

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT.

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIÆ SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆ-
SERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQVE NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPECTUATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.
EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TIBUS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSE

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXLIII

GEORGIUS PACHYMERA. EPHRÆMIUS CHRONOGRAPHUS. THROLEPTUS PHILADELPHIENSIS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208.

1891

BR

60

.M38

t. 143

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XIV. ANNOS 1313-1336

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

ΠΡΟΗΚΟΥΣΙ

ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΣ.

GEORGII
PACHYMERÆ
OPERA OMNIA.

ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ

EPHRÆMI CHRONOGRAPHI CÆSARES

ET

THEOLEPTI PHILADELPHIENSIS SCRIPTA ASCETICA.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE

Bibliothecæ Cleri universæ

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS PRIOR

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA ; AVENUE DU MAINE, 208

1891

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XIV. ANNI 1313-1330.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXLIII CONTINENTUR

EPHRÆMIUS CHRONOGRAPHUS.

<i>Editoris Romani Præfatio.</i>	Col. 9
Ephræinii CÆSARES, a Julio Cæsare ad Michaelem Palæologum.	11
Patriarcharum CP. Catalogus.	349

THEOLEPTUS PHILADELPHIENSIVM METROPOLITA.

<i>Notitia.</i>	379
De abscondita operatione in Christo et profectu in vita monastica, ex Φιλοκαλιᾶ τῶν ἱερῶν νηπτικῶν.	381
Canticum compunctionis ex meditatione æterni iudicii.	403

GEORGIUS PACHYMERES.

<i>Notitia ex Leone Allatio De Georgiis. Insunt argumenta declamationum quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit Pachymera.</i>	407
<i>Notitia altera ex Fabric. Harles, tom. VII.</i>	421
<i>Petri Possini, Soc. Jesu, Dedicatio ad Urbanum VIII summum Pontificem, in persona Georgii Pachymeræ.</i>	435
<i>Petrus Possinus Lectori.</i>	437
<i>Georgii Pachymeræ MICHAEL PALÆOLOGUS sive Historia rerum a Michaele Palæologo ante imperium et in imperio gestarum.</i>	443
<i>Petri Possini ad Historiam rerum Michaelis Palæologi Observationes.</i>	995
<i>Appendix ad Petri Possini observationes. — Specimen Sapientiæ Indorum veteru n.</i>	1217

EPHRÆMIUS CHRONOGRAPHUS

ANG. MAI PRÆFATIO.

(Scriptorum Veterum nova Collectio, tom. III, pars 1.)

Historia Romani imperii, quod mature in Occidente extinctum, longe diuturnius in Oriente usque ad captam a Turcis Constantinopolim vitam suam propagavit, multorum profecto ingenia facultatemque scribendi exercuit; atque in his præcipue Byzantinos (ut vulgo loquimur) facundi oris homines, quorum magna et perutilia volumina a Gallicanis olim typis accepimus, nunc autem consociatis curis recognita novisque monumentis locupletata, Germani homines doctissimi, consilio et ope ill. Niebuhrii, rursus exhibent. Mihi ex iis qui Cæsaream historiam scripserunt valde utilis atque exoptabilis visus est Ephræmius, cujus chronicon iambicis versibus elaboratum, ab imperii fundatore Julio Cæsare usque ad receptam a Græcis e Francorum dominatione Constantinopolim, per mille scilicet ac trecentos annos extenditur. Jam hic historicus non solum ineditus erat, verum etiam tantæ raritatis, ut non nisi in unico bibliothecæ Vaticanæ codice 1003 superesse videatur. Primus hunc auctorem commemoravit, quod ego sciam, sæculo quinto decimo Raphael Voleterrani in commentariis urbanis lib. xv, p. 176: *Ephræm Græcus ducentis abhinc annis vitas principum Constantinopolitanorum iambico carmine scripsit, quod Opus in bibliotheca Vaticana cernitur*. Atque hoc Volaterrani testimonium non latuit Vossium *De hist. Gr.* lib. II, 29. Deinde Ephræmium sæpe ad partes vocavit magnus Allatius (1), qui nunc *chronographum Byzantinum*, nunc *monachum* appellat, sed nullam præterea notitiam hominis tradit. Laudata apud Allatium fragmenta Ephræmii legisse identidem se demonstrant Vossius *Hist. Gr.* II, 28, 29, Cangius in *Glossario*, Cavæus in *Ecclesiasticis scriptoribus*, Fabricius in *Gr. bibliotheca*, Lequinus in *Patriarchatu Constantinopolitano*, denique Bruckerus *Hist. Philos.* tom. III, p. 549. Hi enim auctores a me sunt observati; neque tamen dubito quin alii quoque ex Allatio Ephræmium noverint. Jam Allatium ad excerptanda Ephræmii fragmenta usum fuisse codice Vaticano 1003, valde affirmarem, nisi varietates scripturæ aliquot perplexum me redderent (2). Præterea in codice acephalo Vaticano nomen Ephræmii non legitur; neque id ego divinavissem, nisi comparato codice cum laudatis ab Allatio fragmentis, mihi innotuisset. Superest ergo ut Allatius vel alium codicem præ manibus habuerit, vel certe Vaticanum nondum fortasse tum acephalum legerit; paucas autem

(1) De consensione p. 435, 699, 702, 725, 776. Et dissert. de Georgiis (ed. Fabric. Bib. Gr. t. X) p. 664, 687, 807. Item de Psellis (ed. Fabric. Bib. Gr. t. V) p. 22. Et contra Creyghtonum p. 306, 330, 526, 539, 614, 701. Et in adnotationibus ad Acropolitam cap. 6, 13, 16, 18, 33. Idem Allatius de consens. p. 435, et ad Acropolitam cap. 33, dictum Ephræmii approbat de Trinobi episcopo Bulgariae primati subjecto; non Byzantino, ut ait Acropolita; quare et ego ad Allatii sententiam jam accedo. Rursus idem in adnot. ad Acrop. cap. 6, failli ait Ephræmium qui Camaterum patriarcham pulsum a Latinis Byzantio narrat, cum ipse sponte antea recessisset. Denique contra Creygh. p. 701, egregie explicat dictionem πομπή επισκόπου, quod sit nempe solemnis in aulam ingressus novi Cæsaris. Quamobrem versus 6337, in Alexio III, sic explicandus est; lexicographi autem vocabuli επισκόπου rationem deinceps habebunt, nec non 1253, γνίφων; et v. 1517, καινός; et v. 2096, τεργέριον; v. 3875, 4141, et alibi ὑπόχρησος. Item animadvertent phi-

lologi, notam adhiberi ab Ephræmio non ad dimidiam sed ad quamlibet fracti numeri partem significandam.

(2) Hæ varietates partim quidem nihil aliud sunt nisi menda typographica apud Allatium: partim vero, quia fortasse in codice videbantur deteriores lectiones, ab Allatio fuisse suspicor tacite immutatas. Nonnullæ tamen variæ lectiones diversum codicem designare videntur. Sic v. 4764, apud me, id est in codice Vaticano, est τις τυγγάνων; at Allatius contra Creygh. p. 527, τυγγάνων τε. Apud me v. 6031, et 10238, est ἐθάδα; at Allat. ἐνθάδε, ut p. 241, n. 2 dixi. Apud me v. 7713, κραταρχεῖ; at Allat. adn. ad Acropol. cap. 18, κατάρχεῖ. Item v. 7716, apud me ἀνδρεστον; at Allat. loc. nit. ἀράτον. Apud me v. 7197 et alibi θεοσοδ.; at Allat. ad Acrop. cap. 43, θεοδ. Apud me 7206, ἐμπαθεῖ θεα; at Allat. loc. cit. ἐμπαθῆ θείαν. Apud me v. 7404, ἐπισπετακώς; at Allat. loc. cit. ἐπισπεπτακώς. Apud me v. 10355, πω, et 10359, ἐκδούς; at Allat. πω et ἐνδού, ut proprio in loco dixi.

1410

varietates ipse exscribens effecerit. Profecto cum folium tantummodo primum a codice absit, in quo nomen auctoris esse debuit, valde suspicor post Allatii ætatem id excidisse, cum codex Pio VI regnante cujus nunc stemmata gerit, a bibliopego compactus fuit. Et sane mihi narrant, multa hujusmodi damna ab operarum inscitia Vaticanis codicibus, præsertim Græcis, accidisse. Sed de codice hactenus. Jam cum neque Allatius, ut dixi, neque alii eruditi, quidquam de Ephræmio chronographo narrare videantur; mihi quidem de viro hoc quærenti occurabat Ephræmius ille, quem Joannes XII patriarcha Constantinopolitanus, ante sacram suam dignitatem, legitimis nuptiis genuit; de quo nominatim Ephræmio verba facit Pachymeres in prædicti patriarchæ notitia t. II, lib. IV, dum ait, episcopos inter cæteras criminationes patriarcham reprehendisse, quod bona ecclesiæ Ephræmio filio suo dispensanda relinqueret, non constituto prout leges jubebant cœonomo. Reapse et noster chronographus in patriarcharum catalogo memorat masculum Joannis XII filium, sed de se ipso hand diserte loqui significat. Et tamen ætas apprime congruit: namque hic Joanes patriarchatum retinuit usque ad Christi annum 1304; noster autem Ephræmius chronicon suum anno 1313 concludit. Jam ego fontes Ephræmicæ chronologiæ comperi, Zonaram quidem usque ad Alexii I Cœnenniobitum; Nicetam Choniatham usque ad Balduinum I, imperatorem; deinde vero Georgium Acropolitam. Age vero quod Ephræmius historiam poetico metro conscripserit, nemo magnopere irascatur; primo quia carmen iambicum narrationis perspicuitati peridoneum est, et memoriam legentium apprime juvat; deinde quia Pisidas etiam, Constantinus Manasses, atque Tzetzes impune suas historias versibus composuerunt; qui nihilo minus auctores, præcipueque Tzetzes, magno usui apud eruditos sunt. Atque ego Ephræmii quidem Historiam, propter suam eximiam utilitatem ad Latinam consuetudinem, soluta tamen oratione, transtuli: etsi enim olim poeticam non neglexi, nunc tamen pangendorum versuum plus decem millibus otium mihi voluntasque defuit.

ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΣ.

EPHRÆMII CHRONOLOGI CÆSARES.

* * *

CAIUS ANNIS IV.

Deinde Romanorum imperium tenuit
Caius, vita Epicurus vel potius Satan,
supra humanam naturam extollens semet
divinamque affectans, vilissimus mortalis,
impudicus, scelestus, sanguinarius:
sub quo prima Stephanus gloria martyrum

(1) Deest in codice primum folium, quod Julii Cæsaris, Augusti, et Tiberii notitiam continuit. Desiderantur igitur ex universo opere versus paulo

* * * (1)

ΓΑΙΟΣ ΕΤΗ Δ΄.

Εἶτα κατέσχε τὸ κράτος τῶν Αὐσόνων,
Γαῖος Ἐπικούρου ἢ Σατὰν τρόπον,
Ἵπὲρ φύσιν βρότειον αὐτὸν σεμνύνων,
Ἢ καὶ θεουργῶν ἢ κατὰ τυστος φύσιν
5 Ἄνῆρ ἀσελγῆς, ἀποφράς, μαιφόνος·
Ἐφ' οὗ Στέφανος πρωτομάρτυρων κλέος

minus quinquaginta, ut paginarum ratio demonstrat. Nihil, tamen incognitum in hac lacuna amississe nos puto.

Μαρτυρίου στέφανον εὔρεν ἐκ λίθων·
Σοφοί τε γνωρίζοντο δύο προκρίτων
Ἰώσηπος τε καὶ Φίλων ἐξ Ἑβραίων.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΕΤ. ΙΑ΄.

- 10 Τοῦτου καταστρέψαντος ἀθλίως βίον,
Ἐρμοῦ φίλος Κλαύδιος ἠπία φύσις,
Ἰσοῦ τε φύλαξ, ὑπερόπτης χρημάτων,
Τὰς ἡνίας εἴληφεν αἰσωναρχίας.
Τοῦτου κρατοῦντος, Θεοῦδᾶς καὶ Σίμων μάγος
15 Πολλοὺς ἐλυμαίνοντο κακοτεχνίαις.
Ἡρώτος δ' ἐπιβέβηκε τῆς Ῥώμης Πέτρος
Σωτήριον κήρυγμα κυρύσσων ὄλοις.

ΝΕΡΩΝ ΕΤ. ΙΑ΄.

- Μεθ' ὃν παρῆλθεν εἰς βασιλεῖον κράτος
Νέρων ἀσελγῆς ἐμφερῆς τῷ Γαίῳ,
20 Θηλυδρίας ὦν καὶ θύλακος σακρίας.
Πρώτος διώκτης, εὐσεβῶν καθαιρέτης,
Χριστοῦ τε μυστῶν προκρίτων ἀναιρέτης.
Ἐἶτα Γάλβας, Ὄθων, σὺν Οὐτέλλῳ
Ἐπὶ βράχιστον τοῦ κράτους γεγευμένοι.

ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ ΕΤ. Ι΄.

- 25 Μεθ' οὓς κατηγάσσε τὴν κραταρχίαν
Οὐεσπασιανὸς κλέος βασιλέων,
Ἀρχῆν δράσας εὖ καὶ πλατύνασ εἰς μέγα·
Ἐχθρῶν νικητῆς, φιλότιμος τὴν χέρα,
Ἀνὴρ τις εὐπρόσιτος, ἡδὺς τοῖς φίλοις
30 Ὑπηκόοις δ' ἅπασιν καὶ πεφιλέμενος.

ΤΙΤΟΣ ΕΤ. Γ΄.

- Μεθ' ὃν Τίτος παῖς παραλαμβάνει κράτος
Θάλασσα καλῶν, φιλοδωρίας χύσις,
Εὐεργετικὸς, συμπαθῆς τις καρδία,
Χρηστὸς τρόποις οἷς ὠραίζεται κράτῳ·
35 Ἀναξ ἀριστεὺς καὶ στρατηγὸς γεννάδας,
Ἰουδαϊκοῦ τοῦ θράσους καθαιρέτης·
Οὐ πᾶσιν ἀοίδιμον ᾄδεται τόδε,
« Τὸ σήμερον δὲ μὴ βεβασιλευκῆναι,
Ἐὖ τινα μὴ δράσαντα ταῖς εὐποιίαις. »
40 Καὶ, « Δεῖ τινα πρόσωπον ἀνακτος πάλιν
Ἰδόντα, μὴδὲν στυγρὸν ἀνθυποστρέφειν. »

ΔΟΜΗΤΙΑΝΟΣ ΕΤ. ΙΕ΄.

- Τοῦτου τὸ βιοῦν ἐκμετρήσαντος μόρφῳ,
Δομητιανὸς ἡ βδελυρὰ καρδία,
Φύσιν Τίτου σὺναιμος, οὐ τρόπου δ' ὄλωσ,
45 Ἀναξίως εἴληφε τὴν αὐταρχίαν·
Χριστοῦ κολαστῆς οἰκετῶν καὶ μαρτύρων,
Ἐφ' οὐ φιλητὸν τὴν θεηγόρον χάριν
Νῆσός τις ἐξόριστον ἔσχεν ἡ Πάτμος·
Ἡῦχε δ' Ἀπολλώνιος τερθραεῖαις τότε
50 Πυθαγορικὸς Τυανεὺς σοφὸς γόης,
Ὅς καίπερ ὦν πρόβρωθεν ἀναιρουμένον
Δηλοῖ παροῦσι τοῦ τυράννου τὸν μόρον.

ΝΕΡΟΥΑΣ ΕΤ. Α΄.

- Τοῦτου καταστρέψαντος αἰσχρῶς τὸν βίον,
Κλησὶν Νερούας, εὐγενῆς ψυχὴν δέμας,
55 Γὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα παραλαμβάνει·
Ταμίον ὄντως ἀρετῶν Χριστοῦ δίχας,
Καλοῦ δὲ παντὸς αὐτοκράτορος τύπος·

A adeptus est coronam de lapidibus.
Item sapientes prælucebant duo,
Josephus atque Philo, uterque Hebræus.

CLAUDIUS AN. XIV.

Postquam Caius misere abruptit vitam,
litteris Claudius et clementia præditus,
justibus tenax, et pecuniâ contemptor,
Romani imperii habenas tractandas cepit.
Eo regnante Theudas et Simon magi
malis permultos artibus decipiebant.
Primus autem Romam accessit Petrus,
salubre cunctis nuntians Evangelium.

NERO AN. XIV.

B Post hunc pervenit ad potentiam regiam
Nero, luxuriæ incontinens et Caio par,
pathicus vir et sacculus putredinis ;
primus piorum persecutor mortifer,
præcipuorum Christi assecularum carnifex.
Deinceps Galba, Otho, Vitelliusque
degustaverunt sceptrum quam brevissime.

VESPASIANUS AN. X.

Post hos ornavit Cæsaream dignitatem
Vespasianus regnatorum decus.
sospitator imperii propagatorque,
hostium victor, et manu munificus,
accessu facilis, jucundusque amicis,
subditis cunctis admodum dilectus.

TITUS AN. III.

C Successit in imperium Titus filius
bonitatis mare, effusa liberalitas,
beneficus, elementi instructus animo,
bonisque moribus qui regnantem decent,
princeps egregius, imperator strenuus,
Iudaicæ ferociæ debellator.
Hujus ab omnibus celebratur dictum :
« Equidem hodie minime regnavi,
quoniam beneficio affeci neminem. »
Itaque : « Qui ad conspectum regis venerit,
eum non oportet tristem inde abscedere. »

DOMITIANUS AN. XV.

D Ubi cum vita mortem mutavit Titus,
Domitianus animum scelestum gerens,
Titi natura frater, sed aliis moribus,
Christi servorum martyrumque carnifex,
imperio contro meritum est potitus.
Sub eo dilectus propheticus discipulus
in quadam exsulavit Patmo insula.
Tunc se jactavit præstigiis Apollonius
Tyaneus, Pythagoricus, impostor callidus ;
qui procul licet degens nuntiavit tamen
tyranni cædem iis qui sibi aderant

NERVA AN. I.

Postquam Domitianus fœde interiit,
Nerva animo et corpore præclaro lucens
Romanæ rei suscepit moderamen.
Hic plane egregius (nisi quod Christo caruit)
bonorumque principum typus fuit.

Sub eo quidam reperit aurum plurimum, amplum nempe thesaurum humi obrutum, quem ad arbitrium Cæsaris effossum retulit. Hic autem et retinere hunc jussit eodemque uti. Cumque ille majorem privato rem esse diceret, Tu vero, inquit Nerva, inventa re vel abutitor.

TRAJANUS AN. XVIII.

Ubi imperium Nerva cum vita dereliquit, Trajanus, hujus adoptione filius, Romanorum sceptrum occupavit, victoriis vir rebusque gestis inclytus. Is tamen pius aliquantum persecutus est : quo tempore contritus bestiarum dentibus Theop horus Ignatius in urbe Roma fuit : atque alii insuper plurimi vitam martyres Christi causa certando consummarunt : quorum intellectu Trajanus interitu. negavit dignos fuisse talia pati, eo quod Christum unice Deum colerent, et ne Christiani vexarentur vetuit. Idem cum præfecto gladium traderet, dixisse fertur : Hunc cape, amice, manu. et si quidem rempublicam bene gessero, pro mea salute hoc tibi utendum est ; sin male imperavero, hoc me confodito.

HADRIANUS AN. XXI.

Post hunc vita defunctum in imperio, Ælius Hadrianus bellator nobilis regni successor designatus fuit : vir doctus ac magnificus usquequaque, qui etiam vetuit de Christianis pœnas sumi. Huic aliquando equitanti in via preces mulier quædam efflictim obtulit : is autem negavit orantem se posse audire. Tum illa, Ne regnes igitur, respondit : quare is conversus feminæ jus reddidit. Idem in Palæstina urbem struxit, ubi Sion funditus eversa fuerat, eamque appellavit Capitolinam Æliam. Templum quoque excitavit Saturnio Jovi, ubi olim Solomon suum condiderat. Quæ res intolerabilis Judaicæ genti fuit : quare coacto armorum numero, Romanum aggrediuntur præsidium loci, ejusdemque ingentem stragem edunt. Quod ubi Cæsar novit, conjurati exercitus Hebræorum penitus succidit vires : nimirum is quingenta et octoginta hominum millia letho dedit. Pagos etiam gentis subvertit mille cum quinquaginta arcibus nobilibus. Porro quidam ab eo neci addictus, thure in ignem coniecto testatus est, se quidem immerentem ad mortem adigi ; imprecarî autem Hadriano ne cum volet mori, voti sui compos fiat : quod revera Hadriano evenit in vitæ termino,

(2) Nempe Herodes Atticus, ut narrat in Vitis Philostratus.

A Ἐφ' οὗ τις (2) ἀμύθητον εὖρε χρυσίον
θησαυρὸν ἀδρὸν ἐγκατακεχωσμένον,
60 Ὅν ἐκκαλύψας, κράτορος μένει κρίσιν.
Ὁ δ' αὖ κεχρησθαι μνηύει καὶ κατέχειν·
'Ἄλλ' ὑπὲρ αὐτὸν εὐραθὲν φάσκει πέλειν,
'Ἡ δ' ὅς, Κατακέχρησο τοῖς εὐρημένοις.

ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΕΤ. ΙΗ'.

Τούτου λιπόντος σὺν κραταρχίᾳ βίον,
65 Τραϊανὸς τις παῖς θετὸς τούτου στίφος
Καὶ σκῆπερα παρείληφε τὰ τῶν Αὐσόνων·
Εὐρὸ κλέος σχῶν ἐν νίκαις καὶ πρακτέοις·
Εἰ καὶ διώκων εὐσεβεῖς ἦν μετρίως,
Καθ' ὃν χρόνον βέβρωτο θηρίων γνάθοις
70 Ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν Ῥώμῃ,
'Ἄλλοι τε κλειστοὶ μαρτυρικῶς τὸν βίον
Χριστοῦ χάριν ἤνυσαν ἡγωνισμένοι·
Τούτων μαθόντα τὸν κρατοῦντα τὸν φόνον.
'Ὡς οὐ πονηρᾶς αἰτίας πάσχειν τάδε
75 Οἷς δὲ Χριστὸν σέβουσιν ὡς θεὸν μόνον,
Μὴ δεῖν κολάζειν θεοπίσται Χριστιανύμους.
Τούτον γ' ἐπάρχω χειρίσαντα τὸ ξίφος,
Δέδεξο τουτὶ ταῖν χεροῖν, τούτον φάναι,
Κἂν μὲν καλῶς ὦ διέπων τὰ τοῦ κράτους,
80 Ἐπὲρ γ' ἑμαυτοῦ τῶδε χρηστέον. φίλε·
Εἰ δ' αὖ γε κακῶς, κατ' ἑμαυτοῦ καρδίᾳς.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΕΤ. ΚΑ'.

Τούτου δὲ βίον καὶ κράτος λελοιπότος,
'Ἀδριανὸς Ἄγιος ἀριστεὺς μέγας
Διάδοχος δέδδεικτο τῆς μοναρχίας·
85 Ἐρμαϊκὸς τε καὶ μεγαλόφρων ὄλοις,
Μὴ δεῖν κολάζειν θεοπίστας Χριστιανύμους·
Τούτου δ' ἰκπεύοντός ποτ' ἐν λεωφόρῳ
'Ἐδεῖτο γυνὴ λιπαρῶς ἐγκειμένη·
'Ὁ δ', Οὐ σχολάζω, τῆδ' ἐγκειμένην ἄγει·
90 Καί, Μῆδὲ βασίλευε, πρὸς τόνδ' ἀντίφη,
'Ὁ δὲ στραφεῖς προσέσχεν αὐτῆς τῆ δίκη·
Οὗτος πολλίζει πρὸς Παλαιστίνην πόδιν
'Ὅπου Σιών ἱδρυτο κατεσκαμμένη,
Καπιτωλίαν καλέσας τήνδ' Αἰλίαν·
95 Καὶ ναὸν ἀντήγειρε Διὶ τῷ Κρόνου,
Οὗ πρὶν Σολομῶν τὸν ναὸν τεύξας ἔχει·
Τούτ' οὐκ ἀνεκτὸν ἦν Ἰουδαίων φύλῳ·
Συσπειραθέντες τοιγαροῦν ὠπλισμένοι,
'Ἐπίσσι φύλαξι Ῥωμαίοις τόπου,
100 Καὶ σφῶν γε κλειστοὺς ἔδρασαν ἔργον φόνου·
'Ὁ γνοὺς ὁ κρατῶν, στρατιῆς ὁμαιχιμίας
'Ἀρδην Ἑβραίων ἐκθερίζει τὸ στίφος·
'Ὅκτῶ μὲν ἀνδρῶν καὶ πεντήκοντα πάλιν
Ἡσοουμένας δοὺς μυριάδας θανάτῳ,
105 Κώμας κατασκάψας δὲ τούτων χιλίας,
Φρούρια πενήκοντα τεθρυλλημένα.
Οὗτός ποτ' ἀνδρὸς ἦν κατακρίνας μόνον·
Καὶ τὸν λαβόντα πῦρ θυμιῶντα λέγειν,
'Ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἀδικῶν θνήσκω βίᾳ,
110 Ἄδριανὸν δὲ καὶ ποθοῦντα τεθνάναι
Μὴ τοῦ κατ' εὐχὴν εὐχομαι τυχεῖν τέλους·
'Ὁ καὶ παθεῖν οἱ συνέβη πρὸς τῷ τέλει,

- Νόσῳ χρονίῳσ ὑδέρῳ τετηγμένῳ.
Κάπῃ Θράκης δ' αὖ Ὀδρυσσοῦ πρὸς χωρίῳ.
- 115 Ἄλλην πολλίζει τὴν ὁμώνυμον πόλιν.
ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ (3) Ο ΚΑΙ ΠΙΟΣ ΕΤ. Κ'.
Ἐτε' Ἀντωνίνος Εὐσεβῆς κεκλημένος,
Βέλτιστος ἀνὴρ εὐαγῆς τε τοῦς τρόπους,
Πάντων τιμῶν μάλιστα τοῦς Χριστωνόμους,
Χειρίζεται κάλλιστα τὴν κραταρχίαν ·
- 120 Ὅστις γε μάχης καὶ βίας ἐγκειμένων,
Ἐπίσπερ οὐδὲν εὐπορῶν ἦν χρημάτων,
Ἐἰς ἀγορὰν προὔθηκε τοῖς ἡρημένοις
Ἡάντα τὰ λαμπρὰ καὶ τιμαλφῇ τοῦ κράτους ·
Ἄφ' ὧν ἱκανῶν εὐπορήσας χρημάτων
- 125 Καὶ στρατιωτῶν ἡλικίῳσ πλείστας ἴλας,
Μάχην κατορθοῖ καὶ βαθὺν πλοῦτον φέρει ·
Καὶ πάλιν ἀπέλαβε τὰ πεπραγμένα,
Διρουμένοις δοῦς τὴν τιμὴν ὠνούμενοις.
ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ΕΤ. ΙΖ'.
Καὶ πάλιν ἄλλος Ἀντωνίνος τις Μάρκος
- 130 Πρώτος θετὸς παῖς, φιλόσοφος τοῦς λόγους,
Τρόπους τε χρηστὸς, εὐμενῆς Χριστωνόμοις.
Παραλαβὼν ἴθυε τὴν κραταρχίαν ·
Ἐφ' οὗ φάλαγγ' ἐκέλητο Κεραυνοδόλος,
Ἦτις μερίδος οὐσα τῶν Χριστωνόμων
- 135 Καίρῳ μάχης ἠΐξαστο Χριστῷ Δεσπότη,
Δίψῃ στρατιᾶς κινδυνουούσης τότε,
Ἀντιπάλων τε Βαρβάρων ἐπιθέσει
Καὶ δυσμενεῖς μὲν τῷ κεραυνῷ συμφλέγει,
Ὀμβρῶν δ' ἐπὶ στρατεύματι πλουσίως ἕει.
- 140 Ἐρμωγίνης τ' ἡμίμαζε τῆς τέχνης ἴδρις ·
Θυάς τ' ἐναθλαεῖ μαρτύρων Χριστοῦ χάριν
Σμύρνης δ' Πολύκαρπος καὶ Ἰουστίνος.
ΚΟΜΟΔΟΣ ΕΤ. ΙΒ'.
Κόμοδος εἶτα μιάρδος φαυλεργάτης
Κακῶς ἐκείσεφρησε τῇ κραταρχίᾳ ·
- 145 Ἐφ' οὗ Κλήμης ἦν Στρωματεὺς σοφὸς μέγας,
Καὶ Πάνταινος, κήρυκες ὀρθῶν δογμάτων.
ΠΕΡΤΙΝΑΞ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.
Μεθ' ὃν κραταρχεῖ Περτίναξ δ' τριγέρων,
Καὶ σφάττεται δὴ πρὸς μέσοις ἀνακτόροις.
Καὶ σκῆπτρα παρεῖληφε τὰ τῶν Αὐσονῶν
- 150 Ἰουλιανὸς Δίδιος βραχὺν χρόνον.
ΣΕΒΗΡΟΣ ΕΤ. ΙΗ'.
Καὶ Σεβῆρος κράτιστος ἐχθρῶν ἐν μάχαις
Σφοδρὸς κολαστῆς εὐσεβῶν Χριστωνόμων ·
Ἐφ' οὗ σὺν ἄλλοις καὶ πατήρ Ὀριγένους
Φιλωνίδης (4) εὐρατο μαρτύρων στέφος.
- ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΣ ΕΤ. Ζ'.
155 Τοῦτου θανόντος, Καράκαλλος τοῦπίκλῃν
Ἀντωνίνος εἴληφε τὴν μοναρχίαν ·
Αἰσχροὸς τις ἀνὴρ καὶ πλέον μαιφόνος.
ΜΑΚΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΑΒΒΙΤΟΣ (5) ΕΤ. Δ'.
Καὶ Μακρίνος βράχιστον ἄρξας τὸν χρόνον ·
Ἐἶτα κατωρχήσαστο τῆς κραταρχίας
- 160 Κλήσιν Ἀρβίτος, Σαρδανάπαλος θέσιν,

(3) Cod. hic Ἀντώνιος. Sed in textu Ἀντωνίνος. (5) Ita cod.

(4) Ita cod.

A cum lento hydropis morbo diu tabuit.
Is etiam in Thracia prope castrum Odryssum
de suo dictam nomine novam urbem condidit.

ANTONINUS PIUS AN. XX.

Deinde Antoninus cognomento Pius,
vir optimus sanctisque moribus,
qui Christianos summo in pretio habuit,
felici sane fato ad imperium venit.
Is premente belli necessitate,
quia nihil in ærario pecuniæ erat,
in foro exposuit licitantibus
pretiosa principatus ornamenta omnia :
unde pecunia, quantum sat erat, capta,
conscriptaque militum ingenti manu,
victoriam non sine lauta præda retulit :
B quamobrem res divenditas recuperavit,
civibus qui emerant repenso pretio.

MARCUS ANTONINUS AN. XVI.

Rursumque alius Antoninus Marcus,
prioris adoptione filius, doctrina philosophus,
moribus egregius, Christianis benivulus,
reipublicæ gubernaculum cœpit regere.
Sub eo legio dicta Fulminatrix,
de Christianorum hominum conflata numero,
pugnatura Christo Domino supplicavit,
quoniam et siti exercitus laborabat,
et Barbarorum hostium instabat impetus :
statimque hostes fulminibus deflagrarunt,
Romanus exercitus imbre copioso maduit.
Tunc florebat Hermogenes doctus rhetor.
Christique causa par martyrum decertavit
Polycarpus Smyrnæ episcopus et Justinus.

COMMODUS AN. XII.

Deinde Commodus impurus, scelestus,
lævo omine adrepsit ad imperium.
Sub eo Clemens Stromatum auctor sapiens,
Pantænusque, orthodoxi ambo prædicatores.

PERTINAX ET JULIANUS.

Mox imperavit Pertinax, grandævus senex,
qui in aula palatii interfectus est.
Sceptrumque arripuit Romani imperii
brevi admodum tempore Julianus Didius.

SEVERUS AN. XVIII.

Hinc Severus hostium in præliis domitor,
dirus piorum Christianorum persecutor :
D sub quo cum aliis pater quoque Origenis
Leonidas martyrii coronam retulit.

ANTONINUS CARACALLA AN. VII.

Hujus extincti monarchiam excepit
Antoninus cognomine Caracalla,
fœdus homo et maxime sanguinarius.

MACRINUS ET AVITUS AN. IV.

Tum et Macrinus brevissime imperavit.
Deinde in imperio debacchatus est
nomine Avitus, cognomine Sardanapalus,

Priapi quoddam Bœchique mancipium,
moribus vere Sardanapalus alter,
effeminatus admodum et luxuriosus.

ALEXANDER MAMÆÆ AN. XIV.

Post hunc pervenit ad regnum Alexander
Mamææ filius, Christianorum reverens.
Cum enim ejus mater credidisset
sapientibus Origenis doctrinis,
honor credentium ordini haberi cœptus est.

MAXIMINUS ET ALII AN. III.

Occiso Alexandro, creatur imperator
exsecrandus furiosusque Maximinus quidam,
qui dira commota adversus Christianos
persecutione, plurimos fecit martyres.
Tunc etiam regnaverunt Maximus et Albinus,
et cum Pupieno Publius Balbinus.

GORDIANUS AN. VI.

His extinctis, summa potestas devenit
ad Gordianum quemdam filiumque ejus :
sub quibus inclytus doctrina Origenes
in Palestina discipulos erudiebat ;
quorum erant in numero fratres duo,
Gregorius cognomento Thaumaturgus,

atque Athenodorus doctrina non inferior.

PHILIPPUS AN. VI.

Secutus est Philippus, Christianis benevolus,
imo vero, ut fama est, Christi assecla,
credentium sodalitis adiungi optans,
Christoque suos triumphos referre acceptos ;
quem tamen sacri non admiserunt præsules.
Huic Bostra patria ; prope quam aliam condidit
quam Philippi urbem omnes vocitant.

DECIUS AN. I.

Imperio postea potitus Decius
Christianos sine mora cœpit persequi :
cui restiterunt insigni fortitudine
Cyprianus, Babylas, alique plurimi.
Lapsi sunt alii ; in his infelix Origenes.
Tunc fuit Novatus malevoli vir ingenii :
qui cum Romanæ Ecclesiæ sacerdos esset,
eos qui cruciatibus victi sacrificassent,
ad pœnitentiam recipere pernegabat.
Id dogma Patribus a fide alienum visum est ;
cui dum hæret, communionem infelix pellitur.

GALLUS ET ÆMILIANUS AN. I.

Postquam imperium Decius cum vita amisit,
regnavit Gallus impio vir corde præditus,
et Christianorum gravis persecutor,
Deinde vix quatuor mensibus Æmilianus.
Tunc Sabellius erat scævus Afer,
qui divinas impie in Triade personas
confudit et naturam cum his commiscuit.

(5) Ita codex, et ita loquitur etiam Zonaras.

(6) Ita cod. At Zonaras Πομπηϊανός.

(7) Ita cod.

A 'Ανδράποδόν τι Πιρήπου Διονύσου.
'Άλλος τις θντως Σαρδανάπαλος τρόπους,
θηλυδρίας τις ἐκδεδιτημένος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΑΜΑΙΑΣ ΕΤ. ΙΔ'.

Μεθ' ὃν παρῆλθεν εἰς βασιλεῖον κράτος
165 Μομαίας 'Αλέξανδρος εὐσεβεὶς εἰδῶν ·
Μητρὸς γὰρ αὐτοῦ Μαμαίας πιστευσάσης
Διδασκαλίαις ταῖς σοφαῖς 'Ωριγένους,
Γιμηῆς κατηξίωτο πιστῶν τὸ στίφος.

ΜΑΞΙΜΙΝΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΤ. Γ'.

Τούτου σφαγέντος ἀναδείκνυται κράτωρ
170 θεοστυγῆς τις Μαξιμῖνος μαινόλης,
'Όστις διωγμὸν χαλεπὸν Χριστιανῶμοις
Κινήσας, ἀπέφηνε μαρτύρας ὄσους.

B Ἐν 'Αλβίνῳ (5*) Μάξιμος ἔσχε τὸ κράτος
Καὶ Πομπιανὸς (6) Πουπλίῳ σὺν Βαλβίνῳ.

ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΕΤ. Ζ'.

175 Ὡνπερ θανόντων ζώννυται κραταρχίαν
Γορδιανός τις σὺν ὁμωνύμῳ τέκνῳ ·
'Εφ' ὧν ὁ λαμπρὸς ἐν λόγοις 'Ωριγένης
'Ἦν ἐκδιδάσκων μύστας ἐν Παλαιστίνῃ ·
Οἷσπερ συνηριθμητο σύγγονοι δύο

180 Ὁ Γρήγορος νοῦς (7) θαυματουργὸς τοῦ π[ι]-
[κλήν,
Πρὸς δ' αὖ 'Αθηνόδωρος οὐχ ἥττων λόγους.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΤ. Ζ'.

Μεθ' οὗς Φίλιππος εὐμανῆς Χριστιανῶμοις,
Μᾶλλον δὲ Χριστῷ προσδραμεῖν αἰρεῖ λόγους,
Εὐχῶν τε πιστοῖς συμμετασχεῖν ἀσμένους,
C 185 Καὶ οἱ θριαμβεῦσαι γὰρ τὰ πεπραγμένα ·
'Άλλως προέδρων τόνδε μὴ δεδεγμένων.
'Ὡ Βόστρα πατρὶς, οὐ κτίσας ἔχει πόλιν
'Ἦν πᾶς Φιλίππου τήνδε φημίξει πόλιν.

ΔΕΚΙΟΣ ΕΤ. Α'.

Εἶτα Δέκιος τοῦ κράτους δεδραγμένος
190 Εὐθὺς διωγμὸν κατὰ πιστῶν ἐκφέρει ·
'Όν (8) ὑπερέσχον εὐφύχως ἠνδρισμένοι,
Κυπριανός τε Βαβύλας καὶ μυρῖοι ·
'Ἦττηντο δ' ἄλλοι, καὶ τάλας 'Ωριγένης ·
Τότ' ἦν Ναυάτος (9) ἡ μισάνθρωπος φύσις,

195 'Εκκλησίας δ' ὧν 'Ρωμαίων θρηπόλος,
'Εφασκε μὴ δεῖν βασάνοις τεθυκότας
Μετανοοῦντας προσδέχεσθαι καθάπαξ ·
D Ὁ Πατράσιν ἔδοξε πίστεως νόθον
Καὶ μὴ μεταγνοῦς, ἐκκεκλήρυκται τάλας.

ΓΑΛΛΟΣ ΚΑΙ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΕΤ. Α'.

200 Βίον Δεκίου καὶ κράτος λελοιπότεος,
Κατῆρξε Γάλλος ἡ βέβηλος καρδία,
Βαρὺς κολαστῆς Χριστιανῶν τυγχάνων ·
Αἰμιλιανός τε τέτταρας μῆνας μόλις ·
'Ἦνίκα Σαβέλλιος ἦν σκαῖος Αἴθυς,

205 Ὁ σύγγυσιον δρῶν ἀσεβῶς ἐν Τριάδι
Θεῶν προσώπων καὶ συναλειφῶν φύσεις.

(8) Ita cod. Nisi mavis ὦν.

(9) Ita etiam Zonaras. Sed intelligendus potius
Novatianus.

ΒΑΛΛΕΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΗΝΟΣ ΕΤ. ΙΕ'.

- Αἰμιλιανὸς δὲ σφαγέντος ἀθλίως,
Βαλλεριανὸς, παραλαμβάνει κράτος,
Βαρὺς διώκτης εὐσεβῶν Χριστωνύμων ·
210 Ὅστις ἀγεννῶς Βαρβάρους Πέρσαις μάχη
Ἀλοῦς, παρ' αὐτοῖς τὸν βίον καταστρέφει.
Καὶ παῖς παρήλθε Γαληῖνος εἰς κοάτος.
Δεξιὸς ἀνὴρ, φιλότιμος, χαρίεις,
Πολλοὺς ἀνατλάς κινδύνους ἐν ταῖς μάχαις.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΕΤ. Α' (10).

- 215 Μεθ' ὃν Κλαύδιος ἀβρέπους δίκης φύλαξ.
Κράτωρ ἀγαθὸς καὶ μαχητὴς γεννάδας,
Πάππος μεγίστου κράτορος Κωνσταντι-
[νου (11).

ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΣ ΕΤ. Ζ.

- Τούτου τελευτήσαντος ἐν κραταρχίᾳ,
Αὐρηλιανὸς δυσμενῆς Χριστωνύμοις
220 Τὴ σκῆπτρα παρείληφε τῆς αὐταρχίας ·
Τούτου κρατοῦντος Παῦλον Σαμοσατέω
Κακῶς φρονοῦντα Πατέρων θεῖος στίφος
Ἐκάρατον τίθησι καὶ βδελυκτέον ·
Τῆς δ' Ἀντιόχου καθέδρας δεδραγμένον,
225 Καὶ τήνδε βίᾳ κατέχειν ἤρημένον,
Πεισθεὶς ὁ κρατῶν εὐσεβῶν ἐντυχίᾳ
Γραφαῖς ἀτίμως ἐξελαύνει τοῦ θρόνου.

ΠΡΟΒΟΣ ΕΤ. Ζ.

- Βραχὴν χρόνον Τάκηντος ἀνὴρ πρεσβύτης.
Εἶτα Πρόβος (12) τις φίλος ἔρμου καὶ μάχης
230 Παραλαβὼν ἔθυσε τὴν κραταρχίαν,
Πρῶτος, μεγαλόψυχος, εὐμενῆς κράτωρ ·
Οὐ ταῖς κατ' ἐχθρῶν ἐμβραδύοντος μάχαις,
Στραπτῶ δὲ βρωτῶν κινδυνεύοντος σπάνει,
Ἐπ' αὐτὸν ἐκλείποντα λιμῶν σιτίων
235 Ὅμβρον σίτην σύμμικτον ὀμβρῆσαι λόγος
Τὸν ὑφόθεν βλύσαντα τῶν λαῶν μάννα,
Ἐπερ τραφίσαν στρατιάν ἐνισχύσαι.

ΚΑΡΟΣ ΚΑΙ ΝΟΥΜΕΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΙΝΟΣ
ΕΤ. Β'.

- Μεθ' ὃν Κάρος τις γεννάδας σὺν υἱεῖσιν
Ἄναξ ἐδείχθη παραλαβὼν τὸ κράτος ·
240 Νουμεριανὸς ἐκδραεὶς ἀσχοῦ δίκην,
Δηφθεὶς παρ' ἐχθρῶν ἀτχμάλωτος ὡς λόγος ·
Καὶ Καρίνος ἀσχιστός, ἀπηνῆς λίαν,
Χριστωνύμων ὀλεθρὸς, ἔσχε τὸ κράτος ·
Ἐφ' οὗ λελοιπῶς Περσίδα Μάνης τάλας
245 Ῥωμαῖδος κλίμασι παρεισεφθάρη,
Κακίας ἰδὼν ἐξεμῶν ψυχοφθόρον,
Ἄφ' οὗ βδελυκτὸν τοῦνομα Μανιχαίων.

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ ΕΤ. Κ',

- Μετὰ δὲ τούτων ἡ μεγίστη μανίαν
Τὴν κατὰ Χριστοῦ δυὰς ἡ τρισαθλία
250 Βρονῶν ἐριννύς αἰμοχαρῆς καρδία

(10) Male in codice *ia'*, *undectm.*

(11) Eumenius paneg. Constantini cap. 2 : *Ab illo enim divo Claudio manat in te avita cognatio, qui Romani imperii solutam et perditam dssciplinam primus reformavit.*

(12) Cod. Φλώρος, sine dubio pro *Florianus* ; sed

A VALERIANUS ET GALLIENUS AN. XV.

Post Æmilianum misere interfectum
suscepit imperium Valerianus,
gravis piorum persecutor Christianorum :
qui barbaris a Persis in prælio turpiter
captus, apud ipsos vitam finivit.
Obtinuit autem imperium Gallienus filius,
vir dexter, liberalis et amabilis,
qui pericula in prælis multa pertulit.

CLAUDIUS AN. I.

Exin Claudius fuit justitiæ firmus custos,
princeps bonus et bellator strenuus,
maximi principis Constantini avus.

AURELIANUS AN. VI.

B Postquam hic in purpura vitam clausit,
Aurelianus Christianorum odio imbutus
summi imperii sceptrum gestare cœpit.
Eo regnante Paulum Samosatensem
prava sentientem Patrum divinus chorus
edixit esse maledictum et exsecrabilem :
qui cum Antiochenam invasisset cathedram
eamdemque niteretur vi retinere,
piorum legatione permotus imperator
missis litteris sede turpiter eum ejecit.

PROBUS AN. VI.

Brevi regnavit Tacitus, vir grandævus.
Dein Florus, et mox Probus domi bellique
bonus, rem cœpit publicam gubernare.
Mitis hic erat princeps, magnanimus, benevolus,
C qui dum diuturnis distineretur bellis,
periclitante exercitu commeatum penuria,
jamque deficientibus ob famem viribus,
imber commistus tritico decidisse dicitur
cœleste manna multitudini affundens,
quo pastus vires pristinas recepit miles.

CARUS, NUMERIANUS, ET CARINUS AN. II.

Carus deinde, vir strenuus, cum suis Iberis
regium nomen cum potentia excepit.
Numeriano quidem apud hostes captivo.
Cutis detracta dicitur, utris instar.
Carinus turpissimus et crudelis admodum.
Christianorumque pestis, imperium tenuit.
Sub eo Manes calamitosus relicta Perside
D ad Romanas terras adrepsit venenum evomens
improbitatis suæ, animabus exitiosissimum,
Ex hoc Manichæorum fluxit infame nomen.

DIOCLETIANUS AN. XX.

His extinctis, furere in Christum cœpit
gemina mortalium Erynnis atque maxima,
tristimum animorum et cruentissimum

tamen consequentes laudes *Probo* congruunt, teste etiam Zonara. Et quidem *Probus* scribitur in codicis lemmatibus, non *Florus* sive *Florianus*. Existimo igitur unum versum excidisse, in quo a *Floriano* fiebat transitus ad *Probum*.

par, Diocletianus scilicet et Maximianus, utentes regia potestate crudeliter. Et prior quidem obscuris in Dalmatia genitus parentibus, servili stirpe et conspuenda, arcano Dei decreto imperium obtinuit; cujus deinde participem Herculium fecit Maximianum Christianorum exitio natum. Ergo hi duo ad perniciem conspirantes Christianorum, vel potius propriæ animæ, persecutionem commoverunt asperrimam; turmatimque per populos ingentem numerum martyrum effecerunt certantium fortiter: voluntarias nempe victimas et purissimas, animas usquequaque acceptas Domino. Porro uterque regnator generum sibi legit cui propriam collocavit dilectam filiam: Maximianus nobilem Constantium Chlorum qui maximi Constantini parens fuit; Diocletianus autem Maximinum, cui Galerio quoque nomen erat. Atque his Cæsarea dignitas est tributa. Jam cum Christianam extinguere religionem tyranni duo non possent, conantes licet, abdicaverunt ultro dignitatem suam, Cæsaribusque imperium permiserunt; ita ut Galerius quidem in toto Oriente, Constantius in occidentis regnaret partibus. Erat etiam tertius Romæ tyrannus Herculii filius Maxentius furiosus. Verumtamen Constantius cunctis placidus Christianos diligebat singulariter: at Maximinus permolestus subditis, mulierosus, mæchus, pestis publica, Christianis autem infensissimus, ipsorum, heu! decreverat cædem omnium. Hic in imperii partem advocavit Constantii sædum generum Licinium malum monstrum et piorum exitium. Hos Maxentius adæquabat suis moribus, Christianorum hostis, et sævus homicida. Hem execrandam triadem, pietatis labem! quam assecuta est justissima ultio Dei.

CONSTANTINUS AN. XXXII.

Ergo Constantius mortem cum vita mutans imperium filio Constantino tradidit, quem ex priore susceperat Helenæ conjugio; qui quomodo reipublicæ navigium rexerit, primusque ad Christum Dominum rex accesserit, dicere non erit, ut reor, supervacaneum, atque auditoris absurdum non videbitur. Igitur hic reipublicam a patre traditam præclare gubernabat armis et consilio, nondum initiatus, sed tamen recte sentiens, quod ex ipsomet satis conjicere licebat, atque ut rerum exitus deinde docuit. Jam cum imperatores tres tunc essent,

(13) Ita cod. At Latinis est *Constantius*, non *Constans*.

(14) Ita cod. Atqui Licinius *Constantiæ* sponsus

- A Μαξιμιανός Διοκλητιανός τε,
Ὡμῶς κατῆρξαν τοῦ βασιλείου κράτους ·
Ὁς πατέρων φῦς δυσγενῶν Δαλματόθεν
Ἄσημος ἢ τρίδουλος ἐβδελυγμένος
255 Θεοῦ κριμάτων τυγχάνει κραταρχίας ·
Ἦς συμμεριστήν Ἐρκοῦλιον λαμβάνει
Μαξιμιανὸν εὐσεβῶν ἀναιρέτην
Ἐπὶ κακῶ γούν τῶδε συμπεπνευκότε
Χριστοῦ μερίδος ἢ πλεόν σφῶν καρδίας,
260 Διωγμὸν ἀφόρητον ἐξηγειρέτην,
Καὶ κατὰ δήμους εἶτε χιλιοστίας
Μάρτυρας ἀπέφηναν ἠγωνισμένους,
Ἀθάβητα θύματα καθηγησμένα
Ἐμφυχὰ, παντέλεια, δεκτὰ Κυρίῳ.
265 Γαμβροῦς δυὰς εἴληφεν αὐτοκρατόρων
Εἰς τὰς ἑαυτῶν φιλιτάτας θυγατέρας ·
Ὁ μὲν Χλωρὸν Κώνσταντα λαμπρὸν τῷ γένει
Τοῦ παμμεγίστου πατέρα Κωνσταντίνου.
Ὁ Διοκλητιανός δ' αὖ Μαξιμῖνον
270 Ὁς καὶ Γαλέριος ἦν ἐπικεκλημένος ·
Καὶ τούσδε τιμᾷ τῇ Καίσαρος ἀξίῳ ·
Ἐπεὶ δὲ Χριστῶνυμον οὐκ ἐνῆν σβέσαι
Πολλὰ καμοῦσι τοῖσδε τυράννοις σέβας,
Ἐκόντες ἀπέθεντο τὴν σκηπτουχίαν,
275 Καίσαρσι δόντες διέπειν τὰ τοῦ κράτους ·
Ἀρχὴν Γαλερίῳ μὲν ἀπάσης Ἔω,
τῷ Κώνσταντι (13) δὲ βασιλεύειν Ἐσπέρας ·
Ἦν καὶ τρίτος τύραννος ἐν Ῥώμῃ πάλιν
Ἐρκοῦλιου παῖς Μαξέντιος μαινόλης ·
280 Ἀλλὰ Κώνστας μὲν εὐμενῆς ἦν τοῖς ἔλοις,
Χριστωνύμους ἔστργε τῶν ἄλλων πλεόν ·
Μαξιμῖνος δὲ δυσχερῆς ὑπηκόοις,
Γυναικομανῆς, μοιχικός, κοινὴ λύμη,
Χριστωνύμοις δὲ δυσχερέστατος λίαν,
285 Πάνωλεθρίαν τῶνδε φεῦ κατακρίνας ·
Κοινωνὸν οὗτος τοῦ κράτους προσλαμβάνει
Λικίνιον Κώνσταντος (14) αἰσχρὸν νυμφίον
Κακὸν τι τερμέριον (15) εὐσεβῶν φθόρον ·
Καὶ Μαξέντιος ἦν ἴσος τούτοις τρόπους,
290 Καὶ χριστομάχος καὶ μαιφόνος πλεόν ·
Τριάς ἐναγῆς, εὐσεβῶν ἀναιρέτις,
Ἦν περ μετῆλθεν ἐνδίκως θεία δίκη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΤ. ΑΒ΄.

- Ὁ τοίνυν Κώνστας τῷ γόνυ Κωνσταντίνῳ
βίον τελευτῶν καταλείπει τὸ κράτος,
295 Ὅν ἐξ Ἑλένης ἔσχε τῶν πρόσθεν γάμων ·
Οὐ χάριν εἰπεῖν οὐ περιεργον τάχα
Κλύουσι προσγένοιτ' ἂν εὐεπηβόλως,
Ὅπως τε διίθουνε ἀρχῆς τὸ σκάφος,
Καὶ προσδραμεῖν ὑπῆρξε Χριστῷ Δεσπότη ·
300 Ἀρχὴν μὲν οὗτος πατρόθεν δεδεγμένος
Διεῖπε καλῶς συνέσει στρατηγίαις,
Ἔτι μὲν ἀμύητος, εὐ φρενῶν δ' ἔχων,
Ὡς ἐξ αὐτοῦ δὴ συλλογίσασθαι δεόν,
Ὡς ὕστερον δέδειχε πραγμάτων πέρας ·
305 Τριῶν δ' ὑπόντων αὐτοκρατόρων τότε,
erat, gener *Constantii*.
(15) Ita cod.

- Τούτου, Μαξεντίου τε καὶ Λικινίου,
Ὡς Μαξιμίνοιο τὸν βίον λελοιπότεος
Βαρύς δ' Μαξέντιος ἦν ὑπηκόοις,
Δράκων δαφεινός, αἰμοχαρὴς τις κύν·
310 Ὅπλοις τὸ λοιπὸν ἀμύναι Κωνσταντῖνος
Παρακαλεῖται σφοῖσι τυραντούμενοις·
Καὶ καταπεισθεὶς ἡ συμπαθὴς καρδίαι,
Ἐφίσταται ταχιστα Ῥωμαίων πόλει.
Καὶ πρὸς μάχην ἔτοιμον αὐτὸν δρύνει·
315 Καὶ δὴ σκοποῦνται καὶ δεδοικότες μάχην,
Σταυροῦ μεσοῦσης ἡμέρας ὦθη τύπος
Τυπούμενός γε πρὸς πόλιν δι' ἀστέρων
Ἐν γράμμασι φράζουσιν, Ἐν τούτῳ νίκα.
Αὐτίκα τοῖνον ἐκ χρυσοῦ σταυροῦ τύπον
320 Ὡς ὦπτό οἱ πρὶν ἐμφρόνως σχεδιάσας,
Αὐτοῦ προάγειν στρατιᾶς παρηγγύα·
Ἐπὶ δὲ πεποιθὼς, συμπλακεὶς ἐναντοῖς
Τρόπαιον ἱστᾶ κατὰ τυράννου μέγα,
Ἔργον φανέντος βρυμάτων ποταμίων,
325 Ἦττημένου φεύγοντος αἰσχυρῶς ἐκ μάχης·
Κάντεῦθεν οὐκοῦν ἦρξε καὶ Ῥώμης δλης,
Καὶ δόγμα βασιλείου εὐθὺς ἐκφέρει
Μὴ δεῖν κολάζειν θροπίζον Χριστωνόμους·
Καθιστορεῖται καὶ ταδὶ τούτου πέρι·
330 Ὡς ταῖς κατ' ἐχθρῶν ἡσχολημένον μάχαις
Ἄνακτα τοῦτον ἱππότην ὠπλισμένον
Τινά ποτ' ἰδεῖν ἀντὶ σημαίας τύπον
Σταυροῦ χεροῖν φέροντα σύμβολον νίκης·
Καὶ πάλιν ὀφθῆναι δὲ τῷδ' ἄνδρα δύο
335 Ἐν Ἀδριανῷ τῆς μάχης ἡγουμένους,
Ἀντιπάλων κταίναντας ἀφειδῶς ἴλας·
Καὶ φῶς περιαστράψαν ἀθροῖσαι νύκτωρ
Πάντων ὑπνοόντων χάρακα στρατευμάτων.
Περὶ τὸ Βυζάντιον ἱσκηνημένων·
340 Ἐκ τῶνδε συνεὶς ὡς θεὸς καλῶν δότης
Ἐπιστρέφειν ἤρξατο καὶ συνιέναι·
Καὶ Λικίνιον χριστομαχοῦντα βλέπων,
Ἄλλας τ' ἀπαιτεῖ τόνδε χριστομαχίας·
345 Ὅθεν μονάρχης ἀξίως αὐτοκράτωρ
Κωνσταντῖνος πέφηνεν Ἐσπέρας, Ἐω-
Δύσει δὲ τοῦ τρύχοντος αἰτοῦντι πάθους,
Βουλὴν πονηρὰν ὑποτίθενται θῆται
Διὸς βδελυκτοὶ καὶ γόητες καὶ μάγοι,
350 Πρὸς ἱασιν αἵματι παιδῶν ἀφθόρων
Ἐναποπλύναι σαράιον κατατρύχον·
Ἦθροιστο τοῖνον νηπίων πληθὺς ὄση,
Προθεσμία δ' ὄριστο τούτων θυσίας·
Παρῆν βασιλεὺς, μητέρων κλύει γόων,
355 Ἦνθάνεται δὲ τὰς ἀφορμὰς τῶν γόων,
Καὶ γνοὺς, δίδωσι τὰ τέκνα ταῖς μητράσι,
Καὶ χρήματα δὲ ταῖσδε πρὸς τούτοις νέμει
Ἀντιβρόπα φάρμακα τῆς πρόσθεν λύπης·
Ὅστω καλῶς δρᾶσαντι νυκτὸς κατ' ἄναρ
360 Ἐφίσταται οἱ προκρίτων ἀποστόλων,
Δυὰς φαινή Πέτρος ἄμα καὶ Παῦλος
Παρεγγυῶντες γνησίως ἐπισκόπων
Τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀναθέσθαι σὺν κόθῳ,
Εἰ βούλεται σχεῖν τοῦ πιέζοντος λύσιν,

- A** Constantinus, Maxentius, et Licinius,
quia jam Maximinus vita excesserat :
Maxentius quidem subditis gravis erat,
immanis draco cruorisque sitiens canis.
Quare ut hunc armis denique compesceret,
orabant Constantinum oppressi populi :
a quibus exoratus clemens animus
celerime ad urbem Romam copias ducit
tyrannumque jam paratum ad arma provocat.
Dum vero incerti martis mente versat curas
crucis hora meridiana conspexit typum,
quem astra quædam in cælo conformabant,
inscriptis hisce litteris : *In hoc vince.*
Protinus igitur aureæ crucis typum,
qualis ipsi apparuerat, concinne fabricans,
suis hunc præferri jussit exercitibus :
B cui sane sisus, conserta cum hoste manu,
magnam de tyranno victoriam retulit,
qui fluminis vorticibus absorptus est,
dum victus fugeret turpiter e prælio.
Hinc ergo universa potitus Roma est
regiumque statim edictum proposuit,
ne quis jam Christianos ad pœnam posceret.
Alia quoque rei hujus narratio est :
nempe quod pugnam adversus hostes patrans
equitem imperator armatum viderit,
qui pro consueto militum vexillo
crucem gestabat manibus, victoriæ symbolum.
Rursus duos eidem conspectos viros
aiunt, in Hadriani mole cientes pugnam,
hostiumque turmis plagas imponentes.
C Postremo lucem noctu coruscantem
vallumque ambientem, cunctis sopitis somno,
vidisse prope Byzantium cum castra haberet.
Hinc ergo agnoscens datorem bonorum Deum,
converti ad fidem cœpit et recte sapere.
Tum infestum Christianis Licinium cernens,
armis correptis hunc imperio dejecit,
et de impietate dignas pœnas sumit.
Quare jam solus merito imperator
occidui Constantinus et eoi orbis fuit.
Exin remedium morbi poscenti gravis
dirum consilium obtulerunt Jovis
nefarii sacerdotes et fallaces magi,
nempe ut investium puerorum sanguine
infirmum corpus medelæ causa ablueret.
D Infantium ergo colligitur ingens numerus,
et dies cædis defnita edicitur.
Præsens imperator matrum audit gemitum,
hujusque causam quærit ex astantibus ;
et re comperta, matribus prolem reddit,
pecuniamque insuper his distribuit,
quæ sit solatium prioris mœstitiæ.
His recte gestis, noctu per somnium videt
astare sibi principum apostolorum
illustre par, Petrum cum Paulo scilicet ;
seque adhortantes ut sincere episcopo
salutem suam dulci cum spe committeret,
si quidem præsens malum fugare vellet,

immortalemque ac miram vitam adipisci. Postquam eum somnus dereliquit, statim sanctum Silvestrum admodum reverenter advocat; atque ubi venientem conspicit, rem illi cunctam pandit lubentissime: Silvester regem visi rationem edocet. Cur verba longas ducam per ambages? religiosum principi mysterium explicat, initiatumque et credentem baptismo tingit, et sancto educit lavaacro incolumem. Ad Christi partes accessit etiam Helena Silvestri verbis edocta pastoris maximi. Ipsa deinceps Sionem Dei urbem invisit, sacrum lignum vestigans crucis, ibique ut templa conderet sanctissima. Religio nostra crevit ex hoc tempore amplifce; atque ad orbis pervenit fines apostolorum salubris prædicatio: risitque ver tranquillum orthodoxiæ. Tunc templa passim patuere Christicolis, atque omnis ara falsi cultus concidit Christi virtute Domini et omnium Regis, Itemque Constantini legati ejus. Hic late imperitans gentibus innumeris, prolatis etiam priscis imperii finibus crucis atque Evangelii potentia adjutus, homonymam quoque condidit sibi urbem, ocellum totius mundi splendidissimum. Regum hic piorum pater est appellatus, et christicularum Cæsarum antecessor. Idem episcoporum primam indixit synodum, quibuscum spurium Arii dogma perculit.

CONSTANTIUS MAGNI CONSTANTINI FILIUS
AN. XXIV.

Postquam is terrestre deseruit imperium, proque hoc supernam gloriam adeptus est, cælorumque regni adiit hæreditatem; nati ex eo liberi tantam imperii molem Constans, Constantius, atque Constantinus, inter se partiti sunt hæredum ritu. Et Constans quidem cum Constantino fratre terras occiduas sibi regendas sumunt, Romam ipsam, Africam, Italiamque, et quidquid mundi usque ad oceanum patet. Oriens Constantio contigit universus, prætereaque Thracia, finesque Macedonici, cum urbe a patre condita et regni sede. Hic sibi creditum optime imperium gerens multos agonas pertulit ac discrimina, perpetuo militans hostesque armis persequens. Deinde occisis in Occidente fratribus, Constantino quia fratrem armis lacessiverat, Constante dolis Magnentii irretito, orbis universi Constantius sceptrum tenuit. Nam Magnentium quidem belli jure sustulit; at Vetranionem qui præter fas se gesserat, percussum metu subditum sibi fecit.

(16) Ita codd.

- A 365 Ζωῆς ἀκηράτου τε τοχεῖν καὶ ζήνης.
Ἐπεὶ δ' ἀνῆκεν ὕπνος αὐτὸν, αὐτίκα
τὸν ἱερὸν Σίλβεστρον εὐλαβῶς ἄγαν
Μετακαλεῖται, καὶ προσελθόντα βλέπει,
καὶ πάντα διέξεισιν αὐτῷ προφρόνως·
370 Ὁ δ' αὖ ἐπάγει τῶν θαυθέντων λύσιν·
καὶ τί με δεῖ γράφοντα μακρὰ συμπλέκειν;
Ἐκτίθεται οἱ τὸν λόγον μυστηρίου.
Μοεῖ τε βαπτίζῃσι τε πιστεύσαντά γε,
λουτροῦ τ' ἄσινῃ τοῦ παναγοῦς ἀνάγει·
375 Πρὸς ἤλθε Χριστῷ καὶ βασιλεῖ Ἑλένη
Διδασκαλαῖσι ποιμενάρχου Σιλβέστρου·
Μεθ' οὗ Σιών εὐλαβε τὴν Θεοῦ πόλιν
εἰς φανέρωσιν σταυρικοῦ θελοῦ ξύλου,
Ναῶν τ' ἀναδόμησιν εὐαγεστάτων.
- B 380 Κάντεῦθεν ἀνθεῖ τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς μέγα·
Ἐκτείνεται δὲ καὶ μέχρι γῆς τερμάτων
Σωτήριον κήρυγμα τῶν ἀποστόλων·
Γελαῖ δ' ἔαρ ἡσυχον ὀρθοδοξίας·
Ἀνοίγνυται πᾶς καὶ νεὼς Χριστωνύμοις,
385 Βωμὸς τ' ἀνετέτραπτο πᾶς σὺν τῇ πλάνῃ
Χριστοῦ δυνάμει παντάνακτος Δεσπότης
Ἰποστρατήγῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ,
Ὅς ἄρξας ἐθνῶν ἀπλέτων ἐθναρχίας
Σχοινίσματά τε πλατύνας κληρουχίας
390 Σταυροῦ τε κράτει παντοδυνάμου λόγου,
Πάλιν πολίξει τὴν ὁμώνυμον πόλιν,
Ὅφθαλμὸν αἰγλήεντα τῆς οἰκονόμης·
Πατὴρ ἀνάκτων εὐσεβῶν κεκλημένος
καὶ χριστολατρῶν κρατόρων ἀρχηγέτης·
395 Ἡρώτης ὀριστῆς ποιμενάρχων συνόδου,
Μεθ' ὧν καθεῖλεν Ἀρείου δόγμα νόθον.
- C ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝ-
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΕΤ. ΚΑ΄.
Τοῦτου λιπόντος τὴν κάτω μοναρχίαν
Οὐράνιον δόξαν δὲ κληρωσαμένου,
καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρουχίαν,
400 οἱ παῖδες αὐτοῦ τὴν ὄλην κραταρχίαν
Κώνστας τε, Κωνσταντίος καὶ Κωνσταντίνος,
αὐτοῖς διεϊλόν σφισιν εἰς κληρουχίαν·
Κώνστας μὲν ἄμα συγγόνῳ Κωνσταντίνῳ
λαχόντες ἄρχειν τῶν καθ' Ἑσπέραν τόπων
405 αὐτῆς τε Ρώμης, Ἀφρικῆς, Ἰταλίας,
καὶ μέχρις αὐτῶν ὠκεανοῦ τερμάτων·
Πᾶσα δ' ἑὴν τῷ Κωνσταντίνῳ λάχος,
ἰπρὸς τοῖσδε Θράκης, Μακεδονίας ὄροι,
410 σὺν τῇ πατρίᾳ καὶ βασιλίδι πόλει·
Ὅς διεῖπων ἄριστα τὴν κληρουχίαν
Πολλοὺς ἀγῶνας ἀνέτη καὶ κινδύνους,
Ἄσι στραταρχῶν, κατ' ἐχθρῶν κινῶν δόρυ·
εἶτα σφαγέντων συγγόνων ἐν Ἑσπέρα,
τοῦ μὲν κινουόντος καθ' ὁμαίμονος ξίφη,
415 τοῦ Κωνσταντος δὲ πρὸς Μαγνηντίου δόλην,
Πίσσης κατῆρξεν Ἑσπέρας καὶ τῆς Ἑω·
Μαγνηντίον μὲν ἀνελὼν μάχης νόμῳ,
τὸν δ' αὖ Βρετανίωνα (16) τὸν κακεργάτην
Ἰπήκοον θεῖς κατασεισθέντα φόβῳ.
- D

- 420 Ὑπῆρχεν οὗτος εὐχερῆς μὲν τὸν τρόπον,
καὶ πᾶμπαν εὐρίπιτος ἀνέμου πέδον,
Πειθῆνός τε τοῖς ἀρειομανίταις,
Ἐνδον δὲ τὸν νοῦν εἰς σέβας ἐβρώμενος·
κράτωρ ἀριστεύς καὶ μαχητὴς γεννάδας,
425 Ἴδὺς, προσηγῆς, εὐμενῆς ὀπηκόοις.
Ὡς τε τὴν δίκαιαν ἐγκρατῆς ἄγαν
καὶ σωφρονικὸς, καὶ παθῶν αὐτοκράτωρ,
καὶ τὰς κρίσεις ἦν ἐκφέρων κατὰ νόμους,
δικαιοσύνης δ' οὐδαμῶς ὑπεκτρέχων,
430 Ἀρχαιρεσιάζων τε καθάπερ δέον,
τὰς ἀξίας τε προσνέμων τοῖς ἀξίοις
καὶ πάντα ποιῶν σὺν λόγῳ τὰ τοῦ κράτους·
οὐ συναριθμῶν οὐδένα γερουσίᾳ,
Ὅς οὐ μετέσχε τῶν σοφῶν παιδευμάτων,
435 μὴ δ' αὖ λέγειν ἤσκητο καὶ καλῶς γράφειν
καταλογάδην εἴτε ῥυθμῶ καὶ μέτρῳ,
παιδεύσεως ἔμπειρος, ἔρμου τ' αὖ φίλος·
Ἄνακτι τῷδ' Ἰουλιανὸς μαινόλης
Ἐπιφυεῖς ἤρπασε τὴν κραταρχίαν·
440 Κάλ' τοῦδε μακρᾶ συσχεθεῖς ἀγωνίᾳ
καὶ διακαεῖ πυρετῷ φθισιθρότῳ
Ἐν Μόψου κρήναις τὸν βίον καταστρέφει,
Χολὴν μέλαιναν ἐκτύσας ἐξ ἐγκάτων·

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ Ο ΗΑΡΑΒΑΤΗΣ ΕΤ. Β' Ψ. ΕΤΕΡΟΙ ΔΕ
ΦΑΣΙΝ ΕΤ. Γ'.

- Εἶτα καθαρῶς ἀναδείκνυται κράτωρ
445 Ἰουλιανὸς χριστομάχος μαινόλης,
Ὅστις ἀποστάς Δεσπότης σεσωκότος,
καὶ Χριστιανῶν πίστεως σωτηρίου
τῇ δαιμόνων, φεῦ! ἀπάτη προσεβρότη,
τὰ Χριστιανῶν φαυλίσας ἐκ καρδίας·
450 καὶ κατὰ Χριστοῦ παρατάττεται τάλας,
καὶ τοῦδε κλήσιν ἐκποδῶν θέσθαι θέλει·
καὶ λοιπὸν οἷαις ἐξέτριψεν αἰκίαις
καὶ παντοδαπαῖς, ποικίλαις τιμωρίαις
Ἀντιστατοῦντας εὐσεβῶς Χριστιανύμους,
455 καὶ τῶνδ' ὄσου; εἰδείξε μάρτυρας πάλιν
αἵματος ἄχρι καρτερῶς ἠνδρισμένους,
Ὅχι ἔστιν εἰπεῖν χρωμένους συμμετρίᾳ·
κατὰ δὲ Περσῶν ἐκστρατεύσας Βαρβάρων
μετὰ στρατιᾶς μυρίας ῥωμαλέας.
460 καὶ μὴ διαθείς ὡς δέοι τὰ τῆς μάχης,
Ἐκείσε κατέστρεψεν ἀθλίως βίον,
Ῥληθεις παρά του καιρίαν ἐν τῇ μάχῃ,
Ἐτ' Ἀυσόνων ἢ Βαρβάρων ἀντιπάλων,
Ἦ χειρὸς ἄλλης πανσθενοῦς οὐρανόθεν,
465 Ἦνίκα φασὶν αἱματινὴ καταβρότου
Πλευρᾶς νυγείσης χειρὶ προσδεδεγμένου
εἰς ἀέρα χέοντα, ταῦτ' ἐπιλέγειν,
Ναζωραῖε, πλῆσθητι· φεῦ τῆς μανίας!
- ΙΟΒΙΑΝΟΣ ΜΗΝΑΣ Η'. ΟΙ ΔΕ ΕΤ. Α'.

- Τοῦτου καταστρέψαντος, ὡς ἔφην, βίον
470 Δουὶ τυραννήσαντος ἀσεβῶς χρόνοις,
Ψήφῳ στρατιᾶς προκρίτων γερουσίας
Ἰουλιανὸς χιλιάρχος ὦν τότε,
Ἄνηρ ἀγαθὸς εὐσεβῆς Χριστοῦ λάτρης

- A Erat Constantius suapte ingenii levis,
prorsus versatilis ceu pulvis vento expositus
seque ab Arii studiosis sinebat duci,
quanquam ipse animum orthodoxum gereret.
princeps egregius, strenuus bellator.
blandus, affabilis, benevolus erga subditos.
Idem cibi potusque temperantissimus,
continens, animi cupiditatum dominus,
dicere jus ex legum norma solitus,
neque a justitia latum unguem discedens;
tum et magistratus pro meritis eligens,
dignis hominibus dignitates largiens,
cunota demum in imperio sapienter gerens.
Neque in senatum quempiam unquam legit,
nisi doctis imbutum disciplinis,
et qui recto dicere beneque scribere
B seu prosa oratione posset seu rythmo et metro;
nutritus ipse litteris musarumque alumnus.
Hunc contra regem lymphaticus Julianus
consurgens, latrocinio imperium rapuit.
Hinc animi mœrore diuturno captus
Constantius ac lethalis ardore febris,
ad Mopsi fontes vitæ spatium clausit,
atram rejectans bilem de visceribus.

JULIANUS APOSTATA AN. II, MENS. VI; VEL,
UT ALII AIUNT, AN. III.

- Exin absque æmulo imperator est habitus
christomachus Julianus et furiosus;
qui a Rege Servatore suo defecit,
Christianorumque fidem salutarem
C cum dæmonum, heu! fraudibus commutavit,
sacrumque dogma contemptim corde respuit.
Tum contra Christum bellum hic miser movet
hujusque nomen exterminare nititur.
Proinde quot cruciatibus quotque pœnis,
quarum diversas formas vix fari licet,
Christicolarum attriverit constantiam piam,
martyrum quantum numerum effecerit,
qui usque ad sanguinem restiterunt,
studioso mihi brevitatis non licet dicere.
Deinde Persas Barbaros bello appetens,
copiis instructus innumeris fortissimis,
re nihilominus bellica male gesta,
amisit illic vitam infeliciter,
incerto auctore graviter in prælio ictus,
D seu fuit ille Romanus seu hostis Barbarus,
seu cœlestis aliqua validior manus.
Tunc Julianum aiunt manantem sanguinem
suffosso e latere manu cava exceptum
dispersis per aerem his verbis additis:
Nazarene, sitim exple. (Hem vesaniam!)
- JOVIANUS MENS. VII; SEU, UT ALII AIUNT,
AN. I.

Juliano, sicut dixi, vita orbato
post sceleratam biennii tyrannidem,
suffragio optimalium castrensium consilii
Jovianus per id tempus tribunus militum,
vir bonus atque Christi pius famulus

ad imperii dignitatem fuit subvectus,
 Cæteroquin ipse regnum respuebat,
 Christi se famulum esseiciens,
 atque ethnicis militibus imperaturum negans.
 Hi vero cum Christicolæ se inclamassent,
 tunc imperium Jovianus recepit protinus.
 Et pace mox composita cum Persa rege,
 atque Antiochiam reducto exercitu,
 exsules dudum principes pastores
 ad suos greges edicto revocavit,
 quos inter Athanasium divinum præselem,
 cunctisque exhibuit Christianis
 ver tranquillum et orthodoxiæ lumen.
 Hic Galatarum Ancyram delatus,
 ibi improviso obitu excessi: terris,
 recentibus, ut fama est, voratis fungis.
 haud plusquam octo mensibus regno fruitus.
 Pietate is, ut dixi, fuit inclytus,
 bonus, tranquillus, benevolus erga subditos,
 staturaque corporis procera lucens;
 litteris etiam mediocriter eruditus;
 vini tamen atque amoris illecebris obnoxius.
 Hujus cadaver apud Byzantium urbem
 in sancto Apostolorum templo est conditum.

VALENTINIANUS AN. XI;
 SIVE, UT ALII AIUNT, AN. X.

Post hunc insedit regiam dignitatem
 Justitiæ simul clementiæque exemplar
 Valentinianus Christianorum decus,
 vir strenuus, animosus ac robustus,
 generis ex Pannonia stirpem trahens;
 princeps bonus et providus erga subditos,
 qui peregrinas quondam in regiones,
 utpote Christianus Deumque Christum colens,
 ab apostata Juliano pulsus fuerat;
 nunc redux ad exercitum, tribunus erat.
 Is ubi supremam dignitatem adlit,
 imperii socium fratrem ascivit suum,
 ærumnosum Valentem, Arianæ asseclam,
 cui partes Orientis regendas tradidit:
 ipse vero Occiduis pie præfuit,
 ubi trophæa nobilia de barbaricis
 gentibus victor statuit ope Numinis.
 Hic omnia boni expromens principis
 justitiæque amore præsertim flagrans,
 orthodoxorum dogmatum defensor,
 spatiosum vitæ curriculum emensus est,
 et cursu vitæ et termino beatus visus,
 expletis quatuor supra octoginta annis
 summo in favore Numinis beatitateque;
 ex quo imperium susceperat annis undecim.
 Hic dum in Gallis degeret, mortem obiit,
 Gratiano filio imperium relinquens
 viro rectorum dogmatum defensori.

VALENS AN. III, SEU IV.

Orientis interim regnator Valens
 Arianorum deditus vesaniæ,

(17) Intellige tres vel quatuor annos post Valentiniani fratris obitum.

A Εἰς βασιλείας τὸ κράτος προεκρίθη·
 475 Ὅ δ' ἦν ἀπειθὴς πρὸς τὸ δέξασθαι κράτος.
 Χριστοῦ μὲν αὐτὸν οἰκίτην εἶναι λέγων,
 καὶ μὴ κραταρχεῖν ἀσεβοῦς στρατοῦ θέλειν·
 τούτων δὲ Χριστὸν ἀνακραζάντων σέβειν,
 εὐθὺς ἀνεζώσατο τὴν κραταρχίαν·
 480 καὶ σπένδεται δὲ τῷ κρατοῦντι Περσίδος·
 καὶ σὺν στρατιᾷ τὴν Ἀντιόχου φθάσας
 τοὺς πρὶν φυγάδας ἀρχιθύτας ποιμένας
 εἰς σφῶν ἐπανήγαγε ποιμεναρχίας,
 μεθ' ὧν Ἀθανάσιον ἐνθεον θύτην,
 485 καὶ πᾶσιν ἐβράδευσε τοῖς Χριστωνύμοις
 Ἐαρ γαληνὸν ὀρθοδοξίας φάος.
 εἰς Ἀγκυραν δὲ πεφθακῶς Γαλατίας
 Ἐκεῖ τελευτᾷ διάγων ἐξαπίνης
 Φαγῶν μύκτης ἀρτιφυσεῖς, ὡς λόγος,
 B 490 Ὅκτω κατασχῶν μῆνας ἀρχὴν καὶ μόνους·
 Ὑπῆρχεν οὗτος εὐσεβὴς μὲν, ὡς ἔθφν,
 Χρηστὸς γαληνὸς εὐμενὴς ὑπηκόοις,
 Ἀναδρομὴν σώματος εὐμήκη φέρων,
 καὶ γραμμάτων δὲ μετρίως γεγευμένος·
 495 Ἦττητο δ' οἴνου σὺν ἐρωτοληψίαις·
 καὶ τοῦδ' ὁ νεκρὸς ἐν πόλει Βυζαντίδι
 Ἐν εὐαγεῖ τέθαπτο κηρύκων δόμῳ.

ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝΟΣ ΕΤ. ΙΑ'. ΟΙ ΔΕ ΕΤ. Ι'.

Εἶτα παρῆλθεν εἰς βασιλεῖον κράτος
 Δικαιοσύνης, πραότητος αὐτότυπος
 500 Οὐάλεντινιανὸς εὐσεβῶν κλέος,
 Γεννάδας ἀνὴρ, εὐσθενὴς, βωμάλιος,
 C Ἐκ Πανονίας ἀρχῆθεν ὠρημμένος,
 Κράτωρ ἀγαθὸς, κηδεμῶν ὑπηκόων,
 εἰς ἀλλοδαπὴν ἐξορισθεὶς πού χθόνα
 505 Ὡς Χριστιανὸς καὶ θεὸν Χριστὸν σέβων
 Ἰουλιανοῦ πρὸς Παραδάτου πάλαι·
 εἶτ' ἀνακληθεὶς χρηματίζει τρεβοῦνος.
 Ὡς οὖν ἀνεζώσατο τὴν κραταρχίαν,
 Κοινωνὸν ἀρχῆς σύγγονον προσλαμβάνει
 510 Ἀθλίον Οὐάλεντα μύστην Ἀρείου·
 καὶ μοῖραν αὐτῷ παραδοὺς τὴν τῆς Ἐω,
 αὐτὸς κατῆρχεν εὐσεβῶς τῆς Ἐσπέρας
 Περιφανῆ τρόπαια κατὰ Βαρβάρων
 καὶ νίκας ἰστάς τῇ θεοῦ συμμαχίᾳ·
 515 καὶ πάντα ποιῶν οἷς σεμνύνεται κράτωρ,
 Δικαιοσύνης ἐς τὰ μάλιστα φίλος,
 D καὶ δογμάτων πρόμαχος ὀρθοδοξίας,
 Πολυετής τις ἀναφανεὶς ἐν βίῳ,
 καὶ μακαριστὸς τοῦ βίου καὶ τοῦ τέλους,
 520 Βιοὺς ὀγδοήκοντα τῆς ζωῆς χρόνους
 πρὸς τέτρασιν αὐτῷ ἐνθεὸς εὐδαιμόνως,
 Ἀφ' ὧν κατῆρχεν ἕνδεκα κραταρχίας·
 οὗτος τελευτᾷ διάγων ἐν Γαλλίαις,
 Ἰτῷ λειοπῶς Γρατιανῷ τὸ κράτος,
 525 Ἀνδρὶ προμάχῳ δογμάτων ὀρθοφρόνων,
 ΟΥΑΛΗΣ ΕΤ. Ι'. (17) ΟΙ ΔΕ ΕΤ. Δ'.
 Ὅ δ' αὐτὸς Οὐάλης βασιλεύων τῆς Ἐω
 καὶ καθυπαχθεὶς Ἀρειανῶν μανίᾳ,

- Σφοδρὸς διώκτης ὀρθοδοξούντων λάχους
Ἦν καὶ κολαστὴς δυσμενῆς, φρικαλέος·
530 Ἀρχιθύτας μὲν ποιμένας διδασκάλους
Ποίμνης ἐλαύνων καὶ τιθεὶς ποβρώτατω
καὶ ποικιλίαις σφᾶς ἐκτρίβων βασιάνοις·
θεοῦ δὲ θύτας κωλύων θείων δόμων
Ἐῖρηταις ἐναπέκλειε δεσμοτηρίοις·
535 Ἄλλους δὲ βυθῶ καὶ πορὶ θαλαττίῳ
Σὺν πυριφλέκτῳ νητὶ κατεपुरπόλει·
Ἔσπεργε δ' ὡς μάλιστα μύστας Ἀρείου,
καὶ τοῦδε τοῖς δόγμασιν ἀπρίξ ἐμμένων
Ἐκκλησίας ἐνειμεν αὐτοῖς τὰς ἄλλας,
540 Σφῶν ὀρθοδόξους ἐκβαλὼν κακοτρόπως.
Σκυθῶν δὲ θράκης καταδηούντων ἄρου
καὶ πάντα δρώντων Σκυθικὴν ἐρημίαν,
Ἄναξ ἐπιστρέψουσε τοῖσδε βαρβάρους,
καὶ συμπλακεῖς ἤτητο δυσκλεῶς Σκύθαις·
545 Τὸν ἐκ ξίφους φεύγων δὲ θάνατον τάλας
Ἀχουμιᾶ που συρφετώδει προστρέχει,
Κάκει τροφὴ γένοιτο πυρὸς παμφάγου,
Σκυθῶν ἀναψάντων γε κώμης οἰκίας·
κατῆρξεν οὗτος πρὸς τρισὶ δέκα χρόνους,
550 βαρὺς κολαστὴς ὀρθοδοξούντων λάχους,
θερμὸς δ' ἐραστὴς καὶ πρόμαχος Ἀρείου.

GRATIANUS EN ROME.

- Οὕτω φθαρέντος Οὐάλεντος ἀθλίως
Ὁ Γρατιανὸς σὺν κασιγνήτῳ φίλῳ
Ἠάσης κατῆρξεν Ἐσπέρας καὶ τῆς Ἑῶ.
355 Κράτος μὲν εἶχε Γρατιανὸς πατρόθεν·
Ἦ δ' αὖ στρατιὰ τοῦ πατρὸς τεθνηκότος,
καὶ μὴ παρόντος Γρατιανοῦ τῷ μόρῳ,
Ἄνειπεν Οὐάλεντιανὸν νέον,
καὶ σύγγονος διδρακτο τὴν κοινωσίαν·
560 Ζηλῶν βασιλεὺς Γρατιανὸς πατέρα
εἰς εὐσεβίαν, ὀρθότητα δογμάτων,
αἰτοῦντι θεῖῳ τῷ Βάλεντι συμμάχους
οὐκοῦν παρέσχεν ἐξίοντι πρὸς Σκύθας,
Ὅδ' ἀμαχεῖν δεῖ τοῖς ἐχθροῖς θεοῦ, φράσας·
565 καὶ ποιμένας δ' αὖ ἐνθούς διδασκάλους
πρὸς Οὐάλεντος ποιμνίων ἐξωσμένους
τῆς εὐσεβείας ὀρθοδοξίας χάριν,
ἀδύθις ἐπανήγαγε ταῖς Ἐκκλησίαις·
λεηλατούντων τῶν Σκυθῶν δ' ἔτι θράκην,
570 καὶ τῆσδε πάντας ἐξερημοῦντων ἄρου,
καὶ τὰ πέριξ ἅπαντα κατεφθαρκότων,
Ἄτ' ἀκαθέκτων τῆ νίκη διδειγμένων,
μετακαλεῖται Γρατιανὸς αὐτάναξ
λαμπρὸν θεοδόσιον ἐξ Ἰσπανίας,
575 Ἄνδρα ἀρεῖκτον, γεννάδα, βουληφόρον,
τῆ δ' εὐσεβείᾳ μᾶλλον ὠραῖσμένον·
Ὅν καὶ στρατηγὸν ἀποφήνας ταγμάτων
μετὰ στρατιᾶς ἱκανῆς ῥωμαλέας
κατὰ Σκυθῶν πέπομφε τοῦτον βαρβάρων·
580 Ὅς συμβαλὼν ἤτησε τοὺς ἀντιπάλους
τρεψάμενος σφᾶς ἐν μάχῃ κατὰ κράτος,
καὶ πάντας ἄρδην παραδοὺς μικροῦ ξίφει·
Ἔπειτ' ἀφεικῶς στρατιᾶν αὐτοῦ μένειν,
πρὸς Γρατιανὸν αὐτεπάγγελτος φάσας
585 Ἐν Πανονίᾳ διάγοντα τῷ τότε,

- A partis orthodoxæ persecutor vehemens
sævusque tortor erat et horribilis.
Pastores quidem præcipuos et magistros
gregibus suis pulsos et procul ablegatos
variis præterea pœnis exoruciabat :
tum et Dei sacerdotes sacris œdibus
prohibitos, arctis detinebat vinculis :
alios aquis præfocabat, medioque mari
combusta nave flammis exstinguebat.
Arii vero assecclas impense colens,
atque ejus dogmatibus mordicus adhærens,
ecclesias ipsis cunctas regendas dedit,
ejectis inde per scelus orthodoxis.
Deinde Gothis Thraciam populantibus
et vastitatem Scythicam efficientibus,
imperator Barbaros bello aggressus
B prælio infelici vincitur a Gothis ;
dumque miser fatum a gladio imminens
fugit, ac vili se paleario abdit,
ibi flammæ esca fit edacium,
dum Gothi ignem subjiciunt pagi domibus.
Hic annis ferme tredecim imperavit,
gravis orthodoxæ carnifex Ecclesiæ,
fervidus Arii amator et defensor.

GRATIANUS ROMÆ.

- Sic pereunte misere Valente,
cepit Gratianus cum germano fratre
Eoi orbis Occiduique imperium.
Gratianus quidem a patre rex fuerat dictus ;
verumtamen exercitus, defuncto patre,
quoniam Gratianus funeri non intererat,
C Valentinianum juniorem acclamavit,
admisitque frater regni communionem.
Gratianus porro Cæsar paternæ æmulus
pietatis ac dogmaticæ rectitudinis,
Valenti patruo auxilia postulanti,
dum Gothi arma inferret, non submitit ;
non oportere auxiliari hostibus Dei dicens.
Tum etiam sacros præseules doctores,
quos Valens ab ovilibus pepulerat
ob orthodoxæ fidei pium dogma,
rursus quemque suis Ecclesiis reddidit.
Dein Gothis Thraciam adhuc infestantibus,
ejectis incolis facta solitudine,
agris late cunctis pessum datis,
cum hostes nulla comprimi vi jam possent,
D Gratianus imperator advocavit
splendidum ex Hispania Theodosium,
virum martialem, strenuum, consilioem,
pietate autem maxime conspicuum,
quem supremum armorum electum ducem
cum ingenti exercitu ac fortissimo
adversus Gothos barbaros expedit.
Is autem prælio inito victor fuit,
Gothis vi summa armorum profligatis,
gladioque propemodum cunctis cæsis.
Mox ibi derelicto in castris milite,
ad Gratianum ipsemet nuntius advolat
in Pannonia tunc temporis diversantem,

et de patrata victoria certiore facit,
summam Gothorum significans occidionem.
Gratianum porro ut daret victoriæ præmium,
alioqui id jam existimans prodesse imperio,
imperatorem creat Theodosium
totius orientis, et Macedoniæ ac Thraciæ :
occidui mundi terris servatis sibi.
Post hæc in Galliis degens interficitur
a duce quodam, nomine Andragathio,
qui dolo ad cædem ejus grassatus est,
postquam sex annis circiter regnaverat ;
bonus imperator, piusque Christi famulus.

VALENTINIANUS JUNIOR ROMÆ.

Gratiano extincto partes hesperias cunctas
Valentinianus junior frater rexit,
qui quidem matris deceptus suasionibus
Justinæ Arii dogmata amplexus est :
atque hinc piorum turbam amare desiit.
Tum rebellante quodam duce Maximo,
et jam victoria contra se potito,
legatis missis ad Orientis principem
inclytum Theodosium suppetias petit.
Ille respondit se mirari minime
si servus Maximus domino superior fuerit,
ipsumque nuper acie profligaverit ;
quoniam tu, Dominum tuum, Cæsar,
exauctoratum famulis connumerat,
qui quidem Patri similis substantia est.
Attamen sumptis armis imperator
Maximum prælio superatum occidit :
tum etiam Andragathio caput abstulit,
pœnas ab eo repetens cædis regiæ.
His gestis domum revertitur imperator.
Sed ecce rursus Valentiniano juveni
aulicus vir Eugenius adversarius oritur :
qua re comperta, metu correptus Cæsar
ipse sibi laqueo vitam interrumpit.

THEODOSIUS MAGNUS AN. XVII, VEL XVI.

At Theodosius Ausonum imperator
Eugenium quoque captis armis persequens
prælio devictum vita spoliat,
regnoque suo partes hesperias addit.
Antequam tamen hæc præclare gereret,
Thessalonica in urbe Cæsar versans,
orto per populum motu seditioso,
contumeliosis civium diotis ipse læditur,
atque in tumultu cæditur præfectus.
Hæc imperator haud moderate ferens
armatos contra populum immisit milites,
qui hunc crudeliter gladiis conciderunt,
ita ut in tanto congregato numero
quindecim millia hominum perierint.
Sed Mediolani Ambrosius episcopus
Cæsarem admonens tanti commissi sceleris,
ad pœnitentiam facti flexit animum :
tum lacrymanti rei perpetratæ causa

(18) Annos regni tum Gratiani tum Valentiniani
junioris omittit chronologus; verumtamen scimus

A Αὐτὸς βασιλεῖ μὴνύει τὰ τῆς νίκης,
καὶ τὸν Σκοθῶν ἄλεθρον ἅμα καὶ φόνον·
"Ὅθεν βασιλεὺς εἰς ἀμοιβὴν τῆς νίκης,
"Ἄλλως τε κρίνας ἐμπρέπειν κραταρχίᾳ,
590 Στέφει Θεοδόσιον εἰς βασιλείᾳ
Πάσης Ἐφίας, Μακεδονίας, Θράκης.
Αὐτῷ δ' ἀπεκλήρωσεν Ἑσπέρας τόπους.
Ἐν Γαλλίαις οὖν διάγων ἀνηρέθη
Ἰπὸ στρατηγοῦ κλῆσιν Ἀνδραγαθίου
595 Δόλῳ κάταπράξαντος αὐτοῦ τὸν φόνον·
Ἐξ οὗ κατασχὼν τὴν βασιλείαν χρόνους.
Κράτωρ ἀγαθὸς εὐσεβὴς Χριστοῦ λάτρης.

ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝΟΣ ΝΕΟΣ ΕΝ ΡΩΜῆ (18).

Τούτου θανόντος, ἤρξεν Ἑσπέρας δλης
Οὐαλεντινιανὸς σύγγονος νέος,
B 600 Ὅστις γε μητρὸς ὑπαχθεὶς συμβουλίαις
Ἰουστίνης ἐδέδεκτο δόγματ' Ἀρείου
Κάντεῦθεν ἀπίστεργεν εὐσεβῶν στίφος·
καὶ τινος αὐτῷ Μαξίμου στρατηγέτου
Ἐπιφύεντος καὶ νικήσαντος μάχῃ,
605 Πρέσβεις πεπομφῶς πρὸς κρατάρχην τῆς Ἑω
λαμπρὸν Θεοδόσιον αἰτεῖ συμμάχους.
Ὁ δ' αὖ ἐδήλου, μὴ τεθηπέναι, κέγων,
εἰ δούλος ὢν Μαξίμος ὦφθη δεσπότη
Ἰπέρτερός τε καὶ νικητὴς ἐν μάχαις,
610 Σοῦ δεσπότην σὸν ἡθετηκότος, κράτορ,
καὶ τόνδε δούλοις συγκατηρηθηκότος,
Σύμμορφον ὄντα τῷ Πατρὶ κατ' οὐσίαν.
Ὅμως στρατεύσας κατὰ Μαξίμου κράτωρ
Ἀτεῖλε τοῦτον κατακρατήσας μάχῃ·
C 615 καὶ τὴν κεφαλὴν δ' Ἀνδραγαθίου τέμνει,
Ἐκπράξας αὐτὸν εὐθύνας τὰς τοῦ φόνου.
Ταῦτα διαθεὶς βασιλεὺς ὑποστρέφει·
Οὐαλεντινιανῷ δ' αὖ νεωτέρῳ
Ἀντήρην Εὐγένιος εἰς τῶν ἐν τέλει·
620 καὶ γνοὺς τὸ δράμα, συσχεθεὶς ἀναξ φόβῳ
Ἐαυτὸν ἐξήγαγεν ἀγχόνῃ βίου.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ ΕΤ. ΙΖ', ΟΙ ΔΕ ΕΤ. ΙΓ'.

Ἄλλὰ Θεοδόσιος ἀύσονοκράτωρ
Ἐπιστρατεύσας καὶ πάλιν Εὐγενίῳ
Κτείνει τε τοῦτον ἐκνικήσας ἐν μάχῃ
625 καὶ βασιλεύει καὶ μερῶν τῆς Ἑσπέρας·
Ποῖν δ' ὑπάρξει τάδε κατορθωμάτων,
Ἄναξ ἐπιστάς Θεσσαλονίκη πόλει
Δήμου στασιάζαντος ἐξ ἀταξίας,
Ἰθρίζεται μὲν οὗτος ἀστοῖς ἀνέδην
D 630 Φονεύεται δ' ὑπαρχος ἐν τῇ συγχύσει·
Ταῦτ' οὐκ ἐνεγκῶν ὁ κρατάρχης ἡμέρως
Στράτεύμ' ἀφήκε τῷ λεῷ ξιφηφόρον,
καὶ τόνδε κατέσφαξαν ἀφειδῶς ξίφει,
Ὡς ἐκ τοσοῦτου μυριαριθμοῦ στί
635 Πρὸς πέντε θανεῖν χιλιοστύας δέκω.
Ἄλλ' Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων θύτης
Τόνδ' ἀναμνήσας τοῦ πεπραγμένου μύσου,
Ἦγαγεν αὐτὸν εἰς συναΐσθησιν πάθους·
καὶ πρόσφορα κίρνησιν αὐτῷ φαρμάκων

Gratianum regnavisse post patrem annis 9, Va-
lentinianum 17.

- 640 Δακρυβροῦντι τῶν πεπραγμένων χάριν.
 Οὗτος βασιλεὺς εὐσεβῆς ὢν, ἀρθόφρων,
 Σύστημα σεπτῶν ἀρχυθῶν ἄλλισας
 Πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα πάλιν
 Πνευματομάχου κατὰ Μακεδονίου,
 645 Πνεῦμα τὸ θεῖον οὐ σέβοντος ὡς θέμις,
 Συνεκρότησε σύνοδον τὴν δευτέραν ·
 Ἡ συμφυῆς τὸ Πνεῦμα Πατρὶ καὶ Λόγῳ
 Ἄριστα τρανώσασα σύνθρονον θ' ἅμα,
 Βάλλει Μακεδόνιον ἀραῖς ἐνδίκως
 650 Τῆς καθολικῆς ἐκτεμοῦσ' Ἐκκλησίας ·
 Καὶ ποιμενάρχην δεικνύει Βυζαντίδος
 Νεκτάριον λάμποντα βίῳ καὶ λόγῳ,
 Χριστιάνουμον μὲν ἀμόητον δ' εἰσέτι,
 Ὃν ἅμα βαπτίζουσι χρίουσι θύτην ·
 655 Τοῦ Γρηγορίου καὶ Πατρὸς θεηγόρου
 Αὐθαιρέτως γε τὸν θρόνον λελοιπότες ·
 Οὗτος τελευτᾷ βασιλεὺς καθ' Ἑσπέραν
 Γιοῖς μερίσας τοῖς δυοῖ κραταρχίαν
 Ὅνωρίῳ μὲν δοὺς καταρχειν Ἑσπέρας,
 660 Ἀρκαδίῳ δ' αὖ τῶν μερῶν τῶν τῆς Ἔω,
 Βεβασιλευκῶς ἐπτά καὶ δέκα χρόνους
 Πρὸς πέντε μηνὶν εὐσεβῶς, εὐδαιμόνως ·
 Ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ κρᾶτῳ νικηφόρος,
 Τῆ δ' εὐσεβείᾳ μᾶλλον ὠραϊσμένος ·
 665 Καὶ κίον' οὗτος ἐν Βοδὸς τεύχει τόπων (19) ·
 Ἀνδρείκαλον φέροντα τοῦ δειμαμένου.

ΑΡΚΑΔΙΟΣ ΕΤ. ΙΔ'.

- Ἀρκαδίος γοῦν παραλαβὼν τὸ κράτος
 Διεῖπεν αὐτὸ πλημμελῶς καὶ βράθυμωσ ·
 Νεότης γὰρ, εὐρίπιστος, ὢν ἀνειμένος,
 670 Καὶ τῆ γυναικὶ πάντα προσπεπισμένος,
 Τρικυμίας ἐπλησε τὴν Ἐκκλησίαν,
 Αὐτῷ δὲ μέμφεις προὔξενησεν ἐνδίκους ·
 Νεκταρίου γὰρ ἐκμετρήσαντος βίον,
 Ἀχθεῖς δ' χρυσοῦς ἐν λόγοις Ἰωάννης
 675 Ἐξ Ἀντιόχου πρὸς πόλιν βασιλίδα,
 Τάπτης καθωράϊσε τὸν σεμνὸν θρόνον ·
 Ἄλλ' ἡ βασιλὶς ἀδίκως Εὐδοξία
 Μυσήσασα, φεῦ! ἐνθέου παβήσιας
 Τὸν τῶν ψυχῶν ἥλιον ἄξιον θρόνου
 680 Τίθησιν ἐξόριστον ἐν τοῖς Κομάνοις ·
 Ἀντικαθιστᾷ δ' Ἀρσάκιον πρεσβύτην ·
 Οὗτος βασιλεὺς ἐν Θράκη κτίζει πόλιν,
 Ἦν Ἀρκαδίου πάντες ἔδουσι πόλιν.
 Καὶ κίον' ἀνήγειρεν ἐν ξηρολόφῳ
 685 Στήλην ἄνω φέροντα τοῦ δειμαμένου.
 Ἔτη δὲ πρὸς τέσσαρσι κατάρξας δέκα,
 Ὡν εὐσεβῆς τις, ὀρθοδοξίας φίλος,
 Ἄλλως δὲ νοῦφος εὐάγωγος τὸν τρόπον,
 Νοσήσας ἐξέλιπε τὸν φθαρτὸν βίον.
 ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΝΕΟΣ ΕΤ. ΜΒ'.
- 690 Καὶ παῖς Θεοδόσιος ἄρχει τοῦ κράτους
 Πραῦς, προσηνής, εὐσεβῆς, χρηστὸς τρόπου,
 Ἐγκύκλιον παιδεύσειν εὖ ἡσκημένος,
 Μαθημάτων ἴδρις τε τῆς τετρακτύος,
 Καὶ πλαστικῆς αὖ καὶ γραφικῆς τεχνίτης,

(19) Locus nimirum urbis Byzantinæ dictus *Bos*. Zonar. XIV, 4.

- A idoneum culpæ rite remedium contulit.
 Rex hic pro sua pietate et orthodoxia
 præsulum venerandum cætum congregans,
 centum videlicet et quinquaginta Patrum,
 adversus Macedonium qui divinum
 Spiritum debito honore non colebat,
 secundam celebrandam curavit synodum :
 quæ Patri ac Verbo Spiritum definiens
 honore parem, natura eadem præditum,
 devovit Macedonium justis diris
 atque eum catholica pepulit Ecclesia.
 Byzantii vero præsulem delegit
 Nectarium lingua et moribus eluentem,
 Christicolam quidem, sed nondum initiatam :
 baptizant ergo simul sacrantque episcopum ;
 quoniam Gregorius Pater theologus
 B hæc semet sede sponte deposuerat.
 Rex hic hesperiis moritur in terris,
 duobus partiens liberis imperium ;
 Honorio quidem partes occiduas tribuens.
 Orienti Arcadium dominum præficiens ;
 Nectarium regnaverat annis septemdecim
 cum quinque mensibus feliciter et pie :
 vir sane egregius et princeps victoriosus,
 sed pietate tamen multo rutilantior.
 Is et columnam posuit in Bovis loco,
 gestantem regis statnam auctoris sui.

ARCADIUS AN. XIV.

- Arcadius igitur hæres imperii factus
 male illud cepit gerere et socorditer :
 C hebes enim, versatilis et remissus,
 et cuncta uxoris sinens in arbitrio,
 turbarum fluctibus obruit Ecclesiam,
 sibique justam peperit infamiam.
 Namque ubi Nectarius explevit vitæ cursum,
 aurea lingua præditus Joannes
 Antiochia deducitur ad urbem regiam,
 ut hujus sacram scilicet ornet sedem.
 Sed enim angusta contra fas Eudoxia
 sacros, heu ! perosa liberos sermones,
 solem animarum, sedis apprime dignum,
 exsulem pellit usque ad urbem Comana,
 ipsique Arsacium natu jam grandem sufficit.
 Rex hic in Thracia condidit urbem illam,
 quam Arcadiopolim vulgo vocatam cernimus.
 D Idem columnam posuit in Xerolopho,
 conditoris sui signo superposito.
 Regnavit autem decem cum quatuor annis ;
 vir sane pius atque orthodoxiæ tenax ;
 levis alioqui ingenii, varius ac mutabilis ;
 implicitus in morbum vita mortali cessit.

THEODOSIUS JUNIOR AN. XLII.

- Excipit imperium filius Theodosius,
 mitis affabilis, pius commodisque moribus,
 encyclica doctrina recte exercitus,
 disciplinarum quatuor bene sciens,
 plasticos insuper atque picturæ gnarus.

jaculo bonus, equum frenare valens,
 blandus, gratosus, subditis benevolus,
 atque orthodoxiæ optimus defensor.
 Imperium tamen administravit molliter,
 permissis enuchis rei publicæ arbitrio,
 Antiocho primo, deinde Amantio,
 insuper et auri famulo Chrysaphio.
 Atque is teneræ adhuc ætatis puer
 germanam sororem vitæ ducem habuit
 omni virtute præditam Pulcheriam :
 tutorem vero supremis patris tabulis
 Isidigerdem Persidis tunc regem ;
 a quo dum timent, cuncti parebant domino,
 nec tyrannidem quisquam affectavit.
 Idem Athenis puellam accersivit,
 imperii pariter ut esset torique socia,
 forma præstantem doctrinisque exercitam,
 Leontio quodam genitam philosopho,
 claram in doctis litteris Eudociam,
 cujus sapientiam in pangindis libris
 homerocentra docent cate scripta.
 Eandem invisit Sionem urbem Dei
 præsens veneratura sanctos locos,
 magnas opes ferens, vim auri innumeram
 qua excitavit templa Christo Domino.
 Deinde ad urbem regiam pedem retulit.
 Postremum fatis funoto rege conjuge
 rursus ad sancta semet recipiens loca:
 mortalem ibidem conclusit periodum,
 bene acta vita, atque uti Deo placet.
 Jam vero Arsacio vivis excedente,
 Ecclesiæ sedem occupavit Atticus,
 moribus ac litteris abunde instructus,
 qui Judæum quemdam morbo fractum,
 credentem initiat baptizansque rite,
 lavaeri munere sanum educit aquis.
 Deinde vitam concludente Attico,
 episcopatum occupat Sisinius :
 quo vitæ pariter usuram relinquente,
 Nestorius quidam pro eo sedem occupat,
 nefastus, impius, mala mente præditus,
 qui novum dogma stulte garriabat,
 Christum videlicet merum esse hominem ;
 matrem vero virginem Mariam
 non tam Deiparam esse quam Christiparam.
 Quare imperator electorum a Deo Patrum
 concilium venerandum pie congregans,
 quorum Alexandrinus dux erat Cyrillus,
 Nestorium deposuit hominicolam,
 Deinde præfuit Dei Ecclesiæ
 Maximianus orthodoxus præsul :
 quo vita functo, merito in sede sistitur
 Proclus Cyzici archiepiscopus,
 pastor egregius, largitor flexanimus,
 Patris Chrysostomi dilectus discipulus ;
 sub quo, Romani imperatoris jussu
 ab urbem regiam corpus illius rediit.
 Proclus hic sanctus dum pompam supplicem
 populo innumere comitante duceret ;

- A 695 Καὶ τοξότης ἄριστος, ἰππεύειν ἄκρος,
 Ἴδὺς, χαρίεις, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
 Ὑπέρμαχος κράτιστος ὀρθοδοξίας.
 Ἠλὴν μαλθακῶς διεῖπε τὴν αὐταρχίαν,
 Κοινῶν μεταχειρίσιν εὐνούχοις νέμων,
 700 Ἀντιόχῳ πρῶτα μὲν, εἶτ' Ἀμαντίῳ
 Πρὸς τοῖσδε δούλῳ χρυσίου Χρυσάφιῳ ·
 Νέος κομιδῆ τυγχάνων ἡλικίαν,
 Ἀνήγεθ' οὗτος πρὸς κασιγνήτου φίλης
 Τῆς πάντ' ἀρίστης ὀλβίας Πουλχερίας ·
 705 Ἐπίτροπον σχῶν ἐν γραφαῖς φυτοσπόρου
 Ἴσδιγέρδην ἀνακτα Περσίδος τότε,
 Οὐ τῷ δέει πᾶς εὐνόει τῷ δεσπότη
 Καὶ φευκτέαν ἤγητο τὴν τυραννίδα ·
 Ἐγάγεθ' οὗτος ἐξ Ἀθηναίων καὶ κόρην
 B 710 Κοινωνὸν ἅμα τοῦ κράτους καὶ τοῦ λέχους
 Λάμπουσαν ἄρα καὶ μαθημάτων τέχνη
 Παῖδα Λεοντίου τινὸς φιλοσόφου,
 Τὴν εὐδόκιμον ἐν λόγοις Εὐδοκίαν,
 Ἦς τὴν σοφίαν δεικνύουσιν ἐν λόγοις
 715 Ὅμηρόκεντρα τὰ σοφῶς γεγραμμένα.
 Αὕτη Σιών ἔβλεψε τὴν Θεοῦ πόλιν
 Εἰς προσκύνησιν τῶν σεβασμίων τόπων
 Πλούτον βιβλῶν φέρουσα, χρυσὸν μυρίον,
 Οἷσπερ νεὸς ἤγειρε Χριστῷ δεσπότη.
 720 Μετὰ δ' ἐπανέζευξεν αὐθις εἰς πόλιν.
 Εἶτα θανόντος αὐτάνακτος συζύγου
 Πάλιν ὑποστρέψασα πρὸς θεοῦ τόπου,
 Ἐκεῖ τελευτᾷ καταλιπούσα βίον,
 Ζήσασα κωλῶς καὶ καθὰ Θεῷ φίλον.
 725 Ἀρακίου δὲ τὸν βίον λελιοπότης,
 C Ἐκκλησίας ἔσχηκεν Ἀττικὸς θρόνον
 Κοσμούμενος βίῳ τε καὶ λόγῳ πλέον ·
 Ὅς Ἰουδαῖον παράλυτον ἐκ νόσου
 Πεισθέντα μωεῖ, καὶ βαπτίσας ὡς δεόν
 730 Λουτροῦ χάριτος ὄγιη τόνδ' ἀνάγει ·
 Τέλει δ' Ἀττικῷ τοῦ βίου χρησαμένου,
 Σισίνιος ἔλαβε τὴν προεδρίαν ·
 Οὐπερ τὸ βιοῦν ἐκμετρήσαντος μόρω,
 Νεστόριός τις ἀντικαθίστηθ' Ἰθρόνω,
 735 Ἀνὴρ ἀποφράς, δυσσεβὴς καὶ κακόφρων,
 Ὅς δογματίζων ἀπεφλυᾶρει μάτην
 Ἄνθρωπον εἶναι τὸν Χριστὸν μόνον,
 Καὶ μητρᾶνανδρον παρθένον τὴν Μαρίαν
 Οὐ θεοτόκον μᾶλλον ἢ Χριστοτόκον.
 740 Ὅθεν βασιλεὺς Πατέρων θεοκρίτων
 Σύστημα σεπτὸν εὐσεβῶς συναλίσα,
 Ὃν Κύριλλος ἔξαρχος Ἀλεξανδρείας
 Καθεῖλε Νεστόριον ἀνθρωπολάτρη.
 Εἶτα προέστη τῆς Θεοῦ Ἐκκλησίας
 745 Μαξιμιανὸς προστάτης ὀρθοφρονῶν.
 Οὐπερ θανόντος ἐνθρονίζεται θρόνω
 Πρόκλος Κυζίκου ποιμενάρχης ἀξίως,
 Ποιμὴν ἀγαθὸς καὶ νομεὺς ψυχοτρόπος,
 Μυστήρ φιλητὸς τοῦ Πατρὸς Χρυσσοστόμου,
 750 Ἐφ' οὗ καλεῖται τοῦ κρατοῦντος Ἀύσονων,
 Τούτου τὸ σῶμα πρὸς πάλιν ἤχθη κράτους
 Τούτου λιτανεύοντος ἱεροῦ Πρόκλου ·
 Μετὰ γε λαοῦ συνδρομῆς ἀπειρίτου,

- Ἄρκαγὲν ἄφνω παιδίον πρὸς ἄερα
 755 Πάντων βλεπόντων καὶ λίαν θαμβουμένων,
 Μεθ' ἱκανὴν ὥραν δὲ καταχθὲν πάλιν
 Ἐφη μυηθῆναι γὰρ μὴ προστιθέναι
 Τὸ ὀταυρωθεὶς πρὸς ῥῆμα δι' ἡμᾶς λέγων
 Τῷ τρισαγίῳ καὶ σεβασμίῳ ὕμνῳ·
 760 Τοῦτου μεταστάντος δὲ πρὸς θεοῦ νόας,
 Προεδρίαν εἴληψε τῆς Κωνσταντίνου
 Πρεσβύτερος τις Φλαβιανὸς ἀξίως,
 Πρόμαχος ὀρθῶν δογμάτων Ἐκκλησίας·
 Ὅσπερ θανόντος λακτίσει Διοσκόρου
 765 Ἐν ληστρικῇ τε καὶ φονικῇ συνόδῳ
 Θύτης Ἀνατόλιος Ἀλεξανδρείας
 Εἴληψε θῶκον ἱερὸν βασιλίδος.
 Οὗτος Θεοδοσίος αὐσονοκράτωρ
 Καὶ τεῖχος ἀνήγειρε χερσαῖον πόλει
 770 Ἐκ τῶν Βλαχερνῶν εἰς πύλας τὰς Χρυσείας,
 Τοῦργον περάνας ἐν δυοῖ μῆσι μόνοις,
 Σπουδῇ γ' ἐπάρχου καὶ συνεργῆς Κύρου·
 Ἀγαμέμνου δήμου δὲ Κύρον τοῦ τάχους,
 Καὶ ταῦτ' ἀνακρόβηται ἐν κρήνησι,
 775 Κωνσταντίνος μὲν ἔκτισε πρὶν τὴν πόλιν,
 Ἄνατολ' Κύρος δὲ νῦν, προθυμίᾳ
 Vocatῆ φθονηθεὶς ἐκπεσὼν τῆς ἀξίας,
 Ἐκκλησίας πρόεδρος ὤφθη Σμυρναίων·
 Καὶ Πουλχερίαν οὗτος ἀδελφὴν φίλην
 780 Τῶν βασιλείων ἐκβαλὼν ὡς οὐκ ἔδει
 Ταῖς ὑποθήκας βασιάνου Χρυσάφρου
 Ἐν ἐβδόμῳ τήθεισιν ἐγκεκλεισμένην,
 Φρονίδος αὐτὴν καταπαύσας πραγμάτων·
 Μόλις δὲ συνείη τὸν φθόνον Χρυσάφρου,
 785 Αὐτὸν μὲν ἐξόριστον ἐνδίκως ἔδρα,
 Τὴν σύγγονον δὲ προσλαβὼν αὐθις νέμει
 Φρονίδα κοινῶν τῆδε πραγμάτων ὄλων·
 Οὗτος νοσήσας ἐξέλιπε τὸν βίον.
 Ὡς φασί, βιὸς πεντήκοντά που χρόνους,
 790 Καθ' οὓς σχεδὸν κατῆρχε τοὺς χρόνους ὅλους.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ ΕΤ. ζ ς.

- Σκῆπτρα μεταβαίνει δὲ πρὸς Πουλχερίαν
 Τρόποις ἀγαθοῖς καὶ σεμοῖς κοσμουμένην,
 Τῇ δ' εὐσεβείᾳ παρθενία τ' αὐτῆς πλέον.
 Ἡ Μαρκιανὸν ἄνδρα χρηστὸν τοὺς τρόπους,
 795 Σεμνὸν, γερὰρδον, σώφρονα καὶ πρεσβύτην
 Ἐκ στρατιωτῶν προσκαλεῖται ταχέως,
 Καὶ τῷδε δηλοῖ τοῦ κρατάρχου τὸν μῦθον·
 Καὶ φησιν· Ἐἴ μοι πίστιν ἀσφαλῆ νέμοις
 Ὡς παρθενίας τῆς ἐμῆς φύλαξ,
 800 Ἦνπερ καθιέρωσα Χριστῷ νυμφίῳ,
 Στέφω βασιλία σε τῆς Ῥωμαϊδος,
 Τοῦ δ' αὐτῆς κατανεύσαντος ἀσφαλῶς τόδε,
 Μετακαλεῖται βασιλὶς ἀρχιθύτην,
 Τοὺς ἐν τέλει, σύγκλητον, ἄλλο τε στίφος,
 805 Καὶ Μαρκιανὸν ταινιοῖ κράτους στίφει,
 Καὶ κράτομα δεῖκναι τῆς Ῥωμαϊδος,
 Τῷ δ' αἰχμαλώτῳ χρηματίσαντι πάλαι
 Θέρους ὕπνου πρὸς φλόγα τὴν ἡλίου,
 Σὺν αἰχμαλώτοις πλείοσιν ἔρκους μέσον,
 810 Ἐπιγαπατὰς ἀπὸς σκιὰν ἔδρα·
 Ὁ γνοὺς ἰθὺν ἀρχῆς τόνδ' ὁ κτείνων πέδας

PATROL. GR. CXLIII.

- A** abreptus subito puer in aerem,
 cunctis aspicientibus ingenti stupore percitis,
 post intervallum modicum denuo redux
 dixit divinitus sibi revelatum
 ne *crucifixus* vox adderetur
 voci *pro nobis* trisagio in hymno.
 Proclo ad supernos evolante spiritus
 episcopatum urbis Constantini
 merito obtinuit vir senex Flavianus
 sanorum Ecclesiae dogmatum defensor :
 quem ubi occidit calcibus Dioscorus
 latrociniali in synodo cruenta,
 Alexandriae praesul Anatolius
 sacram urbis regiae sedem occupavit.
 Porro imperator iste Theodosius
 terrestre quoque murum excitavit
B urbis a Blachernis ad portam Auream,
 opus id menses intra duos peragens
 sedulitate et studio praefecti Cyri ;
 cujus demirans celeritatem populus
 atque his audacter verbis susclamans,
 Constantinus urbem quondam condidit,
 Cyrus nunc renovat ; hujus causa plausus
 vocatus in invidiam gradu excidit,
 Smyrnae aequae praesul datus est Ecclesiae.
 Idem Theodosius Pulcheriam sororem
 regali pulsam contra fas palatio,
 consilis scilicet invidi Chrysaphii,
 jussit ut clausa viveret in Hebdomo
 omni reipublicae negotio abstinens.
C Vix demum invidia cognita Chrysaphii,
 hunc quidem merito trusit in exsilium ;
 germanae vero revocatae denuo
 summam reip. regendam tradidit.
 Ipse occupatus morbo vitam clausit,
 annos, ut aiunt, natus quinquaginta,
 quos omnes ferme exegit in imperio.

MARCIANUS AN. VI MENS. VI.

- Devenit autem sceptrum ad Pulcheriam
 moribus egregiis incolytam, sed magis
 pietate in Deum atque virginitate :
 quae Marcianum bene moratum virum
 pudicum, venerabilem, et jam senem
 e castris festinanter ad se vocat.
 Et de Caesaris obitu certiozem facit.
 Tum ait : Si quidem mihi spondes firmiter,
D te castitatis meae custodem fore,
 quam ego Christo jambiu consecravi,
 Romani imperii dominum te faciam.
 Qui postquam firmam ejus rei fidem obtulit,
 regina protinus vocat archypraesulem,
 magistratus, senatum, aliamque turbam
 Marcianumque redimit regni stemmate,
 et Romanorum imperatorem creat.
 Huic olim captivo ac dormienti
 eum aliis concaptivis in septo medio,
 aetivas sole jaculante flammam,
 advolans aquila umbram praebuit :
 quod cum rescisset dominus hujus regulus,

2

eumdom liberum remisit in patriam
 Duo quoque fratres idem prodigium
 perspicue viderunt in Lyciæ provincia,
 hique Marciano prædixere imperium.
 Sic iste accepit omnia potentia.
 Pulcheria vero publicam rem gerens,
 et cum Marciano regni curas partiens,
 mirum in Blachernis atque incomparabile
 Virgini Matri templum excitavit.
 Cumque Romæ veteris papa esset Leo
 novæ autem præsul Anatolius,
 quod Dioscorus patrarant atque Eutyches
 contra magnum Flavianum grave facinus
 ne impune foret, imperator est rogatus.
 Jamque synodum contrahi jussum fuerat
 Marciani edicto ac Pulcheriæ.
 philochristorum regum piorum.
 Ergo in urbe Chalcedone divinitus
 theologi Patres convenerunt
 sexcenti cum triginta congregati.
 His præerat Romæ senioris Leo
 novæque Anatolius dius episcopus
 et Juvenalis Sionis sanctæ:
 hique damnarunt merito Dioscorum
 eum Eutyche contra suum nomen misero,
 qui nequaquam duas Christi naturas,
 sed unam impie falsoque affirmabant.
 Tum quia contraria impudenter factio
 calumniabatur temere orthodoxos
 quasi Nestorii vitio laborantes,
 dum hanc de Christo sententiam gererent,
 quod duas naturas perfectas inconfusas,
 sub una junctas tamen persona habuerit;
 ab orthodoxis hæreticisque simul
 duplex confessi protinus conscribitur;
 hasque sigillo probe communitas
 in arca claudunt sacrarum reliquiarum
 puellæ martyris beatæ Euphemias.
 Post tertiam diem precibus peractis
 cunctis sepulcrum patens circumstantibus,
 adstante etiam cum Patribus Cæsare,
 (o admirandum, Christe mi, prodigium!)
 hæreticorum quidem scelestorum liber
 martyris projectus ad pedes fuerat;
 at orthodoxæ fidei libellum
 diuæ suis manibus firmiter tenebat;
 idque regnanti ac patriarchæ obtulit
 dextra ad eos protensa. (Proh miraculum!)
 Post hæc regina derelictis terris
 sedes ad cælestes transiit Pulcheria,
 quæ bene orthodoxaque cum pietate
 vixerat, sponso optimo subserviens
 Christo in castimonia rectisque operibus
 splendidam virginitatis alens lampadem.
 Dein Marcianus quoque mortem obiit
 senex jam grandævus, rex amabilis,
 bona mens, mitis animus et jucundus.
 Hic auspicio divino ad imperium venerat,
 eoque sex ferme annis perfruitus est,

- A 'Αφῆκεν αὐτὸν πρὸς πατρίδ' ἀπιέναι.
 Τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ δυάς τις συγγόνων
 Κατεῖδε σαφῶς ἐν θέματι Λυκίας,
 815 Ἡ καὶ προεῖπε τῷδε τὴν κραταρχίαν.
 Οὕτω προαφώριστο τῷδε τὸ κράτος.
 Πουλχερία δὲ φροντίζουσα πραγμάτων,
 Καὶ συνδιαφέρουσα τὴν κραταρχίαν,
 Τὸν ἐν Βλαχέρναις ἀπαράμιλλον ξένον
 820 Νεῶν ἀνιστᾶ Μητροπαρθένῃ Κόρῃ·
 Πρεσβυτέρα· Ῥώμης δὲ Αἰόντος πάπα
 Καὶ ποιμενάρχου δ' Ανατολίου νέας
 Τὰ πρὸ Διοσκόρου τε τοῦ τ' Εὐτυχίος
 Πραχθέντα δεινῶς Φλαβιανὸν εἰς μέγαν
 825 Μὴ παραδραμεῖν ἄνακτ' ἐξαιτουμένων,
 Ἴδῃ γενέσθαι σύνοδος τέτακτό γε
 Β Μαρκιανοῦ δόγματι καὶ Πουλχερίας
 Τῶν φιλοχρίστων εὐσεβῶν βασιλέων.
 Συνῆλθον οὐκοῦν ἐν Χαλκηδόνι πόλει
 830 Ἐξακόσιοι Πατέρες θεηγόροι
 Πρὸς τριάκοντα συναχθέντες ἐνθέως,
 Ὡν ἦρχε Ῥώμης τῆς παλαιτέρας Αἰών,
 Νέας τ' Ἀνατόλιος ἐνθεοῦ θύτης,
 Καὶ Ἰουδηνάλιος Σιών ἁγίας·
 835 Οἱ δὲ καθεῖλον Διοσκρον ἐνδέλιως
 Σὺν Εὐτυχεὶ τε δυστυχεὶ τρισαθλίῳ
 Ἐπὶ Χριστοῦ λέγοντας οὐ διπλᾶς φύσεις,
 Μίαν οὐ μᾶλλον δυσσεβῶς, κακοφρόνως·
 Ἐπεὶ δ' ἀναιδῶς ὑπεναντίων στίφος
 840 Ὁρθόφρονας ἦν ἐνδιαβάλλον μάτην,
 Ὡς Νεστορίου τὴν λύμην δεδεδυμένους,
 Ἐν τῷ φρονεῖν τε καὶ λέγειν Χριστὸν φέρειν
 Διπλᾶς τελείας τὰς φύσεις ἀσυχγύτως
 Ἠνωμένας αὐ ἐν μιᾷ γ' ὑποστάσει.
 845 Πρὸς ὀρθοδόξων, δυσσεβῶν, τόμοι δύο
 Γεγράφεται δὲ σὺν ὄλη προθυμίᾳ,
 Καὶ τούσδε καλῶς σφραγίσαντες, ὡς δέον,
 Ἐν λάρνακι κλείουσι σεπτῶν λειψάνων
 Εὐφημίας μάρτυρος ὀλβίας κόρης·
 850 Εἶτα μετ' εὐχὰς ἡμέραν τε τὴν τρίτην
 Πάντων παρόντων ἀνεψυγμένου τάφου,
 Καὶ τοῦ κρατοῦντος συμπαρόντος Πατράσι
 (Ὡ θαυμασίων, Χριστὲ μου, τεραστίων),
 Τῶν δυσσεβῶν μὲν αἰρετικῶν περὶ τόμος
 855 Ἐν τοῖς ποσὶ μάρτυρος ἦν ἐβρίμμενος·
 Τὸν δ' αὐ γὰρ λοιπὸν ὀρθοδοξούντων μέρους
 Κατεῖχε χερσὶν ἀσφαλῶς ταῖς ἰδίαις,
 Καὶ τῷ κρατοῦντι καὶ πατριάρχῃ νέμει
 Τὴν δεξιὰν τείνασα πρὸς σφᾶς. (Ὡ τέρας!)
 860 Μετὰ δὲ ταῦτα βασιλεὺς Πουλχερία
 Γῆθεν μετέστη πρὸς μονὰς οὐρανόουως
 Ζήσασα καλῶς εὐσεβῶς ὀρθοφρόνως
 Χριστὸν θεραπεύσασα καλὸν νυμφιον
 Ἐν παρθενίᾳ καὶ καλῶν εὐποιαις,
 865 Κτὶ τῆσδε φαιδρὰν ἀνάψασα λαμπάδα.
 Εἶτα τελευτᾶ Μαρκιανὸς τὸν βίον
 Ζήσας ἐπὶ μήκιστον ἄναξ χαρίεις,
 Γνώμην ἀγαθὴς, ἰαρόδος, πρῶος φύσει·
 Οὗτος θεοκρόβλητος ἐμπρέπων κράτει.
 870 Ἐξ οὗ κατασχὼν τὴν Βασιλείαν χρόνους.

Ὅς γνωματεύων μὴ κινεῖν βασιλεία
Ἐφασκε δεῖο ὄπλα τε καὶ μάχην ἔλωσ
Ἄν ἢ δυνατὸν ἤρεμον βιοῦν βίον.

ΛΕΩΝ Ο ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΙ Ο ΜΑΚΕΛΛΗΣ ΕΤ. ΙΙ΄.

- Τούτου θανόντος καὶ μεταστάτος βίου,
875 Εὐθύς παρήλθεν εἰς βασιλεῖον κράτος
Κλῆσιν Λέων τις καὶ Μακέλλης τοῦπίκλην,
Ἄνῆρ ἀγαθὸς ἀρετῶν πεπλησμένος,
Μάλιστα φιλοκίτῳ δὲ κατηυγασμένος,
Κράτωρ ἀριστεὺς καὶ μαχητὴς γεννάδας,
880 Ἐχθρῶν κλονῶν φάλαγγας ὡσπερ τις λέων.
Σειρᾶν γένους ἔνωθεν ἔλκων ἐκ Θράκης
Ἦ καὶ Δακῶν, ὡς φασὶ τινες, ἐκ γένους,
Ἰπέρμαχος κράτιστος ὀρθοδοξίας,
Καὶ δαψιλῆς τις ἀπόρων χορηγέτης·
885 Εἴωθεν οὗτος γνωματεύειν καὶ λέγειν,
Ὅς ἥλιος πέφυκε θερμαίνειν ἥλοις
Οἷς ἂν ἐπαφῇ τὰς φαινὰς ἀκτίνας,
Τὸν αὐτὸν οἶμαι δεῖν βασιλεία τρόπον
Οἷς ἂν ἐπιβλέψειεν ἀνθρώπων γένους,
890 Σφᾶς ἐξιοῦν οἴκτου τε φιλοδωρίας.
Πρὸ τοῦ κατασχεῖν οὗτος ἀρχὴν καὶ κράτος
Ἄσπαρι δεινῷ τῶν μέγα δυναμένων
Ἰπόσχεσιν δέδωκε τῶν παίδων ἕνα
Εἰς καισαρικήν ἀξίαν προβιβάσαι·
895 Ἐπεὶ δ' ἐπιβίβηκε τῆς αὐταρχίας
Ἄσπαρ ἀπήτει τὴν χάριν μετὰ βίας·
Καὶ πορφυρίδος τοῦδ' ἀναιδῶς ἡμίμενος,
Ψευδοῦ φορεῖν, ἔφασκεν, οὐ χρεῶν, ἀναξ,
Τὸν τήνδε λαμπρὰν πορφυρίδ' ἐνημμένον.
900 Ἄλλ' οὐδὲ πάλιν ἐκβιάζεσθαι δέον
Ὅς τινα δοῦλον, ἀντεπήγεν ὁ κράτωρ,
Τὸν ἀρχικὴν φοροῦντα λαμπρὰν χλαμύδα·
Ὀβτος συνώκει γαμετῇ τῇ Βηρίνῃ
Ἦ δύο τίκτει βασιλεῖ θυγατέρας,
905 Τὴν Ἀριάδνην, δευτέραν Λεοντίαν·
Ὅν Ἀριάδνη Ζήνωνι συνεζύγη
Ἄνδρὶ δυσειδεῖ καὶ κακίστῳ τοῦς τρόπους,
Ἐλκοντι σειρᾶν τοῦ γένους ἐξ Ἰσαύρων,
Μαρκιανὸς δ' ἔγημε τὴν Λεοντίαν
910 Ἀνθεμίου παῖς βασιλεύσαντος Ῥώμης.
Τούτου βασιλεύοντος, ἐν βασιλίδι
Πυρκαϊά τις συνέθη φρικαλία
Ἐκ τῆς πρὸς ἄρκτον ἀλμυρᾶς εἰς θατέραν,
Πυρὸς διαζώσαντος ἐν μέσῳ πόλιν,
915 Καὶ πυρπολοῦντος τῆσδε λαμπρὰς οἰκίας,
Τάλλα τε πάντα καὶ σεβασμίους δόμους
Ἐπὶ τετρακτῶν ἡμερῶν ἀνευδότη·
Τῇ δ' Ἀντιόχου καὶ σφοδρὸς γῆς τις κλόνος
Συμβὰς καταρσίπωσεν αὐτὴν ἐσχάτως·
920 Ἰσθη σποδὸς δὲ μάλα πολλὴ τῇ πόλει
Εἰς ἐμψύχων κάκωσιν εἰς καρπῶν φθίσιν·
Ἐκ τοῦδ' ὁ κρατῶν συσχεθεὶς ἀγωνίᾳ
Πόλιν λελοιπῶς, ἐν βασιλείοις δόμοις
Ὅσαι πρὸ τειχῶν, ἀσφαλῶς ἦν διάγων.
925 Ἐφ' οὐπερ ἐσθῆς Μητρανάνδρου Παρθένου
Ἐκ τῆς Σιών τε καὶ Παλαιστίνης τόπου
Πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀχθεῖσα πόλιν

A Hujus sententia fuit, ut rex nunquam
commotis armis bellum lacesseret,
si quidem posset vitam quietam degere.

LEO MAGNUS COGNOMENTO MACELLES
AN. XVIII.

- Marciano vitam deserente, ut diximus,
statim pervenit ad potestatem regiam,
nomine Leo quidam, cognomine Macelles,
vir bonus et virtutibus redundans,
misericordia tamen præcipue ornatus,
princeps egregius et bellator strenuus,
hostium catervas quatiens reapse ut leo.
Hic oriundus e Thracia fuit,
vel Dacorum, ut quidam malunt, genere,
fortissimus defensor orthodoxiæ,
B egenis largus subsidiorum præbitor.
Hujus in ore sæpe sententia erat :
sol uti solet omnes calefacere
quibus ostendit splendidum lumen suum :
sic se arbitrari, regem oportere
quoscunque homines intuitu lustraverit,
eos clementia in donis impertiri.
Hic prius quam adiret imperium,
Aspari illustri optimati homini
unum se promiserat ex ejus liberis
ad dignitatem Cæsaris promoturum.
Mox cum imperium obtinisset Leo,
id beneficium Aspar vi exigebat :
quin impudenter purpuram ejus tangens,
Haud tibi licet, inquit, rex, fidem fallere,
cum sis hac splendida purpura vestitus.
C Atqui vicissim nefas est, ut famulo
vim mihi inferri, respondit imperator,
qui principali chlamyde præfulgeo.
Huic erat juncta nuptiis Verina,
quæ duas regi filias enixa est :
nomen uni Ariadna, Leontina alteri.
Ex his Ariadna juncta Zenoni fuit
sæda viro facie et moribus pessimis,
qui seriem ex Isauris ducebat generis.
Leontiam Marcianus accepit conjugem
filius Anthemii qui Romæ regnabat.
Leone dominante incendium quoddam
urbe in regali contigit horrificum
a boreali mari usque ad alterum
flammis urbem mediam complectentibus,
D splendidasque hujus domos populantibus :
atque inter cætera, sacras etiam aedes
quatruiduanus ignis inolemens hausit.
Antiochiam vero terræ motus quidam
vehemens supremo prostravit exitio :
multusque pluit regi in urbe pulvis,
molestus animantibus et noxius frugibus.
His malis graviter anxius imperator
urbe relicta, ad suburbanum palatium
saluti suæ consulens sedem transtulit.
Sub eo vestis Deiparæ Virginis
ex urbe Sicne ac Palestina terra
ad regiam delata metropolim

apud Blachernas in templo fuit reposita, quod ipse rex Deiparæ excitaverat, argenteo pretiosoque clausa in loculo : quare et id templum cœpit appellari arca honorabilis Virginis laudatissimæ. Leone dominante dux egregius, arte strategica optimus Rusticius, bello præpositus victoriis claruit. At hoc extincto, imperatricis fratri armorum imperium Basilisco traditur, qui transportato in Africam exeroitu, cum esset loci dominus Gizerichus, ærumnosam in prælio accipit cladem, copiarumque amisit partem maximam. Jam ubi vita Anatolium destituit, Constantinopoleos præsul deligitur rectorum dogmatum vindex Gennadius : post quem defunctum in sedis honore, pessimus locum occupat Acacius. Imperatori interim nepos nascitur ex Ariadnæ et Zenonis conjugio. cui nomen Leoni fecit, coronaque ætate puerili caput cinxit. Hic pius morbo imperator Leo correptus vitam mortalem deseruit, hærede potentatus nepote dicto. Annis ipse octodecim imperium rexerat, princeps humanus, subditis benivolus, affabilis, placidus, suavis, et amabilis.

LEO JUNIOR AN. I.

Junior imperium consecutus Leo infantili plane ætate sceptrum tenuit. Sed mox vix uno revoluto anno excessit terris lumine cassus vitæ.

ZENO SIMUL AN. XVII.

Zeno erat Isaurus, ut dixi genere ; fœdissimus mortalis et mente et corpore, cinædus, turpis, malitiæ cinnus, et nefandorum operum patrator, furialis hominum pestis optimatium ; haud regio more rempublicam regens, sed tyrannice cuncta inflammans, subruens, resque subditorum pro viribus pessumdans, dogmate pravus, monophysites miser. Hunc cum videret usquequaque timidum, Verinæ Basiliscus germanus frater, armis aggreditur, Verina ferente opem. Atque illum ad patria suam pulsum trudit ; deinde sibi diadema cum reliquis insignibus imperii circumponit. Sed enim hic confusæ naturæ hæresim, Eutychetis et Dioscori fermentum sequens, orthodoxorum Ecclesias acerbis modis omnique pœnarum genere excruciat. Chalcedonis venerandam quoque synodum antiquavit edicto contra fas proposito : et patriarcham cum synedris pastoribus ad confirmandum impulit dogma suum.

- A Ναῦ θεαύριστο τῷ πρὸς Βλακέρναις,
 "Ὅν αὐτὸς ἀνήγειρε Μητροπαρθένῳ,
 930 Ἐν ἀργυρῇ σορῶ καὶ σεβασμίᾳ,
 Δι' ἣν κατωνόμαστο καὶ θεῖος δόμος
 Σορὸς τιμὰ τῆς πανυμνήτου Κόρης·
 Οὗτος κραταρχῶν καὶ στρατηγῶν γεννάδων
 Ῥουστίκιον ἄριστον ἐν στρατηγίαις
 935 Προβάλλεται δὴ καὶ κατορθοῖ τὰς νίκας·
 Τοῦτου θανόντος, σύγγονον βασιλίδος
 Βασιλίσκον προὔκρινεν εἰς στρατηγίαν,
 "Ὅς ἐκπευκῶς εἰς Ἀφρικὴν σὺν στόλῳ
 Κατακρατοῦντος τοῦ τόπου Γιζερίχου,
 940 Ἦτταν ὑπέσχεε δυσκλεᾶ κατὰ μάχην,
 Καὶ πλείστον ἀπέβαλε τῶν στρατευμάτων
 Ἀνατολίου δ' ἐκλειπότος βίον,
 Ἀρχιθύτης δέδεικτο τῆς Κωνσταντινου
 Β Γεννάδιος πρόμαχος ὀρθοδοξίας
 945 Τοῦτου τὸ βιοῦν ἐν θρόνῳ λειοπότος,
 Ἀκάκιος κάκιστος ἔσχε τὸν θρόνον.
 Ἐφ' ἡ βασιλεῖ θυγατριδοῦς τις νέος
 Ἐξ Ἀριάδνης καὶ Ζήνωνος συζύγου,
 "Ὅν καλέσας Λέοντα, ταινίᾳ στέφει
 953 Ἐν ἡλικίᾳ τυγχάνοντα νηπίων.
 Οὗτος νοσήσας εὐσεβῆς ἀναξ Λέων
 Τὸν φθαρτὸν ἐκλείπει τοῦτον βίον,
 Τῷ θυγατρίδῳ καταλείψας τὸ κράτος,
 Βεβασίλευκῶς σὺν ὀκτὼ δέκα χρόνοις·
 955 Ἀναξ ἰλαρὸς, εὐμένης ὀπηκόοις,
 Γαληνὸς, εὐέντευκτος, ἡδύς, χαρίεις.

ΛΕΘΝ ΝΕΟΣ ΕΤ. Α'.

- C Νέος δ' ἐπιβὰς τῆς βασιλείας Λέων
 Κατήρχεν αὐτῆς νηπιάζων τῷ χρόνῳ·
 Ἔτος δὲ ταύτην ἐν κατασχῶν καὶ μόνον,
 960 Ἀπῆρεν ἔνθεν καταλείψας τὸν βίον·

ΖΗΝΩΝ ΟΜΟΥ ΕΤ. ΙΖ'.

- Ζήνων δ' ὑπῆρχεν ἐξ Ἰσαύρων, ὡς ἔφην,
 Αἴσχιστος ἀνὴρ καὶ δέμας καὶ καρδίαν,
 Κίναϊδος, αἰσχρὸς, συμφόρημα κακίας,
 Ἐδῶν πονηρῶν ἀθεμίτων ἐργάτης,
 965 Ἀνδρῶν ἐριννὺς τῶν περιφανεστέρων·
 Οὐχ ὡς βασιλεὺς διέπων αὐταρχίαν,
 Ἄλλ' ὡς τύραννος ἐμπιπρῶν, καταστρέφων,
 Καὶ πάντα ποιῶν εἰς φθορὰν ὑπηκόων·
 Σέβας κακόφρων Οἰοφυσίτης τάλας·
 970 Τοῦτῳ γε δειλῷ παντάπαν πεφυκότι
 Βασιλίσκος σὺναιμος ὢν τῆς Βηρίνης
 Ἀντῆρε χεῖρα Βηρίνης συνεργίᾳ,
 Καὶ τόνδ' ἐφυγάδευσεν εἰς τὴν πατρίδα·
 Ἐἶτα περιτίθησιν αὐτῷ τὸ στέφος
 975 Καὶ πάντα παράσημα τῆς κραταρχίας
 Τῆς συγχυτικῆς κακοδοξίας πέλων
 Τῆς εὐτυχοῦς τε καὶ Διοσκόρου λύμης,
 Ἐκκηπσίας οὐτός γε τὰς ὀρθοφρόνων
 Πικρῶς ἐκάκου παντοδαπῆς αἰκίας·
 980 Καὶ σύνοδον δὲ τὴν κατὰ Χαλκηδόνα
 Σεπτῆν ἀκυροῖ γράμμασιν ὡς οὐκ ἔδει·
 Καὶ πατριάρχην καὶ συνέδρους ποιμένας
 Ταῦτα κυροῦν ἔπειθε, καὶ τοῖσδ' ἐμμένειν.

- Ἄλλ' ὀρθοδόξων συναθροισθέντες σείφος
 985 Βασιλίσκον βάλουσι ταῖς δυσφημίαις·
 Τὴν σύνοδον δ' αὖ ἀνεκλήρουσαν πάλιν
 Θεοκρότητον, ἁγίαν, σεβασμίαν·
 Διὰ γε ταῦτα Βασιλίσκος ἀξίως
 Πᾶσιν ἀποτρόπαιος ἦν στυγητέος·
 990 Ὅμως κατὰ Ζήνωνος ἐκπέμπει τάχος
 Ἄνδρας στρατηγούς καὶ σὺν αὐτοῖς δυνάμεις,
 Προσρύνοντας τῶν Ζήνωνι γνησίως
 Σπεισάμενοί τε, πρὸς πόλιν βασιλίδα
 Αὔθις μετὰ Ζήνωνος ἔκον ἐν τάχει·
 995 Καὶ πάλιν ἀπέληφεν οὗτος τὸ κράτος,
 Δήμου τε λαοῦ τόνδε προσδεδωγμένον·
 Βασιλίσκος δὲ προσφυγῶν ἐκκλησίᾳ
 Μετὰ γυναικὸς ἑκέρης καὶ φιλατων,
 Ἔπειτα ἑκείθεν ἐξελασθεὶς ὀρκίοις
 1000 Ἐκεῖ λιμῶν τέθνηκε φθαρεὶς ἀθλίως,
 Ἐτη κατασχὼν τὴν βασιλείαν δύο.
 Τοῦτου κρατοῦντος, τῇ βασιλίδι πόλει
 Πυρκαϊὰ τις συνέβη φρικαλέα,
 1005 Ἐν χαλκοπρατείῳ γε πυρὸς ἡμμένου.
 Τῷ ἦς κατηθάλωτο καὶ διεφθάρη
 Ἄλλα τε πλεῖστα καὶ δόμος φύλαξ βίβλων
 Ἐς μυριάδας δώδεκα ποσομένων·
 Ἐν αἷς χορίον καὶ δρέκοντος ὡς λόγος
 Ἐν τινι κλεισθεὶς πυρρῶν τὸν τεκνίοις,
 1010 Πρὸς μῆλας ὑπῆν ἐς πόδας τεταμένον
 Πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἑξοσι, θαῦμα ξένον,
 Καθ' οὗ χρυσοῖς γράμμασιν ἐγγεγραμμένα·
 Ἦσαν Ὀμήρου τοῦ σοφοῦ ραψῳδαί·
 Ἰλιάς, Ὀδύσσεια· φεῦ τῆς ζημίας!
 1015 Ἀναλαβὼν δὲ Ζήνων κραταρχίαν,
 Ἀρμάτιον μὲν τῷδε συνηρηγέτοτα
 Προβάλλεται· δὴ ταγματῶν στρατηγέτην,
 Ἰὼν δ' ἐκείνου Καίσαρα πάλιν στέφει·
 Εἶτα τὸν Ἀρμάτιον ἔκτεινε ξίφει·
 1020 Παῖδα δὲ τὸν Καίσαρα κληρικὸν δράσας
 Περιπολεῖν εἴασεν οὕτω τὸν βίον·
 Ὡς πίστιν ὀρθὴν οὐκ ἐφύλαξαν φράσας,
 Οὗτοι κραταρχήσαντι τῇ Βασιλίσκῳ,
 Οὗτ' αὖ ἐμοὶ ταύτην γε φυλάξουσ' ἴσως.
 1025 Πρὸς τοῖσδε πολλοὺς παρέπεμψε θανάτῳ,
 Ἄλλους δ' ἐκάκου κατέτρυχεν αἰκίαις
 Τῶν εὐκλειῶν τε καὶ περιφανστερων·
 Εἰς γὰρ ἀθέστους ἐκκλίνας ἀσχροουργίας
 Πράξεις μαιφόνους τε καὶ βδελυκτέας
 1030 Πρὸς δ' αὖ ὑπάχθεις αἰρέσει Διοσκόρου
 Μυσητὸς ἦν ἅπασι καὶ τοῖς ἐν τέλει,
 Ἀριάδνη δὲ τῇ συνεύνη καὶ πλέον·
 Ὅθεν σορῶν τέθαπτο δέξας τεθνάται,
 Κίκαϊ βιαίως τὸν βίον καταστρέφει·
 1035 Οἱ μὲν φασὶ μέθαις τε χρώμενον πότοις
 Ἐκστασιὶν αὐτὸν τῶν φρενῶν πεπονθέναι·
 Δόξαντα δ' οἰκτρῶς ἐκλελοιπένας βίον,
 Κατατεθῆναι λάρνακι καθὰ νέκυν·
 Καὶ πωματισθέντος γε τοῦ τάφου λίθῳ,
 1040 Γοώμενον κάκιστα θανεῖν ἐν τάφῳ·
 Ἄλλοι δὲ παθεῖν τοῦτο δεινῆς ἐκ νόσου
 Δόντα θανεῖν δόκησιν ἀθροῦσιν ὄλοις.

- A** Sed enim orthodoxi coacto cœtu
 Basiliscum maledictis perculerunt ;
 decreveruntque sanctam fuisse synodum
 divinitus congregatam et venerabilem.
 Ob hæc evasit Basiliscus merito
 cunctis abominandus et detestabilis.
 Contra Zenonem tamen is celeriter
 duces cum copiis misit militaribus ;
 quæ ad Zenonem sponte deficientes,
 junctoque secum fœdere ad urbem regiam
 citato gradu cum Zenone redeunt.
 Ergo hic imperium recepit denuo,
 favente populi cuncta multitudine.
 At Basiliscus supplex ad ecclesiam
 confugit cum uxore aliisque afflectibus.
- B** Illinc deinde data juranda fide
 excitus, claususque, turre cum parvis liberis,
 ibidem fame misere contabuit,
 postquam biennio regnum retinuerat.
 Adhuc illo regnante, in urbe regia
 calamitas incendii horrenda contigit :
 namque excitatis in foro ærario flammis
 propagatus ignis cum alia absumpsit
 tum inflammavit etiam bibliothecam
 divitem tomis centum viginti millibus.
 in his et draconis quoque fuisse dicitur
 corium prælongum, centum viginti patens
 pedes, mirum, insolitum, in quo scriptæ
 formis litterarum auro rutilantibus
 Homeri sapientis fuerant rhapsodiæ
 Ilias et Odyssea (proh pernicies!).
- C** Recepto igitur Zeno imperio
 Harmatium qui sibi snppetias tulerat
 militaribus copiis ducem præficit,
 prætereaque filium ejus creat Cæsarem.
 Deinde Harmatium gladio percussum necat,
 filiumque ejus Cæsarem clero adscribit,
 sicque illi vitæ veniam retinendæ facit.
 Nam quoniam isti, aiebat, fregerunt fidem
 quam Basilisco principi sponponderant,
 sic ut ipsi mihi servent eadem vereor.
 Præter hos, alios multos letho dedit
 de numero nobilium atque optimatium,
 vel impositis plagis excruciauit.
 Ergo scelestis indulgens facinoribus
 cœdibusque grassans flagitiosis,
- D** imbutus insuper hæresi Dioscori,
 populo invisus erat et optimatibus,
 conjugi vero Ariadnæ quam qui maxime.
 Quamobrem simulato mortis casu,
 arca conclusus, ibidem mori cogitur.
 Ast alii narrant, hunc indulgere crapulæ
 et potui solitum, mentis perpessum extasim ;
 atque ita creditum vitam finisse misere,
 capsæ fuisse traditum cœu cadaver ;
 tum vero saxi admoto ad sepulcrum obice,
 tristissime ejulantem mors oppressit.
 Alii denique narrant id illi ex gravi
 morbo accidisse, visumque extinctum omnibus.

ANATASIUS AN. XXVII.

Zenone hunc vitæ exitum sortito,
senatus et optimatum de sententia
regina Ariadna ad societatem vitæ
lege jugali traditur Anastasio,
cui fontem generis urbs Epidaurus præbuit.
Tum is Romanus legitur imperator
eunuchi validis artibus Urbicii,
atque ab Euphemio coronatur præsule.
Sic est imperium nactus Anastasius,
cui cognomentum Dicorus adhæsit,
quoniam pupillis fuit dissimilibus,
dextrum videlicet nigricantem oculum,
glaucum sinistrum insigniter gerens.
Hic tributum auri argentique,
invisum cunctis subditis molestissimum,
malum vectigal pie perimens sustulit;
quo manente, unumquemque opus erat
pro se brutisque etiam animalibus
annuum numisma publico ærario pendere.
Idem venales antea dignitates
et publicarum rerum procuraciones,
sublato abusu, gratis tradebat dignis.
Cæteras quoque regnandi partes recte explebat.
Synchyticorum tamen occupatus hæresi
Ecclesiis orthodoxis molestus erat.
Hoc regnante Anastasio mira res evenit.
Quidam Agarenicæ tribus princeps
cui nomen Alamundarus, homo frugi,
Christo se adjungens, riteque edoctus fidei
dogmata ab orthodoxis archipræsulibus,
baptismatis postremo gratiam impetrat.
Recognita Severus profanos suos
pastores ad hunc mittit sine mora
quorum ope neophytum ad se pelliciat.
Is autem fidei tenax, et Christi lapis
immotus, legatos illos sic coarguit:
curavit enim ut familiaris homo
ad aurem sibi aliquid arcanum diceret:
tum impuris pastoribus inspectantibus,
mœrore se correptum flinxit princeps.
Illi causam rogant; quos contra talia refert
nuntiatum sibi, Michaelem summam
angelorumque ducem nuper mortuum.
Illis sermonem talem respicientibus;
fabula relecta, sic contra fatur regulus:
Cur ergo vos humana cum natura
divinam pati, nuper tulistis dogma?
Tunc illi victi pudore discedebant.
Ceterior Anastasius nescio quo auctore factus
fulminum jactu sibi in fatiis esse
ut vitæ et regno terminum imponeret,
cameram struxit arte venustam mira
cui fastigiatae nomen apte fecit;
in qua diversans fulmine erumpente
subitum vitæ finem nactus est.
Is ut Mæsorum Gothorumque, Istri incolarum

A

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΤ. ΚΖ΄.

- Τούτου καταστρέψαντος οὕτω τὸν βίον,
Βουλῆ γερουσίας τε καὶ τῶν ἐν τέλει
1045 Συζεύγνυται δὴ βασιλεὺς Ἀριάδνη
Ἀναστασίῳ πρὸς γάμου κοινωνίαν,
Ἐλκοντι σειρὰν ἐξ Ἐπιδάμνου γένους·
Ὅν κράτορα δέδειχε τῆς Ῥωμαίδος
Οὐδρικίου σπεύσαντος εὐνοῦχου τότε,
1050 Εὐφήμιος δ' ἔσπεψε τόνδ' ἀρχιθύτης.
Οὕτως Ἀναστάσιος ἔσχε τὸ κράτος,
Ὅστις ἐπωνόμαστο Δίκωρος θέσιν,
Οἷς οὐχ ὁμοίας ἔσχεν ὀφθαλμῶν κόρας,
Ἄλλὰ μελαντέραν μὲν αὐτῶν θατέραν,
1055 Γλαυκὴν δὲ λαϊὰν ὡς ἐπίσημον φέρων·
Οὕτως βδελυρὰν εἰσφτρὰν χυσαργύρου
Ἰπτήκοον τρύχουσαν ἅπαν ἐσχάτως
Δασμὸν πονηρὸν εὐσεβῶς παύσας ἔχει,
Καθ' ὃν τις ἠνάγκαστο πᾶς συνεισφέρειν
1060 Ἰπέρ θ' ἑαυτοῦ καὶ προσόντων ἐλόγων,
Ἐτήσιον νόμισμα τῷ κοινῷ φόρον·
Καὶ δημοσίας οὐσας ἀρχὰς ὠνίου,
Πρὸς δ' αὖ διοικήσεις τε κοινῶν πραγμάτων
Παύσας παρεῖχεν ἀδοτ' τοῖς ἀξίοις·
1065 Καὶ τᾶλλα δ' ἀρχῆς εὐτυχῶς ἦν διέπων·
Πλὴν Συγγυτικῶν καθυπαχθεὶς αἰρέσει,
Τὰς ὀρθοδόξων ἦν κακῶν ἐκκλησίας,
Τούτου κρατοῦντος θαυμάσιον συνέβη
Φύλαρχος ἀνὴρ Ἀγαρηῶν τῶν τότε
1070 Κλήσιν Ἀλαμούνδαρος ἀγαθὸς τρόπου
Χριστῶ προσελθὼν καὶ μυθεὶς εἰκότως
Πρὸς ὀρθοδόξων ἀρχυθῶν ποιμένων,
Ἐπειτα βαπτίσματος αὐχεῖ τὴν χάριν.
Ταῦτα μαθὼν Σεβήρος (20) αὐτοῦ ποιμένας
1075 Ἀνιέρους πέπομφε πρὸς τοῦτον τάχος·
Σπεύδων δ' αὐτῶν εἰς ἑαυτὸν ἐλκύσαι
Ἐπεὶ δ' ἐρασθεὶς πίστεως Χριστοῦ πέτρα
Ἄσειτος ἦν, μέτεισιν αὐτοῦσ ὡδί πως·
Ποιεῖ τινὰ οἱ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐκκρίτων,
1080 Ἡρὸς οὖς ψιθυρίζειν τι προσκεκυφῶτα,
Καὶ τῶν βδελυρῶν ποιμένων δεδορκῶτα,
Ἐἶτα φύλαρχος ἀλύειν ὑπεκρίθη·
Ἦροντο δ' οἱ μὲν αἰτίαν· ἡ δ' ὅς τάδε·
Ὡς μνησθῆναι Μιχαὴλ πρωτοστάτην
1085 Καὶ ταγματάρχην ἀγγέλων νῦν τεθνάναι,
Τῶν δ' οὐκ ἀνεκτὸν τὸν λόγον ποιουμένων
Ὅ δ' ἐκκαλύψας τὸ δρᾶμα, τοῖς δ' ἀντέφη·
Καὶ πῶς παρ' ἡμῶν συμπαθεῖν θείαν φύσιν
Ἀνθρωπίνῃ, πέφυκε νῦν δεδογμένον;
1090 Ἐκ τοῦδ' ἀπηλλάττοντο κατησχυμμένοι.
Ἡρογούος βασιλεὺς οὗτος οὐκ οἶδα πόθεν
Ὡς ἐκ κεραυνῶν ἀστραπῶν αἰμαρτό οἱ
Βίου γενέσθαι καὶ βασιλείας πέρας.
Θάλαμον δ' ἀνήγειρε κάλλιστον δόμον
1095 Θολωτὸν αὐτὸν καλέσας φερωνύμως.
Ἐν ᾧ διάγων ἀστραπῶν βῆγνυμένων
Ἐξαπίνης εὐρατο τέρμα τοῦ βίου.
Οὗτος Μυσῶν τε καὶ Σκυθῶν παριστρίων

(20) Scilicet Severus Antiochiæ patriarcha, hæreticus Synchyticus et Theopaschites.

- Ἐπιδρομάς λείας τε μάχας ἐκκλίνων
 1100 Ἐκτισε τεῖχος εἰς μακρὸν κεκλημένον·
 Ἄνδρα τε φρικτὸν εἶδε νυκτὸς καθ' ὕπνου
 Τόμον χερσὶν φέροντα καὶ φάσκοντά οἱ·
 Ὅρα διὰ σὴν φευκτίαν δυσπιστίαν
 Ζωῆς δις ἑπτὰ σὴς ἀπαλείφω χρόνους·
 1105 Χαλκοῦ τ' ἀνιστᾷ κίονι στήλην Ἰαύρου (21)
 Τῆς πρὶν πεσοῦσης τῷ χρόνῳ τῷ παμφάγῳ.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ Ο ΘΡΑΞ ΕΤ. Θ'.

- Οὕτω λιπόντος Ἀναστασίου βίον,
 Ἰουστίνος θρᾶξ ἐξ ἀσήμου τοῦ γένους
 Εἰς ὕψος ἀνήνεκτο τῆς κραταρχίας,
 1110 Ἀύτην ἔχων ἄνωθεν ἀπωρισμένην·
 Μαρτύριον δὲ, κινδυνεύων τεθνᾶναι
 Πρὸς δικόρου πρὶν, ῥύεται πρὸς ἀγγέλου·
 Ἄνηρ προσηγῆς εὐσεβόφρων ἀγγίλους,
 Τοὺς πρὶν φυγάδας πίστεως ὀρθῆς χάριν.
 1115 Αὐτὸς κατάγων καὶ τιμῶν ὥσπερ δέον,
 Στοιχῶν τετάρτης συνόδου θελοῖς ὄροις
 Δόγματι πάντας τήνδε θεσπίζει σέβειν,
 Καὶ ταῖς πρὸ αὐτῆς ἐγκρίνειν θεοκρίτοις·
 Καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Πατέρας θεηγόρους
 1120 Καταγραφῆναι διπτύχοις ἐκκλησίας.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ ΕΤ. ΑΗ'.

- Καὶ τοῦδε βίον καὶ κράτος λελοιπότος,
 Σκηπτουχίαν εἴληφε τὴν τῶν Αὐσόνων
 Ἰουστινιανὸς μεγαλοουργὸς κράτωρ,
 Πολλῶν δομητῶρ καὶ καλῶν δομημάτων.
 1125 Ναῶν, γεφυρῶν, ἀστῶν, λαμπρῶν δόμων,
 Ἄλλων τε πλείστων κτισμάτων καινουργετῆς·
 Ὅνπερ κορωνίς ἀπαράμιλλος πέλει
 Ναὸς σοφίας τοῦ θεοῦ τε καὶ λόγου
 Τῶν πανταχοῦ γῆς θαυμάτων θαῦμα ξένον.
 1130 Οὗτος στρατηγὸς τῆν κατορθῶν τὰς νίκας
 Βελισαρίῳ καὶ Ναρσῇ τοῖς γεννάδαις·
 Σωρὸς ἀπείρων χρημάτων χρυσαργύρου
 Ἐκ παντοδαπῶν ἐρανισμένους τρόπων,
 Τάυτ' ἦν ἀφειδῶς ἐκκενῶν ἡσημέραι
 1135 Εἰς Βαρβάρων ἄμυναν, εἰς κτίσεις δόμων·
 Ἐφ' οὗ κλόνος τῆς συνῆθη φρικαλέος
 Ἐμφύλιός τε πρὸς βυζαντίδι μάχη,
 Καθ' ἣν μυριάριθμον ἐκτάνθη στίφος,
 Μυριάδες τέτταρες ἀνηρημένων.
 1140 Ἦλω πολὺ τε πλῆθος ἀβρένοφθόρων,
 Ὅνπερ κολαστῆς ἀσυμπαθῆς εὐρέθη.
 Οὗτος βραβευτῆς συνόδου πέμπτης ἔφυ,
 Ἦτις τετάρτης ἐμμένουσα τοῖς ὄροις.
 Ὁριγένην, Δίδυμον, σὺν Θεοδώρῳ
 1145 Μοψουεστίας αἰρετικῶν ποιμένι,
 Ἐκκηρύκτους τίθησι καὶ βδελυκτέους,
 Ἐν τῷδε καὶ σύνευνος ἡ Θεοδώρα
 Μερὶς ἀγαθῆ καὶ θεοῦ θεῖα δόσις
 Βοηθὸς ἀνθάμιλλος εἰς τὰ πρακτέα·
 1150 Ἦς ἔργον οἶκος τῶν σοφῶν ἀποστόλων·
 Οὗτος πρὸς αὐτῷ τῷ τέλει τῷ τοῦ βίου
 Ἀλίσκεται φεῦ αἰρέσει βδελυκτέᾳ,
 Μεθ' ἧς φάος λέλοιπεν ἡλίου τόδε.

(21) Nempe suam statuam posuit Anastasius loco statuæ deciduæ Theodosii.

- A inoursus, direptiones, ac prælia vitaret,
 murum fundavit merito dictum longum.
 Idem viri terrificam speciem vidit
 per somnium, prælato libro dicentem sibi :
 En ego propter tuam perversam fidem
 bis septem vitæ tuæ annos deleo.
 1105 Ie æneam statuam columnæ Tauri imposuit,
 unde prior exciderat edaci impulsa tempore.

JUSTINUS THRAX AN. IX.

- Sic amittente vitam Anastasio,
 ortus obscuro Thrax Justinus genere
 ad imperii fastigium sublatus est,
 quod ipsi cœlitus prædestinatum fuerat.
 Ejus rei indicium fuit, quod a dicoro
 jam occidendus, ab angelo est ereptus.
 B Vir fuit mitis, sani dogmatis, perspicax,
 qui rectæ fidei causa extorres homines
 reduxit atque debito in honore habuit :
 hærensque quartæ synodi divinis placitis,
 edicto cunctis mandavit hanc colere,
 et cum priorum voluit reputari numero ;
 Patresque ejus auctores Deo afflato
 Ecclesiæ diptychis inscribi nominatim.

JUSTINIANUS MAGNUS AN. XXXVIII.

- Postquam Justinus vita regnoque cessit,
 Romanorum sceptrum manu corripuit
 magnificus imperator Justinianus,
 pulchrorum passim auctor ædificiorum,
 templorum, pontium, urbium, palatiorum,
 aliorumque magno numero ædificiorum ;
 C quorum incomparabilis coronis est
 templum sapientiæ Dei Verboque structum,
 miraculorum in orbe omnium maximum.
 Victorias hic per duces patrabat suos
 Narsete ac Belisario viris strenuis :
 acervos enim auri argentique,
 quos innumeris modis congerebat,
 dein large quotidie profundebat
 struendis ædificiis, propulsandis Barbaris.
 Sub eo motus contigit terræ horrificus,
 atque in urbe Byzantio civile bellum,
 in quo plurima ferro cæsa fuit
 turba, millia scilicet quadraginta.
 Plurimis quoque deprehensis Sodomitis,
 horum imperator fuit inclemens vindex.
 D Idem curavit fieri quintam synodum,
 quæ firmiter insistens quartæ regulis
 Origenem atque Didymum cum Theodoro
 hæretico pastore Mopsuestiæ
 damnatos sacro subdidit anathemati.
 Tunc etiam conjux Cæsaris Theodora
 præclarum Dei donum et pars optima
 gerendis rebus æmula auxiliatrix erat.
 Ipsa sapientium struxit ædem apostolorum.
 Jam vitæ termino proximus Justinianus
 in execrandam hæresim heu incidit,
 qua innexus solis hujus lucem deseruit.

JUSTINUS JUNIOR AN. XIII.

Post hunc Justinus comis atque pius
ornavit a Deo datum regium stemma,
et vir pragmaticus et bonus imperator,
beneficus, benivolus, modesto spiritu,
probus, magnanimus, miti ingenio.
Hic velut arca re bona redundans,
virtutibusque rege dignis præditus,
justitia tamen magis præfulgebat,
Ipsi sociata fuit fœdere conjugii
femina a Deo docta Deique reverens,
Sophia dicta, moribus vere sophia.
Hæc miseris spem ferendo ætatem trivit.
Nam exstinguendis fenerantur sortibus
quotquot in urbe regia versari novit,
alieno ære pressos expedit,
sygraphas atque pignora ad se recepit;
quorum alterum dominis restitui jussit,
alterum igni tradens, rem malam abstulit.
Justinus infirmam corporis ob compagem
raroque ob morbum prodians in publicum,
hominibus injustis auxit impudentiam :
quare mœroris jaculo confixus,
consillique inops cum Davide aiebat :
Quis, oro, vindex latus leget meum ?
Quis adversariis mecum adversabitur ?
Tum quidam adstans, ceu quoniam Isaias,
vir animosus, iniquitatis osor,
Rex, inquit, adsum ; opera mea prompta est.
Ergo is obtinuit munus præfecturæ.
Hunc rex hortando fecit animosiozem
contra rapaces homicidasque lupos.
Sic iste ad rem gerendam munitus fuit.
Ergo dum juridico pro tribunali sedet,
quidam accessit ignobilis atque pauper
de viro nobili splendidoque expostulans
propter injuriæ crimen et maleficium.
Ergo is peccati auctorem in jus vocat,
qui vadimonium deserit. Vocat iterum :
ille superbis rem præterit auribus.
Id ubi datori potestatis regi
innotuit, dictum laude dignum protulit :
Si quidem ipse præter jus quid fecero,
hortor de regio detrahās me throno.
Igitur prætor râpiens ex convivio
hominem illum forte tunc prandentem,
pauperis causam : ut par est cognovit :
cumque rapinæ crimen emersisset,
plagis merito impositis castigat reum
propter contempti judicii impudentiam.
Multam præterea rapta pro re persolvere
longe graviozem cogitur ille invitus :
eamque pauperi prætor habendam tribuit.

TIBERIUS AN. IV.

Ubi Justinus sceptrum cum vita amisit,
exstitit imperii successor Tiberius
religionis amans homo legumque reverens,
nihil in Ecclesiæ institutis innovans,
sed in præscriptis conquiescens regulis,

A ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ Ο ΝΕΟΣ ΕΤ. ΙΓ'.

Μετ' ὃν προσηγῆς, εὐσεβῆς, Ἰουστίνος
4155 Κοσμεῖ τὸ βασίλειον ἐκ Θεοῦ στέφος,
Ἄνῆρ περιδέξιος, ἀγαθὸς κράτωρ,
Εὐεργετικὸς, εὐμενῆς, ταπεινόφρων,
Χρηστὸς, μεγαλόψυχος, ἠπία φύσις·
Οὗτος ταμίον ἀγαθῶν πεπλησμένον
4160 Ἐν βσιλικαῖς ἀρεταῖς διαπρέπων
Δικαιοσύνη μᾶλλον ἠγλαῖσμένος·
Ὡπερ συνῆπτο πρὸς γάμου κοινωvίαν
Γυνῆ θεόφρων καὶ Θεὸν φοβουμένη
Κλῆσιν Σοφία, καὶ σοφὴ τις τοὺς τρόπους·
4165 Ἦς ἔργον οἰκτος ἀπορων καὶ χρηστότης.
ἦβτη δανεισταῖς καταβαλοῦσα χρεῖα
Ἄπασιν οἷς οἰκησις ἦν αὕτη πόλις
Χρεῶν λύσις δ' ἔφλουσι καθισταμένη,

B
Ἐγγραφὰς ἀπέληφε, μνήμονας δόσεις,
4170 Ὡν θάτερον μὲν τοῖς κεκτημένοις νέμει,
Τὸ δ' πυρὶ δέδωκεν εἰς ἀμνηστίαν·
Οὗτος νοσώδους σαρκίου πλάσιν ἔχων
Καὶ μὴ προῖων συχνάκις ἐκ τῆς νόσου
Ἄρπακτικοῖς ἠῤῥησεν ἀναισχυντίαν.

4172 Ῥομφαίᾳ λύπης τοιγαροῦν τετρωμένος
Μετὰ Δαδιδ ἔφασκεν ἀπορων τάδε·
Τίς ἂν τιμωρὸς σὺμπαραστήσαιτό μοι ;
Ἦ νῦν ἀναστήσαιτο κατ' ἀντιδίκων ;
Καὶ τίς παρελθὼν, ὡς Ἡσαίας πάλαι,

4180 Ἄνδρειος ἀνὴρ καὶ μισῶν ἀδικίαν,
Ἄναξ, ἰδοὺ πάρειμι, κέχρησά μοι.
Ἐπαρχικὴν εἴληφεν οὐκοῦν ἀξίαν,
Πρὸς δ' αὖ σθένος κράτιστον ἐκ βασιλέως
Καθ' ἀρπακτόρων καὶ λύκων βροτοκτόνων

C
4185 Οὕτω κατωχύρατο τάνδρῳ τὸ σθένος.
Ἐπεὶ δὲ προῦκάθητο κρίνωνώς δέον,
Προσῆλθεν αὐτῷ δυσγενῆς τις καὶ πένης
Κατ' ἀνδρὸς ἰστάς εὐγενοῦς περιδλέπτου
Ἦνδικίας ἔγκλημα καὶ φαυλοργίας.

4190 Μετακαλεῖται τὸν βέκτην τῆς κακίας·
Ὁ δ' οὐκ ἀπαντᾷ· καὶ πάλιν δις μὲνύει·
Καὶ πάλιν ἀτόδος οὐδ', ἄκροις ὡσι κλύων.
Ἦκουστο ταῦτα τῷ δότῃ τῆς ἀξίας·
Ἦ δ' ὅς παρευθῆς ἀξίμπαινον λόγον·

4195 Κἂν αὐτὸς εἰπὼν ἀδικῶν ἐγὼ πείλω,
Κατάσπασόν με τοῦ βασιλείου θρόνου,
Κάντεῦθεν ἀνάρπαστο· ἐκ συσσιτίου
Τὸν ἄνδρα λαβὼν ἐστιώμενον τότε.

D
Καὶ συνδικάσας τῷ πένητι πρὸς δίκην,
4200 Καὶ καταλαβὼν ἀρπαγῇ κεχρημένον,
Αἰκίζεται μᾶστιξιν αὐτὸν ἀξίαις
Τῆς εἰς δικαστήριον ἀναισχυντίας·
Ἐῖσπράττεται δὲ καὶ δίκην ἀδικίας·
Ἐῖσπραξιν ὧν ἤρπασε πολλαπλασίω·
4205 Καὶ ταῦτα τῷ πένητι δίδωσι φέρων.

TIBERIOS ΕΤ. Δ'.

Τούτου τὸ βιοῦν καὶ κράτος λελοιπότος,
Ἄρχει μετ' αὐτὸν Τιβέριος τοῦ κράτους
Φιλευσεβῆς τις καὶ Θεοῦ τρέμων νόμους,
Μηδὲν νεογμῶν τῶν ἐθῶν Ἐκκλησίας.
4210 ἀλλ' ἐξομαρτῶν τοῖς νόμοις τοῖς κειμένιοις,

- Σοφῶς φυλάξας τῇ θετῇ μητρὶ σέβα,
 Ὡς ἦν θεμιτὸν Σοφίᾳ βασιλίδι.
 Μελιχῶς, εὐέντευκτος, ἠδὺς τοῖς φίλοις,
 Ἐχθροῖς δὲ δεινὸς καὶ τιθαῖς σφισι δέος
 1215 Καλοῖς στρατηγοῖς καὶ στρατῶν εὐανδρίᾳ.
 Οἷς συγκαθεῖλε δυσμενῶν πολλὰς πόλεις,
 Λεῖαν μακρὰν τ' ἤλασε λάφυρα σκύλα ·
 Εἰς πάντα φιλότιμον αὐχῶν τὴν χέρα
 Εἰς ἐνδεῶν οἰκτὸν τε καὶ πτωχῶν δόσιν ·
 1220 Κτίσεις τε ναῶν καὶ δόμων γηροτρόφων.
 Ὅς αἰχμαλώτους βαρβάρους Πέρσας πάλαι
 Εἰς τήνδ' ἀχθέντας τὴν βασιλίδι πόλιν
 Μετημφιακῶς ἐν στολαῖς σφᾶς ἐντίμως
 Εἰς Ἰβίαν πέπομφεν ἦκειν πατρίδα ·
 1225 Ἐφ' οὗ πεπομφῶς Ἀθάρων ἀρχηγέτης
 ἤτησεν ἄνδρας τεχνίτας χειρωνάκτας
 Αὐτῶ σταλῆναι πρὸς βαλανεῖον κτίσιν ·
 Ὅ δ' αὖ λαβῶν, γέφυραν ἐν βροαῖς Ἰστρου
 Τεύξας, ἐκάκου Ῥωμαῖδος τοὺς ὄρους.

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ ΕΤ. Κ'.

- 1230 Τοῦτο τελευτήσαντος εὐσεβοῦς βίον,
 Μαυρίκιος κράτιστος ἔσχε τὸ κράτος,
 Ἄνῆρ μεγαλόψυχος ἀνδρεία φύσις,
 Ἄλλος τις Ἰὼβ ἀναφανείς γεννάδας,
 Καὶ μακαριστὸς τοῦ τέλους χρηματίσας ·
 1235 Ἰθάλα μὲν οὗτος πᾶσιν ἦν πεφιλμένος,
 Ἠδὺς, ἰλαρὸς, εὐμενῆς αὐτοκράτωρ.
 Ἠθὸς βεβηκὸς, ἐμβριθὲς προδεικνύων,
 Εἰζὸς τι σεμνὸν ἄξιον τυραννίδος,
 Φρενῶν βάθει, σώματος ἀλκῆ τ' ἐμπρέπων,
 1240 Θεοῦ συνειδὲς εἰς θελημάτων τέλος.
 Πλὴν εἶχε καὶ τι παρακλίζον τῶν νόδῳ,
 Ἢ τῶ σίτω τι καὶ ζιζάνιον τάχα,
 Φειδωλὸς ὑπέληπτο πᾶσι καὶ γνίφων (22),
 Ἢττων τε χρυσοῦ χρημάτων οὗτος κράτωρ ·
 1245 Καὶ δῆλον ἐξ ὧν κτερεῖ τρέχων λόγος ·
 Ἐπῆλθεν ἄρχων Ἀθάρων Θράκη τότε
 Σὺν ἀμυθήτου στρατιᾶς ὀμαιχμιά,
 Ἢλασε λείαν καὶ λάφυρα λαμβάνει.
 Καὶ πλῆθος ἐζώγρησεν ἄλλο μυρίον
 1250 Ἄνδρῶν, γυναικῶν, καὶ βρεφῶν, καὶ νηπίων.
 Ἐς χιλιάδας ἐξ ἑξήκοντα ἀριθμουμένων.
 Καὶ τί με δεῖ γράφοντα μηκύνειν λόγον;
 Ἰστᾶ τιμὴν σφῶν χιλιάδας ἐξ ἑξήκοντα
 Ἢ βαρβαρικῆ φιλόχρυσος καρδία ·
 1255 Αἰτεῖ τί δοχθὲν, προσφέρει τι καὶ βίας ·
 Ὅ μὲν βασιλεὺς φεῦ προτιμᾶ χρυσίον ·
 Ὅ Βάρβαρος δὲ (μὴ βραγῆς μοι καρδία)
 Ὡ θηριώδους, ὧ μανικῆς καρδίας
 Κτείνειν τοσοῦτον μυριάριθμον στίφος ·
 1260 Αἱματόφυρτος ἔλκεται ῥοῦς αἱμάτων,
 Ὡς κατὰ πρᾶνοῦς ὕδωρ ψυχρὸν ἐκτρέχον ·
 Ἄναξ συνῆκεν ἔμμονον φέρων φρένα,
 Αἰσθητικὴν καρδίαν, ὡς σῆς ὀστέων
 Ἢ περ κακοῦ γίνετο τελχίνος φθόνῳ.
 1265 Θεὸν λιπαρεῖ τοῦ μίσους τὰς εὐθύνας

(22) Ita cod. Quare hinc aperte cognoscimus huic vocabulo sensum eundem a Niceta etiam

- A matri adoptivæ legitimum obsequium præbens prudenter Sophiæ reginæ.
 Vir blandus, comis, jucundus amicis, hostibus formidandus quos terrebat egregiis forti cum milite ducibus, quorum virtute multas urbes hostium diruit, et opimas manubias retulit. Idem munificam cunctis porrexit manum clemens erga miseros, largus indignis, struendis templis et gerotrophis deditus. Barbaros etiam Persas captivos quondam ad hanc traductos urbem regni sedem, singulos exornatos decoris vestibus ad suas remisit patrias postliminio. Rege sub hoc, legatos Abarorum princeps misit qui peterent dari sibi opifícios artis peritos ad structuram balnei : quos ubi accepit, ponte junxit Istrum, atque hinc Romanos fines vastare cœpit.

MAURICIUS AN. XX.

- Postquam Tiberius pie vitam clausit, regnum obtinuit Mauricius præstantissimus vir magni spiritus, indole forte præditus, alter quodammodo visus patientia Jobus, vitæ suæ termino laudatissimus. Hic universo populo in amore fuit, suavis, hilaris, benivolus imperator, morum constantiam gravitatemque gerens, statura venerabili et rege digna, mentis consilio, corporis vigore cluens, semperque ad Numinis placita cursum dirige. Verumtamen in rosa spina fuit, et tritico zizanium subnatum est : parcus atque avarus hic videbatur omnibus atque auri fame laborans imperator; quam rem sermo sequens confirmabit. Rex Abarorum Thraciam tunc invasit cum conjurato exercitu innumerabili, prædam abduxit, manubias rapuit. In his ingentem turbam cœpit vivam virorum et mulierum ac puellorum, quorum sunt numerata millia duodecim. Porro ut historiam rei pauci exsequar, his simul cunctis nummum haud plus sex mi barbarica avaritia pretium statuit; petit responsum, minas intentat quoque : at rex hominibus, pro nefas! aurum præfert. Tum Barbarus (ah mihi ne cor dispereat!) proh belluinum animum ac furiosum! tam grandem turbam ensæ districto metit : atra voluntur humi fluenta sanguinis frigidus ut labitur per præseps aquæ humor. Id audiit immotam mentem gerens rex, corde tamen vulnerato, ceu depascitur ossa teredo invidi magi fascino. Deum igitur rogat, cito culpæ pœnam

Choniata tribui, quem auctorem non recte ingit Cangius in lexico.

ut ab se repetat, et animum cura solvat.
Ergo visus est sibi per somnium cernere
multam utroque e sexu mortalium turbam
adstare coram imagine Christi Domini,
regemque adversus clamoribus expostulare;
ipso præsente remque cum metu audiente.
Tunc ab imagine vox emissa sonuit;
ubinam is vellet malorum pœnam luere
qui se avaritiæ obstrinxit piaculo?
num hic, ubi supplicium clementius erit,
an illic alias pœnas experiri?
Is hic se malle, verbo intellecto, ait.
Tum se traditum Phocæ fuisse audiit.
Somno discusso, verissimum visum putat,
quæ vidit quæque audiit in eo spectaculo.
Protinus ergo advocat Philippicum
carcere ex injusto, vinculis detractis,
quels suspicione motus eum gravaverat;
pacem impertit, veniam vicissim
præteritarum impetrat injuriarum.
Horum gestorum talis fuit exitus.
Exin exercitus motu seditioso
imperatorem acolamavit Phocam,
qui fretus armis Byzantium veniens,
stemmate ornatur manu archipræsulis,
Mox pretium operæ facturum se putavit,
si Mauricii genus omne perimeret.
Quamobrem de mandato cruenti animi,
Phocæ tyranni, inquam, scelestissimi,
(mitto enim quidquid intermedium exstitit)
principis uxor liberique gladio
cæduntur. Aderat spectans Mauricius
cædemque heroico tolerabat animo,
gratias imo Deo ob eandem agens.
Ipse ad extremum nece injusta periit.
Rex hic quadraginta Christi martyrum
templum absolvit ornans mirifice,
nempe quod Tiberius struere cœperat.

PHOCAS TYRANNUS AN. VIII.

Phocas tyrannice regnum occupavit,
nefarius homo, sanguinarius animus,
sævus tyrannus, cruoris canis appetens,
mulierosus, comessator, ebriosus,
imperii dedecus, vel magis exitium,
prosperitatis Romanæ eversor,
carnifex populi, dæmon, et labes;
aqua, igne, mari, gladio, perdens,
alios tristissime (pro miseriam!)
alios imminutos corporis partibus
sinens ignominiam suam circumferre.
Dum hic ignave desidet domi
eoas incursurunt provincias Persæ:
armis pulsarunt fines Cappadocas,
Galatarum terras et Paphlagonum,
ex Cœlesyria cunctaque Armenia
prædas egerunt usque Chalcedonem:
tum Palæstinam et fines Phœnicios

- A Ὡδ' εἰσπρηχθῆναι σχεῖν τε κακῶν τὴν λύσιν.
Ἐδοξα γοῦν τι κατ' ὄναρ οὕτω βλέπειν,
Πολύ τι κλῆθος γιγνησίων παρεστάναι
Ἀνδρῶν, γυναικῶν εἰκόνη τοῦ Δεσπότου,
1270 Καταδοῦν τέ σφας ἄνκτος σὺν γόοις
Αὐτοῦ συνόντος, συμπαρεστῶτος τρόμου.
Φωνῆς τ' ἀκούειν εἰκόνης προῖγμένης,
Ποῦ τῶν κακῶν βούλοιοτο δοῦναι τὴν δίκην
Τὸν τοῦ μύσουσ ἀτίον ἐκ φειδωλίας;
1275 Ἐνταῦθ' ἔκου μέτριον ἔσται τὸ τρύχον,
Ἡ ταῖς ἐκείθεν παρπαμφοῦναι δίκαις;
Τὸν δ' ὥδε φάται συνιέντα τοῦ λόγου·
Παραδοθῆναι λοιπὸν Φωκᾷ προσκλύει.
Ἵκνου δ' ἀνέντος, Ἵκνρ οὐκ ὄναρ κρίνει,
1280 Ὡν εἶδεν, ὧν ἔκουσεν εἶναι τὴν θείαν
Μετακαλεῖται: Φιλιππικὸν οὖν τάχος
B Εἴρηκτῆς τε δεσμῶν τῶν ἀδίκων ἐκλύσας
Θεὸς αὐτὸν ἐξέθλιβεν ἐξ ὑπερφίας.
Καὶ σκάνδατα! γε καὶ κομίζεται λύσιν
1285 Ὡν αὐτὸν εἰργάσατο κακῶν ἀδίκως.
Καὶ ταῦτα μὲν πέπρακτο τόνδε τὸν τρόπον.
Ἡ δὲ στρατιὰ στασιάζουσα τότε
Φωκῶν ἀνηγόρευσαν εἰς βασιλέα·
Μεθ' οὗ πόλιν φθάνουσι τὴν βασιλίδα,
1290 Καὶ ταινιοῦται παλάμαις ἀρχιθῆτου·
Σποδῶσμα προῦργου τῆδε λοιπὸν γίνεται
Τὸ Μαυρικίον παγγενῆ δοῦναι ξίφει.
Ὅθεν κελύσει, φεῦ φονικῆς καρδίας,
Φωκᾷ τυράννου τοῦδε καὶ φυλεργάτου
1295 Δεῖ γὰρ ἐπιτρέχοντα λιπεῖν τὰν μέσῳ,
Γυνή τε παῖδες ἐκθερίζονται ξίφει,
Τοῦ Μαυρικίου συμπαρόντος δρωμένοις,
Καὶ τὰς σφραγῆς φέροντος ἀνδρειοφρόνως,
Καὶ τῶνδε χάριν τῷ Θεῷ καταδότος.
C 1300 Καυτὸς τέλος τέθηκεν ἀδίκῳ κρίσει.
Οὗτος τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων
Νεῶν τελειοὶ φα:δρύνας ὑπὲρ λίαν
Ἰπρὸς Τιβερίου κτίσεως πρὶν ἡργμένης.
ΦΩΚΑΣ Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΕΤ. Η'.
Φωκᾶς τυραννεῖ τοῦ βασιλείου κράτους,
1305 Ἀνὴρ ἀποφράς αἰμοχαρῆς καρδία,
Τύραννος ὠμὸς καὶ φιλαίματος κύων,
Γυναικομανῆς καὶ φιλοῖνος καὶ πότης,
Αὐταρχίας ὄνειδος ἢ μᾶλλον λύμη,
Τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀφανιστῆς πραγμάτων,
D 1310 Ἵπηκόων δῆμιος, ἀλάστωρ, φθορὸς,
Ἵδατι, πυρὶ, καὶ θαλάσῃ καὶ ξίφει
Οἰκτίστα τοὺς μὲν ἐκδιδοὺς, φεῦ τοῦ πάθους.
Τῶν δ' αὖ μέλος μέρος τι σώματος τέμνων,
Περνοσταῖν ὄνειδος εἶα τῷ βίῳ (23).
1315 Οὗ ῥαθυμίας συνεχεῖ τ' οἰκουρίῃ
Ἐῶα Πέρσαι κατέδραμον χωρῖα,
Ἐπῆλθον ὄπλοις Καππαδοκίας ὄροις,
Καὶ Γαλατίας καὶ Παφλαγῶνων τόποις,
Κοίλης Συρίας, τῆς ὅλης Ἀρμενίας,
1320 Αἰηλατοῦντες καὶ μέχρι Χαλκηδόνος,
Παλαιστίνην δὲ καὶ τόπους τῆς Φοινίκης

(25) Hæc Phocæ verissima vituperatio prorsus infirmat fidem laudativæ inscriptionis his annis in Ro-

- Τοῖς ἑφ' ἑαυτοὺς συνέταξαν χωρίοις.
 Τὸ δ' Ἀβάρων στράτευμα πάλιν ἐν δύοσι
 Χώρας δυτικὰς κατέκειρε καὶ πόλεις.
 1325 Ἡ στρατιὰ δ' ἔφθαρτο Ῥωμαίων μάχαις
 Λοιμὸς τε λιμὸς κατέτρεχε τὰς πόλεις
 Ἀμετρία κρύους τε καὶ κτηνῶν φθίσις,
 Κακὰ διωλύγια ποικίλα πάθη.
 Τὸ κατ' Ἀντιόχειαν δ' Ἑβραίων φύλον
 1330 Στάσιν κινουῖσι καὶ μάχην Χριστιανύμοις,
 Καὶ δρῶσι πολλοὺς εὐσεβῶν ἔργον ἕξιν·
 Μεθ' ὧν Ἀναστάσιον αὐτῆς ποιμένα,
 Καὶ νεκρὸν αὐτοῦ τῷ πυρὶ δεδωκότας.
 Οὕτω κακῶν τις ἰλιὰς πάντ' ἐκλόνει,
 1335 Καὶ κυμάτων σύβροια, καθάπαξ φάναι,
 Λαϊλάψ τε δεινὴ καὶ καταγιγίς καὶ ζάλη
 Καὶ τρικυμία πνευμάτων ἀντιπνῶν
 Ἐπιλονίκου τῷ βυθῷ καταδύσαι
 Αὐταρχίας ὀλκάδα τῆς ἔγκοσμίου,
 1340 Νεώαρχον οὐκ ἔχουσαν οἰακοστρόφον.
 Οὕτω κακῶς πάσχοντος Αὐσονῶν κράτους
 Στρατηγὸς Ἡράκλειος Ἀφρικῆς τότε
 Στόλψ πεπλευκῶς εἰς βασιλῖδα πόλιν
 Ἦττησε Φωκῶν συμπλακεῖς τῷδ' εἰς μάχην,
 1345 Καὶ τόνδε κτείνας παραλαμβάνει τὸ κράτος·

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΤ. ΛΑ'.

- Φωκᾶ φθαρέντος, ὡς ἔφην, αὐτοκράτωρ
 Ἡράκλειος πέφνηεν ἀριστεύς μέγας
 Ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθένος,
 Οὐ θηρίων γῆν ἐκαθαίρων ἀλόγων
 1350 Οὐδ' Εὐρυσθέως προσταγαῖς εἰκὼν βίβη,
 Ἄλλ' ἀπειλούντων ἐκδιώκων μακρόθεν
 Πόρρω τε τιθεὶς γῆς ἔλης Ῥωμαῖδος
 Χριστοῦ δυνάμει σταυρικῆ παντευχία
 Ὡς θῆρας ἄλλους ἀγρίους φιλαϊμάτους
 1355 Ἦ παλαμναίους καὶ θρασεῖς κύνας λύκους,
 Ἡέρας ἀναιδεῖς ἀρπαγαῖς κεχρημένους.
 Ὅς ὦν στρατηγὸς καρτερόψυχος μάχαις
 Καὶ ζηλοτυπῶν πατρίων νόμον χάριν
 Κλέους τε τοῦ πρὶν Αὐσονῶν κραταρχίας
 1360 Πολλοὺς ἀνατλάς καὶ μεγάλους κινδύνους,
 Ὑπερμαχεῖ κάλλιστα Ῥωμαίων ὄρων
 Εἰς πίστως σύστασιν εὐσεβερῶν,
 Εἰς ἀντίρρῃσιν εὐαγῶν Χριστοῦ νόμων

- A in provinciam Persicam redegerunt.
 At in occidente Abarorum exercitus
 terras atque urbes populabatur.
 Romanæ vires præliis sunt accisæ.
 urbes afflixit fames cum pestilentia,
 vis nimia frigoris et jumentorum lues,
 malorum cohors immensa et multiformis.
 Tum etiam Antiochiæ Judaicus populus
 seditiosa pugna Christianos appetiit,
 permultasque piorum vitas gladio messuit ;
 in his pastorem urbis Anastasium,
 cujus etiam cadaver igni tradidit.
 Sic malorum ilias quatlebat omnia,
 prorsus veluti quidam concursus fluctuum,
 turbo, procella, maris æstuario,
 B gravis tempestas natuum adversariorum,
 certabant profundo mergere
 mundani imperii navigium
 navarcho destitutum qui clavum regeret.
 Cum res Romanæ ita laborarent,
 Africæ per id tempus dux Heraclius
 armatam classem appellens ad urbem regiam,
 Phocam conserto prælio debellavit ;
 quo occiso, sibi imperium vindicavit.

HERACLIUS AN. XXXI.

- Phoca sublato, ut dixi, imperator
 processit Heraclius ingens heros
 alter reapse Hercules propter vires :
 nec vero terram purgans brutis belluis,
 neque Eurysthei mandata coactus faciens,
 C verum expellens longissimeque persequens
 Romanisque finibus procul submovens,
 Christi virtute crucisque panoplia.
 feras alias sævas et sanguinarias
 dirosque lupos atque canes rabidos,
 impudicos nempe Persas ac direptores.
 Hic cum dux esset in præliis strenuus
 et patriarum legum amore flagrans,
 dum veterem imperii gloriam revocat
 multis magnisque implicuit se periculis.
 fines Romani orbis protexit strenue,
 orthodoxorum dogmata confirmavit,
 pro sanctis Christi legibus arma movit,

mano foro detectæ sub columna honori ejus regnantis ab assentatore dicata, quæ est hujusmodi :

† OPTIMO CLEMENTIS, FELICISSIMOQVE
 PRINCIPI DOMINO N. FOCÆ IMPERATORI
 PERPETVO A DO CORONATO TRIVMPHATORI
 SEMPER AVGVSTO
 SMARAGDV8 EX PRAEPOS. SACRI PALATII
 AC PATRICIV8 ET EXARCHV8 ITALIÆ
 DEVOTV8 EIV8 CLEMENTIÆ
 PRO INNVMERABILIBV8 PIETATIS EIV8
 BENEFICIIS ET PRO QVIETE
 PROCVRATA ITAL. AC CONSERVATA LIBERTATE
 HANC STATVAM PIETATIS EIV8
 AVRI SPLENDORE MICANTEM HVIC
 SVBLIMI COLVMNÆ AD PERENNEM
 IPSIV8 GLORIAM IMPOSVIT AC DEDICAVIT.
 DIE PRIMA MENSIS AVGVST. INDICT. VND.
 CP. PIETATIS EIV8 ANNO QVINTO

proque dilatandis etiam imperii finibus,
 pressus ut rem Romanam restitueret.
 Tunc autem Persidis regnatore Choroero
 coas ubique terras depredante,
 fines quoque invadente Palaestinae,
 ita ut Theopolim ipsam Sionem ceperit :
 Christicolarum periit immensus numerus
 milia hominum scilicet nonaginta ;
 partim in ipso praelio gladiis caesa,
 partim dolo Hebraeorum pessumdata.
 Quippe hi captivos fraudulenter emptos,
 tenui repensa Barbaris pecunia,
 protinus gladiis, pro dolor ! conficiebant.
 Barbari Sionis pastorem sacrumque lignum
 in Persidem abduxerunt patriam suam.
 Aesc imperator audiens angebatur,
 nempe militum numero pauciore instructus,
 item pecuniae auxilio destitutus,
 quominus hostem barbarum propulsaret.
 Mox tamen opes numerosumque exercitum
 armorumque apparatus apte instruens,
 pecunia e templis mutua gratis,
 collecto de provinciis idoneo milite,
 adversus Choroero Deo victorioso fretus
 cum exercitu in Persidem facit impetum.
 Exin vigorem animis subdente Deo,
 victorias nobiles, splendida trophaea,
 rex illic praesens retulit de Barbaris.
 Occidit enim hostium catervas plurimas,
 praedam abegit, manubias abstulit,
 strage, igne, vastitate attrivit Barbaros.
 Illis Heraclius patris intra sexennium,
 post sanctum lignum cum Sionis praesule
 Hierosolymis rursus collocatum,
 ad regiam urbem septimo revertitur
 mirifica letitia redundans anno,
 hymnis innumeris celebratus populi,
 heros et victor praedicatus nobilis.
 Hic rex quibusdam pastoribus obnoxias
 vel potius mercenariis, imo et lupis,
 ex his synchyticis impurisque fontibus
 perniciem perpetavit execrabilem.
 Sub eo Mahumetus populi seductor fallax
 turpis atheorum princeps Agarenorum,
 nefandae religionis antecessor,
 ad hominum exitium orbi innotuit.
 Feminae hic ditis Persidis cum esset famulus,
 impostor, homo obscurus, stirpe ignobili,
 hanc habuit tori sociam et malitiae.
 Exin evasit princeps doctorque nugax
 nescio quo pacto apud Agaræ posteros.
 Idem progrediens ex Aethribi regionibus
 imperatori post victoriam reduci
 occurrens, sedem ad incolendum petiit ;
 qua mox impetrata, Syriam inorsavit,
 et Romanorum terris potiri cepit.

CONSTANTINUS HERACLII FILIUS
 AN. I.

Postquam Heraclius finem vitae imposuit,

- A 1365 *Ἐς τὴν ἀνατολὴν τῶν κρείσσων στρατηγῶν,*
Ἰσίδωρον τὸν Ῥωμαίων στρατηγόν.
Αὐτοκράτορας τὴν κεφαλὴν Ἰσίδωρον
Ἡερσῶν ἀπελάσσειν πάντα τῆς Ἰουδαίας,
Καταλοιδώνας καὶ Βαβυλωνίους Ἰσραὴλ,
Θεοῦ πάλιν τὴν Σιών ἡλικίως,
- 1370 *Κοιτανύμενοι ἐστράτην πύργου μαρτίου*
Ἐς μαρτυρίαν ἰσθμῶν παλαιῶν
Τὸ μὲν θεοῦ δὲν τὸ πᾶν πρὸς μέγαν ἔργον,
Τὸ δ' οὐ φοβούμεθα Ἐβραίων κενώματα
Ἐπιμένοντες γὰρ ἀγχιμασίνας ἐσπερόμενοι
- 1375 *Μακρὰς τιμὰς ἔσονται πρὸς τῶν Βαρβάρων*
Ἰσίδωρον εὐφρανέτω τὸν θεὸν τῶν Ἰσραήλ.
Ἡερσῶν δὲ Σιών ποιήσεται θεοῦ ἔργον
Ἐς Ἡερσὶδ' ἀπέλασσειν αὐτῶν κενώματα
Τὴν δ' ὁ κρείσσων γένος προπολεῖται καρδίαν.
- B 1380 *Σταδίε μ' ἀποχρῆσιν μαζαρίας κενωμένος,*
Μηδ' οὐ βλαπτεῖν χρομήματα ἀπλόγησιν
Ἐς ἀντιπλάμησιν ἔθρῶν Βαρβάρων.
Ὅμως δὲ καὶ χρήματα καὶ στρατιῶν στίφος
Καὶ τὰ πρὸς ἐξέλασιν οὐ ἀπερτίσας,
- 1385 *Τὰ μὲν πρὸς οὐρανὸν ἱερῶν χάριν δέουσι*
Τὸν δ' ἐκ θεμάτων συναγείρας ὡς δέον,
Κατὰ Χοσρόου σὺν θεῷ νίκης δόση
Μετὰ στρατιᾶς ἐκβάλλει τῇ Περσίδι·
Θεοῦ τοιοῦτον ἐμπέποντος τὸ σθένος
- 1390 *Περιφανὴν τρέψατα γενναίας νίκης*
Ἐκαὶ παρὼν εἶδραται κατὰ Βαρβάρων.
Ἐκταυτε καὶ γὰρ Βαρβάρων κλειίστας Ἰλας,
Ἠλασε λείαν καὶ λαοφραγέλιαν,
Ἀπὸν ἱερῶν προπολεῖται τὰ Βαρβάρων,
- C 1395 *Ταῦτ' ἐὰ χρόνοις ἐξ Ἡρακλείου ἀνίστας,*
Ἐύλα τε σπατὰ καὶ Σιών ἀρχιψύτην
Ἱεροσολῆμ ἐγκαταστήσας πόλει,
Πρὸς βασιλίδα καθοπιστρέφει πόλει
Ἐν ἑξῆσιν ἀλλόστα χεῖρων τῶν χρόνων,
- 1400 *Ἰγνοούμενος στόμασιν ἀπῶν μαρτίων,*
Ὁσθεὶς ἀριστέως γεννάδας νικηφόρος.
Οὗτος βασιλεὺς ἑξομαρτῶν ποιμήσιν
Ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μισθίοις τε καὶ λύκοις
Ἐκ συγχυτικῶν οὐ καθαρῶν ναμάτων
- 1405 *Ἀνατροπὴν ποτίζει βδελυκτίαν.*
Ἐφ' οὗ Μουχούμετ λαοκλένης καὶ φένας
Φύλαρχος ἀσχερὸς Ἀγαρηνῶν ἀθέλων
Καὶ μυσταγωγὸς ἀθεμίτων ὀργίων
Φθοισίβροτος λύμη τις ἐξέφυ βίω.
- D 1410 *Ὅς ὦν γυναικὸς Περσίδος θῆς πλουσίας*
Ἀνὴρ γόης ἄσημος ἀτίμοι γένους,
Σύνευνον ἔσχε τήνδε κατοχεχνίας.
Ἐῖτα φύλαρχος καὶ διδάσκαλος κλένης
Οὐχ οἶδ' ὅπως γένοιτο τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ.
- 1415 *Οὗτος προῖων ἐξ Ἀθρήβου χωρίων*
Ἰποστρέφοντι βασιλεῖ νικηφόρον
Προσῆλθεν αἰτῶν γῶρον εἰς κατοικίαν·
Καὶ παραλαβὼν κατέδραμε Συρίαν,
Καὶ Ῥωμαϊκῶν κατακρατεῖ χωρίων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΥΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΕΤ. Α΄.

1420 Τοῦδ' Ἡρα κλείου τὸν βίον λειοκτότος,

Κωνσταντῖνος παῖς ὀρθόφρων ἔσχε κράτος.
Μεθ' ὃν σὺν υἱῷ Ἑρακλωνῆ Μαρτίνα (24) ·
Ὅν γλῶσσαν ἢ μὲν τέμνεται μάλ' ἐνδίκως,
Ἑρακλωνᾶς δὲ τοῦ προσώπου τὴν ῥίνα,
1425 Φυγὴν κατακριθέντες ἐνδικωτάτην

ΚΩΝΣΤΑΣ Ο ΓΙΟΣ ΑΥΤΟΥ ΗΤΟΙ Ο ΕΙΤΟΝΟΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΕΤ. ΚΖ'.

Ἔτα κατέρχεται τοῦ κράτους τῶν Αὐσόνων
Κώνστας, διώκτης εὐσεβεστέρου μέρους,
Κωνσταντῖνου παῖς, ἔγγονος δ' Ἑρακλείου ·
Τᾶλλα μὲν οὐκ ἄχρηστος ὄφθεις τις κράτωρ,
1430 Σέβας δ' ἀχρεῖος Ολοφυσίτης τάλας ·
Ὅς ἐκδιώκων ὀρθοδοξούντων μέρους,
Καὶ Μάξιμον δ' ἤλασε τὸν θεηγόρον
Σὺν τοῖς μαθηταῖς, καὶ Μαρτῖνον τὸν πάπαν.
Ὅμαιμον αὐτοῦ κτείνας οὗτος ὁ κράτωρ
1435 Μισητέος κέρριτο καὶ βδελυκτέος,
Καὶ μᾶλλον οἷς δέδρακε κακῶς ἀγίους.
Διατριβὰς οὖν ἐκλιπὼν Βυζαντίδος,
Πρὸς Σικελίαν τὴν μέγιστην ἐκπλέει,
Καὶ Συράκουσαν ἔσχεν εἰς κατοικίαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΗΩΓΩΝΑΤΟΣ ΕΤ. ΙΖ'.

1440 Τούτου σφαγέντος καὶ μεταστάντος βίου,
Κωνσταντῖνος παῖς εὐσεβῆς Πωγωνάτος
Παραλαβὼν ἔθηκε τὴν κραταρχίαν ·
Ἄνῆρ ἀγαθὸς, ὀρθοδοξίας φίλος
Ὅστις πατρῶσαν κακοδοξίαν λύων
1445 Ἠθροισε σεπτῶν πατέρων θεῖον στίφος,
Συνέδριον κάλλιστον ὀρθοδοξίας,
Ἐπὶ γε Χριστοῦ δογματισάντων ἅμα
Διττὰς θελήσεις καὶ φύσεις ἠνωμένας,
Καὶ καθελόντων πάντας Ολοφυσίτας.
1450 Τούτου κρατοῦντος, Ἀγαρηνῶν τις στόλος
Τῇ βασιλίδι προσβαλὼν ταύτη πόλει (25)
Ἐδόκετο ξύμπαντα τὸν περίε τόπον ·
Ἐρος μὲν ἰστιάς χαλεπὰς ναυμαχίας,
Ὅρμιστο χειμῶνος δὲ τοῖς νεωρίοις
1455 Τοῖς τῆς Κυζικίου μέχρις ἐβδόμου χρόνου ·
Ἐπει δὲ τετράρωτο μήκει τοῦ χρόνου,
Ἠλοῖά τε συντέτριπτο τούτου τὰ πλέω,
Ὅφλισκάνων γέλωτα καθυποστρέφει,
Καὶ κατὰ τὴν κέλευθον ἅπας ἐφθάρη
1460 Λαίλαπι δεινῇ τῇ Θεοῦ συνεργίᾳ.
Πρὸς τοῖς δ' Ἀβάρων στρατιὰ φρικαλεὰ
Ἐπῆλθε ταύτη τῇ βασιλίδι πόλει,
Φρίσσουσα τοῖς δόρασι καὶ πανοπλίαις.
Καὶ πᾶσα κατέφθαρτο Ῥωμαίων σθένει,
1465 Τῶν νεκριμαίων Βαρβάρων ποσουμένων
Ἐς χιλιάδας τριάκοντα τὰς δλας.
Ἰγρόν τε πῦρ εὗρητο τούτοις τοῖς χρόνοις
Σύρου παρὰ τοῦ τέκτονος Καλλινίκου.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Ο ΠΙΝΟΤΜΗΤΟΣ ΕΤ. Ι'.

Ἐτ' Ἰουστινιανὸς ἤρξε τοῦ κράτους
1470 Κωνσταντῖνου παῖς, εὐσεβῆς κατὰ σέβας,

(24) Scilicet Martina noverca sustulit veneno
Constantinum privignum, invasitque tyrannidem
cum Heraclona filio; cujus sceleris justas pœnas
mox dedit.

A Constantinus filius regnavit orthodoxus,
post quem Martina cum Heraclona filio.
Sed enim matri merito lingua exciditur,
turpiter Heraclonas truncatur naribus,
uterque exsilio multatur justissimo.

CONSTANS CONSTANTINI FILIUS,
HERACLII NEPOS, AN. XXVII.

Exin Romanorum obtinet imperium
Constans piarum persecutor partium,
Constantini filius, nepos Heraclii.
Cæteris usibus non malus imperator,
dogmate sed pravus, monophysita miser;
qui dum negotium facessit orthodoxis,
Maximum quoque theologum expulit
cum suis discipulis, cumque Martino papa.

B Cum vero et proprium fratrem occidisset,
invisus plane evasit et abominabilis,
tum præsertim quia sanctos injuria affecerat.
Ergo Byzantii degere jam non sustinens,
ad insularum maximam Siciliam venit,
et Syracusis stabilem sedem fixit.

CONSTANTINUS POGONATUS AN. XVII.

Cum violenta Constans obiisset necs,
Constantinus Pogonatus prædicti filius,
delatum ad se imperium cœpit regere;
vir bonus, dogmatis recti amans:
qui ut patris hæresim solveret, congregavit
venerabilium Patrum divinum cœstum,
pulcherrimum synedrium orthodoxiæ;
qui definierunt, in Christo fuisse simul
duas voluntates naturasque unitas duas,
cunctisque valedixerunt monophysitis.

Hoc imperante, quædam Agarenorum
classis ad hanc adnavigans urbem regiam,
populabatur omnem circa locum;
vere quidem acres committens naumachias,
hieme se subducens ad navalia
Cyzici; atque id septennio factitavit:
sed cum jam lapsu temporis attrita esset,
confractæque laborarent pleræque naves,
ridicula jam classis reversa est;
tum universa in cursu pessum ivit
turbine gravi, vi conspirante Dei.
Insuper Abarorum formidabilis
exercitus ad hanc urbem accessit regiam,
D lanceis horridus et cataphracto milite.
Attamen universus Romanis viribus
succubuit, tot cadentibus in acie Barbaris
ut triginta millium summa collecta fuerit.
Ignem quoque græcum his temporibus
Syrus invenit artifex Callinieus.

JUSTINIANUS RHINOTMETUS AN. X.

Deinde Justinianus regnare cœpit
Constantini filius, religione sincerus,

(25) Hinc atque ex aliis locis similibus satis ap-
paret chronologum Ephræmum fuisse vel patria
Byzantinum vel saltem incolatu.

dogmate rectus, sed crudelis admodum.
 Hic e barbaris Sclavis delectu habito,
 puberes juvenes, bellatores validos
 cruentum Martem in præliis spirantes
 conscripsit, millia triginta scilicet,
 novum exercitum earum præcipue,
 quem appellavit populum eximium :
 quo delectatus confidensque maxime,
 bellum suscepit adversus Arabes,
 pace cum ipsis direpta inique.
 Barbaros igitur armis est aggressus,
 Qui abruptum fœdus ægre ferebant.
 Arabum copię vicissim processerunt
 Jurati fœderis scriptum suspensum
 conto gestantes primis in ordinibus.
 Mox obstinato acrique conserto prælio,
 novę phalangis defecit subito
 pars major, scilicet viginti mille,
 seque fœdissime adjunxit hostibus.
 Quamobrem turpiter victus imperator
 Ægre periculo elapsus revertitur.
 Tunc autem (eheu inhumanum animum !
 novę phalangis partem residuam
 gladiatorum ictibus cunctam subjecit.
 Barbari autem prohibente nemine
 eos cunctas incursabant partes.
 Ipse struendis domibus dabat operam,
 in regis palatiis tempus conterens,
 gravis jam omnibus et intolerabilis.

LEONTIUS AN. III.

Igitur invisus imperio dejecit
 Justinianus, Leontio rebellante
 doloque facili potentiam arripiente.
 Namque carceribus detentos liberans,
 hos adjuutores habuit facinoris,
 aliosque multos rei perficiendę socios.
 Quare priorem throno regem detrahens,
 eumque naribus ense inhoneste truncans,
 ad Chersonem urbem custodiendam misit
 Sic ad Leontium delata republica,
 classis profecta ex Arabum ditione
 populabatur fines urbesque Africę.
 Vicissim igitur mittitur a Cæsare
 classis quę hostibus adversetur :
 hæc autem, prælio cum Barbaris conserto,
 Vincitur, et rediens Cretę tenet littora.

APSIMARUS AN. VII.

Illic Apsimarum, defectionis socium
 quemdam, Romani Dominum Imperii creant :
 Quicum ad urbem regiam properantes
 throno Leontium protinus deturbant,
 eumque duro carcere concludunt,
 naribus prius de facie præcisiss.
 Justinianus interim Chersocę urbe
 profugiens, veluti accipiter laqueo,

(26) Ita eod.

(27) En belle Ephræmius confirmat vocabulum καινίς, quod ab antiquioribus lexicis abest, quod-

- A Φρονῶν μὲν ὀρθά, πλὴν δ' ἀκηγῆς εἰς ἄγαν.
 Οὗτος Σθλαδικῶν (26) Βαρβάρων ἀποκρίνας
 Ἡδῶντας ἀνδρας ὀπλίτας βωμκαλέους
 Φονικὸν ἐκπνέοντας ἄρτην ἐν μάχαις,
 4475 Ἐς χιλιάδας τρεῖς δέκ' ἀριθμουμένους,
 Νέον συνεστήσατο σύνταγμα φίλον,
 Λαδὸν περιούσιον αὐτὸ καλέσας
 Ἐφ' ᾧ γεγεθῶς καὶ πεποθῶς μειζρόνως
 Κατ' ἀντιπάλων ἐστράτευσεν Ἀβράβων,
 1480 Σπονδὰς λευκῶς τὰς πρὸς αὐτοῦ ἀδίκως.
 Ἐπῆλθε τοίνυν εὖν στρατιᾷ Βαρβάρους
 Σύγχυσιν ὄρων ἐν λύπῃ ποιουμένοις ·
 Στρατὸς δ' Ἀράβων ἀντεπήγχετ' αὐτὸν πάλιν
 Σπονδῶν γραφῆν ἐνορχον ἐκαρμασμένην
 1485 Κοντοῦ φέρων σφῶν στρατιᾶς ἡγουμένης.
 B Καὶ συβραγείσης καρτερᾶς δαινῆς μάχης
 Ἀποστατήσαν ἐκ φάλαγγος τῆς νέας
 Τὸ πλείστον αὐτῆς, χιλιάδες δις δέκα,
 Προστίθεται κάκιστα τοῖς ἀντιπάλοις.
 1490 Ἐντεῦθεν αἰσχυρῶς βασιλεὺς ἠττημένος
 Μόλις φυγῶν κίνδυνον ἀνθυποστρέφει.
 Καὶ τηνικαῦτα, φεῦ ἀπανθρώπου τρόπου.
 Τοὺς ἐκ νέου τάγματος ἐκλειμμένους
 Πάντας μαχαίρας τῇ τομηκαθυπάγει.
 1495 Καὶ βάρβαροι μὲν τοῦ κατεργοντος σπᾶνει,
 Ἐφα πάντα κατέδραμον χωρία ·
 Αὐτὸς δ' ἀκησχόλητο κτίσμασι δόμων
 Ἐνδιεπρίθων τοῖς βασιλείοις δόμοις,
 Τοῖς πᾶσι βαρὺς δυσαχθῆς δεδειγμένος.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΕΤ. Γ.

- C 1500 Ὅθεν μισηθεὶς ἀπελθῆλαται κράτους
 Ἐπιφύετος τῷδε τοῦ Λεοντίου,
 Καὶ κράτος ἀρπάζαντος εὐχερῶς δόλφ,
 Ὅς τοὺς φυλακαῖς ἐγκαθειργμένους λύσας,
 Μεθ' ὧν ἐθάβρει δράματος συνιστόρων,
 1505 Ἄλλων τε πολλῶν, ἐκτελεῖ ῥεδογμένα,
 Καὶ καθελὼν ἄνακτα τὸν πρὶν τοῦ θρόνου,
 Τεμών τε βίνα τοῦ προσώπου καινίδι (27),
 Εἰς Χερσῶνα πέπομφεν ἐμφρουρον πέλειν.
 Οὕτω κρατοῦντος τοῦ κράτους Λεοντίου,
 1510 Στόλος πεπλευκῶς Ἀβράβων ἐνθαρχίας
 Ὅρους Ἀφρικῆς κατέκειρε καὶ πόλεις ·
 Καὶ πέμπεται δὴ πρὸς βασιλίως στόλος
 Εἰς ἀντιπάρταξιν ὀπεναντίων,
 Ὅς συβραγείς ἠττητο Βαρβάρους μάχῃ
 D 1515 Καὶ πάλιν οὐστῶν πρὸς Κρητῶν νῆσον φθάσει.

ΑΨΙΜΑΡΟΣ ΕΤ. Ζ.

- Ἐνθ' Ἀψίμαρόν τινα συναποστάτην
 Ἀνεῖπον ὡς ἄνακτα τῆς Ῥωμαίδος ·
 Μεθ' οὗ πόλιν φθάνουσι τὴν βασιλίδα,
 Καὶ καθελόντες τὸν Λεόντιον θρόνου
 1520 Φρουρᾷ καθειργνύουσι μεστῇ πικρίας,
 Πρὸσθεν τεμόντες τοῦ προσώπου τὴν βίνα.
 Ἦν δ' Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ Χερσῶνι
 Ὅθεν διαδράς, ἰεραξ ὡς ἐκ βρόχων,

que Herodianus nuper editus epimer. p. 63. explicat μάχαιρα.

- Πρὸς Βουλγάρων ἄρχοντα διέπτη τάχος·
 1525 Καὶ πείσας αὐτὸν δωρεαῖς δαφιλέσιν
 Ὑποσχέσαι κήδους τε καὶ χωρῶν δόσει,
 Σὺν βαρβαρικῇ στρατιᾷ φθάσει πόλιν.
 Καὶ νυκτὸς ὄλκον ὑπόγειον εισδύσας
 Ἐντὸς δι' αὐτοῦ γίγνεται Βυζαντιδός.
 1530 Καὶ πάλιν ἀπειλήσει τὴν κραταρχίαν,
 Κτείνας τὸν Λεόντιον σὺν Ἀψιμάρῳ
 Ἄμοιθαδὸν πρὶν κεκρατηκότας κράτους·
 ΠΑΛΙΝ Ο ΡΙΝΟΤΜΕΤΟΣ ΕΤ. Ζ.
 Ἄμόνεται δὲ καὶ τινὰς τῶν ἐν τέλει.
 Οὗτος τρέφων Ἰναυσμα μῆνιδος χόλου
 1535 Πόλει Χερσῶνος καὶ προσοίκοισι Χερσῶνος,
 Ζητοῦσιν αὐτὸν ἀνελεῖν πεφευγότα,
 Ἐκ τῶνδ' ἀνήψε θυμικὴν σφοδρὰν φλόγα
 Εἰς τῶνδε πυρπόλησιν, εἰς ἔρημίαν·
 Στρατιὰν οὐκοῦν εὐτρεπίσας μυρίαν.
 1540 Καὶ ναυτικὸν στρατεύμα σὺν βαρεῖ στόλῳ
 Ἐφ' ὧν ἐπίστα καὶ στρατηγῶν δυάδα,
 Πρηστῆρας ἐκπέπομφε κατὰ Χερσῶνος·
 Φειδῶ καλεύσας μηδενὸς λαβεῖν ἔλλως
 Οἷς ἡ πόλις πέφυκε κατοικουμένη,
 1545 Κτείναι δὲ πάντας ὡς προβάτων ἀγέλην,
 Κτείνοντας ἐκτέμνοντας, ὧν τραγῳδίας
 Πιμπρῶντας αὐτοὺς ἐκθερίζοντας ξίφει,
 Οἱ μὲν πόλιν ἐπλησαν οὕτω τοῦ φόνου,
 Μόσους τ' ἑναγοῦς καὶ στεναγμῶν καὶ γόων
 1550 Σωροῦς ἀναστήσαντες αὐτῇ πτωμάτων,
 Ὡς σφίσι ἐντέταλτο, φεῦ, φεῦ τοῦ πάθους !
 Οὐδ' ἀνεκτὴν ὄμμασιν ἡμέροις θέαν,
 Πάντας ἀφειδῶς ὑπάγοντες τῷ ξίφει,
 Μόνης ἀώρου νηπίων ἑλικίας
 1555 Καὶ μειρακίσκων συμπαθῶς πεφρισμένοι.
 Ὁ δὲ κρατῶν γνοῦς νηπίων σωτηρίαν,
 Φάλαρις ἢ Ἐγχετος Ἡρώδης πλέον,
 Κῶν ὁ φιλαίματος, ἐξώργιστό πώς,
 Οἷς ταῦτα μὴ γίνοντο πάρεργον σπάθης·
 1560 Καὶ μηνιῶν ἦν, καὶ στελεῖν ἄλλον στόλον
 Δράσοντα τὴν δῆωσιν ἠπειλεῖ τάχος·
 Ταῦτ' ἄρα λαὸς Χερσῶνος λελειμμένος
 Στόλος τε παρῶν ἐκ βασιλέως τότε
 Ἀποστατήσας Φιλιππικὸν Βαρδάνην
 1565 Εὐθὺς ἀνευφήμησαν ὡς βασιλέα·
 Μεθ' οὗ καταπλεύσαντες ἦκον εἰς πόλιν,
 Καὶ συλλαβόντες ἐκθερίζουσι ξίφει
 Κάραν φονουργὸν κράτορος σὺν τῷ γόνῳ.
 ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΣ Ο ΚΑΙ ΒΑΡΔΑΝΗΣ ΕΤ. Β' ς.
 Οὕτω μὲν ἔσχε Φιλιππικὸς τὸ κράτος,
 1570 Δοκῶν μὲν εἶναι ῥητορικὸς ἐν λόγοις,
 Ἐπιβόλος λόγον τε καὶ μαθημάτων,
 Καὶ πρὸς τι πᾶν εὐχρηστος ἐν συνουσίαις,
 Πρὸς δ' αὖ περιδέξιος ἐν συντυχίαις·
 Ἀδέξιος πᾶμπαν δὲ πρὸς τὰ πρακτεῖα,
 1575 Τὴν γλῶσσαν ἀχῶν μὴ συνάδουσαν λόγοις (28)·
 Οὗτος πεπωκῶς συγχυτικῶν ναμάτων
 Ἔσπευδε τάλας ἀκυρῶσαι καθάπαξ
 Σύστημα σεπτῶν Πατέρων θεηγόρων,

(28) Ita codex ; quæ lectio improbabilis videtur.

A ad Bulgarorum regem raptim advolat :
 quo magnis sibi donis conciliato
 oblati etiam nuptiis et terris aliquot,
 cum barbarico exercitu ad urbem venit,
 arcanumque aquæductum noctu permeans
 intra Byzantii mœnia recipitur.
 Sic ergo rursus imperium adipiscitur.
 Leontio cum Apsimaro interfectis,
 qui alternatim antea regnaverant.

RHINOTMETUS ITERUM AN. VI.

Exin et senatores interfecit aliquot.
 Tum ultricis iræ fomitem corde gerens
 contra Chersonem contraque hujus finitimos,
 qui se extorrem perdere conjuraverant,
 nunc demum excitavit ingentem flammam
 ut eos igne redigeret in solitudinem.
 B Igitur comparato ingenti exercitu,
 cum maritimo milite et classe gravi,
 duobus etiam præpositis ducibus,
 fulgurum instar contra Chersonem misit ;
 mandans ut nemini prorsus parcerent,
 quotquot in urbe cives habitarent,
 sed cunctos ritu pecudum interficerent.
 mactando, jugulando (heu tragœdiam !)
 urendo flammis, gladiis demetendo.
 Illi sic jussi cœde replerunt urbem,
 infandis cædibus et luctu et gemitibus ;
 exstruxeruntque in urbe ingentem cumulum
 aggestis cadaveribus (pro miseriam !)
 intolerandum mitibus spectaculum,
 cunctis inclementer trucidatis civibus.
 C Ex his infantium tantum acerba ætas
 ac puellorum meruit clementiam.
 At ubi rex cognovit servatos pueros,
 Phalaris alter, Echetus, Herodes,
 canis imo cruentus, ira excanduit,
 quod hæc mantissæ cædi non accesserit.
 Jamque furebat, et statim novam classem
 exitii causa missurum se minabatur ;
 interim tamen reliquis Chersonis populus
 cum classe regia tunc ibi præsentē
 conversis armis Philippicum Bardanem
 subito motu Cæsarem acclamarunt :
 quo duce ad urbem regiam navigantes :
 Justiniano potiti, gladio demetunt
 ejus credule caput et filii pariter.

D PHILIPPICUS BARDANES AN. II. MENS. VI.

Atque ita imperium obtinuit Philippicus,
 vir sermone quidem admodum rhetoricus,
 doctrinis atque litteris eruditus,
 omni consilio abundans in colloquiis,
 præterea satis dexter in variis casibus ;
 sed tamen ad gerendas res ineptus,
 vana lingua præditus haud factis consentanea.
 Cum hic synchyticos fontes ebibisset,
 statim heu miser abrogare voluit
 impio stultorum synedrio hæreticorum,

augustum Patrum theologorum cœtum
qui divinam sextam synodum approbaverant.
Namque in partium hæreticarum monacho
prædicti imperii mercedem promiserat
petenti sextæ synodi abrogationem.
Sub eo Mœsorum turmæ Thracios fines
ablata incursaverunt præda innumera,
ipsius regalis urbis usque ad mœnia.
Tum et Agareni terras orienti obversas
omni re corrasa armati diripuerunt.
Ergo dum hic Cæsar pigre maleque gerit
imperium, vel rempublicam dum potius subruit,
et simul recta dogmata perverti curat,
a senatoribus captus in convivio
lumine oculorum merito orbatus fuit.

ANASTASIUS, QUI ET ARTEMIIUS, AN. I,
VEL UT ALII AIUNT. AN. II.

Deinde summa rerum fuit concredita
regali cum fastigio sapienti viro
protasecretis doctrinarum cato,
qui apostolorum itemque Patrum dogmata.
collaudans, apprime amabat orthodoxiam,
ad rerum quoque regimen recte exercitus,
nunc Anastasius nomine, Artemius olim.
Hic pastorem hæreticum Joannem
statim deposuit, Germanumque magnum
ad Byzantinam censuit transferendum
sedem e Cyzico cum pastorum consilio.
Idem et classem misit adversus hostium
classem Phœnicis Syriæque vastantem littora
navarohum autem classi præposuit
Magnæ diaconum Ecclesiæ, quem honore
generalis decoravit logothetæ.
Is feliciter navigans Rhodum usque,
illie in navalibus portum tenuit.
Cum autem venisset robur militum
cum tribunis qui classem apte regerent,
tum demum ut in mandatis a rege habuerat
diaconus duces cœpit violenter
iracundeque cogere ad navigandum ;
qui simul omnes statim conspirantes
crudeliter diaconum gladio cœdunt.
Deinde ad Adramyttium profecti urbem,
ibi Theodosium quemdam exactorem
publicorum vectigalium deprehendentes,
virum imperando plane ineptum,
affatim rudem, merum idiotam,
et quidem reluctantem acclamant Cæsarem.
Re comperta Anastasius, discessit prolinus,
Bithynamque urbem Nicæam insedit.

THEODOSIUS ADRAMYTTENUS AN. II.

Theodosius autem Byzantium properans,
intra receptus creatur imperator.
Tum vero assumptis electis senatoribus
quibuscum præsul quoque Germanus erat,
Nicæam simul cuncti ad regem veniunt,
ut fama est, rem actam nuntiantes.
Is autem statim veste mutata comam

A Ἐκτῆς κυριωτὸν συνόδοο θεοκρίτου
1580 Ματαιότητος δυσσεβεῖ συνεδρίῳ·
Τινὶ μοναχῶν αἰρετικῆς φρατρίας
Αἰτοῦντι χάριν τῆς προγνώσεως τίνων
Τοῦ κράτος ἕξει ἀθέτησιν συνόδοο
Ἐφ' οὗ Μυσῶν στρατεύμα θρήνης χωρία
1585 Ἦλασε λείαν καταδραμὸν μυρίαν,
Φθάσαν πρὸς τειχῶν ἄστεως βασιλίδος.
Οἱ δ' Ἀγαρηνοὶ τὰ μέρη τὰ καθ' Ἐω
Δηλατοῦσι καὶ σκυλεύουσιν ὄπλους.
Οὕτω βραθύμως, πλημμελῶς ἀρχὴν στρέφων,
1590 Μᾶλλον δὲ κοινὰ πράγματα καταστρέφων,
Εἰλικρινῆ τε δόγματα διαστρέφων,
Ἐν συσσίτῳ συσχεθεὶς τοῖς ἐν τέλει,
Ἐσβεστο λίχνους ἀξίως τῶν δμμάτων.

B ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ο ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΟΣ ΕΤ Α' ΟΙ ΔΕ
ΕΤ Β'.

Εἶτα παρῆλθεν εἰς διοίκησιν ὄλων
1595 Ἀρχὴν τε βασιλείου πρωτασηκρητίς
Σοφός τις ἀνὴρ καὶ μαθημάτων ἱδρίς,
Ἀποστολικῶν δογμάτων ἐπαινήτης,
Πρὸς δ' αὐ πατρικῶν, φίλος ὀρθοδοξίας·
Ἠσχημένος πράγματα καλῶς διέπειν,
1600 Αναστάσιος Ἀρτέμιος παιδὸς ἐσθ.
Ὅς Ἰωάννην αἰρετικὸν ποιμένα
Καθεῖλεν εὐθύς· Γερμανὸν δὲ τὸν μέγαν
Μετατεθῆναι πρὸς θρόνον Βυζαντίδος
Ἐκ Κυζίκου κέκρικε σὺν ἀρχιθύταις.
1605 Οὗτος στόλον πέπομφε κατ' ἐχθρῶν στόλου,
Ὅρους κακοῦντος Φοινίκης καὶ Συρίας,
Ναύαρχον εἶναι προστεταχῶς τοῦ στόλου
Θεοῦ μεγάλης λευτήν Ἐκκλησίας.
C Αὐτὸν τιμήσας γενικὸν λογοθέτην·
1610 Ὅς ἐκπεπλευκῶς εὐμαρῶς ἄχρι Ῥόδου
Ἐλλιμενίζει τοῖς ναυρίοις Ῥόδου.
Ἐπεὶ δὲ συνήθροιστο ταγματῶν στίφος,
Καὶ ταγματάρχαι πρὸς σύναρσιν τοῦ στόλου,
Ὅς ἦν βασιλεῖ προστεταγμένον τόδε,
1615 Βίαν ἐπήγε τοῖς στρατηγῶσι λευτήης,
Ἠρὸς ἀπόπλου σφᾶς ὀργίως παροξύνων.
Οἱ δὲ στασιάζουσι πάντες εὐθέως,
Καὶ λευτήν σφάττουσιν ἀφειδῶς ξίφει·
Καὶ πρὸς πόλιν φθάνουσιν Ἀτραμυττίου
1620 Ἐνθα Θεοδόσιον πρακτόρων ἕνα
Τῶν δημοσίων εἰσφορῶν εἰληφότης,
Ἄνδρα πρὸς ἀρχὴν μηδ' ὄλων παφουκότα,
Ἄγροῖκον ὄντως ἰδιώτην παντάπαν
Ἄκοντ' ἀνηγόρευσαν εἰς βασιλέα·
1625 Ὅ γνοὺς Ἀναστάσιος ὤχετ' αὐτίκα
Καὶ Βιθυνῶν Νίκαιαν καταλαμδάνει.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΑΤΡΑΜΥΤΤΗΝΟΣ ΕΤ Β'.

Ὅ δ' αὐ Θεοδόσιος φθάσας τὴν πόλιν
Εἴσεισιν ἐντὸς, ἀναδείκνυται κράτωρ·
Καὶ παραλάβων προκρίτους γερούσιας,
1630 Οἷς καὶ συνῆπτο Γερμανὸς ἀρχιθύτης,
Εἰς Νίκαιαν ἔκρουσι πρὸς βασιλέα,
Ἄ συμβεβήκει οεικνύοντες, ὡς ἔπος.
Ὅ δ' αὐ μετημφίαστο καρεῖς τῆς κόμην

- Μοναδικῷ τάγματι κατειλεγμένος ·
 1635 Καὶ καθαρῶς εἴληφε τὴν σκηπτουχίαν
 Νέος Θεοδόσιος ἔξω κινδύνων,
 Χρηστὸς μὲν ἀνὴρ εὐμενὴς ὑπηκόοις,
 Ἐδὸς γεραρὸς καὶ σεμνὸν φέρων βίον ·
 1640 Ἐὶς δ' αὖ μεταχειρίσιν ἀρχικὴν δῶκε
 Ἦ διέπειν πράγματα πλημμελὲς πάνυ ·
 Ὅς κληρικὸς κέκαρτο λιπῶν τὸ κράτος
 Μετὰ τε βραχὺν τῆς βασιλείας χρόνον.
 ΛΕΩΝ Ο ΙΣΑΥΡΟΣ ΕΤ. ΚΔ'.
 Τυραννικῶς δὲ κατακρατεῖ τοῦ κράτους
 Ὁ θηριώδης ἐξ Ἰσαυρίας Λέων
 1645 Ἀνὴρ ἀποφράς, δυσσεβὴς, κακεργάτης,
 Ἀνήμωρος θῆρ καὶ δαφινός τις δράκων,
 Ἀσπίς ἰὸν τρέφουσα θανατηφόρον,
 Τελχίν, ἔρινυς, κέρβερος, ψυχοφθόρος,
 Ἦ βασιλίσκος ἐμφουσίματι μόνω,
 1650 Βροτοὺς ἀναίρων καὶ παραπέμπων ἄδη,
 Δύσσης μανίας ἐμπεπλησμένος κύων,
 Ἐπυνύμως λέοντι πάντα δεικνύων,
 Ἐροσηγορίαν ὡς δὲ θηριωδίαν
 Καὶ βλέμμα καὶ νίνημα καὶ φονουργίαν ·
 1655 Ὅς πρῶτος ἠβέτησε τιμὴν εἰκότων,
 Καὶ τοῦ τιμῆν ἔπαυσε Χριστοῦ τὸν τύπον,
 Ἰνδάλματα, φεῦ ! καλέσας τὰς εἰκόνας ·
 Ὅς αἰρετικῶν ἀσεβῶν διδαγμάτων
 Θησαυροφυλάκιον αὐτῶν καρδίαν ·
 1660 Ἀνὴρ ἄγροικος σκαπνεὺς ὄνηλάτης
 Πρόσθεν βίον βάνουσον ἔκων ἐκ νέου,
 Ἐτε' αὐτοκράτωρ, ὦ Θεοῦ τῶν κριμάτων !
 Καὶ βασιλεὺς δέδεικτο τῆς Ῥωμαϊδος
 Οὐ μᾶλλον ἢ τύραννος ἀνθρωποκτόνος.
 1665 Τῷ δ' ἐντυχόντες ἄνδρες Ἑβραίων δύο
 Γόητες ἄκρω μαγικῆν ἠσκημένοι
 Ἐξ Ἀβράδων ἄρχοντος ἐκπεφυγότες ·
 Ὁφθέντες ὡς φένακες αὐτῷ καὶ πλάνοι,
 Διατριβὰς ἔχοντι κατ' Ἰσαυρίαν
 1670 Νέω βαναύσῳ καὶ πένητι καθάπαξ
 Προσίπον αὐτῷ τὸ κράτος Ῥωμαϊδος.
 Τοῦ δ' ἀφορῶντος πρὸς τύχην καὶ τὴν τέχνην,
 Προβρόχης τ' ἔκδασιν μὴ δεδεγμένου,
 Οἱ δ' ἰσχυρῶς ἔφασκον ἐκδοῖναι τὰδε,
 1675 Ἦτουν τε πίστις, εἰ πέρας πεφασμένοι
 Ἐφοίτο, τυχεῖν τοῦδε καταθυμίων,
 Καὶ δὴ προαχθεὶς ὀμνύει σφίσι νέος,
 Ἦ μὴν ἀμαρτεῖν οὐδαμῶς αἰτουμένων
 Καιροῦ διδόντος τὴν ἔκδασιν τῶν λόγων.
 1680 Ἐκαὶ δ' ἐπιβέβηκε τῶν σκήπτρων Λέων,
 Δυὰς Ἑβραίων τῷ κρατοῦντι προστρέχει,
 Ἀναμιμνήσκει τῶν προὔπεσχημένων,
 Αἰτεῖ σεβαστῶν ἀθέτησιν εἰκότων.
 Καὶ πείθεται βασιλεὺς δοῦναι χάριν
 1685 Ἀχαρὶν ὄντως καὶ λίαν ψυχοφθόρον
 Ἰουδαϊκῇ δυάδι τρισαβλίῳ ·
 Νέμει δὲ ταύτην, ὦ ξένων ἀκουσμάτων !
 Καινῆς τραγῳδίας τε δυσηχεστάτης ·
 Τοῦ χριστομαχεῖν ὠδε λοιπὸν ἠργμένος
 1690 Πάντα ταραχῆς ἀναμιμνήσκει καὶ ζάλης.
 Ἐπεισπιστῶν γὰρ ὡς λέων βρυχητίας

PATROL. GR. CXLIII.

A radit, cœtuique jungitur monastico.
 Sic legitimam accepit potestatem
 novus Theodosius extraque pericli aleam ;
 indole vir bona, subditis benivulus,
 suavis, venerandus, castis moribus ;
 sed ad regendos tamen imperio populos
 et res administrandas plane futilis.
 Quare se sponte exauctorans fit clericus
 post modicum in imperio exactum tempus.

LEO ISAURUS AN. XXIV.

Exin imperium corripuit tyrannice
 ferinus ille ex Isauria Leo
 scelestus homo hæreticus et maleficus,
 bellua crudelis et draco sanguinarius,
 aspis venenum alens exitiosum,
B magus, erinnys, cerberus, animarum
 pestis, vel basiliscus afflatu solo
 mortales perimens atque demittens orco,
 rabie atque furore concretus canis,
 cuncta leonis nomini præ se ferens
 congrua, ferinum ingenium animi,
 intuitum, gestum, homicidiariam manum.
 Primus hic imaginibus abrogavit
 honorem, vetuitque coli Christi crucem,
 imagines habens, heu ! in idolorum loco.
 Nimirum hic hæresibus scelestissimis
 arcam veluti præbuit pectus suum :
 rusticus vir, fossor, agaso, qui a puero
 veoturas onerum corpore suo fecerat,
 is deinde imperator (o Dei judicia !)
 et rex creatus est Romanarum rerum,
C imo potius tyrannus homicida.
 Huic olim occurrentes Judæi duo
 præstigiatores, magiæ periti apprime,
 ab Arabum principe extorres facti,
 cui impostores planique visi erant,
 huic, inquam, in Isauria degenti adhuc
 adolescenti bajulo et prorsus pauperi
 Romani imperii sceptrum prædixerunt.
 Is cum fortunam suam artemque inspiceret,
 vaticinationem veridicam non putabat ;
 illi vehementer rei exitum promittebant,
 fidemque postulabant, si facta congruerent
 dictis, ut voti sui compotes ab eo fierent.
 Ergo permotus juvenis juratam fidem
 obtulit, fore ut illi impetratis gaudeant,
 si vaticinii exitum tempus afferat.
D Cum ergo sceptrum reapse obtinuit Leo,
 ad imperatorem accurrunt Judæi duo,
 admonent promissorum, petuntque ab eo
 ut venerandas imagines tolli curet.
 Annuit imperator ut beneficium
 maleficum vere, animabus exitiosissimum,
 par Judæorum tristissimum impetraret ;
 idque concedit ; o rem auditu absurdam !
 o tragœdiam novellam et ingratisissam !
 Sic ergo persequendi initium faciens
 omnia tumultu replet ac turbatione.
 Nam furialiter aggressus ceu leo rugiens,

3

Ecclesiam, clerum, fideliumque ovile,
gregem pastoris dilaceravit Christi,
et martyres exhibuit ipsi plurimos
qui strenue usque ad sanguinem certaverunt
pro veneranda Domini sui imagine.
In his cœtum duodecim sapientium
ac docendis litteris præpositorum
cum suo præsule et vitæ moderatore,
quem magistri œcumenici ornabat dignitas,
Christi combustos martyres effecit;
cum bibliotheca librorum instructissima
diris impiisque flammis eos absumens.
Germanum quoque præsulem primarium
irreligioso dogmati haud assentientem
expulit, et pro eo lupum obstruit gregi.
Idcirco Roma senior adversus novam
disociavit communionis vincula,
quum præsideret ipsi Gregorius divus,
qui objurgato nequicquam Iconomacho
pacifica pactus est cum Francis fœdera
populo Barbaris oriundo Germanicis,
liberumque aerem respirare maluit.
Leone regnante, Arabum exercitus
innumerus partim mari classe vectus
partim pedester Byzantio appropinquavit
prædandoque totam nudavit viciniam.
Is tamen universus Dei virtute periit.

CONSTANTINUS COPRONYMUS AN. XXXIII.

Leone extincto, excepit potentatum
Constantinus filius vel potius catulus,
qui Copronymi cognomine distinctus est:
vir præstigiator magus et maleficus,
dæmoniacorum magister mysteriorum,
hæreseon malus cinnus et colluvies,
errorum omnium scatebra vel sentina;
haud minus falsi dogmatis infaustus hæres,
quam regis dignitatis, patri factus;
fidelium exagitator, piornm carnifex,
quotquot Christi Domini crucem adorabant.
His ob sua maleficia atque hæresim
atque ob ferinum oruentumque ingenium
justum cunctorum odium in se converterat,
Artavasdi potissimum curopalatae
militari civilique dignitate insignis,

(29) En alterum Byzantinæ bibliothecæ incendium
sub Leone Isaurico, post primum quod accidit sub
Basilisco (v. 1017). Quo jam minus miremur tot
auctores sempiterno exitio periisse.

(30) His lectis, quæ ob Germani patriarchæ con-
stantium orthodoxiamque collaudandam, atque ob
Leonis Isaurici imp. crudelissimam hæresim ob-
jurgandam dicit noster Ephræmius; puderet, credo,
si viveret, Cavæum doctissimum Anglicanum, qui
(Script. eccl. ed. an. 1720, p. 408) de Germano
agens ita scribere ausus est: *Integro quadriennio
Germani pertinaciam patienter tulit clementissimus
imperator (Leo Isauricus); cum vero nullis monitis,
nullis documentis ad sanam mentem et obedientiam
decretis cæsareis ac synodicis præstandam adduci
posset, anno demum 730 habita synodo, sede pa-
triarchali motus est.* Sed ita nimirum loqui solent
homines cum præjudicato partium studio jaectantur.

- A** Ἐκάλησις κλήρον τε πιστῶν ἀγγέλῳ
Ποιῶντι κατασκευάζει Χριστοῦ κοίμηνος,
Καὶ μάρτυρας ἐδείξεν αὐτῷ μαρτύρου
1635 Ἀφῆτος ἄχρι καλῶς ἡγωνισμένου
Ἰπῶ σὺ βασιλεῦς εἰκόνας τοῦ Δεσπότητος
Μετ' ὧν σοῦτον σύστημα διπλῆς ἐξέδος
Ἀδελφῶν λογίων καὶ διδασκάλων λόγων
Σὺν τῶν προέδρων πρακτικῶν πατριάρχῃ
4700 Οἰκουμενικῇ τῆν τιμὴν διδασκάλῳ
Χριστοῦ πιστῷ μάρτυρας περιφλέκτους,
Αὐτῷ δόμῳ φύλακι κενταίων βιβλίων (29)
Συνακαταλέξας τῆς ἀρετῆς ἀθῆως
Καὶ Γερμανικὸν δὲ κοιμενάρχην τοῦ θρόνου
1705 Τῷ δυσσεβῆι δόγματι μὴ κεκτισμένον
Ἑλλάδας (30), ἀνέστησε τῆ κοίμηνι λύκον.
Ταῦτ' ἄρα Ῥώμῃ πρεσβύτις τῆς πρὸς νέαν
Διαφύραται φιλικῆς κοινωνίας
Αὐχόουσα Γρηγόριον (31), ἐνθεον θύτην
1710 Τῆν χριστομίχον ἐξελέγχοντα κλήνην
Εἰρηγικίς τίθησι σκοπῶς πρὸς Φράγγου
Ἐκ Γερμανικῶν Βαρβάρων καταγμένους,
Ἐλευθέρων θέλουσα πνεῖν τὸν αἶρα.
Τούτου κρατοῦτος στρατιὰ τις Ἀββῆδων
4715 Μαρτύρημος ναυτικῆς ναυαρχίας
Πεζῆς τε λοιπῆς προσβαλοῦσα τῆ πόλει
Αετλατοῦσα κατέκαυε τὰ πέριξ,
Ἡ πᾶσα κατέσθρατο τῷ Θεοῦ σθένει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΚΟΠΡΩΝΥΜΟΣ ΕΤ. ΛΓ'.

- Τεθνηκότος Λέοντος, λαμβάνει κράτος
1720 Κωνσταντίνος παῖς ἢ σκύμνος μᾶλλον φάναι,
Ἐκώνομον σχὼν τῆν Κοπρώνυμον θέσιν
C Ἄνδρ' ἄγχις μάγος τε κακῶν ἐργάτης
Τῶν δαιμονικῶν μυσταγωγῶς ὄργίων,
Τῆς δυσσεβείας κυκῶν ἢ πλημύρα
1725 Καὶ παντοδαπῆς ἀμάρτα δυσπιστίας,
Ὅχι ἔττον θεβῆς κακοδοξίας τάλας
Κληροῦχος ἕπερ πατέρων αὐταρχίας,
Πιστῶν ἔλατῃρ, εὐσεῶν ἀναιρέτης,
Οἷς προσκυνητὸς χαρακτῆρ ἦν Δεσπότητος.
1730 Τούτῳ δι' ἃ πέπρακτο κακῶν (32) καὶ πλάνην
Καὶ θηριώδη καὶ φονουργὸν κακίαν,
Ἵναι μισητῶ πᾶσιν ἐνδίκῳ τρόπῳ,
Τῷ δ' Ἀρταβιάδῳ κουροπαλάτῃ πλέον
Ἄνδρῖ στρατηγῷ σὺν τῷ βουλευφόρῳ,

Ecce enim Cavæus idem, pontificiæ auctoritatis, ut
tum tempora erant, odio imbutus, id præfatione
quoque p. 21 insulsum errorem ex aliena ridicula
relatione hausit. Quia enim in bibliothecæ Vaticanæ
publicis legibus illud quoque mandatum est, ut a
peritis scriptoribus antiqui codices, siqui carie vel
slio chartarum vitio vehementius laborant, diligen-
ter et fidelissime exscribantur; atque ita tum ve-
tus exemplar, tum novum juxta custodiatur; id cum
suo relatore Cavæus ad impiæ fraudis suspicionem
oblique convertit; quasi nos adeo corrumpendis
auctoribus indulgeamus, ut ei proprium etiam
munus et conductos stipendio homines decreve-
rimus. Quo dicto nihil impudentius, nihil gravi
auctore indignius esse potest.

(31) Intellige Gregorium II.

(32) Malim κακῶς.

- 1735 Τῆ δ' εὔσεβεια μᾶλλον ἠγλαχισμένω.
Κατ' ἔταται τις ἐν θέματι Ὀψικίου
Κατ' Ἀράβων στρατεύματα κινούντι τότε
Ἐνέδρα δεινὴ πρὸς στρατιᾶς ἐγκρίτων
Πρωτουργὸν Ἀρτάβασδον ἐξευρηκότων ·
- 1740 Ἦν γνοῦς ἡ κρατῶν, ἐκδιδράσκει τὸν μόρον
Ἴπποις ταχυπτεροῖς τε καὶ προθυμίᾳ.
Ἦ δὲ στρατιὰ καὶ λοχαγοὶ ταγμάτων
Ἀνεῖπον Ἀρτάβασδον ὡς βασιλέα,
Μεθ' οὗ κατελήφασιν τὴν Κωνσταντίνου ·
- 1745 Ἦς ἀσμένως ἔντοσθεν ἔλθῶν ὡς δέον
Φημίζεται στόμασιν ἀστῶν ὡς ἀναξ
Ἀνακτορικῆς τυγχάνων εὐφημίας.
Ἐθῶς δ' ἀνεστήλωσε Χριστοῦ τὸν τύπον
Καὶ προσκυνεῖν δέδωκεν αὐτὸν ὡς θεμῖς.
- 1750 Ἐπίσταται δὲ καὶ Κοπρώνυμος πόλει
Τὸ πρὶν ἀναπαιτῶν ἀδεῶς ἔχειν κράτος ·
Ἐπεὶ δ' ἀπηγόρευον ἅπαντες τόδε,
Πρὸς δπλα χωρεῖ καὶ μάχας ἐμφυλοῦς,
Καὶ δρᾷ τι κακὸν ἀστικῶς καὶ τὴν πόλιν,
- 1755 Εἰσπλεῖν σιτηγῶς κωλύσας νῆας ἔσω ·
Ἄφ' οὗ πολίταις βουλιμιᾶν συνέβη.
Ἐπεὶ δ' ἐπισέφρησε συγκλονῶν πόλιν
Σὺν στρατιᾷ τε μηχαναῖς τε καὶ δόλω,
Συνίσταται μάχῃ τις ἐξ ἐκατέρων
- 1760 Ἀνιστατοῦντος αὐτοκράτορος νέου.
Ἄλλὰ κριμάτων τὴν ἄδυσσον Κυρίου
Τίς ἂν ἱκανῶς ἐξιχνιάσει πῶς ;
Νίκην ἀπηνέγκατο τύραννος μάχῃ ·
Ἦττιτο δ' Ἀρτάβασδος αἰσχροῦς ὀρθόφρων,
- 1765 Καὶ συσχεθεῖς ἔσβεστο λύχνους ὀμμάτων
Σὺν υἱεῖσιν ἀσχίστα διττοῖς, ὦ δίκης !
Ἄλλοι τε πλείστοι τῶν ἐπισήμων πάλιν
Κακοῦ παραπέλαυσαν ἐκ Κοπρώνυμου.
Οὗτος βδελυρὸς ἀσεβῆς συναλίσας
- 1770 Ἀνιέρων σύστημα μισθίων λύκων
Ὀμροφόνων ἦ καὶ πλείον κακοφρόνων,
Ὁ συνόδων κέκληκεν, ὦ θεοῦ νόμοι !
Οἰκουμένην ἐβδόμην, ὦ τῆς πλάνης !
Ἐκ' ἀθετήσεται τῶν σεβαστῶν εἰκόνων
- 1775 Θεῖον Βλαχερνῶν καταλαμβάνει δόμον ·
Ἐπ' ὀκρίθαντος δ' ἀναβάς τολμητίας
Φωνῆ τορῶν τε καὶ χερσὶ βδελυκτέα
Ὡς φατινάρχην δεικνύει Βυζαντιδος
Κωνσταντίνου τάλανα Σουλίου λύκον ·
- 1780 Τελῶν δ' αὐτοῦ τὴν ἀθεμιτουργίαν,
Ἔτα μετ' αὐτοῦ ποιμένων τ' ἀνιέρων
Πάντων ὀρώντων καὶ κλυόντων ἐν φόρῳ
Τὴν προσκύνῃσιν καὶ τιμῆν τὴν εἰκόνων
Ἀπηγόρευσε δυσσεβῶς, ὦ μανίας !
- 1785 Καθοποβαλὼν ἀφρόνως ὁ μαινόλης
Ἄρατις ἀναθίματος ἄνδρας ὀλίβους,
Σοφὸν Γερμανὸν, Γεώργιον Κυπρόθεν
Τοὺς ποιμένάρχας τῆσδε τῆς Κωνσταντίνου,
Πρὸς δ' αὖ Ἰωάννην τε τὸν Δαμασκόθεν.
- 1790 Οὗτος διωγμὸν ἀσεβῶς φρικαλέον
Κατ' εὐσεβοῦντων προσκυνητῶν εἰκόνων
Ὡς χριστομάχος ἀνακινήσας τάλας
Πάντας ἐκάκου, καὶ πλείον βακινδύτας,

- A** sed pietate magis exornati.
Ergo versanti in provincia Opsicii
Copronymo, dum Arabes bello premeret,
insidiarum graves a copiarum summatis
struuntur duce Artavasdo facinoris.
Re comperta imperator, necem effugit
equis velocibus et experrecto animo.
Tum vero exercitus ordinumque duces
imperatorem creant Artavasdum ;
quicum ad urbem Constantini veniunt ;
ibenterque in eam receptus Artavasdus
merito civium vocibus rex salutatur,
eique tanquam domino fit acclamatio.
Is autem exerit statim Christi crucem
colendamque exhibuit prout decebat.
- B** Sed et Copronymus urbi supervenit
pacifice postulans recipere imperium ;
quod dum communi voto cuncti pernegant,
is arma movet civileque bellum :
statimque insigni cives damno afficit
frumentarias naves accessu prohibens,
ex quo fames gravissima urbi accidit.
Sed postquam urbis mœnia subiit quatiens
exercitu machinis et artificio,
utrimque pugna accenditur, dum Copronymo
omni resistit ope imperator novus.
Sed judicioiorum Domini quis abyssum
scrutari satis poterit ? superior
commisso prælio discedit tyrannus,
turpiter vincitur Artavasdus pius,
captusque orbatum miserrime utroque lumine
cum duobus filiis (heu supplicium !)
insuper et alios optimates plurimos
malis suppliciis perdidit Copronymus,
Impius hic maledictusque congregans
turbam de mercenariis profanis lupis
concordi vel excordi potius mente præditis,
quos appellavit synodum (o Dei leges !)
septimam œcumenicam (o imposturam !)
ob augustas imagines abolendas
ad sanctum Blachernense processit templum :
ibique incenso impudenter ambone
elata voce, impia protenta dextera,
Byzantinæ urbis antistitem declarat
Constantinum infaustum Sylæi lupum :
peractaque illic impia cærimonia,
cum illo aliisque episcopis profanis
cunctis in foro audientibus videntibusque
venerationem honoremque imaginum
abrogat hic hæreticus (o vesaniam !)
Stulte etiam subiecit furiosus homo
maledictis anathematis sanctos viros
sapientem Germanum, Georgium Cyprium,
qui Byzantii hujus pastores fuerant ;
ac Joannem insuper Damascenum.
Idem scelestus persecutione horribili
commola adversus cultores imaginum,
tristissimi christomachi persona induta,
cunctos vexabat, præsertim saccophoros

ut ab se repetat, et animum cura solvat.
 Ergo visus est sibi per somnium cernere
 multam utroque e sexu mortalium turbam
 adstare coram imagine Christi Domini,
 regemque adversus clamoribus expostulare;
 ipso præsentem remque cum metu audiente.
 Tunc ab imagine vox emissa sonuit;
 ubinam is vellet malorum pœnam luere
 qui se avaritiæ obstrinxit piaculo?
 num hic, ubi supplicium clementius erit,
 an illic alias pœnas experiri?
 Is hic se malle, verbo intellecto, ait.
 Tum se traditum Phocæ fuisse audiit.
 Somno discusso, verissimum visum putat,
 quæ vidit quæque audiit in eo spectaculo.
 Protinus ergo advocat Philippicum
 carcere ex injusto, vinculis detractis,
 quæ suspicione motus eum gravaverat;
 pacem impertit, veniam vicissim
 præteritarum impetrat injuriarum.
 Horum gestorum talis fuit exitus.
 Exin exercitus motu seditioso
 imperatorem acclamavit Phocam,
 qui fretus armis Byzantium veniens,
 stemmate ornatur manu archipræsulis,
 Mox pretium operæ facturum se putavit,
 si Mauricii genus omne perimeret.
 Quamobrem de mandato cruenti animi,
 Phocæ tyranni, inquam, scelestissimi,
 (mitto enim quidquid intermedium exstitit)
 principis uxor liberique gladio
 cæduntur. Aderat spectans Mauricius
 cædemque heroico tolerabat animo,
 gratias imo Deo ob eandem agens.
 Ipse ad extremum necesse injusta perit.
 Rex hic quadraginta Christi martyrum
 templum absolvit ornans mirifice,
 nempe quod Tiberius struere cœperat.

PHOCAS TYRANNUS AN. VIII.

Phocas tyrannice regnum occupavit,
 nefarius homo, sanguinarius animus,
 sævus tyrannus, cruoris canis appetens,
 mulierosus, comessator, ebriosus,
 imperii dedecus, vel magis exitium,
 prosperitatis Romanæ eversor,
 carnifex populi, dæmon, et labes;
 aqua, igne, mari, gladio, perdens,
 alios tristissime (pro miseriam!)
 alios imminutos corporis partibus
 sinens ignominiam suam circumferre.
 Dum hic ignave desidet domi
 eas incursarunt provincias Persæ:
 armis pulsarunt fines Cappadocæ,
 Galatarum terras et Paphlagonum,
 ex Cœlesyria cunctaque Armenia
 prædas egerunt usque Chalcedonem:
 tum Palestinam et fines Phœnicios

- A Ὡδ' εἰσπρὸχθῆναι σχεῖν τε κακῶν τὴν λύσιν.
 Ἐδοξε γοῦν τι κατ' ὄναρ οὕτω βλέπειν,
 Πολύ τι πλῆθος γηγενῶν παρεστάναι
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν εἰκόνι τοῦ Δεσπότης,
 1270 Καταδοῦν τὴν σφᾶς ἀνακτος σὺν γόοις
 Αὐτοῦ συνόντος, συμπαρεστώτος τρόμου.
 Φωνῆς τ' ἀκούειν εἰκόνας προῦγμένης,
 Ποῦ τῶν κακῶν βούλοιο δοῦναι τὴν δίκην
 Τὸν τοῦ μύσουσ ἀτίον ἐκ φειδωλίας;
 1275 Ἐνταῦθ' ὅπου μέτριον ἔσται τὸ τρύχον,
 Ἡ ταῖς ἐκεῖθεν παραπεμφθῆναι δίκαις;
 Τὸν δ' ὦδε φάναι συνιέντα τοῦ λόγου·
 Παραδοθῆναι λοιπὸν Φωκᾶ προσκλύει.
 Ὑπνοῦ δ' ἀνέντος, ὕπαρ οὐκ ὄναρ κρίνει,
 1280 Ὡν εἶδεν, ὧν ἤκουσεν εἶναι τὴν θέαν
 Μετακαλεῖται Φιλιππικὸν οὖν τάχος
 Β Ἐρίκτης τε δεσμῶν τῶν ἀδίκων ἐκλύσας
 Θὺς αὐτὸν ἐξέθλιβεν ἐξ ὑποψίας.
 Καὶ σπένδεται! γε καὶ κομίζεται λύσειν
 1285 Ὡν αὐτὸν εἰργάσατο κακῶν ἀδίκως.
 Καὶ ταῦτα μὲν πέπρακτο τόνδε τὸν τρόπον.
 Ἡ δὲ στρατιὰ στασιάζουσα τότε
 Φωκᾶν ἀνηγόρευσαν εἰς βασιλεῖα·
 Μεθ' οὗ πόλιν φθάνουσι τὴν βασιλίδεα,
 1290 Καὶ ταινιοῦται παλάμαις ἀρχιθότου·
 Σπούδασμα προῦργου τῶδε λοιπὸν γίνεται
 Τὸ Μαυρικίον παγγενῆ δοῦναι ξίφει.
 Ὅθεν κελεύσει, φεῦ φονικῆς καρδίας,
 Φωκᾶ τυράννου τοῦδε καὶ φλυαργάτου
 1295 Δεῖ γὰρ ἐπιτρέχοντα λιπεῖν τὰν μέσῳ,
 Γυνή τε παῖδες ἐκθερίζονται ξίφει,
 Τοῦ Μαυρικίου συμπαρόντος δρωμένοις,
 Καὶ τὰς σφαγὰς φέροντος ἀνδρειοφρόνως,
 Καὶ τῶνδε χάριν τῷ θεῷ κατειδότος.
 C 1300 Καὶ τὸς τέλος τέθηκεν ἀδίκῳ κρίσει.
 Οὗτος τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων
 Νεῶν τελειοῖ φαδρῶνας ὑπὲρ λίαν
 Πρὸς Τιβερίου κτίσας πρὶν ἡργμένης.
 ΦΩΚΑΣ Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΕΤ. Η'.
 Φωκᾶς τυραννεῖ τοῦ βασιλείου κράτους,
 1305 Ἀνὴρ ἀποφράς αἰμοχαρῆς καρδία,
 Τύραννος ὠμὸς καὶ φιλαίματος κύων,
 Γυναικομανῆς καὶ φιλοῖνος καὶ πότης,
 Αὐταρχίας ὄνειδος ἢ μᾶλλον λύμη,
 Τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀφανιστῆς πραγμάτων,
 D 1310 Ὑπηκόων δῆμιος, ἀλάστορ, φθορὸς,
 Ὑδατι, πυρὶ, καὶ θαλάσῃ καὶ ξίφει
 Οἴκτιστα τοὺς μὲν ἐκδιδοὺς, φεῦ τοῦ πάθους.
 Τῶν δ' αὖ μέλος μέρος τι σώματος τέμων,
 Ἐρινοστεῖν ὄνειδος εἶα τῷ βίῳ (23).
 1315 Οὐ ῥαθυμίᾳ συνεχεῖ τ' οἰκουρίᾳ
 Ἐῶα Πέρσαι κατέδραμον χωρία,
 Ἐπηλθον ὅπλοις Καππαδοκίας ὄροις,
 Καὶ Γαλατίας καὶ Ἡαφλαγόνων τόποις,
 Κολίης Συρίας, τῆς ὅλης Ἀρμενίας,
 1320 Ἀσηλατοῦντες καὶ μέγχι Χαλκηδόνας,
 Παλαιστίνην δὲ καὶ τόπους τῆς Φοινίκης

(25) Hæc Phocæ verissima vituperatio prorsus infirmat fidem laudativæ inscriptionis his annis in Ro-

- Τοῖς ὄφ' ἑαυτοὺς συνέταξαν χωρίοις.
 Τὸ δ' Ἀβάρων στράτευμα πάλιν ἐν δύοσι
 Χώρας δυτικὰς κατέκειρα καὶ πόλεις.
 1325 Ἡ στρατιὰ δ' ἔφθαρτο Ῥωμαίων μάχαις
 Λοιμὸς τε λιμὸς κατέτρεχε τὰς πόλεις
 Ἄμετρία κρύους τε καὶ κτηνῶν φθίσις,
 Κακὰ διωλύγια ποικίλα πάθη.
 Τὸ κατ' Ἀντιόχειαν δ' Ἑβραίων φύλον
 1330 Στάσιν κινουῖσι καὶ μάχην Χριστιωνύμοις,
 Καὶ δρῶσι πολλοὺς εὐσεβῶν ἔργον ξίφους·
 Μεθ' ὧν Ἀναστάσιον αὐτῆς ποιμένα,
 Καὶ νεκρὸν αὐτοῦ τῷ πυρὶ δεδωκότας.
 Οὕτω κακῶν τις ἰλιὰς πάντ' ἐκλόνει,
 1335 Καὶ κυμάτων σύβροια, καθάπαξ φάναι,
 Λαϊλάψ τε δεινὴ καὶ καταγιγίς καὶ ζάλη
 Καὶ τρικυμία πνευμάτων ἀντιπνῶν
 Ἐπιλονίκου τῷ βυθῷ καταδύσαι
 Αὐταρχίας ὀλκάδα τῆς ἐγκοσμίου,
 1340 Νεῦαρχον οὐκ ἔχουσαν οὐλοστροφον.
 Οὕτω κακῶς πάσχοντος Αὐσόνων κράτους
 Στρατηγὸς Ἡράκλειος Ἀφρικῆς τότε
 Στόλῳ πεπλευκῶς εἰς βεσιλίδα πόλιν
 Ἦττησε Φωκῶν συμπλακείας τῶδ' εἰς μάχην,
 1345 Καὶ τόνδε κτείνας παραλαμβάνει τὸ κράτος·

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΤ. ΛΑ'.

- Φωκᾶ φθαρέντος, ὡς ἔφην, αὐτοκράτωρ
 Ἡράκλειος πέφηγεν ἀριστεὺς μέγας
 Ἄλλος τις ἔντως Ἡρακλῆς κατὰ σθένος,
 Οὐ θηρίων γῆν ἐκαθαίρων ἀλόγων
 1350 Οὐδ' Εὐρυσθέως προσταγαῖς εἴκων βίη,
 Ἄλλ' ἀπελαύνων ἐκδιώκων μακρόθεν
 Πόβρο τε τιθεὶς γῆς ὅλης Ῥωμαῖδος
 Χριστοῦ δυνάμει οὐραυτικῇ παντευχίᾳ
 Ὡς θῆρας ἄλλους ἀγρίους φιλαίματους
 1355 Ἦρσας ἀναιδεῖς ἀρπαγαῖς κεκρημένους.
 Ὅς ὦν στρατηγὸς καρτερόψυχος μάχαις
 Καὶ ζηλοτυπῶν πατρίων νόμον χάριν
 Κλέους τε τοῦ πρὶν Αὐσόνων κραταρχίας
 1360 Πολλοὺς ἀνατλάς καὶ μεγάλους κινδύνους,
 Ὑπερμαχεῖ κάλλιστα Ῥωμαίων ὄρων
 Εἰς πίστειος σύστασιν εὐσεβυφρόνων,
 Εἰς ἀντίρρῃσιν εὐαγῶν Χριστοῦ νόμων

- A in provinciam Persicam redegerunt.
 At in occidente Abarorum exercitus
 terras atque urbes populabatur.
 Romanæ vires præliis sunt accisæ.
 urbes afflixit fames cum pestilentia,
 vis nimia frigoris et jumentorum lues,
 malorum cohors immensa et multiformis.
 Tum etiam Antiochiæ Judaicus populus
 seditiosa pugna Christianos appetiit,
 permultasque piorum vitas gladio messuit ;
 in his pastorem urbis Anastasium,
 cujus etiam cadaver igni tradidit.
 Sic malorum ilias quatlebat omnia,
 prorsus veluti quidam concursus fluctuum,
 turbo, procella, maris æstuatio,
 B gravis tempestas natuum adversariorum,
 certabant profundo mergere
 mundani imperii navigium
 navarcho destitutum qui clavum regeret.
 Cum res Romanæ ita laborarent,
 Africae per id tempus dux Heraclius
 armatam classem appellens ad urbem regiam,
 Phocam conserto prælio debellavit ;
 quo occiso, sibi imperium vindicavit.

HERACLIUS AN. XXXI.

- Phoca sublato, ut dixi, imperator
 processit Heraclius ingens heros
 alter reapse Hercules propter vires :
 nec vero terram purgans brutis belluis,
 neque Eurysthei mandata coactus faciens,
 C verum expellens longissimeque persequens
 Romanisque finibus procul submovens,
 Christi virtute crucisque panoplia.
 feras alias sævas et sanguinarias
 dirosque lupos atque canes rabidos,
 impudicos nempe Persas ac direptores.
 Hic cum dux esset in præliis strenuus
 et patriarum legum amore flagrans,
 dum veterem imperii gloriam revocat
 multis magnisque implicuit se periculis.
 fines Romani orbis protexit strenue,
 orthodoxorum dogmata confirmavit,
 pro sanctis Christi legibus arma movit,

mano foro detectæ sub columna honori ejus regnantis ab assentatore dicata, quæ est hujusmodi :

† OPTIMO CLEMENTIS, FELICISSIMOQVE
 PRINCIPI DOMINO N. FOCAE IMPERATORI
 PERPETVO A DO CORONATO TRIVMPHATORI
 SEMPER AVGVSTO
 SMARAGDVX EX PRAEPOS. SACRI PALATII
 AC PATRICIVS ET EXARCHVS ITALIAE
 DEVOTVS EIVS CLEMENTIAE
 PRO INNVMERABILIBVS PIETATIS EIVS
 BENEFICIIS ET PRO QVIETE
 PROCVRATA ITAL. AC CONSERVATA LIBERTATE
 HANC STATVAM PIETATIS EIVS
 AVRI SPLENDORE MIVANTEM HVIC
 SVBLIMI COLVMNAE AD PERENNEM
 IPSIVS GLORIAM IMPOSVIT AC DEDICAVIT.
 DIE PRIMA MENSIS AVGVST. INDICT. VND.
 CP. PIETATIS EIVS ANNO QVINTO

proque dilatandis etiam imperii finibus,
 prorsus ut rem Romanam restitueret.
 Tunc autem Persidis regnatore Chosroes
 eoas ubique terras deprædante,
 fines quoque invadente Palæstinos,
 ita ut Theopolim ipsam Sionem cepit;
 Christicolarum perii immensus numerus
 millia hominum scilicet nonaginta;
 partim in ipso prælio gladiis cæsa,
 partim dolo Hebræorum pessumdata.
 Quippe hi captivos fraudulenter emptos,
 tenui repensa Barbaris pecunia,
 protinus gladiis, pro dolor! conficiebant.
 Barbari Sionis pastorem sacrumque lignum
 in Persidem abduxerunt patriam suam.
 Ase imperator audiens angebatur,
 nempe militum numero pauciore instructus,
 item pecuniæ auxilio destitutus,
 quominus hostem barbarum propulsaret.
 Mox tamen opes numerosumque exercitum
 armorumque apparatus apte instruens,
 pecunia e templis mutuata gratis,
 collecto de provinciis idoneo milite,
 adversus Chosroem Deo victorioso fretus
 cum exercitu in Persidem facit impetum.
 Exin vigorem animis subdente Deo,
 victorias nobiles, splendida trophæa,
 rex illic præsens retulit de Barbaris.
 Occidit enim hostium catervas plurimas,
 prædam abegit, manubias abstulit,
 strage, igne, vastitate attrivit Barbaros.
 His Heraclius patris intra sexennium,
 post sanctum lignum cum Sionis præsule
 Hierosolymis rursus collocatum,
 ad regiam urbem septimo revertitur
 mirifica lætitia redundans anno,
 hymnis innumeris celebratus populi,
 heros et victor prædicatus nobilis.
 Hic rex quibusdam pastoribus obnoxius
 vel potius mercenariis, imo et lupis,
 ex his synohyticis impuris que fontibus
 perniciem perpetavit execrabilem.
 Sub eo Mahumetus populi seductor fallax
 turpis atheorum princeps Agarenorum,
 nefandæ religionis antecessor,
 ad hominum exitium orbi innotuit.
 Femine hic ditis Persidis cum esset famulus,
 impostor, homo obscurus, stirpe ignobili,
 hanc habuit tori sociam et malitiæ.
 Exin evasit princeps doctorque nugax
 nescio quo pacto apud Agaræ posteros.
 Idem progrediens ex Æthiopi regionibus
 imperatori post victoriam reduci
 occurrens, sedem ad incolendum petiit;
 qua mox impetrata, Syriam incuravit,
 et Romanorum terris potiri cœpit.

CONSTANTINUS HERACLII FILIUS
 AN. I.

Postquam Heraclius finem vite imposuit,

- A** Εἰς τε πλατυσµὸν τοῦ κράτους σχοινησµένων,
 1365 Ἐπάνοδόν τε Ῥωμαϊκῶν πραγµάτων.
 Ληλατοῦντος τηνικαῦτα Χοσρόου
 Περσῶν κρατάρχου πάντα τῆς Ἑω μέρη,
 Κατοδραμόντος καὶ Παλαιστίνης ὄρους,
 Θεοῦ πόλιν τε τὴν Σιών ἡλωκότος,
 1370 Χριστωνύμων ἐφθαρτο πλῆθος μυρίων
 Ἐς μυριάδων ἐννέα ποσουμένων·
 Τὸ μὲν θερισθὲν τῶνδε πρὸς μάχῃ ξίφει,
 Τὸ δ' αὖ φονευθὲν Ἑβραίων κακουργίᾳ.
 Ὠνούμενοι γὰρ αἰχμαλώτους δυστρόπως
 1375 Μικρᾶς τιμῆς οὗτοι γε πρὸς τῶν Βαρβάρων
 Ἵπῆγον εὐθὺς τῇ τομῇ φεῦ τοῦ ξίφους.
 Πέρσαι δὲ Σιών ποιμένα θεῖα ξόλα
 Ἐς Περσίδ' ἀπήγαγον αὐτῶν πατρίδα.
 Ταῦθ' ὁ κρατῶν γνοὺς πυρπολεῖται καρδίαν.
B 1380 Στράτευμ' ἀποχρῶν μηδαμῶς κεκτημένος,
 Μηδ' αὖ δαπάνην χρημάτων ἀναλόγων
 Εἰς ἀντιπαλάμησιν ἐχθρῶν Βαρβάρων.
 Ὅμως δὲ καὶ χρήματα καὶ στρατοῦ σίφος
 Καὶ τὰ πρὸς ἐξόπλισιν εὖ ἀπαρτίσας,
 1385 Τὰ μὲν πρὸς οἰκῶν ἱερῶν χάριν δάνους
 Τὸν δ' ἐκ θεμάτων συναγεῖρας ὡς δέον,
 Κατὰ Χοσρόου εἰς θεῶν νίκης δότη
 Μετὰ στρατιᾶς ἐκβάλλει τῇ Περσίδι·
 Θεοῦ τοιοπὸν ἐμπνέοντος τὸ σθένος
 1390 Περιφανῆ τρῶπαια γενναίας νίκας
 Ἐκεί παρῶν δίδρακς κατὰ Βαρβάρων.
 Ἐκτείνε καὶ γὰρ Βαρβάρων πλείστας ἴλας,
 Ἦλασε λείαν καὶ λαφυραγωγίαν,
 Διῶν ἐρημῶν πυρπολῶν τὰ Βαρβάρων,
C 1395 Ταῦτ' ἐα χρόνοις ἐξ Ἡράκλειος ἀνύσας,
 Εὐλα τε σεπτὰ καὶ Σιών ἀρχιθύτην
 Ἱερουσαλήμ ἐγκαταστήσας πόλει,
 Πρὸς βασιλῖδα καθυποστρέφει πόλει
 Ἐν ἐδόμῳ κάλλεσσι χαίρων τῶν χρόνων,
 1400 Ἵμνούμενος στόμασιν ἀστῶν μυρίων,
 Ὅσθεις ἀριστέας γεννάδας νικηφόρος.
 Οὗτος βασιλεὺς ἐξομαρτῶν ποιμήσιν
 Ἦ μάλλον εἰπεῖν μισθίοις τε καὶ λύκοις
 Ἐκ συγχυτικῶν οὐ καθαρῶν ναμῶτων
 1405 Ἄνατροπὴν ποτίζει βδελυκτίαν.
 Ἐφ' οὗ Μουχοῦματ λαοκλένος καὶ φέναξ
 Φύλαρχος αἰσχρὸς Ἀγαρηνῶν ἀθέων
 Καὶ μυσταγωγὸς ἀθεμίτων ὄργων
 Φθισθρότος λόμη τις ἐξέφυ βίῳ.
D 1410 Ὅς ὦν γυναικὸς Περσίδος θῆς πλουσίας
 Ἀνὴρ γόης ἄσημος ἀτίμοι γένους,
 Σύνευνον ἔσχε τήνδε κακοτεχνίας.
 Ἔτα φύλαρχος καὶ διδάσκαλος πλάνος
 Οὐχ εἰδ' ὅπως γένοιτο τῶν ἐκ τῆς Ἀγαρ.
 1415 Οὗτος προῖων ἐξ Ἀθρήβου χωρίων
 Ἵποστρέφοντι βασιλεῖ νικηφόρῳ
 Προσηλθεν αἰτῶν χώρον εἰς κατοικίαν·
 Καὶ παραλαβὼν κατέδραμε Συρίαν,
 Καὶ Ῥωμαϊκῶν κατακρατεῖ χωρίων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΕΤ. Α΄.

1420 Τοῦδ' Ἡρα κλείου τὸν βίον λελοικότος,

Κωνσταντίνος παῖς ὀρθόφρων ἔσχε κράτις.
Μεθ' ὃν σὺν υἱῷ Ἑρακλωνῶ Μαρτίνα (24) ·
Ὦν γλῶσσαν ἢ μὲν τέμνεται μάλ' ἐνδίκως,
Ἑρακλωνᾶς δὲ τοῦ προσώπου τὴν ῥίνα,

1425 Φυγὴν κτακριθέντες ἐνδίκωτάτην

ΚΩΝΣΤΑΣ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ ΗΤΟΙ Ο ΕΓΓΟΝΟΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΕΤ. ΚΖ'.

Ἐτα κατάρχει τοῦ κράτους τῶν Αὔσόνων
Κώνστας, διώκτης εὐσεβεστέρου μέρους,
Κωνσταντίνου παῖς, ἔγγονος δ' Ἑρακλείου ·
Τᾶλλα μὲν οὐκ ἄχρηστος ὄφθεις τις κράτωρ,

1430 Σέβας δ' ἀχρεῖος Οἰοφυσίτης τάλας ·

Ὅς ἐκδιώκων ὀρθοδοξούντων μέρος,
Καὶ Μάξιμον δ' ἤλασε τὸν θεηγόρον
Σὺν τοῖς μαθηταῖς, καὶ Μαρτίνον τὸν πάπαν.
Ὅμαιμον αὐτοῦ κτείνας οὗτος ὁ κράτωρ

1435 Μισήτιος κέρριτο καὶ βδελυκτέος,
Καὶ μᾶλλον οἷς δέδρακε κακῶς ἀγίους.
Διατριδάς οὖν ἐκλιπῶν Βυζαντίδος,
Πρὸς Σικελίαν τὴν μέγιστην ἐκπέλει,
Καὶ Συράκουσαν ἔσχεν εἰς κατοικίαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΗΓΩΓΝΑΤΟΣ ΕΤ. ΙΖ'.

1440 Τούτου σφαγέντος καὶ μεταστάντος βίου,
Κωνσταντίνος παῖς εὐσεβῆς Πρωγωνάτος
Παραλαβὼν ἴθουε τὴν κραταρχίαν ·
Ἄνηρ ἀγαθός, ὀρθοδοξίας φίλος
Ὅστις πατρίαν κακοδοξίαν λύων

1445 Ἐθροισε σεπτῶν πατέρων θεῖον στίφος,
Συνέδριον κάλλιστον ὀρθοδοξίας,
Ἐπί γε Χριστοῦ δογματισάντων ἅμα
Διττάς θελήσεις καὶ φύσεις ἠνωμένας,
Καὶ καθελόντων πάντας Ὀ'οφυσίτας.

1450 Τούτου κρατοῦντος, Ἀγαρηνῶν τις στόλος
Τῇ βασιλίδι προσβαλὼν ταύτη πόλει (25)
Ἐδόσατο ξύμπαντα τὸν περίεξ τόπον ·
Ἦρος μὲν ἰστάς χαλεπὰς ναυμαχίας,
Ἄρμιστο χειμῶνος δὲ τοῖς νεωρίοις

1455 Τοῖς τῆς Κυζικίου μέχρις ἐβδόμου χρόνου ·
Ἐπὶ δὲ τετράρωτο μῆκει τοῦ χρόνου,
Ἠλοῖά τε συντέτριπτο τούτου τὰ πλέω,
Ὀφλισκάνων γέλωτα καθυποστρέφει,
Καὶ κατὰ τὴν κέλευθον ἅπας ἐφθάρη

1460 Αἰλάκι δαινῆ τῇ Θεοῦ συνεργίᾳ.
Πρὸς τοῖς δ' Ἀδάρων στρατιὰ φρικαλέα
Ἐπῆλθε ταύτη τῇ βασιλίδι πόλει,
Φρίσσουσα τοῖς δόρασι καὶ πανοπλίαις.
Καὶ πᾶσα κατέφθαρτο Ῥωμαίων σθῆνει,

1465 Τῶν νεκριμαίων Βαρβάρων ποσομένων
Ἐς χιλιάδας τριπλῶντα τὰς ἑκασ.
Ἰγρόν τε πῦρ εὖρητο τούτοις τοῖς χρόνοις
Σύρου παρὰ τοῦ τέκτονος Καλλινίκου.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Ο ΠΙΝΟΤΜΗΤΟΣ ΕΤ. Ι.

Ἐτ' Ἰουστινιανός ἤρξε τοῦ κράτους

1470 Κωνσταντίνου παῖς, εὐσεβῆς κατὰ σέβας,

(24) Scilicet Martina noverca sustulit veneno
Constantinum privignum, invasitque tyrannidem
cum Heraclona filio; cujus sceleris justas pœnas
mox dedit.

A Constantinus filius regnavit orthodoxus,
post quem Martina cum Heraclona filio.
Sed enim matri merito lingua exciditur,
turpiter Heraclonas truncatur naribus,
uterque exsilio multatur justissimo.

CONSTANS CONSTANTINI FILIUS,
HERACLII NEPOS, AN. XXVII.

Exin Romanorum obtinet imperium
Constans piarum persecutor partium,
Constantini filius, nepos Heraclii.
Cæteris usibus non malus imperator,
dogmate sed pravus, monophysita miser;
qui dum negotium facessit orthodoxis,
Maximum quoque theologum expulit
cum suis discipulis, cumque Martino papa.

B Cum vero et proprium fratrem occidisset,
invisus plane evasit et abominabilis,
tum præsertim quia sanctos injuria affecerat.
Ergo Byzantii degere jam non sustinens,
ad insularum maximam Siciliam venit,
et Syracusis stabilem sedem fixit.

CONSTANTINUS POGONATUS AN. XVII.

Cum violenta Constans obiisset nece,
Constantinus Pogonatus prædicti filius,
delatum ad se imperium cœpit regere;
vir bonus, dogmatis recti amans:
qui ut patris hæresim solveret, congregavit
venerabilium Patrum divinum cœtum,
pulcherrimum synedrium orthodoxiæ;
qui definiunt, in Christo fuisse simul
duas voluntates naturasque unitas duas,
cunctisque valedixerunt monophysitis.

Hoc imperante, quædam Agarenorum
classis ad hanc adnavigans urbem regiam,
populabatur omnem circa locum;
vere quidem acres committens naumachias,
hieme se subducens ad navalla
Cyzici; atque id septennio factitavit:
sed cum jam lapsu temporis attrita esset,
contractæque laborarent pleræque naves,
ridicula jam classis reversa est;
tum universa in cursu pessum ivit
turbine gravi, vi conspirante Dei.

Insuper Abarorum formidabilis
exercitus ad hanc urbem accessit regiam,
D lanceis horridus et cataphracto milite.
Attamen universus Romanis viribus
succubuit, tot cadentibus in acie Barbaris
ut triginta millium summa collecta fuerit.
Ignem quoque græcum his temporibus
Syrus invenit artifex Callinicus.

JUSTINIANUS RHINOTMETUS AN. X.

Deinde Justinianus regnare cœpit
Constantini filius, religione sincerus,

(25) Hinc atque ex aliis locis similibus satis ap-
paret chronologum Ephræmium fuisse vel patria
Byzantinum vel saltem incolatu.

dogmate rectus, sed crudelis admodum.
 Hic e barbaris Solavis delectu habito,
 puberes juvenes, bellatores validos
 cruentum Martem in præliis spirantes
 conscripsit, millia triginta scilicet,
 novum exercitum earum præcipue,
 quem appellavit populum eximium :
 quo delectatus confidensque maxime,
 bellum suscepit adversus Arabes,
 pace cum ipsis dirempta inique.
 Barbaros igitur armis est aggressus,
 Qui abruptum fœdus ægre ferebant.
 Arabum copiarum vicissim processerunt
 Jurati fœderis scriptum suspensum
 conto gestantes primis in ordinibus.
 Mox obstinato acrique conserto prælio,
 novæ phalangis defecit subito
 pars major, scilicet viginti mille,
 seque fœdissime adjunxit hostibus.
 Quamobrem turpiter victus imperator
 Ægre periculo elapsus revertitur.
 Tunc autem (eheu inhumanum animum !
 novæ phalangis partem residuam
 gladiatorum ictibus cunctam subjecit.
 Barbari autem prohibente nemine
 eoas cunctas incursabant partes.
 Ipse struendis domibus dabat operam,
 in regis palatiis tempus conterens,
 gravis jam omnibus et intolerabilis.

LEONTIUS AN. III.

Igitur invisus imperio dejecit
 Justinianus, Leontio rebellante
 doloque facili potentiam arripiente.
 Namque carceribus detentos liberans,
 hos adjutores habuit facinoris,
 aliosque multos rei perficiendæ socios.
 Quare priorem throno regem detrahens,
 eumque naribus ense inhoneste truncans,
 ad Chersonem urbem custodiendam misit
 Sic ad Leontium delata republica,
 classis profecta ex Arabum ditone
 populabatur fines urbesque Africæ.
 Vicissim igitur mittitur a Cæsare
 classis quæ hostibus adversetur :
 hæc autem, prælio cum Barbaris conserto,
 Vincitur, et rediens Cretæ tenet littora.

APSIMARUS AN. VII.

Illic Apsimarum, defectionis socium
 quemdam, Romani Dominum imperii creant :
 Quicum ad urbem regiam properantes
 throno Leontium protinus deturbant,
 eumque duro carcere concludunt,
 naribus prius de facie præcisit.
 Justinianus interim Chersore urbe
 profugiens, veluti accipiter laqueo,

(26) Ita cod.

(27) En belle Ephræmius confirmat vocabulum
 καινίς, quod ab antiquioribus lexicis abest, quod-

- A** Φρονῶν μὲν ὀρθά, πλὴν δ' ἀπηνῆς εἰς ἄγαν.
 Οὗτος Σηλαβικῶν (26) Βαρβάρων ἀποκρίνας
 Ἡβῶντας ἄνδρας ὀπλίτας ῥωμαίτους
 Φονικὸν ἐκπνέοντας ἄρην ἐν μάχαις,
 1475 Ἐς χιλιάδας τρεῖς δέκ' ἀριθμουμένους,
 Νέον συνεστήσατο σύνταγμα φίλον,
 Λαὸν περιούσιον αὐτὸ καλέσας
 Ἐφ' ᾧ γεγηθῶς καὶ πεποισθῶς μειζόνως
 Κατ' ἀντιπάλων ἐστράτευσεν Ἀβράδων,
 1480 Σπονδὰς λευκῶς τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀδίκως.
 Ἐπῆλθε τοίνυν σὺν στρατιᾷ Βαρβάρους
 Εὐγχευσιν ὀρκῶν ἐν λύπῃ ποιουμένοις ·
 Στρατὸς δ' Ἀράδων ἀντεπήγχετ' αὐτὸν πάλιν
 Σπονδῶν γραφὴν ἔνορκον ἐκκρεμασμένην
 1485 Κοντοῦ φέρων σφῶν στρατιᾶς ἡγουμένης.
B Καὶ συβραγείσης καρτερᾶς δεινῆς μάχης
 Ἀποστατήσαν ἐκ φάλαγγος τῆς νέας
 Τὸ πλεῖστον αὐτῆς, χιλιάδες δις δέκα,
 Προστίθεται κάκιστα τοῖς ἀντιπάλοις.
 1490 Ἐντεῦθεν αἰσχυρῶς βασιλεὺς ἠττημένος
 Μόλις φυγῶν κίνδυνον ἀνθυποστρέφει.
 Καὶ τηνικαῦτα, φεῦ ἀπανθρώπου τρόπου.
 Τοὺς ἐκ νέου τάγματος ἐκλειμμένους
 Πάντας μαχαίρας τῇ τομηκαθυπάγει.
 1495 Καὶ βάρβαροι μὲν τοῦ κατείργοντος σπάνει,
 Ἐφα πάντα κατέδραμον χωρῖα ·
 Αὐτὸς δ' ἀπησχόλητο κτίσασαι δόμων
 Ἐνδιατρίβων τοῖς βασιλείοις δόμοις,
 Τοῖς πᾶσι βαρῶς δυσασχθῆς δεδειγμένος.

LEONTIOS ET. Γ.

- C** 1500 Ὅθεν μισηθεὶς ἀπελήλαται κράτους
 Ἐπιφύετος τῆδε τοῦ Λεοντίου,
 Καὶ κράτος ἀρπάσαντος εὐχερῶς δόλω,
 Ὅς τοὺς φυλακὰς ἐγκαθειργμένους λύσας,
 Μεθ' ὧν ἐθάβρει δράματος συνιστόρων,
 1505 Ἄλλων τε πολλῶν, ἐκτελεῖ δεδογμένα,
 Καὶ καθελὼν ἄνακτα τὸν πρὶν τοῦ θρόνου,
 Τεμών τε βίνα τοῦ προσώπου καινίδι (27),
 Εἰς Χερσῶνα πέπομφεν ἔμφρουρον πέλγειν.
 Οὕτω κρατοῦντος τοῦ κράτους Λεοντίου,
 1510 Στόλος πεπλευκῶς Ἀβράδων ἐνθαρχίας
 Ὅρους Ἀφρικῆς κατέκειρε καὶ πόλεις ·
 Καὶ πέμπεται δὴ πρὸς βασιλέως στόλος
 Εἰς ἀντιπαράταξιν ὑπεναντίων,
 Ὅς συβραγείς ἠττητο Βαρβάρους μάχῃ
D 1515 Καὶ καλινουσῶν πρὸς Κρητῶν νῆσον φθάνει.

APSIMAROS ET. Ζ.

- Ἐνθ' Ἀψίμαρόν τινα συναποστάτην
 Ἀνεῖπον ὡς ἄνακτα τῆς Ῥωμαίδος ·
 Μεθ' οὗ πόλιν φθάνουσι τὴν βασιλίδαν,
 Καὶ καθελόντες τὸν Λεόντιον θρόνου
 1520 Φρουρᾷ καθειργνύουσι μεστῇ πικρίας,
 Πρόσθεν τεμόντες τοῦ προσώπου τὴν βίνα.
 Ἦν δ' Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ Χερσῶνι
 Ὅθεν διαδράς, ἰέραξ ὡς ἐκ βρόχων,

que Herodianus nuper editus epimer. p. 63. expli-
 cat μάχαρα.

- Πρὸς Βουλγάρων ἄρχοντα διέπτη τάχος·
 1525 Καὶ πείσας αὐτὸν δωρεαῖς δαψιλέσιν
 Ὑποσχέσει κήδους τε καὶ χωρῶν δόσει,
 Σὺν βαρβαρικῇ στρατιᾷ φθάσει πόλιν.
 Καὶ νυκτὸς ὄλκον ὑπόγειον εισδύσας
 Ἐντὸς δι' αὐτοῦ γίγνεται Βυζαντιδός.
 1530 Καὶ πάλιν ἀπειλήσει τὴν κραταρχίαν,
 Κτείνας τὸν Λεόντιον σὺν Ἀψιμάρω
 Ἄμοιβαδὸν πρὶν κερρατηκότας κράτους·
 ΠΑΛΙΝ Ο ΠΙΝΟΤΜΗΤΟΣ ΕΤ. Ζ.
 Ἄμύνεται δὲ καὶ τινὰς τῶν ἐν τέλει.
 Οὐδὸς τρέφων ἔναυσμα μῆνιδος χόλου
 1535 Πόλει Χερσῶνος καὶ προσοίκοις Χερσῶνος,
 Ζητοῦσιν αὐτὸν ἀνελεῖν πεφευγότα,
 Ἐκ τῶνδ' ἀνήψε θυμικὴν σφοδρὰν φλόγα
 Εἰς τῶνδε πυρπόλησιν, εἰς ἔρημιν·
 Στρατιὰν οὐκοῦν εὐτρεπίσας μυρίαν.
 1540 Καὶ νυκτικὸν στράτευμα σὺν βαρεῖ στόλῳ
 Ἐφ' ὧν ἐπίστα καὶ στρατηγῶν δυάδα,
 Πρηστῆρας ἐκπέπομφε κατὰ Χερσῶνος·
 Φειδῶ καλεύσας μηδενὸς λαβεῖν ὄλω
 Οἷς ἡ πόλις πέφυκε κατοικουμένη,
 1545 Κτείναι δὲ πάντας ὡς προβάτων ἀγέλην,
 Κτείνοντας ἐκτέμνοντας, ὧν τραγῳδίας
 Πικρῶντας αὐτοῦς ἐκθερίζοντας ξίφει,
 Οἱ μὲν πόλιν ἔπλησαν οὕτω τοῦ φόβου,
 Μύσους τ' ἐναγοῦς καὶ στεναγμῶν καὶ γόων
 1550 Σωροὺς ἀναστήσαντας αὐτῇ πτωμάτων,
 Ὡς σφίσις ἐντέταλτο, φεῦ, φεῦ τοῦ πάθους !
 Οὐδ' ἀνεκτὴν ὀμμασιν ἡμέροις θέαν,
 Πάντας ἀφειδῶς ὑπάγοντες τῷ ξίφει,
 Μόνης ἀώρου νηπίων ἔλιξις
 1555 Καὶ μειραλίσκων συμπαθῶς πεφεισμένοι.
 Ὁ δὲ κρατῶν γροῦς νηπίων σωτηρίαν,
 Φάλαρις ἢ Ἐχέτος Ἡρώδης πλέον,
 Κῶων δ' φιλαίματος, ἐξώργιστό πως,
 Οἷς ταῦτα μὴ γένοιτο πάρεργον σπάθης·
 1560 Καὶ μνησιῶν ἦν, καὶ στελεῖν ἄλλον στόλον
 Δράσοντα τὴν δῆωσιν ἠπέλει τάχος·
 Ταῦτ' ἄρα λαὸς Χερσῶνος λειψιμμένος
 Στόλος τε παρῶν ἐκ βασιλέως τότε
 Ἀποστατήσας Φιλιππικὸν Βαρδάνην
 1565 Εὐθὺς ἀνευφήμησαν ὡς βασιλέα·
 Μεθ' οὗ καταπλεύσαντες ἦγον εἰς πόλιν,
 Καὶ συλλαβόντες ἐκθερίζουσι ξίφει
 Κάραν φονουργὸν κράτορος σὺν τῷ γόνῳ.
 ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΣ Ο ΚΑΙ ΒΑΡΔΑΝΗΣ ΕΤ. Β' ς.
 Οὔτω μὲν ἔσχε Φιλιππικὸς τὸ κράτος,
 1570 Δοκῶν μὲν εἶναι ῥητορικὸς ἐν λόγοις,
 Ἐπήβολος λόγον τε καὶ μαθημάτων,
 Καὶ πρὸς τι πᾶν εὐχρηστος ἐν συνουσίαις,
 Πρὸς δ' αὖ περιδέξις ἐν συντηγίαις·
 Ἀδέλιος κάμπαν δὲ πρὸς τὰ πρακτεῖα,
 1575 Τὴν γλῶσσαν αὐχῶν μὴ συνάδουσαν λόγοις (28)·
 Οὐδὸς πεπωκὸς συγχυτικῶν ναμάτων
 Ἐσπευδε τάλας ἀκυρῶσαι καθάπαξ
 Σύστημα σεπτῶν Πατέρων θεηγόρων,

(28) Ita codex; quæ lectio improbabilis videtur.

A ad Bulgarorum regem raptim advolat :
 quo magnis sibi donis conciliato
 oblati etiam nuptiis et terris aliquot,
 cum barbarico exercitu ad urbem venit,
 arcanumque aquæductum noctu permeans
 intra Byzantii mœnia recipitur.
 Sic ergo rursus imperium adipiscitur.
 Leontio cum Apsimaro interfectis,
 qui alternatim antea regnaverant.

RHINOTMETUS ITERUM AN. VI.

Exin et senatores interfecit aliquot.
 Tum ultrois iræ fomitem corde gerens
 contra Chersonem contraque hujus finitimos,
 qui se extorrem perdere conjuraverant,
 nunc demum excitavit ingentem flammam
 ut eos igne redigeret in solitudinem.

B Igitur comparato ingenti exercitu,
 cum maritimo milite et classe gravi,
 duobus etiam præpositis ducibus,
 fulgurum instar contra Chersonem misit;
 mandans ut nemini prorsus parcerent,
 quotquot in urbe cives habitarent,
 sed cunctos rita pecudum interficerent.
 mactando, jugulando (heu tragœdiam !) urendo flammis, gladiis demetendo.
 Illi sic jussi cœde replerunt urbem,
 infandis cœdibus et lucta et gemitibus ;
 extruxeruntque in urbe ingentem cumulum
 aggestis cadaveribus (pro miseriam !) intolerandum mitibus spectaculum,
 cunctis inolemter trucidatis civibus.

C Ex his infantium tantum acerba ætas
 ac puellorum meruit clementiam.
 At ubi rex cognovit servatos pueros,
 Phalaris alter, Echetus, Herodes,
 canis imo cruentus, ira excanduit,
 quod hæc mantissæ cœdi non accesserit.
 Jamque furebat, et statim novam classem
 exitii causa missurum se minabatur ;
 interim tamen reliquæ Chersonis populus
 cum classe regia tunc ibi præsentē
 conversis armis Philippicum Bardanem
 subito motu Cæsarem acclamarunt :
 quo duce ad urbem regiam navigantes :
 Justiniano potiti, gladio demetunt
 ejus credule caput et filii pariter.

D PHILIPPICUS BARDANES AN. II. MENS. VI.

Atque ita imperium obtinuit Philippicus,
 vir sermone quidem admodum rhetoricus,
 doctrinis atque litteris eruditus,
 omni consilio abundans in colloquiis,
 præterea satis dexter in variis casibus ;
 sed tamen ad gerendas res ineptus,
 vana lingua præditus haud factis consentanea.
 Cum hic synchyticos fontes ebibisset,
 statim heu miser abrogare voluit
 impio stultorum synedrio hæreticorum,

sede depositum pellit in exsillum
ad Præconesum insulam Hellesponticam ;
ad quam dum navi deportatus ducitur,
mirum in cursu contigit prodigium.
Nam sancti viri cognito spiritaliter
itinere dius Theophanes, procul licet,
qui monasterio præerat in agris posito,
et ture facibus incensis magnum
prosequabatur veluti salutans virum.
Vicissim de nave hic cernuus adorabat
amicum qui transeuntem se honorabat.
Igitur nautis jure demirantibus
et quemnam adoraret sciscitantibus,
Inclytum, inquit vaticinans, Theophanem
confessorem et monachorum præsidem,
qui sanctum asceterium in agro incolunt.
Deinde Leo balbum Michaellem
splendidum virum ex optimatum numero
quem hactenus amicum in aula habuerat,
vinctum carceri tradit custodiendum :
mox etiam immiti animo decernit ipsi
luendum igne supremum supplicium :
et sine mora rem transacturus erat,
nisi regina conjux intercessisset.
Ergo hic dimissus vinculis, conjuratos
advocat, notos sibi rei gerendæ socios,
quibuscum Leoni statim struit insidias.
Hi sub auroram introgressi clanculum
in aulam regiam, Papie favore,
sub clericali veste succincti gladiis,
ceu matutinis canticis daturi operam,
armis eductis Leonem confodiunt
psallentem in ecclesia inter clericos :
qui territus ad divinum altare confugiens
in eo violentam pertulit necem loco,
quem violaverat hæreticus infelix.
Quæ priusquam occideret, hoc visum accidit.
Mater Leonis conspexit per somnium
in Blachernensi templo adstantem sibi
feminam exornatam in regium morem,
quam circumstabat cum decenti ordine
candidatorum manipulus virorum.
Sed pavementum redundabat sanguine.
Insuper audiit dicentem mulierem ;
ut regis matris scyphus ad bibendum
cruore plenus exhiberetur.
Qua talem potum prorsus respiciente,
mulier respondit, Nonne filius tuus
divinum Filium meum et me colentibus
plagas imponit præter fas cruentas ?
Ipsa rogavit igitur regem filium
scelus ut omitteret, nequid mali accideret ;
verum hic maternis haud paruit monitis.

MICHAEL BALBUS AN. IX.

Sic interfecto, ut diximus, Leone,
Michael balbus procedit imperator,
qui pedes adhuc pedicis conclusos
gestans ad regium devenit fastigium ;
statimque ad Magnam progressus Ecclesiam

- A** Τίθησιν ἐξόριστον ἐκβα ὦν θρόνου
Εἰς Προικόνησον νῆσον Ἑλλησποντίων ·
Εἰς τὴν διαπόντιος τὴν ἐσταλμένος,
2130 Καὶ κατὰ τὸν πλοῦν, ὡς τεραστίου λόγου !
Τῷ πνεύματι γνοὺς τὴν κέλευθον ἀγίου
Θεοφάνης πόρρωθεν ἔνθεος λύχνος
Μονῆς προεστὼς τῆς κατ' ἀγρὸν κειμένης
Θυμιάμασιν ἡμμέναις τε λαμπάσιν
2135 Προὔπεμπεν οἶον δεξιούμενος μέγαν.
Ὁ δ' ἐκ κελεύθου προσκύνησιν τὴν νέμων
Τῷ τὴν προπομπῆν ἡύτρεπικότη φίλῳ.
Ὡς εἰκὸς οὐκοῦν θαυμασάντων ναυτίλων
Καὶ τίνι προσκύνησιν εἰπόντων νέμει,
2140 Ἡ δ' ὅς προαθρῶν, Γεννάδα Θεοφάνει
Ἐμολογητῆ καὶ μοναχῶν προστάτῃ
Ἀσκουμένων κάλλιστα κατ' ἀγρὸν μέγαν.
B Οὗτος κατασχὼν Μιχαῆλ τραυλὸν θέσει
Τῶν τινα λαμπρῶν καὶ περιφανεστάτων
2145 Καὶ πρόσθεν οἱ φίλων τε καὶ τιμωμένων,
Ἐν φυλακῇ τίθησι καὶ καθειργνύει ·
Ἔτα κατακέρικεν αὐτοῦ καὶ μόρον
Τὸν διὰ πυρὸς ἢ μιὰρὰ καρδίᾳ ·
Καὶ τάχ' ἂν ἐξήνυσεν αὐτὸν αὐτίκα,
2150 Ἐἰ μὴ βασιλὶς εὐνέτις τὴν ἐνστάτις.
Ἐπεὶ δ' ἀφείθη, καλέσας συνωμότας
Συνίστορας δέσιμος οὐς ἤδει τάχος,
Σὺν σφίσι τῷ Λέοντι καττύει λόγον ·
Ὁ καὶ κατ' ὄρθρον παραβουθέντες λάθρα
2155 Τοῖς βασιλεῖσι Παπίου συνεργίᾳ
Ἐν κληρικῶν σχήματι καὶ ξιφηφόροι,
Ὡς δῆθεν ἀνοίσοντες ῥῥῆδας ὄρθρας,
Σφάττουσι τὸν Λέοντα τοῖς ξιφιδίοις
Ἐν τῷ νεψ ψάλλοντα σὺν κληρουμένοις,
2160 Θεῖα τραπέζῃ προσπεφευγὸτα φόβῳ,
Ἐκεῖ βιαίως τὸν βίον λειοιπότα,
Ἐνθα περ' ἐξέβρισεν ἀσεβῶς τάλας.
Ἡρὶν ἢ δὲ ταῦτα συμπεσεῖν, ὥπται τάδε ·
Ἐδοξε μητρὶ τοῦ Λέοντος κατ' ὄναρ
2165 Ναψ Βλαχερνῶν εἰσδύσαν παρεστάναι
Γυναῖκα καταθρεῖν κοσμίαν βασιλίδα
Λευχεινοῦσιν ἀνδράσι τιμωμένῃν,
Λορυφορομένην τε σὺν εὐταξίᾳ.
Τὸ δάπεδον δὲ πλήρες αἱμάτων βλέπειν.
2170 Ἡρὸς δ' αὖ ἀκούσαι τῆς δορυφορομένης
Σκεῦος λεγούσης μητρὶ τοῦ βασιλέως
Νέμειν πιεῖν αἵματος ἐμπεπλησμένον.
D Πόσιν δὲ τῆσδε παντελῶς ἀρνούμενης,
Γυναῖκα φάναι, Σὸς δὲ παῖς οὐχ αἱμάτων
2175 Ὑῶν Θεὸν μου προσκυνοῦντας κάμει γε
Τίθησι πλήρεις μαστικῶν παρανόμως ;
Ἐδεῖτο παιδὸς τοιγαροῦν στεφηφόρου
Ληξαι μανίας μὴ κακὸν τι καὶ πάθη ·
Ἄλλ' ἦν ἀπειθῆς μητρικαῖς συμβουλαῖς.
MIXAHA O TPAYAOE ET. Θ'.
2180 Οὕτω σφαγέντος τοῦ Λέοντος, ὡς ἔφην,
Τραυλὸς Μιχαῆλ ἀναδείκνυται κράτωρ,
Ἐτι σιδήρῳ τοὺς πόδας καθειργμένος
Ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ·
Ἐἴτ' εἰς μεγάλην προσδραμὼν ἐκκλησίαν

- 2185 Παρ' ἀρχιπρῆσουλῶν γίνεται στεφηνόφορος.
 Ἄνωθεν οὗτος εἶλκε σειρὰν τοῦ γένους
 Ἐκ Φρυγίας μὲν, ἄσπετος δ' Ἀμορίου,
 Ἐκφὸς πενιχρῶν ἀπόρων τε πατέρων,
 Ἄνηρ ἀποφράς, δυσσεβῆς. πιστῶν λύμη
- 2190 Βαρὺς τιμωρὸς ὀρθοδοξούντων μέρους,
 Ἡάρδαλις οἷον ποικιλόχροος σέβας,
 Ἄλλος χαμιλιέων τις ἀμείδων χροάς,
 Τῆς ἀίρετικῶν παντοδαπῆς κακίας
 Πανσπερμία τις παμμιγῆς βδελυκτέα,
- 2195 Ἄθιγγάνοις τε καὶ χριστομάχοις φίλος,
 Σαδδοκασίαις μάλιστα τοῖς τρισθηλοῖς,
 Ἄλλη τε λοιπῶν ἀίρετικῶν φρατρία,
 Ἔστ' ἐργε τὰ Σάββατα καὶ νομηγίας·
 Μέλλοντ' ἀγαθὰ καὶ πάλιν δρόμου βίον,
- 2200 Καὶ τῶν προφητῶν διέσυρε τὸ στίφος·
 Οὐκ ᾔφει' εἶναι δαίμονας τὸ παράπαν·
 Τὸν Ἰουδαῖον ἔφασκεν εἶναι δεκτέον·
 Μὴ κατὰ καιρὸν ἐκτελεῖσθαι κατ' ἔθος.
 Πάγχ' αὖτ' ὁ σωτήριον ἀπεφλυᾶρει·
- 2205 Πορνεῖαν ὠνόμαζεν οὐχ ἁμαρτίαν,
 Οὐτ' ἄλλο κακῶν, φιλόποινος καρδία·
 Θεὸν τ' ὀμνύει τῶν ὄλων παρηγγύα,
 Ὡς μὴ τρισυπόστατον ὁμῶν Τριάδα.
 Οὗτος βαρὺς ἐπνευσεν εὐσεβῶν μέρει
- 2210 καθυποβαλὼν αἰκίας σφᾶς ἀγρίαις
 Καὶ φυγαδείαις καὶ τελευταῖον μόροις
 Ἵπερ σεβαστῶν προσκυνητῶν εἰκόνων·
 Πρὸς τοῖσδε καθείργουσι φωστῆρας δύο
 Εὐθύμιον Σάρδεων σὺν Μεθοδίῳ,
- 2215 Τύπτει τ' ἀφειδῶς μαστίγων πολλῶν βάρει
 Ὅν Εὐθύμιος εὐψύχως φέρων πόνους
 Ἐναποθνήσκει βασιάνοις λαβῶν στέφος·
 Καθείργονται δὲ Μεθόδιος μακρόθεν.
 Ἄνακτι τῷδε θωμᾶς τις ἀποστᾶτης
- 2220 Ἐπιφρεῖς ὄπλοις τε καὶ βαρεῖ στόλῳ
 Περσῶν ἐδῆου τὰ περίξ Βυζαντιδῶν·
 Καὶ τοῦτ' ἐπὶ μήκιστον οὐ καλῶς ἔδρα·
 Ὅμως δίκην εἴσε συσχεθεὶς τάλας
 Διπλοῦν ὑποστᾶς ὧν ἔδρασε τὸν μόρον.
- 2225 Τοῦτου κρατοῦντος, Ἀγαρηῶν τι γένος,
 Οἴκησιν ἴσχον δυτικῆν Ἰβηρίαν,
 Ἀρχῶν προσῆλθεν ἀξιούῃ ἀποικίαν
 Σφίσι παρασχεῖν εἰς τινα θέσθαι τόπον,
 Τοῦ δὴ κατ' αὐτοὺς ἐστενωμένου τόπου
- 2230 Καὶ μὴ σθένοντος σφῶν φέρειν συνοικίαν.
 Καὶ πείθεται φύλαρχος αὐτῶν τοῖς λόγοις,
 Καὶ τούσδε λαβῶν ἐξέπλευσε σὺν στόλῳ,
 Λαφυραγωγῶν, πυρπολῶν νήσους ὄλας.
 Καὶ πειρατικῆς ἀναπιμπλῶν ναυτίας.
- 2235 Ἐπεὶ δὲ καθώρμισε τριήρεις Κρήτην,
 Τὸ πᾶμφορον δ' ἔβλεψε νήσου καὶ θέσιν
 Εὐκράσεως ἔχουσαν ἄλλων θ' ὠρίων,
 Φλέγει μονωθεὶς πάντα πυρὶ τὸν στόλον·
 Καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν ναυτικοῦ πεφλεγμένου
- 2240 Καρδίαν οἶχ' ἤκιστα κάσσεως στόλου
 Καὶ γαμετῶν καὶ φιλιτάτων μιμημένον,
 Νῦν ὑμῖν ὡδε χώρος εἰς κατοικίαν
 Γάλα, μέλι· ῥέουσα γῆ τις, ἀντέφρ,

- A ab archipræsule stemma regni accipit.
 Hic sui trahebat generis originem
 urbe ex Amorio Phrygia in provincia,
 genitus infimis sine re parentibus.
 Ipse vir nequam, hæreticus, fidelium
 pestis, et carnifex partis orthodoxæ :
 secta tam varius quam corium pardaleos,
 alter quin adeo discolor chamæleon,
 hæreticorum omnigonæ malitiæ
 cinnus atque colluvies abominabilis,
 Athinganis christomachisque favens,
 ac Sadducæis potissime tristissimis,
 aliisque insuper sectis hæreticis ;
 Sabbata observabat et neomenias,
 futuræ vitæ bona et resurrectionem
- B et prophetas omnes irridebat ;
 dæmonas prorsus nullos esse putabat ;
 Judam dicebat esse laude dignum ;
 præter suum tempus paschalem ritum
 a nobis celebrari blaterabat ;
 scortationem negabat in culpis ponere
 vel quidquam esse mali furiosus homo ;
 Deum sicjurare summum suadebat,
 tanquam trium hypostaseo non sit Trias.
 Illic molestus erat partibus orthodoxis,
 quas cruciatibus diris exercebat,
 nec non exsiliis et supremis suppliciis
 propter augustarum cultum imaginum.
 Præterea comprehendit insignes duos,
 Sardium episcopum Euthymium cum Methodi
- C multoque et gravi verberare cæcidit.
 In his Euthymius fortiter dolores ferens
 stemma lucratus moritur in cruciatu ;
 Methodius remotum in carcerem ablegatur.
 Regnanti huic Thomas rebellis quidam
 hostis exortus, armis et classe gravii
 cunctam Byzantii diripiebat viciniam ;
 idque permulto malum duravit tempore :
 sed ad extremum captus infelix Thomas
 factorum suorum duplam persolvit pœnam.
 Sub hoc item rege, Agarenorum quædam
 tribus occidentem incolens Iberiam
 principem suum precibus fatigabat
 ut se in coloniam duceret ad alias terras,
 quoniam arctiore nunc habitabat loco
- D qui jam non caperet incolarum numerum.
 Paruit tribulium princeps sermonibus,
 impositoque in navibus populo
 insulas cœpit deprædari, incendere,
 mareque opplevit piraticis navigiis.
 Cumque appulisset ad Cretam triremes,
 miratus insulæ uherem naturam,
 temperiem aris, commoditates cæteras,
 remotis arbitris, classi subjecit ignem.
 Post id, cum socia turba dolore arderet
 haud minus quam incendio flagrabant naves,
 propter uxorum ac pignorum memoriam :
 Nunc, ait princeps, vobis hic est manendum
 in regione quæ lacte et melle fluit ;

quam ut occupetis, ore vos, amici,
ductisque uxoribus piguora procreetis.
Tempore ex illo Ismaelis populus
fortiter insulam ejusque arces tenuit.

THEOPHILUS MICHAELIS FILIUS AN. XII.

Mortali Michael vita discedens
imperium filio tradidit Thephilo ;
qui religione a pueris imbutus prava
paternæ visus et potentiæ simul
hæreseosque heres et successor :
imo copioso regioque modico,
ut in proverbio est, patrem superans,
impietatis suæ fervidum furorē,
contra cultores imaginum spirans.
Cæterum juris incorrupti tenax
justarumque legum custos erat ;
cujusce rei proferam testimonia
Illustris vir imperatricis frater,
nomine Petronas, dignitate drungarius,
adversus vicinam feminam injurius erat,
dum exstruendis altius cubiculis
illius domum detrimento afficeret.
Mulier igitur regem invocavit,
qui jussit a Petrona damnū refici.
Hic de sua nihil remisit injustitia.
Accessit ergo ad regem mulier iterum,
contra drungarii vim expostulans,
suamque injuriam olamitans quæstā est.
Tunc rex submissis qui rem cognoscerent,
ubi Petronam crimini affinem scivit,
flagris in eum rite animadvertit,
et sic punitum publice in urbe exposuit :
tum ædificium a fundamentis subruit,
jussitque feminæ materiem attribui.
Insuper onerariam plenam mercibus
navem conspicatus e regia domo,
quæ nuper a mercando reversa fuerat :
ut hanc reginæ conjugis esse audiat,
ipsam cum mercibus igne consumpsit ;
quia reges, inquit, haud decet mercari
nec dardanariorum vitam sequi ;
sed privatorum id conditioni relinquere,
ut hinc tuendæ vitæ copiam habeant.
At quantum justi fervidus amans erat,
tantum gravis iracundusque erat
adversus veræ religionis assecclas :
saorarum etenim odio imaginum
imbutus, quicumque his adhibebant honorem,
sanctos vitæ angelica viros præditos,
velut hostes, impios abominabiles,
omni affligebat molestiarum genere,
nullam omittens sævitæ speciem.
Cruciabatur igitur, pellebat in exsilium,
urebat, cæco vinctos tenebat carcere,
mergebat aquis, longis urgebat penis,
faciem compungebat (o supplicium novum !)
Quæ patrans hic furiosus satanicola,
sibi videbatur rem Deo acceptam facere
ipsique gratum exhibere famulitium

- A** Ἦνπερ κατοικήσατε συσχόντες φίλοι,
2245 Καὶ φίλτατα κτήσεσθε γήμαντες τάχα.
Ἐκ τούδε λοιπὸν Ἰσμαὴλ ἰσχυρὸν γένος
Νῆσον κατέσχον καὶ τὰ τῆς νήσου κράτη
ΘΕΟΦΙΛΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΑΥΤΟΥ ΕΤ. ΙΒ.
Ὁ Μιχαὴλ δὲ τὸν βίον καταστρέφει
Λιπὼν τὸ κράτος παιδὶ τῷ Θεοφίλῳ
2250 Σέβας μὲν οὐ τρέφοντι καλὸν ἐκ νέου,
Ἄλλὰ παρῆας δυσσεβείας καὶ κράτους
Ὁφθέντι κληρούχῳ τε καὶ διαδόχῳ,
Μᾶλλον δὲ πολλῶ καὶ βασιλικῶ μέτρῳ
Νικῶντι, καθά φασι, τὸν φυτοσπόρον
2255 Τῆς δυσσεβείας διακύρω μανία,
Ἦν προσκυνηταῖς ἐμπνέων ἦν εἰκόνων.
Στάθμη δὲ δίκης ἀβρέπνυς πεφυκότι,
B Καὶ τῶν νόμων φύλακι τῶν εὖ κειμένων·
Καὶ τῶνδε μαρτύριον ἂ μέλλω φράσειν·
2260 Λαμπρῶν τις ἄνῆρ σύγγονος βασιλίδος
Κλησὶν Περωνᾶς, δρουγγάριος ἀξίαν,
Ἐν γειτόνων γύναιον οἰκοῦν ἠδίκει
Τῷ τὰς διαίτας τῶν δόμων ὑψοῦν μέγα
Τῷ δωματίῳ προξενεῖν τοῦδε βλάβην·
2265 Ὁ καὶ προσῆλθε βασιλεῖ τούτου πέρι.
Ὁ δ' εὖ κελεύει Περωνᾶ λύσαι βλάβην.
Ἄλλ' οὗτος αὖθις ἀδικῶν οὐκ ἀνεί·
Πρόσεισι γυνὴ τῷ στεφνηφόρῳ πάλιν
Καταβοῶσα τῆς βλας δρουγγαρίου,
2270 Τὴν ἀδικίαν ἐκτραγυθεῖ σὺν γόοις·
Στελίας βασιλεὺς ἐξετάζει τὴν δίκην,
Καὶ γνοὺς Περωνᾶν ὑπόδικον αἰτίας
Αἰκίζεται μάλιστα αὐτὸν ἐν νόμῳ,
Καὶ στηλιτεύει φανερώς ἐν τῇ πόλει,
2275 Καὶ συγκατασπᾶ τὰς διαίτας ἐκ βάρων
Καὶ τῇ γυναικὶ τὰς ὄλας διανέμει·
Καὶ φορτίδα δὲ τῶν ἀγωγίμων πλέαν
Ἰδὼν προκύψας ἐκ βασιλείων δόμων
Ἐξ ἐμπορίας κατάρασαν ἀρτίως
2280 Καὶ βασιλίδος τυγχάνειν γνοὺς φορτίδα
Ἐμφορτον αὐτὴν τῷ πυρὶ καταφλέγει,
Μὴ δεῖν βασιλεῖς ἐμπορεύεσθαι λέγων,
Μήτ' οὖν παλιγκάπηλον ἀνύτειν βλον·
Μοίρα δ' ἰδιώτιδι ταῦτ' ἀφιέναι,
2285 Ὡς ἂν ἀφερμας συμπορίζωνται βλου.
Ἄλλ' ὡς δικαίου διάπυρος ἦν φίλος.
Οὕτως ἐπαχθῆς καὶ δύσοργός τις λίαν,
Τιμωρὸς ὑπὲρ εὐσεβεῖν ἤρημένοις.
D Ἐλύττα καὶ γὰρ κατὰ σεπτῶν εἰκόνων,
2290 Καὶ προσκυνητὰς ἱερῶν μορφωμάτων
Ἄνδρας ἁγίους, ἀγγελικοὺς τὸν βλον
Ὡς δυσμενεῖς τε δυσσεβεῖς, στυγητέους
Πάσαις ἐκάκου τῶν λυπηρῶν ἰδέαις,
Μηδὲν προλείπων εἶδος ἀπανθρωπίας,
2295 Ἐκίχεται, ἀπήλαυσε, κατεπυρπόλει,
Ἐτρκτῆ ζοφώδει κατέκλειε δεσμίους
Βυθοῖς ἐδίδου καὶ μακραῖς κακουχίαις,
Ἐστιζεν ὄψεις, ὡ ξένης τιμωρίας !
Καὶ ταῦτα ποιῶν ἐκμανῶς Σατὰν λάτρις
2300 Αὐτῷ δοκῶν ἦν τὰ θεῶν πράττειν φίλα,
Ἦ καὶ λατρείαν τῷδε δεκτὴν προσφέρειν,

- Ἦ φησι Χριστὸς ἐν λόγοις Ἐθαγγέλοις.
 Ταῦτ' ἄρα πλείστους ἐνθέως ἠνδρισμένους
 Καὶ χριστομάχοντ οὐδ' ἐλέξαντας πλάνην
 2305 Μόρφ παραδοῦς μάρτυρας ἀπειργάκει·
 Ἄλλοι δ' ἐναπέμειναν ἀλείπται βίω,
 Οἱς Μεθόδιος θυνάριθμος τυγχάνει
 Καὶ Θεοφάνης σωφρόνως στιγματίας,
 Καὶ ζωγράφος Λάζαρος καυθεὶς τὰς χέρας,
 2310 Αἷς εὐχερῶς ἔγραψεν εἰκόνας πάλιν.
 Θεόφιλος σχεῖν σύζυγον βίου θέλων
 Κοινωνὸν ἅμα τοῦ κράτους καὶ τοῦ λέχους,
 Χορὸν συνῆξε παρθένων πολλαχόθεν
 Καλῶν ἀπασῶν, ὅσιν εὐπρεπεστάτων
 2315 Ἐν αἰσπερ ἐξέλαμπε τῶν ἄλλων πλείον
 Οἷος σελήνης πλησιφαοῦς τις κύκλος
 σώματος ὄρα, λαμπρότητι τοῦ γένους
 Καὶ μαρμαρυγαῖς τῶν λόγων εἰκασία·
 Χρυσοῦν τι μῆλον ἀμέλει φέρων ἀναξ
 2320 Περιπολῶν ἦν τὸν χορὸν τῶν παρθένων
 Μνηστρον σκοπῶν δοῦναι τι τοῦτο φιλάτη·
 Ὡς οὖν θεᾶται παριῶν εἰκασίαν,
 Κάλλους περιτοῦ θυμιάσας κάρην, ἔφη.
 Διὰ γυναικὸς φαῦλα πάντ' ἀπεβρύη.
 2325 Ἦ δ' ἠρήμ' ἀντέφησεν εὐστόχως ἄγαν,
 Ἄλλ' ἐκ γυναικὸς πηγάζει καὶ βελτίω·
 Ὁ δ' αὖ θαυμάσας τὴν παρθένον,
 Καὶ δοὺς τὸ μῆλον παρθένῳ Θεοδώρῳ.
 Χώραν ἐχούσῃ πατρίδα Παφλαγόνων,
 2330 Πλὴν εὐπατριδῶν πατέρων κατηγμένη
 Καινωνὸν αὐτὴν ἄγεται κράτους, λέχους,
 Τὴν εἰκασίαν παραβλέψας, ὡς ἔφη·
 Ἦ μὴ τυχοῦσα κοσμικῆς σκηπτουχίας
 Οὐ νομφίου τε γημενοῦς βασιλείας,
 2336 Πλουτεῖ νοητὸν παντάνακτα νομφίον,
 Καὶ βασιλείας οὐρανῶν κληρουχίαν.
 Μονάσασα δὲ καὶ μονὴν δευμαμένη,
 Ἦσκειτ' ἐν αὐτῇ προσλαλοῦσα ταῖς βίβλοις,
 Ἦς μεστὰ συγγράμματα χαρῶν ἔφυ.
 2340 Ἦ δὲ βασιλὶς ἡ Θεοῦ θεῖα δόσις
 Στέργουσα ἀρόβδην εἰκόνας σεβασμίας
 Κατεῖχεν ἔνδον εὐλαδῶς κιθωτίου,
 Μανίαν ἐκκλίνουσα τοῦ συνευνέτου
 Ἦνπερ προσῆγε προσκυνηταῖς εἰκόνων.
 2345 Καὶ δὴ ποτ' αὐτῆς προσκυνούσης εἰρόνων,
 Αἷσχιον ἀνδράριον αὐτοῦ θεοσίτου
 Παράφορον νοῦν καὶ παρακεκομμένον,
 Ἄνακτόροις ἄθυρμα, ψυχαγωγία,
 Ἦρώτ' ἐπίσταν, Τί τάδ' ἐστὶ, ὦ Μάνα ;
 2350 Οὕτω γὰρ ὠνόμαζε τὴν βασιλίδα·
 Ἦ δ' ἀφελῶς εἰρηκε, Κατὰ νινία.
 Ἐκεῖθεν οὖν ἔδραμε πρὸς βασιλέα
 Ἐκείνῳ τ' ἀνθρώπιον ὡς εἶθιστό οἱ.
 Ὁ δ' ἤρετο ἐξ ἔτου περ' ἔκειν καὶ πόθεν·
 2355 Τόδ' ἐκμάνας ἔφησεν ἦκειν ἐνθάδε,
 Καὶ τὴνδε καλὰ προσκεκτῆσθαι νινία.
 Συνεὶς βασιλεὺς εἰκόνας τὰ νινία,
 Θυμοῦ πνέων ἄπεισι πρὸς βασιλίδα
 Καὶ λοιδορεῖται καὶ καθικνεῖται λόγοις.
 2360 Ἦ δ' ἦν σοφιστὴν ἀπατώσα κακίας,

- A ut ait Christus in sermone evangelico.
 Si ergo plurimos decertantes fortiter,
 scelestamque hujus arguentes næresim,
 morte damnatos efficiebat martyres.
 Aliquot tamen martyrii hortatores
 supervixerunt, in quibus Methodius,
 Theophanesque honesto compunctus stigmate,
 et pictor Lazarus qui perustis manibus,
 belle tamen rursus pingebat imagines.
 Jam Theophilus appetens vitæ sociam
 imperii simul torique participem,
 chorum undecumque collegit virginum,
 quarum etsi nulla non erat formosissima
 inter has tamen magis emicabat,
 qualis est lunæ cumulatus orbis,
 B venusto corpore et generis splendore
 sermonisque etiam dignitate Icasia.
 Aureum ergo pomum manu gerens
 chorum virginem rex circumibat,
 ut hunc gratissimæ daret arrhabonem.
 Ut autem vidit in transitu Icasiam,
 formam eximiam mirans puellæ, ait :
 Cuncta obvenērunt mala per mulierem.
 Illa submisit, sed prudenter admodum,
 Atqui ex muliere meliora manant, ait.
 Rex admiratus virginem, præterit ;
 pomoque tradito virgini Theodoræ
 patriam quidem habenti Paphlagoniam,
 sed de patriciis genitæ parentibus,
 hanc simul imperii torique participem
 C fecit, præterita, ut jam dixi, Icasia :
 quæ ubi mundanum non est adeptæ sceptrum,
 terrenique regis nuptiis excedit,
 spiritalem et omnium Regem sponsum
 lucrata est et cœlestis regni sortem.
 Monialis enim condito monasterio,
 in hoc se exercuit litteris dans operam ;
 ejusque exstant pleni lepore libri.
 At imperatrix, inclytum Dei donum,
 sacras imagines clanculum colens,
 servabat reverenter in arca conditas
 insanum odium conjugis declinans,
 quo cultores imaginum prosequeretur.
 Cumque illa aliquando has ipsas coleret,
 homuncio quidam Thersita deformior
 dementi mente præditus et insipiens,
 D regii palatii ludicrum ludibrium,
 rogavit adstans : Quid hæc tunt, o Mana ?
 hoc enim nomine reginam appellabat.
 Illa pure respondit, Sunt pulchræ pupæ.
 Protinus ad regem illinc cursu concito
 homuncio ille venit pro more suo.
 Rex sciscitatur undenam ipse veniat :
 vesanus illinc sese redire ait,
 et reginam possidere pulchras pupas.
 Rex pupas intelligens esse imagines,
 ira inflammatus pergit ad reginam,
 eamque objurgat compellans verbis asperis.
 Ipsa cavillatorem decipiens improbum,

ait se in speculo contemplantem spectra,
formam suam appellasse puparum nomine,
Sic elocuta regis exstinxit iram.
Rex hic Theophilus sæpenumero
tum per se ipse tum per duces bellicos,
quos multos habuit forti animo præditos,
Manuelem præsertim ac Theophobum
feliciter bellavit cum hostium caede.
Ambo enim erant dextri fortesque,
neminiq̄ cedebant suorum temporum
strenuitate vel arte imperatoria.
Ipse Theophilus liberalem manum
munificamque omnibus porrigebat.
Quare etiam hospitium splendidum magnum,
ad peregrinos exciendos extruens
suimet ædificio nomen indidit,
quod antea fuerat scortorum lustrum.
Nec rei veneræ prorsus erat obnoxius,
sed castimonix studebat mirifice.
Alexio autem cognomento Moseli
ex Armeniorum Crinitarum claro genere,
strenuo viro et duci magnanimo,
et venustate vultus exornato,
Mariam filiam nuptiis copulavit,
addito honore tituli cæsarei ;
misitque cum classe contra Longobardos.
Sed enim invidente comitatu,
atque apud regem calumniantem Cæsarem
uxor dum vixit calumnias dispulit.
Sed postquam illa vitam deseruit,
statim Alexius mundi se pompa abdicans
Cæsarea dignitate, propinquis, caris,
profanique omni tumultu sæculi,
pauperem Christi exemplo saccum induit,
cœnobiumque tonsa coma ingressus est
Anthemii scilicet quod ipse construxerat,
ibique monachus vitæ confecit cursum.
Exin Amorio Theophili patria
Agarenorum capto exercitibus,
innumerabilis turba gladio periit,
aliasque plurima servituti addicta
ad Barbaros jure belli abacta est :
atque in his erant legionum duces
illic bellantium quadraginta duo,
qui etiam martyres denique evaserunt.
Hos ut redimeret rex legationem misit
significantem Persidis tyranno
ut hos dimitteret acceptis redimiis
centenariis quatuor cum viginti.
Sed verba respuerunt aures barbaræ.
Quare imperator longo mœrore affectus,
contracto morbo misere abruptit vitam,
uxorem atque optimates valde exorans
ut abolendos curarent imagines ;
atque ut Joannem lupum, non pastorem,
Ecclesiæ cathedram retinere sinerent.

(37) Cod. τετραπλῆ.

- A Τὰς ἐν κατόπτροις ἐμφάσεις λέγουσά πως
Μορφῆς ἐμῆς ἰδεῖν τε φράσαι νινία.
Οὕτω θυμοῦ σθένυσσιν εἰπούσα φλόγα.
Οὗτος βασιλεὺς Θεόφιλος πολλακίς
2365 Καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ στρατηγῶν ταγμάτων
Ἄλλων τε πολλῶν ἀνδρικῶν. εὐκαρδίων,
Μανουὴλ δ' οὐχ ἤκιστα καὶ Θεοφόβου,
Μάχας κατώρθου κτινύων ἀντιπάλους·
Ἦστην γὰρ ἄμφω δεξιῶ, ῥωμαλίω,
2370 Καὶ τῶν κατὰ σφᾶς οὐδενὸς λελειμμένω
Εὐανδρίαις τε καὶ καλαῖς στρατηγίαις.
Καὶ χεῖρα δ' εἶχε φιλόμιμον. πλουσίαν,
Εὐεργετικὴν, φιλόδωρον εἰς ὄλους·
Ἦθεν ξενῶνα καὶ φεινὸν καὶ μέγαν
2375 Ἐἰς ἀνάπαυμα τῶν ξένων ἀπαρτίσας
Κλησιν ἐκτοῦ τῆ δομήματι νέμει,
Οἴκων γυναικῶν ὄντα τὸ πρὶν ἀσέμνων·
Ἦττητὸ δ' οὐδὲν ἀφροδισίων σφόδρα
Τῆ σωφροσύνη προστετηκῶς ἐκτόπως·
2380 Ἄλεξιω δὲ τῆ Μωσηλῆ τοῦπίκλην
Ἐξ Ἀρμενίων Κρηνιτῶν λαμπροῦ γένους
Ἄνδρὶ στρατηγῆ, γεννάδῃ, ῥωμαλίω
Κατὰ χαρίτων ὄψιν ἠγλαῖσμένω,
Μαρίαν συνῆκισε τὴν θυγατέρα,
2385 Τιμήσας αὐτὸν ἀξίῃ τῆ Καισάρων·
Καὶ σὺν στόλῳ πέπομφε πρὸς Λογγιβάρδους
Φθονουμένω δὲ τοῖς κατ' αὐτὸν ἰνδράσι
Καὶ τῆ βασιλεῖ γ' ἐνδιαβεδλημένου,
Διαβολῶν σύζυγος ἦν ζῶσα λύτις·
2390 Ἐπει δ' ἐκείνη κατέλιπε τὸν βίον,
Εὐθὺς περιφάνειαν ἐκχιπῶν βίου,
Καίσαρος ἀξίαν τε, συγγενεῖς, φίλους,
Ἄλλὰ τε πάντα καὶ πλεον τύρβην βίου,
Τὸ κατὰ Χριστὸν ἀμφιέννυται ῥάκος,
2395 Καὶ τρίχα καρεῖς τὴν μονὴν ὑπεισέδω,
Ἦν αὐτὸς ἀνήγειρε τὴν Ἰουθεμίου·
Ἐν ἧ μονάζων καταλύει τὸν βίον.
Τοῦ δ' Ἀμορίου πατρίδος Θεοφίλου
Ταῖς Ἀγαρηνῶν στρατιαῖς ἠλωκότος,
2400 Ἀπειραριθμῆτου δὲ κτανθέντος στίφους
Καὶ πλῆθος ἤλω μυριάριθμον τότε
Ἀχθὸν δορυάλωτον σὺτοῖς Βαρβάρους,
Ἐν οἷς στρατηγοὶ τῶν ἐκεῖθι ταγμάτων
Δεκάς τετραπλῆ (37) σὺν ἀπλῆ ξυνωρίδι,
2405 Οἱ μαρτύρων εὐραντο καὶ στέφῃ τῆλος·
Ἦνπερ πέπομφε πρέσβεις ὁ κράτωρ
Ἀπαγγελοῦντας τῆ κρατοῦντι Περσίδος
Δουναὶ λαθόντα λύτρα τὴν λύσιν σφίσιν
Κεντηνάρια πρὸς τέτρασι δις δέκα.
2410 Ἄλλ' οὐ προσέσχεν ἀκοῆ φαύλη λόγοις·
Ἦθεν βασιλεὺς ἐκτακεῖς μακρᾷ λύπῃ
Νοσήσας ἀπέβῆξε κακῶς τὸν βίον,
Πολλὰ δεηθεῖς συζύγου τῶν τ' ἐν τέλει
καθαιρέσει στέργοντας τῶν εἰκονισμάτων
2415 Τῶν Ἰωάννην λύκον, οὐχὶ ποιμένα,
Ἐφᾶν καθέδραν κατέχειν Ἐκκλησίας.

ΜΙΧΑΗΛ Ὁ ΥΙΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΣΥΝ Τῃ ΜΗΤΡΙ Α ΜICHAEL THEOPHILI FILIUS CUM THEODORA
ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΙ ΑΓΘΙΣ ΜΟΝΟΣ. ΟΜΟΓ' ΕΤ. ΚΕ'. MATRE, RURSUSQUE SOLUS. SUMMA ANNO-
RUM XXV.

Εἶτα κρατάρχει τοῦ κράτους Θεοδώρα
Σὺν παιδί βραβεύουσα γαλήνης δόσιν·
Ἦς πρῶτον ἔργον κατάγειν τοὺς φυγάδας
2420 Τοὺς τ' ἐν φυλακαῖς ἐκλύειν καθειργμένους,
Νεῖμαί τε παῦλαν τοῦ διωγμοῦ καθάπαξ·
Μετὰ δ' ἀναστήλωσιν ἔσπευδε δρᾶσαι
Τῶν ἱερῶν τε προτυνητῶν εἰκόνων.
Εἶτα κατάγει τοῦ θρόνου Ἰωάννην,
2425 Ἀντιστάγει δὲ Μεθόδιον ἀξίως,
Οὐ προστατοῦντος ὀρθοδόξων τοῦ στίχους
Καθίδρουσι γένοιτο σεπτῶν εἰκόνων,
Εἰς τοῦ μρανῆς τε προκύνησις τοῖς ὄλοις.
Τόθ' ἡ βασιλὶς ποιμεναρχῶν πλήθους,
2430 Ἦρὸς δ' αὖ λογάδων ἐνθῆων μονοτρόπων
Δεῖται λιπαρῶς τοῦ ξυνευέντου χάριν·
Ὡς ἂν ὑπ' αὐτοῖς διαλλακταῖς, εὐχέταις
Θεὸς βασιλεῖ Θεοφίλῳ πταισμάτων
Καὶ χριστομάχου τῆς πλάνης λύσιν νέμοι
2435 Συγγνωμονήσας ὡς συμπαθῆς Δεσπότης.
Καὶ τῶνδε προσσχῶν ταῖς λιταῖς εὐξαμένων,
Οἷα Θεὸς φίλοικτος, εὐσπλαχνος φύσει,
Ὡς πρὶν Μανασσῆν ἀξιοῖ σωτηρίας (38).
Ὁ δ' ἐνδικῶς ἔκπτωσιν ὑποστὰς θρόνου
2440 Γόης Ἰαννῆς ἐν μονῇ που διάγων
Χριστοῦ τε μητρὸς τοῦδε λαθῶν εἰκόνας
Ὅμμιτ' ἀπεμάρρωσε τῶνδ' ὁ μαινόλης·
Ὅπερ μαθοῦσα βασιλὶς τρισολβία
Ζήλου φλεχθεῖσα τῷ πυρὶ τὴν καρδίαν
2445 Τοῦδ' ἐκκοπῆναι τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων
Εἰς ἔκτισιν ἐνδικῶν εὐθὺς ἤξίου.
Ὅρμης δ' ἀνείρχθη ταῖς τινῶν συμβουλαις·
Πλήν πέμψας ἤκισατο τοῦτον σκυτάλη
Πληγῆς μακρῆς κόψασα τοῦδε σαρκίον.
2450 Ταύτης κρατούσης Βουλγάρων ἀρχηγέτης
Μαθῶν γυναικὶ σὺν ἀπαλῷ τεκνίῳ
Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἡγμένην αὐταρχίαν,
Σπουδῶν δράσειν σύγχυσιν ἡπελεῖ μεγά
Ἄς εἶχε συνθεῖς ἄνακτι τῶν Λυσόνων,
2455 Καὶ καταδραμεῖν τοὺς ἄρους Ῥωμαῖδος·
Ἦρὸς τόνδε, φάναι τὴν βασιλίσσαν λόγος·
Θεῷ δὲ κἀγὼ συντρέθοντι τὰς μάχας
Θαρόουσα πάντως ἀντιτάξομαι γέ σοι·
Κἂν μὲν νικήσω σὺν Θεῷ μαχομένη,
2460 Μίγαν ὀφλήσεις τὸν κατὰ γελων ὄλοις·
Εἰ δ' αὖ νικήσεις οὐ τὸ νικῶς σοι μέγα
Γυναῖκα νικήσαντι θήλειαν φύσιν
Ὡς οὖν τὰδ' ἀπηγγελο μυσαρχηγέτη
Ἰφῆκεν ὀρμῆς τὴν ὀφρὸν κατασπάσας,
2465 Ἄνανεοῖ τε τὴν πρὶν εἰρήνην πάλιν.
Ἄλλὰ καλὸν πῶς πόθεν λόγῳ φράσαι

(38) Hunc merito recenset inter Græcorum errores Allatius in tractatu De lib. Eccl. Græcor. p. 117 sqq. citatque falsæ sententiæ auctores synaxarium, Nicephorum, Zonaram, Constantinum Manassem, Gennadium, aliosque anonymos; quibus nunc accedit Ephræmius. Perniciosum errorem ego ipse nuper refutavi in adnotationibus ad orationem Blommydæ

Postea cum filio regnat Theodora
quæ pacis reddidit imperio donum.
In primis enim exsules reduxit,
quique tenebantur vinculis emisit liberos,
persecutionis cursum omnino inhibens,
Mox properavit cultui proponere
sacras ac venerabiles imagines.
Deinde ejecto de sede Joanne
illi Methodium digne substituit,
quo præside orthodoxy partibus,
augustarum imaginum fieret restitutio,
easque publice populus adoraret.
Tunc imperatrix episcoporum cætum
B nec non sapientium hieromonachorum,
enixis precibus pro defuncto conjugē
oravit, ipsis ut intercedentibus
Deus Augusto Theophilo culparum
errorisque hæretici veniam concederet
misericordia flexus ceu mitis dominus.
Horum reapse precibus aures præbens
Theophilum misericors clemensque Deus
ceū quondam Manassem salute dignatus est.
Interim is qui sede merito exciderat
planus Joannes in monasterio degens
Christi Matrisque ejus imaginibus
forte deprehensus oculos furiosus eruit.
Quo audito scelere inclyta regina
zeli vicissim flammis cor perusta
C impio pupillas excuti oculorum
justo talione protinus imperavit.
Verum quorundam prohibita consiliis,
mittens armatos scutica ministros,
multis verberibus corpus illi contudit.
Hac imperante, Bulgarorum dominus
audiens mulieri teneroque puero
Romani imperii regimen commissum,
magnopere minabatur se abrupturum
fœdera quæ sibi cum Cæsare intercedebant,
et Romanos fines incursaturum.
Tunc huic reginam sic rescripsisse aiunt:
Equidem cum Deo præliorum arbitro
prorsus aperto Marte resistam tibi.
Quod si, favente Deo, superior fuero,
tu quidem orbi cuncto risui eris;
D sin contra viceris, laus tua levidensis erit
victoriam de muliere retulisse.
Hæc ubi relata sunt Mæсорum duci,
is suum impetum superbiamque fregit,
pacisque veteris renovavit fœdera.
Sed est præclarum verbis jam referre.

a me editam in Vaticanæ collectionis secundo volumine. Est autem hoc in loco ineptum Manassis exemplum, viventis scilicet hominis in terreno carcere, comparatio cum anima corpore soluta infernisque pœnis, quas Evangelium æternas esse affirmat, addicta.

quomodo gens Mæsurum ad fidem venerit.
 Femina apprimè nobilis ex Bulgaris
 natura soror principis Mæsurum
 Constantinopolim captiva ducta est.
 Hæc autem degens regio in palatio
 ad salutare lavacrum accessit
 edocta Christianorum religionem
 simulque litteris Græcis erudita.
 Hæc deinde dimissa, rogante fratre,
 atque ad hunc reversa, Christianos, ut par erat,
 omni verborum magnificabat honore :
 atque ut baptismatis gratiam reciperet,
 fratrem egregiis hortabatur monitis :
 sed is loquentem immota mente audiebat.
 Verumtamen cum Bulgaros corripuisset
 pestis, nullumque adesset remedium mali,
 nisi Deus fieret summi exitii aversor,
 Christianæ princeps feminae precei annuens
 agnovit Dei virtutem insuperabilem,
 sibique mitti postulavit episcopum :
 a quo superveniente initiatur rite,
 et lavaorum recipit incorruptionis.
 Ob id Bulgaricus efferatus populus
 principem suum molitus est occidere :
 sed enim fretus validis crucis armis
 rebelles conserta princeps pugna domuit.
 Tunc omnes vera pariter fide imbuti
 dium libentes baptismata receperunt.
 Igitur quoad præfuit Theodora,
 reginarum gloria Theodora.
 Romanæ res feliciter se habebant :
 sed postquam summa cessit potentia in filium,
 a quo deque permisceri cœperunt omnia.
 Pecuniæ opumque Michael acervos
 totis, ut aiunt, plaustris effundebat,
 comissans, potans, inter palpones græcans.
 Idem etiam platanum affabre ex auro factam
 duosque gryphos et leones totidem,
 atque aliam plurimam variam suppellectilem
 quæ dignitati regiæ ornamento erat,
 stulte conflagavit ut pecunia fieret.
 Rex Michael, quoniam ex proprio genere
 non suppetebat regni successor hæres
 Romanorum regem Basilium creat,
 eique nuptiis copulat Eudociam
 Inceris filiam, concubinam suam.
 Patria Basili Macedonia fuit,
 ubi ex obscuris natus est parentibus,
 qui manu propria agrum excolebant :
 vir fortis, dexter, viribus præpollens,
 ætate florida, bene conatus, blandus,
 et bono animo et mente constanti præditus.
 Huic multa imperium portenderunt
 signa jam inde a teneris unguiculis,
 ex quibus dicam carmine pauca admodum.
 Æstivo tempore radiis sub solaribus
 dormienti, uti mos est rusticorum liberis,
 advolans aquila (mirum prodigium !)
 umbram expansis alis puero præbuit.

- A** Εἰς πίστιν ἦκεν εὐσεβῆ Μυσῶν ἔθνος.
 Γυνή τις ὄντως εὐγενῆς ἐκ Βουλγάρων,
 Ὅμαιμος οὖσα τοῦ Μυσῶν ἀρχηγέτου,
 2470 Ἦχθη δορυάλωτος εἰς Κωνσταντίου.
 Ἦ γ' ἐνδιατρίβουσα τοῖς ἀνακτόροις,
 Βαπτίσματι πρόσσεισι τῶ σιωτηρίῳ,
 Τὸ Χριστιανῶν ἐκδιδαχθεῖσα σέβας,
 Καὶ γῶσιν ἔσχε γραμμάτων Ἑλληνίων.
 247 Ἀὕτη λυθεῖσα παραλήσει συγγόνου
 Καὶ τῷδ' ὀφθεῖσα. Χριστιανούς, ὡς δεόν,
 Ἵπῃρχε θαυμάζουσα σεμνύνουσά τε,
 Καὶ τόνδε βαπτίσματος ἔνθεον χάριν
 ἔπειθε λαβεῖν ταῖς καλαῖς συμβουλαῖς
 2480 Ὅ δ' ἦν τῶς ἀτεγκτος οὐδ' εἰκὼν λόγοις,
 Ἐπεὶ δ' ἐπεισέωρθε λοιμὸς Βουλγάρους.
 Οὐκ ἦν δὲ λύσις οὐδὲ φυγὴ τῆς νόσου ·
 Θεὸς δὲ λυτῆρ ὤπτο λοιμοῦ παμφόγου,
 Ἡροσσοῶν γυναικὸς ταῖς λιταῖς χριστωνόμου.
 2485 Ἐγὼ θεοῦ δύναμιν ἄμαχον τῶς,
 Καὶ οἱ σταλῆναι ποιμενάρχην ἡξίου ·
 Παρ' οὗ σταλέντος καὶ μυεῖται κατ' ἔτος,
 Καὶ λαμβάνει βάπτισμα τῆς ἀφθαρσίας ·
 Ὁ δὲ χάριν ἔθνος ἐκμανὲν τὸ Βουλγάρων
 2490 Ἀρχηγέτην σφῶν ἀνελεῖν τόνδ' ἡξίου ·
 ἀλλὰ πεποιθὼς σταυρικῇ παντευχίᾳ
 Ἦτησεν αὐτοὺς συμπλακείας κατὰ κράτος,
 Καὶ τόνδε πάντας εὐσεβοῦσι τὸν τρόπον
 Βάπτισμα θεῖον προφρόνως δεδεγμένοι,
 2495 Ἔως μὲν ὄπῃν ἐγκρατῆς αὐταρχίας
 Ἦ Θεοδωρώνυμος ἀνασσῶν κλέος
 Ἐὖ εἶχε τὰ πράγματα τῇ Ῥωμαίδι ·
 Ἐπεὶ δ' ὀπεξίστατο παιδί τοῦ κράτους,
 Ἄπαντα πεπλήρωτο τῆς ἀκοσμίας,
 2500 Σωροῦς Μιχαὴλ χρημάτων καὶ πραγμάτων
 Ὅλαις ἀμάξαις ἐκκενοῦντος ἀφθόνως
 Κώμοις, μέθαις, κόλαξιν, ἔργοις ἀτόκοις.
 Ὅς ἐκ χρυσοῦ πλάτανον εὖ εἰργασμένην
 Γρύπας τε διττοῦς καὶ λείοντας αὐτόσους
 2505 Εἶδῃ τε κλειστά παντοδαπῶν κοσμιῶνά
 Εἰς κόσμον, εἰς ἐκκλησίαν ὄντα τοῦ κράτους
 Χωνεῖα παρέδωκεν ἐξ ἐμπληξίας.
 Ἄναξ Μιχαὴλ οὐκ ἔχων ἐξ ὀσφύος
 Κληροῦχον ἀρχῆς καὶ διάδοχον κράτους,
 2510 Ἄνακτα Βασίλειον Αὐσονῶν στέφει,
 Συζύγας τὸτῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν
 Αὐτοῦ παλλακὴν Ἰγκερος Εὐδοκίαν.
 Χώρας δ' ὁ Βασίλειος ἐξέφυ πάλαι
 Μακεδονίας ἐξ ἀσήμων πατέρων
 2515 Αὐτουργίᾳ τε χρωμένων γεωργίᾳ,
 Ἴσχυρὸς ἀνὴρ, δεξιὸς, Ῥωμαλέος,
 Εὐῆλιξ, ἡβῶν, εὐωρόσιτος, δασύθριξ,
 Ψυχὴν ἀγαθὸς, τὰς φρένας ἐβῶμενος ·
 Ὅ πόλλ' ἐμνάτο σύμβολα κραταρχίαν
 2520 Εὐθὺς ἀπ' αὐτῆς παιδικῆς ἡλικίας
 Ἀφ' ὧν βράχιστα σημανῶ στιχουργίᾳ.
 Θέρους βρεφικῶς τῷδ' ὄπ' ἀκτίνα πάλαι
 Ἵπνοῦντι, καθὰ γηπόνων ἔθος τέκνοι,
 Ἐπικαταπτὰς ἀετὸς θαῦμα ξένον
 2525 Σκιὰν ἀνεῖς πτέρυγας ἔδρα τῷ βρέφει ·

- Περὶ βρέφους ἴδεις μήτηρ ἐκτ' πῶς
 Τὸν ἀετὸν βλέψασα μὴ κατ' ἐλπίδας
 Σκιὰν σχεδιάζοντα τῷ βρεφυλλίῳ,
 Καὶ τόνδε λίθοις ἀπελαύνει μακρόθεν·
 2530 Καὶ τῆσδ' ἀπούσης, ὄρνις ὡς πρὶν κατέπτη
 Τελῶν τὸ λειτούργημα παιδίῳ πάλιν,
 Καὶ πάλιν ἀπήλαυεν ἢ γειναμένη,
 Καὶ τοῦτ' ἐδρᾶτο πολλακίς τῆς ἡμέρας.
 Ὡς δ' ἐφύθων ἤφατο τῆς ἡλικίας.
 2535 Ἄγνως τις ὦν ἄπασιν ἐσχάτως πένης
 Βαδίσας ἦκε πρὸς πόλιν Κωνσταντίνου,
 Ὡς ἂν ὑπάρξας τῶν τινοσ θῆς εὐπόρων,
 Ζωὴν τὰ συνέχοντα κρῶτο πρηνσφῶρας·
 Πόλιν δ' ὑπαισδὺς κατέβαρθεν ἐσπῆρας
 2540 Διομήδους μάρτυρος ἐν ναοῦ πόλῃ
 Ὡς τις πενιχρὸς εὐτελής νεανίας.
 Ὅναρ δ' ὁ μάρτυρ ἐμφανίζεται νύκτωρ
 Τινὶ ναθ' ὕκνους τῶν ἔσω νεωκόρων,
 Καὶ οἱ τὸν ἐκτὸς ἐγκλεῦσται τάχος,
 2545 Ἐῖσαγαγεῖν ἄνακτα τῆς πόλης ἔσω.
 Ὅ δ' ὑπαξελθὼν καὶ Βασίλειον μόνον
 Ἐδρῶν ὄπνοῦντα κατὰ λιτοῦ δαπέδου,
 Πύλῃν ὑπῆλθε τοῦ νεῶ καὶ τὸν δόμον,
 Δόξας ὄναρ φάντασμα μάταιον πέλειν,
 2550 Καὶ πάλιν εἶχε τὸν νεωκόρον κλίνη·
 Καὶ πάλιν ὄψις ταῦτα οἱ παρηγγύα·
 Καὶ πάλιν ἐξέδραμε τῆς πόλης τάχος,
 Καὶ Βασίλειον εὔρεν ὄπνοῦντα μόνον.
 Ἐπαὶ δὲ τρεῖς γένοιτο ταῦτα κατ' ὄναρ,
 2552 Καὶ σύνεσις ἦν οὐδαμοῦ νεωκόρω,
 Δηλοῖ τὸ τρίτον ἐμφανῶς μάρτυς λέγων,
 Εἶναι τὸν ἐκτὸς κείμενον βασιλέα.
 Ὅν εἰσαγαγὼν ὡς δεόν νεωκόρος
 Φιλοφροσύνης καὶ ξενίας ἤξιου·
 3560 Ἐῖτα συνιστᾷ τόνδε τῷ τῶν ἐν τέλει,
 Κἀκείνος ὤκλειωσεν ἄνακτι πάλιν.
 Ὅ δ' ὕψος ἐδράβευσε τῆς κραταρχίας.
 Καὶ τις μοναχῶν ἀρεταῖς ἴσταμμένος
 Μέλλοντά τ' εἶδὼς Πνεύματι θείῳ λέγειν,
 2565 Κρήτην πατρίδα καὶ μονὴν κεκτημένος
 Ἐκείσε τῷδε πρὸ κράτους ἀφιγμένῳ
 Προεῖπεν ἀνδρόρῃσιν εὖ κραταρχίας.
 ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΤ ΙΒ΄.
 Οὔτος Μιχαὴλ ἀνελὼν εὐεργέτην
 Καὶ βασιλευτὴν καὶ δότην τὸν τοῦ στέφους,
 2570 Αὐτοκράτωρ μὲν αρχὸς ὤφθη τῶν ἔλων.
 Ὅθεν συνειὲς αἰκίᾳ συνειδότης
 Φόνου δυσαχθὲς καὶ μαιφόνον μύσος
 Ἐξίλειοῦν ἔσπευδε Δεσπότην ἔλων
 Ἄδυσσον ὑπάρχοντα τῆς εὐσπλαγχνίας,
 2575 Ἐβροίς φιλοίκοις καὶ καλῶν εὐποιαῖς,
 Μεθ' ὧν, νεῶν κάλλιστον, εὐπρεπῆ ξένον
 Πολυτελὲς θέαμα τέρψιν ὀμμάτων
 Ἐν βασιλείοις καινίσας Ἡρωταγγέλω
 Νέαν ἀποκίχλησε τονδ' ἐκκλησίαν·
 2580 Καὶ πάλιν ἄλλον Ἠλίᾳ τῷ Θεσβίτῃ,
 Ὅν ἐξόχως ἦν καὶ τιμῶν καὶ σεμνόνων
 Πομπαῖς ἑορταῖς θασιλῶς ταῖς δι' ἔτους.
 Οὔτος δι' αὐτοῦ καὶ στρατηγῶν καὶ στόλου

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXLIII.

- A Tunc filio timuit mater vehementer
 aquilam videns præter expectationem
 umbram tenello infanti suppeditantem;
 lapidumque jactu procul abigebat avem.
 Matre recedente, aquila rursus advolat,
 atque suum puero præbet ministerium.
 Rursus hanc mater abigit; idque sæpe
 per vices illa die factitatum fuit.
 Ut vero e pueris excessit Basilius,
 omnibus ignotus atque egentissimus
 ad Constantini urbem pedester venit,
 nempe ut alicui diviti navans operam
 vitæ adjuncta sustentandæ acciperet.
 Ergo ingressus urbem dormiebat vespere
 in valvis templi martyris Diomedis
 tanquam egemus vilisque adolescentulus.
 B En autem martyr se conspiciendum obtulit
 uni ex ædituis noctu per somnium; jubens
 ut festinanter eum qui cubabat foris
 regem, reclusis valvis, introduceret.
 Egressus ille cum Basilium solum
 nuda humo dormientem offendisset,
 in templum regressus domum se recepit,
 in vanum se somnium æstimans vidisse;
 itaque in lecto rursus se composuit.
 Sed ecce oblata species mandatum repetit.
 Ipse celeriter janua se proripit,
 et Basilium dormientem solum reperit.
 Cumque jam tertio somnium occurrisset,
 neque rem ædituus prorsus intelligeret,
 martyr ad extremum aperte dixit
 C eum, qui foris cubabat, esse regem.
 Tunc introductum, ut par erat, ædituus
 blandis officiis recreavit et hospitio:
 tum cuidam optimati commendavit,
 qui rursus illum regi familiarem reddidit,
 a quo Basilius regium honorem retulit.
 Quin adeo quidam virtute fulgens monachus,
 Spiritu divino futurorum præsciens,
 in Creta patria monasterium incolens,
 illuc venienti ante imperium Basilio
 veraciter prædixit regem creatum iri.
 BASILIUS MACEDO AN. XII.
 Hic Michael erga se beneficium
 regnique datorem postquam interfecit,
 solus cunctarum dominus rerum exstitit.
 D Quare conscientie stimulis compunctus
 dum scelus cædis reputat infandæ,
 placare aggressus est communem Dominum,
 cujus clementie nullus est terminus,
 bonis operibus et largiendo egenis.
 Tum etiam templum novum pulcherrimum
 mirum gratumque oculis spectaculum
 regio in palatio angelorum principi
 condidit, Novamque appellavit ecclesiam.
 Rursusque templum aliud Eliæ Thesbitæ,
 quem colebat præcipue per anni cursum
 pompis, diebus festis, honore lauto.
 Hic per suos duces perque exercitum

4

perdebat hostes igne gladio vinculis,
urbesque illorum suo adjunbebat regno.
Hic templi Sophiæ absidem occidnam
jam laborantem temporis injuria
artificum refecit eleganter manu :
multisque aliis terræ motu dirutis
delubris congruam suppeditavit opem.
Judæos quoque multos ad rectam fidem
pellexit, vitæ agendæ adjumentis præbitis.
Quin Rossos hactenus errori deditos
ad religionem Christi curavit trahere.
Egregius etenim missus ad hos episcopus
suasit cunctis ut ad Christum accederent,
Christi evangelica narrans miracula.
Tum Rossi postulabant signum cernere
quod narratarum rerum fidem faceret.
Ergo verbi evangelici divinum librum
episcopus cum precibus in ignem misit ;
hunc autem vis flammæ non læsit vorax.
Qua re attoniti Dominum sunt secuti
Rossi, et baptismi munus susceperunt.
Exin Leonem filium Basilius
Santabareni absurdis consiliis obsequens
invidi pravique viri, in custodiam tradidit.
Et quidem oculos forte amissurus erat
dilectus filius Leo mandato patris,
ni patriarcha cum conscriptis patribus
precibus fregissent parentis consilium.
Sed tamen jam diu in vinculis manebat Leo.
Ecce autem præbito publice convivio
psittacus avis loquax et imitatrix
Leonis inter epulas nomen cœpit
ingeminare convivisque expressit lacrymas ;
qui ad genua domini flagitanter proni
reconciliarunt denique filium patri,
qui Leoni dignitatem cum gratia reddidit.
Rex aliquando venans in cervum incidit
eximia magnitudine celsisque cornibus.
quem statim instructus armis cursu appetit ;
jamque occisurus erat elato gladio,
cum ille contra irruens hostem cornibus
sublatum in avios locos fuga abripuit.
Sed enim comes juvenis prævertens cursu
regem præciso baltheo neci eripuit ;
qui sane egregium servatori præmium
contulit, abscisso capite. Proh injustitiam !

LEO SAPIENS AN. XXV.

Exstincto Basilio, successor hæres
filius imperii habenas tractandas cepit
Leo mundanæ sapientiæ nullius inscius.
quadriga doctrinarum apprime exercilus,
arcana divinauda præsertim arte,
quæ fit incantationibus cursuque siderum,
quæque peritis cuncta futura pandit.

(39) Profecto rei divinatoriæ artique astrologo-
rum vanissimæ male deditus fuit Leo; cujus rei
testem me videre memini codicem perantiquum
insignem, e Byzantina aula ut puto profectum, in
quo mendacis perniciosæque artis præcepta copio-

- A
2585 Ἐχθροὺς ὑπῆρχε κτιννῶν, εἰργων, φλόγων
Καὶ σφῶν πόλεις ἄρπαγμα τιθεὶς τῷ κράτει
Ναοῦ Σοφίας καὶ δυτικὴν ἀψίδα
Κάμνουσαν ἤδη τῷ χρόνῳ τῷ παμφάγῳ
Ἦδρασε χερσὶ τεχνιτῶν εὐμηχάνως·
Ναοὶς τε πολλοῖς γῆς κλόνην τεθραυσμένοις
2590 Τὴν δυνατὴν σύναρσιν εἰσήξε σφίσιν·
Πολλοὺς τ' ἐπεσάσατο τῶν Ἰουδαίων,
Πρὸς πίστιν ὀρθὴν χρηματικῶν συνεργίᾳ.
Καὶ ῥῶς ἔθνος πρὶν κεκρατημένον πλάνῃ
Χριστῷ προσελθεῖν εὐσεβῶς δράσας ἔχει·
2595 Σταλαὶς γὰρ αὐτοῖς ἀρχιθύτης τῶν πάντων
Ἐπαγγέλιον καὶ Χριστοῦ τεραστίους.
Οἱ δὲ πρὸς αὐτοῦ κατειδεῖν ἤτουν τέρας
Πρὸς πίστιν ὧν ἔφασκε Χριστοῦ θαυμάτων·
B
2600 Εὐαγγέλιον γοῦν πυκτίδα θείαν λόγων
Εὐξαμένου τε καὶ πυρὸς θέντος μέσον
Ἄφλεκτος ὥπτο τῷ πυρὶ τῷ παμφάγῳ.
Οἱ δ' ἐκπλαγέντες προστίθινται Κυρίῳ
Βαπτίσματος δώρημα προσδεδεγμένοι·
2605 Καὶ παῖδα τὸν Λέοντα πεισθεὶς ἀτόποις
Σανταβαρηνοῦ βασκάνου συμβουλίαις,
Γόητος ἀνδρὸς, φυλακῆ καθειργνύει
Καὶ τάχ, ἂν ἀπίσθεστο λύχνους ὀμμάτων
Ὁ φιλιτατος παῖς πρὸς φυτοσπόρου Λέων,
2610 Εἰ μὴ πατριάρχης τε καὶ γεροῦσία
Λιταῖς ἀπείρησαν σκέμματος τὸν πατέρα·
Ἐμφρουρος ἦν ὁμοῦς δὲ μακρὸν τὸν χρόνον·
Δήμηφ δὲ κοινῆς ἡγμένης πανδαισίας
Πτηνὸν μιμηλὸν ψιττακὸς, ζῶον λάλον,
C
2615 Λέον, Λέον, κέκρυγε συγχνῶς ἐν πότῳ,
Καὶ συσίτους δείκνυσι πλήρεις δακρύων·
Καὶ προσπεσόντες λιπαρῶς τῷ δεσπότῳ
Ἐξίλειοῦνται τῷ πατρὶ τὸν υἱέα·
Καὶ σπένδεται οἱ καὶ πάλιν νέμει κράτος.
2620 Θηρῶν ἐλάφῳ βασιλεὺς ἐντυγχάνει
Ἰπερφυεῖ τε καὶ λίαν κερασφόρῳ,
Ἐφ' ὃν ξιφήρης κατίτινε τὸν δρόμον,
Καὶ φθὰς ἐπῆρε τὸ ξίφος πληξαι θέλων.
Ὁ δ' ἀνθυποφθὰς τοῖς κέρασι σφαγέα
2625 Ἄρας ἀπῆει κατὰ δυσδάτων τόπων.
Καὶ τις προλαβὼν ἐξομαρτούντων νέων
Ζώνην τεμὼν σέσωκε τὸν βασιλέα.
Ὁς σῶστρα καλὰ τῷ σεσωκότι νέμει
Τομὴν κεφαλῆς· φεῦ δίκης τῆς ἀδίκου !

D
ΛΕΩΝ Ο ΣΟΦΟΣ ΕΤ. ΚΕ'.

- 2630 Βασιλείου δὲ τὸν βίον λελοιπότος
Διάδοχος παῖς ἀναδείκνυται κράτους
Λέων σοφίας κοσμικῆς πάσης ἴδρις,
Τῆς τετρακτύος τῶν σοφῶν μαθηματικῶν,
Θαὶ μηχανικῆς αὐτῆς ἀποβόρητου πλέον
2630 Τῆς δι' ἐπιφθῶν καὶ δρόμου τῶν ἀστέρων,
Μύστασις διδούσης τὴν πρόγνωσιν τῶν ὄλων (39).

sisime tradantur. Ex eo nimirum codice frag-
menta tria Juliani Laodicensis nuper ego edidi.
Nota quoque sunt oracula, quæ Leonis imp. nomen
præ se ferunt.

- Τέλλα μὲν οὕτος εὐσεβῆς ἦν, ὀρθόφρων,
 Κοινῶν τε διοίκησιν ἤγεν ὡς δέον·
 Τετραγάμια δ' ὠμιληκῶς συζύγων
 2640 Καὶ πρὸς νόμων κώλυμα μὴ φέρειν λέγων
 Κυδοιμὸν ἐντίθησι προστάταις νόμων·
 Καὶ ποιμενάρχην ἐνοστάτην δεδειγμένον
 Ποίμνης ἐλαύνε καταγαγὼν τοῦ θρόνου.
 Πρώτην δὲ τιμῶν συζύγων βασιλῖδα
 2645 Τὴν μακαριστὴν Θεοφανῶ τὴν πάνυ
 Ἄγγιστα ναοῦ κηρύκων ἀποστόλων (40)
 Νεῶν ἀνιστᾶ τῆδε τῶν ἐξαισίων,
 Ἐν ᾧ σορὸν τίθησιν αὐτῆς λειψάνων.
 Καὶ πάλιν ἄλλον καινίσας θεῖον δόμον
 2650 Χριστοῦ οἶλιν ζωῆ γε Ααζάρω φίλῳ
 Ἐν τῷδ' ἐθησαύρισε κάκεινου ὀέμας,
 Καὶ Μαγδαληνῆς Μαρίας τῆς ὀλβίας.
 Πρὸς ποῖσδ' ἀνιστᾶ καὶ μονὴν Κωνσταντίνῳ
 Ἐν ταῖς νοσσιαῖς τῷ Παφλαγόνι γένος
 2655 Καὶ θηλυδρίῳ, κλήν δ' ὄμωσ περιλιμένῳ,
 Ὅν ἀποκαίρας πρῶτον εἰς ῥακενδύτην
 Λόγους προαχθεὶς Βαμωνᾶ τοῖς βασκάνοις·
 Εἶτ' ἐκδύσας ἄμφια τὰ μονοτρόπων
 Ἄξια, τιμᾶ τοῦ παρακοιμωμένου,
 2660 Ὁ καὶ μονὴν ἤγειρε τὴν εἰρημένην.
 Τὸν δ' ἐν νεῷ μάρτυρος ὄντα Μωκίου,
 Ἐστῶτα δ' ἀγγου κικλῖδος θεῖου δόμοῦ,
 Δορυφορίας βασιλικῆς ἡγμένης
 Κατὰ κάρας ἐπληξεν ἀνὴρ τις βάκτρῳ·
 2665 Καὶ τάχ' ἂν αὐτὴν συνέτριψεν ἐσχάτως,
 Βί μὴ προσαβράξαν γε βάκτρον λυχνία
 Τὸ πλείστον ἀφήρητο βιαίας ῥύμης·
 Ὁ συμβᾶν εἰργάσατο θροῦν τοῖς ἐν τέλει·
 Προήγορος δὲ κᾶν μονοτρόποις μέγας
 2670 Μάρκος παρῶν ἔφησε τῷ στεφηφόρῳ·
 Ὁ συνοφήνας τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ
 Μέλος τετραψῆδιον εὐφυστάτως,
 Ἐκ τοῦ παρόντος ἐς νέωτ' ἀραρότως,
 Δέκατον ἄρξων, βασιλεῦ, ἴσθι χρόνον·
 2675 Καὶ σύνδρομον γένοιτο τοῦργον τῷ λόγῳ.
 ΛΑΞΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΑΥΤΟΥ ΜΗΝ. ΙΓ'·
 Αἰόντος ἀρχὴν καὶ βίον λειοπόντος,
 Ὁμαιμος Ἀλέξανδρος ἔσχε τὸ κράτος,
 Ἀνὴρ ἀσελγῆς, ἐκδεδῖθημένος,
 Ἄθυρμ' ἐρώτων, ἀκολασίας φίλος,
 2680 Κώμοις, μέθαις χαίρουσα χοιρώδης φύσις,
 Ῥέκτης κρυφίων Ἀφροδίτης ὀργίων,
 Φεύλοισι, ἀγύρταις, ἀνδράσιν εὐτραπέλοισι
 Τριωβολιμαίοις τε χειρίζωγ κράτος·
 Ὅστις κατωρχήσατο τῆς κραταρχίας
 2685 Ὡς συγγόνου πρόδρῆσις ἐν γ' ἔτος μόνον,
 Μῆνας δεκατρεῖς δυστυχεστάτους φέρων.
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ Ο ΠΟΡΦΥ-
 ΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ ΣΥΝ Τῷ ΠΕΝΘΕΡῶ ΑΥΤΟΥ
 ΡΩΜΑΝῶ Τῷ ΑΑΚΑΨΗΝῶ. ΟΜΟΥ ΕΤ. ΚΖ.
 Τοῦτου καταστρέψαντος αἰεχρῶς τὸν βίον

(40) Locutionem *nuntius apostolus*, quæ est in editione Eusebii Meridionalensi, p. 70, reprehendit ut incredibilem, abjiciendamque judicavit, in suis animadversionibus doctas quidam vir Italus.

- A Hic cæteroquin pius et orthodoxus rem dirigebat æquo jure publicam; sed tamen quartis celebratis nuptiis. nec legum hæc in parte frenum patiens, tumultu perturbavit custodes juris; et patriarcham adversantem sibi grege procul pepulit detractum throno. Tum ut suam primam conjugem reginam Theophanonem mortuam honoraret, delubro proximam apostolorum ædem huic exstruxit ingentis molis ibique reliquias ejus in arca posuit. Rursusque aliam instaurans sacram ædem. amico Christi redivivo Lazaro, ibidem corpus ejus clausit loculo, nec non beatæ Magdalenæ Mariæ.
- B Cœnobium insuper struxit Constantino Paphlagoni in eo loco qui Nidus dicitur, turpi viro, sed tamen dilecto sibi; quem coma tonsa jussit esse monachum verbis instinctus Samonæ invidentis: postea detracta monachali veste cubicularii honore condecoravit illum cui monasterium, ut dixi, struxerat. Exin imperatorem in templo martyris Mocil versantem, dum regii satellites cancellis propinquarent divinæ domus, nescio quis fuste percussit in capite; quod quidem illi prorsus confregisset, nisi pendenti lychno illius fustis multum de vi lethali perdidisset.
- C Atque id proceres valde turbavit facinus. Fatidicus autem et clarus inter monachos Marcus, qui panxit carmen tetraodidum Sabbati magni pervenusto metro, forte ibi præsens regem sic est affatus: Tempore ex hoc certum te esse volo. decem adhuc annos fore regnaturum: fuitque verbis reapse eventus consonus.
- ALEXANDER LEONIS FRATER MENS. XIII.
- Leone deserente cum vita imperium, frater obtinuit sceptrum Alexander, vir impudicus perditisque moribus, servus libidinum, incontinentiæ deditus, comessator, ebriosus, ingenium brutum, atque aroanorum Veneris orgiorum assecla.
- D Improbis hic scurris circumforaneis vilibusque rem gerandam tradebat publicam. Qui postquam in imperio debacchatus est anno, ut frater prædixerat, haud plus uno, mense misere interiit tertio decimo.
- CONSTANTINUS LEONIS FRATER PORPHYRO-
 GENITUS CUM SOCERO SUO ROMANO LACA-
 PENO ANN. XXVI.
- Ubi Alexander turpiter vitam clausit,
- Sed ecce tibi κήρυξ ἀπόστολος *nuntius apostolus* apud Ephræmium. Quare sic reapse legerat olim interpretes Armenius etiam apud Eusebium.

Constantinus purpuræ germen primum
Leonis filius imperium obtinuit,
ætatem prorsus teneram adhuc degens.
Dum is cum matre rei præsideret publicæ,
Romanus quidam Lacapenus patria,
dux exercituum munere drungarius,
fefellit puero regnatori fidem.
Mox ad regni societatem admissus fuit
non sine gravi jurejurando pactoque inito
fore ut conregnaret cum rege puero,
imperiique et pueri simul tutelam gereret,
atque huic incolumem servaret potentatum
cujus reapse hæredem pater fecerat.
Sed non servavit Lacapenus fœdera :
quin adeo filios tres designavit Cæsares ;
sibi que vindicavit publicarum rerum
curam universam imperii que regimen.
Interim tamen Constantinus quoque
cum sene ejusque liberis imperabat.
Atque ita tempus lapsus est diutinum ;
nimirum viginti et sex fluxerunt anni.

CONSTANTINUS SOLUS AN XV.

Tunc demum comprehensus Constantinus
cauto artificio idoneoque tempore
patrem cum filiis regibus insitivis
dominio exiit solusque imperium tenuit.
Huic pius erat et orthodoxo animo,
et nihil in Ecclesiæ institutis innovans,
imo huic dilectæ ceu matri obediens,
et divinorum dogmatum defensor,
et juris observantiam in primis exigens.
Idem doctrinis præditus sapientibus
profanisque litteris eximie instructus,
harum quoque gessit semper patrocinium,
quibus tradendis magistris præposuit.
Tamen indignæ imperio dotes inerant :
namque rempublicam socorditer regebat,
nimis irascebatur delinquentibus
pœnisque erat sumendis inexorabilis.
Idem magistratus senatoriosque gradus
præferurasque et militares ordines
viris tradebat prorsus haud idoneis,
indignis omnique vitio laborantibus,
officia cuncta auro venalia exhibens.
Hic cum Romano dum regnaret adhuc,
imago Christi Domini haud manu facta
miro artificio in mantili picta
Edessa urbe Byzantium translata fuit.
Rossicus etiam plurimus exercitus
quindecim mille naves onerarias,
ut fama est, ducens, cunctaque depopulans
ab urbem regiam direxit cursum.
Sed enim prope universus auxilio Dei
Virgine quoque matre ferente opem
Romanæ classis impetu deletus fuit.

ROMANUS CONSTANTINUS FILIUS AN III.

Exin Porphyrogenito vita functo
Romanus filius imperator exstitit,

- A Κωνσταντίνος βλάστημα πρώτος πορφύρας
Λέοντος υἱὸς παραλαμβάνει κράτος
2690 Νέος κομιδῆ τυγχάνων ἡλικίαν.
Σὺν μητρὶ διέποντι τῷδε τὸ κράτος
Ἐπιφυεῖς Ῥωμανὸς ἐκ Ασακάτης
Πέλων στολάρχης δρουγγάριος ἀξίαν,
Ἄπεστάτησε τοῦ νέου στεφηφόρου ·
2695 Ὅρκους φρικαλέοις δὲ συνθήκαις θ' ἄμα
Εἰς βασιλείας προσδεχθεὶς κοινωνίαν,
Ὡς συνανάσσει τῷ νέῳ στεφηφόρῳ,
Καὶ κηδεμῶν ἦ τοῦ νέου καὶ τοῦ κράτους,
Καὶ τῷδε τηρήσει κραταρχίαν
2700 Ὡς κληρὸν ὄντως πατρόςθεν δεδεγμένῳ ·
Οὐ πάντ' ἐφυλάξατο τῶν συγκαϊμένων,
Ἄλλ' υἱίας τρεῖς εἰς βασιλείας στέφει,
Αὐτῷ ἀπεκλήρωσε κοινῶν πραγμάτων
Φροντίδα πᾶσαν καὶ διοίκησιν κράτους.
- B 2705 Τέως δὲ συνίθυσε καὶ Κωνσταντίνος
Τῷ πρεσβύτῃ καὶ τοῖς νεωτέροις κράτος,
Καὶ μακρὸς ἐξήνυστο τῷ μέσῳ χρόνος
Πρὸς εἴκοσιν ἕξ παραβρύεντων χρόνων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΝΟΣ ΕΤ. ΙΕ'.

- Καὶ τῆνικαῦτα συλλαβὼν Κωνσταντίνος
2710 Ὡς νουνεχῶς τε καὶ λίαν ἐπηθόλωε
Φίτῳ τε παιδίῳ ἀνακτας παρεγγράφους
Καθεῖλεν ἀρχῆς καὶ μοναρχεῖ τοῦ κράτους.
Ἐπῆρχε δ' οὗτος εὐσεβῆς τις, ὀρθόφρων,
Μηδὲν νεοχμῶν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίας,
2715 Εἶκων δὲ ταύτῃ καθὰ μητρὶ φιλότατη,
Ἐπερμαχῶν τε δογμάτων τῶν ἐθνῶν,
C Καὶ πάντα ποιῶν πρὸς φυλακὴν τῶν νόμων ·
Ἦν ἐν μεθέξει καὶ σοφῶν μαθημάτων
Παιδεύσεώς τε τῆς θύραθεν εἰς ἄκρον ·
2720 Ὡν καὶ προμηθεὺς ὥπτο συνεῖναι βίῃ,
Τῆς σοφῶν ἐπιστήμης γε τάξας τεχνίτας ·
Πλήν εἶχεν ἄττα μὴ προσήκοντα κράτει.
Αὐταρχίαν γὰρ μαλακῶς ἦν ἰθύνων ·
Ὡρᾶτο καὶ δύσσοργος ἡμαρτηκόσιν,
2725 Πρὸς δ' αὖ κολαστῆς ἀπαραίτητός σφισιν,
Ἀρχαιρσειάζων δὲ βουλὰς τ' ἐκφέρων, ἢ
Ἀρχαῖς τε κοιναῖς καὶ στρατηγίαις ὄλαις
Ἄνδρας ἐπίστα μῆδαμῶς πεφυκότας,
Ἀναξίλους δὲ καὶ μοχθηροὺς εἰσάπαν,
2730 Ἀρχὰς ἀπάσας χρημάτων δρῶν ὀνίους.
Τούτου Ῥωμανῷ συνανάσσοντος τότε
D Εἰκῶν ἀχειρότευκτος Χριστοῦ δεσπότη
Ἐν χειρομάκτρῳ διαγραφείσα ἔτιως
Ἐξ Ἐδέσης ἤνεκτο πρὸς Βυζαντιδα ·
2735 Καὶ Ῥωσικὸς τις μυριάριθμος στόλος
Φέρων ἀριθμὸν ὀκτάδων πρὸς τοῖς δέκα,
Ὡς φασί, πεντεχιλιοστύας ὄλας
Λεηλατήσων κατέπλευσε πρὸς πόλιν ·
Σχεδὸν δ' ἅπας ἐφθάρτο τῷ Θεοῦ σθένει
2740 Καὶ μητρανάνδρου Παρθένου συμμαχίᾳ
Πρὸς ἀντιπρώρου Ῥωμαϊκοῦ τοῦ στόλου.
ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ ΕΤ. Γ'.
- Τοῦ πορφυρανθοῦς δ' ἀπολιπόντος βίον
Ὁ παῖς Ῥωμανὸς ἀναδείκνυται κράτῳ,

- Ὡπερ συνῆπτο πρὸς γάμοιο κοινωνίαν
2745 Θεοφανώ τις ἐκ χαμερποῦς τοῦ γένους,
 Ἦ τάνδρῳ τέκεται παῖδας ἄρρενας δύο,
 Τὸν Βασίλειον, πρὸς δὲ τὸν Κωνσταντῖνον,
 Οὗς βασιλικῆ ταινίᾳ στέφει φίτος·
 Ἄνηρ τρυφηλὸς, ἐκδεδιητημένος,
2750 Μέθαις τε κώμοις προστετηκὼς ἐξόχως,
 Φιληδονίαις, ἀφροδισίοις, πότοις,
 Ἄνδράσι λοιμοῖς συνδιόγων καὶ φθόροις.
 Κοινῶν δὲ διοίκησιν ἦν ἐγγχειρίσας
 Ἰωσήφ τινι τὴν ἐπίκλησιν Βρίγγῃ
2755 Πραιποσίτῳ τε καὶ παρακτιμωμένῳ·
 Ὅμως στρατηγῶς ἀνδρικοῖς κεχρημένος
 Στόλῳ τε βαρεῖ κατ' ἐχθρῶν ἀντιπέλων,
 Νίκας κατώρθου τοὺς ἐναντίους τρέπων·
 Φωκῶν Νικηφόρον γὰρ ἄνδρα γεννάδαν
2760 Σὺν συγγόνῳ Ἄοντι στρατηγούς ἔχων,
 Δίρει δι' αὐτῶν ὑπεναντίων πόλεις,
 Καὶ θράσος ἐχθρῶν ὑποκλίνει τῷ κράτει,
 ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ ΕΤ. ζ.
 Τοῦτου κατατρέψαντος αἰσχρῶς τὸν βίον,
 Καὶ κράτος υἱοῖς γαμετῆ λελοιπότης,
2765 Φωκᾶς Νικηφόρος τις ἀποστάς κράτους
 Ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ
 Ἠερά στρατηγῶν τῆς Ἑω καὶ ταγματῶν.
 Οὗτος στρατεύσας κατὰ Σύρων Κιλικίων
 Πολλὰς πόλεις σφῶν εἶλε τῆς μάχης νόμῳ,
2770 Ἄδαναν, Ῥωσὸν, τεῖχος Ἀναζαρβίων,
 Πρὸς ταῖσδε Ταρσὸν καὶ Μόψου τὴν ἑστίαν,
 Ὅν καὶ πόλιν ἤγαγε πρὸς Βυζαντίδα
 Ἐχούσας εὖ τέχνης τε καὶ ποικιλίας·
 Καὶ θεῖον τύπωμα Χριστοῦ τοῦ Δεσπότου
2775 Εὐδρῶν καρὰμυ προστυπωθὲν ἀτέχνως
 Ἐξ Ἱεραπόλεως ἄστεος Σύρων,
 Καὶ βόστρυχόν γ' αἵματι συμπεφυρμένον
 Ἐκ προδρομικῆς κάρας ἀνειλημμένον.
 Ἀνακομίζει πρὸς πόλιν βασιλίδα.
2780 Καὶ φρούρια πλείστα δὲ τῶν ἐναντίων
 Κράτει καθυπέταξε τῆς Ῥωμαϊδος.
 Καὶ ταῦτα μὲν κάλλιστα κατορθωμάτων.
 Ἠλὴν τοῦδε λαμπρὸν ἐπισκιάζον εἶχέ τι·
 Ἦττητο χρημάτων τε καὶ χρυσαργύρου,
2785 Κάντεῦθεν εἰς ἃ μὴ δέον παρακλίνας
 Δασμοῖς τε καινοῖς κατατρύχων καὶ φόροις
 Ἐπήκοον πᾶν ταῖν χεροῖν τῶν πρακτόρων,
 Ὄφθη μισητὸς πᾶσι καὶ τοῖς ἐν τέλει·
 Καὶ μᾶλλον οἷς ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας
2790 Ἀνατρέπειν ἔσπευδε καὶ κακῶς λύειν,
 Ψῆφον πρὸς αὐτὸν ἐλκῶν ἐπισκόπων·
 Καὶ τῷ ταμεῖω ποιμένος τεθνηκότος
 Τὰ πτωχικὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας
 Συνεισφέρειν δεῖν θεσπίσας παρανόμως.
2795 Οὐχ ἦττον ἐξέμηνε πάντας πρὸς μῖσος
 Τὸ κατ' ἐκείνου τεῖχος ὑπερηρμένον,
 Ὅ κυκλόθεν τέτευχε τοῖς ἀνακτόροις,
 Ἐψιτανέες τ' ὄν καὶ περιδρομον λίαν.
 Καὶ δόγμα δ' εἰσήνεγκεν οὗτος ἐν μέσῳ
2800 Θεοπίζον ὡς δεῖν στρατιώτας ἐξίσου
 Μάρτυσι τιμᾶν καὶ γεραίρειν τοῖς ὕμνοις

- A** cui matrimonii jure conjuncta erat
 Theophano plebeio prognata genere.
 Hæc viro peperit masculos filios duos,
 videlicet Basilium et Constantinum,
 quos regio quoque stemmate ornavit genitor :
 vir voluptarius et corruptis moribus,
 potando, comessando plus nimio deditus,
 deliciisque et veneri et conviviis,
 sodalibus utens pessimis et corruptoribus.
 Rei vero publicæ curam gerendam tradidit
 Josepho cuidam, cui Bringæ agnomen erat,
 præpositi gerenti munus et cubicularii.
 Is tamen strenuus habens in armis duces
 valido cum exercitu victorias retulit
 feliciter, suosque hostes in fugam compulit.
B Phocam quippe Nicephorum fortem virum
 Leonemque fratrem ejus duces habuit;
 quorum virtute cepit hostium urbes
 fastumque illorum imperii jugo subdidit.
 NICEPHORUS PHOCAS AN. VI.
 Postquam Romanus turpiter vitam clausit,
 relicto imperio conjugii atque liberis,
 Phocas Nicephorus fallens imperio fidem
 electus est ad honorem regium
 ab Orientis ducibus et exercitibus.
 Hic bellum gerens contra Syros Cilicas
 multas illorum urbes vi martia cepit,
 Adanam, Rosum, Anazarbensium murum,
 præterea Tarsum atque Mopsuestiam,
 quarum etiam portas Byzantium transtulit
 insigni arte et vario persecutas opere.
C Divinam quoque Christi Domini effigiem
 haud manu factam et in olla inventam
 Syrorum ex urbe Hierapoli,
 capillique partem concretam sanguine
 e Præcursoris capite desumptam,
 ad urbem regiam transtulit.
 Locos quoque munitos hostium plurimos
 Romanorum redegit in ditionem.
 Et hæc quidem splendide ab eo sunt facta,
 Verum hujus lucis nullæ non erant tenebræ;
 pecuniæ laborabat cupiditate,
 proptereaque ab æquo declinans jure
 novorum tributorum molestia imposita
 quæstorum manibus subditos vexabat.
 Hinc plebi et optimatibus exosus erat;
D præsertim qui canones Ecclesiæ
 per scelus violare molitus est,
 episcoporum aliquot suffragiis captis.
 Nempe ad regium ærarium defuncto episcopo
 opes Ecclesiæ pauperibus debitas
 iniqua lege deferendas sanxit.
 Nec minus odii publici incendit flammam
 excitata jussu ejus muri moles
 insignis celsitudinis et magni ambitus,
 quæ pallatium undique circumvallabat.
 Is etiam novum protulit decretum
 quo martyrum honore jubebat milites
 coli, sacrisque hymnis celebrari,

qui in prælio cæsi vitam amisissent :
eamque rem, ut arbitror, perfecisset,
ni patriarcha cum cæteris episcopis,
proceresque, ut par erat, obstitissent.
Huic infensus Joannes Tzimisches
propter acceptas sine merito injurias,
audacibus cum sociis insidias struxit,
dirum nempe molimen, mortis laqueum,
facinoris ministram reginam habens.
Quare cum sociis in ciastam impositus,
quam regina astute præparaverat,
impervium locum noctu conscenderunt,
latronumque ritu nocturnorum
vel tanquam feræ sævæ ac sanguinariæ
in regium irruerunt armati gladiis
thalamum, ibique regem trucidarunt.

JOANNES TZIMISCHES AN. VI. MENS. VI.

Exin egregius Tzimisches Joannes
communi voto factus est imperator;
pauloque post regali etiam stemmate
a patriarcha caput ejus est cinctum.
Dux erat hic eximius, incomparabilis,
quo nemo state ejus præstantior armis,
et manu propria fortis et strategmate,
animi audacia præditus cum consilio,
optimus imperator, amicis blandus,
hostibus intolerandus et formidabilis.
Hic pro vi sui nominis gratosus,
hilaris, mitis, subditis benivolus,
passus est etiam ob patratam cædem
objurgari se temploque excludi
a Polyucto cato patriarcha,
ceu Nathanem objurgantem audiit David.
Exsules autem statim revocavit
quos in exsilium truserat Nicephorus;
quos inter erant præcipui episcopi,
qui detrectarant libello subscribere,
quo decernebat imperator Nicephorus
ne quis se inconsulto præsul fieret,
nec pastoralis honore frueretur.
Decretum id onascidit Tzimisches :
tum suum divisit egenis peculium :
quin et canonicam satisfactionem præstitit,
ob culpæ veniam cædisque expiationem.
Deinde contra Rossos profectus Barbaros
gravi conserto prælio superior fuit.
Tunc etiam quidam visus est a pluribus
eques vir incognitus qui Romanis
favebat, pugnans copiis contra Barbaros.
Porro hunc innotuit esse Theodorum
magnum, Christi militem atque ducem.
Quo autem pacto innotuit, verbis pandam.
Femina quædam erat pia, pudica
templo cuidam regia in urbe assidua,
quæ die una ante consertum prælium
visa sibi est Deiparam cernere
virorum comitatu permultorum
deductam, veluti reginam decet.
Insuper hæc dicentem audire credidit :

A Μάχαις σφαγέοντας και λελοϊπότας βιον·
Και τάχ' ἔν ἐξήνυστο πρὸς πέρας τόδε,
Εἰ μὴ πατριάρχης τε σὺν ἀρχιθύταις,
2805 Πρὸς δ' αὖ λογάδες ἀντέστησαν εἰκότως.
Τούτῳ Τζιμισχῆς ἐγκυτῶν Ἰωάννης
'Ἐφ' οἷς κακῶς ἔδρασεν αὐτὸν ἀδίκως,
Σὺν οἷς ἐθάβρει καττύει τούτῳ λόχον
Και σκέμμα δεινὸν και παγίδα θανάτου,
2810 Αὐτουργὸν αὐχῶν τοῦ λόγου βασιλίδα.
Χρησάμενος δὲ σὺν ἑταίροις σαργάνῃ
Ἦν ἠύτερ' ἔπισε βασιλεὺς εὐμηχάνως,
'Ανηλθον ἠλίβατον ἀνοδὸν νύκτωρ,
Και βασιλείῳ καθάπερ νυκτιλόχοι
2815 Ἦ θῆρας εἰπεῖν ἄγριοι βροτοκτόνοι,
Παρεισφθαρέντες θαλάμῳ ξιφηφόροι
Σφάττουσι τόνδε τὸν βασιλέα ξίφει.

B ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΤΖΙΜΙΣΧΗΣ ΕΤ. Ζ. Σ.

Μεθ' ὃν Τζιμισχῆς γεννάδα Ἰωάννης
Εὐθύς ἀνηγόρευτο πρὸς παντὸς κράτωρ.
2820 Μετὰ δὲ μικρὸν βασιλικῇ ταινίᾳ
Παρ' ἀρχιθύτου διαδεῖται τὴν κάραν.
'Ανὴρ στρατηγὸς ἀπαράμιλλος, ξένος,
Τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν μάχαις διαφέρων
Εὐανδρίας τε, συνεταῖς στρατηγίαις.
2825 Ψυχῆς παραστήμασι σὺν εὐδουλίᾳ,
Αὐτοκράτωρ ἄριστος, ἡδὺς τοῖς φίλοις,
'Ἐχθροῖς δυσαντίβλεπτος ἢ φρικαλέος.
Οὗτος χαριτώνυμος, ὀλβία χάρις,
Πραῦς, ἰλαρὸς, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
2830 Ὅς ἡμέρως ἤνεγκε τὴν διὰ φόνον
'Ἐπιτιμίαν και νεῶ τὴν κωλύμην
C Τοῦ ποιμεναρχοῦ και σοφοῦ Πολυεύκτου,
'Ὡς πρὶν ὁ Δαβὶδ τοὺς ἐλέγχους τοῦ Νάθαν·
Τοὺς μὲν φυγάδας καταγαγὼν αὐτίκα.
2835 Οὗς πρὶν ἐφυγάδευσε φθὰς Νικηφόρος,
'Ἐν οἷσπερ ἦσαν και λογάδες ποιμένων
Καθυπογράφαι μὴ θελήσαντες τόμῳ,
'Ὡ θεσπίσας ἦν βασιλεὺς Νικηφόρος
'Ἄνευ ἐκείνου μηδένα προεδρίας
2840 Ποιμαντικῆς τε τυγχάνειν προστασίας,
'Ὅνπερ διατέτμηκεν εἰς λεπτὰ τόμον·
'Ὅν δ' εἶχε πλοῦτον διένειμεν ἀπόροις,
Και κανονικὴν ὑπέδου λειτουργίαν
Εἰς ἄφρονι πταίσματος, εἰς λύσιν φόνου.
2845 Εἶτα κατὰ Ῥῶς ἐκστρατεύσας Βαρδάρων
'Ἦττησεν αὐτοὺς ἐν μάχῃ κατακράτος·
'Ἦνίκα και τές ὤπτο πολλοῖς ἱππότης
'Ἀγνωστος ἀνὴρ Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων
'Ἰπερμαχῶν ἄριστα κατὰ Βαρδάρων.
2850 Ἐγνωστο δ' εἶναι Θεόδωρον τὸν μέγαν
Χριστοῦ στρατιώτην τε και στρατηλάτην·
'Ἐγνωστο δ' οὕτως, ὡς προῖών σοι φράσῳ·
Γυνή τις ὤπην εὐλαβῆς και κοσμία
Ναῶν πρέσβεδρεύουσα πρὸς Βυζαντίδι,
2855 Ἦτις πρὸ μιᾶς ἡμέρας ταύτης μάχης
'Ἐδοξεν ὄθρειν μητρῶν ἀνδρῶν Παρθένων
Δορυφορουμένην τε και προηγμένην
'Ανδράσι πολλοῖς, καθάπερ βασιλίδα·
Και ταῦθ' ὕπαρ ἔδοξε φραμένης κλέειν·

- 2860 Ὁ Κυριθεόδωρος, ὦ στρατηλάτα,
Ἐμός τε καὶ σὸς προσφιλῆς Ἰωάννης
Βαρεὶς ἀγῶνας καὶ δυσηγύτους ἔχει·
Σὺ δ' ἄλλ' ἐπικούρησον αὐτῷ ταχύνας.
Τόδ' ἢ θεωρὸς τοῖς συνοῦσιν ἐκφέρει
- 2865 Μνήμη διδοῦσι καὶ γραφῇ τὴν ἡμέραν.
Καὶ πάνθ' ὑπῆρχε σύνδρομα χρόνῳ μάχης.
Οὗτος στρατεύσας καὶ κατὰ Κιλικίας
Ἡάμπολλ' ἔχειρώσατο ταύτης φρουρίων·
Ἅσα δ' ἀφηνίασε τῆς κραταρχίας,
- 2870 Πρὸς τήνδ' ἐπανήγαγε ταῖς στρατηγίαις·
Οὗτος νεῶν ἤγειρε Χριστῷ Δεσπότη
Πολυτελεῖ κάλλιστον ἐν Χαλκῇ ξένον.
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΣ ΕΤ. Ν'.**
Τούτου τὸ βιοῦν ἐκμετρήσαντος μόρφ,
Κληροῦχος ἀρχῆς τῆς πατρῴας ἐνόμωας
- 2875 Βασίλειος δέδεικτο καὶ σκηπτοῦχας,
Ὁ Ῥωμανοῦ παῖς πορφυροβλάστος κλάδος,
Αὐτοκράτωρ κρείστος ἐν στρατηγίαις
Αὐταρχίας τέλαντον ἀξήσας μέγα·
Ὡς πιστὸς, ὡς φρόνιμος ὢν ὑπῆρτης
- 2880 Οὐ πρὸς τρυφᾶς τε καὶ πρὸς ἀνέσεις βλέπων,
Οὐδ' ἀμελεία μῆτε μὴν οἰκουρίᾳ
Ἦ μαλακία προστετηκὼς μηδὲλωας,
Ἄλλὰ στραταρχῶν πάντα καιρὸν τοῦ βίου
Καὶ ταῖς κατ' ἐχθρῶν ἐντροφῶν ἀεὶ μάχαις.
- 2885 Ἀνὴρ ἀγαθὸς, εὐσεβῶν νόμων φύλαξ,
Μηδὲν νεοχμῶν τῶν ἐθῶν Ἐκκλησίας (41),
Ταῖς ἀρετῶν χάρισιν ἠγλαίσμενος,
Μᾶλλον δ' ἱραστής σωφροσύνης, ἀνδρείας.
Οὗτος καθάπερ ἀετοῦ λαχὼν φύσιν,
- 2890 Ἦ πτηνὸς ὢν φρόνησιν ἢ προθυμίαν,
Τὸ μὲν πρὸς αὐτὴν ἐκστρατεύων τὴν Ἔω,
Τὸ δὲ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὄρους τῆς Ἑσπέρας
Ἦ πρὸς μέρη βόρεια καὶ μεσημβρίας
Χώρου ἐπῆει Βαρβάρων ἀντιπάλων,
- 2895 Δειλητῶν σφᾶς, πυρπολῶν, πορθῶν πόλεις
Ἐρυμνά τε φρούρια τῆς μάχης νόμῳ·
Καὶ δεῖγμ' ἐναργὲς ἢ Σκυθῶν ἐρημία,
Ἀσία τε Μυσῶν (42) κατὰ τὴν παροιμίαν,
Περσῶν τ' Ἀβασγῶν ἐκτριβὴ τῶν τ' Ἀβά_
[ρων,
- 2903 Ὄνπερ καθεῖλε τὸ θράσος κατὰ κράτος·
Καθεῖλε δ' οὐχ ἤκιστα καὶ τυρανίδα
Τὴν τοῦ Σαμουήλ Βουλγάρων ἀρχηγέτου.
Καὶ σφῶν δ' ἀνεῖλε δυσαρθίμους ἐν μάχῃ·
Συρρήξεως γὰρ συμπεσοῦσης καὶ μάχης,
- 2905 Μυσῶν ἐχειρώσατο χιλιοστίας
Πεντάδας εἰς τρεῖς τὰς ὄλας ποσουμένας,
Ὄν δμμάτ' ἐξέκοψε πάντων ἐνδίκως·
Κάκ τῶνδε βραχείς παραδοὺς πομποὺς σφίσι
Καὶ θάτερον σφᾶς δμμάτων ἐσθεσμένους,
- 2910 Πάντας ἀφῆκεν ἴνα πρὸς Μυσίαν·
Ὅς δυστυχῶς ἔχοντας ἰδῶν σφῶν κράτωρ
Τέθνηκε τρωθεὶς τῆς ἀθυμίας βέλει.

44 Hujus religiosissimi principis insigne κει-
μήλιον possidet bibliotheca Vaticana; menologii
scilicet Græci picturatum eodicoem nobilissimum,
cujus mentionem feci in collectionis meæ Vaticanæ

A O domine Theodore, o dux exercitus,
meus itemque tuus amicus Joannes
gravi in agone vertitur et perdifficili;
quamobrem ad ferendam opem propera.
Illam rem visam narravit presentibus,
qui diem memoriæ scriptoque consignarunt.
Reapse visio congruit cum pugnae tempore.
Idem, suscepto bello adversus Cilicas,
permultas cepit horum munitas arces.
Quotquot autem negabant subesse imperio,
eas armis motis compulit ad obsequium.
Hic templum excitavit Christo Domino
in Chalce, dives opum et miro opere.

BASILIIUS BULGARICIDA AN. L.

Jornnes fatis functo, patrium sceptrum
B hæredis jure ac nomine legitimo
obtenuit Basilius cum regio titulo
Romani filius, genitus in purpura,
egregius exercituum imperator,
qui ditionis fines valde ampliavit.
Fidelis hic et prudens administrator
delicias haud spectabat requiemve corporis,
neque socordiam nec domi desidiam,
nulloque captus erat voluptatis genere,
sed universam degens in armis vitam
pulsandis in prælio hostibus gestiebat.
Vir bonus, legum sacrarum custos,
nihil immutans in Ecclesiæ moribus,
virtutum ornamentis valde rutilans,
apprime studens fortis esse et temperans.

C Hic sortitus veluti naturam aquilæ,
certe habens mentem efficaciamque volucrem
nunc in Orientis bellum gerebat plagis,
nunc in hesperiis finibus, nunc sub borea,
nunc denique per tractus meridionales
bello quatiebat Barbaros adversarios,
deprædans, urens, depopulans urbes
munitasque arces, prout fas est belli.
Rei testis est Scythiæ solitudo,
prædaque Mæсорum, ut ait proverbium,
Persarum, Abasgorum clades, et Abarorum,

quorum audaciam aperto Marte fregit.
Nec vero secius contudit tyrannidem
Bulgarorum principis Samuelis,
ejusque gentis occidit innumeros,
D Etenim facto pugnae conflictu gravi,
Mæсорum tantum captivavit numerum
ut ea æstimata sint millia quindecim,
queis cunctis oculos lata sententia eruit.
Hos autem paucis ducibus instructos,
quos uno tantum oculo exæcaverat,
remisit cunctos liberos in Mæsiam.
Quos ubi sic affectos rex suus vidit,
meroris ictus telo mortem obiit.

secundo volumine præf., p. 1.

(42) Mysos dicit pro Mæsis perpetuo Ephræmius.
Proverbium tamen loquitur de Mysis. Zenob V,
45; Diog. VI, 42.

Atque hinc Basilius Augustus magnus
vulgo vocari Bulgaricida cœpit.

Mœsorum autem captis hesperiiis urbibus
Achrïde, Scopïis, et Presthlabis geminis,
Sardicæ quoque et Bidinæ castellis
Pernicoque, cum arcibus triginta quinque,
cunctas Romano subdidit imperio.

CONSTANTINUS BASILII FRATER
AN. II. MENS. VI.

Postquam grandæva ætate hic mortem obiit,
Constantinus frater imperium tenuit;
vastum quidem corpus viresque jactans,
sed tamen corde timidus et infractus,
molli morum genere et ignavo,
theatri atque aleæ studio deditus,
deliciis, ganæ, vino, et rei veneræ,
voluptatum mancipium atque gulæ,
æmulam vitam degens Sardanapalo :
Barbaris cunctis hostibus ludibrio,
quorum incursum haud armis repellere,
nec gladiis propulsare, ob metum, censuit;
verum tributis subditos atterens,
multaque et varia sine fine exigens,
barbaros deleniebat donorum cumulo,
collatis etiam summis dignitatibus :
sic Barbarorum mitigans ferociam.
Calumniis autem facilem aurem præbens,
iracundiæ, invidiæ, malignitati obnoxius,
multos mortales spoliavit vita;
oculorum alios orbavit lumine
suspicionum momento impulsus levi.
Demum senecta et morbis confictatus,
jamque instare cernens vitæ finem,
Romanum Argyropulum adoptavit,
eique filiam propriam nuptui dedit,
pulsæ per dolum conjugæ legitima.
Exin imperii quoque pondus tradidit :
brevique adhuc superstes, efflavit animam.

ROMANUS ARGYROFULUS
AN. V ET MENS. VI.

Romanus ergo constituitur imperator,
vir bonus, pius, nobilitate cluens,
litterarum artiumque amicus omnium,
publici recti juris peritissimus,
versuræ cum mutua fidejussione eversor,
erga egenos omnes largus opum,
et captivorum redemptor plurimorum.
Maximam templi hic Sophiæ absidem
pulohero artificio ac splendido compegit,
multamque auri vim attribuit clericis,
et publicum dissolvit æs alienum.
Idem collatis in Phœniciam armis
contra sædifragos impios Agarenos,
qui subditas imperio urbes ceperant,
conserta manu pugnavit infelicioiter,
fugaque evasit in urbem Antiochiam,
atque illinc semet contulit Byzantium.
Dein alio ingenio se ostendit præditum,

A Κάκ τοῦδε Βασίλειος Αὔγουστος μέγας
Πᾶσιν ἐπωνόμαστο Βουλγαροκτόνος·
2915 Ἐλῶν δὲ Μυσῶν τὰς καθ' ἐσπέραν πόλεις
Ἄχρῖδα καὶ Σκόπια, Πρεσθλάδας δύο
Τὰς ἐν Σαρδικῇ καὶ Βιδίνῃς χωρία,
Σὺν Ἡερνίκῃ φρούριά θ' ἑπτὰ πεντάδας,
Πάντα καθυπέταξε Ῥωμαίων κράτει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΑΥΤΟΥ ΕΤ. Β' ς

2920 Τούτου μεταλλάξαντος ἐν γῆρᾳ βίον
Κωνσταντίνος σύναϊμος ἄρχει τοῦ κράτους,
Ὅγκον μὲν αὐχῶν σωματικῶν καὶ σθένος,
Δειλὸς δὲ πάμπαν καρδίαν, ἀνειμένος,
Ἥθους πεφυκῶς μαλθακοῦ καὶ βῆθύμου,
B 2923 θεατρομανῶν καὶ κύβοις προσανέχων,
Τρυφαῖς τε, κώμοις, ἀφροδισίοις, μέθαις,
Ἥδυπαθελαῖς ἐντροφῶν, συσσιτίοις,
Βίον βιῶν ἀντικρυς Σαρδαναπάλου·
Ἄθυρμα πᾶσι Βαρβάρους ἀντιπάλοις,
2930 Ὡν ὀρμᾶς οὐκ ἔκρινε δεῖν ὄπλοις τρέπειν,
Ἥ συναλαύνειν σφᾶς ξίφει πρὸς δειλίαν·
Ἵπῆκούς δὲ καλαμῶμενος φόροις
Εἰσπράξεισι τε παντοδαπαῖς συχνάκις
Ἐδεξιούτο δωρεαῖς σφᾶς ἀφθύνοις,
2935 Τῶν ἀξιομάτων τε τοῖς ὑπερτάτοις·
Οὕτω κατεπράυνε Βαρβάρων θράσος.
Διαβολαῖς δ' εὐεικτον οὐς ἦν ὑπέχων,
Ἥττητο θυμοῦ καὶ φθόνου καὶ κακίας·
Ταῦτ' ἄρα πολλοὺς ἐστέρησε τοῦ βίου,
C 2940 Ἄλλων δ' ἐπήρου τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων
Ἐξ ὀπνοίας καὶ ψιλῆς ὑποψίας.
Ἐπεὶ δὲ τετρύχωτο γῆρᾳ καὶ νόσοις,
Καὶ καθεῶρα προσδόκιμον τὸ μέτρον,
Ἄργυρόπουλον Ῥωμανὸν προσλαμβάνει,
2945 Καὶ τῷδε συνήκισε τὴν θυγατέρα,
Δόλῳ γυναικὸς τῆς νομίμου χωρίσας.
Ἐῖτα παραδίδωσι καὶ κραταρχίαν·
Ἐπιβιούς δὲ τοῖσδε μικρὸν, ἐκπνέει.

ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΤ. Ε' ς.

Καθίσταται δὲ Ῥωμανὸς αὐτοκράτωρ,
2950 Ἄνῆρ ἀγαθός, εὐσεβής, εὐπατρίδης,
Λόγον ἑταῖρος καὶ τέχνης ἐγκυκλίου,
Τῶν δημοσίων εὐαγῶν ἴδρις νόμων,
D Εἰσπράξεως ὄλεθρος ἀλληλεγγύου,
Εὐεργετικὸς ἀπορουμένοις ὄλοις,
2953 Δορυαλώτων δυσσφιθιμῶν λύτης
Ναοῦ Σοφίας τῆς μεγίστης ἀψίδος
Εὐμήχανός τις φιλόκιμος συνδέτης,
Χρυσοῦ χορηγὸς ἀφθόνου κληρούμενός,
Κοινῶν χρεῶν λύτης τε καὶ δότης πάλλιν.
2960 Οὗτος στράτευσας κατὰ τῶν ἐν Φοινίκῃ
Σπονδὰς λυσάντων Ἀγαρηνῶν ἀθέων
Ἠόλεις θ' ἐλόντων τὰς ὑπηκόους κρᾶται
Καὶ συμπλακεῖς ἤττητο δυσκλειῶς σφίσι.
Καὶ διεσώθη πρὸς πόλιν Ἀντιόχου,
2965 Κἀκεῖθεν ἀνέξευξεν εἰς Κωνσταντίνου·
Καὶ λοιπὸν ἠλλόλωτο γνῶμην τὴν πάλλαι,

- Και πάντας ἐξέθλιβε τοὺς ὑπηκόους
 Εἰσπράξει φόρων τε δασμῶν ἐκτόπων,
 Δεικνύμενος πράκτωρ τις, οὐκ αὐτοκράτωρ,
 2970 Πικρὸς λογιστὴς εἰσφορῶν καὶ παιπάλῃ,
 Ταῦτα δὲ πάντα καὶ μακρῶ τούτων πλέω
 Κενῶν ὑπῆρχε καὶ δαπανῶν πλουσίως,
 Ἐν ᾧ καθιδρόσατο σεμνεῖα ξένη
 Τῇ μητρωνάνδρῳ καὶ περιδλέπτῳ Ἐόρῃ,
 2975 Ὅπερ καθυπέταξε κτήσεις παμφόρους
 Πόλεις τὰ πολλὰς καὶ φόρους ἐτησίους,
 Καὶ πλέθρα γῆς πάμπολλα καὶ πλείστας δόσεις,
 Πάντα μοναστῶν ἀκατάλληλα βίω.
 Οὗτος στρατηγὸς ἀνδρικοῖς βουλευφόροις
 2980 Καὶ ταγματάρχαις συνετοῖς κεχρημένος
 Στρατεύματί τε ναυτικῇ ῥωμαλέῳ
 Νίκας κατώρθω, καταναυμάχει στόλους·
 Καὶ γὰρ κατακείρουσιν ἐν βαρεῖ στόλῳ
 Τοῖς Ἀγαρηνοῖς Ἰλλυρικὰ χωρία,
 2985 Καὶ ὄρωσι κακῶς τὰς ἐκεῖ κώμας πόλεις,
 Ῥωμαϊκὸς τις ἐντυχῶν σφίσι στόλος
 Πυρίφλεκτον σφῶν ἀποδεικνύει στόλον·
 Καὶ πάλιν ἄλλος τις χιλιόναυς στόλος
 Ἐξ Ἀφρικῆς ἐπλευσε τὰς νήσους φλόγων.
 2990 Καὶ πᾶς μικροῦ πέφλεκτο Ῥωμαίων στόλος,
 Ὅς αἰχμαλώτους εἶλε πεντακοσίους
 Καὶ δεσμίους πέπομφεν εἰς Βυζαντιδα.
 Τῶν πρὸς δ' Ἐδφράτῃ κειμένων περ ἀστέων
 Στρατηγὸς ἐκράτησεν Ἐδέσσης μᾶχῃ·
 2995 Ὅς αὐτόγραφον καὶ θεόγραφον πλέον
 Εὐρῶν ἐπιστόλιον Χριστοῦ Δεσπότη (43)
 Στέλλει βασιλεῖ δῶρον ἡγαπημένον,
 Τούτου κρατοῦντος, γῆς κλόνος τις συνέβη,
 Ἡ πολλὰ κατήρειπε τῶν δομημάτων.
 3000 Ἄπαντα λαμπρῶς ἀνεκαίνισε κράτωρ·
 Ἐπει δὲ μῖτος τοῦ βίου κέκοπτό οἱ
 Νόσῳ τακέντι ποικίλῃ φθισιδρότῳ.

ΜΙΧΑΗΛ Ο ΠΑΦΛΑΓΩΝ ΕΤ. Ζ'.

- Ζωὴ βασιλῆς δεικνύει βασιλεία
 Τὸν τῆσδ' ἔραστήν Μιχαὴλ Παφλαγῶνα,
 3005 Ὁραῖον ὄφιν εὐκρεπῆ κεκασμένον,
 Τῆς φύσεως ἀντικρυς ἄγαλμα ξένον·
 Πρὸς δ' αὖ ψυχικαῖς ἀρεταῖς ἠνθισμένον,
 Ἄγαθόν, ἐέντευκτον, ἰλαρὸν τρόπους.
 Τούτῳ τὸ κάλλος προξενεῖ κράτους στέφος.
 3010 Γένους γὰρ ἐκφῶς εὐτελῶν καὶ ξυγκλύδων·
 Κάλλους δ' ἔχων εὖ καὶ μελῶν εὐκοσμίας,
 Ἐρώμενος δέδεικτο τῆς βασιλίδος,
 Κάντεῦθεν ἀνήνεκτο, καθάπαξ φάναι,
 Εἰς ὕψος οἶον καὶ θρόνον κραταρχίας.
 3015 Πλὴν γνοῦς Ῥωμανὸς ὡς ἐνῆν πεπραγμένα
 Ἐτι περιῶν καὶ κρατῶν εὖ τοῦ κράτους,
 Πίστεις παρέξειν ὄρκιοις φρικαλέοις
 Μιχαὴλ ἠνάγκασε μὴδὲν εἰδέναί,
 Ὅ δ' εὐπετῶς δέδρακε μὴ δέισας δίκην·
 3020 Ὅθεν τι δαιμόνιον, ὡς Σαοῦλ πάλαι,

(43) Intellige epistolam ad Abgarum regem Edes-
 senum; quæ recitatur ab Eusebio Cæsariensi Hist.
 I, 13, et a Mose Armenio Hist. II, 29. Quamobrem

- A cunctisque gravis cœpit esse subditis,
 insolitis tributorum coactionibus,
 exactor visus potius quam imperator,
 acerbisque quæstor et persubtilis.
 Has tamen omnes multoque plures opes
 magnificas effudit in impensas,
 dum sanctuarium exstrueret novum
 Virgini Matri venerandæ Dominiæ;
 cui fructuosa attribuit prædia,
 multarumque urbium annuos redditus,
 sed jugera multa ac dona plurima,
 quæ res monachis non erant congruæ.
 Fortibus idem et consilio ducibus
 catisque simul utens centurionibus,
 pedestri pariter nauticoque exeroitu
 valens, felices retulit victorias.
 B Cum enim Agareni ingenti classe
 oras haberent infestas Illyrii,
 urbesque damnis et pagos afficerent,
 his superveniens Romanorum classis
 hostiles naves assumpsit incendio.
 Rursus mille navium advenit classis
 ex Africa per insulas incendia jactans.
 Sed parum abfuit quin omnem inflammarent
 Romani, qui ceperunt quingentos milites,
 vinculisque onustos miserunt Byzantium.
 Quin et ad urbes Euphratides missus
 dux quidam prælio Edessam cepit:
 ibique autographum, imo theographum
 repertum Christi Domini epistolium
 donum gratissimum misit ad Cæsarem.
 C Hoc imperante terræ motus accidit,
 quo domorum numerus ingens corruit,
 quas omnes liberaliter refecit Cæsar.
 Exin tabido morbo multiformi
 flum abrupti sibi vitæ sensit.

MICHAEL PAPHLAGON AN VII.

- Tum Zoe regina Cæsarem dixit
 amasium suum Michaellem Paphlagonem
 formoso vultu venustoque præditum,
 rarum naturæ veluti figmentum:
 insuper animi florentem virtutibus,
 bonum et comem et moribus hilarem.
 Huic forma scilicet regium stemma contulit,
 vili namque stirpe plebeiaque erat:
 D sed venustate præstans atque elegantia
 amorem sibi reginæ conciliavit,
 atque hinc conscendit, ut strictim dicam,
 tantum in fastigium regnique thronum.
 Quem cum amorem Romanus rescivisset,
 superstes adhuc et imperium retinens,
 sacramento astringit Michaellem
 ut affirmaret nihil se tale scire.
 Ille juravit facile, haud verens Deum.
 Quamobrem dæmon irruens in ipsum,

res quidem jamdiu notissima erat; Ephræmius
 autem loquitur de ipso (si credere fas est) auto-
 grapho.

veluti Saulem quondam suffocabat, prorsus, ut fama erat, perjurii causa. Feliciter is tamen imperium rexit : ipsemet enim, vel per delectos duces, pulsavit hostes, et vi captas urbes denuo Romano subdidit imperio. En vero ex Africa rursus profecta classis insulis nocens maritimisque locis, cuncta a Romanis mersa fuit liburnis. Tum etiam strenuus dux Maniaces Siculam armis expugnatam insulam Romano vectigalem imperio reddidit. Sed parum abfuit quin Edessenam urbem Arabum quoddam strategema caperet, nisi artificium irritum Deus fecisset. Namque optimates Arabes duodecim ad Edessenam urbem accesserunt, dona se ferre Cæsari simulantes, quingentosque camelos præ se agebant, onere utrinque singulis imposito, maximis ciastis, cum incluso milite. Ergo dolose poscebant urbem ingredi, ciastasque secum sub vespera inferre, nempe ut per noctem dramatis finem facerent. Ante quam tamen Barbaris fraus succederet, comperta res convertit in exitium, atque in dolosi caput ruit dolus : etenim cunctos Romanus ensis messuit. Deinde Michael morbo vexatus gravi finemque vitæ proximum aspiciens, regiæ despiciens purpuræ fulgorem suæque dignitatis insignia reliqua, regali maluit palatio digredi ac suburbanum monasterium adiit, quod ipse ædificaverat duobus fratribus, nempe mirificis sanotis Anargyris : in quo receptus, pulchra cæsarie tonsa, pauperem, Christi amore, saccum induit Sed enim mox citissime vita excessit, editis fervidæ signis pœnitentiæ.

MICHAEL CALAPHATES MENS. IV.

Rursum imperium ad reginam devolvitur quæ fraudulentis delenita sermonibus, juratis verbis et quorumdam consiliis, Cæsarem regemque appellat Michaëlem et Romanorum imperatorem creat, impurum hominem, genere vili satum, ob mores tamen suos pejorem adhuc, subdolum atque ingratum beneficiis, vecordem, invidum, iracundo ingenio, verba immutantem et vane gloriosum. Hic regni sedem statim ac obtinuit, genus cognatum suum cœpit persequi, et genitalem cunctis vim eripuit, barbatis etiam et maritis jamdiu. Quin et exsilium decrevit avunculo, cujus favori culmen debebat regium.

(44) Intellige SS. Cosman et Damianum.

- A Ἐνσκηψαν αὐτῶ, συνέπνιγεν ἀθλίως,
Ὡς ἦν ἀκούειν, τῆς ἐφορκίας χάριν.
Ὅμως διεῖπεν εὐτυχῶς τὰ τοῦ κράτους,
Καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ στρατηγῶν ἐκκρίτων,
3025 Ἠμόνετ' ἐχθροὺς καὶ δορυκτῆτους πόλεις
Αἰρῶν ὑπῆγε τῶν κράτει τῶν Αὐσόνων.
Ἐκ τῆς δ' Ἀφρικτῆς αὐθις ἐκπλεύσας στόλος
Νήσους τε κακῶν καὶ παραλλοὺς τόπους,
Ῥωμαϊκῶ πᾶς κατεποντώθη στόλῳ.
3030 Καὶ Μανιάκης εὐσθενῆς στρατηγέτης
Ἐλῶν Σικελῶν νῆσον ἐν στρατηγίαις,
Ταύτην καθυπέταξε τῇ κραταρχίᾳ.
Μικροῦ δ' ἦν εἶλεν Ἐδεσσηῶν τὴν πόλιν
Ἀβράβικῆ τις δραματοουργία τότε,
3035 Εἰ μὴ θεός γ' ἔσφηλεν αὐτὴν αὐτίκα,
Κεχιτᾶνες γὰρ Ἀβράβων ἐθναρχίας
Πόλει προσῆλθον δώδεκα τῆς Ἐδέσης,
Ἡλασάμενοι δῶρ' ἄττα βασιλεῖ φέρειν,
Πεντακοσίας καμήλων ἡγούμενοι,
3040 Ἀχθος φερουσῶν καθ' ἐκάτερον μέρος
θῆδας μεγίστας αἷς ἐντὴν τρισόπλιτης,
Ὅσπερ δολίως ἰκέτευον εἰς πόλιν
Συνεισαγαγεῖν θῆδας ἐσπέρας σφῖσιν,
Ὡς νυκτὸς αὐτοῖς τὸ δράμα λάβῃ πέρας.
3045 Ὀῦπω δὲ τοῦτ' ἔσχηκε Βαρβάρους τέλος·
Καὶ δράμα γνωσθὲν, εἰς κακὸν ἀντεστράφη
Τοῖς ἰλλοχοῖσι καὶ συνίστορσι δόλου·
Ἢάντες γὰρ ἀνήρητο Ῥωμαίων σπάθῃ·
Ἐπεὶ δὲ τετρώχωτο Μιχαήλ νόσῳ.
3050 Λύσειν δ' ἑώρα καὶ τομὴν ἐγγὺς μύρου,
Τὴν βασιλικὴν παριδῶν ἀλουργίδα
Καὶ βασιλείου σύμβολα πάντα κράτους,
Ἐκ βασιλείων ἄπανίσταται δόμῳ,
Καὶ τὴν πρὸ τειχῶν εὐαγῆ μονὴν φθάνει
3055 Ἦν αὐτὸς ἀνήγειρε δυσὶ συγγόνιοις
θαυματοδρῦταις ἀγίοις Ἀναργύροις (44),
Ἐνθα καταχθεῖς καὶ καρεῖς καλὴν κόμην,
Τὸ κατὰ Χριστὸν ἐνδιδύσκειται βᾶκος·
Ἐἶτα μετὰ βράχιστον ἐκλείπει βίον
3060 Θερμῆς δεδειχῶς τῆς μετανοίας τρόπους.
ΜΙΧΑΗΛ Ο ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ ΜΗΝ. Δ.
Καὶ πάλιν ἦκε πρὸς βασιλίδε κράτος
Ἦτις ὑπούλοις καταβελχθεῖσα λόγοις
Ὅρκιοις τε φρικτοῖς καὶ τινῶν συμβουλαῖς
Στέφει Μιχαήλ Καίσαρα Βασιλέα,
D 3065 Καὶ κράτορα δαίκνυσι τῆς Ῥωμαίδος·
Ἄνδρα ῥυπαρὸν, δυσγενῆ, φαύλου γένους,
Κάκ τῶν τρόπων κάκιστον ὄντα τὸ κλέον,
Ἵπουλον, ἀχάριστον εἰς εὐεργέτας,
Ἄγνώμονα, βᾶσκανον, ὀργίλον φύσει,
3070 Τὴν γλῶτταν ἀντίφθογγον, ἀχούοντα λόγοις
Ὅστις ἐπέπερ ἐγκατεστάθῃ κράτει,
Τὸ συγγενὲς μέτεισιν οἰκεῖον γένος,
Ἀποστερῶν σφᾶς ἀβρηνωπίας ὄλης,
Κᾶν ἦν ὑπηγήτης τις ἢ γῆμας πάλαι.
3075 Καὶ μητρᾷδελφον ἐξόριστον δαικνύει
Δι' οὗ τὸ βασιλεῖον εὗρατο κράτος.

- Ἐτε' ἀπελαύνει τῶν ἀνακτόρων βίᾳ
 Δέσποιναν αὐτοῦ κυρίαν εὐεργέτιν.
 Κεῖρει τε ταύτην καὶ κατακλείει τέλος
 3080 Νήσῳ Πριγκίπου, συκοφαντίας πλάσεις.
 Ἄ δῆμον ἐξέμηνε μαθόντα τάδε·
 Καὶ τῶν τυχόντι δεξιᾶν πᾶς ὀπίσασα
 Ὡς σμῆνος οἶον τῶν μελισσῶν συνέθει
 Τῶν βασιλείων εὐθὺς σὺν προθυμίᾳ.
 3085 Ἀνεβράβη γοῦν ἐμφυλίας τις μάχη,
 Καὶ πλήθος οὐ βράχιστον ἐν τῇδ' ἐφθάρη.
 Τέως Μιχαὴλ ἀπορηθεὶς τοῖς ἔλοις
 Μάλαν τι τριδώνιον ἐνδὸς ἀθλίως
 Μονῇ Στουδίου προσπαρευγῶς ἰκέτης
 3090 Ὑπεισέδω τράπεζαν ἰλαστηρίου·
 Ἦς ἐκβαλόντες ἐκτυφλοῦσιν ἀθλίως·
 Χειρίζεται δὲ δυὰς ἡ τῶν συγγόνων
 Ζωῆ Θεοδώρα τε τὴν κραταρχίαν.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΜΟΝΟΜΑΧΟΣ ΕΤ. ΙΒ'.
- Ζωῆ δ' ἐρωσα τήνδε κατέχειν μόνη
 3095 Ἦρὸς συνάσειαν γαμικὴν συνεζύγη
 Τῷ Κωνσταντίνῳ τοῦπίκλῃν Μονομάχῳ,
 Καὶ κράτορα δεικνυσὶν αὐτὸν Αὐσόνων·
 Ὅντ' εὐγενῶν τε καὶ περιδόξων ἕνα
 Ὡς εὐπατριδῶν ἐκφυέντα πατέρων,
 3100 Λόγοις ἠμιλήσαντα πᾶνυ μετρίως,
 Ἐρωτικῶς δ' ἔχοντα πλὴν πρὸς τοὺς λόγους
 Ἐφθυμον ἦθος μαλακόν τ' ἀνειμένον,
 Τρυφαίᾳς πρόσανέχοντο γλυκυθυμίαις.
 Ἐρωτοληψίαις τε συνισχημένον,
 3105 Τῶν ἀξίων νέμοντα τὰς τιμὰς χύδην,
 Οἷς οὐ προσήκεν ἀγοραίοις ἀνδράσιν,
 Καὶ δημοσίων χρημάτων ἔλθους ἔλους
 Ὅλαις ἀμάξαις ἀναλίσκοντα μάτην,
 Οὐκ εἰς τὸ κοινῇ συμφέρον Ῥωμαῖδι,
 3110 Ἢ χρῆσιμόν τι τῷ κράτει συνεισφέρον.
 Ἀντιῆρε τῷδε βασιλεῖ Μανιάκης
 Ἀποστατήσας καὶ στρατιᾶν ἄλίσας,
 Ἀνὴρ στρατηγὸς εὐσθενὴς καὶ γεννᾶδας,
 Οὐπερ κλέος μέγιστον ἐν στρατηγίαις·
 3115 Ὅς μηδοτιοῦν ἐν τυραννίδι δρᾶσας
 Ἐξερπίνης τέθνηκεν ἀρτύων μάχην.
 Μεθ' ὅν τις ἄλλος Τορνίκιος τοῦπίκλῃν
 Ὅστις ἐπῆλθε σὺν στρατιᾷ τῇ πόλει·
 Ἀλλὰ κρατηθεὶς ἐστέρητο τοῦ φάου.
 3120 Καὶ Ῥωσικὸς πάλιν δὲ τῇ πόλει στόλος
 Ἐκασίφρησε μυρίον στρατὸν φέρων,
 Ὅς ναυμαχίᾳ πᾶς σχεδὸν διεφθάρη.
 Καὶ Πατζινάκαι τῶν Μαριστρίων ἔθνος
 Ληλατοῦντες κατέδραμον τὴν θρακίαν·
 3125 Σπονδὰς δεδρακότες δὲ Ῥωμαίοις τέλος,
 Τὰς πανοπλίαις κατέθεντο καὶ μάχας.
 Τούτου κρατοῦντος Οὐνικὸν Τούρκων ἔθνος
 Ὅρμώμενον πρὶν ἐξ ὄρων Καυκασίων
 Ἐπῆλθε πρῶτον Ῥωμαῖδος τοῖς ἔροις·
 3130 Κάκ τοῦδ' ἐθισθὲν τῇ κατ' αὐτῆς μανίᾳ
 Ἐληγεν οὐδὲν τῆσδ' ὄρους κατατρέχων,
 Ἐκ τῶν μερῶν ὄπως δὲ τῶν προσαρκτίων
 Οἷα λύμη τις οὐ καλῶς εἰσεφθάρη
 Εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γειτνιάσιν λεκτίον

- A Deinde regio pepulit palatio
 dominam suam beneficam reginam,
 eamque attonsam clausit ad extremum
 Principis in insula, calumnias dictitans.
 Rem ut cognovit populus, furiis arsit,
 et tumultuariis correptis armis,
 ut apum ab examine fieri solet,
 regium ad palatium raptim cucurrit.
 Ergo civilis pugna conserta est,
 nec brevis hominum numerus occisus,
 Donec suis rebus desperans Michael
 pulla miserabiliter indutus tunica
 ad Studii monasterium supplex fugit,
 atque sub aræ asylo semet condidit :
 unde protractus excœcatur miser.
- B Duabus autem traditur sororibus
 Zoæ Theodoræque imperii sceptrum.
- CONSTANTINUS MONOMACHUS AN. XII.
- Sed cum sola Zoe regnare cuperet,
 Constantinum cognomento Monomachum
 sibi conjunxit fœdere conjugii
 et Romanorum imperatorem fecit.
 Porro hic de cœtu nobilium erat,
 atque patriciis ortus parentibus :
 et vix quidem litteras attigerat,
 easdem tamen amore dignabatur.
 Cæterum ignavis moribus solutisque erat,
 deliciis deditus et hilaritatibus,
 amoris quoque obnoxius illecebris.
 Tum dignitates conferebat temere
- C viris vulgaribus ac præter meritum.
 Erarii quoque publicam pecuniam
 effuso luxu ac stolido effundebat,
 qui nec Romanis rebus quidquam proderat,
 nec imperii commoda adaugebat.
 Adversus regem hunc Maniaces arma
 rebellans sustulit congregato milite,
 strenuus imperator et magnanimus
 ductandis exercitibus jamdudum clarus ;
 sed post tyrannidem nulla re patrata
 repente periit dum pugnam instrueret.
 Exin tyrannide Tornicius quidam
 arrepta, ad urbem regiam armatus venit,
 sed victus, oculorum multatur lumine.
- D Rossica præterea contra Byzantium clausis
 adventavit plurimum vehens militem,
 quæ prope omnis navali prælio periit.
 Tum Patzinacæ, gens Istri accola,
 Thraciam prædantes concoursaverunt :
 qui tamen fœdere cum Romanis ioto
 arma bellumque demum posuerunt.
 Monomacho regnante gens Turcarum
 Hunnica, Caucasiis oriunda jugis,
 Romani primum imperii fines attigit :
 quo postquam odio semel est imbuta,
 nullum jam fecit incursionum finem.
 Porro hi de boreæ quomodo regionibus
 ceu pestis quædam omine tristi advenerint,
 juxtaque nos assederint, dicendum superest.

Persidis princeps Mahumetus nomine bellum exercens cum Babylonis atque cum Indis hostibus acerrimis Turcarum auxilio rem bene gessit. Igitur victor cum his regressus ad principatum suum Mahumetus socios ad propriam remeare patriam nolebat, quoniam utiles compererat. Quare hi fuga montes petiverunt, ibique vitam aliquandiu tolerarunt : mox prædabantur vicinam regionem, agros, urbes, pagosque Agarenorum. Ergo contractos Mahumetus milites viginti mille contra Turcas mittit; sed una nocte cuncti a Turcis percipiunt : qui jam audaces hac victoria redditi aperto Marte gerere bellum incipiunt, et cum Mahumeto consertis manibus, ipsum occidunt, potiuntur castris, atque Agarenos spoliunt imperio, suæque genti publicam rem vindicant, Agarenos autem sibi faciunt subditos. Monomachus Manganorum monasterium pulchro varioque opere præfulgens laute excoitavit maximis impensis victorioso martyri Georgio ; ibique vim ingentem profudit opum, talenta multa vel potius innumera. Cumque alia rursus indigeret pecunia, periculosam aleam tractare cœpit. Quibusdam enim populis ideo immunibus quia tuendis invigilabant finibus, et Barbaros accessu prohibebant tributum indixit et vectigal annuum : et sic locorum perdidit custodes. Atque hinc Barbaris facilis ingressus in Romanorum terras deinde patuit.

THEODORA ET MICHAEL AN. III.

Postquam excessit e vivis Monomachus, purpureæ flosculus Theodora virgo Romanorum sceptrum gestare cœpit, ad quam potiore jure pertinebat. Hæc monasterio teneris ab annis semet concludens, tonsaque capillos, Christi conjugium sacrum præoptaverat. Nunc regina splendida, jucundissima virtutumque ornatibus decorata, hilaris, gloriosissima, perpetua virgo. Quæ cum imperium, ut dixi, adlisset, cuncta pro suo naviter gerebat munere, virilem præ se ferens vim ac spiritum, ut illa fortis celebrata Debora. In tribunali quippe sedebat regio aulica pompa custodibusque cincta reipublicæ gerendæ impendens curam æquis cum legibus judiciisque rectis, officia quoque utiliter conferens,

(45) Lege Zonaram XVII, 20.

- A 3135 Μουχούμετ ἀνὴρ ἡγεμὼν τῆς Περσίδος
Ἦρατο μάχην κατὰ Βαβυλωνίων
Ἰνδῶν θ' ἑαυτῷ δυσμενῶν ἀντιπάλων,
Δι' ὧν τροποῦται τοὺς ἐχθροὺς κατὰ κράτος.
Νικηφόρος γοῦν σὺν σφίσιν ἀφιγμένος
3140 Ἦρδς τὴν ἑαυτοῦ Μουχούμετ ἔθναρχίαν,
Παλινδρομῆσαι πρὸς πατρίδα συμμάχους
Οὐκοῦν μεθῆι χρησίμους δεδειγμένους·
Ἦθεν φυγόντες ἀνέδραμον εἰς ἕρη,
Καὶ τῆδε τὴν διαίταν εἶχον ἐν χρόνῳ,
3145 Καὶ κατιόντες κατεδήουν τὰ περίξ,
Ἄγρους, πόλεις, κώμας τε τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ·
Στράτευμα τοῖνον εὐτρεπίσας Μουχούμετ
Στέλλει κατ' αὐτῶν μυριάδας που δύο·
Ἦ νυκτὸς ἄρδην τοῖς Τούρκοις κατσεφῆγη·
B 3150 Κάκ τοῦδε θρασεῖς τῇ νίκῃ δεδειγμένοι,
Καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον ἰστώσι μάχην·
Καὶ συμπλακέντες γατὰ μάχην Μουχούμετ',
Κτείνουσι αὐτὸν καὶ κρατοῦσι τοῦ τόπου.
Ἄποστεροῦσι τοῦ κράτους τοὺς ἐξ Ἄγαρ,
3155 Καὶ τοῦτο χειρίζουσι τοῖς ἐκ τοῦ γένους,
Τοὺς δ' Ἄγαρηνοὺς ἔσχον εἰς ὑπηκόους.
Οὗτος βασιλεὺς καὶ μονὴν τῶν Μαγγάνων
Ἔχουσαν εὐ κάλλους τε καὶ ποικιλίας
Ἦγειρε λαμπρῶς ἀφθόνοις χορηγίαις
3160 Γεωργίῳ μάρτυρι τῷ καλλινίκῳ,
Ἐν ἧ μυρίας ἀνάλωσε δαπάνας
Πολυταλάτους καὶ δυσαριθμουμένας.
Ἐπεὶ δ' ἔδειτο χρημάτων ἄλλων πάλιν,
Ἦρξατο κινεῖν ἢ κινεῖν οὐκ ἦν δεόν·
C 3165 Χώρας γὰρ ἀτέλειαν ἀυχοῦσαι τόπων,
Εἰς φυλακὴν δὲ συντελοῦσαι πάλαι
Καὶ κωλυοῦσαι Βαρβάρους τὰς ἐξόδους,
Δασμοὺς ἐπιθεῖς καὶ φόρους τοὺς δι' ἔτους,
Φρουροὺς καταργεῖ καὶ κατοπτῆρας τόπων.
3170 Κάκ τοῦδε λοιπὸν πάροδος τοῖς Βαρβάροις
Ἦπῆρξε βῆστη Ῥωμαῖδος πρὸς τόπους.
ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛ ΕΤ. Γ'.
Μονομάχου δὲ τὸν βίον λελοιπόςτος,
Τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα παραλαμβάνει
Ἦ πορφυρανθῆς παρθένος Θεοδώρα,
3175 Ταύτη διαφέροντα μᾶλλον πατρίθεν (45)·
Ἦ τις μονῇ τε καὶ μοναχαῖς παιδόθεν
Ἐκδοῦσ' ἑαυτὴν καὶ τρίχα κειραμένη
Χριστῷ καθιέρωτο καλῷ νυμφίῳ,
Βασιλῆς ἐκλαμπουσα ταῖς ἀγλαῖαις,
D 3180 Ταῖς ἀρετῶν χάρισιν ὠραῖσιμένη,
Φαιδρὰ, κудίστη, παρθένος διὰ βίου.
Ἄρτι δὲ κράτος, ὡς ἔφην, δεξαμένη
Ἄπαντ' ἔπολει τὰ προσήκοντα κράτει,
Ἄημ' ἀβρένωπὸν δεικνύουσα καὶ σθένος,
3185 Ὡς ἀβρένδφρων Δεδώρα θρυλουμένη.
Καθῆστο καὶ γὰρ ἐν βασιλείῳ θρόνῳ
Δορυφορίας βασιλικῆς ἡγμένης,
Ἐπιστατοῦσα τοῖς ἔλοις ὡσπερ δεόν,
Σὺν εὐνομίᾳ καὶ δικαιοκρίσιᾳ,
3190 Ἀρχαιρεσιάζουσα πρὸς τὸ συμφέρον,

- Ψήφους τιθείσα καὶ δίκας κατὰ λόγον,
 Καὶ βασιλικῶς χρηματίζουσα πάλιν
 Τοῖς πρόσθεσιν ἤκουσιν ἐξ ἰθναρχίας.
 Οὐκοῦν θεὸς κύδιστον εὐδαιμον κράτος
 3195 Παρίσχεν αὐτῇ φυλακῆς χάριν νόμων,
 Αὐτοῦ τε σεπτῶν ἐνθῶν προσταγμάτων
 Καὶ συνδιδίκε τῆδε τὴν κραταρχίαν,
 Εὖ πάντα τιθεὶς ὡς θεὸς παντοκράτωρ·
 Οὐ γὰρ ποτ' ὤπτο τῆσδε κρατούσης ὄλωσ'
 3200 Ἀποστάτης τις ἢ τυραννίδος βέκτης,
 Οὐκ ἐνδρομῆ τις ἰθνηκῆς ὁμαιχμίας
 Ὅπλα κινούσης κατὰ Ῥωμαίων κράτους,
 Οὐ δυσχερές τι καὶ πρόσαντες τῷ βίῳ.
 Πάντα δὲ καλὰ καὶ πλέω θυμηδίας,
 3205 Ὁρῶν κράσις εὐκρατος, εὐετηρία,
 Εὐθηνία πάγκαρπος, ἀφθονος χύσις,
 Καὶ γῆ μέλι βίουσα καὶ γαλ' ἀφθόνως,
 Καὶ βίος ἡσύχιος εὐτυχῆς ἄγαν.
 Ἐπει δὲ βίον ἐκλιπαῖν πάντως ἔδει,
 3210 Πρὸς τέρμα βίου κράτορα Ῥωμαῖδος
 Τινὰ Μιχαῆλ στρατιώτην δεικνύει
 Γηραιὸν ἄνδρα, παντάπασι πρεσβύτην,
 Ἄβληχρὸν, ἀδέξιον εἰς κραταρχίαν
 Ἐκ νωχελίας φυσικῆς γήρους θ' ἄμα,
 3215 Ἐλκοντα σειρὰν ἐκ Βυζαντίου γένους,
 Ἐπὶ βράχιστον τοῦ κράτους γεγευμένον
 Καὶ μηδοτιοῦν τῶν καλῶν πεπραχότα.
 Ἐφ' οὐ δυὰς ἤκμασε τῶν ἀριστων,
 Τῶν τε στρατηγῶν συνέσει τ' εὐανδρίῳ
 3220 Βίου τε λαμπρότητι καὶ τῇ τοῦ γένους
 Καὶ πᾶσιν εὐδόκιμος ἐνδοξος πᾶν
 Ὁ Κατακαλῶ τοῦ πλείηνη κεκαυμένος (46),
 Πρὸς τῆδ' Ἰσαάκιος Κομνηνῶν γένους,
 Ὅστις ἀποστάς πορφυρίδα καὶ στέφος
 3225 Αὐτῷ περιέθηκεν ἀντάρας κράται,
 Καὶ κράτος ἀδήριτον ἔσχεν εἰσάπαν.
 Ἐξίσταται δὲ Μιχαῆλ κραταρχίας.
- ΙΣΑΑΚΙΟΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΕΤ. Η' ς.
 Αὐτοκράτωρ οὖν Κομνηνὸς δεδειγμένος
 Ἰσαάκιος εὐσθενῆς στρατηγέτης,
 3230 Οὐ τῷ θεῷ γέγραφε τὴν εὐτυχίαν,
 Αὐτῷ δὲ μᾶλλον χειρὶ τι ξιφηφόρῳ.
 Καὶ τοῦτο δῆλον, οἷς ἑαυτοῦ τὸν τύπον
 Στατήρι τυπῶν δεξιὰν τεταμένην
 Ἐσπασμένην ἔγραφε γυμνὸν τὸ ξίφος.
 3235 Ἡ δ' οὕτως ἄνθρωπος, ἐν κεφαλαίῳ φαναι,
 Ἦθος σοβαρὸς καὶ κατώφρωμένος,
 Ὁξὺς πρὸς ἔργα, πῦρ πνέων ἐν ταῖς μάχαις,
 Δραστήριος μάλιστα καὶ τολμητίας,
 Στρατηγίαν ἀριστοῦ, ἀνδρεία φύσις,
 3240 Οὐκ ὠμιληκῶς πλὴν προσανέχων λόγοις·
 Χάριτας οὕτως ἐκτίνων ἀρχιθύτη
 Τῆς εἰς τὸ κράτος συνδρομῆς συνεργίας,
 Φροντίδα πάντων πραγμάτων Ἐκκλησίας
 Ἐνεῖμε τῶνδε, καὶ δεῖν ὀφικίων
 3245 Οἰκονόμου τε σκευοφύλακός θ' ἄμα
 Ἡρόδλησιν ἀπέταξε τῇ Ἐκκλησίᾳ,

(46) Cod. κεκαυμένος.

- A jus rectum dicens et suffragia ferens :
 insuper regia cum majestate excipiens
 quæ mittebantur gentium legationes.
 Ergo gloriosum ipsi Deus regimen.
 concessit propter legum observantiam :
 et quia divinis non discedebat regulis,
 idcirco Deus, inquam, huic imperium
 prosperum tribuit, utpote omnipotens.
 Namque hac regnante nullus rebellis exstitit,
 nemo tyrannidem uspiam arripuit ;
 nullus incursus conjuratorum gentium
 armis Romanum pulsavit imperium ;
 nil molestum adversumve mundo accidit.
 Quin omnia fausta plenaque lætitiæ,
 cœli temperies, fructuum fertilitas,
 B annonæ vilitas et copia rerum,
 terra melle fluens et lacte uberrime,
 vitæ quies, felicitas omnigena.
 Sed quia suprema instabat necessitas,
 Romanum moriens imperatorem creat
 Michaelem quemdam agnomine Stratiotam,
 senem vel potius ævo decrepito,
 debilem, atque ineptum ad imperium
 segnitie naturali senioque simul,
 qui Byzantina in urbe natus erat.
 Hic degustato brevissime imperio,
 nihil memoria dignum regnans fecit.
 Sub eo virorum par floruit egregiorum,
 bellica scientia atque fortitudine,
 splendore simul vitæ avitique generis ;
 C ille nimirum celebris ac laudatissimus
 qui cognomento dictus est Catacalo :
 alter Isaacius Comnenorum genere,
 qui manifeste ab imperio deficiens
 purpuram induit coronamque cinxit,
 et sine bello stabile regnum tenuit.
 Michael autem imperio se abdicavit.
- ISAACIUS COMNENUS AN. VIII, MENS. VI.
 Ergo imperator processit Comnenus
 belli fortissimus dux Isaacius,
 fortunam suam nequaquam Deo tribuens,
 sed sibi magis brachioque ensifero.
 Id declaravit, cum suum typum
 statere cudens, protentam dexteram
 enseque nudo armatam inscripsit.
 Erat hic vit, ut summatim dicam,
 D more severo, adducto supercilio,
 impigra opera, igneus in præliis,
 audaci animo, actuosus maxime,
 egregius dux, martio corde præditus,
 rudis litterarum, sed tamen studiosus.
 Hic patriarchæ debitam gratiam referens
 qui sibi imperium adeunti faverat,
 cunctarum illi rerum Ecclesiæ curam
 tribuit, et duorum simul officiorum
 œonomi videlicet et scevophylaciæ
 creandi potestatem Ecclesiæ dedit ;

Persidis princeps Mahumetus nomine bellum exerceens cum Babylonis atque cum Indis hostibus acerrimis Turcarum auxilio rem bene gessit. Igitur victor cum his regressus ad principatum suum Mahumetus socios ad propriam remeare patriam volebat, quoniam utiles compererat. Quare hi fuga montes petiverunt, ibique vitam aliquandiu tolerarunt: mox prædabantur vicinam regionem, agros, urbes, pagosque Agarenorum. Ergo contractos Mahumetus milites viginti mille contra Turcas mittit; sed una nocte cuncti a Turcis persunt: qui jam audaces hac victoria redditi aperto Marte gerere bellum incipiunt, et cum Mahumeto consertis manibus, ipsum occidunt, potiuntur castris, atque Agarenos spoliant imperio, suæque genti publicam rem vindicant, Agarenos autem sibi faciunt subditos. Monomachus Manganorum monasterium pulchro varioque opere præfulgens laute excoitavit maximis impensis victorioso martyri Georgio; ibique vim ingentem profudit opum, talenta multa vel potius innumera. Cumque alia rursus indigeret pecunia, periculosam aulam tractare cœpit. Quibusdam enim populis ideo immunibus quia tuendis invigilabant finibus, et Barbaros accessu prohibebant tributum indixit et vectigal annuum: et sic locorum perdidit custodes. Atque hinc Barbaris facilis ingressus in Romanorum terras deinde patuit.

THEODORA ET MICHAEL AN. III.

Postquam excessit e vivis Monomachus, purpuræ flosculus Theodora virgo Romanorum sceptrum gestare cœpit, ad quam potiore jure pertinebat. Hæc monasterio teneris ab annis semet concludens, tonsaque capillos, Christi conjugium sacrum præoptaverat. Nunc regina splendida, jucundissima virtutumque ornatibus decorata, hilaris, gloriosissima, perpetua virgo. Quæ cum imperium, ut dixi, adisset, cuncta pro suo naviter gerebat munere, virilem præ se ferens vim ac spiritum, ut illa fortis celebrata Debora. In tribunali quippe sedebat regio aulica pompa custodibusque oincta reipublicæ gerendæ impendens curam æquis cum legibus judiciisque rectis, officia quoque utiliter conferens,

(45) *Loge Zonaram XVII, 20.*

- A 3135 Μουχούμετ ἀνὴρ ἑγγεμὸν τῆς Περσίδος
Ἦρατο μάχην κατὰ Βαβυλωνίων
Ἰνδῶν θ' ἑαυτῷ δυσμενῶν ἀντιπάλων,
Δι' ὧν τροποῦται τοὺς ἐχθροὺς κατὰ κράτος.
Νικηφόρος γοῦν σὺν σφίσι ἀφιγμένος
3140 Ἦρὸς τὴν ἑαυτοῦ Μουχούμετ ἔθναρχίαν,
Παλινδρομησαὶ πρὸς πατρίδα συμμάχους
Οὐκοῦν μεθῆι χρησίμους δεδειγμένους·
Ὅθεν φυγόντες ἀνέδραμον εἰς ἕρην,
Καὶ τῆδε τὴν διαίταν εἶχον ἐν χρόνῳ,
3145 Καὶ κατιόντες κατεδήουν τὰ περίξ,
Ἄγρους, πόλεις, κώμας τε τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ·
Στράτευμα τοῖνον εὐτρεπίσας Μουχούμετ
Στέλλει κατ' αὐτῶν μυριάδας που δύο·
Ὅ νυκτὸς ἄρδην τοῖς Τούρκοις κατεσφάγη·
B 3150 Κἀκ τοῦδε θρασεῖς τῇ νίκῃ δεδειγμένοι,
Καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον ἰσῶσι μάχην·
Καὶ συμπλακέντες κατὰ μάχην Μουχούμετ,
Κτείνουσιν αὐτὸν καὶ κρατοῦσι τοῦ τόπου.
Ἄποστεροῦσι τοῦ κράτους τοὺς ἐξ Ἄγαρ,
3155 Καὶ τοῦτο χειρίζουσι τοῖς ἐκ τοῦ γένους,
Τοὺς δ' Ἄγαρηνούς ἔσχον εἰς ὑπηκόους.
Οὗτος βασιλεὺς καὶ μονὴν τῶν Μαγγάνων
Ἔχουσαν εὐ κέλλους τε καὶ ποικιλίας
Ἦγειρε λαμπρῶς ἀφθόνοις χορηγίαις·
3160 Γεωργίῳ μάρτυρι τῷ καλλινίκῳ,
Ἐν ἧ μυρίας ἀνέλωσε δαπάνας
Πολυταλάντους καὶ δυσσαριθμουμένας.
Ἐπεὶ δ' ἰδεῖτο χρημάτων ἄλλων πάλιν,
Ἦρξατο κινεῖν ἃ κινεῖν οὐκ ἦν δέον·
C 3165 Χώραις γὰρ ἀτέλειαν ἀυχούσαις τόπων,
Εἰς φυλακὴν δὲ συντελούσαις πάλαι
Καὶ κωλυούσαις Βαρβάρους τὰς ἐξόδους,
Δασμοὺς ἐπιθεῖς καὶ φόρους τοὺς δι' ἔτους,
Φρουροὺς καταργεῖ καὶ κατοπτῆρας τόπων.
3170 Κἀκ τοῦδε λοιπὸν πάροδος τοῖς Βαρβάρους
Ἰπῆρξε βῆσθη Ῥωμαΐδος πρὸς τόπους.
ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛ ΕΤ. Γ'·
Μονομάχου δὲ τὸν βίον λειοικότος,
Τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα παραλαμβάνει
Ἦ πορφυρανθῆς παρθένος Θεοδώρα,
3175 Ταύτη διαφέροντα μᾶλλον πατρώθεν (45)·
Ἦ τις μονῇ τε καὶ μοναχαῖς παιδόμεν
Ἐκδοῦσ' ἑαυτὴν καὶ τρίχα κειραμένη
Χριστῷ καθιέρωτο καλῶ νυμφίῳ,
Βασίλις ἐκλαμπουσα ταῖς ἀγλαταῖς,
D 3180 Ταῖς ἀρετῶν χάρισιν ὠραῖσμένη,
Φαιδρὰ, κудίστη, παρθένος διὰ βίου.
Ἄρτι δὲ κράτος, ὡς ἔφην, δεξαμένη
Ἄπαντ' ἐποίει τὰ προσήκοντα κράτει,
Ἄημ' ἀβρένωπὸν δεικνύουσα καὶ σθένος,
3185 Ὡς ἀβρένωφρων Δεβώρα θρυλουμένη.
Καθῆστο καὶ γὰρ ἐν βασιλείῳ θρόνῳ
Δορυφορίας βασιλικῆς ἡγμένης,
Ἐπιστατοῦσα τοῖς ὄλοις ὡσπερ δέον,
Σὺν εὐνομίᾳ καὶ δικαιοκρίσιᾳ,
3190 Ἀρχαιρεσιάζουσα πρὸς τὸ συμφέρον,

- Ψήφους τιθεῖσα καὶ δίκαια κατὰ λόγον,
 Καὶ βασιλικῶς χρηματίζουσα πάλιν
 Τοῖς πρέσβεισιν ἤκουσιν ἐξ ἰθναρχίας.
 Οὐκοῦν θεὸς κύδιστον εὐδαιμον κράτος
 3195 Παρίσχεν αὐτῇ φυλακῆς χάριν νόμων,
 Αὐτοῦ τε σεπτῶν ἐνθέων προσταγμάτων
 Καὶ συνδίδειπε τῆδε τὴν κραταρχίαν,
 Εὐ πάντα τιθεῖς ὡς θεὸς παντοκράτωρ·
 Οὐ γὰρ ποτ' ὤπτο τῆσδε κρατούσης ὄλωσ
 3200 Ἀποστάτης τις ἢ τυραννίδος βέκτης,
 Οὐκ ἐνδρομῆ τις ἰθνηκῆς ὀμαιχιμίας
 Ὅπλα κινούσης κατὰ Ῥωμαίων κράτους,
 Οὐ δυσχερὲς τι καὶ πρόσαντες τῶν βίω.
 Πάντα δὲ καλὰ καὶ πλεῶν θυμηδίας,
 3205 Ὁρῶν κράσις εὐκράτος, εὐετηρία,
 Εὐθηνία πάγκαρκος, ἀφθονος χύσις,
 Καὶ γῆ μέλι βίουσα καὶ γαλ' ἀφθόνως,
 Καὶ βίος ἡσύχιος εὐτυχῆς ἔγαν.
 Ἐπεί δὲ βίον ἐκλιπεῖν πάντως ἔδει,
 3210 Πρὸς τέρμα βίου κράτορα Ῥωμαῖδος
 Τινὰ Μιχαὴλ στρατιώτην δεικνύει
 Γηραιὸν ἄνδρα, παντάπασι προσβύτην,
 Ἀβληχρὸν, ἀδέξιον εἰς κραταρχίαν
 Ἐκ νωχελίας φυσικῆς γήρους θ' ἅμα,
 3215 Ἐλκοντα σειρὰν ἐκ Βυζαντίου γένους,
 Ἐπὶ βράχιστον τοῦ κράτους γεγευμένον
 Καὶ μηδοτιοῦν τῶν καλῶν πεπραχότα.
 Ἐφ' οὐ δυὸς ἤκμασε τῶν ἀριστείων,
 Τῶν τε στρατηγῶν συνέσει τ' εὐανδρίῃ
 3220 Βίου τε λαμπρότητι καὶ τῇ τοῦ γένους
 Καὶ πᾶσιν εὐδόκιμος ἐνδοξος πᾶν
 Ὁ Κατακαλῶ τοῦπίπλην κεκασμένος (46),
 Πρὸς τῶνδ' Ἰσαάκιος Κομνηνῶν γένους,
 Ὅστις ἀποστάς πορφυρίδα καὶ στέφος
 3225 Αὐτῶν περιέθηκεν ἀντάρας κράτει,
 Καὶ κράτος ἀδήριτον ἔσχεν εἰσάπαν.
 Ἐξίσταται δὲ Μιχαὴλ κραταρχίας.
 ἸΣΑΑΚΙΟΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΕΤ. Η' ς.
 Αὐτοκράτωρ οὖν Κομνηνὸς δεδειγμένος
 Ἰσαάκιος εὐσθενῆς στρατηγέτης,
 3230 Οὐ τῶ θεῶ γέγραφε τὴν εὐτυχίαν,
 Αὐτῶ δὲ μᾶλλον χειρὶ τι ξιφηφόρῳ.
 Καὶ τοῦτο δῆλον, οἷς ἑαυτοῦ τὸν τύπον
 Στατήρι τυπῶν δεξιὰν τεταμένην
 Ἐσπασμένην ἔγραφε γυμνὸν τὸ ξίφος.
 3235 Ἦ δ' οὐτως ἄνθρωπος, ἐν κεφαλαίῳ φαναι,
 Ἦθος σοβαρὸς καὶ κατώφρωμένος,
 Ὁξὺς πρὸς ἔργα, κῦρ πνέων ἐν ταῖς μάχαις,
 Δραστήριος μάλιστα καὶ τολμητίας,
 Στρατηγίαν ἄριστο, ἀνδρεία φύσις,
 3240 Οὐκ ὠμιληκῶς πλὴν προσανέχων λόγοις·
 Χάριτας οὗτος ἐκτίνων ἀρχιθύτη
 Τῆς εἰς τὸ κράτος συνδρομῆς συνεργίας,
 Φροντίδα πάντων πραγμάτων Ἐκκλησίας
 Ἐνεῖμε τῶνδε, καὶ δυεῖν ὀφφικίων
 3245 Οἰκονόμου τε σκευοφύλακός θ' ἅμα
 Ἡρόδωλιν ἀπέταξε τῇ Ἐκκλησίᾳ,

(46) Cod. κεκαυμένος.

- A jus rectum dicens et suffragia ferens :
 insuper regia cum majestate excipiens
 quæ mittebantur gentium legationes.
 Ergo gloriosum ipsi Deus regimen.
 concessit propter legum observantiam :
 et quia divinis non discedebat regulis,
 idcirco Deus, inquam, huic imperium
 prosperum tribuit, utpote omnipotens.
 Namque hac regnante nullus rebellis exstitit,
 nemo tyrannidem uspiam arripuit ;
 nullus incursus conjuratorum gentium
 armis Romanum pulsavit imperium ;
 nil molestum adversumve mundo accidit.
 Quin omnia fausta plenaque lætitiæ,
 cœli temperies, fructuum fertilitas,
 B annonæ vilitas et copia rerum,
 terra melle fluens et lacte uberrime,
 vitæ quies, felicitas omnigena.
 Sed quia suprema instabat necessitas,
 Romanum moriens imperatorem creat
 Michaëlem quemdam agnomine Stratiotam,
 senem vel potius ævo decrepito,
 debilem, atque ineptum ad imperium
 segnitie naturali senioque simul,
 qui Byzantina in urbe natus erat.
 Hic degustato brevissime imperio,
 nihil memoria dignum regnans fecit.
 Sub eo virorum par floruit egregiorum,
 bellica scientia atque fortitudine,
 splendore simul vitæ avitque generis ;
 C ille nimirum celebris ac laudatissimus
 qui cognomento dictus est Catacalo :
 alter Isaacius Comnenorum genere,
 qui manifeste ab imperio deficiens
 purpuram induit coronamque cinxit,
 et sine bello stabile regnum tenuit.
 Michael autem imperio se abdicavit.

ISAACIUS COMNENUS AN. VIII, MENS. VI.

- Ergo imperator processit Comnenus
 belli fortissimus dux Isaacius,
 fortunam suam nequaquam Deo tribuens,
 sed sibi magis brachioque ensifero.
 Id declaravit, cum suum typum
 statere eudens, protentam dexteram
 enseque nudo armatam inscripsit.
 Erat hic vit, ut summatim dicam,
 D more severo, adducto supercilio,
 impigra opera, igneus in præliis,
 audaci animo, actuosus maxime,
 egregius dux, martio corde præditus,
 rudis litterarum, sed tamen studiosus.
 Hic patriarchæ debitam gratiam referens
 qui sibi imperium adeunti faverat,
 cunctarum illi rerum Ecclesiæ curam
 tribuit, et duorum simul officiorum
 œconomi videlicet et œcevo-phylacis
 creandi potestatem Ecclesiæ dedit ;

quæ res suffragio regis fiebat antea.
Deinde Scythas Pannoniosque aggrediens.
bello vicit; illos prælio frangens,
his vero postulatam impertiens pacem.
Ergo cum victor bello reverteretur,
loco Mœsiæ quodam cui nomen Lobitzo
hieme desæviante tentorium statuit.
Verum cessante nive, sub quercum abiit
ramosissimam, grandem et insolitam,
cum optimatum comitatu Cæsar
regio progrediens nempe tabernaculo,
ubi in consilio negotia expediverat:
cum ecce subito fragor excitatus
regem ejusque socios de quercu amovit,
ipsa autem vulsa radicibus corruit;
at Cæsar necem cum comitatu effugit.
Quamobrem grates debitas ut Deo redderet
regio in palatio Theclæ apostolicæ,
(ejus enim festo die vitarat fatum)
pulcherrimum delubrum excitavit.
Huic visus est venanti in angustis locis
aper magnus, horrondus, exsertis dentibus,
quem Cæsar ense stricto dum persequitur,
ille se maris fluctibus submergens,
spectantium subito evanuit oculis.
Tunc aiunt fulminis velut ictu percitum
imperatorem humi concidisse stratum,
spumas ore agentem, nec jam aliquid
intelligentem sensibus; donec paululum
mente recepta, tradidit imperium
Ducarum Constantino familia nato.
Is autem pauperula indutus tunica
ad monasterium Studii se contulit,
atque ibi reliquam exegit vitam
pulchre recedens pravo vitæ genere.
Hic tyrannidis crimen objicientibus,
Nolui, respondit, conservo diu obsequi,
qui mihi debitam gratiam non referret.

CONSTANTINUS DUCAS AN. XII.

Cum Ducas, uti dixi, imperii habenas
corripuisset facile et labore nullo,
nobiles multos, simul et plebeios,
ad dignitates extulit sublimes;
vir bonus, pius, mansuetus ingenio,
mitis, tranquillus, subditis benevolus,
regula juris, judiciorum lanx quædam:
Ignavus cæteroquin atque socors;
et frugi quidem homines diligens,
sed laborans audi absurdo amore,
minutus, sordidus, minimis lucris inhians.
Nempe præcipuum collocabat studium
idque quotidie sædulo curabat
ut pluris dominus fieret pecuniæ,
splendidum auri congerens thesaurum
et grave pondus argenti innumeris.
Augendis igitur annuis redditibus
tributis publicis atque vectigalibus
instabat impensissime et verbo et opere,
eaque redemptoribus venalia dabat.

- A** Πρὸ τοῦ βασιλεῖ τήνδε δρᾶν ἀνειμένην·
Καὶ κατὰ Σκυθῶν ἐκστρατεύσας καὶ Οὐγγρων
Ἦττησε τοὺς μὲν καταβαλὼν ἐν μάχαις,
3250 Σπονδὰς δ' Οὐγγροῖς ἔθηκεν ἑξαιτουμένοις.
Νικηφόρος γοῦν ἀνθυποστρέφων μάχης
Χώρῳ Λοβιτζῶ Μυσίας κεκλημένῳ
Χειμῶνος ὥρα πηγνύει σκηνὴν φέρων·
Ἦπῆλθε δὲ δρῦν, νιφετοῦ πεπαυμένου,
3255 Σὺν τοῖς μεθ' αὐτοῦ προκρίτοις γερουσίας
Πασῶν μεγίστην καὶ πολύκλωνον ξένην·
Σκηνῆς προελθὼν τῆς βασιλείου τότε
Οὐπερ συνεστῶς ὠμίλει δεδογμένα·
Θροῦς δ' ἐξάπλης καὶ βοή τις συμβᾶσα
3260 Τοῦτον μεθιστᾶ τῆς δρυὸς τοὺς τ' ἐν τέλει·
Ἦ δ' αὐτίκα πέπτωκεν ἐκ βιζῶν ὄλη,
B Καὶ βασιλεὺς πέφευγε σὺν ἄλλοις μέτρον·
Ἦθεν χαριστήρια τῷ Θεῷ Θύων
Ἦν βασιλείοις Ἰσαποστόλῳ Θέκλῃ,
3265 (Μνήμη γὰρ αὐτῆς ἐκδιδράσκει τὸν κόρον)
Κάλλιστον ἀνήγειρε ναὸν ἐν βᾶθρων.
Θηρῶντι τῷδε πρὸς στενοῦ που χωρίοις
Σὺς ὦπτο φρικτὸς καὶ μέγας χαυλιόδους,
Ἦν ἦν διώκων ἱππότης ξιφηφόρος·
3270 Σὺν δ' ὕποδόντα κυματούμενον σάλον
Ἦρῶσιν ἀθέατον εἶναι παντάπην·
Ἦς ἀστραπῆς δ' ἄλματι βληθέντα λόγος
Ἦσεῖν κρατοῦντα πρὸς χθόνα παρατυκίως
Ἦφρόν τε τοῦ στόματος ἐκπύοντά πως
3275 Καὶ συνιέντα μηδοτιοῦν μηδόλως
Μικρὸν δ' ἀνανήψαντα δοῦναι τὸ κράτος,
Τῷ φόντι Δουκῶν ἐκ γένους Κωνσταντίνῳ.
C Αὐτὸν δὲ τριβῶνιον ἡμφιεσμένον
Μονῆ προσελθεῖν εὐαγεί τοῦ Στουδίου,
3280 Κάκει τὸ λοιπὸν τοῦ βίου διανύσαι
Καλῶς ἀνασφῆλαντα τῆς καχεξίας.
Τυραννίδος δ' ἔφασκεν αἰτιωμένοις
Ἦτι περ, Ἦκνον τῷ συνοικέτῃ τέως
Ἦτηρετῶν εὐ εἰκότων μὴ τυγχάνειν,
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΔΟΥΚΑΣ ΕΤ ΙΒ'·
3285 Ἦπει δὲ Δούκας, ὡς ἔφην, αὐταρχίας
Ἦπραγμόνως ἔτυχε καὶ χωρὶς πόνου,
Πολλοὺς γερουσίας τε καὶ τῶν συρφάκων
Εἰς ὕψος ἀνήγαγεν ἀξιομάτων·
Ἦνῆρ ἀγαθὸς, εὐσεβὴς, πρᾶος φύσει,
3290 Χρηστὸς, γαλήνῳς, εὐμενὴς ὕπηκόοις,
Γνώμων δικαίου καὶ δικῶν ζυγοστάτης·
D Γνώμων δὲ νωθρὸς νωχελὴς τε καθάπαξ,
Ἦνδρας ἐραστὰς ἀρετῆς στέργων πάνυ,
Ἦττων χρυσοῦ δὲ χρημάτων αὐ ἐκτόπως,
3295 Ματαιολοιχὸς, δυσγρόπιστος καὶ γνώμων,
Ἦνώτερον σπούδασμα τιθεὶς φροντίδος
Σχολῆς τε πάσης ἡμέραν ἐξ ἡμέρας
Πῶς χρημάτων γένοιτο πολλῶν δεσπότης,
Θησαυρὸν ἀβρὸν ἠρανικῶς χρυσοῦ
3300 Ἦδρόν τε σωρὸν ἀπλέτων ἀργυρίων.
Τοῖνον ἐπαύξειν εἰσφορὰς ἔτησιους
Δασμούς τε κοινούς δημοσίους δ' αὐ φόρους
Ἦσπευδε καὶ πράγμασιν ἀεὶ καὶ λόγοις
Σφᾶς ὄνλους δρῶν χρημάτων ἠρημένοις

- 3305 Ἡ καὶ τελώναις συλλογὴν τὴν τῶν φόρων
Ἐπὶ γε βῆτι κατεπίστευ' ἐκτίσει·
Ἐπιδρομὰς δὲ βαρβάροις ἀντιθέτοις
Ὀκ' ἐκατρατείαις οὐδ' ὀπλίταις καὶ μάχαις
Ἡγάπ' ἀνείργειν ἐξ ἄρας γε δειλίας,
- 3310 Ἄλλὰ χρυσαργύρω τε δώροις ἀφθόνοις
Φιλοφροσύναις καὶ τιμαῖς ὑπερτάταις
Σφᾶς ἡμεροῦν ἔσπευδε πραῦνειν κράτει·
Κάκ' τοῦδ' ἔφα' Ῥωμαΐδος χωρὶς
Ἐσθάρτο πλεῖστα θρασυτέρη βαρβάρων,
- 3315 Ἄσση δ' ὄπισσεν αὐχένα σφίσι πάλιν
Χῶραι τε πολλαὶ Ῥωμαϊκαὶ καὶ πόλεις.
Ἐπασχεν οὐχ ἦττον δὲ κακῶς συγχάκεις
Μέρη δυτικά στρατιάς ἀπουσίᾳ·
Ὀύζων γὰρ ἔθνος ἐκ Σκυθῶν παριστρίων
- 3320 Ἴστρον διαβὰν μυριάριθμον στίφος
Ἡ φασιν ἐξήκοντα χιλιοστούς
Θράκη ἐπήει Μακεδονίας ὄρους
Δροῦν, λεηλατοῦν τε καὶ καταστρέφον,
Ὅ καὶ προῆλθε μέχρις αὐτῆς Ἑλλάδος·
- 3325 Πέρας ἔπει' ἔφθαρτο μικροῦ Βουλγάρους,
θεοῦ συναρῆγοντος αὐτοῖς ὑψόθεν.
Τίως δ' ἔναξ ἔξεισι κατὰ βαρβάρων
Ταῖς παρὰ πάντων μέμψειν ὠρμημένους,
Ἄγων μὲθ' αὐτοῦ στρατιώτας πρὸς μάχην
- 3330 Πρὸς τοῖς ἑκατὸν πενηκοντάδα μίαν·
Ὅς τὰς φορητὰς οἰκίας καθιδρύει
Ἐν τοῖς πρὸ τειχῶν χωρίοις Βυζαντίδος
Ὀὐ βαρβάρων ἔλευρος ἠνώτιστό οἰ·
Ἐφ' οὐ κλόνος γῆς συνέβη φρικαλέος
- 3335 Δι' οὐ κατηρέπωντο ναοὶ καὶ δόμοι,
Ἑλληνικὸς τε βωμὸς ἐν τῇ Κυζίκῳ
Κάλλιστον ἔργον καὶ θέαμά τι ξένον
Πέπτωκεν εἰς γῆν κατασεισθεὶς τῷ κλόμφ.
Σεπτὸς δὲ ναὸς Πατέρων θεηγόρων
- 3340 Ἐν Νικαίᾳ σέσειστο καὶ διεβράγη.
Ὀύτος λόγους ἔστειργε τῶν ἄλλων πλέον,
Ἄκρω λιχανῶ τῶνδ' ἐπερ γεγευμένους,
Καὶ τοὺς λογίους ἦν τιμῶν τε καὶ σέβων
Κάκ' τῶν λόγων ἔφασκεν οὐχ ἦττον θέλειν
- 3345 Ἡ βασιλείας γνώριμον καθεστάναι.
Ὀύτος τὸ βιοῦν ἐκμετρῶν λείπει κράτος
Τίκοις ἑαυτοῦ συζύγῳ βασιλίδι,
Ἐγγραφὸν ὄρκον τῆσδε πρὶν δεδεγμένος
Ὡς οὐχ ὁμιλήσειε δευτέρους γάμοις·
- 3350 Ὅν εἰς φυλακὴν ποιμενάρχη χειρίζας
Βίον τὸν ἀνθρώπινον ἐκλείπει μόρφ.
ROMANOS O ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΕΤ. Α' ς.
Αὕτη γε μέντοι τόνδε λαβοῦσ' ἀπάτη
Τῷ Διογένει Ῥωμανῶ συνεζύγη
Καὶ κράτορ' αὐτὸν ἀπέφηνεν Ἀδρόνων,
- 3355 Ἄνδρα στρατηγὸν ἀπαράμιλλον, ξένον,
Ἄρητον, κράτιστον ἐν πάσαις μάχαις,
Βριζόχειρα καὶ μαχητὴν γεννάδαν,
Ἡθος σοβαρὸν ἐμβριθὲς κεκτημένον,
Ψυχῆς τε παράστημα πλουτοῦντα μέγα,
- 3360 Ἄνδρειον ὅπως καὶ σθένος Ῥωμαλέον,
Τρόπους τε χρηστὸν καὶ θεῶν περιλμένον
Προκινδυνεύειν προφρόνως ἤρημένον

- A Quin etiam publicanis exactionem
pacta mercede, ut diximus, locabat.
Jam barbarorum proximorum incursum
nequaquam armis neque virtute bellica
arcere solitus fuit ob nimium metum,
sed vi pecuniæ et donis abundantibus,
blanditiis atque honoribus supremis,
benevolos imperio studebat reddere.
Ergo Romana in oriente ditio
Barbaro incurso laboravit plurimum ;
iterum arces jugum subierunt,
multaque loca urbesque imperii.
Neque minora patiebatur damna
orbis occiduis militum absentia ;
Uzi enim Scytæi stri accolæ,
B fluvio trajecto cum immenso numero,
nam nonaginta millia fuisse fama est,
Thraciam incursarunt ac Macedoniam,
omni exterminii genere sævientes,
et ipsam Græciam usque penetrarunt.
Sed demum cunctos Bulgari ceciderunt,
Numine cœlitus ipsis auxiliante.
Interim Cæsar moverat in Barbaros
omnium conviciis domo protrusus,
secum ad bellum conficiendum ducens
haud plures centum quinquaginta milites.
Ergo tentoriis imperator fixis
in suburbanis Byzantii locis,
ibi intellixit Barbarorum cœdem.
Illo regnante, terræ motus horridus
multa delubra proruit atque domos ;
C araque Græca Cyzicenæ urbis,
opus pulcherrimum et visu mirum,
humidæ dejecta incubuit, terræ tremitu.
Templum quin etiam divinorum Patrum
Nicæna in urbe concussum dissiluit.
Ducas præ cæteris litteras Cæsaribus
dilexit, summis quas labris attigerat,
atque eruditos homines in pretio habuit,
seque dicebat a litteris malle
quam ab imperio fieri gloriosum.
Is fato urgente, tradidit imperium
liberis suis reginæque conjugii,
juratam prius fidem ab hæc exigens
secundas nuptias haud se petituram :
qua scheda patriarchæ Cæsar tradita,
D humanæ vitæ teminum imposuit.

ROMANUS DIGGENES AN. IV. MENS. VI.

Cum sic regina sefellisset conjugem,
Diogeni Romano deinde nupsit,
ipsique regiam dignitatem contulit.
Erat is summus et invictus dux,
fortissimus, in præliis Martem aspirans,
maximis viribus audaciaque pollens,
severis moribus gravibusque præditus,
animi quoque dotibus prædives,
vir vere strenuus atque pectus validum,
optima vita et Deo gratissima ;
et qui libenter pro subjectis populis

et pro exercitibus adibat pericula.
 Hujus diversas cum hoste pugnās,
 victorias, palmas, et strenuitates,
 cætera honesta facta verbis dicere
 summario in opere admodum difficile.
 Is contra hotes profectus Barbaros,
 Persas videlicet, qui loca finitima
 Ciliciam et Phœnicem devastabant,
 Orientis urbes raptui prædæque habebant ;
 cum nis, inquam, gravi conserto prælio
 captus est a Barbaris, heu ! vir strenuus,
 vir qui hostiles legiones prosternebat,
 Romani imperii caput et defensor.
 Ergo ad Persarum regem vincustus trahitur,
 sed captivo licet statu, nactus est
 benevolentiam plurimam atque curam.
 Imo et honore regio cultuque est habitus
 egregio exemplo apud Persarum dominum
 Azanem illum fama celeberrimum,
 animo et verbis mitibus uti solitum,
 æqui amatorem, nominis clari cupidum.
 Quin etiam splendido mox impetrato reditu
 cum captivis dimittitur honorifice.
 Sed cum Romani imperii fines attigit,
 veluti ex summa tempestate incolumis
 in portum regni sui tutum veniens,
 ibi naufragium, o dira fati invidia !
 fecit, et oculi vivo sunt erepti.
 Sic æger ergo abiit in insulam
 (cui nomen prima) proximam Byzantio,
 in qua is olim monasterium struxerat ;
 ibique moriens requiem laborum habuit.
 Illo regnante, Blachernorum templum
 insigne, flamma edaci absumptum fuerat.
 MICHAEL CONSTANTINI DUCAE FILIUS SIVE
 PARAPINACES AN. VI. MENS VI.
 Deinde Michael, vulgo Parapinaces,
 Constantini filius imperium adiiit,
 ingenium leve dissolutum, stolidum,
 ignavum et ineptum ad imperium,
 qui ne privatam quidem rem suam gerere,
 nedum imperii publicam valebat.
 Ergo cum nihil frugis sciret agere,
 aliis habenas imperii committens,
 is se cum litteris quotidie oblectabat,
 ineptisque stolide occupationibus.
 Quare res publica laborare cœpit,
 imperiique navis periclitari,
 ne sævis undis ac tempestatibus
 in Amphitrites barathro mergeretur.
 Namque ut feroces bellus furentesque
 nonnulli duces cupidi tyrannidis
 navem reipublicæ naufragam dederunt.
 Nempe et fecunda capitibus hydra,
 sic apostatici prodibant duces.
 Primus Ruselius quidam rebellat,
 deinde Cæsar, tum Nestor vestarcha :
 evin Nicophorus agnomine Bryennius,
 qui ex illustribus erat optimatibus :

- A** Ἰππηκῶν ἄριστα καὶ στρατευμάτων·
 Οὐ τὰς κατ' ἐχθρῶν συμπλοκάς τε καὶ μάχας,
 3365 Νίκας, ἀριστείας τε, γενναίους ἄθλους,
 Καὶ τἄλλα καλῶν παραδιδόναι λόγῳ
 Ἐργῶδες ἔστι συντομίᾳ χρωμένοις.
 Οὗτος κατ' ἐχθρῶν ἐκστρατεύσας Βαρβάρων
 Περσῶν κακούντων τὰ πρόσοικα χωρὶα
 3370 Τὰ πρὸς Κιλικίᾳ τε καὶ τῇ Φοινίκῃ
 Λεηλατούντων καὶ πόλεις τὰς καθ' Ἐω,
 Καὶ συβράγισις καρτερᾶς ἀμφοῖν μάχης,
 Φεῦ φεῦ ! ἐάλω Βαρβάρους ὁ γεννάδας,
 Ὅ πάντα λαμπρὸς, ὁ κλονῶν ἐχθρῶν Ἰλας,
 3375 Ὁ Ῥωμαῖδος ἡγεμῶν καὶ προστάτης·
 Ἦχθη τε Περσάνκτι δεσμώτης ἀναξ·
 Πρὸς δ' αὐτὸν δορυάλωτος, ἀπαχθεὶς δ' ὁμως
 Φιλοφροσύνης καὶ θεραπείας ὄσης·
- B** Τιμῆς βασιλείου τε καὶ δόξης πάλιν
 3380 Ἐτυχε καλῶς πρὸς κρατοῦντος Περσίδος
 Ἀζᾶν ἐκείνου τοῦ περιθρυλλουμένου
 Ἀνδρὸς μετρίου τὸ φρόνημα καὶ λόγον
 Ἰσοῦ τ' ἐραστοῦ φιλοτίμου τοὺς τρόπους·
 Ἐπανόδου δ' ἔπειτα λαμπρὰς τυγχάνει
 3385 Σὺν ἀχμαλώτοις ἀπολυθεὶς ἐντίμως.
 Ἐπειδ' ἐπανεξέυξεν εἰς Ῥωμαῖδα,
 Ἐπανασωθεὶς ὡσπερ ἐκ τρικυμίας
 Ὡς εἰς ἔκλυστον λιμένα κραταρχίαν,
 Ἐνταῦθα ναυάγιον, ὦ δεινοῦ φθόνου !
 3390 Ἐτλη στέρηθεὶς τοῦ φάους τῶν ὀμμάτων·
 Οὕτω δ' ἔχων ἄπεισι πρὸς καλουμένην
 Πρώτην γε νῆσον πλησίον Βυζαντίδος·
 Ἐνθα μνην ἤγειρεν οὗτος ἐκ βάρβρων,
 Κάκει τελευτᾶ σαββατίσας τῶν πόνων·
 3395 Ἐφ' οὗ Βλαχερνῶν εὐπρεπῆς νεὸς ἄπας
 Ἐπυρπολήθη τῷ πυρὶ τῷ παμφάγῳ.
- C** ΜΙΧΑΗΛ Ο ΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ
 ΗΤΟΙ Ο ΠΑΡΑΠΙΝΑΚΗΣ ΕΤ. ζ ς.
 Εἶτα Μιχαὴλ Παρραπινάκης θέσιν
 Κωνσταντίνου παῖς παραλαμβάνει τὸ κράτος,
 Χαυνός τις ἦθος, ἀφελής, ἀνεμῆνος,
 3400 Ἀπαλὸς, ἀδέξιος εἰς κραταρχίαν,
 Τὰ καθ' ἑαυτὸν διέπειν οὐκ ἰσχύων,
 Μὴ τοί γε κράτος καὶ διοίκησιν ὄλων.
 Πρὸς οὐδοτιοῦν προσπεφυκῶς κρειττόνων,
 Ἄλλους ἐπιστῶν ἠνίας ταῖς τοῦ κράτους,
 3405 Αὐτὸς προσεῖχε τοῖς λόγοις ὀσημέραι,
 Οἷς τ' οὐ προσῆκεν ἀμαθῶς κεχρημένος.
 Ὅθεν κακῶς ἐπασχεν κοινὰ πραγμάτων,
 Ὀλκὰς τ' ἐκινδύνευε τῆς κραταρχίας
 Δειναῖς τρικυμiais τε καὶ καταγίσιν
 3410 Εἰς Ἀμφιτρίτης τὸν βυθὸν καταδῦναι·
 Ὡς ἄγριοι γὰρ κακίαι πεπνευκότες
 Ἄνδρες στρατηγοὶ βασιλειῶντες τότε
 Ὀλκὰδα κράτους κατέδυσαν εἰς βῆθος·
 Ὡς γὰρ πολυκέφαλος ἔλλη τις ὕδρα
 3415 Οὕτως ἀποστάτιδας ἦν ὄραν καρας.
 Ἀφίσταται πρῶτα τῶν Ῥουσελίου τις,
 Πρὸς τῆδε Καισαρ καὶ Νέστωρ τις βεστάρχη,
 Νικηφόρος τε Βρυέννιος τοῦ πικλήν
 Ὅς παρασήμοις ὠράιστο τοῦ κράτους·
- D**

- 3420 Ἄλλος Νικηφόρος τις Βοτανειάτης,
Ὅς καὶ κατήρξε τοῦ κράτους τῶν Αὐσόνων ·
Σὺν οἷς λιμός τε καὶ βροτῶν φθίσις
Βαρεία κατέτροχε τοὺς ὑπηκόους,
Καὶ τις φόρων εἰσπραξίς ἀδικωτάτη.
- 3425 Ταῦτα μὲν οὕτω συμβέβηκεν, ὡς ἔφην.
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Ο ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΗΣ ΕΤ. Γ'.
Φημίζεται δὲ Βοτανειάτης ἀράτωρ,
Καὶ διαδεῖται βασιλικῇ ταινίᾳ ·
Καὶ τῆνικαῦτα φιλοτιμίαν ξένην
Τῆν τῶν χρῶν ἄπασιν ἐκτομὴν νέμει
- 3430 Χρεωκοπίαν δημόσιον θεσπίσας ·
Ἄνῆρ ἰλαρὸς, ἀπαλὸς, χρηστὸς τρόπους,
Ἄλλως δὲ νωθὸς, χαλνός, ἐκλελυμένος,
Πρὸς πραγμάτων πρόνοιαν οὐκ εὖ πως ἔχων ·
Τὸ δ' αὖ ἐτῶν μήκει τε καὶ γήρως νόσοις ·
- 3435 Ὅθεν παραδοὺς ἦνίαις ἄλλοις κράτους,
Αὐτὸς τρυφαῖς ἔχειρε καὶ συσσιτίοις,
Λουτροῖς πανημέροις τε καὶ πανδαισίαις.
Ὁ Μιχαὴλ δὲ γίνεται μελαμφορὸς,
Ἐξ' ἀρχιθύτης καὶ πρόεδρός γ' Ἐφέσου ·
- 3440 Τοῦτου συνεύνη πρὸς γάμου κοινωνίαν
Βοτανειάτης οὐ καλῶς συνεζύγη.
Ἀποστασίας δ' εἰσέτι Βρυεννίου,
Τυραννίδος τ' αὖ οὐ καλῶς ἐξημμένου,
Καὶ μὴ θεῖναι δωρεαῖς πεπεισμένου,
- 3445 Στέλλει κατ' αὐτοῦ βασιλεὺς τὰς δυνάμεις,
Ἄλεξιφ δούς Κομνηνῶν ταύτας ἄγειν ·
Ὅς συμπλακεῖς ἤττησε τύραννον μάχῃ,
Καὶ φωτὸς ἐστέρησεν αὐτὸν ὀφθαλμῶν.
Πρὸς δ' αὖ τυραννήσαντα καὶ Βασιλάχην
- 3450 Περμφθεῖς Κομνηνός, συμπλακεῖς οἱ πρὸς μάχην ·
Ἦττῃ κραταιῶς καὶ στερίσκει τοῦ φάους ·
Καὶ Βαράγγων σύστημα τοῦ στεφφορῶρου
Κατεξαναστὰν ἠὲ πρὸς μάχην ·
Ἄντιπαρατάξει δὲ χειρὸς δυσμάχου
- 3455 Καθυπεκλιθὴ καὶ συνέγνωσται πάλιν.
Ἰστατον ἀνταίρει δὲ Βοτανειάτῃ
Κομνηνός Ἄλέξιος τυραννοκτόνος ·
Ὅς καταλαβὼν Ἀδριανοῦ τὴν πόλιν,
Στρατὸς τ' ἀγείρας, ἀναδείκνυται ἀράτωρ,
- 3460 Καὶ βασιλικοῖς ἀναδεῖται συμβόλοις.
Μεθ' ὧν ἀπάρας τὴν Κωνσταντίνου φθάσει,
Καὶ τῆνδ' ἐλὼν μάχῃ τε καὶ στρατηγίᾳ
Ἐῖσεισιν ἐντὸς τῶν βασιλείων δόμων.
Ἄπεισι δ' αὐτῶν Βοτανειάτης τάχος,
- 3465 Καὶ τρίχα καρεῖς ἀμφιέννυται βράχος
Ἐν Μητρανάνδρου τῇ μονῇ περιβλέπτου,
Ἐνθα βανῶν ἔτυχε τιμῆς ἐντίμου.
ΑΛΕΞΙΟΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΕΤ. ΑΖ'.
Οὕτω μὲν Ἄλέξιος εὗρατο κράτος,
Ὅς καὶ τεταίνωσο παρ' ἀρχιθύτου ·
- 3470 Κράτωρ ἀγαθὸς καὶ στρατηγὸς γεννάδας,
Φρικτὸς μὲν ἐχθροῖς, εὐμένης δ' ὑπηκόοις,
Ἄνῆρ περιδέξιος, δξὺς ἐν μάχαις,
Ἐῖδος προδεικνύς ἄξιον τυραννίδος,
Καὶ πρῶτον ἦθος καὶ φιλαγάθους τρόπους.
- 3475 Γένους ἔχων εὖ, σώματός τ' εὐρυθμίας,
Ἔργων στρατηγίας τε καὶ μάχης ἴδρις,
ΠΑΤΡΟΛ. Gr. CXLIII.
- A denique Nicephorus alius Botaniata,
qui et imperium Romanum obtinuit.
Pestis præterea hominumque lues
gravis afflixit populos imperit,
et injustissima vectigalium exactio.
Sic ergo res humanæ tunc se habebant.
NICEPHORUS BOTANIATA AN. III.
Ergo appellatur rex Botaniata
atque solemnī stemmate exornatur :
qui sui nominis celebrandi cupidus
cunctam ærario debitam pecuniam
remisit, novas tabulas instituens :
vir lætus facilis moribusque commodis,
cæterum segnis, levis, dissolutus,
neque ad reip. curam idoneus ;
B nam et senecta et morbis premebatur :
quamobrem alios reip. præponens,
ipse deliçois epulis ac balneis
comissabundus quotidie indulgebat.
Michael autem clericus tondetur,
exin fit primas Ephesi episcopus :
cujus uxorem sibi consociavit
haud laudabiliter Botaniata.
Jam rebellante postea Bryennio
tyrannidemque perfide affectante,
neque se donis placidum præbente.
mittit in ipsum copias imperator
bellique ducem Comnenum Alexium,
qui pugna tyrannum patrata vicit,
atque oculorum lumine spoliavit.
C Item adversus Basilicem rebellem
missus Comnenus, consertis manibus
fortiter illumque excæcavit.
Quin et Varangi conjurati in Cæsarem
publice ad arma seditiosa iverunt :
sed manu forti protinus perdomiti,
veniam moliminis mox impetrarunt.
Ipsam postremo Botaniatam aggreditur
tyrannicida Comnenus Alexius :
atque occupata Hadriani urbe
collectisque copiis, fit imperator,
atque regalibus ornatur insignibus.
Sic ergo accedens ad Constantini urbem,
cepit hanc prælio et peritia bellica,
et regiam ipsam occupavit domum ;
qua festinanter exiens Botaniata,
D monachi tunicam, tonsa coma induit
in monasterio venerandæ Virginis,
ibique moriens sepelitur magnifice.
ALEXIIUS COMNENUS AN. XXXVII.
Sic ergo Alexius nactus est imperium,
quin et a summo præsule coronatus :
bonus imperator et dux strenuus,
hostis tremendus, civibus benivolus,
egregius vir, impiger in præliis,
vultum præ se ferens imperio dignum,
mitem consuetudinem honestosque mores.
Stirpe erat nobili, corpore decenti,
operis bellici maxime peritus

neq̄ vero auri cupidini obnoxius,
 neq̄ rursus iræ sanguinis sitiēti;
 neque superbis fastosisve moribus,
 vel unquam subditis aditu difficiliis,
 vel pœnæ exactor inexorabilis;
 sed in benignitatem propensus magis,
 suavis, moderatus, graciosus, facilis,
 prompto et acuto ingenio arcanoque simul,
 optimus orthodoxæ defensor fidei,
 nec convivorum amans neque luxus:
 tum et virtutis doctrinæque studiosos
 viros honorans et officiis colens.
 Huic in imperii sede collocato
 nuntius advenit, Italum Robertum
 Dalmatiæ urbem Epidaurum
 armis cepisse et plurimis navigiis.
 Ergo profectus Cæsar cum exercitu
 illuc, et pugna cum hoste patrata,
 noster profugit prælio infeliciter
 cladem Romano referente exercitu,
 atque Byzantium Cæsar est reversus.
 Barbari autem cum Roberto duce
 populabantur oppida Romana,
 captis Larissa Castoriaque urbibus.
 Contra Robertum rursus est egressus
 inclytus Cæsar cum ingenti exercitu,
 atque Castoriam recuperavit.
 Robertum autem astu est aggressus.
 cujus rationem interest narrare.
 Cæsar ornatum regium circumposuit
 germano proprio, copiasque tradidit;
 cumque jussit expositas præbere
 in acie, coram agmine Roberti;
 qui si copias suas contra commovisset,
 monuerat fratrem cedere effusa fuga.
 Interim Cæsar modico cum milite
 per cæca reptans difficilia loca
 tota diripuit Barbarorum castra,
 quotquot ibi reperit cæsi gladio.
 Cognita re barbarus, metu attonitus
 animo simul viribusque concidit,
 cunctique sunt reversi in patriam suam
 risum lucrati, imo et ignominiam.
 Postea Turca, cui nomen Tzachas,
 Chii jam dominus, adornata classe,
 Samum et Lesbum atque Rhodum capit,
 aliasque præfecturas; sed inde pulsus
 præliis maritimis a Romanis fuit.
 Tunc etiam Cyprus defecit ab imperio
 occupata videlicet a Rhapsomato.
 Fertilem insupaler Cretensium insulam
 rabidus quidam Caryces rebellis
 vi captam, dominus veluti insidebat.
 Utamque tamen insulam imperio
 classis Romana denuo restituit.
 Hoc impetrante Cæsare, terræ motus
 admodum vehemens atque terrificus
 speciosas domos templaque magnifica
 diruit passim, vique sua contrivit.

- A** Οὐ χρημάτων ἡττητο καὶ χρυσαργύρου,
 Οὐτ' αὖ θυμοῦ τε καὶ χόλου φθισιθρότου,
 Οὐχ ὑπερόπτης καὶ σοβαρὸς τις τρόπου·
 3480 Ἡ δυσπρόσιτος ἦν ὑπηκόοις δλωσ,
 Ἡ πρὸς κόλασιν ἀπαραιτήτως ἔχων·
 Ἐπικλινῆς δὲ πρὸς φιλανθρώπους τρόπους,
 Μέτριος, ἡδὺς, εὐπρόσιτος, χαρῆεις,
 Πτηνὸς φρόνησιν, ἀγχινοῦς ἢ κρουψίνους,
 3485 Ὑπέρμαχος κάλλιτος ὀρθοδοξίας,
 Διαιταν ἀορὰν οὐ φιλῶν οὐδ' αὖ πότους·
 Ἄνδρας λογίους ἀρετῆν τ' ἡσυχότας
 Σέβων τε τιμῶν καὶ προσανέχων σφίσι.
 Ἡγγελο τοῦδε τοῦ κράτους δεδραγμένῃ
 3490 Ὡς τις Ἴταλὸς Ῥομπέρτος κεκλημένος
 Εἰς Δαλματίας τὴν Ἐπίδαμον πόλιν
 Σὺν στρατιᾷ κατῆρε καὶ βαρεῖ στόλῳ.
B Ἐξείσι τοίνυν ἐκστρατεύσας ὁ κρᾶτωρ,
 Καὶ τῆδ' ἐπιστάς συμπλακεῖς τ' ἀντιπάλῳ,
 3495 Πέφυγεν οὗτος δυσκλειῶς ἐκ τῆς μάχης,
 Τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἡττημένης·
 Καὶ βασιλεὺς μὲν τὴν Κωνσταντίνου φθάνει·
 Οἱ Βάρβαροι δὲ σὺν στρατάρχῃ Ῥομπέρτῳ
 Λεηλατοῦντες Ῥωμαϊκὰ χωρία
 3500 Ἀέρισσαν εἶλον καὶ Καστορίαν πόλεις·
 Ἐξείσι λοιπὸν κατὰ Ῥομπέρτου πάλιν
 Ἄναξ ὁ κλεινὸς σὺν στρατιᾷ μυριά,
 Καὶ Καστορίαν ἀναλαμβάνει πάλιν,
 Καὶ Ῥομπέρτον μέτεισι δραματοουργίᾳ·
 3505 Ὅπως τε δράμα συμπέπλασται ῥητέον·
 Σχῆμα περιτίθησιν ἀρχικὸν κρᾶτωρ
 Λούτου τ' ἀδελφῶ καὶ στρατιᾶν προσνέμει
C Καὶ οἱ κατὰ φάλαγγα τήνδε Ῥομπέρτου
 Στῆσαι παρηγγύησεν εὐεπηδύλωσ·
 3510 Κἂν μὲν κατ' αὐτοῦ συγκινῆ τὰς δυνάμεις,
 Στρέψαντα νῶτα προτροπάδην φυγγάνειν·
 Δι' ἀφανῶν δὲ δυσδάτων τε χωρίων
 Ἄναξ διεκδύς σὺν ὀπλίταις βραχέσι,
 Ληΐζεται χάρακα πάντα βαρβάρων,
 3515 Καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ παραδίδωσι ξίφει·
 Ὁ Βάρβαρος γνοὺς συτχεθεὶς ἀθυμίᾳ
 Παρεῖτο χεῖρας καὶ δέμας καὶ καρδίαν,
 Καὶ πάντες ἀπέχοντο πρὸς σφῶν πατρίδα
 Ὀφληκότες γέλωτα, πρὸς δ' αὖ αἰσχύνῃ·
 3520 Καὶ Τοῦρκος αὐθις Τζαχᾶς τις κεκλημένος
 Χίον κατασχὼν καὶ στόλον καταρτίσας
 Αἰρεῖ Σάμον Λέσθον τε νήσους καὶ Ῥόδον,
 Ἄλλας τε δεσποτείας, ἐξεληλάται πάλιν
 Ῥωμαϊκῇ στόλῳ καὶ ναυμαχίᾳ.
 3525 Ἀποστατεῖ δὲ τῆνικαῦτα καὶ Κύπρος
 Τοῦ Ῥαφομαμάτου τήνδε κατεσχηκός.
 Καὶ πάλιν ἀμφίβρυτον εὐφορον Κρήτην
 Ἄνῆρ Καρύκης δυσμενῆς ἀποστάτης
 Βίᾳ κατασχὼν, εἶχε πρὸς κατοικίαν·
 3530 Ἐπανεσώθη δ' αὐθις Ἀυσόνων κράτει
 Νήσων δυὰς αὕτη γε Ῥωμαίων στόλῳ.
 Τοῦτου κρατοῦντος καὶ κλονὸς γῆς συνέβη,
 Σεισμὸς τε δεινὸς καὶ λίαν φρικαλέος.
 Ὑφ' οὗ καλοὶ δῶμοι τε καὶ ναοὶ ξένοι
 3535 Καταπεσόντες συνετρέθησαν βίᾳ·

- Συνηρεφεῖς τε καὶ μακρὰι στοαὶ πάλιν
 Πτωσὶν παθοῦσαι συνέχωσαν ἀπλέτους.
 Καὶ Παλζινάκαι Σκυθικὸν πάλιν ἔθνος
 Θράκης ἔπει, Μακεδονίας ἕρους,
 3540 Αὐτῶν νομάς τε καὶ τόπους λελοιπότας.
 Ἄλλὰ κατ' αὐτῶν ἐκτρατεύσας ὁ κράτωρ
 Καὶ συμπλακείς, ἤττητο τοῖσδε Βαρβάρους,
 Ὡς στρατιωτῶν τοῖς δπλοῖς πεποιθότων,
 Καὶ μὴ νικητῇ τῷ Θεῷ καλῶν δότῃ.
 3545 Καὶ πάλιν ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν ἀναξ,
 Καὶ σῶφρονός γε στρατιᾶς δεδειγμένης
 Ῥοπῆς τε θείας ἐλπίδας ἐξαφάσης,
 Συμμίξας αὐτοῖς ἐκνικᾶ κατὰ κράτος,
 Καὶ σφῶν τὸ πλῆθος ἐκθερίζουσι ξίφει.
 3550 Ἄλλους δ' ἐλόντες ἀχμαλώτους ἐν μάχῃ
 Ἡρημένοις σφᾶς ἀπέδοντ' ἀργυρίου.
 Ὅ δ' αὐτοκράτωρ ἐκ Σκυθῶν ἀποκρίνας
 Νέους σφριγῶντας εὐσθενεῖς καὶ μαχίμους
 Ἐν Μογλένων ὤκισε τούτοις χωρίοις,
 3555 Οἰκαῖόν οἱ σύντογμα τούτους καλέσας,
 Οἱ καὶ μέχρι νῦν ἀπὸ Μογλένου τόπου
 Πᾶσι καλοῦνται Μογλενοπατζινάκαι.
 Καὶ στρατιά τις Ἰταλῶν ἐξ ἐσπέρας
 Ἄνεισι βαδίσασα πρὸς Βυζαντίδα,
 3560 Ἐχουσα τὸ πρόθυμον ὡς πρὸς τὴν ἔω.
 Ἦς συγκίνησιν ἐμφανῶς προμηνύει
 Πληθὺς ἀκρίδων ἐσπέρας πρὸς τὴν ἔω,
 Διὰ τε Θράκης, Μακεδονίας ἕρων
 Τὴν ἀέριον πτῆσιν ἐξεργασαμένη.
 3565 Φράγγων δμῶς στράτευμα πορθμὸν διέβη,
 Ἐφίσταται δὲ τῇ Νικαίῶν πόλει
 Χερσὶ Τούρκων ἀσχίστα τυραννομένη.
 Καὶ σὺν χρόνῳ δὲ καὶ μάχῃ φοικαλέῃ
 Φθορᾷ τε πικρῇ πρὸς μερῶν ἐκπύρων
 3570 Αἰροῦσι Φράγγοι τὴν πόλιν κατὰ κράτος,
 Καὶ τῷ βασιλεῖ τήνδε πολλῶν χρημάτων
 Ἄπεμπολοῦσι καὶ προχωροῦσι πρόσω.
 Καὶ προσβαλόντες Ἀντιόχου τῇ πόλει
 Αἰροῦσιν αὐτὴν μηχαναῖς τε καὶ μάχῃ.
 3575 Μεθ' ἣν ἀγῶσιν ἰσχυροῖς τε καὶ μάχῃ
 Καὶ τὴν Σιών αἰροῦσι τὴν Θεοῦ πόλιν.
 Καὶ Ραῖμοῦνδος, οὗ πατὴρ ἦν Ρομπέρτος,
 Τῶν παρ' Ἰταλοῖς εἰς ἐπιστήμων πέλων,
 Πίσταις ἐνόρκους ἔδρα πρὸς βασιλέα
 3580 Τὴν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐμπεδοῦσας φιλίαν
 Καὶ δουλικὴν εὐνοίαν ἀεὶ καὶ σχέσιν.
 Ὅθεν λαβῶν χροῖματα πρὸς βασίλειος.
 Καὶ δωρεὰς αὐτῷ φιλοτιμίας ξένας,
 Ἡρὸς Συρίαν ὠρμησεν καὶ Κιλικίαν.
 3585 Τῆς δ' Ἀντιόχου κατακρατήσας μάχῃ,
 Οὗς εἶχεν ἕρκους πρὸς βασιλέα, δράσας
 Σπονδὰς τε φοικτὰς ἠθετηκῶς αὐτίκα,
 Ἄσπονδος ἐχθρὸς εὐρέθη Ῥωμαῖδος.
 Ἐκ τῶν ἐψῶν τοιγαροῦν πρὸς ἐσπέραν
 3590 Μέλλων ἀπαίρειν ἢ βέβηλος καρδία,
 Αὐτοῦ κατεψεύσανο θάνατον φόβῳ.
 Ὡς νεκρὸς οὖν ἐνθεθεῖς ἐψευσμένος
 Ἦ νεκρὸς ἔμπνους λαρνακιδίῳ τότε
 Ἄπηκτο χερσὶν οἰκείων πρὸς πατρίδα

- A Tum vero opacæ prolixæque porticus
 stratæ mortales oppresserunt plurimos.
 At Palzinacæ Scythica gens denuo
 Thraciam vastabant atque Macedoniam
 suis relictis patriis atque pascuis.
 Contra hos correptis armis imperator,
 manu conserta, victus est a Barbaris,
 quia nostri millites confidebant armis,
 non Deo victore bonorumque auctore.
 Rursus profectus contra eosdem Cæsar
 modesto cum exercitu atque pio
 et qui victoriam cœlitus sperabat,
 inito prælio debellavit hostes,
 numerumque plurimum gladio messuit :
 reliquam captam belli jure turbam
 B victor exercitus sub corona vendidit.
 At imperator sibi de Scythis legit
 eximios juvenes validos, pugnaces
 quos in regione posuit dicta Mogleno,
 suam hanc appellans perculiarem manum ;
 hic nunc etiam a statione Mogleni
 vulgo appellantur Moglenopatizinae.
 En autem Italus ex occidente exercitus
 processit, urbem ad Byzantinam tendens,
 sed orientales cursus petens plagas.
 Hujus portendit manifeste motum
 vis locustarum ingens ex hesperiiis
 eois petens locos, ac volatum
 per Macedoniam Thraciamque dirigens.
 Francorum quoque exoercitus fretum transiit
 atque Nicænam urbem circumscedit
 C Turcarum manibus turpiter oppressam ;
 quam diuturnis horridisque pugnis
 multoque utrinque militum excidio
 expugnatam Franci per vim summam,
 Cæsari græco multo repenso pretio
 divendiderunt, perrexeruntque ulterius :
 delatique ad urbem Antiochiam,
 hanc artificio et præliis obtinuerunt.
 Posthinc certaminum magno labore
 Sionem quoque ceperunt urbem Dei.
 Tum et Raimundus filius Roberti,
 nobilis Italus Cæsari nostro fidem
 juratam dedit fore ut amicitiam
 perpetuam secum coleret, et obsequium
 devoti animi reverentiamque haberet.
 D Ob id accepta a Cæsare pecunia,
 donis affectus insolitisque honoribus,
 perrexit in Siciliam moxque in Syriam.
 Ast Antiochia fortiter politus.
 quam regi obtulerat juratam fidem
 sacrumque fœdus illico fefellit,
 perfidum hostem semet imperio exhibens.
 Mox ab oriente rursus in Hesperiam
 homo scelestus cum rediturus esset,
 metuens sibi, mortem simulavit.
 Ergo fallaci, tanquam mortuus, dolo
 vel moribundus conditur in capsâ
 atque ita a famulis defertur in patriam

falso dicentibus mortuum hunc esse.
 Cum sic in patriam evasisset astu,
 Cæsari multum obtrectavit temere,
 congregatoque exercitu Latino
 ad Epidaurum urbem classem appulit,
 hujusque mœnia machinis pulsabat.
 Sed spe frustratus cum nihil proficeret,
 omisso bello, mittit legationem,
 et impetrato Cæsaris colloquio,
 fœdus cum ipso denuo pacemque facit.
 Bogomilarum sub Alexio hæresis
 invisa Deo emerit et execrabilis,
 cujus Basilius quidam auctor erat,
 medicus vulgo dictus, minister Satanæ,
 qui clam permultis pestem suam afflabat,
 atque animabus dogmata exitiosa.
 Hic multos annos hac illacque cursans,
 orbis provincias atque urbes peragrans,
 tristi postremum omine adventavit
 in hanc imperii maximam metropolim.
 Sed imperator orthodoxiæ tenax
 hominis fraudem cauto artificio aggreditur.
 Nam simulata callide persona
 credulum se benivolumque finxit,
 sæpe ac benigne eum scelesto versans,
 ac familiari demulcens colloquio,
 servatoremque errantium appellans.
 His homo impius delenitus verbis
 exitiosum vomuit venenum,
 pessimæ exponens dogmata doctrinæ.
 Quæ pius Cæsar simul ac agnovit,
 scelesti nempe effata magisterii,
 protinus vulgo patefieri voluit,
 impostoremque hominem Christi hostem
 tradidit flammis communi suffragio
 Multos præterea Manichæos Cæsar
 tum magisterio tum cati suasionibus
 ad religionem veram revocavit.
 Orphanis quoque pueris attribuit
 domum et victum assignavit uberem
 his et alendis et ourandi sedulo.
 Quin et grammaticæ ludum aperuit
 orbis adolescentibus, vel de paupere
 stirpe progenitis, multosque redditus
 et largos sumptus suppeditavit
 simul discipulis atque magistris.
 Comneno Alexio moderante imperium,
 incendia quoque in urbe acciderunt,
 quibus absumptæ multæ partes sunt.
 Vehemens quoque tempore sub verno
 spiritus multa detrimenta fecit
 humi dejectis passim œdificiis :
 quibuscumque decidit admiranda statua
 imposito columnæ porphyreticæ
 cujus in Placoto basis erat posita :
 illa cum caderet, forte præsentibus ibi
 mu'tos mortales mole sua contrivit.
 Imbrium quoque nimia vis cœlo
 conchum effusa passimque inundans

- A 3595 Μάτην θρυλούντων τόνδε νεκρὸν τυγχάνειν.
 Ἐπεὶ δὲ λαθὼν ἀπεσώθη πατρίδι,
 Πολλὰ κατειπὼν τοῦ κρατοῦντος ἀλόγως
 Καὶ συναλίσσας στρατιὰν ἐκ Λατίνων
 Ἐπιδαμνίων προσκαταίρει τῇ πόλει,
 3600 Καὶ τήνδ' ἔλεϊν ἔσπευδε τειχομαχίαις.
 Ἄλλ' ἐλπιδῶν ἔψευστο μηδὲν ἀνύσας·
 Πρὸς ἐβουλεύεται γοῦν ἀπογνοῦς τῶν ἐλπίδων,
 Καὶ τῷ κρατοῦντι πρὸς λόγους ἀφιγμένος,
 Σπονδὰς πρὸς αὐτὸν ἐκτελεῖ καὶ συμβάσεις.
 3605 Τοῦτου κρατοῦντος αἴρεσις Βογομίλων
 Θεοστυγῆς πέφηνε καὶ βδελυκτέα,
 Ἦς μυσταγωγὸς Ιαίρος τις τοῦπίκλην
 Κληῖσιν δὲ Βασίλειος, Σατὰν ἐργάτης·
 Ὅς λάθρα πολλοὺς ἀνεπίμπλα τῆς λύμης
 B 3610 Καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ δογμάτων ψυχοφθόρων·
 Πολλῶν ἐτῶν δρόμοις τε καὶ περιδρόμοις
 Χώρας ἐπιὼν καὶ πόλεις οἰκουμένης,
 Ἐπιπολάζει καὶ τελευταῖον τάλας
 Πόλει μεγίστῃ τῆδε καὶ βασιλίδι.
 3615 Ἄλλ' ὁ κρατάρχης ὀρθοδοξίας φίλος
 Μέτεισιν αὐτοῦ πανσόφῃ τέχνῃ πλάνην·
 Πλασάμενος γὰρ ὑποκριθεὶς τ' ἐντέχνως
 Πίστιν βεβαίαν, εὐμένειάν οἱ τρέφειν,
 Θαμὰ πρῆσθαι τῷ τρισαλιτηρίῳ,
 3620 Ἄγαν προσηνῶς καθομιλῶν συχναίς,
 Σωτήρα καλῶν τόνδε πεπλανημένων.
 Τοῖσδ' ὁ βδελυρὸς καταβληθεὶς τοῖς λόγοις
 Ἴδὼν κακίας ἐξέμειψ ψυχοφθόρον.
 Ἐκπυστα τιθεὶς δόγματα πονηρίας·
 C 3625 Ἄ γνοῦς ὁ κρατῶν φιλόχριστος καρδία
 Ὀλέθρια δόγματα διδασκαλίας
 Γόητος ἀνδρὸς, μισοχρίστου καὶ πλάνου
 Καὶ στηλιτεύει καὶ θριαμβεῖε πρόφρων,
 Ψήφῳ τε κοινῇ τῷ πυρὶ τόνδε φλέγει.
 3630 Οὗτος βασιλεὺς καὶ Μανιχαίων πάλιν
 Πολλοὺς πρὸς εὐσέβειαν ἦν ἐφέλκυσας.
 Διδασκαλίαις καὶ σοφαῖς συμβουλίαις.
 Καὶ παῖσι δ' ἀνήγειρεν ὄρφανοῖς δόμον,
 Τάξας σιτήσεις δαψιλεῖς ἐν τῷ δόμῳ
 3635 Ἐπιμελείας καὶ τροφῆς τούτων χάριν·
 Καὶ γραμματικῶν ἀπέταξεν αὐτῶν πάλιν
 Μουσεῖον εἰς παιδεύσειν ὄρφανῶν νέων
 Οὐκ εὐπόρων τε πατέρων πεφνηνότητων,
 Νείμας μαθηταῖς καὶ διδασκάλοις νέων
 3640 Πλεῖστας σιτήσεις, δαπάνας, χορηγίας.
 D Ἐπὶ χρόνων τούτου δὲ τῆς κραταρχίας
 Καὶ πυρκαϊαὶ συνέβησαν τῇ πόλει,
 Καὶ πλεῖστα τῆσδε κατανήλωσαν μέρη·
 Ἐπνευσε δ' ἦρος ἀνέμου τις σφοδρότης
 3645 Βιαιοτάτου, προξένου γε κινδύνου,
 Ὡ πολλὰ κατήρειπε τῶν δομημάτων·
 Μεθ' ὧν χαμαὶ πέπτωκεν ἄγαλμα ξένον,
 Ἄνωθεν ἐστῶς, κίονος πορφυρέου
 Τοῦ πρὸς Ηλακωτῶν τὴν βᾶσιν ἰδρυμένου·
 3650 Ὅ κατενεχθὲν παρατυχόντων τόπῳ
 Πολλοὺς ἀνείλε συντετριπὸς ἐσχάτως.
 Κατέρ' ἀγῆ δ' ἄνωθεν ὑπέρος μέγας
 Χύδην κατὰ τῶν καὶ κατακλύζων μέγα,

- Ἴφ' οὐ κατηρείκωντο πλείστα δωμάτων.
 3655. Ζώων δ' ὀπῆρξε καὶ βρωτῶν πολλὴ φθίσις.
 Οὗτος στρατεύσας κατὰ Τούρκων βαρβάρων
 Ἄφικτο καὶ μέχρι γε Φολομιλίου ·
 Εὐρῶν δ' ἔρημον ὀπλιτῶν ἄστου τόδε,
 Ἀποδρασάντων τοῦδε Βαρβάρων δέει,
 3660 Αἰρεῖ τε τοῦτο καὶ στίφος τι φρουρίων,
 Κρησφύγετα σπήλαια τῶν ἐγγυρίων,
 Καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς προσλαβῶν οὕτω κρῖνας
 Ὑποστρέφει κάλλιστα πρὸς Βυζαντίδα,
 Μετοικίσει σφᾶς κακὰ νοῦν ἄλλη γ' ἔχων.
 3665 Τούτων πορείαν τὴν πρόσω ποιουμένων
 Οἱ μὲν σφριγῶντες καὶ νεάζοντες χρόνῳ
 Ποσὶν ἐχρῶντο καθ' ὁδὸν τοῖς ἴδιοις ·
 Οὐσπερ λυγρὸν δ' ἔτρυχε γῆρας καὶ νόσος,
 Τούτοις ὑποζύγια παρεῖχε κράτωρ ·
 3670 Ἐπαρμένους πλάσιν δὲ σώματος πάλιν
 Ἄσπις μακραις ἐντιθεῖς εὐμηχάνως
 Νέοις σθεναροῖς σφᾶς παρηγγύα φέρειν.
 Αὐτὸς δ' ἄνω κάτω περ ἱππότης θέων
 Ὡς σφῶν προμηθεὺς καὶ φύλαξ εὐζωίας,
 3675 Ἐ? τινὰ που βλέψει προσεκεμηχότα
 Βρωτοῦ, ποτοῦ σπάνει τε καὶ μακρῇ δρόμῳ,
 Τὸνδ' ἀνεκτάτο χριστομιμήτην τρόπῳ.
 Οὕτως ὑποστρέφοντι συνεταγμένῳ
 Σουλτάν προσῆλθεν ἱππότη στεφηφόρῳ,
 3680 Ἠρόβρωθεν αὐτὸς ἀποβάς ἵππου δρόμου,
 Καὶ προσκύνεισιν ἀποδοῦς ὥσπερ θέμις,
 Σπονδὰς τε δρᾶσας φιλικὰς καὶ συμβάσεις,
 Σὺν φιλοτίμοις δωρεαῖς ὑποστρέφει.
 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ πρὸς πόλιν Κωνσταντινίου
 3685 Αὐθις ἐπανεζευξε σὺν εὐθυμίᾳ ·
 Ἐνθα νοσῶν ἔκειτο λοιπὸν ἐν κλίνῃ
 Σφοδρῶς ἐπιβρέυσαντος ἐκ καχεξίας
 Βάθροισ ποδῶν βεύματος ὀλωδεστέρου ·
 Παρ' οὐ δαμασθεῖς ἐσχάτως τὸ σαρκίον
 3690 Μετ' οὐ πολὺ δέδεκτο τέρμα τοῦ βίου,
 Κατὰ στομάχου μύδρον (47) εἰσδεδεγμένος
 Ἀσκληπιαδῶν προστάγῃ τε καὶ κρίσει.
 ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΕΤ. ΚΔ'.
 Τούτου τὸ βιοῦν καὶ κράτος λελοπότοες,
 Χειρίζεται κάλλιστα τὴν κραταρχίαν
 3695 Ἰωάννης παῖς ἀρετῶν συστοιχία,
 Ὅντως χαριτώνυμος ὀλβία χάρις,
 Ἄναξ ἀγαθὸς καὶ μαχητὴς γεννάδας,
 Ἐχθρῶν νικητὴς καὶ παθῶν αὐτοκράτωρ,
 Πλήρης ταμείων ἀγαθῶν θεοδότων (48),
 3700 Ἡδὺς, ἱλαρὸς, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
 Χρηστὸς, προσηγῆς, εὐπρόσιτος, χαρῆις,
 Θάλασσα καλῶν φιλοδωρίας πλέα,
 Φύσις ἀπαράμιλλος, εὐλογημένη,
 Ταῖς βασιλικαῖς ἀρεταῖς διαπρέπων,
 3705 Σὺν τῇ γε λοιπῇ τῶν καλῶν εὐκοσμίᾳ,
 Γνώμων δικαίου, πραότητος αὐτότυπος
 Καὶ τῆς ἀληθείας γε τῆς ἐν τοῖς λόγοις ·
 Πρῶτος μετὰ γε πρῶτον εὐσεβανάκτων
 Πιστὸς, φρόνιμος, οὐκ ἐτῆς ὑπηρέτης,

(47) *Judicent eruditi de hujus vocabuli sensu.*

- A** ædificiorum latam stragem edidit.
 Bestiarum denique et hominum lues fuit.
 Cæsar cum Turcis barbaris belligerans
 pervenit usque ad urbem Philomelium ;
 quam cum desertam milite invenisset,
 quia metus Barbaris fugam suaserat,
 hanc capit, et simul castella aliquot
 asyla veluti et specus incolarum.
 Atque hos captos Cæsar sibi vindicans
 cum gloria insigni Byzantium rediit,
 alio translatos cogitans deponere.
 Ergo horum longum carpentium iter.
 validi quidem atque ætate vegeti
 pedibus propriis metiebantur viam ;
 ægrotis autem vel senio confectis
B clemens jumenta dabat imperator :
 qui autem corpore prorsus erant fracto
 hos longis scutis affabre compositos
 forti inventæ deportandos tradidit.
 Tum eques ipse hac illacque cursans
 tanquam curator et salutis custos,
 ut quem videret male laborantem
 cibi potusve inopia aut longo cursu,
 hunc imitator Christi recreabat.
 Hoc imperator cum rediret ordine
 occurrit ei equitanti sultanus,
 qui et ex equo procul et celeriter
 descendens, debitum obtulit obsequium :
 tum conventionibus amice initis,
 cum honorificis donis recessit.
 Porro imperator in urbem Constantini
C lætante animo semel restituit.
 Sed ibi posthinc ager in lecto jacuit,
 dum pravus humor generatus morbo
 ad imo pedes plurimus descenderet :
 a quo corruptum denique corpusculum
 haud multo post vivendi finem fecit,
 cum medicorum consulto judicio
 ardentem pilulam stomacho recepisset.
 JOANNES COMNENUS AN. XXIV.
 Postquam is vitam imperiumque amisit,
 rerum dignissimus corripit habenas
 Joannes filius, virtutum congeries,
 dulce reapse nomen et gratiosum.
 rex simul bonus, bellatorque strenuus,
 hostium victor, cupidinum domitor,
D plenus thesaurus divinorum munerum,
 suavis, hilaris, subditis benivulus,
 mitis, benignus, beneficus, comis,
 mare redundans liberalitate,
 indoles benedicta incomparabilis,
 Jotibus rege dignis longe rutilans,
 atque aliis etiam bonis ornatissima,
 justitiæ norma, clementiæ typus,
 et in loquendo veritatis tenax.
 Primus hic post primum Christianam regem
 fidelis, prudens, œconomus famulus

(48) *Cod. θεοδότων.*

qui talentum imperii valde auxit;
semper in armis pro salute publica,
alienas urbes vindicans imperio,
consilio, verbis, opera et arte bellica,
victor sæpissime hostium plurimorum,
ceu quondam David hostes propulsabat
prece pia, forti manu, peritia ducis.
Hujus victorias dicere vel prælia
virtutumque numerum et ornatum,
rhetori quoque summo operosum sit.
Nos ex ingenti acervo pauca sumimus.
Hic occupato pacifice imperio
largitus est honores cognato generi
cunctisque tribuit pro dignitate munera :
nempe gerendis reip. officiis
propinquos sibi sanguine præposuit.
Hi vero ipsi conjurati in regem
exitiosas moliantur insidias
paulo post initum ab illo imperium.
Atque his dux erat peragendo operi
regis germana soror princeps Anna.
Quorum cum essent detectæ insidiæ,
nullius corpus violatum fuit,
sed patrimonia tantum sunt erepta :
atque hæc ipsa paulo post restitui
mira imperavit Cæsar clementia.
cunctis remittens criminis reatum ;
parcens in primis principi sorori,
ipsique opes pro dignitate reddens.
Id quomodo sit gestum, lubet dicere.
Auri atque argenti vasa gemmasque nitidas
et multi generis vestem atque insignem,
maximi pretii opes in quadam domo
sororis suæ principis repositas
Cæsar spectabat cum Joanne Axuch ;
Quin etiam tunc sic ferunt locutus :
Hem ut generis mei sors est conversa !
utque inimica mihi nunc est cognatio,
et qui benivoli olim, nunc sunt malivoli !
Quamobrem jubeo præsentem opes
ut tibi sumas, Axuch dulcissime.
Is liberali regi grates agit ;
sed licet, inquit, sensus meos dicere !
Rege annuente, sic orsus est loqui :
Quamquam injustam vim et insidias
contra te, Cæsar, soror est molita,
et abdicavit factis fraternitatem,
natura tamen facit consanguineam.
Vincens igitur Christiana clementia
malum sororis animum et injuriam ;
illique hæc omnia largire benivole
ad quam paterno magis jure pertinent.
His morem gerens monitis Cæsar
cuncta libenter tribuit sorori.
Etenim, inquit, regno sim indignus,
si meo generi minus sim benivolus,
quam tu, qui lucri prodigus contemptor

(49) Simultatem suam adversus fratrem, doloremque quod is imperium extincti parentis oc-

- A 3710 Κραταρχίας τάλαντον αὐξήσας μέγα,
Ἄε! στραταρχῶν, ὑπεραθλῶν τοῦ κράτους,
Ἠόλεις ἐθνικῆς ὑποτάσσειν τῷ κράτει,
Γνώσει, λόγῳ, πράγματι, καὶ πείρᾳ μάχης,
Μυριόνικος πλειστάκις δεδαιγμένος,
3715 Ὡς πρὶν ὁ Δαβὶδ κατ' ἐχθρῶν ἀντιμάχων
Λιταῖς, στρατηγίαις τε σὺν εὐανδρίαις ·
Ὁὐ τοὺς ἀγῶνας καὶ νίκας καταλέγειν,
Τῶν ἀρετῶν θ' ὄμιλον αἷς ἦν εκπρίπων,
Καὶ ῥήτορι γένοιτ' ἂν ἔργον ἐξόχῳ.
3720 Μίκρ' ἄττα δ' ἡμῖν ἐκ περιττῶν λεκτέον ·
Οὗτος κατασχὼν ἀσφαλῶς κραταρχίαν
Τιμὰς ἐπεδράβευσε τοῖς ἐκ τοῦ γένους,
Καὶ πᾶσιν ἀπλῶς δωρεὰς ἀναλόγους,
Κοινῶν προμηθεῖς ἀποτάξας πραγμάτων
B 3725 Ἐκ τῶν καθ' αἷμα καὶ προσωκειωμένων ·
Σύστρεμμα τῷδε βασιλεῖ ὧν ἐκ γένους
Καττύεται σκέμμα τε θανατηφόρον
Μετὰ γε βραχῶν τῆς κραταρχίας χρόνον,
Πρωτουργὸν ἅμα καὶ στρατηγέτιν ἔχον
3730 Ὅμαιμον αὐτοῦ τὴν Καισάρισσαν Ἄνναν (49)
Καὶ φωραθέντων τῶν συνιστώντων λόχον,
Ἄεικῆς οὐδαὶς εἰς δέμας πέπονθέ τι,
Ὅτι γε μὴ ψίλωσιν οὐσιῶν μόνον,
Ἄς ἀποδοῦναι βασιλεὺς κεκτημένοις
3735 Μετὰ γε βραχὺ προστέταχεν ἐνθέως,
Αἰτίας ἀφείδ' ἅσι προσκεκρουκόσι,
Σπεισάμενος πρῶτιστα τῇ Καισαρίσῃ
Καὶ πλοῦτον αὐτῇ συνεπιδοὺς ἀξία ·
Ὅπως δὲ τοῦτο συμβέβηκε φραστέον ·
C 3740 Τὴν ἐν χρυσαργύρῳ τε λιθομαργάροις
Ἐσθῆμασί τε ποικίλοις τιμαλφείσιν
Οὐσίαν ἀμύθητον ἐν τινὶ δόμῳ
Τῆς κασιγνήτου Καισαρίσσης κειμένην
Ἄναξ ἐπισκοπῶν ἦν σὺν Ἀξοῦχ Ἰωάννῃ ·
3745 Ἠνίκα τόνδε καὶ ταδὶ φάναι λόγος ·
Ὡς τάξις ἀντέστραπτο κάμοι τοῦ γένους !
Καὶ συγγενὲς μὲν δύστροπὸν μοι τυγχάνει,
Ἄλλότριον δ' εὖνον τε καὶ πεφιλημένον !
Ὅθεν κελεύω τὰ προκειμένα τάδε
3750 Φίλτατον Ἀξοῦχ προσλαβόντα κατέχειν.
Ὁ δ' εὐχαριστεῖ τῆς μεγαλοφυχίας.
Μετὰ δὲ γ' εἰπεῖν λιπαρεῖ δεδογμένα ·
Καὶ τὸν λαβόντα τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ·
Εἰ καὶ βιαίων ἀδίκων τε πραγμάτων
3755 Κατῆρξεν, ἄναξ, σὴ κασιγνήτος φάναι,
Ἔργοις τ' ἀπωμόσατο φιλαδελφίαν,
Ἄλλ' ἡ φύσις σὺναιμον αὐτὴν δεικνύει ·
Νίκησον οὐκοῦν χριστομιμητῶν τρόπῳ
Γνώμην ὁμαίμου δυσμενῆ, κακεργάτιν,
3760 Καὶ τὰ κατ' ὄψιν πάντα δὸς κατὰ χάριν,
Ταύτη διαφέροντα μᾶλλον πατρόθεν.
Ταύτη γε πεισθεὶς βασιλεὺς παραιφάσει
Ἦάντα προθύμως Καισαρίσῃ προσνέμει
Ἐῆν ἂν, εἰπῶν, τοῦ βασιλείου κράτους
3765 Παντάπαν ἀνάξιος, εἰ περὶ γένος
Τούμῶν κριθείης εὐμενέστερος σύ γε,

cupavisset, satis demonstrat ipsa Anna Comnena in Alexiadis suæ calce.

- Ἄνωτερος κέρδους τε κτήσεως τόσης.
 Οὕτως ἀμνησικακος ἦν ἀναξ ὄδε,
 Θερμός τ' ἐραστής χριστομιμήτων τρόπων!
- 3770 **Μ**ήτηρ δὲ τοῦδε καὶ βασιλὶς Εἰρήνη,
 Εἰ καὶ πρὶν ἀπέστεργε τόνδ' οὐκ ἐνδίκως
 Οὐκ ἄξιον κρίνουσα πρὸς κρατάρχην,
 Ὡς τῆ θυγατρὶ μνωμένη τὰ τοῦ κράτους,
 Γαμβρῶν τε τῶ Καίσαρι τῶ Βρυεννίῳ,
- 3775 **Λ**όγου φωνῶντος οὐ συνίστωρ εὐρέθη·
 Μᾶλλον δὲ γνοῦσα εἰς ἔπειτα τὸ δρᾶμα
 Ἐπιβόλον λόγιον ἐξεπείν λόγος,
 Γνώμην τε κεδνήν, φωνετὴν μάλ' εὐστόχως,
 Ὡς οὐχ ὑπόντα χρῆ διφῶν βασιλέα,
- 3780 **Π**αρόντα δὲ στέργειν τε τοῦτον καὶ σέβειν.
 Οὗτος στρατεύσας κατὰ Περσῶν βαρβάρων
 Τὰς πρὸς Κομνηνάκτα συνθήκας πάσαι
 Διαλυσάντων, καὶ πόλεις Ἑωμαίδος
 Τὰς πρὸς Φρυγίᾳ καὶ Μαιάνδρῳ κειμένας
- 3785 **Κ**ατατρεχόντων καὶ κακῶς δρώντων ὅπλοις·
 Καὶ συμβαλῶν ἤττησεν αὐτοὺς πολλάκις,
 Τρηψάμενος σφᾶς εὐκλεῶς ἐν ταῖς μάχαις.
 Καὶ Λαοδικέων δὲ λαμβάνει πόλιν,
 Καὶ τήνδε τειχῶν κατοχυρώσας κράτει,
- 3790 **Κ**αὶ πάντα θεῖς εὐ καὶ καθῶς ἦν συμφέρον,
 Πρὸς βασιλῖδα καθυποστρέφει πόλιν,
 Οἷα βασιλεὺς ἀγαθὸς, νικηφόρος
 Τοῖς βασιλ. καὶ ἀναδοῦμενος κρότοις.
 Μετὰ δὲ μικρὸν ἀπανίσταται πάλιν,
- 3795 **Κ**αὶ γίνεται δὴ κατὰ τὴν Παμφυλίαν,
 Αἰρεῖ τε Σωζόπολιν μηχανουργίᾳ
 Πόλιν ἐρυμνὴν καὶ κατησφαλισμένην,
 Ἄλλα τε πλεῖστα τῶν ἐκεῖ πολυχνήων
 Στρατηγ. καὶ τέχναις τε καὶ μάχης νόμῳ·
- 3800 **Ἐ**ν οἷς περ ἠρίθμητο καὶ κεκλημένον
 Δύσληπτον ὄντων Ἱερακορυφίτου,
 Ἐρυμα τειχῆρές τι δύσμαχον πάνυ.
 Πάλαι μὲν ὄντα τῷ κράτει Ἑωμαίδος
 Ἰπήκοά τε καὶ συνηριθμημένα,
- 3805 **Ζ**υγῶν δὲ Περσῶν καθυπεῖκοντα τότε·
 Οὗτος περὶ πέμπτον γε τῆς ἀρχῆς χρόνον
 Ἐθνους Σκυθικοῦ κατακείροντος Θράκην
 Καὶ πάντα ταύτης Σκυθικὴν ἐρημίαν,
 Ὅ φασι, δρώντος ἐκδρομαῖς πανημέροις,
- 3810 **Κ**ινεῖ κατ' αὐτῶν Ἑωμαϊκὰς δυνάμεις,
 Καὶ συμπλακεῖ σφίσι γε τῷ Θεοῦ σθάνει
 Κατατροποῦται Σκυθικὰς πάσας Ἰλας,
 Καὶ τρισαριστεὺς ἀναδείκνυται κράτῳ
 Βουλαῖς στρατηγίαις τε, λιταῖς ἐνθόοις·
- 3815 **Ὀ**ὐ γὰρ ἀναξ σύμβουλος ἦν χρηστὸς μόνον
 Καὶ γε στρατηγὸς ἐν μάχαις βρωμολέος,
 Ἄλλὰ καθά τις καὶ Μωσῆς ἄλλος νέος
 Χείρας ἀνυψῶν εἰκόνι σεβασμῆι
 Τῆς μητρανάνδρου καὶ πανυμνήτου Κόρης
- 3820 **Σ**χῆμασιν οἰκτροῖς καὶ σταλαγμοῖς δακρύων
 Ἡρεμβολὰς ἔκρινε τὰς τῶν βαρβάρων
 Θεοῦ διδόντος τὴν νίκην οὐρανόθεν
 Περιφανῆ τε καὶ περίπυστον λίαν.
 Καὶ γὰρ τοσοῦτον μυριάριθμον στίφος
- 3825 **Δ**ορυαλώτων συνελήφθη βαρβάρων,

- A** nunc tot oblatas respuisti opes.
 Adeo clemente rex hic erat animo,
 atque imitator Christi studiosus!
 Cæterum mater ac regina Irene
 quanquam Joanni immerenti infensa,
 quem haud imperio dignum reputabat,
 idque studuerat olim committere
 filiam atque genero Cæsari Bryennio,
 nunc insidiarum tamen ignara fuit.
 Quin certior postea moliminis facta
 fertur dixisse commodum effatum,
 atque prudentem admodum sententiam,
 non esse vestigandum latentem regem,
 sed huic præsentī amanter obsequendum.
 Idem suscepit contra Persas bellum,
 qui cum Comneno fœdus olim intum
 fregerant, atque urbibus Romanis
 in Phrygia et ripa Mæandri positis
 armatis incursionibus molesti erant.
 Ergo non semel manibus consertis,
 profligando hoste gloriam retulit.
 Urbem quin adeo cepit Laodiceam,
 quam mox munivit mœnium præsidio,
 cunctisque bene ut opus fuit dispositis,
 ad urbem regiam reditu se recepit;
 ibique veluti rex victoriosus
 plausu solemnī populi est receptus.
 Brevi intervallo, discessit denuo
 et cum exercitū pergens in Pamphyliam
 vi strategematis cepit Sozopolim
 urbem excelsam undique munitam.
- C** Alias quoque plurimas urbeculas
 partim astutia partim vi bellica
 cepit, quas inter aditu difficile
 castrum, cui nomen Hieracoryphites,
 mœnibus celsum et inexpugnabile.
 Quæ cunctæ arces in Romani imperii
 sinibus positæ eidemque obnoxie
 Persarum jugum postea subierant.
 Anno Joannis imperantis quinto,
 Scythica cum gens Thraciam vastaret,
 et solitudinem, ut est in proverbio,
 Scythicam faceret perpetuis incursibus;
 Romanas copias Cæsar contra eduxit:
 Deique ope prælio commisso
 Scythicas cunctas disjecit phalanges,
 et victoriosus imperator exstitit
 consilio, manu, precibus ad Deum.
 Non enim tantum rex consiliiosus erat
 atque per pugnas fortis imperator,
 sed velut alter Moyses novellus
 manus attollens ad augustam imaginem
 laudatissimæ Virginis Deiparæ
 supplicii gestu profusisque lacrymis
 barbaricos exercitus superavit,
 victoriam cœlitis donante Deo,
 splendidam prorsus et celeberrimam.
 Etenim tantus Barbarorum numerus
 in potestatem decidit victoris,

ut in Romanis terris occiduis
pagi et coloniæ tunc de his Barbaris
conflatæ fuerunt et nunc adhuc maneant,
quibus et gentis inditum est nomen.
Alii conscripti sunt auxiliares
atque Romanis admisti exercitibus.
Magnam vim quoque sub corona vendidit.
victor exercitus auro licitantibus.
Paulo post Cæsar armis rursus motis
contra Triballos barbaros est profectus,
fidem juratam perfide fallentes;
quos debellatos violento Marte
denuo pacem facere coegit :
cumque manubias illinc abegisset,
militem proprium præda replevit,
spoliis innumeris, opibus copiosis.
Captivum autem vulgus ultra fretum
transtulit in Bythiniam, eique sedes
haud procul urbe Nicomedia attribuit.
Idemque partim milites conscripsit,
partim reip. fecit vectigales.
Istrum æstivo tempore transgressi
Hunni ceperunt urbem Branitzoben,
cujus dejectis cunctis ædificiis,
lapides etiam Zeugmion tulerunt :

tum etiam agrum incursarunt Sardicæ.
Igitur his occurrens imperator
inter paludes valido cum milite
haud procul Istro hostibus congressus
claram de Barbaris retulit victoriam ;
et Chrasnum cepit cum Francochorio,
que pars Pæoniæ prestantior erat.
Tum etiam Zeugmii mœnia expugnavit.
illincque prædam abatulit innumeram,
manubiis ipse plurimis ditatus
simulque omnis Romanus exercitus.
Pace cum Hunnis barbaris composita,
in orientem transtulit exercitum ;
perque Bithynos transiens et Paphlagonas
celeri cursu pervenit Castamonem,
hancque Romano vindicavit sceptro,
(quam Persarmenii jam pridem tenebant)
scalis et machinis arietantibus
ad hanc capiendam naviter usus.
Post hæc, captivos plurimos ducens
rex atque prædam innumerabilem,
regiam ad urbem retulit pedem
exceptus plausibus qui decent victorem :
atque ob recentem suam victoriam
media deduxit urbe triumphum.
Adornans enim artificio insolito
currum argento auroque fulgidum,
quem niveorum quadriga equorum
apte et decenter junctorum trahebat,
huic venerandam imposuit Cæsar
inviolatæ Deiparæ imaginem ;

(50) In codicis margine γρ. Ζεύγιον.

- A Ὡς κατὰ δυσμήν Ῥωμαϊκοῖς ἐν τόποις
Ἐκ τῶνδε κώμας καὶ συνοικίας ἔλας
Καὶ συσταθῆναι καὶ παραμένειν ἔτι,
Ἐπωνομίαν ἐξ ἔθνους κεκτημένας.
3830 Τάγμασι δ' ἄλλους συμμάχους ἐν ταῖς μάχαις
Καταλεγήναι Ῥωμαϊκοῖς καὶ σίχαις·
Μοίρας δὲ πολλὰς ἀποδόσθαι χρυσοῦ
Ἰπὸ στρατιᾶς σφῶν πάλιν ἤρημένοις.
Μετὰ δὲ μικρὸν ὕστερον πάλιν ἀναξ
3835 Ἐπιστρατεύσας τοῖς Τριβαλοῖς βαρβάροις
Ὅρκια συγγέουσι ἐκ κακουργίας
Σφᾶς ἐκνικήσας ἐν μάχῃ κατὰ κράτος
Τὸ βάρβαρον τίθησιν ἐνσπονδον πάλιν·
Λείαν δ' ἐκείθεν ἀπελάσας μυρίαν
3840 Πλήσας τε τὸ στράτευμα τῶν σκυλευμάτων
Ὅλθου τε πολλοῦ καὶ λαφύρων μυρίων·
B Πλήθος δορυάλωτον εἰς ἐπαρχίαν
Τῆν τῶν Βιθυνῶν κατὰ τὴν Νικομήδους
Διαβιάσας ἐγκατοικίζει φέρων.
3845 Καὶ τῶνδε τοὺς μὲν στρατιᾶ καταλέγει,
Τοὺς δ' αὖ παρήκε συντελεῖν κοινῷ φόρους.
Οὔννοι τὸν Ἰστρον ἐκπεράσαντες θέρους
Κατακρατοῦσιν ἄστεως Βρανιτζόβης,
Καὶ τῆσδε πάσας κατερείψαντες βάρεις
3850 Μετήγαγον πρὸς Ζεύγιον (50) καὶ τοὺς λί-
[θους,
Ἐπιδραμόντες καὶ Σαρδικῆς χωρία.
Οὐκοῦν ἐπὶ σφᾶς ἐκστρατεύσας ἡ κράτωρ
Ἐν ὕγροχέρσῳ (51) καὶ σθεναρᾷ δυνάμει
Κατὰ τὸν Ἰστρον συμπλακείς ἀντιπάλους
2855 Ἰσθησι λαμπρὰν κατὰ βαρβάρων νίκην·
C Καὶ Χράσμον εἶλε σὺν τῷ Φράγγοχωρίῳ,
Γῆς Μαιόνων κράτισσον ὑπάρχον μέρος·
Πρὸς δ' αὖ παρεστήσατο τεῖχος Ζευγιίνου,
Κάκ τοῦδε λείαν ἀπήλασι μυρίαν,
3860 Καὶ λάφυρ' ἐκτίσατο καὶ πλείστα σκύλα,
Αὐτός τε καὶ στράτευμα Ῥωμαίων ἅπαν
Σπεισάμενος δ' ἔπειτα βαρβάρους Οὔννοις
Πρὸς τὴν ἔω στράτευμα διαβιάσας,
Διὰ Βιθυνῶν χωρίων, Παφλαγόνων
3865 Ἐφίσταται τάχιστα τῇ Κασταμόνι,
Καὶ τήνδ' ἐπανάσσει τῇ Ῥωμαίδι
Περσαρμενίοις κεκρατημένην πάλαι,
Χρησάμενος κλίμαξι, τειχομαχίαις
Εἰς τῆσδε τὴν ἄλωσιν ὡς εὐμηχάνως.
3870 Τοιαῦτα δράσας αἰχμαλώτων τε στίφους
D Καὶ λείαν ἀμύθητον εἰληφὼς ἀναξ
Πρὸς βασιλίδαν τὴν πόλιν ὑποστρέφει
Οἷα νικητῆς ἀναδούμενος κρότοις·
Κάπι τροπαίῳ προσφάτω καὶ τῇ νίκῃ
3875 Κατήγαγε θρίαμβον ἐν μέσῃ πόλει.
Τεύξας γὰρ ἄρμα σὺν τεχνουργίᾳ ξένον
Χρυσαργύρῳ κάλλιστα διειλημμένον
Ὅ χιονώδης τετρακτὺς συστοιχία
Ἰπῶν τις εἶλεκεν εὐφυῶς ζευγυμένων·
3880 Ἐν τῷδε σεπτῆν ἀναβιάζει κράτωρ
Τῆς μητρανάνδρου Παρθένου τὴν εἰκόνα,

(51) De hoc vocabulo judicent hellenistæ.

- Ἐν ἧ πεποιθώς καὶ κατορθῶν τὰς νίκας
 Ὡς συστρατηγέτιδι κατ' ἐχθρῶν μάχης
 Προσῆγε τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν,
 3885 Ἦς καὶ προσῆγε σὺν ὄλῃ γερούσιφ
 Ποσὶ βαδίζων σταυρικὸν σκῆπτρον φέρων.
 Ἄλλὰ βραχὺς ἤνυστο κατ' οἶκον χρόνος,
 Καὶ πάλιν ἐστράτευσεν ἀναξ χαρίεις
 Μετὰ στρατιᾶς ἀρεϊκῆς προφρόνως
 3890 Ἐπὶ Τανισμάνιον εἰς Κασταμόνα
 Στρατηγὸν ἄνδρα παρὰ Περσαρμενίοις,
 Ταύτην ἐλόντα τειχομαχίᾳ πόλιν,
 Καὶ φύλακας κτείναντα Ῥωμαίους ἔλπει
 Καὶ τῆνδ' ἐπανάεωσε Ῥωμαίων κράτει·
 3895 Πρὸς τοῖσδε Γάγγραν καταπορθεῖ τὴν πόλιν
 Ἐν ἧ γε φρουροὺς ἀποτάξας ὀπλίτας
 Ἐκ Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς δισχιλίους
 Καὶ πάντα θεῖς εἰς πόλιν ὀποστρέφει·
 Καὶ τῆδε μικρὸν ἐνδιατρίψας χρόνον
 3900 Κατακρατοῦντος Ἀρμενίας Λεβούνου
 Ἐπιστρατεύει στρατιὰν πλείστην ἄγων,
 Κατηκόους σίνοντος Αὔσονων πόλεις,
 Οὐκοῦν ἐπιθᾶς Ἀρμενοκιλικίας,
 Ταρσὸν παρεστῆσατο φαινήν πόλιν,
 3905 Καὶ τὴν Ἀδάνην καὶ Βακά, στρατηγία.
 Ἐπειτ' ὄχυράν Ἀναζάβρην σὺν βίᾳ
 Περικλυτὸν τε καὶ Κολώνειαν πόλιν·
 Καὶ δὴ μετελθὼν τὰς περὶξ ταύτας πόλεις
 Ἐρουνά τε φρούρια καὶ κώμας ὄλας,
 3910 Ἐπίσταται δὲ τοῖς τόποις τῆς Συρίας,
 Καὶ τὴν πόλιν εἴφεισι τὴν Ἀντιόχου,
 Ῥαϊμούνδου πρίγκιπος ἅμα τοῖς ὄλοις
 Εὐ χερσὶν αὐτὸν ὑπὸ τῆς δεδεγμένου,
 Καὶ πᾶσι τιμήσαντος αὐτὸν εἰκόσιν.
 3915 Ἐφ' ἡμέραις οὖν ἐνδιατρίψας πόλει,
 Αὐτῷ τε τὸν πρίγκιπα λίζιον δράσας,
 Σὺν τῷδε Τριπόλεως κρατοῦντα τότε,
 Ἄναξ χαριτώνυμος ἔξεισι πάλιν,
 Καὶ πρὸς παρευφράτιδος ἄπεισι πόλεις,
 3920 Παρ' Ἀγαρηνῶν οὐ καλῶς κρατουμένας
 Κεὶ τῶνδε πορθεῖ τειχομαχίαις ὄλοις
 Πεζᾶ, Χάλεπ, Νίστριον, Καρφαρᾶ, Φέρεπ·
 Ἐκ τῶν δὲ λοιπῶν ἀστῶν δῶρα ξένα
 Καὶ πλείστα λαβὼν καὶ λίθους καὶ μαργάρους
 3925 Πολὺν τε χρυσὸν καὶ λαφυραγωγίαν,
 Καὶ λυχνίτην φέροντα σταυροῦ τὸν τύπον
 Χρημά τι πανθαύμαστον, ἔκπληκτον, ξένον·
 Πρὸς δ' αὖ γε καὶ τράπεζαν ἔκλαμπρον πάνυ
 Ἐξ ἀμιμήτου συντεθειμένην τέχνης
 3930 Πολυτελεῆ τε χρυσότευκτον, ποικίλην·
 Ἄ πάντα συνείληπτο τοῖς Πέρσαις πάλαι
 Συσχοῦσιν αὐτάνακτα τὸν Διογένην·
 Πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἔρχεται πόλιν
 Ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ κασίγητον σὺν γόνυφ
 3935 Τὸν σεβαστοκράτορα τὸν πρὶν φυγάδα,
 Τῷ τῆνικαῦτα προσρύντα γνησίως
 Ἄνακτι τῷδε καὶ κασίγητῳ φίλῳ·
 Ὅς ἐκλιπῶν πρὶν διατριβᾶς Αὔσονων
 Σχέσειν ὀμογύλου τε καὶ βασιλείως
 3940 Πρὸς Περσάνακτα φυγὰς ἐκλυπῆς τρέχει·

- A** cui quia confusus victor exstiterat.
 nunc ceu belli sociæ et auxiliari
 convenientes reddebat grates ;
 præcedens ipse cum toto senatu
 pedester, sceptrum gestans cruciferum.
 Sed brevi domi tempore permansit ;
 rursusque ad bellum rex amabilis
 profectus impigre cum valido exercitu
 venit Castamonem contra Tanismanium,
 qui dux delectus a Persamenis
 prædictam urbem expugnaverat,
 gladio Romanum cædens præsidium.
 Hanc ergo Cæsar recuperavit.
 Insuper Gangra occupata urbe,
 ibique impositis præsidii causa
 de nostro exercitu bis mille armatis,
B cunctis pacatis, Byzantium rediit.
 Attamen breviter hic commoratus,
 profectus est cum ingenti exercitu,
 imperitante Armenis Levuno,
 nostrasque urbes damnis afficiente.
 Ergo progressus in Armeno-Ciliciam
 splendidam urbem occupavit Tarsum,
 Bacam et Adanem peritia bellica.
 Mox Anazabum summa vi expugnavit,
 et Coloneam et Periclytum urbes.
 Proximis quoque subjugatis oppidis,
 cum munitis castellis cunctisque pagis,
 venit in Syriæ usque regiones
 atque Antochiam urbem ingreditur,
 Raimundo principe cum cuncto populo
C hunc excipiente studio proclivi
 omnique debito cum honore.
 In hac paulisper demoratus urbe
 cum sibi obnoxium effecisset principem
 cumque eo Tripoleos etiam dominum,
 rex gratosus progressus ulterius
 ad Euphratesias festinavit urbes,
 quas Agareni contra fas tenebant.
 Ex his perdomuit machinis et armis
 Pezan, Caleph, Nistrion, Carpharan, Pherep.
 Ex aliis autem urbibus donaria mira
 multa que retulit, gemmas, margaritas,
 magnam vim auri, prædæque cumulum,
 lychnitem quoque cui crux impressa erat,
 rem miram et stupendam atque insolitam :
D insuper mensam multo splendidissimam
 elaboratam arte inimitabili,
 pretiosissimam auream variegatam :
 quæ cuncta Persæ quondam diripuerant,
 cum captivassent Cæsarem Diogenem.
 Ad urbem autem rediit Joannes
 habens germanum cum nepote secum.
 sebastoorateum, dico, pridem profugum,
 tunc vero amanter semet permittentem
 regi Joanni peramanti fratri.
 Hic derelictis Romanis finibus,
 spretoque affectu fratris atque cæsaris,
 ad Persam regem tactus dolore fugerat :

sed sero tandem mali sui conscius
consilio egregio rediit ad Cæsarem
tutique fidem reditus impetravit.
Namque reversum cernens imperator
Numini gratias reddidit supremo
æque re gaudens ut trophæis mille.
Ergo complexus officio debito
utrumque, ut olim, habuit charissimum.
Brevi moratus apud urbem tempore,
ut sese habebat, transiit in Bithyniam,
contempta corporis mala valetudine;
Turcis Romanas terras infestantibus;
quos ubi sola terruit præsentia,
usque ad Lopadium venit civitatem :
ubi dum moratur copiasque contrahit,
gravis est visus militi mitis Cæsar,
quoniam ad fortes extimulabat pugnas,
bellique longas ferre cogebat moras.
Igitur castra commovens Lopadio
rex cum innumero transiit exercitu
contra Agarenos barbaros Ponti incolas,
jugo prementes Neocæsaream :
punire quoque studens Constantinum

Gabram tyrannum Trapezuntiorum.
Ergo progreditur Neocæsaream
quam circumfuso obsidet exercitu.
Atque hanc capturus imperator erat,
nisi improvisa incidens calamitas
suscepto militem bello retardasset.
Nam cum instaret pugna contra Barbaros
egregium quemdam ex Italia equitem
equo carentem cernens imperator,
fratris sui filio juxta adæquitanti
equum mandavit cedere Latino.
Ille enimvero facturum negavit,
vixque coactus equiti cessit equum.
Ob id dolore maximo percussus,
præcipite exiguæ mentis consilio
Cæsaris hic nepos, prælio fervente,
ex improvise perfugit ad Barbaros,
a quibus lubentissimo exceptus animo,
paulo post etiam cultui Christiano
nuntium heu remittit, ac matrimonio
jungitur filiæ principis Iconii.
Exinde Cæsar valde mœrente animo
cœpit reverti gradatim Byzantium,
reditum dissimulans et consilii inops.
Tandem in urbem regiam delatus.
ibique brevi tempore subsistens :
mox denuo egressus cum ingenti exercitu
Phrygiam præteriens atque Lyciam,
ad nobilem pervenit urbem Attali,
quam ubi cum finitimis ordinavit,
palude quoque capta Pasgusæa,
venit in Isauriæ fines et in Syriam
ardente studio moliens hanc urbem
gravi depulso Latinorum jugo

- A** Μόλις δὲ συνείδῃ γε κακοῦ τυγχάνει,
Μαλινδρομεῖ κάλλιστα πρὸς βασιλέα,
Καὶ δεξιὰς ἔτυχε τῆς ἐπανόδου.
Ἐπανιόντα καὶ γὰρ ἰδὼν ὁ κράτωρ
3945 Θεῶν χαριστήρια τῶν ὄλων θύει
Οὐχ ἤττον ἡσθεῖς ἢ νίκαις τὰς μυριάς·
Καὶ χαριέντως προσπλακεῖς κατὰ δέον
Τὸ φίλτρον ἀπένειμεν ἀμφοῖν ὡς πάλαι.
Χρόνον δὲ βραχὺν ἐνδιατρίψας πόλει
3950 Ὡς εἶχεν ἐξώρμησε πρὸς Βιθυνίαν,
Καταφρονήσας σώματος καχεξίας,
Τούρκων κακούντων Ῥωμαϊκὰ χωρία,
Οὐς ἐκθροήσας καὶ μόνῃ παρουσίᾳ
Πρὸς Λοπάδιον ἀφικνεῖται τὴν πόλιν·
2955 Ἐνθα βραδύων συνάγων τε δυνάμεις
Στρατῶν βαρῶν ἔδοξεν ἰπραῦς ἀναξ
B Ὡς διανιστῶν ἀρείκας πρὸς μάχης,
Καὶ προσδιάζων καρτερεῖν ἐν τῇ μάχῃ.
Τοῖνον ἀπάρας βασιλεὺς Λοπαδίου
3960 Ἐπιστρατεύει σὺν στρατιᾷ μυριά
Τοῖς κατὰ πόντον Ἀγαρηνοῖς βαρβάροις
Κατακρατοῦσιν τῆς Νεοκαισαρέων·
Σπεύδων μετελθεῖν καὶ Γαβρᾶν Κωνσταντι-
[νον
Κατατυραννεύοντα Τραπεζουντίων.
3965 Ἐφίσταται γοῦν τῇ Νεοκαισαρέων,
Καὶ τῆδ' ἐφιστῆ τὰς δυνάμεις κυκλόθεν.
Καὶ τάχ' ἂν εἴλε τῆνδε κρατάρχησ τότε
Εἰ μὴ τι συμβᾶν ἀπρόοπτόν τι πάθος
Ἀπεῖρξε τὸ στρατεύμα τῆς διαμάχης·
3970 Πρὸς βαρβάρους γὰρ ἐνστάσης μάχης τότε,
C Ἐξ Ἰταλίας δεξιὸν τιν' ἱππότην
Ἄνιππον ἰδὼν ἐγκλεῦεται κράτωρ
Ἀγχοῦ συνιπέδοντα τὰδελφοῦ γόνον
Ἴππον παρασχεῖν ἀποθάντα Λατίνῳ.
3975 Ὁ δ' οὐ νεμεῖν ἔφασκε μάλ' ἀντιλέγων,
Μόλις δ' ἄκων δίδωσιν ἱππότην
Κάκ τοῦδε πλησθεῖς οὐ μικρὰς ἀθυμίας
Μικροψυχίας ἐκ φρενῶν ἀβλεψίας
Ἀδελφόποις οὗτος γε καιρῶ τῆς μάχης
3980 Ἐξ ὑπογυίου προστρέχει τοῖς βαρβάροις
Καὶ τοῖσδε δεχθεῖς ἀσμενεστάτῳ πόθῳ,
Μετά γε βραχὺ καὶ χριστῶνυμον σέβας
Ἐξόμνυται φεῦ! καὶ συνεζύγη τάλας
Θυγατρὶ Περσάνακτος Ἰκονιέως.
3785 Ἐντεῦθεν ἀναξ συσχεθεῖς ἀγωνίᾳ
D Ἵποστρέφειν ἤρξατο πρὸς πόλιν βάρην
Κλέπτων ἀναχώρησιν ἐξ ἀβουλίας.
Ὅμως πεφθακὼς τὴν βασιλίδα πόλιν,
Ἐν τῇδε μικρὸν ἐνδιατρίψας χρόνον,
3990 Ἐξεῖσι πάλιν σὺν στρατιᾷ μυριά.
Καὶ παραδραμῶν Φρυγίαν καὶ Λυκίαν,
Τὴν Ἀττάλου πέφθακεν εὐκλεᾶ πόλιν
Καὶ τῆσδε θεῖς εἰ-ὡς προσῆκον τὰ περίεξ
Ἐλών τε λίμνην Πασγούση κεκλημένην,
3995 Πρὸς Ἰσαυρίας ἀφικνεῖται τὸ κλίμα,
Καὶ πρὸς Συρίαν καὶ πόλιν Ἀντιόχου
Ἐπιμελὲς σπούδασμα τιθεῖς καὶ λόγον,
Ἐλευθερῶσαι τὴν Ἀντιόχου πόλιν

- Τῆς Λατινικῆς δυσαχθοῦς τυραννίδος,
 4000 Καὶ τήνδ' ἐνώσαι τῇ πόλει Κωνσταντίνου,
 Ἐπειτα Σιών ἀφικέσθαι πρὸς πόλιν,
 Καὶ φιλοτίμοις ἀναδῆσαι καὶ ξένοις
 Δώροισι, ἀναθήμασι Δεσπότης τάφον,
 Τὸ δ' ἐν κύκλῳ πᾶν βαρβαρικὸν καθᾶραι.
 4005 Οὐκοῦν ἐπιστάς Ἀντιοχείων πόλει
 Ταύτης ἐδήλου, κατέχειρε τὰ πέριξ·
 Ἐπεὶ δὲ οἱ πρόθυμον οὐ κατ' ἐλπίδας
 Συμβαῖνον ἐσκόπησεν ἀγγέλους ἀναξ
 Ἡρὸς Κιλικίων ἄπεισι πανστρατὶ μέρη·
 4010 Ἐνσκηνοβατεῖ δ' ἐν φαραγγώδει τόπῳ,
 Ἐνθα Κοράκων φῶλοισι κλησὶς τόπῳ,
 Καὶ πρὸς κυνηγέσιον ὄρμῃ κατ' ἔθος·
 Σὺ δ' ὑπαντᾷ κατὰ λόχμην ἀγρίῳ,
 Καὶ τόνδε τῷ δόρατι πλήττει καιρίαν·
 4015 Τῇ δ' ἀντερείσει τοῦ σὸς καμουσά πῶς
 Δορυφόρος χεῖρ αὐτάνακτος δεσπότης.
 Καὶ παρενεχθεῖσά τι μικρὸν εὐθείως (51)
 Τῆς παρὰ πλευρὸν παραψάσει φάρετρας,
 Ἰοστράφα βέλεμνα θηρῶν εἰς φόνον
 4020 Ἐνδον φερούσης· καὶ χυθέντων ἀτράκτων,
 Εἰς τῶνδε φεῦ! ἔπληξε κράτορος χέρα
 Καὶ φθαρτικὴ δύναμις ἡ τοῦ φαρμάκου
 Κατὰ γὰρ μικρὸν ἀπονεκροῖ καὶ φθίνει
 Ἄνακτα θεῖον, τρισχιριστέα μέγαν,
 4025 Καὶ συνελαύνει πρὸς τὸ τοῦ βίου πέρας.
 ΜΑΝΟΥΗΛ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΕΤ. ΛΗ'.
 Πρὶν ἢ δὲ θανεῖν Μανουὴλ βασιλεῖα
 Ἰστατον υἱὸν συνομαρτοῦντα στέφει,
 Καὶ κράτορα δείκνυσι τῆς Ῥωμαίδος.
 Στράτευμα' ἐπὶ τούτοις δὲ Ῥωμαίων ἅπαν
 4030 Σὺν τοῖς στατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς ταγματῶν
 Ἄνειπον αὐτὸν Ἀδσονάρχην ἄσμένως.
 Ἐπειτ' ἐπανάξουξ πρὸς Βυζαντιδα
 Μετὰ στρατιᾶς Μανουὴλ ἀναξ νέος,
 Ἄνακομίζων καὶ πατρός· ναυσὶ νέκυν.
 4035 Καὶ καταλαβὼν τὴν βασιλίδαν πόλιν
 Βασιλικῆς ἔτυχε τῆς εὐφημίας,
 Πρῶτον σταλέντων καὶ προηυτρεπικότητων
 Τὴν εἴσοδον κάλλιστα τὴν εἰς τὴν πόλιν
 Ἄξουχ μέγαν τὴν τιμὴν δομειστικῶν,
 4040 Καὶ βασιλείου Τζιτζιλούκη τοῦπικλῆν·
 Ἠλθ' ὡς ἔφην (52) φθὰς Μανουὴλ πόλιν κράτους
 Παρ' ἀρχιθύτου ταινιοῦται κατ' ἔθος,
 Καὶ πᾶσιν ἀστοῖς προσδέδακτο προφρόνως
 Διαγορευθεὶς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ·
 4045 Νεανίας ὦν ἀρείκδς ἐν μάχαις,
 Κάλλιστος, ἠδύς, εὐμενῆς ὑπηκόοις,
 Τοῖς πᾶσιν ἀσπασίος ὡς μεγάλωφρων·
 Ἡρὸς δ' αὖ φρενῆρης, χαρίεις, πεφιλμένος
 Τῶν δημοτικῶν ἐντριβῆς γὰρ πραγμάτων,
 4050 Τῇ τοῦ προσώπου καλλονῇ κεκασμένος,
 Καὶ πᾶσι καλοῖς ἐμπρέπων θεοδότοις (53),
 Ῥώμη τε τοῦ σώματος, εἶδει, συνέσει,
 Ψυχῆς παραστήματι φιλοκινδύνῳ,
 Ἰθυτεναὶ σχήματι τῆς ἡλικίας,

(51) Cod. εὐθείως.

(52) Cod. ἔφθην.

- A præstare liberam, atque Constantini
 urbi devotam rursus restituere.
 Dein Sionem cogitabat accedere
 ut pretiosis prorsus et insolitis
 Christi sepulcrum donis exornaret,
 cunctosque Barbaros accolat deleret.
 Itaque aggressus Antiochiam urbem
 hujus vastabat milite viciniam :
 tamen cum votum sibi non succedere
 rex prudens sensit, moto hinc exercitu
 transtulit sese Cilicum in terras.
 Ibi in silvoso præruptoque loco,
 quod vulgo dicitur Corvorum latibulum,
 Cæsar venatum de more profectus
 obvium habuit in dumeto aprum,
 B quem hasta statim percussit lethaliter :
 verum objectu resistentis apri
 armata manus Cæsaris repressa,
 retroque cito cedere coacta
 hærentem lateri tetigit pharetram,
 quæ venenata in ferarum perniciem
 tela gestabat : his repente effusis,
 unum proh dolor ! Cæsaris fixit manum ;
 moxque veneni vis exitiabilis
 sensim dimanans membraque corrumpens,
 regem divinum victoriosum magnum
 vitæ mortalis adigit ad terminum.
 MANUEL COMNENUS AN. XXXVIII.
 Manuelem moriens pater edixit regem
 minimum natu filium præsentem sibi,
 atque huic Romanum tradidit imperium.
 C Tunc etiam cunctus Romanus exercitus
 cum duoibus et ordinum centurionibus
 ipsum libenter salutavit regem.
 Dein perrexit ire Byzantium.
 Manuel cum copiis imperator novus,
 patris adducens nave cadaver.
 Cumque ad regalem pervenisset urbem,
 plausu, qui decet regem, est exceptus ;
 præmissis scilicet qui recto ordine
 urbis ingressum regi appararent,
 Azucho magno in aula domestico
 et Basilio dicto Tzitziluca.
 Ingressus autem Manuel metropolim
 a patriarcha rite coronatur,
 cunctisque a civibus volente animo
 D rex salutatur atque imperator.
 Erat hic juvenis strenuus in præliis,
 Egregius usquequaque, mitis, lenis,
 cunctis acceptus, utpote magnanimus,
 cordatus insuper, elegans, amabilis,
 et publicorum prudens negotiorum,
 vultus insigni venustate præditus,
 atque divinis donis florentissimus,
 corporis robore, forma, sapientia,
 prompto ad pericula subeunda animo,
 artuum procero pro ætate habitu,
 (53) Cod. θεοσδότοις, ut v. 3721.

lætus, jucundus, comitate obvia.
 verum patientia maxime excollebat,
 et leni animo præ cæteris regibus;
 heros Herculeus insuperabilis,
 sui que regni validus defensor,
 pastor bonus, vigil ovilis custos,
 luporum rabiem a grege depellens,
 atque huic libera pascua procurans:
 comis regnator, validus bellator,
 Ajax, Achilles, Nestor consilio sus,
 eques vel ipso Priamo peritior,
 Hector phalangas sternens adversas,
 moribus jucundis, acuto ingenio,
 hostibus formidandus, bonus subditis,
 hilaris, accessu facilis, gratiosissimus,
 mille relatis rex inclytus palmis,
 et simul omnis eruditionis amans,
 Mavortii par decertans in præliis,
 alacer ad pugnas atque pericula,
 semper belligerans hasta que hostes premens,
 seque victricibus laureis exornans.
 Hic bello moto contra Turcas Barbaros,
 eo is locis quibus nomcen melangia,
 hostium incursum armis conpescuit;
 imposito que urbibus præsidio,
 regiam ad metropolim redux se recepit.
 Deinde Persas persequendos censuit,
 qui ad Pithecam oppida incursabant,
 thema que Thracesium diripiebant.
 Ergo transgressus Lydiam atque Phrygiam,
 castellis adfuit Cæsar laborantibus,
 atque his firmum attulit subsidium,
 submovit que Persas quam longissime.
 Ad Philomelium postea progressus,
 barbaris Turcis ibi quoque occurrit,
 imoque in pede jaculo transfigitur,
 ab Agareno qui lancea prostratus
 telum inferius in soleam coniecit.
 Indidem autem ceu pernix aquila
 ad Iconiensem urbem transvolavit,
 hujusque omni devastato agro
 reversus est ad imperii metropolim.
 Jam qualem pater olim præ se tulerat
 curam reipublicæ, talem gessit filius.
 Idem conjugii junxit sibi fœdere
 ex Alamannis puellam nobilissimam,
 virtutum ornamentis haud minus miram
 quam corporis compage et pulchritudine.
 Regnante Manuele, ex orbe occiduo
 germanicus instar turbinis exercitus
 gravis et cunctis rebus exitiosus
 Romano imperio der repente incubuit,
 Sioncam prætendens expeditionem.
 Hujus Corradus dux erat exercitus,
 rex pius et Christo maxime devotus;
 qui data Cæsari jurata fide
 per fines nostros amice transiturum,
 nec se nec milites fore nobis nocuos,
 ad ipsam Constantini devenit urbem

- A 4055 Ἦθει προσηναῖ, χαροπῶ, περιλιμένῳ ·
 Ἀνεξικακία δὲ μάλιστ' ἐκράτει
 Καὶ πραότητι τῶν κατ' αὐτὸν ἀνάκτων ·
 Ἦρωσ Ἡρακλῆς ἀπαράμιλλος φύσει,
 Ὑπερμαχῶν κάλλιστα τῆς κληρουχίας,
 4060 Ποιμὴν ἀγαθὸς, ἄγρυπνος ποιμνῆς φύλαξ,
 Λύκους διώκων δυσμενεῖς τοῦ ποιμνίου,
 Καὶ τῷδε διδοὺς τὴν νομὴν ἐλευθέραν ·
 Ἄναξ προσρηγῆς καὶ μαχητῆς γεννάδας,
 Αἴας, Ἀχιλλεύς, καὶ Νέστωρ βουλευφόρος,
 4065 Ὑπὲρ Ἡραμον εὐμέλιος ἱππότης ·
 Ἐκτωρ φάλαγγας βηγνύων ἐναντίων ·
 Ἐπίχαρις ἦθός τε, πτηνὸς τὴν φρένα,
 Φρικτὸς μὲν ἐχθροῖς, εὐμενῆς δ' ὀπηκόοις,
 Ἰλαρὸς, εὐέντευκτος, ἡδεῖα χάρις,
 B 4070 Μυριόνικος τρισαριστεύς αὐτάναξ,
 Ἐρμού τε παιδείας τε παντοίας φίλος,
 Ἄντικρος Ἄρης ἐν μάχαις ἀντιπάλων,
 Ὀξύβροπὸς τις πρὸς μάχας καὶ κινδύνους,
 Ἄει στρατάρχων, κατ' ἐχθρῶν κινῶν δόρυ,
 4075 Καὶ ταῖς κατὰ σφῶν ἀναδοῦμενος νίκαις.
 Οὗτος στρατεύσας κατὰ Τούρκων βαρβάρων
 Κατὰ τὰ μελάγγεια τῆς ἔω τόπους
 Τούρκους μετῆλθεν ἀναχαιτίσας ὄπλοις
 Καὶ τῆς φυλακῆς φροντίσας τῶν ἀστῶν,
 4080 Εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἀνθυποστρέφει,
 Εἴτ' ἐκστρατεύει κατὰ Περσῶν καὶ πάλιν
 Τὰς πρὸς Ἡθηκῶν κατατρεχόντων πόλεις,
 Λεηλατοῦντων καὶ θρακησίων θέμα.
 Τολύον ὑπερβάς Αὐδίας καὶ Φρυγίας
 C 4085 Ἄναξ ἐπέστη φρουρίοις κακουμένοις,
 Καὶ δυνατὴν σύναρσιν αὐτοῖς εἰσφέρει
 Καὶ Πέρσας ἀπήλασεν ὡς ποβρώτατῳ ·
 Καὶ πρὸς Φιλομυλίον ἀπελθὼν πόλιν,
 Κάκεισε Τούρκους βαρβάρους ἐντυγχάνει ·
 4090 Καὶ πείρεται δὴ τὸν ποδὸς ταρασὸν βέλει
 Ὑπ' Ἀγαρηνοῦ λογιχοτρώτου κειμένου
 Ἄνω κατὰ πέλατος ἀφέντος βέλος ·
 Κάκειθεν ὡς τις ἀετὸς ταχυπτέρυξ
 Ἐπτη πρὸς αὐτὴν Ἰκονιέων πόλιν,
 4095 Καὶ τῷδε πάντα κατακείρων τὰ πέριξ,
 Πρὸς βασιλίδαν τὴν πόλιν ὑποστρέφει ·
 Ὑπῆρξε φροντίς, ὡς πατρὶ τούτου πάλαι,
 Καὶ τῷδε κοινῶν πράξεων στεφηνόρῳ,
 Ὅς καὶ συνήφθη πρὸς γάμου κοινωνίαν
 4100 Ἐξ Ἀλαμανῶν εὐγενεστάτη κόρης,
 Ταῖς ἀρετῶν χάρισιν ὠραϊσμένη
 Οὐχ ἤττον ἢ σώματος ὄρα καὶ πλάσει.
 Τούτου κρατοῦντος, ἐκ κλιμάτων ἐσπέρας
 Ἀλαμανῶν στρατεύμα καθάπερ νέφος
 4105 Δεινὸν τετριγὸς φαρτικόν τε καθάπαξ
 Ἐπεισέφρησεν ἀθρόον Ῥωμαῖδι,
 Τὴν πρὸς Σιών ἄφιξιν ἀύχου ἀτίαν ·
 Ὡν ῥῆξ Κορράδος ἦν στρατηγὸς ταγμάτων,
 Φιλευσεβῆς ῥῆξ καὶ φιλόχριστος πλέον,
 4110 Ὅς ὄρκια θεῖς ἄνακτι πιστευτία,
 Ἦ μὴν παρελθεῖν φιλίως Ῥωμαῖδα
 Αὐτόν τε καὶ στρατεύμα καὶ βλάβης δίχα,
 Καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς Κωνσταντίνου φθάνει

- Σὺν τῇ στρατιᾷ καὶ λεφὸν κατηγόφ
 4115 Μῆδὲν νεοχμώσας τι τῶν συγκειμένων ·
 Ἄφ' οὗ γε πορθμὸν ἐκπεράσαντες τάχος
 Ἦνυτον αὐτῶν τὸν προκειμένον δρόμον.
 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ, κερκικῶς εἶναι δέον
 Δι' ὄγροχέρσου (54) στρατιᾶς βίωμαλέας
 4120 Ἐπιστρατεύσαι τῇ Κερκυραίων ἄκρᾳ,
 Ἐκ Σικελῆς προσφάτως ναυαρχίας
 Ὑποστᾶρη πόρθησιν ἐξ ἀβουλίας,
 Πρὸς τοῦτ' ἀπησχόλητο νυκτὸς ἡμέρας ·
 Καὶ συναλίσας στρατιᾶν πανταχόθεν
 4125 Φρίσσουσαν αἰχμαῖς μυριάριθμον ξένην,
 Χιλιόναυον στόλον τε πρὸς τοῖς δ' ὀπλίτας
 Πρὸς νῆσον ἐστράτευσε τὴν τῶν Φαιάκων,
 Καὶ τῇ δ' ἐπιστᾶ τὰς δυνάμεις κυκλόθεν,
 Καὶ κατακρατεῖ τῆσδε λιμῶν καὶ βίᾳ ·
 4130 Καὶ τρισαριστεύς Πελαγονίαν φθάσει ·
 Ἄφ' ἧς ἐπελθὼν Τριβαλοῖς ὡς περ λέων
 Σπονδὰς διαλύσας τὰς συγκειμένας,
 Καὶ Ῥωμαϊκὰς καταδηοῦσι πόλεις.
 Βρυχῆματι σφᾶς κατέπληξε καὶ μόνω ·
 4135 Λείων θ' ἐλάσας καὶ λαφυραγωγίαν
 Ἐκείθεν ἀμύθητον ἄμ' ἀνδραπόδοις,
 Πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνθυποστρέψει ·
 Κάπῃ τροπαίω προσφάτω καὶ τῇ νίκῃ
 Κατήγαγε θρίαμβον ἐν μέσῃ πόλει.
 4140 Ἄρτι δ' ὑπεκλάμποντος ἤρος καὶ πάλιν,
 Ἄναξ ἐπέστη Πελαγονίας τόποις,
 Καὶ Τριβαλλάρχην Οὔρεσιν κακεργάτην
 Μέτεισεν αὖθις κατὰ Ῥωμαίων ὄπλα
 Κινουῦντα κακῶς Παιόνων συμμαχίᾳ ·
 4145 Ὅσ' ἀναθαρσῆσαντα κατὰ συστάδην
 Τὴν πρὸς κρατοῦντα μὴ κατοκνήσαι μάχην.
 Τέως βασιλεὺς συμπλακεῖσσι σφισι μάχῃ
 Τρόπαιον ἴσῃ κατὰ βαρβάρων μέγα.
 Ὁ τ' Ἄρχιζουπάνος γε κλῆσιν Βακχίνος
 4150 Μόνω βασιλεῖ κατ' ἐπιλέγδην μόνος
 Μέγας τε φῆν καὶ Βριαρόχειρ γίγας,
 Ἄλλος Γολιάθ ὑπέροφρος τῶς τρόπους
 Ἄνακτι Δαβὶδ πρὸς μάχην συνεπλάκη ·
 Καὶ θλᾶ παραπέτασμα σιδηροῦν κράνους
 4155 Τὸ πρὸ προσώπου βάρβαρος πλῆξας ξίφει ·
 Ἄναξ δὲ διέπειρε βαρβάρου χεῖρα
 Τριχῶν τε τοῦτον εὐφυῶς δεδραγμένος,
 Ζῶντα στρατιᾷ ταχέως παριστάνει ·
 Καὶ βαρβαρικοῦ διαλυθέντος στόφους,
 4160 Νίκην ἀπινέγκαντο Ῥωμαῖοι πάλιν.
 Ἔτι δ' ἰδρῶτας Μανουῆλ μάχης φέρων
 Οὐδ' ἐκτινάζας τοῦ προσώπου τὴν κόνιν,
 Ἐκείθεν ἐξώρμησε κατὰ Παιόνων,
 Ἐγχελημ' ἐπάγων σφισι τὴν συμμαχίαν
 4165 Τὴν πρὸς Τριβαλοῦς Ῥωμαϊκῶν καθ' ὄρων ·
 Σάουβον οὐκοῦκ ἐκπερασας ὡς δέον
 Φραγγοχωρίω καὶ Ζευγμίνω τῇ πόλει
 Ἐπεισεσῶν ἔκσιρε πάντα τὰ περίξ,
 Κάκαϊθεν ἀπῆλασεν λείων μυρίαν,
 4170 Καὶ πλοῦτον εἶλε καὶ λάφυρα καὶ σκύλα ·

(54) De hujus vocabuli novitate et ambiguitate jam monni leotorem v. 3875; ubi etymologiam

A cum suis copiis populoque subdito, nec præter fœdus quidquam est molitus. Atque hinc trajecto sine mora freto, susceptum porro continuarunt iter. Jam imperator necessarium judicans cum præpotente validoque exercitu ferre suppetias arci Corcyræ, quæ nuper cladem a Sicula classe ob consilii imprudentiam passa fuerat; huic curæ diu noctuque intentus erat: et congregato undecunque exercitu armis horrifico innumero miro et mille navium classe plena milite; cum his accessit ad Phœacum insulam eamque viribus undique circumdedit, et fame demum vique debellavit.

B Mox victor venit in Pelagoniam, unde Triballos invasit ceu leo, qui fœdus ante initum irritaverant, atque Romanis urbibus molesti erant. Hos ergo terruit vel solo rugitu; et prædam inde referens ac manubias innumerabiles cum mancipiis, rursus ad regiam urbem pedem retulit; atque ob recentem nobilem victoriam rite triumphum media urbe egit. Tum rursus, vere vix se aperiente, adfuit Cæsar Pelagoniæ terris et Triballorum principem injurium Uresim impetit, qui nuper arma sociis Pæonibus in Romanos moverat:

C quare et audebat manifesto Marte cum nostro Cæsare pugnam non respuere. Verum patrato cum Barbaris prælio, trophæum ingens Cæsar reportavit. Sed Archizupanus, vulgo Bacchinus, singulare cum Cæsare certamen suscepit, magna præditus membrorum mole, et Briareo par centimano, vel gigas Goliath superbiens in Davidem. Barbarus ergo munimentum galeæ ori prætentum Cæsaris, ense frangit; at manum barbari Cæsar configit, eumque coma fortiter correptum, pertrahit vivum ad nostrum exercitum. Quare barbarico dissoluto agmine,

D Romani denuo referunt victoriam. Manuel adhuc pugnæ sudorem gerens, necdum de facie pulvere deterso, illinc in Pæonas transtulit exercitum crimen ulturus societatis bellicæ quam cum Triballis contra nos inierant. Ergo trajecto cum copiis Savo, et Francochorium Zegminumque urbem occupans, agros quaquaversus vastans, illinoque abductis plurimis manubiis, opibus auctus prædaque onustus,

secutus in interpretando sum: nunc tamen mihi prorsus videtur epithetum adjectivum fortitudinis.

reversus et ad imperii metropolim,
nobilem agens per urbem triumphum,
captos Triballos Hunnosque ducens
splendidis togis decenter indutos,
insignis pompæ mirum ornamentum.
Brevi intervallo in urbe demoratus,
rursus pæonium bellum est agressus
Cæsar, et Sardicam urbem usque venit,
ibique pacem hostibus est largitus.
Illinc profectus contra Triballum satrapam,
hunc in itinere tantopere exterruit,
ut obedientem fecerit imperio ;
et sic Byzantium redux venit Cæsar.
Sed vere exorto, iterum egressus
ad Pelagoniæ terras semet transtulit :
ibique intelligens moliri tyrannidem,
Hunosque ad bellum exstimulare
Comnenum Andronicum tunc regentem
Brenitzobæ thema et Bellegradi,
officio spoliat, catenisque onustum
mittit Byzantium, ibique mandat
quam tutissimo carcere custodiri.
Interim princeps Pæonum, violato
fœdere, terras incursabat omnes
Branitzobæ atque Bellegradi :
sed Cæsar præsens damnum perpessus
tulit supplicium cum vindictis :
mox ad metropolim pedem referebat,
compositis cunctis in occidente rebus.
Postea transtulit bellum in Ciliciam ;
pervectusque Adanam atque Tarsum,
harum castella instauravit rite,
quæ Romano imperio obnoxia erant,
sed nuper a Toruse vexata fuerant ;
et Antiochiam usque progressus est,
in quam cum suis custodibus est receptus
et cum vexillis regiis ut imperator,
effusis obviam extra portas civibus,
eisque valde gloriosam curantibus
ingressus pompam cum secuadis plausibus.
Dumque ibi manet Manuel imperator
in ludorum agone ostendit civibus
validæ manus opera virilia
heroicæ digna generosæque indolis,
contorum certaminibus vincens equites
Italicos hastarum laude inclytos.
Sic fortitudinis indicium editis
atque prudentis in præliis peritiæ,
suique admiratione concitata,
ad Constantini rediit urbem patriam.
Idem consortem tori atque imperii
duxerat forma inclytam puellam
Antiochiæ satrapa prognatam
Petebino equite ex Italia :
nempe quia primam conjugem amiserat
ex Alamanis genitam principibus.
Atque hæc hujusmodi sortita sunt exitum.

(55) De Toruse Armenio Nicetas Choniata Hist. III, 1.

- A Καὶ παλιννοσῶσι πρὸς βασιλίδα πόλιν,
Καὶ κατάγει θρίαμβον εὐσημον πόλει
Δορυκλώτους Τριβαλοὺς, Οὐννοὺς ἄγων,
Στολὰς τιμαλφεῖς εὐφωῶς ἡσθημένους
4175 Πομπήν θ' ὑπεξείροντας αὐτῶν τῇ θέῃ ·
Καιρὸν δὲ βραχὺν ἐνδιατρίψας πόλει
'Ἐπιστρατεύει Παιόσιν αὐθις ἄναξ,
Καὶ πρὸς Σαρδικὴν ἀφικνεῖται πόλιν,
Κἀκεῖ παρῶν τέθεικε συμβάσεις σφίσιν.
4180 Χωρεῖ δ' ἐκείθεν πρὸς Τριβαλῶν σατραπην,
Καὶ τόνδ' ὁδοῦ πάρεργον ἔντρομον δράσας,
Πειθηνίον τε τῷ κράτει τῶν Αὐτόνων
Πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσεῖσι πόλιν ·
'Ἦρος δ' ἐπιλάμποντος ἔξεισι πάλιν,
4185 Καὶ πρὸς πεδία Πελαγονίας φθάσει ·
Κἀκεῖ διαγνοὺς βασιλειῶντα δόλφ
B Οὐννοὺς τ' ἐπαλείφοντα πρὸς ξιφουλκίαν
Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον ἄρχοντα τότε
Βρανιτζόβης θέματος καὶ Βελλαγραδῶν,
4190 Ἐπαυσεν ἀρχῆς, καὶ καθείρξας ἐν πέδασι
Δέσμιον ἀπέστειλεν ἐν Βυζαντίδι,
Καὶ φυλακῇ δέδωκεν ἀσφαλεστάτη.
Καὶ τηρικαῦτα Παιόνων ἀρχηγέτης
Σπονδὰς λευκῶς κατέδραμε χωρία
4195 Βρανιτζόβης ξύμπαντα καὶ Βελλαγραδῶν ·
Τέως ἐπιστὰς βασιλεὺς κακουμένοις,
'Ἦμυνοι αὐτοῖς ὡς ἐν παρουσίᾳ,
Καὶ πρὸς βασιλεύουσαν ἀνθυποστρέφει,
Εὖ πράγματα θεῖς πάντα τὰ πρὸς ἐσπέραν ·
4200 Καὶ λοιπὸν ἐστράτευσε πρὸς Κιλικίαν ·
Εἰς Ἀδανὰν οὖν καὶ Ταρσὸν ἀφιγμένος
C Καὶ ταῖσδε τὰ πρόσοικα θάψας ὡς δέον
'Υπήκοα φρούρια Ῥωμαίων κράτει
Πάσχοντα κακῶς πρὸς Τορούση (55) τῷ τότε
4205 Καὶ μέχρι λαμπρᾶς Ἀντιοχείας φθάνει,
'Ἦς ἔνδον εἰσήλασε σὺν δορυφόροις
Καὶ παρασήμοις βασιλικοῖς ὡς κράτωρ
Διεκχυθέντων ἐκ πυλῶν οικητόρων
Καὶ σκευασάντων φιλότιμόν οἱ λίαν
4210 Πομπάσαν εἰσέλευσιν εὐφύμοις κρότοις.
'Ἐνθα διάγων Μανουὴλ αὐτοκράτωρ
'Ἐν παιδιᾷς δέδειχεν ἀγῶνι σφίσι·
'Ἀνδρείας ἔργα καὶ χερὸς Ῥωμαλέας,
'Ἠρωϊκῇ πρέποντα γενναίᾳ φύσει
421 Κοντῶν ἀμίλλαις ἐκνικήσας ἱππότης
'Ἰταλιώτας ἀγερώχους πρὸς δόρυ.
D Εὐανδρίης οὕτω δὲ δείξας τὸ σθένος
'Ἐμπειρίαν τε συνετὴν τὴν ἐν μάχαις
Καὶ θαύματος ξύμπαντας ἐμπλήσας ἄναξ
4220 Οὐκ ἂν ἐπανεζεύξει πρὸς Κωνσταντίνου.
Κοινωνὸν οὗτος τοῦ λέχους καὶ τοῦ κράτους
'Ἐγγημε κάλλος εὐπρεπεστάτην κόρην
'Ἀντιοχείας σατραπῆος θυγατέρα
'Ἰταλιώτου Πετρεβίνου ἱππότηου ·
4225 Πρώτην σύνευεν ἀποβαλὼν θανάτῳ
'Ἐξ Ἀλαμανῶν ἀρχικῶν οὔσαν γένους.
Ταῦτα μὲν ὡδε συνέκυρσεν, ὡς ἔφην ·

- Κομνηνός Ἀνδρόνικος δ' ἔγκαθειργμένος
 Δι' ἄς περ ἱστόρησεν αἰτίας λόγος,
 4230 Εἰρκτῆς διαδράς μηχανῇ πολυτρόπῃ
 Εἰς Γάλιτζαν ἔδραμε Ῥωτικὴν πόλιν,
 Καὶ τῷ στραπεύοντι ταύτης ἀσμένως
 Δεχθεὶς, παρ' αὐτῷ πλείστον ἐμμένει χρόνον.
 Οὕτω δὲ συνέδησεν αὐτοῦ πρὸς πόθον
 4235 Καὶ φιλίαν σχέσιν τε σατράπην χρόνῳ,
 Ὡς συνεδρεύειν συναριστῆν σατράπῃ
 Καὶ τῷδε συνέστιον αἰεὶ τυγχάνειν.
 Ὅμως κρίνων ὄνειδος οἰκτεῖον κράτωρ
 Πρωτεξαδέλφου τὴν φυγὴν Ἀνδρόνικου
 4240 Ἀπόδρασιν τε καπὶ τῆς ξένης ἄλῃν
 Ἐπιμελὲς τίθησιν ἔργον καὶ λόγον
 Ὅσπ' ἀπολαβεῖν τόνδε πατρίδα πάλιν
 Καὶ μᾶλλον οἷς ἤγγελλε φήμῃ καὶ τάδε
 Ὅτι Σκυθικῇ στρατιᾷ παραξύνει
 4245 Ὁρᾶκης ἐπελθεῖν Μακεδονίας ὄροις.
 Ἐκείθεν οὐκοῦν εὐμενῶς αὐτοκράτωρ
 Ἦσταις παρασχῶν καὶ λαβῶν ἐπανάγει
 Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον πρὸς νῆν πατρίδα
 Καθ' ὃν χρόνον Παίονες ἠθετηκότες
 4250 Ἄς πρὸς κρατοῦντα συνέθεντο ξυμβάσεις,
 Χώραις ἐπήλθον Αὐσόνων παριστρίοις
 Καὶ Ῥωμαῖοῖς συμβαλόντες τάγμασι
 Νίκην ἀπηνέγκαντο καὶ πλῆθος σκύλων.
 Τοῖνον ἐπιστάς βασιλεὺς τῷ Ζευγμίνῳ
 4255 Ἦλῳκότε Παίοισιν ἄρτι βραβάροις,
 Ἐπαναστάξει καὶ πάλιν Ῥωμαῖοι
 Εὐδουλίαις νίκαις τε καὶ στρατηγαίαις.
 Καὶ μὴν περιώνυμον ἔργον καὶ τόδε
 Ἐναπέφανται τοῦ καλοῦ στεφηφόρου
 4260 Ἠόλεις Ἀσιάτιδες εὐχοηστοὶ βίῃ
 Κλιαρά καὶ Πέργαμος ἄλλαι τ' αὖ πόλεις,
 Ὡν τὰ πέριξ πάχοντα Πέρσαις βραβάροις
 Δηρούμενά τε, πυρπολούμενά σφισι
 Κωμηθῶν ὡς ἔχοντα τὴν συνοικίαν,
 4265 Ἄναξ περιέβαλε τείχεσιν τάδε
 Καὶ διαλαβῶν φρουρίοις ἀσφαλέσι
 Τὸν χώρον, ἀπῆλλαξε Περσικῆς λύμης.
 Οἰκητόρων οὕτω δὲ πλήθουσι τάδε
 Καὶ πᾶσι καλῶς τοῖς κατὰ βίον βρίθει,
 4270 Ἄγροίς τε φυτῶσι τε, χάρισι ξένοις,
 Φρούρια ταῦτα καὶ πόλεις εἰρημίαι
 Ὡς τῶν μεγάλων κατακρατεῖν ἀστέων.
 Ταῦτα μὲν οὕτω συμβέβηκεν, ὡς ἔφην
 Ὅρκους δὲ πάλιν συγγεάντων Παίωνων,
 4275 Ἐξείσιν ἄναξ τῶν βασιλείων δόμων,
 Καὶ πρὸς Σαρδικὴν ἀφικνεῖται τὴν πόλιν,
 Οὗ συμβαλεῖν τέτακτε Ῥωμαίων Ἰλαίς.
 Ἐπεὶ δὲ συνήθροιστο πᾶν στρατευμάτων
 Κρίσει στρατηγῶν βασιλεὺς βουλευφόρων,
 4280 Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον δεικνύει,
 Ἄνδρ' ἀρείκον, ἀπτόητον ἐν μάχαις,
 Καὶ τὴν κατ' Οὐγγρων ἀνατίθησι μάχην
 Ὅς παρολαβῶν Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις
 Ὅρμῃ κατὰ σφῶν σὺν Θεῷ νίκης δότῃ
 4285 Καὶ δὴ περάσας Σάουδον Ἴστρον θ' ἄμα
 Ἐπειτέδου Ζευγμίνον Αὐσόνων πόλιν,

- A Comnenus autem habitus in vinculis
 ob jam narratas causas Andronicus,
 versuto astu carcere se proripiens
 in Russicam confugit Galitzam urbem,
 ibique a satrapa prono animo exceptus,
 longo permansit apud ipsum tempore.
 Tanta autem sibi junxit amicitia
 et quotidianis satrapam officiis,
 ut illi semper in convictu adesset
 ejusque mensa assidue uteretur.
 At Cæsar sibi probrosam existimans
 Andronici fugam patruelis
 et in alieno solo vagam vitam,
 cœpit putare qua ratione posset
 hominem in patriam suam retrahere :
 B præsertim quia didita fama erat
 arma Scytharum ab illo commoveri,
 Macedoniæque et Thraciæ adesse sinibus.
 Ergo benivola oblata fide
 Cæsar et recepta invicem, reduxit
 Commenum Andronicum ad laræ patrios.
 Sub idem tempus Pæones effracta
 quam Manueli sponponderant fide,
 nostras ad Istrum incursabant terras,
 et cum Romanis congressi militibus
 victoria et spoliis plurimis sunt potiti.
 Quamobrem Cæsar Zeugminum progressus,
 quam urbem nuper Pæones occupaverant,
 rursus Romano vindicat imperio
 victoriis et consiliis et arte bellica.
 C Inclytum aliud et famigeratum
 præclari regis opus inclaruit.
 Urbes Asiaticas utiles reipublicæ
 Chliaram Pergamum aliasque aliquot,
 (quarum ager misere Persis barbaris
 obnoxius, igne et ferro vastabatur,
 propterea quod pagatim habitabantur)
 mœnibus Cæsar cunctas circumclusit :
 et communitam validis castellis
 provinciam, damno Persico prohibuit.
 Sic autem crevit incolarum numerus,
 sic ampliata sunt vivendi commoda
 agris, arboribus, peregrinisque bonis,
 ut hæc castella prædictæque urbes
 vel ipsis magnis urbibus antistent.
 His ita gestis ; interim Pæonibus
 D fidem juratam denuo rumpentibus,
 relicta regia pergit imperator
 Sardiœam usque urbem, quo conductus
 Romanis legionibus conventus erat.
 Ubi universæ convenerunt copiæ,
 ducum prudentium Cæsar de consilio
 Andronicum creat contostephanum,
 virum mavortium præliis invictum,
 eique bellum committit Hungaricum.
 Is vero assumpto exercitu Romano
 pergit in hostes cum Deo propitio,
 trajectisque Savo et Istro fluviis
 ingreditur Zeugminum urbem nostram ;

et cum Pæonicis congressus legionibus, splendidum ex hoste trophæum retulit; atque illinc venit ornatus adorea ad Cæsarem qui lætus eum excepit. Paulo post igitur ad regalem urbem Cæsar reversus cum victoriæ auctore duxit triumphum apprime magnificentum, confertis plenum spectatorum turbis militibus captivis ac manubiis. Nam procedebat affabre composita, quadriga argento auroque exornata, nivei quam ducebant candoris equi. Ibi locari jusserat imperator Virginis augustam Deiparæ imaginem, belli velut sociæ tutelæque. Hanc sequebantur regii cognati pulcherrime exornati suis insignibus. Deinde Cæsar ut gigas fortissimus, vel potius ceu sponsus adveniens thalamo, maximus admirandus luce rutilans equitans procedebat decenter admodum : post quem Contostephanus victoriosus hymnis a cuncto exercitu celebratus. Postquam ad templum devenerunt maximum, illic ingressus Cæsar læto animo gratias egit victoriæ auctori Deo, ejusque laudes divite lingua dixit; tum se ad regium contulit palatium. Hic Manuel rex atque porphyrogenitus supremo Numini gratias persolvit, suscepto filio de secundis nuptiis : ob quem lætitia publici convivii cives universos opipare excepit; charumque filium appellavit Alexium. Regnante Manuele, gentis Venetæ colonia quædam civium Italorum Venetiis venit ad regiam metropolim : ibique genuinis adscripta civibus, exin in omnes sparsa est provincias Romani imperii, lautosque thesauros opum congessit et potentiam amplam, multoque magis intendit audaciam. Nec solum nostro populo diffidebant Veneti, sed edicta spernebant regia, neque minarum tangebantur metu. Horum superbiam haud diutius Cæsar ratus ferendam utpote insanabilem, litteras regias per provincias omnes Romani imperii clanculum dimisit, quæ ut caperentur Veneti mandabant, et rei gerendæ tempus præscribebant. Ergo conducta certa dies fuit, qua sunt reapse capti Latini omnes, improbi moris pœnas uti luerent. Tamen qui Veneti urbem Constantini tunc incolebant, festinanter omnes conscensa nave vespertino tempore, velaque ventis naviter pendentes in suam patriam fuga devenerunt :

- A Καὶ Παϊονικαῖς συμπλακεῖς ἑλαρχίαις,
 Περιφανὲς τρόπαιον ἰσθῆ καὶ νίκην ·
 Κάκειθεν ἀνέξευξεν ὡς νικηφόρος,
 4290 Καὶ βασιλεῖ δέδεκτο λίαν ἀσμένως,
 Μεθ' ἡμέρας οὖν τὴν βασιλεῖον πόλιν
 Ἄναξ πεφθακῶς σὺν νίκης παραιτίῳ
 Κατήγαγε θρίαμβον ἐκλαμπρον πάnu,
 Στενούμενον πλῆθει τε τῶν θεωμένων
 4295 Τῶν τ' αἰχμαλώτων καὶ σκύλων καὶ λαφύρων.
 Ἦγεῖτο γὰρ τέτρωρον εὖ ἡρμωσμένον
 Ἀργυρέον πωσ, ὑπόχρυσον μετρίως,
 Ὁ χιονώδεις εἶλκον ἵπποι τὴν θέαν ·
 Ἐφ' οὗ γε σεπτὴν ἀναδιβάξει κρᾶτωρ
 4300 Τῆς μητρανάνδρου Παρθένου τὴν εἰκόνα,
 Ὡς συστρατήγου συμμάχου τ' ἀπροσμάχου ·
- B Μετὰ δὲ λαμπροὶ καὶ βασιλεῖω γένει
 Κυδρούμενοι κάλλιστα καὶ ταῖς ἀξίαις ·
 Ἐπειθ' ὁ κρατῶν ὡς γίγας Βριαρόχειρ
 4305 Ἦ μάλλον εἰπεῖν νυμφίος γ' ἐκ παστάδος
 Κύδιστος ἢ μέγιστος ἀστράπτων φάει
 Ὀχοῦμένος προῆλθεν εὐπρεπῶς ἄγαν ·
 Μεθ' ὃν Κοντοστέφανος αἴτιος νίκης,
 Ὑμνούμενος ξύμπασι τῆς στρατηγίας ·
 4310 Μέγαν δὲ ναὸν πεφθακῶς αὐτοκράτωρ,
 Καὶ τόνδ' ὑπεισδύς εὐχαριστεῖ προφρόνως
 Τῷ νικοποῦν παντάνακτι Δεσπότη,
 Καὶ τοῦδε λαμπρῶς αἴνεσιν γλώσση φράσας
 Ἐκεῖθεν ἤκει πρὸς βασιλεῖους δόμους.
 4315 Οὗτος Μανουὴλ πορφυρανθῆς αὐτάναξ
 Θεῶν χαριστήρια τῶν δλων θύει
 Γεννήσας υἱὸν ἐκ γάμων τῶν δευτέρων,
 Ἐφ' ᾧ θαλίαις καὶ καλαῖς πανδαισίαις
 Ἀστυπολίνας εἰστικῶς πλουσίως,
 4320 Κέκληκεν Ἀλέξιον υἱέα φίλον.
 Τοῦτου κρατοῦντος καὶ Βενετικῶν γένος
 Ἀνδρῶν ὑπῆρξεν Ἰταλῶν ἀποικία
 Ἐκ Βενετίας εἰς βασιλίδαν πόλιν,
 Καὶ τῆσδ' ἐνεργάφησαν ἀστοῖς γνησίους,
 4325 Κάν τῆσδ' ἐφηπλώθησαν εἰς πᾶσαν χθόνα
 Διασπαρέντες Αὐσόνων κραταρχίας,
 Ἐνημμένοι πλοῦτον δὲ βαθὺν πραγμάτων,
 Αὕξην τε μακρὰν, αὐθάδειάν τε πλέον,
 Οὐκ Αὕσονας ἔγγητο δυσμενεῖς μόνον,
 4330 Ἀλλὰ βασιλείων γε καὶ προσταγμάτων
 Καὶ τῶν ἀπειλῶν εἶχον ἀνεπιστρόφως
 Τὴν σφῶν τολοιπὸν ὑπεροψίαν ἀναξ
 Οὐκουν φορητὴν οὐδ' ἴσσιμον κρῖνων,
 Γράμματα βασιλεία κατ' ἐπαρχίαν
 4335 Ῥωμαϊκῆν πέπομφεν ἄπασαν λάθρα
 Κατάσχεσιν δηλοῦντα τῶν Βενετικῶν,
 Χρόνον τε καθ' ὃν ταῦτα παραχθῆναι δέον.
 Ὀριστο τοῖνον ἡμέρα προθεσμίας,
 Ἦς ἐνστασης πᾶς συνελήφθη Λατίνων
 4340 Τῆς δυστροπίας εἰσπραχθέντες εὐθύνας.
 Βενετικῶν ὄσοι δὲ τὴν Κωνσταντίνου
 Πόλιν κατῴκου ἀποδράσαντες τάχος
 Ἐπιβεθηκότες τε νηὶς ἐσπέρας
 Τοῖς ἀνέμοις λαίφη τε δόντες ὡς δέον
 3445 Ἀπήσαν φεύγοντες εἰς σφῶν πατρίδα ·

- Καὶ σφᾶς μὲν εἶχεν ἡ Βενετία τότε·
 Μετὰ δὲ μακρὸν ἠύτρεπικότες στόλον
 Νήσους ἑκάκουν ἐκπλέοντες εὐδρόμω·
 Ἄλλ' ἀντίπρωρος Αὐσόνων σταλείς στόλος
 4350 Πλοῦ σφᾶς ἀπαίρειε πειρατικῷ καὶ μάχης.
 Τοῖνον ἀποστάντες γε τοῦ διὰ μάχης
 Ἐχθροὺς κακῶς δρᾶν ἀμύνεσθαι τ' αὖ στόλῳ,
 Πρὸς βῆγα συνέθεντο τῆς Σικελίας
 Ὅρκια πιστὰ συμβάσεις τε φιλείας.
 4355 Ὁ γνοὺς βασιλεὺς ὁ προμηθεὺς Αὐσόνων
 Καὶ τὰς ἐπὶ λύμῃ γε τῆς Ῥωμαϊδος
 Συμφωνίας σφῶν ἔννοοῦμενος λῦσαι
 Ἄς βῆγί συνέπραξαν ἀμύνης χάριν,
 Ἄνεξιγάκως, εὐμενῶς, εὐμηχάνως
 4360 Πρὸς φιλίαν εἴλκυσεν αὐτοὺς τὴν πάλαι.
 Ἄμνηστίαν δούς τῶν σφίσι πεπραγμένων·
 Πρὸς δ' αὖ εἶθ' εἶθ' δίδωσιν αὐτοῖς τὰ πάλαι·
 Καὶ σφῶν ὄσων εἴληφε τοπρὶν οὐσίαν
 Καὶ τήνδε βασιλείος ἐφρούρει στέγη,
 4365 Τοῖς Βενετικῶς ἀπέδωκε προφρόνως
 Γενναίαν ἄναξ οὐτοσί πλουτῶν φύσιν,
 Ὁξὺβρόπος τ' ὧν ἐν μάχαις ἀντιπέλων,
 Δραστηριὸς τε καρτερόψυχος λίαν,
 Καὶ διενεργῶν δ' ἑαυτοῦ τὰς μάχας,
 4370 Δεῆσαν ἵππον ἀνέδεικνεν αὐτίκα,
 Καὶ τῆς στρατιᾶς ἦν προμαχῶν εὐθύμω·
 Ἐξείσι τοῖνον κατὰ σουλτάνου πάλιν
 Κατατρέχοντος Ῥωμαϊκὰ χωρῖα,
 Καὶ γίνεται δὴ πρὸς θέμα Δορυλείου,
 4375 Ἐνθα χρονίζων εὐ ἀνακτίζει τόδε
 Τείχει τ' ὄχυρῳ καὶ περιτείχῳ ξένῳ
 Ἱερὶ βαλῶν εὐ κατοχυρώσας θ' ἄμα·
 Καὶ δούς φυλακὴν ὡς ἐνῆν τῷδ' ἀξίαν,
 Μερῶν ἀπανίστατο τῶν Δορυλείου·
 4880 Ἐφίσταται δὲ φρουρίῳ τῷ Σοοβλέω·
 Κακίτην ὁμοίως ἀνακτίσας ὡς δέον,
 Καὶ πάντα θεὶς εὐ, πρὸς πόλιν ὑποστρέφει·
 Βραχὺς ἐφεξῆς παρελήλυθε χρόνος·
 Καὶ καθ' ἑαυτοὺς βασιλεὺς καὶ σουλτάνος
 4385 Ἰγέσμουχον πῦρ ἐν σποδιᾷ καρδίαις
 Ἐνασσομα βραχὺ μνησικακίας χόλου,
 Καὶ τοῦτ' ἀνάψαι κατέσπευδον εἰς φλόγα·
 Ἐκότερος γοῦν ἐγκαλῶν ἑκατέρῳ,
 Ἰπῆρχε σαφῶς καὶ διηπελεῖ μέγα·
 4390 Ὁ ἐν βασιλεὺς τὰς ὑπόσας δυνάμεις
 Πάσας ἀθροίσας ὡς ἐνῆν πανταχόθεν
 Ἄλλας τ' ἐπ' ἄλλαις συναγαγῶν ὡς δέον
 Ἐξ Ἰταλῶν τε καὶ Σκυθῶν παριστρίων
 Καὶ συγκροτήσας μυριάριθμον σίφος
 4395 Ἀφανίσων ἔπεισι Περσικῶν φύλον,
 Καὶ καταρείψων Ἰκόνιον εἰς ἔδος,
 Πρὸς δ' αὖ γε Περσάνακτα καθέξων βίβη
 Καὶ συμπατήσων, ὡς ἔθος, κατ' αὐχένος·
 Ἀπάρας οὐκοῦν ἐκ Βυζαντίου τάχος
 4400 Μετὰ στρατιᾶς διὰ Φρυγίας μέσης,
 Εἰς Χώνας ἤλθεν εὐ πόλιν ὤκισμένην·
 Ἐκαῖθεν ἐξώρμησεν εἰς ἔρουμά τι
 Ὁ Μυριακέφαλον ἦν κλησίς πάλαι,
 Ἄφ' οὐπερ εἰσηλαυνεν εὐθὺ Περσίδος

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXLIII.

- A Sicque Venetiis interim manserunt.
 Multo post tamen ordinata classe,
 facili cursu infestabant insulas :
 verum opposita Romanorum classis
 cohibebat illos a suo latrocinio.
 Quare dimisso decertandi studio
 neque jam hosti navibus nocentes,
 cum rege Siculo conventionē facta
 fidem juratam pangunt amicitiae.
 Cognita re, Cæsar imperii tutor,
 ad Romanorum damna conjuratam
 deliberavit solvere amicitia
 quam studio ultionis cum rege pepigerant.
 Nempe patienter, callide, benevole
 illos ad veterem traxit amicitiam,
 facti cujusvis impertiti venia.
 B Insuper prisca privilegia indulsit :
 et quidquid Venetæ rei captum fuerat
 et in quæstorio servabatur regio,
 reddidit ipsis animo libente.
 Hic tam egregio præditus ingenio
 Cæsar, ad pugnas alacer pangendas,
 efficax, animo admodum constante,
 et per se ipse bella conficiens,
 ubi opus erat, statim equo incenso
 primus in acie strenue perstabat.
 Iterum ergo pergit in sultanum
 a quo Romanæ incursabantur terræ,
 et usque ad thema pervenit Dorylei.
 Ibi subsistens instauravit urbem
 validis mœnibus miroque vallo
 C ei circumposito, cum propugnaculis ;
 impositoque idoneo præsidio
 ex agro Dorylei castra movit,
 atque Subleo adfuit castello :
 ipsoque pariter apte communito,
 et reliquis dispositis, ad urbem redit.
 Sed brevi requies intervallo fuit :
 invicem quippe Cæsar et sultanus
 ignem fovebant sub cordis cineribus,
 fomitem promptum meditæ ultionis,
 atque erupturum protinus in flammam.
 Uterque scilicet accusabant invicem
 querelis manifestis minisque gravibus.
 Quamobrem Cæsar vires universas
 undique contrahens, hisque supplementa
 D alia atque alia, ut par erat, addens
 ex Italis atque Scythiis ad Istrum positis,
 congregatoque innumero exercitu,
 Persicam pergit ceu deleturus gentem,
 Iconiumque humi prostraturus,
 ejusque regem insuper capturus,
 ut pede collum, de more, calcaret.
 Igitur raptim profectus Byzantio
 cum suis copiis Phrygiam pertransiens,
 Chonas devenit elegantem urbem.
 Illinc ad castrum quoddam est progressus,
 cui nomen vetus erat Myrioccephalon :
 unde pervasit in ditionem Persicam

6

tendens ad mœnia inclyti Iconii,
cum exercitu valido, fortissimo
et cum expertis præliandi ducibus,
itineris stationes prudenter metiens
propter jumenta machinis onusta
cum artificibus suis inermibus
neque gerendi belli peritis.
Nec vero sultanus non cogebat copias.
imo gentiles acersebat suppetias,
et defensionem strenue apparabat.
Tamen legatos misit ad Cæsarem
juratum fœdus qui memorarent,
fidemque ratam esse postularent.
Sed enim irrita fœdera cernens
Sultanus, locos occupat difficiles
atque viarum obsidet angustias,
clausuram olim dictam Tzibritzen,
per quam Romanus cum Cæsare exercitus
gressurus erat veniens Myriocephalo.
Illuc sultanus suas copias conjicit
more barbarico latens in insidiis,
ut mox dolose Romanos invaderet.
Est autem locus undique præruptus,
Angustus valde et prorsus impervius,
Tœnarus infernus, Charontis campus,
vallis difficiles ducens in anfractus.
Illapso igitur in angustias exercitu,
velites quidem et ordinum præfecti,
queis præcedendi cæteris cura data,
prætereuntes sine damno locum
ad spatiosa tuti devenerunt.
At imperator in extremo agmine,
post jam exortos insidiis Barbaros
telaque in ipsum saxaque jacentes,
utpote acclivi ex utroque latere,
nec iter persequi facile poterat,
nec propulsare a semet periculum :
nec quisquam aliquid agere in exercitu
milite dignum strenuumque poterat,
curribus, bobus, machinisque bellicis,
aggeris instar viam impredientibus.
A tergo autem Persicus exercitus
nimborum instar jacula conjiciens
arduum prorsus reddebat regressum.
Cadebat ergo bos cum bubulco suo,
cum equo equus exspirabat misere
Persarum telis confixus mortiferis ;
atque turmatim cædebantur omnes,
tanquam brutarum grex belluarum,
et circumclusi feriebantur cuncti
imperviis in furcis et sine exitu :
et plenæ valles erant cadaveribus
faucesque hiantes montium et cavernæ :
rivi cruoris decurrebant, heu !
misto brutorum hominumque sanguine,
cuncta erant plena miseriæ et gemituum.
Atque hæc flebant Cæsare spectante
qui suis nullam ferre opem poterat.
Quin summo ipse erat in discrimine :

- A 4405 Τειχῶν Ἰωνίου τε τοῦ περιελυτοῦ
Μετὰ στρατιᾶς εὐσθενούς βρομαλέας·
Καὶ ταγματάρχων ἀρείων ἐν μάχαις,
Σταθμοῖς ἀπίστοις νομισθεῶς καὶ οὖν λόγῳ
Τὴς καθ' ἑδὴν δρῶν χεῖρον ὑποζυγίων
4410 Ἄ μαχητὴς ἦν εἶχε καὶ σφῶν ταχίτας
Ὅπως ἀπλόος ἀδασίς τε τῆς μάχης·
Πλὴν οὐδ' ἂν σουλτάν ημίλει στρατευμάτων,
Σομαχητῶν δ' ἔθροισεν ἐκ τῶν συμπύλων
Ἡρὸς ἀντικατάξιν ἡΐστρεκισμένου.
4415 Πρέσβεις δ' ὁμοῦς κέκομεν πρὸς βασιλεῖα,
Αἰτῶν ἐνέγκους φιλίας καὶ συμβάσεις,
Ἐξέουσιν τε βασιλεῖ βουλευτῶν.
Ἐκαὶ δ' ἑώρα συμβάσεις ἀνιόντους,
Αἰρεῖ προφθάτας σουλτάνος δυσχωρίας
B 4420 Καὶ τοὺς στενωποὺς ἀτραπῶν πορευομένων.
Κλασεύρας ἢ κέλιγο Τζιβρίτζη κάλαι·
Δι' ἧς στρατιᾶ Ῥωμαϊκῆ καὶ κρᾶτωρ
Ἐσκευδὸν ἔλθειν ἐκ Μυριοκεφάλου·
Ὁσ' παραδύει σουλτάνος τὰς δυνάμεις,
4425 Λόχον καθίσας ὡς ἔθορ τοῖς Βαρβάραις,
Ὡς ἂν ἐπισπέσῃσι Ῥωμαίοις δόλῳ.
Ἔστι δ' ὁ χώρος ἀπόκρημνος εἰσάκει
Στενὸς κομιδῆ, δυσσιδίετός τε πλείον,
Ταίναρον ἔδου καὶ Χαρώνεια πίδα,
4430 Αὐλὸν προφθῶν δυσπόρευτον εἰς τρίβον.
Ἀφαιμένης οὖν στρατιᾶς δυσχωρίας,
Στρατεύματα μὲν καὶ λοχητοὶ ταγμάτων
Οἷς ἦν προφθῆν στρατιᾶς τεταγμένοι
Διακδραμόντες ἀπαθείς κακῶν τόπων,
C 4435 Εἰς πλάτος ὑψίσθησαν ἔξω κινδύνου·
Ἄγχοῦ δὲ κρᾶτωρ παριῶν οὐραγίας
Ἐπισπασόντων ἐξ ἀνένδρας Βαρβάρων,
Βέλη τ' ἐπ' αὐτὸν ἀφέντων καὶ λίθους
Ὡς κατὰ πρηνούς ἐξ ἑκατέρου μέρου
4440 Οὐκ ἔχει βῆματα τῆν ἑδὴν παρίνα,
Ἦγουν αὐτοῦ κινδυνύοντι ἀμόναι·
Ἄλλ' οὐδὲ κάλιν ἐκ στρατιᾶς τὰς δρᾶσαι
Γενναῖον ἠδύνατο μαχητῆ κρᾶταν,
Βοῶν, ἀμαξῶν, τειχομάχων ὀργάνων,
4445 Ὡς ἀντίφραγμα τῆς ἑδοῦ προκειμένων·
Καὶ κατὰ νότου Παρσικῆ φάλαγγ' ἄλλιν
Βελῶν νιφάδας ἐφίεσαν μυρίων
Παλινδρόμησιν χαλεπὴν ἕδρα πίνου.
Ἐπιπτε τοίνυν βοὺς ἅμα βοηλάτα
D 4450 Ἰσπεύς οὖν Ἰσπερ συναπέφυγον βίη
Ἐν Περσικῆ βλήματι θανατηφόρῳ,
Καὶ πάντες ἐσφάττοντο κατὰ πληθούς
Ὡς ἀγέλη τις θρεμμάτων, φεῦ ! ἀλόγων,
Καὶ πάντες ἐφθείροντο συγκαλεισμένοι
4455 Ἐν δυσπορεύτῳ δυσόστῳ τα χωρίῳ·
Τῶν νεκρῶν ἐπιπέτων ἐπὶ κοιλάδας
Τέμνη τε καὶ σήραγγες ὑπ᾿ ἄρχον πλέκει·
Προῦδανον, εἴ μοι, βύσας λύθρων ἔλας
Ἐξ ἀλόγων αἵματος, ἐκ βροτῶν ἔμα,
4460 Καὶ πάντα μεσὰ συμφορᾶς ἦν καὶ γόων.
Καὶ ταῦτ' ἑδράτω κρᾶτορες δεδοκίματος
Καὶ συμπαρόντος, μὴ σθένοντος δ' ἀμόναι
Ἐν χρεῖ δὲ μᾶλλον κινδύνου πεφοβῶτος

- Μολις μετὰ τραύματα τῷ Θεοῦ σθένει
 4465 Ὅμως διεδράς τὰς λαβὰς τῶν Βαρβάρων
 Θεοῦ συνέρσει καὶ κραταιᾷ δυνάμει
 Σκιὰν ὑπελθὼν ὁ κρατάρχης ἀγράδος,
 Ἴσχυν καμουσαν ἀνεκτάτο μετρίως,
 Πρὸς δ' αὖ ἑαυτὸν ὡς ἐνὴν ἀναψύχων
 4470 Μὴ σώματος φύλακα, μὴ δορυφόρον
 Ἐχων συνεστῶτά γε τῷ τηνικάδε.
 Οὕτω δ' ἔχοντα κατιδὼν τι ἱππέων
 Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ἀσήμευ γένους
 Τῆς συμφορᾶς ἤκτειρεν αὐτὸν τῆς τότε ·
 4475 Ὅθεν προσελθὼν ἀσμένως στεψηφόρῳ
 Διακνεῖν ἤραϊτο τὰ κατὰ σθένος,
 Καὶ τῷ κεφαλῇ κυνέην συναηρόμακαι
 Τῆς ἐν κεφαλῇ παρακλίνας ἴδρας,
 Καὶ σύμμαχος δ' ἦν τῆς ἐναστώσης τύχης.
 4480 Τοῦτου βασιλεὺς εἰς χεῖρα λαβὼν δόρυ
 Πέρσας ἐπ' αὐτὸν εἰσφέροντας ἀπλήτους
 Καὶ φόνδ' ἔλειν σκαύδοντας ἢ καὶ κτινύουσαι
 Ἀπώσατο σφᾶς τῷ Θεοῦ συμμαχίᾳ,
 Καὶ διαπαίρει τῶν ἐπιόντων ἕνα.
 4485 Ἄλλον τε πάλιν ἱππότης κτείνει ξίφει
 Μετ' αὖ πολλὸν δὲ τῶν ὀπλιτῶν Αὐσονίων
 Περὶ κρατεῦντα συναλισθέντων δέκα,
 Σὺν τοῖσδε τὴν ἔμπροσθεν ἤνωκα τρίβου
 Τοῖς φθάσαι τάγμασι συμμαχίαι ἄλλων ·
 4490 Πρὶν ἢ δὲ ταῦτα συμπροσῆν, ὅπ' ἀχρῆδα
 Ἐαυτὸν ἀνέψυχεν ὡς εἴχε κρότωρ ·
 Πέρσης δ' ἐπελθὼν εἶλεν αὐτὸν ἠνίοσε,
 Ὁ δ' αὖ κεφαλῆς κτενογυῶν κερίαν
 Δορατίου τμήματι τῷ μετὰ χέρας
 4495 Τοῦτον θανατοῖ καταβλήων εἰς χθόνα.
 Ἐπαυχε δὲ τάγματα χαιράντως λίαν
 Ὅσα γε συγκακλειαστο τῷ διαχωρίᾳ,
 Καὶ πλὴν ἄλλων πάντα κακῶς ἐφθάρη ·
 Ἢ γὰρ παρήλθον καὶ φάραγγα τὴν μίαν,
 4500 Ἄλλὰ γε λοιπὰς οὐκ ἐνὴν διεκδύοντι
 Ἀκινδύνως ἔξ τῆς ταφρώδους κοιλάδας,
 Περσῶν ἑραστῶτων γε ταῖς διεξόδοις ·
 Πρὸς τοῖσδε καὶ πνεύσαντος ἀνέμου τέττε
 Καὶ θίνα βαθείαν γε παρακειμένην
 4505 Ἐκ τῆς ψαμμύδους ἀνακυμάντος βίῃ
 Δεινῶς τ' ἀναφέροντα εἰς ὕψος μέγα
 Καὶ νότα δρῶντος ἐτεχνῶς τὴν ἡμέραν,
 Ῥωμαῖκαὶ φάλαγγα ὡς δὲ βαρβάρων
 Φόρδην ἀναμίξ συμπλακυσίαι πρὸς μάχην
 4510 Ἐν νυκτομαχίᾳ καθὰ καὶ τῷ σκότει,
 Ἐκαίον, ἀπέσφαττον ἀλλήλους ξίφει,
 Μηδὲν ἡμικρῖνοντες εἰς ἀβλεψίας ·
 Ἐπῆγε φίλος τὸ ξίφος κατὰ φίλου,
 Καὶ Βάρβαρος δ' ἴσφατε τὸν ἀμφοτέτην
 4515 Ὡς ἀντίμαχος δυσμενῆ, κακοργάτην ·
 Ὅσ' ἐτεχνῶς φάραγγα παρήθεσται τάχα,
 Ὡς τις βλέπων ἔφησε κατ' ἄλλον λόγον (56),
 Τῶν Ῥωμαϊκῶν περὶ τῶν καὶ σωμάτων
 Τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀναμίξ καὶ Βαρβάρων,

(56) Sine dubio designat Ephræmius Nicetæ Choniæ historiam lib. vi, 3, ubi hæc ipsa partim verba leguntur. Se autem interfuisse rebus gestis

- A nam post accepta vulnera, Deo favente,
 vix Barbarorum manibus elapsus,
 Dei profecto auxilio et magna ope,
 piri silvestris umbram imperator
 subiit, fessas refecitque vires,
 solus, ut poterat semet refocillans,
 orbatus omni corporis custode,
 nullo cum armis milite presente.
 Sic solitarium conspicatus quidam
 exercitus Romani gregarius eques,
 acerbi casus misericordia tactus
 ad Cæsarem accessit prompto animo,
 opemque ferre pro viribus cœpit :
 atque illi in capite galeam composuit
 quæ capitalia prohiberet vulnera,
 presentisque socius fortunæ aderat.
 Hujus correpta imperator lancea
 plurimos Persæ contra se ruentes,
 ut vel captivum ducerent vel occiderent,
 repulit omnes Numinis auxilio :
 atque unum quidem ipse irruentem fudit,
 alium similiter eques ense occidit.
 Paulo post circa Cæsarem armati
 decem de nostro exercitu adstiterunt,
 cum quibus iter reliquum cœpit prosequi,
 præviis conjungi cupiens ordinibus.
 Sed hæc priusquam fierent, atque Cæsar
 solus sub piro adhuc se reficeret,
 Persæ accurrens hunc trahabat loro ;
 sed imperator Persæ caput iotu
 mortali vulneravit hastæ fragmine,
 eumque exanimatum stravit humi.
 Ergo miserime tunc laboravit
 in illis furcis clausus exercitus,
 paucisque exceptis, perierunt cuncti.
 Nam etsi anfractam unam transierant,
 adhuc supererant ad evadendum
 omne periculum sex profunda valles,
 quarum Persæ obsidebant exitus.
 Præterea validus spirabat ventus,
 qui circumjectum pulverem multum
 ex arenoso solo sustollens
 late spargebat cum molesto turbine
 diemque noctis instar efficiebat.
 Quare Romanus miles cum barbero
 tumultuario consuetu mistus
 D) tanquam in nocte pugnam conserebat :
 cædebant invicem et jugulabant,
 nullum discrimen patiente tempora.
 Sic ergo amicus amicum feriebat,
 Barbarus occidebat gentilem suum
 quasi sibi adversarium et maleficum.
 Sic vallis indiscretim complebatur,
 ut quidam dicit oculatus testis
 scriptor historiæ, mortuis corporibus
 Romanorum pariter ac Barbarorum,

Manuelis Cæsaris, ait ipse Nicetas in Historiæ præmio.

cum interfectis variis animalibus,
 equis ac bobus, asinis, mulabus,
 quasi in communi conditis sepulcro.
 Imo erat hominum cœmeterium,
 si fas ita loqui, admistis belluis.
 Romani sane perierunt plurimi,
 quos inter ingens regiæ stirpis numerus.
 Atque hæc talem habuerunt exitum.
 Imperator autem dum conatur assequi
 legiones suas, ut dixi, præcedentes,
 a Turcis vetabatur ulterius progredi,
 nec acervatis minus cadaveribus.
 Tamen difficiles eluctatus locos,
 nec torrente superato fluvio,
 alio et adjuncto Romanorum globo,
 viam, ut poterat, absolvebat reliquam.
 Quem transeuntem conspicata phalanx
 Arabum equitum splendide ornatorum,
 ruit in ipsum violento cursu
 ut quasi præda potiretur illico.
 Is vero hortatus animos suorum
 barbaricum manipulum vicit facile.
 Paulatim autem lenteque progrediens
 modo cruenta pugna decertans,
 modo etiam hoste liber, ad extremum
 magno cum gaudio ad suos pervenit :
 qui quidem nihil gravius dolebant,
 quam quia cum ipsis non adesset Cæsar,
 summoque erant metu solliciti.
 Ante quam autem misceretur suis
 Manuel rivos decurrentes nactus
 aqua levare depoposcit sitim :
 cumque ei quispiam aquam obtulisset,
 hac summis labris leviter gustata,
 statim ex ore reliquam projecit,
 ceu si potus ille non descenderet
 ad imum stomachum renitente œsophago.
 Mox ubi agnovit tinctam aquam tabo,
 ingemuit, sibi haud placuisse dicens
 aquam Christiano sanguine sædatam.
 Tum quidem præsens importunus, audax ;
 impudens blatero et lingua intemperans,
 Semel novellus conviciari solitus,
 sic christo Domini cœpit maledicere :
 Haud nunc primum, sed antea sæpe,
 plenum cratera Christianorum sanguine
 bibisti, subditos divexans populos,
 maturus veluti racemus comprimitur,
 per tributorum gravium exactiones
 potans illorum abundanter sanguinem.
 Tulit patienter Cæsar hanc vesaniam,
 nec contra quidem quidquam mussitavit
 mitis monarcha, nec infrendit dentibus.
 Iterum Cæsar dum videret sacculos
 publici nummi custodes diripi
 a persequentium Barbarorum impetu,
 atque ad tutelam hortaretur suos,
 nempe ut aliena pulsa vi servarent
 futuram ipsis utilem pecuniam :

- A 4520 Καὶ θνησιμαίων παντοδαπῶν ἀλόγων,
 Ἴππων, βοῶν, ὄνων τε σὺν ἡμιόνοις,
 Τάφον τε κοινὸν τοῖς ὄλοις χρηματῖσαι,
 Μᾶλλον πολυάνδριον, εἰ χρεῶν φάναι,
 Ἐκ γηγενῶν πάμμικτον ἀλόγων θ' ἄμα.
- 4525 Πεπτῶκασι πλείους δὲ Ῥωμαίων μάχη
 Καὶ τῶνδε πλείους τοῦ βασιλείου γένους,
 Καὶ ταῦτα μὲν πέπρακτο τόνδε τὸν τρόπον ·
 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ, ὡς ἔφην, ἀπειγμένους
 Ἰλαῖς συνελθεῖν ταῖς προηγησαμέναις,
- 4530 Τοῦρκοις πορείας εἰργεταί τῆς εἰς πρόσω,
 Οὐδὲν δὲ μείον καὶ κολωνοῖς πτωμάτων
 Ὅμως διελθῶν δυσπόρους μόλις τόπους
 Καὶ τὸν παραβρέοντα χειμάρρου ῥέον
 Καὶ στίφος ἄλλο Ῥωμαϊκὸν ἀλίσας
- B 4535 Ὡς εἶχε, διήνυτε τὴν προκειμένην ·
 Ὅν παριόντα βαρβαρικὴ τις φάλαγξ
 Ἴπκοις ὀπλισμοῖς ἐκπρεπῆς Ἀρβηλοῖς
 Ἰδοῦσ', ἐπ' αὐτὸν ἐμμανῶς πως συνέθει,
 Ὡς θήραμα σπεύδουσα τόνδ' ἐλεῖν τάχα.
- 4540 Ὁ δ' ἀρβηνώσας τῶν συνόντων τὰς φρένας
 Ὀδοστάτας ἤτησε βῆστα Βαρβάρους.
 Κατὰ βραχὺ δὲ συμπροῖων καὶ βάδην
 Νῦν μὲν νόμῳ μάχης τε καὶ μεθ' αἱμάτων,
 Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ μάχης πάλιν δίχα
- 4545 Τρισάσμενος μέμικτο τοῖς ποθουμένοις,
 Οὐ μᾶλλον αὐτῶν δυσχεραίνουσι χάριν
 Ἦπερ δι' αὐτὸν μὴ παρόντα ταῖς Ἰλαῖς,
 Ἀγωνιώσι καὶ δεδοικόσι σφόδρα.
 Μήπω δὲ τοῖς τάγμασι συμμίξας κράτωρ,
- C 4550 Ἄλλ' ἐν παραβρέοντι χειμάρρῳ πέλων
 Πιεῖν ὕδωρ ἤτησε διψήσας μέγα ·
 Καὶ τις ὕδωρ ἤνεγκεν αὐτῷ πρὸς πόσιν ·
 Σπάσας δὲ τοῦδε καὶ περικλύσας στόμα
 Τὸ λοιπὸν ἐκ στόματος ἐκχεῖ σὺν τάχει,
 4555 Ὡς τοῦ ποθέντος μὴ κατώλισθηκότος
 Δι' οἰσοφάγου πρὸς τὰ κάτω κοιλίας.
 Εἶτα ποτὸν γνοὺς συμπεφυρμένον λύθρῳ
 Ὁμωξεν, εἰπὼν οὐ καλῶς γεγευκέναι
 Ὑδατοφύρτων Χριστιανῶν αἱμάτων.
- 4560 Καὶ τις παρσιώτης ἱταμὸς θρασὺς τότε,
 Τὴν γλώτταν ἀκόλατος, ἀναιδέης, λάλος,
 Κατὰ Σεμεῖι λοιδορεῖν εἰθισμένος,
 Χριστῷ Κυρίου λοιδορούμενος λέγει ·
 Οὐκ ἄρτι πρῶτως, ἀλλὰ πολλάκις, ἄναξ,
- D 4565 Πλήρη κρατῆρα Χριστιανῶν αἱμάτων
 Ἵπῃκοον πᾶν καλαμώμενος πίνεις ·
 Ἢ καὶ πεπίρους καθὰ συνθλίβων βότρυς
 Εἰσπράξεις φόρων τε καὶ τελῶν βάρει
 Αἵματος αὐτῶν ἐμορῇ κατακόρως.
- 4570 Ὁ δ' ἡμέρωσ ἤνεγκε τὴν παροινίαν,
 Ἀνεξικίακως τονθορόσας μηδῶως,
 Μηδ' ὄπ' ὀδόντα γρούξας ὁ πραῦς ἄναξ.
 Καὶ πάλιν αὐτοῦ καθορῶντος θυλάκου
 Τοῦς τοῦ χρυσοῦ φύλακας ἐκρηγνυμένου
- 4575 Ἐκ θρασύτητος καὶ βίας τῆς Βαρβάρων,
 Καὶ τοῦς ἐαυτοῦ βωννύοντος ὡς δέον
 Ἐπεισπεσεῖν τέ σφισι καὶ κτᾶσθαι τάδε
 Ἄμεινον αὐτῶν, συμπερωτέρων πάνυ,

- Ἀϋθις ἐπιδικᾶς ὁ θρασὺς μωμοσκόπος
 4580 Ἐλοδορεῖτο τῷ κρατάρχη καὶ πάλιν,
 Ἄνακτι Δαβὶδ Σεμεὶ καθὰ πάλαι·
 Ἐκὼν πρὶν ἔχρῃν ταῦτα Ῥωμαίοις νέμειν,
 Οὐκ οὐν γε νυνὶ, δυσχερῆς κτήσις ὅτε·
 Εἰ δ' αὐτὸς ἀνὴρ τυγχάνεις ὧν ἰσχύος
 4585 Ἡρπαγμέν' ἀνάσωσον Ἀὔσοσι πάλιν·
 Ὅ δ' αὖ προσηνῶς κερτόμου φέροι λόγους
 Ὡς κωφὸς αὐτόχρημα μὴ κλύων ἄλλως.
 Ἐπει δὲ καύει νύξ ἐπελθοῦσα μάχην,
 Καθῆστο πᾶς ἔμφροντις ἀσχάλλων μέγα
 4590 Ἐν νῷ προαβρῶν τὸν προκείμενον μόρον.
 Ὅ δ' αὐτοκράτωρ τῆς φρενὸς καὶ τοῦ κράτους
 Ἄναξιν ἔφρασε βουλήν ἔν μίση,
 Οἷς εἶχε θαρβέειν ἀνδράσι βουληφόροις·
 Ἡ δ' ἦν λαθραία δυσκλεῆς φυγὴ νύκτωρ,
 4595 Φυχῶν δὲ λοιπῶν ἐπαγωγὴ πρὸς μόρον,
 Πρὸς αἰχμαλωσίαν τε δυστυχεστάτην,
 Ἦν πᾶς διωλύγιον ὤμωξε κλύων,
 Καὶ βαρῶς ἤνεγκε τὰ δεδογμένα,
 Παραφρονούντος οὐχ ὑγιῶς δεσπότου
 4600 Τὸ σέλιμμα κρίνας καὶ κτεκρίνας πλέον.
 Τοῦτοις μαλαχθεὶς Μανουὴλ τὴν καρδίαν
 Καὶ σῶν λογισμὸν ποιμένος καὶ προστάτου,
 Πάντ' ὥπτο καὶ δρῶν καὶ λέγων πρὸς συμ-
 φέρον.
 Θεὸς δ' ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετατρέπων,
 4605 Ὁ μαστιγῶν τε καὶ θεραπεύων πάλιν,
 Ὁ θανάτων τε καὶ κνοῆν αὔθις νέμων,
 Ὁ ράβδον ἀφειὶς ἀσεβῶν οὐκ εἰς τέλος
 Κλήρη δικαίων, καὶ λάχει Χριστιανῶν,
 Ὁ πρὶν λέόντων ἡμερώσας τὸ θράσος,
 4610 Ἴν' αἰνῆς γένοιτο δίκαιος πάλαι,
 Κάκεινος οὗτος ἡμεροῖ τοῦ Βαρβάρου
 Τὴν θηριώδη καὶ φονῶσαν καρδίαν.
 Πραεσίαν οὐκοῦν ἐκπεπομφῶς σουλτάνου,
 Σπονδὰς ἀπαιτεῖ καθαρὰς καὶ φίλταν·
 4615 Καὶ σπένδεται δὲ βασιλεὺς τῷ σουλτάνῳ·
 Εἴτ' ἀπαναστὰς τῶν στυγητῶν χωρίων,
 Δι' ἧς προῆκεν ἀσμένως ὑποστρέφων,
 Οἰκτρὸν βλέπει θέαμα μεστὸν δακρύων,
 Καὶ συμφορὰν οἰκτιστον ἄξιαν γόων,
 4620 Τραγηδίαν τ' ἄρβητον ὤμοι τοῦ πάθους
 Ἰερεμίου τῆς φιλοῖκτου καρδίας
 Τῆ δ' ἂν ἀποχρήσοντος εἰς ἠρηνηδίαν
 Ὅς ἐξισοῦν κάτοιθε πάθει γόους·
 Ὀρῶντο γὰρ φάραγγες, ἄλφη, κοιλάδες,
 4652 Πεδία, τέμπη, καὶ νάπαι, καὶ χαράδραι
 Τῶν νεκριμαίων σωμάτων πεπλησμέναι
 Ὡς εἰς κολωνὸν ὑπερανφικισμέναι.
 Καὶ κειμένων πᾶς ἦν σεσημμένος δέρας
 Τὸ τῆς κορυφῆς, καὶ φαλοῦς τετμημένος·
 4630 Ὡς ἦν ἀκούειν βαρβάρους πεπραγμένον,
 Ὡς ἂν τὸ νικῶν ἀμφίδοξον τυγχάνη,
 Ἐπατέρωθεν μυρίων πεπτωκότων·
 Ὅμως βασιλεὺς ἐφθακῶς Χώνας πόλιν,
 Ἐκεῖσ' ἐνηυλίσσατο σὺν πύσαις ἰλαις,
 4635 Ἀδτόν τε στρατὸν ἀναπαύων ἐκ πόνων·
 Εἴτ' εἰς Φιλαδέλφειαν ἦκε τὴν πόλιν,

- A denuo astans ille audax nebulo
 novo convicio regem verberabat,
 velut ille Semei quondam Davidem :
 Sponte oportebat hunc nobis antea nummum
 dare, non nunc ægre recipiendum.
 Quod si tu validus vir es et frugi,
 raptam recupera nobis pecuniam.
 Cæsar tranquille conviciantem pertulit,
 præteritque verba surdis auribus.
 Sed postquam pugnam nox diremit,
 sedebat unusquisque valde mœrens,
 mente præsentem fati vim revolvens.
 Tum Cæsar animo ac dignitate sua
 indignam prorsus protulit sententiam
 inter adstantes viros consiliarios :
 B nempe nocturnæ auctor erat fugæ,
 fato permissa reliqua multitudine
 miserimæque captivitati :
 quam quisque audiens magnopere ingemuit
 ægroque tulit animo sententiam ;
 idque consilium veluti insanientis
 Cæsaris judicans, ultro reprobavit.
 Ergo jam mentem Manuel immutans
 æque pastorem atque ducem præbens
 exin saluti consulebat publicæ.
 Sed Deus auctor mutatorque rerum,
 plagas imponens vicissimque curans,
 mortificans et vitam rursus tribuens ;
 qui virgam impii non sinit perpetuam
 contra justorum sortem Christianorum ;
 C olim leonum qui inhibuit impetum,
 ut justus ille maneret incolumis ;
 idem nunc barbari ferinam regis
 et sanguinariam mitigavit indolem.
 Ita que missis sultanus legatis
 sincerum fœdus amicitie obtulit.
 Sic inter Cæsarem pax sultanumque convenit.
 Inde digressus, per infaustos locos
 quibus processerat, nunc lubens revertitur
 Manuel, et cernit lugubræ spectaculum,
 dignam infinitis stragem lacrymis,
 malorum ineffabilem tragædiam,
 cui gemebundum Jeremiæ pectus
 pro merito defendendæ opus foret,
 atque exæquando lacrymis tanto malo.
 D Nam videre erat foveas, lucos, valles,
 campos, saltus, voragines, fauces montium,
 interfectis corporibus oppletas,
 quorum acervi passim consurgebant.
 Jacentium autem cutis detracta erat
 capitibus, et virilla quoque exsecta ;
 barbarorum opus, ne circumcisis victor
 A victo incircumciso jam differret,
 quoniam utrinque innumeris ceciderant.
 Denique Cæsar Chonas urbem tenuit,
 ibique requievit cum omni exercitu,
 semet et militem relaxans laboribus.
 Philadelphiam postea progressus,

ibi permultis perstitit diebus.
 Illinc præmissis nuntiis Byzantium,
 omnem rei gestæ ordinem exponit,
 et dirum casum verbis non imminuit.
 Tum quia Dorilæum non diruerat,
 cujus eversio rata erat sædere,
 misit legatos sultanus ad Cæsarem,
 qui de jurata admonerent fide.
 Cæsar coactis non standum dicens,

legatos re infecta ad eum remisit.
 Persa suprens, iterum collecto exercitu,
 viginti quatuor armatorum millibus
 ex validiore delectorum numero,
 præponens ipsis bello gerendo ducem
 de suis nobilibus satrapis unum,
 mittit in nostræ ditionis urbes
 quæ ad Mæandrum flumen sunt positæ.
 Is dux Tralles urbem sibi vindicat,
 Luma et Antiochiam in Phrygia sitam,
 item Pentachira cum castellis aliquot,
 atque maritimos populatur pagos.
 Sed Cæsar missis suis exercitibus,
 multis legionibus cum egregiis ducibus,
 hostes prævalida manu cecidit;
 quorum ex tanto numero paucissimi
 necis cruentæ satum vitarunt:
 multamque attulit recreationem
 rebus Romanis facinus præsens,
 quoniam Persarum fregit audaciam,
 Sed et Claudiopolis sub idem tempus
 ab Agarenis tentata est Barbaris.
 Cognita re, Manuel expedita admodum
 atque e vestigio itineri se commisit,
 sine regali lecto, sine pulcra,
 ne proprium quidem ferens tentorium,
 dum obsessores satagit præverttere.
 Itaque noctes agebat insomnes,
 et viæ ducem adhibebat lampadas
 per Bithynorum asperas regiones
 valde festinans destinatum iter.
 Sicubi corpori quies tribuenda erat,
 Scamnum præstabat ad residendum tellus,
 stramineumque supponebat lectum.
 Ergo quandoque ruentæ pluvia,
 sicubi rex decreverat dormire,
 molestæ desuper perluebant guttæ
 et subter rivus aquæ decurrebat.
 Attamen Cæsar magis his gaudebat,
 quam si regali stromate supinus
 curisque liber somnis indulgeret.
 Tandem progressus prope Claudiopolim
 Barbaros Persas coniecit in fugam,
 simulque civibus et agri incolis
 fiduciam attulit et lumen lætitiæ.
 Hic imperator struxit in Catacæpe
 ad ipsa Ponti ostia monasterium
 duci fidelium Michaeli archangelo
 atque militiæ spiritalis principi:

- A Κάκει διατέτριφε συχνὰς ἡμέρας·
 Ἄφ' οὐ πεπομφῶς ἀγγέλους Βυζαντιοῖς
 Τὰ συμβεβηκότα γε πάντα μηνύει,
 4640 Καί γ' ἐκτραγυδεῖ συμφορᾶς ὄγκον λόγῳ.
 Ἐπεὶ δὲ Δορύλαιον οὐ κατεσκάφη,
 Καταστροφῆς γε κειμένης ἐν ὀρκίοις,
 Πρεσβεύεται δὴ πρὸς κρατοῦντα σουλτάνου,
 Καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἀνέμνησεν ὀρκίων.
 4645 Ὁ δ' οὐ προσίσχειν τοῖς κατ' ἀνάγκην φρά-
 [σας,
 Πρέσβεις ἀπράκτους ἐξαποστέλλει πάλιν,
 Μανεις δ' ὁ Πέρσης στρατιᾶν ἀποκρίνας
 Πρὸς εἰκοσι τέτταρας ἀριθμουμένην
 Ἐς χιλιάδας εὐσθενῆ βωμαλίαν,
 4650 Καὶ ταγματάρχην τῆδ' ἐπιστήσας ἕνα
 Τῶν ὄφ' αὐτὸν ἐκπρεπῶν μαγιστάνων,
 Κατ' ἀστέων πέπομφε τῆς Ῥωμαιοῦς
 Τῶν πρὸς Μαϊάνδρῳ τῆ ποταμῷ κειμένων.
 Ὅς καὶ παρεστήσατο Τράλλεις τὴν πόλιν,
 4655 Λουμᾶ τ' Ἀντιόχειαν τὴν πρὸς Φρυγίᾳ,
 Καὶ Πεντάχειρα σὺν ἐρύμασιν ὄσοις,
 Κώμας σκυλεύσας καὶ παραβαλαττίους.
 Ἄλλὰ βασιλεὺς ἐκπεπομφῶς δυνάμεις
 Ἴλας τε συχνὰς καὶ καλοὺς στρατηγέτας,
 4660 Ἠμόνας' ἐχθροὺς ἀνελὼν κατὰ κράτος·
 Ὅς ἐκ τοσοῦτων ἰσχύσαι βραχυτάτους
 Τὸν ἐκ ξίφους θάνατον ἐκπεφυγένας·
 Πολλὴν δὲ τοῦτ' τὴν ἀνάβρωσιν φέρει
 Τοῖς Ἀυσόνων πράγμασι τοῦργον τῷ γέτῃ,
 4665 Φρόνημα Περσῶν καταβαλὼν καὶ θρόνος,
 Γούτου κρατοῦντος καὶ πόλις ἡ Κλαυδίου
 Ἐπάσχε κακῶς Βαρβάροις τοῖς ἐξ Ἄγαρ·
 Ὁ γνοὺς Μανουὴλ, εὐσταλῶς μάλ' αὐτίκα
 Ὅς εἶχεν ἐξώρμησεν εὐθὺ φρουρίου,
 4670 Ἀνακτορικὴν οὐ κλίνην, οὐ στοιβάζη,
 Ἄλλ' οὐδὲ βασιλεῖον ἀύλασιν φέρων
 Ἐν τῷ προφθάσαι τειχομαχεύοντος θέλειν,
 Οὐκοῦν ἰαύων ἀπνους καὶ τὰς νύκτας
 Ἐχρήτο φῶτ' πρὸς πορείαν λαμπάδων
 4675 Διὰ Βιθυνῶν δυσστηθῆτων χωρίων
 Σφοδρῶς ἐλαύνων τὸν προκείμενον ἄρμον;
 Ὅπου δ' ἐχρῆν γε διαναπαῦσαι δέμας,
 Ἦν καθέδρα τοῦδαφος αὐτῷ καὶ κλίσις,
 Πάλιν φρουτὸς ὑπεδέβλητο κλίνη,
 4680 Καταβράχυντας ἕταυ' ποτ' οὖν λάθρου
 Ἐν ᾧπερ ὑπνοῦν ἠότρηπιστο χωρίῳ,
 Ταῖς σταγόσιν ἀνωθεν ἀχλὺτο σφόδρα,
 Καὶ κατιόντι βέματι κάτω κλίνης·
 Ὁ δ' ὑπερήσθη συμβεβηκότι κλέον
 4685 Ἡ βασιλικῶν σπρωμάτων οἱ καιμάτων
 Ἀνακλιθεὶς ὑπνωτῆν ἔξω φροντίδων.
 Ὅμως ἐφθακῶς πλησίον τῆς Κλαυδίου
 Φυγάδας εἰργάσατο Πέρσης Βαρβάρους,
 Ἀστυπολικαῖς καὶ πρεσοίκαις δ' αὖ πάλιν
 4690 Θάρσος παρέσχε καὶ φασε θυμηδίας.
 Οὗτος μόνῃ ἤγειρεν ἐν Κατασκάπῃ
 Κατ' αὐτὸ πόντου κειμένῃ που τὸ στόμιον
 Τῷ τῶν ἀλλῶν στρατιῶν ἀρχηγότη
 Πιστῶν δ' ὀδηγῷ Μιχαὴλ πρωταγγέλω,

- 4695 Καθ' ἦν τι κτησιδίον οὐδὲν οὐδὲν οὐδὲν
 Οὔτε πλῆθρα γῆς οὐδ' ἀγρούς οὐ χωρία·
 Μονοτρόπων δὲ συναγαγῶν προκρίτους.
 Ἐν τῆδε προϋνόησεν αὐτοδὲς ἀνύτειν
 Ἀπράγμονά τε καὶ φιλήσυχον βίον,
 4700 Τὰς σφῶν σιτήσεις καὶ διαίτας δι' ἔτους
 Κοινοῦ ταμείου θεσπίσας προσλαμβάνειν.
 Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις γε θεσμοῦ κειμένου
 Κρατοῦντος, οἶμαι, τοῦδε καπὶ Βαρβάρους
 Τοῖς στρατιώταις τὰς δόσεις ὀψωνίων
 4705 Ἐκ τοῦ ταμείου παρέχεται δι' ἔτους
 Καὶ τοῦσδ' ἀκριβοῦν εἰ πεκίρανται μάχης,
 Εἰ τόξον εὔ οἶδασιν ἐντείνειν μάλα,
 Δόρυ τε κινεῖν καὶ κραδαίνειν ἐντέχνως,
 Εἰ σώματος φέρουσι βώμην καὶ σθένος,
 4710 Ψυχῆς τε παράστημα πρὸς τοὺς κινδύνους,
 Κατ' ἐγγράφουσι σὺν λόγῳ καταλόγοις·
 Οὗτος σιτηρέσια τῶν στρατευμάτων
 Κατέσχε λαβῶν ὡς λίαν ἀσυμφόρως·
 Ἐπινοεῖ δὲ τὰς παροικῶν τὰς δόσεις.
 4715 Καὶ ταῖσδε δίψας σφῶν θεραπεύειν θέλει.
 Ἐντεῦθεν οὐκοῦν οὐκ ἐπιλέγδην ἅπας
 Τάγμασι κατείλετο τῶν στρατευμάτων,
 Ἄλλὰ θελήσας ἐγκριθεῖς ἦν αὐτίκα·
 Ταῦτ' ἄρ' ἀναπέτραπτο τὰ τῶν Αὐσόνων,
 4720 Καὶ χειρόνως πάσχουσιν, ὡς ἔστι βέλπειν.
 Ἐμφοτον ἀναξ ἐτυχῶν χάριν λόγων
 Εὐγλωττίας κλέος τε καὶ φρενῶν βάθος,
 Οὐ λαμπρῶς ἦν συντιθεῖς γράφων μόνον.
 Ἐπιστολῶν χάριτας οἷς δέδοκτό οἱ,
 4725 Ἄλλ' ὠδίνων γε καὶ κατηχητηρίου
 Ἢ παιδῶν ἀπέτικτον εὐγενεῖς λόγους,
 Οὓς φασὶ σελένια, συναποῦς ἔσαν.
 Ὅδῳ προῖον ἡμίμνος καὶ δογματῶν
 Παρὶ Θεοῦ λέγειν τε καὶ κλύειν θέλει·
 4730 Νοῦν γυσιφίκοις δόγμασι δ' ἐπιστάων
 Πεύσει προσηγῆ καὶ λύσει τούτων πέρι.
 Ὡς ἂν μυηθεῖς πρὸς Χριστοῦ τούτων πέρι
 Ζητήσῃς οὐκ τήνικαυτα συμβάσης (57)
 Διεξιόντων γραφικοῦ ῥητοῦ πέρι
 4735 Ὡς προσδέχασθαι προσφέρειν τε σῶμα
 Σάρκα λέβοντα τὸν Θεόν τε καὶ Λόγον,
 Καὶ τῶν τότε ἀνδρῶν ἐν λόγοις τεθραμμένων
 Ἀποκριθόντων εἰς ἐναντία μέρη,
 Λόγοι προσῆλθον ἐξ ἑκατέρου μέρους
 4740 Ἀντιφατικῶς ἀντιρρίζοντος λόγοις
 τῇ κρείττονι δόξῃ δὲ προστεθειμένου
 Καὶ πατρικῇ κάλλιστε τοῦ βασιλέως,
 Καθηρέθησαν ἱερᾶς λειτουργίας
 Ἄνδρες λογάδας λευιτῶν Ἐκκλησίας,
 4745 Ἀντίφρονες μεναντες ἀνεπιστρόφως,
 Σωτήριχος τις Παντεύγενος τοῦπίκλην
 Τελῶν ὑποψήφιος Ἀντιοχείας (58)

(57) Ex hoc versu usque ad v. 4764, exstat locus apud Allatium contra Gregh. p. 528,
 (58) Wolfius interpretēs Nicetæ Choniatae hist. vii, 5, haud scio an significatum intellexerit vocabuli ὑποψήφιος, quod tamen explicat Cangius, citato ipso nostro Ephræmio, cujus fragmenta lege-

- A nil tamen prorsus possidendum tribuit,
 non agri prædia, non villarum reditus ;
 sed monachorum selectiores congregans
 illic eos voluit in cœnobio degere
 curis expertem et quietam vitam :
 annui porro victus subsidia
 publico jussit ex ærario accipere.
 Jam cum Romanis æque Barbarisque
 usque ad hunc Cæsarem firma lex fuisset
 ut cibariorum demensa militibus
 exhiberentur ex ærario annua ;
 atque horum peritia exploraretur,
 num arcum apto in primis soirent tendere,
 movere hastam et vibrare ex arte ;
 num corpus firmum validumque haberent,
 nec non audacem ad pericula animum,
 B atque ita in albo scite scriberentur ;
 hic imperator militum cibaria
 sustulit, luero reip. damno
 hisque incolarum pensiones substituit,
 quibus ingluviem militum satiare.
 Hinc nemo rite jam miles conscriptus
 allegebatur in copiarum ordines ;
 sed voluntarius quisque fiebat miles ;
 et sic Romana pessum res est data,
 et quam videmus patitur ruinam.
 Cæsar doctrinis a pueritia imbutus,
 verborum gloria, sensuum altitudine,
 non solum splendido stylo componebat
 epistolarum pro libito gratiam,
 sed catecheticos etiam sermones
 C ceu genuinam parturiebat sobolem,
 vulgo silentia dicta, cate admodum.
 Hinc sumpta audacia, etiam de dogmatibus
 divinis voluit dicere et audire :
 mentemque abstrusis inserens mysteriis
 horum quæstiones ambiebat solvere
 tanquam edoctus esset a Christo interpres.
 Ergo tunc orta quadam controversia
 super Scripturæ loco disputantium,
 in quo et accipere simul et offerre
 dicitur incarnatum Verbum Dei ;
 cum ejus temporis eruditi homines
 discordes ferrent hac de re sententias,
 verba fiebant ex utraque parte
 dum suum quisque oppugnat adversarium.
 D Cumque meliori calculum adjiceret
 Patrum sententiæ, ut par erat, Cæsar :
 sacro depulsi sunt ministerio
 viri præcipui in Ecclesiæ officii,
 qui pertinaces in sententia manserant.
 Soterichus quidam, vulgo Panteugenus,
 Antiochenus electus episcopus :

rat apud Allatium. Rursus idem nescivisse videtur, Theopolim esse Antiochiam ipsam. Quare verba ὁ υποψήφιος τῆς Θεοῦ πόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος, vertit Hypopsephius theopolitan. Soterichus Panteugenus Antiochen, ; quasi hypopsephius proprium nomen esset viri theopoli-

Item Eustathius Epidauri præsul,
 et Thessalorum Michael tunc rhetor,
 ac Basilaces sapientium Pauli
 interpretes litterarum ac levita.
 Post annos aliquot idem monarcha
 aliud proposuit explicandum thema :
 Dominus dixit passionis tempore,
Major me pater est ¹. Tum parum curans
 Cæsar jam cognitæ Patrum sententias,
 propriam procudit interpretationem,
 et tempestatem concitavit maximam
 Ecclesiæ simul et doctis præsulibus,
 Ergo coacta delectorum synodo
 impulit Cæsar, vi quoque adhibita,
 omnes libello ut ita subscriberent :
 Assentior ego Petrum sententiis,
 quas inspirati de Verbo scripserunt,
 Christo majorem scilicet esse Patrem,
 Id autem aio dictum, quia creatam
 passibilemque carnem Verbum sumpsit.
 Sic porro supponebat Filium Patri
 postquam nostri gratia carnem sumpserat.
 Hæc consignata litteris purpureis
 lapideisque tabulis insculpta
 pulchro artificio, in templo Sophiæ
 instar ephigraphes spectanda exposuit.
 Aliam rursus controversiam movit,
 nempe ut anathema Mohamethis Deo
 eximeretur dyptichis suadebat,
 ne forte contumelia fieret Numini
 omnium Domino atque regnatori.
 Rem judicandam obtulit episcopis,
 qui rejecerunt omnes ut blasphemiam,
 Iratus Cæsar renovat libellum
 falsæ Mohamethis faventem fidei,
 ac superiores castigantem Cæsares
 tanquam inscite maledixissent Deo ;
 atque hunc libellum edidit legendum.
 Sed patriarcha restitit audacter,
 et cum pastore conspirarunt omnes ;
 Thessalonica præsul inter primos
 vir celebratus virtute ac litteris ;
 atque pastorum gloria Eustathius
 zelo divino viscera perustus
 novum ac spurium improbavit dogma,
 dicens : Enimvero forem ego indignus
 episcopali stola atque solio,
 prorsusque insanus merito æstimarer.
 si a pæderasta vafro mullione
 magistro omnis actus execrandi
 et doctrinarum scelestarum mysta,
 qui monstrum quoddam finxit holosphyrion

¹ Joan. xiv, 28.

tani, et quidem diversi a Sotericho Antiocheno.
 Allatus tamen contra Creygh. p. 526, officii no-
 men retinet : *Antiochiæ hypopsephius*, sicut alibi
 ὑπατος vertitur ab eodem *hypatus*. Exstat autem
 in cod. Vat. 2146, p. 124, scriptum Demetrii Ge-
 misti ἔπως ὁ ὑποψήφιος εἰς τὸ ἅγιον εἰσέρχεται Βῆμα.
 (59) Ergone in urbe Byzantio cathedra fuit in-

- A Εὐστάθιος πρόεδρος Ἐπιδαμνίων,
 Ὁ τῶν Θεσσαλῶν Μιχαὴλ ῥήτωρ τότε,
 4750 Καὶ Βασιλάκης τῶν σοφῶν Παύλου λόγων (59)
 Διδάσκαλός τις τυγχάνων καὶ λευίτης.
 Μετὰ δὲ λυκάδαντας οὗτος ὁ κράτωρ
 Ῥητὸν προτιθεὶς εἰς ἀνάπνυξιν πάλιν,
 Ὁ Δεσπότης εἴρηκε καιρῷ τοῦ πάθους,
 4755 Μείζων ἐμοῦ πέφυκε Πατήρ μου, λέγων (60).
 Μικρόν τε προσσχῶν ἀναπτύξει Πατέρων (61)
 Οἰκείαν ἐξήγησιν ἀντεπισφίρει,
 Καὶ τρικυμίας ἀναπιμπλᾷ καὶ ζάλης
 Ἐκκλησίαν τε καὶ σοφοῦ ἀρχιθύτας·
 4760 Ὁμήγουριν οὖν ἐκ λογάδων ἀλίσας
 Ἐνήγειν ἀναξ προστιθεὶς τι καὶ βίας
 Ἵπογράφειν ἕκαστον οὕτως ἐν τόμῳ·
 Στιχῶ μὲν αὐτὸς ῥήσασι καὶ Πατέρων
 B Ἄς εἶπον ἐκ Πνεύματος εἵνεκα Λόγου
 476 Τοῦ μείζον' εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν Πατέρα.
 Αἰέτω δὲ τοῦτο καὶ λελέχθαι καθότι
 Κτιστὴν παθητὴν σάρκα λαμβάνει Λόγος.
 Τοῦθ' ὕψειν φέροι δὲ πρὸς τὸν Πατέρα
 Ἰῶν λαβόντι σάρκα τῶν βροτῶν χάριν.
 4770 Ἐρυθροσημάντῳ δὲ δοῦς γραφῇ τάδε
 Καὶ πλαξὶ καλῶς ἐγχαράξας λιθίναις
 Ἐπὶ Σοφίας τοῦ νεῶ Θεοῦ Λόγου
 Ἀνάγραφα τίθησιν ὡς ἐστὶ βλέπειν.
 Ἔτι κινεῖ ζήτημα καὶ πάλιν τόδε·
 4775 Ἀνάθεμ' εἴη τῷ Θεῷ τοῦ Μωάμεθ,
 Τόδ' ἀπαλειψαὶ κυκτίων παρηγγύα,
 Ὡς μὴ καθυβρίζοιτο, φησὶ, τῶν δλων
 Ὁ παμβασιλεὺς καὶ Θεὸς καὶ Δεσπότης.
 C Τίθησιν δῆλον ποιμαῖσι σκέμμα τόδε·
 4780 Ἀπαγορεύει πᾶς κλύων βλαφημίαν.
 Μάνεις ὁ κρατῶν καινοποιοεῖ δὴ τόμον
 Συνηγοροῦντα λαοπλάνῳ Μωάμεθ,
 Τῶν πρὶν δ' ἀνάκτων καθικνούμενον μάλα
 Ὡς λοιδοροῦντων ἀμαθῶς Θεῷ Λόγῳ·
 4785 Εἰς ἀκρόασιν ἐκδίδωσι τὸν τόμον.
 Ὁ πατριάρχης ἀντιῆθη θαρσαλίως,
 Καὶ πᾶς συνιῶν συνομαρτεῖ ποιμένι,
 Καὶ μᾶλλον ὁ πρόεδρος Θεσσαλονίκης
 Περιβόητος ἀρετῆν τε καὶ λόγον,
 4790 Τῶν ποιμεναρχῶν Εὐστάθιος τὸ κλέος
 Ζήλω θεϊκῷ καταφλεχθεὶς καρδίαν
 Ἦλεγε δόγμα καινοφανὲς καὶ νόθον.
 Εἶην ἂν ἀνάξιος, εἰπὼν, παντάπαν
 D Τῆς ποιμεναρχῶν καὶ στολῆς καὶ τοῦ θρόνου,
 4795 Ἠλίθιος δὲ καὶ νομιζομένην πλάνον
 Εἰ παιδραστήν καὶ καμηλώδη πλάνον
 Μύστην τε πάσης πράξεως βδελυκτίας
 Καὶ μυσταγωγὸν ἀσεβῶν διδαγμάτων
 Ὀλόσφυρόν τι καὶ πεπλασμένον τέρας

terpretando Paulo occupata ? Hinc videlicet tot
 Paulinarum Epistolarum Græci commentarii in
 bibliothecis mss. nobis occurrunt.

(60) Hujus rei causa celebratum concilium Græ-
 cum, hactenus ineditum, ergo prelo jam subjeci.
 (61) Has sententias legesis interim apud Cho-
 niatum vii, 5.

- 4800 Φιλῆς ἐπινοίας γε καὶ στυγητέας
Θεὸν καλοῖτην ἀτρεκέη κτίστην ὄλων.
Ὁ δ' ὡς πεπονθῶς ἐσχάτην παροινίαν
Ὀνειδέσιν ἔπλυε τοὺς ἀρχιθύτας
Κόσμου τὰ μωρὰ τούσδε καλῶν ἀλόγως ·
- 4805 Κἀπὶ μεγάλης δικάσασθαι συνόδου
Ἦρὸς τούσδ' ἀπειλῶν ἐμμανῶς ἐκακράγει
Πάπα παρόντος τῶν προκειμένων χάριν.
Ὅμως θυμοῦ λήξατος, ὁ πραῦς ἀναξ
Σπουδῇ προέδρου τῆσδε τῆς Κωνσταντίνου,
- 4810 Τῆ θετταλίας ἀρχιθύτη συνέδη,
Ἐνόους τὰ οἱ δόξαντα φάσαι προφρόνως.
Τῆλος δ' ἐπειπῶν καὶ βασιλεὺς τοιάδε
Ὡς δεῖ σοφόν τε συνετὸν πεφυκότα
Μηδὲν παρακαίρια λαλεῖν θρασέως
- 4815 Μηδὲ προβάλλειν ῥήματ' αἰσχρὰ καθάπαξ,
Τοῦ μηνιῶν ἔκπυσε πρὸς τὸν ποιμένα ·
Ὁστῶ μὲν ἐξήνυστο τέδ' ὡς ἂν ἔφην ·
Τὰ δόγματα δ' ὤριστο τῆδε συνόδῃ
Ὡς τῶν βιβλίων ἀπαλειφῆ παντάπαν,
- 4820 « Ἀνάθεμ' εἶη τῷ θεῷ τοῦ Μωάμεθ · »
Ἐντεγγραφῆ δ', « Ἀνάθεμα τῷ Μωάμεθ
Καὶ τῇ διδαχῇ τοῦδε καὶ πάσῃ πλάνῃ. »
Καὶ τοῦτο κυρώσαντες οἱ τῆς συνόδου
Τῶν συνόδων λήγουσι καὶ τῶν συλλόγων.
- 4825 Περιπεσὼν δὲ βασιλεὺς δεινῇ νόσῳ
Καὶ γνοὺς ἑαυτὸν πλησιάζοντα μέρῳ,
Σκήπτρα παριδῶν καὶ τὰ λαμπρὰ τοῦ βίου,
Ἐλθὼν τε κακῶν εἰς συναίσθησιν ὄλων,
Τὸ τῶν μοναχῶν ἀμφιέννυται ῥάκος ·
- 4830 Ἐτ' ἀπολείπει τὸν βίον καὶ τὸ κράτος,
Ὅπτῶ κατάρξας καὶ τριακοντα χρόνους,
Ταφείας πατρῶα πρὸς μονῆ σιθασμιά
Κλήσιν φερύσῃ παντοκράτορος λόγου,
Ἦσπερ δομήτωρ βασιλεὺς Ἰωάννης,
- 4835 Γυναικὶ λιπῶν σὺν ἀώρῳ τεκνίῳ
Κραταρχίαν τε καὶ διοίκησιν ὄλων.

ΑΝΑΡΟΝΙΚΟΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΣΥΝ ΑΛΕΞΙΩ Τῷ
ΓΙΩ ΜΑΝΟΥΗΛ ΕΤ. Α', ΚΑΙ ΜΟΝΟΣ ΕΤ. Β'.

- Ἐπιβεβηκότος δὲ τῆς αὐταρχίας
Παιδὸς Μανουήλ σὺν τεκούσῃ φιλιτάτῃ
Ἠλικίαν ἄγοντος ἀπαλὴν ἔτι,
- 4840 Ἄκοσμίαις πέπληστο Ῥωμαίων πράγῃ,
Καὶ πλημμελῶς ἔπασχε καὶ σφόδρ' ἀτάκτως,
Καὶ χεῖρον ἤπερ Φαέθων παῖς Ἠλίου
Ὅτ' ἦν ἐπιβὰς χρυσοκολλήτου δίφρου,
Ὡς μῦθος αἰρεῖ, καὶ τὸ πᾶν ἐφθαρκότος
- 4845 Ἀπαλότῃ καὶ πλείον γ' ἀπειρία,
Ὁτός γάρ Ἀλέξιος ἀπαλὸς κράτωρ
Κυνηγεσίαις προστετηκῶς ἐκτόπως.
Ἰππηλασίαις καὶ μίμοις καὶ παιγνίοις
Κοινῶν ὀλίγα φροντίδων γε προὔνοει.
- 4850 Μήτηρ δὲ πάλιν καὶ βασιλὶς Μαρία
Φροντίδα κοινῶν ἀναθεῖσα πραγμάτων
Πρωτοσιδαστῶ πρωτοβεστιαρίῳ
Ἄφροντις ἐξήνυσεν αὐτῇ τὸν βίον.
Τοίνυν ἀπειπύγοντο τοῖς τελουμένοις
- 4855 Οἱ τῆς γερουσίας τε καὶ τῶν ἐν τέλει,

- A vili mentis partu et detestando,
Deum dicerem omnium creatorem.
At Cæsar œstro percitus insano
probrosis verbis obruit episcopos,
mundi quisquillas stolidè appellans ;
æque œcumenica minabatur synodo
disceptaturum, furiose inclamans,
papæ interposito de his iudicio.
Mox ira omissa, mansuetus Cæsar,
præsulis opera Byzantinæ urbis
cum Thessalo pastore pacem fecit,
illi concedens liberam sententiam.
Postremo id quoque dixit imperator,
frugi et prudentem virum non decere
aspere quidquam inhonestumque loqui,
nec turpia verba prorsus effutire :
- B atque in pastorem furere desivit.
Hic fuit dicti exitus negotii.
Tamen in synodo definitum fuit
ut e libellis prorsus deleterentur
verba, « Sit anathema Mohamethis Deo,
sed scriberetur, « Mohamethi anathema
ejusque magisterio et omni errori. »
Atque hoc perscripto decreto Patres
fecerunt cœtum synodique finem.
Postea Cæsar gravi morbo implicitus
æque jam morti proximum cognoscens,
sceptrum contemnens splendoremque mundi
præteritæque vitæ jam pœnitens,
pauperem induit monachi tuniculam ;
moxque cum sceptro vitam deseruit
- C post annos regni octo et triginta,
sepullus sacro patris monasterio,
omnipotente cui nomen a Verbo,
Cæsare auctore ædificii Joanne.
Reliquit autem Manuel imperium
uxori et ævi teneri filio.

ANDRONICUS COMNENUS CUM ALEXIO
MANUELIS FILIO AN. I, ET SOLUS AN. II.

- Cum Manuelis filius ad imperium
cum sua dilecta matre pervenisset
teneram adhuc exigens ætatem,
Romana res sus deque perturbata
pessime habebat valdeque incomposite,
magis quam cum Phaethon solis filius
D aureum regens, veluti est in fabulis,
currum mundana cuncta exurebat,
ob puerilem suam imperitiam.
Alexius hic tener imperator
assiduis vacans perditæ venatibus,
equitationi, mimis, et aliis ludicris,
tennem reipublicæ curam gerebat.
Maria item genitrix regina
negotiorum commisso regimine
protosebasto protovestiarario,
expertem curis vitam agitabat.
Suffocabantur interim tributis
cuncti optimates ac senatores ;

tendens ad mœnia inclyti Iconii,
cum exercitu valido, fortissimo
et cum expertis præliandi ducibus,
itineris stationes prudenter metiens
propter jumenta machinis onusta
cum artificibus suis inermibus
neque gerendi belli peritis.
Nec vero sultanus non cogebat copias.
imo gentiles accersebat suppetias,
et defensionem strenue apparabat.
Tamen legatos misit ad Cæsarem
juratum fœdus qui memorarent,
fidemque ratam esse postularent.
Sed enim irrita fœdera cernens
Sultanus, locos occupat difficiles
atque viarum obsidet angustias,
clausuram olim dictam Tzibritzen,
per quam Romanus cum Cæsare exercitus
gressurus erat veniens Myriocephalo.
Illuc sultanus suas copias conjicit
more barbarico latens in insidiis,
ut mox dolose Romanos invaderet.
Est autem locus undique præruptus,
Angustus valde et prorsus impervius,
Tænarus infernus, Charontis campus,
vallis difficiles ducens in anfractus.
Illapso igitur in angustias exercitu,
velites quidem et ordinum præfecti,
quæis præcedendi cæteris cura data,
prætereuntes sine damno locum
ad spalliosa tuti devenerunt.
At imperator in extremo agmine,
post jam exortos insidiis Barbaros
telaque in ipsum saxaque jacentes,
utpote acclivi ex utroque latere,
nec iter persequi facile poterat,
nec propulsare a semet periculum :
nec quisquam aliquid agere in exercitu
milite dignum strenuumque poterat,
curribus, bobus, machinisque bellicis,
aggeris instar viam impredientibus.
A tergo autem Persicus exercitus
nimborum instar jacula conjiciens
arduum prorsus reddebat regressum.
Cadebat ergo bos cum bubulco suo,
cum equo equus exspirabat misere
Persarum telis confixus mortiferis ;
atque turmatim cædebantur omnes,
tanquam brutarum grex belluarum,
et circumclusi feriebantur cuncti
imperviis in furcis et sine exitu :
et plenæ valles erant cadaveribus
faucesque biantes montium et cavernæ :
rivi cruoris decurrebant, heu !
misto brutorum hominumque sanguine,
cuncta erant plena miseriæ et gemituum.
Atque hæc fiebant Cæsare spectante
qui suis nullam ferre opem poterat.
Quin summo ipse erat in discrimine :

- A 4405 Τειχῶν Ἰκονίου τε τοῦ περικλυτοῦ
Μετὰ στρατιᾶς εὐσθενοῦς Ῥωμαλέας·
Καὶ ταγματάρχων ἀρείκων ἐν μάχαις,
Σταθμοὺς ἀπέρσεις νουνεχῶς καὶ σὺν λόγῳ
Τὰς καθ' ὁδὸν δρῶν χάριν ὀποζυγίων
- 4410 Ἄ μηχανὰς ἂν εἶχε καὶ σφῶν τεχνίτας
Ὅντας ἀόπλους ἀδαεῖς τε τῆς μάχης·
Πλὴν οὐδ' ἂ σουλτάν ἡμέλει στρατευμάτων,
Συμμαχικὸν δ' ἔθροισιν ἐκ τῶν συμφύλων
Πρὸς ἀντιπαράταξιν ἡὔτρετισμένον.
- 4415 Πρόσθεις δ' ὄμως πίπομφε πρὸς βασιλέα,
Αἰτῶν ἐνόρκους φιλίας καὶ συμβάσεις,
Ἐξάνυσίν τε βασιλεῖ βουληγέτων.
Ἐπει δ' ἑώρα συμβάσεις ἀνηνύτουα,
Αἰρεῖ προφθάτας σουλτάνος δυσχωρίας
- B 4420 Καὶ τοὺς στενωποὺς ἀτραπῶν πορευσίμων.
Κλεισοῦρας ἢ κέκλητο Τζιβρίτζη πάλαι·
Δι' ἧς στρατιὰ Ῥωμαϊκὴ καὶ κράτωρ
Ἐσπευδον ἐλθεῖν ἐκ Μυριοκεφάλου·
Οὐ παραδύει σουλτάνος τὰς δυνάμεις,
4425 Λόγον καθίσας ὡς ἔθοα τοῖς Βαρβάροις,
Ὡς ἂν ἐπεισπίσωσι Ῥωμαίοις δόλω.
Ἔστι δ' ὁ χῶρος ἀπόκρημνος εἰσάπαν
Στενὸς κομιδῆ δυσσεύστους τε πλείον,
Ταίναρον ἔδου καὶ Χαρώνεια πέδα,
4430 Αὐλῶν προήκων δυσπόρευτου εἰς τρίβον.
Ἀψαμένης οὖν στρατιᾶς δυσχωρίας,
Στρατεύματα μὲν καὶ λοχαγοὶ ταγμάτων
Οἷς ἦν προάγειν στρατιᾶς τεταγμένων
Διεκδραμόντες ἀπαθεῖς κακῶν τόπων·
- C 4435 Εἰς πλάτους ἀγλίσθησαν ἕξιο κινδύνου·
Ἄγχοῦ δὲ κρήτωρ παριῶν εὐραγίας
Ἐπισπασόντων ἐξ ἐνίνδρας Βαρβάρων,
Βέλη τ' ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντων καὶ λίθους
Ὡς κατὰ πρηνεὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους
- 4440 Οὐκ ἔχει ῥῆστα τὴν ὁδὸν παρίνασι,
Ἐγουν ἑαυτῶ κινδυνεύοντα ἄμύνειν·
Ἄλλ' οὐδὰ πάλιν ἐκ στρατιᾶς τις δρᾶσαι
Γοναῖον ἠδύνατο μαχητῆ πρόπαν,
Βοῶν, ἀμαξῶν, τειχομάχων ὀργάνων,
- 4445 Ὡς ἀντίφραγμα τῆς ὁδοῦ προκειμένων·
Καὶ κατὰ νότου Παρσικῆ φάλαγγ' ἑάλιν
Βελῶν νιφάδας ἀφαιτοσά μυρίων
Παλινοδρόμησιν χαλεπὴν ἕδρα πάντα.
Ἐπιπτε τοίνυν βοὺς ἅμα βοηλάται,
- D 4450 Ἴππεὺς σὺν ἵππῳ συναπέψυχον βίᾳ
Ἐν Περσικῶν βλήματι θανατηφόρῳ,
Καὶ πάντες ἐσφάττοντο κατὰ πληθύας
Ὡς ἀγέλη τις θρεμμάτων, φεῦ ! ἀλόγων,
Καὶ πάντες ἐφθείροντο συγκεκλεισμένοι·
- 4455 Ἐν δυσπορεύτῳ δυσθέτῳ τε χωρίῳ·
Τῶν νεκρικαίων σωμάτων αἰ κοιλιάδας
Τέμπη τε καὶ σήραγγες ὀπήρητοι πάλαι·
Προῦδαινον, εἴμει, βύκαιες λύθριον ἔλαι
Ἐξ ἀλόγων αἵματος, ἐπ' βροτῶν ἄραι,
- 4460 Καὶ πάντα μεστὰ συμφορᾶς ἦν καὶ γόων.
Καὶ ταῦτ' ἕδρατο κρείτορες δεδοκίματος
Καὶ συμπαρόντος, μὴ σθένοντος δ' ἄμύνειν
Ἐν χρεῖ δὲ μᾶλλον κινδύνου παροπύοτος

- Μολις μετὰ τραύματα τῷ Θεοῦ σθένει
 4465 Ὅμως διαδράς τὰς λαβὰς τῶν Βαρβάρων
 Θεοῦ συνάρσει καὶ κραταιᾷ δυνάμει
 Σκιὰν ὑπελθὼν ὁ κρατάρχης ἀχράδος,
 Ἴσχυν καμουῦσαν ἀνεκτᾶτο μετρίως,
 Πρὸς δ' αὖ ἐαυτὸν ὡς ἐνῆν ἀναψύχων
 4470 Μὴ σώματος φύλακα, μὴ δορυφόρον
 Ἐχων συνιστώτᾳ γε τῷ τηλικίδε.
 Οὕτω δ' ἔχοντα κατιδὼν τι ἱππέων
 Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ἀσέμου γένους
 Τῆς συμφορᾶς ἕκταίρην αὐτὸν τῆς τότε
 4475 Ὅθεν προσελθὼν ἀσμένως στεψηφάρῳ
 Διακρατεῖν ἤρεϊτο τὰ κατὰ σθένος,
 Καὶ τῷ κεφαλῇ κυνήην συνηρμόμας
 Τῆς ἐν κεφαλῇ παρακλίνας ἰδρας,
 Καὶ σύμμαχος δ' ἦν τῆς ἐνεστώσης τύχης.
 4480 Τοῦτου βασιλεὺς εἰς χεῖρα λαβὼν δάρυ
 Πέρσας ἐπ' αὐτὸν εἰσρόντας ἀπλήτους
 Καὶ φένδ' ἑλεῖν σπαύδοντας ἢ καὶ κτεινόντας
 Ἀπώσατο σφᾶς τῷ Θεοῦ συμμαχίᾳ,
 Καὶ διακείρει τῶν ἐπιόντων ἕνα.
 4485 Ἄλλον τε καὶ ἄλλω ἱσπότης κτείνει ξίφει,
 Μετ' αὖ πολὺ δὲ τῶν ὀπλιτῶν Ἀσόνων
 Περὶ κρατεῦντα συναλισθόντων ἕνα,
 Σὺν τοῖσδε τῶν ἔμπροσθεν ἕνεκεν τριβόν
 Τοῖς φθάσαι τάγμασι συμμαχίᾳ ἄλλων.
 4490 Πρὶν ἢ δὲ ταῦτα συμπεσεῖν, ὅπ' ἀχράδα
 Ἐπαυτὸν ἀνέψυχεν ὡς εἶχε κρήτωρ
 Πέρσης δ' ἐπελθὼν εἰλεκεν αὐτὸν ἠνίας,
 Ὅ δ' αὖ κεφαλῆς κτενωγῶν κτείνει
 Δορατίου τμήματι τῷ μετὰ χεῖρας
 4495 Τοῦτον θανατοῖ καταβελῶν εἰς χθόνα.
 Ἐπαυχε δὲ τάγματα χαιρᾶνως λίαν
 Ὅσα γε συρτάλλισατο τῷ διαχωρίᾳ,
 Καὶ πλὴν ἄλλων πάντα κακῶς ἐφάρθη
 Ἐἰ γὰρ παρήλθον καὶ φάραγμα τῆν μίαν,
 4500 Ἀλλὰ γε λοιπὰς οὐκ ἐνῆν διεκδίδειναι
 Ἀκινδύτως ἔξ τῆς ταφρώδεις κοιλάδας,
 Περσῶν ἐρασιώτων γε ταῖς διεξόδοις
 Πρὸς τοῖσδε καὶ πειύσαντος ἀνέμου τότε
 Καὶ θίνα βαθεῖαν γε περιχειμένην
 4505 Ἐκ τῆς ψαμμύδους ἀνακυμῶντος βίῃ
 Δεινῶς τ' ἀναφέροντα εἰς ὕψος μέγα
 Καὶ νύκτε δρῶντος ἀτεχνῶς τὴν ἡμέραν,
 Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ὡς δὲ βαρβάρων
 Φόρδην ἀναμίξ συμπλασείσασιν πρὸς μάχην
 4510 Ἐν νυκτομαχίᾳ καθὰ καὶ τῷ σκότει,
 Ἐκαιπον, ἀπέσφαττον ἀλλήλους ξίφει,
 Μηδὲν διακρίνοντες ἔξ ἀδελφείας
 Ἐπῆγε φίλος τὸ ξίφος κατὰ φίλου,
 Καὶ Βάρβαρος δ' Ἰσραετῆς τὸν ἀμφυλόστην
 4515 Ὡς ἀντίμαχον ἑσμενῆ, κακοργάστην
 Ὅσ' ἀτεχνῶς φάραγμα κατὰξέθει εἶλα,
 Ὅς τις βλεπῶν ἔφησε κατ' ἕλλον λόγον (56),
 Τῶν νεκρομαχῶν πτωμάτων καὶ σωματίων
 Τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀναμίξ καὶ Βαρβάρων,

(56) Sine dubio designat Ephræmius Nicetas Choniatae historiam lib. vi, 3, ubi hæc ipsa partim verba leguntur. Se autem interfuisse rebus gestis

- A nam post accepta vulnera, Deo favente,
 vix Barbarorum manibus elapsus,
 Dei profecto auxilio et magna ope,
 piri silvestris umbram imperator
 subiit, fessas refecitque vires,
 solus, ut poterat semet refocillans,
 orbatus omni corporis custode,
 nullo cum armis milite presente.
 Sic solitarium conspiciatus quidam
 exercitus Romani gregarius eques,
 acerbi casus misericordia tactus
 ad Cæsarem accessit prompto animo,
 opemque ferre pro viribus cepit :
 atque illi in capite galeam composuit
 quæ capitula prohiberet vulnera,
 presentisque socius fortunæ aderat.
 B Hujus correpta imperator lancea
 plurimos Persæ contra se ruentes,
 ut vel captivum ducerent vel occiderent,
 repulit omnes Numinis auxilio :
 atque unum quidem ipse irruentem fudit,
 alium similiter eques ense occidit.
 Paulo post circa Cæsarem armati
 decem de nostro exaratu adstiterunt,
 cum quibus iter reliquum cepit prosequi,
 præviis conjungi cupiens ordinibus.
 Sed hæc priusquam fierent, atque Cæsar
 solus sub piro adhuc se reficeret,
 Persæ accurrens hunc trahebat loro ;
 sed imperator Persæ caput ictu
 mortali vulneravit hastæ fragmine,
 C eumque exanimatum stravit humi.
 Ergo miserime tunc laboravit
 in illis furcis clausus exercitus,
 paucisque exceptis, perierunt cuncti.
 Nam etsi anfractam unam transierant,
 adhuc supererant ad evadendum
 omne periculum sex profunda valles,
 quarum Persæ obsidebant exitus.
 Præterea validus spirabat ventus,
 qui circumjectum pulverem multum
 ex arenoso solo sustollens
 late spargebat cum molesto turbine
 diemque noctis instar efficiebat.
 Quare Romanus miles cum barbæ
 tumultario consuetu mistus
 D tanquam in nocte pugnam conserebat :
 cædebant invicem et jugulabant,
 nullum discrimen patiente tempora.
 Sic ergo amicus amicum feriebatur,
 Barbarus occidebat gentilem suum
 quasi sibi adversarium et maleficum.
 Sic vallis indiscretim complebatur,
 ut quidam dicit oculatus testis
 scriplor historiarum, mortuis corporibus
 Romanorum pariter ac Barbarorum,

Manuelis Cæsaris, ait ipse Nicetas in Historiæ proœmio.

cum interfectis variis animalibus,
equis ac bobus, asinis, mulabus,
quasi in communi conditis sepulcro.
Imo erat hominum cœmeterium,
si fas ita loqui, admistis belluis.
Romani sane perierunt plurimi,
quos inter ingens regiæ stirpis numerus.
Atque hæc talem habuerunt exitum.
Imperator autem dum conatur assequi
legiones suas, ut dixi, præcedentes,
a Turcis vetabatur ulterius progredi,
nec acervatis minus cadaveribus.
Tamen difficiles eluctatus locos,
nec torrente superato fluvio,
alio et adjuncto Romanorum globo,
viam, ut poterat, absolvebat reliquam.
Quem transeuntem conspicata phalanx
Arabum equitum splendide ornatorum,
ruit in ipsum violento cursu
ut quasi præda potiretur illico.
Is vero hortatus animos suorum
barbaricum manipulum vicit facile.
Paulatim autem lenteque progrediens
modo cruenta pugna decertans,
modo etiam hoste liber, ad extremum
magno cum gaudio ad suos pervenit :
qui quidem nihil gravius dolebant,
quam quia cum ipsis non adesset Cæsar,
summoque erant metu solliciti.
Ante quam autem misceretur suis
Manuel rivos decurrentes nactus
aqua levare depoposcit sitim :
cumque ei quispiam aquam obtuisset,
hac summis labris leviter gustata,
statim ex ore reliquam projecit,
ceu si potus ille non descenderet
ad imum stomachum renitente cœsophago.
Mox ubi agnovit tinctam aquam labo,
ingemuit, sibi haud placuisse dicens
aquam Christiano sanguine fœdatam.
Tum quidem præsens importunus, audax ;
impudens blatero et lingua intemperans,
Semel novellus conviciari solitus,
sic christo Domini cœpit maledicere :
Haud nunc primum, sed antea sæpe,
plenum cratera Christianorum sanguine
bibisti, subditos divexans populos,
maturus veluti racemus comprimitur,
per tributorum gravium exactiones
potans illorum abundanter sanguinem.
Tulit patienter Cæsar hanc vesaniam,
nec contra quidem quidquam mussitavit
mitis monarcha, nec infrendit dentibus.
Iterum Cæsar dum videret sacculos
publici nummi custodes diripi
a persequentium Barbarorum impetu,
atque ad tutelam hortaretur suos,
nempe ut aliena pulsa vi servarent
futuram ipsis utilem pecuniam :

- A 4520 Καὶ θνησιμαίων παντοδαπῶν ἀλόγων,
Ἴππων, βοῶν, ὄνων τε σὺν ἡμιόνοις,
Τάφον τε κοινὸν τοῖς ἔλοις χρηματῖσαι,
Μᾶλλον πολυάνδριον, εἰ χρεῶν φάναι,
Ἐκ γηγενῶν πάμμικτον ἀλόγων θ' ἅμα.
- 4525 Πεπτῶκασι κλείους δὲ Ῥωμαίων μάχη
Καὶ τῶνδε κλείους τοῦ βασιλείου γένους,
Καὶ ταῦτα μὲν πέπρακτο τόνδε τὸν τρόπον ·
Ὁ δ' αὐτοκράτωρ, ὡς ἔφην, ἀπειγμένος
Ἴλαις συνελθεῖν ταῖς προηγησάμεναις,
- 4530 Τούρκοις πορείας εἴργεται τῆς εἰς πρόσω,
Οὐδὲν δὲ μῆτον καὶ κολωνοῖς πτωμάτων
Ὅμως διελθῶν δυσπρόρους μόλις τόπους
Καὶ τὸν παραβρέοντα χειμάρρου βόον
Καὶ στίφος ἄλλο Ῥωμαϊκὸν ἄλισσας
- B 4535 Ὡς εἶχε, διήνυτε τὴν προκειμένην ·
Ὅν παριόντα βαρβαρικὴ τις φάλαγξ
Ἴπποισι δπλισμοῖς εκπρεπῆς Ἀρβασίοις
Ἰδοῦσ', ἐπ' αὐτὸν ἐμμανῶς πως συνέθει,
Ὡς θήραμα σπεύδουσα τόνδ' ἐλεῖν τάχα.
- 4540 Ὁ δ' ἀβρένωσας τῶν συνόντων τὰς φρένας
Ὀδοστάτας ἤτησε βῆστα Βαρβάρους.
Κατὰ βραχὺ δὲ συμπροῖων καὶ βάρην
Νῦν μὲν νόμῳ μάχης τε καὶ μεθ' αἱμάτων,
Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ μάχης πάλιν δίχα
- 4545 Τρισάσμενος μέμικτο τοῖς ποθουμένοις,
Οὐ μᾶλλον αὐτῶν δυσχεραίνουσι χάριν
Ἦπερ δι' αὐτὸν μὴ παρόντα ταῖς ἴλαις,
Ἀγωνιώσι καὶ δεδοικόσι σφόδρα.
Μήπω δὲ τοῖς τάγμασι συμμίξας κράτωρ,
- C 4550 Ἄλλ' ἐν παραβρέοντι χειμάρρῳ πέλων
Πιεῖν ὕδωρ ἤτησε διψήσας μέγα ·
Καὶ τις ὕδωρ ἤνεγκεν αὐτῷ πρὸς πόσιν ·
Σπάσας δὲ τοῦδε καὶ περικλύσας στόμα
Τὸ λοιπὸν ἐκ στόματος ἐκχεῖ σὺν τάχει,
4555 Ὡς τοῦ ποθέντος μὴ κατώλισθηκότος
Δι' οἰσοφάγου πρὸς τὰ κάτω κοιτίας.
Ἐτα ποτὸν γνοῦς συμπεφυρμένον λύθρῳ
Ὅμωξεν, εἰπὼν οὐ καλῶς γεγευκέναι
Ἰδατοφύρτων Χριστιανῶν αἱμάτων.
- 4560 Καὶ τις παρεστῶς ἴταμὸς θρασὺς τότε,
Τὴν γλῶτταν ἀκόλαστος, ἀναιδής, λάλος,
Κατὰ Σεμεῖι λοιδορεῖν εἰθισμένος,
Χριστῷ Κυρίου λοιδορούμενος λέγει ·
Οὐκ ἄρτι πρῶτως, ἀλλὰ πολλὰκις, ἄναξ,
- D 4565 Πλήρη κρατῆρα Χριστιανῶν αἱμάτων
Ἰπήκοον πᾶν καλαμῶμενος πίνεις ·
Ἦ καὶ πεπεύρους καθὰ συνθλίβων βότρυς
Εἰσπράξει φορῶν τε καὶ τελῶν βάρει
Αἵματος αὐτῶν ἐμφορῇ κατακόρως.
- 4570 Ὁ δ' ἡμέρωσ ἤνεγκε τὴν παροινίαν,
Ἀνεξικάκως τονθορούσας μηδὲλωσ,
Μηδ' ὄπ' ὀδόντα γρόβας ὁ πραῦς ἄναξ.
Καὶ πάλιν αὐτοῦ καθορώντος θυλάκους
Τοὺς τοῦ χρυσοῦ φύλακας ἐκρηγνυμένους
- 4575 Ἐκ θρασύτητος καὶ βίας τῆς Βαρβάρων,
Καὶ τοὺς ἑαυτοῦ βωννύοντος ὡς δέον
Ἐπεισπασεῖν τί σφισι καὶ κτᾶσθαι τάδε
Ἄμεινον αὐτῶν, συμπερώτερον πάνυ,

- Αὔθις ἐπιδικᾶς ὁ θρασὺς μωμοσχόπος
 4580 Ἐλοιδορεῖτο τῷ κρατάρχη καὶ πάλιν,
 Ἄνακτι Δαβίδ Σεμεὶ καθὰ πάλαι·
 Ἐκὼν πρὶν ἔχρῆν ταῦτα Ῥωμαίοις νέμειν,
 Οὐκοῦν γε νυνὶ, δυσχερῆς κτήσις ὄτε·
 Εἰ δ' αὐτὸς ἀνὴρ τυγχάνεις ὧν ἰσχύος
 4585 Ἐρπαγμέν' ἀνάσωσον Αὔσοι πάλιν·
 Ὅ δ' αὖ προσηνῶς κερτόμου φέρει λόγους
 Ὅς κωφὸς αὐτόχρημα μὴ κλύων ὄλωσ·
 Ἐπεὶ δὲ παύει νύξ ἐπελθοῦσα μάχην,
 Καθῆστο πᾶς ἔμφροντις ἀσχάλλων μέγα
 4590 Ἐν νῦν προαθρῶν τὸν προκαίμενον μύρον.
 Ὅ δ' αὐτοκράτωρ τῆς φρονὸς καὶ τοῦ κράτους
 Ἄναξίαν ἔφρασε βουλὴν ἐν μέσῳ,
 Οἷς εἶχε θαρβύνειν ἀνδράσι βουληφόροις·
 Ἢ δ' ἦν λαθραία δυσκλεῆς φυγὴ νύκτωρ,
 4595 Ψυχῶν δὲ λοιπῶν ἐπαγωγὴ πρὸς μύρον,
 Πρὸς αἰχμαλωσίαν τε δυστυχεστάτην,
 Ἦν πᾶς διωλύγιον ἤμῳξ κλύων,
 Καὶ βαρῆως ἤνεγκε τὰ δεδογμένα,
 Παραφρονούντος οὐχ ὑγιῶς δεσπότης
 4600 Τὸ σάκιμα κρίνας καὶ κατὰ κρίνας πλέων.
 Τοῦτοις μαλαχθεὶς Μανουὴλ τὴν καρδίαν
 Καὶ σῶν λογισμῶν ποιμένος καὶ προστατοῦ,
 Πάντ' ὤπτο καὶ δρῶν καὶ λέγων πρὸς συμ-
 [φέρων.
 Θεὸς δ' ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετατρέπων,
 4605 Ὅ μαστιγῶν τε καὶ θεραπειῶν πάλιν,
 Ὅ θανάτων τε καὶ πνοῆν αὐθις νέμων,
 Ὅ βράβδον ἀφειὸς ἀσεβῶν οὐκ εἰς τέλος
 Κλήρω δικαίων, καὶ λάχει Χριστιανῶν,
 Ὅ πρὶν λεόντων ἡμερώσας τὸ θράσος,
 4610 Ἴν' αἰνῆς γένοιτο δίκαιος πάλαι,
 Κάκεινος οὗτος ἡμεροῖ τοῦ Βαρβάρου
 Τὴν θηριώδη καὶ φονῶσαν καρδίαν.
 Πρὸς δὲ οὐκοῦν ἐκπεπομφῶς σουλτάνου,
 Σπονδὰς ἀπαιτεῖ καθαρὰς καὶ φίλιν·
 4615 Καὶ σπένδεται δὲ βασιλεὺς τῷ σουλτάνῳ·
 Εἶτ' ἀπαστάς τῶν στυγητῶν χωρίων,
 Δι' ἧς προῆκεν ἀσμένως ὑποστρέφων,
 Οἰκτρὸν βλέπει θέαμα μεστὸν δακρύων,
 Καὶ συμφορὰν οἰκτιστον ἄξιαν γόνων,
 4620 Τραγηδίαν τ' ἄβρῆτον ὄμοι τοῦ πάθους
 Ἱερεμίου τῆς φιλοίκτου καρδίας
 Τῆ δ' ἂν ἀποχρήσοντος εἰς ἡρηνηδίαν
 Ὅς ἐξισοῦν κάτοιθε πάθει γόους·
 Ὅρῶντο γὰρ φάραγγες, ἄλφη, κοιλάδες,
 4625 Πεδία, τέμπη, καὶ νάπαι, καὶ χαράδραι
 Τῶν νεκριμαίων σωμάτων πεπλησμέναι
 Ὅς εἰς κολωνῶν ὑπερανφισμέναι.
 Καὶ κειμένων πᾶς ἦν σεσημένος δέρας
 Τὸ τῆς κορυφῆς, καὶ φαλοῦς τετμημένους·
 4630 Ὅς ἦν ἀκούειν βαρῶροις πεπραγμένον,
 Ὅς ἂν τὸ νικῶν ἀμφίδοξον τυγχάνη,
 Ἐκατέρωθεν μυρίων πεπτωκότων·
 Ὅμως βασιλεὺς ἐφθασκὼς Χώνας πόλιν,
 Ἐκεῖσ' ἐνηύλαστο σὺν πύσαις ἰλαίς,
 4635 Αὐτόν τε στρατὸν ἀναπαύων ἐκ πόνων·
 Εἶτ' εἰς Φιλαδέλφειαν ἦκε τὴν πόλιν,

- A denuo astans ille audax uebulo
 novo convicio regem verberabat,
 velut ille Semei quondam Davidem :
 Sponte oportebat hunc nobis antea nummum
 dare, non nunc ægre recipiendum.
 Quod si tu validus vir es et frugi,
 raptam recupera nobis pecuniam.
 Cæsar tranquille conviciantem pertulit,
 præteritque verba surdis auribus.
 Sed postquam pugnam nox diremit,
 sedebat unusquisque valde mœrens,
 mente præsentem fati vim revolvens.
 Tum Cæsar animo ac dignitate sua
 indignam prorsus protulit sententiam
 inter adstantes viros consiliarios :
 B nempe nocturnæ auctor erat fugæ,
 fato permissa reliqua multitudine
 miserimæque captivitati :
 quam quisque audiens magnopere ingemuit
 ægroque tulit animo sententiam ;
 Idque consilium veluti insanientis
 Cæsaris judicans, ultro reprobavit.
 Ergo jam mentem Manuel immutans
 æque pastorem atque ducem præbens
 exin salutem consulebat publicæ.

- Sed Deus auctor mutatorque rerum,
 plagas imponens vicissimque curans,
 mortificans et vitam rursus tribuens ;
 qui virgam impii non sinit perpetuam
 contra justorum sortem Christianorum ;
 C olim leonum qui inhibuit impetum,
 ut justus ille maneret incolumis ;
 idem nunc barbari ferinam regis
 et sanguinariam mitigavit indolem.
 Itaque missis sultanus legatis
 sincerum fœdus amicitie obtulit.
 Sic inter Cæsarem pax sultanumque convenit.
 Inde digressus, per infaustos locos
 quibus processerat, nunc lubens revertitur
 Manuel, et cernit lugubre spectaculum,
 dignam infinitis stragem lacrymis,
 malorum ineffabilem tragœdiam,
 cui gemebundum Jeremiæ pectus
 pro merito defendendæ opus foret,
 atque exæquando lacrymis tanto malo.
 D Nam videre erat foveas, lucos, valles,
 campos, saltus, voragines, fauces montium,
 interfectis corporibus oppletas,
 quorum acervi passim consurgebant.
 Jacentium autem cutis detracta erat
 capitibus, et virilla quoque exsecta ;
 barbarorum opus, ne circumcisis victor
 A victo incircumciso jam differret,
 quoniam utrinque innumeris ceciderant.
 Quibus Cæsar Chonas urbem tenuit,
 ibique requievit cum omni exercitu,
 semet et militem relaxans laboribus.
 Philadelphiam postea progressus,

ibi permultis perstitit diebus.
 Illinc præmissis nuntiis Byzantium,
 omnem rei gestæ ordinem exponit,
 et dirum casum verbis non imminuit.
 Tum quia Dorileum non diruerat,
 cujus eversio rata erat fœdere,
 misit legatos sultanus ad Cæsarem,
 qui de jurata admonerent fide.
 Cæsar coactis non standum dicens,

legatos re infecta ad eum remisit.
 Persa suprens, iterum collecto exercitu,
 viginti quatuor armatorum millibus
 ex validiore delectorum numero,
 præponens ipsis bello gerendo ducem
 de suis nobilibus satrapis unum,
 mittit in nostræ ditionis urbem
 quæ ad Mæandrum flumen sunt positæ.
 Is dux Tralles urbem sibi vindicat,
 Iuma et Antiochiam in Phrygia sitam,
 item Pentachira cum castellis aliquot,
 atque maritimos populatur pagos.
 Sed Cæsar missis suis exercitibus,
 multis legionibus cum egregiis ducibus,
 hostes prævalida manu cecidit;
 quorum ex tanto numero paucissimi
 necis cruentæ fatum vitarunt:
 multamque attulit recreationem
 rebus Romanis facinus præsens,
 quoniam Persarum fregit audaciam,
 Sed et Claudiopolis sub idem tempus
 ab Agarenis tentata est Barbaris.
 Cognita re, Manuel expedit admodum
 atque e vestigio itineri se commisit,
 sine regali lecto, sine pulcra,
 ne proprium quidem ferens tentorium,
 dum obsessores satagit prævertere.
 Itaque noctes agebat insomnes,
 et viæ ducem adhibebat lampadas
 per Bithynorum asperas regiones
 valde festinans destinatum iter.
 Sicubi corpori quies tribuenda erat,
 Somnum præstabat ad residendum tellus,
 stramineumque supposebat lectum.
 Ergo quandoque ruente pluvia,
 sicubi rex deoraverat dormire,
 molestas desuper perluebant guttæ
 et subter rivus aquæ decurrebat.
 Attamen Cæsar magis his gaudebat,
 quam si regali stromate supinus
 curisque liber somnis indulgeret.
 Tandem progressus prope Claudiopolim
 Barbaros Persas conjecit in fugam,
 simulque civibus et agri incolis
 fiduciam attulit et lumen lætitiæ.
 Hic imperator struxit in Catascopa
 ad ipsa Ponti ostia monasterium
 duci fidelium Michaeli archangelo
 atque militiæ spiritalis principi:

- A Κάκει διατέτριψε συχνὰς ἡμέρας·
 Ἄφ' οὗ πεπομφῶς ἀγγέλους Βυζαντίοις
 Τὰ συμβεβηκότα γε πάντα μηνύει,
 4640 Καί γ' ἐκτραγωδεῖ συμφορᾶς ἄγχιον λόγῳ.
 Ἐπεὶ δὲ Δορύλαιον οὐ κατεσκάφη,
 Καταστροφῆς γε κειμένης ἐν ὀρκίοις,
 Πρεσβεύεται δὴ πρὸς κρατοῦντα σουλτάνου,
 Καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἀνέμνησεν ὀρκίων.
 4645 Ὁ δ' οὐ προσίσχιν τοῖς κατ' ἀνάγκην φρά-
 [σας.
 Πρέσβεις ἀπράκτους ἐξαποστέλλει πάλιν.
 Μανεῖς δ' ὁ Πέρσης στρατιᾶν ἀποκρίνας
 Πρὸς εἴκοσι τέτταρας ἀριθμουμένην
 Ἐς χιλιάδας εὐσθενῆ βωμαλίαν,
 4650 Καὶ ταγματάρχην τῆδ' ἐπιστήσας ἑνα
 Τῶν ὑφ' αὐτὸν ἐκπρεπῶν μεγιστάνων,
 B Κατ' ἀστίων πέπομφε τῆς Ῥωμαϊδος.
 Τῶν πρὸς Μαιάνδρῳ τῷ ποταμῷ κειμένων,
 Ὅς καὶ παρεστήσατο Τράλλεις τὴν πόλιν,
 4655 Λουμᾶ τ' Ἀντιόχειαν τὴν πρὸς Φρυγίᾳ,
 Καὶ Πεντάχειρα σὺν ἐρύμασιν ὄσοις,
 Κώμας σκυλεύσας καὶ παραθαλαττίους.
 Ἄλλὰ βασιλεὺς ἐκπεπομφῶς δυνάμεις
 Ἴλας τε συχνὰς καὶ καλοῦς στρατηγέτας,
 4660 Ἡμόνατ' ἐχθροὺς ἀνελὼν κατὰ κράτος·
 Ὡς ἐκ τοσοῦτων ἰσχύσαι βραχυτάτους
 Τὸν ἐκ ζήφους θάνατον ἐκπεφυγένας·
 Πολλὴν δὲ τοῦτ' ἐτὴν ἀνάβρωσιν φέρει
 Τοῖς Ἀυσόνων πράγμασι τοῦργον τῷ σάτε,
 4665 Φρόνημα Περσῶν καταβαλὼν καὶ θρόνος,
 C Γούτου κρατοῦντος καὶ πόλις ἡ Κλαυδίου
 Ἐπασχε κακῶς Βαρβάραις τοῖς ἐξ Ἄγαρ·
 Ὅ γινούς Μανουήλ, εὐσταθῶς μάλ' αὐτίκα
 Ὡς εἶχεν ἐξώρμησεν εὐθὺς φρουρίου,
 4670 Ἄνακτορικὴν οὐ κλίνην, οὐ στοιβάδα,
 Ἄλλ' οὐδὲ βασιλείον ἀύλασαν φέρων
 Ἐν τῷ προφθάσαι τεχνιτοῦσιν θύλασιν,
 Οὐκοῦν ἰαῶν ἀπνους καὶ τὰς νύκτας
 Ἐχρητο φωτὶ πρὸς πορείαν λαμπάδων
 4675 Διὰ Βιθυνῶν δυσστιβήτων χωρίων
 Σφοδρῶς ἐλαύνων τὸν προκαίμενον ἄρμονον;
 Ὅπου δ' ἐχρῆν γε διαναπαύσαι δέμας,
 Ἦν καθέδρα τοῦδαφος αὐτῷ καὶ κλίσις,
 Πάλιν φορυτὸς ὑπεβέβλητο κλίνη,
 4680 Καταβράχυντος ὑετοῦ ποτ' οὐν λάβρον
 Ἐν ὑπερ ὕπνου ἠδ' ἐπίστο χωρίῳ,
 D Ταῖς σταγῶσιν ἀνωθεν φιλχεῖτο σφόδρα,
 Καὶ κατιόντι βεῦματι κάτω κλίνης·
 Ὁ δ' ὑπερήσθη συμβεβηκότι κλίον
 4685 Ἡ βασιλικῶν στρωμάτων οἱ κειμένον
 Ἄνακλιθεῖς ὑπνωτῶν ἔξω φροντίδων·
 Ὅμως ἐφθακῶς κλησίον τῆς Κλαυδίου
 Φυγάδας ἐργάσατο Ἡέρσας Βαρβάρους,
 Ἄστυπολίαις καὶ προσοίκαις δ' αὐτὸ πάλιν
 4690 Θάρρος παρέσχε καὶ φασ θυμηθίας.
 Οὗτος μὲν ἦν ἦγειρεν ἐν Κατασκόπῃ
 Κατ' αὐτὸ πόντον κειμένην που τὸ στόμα
 Τῷ τῶν ἀλλῶν στρατιῶν ἀρχηγῶσιν
 Πιστῶν δ' ὀδηγῶ Μιχαὴλ πρωταγγέλῳ,

- 4695 Καθ' ἦν τι κτησείδιον οὐδὲν οὐδόλως
 Οὔτε πλέθρα γῆς οὐδ' ἀγρούς οὐ χωρία·
 Μονοτρόπων δὲ συναγαγῶν προκρίτους.
 Ἐν τῇδε προὔνοησεν αὐτοδὲ ἀνύταιν
 Ἀπράγμονά τε καὶ φιλήσυχον βίον,
 4700 Τὰς σφῶν σιτήσεις καὶ διαίτας δι' ἔτους
 Κοινοῦ ταμείου θεσπίσας προσλαμβάνειν.
 Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις γε θεσμοῦ κειμένου
 Κρατοῦντος, οἶμαι, τοῦδε καὶ Βαρβάρους
 Τοῖς στρατιώταις τὰς δόσεις ὀψωνίων
 4705 Ἐκ τοῦ ταμείου παρέχεσθαι δι' ἔτους
 Καὶ τούσδ' ἀκριβοῦν εἰ πεπείρανται μάχης,
 Εἰ τόξον εὔ οἶδασιν ἐντείνειν μάλα,
 Δόρυ τε κινεῖν καὶ κραδαίνειν ἐντέχνως,
 Εἰ σώματος φέρουσι βώμην καὶ σθένος,
 4710 Ψυχῆς τε παράστημα πρὸς τοὺς κινδύνους,
 Κατ' ἐγγράφουσι σὺν λόγῳ καταλόγοις·
 Οὗτος σιτηρέσια τῶν στρατευμάτων
 Κατέχευε λαβῶν ὡς λίαν ἀτυμφορώς·
 Ἐπινοεῖ δὲ τὰς παροικῶν τὰς δόσεις.
 4715 Καὶ ταῖσδε δίψας σφῶν θεραπεύειν θέλει.
 Ἐντεῦθεν οὐκοῦν οὐκ ἐπιλέγδην ἅπας
 Τάγμασι κατέλειπε τῶν στρατευμάτων,
 Ἄλλὰ θελήσας ἐγκριθεῖς ἦν αὐτίκα·
 Ταῦτ' ἄρ' ἀναπέτραπτο τὰ τῶν Ἀυσόνων,
 4720 Καὶ χειρόνως πάσχουσιν, ὡς ἔστι βλέπειν.
 Ἐμφοτον ἀναξ ἐδτυχῶν χάριν λόγων
 Εὐγλωττίας κλέος τε καὶ φρενῶν βάθος,
 Οὐ λαμπρῶς ἦν συντεθεῖς γράφων μένον.
 Ἐπιστολῶν χάριτας οἷς δέδοκτό οἱ,
 4725 Ἄλλ' ὠδίνων γε καὶ κατηχητηρίου
 Ἡ παιδίας ἀπέτικτεν εὐγενεῖς λόγους,
 Οὓς φασὶ σελέντια, συνοτεοῦς ἄγαν.
 Ὅδῃ προῶν ἡμίμενος καὶ δογματῶν
 Παρὶ θεοῦ λέγειν τε καὶ κλύειν θέλει·
 4730 Νοῦν γυσεφίκοις δόγμασι δ' ἐπιστάων
 Πεύσεις προσῆγε καὶ λύσεις τούτων πέρι.
 Ὡς ἂν μυηθεῖς πρὸς Χριστοῦ τούτων πέρι
 Ζητήσεως οὖν τήνκαυτε ευραδόσης (57)
 Διεξιόντων γραφικοῦ ῥήτου πέρι
 4735 Ὡς προσδέχεται προσφέρειν τε σόναμα
 Σάρκα λαβόντα τὸν θεόν τε καὶ λόγον,
 Καὶ τῶν τότε ἀνδρῶν ἐν λόγοις τεθρησκυμένων
 Ἀποκριθέντων εἰς ἑναντία μέρη,
 Λόγοι προῆλθον ἐξ ἑκατέρου μέρους
 4740 Ἀντιφατικῶς ἀντιρρίζοντος λόγοις,
 τῇ κρείττονι δόξῃ δὲ προστεθειμένου
 Καὶ πατρικῇ κάλλιστα τοῦ βασιλέως,
 Καθιέρησαν ἱερᾶς λειτουργίας
 Ἄνδρες λογάδας λευιτῶν Ἐκκλησίας,
 4745 Ἀντίφρονες μείναντες ἀνεπιστρόφως,
 Σωτήριχος τις Παντεύγενος τοῦπικλην
 Τελῶν ὑποψήφιός Ἀντιοχείας (58)

(57) Ex hoc versu usque ad v. 4764, exstat locus apud Allatium contra Greygh. p. 526,
 (58) Woflius interpretēs Nicetæ Choniatae hist. vii, 5, haud scio an significatum intellexerit vocabuli ὑποψήφιός, quod tamen explicat Cangius, citato ipso nostro Ephræmio, cujus fragmenta lego-

- A nil tamen prorsus possidendum tribuit,
 non agri prædia, non villarum reditus ;
 sed monachorum selectiores congregans
 illic eos voluit in cœnobio degere
 curis expertem et quietam vitam :
 annui porro victus subsidia
 publico jussit ex ærario accipere.
 Jam cum Romanis æque Barbarisque
 usque ad hunc Cæsarem firma lex fuisset
 ut cibariorum demensa militibus
 exhiberentur ex ærario annua ;
 atque horum peritia exploraretur,
 num arcum apto in primis scirent tendere,
 movere hastam et vibrare ex arte ;
 num corpus firmum validumque haberent,
 nec non audacem ad pericula animum,
 B atque ita in albo scite scriberentur ;
 hic imperator militum cibaria
 sustulit, luero reip. damno ;
 hisque incolarum pensiones substituit,
 quibus ingluviem militum satiare.
 Hinc nemo rite jam miles conscriptus
 allegebatur in copiarum ordines ;
 sed voluntarius quisque fiebat miles ;
 et sic Romana pessum res est data,
 et quam videmus patitur ruinam.
 Cæsar doctrinis a pueritia imbutus,
 verborum gloria, sensuum altitudine,
 non solum splendido stylo componebat
 epistolarum pro libito gratiam,
 sed catecheticos etiam sermones
 C ceu genuinam parturiebat sobolem,
 vulgo silentia dicta, cate admodum.
 Hinc sumpta audacia, etiam de dogmatibus
 divinis voluit dicere et audire :
 mentemque abstrusis inserens mysteriis
 horum quæstiones ambiebat solvere
 tanquam edoctus esset a Christo interpres.
 Ergo tunc orta quadam controversia
 super Scripturæ loco disputantium,
 in quo et accipere simul et offerre
 dicitur incarnatum Verbum Dei ;
 cum ejus temporis eruditi homines
 discordes ferrent hac de re sententias,
 verba siebant ex utraque parte
 dum suum quisque oppugnat adversarium.
 D Cumque meliori calculum adjiceret
 Patrum sententiæ, ut par erat, Cæsar :
 sacro depulsi sunt ministerio
 viri præcipui in Ecclesiæ officii,
 qui pertinacés in sententia manserant.
 Soterichus quidam, vulgo Panteugenus,
 Antiochenus electus episcopus :

rat apud Allatium. Rursus idem nescivisse videtur, Theopolim esse Antiochiam ipsam. Quare verba ὁ υποψήφιός τῆς θεοῦ πόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας Σωτηριχος ὁ Παντεύγενος, vertit Hypopsephius theopolitan. Soterichus Panteugenus Antiochen, ; quasi hypopsephius proprium nomen esset viri theopoli-

Item Eustathius Epidauri præsul,
et Thessalorum Michael tunc rhetor,
ac Basilaces sapientium Pauli
interpres litterarum ac levita.
Post annos aliquot idem monarcha
aliud proposuit explicandum thema :
Dominus dixit passionis tempore,
Major me pater est ¹. Tum parum curans
Cæsar jam cognitas Patrum sententias,
propriam procudit interpretationem,
et tempestatem concitavit maximam
Ecclesiæ simul et doctis præsulibus,
Ergo coacta delectorum synodo
impulit Cæsar, vi quoque adhibita,
omnes libello ut ita subscriberent :
Assentior ego Petrum sententiis,
quas inspirati de Verbo scripserunt,
Christo majorem scilicet esse Patrem,
Id autem aio dictum, quia creatam
passibilemque carnem Verbum sumpsit.
Sic porro supponebat Filium Patri
postquam nostri gratia carnem sumpserat.
Hæc consignata litteris purpureis
lapideisque tabulis insculpta
pulchro artificio, in templo Sophiæ
instar ephigraphes spectanda exposuit.
Aliam rursus controversiam movit,
nempe ut anathema Mohamethis Deo
eximeretur dyptichis suadebat,
ne forte contumelia fieret Numini
omnium Domino atque regnatori.
Rem judicandam obtulit episcopis,
qui rejecerunt omnes ut blasphemiam,
Iratum Cæsar renovat libellum
falsæ Mohamethis faventem fidei,
ac superiores castigantem Cæsares
tanquam inscite maledixissent Deo ;
atque hunc libellum edidit legendum.
Sed patriarcha restitit audacter,
et cum pastore conspirarunt omnes ;
Thessalonice præsul inter primos
vir celebratus virtute ac litteris ;
atque pastorum gloria Eustathius
zelo divino viscera perustus
novum ac spurium improbavit dogma,
dicens : Enimvero forem ego indignus
episcopali stola atque solio,
prorsusque insanus merito æstimarer.
si a pæderasta vafro mulione
magistro omnis actus execorandi
et doctrinarum scelestarum mysta,
qui monstrum quoddam finxit holosphylon

¹ Joan. xiv, 28.

tani, et quidem diversi a Sotericho Antiocheno.
Allatus tamen contra Creygh. p. 526, officii no-
men retinet : *Antiochiæ hypopsephius*, sicut alibi
ὑπατος vertitur ab eodem *hypatus*. Exstat autem
in cod. Vat. 2146, p. 124, scriptum Demetrii Gem-
mistii ὅπως ὁ ὑποψήφιος εἰς τὸ ἅγιον εἰσέρχεται Βῆμα.
(59) Ergone in urbe Byzantio cathedra fuit in-

- A
Εὐστάθιος πρόεδρος Ἐπιδαμνίων,
Ὁ τῶν Θεσσαλῶν Μιχαὴλ ῥήτωρ τότε,
4750 Καὶ Βασιλέως τῶν σοφῶν Παύλου λόγων (59)
Διδάσκαλός τις τυγχάνων καὶ λευίτης.
Μετὰ δὲ λυκάδαντας οὗτος ὁ κράτωρ
Ῥητὸν προτιθεὶς εἰς ἀνάπνυξιν πάλιν,
Ὁ Δεσπότης εἴρηκε καιρῶ τοῦ πάθους,
4755 Μείζων ἐμοῦ πέφυκε Πατήρ μου, λέγων (60).
Μικρόν τε προσσχῶν ἀναπτύξει Πατέρων (61)
Οἰκίαν ἐξήγησιν ἀντεπεισφέρει,
Καὶ τρικυμίας ἀναπιμπλῆ καὶ ζάλης
Ἐκκλησίαν τε καὶ σοφοῦ ἀρχιθύτας·
4760 Ὁμήγουριν οὖν ἐκ λογάδων ἄλλισα
Ἐνήγειν ἀναξ προστιθεὶς τι καὶ βίας
Ἵπογράψαιν ἕκαστον οὕτως ἐν τόμῳ·
Στιχῶ μὲν αὐτὸς ῥήσσει καὶ Πατέρων
B
Ἄς εἶπον ἐκ Πνεύματος εἵνεκα Λόγου
476 Τοῦ μείζον' εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν Πατέρα.
Λέγω δὲ τοῦτο καὶ λελέχθαι καθότι
Κτιστὴν παθητὴν σάρκα λαμβάνει Λόγος.
Τοῦθ' ὕψαι φέρει δὲ πρὸς τὸν Πατέρα
Ἰῶ λαβόντι σάρκα τῶν βροτῶν χάριν.
4770 Ἐρυθροσημάντῳ δὲ δοῦς γραφῇ τάδε
Καὶ πλαξὶ καλῶς ἐγχαράξας λιθίναις
Ἐπὶ Σοφίας τοῦ νεῶ Θεοῦ Λόγου
Ἀνάγραφα τίθησιν ὡς ἐστὶ βλέπειν.
Ἔτι κινεῖ ζήτημα καὶ πάλιν τόδε·
4775 Ἀνάθεμ' εἴη τῷ Θεῷ τοῦ Μωάμεθ,
Τόδ' ἀπαλείψαι πυκτίων παρηγγύα,
Ὡς μὴ καθυβρίζοιτο, φησί, τῶν ὄλων
Ὁ παμβασιλεὺς καὶ Θεὸς καὶ Δεσπότης.
C
Τίθησι δῆλον ποιμαῖσι σκῆμμα τόδε·
4780 Ἀπαγορεύει πᾶς κλύων βλαφημίαν.
Μάνεις ὁ κρατῶν καινοποιεῖ δὴ τόμον
Συνηγοροῦντα λαοπλάνῳ Μωάμεθ,
Τῶν πρὶν δ' ἀνάκτων καθικνούμενον μάλα
Ὡς λοιδορούντων ἀμαθῶς Θεῷ Λόγῳ·
4785 Εἰς ἀκρόασιν ἐκδίδωσι τὸν τόμον.
Ὁ πατριάρχης ἀντίθεθ ἠαρσαλίως,
Καὶ πᾶς συνιῶν συνομαρτεῖ ποιμένι,
Καὶ μᾶλλον ὁ πρόεδρος Θεσσαλονίκης
Περιβόητος ἀρετῆν τε καὶ λόγον,
4790 Τῶν ποιμεναρχῶν Εὐστάθιος τὸ κλέος
Ζήλω θεϊκῷ καταφλεχθεὶς καρδίαν
Ἦλεγξε δόγμα καινοφανὲς καὶ νόθον.
Εἶην ἂν ἀνάξιος, εἰπὼν, παντάπαν
D
Τῆς ποιμεναρχῶν καὶ στολῆς καὶ τοῦ θρόνου,
4795 Ἠλίθιος δὲ καὶ νομιζομένη πλάνον
Εἰ παιδεραστὴν καὶ καμηλώδη πλάνον
Μύστην τε πάσης πράξεως βδελυκτίας
Καὶ μυσταγωγὸν ἀσεβῶν διδαγμάτων
Ὀλόσφυρόν τι καὶ πεπλασμένον τίρας

terpretando Paulo occupata ? Hinc videlicet tot
Paulinarum Epistolarum Græci commentarii in
bibliothecis mss. nobis occurrunt.

(60) Hujus rei causa celebratum concilium Græ-
cum, hactenus ineditum, ergo prelo jam subjeci.
(61) Has sententias legesis interim apud Cho-
niatum vii, 5.

- 4800 Φιλῆς ἐπινοίας γε καὶ στυγητέας
Θεὸν καλοῖν ἀτρεκῆ κτίστην ὄλων.
Ὁ δ' ὡς πεπονηὸς ἐσχάτην παροιμίαν
Ὀνειδέσιν ἐπλυνε τοὺς ἀρχιθύτας
Κόσμου τὰ μωρὰ τοῦσδε καλῶν ἀλόγως ·
- 4805 Κάπὶ μεγάλης δικάσασθαι συνόδου
Πρὸς τοῦσδ' ἀπειλῶν ἐμμανῶς ἐκεκράγει
Πάπα παρόντος τῶν προκειμένων χάριν.
Ὅμως θυμοῦ λήξαιτος, ὁ κραυὴ ἀναξ
Σπουδῇ προέδρου τῆσδε τῆς Κωνσταντινου,
- 4810 Τῷ θεταλλίας ἀρχιθύτῃ συνέδῃ,
Ἐνδοὺς τὰ οἱ δόξαντα φάσαι προφρόνως.
Τίλος δ' ἐπειπῶν καὶ βασιλεὺς τοιάδε
Ὡς δεῖ σοφὸν τε συνετὸν πεφυκότα
Μηδὲν παρακαίρια λαλεῖν θρασείως
- 4815 Μηδὲ προβάλλειν ῥήματ' αἰσχροῦ καθάπαξ,
Τοῦ μηνιῶν ἐπκυσε πρὸς τὸν ποιμένα ·
Ὅστω μὲν ἐξήνυστο τὰδ' ὡς ἂν ἔφην ·
Τὰ δόγματα δ' ὠρίστο τῆδε συνόδῳ
Ὡς τῶν βιβλίων ἀπαλειφῇ παντάπαν,
- 4820 « Ἀνάθεμ' εἴη τῷ θεῷ τοῦ Μωάμεθ · »
Ἀντιεγγραφῇ δ', « Ἀνάθεμα τῷ Μωάμεθ
Καὶ τῇ διδαχῇ τοῦδε καὶ πάσῃ πλάνῃ. »
Καὶ τοῦτο κυρώσαντες οἱ τῆς συνόδου
Τῶν συνόδων λήγουσι καὶ τῶν συλλόγων.
- 4825 Περιπεσῶν δὲ βασιλεὺς δεσινῇ νόσῳ
Καὶ γνοὺς ἑαυτὸν πλησιάζοντα μέρῳ,
Σκῆπτρα παριδῶν καὶ τὰ λαμπρὰ τοῦ βίου,
Ἐλθῶν τε κακῶν εἰς συναίσθησιν ὄλων,
Τὸ τῶν μοναχῶν ἀμφιέννυται βάλος ·
- 4830 Εἴτ' ἀπολείπει τὸν βίον καὶ τὸ κράτος,
Ὅκτω κατάρξας καὶ τριάκοντα χρόνους,
Ταφεὶς πατρὸς πρὸς μονῇ σεβασμιά
Κλησὶν φερνύσῃ παντοκράτορος λόγου,
Ἦσπερ δομήτωρ βασιλεὺς Ἰωάννης,
- 4835 Γυναικὶ λιπῶν σὺν ἄωρῳ τεκνίῳ
Κραταρχίαν τε καὶ διοίκησιν ὄλων.

ANAPONIKOS O KOMNENOS SYN ALEXIO TO
YIO MANOYHA ET. A', KAI MONOS ET. B'.

- Ἐπιβεβηκότος δὲ τῆς αὐταρχίας
Παιδὸς Μανουῆλ σὺν τεκούσῃ φιλότῃ
Ἠλικίαν ἄγοντος ἀπαλῆν ἔτι,
- 4840 Ἀκοσμίας πέπληστο Ῥωμαίων πράγῃ,
Καὶ πλημμελῶς ἔπασχε καὶ σφόδρ' ἀτάκτως,
Καὶ χεῖρον ἤπερ Φαίθων παῖς Ἥλιου
Ὅτ' ἦν ἐπιδᾶς χρυσοκollήτου δίφρου,
Ὡς μῦθος αἰρεῖ, καὶ τὸ πᾶν ἐφθαρκότος
- 4845 Ἀπαλότῃ καὶ πλέον γ' ἀπειρίῃ,
Ὅτεος γὰρ Ἀλέξιος ἀπαλὸς κρᾶτωρ
Κυνηγεσίῳ προστετηκῶς ἐκτόπως.
Ἰππηλασίῳ καὶ μίμοις καὶ παιγνίοις
Κοινῶν ὀλίγα φροντίδων γε προύνοται.
- 4850 Μήτηρ δὲ πάλιν καὶ βασιλῆς Μαρία
Φροντίδᾳ κοινῶν ἀναθεῖσα πραγμάτων
Πρωτοσεβαστῷ πρωτοβεστιαρίῳ
Ἄφροντις ἐξήνυσεν αὐτῇ τὸν βίον.
Τοίνυν ἀπεπύγοντο τοῖς τελουμένοις
- 4855 Οἱ τῆς γερούσιᾶς τε καὶ τῶν ἐν τέλει,

- A vili mentis partu et detestando,
Deum dicerem omnium creatorem.
At Cæsar œstro perocitus insano
probrosis verbis obruit episcopos,
mundi quisquilias stolidè appellans;
seque œcumenica minabatur synodo
disceptaturum, furiose inclamans,
papæ interposito de his iudicio.
Mox ira ommissa, mansuetus Cæsar,
præsulis opera Byzantinæ urbis
cum Thessalo pastore pacem fecit,
illi concedens liberam sententiam.
Postremo id quoque dixit imperator,
frugi et prudentem virum non decere
aspere quidquam inhonestumque loqui,
nec turpia verba prorsus effutire :
- B atque in pastorem furere desivit.
Hic fuit dicti exitus negotii.
Tamen in synodo definitum fuit
ut e libellis prorsus deleterentur
verba, « Sit anathema Mohamethis Deo,
sed scriberetur, « Mohamethi anathema
ejusque magisterio et omni errori. »
Atque hoc perscripto decreto Patres
fecerunt cœtum synodique finem.
Postea Cæsar gravi morbo implicitus
seque jam morti proximum cognoscens,
sceptrum contemnens splendoremque mundi
præteritæque vitæ jam pœnitens,
pauperem induit monachi tuniculam;
moxque cum scepro vitam deseruit
- C post annos regni octo et triginta,
sepultus sacro patris monasterio,
omnipotente cui nomen a Verbo,
Cæsare suctore ædificii Joanne.
Reliquit autem Manuel imperium
uxori et ævi teneri filiolo.

ANDRONICUS COMNENUS CUM ALEXIO
MANUELIS FILIO AN. I, ET SOLUS AN. II.

- Cum Manuelis filius ad imperium
cum sua dilecta matre pervenisset
teneram adhuc exigens ætatem,
Romana res sus deque perturbata
pessime habebat valdeque incomposite,
magis quam cum Phaethon solis filius
- D aureum regens, veluti est in fabulis,
currum mundana cuncta exurebat,
ob puerilem suam imperitiam.
Alexius hic tener imperator
assiduus vacans perditæ venatibus,
equitationi, mimis, et aliis ludicris,
tenuem reipublicæ curam gerebat.
Maria item genitrix regina
negotiorum commisso regimine
protosebasteo protovestiario,
expertem curis vitam agitabat.
Suffocabantur interim tributis
cuncti optimates ac senatores ;

atque suspectum magnopere habebant
 protosebastum veluti tyrannum.
 Comnenus autem Andronicus habitans
 longa jam mora in OENæo oppido,
 postquam rescivit de monarchæ obitu,
 illinc Byzantium cepit accedere,
 omnes decipiens fallensque sermonibus,
 præsentibus verbis, litteris longinquos,
 seque pro Cæsaris salute adesse,
 atque ut periculum latens effugeret
 novus monarcha per suum auxilium :
 denique ut fidem tueretur datam
 regiæ domui, sacramento adhibito,
 cum e Chaldaea redux ad aulam venit.
 Hunc Andronicum enim qui exsul fuerat
 multasque gentium sedes permutaverat,
 atque apud Altuchum Chaldææ principem
 postremo versabatur, ibique demum
 finem molesti erroris cursuumque fecerat,
 Manuel Imperator revocavit,
 donisque exceptum perhumaniter
 in OENæ urbe hospitari jussit,
 juratum tamen antea promissum exigens
 fore in officio ac fide permansurum.
 OENæs discessit posthinc, ut dixi,
 Comnenus Andronicus Sisyphei moris,
 atque Paphlagonum occupatis locis,
 multorum sibi suppetias adjunxit
 suæque improbitatis socios fecit :
 quibus stipatus cuncta perturbabat,
 illa præsertim abutens fraude,
 quod se pro novi Cæsaris salute
 cuncta fingeat agere atque dicere.
 Sane protosebastus in odio erat
 vulgoque detestabilis ob aetuos suos,
 quoniam mortales cunctos despiciebat,
 sibi que uni rempublicam vindicabat :
 nil enim erat in universis imperio,
 quod hujus potestati non pareret.
 Quare cuncta metropolis spem salutis
 in Andronico reponebat uno,
 atque hunc tyrannidis appellabat vindicem,
 et clandestinis invitabat litteris
 ut ad regalem adventare urbem
 omni seposito festinaret metu ;
 nam se prompto cives dicebant studio
 urbanas illi portas aperturos.
 Hos ille audiebat perlibenter nuntios,
 jamque affectabat manifeste tyrannidem
 castellis occupandis ac provinciis.
 Accessit etiam Nicæam Bithyniæ,
 eamque blandis tentavit sermonibus ;
 sed illa verbis minime gessit morem,
 ejusque fraudibus fuit insuperabilis.
 Sed cum occupavisset Nicomediam,
 eamque suis jam partibus adjunxisset ;
 missus est cum justo copiarum numero
 dux Andronicus cognomento Angelus
 ut bello aperto hostibus resisteret :

- A** Πρωτοσεβαστὸν ὑφορώμενοι λίαν
 Ὡς ἀτεχνῶς τύραννον ἐκ τῶν πραγμάτων.
 Κομνηνὸς δ' Ἀνδρόνικος οἰκίσεισιν ἔχων
 Καὶ διατριβὰς κατὰ χῶρον Οἰναίου,
 4860 Ἐπει πύθοιτο τοῦ κρατοῦντος τὸν μῦθον,
 Ἐκειθεν ἦει πρὸς πόλιν Κωνσταντίνου,
 Πάντα ἀπατῶν καὶ φανακίζων λόγοις
 Οἷς ἐντόχοι γ' ἄν, τοῖς δ' ἀποῦσι καὶ γράφων,
 Ἵπὲρ κρατοῦντος τὴν ἔλευσιν τιθέναι,
 4865 Καὶ τοῦ φυγεῖν κίνδυνον ἔρποντα θέλειν
 Ἄνακτι τῷδε τοῦδε τῇ συμμαχίᾳ ·
 Καὶ τοῦ φυλάξει βιβλίον τῶν ὀρκίων,
 Ὅτι πρὸς βασιλεῖς ἦν δμωμοκῶς πάλαι,
 Ὅτε προσῆλθεν ἄνακτ' ἐκ τῆς Χαλδίας ·
 4870 τοῦτον γὰρ Ἀνδρόνικον ὄντα φυγάδα
 Ἐθῶν τε πολλῶν διχμείψαντα τόπους,
B Παρὰ δ' Ἀλτούχῳ τῷ κρατοῦντι Χαλδίας
 Τέλος κατὰλυσαντα καὶ πεπαυμένον
 Ἄλης τε πικρᾶς καὶ μακρῶν περιδρομῶν,
 4875 Μετακαλεῖται Μανουῆλ αὐτοκράτωρ
 Καὶ δεξιούται δωρεαῖς φιλοφρόνως,
 Καὶ πρὸς πόλιν Οἶνεον στέλλει διίγειν,
 Ὅρκους πρὸς αὐτοῦ πρὶν γε προσδεδεγμένους
 Ὅρθῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ φιλίας ·
 4880 Ὅπειτ' ἀπήρην, ὡς ἔφην, ἐξ Οἰναίου
 Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος Σίσυφος τρόπους
 Χώρας ἐπιστάς τοις ὄροις Παφλαγόνων,
 Πολλοὺς ἐπεσπάσατο πρὸς συμμαχίαν
 Καὶ συνερίθους τῆς ἑαυτοῦ κακίας ·
 4885 Μεθ' ὧν ἐπιῶν πάντα κυκῶν ἐστρόθει,
 Καὶ μᾶλλον ὕπερ προὔτιθει δελητίῳ,
C Ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ νέου βασιλείως
 Ἄπαντα καὶ δρᾶν μηχανῶτο καὶ λέγειν.
 Ἡρωτοσεβαστὸς δ' ἦν πάλιν μισητός,
 4890 Καὶ πᾶσιν ἀπόστοργος ἐκ δυσπραξίας·
 Ὡς τῶν καθ' αὐτὸν ὑπερόπτης τυγχάνων
 Καὶ βασιλείας ἀνέχων τὰς φροντίδας ·
 Οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τῆς ὄλης κράταρχίας
 Ὅ μὴ διεξήνυστο τοῦδε τῷ κράτει ·
 4895 Τῷ τοι πρὸς Ἀνδρόνικον ἅπαντα πόλις
 Ἐλπίδας ἀνέτεινε τῆς σωτηρίας,
 Καὶ τὸνδ' ἐκάλει τῆς τυραννίδος λύτην,
 Καὶ παρεκάλει γράμμασι λαθριδίοις
 Τὴν εἰς βασιλεύουσιν εἴσοδον πόλιν
 4900 Καταταχῆσαι μηδένα δεδοικότα,
 Ἄλλ' ὑπίπαις, ὅ φασι, χερσὶν ἀσμένως
D Ἀναπετασόντων γε τῷδε τὰς πύλας.
 Ὅ δ' ἀσμένως μὲν καὶ τὰδ' ἦν δεδεγμένος,
 Ἄει δ' ἐχώρει πρὸς σαφῆ τυραννίδα,
 4905 Χώραις ἐπιῶν φρουρίαις τε καὶ τόποις.
 Ἐπει δ' ἐπίστη καὶ Βιθυνῶν Νικαίᾳ,
 Καὶ τὴνδ' ἐλεῖν ἔσπευδεν αἰμύλοις λόγοις,
 Οὐκ ἔσχεν αὐτοῦ τοῖς λόγοις πειθηνίαν,
 Ἄλλ' ἐμφανῶς ἦν ἀτίνακτος ἀπάταις.
 4910 Ἄλλ' ὡς ἐπιβέβηκε τῆς Νικομήδους,
 Καὶ τὴνδ' ἐπεσπάσατο πρὸς συμμαχίαν,
 Μεθ' ἱκανῆς ἑσταλτο ταξιαρχίας
 Στρατηγὸς Ἀνδρόνικος Ἄγγελος θείων
 Πρὸς ἀντιπαράταξιν ἅμα καὶ μάχην ·

- 4915 Ὅς ἔκτομιζα συμπλακεις Ἀνδρονίκου
Ἐκ Παφλαγόνων στρατιᾶς ἡγουμένῃ
Καὶ γηπονούντων ἀδαιῶν δλωσ μάχης,
Ἦττητο κακῶς καὶ τρέχει πρὸς τὴν πόλιν.
Ἦττημένον γοῦν εἰσδραμόντα τὴν πόλιν,
4920 Χρήματ' ἀπήτουν καταθέσθαι σὺν τάχει
Ὅσα πρὶν ἀνάλωσε πρὸς μάχας φθάσας·
Ὅθεν λυπηθεὶς πρὸς φυγὴν εὐθὺς βλέπει
Μεθ' υἱέων ἕξ ὀπλιτῶν βωμάλειων,
Καὶ τῆς πρὸς Ἀνδρονίκου ἄπειται τρίβου·
4925 Ὅς θάρσος ἄρας Ἀγγέλου παρουσίᾳ
Πορθεῖν ἔτασ καὶ κατατρέχειν τόπους
Εὐθὺ μετ' αὐτοῦ τῆς Κωνσταντίνου τρέχει·
Καὶ δὴ πεφθακῶς πλησίον Χαλκηδόνος
Σκηπὴν ἔκει πηγνυσι καὶ παραμένει·
4930 Πρωτοσεβαστὸς δ' Ἀλέξιος οὐκ ἔχων
Πεζῇ στρατιᾷ καθελεῖν ἀποστάτην,
Τόνδ' ἀπελάσει δεῖν κρίνει ναυμαχίᾳ·
Ἠλείστας τριήρεις τοιγαροῦν ἑξαρτύσας,
Καὶ ταῖσδε καλύψας γε τὴν Προποντίδα,
4935 Καὶ τὸν μέγιστον Κοντοστέφανον Δοῦκαν
Δείξας στολάρχην τοῦ στόλου καὶ προστάτην,
Πρὸς τὴν κατ' ἔχθροῦ δυσμενοῦς πέμπει μά-
[χην,
Ἦ καὶ φυλακὴν τῆσδε τῆς Κωνσταντίνου·
Μετὰ βραχὺ δὲ πρέσβυς ἐκ βασιλείως
4940 Σταλείς πρὸς Ἀνδρόνικον ὁ Ξιφιλίνος
Εἰς τῶν ἀρίστων ἐντρόφων Ἐκκλησίας
Ἐπαγγελίας ἀφθόνων θωρημάτων
Λύτῃ προσῆγεν ἑξίῳν τε μαιζόνων
Βι σάκιμα' ἄπεικῶς τὸ προκειμένον τάχος
4945 Πάλινδρομος γένοιτο χωρὶς αἰμάτων.
Ὅ δ' οὐ προσέσχε· ἔμβριθῶς δὲ μηνύει
Παραφάσει δ', ὡς φασί, τοῦ Ξιφιλίνου,
Ὅς, ἔτ' παρ' Ἀνδρόνικον ἀθροῖσαι θέλει
Πάλιν ἐπανήκοντα σὺν ἡσυχίᾳ,
4950 Πρωτοσεβαστὸν ἀπέλασον ἐκ μέσου,
Καὶ πλημμελείας εὐθύναις ἐκτινύτω.
Σὲ δ' ἡ τεκούσα βασιλίσ, ἀναξ, πάλιν
Κατὰ μοναχοῦς τὴν τρίχα κειραμένην,
Βίον βιοῦτω καθ' ἑαυτὴν ὡς δέον.
4955 Σὺ δ' ὡς πατρίδα διαθήκη βούλειται,
Κληροῦχος ἴον ἀνασσε τῆς κραταρχίας.
Οὕτω παρῆλθον ἡμέραι τυχεαὶ πάνυ,
Καὶ παραλεδῶν τὰς τριήρεις δούξέ μίγας
Χωρεῖ πρὸς Ἀνδρόνικον ἀπτόρη τάχει·
4960 καὶ τοῦτ' ἐπῆρα τοῦ τυράννου τὸ θράσος,
Πρωτοσεβαστὸν δ' ἠφάνισε καθάπαξ.
Τοῖσιν ἀποστάς τοῦδ' ἄπας τῶν ἐν πόλει
Βαλῶν τε τοῦτον τοῖς σκώμμασιν ἀνέδην,
Προστίθεται δὴ φανερώς ἀποστάτην,
4965 Καὶ τοῦδε γῆρας καὶ φυγὴν ἴν' ἐσμενόνων.
Πρὸς τοῖς δ' ἀνείντο παῖδες εἰρακτῆς ὡς τάχος
Αὐτοῦ τυράννου καὶ κατακλείστων στίφος·
Καθεργνυται δὲ, φεῦ τύχης τῆς ἀστάτου |
Πρωτοσεβαστὸς ἐν μέσοις ἀνακτόροις,
4970 Καὶ οὐδένυται δὴ τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων,
Ἀνδρονίκου κρίναντες ἑδ' ἀποστάτου,
Μετὰ φασινῶν προκρίτων γερούσιας·

- A qui cum eunucho Andronici congressus
duce copiarum Paphlagoniarum,
rudium quamvis belli agriculturalum,
turpiter profligatus Byzantium fugit.
Ergo cum victus redisset ad urbem,
ab eo pecuniam statim repetebant
cives, quam bello gerendo insumpserat :
quod ægre ferens maturavit fugam
cum sex armatis fortibusque liberis,
et semet recta ad Andronicum contulit :
qui roboratus Angeli præsentia,
aliosque omittens occupare locos,
cum Angelo Byzantium direxit iter :
et cum Chalcedonis esset in vicinia,
ibi tentorium fixit substititque.
B Protosebastus haud potis Alexius
exercitu pedestri rebellem opprimere,
nauticis copiis resistendum censuit.
Cum ergo plurimas instruxisset triremes
ita ut totam implerent Propontidem,
et Contostephanum maximum Ducam
scholarcham creavisset summumque ducem,
jussit cum hoste invisio decerte,
vel certe Byzantinam tutari urbem.
Paulo post missus legatus a Cæsare
ad Andronicum ixit Xiphilinus,
unus illustrium Ecclesiæ alumnorum,
ipsi oblaturus plurimam pecuniam
et dignitatum titulos summarum,
hi, quod susceperat, omisso molimine
C statim incruentus retro cederet.
Renuit, ac superbe respondit ille,
ut fama est hortante Xiphilino :
Si quidem, Cæsar, Andronicum aves.
retro pacifico cedentem cernere,
protosebastum loco depelle,
criminumque pœnas ab eo reposeo.
Præterea regina parens tua
monacharum instar attonsa comam.
vitam, ut par est, solitariam degat :
tu vero, ut est in patris supremis tabulis,
hæres imperii regnato legitimus.
Paucis deinde elapsis diebus
dux magnus sumptis secum triremibus
ad Andronicum celeri cursu fugit :
D quæ res tyranni extulit audaciam,
protosebastum autem prorsus fregit :
passimque populus in urbe rebellans
hunc impudenter appetebat conviciis,
apostatæque partibus adhærebant,
ejus demirans formam et senectam.
Insuper filii liberantur carcere
tyranni ejusdem, aliique plurimi :
clauditur autem. o fortunæ inconstantia!
protosebastus regio in palatio,
eique lumen oculorum exstinguitur,
sic decernente Andronico rebello
cum splendorum procerum corona.

Tum ipse ad urbem adventavit regiam,
regique humile obtulit obsequium,
humi prostratus, lacrymas profundens.
Exin correptis reipublicæ habenis,
cœpit ad arbitrium cuncta suum gerere.
Et regem quidem occupabat venatibus
aetutus homo et lusibus idoneis
custodia septum vigili et malevola :
ipse regendi imperii suscepit curam ;
mortalium dira Erinnyis, cruentus canis,
maleficus Andronicus, proh calamitas !
ac manifestam invasit tyrannidem.
Et præmiis quidem ornavit eximiis
cum alios multos tum apprime Paphlagonas
qui rebellanti sibi auxillum tulerant :
ac dignitates splendidas sublimes
amiois suis attribuit et noxæ sociis.
Illustres autem viros et stirpes nobiles,
partim injusto carcere conclusit,
partim domo, cognatis, patria procul
nullius pepulit criminis convictos,
alios denique oculis privavit.
Ergo ubique miseria, ubique dolor,
suspiria ubique, lacrymæ, ejulatus.
Nam properabat Andronicus homines
(breviter ut dicam) tollere de medio
vel genere conspicuos, vel consilio,
vel forti manu præditos vel prudentia ;
videlicet ut tute, remoto obice,
regium genus funditus extereret.
At Manuelis sultanus morte cognita,
Sozopolim occupavit aliasque urbes,
et Cotysam arcem armata manu :
insuper terras Romanorum proximas
plurimas sibi vindicavit bellans.
Nec vero interea minus laborabant
per Asiam pagi rustici multæque urbes
civili seditione cum variis cædibus.
At enim callidus Andronicus volens
studiosus regis ac peramans videri,
a patriarcha mox coronari jussit
imperatorem Romanorum Alexium,
quem ipse propriis humeris ut regem extulit
sublimem in suggestum cum stotis lacrymis :
quamobrem vulgo est creditus patre melior,
regisque adolescentis tanquam tutor :
sed enim hunc projecit mox in barathrum,
ut David ait alicubi rex fatidicus.
Jam postquam omnes sustulit e medio,
mente agitabat sedula quotidie
quo pacto totum raperet imperium
proque suo voto gereret ac libito.
In primis igitur, o diram sententiam :
morte reginam damnat injustissima
criminibus confictis, eamque laqueo
crudeli suffocatum, vita spoliata :
atque, o patientiam, Christe bone tuam !
arena jubet obrui cadaver
marino abjectum littore sine honore.

- A** Ὅστις ἀπῆρε πρὸς πόλιν βασιλίδα
Καὶ τῷ βασιλεῖ προσκύνησιν προσνέμει
4975 Βαθειαν, εἰς γῆν ταυθεῖς καὶ δακρύων·
Κοινῶν ἔπειτα πραγμάτων δεδραγμένος
Ἐχρητο τοῖσδε καθά οἱ δεδογμένον.
Κυνηγεσίῳ βασιλεῖ προσανέχειν
Ἐνδοῦς ὁ δεινὸς παιδιαῖς τε προσφόροις
4980 Μετὰ φυλάκων δυσμενῶν κατασκόπων·
Ἐπειτ' ἀνεζώσατο κοινῶν φροντίδα
Βροτῶν ἐριννύς καὶ φιλαίματος κύνων,
Ῥέκτης τε καλῶν Ἀνδρόνικος, ὡ πάθους
Καὶ φανερώς ἤψατο τῆς τυραννίδος.
4985 Ἀμείβεται μὲν δωρεαῖς ἀβραῖς πάνυ
Ἄλλους τε πολλοὺς καὶ πλεόν Παφλαγόνας
Ἰοὺς τῷδε συμπράξαντας ἀποστασίαν·
B Τιμᾷ δὲ λαμπραῖς καὶ μεγάλας ἀξίας
Οὐς εἶχε πιστοὺς καὶ συνεργοὺς κακίας·
4990 Ἀνδρῶν ἐπιτίμων δὲ καὶ λαμπρῶν γένει,
Οἱ μὲν φυλακαῖς ἐγκαθειργόντ' ἀλόγως,
Οἱ δ' οὐκίας τε συγγενῶν καὶ πατρίδος
Μακρὰν ἀπηλάυνοντο χωρὶς αἰτίας,
Ἄλλοι δ' ἀπεισβέννυντο λύχνους ὀμμάτων,
4995 Καὶ πάντα μετὰ συμφορᾶς ἦν καὶ πάθους
Πλήρη δακρύων καὶ στεναγμῶν καὶ γῶν·
Ἐσπευδε καὶ γὰρ Ἀνδρόνικος ἐκ μέσου,
Ὡς συνελὼν εἶποιμι, θεῖναι ταχέως
Προὔχοντα ἄνδρας εὐγενεῖς, βουλευφόρους,
5000 Ῥώμῃ διαφέροντας ἢ καὶ συνέσει,
Ὡς δ' ἀδעים τε κωλύμενης πάσης δίχα
Ἄρδην τὸ βασιλεῖον ἐκτρέψῃ γένος.
Ὁ δ' αὖ σουλτάνος, Μανουήλ γνοὺς τὸν μόνον.
C Κατίσχε Σωζόπολιν, ἄλλας τ' αὖ πόλεις,
5005 Καὶ τὸ Κοτυσαῖον ἔστυ τῇ μάχῃ·
Ῥωματικὰ δὲ καὶ πρόσσοικα χωρία
Πλείστα παρεστήσατο τῷ μάχης νόμῳ.
Ἐπασχον οὐχ ἤττον δὲ δυστυχεστάτως
Ἀσιαναὶ κῶμαί τε καὶ πολλαὶ πόλεις,
5010 Ἐξ ἐμφυλίου στάσεως φθισιδρότου·
Εὐνοὺς βασιλεῖ καὶ φιλόστοργος θέλων
Δοκεῖν πανοῦργος Ἀνδρόνικος τυγχάνειν,
Χερσὶ στεφθῆναι ποιμένος σπεύδει τάχα
Τὸν Ἀλίξιον αὐτοκράτορ' Ἀδώνων,
5015 Ὅντιν' ἐπ' ὤμων ὡς ἄνακτα βαστάσας
Ἐπ' ὀκρίβαντος ἀνάγει δακρυχέων·
Ὅθεν τισὶν ἔδοξε πατὴρὸς βελτίων,
Καὶ κηδεμῶν εἶναι τις ἄνακτος νέου·
D Ἄρας δὲ τόνδε κατέρξαξεν εἰς χάος,
5020 Ὡς ποῦ μελωδεῖ Δαβὶδ ὁ προφητᾶναξ,
Μετὰ δὲ τὸ ξύμπαντας ἐκ μέσου δρᾶσαι,
Ὡς κυριεύων τῆς ἅλης κραταρχίας
Καὶ τήνδε καθὼς ἐσκόπει διεξάγων,
Ἀναπολῶν ἦν κατὰ νοῦν ὀσημέραι,
5025 Καὶ πρῶτα μὲν, φεῦ τῆς ἀπανθρώπου δίκης !
Μόραν κατακρίκρινεν ἄδικον πάνυ
Τῆς βασιλίσσης αἰτίας ἀναπλάσας,
Ἦν ἀπαγαγὼν πνιγμονῇ πικρᾷ βίου,
Σῆς ἀνοχῆς, εὐσπλαγγνε Χριστέ μου Λόγε !
5030 Ψάμμῳ κρυβῆναι τῆσδε νεκρὸν ἀτίμως
Ἄκταις κελεύει τῆς θαλάσσης ὡς τύχοι

- Σπουδῇ δ' ἔπειτα φρατρίας Ἀνδρονίκου,
 Συμβασιλεύειν Ἀνδρόνικος προύκρηθη
 Νέφ βασιλεῖ καὶ κράτος συνδέπειν.
- 5035 Καὶ καταλαβὼν τὸν Θεοῦ μέγαν δόμον
 Καὶ ταινιωθεὶς, ὡς ἔθος στεψηφόροις,
 Ἄρτον δεῆσαν οὐράνιον λαμβάνει·
 Καὶ κατὰ φρικτῶν ὀμνύει μυστηρίων
 Ἢ μὴν φυλάξειν τῷ νέφ στεψηφόρφ
- 5040 Ηῖσιν ἀκραϊνῇ, καὶ νεμεῖν τοῦδε κράτει
 τὴν δυνατὴν σύναρσιν, ὡς πατὴρ φίλος.
 Ἐπεὶ δ' ἔσω γένοιτο τῶν ἀνακτόρων
 Ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ
 Ἐφορκος Ἀνδρόνικος αἰμύλος φύσει,
- 5045 Μνήμην φέρων ἑναυλον ὀρκίων ἔτι,
 Ὡς θῆρ ἐφορμᾷ τῷ νέφ στεψηφόρφ,
 Καὶ τόνδ' ἐθροινῆσατο, φεῦ οἰκτροῦ πάθους !
 Τόξου γάρ αὐτὸν πνιγμονῇ νευρᾶς νόκτωρ
 Βίου παρόντος δυστυχῶς ὑπεζάγει,
- 5050 Ἐπεισπισόντων τῶνδ' ἐτινων ἀδίκως.
 Καὶ σῶμα μὲν δίδωσι θαλάττης βάθει,
 Τὴν δ' αὖ κεφαλὴν σώματος τετμημένην
 Ἐν παραβύσση καταποντίζει (62) τόπων.
 Οὕτως Ἀλεξίου δὲ λιπόντος βίον
- 5055 Ἀνδρόνικος μόναρχος ὤφθη τοῦ κράτους,
 Πολιτὸς ἀνὴρ, ἀποφράς κακῶν βέκτης,
 Ἀνδρῶν ἱριννὺς καὶ φιλαίματος κύων !
 Ἀράων δαφρινὸς, σκορπιὸς βροτοκτόνος,
 Κακὸν τι τερμέριον, ἕδης παμφάγος,
- 5060 Στύξ συμφορῶν γέμουσα δακρύων, γόων,
 Φένας, σοδαρῆς, ἀγέρωχος τὸν τρόπον,
 Ἀπατῶν, θῶψ, ποικίλης, χαμαιλίων,
 Τῶν καθ' ἑαυτὸν ὀργιλώτατος γέρων,
 Καὶ μισοφαγῆς, δυσμενῆς ὑπηκόοις,
- 5065 Δῆμιος ἀνδρῶν εὐγενῶν ἀριστίων,
 Καὶ βρασιλείου τοῦ γένους ἀναιρέτης
 Ὅς παραλαβὼν τὴν ἔλων αὐταρχίαν,
 Μνηστῆ συνήφθη πρὸς γάμους Ἀλεξίου
 Αἰαν ἀθέσμως φιλόπονος ὢν γέρων.
- 5070 Ἐκλιπαρεῖ δὲ πατριάρχην ποιμένας
 Τοῦ πρὸς Μανουὴλ ὀρκίου λαβεῖν λύσιν·
 Οἱ δ' ὡς τὰ πάντα πρὸς χάριν καὶ φιλίαν
 Δεσμεῖν τε λύειν πρὸς Θεοῦ δεδεγμένοι,
 Ἀμνηστίαν ἐνειμαν ἡνομημένω,
- 5075 Καὶ λύσιν ὄρκων δυσλύτων τῷ πεμπέλω·
 Καὶ φαῦλον ἔσχον ἀντιμισθίαν γέρας,
 Σφᾶς συνεδρεῦειν, εἰ τύχοι, καθημένω.
 Τοῦτου τυραννήσαντος, ὡς ἔφη λόγος,
 Ἀποστατοῦσι τοῦ κράτους τῶν Ἀυσονῶν,
- 5080 Ἐἴκειν τυράννω μὴ θέλουσαι πρὸς βίαν,
 Προῦσά τε καὶ Νίκαια Βιθυνῶν πόλεις.
 Στρατιᾶν οὐκοῦν Ἀνδρόνικος ὀπλίσας,
 Εὐθὺ Νικαίας ἴεται θυμοῦ πνέων,
 Καὶ τήνδ' ἔλαιν ἔσπευδε τειχομακλαίς
- 5085 Καὶ μηχαναῖς γε καὶ μάχαις πολυτρόποις.
 Οὐδὲν πλέον δ' ἦνυσεν ἰστάς τὴν μάχην,
 Ἄλλ' ἦν ἀσινῆς ἀτίνακτος ἡ πόλις,
 Ταῖς μηχαναῖς τε καὶ βελῶν ταῖς νιφάσιν.

(62) Cod, καταποντίζει.

- B** Mox conjuratæ suæ factionis studio
 socius imperii Andronicus dicitur,
 ut juvene cum rege rem summam gereret.
 Igitur progrediens in templum maximum,
 more solemnî, redimittur stemmate,
 atque cœlesti rite pane vescitur
 ibique formidandis in mysteriis
 jurat se fidem adolescenti regi
 immotam servaturum, ejusque imperio
 pro viribus facturum ut patrem decet.
 Deinde regium ingressus palatium
 acclamatusque rex et imperator
 perfidis Andronicus blanditiis usus,
 recentem sacramenti memoriam gerens,
 illico regem juvenem aggreditur,
 eumque mactat, proh lugubre facinus !
- B** Etenim arcus nervo noctu strangulat,
 sicque infelicem vitæ imponit finem,
 usus ad id quorumdam iniquo officio.
 Et corpus quidem mergit profundo mari,
 avulsam autem cervicibus caput
 secreto loco sepeliendum curat.
 Sic ergo Alexio deserente vitam,
 solus imperium tenuit Andronicus,
 vir canus, detestandus et maleficus,
 civium Erinnyis, cœdique anhelans canis,
 draco cruentus, scorpiusque lethifer,
 horrendum monstrum, orcus insatiabilis,
 Styx plena miseriis, gemitibus, lacrymis,
 dolosus, tetricus, moribus superbis,
 deceptor, assentator, versipellis, varius,
 senex suorum temporum furiosissimus,
 lucifugus, et in subditos ira plenus,
 natorum loco nobili viroꝝ carnifex,
 denique regis exstinctor prosapiæ.
 Qui summo rerum occupato imperio
 Alexii sponsam sibi nuptiis junxit,
 scelere manifesto scortator senex.
 Quin sacramenti Manuelli præstiti
 a patriarcha petiit atque episcopis
 absolutionem : qui servientes gratiæ
 pro suo ligandi solvendique arbitrio
 divinitus concesso, dederunt veniam,
 tam gravi sacramento solventes senem :
 ridiculumque retulerunt præmium,
 nempe ut cum ipso interdum considerent.
- D** Hoc exercente, ut diximus, tyrannidem,
 a Romanorum defecere imperio,
 propterea quod tyranno parere nollent,
 urbes Bythinæ Prusa et Nicæa.
 Igitur Andronicus instructo exercitu
 statim Nicæam pergit iram spirans,
 quam nitebatur capere mœnia quatiens,
 et machinis et vario pugnæ genere.
 Nec tamen bene evenit oppugnatio
 sed firma urbs perstabat atque incolumis
 machinas contra telorumque nimbos.

Sed regi demum, acceptis conditionibus,
cessit ad pristinum ordinem revertens.
Nicaea pulchris domibus turribusque instructa.
Tunc Prusam Andronicus castra transtulit
exercitu cum valido, structisque vineis,
et vallo circumjecto, variisque machinis,
urbem summis viribus conabatur capere.
Sed tamen illa resistebat fortiter,
propulsabatque machinas et aggressiones.
Sic pugnabatur ab utroque exercitu
saepe repetitis per diem praeliis,
bellumque longo trahabatur tempore.
Postremo laborasset cum murus leviter,
subrutum cives prorens crediderunt,
et mox ruinam tracturum extremam :
quæ res bellantium intus readvit manus,
mortalique animos pulsavit metu.
Tunc obsessores, repugnante nemine,
in urbem irrumpebant studie alacri
superabantque appositis mœnia scalis.
Porro Andronicus ipse in urbem irruit
ceu violentia fera leoque rugiens,
suaque ira et gladio, proh delor ! cives
cunctos propemodum consumendos tradidit.
Atque alios quidem duro supplicio enecuit,
aliis exstinxit lumen oculorum,
aliis utrumque pedem abscidi iussit,
at manus aliis, heu sanguinarum animarum !
Hos oculis digitisque privavit simul,
illos vicissim pedibus atque oculis,
At Theodorum Angelum, heu diram pœnam !
adolecentem nobilem et pulcherrimum
effossis oculis senex crudelissimus
asino vili imposuit absque duce,
Romanisque finibus procul expulit :
quem errabundum inventientes Turcæ
suis receperunt domibus et hospitio,
et qua par erat confoverunt cura.
Leonem item cognomine Synesium
et Manuelem Lachanam egregios viros,
cum quadraginta cirroter ornatissimis
deque primaria nobilitate hominibus,
miserabiliter ramis suspendit arborum
quæ circa urbem Prusam germinabant.
Sic post infictas quamplurimis pœnas,
illinc ad urbem transiit Lopadium,
ibique pari grassatus sævitia,
excœcatoque etiam uno episcopo,
non quasi temere, sed conflictata causa ;
ad principalem urbem pedem retulit,
gaudens Cadmea misere victoria,
atque civili sanguine fuso gestiens.
Habebat Andronicus audacem famulum
similem prorens, ut aiunt, suo simili,
acrem, audacem, turpem, sanguinarum,
seque studiose conformantem domino,
malorum instrumentum, oruentem virum
plenum malitia acerbitate, bile,
immiti rigidaque natura præditum

- A
5090 Ὅμως ὑπέκει βασιλεῖ συμφωνίῃ,
καὶ τὴν πρὶν ἀπέλαβε τάξιν ἐννόμως,
Νίκαια καλλιπυργος εὐ ψικισμένη.
Ἐφίστατο δὲ καὶ Προυσαίων πόλει
Μετὰ στρατιᾶς βασιλεὺς Ῥωμαίλιας·
καὶ Χάρακα θεὸς τειχομαχίαις ἔλαις
5055 καὶ μηχαναῖς Ἰσπανοὺς καθελεῖν πόλιν·
Ἄλλ' ἢ πόλις ἦν ἀντέχουσα ἑβρωμένης,
καὶ μηχανὰς λίσσασα ῥῆστα καὶ μάχας·
καὶ συμπλέκει δ' αὐτὸν ἐκαστέρου μέρους
Πολλὰκις ἦσαν ἡμέρας πεπραγμέναι·
5100 καὶ τοῦτ' ἐπὶ μέγιστον ἔδρατο χρόνον.
Τέλος λεπισθέντος δὲ τείχεος βραχὴ τι
καὶ τοῦ σεισέσθαι δόξαν ἀστοῖς εἰσέσταν
κλίσειν τε ποταῖν ἐμβαλόντος ἐσχάτην,
Ἡὲ τις μαχητὴς ἔνθεν ἐνείθη χέρας,
B
5105 Ἐναποθανὸν παρὰ βραχὺ τῶν δόξαι
Ἐντεῦθεν εἰσῆλασαν ἔνθεν εἰς πόλιν
οἱ τῆνδ' ἔλθον σκεδόντες ἀντὶ κοσμήσεως,
Χρησάμενοι κλίμαξιν πρὸς συναργίαν.
Ὁ δ' Ἀνδρόνικος εἰσπεπακὼς εἰς πόλιν
5110 Ὡς ἀγρίας θῆρ, ὡς λείων βροχητίας,
Πάντας παρανόλωμα θυμοῦ καὶ ζήφους
Μικροῦ κατεργάσαντο, φεῖ τοῦ πάθους !
τοὺς μὲν παραδοὺς πικροτάτω θανάτῳ,
τοὺς δὲ στερήσας τοῦ φθοῦς τῶν ὀφθαλμῶν·
5115 Ὡς δ' αὐτὸν πόδας τέτμηκεν ἀμφὶ πρὸς βίαν,
καὶ χεῖρας ἄλλων, αἰμοχαρῆς καρδία·
Ὅθεν δὲ στερεῖ φθοῦς τε καὶ τῶν δακτύλων,
Ποδῶν πόλιν ἄλλοις τε καὶ τῶν ὀφθαλμῶν.
θεόδοτον δ' Ἄγγελον, οὐκίστου πάθους !
C
5120 Πῖθον, κάλλιστον, ἑνδρά γέννάδαν
Ἐξ ὀφθαλμῶν θεὸς δυσανδλήτος γέρον,
Ὅν τ' ἐπιθεὶς εὐτελεῖ πομποῦ δῖχα,
Γῆς Ῥωμαϊκῆς ἀπελαύνει μακρόθεν.
Ἀλώμενον Τοῦρκοι δὲ τόνδ' εὐρηκότες
5125 Ἀπαγαγόντες εἰς ἐαυτῶν οἴκτας
Ἐπιμελείας ἀξιοῦσιν ἀξίας.
Λέοντα δ' αὖθις συνέστησαν τοῦ πικλῆν,
καὶ τὸν Λαχανῶν Μανουὴλ ἑνδράς ξένους
Μετὰ δεκάδος τετραπλῆς ποσομένης
5130 Ἀνδρῶν ἀρίστων, εὐγενῶς, ἀριστέων,
οὐκ ἐπὶ ἀπρηύρησε δένδρων τοῖς κλαδαῖς
Παραπεφυκῶτων γε Προυσαίων πόλει,
Μοιναῖς δ' ἀπηνῶς ἐποβαλὼν μυρλοῦς,
Ἐκείθεν ἦκε πρὸς Λοπάδιον πόλιν,
D
5135 Κάκει παραπλήσια τοῖς πρώην δράσας·
Ἐπισκόπων ἕνα τεθεὶς ἐξ ὀφθαλμῶν
οὐκ εὐαφορμῶς, ἀλλὰ συνθεὶς αἰτίαν,
πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἔρχεται πόλιν,
Γαυρούμενος Καδμεῖα δυσπλευῶς νίκη,
5140 Γαννόμενος θ' αἵμασι τοῖς ἐμφυλίοις.
Ἦν Ἀνδρονίκῳ καὶ θρασὺς ὑπερήτης,
Ὅμοιος ἦ λέγουσι παραπλήσιον,
θερμουργός, αἰσχρὸς, ἀποφράς, μακρόφρονος,
Προσπίσει σύμμορφος αὐτοῦ δεσπότη,
5145 τῶν συμφορῶν ὄργανον, ἀνὴρ αἵματων,
Πλήρης κακίας καὶ χόλου καὶ πικρίας,
Ἀκαμπῆς, ἀμελικτον ἦσος εἰσθέρων,

- Καλούμενος Στέφανος ἐξέτι νέου,
 Τῆς ὕβρεως στέφανος αἰσχύνῃ ἄμα,
 5150 Ἐπώνυμον δ' ἀγιοχριστοφορίτης,
 Ἦ μᾶλλον εἰπεῖν ἀντιχριστοφορίτης.
 Τούτῳ βασιλεὺς ὄργανῳ κεχρημένος
 Πλείστους ἀνήρει, κατέλευεν, ἦδ' ἰκεῖ·
 Δι' οὗ γε κατέλευσεν ἀδίκῳ κρίσει,
 5155 Καὶ Δούκαν Ἀνδρόνικον σὺν Μακροδούκῃ,
 Ἄνδρας ἀρίστους, εὐγενεῖς στρατηγέτας·
 Τειχῶν γὰρ ἐκτὸς ἐν βασιλείοις δόμοις
 Ἄνακτος ὄντος Μαγανῆν κεκλημένους,
 Ὀρμῆς τε πλείστης συνδραμῆς παντὸς γέ-
 λινους
- 5160 Ἐκείσε προστάγματι συνηθροισμέναι,
 Ἐξάγεται δὴ τῶν ἐκεῖ παυθμάτων
 Ἀνδρῶν λεχθεῖσα δυὰς ὡς θαναομένη,
 Καὶ παρὰ πάντων ληθλευσέεται τέχος,
 Σταφάνον κατάρχοντος ἀνόμου φόνου,
 5165 Καὶ πάντα θαβρύνοντες εἰς φονουργίαν.
 Εἶτα νεκροῦς σφῶν, ὡ μισανθρώπων τρόπου
 Ξύλοις ἀπθώρησαν ἄσπετος πέραν,
 Τοιοῖσδ' ἐνησμένιζεν ἔργοις ἀτάποις
 Μοιναῖς ἀπενθρώποις, πρᾶξουσιν ἡμέρας
 5170 Καὶ θανατῆμοις τε καὶ στυγητέαις
 Φονουργῆς Ἀνδρόνικος, ἡ φασὶν φέσει
 Τούτου κρατοῦντος Θεσσαλονικῆ πόλις,
 Μάλιστ' ἐπιβόητος ἀρίστη κλίσις
 Πρόεδρος οὖσα Θεσσαλικῶν πόλεων
 5175 Φεῦ φεῦ ἰ βάλω Σικελικῶν ὀμοιχμῆς,
 Καὶ βαρβαρικῆ καταδουλώθη κράτει·
 Ἀλέξιος γὰρ ἐν Κομνηνῶν τῆς γένουσι
 Κόμιστὸς ἀνὴρ καὶ φησὶν εἶναι Ῥωμαῖδος
 Παρ' Ἀνδρόνικου φυγαδευθεὶς εἰς Σκύθας,
 5180 Φυγὰς ἀπαίρει πρὸς Σικελίαν ἐρέχων,
 Καὶ τῷ τυραννεύοντι τῆσδε Λατίνῳ
 Εἰς ἕβαν ἔλθων εἰς ὀμοιχμῆν λόγων
 Ὃς εἶχεν ἀξέμνην κατ' Ἀνδρόνικου·
 Ὅθεν στρατιὰν εὐτροπέσας μυρία
 5185 Πεζὴν τε ναυτικὴν τε βῆξ Σικελίας
 Ἐπὶ πόλις πέπομφε χώρας τ' Ἀδσόνων·
 Ἐπὶ μὲν Ἐπίδαμνον στρατὸν ἰππέων,
 Τὸν ναυτικὸν δὲ κατὰ Θεσσαλονικῆς.
 Καὶ τὴν μὲν Ἐπίδαμνον, ὡς νόμος μάχης,
 5190 Στρατὸς κατέσχε, καὶ σὺν αὐτῇ τὰ πέριξ·
 Καὶ διαδραμῶν καὶ σκυλεύσας τὰν μέσῳ,
 Ταῖς ναυτικαῖς μὲμικτο τεξιαρχίαις,
 Θεσσαλονικῆς προσμενοδοσῆς τοῖς ὄροις·
 Καὶ συνδραμούσης στρατιᾶς ἑκατέρας
 5195 Καθ' ἄλλα, κατ' ἤπειρον εἰς ὀμοιχμῆν,
 Καὶ προσβαλοῦσης τῇ πόλει πανταχόθεν,
 Φεῦ φεῦ ἰ βάλω Θεσσαλονικῆ πόλις,
 Πόλις προεδρεύουσα τῶν Μακεδόνων,
 Καὶ Σικελίοις ἔκλινε πρὸς βίαν κάραν·
 5200 Καὶ λοιπὸν οἶας τῶν κακῶν Ἰλιάδας,
 Καὶ συμφορῶν πέλαγος ἢ τραγωδίας
 Πέπονθεν, εἶδεν ἀθλίως αἶστη πόλις,
 Οὐκ ἐκτραγωδήσειεν ἂν τις ἀξίως.
 Τῶν Σικελῶν γὰρ εἰσρύντων εἰς πόλιν,
 5205 Ἠβηδὸν ἐσφαττοντο παντες τῷ ξίφει·

- A Stephanum, id est Coronam, a puero dictum,
 coronam nempe infamiae et contumeliae ;
 martyr quidem nomen praeseferentem,
 sed Antichristi opera patrarentem.
 Hoc Andronicus instrumento utens
 plurimos laesit, mactavit, lapidavit.
 Per hunc injuste lapidavit etiam
 Andronicum Ducam cum Macroduca,
 viros egregios nobilesque duces.
 Nam cum in regia extra muros domo
 Mangane dicta imperator degeret,
 atque illuc plurima plebis infinitae
 ipsius jussu turba coacta esset,
 producti sunt publicum ex iis domibus
 B duo praedicti viri ad supplicium,
 perque omnium manus sunt lapidati,
 caedis faciente initium inique Stephano,
 atque ad cruentum facinus exhortante.
 Deinde extinctos, o crudele facinus !
 lignis suspenderunt e regione urbis.
 His se oblectabat immanibus operibus,
 suppliciiis inhumanis et exsecrandis
 et exitiosis actibus quotidie
 crudelis Andronici ingenium pessimum.
 Hoc imperante urbs Thessalonica,
 nobilissimae illa, gloriosa civitas,
 Thessalicarum urbium regina,
 heu ! Siculorum capta est exercitu,
 et in barbaricum cecidit dominatum.
 C Etenim quidam Comnenus Alexius
 pessimus homo patriaeque exitium
 ab Andronico relegatus in Scythiam,
 profugus exsul venit in Siciliam,
 atque Latinum insulae tyrannum
 conveniens, atque admissus ad colloquium
 hunc Andronici tanto inflammavit odio,
 ut congregatis copiis innumeris
 nauticis et pedestribus rex Siciliae
 contra Romanas expediret terras ;
 equestres quidem ad Epidaurum copias,
 nauticas autem ad Thessalonicam.
 Et Epidaurum quidem virtute bellica
 cepit terrestris miles cum vicinia ;
 populatusque terras interpositas
 cursu pervenit illuc ad classem suam
 D Thessalonicae in sinibus exspectantem·
 Utrouque igitur concurrente exercitu
 a continente terra nempe ac mari,
 et quaquaversus urbem circumdante,
 heu heu ! capta est Thessalonica civitas,
 illa, inquam, Macedonum metropolis,
 et Siculis coacta cervicem flexit.
 Deinceps quantas malorum Iliadas
 calamitatum tragodiaeque pelagus
 perpessa sit ac viderit infelix civitas,
 nemo pro meritis sane narrare queat.
 Siculis enim in urbem irrumpentibus,
 puberes cuncti caedebantur gladio,

reliqui bonis nudabantur misere,
matronæ virginesque dehonestabantur :
omnia templa et parthenopœa
despoliabantur violenta manu :
plates omnes, angiportus, viæ,
morticinis corporibus plenæ erant,
cruentique tabi rivis redundabant.
Ergo lacrymæ ubique, luctus, clamor,
ululatus, et horribilis tragœdia :
sic enim paucis dicere rem verbis juvat ;
mistusque ferebatur ad cœlum clamor.
Atque his civitas atterebatur malis.
At Andronicus malitiam suam non desinens,
quin adeo ceu furiarum quidam famulus,
et lymphatorum dæmonum minister,
crudelis nempe Echetus vel Cambyses,
vel Phalaris ferinus vel Scythia Tauricus
subditos cunctos miser devorabat.
Etenim fratres Sebastianos duos
diro suspensos interfecit ligno.
Alexium Manuelis nothum filium,
cui spurium filiam suam jugarat nuptiis,
oculis cassum fecit sententia iniqua,
ejusque potiores assecelas exœcavit.
Scribam autem quemdam dictum Mamalum
flammis exurendum in stadio tradidit.
Tripsychum quoque, o justum Dei iudicium !
inique multis pessima qui fecerat,
cæcum solisque radiis carentem fecit.
Atque ut summatim breviterque dicam,
hujus novelli tempore Timonis,
pœnæ, tristitia, calamitum cumulus
cunctos tenebant, lacrymæque juges,
et malorum quidam torrens ac tempestas.
Qua die enim nemini male fecerat,
nobilium nempe hominum atque procerum,
hæc se vixisse non putabat die.
Feminæ ergo et viri rapti domibus
vinclis, fame, mortibus, vexationibus.
oculorum orbitate et cruciatibus,
aliisque pœnis plectebantur innocui.
His se oblectabat actibus imperator.
Sed boni quiddam æquique simul inerat :
nam beneficiis recreabat plurimis
pauperes subditos tenuesque, siquidem
vere sibi benevolos comperiret :
ac præpotentium injustas direptiones,
criminumque fontem avaritiam
cuncto Romano submovens imperio,
meliori conditioni provincias reddidit.
Tunc nusquam exactoris audisses minas,
qui tenuiorum patrimonia quateret
quamlibet ostendens malitiæ causam ;
neque venatia exposita vidisses
tunc vectigalia publica redemptoribus :
verum qui Cæsari rem dedisset Cæsaris,
de reliquo securam agebat vitam.
Jam qui tributa publica exigebat
stipendiis ipse instructus id juste agebat :

- A "Άλλοι δὲ πάλιν ἐσκυλεύοντ' ἀθλίως·
Γυναῖκες ὑβρίζοντο παρθένους ἄμα.
Καὶ πᾶς νεὼς τις παρθένων τε καὶ δόμος
Τῶν ἔνδον ἡρήμωτο πάντων πρὸς βίαν·
5210 Πᾶσα δ' ἀγυῖά καὶ στενωπὸς καὶ τρίβος
Αἱματοφόρτοις ἦν κεχραμένη λύθροις,
Καὶ νεκριμαίων σωμάτων πεπλησμένη·
Πανταχόθεν γοῦν δάκρυα, θρήνος, γόος,
Καὶ κώκυτός τις, καὶ τραγωδία ξένη,
5215 Ἴνα καθάπαξ συνελὼν τὸ πᾶν φράσω,
Καὶ συμμιγῆς θροῦς ἀνεπέμπετ' ἀθρόον.
Τοιοῖσδ' ἐτεπρύχωτο κακοῖς ἡ πόλις.
Ὁ δ' Ἀνδρόνικος τῶν κανῶν οὐκ ἤμέλει·
'Ἄλλ' οἷα δοῦλος ἀτεχνῶς ἐριννύων
5220 Ἦ τελχίνων ὧν δαιμόνων ὑπηρέτης,
Ἦγουν ἀπηγῆς Ἔχτος ἡ Καμβύσης,
Ἦ Φάλαρὶς ἄγριος ἡ Ταυροσκύθης
ὑπήκοον πᾶν ἐκρεανόμει τάλας·
'Ομαίμονας μὲν Σεβαστιανούς δύο
5225 Κακῶς ἀναρτῆ καὶ θανατοῖ τῷ ξύλῳ·
'Ἀλέξιον δὲ Μανουὴλ παῖδα νόθον,
Ὅν εἶχε γαμβρόν εἰς θυγατέρα νόθην,
'Ἐξ ὀμμάτων τίθησιν ἀδίλῳ δίκῃ,
Καὶ τῶν ὅπ' αὐτὸν ἐκτυφλοῖ τοὺς βελτίους
5230 Ἴνα δὲ τὸν Μάμαλον ὑπογραφίῳν
Ἡυρὶ παραδέδωκεν ἐν τῷ σταδίῳ·
Καὶ Τρίψυχον δ' αὖ, ὡς ἐπαίνῳ σ', ὦ δίκῃ !
Ὅς ἔδρασιν χεῖριστα πολλοὺς ἀδίκως,
'Ἐθῆκε τυφλὸν μὴ βλέποντα φωσφόρον.
5335 Ὡς ἐν κεφαλῇ δὲ καὶ βραχεῖ φάναι,
'Ἐφ' ἡμερῶν τούτου γε Τιμῶνος τρόπον,
Θλίψις, δδύνη, συμφορῶν μωρμηχία
Πάντας κατέχευε, συνοχῆ τε δακρύων,
Καὶ χαλεπῶν σύβροια καὶ τρικυμίας·
5240 Καθ' ἣν γὰρ οὐκ ἔδρασε κακῶς ἡμέραν
Τῶν τινα λαμπρῶν τιμίων τῶν ἐν τέλει,
Παντάπαν ἀδίωτον ἡγεῖθ' ἡμέραν·
'Ὅθεν γυναῖκες, ἄνδρες ἡγμένοι βίῃ
Φρουρῆ τε λοιμῆ καὶ κολάσει καὶ μόρῳ,
5245 Ὡπῶν σβέσει τε σωματικαῖς αἰκίαις,
'Ἄλλαις τε ποιναῖς παριδίδοντ' ἀδίκως.
Τοιοῖσδ' ἐνησμένιζε πράξιων ἀναξ·
'Ὅμως μετέτεχεν ἀγαθῶν καὶ μετρίων·
'Ἐθαλπε καὶ γὰρ δωρεαῖς ὑπηκόων
5250 Τοὺς ἐνδεεῖς τε καὶ πένητας πλουσίως.
'Ἦν εὐνοοῦντας ἦσθετο σφᾶς ἀδόλως·
D Καὶ τῶν δυνατῶς ἀρπαγὰς τὰς ἀδίκους
Καὶ κακῶν πίδακα πλειονεξίαν
'Ἐκ Ῥωμαῖδος ἀπελάσας χωρίων
5255 Ἐπαρχίας ἤγαγεν εἰς ἐπιδόσεις·
Οὐκ ἦν ἀπειλὴν πράκτορος κλύειν τότε
Καὶ τὰ πνήτων πάντα καλαμωμένον,
'Ἐν τῷ μόνον πρόφασιν εὐρεῖν κακίας,
Οὐ δημοσίων ὠνίους τὰς ἐκτίσεις
5260 Ὅρῃν τελουμένας γε τοῖς ἡρημένοις,
'Ἄλλ' ἀποδοὺς τις Καίσαρι τὰ Καισάρων
'Υπῆρχε λοιπὸν ἀπαθῆς κακῶν ἔτι·
'Ὡς δημόσια πᾶς τις εἰσπράττων τότε
'Ὀψωνίοις ἦν τὰδ' ἀπαιτῶν ἐν δίκῃ.

- 5265 Ἀρχιαιρεσιῶν προῖκα παρεσχημένων
Πασῶν ἀριστίνδην τε καὶ κατ' ἀξίαν.
Οὐδὲν δὲ πλουτίνδην γε τοῖς ἐκ τριόδων.
Ἡ Δαβὶδ οὐκοῦν ἐμμελῶς ψάλλων λέγει,
Δικαιοσύνης, πρὸς δὲ γ' εἰρήνης χάρις
- 5270 Συνῆλθον, ἤσπασαντο φίλως τότε.
Ἔθος δ' ἐναγὲς καὶ παράνομον λίαν
Καὶ πρᾶξιν ἀπάνθρωπον ἀδικωτάτην
Τῶν ναυαγούσων φορτίδων κατὰ τόπους
Ἐκ πνευμάτων βίας τε καὶ καταγίδος
- 5275 Καὶ συντριβειῶν, εἴτ' ἀκταῖς ἐβρίμμένων
Ἀγωγίμων σκύλευσιν, ἀρπαγῆν, λύσιν
Πρὸς τῶν πρόσσοικων ἀτεθῶς τελοουμένας.
Ἔστησεν οὗτος ἐντιπνεύσας ὡς κράτωρ
Σφοδραῖς ἀπειλαῖς, προσταγαῖς ἐμβριθέσιν
- 5280 Ἀσμπαθῶς θάνατον ἔξιν ζημίαν,
Πάντα παραβαίνοντα προστεταγμένα,
Παρεγγυώσας καὶ κυρούσας εἰσάπαν ·
Ἐἴ τις γὰρ, εἶπε, χωρίων παραλίω
Κύριός ἐστιν εὐγενῶν, ἐριτίμων,
- 5285 Ἡ παρ' ἐμοῦ πέφυκεν ἀρχὴν διέπων
Πρώτισθ' ἑαυτὸν, εἴθ' ὑπηκόων στίφος
Καταρτισάτω πρὸς Θεοῦ θεῖον φόβον
ὑποστολήν τε τῆς ἐμῆς κραταρχίας ·
Ἡ δεσπότης πᾶς κτήματος παραλίω
- 5290 Ἐπαρχίας ἄρχων τε, κἄν ἢ τιμίων,
Ὁ παρὰ νηῶν ναυαγούσων λαμβάνων
Ἀγωγίμων τι φανερῶς γινωσκέτω
Πρόστιμον ἔξων τὸν θάνατον ἐνδίκως.
Κἄν ἢ μὲν αὐτὸς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ,
- 5295 Χερσὶ δ' ἀθῶως ἀμίθυκτος τ' εἰσάπαν,
Οἱ δ' ὑπὸ χεῖρα κάτοχοι ταῖς αἰτίαις ·
Ἄρχονται καὶ γὰρ ἐξισουῦσθαι προστάτη
Ἐἴωθεν ἅπαν ὑποχείριον θέλειν.
Τίσει δὲ πότμον ἐντολῶν παραβάτης,
- 5300 Φρικαλέον τε καὶ δυσήκουστον τάχα,
Παθῶν κρεμᾶθραν, ἀνάστασιν τ' ἀθλίαν,
Νεῶς ἐφ' ἰστοῦ συντριβείσης τῷ σάλῳ.
Τοιούδ' ἐπίσεισας γε σύμπασιν δέος,
Θεοστῦγες πέπαυκε κρατῆσαν ἔθος ·
- 5303 Καὶ λοιπὸν οὐκ ἦν καθορᾶν τὰς φορτίδας
Περιπεσοῦσας ἐκ σάλου ναυαγίῳ,
Ἀγωγίμων σκύλευσιν ὑφισταμένας ·
Ἄλλ' ἦν γαλήνην ἐκ τρικυμίας βλέπειν
Διαιγελώσων ναυαγούσας ὀλκάσιν ·
- 5310 Ἦν καὶ κολαστὴς χειροδικαῖς ἀνδράσι,
Ποινήν τε τιθεὶς ἀδικούσι καὶ δίνην,
Κἄν ἦν ἀδικῶν εὐγενῶν, λαμπρῶν γένει,
Ὡς μὴ κατ' ὄψιν, ἀλλὰ δικαίως κρίνων,
Καὶ κατὰ μικρὸν ἦ φασὶ καὶ τὸν μέγαν.
- 5315 Καὶ τῶν τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων
Ναδὸν περιώνυμον ἠγλαΐσμένον
Χρόνῳ πηλαιωθέντα καὶ κεκμηκότα
Ἄνανθοι κάλλιστα πλείσταις δαπάναις ·
Οὐ καὶ δόμους ἤγειρε πρὸς κατοικίαν,
- 5320 Δεῖσαν ἐλθεῖν πρὸς νεῶν τῶν μαρτύρων
Πολυτελεῖς καὶ ποικίλους τέχνη ξένους.
Καὶ πατέρας δὲ τῶν λόγων καὶ τοὺς λόγους
Οὗτος βασιλεὺς ἀξιούς τιθεὶς λόγου

- A quia gratis nempe dabantur dignitates
cunctæ cuique optimo ac merenti,
nemini indigno qui pecunia emeret.
Ergo, ut carminibus psaltes David cecinit,
justitia simul et venusta pax
tunc conjuratæ amice osculabantur.
Insuper morem impium, scelestissimum,
facinus inhumanum injustissimum,
nempe uti naves alicubi naufragæ
ventorum violentia et tempestatis
confractæ, et mox ad littora projectæ
sarcinæ direptionem ac perniciem
contra fas omne ab accolis paterentur,
sustulit Andronicus regio nutu :
qui gravi jussu ac minis vehementibus
- B certam constituit mortem ac supplicium
his qui decretum violarent suum,
idque cum pœna æternum ratumque voluit.
Siquis locorum, inquit, maritimorum
possessor est de genere optimatium,
seu magistratum traditum a me gerens,
primo se ipsum dein subditorum, ordinem
ad Dei sanctum timorem instituat,
atque ad imperii nostri reverentiam.
Tum prædii siquem dominum maritimi
provinciæ præsidem, quamvis nobilem,
de naufragarum navium quidpiam sarcinæ
percepisse certo constabit indicio,
hunc manet dirum merito supplicium :
etiamsi forte ipsemet mente purus
- C manuque prorsus incontaminatus fuerit,
si tamen ejus subditi se reos fecerint ;
quandoquidem rectori præsidentique
subditi cuncti conformari solent.
Transgressor autem legis perpetietur
inauditam illico horrendam mortem,
triste nempe suspendium extensionemque
in malo navis naufragæ experietur.
Cum talem cunctis incussisset metum,
inveterati moris cessavit scelus.
Exin jam nulli contingebat navi
ut spoliaretur onere a prædonibus,
si forte in mari faceret naufragium :
sed tempestati serenitas successerat
periclitantibus favens onerariis.
- D Insuper Andronicus injustos homines
pœna afficiebat debitaque ultione,
quantumvis reus nobilis clarusque foret :
scilicet haud pro persona, sed justo judicans,
et tenuem atque magnum perinde æstimans.
Is etiam Christi quadraginta martyrum
celebre valde templum et ornatissimum,
tunc laborans temporis injuria,
instauravit optime impensa plurima :
ibique sedes ad habitandum struxit,
siquando ad dictum templum ipse accederet,
vario artificio sumptuosoque miras,
Insuper litteras cum suis professoribus
hic imperator plurimi æstimavit,

largisque fovit donis prout fas erat.
 Jam cum hic esset prorsus lanus hominum,
 Imo vero Satan alter homicida,
 ubi concepit, ut ait David, dolorem,
 iniquitates peperit! eheu, mortem.
 Decretum fit, proh inhumanum facinus!
 ut cuncti inclusi carcere vel exsules
 mari, vel gladio, vel alio mortis genere,
 nemine excepto, vitæ finem cernant,
 ipsi et conjuncti omnes jure generis.
 Cur enim, ait, uno resecto capite,
 alia consurgent plura et pejora?
 hem exsecranda, horribilis sententia!
 hem maledictum satanicum decretum,
 a quo tot letho destinabantur homines!
 Atque hoc inscriptum libellis decretum
 ab iniquissimis acceptum iudicibus
 Andronicus imperator custodiebat:
 idque heu quantocius exsecuturus erat,
 pecudum instar tot homines jugulans,
 quotquot per imperium in vinculis erant
 cum consanguineis cunctis et affinibus.
 nisi Creator generis humani ac Dominus
 præoccupasset perdere Andronicum,
 taliaque in cassum vertere consilia.
 Interim Andronicus cuncta cernens
 adversa sibi fieri et difficilia
 propter victores Siculos exercitus,
 qui Thessalonicam occupaverant.
 prout superior narravit historia.
 et nuno jam Serras Bolerumque advenerant;
 insuper guarus subditis se invisum,
 ad divinandum temporis futuri casus
 per homines hariolos convertit animum
 abominanda utens hydromantia.
 Et interesse quidem cum hariolis
 noluit ipse, derisionem cavens;
 verum hæc ministro commisit Stephano
 sacra nocturno tempore peragere:
 qui ad se vocans Sethum quemdam nomine
 cæcum, sed arte hariolum, ob idque olim
 justa sententia oculis privatam
 a Manuele purpuræ regis fosculo;
 interrogare cœpit malos dæmonas
 per nefariæ artis incantationes,
 quisnam post Andronicum Cæsar foret?
 vel hujus quisnam raperet imperium?
 Dæmon ex pelvi retulit ambigua,
 et perobscure dum per aquam loquitur
 delineavit litteris fallacibus,
 quantam conficere licuit, Isaacium.
 Nec vero nominis cuncta elementa scripsit,
 sed semiplenæ obtulit tanquam lunæ
 figuram dimidiatam, atque ambigue
 et lunæ iota litteram præposuit.

(63) Scilicet antiquus typus Græci sigmatis est
 C. cui præposita I satis portendebat nomen Isaacii
 IG. Verum Nicetas Choniates hist. II, 9, ait litte-

- A** Σφᾶς δωρεαῖς ἤδυνεν ἀβραῖς ὡς θέμις ·
 5325 Ὡν δ' ἀτεχνῶς μάγειρος ἀνθρώπων ἔδε,
 Μᾶλλον δὲ Σατᾶν ἄλλος ἀνθρωποκτόνος,
 Ἦ φησι Δαβὶδ, ὠδινήσας δὴ πόνον,
 Παρανομίας ἀποτίκται, φεῦ! μόρον ·
 Ὀριστο τοίνυν, ὦ μισανθρώπου τρόπου,
 5330 Καθειργμένους ξύμπαντας εἴτε φυγάδας
 Ἄρδην βυθῶ τε καὶ ξίφει καὶ θανάτῳ
 Παραδοθέντας τὸν βίον καταστρέφειν,
 Αὐτούς τε πάντας καὶ προσήκοντας γένει.
 Τί γὰρ κεφαλῆς εἰ μιᾶς τετμημένης
 5335 Φυήσεται κάρηνα χεῖρῳ καὶ πλῆω;
 Ὡ παμμιάρου καὶ θεοστυγοῦς δίκης,
 Καὶ σατανικοῦ σκέμματος μισητίου,
 Κατακρίνοντος παντὸς ἀνθρώπου μόρον!
B Σκέμμα πονηρὸν ἐγγραφὲν τόμοις τόδε
 5340 Πρὸς τῶν κρινόντων ἄνομα δικασπύλων,
 Ἐβλήθη Ἀνδρόνικος φυλάττειν κράτωρ ·
 Ὅ τάχ' ἂν ἐξήλυτο, φεῦ! φεῦ! πρὸς πέρας,
 Καὶ πάντες ἐσφάττοντο θρέμμάτων δίκην
 Οἱ πανταχοῦ γῆς Αὐσόνων καθειργμένοι
 5345 Σὺν τοῖς καθ' αἷμα καὶ προσήκουσι γένει,
 Εἰ μὴ βροτουργὸς τῶν ὄλων καὶ Δεσπότης
 Ἔβηκεν Ἀνδρόνικον ἐκποδῶν φθάσας,
 Σκέμματα δ' ἀπέδειξεν ἄκυρα τάδε ·
 Οὗτος στενά οἱ καθορῶν πανταχόθεν
 5350 Πράγματα συμβαίνοντα δύσκολα πάνυ
 Ἐκ Σιλικῶν δυσμάχων στρατευμάτων,
 Ἄπερ παρεστήσατο Θεσσαλονικήν,
 Ὡς ἀνόπιν εἴρηκεν ἱστορεῖν φθάσαν,
 Καὶ μέχρι Σεβέρων καὶ Βολεροῦ πεφθάνει ·
C 5355 Πρὸς δ' αὖ ἐαυτῶν δυσμενοῦς ὑπηκόου
 Ἀπειθε πρὸς πρόγνωσιν ὧν μέλλων χρόνω
 Τὴν ἐκθασιν δίδωσιν ἠρωτηκόσι
 Τὴν διὰ πλυνοῦ μαντικῆς τε φευκτέας.
 Ἄλλὰ παρῆναι τοῖς τελουμένοις τότε
 5360 Αὐτὸς μὲν ἀπέπατο, μῶμον ἐκκλίνων
 Ἰπηρετὴ δ' ἀγιοχριστοφορίτῃ
 Φέρων ἀνατίθησι νυκτεργασίαν ·
 Ὅς παραλαβὼν τινα Σηθὸν κεκλημένον
 Μηρὸν μὲν ἔψει, μαντικὴν δ' ἤσκημένον,
 5365 Οὗ χάριν ἐγκέκοπτο τὰς κόρας πάλιν
 Πρὸς πορφυρανθοῦς Μανουὴλ μάλ' ἐνδίκως ·
 Πυθάνεται δὴ τῶν πονηρῶν πνευμάτων
 Φαύλης ἐπιφθῆς μαντικῆ πεπραγμένης,
 Ὅστις μετ' Ἀνδρόνικον ἄρξων τυγχάνει,
D 5370 Ἦ παραλύσων τόνδε τῆς κραταρχίας.
 Πνεῦμα δ' ἀνεῖλεν ἐκ πλυνοῦ βεδυσμένα,
 Μᾶλλον δ' ἀμυδρῶς ὡς ἐν ὕδασι λέγον
 Σκιαγραφεῖ γράμμασι πεπλανημένοις
 Ἰσαάκιον, ὡς ἐνῆν ἀπεικάσαι ·
 5375 Οὐ κλήσεως γράμματα συντάξαν ἔλα,
 Ὡσπερ σελήνης δ' ἀμφικύρτου φαντάσαν
 Ἠμίτονον σχῆμά τι καὶ πεπλασμένον,
 Καὶ τοῦδ' ἰῶτα προγράφει λοξῶς τύπον (63)

ram I non præpositam, sed subjunctam fuisse,
 ob augendam ambiguitatem.

- Ἦκουσεν Ἀνδρόνικος πύσσεως λόγους,
 5380 Καὶ καιρὸν εἰπεῖν ἀξιοὶ καθ' ὃν τάδε.
 Πεύσις τολοιπὸν γίνεται δὴ δευτέρα,
 Καὶ πνεῦμα' ἀνεῖλε δι' ἐπασμάτων τάδε ·
 Ὡς ἡμέρας ἔντοσθεν ὑπάρξει τάδε,
 Καθ' ἣν τὸ τρισόλθιον ὄψοῦται ξύλον ·
 5385 Μίαν δ' ὁ Σεπτέμβριος ἦγε πρὸς δέκα,
 Ἐπὰν ἰδρᾶτο πρᾶξις ἀβήτουργίας
 Ἄ λῆρον ἠγήσατο γνοῦς ταῦτα κράτῳ ·
 Πῶς ἂν πᾶτ' ἰσχύσειεν εἰπὼν Κυπρόθεν
 Πλευσᾶς Ἰσαάκιος ἐν βραχεῖ χρόνῳ
 5390 Οὕτω καταστρέψαι με τῆς κραταρχίας;
 Τὸν Κυπρίων τύραννον οἰηθεὶς πῆλειν
 Τὸν καθεκαῖν μέλλοντα τόνδε τοῦ κράτους,
 Ἄνδρα Κομνηνῶν ἐκ γένους κατηγμένον,
 Ἀποστάτην δὲ τοῦ κράτους δεδειγμένον,
 5395 Ἀρχὴν τε τὴν ὑπαρχον, εἰς ἀναρχίαν
 Τυραννίδα τε δυσμενῶς τεθεικότα,
 Τὴν Ἰσαίου κλῆσιν δὲ πεπλουτηκότα ·
 Οὕτω νομίσας Ἀνδρόνικος καὶ φράσας,
 Εἰς ἀρχικὰ δώματα τὰ πρὸς Ἀνάπλω
 5400 Πρὸς διατριβὴν καὶ διάχυσιν ἔβη.
 Ὁ δ' ἀπὸ κακούργου ἀντιχριστοφορίτης
 Τρέχων ἀφῖκτο σὺν ὀλίγοις οἰκέταις
 Πρὸς οἰκίαν εὐκτιστον Ἰσααίου,
 Καὶ τόνδ' ἐφώνει τῶν δόμων κατιέναι ·
 5405 Καὶ τῶδ' ὁμαρτεῖν οὐ δοκεῖ πορευτίον.
 Ὁ μὲν δεδιώς τὴν ὁμοκλήν αὐτίκα
 Θεοκλυτῶν ὀπήρχα ῥυσηθῆναι μόρου ·
 Ὁ δ' ἀγρίῳ βλέμματι καὶ βοῇ πάλιν
 Αὐτὸν καταθεῖν ἐγκαλεύεται τάχος.
 5410 Ἄλλ' ὡς ἑώρα βραδύοντα καὶ πάλιν,
 Τοῖς οἰκέταις ἦν ἐγκραγῶν μετὰ χόλου
 Σύροντες αὐτὸν κατάγειν οἰκημάτων ·
 Μύλις καταθεῖν ἐκβιασθεὶς τῇ βίᾳ
 Ἴππον τ' ἀναβάς ἠδρεπισμένον τότε
 5415 Ἐξ Ἀγγίλων Ἰσακος ἀνδρειοφρόνως
 Σπασάμενος φάσαγον ἠκονημένον,
 Ἐφάλλεται δὴ ἀντιχριστοφορίτη,
 Καὶ κατενεγκῶν τοῦδε πληγὴν καιρίαν,
 Διχῆ κεφαλὴν διέκοψε τῇ σπάθῃ ·
 5420 Ὅν καὶ προκαῖσθαι τοῖς κυσὶ λίπῶν ἔλωρ,
 Ὅλην βυτῆρι πρὸς νεῶν τρέχει μέγαν
 Δι' ἀγορᾶς τε καὶ λεωφόρου μέσης ·
 Καὶ χεῖρι γυμνὸν τὸ ξίφος φέρων ἔτι
 Πᾶσιν τορὸν κέκραγε, τῶδε τῶ ξίφει
 5425 Τεμαῖν κεφαλὴν ἀντιχριστοφορίτου.
 Ἐπεὶ δὲ ναὸν εἰσέδραμε τὸν μέγαν,
 Τὸν τῶν φονουργῶν ἔσχεν εἰς στάσιν τόπον (64).
 Ἐῖτα συνέρρει κατὰ χιλιοστύας
 Ἄπειρα πλῆθη πρὸς θῖαν Ἰσααίου,
 5430 Ὅς καὶ καθικέτευσε τῶδ' ἐπαμύνοιεν
 Καὶ τὴν δυνατὴν εἰσφέρειν συμμαχίαν,
 Ὅντι πρὸς αὐταῖς τοῦ θανάτου ταῖς πύλαις ·

(64) Nicetas Choniates lib. 11, 10: Τὸν θεῖον εἰσ-
 ἰῶν ναὸν, ἀνίστη τὸν ἀνάσταθμον, ὃν οἱ φονεῖς
 ἀνερχόμενοι, τὸ οἰκεῖον ἀνακαλυμμένῳ διατρα-
 νοῦσι πλημμελήμα, τὴν ἐκ τῶν εἰσιόντων τε καὶ
 ἐξιόντων τὸ ἱερωτάτον τέμενος ἀποσύντες συγχώ-

- A** Oraculi Andronicus verbis cognitū,
 tempus poposcit scire quo hæc fierent.
 Iterum ergo rogatur oraculum.
 Tum sic composito carmine dæmon ait :
 Hæc intra diem exitum sunt habitura
 quo venerandum solet exaltari lignum :
 porro Septembris jam erat dies undecima
 dum hæc arcana divinatio fieret.
 Has imperator nugas esse credidit.
 Quomodo enim, inquit, Cypro poterit
 huc navigare Isaacius tam brevi tempore,
 meumque regni solium evertere ?
 Existimabat enim tyrannum Cyprium
 et eversionem sui venturum throni,
 virum Comnena de gente progenitum,
B qui perduellem semet imperio exhibens
 insulæ præfecturam ad se rapuerat,
 ibique sævam exercebat tyrannidem,
 atque Isaous nomine appellabatur,
 Sic Andronicus dicens atque existimans,
 ad regias ædes ivit quæ sunt in Anaplo
 ut sese in illo oblectaret hospitio.
 Interim tamen maleficus Stephanus
 cum paucis raptim venit familiaribus
 ad pulchras ædes Isaacii Angeli,
 eumque voce jussit prodire domo,
 seque ducem sequi quorsum tenderet.
 Ille minaci consternatus voce,
 ut se morti subduceret Deum rogabat.
 Stephanus torvis oculis inelamans iterum
 ut sine mora sequeretur jubet.
C Verum ut vidit demorantem adhuc,
 intendit vocem ad satellites suos,
 ut eum correptum ædibus protraherent.
 Tum demum tali vi coactus equum,
 qui bene instructus aderat, conscendit
 Angelus Isaacius, sumptoque animo
 acutum gladium de vagina promens
 impetu contra Stephanum impium ruit,
 atque eum mortali consecutus ictu,
 caput bifariam ensis acie secuit;
 et prædam canibus hominem relinquens,
 effuso cursu magnum ad templum venit
 per viam publicam perque forum medium;
 nudumque adhuc manu gladium gerens
 cunctis inelamabat, Hoc ego gladio
D capite obruncavi scelestum Stephanum.
 At ubi in magnum pervenit templum,
 homicidarum pulpitem insedit.
 Deinceps confluenta turba maxima
 innumeroque populo ad Isaacium,
 hic obsecrabat ut sibi suppetias
 ferrent et validam defensionem,
 in ipsis nempe posito mortis januis.

ρησιν : templum ingressus eam sedem conscendit in
 qua homicidæ suum factus publice confitentis, ab
 ingredientibus sanctissimum locum egredientibusque
 ventiam petunt.

Reapse ad hoc fautores permulti erant,
maxime quidem genere propinqui.
Cumque a rege nemo superveniret
qui coëpta illa minis disturbaret,
prædicti fautores sumpta audacia
liberis jam succiamabant vocibus,
atque Isaacio firmam spondebant opem.
Ergo ut illa præterit prima dies,
jamque alia advenerat, summo mane
populus cunctus Byzantiæ urbis
fluminis instar ociter ruentis
ad præcipuum confluit templum Dei.
Cur autem ego longos sermones nectam?
incessant maledictis Andronicum,
Isaaciumque dignum edicunt stemmate.
Insuper omnes carceribus clausos
emittunt, atque turbam conficiunt maximam.
Tunc vero innumeros vidisses ensiferos,
thoracibus et scutis armisque accinctos,
alios denique lignis clavisque instructos,
Sic ergo adstante concione omnigena
rex atque imperator Isaacius
concordi labio a cunctis acclamatur,
dum ei quidam in caput imponeret
imperatoris maximi Constantini
coronam quæ de sacra pendebat mensa.
Cum Andronicum tamen adhuc timens
coronam Isaacius ægre admitteret,
patruus ejusdem præsens Joannes Ducas,
vir canus, imo et calvus et senecio,
denudans caput pileo, obsecrabat
ut suam frontem redimirent stemmate.
Populus recalvastrum caput cernens,
negavit huic coronam se donaturum;
aitque regem senem se jam nolle,
Andronicum nempe causa a quo malorum
tantam nuper congeriem perpessi erant.
Tunc ergo a populo electus imperator
Isaacius, ut meum hactenus carmen dixit,
ad regiam pedetentim ibat domum
cum patriarcha populoque plurimo.
At Andronicus in Meludii regia
versans, ut gestam rem inaudit,
venit trireme ad palatium magnum,
volucris nempe cursu fretum permeans.
Superveniente tunc novello Cæsare,
repugnare coëpit armis senex dominus,
tela cum paucis desuper conjiciens
contra adventantes omnes atque Cæsarem.
Sed cum se frustra laborare senex
sensit, purpureas crepidas et coronam
abjecit, crucemque miser collo abstulit:
barbaricumque capiti imponens pileum,
trireme incensa ad Tauridem fugiebat.
Ingressus autem palatium Isaacius,
statim Romani universi imperii
dominus acclamatus atque imperator
misit qui Andronicum ad se retraherent;
quem prope urbem Chelen comprehensum,

- A Ὁ καὶ κατανείοντας εἶχεν εἰς τὸδε
Ἄλλους τε πολλοὺς καὶ προσήκοντας γένει.
5435 Ἐπεὶ δὲ παρῆν οὐ τις ἐκ βασιλείως
Ἐπαγνακτῶν οὐδ' ἄλλως τοῖς δρωμένοις,
Οἱ συλλεγίντες θάρσος ἀνελιφότας
Ἐχρῶντο γλώττη παντάπασιν ἀκύλῳ,
Καὶ τῷδ' ἐπηγγέλλοντο σύναρσιν ξίην.
5440 Ὡς οὖν ἐκείνη παρέδραμεν ἡμέρα,
Ἄλλη δ' ἐπῆλθε, πρῶτας οὖσης ἔτι,
Ὅμιλος ἅπας ἀστικὸς Βυζαντίδος
Κατὰ ποταμῶν ρεύματα ταχυρόων
Εἰς ναὸν εἰσέβρευσε τοῦ θεοῦ μέγαν.
5445 Καὶ τί με δεῖ γράφοντα μηκύνειν λόγον;
Βάλλουσιν Ἀνδρόνικον ταῖς δυσφημίαις,
Κρίνουσι δ' Ἰσάκιον ἄξιον στέφους.
- B Πρὸς τοῖσδε πάντας φιλακαῖς καθειργμένους
Ἄνέντες εἰρκτῆς, πλεῖστον ἤθροισαν στέφος.
5450 Ἦν λοιπὸν ἰδεῖν μυρίους ξιφηφόρους
Πεπραγμένους θώραξιν, ἀσπίσιν, ὀπλοῖς,
Ἄλλους βροπέλοις καὶ ξύλοις ὀπλισμένους
Καὶ συναγωγῆς παμμιγούς ἡθροισμένης
Ἰσαάκιος βασιλεὺς αὐτοκράτωρ
5455 Φημίζεται δὴ παρὰ πάντων χειλέων,
Ἐφαρμόσαντός τινος αὐτοῦ τῇ κάρῃ
Στέφος μεγίστου κράτορος Κωνσταντινίου
Ἄνω τραπέζης μυστικῆς ἤρτημένον.
Τούτου τὸ πρῶτον Ἀνδρονίκου τῷ δεῖαι
5460 Στεφηφορίαν βῆστα μὴ δεδεγμένον,
Θεῖος συνεστῶς οἱ Δούκας Ἰωάννης
Ἄνῆρ πολιὸς, φαλακρὸς, βαθυγέρον,
Κάλυμμα κάρας ἐκβαλὼν ἐλιπάρει
C 5465 Ἐπὶ κεφαλῆν ἰδίαν θεῖναι στέφος
Δῆμος δ' ἰδόντες ἐψιλωμένην κάραν,
Λαθεῖν ἀπηγόρευσαν αὐτῷ τὸ στέφος.
Γέροντ' δ' ἐπ' αὐτοὺς βασιλεύειν μηκέτι
Δι' Ἀνδρόνικον μὴ θέλειν εἰρηχότας,
5470 Πολλὰ παρ' αὐτοῦ τῶν κακῶν πεπονθότας.
Τίως δ' ὑπέρξας δημοπρόβλητος κράτωρ
Ἰσακος, ὡς ἄνωθεν ἱστορεῖν ἔφη,
Ἦει πρὸς οἴκους τοὺς βασιλείους βάδην
Σὺν πατριάρχῃ καὶ λεῷ πλεῖστου στίφει.
5475 Ἀνδρόνικος δ' ὢν ἐν Μηλουδίου δόμοις,
Ἐπεῖπερ ἠνώτιστο τὰ πεπραγμένα,
Ἦκε τριῆρει πρὸς καλάτιον μέγα
Ἐν ἰπτέρῳ δὴ τινι πεπλευκῶς τάχει.
Ὡς οὖν ἀπίκτο καὶ νεόχριστος κράτωρ,
D 5480 Ἀντιμαχεῖν ἤρξατο κρατάρχης γέρον
Ἰστοὺς ἀφιεῖς ὑψόθεν σὺν βραχίστιν
Ἠᾶσιν ἐπιούσι τε καὶ στεφηφόρῳ.
Ὡς τηνάως δ' ἔγνωκε μοχθεῖν τριγέρον,
Ἠέδιλα ρίψας κοκκοβαφῆ καὶ στέφος
5485 Καὶ τοῦ τραχήλου σταυρὸν ἐκβαλὼν τάλας,
Ἐνθεῖς δὲ κρατὶ βαρβαρικόν τι πῖλον,
Ἐμβὰς τριῆρει πρὸς Ταυροσκύθας ἔπλει.
Ἐῖσω δ' Ἰσαάκιος ἀρχικῶν δόμων,
Εὐθύς παρελθὼν βασιλεὺς τ' αὐτοκράτωρ
5490 Ἀναγορευθεὶς Ῥωμαῖδος τῆς δλης
Ἔστειλεν Ἀνδρόνικον ἄξοντα τάχος.
Ὅν κατὰ Χηλὴν ἄστῳ συνειληφότες,

- Ἄς φθὰς ἔφην φεύγοντα πρὸς Ταυροσκύθας
Ἄνακτι παρέστησαν Ἰσακίω.
- 5495 Καὶ λοιπὸν οἶαι ἐξέτριψεν αἰκίας
Ἄσαι τε ποιναῖς Ἰσαάκιος κράτωρ
Τὸν ἄθλιον γέροντα τόνδε καὶ βλαίς
Οὐκ ἂν τις ἰσχύσειεν εἰπεῖν βράδιω·
Ὅμως φράσαιμι' ἂν συνελὼν κατὰ σθένος·
- 5500 Καθεῖργονται πρῶτα μὲν οὗτος εἰς πόλιν
Δεσμοῖς σιδηροῖς ἐνδεθεὶς δειρὴν πόδας·
Ἐπὶ ἐμφανισθεὶς ἀθλίως οὕτως ἔχων
Τῷ βασιλεῖ, σκώμμασι βάλλεται τάλας
Καὶ λοιδορησῶν νιφάσιν ἀπειρίτων,
- 5505 Ῥαπίζεται μάλιστα γλουτοῦς καὶ ῥάχιν,
Κάρην φιλοῦται τῶν τριχῶν καὶ τὴν γένυν,
Καὶ τοὺς ὀδόντας ἐξεκρούσθη πρὸς βίαν·
Ἐκδίδεται παλγνιον ἄθυρμα, γέλως
Μισοῦσιν αὐτὸν καὶ κακοῦν ἤρημένοισι.
- 5510 Φέροι παροινίας τε, μάλιστα, ὕβρεις,
Πυγμὰς κατὰ στόματος, ἄλλας αἰκίσεις,
Κακῶν Ἰλιάδα τε καὶ τραγωδίαν,
Καὶ συμφορῶν πέλαγος οὐ μετρούμενον·
Καὶ πρὸς γυναικῶν ἐμπαροινεῖται πλέον,
- 5515 Πρὸς τοῦδε φάος δμμάτων ἐσθασμένων,
Ἦ καὶ παθουσῶν ζημίαν τῶν συζύγων,
Τυχὸν δὲ καὶ σφῶν ἐκτύφλωσιν δμμάτων,
Πρὸς μισοφαοῦς τοῦδε φάυλης καρδίας,
Τέλος καθεσθεις, ὦ ξενων ἀκουσμάτων!
- 5520 Ἐπὶ καμήλου ψωριώσης ἀθλίως
Ὁ πρὶν βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Δύσωνων,
Ὁ βασιλικὸς ἀναδούμενος κρότοις,
Δι' ἀγορᾶς τε καὶ μέσης λεωφόρου
Πομπεύεται κάκιστα συνλεγμένους,
- 5525 Σῶμα καλύπτων εὐτελεῖ τῷ ῥάχι,
Ἄκαλυφές τε δεικνύων τὸ κρανίον,
Οἰκτρά τις ὄψις, ἀκοή φρικαλέα,
Πηγὰς δακρῶν ἐκκαλούμεναι τάχα
Οἷς ἡμέροις ὄμμασι πρὸς κακουμένους
- 5530 Καὶ συγγενὲς πέφυκεν ἀθρεῖν ἐνθέως.
Ὁ ξυγκλύδων ὄχλος δὲ καὶ τῶν συρφεκῶν
Ἄλλαντοπῶλαι, βυρσοδέψαι καὶ ῥάπται
Παλιγκαπήλων ἀλόγιστος φρατρία
Πομπῆ παρόντες κπὶ θριάμβω τῷ τότε,
- 5535 Ἀτιμοποιῶν καὶ γελοιώδει πλέον,
Οὐδὲν παρῆκαν αἰκίας, τιμωρίας
Εἰδὸς τε λοιπῆς κακίας, βδελυρίας,
Ὅ μὴ προσήγον ἀσεβῶς Ἄνδρονίκω!
Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, π. περιττῆς μανίας!
- 5540 Ἐτυπτον, ἐσπάραττον αὐτοῦ κρανίον
Καὶ νῶτ' ἀφειδῶς ταῖς κρούναις τε καὶ ξύλοις·
Οἱ δ' αὖ γε πλευρὰς καὶ νεφροὺς πρωκτῶν
[πάλιν
- Ξιφιδίοις ἐπειρον ἦ καὶ ῥαφίαι·
Ἄλλοι δ' ἐμίνθουν τὴν ῥίνα τοῖς βολβίτοις,
- 5545 Τῶν δ' ὄψεων λύματα τὰ τῶν γαστέρων
Σπόγγρις κατηκόντιζον αὐτοῦ συχάκι·
Οἱ δὲ θρασεῖς τε καὶ πλέον τολμητῆται
Ἐλιθολεύστον ἀποκαλοῦντες κύνα
Καὶ Κέρβερον θῆρά τε καὶ μιαιφόνον
- 5550 Καὶ τοῖσδε τὰ σύστοιγα, φεῦ τῆς μανίας!

- A dum fugeret, ut diximus, ad Scythas Tauricos,
imperatori obtulerunt Isaacio.
Quantis deinde attriverit cruciatibus
quotque suppliciiis Isaacius imperator
infelicem hunc senem quotque pœnis,
vix et humano effabile eloquio,
attamen dicam breviter pro viribus.
Urbano primum concluditur carcere,
collum catenis vinctus atque pedes ;
atque hac tristi exhibitus in specie
regi, conviciis appetitur miser
maledictisque obruitur innumeris :
verberibus lumbos teritur et nates,
barba et capillo captim nudatur caput,
excutiuntur dentes inflicis ictibus,
- B ludibrique gratia ac risus traditur
suismet inimicis et carnificibus.
Fert petulantias, contumelias, verbera,
tunditur os alapis, varie affligitur,
malorum Iliadem tragœdiamque patitur
et miseriarum infinitum pelagus :
præsertim vero vexatur a feminis,
quibus oculorum lumen eripuerat,
vel maritos partim nece abstulerat,
partim effossis oculis excæcaverat
pro sua sævitia mortalis hic pessimus.
Postremo impositus, hem auditu horrible !
scabioso infelicioiter camelo,
qui Romanorum nuper imperator,
quem circa regii resonabant plausus,
per forum ducitur perque vias publicas
triumphum turba spectante turpiusimum,
ipse vix tectus vili tunica
tegmine nudum cranium ostentans ;
lugubre visu narratuque horrible
uberes lacrymas sine dubio eliciens
mitibus ex oculis, qui solent miseros
naturaque socios, prout fas est, aspicere.
At plebeiorem villissima colluvies,
factores et coriarii ac sutores,
Dardanariorum stolidi collegia.
pompa ducentes triumphumque hujusmodi,
vel potius id ludibrium et deridiculum,
nullum prætermittēbant pœnæ genus
opprobrii, maleficioii, contumeliæ,
quin Andronico per nefas impingerent.
- D Alii siquidem, o vesanum furorem !
percussum discerpebant ipsius cranium
dorsumque ligneis inclementer clavis :
alii latus, renes atque podicem

suffodiebant cultris atque subulis,
alii inquinabant simo nares bubulo,
alii spurcitiis corporum in vultu ejus
spongiis expressas sæpe conjiciebant :
audaces autem quidam ac ferociiores
lapidibus appetebant, dicentes canem
et Cerberum atque feram sanguinariam,
atque his similia per summum furorem.

Verum ut verba ad compendium conferam, nemo in immenso illo fuit spectaculo, quin molestis ictibus et conviciis tunc infelicem senem non verberaret. Scortum denique quoddam impudentissimum correptam de culina in viam deferens ollam fervente admodum aqua plenam in Andronici effudit furiose genas. Atque hæc perpetuens multoque plura, contra tot mala durans vir magnanimus In tot dolorum fluctibus et procellis, tantoque miseriarum obluctans pelago, malorum inquam nimbo quamvis pressus, fortiter tamen Domino agebat gratias, constantem in suppliciis mentem retinens. Sic ergo in stadium ductus cum ignominia parumper adhuc spirans ad columellas prostantes illic pedibus est suspensus. Furiosus tamen populus necdum satur vorandis ejus carnibus, suspensi miseri. membris etiam genitalibus insultavit, tunicula reducta, hem pudorem ! Quidam acutum gladium per guttur egit, alius Latinus podicem ense fodit : Latini vero circumstantes reliqui gladiis cædebant miserum corpusculum ingeminatis continenter ictibus, sponsione velut mutua utri acutius acinaces ferirent experientes. Sic Andronicus in suppliciis luctans in tantoque cruciatuum mari naufragus, spiritum sibi violenter raptum in columellis illis effudit turpiter. Atque hunc imperii vitæque finem habuit homo ærumnosus, postquam imperaverat biennio fere stemmate revinctus, uno præterea dominatus anno absque corona, et purpuræ decore. Erat in egregia forma corporis, proceritate præditus heroica, angusta facie et prorsus admirabili, prævalidaque utens valetudine. Post aliquot autem dies de suspensio detractum ejus cadaver in quodam stadii fornice sine cura projeetum jacuit; donec ad Ephori tandem monasterium composuerunt quidam in brevi loculo; ubi adhuc corpus spectatur a cupidis, integritatem suam prorsus retinens. Is autem toto deperibat animo apostoli divinas Pauli epistolas; a quibus, admiranda velut scatebra in orationes suas et scripta ducebat rivulos, quæ componebat nobili artificio. Quin sacram Pauli cœlispicis imaginem auro argentoque insignem Andronicus in quadraginta Martyrum delubro a semet dedicatam colebat admodum. Hæc autem Andronici instante fato

- A** Ὡς ἂν δὲ φαίην ἐν βραχεῖ τὸ πᾶν λόγῳ,
Οὐδεὶς ὁπῆρχε συναλισθείσης θείας
Ὅς οὐ κακοῖς ἔβαλλε βλήμασι λόγοις
Τὸν δυστυχῆ γέροντα τῷ τηρικᾶδε.
5555 Μία δὲ γυνὴ πορνικὴ λαγνιστάτη
Ἐξ ὀπτανείου σκευὸς ἀρπάσσασά τι
Σφοδρῶς γε καχλάζοντος ὕδατος πλείον
Τούτου παρειῶν ἑμμανῶς καταχέει.
Τόσα δὲ παθῶν καὶ πολὺ τούτων πλείω
5560 Καὶ τηλικαῦτα δυσχερῶν ὁ γεννάδας
Ἦρδς συμφορῶν κύματα καὶ καταγίθιας
Καὶ χαλεπῶν πέλαγος, ἀντιχῶν θυμῶς
Καὶ νιφάδας φέρων τε κακῶν εὐφύχως,
Ἐν πᾶσιν εὐχάριστος ἦν πρὸς Δεσπότην,
5565 Ἐβρώμενον φρόνημα κἄν ἕνοις ἔχων.
Οὕτω δ' ἀπαχθεὶς ἀτίμως ἐν σταδίῳ
Ποδῶν ἀπηώρητο βραχὺ τι πνέων
Ἐν τοῖς ἐκεῖ που καθιδρυμένοις στόλοις·
Μετὰ δ' ἀπαιώρησιν ἄφρονες πάλιν
5570 Ὡς μὴ λαβόντες τοῦδε τῶν σαρκῶν κόρον,
Αἰδῶ τε κακῶς παιδικούς τε διδύμους
Χιτῶν' ἀναστέλλοντες ἔδρων, ὦ πάθους !
Καὶ κατὰ τοῦ φάρυγγος ὡσὲ τις ξίφος·
Καὶ τις Λατίνων καθ' ἔδρας ἀκινάκην·
5575 Λοιποὶ περιστάντες δὲ τόνδε Λατίνων
Τοῖς ξίφεσιν ἔπαιον αὐτοῦ σαρκίον
Συχνὰ καταφέροντες αὐτοῦ συντόνως,
Πεῖραν δοκιμῆν προσλαβεῖν ἡρημένοι
Ὅποιον αὐτῶν τμητικώτερον πέλει.
5580 Οὕτως ἐναθλῶν ἐν τοσαύταις βασάνοις
Καὶ τηλικαῦτῃ συμφορῶν τρικυμῆι
Ψυχὴν ἐναπέβρῆξεν αὐτοῦ πρὸς βίαν
Ἐπὶ στυλίσκων ἀτίμως ἡρημένος·
Τοιοῦτο τέρμα τοῦ κράτους καὶ τοῦ βίου
5585 Πολύτλας Ἀνδρόνικος εὔρεν ἐν βίῳ,
Χρόνοις μὲν ἄρξας δυσὶ που στεφηφόρος,
Κοινῶν δ' ἐνὶ κύριος ὦν τῶν πραγμάτων
Ἄνευ γλαμύδος καὶ πολυτίμου στέφους.
Ἦν οὖν φυτὴν σώματος εὐφυῆς πάνυ,
5590 Ἡρωϊκὸν τ' ὄρθιον εὐ φέρων δέμας,
Ἄγητὸς εἶδος καὶ γεγαρὸς εἰσάπαν
Σῶμα προδεικνύς ὑγιᾶς τ' ἐβρώμενον.
Μεθ' ἡμέρας δὲ κατενεχθεὶς ὑψόθεν
Ὅ τοῦδε νεκρὸς ἐν μιᾷ τῶν ἀψίδων
5595 Ἀτημελήτως ἐβρίφη τοῦ σταδίου·
Εἶτα περὶ που τὴν μονὴν τὴν Ἐφόρου
Ἐν τινὶ κατέθεντό τινες χωρίῳ·
Ὅπτανεται δὲ σῶμα τοῦδ' ἡρημένος
Ἄκραιφνὲς, ἀλώδητον εἰσῆτι μένον.
5600 Ψυχὴν δὲ παντάσῃν ἦν ἐκλιμπάνων,
Εἰς τοὺς θεαυγεῖς κήρυκος Παύλου λόγους
Ἄφ' ὧν ἀπαντῶν ἐκ πίδακος ὡς ξένης
Ἐπιστολὰς ἤρδευεν αὐτοῦ καὶ λόγους,
Ἄ συντιθεὶς ἦν εὐφυῶς καὶ συγγράφων·
5605 Οὐ καὶ θεόπτου Παύλου σεπτὴν εἰκόνα
Καλλύνας Ἀνδρόνικος ἐν χρυσαργύρῳ
Νεῶ τεσσαράκοντα Χριστοῦ μαρτύρων
Ἀναθετικῶς, προσκυνῶν ἦν καὶ σέβων.
Ἦτις ἀπεστάλαττεν ὀμμάτων δάκρυ

- 5610 Ἄνδρονίκου φθάνοντος οἰκτιστον μόρον·
 Ὁ γνοὺς ἀκριβῶσοιτας ἐκπήμπει τάχος
 Τὴν ἀκοήν τε καὶ τὰ τῆσδε καθάπαξ.
 Τὸν πιστόν οἱ Στέφανον ἄλλοις σύνμαμα.
 Ἐπεὶ δ' ἀπῆλθεν, ἀντιχριστοφορίτης
- 5615 Σπουδὴν ἐτίθει πάντα σαφῶς εἶδέναι,
 Ὡς πάντε' ἀληθῶς μηνύσῃ πεπομφότι.
 Ὑφάσματι γοῦν ἀθιγῆι Παύλου κόρας
 Σεπτῶς ἐναπέψῃσεν· αἱ δ' ὡσπερ πίδαξ
 Δάκρυον ἀπέλειπον ὡς ψυχρὸν νῆμα·
- 5620 Ἄ πρὸς θεατῶν Ἀδρόνικος γνωρίσας,
 Μέγα στενάξας θαυμάσας τε πλειόνως,
 Κάραν ταλαντεύσας τε τῆδε κἀνθάδε
 Λύτου χάριν εἶρηκε Παῦλον δακρύειν
 Κακὸν προσημαίνοντα τῷ δὲ που τάχα.
- 5625 Φιλεῖν γὰρ αὐτὸν ἐκθύμως ἄγαν ἔφη,
 Καὶ οἱ τιμαλφῶν ἐξέχεσθαι βῆμάτων,
 Πρὸς τοῦδε λοιπὸν ἀντιφιλεῖσθαι δέον·
 Ὅ τι δὲ κακὸν προὔλεγον τὰ δακρύων,
 Εἶρηκε σαφῶς ἀνόπιν πεφρασμένα.

ΙΣΑΑΚΙΟΣ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΤ. Θ', ς.

- 5630 Ὡς οὖν ἐπιβέβηκεν οὕτω βράδιως
 Ἰσάκιος Αὐσίνων κραταρχίας,
 Ἰλαρὸς, εὐέντευκτος ἦν ὑπηκόοιτε,
 Ἐδῶς, προσηνῆς καὶ φιλοικτιρμῶν ὄλοις·
 Παρ' Ἀδρόνικου τοὺς κακῶς πεπονθότας,
- 5635 Ἦ τῶν ἐνότων ὑκεσόντας ἀδίκως,
 Ἦ σώματός τι τῶν μελῶν τετμημένους,
 Ἐδεξιούτω δωρεαῖς σφᾶς ἐφθόνως.
 Ἀφαιρεθεῖσιν ἀποτιννὺς οὐσίας.
 Ἄναξ γὰρ οὗτος, ἵνα συλλήβδην φράσω,
- 5640 Ὑπῆρχεν ἐκφύι εὐγενούς λαμπροῦ γένους
 Κομνηνιαδῶν Ἀγγέλων ὕμνουμένων·
 Νεανίας κάλλιπτος, εὐπρεπῆς λίαν,
 Ἀκμαῖος, εὐμήκης τε καὶ βῶμαλέος,
 Εὐρωστος ἰσχὺν καὶ σθεναρὸς τὰς χεῖρας,
- 5645 Μεσίλιχος, εὐπόσιτος, εὐσεβῆς ἄγαν,
 Ἐς μητρᾶνανδρον Παρθένον πίστιν τρέφων
 Ἄβρῆτην εἰπεῖν καὶ τιμὴν σέβας σχέσιν·
 Λόγων ἐταῖρος, ἐρμαϊκός, χαρῆις,
 Τιμῶν λόγους εὖ καὶ λόγων τοὺς πατέρας·
- 5650 Ὀκτωρ πενητῶν καὶ φιλεσπλάγγχνος τρόπος,
 Εὐποιίῃ τε τὴν ψυχὴν κεκασμένος.
 Μεταδοτικὸς, συμπαθῆς στερουμένους,
 Εὐεργετῶν ἀπαντας ἀπορουμένους,
 Πτωχοῦς πένητας, ὀρφανοῦς, χήρας, ξένους·
- 5655 Ἦν καὶ χορηγῶν παρθένους τὰ πρὸς γάμους,
 Καὶ πανδοχεῖα καὶ κηχεκτούντων δόμους
 Ἄναιων τε φιλοτιμῶς καλλύνων,
 Εἰς ἀνάπαισιν, εἰς ἵασις τῆς νόσου,
 Τῶν συνιόντων ἀσθενῶν, πτωχῶν ξένων,
- 5660 Τὰ πρὸς δαπάνην προσνέμων μάλα σφίσι·
 Ἦθος μαλακὸς, νωχελῆς, ἀνειμένος,
 Πολυτελῆς δῖαιταν, ἐσθῆτας ἄμα,
 Τράπεζαν ἀεὶ Σολομώντειον φέρων,
 Καὶ καινοφανεῖς στολὰς καθημέραν·
- 5665 Μεταδοτικὸς βρωμάτων διακόνους.
 Ἐχρητο λουτροῖς ἑβδομάδος πολλάκις,

- A** oculis lacrymarum profudit guttas.
 Audita re, Andronicus statim misit
 ad explorandum famam studio sedulo
 fidelem sibi Stephanum cum comitibus.
 Ergo profectus impius ille Stephanus
 curam impendit probe ut rem cognosceret,
 veridicoque ore mittenti diceret.
 Quamobrem Pauli oculus linteolo puro
 abstersit reverenter; is autem veluti
 fons, lacrymarum frigidum fudit rivum.
 Id quod ubi intellexit a spectatoribus,
 ingemuit Andronicus, miransque plurimum,
 caput hac illac quassans, Paulum ait
 lacrymas illas causa sui profundere,
 aliquid forte mali portendentem :
- B** nam se Paulum amare efficitim dixit,
 ejusque summe verba pretiosa colere;
 quare se amari ab illo vicissim, æquum.
 Quid autem mali lacrymæ prædicerent,
 a me superius dicta perspicue docent.

ISAACUS ANGELUS AN. IX. MENS. VI.

- Igitur postquam tam facile obtinuit
 Romani imperii thronum Isaacius,
 hilaris erat, subditis accessu facilis,
 suavis, mitis, erga omnes clemens.
 Is ab Andronico male passos,
 vel injuste bonis pulsos propriis,
 vel membro aliquo corporis mulctatos,
 prolixis beneficiis recreabat,
C reddens ablata cunctis patrimonia.
 Hic enim Cæsar, ut summatim dicam,
 genitus erat nobili, illustri genere
 e Comneniadis agnomento Angelis,
 speciosus valde juvenis et pulcherrimus,
 floridus, validus, corpore procero,
 viribus præpollens fortique manu,
 comis, benevolus, apprimeque pius :
 erga Deiparam miram fiduciam gerens.
 eamque summa religione colens :
 litterarum amans, graciosus, doctus,
 litteras ac litteratos honorans simul :
 misericordi animo erga egenos,
 ad beneficia conferenda pronus,
 largus opum, indigos charitate fovens,
D cunctis demum subveniens necessitatibus,
 inopibus, mendicis, viduis, pupillis, advenis,
 virgines quoque dotabat ad nuptias :
 publica hospitia atque nosocomia
 instaurabat studioseque ornabat,
 ad requiem corporum morborumque curam,
 quicumque convenissent infirmi, pauperes,
 omnia ad victum affluenter tribuens,
 Cæterum mollis moribus, ignavus, socors,
 et sumptuosus valde victu ac vestibus,
 convivium semper solomonteum apparans,
 semetque novis stolis quotidie exornans,
 lautasque suis ministris largiens epulas.
 Sæpe utebatur balneis in hebdomada,

unguentorum semper odore fragrans,
 exornatusque ut sponsus vel ut pavo
 procedere de regis solebat ædibus.
 Idem promptus ad iram eique indulgens,
 misericordiam tamen iræ admiscens.
 Nec vero imperium administrans optime,
 sed inconsultus potius novator rerum :
 cœnacula, balnea, domos splendidas
 fundans, ædificans sumptuoseque instaurans ;
 statuta Ecclesiis innovans, perturbans ;
 pastores alios in sede constituens,
 alios per solum deturbans arbitrium.
 Ad hunc regnantem convenerunt undique
 fortium virorum innumeræ catervæ
 ex urbibus Romanis aliisque terris
 tum orientalis orbis tum occidui :
 e quibus justum conscribens exercitum,
 adnumeravit Romanis legionibus.
 Militibus quin etiam extra metropolim,
 ut propulsandis hostibus promptos faceret,
 victum submitit lautæque stipendia,
 auri nimirum summam cujus pondo
 pol centenarios quadraginta appenderet.
 Jam vero, ut retro diximus, miles Siculus
 Romanas urbes vexabat concursans :
 Serras orasque Strymonis devastaverat :
 urbem Amphipolim, expugnatis mœnibus,
 cœperat nuper cum propinquis locis ;
 Boleron occupaverat cum Mosynopoli :
 ipsamque urbem se capturum regiam
 seu nidum derelictum autumabat,
 copiis suis mœnia circumdans.
 Jamque etiam classis Sicula stationem
 in suburbanis insulis insederat.
 Verum Romani duotor exercitus
 Branas vir magnanimus et consiliosus
 Italo cum hoste consertis manibus,
 Numinis prælia inclinantis ope,
 magnum de Barbaris retulit trophæum,
 et Siculorum plurimam stragem edidit.
 Vivos quin etiam legionum duces
 Ricardum cœpit Balduinumque comitem,
 quos in metropolim misit ad Cæsarem.
 Captivum fecit cum prædictis ducibus
 exitium patriæ Commenum Alexium,
 malorum causam et procellæ flabrum,
 atque oculorum lumine privavit.
 Quotquot autem Itali effugerunt cædem,
 Thessalonicam properantes urbem,
 navibus abierunt in patriam suam.
 Qui vero in illa substiterunt urbe,
 malos male justus ensis perdidit,
 superveniente exercitu Romano.
 Ergo omnes Siculi peribant gladio
 magnanimatorum domiti virorum manibus,
 præsertim ab Alanis tunc auxiliariibus.
 Talionem siquidem reddentes Latinis,
 sævitæque memores recentis
 Thessalonica capta quam exprompserant

- A Ὁσφραίνεται αἰεὶ καὶ μύρων εὐωδίας,
 Καὶ φιλόκλος ὡς ταῶν καὶ νυμφίος
 Ἄει προΐει τῶν βασιλείων δόμων·
 5670 Ὀργίλος ἦν τις καὶ θυμῷ πλέον νέμων·
 Πλὴν εἶχε θυμὸν συμπαθεῖ κεκραμένον·
 Οὐ διεῖπων κάλλιστα τὴν κραταρχίαν·
 Καινουργὸς ὑπῆν πραγμάτων παραλόγων.
 Αουτρά, διαιτήσεις τε καὶ λαμπροὺς δόμους
 5675 Δομούμενος, κτιζῶν τε καινίζων ξένως·
 Ἐκκλησίας ἔθιμα καινουργῶν, φύρων,
 Ὅν μὲν καθιστὰς ποιμεναρχῶν εἰς θρόνον,
 Ὅν δ' ἐξάγων αὐ καὶ μόνῃ προαιρέσει.
 Τοῦτω προσήλθε τοῦ κράτους τετευχότι
 5680 Ἄνδρῶν ἀπειράριθμον εὐσθενῶν στιφος
 Ἐκ Ῥωμαϊκῶν ἀστῆων πανταχόθεν
 Β Χώρων τε λοιπῶν τῆς ἔω τῆς ἐσπέρας,
 Οὓς εἰς στρατιὰν ἀποτάξας ὡς δέον,
 Ῥωμαϊκοῖς τάγμασιν ἐγκατατέγει·
 5685 Καὶ τοῖς θύραθεν οὖσι ταγμάτων πάλιν
 Ὀψώνια πέπομφε καὶ πλείστα δόσεις,
 Ἡρὸς τὴν κατ' ἐχθρῶν παραθαβρῦνων μάχην,
 Κεντηνάρια χρυσίου στεῖλας σφίσι
 Ποσούμενα ξύμπαντα τετράκις δέκα.
 5690 Ἦν δ', ὡς ἔφην, στρατεύμα Σικελῶν ἄνω
 Ἠόλεις ἐπὶ Ῥωμαϊκὰς καὶ τρύχον.
 Σέβρας μὲν ἡμαύρωσε Στρυμμόνος τόπους,
 Ἄμφιπολιν δὲ τειχομυχίᾳ πόλιν
 Ἦδη παρεστήσαντο σὺν τοῖς ἐν κύκλῳ.
 5695 Ἐἶλον Βολερὸν Μοσυνόπολιν πόλιν
 Καὶ τὴν βασιλεύουσιν αἰρήσειν πόλιν
 Ὡς νοσητῶν ἔρημον ᾤοντ' αὐτίκα,
 Κύκλῳ περιστήσαντες αὐτῶν δυνάμεις·
 Καὶ σφῶν στόλος δὲ νησίῃσι ἀμφιβρότοις
 5700 Ἐλλιμενίζει ταῖς περὶ πόλιν φθάσας.
 Ἄλλὰ στρατηγὸς στρατιᾶς τῆς Αὐσονῶν
 Βραχνᾶς ἀνὴρ τις γεννάδας, βουληφόρος
 Ἐχθροῖς Ἰταλοῖς συμπλακεῖς κατὰ μάχην
 Θεοῦ συνάρσει συντρίβοντος τὰς μάχας,
 5705 Τρόπαιον ἱστᾷ κατὰ βαρβάρων μέγα,
 Καὶ κλειστόν εἰργάσατο Σικελῶν φόνον·
 Ζωγρεῖ τε καὶ Βαλδοῦϊνον κόντον,
 Τὸν Ῥικάρδον τε καὶ Βαλδοῦϊνον κόντιν,
 Οὓς βασιλεῖ πέπομφε πρὸς πόλιν κράτους·
 5710 Ζωγρεῖ δὲ σὺν οἷς ἐβρέθη στρατηγέταις
 Κομνηνὸν Ἀλέξιον πατρίδος φθόρον
 Ῥέκτην τε κακῶν κυκεῶνά τε ζάλης,
 Καὶ φωστὸς ἐστέρησεν αὐτὸν ὀμμάτων.
 Ὅσοι δ' Ἰταλῶν ἐξέφυγον τὸν φόνον,
 5715 Θεσσαλονίκην καταλαβόντες πόλιν,
 Ναυσὶν ἀπηλλάττοντο πρὸς τὴν πατρίδα·
 Ὅσοι δ' ἐναλύοντες ἦσαν τῇ πόλει
 Κακοὶ κακῶς ὄλλοντο δικαίως ξίφει,
 Ἐπιφθασάσης στρατιᾶς σφᾶς Αὐσονῶν·
 5720 Ἦντες δ' ἀπεσφάττοντο Σικελοὶ σπάθη,
 Ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνδράσιν εὐκαρδίοις,
 Τοῖς δ' Ἀλανοῖς μάλιστα συμμάχοις τότε·
 Ἀντίρροπα δρῶντες γὰρ οὗτοι Λατίνους
 Ὡν πρὶν καθυπέστησιν ἀσπλάγχνην τρόπῳ
 5725 Ἐπὶ κατασχέσει γε Θεσσαλονίκης,

- Ἐπῆγον εὐθὺς τὸ ξίφος κατὰ κάραι,
 Ποῦ σύγγονος, φάσκοντες, ἢ συμφυλέτης;
 Οὐς πρὶν ἀνεῖλον δηλαδὴ κατὰ πόλιν.
 Τούτων δὲ ναοῖς προσπεφυγότας πάλιν
 Σφάττοντες ἀνέγραζον ἐν παρῆσι,
 5730 Ποῦ, ποῦ παπᾶς πέφυκεν ἀνηρημένος;
 Οὐς ἐν νεφῶς ἔκτειναν οἱ μαιφόνιοι·
 Ἐπὶν ὀπῆρχε καθορᾶν τι καὶ ξένον
 Τοὺς κύναις οὐ θύγοντας ἀστῶν σωμάτων
 Τῶν νεκριμαίων ἀμφόδοις ἐβρίμμένων·
 5735 Τοῖς δ' Ἴταλῶν πτώμασι τῷ τηνικᾶδε
 Ἐπιμανέντας ἐσθίειν κατὰ κόρον
 Καὶ τυμοροκτεῖν εἰ δεήσει πολλάκις·
 Οὕτως ἀπηλάθη μὲν ἐκ Θεσσαλίας
 Ἡ Σικελικὴ στρατιὰ σὺν αἰσχύνῃ·
 5740 Αἱ δὲ τριήρεις αἱ κατὰ Βυζαντίδος
 Ἐκπεύσασι σφῶν, ὡς ἔφαμεν ἀνόπιν,
 Κακῶς παθοῦσαι πρὸς στρατιᾶς Αὑσόνων
 Πλείστους τε ναυτῶν ἀποβάλλουσαι μόρφῳ
 Οὔσαι περὶ που δις ἑκατὸν καὶ πλείον
 5745 Ὄροντ' ἀγεννώς, ἀκλειῶς πρὸς πατρίδα·
 Ὄν, φασί, πολλαὶ κατέδυσαν εἰς βᾶθος
 Κατὰ γε τὸν πλοῦν πνευμάτων καταγίσι
 Περιπεσοῦσαι καὶ κλύδωνι καὶ σάλῳ·
 Ὡ ἀπολίθουσι κατὰ τάσδε τὰς μάχαις
 5750 Ἀνδρῶν Ἴταλῶν μαχίμων πρὸς Αὑσόνων
 Ἐλείους σχεδὸν που χιλιοστῶν δέκα·
 Καὶ συσχεθῆναι κατὰ διπλῆν τὴν μάχην
 Ἄνδρας Σικελούς τέτταρας χιλιάδας·
 Οἱ δημοσίαις φυλακαῖς καθειργμένοι
 5755 Ὄλοντο λιμῶ καὶ κρύει καὶ τῇ νόσῳ.
 Ἠγάγεθ' οὗτος καὶ σύνευνον δευτέραν,
 Πρώτης θανούσης, παῖδα βηγὸς Οὐγγρίας·
 Ἦς οὐ θελήσας νυμφικὴν δαῖτα γάμου
 Ἐκ δημοσίων χρημάτων ἐστίασαι,
 5760 Φεῖδοι τε τούτων καὶ φιλοχρῶσιν τρόπῳ
 Ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀστῶν ὑπηκόων
 Χωρῶν τε λοιπῶν ἦν τὰδ' ἠρανισμένος·
 Ὄν χάριν Μουσῶν ἐκταραχθῆναι πως ἔθνος
 Καθ' Αἴμον οἰκοῦν, οἱ κικλήσκονται Βλάχοι,
 5765 Ἀπεισάτησιν Αὑσόνων κραταρχίας,
 Ἀφαίρεσιν σφῶν θρεμμάτων εὐρηκότες,
 Τὴν Πατρόκλους (65) πρόφασιν, ἢ φησιν
 [λόγος.
 Καὶ συνεπαλείφουσιν αὐτοὺς πρὸς τὸδε
 Δυάδ' ἀδελφῶν Ἀσάνην τε καὶ Πέτρον·
 5770 Καὶ τοῦσδε Μουσὸς καὶ γένος καὶ τὸν τρήπον·
 Οἱ πρὶν ὀκνοῦντας βαρβάρους συμφυλέτας
 Ἀποστασίαν καὶ τὸ βεγῆναι κράτους,
 Σφᾶς παραβαρβύνουσιν δραματοουργίῳ,
 Ἡ μᾶλλον εἰπεῖν διαιμονιώδει πλάνῃ.
 5775 Περιφανῆ κτίζουσιν ἱερὸν δόμον
 Μυροβλύτη (66) μάρτυρι τῷ Δημητρίῳ,

(65) Cod. Πάτροκλος. De iis dici proverbium Diogenianus vii, 47, ait, qui cum proprias calamitates ob metum deplorare non ausint, sub alieno prætextu eas desint. De Patroclo sordidissimo Aristophanes in Pluto i, 28.
 (66) Cognomentum hoc S. Demetrio attribuitur

- A** recta capitibus enses impingebant,
 fratrum suorum gentiliumque vindices
 quos illi nempe per urbem mactaverant
 Quod si qui ad sacra asyla confugiebant,
 hos jugulantes clamabant ferociter,
 Ubinam est occisus per vos sacerdos?
 nam et se sacris cædibus impiaverant.
 Tum et mirandum quiddam videre licuit,
 canes parcentes civium corporibus,
 si quæ projecta jacebant in vicis;
 ast Italorum certatim cadavera
 avida fame ibidem devorantes,
 quin et sepulcris sæpe protrahentes.
 Sic e Thessalicis pulsus fuit finibus
 cum ignominia Siculus exercitus.
B Triremes autem, ut superius diximus,
 Byzantina urbe fugientes procul,
 male a Romano milite sunt mulctatæ,
 atque amiserunt plurimam turbam nauticam :
 cumque ducentæ essent vel etiam plures,
 turpiter victæ fugiebant in patriam :
 quarum permultas fama est in cursu
 ventorum vim perpessas et tempestatis,
 naufragas medio periisse mari.
 Quare in his præliis bellatores Itali
 contra Romanum decertantes militem
 occubuerunt decem ferme mille :
 terrestrique simul et maritimo
 bello sunt capti quater mille Siculi,
 qui carceribus publicis conclusi
 frigori sunt enecti et morbo et fame.
C Alteram duxit Isaacius conjugem,
 mortua priore, Ungarici regis filiam :
 quarum nuptiarum sponsalisque pompæ
 nolens de fisco regio impensas facere,
 dum huic parcit victus avaritia,
 cœpit pecuniam subditis ex urbibus
 et reliquis castellis coacervare :
 unde commoti populi Mœsorum,
 incolæ Hæmi, qui dicuntur Blachi,
 fidem Romano negarunt imperio,
 propterea, quod suis gregibus spoliabantur,
 Patroclis occasio, ut est in proverbio.

Ad id præterea facinus sunt compulsi
 a fratribus duobus Asane et Petro
D Mæsis et ipsis genere et ingenio.
 Hi populares suos, qui deficere
 a partibus imperii subtimebant,
 exacuerunt callido artificio,
 seu dæmoniaca fraude, ut rectius dicam.
 Splendidum isti condiderunt sanum
 Demetrio martyri inguentifluo,

etiani in argentea tabella cum his litteris in Christianis inscriptionibus. Αὕτη ἡ στάμνος φέρει μύρον ἅγιον ἐκ τοῦ φρέατος ἀντήλασσα, ἐν ᾧ τὸ σῶμα τοῦ μυροβλύτου θείου Δημητρίου τοῦτο ἀναβλύζον κεῖται.

ibique quosdam familiares dæmonum
lymphatos homines dolose collocarunt,
oculos distortentes, effusis comis :
atque his mandarunt ut tanquam inspirati
sic loquerentur inter multitudinem :
nempe quod Deus Bulgaros atque Mæsos
in libertatem vindicare vellet :
propterea Demetrium quoque magnum
Thessalonicam cum suo templo insigni
atque Romanas deserentem sedes,
huc demigrasse opem allaturum.
Quare jam mora protinus abrupta
armis Romanos commotis appeterent,
eosque in prælio sine venia occiderent,
neminem vivum pretio dimitterent.
Hæc inclamantes bacchici divini
persuasurunt barbaris ut arma caperent,
qui Romanam ditionem ad Hæmum sitam
concurssaverunt totam diripientes.
Petrus quin etiam aurea corona caput
vinxit, et pedes calcels purpureis.
Hos ergo aggressus armis imperator.
prælio victos compulit in fugam.
Asan vero Petrusque auctores sceleris
Istro transmissis cum suis rebellibus,
adjungere semet barbaris loci accolis.
Cæsar cum posset universam Mæsiam
percurrere recteque eam componere,
quoniam nuspam quisquam resistebat,
tale nihil ad tutelam præstitit.
inflammatis igitur frumenti cumulis,
simul Blachorum fraudibus deceptus,
ad urbem regiam retulit inde pedem,
relictis ibi rebus in discrimine.
Tum Asan atque Petrus assumptis Scythis
in patriam redeunt, prohibente nemine,
rursusque ingressi Romanas regiones
Mæsis exercent dignum latrocinium.
Contra hos venit cum innumero exercitu
Alexius dux cognomento Branas,
qui regiæ jamdiu inhians coronæ,
nunc conspirantes legiones nactus,
a Cæsare deficiens sumpsit purpuram,
atque Byzantium concito cursu veniens
constitit improvisus ante mœnia ;
ibique civium, verbis et armis magis,
sollicitabat valde quotidie animos.
Sed imperator congregato exercitu
ex viris militaribus externi generis,
Italîs nempe, Scythis, Iberis, Turcis,
Italici Corradi consilio impulsus
ausus est pugna tyranno resistere.
Nobili genitus fuerat de genere
Italîcorum principum Corradus,
vir clarus, omni laude florentissimus
naturæ dotibus præditus eximiis,
mentis sapientia, viribus corporeis,
strenuus patrandis præliis et prævalidus,
Cæsaris sororem in conjugio habens,

- A** Εἰς ὃν θιασώτας γέ τινας δαιμόνων
Ἐνθουσιῶντας ἐμδιβάσαντες δόλῳ]
Διαστρόφους κόρας τε, χαίτας ἀνέτους,
5780 Τοιαύτε θέλας ἐξ ἐπινοίας τάχα
Λέγειν ὑπηγόρευον αὐτοῖς εἰς ἔλους,
Ἵτι θεὸς Μουσῶν τε Βουλγάρων γένους
Ἐλευθερίαν εὐδοκεῖ ζυγοῦ λύσειν.
Ταῦτ' ἄρα λιπεῖν καὶ Δημήτριον μέγαν
5785 Θεσσαλονίκην καὶ νεὸν κάλλος ἔνου
Διατριβὰς τε Ῥωμαϊκὰς καθάπαξ
Ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς συμμαχήσοντα σφίσι ·
Μέλλειν τολοιπὸν οὐδὲ βραδύνειν ἔνι,
Χρεῶν δὲ κινεῖν κατὰ Ῥωμαίων ἔπλα,
5790 Ἀνηλεῶς κτείνειν τε τούτους ἐν μάχῃ.
Ζωγραεῖν δὲ μηδὲν, μηδ' ἐπὶ λύτροις λύσειν.
- B** Τοιαῦτ' ἀνακράζοντες οἱ θεοπρόποι,
Ἵπλων γενέσθαι κατέπεισαν βαρβάρους,
Καὶ τὰ καθ' Αἴμον Ῥωμαϊκὰ χωρία
5795 Κατέδραμον ξύμπαντα κείροντες βίᾳ ·
Ἡέτρος δ' ἀναδεῖ καὶ χρυσῷ στέφει κάραν
Καὶ φοινικουῦν πέδιλον εἰλίσει πόδας ·
Ἵθεν κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύσας ὁ κράτωρ
Ἐτρέψατο σφᾶς καὶ τίθησι φυγάδας.
5800 Ἀσάν δὲ, Ἡέτρος, κακίας ἀρχηγέται,
Ἵστρον διαβαίνουσι σὺν ἀποστάταις,
Καὶ συνέμιξαν βαρβάροις παριστρίοις.
Ἄναξ δ' ἐπελθεῖν Μυσίας πάσης ἔδρους
Καὶ τὰ κατ' αὐτὴν εὐ διαθήσθαι πάνυ
5805 Τῇ κωλυσόντων ἰσχύων ἔρημιᾳ,
Τοιοῦτον οὐδὲν ὤπτο κατειργασμένος ·
Πυρὶ δὲ καρπῶν παραδοὺς θημωνίας,
Καὶ ταῖς ἀπάταις ὑπρχθεὶς ταῖς τῶν Βλάχων,
Παλινδρομεῖ δὴ πρὸς πόλιν βασιλίδα,
5810 Τάκεῖ λελοιπῶς ὠδίνοντα πραγμάτων.
Ἀσάν δὲ Πέτρος σὺν Σκύθαις εἰς πατρίδα
Αἰθίς ἐπανεδραμον ἀνυποστόλως ·
Ἐπήσαν οὖν Ῥωμαϊκοῖς χωριοῖς
Λεῖαν Μουσῶν ἅπαντα δρώντες, ὡς λόγος ·
5815 Καθ' ὧν ἀφίκτο σὺν στρατιᾷ μυρία
Στρατηγὸς Ἀλέξιος Βρανᾶς τοῦπικλῆν ·
Ἵς δὴ τρέφων ἔρωτα πάλαι τοῦ στέφους
Καὶ τηνικαῦτα συνδρομῆν σχῶν ταγμάτων,
Ἀποστατήσας, σύμβολα τὰ τοῦ κράτους
5820 Αὐτῷ περιθεὶς, πρὸς Βυζαντίδα τρέχει ·
Καὶ δὴ πρὸ τειχῶν ἠύλισατό που φθάσας,
Πειρώμενος λόγοις τε τοῖς ἔπλοις πλέων
Ἄστυπολιτῶν ὡς ἐνὸν καθ' ἡμέραν ·
Καὶ βασιλεὺς δὲ στρατιᾶν συναλίσας
5825 Ἀνδρῶν ὀπλιτῶν ἐκ φύλων ἄλλοθρόων
Σκυθῶν, Ἵταλῶν, Ἀγαρηνῶν, Ἰβήρων,
Ἵταλιώτου Κορράδου συμβουλίᾳ,
Ἀντικατέστη τῷ τυράννῳ πρὸς μάχην.
Ἵπῆρχε δ' ἐκφῶς εὐπατριδῶν πατέρων
5830 Τῶν παρ' Ἵταλοῖς ἀρχικῶν ὁ Κορράδος,
Ἀνὴρ περιώνυμος ἐν καλοῖς ἔλοις,
Λαχῶν φυσικῆν εἴ γέ τις εὐκκληρίαν,
Φρενῶν τε βαθύτητα, σώματος σθένος,
Δραστήριος μάχας τε καὶ Ῥωμαλῆος ·
5835 Γαμβρὸς κρατοῦντος εἰς σύναϊμον τυγχά

- Θεόδοτον δώρημα φανείς τῷ τέτε
 Ἄνακτι τῷδε κατὰ τῆνδε τὴν μάχην·
 Ὅς ἐκ Λατίνων συναγείρας ἱππότας
 Ἄρειμανίους δις ἑκατὸν καὶ πλείον,
 5840 Πεζοὺς καταφράκτους δὲ πεντακοσίους
 Ἦγεῖτο τῶνδε καὶ κατορθοὶ τὴν νίκην·
 Παρῆν δὲ κατάφρακτος ὄπλοις καὶ κράτῳ
 Μετὰ στρατηγῶν εὐσθενῶν τε ταγμάτων.
 Ἐπεὶ δ' ἕπερχε συμπλοκῆς καιρὸς μάχης,
 5845 Εὐώνυμον μὲν εἶχε Καμμόττης κέρας
 Πρωτοστράτῳ ὦν, εὐγεγῆς, βουλήφόρος·
 Τὸ δεξιὸν δὲ βασιλεὺς ἦν διέπων·
 Σὺν Ἰταλοῖς δ' ἦρνε Κορράδος μέσον.
 Καὶ βρανᾶς δ' ἐξήταζεν αὐτοῦ δυνάμεις
 5850 Μέσον μὲν αὐτὸς κατέχων τῶν ταγμάτων
 Τὰ δ' αὖ ἐκατέρωθεν ἰλάρχαι πάλιν·
 Καὶ σὺρραγείσης παρ' ἑκατέρων μάχης,
 Ἴν' ὡς ἔπος φράσαιμι συνελῶν λόγῳ,
 Πίπτει βρανᾶς ἀσχεῖστα Κορράδου ξίφει,
 5855 Καὶ τὴν κεφαλὴν τέμνεται παραυτίκα,
 Καὶ τέρμα μάχῃ καὶ τυραννίδι λαμβάνει.
 Ἐπεὶ δ' ἐπρεσβεύσαντο πρὸς βασιλεία
 Οἷς περ μετῆν σθένους τε λαμπροῦ καὶ
 [γένους
- Ἐκλιπαροῦντες λύσιν εὐρεῖν πταισμάτων,
 5860 Ἄναξ βραβεύει πᾶσι τὴν ἀμνηστίαν·
 Καὶ προσδραμόντας εὐμενῶς δεδεγμένους
 Πᾶσι κεχρησθαι γνησίῳ μεταμέλῳ
 Ἐπὶ παραβάσει γε φρικτῶν ὀρκίων
 Τῶν πρὶν πρὸς αὐτὸν ὑπετίθει σὺν λόγῳ·
 5865 Λύσιν δ' ἀναθέματος αἰτεῖν αὖ πάλιν
 Παρ' ἀρχιθύτου τῆσδε τῆς Κωνσταντίνου,
 Ὃ σφας καθυπέβαλον ἀστοὶ πρὸ τρίτης
 Ἔστωτες ἄνω τειχίων πυργωμάτων,
 Καὶ δρώμενα βλέποντες αὐτοῖς ἀνόμως.
 5870 Καὶ τῶνδε πολλοὶ τῶν κακῶν ἦσθημένοι,
 Θερμῶς πηροσῆλθον τῷ μεγάλῳ ποιμένι·
 Ἄλλοι δὲ δόξαν εἰσδοχῆς δεδωκότες
 Τῆ τῆς κεφαλῆς κατανεύσει καὶ μῶνῃ,
 Ὡς λῆρον ἠγήσαντο τὴν συμβουλίαν·
 5875 Κατὰ Μυσῶν ἔξεισιν καὶ πάλιν ἄναξ,
 Καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐκδρομὰς τὰς ἀσχετοῦς
 Πάνυ τι μικρὸν ἀναχαιτίσας ὄπλοις,
 Τὴν Ἀδριανοῦ καταλαμβάνει πόλιν.
 Μυσοὶ δὲ κώμας κατέκειρον καὶ πάλιν
 5880 Τὰς πρὸς Φιλιππούπολιν κατοικουμένας·
 Ἀφιγμένου δ' ἀνακτος εἰς πάσχον μέρος
 Ἄφ' ὧν ἀπανίστατο χωρίων ἄναξ,
 Ἐκεῖσ' ἐπῆει δύστροπον Μυσῶν ἔθνος.
 Οὗτος θέλων οὖν ἀμύνασθαι βαρβάρους
 5885 Ἐφίσταται δὴ τοῖς ὄροις Τριαδίτης
 Καὶ μηδοτιοῦν ἐκ κρύους διανύσας,
 Εὐζωνος αὐτὸς τὴν Κωνσταντίνου φθάνει,
 Στρατὸν παρειακῶς αὐτόθι παραμένειν,
 Ἴππων ἀμίλλαις ἐντροφῶν καὶ παιγνίοις.
 5890 Ἦρος δ' ἀπαίρει τῆς Κωνσταντίνου πάλιν,
 Καὶ τοὺς Μυσοὺς μέτεισιν, αὐθις τοῖς ὄπλοις·
 Περὶ δὲ παράστασιν ἰδρώσας πάνυ
 Τινὸς Λοβιτζοῦ φρουρίου τῶν αὐτόθι,

- A vere cœlesti per id tempus donum
 regi concessum ob imminens discrimen.
 Nempe hic Latialis collectis equitibus
 Martem spirantibus paulo plus ducentis,
 cataphractisque peditibus quingentis,
 ducem se præbuit victoriamque retulit.
 Cæsar quin etiam loricatorum adfuit
 cum ducibus ac fortibus ordinibus.
 Cumque jam acies essent in procinctu,
 sinistro cornu præfuit Cammytzes
 protostator et nobilis consiliarius;
 dexterum ipse Cæsar cornu rexit;
 medium tenuit Corradus exeroitum.
 Aciem et Branas ordinavit suam,
 mediam ipse occupans phalangem,
 B alas tribunis regendas attribuens.
 Mox concurrentibus utrinque aciebus,
 ut paucis verbis tantam rem complectar,
 Corradi Branas cadit ense turpiter
 eique caput statim amputatur,
 fitque simul pugnæ finis et tyrannidi,
 Deinde nobiles, qui rebelles fuerant,
 legationem ad Cæsarem submiserunt,
 criminis veniam sibi deposcentes.
 Cæsar se præbuit cunctis indulgentem,
 atque accedentes benevole excipiens,
 cunctis prudenter veram pœnitentiam
 violatorum scœdorum suadebat :
 atque ut sacri vinculis anathematis
 C a patriaroha Byzantinæ urbis
 peterent solvi, quibus ante triduum
 a civibus obstricti rite fuerant,
 dum summis mœniis stantes atque turribus
 mala rebellium spectarent facinora.
 Atque in his multi tacti pœnitentia
 ad magnum præsullem fervide accedebant :
 ast alii vanam speciem consensus
 capituli nutu tenus simulantes,
 exhortationem Cæsaris ridebant.
 Ipse profectus iterum in Mœsiam
 hostium effusas passim excursiones
 sane parumper armis compescuit,
 progressus usque ad urbem Hadriani.
 Interim Mœsi devastabant rursus
 D circa Philippi civitatem pagos.
 Dum laboranti rex parti succurreret,
 locum quem vacuum abiens reliquerat,
 contumax statim Mœsa gens tenebat.
 Barbaros ergo debellare studens
 ad Triaditzæ contulit se fines :
 sed cum rigente hieme nil proficeret,
 expeditus ipse Byzantium venit :
 dumque illic miles manet sub Jove frigido,
 circi spectabat ludicra certamina.
 Attamen verno tempore Byzantio
 rursus discedens Mœsos armis petiit :
 cumque ob capiendum laborasset diu
 Lobitzum quoddam Mœsiæ castellum,

inconsummatam operam omittens,
iterum regiam rediit in urbem.
Scilicet pulchræ gratia Propontidos,
ædificiorum commoda et ornatus,
venatio dolcis et simul equitatio,
piscium præda, cum hilaritatibus,
diu longinquum non sinebant Cæsarem,
sed ad fruendum sese compellebant.
Asanis quoque uxorem Cæsar cepit
tertiumque ex ejus fratribus Joannem
obsidis loco traditum accepit.
Nihil hic tamen minus postea nocuit
pro sua malitia pessima Romanis urbibus.
Adhuc tenente imperium Isaacio
defecit quidam Mancaphas cognomine
Philadelphensis civis Theodorus
Lydiæque et patriæ invasit tyrannidem
atque urbes plurimis multavit damnis
cum harum pagis, circum arma ferens.
Philadelphias Cæsar ad fines veniens
in sua patria conclusit rebellem,
qui tunc idoneum nactus est agnomen
dictus ab actis fatuus Theodorus.
Cum Philadelphii tamen haud posset urbem
capere Cæsar vi peritiæque bellica,
quod fuit reliquum, condiciones obtulit:
nempe ut depositis imperii insignibus
privatam vitam Mancaphas exigeret;
urbs autem veterem ordinem reciperet,
seque priori domino submitteret.
Mancaphas tamen profugiens ad sultanum,
Turcis assumptis secum auxiliariis,

Romani imperii fines incursabat.
Missus cum donis legatus ad sultanum,
Mancapham annuente reduxit sultano
regiam ad urbem, ibique Cæsar vinculis
perpetuoque illum addixit carceri.
Cognita res sultani exacuit fratres
ad iracundiam plurimam atque ad arma,
perfidiam erimantes quod prodiderat
munerum gratia transfugam sibi supplicem.
Jamque armis sultanum aggressuri erant,
nisi hic speciosis rem purgasset verbis:
ait enim hominem a se patriæ redditum
fide interposita, ne vel moreretur,
neve quid mali pateretur corpore.
Per illud tempus rex quoque Alamanniæ
misit legatos qui rogarent Cæsarem
ut sibi atque exercitui pacificum
Romanam per ditionem annueret transitum
proficiscenti ad Palestinæ locos.
Ad regem autem cursus logotheta
Cæsar præmisso, fœdera composuit.
Accepta vicissimque oblata fide
stabilem fore cum rege amicitiam,
logotheta ad Cæsarem est reversus.
Rex autem fines imperii ingressus
usque ad Philippi urbem promovit castra.

- A** Καὶ τοῦργον ἀνήνυτον ἀφεικῶς πάλιν
5895 Πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἴσεισι πόλιν·
Αἱ Χάριτες γὰρ τῆς καλῆς Κροποντίδος
Αἱ καλλοναὶ τε τῆσδε καὶ κάλλη δόμων,
Τερπνὰ κυνηγέσια σὺν ἱκκασίᾳ,
Σῶν ἰχθύων ἄγρα τε σὺν εὐθυμίᾳ
5900 Μακρὸν θυραῖον τυγχάνειν οὐκ ἔφθει,
Ἄλλὰ τρέχειν ἤπειγον αὐτὸν πρὸς τάδε,
Κατίσχεν ἀναξ γαμετὴν Ἀσάν τότε,
Καὶ θάτερον δὲ συγγόνων Ἰωάννην
Ἐβλῆφε, δόντων εἰς ἀμνηρίας λόγον·
5905 Ὅς ὑστερὸν δέδρακε Ῥωμαίων πόλεις
Κάκιστα πάντων, φεῦ μισανθρώπου τρόπου!
Τοῦτου κρατοῦντος τοῦ βασιλείου κράτους,
Ἀποστατήσας καὶ Μαγκαφᾶς τοῦπίκλην
θεόδωρός τις Φιλαδελφεὺς τῷ γένει,
B 5910 Κατατυραννεῖ πατρίδος καὶ Λυδίας,
Καὶ πλείστα δεινῶν εἰργάσατο τὰς πόλεις,
Κώμας τε λοιπὰς αἰς ἐπήει σὺν ὄπλοις.
Ἄναξ δ' ἐπιστὰς Φιλαδελφείας δροῖς
Ἐμφρουρον αὐτὸν ἐγκαθιστᾷ πατρίδι,
5915 Ἦνικ' ἐκωνόμαστο καὶ μάλ' ἐνδίκως
Ὁ Μωροθεόδωρος ἐκ τῶν πραγμάτων.
Πλὴν μὴ δυνῆεις τὴν Φιλαδέλφου πόλιν
Ἄναξ εἰλεῖν ὄπλοις τε καὶ στρατηγίαις,
Πρὸς συμβιβάσεις δεύτερον πλοῦν ἐτράπη
5920 Ὅς ἐν Μαγκαφᾶς, παράσημα τοῦ κράτους
Ῥίφας, καθ' αὐτὸν τὸν βίον διανύτη,
Ἦθη δὲ τὰ πρὶν ἢ πόλις ἀναλάβῃ,
Καὶ πάλιν ἰθύνοιο παρ' οὐ καὶ πάλαι.
C Μαγκαφᾶς οὗτος πάσσυεις τῷ σουλτάνῳ
5925 Τζόρκους τε λαβῶν συμμάχους κατ' Αὐ-
[σόνων,
Χώρας ἐπήει Ῥωμαϊκὰς ἐκτρίβων.
Σταλεῖς δὲ σὺν χρήμασι πρέσβυς σουλτάνῳ
Καὶ τόνδε λαβῶν κατανεύσει σουλτάνου,
Πρὸς βασιλίδεα τὴν πόλιν ἀναφέρει,
5930 Καὶ δεσμὰ καὶ κάθειρξιν ἄληκτα φέρει.
Καὶ τοῦτου παρώξυνε σουλτάν συγγόνους
Πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ καὶ μάχην καὶ μανίαν.
Ἐγκλημά οἱ φέροντας ἀδίκου δίκης
Καταπροδόντι πρόσφυγα δῶρων χάριν.
5935 Καὶ τάχ' ἂν ἤμύναντο τοῦτον τοῖς ὄπλοις,
Εἰ μὴ τιθεὶς πρήφασιν εὐλογον τάχα·
Ἐφασκεν αὐτὸν ἀποδοῦναι πατρίδι
Ἐπ' ἀσφαλείᾳ μήτε θανεῖν μηδὲ λῶε,
D Μήτ' εἰς δέμας τι τῶν κακῶν πεπονθέναι.
5940 Τῷ τηνικαῦτα καὶ ῥήξ' Ἀλαμανίας
Ἔστειλε πρέσβεις ἀξίων βασιλεία
Δύτῳ παρασχεῖν σὺν στρατιᾷ φιλίως
Γῆς παραδραμεῖν Ῥωμαῖδος τοὺς δρους
Πρὸς Παλαιστίνης τοὺς τόπους ὠρμημένῳ.
5945 Πρὸς ῥήγα τοίνυν, τοῦ δρόμου λογοθέτην
Ἄναξ πεπομφῶς, συμβιβάσεις ἀρτύει·
Λαβῶν τε πίστει καὶ δεδωκῶς αὐ πάλιν
Ὅς ἔμπεδα κείνιο τὰ τῆς φιλίας,
Αὐθις ἐπανάδραμε πρὸς βασιλεία·
5950 Καὶ ῥήξ' ἐπιστὰς τοῖς δροῖς Ῥωμαῖδος,
Καὶ πρὸς Φιλίππου τὴν πόλιν ἐπεφθάκει,

Καὶ δὴ μετὰ γε γὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις
 Καὶ φιλονείκους διενέξεις καὶ μάχας,
 Βασιλικῶν τε ῥηγικῶν τε ταγμάτων
 5955 Ἀκαμανῶν στρατεύμα πορθμὸν διέβη,
 Καὶ πρὸς Φιλαδέλφειαν ἦκε τὴν πόλιν·
 Διὰ δὲ Φρυγίας τε Αἰοδικείας
 Ἐπίσταται τάχιστα Φιλομηλίῳ
 Ἐν ᾧ μάχην ἴσθησι ῥῆξ πρὸς σουλτανον·
 5960 Καὶ τόνδε νικᾷ καὶ κρατεῖ πολυχίνου,
 Ὅπερ σκυλεύσας ἐμπιπρᾷ μετὰ τόδε.
 Ἔτα πεφθακῶς Ἰκονιδίων πόλιν,
 Καὶ τὴνδ' ἔλων ὅπλοις τε καὶ μάχης νόμῳ
 Ὁδευσε λοιπὸν τὴν προκειμένην τρίβον·
 5955 Εἰς δ' Ἀντιόχου τὴν πόλιν ἠπειγμένους
 Ἐναπεπνίγη, φεῦ θεοῦ τῶν κριμάτων !
 Ἐναποληφθεὶς ταῖς δίναις τῶν ὀδάτων
 Ἰὺς δ' ἐκείνου τὸ κράτος δεδεδυμένος
 Καὶ μέχρις αὐτῆς Ἀντιοχείας φθάσει,
 5970 Κάκειθεν ἦκων Συριακὰς πρὸς πόλεις
 Ἐλευθεροὶ ταῦτας γε τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ·
 Πολλὰ δὲ καμῶν κλέσεως Χριστοῦ χάριν,
 Ἐκεῖ καταλέλυκε καὶ τὸν βίον.
 Οἱ δ' Ἀλαμανοὶ ναυσὶ πρ' εἰς τὴν πατρίδα·
 5975 Λύθεις ἐπανάχθησαν εὖ σπασμένοι·
 Καὶ Φραγγίας ῥῆξ Γερμανῶν (67) τ' ἄρχων
 [πάλιν
 Ναυσὶν ἐπῆλθον ὀπλιταὶ τοῖς ἐξ Ἄγαρ·
 Οὐκ ἴσχυσαν ὅμως δὲ Σιῶν ἀγίας
 Σφᾶς ἐξελάττει καὶ νέμειν χροϊτωνύμοις·
 5980 Ὄρχοντο δὲ πλῆ καὶ πάλιν ἐξ πατρίδα,
 Ὅ δ' Ἰγκλίνων ῥῆξ κατάρας ἐξ τὴν Κύπρον
 Ταύτης τε κρατεῖ τοῖς ὅπλοις κατὰ κράτος·
 Δεισμαὶ δὲ συσχῶν καὶ τύραννον τῆς Κύπρου
 Κομνηνὸν Ἰσάκιον (68) ἔχετον τρόπους·
 5985 Καὶ καταπλεύσας πρὸς Παλαιστίνης τόπους
 Στράτευμα κατέλιπεν οἰκίον Κύπρω
 Ὁ Γερμανῶν ῥῆξ δηλαδὴ τῶν Ἰγκλίνων
 Καὶ τῆσδ' ἐκυρίευσεν ὡς υπηκόου,
 Ζωῆς δ' ἀφορμὰς αὐτόθεν κεκτημένος.
 5990 Ἐν τῷ μέλλειν δὲ πρὸς πατρίδ' ἀπιέναι
 Ῥηγὶ Κύπρον δέδωκε τῆς Παλαιστίνης
 Οἰκίον τε ταύτην, εἰ σχολὴν ἔχει μάχης·
 Καὶ κυριεύειν καὶ κρατεῖν τῆς Κυπρίων,
 Ὡς ὑπ' ἐκείνου προσνεμηθείσης πόθῳ
 5995 Ζωηφόρῳ μνήματι τῷ τοῦ Κυρίου,
 Καὶ συναφθείσης τοῖς ὄροις Παλαιστίνης.
 Ἄγων. μετὰ γων, συγγέων, μετατρέπων
 Ἀνθρώπινα θεῖα τε πράγματα κράτῳ
 Καὶ δραματούργων, ὡς δέδοκτό οἱ μόνῳ,
 6000 Εὐθὺς εἰσελάσας τὸν πόδα κραταρχίῳ,
 Τὸν πατριάρχην τοῦ θρόνου παραλύει,
 Τὸν Καματηρὸν Βασιλείον ἀδίκως·
 Τὸν Μουντάνην δὲ Νικίτην ἀντεισάγει,
 Τριπέμπελόν τε καὶ χρόνῳ παρεμμένον·

(67) Ita codex. Et quidem infra Ephræmius declarat Germanos hoc loco se intelligere Anglos, qui olim scilicet in Britanniam e Germania commigraverant.

A Exin alternabant vario affectu,
 insuper contendebant dimicabantque
 regis prædicti Cæsarisque milites,
 donec Alamannum agmen fretum transiit,
 et Philadelphî usque ad urbem venit :
 præteriensque Phrygiam et Laodiceam,
 celeri cursu pervenit Philomelium,
 ubi rex pugnam cum sultano ciet,
 eoque victo, potitur oppidulo,
 idque direptum consumit incendio.
 Pergit deinde ad Iconium urbem,
 quam postquam expugnavit virtute bellica,
 propositum sibi prosequeretur iter :
 jamque ad Antiochi urbem properabat,
 cum suffocatus est, o Dei judicia !
B rapidis undis fluminis abreptus.
 Ipsius autem filius suscepto imperio
 usque ad Antiochi progreditur urbem :
 unde ad Syriacas pergens civitates,
 Agarenorum jugum ab illis depulit :
 Christianique causa plurimum laborans,
 is quoque vitæ terminum illio habuit.
 Tum Alamanni navibus inscensis
 reversi sunt in patriam incolumes.

Rex quoque Galliæ et Britannæ dominus
 cum classibus armatis supervenerunt ;
 cumque Agarenos pellere ex urbe sanota
 frustra tentassent, ut Christianis traderent,
C marino rursus cursu in patriam redeunt.
 Antea tamen in Cyprum exscenderat
 Anglorum rex, et insula potitus fuerat,
 ejusque vinellis tyrannum tradiderat
 Comnenum Isaacium, novellum Echetum.
 Tum Palestinas navigans ad terras,
 præsidium suum in Cypro reliquerat
 Germanicorum, inquam, rex Anglorum,
 ejusque dominum se gerebat insulæ,
 et commeatum militi hinc subvehebat.
 Verum in patriam reversurus postea
 Cyprum donavit Palæstino regi ;
 ut illic pacis tempore vitam gereret,
 quod ipsi regnum tribuit affectu pio
 propter vivificum Domini sepulcrum,
D quia prope Palæstinæ fines erat.
 Interim imperator sus deque agebat
 cuncta humana et divina ferens, rapiens,
 commutans, ut sit in scenis, pro suo arbitrio,
 summa videlicet fretus potestate.
 Sede dejecit injusta sententia
 Camaterum Basilium patriarcham :
 substituitque Nicetam Montanum
 vel potius depontanum, confectum senio ;

(68) Cod. Ἀλέξιον, manifesto errore, quem coar-
 guit Nicetas, imo ipsemet Ephræmius, qui de
 Isaacio Cypri tyranno in superioribus verba fe-
 cit.

quem mox despiciens ob ineptitudinem pontificali invitum honore exiit. Porro Leontium quemdam in sede posuit monachum et virtuti navantem operam, quem sibi demonstratum a sancta Virgine noctu, affirmavit in publica concione : sibi que nomen, ejus virtutem, formam descriptam esse cœlitus cœu in tabula. Verumtamen hunc etiam solio pepulit, pensi non habens quidquid ante dixerat. Deinceps vero pastorem transferre maluit : quippe sanctæ Sionis archipræsulem nomine Theodosium, Latinum genere, sibi familiarem atque imperii vatem, ad patriarchæ summum honorem transtulit. Sed nihil huic profuit facti novitas ; utroque enim exiit sacerdotio, Sionis nempe ac regiæ metropoleos, admissus inconsulte, eiectus turpiter. Ad extremum Georgius Xiphilinus Constantini pastor est datus urbi. Cæsari natæ fuerant ex primis nuptiis virgines pulchri aspectus filiæ duæ ; quarum priorem rite comas tonsam instar agnæ Domino sacratam obtulit : protereaque vertit in monasterium parthenonemque maximis impensis palatium dictum antea Joannizæ : hoc, inquam, attribuit natæ diversorium. Alteram autem tradidit nuptam filio regis Siciliæ nomine Tancredi. Apud se vero imperii paterni hæredem aiebat Alexium filium natu minimum, qui patriam suam oppressit malorum cumulo. Nec soli Branas Theodorusque Lydus calcaneum extulerunt contra Cæsarem, verum post illos etiam Alexi duo, qui se jactabant titulo fictitio de Manuele imperatore genitos. Alter ex his instructus a sultano militum Persicorum ingenti numero prædam agebat ex Romanis oppidis : cui noctu consopito prope Harmala sacerdos quidam caput amputavit, cæsareique exercitus duci obtulit. Alter autem in prælio occisus fuit a Basilio chartulario Chumno. Basilius etiam quidam, vulgo Chotzas, a Cæsare deficiens in urbe Tarsia Romanæ ditioni molestus erat : sed demum captus exomœatur miser, Rursusque alius, et posthinc alius denuo, tellure ocu gigantes educit fabula, imo permulti obstiterunt Isaacio : sed omnes, Deo volente, perierunt. Hic princeps quia sui nimium amans erat, iracundus, levi de causa suspicax, invidia quoque flagrans adversus subditos. multos mulctavit membris optimates :

- A 6005 Οὐκ ἐκ καταγνοῦς ἀφέλειαν αὐτίκα
ἄκοντα κατήγαγεν ἱεροῦ θρόνου·
καὶ τινα Λεόντινον ἐγκαθιδρύει·
Ἄνδρα μοναστήν, ἀρετῆς ὄντ' ἐργάτην·
Ὅν τῷδε δεῖξαι τὴν ἀπειρανδρον Κόρην
- 6010 Ἐφασκε νυκτὸς συλλόγων ἠθροισμένων,
Εἶδος τε κλήσιν, ἀρετῆν, τοῦδ' εὐστόχως
Μάλα διαγράψασαν ὡς ἐν εἰκόνι·
Ἄλλὰ γε καὶ τόνδ' ἀπελάσσει τοῦ θρόνου,
Πάντα παριδῶν τὰ προηγορευμένα
- 6015 Μετάθειν διδραματουργεῖ ποιμένος·
Ἀρχιθέτην γὰρ τῆς Σιών τῆς ἁγίας
κλήσιν Θεοδόσιον, φῦντα Λατίνων,
Ἐθάδα τῷδε καὶ προήγορον κράτους,
Εἰς πατριαρχῶν ἀνάγει προεδρίαν.
- B 6620 Ἄλλ' οὐδὲν ἀπάνωτο τῆς καινουργίας·
Ἄμφοιν γὰρ ἐκπέπτωκεν ἱεραρχίαιν,
Σιών τε τῆς πρὶν καὶ βασιλίδος πάλιν,
καὶ τῶνδ' ἀτίμως ὁ προβληθεὶς ἀκρίτως.
Ἐπειτα Γεώργιος ὁ Σιφιλίνος
- 6025 Ποιμὴν ἀναδίδεικτο τῆς Κωνσταντινίου.
Ἐκ τῶν πρὶν εἶχεν αὐτοκράτωρ σπερμάτων
Παῖδας φωτεύσας καλλιπαρθένους δύο.
Ὅν ἀποκτείνει κατ' ἔθος πρεσβυτέρων
καθιερῶσας ὡς ἀνάδα Κυρίων·
- 6030 Μεταβλεπτικῶς δ' εἰς μονὴν ἀσκουμένων
καὶ παρθένων ἀπαύσας ὡς ἀφθόνους
Ἰωαννίτζην τὸν κεκλημένον δόμον,
Ἐνταῦθ' ἐνασκεῖν καὶ κατοικεῖν προσνέμει.
Ῥηγὸς δὲ συνέζησεν υἱῷ δευτέρων
- C 6035 Τῆς Σικελίας τοῦ Ταγγρεῖ κεκλημένον.
κλήρουδον ἀρχῆς πατρικῆς ἀνατρέφων
τὸν υἱὸν Ἀλέξιον ὑστατον χρόνον,
Ὅς συμφορᾶς ἤνεγκε πατρίδι βάρος·
Ὁ δὲ Αὐδὸς Θεόδωρος, οὐ Βρανᾶς μόνον
- 5040 Πτερνισμὸν ἤραν κατὰ τοῦ στεφηφόρου,
Ἄλλὰ σὺν αὐτοῖς καὶ δυὰς Ἀλεξίων,
Ὅι σφᾶς ἐπωνόμασαν αὐτοὺς υἱίας
τοῦ πορφυρανθοῦς Μανουῆλ βασιλεως·
Ἀφ' ὧν ὁ μὲν γε προσλαβὼν ἐκ σουλτάνου
- 6045 Συμμαχικὸν τι Περσικὸν πλεῖστον στίφος
πόλεις ἐπιὼν κατέκτειρεν Ἀδύσωνων·
Ὅν νυκτὸς ὀπωπτόντα καθ' Ἄρμαλά που
κτείνας θύτης τις καὶ τεμῶν αὐτοῦ κάραν
ἤνεγκεν αὐτῆν ταγμάτων στρατηγέτη.
- D 6050 καὶ ἄτερος δὲ κτείνεται κατὰ μάχην
ἰρὸς Βασιλείου χαρτοῦλαρίου Χοῦμνου.
καὶ τις δὲ Βασιλείος Χοτζᾶς τοῦ πίκλην
Ἀποστατήσας κατὰ Ταρσίαν πόλιν
Χώρας ἐκάκου Ῥωμαϊκὰς καὶ πόλεις,
- 6055 Ὅς συσχεθεὶς ὀμματα πηροῦται τάλα·
καὶ πάλιν ἄλλος, καπὶ τῷδ' ἄλλος πάλιν,
Ὅς ἐκ χθονὸς γίγαντας αἰρεῖ τις μῦθος,
καὶ πλῆθος ἀντίστησαν Ἰσαακίω·
καὶ πάντες ἀπώλοντο τῇ Θεοῦ κρίσει.
- 6060 Ὅργιλως ὧν φιλαντος οὗτος ὁ κρᾶτωρ
καὶ ὑπονοίας καὶ λαβῆς μικρᾶς μόνης,
καὶ ζηλοτυπῶν καὶ φθονῶν ὀπηκόις,
πολλοὺς ἀρίστων παρέβλαψεν εἰς δέμας·

- Φάους μὲν ἐστέρησε τοῦ τῶν ὀμμάτων
 6065 Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον ἄνευ αἰτίας,
 Καὶ Κωνσταντῖνον Ἀσπιέτην τοῦ πικλῆν.
 Ἄλλους δ' ἐναπέκειρε φροντιστηρίοις.
 Ληλατοῦντων σὺν Κομάνοις τῶν Βλάχων
 Τὰ κατὰ δύοσιν Ῥωμαϊκὰ χωρία,
 6070 Ὅπλα κατ' αὐτῶν βασιλεὺς αἶρει πάλιν.
 Ἀγχιάλον οὖν παραμείψας τὴν πόλιν
 Εἴσεισι Αἶμον τὴν Βλάχων παροικίαν
 Πάντα δὲ τάκεϊ φρουρίων, πολιγνίων
 Ἐδρών ἐρυμνὴν ἰσχὺν ἐνεδυμένα,
 6075 Καὶ τεύχεσι πύργοις τε διεληλυμένα·
 Μυσσοὺς δὲ βλέψας ἀγρίων αἰγῶν δίκην
 Τοὺς ἀποκρήμους καταλαβόντας τόπους
 Ῥωμαϊκὴν συμπλοκὴν δεδιότας·
 Πρὸς δ' αὖ Σκυθικὸν ὑφωρῶμενος στίφους
 6080 Ἐποστροφῆς ἤψατο τῆς πρὸς τὴν πόλιν·
 Διὰ δὲ ταμπῶν δυσβάτων τε χωρίων
 Καὶ τρυμαλιᾶς οἶον εἰπεῖν δυσπόρου
 Αὐλῶνι σαφῶς πάντα παρεικασμένης
 Τὴν ἐς Βεβρόδην ἐκδρομὴν τεθειμένως,
 6085 Ἀπόλεσε πλείστον τε τῶν στρατευμάτων·
 Κάκεινος ἂν ἐφαρτο παρὰ βραχὺ τι,
 Εἰ μὴ βοηθοῦ τοῦ θεοῦ τέτυχέ πως.
 Ὡς γὰρ ἑαυτοὺς παρέδουσιν εἰς μέσον
 Ἄνας τε καὶ στρατεύματα δυσπόρου πόρου,
 6090 Ἐγούμενα μὲν διέβη στρατευμάτων
 Κακῶν ἀπαθῆ κινδύνου τε καὶ μάχης·
 Μέσον δὲ τῆς φάλαγγος ὁ κρατῶν ἔχων,
 Ἐπίθεσιν εὐρατο πρὸς τῶν βαρβάρων
 Οἴστοις βαλόντων καὶ δόρασι καὶ λίθοις
 6095 Ἐκατέρωθεν αὐτὸν ὀπλίταις ἄμα,
 Ὡς παραμικρὸν τόνδε φυγεῖν τὸν μόνον,
 Πιστεῖν δὲ πολλοὺς στρατιώτας γεννάδας.
 Ὅμως διεκδύς δυσστίβητον χωρίον
 Καὶ πρὸς Βεβρόδην ἀποσωθεὶς σὺν βίᾳ
 6100 Ἐμφορτικῶν εὖρε στρατιᾶν τούτου χάριν
 Φήμη δυσήχη μάλα τεθρονημένην
 Τῷ τοι βασιλεὺς τὴν Κωνσταντίνου φθάει,
 Ἐκ τοῦδε φήμην οὐ καλὴν ἀνατρέπων·
 Μικρὸν δ' ὄφρυός καθυφῆκε καὶ τύφου
 6105 Ἐπαναδραμῶν εἰς πόλιν τὴν τοῦ κράτους,
 Ἀθωμίας δόρασιν ἐμπεπαρμένην
 Ἐφ' οἷς κακῶς πέπονθε τὴν ψυχὴν ἔχων·
 Πρὸ τοῦδ' ἀνασπῶν τὰς ὄφρυς ἐπηρμένως
 Μετὰ σοδαρᾶς καὶ φρενὸς καὶ καρδίας,
 6110 Ἐπιστράτευσε κατὰ Μυσῶν βαρβάρων
 Ὅμφας προφητῶν κατὰ νοῦν περιστρέφων,
 Ὡς ἔξοδον μὲν θεῖτο σὺν θυμηδίᾳ,
 Ἐπάνοδον δὲ μᾶλλον ἀγαλλιάσει·
 Βουνοὶ τε προσδέξαιτο χαίροντες μάλα
 6115 Καὶ πάντα χαρήσαιντο τὰ δρυμοῦ ξύλα,
 Τοῦ δ' ἐξίοντος, ἐξίοντος αὖ πόλιν.
 Οὗτός γε, δόξαις ἀπαδούσαις ἐμμένων,
 Χάριν ἑαυτοῦ γνωματεύων ἦν τάδε·
 Ὡς οὐ δι' ἂν πέπρακτο πλημμελημάτων
 6120 Ἄπασι κοινῇ τῇ θεοῦ θεῖᾳ κρίσει
 Θεῷ δίκην τίνυμεν ἁμαρτημάτων·
 Λαῖψ παραδοθέντες ἀφρονι τίως

- A oculorum quidem eripuit lumen
 Andronico Comneno immerenti,
 et Constantino cognomento Aspietæ.
 Alios addixit tonsos monasteriis.
 Cum prædarentur Blachi cum Comanis
 Romanas terras ad occidentem positas,
 rursus hos contra capit arma Cæsar.
 Quamobrem urbe Anchialo præterita,
 Hæmum ingreditur Blachorum sedem :
 sed cum castella ibidem cunctasque urbeculas
 præsidii invenisset munitas validis,
 mœnibus atque turribus convestitas ;
 Mœsos item cerneret, tanquam capreas,
 prærupta atque inaccessa tenentes loca,
 ne cum Romanis pugnam statariam gererent :
 B Scytharum quoque incursum pertimesceret ;
 reditum ad urbem regiam instruere cœpit
 angustos per anfractus locosque impervios :
 nimirum per convallem prorsus similem
 foramini, ut ita dicam, impenetrabili,
 Berroen versus militum direxit iter,
 quorum amisit scilicet partem maximam :
 atque ipse summo haud aberat exito,
 ni sospitator Deus tulisset opem.
 Nam cum se in medias conjecissent fauces
 Cæsar exercitusque tam stricti tramitis,
 prima quidem transiit frons exercitus
 sine molestiis prælii atque incolumis :
 sed media phalanx, in qua Cæsar erat,
 incursum barbarorum cœpit perpeti,
 qui telis, lanceis, saxis utroque ex latere
 C ipsum ejusque agmen impetebant.
 Quare vix is supremum vitavit fatum,
 multis amissis strenuis militibus.
 Sed tamen tam efflicilem emensus locum,
 magno cognatu ineolumis Berroen venit,
 ubi sui causa invenit anxium militem
 tristi rumore valde peturbatum.
 Igitur imperator Byzantium properat
 expeditionis famam non pulchram referens :
 et sic remisso superbiæ supercilio,
 ingressus est imperii metropolim ;
 mœroris nempe aculeis transverberatum
 propter acceptam cladem gerens animum.
 Antehac enim elato supercilio,
 D superbia inflatus ac tumente animo
 adversus Mœsos barbaros processerat ;
 diota prophetica mente revolvens,
 quod cum lætitia scilicet foret exitus,
 reditus autem magis adhuc lætus :
 quodque exsultantes colles se recipere,
 ipsæque lætarentur saltus arbores,
 se procedente ex urbe vel redeunte.
 In his se oblectans canticis prophetiis,
 sibi blandiens hæc secum reputabat :
 nequaquam ob communia quæ sunt peccata
 inter mortales, cælo Dei judicio
 persolvere nos debitas malitiæ pœnas,
 cum tradimur barbarico insano populo

ad punitionem justam correctionemque,
 qui Dei misericordis mos esse solet;
 sed quia Branæ tyrannidem secutus erat
 Christianus populus imperio deficiens,
 idcirco his esse implicitum aiebat malis.
 O scæva ingenia stultaque consilia
 si quis hanc mentem gerit et sententiam,
 piorum nempe innumeras a Deo catervas
 barbaræ genti ad interitum tradi
 quamlibet propter erroris insaniam,
 qua læsus sit fortasse mortalis dominus !
 Quin adeo universalem monarchiam sibi
 vaticinans spondebat, et Palæstinam
 jugo subtractam redditurum se imperio ;
 et se lac populorum ebibiturum,
 divitias voraturum, et pinguedinem
 medullis exhausturum, ut ait propheta.
 Effutivit etiam palam in concione
 disertis verbis, romano Andronicum
 præfuturum annis imperio novem ;
 ni redegisset Deus ad triennium,
 ex quo Andronicus sceptro abuti cœperat :
 subtractum autem Andronico sexennium.
 ceu purpuræ segmentum vi direptum,
 ad sui fuisse adjectum regni spatium :
 seque propterea per id sexennium
 fortasse haudquaquam fore prorsus optimum.
 Verum ne elapsis quidem prædictis annis
 visus est mores suos conferre in melius.
 Blachorum gens jam erat intolerabilis,
 Romanis spoliis manubiisque dives
 eximisque opibus instructa ad bellum :
 quare Romanam incursans provinciam
 oppidum Varnam cepit cum Anchialo,
 et Triaditzæ quoque invasit agrum,
 Naissum delevit denique cum Stumpio,
 abductis inde innumeris manubiis,
 viris cum feminis, et gregibus omnigenis.
 Conclusus ergo quaquaversus hostibus
 neo jam tueri victos valens Cæsar,
 exercitum bifariam divisit ducibus,
 partim ad locos jubens abire hesperios,
 partim ad terras nupero afflictas bello :
 Varnamque instauravit cum Anchialo,
 idoneumque imposuit his præsidium.
 Ipse profectus denuo Philippopolim
 Mœsorum ac Scytharum repressit impetum
 et sua præsentia et ducibus pugnacibus.
 Cumque Triballus princeps Scopiorum urbem
 cum universo agro popularetur,
 impetum fecit Cæsar cum exercitu
 illumque triumphali prostravit prælio.
 Exin præteriens cunctum Naissi agrum,
 progressusque ad ampli fluenta Savi,
 ibi in congressum venit cum caro socero,
 cui Belæ nomen erat, Ungariæ rege ;
 cujus colloquio fruitus, atque ut decuit
 invicem impertitis amoris signis,
 illinc reversus est, vocante officio,

- A** Πρὸς σωφρονισμὸν μαστίγωσιν μετρίαν,
 Ἥπερ φιλοίκτου, συμπαθοῦς Θεοῦ νόμος·
 6125 Ὅτι δ' ὀπίσω τῆς Βρανᾶ τυραννίος
 Ἴπῆρξε λαὸς, τοῦδ' ἀποστάς τοῦ κράτους,
 Τοιοῖσδε κακοῖς ἐκδεδόσθαι συνέβη.
 Ὡ τῶν πονηροῦ σκευμάτων καὶ σπερμάτων !
 Εἰ ταῦτά τινές εἰσιν ὀπειληφότες,
 6130 Ὡς μυριάδας εὐσεβῶν ἐκδοῦς ἔχει
 Θεὸς πρὸς ἀπώλειαν ἔθνη βαρβάρων,
 Οὐτινοσοὺν ἀντίψυχον παροινίας
 Ὅντος καθ' ἡμᾶς τοῦ κκκῶς πεπονθότος.
 Πρὸς τοῖσδε προϋφοίβαζεν ὡς μοναρχίαν
 6135 Περιβαλεῖται, καὶ Παλαιστίνην πάλιν
 Ἐλευθερώσας προσεμεῖ κραταρχίαν.
 Καὶ γὰρ δ' ἐθνῶν θηλάσει κατὰ κόρον,
 Καὶ πλοῦτον αὐτῶν φάγεται καὶ τὰ πάχη
B Ἐκμυελεῖ κατὰ τὴν θεοπίαν.
 6140 Καὶ τοῦτ' ἀμαθῶς συλλόγων ἠλισμένον
 Ἐφασκε λαμπρῶς, ὡς Ἀνδρόνικος χρόνων
 Ἐμελλεν ἄρξειν ἐνάδα Ῥωμαίδοι·
 Θεὸς δὲ συνέσειλεν εἰς τὴν τριάδα,
 Κακοῦ φανέντος Ἀνδρόνικου τῷ κράτει.
 6145 Ἡ δ' ἐξὰς αὕτη τῶν χρόνων Ἀνδρόνικου
 Ὡς πορφύρα βᾶκος τι διεβρόγγυμένον
 Ἐπιβέβληται τοῦδε τῆ κραταρχίαν·
 Καὶ κατὰ τούτους οὐκ ἀγαθὸς τοὺς χρόνους
 Γένοιτ' ἂν ἴσως οὐδὲ βελτίων πάνυ.
 6150 Ἐπεὶ δὲ παρέδραμεν ἐξὰς τῶν χρόνων,
 Αὐτὸς πάλιν ἦν οὐχ ἑαυτοῦ βελτίων.
 Βλάχων ὀπῆρξεν ἀνυπόστατον φύλον
C Ἠλησθὲν λαφύρων Ῥωμαϊκῶν καὶ σκύλων
 Καὶ πλοῦτον ἀβρὸν ἐνδυθὲν πρὸς τῆς μάχης·
 6155 Τοῖνον ἐπήει Ῥωμαϊκοῖς χωρίοις,
 Καὶ Βάρναν εἶλε σὺν Ἀγχιάλῳ πόλεις
 Καὶ Τριαδίτζης κατέδραμε τοὺς δρούς,
 Καὶ Νίσσον ἠφάνισε σὺν τῷ Στουμπίῳ,
 Λεῖαν ἐκαῖθεν ἀπαγαγὼν μυρίαν
 6160 Ἀνδρῶν, γυναικῶν, παντοδαπῶν ἀλόγων.
 Κυκλοῦμενος γοῦν τοῖς ἐχθροῖς πανταχόθεν,
 Καὶ μὴ σθένων πάσχουσιν ἀμύνειν ἀναξ,
 Εἰς τοὺς στρατηγούς στρατιᾶν κερματίσας,
 Τὴν μὲν μέρει πέπομφε πρὸς Ἰσπέραν,
 6165 Ἄλλη δὲ τήνδε πρὸς πονοῦν πάντως μέρος
 Καὶ Βάρναν ἀνέκτισε σὺν Ἀγχιάλῳ,
 Καὶ ταῖσδε φρουρὰν ἱκανὴν ὑπεισάγει·
 Αὐτὸς δ' ἐπιστάς τῆ Φιλίππου καὶ πάλιν
D Μυσῶν τε Σκυθῶν ἀνεχαιτίζει στίχας
 6170 Καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ στρατηγῶν εὐόπλων·
 Καὶ τριβαλάρχου καταδηοῦντος πόλιν
 Σὺν τοῖς πέριξ ἄπασιν τὴν τῶν Σκοπίων,
 Ὅρμᾳ κατ' αὐτοῦ βασιλεὺς σὺν δυνάμει,
 Συμπλακείς ἤττησεν αὐτὸν ἐσχάτως.
 6175 Χῶρον παραλλάξας δὲ πάντα τοῦ Νίσσου
 Καὶ πρὸς Σάουδον πεφθακῶς βαθυδίτην
 Ἐκαῖσε συνέμιξε κηδεστῆ φίλῳ
 Οὐγγρίας ῥῆγι τῷ Βελᾷ κεκλημένῳ,
 Καὶ οἱ προσαγόρευσιν ἀποτινύει
 6180 Καὶ τὴν πρεπῶδη δεξιῶσιν καὶ σχέσιν·
 Ἐπειτ' ἐκαῖθεν ἀπαναστάς ὡς δέον,

- Μεθ' ἡμέρας εἴσεισι Φιλίππου πόλιν,
Κάκειθεν ἀνέξευξεν εἰς Κωνσταντίου.
'Ἐπει δὲ Μυσῶν καὶ Σκυθῶν δεινὸν φύλον
- 6185 Ἐπιστράτευσε καὶ πάλιν Ῥωμαῖδι,
Δηρῶν δὲ φθάσει μέχρι τῆς Ἀρκαδίου,
Καὶ στρατιᾶν ἤττησεν αἰσχυρῶς Αὐσόνων
Πρὸς ἀντιπαράταξιν ἐκτεταγμένην,
'Ἐγνω δὲ αὐτοῦ σφᾶς μεταλθεῖν ὁ κράτωρ,
- 6190 Ἀπογραφὴν οὖν, συλλογὴν καθημέραν
'Ορῶν ὁπῆρχε Ῥωμαϊκῶν ταγματῶν
Πρὸς δὲ ξενικὸν συμμαχικὸν μυρίον
Μισθοῦ συνιδὸν ἐξ ἑθελῆς ἐθναρχίας.
'Ὡς οὖν ἀπειράριθμον ἤθροίσθη στίφος,
6195 Ἐξείσιν ἦρος τῆς Κωνσταντίνου κράτωρ,
Χρυσοῦ κεντηνάρια πέντε πρὸς δέκα,
'Ἀργυρίου δ' αὖ ἐξήκοντ' ἐπηγμένους
Καὶ πρὸς Ῥαιδεστόν τὴν πόλιν ἀφιγμένους,
'Ἐκαὶ φύσας ἔφαγε μουσικὸν Πάσχα,
- 6200 Ἐορτάσας ἔγερσιν ἡμῶν Δεσπότου
Πρώτην κυριώνυμον, ὡς πιστοῖς ἔθος.
Ἐογγίνεται δ' ἐνταῦθα Βασιλακίῳ
'Ἀνδρὶ βιοῦντι βίον ἐξηλλαγμένον
Καὶ διαγωγὴν ἀσυνήθη τοῖς ἔλοις·
- 6205 Ὅστις τὰ πρόσθεν προβλέπειν εἶχε κλέος,
Ἐς δὲ συνέρβει πᾶς τις ὡς εἰς Λοξίαν.
Οὐδὲν διεξῆει δὲ τρανὲς συνόλωσ,
Οὐδ' ὕγιες τε καὶ διηυκρινημένον,
'Ἀλλὰ γριφώδη πάντα, πεπλανημένα·
- 6210 Ἐν δ' αὖ γε πολλοῖς ἀπεφλυδᾶρι λόγους
Ἐύτραπελίας καὶ γέλωτος ἀξίους,
Μαστοῦς γυναικῶν ἀναδιφῶν παλάμαις,
Περιαθρῶν τε καὶ σφυρὰ τούτων πάλιν,
'Ἐφ' οἷς συνεῖρε καὶ μακρὰς ληρωδίας.
- 6215 Ὅμως ἐπισπάσατο συρφετῶν ὄχλον,
Καὶ οἱ προσεῖχον οἷα καὶ πρῶτηγόρῳ.
Συνεῖπετ' αὐτῷ καὶ τινα γραιδίῳν
Ὀστρηλατουμένων τε καὶ παραφόρων
Τα δρώμενά οἱ παντα καὶ λελεγμένα
- 6220 Διατρανούτων ἀφικνουμένοις ἔλοις.
Τοῖς πλείοσι δ' ἔδοξε τούτων εἰδότην
Προφητικὸς τις καὶ θεῶν πεφιλμένος·
Οἷς σύνοσις δ' ἦν καὶ φρένες κρίνειν δέον,
Γελοῖος ὑπείληπτο ληρωδῆς γέρων·
- 6225 Ἐδοξε δ' ἄλλοις πνεῦμα Πύθωνος φέρειν·
'Ὅστις ἐπιστάντι γε τῷ στεφηνόρῳ
Καὶ τόνδ' ἰλαρῶς εὐλογήσαντι τότε
Οὐδὲν κατξίωσε προσσχέειν συνόλωσ·
'Ἄνω δὲ κάτω βακχικῶς πως ἡγμένος
- 6230 Ὅνειδεσιν ἔβαλλε συνειλεγμένους,
Τοὺς δ' ἐν τέλει μάλιστα καὶ γερουσίας·
Καὶ κράτορα δ' οὐχ ἤττον ἦν κακῶς λέγων·
Καὶ οἱ κρατὸς δ' ὤρμησεν ἀρπάσαι πῖλον.
Μόλις δὲ λήξας πωλικῶν κινημάτων,
- 6235 Τῇ διὰ χειρὸς εὐτελεῖ βακτηρίῳ
'Ὅμματ' ἀμαυροῖ βασιλικῆς εἰκόνας
Ἐπὶ πίνακος ἀτόθ' ἐγγεγραμμένης·
Τοῦ δ' ὡς μεμνηνός καταγυοῦς ἀναξ.
'Ἄλλαις ἑαυτὸν φροντίσιν ἐνησχόλει.
- 6240 Ἐκείθεν εἰς Κύπελλα φρούριον φθάσας,

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXLIII.

- A brevique post pervenit Philippopolim,
atque hinc concessit Constantinopolim.
Sed quoniam Mœsi et Scythæ gentes efferæ
rursus molestis erant Romanis terri-
prædantesque pervenerant Arcadiopolim,
exercitu Romano victo turpiter
qui contra exire in aciem ausus fuerat ;
bellum constituit Cæsar per se gerere.
Conscribatur itaque quotidie exercitus,
Romanique ordines centuriabantur :
plurimus etiam advena et auxiliarius
conducebatur miles in cuneto imperio.
Jamque collectis copiis prope innumeris,
vere ineunte Cæsar Byzantio exivit,
auri quidem centenarios quindecim,
argenti sexaginta secum ferens.
- B Et ad Rhædestum usque progressus urbem
mysticum ibi manducavit pascha,
resurrectionem Christi solemnem peragens,
primam nempe Dominicam, Christiano more.
Ibi in colloquium venit cum Basilacio
viro vivente insolitum vitæ genus,
nulli suetos profitente mores,
qui futura canendi cluebat gloria,
cunctis ad eum venientibus ceu ad Loxiam.
Nec tamen is dicebat perspicue quidquam,
neve qui sanum probeque definitum,
verum fallacia cuncta et perobscura.
Profecto ejus sermones plerumque erant
sourrilliter effusi risuque digni.
Papillas feminarum contrectans manibus
- C inspicionsque pariter illarum talos,
longas tum demum nectebat cantilenas.
Plebeiam tamen turbam is illexerat
præbentem aures sibi tanquam vatī.
Comitabantur illum et quædam vetulæ
vecordi cæstro percitæ atquæ insanæ,
quæ gestus ejus pariter et dicta omnia
edisserebant populi coronæ.
Vulgares ergo homines qui hunc noverant,
prophetæ loco habebant Deoque chari :
verum cordati et sano judicio præditi
ridiculum nugacemque putabant senem :
alii postremo pythonicum credebant.
Is accedentem per id tempus principem
et salutantem comiter ac benevole
- D nullo dignatus est respectu, auditu :
imo hac illac discurens tanquam baccha
conviciis circumstantes onerabat,
præfectos præsertim ac senatores ;
nec minus ipsi Cæsari maledicebat :
quin et detrahere capite tentavit apicem.
Demum desistens equinis saltationibus,
vili quem forte manu gerebat baculo
oculos violavit regiæ imaginis
quæ prostabat ibidem picta in tabula.
Tunc homine ut insani contempto cerebæ
Cæsar ad alias animum convertit curas.
Illino promotis ad Cypsella castris,

8

animi causa venatum est profectus,
 invitavique fratrem ut secum iret.
 Hic autem venæ simulans sectionem
 venatorium excursus declinavit :
 quare imperator solus est profectus.
 Tunc conjurati idoneum nacti tempus
 germanum ejus Alexium raptim ducunt
 intra tentorium regium thronoque collocant,
 et Romanum salutant imperatorem,
 plausibus, ut sit regibus, concupentes.
 Audita re Isaacius Deum rogabat
 ut se præsentis discrimini eriperet.
 Tum missos cernens equites qui se caperent
 celeri cursu instantes, habenis laxis
 cœpit et ipse in fugam se conjicere :
 oppositique fluvii tranatis fluctibus,
 calcaribus urgebat cursum equi.
 Sed tamen captus in oppido Stagira
 orbatus est oculorum luminibus
 in venerando monasterio Beræ,
 cujus fundator fuerat sebastocrator
 imperatoris Andronici genitor.
 Sic Isaacius luminibus cassus
 regio in palatio clauditur ceu carcere,
 ubi propter doloris acerbiter
 nullum per dies complures gustavit cibum.
 Exin ad duas columnas (sic locus dicitur)
 domus ipsi assignatur in Propontide.
 postquam Romanum dominus imperium
 rexerat annis novem cum septem mensibus,

ALEXIUS ANGELUS AN. VIII, MENS. VI.

Atque ita Alexius imperio potitus
 rerumque summam solus administrans,
 non tamen festinavit Byzantium statim,
 sed occiduis partibus laborantibus,
 propter molestos principes Mæsurum
 Asanem atque Petrum infaustos fratres,
 opem curamque censuit impendendam.
 Significavit tamen conjugii dignitatem suam
 senatusque parti quæ in urbe erat,
 cleroque toti, civibusque simul.
 Atque hanc novarum notitiam rerum
 nemo non libenter hausit auribus.
 Dum tamen Euphrosyne ducæna
 ad magnum templum regina procederet,
 plebeis turbæ conspirata manus
 virum cognomine Contostephanum,
 Alexium autem nomine, deducens
 in magnum Dei venerandum templum,
 imperatorem Romanum salutavit.
 Verum is captus statim ab optimatibus
 meritam habuit carceris custodiam.
 Deinde cunctus populus ad templum currens
 imperatricem salutabat Euphrosynen.

(69) Atqui Ephræmius in titulo scripserat notam ζ", quæ in Græcorum scriptis significat partem dimidiam. Quamobrem et ego perpetuo scripsi mens. VI, quæ anni pars est dimidia. Sed tamen tum ex hoc loco, tum etiam aliunde necessario

- A Πρὸς θήραν ἐξώρμησε τέρψεως χάριν·
 Καὶ συνεκάλει καὶ σύναιμον πρὸς τόδε·
 Σκεψάμενος δὲ τὴν φλεβὸς σχάσιν ὄδε
 Τοῦ πρὸς κυνηγέσιον ἐκκρούει δρόμου·
 6245 Ἐξεῖσι δ' οὕτως αὐτοκράτωρ καὶ μόνος,
 Συνίστορες δὲ προσλαβόντες σκεμμάτων
 Σύναιμον Ἀλέξιον ἄγουσι τάχος
 Σκηπὴ πρὸς αὐτὴν καὶ βασιλείου θρόνον,
 Καὶ τόνδ' ἀνείπον αὐτοκράτοφ' Αὐσόνων
 6250 Τοῖς βασιλικοῖς ἀλαλάζοντες κρότοις.
 Καὶ γνοὺς Ἰσαάκιος τὰ πεπραγμένα,
 Θεοκλυτῶν ἦν κίνδυνον πεφευγῆναι.
 Ἐπεὶ δὲ συνέζοντας αὐτὸν ἱππότεας
 Ἐώρα συντρέχοντας ἀπτέρω τάχει,
 6255 Ἄνεῖς χακινὰ πρὸς φυγὴν μετετρέδη·
 Καὶ ῥοῦν ποταμοῦ διαβάς προκειμένου,
 Ἐπλαυεν ἱππον φυγαδεύων ἢ σθένος.
 Πλὴν συσχεθεὶς γε κατὰ Στάγειραν πόλιν,
 Ἐκκόπτεται δὴ τὰς κόρας τῶν ὀμμημάτων
 6260 Κατὰ σεμνεῖον εὐαγὲς τὸ τῆς Βήρας,
 Οὐπερ δομήτωρ σεβαστοκράτωρ ἔφυ
 Τοῦδ' Ἀνδρονίκου καὶ τοκεὺς στεφηφόρου.
 Οὕτω δ' Ἰσαάκιος ἐκκοπεὶς κόρας,
 Ἐν βασιλείοις ἐγκαθεύρηνται δόμοις
 6265 Οὐχὶ μετασχὼν οἰασοῦν ἐδητύος,
 Διὰ τὸ πάθος ἡμερῶν συχνῶν πάνου.
 Ἐπειτ' ἐκείθεν ἔσχεν αὐτὸν οἰκία
 Ἡ κατὰ διπλοῦν κλίμα Προποντίδος,
 Σὺν μηνσὶν ἑπτὰ (69) λυκάθαντας ἐννεία
 6270 Κραταρχίας ἄρξαντα τῆς τῶν Αὐσόνων.
- C ΑΛΕΞΙΟΣ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΤ. Η', Σ".
 Οὕτω δ' ἐπιβάς Ἀλέξιος τοῦ κράτους
 Καὶ τῶν ὄλων σχῶν καθαρῶς ἀταρχίαν,
 Οὐκ εὐθὺς εἰσέδραμε πρὸς Βυζαντίδα,
 Ἄλλὰ κακῶς πάσχουσι τοῖς κατὰ δύσειν
 6275 Παρὰ Μυσαρχῶν κασιγνήτων δυστρόπων
 Ἄσαν τε Πέτρου τῆς κακῆς ξυνωρίδος
 Προστρέχει πράγμασι καὶ τοῖσδε ἀμύνει.
 Δηλοῖ δ' ἐπ' αὐτῷ τὸ πραχθὲν τῇ συζύγῳ.
 Γερουσίας μέρει τε τῷ κατὰ πόλιν,
 6280 Κλήρω τε παντὶ καὶ πολιτεῖα πάλιν·
 Καὶ πᾶς τις ὡσὶν ἀκοὴν πεπραγμένων
 Ἄγαν ἱλαρῶς ἐδέως ἠκημόει.
 Τῆς δ' Εὐφροσύνης Δουκαίνης βασιλίδος
 Ἡρὸς τὸν μέγιστον ναὸν ἀφικνουμένης,
 6285 Στίφος βαναύσων φρατρίαν δεδρακότες
 Ἄνδρα Κωντοστέφανόν τινα τοῦπίκλην,
 Ἀλέξιον κλήσει δὲ, συνειληφότες
 Ἐν τῷ μεγίστῳ τοῦ θεοῦ θεῖα δόμῳ
 6290 Ἄνείπον ὡς ἀνακτα τῆς Ῥωμαίδος.
 Λαμπρῶν δ' ἐνίοις συσχεθεὶς παρατύχια
 Φρουρᾶν ὀπίστη καὶ κάθειρξεν ἐνδίκως.
 Καὶ λοιπὸν ἅπας προστρέχων θεῖα δόμῳ
 Τὴν Εὐφροσύνην ἀνύμνει βασιλίδα.

constat, prædictam notam liberiore sensu ab Ephræmio usurpari ad significandum quemlibet anni excessum. Quis enim tot Cæsares annis N. cum mensibus adamussim sex regnavisse credat!

- 6295 Μεθ' ἡμέρας δ' εἴσεισι καὶ κράτωρ πόλιν,
 Οὐ πᾶσιν ἀσπᾶσιος ὦν χάριν ἔδρα
 Ἐἰς σύγγονον φίλον τε καὶ βασιλέα,
 Οἷ καὶ παρεφθέγγοντο δῆπουθεν τάδε,
 "Ἄν οἶδεν ὕδωρ τοὺς πεπωκότας πνίγειν,
 6300 Τί λοιπὸν ἄλλο καὶ πῶν ζήσαιτό τις ;
 Εἰ δ' οὐ λυτροῦται τὸν σύναιμον κινδύνου
 Ὁ φίλος αὐτάδαλφος, οἴχεται φύσις.
 Ὅμως παρελθὼν εἰς νεῶν θεοῦ μέγαν
 Καὶ ταινιωθεὶς ταῖν χεροῖν ἀρχιθύτου,
 6305 Ἐξείσιν πῶθις ὡς ἔθος στεφηφόροις·
 Ἴππος προσήχθη γαῦρος εἰς ἱππασίαν
 Φατμιστῆς Ἀββάδιος, εὐ ἠσκημένος·
 Ὡς οὖν ἐπῆλθεν ἐγκαθιζῆσαι δίφρω,
 Ἴππος φριμάσσων, γαυριῶν ἦν ἐκτόπως,
 6310 Ἐμπροσθίους δ' ἄνωθεν ἀνυψῶν πόδας
 Καὶ βλοσυρόν τι καὶ μανιῶδες βλέπων.
 Τὸ δάπεδον δ' ἔνυξι κόπτων συχνάκις,
 Τὸν ἀναβάτην ἀπεσελετ' ἐξόχως·
 Ἐπαὶ δὲ λαθῶν ἐμβεδήκει τῷ δίφρω
 6315 Ἦνία λαθῶν ἐν χεροῖν αὐτοκράτωρ,
 Οὐχ ἦντον Ἴππος ἀγέρωχος ἠτάκτει
 Πόδας ἀνυψῶν καὶ κροαίνων ἀγρίως
 Μῆτ' ἐξακούστων χρεμμετισμῶν καὶ κρότων·
 Καὶ ταῦτα ποιῶν οὐκ ἔληξε παράπαν,
 6320 Ἔως κεφαλῆς τοῦ κρατοῦντος τὸ στέφος
 Χαμαὶ πιστῶν δέδρακε, καὶ τούτου μέρη
 Θραυσίεν τε παθεῖν, δυσκλεᾶ τ' ἀκοσμίαν,
 Αὐτὸς δ' ἀπεσφαίριστο (70) μάλ' ἐφεστρίδι
 Ἴππον δ' ἀναβᾶς ἄλλον ὁ στεφηφόρος
 6325 Πομπῆν ἐπεισῶδιον εἶχεν ἀνύσας
 Σὺν τῷ πεσόντι καὶ τεθραυσμένῳ στέφει·
 Ἀπᾶσιος δ' ἔδοξεν οἰωνὸς τόδε.
 Ὑπῆρχεν οὗτος ἀγαθὸς τρόπους κράτωρ,
 Μετλιχός, ἠσύχιος, ἠπία φύσις,
 6330 Ἰλαρόν, εὐένταυκτον ἦθος εὐ φέρων,
 Μεταδοτικὸς καὶ φιλοκτιρμῶν πλέων,
 Πᾶσι προσιτῆς, εὐμενὴς ὀπηκόος,
 Ἦδὺς, χαρῆς, εὐπρεπῆς ὄψιν ἄγαν,
 Ὅρθιος, εὐήλιξ τε, Νιραῦς τις νέος,
 6335 Οὔτινα βλάψας εἰς δέμας, εἰς οὐσίαν,
 Οὔτ' αὖ νεοχμώσας τι τῆς Ἐκκλησίας
 Οὐδ' αἰνίσας ἔθιμα τῆς ἀραταρχίας·
 Μισῶν διαβόλους τε θῶπας καθάπαξ·
 Αἰσθητικὴ τις καρδίη σὴς ὀστέων,
 6340 Τῆς εἰς ἀδελφὸν ἀδίκου παροινίας
 Ἐν συντριβῇ πνεύματος εὐ ἠσθημένος
 Καὶ κατανύξει καρδίας δακρυχέων·
 Ἐφ' οὐ γυνή τις οὐκ ἐφάνη γαμέτου
 Ἐκ τοῦδε κακῶς εἰς δέμας πεπονθότος,
 6345 Ἡραιὰς ἀμφίδρυφος ἦ καὶ λυσίβριξ,
 Οὐδ' ἀπελαθεὶς ὠπτό τις πατρίδος·
 Πλὴν νωχελὴς ἦν καὶ μαλακὸς τὴν φύσιν,
 Οὐδ' εὐ κεφυκὸς πρὸς διοίκησιν ὄλων,
 Ἐκ τῆς φυσικῆς νωθρότητος συντρόφου
 6350 Καὶ τῆς κρυούσης τοὺς πόδας καχεξίας.
 Οὔτος γὰρ τοίνυν ἀσφαλῶς σχῶν τὸ κράτος,

(70) Cod. ἐπεσφαίριστο.

- A Post dies aliquot Cæsar quoque in urbem
 haud cunctis venit ob suum facinus
 contra germanum fratrem suumque dominum.
 Atque convicians aliquis sic forte aiebat :
 Si bibentes quidem præfocat aqua,
 quis jam alio potu vitam toleret ?
 et si fratrem non redimit a discrimine
 germanus frater, periit natura,
 Attamen progressus ad templum magnum,
 et patriarchæ coronatus manibus,
 exiit ad pompam Cæsaribus solitam :
 ad quem sublimis, ut insideret, ducitur
 equus Arabs de præsepibus et bene exercitus :
 verum dum Cæsar in ephippium insilit,
 subsultans equus valdeque ferociens,
 B seque anteriores arrigens in pedes,
 torvis in iracundia suffusus oculis,
 et pavementum unguis sæpe quatians,
 miro sessorem recusabat nisu :
 sed cum repente ephippium occupasset
 prehendissetque frenum imperator,
 nihilo tamen ferociebat minus
 equus elatis pedibus terramque verberans,
 sonorisque hinnitibus aerem complens ;
 neque a furore hujusmodi prius destitit,
 quam capite coronam excussit Cæsari
 humi projectam, cujus etiam partes
 contractæ sunt infauste atque indecore :
 sessor autem strato corruit purpureo.
 Quamobrem alio incenso Cæsar equo
 C qualemcumque demum absolvit pompam
 cum stemmate contracto et deciduo ;
 quod lævum omen visum est spectantibus.
 Erat hic Cæsar indole bona præditus,
 comis, tranquillus, mansueto ingenio,
 hilaris, accessu affatuque facilis,
 elemente animo, manu liberali,
 cunctorum precibus patens, et benevolus :
 blandus, gratosus, formosusque admodum,
 procerus, virente ætate, alter Nireus.
 Nemini hic corpori reive nocuit,
 neque in Ecclesia quidam innovavit,
 nec obrogavit item imperii legibus ;
 assentationis æque et calumniæ osor.
 Cumque esset tenero imbutus animo
 crimen adversus fratrem, ut cariem ossium,
 D exulcerata fixum gerebat mente,
 gemitibusque et lacrymis exiabat.
 Ipso regnante nulla unquam mulier
 propter mariti mutilatum corpus
 vel laceravit genas vel solvit comam,
 nec quisquam patria pulsus in exsiliū.
 Cæterum soors remissoque ingenio,
 neque ad rempublicam regendam idoneus
 propter natura insitam segnitiam,
 et quia pedibus etiam laborabat.
 Quietus ergo moderans imperio

atque in regali desidens palatio
 plurimos donis largiter ditabat
 eximiisque augebat dignitatibus.
 In orientem postea cum copiis transiit :
 audivit enim, denuo rebellem
 Alexium quemdam in provincia Cilicum,
 (illius nomine scilicet assumpto
 Alexii Cæsare Manuele nati)
 pagos incursu urbesque perturbare,
 Ad Melangiorum ergo præsidia pergens,
 atque illic etiam salutatus dominus
 reversus est in urbem imperator.
 Obortum est deinde Romano imperio
 molestum monstrum atque inexpectatum
 tyrannus ille Cypriorum Isacius ;
 qui ad sultanum repente profugiens
 atque ibi nactus auxiliares copias,
 Romanas terras urbesque divexabat.
 Sed enim ambos mors oppressit demum.
 Cæsar de terris occiduis sollicitus
 peritum ducem cognomento Aspietam
 cum numeroso validoque exercitu
 adversus Mæsos barbaros hostes misit
 verum infelici commisso prælio,
 captus est barbaris Aspieta Mæsis.
 Plurimum rursus Cæsar gerens curam
 occiduarum urbium afflictarum,
 Isacium, cui tradiderat filiam nuptui,
 sebastocratem dignitate, misit
 denuo cum prævalido ingente exercitu :
 sed ab Asane captus et hic barbaro,
 vincla diuturna et carcerem perpessus,
 ibidem violenta morte obiit.
 Verum et ipse barbarus Asan periit
 manu cujusdam Mæsi Ibanci domitus ;
 Petrusque obtinuit Musiæ principatum.

Sed cum hic etiam gladio fuisset cæsus,
 princeps Mæsorum exstitit Joannes
 Petri Asanisque frater, ingenio pessimo,
 et Romanarum urbium pernicies.
 Ibancus autem ad Cæsarem confugiens
 atque libente animo receptus
 Romanis partibus utileni se præbuit,
 floribus nempe juvenis, forti manu,
 sed ad sumendam iram paratissimus.
 Huic collocavit Cæsar in matrimonium
 in aulam adveniendi neptem suam.
 et præfecturam tradidit Philippopoleos.
 Is autem contra Mæsos et contra Scythas
 firmum Romani imperii munimen erat.
 Jam cum Sicilia ab Alamannis barbaris
 turpiter esset domita, tunc in Italiam
 vi deportata est ceu præda belli
 filia quoque Cæsaris Isaacii ;
 et regis Alamanniæ germano fratri
 Philippo juncta est nuptiali fœdere,

(71) Cod. λαβήν.

- A** Καὶ βασιλεῖς ἐνδιατρίψας δόμοις,
 Καὶ δωρεαῖς τοὺς πλείστους καταπιάνας
 Καὶ φιλοτίμοις ἀξίους καθηδύνας,
 6355 Μετὰ στρατιᾶς ἐκπερᾶ πρὸς τὴν ἔω·
 Ἐκουστο καὶ γὰρ ὡς ἀποστιάτης πάλιν
 Ἀλέξιος τις Κιλικίων ἐπαρχίας
 Προσηγορίαν ὑποδὺς Ἀλεξίου
 Οὐπερ τοκεὺς ἦν Μανουὴλ αὐτοκράτωρ,
 6360 Κώμας ἐπιῶν ἀνέσειε τὰς πόλεις.
 Τόλινυ ἐπιστὰς φρουροῖς Μελαγγείων,
 Καὶ τοῖς ἐκεῖσε βασιλεὺς αὐτοκράτωρ
 Ἀναγορευθεὶς πρὸς πόλιν ὑποστρέφει·
 Ἐἶτ' ἀνεφύη Ῥωμαῖδος τῷ κράτει
 6365 Κακὸν τι τερμέριον ἄελπτον πάλιν.
 Ἰσάκιος τύραννος αἰσχροὺς Κυπρίων,
 Ὅς ἑξαπίνης προσρῦεις τῷ σουλτάνῳ
B Κάκειθεν εὐρῶν συμμαχικὸν τι στίφος
 Χώρας ἐκάκου καὶ πόλεις Ῥωμαῖδος.
 6370 Ὡλλυντο δ' ἄμφω παραπεμφθέντες μόρφ.
 Φροντίδα τιθεὶς δυτικῶν χωρῶν ἄδαξ,
 Μετὰ στρατιᾶς ἱκανῆς εὐκαρδίου
 Ἄνδρα στρατηγὸν τοῦπικλήν Ἀσπιέτην
 Κατὰ Μυσῶν πέπομφεν ἐχθρῶν βαρβάρων·
 6375 Χρησάμενος δὲ μὴ δεόντως τῇ μάχῃ.
 Αὐτοῖς ἐάλω βαρβάροις ἀντιμάχοις,
 Ποιούμενος λόγον δὲ πλείονα πάλιν
 Κράτῳ δυτικῶν ἀστῶν κακουμένων,
 Ἰσαάκιον γαμβρὸν εἰς θυγατέρα
 6380 Τὸν σεβαστοκράτορα πέμπει δευτέρως
 Σὺν δυσαρθῆμυ στρατιᾷ Ῥωμαλέῳ.
 Κάκεινος Ἀσὴν συσχεθεὶς τῷ βαρβάρῳ
C Χρόνια δεσμὰ καὶ κάθειρξιν ὑπέδω,
 Ἐν οἷς ἐναπέψυξε βιαίῳ μόρφ.
 6385 Πλὴν ἀλλὰ καὶ βάρβαρος Ἀσὴν ἐφθάρη
 Κλησὶν Ἰθαγκῶ τινι Μυσῶν ἐκ γένους·
 Καὶ Πέτρος ἀρχὴν τὴν Μυσῶν λαβὼν (71)
 [ἔχει.
 Καὶ τοῦδε κακῶς ἀποκτανθέντος ξίφει,
 Ἰωάννης δέδεικτο μυσαρχηγέτης,
 6390 Ἀσὴν Πέτρου σὺναιμος, αἰσχιστος τρόπους,
 Τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀστῶν καθιρέτης.
 Ὁ δ' οὖν Ἰθαγκὸς προσρῦεις στεφηφόρφ
 Καὶ παρὰ τοῦδε προσδεχθεὶς μάλ' ἀσμένως,
 Χρήσιμος ὦπτο τῷ μέρει τῶν Ἀυσόνων,
 6395 Ἀκμαῖος ὢν τις καὶ χέρας Ῥωμαλέος,
 Ὁξύβροπος δ' οὖν πρὸς θυμὸν καὶ μανίαν.
D Τούτῳ κατηγγύησε πρὸς συνοικίαν
 Τὴν θυγατριδὴν βασιλεὺς ἀφιγμένῳ.
 Ἐπαρχὸν ἀρχὴν τῆς Φιλίππου χειρίσας,
 6400 Ὅς ἦν ἐπιτελίσμα Μυσοῖς καὶ Σκυθαῖς,
 Τειχῆρες Ἀυσόνων δὲ χωρίων μέρει.
 Τοῖς Ἀλαμανοῖς βαρβάροις Σικελίας
 Αἰσχροῦς ἀλούσης, ἐν Ἰταλίᾳ τότε
 Δορυδάτωτος συναπήχθη πρὸς βίαν,
 6405 Καὶ θυγάτηρ ἀνακτος Ἰσαακίου,
 Καὶ κασιγνήτῳ ῥήγος Ἀλαμανίας
 Φιλίππῳ συνέζευκτο πρὸς γάμου σχέσιν,

- Πόσιν ταυτῆς ἀποβαλοῦσα μόρφ
 Τοῦ Σικελῶν ἄρξαντος υἱὸν πρὸ χρόνων ·
- 6410 Ἡ κυκεῶνα πικρίας ἀψινθίου
 Ποτήριον δ' οὐχ ἤττον ὀργῆς Κυρίου
 Ὀλίθριον κίρνησι τῇ Βυζαντίδι.
 Πάσχων τὰ τοῦ σώματος ἄρθρα καὶ βάρβα
 Οὐ συνεχῶς μὲν καὶ διὰ βίου κράτωρ,
- 6415 Κατὰ δὲ κύκλους καὶ τινὰς περιόδους
 Ἐκ τινος ὕλης σώματος καχεξίας,
 Ὀδύνας εἶχε καὶ δυσποίστους πόνους,
 Ἐπειρουέντος τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ πάθους,
 Ἐσπερος οὐκοῦν τηνικαῦτ' ἀφιγμένους
- 2420 Πόνους νικηθεὶς καὶ περιωδυνίας,
 Τολμᾷ τι πρᾶγμα κινδυνῶδες καὶ ξένον,
 Ὀλεθρον αὐτῷ προξενούν παραβόλως ·
 Σιδήρια γὰρ πυρακτωθέντα σφόδρα
 Σκαλοῖν ἐπιτεθήσιν ἀμφοῖν καὶ βάρβρον,
- 6425 Καὶ πρὸς βάρβρον δέδρακε καυτῆρα μάλα.
 Καὶ πρὸς βραχὺ μὲν βραϊσάντων τῶν πόνων,
 Μεθ' ὕδρων ἄπαντες Ἀσκληπιάδαι
 Μακρὰν ἀπηλαύνοντο κράτορος λόγῳ ·
 Μετὰ δὲ τοῦτο φλεγμοναὶ καυτηρίας
- 6430 Κατέτρυχον κροτούντα καὶ ποδαλγίαι,
 Καὶ πᾶς ἰατρὸς εἰσκέκλητο σὺν τάχει ·
 Καὶ πάντας ὑπέθραττεν οὐ φαῦλον δέος,
 Μήπως ἀνειρχθὲν καθόδου τῆς πρὸς πόδας
 Ἐλωθὸς αἷμα σὺν ὕλῃ καταβρέκειν,
- 6435 Ἐνοσῆψαν εἰς καιρία σώματος μέλη
 Οἷσι κρατέρηρι θάνατον παραυτίκα,
 Μεταπισσέται δ' ἀλλαχοῦ κραταρχία.
 Τούτων λόγος μέλιστα τῇ βασιλίδι,
 Κληροῦχον υἱὸν οὐκ ἔχουση τοῦ κράτους,
- 6440 Μόνην ξυωρίδα δὲ τῶν θυγατέρων,
 Χῆτιν (72) παθουσῶν τῶν συνευῶν πρὸ χρό-
 νων ·
- Ἦν Εἰρήνη μὲν ἡ χρόνῳ πρεσβυτέρα
 Συνῆπτο καλῶς πρὸς γάμου κοινωνίαν
 Κοντοσταφάνων ἐκ γένους Ἀνδρονικῶν,
- 6445 Μόρφ μαλακῶν καταλύσαντι βίον ·
 Ἡ δευτέρα δ' Ἄννα γε συνῶκει πάλιν ·
 Ἰσαακίῳ Κομνηνῶδῃ νέῳ
 Μυσῶν καθεῖρξει τὸν βίον λελοιπότι,
 Ὃς ἱστορῶν ἔφρασεν ἀνόπιν λόγος.
- 64 0 Ταῦτα μὲν οὕτω τῷ βασιλεῖ συνέβη.
 Ὅμως βραϊσας, ἀπάρας Βυζαντίδος,
 Ἐφίσταται γε Θεσσαλονικῆ πόλει,
 Κάκειθεν ὀρμῆ κατὰ Χρύσου τοῦ Βλάχου,
 Ὃς παραλαβὼν Στρούμιτιζαν σὺν τοῖς πέριξ,
- 6455 Καὶ τι κατασχὼν εἰς τυραννείου λόγον
 Ἰπερφυὲς, τειχῆρες, αἰπεινὸν λίαν
 Ἔρυμα, δεινὸν, Πρόσακον κεκλημένον,
 Ὃ συνδραμοῦσαι φύσις ἅμα καὶ τέχνη
 Ἀπρόσμαχόν τ' ἄμαχον εἰργάσαντό πως,
- 6460 Ἦν Ῥωμαῖκοῖς γειτνιαζούσιν ἄροις
 Μέγα τι κακὸν ἀφανίζουσα λύμη.
 Τοῖνον ἐπιστᾶς βασιλεὺς τῷ Προσάκῳ
 Μετὰ στρατιᾶς ἀξιαγαστοῦ λίαν,

(72) In margine glossa στήρησιν.

- A quoniam priorem ipsi mors abstulerat
 sponsum Siciliæ quondam regis filium.
 Hæc femina conditum amaro absinthio
 Dominicaque tanquam ira plenum
 calicem propinavit patriæ suæ.
 Pellibus et arthritide laborans Cæsar
 haud quidem sine requie vel intervallo,
 sed temporibus certis ac periodis,
 propter vitiosum corporis humorem
 dolores patiebatur intolerabiles,
 dum se per corpus morbus circumageret.
 Igitur verno tunc instante tempore,
 cum angeretur solitis doloribus,
 novum audenter tentavit remedium,
 quod ipsi summum attulit discrimen :
- B fervidas enim admodum ferri laminas
 trique cruri et pedibus imponens
 inussit grave carnis cauterium.
 Et sedatis quidem parumper doloribus
 non sine conviciis omnes Asclepiadas
 Procul a se facessero jubebat Cæsar :
 verum cauterii post hinc inflammatio
 dolorque pedum Cæsarem cruciabat ;
 revocatique medici sunt celeriter,
 quos omnes haud vanus invasit timor,
 ne prohibitus quominus in pedes flueret
 solitus humor sanguinis et saniei,
 in corporis præcipuis stagnaret partibus,
 ægrumque subitanea morte opprimeret,
 atque ad extraneas sceptrum abiret manus.
 Sermo hic fiebat apud reginam maxime,
 quæ masculum hæredem haud pepererat,
 sed feminarum tantum par filiarum,
 quarum jam erat utraque sponso vidua.
- Irene natu major juncta fuerat
 splendidis sane nuptiis Andronico,
 progeniem suam trahenti de Contostephanis ;
 sed is abruptit vitam ob suam mollitiem.
 Junior æque nupta fuerat Anna
 Comnenorum surculo Isaacio,
 qui apud Mæsos obiit in vinculis,
 ut nostra historia desuper narravit.
 Atque ita Cæsaris se res habebant :
 qui male firmus adhuc Byzantio excedens
 Thessalonicam contulit se in urbem :
- D inde perrexit contra Chrysum Blachum
 qui Strummitza occupata cum vicinia,
 tenensque quoddam, veluti regiam suam,
 peridoneum, munitissimum et sublime
 ingens castellum cui nomen Prosacon,
 quod ars certatim cum natura effecerat
 bellantibus inaccessum inexpugnabile,
 Romanæ illic proximis ditionis finibus
 grave imminabat malum et exitium.
 Accedens ergo Prosacon imperator
 cum florente exercitu et permiro,

consertaque gravi cum Mœsis pugna,
 vi nitebatur debellare Chrysum,
 ejusque arcem armis occupare.
 Post multam autem cædem ac laborem
 ad pacis conditiones respexit Chrysus,
 se Cæsari nimirum fore subditum,
 si retinere hanc sibi liceret arcem,
 et si daretur regia de stirpe uxor.
 Sic re confecta Cæsar discedens Prosaco,
 regressus est ad urbem Constantini.
 Exin Romano imperio fidem fregit
 perfuga Ibanus in Philippi urbe,
 detrimentisque affecit nostros plurimis :
 nam et acie sæpe discessit victor,
 Cammytæ quoque capto protostratore,
 et incursavit nostræ ditionis urbes
 quæ sunt Boleron versus usque Xanthiam,
 omnia late diripiens, agens, ferens :
 vir sine dubio præditus ferino corde,
 rabidi canis instar Romanos allatrans ;
 qui eo vesaniæ furorisque evasit,
 ut milites Romanos in prælio captos
 frustatim esse cæderet in convivio.
 Quare imperator abiens Byzantio
 semet Orestis contulit ad urbem :
 cumque rebellem cerneret fortam admodum,
 Romanos autem semet comitantes
 prælio abhorrere atque metu exanimés,
 inops consilii curis æstuabat.
 Igitur conditiones rebelli obtulit,
 armorum pugnaeque interim non immemor ;
 exercitumque omnem secum trahens
 contulit se in provinciam Philippopoleos.
 ibique castrum cepit vi Stenimachum,
 ubi Barbarorum erat ingens numerus,
 quos urbem populatus captivavit.
 Deinde capto falsis promissionibus
 crudeli Ibanco, pessimo adversario,
 victor reversus est Constantinopolim.
 Regnante Alexio de Comnenis Angelis,
 Joanne autem Camatero Ecclesiæ
 sacrum tenente solium Byzantinæ,
 novum emersit spuriumque dogma,
 cujus magister erat et creator
 monachus quidam dictus Sicidites,
 infima vere blaterans et ventriloquus.
 Nam controversia exorta utrum dicere
 imo et diserte credere nos oporteat,
 corpus Dominicum in mysteriis sumptum
 incorruptivum esse, ut post passionem
 admirandamque anastasim ; an corruptivum
 quale ante mortem fuerat ac passionem ;
 altera pars aiebat incorruptivum,
 freta doctriais atque testimoniis
 cati Cyrilli et Patris Chrysostomi,
 Eutychiique Byzantini præsulis,
 et Nyssenorum phosphori Gregorii,
 qui scripto suo suadent magisterio,
 istud a nobis sumptum in mysteriis

- A** Καὶ συγκροτήσας καρτερὴν Μυσοῖς μάχην
 6465 Σπουδὴν ἐτίθει τοῦ Χρύσου κατισχύσαι,
 Ἐλεῖν τε καὶ φρούριον αὐτοῦ τοῖς δπλοῖς.
 Μετὰ φόνον γοῦν καὶ κάματον μυριον
 Εἰς συμβάσεις βλέψαντος αὐτῷ τοῦ Χρύσου
 Τοῦ καθυπείκειν βασιλεῖ διὰ βίου,
 6470 Ἔρωμα κατέχειν βασιλεῖ διὰ βίου,
 Καὶ σύζυγον σχεῖν ἐκ βασιλείου γένους.
 Ἄναξ μεταστάς τῶν μερῶν τοῦ Προσάκου.
 Εἴσεισιν αὖθις τὴν πόλιν Κωνσταντίνου.
 Ἀφίσταται δὲ τοῦ κράτους Ῥωμαῖδος
 6475 Πρόσφυξ Ἰθαγκὸς ὢν ἐν Φιλίππου πόλει,
 Καὶ πλείστα δεινῶν Ἀύσονας κατεργάκει,
 Καὶ στρατιᾶν ἤττησεν αὐτῶν πολλάκις,
 Ἐλῶν πρωτοστράτωρα Καμμύτζην μάχῃ ·
 Ἐπιδραμῶν δὲ καὶ πόλεις Ῥωμαῖδος
- B** 6480 Τὰς πρὸς Βολερὸν μέχρις αὐτῆς Ξανθείας,
 Καὶ πάντα μυσῶν, ἦ φασι, λείαν δράσας ·
 Ἄνῆρ ἀτεχνῶς αἰμοχαρὴς καρδία,
 Κύων μανικὸς καθυλακτῶν Ἀύσωνων ·
 Ὅς ἐς τοσοῦτο μανίας ἐληλάκει,
 6485 Ὡς συσχεθέντας Ἀύσωνων κατὰ μάχην,
 Τίμνειν μεληδὸν ἐν πότῳ ξιφιδίῳ.
 Ὄθεν βασιλεὺς ἀπάρας Βυζαντίδος
 Ὁρσιτιάδα καταλαμβάνει πόλιν ·
 Ὁρῶν ἀποστάτην δὲ δύσμαχον πάνυ,
 6490 Καὶ συνὸν αὐτῷ Ῥωμαϊκὸν τι στίφος
 Πρὸς συμπλοκὴν φρίσσειν τε καὶ θνήσκον δέει,
 Ἐξηγορεῖτο φροντίσι προσανέχων,
 Πλὴν προῦκαλεῖτο πρὸς φιλίαν ἐνοστάτην,
 Μηδὲ στρατιᾶς ἀμελῶν καὶ τῆς μάχης ·
- C** 6495 Καὶ παραλαβὼν τὰς δυνάμεις τὰς ὅλας
 Καὶ τῆς Φιλίππου τὴν ἐπαρχίαν φθάσας,
 Στενίμαχον φρούριον εἶλεν ἐκ μάχης,
 Ἐνθα συνῆκτο βαρβάρων πλείστον στίφος,
 Οὓς κατεδουλώσατο, πορθήσας πόλιν ·
 6500 Ἐπειτα συσχῶν ἀπάτη, ψευδορκίῳς
 Ἰθαγκὸν ὦμόν, δύσμαχον, κακεργάτην,
 Εἴσεισι καλλίνικος τὴν Κωνσταντίνου.
 Τοῦτου κρατοῦντος Κομνηναγγελωνύμου,
 Ἰωάννου δὲ Καματηροῦ τὸν θρόνον
 6505 Βυζαντιάδος ἰθύνειν εἰληχότος,
 Δόγμ' ἀνεφύη καινοφανὲς καὶ νόθον,
 Γεννήτορά τε καὶ διδάσκαλον φέρον
 Τινὰ μοναχὸν Σικιδίτην τοῦ πικλήν,
 Λαλοῦντ' ἀληθῶς ἀπὸ γῆς καὶ κοιτίας.
- D** 6510 Ζητήσεως οὐσης γὰρ εἰ χρῆ καὶ λέγειν
 Νοεῖν τε σαφῶς σῶμα Χριστοῦ Δεσπότητος,
 Ὁ ληπτὸν ἐστὶν ἡμῖν ἐν μυστηρίοις
 Ἄφθαρτον εἶναι, καθάπερ μετὰ πάθος
 Καὶ θείαν ἀνάστασιν, ἣ φθαρτὸν λέγειν
 6515 Ὅποιον ἦν πρὸ θανάτου καὶ τοῦ πάθους
 Ἄφθαρτον οἱ μὲν ἀπεδείκνυσον τόδε,
 Διδασκαλικάις χρώμενοι μαρτυρίαις
 Σοφοῦ Κυρίλλου καὶ πατρὸς Χρυσσοστόμου,
 Εὐτυχίου τε ποιμένος Βυζαντίδος,
 6520 Καὶ Γρηγορίου φωσφόρου Νουσαέων ·
 Οἵπερ παριστάνουσι διδασκαλίαις
 Ἐκεῖνο σῶμα Δεσπότητος πεφυκέναι.

- Τὸ νῦν πρὸς ἐστίασιν ἡμῖν τυγχάνον·
 Ὁ κρείττον ὄφθην θανάτου μετὰ πάθος
 6525 Ζωῆς κατῆρξεν ἀφθίτου βροτῶν χάριν·
 Οὐδὲν μέρος τις τυγχάνη δεδεγμένος,
 Ἄπαν λαβῶν ἄπεισι σῶμα Κυρίου,
 Καὶ προσθεουργεῖ τοὺς μετασχόντας ξένως.
 Οἱ δ' ἐκ μερίδος τῆς ἐναντίας πάλιν
 6530 Ἐφασκον αὐτὸ μηδὲ τύπον παρέχειν
 Σεπτῆς μακαρίας τε παλινζωίας·
 Τελούμενον δὲ θυσίαν μόνην φέρειν.
 Κάντεῦθεν ἀνοῦν, φθαρτὸν, ἄψυχον πέλειν,
 Καὶ τὸν μετασχόντα δὲ λαμβάνειν μέρος,
 6535 Οὐχ ἄπαν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ Δεσπότου·
 Εἰ γὰρ, φασίν, ἀφθαρτον ὄπην καθόλου,
 Ἦν ἂν ἀναφῆς, ἀθέατον τοῖς ὄλοις.
 Τοιαῦτα συνείροντες οἶδε δυστρόπως,
 Ἄπλουστέρους ἐπειθον ὑπέκειν σφίσι.
 6540 Τῆ κρείττονι δόξῃ δὲ προστεθεὶς ἀναξ
 Ἐτα φθινύθειν τηνάλλως τοὺς βατέρας.
 Μυσῶν γένος κάκιστον εἰς συμμαχίαν
 Στίφος Κομάνων προσλαβὸν παριστρῶν
 Χώρας ἐπέηι Ῥωμαϊκὰς ἐκτρέβον
 6545 Καὶ λείαν ἀμύθητον αἰχμαλωσίαν·
 Καὶ σκύλα κλειστά κερδάναν ὑποστρέφει.
 Καὶ τούτ' ἂν εἶχεν εἰσαεῖ δρῶν ἐξ ἔθους,
 Εἰ μὴ τὸ Χριστώνυμον εὐσεβὲς φύλον
 Τῶν Ῥῶς ἀπειρήξῃ σφας κακῆς προθυμίας·
 6550 Ὁ γὰρ Γαλιτζίης ἡγεμῶν παραινέσει
 Τοῦ ποιμονάρχου Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας
 Στίφος στρατιᾶς ἑλικῶς ὡς μυρίον
 Ἐπῆλθε τῇ γῆ τῶν Κομάνων ἀθρόον,
 Καὶ χώραν ἠφάνισεν αὐτῶν ἐσχάτως·
 6555 Καὶ τοῦτο δράσας πλειστάκις φιλοφρόνως
 Εἰς εὐσεβῶν καύχημα τῶν Χριστωνύμων,
 Σφᾶς συμμαχεῖν ἔπαυσε Μυσοῖς βαρβάρους.
 Καὶ τις Κομάνων ἐκφυεῖς Ἰωάννης
 Ἄνηρ πιθώδης σωματικῆν τὴν πλάσιν
 6560 Προκελιόσ τε καὶ λιπόκρεως λίαν
 Παχὺς ἐπίκλην ἐκ θέας φερωνύμου
 Ἀντάρας ὤπτο βασιλεῖ κατὰ πόλιν·
 Νεῶν γὰρ εἰσδὺς τὸν Θεοῦ θεῖον μέγαν
 Καὶ τῶν περὶ τράπεζαν ἡωρημένων
 6565 Στέφανον ἐνθεὶς τῇ κρατὶ παρανόμως,
 Στεφανίτης ἔξεισι τοῦ θεοῦ δόμου·
 Καὶ σὺν φρατρὶα καὶ συνιστόρων στίφει
 Ὅντων ἐπισήμων τε λαμπρῶν ἐκ γένους,
 Ἐΐσεισιν εὐθὺς εἰς παλάτιον μέγα,
 6570 Τοῖς βασιλικοῖς ἀναδούμενος κρότοις·
 Καὶ βασιλείου καθίσας ἐπὶ θρόνου
 Τινὰς ἔδωρῆσατο λαμπραῖς ἀξίαις.
 Ὁ συρφάκων ὄχλος δὲ καὶ τῶν ξυγκλύδων
 Ἄνὰ στενωποὺς ἀμφόδους Βυζαντίδος
 6575 Πρὸς δ' αὖ ἀγυῖας ἐκτρέχοντες, λιμένας
 Ἄνηγόρευον Ἀδόνων βασιλέα
 Ἐλευθέρῳ σόματι τόνδ' Ἰωάννην,
 Τιθέντες εἰς ἄρπαγμα λαμπρὰς οἰκίας.
 Νυκτὸς δὲ χανδὸν ἐμφορηθεὶς ἀκράτου
 6580 Παχὺς φρένας κλησὶν τε τύραννος νέος,
 Ἄνεῖς τε πύλας ἀνέταυς ἀνακτόρων

- A Domini corpus prorsus esse ejusmodi,
 quale devota morte post passionem
 æternam accepit vitam nostri gratia :
 neque aliquantam partem nos percipere,
 sed universum Christi corpus Domini,
 a quo sumentes sanctificamur mire.
 Verum contrariæ partis defensores
 dicebant ipsum haud præferre typum
 sacræ ac beatæ Domini anastaseon,
 sed sacrificium unice mysterio fieri ;
 hinc corruptivum, sine sensu, exanime.
 A nobis autem sumi partem tantum,
 non universum corpus Christi Domini :
 nam si hoc prorsus incorruptivum,
 nec palpabile fore nec visibile.
- B Hæc isti falso blaterantes ore
 imperitiori turbæ faciebant fucum :
 sed imperator obsequens meliori dogmati
 sivit contrarios frustra laborare.
 Pessima gens Mæсорum cum socia manu
 accolarum Danubii Comanorum
 terræ Romanas incurabat vastans,
 prædamque agebat plurimam et captivos,
 quibus ditata in patriam se recipiebat.
 Atque id deinceps semper actura fuerat,
 nisi Rossorum pia gens Christiana
 cohibuisset Barbaros a maleficio.
 Galitzæ quippe princeps, adhortante
 Ecclesiæ summo Rossicæ pastore,
 plurima militari coacta manu,
 in Comanorum agrum repente irruit
 eumque extrema affecit vastitate :
 quod cum egisset sæpe amico animo
 ad solatium piorum Christianorum,
 Comanicum auxilium Mœsis abstulit.
 Joannes quidam de Comnenis genitus,
 corporis mole doli formam referens,
 projecto ventre, carnibus pinguis
 nomine idoneo dicius vulgo Crassus,
 Cæsari se rebellem in urbe præbuit.
 Ingressus enim templum Dei maximum,
 coronam ex iis quæ mensa pendebant sacra
 ausu scelesto imposuit in caput suum,
 atque ita coronatus templo exit :
 et cum favente conspirato globo
 hominum splendorum de classe nobili,
 D recta processit ad palatium magnum,
 plausibus concrepantibus in morem regium ;
 mox cum regali consedisset throno,
 splendidis quosdam donavit dignitatibus.
 Miscella vero populi colluvies
 per angiportus, vias vicosque urbis
 perque plateas currens atque portus
 Romanum proclamavit imperatorem
 libera lingua clamitans hunc Joannem ;
 et simul opulentas spoliabat domos.
 Verum sequente nocte mero oppressus
 crassus hic mente et nomine tyrannus,
 regiæ patentibus per socordiam januis,

dum ejes per orbem esset dilapsa cohors,
 a Cæsaris militibus repente captus
 calamitosum caput ensi obtulit.
 Cammytzes quoque protostrator, tentum
 quem supra dixi in vinculis apud Mæsos,
 effracto sibi Chrysi manu carcere,
 cum hoc conspirans defecit a Cæsare,
 et Pelagoniam cunctam occupavit :
 tum etiam cepit Prilapum levi nisu,
 atque Thessaliæ dominum se gessit :
 nullo obsistente demum commovit Helladem,
 rebellemque fecit Peloponnesum.
 Tum et rebellis alius repente apparuit
 (tanquam illi quondam gigantes sparti)
 Joannes Cyprius vulgo Spyridonaces,
 hoc habens cognomentum paterna ex domo,
 fœdum quid visu, moribus et corpore,
 oculis homo strabis, arte opifex,
 humili sorte genitus et terræ filius,
 Cæsaris olim palatinus famulus,
 interioris fisci custodiæ impositus :
 exin Smolenam præfecturam nactus,
 inexpectata dignitate elatus
 ad apostasiæ proruit vesaniam.
 Tertiam habebat Cæsar tunc miseriam,
 suetos sibi podagræ dolores.
 Bifariam igitur distributo exercitu,
 partem ducendam contra Spiridonacem
 genero Alexio tradidit Palæologo :
 alteram vero traditam OEnopolitæ
 ad debellandum misit Cammytzem hostem.
 Prælio conserto utrumque rebellem vicit,
 ejecitque imperio eum Dei ope :
 et Chrysum quoque pepulit Strummitza.
 Adhuc Alexio retinente imperium,
 Asanis atque Petri Mæsorum frater
 in principatu patriæ successor
 Joannes arma extulit contra imperium :
 statimque aggressus eum plurimo exercitu
 in Rhodopeis jugis Constantiam urbem
 bene munitam fastigiisque impositam
 facili prælio sibi vindicavit.
 Hujus dejectis mœnibus, scelestus homo
 Varnam perrexit urbem ad mare sitam,
 quam continenter tribus diebus quatiens,
 denique captam exæquavit solo,
 ejusque cives in subjecta fossa
 hic dæmon obruit vivos, heu dolorem !
 Sabbati magni et benedicti die,
 Christi sacram passionem nil reveritus :
 tum demum in suam patriam est reversus.
 Nunc opus haud inepto tragœdo foret,
 quam sum ego, ut caneretur digne
 calamitatum pelagus et abyssus,
 malorum inquam Ilias et tragœdia,
 quæ Constantini simul urbi contigit :
 imo opus foret contra summo vate

- A
 Ὀπλιτικῆς φάλαγγος ἰσχυρασμένης
 Ἐλαθεν ἀλοῦς ὀπλίταις βασιλέως,
 Καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκκοπεῖς παναθλίως·
 6583 Καὶ δέσμιος δὲ πρωτοστράτωρ Καμμύτζης
 Ὅν φθάσας εἶπον τοῖς Μυσοῖς ἠλωκέναι
 Εἰρκτῆς τε δεσμῶν ἐκλυθεῖς παρὰ Χρύσου,
 Σὺν τῷδ' ἀπεισάτησεν Αὐσόνων κράτους,
 Καὶ κατακρατεῖ Πελαγονίας ὄλης·
 6590 Συνέσχε καὶ Πρίλαπον ἄστου βράδιως,
 Κατατυραννεῖ Θεσσαλικῶν χωρίων,
 Παρακινεῖ τε βῆστα καὶ τὴν Ἑλλάδα,
 Παλίμβολον τίθησι Πέλοπος κλίμα.
 Πρὸς τῷδ' ἀποστάτης γε δεύτερος πάλιν,
 6595 Σπαρτοῦς κατὰ γίγαντας, αἴφνης ἀνεφυ
 Ἰωάννης Κύπριος Σπυριδωνάκης,
 Τοῦπόνημον σχῶν ἐκ πατρῴας ἐστίας·
 Β
- Αἰσχρὸς τις εἶδος ἠλικίαν καὶ τρόπους,
 Χειρωνάκτης τέχνην τε, τὰς ὄψεις στράβων,
 6600 Τυχὴν χαμερπῆς καὶ χθόνιος παντάπαν,
 Ἰπηρετῶν ἄνακτι τὰ κατὰ δόμους,
 Φύλαξ ταμείων τῶν ἔσω τεταγμένος·
 Εἶτα Σιμολέων κλίμα λαχὼν διέπειν·
 Ὅς καταπαρθεῖς ἀξίαις παραλόγοις
 Ἐπρὴ πρὸς ἀπόνοιαν ἀποστασίας.
 6605 Ἰπὴν βασιλεῖ καὶ κακὸν τρίτον τότε
 Εἰωθὸς οἱ νόσημα τῆς ποδαλδίας.
 Στρατευμάτων τοίνυν διελὼν πᾶν εἰς δύο.
 Τὸ μὲν παρέσχε κατὰ Σπυριδωνάκου
 Γαμβρῶ Παλαιολόγῳ τῷ Ἀλεξίῳ·
 6610 Τὸ δ' εἶχε πέμψας Ἰνοπολίτη (73) πάλιν
 Εἰς ἀντίμαχος κατὰ Καμμύτζη μάχην.
 Καὶ συμβαλὼν ἤττησε τοὺς ἀποστάτας
 Καὶ φυγάδας τίθησι τῷ Θεοῦ σθένει.
 Καὶ Χρῦσον ἀπήλασε χώρας Στρυμμητζῆς.
 6615 Ἐφ' ἡμερῶν τούτου γε τῆς κραταρχίας
 Ἰωάννης ἔξεισι μυσσαρχηγέτης
 Σύναιμος Ἀσάν καὶ Ἡέτρου τῆς Μυσίας
 Μετὰ στρατιᾶς κατὰ Ῥωμαίων ὄρων,
 Καὶ διαβῶν ὀπλιτῶν πολλῶν Ἰλαίς
 6620 Κατὰ Ῥοδόπην τὴν Κωνσταντιανὴν πόλιν
 ὤκισμένην εὖ καὶ κολώνειαν πόλιν,
 Ταύτην παρεστήσατο βῆστα τῇ μάχῃ·
 Καὶ κατερείψας τὸν περίβολον ἐτάλας
 Εἰς Βάρναν ἔχε τὴν παράλιον πόλιν,
 6625 Καὶ τήνδε τρισὶ κατασεύσας ἡμεραις
 Παραλαβὼν κε καταδαφίσας ἄμα,
 Καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ καταχώσας φεῦ πάθους !
 Ζωοὺς ἀλάστωρ παρακειμένη τάφρῳ
 Κατὰ μέγα Σάββατον εὐλογημένον,
 6630 Μῆδὲν σεβασθεῖς τὰ Χριστοῦ θεῖα πάθη,
 Ἐκεῖθεν ἀνέξευξεν εἰς τὴν πατρίδα.
 Φαῦλον τραγῳδὸν οὐκ ἔδει παρίεναι
 Τοιοῦτον οἶος ὢν ἔγωγε τυγχάνω,
 Εἰς συμφορῶν πέλαγος εἰς τόσον βάθος
 6635 Τραγῳδίας τε καὶ κακῶν Ἰλιάδος
 Ἄ πάντα συμβέβηκε τῇ Κωνσταντινίου·
 Ἄλλ' ὅστις ἂν ἤμελλεν ἐκ διαμέτρου

(73) Οἰνοπολίτης Joannes hic dicitur a Niceta lib. III, 7, nempe urbis OEnoi civis.

- Ἄπαντα νικῶν τραγικὸν πρὸς τὸ κλαίειν
 Καὶ δραματούργον συμφορῶν ἀνθρωπίνων,
 6640 Οἱοὶ περ ὄντες τυγχάνουσιν ἐκτόπως
 Σοφοκλεῖς, Αἰσχύλοιοι τε σὺν Εὐριπίδαις ·
 Πισυνοσ δὲν δμῶς δὲ κάγω τῷ λόγῳ,
 Αὐτοῦ διδόντος, ἐξερῶ τι πρὸς σθένος.
 Καθεῖλεν Ἀλέξιος Κομνηνὸς κράτωρ
 6645 Σύναιμον Ἰσάκιον ἀρχικοῦ θρόνου ·
 Καὶ τάχ' ἂν ὑπὴν συμφέρον κραταρχίᾳ,
 Εἰ τοῦδε μηδὲν φυλακῆς κατημέλει.
 Νυνὶ δὲ διάγοντι τῷδ' Ἰσακίῳ
 Κατὰ γε διπλοῦν κίονα Προποντιδὸς,
 6650 Ἀνεύθυνον ξύμπασιν ἦν προσιέναι
 Καὶ καθομιλεῖν, πάντα τε δρῶν ἀνέδην.
 Διακόνους οὖν Ἰταλοῖς κεχρημένος,
 Ἄνδράσι φίλοις, γράμματ' ἐκπέμπει λάθρα
 Φίλῃ θυγατρὶ τῇ συνεύψ Φιλίππου
 6655 Ἀλαμανῶν ἄρχοντος εὐτυχῶς τότε
 Δηλοῦν τὰ οἱ ξύμπαντα συμβεβηκότα ·
 Ἐκείθεν ἀντίγραφα προσδεδεγμένους,
 Πέμπει πρὸς αὐτὴν Ἀλέξιον υἱέα,
 Ὅν καὶ λιπεῖν ἤλιπε κληροῦχον στέφους,
 6660 Λαθόντα τὴν αἴσθησιν οἷς τούτου λόγος.
 Ὅπως δὲ λαθὼν διέδρασε, λεκτέον ·
 Οὗτος γε συνέξεισι τῷ στεφροφόρῳ
 Στρατεύματα κινήσαντι κατὰ Καμμύτζη ·
 Εἰς δ' οὖν Δαμοκράνειαν ἐσκηνημένου
 6665 Ἀπύχεται αὐτὸς ἀποδράς πρὸς Ἀθύραν.
 Ἐφθλκίον δὲ νηὸς εὐρείας πᾶν
 Ἐλλησποντικαῖς πηγαῖς καθωρμισμένης
 Ἦς ἡγεμῶν ἦν ἐκ Λατίνων Ηισσαῖος
 Προετρεπισθὲν εἰς δοχὴν τοῦ δραπέτου,
 6670 Ἐκεῖ κατάραν ἐξεπίτηδες τότε,
 Ἠρπακὸς ἐξέπλευσε τὸν νεανίαν,
 Καὶ πρὸς μέγ' ἀπήνεγκε πλοῖον Λατίνου.
 Ἐπεὶ δὲ δρασμὸς διέγνωστο τοῦ νέου,
 Στείλας ἔρευνη βασιλεὺς πλοῖον μέγα ·
 6675 Οὐδὲν δὲ καὶ δρᾶσαντες ἀπεσταλμένοι,
 Παλίνδρομοι φθάνουσι πρὸς βασιλέα.
 Κειράμενος γὰρ εὐφυῶς οὗτος κόμην,
 Ἐσθήμασί τε σχηματισθεὶς Λατίνων,
 Εἰλούμενός τ' αὖ ἀναμίξῃ αὐτῶν ὄχλῳ,
 6680 Ἄγνωστος ἦν ἅπασιν καὶ τοῖς εἰδόσιν.
 Οὕτως ἀποδράς Ἀλέξιος, ὡς ἔφην,
 Ἠρὸς κασιγνήτην ἐν Σικελίᾳ πλέει,
 Καὶ τῆδ' ἐποφθεῖς ἐκτραγυθεῖ τὰ πάθη ·
 Ἢ δ' ἐκλιπαρεῖ τὸν σύνευνον ἀμῦναι
 6685 Φίλῳ τε πατρὶ δυστυχῶς πεπραγότει
 Καὶ συγγόνῳ πλάνητι γυμνῷ τ' ἀστέγῳ.
 Ταῦτα μὲν οὕτω συνέκυρσε τῷ τότε ·
 Ἰπῆν δ' ἐριννὺς φθαρτικὴ καὶ πρὶν πόλει,
 Ἐρίκος τις Δάνδουλος δούξ Βενετίας,
 6690 Ἄνηρ ἀγύρτης καὶ παλαιὸς κακίαν,
 Ἄδερ ἀλιτήριος, Λύσονων λύμη,
 Ἄς ὑποτύπων ζώπυρον βασκανίας
 Ἐναύσματ' αὖ μὴνιδὸς ἔνδοθεν φέρων
 6695 Τῆς δῆθεν, ὡς ἔφασκεν, εἰς συμφυλέτας
 Παρ' Αὐσονῶν πρὶν ζημίας παροινίας,

- A qui quemvis superaret plorando tragicum
 humanarumque actorem miseriarum ;
 quales fuerunt scilicet illi eximii
 Sophocles Æschylusque atque Euripides.
 Verum et ego fretus facundiæ viribus,
 harum ope aliquid conabor fari.
 Comnenus Cæsar expulerat Alexius
 germanum Isaacium regali throno ;
 idque fortasse fuerat imperio utile,
 nisi custodiam pulsus neglexisset.
 Nunc cum Isaacius domum habitaret
 ad duas columnas sitam in Propontide,
 erat cuique liberum accedere,
 colloquia atque negotia audacter agere.
 Ergo Isaacius usus ministris Italis
 B amicis sibi viris, arcanas litteras
 mittit ad filiam suam Philippi uxorem
 tunc Alamannis imperantis feliciter.
 In his significabat fortunam suam :
 receptisque illinc vicissim litteris
 mittere Alexium filium ad ipsam statuit,
 (quem et sperabat regni hæredem linquere)
 clam illis scilicet qui observabant juvenem.
 Sed ut latuerit fuga, iuvat eloqui.
 Profectus hic cum Cæsare nuper fuerat
 bellum Cammytzæ, ut diximus, inferenti :
 cum autem Damocraniæ mora fieret,
 fuga adolescens contulit se Athyram.
 Cumque famulus lembus ingentis navis
 cuius navarchus erat Pisanus civis,
 C ad Hellesponti caput progressus esset,
 paratus nempe ad excipiendum profugum ;
 repente admotus Athyræ littoribus
 recepto adolescente altum tenuit,
 atque ad Pisani navem eundem transtulit.
 Sed mox ut fuga innotuit adolescentis,
 navigium magnum Cæsar scrutari iussit
 ministros a se missos ; sed isti lamen
 ad eum reversi sunt negotio infecto.
 Etenim apte tonso capillo juvenis
 vestimentoque simulans se Latinum,
 cum se permiscuisset turbæ nauticæ.
 cunctis vel familiaribus fuit incognitus.
 Sic fuga elapsus, ut dictum est, Alexius
 ad sororem confert se in Siciliam,
 atque apud illam casus flet domesticos ;
 quæ sponsum exoravit ut vindex fieret
 D parenti suo tam gravibus oppresso malis,
 fratrique nudo, exuli et sine laribus.
 Dum hæc peragebantur, Erinnys alia
 exitiosa Byzantinæ urbi
 dux Venetiarum erat Ericus Dandulus,
 vir fraudulentus, veterator pessimus,
 Aper execrandus, imperii pestis,
 qui arcanam flammam nutriens livoris
 atque odii tomitem jamdiu gerens
 tanquam sub mentis cinero repositum,
 ob suis illata, ut aiebat, civibus
 a nobis detrimenta atque injurias,

auræ secundæ flabrum exspectabat
ut suæ malitiæ facem inflammaret
maximam, luculentam et septemplex
contra Romani columen imperii.
Tunc ergo idoneam nactus occasionem,
facem ingentium sustulit irarum,
suppeditante tempore materiam ignibus.
Is conspiratos habuit ad facinus
viros toparchas nobiles Latinos
in Palæstinam mox navigaturos
ob liberandum Domini sepulcrum.
Cum his ad nostram conjuravit luem.
Erant hi bellica virtute insignes
Montisferrati dignitate marchio
nomine Bonifacius, vir fortissimus,
Balduinusque comes provinciæ Flandriæ,
insuper sancti Pauli Ericus comes,
prætereaque Pleæ Doloicus comes,
cum audacibus aliis viris plurimis.
Ac navigia universæ prope classis
constructa sunt Venetiis per triennium :
celerēs naves decem supra centum,
equis vehendis, optime compactæ :
sexaginta præterea trirames.
Tum et rotundæ sunt collectæ naves
undique versum ex Italiæ oris
per amplæ molis ad septuaginta :
quibuscum erat prodigiosum quoddam
maximum quotquot umquam visa fuerant
navigium, cui mundi nomen fecerant.
Implerunt autem classem mille equites
armati omnes, imo cataphracti :
scutati autem milites centum mille
in varios armaturæ distincti ordines ;
plerique tamen erant ballistarii.
Jam cum parata esset ad cursum classis,

tunc dilatavit faces abyssus mala,
inhorruit procellosum ærumnæ mare,
incubuitque urbi malorum cumulus.
Infaustus Alexius Isacii filius
imperatoris quondam Byzantini,
is qui clam antea fugerat ex urbe,
litteris papæ senioris Romæ
atque Alamanniæ regis communitus,
navigaturis adfuit in Palæstinam,
petens reverti in patriam cum ipsis,
suffragio adjutus, inquam, et papæ et regis,
qui se prædictis viris habituros
gratiam aiebant, siquidem reponerent
adulescentem in paterno imperio :
præter quam quod innumera pecunia
idemmet et officio gratus foret,
si illorum ope imperium reciperet.
Callidi homines variisque agendis
exercitiis negotiis tunc exceptum
simplicem puerum, fraudibus expositum,

- A Εὐκαιρίαν πνεύματος ἦν ἀναμένων
Ὡς πυρσὸν ἀνάψειεν αὐτοῦ κακίας
Περιφανῆ, μέγιστον ἑπταπλασίως
6700 Κατὰ κραταρχίας τε καὶ Ῥωμαίδος.
Δραξάμενος γοῦν τηνικαῦτ' εὐκαιρίας
Τὴν πυρκαϊὰν ἤρεν εἰς μέγα φθόβου.
Ἵγλην χορηγοῦντος δὲ καιροῦ τῷ φθόνῳ
Συνωμότας σχῶν εἰς σύναρσιν κακίας
- 6705 Ἄνδρας τοπάρχας εὐγενεῖς ἐκ Λατίνων
Ἐκπλεῖν ἐτοίμους εἰς Παλαιστίνης δρους
Πρὸς ἐκδικίαν μνήματος ζωηφόρου ·
Βουλευέται δὲ κατὰ Ῥωμαίων σφίσιν.
Οὔτοι δ' ὑπῆρχον ἀρεῖκοι γεννάδαι
- 6710 Μόντης Φεράντης μαρκέσιος ἀξίαν
Κλησιν Βονιφάτιος, ἀκμαῖος σθένος,
Βαλδουίνος κόμης τε χώρας τῆς Φλάντρας ·
B Πρὸς δ' αὖ Ἐρικός ἀγίου Παύλου κόμης ·
Καὶ Δολόικος κόμης τῆς χώρας Πλέης ·
- 6715 Πλείστοις σὺν ἄλλοις ἀνδράσι τολμηταῖς.
Πλοῖα δ' ἐτύχθη παντὸς ὡς εἰπεῖν στόλου
Εἰς Βενετῖαν ἐν τρισὶν ὄλοις χρόνοις ·
Δρόμωνες ἵππων εἰσδοχεῖς πρὸς τοῖς δέκα
Ἐκατὸν εὖ πως τῇ τέχνῃ πεπηγμένοι,
6720 Ἐξήκοντα νῆες τε τριήρεις πάλιν.
Ἔτι δὲ συνήλιστο πλοῖα στρογγύλα
Πανταχόθεν μέγιστα τῆς Ἰταλίας
Πληροῦντ' ἀριθμὸν ὑπὲρ ἑπτάκις δέκα ·
Οἷσπερ συνηρίθμητο πλοῖόν τι τέρας
- 6725 Πελώριον, μέγιστον ὧν ποτ' εἶδέ τις,
Κόσμος σφίσιν οὔτω γ' ἐπικεκλημένον ·
Εἴσεισι τοίνυν ἵππος αὐτὰ χίλια,
- C Ὅπλοις γε κατάφρακτος εὖ ὠπλισμένη ·
Ἄσπις δ' ὁμοίως μυριάδες που δέκα (74) ·
- 6730 Εἰς παντοδαποὺς ὀπλίτας τετμημένη ·
Εἰς τζαγατοξότας δὲ τῶν ἄλλων πλέον.
Ὡς δ' ἦν πρὸς ἐκπλοῦν ἠὺτρεπισμένους στό-
[λος,
- Ἐνταῦθα βυθὸς ἀνεβράγη κακίας
Καὶ συμφορῶν θάλασσα κυματουμένη
- 6735 Ἐπὶ κακῷ κακόν τι προσβάλλον πόλει ·
Δαλδὸς γὰρ Ἀλέξιος τῆς Κωνσταντίνου
Ἰσακίου παῖς τοῦ βεβασιλευκότος
Ὁ πρὶν ἀπεδρᾶς λάθρα τῆς Βυζαντίδος,
Γράμμασι πάπα τῆς παλαιτέρας Ῥώμης
- 6740 Ἄλαμανῶν τε ῥηγὸς ὠχυρωμένος,
Τοὺς ἐν στόλῳ πλέοντας εἰς Παλαιστίνην,
D Ἐκπλεῖν σὺν αὐτοῖς ἤξιον πρὸς πατρίδα,
Συναξιούτων τῶνδε ῥηγὸς καὶ πάπα,
Οἱ χάριτας ἔφασκον ὀφλήσειν σφίσιν,
- 6745 Εἰ τοῦτ' ἐμειράκιον εἰς κραταρχίαν
Αὐθὶς ἐπανάξουσι τὴν φυτοσπόρου ·
Πρὸς τοῖσδ' ὁμᾶς καὶ τοῦτο σωροῖς χρημάτων
Ἄμείψει γε καὶ θεραπεύσει τάχα,
Εἴπερ δι' ὁμῶν ἀπολήψεται κράτος ·
- 6750 Ἄνδρες πανοῦργοι λοιπὸν εἰσδεδεγμένοι,
Πολυτρόποις πράγμασιν ἐνθεθραμμένοι,
Παῖδά τιν' ἀπλοῦν, εὐκολον πρὸς ἀπάτην

(74) Rectius sine dubio Nicetas III, 9, scribit ἄσπις τρισμυρία scutati milites triginta mille.

- Εὐμπλοῦν, ὁμοτράπεζον, ἀλήτην ξένον,
 Ὅρκοις ἀναπαίθουσι συνθέσθαι σφίσιν,
 6755 Ἄ μῆδαμῶς πέφυκε δέξασθαι πέρας·
 Οὐ γὰρ θαλάσσας κατένευσε χρημάτων
 Τούτοις παρασχεῖν, ἀλλὰ καὶ συμμαχιῶν
 Νῆας τριήρεις πεντήκονθ' ἅμ' ὀπλίταις
 Κατ' Ἀγαρηνῶν ἀπόπλοον ποιούμενοις·
 6760 Πρὸς τοῖσδ' ἐπηγγείλατο, φεῦ ἀμαθίας (85) !
 Ἐθῶν ἀνακαίνισιν ἀρχαίων πάπα,
 Ἐθῆ νεοχμῶσαί τε τῆς Ἐκκλησίας,
 Καὶ πίστεως δὲ παραποίησιν δρᾶσαι
 Ἦν στερκτέαν κρῖνουσι παῖδες Λατίνων.
 6765 Ἄλλὰ τὰ πρυμνήσια λύσας ὁ στόλος
 Πρὸς Ἰάδρα τὴν πολίχνην κατάρας,
 Ἐμάχετ' αὐτοῖς, τοῦτο δόξαν Δανδοῦλφ.
 Ὡς δ' οὖν παρεστήσατο φρούριον, στόλος
 Ἐπιδαμνίων ἰγκαθώρμισται πόλει·
 6770 Καὶ τοῖσδ' ἀνηγόρευτο Ῥωμαίων ἀναξ
 Ἀλέξιος παῖς Ἰταλοῖς ὁ συμπλέων.
 Ταῦτα σαφῶς γνοῦς ὁ κρατάρχης Αὔσονων
 Ἦρξατο σαθρὰς καὶ παλαιὰς τῷ χρόνῳ
 Νῆας τριήρεις ἀνακαινίζειν τέχνη,
 6775 Εἰς εἴκοσιν μόλις ἀναριθμουμένας·
 Ὅρμου δ' ἀναχθεὶς ἐξ Ἐπιδάμνου στόλος
 Τυχῶν ἐπιφόρου τε πνεύματος λίαν
 Δύρας τε λαμπρᾶς ἐκ πρύμνης ποντιάδος.
 Ἐφίσταται τάχιστα τῇ Κωνσταντίνου
 6780 Ἀστυπολιτῶν μῆτινος κατειδότης
 Σχεδὸν κατάπλου Ἰταλῶν ἐναντιῶν·
 Καὶ εἰ με δεῖ γράφοντα μηχανεῖν λόγον ;
 Γνόνας Λατῖνοι δαιλίαν τῶν Αὔσονων
 Οἷς σφας ἐώρων τῷ δέει τεθηκότας
 6785 Πιτνεῦσιν ἀκταῖς εὐχερῶς ἔξω φόβου·
 Στρατεύμα δ' ἐξάγουσιν εἰς γῆν ἱππέων·
 Νῆες δὲ πλοῖα καὶ δρόμωνες αὐτὸν πάλιν
 Ἦρὸς κόλπον εὐθὺς εἰσπλίουσι τὸν πρόσω.
 Ἀλύσεως δὲ προσβαλόντες φρουρίῳ
 6790 Ἐνάλιό τε καὶ χθόνιοι κυκλόθεν,
 Οὐς μὲν φυλάκων εἰρράσαντο φυγάδας
 Οὐς δ' αὖ θαλάσσης παρέπεμψαν τῷ βάθει,
 Κατὰ μάχην κτείναντες ἀθισταμένους.
 Ἀλύσεως δ' ἔπειτα βαγείσης μέσον
 6795 Εἰσρῦεται πᾶς εὐχερῶς ἔνθον στόλος,
 Καὶ κακὸν ἀνύποιστον ἦν ἀργαλέον·
 Στρατεύμα λοιπὸν ἱππικὸν πεζὸν θ' ἅμα
 Καὶ πᾶς προσέσχον τῷ Κοσμιδίῳ στόλος.
 Στρατὸς δ' ἐκεῖ χάρακα πεζὸς πηγνύει,
 6800 Ἐπὶ πεφυκότος γε χώρῳ γηλόφου·
 Τάφρω περιδρόμῳ τε διελημμένον
 Σταθρῶμασί τε ξυλλίνοις ἐν τῷ μέραι·
 Ἀφ' οὗ θεατὰ τὰ βασιλεία πέλει·
 Ταῖς ἥδου δ' αὖ ναυλοχεῖ πάλιν στόλος.
 6805 Ἦν οὖν τολοιπὸν καρτερὰς μάχας βλέπειν
 Ἐκατέρωθεν πολλάκις τῆς ἡμέρας.
 Ἄνδρες δ' ὀπλίται γεννάδα στρατηγέται
 Εὐτοὶ βασιλεῖ καὶ προσήκοντες γένει,
 Μετὰ στρατιᾶς ἱππικῆς πεζῆς θ' ἅμα

(75) Hoc loco schismaticum se demonstrat aperte Ephræmius.

- A navis mensæque socium, errantem, advenam,
 juratis verbis adigunt spondere
 quæ nunquam poterant exitum sortiri :
 neque enim tantum maria pecuniæ
 promisit daturum, sed quinquaginta
 cum auxiliari milite triremes
 Agarenorum profligando bello.
 Præterea promisit, heu stultitiam !
 restitutum prisca sepapæ jura,
 ritus Ecclesiæ nostræ reformaturum,
 talem se denique in Græciam reducturum,
 qualem Latini profitentur, fidem.
 Postquam sublatis demum classis anchoris
 ad parvam urbem Iadara pervenit,
 hanc suadente expugnavit Dandulo ;
 quam ubi cepit arcem, progressa classis
 ad Epidaurum urbem overlit proras :
 B ibique est acclamatus Romanus Cæsar
 puer Alexius cum Italis navigans.
 His intellectis Romanus imperator
 triremes putres et senio fatiscentes
 instaurari jussit ab opificibus,
 quæ vix viginti numero fuerunt.
 Portu discedens Epidauri classis
 ventis propitiis utens ad miraculum,
 quippe marina aura urgente puppes,
 Constantinopolim tenuit celerrime,
 nemine prope civium sciente adhuc
 Italicorum hostium adventum.
 Nec vero longas loquar per ambages :
 Gnari Latini quantus esset civium
 C metus, quo cunctos cernebant exanimes,
 classem secure ac facile advertunt oris :
 ipsi cum equis in terram desiliunt :
 cuncta diversi generis navigia
 in ulteriorem provehuntur sinum
 usque ad castellum quod Catenæ dicitur.
 Sic oppugnantes terra marique urbem
 partim custodes mœnium fugabant
 partim classarios mari demergebant,
 eratque cædibus inquinatum prælium.
 Ut autem media fracta est catena,
 omnis continuo classis introibat,
 eratque malum nimium, ineffabile.
 Reliquus miles pedes equesque simul
 tum classis etiam pergunt ad Cosmidium.
 D Ibi pedester miles castra struit
 in eminentis stationis loco,
 (e regione regii palatii)
 quæ partim fossa circumducta munit,
 partim decussim trabibus defixis :
 cuncta item classis constitit in litore.
 Tum vero utrinque Martis opus grave
 per diem sæpe peragi vidisses.
 Magnanimi correptis armis duces
 bene volentes Cæsari vel stirpe proximi
 cum peditatu simul equitatuque

Latinis resistebant forti animo :
 portisque se efferebant ut ostenderent
 bellicis viribus urbem non destitui,
 neque se aleam pugnæ detrectare.
 Profecto tum Romanos vidisses strenuos,
 atque Mavortis memores virtutis ;
 præsertim ubi imperatoris gener
 bellum ducatu regebat mirifico
 Lascaris Theodorus in prælii leo.
 Hic enim pugnas fortiter sustentans
 cædebat, concidebat adversarios.
 Quare collectus Latinus exercitus
 terrestris et maritimus, proh rabiem diram !
 impetu statuit capere Byzantium
 si certe prævaleret ; sin autem minus,
 oblatis conditionibus hinc recedere.
 Ergo Latini hostes in aciem prodeunt
 atque naves promovent usque ad Petrium ;
 grandes habentes in antennis scalas
 funibus alligatas arte mira.
 Arietem alii machinam objectant
 solitum urbanorum flagellum mœnium,
 et circumponunt homines armigeros,
 nimirum ballistarios qui hostem verberent.
 Tunc atrox exardescit ad mœnia bellum
 terrore plenum maximis conatibus.
 Ariete expugnatore ruperunt facile
 obversum mari murum ; sed sunt repulsi
 a nostris auxiliariis qui in urbe erant.
 At classiarii desuper e scalis
 lapidibus feriebant, telis, gladiis
 turrium custodes mœniumque vindices,
 brevique eosdem in fugam conjecerunt.
 Deinde hostes mœnibus potiti
 urbanis ignem domibus injiciunt
 inde a Blachernis ad ædem Evergetæ.
 Tunc dirum casum cernens imperator
 trepidationem lacrymasque civium,
 horumque verens maxime querimoniam,
 ægre et coactus tandem in arma rapitur,
 et cataphractus prodiens palatio
 traxit nobilium equitum catervam
 peditumque juvenum fortem manum.
 Et fortasse aliquod peractus erat
 utile urbi facinus et imperio,
 si cum hostibus manum conseruisset,
 vel certe Lascari genero fortissimo
 maxime optanti pugnam permisisset :
 nunc conservandæ vitæ dum studet miles
 acceleravit urbi discrimen summum.
 Nam Cæsar armis sumptis in speciem tantum
 postquam se brevi armatum ostendit civibus,
 nulla re digna gesta recessit statim ;
 et qui jucundus nuper in prælium venerat,
 mox ignominia plenus ex eo discessit,
 aucta Latinis hostibus audacia,
 Cum recepisset ergo se in palatium
 Romanus Cæsar Comnenus Alexius,
 utile sibi censuit ac necessarium.

- A 6810 Συνεπλέκοντο Λατίνοις εὐκαρδίως·
 Τὸ μὲν παριστάνοντες ὡς ἔνδον πόλις
 Ὀπλιτικὸν μάχιμον, εὐσθενὲς φέρει,
 Τὸ δ' αὖ ἐαυτῶν ἐν μάχαις εὐάνδριαν·
 Ἦνικ' ἀθρεῖν ἦν οὐκ ἀγεννητ' Αὐσόνων
- 6815 Οὐδ' ἀρείκης ἀνδραγαθίας ξένα·
 Καὶ μᾶλλον ἔνθα γαμβρὸς ἦν βασιλείως
 Μάχας στρατηγῶν καὶ διευθύνων ξένως
 Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν μάχαις λέων.
 Οὗτος τολυπέων γὰρ ἄριστα μάχας
- 6820 Ἐπληττε, κατέπληττε τοὺς ἀντιπάλους·
 Συσπειραθὴν στράτευμα λοιπὸν Λατίνων
 Χερσαῖον ὑδραῖόν τε, φεῦ τῆς μανίας !
 Ἔγνωκε δεῖν πως προσβαλεῖν Βυζαντίδι·
 Ἴν' εἴ μὲν ἰσχύσειν· εἰ δ' οὖν, συδάσει
- B 6825 Δράσαν, ἀπὴρ πρὸς κελεύθους ἰθίας·
 Οἱ μὲν τολοιπὸν ἀντιμάχων Λατίνων
 Πλοῖα φέροντες ἰσῆσι πρὸ Πετρίων,
 Διὰ κάλων κλίμακας ἰσχοντα ξένας,
 Ἴστοις πρὸς ὕψος εὐτέχνως συνδουμένας·
- 6830 Οἱ δὲ κριδὸν τεύχουσι μηχανήματι
 Καθαιρετικὸν τειχέων πολισμάτων·
 Κύκλω περιστήσαντες ἄνδρας ὀπλίτας
 Τζαγρατοξότας εἰς μάχην ἀντιμάχων·
 Καὶ τήνικαυτα συγκροτοῦσι τὴν μάχην
- 6835 Ὡς κρατερὰν τε καὶ σφόδρα φρικαλεάν,
 Ὁ τειχεσιπλήτης δὲ κριδὸς βραδίως
 Ἐβῆξε τεῖχος πρὸς θάλασσαν τὸ βλέπον·
 Κἂν ἀπεκρούσθη συμμάχοις τοῖς Αὐσόνων·
 Πλοῖοις δ' ἐνόητες ἐκ κλιμάκων ὑψόθεν
- C 6840 Ἦφισαν λίθους τε κοντοὺς καὶ ξίφη
 Φύλακι πύργων καὶ προμάχοις τειχέων,
 Καὶ πρὸς φυγὴν τρέπουσιν αὐτοὺς βραδίως.
 Λοιπὸν κρατοῦσι τειχέων πυργωμάτων,
 Καὶ πυρπολοῦσιν οἰκίας ἰδρυμένας
- 6845 Ἐκ τῶν Βλαχερνῶν ἐς μονὴν Εὐεργέτου.
 Ἰδὼν δὲ δυστύχημα τοῦτ' αὐτοκράτωρ
 Καὶ συνοχὴν δάκρυα τῶν ὑπηκόων
 Μέμψεις δὲ τούτων εὐλαθηθεὶς καὶ πλεον,
 Μόλις ὀπλίτης γίνεται καὶ σὺν βίᾳ.
- 6850 Τῶν βασιλείων δ' ἐξίων ἀπλισμένος,
 Πλείστους ἐπεσπάσατο λαμπροὺς ἰπτεάς,
 Καὶ περικτὴν φάλαγγα γενναίων νέων·
 Καὶ ταχ' ἂν ἔργον εὐκλεὲς πέπρακτό οἱ
 Σωτήριον πόλει τε καὶ κραταρχίᾳ,
- 6855 Εἰ συνεπλάκη τοῖς ἐχθροῖς ἐναντίας,
 Ἡ συμπλοκὴν Λάσκαρι γαμβρῶ γεννάδα
 Ὀργῶντι μάλα συγκεχωρηθεὶ τότε·
 Νῦν δ' ὑπὲρ ἄσαν ἡ στρατιᾶς δειλία
 Εἰς ἔσχατον κίνδυνον ὡσεὶ τὴν πόλιν.
- 6860 Μόνον γὰρ εἰς ἐνδειξιν αὐτὸν ὀπλίτας
 Μικρὸν τε φανείς ὁ κρατάρχης ὀπλίτης,
 Εὐθὺς ἀπεκρούσατο μηδὲν τι δράσας·
 Ἀσπασίος μὲν ἐξίων πρὸς τὴν μάχην,
 Ἐπανίων δ' αἰσχιστος ἐκ μάχης τάχα,
- 6865 Θρασυτέρους θεὸς ἀντιμάχους Λατίνους·
 Ὅμως ὑπεισδὺς τοὺς βασιλείους δόμους
 Κομνηνὸς Ἀλέξιος Αὐσονοκράτωρ,
 Ἔγνωκε δεῖν οἱ συμφέρον τε τυγχάνειν

- Ἄντιφερ(ζειν μηδὴν ἀκμῆ κινδύνου.
6870 Ἐξεισι νυκτὸς τοιγαροῦν λεληθότως,
 Πρὸς Δεβελτὸν δ' ἄπεισι φρούριον Θρακῆς,
 Ἐνθα προητοίμασε τὴν κατοικίαν,
 Ὅκτῶ κατασχὼν τὴν βασιλείαν χρόνους
 Σὺν μῆσι τρισὶν ἡμέραις αὖθις δέκα.
 ΔΑΞΕΙΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΜΗΝ. ζ'.
- 6875** Αὖθις δ' Ἰσαάκιος ἄρχοι τοῦ στέφους
 Σὺν Ἀλεξίῳ τεκνίῳ περιλμένῳ·
 Ἐπεὶ γὰρ Ἀλέξιος ἀπέστη κράτους,
 Καὶ πρὸς Δεβελτὸν ἀπέδρασε, ὡς ἔφη,
 Βύθους ἀνηγέρευτο πρὸς γερούσιας
- 6880** Ἰσαάκιος βασιλεὺς πηρὸς φάη,
 Εἰρηκτῆς τε δεσμῶν ἀνεθείς παραλόγως·
 Καθέρχονται δὲ βασιλεὺς Εὐφροσύνη.
 Ὡς δ' ἐγκατίστη καὶ πάλιν κραταρχίῃ,
 Τίθησι δῆλον πᾶν τὸ συμβᾶν Λατίνοις·
- 6885** Οἱ δ' οὖν ἐκπέμπουσιν αὐτῷ σὺν τάχει,
 Ὡς ἤξιωτο πατρικῆς συνεδρίας
 Κοινωνίας τε τοῦ βασιλείου κράτους.
 Καὶ πᾶς προσιῶν δημοτῶν τῶν ἐν τέλει
 Ἄμφοιν προσῆγε προσκύνησιν καὶ σέβας.
- 6890** Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ πρόκριτοι Λατίνων
 Τοῖς βασιλείοις παραβαλόντες δόμοις
 Τιμῶν τυχόντες δωρεῶν τ' αὐτῶν ἀφθόνων
 Αὖθις ἀπηλλάττοντο σὺν εὐταξίῃ.
 Τοῦτοις βασιλεὺς δαψιλῶς καθημέραν
- 6895** Ὅλας θαλάσσας χρημάτων ἦν παρέχων,
 Εἰ καὶ σφίσι κέρριτο βανίς τις τάδε.
 Χρήζων τολοῖπὸν πλειόνων εἰς δαπάνην
 Τῶν ἱερῶν ἤψατο, φεῦ καιμηλίων,
 Σκυῶν τε θείων καὶ σεβαστῶν εἰκόνων !
- 6900** Καὶ τῶνδε κόσμον ἀθεμίτως λαμβάνων
 Ὡς κοινὸν ἀργύριον ἦ καὶ χρυσίον
 Παρῆχεν ἐχθροῖς Ἰταλοῖς τόνδ' ἀφθόνως.
 Οὗτος Πισσαίους Ἰταλοὺς τοὺς ἐν πόλει
 Διαφόρους ὄντας γε τοῖς Βενετίκοις,
- 6905** Ἐπὶ κακῷ, φεῦ ! τῆς ὄλης Ῥωμαϊδος
 Σπεύσας φιλοῖ καὶ καταλλάσσει τότε.
 Οἱ δ' ἀντιμάχοις προσρύντες αὐτίκα
 Ἄσι διῆγον σύσσιτοι συνημμένοι·
 Ὅθεν Φραγγίσκοι προσλαβόντες τι μέρος
- 6910** Τῶν προσρύντων Πισσαίων Βενετῶν
 Δι' ἀκατίων προσπελευκότες πόλει
 Συνεισπεσόντες ὀπλίται ξιφηφόροι
 Τῇ συναγωγῇ κρυφίως τῶν ἐν Ἄγαρ,
 Ἄπαντα ληστεύουσι τάνδον καθάπαξ·
- 6915** Τέως δ' ἀπεκρούθησαν Ἰσμαηλίταις,
 Ἀστυπολίταις σφίσι συμμαχομένοις.
 Οἱ δ' ἐκμανέντες πῦρ ἐνίῃσι δόμοις.
 Καὶ πυρπολοῦσι τῷ πυρὶ τῷ παμφάγῳ
 Τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῆς Κωνσταντίνου.
- 6920** Ἀφῆ μὲν ἀπήρξατο πυρὸς τῷ τότε
 Ἐκ συναγωγῆς, ὡς ἔφη, τῶν ἐξ Ἄγαρ·
 Τὸ καὶ Μιτάτον τοῖς ὄλοις κεκλημένον
 Ὅ πρὸς θάλασσαν Εἰρήνης τῆς ἁγίας
 Ἀγχωμάλως ἴδρυτο ναῦ τιμίῳ,
- 6925** Καὶ πάντα φλέξαν, ἀφανίσαν τὰ πέριξ.
 Δεβρόθῃ πῦρ παντ' ἐρημοῦν τὰ κύκλῳ

A Instanti jam periculo non diu resistere.
 Clam igitur per noctem dilapsus ædibus
 abiit Debeltum Thraciæ castellum,
 ubi jam sibi instruxerat diversorium ;
 postquam tenuerat regnum annis octo,
 tribus præterea mensibus, diebus decem.

ALEXIUS ISAACII FILIUS MENS. VI.

Tunc iterum Isaacius potitur stemmate
 cum dilecto suo filiolo Alexio :
 nam postquam prior Alexius cessit regno
 atque Debeltum, ut diximus, profugit,
 a seualu protinus imperator
 cæcus Isaacius est acclamatus,
 carcere suo præter spem emissus.
 Contra regina Euphrosyne custodiæ traditur.

B Ille recepto iterum imperio
 peractam rem significat Latinis :
 qui statim ipsi remiserunt filium
 ut consideret cum parente domino
 sociumque honorem obtineret regni.
 Tunc universus populus cum magistratibus
 utrique simul domino obsequium obtulit.
 Paulo post etiam duces Latinorum
 Cum ad regales ædes se contulissent,
 honoribus affecti donisque innumeris,
 quieti recesserunt cum recto ordine.
 His imperator affatim quotidie
 maria pecuniæ in sinum ingerabat,
 quanquam hæc ipsis videbantur guttæ.
 Mox ad impensas indigus pecuniæ

C cœpit diripere sacros thesauros,
 vasa divina, venerandas statuas,
 quibus illicite detrahens ornatum,
 argenteosque et aureos nummos confians,
 hostibus large profundebat Italis.
 Is et Pisanos urbis inquilinos
 antehac a Venetis odio dissidentes,
 heu ! cum pernicie universi imperii
 inter se studuit jungere amicitia.
 Illi adversariis exin reconciliati
 cum his curabant quotidie convivia.
 Tum etiam Franci, socia cohorte
 Pisana Venetaque quæ ultro accessit,
 cymbis in urbem subito delati
 impetum faciunt simul armata manu

D in synagogam clam Agarenorum,
 ejusque omnem rapiunt suppellectilem :
 verum a Turcis demum sunt repulsi,
 opem ferentibus Byzantii civibus.
 Illi efferati faculas injiciunt
 civium tectis, consumuntque incendio
 plurima et optima urbis ædificia.
 Magni fuit autem incendii initium
 a synagoga, ut diximus, Agarenorum,
 qui locus vulgo dicitur Mitatum ;
 idque ædificium pertinet ad mare
 ubi et Irenes divæ templum surgit :
 illinc progrediens amburensque omnia
 propagatumque gravi cum exitio

devenit usque ad inclytum circum maximum,
 qui sanctissimæ Sophiæ templo adjacet :
 atque ad oppositum venit usque mare,
 longe lateque media omnia concremans.
 Nec tutum erat ad amicos accedere,
 nisi quis cymba semet circumveheret.
 Hæc Isaacius cum mœrore audiebat :
 sed hujus filius patriæ perniciēs
 tanto gaudebat urbis exterminio.
 Romanis rebus ita se habentibus
 nuper eiectus Cæsar Debelto veniens
 armis insedit urbem Hadriani.
 Infaustus juvenis re cognita Alexius,
 Constantinopoli cum exercitu exivit
 habens Latinum in comitatu ducem
 Montisferrati marchionem Bonifacium,
 quem mercede conduxerat ad bellum
 sexdecim auri datis centenariis.
 Igitur Thraciæ peragratis urbibus,
 reque confecta ex animi sententia,
 usque ad Cypsella oppidulum progressus,
 mox ad metropolim retro pedem tulit.
 Dein scelestis partibus adhæsit
 hominum qui parentem excœcaverant
 thronoque deturbaverant, faventes patruo ;
 quam rem ægerrime cæcus rex ferebat,
 qui moliebatur jamdiu supplicium sumere
 de viris qui se tanto malo affecerant.
 Hinc maledictis filium incessebat,
 quem versari cum pessimis audiebat,
 tali gaudentem maxime consortio ;
 ludere quotidie alea cum Italis
 commessarique, et dignitatem regiam
 dedecorare singulos per actus.
 Ergo hunc oderant populus et optimates :
 nec minus odio dignus pater erat.
 qui concinnatis ridiculis oraculis,
 quæ universale sibi spondebant regnum,
 ut læso cerebro judicabat fatue,
 a se conjunctum iri occiduum orbem
 deblaterans aiebat orienti,
 totiusque mundi dominum se fore :
 quam patiebatur insuper cœcitatē,
 arthritidisque morbum atque podagram
 se positurum veluti exuvias.
 Hæc ei suadebant catillones monachi,
 omnia ventris causa et fari et gerere
 imperatoris soliti in convivio ;
 qui huic monarchiam verbis despondentes
 interim mero sese ingurgitabant ;
 ejusque infirmas manus deosculantes,
 mox recepturas robur prædicebant.
 Credulus senex his præbebat aures
 deliramentis atque vaticiniis,
 atque lætitiis iucedebat omnibus.
 Astrologis quin etiam apprime deditus,

(76) Invectionem hanc a Niceta sumit Ephraemius ; quæ si veritate nititur. sine dubio vituperandi sunt monachi illi. Sed enim quam sæpe hæc

- A Ἄχρι μεγίστου καὶ περικλύτου δόμου
 θεοῦ Σοφίας καὶ παναγίου Λόγου,
 διῆκε μέχρι καὶ θαλάσσης θατέρας
 6930 Κατὰ τε μήκος πυρπολοῦν καὶ πρὸς πλάτος·
 Οὐκ ἔν τὸτ' ἀκίνδυνος ἡ φίλων θεία,
 εἰ μή τις ἐχρήσατο πορθμείῳ τάχα.
 Ταῦτα μὲν Ἰσακίος ἤχθετο κλύων·
 γιὸς δὲ τούτου πυρπολητῆς πατρίδος
 6935 Ἐχαιρε τῆσδε συντελεσμῶ καὶ φθίσει.
 Οὕτως δ' ἐχόντων πραγμάτων Ῥωμαῖδι,
 Ὅ πρὶν κρατάρχεις ἀπάρας Δεβελτόθεν
 τὴν Ἀδριανοῦ καταλαμβάνει πόλιν·
 Ὅ γνοὺς ὁ δαλδὸς Ἀλέξιος πατρίδος
 6940 Ἐξείσιν ἅμα στρατιῶ Βυζαντίδος,
 Ἐχων μεθ' αὐτοῦ συστράτηγον Λατίνων
 Βονιφάτιον μαρκέσιον Φεράντης,
 Συνεκστρατεύσαι πέλας αὐτὸν χρυσοῦ
 Κεντηναρίοις ἕξ ὄλοις πρὸς τοῖς δέκα.
 6945 Περιδραμῶν οὖν Θρακικὰς οὖτος πόλεις,
 Καὶ πάντα θεὸς εἶς εἰς ἑαυτοῦ συμφέρον,
 Ἄχρι Κυψέλλων κατιῶν πολιχνίου,
 Αὐθὶς ἐπανέστρεψεν εἰς Βυζαντίδα.
 Καὶ λοιπὸν ἐξήρτητο κακῆς φραστρίας
 6950 Ἡ συνδιεπράξατο πῆρωσιν φίτου
 τῶ πατραδέλφω καὶ καθαίρεισιν κράτους
 Ἐφ' οἷς ἀπηγχόνιστο πηρὸς αὐτάναξ·
 Ἐκαιοφυλάκει γὰρ ἔκτισιν τέως
 τῶν τόνγε κακῶς εἰς φάος δεδρακόντων.
 6955 Ὅθεν τὸν υἱὸν λοιδορῶν οὐκ ἀνεί,
 Καὶ μᾶλλον οἷς ἔκλυεν ἀνδράσι φθόροις
 Χαίρειν τε τοῦτον καὶ μάλα γεγηθῆναι,
 Καὶ συγκυβεύειν Ἰταλοῖς καθημέραν,
 C 6960 Ἀνάξια ζύμπαντα δρωῦντα τοῦ κράτους.
 Ἦν οὖν στυγητὸς πᾶσι καὶ τοῖς ἐν τέλει·
 Οὐχ ἦττον ὑπῆν καὶ πατήρ στυγητῆος,
 Ὅμφας τινὰς λόγια συνθεὶς ἀτέμνωσ
 Ἄπερ προηγόρευεν οἱ μνηρχίαν,
 6965 Ὡς φητε' αὐτὸς δοξομανῶν ἀλόγως,
 Αὐτὸν τε συνάψοντα δύσει τὴν ἔω
 Ἐφασκεν εἶναι, μὴ νῶν ὅ τι λέγοι,
 Κράτος τε παγκόσμιον ἔξοντα τόδε·
 Πρὸς τοῖσδε καὶ τύφλωσιν ἦν περιφέρει,
 6970 Ἀρθρίτιδα νόσον τε καὶ ποδαλίαν
 Ἀποξύσασθαι καθάπερ λεβηρίδα,
 Ὡσθ' οἱ προτένθαι τῶν μοναχῶν καὶ λιχνῶν
 D Οἱ πάντα γαστρὶ δρῶν λέγειν τ' εἰθισμένοι
 Τούτῳ συνεσθλοντες ἐν συσσιτίῳ
 6975 Μόναρχον ἀρχὴν συγκαθίστων οἱ λόγοις,
 Ἀνοσμίαν πίνοντες ἄχρι καὶ κόρου,
 Καὶ κατεφίλουσ ἀπατῶντες τὰς χέρας
 Καὶ προὔλεγον σφῶν ἀνακαίνισιν σθένους (76)
 Ὅ δὲ προσεῖχεν ὡς ἀπλανέσι σφίσι
 6980 Καὶ θεσπιωδῆμασι ταῖς ληρωδίασι
 Ἐπιγεγηθῶς σφῶν, ἐπεσκήρτα μέγα·
 Προσκείμενος τ' ἦν ἀστρολόγαις καὶ μάλα,

crimina vel falso dicantur vel exaggerentur a scriitoribus parum piis aut odio aliquo imbatīs, satis novimns.

- Καὶ τοῖσδ' ὀπείκων πρὸς τὸ δῆθεν συμφέρον
Ἐπραττε πολλὰ τῶν ἀθέσμων ἀλόγως·
- 6985 Καὶ σὺν Καλυδώνιον ἔργον τι ξένον
Ἐδρας ἐφ' ἧς Ἴδρυτο καταβιδάσας
Ἦνεγκαν εἰς μέγιστον ἀρχεῖον βίαν
Δήμου σωδὴν μανικὴν ἀταξίαν
Παύων ἐπιφρίσσουσαν ἀτασθαλίαις.
- 6990 Ὁ δ' ἐλλοχῶν ἦν τῇ βασιλίδι πόλει
Στρατὸς Λατίνων ἱππικὸς καὶ νηϊτικὸς
Φιλαργορίας ὧν ἐραστὴς εἰσάγαν,
Ἄπληστος ὄντως πίθος, ὡς παροιμία·
Συχνῶς ἐπιόντες δὲ τὴν Προποντίδα
- 6995 Καὶ τὰ περὶ ἀπαντα τῆς Βυζαντίδος,
Ναοὺς τε θεῖους καὶ περικλυτοὺς δόμους
Πάντας ἐληίζοντο, κατεपुरπόλουν.
Ἦθεν πολιτῶν συναλισθόντες στίφος,
Ἦτουν λαβεῖν στρατιᾶν ἐξ ἀνάγκων
- 7000 Ἠγήτορα σφῶν κατ' ἐχθρῶν ἀντιπάλων,
Ἄλλ' ἐξεκώφει πᾶς τις ἐν τούτοις λόγοις,
Μάλιστα δ' ἀνένευον οἱ στεφηφόροι
Μηδ' ὡσὶν ἄκροις τὴν πρὸς Λατίνους μάχην
Ἄκουστίαν κρίνοντες ἐξ ἀμαθίας.
- 7005 Ὁ Δούκας δὲ Μούρτζουφλος ἐξελθὼν μόνος
Τοῖς Ἰταλοῖς που συνεπλάκη πρὸς μάχην·
Καὶ μὴ τινοσ τούτῳ γε συνησπικτότος,
Οὕτω βασιλεῖ δόξαν ἐκ βασιλείας,
Τάχ' ἂν ἐκινδύτευσεν, εἰ μὴ τοξόται
- 7010 Ἐπήμυναν πόδῶνθεν ἐξ τοξωμάτων.
Ταῦτ' ἄρα δῆμος πᾶς ὁ τῆς Βυζαντίδος
Συσπειραθέντες ἀπετόξευον λόγους
Αἰσχροὺς κατ' ἀμφοῖν τοῖν κρατούντοιν ^{Ἀύσος}
[γων· C
- Καὶ τιν' ἐδίφων εἰς κρατάρχην ἐκπόνως·
- 7015 Καὶ τινα Νικόλαον συνειληφότες
Νεανίαν ἄκοντα Καναβὸν θέσιν
Εἰς κράτορα χρίουσι τῆς Ῥωμαίδος,
Τούτου πραχθέντος Ἀλέξιος δεινὸν ἔγνω
Σὺν Μαρκεσίῳ λατινικὰς δυνάμεις
- 7020 Ἐν βασιλείῳν εἰσαχθῆναι ταχέως·
Ὁ γὰρ Ἰσαάκιος λοίσθια πνέων
Ἐκαίτο μηδὲν γηίνων ἠσθημένος.
Ὡς οὖν τὰδ' ἐνώμιστο, δημῶδες στίφος
Καὶ παραχᾶς ὤδινε καὶ τρικυμίας·
- 7025 Τὸν καιρὸν ἀρμόδιον ἀρκάσας Δούκας
Πρὸς ἦνπερ εἶχε σέψιν ἐν τῇ καρδίᾳ,
Ἄλεξιῳ πρόσεισι νυκτὸς σὺν δόλῳ,
Καὶ τόνδ' ἀπατᾶ καὶ δεδίττεται λόγοις,
Ὡς δῆθεν αὐτὸν ἀνελεῖν σπεύδων ὄχλος,
- 7030 Ἐπὶ θύραις ἔστηκε πᾶς ξιφηφόρος
Ἐφ' οἷς Λατίνους συμμετέσχε σκευμάτων.
Ἦθεν λιπαρεῖ τὸν Δούκαν νεανίας.
Αὐτῷ συνοῖσον ὑποθέσθαι πρὸς τὰδε.
Ὁ δ' αὖ περισχῶν τουτονὶ καταμόνας,
- 7035 Δι' ἀφανοῦς ἄπεισι πολίδος λάθρα
Εἶς τι βαθὺ σκῆνωμα τῶν ἀποκρύφων·
Κάκεισε δεσμεῖ τόνδε καὶ καθειργνύει,
Μετὰ δε βραχὺ θανατοῖ δι' ἀγχόνης·
Αὐτὸς δ' ἀνηγόρευτο Ῥωμαίων κράτωρ
- 7040 Τοῖς βασιλικοῖς ὠραίσθεις συμβόλοις.

- A dum his obsequitur in gerendis rebus,
absurda multa fecit et illicita.
Nam et suum Calydonium opus mirum
de base sua commotum, in qua steterat.
in maximum transferri palatium voluit;
quasi cohibiturus hac re ferociam
populi horrentem atque petulantiam.
Insidiabatur interim urbi regie
exercitus Latinus terra et mari
profundæ deditus semper avaritiæ,
dolum vere inexplebile, ut ait proverbium.
Is sine fine excurrens per Propontidem,
perque Byzantii cuncta suburbana,
sacra delubra cum nobilium villis
passim subjecto prædabatur igne.
- B Quare conspirans civium multitudo
exercitum a regibus postulabat,
qui sibi contra hostes suppetias ferret.
Verum hæ preces canebantur surdis;
et renuebant maxime regnatores,
qui ne mentionem quidem, ob suam stultitiam,
bellandi cum Latinis, ferre poterant.
Solus Murtzuflus Ducas armis sumptis
cum Italis conflixit aliquando:
verum cum nemo ferret ei suppetias,
propter invidiam sic volente Cæsare,
in summo fuit discrimine, ni sagittarii
illi adfuissent eminens conjectis telis.
Igitur universus Byzantii populus
seditiose murmurans, conviciis
turpibus appetebat utrumque Cæsarem,
studioseque alium quærebat dominum.
Reapse quemdam cognomento Canabum,
nomine Nicolaum, invitum juvenem
imperatorem cives constituerunt.
Tunc enimvero Alexius cum Marohione
(namque Isaacius animam ægebat
nihil jam rerum terrenarum sentiens)
ad palatii custodiam sine mora
Latinos admovendos censebant milites.
Sed res perlata ad populi notitiam
tumultum statim peperit et seditionem.
Tempus id idoneum ratus Ducas
ad exsequenda mentis suæ consilia,
noctu ad Alexium fraudulenter venit,
eumque falsis terreat sermonibus,
nempe quod ipsum statim occisurus
in foribus staret populus districtis gladiis,
propterea quod Latinis faveret partibus.
Tunc enixe Ducam rogabat juvenis
ut sibi adesset ultor in discrimine:
quem ille pallio obtectum in solitudine,
per occultum posticum clam deducit
in depressum quoddam tentorium abditum
ibique vinctum miserum custodiæ tradit,
pauloque post funesto exstinguit laqueo:
Romanus autem ipse fit imperator,
assumptis regii culminis insignibus.

ALEXIIUS MURTZUFLUS M. II, CUM D. XV. A. ΑΛΕΞΙΟΣ Ο ΜΟΥΡΤΖΟΥΦΛΟΣ ΜΗΝ. Β'. ς".

Ducas imperii adeptus potestatem
 ærarium cernens vacuum pecunia,
 a superiorum temporum publicanis
 in jus vocatis aurum exegit plurimum,
 idque ad gerendam contulit rempublicam.
 Tum armis captis, Italis resistens,
 horam excursus cohibebat facile :
 quamobrem gratus admodum erat civibus,
 præsertim vero militum cohortibus.
 Et quia Flandriæ comes Balduinus
 Phileæ regionem milite vastabat,
 adversus illum statim Cæsar exiit :
 sed enim perpetrato Martis opere,
 terga Romanus convertit exercitus,
 parumque abfuit Cæsar ab interitu ;
 imago vero virginis Deiparæ,
 quam nostri reges belli sociam vocant,
 pugna fervente capta est ab hostibus.
 Tum pacis conciliandæ ommissa cura,
 ad capiendam urbem diripiendamque
 se comparabat exercitus Latinus.
 Ergo sublatis anchoris navigia,
 in quibus erant machinæ cum scalis,
 ab Evergetæ monasterii ora
 usque ad Blachernas coram constituerunt.
 Vicissim Ducas transtulit tentorium
 proximi collis statuens in specula,
 unde conspicua classis hostium erat,
 mœnibus jam cum milite appropinquans.
 Moxque congressi cum propugnatoribus
 urbani muri et turrium custodibus
 Latini pugnam validam ciebant ;
 sed inferiores illa fuerunt die.
 Postea totus rediit exercitus :
 duoque viri per scalam prorepentes,
 quam inter fixerant ad Petria,
 in apprehensam turrin desiluerunt,
 præsidiumque gladiis profligantes
 signum lætitiæ sustulerunt suis :
 tunc Italarum omnis cohors irruit.
 Qui vero Cæsarem circumstabant aulici
 atque Romani exercitus rectores
 in pedes cuncti semet conjecerunt,
 atque unum mille timidi fugiebant,
 qui cum ad portam pervenissent auream,
 novo dejecto festinatim muro,
 misere foras semet proripiebant.
 At inimici, heu lugubrem tragœdiam !
 late palantes passim per Byzantium
 latrocinando spoliant nobilium domos,
 nihil nefandum urbi non efficiunt :
 regali quoque occupato palatio,
 inolusas opes penitus diripiunt.
 Cæsar plateas trivique percurrrens
 centuriare nitebatur populum,
 suadebatque ut hostibus resisterent :
 at meliora consilia nemo audiebat
 quamlibet urbi et sibi profutura :

Ὡς οὖν κατέσχε τὴν κραταρχίαν Δούκας,
 Χρυσῶνας εὐρῶν ἐν στενῷ πεφυκότας,
 Συσχῶν τελῶνας πράκτορας τῶν πρὶν φόρων
 Ὅγκον παρ' αὐτῶν εἶλε χρημάτων μέγαν,
 7045 Καὶ τοῖσδ' ἐχρήτη πρὸς διοίκησιν ὄλων ·
 Καὶ τοῖς Ἰταλοῖς ἀντεπιῶν ὀπλίτης,
 Τὰς ἐκδρομὰς σφῶν ἀνέκοπτε βραδίως ·
 Ὅθεν ποθεινὸς ὑπῆρχεν ὀπηκόοις,
 Ἐξαιρέτως δὲ στρατιωτῶν ταῖς ἱλαῖς ·
 7050 Καὶ Βαλδουίνου τοῦ κόμητος τῆς Φλάντρας
 Τὰ πρὸς Φιλέα κατακείροντος μέρη,
 Ὁ βασιλεὺς ἔξεισι κατ' αὐτοῦ τάχος ·
 Καὶ σὺβράγισις ἐξ ἑκατέρων μάχης,
 Ἡ Ῥωμαϊκῆ στρατιὰ νῦτα κλίνει ·
 B 7055 Ἐνθ' ἂν παραπόλλυτο μικροῦ καὶ κράτωρ ·
 Εἰκῶν τε σεπτῆ τῆς μητρανάνδρου Κόρης,
 Ἦν οἱ ἀνακτες πλουτοῦσι στρατηγέτιν,
 Ἐχθροῖς ἐάλω κατὰ τήνδε τὴν μάχην ·
 Ἀφεῖντο δ' ἡμέληντο καὶ συμβιδάσεις ·
 7060 Καὶ λοιπὸν τυτρίπιστο φάλαγγι Λατίνων
 Πρὸς ἄστεος πόρθησιν ἄλωσιν θ' ἄμα ·
 Ἡδόνων οὖν ἀποπλεύσαντα σκάφη
 Ἐφ' ὧν ὑπῆρχον κλίμακες σὺν ὄργανοις,
 Ἀκτῆ προσίσχει τῆς μονῆς Εὐεργέτου,
 7065 Ἐως Βλαχερνῶν συνεχῶς ἀφιγμένη ·
 Καὶ Δούκας αὐθις πηγυέει σκηνην φέρων,
 Ἐπὶ κολωνοῦ πλησίον παντεπόπτου,
 Ἐνθα θεατὰ τῶν ἐχθρῶν ἦσαν σκάφη,
 Ἄ καὶ προσέσχε τείχεσι σὺν ὀπλίταις ·
 C 7070 Οἱ συμπλακέντες ταῖς πρὸ τειχῶν ἱλαῖς
 Καὶ τοῖς ἐπὶ πύργων γε καθισταμένοις,
 Πρὸς σφᾶς ἀγῶνα καὶ μάχην συνεκρότου ·
 Ἦττον δ' ἀπηνέγκαντο τὴν τόθ' ἡμέραν.
 Ἐξῆς δὲ προσβάλλουσι πανσὺδι πόλει ·
 7075 Καὶ δύο δ' ἄνδρες ἐκ μιᾶς τῶν κλιμάκων
 Ἰδρυμένης ἄγχιστα χώρου Μετρίων,
 Εἰς χῶρον ἀφήλαντο τὸν συνημμένον ·
 Καὶ φυλακικὸν ἐχθροῦσαντες ξίφει,
 Σύστημα ἦραν χαρμονῆς τοῖς φυλέταις,
 7080 Καὶ πᾶν Ἰταλῶν συνδεδράμηκε στίφος.
 Περὶ βασιλέα δὲ τοῦτ' ἠθρηκότες,
 Καὶ Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἱλαρχία,
 ὄχοντο πάντες ἀπιόντες ἐν φόβῳ,
 Κατὰ χιλίουσ' ὑφ' ἐνὸς πεφευγότες ·
 D 7085 Καὶ τὰς χρυσεῖας καταλαβόντες πύλας
 Καινὸν τε τεῖχος ῥᾶστα καθρηκότες,
 Ἐξήεσαν τρέχοντες ἀκλειῶς πᾶν ·
 Ἀντίμαχοι δὲ, φεῦ ξένης τραγωδίας !
 Διασπαρέντες πολλαχῆ Βυζαντίδος
 7090 Συλῶσι ληστρεῦσοι λαμπρὰς οἰκίας,
 Καὶ πάντα τὰ χεῖριστα δρῶσι τὴν πόλιν ·
 Κατακρατοῦσι καὶ βασιλείων δόμων,
 Τὸν τοῖσδ' ἐνόντα πλοῦτον ἐσκυλευκότες.
 Ἄναξ δ' ἀγυῖας τριόδους περιτρέχων
 7095 Ἐσπευδε λαὸν συναγεῖρσιν εἰς ἱλας,
 Πρὸς δ' ἀντιπαράταξιν ὑπεναντίων ·
 Οἱ δ' οὐχ ὀπίκον κρείττον' ὀφηγουμένῳ
 Καὶ συμφέροντα καὶ σφίσι καὶ τῇ πόλει,

- Τῶν οἰσιῶν δ' ἕκαστος ὑτόύργει τίχος
 7100 Μετάθεσίν τε καὶ κατάχωσιν πλέον.
 Ἴδων δ' ὁ Δούκας ὡς ὄνησις οὐκ ἔνι,
 Ἦ καὶ δεδιὼς ὑπὲρ αὐτοῦ πλειόνως
 Μὴ συσχεθεὶς τίσειεν ἀθλίως δίκας,
 Τοὺς βασιλείους εἰσδραμῶν λαμπροῦς δόμους,
 7105 Καὶ βασιλίδα παραλαβὼν Εὐφροσύνην,
 Σὺν θυγατρᾷ τ' ἐμβαλὼν λεμβάδιφ
 Ἄλοὺς μιᾶς ἔρωτι τούτων ἐκτόπως,
 Ἐξείσι φεύγων πατρίδα Βυζαντιδα ·
 Ἄνηρ ὑπάρχων ἀρείκδς ἐν μάχαις,
 7110 Στεβρὸς μυχῆτης, γεννάδας, βωμαλῆος,
 Σοφισματίας, κρυψίνους τε τὸν τρόπον,
 Περυκίνας πράγμασι κομπάζων ὄλοις ·
 Οὐ σωματικῆς εὐ ἔχων συμμετρίας,
 Αὐχῶν τὰς ὀφρῦς μάλα συνεσπασμένας,
 7115 Καὶ βραγχιῶν φάρυγγα, δύσηχος λόγον,
 Ἠλικίαν μέσος τε καὶ κοῖλος φύσει,
 Ἄδικος εὐνήν, φιλογόνης καὶ λάγνος,
 Πρωτοβεστιάριος ὢν τὴν ἀξίαν,
 Ὅταν κατῆρθε τοῦ βασιλείου κράτους,
 7120 Ἐξ ἡμέρας δέκα τε σὺν μησὶ δύο
 Τῆς βασιλείας τὸ κράτος διθύνας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΛΑΣΚΑΡΙΣ ΕΤ. ΙΘ'.

- Ἐπει δ' ὁ κρατῶν ἀπέδρασεν, ὡς ἔφην,
 Δούκας τε καὶ Λάσκαρις ἤρισαν κράτους,
 Καταλαβόντες τὸν θεοῦ μέγαν δόμον,
 7125 Ἄμφω μαχηταὶ καὶ καλοὶ νεανίαι ·
 Κλήρω (77) δὲ λαχὼν Λάσκαρις κραταρχίαν,
 Τίως μὲν ἀπέπτατο σύμβολα κράτους ·
 Συνεξίων δὲ τοῦ νεῷ τῷ ποιμένι
 Κατὰ Μίλιον καὶ μέρη Βυζαντιδος
 7130 Τοὺς συνιόντας εὐμενῶς ἤντιόλοι,
 Καὶ παρεκάλει πρὸς μάχην ἀντιπάλων,
 Μάλιστα πάντων τοὺς περὶ βασιλεία
 Σείοντας ὤμων ἀρείκ' ἄττα ξίφη
 Κελτοὺς λιπαρῶν, προτρέπων οὐκ ἀνεί.
 7135 Ἐπει δὲ θωπεύων τε καὶ παροτρύνων
 Οὐκ εἶχε τινα τὸν κλύοντα μηδὲως,
 Ἦδη δὲ καὶ φάλαγξ τις ὤπτο Λατίνων.
 Μεθίσταται τάχιστ' ἐκείθεν, ὡς δέον,
 Καὶ πρὸς φυγὴν ἔβλεψε καὶ σωτηρίαν ·
 7140 Ἄντιμαχοὶ δὲ κατ' ἑρημίαν τάχα
 Τῶν κωλυσόντων ἐκδρομὰς σφῶν ἀνέτους,
 Ἐπήρσαν κτείνοντες ἀφειδῶς ξίφει
 Τὸν προστυχόντα καὶ σκυλεύοντες βία,
 Ληλατοῦντες, πυρπολοῦντες τὴν πόλιν,
 7145 Καὶ πάντα δρῶντες, ὧ δυσνοήστου θίας !
 Κόσμον συλῶντες ἱερὸν θεῶν δόμων,
 Σεπτὰ τε κειμήλια καὶ θεῶν πέπλους,
 Ἐκτυπα Χριστοῦ, Μητρὸς αὐτοῦ πανάγνου
 Εἰς γῆν καταβράσσοντες, ἄλλων θ' ἁγίων ·
 7150 Καὶ τὸν παρ' αὐτοῖς κόσμον ἐκ χρυσαργύρου
 Ὅντα διαρκάζοντες οἱ παραδάται ·
 Σεμνὰς γυναῖκας ἱεράς τε παρθένους

(77) *Sortem* intelligo, non *clerum*; et falli mihi videtur Wolfius Nicetæ interpres qui diotionem ἐκ δὲ κλήρου τὸ πρωτεῖον εὐληφῶς explicat a *clero*

PATROL. GR. CXLIII.

- A sed unusquisque suis raptim opibus studebat transferendis aut infodiendis. Cum ergo Ducas hilum non proficeret, sibique vehementer jam timeret, ne captus graves pœnas hosti lueret, regias ad ædes festinatim convolans, atque illinc sumptam Euphrosynem reginam parvo in phaselo cum fliabus collocans, quarum unam ipse efflictim deperibat, exsul profugit patria Byzantio. Vir sine dubio strenuus in præliis, constans bellator, magnanimus, fortis, callidus, et consilia celare solitus, cunctis se jactans idoneum negotiis : corporis forma non satis concinna, adductum semper gerens supercilium, faucibus raucis, aspera loquela, statura media et valgus a natura, lascivus, mulierosus et adulter. Is dignitate protovestiarius erat cum summam potestatem est adeptus : cujus regales tenuit habenas diebus sexdecim supra menses duos.

THEODORUS LASCARIS AN. XVIII.

- Post fugam Cæsaris, de capiendō imperio Lascaris et alius Ducas decertarunt in Dei templum maximum profecti; fortis uterque egregiusque juvenis; verum sors Lascari contulit imperium, qui regia tamen non sumpsit insignia : sed comitante patriarcha egressus ad Milium atque ad alias urbis partes, populi turmas blande compellabat ad resistendum hostibus adhortans : præcipue vero stipatores regios, grandes gestantes humeris bipennes, Celtas enixis perurgebat precibus. Sed cum nec blandis suadenti verbis, neque adhortanti quispiam auscultaret, jamque appareret cohors Latinorum; Lascaris illinc, ut par erat, abiens fuga salutis consulendum censuit. Interim hostes, obviantē nemine qui cohiberet liberos excursus, Orco mittebant inclementer animas civium cæsorum, opes auferebant, igne latrociniiisque vastantes urbem. O intolerandum lugubre spectaculum ! sacer templorum ornatus diripitur, veneranda cimelia almæque vestes, icones Christi Matriæque sanctissimæ, aliorumque superum sternuntur humi; atque his pretiosum impia vi detractum metallum sibi vindicant apostatæ. Matronas venerandas sacrasque virgines

prælatas. Alibi quoque idem mihi Nicetæ interpres non semel peccare videbatur. Confer. v Gr. in hoc volumine p. 116, n. 1.

9

ad stuprum rapiunt violenta manu :
 alia scelesta (nam dicendum breviter)
 facinora committunt his similia.
 Ergo angiportus, trivis, et ambulacra,
 sancta delubra, et anguli reconditi,
 fora, viæ, vici, compita, plateæ,
 luctu, gemitibus, clamore, et ululatibus
 virorum, feminarum, alioque genere
 multiplicis tragœdiæ personabant.
 Sed postquam spoliis explevit ingluviem,
 finem prædando tum denique imposuit
 crudelium detestanda gens Italorum.
 Visum deinde est primariis ducibus
 annuere liberum ex urbe discessum
 quibusvis solum vertere placeret.
 Ergo millenæ exhibent catervæ
 miserabiles, tristes et pannosæ,
 sanguine potius, ut aiunt, quam lacrymis
 præsentem deplorantes fortunam suam.
 Itali vero tumidi superbia,
 ceu si quadrifidum jam tenerent orbem,
 regesque regum semet effecissent,
 quotquot sub Phœbi radiis imperitant ;
 inter se cunctum dividebant mundum,
 provincias, urbes, singuli sortientes,
 et potentatum verbis occupantes.
 Veneto duce suadente Dandulo
 (homine cæcos oculos gerente,
 luce sed mentis heu nimis instructo)
 ut imperator fieret Latinus
 de Venetis, Lombardis, Francisve electus,
 datis suffragiis electores nobiles
 imperatorem faciunt Byzantii ;
 Balduinum comitem proviniciæ Flandriæ,
 eximia adolescentem forma præditum,
 pium, et Christo maxime devotum,
 hilarem, mitem, apprimeque castum,
 eleemosynis etiam indulgentem,
 cumulatum multis a Deo virtutibus,
 sed pudicitia in primis ac justitia.
 Hic per præconem his in hebdomada
 maxima voce jubebat edici
 ne quis in regia noctu cubitaret,
 qui non conjunctus conjugi legitimæ
 sed meretrici contra fas conviveret.
 Erat et legum justitiæque custos :
 feminam quamvis renuens attingere,
 nec teneriore contuens aspectu,
 quandu propria tori socia abesset.
 Ergo imperator electus Balduinus
 abiit ex urbe ad partes occidentales,
 haud tanquam illas pugna subacturus,
 sed imperator volens salutari
 obsequioque a cunctis coli subditis.
 Quare nec veteris imperii milites
 in suum voluit conscribi exercitum.
 Adrianopolim Philippopolimque
 aliasque ad urbes Thraciæ profectus.
 Latinoque his imposito præsidio,

- A
 Ἐλκοντες εἰς ὕβριν τε καὶ φθορὰν βίῃ,
 Καὶ τὰλλα κακῶν δρῶντες, ὧδ' εἰπεῖν ἔπος,
 7155 Σύστοιχα τοῦτοις καθάπαξ εἰκότα.
 Ἐν οὖν στενωποῖς, τριόδοις, λεωφόροις,
 Ναοῖς, σεμνεῖοις, γωνίαις ἀποκρύφοις,
 Ὀδοῖς, ἀγυιῶν, καὶ πλατείαις, ἀμφόδοις,
 Θρήνων, στεναγμάτων τε, κωκυτῶν, γόων,
 7160 Εἶδος τε λοιπῆς δυστυχοῦς τραγυδίας
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν ἦν παριοῦσι κλύειν.
 Ἐπεὶ δ' ἰκανῶς εἶχε τῶν σκυλευμάτων,
 Ἐπαυσε λεία καὶ λαφυράγωγίας
 Ἐχθιστον ἔθνος Ἰταλῶν μαιφόνων.
 7165 Ἐδοξε δὲ σφῶν προκρίτοις στρατηγέταις
 Ἐπὶ ἀπαίρειν πάντας ἐκ Βυζαντίδος
 Οἷς ἡδὺ καὶ πρόθυμον ἦν ἐξίναν.
 Ἐξήσαν οὖν κατὰ χιλιούσας,
 Β
 Οἰκτροὶ, κατηφείς, βακίους εἰλημένοι,
 7170 Ἄϊμασι μᾶλλον ἢ δάκρυσιν, ὡς λόγος,
 Κλαίοντες οὗτοι τῆς ἐνεστώσης τύχης,
 Οἱ δ' Ἰταλοὶ, φεῦ ὑπεροφίας τόσης !
 Ὡς εἴ γε τετρακλίμον ἴσχοντες κτίσιν,
 Ἡ καὶ βασιλεῖς ἐγκαθεστῶτες τάχα
 7175 Βασιλέων πάντων γε τὸν ἐπὶ γῆνα,
 Αὐτοῖς διέτλον ἐφίσιν τὴν οἰκουμένην,
 Χώρας, πόλεις ἕκαστος εἰς κληρουχίαν
 Καὶ δεσποτείαν λαμβάνοντες ἐν λόγους.
 Βενετικῶν δόξαν δὲ δουκὶ Δανδοῦλαφ,
 7180 Πηρῶ μὲν ἀνδρὶ τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων,
 Νοδὸς φρένας δὲ καὶ λίαν ἐβρωμένῃ,
 Ψήφῳ κρατάρχην ἐκλεγῆναι Λατίνων,
 Ἐκ τε Φραγγίσκων, Βενετικῶν, Λαμπάρδων
 C
 Ἐπιλεγέντες εὐγενεῖς ψηφηφόροι
 7185 Εἰς ἄνακτα χροῖουσι τῆς Κωνσταντίνου
 Βαλδουίνου κόμητα χώρας τῆς Φλάντρας,
 Νεανίαν κάλλιστον, ὠραῖον φύσει,
 Φιλευσοδῆ τε καὶ φιλόχριστον λίαν,
 Ηραῦν, ἰλαρὸν, σωφρονέστατον μάλα
 7190 Μερίδα καὶ μέλλοντι διδόντα βίῃ,
 Ἠολλῶν ταμεῖον ἀρετῶν θεοσδότων,
 Μάλιστ' ἐκροτῆν σωφροσύνης καὶ δίκης,
 Ὡς εἶχε δις κήρυκα τῆς ἐβδομάδος
 Τορὸν βοῶντα μὴ καθέσθαι μηδένα
 7195 Τῶν βασιλείων ἐνδοθεν καθ' ἐσπέραν
 Μῆδὲν νομίμῳ γυναικὶ συνημμένον,
 Πόρνη δ' ἀθέσμως συμβιοῦν ἤρημένον.
 Ἦν καὶ φύλαξ νόμων τε δίκης τ' ἐνόμου
 D
 Γυναικὶ προσσχέειν οὐ θελήσας οὐδόλως
 7200 Μῆδ' ἐν μέτρῳ βλέμματος ἐμπαθεῖ θέῃ
 Ὅσον παρ' ἀπῆν τῆς συνεύνου τὸν χρόνον.
 Αὐτοκράτωρ οὖν ἀναδειχθεὶς, ὡς ἔφην,
 Ἐξείσιν εἶτα πρὸς μέρη τῆς ἐσπέρας.
 Οὐχ ὡς κρατήσεων τῶνδε τῆς μάχης νόμιμ,
 7205 Ἄλλ' ἵνα γνωσθῆ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ,
 Καὶ προσκυνηθῆ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις.
 Ταῦτ' ἄρα τάγμα στρατιωτῶν Αὐσονίων
 Δεῖν οὐκ ἔκρινε προσλαβέσθαι συνόλως ·
 Εἰς Ἀδριανοῦ τὴν πόλιν δ' ἀφικόμενος
 7210 Καὶ τῆς Φιλίππου Θρακικῆς τ' ἄλλας πόλεις,
 Καὶ ταῖσδε φρουρὰν ἐμβαλὼν ἐκ Λατίνων,

- Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει πόλιν
Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐκχθίντες ἀσμένως,
Μετὰ κρότων αἰνῶν τε, φωνῶν αἰσίων
7215 Αὐτοὺς τε παρέδωκεν ἅμα καὶ πόλιν
Ἐνακτε τῷδε Βαλδουίνῳ προφρόνως·
Οἱ καὶ καθικέτευσαν αὐτὸν συντόνως,
Μήτ' αὐτὸν στρατεύμα παρελθεῖν ἔσω
Θεσσαλονίκης ἀξιώσαι τειχεῶν·
7220 Ὅ καὶ δεδραχὼς εὐμενῶς Βαλδουίνος,
Αὖθις καθοπέστρεψεν εἰς Βυζαντιδα·
Καὶ σπίνδεται γε Δανδούλου συμβουλίῃ
Τῷ πρὶν δι' ἔχθρας τυγχάνοντι καὶ μάχῃς
Ἐξω διατρίβοντι τῷ μαρκεσίῳ·
7225 Ὅστις ἀποστάς Διδυμοτιχοῦ θέλων
Ἐρίσταται τάχιστα Θεσσαλονίκη,
Καὶ τὴν πόλιν εἴσεις ταύτην ἀμάχως,
Καὶ ζημιώσας τοὺς πολίτας ἀδικῶς·
Ἐἰς χρήματά τε καὶ τιμαλφεῖς οἰκίας,
7230 Μαρίας ἀφείς τὴν σύνθενον ἀδόθῃ·
Τὴν κρέταρος πρὶν γαρματῆν Ἰσααίου,
Ἐκαῖθεν ἐξώρμησε τάγμασιν ἅμα,
Καὶ τὰς πόλεις μέτεισιν τὰς πρὸς ἑσπέραν.
Σέρβας παρεστήσατο σὴν τῇ Βεβροῖῃ
7235 Κρατεῖ Λαρίσσης Ἑλλάδος τε τῆς Ἰλλης,
Αἰρεῖ τε τὴν Πέλοπος, ἄλλας αὖ πάλιν
Συγκαιμένας ἀγγίχου χῶρας καὶ πόλεις·
Καὶ πᾶν γε μικροῦ τὸ πρὸς ἑσπέραν κλίμα
Αὐτὸν παρεστήσατο Λατίνων κράτει,
7240 Καὶ Βαλδουίνος ἐν πόλει διατρίβων
Πέτρομον Ἑβρῆν σύγγονον πρὸς ἔσω.
Καὶ Πέτρον ἄνδρα γενναῖον, ῥωμαλέον
Ἐρωϊκόν τε τὴν φῶν καὶ τὸ σθένος·
Ἄφ' ὧν Ἑβρῆς μὲν προσαδῶν συμμαχίαν
7245 Ἐξ Ἀρμενίων τῶν ἐνοίκων Τρωάδος
Χῶρας ἐκάκου, κατῆκειρε καὶ πόλεις
Ἄφ' μηδὲν ὑπέκλυτον Ἰταλῶν κράτει·
Διὰ δὲ τεμπῶν καὶ στενῶν τῶν τῆς Ἰδέης
Ἐἰς τὴν Πετρίωνος πέφθακεν πόλιν·
7250 Ἐξ ἄστεος Πέτρος δὲ Πηγῶν ἀπάρας
Ἦει πρὸς Λοπαδίον εὐχερῶς πόλιν·
Ἦ πρὶν ἐπήντων Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις
Θεοδώρῳ Ἀσκαρι κρατάρχῳ τότε
Ἐἰς ἀντίμαχον εὐ μάχην ὀπλισμένοι,
7255 Ἐν Ποιμανητῷ χωρίῳ κεκλημένῳ.
Ἐἴτα Λατίνων οὐκ ἐνεγκούσαι σθένος
Ἦροντο λοιπὸν εἰς φυγὴν τετραμμένοι·
Κρατεῖ δὲ Πέτρος εὐχερῶς Λοπαδίου,
Ἐκ γειτόνων ἄλλων τε λοιπῶν ἀστέων.
7260 Ἐπεὶ δὲ προσθάλει καὶ Προύση πόλει
Ἀνηντόις ἐγνωκεν ἐγχειρεῖν μάτην·
Μεθίσταται γοῦν καταλιπὼν τὴν πόλιν.
Προυσαίοις δ' Ἰσα καὶ Φιλαδέλφου πόλις
Δουλείας ἀνάλωτος Ἰταλῶν μένει·
7265 Θεόδωρος γὰρ Μαγκαφᾶς τις τοῦπέικλην
Ἦνωθεν αὐχλῶν ἄστῳ πατρίδα τόδε,
Ἐβρῆν συνάφας Λατίνων ἀρχῷ μάχην
Ἐν τινι χώρῳ τῷ πρὸς Ἀτραμυτίῳ,
Αὐτὸς μόρον πέφυγε τὸν ἐκ τοῦ ἔϊφους,
7270 Οὐδὲν δὲ μάτιον καὶ πόλις ἀνωτέρα

- A Thessalonicam postea concessit :
cujus omnis obviam populus hilariter
cum plausibus processit et laudationibus ;
seque libenter Balduino regi
cum civitate obtulerunt subditos,
tamen enixis precibus rogarunt
ut ipse pariter ejusque exercitus
urbis introitu vellent abstinere :
id quod clementer Balduinus annuit,
moxque se redux contulit Byzantium.
Exin obtemperans Danduli consiliis
reconciliatur Marchioni irato
imo cum armis procul urbe stanti :
qui statim libens Didymoticho veniens
Thessalonicam contulit se in urbem
eamque nullo resistente obtinuit :
cujus injusta multa affecit oives.
pecunia et demibus exuens præcipuis.
Ibi relicta conjuge Maria,
quæ Cæsaris Isaacii jam uxor fuerat,
inde discessit comitante exercitu,
terras percurrens ad Occidentem positas.
Serris politus est, nec non Berrhœa.
Larissam occupavit, totamque Helladem,
item Peloponnesum, et alias rursus
hiscæ confines urbes et provincias :
cunctamque pene regionem occiduam
subditam fecit Latinorum imperio.
Interim Balduinus in urbe residens
fratrem Erricum ad Orientem misit
cum Petro forti, magnanimo viro,
heroicis prædito viribus et statura.
Erricus quidem roboratus auxilio
Armeniorum Troadis incolarum,
terras vastabat, urbes diripiebat,
quæcunque Italis negabant obsequium.
Dein per Idæ montis angustas fauces
ad Ætionis urbem est progressus.
De Pegis autem urbe procedens Petrus
itinere pergebat Lopadium facili,
ubi Romanas primum offendit vires
sub Theodoro principe Lascareo
ad decertandum instructas egregie
haud procul oppido Pœmaneno dicto.
Hæ tamen robori Latinorum impares
castris exuta in fugam se dederunt :
D Petrusque facile potitur Lopadio,
atque huic proximis allis civitatibus.
Sed cum Prusensem quoque tentasset urbem,
irritam novit ludere se operam ;
urbi molestus nec fuit diutius.
Æmula Prusæ Philadelphî civitas
Latinæ servituti haud subjacuit.
Eam Theodorus Mancaphas cognomine
generis stirpem ab hac urbe repetens
pugna consorta cum Latino Errico
quodam in loco haud procul Atramyttio,
ipse vix quidem necem evitavit,
nihilominus minus ipsa civitas

Latino immunis mansit dominatu.
Interim marchio Hesperias civitates
bellans Latino subigebat nomini,
quibusdam nostris utens viæ ducibus.
Sgurus autem Leo cohorte imposita
Atticæ loco celebri Thermopylis,
ut ibi prælians Italis resisteret;
nulla re digna laudibus patrata,
raptim Corinthum fuga se proripuit.
Hic erat ortus Nauplii regione,
modicum nactus a patre principatum :
verum reciproco temporum euripo,
præpostero varioque fortunæ cursu,
usque progrediens magnus e parvo evasit.
Is et Corinthum oppidum diripuit,
et Argos simili posthinc latrocinio.
Postromo Athenas etiam invadebat,
verum repulsus verbis archipræsulis
Michaelis Choniatae sapientissimi,
Thebas celeriter excurrit heptapylas,
easque sibi facili bello vindicat :
et dum Larissæ faucibus exiret,
imperatori quondam Alexio occurrit,
qui borealibus partibus digressus,
exsulum more hac et illac errans,
nunc ad Thessalica Tempe pervenerat,
habens in comitatu Eudociam filiam,
quam tunc desponsam collocavit Sguro.
Ipsa quidem olim matrimonio fuerat
principi juncta Triballorum Stephano,
qui repudiatam remisit in patriam,
Eadem Murtzuflo Ducæ deinde nupsit
postquam hic imperium patriamque amiserat.
Sed hunc deinde captum Alexius dolo,
rex erro erroneam regem sorte pari,
lumine cassum oculorum reddidit.
Sævis postremo Latinorum manibus
Ducæ exceptus Byzantiumque ductus,
pertulit pœnam, quod Alexio Angelo
gulam funesto laqueo fregisset.
Nam de sublimi Tauri columna
præcipitatus est, proh Dei iudicium !
et sic collisus violenter obiit.
Interim marchio venit in Bœotiam,
eamque sibi bello fecit subditam ;
Atticam quoque obtinuit cum Eubœa :
Atque ut paucis rem verbis expediam,
integro nondum præterlapso anno
eoa simul ditio atque occidna
nostra in Latinum cessit dominatum.
Alexius posthinc exsul imperator
cum in Latinum marchionem incurrisset,
exuitur invitus imperii insignibus :
tum ad Hesperium salsi aeris locum
mittitur, ut vitam ibi suam clauderet,
non sine Euphrosyne conjugæ regina,
sedem fortunæ congruam sortiti.
Cæsaris autem stipatores regii,
strenui viri, stirpis generosæ

- A Τῆς Ἰταλῶν ἔμεινε κυριαρχίας.
Μαρκίσσιος δὲ τὰς πρὸς ἑσπέραν πόλεις
Αἰρῶν ὑπέγε τῆ κρᾶτει τῶν Λατίνων,
ἔχων ποδηγούς τινὰς ἐκ τῶν Αὐσόνων.
7275 Ἀέων δὲ Σγουρὸς ὑποκαθίσας λόγον
Ἐν Θερμοπύλαις Ἀττικῆς τῆ χωρίῳ.
Πρὸς δῆθεν ἀντίμαχον Ἰταλῶν μάχην.
Μηδὲν δὲ γενναῖόν τι καὶ δράσας ὄλωσ
Ἐκείθεν εἰς Κόρινθον ἔφετο τρέχων·
7280 Ὅς ἐξέφυ μὲν ἐκ κλίματος Ναυπλίου
Πατρῴας ἔρχων μετρίας κληρουχίας.
Ἀνωμαλίᾳ καιρικῇ δὲ πραγμάτων
Φορᾷ τε τύχης ἀστάτου καὶ συγχύσει
Ἀεὶ προῖων ἐκ μικροῦ μέγας ἔφυ·
7285 Ληΐζεται δὲ καὶ Βηρινθίων πόλιν,
Ἄργος παρεστήσατο πᾶν λησταρχία.
B Τέλος προσεβράσσει δὲ καὶ ταῖς Ἀθήναις·
Ἄλλ' ἀποκρουσθεὶς ἀρχικιοιμένος λόγοις
Τοῦ Χωνσιάτου Μιχαὴλ τοῦ πανσόφου,
7290 Θήβαις ἐπημᾶ ταχέως ἑπταπόλοις,
Καὶ τὰθδε συσχῶν βῆστα τῆς μάχης νόμφ,
Πρὸς Ἀπίσσης ἐξεῖσι τὰς διεξόδους,
Ἐνθα βασιλεῖ συνέμιξ' Ἀλεξίῳ,
Ὅς ἀπαναστὰς ἐκ μερῶν προσαρκτίων
7295 Ἀλώμενός τε τῆδε κάκεισ' ὡς πλάνης
Καὶ Θετταλικοῖς τέμπεισι προσεβρόη,
Ἄγων μεθ' αὐτοῦ παῖδα τὴν Εὐδοκίαν,
Ἦνεπερ κατηγγύησε τῆ Σγουρῶ τότε.
Συνῆπτο δὲ πρὶν πρὸς γάμου κοινωνίαν
7300 Ἀρχηγετοῦντι τῶν Τριβαλῶν Στεφάνῳ,
Ὅς ἐκθαλῶν ἔπεμψε τῆνδ' εἰς πατρίδα.
C Ἡ Δούκης συνέκησε Μούρτζουφλος θέσει
Μετὰ στήρῃσιν καὶ κράτους καὶ πατρίδος
Ὅντινα συσχῶν Ἀλέξιος σὺν δόλῳ
7305 Ἄναξ πλάνης ἄνακτα πλάνητην ἴσον
Ἔβηκε τυφλὸν, ὀμμάτων λόχρους σθέσας.
Ἢτ' εἰς Λατίνων ἐμπεσῶν δεινὰς χέρας
Δέσμιος ἀχθεὶς εἰς πόλιν τὴν τοῦ κράτους,
Δίκας ὑπέσχε τοῦ δι' ἀγχόνης μέρου
7310 Ὅντιν' ἐπέγευ Ἀγγέλων Ἀλεξίῳ·
Εἰς κίονα γὰρ ἀναχθεὶς Ταύρου μέγαν
Ἐκείθεν ἠκόντιστο, φεῦ δίκης ἰ κάτω
Καὶ συντριθεὶς ὄλλυτο βιαίῳ μέρῳ,
Μαρκίσσιος δὲ τὴν Βοιωτίαν φθάσας,
7315 Ταύτην παρεστήσατο ταῖς στρατηγίαις·
Κρατεῖ προῖων Ἀττικῆς σὺν Εὐβοίᾳ.
D Ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ συντεμῶν φράσω,
Μήπω παρικπεύσαντος ἀκριδῶς ἔτους,
Ἐφῶν, ἑσπέριον Αὐσόνων κλίμα
7320 Ἄπαν ὑπείκει τῆ κρᾶτει αἰῶν Λατίνων.
Ἄναξ δὲ φυγὰς Ἀλέξιος οὐν χρόνῳ
Εἰς ὄψιν ἑλθὼν Λατίνῳ Μαρκσίῳ,
Τὰ σύμβολ' ἀφῆρητο τῷ κράτους ἑκων,
Εἰς ἀλμυρὸν δ' ἔσταλτο χῶρον ἑσπέρας
7325 Ἐκεῖ διάγειν καὶ διανύειν βίον
Σὺν Εὐφροσύνῃ συζύγῳ βασιλίδι,
Σχόντες τύχῃ σύμφωνον ἀτεχνῶς τόπον.
Ὅσοι δὲ συνείποντο τῆ στεφροφῶρ
Ἄνδρες μαχηταὶ καὶ γένους ἐπιτίμου

- 7330 Πόλεις Θρακικὰς πατρίδας κακτημένοι
Ἐροῦντο συνείναι γε τῷ Μαρκεσίῳ,
Καὶ δυνατὴν σύναρσιν οἱ συνεισφέρειν,
Καὶ λιπαροῦσιν ὅπο τῶδε τυγχάνειν.
Ὅ δ' οὐ προσέσχε τῇ δεήσει σφῶν ἔλωσ,
7335 Μὴ χρεῖαν ἴσχειν βωμαϊκῶν ταγμάτων
Ἢ τῆς παρ' αὐτῶν φάμενος συμμαχίας.
Ὡς δ' ἰκέται γένοιτο καὶ Βαλδουίνου
Ὡς σφίσι τὸ πρόθυμον ἦκη πρὸς πείρας·
Καὶ τι προβαίον οὐχ ἐώρων εἰκότων,
7340 Προσῆλθον ἀρχῆ Μυσίας Ἰωάννη,
Ἄσαν συναίμω καὶ Πέτρου τῶν ἐξ Ἀίμου,
Ἄνδρ' ἐστρατηγῶν, γεννάδα τολμητῆρα
Πάσας διαφθείροντι Ῥωμαίων πόλεις
Σώρας τε λοιπὰς νειμένας πρὸς ἑσπέραν
7345 Σκυθῶν ἑμαιχμῆα τε καὶ συμμαχίᾳ·
Ὅς λατινικὴν ὑφορώμενος βλάβην,
Πρόσφυγας ἄνδρας ἀσμένως διεδεγμένος,
Πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀποπέμπει πατρίδας,
Τούτοις κελεύσας δρᾶν τι κακὸν Λατίνους
7350 Οὐκ εὖ πρὸς αὐτὸν διακειμένους τῆως·
Φόβους δ' ἐπισιόντας αὐτῷ καὶ μάχας,
Ἐκπτωσιν ἀρχῆς καὶ σκύλευσιν πατρίδος,
Ἐὶ προσφέροιτο μὴ σφίσι ὡς δεσπόταις
Καὶ πάνθ' ὑπέκιοι τοῖς παρ' αὐτῶν βράδιως.
2355 Ὡς οὖν ἐπανηκόν γε πρὸς τὰς πατρίδας
Πόλεις ὑπὸ τῆς Ἀβσονος τοῦτον τρόπον,
Τὰς τῶν Θρακῶν τε καὶ Μακεδόνων πόλεις
Ἀφηνιάσαι δρῶσι Λατίνων κράτους,
Θεοῦ συνάρσει καὶ Μυσῶν συνεργίᾳ,
7360 Πολλοὺς Ἰταλῶν παραπέμφαντες μέρω,
Μάλιστ' ἐνοίκους τῶν διδύμων τειχέων·
Οὐς δ' αὖ φυγάδας εἰς πόλιν δεδρακότες.
Καὶ τοῦτο τοῦργον λατινικῆς κακίας
Ἐλευθέραν ἔδρασε πᾶσαν τὴν Ἔω,
7365 Πρὸς καταπειγόν Ἰταλῶν ὠρμημένων,
Καὶ σφᾶς φρονεῖν μέτρια τίθησι τῆως
Τοὺς Ἑλλάδα νησὸν τε Πέλοπος ξένην
Ὅπλοισι ἐλόντας καὶ καταφρωμένους·
Πκὴν Ἀδριανοῦ, Διδυμότειχον, πόλεις
7370 Κάλιστα κρατύναντες Ἀβσονῶν σίφος,
Κατεῖχον αὐτὰς συμμαχοόντων καὶ Βλάχων.
Ἰωάννης δὲ συντεταχῶς δυνάμεις
Καὶ συμμαχίδας ἐκ Σκυθῶν μυριάδας
Σπουδῆν ἐτίθει Λατίνους λεληθέναι.
7365 Ἐπεὶ δ' ἐπανάστασιν Ἀβσονῶν μάθοι
Ἄναξ Ἰταλῶν Βαλδουίνος καὶ δρᾶμα,
Ἐτέλλει στρατιάν πρὸς πόλεις ἀποστάσας·
Ἢ συνέσχε Τζουρουλὸν σὺν Βιζύρῳ
Καὶ ταύτας ὑπέταξε Λατίνων κράτει·
7580 Ἄνδρῶν κενὴν δ' εὔρηκε τὴν Ἀρκαδίου
Ῥυηφενῶν τε καὶ περιόπτων γένει·
Ὅμως ἐνόητες ἐκχυθέντες τῆς πύλης
Καὶ συμπλακέντες Ἰταλοῖς κατὰ μάχην,
Τραπίντες ἀώλωντο πάντες τῷ ξίφει,
7385 Φειδῶ Λατίνων οὐδένα εἰληφόντων·
Ἄλλ' οὐδ' ὀσίας τῶνδ' ἔτυχέ τις ἔλωσ.
Ἢ δ' αὖ γε λοιπὴ στρατιὰ τῶν Λατίνων
Ἢς Βαλδουίνος ἡγεμῶν ὑπῆν ἄναξ

- A Thracias urbes patriam habentes,
ut cum marchione facerent stipendia,
validam ipsi offerebant operam,
ejusque imperio postulabant obsequi :
ille tamen preces prorsus respuit ;
nec sibi Romano opus esse milite
dixit, nec illorum expetere auxilia.
Iidem Balduino fuerunt supplices,
si forte fierent voti sui compotes ;
rerum cum spe frustratos semet cernere
ad Mœsiæ principem Joannem veniunt
Petri Asanisque fratrem in Hæmo natum,
audacem virum, bellatorem strenuum,
et Romanarum urbium perniciosam,
quas cum Hesperiiis vastabat regionibus,
B fretus Scytharum fœdere et auxiliis.
Is ut Latinis detrimentum faceret,
supplices illos excipit libenter
inque suam singulos patriam remittit ;
mandans ut damnis Latinos afficerent,
quos sibi infensos jamdiu sciebat,
terroremque belli, direptionem patriæ,
et principatus jacturam minantes,
nisi serviret dominis Latinis
jussaque prompto faceret obsequio.
Reversi in patriam milites, quos diximus,
urbibus Hesperiiis Thraciæque simul
itemque Macedoniæ suaserunt
ut a Latino imperio deficerent,
Deo favente, Mœsis auxiliantibus.
C Italos multos demiserunt Orco
Didymotichi incolas potissime :
alios Byzantium coegerunt fugere.
Atque hæc cædes Latino flagello
eoas etiam terras liberavit,
dum ad graviora damna accurrunt Itali :
et simul illos modestiores reddidit
qui fastu elati Pelopis tenebant
armis provincoiam magnam atque Helladem.
Didymotichum simul et Adrianopolim
Romani egregio imposito præsidio
auxiliantibus retinebant Blachis.
Joannes autem contrahebat copias
atque acceræbat Scythica subsidia,
idque Latinis clam curabat fieri.
Sed conspirantium Romanorum motibus
D rex Italarum Balduinus cognitiss,
militem mittit ad rebelles urbes,
a quo cum Byzia capitur Tzurulus,
Latinoque jugo utraque subjicitur.
Urbem Arcadii cuncti deseruerant
cives pecunia vel stirpe conspicui :
reliquia tamen portis egressus populus
pugnâ cum Italis maluit committere ;
verum fugati omnes cæduntur gladio,
dum Latinorum furor parcat nemini,
ac ne sepulcri quidem gratiam annuit.
Reliquus autem Latinus exercitus,
quem Balduinus ipse ducebat Cæsar,

ad Orestiadem contulit se urbem,
namque structis obsidens aggeribus
summo conatu nitentibus capere.
Tunc urbs periclitans legationem mittit
ad Bulgarorum principem Joannem
validum petens militum auxilium,
qui se impendente discrimine eriperet.
Ille libenter legationem audiit :
cumque auxiliarium agmine Scytharum
exercitum Latinum repente aggressus,
in fugam versum penitus devioit ;
cepitque vivum Balduinum Cæsarem,

permultis juvenem ornatum virtutibus,
sed castimonia in primis ac justitia,
ut mea superior retulit historia ;
quem diu Ternobi carcere cœtentum,
exercitumque plurimis cruciatibus,
denique miserando supplicio affecti
præcipitatum rupibus altissimis.
Post hunc Latinis Imperat Byzantii
Balduini frater nomine Ericus,
vir comi aspectu, subditis benivolus,
et simul fortis dux et animosus,
atque ad ciendas pugnas paratissimus.
Hic habuit Græcos milites fortissimos,
quos bene instructo agmine ducebat,
triumphalem phalangem et selectam.
Idem sæpe gravem belli ludit aleam
cum Romanorum principe Lascareo,
nostrasque urbes cepit et provincias,
animi fortitudine et copia militum :
Lentiana nempe urbem ac Pœmaneum,
Ochyra quoque armis superavit :
quibus in certaminibus tres perierunt
nobilitate et opibus insignes viri,
Dermocritus qui dux erat exercitus ;
et Andronicus gente Palæologus
cui nupti Cæsaris Irenem tradiderat
majorem natu filiam et charissimam ;
denique unus e Cæsaris fratribus.
Byzantii imperium retinente Errico
Latinus quidam Pelagus cardinalis,
homo temerarius, contemptor legum,
a papa missus in regiam metropolim
tanquam legatus suus et summus præsul,
digna mittente aggressus committere,
monachos omnes atque sacerdotes,
quotquot incolebant Constantinopolim,
cœpit vexare et carceribus claudere
ob controversa dogmata ritusque ;
quam rem gravate sægreque ferebant cives,
præsertim optimates ac senatores :
qui Erricum adæstantes imperatorem
mala suorum deprecantes gentilium
hoc usi sunt sermone confidenter :
Nos, imperator, ex aliena gente

- A
7390 Ὁ ρεστιάδα καταλαβούσα πόλιν,
Ἐκείθι πευ χάρακx βαλοῦσα μένει,
Ταύτην εἰλεῖν σπεύδουσα παντὶ τῷ τρόπῳ.
Πρὸς εἰσβύεται γοῦν ἡ κακουμένη πόλις
Πρὸς Ἰωάννην τὸν κρατοῦντα Βουλγάρων,
Τὴν δυνατὴν δύνασιν ἐξαιτουμένη,
7395 Ἐπιπρῆμαμένου τε κινδύνου λύσιν.
Ὁ δ' ἀσμένως δέδεκτο πρῆσβείας λόγους ·
Καὶ συμμαχικὸν σκυθικὸν λαβῶν στίφος
Ἐπισκεπακῶς Ἰταλῶν στρατῷ λάθρα,
Τοῦτον τροποῦται καὶ νικᾷ κατὰ κράτος ·
7400 Ζωγρεῖ τε καὶ σφῶν κράτορα Βαλδοῦινον
- Κομῶντα πολλαῖς ἀρετῶν νεανίαν,
Μάλιστα πᾶσῶν σωφροσύνη καὶ εἰρήνη,
Ὡς φθὰς προἰστόρησεν ἀνόπιν λόγος ·
B
Ἵνπερ καθείρξας μακρὸν ἐν τῷ Τριτόδῳ
7405 Δράσας τε δεῖνὰ μωρία κακοτρόπως,
Πέρας καθυπέβαλεν οἰκτρῶ θανάτῳ
Κατ' ἡλιθῶτων κατακρημνίσας τόπιον.
Μεθ' ἐν κραταρχαῖ Ἀσπίων τῶν ἐν πόλει
Κλῆσει Ἐβρῆς δύναμις ὡν Βαλδοῦινου,
7410 Ἄνθρ ἰλαρὸς, εὐμηνὴς ὑπηκόοις,
Πρὸς δὲ στρατηγὸς εὐσθενῆς, τολμητίας,
Ὁξυβρόπος τε πρὸς μάχας ἀντικάλων ·
Καὶ στρατιώτας γεννάδας ῥωμαλέους
Ἑλληνας ἀνδρᾶς συντεταγμένους ἔγων,
7415 Ἐπίλακτον φάλαγγα καὶ νικηφόρον.
Οὗτος μάχης αἴτιος ὤφθη πολλαῖς
Τῶν Αὐσόνων ἀνακτι τῷ Λασκαρίῳ,
Καὶ σφῶν παρεστήσατο χώρας καὶ πόλεις
C
Πλήθει στρατιᾶς καὶ ψυχῆς προθυμίας ·
7420 Λεντιανά τε, Πειμανηνὸν τὰς πόλεις
Καὶ τὰς Ὀχυράς καταπορθήσας μάχῃ ·
Καθ' ἣν τριὰς ἔλωλεν ἀνδρῶν τῷ ξίφει,
Πανευγενῶν τε καὶ παριόπτων βίῳ,
Δερμοκρίτης ἡγεμῶν στρατευμάτων,
7425 Παλαιολόγων Ἀνδρόνικος ἐκ γένους
Γαμβρὸς κρατοῦντος εἰς Εἰρήνην τυγχάνων
Τὴν πρωτόπαιδα φιλότινην θυγατέρων ·
Πρὸς τοῖσδε πύδε καὶ φίλων εἰς συγγόνων.
Ἐβρῆ κρατοῦντος τοῦδε τῆς Κωνσταντινίου
7430 Πελάγιός τις ἀρχιθύτης Λατίνων
Θερμουργὸς ἀνθρ, ὑπερόπτης τῶν νόμων (78),
Πρὸς πάπα κεμφθεὶς εἰς πόλιν βασιλίδα,
Ὡς ποιμενάρχης καὶ λεγάνος τοῦ πάπα,
Ἐνημμένος δίκαια τοῦ πεπομφότος,
D
7435 Πάντας θνητόλους τε καὶ μονοτρόπους
Οἰκλήτορας ἔδρασε τῆς Κωνσταντινίου
Πάνδεινα κακὰ καὶ καθείρξαις ἀτόπους
Χάρην ἐθῶν τε δογματῶν ἀμφιβόλων ·
Ὁ δὲ λύπην ἤνεγκεν ἀστοῖς καὶ βάρος,
6440 Μάλιστα τοῖς προύχουσι καὶ τοῖς ἐν τέλει ·
Οἱ πρὸς τὸν Ἐβρῆν τὸν κρατοῦντ' ἀφιγμένοι
Ἦτοῦντο λύσιν δυσχερῶν τοῖς φυλῆταις,
Καὶ τὰδ' ἐπιλέγοντες ἐν παρῆρησι ·
Ὡς Πρὶν μὲν ἡμεῖς ἀλλοδαπῆς ἐκ-φύτλης

(78) Verba sunt schismatici hominis et a pontificiis partibus alieni.

- 7445 Φόντες, βασιλεῦ, καὶ νομῆς ἐλευθέρας
 Ἄλλοις τ' ἐθίμοις παρ' ὕμης καχρημένοι.
 Σοῦ πλὴν ἐκόντας ὑπετάγημεν κράτει·
 Καὶ σωματικὴν ἐκτίθειν ὑπουργίαν,
 Οὐ πνευματικὴν ψυχικὴν κοινωνίαν,
- 7450 Ἡμῶς παρεσχήμεν αὐτοῖς σοὶ τάχα.
 Ἡ γοῦν τὰ δεινὰ λύσον ἡμῖν εὐθέως,
 Ἡ χειρὸς ἀπόλυσον ὡς ἐλευθέρου
 Παλιθρομήσαι πρὸς νομάς τῶν Ἀυσόνων.
 Τὰυτα Βασιλεῦς εὐμενῶς δεδογμένας,
- 7455 Καὶ Μελαγίου μὲ θέλοντος λαγέτου,
 Τὴν συμφορὰν λέλυκε ταῖς καθειργμένοις,
 Δυσμῶτας ἔπειε καὶ νεῶς βασιλεῦς ἔλοις,
 Ταῦτα μὲν οὕτω συμβέβηκεν ἐν πόλει·
 Εἶμι δὲ λοιπὸν πρὸς κρατοῦντας Ἀυσόνων,
- 7460 Καὶ τὰ κατὰ σφῶς ἱστορήσει τῷ λόγῳ.
 Ὡς οὖν ἔαλω τοῖς Ἰταλοῖς ἡ πόλις,
 Θεόδωρος μὲν δ' Ἀσκαρίας τοῦπίκλῆν
 Ὀν γαμβρὸν ἐγνώρισε κρατοῦντας λάγος
 Ἀπῆρε προφθὰς νῆσθε σὺν ἠμοζύγῳ,
- 7465 Καὶ καταλαβὼν τὴν Νικαίων πόλιν
 Ὀμεινέτιν φιλτάτην τῆδ' ἐνεσφάγει·
 Αὐτὸς δὲ Προῦσαν χωρὶς τὰ ἐπὶ πέριξ
 Περιπολῶν ἄλλας τε κώμας καὶ πόλεις,
 Τῶδ' εὐναεῖν ἔπειθε τάδε τοῖς λόγοις,
- 7470 Καὶ τόνδ' ἔχαιν ἔνακτα δεσπότην μόνον·
 Καὶ τῶν κατὰ νεῦν οὐδέλωσ ἀμαρτάνει·
 Πολλοῦ γὰρ οὕτω παρεδραμόντας χρόνου
 Καθίσταται δὲ βασιλεῦς αὐτοκράτωρ
 Πρὸς φαιμενάρχου Μιχαὴλ βυζαντινοῦ
- 7475 Ἄρτι λαδόντες τὴν λεῶν προεδρίαν,
 Τῇ βασιλικῇ ταινιωθεῖς ταινίᾳ.
 Ἀσκαρίας οὕτω βασιλεῦς δεδειγμένος
 Σφόδρ' ἀβρένωπῶς πραγμάτων κραταρχίας,
 Ἡ μᾶλλον εἰπεῖν βασιλικῶς, ἡμίμενος
- 7480 Τάυτην διεῖπεν, ἀνέχων πρὸς κινδύνου
 Μάχας τε δεινὰς τὰς πρὸς ἔχθροῦς Λατίνουσ·
 Ἄναξ ἀγαθὸς καὶ στρατηγὸς γεννάδας,
 Ὁξύβροπός τε πρὸς μάχας καὶ κινδύνους,
 Ὑπερμαχῶν ὡς κράτιστος τῆς κραταρχίας,
- 7485 Ἀποβῆσπιζων ἐνὸν ποίμνησ λύκουσ,
 Φρικτὰς μὲν ἔχθροῖς, ἡμέρας δ' ὑψηλάσ,
 Μικρὸς τὸ σῶμα, πλὴν μαχητῆς ἐν μάχαις,
 Ἄει στρατεύων, κατ' ἔχθρων κινῶν ἄρου,
 Ἀδῶν, πλατύνων τοὺς ἄρουσ τῶν Ἀυσόνων,
- 7490 Καὶ Ῥωμαίους ἀνελαμβάνων πόλεις,
 Ἐλευθερῶν τε τάσδε τῆς τυραννίδος
 Ὅσοις στρατηγίαις τε καὶ μάχης νόμῳ.
 Φίλοις τε, εὐέντευκτος, εὐσπλαγχνος πάνυ,
 Μεταδοτικὸς, φιλοδωρίας χάρις,
- 7495 Καθιμένον γένειον εἰς μέγα φέρων,
 Φοξὸς μελάγχρουσ μετρίως οὐ πρὸς βέβησ,
 Ἐρωτος ἤστων, ἀφροδισίων, χόλου,
 Μακροῦσ ἀνατλάσ κινδύνουσ καὶ καμῆτουσ
 Ἐν ταῖς κατ' ἔχθρων δυσμάχοις ἀγωνίαις
- 7500 Χάριν γὰρ κοινῶν πραγμάτων ὑπηκόων·
 Ὅ τῶνδ' ὀφείλει πᾶς τις ἐκτίθειν χάριν,
 Καὶ πάλιν οἷσ εὐ ἀναθηλῆσαι κρατοῦσ
 Ἡδὲ μαρνανθὲν Ἀυσόνων ἀπειργάσει.

- A alioque grege et libero prognati
 discrepantesque a vestris habentes ritus,
 sponte tamen tuo paremus imperio :
 sedenim ministerium præbere corporum,
 non spiritualium rerum communionem
 exhibere tibi hercle parati sumus.
 Vel ergo statim fac malorum finem ;
 vel manumitte, ut liberi possimus
 ad gentis nostræ pascua reverti.
 Hæc imperator audiit libenter,
 invitoque licet Pelagio legato,
 vincula solvit, molestias expeditit,
 cunctis patere sacra templa voluit.
 Hæc in regali contigerunt urba.
 Nunc ad Romanos principes transgredio,
 horumque historico res dicoam sermone.
- B Post regiam captam ab Italii metropolim
 Theodorus dictus cognomento Lascaris,
 quem Cæsaris Alexii scimus generum,
 illinc recessit festinans cum conjuge ;
 cumque in Nicœnam pervenisset urbem,
 ibi deposuit conjugem dilectam ;
 ipse autem Prusam cum locis circumjectis,
 aliosque pagos peragrans et urbes,
 idoneis populos conciliabat sermonibus,
 ut se unum regem dominumque agnoscere
 neque non campos voti sui fuit.
 Haud enim longo præterlapsa tempore
 reapse rex creatur et imperator,
 eumque Michael Byantinæ urbis
 nuper sortitus patriarchæ titulum
 rite regali redimit corona,
 Lascaris ergo creatus imperator
 imperii pondus admodum viriliter,
 imo potius regaliter, sustinuit,
 eemet periculis jugiter objiciens,
 pugnasque graves cum Latinis conserrans,
 rex simul bonus et fortis imperator
 ad durum Martis opus paratissimus,
 et pro republica strenuus decertans,
 lupos ovili pro viribus submovens,
 hostibus formidandus, blandus subditis,
 corpore parvo sed ad prælia vivo,
 lanceam semper contra hostes quatitans,
 Romani fines proferrans imperii,
 urbes Latina liberans tyrannidæ
 atque ad antiquam dominatam revocans
 armis et vario belli stratagematis.
 Idem erat clemens, misericors, romis,
 liberalique manu ac munifera :
 demissam gerens ad pectora harbam,
 capite acuto, subnigro colore,
 ad venerem proclivis atque ad iram,
 Hic diu graves pertulit labores
 duris cum hoste luotans certaminibus
 pro suis subditis atque pro republica.
 Huic certe omnes gratiam debemus,
 quod jam extinctum Romanum imperium
 ipsius opera maxime revixarit.

Hinc enim Cæsar summopere studuit ut ex Oriente Latinos ejiceret, ibique nostrum firmaret imperium. Etenim Latini, prohibente nemine, non solum terras tenebant occiduas, sed Orientis quoque partem maximam. Namque Bythyniæ insederant provinciam, Lentiana, Pœmanenum atque Barim, Lopadium, atque Oohyram cum viciniis. Quin et devenerant Atramyttium usque, maritimosque locos urbesque omnes abactis prædis sibi subjugaverant. Nec minus animum Cæsaris mordebant circa suam natæ ditionem tyrannides. Ecce enim parva Sampsonis in urbe ejusque villis imperabat Sabas; et Philadelphicæ Theodorus fatuus, David Comnenus cuncta Paphlagonia, illius frater Alexii, cujus pridem Trapezuntiorum civitas jugum tulerat; hic porro dicebatur Comnenus magnus: ambo autem proprii generis originem ab Andronico Cæsare trahebant, ex hujus filio Manuele sati. Et Theodorum quidem atque Sabam Lascaris, Deo favente, statim vicit, Atque hinc Celbiani se fecit dominum, Philadelphicæ Mœandricæ, Neocastrorum. Sed Paphlagoniam ægrius obtinuit, Comneno debellato armis Davide: unde acquisivit cum Heraclea Amastridem, Cytorum, Cromnamque urbes cum circumjectis agris atque oppidulis, et Paphlagonum dominus evasit. Turcas vero Italosque perpetuis præliis ægre mehercle, sed tamen devicit, vires videlicet ministrante Deo. Sed conturbavit animum Lascareos exsul Alexius olim imperator, socer ipsius sceptrum nunc tenentis. Etenim ille post amissum regnum, ut mea superior retulit historia, Thessalonicam errabundus venit; atque a Maria genere Alamanna, quæ conjux fuerat fratris Isaacii, nunc in marchionis nuptias concesserat, exceptus peramanter et honorifice, diversabatur ibi cum sua uxore. Verum cum civium animos tentaret, mox cum uxore et liberis est ejectus. Is ad Corinthi protinus tyrannum Sgurum profectus, fœdere conjugii huic copulatam tradidit filiam suam. Mox illinc navi recessit in Ætoliam ad Michaellem huic dominantem et simul Epiro, quam veterem vocant; (erat enim Alexii ex fratre nepos;) sed interceptum piratæ Longobardi ad Michaellem, auro repenso, mittunt.

- A** Τούτω κραταρχήσαντι φροντίς μυρία
7505 Ἐκ τῆς Ἐφῆς ἐξελάσαι Λατίνους,
Καὶ Ῥωμαϊκῶ τήνδ' ὑποκλίνει κράτει·
Ἐπαὶ Λατῖνοι κωλυσόντων τῇ σπάνει
Οὐ χώρας ἐκράτησαν ἰσπέρας μόνον,
Ἄλλὰ γε μικροῦ καὶ μαρῶν πάσης Ἔω.
7510 Καὶ γὰρ κατέσχον Βιθυνῶν ἅπαν θέμα,
Λεντιανά τε. Ποιμανητῶν καὶ Βάρην,
Λοπάδιόν τ' αὖ Ὀχυράς καὶ τὰ περίεξ.
Προῆλθον ἄχρις Ἀτραμυττίου τόπων,
Καὶ πάνθ' ἀπλῶς πάραλα χωρία, πόλεις
7515 Αὐτοῖς καθυπέταξαν ἐσκυλευκόντες·
Οὐχ ἦττον ὑπέθροττον ἄνακτα πάλιν
Αἰ κατὰ χώρους Αὐσόνων τυραννίδες·
Αὐτίκα καὶ γὰρ τοῦ Σαμψῶν πολιχνίου
Σὺν τοῖς προσοικοῖς ἤρχε τοῦπικλήν Σάβας·
- B**
7520 Καὶ Μωροθεόδωρος Φιλαγγελφείας·
Δαβὶδ Κομνηνὸς Παφλαγονίας ὄλης,
Ἀλεξίου σύναιμος ὦν τοῦ πρὸ χρόνων
Κατατυραννήσαντος Τραπεζουνητῶν,
Ὅστις ἐπωνόμαστο Κομνηνὸς μέγας·
7525 Κατηγέτην ἄμφω δὲ σειρὰν τοῦ γένους
Ἐξ Ἀνδρονίκου τοῦ βεβασιλευκότος,
Ἐκ τοῦδε παιδὸς Μανουὴλ πεφυκότες.
Ἄλλ' εὐχερῶς μὲν Θεόδωρον Σάβαν
Ἄναξ μετέλθε τῇ Θεοῦ συμμαχίᾳ.
7530 Κάντεῦθεν ὤπτο Κελδιανοῦ δεσπότης.
Φιλαδελφείας Μαιάνδρου, Νεοκάστρων.
Καὶ Παφλαγονίας δὲ κρατεῖ τῶ χρόνῳ,
Κατακαλαίσας Κομνητῶν Δαβὶδ μάχη·
Ὅθεν παρετήσατο σὺν Ἡρακλείᾳ
- C**
7535 Ἀμάστριδα, Κύτωρον, Κρώμναν τὰς πόλεις
Πρὸς τοῖς πέριξ ἄπασι καὶ πολιχνίοις.
Καὶ κατεκυρίευσεν καὶ Παφλαγόνων,
Πέρσας δ' Ἴταλοὺς ταῖς καθήμεραν μάχαις
Οὐκ εὐχερῶς μὲν, ἐτροπούτο δ' οὖν ὄμως
6540 Σθένει θετικῶν συμμαχοῦμενος τάχα,
Παρέσχε δ' αὐτῶν πράγματα δυσθυμίας
Ὁ φυγὰς Ἀλέξιος Αὐσόνων ἄναξ,
Ὅν πενήθερός τούτου γε τοῦ βασιλέως,
Οὗτος γὰρ οὗτος ἐκπεσῶν κραταρχίας,
7545 Καθάπερ ἱστῶρησε φθάσας μοι λόγος,
Ἀλώμενος πέφθακε Θεσσαλονίκην·
Καὶ πρὸς Μαρίας Ἀλαμηνῶν ἐκ γένους,
Ἦ πρὶν συνύκει συγγόνῳ Ἰσακίῳ,
Μαρκασίῳ δὲ τηνικαῦθ' ὤμευνέτει,
- D**
7550 Ἄριστα δεχθεὶς καὶ φιλοφρόνως πάνυ.
Ἐκείσε διέτριβε σὺν τῇ συζύγῳ.
Ὡς δ' αὖ ἀνασειῶν τὴν πόλιν ἐφωράθη,
Ἄμα γυναικὶ καὶ τέκνοις ἀπηλάθη,
Καὶ πρὸς τυραννεύοντα τῶν Κορινθίων
7555 Σγουρὸν βαδίσας, πρὸς γάμου κοινωνίαν
Τούτῳ κατηγγύησε τὴν θυγατέρα·
Κάκειθεν ἀπέπλευσε πρὸς Αἰτωλίαν
Πρὸς τὸν κρατοῦντα Μιχαὴλ ταύτης τότε,
Πρὸς δ' αὖ καλαϊᾶς Ἡπείρου κεκλημένης
7560 Πρωτεξάδελφον συγγενῆ πέλοντά οἱ·
Ἐβλίσκεται δὲ πειραταῖς Λογγιβάδοις,
Ἄπεμπολεῖται πρὸς Μιχαὴλ χρυσοῦ·

- Ἐγ' ἱκανὸν γοῦν ἐνδιατετριφότος
 Τοῖς τοῦ Μιχαήλ χωρίοις Ἀλεξίου,
 7565 Θνήσκει βασιλῆς Εὐφροσύνη πρὸς νόσου,
 Καὶ θάπτεται δὴ τῷ πολυχνήφῳ Ἄρτης.
 Αὐτὸς δ' ἀπέπλει πρὸς πόλιν τὴν Ἀττάλου,
 Ἐνθα πεφθακῶς τῷ κρατοῦντι Περσίδος
 Ἰαθατίνῃ προσδέδαικτο γνησίως ·
 7570 Ὅν αὐτὸς ἐκφεύγοντά τ' ἀδελφοῦ χάρας
 Καὶ πρὸς πόλιν ἤκοντα πρὶν δεδευμένους
 Θ τὸν κατωνόμασε παῖδα βαπτίσας,
 Καὶ οἱ συνεξήει γε τῆς Κωνσταντίνου.
 Ἐπιτ' ἐκείθεν ἀποδράς οὐκ οἶδ' ὅπως
 7575 Παλιδρομήσας εὐχερῶς πρὸς πατρίδα,
 Ἰκονίου δέδαικτο σουλτάν Περσάναξ ·
 Καὶ τηνικαῦτα δυστυχοῦντ' Ἀλεξίφ
 Ὄφθη παρηγόρημα καὶ σωτηρία.
 Οὐτός γε τοίνυν, ἰκέτη τίνων χάριν,
 7580 Πρασθεύεται δὴ πρὸς νεὸν στεφηφόρον,
 Καὶ παραχωρήσασαί γε τῆς κραταρχίας
 Τῷ πρὶν κρατοῦντι πανθερῶ παρηγγύα.
 Ἐτ' ἐκστρατεύσας καὶ κατὰ Ῥωμαίδοις
 Μετὰ στρατιᾶς δυσαριθμήτου μάλα,
 7585 Ἄγων μετ' αὐτοῦ καὶ κρατοῦντα φυγάδα,
 Τὴν Ἀντιόχου καταλαμβάνει πόλιν
 Τὴν πρὸς Μαιάνδρῳ τῷ ποταμῷ καιμένην.
 Ἄλλ' οὐδ' ὁ κρατῶν τῶν καθ' αὐτὸν ἡμέλει.
 Ἄλλὰ προσοῦσαν στρατιάν συναλίσας,
 7590 Ἐλπιδας ἐξάψας τε Χριστοῦ Δεσπότης,
 Ἐπὶ σουλτάνον ἵεται θαρβυλίως.
 Σοβρῆζέως γοῦν συμβολῆς τε συμβάσης,
 Τὸ πλείστον ἠφάνιστο τῶν στρατευμάτων
 Ἄνακτος, ὃν μάλιστα Λατίνων γένους.
 7595 Ἐργ' ἀρεϊκὰ καρτερὰ δεδειγμένων ·
 Ῥωμαϊκῇ δ' ἔφρευεν ἀκόσμως φάλαγγ,
 Ταύτης μενόντων μετρίων κατὰ μάχην
 Ἀγωνίας τέρμα τε πᾶν σκοπομένων.
 Οὕτω δὲ νίκης μειδιώσης Βαρβάρους,
 7600 Ἄνω θέων κάτω τε σουλτάν ἱππότης
 Ἀναδιφῶν ἦν τὸν κρατάρχην Δυσόωνων ·
 Καὶ τόνδε καθ' ὁμιλον εὐρῶν ἱππότην
 Ῥώμη πεποιθῶς καὶ σθένει βραχιόνων,
 Πλήττει κορόνη κατὰ κάρας αὐτίκα,
 7605 Καὶ κατὰ γῆν βέβληκε βίψας ἐκ δίφρου
 Πλησθέντα τύψει συστροφῆς τε καὶ σκότους.
 Ἐν χρωῖ δὲ κινδύνου γε τῆδε τυγχάνων,
 Αἴφνης ἑαυτὸν ἀναλαβὼν ὁ κράτωρ
 Πλησθεὶς τε θείας ἐξ ἐπιπνοίας σθένους,
 7610 Σπαθεὶς ἐπὶ πόδας τε γενναίως μάλα,
 Στάθην τ' ἐρύσας κουλοῦ τέμνει πόδας
 Θηλείας ἵππου Ηερσάνακτος εὐψύχως,
 Καὶ τόνδε χαμαὶ κατέβαλεν ὑψόθεν ·
 Ἐτ' ἐξαπίνης μηδενὸς πῶς εἰδότες
 7615 Σουλτάν κάραν τέτμητο τὴν μαιφόνον ·
 Καὶ λοιπὸν ἠνέγκατο τὴν νίκην κράτωρ.
 Τοῦτ' τροπαιούχημα τὸν βασιλέα
 Ποιεῖ μὲν ἐχθροῖς βαρβάρους φρικαλέον,
 Ἐδὼν ὀπηκόοις δὲ καὶ περιλόμενον ·
 7620 Πρὸς τοῖσδ' ἱκανῆς ἐμπιμπλῆ θυμηδίας
 Καὶ λήματος θάρσους τε τούτους εἰκότως.

- A Dum ergo longo diversatur tempore
 In Michaelis ditione Alexius
 moritur ex morbo Euphrosyne regina
 atque in oppidulo sepelitur Arta.
 Ipse navigavit ad urbem Attali,
 ubi est susceptus animo libente
 a Turcarum sultano Iathatine,
 quem ipse olim profugum a fratre
 Constantinopoli hospitem exceperat
 et in baptismo filium adoptaverat.
 quicum Byzantium quoque deseruerat.
 Sed postea Iathanines nescio quomodo
 feliciter reversus in patriam suam
 Turcarum rex et sultanus Iconii evasit.
 Hic ergo tunc ærumnoso Alexio
 B ara salutis fuit et solamen.
 Etenim reddens supplicanti gratiam,
 misso ad novellum Cæsarem legato,
 hortatus est ut imperio decederet
 socero suo domino priori.
 Deinde sumptis contra nostros armis
 egressus est cum innumero exercitu,
 exsulem habens in comitatu Alexium;
 Antiochiamque occupavit urbem,
 illam videlicet ad Mœandrum sitam.
 At neque Lascaris rebus suis deerat
 qui congregatis, quotquot habuit, viribus,
 spemque suam collocans in Christo Domino,
 contra sultanum exiit audacter.
 Sed mox conserto prælio gravissimo,
 C maxima pars exercitus cæsarei
 cæsa est, Latinis constans stipendiariis,
 postquam ediderat strenua facinora:
 gentilis autem nostra confusa phalanx
 acie profugit, paucis exceptis
 qui pugnae reliquum exspectarunt exitum.
 Dum sic victoria Barbaris arridet,
 hac illao eques sultanus oberrans
 Romanum vestigabat imperatorem:
 quem ubi vidit equitem in turba,
 robore proprii brachii confusus
 clava percussit Cæsarem in capite,
 eumque ephippio proruit in terram
 ictu patientem vertiginem, tenebras.
 In tanto versans Lascaris discrimine,
 D illico tamen spiritum recepit,
 divinitusque robore repletus,
 pedibus insistens vigore magnanimo,
 evaginato ense succidit pedes
 fortiter equæ sultanum gestantis,
 atque hunc humi præcipitem sternit:
 mox improviso, incertoque auctore,
 crudele caput sultano præciditur;
 statimque ad nostros transiit victoria.
 Atque hic successus triumphalis Cæsarem
 barbaris fecit hostibus terribilem.
 et subditis jucundum ac gratissimum:
 insuper populi recreavit animos
 idoneaque fiducia replevit.

Exinde pacem cum Romano imperio
superba gens Turcarum libens fecit.
Quare imperator postea Latinis
gerendis bellis expeditior fuit.

Nunc media ex pugna socero recepto
exhibuit justum præter spem honorem :
atque eum Nicænam transferens in urbem,
imperii tantum detractis insignibus,
dat Hyacinthi pro sede cœnobium,
in quo defunctus, sepellitur magnifice.
Atque ita se res Lascareos habebant.
Nunc nostra historia iterum convertitur
ad Michaelem cognomento Angelum,
qui retinebat, ut superius diximus,
subditam Epirum veterem cum Ætolia.
Huic tres erant Michaeli fratres,
Manuel, Theodorus, et Constantinus :
ex quibus Theodorus Nicæna in urbe
apud Romanum versabatur Cæsarem.
Jam quia filio legitimo hærede
principatus sui Michael carebat
(nam quem habebat dictum Michaelem
spurium de vetita susceperat copula)
oravit Cæsarem ut ex aula sibi
Theodorum illum liberum remitteret.
Annuens Cæsar statim misit hominem
fide jurata sibi promittentem
conservaturum animum benivolum
atque sinceram, quoad viveret, fidem
ipsi et imperii nempe successoribus.
Sic Theodorus ad Occidentem veniens
cum Michaele versabatur fratre
Ætoliæ, ut dixi, principe et Epiri.
Sed postquam Michael crudeliter cœsus
a viro cui Romano nomen erat
noctu sopitus apud Bellegradum
vitam repente cum nec commutavit,
fratris principatum Theodorus excipit,
dux bellicosus, strenuus pugnator,
alter Briareus gigas in præliis,
qui mox fratrum patrimonium augens
e parvo magnum spatiosumque reddidit,
proferens hujus dilatansque fines ;
Bulgarorumque et Italorum urbibus,
Illyricis oppidis et Triballieis
efficiens opulentum et amplicans.
Ut enim paucis dicam, sibi subdidit
Achridem, Prilapum, Pelagoniam,
cum suis agris et oppidis finitimis.
Thessaliam occupavit cum Achaia,
et Macedoniam cum Thraciæ particula,
Dalmatiam acquisivit cum Epidauro,
Illyrii tractum, monticolæ Albanos,
Sed nihil huic tantam gloriam peperit
quantam Petri Latini clades splendida.
Hic quia sororem in conjugio habebat
Errici et Balduini imperatorum,
a Papa coronatus Latinus Cæsar,

- A** Ἐντεῦθεν ἐσπίεσται Ῥωμαίων κράτος
Ἡ πρὶν ἀλαζῶν Περσικὴ χώρα πρόφρων.
Καὶ λοιπὸν ἐσχόλαζε Ῥωμαίων κράτωρ
7625 Ἐταῖς πρὸς Λατίνων συμπλοκαῖς τε καὶ μά-
[χαις.
Καὶ πενθερὸν δὲ προσλαβὼν ἐκ τῆς μάχης
Τιμήσας εἰκότα τε καὶ παρ' ἐλπίδα,
Ἀπαγωγῶν δὲ πρὸς πόλιν Νικαίων,
Καὶ παράσημα τοῦ κράτους ἀπεκδόσας,
7630 Μονῇ διάγειν Ἐκίνθου προσέειπε :
Ἐνθα θανάων ἔτυχε ταφῆς ἐντίμου.
Ταῦτα μὲν οὕτω συνέβη Λασκαρίω.
Νῦν βούλευσαι λόγος δεηθῆσθαι πόλιν
Περὶ Μιχαὴλ ἀγγελωνυμουμένου
7635 Τοῦ πρὶν κυριεύσαντος, ὡς ἔφη λόγος,
Παλαιᾶς Ἡπείρου τε σὺν Αἰτωλίᾳ.
Τούτῳ τριᾶς ὑπῆρχε συγγόνων φίλη,
Μανουὴλ, Θεόδωρος, καὶ Κωνσταντίνος :
'Ἀφ' ὧν ὁ Θεόδωρος ἐν Νικαίων
7640 Παρὰ βασιλεῖ διέτριβεν Ἀδούλων.
'Ἐπεὶ δὲ παιδὸς γνησίου διαδόχου
'Ἀρχῆς Μιχαὴλ ἰδίας οὐκ εὐπόρει,
(Ὁ γὰρ παρ' αὐτῆς Μιχαὴλ κληθεμένος
Νόθος τις ὑπῆν ἐκ παρανόμων γάμων),
7645 Δεῖται κρατούντος τοῦ Θεοδώρου πέρι,
Ἴνα παρ' αὐτὸν ἀφαιεῖς καταλάβῃ.
Πείσθειε ἄναξ πέπομφε τοῦτον εὐθέως,
Πίστατε ἐνδρόμους βασιλεῖ δεδοκῶτα
'Ἡ μὴν φυλάξειν ἐνόησεν οἱ σχέσει
7650 Καὶ πίστιν ἀνόθευτον εἰς τέλος βίου
Ἀτρεῖ τε δήπου καὶ διαδόχοις κράτους.
Οὕτως ἐπιστάς Θεόδωρος ἐπέσρα
Συνῆν ἀδελφῷ Μιχαὴλ, ὡς ἂν ἔφη,
Αἰτωλίας ἄρχοντι καὶ τῆς Ἡπείρου.
7655 Ἐπεὶ δ' ἀπηνῶς Μιχαὴλ σφαγεῖς ξίφει
Πρὸς ἀνδρὸς οὕτω Ῥωμαίου κληθεμένου,
Νυκτὸς καθεύδων ἐν Βελλεγράδων δροῖς
'Ἐξαπίνης λείλοιπε τόνδε τὸν βίον,
'Ἀρχὴν ἀδελφοῦ Θεοδώρου λαμβάνει
7660 Ἄνηρ στρατηγός, εὐσθενής καὶ γεννάδας,
Γίγας Βριαρχεῖρ τις ὄβρις ἐν μάχαις :
'Ὅς παραλαβὼν συγγόνου κληρουχίαν,
'Ἀρχὴν τε μικρὰν εὐδρίστον κηθάπαξ,
Ἡβῆσεν, ἐκλάτυνε ταύτης τοὺς δροῖς
7665 Ἐκ Βουλγάρων γῆς, Ἴταλικῶν ἀστέων,
Ἴλλυριῶν τε καὶ Τριβαλῶν χωρίων
Ταύτην ἐπαύξων, εὐρόνων, μεγάλωνων,
'Ἐθηκε καὶ γὰρ ὑφ' ἑαυτὸν, ὡς ἔπος,
'Ἀχρίδα, καὶ Πρίλαπον, Πελαγονίαν,
7670 Σὺν τοῖς πέριξ ἄπασι χωρίοις, τόποις
Κρατεῖ Θεσσαλίας τε σὺν Ἀχαΐᾳ,
Μακεδονίας καὶ μέρους τινὸς Θράκης,
Αἰρεῖ Δαλματίας τε σὺν Ἐπιδαμῶ,
'Ἴλλυρίδα γῆν, Ἀλθανοῦς ὀριτρούφους.
7675 Εὐρὺ δὲ οἱ τῆσσι μάλλον τό κλέος
'Ἡ κατὰ Πέτρου Λατίνου λαμπρὰ νίκη.
Γαμβρός γὰρ οὗτος εἰς ἀδελφῶν τυγχάνων
'Ἐβῆξ Βαλδουίνου τε τῶν βασιλέων,
Ἡρὸς πάπα χρισθεῖς εἰς κρατάρχην Λατίνων,

- 7680 Ἐβρῆ θανόντος, εἰς Βύζαντος ἐστάλη.
 Εἰς Ἐπιδαμνίων δὲ κατάρως πόλιν.
 Δι' Ἀλβανῶν ἔσπευδε τὴν Κωνσταντίνου
 Μετὰ στρατιᾶς καταλαθεῖν εὐόπλου
 Ἄλλὰ προφθάσας Θεόδωρος γεννάδας
- 7685 Τοῦτον τροποῦται καὶ νικᾷ κατὰ κράτος
 Αὐτὸν τε καὶ στρατεύμα δόδε ἄρδην ξίφει
 Πρὸς τοῖσδε Δυρράχιον αἰρεῖ τὴν πόλιν,
 Καὶ στρατιᾶν μὲν ἐπιμπλάει λεία σκύλων,
 Ἄυτὸς δὲ βασιλεῖον εἴληφε στέφος,
- 7690 Πέτρου παρόντος κατὰ μάχην, ὡς ἔφην.
 Οὗτος πλατόνας εὐτυχῶς ἀρχῆς ἔδρου
 Ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τε κακρωθεῖς νίκαις,
 Ἐν οἷς ὑπῆρχε προσμένειν οὐκ ἠγάπα.
 Ἄλλὰ φρονεῖ μέγα τι καὶ παρ' ἀξίαν.
- 7695 Φημίζεται γοῦν βασιλεὺς αὐτοκράτωρ
 Τῶν ὧν κατήρχεν ἀστῆσαν καὶ χωρίων,
 Σταφθεῖς κεφαλὴν βασιλικῆ ταινίᾳ
 Παρ' ἀρχιθῦτου Βουλγαρῶν Δημητρίου.
 Θεὸς δ' ἐπευδόκησε τοῦτοισι οὐδόλω.
- 7700 Μιτεῖ γὰρ ὄντως ὑπερηφάνους φύσεις.
 Ὅθεν δίατην δέδωκεν ὑπερον θράσους,
 Σβέσειν ὑποστάς τοῦ φάους τῶν ὀμμάτων.
 Κατὰ μάχην οὕτω δὲ κτανθέντος Πέτρου,
 Παισί τ' ἐπὶ τέτρασι λιπόντος βίον.
- 7705 Ῥομπέρτω, Φιλίππῳ τε καὶ Βαλδουίνῳ,
 Πρὸς τῆδε μιᾷ θυγατρὶ τῆ Μαρίᾳ.
 Τοῦτων κραταρχεῖ Ῥομπέρτος Βυζαντιδῶς
 Πράγμασι κοί οἷς μαλακῶς κεχρημένος,
 Μετ' Ἐβρῆν κατάρξαντα τὸν ταθνηκότα
- 7710 Ἄνδρειον ἄνδρα καὶ πᾶν βημαλίον.
 Ἐἶτα μετ' αὐτὸν σύγγονος Βαλδουίνος,
 Μίτριος ἀνὴρ, σωφρονικὸς, χαρίεις,
 Ἐφ' οὗ κρατοῦντος ἡ Κωνσταντίνου πόλις
 Ἐπανεώθη Ῥωμαίων κραταρχίᾳ.
- 7715 Ἡ δ' αὖ Μαρία πρὸς γάμου κοινωνίαν
 Τῷ Λασκαρίῳ βασιλεῖ συνεζύγη
 Πρώτης γυναικὸς ἐκλειοπιτίας βίον,
 Τῆς δ' ἀκ Κιλίκων δευτέρας εἰς πατρίδα
 Διὰ τὴν μίσην ἀποπεμφθείσης κάλιν.
- 7720 Οὗτος γυναικᾶδελφον αὐτοῦ Ῥομπέρτον
 Εἰς Εὐδοκίαν τὴν τρίτην θυγατέραν
 Σπεύδων ἀγαγεῖν γαμβρὸν ἀθέσμων τρόπων.
 Ἐριν ἐνήκε ποιμενάρχη τῷ τότε
 Τῷ Φιλοσόφῳ Μανουῆλ κεκλημένῳ
- 7725 Μῆ συγκτανεύοντι τῷδε τῷ γάμῳ.
 Θεὸς δὲ λύει τὴν ἀθεσμογαμίαν,
 Πρὶν ἢ γενέσθαι τήνδε, τοῦ βασιλέως
 Βίον τὸν ἀνθρώπινον ἐκλειοπιτότος.
 Ἐπι κραταρχοῦντι γὰρ τῷ Λασκαρίῳ
- 7730 Πράγματα πολλὰ καὶ μακρὰς ἀγωνίας
 Ἐβρῆς παρείχεν ὁ κρατῶν Βυζαντιδῶς,
 Τιθεῖς ὅθ' αὐτὸν Ἄωματικὰ χωρία,
 Ληλατῶν τε καὶ κατατρέχων πόλεις·
 Δραστήριος γὰρ καὶ σθεναρὸς ὧν χέρμας
- 7735 Ἐπὶ πρὸς μάχας ἔτοιμος, ἀντικρυς Ἄρης,
 Τὰ Ῥωμαϊκὰ δ' ἠσθενηκότα βλέπων·
 Καὶ μάλλον ἀπ' οὗ σουλτάνου κατισχύσας
 Λασκαρὶς ἀναξ ἀπέβαλεν ἰσχύσας

- A defuncto Errico, missus est Byzantium.
 Atque Dyrrhachium delatus ad urbem,
 mox per Albanos itinere pedestri
 'bat Byzantium cum instructo exercitu.
 Sed antevertens Theodorus strenuus
 Petrum insigni percussit victoria,
 ipsum cum toto exercitu delevit.
 Urbem quin etiam tenuit Dyrrhachium,
 suumque præda ditavit exercitum :
 ipse regalem induit coronam,
 in acie Petro, ut diximus, occiso.
 Nam aucta sua feliciter ditione
 et cumulatis elatus victoriis
 non fuit contentus acquisitis opibus,
 sed ad majora præter fas anhelans,
 imperatorem Cæsarem se dixit
 ejus quæ sibi suberat ditionis :
 atque regali coronatur stemmate
 a Bulgarorum Demetrio archipræsule.
 Sed Deus rem gestam minime probavit,
 qui mentes odit hominum superbas.
 Quamobrem Michael seram luit pœnam
 utroque lumine orbatus oculorum.
 Petrus in pugna spoliatus vita
 quatuor reliquit liberos superstites,
 Robertum et Philippum ac Balduinum,
 præterea filiam feminam Mariam.
 Ex his Robertus imperavit Byzantii,
 sed administrans ignave rempublicam,
 post vita functum Cæsarem Erricum
 strenuum virum et plane fortissimum.
 C Post illum frater regnavit Balduinus
 modestus vir et temperans ac graciosus
 quo dominante, Constantini civitas
 ad Romanorum rediit imperium.
 Petri Maria filia nuptiali vinculo
 imperatori Lascari conjungitur,
 qui uxorem primam sleverat extinctam,
 secundam autem Cilico gente natam
 nescio quo odio in patriam remiserat.
 Idem Robertum conjugis germanum
 optabat generum, contra fas Ecclesie
 jugando tertiam filiam Eudociam.
 Cum Manuele patriarcha jurgium
 hinc ortum est, philosopho appellato,
 hujusmodi vetante ne fierent nuptiæ.
 D Sed Deus abruptit illicitum conjugium :
 prius quam enim fieret, ipse Cæsar
 humanæ vitæ terminum imposuit.
 Cæterum adhuc imperante Lascare,
 molestias multas, prælia diutina
 Byzantii dominus Erricus exhibuit,
 dum sibi Romana oppida subiceret,
 sus deque urbes diriperet, ageret.
 Vir enim erat efficax, forti manu,
 alacer ad pugnas semper, et Marti pari :
 qui cum Romanos laborantes cerneret,
 præsertim quia dum sultanum debellaret
 Lascaris Cæsar, equites amisserat

Italos viros strenuos mavortios :
perpetuo nostros lacessebat bello.
Quin cum in finibus obviarent nulli,
tanta est elatus confidentia Erricus,
ut usque in Ioniam faceret excursus
vastatis late terris interpositis,
nil bello intactum linquens, donec tandem
coram Nymphæi regia tentorium figeret.
Sed mox Byzantium reducem tulit pedem.
Hæc Lascareos Erricique res fuerunt.
Deinde pacis fœdere coaluerunt,

cujus hujusmodi condiciones erant :
Nempe ut urbs Ochyra cum agro suo
et pagi monti circumjecti Cymino
(qui mons ab urbe Ochyra non abest)
Latinis dominis incolisque cederent.
Calamus autem pagus, unde incipit
Neocastrorum quæ dicitur provincia,
neutrius partis esset ac deserta.
Regiones autem ad Orientem versæ,
Neocasta videlicet atque urbs Pergamus,
Celbianum, Chliara, atque Smyrna
cum circumjecto regionum latere
Lascari cuncta Cæsari parerent.
Nuno jam fert animus omnia quæ Bulgari
per illud tempus contra nos fecerunt
historiæ reliquo pandere sermone.
Adhuc florente Byzantino imperio
causa multorum exstitit malorum
rei nostræ publicæ Bulgarica natio.
Nam et Isaacum, Angelum cognomine,
magna devicit apud Berroen clade;
ita ut cum cætera præda diripuisset
crucis Dominicæ sacrosanctum lignum,
quod erat nostris regibus in præliis
ducis instar, robur, victoriæ omen.
Theca fuit, specie eximia et ineffabili,
auro gemmisque rutilans pretiosis,
et laborati operis artificio,
sinu complectens venerandum lignum,
quod Dominus suffixo quondam corpore
sanctificavit sanguine perfusum.
Inerant et aliæ ex utroque latere
thecæ ab aurifice pervenuste effictæ,
martyrum Christi reliquias gestantes,
Deiparæque Virginis lac sanctissimum,
cum venerandæ zonulæ segmento,
mirisque aliis rebus religiosissimis.
Alexio quoque Isaacii successori
æque Comnenis Angelis progenito
permultas Bulgari pugnas obtulerunt.
Mox occupata ab Italis Byzantio
ejusque imperio ad nihilum redacto,
regnator Bulgarorum Joannes
homo inhumanus vel cruentus canis
Petri Asanisque frater detestandorum,
Latinos obsidentes Adrianopolim,
eamque summa vi nitentes capere,

- A** Ἄνδρας Ἰταλοὺς, ἀρετικοὺς, γευνάδας,
7740 Συχνῶς ἐπιστράτευε Ῥωμαίων ὄμοις·
Τῶν κωλυσόντων οὐδένων δρωμένων,
Παρά τοσοῦτον τοῦ θράσους ἀφιγμένον
Ὡς καταδραμεῖν καὶ μέχρις Ἰωνίας
Ληλατοῦντα τὰ μεταξὺ χωρία,
745 Δροῦντ', ἀφανίζοντα τῆς μάχης νόμφ,
Σκηνάς τε πῆξαι κατὰ χῶρον Νυμφαίου ;
Ἐῖθ' ὀποροστήσαντα τὴν πόλιν φθάσαι.
Ταῦτ' ἄρα Λασκάριος, Ἐβέρῃ συνέβη.
Ἐἰς σπονδὰς ἀμφοῖν συμβάσεις τ' ἀφιγμέ-
[νων,
- B** 7750 Αἱ συμβιβάσεις τάδε καὶ συμφωνίαι·
Ὡς ἂν Ὀχυράν τὴν πόλιν καὶ τὰ περίεξ
Τὰ κατ' ὄρος τ' αὐτοῦ Κυμινῆ χωρία
Τυχάνον ἀγχοῦ φρουρίου λελεγμένου,
Φῦλον κατάσχῃ καὶ νέμηται Λατίνων.
7755 Κάλαμος ἡ κόμη δὲ, παρ' οὐ τὸ κλίμα
Τῶν Νεοκάστρων τὴν καταρχὴν λαμβάνει,
Ἐρημος ἀοίκητος ἦ τε καὶ μένη·
Τὰ δ' ἀπὸ τοῦδε καθ' ἑω νενευκότα,
Νεόκαστρα ταῦτ' ἐστὶ Πέργαμος πόλις,
7760 Κελδιανόν τε καὶ Χλιαρὰ καὶ Σμύρνα,
Ἐν τοῖς κατ' εὐθὺ καίμειναις καὶ πλαγίως
Ἄπαντ' ἀνεῖται βασιλεῖ Λασκαρίῳ.
Πρόθυμον ὄρμη καὶ τὰ παρὰ Βουλγάρων
Ἐπισπισόντα Ῥωμαῖδι τῷ τότε
7765 Τῆς ἱστορίας παραδοῦναι τῷ λόγῳ.
Καὶ πρὶν μὲν εὖ ἔχοντος Αὐσόνων κράτους,
Πολλῶν κακῶν αἴτιον ἔθνος Βουλγάρων
Ἐπῆρξε Ῥωμαίοις τε καὶ κραταρχίᾳ.
C Ἰσάκιον γὰρ ἀγγελώνυμον πάλαι
7770 Κατὰ Βεβέρῃην ἐκινῆσθαι κατὰ κράτος
Ὡστε πρὸς ἄλλοις καὶ σεβάσμιον ξύλον
Σταυροῦ διαρπάσαντας αὐτοὺς κερδάναι
Ὅν Αὐσόνων ἄνακτες ἔχθρων ἐν μάχαις
Ἐγῆτορ' εἶχον καὶ τρόπαιον καὶ σθένος
7775 Ἀμύχανον, κάλλος τε καὶ ποικιλίαν,
Χρυσῶ τιμαλφίσι τε λίθοις μαργάραις
Καὶ τεχνικαῖς χάρισιν ὠραϊσμένον·
Τούτου μέσον φέροντα, τιμίου ξύλου
Ἐ σωματικῶς προσπαγεῖς ὁ δεσπότης
7780 Χριστὸς καθήγασεν αἵματι τόδε·
Θήμας τ' ἐφεξῆς ἐξ ἑκατέρου μέρους
Χρυσοῦ τεχνίτη προσφυῶς εἰργασμένους
Ἐν αἰς προσῆν λείψανα Χριστοῦ μαρτύρων
D Καὶ μητρανάνδρου Πάρθενου σπιτὸν γάλα,
7785 Τεμάχιον ζώνης τε τῆσδε τιμίας,
Καὶ πλεῖστα τιμήντα καὶ θαυμαστά.
Καὶ τῷ μετ' αὐτὸν παραλαβόντι κράτος
Ἄλεξίῳ γε Κομνηναγγελωνύμῳ
Πολλοὺς ἀγῶνας προύξηνθησαν καὶ μάχας.
7790 Ἄρτι δ' ὀλοῦσης Ἰταλοῖς Βυζαντιδος,
Καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν καταλυθέντος κράτους,
Ὁ κυριεύων Βουλγάρων Ἰωάννης,
Σκαῖός τις ἀνήρ καὶ φιλαίματος κύων
Ἄϊαν, Πέτρου σὺναιμος ὢν ἀλαστόρων,
7795 Ἐν Ἀδριανοῦ Λατίνους σκηνοῦμένοις
Καὶ τῆνδε ἐλεῖν σπεύδουσι παντὶ τρόπῳ,

- Ἐπιστρατεύει σὺν στρατιᾷ σκυθίδι,
 Καὶ κατακράτος ἐκινᾷ σφᾶς τοῖς ὄπλοις
 Ὡς καὶ κρατάρχην σφῶν ἀνεζωγγρηκέναι
 7800 Τὸν Βαλδοῦνον, ὡς ἀνόπιν ἐβρέθη.
 Ἐπεὶ δ' ἔλειν ἔσπευδεν Ὀρεσιτιάδα
 Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὑπαγαγεῖν φρουροῖς,
 Ἄλλ' ἦν χανῶν ἀντικρυς ὡς λύκος μᾶττην.
 Ἐντεῦθεν οἶον ἔκμανεις ὁ μαινόλης
 7805 Καὶ κατεπχρεῖς, Σαναχηρεῖμ ὡς πάλαι,
 Ἄλλως τε μὴδὲν ἐμποδῶν ἔχων δλωε
 Μακεδονίαν καὶ Θράκην κατατρέχει,
 Κώμας ἐρημῶν καὶ κατασκάπτων πόλεις,
 Ἀρῶν, σκυλεύων, ἐκ βάθρων ἀνατρέπων·
 7810 Καταστρέφει πρῶτα μὲν Φιλίππου πόλιν,
 Ἡδὲν περιώνυμον, εὐκλεσεστάτην·
 Ἐπειτα κατήρειψε τὰς ἄλλας πόλεις,
 Κύδιστον Ἡράκλειαν καὶ Σηλυβρίαν,
 Ῥαιδεστόν καὶ Πάνιον σὺν Δαονίᾳ,
 7815 Τραϊανῷ τε καὶ Μάρωνος τὰς πόλεις,
 Πόλιν Μοσυνόπολιν καὶ τὴν Σταγείραν,
 Καὶ πλείστας ἄλλας ἢ βέβηλος καρδίᾳ.
 Οὕτως ἐρημῶν καὶ σκυλεύων τὰς πόλεις,
 Φθάει περιώνυμον Θεσσαλονίκην,
 7820 Κάκει βιαίως τὸν βίον καταστρέφει
 Πλευρίτιδι μὲν, ὡς ἀκούειν ἦν, νόσφ·
 Ὡς δ' αὖ κλύειν πέφυκε σαφῶς εἰδότην,
 Ὡς τίθεται πᾶς, χριστομάρτυρος ξίφει
 Θεσσαλονίκης προστάτου Δημητρίου.
 7825 Τοῦτου δ' ἀποβρέξαντος, ὡς ἔφη, βίον,
 Ἀδελφόπαις τις Βορίλας κεκλημένος,
 Σκυθίδα θεῖαν γαμετὴν παρπνόμωε
 Γήμας, ἐπῆρξεν ἐγκρατῆς καὶ Βουλγάρων·
 Ἄσπν δὲ παῖδα παιδαγωγός τις λάθρα
 7830 Νέον κομιδῇ παραλαβὼν ὡς τάχος,
 Πρὸς Σκύθας ἀπήγαγεν εἰς σωτηρίαν.
 Ἄννα βασιλῆς συζύγῳ Λασκαρίῳ
 Θυγατέρα τέσσασιν ἀδελφοῖς, λείπει βίον,
 Εἰρήνην, Μαρίαν τε σὺν Εὐδοκίᾳ.
 7835 Ἄλλὰ Μαρίαν δευτέραν κατὰ γένος
 Ἐξ κῆδος ἐξίδωκε βῆγος Παιόνων
 Νύμφην ἐφ' οὗ βασιλεὺς φυτοσπόρος,
 Ἐπανιόντος ἐκ Σιῶν πρὸς πατρίδα.
 Πρώτην δ' Εἰρήνην ἡμίσεστο πρὸς γάμον
 7840 Παλαιολόγων ἐκ γένους Ἀνδρονίκου,
 Ὅν δεσποτικῆς ἤξιωσεν ἀξίας.
 Τοῦτου θανόντος ὡς προφθᾶς ἔφη λόγος,
 Ταύτην συνῆψε κατὰ δευτέρους γάμους
 Ἠλῆρει χαρίτων ἀνδρὶ χαριτωνόμω
 7845 Βατάτῃ Δουκῶν ἐκ γένους κατηγμένω,
 Σχόντι Διδυμότειχον ἔστυ πατρίδα
 Αὐχοῦντι τιμὴν πρωτοβεστιαρίτου.
 Ὡς πενθερὸς λέλοιπε θνήσκων τὸ κράτος·
 Ἐν δ' Ἰακίνθου τῇ μοιῇ τοῦτου νέκυν·
 7850 Ἐγγὺς βιώσας πεντήκοντά χρόνων
 Ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ὀκτώ πρὸς δέκα.
- ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΟΥΚΑΣ ΗΤΟΙ Ο ΒΑΤΑΤΖΗΣ
 ΕΤ. ΑΓ'.
 Ἰωάννης οὕτω δὲ τυχὼν τοῦ κράτους,
 Εὐθὺς τεταίνωτο παρ' ἀρχιθύτου

- A aggressus est cum Scythico exercitu,
 et summa clade affectos debellavit :
 quorum etiam principem Balduinum
 ab ipso vivum captum supra diximus.
 Deinceps Orestiadem tentavit Bulgaros
 ut suæ ditionis oppidis adjungeret :
 sed inhiavit frustra tanquam lupus.
 Hinc ergo malo percitus furore
 superbusque ut aliter Senaaherimus,
 eum nihil usquam ipsi jam resisteret,
 Thraciam Macedoniamque concursabat
 pagos desolans, civitates diruens,
 vastans, deprædans, a fundamentis quations.
 In primis quidem evertit Philippopolim
 famigeratam urbem et nobilissimam
 deinde et alias prostravit civitates,
 inclytam Heracleam, ac Selybriam,
 Rhædestum, Panium, cum Daonio,
 Maroneam insuper et Trianopolim,
 itemque Mosynopolim et Stagiram,
 aliasque plurimas, hic pessimus mortalis.
 Sic vastitati indulgens et latrociniiis
 Thessalonicam denique illustrem venit,
 ubi immaturum habuit vitæ finem
 pleuritidis, ut fama fuit, extinctus morbo :
 vel eum potius, ut aiunt, recte conscii,
 vulgoque creditur, Christi martyr percolit
 Thessalonicam protegens Demetrius.
 Postquam tyrannus vivis exemptus fuit,
 hujus ex fratre nepos dictus Borilas
 Soxthidi junctus amittit incestis nuptiis,
 C Bulgaræ gentis excepit dominatum.
 Asanis autem pædagogus filium
 puerum adhuc clandestina fuga
 consulens vitæ transtulit ad Scythas.
 Anna regina conjugii Lascario
 tribus filiabus editis vita excessit,
 Irene et Maria scilicet atque Eudocia.
 Mariam, quæ nata erat secundo loco
 regis Pæoniæ filio in matrimonium
 Sione revertenti in patriam suam
 genitor Cæsar tradidit desponsam.
 Majorem natu Irenem nuptui tradidit
 Palæogorum surculo Andronico,
 quem etiam despote dignitate ornavit.
 Quo tamen extincto, ut retro diximus,
 D eamdem collocavit secundis nuptiis
 Joanni et re et nomine gratioso
 Valatzæ de Ducarum stirpe genito,
 et oriundo urbe Didymoticho,
 protovestiarii dignitate ornato.
 Atque huic socer moriens imperium tradidit :
 ipse in Hyacinthi sepelitur cœnobio,
 ætatis anno ferme quinquagesimo,
 duodeviginti dominatus annos.

JOANNES DUCAS VATATZES
 AN. XXXIII.

Sic assecutus Joannes imperium,
 statim a patriarcha est coronatus

Emmanuele, cul cognomen philosopho .
 post Maximum tenente sacrum thronum.
 Ille deinceps ad imperii regimen
 remque gerendam publicam gnave incubuit.
 Dux enim erat sapiens et consiliosus,
 animo instructus alacri et audace,]
 robusto brachio viribusque reliquis ;
 præcipue tamen præditus prudentia,
 et sustinendis præliis invictissimus :
 rex bonus pariter bellatorque strenuus :
 beneficus, misericors apprime,
 benivolus in subditis et benignissimus,
 hostibus formidandus, intolerabilis,
 creditum sibi imperium prudenter tuens :
 verus recte factorum fons et thesaurus,
 et suo consentiens nomini, id est gratiosus :
 augens, dilatans ditionis fines
 armis, peritia bellica, et consilio,
 semper in aciem ducens, pugnisque occurrens,

urbes Romano vindicans imperio,
 prudentia, voca, manu, et Martis opere,
 quas vel Latini subditas sibi fecerant,
 vel alii contra imperii rebelles perfidi :
 mitem comemque indolem præ se ferens,
 modestus, aditu facilis, liberalia,
 monachorum reverens et sacerdotum,
 episcopos angelorum instar habens,
 nihil in ecclesiasticis immutans moribus,
 apostolicorum dogmatum laudator
 statutarumque a Patribus regularum :
 ingenti ad res præclaras instructus animo,
 cujus demonstrat liberalitatem
 martyrum salutarium cœnobium nobile,
 quod mundi dicitur merito miraculum.
 Sed enim brevis quædam interdum nebula
 virtutum ejus solem infuscabat ;
 amoris vincebatur quandoque illecebris.
 Erat et ipsi splendida tori sociâ
 Irene decus inolytus reginarum,
 pars optima conjugii, eximia indoles,
 ad res gerendas omnia auxiliatrix,
 virilis mulier animi. Dei reverens,
 magnanima, pudica, novella Debora,
 æque cum viro publicam rem gubernans;
 gravesque secum regni curas dividens :
 femina pientissima, morata admodum,
 atque Amalthea verum, ut aiunt, cornu.
 Hujus opus mirum et pulcherrimum
 arte simul et marmorum varietate
 Prusæ in urbe Præcursoris templum ;
 quod sanctuarium tradidit incolendam
 a se fundatum monachis Deique famulis.
 Ipsi placebant docti apprime homines,
 monachi quoque et Dei sacerdotes,
 et sublevabat opibus læute egenos.
 At vero Cæsar ægro ferebat animo
 Romanos brevi linea conclusos fines,
 atque universi vineam imperii

- A** Τοῦ Φιλοσόφου Μανουὴλ κεκλημένου,
 7855 Ὅστις μετὰ Μάξιμον ἔσχε τὸν θρόνον·
 Καὶ λοιπὸν ἐδράξατο τῆς κραταρχίας
 Κοινῶν τε λοιπῶν ἀββενωτικῶς πραγμάτων·
 Ἦν γὰρ στρατηγὸς συνετὸς, βουλευφόρος,
 Ψυχῆς παραστήματι σὺν εὐτολμίᾳ
 7860 Ῥώμῃ βραχιόνων τε σώματος σθένει,
 Κοσμούμενος μάλιστα συνέσει πλέον,
 Καὶ καρτερικὸς ἐν μάχαις ἀντιπάλων·
 Ἄναξ ἀγαθὸς καὶ μαχητῆς γεννάδας,
 Εὐεργετικὸς καὶ φιλοικτος εἰσάγων,
 7865 Ἰππηκόοις μὲν εὐμενῆς, ἡδὺς μάλα,
 Ἐχθροῖς δὲ φρικτὸς καὶ δυσάντητος θεία,
 Ἡρωικιδυνεύων προφρόνως κληρουχίας,
 Ταμείον ὄντως τῶν ἀγαθουργημάτων,
 Ὅπως χαριτώνομος, ἔνθεος χάρις,
B 7870 Αὖξων, πλάτωνων τοὺς ἄρους Ῥωμαίους,
 Ὅπλοισι, στρατηγίαις τε σὺν εὐβουλίαις,
 Συχνῶς στραταρχῶν, καρτερῶν ἐν ταῖς μά-
 [χαις,
 Ἐπανασώζων τὰς πόλεις Ῥωμαίδι
 Γνώσει, λόγῳ, πράγματι καὶ πείρᾳ μάχης,
 7875 Ἄς ὄψ' ἑαυτοὺς ὑπέταξαν Λατίνοι,
 τῶν Αὐσόνων τ' αὖ οὐ καλῶς ἀποστάται·
 Προσηγὼς εὐέντευκτον ἦθος δεικνύων,
 Μέτριος, εὐθὺς, εὐπρόσιτος, χαρίεις,
 Τιμῶν μοναχοῦς καὶ Θεοῦ θυηπόλους,
 7888 Ἴσα προσῆχε δ' ἀγγέλοις ἀρχιθύταις,
 Ἐκκλησίας ἔθιμα μὴ παρατρέπων,
 Ἄποστολικῶν δογμάτων ἐπαινέτης,
 Καὶ τῶν πατριῶν καὶ νόμων τῶν κειμένων,
 Γνώμῃν μεγαλόψυχον ἐν καλοῖς ἔχων·
C 7885 Δεῖγμά τι σαφὲς τῆς μεγαλοδωρίας,
 Μονὴ περιθρύλλητος ἢ τῶν σωσάνδρων,
 Ἦ μάλλον εἰπεῖν, θαῦμα τῆς οἰκουμένης.
 Πλὴν εἶχε μικρὸν συσκιᾶζον βραχέως
 Τῶν ἀρτεῶν ἥλιον αὐτοῦ τι νέφος·
 7890 Ἦττητο βραχὺ τῆς ἐρωτοληψίας.
 Ἰπῆρχεν αὐτῷ καὶ σύζυγος ὀλβία
 Εἰρήνη λαμπρὰ βασιλισσῶν τὸ κλέος,
 Μερὶς ἀγαθῆ καὶ φύσις ἐξαισία,
 Βοηθὸς ἀνθράμιλλος εἰς τὰ πρακτέα,
 7895 Ἄνδρεία γυνὴ καὶ Θεὸν φοβουμένη,
 Σεμνὴ, μεγαλόψυχος, ἄλλῃ Δεδώρα,
 Οὐχ ἤττον ἀνδρὸς διέπουσα τὸ κράτος,
 Καὶ συνδιαφέρουσα τῷδε φροντίδας,
 Πανευλαβῆς τε κοσμία, ξένη φύσις,
D 7900 Κέρας Ἀμαλθείας τε σαφῶς, ὡς λόγος,
 Ἦς ἔργον ἀμήχανον εἰς κάλλους λόγον,
 Εὐτεχνίας τε μαρμάρων πικιλίας,
 Ὁ Προδρόμου κάλλιπος ἐν Προύσῃ δόμος,
 Ὅν εἰς σεμνεῖον καθίδρυσεν ἀνθείας
 7905 Μονοτρόπων εὐ καὶ λακροσῶν Κυρίου.
 Αὕτη λόγων ἔστεργε πατέρας μάλα,
 Μονοτρόπους αὖ καὶ Θεοῦ θυηπόλους,
 Καὶ τῶν πενήτων ἦν χορηγέτις ξένη.
 Τῷ δ' οὐκ ἀνεκτὸν ἦν βλέπειν στεφηφόρον
 7910 Τοὺς Ῥωμαίκοις εὑπεριγράπτους ἄρους,
 Τὴν ἀμπελὸν τε τῆς ὄλης κραταρχίας

- Σοσι καθάπερ Ἴταλοῖς λωβουμένην·
 Ὅθεν πεπειθῶς συντρέβοντι τὰς μάχας,
 Καὶ νικοποιῶν πανόθενουρηγῶν δεσπότη
 7915 Μάχην συνάπτει Λατίνους φρικαλέαν
 Ἐν Ποιμανηνοῦ χωρτοῖς κελημένους·
 Οὐ τρυματάρχη τῶν ἐνῶ στρατευμάτων
 Νεὸς ἀνείτα· Μιχαὴλ πρωταγγέλου.
 Ἐγὼ δὲ τὸν στρατιᾶς μὲν Ἀδούωνων
 7920 Ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ βασιλεὺς ἐπαρτέπων
 Ἦσαν ἀρίστοις ὡς ἐν ἠρώων Ἰλαίς
 Τόπῳ Ἀχιλλεὺς ἀπολάμπων τοῖς ὀπλοῖς,
 Καὶ ταῖς κατ' ἐχθρῶν ἀναδομένους νίκαι.
 Τοῦ Λατινικοῦ δ' ἀναριθμητοῦ στίφους
 7925 Ἄλλοι τε πάλιν καὶ δοῦς ὁμοιμῶν
 Θεοδώρου Λάσκου τοῦ βασιλέως,
 Οἱ πρὶν ἀποδράσαντες ἐκ βασιλείως
 Τῶν τῶν Ἰταλῶν ὑπεκλήθησαν κράτει·
 Καὶ τήνικαῦτα κατὰ Ῥωμαίων σφίδι
 8930 Καὶ συνεμάχουν καὶ συνεκρότων μάχην·
 Καὶ σύββαίσις ἐξ ἑκατέρου μάχης,
 Νίκην ἀπηνεύχοντο Ῥωμαίων θύαξ,
 Κατὰ κράτος δ' ἤτηντο Λατίνου πάλιν,
 Ἐνθα βασιλεὺς ὤπτο βηγυθῶν, τρέπων
 7935 Ἐναντίων φάλαγγας ἐνθῆψ ὀδένει,
 Πᾶσι κελεύων, ἐμπικλῶν προβομαίαις,
 Ἐνοπλος, ἰππότης δὲ, λογιχίτης ἄμα,
 Ἄνω κᾶτω θέων τε καὶ περιθέων,
 Ἐβαλλεν ἐχθρῶς τῶν δόρατι καιρίαν,
 7940 Αὐτὸς δ' αὐτοῦ τὴν μάχην κατάρτων·
 Καὶ σὺν ὀπλοῖς, ὡς Γεδεῶν τις νέος,
 Ἄλλοθρῶν ἤτησε τὰς μυριάδας·
 Οὐς μὲν παρανάλωμα μαχαίρας δρᾶσαξ,
 Οὐς δ' ἀγχμαλώτους ἀπαγαγῶν δεσμίουξ·
 7945 Ἐλῶν δὲ τυφλοὶ καὶ Λασκαρίουξ τότε.
 Τοῦτι τροπαιούχημα, Λατίνων θράσος
 Ὀφρὺν τε καὶ φύσημα συνέστειλε πως·
 Ἐψωσε Ῥωμαίων δὲ κραταρχίαν,
 Καπὶ μὲν ἀνήγαγε τῆς εὐτολμίας.
 7950 Ἄλλη δὲ πάλιν Λατινική τις φάλαγγξ
 Σιέρρας κατὰτρέχουσα τὴν πόλιν τότε
 Ὀλεθρον, ἤτην φυλετῶν γουῶσα, τάχος
 Ἐκείθεν ἀπέδρασε σὺν ἀποσμιάξ,
 Καλῆς στρατιᾶς Ἀγγέλου Θεοδώρου,
 7955 Ὅν φθάσας ἰστόρησε τοπρόσθεν λόγος
 Ἐπίθεσιν δεισασα προσδοκωμένην·
 Οὗτος γὰρ, ὡς ἔφημεν, ἄρξας ἀστέων
 Ὀρεστιάδος, Σεβρῶν, Θεσσαλονίκης,
 Ἄλλων πολιχνίων τε καὶ χώρας ὄσης,
 7960 Καὶ βασιλικοῖς ὠραίσθεις συμβόλοις,
 Ἀντίμαχος κράτιστος ἦν τοῖς Λατίνοις.
 Ἀντίθετας δὲ καὶ κραταρχοῦντ' Ἀδούωνων·
 Οὗτος μὲν αὐτὸν ἔξελου μάλ' ἐνδίκως
 Τῶν δευτερείων ἀπολαβεῖν τοῦ κράτους,
 7965 Καὶ τῶν ὑφ' αὐτὸν κυριεύειν ἀστέων·
 Αὐτὸς δ' ἀπρὶξ ἦν τοῦ στίφους δεδραγμένος·
 Προὔβαλλετ' οὐκουν δεσπότης παραλόγως,
 Καὶ σεβαστοκράτορας καὶ δομειστικούς,
 Ὀμφικίων ἄλλα τε καθάπερ κράτωρ.
 7970 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐνικήσας, ὡς ἔφην,

- A** ab Italis vastatam tanquam suis.
 Quare confusus præliorum arbitro
 victorioso omnipotenti Domino,
 pugnam cum Latinis commisit asperam
 in Pæmaneni oppidi territorio,
 ubi cælestium ordinum tribuno
 templum consurgit Michaeli archangelo.
 Romanum ergo ducebant exercitum
 cum alii multi tum Cæsar præcellens
 fortibus cunctis, tanquam in heroicis
 Achilles quondam splendidus ordinibus,
 victoriarum gloria clarissimus.
 Latinum vero innumeram exercitum
 ducebant, præter alios, fratres duo
 Lascareos Theodori regnantis nuper,
B qui a Cæsare Joanne deficientes
 ad Italorum partes se contulerant;
 nunc conspirantes cum hostili exercitu
 adversus nos in aciem prodierant.
 Ergo exercitibus utrimque concurrentibus,
 Cæsar Romanis retollit victoriam,
 et Latinorum sunt prostratæ vires.
 Tunc cernebatur Cæsar perrumpens, fugans
 hostium phalanges robore divino,
 cunctos imperio regens, audacia complens,
 vectus equo cataphractus et hastam tenens,
 sus deque currens, ordines perlustrans,
 hostes lethifera lancea percutiens,
 ipsemet manu propria bellum gerens;
 paucisque comitantibus, ceu novus Gedeo,
 hostium magnas proterens catervas,
C quos partim gladio messuit in acie,
 partim constrictos vinculis abduxit;
 Lascares quoque captos excæcavit.
 Atque hoc tropæum contudit audaciam
 superbosque spiritus Latinorum:
 nostratium autem extulit fortunam,
 et confidentiam plurimam restituit.
 Tunc alius quoque exercitus Latinus,
 qui Serras bello quatiebat orbem,
 clade suorum cognita, celeriter
 illinc tumultuaria recessit fuga:
 nimirum metuens ne Theodori Angeli
 cujus jam nostra meminit historia,
 in se ruentem cerneret exercitum,
D Hic enim, ut jam diximus, urbium dominus
 Serrarum, Orestiadus, Thessalonicæ,
 oppidorumque aliorum cum agris suis,
 et jam assumptis regiis insignibus,
 Latina prælia egregie sustinebat.
 Sed nostro quoque resistebat Cæsari,
 qui sane patiebatur æquo animo
 secundum esse Angolum in imperio
 suarumque urbium dominum se gerere;
 sed hic coronam retinebat mordicus,
 designabatque absurde sebastocratoras,
 despotas, et domesticos, atque alia hujusmodi
 nomina dignitatum tanquam Cæsar.
 At imperator post victoriam illam

quam de Latino retulit exercitu,
compressa hostium tumida superbia,
urbes cum territoriis occupavit,
Lentiana statim atque Pœmanenum,
Charioron deinde et Vervenicum.
Idem longarum navium classe instructo,
multam Latinis præbebat molestiam
ipsos aggrediens terra marique sæpius,
prædas abducens, pro viribus atterens,

urbes illorum armis intercipiens,
quas inter Madytum et Calliupolin,
cum circumjectis pagis ac territoriis.
Atque in his bellis dum versatur Cæsar,
ab Andronico patitur insidias
patruelis filio, Nestongo dicto,
qui conjuratos habuit viros nobiles
fratrem Isacium, atque Tarchaniotam
Synadenum, et Phlamulium, et Macrium
hæteriarcham magnum, aliosque plures.
Re cognita imperator, cremata classe,
celeri cursu se recepit Ochyras :
ubi quæstionem de negotio instituens,
prædictos culpæ reperit affines.
Quare Nestongum primarii rei fratrem,
Macriumque simul, multavit oculis :
alios inclusit; Andronicum pariter
vinculis Magnesiæ custodiendum tradidit,
unde is elapsus abiit ad Turcas.
Ex illo autem tempore imperator
armatis se custodibus circumsepsit,
ob corporis tutelam atque vitæ,
omissa jam priore facilitate
simplicis moris et procul suspicione.
Atque ad hoc etiam adjutricem habuit,
tori consortem et vitæ subsidium,
virili præditam spiritu reginam
atque regali ad res gerendas indole,
Irenem, parem nonini, auctorem pacis.
Jam cum Italici cernerent inutile
a se susceptum bellum contra Cæsarem,
pacis cum ipso fœdus pepigerunt :
et urbe quidem Pegis excesserunt
atque aliis oppidis territorisque,
quotquot ad Austrum nobis erant posita :
sed borealem Byzantii viciniam
retinuerunt, cum Bithyniæ partibus.
Deinceps vero quies a bellis erat.
Hoc rerum statu, cives Orestiadis
mittunt ad Cæsarem legationem supplicem,
valde rogantes ut submisso exercitu
ipsorum urbem gravi Latinorum
ereptam jugo libertati redderet.
Is ergo cum exercitu statim misit
protostratorem Isem et Cammytzem,
qui progressi illuc, in urbem facile
pronis excepti votis penetrarunt.

(79) Acropolis tribuit hoc cognomen Synadeno;
t Ephræmius videtur Isacio dare.

- A Τὴν τῶν Ἰταλῶν στρατιὰν κατὰ κράτος,
καὶ καθελῶν σφῶν τὸν μεγαλόφυχον τύπον,
ἤρει πόλεις χώρας τε ταῖς στρατηγίαις,
Λεντιανὰ τε Ποιμανητῶν αὐτίκα,
7975 καὶ Βερβενίκων καὶ Χαρίρων πάλιν.
Πηξάμενος δὲ καὶ νεῶν μακρῶν στόλον
ἠρᾶτο πολλὰ πράγματα τοῖς Λατίνοις,
Ἐκ γῆς ἐπιῶν καὶ θαλάσσης πολλαίαις,
καὶ σφᾶς σκυλεύων καὶ κακῶς δρῶν ὡς σθε-
[νος,
- 7980 καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ παραλαμβάνων πόλεις,
Μάδυτον εἶλε καὶ πόλιν τὴν Καλλίου
Σὺν τοῖς πέριξ ἅπασιν χωρίοις τόποις,
Ταύταις κρατοῦντος, ἐμβραδύοντος μάχαις,
καττύεται οἱ παρ' Ἀνδρονίκου λόχος
- B 7985 Πρωτεξαδέλφου Νεστόγγου γε τοῦ πικλήν,
Συνίστορας ἔχοντος ἄνδρας ἐντίμους,
Ἰσαάκιον σύναιμον Ταρχανιώτην (79)
καὶ Συναδητῶν καὶ Φλαμούλιον μέγαν,
Ἐταιρειάρχην Μακρητῶν, ἄλλο στίφος·
- 7990 Ὁ γυνὸς βασιλεὺς καὶ κυρὶ δοὺς τὸν στόλον
πρὸς τὰς Ὀχυράς (80) τὴν πόλιν ἀποτρέχει·
Κάκει τὸ πρᾶγμα δοὺς ἑτασμῶ καὶ κρῖσει
Ἰπυεθύνοιο εὗρηκε τοὺς εἰρημένους.
καὶ Νεστόγγον μὲν σύγγονον πρωταργάτου
- 7995 καὶ τὸν Μακρητῶν ἐστέρησεν διμμάτων·
καθεῖρξεν ἄλλους· τὸν δ' Ἀνδρόνικον πάλιν
εἰρηκτῆ παραδίδῶσιν ἐν Μαγνησίᾳ
Ἀφ' ἧς ἀποδρᾶς ᾄχετ' εἰς τὴν Περσίδα.
Ἐκ τοῦδ' ἑαυτῶν λοιπὸν ὁ στασηφόρος
- C 8000 φρουροὺς περιέστησε καὶ ξιφηφόρους
πρὸς φυλακὴν σώματος ἢ σωτηρίαν,
Ἐλευθερίας τῆς πρὶν ἐκλελησμένους,
τῆς θ' ἀπλοῦκῆς βιοτῆς τῆς ἀτέχνου.
Ἐχὼν βοηθὸν καὶ συνεργὸν εἰς τόδε
- 8005 Κοινωνὸν εὐνῆς καὶ βοηθὸν τοῦ βίου
τὴν ἀβρανῶν λῆμα προσκεκτημένην
Ἡθὸς τε βασιλείου ἐν τοῖς πρακτικοῖς
εἰρήνην βασιλίσσαν εἰρήνης δότιν
Ἀσύμφορον κρίναντες αὐτοῖς τυγχάνειν
- 8010 Ἰσθμῶν Ἰταλοὶ πρὸς βασιλεῖα μάχας,
Συνῆλθον αὐτῶν συμβάσεις δεδρακότες,
καὶ παραδόντες ἄστὸν Πηγῶν εὐθέως·
Ἐπειθ' ὑπεκστάντες δὲ χωρῶν ἀστέων
τῶν πρὸς νότον γε κειμένων κράταρχιζα·
- 8015 τῶν δ' αὖ πρὸς ἄρκτον πλησίον Βυζαντίδος,
Ἐτι κρατοῦντες σὺν Βιθυνίας τόποις.
καὶ λοιπὸν ὑπὴν ἀνακωχῆ τῆς μάχης·
οὕτως ἔχοντων, ὡς ἔφην, τῶν πραγμάτων,
Οἰκήτορες στέλλουσι πρὸς βασιλεῖα
- 8020 Ὀρυστιάδος λιπαροῦντας ἱκέτας,
Ὡς ἂν σταλείσης στρατιᾶς, τούτων πόλις
Ἐλευθέρα γένοιτο χειρὸς Λατίνων
μετὰ στρατιᾶς τοιγαροῦν πέμπει τάχος
Ἰσθμῶν πρωτοστράτωρα σὺν τῷ Καμμύττῳ,
- 8025 οἳ τὴν πόλιν φθάσαντες, ἐνδὸν τειχῶν
εὖ προσδεχθέντες εἰσέδραμον ἀσμένως.

(80) Hoc nomen v. 7757, singulari numero scribitur.

- Ἐπεὶ δὲ Θεόδωρος Ἀγγέλων γένους
Σχεδὸν κατήρχε Μακεδονίας ὄλης,
Τῆς γείτονος Θράκης τε σὺν τοῖς κύκλῳ,
8030 Ἄνευ Ῥοδόπης Ἀχρίδου Μελενίκου·
Τούτων γὰρ ἤρχε Σθλάβος ὀνομασμένος,
Οὐ τὰ κατ' αὐτὸν ἔφερε ἰάλα λόγος·
Ἐπεὶ κατήρχεν ἐκ Θεσσαλίας ἄρας,
Τὴν Ἀδριανοῦ καταλαμβάνει πόλιν,
8035 Καὶ τῆσδ' ὑπῆρξεν ἐγκρατῆς συμφωνίῃ·
Ἐξηλάθη γοῦν στρατιὰ βασιλέως
Κριῶν ἀπαθῆς, καὶ τρέχει πρὸς τὴν ἔω.
Οὕτω κατασχὼν Θεόδωρος τὴν πόλιν,
Ἄει παρείχε πράγματα τοῖς Λατίνοις,
8040 Τὰς σφῶν σκυλεύων καὶ κατατρέχων πόλεις.
Ἐπῆλθε μὲν Βιζύη Λατίνων πόλει,
Πρὸς δ' αὖ γε Βρύσει χωρίοις θ' ὑπηκόοις,
Καὶ παντα πορθεῖ καὶ σκυλεύει τὰ πέριξ·
Ἐπιστρατεύει καὶ μέχρι Βυζαντίδος,
8045 Καὶ τοῖς Ἰταλοῖς ἐντίθησιν δειλίαν.
Οὗτος πρὸς Ἀσάν τὸν κρατοῦντα Βουλγάρων
Σπονδὰς ἔθηκε συμβάσεις τ' ἐνωμότους·
Ἀσάν δ' ὑπῆρχεν οὗτος υἱὸς Ἀσάνη
Τοῦ Βουλγάρων ἄρξαντος ἔμπροσθεν χρόνου·
8050 Ὅστις θανόντος τῷδε τοῦ φυτοσπόρου,
Καὶ τοῦ Βορίλα Βουλγάρων σχόντος κράτος,
Καθῆπερ ἱστῶρησε φθάσας μοι λόγος,
Φυγὰς ἀπέδρα πρὸς Σκύθας παριστρίους·
Ἔπειτα Σκυθικὸν Ῥωσικὸν λαβὼν στίφος,
8055 Ἐπιστρατεύσας τῷ κρατοῦντι Βορίλῃ
Ἀνακαλεῖται τὴν πατρὸς κληρουχίαν·
Καὶ κατὰ μάχην συμπλακείας, τοῦτον τρέπει,
Ἐλών τε τυφλοῖ καὶ κραταρχει Βουλγάρων
Πρὸς τόνδε τοῖσιν Ἀσάνην Ἰωάννην
8060 Ἄναξ ἐπακτὸς Θεόδωρος, ὡς ἔφην,
Ἐλληνικὰς θεῖς συμβάσεις μεθ' ὀρκίων
Καὶ κῆδος ἔδρα, τοῦδε παῖδα Μαρίαν
Τὴν ἐκ νοθείας προσλαβὼν νόμῳ φιλῆν
Ἐῖς ἀυτάδελφον τὸν Μανουὴλ ἐνόμωσ.
8065 Μετὰ δὲ μικρὸν συμβάσεις διαλύσας
Καὶ συναλλίας στρατιᾶς πλείστον στίφος,
Ἐπιστρατεύσας Βουλγάρων ἀρχηγέτη·
Καὶ συβράγεισιν ἐξ ἑκατέρων μάχης
Ἦτταν ὑπέστην Θεόδωρος ἐσχάτην,
8070 Αὐτοῦ στρατιᾶς ἀκλεῶς λελυμένης·
Καὶ συσχεθεῖς ἀσχιώτα Μυσοῖς βαρβάροις
Πρὸς Ἀσάν αἰχμάλωτος ἀπήχθη τάλας
Μετὰ λογάδων προσγενῶν ἐριτίμων,
Ἄλλου τε πολλοῦ μυριαριθμοῦ στίφους.
8075 Ἄλλ' Ἀσάνης μὲν Θεόδωρον κατέχων
Πολλῆς θεραπείας τε τιμῆς ἤξιον·
Ἠλῆθος δ' ἄλωτὸν ἐκλύει πρὸς πατρίδα
Ποσὶν ἐλευθέρους τε καὶ δίχα φόβου
Ἐπαναδραμεῖν ἐκ φιλανθρωπικοῦ τρόπου·
8080 Τάχα δ' ἑαυτῷ καὶ τιθεὶς τὸ συμφέρον·
Μετὰ γὰρ ἀπόλοισιν αὐτῶν εὐθὲως
Μετὰ στρατιᾶς ἐξίω πρὸς τὰς πόλεις
Ἦρει τε ταύτας εὐχερῶς ἄνευ μάχης,
Καὶ τοῖς ὅπ' αὐτὸν συνέταττε φρουρίοις.
8085 Τὴν Ἀδριανοῦ παραλαμβάνει πόλιν,

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXLIII.

- A** At Theodorus ille stirpe Angelus,
cunctæ erat prope Macedoniæ dominus,
finitimæque Thraciæ cum viciniis.
Rhodope excepta Achride Melenico :
(namque his terris imperabat Sthlabus.)
Nunc age res gestas Theodori labor.
Hic e Thessalia cum armis progrediens
ad Hadriani urbem semet contulit,
quam occupavit, incolis faventibus.
Quamobrem inde expulsæ regiæ copiæ
in orientem rediere incolumes.
Sic Theodorus urbe hac potitus
nunquam Latinis non erat molestus,
horum concursans urbes et deprædans.
Is Byziam quoque Latinorum urbem
B insedit atque Brysin pagosque subditos,
cunctamque late diripuit viciniam.
Denique Byzantii mœnia progressus usque
magnum Italicis intulit timorem.
Hic cum Asane Bulgarorum rege
juratum fœdus amicitiae pepigit.
Erat hic autem Asan Asanis filius
Kjus qui olim imperabat Bulgaris :
isque excedente vita parente suo,
Bulgaricumque regnum rapiente Borila,
veluti nostra historia jam retro dixit,
fuga trans Istrum in Scythiam evaserat :
mox comitante Scythico Russoque milite
dominatori Borilæ bellum inferens,
recuperavit patrium imperium :
æmulum enim acie profligatum.
C captum cæcavit ; ipse regnum tenuit.
Cum hoc, ut dixi, Asane Joanne
cæsareæ dignitatis usurpator
fœdus pacificum statuit Theodorus ;
tum etiam affinitatem, nam Mariam
istius notham filiam justis nuptiis
germano fratri Manueli junxit.
Sed enim paulo post contempto fœdero,
contractoque plurimo copiarum numero,
Bulgaro regnatori bellum intulit :
mox concurrentibus utrinque viribus
extremam cladem Theodorus pertulit,
ejus dilapso turpiter exercitu.
Ipse indecore captus a Mœsis barbaris
infelix ad Asanem victus ducitur
D cum selectis nobilibus et præcipuis,
et cum ingenti vulgi multitudine.
Verum Asanes captum Theodorum
benignitate multa et honore habuit,
captivumque vulgus militum in patrias suas
libero pede solutumque metu
sivit reverti ob suum clementem animum,
quin et fortasse ob suam utilitatem.
Nam post emissos vinculis captivos.
statim cum proprio exercitu percurrit urbes :
easque obtinuit facile et sine prælio,
sueque adjunxit ditionis oppidis.
Hadrianopolim occupavit urbem,

40

munitumque oppidum Didymotichum,
deinde Thraciam cunctamque Macedoniam
Bolerum quoque cepit, Xanthiam, Serras,
Prilapum, latos Pelagoniæ campos,
cum circumjectis omnibus castellis.
Cepit et Prespam, Deabolin, Achrin,
Albaniam cunctam, Illyricam provinciam,
Vatachiæ quoque concursavit fines ;
postremo in patriam reducem tulit pedem.
Oppida vero partim nobis cessit,
partim in sua retinuit potestate.
Ob has res gestas visus est Asanes
vir admirandus, cunctis laudabilis :
clemens reapse erat mitisque admodum,
neque sævitia Barbaris ingenta
stirpisque velut propria hic laborabat :
nec rursus nostro sanguine gaudebat,
velut priores impii reges Bulgari ;
sed bono erat elementique ingenio,
et nostris æque ac Bulgaris gratissimus.
Captivus vero, ut dixi, Theodorus,
et jam expertus diu benivolentiam,
postea moliri fraudes deprehensus,
meritam pœnam excæcatus pertulit.
Ejus autem frater Manuel despota
prædicto e prælio fuga se subducens
Thessalonicam urbem cursu petiit,
ejusque nullo resistente dominum
sibi gessit, atque urbium cæterarum,
quæ ad occidentem reliquæ sibi fuerant.
Hic cum vocari despota voluisset
regias tamen usurpabat tesseras,
nempe rubrica utens in subscriptionibus :
in quem jocatus est acute admodum
nescio quis dicens : Congruit vocari,
ut est in psalmo, te regem et despotam.
Ille etiam Sthlabus, cujus antea memini,
Bulgarus gente Asanisque affinis,
insederat præsidium Melenici,
et Rhodopem tenebat cum castellis
ejusque montis pagis dominio firmo :
despotæ quoque acceperat dignitatem
a Byzantino imperatore Henrico,

cujus et notham filiam habebat conjugem.
Hic nunc Latinas sequebatur partes,
nunc Bulgaris favebat popularibus,
Comneno quoque sæpe Theodoro :
nemini vero firmam servabat fidem
homo desertor atque versipellis.
Jam cum Robertus Italus imperator
vivendi finem in Bœotia fecisset,
Byzantii sceptrum Joannes excepit,
decrepatus vir, qui Sionis rex erat.
Atque hic nostro Cæsari bellum intulit
in orientem navibus directis,
atque occupato Lampsaci navali.
Verum nil ultra aggressus, retro cessit.

- A** Μεθ' ἣν Διδυμότειχον ἀσφαλῆ πόλιν,
Ἐπειτα Θράκην Μακεδονίαν ἔλθην,
Βουλερὸν εἶλε καὶ Ξάνθειαν καὶ Σέρρας,
Ἄστου Πριλαποῦ, Πελαγονίας πλάτη,
8090 Σὺν τοῖς πέριξ ἅπασιν χωρίοις τόποις·
Αἰρεῖ τε Πρέσπαν, Δεάβολιν, Ἀχρίδα.
Ἄλβανὸν ἅπαν, Ἰλλυριῶν τὸ κλίμα,
Καὶ τῆς Βλαχίας τοὺς ὄρους κατατρέχει·
Ἐπειτ' ἐπανεζεύξε πρὸς τὴν πατρίδα·
8095 Καὶ φρουρίων μὲν τινα Ῥωμαίοις νέμει,
Ἄλλα δ' ἀφῆκεν ὑφ' ἑαυτὸν τυγχάνειν.
Ἐντεῦθεν οὖν ἔδοξεν οὗτος Ἀσάνης
θαυμαστὸς ἀνὴρ, μακαριστὸς τοῖς ὄλοις·
Ἦν γὰρ ἀληθῶς συμπαθῆς, πρῶος πάνυ·
8100 Οὐ γὰρ ἐχρῆτο καθ' ὑπερκόων φόνους,
Οὐδ' εἶχεν ὠμότητα τὴν ἐν βαρβάροις
Σύμφυτον οἷον συμπεφυκυῖαν γένει,
Ἦ Ῥωμαίκοις αἵμασιν ἐντρύφα,
Ἦς πρὶν κρατάρχαι Βουλγάρων κακοτρόπως
8105 Ἄλλ' ἦν ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος φύσει,
Τῷ τοι ποθεινὸς Αὔσοσιν ἦν Βουλγάρους.
Φρουρούμενος δὲ Θεόδωρος, ὡς ἔφην,
Φιλοφροσύνης τ' ἀπολαύων ἐν χρόνῳ,
Ἐπεὶ τυρεύειν μηχανὰς ἐφωράθη,
8110 Τοὺς ὀμμάτων ἐσθεστο λύχνους ἐνδίκως.
Λύτου δ' ἀδελφὸς Μανουὴλ ὁ δεσπότης
Κατὰ μάχην ὦν καὶ φυγῇ κεχρημένος,
Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει πόλιν,
Καὶ τῆς δ' ἐκυρίευσεν πραγμάτων δίχα
8115 Σὺν τοῖς γε λοιποῖς ἀστέων καὶ χωρίων
Τοῖς κατὰ δύσιν ἐγκαταλελειμμένοις.
Οὗτος καλεῖσθαι δεσπότης ἡρημένος
Ἐχρῆτο μᾶλλον βασιλικαῖς συμβόλοις
Ἐν ὑπογραφαῖς διὰ κοκκίνου γράφων,
8120 Ἦρὸς ὅν τις ἀπέσκαψεν εὐστόχως μάλα
Ἦς Σοὶ προσφθεῖν ἀρμόδιον τυγχάνει
Σὲ τὸν βασιλέα τε δεσπότην ἄμα.
Καὶ Σθλάβος ἀνὴρ, οὐπερ ἐμνήσθη ἄνω,
Ἐκ Βουλγάρων φύς προσγενῆς ὦν Ἀσάνη,
8125 Λαβὼν καταῖχε φρούριον Μελενίκου,
Καὶ τῆς Ῥοδόπης ἦρχε σὺν τοῖς φρουρίοις,
Καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ χωρίοις ἀραρότως,
Καὶ δεσποτικῆς ἀξίας γε τυγχάνει
Πρὸς τοῦ κρατοῦντος Ἐρβῆ τῆς Κωνσταντι-
[νου,
- C** 8130 Οὐ καὶ συνήφθη τῇ θυγατρὶ τῇ νόθῳ.
Ἐνίοθ' οὗτος συνεμάχει Λατίνοις,
Ἐνίοτ' αὖθις Βουλγάρους τοῖς φυλέταις,
Καὶ Θεόδωρῳ τῷ Κομνηνῷ πολλακίς·
Τινὶ δ' ἀπάντων οὐ συνήρχετ' εἰς λόγον,
8135 Ἄλλοπρόσαλλος, εὐρίπιστος τυγχάνων.
Τοῦ δὲ κρατοῦντος Ἰταλῶν τοῦ Ῥομπέρτου
Βίον καταστρέψαντος ἐν Βοιωτίᾳ,
Σφῶν Ἰωάννης παραλαμβάνει κράτος,
Ἐξωρὸς ἀνὴρ, τῆς Σιῶς ῥῆξ τυγχάνων,
8140 Ἦς καὶ μάχην ἴστησι πρὸς βασιλέα,
Μετά γε νηῶν ἐκπεπλευκῶς εἰς ἔω,
Καὶ τῆς Λαμψάκου κατάρας νεωρίῳ,
Πλέον δὲ μηδὲν δεδρακῶς, ὑποσορφεῖ·
- D**

- Ὁ γὰρ βασιλεὺς Αὐσόνων Ἰωάννης
 8145 Γενναῖος ἀντίμαχος ἦν, ἀντιστάτης ·
 Εἶ καὶ καθυπέστρεψεν ἄρτι τῆς μάχης
 Τῆς πρὸς Καίσαρα Γαβαλαῖν ἀποστάτην ·
 Εἶ καὶ τριήρεις καὶ δυνάμεις αὐτὸν πάλιν
 Παλαιολόγῳ παραδούς Ἀνδρονίκῳ,
 8150 Ὃν εἶχε δομέστικον μέγαν τῷ τότε,
 Πρὸς τὴν Ῥόδον πέπομφε κατ' ἀποστάτου ·
 Ἄλλ' οὖν μετρίους παραλαβὼν ὀπλίτας,
 Ὅπλοισι ἀπειργάνετο ἐκδρομὰς τοῖς Λατίνοις.
 Καὶ τὰ κατὰ μάχην διὰ τὴν ἀποστάτου,
 8155 Αἴσιον ἔσχε Παλαιολόγῳ πέρας,
 Καὶ κατὰ νοῦν τείνοντα τοῦ βασιλέως.
 Τοῦ λατινάρχου δ' ἐκλελοιπότες βίον,
 Κληροῦχος ἀρχῆς Βαλδουίνος γίνεται,
 Ἥπιος ἀνὴρ, σωφρονικὸς, χαρίεις ·
 8160 Ἄνεξ δὲ τιθεὶς τοῖς ὑπηκόοις σθένος,
 Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄσσει καὶ χωρίοις
 Εἰρηνικὴν σύναρσιν εἶτε καὶ πλάτος,
 Ἐναντίοις δὲ συστολήν καὶ δειλίαν,
 Κτῆδος τε κατήλλαξε μνηστῆρα θ' ἄμα
 8165 Ἡρὸς τὸν κρατοῦντα Βουλγάρων τὸν Ἀσάνην,
 Καὶ πιστὰ συντέθεικεν ὄρκια πάλιν,
 Σπονδὰς ἐνωμότους τε καὶ συμφωνίας ·
 Ὡς εἴ παρεῖκοι συγκροτοῖτο προσφῶρος,
 Καὶ συμμαχοῖτο πρὸς μάχας ἐναντίων ·
 8170 Καὶ πάλιν εἰ δέοιτο χειρὸς Αὐσόνων,
 Καταπολαΐει Βουλγάρων ἀρχηγέτης.
 Τοῦτων πραχθέντων ὑπερῷ εἰρήκειν τρόπον,
 Συνέρχεται δὲ πρὸς πόλιν τὴν Καλλίου
 Μετὰ συνεύνου καὶ θυγατρὸς Ἐλένης,
 8175 Ἀσάν βασιλεὺς καὶ βασιλίδι τότε,
 Καὶ συντελοῦσι συνάφειαν υἱέων,
 Θεοδώρου Λάσκαρι συνεζευγμένον
 Ἀσάν θυγατρὶ κατὰ νόμους Ἐλένη ·
 Ἐπευλόγει δὲ τοὺς γάμους ἀρχιθύτης
 8180 Θεῖος Γερμανὸς συμπάρων τελομένους,
 Τῷ τῆνικαῦτα ποιμενάρχῃς Τρινόδου
 Τῷ Βουλγαρίας (81) ὑποκείμενος θρόνῳ,
 Οὐκ οἶδ' ὅπως κέραιον συνέδου κρίσει
 Θεσπίσματι τε τοῦ κρατοῦντος Αὐσόνων
 8185 Τιμὴν πατριάρχου γε καὶ κλησιν ἔχειν,
 Κήδους τινόντων τῶν κρατούντων οἱ χάριν.
 Ἐπεὶ δ' ἐπεπλήρωτο τὰ κατὰ γάμους,
 Βασιλεὺς Εἰρήνην μὲν ἄμα νυμφίους
 Ὀυαδ' ἀπέειπε κατὰ τοὺς ἑω τύπους ·
 8190 Ἡρὸς Μυσίας δ' αὐτὴ βασιλεὺς Βουλγάρων.
 Δυὰς δ' ἀνάκτων σὺν δυνάμεισι πάλιν
 Μακεδονίαν κατέδραμε καὶ Θράκην,
 Καὶ Λατινικὰ χωρία τε καὶ πόλεις
 Αὐτοῖς διεῖλον καὶ κατέσχον ἀμάχως ·
 8195 Τὰ Μάδυτα (82) μὲν καὶ Χερρόνησου πλάκα
 Πόλιν Καλλίου σὺν ὄρει τε τοῦ Γάνου
 Μάχῃ παρεστήσατο προφθὰς ὁ κράτωρ,
 Οὐ καὶ πόλιν ἔκτισε πρὸς πόδας ὄρους ·
 Ἀρχῆς δ' ὄρους ἔπηξεν ἄχρι Μαρτζῆς ·

(81) Rectius Acropolis ait Κωνσταντινουπόλεως.
 Neque certe Joannes Græcus imperator decretum
 condidisset de episcoporum Bulgarorum inter se

- A** Joannes enim imperator noster
 validus erat obex et adversarius.
 Qui quanquam bello vix perfunctus fuerat
 adversus Gabalam Cæsarem rebellem :
 et quanquam naves etiam cum militibus
 Andronico traditas Palæologo
 (qui magnus illi tunc erat domesticus)
 rebellis causa Rhodum amandaverat ;
 attamen paucis stipatus militibus
 armis Latinas incursiones repulit.
 Insuper pugnam adversus rebellem
 prospero eventu gessit Palæologus
 et ex sententia Cæsaris Joannis.
 Imperatore Latinorum mortuo,
 hæres imperium Balduinus adiit,
 vir mitis ac modestus et graciosus.
B At Cæsar noster subditorum auctis
 viribus, et securæ pacis munere
 per cuncta imperii oppida florentes,
 perterrefactis hostibus et repressis ;
 affinitatem quoque, quæsitis nuptiis,
 cum Bulgarorum rege Asane junxit,
 juratamque fidem rursus obtulit
 et firmas amicitie condiciones :
 nempe ut utilem operam conferret sibi
 Bulgarus et bellorum socius fieret :
 idem vicissim, si Romano auxilio
 forte indigeret, frustra non requireret.
 His quemadmodum dixi constitutis,
 profectus est Asanes Calliopolim
 cum tori socia, filiaque Helena,
C ad Cæsarem reginamque præsentem ibi,
 et liberorum celebrarunt nuptias ;
 Asanis nempe filia datur Helena
 Lascari Theodoro in matrimonium
 benedixitque nuptiis patriarcha
 rei gestæ præsens Germanus venerabilis.
 Tempore illo Ternobi archipræsul
 metropolitæ Bulgaro antea subditus
 patriarchalem titulum obtinuit
 nescio quo sacræ synodi judicio
 decretoque simul nostri Cæsaris
 qui affinitati tribuit hanc gratiam.
 Post celebratos nuptiarum ritus
 regina Irene cum novitiis sponsis
 in orientem redux domum petiit ;
D et Bulgara regina in Mæsiam rediit.
 At reges ambo stipati exercitibus
 Thraciam Macedoniamque percurrabant,
 et latina castella urbesque captas
 absque labore bellico dividebant.
 Madyta quidem et tractum Chersonesi,
 Ganum etiam montem et Calliopolim
 antea noster bello Cæsar ceperat ;
 oppidum quoque ad montis pedem struxerat :
 finesque imperii protulit Maritzam usque ;
 prærogativis.
 (82) Hoc nomen vers. 7987 effertur singulari nu-
 mero.

verum regiones reliquas ad boream sitas
 rex Bulgarorum sibi vindicavit.
 Quin adeo Byzantina usque ad mœnia
 cum armis ambo reges appropinquarunt,
 incutientes mirum Latinis metum :
 verum instante hieme rex uterque
 in suum reversus est deinde imperium.
 Jam Theodorus imperatoris filius
 impubes adhuc teneraque ætate.
 quanquam puellæ nondum idoneus erat,
 diversabatur tamen cum epona Helena
 apud reginam matrem amantissimam.
 Sed enim Asan, ut credere par erat,
 gestæ cum nostro Cæsare rei pœnitens,
 misso legato, precibus fallacibus
 ad se reduci petiit filiam suam,
 ut ejus alloquio et visu frueretur,
 quoad versaretur in Hadriani urbe
 conjuge cum dilecta et cum exercitu ;
 ad sponsum suum postea reversuram.
 Igitur missam filiam parens perfidus
 haud jam remisit, lacrymantem licet,
 neque promissum reditum concessit :
 verum cum ipsa abiit in Mœsiam ;
 comites tantum retro jussit cedere.
 Mox infinita Scytharum multitudo
 Istro trajecto cum feminis ac liberis,
 invito Asane, per Æmum atque Rhodopen
 effusa est in agrum Macedoniæ,
 cum universa Thracia hunc depopulans :
 Ænumque usque pervenerunt urbem
 atque ad occiduas item partes Scythæ :
 quorum alii liberis vagabantur tribubus
 qua se flumen Hebrus in mare exonerat ;
 olii occupatis villulis utrinque
 in hujus hora stationem fixerant,
 et per planitiem locaque maritima ;
 unde ruentes prædis indulgebant
 urbe capiêdo, pagos exurendo,
 Scythica ubique facta solitudine.
 Denique captivam turbam in Græcis urbibus
 hastæ suppositam pecunia commutabant.
 Ast Italorum impudens gens sædifraga
 ingenti adversus nostros ira exæstuans
 ob inflictas a Cæsare clades varias,
 cum Scythiis et Asane fœdus pepigit ;
 et sic cum armis Scythicis et Bulgaricis
 contra Romanum Cæsarem commovit bellum.
 Ergo accesserunt ad Tzuruli arcem,
 atque hanc machinis undique cingentes
 summis oppugnabant connisi viribus,
 jaculis ex adverso saxisque jactis,
 atque tormentis muros suffodientes
 nihil excidio idoneum omittebant.
 Veram omnes machinæ, arcus, tela
 in irritum lusumque recidebant.
 Erat enim arcis præses duxque belli
 Nicephorus et nomine et factis victor
 Tarchaniotarum genitus familia,

- A 8200 Τὰ δ' αὐ κατ' ἄρκτον προσανευκότεα μέρη
 Κληρουχίαν εἴληφε Βουλγάρων ἄναξ.
 Καὶ μέχρι δ' αὐτῶν τειχέων Βυζαντίδος
 Ἄνακτες ἄμφω προσπελάζουσιν ὄπλοις,
 Καὶ ποίαν οἶαν ἐντιθοῦσι Λατίνοις ·
 8205 Ἐκάτερος δ' ἔπειτα τῶν βασιλέων
 Χειμῶνος ὑπέστρεψεν εἰς κραταρχίαν.
 Ὁ μὲν γε Θεόδωρος ἄνακτος γόνος
 Ἄνηθος ὣν τις καὶ νεώτατος φύσει,
 Εἰ καὶ συνήει μηδαμῶς γε τῇ κόρη,
 8210 Πλὴν ἀλλ' ἀνήκτο σὺν Ἑλένη συζύγῳ
 Πρὸς βασιλίδος εὐμενῶς φιλοφρόνως ·
 Μεταμεληθεὶς δ' ὡς ἐντὶν ἀπεικάσαι,
 Ἐφ' οἷς Ἀσάν δέδρακε πρὸς βασιλέα,
 Στείλας πρὸς αὐτὸν ἐκλιπαρεῖ σὺν δόλῳ
 B 8215 Αὐτῷ σταλῆναι τὴν φίλην θυγατέρα
 Προσρήσεώς τε καὶ φίλης θεᾶς χάριν
 Ἐν Ἀνδριανοῦ τῇ πόλει σκηνοῦμένῳ
 Μετὰ στρατιᾶς καὶ συνεόνου φιλιτᾶτης,
 Μετὰ δ' ἐπανήκειν γε πρὸς τὸν γαμέτην.
 8220 Σταλεῖσαν οὐκοῦν προσλαβὼν φυτοσπόρος
 Οὐκοῦν μεθῆκε καὶ δακρύουσαν μάλα
 Ἐπαναδραμεῖν, ὡς ὑπόσχεσις, πάλιν ·
 Ἄλλὰ σὺν αὐτῇ πρὸς Μουσούς ἀποτρέχει,
 Μεθεὶς ὀπαδοῦς ἰέναι παλινδρόμους ·
 8225 Ἐἴτα Σκυθικὸν μυριάριθμον τέφος
 Ἴστρον περᾶσαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις,
 Ἄκοντος Ἀσάν, δι' Αἴμου καὶ Ῥοδόπης
 Χύδην ἐπῆλθε Μακεδονίας τόποις,
 Καὶ τήνδ' ἐλήσαντο σὺν πάσῃ Θράκη,
 C 8230 Εἰς Αἶνον αὐτὴν πέφθακότες τὴν πόλιν,
 Καὶ τὰ πρὸς ἐσπέρας γε νεύοντα μέρη ·
 Ὡν οἱ μὲν εἶχον τὰς νομάς ἐλευθέραις,
 Κατὰ ποταμὸν Εὐρὸν ὠνομασμένον,
 Ὅς ἐκβολὰς τίθησιν εἰς Ἀμφιτρίτην ·
 8235 Οἱ δ' αὐ ἐντυλίζοντο τοῦδε χωρίοις,
 Κάν τοις πεδίοις καὶ τόποις παραλίοις,
 Ἐφ' ὧν ἐδήουν, ἐσκύλευον τὰ περίξ,
 Αἰροῦντες ἄστη, πυρπολοῦντες χωρία,
 Καὶ πάντα δρῶντες Σκυθικὴν ἐρημίαν ·
 8240 Τοὺς δ' αἰχμαλώτους εἰς πόλεις τὰς Αὐσόνων
 Πωλοῦντες ἦγον ἀργύρου καὶ χρυσοῦ.
 Τὸ δ' Ἴταλῶν ἐκσπονδον, ἀναιδὲς γένος
 Κατ' Αὐσόνων μῆνιν τε καὶ γόλον τρέφον
 Ἐφ' οἷς κακῶς πέπονθεν ἐκ βασιλέως,
 D 8245 Συνῆλθεν Ἀσάν καὶ Σκύθαις εἰς συμβάσεις ·
 Καὶ σὺν στρατιᾷ Σκυθικῇ καὶ Βουλγάρων
 Ἐπ' αὐτὸν ὄρμα τὸν κρατάρχην Αὐσόνων.
 Ὡς δ' ἦχον ἐνθ' ἔρυμα Τζουρούλου πέλει
 Περιλαβόντες μηχαναῖς πάσαις τότε,
 8250 Μάχην ἐπ' αὐτὸ καρτερὰν συνεκρότου,
 Τόξοις, λίθοις βάλλοντες ἐξ ἀναντίας,
 Καὶ μηχαναῖς τύπτοντες αὐτοῦ τὰς βάρεις,
 Καὶ πάντα δρῶντες ὥστε πορθῆσαι τότε.
 Ἄλλ' ἦσαν αὐτοῖς μηχαναί, τόξα, βέλη,
 8255 Ἐὼλα πάντα καὶ σαφῆς ληρωδία ·
 Ὅ γὰρ ἔσω φρούραρχος ἦ στρατηγέτης
 Νικηφόρος κλήσει τε καὶ τρόποις πλέον
 Ταρχανειωτῶν ἐκ γένους κατηγμένος,

- 8260 Ὁ τοῦ μεγάλου δομestίκου νυμφίος
 Παλαιολόγων ἐκ φυλῆς Ἀνδρονίκου,
 Εἰς πρωτόπαιδα Μαρίαν θυγατέρα,
 Τῆς βασιλείου τραπέζης ὑπηρέτης,
 Μετὰ δὲ δομestικός ὄφθεις τις μέγας,
 Ἀνδρείος ἀνὴρ, συνετός καὶ γεννάδας,
 8265 Θεοῦ θεράπων νουεχτής θ' ὑπηρέτης,
 Ταῖς εὐτυχίαις καὶ στρατηγίαις μέγας·
 Ὅς ταῖς κατ' ἐχθρῶν ἀναδούμενος νίκαις,
 Στεβρός τις ἀντίμαχος ἦν ἀντιστάταις
 Ἀποτρέπων φάλαγγας αὐτῶν εὐψύχως,
 8270 Θεοῦ σθένει τε καὶ στρατηγίας τέχνῃ.
 Οὕτως ἐχόντων, ὡς ἔφην, τῶν πραγμάτων,
 Ἀσάν τολυπεύοντι τὰ κατὰ μάχην,
 Ἀγγέλλεται μήνυμα μεστὸν πικρίας,
 Ὅς σύζυγός τε καὶ σὺν αὐτῇ παιδίον,
 8375 Καὶ Τρινόβου πρόεδρος αὐτίκα μάλα
 Τεθναῖσιν ἤδη τὸν βίον λειοπότες
 Ὅς οὖν ταῦτ' ἠνώτιστο, λύσας τὴν μάχην,
 Εὐθύς ἐπανεζεύξε πρὸς τὴν Μυσίαν,
 Ἡυρὶ παραδοὺς τειχέων καθαιρέσεις.
 8280 Μόνον δὲ φύλον Ἰταλῶν λειομμένον,
 Καὶ τοῦτ' ἐπανεζεύξε πρὸς Βυζαντίδα,
 Ἄστου λειοπὸς ἀσινές, βλάβης δίχα.
 Ἀσάν δὲ συνείς συμφορᾶς τὴν αἰτίαν
 Ὡς ἔκτισις πέφυκε τῆς ἐφορκίας,
 8285 Ἡρεσβεύεται τάχιστα πρὸς βασιλέα,
 Ἀνανεῶν κῆδός τε καὶ συμβιβάσεις,
 Ἄ δέδρακε πρὶν, ἠθέτησε δ' ὑστέρως.
 Ὁ δ' ἀσμένως ἤκουσε πρεσβείας λόγους,
 Καὶ σπένδεται δὴ συγγινώσκει τ' αὐτὰ μάλα
 8290 Μετανοοῦντι Βουλγάρων ἀρχηγέτη,
 Ἐφ' οἷς κακῶς ἔπραξεν ἄρκους συγγέας·
 Ὅς λοιπὸν ἐκπέπομφε καὶ θυγατέρα,
 Καὶ συμβιβάσεις ἐμπεδοὶ καὶ φιλίαν,
 Καὶ πάλιν λύσῶν τε Βουλγάρων μέσον
 8295 Ὑπῆρχεν εἰρήνης τε καὶ φιλίας κλέος.
 Ἐξαπορηθεὶς τοῖς ὄλοις Βαλδουίνος
 Ὅς συνελαθεὶς εἰς πόλιν πανταχόθεν,
 Πρὸς τεῦ κρατοῦντος Ἀύσῶν Ἰωάννου
 Πρὸς βῆγα Φράγγων ἐν τριήρεσι πλέει,
 8300 Καὶ συμμαχικὸν προσλαβῶν πλεῖστον μάλα,
 Καὶ διοδεύσας Γαλλίας, Ἰταλίαν,
 Εἰς Ηαιόνων ἐφθασε λιπαρὰν χθόνα·
 Ἄφ' οὗ περάσας τὸν βαθυδίνην Ἰστρον,
 Προσέσχε Μυσῶν τοῖς ἀποκρήμνοις τόποις,
 8305 Οἱ καὶ παρέσχον διόδον τοῖς Λατίνοις,
 Τὰς πρὸς κρατοῦντα σπονδὰς ἠθετηκότες.
 Εἶλον δ' Ἰταλοὶ καὶ Τζουρουλὸν τῷ τότε
 Σκόθας ἔχοντες συμμάχους παριστρίους
 Τοῦ Πετραλίφα πρὸς φυλακὴν φρουρίου,
 8310 Ἐνκοσθεν ὄντος εὐγενοῦς στρατηγέτου.
 Ἄναξ δ' ἐπελθὼν Νικομηδείας τόποις
 Δι' ὕγσοχέρσου στρατιᾶς βωμαλέας,
 Δακιδύζης φρούριον εἶλε τῇ μάχῃ,
 Ἐρομά τ' ἄλλ' ἢ κλητίς Νικητιάτου.
 8315 Καὶ λείαν ἀπέπλασε πλῆθος λαφύρων.
 Ἠέπονθε δ' ἄλλως ἐν στόλῳ δυστυχίαν·
 Τοῦ γὰρ Κοντοφρὲ Μανουὴλ κεκλημένου

- A qui domestici magni gener erat
 Andronici gente Palæologi,
 cujus seniore[m] filiam Mariam duxerat,
 Idem et regiæ mensæ pincerna erat;
 mox et magnus domesticus fuit creatus:
 vir sane forlis, prudens et magnanimus,
 admodum religiosus Dei famulus,
 fortuna et rebus bellicis præclarus.
 Hic ob relatas nobilis victorias,
 hostibus erat firmus adversarius,
 quorum phalanges repellebat fortiter
 divino auxilio fretus et arte bellica.
 Ecce autem rebus ita se habentibus
 Asani, ut dixi, ad bellum incumbenti
 nuntius venit plenus amaritiæ
 B quod ejus simul uxor ac filiolus,
 atque archipræsul Ternobi, repente
 vitam cum morte nuper commutaverunt.
 Quibus ille auditis, omisso bello,
 statim in Mœsiam maturavit reditum,
 igne consumptis bellicis tormentis.
 Tunc et Latina derelicta phalanx
 Byzantium sibi redeundum censuit,
 et sic Tzurulus perstitit incolumis.
 Tunc vero Asanes infortunium suum
 justam perjuri pœnam esse intelligens,
 protinus misit ad Cæsarem legatos
 pacem instaurans et affinitatem,
 quam olim is compositam mox resciderat.
 Cæsar libenter legationem audiit,
 C lædusque renovavit, et veniam obtulit
 resipiscenti Bulgarorum regi
 de violato fidei juratæ jure;
 qui mox et filiam remisit ad sponsum,
 et confirmavit fœdus amicitie.
 Atque ita rursus inter nos ac Bulgaros
 benevolentie ac pacis munus floruit.
 At Balduinus rebus suis desperans,
 propterea quod in urbe Constantinopoli
 prorsus conclusus esset a nostro Cæsare;
 adnavigavit ad Francorum regem,
 a quo permagnis instructus auxiliis
 permeatisque Galliis atque Italia
 ad Pœonium pervenit pingue solum;
 ubi trajecto maximo Danubio
 accessit ad montanas Mœsorum sedes,
 qui transitum Latinis concesserunt,
 contra promissas Cæsari conditiones.
 Tunc Tzurulum quoque cœperunt Itali
 auxiliantibus Scythis Istri accolis;
 quanquam illius arcis custodia tradita
 nobili duoi Petraliphæ fuerat.
 Nicomediensem Cæsar invadens agrum
 forti ac potente stipatus exercitu
 vi superavit Dacibyzæ castellum,
 aliamque arcem dictam Nicetiatæ,
 magnumque prædæ copiam inde abegit.
 Verum accepit mari detrimentum.
 Quoad enim Manuel Contophreus

dux sapiens et rei nauticæ peritus
 navarchus præfuit, classis bene habuit :
 sed postquam id officium obtinuit Iaphreus
 a Cæsare, et cum Italis pugnam iniiit,
 summam ab his peressus cladem est,
 in prælio amissis tredecim navigiis.
 Atque hic fuit prædictæ eventus rei.
 Asanes autem in fœdere manebat,
 etsi non prorsus, attamen ex parte.
 Is defuncta sibi, ut supra diximus,
 Ungarica consorte, secundis nuptiis
 duxit uxorem contra jus canonicum
 Theodori filiam Comnenangeli,
 quem ipse olim oculis orbaverat,
 nomine Irenem, aspectu formosissimam,
 fratris affinitatem haud reveritus.
 Erant huic Theodoro quatuor liberi,
 Joannes, et Demetrius, atque Anna,
 denique Irene uxor Asanis Bulgari ;
 quæ apud ipsum peperit tres liberos
 Michaellem, Mariam, et Theodoram.
 Carcere porro emissus ob istas nuptias
 Theodorus ille, de quo sæpe diximus,
 Thessalonicensem venit haud absque dolo :
 nam cum galero pannosaque veste
 clam intra mœnia oppidi receptus,
 conjuratorum conspiratis viribus
 fratrem, ut dicam breviter, in vincla conjicit,
 pristinum ipse dominatum recipit.
 Mox unum e suis liberis Joannem
 insignibus ornari regis voluit,
 atque hunc regem appellari jussit ;
 ipse suscepit reipublicæ curam.
 Porro germanum exulem ad urbem Attali
 expulit, ejusque conjugem remisit,
 o fortunæ inconstantiam ! ad patrem Asanem.
 Cæteroqui Manuel profectus Pergamo
 ad Cæsarem Joannem suppliciter venit,
 ejusque nactus pium patrociniū,
 atque ut par erat peramanter habitus,
 pecunia instructus itemque sex triremibus,
 quibus ad terram posset tuto exscendere,
 ad Valachiæ oras direxit cursum :
 cumque appulisset naves Demetriadem
 contractis brevi copiis occupavit
 Pharsala, Platamonem et Larissam.
 Mox in colloquium venit cum duobus
 fratribus, Theodoro cæco et Constantino :
 quibus obtemperans, jusjurandum violat,
 volens scilicet nolens, ut ait proverbium,
 quod nuper nostro Cæsari præstiterat ;
 et cum germanis societatem iniiit.
 Sed enim paulo post hic Manuel moriens
 amaram præ se tulit pœnitentiam
 ob violatam fidei religionem.
 Regina quoque Irene vita excessit
 atque ad cœlestes transiit stationes :

(83) Recole v. 8068.

- A
 Ἄνδρὸς στρατηγοῦ, δεξιοῦ ναυαρχίαν,
 ὄντος στολάρχου τοπρίν, εὐτύχει στόλος·
 8320 Ὡς δ' Ἰαφρὲ ναύαρχος ἐν βασιλείῳ
 Ἀντικαταστάς Ἰταλοῖς συνεπλάκη,
 Ἦτταν ὑπέσχε παρὰ τοῦτον ἐσχάτην,
 Τρεῖσκαίδεκα ναῦς ἀποβαλὼν ἐν μάχῃ.
 Ταῦτα μὲν οὖν ἐσχῆκε τόνδε τὸν τρόπον·
 8325 Ὁ δ' Ἀσάνης ἔστεργε συμβάσεις τέως,
 Εἰ μὴ καθαρῶς, ἀλλὰ τὸ πλεόν μέρος.
 Τοῦτω θανούσης, ὡς ἔφην, τῆς συζύγου
 Τῆς ἐξ Οὐγγρίας, πρὸς γάμους γε δευτέρους
 Ἠγάγετ' ἀθέσμως τε καὶ παρανόμως
 8330 Τὴν Θεοδώρου παιδα Κομνηναγγέλου
 Ὅν φωτὸς ἐστέρησι τοπρίν ὀμμάτων,
 Κλήσιν Εἰρήνην, ἀγαθὴν ὄψιν πάνυ,
 Μὴ κασιγνήτου κῆδος (33) ἐν νῶ λαμβάνων·
 Παίδων δ' ὑπῆρχε τετρακτὺς Θεοδώρω,
 8335 Ἰωάννης τε, Δημήτριος σὺν Ἄννῃ,
 Εἰρήνη τ' αὐτὸν σύνευνος Ἀσάν Βουλγάρου,
 Ἦν παῖδάς οἱ τρεῖς ἀποτέξασα φθάσει,
 Μιχαὴλ, Μαρίαν τε καὶ Θεοδώραν.
 Εἰρκτῆς δὲ δεσμῶν ἐκλυθεὶς κήδους χάριν
 8340 Ὁ μνημονευθεὶς Θεόδωρος πολλάκις,
 Θεσσαλονικίην καταλαμβάνει πόλιν·
 Μετὰ φανάκης δ' εὐτελῶν τε βράχιων
 Εἴσω παρελθὼν τῆσδε λαθῶν τειχέων
 Συνιστόρων σθένει τε καὶ συνεργίᾳ
 8345 Δεσμοῖ τ' ἀδελφῶν, ἐν κερκλαίῳ φάναι,
 Καὶ τὸ πρὶν ἀνείληφε τῆς χώρας κράτος·
 Εἶτ' Ἰωάννην υἱέων φίλων ἕνα
 Τοῖς βασιλικοῖς ὠραίσας συμβόλοις,
 Πρὸς δ' αὐτὸν καλεῖσθαι θεσπίσας βασιλέα,
 8350 Αὐτὸς διεῖπε πραγμάτων τὰς φροντίδας.
 Τὸν σύγγονον δὲ πρὸς πόλιν τὴν Ἀτάλου
 Ἐπεμψεν ἐξέριστον, αὐτοῦ δ' εὐνέτιν
 Ἀσάν πατρι πέπομφεν, ἀστάτου τύχης
 Ἀλλὰ Μανουὴλ ἀπάρας ἐξ Ἀτάλου
 8355 Πρὸς τὸν χαριτώνυμον ἀνακτα τρέχει,
 Καὶ τοῦδε τυχῶν εὐμενοῦς γε προστάτου
 Φιλοφρονηθεὶς δ' ἱκανῶς ὥσπερ δέον,
 Χρήματα λαθῶν καὶ τριήρεις ἐξ ἄλλῃ
 Δι' ὧν κατασχέιν ἠδυνήθη τὸν τόπον,
 8360 Πρὸς τὰ Βλαχίας ἐξαπεστάλη μέρη·
 Καὶ καταλαβὼν Δημητριάδος τόπον,
 Στράτευμ' ἱκανὸν ἐν Βραχεῖ συναλίσας,
 Ἄρχει Φαρσαλῶν, Πλαταμῶνος, Λαρίσσης·
 Εἶτα συνῆλθε τοῖν δυοῖν ὀμμιμόνοι
 8365 Πηρῶ Θεοδώρω τε καὶ Κωνσταντίνω,
 Καὶ τοῖσδε πεισθεὶς ὀμελεῖ τῶν ὀρκίων
 Ἐκὼν ἄκων, ὡς φασὶ, καὶ συγκεκριμένων
 Τῶν πρὸς κρατάρχην Λυσόνων Ἰωάννην·
 Ἐσπέισατο σφίσι δὲ καὶ συνεκράθη.
 8370 Μετ' οὐ πολὺ θνήσκων δὲ Μανουὴλ ὅδε
 Ἐχρῆτο πολλῶν καὶ πικρῶν μεταμέλῳ
 Παραβασίας ὀρκίων φρικαλέων.
 Λεῖπει δὲ βίον καὶ βασιλῆς Εἰρήνην,
 Καὶ πρὸς μονὰς βέβηκε τὰς οὐρανοῦς,

- 8375 Γυνή φίλοικος, ἀρχική, σώφρων, ξένη,
Χάρισι πολλῶν ἀγαθῶν κοσμουμένη.
Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ κρατάρχης Βουλγάρων
Ἀνθρώπινον λείλοιπεν Ἀσάνης βίον,
Ἦπιος ἀνὴρ καὶ φιλοκτιρμῶν φύσει,
- 8380 Ἄριστος ὄφθεις παρὰ Μυσοῖς βαρβάρους.
Εὐεργετικός Αὔσοσι καὶ φυλέταις,
Πᾶσιν ἐπαρκῶν τὰς σιτήσεις ἀφθόνους,
Μερίδα καὶ μέλλοντι προσσέμων βίῳ.
Τούτου τελευτήσαντος, ἀρχὴν Βουλγάρων
- 8385 Παιὶς Καλλιμάνος παραλαβὼν κατέχει,
Ὅν βασιλῆς ἔτικτεν αὐτῷ Μαρία
Ἐκ Παϊόνων ἔχουσα σειρὰν τοῦ γένους ·
Ἵπῆρχεν αὐτῷ καὶ σύναιμος ἡ Θάμαρ.
Ἐκ δ' Ἀγγελίνης Εἰρήνης Ἀσάν ἔφυ
- 8390 Ἄννα, Μιχαήλ, καὶ σὺν αὐτοῖς Μαρία.
Καλλιμάνος γοῦν κράτος ἀνεξωσμένος
Τὰς πρὸς κρατάρχην ἐμπεδοῖ συμβιβάσεις,
Καὶ πάλιν εἰρήνη τις ἦν ἐν τῷ μέσῳ ·
Ἰηρὸς δὲ Θεόδωρος σὺν Ἰωάννῃ
- 8395 Θεσσαλονίκης ἐκράτει καὶ τῶν πέριξ ·
Μεθ' οὓς ὑπῆρχε δεσπότης Κωνσταντῖνος
Ἰηροῦ σύναιμος καὶ Μιχαήλ ἔγγονος,
Μυσῶν κραταρχῶν Μανουήλ τε τοῦ λάχους.
Οὕτως ἔχόντων πραγμάτων, Ἰωάννης
- 8400 Στρατηγετῶν κράτιστος, ἀνάκτως κλέος,
Βουλεύεται δὴ καθελεῖν Ἰωάννην
Τῆς βασιλικῆς ἀξίας καὶ τοῦ θρόνου,
Ὡς τήνδε κατέχοντα μάλ' ἀναξίως.
Ὅθεν παρ' αὐτὸν εἰσκαλεῖται καθ' ἔω
- 8405 Τὸν Ἰωάννου Θεόδωρον πατέρα,
Ἄναξ φρενήρης, καὶ τιμῆ φιλοφρόνως ·
Ἐἴτα δυνάμεις Ῥωμαϊκάς, Σκυθίδας
Ἄς εἶχε κληρὸν ἰδιαιτάτον δράσας,
Εὖ συναθροίσας, ἐκστρατεύει προφρόνως
- 8410 Κατ' Ἰωάννου διὰ Μακεδονίας ·
Χριστοῦ πόλιν οὖν παραμείψας Στρυμόνα,
Ἡροσέσχε φρουρίῳ γε τῷ τῆς Ῥεντίνης
Πάμπαν ἐρήμῳ τῶν συνοικούντων ἔσω,
Ἀποδρασάντων τῶν φυλάκων ἐκ φόβου ·
- 8415 Ὅ καὶ λαβὼν, φύλακας ἔνδον εἰσάγει.
Ὅ πειτ' ἐκείθεν σὺν στρατῷ καὶ δυνάμει
Ἐπίσταται τάχιστα Θεσσαλονίκη ·
Ἦς τειχέων ἀγχιστα πηγνύει φέρων
Σκηνας βασιλείους τε καὶ παντευχίας ·
- 8420 Ἡρὰ δ' ἑαυτῷ τῶν στρατευμάτων στίφος
Ἄ πάντ' ἔδηον ἐκδρομαῖς κεχρημένα,
Ληλατοῦντα τὰ πρόσοικα χωρίῳ ·
Σκύθαι δὲ μᾶλλον ἠφάνιζον πλειόνων
Συχνῶς ἐπιόντες γε πάντα τὰ πέριξ ·
- 8425 Καὶ ταῦτα δρῶντες Σκυθικὴν ἐρημίαν.
Ὅ δ' αὖ στόλος πάραλα κατεपुरπόλει
Ὀῦπερ στολάρχης Κοντοφρέ τις γεννάδας.
Εἶποντο τῷδε βασιλεῖ στρατηγέται
Ἄνδρες λογάδες, ἀρεῖκοί, γεννάδαί,
- 8430 Ἄριστος Ἀνδρόνικος ἐν στρατηγίαις,
Παλαιολόγος ἐν δομειστικοῖς μέγας,
Ἡρωτοβεστιᾶριος Ῥαοὺλ τοῦπίκην,
Τορνίκης Δημήτριος ἀγαθὸς φύσιν,

- A** misericors, pudica, imperio digna,
mirabilis et affluens virtute mulier.
Paulo post etiam Bulgarorum dominus
deseruit mortalem Asanes, vitam,
vir clemens et misericors natura,
optimus sine dubio inter Mœsos barbaros,
beneficus in nostros et cives suos,
cunctis dilargiens vitæ subsidia,
partem sibi reponens futuro sæculo.
Hoc vita functo, regnum Bulgarorum
ipsius filius excepit Callimanus,
quem ex regina susceperat Maria
genus de populo Pæonum trahente.
Erat huic etiam namar germana soror.
Irene vero peperit Angelonyma
- B** Asani Michaellem, Mariam, Annam.
Jam vero Callimanus imperio adito
cum nostro Cæsare fœdus renovavit ;
eratque rursus pax ambolus populis.
Theodorus autem cæcus cum Joanne
Thessalonicam cum locis finitimis
regebat, et sub illis cæci frater
despota Constantinus, et demum Michael
Manuelis nepos partem Mœsiæ.
Hoc reipublicæ statu, Cæsar noster
optimus imperator et gloria regum
Joannem illum Thessalonicensem
imperatorio statuit detrahere gradu,
quem iste nullo possidebat jure.
Quare in orientem prudente consilio
Joannis patrem Theodorum vocat,
C atque benivolis excipit officiis.
Deinde copiis propriis atque Scythicis,
quarum selectam manum sibi asoiverat,
egregie comparatis, in Macedoniam
contra Joannem pergebat alacriter :
prætervectusque Strymona et Christopolin
ad Rentinæ castellum castra transtulit,
quod sane offendit incolis desertum,
ejus dilapsis præ metu custodibus ;
ipse occupatum muniit præsidio.
Illinc deinde cum potente exercitu
Thessalonicam propere contendit,
et prope mœnia fixit tabernacula
Cæsar cum omni bellico apparatu :
cujus dispersi copiarum manipuli
D omne vastabant late territorium
prædam agentes proximis e villis :
præcipue vero Scythæ molesti erant,
dum perpetuis per agrum incursionibus
Scythicam facerent ubique solitudinem.
Interim classis littora infestabat
cujus navarchus fortis Gontophreus erat.
Cæsaris castra sequebantur duces
viri præcipui strenui mavortii,
Andronicus inclytus Palæologus
expertus dux et magnus domesticus :
Raulus item protovestiaris,
egregiusque Tornices Demetrius :

et qui concilium publicum regebat
Tarchaniatorum de gente Nicephorus :
protosebastus item Contostephanus,
et Petraliphas magnus chartularius,
cum aliis multis claris senatoribus.
Dum ibi incumbit ad bellum exercitus,
ecce defertur nuntius ad Cæsarem
quod Tachariorum gens commisso prælio
vires Turcarum penitus fregisset.
Morari Cæsar nequiens omissa
obsidione conditiones obtulit,
et mediatorem rei legatum misit
ipsum Joannis patrem Theodorum.
Mandabat autem Cæsar ut Joannes
imperii cuncta deponeret insignia
calceos rubros, pyramidis lapillum ;
nomenque et dignitatem haberet despotæ,
benivolumque animum servaret Cæsari.
His actis, imperator inde abcessit
post confirmatum sacramento fœdus.
Theodorumque Angelum filio tradidit.
Reverso autem Cæsari orientem
Iathatines sultanus Iconii
misit legatos atque enixis precibus
ab eo suppetias petiit et societatem,
male mulcatus scilicet a Tachariis
deque rerum summa jam periclitans.
Utile sibi Cæsar esse intelligens
si laboranti sultano subveniret,
libente animo excepit legationem,
et cum sultano venit in colloquium
Tripolitana in urbe ad Mæandrum,
ubi conscriptis firmiter conditionibus
de sufficiens invicem auxiliis
in suum quisque rediit imperium.
Brevi post illud tempus in Thessalia
excessit vita despota Joannes,
vir bonus, pius legum servantissimus,
modestus, comis, clemens erga subditos,
et semper sacræ deditus hymnodia
cumque potioribus monachis conversans.
Hujus defuncti stationem excipit
despotæque a Cæsare dignitatem
frater Demetrius moribus incomptis,
amori obnoxius, Veneris mancipium,
viris plerumque pessimis se socians,
et corruptorum juvenum familiaris.
Tunc otiosus a bellis imperator
paucis stipatus Hellespontum trajicit,
ocœidasque terras armis appetit.
Cissum castellum Thraciæ præteriiit,
Hebrumque flumen vectus equo tranans
Zichnorum illico adfuit urbeculæ.
Ibi intelligit, Bulgarorum regem
Callimanum vitali privatam luce.
Attamen pergens Serras usque venit,
quam et sagace obtinuit consilio,
Mæso Dragota oppidum tradente,
cujus præsidio et curæ mandatam fuerat.

- A** Πράγματα κοινὰ φροντίδας τ' αὐ ἀνέχων
8435 Ταρχανειωτῶν ἐκ γένους Νικηφόρος,
Πρωτοσεβαστὸς Κοντοστέφανος πάλιν,
καὶ Πητραλίφας χαρτουλλάριος μέγας
Μετὰ γε πολλῶν εὐκλειῶν βουλευφόρων.
Ἀμφιπονουμένων δὲ τῆδε ταγμάτων,
8440 Ἀφικτὸ τι μήνυμα πρὸς βασιλέα,
Ὡς Ταχαρίων ἔθνος ὠνομασμένον
Τούρκοις συνελθὼν, ἐκνικᾷ σφᾶς ἐν μάχῃ.
Ταῦτ' ἐμβραδύνειν μὴ δυνάμενος κράτωρ,
Ἀφείς τὸ πορθεῖν, ἀφορᾷ πρὸς συμβάσεις,
8445 Ἠρέσθων μεσιτεύοντα ταύταις λαμβάνων
Τὸν Ἰωάννου Θεόδωρον πατέρα.
Τὰ δ' ὀρκίων ἦν ὡς ἅπαντ' Ἰωάννην
Τὰ σύμβολα βίψαντα τῆς κραταρχίας.
Πέδιλ' ἐρυθρὰ καὶ πυραμίδος λίθον,
B 8450 Κλῆσιν κεκτῆσθαι καὶ τιμὴν τὴν δεσπότου,
καὶ φίλον εὖνουν βασιλεῖ καθιστάναι.
Οὕτω δεδρακῶς βασιλεὺς ὑποστρέφει,
κατεμπεδώσας ὀρκίοις τὰς συμβάσεις ·
Θεόδωρον δ' ἄγγελον λιπῶν φιλότατον.
8455 Ὡς οὖν ἐπανέζησε πρὸς τὰ τῆς ἔω,
Ἰαθατίνης σουλτάν Ἰκονιέων
Ἐπέμψε πρέσβεις λιπαρῶν βασιλέα
Τυχεῖν βοηθείας τε καὶ συμμαχίας
κακῶς πεπονθῶς, ὡς ἔφην, Ταχαρίοις,
8460 καὶ κινδυνεύων ἀπολέσθαι παντάπαν.
Συνεῖς βασιλεὺς ὡς ἑαυτῷ συμφέρει
εἰ δυστυχοῦντι συμμαχήσει σουλτάνῳ,
Ἐρεσθείαν εἰσδέδεκτο καὶ μάλ' ἀσμένως ·
Ὅθεν κρατάρχης καὶ σουλτάν συνηθέτην
C 8465 Ἐν τῇ Τριπόλει τῇ πρὸς Μαϊάνδρῳ πόλει ·
Σπεισάμενοι δὲ καὶ δράσαντες συμβάσεις
Ὡς ἂν συνασπίζοιεν ἀλλήλοις μάχῃ,
πρὸς πατρίδας ᾤχοντο καὶ κραταρχίας.
Μετὰ δὲ μικρὸν ἀπολείπει τὸν βίον
8470 Ἐν Θεσσαλίᾳ δεσπότης Ἰωάννης,
Ἄνῃρ ἀγαθός, εὐλαβής, νόμων φύλαξ,
Σώφρων, ἰλαρὸς, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
Ἄει σχολάζων Ἰσραῖς ὑμνηδίαις,
καὶ ναζιραίων προκρίτοις ἐντυγχάνων.
8475 Τοῦτου θανόντος, λαμβάνει κληροῦχίαν
καὶ δεσποτικὴν ἐξ ἀνακτος ἀξίαν
Δημήτριος σὺναιμος, οὐ καλὸς τρόπους,
Ἐρωτος ἤττων, δοῦλος ἀφροδισίων,
τὰ πολλὰ συνῶν ἀνδράσιν ἀβελτέροις,
D 8480 καὶ μειρανίοις συνομιλῶν δυστρόποις.
Ἄγων δὲ μάχης ἀνακωχτὴν ὁ κράτωρ,
Περάσας Ἑλλήσποντον ἅμα βραχέσιν
Ἐπιστρατεύει τοῖς κατὰ δύσιν τόποις.
Κισσὸν παραμείψας δὲ φρούριον Θράκης
8485 Εὐρου τε τὸν βόυν ἐκπεράσας ἱππότης,
Εὐθὺ Ζιχνῶν ἤλαυνε τοῦ πολυχνίου.
Μήνυμα δ' ἤκεν ὡς ὁ Βουλγάρων ἀναξ
καλλιμάνος λέλοιπεν ἡλίου φᾶος ·
Βαίων δ' ὄμωος πέφθαγε Σέρβας τὴν πόλιν,
8490 Ἦν καὶ παρεστήσατο ταῖς εὐβουλίαις ·
Μυσοῦ Δραγωτᾶ παραδόντος τὴν πόλιν
τοῦ τῆσδε φρουράρχου τε καὶ πρωτοστάτου.

- Φιλοφρονηθεὶς δ' ἐκ βασιλέως ἔδε,
 Πρὸς Μελενίκου τὴν πόλιν ἀπεστάλη·
 8495 Ἔτα (τί πολλὰ μνημόνευτα δεῖ γράφειν :)
 Σὺν Νικολάῳ Μαγκλαβίτῃ τούπικλῆν
 Ἄνδρσι φρονίμῳ καὶ πάνυ δραστηρίῳ
 Παραδιδούσι τῷ κρατάρχη τὴν πόλιν,
 Τοπρὶν προβάτων χρυσοσημάτων λόγων
 8500 Ἐρυθρογράφων ἐξ ἀνακτος, ὡς ἔθος,
 Ἡδὲ τυπούντων δωρεὰς χορηγίας.
 Τούτων τελεσθέντων δὲ τόνδε τὸν τρόπον,
 Οἱ κρείττονές τε καὶ περιβλεπτοὶ γένει
 Οἰκητόρων ἤκουσι πρὸς βασιλέα
 8505 Καὶ μᾶλλον οἷς Ἄρης τε καὶ μάχη φίλα,
 Ἄνδρες σθεναροὶ, γεννάδαι, ῥωμαλέοι,
 Πλείους ἀριθμῷ πεντακοσίων τάχα,
 Καὶ βασιλεῖ τίνουσι πρόσφορον σέβας.
 Ἔτα κατῆρξεν ἀμαχεὶ στεφανόφορος
 8510 Στενομάχου τε Τζεπαίνης πολυχίνων,
 Χώρας τε πάσης πρὸς Ῥοδόπη κειμένης,
 Καὶ Βελέσθου Δίου γε σύμπαντος τόπου·
 Καὶ Βελεσσὸν εἶλε δὲ σὺν τοῖς Σκοπίοις·
 Κατέσχε καὶ Πρίλαπον ἅμα τοῖς πέριξ,
 8515 Πελαγονίας τοὺς ὄρους καὶ τὰ πλάτη,
 Καὶ φρούριον Πρὸσακον ἄμ' Ἐὔτζα πόλει.
 Ταῦτα καθυπέταξε τῇ κραταρχίᾳ
 Ἄναξ χαριτώνυμος ἀνευθεν μάχης·
 Ἐφ' οἷς παρέσχεν αἰτήσασσι Βουλγάρους
 8520 Ἐχέγγυον μόνοις γε τούτοις ἐμμένειν.
 Ἔπειτ' ἐπῆλθε Θεσσαλονίκης ὄροις,
 Καὶ τῆσδε κρατεῖ τῇ Θεοῦ συμμαχίᾳ.
 Ὅπως δ' ἐάλω, συνελὼν δὴκου φράσω.
 Ταύτης κρατοῦντος, ὡς ἔφην, Δημητρίου
 8525 Ἄτασθάλου τε δυσαναγώγου νέου,
 Καὶ παιδιαῖς χαίροντες ἀεὶ καὶ μέθαις,
 Καταμελοῦντος ἀστικῶν δὲ πραγμάτων,
 Κατῦεται οἱ σκῆμμα καὶ σκευωρία
 Παρὰ πολιτῶν γνωρίμων τῇ πατρίδι,
 8530 Ἰατροπούλου, Σπαρτηνοῦ, Κουνοσουλάτου,
 Σὺν οἷς Καμπανὸς, Σίσυφος ἄλλος τρόπους·
 Ἐκ δ' εὐγενῶν Λάσκαρις καὶ τις Τζιρίθων·
 Οἱ καὶ δόλῳ πέμφαντες ὡς βασιλέα
 Σκηνοῦμένον που καθ' ὄρους Μελενίκου
 8535 Τοῦτον Καμπανὸν τῶν συνιστόρων ἕνα,
 Τῇ μὲν προφάσει πραγματεύσεως χάριν,
 Τῷ δ' ὄντι λαβεῖν χρυσοσημάτων λόγων
 Ἐρυθρογράφων ἀσφάλειαν πατρίδι.
 Ἄπαντα κρατῶν ἐκπεραίνει προφρόνως,
 8540 Ἄλώσεως ἔγυσαν ἅπαντα λόχον.
 Ἐπαναδραμὼν Καμπανὸς γοῦν εἰς πόλιν,
 Ἐκαστα σαφεῖ λάθρα τοῖς συνωμόταις·
 Ἔτα βασιλεὺς μηνύει Δημητρίῳ,
 Ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν προσκύνησιν ἐκτίσων,
 8545 Καθάπερ ἐστοίχησε τοπρὶν ὀρκίοις,
 Τὴν δεσποτικὴν ἀξίαν δεδεγμένος·
 Ὁ δ' ἀκλινὴς ἦν, μηδαμῶς ἐπαύων.
 Τοῖνον ἐπιστὰς Θεσσαλονίκη κράτωρ
 Πάλιν ἐδήλου ταῦτα τῷ Δημητρίῳ·
 8550 Ἄλλ' ἦν ἀπειθὴς ἀμελῶν συμβουλάς.
 Τῶν πραγμάτων οὖν τῇδε διακειμένων

- A Hic delinitus a Cæsare officia,
 legatus est ad urbem Melenicum :
 is autem (ne rem longo sermone differam)
 cum Nicolao conspirans manclavita
 sagacis mentis viro et efficaci
 imperatori nostro urbem tradidit :
 præmisso tamen aureo libello,
 quem Cæsar rite minio subscripserat,
 urbi spondente largitiones plurimas.
 Rebus hoc modo denique compositis,
 ecce optimates et genere conspiciui
 lucolæ urbis ad Cæsarem venerunt,
 præcipueque viri sueti bellis,
 asseciæ Martis, strenui, pugnaces,
 quorum quingenti aut ferme paulo plures
 debitum obtulerunt obsequium Cæsari.
 Ipse delinde sine prælio obtinuit
 urbeculas Stenimachum et Tzæpænam,
 terrasque cunctas ad Rhodopen positas,
 Belesbum, Diurn, cum omni territorio.
 Belessum insuper occupavit cum Scopiis,
 Prilapum quoque cum locis finitimis,
 et Pelagoniæ fines cum sua planitie,
 Prosacum castrum cum oppido Eutza.
 Hæc, inquam, omnia subdidit imperio
 absque cruore Joannes imperator.
 Bulgaris autem promisit postulantiibus,
 his se contentum terminis futurum.
 Thessalonicam postea perrexit,
 atque hac favente potitus est Numine,
 ejus rei ordinem breviter expediam.
 C Urbem tenente, ut dixi, Demetrio
 scelesto juvene et pessime morato
 perpetuæ dedito crapulæ et lasciviæ
 et negligente publicæ rei curam,
 fit contra ipsum conspirata factio
 civium in patria minime obscurorum
 Iatropuli, Sparteni, Consulati,
 cum quibus erat Campanus, alter Sisyphus ;
 nobiles autem duo, Lascaris et Tziritho.
 Hi fraudulentè miserunt ad Cæsarem
 tunc Melenici in agro demorantem,
 Campanum illum, ut dixi, conjuratum ;
 prætextu quidem publici negotii,
 revera ut bullam auream impetraret
 minio subscriptam ad salutem patriæ.
 D Annuit cunctis libenter imperator ;
 illi dedendæ urbi navarunt operam.
 Namque Campanus in urbem profectus
 rem omnem gestam sociis patefecit.
 Mox imperator significat Demetrio,
 ut ad se veniat obsequium præbiturus,
 quod se facturum sacramento obstrinxerat,
 cum dignitatè despote impetraverat.
 Morem jubenti juvenis non gessit.
 Thessalonicam igitur accedens Cæsar,
 idem mandatum Demetrio significat,
 qui id rursus surdis præteriiit auribus.
 Quæ cum ita se haberent, en repente

fama clamorque diditur per urbem
portam a viris patefactam aliquot
mare spectantem, et mœnibus receptam
phalangem armatorum jam irrupere.
Ibi tumultus maximus est ortus,
et reseratis foribus introrsus,
ingreditur exercitus Cæsarque simul :
Demetrius autem fugit in acropolin ;
qui mox salutis fide sibi data,
semel cum arce imperatori tradidit.
Sic urbs Thessalonica capta fuit :
ubi imperator substitit parumper,
ordinatisque rebus ex sententia,
lætus ad eas provincias rediit
a cunctis celebratus ceu triumphator.
Reliquit autem exercitus occidui
generalemque urbium rectorem
magnum domesticum Palæologum
ducendi pugnandique scientissimum,
atque ornamentis abundantem omnibus.
Hujus vero filium Michaelē Comnenum,
qui dein Romanum tenuit imperium,
Serris præfecit atque Melenico,
et circumjectis omnibus regionibus.
Alios præterea statuit præfectos
regendis variis urbibus ac provinciis.
Demetrium autem in urbe Lentianis
diu retinuit custoditum carcere.
Jam patriarcha Byzantii Germano
vitam sedemque simul relinquente,
ut in æternas stationes pergeret ;
Methodius quidam de Hyacinthi cœnobio
insedit solium tempore brevissimo :
quo moriente, sedes Byzantina
perdiu caruit præside pastore.
Paulo post etiam magnus domesticus
mortali excessit vita Palæologus
monachi in speciem rite convestitus :
missus est autem Theodorus Philes
qui copiarum regimen exciperet.
Tunc urbs Thessalonica et Berrhœa
imperatorem ipsum habebant dominum.
Theodorus autem cæcus Angelonymus
Bodenis imperabat et Staridolis,
cum Ostrobi provincia et confinibus.
A Platamone autem atque inferius
in partibus ad hesperum conversis,
nec non Blachian, Achaiam et viciniam,
antiquamque Epirum cum Ætolia,
Illyriumque et oppidum Dyrrachium,
Prilapum etiam, Pelagoniam cunctam,
nobilem Achrin, splendidamque Prespam,
Quem clandestinis nuptiis genuerat Michael
Theodori frater Comnenangelus,
cujus jam nostra meminit historia.
Hic erat rerum in occidentem status.
Cæsar relicta regia Nymphæi,
vere appetente, Hellespontum transiit,

- A Βοή τις ἔνδον ἀθρόως ἐξεβράγη
Ἵς πυλῖς ἀνέφυκτό τισιν ἀνδράσιν
Ἡ καθ' ἄλλα νεύουσα, καὶ συνεβρύθη
8555 Ὅπλιτικὴ τις ἔνδον τειχέων φάλαγξ.
Ἐν τῷ δὲ τις θροῦς παμμιγῆς ἦρθη μέγας,
Καὶ τῶν πυλῶν ἔντοσθεν ἀνεφυγμένων,
Στρατιὰ συνήλασεν ἔνδον καὶ κράτωρ·
Φεύγει δὲ Δημήτριος εἰς ἄκραν πόλιν,
8560 Ἐχέγγυον δὲ προσλαβὼν σωτηρίας
Αὐτὸν τε φρουρὰν τῷ κρατάρχη προσνέμει.
Οὕτως ἔάλω Θεσσαλονικὴ πόλις·
Οὗ διαγαγὼν βασιλεὺς βραχὺν χρόνον,
Καὶ διαθείς ἅπαντα καθάπερ δέον,
8565 Καίρων ἐπανάεξευξεν εἰς ἕω τόπους,
Ἵμνούμενος ξύμπασιν ὡς νικηφόρος.
B Ἄφεις στρατηγὸν τῶν δυτικῶν ταγμάτων
Πάντων ἐπιστάτην τε χωρῶν, ἀστίων
Παλαιολόγον ἐν δομestikois μέγαν,
8570 Ἄνδρα στρατηγίας τε καὶ μάχης ἴδριν,
Καὶ παντοδαπαῖς καλλοναῖς ἠνθισμένον·
Τὸν ἅ' αὖ Κομνηνὸν Μιχαὴλ τούτου γόνον,
Τὸν ὑστέροις ἄρξαντα Ῥωμαίων χρόνοις,
Ἐπιστατεῖν Σεβέρων τε καὶ Μελενίκου,
8575 Καὶ τοῦ μεταξὺ καὶ πέριξ τούτων τόπου·
Καὶ πάλιν ἄλλους ἀλλαχοῦ γῆς καὶ τόπου
Ἄρχειν ἐφῆκε καὶ διευθύνειν πόλεις·
Δημήτριον δὲ Λεντιανῶν ἐν πόλει
Ἐμφρουρον εἶχεν ἐν μακρῷ καθειργμένον.
8580 Τοῦ δ' ἀρχιούτου Γερμανοῦ Βυζαντίδος
Βίον λιπόντος καὶ σὺν αὐτῷ τὸν θρόνον,
Ἄναδραμόντος δ' εἰς μονὰς αἰωνίους,
C Μεθόδιός τις ἐκ μονῆς Ἰακίνθου
Ἐπὶ βράχιστον παραλαμβάνει θρόνον,
8585 Τούτου θανόντος, εἰς μακρὸν χρόνον θρόνος
Ἐρημος ὑπῆν ποιμένος καὶ προστάτου.
Μετὰ δὲ μικρὸν καὶ δομestikois μέγας
Παλαιολόγος ἐξαμεῖβει τὸν βίον,
Τὰ τῶν μοναχῶν ἐνδυθεὶς πρὶν, ὡς θέμις·
8590 Καὶ φιλῆς Θεόδωρος ἐξαπεστάλη
Ἄρχειν, στρατηγεῖν ἀντ' ἐκείνου ταγμάτων.
Θεσσαλονικὴ καὶ Βεβέρροια μὲν πόλεις
Τὸν αὐσονάρχην δεσπότην εἶχον τότε.
Πρὸς δὲ Θεόδωρος ἐκφυῖς Ἄγγέλων
8595 Κατήρχεν αὖθις Βοδηῶν, Σταριδῶλων,
Σὺν Ὀστροβοῦ κλίματι καὶ τῶν ἐν κύκλῳ.
Τῶν ἐκ Πλαταμῶνος δὲ καὶ κατωτέρω
D Μερῶν κλινόντων ὡς πρὸς ἐσπέραν τόπους,
Σὺν Ἀχαΐα Βλαχίας καὶ τῷ περὶ
8600 Παλαιᾶς Ἡπείρου τε σὺν Αἰτωλίας,
Ἄμ' Ἰλλυρικῶν καὶ Δυβράχιον πόλει,
Ἐπι Περιλάπου Πελαγονίας δλης,
Κλεινῆς Ἀχρίδος, σελασφόρου καὶ Πρέσπης,
Ἄ Μιχαὴλ ἦν δεσπότης ὁ δεσπότης
8605 Ὅς ἐκ νοθείας Μιχαὴλ πρὶν ἐξέφυ
Κομνηναγγέλου συγγόνου Θεοδώρου,
Ἵς ἀνόπιν εἴρηκε φθάσας μοι λόγος.
Οὕτω μὲν ἔσχε τὰ πρὸς ἐσπέραν μέρη.
Ἄναξ δὲ λιπὼν βασιλείου Νυμφαίου
8610 Ἦρος φανέντος Ἑλλησποντον διέβη,

- Καὶ βάλλεται χάρακα κατ' ἄστου φάσας
 Τὸ τῆς Τζουρουλοῦ, καὶ νόμῳ τῷ τῆς μάχης
 Καθαιρετικῶν μηχανημάτων τέχνη
 Ῥᾶστα παρεστήσατο φρούριον τόδε·
- 8615 Ὁδ' κασιγνήτην Εἰρήνης βασιλίδος
 Εὐδοκίαν ἐντοσθεν εὐρῶν εὐνέτιν
 Παρ' Ἴταλοῖς ἄρχοντος Ἀσελδεκάα
 Κέλλητι παρέπεμψεν εἰς Βυζαντίδα,
 Πάντων γυμνώσας τῶν ἐνότιων πραγμάτων·
- 8620 Αὐτὴν τε προσπόλους τε καὶ δορυφόρους.
 Ἐκείσε δ' ὦν σύνευνος αὐτῆς ἀπέδρα
 Πρινὴ κρατάρχην προσβαλεῖν τῷ φρουρίῳ,
 Τρόμῳ τε ληφθεὶς καὶ ψυχῆς ἀγωνίᾳ.
 Ἢδη παρεστήσατο καὶ τὴν Βιζύην
- 8625 Πέμψας κατ' αὐτῆς στρατιᾶν αὐτοκράτωρ.
 Τούτοις ἐλάω τοῖς χρόνοις νῆσος Ῥόδος
 Τοῖς Γενουταῖς Ἴταλοῖς μετὰ δόλου.
 Ἐπεὶ γὰρ ἀπόδημος ἦν ἐπιστάτης
 Ῥόδου Γαβαλᾶς Ἰωάννης τῷ τότε
- 8630 Ὅμαιμος ὦν Καίσαρος ἄρξαντος Ῥόδου
 Συνεκατρατεύων Δύσονάρχη δεσπότη,
 Νῆσον κατέσχον οἱ λελεγμένοι λάθρα·
 Ὁ γνοὺς βασιλεὺς ἐν Θρᾶκῃ διατριβῶν,
 Καντακουζηνῶν ἐκ γένους Ἰωάννην
- 8635 Σὺν στρατιᾷ πέπομφε Ῥοδίων πόλει·
 Ὅς ἐκτεπλευκῶς καὶ κατάρας ἐν Ῥόδῳ,
 Κατέσχε Φιλέρημον ἄστου τῆ μάχῃ·
 Ἀφ' οὐπερ ἐχθροῖς ἀντεπιῶν εὐψύχως
 Ῥᾶστα κατέσπα τὴν ὄφρυν σφῶν καὶ θράσος.
- 8640 Καὶ τάχ' ἂν εἶλε καὶ πόλιν κατὰ κράτος,
 Βί μὴ πρίγκιψ ἤμυνε τῆς Ἀχαιᾶς,
 Ὁπλίτας αὐτοῖς συμμάχους δοὺς ἱππότας.
 Ὡς οὖν ἐκπέμψεν ἐκ μάχης ἀναξί,
 Ναὺς ἱππαγωγούς εὐτρεπίσας καὶ στόλον,
- 8645 Ἴππους ἐν αἰς ἔβαλε τριακοσίους,
 Ἐἶτ' ἀποτάξας καὶ στολάρχην τοῦ στόλου
 Τινὰ Κοντοστέφανον ἄνδρα γεννάδαν,
 Πρωτοσεβαστοῦ τὴν τιμὴν εἰληχότα,
 Εἰς νῆσον ἀπέστειλε τὴν τῶν Ῥοδίων·
- 8650 Καὶ κατὰ μάχην συμπλακεῖς Γενουταῖς,
 Κατὰ κράτος σφᾶς ἐκνικᾷ καὶ συντρίβει,
 Καὶ νῆσον ἀνέσωσεν Ἀῦσοι πάλιν.
 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ πρὸς Μιχαὴλ δεσπότην
 Κηδὸς τε ποιεῖ συμβάσεις τ' ἐνωμότους.
- 8655 Παιὶς δεσπότου γὰρ Μιχαὴλ Νικηφόρος
 Εἰς γαμητὴν εἴληφε τὴν Θεοδώρου
 Ἀνακτος υἱοῦ Μαρίας θυγατέρα·
 Τῆς τοῦ Μιχαὴλ συζύγου Θεοδώρας
 Δι' Ἑλλησπόντου φθασάσης χώρους ἔω,
- 8660 Μετὰ γε παιδὸς φιλιτάτου Νικηφόρου
 Καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ συγγένειαν δρασάσης,
 Εἶτα σὺν αὐτῷ πρὸς δύοσιν χωρησάσης.
 Ἄλλὰ Μιχαὴλ Αἰθιοφ ὦν καρκίνος.
 Οὐκ εὖ βαδίζειν οὐδὲ ῥύπτεσθαι θέλει·
- 8665 Συμφωνίας γὰρ ἠθετηκῶς συμβάσεις,
 Ἀναπέφονται δυσμενῆς ἀποστάτης,
 Σύμβουλον εὐρῶν πατράδελφον εἰς τόδε
 Θεόδωρον Ἀγγελον εὐριπον τρόπους.
 Ὡς οὖν τὰδ' ἠνώτιστο τῷ στεφηφόρῳ,

- A valloque statim circumclusit arcem
 Tzuruli, et mox adhibito Martis opere,
 admotis machinis obsidionalibus,
 facile arcem sibi vindicavit :
 ubi sororem reginæ uxoris suæ
 Eudociam deprehensam, quæ nupserat
 Aseldecao Italo dynastæ,
 celeri equo impositam Byzantium misit,
 erepto omni ornatu et supellectile
 ipsi, comitibusque et satellitibus.
 Nam sponsus ejus fuga se subduxerat
 percitus metu, consternatus animo
 priusquam arcem Cæsar obsideret.
 Neque diu post cepit quoque Byziam
 missis infestis copiis imperator.
- B Per idem tempus astu fuit capta
 ab Italis Januensibus Rhodus insula.
 Nam cum abesset exteris in terris
 Rhodi præfectus Gabalas Joannes
 (Cæsaris frater qui Rhodi princeps fuerat)
 imperatoris domini castra sequens,
 hostes prædicti clam ceperunt insulam.
 Rem ubi in Thracia novit imperator,
 Cantacuzenum cum copiis Joannem
 ad Rhodiensium oppidum direxit.
 Ille cum classem Rhodum appulisset,
 oppidum cepit prælio Philereum ;
 ex quo progressus fortiter in hostes
 ipsorum facile contudit audaciam :
 jamque capturus erat et metropolin,
 nisi obstitisset ipsi Achaiæ princeps,
 qui armatos equites hostibus concessit.
 Sed suo bello redux imperator
 equestribus navigiis cum classe instructis
 ibi trecentos equos imposuit.
 Tum et navarchum classi præpositum
 Contostephanum quemdam virum strenuum
 protosebasti dignitate præditum,
 in Rhodiensem ire jussit insulam :
 qui Januenses in prælium vocatos
 potenter debellavit ac protrivit,
 et sic imperio insulam restituit.
 At imperator cum Michaele despota
 affinitatem panxit et amicitiam.
 Filius enim despotæ Nicephorus
 uxorem sibi Theodoro genitam
 imperatoris filio Mariam junxit.
 Et Theodora Michaelis conjux
 per Hellespontum ivit in orientem
 una cum dulci filio Nicephoro
 ad copulandas nuptias prædictas :
 exin cum ipso rediit in patriam.
 Attamen Michael Æthiops et cancer
 nec recte incedere poterat nec albescere.
 Namque deletie pacis conditionibus
 rabidum semet præbuit rebellem,
 nactus ad hoc conspirantem patrum
 Angelum Theodorum versipellem.
 Hæc imperator cum intellexisset,

Romanas vires denuo collegit,
suosque duces robore præcipuos;
Tarchaniotam scilicet Nicephorum
nomen gerentem meritis idoneum,
regii insignitum pincernæ officio,
domesticique magni gerentem vices :
strategopulum strenuum Alexium :
filium præterea magni domestici
Palæologum Michaelē decus juvenum :
demum Macrinum et tyrannum Budelum.
His ducibus stipatus atque exercitu
Thessalonicam contulit se in urbem :
atque illinc pergens ad Bodenum castrum,
ibi defixit regium tentorium,
diuque mœnia perstans oppugnabat.
Sed Theodorus evolarat arce
ad Michaelē despotam profugiens.
Mox ad Ostrobi lacum ivit Cæsar,
exercitumque misit contra despotam.
Paulo post venit insperatus nuntius
ad comitatum Cæsaris Glabas quidam
gratam Castoria referens notitiam;
simulque Petraliphas senator nobilis,
qui Demetrii Tornicæ gener erat,
et Michaelis despote uxori frater.
Ut ergo ad Cæsarem pervenit Petraliphas,
ipsum exercitumque implevit gaudio :
ait enim, illico deditam Castoriam
cum territorio cuncto et cum Deaboli.
Goleamus etiam nobilis Albanus
reginæ Irenes neptem in matrimonio
habens desponsam, invitatus litteris
lubens ad pacem confirmandam venit.
Quos omnes Cæsar benivole exceptos
multis ornavit ultro beneficiis.
Ubi hæc rescivit Michael despota
misit legatos, Naupacti episcopum,
nobilem Maliasenum, ac Lampetem ;
qui conditiones firmarunt cum Cæsare.
Igitur Michael Prilapum concessit,
Belessum, Croas, ditioni cæsareæ.
Postea subscriptas misit conditiones
ad Michaelē despotam imperator
per Phocam episcopum Philadelphicæ,
Isaacium ducem, et Hyaleam :
qui Michaeli Larissæ occurrentes
pacis negotium rite transegerunt :
atque abducentes illinc Nicephorum
despotæ filium, cum eoque pariter
qui rebellaret Angelum captivum
ad Cæsarem legati remearunt :
cui Michaelis hunc filium Nicephorum
despotæ dignitate ornare placuit.
Hesperiiis rebus sic Cæsar dispositis,
atque Bodenensium hieme transacto,
veris sub ortu, reliquit ibidem
plerasque copias; ipse comitantibus
paucis armatis, castra nuper dedita
invisit; nempe venit ad urbem Lychnidum,

- A 8670 Τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις συναλίσας
Καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν εὐσθενεῖς στρατηγέτας,
Ταρχανειωτῶν ἐκ γένους Νικηφόρον
Κλησὶν ἀληθεύουσαν εὐ κεκτημένον,
Τὴν ἀξίαν τε τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης,
8675 Πληροῦντα δ' ἔργα μεγάλου δομεστίκου·
Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον γεννάδαν,
Καὶ φίλον υἱὸν μεγάλου δομεστίκου
Ἡαλιολόγον Μιχαὴλ κλέος νέων,
Καὶ τὸν Μακρηνὸν καὶ τύραννον Βουδελόν·
8680 Παραλαβὼν τοὺτους τε καὶ τὰς δυνάμεις,
Θεσσαλονικὴν καταλαμβάνει πόλιν.
Κάκειθεν ἄρας ἐν Βοδηνῶν φρουρίῳ
Ἀνακτορικὰς σκηνὰς ἐγκαθιδρύει,
Καὶ τοῦτο πορθεῖ μηχαναῖς καὶ σὺν χρόνῳ.
B 8685 Ἐφθῆ δ' ἀποδράς Θεόδωρος φρουρίου,
Καὶ τῷ Μιχαὴλ δεσπότη προσεβήθη.
Εἶτα βασιλεὺς Ὀστροβοῦ φθάνει λίμνην,
Καὶ στρατιὰν πέπομφε κατὰ δεσπότη.
Μετὰ δὲ μικρὸν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα
8690 Προσελθέτην ἀνακτὶ Γλαβᾶς τούτικλην
Ἐκ Καστορίας, ἀγγελεὺς τῶν κρειττόνων,
Καὶ Πετραλίφας εὐγενῶν τῶν ἐν τέλει,
Γαμβρόδης Τορνίκη τυγχάνων Δημητρίου,
Γυναικᾶδελφος Μιχαὴλ τοῦ δεσπότη.
8695 Ὡς οὖν προσῆλθε βασιλεῖ Πετραλίφας
Αὐτόν τε χαρᾶς ἐμπιμπλᾶ στρατεύματά τε·
Εὐθὺς προσεβήθη γὰρ ἡ Καστορία
Καὶ τὰ περὶ ἅπαντα σὺν Δεαβόλει.
Καὶ Γολεάμος Ἀλβανῶν εἰς ἐντίμων
C 8700 Αὐτανεψιῶν Εἰρήνης βασιλίδος
Σύνευνον αὐγῶν, εἰς ἡμέρα φιλικᾶς
Γράμμασι πεισθεὶς, αὐτεπάγγελτος φθάνει·
Οὕσπερ κρατάρχης εὐμενῶς δεδωγμένος
Πολλαῖς ἐδωρήσατο ταῖς εὐποιαις.
8705 Ταῦτ' ἄρα μαθὼν Μιχαὴλ ὁ δεσπότης
Ἐπεμψε πρέσβεις, ποιμένα Ναυπακτίων,
Μαλιασηνὸν εὐγενῆ καὶ Λαμπέτην
Πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τιβοῦσι συμβάσεις
Καὶ παραχωρεῖ Μιχαὴλ τοῦ Πριλλάπου,
8710 Βελεσσού, Κροῶν ἀστῶν στατηφόρῳ.
Εἶτ' ἀσφαλεῖς τίθησιν ὄρκους ἐγγράφως.
Καὶ Μιχαὴλ πέπομφεν ἀναξὶ δεσπότη
Δι' ἀρχιθῦτου Φωκᾶ Φιλαδελφείας,
Ἰσακίου Δούκα τε καὶ Ὑαλέα,
D 8715 Ὅς πρὸς Λαρίσση Μιχαὴλ εὐρηκότες,
Σπονδὰς πεπληρώκασιν καθάπερ δέον·
Ἐπειτα παῖδα τοῦδε τὸν Νικηφόρον
Παραλαβόντες καὶ μετ' αὐτοῦ δ' αὖ πάλιν
Τὸν ἄγγελον δέσμιον ὡς φαυλεργάτην
8720 Αὐθὺς ὑποστρέφουσι πρὸς βασιλέα.
Τιμᾶ δ' ὁ κρατῶν ἀξία τοῦ δεσπότη,
Τὸν τοῦ Μιχαὴλ παῖδα τὸν Νικηφόρον.
Οὕτω περᾶνας τὰ πρὸς ἐσπέραν κράτωρ,
Κὰν τοῖς βοδηνῶν παραχειμάσας τόποις,
8725 Ἦρος φανέντος καταλιπὼν αὐτόθι
Πλείστον στρατιᾶς, σὺν ὀπλίταις μετρίοις ;
Βλέψων ἀπῆει προσορμέντα φρουρίων·
Ἀφίκτο λοιπὸν εἰς Λυχνιδὸν τὴν πόλιν,

- Ἐβλεψε Δεάβολιν καὶ Καστορίαν.
 8730 Ἐλθὼν δ' ἐκεῖθεν ἀναλαβὼν δυνάμεις
 Θεσσαλονίκην παραμείψας τ' αὐ πόλιν,
 Ἐνθα δικαστήριον ἀθροίσας μέγα,
 Κριτάς τ' ἐν αὐτῷ καὶ δικαστὰς καθίσας,
 Προὔθηκεν ἐξέτασιν ἀστάτου λόγου
 8735 Ὅν Μαγκλαβίτης Νικόλαος ἐκ φθόνου
 Ἐν τοῖς Βοδηνοῖς βασιλεῖ σκηνομένῳ
 Ἐξείπε λάθρα κατὰ Κομνηνιάδου
 Κλησίει Μιχαὴλ Παλαιολόγων γένους.
 Ὁ δ' εἶχεν ὦδε, συντεμόντα με φράσαι·
 8740 Ἐπεὶ γὰρ ἐκλέλοιπε Τορνίκης βίον,
 Ὅστις προσῆκε Μιχαὴλ κατὰ γένος,
 Ἦν βαρυθυμῶν καὶ σκυθρωπάζων ὄδω,
 Ἦνθων στέρησιν συγγενοῦς ἀνδρὸς τάχα·
 Ἄπερ δ' ἐπὶ τούτοις γε φιλεῖ συντρέχειν,
 8745 Ὅτου χάριν, ἔφη τις, ἡγεμῶν στένει ;
 Ὁ πεῦσιν ἀκούσας δὲ τάληθῆ λέγει,
 Λῆτιον εἶναι Τορνίκη φράσας μόρον.
 Ὁ δ' ἀνανεύσας ὠδίνει πονηρίαν,
 Κάκεινα φάσκει κατὰ Παλαιολόγου
 8750 Ἄ μὴδ' ἐπὶ νοῦν ἐμβέδληκε παράπαν,
 Μήτ' οἶδεν εἰπεῖν ἢ γινώσκειν συνόλωσ·
 Νοῦς δ' ὑπέτεινε βασκάνῳ συνηγόρῳ
 Ἄς δῆθεν ἐν νῷ συστρέφει κακουργίαν
 Γνώμην τ' ἀποστάτιδα Παλαιολόγος·
 8755 Καὶ βούλεται γε πρὸς γάμου κοινωνίαν
 Λαβεῖν ἀδελφὴν Καλλιμάνου τὴν Θάμαρ·
 Ἐἴτα κατασχεῖν καὶ Μιλενίκου πόλιν
 Σὺν τοῖς πέριξ ἄπασι φρουρίοις τόποις·
 Κἄν τούτο συμβῆ, φεῦ τόποις τοῖς ἐνθάδε
 8760 Τοῖς ἄρτι κατάστασιν εὖ σχοῦσιν ἔφη.
 Ἄποκριθεὶς δ' εἶρηκεν ἄτερος τάδε·
 Ἐταῖρε, κἄν γένοιτε τοιοῦτον, φίλε,
 Οὐ χεῖρον' ἔσται τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πάλιν·
 Ἐν Θεσσαλονίκῃ γὰρ ἡγεμῶν ἐνι
 8765 Παλαιολόγος ἐν δομestίκοις μέγας·
 Ἐν δ' αὖ παρ' ἡμῖν Μιχαὴλ τούτου γόνος
 Ἐπιστατεῖ χώρας τε καὶ τῶν πραγμάτων·
 Ὡσθ' ὑπὸ τούτοις τὰ καθ' ἡμᾶς ἡγμένα
 Οὐ κοσμικὴν ἂν καθυποσάξῃ ζάλην.
 8770 Ἐκ τῶνδ' ἀναστάς ἄτερος Μαγκλαβίτη
 Τὰ θατέρῳ πέφραδεν ὠμιλημένα·
 Μαγκλαβίτης δ' αὖ βασιλεῖ καταλέγει.
 Κατασχεθέντες τοιγαροῦν ἄνδρες δύο
 Οἱ καθ' ἐξουτοῦς πὸν λόγον δεδρακότες,
 8775 Ἐπονθάνοντο τῶν λελεγμένων χάριν·
 Καὶ τῶνδ' ὁ μὲν συνεῖπε νὸν λόγον φάναι,
 Πλὴν ἀφ' ἑαυτοῦ μηδενὸς συνειδότης
 Κατήγορος δ' ἔφασκε καὶ συνειδότης
 Τούτου Μιχαὴλ Παλαιολόγου φάναι·
 8780 Ὁ δ' ἀντίβαινεν ἰσχυρῶς ἀντιλέγων·
 Καὶ λοιπὸν ἡύτρεπιστο τούτου δὴ χάριν
 Στρατηγικὴ τις ἀπόδειξις ἐκ μάχης.
 Ἐκότερος γοῦν ὀπλίτης δεδειγμένος
 Εἰσῆλθε τὸ στάδιον ἵππεὺς λοχιότης·
 8785 Ἐἴτα συνεπλάκησαν ἄμφω πρὸς μάχην·
 Καὶ τὴν νίκην κατήγορος κομίζεται,
 Ἦψας τὸν ἀνθάμιλλον ἀφ' ἵππου κάτω.

- A spectavit et Deabolin ac Castoriam.
 Moxque reversus, exercitu recepto
 Thessalonicam denuo migravit,
 ubi senatu celebri coacto,
 delectisque quæstoribus ac iudicibus,
 instituit quæstionem de dubio crimine
 quod manclavites Nicolaus invidus
 apud Bodenos ad Cæsarem detulerat
 clam Comneniadem contra Michaellem
 Palæologorum genitum familia :
 cujus negotii seriem brevi evolvam.
 Postquam Tornices vitam dereliquit,
 qui Michaellem genere attingebat,
 hic erat mæstus facieque tristi,
 cognati viri dolens desiderio.
 B Ut autem his in rebus haud raro evenit,
 rogabat quidam, Cur dux noster gemit ?
 Porro is qui audiebat respondit vere,
 causam mæroris esse, Tornicæ fatum.
 Ille prior negans, parturit malitiam,
 eaque dicit contra Palæologum,
 quæ prorsus ille mente non revolverat,
 nedum verbis attigerat aut notitia.
 Hinc accusator invidus putabat,
 mala consilia, mentem apostaticam,
 versare secum et alere Palæologum :
 et quod præterea conjugem ambiret
 Thamar Callimani ducere sororem :
 mox occupare Melenici urbem
 cum sua vicinia munitisque locis :
 quod si fiat, inquit, væ terris nostris
 quæ sunt recente vix pace compositæ.
 C Alter respondens loquebatur ita :
 O sodes, etiamsi forte hæc eveniant,
 res nostra publica pejus non habebit :
 Thessalonicæ etenim moderator
 magnus est domesticus Palæologus :
 apud nos autem filius ejus Michael
 res et provinciam magistratus regit :
 quare res nostræ, talibus præsidibus,
 magnis jactari incommodis haud poterunt.
 Jam hunc sermonem alter colloquentium
 ad Manclavitæ detulit notitiam :
 is autem Cæsarem conscium rei fecit.
 Quamobrem comprehensi viri duo,
 quos habuisse scripsimus colloquium,
 D interrogantur quidnam inter se dixerint.
 Atque horum unus, sic locutum fassus ;
 sed sponte sua, addidit, conscio nemine.
 At accusator affirmabat conscio
 dicta hæc fuisse Michaelle Palæologo ;
 ille constanter contra pernegabat.
 Tum militari moro fit decretum
 rem cognoscendam esse per duellum.
 Uterque igitur cum lorica et galea
 venit in stadium eques hastam tenens ;
 et mox conserto valido duello
 accusatori arrisit victoria,
 qui proturbavit adversarium equo.

Tunc iste eadem super se rogatur,
qui superiore constans in sermone

rei Michaellem inscium affirmat :
quamobrem gladio decollandus traditur ;
statimque vinctis manibus, velatis oculis,
iudicio injusto ad necem ducebatur.
Sed cum cervicem jam offerret ietui,
interrogatur rursus a carnifice :
homo constanter adhuc et sancte dejerans
immunem criminis Michaellem ait.
Injusto tunc subducitur supplicio,
traditur tamen carceris custodiæ.
Quæstio deinde exploratioque criminis
in Michaellem vertitur Commenum ;
qui ferrum candens tangere jubetur,
atque ita ambiguum controversiam solvere.
Hic confidenter respondit iudicibus :
Si testimonium quispiam in me diceret,
huic ego armis equidem resisterem ;
nunc accusante nemine, non video
contra quem possim iudicio contendere.
Quod si patrare jubeor miracula,
homo peccator equidem non potero.
Jam fervefactum igne siquis ferrum
viventis nudis collocet in manibus,
nescio cur manus non sit ambusturum.
Ibi inter iudices sedens episcopus
Philadelphie, gratificari volens,
hunc Michaellem sevocat secreto,
et sic cum illo insipienter loquitur :
Cum sis tu nobili vir conditione,
et de nobilibus genitus parentibus,
oportet te pro generis dignitate
et cogitare semper et operari :
cum ergo testes criminis non adsint.
divino te iudicio committas velim,
tuique facias per ignem peritiam,
Audacter ille et commode respondit :
Miror cur vectes, res sacra dicatur ;
quem hercle timet manus mea contingere,
qui sum peccator, ut antea jam dixi.
Tu vero sanctus et dius Dei sacerdos
Deo sacrificium manibus offerre solitus,
si tibi placet, age, captis infulis
totaque stola rite convestitus,
vectem ardente fervefac camino,
tuisque puris manibus sublatum
in meas transfer sordidatas manus.
Tunc sane spero omnipotentem Deum
rem tui gratia miram peracturum,
dissimulatis interim peccatis meis.
Sic Michael. Respondit autem archipræsul :
Est hic, o sodes, Barbarorum ritus,
Romanis minime legibus ascriptus,
neque sacris canonibus Ecclesie
receptus unquam, neque sanctis Patribus :
quare insuetus nobis hic mos barbariorum.
Recte respondit Michael sciteque admodum :

A Καὶ πάλιν ἠρωτᾶτο τοῦ λόγου χάριν,
'Ο δ' ἐμμένων ἦν τοῖς πρὶν οὐχ ἦττον λό-
γοις,

8790 Ἀθῶον εἶναι Μιχαὴλ φάσκων λόγου·
"Θθεν κατακέκριτο θανεῖν ἐκ ξίφους·
Δεθεῖς οὖν καὶ καλυφθεῖς τὰ φάη
'Απήγετ' εἰς θάνατον ἀδίκω κρίσει.
Προὔτεινεν αὐχένα δὲ δέξασθαι μόρον·

8795 Καὶ πάλιν ἠρωτᾶτο παρὰ δημίου·
'Ο δ' ἀμετακίνητος ἦν δεδογμένων,
"Ορκοῖς ἀθῶων Μιχαὴλ φρικαλέοις·
'Ἄλλ' οὗτος ἐβρύσθη μὲν ἀδίκου μόρου,
Καθειργμένος δὲ φυλακὴν ὑπεισέδου·

8800 Ἡ δ' ἐξέτασις καὶ βάσανος τοῦ λόγου
Πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ μετηνέχθη·
Καὶ τόνδε μύθρον χειρίσσι κατηξίου,
Καὶ σκέψιν οὕτως ἀμφιδάλλουσαν λύσαι·
'Ο δ' ἀντεπήγε πρὸς κριτὰς πεποιθότως·

8805 Ὡς εἶ μὲν ἦν τις κατ' ἐμοῦ τάχα λέγων,
Πρὸς αὐτὸν ἂν ἠγωνισάμην σὺν ὅπλοις·
Κατηγόρου δὲ μὴ παρόντος μοι τέως,
Ἡρὸς τίνα δεῖ με τὴν δίκην καθεστάναι ;
Εἰ θαυματουργεῖν δ' ἐγκελεύεται μὲ τις.

8810 Ἄλλ' ὦν ἀλιτρὸς, οὐ δυνήσομαι τότε,
'Ενθεῖς δὲ τις σιδηρὸν ἐκκεκαυμένον
Πνέοντος ἀνδρὸς χερσὶν ἐψιλωμέναις,
Οὐκ οἶδα πῶς ἂν οὐ καταφλέξοι χέρας·
Παρῶν δὲ ποιμὴν τῆς Φιλαδέλφου τότε,

8815 Λαχῶν δικάζειν καὶ τὰ πρὸς χάριν λέγειν,
Τοῦτον Μιχαὴλ παραλαβὼν ἰδίᾳ,
Τοιαῦτά τι δήπουθεν οὐκ εὖ ὠμίλει·

C Ὡς Σὺ μὲν ἀνὴρ εὐγενὴς ὦν τυγχάνεις
Καὶ εὐγενῶν ἔφος δὲ πατέρων πάλιν·

8820 Καὶ δεῖ σε λοιπὸν τοῦ γένους ἐπαξίως
Πάντ' εὐνοεῖν τε καὶ πέρατι διδόναι·
'Επεὶ γὰρ οὐ παρέσαις μάρτυρες λόγου
Θεῖα τε δείξει καὶ σαφεῖ τεκμηρίω
Μύθρῳ χρεῶν ἔλεγχον ἐκτίσαι, φίλε.

8825 Ὁ δ' ἀνδρικῶς ἔφησεν εὐεπηδόλως·
Τέθηπα πῶς ἅγιον ἔδεται μύθρος
'Ὡπερ δέδοικα χεῖρὶ μου προσεγγίσθαι,
'Ὡς ἂν ἀλιτρὸς, ἥπερ ἀνόπιν ἔφην.
Σὺ δ' ἅγιός τε καὶ Θεοῦ θεῖος θύτης

8830 Χερσὶ προσάγων Κυρίῳ τὴν θυσίαν·
Εἰ γοῦν κελεύεις, ἐνδύς ἱεραρχίας
Σὺ τὴν στολὴν ἄπασαν, ὡς ἔστιν ἔθος,
Σιδηρίον πύρωσον ἐν τῇ καμίνῳ,
Καὶ τοῦτο λαβὼν τῇ καθαρᾷ χειρὶ σου

8835 Χερσὶν ἐπίθεε ταῖς ἐμαῖς ταῖς ἀνάγνοις·
Καὶ δὴ Θεῷ πέποιθα παντοδυνάμῳ
'Ὡς θαυματουργήσει ταῖς σαῖς δυσωπίαις
Ἡληθὺν παριδῶν τῶν ἐμῶν ἀμαρτὰδων·
Οὔτω Μιχαὴλ· ἀρχιθύτης δ' ἀντίφη·

8840 Ὡς Οὗτος, ὦ βέλτιστε, βαρβάρων νόμος,
Οὐ Ῥωμαϊκοῖς ἐγκατάγραφος νόμοις,
Οὐ κανόσι θεοῖς τε τῆς Ἐκκλησίας
Δεκτὸς πέφυκεν, οὐ Πατράσιν ἁγίοις·
'Ἡμῖν δ' ἀγνώς τις βαρβαρικὸς θ' ὁ τρόπος.

8845 Ἡ δ' ὅς Μιχαὴλ προσφῶς, ἐπηδόλως·

- Οὐκοῦν, μέγιστε ποιμενάρχα Κυρίου,
 Τὰ κατ' ἑμαυτὸν ἐκτελεσθῆναι δέον,
 Ὡς Ῥωμαῖκοὶ διατυποῦσι νόμοι·
 Εἰ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐξέφυν ἐκ βαρβάρων,
 8850 Ἦ βαρβαρικοῖς ἀνατέθραμμαὶ νόμοις,
 Τάχ' ἂν δικαίως σφῶν ὑπήγομεν δίκαις·
 Ῥωμαῖος ὑπάρχων δὲ κακ' αὐτοῦ γένους,
 Τοῖς Ῥωμαῖκοῖς ὑπαχθῆσομαι νόμοις,
 Οὕτω Μιχαὴλ φαιμένῳ τὰ τῆς δίκης.
 8855 Ἀνεῖται τηνικαῦτα πρὸς βασιλέως·
 Ὅμως παρῆχεν οὐ μικρὰν ὑπόψιν,
 Πέμπει τὸ λοιπὸν χαριτώνουμος κράτωρ
 Τοῦτον πρὸς υἱὸν καὶ διάδοχον κράτους
 Καὶ ποιμενάρχην Μανουὴλ Βυζαντιδος,
 8860 Οὗτος γὰρ ἦρχε τηνικαῦτ' Ἐκκλησίας·
 Ὁ δ' ὑποβάλλει Μιχαὴλ φρικαλέοις
 Ἐπιτιμίοις, ἀφορισμοῖς καὶ λέγειν,
 Ἦ μὴ καθαρῶς εὐνοεῖν τῷ δεσπότη
 Καὶ βασιλεῖ πάντα γε τὸν ζωῆς χρόνον,
 8865 Μισεῖν τ' ἀποστάτιδα γνώμην ἐκτόπως·
 Τοῦτου πραχθέντος βασιλεὺς Ἰωάννης
 Εἰς συνάφειαν γαμικὴν συζευγύει
 Τοῦτῳ Μιχαὴλ Παλαιολόγων γένους
 Τὴν Θεοδώραν ἔγγονον τοῦ συγγόνου
 8870 Τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου·
 Καὶ λοιπὸν αὐτὸν εὐμενῶς ἦν προσβλέπων,
 Καὶ συνέταττεν εὐνοοῦσι γησίως.
 Οὕτω συνηνέχθη μὲν ὑπάρξαι τάδε·
 Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἦκεν εἰς Νικαέων
 8875 Μηνὸς περὶ που τέρμα Φεβρουαρίου.
 Ἐπὶ κλίνης δὲ καθίσας καθ' ἑσπέραν
 Παρῆχεν ἀνάπυσιν αὐτοῦ σαρκίῳ·
 Μετὰ βραχὺ δ' εὗρητο πρηγῆς ἐν κλίνῃ
 Ἐξαπίνης ἀναυδος, οὐκ ἐπαίων.
 8880 Ταῦτ' ἄρα συνέδραμον Ἀσκληπιάδαι
 Ἐκαστος συμφέροντες ἄκος τῆς νόσου,
 Πρὸς δ' αὐτὸν ἀμυχὰς ἐν ποσὶ θεηκίστες,
 Τάλλα τε δρῶντες ὧν διδάσκαλος τέχνη·
 Ἄλλ' οὐδὲν ἤττον ἡμέραν εἰς δευτέραν
 8885 Ἐπῆρχεν ἀκίνητος, ἄφωνος κράτωρ,
 Ἐμπληξίας νόσῳ γε συνισχημένος·
 Νόσου δὲ μικρὸν βραχὺ πλὴν δυσκόλου
 Εἶχε χρόαν σώματος ἠλλοιωμένην·
 Ἀφῆκτο λοιπὸν εἰς βασιλεῖους δόμους
 8890 Τοῦς ἐν Νυμφαίῳ καὶ βραχὺν βιούς χρόνον
 Ἀπῆλθε πρὸς Κύριον ἐκλιπὼν βίον·
 Ἄναξ ἀγαθὸς καὶ στρατηγὸς γεννάδας
 Πρὸς δυσὶν ἐξήκοντα βιώσας ἔτη,
 Ἐξ ὧν κατῆρξε πρὸς τριάκοντα τρία.
 8895 Ἐπεὶ δ' ἔτετρόχωτο χιλετῆ νόσῳ,
 Ἐπιπολάζων τοῖς τόποις ἦν Νυμφαίου,
 Κατὰ διαστήματα πάσγων τοῦ χρόνου·
 Ἐν παλατιῳ διάγων γὰρ ἔσθ' ὅτε
 Ἐπὶ κλίνης ἀναυδος ἦν ἐβρίμμενος·
 8900 Ἐνίστο' αὐθις ἰππότης δεδειγμένος
 Ἐκινδύνευεν ἐκπεσεῖν ἐφεστρίδος,
 Εἰ μὴ παρῆχοντες ἀντιέχον νέοι·
 Εἶτα καθεστῶς τὸ φρόνημα λαμβάνων,
 Βάδην ὑπῆρχεν εἰς δόμους ὑποστρέφων

- A** Igitur, o mi maxime Dei pontifex,
 me meo jure agero sit æquum,
 atque Romanis legibus præcipitur.
 Nam si parentibus natus essem barbaris,
 atque barbaricis innutritus legibus,
 juste, ut opinor, ad hoc jus compellerer :
 nunc cum Romana stirpe sim creatus,
 Romanis volo desceptare legibus.
 Sic Michaelē cibi patrocinantem
 Cæsar tunc quidem dimittendum censuit ;
 nec tamen ille gravi suspitione caruit.
 Mittitur ergo a domino gratioso
 ad filium suum imperii successorem
 Manuelemque præsulē Byzantii
 (hic enim per id tempus Ecclesiæ præerat)
B qui perquam gravibus Michaelē minis
 canonicisq̄ue jussibus cogit dicere,
 se vere domino bene velle Cæsari,
 fidemque in omni vita servaturum,
 atque apostasia prorsus alienum fore.
 Peractis his Joannes imperator
 matrimoniali copulat consortio
 huic Michaeli stirpe Palæologo
 Theodoram neptem germani sui,
 sebastocratoris scilicet Isaacii :
 jamque eum benigno respiciebat vultu,
 atque amicorum habebat in numero.
 Hic fuit dicti exitus negotii.
 Postea Nicæam ivit imperator
 ferme sub mensis finem Februarii.
C Vespere porro lectulo decumbens
 corpusculi quieti indulgebant :
 paulo post subito cernuus in culcitam
 mutus inventus est et nihil audiens :
 quamobrem accurrentes Asclepiadæ
 morbo medelam variam adhibebant,
 et pedes etiam punctim vellicabant,
 promentes artis omne magisterium.
 Nihilo tamen minus jam die secunda
 immobilis mutusque jacebat Cæsar,
 sensibus cunctis morbo consopitis.
 Mox aliquantum reviguit ; quamquam
 corpusculo defluserat omnis color.
 Quare defertur in Nymphæi regiam,
 ubi sat brevi tempore superstes,
D postea defunctus ad Dominnm abiit :
 rex sane bonus et fortis imperator,
 annis duobus supra sexaginta
 vixit, in imperio triginta tribus.
 Is postquam gravem incidit in morbum,
 circa Nymphæi regiam diversans
 ex intervallo deficiebat animo.
 Interdum enim in palatio degens
 loquela in lecto carens recumbebat :
 interdum etiam equitans in publico,
 lapsurus erat cernuus ephippio ·
 ni adequitantes subvenissent juvenes :
 et mox erectus, spiritu recepto,
 revertebatur pedibus in regiam,

vel gestatus a famulis in sellula.

THEODORUS DUCAS LASCARIS AN. III.
MENS. ALIQUOT.

Sic vitæ termino Joannes imposito
hæredem dignitatis et imperii
filium reliquit Theodorum Lascarim
cognomen id habentem a majoribus,
annos tunc natum tres supra triginta,
ut tradiderunt temporum periti.
Hunc more solito clypeo sublato
imperatorem salutavit populus :
isque Nymphæi regia profectus
Philadelphiam sine mora accessit,
ubi cum sultano fœdus confirmavit.
Illinc Nicænam progressus in urbem
regium plausum audiit solemniter.
Mox congregatis undique pastoribus
præcipuaque rite cleri parte
cum his de summo præsulè deliberabat,
quoniam Manuel patriarcha obierat
mensibus ante Cæsarem duobus.
Atque id urgebat, ut accepto stemmate
in occidentem iret cum exercitu,
res ibi turbante Michaelè Bulgaro
quem ex Asane ediderat filia Angeli.
Cæsaris enim hic audito obitu,
nostra incursabat graviter castella
Hesperisque nocebat provinciis.
Itaque aliis aliis eligentibus
ad patriarchæ summam dignitatem,
communis demum Blemmydam sententia
Nicephorum honore dignum censuit,
virum virtute et mente præstantissimum,
omni exornatum doctrinarum genere,
suæque ætatis nemini secundum,
disciplinarum omnium magistrum
et summo amore Cæsari devinctum,
cui litteras discenti præceptor fuerat,
necnon ad alias pulchras disciplinas.
Mire ergo Cæsari placebat electio,
qui hunc ad sacrum solum vocabat
haud preces solum sed vim quoque adhibens.
Sed repugnantem dignitati cernens,
neque se omnino patientem flecti,
ad monachum Arsenium suffragium vertit
degentem prope lacum Appolloniatis,
nulla propemodum præditum doctrina,
unius leviter conscium grammaticæ,
gravibus prorsus scientiis expertem.
Atque hunc accitum festinatim Cæsar,
jamque præsentem, patriarcham elegit :
pastoribusque præcipit, celeriter
ipsum ordinibus initiareat sacris :
qui tridui spatio consecrant Arsenium
diaconum presbyterum et episcopum :
a quo imperator corona redimitus

A 8905 Ἡ καὶ φοράδην τοῖς ὑπηρετοῦμένοις.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΟΥΚΑΣ Ο ΛΑΣΚΑΡΙΣ ΕΤ. Γ', ς.

Οὕτω τὸ βιοῦν ἐκμετρῶν Ἰωάννης
θεόδωρον κληροῦχον ἀρχῆς καὶ κράτους
τὸν παῖδα κατέλιπεν, ἐκ Λασκαρίων
τοῦ πᾶννομον φέροντα τῶν προπατόρων·

8910 Ἄγοντα τριάκοντα τοῦ βίου χρόνους
πρὸς τρισὶν ἄλλοις, ἔφασαν εἰδότες.

Ὅς αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἐπ' ἀσπίδος
Ἀναγορευθεὶς κατὰ κρατῆσαν ἔθους,
εὐθύς ἀπάρας ἀπὸ χώρου Νυμφαίου,

8915 Τὴν Φιλαδέλφου καταλαμβάνει πόλιν,
Ἄφ' οὗ βεβαιοὶ τὰς πρὸς σουλνὰν συμβάσεις.
Κάκειθεν ἐλθὼν εἰς Νικαίων πόλιν,

B Βασιλικῆς ἔτυχε τῆς εὐφημίας·
εἶτ' ἀρχιθύτας ἄλλισας πανταχόθεν

8920 Κλήρου τε παντὸς τοῦς λογάδας ὡς δέον,
Σὺν τοῖσδ' ἐδίφα προστάτην Ἐκκλησίαν,
τοῦ ποιμενάρχου Μανουὴλ τεθνηκότος
Ἡρινῆ θανεῖν ἀνακτα μῆσι που δύο·

Ἔσπευδεν οὖν ὡς ταινιωθεὶς τῷ στέφει
8925 Ἐπιστρατεύσει τοῖς κατὰ δύσιν τόποις
Πάσχουσι κακῶς πρὸς Μιχαὴλ Βουλγάρου
Ὅν Ἀγγέλου παῖς ἀπέτικεν Ἀσάνη·

Μαθὼν γὰρ οὗτος τὸν μόρον βασιλέως
Σφοδρῶς ἐπήει Ἀωμαῖκοῖς φρουρίοις
8930 Τοῖς κατὰ δύσιν κειμένοις καὶ χωρίοις.
Ἄλλων παρ' ἄλλων τοιγαροῦν καλουμένων
εἰς ποιμεναρχίαν τε καὶ προεδρίαν,

C Ἡ δόξα κοινῆ Βλεμμύδην Νικηφόρον (84)
προστασίας ἄξιον εἶναι προὔτιθει,
8935 Ἄνδρ' ἀρετῆ τε συνέσει κεκασμένον.
Ἴδριν σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων,
καὶ τῶν κατ' αὐτὸν οὐδενὸς λελειμμένον,
Τετρακτύος διδάσκαλον μαθημάτων,
Φιλοῦντα φιλοῦντα πρὸς βασιλέως,

8940 Διδάσκαλον φανέντα τῷδε τῶν λόγων,
Παιδείας ἄλλης καὶ καλῶν διδαγμάτων·
καὶ βασιλεὺς οὐχ ἤττον ἠγάπα τόδε.
Ἔσπευδεν οὐκοῦν τόνδ' ἐνιδρῦσαι θρόνον,
Πεῖραν προσάγων, προστιθείς τι καὶ βίας.

8945 Ὡς δ' εἶδεν οὐ θέλον α τὴν προεδρίαν,
Τρόπῳ δὲ παντὶ μὴδόλως πεπεισμένον,
Ἐπὶ μοναχὸν Ἀρσένιον ἐτρέπη,
Ἀσχοῦντ' Ἀπολλωνιάδος κατὰ λίμνην,

D Πεῖραν ὀλίγην γραμμάτων κεκτημένον.
8950 Ἐπιπολαίως γραμματικῆς ἡμμένον,
Ἄυλων δ' ἀγευστον ἐγκρίτων μαθημάτων.
τοῦτον μετεστείλατο ταχέως κρᾶτωρ,
καὶ δὴ παρόντα πατριάρχην δεικνύει·
καὶ ποιμεναρχαῖς ἐγκελεύεται τάχος

8955 Ἄπαντ' ἐπ' αὐτῷ τὰ κατὰ νόμους δράσαι,
Ὅν καὶ τελοῦσιν ἐν τρισὶ τόνδ' ἡμέραις
Διχρόνον τε καὶ θύτην καὶ ποιμένα·
παρ' οὗ βασιλεὺς ταινιωθεὶς τῷ στέφει,

(48) Hic est, cujus orationem de regis officio, ad Theodorum imp. scriptam, ego nuper edidi in coll. Vat. volumine secundo.

- Ὃς εἶχεν ἐξώρμησεν εὐθὺς πρὸς δόσιν
 8960 Πορθμὸν διαβάς ναυσὶν Ἑλλησποντίων·
 Καὶ καταλαβὼν Ἀδριανοῦ τὴν πόλιν,
 Ἐν τῷδε διήγαγεν ἡμέραν μίαν·
 Εἶτε ἐκτρατεύει πρὸς τὰ Ῥοδόπης μέρη
 Κατὰ Μιχαὴλ Βουλγάρων ἀρχηγέτου
 8965 Σὺν στρατιᾷ κατ' Εὐρον ἐσκηγέτου
 Ὃς εἶλε Στενίμαχον, Τζέπειναν, Οὐστραν,
 Κρυβὸς, Περπεράκιον καὶ Περιστίτζαν,
 Ἐφραίμ, Κριτζιμὸν, Ἀχριδοῦ πάντα τόπον,
 Ὑπήκοα φρούρια τῇ Ῥωμαίδι·
 8970 Οὕτως ἐπιόντος δὲ κρατάρχου δρόμῳ,
 Ὁ Μιχαὴλ γνοὺς ἐκ κατασκόπων δρᾶμα
 Φυγὰς ἀπιῶν ᾤχετο πρὸς πατρίδα
 Αὐτὸς τε καὶ στράτευμα διὰ δυσπόρων
 Συνηρεφῶν τριβῶν τε καὶ δυσκαβάτων.
 8975 Εὐρῶν κενὸν δ' ἔωθεν ἔναξ τὸν τόπον,
 Ἐπὶ Βερόβῳ ἦκε τὴν ἐν γειτόνων·
 Ἐλὼν δὲ ταύτην καὶ σκυλεύσας τὰ πέριξ.
 Εἰς Ἀδριανοῦ τὴν πόλιν ὀπιστρέφει
 Μετὰ λαφύρων ἀμυθήτων τε σκύλων·
 8980 Ἀφ' οὗ πεπομφῶς στρατιὰν ὅτι τάχος,
 Πύλεις παρεστήσατο τὰς ἀποστάσας·
 Καὶ βασιλεὺς δ' ἔξεισι κατὰ Ῥοδόπης,
 Καὶ Στενίμαχον, Κριτζιμὸν, Περιστίτζαν,
 Ἐκαστῷ κρᾶται τῶν Αὐσόνων·
 8985 Ἐμεινε δ' ἀνάλωτος Τζέπεινα μόνη
 Διὰ τε κρυμὸν καὶ τόπου δυσχωρίαν.
 Ἐπὶ δ' ἐπιλάμψαντος αὐτίκα γράφει
 Ἄναξ στρατηγοῖς τοῖς κατὰ Σέρβας πόλιν
 Τῷ Στρατηγοπούλῳ καὶ Τορνικίῳ
 8990 Μετὰ στρατιᾶς προβαλεῖν τῇ Τζεπαίνῃ.
 Ἐξήσαν οὖν παρὰ τόνδε τὸν τόπον·
 Εἶτε οὐκ ἰδόντες στρατιὰν ἐναντίων,
 Οὐχ ὀπίσθας ἰόντας εἰς μάχην ἔλωσ·
 Φύλλων δὲ κτύπων καὶ ψόφων ἤσθημένοι,
 8993 ᾤχοντο ἀκόσμως ἐν φυγῇ λειοιπότες
 Ἴππους πανοπλίας τε καὶ σκευὴν ἄλλην
 Τοῖς ἵπποφοροῖς καὶ σιδῶταις Βουλγάρων·
 Ὁ γνωσθὲν ἠνίασεν ἀνακτα λίσαν.
 Οὐχ ἤττον ἠνίασεν εἰσπεσὸν πάλιν
 9000 Λυκοῦν τι κακὸν Δραγωτᾶς ἐκ Βουλγάρων,
 Ἀρχὼν στρατιᾶς τῆς κατὰ Μελενίκου·
 Ὅστις ἀποστάς καὶ στρατὸν συναλίσσας
 Κατατρέχων ἦν τὰ πέριξ Μελενίκου·
 Ἄστυ δὲ συνέκλεισε πορθῆσαι θέλων.
 9005 Ἦκουστο ταῦτα βασιλεῖ στρατηγέτῃ,
 Καὶ τὴν ταχίστην ἀετὸς τις καθάπερ
 Ὀκιστος ἔπη πρὸς Μελενίκου τόπους
 Μετὰ στρατιᾶς καὶ στρατηγῶν ταγματῶν.
 Καὶ καταπλήξας στρατιὰν ἐναντίων
 9010 Αἰφνιδίῳ τε καὶ στρατιᾶς τῇ σίφει,
 Ἐτρέψατο σφᾶς εἰς φυγὴν κατακράτος,
 Κτείνων, διώκων, αἰχμαλώτους λαμβάνων,
 Ὃς ἐκ τοσοῦτων ἐφυγεῖν βραχεῖς μόρον,
 Καὶ πρὸς Μυσίας διασωθῆναι μέρη.
 9015 Ὁ δ' αὖ Δραγωτᾶς συμπατηθεὶς ἀβλίως
 Ἴπκων ποσὶν τέθνηκεν ἐκλιπὼν φάος.
 Οὕτω βασιλεὺς διαθείς πάνθ' ὡς δέον,

PATROL. GR. CXLIII.

- A in occidentem protinus discedit,
 Hellespontiacum navibus fretum transiens.
 Atque Hadriani delatus ad urbem,
 ibi vix uno demoratus die,
 castra promovit Rhodopem versus
 contra Bulgaricum principem Michaelem,
 qui cum exercitu ad Hebrum morabatur;
 Stenimachum ceperat, Tzæpænam, Ustram,
 Cribos, Perperacium, et Peristitzam,
 Ephræmum, Critzimum, cunctam Achridem
 quæ nobis arces antea parebant.
 Nunc de irruente celeriter Cæsare
 ab explorante Michael admonitus,
 fuga se statim retulit in patriam
 ipse cum copiis, per locos difficiles
 perque dumosos sine calle saltus.
 B Mane cum vacuum locum reperisset
 Cæsar, propinquam pervenit ad Berrhoen :
 qua capta, agroque proximo direpto
 Hadrianopolim semet recipiebat
 non sine multis spoliolum divitiis.
 Atque illinc misso protinus exercitu
 recuperavit urbes apostolicas.
 Ipse perrexit imperator ad Rhodopen,
 Stenimachumque, Peristitzam, Crytzimum,
 Romano rursus addidit imperio.
 Una Tzæpæna perstitit invicta
 ob loci asperitatem atque hiemis.
 Sed vere exorto, statim dedit litteras
 ad duces Cæsar Berris demorantes
 Strategopulum scilicet et Tornicium,
 C ut cum exercitu quaterent Tzæpænam.
 Illi ad hunc agmine tendentes locum,
 cum nec vidissent hostilem exercitum
 neque ruentes in prælium armatos,
 foliorum tantum sonitu perterriti
 turpiter diffugerunt, abjectis etiam
 equis et armis et sarcina universa.
 Rem præda cessit armentariis Bulgaris.
 Rem autem Cæsar pertulit ægerrime.
 Nec minus aliud superveniens malum
 sensit, videlicet Bulgarum Dragotam,
 nostras regentem Melenici copias.
 Rebellans enim, congregato exercitu,
 populabatur Melenici fines
 ipsamque urbem obsidens premebat.
 D Audiit hoc in castris imperator,
 atque volatum aquilæ æmulatus
 viæ compendio pergit Melenicum
 cum suis copiis ordinumque ducibus :
 perterritoque hostium exercitu
 subito adventu militumque numero,
 fugam ingentem atque cladem edidit,
 persequens, cædens, captivos intercipientes,
 ut pauci ex tot interitum vitaverint,
 qui fuga in Mœsiæ partes evaserunt.
 Dragotas autem proculcatus misere
 equorum pedibus vitæ rupit filum
 His Cæsar actis ex animi sententia,

41

et defectorum feminis ac liberis alio translatis, procul Melenico. Thessalonicam illinc est reversus: unde transmisso Axio profundo, Bodenos venit aquis abundantes: ubi laborans ventris doloribus, paulum propterea substitit diebus. Mox recreatus, Prilapum invisit, ubi non paucis perstitit diebus. Deinde transiit ad Belesum oppidum; contra quod machinis bellicis directis, in deditionem mox cives accepit, qui obtenta nequid paterentur fide semet ac oppidum permisissent Cæsari. Quamobrem arci imposito præsidio, per Nautzapoleos aridam regionem, aqua laborans atque commeatu, ægre pervenit tamen ad urbem Serras; ubi ex Oriente litteris perlatis, Turcas agente Tacharionum denuo periclitari intelligit et conturbari. Quod ubi Cæsar novit, cursu concito, processit sine mora ad Hebrum flumen: ubi rumore falsum esse intelligens. de itinere suscepto nonnihil devians Didymotichum contulit se in urbem, deinde ad inclytam Hadrianopolin, et ad Tzæpænam oppugnandam rediit; sed cum nihil proficeret reversus est ad munitum oppidum Didymotichum: ubi relicto non modico exercitu cum ducibus et oppidi custodibus, Lascari Manuele, et Margarite homine rusticano et pulte alito Neocastrisque originem trahente; insuper belli ordine præscripto; illinc discedens Hellespontum transiit, stationesque Lampsaci constituit: ubi suos duces celsis dignitatibus auxit, ornavit, præmiaque distribuit. Georgium quidem vulgo Muzalonem protovestiarii et simul protosebasti nec non stratopedarchæ ornavit titulis: hujus autem fratrem Andronicum, magni donavit officio domestici: Angelum denique fecit protostratorem. His actis imperator revertebatur ad suum regale Nymphæi palatium: ubi per hiemis tempora versatus, vere appetente exercitum collegit innumerum pedestrem atque equestrem, conoretum Mæsis, Italis, atque Scythis. præcipue tamen viris nostri generis: dirigensque iter in occidentem, Hellespontiacam Lampsacum devenit: ubi cladem exercitus intellexit ducumque relictorum Didymotichi. Nam Cæsare in longinquis absente locis, rex Bulgarorum conscripta Scytharum

- A
Καὶ τὰς ἀπίστων γαμετὰς καὶ τεκνία
Ἠορῶτάτῳ θεῖς ἄστρος Μελενίκου,
9020 Ἐκεῖθεν ἦκεν εἰς Θεσσαλονικέων·
Ἄφ' οὗ περάσας Ἀξειὸν βαθυδίην
Ἄστῳ Βοδηνῶν ὑδατόβρυτον φθάσει·
Ἐνθα νοσήσας κοιλιακὸν τι πάθος,
Μικρὸν τι χώρῳ προσμένει τούτου χάριν.
9025 Εἶτα βάσας ἄστῳ Πριλλάπου βλέπει,
Οὐ διαγαγὼν οὐκ ὀλίγας ἡμέρας,
Ἐπ' στρατεύει Βελεσῶ τινι πόλει,
Καθαιρετικὰς μηχανὰς ἐπηγμένους·
Ἦνπερ παρεστήσατο τῇ συμφωίῃ
9030 Τοῦ μή τι παθεῖν ὄρκον εἰσδεξαμένῳ
Τῶν ἔνδον ἔντων καὶ προδόντων τῆν πόλιν.
Ἄπαντα τοῖνον εὖ διαθείς φρουρίου,
Διὰ Ναυτζαπόλεως ἀνύδρου τόπου
B
Σὺν ἀπορίῃ καὶ ποτῶν καὶ βρωμάτων,
9035 Εἰς Σέβρας ἦκε τληπαθῶς πλὴν τὴν πόλιν
Ἐνθα γραφὴν δέδεκτο πρὸς τῶν ἐξ ἑω.
Ὅτι τὰ Τούρκων πρὸς Ταχαρίων ἔθνους
Κυμαίνεται νῦν καὶ ταράσσεται πάλιν.
Ταῦτα διαγνοὺς, συντεταγμένῳ δρόμῳ
9040 Πέφθακεν Ἐῦρον τὸν ποταμὸν ἐν τάχει·
Οὐ μήνυμα γνοὺς ἀερεκῆς μὴ τυγχάνειν,
Τρίβου παρεκκλίνας τι καταλαμβάνει
Διδυμότειχον ὠνομασμένην πόλιν·
Εἶτα κωδίστην Ἀδριανοῦ τὴν πόλιν.
9045 Καὶ πάλιν ἐστράτευσε κατὰ Τζεπαίνης·
Καὶ μηδοτιοῦν δεδρακῶς, ὑποστρέφει
Κατὰ Διδυμότειχον ἀσφαλῆ πόλιν·
Ἐνθα λελοιπῶς στρατιὰν οὐ μετρίαν,
C
Καὶ ταγματάρχας καὶ φύλακας φρουρίου,
9050 Μανουὴλ τὸν Λάσκαριν καὶ Μαργαρίτην
Ἄγροϊκὸν ἄνδρα πιτύροις τεθραμμένον
Ἐκ Νεοκάστρων σείραν ἔλκοντα γένους·
Καὶ νοθετήσας σφᾶς δέοντα πρὸς μάχα,
Ἐκεῖθεν ἄρας Ἐλλησποντον διέβη·
9055 Καὶ σκηνὰς αὐτοῦ πηγνύει πρὸς Λαμψάκῳ,
Καὶ τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἀξίαις ὑπερτάταις
Τιμᾶ, κυδαίνει δωρεάς τε προσνέμει.
Γεώργιον μὲν Μουζάλωνα τούπικλην
Πρωτοβεστιαρίον ἀναδεικνύει
9060 Πρωτοσεβαστὸν στρατοπεδάρχην μέγαν·
Ἀνδρόνιλον δὲ σύγγονον τούτου πάλιν
Μέγαν κατωνόμασεν ἐν δομειστικοῖς·
Τὸν Ἄγγελον δὲ πρωτοστράτωρα πάλιν
Ταῦτα δεδρακῶς βασιλεὺς ὑποστρέφει
9065 Πρὸς βασιλείους τοὺς ἐν Νυμφαίῳ δόμου
Οὐ διαγαγὼν χειμερινὰς ἡμέρας,
Ἦρος φανέντος στρατιὰν συναλίσας
Μυριαριθμὸν πεζικὴν οὐ ἱππότιν
Μυσοῖς συγκροτουμένην, Σκύθαις,
9070 Μάλιστα πάντων Ῥωμαϊκῆ πλεθού,
Ὡς πρὸς δύσιν ἔτεινεν ὄρημα κράτωρ,
Καὶ Λάμψακον πέφθακεν Ἐλλησποντίαν·
Ἐνθα περ ἔγνω συμφορὰν στρατευμάτων
Καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν ἐν Διδυμοτείχῳ.
9075 Ἐπεὶ γὰρ ἀπὴν βασιλεὺς μακρὰν τόπου,
Ὁ Βουλγαράναξ ἐκ Σκυθῶν συναλίσας

- Χιλιάδας τέτταρας, εἶτε καὶ πλέον,
 Κατὰ Θράκης πέπομφε χωρῶν, ἀστέων ·
 Οἱ πρὸς ποταμὸν Ῥηγίνα κεχυμένοι,
 9080 Ἄπαντ' ἐποίουν Σκυθικὴν ἐρημίαν ·
 Ἐνθα στρατηγοὶ προσταγῆς βασιλέως
 Οὐκ οἶδα τί παθόντες ἐκλελησμένοι,
 Ἐπαφίᾳσι τὴν στρατιάν τοῖς Σκύθαις ·
 Συβρήξεως οὖν συμβάσεως ἑκατέρους,
 9085 Νικῶσαν ἠνέγκαντο βαρβάρων στίφος,
 Καὶ κτείνεται στρατεύμα Ῥωμαίων ξίφει ·
 Ἄλλοσεται δὲ Μαργαρίτης τοῖς Σκύθαις
 Πολλοῖς σύναμα καὶ πιπράσεται σφίσι ·
 Ὅ γινούσ' ὁ κρατῶν καταταχῆσας δρόμῳ
 9090 Βουλγαροφύγῳ προσπελάζει φρουρίῳ
 Καὶ τινὰς εὐρῶν βαρβάρων ἐν Βιζύῃ,
 Ἔργον σπάθης τίθησιν αὐτοῦσ' καὶ ξίφους,
 Πλὴν καταλαβῶν τὸν ποταμὸν Ῥηγίνα,
 Σκητὰς ἐκεῖ πῆγγουσι καὶ παραμένει ·
 9095 Ἐνθα περ Οὐρον Ῥώσον ὀνομασμένον
 Τὸν Παιόνων πέπομφε ῥῆγα (8) Μυσάναξ
 Πρὸς τὸν κρατάρχη Θεόδωρον Αὐσόνων,
 Ὡς ἂν ἐρωτήσῃε τὰ πρὸς συμβάσεις.
 Ἀφιγμένους γοῦν Ῥώσους ὡς βασιλέα
 9100 Ἐν πενθερός γε Βουλγάρων ἀρχηγέτου
 Καλῶς ἐδέχθη καὶ λιαν φιλοφρόνως,
 Καὶ συμβιβάσεις ἐκτελεῖ σὺν ὀρκίοις ·
 Αἱ δ' ἦσαν, ὡς Τζέπανα Ῥωμαίων κράτει
 Πρὸς Βουλγάρων ἀρχοντος ἀφεθῆ πάλιν ·
 9105 Τοῦτων βασιλεῖ κατὰ νοῦν πεπραγμένων,
 Ἄραξ ἐκεῖθεν, Θεσσαλονίκην βλέπει,
 Ἐχων μεθ' αὐτοῦ καὶ Μιχαὴλ δεσπότητος
 Σύνευνον ἅμα φιλάτῳ Νικηφόρῳ,
 Ὅδοιποροῦντας εἰς περάτωσιν γάμων.
 9110 Ἦυστο τοῖνον τὰ τῶν γάμων ὡς δέον ·
 Παιδὰ κρατάρχου Μαρίαν Νικηφόρος
 Κατὰ νόμους σχῶν εἰς γάμου κοινωσίαν.
 Πλὴν πρόσθεν ἀπέλυσεν Αὐσόνων κράτει
 Σέρβια Δυρρῆχιον οὗτος δεσπότης
 9115 Περὶ γυναικὸς δειλιῶν καὶ φιλάτου ·
 Ἐν τοῖσδε διάγοντος ἄνακτος τότε,
 Γραφὴν τις ἐκπέπομφέν οἱ Βιθυνόθεν
 Διεξιούσαν ὡς ἀποδράσας ἔχει
 Πρὸς Περσίδος γῆν ἠγεμῶν Βιθυνία
 9120 Χαλαιολόγος Μιχαὴλ Κομνηνόποιος.
 Τοῦτ' ἀνακυκῆ καρδίαν βασιλέως ·
 Ὅμως ἀπιῶν ἐν φυγῇ πρὸς Περσίδα
 Γράμμ' ἐγχαράττει προσταταῖς Βιθυνίας
 Ἐν ὑπογραφῆς ἀσφαλισθὲν ἰδίαις ·
 9125 Διαγορεῦον ὡς Ἐκσίνοσ' μὲν τάχα
 Φεύγει δεδιὼς τὴν σβέσιν τῶν ὀμμάτων ·
 Αὐτοὶ δ' ἔχεσθε νουνεχῶς τῶν πραγμάτων.
 Καὶ πάντα δρᾶτε πρὸς φυλακὴν ἀστέων
 Χώρας τε λοιπῆς, φησὶ, καὶ στρατευμάτων.
 9130 Τοῦτ' κομισθὲν τὸν κρατάρχην ἠδύνει ·
 Πλὴν διαθείς εὐ τὰ καθ' ἐσπέραν ἄναξ,
 Μετὰ στρατιᾶς ἐκτρέχει πρὸς τὴν ἔω
 Λιπῶν στρατηγοῦσ' κατὰ Θεσσαλονίκην

(85) Falli videtur Ephræmius. Acropolitia enim dicit hunc Urum Ungariæ regis generum, non regem.

- A milla ferme quatuor aut etiam plura
 per Thraciæ immisit terras atque urbes :
 qui circa flumen, cui nomen Regina,
 vagi palantes omnia corrumpabant.
 Tunc nostri duces, Cæsaris mandato
 nescio quo pacto oblivioni tradito,
 cum suis copiis aggrediuntur Scythas :
 et jam utrinque armis concurrentibus,
 barbara phalanx retulit victoriam,
 cæsusque noster fuit gladio exercitus :
 ipse quin etiam Margarites capitur
 cum aliis multis, atque a Scythis venditur.
 Cæsar re cognita, subditis calcaribus
 ad arcem Bulgarophygyum accurrit statim :
 Byzæque nactus aliquantos barbaros,
 B occidione omnes gladio occidit.
 Verum progressus ad Reginam fluvium,
 tentorium ibi fixit, atque substitit.
 Atque illuc Urum cognomento Rosum
 Pæoniæ regem misit rex Bulgaricus
 ad Romanum Cæsarem Theodorum
 ut de integranda pace verba faceret.
 Imperatorem igitur conveniens Rosus,
 qui socer erat regnatoris Bulgari,
 amanter est exceptus et honorifice,
 juratæque pacis sunt conditiones
 nempe ut Romano Tzephænam imperio
 rex Bulgarorum denuo concederet.
 Qua re peracta ex animi sententia,
 Thessalonicam illinc Cæsar venit,
 despota quoque Michaelis habens
 C in comitatu uxorem cum filio suo
 ob peragendas nuptias Nicephoro.
 Ergo nuptiarum celebratur ritus,
 Cæsaris filiam Mariam Nicephorus
 legitimo conjugio sibi copulat.
 Antea tamen cesserat imperio
 nostro Dyrrachium Serviorumque castrum
 despota uxori filioque timens.
 Dum in hoc Cæsar versatur negotio
 accipit litteras missas ex Bithynia
 significantes profugisse ad Turcas
 Bithyniæ rectorem Palæologum
 Michaellem illum Comnenis natum :
 quæ res turbavit imperatoris animum.
 Cum ille tamen ad Turcas profugeret,
 D schedam Bithyniæ scripsit magistratibus
 quam propria manu subscribens firmavit :
 significans, se quidem extorrem ire,
 ne pateretur oculorum damnum ;
 cæterum ipsi rem prudenter gererent,
 et custodirent sedulo civitates.
 provinciæque et milites recte regerent.
 Quæ res nuntiata imperatori placuit :
 jamque ordinatis in occidente rebus,
 ad orientem cum milite excurrit,
 relicto duce Thessalonicæ

Lascari Michaele viro strenuo,
 Prilapi autem Scuterio Xylea
 congruum sibi cognomen gerente.
 Belesso imposuit locisque finitimis
 custodem Theodorum Calampacem.
 Illyrium denique Chabaroni tradidit.
 His super, summo dignitatis apice,
 constituit Georgium acropolitam
 praetoris titulo pridem exornatum.
 Georgius hic contulit se Berrhoeam,
 ubi exspectabant eum legati papæ:
 quibuscum ex sententia negotium gessit,
 eosque posthinc dimisit in patriam.
 Deinde accessit ad Serviorum castrum,
 praerieris que oppido Castoria,
 per Achrin iter faciens Albanum venit,
 atque illinc demum ad urbem Epidaurum:
 in qua dispositis prout visum est rebus,
 viam emensus per Chunabiam, Matem,
 Citzabin atque Dehren parvas urbes,
 ut potuit pervenit ad urbem Prilapum.
 Atque ibi versanti Acropolitæ
 tristis repente rumor est intellectus,
 Chabarorem scilicet Constantinum
 in Caninorum conclusum castello,
 a sorore uxoris Michaelis despota
 Maria deceptum nuptiis et amore,
 vincum teneri ferreis compedibus.
 Interim vero Michaellem despotam
 pacis cum Cæsare violato jure,
 ditionem nostram armis concurrere:
 jamque invanisse cunctam Pelagoniam,
 universumque Prilapi territorium,
 unico excepto Prilapi praesidio,
 quod tamen ipsam prodicione cepit.
 acropolites autem in arce degens,
 quadam conscensa castelli turricula,
 perstabat illic; donec juratam fidem
 obtulit illi despota, force incolumem,
 atque ad suum Cæsarem dimissum iri,
 Tunc se permisit hosti cum turricula.
 Michael tamen despota perjurus
 solidis illum vinculis astrinxit.
 Ecce autem Michael Connemus ille,
 quem saepe memoravit historia nostra,
 non sine sacramento in fidem Cæsaris
 rursus recuptus, a Turcis regreditur:
 et cum Macedonum militum exercitu
 in occidentem mittitur contra despotam.
 Is igitur se contulit Thessalonicam;
 moxque conjunctus Michaeli Lascari
 simul in agrum incurrit Berrhoeæ,
 atque inde praedam abstrahit innumeram.
 Sic perturbato rei publicæ statu,
 pessimus etiam Triballorum princeps
 perjurus vir, crudelis, temerarius,
 mille conscriptis et amplius militibus,
 Romanas terras vagans infestabat.
 Neque cessabat in occidente Michael

- A Μιχαήλ Λασκάριον ἄνδρα γεννάδαν,
 9135 Ἐν δὲ Πριλλάπῳ Σκουτέριον Ξυλείαν
 Ἐπισημίαν ἀτρεκτῆ κεκτημένον ·
 Ἐν δ' αὖ Βελεσσῶ τοῖς περικύκλῳ τόποις
 Φύλακα θεόδωρον τὸν Καλαμπάκην ·
 Ἰλλυριῶν δὲ Χαβάρων ἐπιστάτην.
 9140 Πρὸς τοῖσδε Γεώργιον Ἀκροπολίτην
 Ἄρχοντα πάντων καὶ πρόεδρον δεικνύει,
 Πρόσθεν τιμήσας τῇ πραιτώρος ἀξίᾳ.
 Οὕτως ἀφίκτο πρὸς πόλιν Βεβροιαίων,
 Κάκεισε πρέσβεις προσμένοντας τοῦ πάπα
 9145 Εὐ τὰ κατ' αὐτοῦς διαθεῖς ὡσπερ δέον,
 Ὑποστρέφειν δέδρακε πρὸς τὴν πατρίδα.
 Εἶτα παρελθὼν φρούριον τῶν Σερβίων,
 Καὶ Καστορίαν παραμείψας τὴν πόλιν,
 Δι' Ἀχρίδος πέφθακεν Ἀλβάνου τόπον,
 B 9150 Κάκειθεν ἦκεν εἰς Ἐπίδαμον πόλιν,
 Κάκει διαθεῖς τὰ κατὰ νοῦν ὡς δέον,
 Διὰ Χουναβίας τε καὶ Μάτης τόπων,
 Κιτζάβειως Δεύρης τε τῶν πολιχνίων,
 Ὡς εἶχε κατέλαβεν ἄστῳ Πριλλάπου ·
 9155 Ἐνθα διατρίβοντι κατ' ἄστῳ τόδε
 Δυσάγγελος φήμη τις ἦκεν ἀθρόον,
 Ὅτι περ ἀλοῦς Χαβάρων Κωνσταντῖνος
 Ἐν καστελλίῳ Κανίων πρὸς Μαρίας
 Γυναικαδέλφης Μιχαήλ τοῦ δεσπότη,·
 9160 Ἐρωτοδέσμαῖς ἀπατηθεὶς καὶ γάμψ
 Εἰρκτὴν κατακρίκρο κλοιά καὶ πέδας.
 Καὶ τηνικαῦτα Μιχαήλ ὁ δεσπότης
 Τὰς πρὸς κρατοῦντα συμβάσεις διαλύσας,
 Χώρας ἐπήει Ῥωμαϊκὰς σὺν ὅπλοις,
 C 9165 Πᾶσάν τε κατέδραμε Πελαγονίαν,
 Καὶ τὸν περίξ ἅπαντα χῶρον Πριλλάπου ·
 Τὸ φρούριον λείπειτο Πριλλάπου μόνον,
 Ὅπερ προδόντων συνέλαβε καὶ τόδε ·
 Ἀκροπολίτης δ' εὔρεθεὶς ἔνδον τότε,
 9170 Ἐρύματός τι καταλαβὼν πυργίον,
 Ἐκεῖ διῆγε, καὶ λαβὼν πρὸς δεσπότη
 Ὅρκια κρκῶν ἀπαθῆ πεφηνέαι
 Καὶ παραπεμφθῆναι δὲ πρὸς βασιλέα,
 Αὐτὸν παραδέδωκε σὺν τῷ πυργίῳ.
 9175 Ὁ Μιχαήλ δ' ἐφορκος ὦν ὁ δεσπότης,
 Δεσμοῖς περιέβαλεν αὐτὸν ἀφύκτοις.
 Ὁ δ' αὖ Κομνηνὸς Μιχαήλ, οὐ πολλακίς
 Μνήμην ἐποίησαμεν ἀνόπιν λόγου,
 Ὅρκια λαβὼν πιστὰ πρὸς βασιλέως,
 D 9180 Πρὸς τόνδ' ἐπανεζεύξεν ἐκ τῆς Περσίδος ·
 Ὡ δούς στρατιᾶν ἐκ Μακεδόνων ἄναξ,
 Εἰς ἐσπέραν πέπομφε κατὰ δεσπότη ·
 Καὶ καταλαβὼν Θεσσαλονίκην πόλιν
 Καὶ που συνελθὼν Μιχαήλ Λασκαρίῳ,
 9185 Σὺν τῷδ' ἐπῆλθε τὰ μέρη τῆς Βεβροίας,
 Καὶ λείαν ἀπήλασεν ἔνφεν μυρίαν.
 Τῶν πραγμάτων οὕτω δὲ διακειμένων,
 Καὶ Τριβιλάρχης ἡ κάκιστος καρδία,
 Ἐκσπονδος ἀνήρ, ἀποφρὰς, μαιψόνος,
 9190 Ὑπὲρ χιλίους στρατιᾶν συναλίσας,
 Τὰ Ῥωμαϊκὰ κατέδραμε χωρῖα.
 Ὁ δεσπότης δὲ Μιχαήλ τὰ πρὸς δύσιν

- Ἀρῶν, ἔρημῶν οὐκ ἔληγε καθόλου
 Καὶ τῇ κατ' αὐτὸν προστιθεὶς ἐξουσίᾳ
 9195 Ὅθεν στρατιᾶν ἱκανὴν ἀποκρίνας
 Ἦς ἡγεμῶν παῖς Θεόδωρος τις νόθος,
 Πρὸς τὰ Βοδηνῶν ἐξαποστέλλει μέρη·
 Ἦ Ῥωμαϊκῶ συντυχοῦσά που σίφει,
 Ἦττησεν, ἐσκέδασεν αὐτὸ βράδιως·
 9200 Ὁ γνοὺς Μιχαὴλ Παλαιολόγος τόδε
 Ἄνηρ μαχητῆς, γεννάδας, Ῥωμαλέος
 Ἄσχεν ἐξώρμησε κατ' ἀντιπάλων·
 Καὶ τινα τῷ δόρατι πλήξας ἰππότην,
 (Ἦν δ' ἄρα Θεόδωρος παῖς ἀποστάτου),
 9205 Εἰς γῆν καταβέβληκεν ἐξ ἐφεστρίδος.
 Ὁ δ' αὖ Κομνηνῶ προσδραμῶν ἠντιδόλει
 Ζωῆς τε χάριν καὶ ψυχῆς περιλμένης,
 Καὶ συμπαθοῦς ἔτυχε συγγνώμης τότε.
 Πλὴν ἠγνοεῖτο τίς ἄρα καὶ τυγχάνει·
 9210 Τῷ τοι παραδίδωσιν φυλάσσειν Τούρκῳ.
 Ὁ δὲ αὖ φονεύει καὶ παραπέμπει μόρφ.
 Τοῦτι μὲν οὕτω Μιχαὴλ δεδραμένους
 Σὺν τοῖς δ' ὑφ' αὐτὸν ἀρεϊκοῖς ἀνδράσι
 Παφλαγονίαν πατρίδα κεκτημένοις,
 9215 Πολλοὺς μὲν ἔργον εἰργάσατο τοῦ ξίφους·
 Ζωὸς δὲ συνέσχηκεν εἰκοσὶν πάλιν
 Ἄνδρας τιμίους, ἐγκρίτους ἀποστάτη.
 Τῶτα μὲν οὕτω συμβέβηκεν ὡς ἔφην·
 Ὁ Μιχαὴλ Βουλγάρων ἀρχηγέτης,
 9220 Ὅς δὴ γυναικάδελφος ἦν βασιλέως,
 Ἐχθρὸς δ' ἄσπονδος Αὐσόνων κραταρχίᾳ,
 Πρὸς Καλλιμάνου καιρίαν βεβλημένος
 Πρωτεξάδελφου προσγενοῦς πεφυκότος,
 Ἐξαπίνης τίθηκεν ἐκλιπῶν φάος·
 9225 Ὅς τῇ γυναικί συναφθεὶς Καλλιμάνος,
 Ἐδοξεν ἀρχὴν προσλαθεῖν καὶ Βουλγάρων.
 Ἄλλὰ Ῥώσος Οὐρος μὲν ὡς θυγατέρα
 Μετὰ στρατιᾶς συμπεσὼν προσλαμβάνει·
 Φονεύεται δὲ Καλλιμάνος Βουλγάρους.
 9230 Ἐρημον οὐκοῦν γνησίου διαδόχου
 Ἐπῆρχε λοιπὸν τὸ κράτος τοῖς Βουλγάρους·
 Ἄλλ' οἱ παρ' αὐτοῖς ἐγκριτοὶ Βουλευφόροι
 Ἀρχηγετῆν τάσσουσιν ἀρχῆς Βουλγάρων
 Τείχου τὸν Ἰῖδν τὸν καλὸν Κωνσταντῖνον·
 9235 Ὅς ἂν δὲ καὶ δόξειεν ἐκ κληρουχίας
 Εἶς βουλγαρικὸν ἐγκαθεστάναι θρόνον
 Ἐρίτιμοι πέμπουσι πρέσβεις Βουλγάρων
 Πρὸς τὸν κρατοῦντα Θεόδωρον Αὐσόνων
 Ἴνα συναφθῇ τῷ Τείχου Κωνσταντίνῳ
 9240 Εἰρήνη πρώτη τοῦδε τῶν θυγατέρων
 Ἀσάν κρατάρχου Βουλγάρων οὐσ' ἐγγόνῃ·
 Ἄ καὶ περατοῖ σὺν προθυμίᾳ κράτωρ.
 Ἐπεὶ δ' ὁ Τείχου ἦν ἔχων ἡμευνέτιν,
 Ταύτην διαζεύξαντες ἀνδρὸς ἀνόμως,
 9245 Εἰς φυλακὴν πέμπουσι τῷ στεφηνόρῳ.
 Μετὰ δὲ ταῦτα χαλεπωτάτῃ νόσῳ
 Περιπεσὼν ἔκειτο κρατάρχης κλίνῃ·
 Ἦ δ' ἦν ἀνιάτρευτος Ἀσκληπιάδαϊς,
 Καὶ σφῶν τέχνας ἄκαμπτος οὐδ' εἰκουσά-
 [πως.
 9250 Τοῖσιν ἀπογνοὺς καὶ διαγνοὺς ὡς δεόν,

- A despota damnis omnigenis faciendis
 et suæ ditioni terris subigendis.
 Nam comparato idoneo exercitu,
 quem notho filio Theodoro tradidit,
 jussit invadere Bodendorum agrum :
 atque ibi nostras quas offendit copias
 vicit, dispersit facili negotio.
 Michael re cognita Palæologus
 bellator vir magnanimus, fortis,
 abrupta mora hostibus occurrit :
 et quemdam hasta equitem percussum
 (erat is filius perfidi Theodorus)
 humi projecit ephippio depulsum.
 Ille Comneni provolutus genibus
 vitam rogabat sibi conservaret,
 B reque ipsa veniam mitem impetravit,
 quanquam ejus ignota conditio erat :
 Turcæque homini custodiendus traditur,
 qui miserum captivum gladio perimit.
 Atque hanc victoriam Michael patravit
 Mavortiorum quos ducebat militum
 opera usus, patria Paphlagonum.
 Et multos quidem interemit hostes,
 præterea viginti vivos cepit
 viros insignes de rebellis aula.
 Atque hunc prædicta res exitum habuit,
 Michael autem Bulgarorum dominus,
 cujus soror Cæsari nupta erat,
 nostri fœdifragus hostis imperii,
 a consobрино suo Callimano
 C mortifero repente percussus vulnere
 vitam cum morte statim commutavit :
 cujus uxore ducta Callimanus
 visus est regnum obtinere Bulgaricum.
 Sed regis socer accurrens cum exercitu
 Rosus Urus filiam suam recipit :
 occiditurque a Bulgaris Callimanus.
 Jamque carebat successore legitimo
 Bulgaricæ reipublicæ vacans thronus.
 sed optimates gentis ac senatores
 ad Bulgarorum thronum advocarunt
 egregium Tichi filium Constantinum.
 Atque ut legitimo successoris jure
 regnum adire videretur Bulgaricum,
 ad Romanorum Cæsarem Theodorum
 mittit senatus legationem petens
 D ut jungeretur dicto Constantino
 Irenæ filia Cæsaris natu major,
 quæ Asanis regis Bulgari neptis erat.
 Et Cæsar noster rem libenter annuit
 Tum quia jam Constantino uxor erat,
 hanc a suo viro abstractam illicite
 imperatori custodiendam mittunt.
 Morbo post hæc correptus gravissimo
 Cæsar Theodorus tenebatur lecto ;
 et nil medendo proficiebant medici,
 artem Hippocratis superante morbo.
 Quare spe vitæ prudenter abjecta

ornamentisque regiis depositis

monachi Cæsar induit tuniculam,
omnia sua confitens peccata
coram hominibus sed presertim Deo
(namque hunc transversum egerant illecebræ
amorque scorti nobilis haud protritit).

Accedens ergo ad Mitylenes episcopum
cui confiteri solitus peccata fuerat,
ad hujus pedes accidit prostratus humi
eosque calidis perluebat lacrymis,
ceu quondam Christi femina peccatrix :
quare et madebat fletu pavimentum.
Atque hæc verba geminabat confitens :
Te, Christe, dereliqui ; propitius esto.
Sic continenter repetens bonus Cæsar,
ad stationes transiit cælestes,
filio relinquens regnum Joanni
septenni ferme ætate aut paulo amplius :
ipse quatuor nondum plenos annos
Romanum sceptrum rexerat imperium :
vir sane bonus, regnator religiosus,
hilaris, blandus, subditis benivolus,
omni doctrina et litteris ornatus ;
fidelis Domini atque prudens famulus
qui regni talentum ampliavit, auxit,
et patrimonium strenue protexit :
princeps benignus, fortis imperator,
quique in Ecclesia nihil innovavit,
laudabilis tum vita tum imperio ;
egregio demum ex hac terra transitu
atque salubri pœnitentia felix !
Delatum est cadaver ad cœnobium
a patre exstructum salutarium martyrum,
ubi et fundator jacet honorifice.

JOANNES THEODORI FILIUS ET MICHAEL
PALÆOLOGUS.

Moriens Theodorus tres reliquit domi
filios, quem dixi parvulum Joannem
hæredem dignitatis et imperii,
duasque innuptas insuper virgunculas,
Eudociam videlicet ac Theodoram.
Nam major natu Irene Ticho nupserat,
Mariam minorem duxerat Nicephorus
filius, ut dixi, Michaelis despote.
Tenera plane ætate Joannes erat ;
quamobrem cavens rex pater filiolo,
huic supremis tabulis imperium liquerat,
adaotis prius in sanctum jusjurandum
subditis universis ac magistratibus
ut conservarent stabilem filiolo fidem :
quem commendavit postea tutoribus,

(86) Hinc intelligimus quid spectet Nicephorus
sub prædictæ orationis initio, ubi graviter invehi-
tur in amorem illegitimum. Quanquam Joannem
quoque Theodori parentem præ oculis habere po-
tuit cujus in amore fragilitatem noster innuit

A Ῥίψας τὰ λαμπρὰ τοῦ κράτους καὶ τοῦ στέ-
[φους,

Τὰ τῶν μοναχῶν ἐνδιδύσκειται βάκη
Ἐξαγορεύσας πάντα οἱ πεπραγμένα
Ἐμπροσθεν ἀνθρώπων τε καὶ Θεοῦ πλέον·
9255 Ἠόρνης γὰρ οὗτος σώφρωνος θρυλλουμένης,
Τὴν πίστιν ἐν νῦ προσλαβὼν καὶ τὸν πό-
[θον (86)

Τῷ ποιμενάρχῃ προσδραμῶν Μιτυλήνης
Ἦ σφαλμάτων ἦν ἀνακαλύπτων βάρη,
Εἰς τοῦδαφος πέπτωκεν αὐτοῦ πρὸς πόδας,
9260 Καὶ τοῦσδε θερμοῖς δάκρυσιν ἀποπλύνει
Ἦς πρὶν γυνὴ βέβηλος Χριστοῦ δεσπότου·
Ἦς καὶ γενέσθαι πηλὸν ἐκ τῶν δακρῶν.
Ἐξαγορείας ταῦτα συνείρων λόγοις·
Σὲ, Χριστὲ, κατέλιπν· Ἰλεως ἔσο.

B 9265 Οὕτω δεδρακῶς συνεχῶς χρηστὸς κράτωρ,
Πρὸς τὰς μονὰς βέβηκε τὰς οὐρανίους,
Λιπὼν τὸ κράτος παιδί τῷ Ἰωάννῃ
Ἐπταεῖτι που τυγχάνοντι καὶ πλέον·
Μήπω καθαρῶς τέτταρας ἔλους χρόνους
9270 Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἰθύνας κραταρχίαν·
Ἄνῆρ ἀγαθὸς, εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ,
Ἦδύς, ἰλαρὸς, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
Ἰδρις σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων.
Πιστὸς Κυρίου, νουεχῆς ὑπηρέτης,

9275 Τάλαντον αὖξων, πλατύνων κραταρχίας,
Προκινδυνεύων εὐψύχως κληρουχίας·
Ἄναξ προσγῆς, καὶ στρατηγὸς γεννάδας,
Μηδὲν νεοσχώσας τι τῆς Ἑκκλησίας,
Ἐπαινετὸς τε τοῦ βίου καὶ τοῦ κράτους,

C 9280 Καὶ μακαριστὸς τῆς καλῆς μετοικίας
Καὶ τῆς μετανοίας γε τῆς σωτηρίου.
Τούτου θανόντος εἰς ταφὴν νέκυν φέρει
Μετὰ πατρίδα Σωσάνδρων κεκλημένην,
Οὗ καὶ πατὴρ τέθαπτο θανῶν ἐντίμως·

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛ
ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

9285 Οὗτος βίῳ λείλοιπε παιδία τρία,
Ἦν πρόσθεν εἶπον χαριτώνυμον νέον
Κληροῦχον ἀρχῆς καὶ διάδοχον κράτους·
Καὶ θήλαα δ' ἄζυγα πρὸς τούτῳ δύο,
Εὐδοκίαν τε καὶ Θεοδώραν ἄμα.

9290 Πρώτη δ' Εἰρήνη τῷ Τείχῳ συνεζύγη
Ἦ δευτέρα δὲ Μαρία Νικηφόρῳ
Παιδί Μιχαήλ, ὡς ἔφραμεν, δεσπότου.
Νεώτατος δ' ἦν παῖς Ἰωάννης πάνυ·
Ἦθεν δεδιῶς τεκνίου φύτης ἄναξ,

D 9295 Ἦν διαθήκαις τῷδε λείπει τὸ κράτος,
Ἦρόσθεν προδάντων ὀρκίων φρικαλέων
Ἦπηκόοις ἄπασι καὶ τοῖς ἐν τέλει·
Ἦ μὴν φυλάξειν τεκνίῳ πίστιν, σχέσιν·
Εἶτα παραδίδωσι τοῖς ἐπιτρόποις,

Ephremius v. 7896 ; Aliatus autem in adnotatio-
nibus ad Acropolitam cap. 52 Nicephori ejusdem
recitat epistolam de pellice Joannis Marcesina,
quam ipse Nicephorus sacra æde excluserat.

- 9300 Ὦν πρῶτος ὑπὴν Γεώργιος Μουζάλων
 Πρωτοβεστιάριος ὦν τὴν ἀξίαν.
 Ἄλλὰ τριταίος οὐδέπω πρὸς τῷ τάφῳ
 Ἐκείτο νεκρὸς ἀνακτος τεθειμένος,
 Καὶ πάντ' ἀναμιξ μεστὰ τε τρικυμίας.
- 9305 Εἰς γὰρ Σωσάνδρων τὴν μονὴν ἀφιγμένων
 Τῶν ἐν τέλει τε καὶ στρατευμάτων στίφους;
 Ὡς ἂν δόσαν θῶσι τεθνηκότι,
 Τοῖς κασιγνήτοις συμπαρῆν καὶ Μουζάλων.
 Καὶ τῆς φρικώδους θυσίας τελουμένης,
- 9310 Μουζάλων παρίστατο σὺν ὁμογυίοις ·
 Ἄλλ' οἱ γερουσίας τε καὶ τῶν ἐν τέλει
 Συσπειραθέντες πάντες εἰς ὁμοχιμίαν,
 Ὡς ἄριοι θῆρες τε καὶ βροτοκτόνοι,
 Ἐπὶ μονὴν ἤλαντο τὴν σεβασμίαν,
- 9315 Ἐρινηλατοῦντες ἐκλαφίζαι σὺν βίᾳ
 Πρωτοβεστιάριον σὺν ὁμαιμόνοις ·
 Σὺν κασιγνήτοις Μουζάλων ἤσθη μένος,
 Ἐνδον τραπέζης πεναγοῦς ὑπεισέδου.
 Ἄλλ' οἱ μισροὶ καὶ φονικοὶ τοὺς τρόπους
- 9320 Ποσὶ βεβήλοισι εἰσδραμόντες εὐθέως
 Εἰς ἱερὰν τράπεζαν ἱλαστηρίου,
 Ξιφηφόροι τε καὶ θυμοῦ πεπνευκότες,
 Φεῦ ἀσεβείας βαρβαρικῆς μανίας!
 Μεληδὸν ἐκτέμνουσι τοὺς ἀναιτίους,
- 9325 Καίτοι διαθήκης τε καὶ τῶν ὀρκίων
 Τραπῶς τε σαφῶς ἀνεγνωσμένων τρίτου
 Ἐπὶ γερουσίας τε καὶ στρατευμάτων,
 Καὶ τοῖσδε παντὸς ἐμμένειν εἰρηκότος ·
 Μετὰ δὲ τήνδε τὴν κακὴν φονουργίαν,
- 9330 Οἷ γ' ἐν τέλει τε καὶ λοχαγοὶ ταγμάτων,
 Κληῖρος πατριάρχης τε σὺν ἀρχιθύταις
 Συνεισδραμόντες εἰς μίαν συμφωνίαν,
 Σκίψιν ἐτίθουσαν πραγμάτων κοινῶν χάριν,
 Τίς ἂν κυβερνήσειε προσδεδεγμένος
- 9335 Τῆς Ῥωμαϊκῆς δὴκὰ κραταρχίας ·
 Ἐπυθάνοντο τοιγαροῦν κατὰ γένη
 Καὶ κατὰ τάξιν πάντες οἱ τῶν ἐν τέλει.
 Καὶ πλείοσιν ἦν ἡ βροπὴ καὶ καρδία
 Ἐπὶ Κομνηνὸν Μιχαὴλ τεταμένη.
- 9340 Ὅθεν τί μακροὺς δεῖ περιάγειν κύκλους;
 Χειρίζεται δὴ τὴν διοίκησιν ὧν
 Καὶ Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων τὴν φροντίδα
 Οὗτος Μιχαὴλ Παλαιολόγων γένους,
 Δραστήριός τις καὶ πεφυκὸς πρὸς τόδε,
- 9345 Εἶδος προδεικνύς ἄξιον τυραννίδος,
 Βλοσυρὸν ἦθος καὶ λείοντιον φέρων,
 Φρικτὸς μὲν ἐχθροῖς, ἡμέρος δ' ὑπηκόοις,
 Ἄναξ ἀριστεύς καὶ στρατηγὸς γεννάδας,
 Πρῶτα μὲν ἀξίωμα λαβὼν δεσπότης,
- 9350 Μετὰ δὲ μικρὸν ταινιωθεὶς τῷ στέφει
 Παρ' ἀρχιθύτου κατὰ τὴν Νικαίαν.
 Οὗτος Λατίνους ἐξελαύνει πατρίδος
 Τῆς Κωνσταντίνου βασιλίδος ἀστέων,
 Ἐλευθερώσας τήνδε Λατίνων βίαν.
- 9355 Τιμᾷ δ' ἀδελφὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην
 Τῆ σεβαστοκράτορος εὐθὺς ἀξίᾳ,
 Ἐκδημον ὄντα τοῖς καθ' ἑσπέραν τόποις ·
 Ἀλλέγιον δὲ Στρατηγόπουλον πάλιν

- A** quorum Georgius Muzalo primus erat
 protovestiarium tunc honore fungens.
 Sed enim necdum triduum peractum erat
 ex quo imperator tumulo jacebat,
 jamque æstuabant omnia tanquam mare,
 Namque ad cœnobium salutarium martyrum
 progressis magistratibus atque exercitu
 ut principi defuncto justa solverent,
 Muzalo quoque cum germanis venit.
 Dum ergo sacra celebratur missa,
 Muzalone cum fratribus adstante,
 en senatores aliique magistratus
 conspiratione unanimi conflata,
 ceu furibundæ feræ atque homicidæ
 in sanctum cursim irruunt cœnobium
- B** ob lacerandum violentis unguibus
 cum suis germanis protovestiarium :
 qui re intellecta, sub asylum sacrum
 mensæ sanctissimæ raptim confugerunt.
 Verum scelesti illi et sanguinarij
 pollutis pedibus penetrare ingressi
 usque ad aræ pacificæ mensam sacram,
 districtis gladiis turgidi furore,
 hem tetrum scelus ! hem rabiem barbaricam !
 frustatim gladiis innocentes cædunt.
 Et si supremæ tabulæ ter fuerant
 cum sacramenti formula prælectæ
 coram senatu et coram exercitibus,
 qui se in obsequio fore cuncti dixerant.
 Post hanc scelestam perpetratam cædem,
 civiles magistratus et duces militum,
 clerus cum patriarcha aliisque episcopis,
 ad regni veluti coeuntes comitia,
 de reipublicæ summa deliberabant,
 quisnam videlicet in demortui loco
 Romani imperii navem clavo regeret :
 et rogabantur nobilium sententiæ
 per singulas familias perque ordines.
 Ac suffragiorum sane major numerus
 Comnenum designabat Michaellem.
 Cur ergo longis differam rem sermonibus ?
 Rei publicæ universæ moderamen
 Romanique imperii cura traditur
 huic Michaeli gente Palæologo ;
 qui vir erat efficax et rei idoneus,
 corporis formam regno dignam gerens ;
 severo more et vultu truculento ;
 hostibus forminandus, comis subditis ;
 optimus princeps, et fortis imperator.
 Is primo accepit dignitatem despotæ :
 paulo post autem in urbe Nicæna
 a patriarcha stemmate est redimitus.
 Hic est, qui nostra patria Latinos expulit,
 reginamque urbium Constantinopolim
 Latino jugo liberam assuerit.
 Is Comnenum Joannem fratrem suum
 creavit sine mora sebastocratorem.
 quanquam absentem in Hesperiiis partibus
 Strategopulum insuper Alexium

ad domestici magni officium legit :
 alium denique fratrem Constantinum
 Cæsarea dignitate conspicuum fecit,
 atque ad tuendam misit Paphlagoniam,
 Ad Michaelē vero legavit despotam
 Philem Theodorum ob petendam pacem
 constringendumque vinculum amicitiae,
 reposcendasque imperio arces aliquot :
 simulque ut duos captivos tristi eximeret
 Acropolitam carcere et Chabaronem.
 Despota tamen durus et refractarius
 imperatoris legationem audiit,
 nec postulanti quidquam prorsus annuit.
 Quamobrem imperator ira percitus
 scripsit ad fratrem sebastocratorem,
 qui in occidente, ut dixi versabatur
 cum selectis ducibus et cum exercitu,
 ut Michaeli bellum inferret despotæ.
 Quod jam commotum despota cognoscens,
 qui Castoriam cum armis insidebat,
 fugam arripuit per præruptos locos.
 Sebastocrator autem sic diffugiente
 Michaelis exercitu adversario,
 impetum fecit contra urbes despotæ
 Bulgarum patriaroham secum ducens
 Cabasilam divum Constantinum,
 cujus egregiis monitis et consiliis
 inclytam acquisivit urbem Achrin :
 Dealolin deinde arcem alteram
 machinis et belli viribus expugnavit.
 Tunc Michael de summa sollicitus,
 quotquot habebat copiis congregatis,
 Latinis quoque assumptis auxiliariis
 ab Achaiæ principe, Siciliæque a rege,
 quorum uterque erat gener despotæ,
 ad committendam exiit nobiscum pugnam.
 Præteriens ergo Stani Soscique arces
 et Pelagoniæ humilem planitiem,
 Prilapi propter constitit præsidium :
 ubi se angustiis cernens versantem rebus,
 fortunæque aleam periculosam,
 noctu profugit cum filio Nicephoro,
 exercitum in castris illic deserens.
 Sed tamen mane postero res nocturna,
 ex his quæ sunt secuta, nobis notuit.
 Pars enim illa copiarum despotæ,
 quæ nostræ gentis milite conflata erat,
 cum viris se nobilibus atque ducibus
 sebastocratori tradidit Joanni :
 atque in his erat fugientis despotæ
 adulterinus quidam Joannes filius.
 Tum auxiliaris cunctus Latinus miles
 vinclis astrictus cum Achaiæ principe
 dimissus est ad Cæsarem captivus.
 Provincia autem omnis cum urbeculis
 in nostram cessit subdita ditioem.
 Postea domesticus magnus Alexius,
 Raul Joannes et Strategopulus
 usque ad oppidum Artæ decurrerunt,

- A Προβάλλει' εις μέγιστον εν δομαστικοις ·
 9360 Κωνσταντινον άλλον δε σύγγονον πάλιν
 Τῇ Καισαρικῇ ταινιώσας ταινίᾳ,
 Πρόμαχον ἀπέστειλε τῶν Παφλαγόνων ·
 Καί πρὸς Μιχαὴλ ἐκπέπομφε δεσπότην
 Τὸν Φιλῆν Θεόδωρον, αἰτῶν φιλιαν
 9365 Σύνδεσμον εἰρήνης καὶ τῆς συμφωνίας,
 Καί τινα λῦσαι φρουρίων Ῥωμαϊδῶν ·
 Πρὸς δ' αὖ καθειργμένους γε τῶν ἐξ Αὐσόνων
 Χαθάρωνά τε καὶ τὸν Ἀκροπολίτην.
 Ἄλλ' ἦν ἀπειθῆς Μιχαὴλ πρὸς τοὺς λόγους
 9370 Πρεσβευτικὸς ἄνακτος, ἀτεγκτος πάνυ,
 Καὶ μηδοτιοῦν ἐκτελῶν αἰτουμένων ·
 Ὅθεν βαρυνθεὶς βασιλεὺς τούτων χόλην
 Τῷ σεβαστοκράτορι συγγόνῳ γράφει
 Τοῖς κατὰ δυσμῆν ἐμμένοντι που τόποις,
 B 9375 Μετὰ στρατιᾶς καὶ στρατηγῶν ἐκκρίτων
 Μάχην συνάψαι Μιχαὴλ τῷ δεσπότη.
 Καί τοῦτο δρῶντος συνείς ὁ δεσπότης
 Στρατῶν συνυπάρχοντος ἐν Καστορίᾳ
 Φυγὰς ἀπέπη κατ' ἀποκρήμων τόπων.
 9380 Σεβαστοκράτωρ δ' ἐκποδῶν ὑπαρξάσης
 Οὕτω στρατιᾶς Μιχαὴλ ἀντιμάχου,
 Κατ' ἀστέων ὤσμησε τῶν τοῦ δεσπότη,
 Ἐχων μεθ' αὐτοῦ ποιμενάρχην Βουλγάρων
 Τὸν θεῖον Καθάσιαν τὸν Κωνσταντινον ·
 9385 Οὗ νομβεσῆαις καὶ καλαῖς συμβουλαῖς
 Πόλιν παρεστήσατο κλεινὴν Ἀχρίδος ·
 Ἐπειτα Δεάβολιν ἄλλο φρουρίων
 Ταῖς μηχανουργίαις τε καὶ μάχης νόμφ.
 Ἐξαπορηθεὶς Μιχαὴλ γοῦν τοῖς ὄλοις,
 C 9390 Ἐνοῦσαν αὐτῷ στρατιᾶν συναλίσας
 Καὶ Συμμαχικὸν προσλαβὼν ἐκ Λατίνων
 Τῶν τοῦδε γαμβρῶν πρίγκιπός τ' Ἀχαΐας
 Καὶ Σικελῶν ἄρχοντος ἄλλου νυμφίου,
 Εἰς ἀντιπαράταξιν ἦκεν Αὐσόνων ·
 9395 Στανὸν παραμείψας δὲ, Σωσκὸν χωρία,
 Καὶ Πελαγονίας δὲ τὰς πεδιάδας
 Ἄγχοῦ Πριλλάπου φρουρίου κτετεστάθη ·
 Κάκει συνιδῶν ὡς στενά οἱ τυγχάνει
 Τὰ τῆς τύχης ἅπαντα καὶ πλήρη ζάλης,
 9400 Νύκτωρ ἀπέδρα σὺν τέκνῳ Νικηφόρῳ,
 Σκληρούμενον στρατεύμα λιπῶν αὐτόθι.
 Ἐωθεν ἀμέλει δὲ διεγνωσμένου
 Τὰ τοῦδε τοῦ δράματος ἐκ τῶν πραγμάτων,
 Προστίθεται μὲν ἐκ φάλαγγος δεσπότη
 D 9405 Ἡ Ῥωμαϊκοῦ τοῦ γένους κατηγμένη
 Σὺν ταγματάρχαις ἀνδράσι τ' ἐριτίμοις
 Τῷ σεβαστοκράτορι χαριτωνύμφ ·
 Ἐν οἷς γε συντέτακτο καὶ παῖς τις νόθος
 Ὁ Ἰωάννης τοῦ φυγάδος δεσπότη.
 9410 Συμμαχικὸν ξύμπαν δὲ Λατίνων γένους
 Σὺν Ἀχαΐας συσχεθέντες πριγκίπων,
 Πρὸς τὸν κρατάρχην ἐστάλησαν ἐν πέδαις.
 Χώρα δὲ πᾶσα σὺν πολιχνίοις ὄλοις
 Τῷ Ῥωμαϊκῷ καθυπεκλήθη κράτει.
 9415 Ἀλέξιος γοῦν ἐν δομαστικοῖς μέγας
 Στρατηγόπουλος καὶ Ῥαοὺλ Ἰωάννης
 Καὶ μέχρις αὐτῆς κατέδραμον τῆς Ἀρτης,

- Ληλατοῦντες, ἐκτρίβοντες ἐσχάτως
 Χώραν Μιχαὴλ δεσπότης σὺν φρουρίοις.
 9420 Σεβαστοκιάτωρ Ἰωάννης δ' αὖ πάλιν
 Πρὸς Πάτραν ἐστράτευσε νῆν νεωτέραν
 ἔχων μεθ' αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν δεσπότης.
 Οὗ φθὸς ἐμνημόνευσεν ἀνόπιν λόγος,
 Ὅστις σὺν ἄλλοις ἀκνδράσας μετρίοις
 9425 Τρέχει πρὸς αὐτοῦ πατέρα τὸν δεσπότην,
 Νήσους περιπλέοντα τὰς ἀμφιβύτους,
 Τὴν τῶν Κεφαλήνων τε καὶ τῆς Λευκάδα,
 Ἐρημος ὧν ἄθλιος ἀρχῆς πατρίδος·
 Ἐπεὶ δ' ἐκπνέδραμε πρὸς τὸν πατέρα,
 9430 Σὺν τῷδ' ἀθροίσας στρατιάν οὐ μετρίαν,
 Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξελαύνει μακρόθεν
 Ὅρων παλαιᾶς Ἡπείρου μάχης νόμφ.
 Ἀλλὰ χαριτώνυμος σεβαστοκράτωρ,
 Καὶ τοῦδ' ἐκυρὸς Κωνσταντῖνος Τορνίκης
 9435 Ἐν τῇ Λαμφάκῃ βασιλεῖ προσηθέτην·
 Καὶ τὸν μὲν αὐτάδελφον αὐτοῦ τὴν χάριν
 Τῷ δεσποτικῷ ταινιοῖ λαμπρῷ στέφει·
 Εἰς ἀξίαν δὲ σεβαστοκρατορίας
 Ἀναδιβάζει Τορνίκην Κωνσταντίνον·
 8440 Ἀλλίξον δὲ Στρατηγόπουλον πάλιν
 Εἰς Καίσαρων ἤγαγε λαμπρὰν ἀξίαν·
 Τὸν Καίσαρα δὲ σύγγονον Κωνσταντίνον
 Εἰς σεβαστοκράτορα καὶ τόνδ' ἀνάγει·
 Πλὴν χρυσοφεῖς ἀστὸς φορεῖν νέμει
 8445 Ἐν τοῖς πεδίλοις, παράσημον ἀξίας.
 Ἦρος δ' ἐπιλάμπαντος ἄρας Λαμφάκου
 Ἀναξ Μιχαὴλ σὺν στρατεύμασιν ὄλοις
 Ἐπιστρατεύειν τῇ Κωνσταντίνου πόλει,
 Εἴ πως δυνηθῆ Ἀσινικῆς κακίας
 9450 Ἐλευθερῶσαι τήνδε ταῖς στρατηγίαις.
 Καὶ ταῦτ' ἐποίησε τοῖς λόγοις πεπεισμένος
 Οὐχ ἦττον ἤπερ τῷ στρατευμάτων σθένει,
 Ἀνδρὸς Λατίνου κλησιν Ἀσελδεκάς
 Πόλιν προδώσειν βασιλεῖ προφαμένου.
 9455 Ἐπεὶ δ' ἐπιστράτευσεν ἐπὶ Βυζαντίδι,
 Καὶ φανερώς ἔγνωκε τὰ τῆς ἀπάτης,
 Λύθεις ἐπανάζηξεν εἰς ἑω τόπους,
 Ἐνθα προσελθὼν Τορνίκης ἐκ Νικαίας
 Δι' Ἀρσένιον λιπαρῶς ἠντιβόλει
 9460 Ὡς ἐγκαρτῆς γενοῖτο πάλιν τοῦ θρόνου·
 Ἐπεὶ γὰρ ἐστέρητο πεινῶν θρόνος
 Ἄρτι θανόντος Ἐπίσου Νικηφόρου
 Ὅς δὴ μετήχθη πρὸς θρόνον Βυζαντίδος·
 Τοῦ δ' Ἀρσενίου τοῦτον ἀπειπαμένου,
 9465 Ἐδεῖτο πάλιν τόνδε λαβεῖν τὸν θρόνον·
 Δύσωνον δ' ἐαυτῷ ποιμενάρχην μὴ θέλων
 Ἄρχειν βασιλεὺς, παρακλήσεις ἠκύρου.
 Οὗτος γὰρ Ἀρσένιος ὧν ἀρχιθύτης
 Στέφει Μιχαὴλ τῷ κραταρχίας στέφει,
 9470 Ἀνακτα δεῖξας αὐτοκράτορ' Αὐσόνων·
 Ἐπειτα φανείς δυσμενῆς οὐκ οἶδ' ὅπως
 Σὺν Ἀνδρονίκῳ Σάρδεων ἀρχιθύτῃ
 Πρὸς δ' αὖ Μανουὴλ τῷ Θεσσαλονικίῳ,
 Μονῇ παραδέδωκεν αὐτὸν διάγειν,
 9475 Ἐκὼν λελοιπῶς τὴν λεῶν προεδρίαν·
 Ὅθεν βασιλεὺς ποιμεναρχῶν τὸ στέφος

- A diripientes, vastitati dantes
 terram arcesque Michaelis despotæ
 Sebastocrator deinde Joannes
 ad novas Patras produxit exercitum,
 habens in comitatu filium despotæ
 spurium illum de quo retro diximus :
 qui fuga elapsus cum paucis comitibus
 raptim reversus est ad patrem despotam,
 qui oberrabat cymbis circa insulas
 Cephalemiam infelix atque Leucadem
 exsul et patrio spoliatus regno.
 Sed enim post reversum ad se filium
 recuperatis adhuc non parvis copiis,
 exercitum nostratem procul expulit
 antiqua Epiro armis debellatum.
 B Sebastocrator interim Joannes
 cum Constantino socero Tornice
 imperatorem Lampsaci convenerunt ;
 is autem fratrem propter ea quæ gesserat
 sublimi dignitate ornavit despotæ :
 Tornicemque simul Constantinum
 promovit ad officium sebastocratoris :
 ite Ἰ Alexium Strategopulum
 splendido titulo decoravit Cæsaris,
 Constantino denique fratri Cæsari
 sebastocratoris detulit honorem ;
 aureas insuper aquilas concessit
 indicium dignitatis gestare in calceis.
 Mox vere exorto, Lampsaco discedens
 cum copiis cunctis imperator Michael
 Constantinopolim versus direxit iter ;
 C nimirum experturus an arte bellica
 hanc posset jugo Latino subducere.
 Idque tentabat confidens promissis
 (haud sane secius quam viribus bellicis
 Latini viri, cui nomen Aseldecae,
 urbem spondentis nobis proditurum.
 Sed ubi accessit ad Byzantii mœnia,
 seque deceptum sensit imperator,
 in orientem flexit cursum denuo.
 Ibi Nicœna in urbe obvium habuit
 Tornicem supplicantem ut Arsenius
 patriarchalem sedem recuperaret.
 Nam destituta Ecclesia pastore fuerat
 mortuo nuper Ephesio Nicephoro
 illinc translato ad sedem Byzantinam ;
 D quam cum Arsenius sponte deseruisset,
 nunc se volebat rursus in eam restitui.
 Verum infensum patriarcham respuens
 obtrudi sibi Michael abnuebat,
 Hic sane Arsenius pontifex dum esset
 regiam coronam Michaeli imposuerat,
 Romanumque fecerat imperatorem.
 Mox Michaeli nescio cur iratus,
 cum Andronico Sardiæ episcopo,
 et Manuele Thessalonicensi,
 ad monasterii quietem se contulerat,
 sponte dimissa Byzantina sede.
 Quare imperator ex synodi sententia

metropolitam Ephesi Nicephorum ad Byzantinas infulas transtulerat. Nunc postulante rursus utilitate, volens nolens, ut dicitur, Tornice orante, sedem Arsenio reddit imperator. Hic fuit dicti exitus negotii. Idoneum postea collectum exercitum Strategopulo Cæsari demandans, misit ad Hesperios debellandos hostes. Obiter tamen et Byzantium visere jussit, et illi minas ostentare. Res ita est acta. Cæsar illuc veniens armatis vacuum deprehendit urbem, quia paulo ante classis profecta erat ad spoliandam insulam Daphnusiã. Ut ergo noctu accessit ad mœnia Cæsar comites habens quosdam ex urbe perfugas, ab his fuit certior factus, esse antiquitus urbani quoddam muri foramen patens. Protinus ergo adstitit illi loco : ubi introgressus per foramen miles reliquis sociis valde audaciam auxit ; ita ut aliud mox penetrarit miles ; deinde tertius, atque ad extremum quindecim : qui continuo refractis introrsus portis patentem cunctis copiis fecerunt aditum. At cives improviso percussis casu in subterraneis adytis cellisque abditis in angulis obscuris sacrisque templis vel monasteriis semet abstrudebant. Latinus autem Cæsar Balduinus cursim se regium contulit ad palatium, ex quo celeri nave in patriam fugit. Interim noster miles spoliabat urbem, vias concursans, vicos et angiportus, Jam quæ ad Daphnusiã classis iverat cognovit urbis casum apud Anaplum, raptimque ad ejus tutelam advolabat. Verum jam noster miles Latinas domos igne subjecto cunctas concremabat : quæ res e mari procul spectata Italis, horum cohibuit impetum, dispersit classem, Sic ad Romanum rediit imperium Constantinopolis urbium regina, Indictione quarta, Julii mensis quinta supra vicesimam labente die. anno ex quo mundus Deo creante cœpit sexmillesimo et septingentesimo. prætereaque nono et sexagesimo. Sub Italorum hostium dominio. quinquaginta et octo annos fuerat. Nimirum Deo collibuit ut Constantini omnium linguis celebrata civitas vere mundi miraculum et magnum deus liberaretur Latinorum tyrannide nostrique imperii rursus ditioni accederet. Michael imperator tunc diversans ad Meteorium audiit repente auntium remorem voluptate plenum

- A** Νικηφόρον πρόεδρον ὄντ' Ἐφεσίων
Τῆς Κωνσταντίνου δεικνύουσι προστάτην.
Ἐπει δ' ἐλειτούργησε τῶν χρεῶν τότε,
9480 Ἐκὼν ἄκων, ὡς φασί, λιτῆς Τορνίκη
Ἄρσενίω δίδωσιν ἄναξ τὸν θρόνον,
Ταῦτα μὲν οὕτω συμβέβηκεν, ὡς ἔφην·
Στράτευμα δ' ἄναξ ἱκανὸν συναλίσσας,
Καὶ τοῦτο δοῦς Καίσαρι Στρατηγοπούλῳ
- 9485 Καθ' ἔσπερίων ἐκπέπομφε δυσόνων
Πλήν ἐν παρέργῳ καὶ Βυζαντιδα φθάσαι
Καὶ τῆδ' ὀμυκλήν προσδράσαι παρηγγύα·
Ἵπῆρξεν οὕτω καὶ φθάσας Καῖσαρ πόλιν
Ἐρημον εὔρεν ὀπλιτῶν οἰκητόρων,
- 9490 Ἦρὸς βραχέος σφῶν ἐν στόλῳ πεπλευκῶτων
Ἐπὶ σκύλευσιν νησίδος Λαφνουσίας
Ἵς τοῖνον ἦκε νυκτὸς εἰς ταύτην πόλιν
Ἐχων ὀπαδοῦς φυγάδας ταύτης Καίσαρ,
Ἐγνω παρ' αὐτῶν ὡς ὀπή τις τυγχάνει
- 9495 Κατὰ γε τεῖχος συμβεβηκυῖα κάλαι.
Ἐφίσταται γοῦν ἦ τάχος πρὸς τὸν τόπον,
Καὶ δι' ὀπῆς τις ὀπλιτῆς προσεργύσας,
Ἐνῆκε θάρσος οὐ βραχὺ συνοπλιταίς·
Ἐἴτ' ἄλλος εἰσείρπυσεν ὀπλιτῆς πάλιν,
- 9500 Καὶ πάλιν ἄλλος, καὶ τριάς ποῦ πενταδῶν
Ἐἴτα καταβρέξαντες οὗτοι τὰς πόλας
Ἐβροτὴν παρέσχον εἴσοδον μάσαις Ἰλαίς.
Οἱ δ' ἐντὸς ἐν δράματι κατεπηχότες
Εἰς γῆς μυχοῦς ἔδουον, εἰς στοῶν βάθη,
- 9505 Εἰς ἀποκρύφους καὶ σκοτεινάς γωνίας,
Εἰς ἱεροῦς τ' αὐ καὶ σεβασμίους δόμους.
C Βαλδουῖνος δ' ὄρμησε λατινᾶναξ
Ἐπὶ μεγάλους καὶ βασιλείους δόμους,
Ἄφ' ὧν φυγὰς ἐπλευσε πρὸς τὴν πατρίδα.
- 9510 Στράτευμα δ' ἐσκύλευε Ῥωμαίων πόλιν
Ταύτης ἰπίον καὶ στενωποῦς καὶ τρίβους.
Ὁ δ' ἐκπεπλευκῶς εἰς Λαφνουσίαν στόλος
Κατ' ἀνάπλου γνοῦς συμβεβηκότα πόλει,
Τάχιον ἐκπλεῖ προσβοηθήσων πόλει,
- 9515 Ἄλλ' ἠ στρατιὰ λατινικαῖς οἰκίαις
Ἐνιᾶσι πῦρ καὶ φλέγουσι τὰς δλας·
Ὅπερ θεαθὲν Ἰταλοῖς καὶ μακρόθεν,
Ὅρμην ἀπέϊρξε καὶ σκεδαννύει στόλον·
Ἵπὸ κραταρχίαν δὲ λοιπὸν Αὐσόνων
- 9520 Αὐθις ὀπήχθη βασιλεὺς τῶν ἀστέων
Οὔσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος τότε,
Καὶ πέντ' ἄγοντος πεντάκις Ἰουλίῳ,
Ἐλοῦς δ' ἐπιτρέχοντος ἀρχῆς ἀπ' ἄκρῆς
Χιλιᾶδων ἕξ ἑπτακοσίοις ἅμα
- 9525 Ἦρὸς δ' αὐ ἐνὸς δέοντος ἐπτάκις δέκα.
Ἐχθροῖς δ' Ἰταλοῖς ἦδε τυραννομένη
Ὀκτώ πρὸς πεντήκοντα τοῖς ἔλοισ χρόνοις·
Οὔτω θεοῦ νεύσαντος ἠ Κωνσταντίνου
Ἠόλις πάλυθρὸν ἀνθρώποις ἔλοισ
- 9530 Οἰκουμένης θαυμά τε καὶ μέγα κλέος
Ἐλευθερώθη Λατίνων τυραννίδος
Καὶ Ῥωμαϊκῆ κακοπεκλήθη κράτει,
Τῷ δὲ κρατάρχη Μιχαήλ σκληρομένη
Περὶ Μετεώριον ἤκουσε ἀθρόως
- 9535 Εὐάγγελος φήμη τις ἠδονῆς πλεία

- Πρὸς κασιγνήτης φιλότατης Εὐλογίας,
 Ὡς τὴν περιάλητον ἄπασι πόλιν
 Περιπολοῦσι τὰ στίφη τῶν Αὐσόνων·
 Ἐτε' ἄγγελός τις ὦν θεατῆς πραγμάτων
 9540 Ἐλθὼν σαφῶς ἤγγειλε τὰ πεπραγμένα·
 Μετὰ δὲ μικρὸν καὶ λατινάρχου στέφος
 Πίδιλ' ἐρυθρὰ καὶ βασιλειον ξίφος
 Κομίζεται δὴ βασιλεῖ τῶν Αὐσόνων·
 Ὅς δὴ ταχύνας καταλαμβάνει πόλιν
 9545 Καὶ που κατεσκήνωσεν αὐτῆς πλησίον.
 Ἐτε' ἀναβάντος τοῦ προέδρου Κυζίκου
 Ἐξ τινὰ πύργων τῆς πύλης χρυσέας,
 Αὐτῷ συνοῦτης εἰκόνας σεβασμίας
 Τῆς μητρανάνδρου καὶ πανυμνήτου Κόρης,
 9550 Ὅς μὴ περόντος ποιμένος Βυζαντίδος
 Θεῶ τ' ἀνατίμποντος εὐχὰς Δεσπότη
 Πίπτει βασιλεὺς ἀκαλυφῆς εἰς χθόνα,
 Πάντες τε συμπίπτουσιν αὐτῷ κατόπιν.
 Μετὰ δὲ συμπλήρωσιν εὐχαριστίας,
 9555 Εἰσηλθε πύλην χρυσέαν στεφηφόρος
 Πιεξὴ βαδίξων ἐς μονὴν τοῦ Στουδίου,
 Ἐχων σεβαστὴν εἰκόνα θεοτόκου
 Ἐμπροσθεν ἠγμένην τε καὶ τιμωμένην·
 Κάκει λελοιπῶς εἰκόνα σεβασμίας,
 9560 Ἐφπος ἦκεν εἰς Θεοῦ νεῶ μέγαν·
 Καὶ προσκυνήσας, εὐχαριστήσας ἄμω
 Τῷ πανθενουργῷ, θαυματουργῷ Δεσπότη,
 Μετὰ προκομπῆς βασιλικῆς καὶ κρότων
 Εἰσηλθε χαίρων εἰς ἀνάκτορον μέγα.
- Καὶ ποιμεναρχῶν τὸν κατάλογον σκόπει Ρώμης νέας,
 Βελτιστε, τῆς Κωνσταντινου.
- 9565 Ἴη πρωτόκλητος Ἀνδρέας ἀποστόλων
 Τῆς εὐσεβείας ἐγκατασπείρων σρόρον
 Τοῖς Ποντικοῖς κλίμασι καὶ Βιθυνίας
 Ὅδῳ προῖων, καὶ Βυζαντίδα φθάνει·
 Ἦν φαιδρόνας δόγμασιν ἐνθεοῦ λόγου,
 9570 Χριστῷ τ' ἀγείρας εὐσεβῶν ἐκκλησίας
 Εὐκτήριον ταύξας τε τοῖς πιστοῖς δόμον
 Ἐν Χρυσόπολει τῇ κεκλημένη πόλει,
 Ἐπίσκοπον τίθεισιν ἐν ταύτῃ Στάχυν (87),
 Ἐνα μαθητῶν ἐβδομήκοντα λόγου·
 9575 Ὅς ποιμένας θρέμματα καλῶς Δεσπότη,

(87) De Byzantinorum episcoporum ante Constantini Magni statem falsa serie, a Stachy usque ad Probum, satis præter alios disseruit Lequinius in *Orientalis Christiani* tomo primo. Hoc certe recitissime dicitur, suppositum illum Dorotheo martyri libellum, in quo prædicta series proponitur, haud ante Photiana tempora fuisse confictum; quandoquidem et ille Byzantinorum episcoporum catalogus, qui a me in collectionis Vaticanæ volumine primo recitatus est seriem illam ignorat; quia videlicet is catalogus auctorem Photiano schismate seniore habet. Desinit enim in Methodio I, qui sanctum illum Ignatium præcessit, contra quem Photius tyrannus debacchatus est. Ephræmium, præsentis catalogi auctorem, schismatico fuisse animo, satis cognoscimus ex Alexii III, Theodorique I, Vitis. Is igitur, ut alii paris dogmatis partiumque Græci seriem prædictam, invita licet veritate, non est aspernatus; quæ vel patriæ gloriæ,

- A significante dulci sorore Eulogia;
 nempe quod urbem orbis famosissimam
 jam occupassent agmina Romana.
 Deinde nuntius qui spectator fuerat,
 adfuit pure gestam rem significans.
 Mox insignia Cæsaris Latini,
 coronam, rubros calceos, regium ense,
 allata noster imperator accipit,
 qui properandum censuit ad urbem,
 nec procul illa stationem cepit.
 Mox quia Byzantii patriarcha aberat
 Cyzici antistes contulit se in turrim
 quæ super aurea porta sublimis eminet,
 delata secum veneranda imagine
 ter gloriosæ Virginis Deiparæ,
 B ibique sacras Domino peregit preces.
 Interim nudo capite procubuit humi
 princeps, simulque omnis procubuit populus.
 Peractis autem Domino rite gratiis,
 portam ingreditur imperator Auream,
 pedester pergens ad cœnobium Studii,
 sectans augustam Deiparæ imaginem
 præ se gestatam hymnisque celebratam.
 Exin relicta ad Studium imagine,
 eques ad ædem Dei processit maximam,
 ubi adorato altari et gratiis actis
 omnipotenti prodigioso Numini,
 cum regia pompa, plausibus concrepantibus,
 imperatorium lætus palatium adiit.

C *Patriarcharum accipe nunc catalogum novellæ
 Romæ Constantinopoleos.*

Apostolorum Andreas protocletus
 dum religionis vere semen spargeret
 per Ponti regiones ac Bithyniæ
 ultra progressus pervenit Byzantium;
 quam cum divino verbo illustrasset urbem
 et conflavisset Christo credentium cœtum.
 ædem orandi causa piis fidelibus
 ædificavit proxima in Chrysopoli,
 constituitque episcopum ibi Stachyn
 de septuaginta discipulis unum:
 qui administrato recte grege Domini,

D ut sit, nimio amore, vel ob falsa exaggerandum Byzantini episcopatus antiquitatem, contra Romanæ Ecclesiæ prærogativas, conficta fuit. Est igitur primus Byzantii indubius episcopus ille Metrophanes sub Constantino Magno: vel potius sub Severo imp. Philadelphus, secundum Simeonem Metaphrastem: neque enim credibile videtur Byzantium haud ignobilem urbem caruisse episcopo usque ad novæ urbis fundatorem, vel potius veteris ampliorem magnum Constantinum. Philadelpho dat successorem Metaphastes Eugenium; huic Rufinum, denique Rufino Metrophanem. Constantini ævo viventem. Non agnoscit autem tum falsi Dorothei tum etiam ejus assecræ Ephræmii catalogus hos episcopos *Philadelphum, Eugenium* et *Rufinum*; quos tamen solos Maurini monachi in sua chronologia prudenter scripserunt: itemque ab his tribus Lequinius seriem suam exorditur.

e terra ad cœli transiit stationes.
 Post quem pastores dati sunt fidelibus.
 Onesimus, fructuosus re et nomine;
 Polycarpus, Plutarchus, Sedecion,
 Diogenes, Eleutherius, atque Felix;
 sanctus deinde Polycarpus alius.
 Atque hi cuncti metuentes ethnicos
 trans fretum pastoralis vacarunt cursæ.
 Post hos Athenodorus sacerdos divus
 Byzantinæ urbis Ecclesiam rexit:
 qui nova quoque condita ad orandum æde
 in regione quæ dicitur Olea,
 ibi synaxes celebrabat pie:
 quam ædem postea magnus Constantinus
 instauratam plurimum exornavit.
 Exin pontificatum geesserunt Zoilus,
 Laurentius, et Alypius, atque Pertinax
 vir consularis et senator nobilis,
 qui ædificavit templum mirum, splendidum
 quodam in loco cui nomen est Sycæ,
 Sequuntur Olympianus et divus Marcus
 Deinde Cyrillianus et Castinus,
 a quo Byzantii primo delubrum fuit
 ad locum justo nomine dictum Petrium
 martyrii Euphemii a fundamentis conditum
 quæ nuper stadium vicerat martyrii.
 Christi deinde gregi præfuit Titus.
 Hinc Domitianus Præbi imperatoris
 frater, haud minus animo quam stirpe nobilis.
 hujusque filii Probus et Metrophanes:
 sub quo postremo pius Constantinus
 ad Byzantinam urbem semet transferens,
 hujus pomœrium protulit amplissime,
 eamque Romam jussit vocari novam.
 Postquam deseruit vitam Metrophanes,
 divus Alexander occupavit sedem
 facundia et sanctis moribus magis præditus,
 sub quo coacta fuit Patrum synodus
 Nicææ prima ob damnandum Arium;
 quem ipsemet sanatarum precum telo
 percussus letho confectumque tradidit.
 Deinde Paulus orthodoxiæ columen,
 qui alumnus fuerat presbyter Ecclesiæ
 Alexandrique episcopi discipulus,
 ad salutaria gregem minavit pascua.
 Idem Cucusum pulsus exul fuit
 propter rectorum dogmatum defensionem,
 ubi et violentum habuit vitæ exitum
 ab adversariis suffocatus laqueo.
 Postea hunc Eusebius Nicomediensis
 pontificatum tenuit Byzantii
 vesaniæ Arianæ fervidus defensor;
 qui Beryti episcopus olim fuerat,
 illinc translatus postea Nicomediam,
 denique jussu Cæsaris Constantii
 in Byzantina ponitur sublimes sede.
 Postea senior Macedonius, lupus

(88) Dorotheo est Εὐζώιος.

- A Γῆθεν μετέστη πρὸς μονὰς οὐρανίου·
 Μεθ' ὃν νομεῖς ὠφθησαν εὐσεβοφρόνων
 Ὁ κλησὶν Ὀνήσιμος ἄμα καὶ τρόπον·
 Πολύκαρπος, Πλούταρχος, καὶ Σεδεκιών,
 9580 Διογένης, Ἐλευθέριος, καὶ Φίληξ,
 Ἄλλος τε Πολύκαρπος ἱερός πάλιν.
 Οὗτοι γὰρ πάντες ἀσεβῶν ὑποψία
 Πέραν ὑπῆρχον ἰθύνοντες ἀγέλην·
 Μεθ' οὓς Ἀθηνόδωρος ἔνθεος θύτης
 9585 Ἐκκλησίαν ἔθηκε τῆς Βυζαντίδος·
 Ὅς οἶκον εὐκτῆριον ἄλλον καινίσας
 Κατὰ γὰρ χώρον Ἐλαία κεκλημένον,
 Ἐκεῖ συνάξεις ἐκτελῶν ἦν ἐνθέως·
 Ὁν Κωνσταντῖνος εὐσεβοκράτωρ μέγας
 9590 Ἰστατον ἀνύψωσε καλλύνας μάλα·
 B Εἶτα Ζωῖλος (88) λαμβάνει προεδρίας·
 Καὶ Λαυρέντιος, Ἀλύπιος, Περτίναξ
 Ἰππικὸς τις εὐγενῆς τῶν ἐν τέλει,
 Ὅς ναὸν ἀνίστησιν εὐαγῆ, ξένον
 9595 Ἐν τινὶ Συκαῖ προσκεκλιμένῳ τόπῳ·
 Ἐπειτ' Ὀλυμπιανὸς καὶ θεῖος Μάρκος,
 Πρὸς τοῖσδε Κυριλιανὸς καὶ Καστίνος,
 Ὅς πρῶτον ἀνήγειρεν ἐν Βυζαντίῳ
 Εὐφημία μάρτυρι σηκὸν ἐκ βάθρων,
 9600 Ἐν τῷ Μετρίῳ τῷ θερωνύμῳ τόπῳ,
 Τότ' ἐκδραμούση τὸν δρόμον μαρτυρίου·
 Μεθ' ὃν τις Τίτος προστατεῖ Χριστοῦ λάχους
 Ἐπειτα κασίγητος ἄνακτος Ἡρόδου
 Δομετιανὸς (89) εὐγενῆς ψυχῆν, δέμας·
 9605 Καὶ τοῦδε παῖδες σὺν Πρόβῳ Μετροφάνης·
 Ἐφ' οὗ μέγιστος εὐσεβῆς Κωνσταντῖνος
 C Εἰς ἄστῳ βυζάντιον ἔλθων τῷ τότε,
 Τούτῳ μετεσκεύασεν εἰς εὖρος μέγα,
 Ῥώμην ὀρίσας τοῦτο καλεῖσθαι νέαν.
 9610 Μητροφάνους δὲ τὸν βίον λελοιπότες,
 Ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ἔσχε τὸν θρόνον.
 Κοσμούμενος λόγῳ καὶ βίῳ πλέον·
 Ἐφ' οὗ γὰρ συνήθροιστο Πατέρων στίφος
 Κατ' Ἀρείου τῷ πρῶτον ἐν Νικαέων,
 9615 Ὅστις βαλὼν Ἄρειον εὐχῆς τῷ βέλει,
 Τούτον θανατοῖ καὶ παραπέμπει μόρφ.
 Ἐπειτα Παῦλος ὀρθοδοξίας στύλος,
 Πρεσβύτερος τρόφιμος ὢν Ἐκκλησίας
 Ἀλεξάνδρου μύστης τε σεπτοῦ ποιμένος,
 9620 Ποίμνην ποδηγεῖ πρὸς νομὰς ψυχοτρόφους,
 Ὅν ἔσχεν ἐξόριστον Κουκουσὸς πάλαι
 Ὑπερμαχοῦντα δογματῶν ὀρθοφρόνων,
 Οὗ καὶ τέλος βίαιον εὔρε τοῦ βίου,
 Χαθὼν παρ' ἐχθρῶν πνιγμονὴν τε καὶ βρόχον.
 9625 Μεθ' ὃν τις Εὐσέβιος Νικομηδείας
 Προεδρίαν εἴληψε τῆς Κωνσταντίνου,
 Θερμὸς πρόμαχος Ἀρειανῶν μανίας,
 Ὅς Βηρυτοῦ πρόεδρος ὑπαρξας πάλαι
 Κάκειθεν ἀχθεῖς εἰς πόλιν Νικομήδους,
 9640 Πρὸς Κωνσταντίου καθιδρύεται τρίτον
 Τῆς Κωνσταντίνου τῷ πανυψηλῷ θρόνῳ.
 Πνευματομάχος Μακεδόνιος γέρων

(89) Dorotheo est Δομέτιος,

- Ἀρμαντικὸς λύκος τις, οὐ νομεύς, ὅλωσ
 Ἡαρισφθαρεῖς ἔλαθε ποιμνὴ Δεσπότου·
 9635 Ὅν ἀπελάσας Κωνσταντίος τοῦ θρόνου
 Δι' οὗς γε προδξένησο ἀδίκους φόνους,
 Καὶ μᾶλλον οἵσπερ ἱερὸν πατρὸς νέκυν
 Ἀνακομίσας ὤπτο νεοῦ Κηρύκων
 Εἰς Ἀκακίου μάρτυρος θεῖον δόμον,
 9640 Ἄδοξον Εὐδόξιον Ἀρείου φίλον
 Ἀντικαθιστῆ λύκον ἀντὶ ποιμένος·
 Ὅς τυγχάνων πρόεδρος Γερμανικίας,
 Εἶτα κατασχὼν Ἀντιοχείας θρόνον,
 Τέλος τυραννεῖ καὶ θρόνον Βυζαντίδος.
 9645 Πρὸς τοῖσδε Δημόφιλος μύστης Ἀρείου
 Ἐπίσκοπός τις Βεβδότης τῆς ἐν Θράκη
 Μεταταθείς ἤσχυσε τὴν προεδρίαν,
 Οὐπερ τὸ βιοῦν ἐκμετρήσαντος μόρφ,
 Εὐάργιός τις ὀρθοδοξίας φίλος
 9650 Προεδρίαν εἴληφε τῆς Κωνσταντίνου
 Πρὸς Εὐσταθίου μακαριστοῦ ποιμένος,
 Ὅστις πρὸς Οὐάλεντος ἐξώσθη θρόνου,
 Μτδὲ βραχὺ τι τοῦ λάχους γεγευμένος,
 Εἶτα προέστη κοσμίως Ἐκκλησίας
 9655 Ὁ γρηγόριος νοῦς, ἡ θεηγόρος λύρα
 Θεῶν κινήθει πρὸς κυβέρνησιν θρόνου,
 Ὅστις ἀνέκλη μυρίους τοὺς κινδύνους
 Ὑπερμαχῶν κάλλιστα τῆς Ἐκκλησίας·
 Ἐφ' οὐ συνέστη κατὰ Μακεδονίου
 9660 Ἄθροισμα σεπτῶν συνόδου τῆς δευτέρας
 Ἐν βασιλίδι τῇ Κωνσταντίνου πόλει.
 Αὐθαίρτως τοῦτου δὲ λιπόντος θρόνον
 Ἡ σύνοδος χρίουσι ποιμένα πόλει
 Νεκτάριον λάμποντα βίῳ καὶ λόγῳ,
 9665 Συγκλητικῶν τε καὶ περιδόξων ἕνα,
 Χριστῶνυμον μὲν, ἀμύτητον δ' εἰσέτι·
 Ὅν ἅμα βαπτίζουσι, χρίουσι θύτην.
 Οὐπερ μεταλλάξαντος εὐαγῶς βίον,
 Κλέτης μοναστῶν ἅμα καὶ πρεσβυτέρων
 9670 Στόμα τὸ χουσοῦν ἡ θεόδοτος χάρις,
 Π τῶν λόγων θάλασσα, φύσις ἡ ξένη,
 Λαμπτήρ καθάπερ ἀρετῶν λάμπων φάει
 Ἐξ Ἀντιόχου κατηύγασεν ἐνθέως
 Τῆς Κωνσταντίνου τὸν περικλυτὸν θρόνον,
 9675 Π μᾶλλον εἰπεῖν τὴν τετρακλιμον κτίσιν
 Διδασκαλαῖς φαιδρύνει καθημέραν,
 Οἴκουμένης ἥλιος ὢν ψυχτροφόρος.
 Οὐ τοῦ θρόνου φεῦ ἠ ἀπελασθέντος φθόνῳ,
 Εἰς δ' ἄλλοδαπὴν ἐκδιωχθέντος χθόνα
 9680 Τὴν ἐν Κομάνοις ἐσχάτην ἐρημίαν,
 Οὐ μακαριστὸν ἔσχε καὶ τέρμα βίου,
 Γηραιὸς Ἀρσάκιος ἐμφυχος νέκος
 Πρὸς βασιλίδος ἐγκατεστάθη θρόνον
 Εὐδοξίας, φεῦ οἷος ὢν μετὰ τίνα ἰ
 9685 Μετ' ἥλιον ζῶφωσις εἶτ' ἀκοσμία.
 Τοῦτου καταστρέψαντος ἐν θρόνῳ βίον,
 Πρεσβύτερός τις εὐλαβῆς Ἐκκλησίας
 Κλησιν Ἀττικὸς, ἐμπρέπων βίῳ, λόγῳ,
 Κρῆσει καθέδραν ἱερὰν Ἐκζαντίδος.
 9690 Μεθ' οὐν τις Σισίνιος ἀνὴρ πρεσβύτης
 Τῆς κατ' Ἐλαίαν ὢν θύτης ἐκκλησίας,

- A vorax, non pastor, ille Pneumatomachus
 in gregem Domini clanculum irrupit :
 donec eum sede pepulit Constantius,
 propter patratas cædes, et præsertim
 propter translatum Constantini patris
 sacrum cadaver e templo Apostolorum
 ad martyris Acacii sacram ædem :
 substituitque infamem huic Eudoxium
 Arii studiosum, lupum pro pastore ;
 qui cum fuisset præsul Germaniciæ,
 Antiochenam postea tenuisset sedem,
 denique et Byzantinam inique invasit.
 Secutus est Demophilus Arii discipulus
 qui ex episcopatu Berrohoæ Threiciæ
 translatus, hunc primatum decoravit :
 B eujus cum vitam fatum abruptisset,
 Evagrius orthodoxæ tenax fidei
 a beatæ memoriæ Eustathio episcopo
 in Byzantina sede constituitur ;
 qui statim a Valente exsul pellitur,
 ne parum quidem degustato honore.
 Deinde præfuit magnifice Ecclesiæ
 Gregorius lyra et animo theologus
 a Deo promotus ad sedis gubernaculum :
 qui se innumeris obtulit periculis
 dum forti manu protegit Ecclesiam.
 Sub hoc coaluit contra Macedonium
 eecunda Patrum veneranda synodus
 in Constantinensi regia metropoli.
 Gregorio sponte sedem relinquente,
 C synodus urbi præfuit pastorem
 Nectarium vita et litteris fulgentem,
 senatorem nobilem et optimatē,
 assecclam Christi, sed nondum Initiatum :
 quare baptizant simul et mystam unguunt.
 Atque hoc sancte vitam concludente,
 monachorum illud decus et presbyterii,
 aureum os, cœlitus gratia data,
 mare eloquentiæ, ingenium prodigiosum,
 virtutum luce splendens tanquam lampas,
 Antiochia divinitus effulsit
 ad Byzantinam collustrandam sedem ;
 vel potius universo illuxit mundo,
 quem magisterio suo quotidie illuminat,
 vere universi orbis sol vivificus.
 D Atque hoc sede ab invidis expulso
 atque ad extraneas proterrito regiones,
 nempe ad Comanicam Ponti solitudinem,
 ubi et beatum habuit vitæ terminum ;
 decrepatus Arsacius et vix spirans
 Eudoxiæ jussu augustæ in pastorali
 (qualis post quantum !) sed constituitur ;
 nempe post solem tenebræ et confusio.
 Hoc vitam simul sedemque relinquente,
 Atticus florens moribus et litteris,
 qui pius erat presbyter Ecclesiæ,
 sacram ornavit cathedram Byzantii.
 Post hunc grandævus ætate Sisinnius,
 Ecclesiæ sacerdos ad Oleam positæ,

utilis, mitis, venerandus pastor.
 Quo mortuo, Nestorius sacerdos olim
 Antiochenæ Ecclesiæ, impii dogmatis,
 protervum os, et animus profanus,
 exitiosusque lupus, sedam insilit.
 Atque is tamen exutus dignitate,
 quia spuriorum dogmatum auotor erat,
 ab Ephesino tertio concilio
 cui præerat Cyrillus Alevandrinus,
 justo in exsilium pellitur iudicio.
 Deinde sedit Byzantina in cathedra
 homo Romanus, Ecclesiæ sacerdos,
 Maximianus orthodoxiæ columen.
 Postquam hic terram cum cælo commutavit,
 Patris Chrysostomi dilectus discipulus
 sacer creatur patriarcha Proclus :
 qui ordinatus olim pastor Cyzici
 a beato Sisinnio patriarcha,
 a Cyzicenis nescio cur exclusus,
 interim vacuus ab officio fuerat,
 nunc ad Byzantii promotus est cathedram.
 Dominicum hic gregem recte pavit,
 mortalesque exuvias magistri sui
 curavit pervehendas ad metropolim.
 Proclo ex convictu hominum sublato
 Flavianus veri dogmatis defensor
 Ecclesiæ nostræ presbyter alumnus
 pontificatum adiit digne admodum.
 Post quem exatinctum ex calce Dioscori
 in Ephesina synodo latrocinali,
 ubi rectorum dogmatum protector erat,
 sacerdos Anatolius Alexandrinus
 creatur pastor Constantinopoleos ;
 opilio bonus, rectæ fidei turris,
 sub quo concilii quarti sacer cætus
 utiliter Chalcedone congregatus
 alienum declaravit ab Ecclesia
 Alexandrinum miserum Dioscorum,
 cum Eutychete et aliis paris furfuris.
 Postea Gennadius vir egregius,
 fidei typus et omnis honestatis,
 Ecclesiæ alumnus simul et sacerdos,
 clavum suscepit regendum Ecclesiæ.
 Post quem Acacius orphanorum præses,
 presbyter Ecclesiæ, sed secta pessimus,
 patriarchatum improbe subripuit.
 Is etiam quartam venerandam synodum,
 quantum in ipso erat, abolevit miser.
 Post hunc duplici vere exatinctum morte
 Flavitas presbyter ministerio addictus
 in templo Theclæ martyris apud Sycas,
 profanus et blasphemus monophysita,
 atque Acaciani dogmatis sectator,
 patriarchatum contra jus obtinuit.
 Hoc autem breve mortuo post tempus,
 Enphemius tanto dignus sacerdotio
 presbyter pridem in Ecclesia Dei,
 Neapolique præses orphanorum,
 ad summam cathedram optime deligitur :

- A** Πρᾶος, γεραρὸς καὶ νομεὺς ψυχотρόφος.
 Τοῦτου θανόντος, Νεστορίου τις θύτης
 τῆς Ἀντιόχου δυσσεβῆς καὶ κακόφρων
 9695 Στόμα βδελυρὸν καὶ βίβηλος καρδία,
 Ἡ λυμεῶν λύκος τις, ἐμπηδᾶ θρόνῳ·
 Ὅστις γυμνωθεὶς ἱερωσύνης θρόνου
 Δι' ἄπερ ἠρεύξατο δόγματα νόθα
 Ἡρὸς συνόδου τρίτης τῆς ἐν Ἐφέσῳ
 9700 Ἦς προστάτης Κύριλλος Ἀλεξανδρείας,
 Ἐῖς ἐξορίαν ἀπελήλαται δικη.
 Ἐῖτ' ἐγκατέστη τῷ Βυζαντιδὸς θρόνῳ
 Γένει Ῥωμαῖος καὶ θύτης Ἐκκλησίας
 Μαξιμιανὸς ὀρθοδοξίας βᾶσις·
 9705 Γῆθεν μεταστάντος δὲ τοῦδε πρὸς πόλιν,
 Μύστης φιλητὸς κυῦ Πατρὸς Χρυσοστόμου
 Καθίσταται πρόεδρος ἱερὸς Πρόκλος,
B Ὅστις γε χρισθεὶς ποιμανάρχης Κυζίκου
 Πρὸς Σισινίου μακαριστοῦ ποιμένος
 9710 Καὶ Κυζικηνοῖς μὴ δεχθεὶς οὐκ οἶδ' ὅπως
 Ἄγων σχολὴν δὲ τὸν διαμέσου χρόνον,
 Τότε εἰς καθέδραν ἠρέθη Βυζαντιδὸς.
 Ποίμνην δὲ καλῶς ποιμάναντος Δεσπότου
 Διδασκάλου σῶμά τε συνηρηκός·
 9715 Ἀνακομισθῆναι γε πρὸς πόλιν κράτους,
 Εἰτὰ λιπόντος γηγενῶν παροικίαν,
 Ὁρθῶν πρόμαχος Φλαβιανὸς δογμάτων
 Πρεσβύτερος τρόφιμος ὢν Ἐκκλησίας
 Προεδρίαν εἴληφε μάλ' ἐπαξίως.
 9720 Οὐπερ θανόντος λακτίσει Διοσκόρου
 Ἐν Ἐφεσίῳ ληστρικῷ συνεδρίῳ
C Ὡς ὑπερασπιζόντος ὀρθῶν δογμάτων,
 Θύτης Ἀνατόλιος Ἀλεξανδρείας
 Ποιμὴν ἀναδέδεικτο τῆς Κωνσταντινου
 9725 Νομεὺς ἀγαθὸς, πύργος ὀρθοδοξίας·
 Ἐφ' οὗ τετάρτης συνόδου θεῖον στίφος
 Καλῶς ἀλίσθη ἐν πόλει Χαλκηδόνι
 Ἄλλοτριον τίθησι τῆς Ἐκκλησίας
 Διόσκορον δύστηνον Ἀλεξανδρείας
 9730 Ἄμ' εὐτυχεῖ τε καὶ σφίσι δμοτρόποις.
 Ἐπειτα Γεννάδιος ἀνὴρ γεννάδας,
 Ἦς εὐσεβείας καὶ καλοῦ ποντὸς τύπος.
 Ἐκκλησίας τρόφιμος ἅμα καὶ θύτης,
 Τοὺς οἰακὰς ἴθουε τῆς Ἐκκλησίας.
 9735 Μεθ' οὗ τις Ἀκάκιος ὀρφανοτρόφος,
 Ἐκκλησίας θύτης τε κάκιστος σέβας,
 Κακῶς ἐπεισέφηρσεν τῇ προεδρίῳ·
D Ὅστις τετάρτην σύνοδον σεβασμίαν
 Τό γ' εἰς ἑαυτὸν ἀκυροῖ ψήφοις τάλας.
 9740 Τοῦτου θανόντος τὸν διπλοῦν ὄντως μόνον
 Ἀνὴρ Φλαβίτας μάρτυρος ναοῦ θεκλῆς
 Τοῦ κατὰ Συκᾶς διακειμένου θύτης,
 Ἀνίερος, βλάσφημος, Ολοφυσίτης,
 Ἀκακίῳ σύμπνου καὶ σύμφρων σέβας,
 9745 Ἀναξίως ἐσχῆκε τὴν προεδρίαν.
 Τοῦτου τελευτήσαντος ἐν βραχεῖ χρόνῳ,
 Εὐφήμιος ἄξιος ἱεραρχίας
 Πρεσβύτερος μὲν τῆς Θεοῦ γ' Ἐκκλησίας
 Τῆς δ' αὖ Νεαπόλεως ὀρφανοτρόφος,
 9750 Πιστεύεται κάλλιστα τὴν προστασίαν

- Ὅστιος ἀνὴρ, ὀρθοδόξων προστάτης,
Ὅντιν' ἀναθέματι μὴ πεπεισμένον
Καθυποβαλεῖν σύνοδον τρισολβίαν
Ἐν Χαλκηδόνι συναλισθεῖσαν πάλαι
- 9755 Ἄναξ Ἀναστάσιος ἐκβαλὼν θρόνου,
Τίθησιν ἐξόριστον ἀδίκην δίκην
Ἀντικαθιστᾷ δ' εἰς θρόνον Βυζαντίδος
Σκευῶν μέγαν φύλακα τῆς Ἐκκλησίας
Θεῖον Μακεδόνιον ἐκ πρεσβυτέρων
- 9760 Ὅν ἀθετήσαι μηδαμῶς ἡρημένον
Εἰρημένον σύστημα σεπτῶν Πατέρων,
Εἰς Εὐχάϊτα φυγαδεύει τὴν πόλιν.
Τιμόθεον δ' ἄτιμον ἐγκαθιδρύει,
Θύτην μὲν ὄντα, σκευοφύλακα θ' ἅμα
- 9765 Ἐκκλησίας πρὶν, αἰρετικὸν δ' αὖ σέβας,
Ὁρθόφροσιν ἀχθος τι φανέντα μέγα.
Τοῦτου καταστρέψαντος ἀθλίως βίον,
Ἰωάννης σύγκελλος ἅμα καὶ θύτης,
Γένει Καππαδόκης δὲ, λαμβάνει θρόνον
- 9770 Οὐπερ τελευτήσαντος ἐν προεδρίᾳ,
Ἐπιφάνιος ἐμφανῆς ὢν τὸν βίον
Πρεσβύτερος σύγκελλος ἔσχε τὸν θρόνον.
Τοῦτου θανόντος Ἀνθίμος Τραπεζοῦντος
Ἐπιβάτης δίδεικτο τοῦ σεπτοῦ θρόνου,
- 9775 Νοσῶν Σεβήρου καὶ Διοσκόρου νόσον,
Ὅν Ἀγαπητὸς καθελὼν Ῥώμης πάπας.
Εἰς ποιμενάρχην τῆς βασιλίδος χρίει
Μηνᾶν λόγῳ λάμποντα καὶ βίῳ πλέον
Ἐκκλησίας τρόφιμον ὄντα καὶ θύτην
- 9780 Ἀλεξανδρία, τῶν Σαμφῶν ξενοδόχον.
Οὐπερ μεταλλάξαντος εὐαγῶς βίον
Εὐτύχιός τις καὶ μοναστῆς καὶ θύτης
Μονῆς κατ' Ἀμάσειαν εὐαγεστάτης,
Λόγων ἑταῖρος ἀρετῆς τ' αὖ ἐργάτης,
- 9785 Νομῆς ἀγαθὸς ὥπτο Χριστοῦ θρημμάτων
Ἐφ' οὗ γε πέμπτης συνόδου θεῖον στίφος
Καλῶς ἀλισθὲν ἐν βασιλίδι πόλει
Στοιχοῦν τετάρτης συνόδου θεοῖς ἄροις
Αὐτοῖς γε συγγράμμασι τὸν Ὀριγένην
- 9790 Τίθησιν ἐκκήρυκτον ἅμα Διδύμῳ
Καὶ Θεόδωρον τὸν τῆς Μοψουεστίας.
Ἐξωσμένου θρόνου δὲ τοῦδ' Εὐτυχίου
Ἐφ' οὐπερ ἐξήλεγε τὸν βασιλέα
Δόγμα στυγητὸν κρατύνοντα καὶ νόθον
- 9795 Τῶν σάρκα φθαρτὴν μὴ λεγόντων σχεῖν Λόγον,
Σχολαστικὸς τις εὐσεβῆς Ἰωάννης
Τῆς Ἀντιόχου τυγχάνων θυηπόλος,
Προεδρίαν εἴληφε τῆς Κωνσταντίνου.
Χρησαμένου τέλει δὲ τοῦδε τοῦ βίου,
- 9800 Καὶ πάλιν Εὐτύχιος εὐτυχεῖ θρόνον.
Μεθ' ὃν καθωράϊσε τὴν Ἐκκλησίαν,
Ἀνὴρ χαριτώνυμος, ἔλθιον κάρα,
Νηστευτῆς τοὑπώνυμον ἐξ ἔργων φέρων
Ἐκκλησίας τρόφιμος ὢν καὶ λευίτης.
- 9805 Σύγκελλος ἀξίαν δὲ Ἡνεύματος δόμος,
Ὅς Μαυρίκιον ταινιοῖ λαμπρῶ στέφει.
Τοῦτου δ' ἀναλύσαντος εἰς θεοῦ δόμους,
Κυριακὸς τις οἰκονόμος καὶ θύτης
Θεοῦ μεγάλης ἀγίας Ἐκκλησίας,

- A** vir sanctus et protector orthodoxorum :
quem renuentem subdere anathemati
beatum illum cœtum episcoporum
qui Chalcedone olim coactus fuerat,
Cæsar e sede depulit Anastasius
extorremque fecit edicto iniquo :
ejusque loco ad cathedram Byzantii
extulit magnum Ecclesiæ scevophylacem
divum Macedonium tunc presbyterum,
quem item renuentem valedicere
prædicto Patrum nobili concilio
ad urbem Euchaiticam Cæsar expulit .
Timotheumque ignobilem obtrusit,
sacerdotem quidem et scevophylacem
Ecclesiæ pridem, sed hæresi pollutum :
- B** id quod ægerrime tulerunt orthodoxi.
Post hujus autem infelicem obitum,
syncellus simul et presbyter Joannes
Cappadox gente sedem occupavit.
Post quem pastoris in munere defunctum,
splendidis prædictus Epiphanius moribus
presbyter et syncellus ad sedem venit.
Hoc quoque mortuo, Trapezuntius Anthimus
sedem sanctissimam jussus est conscendere,
quanquam Severo deditus et Dioscoro :
quo tamen Agapetus Romæ papa
exauctorato, fecit patriarcham
Mœnam Alexandrinum facundia clarum
magisque moribus, alumnum sacerdotem
Ecclesiæ, xenodochio præfectum Sampsonis.
- C** Quo pie mortalem deserente vitam,
Eutychius quidam monachus et sacerdos
ex Amaseno sanctissimo cœnobio
amicus litterarum, virtutis auctor,
Christiani bonus pastor ovilis fuit.
Sub eo quintæ synodi divus cœtus
regali in urbe rite congregatus,
insistens quartæ synodi canonibus
ipsisque ejusdem formulis, Origenem
ejecit ab Ecclesia, simulque Didymum,
et Theodorum Mopsuestiæ episcopum.
Eutychio postea cathedra depulso,
propterea quod reprehendisset Cæsarem,
qui falsum dogma et pessimum fovebat
de Christi in terra carne incorruptibili ;
scholasticus Joannes homo pius
Antiochena ex urbe tunc sacerdos
patriarchatum adiit Byzantinum .
Sed ubi is quoque vitæ metam attigit,
rursus Eutychius in sede constituitur.
Post quem Ecclesiæ splendidus illuxit
Joannes alter, homo beatissimus,
dictus verace titulo Jejinator,
qui Ecclesiæ alumnum fuerat et levita
syncellusque officio in æde Spiritus.
Hic Mauricium redimivit stemmate.
Cum autem superas adisset sedes,
Cyriacus œconomus et sacerdos
magnæ atque sanctæ Dei Ecclesiæ

sacrum successit in pontificatum,
divinus vir et orthodoxiæ columen.
Quo deserente terrenum hunc primatum,
ad Thomam sacellarium et sacerdotem
defertur populi sacer principatus,
apostolicum hominem religiosissimum.
Huic solarem deserenti lucem
successor datus est levita Ecclesiæ
ptochotrophii præfectus ad portum Phrizi
Sergius pollutus dogmate monophysitico.
Cui morienti Pyrrhus substituitur
haud minus Sergio hæresi corruptus.
Erat is magnæ presbyter Ecclesiæ,
præfectus monachorum, cœnobii abbas
quod est trans fretum in urbe Chrysopoli,
divini Verbi Matri dedicatum
antiquitusque conditum a Philippico.
Postquam expulsus Pyrrhus Ecclesia fuit,
Paulus Ecclesiæ œconomus et sacerdos,
præses custodum, dogmate perversus,
semet ovili obstruit tanquam lupus.
Post quem defunctum impie in ministerio
sedem recuperavit denuo Pyrrhus.
Deinde Petrus pessimus ad sedem venit,
levita Ecclesiæ, præses ptochotrophii,
referendarius, curatorque senum
in eo quod est Neapoli ptochodochio,
Sergii Pyrrhique et Pauli sectans hæresim.
Hoc passo, ut vere dicam, mortem duplicem,
Alius Thomas orthodoxiæ amans,
qui Ecclesiæ alumnus erat et levita,
præclare gubernavit Christi Ecclesiam.
Atque hoc pie concludente vitam,
pontificatum adiit Joannes,
sacerdos et protecdicus Ecclesiæ,
scevophylax, syncellus, et œconomus,
et gerocomii Rosorum Dexiocratis
præfectus; pastor utilis ovili.
Quo moriente, levita Constantinus,
vasorum custos in Ecclesia Dei.
periodenta Thraciæ et Macedoniæ,
ad Ecclesiæ summatum est proveetus;
probatus vir, et decus orthodoxorum.
Hoc in suprema cathedra demortuo,
sacer Theodorus Christi Dei sacerdos
sanctorum in Ecclesia vasorum custos,
syncellus dignitate, præfectus monachis,
summa cum laude præfuit Ecclesiæ,
atque orthodoxa dogmata defendit.
Sed tamen hoc injuste depulso sede
Georgius religiosus Christi presbyter,
qui summus erat scevophylax Ecclesiæ,
et syncellus etiam patriarchæ,
pontificatus munere fungi cœpit,
opilio bonus, custos divini legis:
sub quo, mandante Cæsare Constantino
orthodoxo principe Pogonato,
divinus venerandæ cœtus synodi
regali in urbe rite congregatus

- A 9810 Τὴν ἱερὰν εἴληφεν ἱεραρχίαν,
θεῖός τις ἀνὴρ ὀρθοδοξίας στύλος.
Τούτου λιπόντος τὴν κάτω προεδρίαν,
Θωμᾶς σακελλάριος ἅμα καὶ θύτης
Πιστεύεται δὴ τὴν λεῶν προστασίαν,
9815 Ἀποστολικὸς, εὐσεβέστατος σέβας.
Οὐπερ τὸ φάος ἐκλειοιπέτος τότε,
Ἀντικατέστη λευίτης Ἐκκλησίας
Πτωχοτρόφος τε λιμένος τῶν τοῦ Φρίξου
Σέργιος ἀνὴρ Οἰοφυσίτης σέβας.
9820 Τούτου θανόντος, ἀντικατέστη Πύρρος,
Ἀνὴρ ὁμοίος Σεργίῳ κατὰ σέβας,
θύτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας,
Ἄρχων σεμνίων καὶ μονῆς ἐπιστάτης
Ἐν Χρυσόπολει διακειμένης πέραν,
B 9825 Ἀνειμένης δὲ τῆ Θεοῦ Μητρὶ Λόγου
Τῆς Φιλιππηκῆ συσταθείσης πρὸ χρόνων.
Τούτου διωχθέντος δὲ τῆς Ἐκκλησίας
Οἰκονόμος καὶ θύτης τῆς Ἐκκλησίας
Κάπλ φυλακῶν δυσσεβῆς Χαῦλος σέβας
9830 Παραιοσφθάρη ποιμνίῳ τις ὡς λύκος.
Οὐπερ θανόντος δυσσεβῶς ἐν τῇ θρόνῳ,
καὶ πάλιν ἀπέλαβε τὸν θρόνον Πύρρος.
Ἔτα Πέτρος κάκιστος ἔσχε τὸν θρόνον,
Ἐκκλησίας ὦν λευίτης πτωχοτρόφος,
9835 Καὶ βαιφερενδάριος καὶ γηροκόμος
τοῦ κατὰ Νεάπολιν πτωχείου τότε,
Σύμφρων Σεργίου καὶ Πύρρου καὶ Παύλου.
Τούτου θανόντος τὸν διπλοῦν ὄντως μόρον,
Θωμᾶς τις ἄλλος ὀρθοδοξίας φίλος
C 9840 Ἐκκλησίας τρέφμιος ὦν καὶ λευίτης
Χριστοῦ καλῶς ἴθυνα τὴν Ἐκκλησίαν.
Οὐπερ μεταλλάξαντος εὐσεβῶς βίον,
Ἰωάννης εἴληψε τὴν προεδρίαν,
θύτης τε πρωτεύδικος ὦν Ἐκκλησίας,
9845 Καὶ σκευοφύλαξ, σύγκελλος, οἰκονόμος,
Γηροκόμος τε Ῥωσῶν Δεξιοκράτους
Ποίμνην ποδηγῶν πρὸς νομὰς ψυχοτρόφος.
Τούτου θανόντος Κωνσταντῖνος λευίτης
καὶ σκευοφύλαξ τῆς Θεοῦ γ' Ἐκκλησίας,
9850 Περιουθευτῆς Θράκης, Μακεδονίας
Ἀρχιερέτης δέδικτο τῆς Ἐκκλησίας
Σπουδαῖος ἀνὴρ, εὐσεβοφρόνων κλέος.
Τούτου καταλύσαντος ἐν θρόνῳ βίον,
θεόδωρος τις ἱερὸς Χριστοῦ θύτης
D 9855 Ἐκκλησίας τ' αὐ ἱερῶν σκευῶν φύλαξ,
Ἄρχων μονῶν τε, σύγκελλος τὴν ἀξίαν,
Προίσταται κάλλιστα τῆς Ἐκκλησίας,
Ὁρθῶν προμαχῶν εὐσεβῶν τε δογμάτων.
Τούτου βιφέντος ἀδίκως ποιμνῆς θρόνου,
9860 Κεώργιδος τις εὐλαθῆς Χριστοῦ θύτης
Ἐκκλησίας, ἔγχετος ὦν σκευοφύλαξ,
καὶ ποιμενάρχου σύγκελλος τὴν ἀξίαν,
Ἐκκλησίας εἴληψε τὴν προεδρίαν,
Νομὸς ἀγαθὸς καὶ Θεοῦ νόμων φύλαξ·
9865 Ἐφ' οὗ κελύσει κράτορος Κωνσταντίνου
Ὁρθόφρονός γε τοῦπίκλῃν Πωγωνάτου
Ἐκτῆς σεβαστῆς συνόδου θεῖον στίφος
Ἐν βασιλίδι συναλιθεὶν τῇ πόλει,

- 'Επί γε Χριστοῦ τοῦ θεανθρώπου Λόγου
 9870 Καλῶς ἐδογμάτισεν εὐσεβοφρονῶς
 Διττὰς θελήσεις καὶ φύσεις ἠνωμένας,
 Καὶ πάντα κατήσχυεν Οὐλοφούτην,
 Οὐ γῆθεν ἀπάραντος εἰς σκητὰς ἄνω,
 Θεόδωρος αὐτὸν ἀπολαμβάνει θρόνον.
 9875 Τοῦτου μεταστάντος δὲ πρὸς Θεὸν μόρφῳ,
 Ἐκ βασιλείων ἀσηκρητῆς τις Παῦλος
 Ποιμαντικῆς ἔτυχε καὶ προεδρίας,
 Ποιμαντικῆς ἀξίος ὢν καὶ τοῦ θρόνου.
 Καὶ τοῦδε τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος μόρφῳ,
 9880 Καλλίνικὸς τις γεννάδας θυηπόλος
 Καὶ σκευοφύλαξ Βλαχερνῶν ἐκκλησίας,
 Ἄνηρ λόγῳ βίῳ τε καλῶς ἐμπρέπων,
 Λαβῶν ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν·
 Ὅστινα Ῥινόμητος ἀναξ ἀδίκως
 9885 Πηρῶν δεδρακῶς ἐξελαύνει τοῦ θρόνου.
 Κῦρον δ' ἀπ' Ἀμάστριδος ἀγαγὼν θύτην
 Ἐγκλειστον ὄντα, ποιμενάρχην δεικνύει·
 Ὅν Φιλιππικὸς βασιλεὺς ὁ Βαρδάνης
 Ὑπερμαχοῦντα δογμάτων τῶν ἐνθέων
 9890 Θρόνου τε ποιμνῆς ἀπελάσας ἀδίκως,
 Ἀντικαθιστᾷ λευίτην Ἰωάννην.
 Ὅντα χαρτουλλάριον οἰκονομείου
 Ἄνδρα στυγητὸν, Εὐτυχοῦς, Διοσκόρβου
 Ὁμόφρονα μύστην τε, τῆς ποιμνῆς λύκον,
 9895 Ὅς ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου μάλ' ἐνδίκως.
 Θύτης δὲ Χριστοῦ καὶ νομεὺς ψυχοτρόφος
 Θεῖος Γερμανὸς ἀρεταῖς λάμπων λόγοις,
 Ἐπὶ λυχνίαν ἐντεθεὶς ὡς τις λύκος
 Τῆς Κωνσταντινίου τῆς περιόπτῳ θρόνῳ,
 9900 Λόγον διδαχαῖς κατελάμπρυνε κτίσιν (90).
 Ὅστις προβλήθεις ποιμενάρχης Κυζίκου
 Καὶ τοῖς ἐκείσε μὴ δεχθεὶς οὐκ οἶδ' ὅπως
 Ὑπῆν σχολάζων τὸν διαμέσου χρόνον·
 Μεταθεθεὶς δὲ πρὸς Βυζαντιδὸς θρόνον,
 9905 Ποίμνην καθωδήγησεν εὐσεβοφρονῶς,
 Τοῦδ' ἀπελασθέντος δὲ κακῶς τοῦ θρόνου
 Πρὸς κράτορος Λέοντος ἐξ Ἰσαυρίας
 Πρώτου σεβαστῶν εἰκόνων καταλύτου,
 Ἐφ' ᾧ περ ἐξηλεγε τοῦτον ἐνθέως,
 9910 Νέκυς (91) Ἀναστάσιος εἰκόνων λύτης
 Πρεσβύτερος σύγκελλος ὢν Ἐκκλησίας,
 Ποίμνην τυραννεῖ παραλαβῶν τὸν θρόνον·
 Μισθωτὸς οἰκτρὸς, ἀντικρυς λύκος φθόρος,
 Ὅς πρῶτος ἠθέτησε τιμὴν εἰκόνων.
 9915 Τοῦτου διπλοῦν θάνατον ὄφρασηκότος,
 Κωνσταντίνος ἅθλιος Σουλᾶου λύκος
 Ἀναστασίῳ πάντ' εἰκῶς εἰς σέβας,
 Σχολὴν ἄγων, ἤρπασε τὸν θεῖον θρόνον·
 Ὅστινα Κοπρώνυμος, αἰνῶ σ', ὦ δίκη,
 9920 Θρόνον κατασπάσας γε καὶ μάλ' ἐνδίκως,
 (Οὐ πίστεως αὐτὸς οὐδὲ δογμάτων χάριν)
 Ἐθήκεν ἐξόριστον εἰς ἄλλοτρίαν·

(90) Germani hujus prolixum Tractatum de vitæ termino antea ineditum, habes in collectionis Vaticane volumine I, p. 285-315; quod scriptum sibi Photius in Amphiloichianis usurpaverat, uti docui coll. præd. t. II, p. 682, ubi ejusdem complemen-

PATROL. GR. CXLIII.

- A de Christi Verbi essentia theanthropica
 rectam sententiam protulit et catholicam,
 duas voluntates statuens et duas naturas
 conjunctas; omnes damnans Monophysitas.
 Georgio mox translato ad sedes superas,
 iterum Theodorus recepit pedum.
 Quo transeunte ad Dominum per obitum,
 Paulus qui in regia erat a secretis
 patriarchali honore insignitus fuit,
 dignus revera postorali munere.
 Post hunc communi fato exemptum visis,
 Callinicus egregius Dei sacerdos
 in Blachernarum templo vasorum custos,
 vir litteris et moribus spectatus admodum,
 Ecclesiæ curam gubernandæ excepit :
 B quem Rhinotmetus Cæsar iniquo jussu
 oculis excæcatum sede pepulit :
 substituitque Cyrum ex Amastride
 presbyterum, e monachis quos aiunt inclusos.
 Sed hunc civina dogmata tuentem
 Philippicus Bardanes potitus sceptro
 sententia injusta pepulit ovili,
 levitamque ad sedem Joannem extulit,
 qui œconomatus erat chartularius,
 abominandum hominem, Eutycheti
 Dioscoroque deditum, in grege lupum ;
 qui demum sede pulsus est justissime.
 Sacerdos autem Christi et pastor bonus
 divus Germanus, litteris ac virtutibus
 splendens, lucerna veluti in candelabro,
 C e Byzantina eminens conspicua sede
 sermonis magisterio effulsit orbi.
 Cyzicenorum pastor electus fuerat ;
 sed nescio cur ab illis non receptus,
 interim mansit expertus ministerio :
 postea translatus ad Byzantinam sedem
 gregem Christianum rectis minavit semitis.
 Sed enim hunc sceleste detraxit sede
 Leo Cæsar Isauricus, qui bellum
 primus indixit sanctis imaginibus,
 objurgante divinitus Germano.
 Successit falso nomine Anastasius
 presbyter et syncellus in Ecclesia,
 sed iconomachus et tyrannus gregis,
 mercenarius miser, lupus exitiosus,
 qui honorem primus abrogavit imaginum.
 D Hoc temporali morte æternaque extincto,
 iufelix Constantinus Sylæi lupus,
 par Anastasio dogmatis impietate,
 munere suo vacuus, invasit sedem :
 quem Copronymus tamen, vah ! justa pœna
 sede detraxit sane merentissimum
 (nequaquam fidei causa neque dogmatum),
 et procul urbe pepulit extorrem :

tum ex alio codice protuli.

(91) Argutia Ephræmii est de contraria significatione νέκυς et ἀναστάσιος, quasi *vivificans*, vel *resurgens*.

deinde rursus Byzantium revocatum,
 impositumque asello circumduxit;
 dumque ederentur ludi in stadio equestres,
 miserum illic jussit truncari capite:
 quem ante extremum ictum interrogarunt,
 utrum probaret synodum Iconomacham;
 et quanquam dixit recte sensisse synodum,
 nihilo tamen minus truncharunt capite.
 Successit huic Nicetas eunuchus servus,
 imo mancipium vile et inscitissimum,
 Apostolorum presbyter in sede,
 scevophylaxque templi Chalcoopratorum,
 advocatus Ecclesie et oenobiarcha,
 sanctorum Christi imaginum destructor,
 qui irrepsit in ovile tanquam lues.
 Post hunc Nicetam in officio mortuum
 Paulus Cypro oriundus et vir laicus,
 neque sacrarum venerator imaginum,
 ad hierarchicum venit principatum.
 Hic morbo arreptus cathedram deseruit,
 atratumque et tonsus se fecit monachum,
 mœrens lugensque quod fuisset præsul
 dum vexaretur miserrime Ecclesia,
 et quod imagines coli vetuisset.
 Hunc internuntio misso regnatores
 quidnam gerendum esset interrogarunt:
 respondit is, cogendam esse synodum
 quæ malis obviam iret œcumenicam,
 onitatemque Ecclesie procurandam,
 neque salutis aliam spem esse reliquam.
 Illi remisso nuntio, rogabant denuo:
 Cur autem tu cum cathedram adires
 colendis imaginibus interdixisti?
 Ille incusavit principum vesaniam.
 Et nunc ad Deum confugiens cum lacrymis
 universalem judicem exorabat
 ne de se ceu patriarcha judicaret;
 pauloque post devenit ad vitæ terminum.
 Deinde sacram illustravit sedem
 Tarasius rectæ fidei defensor,
 litteris æque et moribus insignis,
 protasecretis, nobilis stirpe et animo:
 sub quo convenit ad Nicænam urbem
 venerandorum Patrum concilium septimum,
 qui decreverunt sacris imaginibus
 reddendum esse ut antea honorem debitum:
 Nicetamque, Anastasium, et Constantinum,
 mercenarios revera, non pastores,
 anathemate justo perculerunt.
 Jam cum Tarasius ad securum portum
 ex tempestate vitæ appulisset navem,
 sedis ac morum pariter successor
 Nicephorus electus est protasecretis,
 vir sane stirpe nobili et patricius
 divinorum dogmatum tutelam gerens,
 atque ut par erat Christi gregem protegens.
 Porro hunc ovili depulit ac sede
 Armenius ille merito dictus Leo,
 quia dissidentem dogmate videbat

- A** Καὶ καταγαγὼν αὐθις αὐτὸν εἰς πόλιν
 Ἐπιθιδάσας καὶ θριαμβεύσας ὄνῃ
 9925 Ἴπποδρομίας ἡγμένης ἐν σταδίῳ
 Τέτμηκεν αὐτοῦ τὴν παναθλίαν κάραν·
 Ὅν ἤρετο πρὶν ἐκλιπεῖν ξίφει βίον,
 εἰ σύνοδον στέργει τὴν κατ', εἰκότων.
 Καὶ τήνδε καλῶς φαμένου δογματίσαι,
 9930 Οὐχ ἤτρυν ἐκτέτμηκεν αὐτοῦ τὴν κάραν·
 Μεθ' ὃν Νικήτας ἐκτομίας οἰκότριψ,
 Μᾶλλον δὲ καὶ τρίδουλος ἀμαθῆς πᾶνυ,
 Πρεσβύτερος μὲν κηρύκων θεοῦ δόμου,
 Ναοῦ σκευοφύλαξ δὲ χαλκοπρατείων,
 9935 Ἄρχων σεμνέων, ἐκδικός τ' Ἐκκλησίας,
 Χριστοῦ σεβαστῶν εἰκότων καθαιρέτης,
 Ποίμνη παρεσέφρησε καθὰ τις λύμη.
B Τοῦτου καταστρέψαντος ἐν θρόνῳ βίον,
 Ἐκ λαϊκῶν Παῦλος τις ἀνὴρ Κυπρόθεν
 9940 Οὐ χρηματίζων προσκυνητῆς εἰκότων,
 Προεδρίαν ἐλήφεν ἱεραρχίας.
 Οὗτος νοσήσας καὶ λιπῶν προεδρίαν
 Μονῇ προσελθὼν κείρεται μελαμφόρος,
 Στένων, δακρύων οἷς κατέσχε τὸν θρόνον
 9945 Ἐκκλησίας ἀσχίστα τυραννουμένης,
 Καὶ σεπτὰς ἠθέτησε τιμῶν εἰκόνας·
 Ὅν οἱ βασιλεύοντες ἀπεσταλκότες
 Ἦροντο τοῦτοις ὑποθέσθαι πρακτέα·
 Ἦ δ' ὅς, Συνελθεῖν σύνοδόν δεῖ Πατέρων
 9950 Οἰκουμένην εἰς Ἰασιν τῆς νόσου.
 Ἐκκλησιῶν θ' ἔνωσιν ἀπεσχισμένων·
 Ἄλλως τυχεῖν γὰρ οὐκ ἐνι σωτηρίας.
C Οἱ δ' ἀντεπήγον τῷ δ' ἐπιστάνας πάλιν·
 Καὶ πῶς, προεδρίαν σὺ μέλλων λαμβάνειν,
 9955 Ἀπηγόρευσας προσκύνῃσιν εἰκότων;
 Ὅ δ' αὖ κρατούντων ἤτιᾶτο μανίαν·
 Ὅθεν στένων νῦν προσπεφευγὼς Κυρίῳ
 Κατικετεύων λιπαρῶς κριτῆν δλων,
 Ὡς ποιμενάρχην μὴ κριθῆναι με κρίσαι·
 9960 Μετὰ δὲ μικρὸν ἀπολείπει τὸν βίον.
 Μεθ' ὃν κατηγλάσεν ἱερὸν θρόνον
 Ταράσιος πρόμαχος ὀρθοδοξίας,
 Κοσμοῦμενος βίῳ τε λαμπρῷ καὶ λόγῳ,
 Πρωτασηκρήτις, εὐγενῆς ψυχῆν, δέμας·
 9965 Ἐφ' οὗ συέστη κατὰ Νίκαιαν πόλιν
 Τῆς ἐβδόμης ἄθροισμα σεπτῶν Πατέρων·
 Οἱ καὶ κυροῦσιν εἰκόνας σεβασμίας
 Ὡς πρὶν τιμῶν τε καὶ σέβειν ἐπαξίως
 Νέκυν δ' Ἀναστάσιον καὶ Κωνσταντῖνον
D 9970 Σὺν τῷ Νικήτῃ μισθίους οὐ ποιμένας
 Ἀναθέματι παρέδωκακ εἰκότως.
 Πρὸς νηνέμους δὲ λιμένας Ταρασίου
 Βίον καθορμίσαντος ἐκ τριχυμίας
 Διάδοχος θρόνου τε τοῦδε καὶ τρόπου
 9975 Νικήφόρος δέδεικτο πρωτασηκρήτις.
 Ἀνὴρ τις ὄντως εὐγενῆς, εὐπατρίδης,
 Προκινδυνεύων δογμάτων τῶν ἐνθέων.
 Χριστοῦ τε ποιμνῆς ὑπεραθλῶν ὡς θέμις,
 Ὅντινα ποιμνῆς ἀπελάσας καὶ θρόνου
 9980 Ἐξ Ἀρμενίας θηριώνυμος Λέων
 Οἷς συμφρονούντα μηδαμῶς ἔχων σέβας

- Μηδ' αὖ συνοβρίζοντα Χριστοῦ τὸν τύπον,
Τίθησιν ἐξόριστον εἰς νήσων μίαν.
Θεόδοτον δὲ Κασιτηρᾶν τοῦπίκλην
- 9985 Ἡ Μελισσηνὸν ἐγκαθιδρύει θρόνον,
Ἄνδρα βίβηλον, εἰκόνων καθαιρέτην,
Καὶ λύκον αὐτόχρημα Χριστοῦ θρεμμάτων,
Θρέμμα πονηρὸν ἄστεως Νακωλείας.
Τούτου θανόντος δυσσεβῶς ἐν τῷ θρόνῳ
- 9990 Ἀντώνιος τις Κασσιματᾶς τοῦπίκλην
Νομεὺς Συλαίου δυσσεβῆς ἔσχε θρόνον,
Θεανδρικόν τύπωμα μισῶν Δεσπότη. Ἐἶτ' Ἰαννῆς ἄθλιος, ὁ σκαῖος γόης,
Τοῦ μισοχρίστου κράτορος Θεοφίλου
- 9995 Διδάσκαλος κάκιτος, εἰκόνων λύτης ·
Ὅν οἱ κρατοῦντες Μιχαῆλ, Θεοδώρα
Θρόνου κατασπάσαντες ὡς λαοπλάνον
Ἄρχιθυτῶν ψήφῳ τε καὶ συμφωνίᾳ,
Ἄνδρα μοναστήν καὶ Θεοῦ θεῖον θύτην
- 10000 Μεθόδιον σύμμαχον ὀρθοδοξίας,
Στίγματα βαστάζοντα σαρκὶ Δεσπότη (92)
Εἰς θῶκον ἀνάγουσι τῆς βασιλίδος,
Ἐπὶ λυχνίαν ἀναθέντες τὸν λύκον.
Τούτου μεταστάντος δὲ πρὸς τὸν Δεσπότην,
- 10005 Ποιμὴν θεαυγῆς ὤπτο τῆς βασιλίδος
Ἰγνάτιος παῖς Μιχαῆλ βασιλέως,
Κανὼν ἀκριβῆς ἀρετῶν καὶ δογμάτων,
Παιδεύσεως μέλημα καὶ λόγων κράτος.
Ὅν ἐκτομίαν θηριώνυμος λέων
- 10010 Κράτος κατασχὼν ἀπέφηνε σὺν βίᾳ ·
Ἐἶτα μονάσας ὡς Θεοῦ θεῖος νόμος,
Ἦστατον ἔσχε τῆς Κωνσταντίνου θρόνον ·
Τοῦτον Μιχαῆλ καταγαγὼν τοῦ θρόνου,
Μᾶλλον δὲ Καῖσαρ Βάρδας ἀδίκῳ δίκῳ
- 10015 Ἄνδρα πανοῦργον (93) καὶ σοφώτατον λίαν
Ἐκ λαϊκῶν Φώτιον πρωτασηκρήτις,
Ἀντικαθιστᾶ ποιμενάρχην ἀδίκως.
Τοῦδ' ἀπελαθέντος ἐκ προεδρίας,
Ἰγνάτιος ἔσχηκε τὸν θρόνον πάλιν.
- 10020 Οὗ γῆθεν ἀπάραντος εἰς πόλου πλάτος,
Ἀνάγεται Φώτιος αὖθις πρὸς θρόνον ·
Οὗ καὶ πάλιν αὖ καταχθέντος τοῦ θρόνου,
Ἀδίδυμος Στέφανος ἀνακτος γόνος
Τοῦ Βασιλεῖου, λευίτης τὴν ἀξίαν,
- 10025 Προεδρίαν εἴληφε τῆς Κωνσταντίνου.
Μεθ' ὃν τις Ἀντώνιος ἀσκητῆς μέγας
Αὐτῶν πατρίδα τὴν βασιλίδα πόλιν,
Ὅσιος ἀνὴρ, ἀρετῆς ἔστεμμένος,
Ὀσίου νεῶς, ἀντικρυς ἀγαθωσύνη.
- 10030 Τούτου λιπόντος γεηρὰν οὐσίαν,
Μεταβεβηκότος δὲ πρὸς θεῖου νόας,
Ἄρχιθύτης δέδεικτο τῆς Βυζαντίδος
Ἄνὴρ μοναχὸς, εὐλαβῆς, σοφὸς μέγας,
Κλησιν μὲν Νικόλαος, ἄξιος θρόνου,
- 10035 Μυστικὸς ἀξίαν δὲ πρόσθεν τυγχάνων,
Ἐκφύς Ἰταλῶν, εὐφυῆς περὶ λόγους.

(92) Quia scilicet fidei rectæ causa plagas perpes-
sus fuerat.

(93) En ut de Photio schismatis primo auctore
loquitur Ephræmius, quanquam ipsemet addictus

- A neque illudentem secum Christi cruci :
exsulem ergo misit in quamdam insulam.
Pro quo Theodotum, vulgo Casiteram
vel Melissenam dictum, in sede posuit ;
profanum hominem, imaginum osorem,
lupum revera in grege Dominico,
germen infaustum urbis Nacoliæ.
Post hunc in suo demortuum officio,
Antonius quidam Cassimatas dictus
impious Silæi episcopus, st patriarcha ;
qui exsecratur Domini sacram crucem.
Sequitur miser Jannea, ineptus magus,
antichristiani Cæsaris Theophili
magister pessimus, imaginum destructor :
quem regnatores Michael et Theodora
sede detrudunt veluti impostorem ;
- B concordique suffragio episcoporum
monachum atque diem Dei presbyterum
Methodium rectæ fidei defensorem,
Domini in carne sua ferentem stigmata,
ad sacrum thronum evellunt metropoleos,
in candelabro scilicet ponentes lampadem.
Exin translato ad Dominum Methodio,
splendidus pastor metropoleos exstitit
Rhancabi Michaelis Ignatius filius,
regula exacta dogmatum ac virtutum,
doctrinæ cinnus, litterarum columen,
quem fecerat eunuchum Armenius Leo
injusta vi, cum raperet imperium,
quique deinde monachus pie vixerat,
postremo Byzantinam conscendit sedem :
- C e qua deinde Michael hunc deturbavit,
vel potius Bardas Cæsar, injusto jussu :
callido viro et plane versutissimo
laico Photio tunc protasecretis,
patriarchatum interim usurpante.
Sed enim Photio pariter de sede pulso,
stationem suam Ignatius recuperavit :
quo transeunte ad superas regiones
in sacram sedem revocatur Photius.
Tandem ejecto denuo de sede Photio,
Stephanus eviratus, levita officio,
imperatoris Basilii filius,
pontificatum Byzantinum rexit.
Post quem Antonius quidam asceta magnus,
natus in urbe regia Constantinopoli,
D vir sanctus, et virtutibus affluentissimus,
misericordiæ templum et bonitatis.
Hoc dimittente mortales exuvias
atque beatos angelos conscendente,
patriarcha Byzantii electus est
monachus homo pius, sapiens, magnus,
nomine Nicolaus, sede dignus,
qui fungebatur antea officio mystici,
Itala gente ortus, ornatus litteris.

schismati. Multo autem deterius idem loquitur de
Michaele Cerulario, Græci schismatis instaura-
tore.

Hunc spoliavit honore Leo Sapiens
 quartas votantem celebrari nuptias,
 syncellamque Euthymium pro eo constituit.
 Verum hoc ipso dignitate exuto
 iterum Nicolaus recepit sedem.
 Sed hoc defuncto, Stephanus Amasenus
 eunuchus frugi, sacerdos ordinatus,
 pontificatum novæ Romæ obtinuit.
 Stephano communis fati extincto viribus,
 fit patriarcha Constantinopoleos
 monachus Tryphon, religiosus senex :
 quem postquam sede depulerunt dolo,
 Romani imperatoris eunuchum filium
 nomine Theophylactum pedo donant :
 qui neque sancte vixit nec pastoraliter,
 sed venationi semper absurde deditus,
 equis nutriendis et cursim exeroendis.
 Hoc vitæ et dignitatis faciente finem,
 promotus est ut esset Dei pontifex
 dignus sacrorum apice Polyuctus,
 egregius sane vir cunctisque amabilis,
 gloria monachorum, virtutum typus,
 doctrinæ luce clarus sed magis moribus.
 Hoc etiam relinquente caducam vitam,
 insedit cathedram Basilius monachus
 dictus a patria vulgo Scamandrenus.
 Huic abrogato posthinc pontificatu,
 pius Antonius de Stadii cœnobio
 fit patriarcha Byzantinæ urbis.
 Exin honorem abdicante Antonio,
 Nicolaus cognomine Chrysoberges
 evectus est ad sedem famosissimam,
 Quo transeunte ad Domini conspectum
 magister cathedram insedit Sisinnius,
 litteris doctus, medicina, et legibus,
 qui affinitatum scripsit justos gradus.
 Postquam vitalem lucem hic deseruit,
 sacram excepit dignitatem Sergius
 cœnobii alumnaus Manuelis dicti.
 Post cujus obitum præsul constituitur
 Eustathius princeps presbyterorum
 qui in œde palatina rem sacram curant.
 Hoc quoque vitæ terminum attingente,
 potitus est honore Alexius monachus,
 ecclesiarcha in Studii cœnobio,
 vir liberalis, splendidus sacerdos.
 Quo sancto concludente vitam obitu,
 Michael cognomento Cerularius
 nobilis vir professione monachus
 episcoporum præsul constituitur :
 turbulentus homo, contemptor legum ;
 quem Isaacius Cæsar detractum sede
 non sine dolo misit in exsilium.
 Cujus post obitum cathedra potitur
 et patriarcha magnus constituitur
 Lichudes eviratus Constantinus,
 qui dignitate erat protovestiarium :
 probatus homo, pius, et Deo dilectus,
 in negotiorum publicorum cura

- A
 Ὁν ἐξελάσας τοῦ θρόνου σοφὸς Λέων
 Τετραγαμίας ἄγος οὐ δεδεγμένον,
 Εὐθύμιον σύγκελλον ἐγκαθιδρύει.
 10040 Τούτου διωχθέντος δὲ τῆς προεδρίας,
 Πάλιν ὁ Νικόλαος ἔσχε τὸν θρόνον.
 Τούτου θανόντος, Στέφανος Ἀμασειας
 Σπουδαῖος εὐνοῦχος τις, ἱερὸς θύτης,
 Ῥώμης νέας εἴληψε τὴν προεδρίαν.
 10045 Τούτου τὸ βιοῦν καταλύσαντος μόρω,
 Ἀρχιερεὺς δέδεικτο τῆς Κωνσταντίνου
 Τρύφων μοναστής, εὐλαβὴς τε καὶ γέρων·
 Τοῦδ' ἀπελαθέντος δὲ τοῦ θρόνου δόλφ,
 Εὐνοῦχος υἱὸς Ῥωμανοῦ βασιλέως
 10050 Κλήσιν Θεοφύλακτος αὐχεῖ τὸν θρόνον,
 Οὐχ εὐαγῶς ζῶν οὐδὲ κατὰ ποιμένας,
 Κυνηγεσίους προστετηκῶς δ' ἐκτόπως,
 Ταῖς ἵππομανίαις τε καὶ τούτων δρόμοις.
 Τούτου καταστρέψαντος ἐν θρόνῳ βίον,
 10055 Ἀντικατέστη ποιμενάρχης Κυρίου
 Πολύευκτος ἄξιος ἱεραρχίας,
 Εὐκταῖον ὄντως χρῆμα καὶ πᾶσι φίλον,
 Κλέος μοναστῶν, ἀρετῶν πασῶν τύπος,
 Διαπρέπων λόγῳ καὶ τρόπῳ πλείον.
 10060 Τοῦδ' ἐκλειπίτος δὲ τὸν φθαρτὸν βίον,
 Μοναχὸς Βασίλειος ἔσχε τὸν θρόνον
 Ἐκ τῆς πατρίδος Σκαμανδρηνὸς τὴν θέσιν·
 Καθαιρεθέντος τοῦδε τῆς προεδρίας,
 Ἀντώνιος τις εὐλαβὴς ὁ στουδίτης
 10065 Ἀρχιθύτης πέφηνε τῆς Βυζαντίδος.
 Τοῦ δ' Ἀντωνίου θῶκον ἀπειπαμένου,
 Ὁ Νικόλαος Χρυσοβέργης τοῦπίκλην
 Εἰς τόνδ' ἀνήχθη τὸν περίπυστον θρόνον.
 Τούτου μεταστάντος δὲ πρὸς τὸν Διοσπότην,
 10070 Κατέσχε Σισίνιος μάγιστρος θρόνον,
 Παιδείας ἴδρις ἱατρικῆς καὶ νόμων,
 Βαθμοὺς ὁ συνθεῖς συγγενικοὺς ἐννόμους.
 Τούτου θανόντος καὶ λειοπίτος φάος,
 Μονῆς προεστὼς Μανουήλ κεκλημένης
 10075 Σέργιος ἀνὴρ παραλαμβάνει θρόνον.
 Τούτου θανόντος ἐγκαθίσταται θρόνῳ
 Πρῶτός τις Εὐστάθιος ἐν πρεσβυτέροις
 Τῶν ἐν βασιλείοις γε κατειλεγμένων.
 Καὶ τοῦδε τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος μέρῳ,
 10080 Ἐκκλησιάρχης τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου
 Μοναχὸς Ἀλέξιος εἴληψε θρόνον·
 Ἀνὴρ μεγαλόδωρος, ὄλιβιος θύτης.
 Οὐπερ μεταλλάξαντος εὐαγῶς βίον,
 Κλήσιν Μιχαήλ Κηρουλάριος θέσιν
 10085 Εὐπατριδῶν εἰς καὶ μονοτρόπων ἅμα
 Καθίσταται πρόεδρος ἀρχιποιμένων·
 Θερμουργὸς ἀνὴρ, ὑπερόπτης τῶν νόμων.
 Ὁν καταγαγὼν Ἰσαάκιος θρόνον,
 Εἰς ἐξορίαν παρέπεμψε σὺν δόλφ.
 10090 Ἐνθα θανόντος, ἐγκαθιδρύεται θρόνῳ
 Καὶ ποιμενάρχης ἀναδείκνυται μέγας
 Κωνσταντίνος τις ἐκτομίας Λειχούδης,
 Πρωτοβεστιάριος ὢν τὴν ἀξίαν,
 Σπουδαῖος ὄντως, εὐλαβὴς, Θεῶ φίλος,
 10095 Ἐν δημοσίαις πραγμάτων λειτουργίαις

- Φανείς ἀμεμφής ἀνεπίληπτος πάνυ,
Πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν καλῶν ἐργασίαις.
Οὐ τὸν παρόντα καταλύσαντος βίον,
Ὁ Ξιφιλίνος χάριεις Ἰωάννης
- 10100 Ἐκκλησίας ἰθύνει τὴν προεδρίαν,
Βίῳ, λόγῳ γένει τε λαμπρῶς ἐμπρέπων·
Ὅς πρόσθεν ὧν εἰς εὐγενῶν τῶν ἐν τέλει,
Κόσμον λελοίπως, τὰ μοναχῶν ὑπέδου,
Καὶ ποιμενάρχης ἐκρίθη Βυζαντίδος
- 10105 Τοῦτου τὸν ἀνθρώπινον ἐκβάντος βίον,
Κοσμᾶς μοναχὸς Ἱεροσολυμίτης,
Ἄνηρ ἀγαθὸς, ἀρετῶν θεῖος δόμος
Χειρίζεται δὴ τὴν λεῶ προστασίαν.
Ὅς δυσχεραίνων πραγμάτων τῇ συγχύσει
- 10110 Ἐκὼν ἀπηγόρευσεν ἱερωσύνην,
Καλῶς ὑπεκστὰς καὶ θρόνου καὶ ποιμνίου,
Ἐτ' ἐγκατέστη τῷ πανυψήλῳ θρόνῳ
Μοναχὸς Εὐστράτιος Γαριδάς θέσιν,
Πρὸς πᾶν ὀτιοῦν μὴ πεφυκῶς κρειττόνων,
- 10115 Παιδεύσεως ἄμοιρος ἅμα καὶ λόγων,
Ἦσυχία τε, γωνία, μᾶλλον πρέπων
Ἦ προστασία καὶ λεῶ προεδρία.
Τεῦδ' ἀπελαθέντος γε τῆς προεδρίας,
Ὅσιος ἀνὴρ, εὐλαβής, πρᾶος φύσει,
- 10120 Θεῶν προβληθεὶς Νικόλαος ἀξίως,
Μοναχὸς ἐλλόγιμος, ἄξιος θρόνου,
Ἐκκλησίας ἴθυνεν ὡς θεῶν φίλον.
Τούτῳ μετασταντος δὲ πρὸς θεῖος νόας,
Ἄνηρ χαριτώνυμος ἐμπρέπων λόγοις
- 10125 Ἱερομνήμων λευίτης Ἐκκλησίας,
Τῷ τῆν:καῦτα ποιμένι Χαλκηδόνας
Ἄγγου καθ' αἶμα καὶ γένος συνημᾶνος,
Τὸ δ' ἀγαπητὸς ὡς ἐπώνυμον φέρων,
Ἀνάγεται δὴ πρὸς θρόνον Βυζαντίδος.
- 10130 Οὐ τὸν παρόντα καταλείψαντος βίον,
Στυππῆς Κέων εἴληψε τὴν προεδρίαν,
Οἰκονόμος ὧν, λευίτης Ἐκκλησίας.
Καὶ τοῦδε τὸ ζῆν ἐν θρόνῳ λελοιπότος,
Πρόεδρος ὡσθὴ ποιμενάρχης αὐ μέγας
- 10135 Σεμνὸς Μιχαὴλ ἀρεταῖς λαμπρῶν, λόγοις,
Μονῆς προεστῶς εὐαγοῦς τῆς Ὁξείας
Ὅστις ἐκὼν λέλοιπεν ἱεραρχίαν·
Πρὸς νησίδα δὲ καὶ μονὴν τῆς Ὁξείας
Ἐπαναδραμῶν, ὑποθεῖς τὸν αὐχένα
- 10140 Ναοῦ πύλη δόχμιον, ὧ πρᾶου τρόπου |
Πατεῖν παρῆχεν εἰσιούσι τὸν δόμον·
Ἐφ' οἷς ἀποστὰς τῆς μονῆς τῆς Ἰδίας
Ἄξυμφόρως εἴληψε τὴν προεδρίαν.
Οὕτω μεταστάντος δὲ Μιχαὴλ θρόνου,
- 10145 Κοσμᾶς Ἀττικὸς κόσμος ἱεραρχίας,
Τῶν ἀρετῶν ὄχημα, καλῶν ἐστία,
Προφητικὸς τις καὶ τὸ μέλλον προβλέπων,
Ἀρχιθύτης δέδεικτο τῆς Κωνσταντινου,
Ποιμὴν ἀγαθὸς καὶ νομῆς ψυχотρόφος·
- 10150 Ὅνπερ καθεῖλε Μανουὴλ ἄναξ θρόνου,
Ψευδεῖς προφάσεις αἰτίας τε συμπλάσας.
Ὅθεν προαχθεὶς ποιμενάρχης ὁ βλέπων
Ἦ μὴν μενεῖν ἄκαρπον ἄβρένος τύκου
Μήτραν προηγόρευσε υἱὸς Βασιλίδος.

- A** sine quærela inventus et inculpabilis,
nedum in rei sanctoris ministerio.
atque hoc etiam dimittente vitam,
vir gratosus Xiphilinus Joannes
Ecclesiæ cœpit regere principatum,
stirpe, vita, litteris apprime clarus,
nobilis quondam inter senatores ;
deinde omisso mundo se fecit monachum,
Byzanti demum evasit patriarcha.
Jamvero hoc humanis exempto rebus
monachus Cosmas Hierosolymites,
vir bonus et virtutum thesaurus mirus,
populi accepit sacrum principatum.
Sed enim is turbatas res fastidians,
sponte abdicavit sacrum ministerium,
- B** sede et ovili secedens laudabiliter.
Exin statuitur in sublimi cathedra
Eustratius monachus cognomento Garidas
ad nullam rem præclaram natura idoneus,
egens doctrinæ omnis litterarum,
angulis et silentio longe aptior
quam dignitati et populi primatui.
Ergo post hunc eiectionum ministerio,
vir sanctus, religiosus, miti ingenio,
Deo volente electus Nicolaus,
monachus eruditus, sede dignus,
Ecclesiæ rem direxit ut Deo placet.
Nicolao transeunte δὲ πρὸς θεῖος superos.
Joannes laude litterarum florens,
hieromnemon, et levita Ecclesiæ,
- C** Chalcedonensi præsuli conjunctus
sanguinis jure ac necessitudine,
dilectus dici ceu cognomento solitus,
ad Byzantinam cathedram evehitur.
Quo derelinquente caducam vitam,
pontificatum adiit Styppes Leo,
Ecclesiæ jam œconomus et levita.
Hoc etiam vitam in sede dimittente,
magnus processit pontifex et primas
litteris Michael clarus et virtutibus
sancti cœnobii præces Oxitani :
qui tamen sponte honorem abdicavit,
atque ad Oxie monasterium insulæ
reversus, collum præbuit protentum
in templi foribus, prob mansuetudinem |
ingredientium omnium calcandum pedibus,
propterea quod cœnobio relicto suo
inutilem honorem recepisset.
Sic Michael deserente sedem,
Atticus Cosmas sacerdotii decus,
cinnus virtutum, honestatis apex,
spiritu quoque præditus prophético,
processit præsul Constantinopoleos,
nutritor animarum, pastor bonus :
quem tamen exauctoravit Manuel Cæsar
falsi conficto criminis obtentu :
quare in judicium patriarcha adductus,
ait prophetans uterum reginæ
mascula prole sterilem futuram.

Posterum tempus dictum confirmavit.
 Jam magno duci imperatoris genero
 ob id minanti graviter Contostephano,
 et dirum aliquid facere volenti,
 prædixit ipsum periturum lapide.
 Utrumque dictum exitu non caruit.
 Post Cosmam autem Muzalo Nicolaus
 Cypro translatus Ecclesiam gubernavit,
 ipsius Ecclesiæ alumnus et levita,
 sacrarum Pauli interpres litterarum,
 Cypri deinde factus archipræsul :
 quam tamen sedem abdicavit postea
 perosus humanarum colluviem rerum.
 Cum vero otiosus esset Constantinopoli
 cœnobiique præses ad Cosmidium,
 tunc quidem Byzantinam excepit sedem,
 hac tamen ipsa sponte dein recessit.
 Theodolusque monachus et sacerdos
 præses cœnobii Christi resurgentis,
 quod nunc concluditur mœniis metropoleos,
 donatus est Byzantinis infulis.
 Cujus demortui Chliarenus sedem
 excepit Constantinus, in Dei Ecclesia
 præpositus sacello et levita,
 Atque hoc etiam moriente, Lucas
 religiosus Chrysoberges monachus,
 egregie functus hactenus vita ascetica,
 pro suis meritis ad infulas devenit.
 Post Lucam Michael levita sacellarius
 philosophorum hypatus Anohiali
 tiaram Byzantinam egregie ornavit.
 Atque hoc translato ad cœrula superna,
 Eugeniota monachus sacerdos
 cœnobio Manganorum tunc præpositus,
 nomine Chariton, sedem occupavit.
 Hoc deserente terrenum incolatum,
 Theodosius qui in Boradii cœnobio vixerat,
 vir sane honus et decus monachorum,
 Ecclesiam Christi rexit laudabiliter.
 Is tamen sacrum honorem abdicavit.
 Cui sedem vacuum sponte relinquenti,
 venerandarum hæres infularum
 successit Basilius Camaterus,
 vir eruditus, chartophylax, levita ;
 quem Issacius imperator Angelus
 pontificatus exuit honore
 falsis omnino circumventum criminibus.
 Pro quo levitam Ecclesiæ sacellarium
 nomine Nicetam cognomine Muntanem
 Tithono Thucritoque annosiorē
 creavit præsulē Constantinopoleos :
 quem cæteroqui paulo post deposuit
 tanquam effætæ ætatis ac delirum :
 substituitque professione monachum
 asceticumque hominem Leontium mitem,
 e collibus Auxentii in urbem pertrahens.
 Atque hunc sibi a Virgine Deipara,

(94) Recole quæ dixi ad Vers. 4747.

- A 40155 Καὶ ταῦτα συμβέβηκεν ὁστέρω χρόνῳ·
 Δουκὶ μεγάλῳ καὶ κρατοῦντος νυμφίῳ
 Κοντοστεφάνῳ πρὸς τὸδ' ἠπειληκότι,
 Δραῖαι δ' ἀεικῆς τόνδ' ἐπιβεβληκότι,
 Ἐχειν προσέειπε τὸν διὰ λίθου μόρον.
 10160 Ἐβλήθη δ' ἄμφω τὰ προλεχθέντα τέλειος.
 Μεθ' ὃν Μουζάλων Νικόλαος Κυπρόθεν
 Μεταταθεὶς ἴθυσε τὴν Ἐκκλησίαν,
 Ἄνηρ τροφίμος, λευίτης Ἐκκλησίας,
 Διδάσκαλος τ' αὐτῶν Παύλου λόγων (94),
 10165 Ἐτε' ἀρχιθύτης ἀνεδείχθη Κυπρίων.
 Καὶ δυσχεραίνας πραγμάτων τῇ συγχύσει
 Θρόνον παρητήσατο καὶ προεδρίαν.
 Βακάντιθος δ' ὢν ἐν βασιλίδι πόλει
 Καὶ Κόσμιδίου τῆς μονῆς ἐπιστάτης.
 B 10170 Ἐβλήθη θῶκον τῆς Βυζαντίδος τότε.¶
 Αὐθαίρετως τοῦτου δὲ λιπόντος θρόνον,
 Θεόδοτος τις καὶ μοναχὸς καὶ θύτης
 Μονῆς προσετώς ἀναστάσεως Λόγου
 Τῆς ἐν πόλει νῦν καιμένης βασιλίδι
 10175 Πρόεδρος ὤφθη τῆς Κωνσταντινίου θρόνου,
 Οὐπερ θανόντος, Κωνσταντίνος λευίτης
 Καὶ σακελλίου τῆς Θεοῦ γ' Ἐκκλησίας
 Ὁ Χλιαρηνὸς παραλαμβάνει θρόνον·
 Καὶ τοῦδε βίον ἐμμετρῶσαντος μόρω
 10180 Λουκᾶς μοναχὸς εὐσεβῆς Χρυσοδέργης.,
 Ἀσκητικὸν κάλλιστον ἀνύων βίον,
 Ἐπαξίως ἔσχηκε τὴν προεδρίαν.
 Μεθ' ὃν Μιχαὴλ λευίτης σακελλίου
 Φιλοσόφων ὑπατος τοῦ Ἀγχιδίου
 C 10185 Κοσμίθ θρόνον κάλλιστα τῆς Κωνσταντινίου.
 Τοῦτου μεταστάντος δὲ πρὸς πόλου πλάτος.
 Εὐγενειώτης ἐν μονοτρόποις θύτης
 Μονῆς προσετώς χρηματίσας Μαγγάνων,
 Κλήσιν Χαρίτων, παραλαμβάνει θρόνον.
 10190 Τοῦτου λιπόντος τὴν κάτω παροικίαν,
 Θεόδοτος ἐκ μονῆς Βοραδίου,
 Ἄνηρ ἀγαθὸς καὶ μονοτρόπων κλέος,
 Χριστοῦ καλῶς ἴθυσε τὴν Ἐκκλησίαν.
 Τοῦτου λιπόντος ἱεραρχίας θρόνον,
 10195 Ἐκουσίως τε τὸν θρόνον λελοιπότος,
 Βασιλείος τις Καματηρὸς τοῦπίκλιν,
 Λόγιος ἀνήρ, χαρτοφύλαξ, λείτης,
 Ἀντικατίστη τῶν σεβασμῶν θρόνων·
 Ὅν Ἄγγελος σχῶν Ἰσαάκιος κράτος
 10200 Κατήγαγε θρόνου τε καὶ προεδρίας,
 Συνθεὶς προφάσεις παντάπαν ἀνευλόγους.
 Σακελλάριον λευίτην δ' Ἐκκλησίας
 Κλήσιν Νικήταν, Μουντάνην δὲ τοῦπίκλιν,
 Παλαιτέρων γε Τιθωνοῦ καὶ Θουκρίτου,
 10205 Ἀρχιθύτην δείκνυσι τῆς Κωνσταντινίου·
 Μετὰ μικρὸν δὲ τοῦ θρόνου κατασπάσας
 Ὡς ἀφελῆ τε καὶ χρόνῳ παρεϊμένον,
 Ἄνδρα μοναχὸν ἀρετῆς ὄντ' ἐργάτην,
 Τὸν πρᾶον Λεόντιον ἐγκαθιδροῖ,
 10210 Λόφων ἀπ' αὐτῶν ἀγαγὼν Δύξεντιοῦ·
 Ὅν τῷδε δεῖξει τὴν ἀπειρανδρον Κόρην

- Ἐφασκε νυκτὸς συλλόγων ἡθροισμένων,
 Εἶδος τε, κλήσιν, ἀρετὴν τοῦδ' εὐστόχως
 Καλῶς διαγράψασαν ὡς ἐν εἰκότι,
 10215 Ἀλλὰ γε καὶ τόνδ' ἀπελαύνει τοῦ θρόνου,
 Πάντα παριδῶν τὰ προηγορευμένα·
 Μετάθεσιν δὲ δραματοῦργεῖ ποιμένος·
 Ἀρχιθύτην γὰρ τῆς Σιών τῆς ἀγίας
 Κλήσιν Θεοδόσιον (95) φῶντα Λατίνων,
 10220 Ἐθάδα (96) τῷδε καὶ προήγορον κράτους,
 Εἰς θῶκον ἀνήγαγε τῆς Κωνσταντίνου.
 Ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνατο τῆς κακουργίας·
 Ἄμφοιν γὰρ ἐκπέπτωκεν ἱεραρχίαι
 Καὶ τῶνδ' ἀτίμως ὁ προβληθεὶς ἀκρίτως.
 10225 Ἐπειτα Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος
 Σκυροφύλαξ ὢν τῆς Θεοῦ γ' Ἐκκλησίας
 Ποιμαντικὴν εἴληψε καὶ προεδρίαν (97).
 Τοῦτου θανόντος ἐγραβίσταται θρόνῳ (98)
 Ὁ Καματηρὸς εὐεπὴς Ἰωάννης,
 10230 Ἴδρις σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων,
 Ἐπήβολός τε δογμάτων τῶν ἐνθέων,
 Ἐκκλησίας ὢν λευτῆς, χαρτοφύλαξ·
 Ἐφ' οὗ παρεστήσαντο Λατίνοι πόλιν·
 Ὅς ἐξελαθεὶς δυστυχῶς πρὸς Λατίνων
 10235 Θρόνου πατρίδος τῆς σεμνῆς (99) Βυζαντίδος,
 Οἰκεῖ διδυμότειχον εἰς ἄστῴ φράσας,
 Ἐνθα θανῶν ἔλιπεν ἡλίου φάος.
 Μετὰ δὲ τοῦτον ποιμένες βυζαντίδος
 Οὗτοι προσεβλήθησαν ἐν Νικαίῳ·
 10240 Πρῶτος Μιχαὴλ Αὐτωρειανὸς θέσιν
 Βακελλάριος, λευτῆς Ἐκκλησίας,
 Ἴδρις σοφίας κοσμικῆς ἑταῖρα ἄμα.
 Οὐπερ μεταλλάξαντες ἐν θρόνῳ βίον,
 Θεόδωρος εἴληψε τὴν προεδρίαν
 10245 Ἐκκλησίας ὢν λευτῆς, χαρτοφύλαξ,
 Τοῦπάνωμον σχῶν Εἰρηνικὸς πατρόθεν,
 Φιλοσόφων ὑπατον ἀξίαν, λόγους.
 Καὶ τοῦδε θανόντος δὲ, τὴν προεδρίαν
 Μάξιμος ἀρχεὶ καὶ μοναχὸς, καὶ θύτης
 10250 Μονῆς προσετώως εὐαγοῦς ἀκοιμήτων.
 Μεθ' οὗ Μανουὴλ Φιλόσοφος τὸν λόγον,
 Φύλαξ ἀκριβῆς καὶ νόμων καὶ κανόνων.
 Τοῦτου λειπόντος τὴν κάτω παροικίαν,
 Πολλὸς Γερμανὸς τὸν βίον καὶ τὸν λόγον
 10255 Ἀρχιθύτης δέδεικται τῆς Κωνσταντίνου,
 Ἀνὴρ μοναστῆς, καὶ Θεοῦ θυηπόλος,
 Αὐχῶν Ἀνάπθουν πατρίδα Προποντίδος,
 Ἐκκλησίας τρέφειμος ὢν τῆς ἐν πόλει·
 Ἔτα μονάσας, καὶ φανείς Θεοῦ λάτρις,
 10260 Γεωργίῳ μάρτυρι καὶ πεφιλημένος,
 Ἐλαχε ποιμνὴν ἰθύειν Βυζαντίδος.

(95) Sic etiam v. 6030. Atqui hunc passim appellant alii *Dositheum*, quos inter Methodius infra a nobis edendus. Sed enim *Dositheus* nihil aliud est nisi metathesis τοῦ *Theodosius*. Sic in coll. Vat. t. II, p. 441, quem Polybius appellaverat *Theotinum*, Diodorus cum anagrammate dicit *Timotheum*.

(96) Allatius de Cons. p. 702, legebat ἐνθάδε, quæ mihi melior lectio videtur. Codex tamen noster tum hic tum v. 6031 habet ἰθάδα.

(97) Recitat tres hos de Xiphilino versiculos

- A dicebat Isaacius astanti turbæ,
 noctu monstratum, et affabre descriptam
 corporis speciem cum virtute ac nomine.
 Nihil tamen minus hunc sede depulit
 postea dictorum negligens suorum.
 Namque transferre voluit episcopum.
 Sanctæ nempe Sionis patriarcham
 stirpe Latinum, Theodosium nomine,
 cognitum sibi, atque imperii vatem,
 ad Byzantinas infulas provexit.
 Sed homini nil profuit facti novitas,
 ambobus enim sacerdotiis excidit
 cum ignominia, nequiter electus.
 Secutus est Georgius Xiphilinus
 e scevophylace in Ecclesia Dei
 B ad pastorem cathedram subvectus.
 Hoc vita functo, stationem occupavit
 oris facundi Joannes Camaterus
 omnigena cumulatus sapientia ac litteris
 et divinorum dogmatum callentissimus,
 antea levita Ecclesie et chartophylax.
 Sub eo metropolim Latini expugnaverunt.
 Quamobrem infelieiter ab his expulsus
 sede atque alma patria Constantinopoli,
 Didymotichum transtulit stationem,
 ibique clausit oculos vitali luci.
 Post hunc pastores urbis Byzantinæ
 hi creabantur in oppido Nicæa.
 Primus est Michael, dictus Autorianus,
 Ecclesie sacellarius et levita,
 C mundanis litteris divinisque abundans.
 Post quem in sede exstinctum, Theodorus
 sacri primatus adiit honorem,
 antea levita Ecclesie et chartophylax,
 Irenici cognomen a patre trahens,
 in studiis philosophicis gradu hypatus.
 Quo moriente, sacre rei primatum
 Maximus tulit monachus sacerdos,
 Acemetarum præpositus cœnobio.
 Post hunc philosophus oratione Manuel,
 legum defensor canonumque sedulus.
 Quo deserente terrenum incolatum,
 clarus doctrina et moribus Germanus
 creatur præsul Constantinopoleos,
 vir monachatum profitens, Dei sacerdos,
 D oppido oriundus Anaplo in Propontide,
 in urbe a pueritia Ecclesie alumnus,
 deinde factus monachus et Dei minister,
 carus præcipue martyri Georgio;
 postremo Byzantinus evasit pastor.

Allatius de Georgiis p. 664, ed. Fabric.

(98) Ex hoc versiculo usque ad v. 10310 habes patriarchas Constantinopolitanos, qui in exsilio electi fuerunt, apud Allatium de Consensione lib. II, cap. 14, p. 725. Item partim in adn. ad Acropollitam cap. 6.

(99) Allatius in utroque citato loco pro σεμνῆς, *almæ*, legit ἐμῆς, *mæx*. Num ergo hinc orta est Allatio opinio quod Ephræmii patria Byzantium fuerit; quandoquidem eum appellat *Byzantinum*?

Sed hoc per obitum transeunte ad Dominum et patriarchis sanctis connumerato, Methodius item monachus et Dei sacerdos, tunc Hyacinthi præsidentis cœnobio, tempore sedem tenuit brevissimo. Quo moribunda deserente membra, pedum corripuit Manuel archipresbyter cleri, qui sacram œdem palatii curat; senex benignus, mansuetis moribus. Atque hoc etiam concludente vitam, Arsenius inter monachos pietate fulgens, virtutum eximia atque animata sedes, electus est Byzantii patriarcha. Is natus quidem erat in urbe regia; sed in Nicœnis monasteriis postea totonderat capillum, et abbas fuerat: nunc solitarius uni Deo vacabat In Apolloniadis urbis œceteriis; quo tempore Nicœam fuit accitus a Theodoro Cæsare Romano: ubi expletis cunctis Ecclesiæ gradibus ad summum hierarchiæ pervenit apicem. Cum autem sponte dimisisset pedum, monasticam quietem pie repetens, ad Byzantinum transiit patriarchatum, Ephesiorum Nicephorus archiepiscopus qui olim palatii fuerat archipresbyter, Innocens vir, perpetuus Parthenius. Atque hoc sedem cum vita deserente, Arsenius primus liberatæ urbis sacrum recuperavit principatum. Sed idem postea depositus sententia episcoporum aliorumque iudicium, Ecclesiaque abscedere coactus, in Præconnesum insulam deportatur. Germanusque præsul Hadrianopoli translatus est ad urbem Constantini. Verum Germano abdicante honorem, Josephus rectæ religionis columen, presbyterorum decus et monachorum sancto cœnobio præpositus Galesii, mitis, benignus, divinæ legis reverens, nutritor egenorum, natura clemens, patriarcharum celebrem insedit thronum digne et canonicis regulis electus. Is regio in clero presbyter olim fuerat, sanctisque nuptiis filiam procreaverat: postea vero viduatus conjugem, monasticam professus libenter vitam cœlestium virtutum arca apparuit: exin cœnobii Galesini abbas, episcopus postremo et magnus pontifex. Cum autem Itatorum dogma invasit Ecclesiam nostram haud laudabiliter,

(1) Allatius habet παρθένος.

(2) Imo schismatis tenacissimus, atque idcirco a Michaele Palæologo imp. sede ejectus, quia concordie cum Ecclesia Romana, quam prædictus imperator conciliaverat, subscribere noluit.

- A
 Τούτου μεταστάντος δὲ πρὸς τὸν Δεσπότην
 Καὶ συναφθέντος πατριαρχῶν ἁγίοις,
 Μεθόδιός τις καὶ μοναχὸς καὶ θύτης,
 10265 Μονῆς προστώς τῆς Ἰακίνθου τότε,
 Ἐπὶ βράχιστον ἀπολαύει τοῦ θρόνου·
 Οὐπερ θανόντος, καὶ λιπόντος τὸν βίον,
 Ὁ πρωτοθύτης Μανουὴλ ἔσχε θρόνον
 Τῶν ἐν βασιλείαις γε καταλεγμένων,
 10270 Γέρων προσηγῆς, μειλίχιος τὸν τρόπον.
 Χρησαμένου τέλει δὲ τοῦδε τοῦ βίου,
 Ἀρσένιός τις εὐλαβῆς μονοτρόπων,
 Τῶν ἀρετῶν κάλλιστος, ἔμφυχος θρόνος
 Εἰς ποιμενάρχην ἤρεθθη Βυζαντίδος,
 10275 Σειρὰν γένους Ἑλλκων μὲν ἐκ Βυζαντίου
 Κόμην δὲ κερκίς ἐν μοναίς τῆς Νικαίας,
 Καὶ τῆδε δειχθεὶς καίμονης ἐπιστάτης·
 Εἶθ' ἔσυχάζων καὶ θεῶν προσανέχων
 Ἐν Ἀπολλωνιάδος ἀσκητηρίοις
 10280 Ἀφίκτο κληθεὶς εἰς πόλιν Νικαίων
 Πρὸς τοῦ κρατοῦντος Ἀδύσων Θεοδώρου·
 Καὶ πάντα βαθμὸν ἀνύσας Ἐκκλησίας
 Εἰς ὕψος ἔρθη ποιμεναρχίας μέγα.
 Αὐθαιρέτως τούτου δὲ λιπόντος θρόνον,
 10285 Μονῆ δὲ αὐτὸν εὐαγῶς δεδωκότος
 Ν. κηφόρος πρόεδρος ὢν Ἐφεσίων
 Προεδρίαν ἔλατρε τῆς Κωνσταντίνου,
 Ὅς ἀρχιλευτήτης πρὶν ἦν παλατίου,
 Ἀνὴρ ἀμεμφής, παρθένιος (1) διὰ βίου.
 10290 Τούτου τελευτήσαντος ἐν προεδρίᾳ
 Ἀρσένιος πρῶτιστος ἀπολαμβάνει
 Τῆς βασιλίδος ἱερὰν προεδρίαν·
 C
 Καθαίρειαι τούτου δὲ καθυπηγμένου
 Πρὸς ποιμεναρχῶν καὶ δικαστῶν τῶν τότε,
 10295 Εἶτ' ἀπελαθέντος τε τῆς Ἐκκλησίας,
 Εἰς Προικόνησον δ' ἀπαχθέντος νησίδα,
 Τῆς Ἀδριανου Γερμανὸς ἀρχιθύτης,
 Μεταθέσει δέδεικτο καὶ Βυζαντίδος.
 Τούτου παραιτήσαι δὲ λιπόντος θρόνον,
 10300 Ἀνὴρ Ἰωσήρ ὀρθοδοξίας στύλος (2),
 Κλέος μοναστῶν ἅμα καὶ πρεσβυτέρων,
 Μονῆς προστώς εὐαγοῦς Γαλησίου,
 Πρᾶος, χαρτεὶς καὶ θεοῦ τρέμων νόμους,
 Πτωχοτρόφος, φίλοικτος, εὐσπλαγχνος φύσει,
 10305 Εἰς πατριαρχῶν τὸν περίπυστον θρόνον
 Ἀνάγειται δὴ κανονικῶς. ἀξίως,
 Κλήρου πέλων εἰς τοῦ βασιλείου πάλαι,
 Γήμας τε σεμνῶς καὶ τεκῶν θυγατέρα·
 D
 Εἶτ' ἀποβαλὼν θανάτῳ συνευνέτιν,
 10310 Καὶ τὰ μοναχῶν ὀποδὺς δημοφύχως,
 Ὄφθη δοχεῖον ἀρετῶν τῶν ἐνθῶν·
 Ἐπειτα, ποιμὴν τῆς μονῆς Γαλησίου,
 Καὶ ποιμενάρχης ἀρχιθύτης τ' αὐ μέγας.
 Ἐπεὶ δ' Ἰταλῶν δόγμα παραιοσφάθη
 10315 Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οὐ καλῶς Ἐκκλησίᾳ (3)

(3) Ephræmium animum prorsus gerere schismaticum, alibi, quoque cognovimus; et nunc hic factiosus in Josephum laudibus rursus demonstratur. Non est autem hic locus refutandi Græcorum errores et schisma; id quod jam doctissimi catho-

- Τούτου διειθύνοντος εὐσεβῶς θρόνον,
 Καὶ τῷδ' ἐπῆκτο τὰδ' ἐπαινεῖν τις βίῃ,
 Ὅ δ' ἀκλινῶς ἤδραστο δογμάτων βάσει·
 Ἐκβάλλεται δὴ τοῦ θρόνου μάλ' ἀδίκως,
 10320 Ὡς ὑπεραβλῶν δογμάτων ὀρθῶν ἄγαν,
 Εἰς δ' ἀλλοδαπὴν ἀπαλαύνεται χθόνα,
 Καθαιρετικὴν φῆφον ἀρχιποιμένων
 Σχεδιασάντων κατὰ τοῦδ' ἀγαιτίως·
 Τοῦτ' ἀπελαθέντος δὲ τῆς προστασίας,
 10325 Ἰωάννης τις τὴν ἐπίκλησιν Βέκκος
 Ἀντικατέστη συμφρονῶν τοῖς Λατίνοις.
 Ἐκκλησίας ὦν χαρτοφύλαξ λευίτης,
 Ἄνῆρ σοφός τις ἐνθεραμμένος λόγοις.
 Τοῦδ' ἐκδιωχθέντος δὲ τῆς Ἐκκλησίας
 10330 Νεῦσει κρατοῦντος εὐσεβοῦς Ἀνδρονίκου (4)
 Ζήλῳ τε πιστῶν, ὡς προμάχου Λατίνων
 Πάλιν (5) Ἰωσήφ ἀπολαμβάνει θρόνον·
 Οὐπερ λιπόντος τὸν βίον καὶ τὸν θρόνον,
 Σοφός τις ἀνὴρ Γρηγόριος Κυπρόθεν
 10335 Λόγων σοφῶν παιδεύμα, μουσῶν ἑστία,
 Εἰς πατριαρχῶν ἀνεβιδάσθαι θρόνον·
 Ὅστις πατρίδος καὶ πατρικῆς οἰκίας
 Φυγὰς ὑπάρξας παῖς ἔτι πω τυγχάνων,
 Παιδεύσεως ἔρωτι καὶ μαθημάτων
 10340 Ἐλθὼν κατοικεῖ πρὸς πόλιν Κωνσταντίνου
 Αὐτὸν δὲ μαθημασιν ἐκδοῦς καὶ πόνοις
 Ἀφῆκτο πρὸς μέγα τι παιδείας βᾶθος·
 Ἔτα καταστάς γνῶριμος στεφνώρω
 Καὶ συνταγείς κλήρω τε τοῦ παλατίου,
 10345 Ἀρχιθύτης πέφηνε τῆς Κωνσταντίνου,
 Τὰ τῶν μοναχῶν πρὶν τελεσθεῖς, ὡς ἔθος
 Δύθαρτέως τούτου δὲ λιπόντος θρόνον,
 Ἀθανάσιος ἐκ καλῆς ἡσυχίας
 Ἀσκητικὸς τις ἐν μονοτρόποις θύτης,
 10350 Γεννάδας ἀνὴρ, καρτερικὸς πρὸς πόρους,
 Ἀντικατέστη τῷ Βυζαντίδος θρόνω.
 Τούτου παραιτήσαι δὲ λιπόντος θρόνον,
 Ὅστις ἀνὴρ εὐλαβῆς Ἰωάννης,
 Γαληνός, εὐέντευκτος, ἀρετῶν θρόνος,
 10355 Κλέος μοναχῶν ἅμα καὶ πρεσβυτέρων,
 Πλέον δὲ πλουτῶν πραότητα καρδίας,
 Ἐπαξίως εἴληφε τὴν προεδρίαν.
 Ὀρμημένος μὲν ἐκ μερῶν Μεσημβρίας (6),
 Γάμοις ὀμιλήσας δὲ σεμνοῖς ἐν βίῳ,
 10360 Καὶ παιδὸς ὀφθαλμοῦ ἀββένοιο φυτοσπόρος

- A pie Josepho sedem gubernante,
 ipse ad consensum vi compellebatur,
 sed perstitit immotus in basi dogmatum.
 Pellitur ergo sede iudicio iniquo,
 propterea quod pro recto pugnaret dogmate,
 atque in extraneum deportatur solum,
 postquam pastores primi contra innocuum
 depositionis tulerant sententiam.
 Post hunc remotum summo gubernaculo,
 Joannes quidam cognomento Veccus
 suffectus est, consentiens cum Latinis,
 chartophylax Ecclesiæ ac levita,
 vir sane sapiens et litteris innutritus.
 Sed hunc Ecclesia pepulit fidelium zelus
 et pii regnantis nutus Andronici,
 B ut Latinarum partium studiosum;
 et suam recepit cathedram Josephus.
 Quo deponente cum officio vitam,
 Gregorius sapiens vir oriundus Cypro
 alumnus doctrinarum, musarum ara,
 ad patriarchæ dignitatem venit.
 Hic patriis laribus patrioque solo
 jam indeja teneris exsulans unguiculis,
 addiscendarum cupidus disciplinarum
 migravit inquilinus Constantinopolim :
 ubi se studiis tradens impensissime
 magnum sapientiæ congegit thesaurum :
 unde regnanti Cæsari fit cognitus,
 adscribiturque clero palatino,
 et Byzantinus denique creatur præsul,
 C monachi adscitis antea, ut mos est, vestibus.
 Hoc autem sponte honorem deponente,
 sancta Athanasius honiens solitudine
 asceticus et presbyter inter monachos,
 magnanimus vir, laborum patientissimus,
 præsul processit urbis Byzantiæ.
 Hoc item sacram abdicante sedem,
 vir pius Joannes sanctitate fulgens,
 affabilis, tranquillus, virtutum cinnus,
 presbyterii decus simul et monachus,
 apprime tamen dives mansuetudine,
 digne assecutus est honoris apicem.
 Hic oriundus partibus Mesembriæ
 nuptiis quoque in sæculo contractis
 masouli filii edidit progeiem :

lici præstiterunt, princeps quidem merito et infini-
 nita doctrina Allatius, tum Arcudius, Caryophilus,
 Caleca, Papadopulus, Baronius, Natalis Alexander,
 Lequinus in dissert., et panopl., aliique plurimi.
 De defensoribus quidem Græcis legis Allatium
 de synod. Ephes. cap. LVII, p. 371. Ex iis autem,
 qui tunc concordiam cum Latinis dogmatibus, id
 est cum orthodoxia tuiti sunt, duos memorare sa-
 tis est; quorum primus Nicephorus Blemmyda,
 ab Ephræmio nostro v. 8939. sqq. eximia laude,
 tanquam sapientiæ coryphæus et patriarchatu di-
 gnissimus, exornatus; alter Joannes Veccus, cu-
 jus item sapientia ab Ephræmio v. 10346 laudatur,
 qui lectis Blemmydæ scriptis a schismate ad or-
 thodoxiam transiit, ut ait Pachymeres hist. V, 15,
 patriarchatum catholice gessit, concordiamque

D cum Romana Ecclesia scriptis doctissimis defen-
 dit, et usque ad carcerem obitumque retinuit. Le-
 gesis Veci testamentum apud Allatium Gr. orth.
 T. I, p. 378.

(4) Nimirum Andronicus II, cum regnum adiret,
 ad id coactus fuit factione schismaticorum, ut
 historia notissima tradit.

(5) Hinc usque ad v. 10363 edidit versiculos
 Allatius in op. *De cons.* p. 776, et in dissertatione
 de Georgiis, ubi agit de patriarcha Georgio Cy-
 prio, qui dicitur etiam Gregorius. Allatius autem
 legebat, seu certe edebat, που pro πω, et ἐνδοῦς pro
 ἐκδοῦς.

(6) Lequinus dicit oriundum Sozopoli. Verum
 ntraque urbs Mesembria et Sozopolis pertinet ad
 Hæmimontium, nec valde distant inter se.

sponte dimisso postea conjugio,
 diam asceticorum vitam prætulit :
 in quo vitæ proposito diu persistens,
 denique novæ Romæ fit patriarcha.
 Sed postquam sponte is etiam dimisit pedum,
 iterum Athanasius ad sedem venit :
 quod cum is rursus pondus fastidisset,
 Cyzici Niphon translatus diœcesi
 reginam urbium rexit patriarcha ;
 vir monachalis, rebus agendis sagax,
 communi quidem expers eruditione,
 sed prudens rerum et affluens ingenio,
 Berrhœ natus occiduis in regionibus,
 lauræ præpositus in Athone monte,
 metropolita postea factus Cyzici,
 denique tenuit pontifex Constantinopolim.
 Verum et hic libello honorem abdicat.
 Joannes autem cognomento Glyca
 vir senatorius, et cursus logotheta,
 optimatum de numero et doctissimus,
 populi sacrum præsidatum adiit.
 Quo dignitatem pariter abdicante,
 Gerasimus vir monasticus ac presbyter,
 qui Philadelphi in urbe natus fuerat,
 et Sosandrorum rexerat monasterium,
 pontificatum tenuit Byzantii.
 Cumque hic in sede mortuus fuisset,
 monachus Isaias pietate insignis
 benignus, venerandus, modestus senex,
 natalem habens terram Epirum veterem,
 Athone in monte monachorum gloria,
 patriarchatus attigit summum apicem.

- A Ἐκὼν τε λιπὼν γαμετῆς συνοικίαν,
 Ἀσκητικὸν προὔκρινεν ἔνθεον βίον·
 Ἐνοστάσεως οὖν συμπροϊούσης βίῃ,
 Ῥώμης ἐδείχθη πατριάρχης τῆς νέας.
 10365 Τοῦτου δ' ἐκόντος ἀπολιπόντος θρόνον,
 Πάλιν Ἀθανάσιος ἔσχε τὸν θρόνον·
 Καὶ τόνδε λοιπὸν αὐθις ἀπειπαμένου,
 Μεταθέσει δέδεικτο Κυζίκου Νίφων
 Τῆς βασιλίδος ἀστέων ἀρχιθύτης·
 10370 Ἄνῆρ μοναχὸς, ἀγγλίνους ἐν πρακτέοις,
 Παιδεύσεως μὲν ἀδαῆς ἐγκυκλίου,
 Ἐπήβολος δὲ καὶ φρενῶν πεπλησμένος,
 Βεβρόσιαν ἀρχῶν τὴν δυτικὴν πατρίδα,
 Λαύρας ὑπάρξας προστάτης τῆς κατ' Ἀθῶ·
 10375 Ἐτα κατέστη ποιμενάρχης Κυζίκου
 Καὶ πατριάρχης τῆσδε Κωνσταντίνου.
 Τοῦδ' ἐγγραφῇ δὲ θῶκον ἀπειπαμένου,
 Ἰωάννης τις ὁ Γλυκὺς δὲ τοῦπίκλιν
 Συγκλητικὸς τε καὶ λογοθέτης δρόμου,
 10380 Ἐἰς ὧν ἀρίστων καὶ σοφῶν λόγων ἔδρις,
 Χαιρίζεται δὴ τὴν λεῶν προστασίαν (7).
 Καὶ τοῦδ' ὁμοίως θῶκον ἀπειπαμένου,
 Γεράσιμος τις καὶ μοναχὸς καὶ θύτης,
 Πόλιν Φιλαδέλφειαν ἀρχῶν πατρίδα,
 10385 Μονῆς προσετώως χρηματίσας Σωσάνδρων,
 Προεδρίαν εἴληφε τῆς Κωνσταντίνου.
 Τοῦτου τὸ βιοῦν ἐν θρόνῳ λελοιπότης,
 Ἄνῆρ μοναχὸς εὐλαβῆς Ἡσαίας
 Πρῶος, γεραρὸς καὶ ταπεινόφρων γέρων,
 10390 Κλέος μοναστῶν τῶν βιούντων κατ' Ἀθῶ,
 Ἡπειρον ἀρχῶν πατρίδα παλαιτέραν,
 C Ἐἰς ὕψος ἀνήνεκτο ποιμεναρχίας.

(7) Habet hos versus de Glyca Allatius in diss. de Georgiis p. 638 (ed. Fabric.) ubi Ephræmium nostrum appellat *monachum*.

ANNO DOMINI MCCXX

THEOLEPTUS

PHILADELPHIENSIS METROPOLITA

NOTITIA

(Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν. Venetis 1782 fol. p. 855.)

Theoleptus ille magnus et Philadelphiensium lu-
 men, regnante Andronico Palæologorum secundo,
 circa annum millesimum trecentiesimum vicesimum
 quintum floruit. Anachoreticam primo vitam duxit
 in Monte Sancto; deinde Philadelphiensium cathe-

D Θεόληπτος ὁ μέγας ὄντως τῆς Φιλαδέλφειας φω-
 στῆρ, ἤκμασε μὲν ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ δευτέρου
 τῶν Παλαιολόγων, περὶ ποῦ τὸ χίλιοστὸν τριακοσιο-
 στὸν εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος. Ἐν δὲ τῷ τῆς ἀγιότητος
 δρι τὸν ἀναχωρητικὸν πρῶτον ἀσκήσας βίον, κακεί-

θεν ἔπειτα τὴν τῆς Φιλαδελφείας προεδρίαν ἀναδεξάμενος, καθηγεμὼν καὶ μυσταγωγὸς τῶν καλλίστων μαθημάτων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεσσαλονίκης καθίσταται. Τὴν τε γὰρ ἱερὰν νῆψιν, καὶ τὴν νοερὰν ἐκείνου ἐμυσταγώγησε προσευχὴν, ἔτι ἐν τοῖς κοσμικοῖς τεταγμένον, ὡς ἐν τῷ βίῳ τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου τῷ ὑπὸ Φιλοθέου πατριάρχου συγγραφέντι ἐμφέρεται.

Ὁ δὲ παρῶν φιλοπονηθεὶς αὐτῷ λόγος, ὑποτύπωσις ὧν ἀρίστη, καὶ κανὼν ἀκριβὴς τῆς ἐν Χριστῷ κρυμμένης μελέτης, μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ κεφαλαίων, νοήμασι θείοις καὶ καθαρότητι φράσεως εἰς τὸ ἄριστον συντεθειμένων, ὧδε μετὰ τῶν λοιπῶν συντηρῶσθαι. Χρήσιμα γὰρ, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ ἀξιόλογα τοῖς ἐν βραχεὶ συλλέξαι ἐσπουδακόσι τῆς πνευματικῆς φιλοσοφίας τὸ θεόσοφον μάθημα.

A dram suscepit et præclarissimarum doctrinarum, quas sanctus Gregorius Thessalonicensis postea tradidit, magister fuit atque institutor. Sacrum enim jejunium et spiritualem orationem docuit juvenem adhuc in sæculo degentem, uti in ejusdem Gregorii Vita describitur, quam Philotheus patriarcha exaravit.

Præsens autem ab ipso confectus est tractatus. Peroptime absconditam in Christo vitam describit et regulas tradit exquisitas: subsequuntur capita quædam quæ sanctis præceptis et sermonis ascési optime cum reliquis procedunt. Hæc maxime sunt utilia et pretiosa hominibus, qui spiritualis philosophiæ institutiones quasi in compendio collectas inquirunt.

ΘΕΟΛΗΠΤΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΝ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΚΡΥΠΤΗΝ ΕΥΓΑΣΙΑΝ ΔΙΑΣΦΩΝ, ΚΑΙ ΔΕΙΚΝΥΩΝ ΕΝ ΒΡΑΧΕΙ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΜ ΚΟΜΟΝ

THEOLEPTI

PHILADELPHIENSIIUM METROPOLITÆ

TRACTATUS

DE ABSCONDITA OPERATIONE IN CHRISTO ET PROFECTU IN VITA MONASTICA.

Τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα δένδρον ἐστὶν ὑψικομόν τε καὶ γονιμώτατον, οὐκ βίβλα μὲν, ἡ τῶν σωματικῶν πάντων ἀλλοτριώσις, κλάδοι δὲ, ἡ ἀπροσπάθεια τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ μηδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ πράγματα, ὧν τὴν φυγὴν ἐποιήσατο, ἔχειν καρπὸς δὲ τῶν ἀρετῶν ἡ κτησις, καὶ ἡ θεοποιὸς ἀγάπη, καὶ ἡ ἐκ τούτων μὴ διακοπτομένη εὐφροσύνη. Ὁ καρπὸς γὰρ, φησὶ, τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ τοῦ κόσμου φυγὴ τὴν πρὸς Χριστὸν καταφυγὴν χαρίζεται. Κόσμον δὲ λέγω τὴν φιλίαν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων καὶ σαρκός. Ὁ ἐκ τούτων ἀλλοτριούμενος ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, οικειοῦται τῷ Χριστῷ, κτώμενος τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, δι' ἣν ἅπαντα τὰ τοῦ κόσμου ἀποποιήσάμενος, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, Χριστὸν, ἐξώνησατο. Χριστὸν ἐνδίδουσαι διὰ τοῦ σωτηρίου βεπτίσματος, ἀπεβάλου τὸν βυβον διὰ τοῦ θεοῦ λουτροῦ τῆς πνευματικῆς χάριτος τὴν λαμπρότητα ἐκομίσω, καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς κλάσεως· ἀλλὰ τί γέγονε; μᾶλλον δὲ τί

B Monastica institutio, quasi arbor altissima es atque fertilissima; radice sua recedit a corporalibus, ramis autem ab affectibus animæ, et nullo modo rebus adhæret quibus se subtraxit. Fructus vero arboris virtutum acquisitio, divinæ videlicet charitatis et lætitiæ nunquam deficientis. Dicitur enim: Spiritus fruges sunt charitas, gaudium, pax, et reliqua. Qui fugit a sæculo ad Christum confugit; sæculum dico conjunctionem cum rebus sensibilibus et carnalis amorem. Si quis veritatis cognitione ab his alienus est, habitat in Christo, ejus amorem sibi comparavit, quo omnia mundi abjecit et pretiosam emit margaritam, Christum Dominum. Per salutarem baptismum Christum induisti et omnem immunditiam abjecisti divina lustratione; spiritualis gratiæ splendorem reportasti et creationis nobilitatem. Ast quid evenit? seu potius quid homo ex inconsiderantia sua passus est? Propter amorem suum ad mundana immutavit in se lineamenta di-

vina et propter affectum carnalem imaginem deperdidit: passionum turbine obscuratus est animæ oculus, quem Christus, solesapientiæ, illuminaverat. Tu autem divino tremore percussam animam habes: hujus enim mundi vicissitudines considerasti. et mentis distractiones intellexisti versantis inter perturbationes; quo vanissimo hujus vitæ studio circumagantur homines propius intuendo vulneratos ex jaculo et ad tranquillitatem te convertisti. Mentis et cogitationum quietem desiderasti, verbum enim audieras: « Inquire pacem et persequere eam ¹. » Refrigerium tibi inter vota fuit, cum legisses: « Convertere, anima mea, in requiem tuam ². » Quam igitur in baptisate recepisti nobilitatem intelligis, mentem a sæcularibus desideriis revocas et indesinenter ad sanctas refers cogitationes. Ad mentis opus perficiendum aulam introisti, pretiosas induisti pœnitentiæ vestes, et generose jurasti ad mortem usque in monasterio te perseveraturum esse. Secundum jam adjiciam incitamentum, quod ad finem hujus vitæ tendat; primum enim præsentem vitam respexerat. Initio propter pietatem accessisti ad Christum, nunc autem per sensuum conversionem conjungeris cum Christo; ibi gratiam invenisti, hic obligationem contraxisti; tunc junior eras et susceptam dignitatem ignorasti, etsi postea major evaseris et noveris doni pretium atque ori frenum imposueris; nunc autem in perfecta stas consideratione et vim institutionis perspectam habes. Vide ne statum hunc lædas, et quemadmodum vas omnino perfractum, projiciaris in tenebras exteriores, ubi est luctus et stridor dentium; etenim extra pœnitentiæ viam, nulla datur semita, quæ ad salutem conducat. Audi David dicentem: « In Altissimo pone refugium tuum ³! » deinde si contristatam in Christo vitam assumpseris. ad te nunquam accedent mala, quæ ex sæculari conversatione emergunt. Cum pœnitentiæ viam persequaris, non te insectabunt reru cupiditas, nec deliciae, nec honores, nec formæ cultus neque sensuum incontinentia; tibi obviam non devenient iniquæ spiritus elationes, mentis captivitas, vanarum cogitationum conflictus, nec alia quæcunque voluntaria rationis perversio sive confusio; te parentum, fratrum, conjunctorum, amicorum et comætanorum amicitia non perturbant; neque defatigant te intempesta et inutilis conjunctio et confabulatio. Quam si amoveris corporis et animæ separationem, neque doloris compunctio accedet ad animam tuam, neque tristitiæ jaculum cor tuum confodiet, neque defectio obnubilabit faciem tuam. Qui se a jucundis retrahunt consuetudinibus et omnem affectum ad prædicta deponunt, doloris acumina obtundunt; Christus certantibus animabus adstat, gaudiumque ineffabile et spirituale cordi eorum infundit, ita ut nec a rebus hujus mundi pergratis neque affligentibus devinciri possint. Sancta

Α πίπονθεν ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀδουλίας; Διὰ τῆς πρὸς τὸν κόσμον φιλίας ἠλλοίωσε τοὺς θείους χαρακτῆρας, διὰ τῆς πρὸς τὴν σάρκα συμπαθείας ἠχραίωσε τὴν εἰκόνα. ἡ ἀχλύς τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ἡμαύρωσε τὸ τῆς ψυχῆς ἔσοπτρον, δι' οὗ Χριστὸς ὁ νοητὸς ἥλιος ἐμφανίζεται. Σὺ τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ τὴν ψυχὴν παθήλωσας, ἐπέγνωσ τὸν σκοτασμὸν τῆς κοσμικῆς ἀνωμαλίας συνήκας τὸν ἐκ τῶν θορύβων συναγόμενον τῆ διαβολῆς σκορπισμὸν· ἐώρακας τὸν ἐκ τοῦ πολυταράχου βίου συναντῶντα τοῖς ἀνθρώποις μάταιον περισπασμὸν· δειρώθης τῷ βέλει τοῦ κατὰ τὴν ἡσυχίαν ἔρωτος· ἐζήτησας τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν· ἔμαθες γάρ· « Εἴτησον εἰρήνην, καὶ δίδωσον αὐτήν. » ἐπόθησας τὴν ἐκειθεν ἀνάπαυσιν, ἐπειδὴ ἤκουσας· « Ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου. » Διὰ γοῦν ταῦτα καὶ διενόησω τὴν εὐγένειαν, ἣν ἀπέλαθες ἐν τῷ βαπτίσματι κατὰ χάριν, ἀπεβάλου δὲ κατὰ γνώμην διὰ τῶν παθῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀνακατέσασθαι ἀμέλει διὰ τὴν ἀγαθὴν γνώμην· εἰς ἔργον ἐξέβαλες τῷ ἱερῷ φροντιστηρίῳ παραβαλὼν, καὶ τὰ τίμα τῆς μετανοίας ἄμφια περιβαλλόμενος, καὶ τὴν μέχρι θανάτου καταμονὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐμψύχως [ἴς. εὐψύχως] ἐπαγγεϊλάμενος· δευτέραν ἤδη συνθήκην πρὸς Θεὸν ἐποιήσω, τὴν πρώτην εἰς τὸν παρόντα βίον εἰσερχόμενος, τὴν δευτέραν πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος βίου ἐπιγιγόμενος. Τότε διὰ τῆς εὐσεβείας τῷ Χριστῷ προσελήφθης, νῦν διὰ μετανοίας τῷ Χριστῷ πρῆσηρμόσθης· ἐκεῖ χάριν εὖρες, ὧδε χρείως συνέθου· τότε νηπιάζων, τοῦ δοθέντος σοι ἀξιώματος οὐκ ἠσθάνθης, εἰ καὶ ὕστερον αὐξηθεὶς τὸ μέγεθος ἔγνωσ τῆς δωρεᾶς, καὶ χαλινὸν ἐπὶ στόματος φέρεις· νῦν, ἐν τελείῳ φρονήματι διατελῶν, τὴν δύνάμιν τῆς συνταγῆς ἐπιγιγνώσκεις. Ὅρα μὴ καὶ ταύτην ἀθετήσας τὴν ὑπόσχεσιν, καθάπερ τι σκευὸς συντριβὴν ὀλοκλήρως, ἀποβρίφθης εἰς τὸν σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν δδόντων· δίχα γὰρ τῆς κατὰ τὴν μετανοίαν ὁδοῦ ἄλλη τρίτος ἐπανάγουσα πρὸς σωτηρίαν οὐ πέφυκεν. Ἄκουσον τί σοι Δαβὶδ ἐπαγγέλλεται· « Τὸν Ὑψίστον ἔθου κατασφυγὴν σου, » καὶ εἰ τὴν κατὰ Χριστὸν προεἰλου θελιμμένην ζωὴν, οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ τὰ ἐκ τῆς κοσμικῆς ἀναστροφῆς προσδοθέντα σοι. Οὐχ ἔψεται σοι μετανοεῖν αἰρουμένων ἔρωσ χρημάτων, τρυφῆ, τιμῆ, καλλωπισμῶς, ἀκρασία αἰσθήσεων· οὐ διαμενοῦσι παράνομοι κατέναντί σου μετεωρισμοὶ διανοίας, ἀγχαλωσία νοῦς, χαύνωσις ἀλλεπαλλήλων λογισμῶν, καὶ ἄλλη πᾶσα ἐκούσιος παρατροπὴ καὶ σύγχυσις· οὐδὲ φιλία γεννητόρων, ἀδελφῶν, συγγενῶν, φίλων, καὶ συνήθων συναντήσει σοι· οὐδὲ ἡ πρὸς τοῦτους ἄκαιρος καὶ ἀσυντελής συντυχία καὶ ὀμιλία παροικήσει ἐν σοί. Εἰ τοῦτω τὴν ἀποταγὴν ἀγαπήσεις σώματι καὶ ψυχῇ, μᾶστιξ δδύνης οὐκ ἔγγισί ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ λύπης βέλος οὐ τρώσει τὴν σὴν καρδίαν, οὐδὲ τὸ σὸν σκυθρωπάσει πρόσωπον. Οἱ γὰρ ἐνηδόνου συνηθείας ἀποδιστάμενοι, καὶ τὴν πρὸς τὰ εἰρημμένα πάντα προσπάθειαν ἀπωσάμενοι, τὰς ἀκίδασ τῆς λύπης ἀμβλύθουσιν· ὁ Χριστὸς γὰρ τῇ ἀγω-

¹ I Petr. 1, 2. ² Psal. cxiv, 7. ³ Psal xc, 9.

νιζομένην ψυχῆ ἐμφανίζεται, καὶ χαρὰν ἀνεκλάλητον παρέχει τῇ καρδίᾳ, καὶ τὴν πνευματικὴν χαρὰν οὐδὲν τῶν ἐκ τοῦ κόσμου τερπνῶν, ἢ δεινῶν, αἴρειν ποτὲ δύναται· μελέται γὰρ ἀγαθαί, καὶ σωτηριώδεις μνημαί, καὶ θεῖα διανοήματα, καὶ λόγοι σοφίας διακονοῦντες τῷ ἀγωνιστῇ, διαφυλάττουσιν αὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς τῶν κατὰ Θεὸν ἔργων αὐτοῦ. Ὁθεν καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ πᾶσαν ἄλογον ἐπιθυμίαν, καὶ θυμὸν προπετῆ, καθάπερ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ καταπάτει ὡς λέοντα τὴν ὀργὴν, καὶ τὴν ἡδονὴν ὡς δράκοντα. Ἡ δὲ αἰτία, ὅτι πᾶσαν τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν εἰρημένων πραγμάτων ἀποστήσας, τῷ Θεῷ προσέδωκε, καὶ γινώσκει Θεοῦ πλουτεῖ, καὶ Θεὸν αἰετῶς πρὸς τὴν ἐκταυτοῦ βοήθειαν ἐκαλεῖται. « Ὅτι ἐπ' ἐμὲ, φησὶν, ἤλπισεν, καὶ βόσσομαι αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν, ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου· κεράζεται πρὸς με, καὶ ἐπακούσομαι, καὶ οὐ μόνον τῶν θλιβόντων ἀπαλλάξω, ἀλλὰ καὶ δοξάσω αὐτόν. »

Ὁρᾷ τῶν κατὰ Θεὸν ἀσκουμένων τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰ ἐντεῦθεν βραβεῖα; σπουδάσον λοιπὸν τὴν κλησιν πράξιν ποιήσασθαι· καὶ ὡς ἐμονώθης τῷ σώματι, ἀποβαλλόμενος καὶ τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων, μετμηριάσω τὸ σῆμα, ποιήσον καὶ ξένον, ἀπόθου καὶ τοὺς λόγους, καὶ τοὺς προσήκοντας κατὰ γένος. Εἰ μὴ γὰρ καταπαύσης ἀπὸ τῆς τῶν ἔξω περιπλανήσεως, οὐ διαναστήσῃ πρὸς τοὺς ἔσωθεν ἐνεδρεύοντας. Εἰ μὴ νικήσης τοὺς διὰ τῶν φανερῶν πολεμοῦντας, οὐ τροποῦσαι τοὺς ἀφανεῖς ἐπιβούλους.

Ὅταν δὲ τοὺς ἔξω περισπασμοὺς καταργήσης, καὶ τοὺς ἔσω λογισμοὺς καταλείψῃς, ἐγείρεται τότε ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος· καὶ ἀντὶ τῆς συνθηλαίας τῶν συγγενῶν καὶ συνήθων, τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν ἐκτελεῖ· καὶ ἀντὶ τῶν ματαίων λόγων τῶν ἐκ τῆς κοσμικῆς ὀμιλίας τικτομένων, ἢ μελέτη, καὶ ἡ δὴλωσις τῶν θείων λόγων τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν κινουμένων, φωτίζει καὶ συνετίζει τὴν ψυχὴν. Ἡ λύσις τῶν αἰσθησεων δεσμῶν γίνεται τῆς ψυχῆς, καὶ ὁ δεσμῶν τῶν αἰσθησεων ἐλευθερίαν βραβεύει τῇ ψυχῇ· ἡλίου δύσει νύκτα ποιεῖ· καὶ ἡ Χριστὸς ὀποχωρεῖ ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν παθῶν ὁ σκοτασμὸς αὐτὴν καταλαμβάνει, καὶ οἱ νοητοὶ θῆρες αὐτὴν διασπαράττουσι. Ἀνέτειλεν ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, καὶ θῆρες μὲν συνάγονται εἰς τὰς καταδύσεις αὐτῶν· ἀνατέλλει καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ στερεώματι τῆς εὐχομένης διανοίας, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ κόσμου συνήθεια οἰχεται, καὶ ἡ φιλία τῆς σαρκὸς παρέρχεται, καὶ ὁ νοῦς διαπορεύεται ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἦτοι τῶν θείων τὴν μελέτην, ἕως ἐσπέρας, οὐ καιρικῶν διαστήματι περιορίζων τοῦ πνευματικοῦ νόμου τὴν ἐργασίαν, καὶ ἐν μέτρῳ ταύτην ποιούμενος, ἀλλὰ καὶ μέχρις ἂν τὸ πέρασ τὴν παρούσαν ζωὴν καταλάβῃ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐξοδὸν τῆς ψυχῆς ἀπεργάσεται. Ὁ δὲ καὶ δηλῶν ὁ προφήτης λέγει· « Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε! ὅλην τὴν ἡμέραν μολότη μου ἔστιν· » ἡμέραν καλῶν ὄλων τὸν διαυλον τῆς παρούσης ζωῆς ἐκάστου. Στήσον τοιγαροῦν

A enim exercitia, salutare recordationes; divini cogitatus et sapientiae verba colluctanti inserviunt; ipsumque in omnibus viis custodiunt ut opera Dei perficiat. Ideo super omne irrationabile desiderium et velocem motum incedit, quemadmodum super aspidem et basiliscum, iram quasi leonem conculat et voluptatem sicut draconem. Causam audisti cur spem ab hominibus retraxerit et a rebus praedictis atque reportaverit ad Deum; jam divina cognitione ditescit et Deum semper in adiutorium suum invocat. « Quia speravit in me, liberabo eum; protegam eum quod cognoverit nomen meum; clamabit ad me et ego exaudiam; et non a solis tribulationibus liberabo eum, sed et glorificabo illum. »

B
Nonne colluctantiam in Deo certamina perspicis et quae ipsis proposita sint praemia? Jam propera, qui vocatus es, ut opera perficias! Corpore tuo separatus es a rebus, ast rerum quoque affectus ex anima projicias; totum immutes habitum et fias hospes; sermones deponas patrios et quidquid ex genere habueris. Ni enim ab exterioribus redieris divagationibus, ad interna nunquam devenies. Ni prius eos deviceris, qui te visibilibus oppugnant, quomodo insidas hostium invisibilium superabis?

C
Cum autem externas distractiones everteris internasque composueris cogitationes, tunc aggredietur spiritus tuus opera et verba spiritus: necessarium et conjunctorum usum familiarem in virtutum acquisitionem immutes; pro vanis, ex quotidiana mundana conversatione, oriundis verbis, sancta habes exercitia, divinorum sermonum communicationem, quibus mens movetur, anima vero illuminatur et aedificatur. Sensuum solutio fit in animae vinculum; constrictio autem sensuum evadit in animae liberationem: solis occasus noctem inducit, Christus vero recedit ab anima, et passionum tenebrae incedunt et spirituales bestiae dilacerant mentem. Cum sol ille visibilis oritur ad latebras suas confugiunt ferae: et si Christus assurgit ad confirmandam mentem in oratione, statim diffuit omnis mundana affectio, dilabitur carnalis amicitia, et spiritus exit ad opus suum; at tamen laboris divini finem, qui vespere respicit, non ad diuturnam temporis mensuram refert, sed, spiritu legem perficiendo, ad vitae terminum suam operationem extendit, donec anima ex corpore egrediatur. Quod et Propheta his verbis demonstrat: « Quoniam dilexi legem tuam, Domine, tota die meditatio mea est. » Diem vero uniuscujusque dilabentem vitam nominat. Externas igitur cohibere velis conversationes et te ad internas confabulationes convertas, dum locum purae orationis invenias et domum

* Psal. xc, 14, 15. * Psal. cxviii, 97.

in qua Christus habitat: ipse illuminabit te lætitia que perfundet notione et visitatione sua, efficiet quoque ut tribulationes in amorem ejus susceptas ceu gaudium habiturus sis et a mundanis deliciis ceu ab absinthio sis recessurus. Spiritus maris suscitant fluctus, et ni ceciderint venti, non desinunt fluctus nec ad serenum redeunt maria; spiritus aulem malitiæ in anima incauta excitant imagines parentum, fratrum, conjunctorum, consuetorum, conviviolorum, festorum, theatrorum et omnium voluptatum phantasmata; desiderium inducunt hæc omnia et oculis, et lingua, et corpore sibi comparandi, eo fine ut præsentem horam deperdas in rebus inanibus, et subsequens, cum solus in cellula fueris, in recordatione dictorum et visorum evanescat; ita monachi vita terminatur absque utilitate: mundanæ operationes per memoriam transeunt et indicia sua relinquunt in intelligentia, sicut et pedes hominis per nivem incedentis, ibidem vestigia sua impresserunt. Si feris victum præbeamus, numquid illas destruimus? Si verbis et factis indulgemus insulsis amicitiiis et consuetudinibus, numquid carnis appetitum mortificamus? Quando autem inquisituri sumus vitam secundum Christum sumus professi? Quæ ex pedibus in nive supersunt vestigia, vel solis radiis vel imbrium aquis destruentur, quæ vero memoriæ impressæ sunt imagines ex jucundo verborum et factorum habitu ad nihilum redigentur, si Christus in mente per orationem assurgit et si ex corde contrito defluunt rivuli lacrymarum.

Si monachus se non rationali modo gerit, numquid insitas et impressas opiniones evellet ex animo? In corpore tuo perficias virtutes si sæculare commercium deposueris. Bonæ formantur cogitationes et divini in mente habitant sermones, si continuis precibus effusis et corde contrito memoriam priorum actionum deleveris. Fidei illuminatio quæ per recordationem Dei operatur et contritio cordis, novaculæ ad instar, malas cogitationes excidunt. Ad apium exemplar facias. Cum vesparum pullitiam circumvolitantium sentiunt, remanent in alveariis et insidias devitant. Sæculares canventus vesparum loco considera; hos si magno fugeris studio, ad interiorem te recipies monasterii portum, cellulam videlicet, ibique tentabis ut intimam tuam aditurus sis animam, in qua habitat Christus, et cum ipso adest pax, gaudium et tranquillitas firma. Hæc dona sunt Christi, solis spiritualis; sicut radios illa emittit et in mercedem animæ concepit, quæ ipsum cum fide et amore suscipit. Cum in habitaculo tuo fueris, de Deo cogites, animum ab omnibus abstrahas et sine voce referas ad Deum; omnes cordis tui dispositiones ipsi aperias et adhæreas per amorem. Hæc enim Dei recordatio quasi intuitio est: animæ sensus et oculos ad se trahit Deus, qui lumine suo mentem conside-

τὰς ἑμισίας τῶν ἔξω, καὶ πύκτευσον πρὸς τοὺς ἔσω λογισμοὺς, μέχρις ἂν εὐρῆς τὸν τόπον τῆς καθαρῆς προσευχῆς, καὶ τὸν οἶκον, ἐν ᾧ Χριστὸς κατοικεῖ, φωτίζων καὶ γλυκαίνων σε τῇ ἐπιγνώσει, καὶ τῇ ἐπιστάσει αὐτοῦ, καὶ παρασκευάζων τὰς μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ θλίψεις ἡγεῖσθαι χαρὰν, τὰς δὲ κοσμικὰς ἡδονὰς καθάπερ τι ἀψίνθιον μὴ προσιεσθαι. Τὰ πνεύματα τῆς θαλάσσης ἐγείρει τὰ κύματα, καὶ εἰ μὴ παύσσονται οἱ ἄνεμοι, οὐ κοπάζει τὰ κύματα, καὶ οὐχ ἡμεροῦται ἡ θάλασσα· καὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας ἀνακινούσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀμελοῦς μνήμην γονέων, ἀδελφῶν, συγγενῶν, συνήθων, συμποσίων, πανηγύρεων, θεάτρων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῆς ἡδονῆς φαντασμάτων, καὶ ὑπαγορεύουσιν ὄψει, καὶ γλώττῃ, καὶ σώματι τῇ ἐντυχίαν ποιῆσθαι, ἵνα καὶ ἡ ἐνεστῶσα ὥρα ἀναλισκῆται ματαίως, καὶ ἡ ἐπιούσα, ἡνίκα μόνος μένης ἔνδον τοῦ κελλίου, δαπανᾶται ἐν ταῖς μνήμασι τῶν θεαθέντων καὶ λαληθέντων· καὶ οὕτω ἀσυντελής ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ διανύεται, εἰς κοσμικὰς ἐργασίας τὰς ἑαυτῶν μνήμας γλύφουσιν ἐν τῇ διανοίᾳ, καθάπερ πόδες ἀνθρώπου τὰ ἴδια ἴχνη ἐν χιόνι βαδίζοντες. Εἰ βρῶμα τοῖς θηρίοις παρέχομεν, πότε θανατώσομεν αὐτά; καὶ εἰ ἐν ἔργοις καὶ λογισμοῖς τῆς ἀλόγου φιλίας καὶ συνηθείας ἀδολεσχοῦμεν, πότε τῆς σαρκὸς νεκρώσομεν τὸ φρόνημα; πότε ἦν ἐπηγγελᾶμεθα κατὰ Χριστὸν ζῶν ζήσομεν; Ὁ ἐν χιόνι τύπος τῶν ποδῶν, ἡ λάμπαντος ἡλλου λύεται, ἡ καταβράχυντος ὕδατος οἴχεται· καὶ αἱ κοιλανθεῖσαι μνήμαι ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκ φιληδόνου διασέσεως καὶ τῶν πράξεων, ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ ἀνατέλλοντος ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ προσευχῆς, καὶ τῆς εὐκατανύκτου βροχῆς τῶν δακρύων ἐξαφανίζονται.

Ὁ γοῦν μὴ κατὰ λόγον πράττων μοναχός, πότε τὰς ἐν τῇ διανοίᾳ προλήψεις ἀπαλείψει; Τελεῖται πράξις ἀρετῶν ἐν τῷ σώματι, ἐὰν καταλείψῃς τὴν τοῦ κόσμου συνηθειαν. Τυποῦνται μνήμαι ἀγαθὰ, καὶ θεῖοι λόγοι φιλοχωροῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν συνεχῆσιν εὐχαίς, μετὰ θερμῆς κατανύξεως ἀνοσμέλαις, ἐν τῇ διανοίᾳ τὰς μνήμας τῶν προτέρων πράξεων ἐξαλείψῃς. Ὁ φωτισμὸς γὰρ τῆς πίστεως τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης, καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας, δίκην ξυρίου τὰς πονηρὰς ἀποξέουσι μνήμας. Μιμήθηται τῶν μελισσῶν τὴν σοφίαν. Ἐκεῖναι γὰρ εἰδοῦσαι τὸ σμήνος τῶν σφηκῶν περὶ αὐτὰς τὴν πτῆσιν ποιουμένων, ἔνδον τοῦ σίμβλου παραμένουσι, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐπιβούλων βλάβην διαδιδράσκουσιν. Σφηκίας νόει τὰς κοσμικὰς συντυχίας. Ταύτας σπουδῇ πολλῇ φεύγων, παράμενε ἐν τῷ ταμίῳ τοῦ σεμνείου, κἀντεῦθεν πειρῶ πάλιν εἰσέρχου ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ τῆς ψυχῆς φρουρίῳ, ὅπερ οἶκος Χριστοῦ ἐστίν, ἐν ᾧ εἰρήνη, καὶ χαρὰ, καὶ γαλήνη βεβαίως ὄραται. Τοῦ νοητοῦ ἡλλου Χριστοῦ τὰ δῶρα ταῦτα, καθάπερ τινὰς ἀκτίνας παρ' ἑαυτοῦ ἐκπέμποντος, καὶ ὡσπερ τινὰ μισθὸν παρεχομένου τῇ ὑποδεχομένῃ αὐτὸν ψυχῇ μετὰ πίστεως καὶ φιλοκαλίας. Καθήμενος γοῦν ἐν τῷ οἴκῳ, μνημόνευε Θεοῦ, ἐπαίρων τὸν νοῦν ἀπὸ πάντων, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀφύργως ἐπιβρίπτων, καὶ πᾶσαν τῆς καρδίας διάθεσιν ἐκχέων

ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης αὐτῷ προσκολλώμενος. Μνήμη γὰρ Θεοῦ θεωρία Θεοῦ ἐστίν, ἔλκοντος τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἔφασιν τοῦ νοῦ πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ παρ' αὐτῷ φωτὶ περιαιγάζοντος αὐτόν. Ἐπιστρέφων γὰρ ὁ νοῦς πρὸς τὸν Θεόν, ἐν τῷ καταπαύειν πάσας τὰς εἰδοποιούς τῶν ὄντων ἐννοίας, ἀνειδεῶς ὁρᾷ· καὶ τῇ καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσίᾳ διὰ τὸ τῆς δόξης ἀπρόσιτον, τὴν αὐτοῦ βλέψιν λαμπρύνει· καὶ μὴ γινώσκων διὰ τὴν ἀκαταληψίαν τοῦ ὀρωμένου, γινώσκει διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ κυρίως ὄντος, καὶ μόνου τὸ ὑπερῆναι ἔχοντος· καὶ διὰ τὸ πλούσιον τῆς ἐκείθεν ἐκβλυζούσης ἀγαθότητος τρέφων τὸν αὐτοῦ ἔρωτα, καὶ τὴν ἴδιαν ἐντρέχειαν πληροφωρῶν, ἀναπαύσας ἀλήκτου καὶ μακαρίας καταξιοῦται.

Ταῦτα μὲν τὰ τῆς ἀκριβοῦς μνήμης γνωρίσματα. Πρῶτευχῆ δὲ ἐστὶ διαλογὴ διανοίας πρὸς Κύριον, ῥήματα δεήσεως διανύουσα μετὰ τῆς τοῦ νοῦ πρὸς Θεὸν ὀλικῆς ἀτενίσσεως. Τῆς διανοίας γὰρ συνεχῶς ὑπαγορευούσης τὸ τοῦ Κυρίου ὄνομα, καὶ τοῦ νοῦ ἐναργῶς τῇ ἐπικλήσει τοῦ Θεοῦ ὀνόματος προσέχοντος, τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως τὸ πῶς καθάπερ φωτεινὴν νεφέλην πᾶσαν ἐπισκιάζει τὴν ψυχὴν. Ἐπιταὶ δὲ τῇ μὲν ἀκριβεῖ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη καὶ χαρὰ· « Ἐμνήσθη γὰρ, φησὶ, τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠύφρανθην. » Τῇ δὲ καθαρᾷ προσευχῇ, γνῶσις καὶ κατάνυξις· « Ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ γὰρ, φησὶν, ἐπικαλέσομαι σε, ἰδοὺ ἔγνωσ' ὅτι Θεός μου εἶ σύ. » Καὶ πάλιν· « Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον. » Νοὸς γὰρ καὶ διανοίας παρισταμένων τῷ Θεῷ δι' ἐνεργουῦς ἀτενίσσεως καὶ θερμῆς δεήσεως, καὶ τῆς ψυχῆς ἢ κατάνυξις ἀκολουθεῖ. Νοῦ δὲ, καὶ λόγου, καὶ πνεύματος προσπιπτόντων τῷ Θεῷ τοῦ μὲν, διὰ προσοχῆς, τοῦ δὲ, δι' ἐπικλήσεως, τοῦ δὲ, διὰ κατανώξεως καὶ ἀγάπης, ὅλος ὁ ἔνδον ἄνθρωπος λειτουργεῖ τῷ Κυρίῳ. « Ἀγαπήσεις γὰρ, φησὶ, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου [ἐν ἄλλ. C διανοίας σου]. »

Πλὴν εἰδέναι σε καὶ τοῦτο βούλομαι, μήπως προσέχουσαι λογιζόμενος, μακρὰν τῆς προσευχῆς βαδίξῃς καὶ ἀκερδῶς κάμνης, καὶ διακενῆς τρέχῃς· ὅπερ ἐν τῇ τοῦ στόματος ψαλμῳδίᾳ τελεῖται, ὃ δὲ νοῦς ἀλλαχοῦ φέρεται, εἰς πάθη καὶ πράγματα μεριζόμενος, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὴν σύνεσιν τῆς ψαλμῳδίας λυμαίνεσθαι· τοῦτο γίνεται καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ. Πολλάκις γὰρ αὐτῆς διερχομένης τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς, ὁ νοῦς οὐ συνοδεύει, οὐκ ἐνατενίζει τῷ Θεῷ, πρὸς ὃν καὶ ἡ κατὰ τὴν προσευχὴν διαλογὴ γίνεσθαι· ἐκτρέπεται δὲ ὑπὸ τινῶν ἐννοιῶν λεληθῶτως. Καὶ ἡ μὲν διάνοια λέγει συνήθως τὰ ῥήματα· ὃ δὲ νοῦς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως διολισθαίνει. Ὅθεν καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἀκτανόητος καὶ ἀδιάθετος φαίνεται, ὡς τοῦ νοῦ σκορπιζομένου εἰς τινὰς φαντασίας, καὶ μεταωριζομένου, ἢ πρὸς ἃ κλέπεται ἢ βυβύλεται. Εὐκτικῆς γὰρ γνώσεως μὴ παρούσης μὴδὲ τοῦ δεομένου παρισταμένου τῷ δεομένῳ παρακλεῖν, πῶς γλυκανθήσεται ἡ ψυχὴ; πῶς εὐφρανθήσεται καρδία προσποιουμένη εὐχέσθαι, ἀλλ' οὐκ ἀληθινὴν προσευχὴν περιποιουμένη; Εὐφρανθήσεται καρδία ζητούντων τὸν Κύριον. Ζητεῖ δὲ τὸν Κύριον ὁ δια-

A illuminat. Qui spiritum suum ad Deum convertit, retrahit a rerum visibilium imaginibus et absque figura contemplatur; attamen, propter inaccessibilem gloriam, Deum in se cognoscere nequit et solos recipit radios; dum videt incomprehensibilem, cognoscit supereminentem existentiam illius, qui omnia superat; ex infinita autem bonitate Dei amorem suum nutrit, omnem suam adimplet capacitatem, quietem habet indeficientem et beatam.

Signa autem et characteres perfectæ recordationis Dei sunt sequentia. Oratio primum est mentis colloquium cum Deo; verba proferuntur orationis, dum animus totus ad Deum intendit. Mens suggerit, modo indesinente, nomen Domini, et animus continuo invocato nomine divino attendit; exinde fit ut anima tota quasi nube lucida obumbretur. Sedulam recordationem divinam subsequuntur charitas et gaudium. Scriptum est: « Dei recordatus sum, et sum gavius⁶. » Si pura fuerit oratio, adstabit cognitio et contritio cordis. « In qua die invocavero te, ecce cognovi quia Deus meus es tu⁷. » Et iterum: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus⁸. » Cum spiritus et mens per activam in Deum se ferunt attentionem atque fervidam orationem, subsequitur animæ contritio. Intellectus, verbum et spiritus Deo se præsentant: intellectus quidem attendit, verbum facit orationem, spiritus vero perficit amorem et contritionem, ita totus homo internus Deo famulatur. « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo⁹ (in aliis cod., ex tota mente tua). »

Ast et unum te monitum volo, ne forsitan te orantem putes, dum in oratione procedas, labores inutiliter et in vanum curras. Fit quandoque ut in orali psalmodia intellectus divagetur, dividaturque inter passiones et negotia sæculi; hoc modo sensum psalmodiæ deperdit. Illud quoque in mentali oratione evenit. Orationis enim verba procedunt, quæ intelligentia non comitatur, nec refert ad Deum, et si per orationem cum ipso colloquium instituitur; patet animam diverti alienis cogitationibus. Attamen consueta verba producit intellectus, spiritus autem in cognitione Dei non consistit. Tum videtur anima esse absque intelligentia atque ordinatione; mens quibusdam indulget phantasmatibus: circumfertur inter negotia et mundanas varietates. Præsentem orationis notionem non habet, nec petitionis necessitatem et materia sentit: quo igitur modo delectari posset anima? quomodo gauderet cor de oratione, cum veram orationem non producat? Lætabitur cor quærentium Dominum. Deum inquit, qui mente tota et fervida dispositione ante Deum procumbit, omnia sæcularia

⁶ Psal. LXXVI, 4. ⁷ Psal. LV, 10. ⁸ Psal. L, 19. ⁹ Deut. IV, 5.

cogitata repellit per Dei notionem et amorem, quæ ex continua et pura oratione defluunt.

Ut demonstrem qualis sit divina recordatio in spiritus visione et qualis pura oratio in mentis petitione, hujus corporis oculum et linguam modo adducturus sum ad exemplar. Quod pupilla oculo et verbilocutio linguæ, illud est memoria relate ad intellectum et oratio relate ad mentem. Visionis sensu imaginem percipit oculus de objecto proposito, verbum facit nullum, attamen visionis experientia habet notionem de objecto inspecto; ita intellectus per memoriam effective accedit ad Deum, per experientiam repetitam adhæret ipsi et in silentio simplicissima Dei notionem reficitur, quod illuminetur splendore divino et futuræ claritatis pignus reportet. Lingua producit verba elocutionis et audienti invisibilem spiritus voluntatem manifestat: ita mens facit brevius orationis syllabas, quas frequenter emittit et fervide; animæ postulationem notam dat Deo omnia scienti, assidet per vota et perseverantem contritionem cordis, viscera misericordiæ divinæ commovet et salutis gratias recipit supereffluentes. « Cor contritum et humiliatum Deus non despiciet ¹⁰. » Quod autem his in terris relate ad reges perficitur, conducet te ad puram orationem. Cum ad regem perveneris, accedis corpore, lingua adprecaris, oculo consideras, ut regalem tibi conciliaturus sis favorem. Hoc quoque perficias, sive in conventu fueris ecclesiæ, sive solus in tua mansione. Si cum fratribus in Domino congregatus fueris, per corporis positionem et linguæ psalmodiam te ipsum profers Deo; sic quoque verbis attendas mente tua et scias te verba ad Deum facere atque orationem. Quæ attente atque devote orationi vacat, illa mens gaudio reficitur sempiterno et pace ineffabili. Si in cella tua absconditus fueris et mentalem habueris orationem cum mente sobria et spiritu contrito, tua procedet consideratio propter sobrietatem, inhabitatque cognitio propter contritionem; destruetur irrationabilis voluptas et divinus amor in te intrabit.

μόνας δὲ αὐθις ἐν τῷ οἴκῳ προσεδρεύων, τῆς κατὰ τετριμμένῳ πνεύματι, καὶ θεωρία ἐπισκιάσει σοὶ διὰ κατανύξεως, τὴν ἀλογὸν ἡδονὴν ἐξορίζουσα, καὶ τὴν θείαν

Confide mihi verum dicenti: si in omnibus operibus tuis comitem assumpseris honorum matrem, orationem videlicet, non dormiveris dum sponsum demonstraverit tibi, te introduxerit repleveritque cor tuum gloria indicibili et lætitia. Omnibus enim impedimentis ademptis, semitam virtutis planam reddit, et quærenti facilem præstat.

Modum quoque orationis mentalis considera. Instituta conversatio tollit passionis diffluentia verba; mentis ad Deum conversio fugit sæculi cogitationes; animæ contritio refellit amicitias car-

νοία ἔλη καὶ διαθέσει θερμῇ προσπίπτων τῷ Θεῷ, καὶ πᾶν νόημα τοῦ κόσμου διακρούμενος, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, καὶ ἀγάπην, τὰς ἀναδιδομένας ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ καθαρᾶς προσευχῆς.

Ἐγὼ δὲ σαφηνείας ἕνεκα τοῦ κατὰ τὴν θείαν μνήμην ἐν τῷ νῷ θεωρήματος, καὶ τοῦ κατὰ τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἀξιώματος ἐν τῇ διανοίᾳ, τὸν σωματικὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν εἰς εἰκόνας προτίθημι. Ὁ γὰρ ἐστὶ κόρη τῷ ὀφθαλμῷ, καὶ προφορὰ λόγου γλώσσῃ, τοῦτο μνήμη τῷ νῷ, καὶ προσευχὴ τῇ διανοίᾳ. Ὡς γὰρ ὀφθαλμὸς τῇ βλεπτικῇ αἰσθήσει τοῦ προκειμένου ὁρατοῦ ἀπολαβῶν, οὐδεμίαν φωνὴν ποιεῖται, τῇ κείρᾳ δὲ τῆς ὁράσεως τὴν γνῶσιν τοῦ ὁρωμένου δέχεται· οὕτω καὶ ὁ νοῦς, διὰ τῆς μνήμης ἐρωτικῶς τῷ Θεῷ προσχωρῶν τῇ προσκολλήσει τῆς διακείρου διαθέσεως καὶ τῇ σικῇ τῆς ἀπλουστάτης νοήσεως, ὑπὸ τῆς θείας ἐλλάμψεως καταυγάζεται, ἀβράβωνα τῆς μελλούσης λαμπρότητος κομιζόμενος. Καὶ ὡσπερ πάλιν ἡ γλῶσσα ῥήματα λόγου προφέρουσα, τὴν ἄδηλον θέλησιν τοῦ νοῦ ἐμφανίζει τῷ ἀκούοντι· οὕτω καὶ διάνοια τὰ βραχυσύλλαβα ῥήματα τῆς προσευχῆς πυκνῶς καὶ θερμῶς ἀναγγέλλουσα, τὴν τῆς ψυχῆς αἴτησιν ἀνακαλύπτει τῷ πάντα εἰδῶτι Θεῷ, καὶ τῇ εὐκτικῇ προσεδρία καὶ ἐπιμόνῳ συντριβῇ καρδίας, καὶ ἡ συντριβὴ ἀνοίγει τὰ φιλόδηρα σπλάγχνα τοῦ σωμαθοῦς, καὶ πλουσίαν τὴν σωτηρίαν εἰσδέχεται. « Καρδίαν γὰρ, φησὶ, συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει. » Χειραγωγῆσει σε εἰς καθαρὰν προσευχὴν, καὶ τὸ τελούμενον εἰς τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεῖα. Ὅταν γὰρ προσέλθῃς βασιλεῖ, καὶ σώματι παρίστασαι, καὶ γλῶσση καθικτεύεις, καὶ ὀφθαλμῷ πρὸς αὐτὸν ἐνατενίζεις, καὶ οὕτω τὴν βασιλικὴν εὐμένειαν πρὸς ἑαυτὸν ἔλκεις. Τοῦτο καὶ σὺ ἐκτέλει κἂν τῇ συνάξει τῆς ἐκκλησίας, κἂν τῇ μονῶσει τῆς οἰκίας. Συναγόμενος γὰρ ἐν Κυρίῳ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ὡσπερ τὴν διὰ σώματος παράστασιν ποιεῖς, καὶ τὴν διὰ γλώττης ψαλμωδίαν προσφέρεις αὐτῷ, οὕτως ἔχε καὶ τὸν νοῦν προσέχοντα τοῖς λόγοις καὶ τῷ Θεῷ, καὶ εἰδῶτα τίνι διαλέγεται καὶ ἐντυγχάνει. Εὐτόνωσ γὰρ καὶ καθαρῶς τῆς διανοίας τῇ προσευχῇ σχολαζούσης, χαρᾶς ἀναφαιρέτου καὶ εὐρήνης ἀνεκλαλήτου καταξιοῦται ἡ καρδία. Κατὰ διάνοιαν προσευχῆς ἐξέχου· νήφοντι τῷ νῷ καὶ συννήφωσ, καὶ γνῶσις κατασκηνώσει ἐν σοὶ διὰ τῆς ἀγάπην εἰσοικίζουσα.

Πίστευσόν μοι τὴν ἀλήθειαν λέγοντι· εἰ ἐν πάσῃ σου τῇ ἐργασίᾳ ἀχώριστον ἔξεις τὴν μητέρα τῶν καλῶν, τὴν προσευχὴν, οὐ νυστάζει, ἕως ὑποδείξῃ σοὶ τὸν νυμφῶνα, καὶ ἔνδον ἀγάγη σε, καὶ δόξης ἀβρήτου καὶ εὐφροσύνης πληρώσῃ σε, ἐπειδὴ, πάντα τὰ κωλύματα περιαιρούσα, τὴν τρίβον τῆς ἀρετῆς δμαλίζει, καὶ εὐχερῆ τῷ ζητοῦντι καθίστησι.

Καὶ ὄρα τὸν τρόπον τῆς κατὰ διάνοιαν προσευχῆς. Ἡ διαλογὴ ἀναίρει τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς· ἡ τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀποσκοπὴ φυγαδεύει τὰς ἐννοίας τοῦ κόσμου· ἡ κατάνυξις τῆς ψυχῆς τὴν φιλίαν τῆς

¹⁰ Psal. L, 19.

σαρκός ἀποσοβεῖ· καὶ ὁράται ἡ προσευχὴ ἐκ τοῦ ὑπαγορεύειν ἀσιγήτως τὸ θεῖον ὄνομα, συμφωνίῳ καὶ ἔνωσις νοῦ, καὶ λόγου, καὶ ψυχῆς. « Ὅπου γάρ, φησὶν, εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν, » Οὕτως οὖν ἡ προσευχὴ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῶν παθῶν ἀνακαλουμένη, καὶ πρὸς ἀλλήλας, καὶ πρὸς αὐτὴν συνδέουσα τὴν τριμερῆ ψυχὴν, τῷ ἐν τρισὶν ὑποστάσει ἐνὶ Θεῷ οἰκείσῃ· πρῶτον γὰρ διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς τρόπων, τὸ τῆς ἀμαρτίας αἴσχος ἐκ τῆς ψυχῆς ἀποξέσασα, εἶτα τὸ κάλλος τῶν θείων χαρακτήρων διὰ τῆς καθ' ἑαυτὴν ἁγίας γώσεως ἀναζωγραφήσασα, παρίστησι τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ. Ἡ δὲ αὐτίκα γινώσκει τὸν ἑαυτῆς Ποιητὴν. « Ἐν ἡ γάρ, φησὶν, ἡμέρᾳ ἐπικαλεσομαί σε, ἰδοὺ ἔγνω ὅτι Θεός μου εἶ σύ. » Καὶ γινώσκειται ὑπ' αὐτοῦ. « Ἐγὼ γάρ, φησὶν, ὁ Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ. » Γινώσκει δὲ τὸ, καθαρὸν τῆς εἰκόνοζ· πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐπὶ τὸ πρωτότυπον ἔχει τὴν ἀναφορὰν· γινώσκειται διὰ τὴν κατὰ τὰς ἀρετὰς ὁμοίωσιν, δι' ὧν καὶ γινώσκειται ὁ Θεός, καὶ ὑπὸ Θεοῦ γινώσκειται. Ὁ δεόμενος τυχεῖν βασιλικῆς εὐμενείας, τριπλοῦν μεταχειρίζεται τρόπον· ἢ φωναῖς ἱκετεύων, ἢ σιγῶν παρίσταται, ἢ πρὸ ποδῶν τοῦ δυναμένου βοῆθῆν ἑαυτὸν ἐπιβρίπτει. Καὶ ἡ καθαρὰ προσευχὴ, νοῦν, καὶ λόγον, καὶ πνεῦμα πρὸς ἑαυτὴν συνάπτουσα. διὰ μὲν τοῦ λόγου, τὸ ὄνομα, διὰ δὲ τοῦ νοῦ, τῷ παρακαλουμένῳ Θεῷ ἀτενίζει ἀρεμβάστως, διὰ δὲ τοῦ πνεύματος τὴν κατάνυξιν, τὴν ταπείνωσιν, καὶ τὴν ἀγάπην ἐμφανίζει, καὶ οὕτω δυσωπεῖ τὴν ἀναρχὸν Τριάδα, τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα Θεόν.

Ὡσπερ ἡ ποικιλία τῶν ἐδεσμάτων διεγείρει τὴν ὄρεξιν εἰς μετάληψιν αὐτῶν, οὕτως αἱ διάφοροι τῶν ἀρετῶν ἰδέαι τὴν ἐντρέχειαν τοῦ νοῦ ἐξυπνίζουσι. Διὰ τοῦτο τὴν ὁδὸν τῆς διανοίας ὁδεῶν, τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς ἀναλέγου· καὶ διαλέγου τῷ Κυρίῳ αἰεὶ βοῶν, καὶ μὴ ἐκκακῶν· πυκνὰ δεόμενος, καὶ τὴν ἀναίδειαν μιμούμενος τῆς τὸν ἀμειλίχτον κριτὴν δυσωπησάσης χήρας. Τότε πνεύματι περιπατεῖς, καὶ σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις οὐ προσέχεις, καὶ λογισμοῖς κοσμικοῖς οὐ διατέμνεις τῆς εὐχῆς τὴν συνέχειαν. Νὰς δὲ Θεοῦ χρηματίζεις, ἀπερισπάστως τὸν Θεὸν ἐξυμνῶν. Οὕτω κατὰ διάνοιαν εὐχόμενος, ἀξιοῦσαι καὶ εἰς μνήμην Θεοῦ διαβαίνειν, καὶ ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῦ νοῦ εἰσιέναι, καὶ μυστικαῖς θεωρίαις τὸν ἀόρατον κατοπεύειν, καὶ γνωστικαῖς ἐνιαλως, καὶ ἀγαπητικαῖς ἐκχύσει, μόνος τῷ Θεῷ μόνῳ καταμόνας λειτουργῶν.

Ὅταν οὖν ἴδῃς σεαυτὸν χαυνοώμενον ἐν τῇ εὐχῇ, βιβλίον μεταχειρίζου, καὶ τῇ ἀαγνώσει προσεχῶν, τὴν γνῶσιν εἰσδέχου, μὴ παροδευτικῶς τοὺς λόγους διερχόμενος, διανοητικῶς δὲ τούτους διασκοπούμενος καὶ τὸν νοῦν θησαυρίζων. Εἶτα μελέτην ποιῶν τῶν ἀναγνωσθέντων ἵνα γλυκαίνηται σου ἡ διάνοια ἐκ τῆς κατανοήσεως, καὶ ἀνεπίληστα διαμῆνη τὰ ἀναγνωσθέντα, κἀντεῦθεν προσανάπηται σου ἡ

nis; oratio indesinenter profert nomen Dei, et exinde quaedam fit unio atque concertatio inter mentem, intellectum et spiritum: « Ubi enim, inquit, duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum ¹¹. » Ita ex passionum divagatione facultates animæ revocat oratio, deinde coordinat illas, tripartitamque animam coordunat ad instar trium personarum in uno Deo subsistentium. Etenim per virtutis modos ex anima radit peccati deformitatem, imprimit autem divinos characteres; propter sanctam cogitationem internam et reformatam animam præsentat Deo. Anima vero suum statim agnoscit Factorem, sicuti scriptum est: « In qua die invocavero te, ecce cognovi quia Deus meus es tu ¹². » Deus quoque animam agnoscit: « Suos enim noscit Dominus; » agnoscit quidem propter imaginis puritatem, quia omnis imago lineamenta refert e prototypo; agnoscit quoque propter virtutum similitudinem, per quas et Deum noscit et ab ipso noscitur. Qui regis favorem sibi conciliare intendit, ad tres modos confugere potest: sive verbis apprecatur, sive silens astat, sive ad pedes illius se projicit qui juvandi facultatem possidet. Pura oratio mentem, verbum et spiritum colligit: verbo profert nomen, mente attendit invocato Deo, et spiritu elicit actus contritionis, humilitatis et charitatis: contritionis, humilitatis et charitatis; hoc modo Trinitatem veneratur æternam, Patrem, et Filium et Spiritum sanctum, unum videlicet Deum.

Ciborum varietas ad sumptionem inducit, sic et diversæ virtutum species mentis solertiam excitant. Itaque dum mentalem viam perficis, orationis verba revolvās, ad Dominum clames semper et non deficias, postulationi instes et improbitatem referas viduæ quæ durum adierat judicem. Tunc ambulas in spiritu, carnalibus desideriis non inservis et profluentem orationem non dissecas cogitationibus sæculi; templum factus es Dei et Deum voce laudas incessabili. Si eo modo oras in mente, adveniet ut ad Dei memoriam conduceris, in spiritus interiora penetres, ad mysticas visiones, ad Deum inaccessibleem; in considerationis et amoris effusionibus tu solus cum solo Deo conjungaris.

Cum te in oratione divagantem deprehenderis, assumpto libello, lectioni attendas, sensui adhaereas, et non transeundo percurras materiam, at illam mente consideres et intelligentiam tuam locupletiores efficias. Postea meditationem instituas circa res perlectas, ita et de materiis mens dulcescat et memoria easdem semper retineat. Exinde tuus exardescet fervor in divinis cogitationibus,

¹¹ Matth. xviii, 20. ¹² Psal. lv, 10.

sicut scriptum est : « In meditatione mea accendetur ignis ¹³. » Qui dentibus tenuatur cibus, gustum delectat, eloquia vero divina, quæ ab anima tenentur, saginant animam et lætitia perfundunt : « Quam dulcia sunt faucibus meis eloquia tua ¹⁴ ! » Evangelica verba et sanctorum Patrum apophthegmata ad cor tuum apponas, ipsorum quoque Vitas perscruteris, ut in noctibus tuis illam meditandi materiam insumas.

Remissionem mentem in oratione reficis lectione et meditatione divinorum Eloquiorum, imo aptiorem comparas ad precandum si ad oralem psalmodiam recurras ; attamen tranquilla cantes voce, cantatis attendas verbis, et nihil prætermittas nisi intellexeris. Si quando aberraverit attentio, verum toties resummas quoties fuerit necessarium ut spiritu sensum verborum subsequatur. Spiritu enim et ore pates psallere et simul Dei recordari ; quod et experientia quotidiana edocet. Si quem ad confabulandum adeas, cum illo loqueris et ad illum convertis oculos : ita et labiis cantare vales et memoria te ad Deum convertere.

Genuum flexiones noli prætermittere. Etenim si genu flexeris, imaginem profers peccati decidentis et allusionem confessionis habes ; eum autem assurgas, mentis conversionem indicas et vitam significas, quæ ad virtutem redeat. Dum genu flexionem perficis, corde tuo invoca Christum Dominum ; quo enim modo anima et corpore procidit ante Deum, ita animarum corporumque factorem tibi comparas benignum atque placabilem. Si quodnam manuale opus absque fragore conjunxeras cum oratione, ita ut somnum fuges remissionem, robur ad asceticam pugnam assumis. Omnes enim externæ operationes, quæ cum oratione pergunt, mentem accerant, sublevant fatigationem, animam renovant, spiritum comparant sagaciorum et fervidiorum, et omnia ad mentalem operationem disponunt.

Ligno signum perfragante, cella tua exeat, oculis corporis terram aspicias, mente autem et memoria ascendas ad Deum. Cum templum ingressus fueris et perveneris ad chorum, noli cum adstante monacho ineptas linguæ fabulationes attingere, neque spiritu decurrere ad vanas divagationes ; at linguam unice ad psalmodiam convertas et spiritum ad orationem. Cum missa facta fuerit, ad mansionem tuam redeas et vaces rebus regula statutis.

Cum ad mensam accesseris, fratrum portiones noli circumspicere neque animam tuam dividere inter minus honestas suspiciones ; ast quæ tibi proposita sunt aspicias, et tangas Tuncori tuo cibum concedas, auribus autem lectionis auditionem et

¹³ Psal. xxxviii, 4. ¹⁴ Psal. cxviii, 103.

θεήματα ἐν τοῖς θεοῖς διανοήμασι. « Ἐν τῇ μελέτῃ μου γὰρ, φησὶν, ἐκκαυθήσεται πῦρ. » Ὡς γὰρ τὸ βρῶμα ἡδύνη τὴν γεῦσιν ὑπὸ τῶν ὀδόντων λεπτυνόμενον, οὕτω τὰ θεῖα λόγια στρεφόμενα ἐν τῇ ψυχῇ, κιαίνει τὴν διάνοιαν καὶ κατευφραίνει. « Ὡς γλυκεία γὰρ, φησὶ, τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου ! » Ἀποστήθιζε καὶ λόγους εὐαγγελικούς, καὶ τῶν μακρῶν Πατέρων ἀποφθέγματα, καὶ τοὺς βίους αὐτῶν ἀνίχνευε, ἵνα ἔλῃς ταῦτα μελέτημα ἐν ταῖς νυξίν.

Ὅπως τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς εὐχῆς ἀκηδιάσασαν τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θεῶν λόγων ἀνακαινίξης, καὶ ἐννεχεστέραν παρασκευάζης εἰς προσευχὴν, τὴν διὰ στόματος ψαλμωδίαν ἐκτέλει· πλὴν ἡσύχῃ πάνυ φωνῇ, καὶ μετὰ ἐπιστασίας τοῦ νοῦ, μὴ ἀνεχόμενος ἀδιανοητόν τι τῶν λεγομένων καταλιπεῖν. Ἄλλ' εἴ ποτέ τι διαδράσει τὸν νοῦν, ἐπανάλαβε τὸν στίχον, ὁσάκις καὶ γίνεται, μέχρις ἂν τὸν νοῦν ἐπακολουθοῦντα ἔξῃς τοῖς λεγομένοις, Ἰσχύει γὰρ ὁ νοῦς καὶ ψάλλειν τῷ στόματι, καὶ Θεοῦ μνημονεύειν καὶ τοῦτο καταμάνθανε ἐκ τῆς φυσικῆς πείρας. Ὡς γὰρ ὁ συντυγχάνων τινὶ, καὶ διαλεγόμενος, τούτῳ καὶ προσέχει τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὕτω καὶ ὁ ψάλλων χεῖρα, καὶ Θεῷ ἐνατενίζειν διὰ τῆς μνήμης δύναται.

Κλίσεις γονάτων μὴ παραιτοῦ. Ἐκ μὲν γὰρ τοῦ γόνου κλίνειν ἢ πτώσις τῆς ἀμαρτίας εἰκονίζεται, ἔμφασιν ἐξαγορεύσεως παρεχομένη· ἐκ δὲ τοῦ ἐκίστασθαι, ἢ μετάνοια ὑποσημαίνεται, ἐπαγγελίαν βίου τοῦ κατ' ἀρετὴν αἰνιττομένη. Ἐκάστη δὲ γονυκλισία τελείσθω μετὰ τῆς νοεῶς τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσεως, ἵνα ψυχῇ καὶ σώματι προσκίπτων τῷ Κυρίῳ, τὸν τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων Θεὸν εὐδιάλλακτον ἀπεργάσῃ. Εἰ δὲ καὶ ἔργον ἀθύρουσον ταῖς χερσὶ παραίξῃς μετὰ τῆς κατὰ διάνοιαν προσευχῆς, εἰς τὸ ἀποκρούεσθαι ὕπνον καὶ βῆθυμιαν, καὶ τοῦτο τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα συγκροτεῖ. Πᾶσαι γὰρ αἱ δηλωθεῖσαι ἐργασίαι μετ' εὐχῆς ἀνυόμεναι ἀκονοῦσι τὸν νοῦν, ἀκηδίαν ἐξορίζουσιν, νεαρωτέραν τὴν ψυχὴν παρασκευάζουσι, καὶ δεύτερον καὶ θερμότερον τὸν νοῦν εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν ἐργασίαν ἀσχολεῖσθαι ποιοῦσι.

Κρούσαντος τοῦ ξύλου, προέρχου τῆς κέλλης, τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς τοῦ σώματος τῇ γῆ προσέχων. τὴν δὲ διάνοιαν τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ προσερείδων. Εἰσελθὼν ἐν τῷ ναῷ, καὶ τὸν χορὸν συμπληρῶν, μήτε τῇ γλώσσῃ ἀργολόγει μετὰ τοῦ πλησιάζοντος μοναχοῦ, μήτε τῷ νῷ μετεωρίζου εἰς ματαιότητα· ἀλλὰ τῇ μὲν γλώσσῃ τῇ ψαλμωδίᾳ μόνῃ, τὴν δὲ διάνοιαν ἀσφαλίζου τῇ προσευχῇ. Ἀπολύσεως δεγενημέντος, ἀπέρχου πρὸς τὸν σὺν οἶκον, καὶ τοῦ τυωθῆντος σοι κανόνος ἐξάρχου.

Εἰς τὴν τράπεζαν ἀπιὼν, μὴ περισκόπει τὰς μερίδας τῶν ἀδελφῶν, μηδὲ μέριζε τὴν ψυχὴν σου ὑπονοήσας οὐ καλαῖς. Τὰ παρακείμενα δὲ ἐνώπιόν σου βλέπων καὶ ἀπτόμενος, τῷ μὲν στόματι τὴν τροφήν, τῇ ἀκοῇ δὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν ἀναγινωσκο-

μείνων, τῇ δὲ ψυχῇ τὴν προσευχὴν δίδου, ἵνα σώ-
ματι καὶ πνεύματι τρεφόμενος, ὀλοκλήρως ἐξυμνή-
σῃ τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου.
Ἐκείθεν ἀναστὰς, μετὰ σεμνότητος καὶ σιγῆς εἰσέρχου
εἰς τὸ κελλῖον σου, καὶ ὡς φιλεργὸς μέλισσα φιλοπόνει
τὰς ἀρετάς.

Ὅταν ἀνῆς διακονίαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν, αἱ
χεῖρες ἐργαζέσθωσαν, σιωπάτω τὰ χεῖλη, καὶ ὁ νοῦς
μνημονεύτω Θεοῦ· καὶ εἴ ποτέ τις κινηθεῖ ἀργολο-
γεῖν, εἰς διακοπὴν τῆς ἀταξίας, ἐγειρόμενος ποιεῖ
μετάνοιαν. Λογισμοὺς ἀποτρέπου, καὶ μὴ παραχώ-
ρει τούτους διατρέχειν τὴν καρδίαν, καὶ ἐγχρονίζει·
ὁ χρονισμὸς γὰρ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τὰ μὲν
πᾶθη ζωογονεῖ, τὸν δὲ νοῦν θανατοῖ· ἀλλὰ προσβάλ-
λοντας αὐτοὺς αὐτίκα ἐκ πρωτονοίας ἐπέιγου τῷ
βέλει τῆς προσευχῆς ἀναιρεῖν. Εἰ δὲ ἐπιμένοντες
προύοντες, καὶ συγχέοντες τὴν διάνοιαν, καὶ ποτὲ
μὲν ὑποχωροῦντες, ποτὲ δὲ ἐπερχόμενοι, ἴσθι ὅτι ἐκ
προλαβόντος θελήματός εἰσιν ὠχυρωμένοι. Διὰ τοῦτο
δίκαια ἔχοντες εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἤτταν τῆς
προαιρέσεως, ταράττουσι καὶ ἐνοχλοῦσι. Δεῖ οὖν αὐ-
τοὺς στηλιτεύειν διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως· θριαμβεύο-
μενοι γὰρ οἱ πονηροὶ λογισμοί, φυγαδεύονται. Ὡς
γὰρ φωτὸς φαίνοντος τὸ σκότος ὑποχωρεῖ, οὕτω καὶ
τὸ φῶς τῆς ἐξαγορεύσεως ἀσπνίζει τοὺς λογισμοὺς τῶν
παθῶν, σκότος καὶ αὐτοὺς χρηματίζοντας, ἐπειδὴ
ἡ κενοδοξία, καὶ ἡ ἀνεσις, ἃς εἶχον τόπον οἱ λογι-
σμοί, κατετράφησαν διὰ τῆς κατὰ τὴν ἐξαγορεύσειν
αἰσχύνης, καὶ τῆς κατὰ τὸν κανόνα κακοπαθείας.
Ὅθεν καὶ τὴν διάνοιαν εὐρίσκοντες ἐλευθέραν ἤδη
τῶν παθῶν γεγεννημένην τῇ συνεχεῖ καὶ εὐκατα-
νόκῳ προσευχῇ, μετ' αἰσχύνης δραπετεύουσιν.
Ὅτε γὰρ πειράται ὁ ἀγωνιστὴς τέμνει τῇ προσευχῇ
τοὺς ταράττοντας αὐτὸν λογισμοὺς, τέμνει μὲν πρὸς
βραχὺ καὶ εἰργαίει τὴν πολύνοιαν αὐτῶν, ὡς παλαίον
καὶ ἀμειλῶμενος, οὐ λυτροῦται δὲ εἰς ἅπαν· ἐπειδὴ
τὰς αἰτίας τῶν ἐνοχλούντων λογισμῶν στέργει, τὴν
ἀνάπαυσιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν κοσμικὴν φιλοτιμίαν,
δι' ἃς καὶ πρὸς ἐξαγορεύσειν ὄρμησιν οὐ ποιεῖται.
Ὅθεν καὶ εἰρήνην οὐκ ἔχει, διότι τὰ τῶν πολεμίων
κατέχει δίκαια. Τίς δὲ κατέχων ἀλλότρια σκευή,
οὐκ ἀπαιτεῖται ταῦτα παρὰ τῶν ἐχόντων; Τίς δὲ
ἀπαιτούμενος, καὶ μὴ ἀπολύων ἃ κατέχει κακῶς,
λυτροῦται ἀπὸ νῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ; Ὅτε δὲ ὁ ἀγω-
νιζόμενος τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ δυναθεῖ τὴν ἐξουδέ-
νωσιν ἀγαπήσει καὶ τὴν κάκωσιν τῆς σαρκὸς,
καὶ τὴν ἐξαγορεύσει τῶν λογισμῶν ἀνεπαισχύν-
τως ποιήσει, αὐτίκα οἱ μὲν πολέμιοι ἀναχω-
ροῦσιν, ἡ δὲ διάνοια ἐλευθέρα τυγχάνουσα, τὴν
συνέχειαν τῆς προσευχῆς, καὶ τὴν τῶν θείων
μελέτην ἀδιάκοπον ἔχει. Πᾶσαν ὑπόνοιαν κινουμένην
ἐν τῇ καρδίᾳ κατὰ τινος παραιτοῦ παντελῶς, ὡς
καταλύουσαν ἀγάπην καὶ εἰρήνην. Πᾶσαν δὲ συμφο-
ρὰν ἔξωθεν ἐπερχομένην γενναίως καταδέχου, ὡς
τὴν σωτήριον ὑπομονὴν προξενούσαν· ὑπομονὴν, τὴν
μονὴν καὶ ἀ-ἵπαιυσιν χαριζομένην ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Ὅτω τὰς ἡμέρας ἀνύων, ἐν μὲν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ μετ'
εὐθυμίας βῆσις, ταῖς μακαρίαις ἐλπίσιν εὐφρανί-
μενος· ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ μετὰ παύσεως μεταστήσει

A animæ orationem; Ita corpore et spiritu reficieris,
atque ex totis viribus tuis illi gratias rependes, qui
desiderium tuum adimpleverit. Si mensa decesse-
ris, cum modestia et silentio ad cellam redeas et
ad operantium apium exemplar, cum amores in te
virtutibus.

Cum ministerium tibi una cum fratribus ad-
implendum est, dum manus operantur, sileas
labiis et corde tendas ad Deum; si quis ad confa-
bulationem moveatur, illam tollas in ordinationem,
eo quod assurgas et facias pœnitentiam. Vanas
mentis disquisitiones avertas et neququam concedas
ut cor tuum incurrant et in eo remaneant; si ad
tempus diuturnum permanserint, generant passio-
nes et occidunt animam. Itaque cum appulsantes
B senseris, statim orationis sagitta confodias. Si de
incursu deflectere noluerint et obsederint animam,
tum illos ex voluntatis inclinatione corroborandos
esse resciveris. Quadam lioni (specie allegata, in-
vadunt animam quæ ab incepto declinaverit,
eamque perturbant et implicant. Confessionis sti-
gmata offuscantibus inuras cogitationibus, et malæ
illoco aufugiunt bestię. Luce oriente, recedunt te-
nebræ; ita confessionis lumen dissipat passionum
caliginos et obnubilantes umbras. Vanæ gloriæ et
fatigationis speciem habent malæ cogitationes; ast
confessionis humilitate et ponis regulæ diffugantur.
Etenim, cum ad mentem quæ passionibus libera est,
accedunt malæ bestię, statim terga vertunt propter
continuum orationis defensionem. Qui perturbantes
C cogitationes excidere cupierit pugnator, ad oratio-
nem confugit, et quam citissime lalis concidit et
maxime versutas; attamen in agone nec ferro par-
cat nec remissioni indulgeat; etenim si insurgentium
cogitationum partes suscepit, videlicet carnis ami-
citiā et mundi amorem, ad nihilum proficiet. Nec
victoriam neque pacem reportabit, quod defendat
hostium causas. Si quis aliena possidet, nonne ad
restitutionem tenetur? At si sua reclamet dominus
et a detentore injusto non obtineat, numquid illum
ab obligatione liberabit? Qui pugnas divinas adierit
in mente sua, amat nesciri, pro nihilo reputari,
carnem mortificare et vanas cogitationes confiteri
absque veracundia; sic recedunt inimici, anima
liberatur et ipse continuam prosequitur orationem
atque rerum divinarum meditationem assiduam.
D Omnem in corde surgentem suspitionem quam pri-
mum expellas; perfrangit enim amorem et pacem
cum proximo. Omne malum ab extra illatum viriliter
suscipias: salutarem tibi inducit patientiam,
per patientiam vero tibi in cœlis tribuit habitacu-
lum et sublevationem. Sic perficias dies tuos, in
vita præsenti magnum habeas animum et de futuris
congaudeas. Cum autem ex peregrinatione tua
redieris, confidenter aditurus sis loca refrigerii,
quæ tibi adveniēti paravit Dominus et in merce-
dem laborum his susceptorum retribuet. Regnabis
cum illo, cui omnis convenit gloria, honos et ado-
ratio, unæ cum Patre sine principio, cum sancto et

vivificante Spiritu, nunc et semper et in sæcula **A** τῶν ᾧδε, καὶ εἰς τοὺς τόπους τῆς ἀναπαύσεως, οὗς
 sæculorum. Amen. ἡτοιμάσατό σοι Κύριος ἀπελεύση, μισθοὺς τῶν ἐν-

ταυθα πόνων ἀντιδιδούς σοι, συμασιλεύειν αὐτῷ · ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ ἀνάρχῳ
 αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι · νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰῶνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΘΕΟΛΗΠΤΟΥ.

EJUSDEM THEOLEPTI.

1. Spiritus, qui exteriora fugit et ad interiora **B** se convertit, ad seipsum reddit; deinde ad verbum, quod intelligentiæ congenitum est, accedit; per verbum autem hoc insitum devenit ad orationem et per orationem ad Dei notionem ascendit cum tota sua potestate affectiva atque inclinatione. Tum carnis desiderium recedit, deficit voluptatis terrenæ sensus, et speciosa hujus vitæ absque delectatione apparent. Quæcunque enim ad corpus attinent, projectit anima propter Christi jucunditatem; ipsum insequitur cum modestiæ operibus mentis castitate atque psallit: « Offerentur regi virgines et prosequuntur ¹⁵; » Christum sibi repræsentat, prævidet et dicit: « Prospexi Dominum coram me omni tempore, quia a dextris est mihi ¹⁶. » Christo conjungitur per charitatem et clamat: « Domine, omne desiderium meum est ante te ¹⁷. » Christum semper intendit dicendo: « Oculi mei semper ad Dominum ¹⁸. » Per puram orationem cum Christo loquitur, delectatur et lætificando canit: « Quam jucundum ipsi eloquium meum? ego autem gaudebo in Domino ¹⁹. » Qui orationis colloquium recipit Deus. amatur, invocatur et in adiutorium requiritur: deprecanti animæ ineffabilem gratiam concedit. Per orationem colloquium Dei recordatur anima et delectionem habet a Domino; « Dei recordatus sum et gaudio sum perfusus ²⁰. »

2. Cave a sensibus et rerum sensibilibus jucunditatem innocuam posuisti. Cave a jucundis intelligentiæ phantasias, et innocuam effecisti idearum adventantium obstinationem. Qui post phantasmata non abiit nec illa captat spiritu, non vanis cogitationum desideriis informatur sed in omni simplicitate se signat et munit, super res sensibiles incedit atque fictiones, ad Deum ascendi per intelligentiam, nec quid aliud profert quam Dei nomen, sicut infantulus patrem suum repetitis invocavit vicibus: « Invocabis me nomine meo, et Dominus

B α'. Ὁ νοῦς φεύγων τὰ ἔξω, καὶ συναγόμενος ἐπὶ τὰ ἔνδον, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανάγεται · εἴτουν τῷ φησι-κῶς κατὰ διάνοιαν ἑαυτοῦ λόγῳ συγγίνεται · καὶ διὰ τοῦ συνόντος αὐτῷ οὐσιωδῶς λόγου, συνάπτεται τῇ εὐχῇ · καὶ διὰ τῆς εὐχῆς, εἰς γνῶσιν τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνει μεθ' ἄλλης τῆς ἀγαπητικῆς δυνάμεώς τε καὶ διαθέσεως. Τότε σαρκὸς μὲν ἐπιθυμία οἴχεται, πᾶσα δὲ ἡ κατὰ φύσιν ἀργεὶ ἀσθησις, καὶ τὰ ὠραία τῆς γῆς ἀηδὴ καταφαίνεται. Ὅπισω γὰρ ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ πάντα τὰ τοῦ σώματος καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα θεμένη, ὀπίσω τῆς ὠραιότητος τοῦ Χριστοῦ γίνεται, αὐτῷ κατακολουθοῦσα μετὰ τῶν ἔργων τῆς σεμνότητος καὶ τῆς κατὰ διάνοιαν ἀγνείας, καὶ ψάλλουσα · « Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτοῦ · » Χριστὸν φανταζομένη, καὶ προσοῶσα, καὶ λέγουσα · « Ἡρωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν · » Χριστῷ προσκολλωμένη διὰ τῆς ἀγάπης, καὶ κράζουσα · « Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου · » Χριστῷ διὰ παντός ἐνατενίζουσα, καὶ βοῶσα · « Οἱ ὀφθαλμοί μου διὰ παντός πρὸς τὸν Κύριον · : Χριστῷ διαλεγόμενη διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, καὶ ἠδύνουσα εὐφρανόμενη · « Ἡουθεὶα αὐτῷ ἡ διαλογία μου. Ἐγὼ δὲ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. » Ἀποδεχόμενος γὰρ ὁ Θεὸς τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς διαλογίαν, καὶ ὡς ἀγαπώμενος, καὶ ὡς ὀνομαζόμενος, καὶ ὡς ἐπιζητούμενος εἰς βοήθειαν, τὴν ἀβρότητον τῇ δεομένη ψυχῇ χαρὰν χαρίζεται. Μνημονεύουσα γὰρ Θεοῦ διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν διαλογῆς, κατευφραίνεται ὑπὸ Κυρίου · « Ἐμνήσθη γὰρ, φησί, τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθη. »

D β'. Φεύγε τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἤρησας τὴν τῶν αἰσθητῶν ἡδονήν. Φεύγε καὶ τὰς κατὰ διάνοιαν φαντασίας τῶν ἡδέων, καὶ ἤρησας τὴν ἡδυπάθειαν τῶν λογισμῶν. Ἀφάνταστος δὲ μένων ὁ νοῦς, ὡς μὴ καταδεχόμενος, μήτε ὑπὸ τῶν καθ' ἡδονὴν τρόπων, μήτε ὑπὸ τῶν κατ' ἐπιθυμίαν λογισμῶν τυποῦσθαι τε καὶ σφραγίζεσθαι ἐν ἀπλότητι εὐρίσκειται · καὶ ὑπεράνω πάντων τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν γενόμενος, εἰς Θεὸν τὴν ἔννοιαν ἀναβιβάζει, μηδὲν ἕτερον, ὅτι μὴ τὸ ὄνομα Κυρίου διὰ τῆς συνεχοῦς μνήμης βαθέως ὑποφωνῶν, ὡς βρέφος τὸν πατέρα αὐτοῦ. « Καλίστω

¹⁵ Psal. XLIV, 15 ¹⁶ Psal. XV, 8. ¹⁷ Psal. XXXVII, 10. ¹⁸ Psal. XLIV, 45. ¹⁹ Psal. CIII, 54. ²⁰ Psal. LXXXI, 20.

γὰρ, φησὶ, τῷ ὀνόματι μου, Κύριον ἐναντίον σου. » Καὶ ὡσπερ ὁ Ἀδὰμ χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς ἀπὸ χόου γέγονεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν ἐν φουσηματι θεῶν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ταῖς ἀρεταῖς διαπλασθεὶς, πυκνῆ ἐπικλήσει Κύριον ἐκ καθαρᾶς διανοίας, καὶ θερμῆς διαθέσεως ὑπαδουμένη, τὴν θεῖαν ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦται, ζωογονούμενος καὶ θεοποιούμενος ἐκ τοῦ γνώσκειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν Θεόν.

Υ' Ἐὰν ἐκστῆς τῆς τῶν γηίνων ἐπιθυμίας τῆ συνεχεῖ καὶ εἰλικρινεῖ προσευχῇ, καὶ ἀντὶ ὕπνου καταπαύσῃς ἀπὸ πάσης ἐννοίας τῆς μετὰ Θεόν, καὶ στηριχθῆς ὀλικῶς εἰς μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην, ἀνοικοδομηθήσεται ἐν σοὶ καθάπερ ἄλλη βοηθὸς ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη. Ἡ γὰρ ἐκ προσευχῆς κατὰ διάθεσιν βοῆ τὴν θεῖαν ἀγάπην ἀναδίδωσι, καὶ ἡ θεία ἀγάπη διὑπνίζει τὸν νοῦν, πρὸς φανέρωσιν τῶν ἀποκρύφων. Τότε ὁ νοῦς, τῆ ἀγάπῃ συναρμοσθεὶς, τὴν σοφίαν καρποῦται, καὶ διὰ τῆς σοφίας τὰ ἀπόρρητα καταγγέλλει. Ὁ γὰρ Θεὸς Λόγος, διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν βοῆς κατὰ διαθέσιν ὀνομαζόμενος, λαμβάνει τὴν τοῦ νοῦ νοήσιν, καθάπερ πλευρᾶν τὴν γνῶσιν χαρίζεται, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἀναπληρῶν τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν, δωρεῖται τὴν ἀρετὴν, οἰκοδομεῖ τὴν φωτοποιὸν ἀγάπην καὶ ἄγει παρὰ τὸν ἐξεστηκότα νοῦν, καὶ ὕπνουτα, καὶ ἀναπαύομενον ἀπὸ πάσης γηίνης ἐπιθυμίας. Ἡ δὲ ἀγάπη ἄλλη βοηθὸς εὐρίσκειται τοῦ καταπαύσαντος νοῦ, ἀπὸ τῆς ἀλόγου τῶν αἰσθητῶν προσπαθείας. Ὅθεν καὶ διὑπνίζει τὸν νοῦν ὡς καθαρὸν εἰς τὰ τῆς σοφίας βήματα. Τότε πρὸς αὐτὴν ὄρων ὁ νοῦς, καὶ καθηδυνόμενος, τὰς κρυπτὰς τῶν ἀρετῶν διαθέσεις, καὶ τὰς ἀθεάτους ἐνεργείας τῆς γνώσεως, τοῖς ἄλλοις δημοσιεύει, διὰ τῆς τῶν λόγων ἐκτάσεως.

δ'. Ἐκστῆθι πάντων τῶν κατ' αἰσθησιν, καὶ κατέλιπε τὸν τῆς σαρκὸς νόμον· καὶ ὁ πνευματικὸς νόμος γραφήσεται τῆ σῆ διανοίᾳ. Ὡ γὰρ ὁ πνεύματι περιπατῶν, ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ τελεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὕτω καὶ ὁ ἐξιστάμενος αἰσθησεων καὶ αἰσθητῶν, σαρκὸς δηλαδὴ καὶ κόσμου, εἰς τὸ πνεῦμα περιπατεῖν, καὶ τὰ τοῦ πνεύματος φρονεῖν ἔρχεται. Καὶ τοῦτε διδάχθητι, ἐξ ὧν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς κατεργάσατο.

ε'. Τὸν περὶ τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν διαγωνιζόμενον, καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς προσευχῆς διακαρτεροῦντα, καὶ τῷ Θεῷ προσεδρεύοντα διὰ τῆς συνεχῆς μνήμης, ὁ Θεὸς ἐξιστᾷ ἀπὸ τῶν τῆς σαρκὸς φιληθόνων ἐνεργημάτων, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κατ' αἰσθησιν κινήματων, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κατὰ διανοίαν σχημάτων, καὶ νεκρὸν τοῖς πάθεσι καὶ τῆ ἀμπερίᾳ παρασκευάζων, τῆς θείας ζωῆς μέτοχον καθίστησιν. Ὡς γὰρ ὁ ὕπνωτων, καὶ νεκρὸς παρεικάζεται, καὶ ζῶ ὑπάρχει· τὸ μὲν, τῆ ἐνεργείᾳ τοῦ σώματος, τὸ δὲ, τῆ συνεργείᾳ τῆς ψυχῆς· οὕτω καὶ ὁ πνεύματι παραμένων, σαρκὶ μὲν καὶ κόσμῳ νεκροῦται, ζῆ δὲ τῷ τοῦ πνεύματος φρονήματι.

ς'. Εἰ γνώσκεις ἃ ψάλλεις, λαμβάνεις ἐπιγνώσιν. Ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως κτᾶσαι σύνεσιν. Ἐκ τῆς συν-

²¹ Psal. xli, 5.

A ante te ²¹. » Quemadmodum Adamus, manu Dei creatus, et a terra transiit in animam viventem sub affluta divino, sic et spiritus, qui virtutibus informatur, frequenter Deum invocat pura mente et fervore magno, per divinam operationem immutatur, vivificatur et deificatur, quod Deum noscat et amet.

3. Si continuæ et puræ orationi insisteteris, et appetitum rerum terrenarum abjeceris et per somnum ipsum omnes cogitationes tuas crexeris ad Deum, si totus in sola Dei recordatione firmatus fueris, amor Dei ceu novus auxiliator in te habitabit. Quod per habitum orationis tibi inest adjutorium, divinam producit charitatem, charitas autem evigilat et excitat spiritum ut abscondita manifestet. Qui charitati conjungitur spiritus, obtinet sapientiam et per sapientiam ineffabilia enarrat. Deus est Verbum, per orationis auxilium et habitum invocatur; Spiritus postulantis sensum comperit et cogitationem concedit abundantem; juxta bonam animæ dispositionem largitur virtutes, illuminantem ibi collocat charitatem; spiritum vero aberrantem, dormitantem et defatigatum ab omnibus sæculi desiderii liberat. Qui ab omni irrationabili et sensibili appetitu liber est spiritus, magnum charitati præstat adjutorium: purus enim a somno ducitur et convertitur ad verba sapientiæ. Dum charitatem aspicit, magnam percipit voluptatem; aliis facultatibus explanat absconditas virtutum formas et invisibles cognitionis operationes verborum significatione communicat.

4. Ab omnibus abstine sensibilibus et legem carnis derelinque: tunc lex Spiritus inscribetur cordi tuo. Quo ambulat spiritu, desideria carnis non perficit, uti Apostolus dicit; qui sensus et sensibilia, carnem videlicet et mundum fugit in spiritu ambulare incipit et secundum, spiritum sapere. Quod et illis tibi compertum sit quæ Deus ante Adami delictum peregit.

5. Hic de divinorum mandatorum custodia certat in paradiso, instat orationi et Domino astat per orationem assiduum; a Deo liberatur de jucunditate operationum carnis, de motibus sensuum, de mentis phantasmatibus; mortuus est passionibus et illecebris peccati, imo vitæ divinæ factus est particeps. Ita et dormiens, et si vivat, mortuo tamen potest assimilari: cecedit enim corporis operatio, spiritus autem potentiæ subsistunt: sic qui spiritu conjunctus remanet in carne, huic sæculo mortuus est, vivit autem sensu spiritus.

6. Si noveris quæ cantas, notionem acquiris; ex cognitione procedis ad sensum; ex sensus intelli-

gentia ad cognitionis fructum, id est, ad operationem devenis. Per operationem vero habitualement percipis cognitionem, qua si usus fueris ad veram considerationem assurgis; exinde, per illuminantia gratiæ verba oritur sapientia, quæ lumine suo mentem adimplet et exterioribus explicat res absconditas.

7. Primum spiritus quærit et invenit; deinde unitur cum objecto invento. Investigatio fit per verbum, unificatio autem per charitatem. Verbi investigatio fundatur in veritate, charitatis autem unificatio fit propter bonum.

8. Qui super fluctuationem rerum præsentium ascendit, nec ad prætereuntia habet affectum, hic non despicit ad infima neque speciosa desiderat hujus mundi. Ast oculos sursum tollit, cælorum pulchritudinem aspicit, et felicitatem intuitur nullis vicissitudinibus obnoxiam. Qui terrenis inhiat et carnis voluptates insequitur, clausos habet cælos, et spiritus oculos obnubilatos; qui autem terrestria contemnit et projicit, mentem elevat ad superna, æternitatis gloriam aspicit, et reservatam sanotis claritatem intelligit; descendentem recipit charitatem Dei, fit templum Spiritus sancti, requirit mandata divina, Spiritu Dei conducitur, et in filiorum adoptionem transit; complacet Deo et Deum habet complacentem, uti scriptum est: « Quotquot Spiritu Dei aguntur, ipsi sunt filii Dei ».

Nunquam et ne unum quidem diem, dum ducas spiritum, infirmitatis causa prætermittas orationem; dicentem audias: « Cum infirmor, tunc potens sum. » Quod si feceris, magnam percipies utilitatem; oratio enim brevi te sublevabit, divina cooperante gratia; ubi consolatio Spiritus, ibi non permanebit infirmitas nec tædium.

²² Joan. 1, 12.

Ασσεως ἡ πρῆξις τῶν ἔγνωσμένων βλαστάνει. Ἐκ τῆς πράξεως τὴν καθ' ἑξιν γνῶσιν καρποῦσαι. Ἡ δὲ ἐν πείρᾳ γνῶσις τὴν ἀληθῆ θεωρίαν ἀναδίδωσιν. Ἐκ ταύτης ἡ σοφία ἀνατέλλει διὰ τῶν φωτοδόλων λόγων τῆς χάριτος, τὸν ἀέρα τῆς διανοίας πληροῦσα, καὶ τοῖς ἔξω διασαφοῦσα τὰ κεκρυμμένα.

ζ'. Πρῶτον ὁ νοῦς ζητεῖ καὶ εὐρίσκει· εἴτα ἐνοῦται τῷ εὐρεθέντι, καὶ τὴν μὲν ζήτησιν ποιεῖται διὰ τοῦ λόγου, τὴν δὲ ἔνωσιν διὰ τῆς ἀγάπης. Καὶ ἡ μὲν διὰ τοῦ λόγου ζήτησις γίνεται διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἡ δὲ τῆς ἀγάπης ἔνωσις διὰ τὸ ἀγαθόν.

η'. Ὁ τὴν βρώδη τῶν παρόντων φύσιν ὑπερβαίνων, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν παρερχομένων παρατρέχων, οὐ βλέπει ἐπὶ τὰ κάτω, οὐκ ἐπιποθεῖ τὰ ὠραῖα τῆς γῆς· ἀλλὰ τὰς ἄνω ὁράσεις ἀνοιγομένης ἔχει, καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς, κατοπτεῖται κάλλη, καὶ τὴν τῶν ἀκηράτων κατασκοπεῖ μακαριότητα. Ὡς γὰρ τῷ ἐπιχάσκοντι ταῖς ὕλαις τῆς γῆς, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς ἐγκύπτουσι, κεκλειμένοι εἰσὶν οἱ οὐρανοί, ὡς τοὺς νεοροὺς ὀφθαλμοὺς ἐσκοτισμένους ἔχοντι· οὕτως ὁ περιφρονῶν τὰ κάτω καὶ ἀποστρεφόμενος, μετάρσιον ἔχει τὸν νοῦν, καὶ τὴν τῶν αἰδίων ὁρᾶ δόξαν, καὶ τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἁγίοις κατανοεῖ λαμπρότητα. Οὗτος καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην ἄνωθεν κατιοῦσαν ἐπ' αὐτὸν δέχεται, καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται, καὶ τὰ θεῖα θελήματα ἐπιποθεῖ, καὶ πνεύματι Θεοῦ ἄγεται, καὶ υἱοθεσίας καταξιοῦται, καὶ τὸν Θεὸν ἔχει εὐδοκοῦντα καὶ ἀρεσκόμενον αὐτῷ. « Ὅσοι γὰρ Θεοῦ πνεύματι ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. »

Κ. Χάριν ἀσθενείας μὴ ἐάσης τὴν εὐχὴν μίαν καὶ μόνην ἡμέραν ἕως ἐμπνέης, ἀκούων τοῦ λέγοντος· Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι· τοῦτο γὰρ ποιῶν, μειζύνας ὠφελήθησα, καὶ αὕτη ἐν συντόμῳ σε ἀναστήσει, συναργοσύνης τῆς χάριτος· ὅπου γὰρ παράκλησις πνεύματος, ἀσθένεια ἢ ἀκηδία οὐκ ἐπιμένει.

THEOLEPTI PHILADELPHIENSIS METROPOLITÆ. CANTICUM COMPUNCTIONIS

Ex meditatione æterni iudicii.

(Bibl. PP. ed. Lugd. tom. XXII.)

ODE I.

Agedum, anima miserrima, seclusis hujus vitæ curis, et vitiorum cogitationibus, carnisque volu-

D ptatibus, futuri status hominum horribilia considera.

Angor ingens et timor plurimus, animam omnem

incesset, quando mortalium ossa omnia concurrant, suas quæque coagmentationes, et juncturas diligenter requirent.

Universa terra, velut mulier prægnans, cum tremore mortuos suos ad annum edet. Tuba quippe horrendum insonante, illico unusquisque de loco redivivus prodibit.

Ad opem tuam, ceu ad petram tutamque anchoram, immaculata Virgo confugio. Ne me repelle, sed toties in peccata lapsus erige.

ODE II.

Flebis affatim, et gemitus dabis altos, anima mea quando omnium sæculorum mortales nudos resurgere, et ante judicem, qui muneribus non corrumpitur, stare videbis.

In novissimo et terrifico illo die, fratres mei, omnes illic sistemur, in ictu oculi. Nam et feræ bestiæ, et volucres, et pisces devoraverint redent.

Rapidus ignis fluvius, colles, montes et opera hominum per terras furenter absumet. Flammæ universa depascentis impetum et minas quis non perhorrescet?

Non est fidelibus portus alius, Virgo sanctissima, præter te quæ Christum, tranquillitatem securitatemque nostram, genuisti. Quæ omnes vexationibus, et injuriis inimici dæmonis ceu tempestate jactatos, quieti ac saluti restituis.

Tria ista timeo, o anima: egressum e corpore. in hora mortis occursum veniente communi omnium judice: et quam idem pronuntiabit justam incorruptam sententiam.

ODE III.

Terra inflammabitur, mare subsidet ac decrescet; aer concutietur, et totum cælum involvetur, lumina et astra ejus decident. Quomodo hæc, anima, sustinebis?

Lamentaberis vehementer, anima mea, cum missos festinato angelos, a quatuor terrarum finibus Deos placitos congregare cernes.

En, totum genus humanum attonitum stupebit, cum judicem illum formidandum in duas partes quidquid est hominum discernentem, et actionum truitinæ subjicientem intuebitur.

Dies retributionis veniet sicut fur in nocte, peccatores omnes exterrens. Tum tu casta Mater, miserta mei, a supplicio me vindica.

ODE IV.

Pudor et confusio operiet facies eorum qui sibi verbo et opere commissorum conscii fuerint. Etenim actiones suas omnes vultu ipso inseparabiliter præ se rerens unusquisque resurget.

A rea et flagellante conscientia liberi, fiducia pleni et hilares apparebunt justii omnes. Suorum quippe laborum multorumque certaminum quæ subierunt mercedem expectabunt.

Clarisonus tum clamor dicet: Ecce judex venit, ut populos omnes judicet, et pro dignitate quilibet suorum laborum præmia juste accipiat.

A Divina luce tua, a bona, animam meam affectio- num malorum tenebris offusam illumina: quo tanquam filius lucis opera lucis faciens, a tenebris exterioribus liberer.

ODE V.

Mens et renes contremiscent, ubi terribilem illius tubæ clangorem clamoremque audierint, Abyssus ingemiscent, et virtutes cælorum commovebuntur.

Invenient quo divertant, qui lugent, quippe pauperes sunt secundum Deum, et castitatem colunt, et qui per viam angustam ambulant, atque Eden hæreditatem habent, in mansionibus intemeratis permanentes.

Divites ardebunt igne humanitatis, et pauperes in tabernaculis, atque in sinu Abrahamæ conspicientes, guttam aquæ rogabunt, nec erit qui illis tribuat. Formidemus omnes.

Da mihi, Virgo, pedicas et laqueos vitæ hujus vanæ, ac perituræ effugere, et vires suffocæ, quibus ad vitam futuram curram, et a stridore dentium me libera.

ODE VI.

Judex est incorruptus, judicium imprimis formidabile, ira intolerabilis, et tribunal hoc nulla potest calliditate versutiaque circumveniri. Angeli cum timore et tremore ministrant; libri occulta mortalium produnt. De cætero deponere mores improbos, anima, et amaras funde lacrymas.

Cum hinc emigravero, ne, Tirgo, me deseras. Tunc enim nequam spiritus animam meam captabunt. Heu mei! quomodo effugiam illos, aut quid faciam? Heu mei! quomodo horribiles locos pertransibo? Tu spes mea, tu portus meus, et ante te ego famulus tuus me prosterno.

ODE VII.

Quis erit sensus animæ, cum positi fuerint throni, et ad judicandum judex ille integerrimus consederit, et libri exhibebunt hominum actiones, cogitationes et consilia? Væ tibi tum, o vilis anima et miserrima!

Oratorum ad persuasionem accommodatæ argumentationes, et orationis ornamenta, artificia, verborum strophæ ac fallaciæ desinent; sapientes omnes obmutescant, libri operum loquentur, hominibus angelisque simul audientibus.

Innumerabilium angelorum exercitus astitit ac thronum circumdabit. Homines autem universi stabunt tristes, necessitatem horrifera videntes, et sententiam justissimam metuentes.

Aspersione roris tui, intacta Virgo, ardorem libidinis meæ restingue. Nam in te Verbum Dei sicut pluvia in vellus descendit, fidelibus, gehennæ rogorum exstinguens.

ODE VIII.

Tunc ordines fidelium examinabuntur, episcopi quoque, sacerdotes, levitæ, monachi: nam in ordine suo quisque resurget, ut quisque actorum suorum rationem reddat.

Trepidabunt omnes principes, opulenti, reges et

dynastæ, consules ac præsidēs. Ab omni Christiano A quæretur quomodo pacta conventa in baptismo inita servaverit.

Patefactis et manifestis omnibus omnium actionibus, tremendam iudex proferet sententiam, et justos a dextris constituet, peccatores in supplicium dimittet.

A flamma gehennæ, a tenebris et verme, a stridore dentium et tartaro, a lacu ignis et omnigenum pœnarum libera, Virgo, te in fide collaudantes.

ODE IX.

Mortalis omnis rebus caducis deditus, tunc voluptatos irridens atque contemnens, et acerbè plorans dicit: Ubi pater, ubi mater, ubi liberi, ubi noti, ubi amici, ubi cognati, ubi honoris imaginatio? Omnia evanuerunt.

Ibi animæ lamentabuntur et frendebunt, a cognatis et amicis separationem perpetientes. Fratres enim devellentur, pater a filio, amicus ab amico, conjuges a conjugibus locis tormentorum sæviter discernentur ac disjungentur.

Reges instar infantium flebunt, et expellentur principes ab Eden, projicienturque in gehennæ ignem: hinc illinc videntes angelos, a quibus eo compellentur, illisque supplicantes, verum nihil proficientes.

En amici, diei horribilis necessitatem audivistis omnes. Præoccupemus Christi faciem in psalmis, et precibus. Ora pro nobis, Virgo; orent angeli, Præcursor, sanctorum apostolorum duodenarius, omnes demum sancti. Amen.

ANNO DOMINI MCCCXXX

GEORGIUS PACHYMERES

NOTITIA

(Ex Leone Allatio *De Georgiis*, ap. Fabric. *Bibl. Gr.* tom. X.)

Georgius Pachymeres, Constantinopoli oriundus, sed Nicææ ortus atque educatus, in sacerdotum numerum cooptatus, hieromnemonis, protectidici (a) et dicæophylacis honore auctus est claruitque sub Michaelē et Andronicis Palæologis (b). Ipse de se in principio Historiæ. Γεώργιος Κωνσταντινουπολίτης μὲν τὸ ἀνάκθην, ἐν Νικαίᾳ δὲ καὶ γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, ἐν Κωνσταντίνου δὲ καταστάς αὐτοῦ, ὅτε Θεοῦ νεύματι ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, εἴκοσιν ἐνὸς δέοντος τηρικᾶδε, καὶ κλήρω δοθεὶς θείῳ, καὶ ἀξιώμασιν ἐν ἐκκλησιαστικοῖς διαπρέψας, καὶ ἐς πρωτεκδικίου φθᾶσας τιμὴν, ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτόροις εἰς δικαιοφύλακα τιμηθεὶς, τὰδε ξυνέγραψεν. *Georgius Constantinopoli oriundus, Nicææ tamen ortus et enutrius Constantinopolimque rursus restitutus, cum Dei nutu in potestatem rediit Romanorum, decem et novem tunc annos natus et clero divino ascriptus, et dignitatibus ecclesiasticis condecoratus, et ad dignitatem usque protectici promotus, dimo et in aula dicæophylacis officio insignitus hæc conscripsit. Proteciditus male et epitome Cesneriana in protectidium, et in supplemento epitomes Antonii Verderii protectitum mutatus est; quod nihil est.*

1. Scripsit in universam fere *Aristotelis philosophiam epitomem* (c) quæ a Philippo Bechio philosopho ac medico in Latinum sermonem conversa edita Basileæ 1569, apud Frobenium in fol. cum Synesii orationibus. Hoc quippe compendio Pachymeres obscuriora Aristotelis loca non tantum de suo, sed aliorum etiam sententiis atque expositionibus prolatis, nec ineleganter explanat; ita ab ipsa Porphyrii Isagoge opus exorsus, et per omnes suas partes philosophiam percurrans, in ipsius metaphysicæ compendiosa epitome finem facit. Bechius scribit hoc opus accepisse se ex Basiliensi admodum lacunoso, mendoso, et quasi indistincto; altero Fuggerano nullis in locis corrupto, fuisseque adjutum in locis difficilioribus a Joanne Hospiniano et Gulielmo Xylandro; ut omnino in spem bonam venerit, auctorem hunc non pessime a se rursus in lucem prodire. *In reliquis, ubi Pachymeres, ait Bechius, vel suas, vel aliorum meditationes affert, majori etiam difficultate propter obscuritatem sum versatus. Nam verbis interdum utitur non adeo tristis ac usitatis, interdum sententias inchoat, et vix tandem interjectis bene longis parenthesibus, absolvit.* Unum et integrum opus ob sui molem raro uno volumine clauditur, ideoque in partes scissum sub diversis titulis, tanquam diversi tractatus proponuntur. Ejus partes editas et manuscriptas, ut variæ alio atque alio dispersæ in bibliothecis inveniuntur, hic referam. Ex hoc itaque com-

(a) Ὑπομνηματγράφος dicitur Pachymeres in ms. apud Lambecium VIII, p. 385.

(b) Andronicus Palæologus Michaeli patri in imperio successit A. C. 1282.

(c) Græce superest ms. in variis bibliothecis, u^l in Coislina, testes Montfaucon, p. 222. Versus quos Pachymeres ipse epitomæ huic suæ præfixit, exhibet Allatius infra.

pendio edita sunt, Γεωργίου διακόνου, καὶ δικαιοφύλακος, τοῦ Παχυμέρου, περὶ τῶν ἕξ τῆς φιλοσοφίας ὀρισμῶν, καὶ τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν. *Georgii diaconi et dīcaophylacis, Pachymeræ, de sex philosophiæ definitionibus, et de quinque vocibus et de decem prædicamentis.* A Jacobo Foscareno translatum Græcæ et Latine Venetiis per Stephanum, et fratres de Sabio 1532, cum Psellii et Nicephori Blemmidæ compendiis in Logicam Aristotelis; et postea Parisiis, anno 1548, 8. Græcæ auctiora apud Vascosanum, et una cum illis compendium in reliquos Organi Aristotelici libros, *De interpretatione* nempe, *Priores, et Posteriores Analyticos, Topicos, oc Sophisticos Elenchos (d)*; quæ antea Latine ex interpretatione Joannis Baptistæ Rasarii ediderat idem] Vascosanus ibidem, anno 1557, 8. De hoc opere Michael Vascosanus: *Aristotelis universa opera Georgius Pachymeres, Græcæ facundix auctor gravissimus ac magister, ob nimium ejus protestalem, ac disserendi subtilitatem ab usu remotam, in epitomem contraxit, ita tamen singulas ejus partes complectens, ut quæ ad optimarum rerum cognitionem, atque in iis exercitationem pertinerent, nihil eorum omiserit, quæ res divinitus ad nos delapsa videtur hoc maxime tempore, quo omnes de prolixitate studiorum in philosophia conqueruntur.* Et Rasarius scribit codicis illius copiam sibi factam fuisse a Joanne Baptista Speciano; in quo licet omnia Aristotelis opera brevi quadam via contracta, et in augustum redacta continerentur, ipse tamen, qui prius omnes Aristotelis libros, qui ad disserendi rationem pertinent, perlegerat, illam epitomem perlegit, et illam partem, quæ artem eloquendi pettractabat, convertit, et edidit. Præterea, *De sex philosophiæ definitionibus, de divisione philosophiæ, de quinque vocibus, de decem prædicamentis*, Latine impressa sunt Basileæ per Joannem Oporinum, cum Porphyrii quinque vocibus, et Aristotelis prædicamentis, etc., a Joachimo Peronio versis. Epitome Generiana. *Et de sex definitionibus et divisione philosophiæ* Græcæ cum Archytæ Categoriis. Lipsiæ in 8° (e). Antonius Verderius in supplemento, nulla tamen cum re dubitavit, an auctor hujus epitomes idem sit cum Georgio Pachymere. *Georgius diaconus protecdicus scripsit Græcæ epitomem Logices Aristotelis, Parisiis. in 8°, apud Vascosanum 1346. Nescio an is auctor sit idem, qui et Georgius Pachymeres, cujus opera Græca in epitome Biblioth. Gesner. continentur.* Idem enim et unus est Georgius, epitomes Logices auctor, et aliorum operum quæ Pachymerio a Generianis epitomatoribus tribuntur.

2. Ejusdem, *De lineis insecabilibus*, Paraphrasis inter Aristotelis opera sub Aristotelis nomine edita est Basileæ 1531, in 1of., et alibi postmodum ex interpretatione Jacobi Schenchi (f). Georgio restituta Græcæ et Latine in editione Casauboniana, anno 1597, in 8°, et 1946, in fol. Colonix Allobrogum, ubi additur ex nonnullorum opinione Paraphrasim illam Georgio tribui: cujuscunque tamen illa est, digna est et Georgio, et quæ inter Aristotelis opera conseatur, indigna tamen, quæ Aristoteli tribuatur. Vidit id Henricus Stephanus epistola ad Petrum Victorium, quam Aristotelis et Theophrasti scriptis quibusdam præfixit (g), plus tamen nimio scriptioni detrahens: *Mirum est vero exstitisse ullos homines tam παχεῖς, ut cum Παχυμέρου paraphrasim in librum Aristotelis περὶ ἀτόμων γραμμῶν haberent, ipsum se Aristotelis librum habere sibi persuaderent. Quam multa enim vel in ipso limine reperiuntur, ex quibus id a lectore etiam dormitante deprehendi facile poterat? quæ certe apud homines adeo παχεῖς, uti dixi λεπτομερῶς explicare me pudeat.*

3. Paraphrasis porro in universam Aristotelis Philosophiam (h) Græcæ manuscripta visebatur in bibliotheca Antonii Augustini cod. 206. *Georgii Pachymeræ libri XI de Philosophia. Primus respondet Organo Aristotelis, secundus libris Physicorum, tertius libris de cælo, quartus libris de ortu et interitu, quintus Meteoris, sextus libros de partibus animalium, septimus libris de motu et incessu animalium, octavus libro de sensu et sensili, nonus libris de Generatione animalium, decimus libris Metaphysicorum, undecimus Ethicis ad Nicomachum.* In bibliotheca regis Gallorum, *Georgii Pachymeræ Synopsis philosophiæ Aristotelis. Philosophica, lib. 12. De somno et vigilia, de alimento, de insomniis, de divinatione per insomnia, de motu animalium, de juventute et senectute, de respiratione.* In bibliotheca Bavarica cod. 170, et cod. 171, *Georgii Pachymeræ, epitome in metaphisicam Aristotelis. Liber philosophicas D. Georgii Pachymeræ, qui est Epitome in Metaphisic. Aristotelis, cap. 43.* In catalogo exhibitio a Grammatico apud Verderium, in supplemento; qui et apud Joannem Suzium, eodem referente, reperiebatur. Epitomatores Gesneriani: *Georgii Protectii (i) in universum Aristotelis Organum Commentarii cum schmatibus et figuris, in 4° ms. Biblioth. Imper. Viennæ: et, Georgius Pachymerius, qui Hieromnemon cognominatur, scripsit philosophiæ compendium quod*

(d) Compendium hoc Organi Aristoteli Græcæ et Latine recudi curavit Eduardus Bernardus Oxiniæ 1666, 8.

(e) Sine anni nota, edente Joachimo Camerario, qui adjunxit Nicephori Illemidæ scriptum breve de quinque vocibus, quod incipit: Ἡ φωνὴ ἢ ἔναρθρός ἐστιν ἢ ἀναρθρός. Et Anonymi διδασχίαν περὶ τῆς καλουμένης λογικῆς τί τε καὶ ποῖόν τι ἐστίν. Incipit: τῆς φιλοσοφίας τῶ τῆς γνώσεως γένει. Nec non Anonymi μέθοδον εἰς τοὺς τρόπους τῆς φιλοσοφίας, qua sex definitiones philosophiæ a Pythagora, Platone et Aristotele traditæ, philosophiæ

idem divisio in theoreticam practicamque et quatuor methodi dialecticæ per divisionem, definitionem, resolutionem et demonstrationem explicantur.

(f) Scheghii. Confer si placet quæ de hæc Pachymeris paraphrasi, et de libro Aristotelis ipso, quem II. Stephanus primus restituit, dixi, lib. III, c. 6, § 28.

(g) A. 1557, 8.

(h) Hæc Paraphrasis ab Epitoma philosophiæ Aristotelis, de qua supra, neutiquam diversa.

(i) Protecdici.

exstat in biblioth. Medicum. Ejusdem epitome totius physicæ tractationis, fortassis idem liber cum superiori, Romæ exstat in Vaticana bibliotheca, et expositio in Logica, Historia. Commentaria in libros de Auscultatione naturali ibidem servantur, et apud Diegum Hurladam Venetiis; qui etiam habet Paraphrasim hujus auctoris in Mechanica Aristotelis. Ejusdem Commentarii, aut Paraphrasis in libros Ethicorum exstat Græce apud Hurtadam Mendozam. Fertur autem in omnia fere Aristotelis opera Paraphrasim scripsisse. Pachymerii in Organum Aristotelis copiosæ expositiones Græce manuscriptæ in bibliotheca Sambuci. Ejusdem, libri 12 Græce manuscripti, Paraphrasis totius philosophiæ Aristotelicæ in bibliotheca Augustana. In catalogo bibliothecæ Thergius (j) nominatur. Ejusdem historia et logica problemata Græce in bibliotheca regis Gallorum servantur. Item de anima, de sensu, memoria, somno, vigilia, insomniis, etc., ibidem. E in alio indice manuscripto Græco, Γεωργίου Παχυμερίου σύνοψις τῆς πάσης Ἀριστοτέλους φυσικῆς φιλοσοφίας. Georgii Pachymerii Synopsis universæ Aristotelis naturalis philosophiæ. Et Mediolani in Ambrosiana, et in Indice bibliothecæ regis Catholici, quæ Scoriaci est, notantur. Γεωργίου τοῦ Παχυμέρου εἰς τὴν Λογικὴν, καὶ ἐπιτομὴ αὐτῆς. Ἐξηγήσεις εἰς τὴν φυσικὴν Ἀριστοτέλους ἀκρόασιν. Ὡς δὲ τινες, τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ v. ζ. 7, παράφρασις εἰς τὴν Πθικὴν Ἀριστοτέλους Νικομάχειον. 11. λ. 2. Georgii Pachymeræ in Logicam, et Epitome ipsius. Enarratio in Physicam Aristotelis Auscultationem, sed ut alii volunt, Imperatoris Joannis Cantacuzeni. Paraphrasis in Ethica Aristotelis ad Nicomachum. Ex his plerosque in bibliotheca regis Galliarum, Joannes Schenchius (k) in Bibliotheca Medica, et Israel Spachius in Nomenclatore philosophico asservari retulerunt. Et index præterea Augustanus, Blemmidæ et Georgii Pachymeræ Epitome philosophiæ complectans logicam, ethicam, physicam. Compendium hoc philosophiæ quod contineat, adnotavit nescio quis: Ἰστίον οὖν, ὡς περιέχει ἡ παρούσα πραγματεία βιβλία δώδεκα, φέροντα μὲν τίτλους μζ', κεφάλαια δὲ σλ' τὰ τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἀπάσης ὡς ἐν τύπῳ παρέχοντα θεωρήματα. Advertendum est præsens opus continere libros duodecim, libros titulis quadraginta septem finiri, in capita 235 divisos; quæ Aristotelicæ universæ philosophiæ speculationes brevissime complectuntur.

4. Ejusdem in omnia Dionysii Areopagite opera quæ exstant Paraphrasis edita est Græce Parisiis apud Guilielmum Morellum 1561, in 8°, cum Dionysii operibus, et rursus apud Claudium Morellum 1615, in folio. Nunc demum Græce et Latine ex interpretatione Baltassaris Corderii in officia Plantiniana Baltassaris Moreti 1634, in-fol. Opus inscripsit Athanasio Alexandrino patriarchæ (l) cujus ille hortatu laborem aggressus fuerat, cum Constantinopolim advenisset. Nec ullam causam video cur inscriptio præfixa Paraphrasi delenda sit, qua dicitur, auctorem illum manus operi admovisse hortatu Athanasii patriarchæ Alexandrini tunc viventis, ut vult Possevinus, et ante Possevinum Baronius in prætermisissis ad tomum secundum, cum scribit: *Quamobrem rejiciendus est commentitius ille titulus, qui affixus est ejusdem Paraphrasi in ejusdem Dionysii epistolas, quo dicitur, auctorem opus illud egressum esse hortatu S. Athanasii patriarchæ Alexandrini, tum agentis Constantinopoli. Miratus sum equidem virum eruditum Godefridum Tilmannum qui eandem Paraphrasim Latinis edidit, et longam disputationem pro iisdem scriptis elaboravit, hæc adeo manifesta non cognovisse, nec etiam correxisse. Quonam pacto, rogo, potuit ea scripsisse Georgius tempore S. Athanasii, si in illis Commentariis meminit auctor hæresum Nestorii et Eutychetis, quæ post multos annos ab Athanasii obitu emergere? Nec est quod de secundo Athanasio itidem episcopo Alexandrino ea potuissent intelligi, qui sedere cepit anno Domini 489, longe ante etiam quam viveret Pachymerius, fuitque ille non sanctus, sed hæreticus, et Acephalorum patronus. Et qui Baronium exscripsit Vincentius Riccardus Comment. ad orat. 6 Procli archiepiscopi CPolitani: Et ibi Georgius Pachymerius, qui quidem minime floruit S. Athanasii Magni Alexandrini episcopi tempore, ut perperam in ejus Commentariis prænotatur. Nam in comment. ad Epist. 3 et 1, ad Caium, contra Nestorium et Nestorianos invehitur, et in epist. 6, contra Nestorium, Apollinartium, Eutychetem et Dioscorum, qui sane multo post S. Athanasium fuer. Eutyches et Dioscorus in iv universali concilio Chalcedonensi damnati fuer. S. Athanasius tempore concilii i Nicæni floruit. His enim iisdem temporibus, quibus Pachymerius floruit, Athanasius patriarcha Alexandrinus vivebat, qui eum ad divini operis interpretationem exstimularat. An quia semel patriarcha in eo throno sederat Athanasius nomine, non potuit alius, subsecutis temporibus eodem nomine Ecclesiæ illi præesse? At sciant præter hunc Pachymerem εὐχρονον, alios etiam a Magno illo Athanasio diversos (m), ut ex catalogo illorum patriarcharum colligitur, quod nec Baronius negat, rexisse. Et eo ipso tempore rexisse constat aperte ex ejusdem Pachymeræ Historia, pluribus locis. Nec obstat Sancti nomen præfixum. In ea etenim Ecclesia etiam scelestissimis, sanctitatis nomen tributum adnotabam in Eustachio Antiocheno de Eusebio Cæsariensi (n), et alibi; quod postea et apud Occidentales observavi. Haberi hanc Paraphrasim manuscriptam in bibliotheca*

(j) Pro Georgio.

(k) Schægkiius.

(l) Hic fuit ab anno 1251 ad 1262 Vide Eusebium Renaudotum in Historia patriarcharum Alexandrinorum. Paris, 1715, 4, pag. 600.

(m) Athanasius, Petri Moggi successor ejusque defensor hæreseos, cognomento Celetes sive herniosus, ab A. 490 ad 497. Vide Renaudotum, p. 125,

et Laur. Zaccagnii præfet. ad Collectanea monumentorum veterum, p. LXIV.

(n) Eustathio Antiocheno in Hexæm, statim sub initium Eusebius τῶν ἀγίων τics. Sed ex hoc ipso rectius colligas id scriptum non esse Eustathii veteris illius Antiocheni, cui Eusebius non erat sanctus, sed hæreticus.

Vaticana tradit Gesnerus; et Medicæ Possevinus in Indice: et Gallica, indices manuscripti. Vincentius Marinerius Valentinus epist. ad Franciscum Dazam anno 1536 edita, scribit se Commentarios Pachymeræ in Dionysium Areopagitam in linguam Latinam vertisse.

5. Scripsit præter jam dicta Historiam sui temporis, quam orditur a temporibus Michaelis Palæologi sub quo vixit. Illa, sed mutila asservatur in bibliotheca Augustana cod. 19, plutei 5, ex cujus codice carie confecto ac mutilo excerpta quædam exhibuit Wolfius post Nicephorum Gregoram. Partem illorum, quæ in Augustano codice manuscripto deesse Wolfius admonerat in synopsi libri quinti, cum Nicephori patriarchæ Constantinopoli Breviario historico ab obitu Mauritii usque ad Constantinum Copronymum, Græce nuper edidit Dionysius Petavius. Parisiis 1616, in 8. Integra tamen ea ex Lolliana bibliotheca in Vaticanam transvecta est, quæ emendatior, et caractere uti antiquiori, ita et elegantiori in Barberina conservatur, suntque ιστορίας συγγραφικῆς λόγοι γ' Cod. 14 et 164. Inter Vaticanum et Barberinum codices, ne id quoque nescius eis, lector, maximum non tantum in verbis. ac modo dicendi, sed rerum narratarum etiam quandoque ordine inesse descrimen, ipse non singula percurrens, neque enim licuit, adnotabam: adeo ut mihi facile persuaserim, Pachymerium, quemadmodum supra diximus de Acropolita, et infra quoque de Phrantza dicemus, duas suæ Historiæ editiones temporis ac genio inservientem conscripsisse, ideoque ex utrisque multa errata corrigi, obscura illustrari, mutila suppleri, ac demum historiæ corpus unum perfectum, in integrum absolvi posse existimo. Stylus est accuratus, ad antiquum succum ac sanguinem efformatus, et præter historiæ captum tumidior, et perplexa nominum connexionione ambiguus et obscurus; pro illo tamen ævo, quo debacchari capere erat, mollis ac prudens. Auctor dum veritatis sectator videri cupit, in ecclesiasticos, et præcipue Latini nominis fautores, Græcis suis nimis propensior, linguam acuit. Imperatorum etiam ac principum res gestas assiduus in pejorem partem rapit. Fidem tamen ita suæ Historiæ astruit: Τὰ δὲ συνέγραψεν οὐ λόγους λαβῶν ἄνωθεν ἀμαρτύρους, οὐγ' ἀκοῇ πιστεύων μόνον, ἢν τις λέγει ἑωρακῶ, ἢ καὶ ἀκούσας αὐτὸς, πιστοῦς δ' ἐξιοίη τοὺς λόγους, εἰ μόνον λέγει, λογιζέσθαι, ὡς αὐτόπτης τὰ πλεῖστα, οὕτω ζυμβὰν γερονδῶς, εἰ καὶ μαθὼν ἀκριβῶς, παρ' ὧν τὸ πρῶτον ὠράθη πραχθέντα, κλην δ' οὐκ ἀμάρτυρα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συνηγαρούμενα, ὡς ἐν μὴ ὁ ξύμπας χρόνος, φύσιν ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδου, καὶ τὰ δ' ἀφανίσθη κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῇ παραδρομῇ γενόμενα: διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀνάγκη εἶναι, ὡς πού τις τῶν σοφῶν ἔφη, καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. *Hæc composuit non rumores olim sparsos. absque testimonio congregens, nec tantum auditui fidens, si quis se vidisse, aut audisse dicat. Eos porro sermones fide dignos esse sentit, quorum ipse, ut plurimum, si ita fieri contigit, oculatus spectator fuit, aut ab illis accurate didicit, qui ea, cum primum gesta sunt, conspexere: neque ea temere proferam, sed multorum aliorum etiam testimonio comprobata; ne tempus futurum natura sua pleraque occultans, frequenti suo circuitu, hæc quoque paulatim transcurso continuo evanescentia deleat. Quodcumque enim semel apparuit, contegi atque abdi necesse est, quemadmodum nescio qui e sapientibus dixit, vereque enuntiavit.* Hæc eadem Historia Pachymeræ licet sine mutila habetur in bibliotheca Veneta S. Marci, Seamno 21, num. 12, et Scoriai in biblioth. Regis Catholici, Possevinus in Indice bibliothecæ Patmi insulæ: *Historia conscripta a Gregorio quodam genere Constantinopolitano, et Nicææ enutrito: conscripta sunt autem acta Palæologorum regum usque ad Joannem Palæologum.* Mendum est in nomine auctoris, est enim Georgius Pachymeres. In bibliotheca etiam regis Gallorum, *Georgii Pachymeræ Historiæ Constantinopolitanæ lib. XIII.* Est et apud me integra, et optimæ notæ.

6. Eiusdem *Epistolas Græcas* alicubi in Italiæ bibliothecis exstare, tradit Gesnerus, quas licet anxius perquisierim ad hunc diem, nullas inveni. Eas tamen elegantissimas futuras, et dicendi antiquo nectare, præterquam quod eo ævo scriptores sueverant, plenas suspicor; cum minus aliis in eloquendo Pachymerius, quod ex Historia et aliis ejusdem tractionibus colligi potest, ineptiat.

7. Plura etiam in Rhetoricis ingenii experimenta non omnibus obvia edidit, digna tamen, quæ diu non lateant, sed bono publico, et adolescentium potissimum ad eloquentiam viam sibi parantium publicentur: eorum Indicem, ut ab humanissimis, et bono litterarum natis Puteanis accepi ex cod 883 Bibliotheca Regiæ Gallorum hic interponam.

7. Γεωργίου δικαιοφύλακος καὶ πρωτεκδικίου τοῦ Παχυμέρους μελέται εἰς τὰ προγυμνάσματα, καὶ εἰς τὰς στάσεις. α) Μῦθος. *Georgii Dicæophylacis. et Proteclici Pachymeræ in Progymnasmata, et status exercitationum. Fabula.* P. Ἀρότου καιρὸς ἦν, καὶ γεωργοί.

β) Διήγημα τὸ κατὰ τὴν Ὀδυσσεύα. *Narratio de Ulysse.* P. υσνέθη ποτὲ καὶ ἡ ἐπὶ τὴν Ἰλίον.

γ) Διήγημα τὸ κατὰ τὴν κικαυμένην ζώνην, *Narratio de zona torrida.* P. Ὁ τῆς οὐρανὸς ζώνης περιθέλων.

δ) Χρεία λογικῆ. *Chria quæ tantum sententia constat.* P. Χαίρημων ἔφη: Πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐν μόνῃ τῷ φρονεῖν ἐστίν.

ε) Γνώμη Δημοσθένους. Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. *Sententia Demosthenis. Opus est pecuniis, et sine his nihil quod opus factu sit, fieri nequit.* P. Οὕτως ἄρα τῷ Δημοσθένει ὁ αἶνος ἦν ἱκανός.

ς) Ἀνασκευή τοῦ περὶ τοῦ ῥόδου διηγήματος. *Destructio. Narrationem de rosa nullo modo verosimilem esse.* P. Ἐπεὶ ἀληθείας οὐδὲν ἀσφαλέστερον.

ζ) Κατασκευή ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῦ διηγήματος τοῦ κατὰ τὸ βόδιον. *Assertio : Narrationem illam verisimilem esse.* P. Ἐγώ γε μὲν φιλεῖν.

η) Κοινὸς τόπος κατὰ Λοιδόρου. *Locus communis contra Maledicum.* P. Ἄνδρες δικασταί, λόγων ὀλίγων πεπαιδευμένων.

θ) Ἐγκώμιον Ἀΐαντος τοῦ Τελαμωνίου. *Laudatio Ajacis Telamonii,* P. Εἰ μὲν ἦν τὸν ἅπαντα βίον.

ι) Ψόγος τοῦ Πάριδος Ἀλεξάνδρου. *Vituperatio Paradis Alexandri.* P. Οἶδέ τις καὶ κέρδος ἀπὸ κακίας.

ια) Σύγκρισις ἐλαίας καὶ ἀμπέλου. *Comparatio oliuae, et vitis.* P. Καὶ τὰ φυτὰ παροικεῖναι ἀλλήλοις.

ιβ) Ἰθροποιία. Τίνας λόγους εἶπε φειδωλὸς ἀναγκαζόμενος ἐστιῶν ἑτέρους κλέσαντας πρότερον. *Ethoropia. Quae dixit auarus, cum cogeretur eos in conuiuium vocare, qui eundem prius conuiuium exceperant.* P. Φεῖ! ὡς λαμπρὸς ἐστιάτωρ ἐγώ, καὶ πρὸς τὰ δεῖπνα.

ιγ) Ἐκφρασις τοῦ Αὐγουτεῶνος. *Descriptio Augusteonis.* (ο) P. Τὸ τοῦ θεοῦ τέμνος ἡ σοφίη πολλαῖς μὲν, καὶ παντοδαπαῖς.

ιδ) Θέσις, εἰ πλευστέον. *Propositum, an navigandum.* P. Καλὰ μὲν καὶ τὰ αὐθιγενῆ δῶρα τῶν πόλειων τοῖς ἐποίκους.

ιε) Κατηγορία νόμου τοῦ κελεύοντος τοὺς ἀπὸ ναυαγίου καταίροντάς που σκυλεύεσθαι παρὰ τῶν ἐκεῖ. *Accusatio legis praecipientis, naufragium passos, et appellenes in aliquem locum, ab iis, qui inibi sunt spoliandos esse.* P. Ἐγὼ δὲ ἀλλὰ καὶ νόμον σανιστάνα πολιτεῖαν ἀσπάζομαι.

ις) Εἰς τὸ ἐναντίον, περὶ τοῦ τοιοῦτου νόμου, καὶ τῆς τοιαύτης συνθέσεως. *Oppositum de eadem lege et compositione.*

ιζ) Σκηπτῶ κατενεχθέντος εὐρηνται χιλιαι πανοπλῖαι ἐν τῇ τοῦ Περικλέους οἰκίᾳ, καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. Μελετῶμεν τὸν φεύγοντα, ὅς καὶ ὡς στρατηγὸς λέγει, καὶ ὡς ῥήτωρ διισχυρίζεται. Ἦ στάσις στοχασμός. *Ictu fulminis in Periclis domo mille armaturae adiuventae sunt, et in iudium vocatur de tentata tyrannide. Declamat reus, qui ut exercituum duae sermonem concipit, et ut orator contentionem inuistatus est conjecturalis.* P. Οὐδὲν ὡς ἔοικεν ἐστὶν ἄνδρὸς συκοφάντου βαρύτερον.

ιη) Φιλόσοφος ἔπεισε τύραννον καταθῆσθαι τὴν τυραννίδα, καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας τῶν τυραννοκτόνων. Ἄντιλέγεται δὲ παρὰ τινων. Καὶ μελετῶμεν τὸν φιλόσοφον. *Philosophus suasis tyranno tyrannidem deponere. Et praemium postulat tyrannicidurum: denegatur illi ab aliquibus. Declamat philosophus.*

ιθ) Ζωγράφος ναυάγια γράφας καὶ περὶ τοῖς λιμέσι στήσας, μὴ καταίροντων ναυτῶν κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. *Pictor naufragii a se depictas tabulas in portibus appinxerat, cum nauatae non appellerent publicorum criminum reus fit.* P. Ἐδει ποτὲ καὶ ζωγράφον δημοσίων ἐγκεκλημένον παρελθεῖν ἐνθάδε.

κ) Στρατηγὸς πυρπολήσας τὰς ναῦς, ὡς ἔξω χρείας δοξάσας, καὶ διὰ ταῦτα νικήσας, κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. Μελετῶμεν τὸν φεύγοντα. *Dux exercitus concrematas nautibus tum inutilibus, et hostibus postmodum debellatis, publicorum criminum reus fit. Declamat reus.* P. Ἐγὼ μὲν καὶ γέρας ὑπελάμβανον, ἄνδρες, ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κομιζέσθαι.

κα) Ἐν τρισὶν ἡμέραις νομος ἐκέλευε περὶ πολέμου βουλεύεσθαι. Ἐλάττειαν κατασχόντος Φιλίππου, συνεβούλευε Δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξεῖναι, καὶ μάχεσθαι. Σύστασις πραγματικῆ. *Tribus diebus ex praecipio legis de bello faciendo consulendum erat. Cum Philippus Etatium occupasset, Demosthenes hortatur eodem die urbe exire, et pugnam experiri. Status negotialis.* P. Περὶ πολλῶν ἂν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζω προσήκειν ὑμῖν τοῦ πρὸς Φιλίππον ἀγωνίζεσθαι.

κβ) Ἀριστεύσας τις ἤτησεν εἰς τὸ γέρας πολίτου φόνον. Δέδωκεν ἡ πόλις. Εὐρηται προαπεικονῶς αὐτὸν, καὶ κρίνεται φόνου. Μελετῶμεν τὸν κατηγοροῦν. *Cum in bello quispiam optime se gessisset, praemium sibi dari postulavit, civis caput. Urbs concessit. Cum ante impetratum praemium occidisset, de homicidio postulat. Declamat accusator.* P. Τῆς μὲν ἀριστείας, ὧ νεανίσκα, πολλοῦ δεῖ καὶ τοῦ παντὸς ἐμψεσθαι:

κγ) Πολέμου ὄντος, καὶ πολιορκίας ἀνελθῶν τις ξένος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἤρριστευσεν νόμου κελεύοντος μὴ ἀνιέναι ξένον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ, καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. *Premente bello atque obsidione, advena quidam ascenso muro prima praemia meretur. Verumtamen cum lex prohiberet, ne quis advena tempore belli murum ascenderet, de violatione legis postulat.* P. Ἐγὼ μὲν, ὧ ἄνδρες, καὶ πρὶν εἰς ἀπολογία κατὰσθῆσαι.

κδ) Νόμος τὸν ἀποκήρυκτον μὴ μετέχειν τῶν πατρῶων, καὶ πάλιν ἄλλος, τὸν ἐπιμεινάντα χαιμαζομένην νηὶ δεσπότην εἶναι τῆς νεώς. Ἀποκήρυκτος ἐπέμεινε πατρίδα νηὶ χαιμαζομένην, καὶ εἴργεται αὐτῆς ὡς πατρίδας. Μελετῶμεν τὸν ἀποκήρυκτον. *Lex est, abdicatus in paternis partem non habeat. Et alia qui in navi tempestate jactata persistit, dominus navis est. Abdicatus in paterna navi procellis obruta perse-*

(a) Hæc Augustalis in templo Sophiæ CPolitano descriptio Græce edita a clariss. Boivino ad Græcorum p. 764, e codice 3149 Regis Christianissimi.

De Augusteone vide Goarum, in notis ad Codinum p. 130.

veravit; ab ejus tamen possessione, quod paterna sit, abigitur. Declamet abdicatus. P. Εἰ καὶ ὁ ἐμὸς σφώτερον θέλων ἴσα πράττειν τῶν ἄλλων.

κα) Νόμος τὸν ἐκ πόρνῆς γεγονότα μὴ λέγειν ἐπὶ τοῦ βήματος. Ἐκ πόρνου τις γεγονὼς κωλύεται λέγειν. Μελετῶμεν τὸ ἐκ πόρνῆς * γεγονότα. *Lex ait, ex meritoria muliere sutus, ne ex suggestu concionetur ad populum; ex meritorio viro quidam natus a concione abigitur. Declamet qui ex meritorio natus est.* P. Εἰ καὶ λέγειν ἐπ' ἐκκλησίας κωλύομαι παρὰ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου καὶ πιθανοῦ ῥήτορος.

κς) Ἐταίρα χρυσία εἰ φορεῖται, δημοσία ἔστω. Πεφώραται τις ἑταίρα φοροῦσα χρυσία, καὶ δημοσίαν τίς φησιν ἀπὸ νόμων εἶναι. Ὁ δὲ παρὼν οὗτος, ὃν μελετῶμεν, οὐκ αὐτὴν εἶναι δημοσίαν φησὶν, ἀλλὰ τὰ χρυσία, προπαροξυτόνως ἀναγινώσκων [nempe δημοσία]. *Meretrix aurea si gestaverit, publica sit: deprehensam meretricem aurea gestantem ea legibus contenditur publicam esse. At qui declamat, non eam publicam esse, sed aurea, immutato accentu asserit.* P. Μισθοῦ μὲν, οὐδὲ δώρων ἕνεκα ταύτην τὴν γραφὴν ἕνεστησάμην ὑπὲρ τῆς τῶς δοκούσης ἀτίμου.

κζ) Αἱ ἐπίλοιποι παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀντιθετικῶν τραῖς, τὸ ἀντέγκλημα, καὶ μετὰστασις, καὶ ἡ συγγνώμη. Καὶ πρῶτον ζήτημα τὸ ἀντέγκλημα ἀριστεὺς πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ φόνου φεύγει. Μελετῶμεν τὸν ἀριστεῖα. *Præ comparationis, sive compensationis, tres alii sunt assumptivorum status, re- criminationis, translationis criminis, et deprecationis. Et prima quæstio recriminatio. Victor et de patria bene meritus scortantem filium interemit, et in jus vocatur. Declamet de patria bene meritus.* P. Τῆς μὲν ἡμῆς ἀριστείας πολλά καὶ μεγάλα τὰ δείγματα.

κη) Τριακόσιοι κύκτωρ τῶν πολεμίων ἀποδράντες, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις τῆς πόλεως γενόμενοι ἰκέτευον τὸν στρατηγὸν ἀνοίξει τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς τὸ εἰσελθεῖν καὶ σωθῆναι νόμου ὄντος μὴ κύκτωρ τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, οὐκ ἤνοιξεν ὁ στρατηγός. Φθάσαντες οἱ καταδιώκοντες ἀνείλον αὐτούς. Καὶ κρίνεται ὁ στρατηγὸς τῶν δημοσίων ἀδικημάτων. Μελετῶμεν τὸν κατήγερον *Noctu tercentum ex hostibus profugit, cum ad fores urbis pervenissent, ducem deprecabantur ut illis foribus apertis pro incolumitate ingressus in urbem pateret; cum lex prohiberet noctu fores reaserari, dux non aperuit. Deprehensi interim a persequentibus internecione deleti sunt: et dux publicorum criminum reus fit. Declamet accusator.* P. Μηδεὶς, ὦ παρόντες, νομίστη βροκαίνοντά με τῆς δόξης τῆ στρατηγῆς.

κς) Στρατηγὸς ἄλοος παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπὶ πολὺ βασανιζόμενος εἰπεῖν τὰ τῆς πόλεως ἀπόβρητας, εἶπ' ἀναγκασθεὶς, καὶ ἐξιπῶν ἀπολύεται καὶ τῶν βασάνων, καὶ τῆς αἰχμηλώσεως, καὶ ἐπανελθὼν παρὰ τῶν ἰδίων κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. Μελετῶμεν τὸν στρατηγόν. *Cum diutinis tormentis secreta urbis hostes a duce deprehensio deposcerent, vi tandem exsculpunt, ideoque ille et servitute, et tormentis liberatur. Reversus in patriam a suis publicorum criminum reus fit. Declamet dux.* P. Ἐδεῖ θανεῖν παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπὶ τῶν βασάνων ἐκείνων, ἄνδρες, πρὶν ἢ δοῦναι λόγους πλημμελείας παρ' ὑμῖν ἀναγκάζεσθαι.

8. Scripsit præterea carmina de vita sua, cujus ipse meminit in Historiis libro x, cap. 14.

Καὶ τότε ἀστὴρ κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ἐξέλαμπε, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐμαχτον δι' ἐπῶν ὑπέμνησα οὕτω γράφων.

Ἦδη μὲν φρινοπωρὶς ἰσημερὴ ἐπέλαυεν,
Ἦέλιος δ' ἔχε παρθενηκῆς ἑρατεινὰ πρόσωπα,
Καὶ τότε λαμπρὸς λάμπε θρηϊκήθε κομήτης,
Ἐκτεταδίην τε κόμην ἔχων ἀντολίην τε ῥέπουσαν,
Ἐσπέριος δ' ἤκμαζεν ἐπὶ τόσον νυκτὸς ἰούσης
Αἴην ἀπανύμενος τὸ πλεόν γῦν ἢ τὸ πάροιθεν
Ὅσσον ἀνωτερίεσσ, διαλλάξεσιν ἔφασκεν.
Οὐ γὰρ ἐν ἀπλανέων κατὰ μοῖραν χῶρον ἔτετμεν,
Ἄλλ' ἄγ' ἐκάστης νυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθα
Μέσσα ὑπερπόδις ἀνώτερος ἀμφαναδαίνων,
Ἐνθα σὶ ἄκρας τὰ πρῶτα τρόχους ἐμπεφύασιν,
Ἦκα μαραινόμενος μείουρος, καὶ τότε λῆξε.

Et tunc stella cometa ab occidente resplenduit; de qua in iis, quæ de me carminibus composui, mentionem feci, sic scribens: Jam vero autumnale æquinotium finiebat, et sol habebat Virginis desiderabilem faciem, et tunc splendidus illuxit ex Thracia cometes prorepsam comam habens in orientem vergentem; vespertinu, splendebat in quantum nox procederet, semper vindicans magis decursu temporis, quam antea, quantum superioribus immutationibus lucebat: neque enim in fixagum regione locum invenerat; sed qualibet nocte sublimiora itinera occupabat, quousque transgressus est semper sublimior ascendens. Ubi illi in summitate primum comæ innatus fuerant: paulatim marcescens, mutilus, et decurtatus tunc desit. Et cap. 15. Et καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' αὐτοὺς ἐποποιούντες τῇ ἐκείνων ἠκολουθήκαμεν ἐξηγήσει. Et infra, καὶ ἡμεῖς οὕτω πως ἐν τοῖς ἡμετέροις γεγράφαμεν

Μῆνα δὲ Ἀθηναῖω πρώτη βᾶσις ἴστατο μῆνης·
Ἦ διχόμηνις ἔην, καὶ δὴ φθίνε κατὰ πρόσωπα·
Καὶ τότε νυκτὸς ἐνὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἐσπερήθηεν
Λάμπετ' ἐπιδίφριος, αἴφνης δὲ σκοπέεσσα τέτυκτο

* Leg. Ἐκ πόρνου.

'Αρξαμένη τὰ πρῶτ' ἐκλείπειν ἀντολήθεν
 Μέσφ' ἔλη ἑξαπόλωλεν, ἐφ' ὄρην μὴδὲν ἐοῦσα.
 Ὁρῆς δὲ τρίτον ἔσθη, ἀτὰρ ἀπὸρχετο φώσκειν.
 Καὶ πάλιν ἀντολήθεν ἐς ὄρην ἐμπλεος ὤπτο.
 Ταβρὰ καὶ ἐς μετέωρα ἐειδώς τις ἔειπε.
 Καὶ γ' εἰδῶν θηήσατο, ὅς γε προμάνθαν ἀκούσας.

Licet nos in iis, quæ de nobismet ipsis carmine explicavimus, in eorum expositionem ivimus. Et infra. Et nos hoc modo in nostris scripsimus. Carmina non verti; neque enim operæ videbatur. Ut autem securius de itiusmodi Pachymeræ carminibus iudicium feras, en alios duodecim versus, quos ille suæ de philosophia epitomæ præfixit, adhuc ineditos.

Δέχυσσο ἡμετέροιο πόνου ἐπιούριον ὕφος
 Εὐμβρ' ἐμῶν προπόλων πολέων κωδίστατε πασῶν
 Πλὴν εὐήτριον ἐκ Σταγειρῆς νήματ' ἔνεικε,
 Ταβρὰ καὶ εὐφύεως συγκεκλίσαι ἤθελον αὐτὸν
 Ὡς κεν εὐπλοκίης, μηδ' ὄσσον τυτθὰ λίπαιτο.
 Καὶ κεν ἀεικελίης μεταμῶλια νήματ' ὄλωνται,
 Ἐμπης δ' αὐτε καθ' ἡμέτερον νόον οὔτι γ' ἔλειψεν,
 Ἐργον ὅπως πυκάσαιμι ὀπότερον ἀσχολίης τεύ.
 Ἐντὸς ἀπάστοσύνης ἱερῶν τεταλεσμένον εἰδῶν
 Πρῶτη τῆδε μεταγραφίης μάλα νήϊδι δέλτω.
 Τῷ καὶ ὄσον τύχε συντελίης δόμα ὕψοθεν ἔστω.
 Ὅσσον δ' αὐτ' ἀπέκυσεν ἀμαρτάδος ἦεν ἐμοῖο.

Ferreus ipse sum, si quid est hisce carminibus in tota antiquitate durius. Chalybs ipse, et incus, et s quid est in rerum natura asperum, ac perversum præ his carminibus mollius est, et tractabilius. Ben factum, quod ea amisimus, nam in eorum lectione, nonnisi ferrea addisceremus; jam fateor posteriorum Græcorum musas, nullas gratias, nullas veneres habuisse, et omnia præter humanum sermonem sæpe locutas. Hæc postrema carmina ita vertit Philippus Bechius:

*Eumore, et affines inter sacrosque ministros,
 Maxima cura mihi, nostrorum carpe laborum
 Exim a telam non utilitate carentem,
 Rite quidem textam, complexam hauri cuncta Stagiræ
 Fila tamen; volui ingenti, quæ texere et ipse
 Pro ratione mei, ne de tam stamine claro
 Fors quid omittatur, pereant si marcida fila
 Dissimilis telæ. Tamen ut sententia nobis
 Firma stat, hand quidquam linquetur, sive peribit.
 Nempe tuis ut opus studiis insigne pararent,
 Per pia confectum sacri jejunia luci
 Quod fragili inscriptum huic tabulæ transcribere primum
 Deinde errata mihi quoque jam dignare notare.
 Perfectam quoad ut fuerit tibi cælica dentur
 Dona, quoad iudicis, mihi crimen id omne putetur.*

9. Eiusdem, de quatuor mathematicis scientiis. In biblioth. regis Gallorum. An opus idem (p) cum Paeliano edito, vel diversum?

10. Servatur præterea penes me ejusdem opusculum Græcum Περὶ κατάσκευασίας καὶ ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων. De apparatus et constructione argumentorum P. πᾶν κατασκευάζεται δι' ἐξ. Breve illud quidem, sed succo plenum.

11. Nec non ejusdem Ἡρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται Πνεῦμα Ἰοῦ διὰ τὸ ὁμοούσιον, ἢ διὰ τὸ χορηγεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἀξίοις. Ad eos, qui dicunt, propterea dici Spiritum Filii, quod ejusdem cum eo substantiæ sit, vel quod ab eo dignis exhibeatur. Leges illud Græce et Latine a me conversum in meo syntagmate (q) de utriusque Ecclesiæ occidentalis, atque orientalis perpetua consensione.

An recte de fide senserit? Possevinus erga Romanam Ecclesiam non bene affectum fuisse tradit, ideoque circumspicte legendum, idque ex capitibus Latinis, ex ejus Historia adjunctis Gregoræ deprehendit, Petrus Halloix quæst. 2 de scriptis Dionysii Areopagitæ, vere catholicum vocat; falso utique elogio. Non potuit enim esse catholicus, qui schisma propugnavit (r), et contra Romanam Ecclesiam scripto etiam defenderit, et in eam sæpius oblatrarit, ut ex ejus Historia liquido constat. Pachymeræ obitum Manuel Phile in carminibus non ineleganter deploravit:

* Versus ratio aliud requirit vocabulum. Sensus est: Si quid peccatum fuerit.

(p) Ut diversum memorat Labbens p. 117 Bibl. novæ mss.

(q) Lib. II, cap. 2, § 13, p. 516-522, et in Allatii Græca Orthodoxa t. I, p. 390-395.

(r) Passim eo nomine in Pachymerem Allatius invehitur, ut de consensu lib. II, c. 15, § 15, p. 781, et lib. II, cap. 2, § 11, p. 509. Favet utique schismaticis, causam eorum ubique etiam vecte sen-

tientium sermone labefactam, quamvis nulla occasi sit, nec obscure iustur. Idem tamen sincerus accuratissimusque rerum ævi sui Byzantarum scriptor dicitur a Stephano de Altamura sive Michaele le Quien in ponopia contra schisma Græcorum p. 369. Georgii Pachymeris responsionem ad calumnias Georgii Cyprii allegat Nic. Comnenus p. 257 Prænot mystagog; ejusdem suggestionem de officio diaconi patriarchalis, p. 398.

Ἄλλον μὲν ἄνδρα ζωγραφεῖν ἴσως θέλων
 Καὶ τῷ θεατῇ γειτνιώντι δεικνύειν
 Ἐκείνον αὐτὸν ἐν σοφῷ κεκρυμμένον,
 Συνηγόρους ἂν εἶχον εὐθὺς τοὺς λόγους,
 Ὡς καὶ πνοὴν κερνώντας ἰσχύει τοῖς τύποις.
 Ἐπεὶ δὲ σου θανόντος, ὦ διδάσκαλε,
 Δοκοῦσι νεκραὶ τῶν λόγων αἱ χάριτες,
 Δέδοικα μὴ δύσφραστον εἰσοίσω κρότον
 Ἄνδρι σοφιστῇ, καὶ παθῶν ἑλευθέρῳ.
 Πλὴν εἰ περιῶν ἐξ αὐτοῦ καρδίας
 Καὶ τῶν ἀμαθῶν ταῖς γραφαῖς ἐπεκρότεις,
 Ὡς ἂν ἔχει πρόθυμον ἢ φύσει δρόμον.
 Νῦν τάφον οἰκῶν, καὶ σιγῆς λίθον στέγων
 Καὶ βιβλίων ἔρημον εὐρύον πυθμένα,
 Ἡὼς ἂν παρ' οὐδὲν τοὺς ἐμοὺς ἀγείς λόγους,
 Καὶ ταῦτα μικροῦ συντελευτώντας χάριν ;
 Ἄλλ' ὧν πόλεις πενθεῖτε κοινῇ τοὺς νόμους.
 Ὁ γὰρ παρ' ὑμῖν εὐσεβῆς Δημοσθένης
 Τῆς βῆτορικῆς οὐ σκαλεύει τὴν φλόγα,
 Μὴ χέρσος ὄφθεις τῶν δικαστῶν ὁ θρόνος
 Ἐγκέντρο· ἐνδίδωσι λημμάτων βάτον.
 Ὁμηρε, πῶς τοσοῦτον ἡρεμεῖς χρόνον ;
 Ἰλιάδα γράφειν σε δευτέραν δέον,
 Καὶ τὴν παλαιὰν δυσπραγοῦσαν δακρύειν.
 Εἴ μὴ γὰρ ἦν ἐκεῖνος ἐν διδασκάλῳ
 Ὁ νῦν σιωπῶν, καὶ καθεύδων ἐν τάφῳ.
 Τίς ἂν τὸ βαθύ τῆς πλοκῆς λύσας γέφος
 Ἀνέχε λαμπρὰν τῆς γραφῆς τὴν αἰθρίαν ;
 Νῦν καὶ σὺ νῦν τέθνηκας, ὦ γέρον Πλάτων·
 Οὐ γὰρ μετεμψύχωσις, οὐδὲ Σωκράτης.
 Γλώττης δὲ ταυτότης σε, καὶ τέχνης κράτος
 Ἐμπνουν καθαρῶς ὠργάνουν τῷ κειμένῳ,
 Ἀριστότελες. ἄρα κομπάζεις ἔτι ;
 Καὶ μὴν κρυβῆναι δεῖ σε, καὶ σιγῆν ἀγειν,
 Κλύσαντα σαυτοῦ δυστυγῶς τὰ βιβλία.
 Ὁ γὰρ κατα σε τεχνικὸς διδάσκαλος
 Ἄριστον ἐκτίσαστο, καὶ φίλον τέλος
 Αναλυτικῶς ἐκδοθεὶς τοῖς Πατρασιν.
 Ρώμη νέα, στέναζε, καὶ θρήνους πλέκε.
 Τῶν γὰρ λόγων ὁ κόσμος εἰς γῆν ἐκρύβη.
 Πλὴν εἰ πάλιν ἀΐσθησιν εἰς λόγους ἔχοις,
 Παχυμέρη, πρόθεθε, καὶ λογογράφει,
 Καὶ τοὺς τὰ μαθήματα συνθέντας νῖκα
 Καινὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐκδιδάσκων εὐρέσει.
 Ἴνα δὲ τὰ πρόποντα συλλήθδην φράσω,
 Ὁ συλλογὸς πᾶς τῶν σόφων κόπτεσθῆ μοι.
 Ἦ γὰρ κιβωτὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βιβλίων
 Εἰς τὴν κιβωτὸς τῆς φθορᾶς ἀνετράπη.
 Δικαιοφύλαξ, εἰ μέτεστί σοι πάλιν,
 Θεσμων φυλακῇ, καὶ βραβεύεις ταῖς δίκαις.

A Θέσιπιζε, δογματίζε, τὰς στάσεις λάε
 Τὴν ἀπροσωπώληπτον ἐξάγων κρίσιν.
 Ζῆλος γὰρ ὁ πρῶν οὐ συναπέθανέ σοι.
 Ἄρ' οὐχὶ καὶ ζῶν τὴν τελευταίην ἐσκόπεις,
 Καὶ τόνδε καλῶς ἐτραγῶδεις τὸν βίον.
 Ὡς κύκνε λευκὴ τῷ πρεπῶδει τοῦ χρόνου,
 Ἐκεῖνο οὗτος καὶ τοσοῦτων φεῦ ! πόνων
 Τὸν τοῦ τέλους τρίπηχυν ἀνθελον τάφον.
 Ὡς γλώσσα δεινῇ, καὶ Γραφῶν θεῖον στόμα,
 Καὶ νοῦ καθαροῦ. ποῦ ποτ' ἐκρύβης ; λέγε.
 Ἰδὼν ἔγωγε, φησί, τὸν θνητὸν βίον
 Ὡς ἔστιν οὐδὲν ἢ σκιάς Ἰνδαλιμὰ τι
 Καὶ φάσμα ρευστὸν ἐν μετάρσει Εὐρύπου,
 Καὶ πομφόλυξ, καὶ τέφρα καὶ καπνοῦ χύσις
 Ἦ παικτὸς ἀστράγαλος ἐν μειρακίῳ,
 Ἦ κύβος ἔστως εἰς ἀσύστατον βάσιν
 Παρῆλθον εἰς τὸν δαῦρο τῆς ταφῆς τόπον,
 Ἀναμείνων σάλπιγγος ἐσχάτης κτύπον,
 Ἦ γ' ἢς ἐπαρθεὶς εἰς συνάντησιν φθάσω
 Β Τοῦ τὴν κτίσιν κρινούντος ἐνδικῶ λόγῳ.
 Τὸ γοῦν ἀφιλόκομπον ἐνθάδε γράφων,
 Σιγῆ τὰ σεμνὰ τοῦ γένους ἀθύρματα.
 Ἦ γὰρ ταπεινῇ, καὶ πατουμένη κόνις,
 Κἄλ ἐκρικισθῆ, καὶ πρὸς αἰθέρα δράμη,
 Ἄλλ' οὐκ ἀπάλιν κάτεισιν οἵαπερ κόνις,
 Ὅταν ὁ κλωστήρ τῆς ζωῆς παραδράμη.
 Βίβλοι δὲ πᾶσαι, καὶ λόγοι, καὶ σχήματα.
 Καὶ συλλογισμοὶ, προτάσεις, καὶ στάσεις,
 Εἰς οὐδὲν ἐβρέτωσαν, ὡς ἄναρ μόνον.
 Ἦ δὰρ τελευτῇ συμπεριζέει τὸν βίον
 Εἰς τὴν ἀναπόδεικτον εὐτηρίαν.
 Σὺ δ' ἀλλὰ μὴ θαύμαζε τῶν ἄλλων πλέον
 Αὐθαίρετον πενίαν, ἦθος μέτριον,
 Βίου τε παντὸς ἐμμελῆ μουσουργίαν,
 Καὶ τῆς ψυχῆς τὸν φθόγγον, εἰ βούλει, ξένε,
 Δι' οὐ τὰ δεινα τῶν παθῶν ἦγε θράση
 Αὐρας μουσικῆς ἐκμιμούμενος τόνους.
 Ὡς εὖγε σοι γένοιτο, καὶ τῶν νῦν λόγων,
 C Τῷ μυσταγωγῷ τῶν συμφῶν παιδευμάτων.
 Οὐ γὰρ σιωπᾶ, ἀλλὰ κανταῦθα πλέον
 Τῆς ἀρετῆς τὸ χρῆμα δεικνύεις ὄσον.
 Ὅστε σχεδὸν ζῆς, καὶ δοκεῖς τι συγγράφειν,
 Οἰκῶν, σοφιστᾶ, τὴν στοὰν τὴν ἰσγάτην
 Καὶ τὴν περισπούδαστον ἀποδημίαν
 Ἦ τὴν πρῶν Ἀθήνησιν ἀκαδημίαν.
 Ἐγώγε δὲ μάλιστα νῦν μαθῶν ἔχω
 Ὅτι οἰκτιοῖς, ἂν τελευτήσῃ φθάση.
 Ἔσται πρὸς ἀνάπαυσιν, ὁ Γραφῆ λέγει,
 Καὶ ζῆ καθαρόν, καὶ παθῶν ξένον βίον,
 Εἰς φως μετελθὼν εὐτυχῶς ἐς ἐσπέρας.

NOTITIA ALTERA

(Fabric. Bibliotheca Græca ed. Harles, tom. VII)

Georgius Pachymeres, Constantinopolitano patre exule, Nicææ circa A. C. 1242 natus ibique educatus, et postea undeviginti annorum juvenis (a) Constantinopolim, a Mich. Camnemo Palæologo a 1261 cuperatus delatus, animum omni genere doctrinæ imbuit, muneribusque insignibus in Ecclesia et aula CPolitana functus, diaconum, patriarchæ Iερομνήμονα et πρωτεύδικον et imperatoris δικαιοφύλακα gessit. Manuelis Phile præceptor fuit, qui fumus ejus carmine Græco iambico deploravit, quod exhibit Allatius (in Diatriba supra). A Petro Halloisio vere catholici elogio mactatur qu. 2, de scriptis Dinyssii Areopagitæ : quod Allatius (b) ipsi invidens : *Non potuit, inquit, esse catholicus qui schisma (Græcæ puta Ecclesiæ) propugnavit et contra Romanam Ecclesiam scripto etiam defendit.* Certè Δατινόφρων non fuit, et patriarchis, Latinæ fautoribus Ecclesiæ, Josepho, Joanni Vecco et Gregorio Cypiro strenue sese opposuit. Vitam non diu videtur produxisse ultra A. C. 1310 (quanquam Lambecius tom. III,

(a) Pachymeres ipse sub inum Hist. Allatius De Georgiis, p. 365 ; Hanckius De scriptoribus Hist. Byz., lib. 1, cap. 31 : (FABR.) — Jac. Bruker Hist. crit. phil. tom. III, p. 545. Hamberg. Z. N. IV,

p. 839 sqq ; Saxius in Onom. II, p. 327 (HARL.)

(b) Allatius De Georgiis p. 373. et De consensu utriusque ecclesiæ II, 15, 15, p. 781.

pag. 237 (c), et tom. VII, p. 71 (d), eumque secutus Neselius ait, eum anno 4340 obiisse). Neque enim post illud temporis in Historia CPol. memoratur, et Historiam suam continuasset saltem ad finem imperii, Andronici, a. 1332 denati, neque in anno ejus xxvi, a. 1308, subtitisset, si tam diu intra ejus non modo ætatem, sed junioris quoque Andronici annum undecimum imperii annos suos proximus centenariò produxisset.

Exstant ejus *Historiæ Byzantinæ libri XIII* de rebus per annos XLIX gestis, a tempore nati Michaelis Palæologo, A. C. 1258, Andronici Palæologi (senioris) usque ad a. 1508, qui fuit annus ætatis ejusdem, Andronici XLIX, imperii xxvi. Est autem opus bipartitum; nam priores sex libri res Michaelis Palæologi ante imperium et ipso imperatore gestas complectuntur; posteriores libri septem tradunt quæ Andronico imperitante acciderunt per annos sex et viginti. Pachymeris et imperatarum, Michaelis atque Andronici quemadmodum et Theodori Lascaris junioris (cujus et ipsius res in priore parte Historiæ Pachymeris attingit) icones, e ms. codice expressas, Hieronymus Wolfius præmissit (e) suo Nicephoro Gregoræ. Basil. 1502 fol., recuso Paris. 1567 fol., Francol. 1568 fol. Idem ad voluminis calcem argumenta capitum Historiæ Pachimerianæ, ex eodem codice ms. bibl. Augustanæ versæ a se Latine exhibet. Fragmenta quædam, quæ in Augustano codicis ms. deesse Wolfius admonuerat in Synopsi libri v Græcæ vulgavit Dionysius Petavius, ad calcem Breviarii historici Nicephori, patriarchæ, Paris. 1616, 8. Plura Pachymeris Historiæ, tum adhuc ineditæ, loca Græcæ produxit Allatius in euis scriptis præcipue in notis ad Acropofitam a. 1651 Lutetiæ excusis. Primus totum opus e bibl. Barberina cod. 163, 164 in Incem protulit Petrus Possinus, S. J., vertitque Latine, et cum versione sua ac tribus observationum libris vulgavit Rem. 1666 et 1669, fol., duobus voluminibus, quæ rarius, quam cæteri scriptores Byzantini, Parisiis excusi, occurrunt, et centum amplius marcis Lubecensibus venduntur. Priore volumine libri sex de Michaele Palæologo, posteriore septem de Andronico continentur. Ex observationum vero Possinianarum libris tribus primus glossarium verborum obscuriorum exhibet, secundus notas et castigationes, tertius chronologiam, cui jungendæ rarissime itidem obviam Mauritiæ Davidis, presbyteri Divionensis, animadversiones Chronologicæ in Pachymeris Michaelem Palæologum, quas in Bovinii notis ad Gregoræm laudari vidi, in ipsas necdum incidi. (Rec. Venetiis in corp. Byzant. script. vol. XIII et XIV, v. supra, p. 524) dem Boivinus p. 760 monet, operæ pretium fore, si quis editionem Romonam Pachymeris conferat cum codice ms. regio 2548 scripto A. C. 1448 (f) quem possimus haud vidit, uti nec mutilum Augustanum, ex quo Hieron. Wolfius argumenta, de quibus supra dixit, protulit. Nescio, an de hoc Pachymeris accipiendum sit, quod Latinius tom. II, epist. pag. 102: *Sirletus*, inquit *allatum esse etiam recens Georgium quemdam variarum rerum scriptorem, qui, cum multa de primæ notæ philosophis tanquam censor pronuntiavit, plurima etiam Aristotelis loca obscura illustravit*. Quandoquidem Latinis haud favet, itaque parum æquus historicus appellatur Allatio lib. De consensu pag. 759, qui tamen alibi (g) stylium Pachymeræ laudat; cæterum notat, inter Lollianum codicem in bibl. Vaticana, et Barberinum, quum emendatorem et caractere antiquiore atque elegantiore descriptum testatur, maximum non tantum in verbis ac modo dicenti, sed rerum narratarum etiam quandoque ordine inesse discrimen, ut verisimile sit, Pachymerium duas suæ Historiæ editiones temporis ac genio inservientem conscripsisse, ideoque ex trisusque multa errata corrigi, obscura illustrari, mutila suppleri, ac demum historiæ corpus unum perfectum ac integrum posse absolvi. Cum, idem ms. codices ejus lem Historiæ, mutilum Venetum in bibl. S. Marci, et Scoriacensem, et ex Possevimo (qui male male Gregorium pro Georgio appellat), tertium bibliotheca Patmi insulæ, quartumque regis Christianissimi commemorasset, *Est et apud me*, inquit, *integra et optimæ notæ* (FABR.). — In cod. Escorialensi (teste Pluero in Itin. per Hispan. pag. 170), in

(c) In indice rd vol. III, p. 611, de codice X, qui continet Psalterium totum cum catena ex operibus variorum vel, scriptorum ecclesiast., in his Pachymeris, contexta, quem recenset Lambec. in vol. cit., p. 53 sqq. (HARL.)

(d) Seu pag. 153 ed. Kollarii, cujus notam conferes. Ibi cod. recensetur 33 qui comprehendit *Georgii Pachymeris expositionem totius Organi Aristotelis*, s. omnium ejus librorum, qui ad logicam pertinent, Lambecius itidem in nota A, p. 455: Protecdicus, ait, suscipiebat captivos de clero in causis criminalibus, et de iis judicabat, providebatque ne quis iis injuriam faceret. (HARL.)

(e) Imagines Pachym. nec non imperatorum, Michaelis Palæologi sen. et Andronici Palæologi sen. æri incisas exhibet quoque Lambec. ad p. 455. vol. comm. VII. De cod. Hugust. Vind. v. Reiseri cal, p. 68. (HARL.)

(f) Montfauconus Palæograph. Græca, p. 79, Fabr. In catal. codd. Paris., bibl. publ. II, p. 393, numeratur cod. 1724, Georgii Pachymeris Historiæ Byzantinæ libri tredecim: præfixus sex priorum

index: exaratus vero dicitur a. 1443, Lambecius quoque in Comm., VIII, p. 1087 Kollarii dolet Possino de fuisse cod. *Cæsar*. 67 (quem Lamb. a pag. 1066 copiose recenset), in quo sunt Gregorii Cypri epistolæ, ex quibus multa necessaria potuissent hauriri, et Historiæ Georg. Pachymeris, operis difficilis, obscuritatem magis illustrari. Ex eodem eud. publicavit, p. 1689 sq. ad supplendam Historiam Georgii Pachym., lib. II, cap. 9, *formulam solemnem*, qua patriarchæ, Gregorio Cyprio adversarii, promiserunt, ipsum publice declaratum iri orthodoxum et prorsus liberum ab omni labe et suspitione pravæ doctrinæ, si is prius scripto polliceretur, se, posit acceptum illud innocem iæ suæ testimonium publicum, sine mora dignitate patriarchali se abdicaturum esse — In cod. 39, vol. VIII, p. 819 est fragmentum Georgii Pachym. philosophicum, *περί ὕλης καὶ εἶδους. κεφ β'*, in cujus initio Georg. dicitur *σιλόσοφος καὶ διάκονος κληρικὸς ὁ ποιμνηματογράφος καὶ πρωτεύδικος τῆς καυολικῆς μεγαντῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*. (HARL.)

(g) Allatius de Georgiis. p. 368, 369 (supra col 413).

cod. Venet. Marc. 404 (secundum cat. Gr. codd. p. 196, postremus tamen liber mutilus est), Pachym Romanæ Historiæ libri duodecim priores. — Secund. Montfauc. B. bibl. mss. Romæ in B. Vaticana Georgii Pachym. Chronicon. (I, p. 10. A.) — Paris. in bibl. Coislin. codd. 138 — 143, qui sex olim uno tenore CII in scripti erant, libri XIII. In primo cod. sunt tres priores libri: usque ad finem cap. 16, in adversa pagina habetur versio Latina, diversa ab ea, quam adornavit et edidit Petrus Possinus; aliquot item in margine scholia, quæ in edito non comparent. Quomodo differant librorum numeri ab editione, docet Montfauc. in bibl. Coislin. pag. 209 sq. — Georgii Pach. Historiam editurus erat cum versione Lat. notisque Matias Berneggerus, atque maximam laboris partem profligarat; at vano Tarini, novam quoque edit, molientis, strepitu, auctoritate Rigaltii, denique morbi vehementia motus abiecit suum consilium: qua de re plura scripsit ad varios amicos in epistolis, ab Heumanno publicatis in Pœcile, tom. II, p. 219, sqq. imprimis p. 240 sq (HARL.)

De Sapientia Indorum, quam Latine a se versam e Græco Possinus Pachymeræ priori volumini, sive Michaeli Palæologo subjecti.

Specimen sapientiæ Indorum, sive dialogus inter Absalonem, Indorum regem, et gymnosophistam quemdam, per fabulas scite confictas, animi sui sensa ei pandentem moresque instituentem, quem Possinus, utpote a Mich. Palæologo, apud Pachymerem singulariter commendatum, priori Pachymeris tomo Latine subjunxit, ab eodem versus est e Græco codice Allatiano Simeonis Sethi (h), qui in Græcum ex Arabico transtulit circa a. C. 1100, in gratiam Alexii Comneni imp., postea Græce ex codice Holsteniano, qui exstat Hamburgi in bibl. Johannea, hunc eundem librum, sed passim a Possiniano differentem, Græce cum nova versione sua Latina vulgavit Sebastianus Godfridus Starckius (i), Berolin. 1697, 8. Titulus in Arabico est *Calila et Dimna*, (j) cujus editionem promisit Tho. Hyde præf. ad lib. *De ludis Orientalium*. In Græco *Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης*, quasi *coronatum et investigatorem dicas*. Liber jucundus et utilis lectu, referlusque fabulis lepide et ingeniose excogitatis, quibus malitia, fraudes et stultitia hominum, in vita communi et in aulis frequens, ad vivum depingitur. Dicitur scriptus ante duo amplius annorum millia, Indorum lingua (k), et deinde in gratiam Chosrois, Persarum regis (vero nomine Nouechiruan sive (l) Nuschi-ranan, Justiniano imp. cœvi). Persice (m) versus a Peroze, sive Parzoe, medico (alii Stephanum Edessenum appellant). Nec minus Syriace (n), atque etiam Arabice (o), et iterum Persice (p) ex Arabico, tum ex Arabico Turcice (q), atque, ut dixi, Græce, quæ interpretatio in codice

(h) Claruit hic Simeon Sethus, imperitantibus Michaelæ Duca, Nicephoro Bolaniata et Alexio Comneno et in ms. regis Galliæ 1261, vocatur πρωτοβερταρχης τῶν Ἀντιόχου, h. e. *Protovestiarus in palatio Antiochi* CPolitano, de quo Cangius in *CPoli Christiana*, lib. II, sect. 16, n. 5, et ad Zonaram, pag. 46. Male inde ab Allatio de Simeonum scriptis, p. 181, vocatur Simeon *Vestus et magister Antiochenus*. De aliis hujus scriptis post eundem Allatium accuratius dicam infra libro VI, ubi ad Medicos pervenero. (FABR.) — Add. Fr. X, vol. X, p. 324 sq. et quæ ego adnotavi ad vol. I, p. 650 sq., in not. (HARL.)

(i) Obiit Berolini a. 1712, nec sine merito laudatur a B. D. Abrahamo Hinckelmanno præfat. ad Alcoranum, Arabice primum Hamburgi editum, in quo edendo Hinckelmannum juvit, Arabica prius ab eo edoctus. Debemus huic Starckio præterea, ut orationes quasdam et præf. ad Andreæ Mulleri Greifenhagenii Alphabetam omittam, catalogum mss. maximam partem orientalium, laudati Hinckelmanni: specimen versionis Coranicæ, et versionem Germanicam libri Io. Lockii de liberorum educatione, nec non biblia Hebraica forma minima et typis minutissimis excusa Berolini, quibus immortalus est. Nam Photio contra Manichæos, historiæ Alexandri Magni Hebraicæ, quam Ptolemæo Lagi codex ms. tribuit, et aliis, quæ moliebatur, fata viri docti intercesserunt. (FABR.) V. acta erud. 1697, pag. 379 sqq. et Heumanni *Acta philos.*, tom. II, p. 187 sqq. (HARL.)

(j) Nomina hæc duo *Thoum*, quæ sect. I et II loquentes inducuntur. Θῶς genus animalis vulpi simile et in Asia atque Africa non infrequens, de quo Bochartus III, 8 et 12, Hieroz., pag. 694, 801 sqq. 804. (FABR.) Θῶς est Persarum *Schakal*; *canis aureus* ap. Lineum. V. meam et cel. Schreb. eri not. ad Theocriti idyll. I, v. 71, et in Indice ad voc. Θῶς, Ælian. *De nat. anim.* 1, cap. 7, ibique Schneider. et Hardum. ad Plin. H. N. VIII, cap. 34. (HARL.)

(k) Saphadius commentario ad carmen Tograi apud Hydeum prolegom. ad lib. *De ludis Oriental.*, d. 3: *Tria sunt, quibus excellant Indi, quibusque reliquos homines prævertant, Liber Culcila et Dimna, ludus Shatrangi, et novem figuræ numerariz.*

(l) Vide Herbeloti *Bibl. oriental. in Nou-chirvan.*

(m) Simeon Sethi præf. Confer B. Tenzellii *monat. Unterredungen*, anno 1695, pag. 710, et a. 1697, p. 572; Possinum ad Pachymerem, tom. II, p. 482 seq.

(n) Ebed Jesu in catalogo, cap. 161, auctorem Syriacæ versionis libri Calalæg et Damnag, ex Indico factæ, laudans Bud Peridotam.

(o) Arabicam versionem ms. in bibl. Mazariniana memorat Abraham Echellensis notis ad catalogum Ebed Jesu, p. 87, atque ex Ismaelis Schiahinsciæ Historiæ gentium narrat librum Clilah et Damnah compositum esse ab Isamo, quinto Indorum rege: Arabice autem redditum ex Indico trecentis ante Alexandrum Macedonem annis. Habuit etiam Arabice, sed ex recentiori longe versione B. Hinckelmannus noster et Hydeus. Verisimile enim est hisce codicibus, quemadmodum et in Mazariniano extare versionem Arabicam factam e Persico, jussu chalifæ Abiafari Almanzoris.

(p) Hanc fortasse ex Oriente secum attulit Christianus.

(q) Persicæ et Turcicæ interpretationis bina sibi exempla mss. ad manus fuisse testatur præf. ad Lexicon suum Franciscus a Mesgnien Meninski, illa scilicet, quæ in bibl. Vindobonensi asservantur. Turcicam sub titulo *Humaiun Name* sive Speculum principum habuit etiam Golius et notis illustravit, ut in catalogo ejus mss. adnotatur. Catalogum codicum orientalium bibl. Vindobonensis idem Meninskius concinnavit, ubi num. 145 versio illa a singulari elegantia commendatur.

bibl. Vindobonensis refertur ad Secundum (r), philosophum, quam alii codices, ut Augustanus, Florentinus, Bodleianus, Leidensis, Holstenianus, Allatianus [Paris. n. 2231, bibl. publ.] alique referunt, ut jam dixi, ad Simeonum Sethum (s). Hebraicam versionem (t) Rabbi Joelis memorat Germanica et Italica: et nescio quis Starckio spem ejus fecerat, membrana eleganter ante aliquotsæcula descriptæ et multis imaginum ornamentis conspicuæ. Latinam ex Hebraica vidi apud Jo. Philippum Palthenium, Gryphiswaldensis academix, cum viveret, decuset a multis annis mihi junctum amicitia, qui editionem ejus parabat, et dedisset haud dubie, nisi morte ab hoc et majoris momenti aliis præclaris conatibus exclusus, vel potius tot et tantis, quæ patriam ejus ab eo tempore vexarunt, calamitatibus præreptus fuisset. Vidi autem excusam sine anni nota in forma folii, hoc titulo: *Directorium humanæ vitæ, interprete Joanne de Capua* (u) Vidi etiam duplicem Italicam (v) versionem, diverso tempore excusam, et tum inter se, tum a Græco mire differentem. Differt itidem a Græco plurimum, licet fabulas et apologos multos eosdem habeat Gallica versio Gilberti Gaulmini, ex Persico Nasrallæ Ben Muhammed a. 1644 composita et Paris. 1698, 12, atque in Belgio resusa sub titulo *Les fables de Pilpay* (x), *philosophe indien*, atque inde in hac urbe

stianus Ravius, in cujus spolio Orientis Centur. I, num. 20, *Liber Eticus et politicus titulo Clitæ et Dimnæ Persice*. Ravii codicem extare in bibl. Berolinensi, testatur Starckius præf. ad Sapietiam Indorum, qui præterea notat, occurrere Persice ms. Vindoboræ in bibl. Cæsarea n. 137, et Vratislaviæ et Lugduni Batavorum, fuisseque inter libros Golianos. Alterius etiam meminit interpretationis Persicæ Huctius De fabulis Romanensibus, pag. 22. *Califam Abiafarum Almanzorem deinde aiunt hunc librum ex itinere Persico Arabice reddi jussisse: alium ex Arabico in Persicum denuo vertisse, postque has interpretatione Persicas aliam elaboratam esse, a superioribus diversam, ad quam tamen Gallica (Gaulmini, sub titulo fabularum Pilpæi) interpretatio sit exacta*. Herbelotus Bibl. orientali, p. 118, *Anvar Sohaili, les lumières de Canopus. C'est le titre d'un livre fort fameux dans tout l'Orient, que Hassan ben Sohail, Vizir du khatife Almamon traduisit du persien en arabe; c'est pourquoi il lui donna son nom: car Sohail, en arabe, signifie l'étoile de Canopus. Cet ouvrage est originalement écrit en indien, et a porté premièrement le nom de Testament de Houschenk, ancien roi de Perse de la première dynastie, et celui de Glavidan Kird, c'est-à-dire la sagesse de tous les siècles. Il fut premièrement traduit de la langue indienne en la langue pehelevienne, qui est celle des anciens Persans, par Buzovieh, médecin du roi Cosroës, surnommé Nouschirvan, que ce prince avait envoyé exprès aux Indes pour recouvrer ce livre. Cette traduction porta le nom persien de Humaïoun Nameh. livre auguste, Aboul Mauli mit cette traduction en langue persienne moderne: mais son travail fut retouché et enrichi par Haussain Kaschesi, et porta depuis le titre de Kalilah u Damna, aussi bien que celle qui été faite en langue turque pour le sultan Soliman. Car c'est un dialogue entre deux animaux, auxquels on a donné ces deux noms propres. Ces animaux s'appellent du nom de leur espèce schacal, et nous n'avons rien dans ces pays-cy, qui en approche plus que le renard, soit pour la figure, soit pour l'instinct. Idem, p. 245: *Koddemir dit, que le livre Kalilah u Damna fut composé en faveur de Baharam Schah penultime sultan de la dynastie des Gaznevides, prince d'un très-grand mérite, et qui favorisait beaucoup les gens de lettres. L'auteur du Lebtarikh (confer Schickardi Tarich, p. 144 seq.) écrit dans la Vie de ce même prince qu'il aimait extrêmement les lettres et ceux qui en faisaient profession: que l'on lui dédia plusieurs beaux ouvrages, et entre autres celui de Kalilah et Damnah, composé par Nasvallah, fils d'Abelhamid, en l'état que nous le voyons aujourd'hui dans la langue persienne en prose, et que ce fut le poète Rondeki qui le mit depuis en vers. C'est ce même livre, lequel a été traduit en langue turque, et qui porte le titre d'Anvar Sohaili, les lumières de Sohail, ou de l'astre qui porte le nom Canopus.**

(r) Vide Lambecium, lib. VI, pag. 119 [pag. 272 sq. Kollar.]

(s) Id. Lambecius, lib. v, p. 241 [p. 495.— edit. Kollar.] Starckius præf. § 23. Possinus in præf. ad Sapietiam Indorum et glossario, tom. I Pachymeris, voce Ἰνδιάνης, Allatius de Simeonibus, p. 183 seq. et de Georgiis, p. 345, ubi Georgii Ceramei jambioica in Simeonis Sethi Stephaniten et Ichnelaten commemorat. (FABR.) Kollarus, l. c., pag. 495, notitiæ Fabric. ea, quæ sequuntur, addidit: «Turcicæ versionis, *Humajun Nabe* inscriptæ, auctor est *Aali Tschelebi*, Philippopolitanus, Turcarum disertissimus. In Hispanicum idioma Turcicæ versionis caput primum convertit Vincentius Bratuti, Ragusinus, atque in lucem protulit Madriti hac sub epigraphe: *Espejo político y moral, para principes, y ministros, y todo genero de personas*. Traducido de la lengua turca en la castellana. Por Vicente Braluti Raguseo, interprete de la lengua turca de Felipe Quarto el grande rey de las Espanas, etc. Parte primera, en Madrid, por Domingo Garcia y Morras, anno 1654, in 4. Est, ut jam monui, solummodo caput primum celeberrimi hujus operi, ex quatuordecim cann. constantis. Utrum cætera a Bratuto typis edita, vel saltem conversa fuerint, mihi quidem non liquet. Laciam bene longam Persicæ, Turcicæ et Hispanicæ versionis, tironum gratia, protulit Meninskius, grammaticæ suæ Turcicæ, a. 1680 Viennæ editæ, adjunctam. Nos in eadem Meninskiana grammatica, excitationibus analyticis aucta, atque a. 1756 sub prelo revocata, versionis Turcicæ a spasmatium quoddam una cum analysi et versione nostra vulgavimus tom. altero, p. 243.» Hactenus Kollarus (HARL.)

(t) De hac confer Wolfii bibl. Hebraicam, tom. I, pag. 468.

(u) Titulus unius est: *La moral philosophia del Doni trata da gli antichi Scrittori, o vero la philosophia de sapienti antichi sc: itta da Sendeban moralissimo philosopho Indiano et tradotta nella lingua Toscana da gli academici Peregrini; Venet. 1552, 5, additis figuris sive iconibus, quæ in editione Ferrat. 1610 8, desiderantur. Altera versio illa ipsa, quam Allitius inspexit, lucem vidit Ferrariæ a. 1582, 8. *Lelo Demno* (ita male, pro Calilah u Damnah) *del Govereo de regni, sotto morati essempiati animali ragionanti tra loro, tratti prima di lingua Italiana*.*

(v) De hac versione et editione, de auctore ipso variisque versionibus etc. copiose agit Fraytag in *Appar. litter.* III, p. 106 — 118 (HARL.)

(x) In catalogo bibl. Leidensis pag. 304, et in Herbeloti bibl. orientali pag. 206 et 455 vocatur *Bidpai*, quod nomen interpretantur medicum misericordem. Sed Herbeloti verba ascribenda sunt: *Homaïoum Nameh, ou Humaïoum, Nameli*, le livre Royal ou Auguste. *C'est la traduction persienne du livre intitulé Kalilah ve Damnah. Ce livre, qui n'est qu'un tissu d'apologues et de fables tirées des propriétés des animaux, fut composé par un philosophe indien, nommé Bidpai, pour un roi des Indes, qui portait le*

quoque Hamburgi a. 1707, 42. cum Æsopi fabulis subjecta prelo. In his recentioribus editionibus iudicio viri eruditissimi, dum Gallica elegantiora dare voluerunt, de veteris præstantia non parum detrivæ: *on a gâté l'ancienne version en le mettant en meilleur françois.* Cæterum jam pridem Antonius Gallandius spem fecit plenioris longe Gallicæ editionis videndæ, siquidem is nactus est Turcicam versionem, editis Pilpæi fabulis quarto tanto ampliorem atque adeo integram ejusdem libri factam e Persico, cui titulus *Humaïoun Nameh*, hoc est *liber imperialis sive regius*, quoniam artem imperandi libro illo contineri Orientales sunt persuasi. Castellana sive Hispanica versio in præfatione ad Italicam memoratur; Germanica vero, quæ ex Latina Joannis a Capua composita esse traditur auspiciis Eberhardi I, ducis Wirtembergici, sæpius lucem vidit, atque a Starckio memorantur editiones Ulm. 1483, fol. (y). *Beyspiel der alten Weisen von Geschlecht zu Geschlecht*, et Argent. 1525, fol. *das Buch Weisheit darin ertenet wird der Welt Lauff*, et sine loci notatione 1547, 4 *der alien Weisen Exempcl, Spruche und Uterweisungen*: et Francof. 1565, 8, *das Buch der Weisheit der alten Weisen von Anbeginn der Welt von Geschlecht. zu Geschlecht.* Belgica denique Zachariæ Heins, Zwollvæ, 1623, 8, *woorbelsels deonde wysenuyt d'Iudisehe spraake in d'Arabishe*, etc. [Ad omnem hunc locum ef. præfatio ad libellum inscriptum *Στεφανίτης και Ἰχνηλάτης* e cod. ms. bibl. Acad. Upsal. edita et Latine sersa, dissertatione acad, quem. — præsidio Jo. Flodoro, Prof. etc. publ. examini submittit. *Petr. Fabian Aurivilius*, — Ups. 1780, 4 *Beck*.

Alia Pachymeræ scripta edita.

Præter Historiam Byz. de qua dixi, et de cujus editione Possiniaua consuli etiam potest Jo. Gallæsius in Ephemeridibus eruditorum, Paris. 6. Dec. 1666 et 2 Martii 1671, exstant non minus typis exscripta, eodem Georgio Pachymere auctore:

1. *Paraphrasim operum Dionysii Areopogitæ*. ad Athanasium patriarcham tum Alexandrinum, in qua Maximum fere semper secutus est, ita ut Pachymerem non magnis Dionysii, quam Maximi fidissimum

nom de Dabschelim. Il est rempli de préceptes moraux et politiques. Nouschirvan, roi de Perse, envoya son médecin nommé Buzrvieh. (hic in Græca versione vocatur Περζοι.) exprès pour recouvrer ce livre, qui était gardé soigneusement dans la bibliothèque des rois des Indes, et l'ayant entre les mains, il le fit traduire de l'indien en langue pehelevienne, qui est l'ancien persien, et lui donna le nom de Humaïoun Nameh. Abougiasar Almansor, second kalife des Abbassides, le fit ensuite traduire de l'ancien persien en arabe par l'imâm Abulhassan Abida'ab ben Mocanna sous le titre de Kalilah et Damuah. Quelque temps après le sultan Nasser ben Ahmed de la dynastie des Samanides, le fit encore traduire de la langue arabe en persien plus moderne par un docteur inconnu, et cette version fut mise aussitôt en vers par le célèbre poète persien nommé Roudechi. Baharam schuchth fils de Massoud, sultan de la dynastie de Gizevilles, non content de cette version, fit travailler Nasrullah Aboulmâala, le plus éloquent homme de son temps, sur le texte arabe de Mocanna, et c'est cette version persienne que nous avons aujourd'hui sous le titre de Kalilah ve Damuah. Ce livre a acquis une si grande estime dans l'Orient, que dans la fin du neuvième siècle de l'hégire l'émir Sohaili, généralissime des armes de Houssein ben Mansour, ben Baicurah ou Baicra, sultan de Khorassan, qui était de la postérité de Tamerlan. entreprit d'en faire faire une nouvelle version (en langue arabe sur l'ancien texte persien,) par le docteur Hussain Vaed dit al Kascheh, laquelle surpasse toutes les autres en élégance et en clarté. Cette nouvelle version porte le nom d'Anvar Sohaili, les splendeurs, ou les lumières de Canopus, à cause qu'elle fut faite à l'instance de l'émir. qui portait le nom de cette constellation; et a été traduite en langue turquesque en prose et vers. Gemali l'a mise en vers pour Bajuzeth second du nom sultan de la race des Ottomans. Idem pag. 399: Giavidan Kird, la sagesse de tous les temps. c'est un livre de philosophie morale, composé de Huschenk, ancien roy de Perse, lequel a été traduit plusieurs fois, et en plusieurs langues — Une partie de ce livre a été traduite en françois par David Said d'Ispahan et imprimé à Paris 1644. sous le titre de livre de lumière la conduite des roys. Le traducteur dit dans sa préface, que ce livre fut traduit de persien en arabe par Abulhassan bdalla, par ordre d'Abugiasar Almansor, un des

khalifes Abbassides, mais il se trompe: car ce fut Hassan vizir d'Almamon, qui en fit la traduction. Idem pag. 206: Bidpai et Pilpai, philosophe indien vizir de Dabschelim, ancien roy des Indes, est l'auteur du Testament de Auschemek, second roi de Perse de la première dynastie. Ce livre, qui a changé plusieurs fois de nom, est le même que Giavidam Khird, Homaïonn Namé. Kalilah ve Damuah. et Anvar Sohaili. Idem pag. 465: Il est encore aussi peu vraisemblable que ce prince (Huschemek, roi de Perse.) soit l'auteur d'un livre intitulé Giavidam Khird, la sagesse éternelle ou de tous temps, auquel on a donné aussi le nom de Testament de Huschenk: mais l'ancienneté et la réputation de ce monarque ont fait emprunter son nom pour donner plus d'autorité à cet ouvrage, qui est d'ailleurs fort estimable et lequel est parvenu jusqu'à nous sous le titre de Humaïoun Nameh.

(y) Hanc editionem uberius descripsit Kastuer in vermischten Schriften, part. 1, p. 219 sqq. Inscriptio autem hæc est: *Wie endet sich das buch der weisheit der alten weisen von ambeginne per welt von geschlecht zu geschlecht.* Gedruckt und vollendet durch lieuhart hollen zu Ulm nach eristi 1485, fol. add. el. *Zapfti* alteste Buchdruckergeschichte Schwebens, p. 86, sq. imprimis clar. Pauzer in Annalen der altern deurchen Litteratur, p. 143, sq. qui ex Freyatii notitia citata memoratu digniora excerpsit. Idem N. D. ibid. descripsit p. 152, edit. alteram Ulmensem ap. Hollen 1484, fol. et pag. 135 ex Gerkenii itinerar. part. 1. p. 308. Das Buch der weisheit oder der alten weissen, etc. Augustæ Vindelicæ per Hans Schonspurger. 1484, fol. — p. 158. Das Buch der biespiel der alten weisen, etc. Ulmæ per Conr. Dinekmüt. 1485, fol. — pag. 256. Das Buch der weisheit etc. Argentor. per Hans Gruninger. 1001, fol. — Freytag l. c. p. 117, longiorem editionis alius a Starkio omissæ, dedit notitiam: *Der alten weisen exempel, spruch mit vil schoenen Beyspicien und figuren erieuchtet*, etc. Argentor. ap. Jac. Froelich 1539, fol. Denique jam laudavit Brueker *Histor. criticam philosoph.* libr. II, cap. 4, § 8, tom. I, pag. 210 sqq. — Italicæ versiones, Venetiis. 1552, 4 — 1567, 8, — Tridenti. 1594, 8. — Vicentiæ, 1597, 8, — Venet. 1605, 4 — Ferraria. 1503, 8, et 1610, 8, uberius recenset Patoni in bibl. degli Autori — volgarizzati tom. IV, p. 52 58. (HARL.)

paraphrasten vocet Combeffsius tom. I Auoiar. noviss. pag. 496. Et quando τὸς παλαιοὺς laudat, Maximum præcipue intelligit, qui τῶν παλαιῶν τις a Pachymere appellatur, tom. II, edit. Dionysii Corderienæ p. 64. Prodiit primum Græce apud Guil. Morellium Paris. 1551, 8, hoc titulo: Τοῦ λογικώτατου καὶ σοφωτάτου ἱερομνήμονος τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ΓΕΩΡΓΙΟΥ τοῦ ΠΑΧΥΜΕΡΗ παράφρασις εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἐκ προτροπῆς τοῦ ἀγιωτάτου πάππα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυροῦ ἈΘΑΝΑΣΙΟΥ, ἐπιδημοῦντος τῇ Κωνσταντίνου, ἔπρος ὃν καὶ τὸ προοίμιον. Præter illam editionem (non cum Dionysii operibus, ut ex Simlero scribit Allatius, p. 367, de Georgiis, sed separatim excusam), prodiit hæc paraphrasis etiam Græce, juncta scriptis S. Dionysii in editione Græco Latina operum hujus Lansseliana Paris. 1615, fol., nisi quod paraphrasi in epistolas Dionysii, versionem suam Petrus Dansselius S. J. addidit. totam Latine vertit Græceque et Latine cum Dionysii operibus et Maximi scholiis edi curavit Baltasar Corderius S. J. Antw. 1634, fol. Godfridi quoque Tilmani (z), Carthusiani, versionem Possevinus memorat, et aliam Vincentii Marinerii Allatius, sed typis non exscriptam. (FABR.) Confer supra, in hoc volumine p. 9, 12 et 13, et de codd. p. 14, 15 (ubi quoque citata est edit. Dionysii Areopagitæ, cum paraphrasi Georgii Pachym. Venet. 1755, fol. tom. I. p. 6-152), et p. 16 conf. Jo. Fabricii Hist. bibl. Fabric., part. 1, p. 112-116. — Item Dionysii Areopagitæ celestis Hierarchiæ fragment. cum paraphrasi Pachym. in cod. Barocc. in bibl. Bodlei. nr. 65 — paraphrasis, etc., in cod. Escorial. teste Pluero in itiner. per Hispan. p. 170. — Opera Dionysii Areopag. cum paraphrasi Georgii Pachym. in cod. Coisl. 86, texte Montfaucon in bibl. Coisl. p. 140, add. Bandinii catal. codd. Gr. Laurent. Medic. vol. I, p. 209 (HARL.)

2. De processione Spiritus sancti, πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ διὰ τὸ ὁμοούσιον, ἢ διὰ τὸ χορηγεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἀξίοις, *adversus eos qui dicunt propterea dici Spiritum Filii, quod ejusdem cum eo substantiæ sit, vel quod ab eo dignis suppeditatur*, Græce et Latine exstat in tomo I Græciæ orthodoxæ, una cum editoris, Allatii, interpretatione, Rom. 1652, 4, p. 390-399. Adde eundem De Consensu utriusque Ecclesiæ p. 517, seq. (FABR.) Add. in vol. X, p. 384. (HARL.)

3. Ἐκφρασις τοῦ Αὐγουστειῶνος, *Augustatis in templo Sophiæ CPolitano descriptio*, Græce edita a Boivinio ad Gregoram, p. 764 tom. II, e codice regio 3119, De Augusteone Codinus Origg. CPol, n. 32, Goarus ad Codinum p. 130.

4. Ex paraphrasi in totam Aristotelis philosophiam, quæ lib. XII titulis 47, et capitibus 435 [vel potius 258, v. Buhle in edit. opp. Aristot. tom. I, p. 166, et Lamb. VII, p. 234, Bandin. II, p. 285, not.] comprehensa in Bibliothecis quibusdam integra adhuc Græce asservatur, prodiit (a), (b) *Epitome Logices Aristotelis*: Γεωργίου διακόνου πρωτεκδικίου καὶ δικαιοφύλακος τοῦ Παχυμεροῦς ἐπιτομὴ τῆς Ἀριστοτέλους λογικῆς, Latine, interprete Jo. Baptista Rasario, Paris. apud Vascosan, 1347, 8, et Græce ibid. 1548, 8, et Græce atque Latine, Ed. Bernhardo curante, Oxon. 1666, 8. In hac epitome sub initium statim leguntur, quæ De sex definitionibus et divisione philosophiæ ediderat Græce Joach. Camerarius Lipsiæ in sine 8, anni nota (b), una cum Archytæ libello De decem categoriis et cum aliis

(z) Reprehendit Possevimus Tilmanum, quod Pachymerem Athanasii σύγγραφον scripsit. Ac sane non fuit æqualis Athanasii illius antiqui Arianorum sæculo IV mallei; attamen non minus certum est, etiam Pachymere ætate fuisse patriarcham Alexandrinum nomine Athanasium cujus plus simpliciter vice ille in Historia sua Byz. meminit, et cui paraphrasim suam Dionysianam, suadente ipso compositam, inscripsit. (FABR.) In codd. 996 bibl. publ. Paris. exstat Ge. Pachym. epistola ad Athanasium, patriarcham Alexandriæ, Libyæ, Pentæoleos, totiusque Ægypti et Æthiopiæ. (HARL.)

(a) Vide Allatium supra.

(b) Mabricius tamen infra in vol. XII, p. 523, in indice scriptorum Jo. Camerii non solum pleniorrem dedit hanc inscriptionem: *Archylæ* decem prædicamenta: anonymi de logica: quid et quale quid quomodo definiendum esse videatur: alterius methodus sicut τὸς τρόπος τῆς φιλοσοφίας Georgii Pachymerii de sex definitionibus philosophiæ: omnia Græce: cum præliminari epistola Græca Joachimi Camerarii ad Michaellem Sophianum. Lipsiæ typis Mnesti Voegelini, 8, sed etiam anno 1664 editionem assorit, — adde seq., notum. De plurimis codd. jam supra in vol. III, in cap. de Aristotele sermo fuit p. 209, not. oo, Ge. Pachym. expositio totius Organi Aristotelis et epitome universæ Aristot. philosophiæ; — p. 210, Pachym. libri XI de philosophia in cod. Bavar. 170 (quorum quidam, e. g. De cælo, in Aristot. Ethica, etc., separatim in codd. aliis seperiuntur): in cod.

BAVAR. 171 est Pachym. epitome in Metaphysicam Aristotelis — tum alia p. 216, 220, 229, 258, et sæpius. — In bibl. Escorial. sunt in aliquot codd. Pachym. 1) in universam Aristot. Logicam et utramque philosophiam epitome; 2) Logica et philosophia; 3) paraphrasis in libros Ethnicorum ad Nicomachum, 4) De mechanica, cap. 20. — 5 in quædam Aristotelis, teste Aluero l. c. pag. 170. — Florentiæ in cod. Laur. Medic. II, plut. 86, Ge. Pachym. compendium philosophiæ ex mente Aristot. libris constans XII, titulis 47, cap. 258. Plura vide in Bandinii cat. codd. Gr. III, p. 288 sq. Adde not. seq. — Paris in bibl. publ. codd. 1930, 1931 et 1935, exstat Pachym. paraphrasis in universam Arist. philosophiam; in cod. 2136 opusc. De anima. — Vindobonæ in cod. Cæsar. 67, nr. 1, Pachym. fragmenta nonnulla de cælo; — in cod. 32, nr. 1, et codd. 44 nr. 2, et cod. 95 nr. 2. Pachym. prolegomena in Aristot. libros octo naturalis auscultationis, et nr. 18, cod. 44, excerpta ex Ge. Pachym. de cælo, sole, eclipsi solis, diebus et noctibus, et de quator anni temporibus; — in cod. 43 Pachym. expositio in Arist. naturalis auscultat. libros octo, V. Lambec. comm VII, p. 237, 397, 173, 177, 178, 181, 182. — Taurini in bibl. Regia, cod. 365. Ge. Pachym. librorum Aristot. De physica auscultatione synopsis et compendiaris expositio, nondum edita; — in cod. 262 prolegg. in octo libros physicorum Aristot. V. cat. codd. Taur. Gr. p. 485 et 372. — Venetiis in bibl. Marc. cod. 203 index philosophiæ Pachymere; — in cod. 212 Arist.

quibusdam, quæ supra lib II, cap. 13, (vol. I, p. 834), in Archyta recensui: Latine vero Oporimus Basil. 8, cum Porphyrii quinque vocibus (c) et Aristotelis prædicamentis a Joach. Perionio versis. Et quæ Græce atque Latine cum Jacobi Foscareni versione prodierunt Pachymeræ *De philosophiæ definitionibus et quinque vocibus ac decem prædicamentis*, Venet. 1532, 8, addita Pselli et Nicephori Blemmidæ compendiis in Logicam Aristotelis. β) περί ἀτόμων γραμμῶν, *de lineis insecabilibus* libellus sæpe utraque lingua in Aristotelis operibus editus et Aristoteli ipsi a multis, antequam errorem notarent. Camotius et H. Stephanus, perperam adscriptus. Latine vertit Jac. Schekius. Vide, si placet, quæ dixi lib. III, cap. 5, § 28 (Sol. III, p. 261.) γ) *Epitome* denique ipsa *philosophiæ* Latine ex interpretatione Philippi Bechii, philosophi ac medici, Basil. 1560, fol. cum Synesii orationibus (d). Hanc epitomen Eumoro cuidam auctor dicavit, ut patet ex Pachymeræ ad eum versibus (*surrn. col. 419 editis*).

In Casaubonianis p. 24, laudatur Georgii Pachymeris *vita Chrysostomi*, de qua nihil usquam legere me memini. Quam enim habemus scriptam a Georgio Chrysostomi Vitam, quod Casaubonus ignorare minime potuit longe antiquioris est, et Photio jam laudati Georgii Alexandrini episcopi, de quo prolixè Hanckius, de scriptoribus Byz. part. I, cap. 10. Sed Casauboni verba adscribam: *Georgii Pachymeris de Vita Chrysostomi liber est eximus et propter argumentum et nonnihil etiam propter scriptorem ipsum: pura est hujus oratio* (at in Georgio Alex. stylum reprehendit Photius) *neque omni artificio nudata, et cura dictionis: ἐπιστάσεις αἰτιατικαὶ quales in historicis observabamus frequentissimæ.*

Pachymeræ scripta inedita.

Præter *Paraphrasim in universam Aristotelis philosophiam*, de qua jam dixi, et cujus major pars Græce adhuc bibliothecis atque integra in Vindobonensi (e) delitescit, servantur in bibl. regis Galliæ cod. 3149 (f) Pachymeris μελέται εἰς τὰ προγυμνάσματα καὶ εἰς τὰς στάσεις. *Exercitamenta rhetorica in progymnasmata et status*. Singulorum titulos et initia exhibet Allatius de Georgiis p. 369, 370, 471 (*supra col. 413*) in quibus est etiam ἔκφρασις τοῦ Ἀγουστεῶνος, quam Boivini beneficio habere nos jam monui. *Epistolas*, quas in bibliothecis Italiæ latere scripsit Gesnerus, nunquam reperire se potuisse, licet anxie perquisitas, testatur idem Allatius et dolet: *Eas enim, inquit, elegantissimas futuras, et dicendi antiquo nectare, præterquam quod eo ævo scriptores sueverant plenas suspicor; cum minus aliis in elequendo*

Ethic. Nicomach. libri X, cum Georgii Pachym. paraphrasi marginali nondum edita V. catal. codd. Gr. p. 412 et 414, et supra vol. III, p. 264. — In cod. Coisl. 164 Georgii Pachym. philosophia, libri XII; v. Montfauc. bibl. Coisl. p. 222. (HARL.)

(c) V. supra. vol. V. p. 738. (HARL.)

(d) Vide not. antec. — add. in cod. August. Vindob. Nicophori Blemmidæ et Georgii Pachym. epitome philosophica complectens Logicam, Ethicam et Physiæam: teste Reisero in cat. p. 77. — Vindobonæ in cod. cæsar. 67. Ge. Pachym. epitome universæ Aristotelis philosophiæ, divisa in libros XII, titulos 37, et cap. 238. V. Lambeo, comm. VII. pag. 234 sqq., ubi inter alia, « quæ, ait, epitome primum quidem a Phil. Bechio, philosopho, medico, atque academici Basileensis professore dialectico ex aliis duobus mss. codd. et iis quidem, ut ipse testatur, valde laconosis, mendosis et corruptis, in Latinum sermonem translata, et a. 1560 Basil. typis Froben. in fol. Latine tantum edita est; beneficio autem tertii hujus codicis mss. cæsarei Græce simul et Lat. longè melius et accuratius denuo edit poterit. » Indicat hoc ibidem ipse Sambucius hac suæ manus inscriptione: *Philippus Bechius, medicus Basileensis, convertit Basileæ, et excudit Episcopus cum Frobenio, a. 1560 Verum hic codex longe duobus, quibus uti interpreti tunc licuit, integrior et probior est, Bechius sæpe nec verba apprehendit, nec sensus reddidit. Sambucus hunc emit octo coronatis, missum ex Italia, a 1583. In illo cod. præfationem excipit index totius operis, quem quidem Leo Allatius in diatriba de Georgiis p. 367, perperam existimabat ab alio quodam compositum; contra Lambeo, ab ipso Georgio Pachym. esse confectum, ex connexionem cum præfatione manifeste apparere contendit. — Quod Lambeo. et Sambuc. de eod. Vindob. prædicarunt, id etiam de cod. Florent. Medic. XXII, plut. 86, in quo est Pachym. compendium philosophiæ (ut in cod. 2. in superiore nota laudato), Bandin. III, p. 365 sq. affirmat, ope illius codicis Medic. optimi atque integerrimi Græce simul est*

Lat. longè meliorem et accuratiorē editionem posse adornari. Ille tamen cod. præterea ab initio habet διαίρεσιν, etc.; divisionem locorum dialecticorum, quemadmodum ipsos divisit Itolorum quidam, dictus Boetius, qui quidem in Gr. linguam translatus sunt. Tum in fine adduntur Man. Phile versus iambici centum sepulcrales in Pachymerem, quibus ille sui præceptoris obitum deplorat. — In cod. 1, nr. 3, plut. 86, excerpta tria ex Ge. Pach. paraphrasi in universam Aristot. philosophiam. V. Bandin. III, p. 284 sq. — In cod. Cæsareo 95, nr. 4, in Arsenii, Monembasiæ in Peloponneso archiepiscopi, *syntagmate logico* insunt Michaelis Pselli, Nic. Blemmidæ et Georgii Pachymeris opuscula varia ad logicam pertinentia, et quidem Pachym. libell. de sex philosophiæ definitionibus; ejusdem divisio philosophiæ, ejusdem libellus de quinque vocibus et libell. de decem prædicamentis. V. Lamb. VII, p. 380 sqq. qui quoque adnotavit, idem Arsenii syntagma logicum editum esse Græce Paris. 1550, 42, et Latine, Jacobo Foscareno interprete, ibid. 1541, 12. — In cod. 39, nr. 6, est fragment. περί ὕλης, etc., ut jam supra adnotavimus. — In bibl. acad. Leidensi sunt Hermias Ammonius in Isagogen Porphyrii, Magentinus in libr. Aristot. De interpretatione et in priora analytica; Nilii De ratiocinationibus libellus. Item Georgii Pachymerii in universam Aristotelis disserendi artem epitome, ex interpretatione Jo. Baptistæ Rasarii. Lugduni 1547, fol. — Pselli introductio in sex philosophiæ modos, etc. — Nicephorus Blemmidos de quinque vocibus, Georgius Pachymerius *De sex philosophiæ definitionibus*, etc. Græce. Venetiis (ut videtur), aliqua sunt adscripta Græce: in catal. B. Leid. p. 155, 163 et 165. — Georgii Pachym. in universam Aristotelis disserendi artem epitome, Latine, Jo. Baptista Rasario interprete. Paris. ap. Michael. Vascosanum 1545, 8. (Maittaire A. T. III, p. 379). HARL.

(e) V. notas antecod. (HARL.)

(f) In cat. codd. Paris. tom. II, p. 584, numerata 2983.

Pachymerius, quod ex historia et aliis ejusdem tractationibus epilogari potest, ineptat (g) Refert autem nactum se Pachymeræ opusculum *Περὶ κατασκευασίας καὶ ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων, De apparatus et constructione argumentorum*, cujus initium : Πᾶν κατασκευάζεται δι' ἑξ. Ait etiam, Pachymeræ libellum *De quatuor mathematicis* scientiis exstare ms. in bibl. regis Galliæ, sed dubitat, idemne sit, qui sub Pselli nomine editus est, et de quo Allatius libro de Psellis cap. 37. Sane idem scriptum Arsenius, cum primum Romæ edidit, dubitavit. Enthymiumne an Psellum haberet auctorem, licet Pselle a pluribus tribuatur : Labbeus vero in Bibliotheca nova ms., pag. 117, tanquam diversa memorat Georgii Pachymeræ *De quatuor mathematicis, arithmetica, musica, geometria et astronomia* (quo ipso ordine etiam disciplinæ illæ in Pselliano libello pertrahuntur), in codice regio 859, et de iisdem *Euthymii Pselli codice* 891. *De iisdem incerti codice* 481. (FABR.) — Secundum codd. catal. . Paris. vol. II, in cod. 2338, 2339 et 2340, Georgii Pachym. vel Mich. Pselli arithmetica, musica, geometria et astronomiæ institutiones ; in cod. 2341, Georgii Pachym. arithmetica (ubi primum caput desideratur), geometria et stereometria. — In cod. 2438 (e cod. Vaticano a. 1594 descripto), nr. 3, Pachym. arithmetica quater inchoata descriptio duorum librorum manu diversa ; nr. 4, ejusdem *harmonicæ* inchoata descriptio — in cod. 2536 opusculum de *Musica*. e veterum et recentiorum scriptis a Georgio Pachymera in illorum gratiam, qui rei musica operam dant, collectus, opus ineditum, quod incipit δευτέρων ἔχει τάξιν. — In cod. Naniano 255 Venetiis, ἡ τετραβιβλος τοῦ Παχυμέρη — τὸν τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Γεωργίου πρωτεκδίκου — τοῦ Παχυμέρη, σύνταγμα τῶν τεσσάρων, μαθημάτων, ἀριθμητικῆς, μουσικῆς, γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας. Sequuntur triginta versus iambi senarii : post hos incipit opus. Plura ex illo cod. dedit auctor cat. codd. Naniano pag. 448. — Leidæ inter codd. Vossianos ἀρμονικὴ μουσικὴ Παχυμεροῦ. V. cat. bibl. Leid. 394. nr. 62. — An etiam Pachymerem pertineant, quæ sunt in cod. Augustano Vindel (*Reiser. cat. p. 87*). epitome logica, initio mutila, reliquis etiam paginis magnam partem exesis ; alia epitome arithmetices, etc, aliaque epitome musices, geometriæ, astronomiæ, etc., collatione cum aliis codd. certius erit definiendum. (HARL.)

Tὰ καθ' ἑαυτὸν, *Carmina de vita sua* memorat Pachymeres et ex illis versus quosdam hexametros adducit lib. x Historiæ Byz., cap. 14 et 15. (FABR.) Florentiæ in cod. Laurent. Medic. V, plut. 87, qui continet Aristot. physicæ auscultat. libros viii, cum expositione marginali Georgii Pachymeris : in fini leguntur versus quidam heroici in laudem libri, ascripto nomine τοῦ Παχυμέρη, quos publici juris fecit Bandin. in cat. Gr. III, p. 385 sq. — In cod. Veneth Marc., qui continet Macarii Chrysocephali Ροδωνιάδ., fol 231 adducuntur excerpta ex carminibus, quæ Georgius Pachymeres de vita sua conscripsit, ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν ἐπῶν τοῦ Παχυμέρη κυροῦ Γεωργίου, δι' ὧν τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγῆται ἐν τμήματι ἐννέα, et fol. 233 rect. τοῦ αὐτοῦ (Παχυμέρη) στίχοι ὕφαντοί· ἔστι δὲ ὁ ὕφαινόμενος στίχος, ἀνωθεν κάτω καὶ κάτωθεν ἄνω. V. cel. Villosion anecdot. gr. tom. II, pag. 7, imprimis pag. 76 sqq. ubi στίχος, istos quamvis barbaros ineptosque. Græce vulgavit. In versibus autem heroicis laudatis Pachymeres indice Villosionio, veteres poetas, præcipue homerum et Gregorium Nazianzenum, non infelicitè imitando expressit. (HARL.)

(g) Add. supra, vol. I, p. 703. (HARL.)

GEORGII PACHYMERÆ

DE

MICHAELE ET ANDRONICO PALÆOLOGIS

LIBRI XIII.

PETRI POSSIMI DEDICATIO

SANCTÆ MEMORIÆ URBANI VIII SUMMI PONTIFICIS

GEORGIUS PACHYMERES. EJUS BENEFICIO REDIVIVUS, IMMORTALES GRATIAS.

Synagogæ veteris pontificibus sacræ litteræ memorant singulari privilegio tributum, ut morte sua panderent reditum exsulibus, Plus posse novæ legis et Christi Ecclesiæ pontifices feliciter exsuperior hodie a te, cujus gratia dudum mortui jam pridem et ipse mortuus lucem

aspicio. Propagasse me putaram vitam brevem in posthumæ immortalitatis perennitatem, scribenda dum viverem historia mei temporis, et actis non indignis cognitu principatum duorum, quibus et nos aliquod nomenque decusque gesteramus, ex oculata notitia duplici volumine vulgantis: sed quam sint incertæ spes et providentiæ humanæ sero deprehendi, post cineres demum sentiens ista duo a me longis elucubrata vigiliis, at parum faustis auspiciis opera pro arce Minervæ quam eis desponderam, nihil nisi carcerem Latonæ reperisse, ubi tenebrosis constricta vinculis famam secum meam oblivionis quodam tumulo conditam premerent. Nempe illa Othomanica tempestas, quæ deletio imperio Orientali, subjugata Constantinopoli, opes litteratæ Græciæ funesto naufragio submersit, meæ quoque historiæ exempla barbaricis fluctibus absorpsit pleraque, tabulis duntaxat truncis, et reliquiis exilibus in quædam velut littora ac partus bibliothecarum ejectis. Harum in Augustana congestum cumulum vidit olim Wolfius, sed velut ille evangelicus Levita in occursum Hierichuntini viatoris latronum injuria saucii, cum esset secus locum et videret, pertransiit, quid enim aliud fuit, omisso edenisi vertendique officio, lemmatum ac titulorum exscriptioe facili defungi? Aliquanto plus sacerdos fecit, eruditissimus Petavius, qui qua via veterum monumentorum scrutandorum descendebat, forte nactus narrationem mearum fragmenta nonnulla, qualia invenerat edidit Parsiensibus typis. Verum et ipse præterivit, merito detrectans interpretandi operam, in tam corrupto, quale nactus erat, exemplari utique perdendam. Equidem (fatendum enim est) pejori longe loco eram quam vulneratus ab Hierichuntinum iter obsidentibus sicariis viator, ille siquidem utcumque confosus spirabat adhuc tamen ego animam exhalaveram sensu plane cassus ac spiritu, non minus quam ille memoratus in libris Regum, quem qui humaturi exierant, instantium latruncolorum metu festinantes in sepulcrum Elisei conjecerent, casu ipsi fortunato: etenim contactu ossium prophetæ revixit mortuus. Par mihi felicitas ex te contigit. Os tuum et caro tua, Eminentissimus Franciscus cardinalis Barberinus, me conclamatum, depositum, examinem colligens, tollens, amplectens, tandem ut viverem effecit, tuis scilicet obsecutus votis et mandatis: tu enim exemplum mei operis integrum accersitum e quodam angulo Græciæ illius fidei vivens commiseras, hortans intansque ut edendum aliquando curaret. In hoc ille nulli openæ, contentioni, sumptui perperit, Misit, egit, movit multa longo tempore quoad longanimitate atque efficaci perseverantia obstaculis perruptis optati compos, mihi derelicto atque objecto verus beneficus Samaritanus sospitator exstitit. Ille humo me sublato ac pulvere isti a quo sum Latinitate donatus interpreti velut stabulario commendatum, denariis multo ultra quam duobus descriptionis et excusationis ab amanuensibus ac chalcographis necessaria mihi vulgando opera redempta, tum cæteris omnibus in lucem emergendi subsidiis non munifice solum, sed magnifice etiam instructum, in hunc litterariæ celebritatis meridiem protulit, ubi mea Historia, tanquam illa Memnonis statua insueti sibi solis percussa nunc primum radiis, erumpat in voces immortalæ tuæ ac tuorum, sanctissime Pontifex, in me ac rem litterariam meritum orbe late toto prædicaturus.

PETRUS POSSINUS LECTORI.

I. Quod nunc primum e Græciæ naufragiis emergit Georgius Pachymeres, historicus non minus alioqui luce dignus Latina quam multi ejus æquales ac posteri jam pridem typis et litteris evulgati nostralibus, non sola infelicitas, sed culpa ejus quædam fecit. Retrusus et antiquarius scriptor, quem loqui cum vulgo quidquam piget, præterea perplexus et hiantis sententiæ compositor, tot tenebris suas vigilias obvolvitur, ut eruditissimorum, quibus innotuit, interpretum a sui editione tentanda curas conatusque deterruerit; idem passus quod sepias aiunt atque torpedines, qui pisces quod rarius mensarum honore dignentur, caligini quam offundunt, torpori quem afflant, imputent, illa oculos, hoc manus et brachia piscantium a nisu eos e nativo gurgite tollendi soliti repellere.

II. Erat tamen haud dubium operæ pretium in ejus publicatione historiæ, quæ res magnas ac memorabiles per annos fere octoginta sæculi obscuri ac testium inopis gestas, si minus semper diserta, saltem prudenti, diligenti, morata et plerumque fideli narratione prosequatur; quæ postremæ quasi scenæ Orientalis imperii sub domo Palæologa ita principia exhibet, ut in iis causas tragicæ catastrophes, qua Turcis et Muhammedi Constantini regia succubuit, advertere prudens lector manifestas queat; quæ plurima docet nusquam alibi notata; quæ a Niceta et Acropolita ad Cantacuzenum, hiatum quendam explens publicæ memoriæ, viam quasi regiam insternit albis velut quadrigis historicæ veritatis, qua nostra usque ad tempora nusquam hærente aut abrupta triumpho pompa invehatur; quæ denique negotium omnis ævi maximum et celeberrimum, conciliationis ecclesiarum Græcæ cum Latina, sic a primis originibus evoluit, sic a deliberationum arcanis verisque rationibus, per anfractus inde fucosarum artium hinc fidei sinceræ, ad suos exitus perducit, ut asserere non dubitem id argumentum ingens a nullo prius Græco scriptore lucis accipere.

III. Non me fugit intercedi adversus hæc speciosa et plausibili exceptione posse a merito querentibus Pachymerianam hanc historiam non raro Græcorum schismati favere, Latiuorum res et jura deterere narrando, auctoris pronum in partem sequiorem multis modis studium ostendere. Non nego, non excuso; et ita factum, et large in hoc peccatum a Nostro confiteor. Tamen contendo utilem publico et ipsi quin etiam in his læsæ veritati atque orthodoxæ fidei optabilem talis libri evulgationem esse. Neque ad hoc evincendum utar præjudiciis Ecclesiæ, historias Eusebii Cæsariensis, Ariani a multis habiti; Socratis et Sozomeni, palam Novatianorum; Nicephori Callisti e fæce licet interdum haurientis hæresum, et alias suspectorum pariter scriptorum, legi sinentis et probantis, Aio, vel si omnes quos nominavi exterminarentur, peculiari nomine interesse apostolicæ sedis et Romanæ communionis universæ, subijci oculis et teri manibus cunctorum hoc Pachymeris opus, in eo sanitas doctrinæ de processione Spiritus sancti ex Patre Filioque, de primatu papæ et jure provocationis ad Romanam sedem ex quocunque patriarchatu; sincera charitas et vera sanctionum Gregorii X aliorumque Romanorum per ea tempora pontificum; Joannis Vecci Constantinopolitani patriarchæ, partes Latinorum studiosissime amplexi, constantissime tuiti, eruditio maxima, liberrimum idemque perspicacissimum ingenium, veracitas intrepida, vita inculpa mores sancti, divinis etiam illustrationibus probati, palam magnificeque prædicantur, idque ab oculato teste, et quod caput est, domo adversantium producto, ipsoque haud dissimulanter adversariis studente, ut quod dicit nobis favens, expressum evidentia veritatis, quod contrarium immiscet, edurationis vitio inolitum, subornatum adulatione, ambitiosis spebus, obnoxiiis a vi tyrannica timoribus contra officii conscientiam extortum, merito debeat intelligi. Ausim dicere: si totus orthodoxus esset Pachymeres, minus juvaret. Sunt veneno carentes et prorsus innoxii serpentes: Sed ii theriacam non faciunt. Viperis opus est exitiali succo turgidis, lethali dente infestis, unde salutare alexipharmacum possit existere; adeo malis interdum etiam et pestibus sua inest utilitas! Habes cur non tolerabilis solum, sed etiam expetibilis schismatici scriptoris editio sit. Cæterum etsi non magis periculum esse video ne Catholicus e Pachymeris lectione schisma discat, quam ne Christianus, deorum falsorum passim occurrente in libris veterum Græcis Latinisque vulgo tritis mentione, in idolatriam pertrahatur, dedi tamen diligentem operam in notis ad singula loca maculosa, ne calumniæ ac mendaciæ impune auctori, fraudi lectori forent.

IV. Quod superest, editionis hujus consilia, causas, facultates totamque rationem edisserenti operam mihi ne, quæso, gravere, lector, brevem commodare. Sanctæ memoriæ Urbanus pontifex, ejus nominis octavus, duo historica Pachymeris opera, totidem distinctis transmarinæ ac perantiquæ manus exarata voluminibus, in suo thesauro librario servabat, integra et haud paulo saniora quam quæ Augustanus Wolfio visus codex habuit. Prior tomus, in libros tributus sex, Michaelis Palæologi res gestas ante imperium et in imperio enarrat; alter libris septem magnam partem actorum longi principatus Andronici Senioris exhibet. Utrumque illum a se perlectum commentarium, pro ea qua valebat Græcæ linguæ peritia doctissimus is pontifex, dignum qui Latine legeretur judicabat; idque ut procuraret familiarissimo et fidissimo sibi capiti, eminentissimo cardinali Francisco Barberino, fratris, filio, sæpe impenseque commendavit. Quam ad hoc ille per hos annos viginti, et quod excurrit, diligentiam adhibuerit, infinitum sit minute persequi Satis fuerit dixisse nihil in hoc genere quod utcunque tentari posset, ab eo unquam uspiam prætermisum. Obtulit, invitavit, rogavit, promisit, voce coram scriptis litteris, per amicos conventis viris doctis: nihil denique non egit, quo Pachymeri Latini alicunde interpretis suppeteret copia, missis etiam procul extra Italiam ipsis codicibus archetypis, quasi ut suam per se ipsi causam agerent et miserationem præsentis ac supplices moverent: quos tali occasione multis annis in viri doctissimi jacuisse scribis multi sciunt. Successus fuit, qualem comitiorum de regno arborum sacer apologus memorat, ut nimirum vite, oliva, ficu, cunctis pro se quaque plantis felicibus recusantibus, ad rhamnum res devolveretur. Licet eram mihi conscius suppelletilis curtæ, minoris facultatis, temporis diversissimis occupationibus addictissimi, tamen cognitissimis desiderii viri summi de me optime meriti, verecundiæ meæ vim facientibus et imperiorum occupantibus partes, audere supra vires non dubitavi, ejusque onus negotii subire, in quo sustinendo defungendoque vice otii ingenique omnis studium mihi esse deberet atque obsequium

V. Sic ad eum laborem aggrediens, in recensendo vertendoque fundum habui Barberinum codicem, eum de quo multa dixi, omnium, opinor, qui exstant uspiam integerrimum et optimum, in charta transmarina, vetustatis auctori Pachymeri æqualis manus non speciosissimæ quidem aut lectu facillimæ, cæterum eruditæ et exactæ. Duos consului alios in dubiis, Vaticanum et Allatianum. Priori a bibliotheca pontificia, ubi asservatur nomen feci. Fuit is quondam V. C. Aloysii Lollini, episcopi Bellunensis, qui eum moriens cum aliis mss. quæ multa collegerat, Vaticanæ bibliothecæ legavit Hunc ut inde domum auferrem, ibique ad continuum et liberiore usum multis mensibus tenerem S. D. N. Alexandri VII præstans benignitas concessit. Tertium humanissime suppeditavit e privato peculio librario illustrissimus Leo Allatius, præfectus bibliothecæ Vaticanæ. Præfert is antiquitatem quadragesimum facile annorum chartæ et scripturæ specie ac πίνυ, sed est ἀκέραιος καὶ ἀτελής, decem circiter capitibus primis mutilus, finem item lacu-

nis interpolatum et injuriis ævi ac tempestatum corruptum habens. Vaticanus longe recentioris est manus. In Barberino codice pertusis casu quodam foliis duobus, in capitibus 5 et 6 libri 1, hiatus totidem fuere, quos explere non potui ex Allatiano, qui primis, ut dixi, capitibus decem caret, nec ex Vaticano, qui non tam apographum historiæ Pachymeris quam compendium est, diversis pleraque verbis exprimens, non paucis prætermisissis. Recurri ergo ad exemplar asservatum in bibliotheca regis Christianissimi Parisiensi, unde meo rogatu R. P. Philippus Labbe, quod opus erat ambabus lacunis cœquandis, diligenter excripsit et misit.

VI. Interpretationis non anxie addictæ, sed et in paraphrasim aliquando redundantis hæc peculiaris excusatio est in hoc omnium, qui Græcæ historias ediderunt, obscurissimo scriptore. Lectorum alii Græcæ sciunt, alii (quæ major turba est) non item. Neutorum accommodatam rationibus putabam versionem scrupulose sedulam, balbutientum et illautam, quæ jejuna squalidis, intricata perplexis, ambigua confusioribus mularet. Nam Græcæ quidem docti, si quis cupido insit indolem noscendi Pachymerianæ dictionis, longe id assequuntur facilius Græco ipso contextu protinus visendo, quam male terso intuendo vel quodam speculo interpretamenti sesquibarbari, latinitatem invitissimam per omnia Græcismi vestigia lutulento tramite reptantis. Cæterorum qui una freti Latinæ linguæ peritia historiam hanc in manus sument, manifestum est non id votum aut destinatum esse, noctium et labyrinthorum ambagiosi scripti experimentum præsens capere, potius quam absconditæ defossæque illic fidei gestarum vere rerum liquido lucidoque testimonio doceri. Studui ergo, quo his obsecundarem, indagatum magno plerumque labore meo hujus scriptoris sensum quam clarissime proponere, adeoque, ubi res posceret, distincta e confusis, ex horridis nitida, plana e pravis, aperta ex ænigmaticis reddere.

VII. Erunt tamen (scio) quibus nec facti defensio probabitur. Hi vero vel ostracismo me, licet, exterminent, modo testæ causam ascribant *Proscriptum te volumus, quod tenebricosissimum scriptorem primo aspectu intelligibilem feceris*. Sed meliora Venusinus auguretur, e diverso responsans:

Solventur risu tabulæ, tu missus abibis.

Enimvero si mentem scripti non assequitur, si affingit aliena, si non repræsentat quidquid subest, jure vapulet interpretæ; donec quidem latentia produci, involuta exerit, obruta eruit, dum nucleum, succum intimum, meram medullam sententiæ abstrusæ fracto extractam cortici, velut cibi cocti et conditi paratum legenti ferculum apponit, sinant isti morosi serviri suis commodis, et vereantur id damnare unde, nisi dissimulant, se quoque ipsos juvari sentiunt. Nec eo tamen hæc trahi velim quasi nusquam offendisse me arroganter asseverem, aut ubi meruerim culpam abnuam. Unum deprecor, ne judicium præcipitetur, neve ad primam nævi speciem veru ac nigrum theta plagosus censor expediat. Cognoscere prius ne gravetur in glossario et notis, quæ me ad sic interpretandum causæ impulerint. Vel absolvet vel ignoscet, vel mitius forte castigabit perspecto quid in re sit. Typographi menda ne imputentur mihi cur postulem, quod ipsa ultro æquitas largitur? ne multa graviaque intervenient, cura est non mediocri certatum: ne ulla vel levia irreperent vitare ultra humanam facultatem fuit. Index præcipuorum appensus ad calcem observationum est, cujus admonitu manu adjuvet qui adverterit, et benefacti locum occupet. Chronologicas controversias (nam erant et hic nodi ejus generis digni vindice) in librum proprium seposuimus, cui ἐπιμετρον superjectum est *Specimen sapientiæ Indorum veterum* liber tertio succedentium invicem translationum gradu ex Indico, Persico, Arabico Græcus factus, et velut tunc notissimus Constantinopoli, ab imperatore ibi apud hunc nostrum concionante laudatus, quærendi sui necessitatem imposuit haud aliter intellecturis locum in quo memoratur. Inventus in locuplete talium penu, museo illustrissimi Allatii, ejus benigna gratia visus a me Latineque redditus, ejusdem judicio et hortatu editus hic integer est, non invenusta, ni fallor, peregrinitate placiturus. Vale.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERÆ
MICHAEL PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO ANTE IMPERIUM ET IN IMPERIO
GESTARUM.

INTERPRE PETRO POSSINO S. J.

A.

α'. Προόμιον τοῦ ξυγγραφέως, καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων.

[P. 4] Γεώργιος Κωνσταντινουπολίτης μὲν τὸ ἀνέκαθεν, ἐν Νικαίᾳ δὲ καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς, ἐν Κωνσταντινουπόλει καταστάς αὐθις ὅτε Θεοῦ νεύματι ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, ἔτη γεγονώς εἴκοσιν ἐνός δέοντος, τηνικάδῃ καὶ κλήρω σωθεὶς θείῳ καὶ ἀξιωμασιν ἐκκλησιαστικοῖς διαπρέψας καὶ ἐς πρωτεκδικίου φθάσας τιμῆν, ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτύρων εἰς δικαιοφύλακα τιμηθεὶς, τὰδε ξυνέγραψεν, οὐ λόγους λαβῶν ἄνωθεν ἀμαρτύρους, οὐδ' ἀκοῆ πιστεύων μόνον, ὡς περ πολλὰκις συμβαίνει τῶν βουλομένων γράφειν, ἦν τις λέγοι ἑωρακῶς ἢ καὶ ἀκούσας αὐτὸς, πιστοῦς δ' ἀξιολογῆ τοῦς λόγους, εἰ μόνον λέγοι, λογιζέσθαι, ἀλλ' αὐτόπτης τὰ πλείστα οὕτω ξυμβῶν γεγονώς, ἢ

καὶ μαθὼν ἀκριβῶς παρ' ὧν τὸ πρῶτον ἑωράθη πραχθέντα, πλὴν δ' οὐκ ἀμάρτυρα ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συνηγορούμενα, ὡς ἂν μὴ ὁ ξύμπας χρόνος φύσει ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδοις καὶ τὰδ' ἀφανίσῃ κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῆ παραδρομῆ γιγνόμενα διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀνάγκη εἶναι, ὡς ποῦ τις τῶν σοφῶν ἔφη καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. Οὐ μὴν ὥστε καὶ τὸ ἀληθὲς περὶ ἀλάττονος τοῦ ψεύδους ποιήσασθαι περὶ τοιοῦτων λέγοντα· ἱστορίας γὰρ, ὡς ἂν τις εἴποι, ψυχὴ ἢ ἀλήθεια, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας χρῆμα ἐκάναγκες ἱερὸν, ὃ δὲ πρὸ ταύτης τὸ ψεῦδος ἔχων ἀντίκρυς ἱερόσυλος. Ἄλλως τε καὶ ἡμῖν ἥκιστα πρόθεσις τοῖς πραχθεῖσι μέγεθος ἐντιθεναι ὡσανείπερ κινουμένοις ἐκ μίσους ἢ μὴν εὐνοίας, ὡς ἐν πλείον

I.

1. Proœmium, de auctore hujus historię, et qua fide is scripsit.

Georgius Constantinopolitanus genere, ortus et enutritus Nicęæ, Constantinopolim rursus translatus, quando ea, sic Deo annuente, sub Romanorum dominium rediit, annos tunc natus undeviginti, clero ascriptus ac primis Ecclesię dignitatibus ornatus, adeo ut usque ad protecdici honorem eveheretur, in palatinis quoque officiis dicęophylacis magistratu honoratus, hæc litteris tradidit, non rumores longe petitos nulloque testimonio probatos excipiens, neque solum famę fidens, ut sæpe 1-12 scribenti usuvenit, dum nimis facile creditur omni qui dicat se audisse aut vidisse, verum qui per me ipse pleraque viderim sic contigisse ut refero vel si ab aliis acciperim, diligenter excusserim a quibus primum ea sint visa dum fierent, ac nec sic

unius testimonio crediderit, sed multorum affirmationi concordi. Scripsit autem, ne tempus suapte natura involvens ac legens multa, crebrisque suis circuitionibus obruens, hæc quoque deleat fugientia ipso decursu. Necesse quippe est, quę aliquando visa sunt, contegi tandem, ut doctus quidam asseruit ab vere pronuntiavit. Sed neque par est de his rebus dicentem mendacio minoris facere veritatem. Historię namque, uti quis dixerit, anima veritas; et veritas ipsa revera res sacra est. Is igitur qui pluris facit mendacium, aperte sacrilegus est. At neque propositum nobis est gestis aliorum pondus addere, quasi vel odio vel benevolentia moveremur, ut et quod male accidit, plus æquo laceretur, et quod belle cecidit, impensius celebretur, historia legentibus imponente. Quandoquidem enim quęcunque, ubi vis terrarum gesta sunt, licet quidem

ἢ εἰκός ἢ τὸ κακῶς ξυμβάν διασυρῆναι ἢ τὸ εὖ ξυμ-
 πεσὸν ὑμνηθεῖν, τοῦ λόγου τὰς ἀκοὰς γοητεύοντος.
 Ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὀπουδήπου πραχθέντα ἔστι μὲν καὶ
 διεξιάναι, οἷς δὴ καὶ λέγειν βούλομένοις ἔστιν, ἔστι
 δὲ καὶ ἔπν ἀρότητα, μὴ ἀνάγκης ὑπόσεως, νικᾶ κατ'
 ἐμὴν γνώμην τὸ σιωπᾶν ἢ τὸ λέγειν ἄλλως ἢ ὡς
 ἐπράχθησαν, καὶ κρεῖττον δῆπου τοῖς ἀκούουσι τὸ μὴ
 μανθάνειν ὅλως ἢ τὸ μανθάνειν ἄλλως ἢ ὡς ἡ ὄντως
 ἱστορία βούλεται, ὡς ἐκεῖθεν μὲν τῆς ἀπλῆς εἰσα-
 γομένης ἐκείνης ἀγνοίας, ἐξ ἧς οὐ μῶμος προστρι-
 βεται, ἐντεῦθεν δὲ τῆς διπλῆς, ὡς τὸ μὴ εἰδέναι
 συμβαίνειν τὸν εἰδέναι οἰόμενον, οὐ δὴ καὶ χειρόν
 οὐδέν. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐγκχεῖρηκα ἂν τῇ
 γραφῇ, ἣν μοι μὴ ἐπήει ἐλπίζειν προϊόντος τοῦ χρό-
 νου [P. 5] τὰ χεῖρω καὶ ἔτι ξυμβαίνειν, ἐκ τῶν πα-
 ρόντων καὶ τὰ ἐσπύθεις στοχαζομένῃ, ἢ μᾶλλον ἐκ
 τῶν συμβάντων λογιζομένῃ τὰ συμβησόμενα. Πολλῶν
 γὰρ δῆπου εἰς ἀκοὴν ὠτίου θαυμασιώτερον ἐκ τοιαύ-
 τῆς, ἣν δὴ καὶ γεγεύμεθα, ἡσυχίας καὶ καταστά-
 σεως εἰς τὰδε ξυμφορᾶς τὰ πράγματα προελθεῖν, ἢ
 τοιαῦτα φανέντα καὶ οὕτω τῆς προτέρας εὐθαλείας
 δεινοῦ χειμῶνος ἐπισηφρήσαντος καταβρέουσιντα εἰς
 τὸ ἀκμάζον κατασυνθῆναι, ὥστε μὴ ὀπώραν εὐθα-
 λείν, ἀλλ' οὐδὲ ζωτικῆς τὸ πνεῦμα παράπαν μετέχειν
 κινήσεως.

β'. Διὰ τί τὰ τῶν πρότερον βασιλευσάντων ἐνθάδε οὐ
 μνημονεύεται.

Τὸ γοῦν ἀνατρέχειν ἐπὶ τοὺς πρότερον ἢ καθ' ἡμᾶς

narrare argumenta dicendi quærentibus, licet et
 omittere indicta, nulla necessitate scribere cogente,
 satius profecto sit, ut ego quidem arbitror, silen-
 tio præterire quam secus ac gesta sunt tradere.
 Præstat enim legentibus nihil eorum scire quam
 contra ac vere acta sunt doceri. Illinc enim ins-
 cientia quædam, et simplex illa quidem, innascitur,
 nullam inurens turpitudinem 13: hinc duplex
 obortitur ignoratio, homine scire ac putante quod
 omnino nescit; quo sane nihil pejus. Verumenim-
 vero nec ipse scribendi provinciam aggredieret, nisi
 futura ex præteritis æstimans, magnopere timerem
 difficiliora asperioraque imminere in posterum.
 Multo enim videlicet auditu mirabilius est ex tanta,
 quam degustavimus, tranquillitate in hanc ultimam
 calamitatem decidisse res nostras, quam hæc nunc
 ita composita quæ cernimus, procella quadam nova
 ingruente, ex hac prosperitate deturbari in pertur-
 bationem adeo miseram, ut ex specie ac flore omni
 prioris felicitatis tempestas atrox ingruens vix tan-
 tum satis agrisque modo virentibus reliqui faciat,
 quanto esset opus, non dicam perducendis ad ma-
 turitatem fructibus, sed vel ad vitam intus vege-
 tabilem, cum spe proditorum iterum quandoque
 germinum, ægre ac misere tundam.

2. Cur omissa priorum principum acta.

Cæterum non facile, opinor, fuerit, vel si maxime
 cuperemus recurrere ad propria tempora, et ab eor-
 um qui ante nostram ætatem rebus præfuerunt

ἄρξαντας, κἀντεῦθεν ἄρχεσθαι τὰ ἐκείνων ἐπιόντας,
 ὅπως ἀσφαλῶς καὶ μεθ' ὅτι πλείστης τῆς εὐβουλίας,
 ἧς οὐδὲν ἄμεινον, διψοῦν τὰ πράγματα, τὴν ἀρχὴν
 ἐντεῦθεν κατοχυροῦντες, καὶ ταῦτα περιγραφείσης
 εἰς μικρὸν ταύτης αὐτοῖς ἐπὶ τρισὶ καὶ μόναις ἐπι-
 πολαζούσαις ἀρχῆθεν ταῖς πόλεσι, Νικαίᾳ, Προύση
 τε καὶ τρίτῃ Φιλαδελφείᾳ, τῆς πατρίδος ἐκπεσοῦσιν
 ἐξ ὧν αἰτιῶν ἴδμεν μαθόντες, οὐ μοι δοκεῖ, κἂν λέ-
 γειν θέλωμεν, ἀνυστὰ τῆ τε πολλὰ καὶ μεγάλη ξυμ-
 βῆναι μεταξὺ κρατούντων ἐκείνων καὶ πολλῆς εἰπεῖν
 μάλιστα δεόμενα ἀσχολίας, καὶ τῆ μηδ' ἡμᾶς ἐς
 τάκριθες εἰδέναι τί καὶ ἐφ' οἷαις ταῖς αἰτίας ξυνέ-
 πεσεν ἕκαστα, ἄλλως τε ὅτι καὶ ἄλλοις εἰπεῖν ἐπῆλθε
 περὶ ἐκείνων, οὐ πεπλανημένους, οἶμαι, καὶ ὥστε
 μὲν σφᾶς ἑαυτοῖς ἀσφαλῶς πιστεύειν ἐπεξιόντας
 καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ ὡς εἰδότας ἐξ ὧν
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν καὶ περιῆσαν ἔτι εἰς τέλος
 πραχθέντων καὶ τὸ τοῦ χρόνου μηχανήμα ἔπρακτον
 ἦν, ἅμα πραττομένων καὶ ἅλα γραφῇ δεδομένων,
 ἀντιμαχομένου καὶ ἀντισκοπούντος οἶον τοῦ Ἐρμοῦ
 τῇ Αἰητοῖ, ἢ καὶ μᾶλλον τὴν ἐκείνην πρόδοον ἀνακό-
 πτοντος. Ταῦτ' ἕρα καὶ τὰ κατ' ἐκεῖνο συμβάντα
 τοῦ χρόνου ἐαθέον ἡμῖν ὡς οὐκ ἀνυστὰ καὶ ἄλλως
 τοῦ προκειμένου σκοποῦ ἐξαγώνια. Ἐν δὲ καὶ μόνον
 τέως λεκτέον ἔστι, καὶ ἴσως οὐ περιττόν, ὅτι καὶ
 μόνον ἐκεῖνό τινες αἰτιῶνται καὶ τῆς τότε τῶν
 πραγμάτων ἀσφαλείας καὶ καταστάσεως καὶ τῆς νῦν
 ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως, [P. 6] πλὴν οὐ κατὰ ταύ-

principatibus actisque repetendis hujusquam modo
 meditamur initium historię ducere, exponendo ut
 secure consultissimaque, qua nihil præstantius,
 prudentia rempublicam gubernaverint, imperium
 ea maxime cura munientes, utcunque angustis il-
 lud ipsum circumclusum finibus, trium videlicet dun-
 taxat relinquantur tum ipsis civitatum, Nicææ, Prusæ
 et tertię Philadelphię, in quas exclusi patria, iis
 quas didicimus causis, confugere ibique se conti-
 nere coacti fuerant. Mahna, sane ac scriptione nec
 brevi digna imperantibus illis evenerunt: verum,
 14 ut duxi, nobis perdifficilia narratu, tum quia
 rerum illius temporis haudquaquam exacta certa-
 que ad nos est memoria perlata, consiliorum præ-
 sertim ac causarum, ex quibus quidque tunc ges-
 torum contigit suscipi; tum quod istud argumen-
 tum præoccupatum ab aliis jam est, non mala, ut
 equidem arbitror, fide in eo versatis, sed ex præ-
 senti notitia eventus in ipsorum oculis tum viven-
 tium patratos fideli prosecutis historia, quæ res,
 prout gerebantur, ex visu et experientia statim in
 litteras mitteret, sic machinationes eludens tempo-
 ris, conantis semper obumbrare veritatem, et suo-
 rum flexibus lapsuum involutam, quasi ne exstet,
 obruere, commisis invicem videlicet ac jacula
 contra infesta minantibus, ut Græci aiunt, Mercu-
 rio et Latona, aut illo potius hujus artes ac vim
 prævertente, ac quasi machinam rumpente. Quare
 acta ejus temporis indicta intentataque nobis relin-
 quantur, utique ad rem quam agimus non perti-

τὸν οὕτως ἔχον, ἀλλὰ παρὸν μὲν καὶ ὡς ἐχρην τελοῦ-
μενον ἀσφαλείας, ἀπὸν δὲ καὶ ὡς οὐκ ἐχρην παρορώ-
μενον τῆς παρούσης συγχύσεως.

γ. Ὅπως οἱ παλαιοὶ κατοχόρουσιν τὰς ἄκρας.

Ἐκεῖνοι τοίνυν δυοῖν μέσων ἐχθροῖν ἐναπειλημ-
μένοι, ἐξ ἑω μὲν Περσῶν, ἐκ δύσεως δ' Ἰταλῶν οὐ
μόνον τὸ πρὸς τῇ θαλάσῃ ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτατον
κατασχόντων, καὶ εἰς στενὸν κομιδῇ ἀμφοτέρωθεν
καταστάντες ὡς μηδ' ἐλευθέρως ἀναπνεῖν ἔασθαι,
τῇ μὲν Ἰταλικὸν ἔχοντες συμμαχικὸν ἐπήεσαν Πέρ-
σαις, τῇ δὲ Σκυθικὸν προσλαβόμενοι ἄρτι τότε φανέν-
τε καὶ προσληφθέν ἀνώθουν τοὺς Ἰταλούς. Σκοπὸς
δ' ἦν ἐκεῖνοις ἀσφαλεῖσι τὸ μέσον κατοχυροῦν. Καὶ
τὸ μὲν πρὸς θάλασσαν οὐκ εἶχον ὀχυρώματι ἄλλῃ ἢ
θαλάσῃ κατασφαλίζεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἦν, θαλασσο-
κρατούντων τῶν Ἰταλῶν καὶ προσκατεχόντων τὰ
πρόσω, ἀσφαλῶς τὸ λοιπὸν διάξειν· τὸ δὲ πρὸς ἑω
ὀχυροῦν εἶχον ἔρυμνοῖς τε καὶ δυσβάτοις ὄρεων, εἴ
προλάβοιεν. Καὶ διὰ ταῦτα ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἅμα πρὸς
ἐκάτερα μάχεσθαι, καὶ ὅτι τὰ μὲν πρὸς ἑω ὄρη μέχρι
πολλοῦ ἀνέχοντα καὶ τὸ ἀσφαλῆς κατεγγυῶντα Ῥω-
μαίοις, Πέρσαις δὲ, ὡς εἰπεῖν, ἀμελοῦμενα, προσδο-
κίαν παρεῖχεν αὐτοῖς κατασχεῖν κἀντεῦθεν ἀσφάλειαν

Α κατακτήσασθαι, τῷ δὲ τῆς θαλάττης μέρει οὐκ οἶοί
τ' ἦσαν χρῆσασθαι ὀχυρώματι πρότερον ἢ τοὺς Ἰτα-
λοὺς ἐκβαλεῖν, διὰ τοῦτο πλέον μὲν ἐσπένδοντο Πέρ-
σαις καὶ ἀνακωχὴν ἐδίδουσαν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς
ἐκείνους, ἐτήσιον τέλος τάξαντες, ὃ δὴ καὶ ἐδίδουσαν
οὐχὶ μικρὸν, τοῖς δ' Ἰταλοῖς ὄλαις ἐπέιχον ὄρμαϊς.
Συχνοῖς δὲ πόνοις καὶ ἀκαταγωνίστοις πολέμοις ἐνι-
δρῶντες ἐκείνους μὲν ἐξώσαν, καὶ ναυσὶν οἰκείαις
παραπλέειν παρεσχηκότας τὴν θάλασσαν ἱκανὴν τοῖς
ἐκείσε τῶν Ῥωμαίων οἰκοῦσιν ἐδίδουσαν ἀσφάλειαν,
εἶτα νῶτα στρέψαντες ἐκόντων ἀκόντων Περσῶν τοῖς
ὄρεσιν ἐπεβάλλοντο, συχνοῖς δὲ τοῖς πανταχίθεν ἐποί-
κοις καὶ ἰσχυροῖς κατασφαλίσάμενοι ἔρυμνὰ τείχη καὶ
οἶον δυσεπιχειρήτους θρηγκοὺς τῇ Ῥωμαίδι ταῦτα
κατέστησαν.

Β δ'. Ὅπως τῶν ἐν ταῖς ἄκραις ἐπεμελοῦντο ἀνδρῶν καὶ
πραγματῶν.

Οὐ μὴν δὲ καὶ [P. 7] ἀτημελήτους τοὺς πρὸς τοῖς
ὄρεσιν οἰκοῦντας εἶων, ὡς ἐτοίμους μεταναστάντας,
εἴ που ἀμηγέτη ὡς ἐναντίοι προσβάλοιν, μηδὲν
ἔχοντας τὸ πείθον μένειν καὶ παρὰ δύναμιν, εἴ ποί
παρεῖκοι, πρὸς ἐκεῖνα ἀνδρίζεσθαι· ἀλλ' ἀτελείαις
μὲν τοὺς πάντας, προνοίας δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδο-
ξοτέρους, καὶ οἷς τολμῆεν τὸ φρόνημα, γράμμασιν

mentia. Unum ex illa tantum præterita memoria
resumendum hic nobis non inutiliter, ni fallor, est,
propterea quod ille tale est, cui soli quidam ad-
scribendam putant et securitatem tranquillitatemque
quæ tunc fuit rerum, et perversionem ac confusio-
nem quæ nunc cernitur, una causa contrarios effectus
non eodem statu ac modo producente, sed tranqui-
lilitatem quidem operante quoad præsto fuit et præ-
sens adhibita est, postquam vero (quod minime
oportuit) neglecta eadem ommissaque est, perturba-
tionem inducente qua nunc laboratur.

3. Ut arces a veteribus munitæ fuerint.

Illi ergo duplici utrinque obsessi genere hostium,
Persis quidem ab Oriente, ab Occasu Italis, non
oram modo maritimam, sed et superiora 15 occu-
pantibus, et valde in angustum undecunque con-
trusi, vix ut libere respirare sinerentur, aliquando
quidem usi auxiliariibus Italis Persas (incursabant,
aliquando Scythiis adjuti armis, quæ non ita pri-
dem apparere in his partibus et societate nobis
jungî cœpere, repellebant Italos. Hoc autem in istis
difficultatibus potissimum spectabant, ut quod hinc
atque inde medium inter ipsos et hostes ipsorum
erat, munitis et valido præsidio incessis arcibus
firmaretur. Ac maritimis quidem locis non aliud
adjicere munimentum potuerunt quam ipsum mare:
non enim licebat, dominantibus mari Italis et par-
tem continentis præsidio tenentibus, ita illum mu-
nere litem, ut nihil inde timeretur. Confinium
Orientalium alia natura erat. Præsentis enim ab ea
parte altis et præruptis montibus, magna spes erat
intercluendi hostibus transitus, si juga et angustæ
fauces subjacentium vallium præoccuparentur.

Quare cum pares non essent binis e diversa parte
sustinendis hostibus, ut saltem interim pax a Persis
esset, arcibus eos inde præsidiiisque objectis
summovere decreverunt. Nec nimis difficile id
fuit, quod et longus ibi tractus erat asperorum
montium, et custodia vallium, per quas arotus, erat
transitus, ferme ab Orientalibus alio intentus negli-
gebatur. Dilato ergo consilio muniendi oppida ma-
ritima in id tempus quo Italos continenti ejectos
longe submovissent, in quo tunc potissimum labo-
rabatur, quietem interea redemerunt a Persis pac-
tione tributî annui, quod ipsis non modicum pen-
debant: sicque toto Italos impetu ruerunt, cre-
brisque laboribus ac bellis difficillimis insudantes
eos tandem expulsos propriis 10 navibus trans
mare deportarunt, magna sic stabilita tranquillitate
Romanis illic degentibus. Inde a Persis, vellent
nollent deficientes, muniendorum montium cura
resumpta, multis et robustis undique convocatis
advenis, sedes in iis stabiles assignarunt, iisdem-
que custodiendas commiserunt munitissimas, quas
extruxerant opere solidissimo, ac fere inexpu-
gnabiles arces. Quo modo Romanorum res optimo
sane loco posuerunt.

4. Ut curaverint præsidarios arcium et res ipsorum.

Cæterum istos sic objectos hostibus et ad præ-
sens, si Persæ ingruerent, defectionis et transfugii
periculum expositos, utpotenihil habentes quod in
fide ac statione constantiam suaderet, haudquaquam
imperatores necessaria in tali periculo destituerunt
providentia, sed tales effecerunt ut ipsis expediret,
et omnino vellent, etiam supra vires Persis ob-
sistere. Id consequebantur plena immunitate tribu-

ἐσωροῦντο βασιλικοῖς. Καὶ δὴ τοῦ χρόνου προϊόντος ἠῤῥξανον ταῖς περιουσίαις, καὶ πλοῦτος ἐπέβριε σφίσι συχνός. Παρ' ὅσον δ' ἐκείνοις ἐνευθηνεῖσθαι ξυνέβαινε τοῖς κατὰ τὸν βίον, παρὰ τοσοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐθάρβουν, καὶ πολλοῖς τοῖς ἐκείθεν ἐτρώφων, νυκτολοχοῦντες καὶ ὀσημέραι τὴν τῶν ἐναντίων περικόπτοντες καὶ τὰ πολλὰ ληϊζόμενοι. Ἐξ ὧν συνέβαιεν αὐτοῖς μὲν ὁμοσε τοῖς ἀντιπάλαις χωροῦσι προβεβλησθαι τῶν ἐνδοτέρων, τοὺς δ' ἐξαρτωμένους τὰς ἐλπίδας ἐκείνων ἐπὶ τῆς οἰκείας διατρέβειν ἀνέδην καὶ ταῖς οἰκείαις προσανέχειν φροντίσι, τοὺς μέντοι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς στρατηγίας ὄντας, τῶν ὀπισθεν ἀσφαλῶς ὡς οἷόν τε ἔχοντας, τὴν μάχην ἐτέρωσε τρέπειν καὶ μὴ οὔσαν ταῖς ἐπιθέσεσιν ἐρεθίζειν, καὶ φθάσειν κακῶς διατιθέντας ἐτέρους πρότερον ἢ ἀναμένειν πάσχειν ἐτέρωθεν τὰ δεινά. Τὸ δὲ σύμπαν ἦν κατορθούμενον τῶν ἀκρῶν καλῶς ἔχουσῶν καὶ μηδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τῶν ἐκεῖ καθυπειζόντων ἀνδρῶν, εἴ τι καὶ ἀντιτείνειν τολμῶεν οἱ ἀντικείμενοι, καὶ ταῦτα καὶ τῆς ἀρχῆς ἐγγύθεν οὐσης, ἀνθεξούσης ἐτοίμου πρὸς ἅπαν τὸ ἀντιστησόμενον. Καὶ τὰ μὲν πρότερα τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα, οὐ μόνον αἰς ἐβρέθη ἀτελείαις τε καὶ προνοίαις ἀλλὰ γε καὶ καθημεριναῖς φιλοτησίαις βασιλικάς τῶν τὰς ἄκρας

torum ac vectigalium limitem hunc incolentibus indulgenda, annuis quoque ex fisco pensionibus illustriores ipsorum honorando. Unde procedente tempore aucta isti plurimum re familiari, magnas plerique opes congesserunt. Porro quo meliori ac commodiori loco res domesticæ ipsorum ac fortunæ erant eo fortius alacriusque in hostes irruabant, illecti ad hoc ipsum frequentandum audaciusque tentandum gustu prædæ non semel nocturnis insidiis abactæ, assiduisque inde incursionibus hostem vexantes, ejusque sic infringentes impetum, vastantes quin etiam agros ac terras lateque populates, manusque obvias cædentes, ac ipsa interiora Persidis latrocinii et excursionibus infesta sollicitate reddentes, eademque opera Romanis 17 læta domi et opulenta otia præbentes, secure deinceps ac sine hostili ullo metu familiaria curantibus. Indidem ducibus quoque Romanæ militiæ, quippe quos jam nihil retro vereri ac respicere cogere, securitas et facultas aderat vim alio vertendi, utroque, cum operæ pretium erat, lacessendi hostes alios, prævertendique bella imminetia, consiliaque suspec- D tarum gentium mature præoccupandi, saluberrimo auxilii genere, non expectante malorum exortum, et præcavere damno publica satius habente quam ulcisci aut sæve grassantia depellere. Hi fructus erant insessarum validis istiusmodi præsidii arcium. Quæ ne unquam desererentur retrocedentibus præsidariis ob vim majorem urgentium eos interdum acrius Persarum, satis providebatur collocatis opportune non procul ab illo limite Romanis castris, unde auxiliorum quantum esset opus, in tempore submitti laborantibus poseet. Hic status tum illic rerum fuit, imperatoribus, qui ea tem-

οικούντων βρενθυομένων, καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ πλοῦτος σημεῖον ἔχόντων, κίντεῦθεν καὶ ἀβραβυμότερον μὲν φυλασσόντων, θαβραλεώτερον δ' εἰσβαλλόντων καὶ ἀντισχόντων τοῖς, εἴ πη ἰσχύσειαν, κακοποιοῦσι τὰ ἡμέτερα.

ε. Ὅπως ἀλουσης πάλαι τῆς πόλεως παρ' Ἰταλῶν ἐξησθένησε τὰ κατὰ τὴν Ἀνατολήν καὶ περὶ τοῦ Χαθηνού.

[P. 8] Ἐξ ἧτου δ' ἡ Κωνσταντίνου πόλις Ῥωμαίοις ἐάλω, καὶ ἦν μεταναστρέφειν ἀνάγκη τῇ πατρίδι τὰ τέκνα, καὶ πρότερον τῶν ἄλλων οἷς ἦν τὸ κρατεῖν, ξυνέβαινε μὲν ἔνθεν ἐξασθενεῖν ἐκείνους τῇ διαστάσει τῶν βασιλέων, ἔδει δ' ἐκείνοις πάντως προνοίας, καὶ μᾶλλον ἐφ' ᾧ καθ' ἑαυτοὺς οὐδὲν ἦττον βαβρότιεν, εἰ μὴδ' ἄλλοθεν, ἀλλ' οὖν νεῦρα πολέμου τὸν σφῶν πλοῦτον ἔχουσι. Ἀλλὰ χρόνῳ ὕστερον τῆς βασιλείας μεταπεσοῦσης Χαθηνός τις, ᾧ δὴ καὶ τὸ τῆς ἐπαρχίας ἀξίωμα ἐσαῦθις ἐπέθηκεν ὁ κρατῶν, τὰ πολλὰ παρ' ἐκείνῳ δυνάμενος ἐξ αἰτιῶν ὅσον οὐκέτι ῥηθησόμενων (ἐκείθεν γὰρ καὶ ὁ παρῶν λόγος εἰς κατάστασιν τὴν πρέπουσαν ἀναχθῆσεται), ἐκείνος τοῖνον συμφέρον δοκεῖν ἐβέλων συμβουλεύειν τῷ βασιλεῖ (Παλαιολόγος δ' οὗτος ἦν Μιχαήλ) βουλὴν εἰσάγει τῆνδε καὶ λίαν ἐπισφαλῆ, ὡς τὸ πρᾶγμα ἔδειξεν

pestate reipublicæ præerant, utilissimam istam limitaneorum militum alacritatem in hostes foventibus non modo immunitatibus et pensionibus quas dixi præstandis, sed et quotidianis extra ordinem largitionibus operam insigniorem et clariora quæ ferrentur arcæ obtinentium facinora regie remunerando. Unde passim præsidiariorum istorum tantum animi creverant, ut minima par ipsis officii videretur tueri commissas arces, quod ludibunde ac nullo negotio præstabant, nisi audacissime longissimeque incursarent hostiles terras, apparatusque Persarum, si procederent ad perfectum, rebus nostris perniciosos futuros, in exorsu protinus ipso primaque molitione diejicerent.

5. *Ut recepta olim ex Italica urbe, debilitatæ res Orientales fuerint; et de Chadenis,*

Ex quo autem recepta Constantinopolis a Romanis est, et reducere quemque filios in patriam oportuit, principes maxime, contigit præsidia finium Persicorum debilitari ob imperatorum in urbem reversorum distantiam; ex qua fiebat ut pensiones ad diem prius reddi solitæ nequaquam 18 ea fide solverentur, qua tunc opus vel maxime fuerat ad excitandos militares animos, ut vellent atque auderant quantum iis locis et temporibus publicæ necessitates poscebant. Tamen aliquatenus huic incommodo medebatur, quod illis abundabant opes propriæ, quæ belli nervos subministrarent, donec posteriori tempore, in deteriore statu imperio prolapsa, Chadenus quidam, cui et præfecturæ dignitatem deinde imperator contulit, multum in aula pollens ex causis paulo post memorandis (ab hujus enim mentione nostra in suum finem historia procedet consilium suggestit impe-

ὑστερον. Καὶ δεχθεὶς ὡς δῆθεν συμφερόντως λέγων, ἄπειται καταπράξει ἢ φθάσας βεοούλευται. Καὶ δὴ ἐπιστὰς ταχέως τοῖς τόποι (οὐ γὰρ ἦν πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα βραδύνειν ὄλωσ αὐτὸν καταρξάμενον), ἀνδρας βαθυπλότους εὐρών καὶ κτήμασι καὶ θρέμμασι βριθοντας, στρατεύει τούτους ἐκ τῶν σφετέρων ἐκείνων καὶ οἷς ὁ ἐκάστου βίος συνεκεκρότητο, καὶ εἰς τεσσαράκοντα νομίσματα τῶ ἐνὶ συμποσώσας, καὶ τούτων τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν αὐτοῦ, τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους, οὐκ ὀλίγον ὄν, τῶ βασιλικῶ ταμείῳ εἰσκομίζεσθαι ἔταξεν. Ὁ καὶ πραχθὲν, πρῶτως παθόντων τῶν ἀνδρῶν ἢ οὐκ ἤλπισαν πώποτε, ἐπέκλασέ τε τὴν προθυμίαν βουλομένοις, καὶ καθυφείκεσαν τῆς δυνάμεως.

ς Ὅπως οἱ Πέρσαι κατέσχον τὰ Ῥωμαῖδος ὄρη.

Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς τῶν Περσῶν μαχίμοις καὶ οἷς ἐν μαχαίρα τὸ ζῆν, τῶν ἄλλων ὑποκλιθέντων τοῖς Τοχάροις ἄρτι κατασχούσι τὴν τῆς Περσίδος ἀρχὴν, συμφέρον ἐδόκει ἀφηνιέζουσι καταφεύγειν πρὸς τὰ τῶν ὄρων ὀχυρώτερα καὶ τὰ πλεῖστον κατατρέχοντας νόμῳ ληστῶν ἀποζη [P. 9]. Ὁ καὶ γεγονὸς συνέστησαν κατ' αὐτοῦ πλεῖστοι, καὶ συχναὶ ἰσχυροὶ ἐπετίθεντο ἀσθενέσι γενομένοις τοῖς ἡμετέροις, καὶ περιόντες κατ' ὀλίγον ἀδυνατούντων ὑπέκλειν ἐποίουν. Καὶ τάχα ἂν ἐσχωροῦντες ὁσημέραι τοῖς ἐναντίοις τῶν θριγκῶν παρεχώρησαν, εἰ μὴ γε ταχθεῖσαις βόγαις (τὰ γὰρ σφέτερα οὐκ εἶχον κατ-

ratori (fuit is Michael Palæologus) valde perniciosum eventu deprehensum, cum ipse utile putaret; eoque probato, executor ipse missus est qui suaserat. Quare is celeriter in illas Orientalis limitis profectus arces, cum degentes in iis reperisset prædivites homines latifundiis agrorum, gregumque atque armentorum provenitus opulantos, militari censu habito initaque pecuniæ cujusque summa, stipendium singulis nummorum quadraginta constituit, quod reliquum erat, pretii non parvi, ex annuis illorum tractuum vectigalibus, fisco deinceps præcepit reddi. Hinc evenit primum ut præsidarii, quæ minime timuerant passi, frangerentur animo et antiquam alacritatem bellandi perderent, moxque, ut fit, minutis copiis multo infirmiores redderentur.

6. Ut Persæ occuparint Romani limitis montes.

Posthæc viris fortibus inter Persas, quibus omnis vivendi spes et conditio in armis erat, cæteris inclinatis ad Tocharos, qui nuper imperium Persarum occuparant, rebellantibus, visum opportunum est refugere 19 ad claustra castellaque montium, et inde vicina incursando raptu ac prædis victum quærere. Id consilium quo executioni mandarent, convenerunt plurimi, vilidaque identidem conflata manu infirmiores jam nostros sunt adorti, et paulatim circumveniendo tenues opibus et prioris parte haud modica potentiæ destitutos facile coegerunt sibi cedere. Et arces quidem ipsas quo minus

ἀντεῖχον τέως, τὰ πλεῖστα μὲν καὶ ἐξ αὐτῶν, ἦν δ' αὖ καὶ πολλῶν ἐπεισφροδόντων τῶν ἐναντίων δῆλα τιθέντες τῶ ἡμετέρῳ στρατεύματι καὶ ἄπρακτον πολέμους τὴν ἐκείνων ἐπισύστασιν καθιστῶντες. Καὶ ταῦτ' ἦσαν ἕως ἐδίδοντο βόγαι καίροις ὠρισμένοις κατὰ τὸ συνήθες. Πλὴν φυλάσσεσθαι μόνον ἦν τὸ κακὸν ἐπιόν, καὶ μὴ προσχωρεῖν σφᾶς ἔτι μηδὲ περιγιγνεσθαι, μηδ' αὐτοῦς ζητεῖν κακοῦν τὴν ἐκείνων καταστρέψαντας, ἀλλ' αὐτοῦς συντηρεῖν ἐπὶ τῆς οἰκείας μένοντας, ὡς μαχουμένων μὲν, ὅτε ἐκείνοι ἐπὶ μέσου τῆς ἡμετέρας τὸν πόλεμον ἐξενέγκαιεν, μὴ μαχουμένων δὲ, εἰ μὴ ἐκείνοι θέλοιεν πολεμεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ταύτας οἱ ἄρχοντες ἐγλισχρέοντο, καὶ μόλις καὶ ὑπερήμερον καὶ παρὰ τὴ ἀρχαίως μείον ἦν αὐ διδόμενον, ἐφ' ᾧπερ καὶ οἱ κατὰ καιροῦς τῶν στρατευμάτων ἡγεμόνες μερίτας ἐκ κλειμμάτων αὐτοῦς εἰσῆγον, ἀπώλετο μὲν ἡ πληθὺς ἐκείνων, τῶν μὲν ἔργον μαχαίρας γεγονότων, τῶν δὲ καὶ προσχωρησάντων τοῖς ἐναντίοις, ἄλλων δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ποῦ, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκείσε προσμένουσι φευκτὰ τὰ δεινὰ, μετοικησάντων καὶ ὡς εἶχον διαγαγόντων τὸν βίον, κατὰ πολλὴν δὲ τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν κατέσχον οἱ ἐναντίοι τὰ ὀχυρώματα, ἐξ ὧν καὶ κατατρέχων οἱοί τ' ἦσαν, ὁσάκις ἦν αὐτοῖς βουλομένοις, καὶ κακῶς ποιεῖν οὐχ ὅπως τοὺς προσχώρους (τοῦτο γὰρ εἶχον αὐτόθεν), ἀλλὰ καὶ ὧν ἐς μακρὰν ἀπέιχον. Τοῖς δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατεύμασιν ἀσχολίαν παρεῖχον οὐ τὴν

quotidianis valentiorum insultibus fracti desererent hostibusque dederent, sola prohibuit stipendiorum ab imperatore solutio, eatenus satis certa fide facta. Cum enim propria jam non haberent quæ defenderent, solo illo recte numerati stipendii vinculo utcumque in officio continebantur, eatenus tantum ut contra oppugnantes e vicino Persas propugnacula castellaque tuerentur; ac si quando majori ea vi Persæ coeuntes adorirentur, necessaria e nostrorum castris auxilia evocarent, quibus sæpe in tempore adjuti conatus hostium reddiderunt irritos. Res eo loco fuerunt, quamdiu processerunt ex imperatoris fisco statis pensionibus representata stipendia de more. Toto enim illo tempore præsidarii non quidem ut quondam longe submovebant Persas et damna ipsis reponebant, excurrentes in terras eorum, et illorum agros regionesque vastantes: tamen, ut dixi, loca obtinebant ipsis credita castrisque ac vallo clausi fortiter obstabant oppugnantibus, cessantibus et negotium non facessentibus de cætero non molesti. At postquam parcius deinde ac malignius cœperunt stipendia persolveri, et neque ad diem neque 20 pari ac prius summa pecuniæ militibus numerabatur, quin etiam missi eo certis intervallis duces exercituum prædæ ex hoste partem divisores se constituerunt, parte videlicet majori sibi ipsis excepta, Romanorum illum limitem tuentium multitudo varie dilapsa consumptaque est, perisque cæsis, multis qua vi qua coacta deditioe hosti subjectis. Sic denum arces in Persarum

τυχοῦσαν, πρὸς ἐκείνους ἐφ' ᾧπερ ἐπισχεῖν ἐς ἀεὶ ἄβηται, καὶ τῶν ἄλλων ἀφεμένους οὐκ ὀλίγους χρηζόντων ἐπικουρίας, καὶ μᾶλλον τῶν πρὸς δούσιν, ἃ δὴ καὶ κενωθέντων τῶν ἀνατολικῶν ἐκάισε τάξειον πρὸ τέλους ἢ ταῦτα γενέσθαι μὴ ὅτι γε τὰ ἐψα προσεζήμιον, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰ ἀπόρως εἶχον τῶν δυτικῶν ποτὲ μὲν ἐφ' ἡμᾶς, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκείνους τραπεζμένων, καὶ τῇ τῆς γνώμης ἀστασίᾳ τριβὴν ἐμποιοῦντων τοῖς ἀμφοτέροις, ὡς παρόντων μὲν τῶν στρατευμάτων χωρὶς ὑποκλίνειν ἀνάγκης, ἀνακωχῆς δὲ γενομένης ἐπὶ μικρὸν πρὸς θάτερα αὐθις βραδίως τρέπεσθαι. εἰ μόνον ἴοιεν μεθ' ὀπλων ἐπ' αὐτούς. Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν τῆς ἀνατολῆς [P. 10] καὶ οὕτω τῶν δυσχερῶν ἐπιόντων, ἐς ὃ τύχης ὑστερον τὰ καίθι πράγματα προῦδον ἰσαῦθις ἐροῦμεν, προσθέντες καὶ τὰς αἰτίας· τῶς δ' οὖν ἐπαναλαβόντες τὸν λόγον, τὴν ἀρχὴν, ἐξ οὐπερ καὶ οὐ χεῖρον ἀρχεσθαι, μεταστήσομεν.

ζ. Ὅπως ἐπὶ βασιλείᾳ τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τῇ εἰς βασιλείᾳ πίστει ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατασφαλίζετο.

Ἡδὴ μὲν αὐτοκρατοῦντος μετὰ πατέρα τοῦ Λάσκαρη Θεοδώρου, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ αὐτανεψίου ἐκείνου γαμβρός ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ τῷ τοῦ μεγάλου κωνοσταύλου διαπρέπων ἀξιώματι (τὸ δ' ἀξίωμα

venerunt potestalem; ex quibus erumpentes agerent ferrentque Romanum limitem quoties liberet, Romanisque exorcitibus molestissimum negotium præberent, alia, præsertim in occidentis partibus, quantumvis urgentia et ope vel maxime indigentia, ut his obsisterent, omittens coactis. Quæ erat misera et reipublicæ damnosa jactatio copiarum nostrarum, nunc a Persis, cum eos minuto numero citra magnum periculum instantes cernerent, ad Romanos se convertentium, rursus cum redire iidem fortiores formidolosioresque nuntiarentur, eo respectantium totaque vi occurrentium, ista quadam incertitudine consiliorum ac desultoria vicissitudine bellandi magnam securim infiligente successibus ac tranquillitati publicæ. Hoc statu Orientalem rerum, et in hunc modum ingruentibus adversis, quo tandem res nostras fortuna detruerit, deinceps narrabitur expositis eventuum causis. Adeoque hinc sumpto exordio historiam auspicabimur.

7. Ut imperante Joanne, Michaelis Palæologi fides erga imperatores firmata fuerit.

Imperante jam Theodoro Lascari post patrem qui filiam nepotis ejus ex fratre matrimonio sibi junxerat, Michael Palæologus, magni conostauli dignitate conspicuus, et istius magistratus veteri jure ac privilegio Italicas omnes copias in potestate habens, semper obnoxius suspicionibus affectati regni, vota ejus generis mente clam intima subsidentia frustra ipso celante, cum ultro indicibus erumperent, manifestum argumentum præbuisse visus est ambitionis inhiantis novitatibus, et ad aliquid audendum prorupturæ, si se ulla rei

προνόμιον εἶχεν ἐκ παλαιῦ εἰς χεῖρας ἄγειν τὸν ἔχοντα τοῦτο ἅπαν τὸ ἐξ Ἰταλῶν στρατιωτικὸν καὶ ὑπήκοον) ὑποπτος μὲν εἰς βασιλείαν ἀεὶ ποτ' ἦν καὶ δῆλος, ἐξ ὧν ὑποκαθημένων εὐχε, νεωτερίσων, εἰ καιροῦ λάβηται, τὰ πιστὰ δὲ δούς τῷ τοῦ κρατοῦντος πατρὶ ἀσφαλῆσιν ὄρκους, καὶ δὴ καὶ ἀρχιερατικαῖς ἐμπεδωθεῖς ἀφοριζούσαις τῶν πιστῶν ἐκείνων ἀραῖς, εἴ που καὶ ἀποστατεῖν προαιροῖτο καὶ δυσνοεῖν ὄλωσ τοῖς βασιλεύουσιν. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο, ὅτε τὴν τῶν δυτικῶν ἐμπεπιστευμένους παρὰ τοῦ βασιλέως ἀρχὴν αἰτίαν ἔσχε τοῦ συνθήκας ποιεῖν δι' ἀποβρήτων πρὸς τὸν δεσπότην τῶν δυτικῶν Μιχαὴλ τὸν Ἄγγελον, ἐφ' ᾧ κατεγγυῆσαι τὸν δεσπότην ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν παῖδα πρὸς γάμον, αὐτὸν δὲ παραδοῦναι τὴν τοῦ βασιλέως χώραν, καὶ ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον συμπράττειν ὡς εἰκὸς τὴν ἀρχὴν τῷ δεσπότη καὶ πενθερῷ. Προσαγγελθεὶς δ' ἐπὶ τούτῳ πρὸς βασιλέα πρὸς οἰκέτην, ᾧ δὲ καὶ τὰ τῆς βουλῆς, ὡς ἐκείνος κατηγορῶν ἔλεγε, προσανειβήτο, ἀνὴρπαστό τε τὴν ταχίστην παραλυθεὶς τῆς ἀρχῆς, καὶ τῇ φυλακῇ σιδηρόδετος ἐβρίπτετο. Μὴ δῆλον δὲ γενέσθαι δυναμένου τοῦ κατηγορήματος, ἄδηλον ὃν εἴτ' ἀληθεῖος ὁ προσαγγέλλων, ὡς ἐκείνος ἰσχυρίζετο, εἴτε συκοφαντοῖη, ὡς ὁ Παλαιολόγος ἀντεπιφέρων ἔτοιμος ἦν ὑπὲρ ἀληθείας μονομαχεῖν

cum spe aliqua tentandæ opportuna occasio præberet. Fidem ille tamen parenti imperatoris firmissimo jurejurando astrinxerat: et se ultro, subjiens pontificalium anathematum diris quam maxime horrendis, si unquam aut desicere aut omnino dissidere ab impeccatoribus in animum induceret persuasisse videbatur se constantem in officio futurum; cum Occidentis procuratione sibi ab imperatore credita, initarum occulte pactio cum Occidentis despota Michael Angelo insimulatus est. Nimirum inter eos convenisse ferebatur, ut despota filiam desponderet Palæologo, ille viocissim, pro ea qua polleret apud imperatori subjectas gentes et apud exercitum auctoritate, ambitu et suffragatione suo viam ad imperium socero muniret. Hac de re apud imperatorem per familiarem delatus (quem totius consilii, ut ipse accusando aiebat, participem fecerat) actutum comprehensus et reductus in ordinem catenisque constrictus carceri traditur. Ac quanquam nullo satis evidenti exstante tanti criminis indicis, merito dubitaretur verane delator ferret, ut ipse contendebat, an calumniatur, uti contra pertendebat Palæologus, paratum se exhibens ad suam innocentiam singularis certaminis experimento comprobendam, quæ dubiarum accusationum purgandarum ratio antiquo imperatorem comprobato usu invaluit, tamen nec sic amoleri suspicionem aut plene diluere cogitate defectionis crimen valens, longo tempore vincetus detinebatur. Cumque diu nullus esset qui pro tam suspecto reo imperatorem alloqui auderet, existit tandem tunc patriarchatus honore præfulgens Manuel, qui cum jam plures menses in Lydia una

κατά τι κρατήσαν ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς τῶν προσαγγε-
 λιῶν ἀρχαῖον ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν, ὅμως τὴν ὑπο-
 ψίαν οὐκ εἶχε διολισθαίνειν καὶ τὸ τῆς ἀπιστίας ἔγ-
 κλημα εἰς τέλος διαδιδράσκειν, ἀλλ' ἐφ' ἱκανὸν
 χρόνον τῇ φυλακῇ κατεῖχτο δεσμιος, καὶ ἡ ὑπόψια
 προσῆν. Ὡς δ' οὐκ ἦν ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλον τολμῶν
 καὶ πρεσβεύειν [P. 11] τῷ βασιλεῖ, ὁ τηλικᾶδε πα-
 τριαρχεῦων Μανουὴλ ἐπὶ μῆσι πλείστοις συνδιάγων
 κατὰ Λυδῖαν τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ πρὸς ἔδοξον ἦν καὶ
 δῆλος ἦν ὁ κρατῶν πρὸς χάριν τελεῖν τι τῷ ἱερεῖ
 προθυμούμενος, αὐτίκ' ἐκείνος ἀφείρεται τὰ τῶν
 ὑπὲρ τοῦ σιδηροδέτου πρεσβεῖαν εἰσῆγε, καὶ ὡς
 συκοφαντούμενον ἰκέτευε κατοικτεῖρειν. « Εἰ δ'
 οὖν, ἀλλὰ μὴ παρὰ σοὶ καθαρώς, ἔφη, τῆς ὑποψίας
 ἀρείται, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἐκείνος τὸ πιστὸν δώσει
 πρὸς τοῦπιόν, τὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιτι-
 μήσεις καταδεχόμενος, αἷς καὶ μάλα κατεμπεδοῦ-
 μένος καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἀκατέργαστον τοῦ νοδὸς περὶ
 ἀποστασίας ἐνθύμιον οὐ προσήσεται, ἀλλὰ γε Χρι-
 στιανὸς ὢν τὴν τοῦ Θεοῦ δίκην φυλάττει, καὶ ἀδόλως
 ἐμμενεῖ τοῖς ὄρκοις εἰς τὴν πρὸς σὲ πίστιν καὶ τὸ
 γένος τὸ σόν. » Οὕτως εἰπόντα δυσωπαῖ τὴν δέησιν
 ὁ κρατῶν, καὶ ἐπινεύει πρὸς τὴν τοῦ κατακρίτου
 συμπάθειαν, εὐμενῆ συνόλως ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν
 γενέσθαι ψυχὴν κατεγγυησάμενος, εἰ κάκεινος τὰ
 τῆς εἰσέπειτα πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, ὡς ὁ ἱερεὺς
 ὑπέσχετο, πιστὰ καταστήσει. Καὶ δὴ περὶ ποῦ
 τὴν Ἀχυράους ὁ ἱερεὺς γεγονῶς, σύνναμα καὶ πλει-

cum imperatore fuisset atque in procinctu esset ad
 reditum, appareretque imperatorem ita in eum af-
 fectum ut non gravate concederet, si quid gratiæ
 loco posceret; omnibus aliis omissis preces obtulit
 pro Palæologo, et ut ejus tanquam calumniam passi
 miseretur oravit. « Quod si, o imperator, aie-
 bat, suspicionem de illo non plene deponis, at
 ille quidem in posterum qualicumque ac quanto-
 cunque voles fidei pignore tibi cavebit, seque cen-
 suris Ecclesiæ subjiciet, quarum incurandarum met
 vel ipsam defectionis umbram aversaturus omnino
 sit. Homo enim Christianus judicium utique Dei
 pertimescet, et ejus comminatione sanctis firme
 stabit promissis; nec obligatam tali cæremonia tibi
 ac tuo generi fidem unquam in animum inducet
 fallere. » Hæc loquentem illum imperator reveritus
 damnati carcere liberationem 23 annuit polli-
 cens insuper animo se in illum plane benevolo
 futurum, si is quoque pro se, uti patriarcha spon-
 debat, suum erga principem studium fidemque
 præstaret. Hinc cum apud Achyraum patriarcha
 cum plurimus simul præsulibus aliis udesset, mittit
 ad imperatorem, prout ipse discedenti præscripse-
 ret, e familiaribus unum sacerdotio præditum, quo
 Imperator excepto auditoque solvit continuo Palæo-
 logum vinculis et ad ipsum patriarcham perlibenter
 mittit cum comitibus pariter liberatis. Eo cum per-
 venisset, postquam audivit graves in synodo et ac-
 commodatas causæ ac temporariæ administrationes et com-
 minationes Patrum, obnoxius professus nihil recusare
 se canonicæ animadversionis ac pœnarum si deinceps

Αστοὶ ἀρχιερεῖσι, στέλλει πρὸς τὸν κρατοῦντα,
 οὕτως ἐκείνου πρὸς τὸν ἀρχιθύτην συνταξάμενος
 καὶ οὕτω τάξαντος, τινὰ τῶν αὐτοῦ οἰκετῶν καὶ
 ἱερωσύνη κοσμούμενον, ὃν ὁ κρατῶν δεχόμενος ἀνίησι
 μὲν παραυτίκα τὸν κατεχόμενον τῶν δεσμῶν, ἀπο-
 λύει δ' ἀσμένως πρὸς τὸν ἱεράρχην, ὁπαδοὺς αὐτῷ
 συνεξαγαγῶν. Ἄμα γοῦν ἐπέστη καὶ ἄμα παρὰ τῆς
 συϊόδου τὰ ἐκότα ἐνωτισάμενος τὴν ἐκείνων ἐπιτι-
 μῆσιν εἰς ἀσφακῆ τῶν πρὸς βασιλεῖα ἰδίων ὄρων
 βεβαίωσιν δέχεται. Καὶ πρὸς τὸν κρατοῦντα αὐθις
 ἐπανιῶν πολλῆς τῆς παρ' ἐκείνου εὐμενείας ἐτύ-
 χανεν. Οὕτω τοιγαροῦν ἔχων καὶ οὕτω σπεύδων
 ἑαυτὸν φυλάττειν πάσης καχυποψίας ἀνώτερον, καὶ
 μᾶλλον ὅτι καὶ ἀξιώματος ἐπέβη μεγίστου, πολλῶν
 πλέον πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν τὸ κράτος ἔχοντα ἄλλων
 τῆς ὑποψίας διεφυλάττετο.

Βη'. Ὅπως ὁ δεῦτερος Λάσκαρις πολλοὺς τῶν ἐν ἀξιώ-
 μασι ὑπεραρῶν ἐτέρους ἀντικαθίστησι.

Ἄλλ' ἐπειδὴ θερμὸς ἦν ἐκείνος πρὸς πάντα, ἐτι δὲ
 καὶ τὴν τοῦ [P. 12] καταφρονῆσαι ὄβαν (ἡ γὰρ νόσος
 ἐπισπεσοῦσα καὶ μᾶλλον τρύχουσα ἐπιθεῖται δεινὰ
 ὑπιδέσθαι), παραλύει μὲν τοῦ ἀξιώματος εἰς πρωτ-
 βεστιάρχου τεταγμένον τιμὴν τὸν Ῥαοὺλ Ἀλιξίον,
 ἀντισταθμίζων δ' εἰς ταύτην τὸν ἐξ Ἀτραμυτίου Γεωρ-
 γιον τὸν Μουζάλωνα, συνοικίσας αὐτῷ καὶ τὴν ἐκ
 Καντακουζηνῶν Θεοδώραν, τοῦ Μαλασιολόγου οὖσαν
 ἀδελφιδὴν, τὸν δὲ μετ' ἐκείνον Ἀνδρόνικον μέγαν
 δομῆστικον, Κλοιστᾶ τὴν τοῦ Ῥαοὺλ θυγατέρα οἱ

peccaret, novum fidelitatis inviolatæ juramentum
 proprie sibi dictata ab iis formula concepit; sicque
 ad principem reversus, magna est ejus benevo-
 lentia et significatione gratiæ dignatus. Hoc ille
 suarum statu rerum invigilabat sibi acriter, undi-
 que circumspiciens ac sollicitissime observans, quo
 se omni superiore prava suspitione servaret. In
 eaque cura custodiaque perseverabat eo intentius,
 quo se in maxime apice dignitatis magis expo-
 situm invidiæ imperantiumque offensionibus cernebat,
 præsertim junioris ipsorum et successoris in prin-
 cipatu designati, a cujus præsertim suspicaci
 animo sibi et timebat et quantum poterat cavebat.

8. Ut junior Lascaris plures e magistratibus con-
 temptim amaverit, aliis suffectis.

At quoniam hic ingenio ardenti cum præceps in
 alia cuncta ferebatur, tum facillimus erat ad opi-
 nandum esse contemni (morbus enim quo tene-
 batur et multum urgebatur, opportunum eum pa-
 ratumque talibus credendis rebusque quas audiret
 aut cerneret in partem sequiorem interpretandis
 faciebat), Raulum Alexium protovestiarium dignitate
 ornatum privat magistratu, et ejus in locum pro-
 movet Georgium Muzalodem Atramyttium, 24
 cui et Theodoram e Cantucazenorum gente, Pa-
 læologi neptem ex sorore, dedit conjugem. Hujus
 quoque fratrem minorem Andronicum magistrum
 domesticum creat, collocata ipsi in matrimonio
 Cloista Raulis filia. Tertium denique horum fra-
 trem prothieracarium sive summum accipitrarium

συναρμόσας, τὸν δὲ τρίτον τῶν ἀδελφῶν προβάλλεται πρωθιερακῆριν, ἄνδρα οὐκ εὐγενείας μὲν μετέχοντα τὸ παράπαν, εἰς παιδοπούλους δὲ αὐθεντοπούλευσμένῳ τεταγμένους αὐτῷ. Δύο μὲντοι γε τῶν μεγιστάνων τῶν ὀμμάτων στερεῖ, ὧν ὁ μὲν εἰς υἱὸς ἦν τοῦ Στρατηγοπούλου Ἀλεξίου, ὁ Κωνσταντῖνος, ὃς ἤξιοῦτο καὶ κήδους (τὴν γὰρ ἀδελφιδῆν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐκείνου διδόντος εἶχε) περιφανοῦς καὶ μάλα λαμπροῦ, ἄτερος ὁ Φιλῆς ἦν Θεόδωρος. Καὶ πόλλ' ἄττα ἐκαινοτόμει, τὴν ὄφρον τῶν πρὸς αἵματος καθαιρῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἑαυτῷ, ὡς ἔπειτο, προμηθεύμενος· οὐ γὰρ ἀναπνεῖν εἶα ἐκείνους ἢ νόσος. νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ μὴ καλὰ φανταζόμενον.

θ'. Ὅπως ὁ Κότυς τὸν Παλαιολόγον παρασκευάζει ἀτομολῆσαι πρὸς Πέρσας.

Τότε δὴ καὶ τοῦ Παλαιολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένου Μεσοθυνίας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων ἐκείνου προστάξαντος, καὶ τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος, προσῆν τις τοῦ παλατίου. Κότυς ἐπώνυμον τῷ ἀνδρὶ, καὶ εἰς τὰ μάλιστα οἱ τῶν φίλων ὦν. Καὶ δηλὸς ἦν περὶ τούτῳ ἀγωνιῶν ἐξ ὧν πρὸς αὐτὸν διεξήκει, καὶ, « Εἴ μὴ φυγαδεῖα χρήσαιο, » ἔλεγεν, « ἡμερῶν ὀλίγων εἰς μέγα συμφορᾶς τὰ κατὰ σὲ προδύσεται. Ἄλλ' οὐδ' ἐμοὶ τούντεῦθεν ἀκίνδυνον μένειν, ἀλλ' ἀτομολητέον πρὸς Ἡέρσας καὶ ἀμφοτέροις, εἴ σοι μέλει τῶν ὀφθαλμῶν. » Ταῦτα λέγει, καὶ πεθερὶ κληροφορῶν φίλος ὧν τὸν δεῖ περὶ ἑαυτῷ

venationis et regii aucupii præfectum nominat, homines patriciæ nobilitatis prorsus expertes, sibi vero puerili familiaritate notos ac commendatos, quod ipsi ab infantia inter honorarios æphēbos apparuissent. Duos quin etiam ex optimatibus oculis privavit; quorum alter filius fuit Alexii Strategopuli, viri perillustri ac in primis splendidi, Constantianus nomine dignatus ab ipso affinitate regia, siquidem neptam imperatoris Joannis illo tradente uxorem habuit. Alter Theodorus Philæus erat. Hæc ille et alia multa nova exempla edebat, in dies, intentus deprimendo supercilio principum regii sanguinis, inde securitatem sibi prudenti, ut quidem arbitrabatur, consilio parans. Non enim respirare illum sinebat morbus diu noctuque prava imaginantem.

9. *Ut Cotys Palæologo persuaserit fugam ad Persas.*

Tum enimvero Palæologo Mesothyniæ præfecto, præpositoque ipsis optimatibus jussu imperatoris, ac strenue contra Italos rem gerenti, adfuit e palatio quidam cognomento Cotys, ex intimis ejus, vultu qui significaret eum non parum angere quæ dicturus veliebat; quibus expositis: « Ac nisi te fuga proripis, » adjunxit, « paucis diebus in magnam calamitatem res tuæ prolabantur. Sed neque mihi tuta hic deinceps 25 mora est, verum transfugendum ad Persas pariter utrique nostrum, si oculorum cura tibi est. » Hæc ille; quæ facile persuasit amicus amico, sibi semper timenti propter

PATROL. GR. CXLIII

Α δειδιότα διὰ τὴν ὑποτρέχουσαν τῆς ἀρχῆς ὑπόψιν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν θεῖον τούτου εἰς μέγαν χαρτουλάριον τεταγμένον, Παλαιολόγον Μιχαὴλ καὶ αὐτὸν ἀκούοντα, ἀκίνδυνον εἶα ἢ ὑπόψια, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐρωτηθέντα ἀπλοικῶς φάναι λέγεται ὡς, εἰ κεχρεώσθηται τῷ πρὸς Θεοῦ τὸ ἄρξαι [P 13] ἀνυπαίτιος ὁ καλούμενος· οὐ δὴ χάριν καὶ νεμεσηθεῖς οἶον παρὰ τοῦ κρατοῦντος, εἴ τοιοῦτος ὧν τοιοῦτοις μετεωρίζει τὸν νοῦν, τῇ φυλακῇ δίδεται δέσμιος. Τότε τοῖνον μαθῶν καὶ ὡς εἰκὸς δεισας, εἰ μὲν μὲν κινδυνεύοι, δεινὸν ἡγεῖτο καὶ λίαν ἐλεεινὸν, τὸ δ' ἀτομολεῖν αὐθις πρὸς ἀλλοτρίους σωτήριον μὲν, ἀλλ' ἐπίμωμον ἔκρινε. Τέως δὲ δυοῖν νομιζομένοις κακοῖν, τοῦ φόβου προστεθέντος, αἰρεῖται τοῦλαττον. Καὶ δὴ ἐκ πολλῶν, ὡς εἶχε, προμηθευσάμενος τὸ ἀφώρατον, παραλαβὼν καὶ τινὰς τῶν οἰκείων καὶ τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς Σάγγαριν, τὴν εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἔεται καὶ τῷ σουλτάν προσχωρεῖ. Ὁ δ' ἀσμένως δέχεται τοῦτον καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι. Τέως δὲ γε κἀν τῇ ἀλλοδαπῇ σημαίαις βασιλικαῖς παραταξάμενος σὺν ἐκείνοις κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σουλτάν ἀριστεύει, τὸν βασιλέα, εἴ που ἀκούσοι, ἐντεῦθεν ἐκμειλισσόμενος. Ἔτα μεταμεληθεὶς, οἶον καὶ παλινδρομεῖν προαιρούμενος, τῷ τηνικάδε Ἰκονίου προσέρχεται, καὶ οἱ μεσίτη χρᾶται πρὸς βασιλέα, εἴ πως τὰ πιστὰ γράμμασι δόντος ἐκείνου, ἢ μὴν τὴν ὄργην καθαρῶς ἀνασχεῖν, αὐτῷ καὶ πάλιν ἐπανελεθεῖν γένοιτο. Τοῦ δὲ ἱεράρχου

Β τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς Σάγγαριν, τὴν εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἔεται καὶ τῷ σουλτάν προσχωρεῖ. Ὁ δ' ἀσμένως δέχεται τοῦτον καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι. Τέως δὲ γε κἀν τῇ ἀλλοδαπῇ σημαίαις βασιλικαῖς παραταξάμενος σὺν ἐκείνοις κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σουλτάν ἀριστεύει, τὸν βασιλέα, εἴ που ἀκούσοι, ἐντεῦθεν ἐκμειλισσόμενος. Ἔτα μεταμεληθεὶς, οἶον καὶ παλινδρομεῖν προαιρούμενος, τῷ τηνικάδε Ἰκονίου προσέρχεται, καὶ οἱ μεσίτη χρᾶται πρὸς βασιλέα, εἴ πως τὰ πιστὰ γράμμασι δόντος ἐκείνου, ἢ μὴν τὴν ὄργην καθαρῶς ἀνασχεῖν, αὐτῷ καὶ πάλιν ἐπανελεθεῖν γένοιτο. Τοῦ δὲ ἱεράρχου

clam grassantem de se suspicionem affectati imperii. Nam ne patrum quidem ejus in magnum chartularium cooptatum, qui et ipsæ Michael Palæologus vocabatur, sine periculo esse patiebatur suspicio. Cum enim is interrogatus de imperio candide respondisse diceretur, si cui divinitus deberetur, illum impune capessere qui vocaretur, e dicto relato invisus exosusque imperatori, rem indignam nec ferendam arbitrato talem virum in ejusmodi cogitationes mentem attollere, custodia vincetus traditur. Quibus ille auditis, sibique non immerito metuens, hic quidem grave et perquam miserandum putabat cum tanto periculo remanere, inde vero ad externos transfugere salutare quidem, at probrosum judicabat. Quare cum utrumque periculo præsentem, quod minus e duobus est visum optavit. Itaque multa adhibita ad latendum attentione ac diligentia, aescitisque quibusdam e familiaribus, transmissis flumine Sangari recta in Persidem magnis contendit itineribus, sultanumque convenit, qui hominem cum gaudio et quibus par erat honoribus excipit. Hoc interim spatio apud externos sub regis vexillis cum hostibus sultani congressus fortissime se gerit, imperatorem inde, si forte audiret, sibi consiliandum aut saltem delinendum sperans. Inde palam pœnitens transfugii, ac 26 recurrere ad suos certus, ei qui tunc Iconiensi Ecclesiæ præerat consilium communicat, illoque deprecatore utitur apud imperatorem, si

15

γράμμασι σχεδίασαντος τὴν πρесоείαν ὁ κρατῶν Α κατένευσε τὴν συμπάθειαν, καὶ βασιλικάϊς συλλαβαῖς ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ μὴ τι παθεῖν ἀνήκεστον ἐξ ὀργῆς ἐπάνεισιν. Ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον πρόφρων ταπεινωθέντα, καὶ ἀγκαλίζεται προσιόντα, καὶ ὁμολογοῦντι ὡς ἑαυτῷ σύνοιδε πταίσας ἀσύγγνωστα συμπαθεῖ, καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας ἔχων τιμῆς.

ι'. Ὅπως ὁ Παλαιολόγος ἐπανεληθὼν καὶ δεχθεὶς στέλλεται στρατηγὸς ἐν τοῖς κατὰ τὴν Δύσει.

Ἐπεὶ δὲ τῆς κατὰ δύσιν Ἐπιδάμνου κατειλημμένης πρὸς τῶν ἡμετέρων ἠγγέλλετο τὸ συμβῆναι, καὶ τοῖς ἐκεῖσε ἔδει μὲν ἀρχιερέως, ἔδει δ' ἡγεμόνος καὶ στρατιωτῆδος τάξεως, ἀρχιερέως ἐπικηρυχθέντος τοῦ Χαλκούτζη, ὃς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου σκευοφύλακος ἐπὶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας εἶχε τιμὴν, τούτῳ συνεκπέμπει κάκεινον ἡγεμονεύσοντα τῶν ἐκεῖ, προστάξας συμπράττειν τὸ δόξαν καὶ ἄλλοις μὲν ἀρχηγοῖς τοῖς ἐκεῖ, μάλιστα δὲ γε τῷ ἱερεῖ. Ὡς Θεσσαλίαις διὰ ταχέων ἐπέβησαν καὶ ἤδη πρὸς τὸ περαιοῦσθαι μὲν ὁ ἡγεμὼν σὺν ταῖς τάξεσι πρότερον, εὐρίσκει δὲ τὰ τῆδε συγκεχυμένα καὶ πρὸς ἀπιστίαν κλίναντα, ὃ τε καὶ ὁ τοῦ δεσπότης Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς Μανουὴλ τυχὼν ἐκεῖσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, καὶ συμπλακεῖς τῷ πολέμῳ, τὰ πρῶτα μὲν ὁμῶς χωρήσας τῷ ἡγεμόνι τῷ κοντῷ συνωθεῖ καὶ ῥίπτει, ἔπειτα δὲ συστάντος καὶ ἐπι-

forte impetrare posset regius litteras, quibus sibi fides certa fieret iras imperatoris plane sedatae, sicque tutus ipsi et securus contingeret reditus. At præsule negotium urgente missis sine mora litteris imperator annuit veniamque concessit, chirographo cavens homini, nihil asperum ab ira aut grave passurum. Reversum benigne excipit, demittentem se et accedentem amplectitur, et fatenti nullam se mereri veniam parcat, eumque pristinae restituit dignitati.

10. *Ut reversus et bene exceptus Palæologus missus fuerit dux in Occidentem.*

Quoniam vero de Epidamno in Occidente capta sermone et litteræ nostrorum proferebantur, ibique desiderabantur et præsul et dux et militaris acies, renuntiato præsule Chalcutze, qui Magnæ Constantinopolitanæ ecclesiæ præerat sacrario cum hoc missus unæ Palæologus est ut ducis ibi munere fungeretur, cui mandatum nominatim in discernendis rebus cum cæterorum qui isthic essent ducum, tum in primis præsulis consilio uteretur. Hoc itinere celeriter transgressi Thessaliam, cum jam Bardarium flumen transmissuri essent, trajicit primum dux cum copiis, ubi omnia perturbata et ad defectionem inclinata reperit, quando et Michaelis despote nothus et obscurus filius Manuel cum haud sane contemnendo exercitu forte eo veniens, conserto prælio, primum quidem aggressus duces lancea propellit 27 et projicit, deinde cum is assurrexisset et equo insedisset, vulnus ab eo lethale accepit, nec par reposuit.

καθεσθέντος τῷ ἵππῳ παρ' ἐκείνου καιρίαν βάλλαται μὴ λαδῶν ἴσην.

ια'. Ὅπως ἀποστέλλεται Χαδηνὸς ἀγαγεῖν αὐτὸν σιδηρόδετον.

Ἄλλὰ τοῦ Δυρράχιου πρὸς Θεσσαλονίκην ὑποστραφέντος διὰ τὴν σύγχυσιν, κάκεινον ὡς εἰκὸς διαπονουμένου ἐφ' ᾧ συσταλείη τὸ ἀνθιστάμενον, φήμη προτρέχει τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων κόμητα Χαδηνὸν ὅσον οὐκ ἤδη καταλαμβάνειν Θεσσαλονίκην ἀγγέλουσα, οὐκ ἄλλου χάριν ἢ τὸν Παλαιολόγον καθέξοντα ὡς βασιλεῖα δέσμιον ἐνεγκεῖν. Καὶ ὃς (ἐφθασε γὰρ διατρίβων ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ τῆσδε ἀκούσας τὸ φημιζόμενον δεινὰ ἐποίησε, καὶ στρέφων ἦν ἐπὶ λογισμῶν τί ποτε ἄρα τῷ βασιλεῖ δόξαν ὡς ἐκυτὸν οὐχ ὡς ἔπεμψεν ἐπανάγει, ἀλλὰ τιμῆ προπέμψας ἐπανελθεῖν ἀναγκάζειν θέλει μετ' ἀτιμίας, καὶ ὃν συμπαθείας ἤξιον διὰ γραμμάτων καὶ οὕτω καρτερῶς ἀμνημονεῖν ἐψέκει τῶν πεπραγμένων ὡς καὶ ἡγεμονίας ἀξιοῦν μεγίστης, τοῦτον, τὰς συνήκας ἀναλαμβάνων, ὡς ἐφ' ὁμολογουμέναις καθοισώσῃ κατακρίνει. Ὅμως οὐκ ἔχων ὅποι τῶν λογισμῶν καὶ τῶν ὁδῶν τράποιτο, ἐπὶ Θεὸν καταφεύγειν ἔγνω. Κοινοῦται τε τῷ Δυρράχιου τὰ κατὰ γνώμην, καὶ οἱ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον ἰκετείας συνάρασθαι δέεται. Εὐθὺς τοίνυν (ἔδόκει γὰρ αὐτόθεν καὶ τὸ πρᾶγμα θεοφιλὲς) ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀκατονίου μονῆς ὕμνολογεῖται παράκλησις νυκτὸς ἀφ' ἑσπέρας, τῆς ἐπιγενησομένης

11. *Militur Chadenus ducturus Palæoiogum calenis vincitum.*

Verum Dyrrachi præsule Thessalonicam ob eas turbas reverso, eodemque, prout res posebat, sagtagente ut mitterentur qui tumultuantibus obsisterent, rumor præcurrit imperatorii equitatus comitem Chadenum quamprimum perventurum Thessalonicam, non aliam ob causam quam ut Palæologum comprehensum vincitumque ad imperatorem duceret. At ille (versabatur enim et ipse tunc Thessalonicæ) audito quod ferebatur, sane quam ægre ferebat, secumque ipse animo multa versabat, desiderans quæ causa tam inopinati consilii fuisset imperatori, ut tam diverso modo de se statueret, et quem tam honorifice modo miserat, statim tam ignominiose revocaret, cuique regiis litteris venia paulo ante securitateque stabilita cum plena oblivione veterum delictorum gratiæ non vulgaris locum apud se tribuerat, dignatus ipsum honore maximo, eum nunc pactis conventis momento rescissis, velut criminis detestabilis compertum, repente damnaret. Cæterum cum quid consilii caperet quove se verteret non haberet, ad divinam petendam opem sibi confugiendum esse duxit; communicataque cum Dyrrhachiensi cura, eum ut sibi adesse divina pro se ope imploranda ne gravetur rogat. Quo facile annuente (res enim per se pia Deoque grata videbatur peti) in Acatonii monasterio a vespera nocturnæ decantatæ sunt preces: postera quippe die sacrum facere præsul decreverat. 28 Ut igitur illucescente die statas ac solemnnes horas percurrere, divinam factu-

ἡμέρας ἐν νῶ θέντος τοῦ ἀρχιερέως τὴν ἱερὰν τελεί-
σαι μυσταγωγίαν. Ὡς γοῦν ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα καί
τὰς νομιζομένας ὥρας διελεῖν ἐμελλεν ὁ ἀρχιερεὺς
ἐφ' ᾧ λειτουργήσῃσι, σιγὴν μὲν ἐπισκήπτει τοῖς ἐξω-
θεν, αὐτὸς δὲ κατὰ μόνας ὠμίλει Θεῷ, καὶ τὰς συν-
ήθεις καὶ προτελεστικὰς εὐχὰς μεθ' ὅτι πλείστης
ἀπεδίδου τῆς ἡσυχίας. Τότε δὲ τότε λέγεται ἀκού-
σαι φωνῆς τῆς αὐτῆς ἐκείνων ἐκ τρίτου, οὐχ ἅμα
ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ καιροῦ διαλείποντες. [P. 15] Καὶ
ἡ φωνὴ λέξεως οὐ συνήθους, οὔτε μὴν οὐχ ὅπως Ἑλ-
ληνικῆ, ἀλλ' οὐδὲ τινι ἐτέρᾳ γλώσση προσήκειν δο-
κοῦσα. Μάρπου γὰρ ἐλέγετο, καὶ πλέον οὐκ ἦν. Ἐφ'
ᾧ δὲ θαυμάσαντα τὸν ἀρχιερέα εὐθὺς προσελθεῖν τῷ
Θεσσαλονίκῃ (ὁ δισύπατος ἦν Μανουήλ) καὶ ἀπαγ-
γεῖλαι ὅπως τε σταθεῖ εἰς τὴν μετὰ ψαλμωδίας ἐν-
τυχίαν Θεοῦ, καὶ ὅπως ἀπροόπτως ἀφίκοιτο ἡ φωνὴ,
λογιζομένῳ περὶ ὧν λογιζοῦσθαι ἔφη. Καὶ ἐφ' ἱκανὸν
τὴν λέξιν σκεψάμενον, τὸ συμβᾶν ἐπὶ τὸ πάλαι Βί-
βλας λαβεῖν ἐπὶ λογισμῶν, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς λέ-
ξεως ἀναπτύξαντα ἀριθῆλως φάναι τὴν βασιλείαν
Ῥωμαίων τῷ Παλαιολόγῳ μνηστεύεσθαι. Μιχαὴλ
γὰρ Ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος Ὀξέως Ἰμνηθῆ-
σεται, ὡς ἔλεγε, τὴν λέξιν δηλοῦν. Εἰσι δ' οἵτινες
λέγουσι μῆτε τὸν Δυρράχλου τοιαῦτα ἀκοῦσαι μῆτε
τὸν Θεσσαλονίκῃ τοιαῦτα φοιδάσασθαι, ἀλλὰ σοφὸν
ἐκείνων ὄντα, καὶ περὶ τοιαύτας βίβλους αἰ δὴ καὶ
βασιλείας ἐς τοῦπιόν διατυποῦσιν ἐπτοημένον, φιλο-

rus rem cœpit, silentium indicit populo. solusque
secum ipse Deum intentissime alloquens, quæ ante
sacrificium rite fundi consueverunt preces summa
tranquillitate recitabat. Tum enim vero vocem inau-
disse tertio eamdem intermisso tempore dicitur.
Erat autem vox insueta plane, nullius affinis notæ
linguæ, nedum Græcæ. *Μάρπου* nimirum pronun-
tiari audiebat, et nihil aliud. Quod præsul admirat-
us, statim Thessalonicensem convenit (is erat
Disypatus Manuel), sique nuntiat agenti sibi cum
Deo per sacram psalmodiam, et ea mente versanti
quæ se cogitasse referebat, missam et clare prolata-
tam quam retulimus vocem. Eam cum ille diu
attenteque considerasset, aliquid in ea simile sus-
picatus est ac deprehensum fuisset alias in voca-
bulo divinitus pariter edito *Beclas*; unde singulas
ejus ignoti nominis excutiens litteras, planissime
asseruit Romanorum imperium Palæologo promitti.
Has enim hisce litteris designari voces: Michael D
Augustus Romanorum Palæologus Ocyus Vocabitur.
Sunt tamen qui dicant hæc neque a Dyrrhachiensi
audita neque a Thessalonicensi fuisse dicta, sed
hunc ingenio atque arte rem totam commentum.
Erat nimirum Thessalonicensis mire deditus lectioni
ac meditationi librorum qui artem profitentur divi-
nandi futuras quorumdam evectiones ad imperia,
totoque in isto qualicumque artificioso præodorandi
eventura plurimum 29 exercitatus. Ergo cum res
istius generis curiosissime investigans nescio quid
de imperato Palæologo comperisse sibi esset visus,
aiunt ista eum notitia opportune uti voluisse ad

πονώτερον ἐρευνῶντα περὶ τοιούτων ἐγνωκέναι. Καὶ
δὴ γνωρίσαι θέλοντα ταῦτα ᾧ γε καὶ ἡ τῆς βασιλείας
κατηγγυᾶτο περιωπῆ, καὶ ἀναφέρειν οἶον ἐκείνων
τῆς λύπης, ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτῆ τῆ ζωῆ ἐδεδόκει, τὸ
μὲν ἐκ βίβλων εἶδέναι λέγειν μὴ ἔχειν ἐκείνῳ πι-
στεύειν (οὐδὲ γὰρ ἀραρότως εἶχε ταῖς βίβλοις ἐπ'
ἀδήλοις ταῖς ἀποβάσει), τὸ δ' ἐκ Θεοῦ φανερώς
ἀκοῦσαι, μὴ καὶ πολλάκις τὸν λόγον πιστεύειν δια-
πιστεῖν δεδοικέναι, καὶ διὰ ταῦτα τῷ Δυρράχλου περὶ
τῶν τοιούτων κοινολογησάμενον αὐτῷ μὲν ὑποθέσθαι
λέγειν τῆς φωνῆς ἀκοῦσαι, ἐκείνων δ' ἀναπτύσσειν
προσποιεῖσθαι πρὸς ὅπερ καὶ βούλοιο τὴν παρ' αὐ-
τοῦ συντεθείσαν λέξιν. Ἄ δὲ τῷ Παλαιολόγῳ πι-
στεύοντες καὶ ἀμφοτέροι ἐκείνων μὲν ἐπ' ἀγαθαῖς
ἐλπίσιν εἶχον μετεωρίζειν, ἑαυτοῖς δὲ, εἰ μὴ οὕτως
ἀποβαίη. παραίτησιν ὑπελείποντο ὡς ἀμαρτοῦσι τῆς
ἐξηγήσεως, ἄλλο τι τῆς φωνῆς τάχα δηλούσης ἢ ὡς
ἐκείνοις ἐξήγητο. Πλὴν ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ φθάνει καὶ
ὁ τῶν βασιλικῶν ἴππων κόμης ὁ δηλωθεὶς Χαδνός,
καὶ ἐπιθαίνει ἀπτόρῳ τάχει Θεσσαλονίκῃς, καὶ αὐ-
τικὰ τὸ πιστὸν τῆς φήμης ἔδειξε πράξας, τὸν Πα-
λαιολόγον ἐν ἀσφαλεῖ κατασχών. Σιδήροις μέντοι οὐκ
ἐγνω δεσμεύειν τὴν πόδα, ὡς δὴ οἱ καὶ προστεταγμέ-
νον ἦν, οὐκ οἶδ' εἶχε τὸ τοῦ ἀνδρὸς αἰδούμενος εὐ-
γενὲς, εἴτε τι καὶ φιλίας πρὸς ἐκείνον. τὸ γὰρ ὑπο-
νοεῖν τι περὶ ἐκείνου τῶν ἀγαθῶν τὰ τῆς ὀργῆς οὐκ
ἐδίδου. Τέως δ' ἀφοσιωσάμενος ἐκείνῳ τὰ τῆς τιμῆς

exhilarandum Palæologum eundem tanto tunc op-
pressum animi mœrore, ut de vita ejus metueret-
tur. Non sperasse autem se ipsi persuasurum quod
volebat, si ex libris id se hausisse affirmaret, quo-
niam ob multas prædictiones tales eventu frustratas
haut erat verisimile huic eum tranquille ac secure
acquiesciturum. Propterea finxisse manifeste sibi au-
ditam missam a Deo vocem, cui signo utpote raro
et miro facilius crediturum Palæologum putabat.
Inde re cum Dyrrhachii præsule communicata, illi
penitus suasisse ut is vocem inaudisse diceret: se
prout liberet eamdem a se conflictam explicare si-
mulaturum. Quibus Palæologo veluti ad aurem ab
utrisque creditis, in magnam spem hominem exere-
runt, sibi que, si eventus ad extremum falleret,
excusationem probabilem reliquerunt, quasi quos
conjectura induxisset in errorem, non satis feliciter
interpretatos vocem aliud revera indicantem, prout
eventa monstrarent, quam quod ipsi suspicati tum
fuissent. Interea dum hæc geruntur, imperatorii
equitatus dictus jam comes supervenit Chadenus,
Thessalonicamque ingreditur perceleriter, statim-
que quod communi fama atque omnium sermonibus
vulgatum fuerat, re ipsa ostensa confirmavit. Nam
Palæologum securo custodia tenuit, parcens tamen
eum ferrea stringere compede, quamvis id haberet
in mandatis. Quod ille utrum tantæ nobilitatis ve-
recundia, an amicitie quodam instinctu fecerit, haud
affirmaverim. Vereor enim ut satis verisimiliter 30
susplicari liceat ministrum iræ tam atrocis tam hu-
manos sensus atque affectus, dum sævum imperium

ὡς οἶόν τε [P. 16] ἀσφαλῶς, μὴ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἐν-
 τὸς ἀτιμῶτο τῆς πόλεως τοῖς σιδήροις πεδούμενος,
 νυκτὸς ἔξεισιν. Ἐπει δ' ἰκανῶς τῆς πόλεως ἀπηλ-
 λαττέτην, ὁ μὲν γνωρίζει τὰ ὀρισθέντα, καὶ ὡς αὐ-
 τὸς ἐν προνοίᾳ τινὶ τῆς ἐκείνου χάριν τιμῆς καταπε-
 φρονήκει τῶν ὀρισθέντων, οὐκ ἐς πλεον δὲ τὰ τῆς
 τόλμης (οὐ γὰρ ἀσφαλῶς ἀμφοτέροις) προβαίνει,
 ἐβούλετο · ὁ δ' αὐθις καὶ χάριν ὑπὲρ τούτου πολλὴν
 εἰκῶς εἰδότε, ἔτοιμον παρῆχεν ἑαυτὸν ἐκείνῳ τοῦ
 τὸ προστατόμενον ἐκτελεῖν. Καὶ δὴ σιδήροις περι-
 θάλων, ὡστ' ἐκείνον καὶ ἐπὶ θάτερα τῶν πλευρῶν
 ἔπιον ἐπικαθίσταται, οὕτω σὺν ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν
 ἤνοιον καὶ ἀμφοτέροι. Συνέβαινε δὲ καὶ τις τότε τὴν
 ὁδὸν ἀνούτων, ὡς λέγεται, ἀγαθὸς ὄρνις καὶ οἶον
 προφοῖσασμα τοῖς μικρὸν γενησομένοις ὕστερον. Τὸ
 δ' ἦν · διήρχοντο μὲν, ὡς εἶδος, ὁ μὲν πρὸς τὸ μέλλον
 ἀλύων, ὁ δ' ἀναφέρων ὡς εἶχε τῆς λύτης ἐκείνον καί
 μεταβάλλειν πειρώμενος πρὸς τὸ εὐθυμότερον · ἐπει
 δὲ ποτε τῆς πολλῆς ἀναπνεύσας ἐκείνος λύτης προσ-
 ἐτάττε ψάλλειν καὶ ὁ παραστατὴ κατὰ νοῦν ἐκείνῳ
 καλλιφωνεῖν (ἦν γὰρ, ὡς εἰκῶν, εἶδησιν καὶ ὁ φέρων
 ἔχων πρὸς ταῦτα), ὡς ἂν, φησὶν, ἐντεῦθεν καὶ μι-
 κρὸν ἀνεβείημεν, τηνικαδ' ἐπέει ἐκείνῳ παραυτίκα
 ἐμμελῶς ψάλλειν « Νῦν προφητικὴ πρόβῳησις πλη-
 ρωθῆναι ἐπιέγεται, » οὐκ ἀνειμένως ἄλλως καὶ ἀνα-
 βεβλημένως, ἀλλ' ἐνθουσιαστικῶς οἶον μάλα ὑπερ-

exsequitur, animo versare potuisse. Tamen ille qua-
 licunque ex causa sic ejus dignitatis rationem
 habuit, non permittendo talem virum intra civita-
 tem in oculis civium ferreis vinctum compedibus
 ignominiose traduci, ut simul satis provideret ne
 qua posset elabi. Quare illum magno suorum am-
 biens comitatu nocte educit; ac ubi jam ambo ali-
 quantum extra urbem processissent, mandata, quæ
 acceperit quæque honoris ejus gratia omiserit, in-
 dicat, simul admonens non audere se amplius
 iadulgere suo in eum affectui: id enim utrique
 periculosum fore. Ad quæ ille iis verbis respondit
 quæ multum se ipsi eo nomine debere significarent,
 gratiasque agens plurimas, paratumque se continuo
 exhibuit ad subeundam omnem acerbitatem impe-
 ratorii mandati. Quare mox volens ferreas induit
 compedes, inseditque equo pendentibus in laterum
 alterum ambobus cruribus ferro devinctis. In hunc
 modum cum cœplo uterque itinere pergerent, aliud
 quoque ipsis euntibus, ut fertur, oblatum est au-
 gurium prosperum et velut omen eorum quæ paulo
 post erant eventura. Tale autem id fuit. Ibat Palæo-
 logus præsentis, ut par erat, mali sensum frontis
 mœstitia præferens, consolari eum, prout poterat,
 et avocare a tristitia dolentem animum ad quamdam
 hilaritatem conante Chadeno. Cujus officiosis ejus
 generis hortatibus quasi ut cedere se Palæologus
 monstraret, composito vultu ad quamdam speciem
 respirantis ab ægritudine animi: « Quin tu, » inquit
 (nam belle illum **31** psallere aiebant), « aures et
 mentem mihi demulces modulando aliquo cujus-
 cunque argumenti cantico, quod tibi cumque pri-
 mum in buccam venerit? » Tunc ille quamdam

φωνοῦντι καὶ ὑπὲρ δύναμιν. Ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὸν δε-
 σμῶτην τότε μεταβαλεῖν πρὸς τὸ εὐθυμότερον καὶ
 ἡσθῆναι δόξει, ὡς μὲν ἦν δοκεῖν καὶ τῷ φαινομένῳ,
 τῇ μελωδίᾳ, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ ὡς οὐκ ἦν τὸν μελω-
 δοῦντα ὑπονοεῖν, τῷ ἐπὶ τοῖς παροῦσι δόξαντι οἱ
 χρηστῶ ὄρνιθι. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἐφ' ἡμέραις τὴν ὁδὸν
 ἐξανυσάντων καὶ ὡς βασιλέα φθασάντων, ἐμφανίζε-
 ται μὲν ὅσον τάχος ὁ πεμφθεὶς τῷ κρατοῦντι καὶ
 ἀπαγγέλλει τὴν ἀφίξιν, τὴν δὲ μηδὲ τὸ παράπαν
 εἰσαχθέντα ἢ εἰρκτὴ ὡς κατάκριτον δέχεται. Ἦν δ'
 ἄλλως ὑπονοούμενον τοῦ ἐνευκαιρήσαντος τοῦ κρα-
 τοῦντος ἐξετάσει τὰ κείνου δοθήσεσθαι μετρίον ἢ κατὰ
 τὸν τότε καιρὸν. Ἄλλὰ χρόνος ἐτρέψετο μεταξύ νο-
 σοῦντος τοῦ αὐτοκράτορος, καί κείνον εἶχε δεσμῶτην
 ἢ φυλακῇ, πλην οὐχ ὡς ἐφ' ὁμολογουμέναις καθ-
 οσιώσεσιν. Οὐ γὰρ ἦν ἐγγλημα τὸ παράπαν, εἰ μὴ γε
 τὴν ὑποψίαν καὶ τὸ πολλοὺς ἐν ἀποβῳήτοις ἐκφέρειν,
 πρὸς οὓς ἦν πιστεῦν ὑποφωνοῦντας τὸ μόριμον,
 ἐγγλημα θεῖη τις τῷ κατεχομένῳ. Ἐδόκει δὲ τῶς
 καὶ ἡ πρόφασις ἐγγλημα · ἢ δ' ἦν . . . ἀλλ' ἀνακτίον
 τὸν λόγον. [P. 17] Ἦν εὐμαθέστερον τῶν προκειμέ-
 νων ἔχοιμεν.

ιβ'. Ὅπως νοσῶν ὁ βασιλεὺς πάντας ἐπὶ μαγείαις
 ὑπώπτευε · καὶ τὰ κατὰ τὴν Μάρθαν.

Νόσος ἦν ἐνσκήψασα τῷ κρατοῦντι, καὶ ἡ νόσος
 δεινὴ ἐπέληπτο γὰρ καταπίπτων συχνάκις. Τὸ δ'

subito cantilenam exorsus est, cujus hoc erat
 initium: « Nunc prophetica prædictio impleri fes-
 tinat. » Exorsus est autem non quidem remisse ac
 leniter, sed impetu pene fanatico vocem ultra
 omnem modum ac prope supra vires attollens, con-
 tentione summa; unde contingit recreari vinctum
 atque hilarescere, non tantum (quod solum videri
 cupiebat) suavi vocis sono, sed potissimum recor-
 datione per id carmen ingesta vaticinii sibi regnum
 olim polliciti, cujus fidem hoc casu inopinati canus
 velut novo quodam divinæ significationis auspicio
 confirmare tacite sibi blandiens gratulabatur. Inte-
 rim diebus aliquot confecto itinere, imperatorem
 primo statim accessu adit comes, nuntiatque ad-
 ventum Palæologi; quem admissione minime digna-
 tum carcer excipit uti jam damnatum, quanquam
 ipse, ut diximus, arcana ex divinis ostensis fiducia
 de se prosperiora mente versabat. Dilata est autem
 ejus causæ accurata cognitio in tempus quo impe-
 ratori per valetudinem liceret rei attendere. Diur-
 turna hæc fuit mora, pertinacius durante principis
 morbo, et vincto tamdiu in custodia perstante, non
 illo quidem veluti convicto criminis majoris: solis
 enim fere suspicionibus laborabat antiquis illis, sed
 de novo eventilatis afflatu maligno delatorum, sub-
 inde clam insurrantium imperii præsaigationes
 de Palæologo jactatas. Ea erat vera detentionis ejus
 causa, cui obtendebatur crimen affectati regni.
 Verum altius repetenda narratio est, ut proponi
 res ad captum lectoris accommodatius tractetur.

12. Ut imperator ægrotans omnes veneficiorum ac
 præstigiatarum suspectos habuerit; et de Martha.

32 Invaserat imperatorem morbus, et is quidem

ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐκ ζήσεως φυσικῆς ἐγκαρδίου. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ εὐφυὲς ἐκείνῳ καὶ ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἦν, οὐ στέγοντος τοῦ μυρλου τὸ πάθος κἀντεῦθεν ἐκτραπομένου τοῦ εἰκότος, ὡς μὴδὲ χρησίμους πολ- λάκις ἀναπέμπειν τῷ ἐγκεφάλῳ τὰ ἀναπνεύσεις, ὅθεν καὶ τὸ λογίζεσθαι. Ἐν τούτῳ γὰρ καὶ φιλοσό- φων ἔριν περὶ τοῦ φρονεῖν συμβιδάξαι τις ἔχοι· πηγὴ γὰρ λογισμῶν ἡ καρδία, πλὴν ἀναγομένων πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ὡς ἐκεῖνος συμμετρίας ἢ μὴν ἀσυμμετρίας ἔχοι, οὕτως εἰδοποιεῖσθαι συμβαίνει τὸ ἀναγόμενον. Τότε τοίνυν ἐπιπιπτούσης συχνάκις τῆς νόσου, οὐκ οἷδ' ὀπόθεν, μῆνιμα εἶναι τὸ πάθος ὁ πάσχων ἐκ μαγγανείας δαιμόνιον ὑπελάμβανε. Καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἔξω, οἷς ἦν τὰ τοιαῦτα πιστεύειν, τὸ ἔγκλημα προσέτριβον τοῖς Μουζάλωσι, παρὰ λόγον, καὶ ὡς οὐκ ἂν προσεδόκησαν, τῶν ἀξιω- μάτων τυχούσι· τῷ μὲντοι γε πάσχοντι πᾶς ὑπο- πτος ἦν, εἰ μόνον τις ἐπὶ μαγγανείας κατηγο- ροίη. Ὅθεν καὶ πλείστοι καὶ τῶν τυχόντων συν- ελαμβάνοντο, εἴ ποῦ τις γρύσειεν ἐγκαλῶν. Καὶ ὁ μὲν διώκων μαγγανείας ἄλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ πολλά- κισ ἢ τοῦ πλησίον προὔδαλλε τοῦγκλημα, ὡς δι- κας ληψόμενος ἀποδείξας· ἀναγόμενον δὲ πρὸς βασιλέα τὸ ἔγκλημα ἐκ τοῦ παρατύχα (οὐ γὰρ ἦν σιωπῆν ἀκούσαντα), ὁ δὲ οὐχ ὑπὲρ ἄλλου του ἄλλ' αὐτοῦ ἑαυτοῦ συνόλωσ ἀγωνίων προσέταττεν ἐξετά- ζεσθαι. Παράστασις δὲ τοῦ μὴ ψήφοις ἀπάσαις τὸν κρινόμενον αἰρεῖσθαι οὐ μαρτύρων παραγωγαί, οὐ

gravis, epilepsia, qua subinde apprehensus concidebat. Origo ejus versimiliter imputabatur naturali effervescentiæ cordis (quam et causam ei fuisse reor ruboris in vultu flagrantis (1), haud sese videlicet capiente ardore principis illius membri, quin foras usque in os et genas erumpente interni æstus indicio se proderet. Sed et fulgines ex isto incendio sursum in cerebrum perlata rationis usum perturbabant. Quod quemadmodum fiat, quantumvis philosophi rixentur inter sese, certum tamen experientia suffragio est fontem recti iudicii cor esse, et prout exhalantur ex eo accommodati ad sanum temperamentum capitis aut ei adversarii vapores, ita delirare hominem aut sapere. Tunc igitur istius modi caliginum incommodo in cerebrum impulsu subinde percussus æger, laborare se vi sæva mali dæmonis magorum artibus immissa iudicabat. Ad vulgus quidem ad talia credulum crimen ejus maleficii impingebat Muzalonibus, quasi qui non contenti dignitatibus concessis, ad majores, quibus inhiabant, viam sibi eo scelere sternerent. Ægro autem suspectus quiviserat, quem quomodocunque insimulari præstigiarum audiret. Quare statim ad primos susurros vel temere deferentium obvii passim quique comprehendebantur. Quo animadverso qui aliquem oderant, certam eam inibant rationem ejus male multandi, ut jam delatio magiæ indicium esset iræ injustæ pœnas per calumniam de inimico repetentis. Perlata autem

(1) Cf. Possin. Glossar. v. Εὐφυῆς

Α προτεινόμενοι ὄρκοι, οὐ βίων τῶν πρὸ τοῦ ἐξετάσει, οὐκ ἄλλ' ἄττα οἷς τὸ ψεῦδος ἐλέγχεται· ἀλλ' ἐν καὶ μόνον ἦν τὸ σῶζον τοὺς ἠλωκότας, [P. 18] εἰ μύ- δρον ἐκ πυρὸς ἤδη ζέοντα, ὃ δὴ καὶ ἄγιον ἐπεφήμι- ζον, τολμώσῃ χειρὶ κύψαντες ἀνελάβοιεν καὶ τρις βηματίσειαν ἔχοντες, πρότερον τρισὶν ἡμέραις τοῦ ταῦτα γίνεσθαι νηστεία καθηγγισμένοι καὶ προσευχῆ, ἐπισεσημασμένοι καὶ τὴν χεῖρα κερκρυφάλῳ καὶ βουλλῆ ὡς μήτις ἐπιχειροίη ἀλείφω τισὶν ἐφ' ᾧ μὴ ψαῦσαι μὴδὲ καῦσαι τὸ πῦρ. Καὶ εἶδεν ὁ γράφων, ἡδῶν τῷ τότε, ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλω- βήτως ἀπαλλάξαντας, τὸ θαυμάσιον. Τότε τοίνυν ὠρι- στο μὲν καὶ ἄλλοις παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνειν εἰς γάμον εὐ τοῦ γένους ἐχούσας, κἀν ἐκεῖνοι πολ- λάκις ἐκ σπερμάτων ἦσαν οὐκ εὐγενῶν· πλὴν τὸ εὐγενὲς ἐκείνοις πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἔβρεπε, καὶ ὡς σφᾶς ἔδει σεμνύνεσθαι ἀξιώμασιν, ἐν εὐεργείας μέρει καὶ ἀμφοτέροις τὸ κῆδος ὁ κρατῶν ἐτίθει, ὥστ' ἐκείνους μὲν ταῖς ματρῶναις, ὡς ὁ Ῥωμαῖος εἶποι, ὡς εἰκὸς μεγαλύνεσθαι, ἐκείνας δ' αὖθις συμ- μετέχειν τῶν ἀξιωμάτων τοῖς ἀγομένοις. Προστά- ται τοίνυν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τινα τῶν εἰς παιδοπού- λους ταχθέντων ἐκείνῳ τοῦ πατρὸς ζῶντος, Βαλανει- διώτῃ τοῦπίκλῃν, τὴν τῆς αὐταδέλφης τοῦ Παλαιολό- γου Μαρίας, εἴτε καὶ Μάρθας, κόρην Θεοδώραν, ἦν τῷ Ταρχανειώτῃ μεγάλῳ δομεστικῷ ἐκείνῃ γεγέννη- κεν, εἰς γάμον νόμιμον ἀγαγέσθαι. Καὶ ἦν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως αὐτοῖς βεβαία τις κατεγγύησις, κἀν-

ad imperatorem accusatione (non erat enim libe- rum ei dissimulare quod ejus generis auditum fuerat), statim is turbatus et æstuans, tanquam non in alium quam in sese qui deferebatur noxias artes intendisset, disquiri de re jubebat. Elabendi autem e iudicio atque innocentia probandæ una erat ratio, non in calculis iudicium aut laudibus testium aut jurejurando dato aut vitæ prius inculpatae actæ suffragio sita, sed in innoxia pertractatione ferri candentis, quod sanctum vocabant. Hujus purgationis hic ritus erat. Qui se ad illam offerret, triduo prius jejuniis et oratione se parabat, custoditus interim et manu velo involuta, cui sigillum esset regium impressum, ne quis eam unctionibus adversus ignis sensum roborantibus muniret. Tum productus in medium audacter arripiebat ignitum globum nuda manu, et eum per tria conclavis spatia portabat. Vidit qui hæc scribit in ætatem jam tum puberem adultus quosdam isti examini subjectos citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu, mirantibus qui aderant, illæsos integrosque recedere. Cum autem per id tempus non raro solet imperator viris haud nobilibus præmii loco vel gratiæ nobilissimarum virginum conjugia decernere, inter alia ejus generis exempla cuidam adolescenti e regis ephebis, Balanidiotæ nomine, Theodoram 34 Marthæ filiam sororis Palæologi, e magno domestico Tarchaniota genitam, desponderi jussit. Celebrata consensu partium mandato prin-

τεῦθεν, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὸν γάμον τὰ μέρη ἦσαν συγ-
κάταινα, ὡς γαμβρὸς ἀνέδην τὴν τῆς κόρης οἰκίαν
εἰσῆρχετο. Ἄλλὰ παρεβρύη χρόνος ὀλίγος ὁ τὴν μνη-
στείαν ἐκείνην ἐπιμετρῶν, καὶ οὐκ οἶδ' ὅ τι παθῶν
ὁ κρατῶν, πλὴν ἀλλ' ἡ ἐξουσία κρεῖσσον δικαίου, τῷ
τοῦ Καβαλλάρου υἱῷ Βασιλείῳ εὐγενεῖ τε ὄντι ἐξ-
εδίδου εὐ γένους ἔχουσαν τὴν βηθεῖσαν. Ὁ δ' ἐν εὐερ-
γεσίας μέρει δέχεται ἀσμένως τὸ δωρηθῆν καὶ κατ-
επείγει τοὺς γάμους. Ταῖς μέντοι γε γυναιξὶ πρὸς τὸ
πρῶτον βεπούσαις συνάλλαγμα, προκατελιημμένα
ἄτιμον ἐχούσαις τὸ μεταβαίνειν, ἀπόστοργος ὁ νυμ-
φίος ἦν. Τέως δὲ (ὁ γὰρ κρατῶν προσέταττεν) ἔκου-
σῶν ἀκουσῶν ἐκείνων τὰ νομιζόμενα ἐτελεῖτο καὶ
περιφανῶς οἱ ὑμῖνοι ἤγοντο. Ἄλλ' ὁ νυμφίος ἐφ'
ἡμέραις οὐκ ἐπλήρου τῆς κόρης τὰ τῶν ἀνδρῶν. Καὶ
πυθάνομένου τοῦ βασιλέως ὅπως τοῦτο γένοιτο, ὁ Β
δὲ πρῶτον μὲν ὑπεσκέαζε τὸν ἀπόλογον ὡς μὴ θέ-
λων ἀνακαλύπτειν δῆθεν, εἶθ' ὡς καὶ δρασιτικώτερον
ἀνεκρίνετο, μαγγανείαν τὸ ἐμποδῶν ἔλεγε. Καὶ εὐ-
θὺς ὑποψία περὶ ἐαυτῶ τοῦ κρατοῦντος καὶ θυμὸς
[P. 19] πολλὰ δεινός, καὶ οὐδὲν ὑφεῖναι δοκῶν εἰ μὴ
ὁμολογοῖτο ἡ μαγγανεία. Εὐθὺς οὖν σάκος ἀχυρ-
μιᾶς, καὶ γυμνὴ σύναμα γαλαῖς ἡ εὐγενῆς γραῦς
ἐντὸς συναπέληπτο, ὧν λόγοις ἔξωθεν μυωπιζόμε-
νων ταῖς πῶν ὀνύχων ἀκμαῖς ἔπερονᾶτο ἡ πάσχουσα,
ἐφ' ᾧ ἀναγκαζομένην καὶ ἄκουσαν ἐξαιρεῖν τὸ ἀπόρ-
βητον. Ἄλλ' οὐκ ἦν πλέον παρ' ἐκείνης ἀκούειν ἢ
τὸ μὴ συνειδέναι τι τοιοῦτον ἐαυτῆ παραξάση, καὶ

oipis rite sponsalia sunt, et aliquanto indespatio is
juvenis sponsi fiducia ædes puellæ frequentaverat, C
cum ecce nescio qua repentina mutatione impe-
rator, jure ac pactis absoluta potestate susque de-
que habere jussis, inopinatissime imperat Tarcha-
niotæ magni domestici filiam viro ἰnobili Basilio
Caballarii filio nubere. In magnæ loco gratiæ id
Basilium habuit, et pro se rem urgebat. Feminis,
matri filiaque, charitate sponsi prioris illigatis, et
indecorum arbitrantibus resilere a conventis ac
fidem fallere, negotium omnino non placebat; quare
apud illas gratia carebat intrusus procus. Tamen
incumbente iteratis jussis in idem principe, volen-
tibus nolentibus matre filiaque nuptiæ palam ac
splendide celebratæ sunt. At multis inde diebus
nuptialis conjugum congressum haudquaquam se-
quebatur. Cujus rei forte cognitæ percontatus ex-
Basilio cæusam imperator, ab eo primum eludeba-
tur ambiguis responsis: tandem instans efficacius
audivit nodum Veneris magico maleficio novis
sponsis injectum. Hac mentione præstigiarum in
familiares suspiciones revolutus princeps, et se
quoque ipsum infernis artibus appetitum autumans
ab eodem indicati fascini auctore, vehementer ex-
canduit, extrema experiri quæque certus ad artifi-
cium beneficium noscendum. Saccus expeditur illico
stramentitius, et in eum anus misera nobilissima
matrona unda conjicitur cum felibus, qui videlicet
acubus immisissis per textum legetis compuncti
unguibus 35 volulam discernerent. Ea immani

ὡς οὐκ οἶδ' εἰ ὁ νυμφίος μεμίσθηται τῇ παιδί ἔλθῃ
τῷ πρότερον κατηγγυημένη. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς
εἴτε πρὸς τὴν ὑποψίαν καὶ ἐτι ἀμετάθετον ἔχων ὡς
ἐκείνην μαγγανείαις εἰθισμένην εἰκὸς καὶ κατ' αὐτοῦ
τολμησαὶ τοιούτοις χρήσασθαι, συνυποπτεομένου καὶ
τάδε λφου ὑπ' αὐτῆ τραφέντος καὶ στεργομένου, εἴτε
μὴν καὶ εἰς ἔννοιαν ἔλθῶν μὴ πως τῶν παραχθέντων
ὡς εἰκὸς ἀκουσθέντων ὁ Παλαιολόγος ὑβριοπαθήσας
ὡς ἀδελφὸς πρὸς νεωτερισμὸν ἀποκλίνειεν, οὕτως
ἔχων πέμψας καὶ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνων παραλύσας
ἀνάγει δέσμιον, τῷ μὲν δοκεῖν περὶ τοῦ τῆς μαγγα-
νείας ἐγκλήματος ἀπολογησόμενον, τῆ δ' ἄληθείᾳ
πρόσχημα ἦν τὸ παραχθῆν δειλίαις, τοῦ μὴ τι νεωτε-
ρίσας ἀκούσαντα. Τὸ δ' ἦν δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ὅπως
μετ' ὀλίγον τῆς εἰρηκτῆς ἐκείνων ἐσαυθὺς ἀνακλει-
σθαι καὶ συμπαθεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐαυτῶ καὶ τοῖς
αὐτοῦ πράγμασι δεδοικότα διὰ τὴν νόσον ἀνάδοχον
ἀξιοῦν εἶναι τῷ γένει, καὶ ἀπομνημονεύειν τὴν χάριν
αὐτῶ ἐν τούτοις, ὅτι παθεῖν κακῶς ἄξιον ὄντα διὰ
τὰ φθάσαντα οὐδὲν ἐκείνων ἐκ συμπαθείας ἀνήκεστον
ἔδρασε.

14. Θάνατος τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, καὶ τὰ ἐπι-
ζῶντος αὐτοῦ κατορθώματα,

Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀπο-
κλίνοντος ἐπὶ τέτρασι παισὶ μεταλλάττει τὸ βιοῦν ὁ
κρατῶν, τρισὶ μὲν θηλυτέρας, ἐνὶ δ' ἑνναεῖτι ἄρ-
βρενι παππωνυμοῦντι τῷ Ἰωάννῃ. Αἱ γὰρ πρῶται
τῶν θυγατέρων, ἡ μὲν τῷ Βουλγαρίας ἄρχοντι Κων-

questione sperabatur elicienda mulieri vera con-
fessio. Nihil tamen aliud expressum nisi se haud
consciam talis sceleris: cæterum virginem sponsi
prioris necessitudine devinctam a secundo abhor-
rere. Hæc audfens non ultra sævire imperator
voluit, sibi metuens ab exercitata, ut suspicabatur,
diris incantationibus anu, ne vim maleficam in
ipsum verteret, si amplius irritaretur; seu veritus
ne Palæologus tam atrocem sororis injuriam defe-
ctione ulcisceretur. Atque hoc quidem ut præverte-
ret, misso, ut diximus, Chaldeno redactum in ordi-
nem Pelæologum et vinctum ad sese ouravit ad-
duci, specie quidem ut beneficium causam diceret,
revera, quod indicavi, ne is audita contumelia ger-
manæ ad rebollandum induceretur. Id enim patuit
ex eo quod imperatores paulo post eductum carce-
re non solum venia donavit et in integrum restituit,
D sed et suis rebus, ob morbum ex quo periclitaba-
tur, metuens, proprios ei liberos commendavit, gra-
tiam in eum suam memorans ea indulgentia testa-
tam, qua ipsum ob vetera utique crimina pœna di-
gnum: benigno affectu miserans, nulli atroci et
immedicabili supplicio subjecisset.

13. *Mors Theodori Augusti, et ipsius dum viveret res
præclare gestæ.*

Eodem porro anno in autumnum vergente mori-
tur imperator, pupillos relinquens quatuor liberos,
tres feminas et novennem unum marem avo cogno-
minem Joannem. Nam filia prioris collocata
dudum 36 fuerant in matrimonium, una quidem

σταντίῳ τῷ Τείχῳ, ἢ δὲ τῷ τοῦ δυτικοῦ δεσπότη **A** Μιχαὴλ παιδὶ Νικηφόρῳ πρὸς γάμον ἔφθασαν ἐκδοθῆναι. Ὁ δὲ καὶ προεσήμηνε τι σημείον· ἥλιος γὰρ ἐκλειοίπει ἐφ' ὥραν τρίτην τῆς ἕκτης ἡμέρας, καὶ βαθὺ σκότος τὸ πᾶν κατελήφει, ὥστε καὶ ἄστρα φανῆναι κατ' οὐρανοῦ. Καὶ δὴ ἀρπάζεται καὶ πρὸ ὥρας ἀνὴρ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς βασιλικῶς δ' ἀναχθεὶς καὶ παιδευθεὶς, κἂν εἰ τῷ πατρὶ οὐ προσέφκει τὸ βαθύ τε καὶ συνετὸν πρὸς ὅ τι λέξοι καὶ πράξοι καὶ τὸ τῆς γνώμης στερόν τε καὶ ἀμετάθετον, ἀλλ' οὖν ἐκ πάππου μὲν ἔχων τὸ [P. 20] ἐς πάντ' ὀξύ καὶ μεγαλόφρον καὶ ἀρείκον, ἐκ δὲ μητρὸς τὸ φιλοδωρότατον, ὡς ὄλαις χεραὶ τοῖς ὑπηκόοις τὰ χρήματα ἐξαντλεῖν καὶ ἐξαντλοῦντα οὐχ ὅπως ἀνίστασθαι ἀλλὰ καὶ χαιρεῖν, φιλολογώτατος δ' ἐς τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πᾶσι μὲν λογικοῖς εὐεργετικῶς προσφερόμενος, οὐχ ἦττον δὲ καὶ αὐτὸς λογικῇ παιδείᾳ προσεσηκῶς, οὐ μᾶλλον ἐκ μαθήσεως ἢ φύσεως τὴν περὶ τὸ γράφειν δύναμιν ἔχων, ὡς καὶ πολλὰ ἐπιβρόδῳ ἐκτιθέσθαι, εἰ μόνον ὀρμήσειεν· ἔδει γὰρ, καὶ σιωπῶ τὰ πλείστα, ἢ περιφανῆς ἀγίου ἐφειστήκει μνήμη, οὐδὲν προσθέντα, ἢ ὅπως μακρὸν τῶν πραγμάτων ἀνεθέντα, ἐνὸς τῶν τοῦ κλήρου σχολαιότερον τὸ προκαταρκτικὸν τοῦ ὄρθρου μονολογοῦντος ἐξήγαλμον κανόνα πλακῆναι τῷ μνημονευομένῳ ἐς

Constantino Techo Bulgarorum principi, altera vero Nicephoro Michaelis despotæ Occidentis filio. Nec plane improvisus accidit hic casus, quippe prænuntatus celesti portento. Etenim sol defecerat ad horam tertiam sextæ diei, et densæ tenebræ cuncta comprehenderant, adeo ut apparerent stellæ per cælum. Ita præripitur acerba morte vir regie natus et nutritus, regie quoque educatus et edoctus, patri non ille quidem similis in profunda consummataque prudentia diotorum pariter et actorum, neque in immutabili constantia semel recte decretorum, cætorum ex avo habens celerem ad omnia, excelsum ac magnum belloque acrem animum; ex matre vero beneficentissimam naturam, quæ ambabus manibus dona in subditos effunderet, nullo mærore largissime, imo effundere gauderet. Studiosissimus in primis litterarum, et litteratos amplecti beneficii solitus, meditationi quin etiam optimarum artium intentus et non magis institutione quam indole magnam eleganter scribendi **D** facultatem assecutus, ut multa diserte componeret quoties tantum duceret in id incumbere Cujus rei documentum (quæ multa similia reticens) unicum proferam, ubi solemniter sancti cujuspiam festum illuxerat non alia adhibita præparatione quam avocatione mentis a negotiis, uno modo clericorum sedatius distinctiusque pronuntians senarium psalmodiarum qui premixti consueverunt matutino cantui, elogium beati, quod vocant canonem, ex tempore pangebatur, **¶** ei cuius memoria celebrabatur laudes quam scitissime contextens ornatissimo præconio; quod tam liberali laudatione cumulabat ut spargere passim in quosvis pene projicere

A δετι μάλιστα ἄριστον, ὥστε καὶ παμπληθὲς ἐκινδύνευεν εὐεργετῆσθαι μὴ δετι τοὺς ψάλλοντας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν ὕμνων ἀκρωμένους, κἂν τῶν προκοιτούντων ἦν τις κἂν τῶν ὀπλοφάρων καὶ σωματοφυλακούντων τῷ βασιλεῖ, κἂν ἄλλως ὑπηρετοῖ τοῖς βασιλεῖσι, κἂν ἄλλως ἄλλοθεν ἐπελεθῶν. Πᾶσι γὰρ ἐξ ἴσου τὸ βασιλικὸν ἀνεξαντλήτως ἔχευεν ἔλεος, στρατιώταις δὲ μᾶλλον καὶ οἷς ὁ λόγος τὸ σπούδασμα ἦν. Οὐ γὰρ ἦν ἡμέρα, οὐ νύξ, οὐ καιρὸς δυσθυμίας, οὐχ ὥρα χαρᾶς, οὐχ ἀνατέλλων ἥλιος, οὐ δύόμενος, δετι τις εὐεργεσίας δίχα τὸν ἀνακτα, ἢ εὐ ἐκεῖνος πάσχων ἢ ἄλλων τὰ ἴσα πασχόντων, ὄρῳ ἢ καὶ ἀκούειν εἶχε. Τοιοῦτος δὲ ὢν βαρὺς ἔδοξε τοῖς ἐν τέλει, δετι οὐ κατ' εὐγένειαν καὶ κῆδος βασιλικὸν, ἀλλὰ ἀριστίνδην τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκλεγόμενος τοῖς προσήκουσιν ἐσέμνυνεν ἀξιώμασιν. Οἷς δὲ συνέβαινε προσγενέσιν εἶναι καὶ οἱ πρὸς αἵματος, ἀρκεῖν ἔκρινε τὸ τοιοῦτον καὶ ἱκανὸν εἰς λόγον σεμνώματος. Τὸ δὲ ἦν, εἰ σκοποῖη τις, ἀρετὴν ὀφείλοντος ἀρχόντος καὶ παρακαλοῦντος πρὸς εὐδοκίμησιν τὸ ὑπῆκουον. Οὐ γὰρ βλακειὰς χάριν, ἀλλ' ἀριστείας καὶ τοῦ καλῶς ἀγεσθαι τε πρὸς ἐκείνου καὶ ἄγειν ἄλλους τὰς βασιλικὰς φιλοτησίας ἔκρινε διανεμέσθαι. Καὶ τὸ φοβερὸν προσῆν, ὡς ἐτοίμων καὶ τὸν ἄλλως ἢ ὡς ἔδει ποιοῦντα κολάζεσθαι καὶ τὸν κατορθοῦντα εὐερ-

dona videretur. Adeo non psallentes, non dantes operam canentibus, indonatos relinquebat. Seu qui in excubitorum ordine, seu in satellitum et corporis custodum numero, seu alio quopiam aulico ministerio imperatori appareret, sive etiam aliunde aliqui eo forte veniens tunc occurreret, in omnes ex æquo regiam beneficentiam extendebat. milites præsertim et litterarum studiosos. Non enim nox, non dies, non tempus mæstum, non hora lætior, non oriens sol non occidens ipsam vacantem a beneficiendo reperiret. Videres audiresque circa eum semper aut qui munus acciperent, aut qui accepto recederent, qui non frustra peterent, qui nacti quod vulerant gratias agerent. Atque hic tamen talis cum esset imperator, gravis erat primoribus procerum, ideoque quod in demandandis præfecturis non patricii generis aut necessitudinis cum principali domo rationem haberet; sed quemque viritum ex propria præstantia verisque dotibus æstimans, admovebat rei gerendæ ad quam aptus erat, ac meritis dignitatibus ornabat. Cognatis vero ac consanguineis suis censebat sufficere debere istum natalium honorem, suam sortem ac claritudinem prosapiæ abunde magnæ dignitatis loco ducere. Id autem et iudicium et factum erat, si quis recte consideraret principis virtutem promotis, et provocantis subditos ad studium omnis veræ laudis. Non enim auctoramenta inertæ, sed vel stadia vel præmia heroicæ virtutis illustres esse magistratus; quos ita et illis demum debere committi decernebat qui et se **¶** præclare ipsos in iis genere et alios commode salubriterque posse gubernare iudicentur. Inerat ejus moribus et terrificum

γετίσθαι. Οὐ γὰρ μικρὸν τὸ τοῦ μεγιστᾶνος σφάλμα ἢ μὴν ἔμπλαλιν τὸ κατόρθωμα, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἔκτο- μίου πάθει προστόικεν ὡς τῇ τοῦ μορίου ἀφαιρέσει μέγαν ἔχοντος λόγον τῇ φύσει πάντα συμπαρασπᾶ- σθαι καὶ παρατρέπεσθαι, τὸ δὲ κατόρθωμα τῷ τοῦ κύκλου κέντρῳ, παμπόλλην ἀσφάλειαν τῇ περιφε- ρείᾳ προσνέμοντι, εἰ κατὰ χώραν ἐκεῖνο μένει. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν τὴν ἀρχὴν [P. 21] δισικεῖν κατὰ τὸ προσήκον, ὅστις ὑπὸ τοιῷδε πατρὶ, μηδ' ὄνομα βασιλείας ἔχων, ὦν ἐξ ἐκεῖνου καὶ μόνος, ὁμῶς ἀγε- λατεῖν ἀσφαλῶς προὔδιδάσκετο;

ιδ'. Ὅπως ἐπαιδεύετο ὁ Ἀσκαρις παρὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου εἰς βασιλείαν ἀναγόμενος.

Ὅς ἐπεὶ ποτε καὶ χρυσοφορῶν ἐξῆι εἰς κυνήγιον, ὑπέστρεψε μὲν ἐκεῖνος ἐκεῖθεν, συνήντα δὲ κατὰ τὸ προστυχὸν τῷ πατρὶ. Καὶ δὴ προσκυνήσαντι οἱ μὴ βλέπειν ἐκεῖνος μὴδὲ προσέχειν προσεποιεῖτο, καὶ προσιόντος ἡμέλει. Ὅ δὴ καὶ συμβαῖνον ὀργῆς πρὸς αὐτὸν πατρόθεν σημεῖον, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἔδο- ξεν. Ὅθεν ἀλύων καὶ ὄτι ἀμάρτοι διανοούμενος καὶ ζητῶν πρόσεισιν οὐ μάλα θαβρόντως τῷ πατρὶ κατ' ἰδίαν. Ὅ δ' ἰδὼν εὐθέως καὶ ἀλαστήσας πρὸς ἐκεῖ-

quid, vultu sermoneque declarantibus haud impune laturos qui aliter ac oporteret agerent, uti et e contrario, qui prout par erat officio fungerentur, nequaquam mercede carituros. Ingentis enim utramvis in partem omnino momenti est hominis in civitate primarii recte aut secus factum, prava siquidem vita et mala facinora nobilium par vitium reipublicæ important ac virilium exsecutio humano corpori, quod inde universum debilitatur nerveque sit ac flaccidum. Contra virtus et actio laudabilis principum virorum similis est centro circuli, quo recte constante ac situm immobiliter obtinente proprium status orbis ac circumferentiæ totius fixus ac firmus permanet. Enimvero quidni sperari debuit tanta consillorum sapientia usurum moderate- bus ac utiliter præfuturum rebus illum principem, qui rudimentum imperandi sub tali tantoque justo regiminis magistro, patre optimo, posuerit, a quo unicus licet et adultus filius in privatæ sortis humilitate relictus, exclususque consortio ac nomine imperii, accurate otioseque præexercitatus est in omnibus meditaementis artis spissæ ac multiplicis homines regendi?

14. *Ut Lascaris a patre Joanne ad imperium eruditus fuerit.*

Huic aliquando venatum egresso cum vestæ auro texta, indeque domum redeunti, occurrit forte pater, et eum se dimississime venerantem nec aspectu dignatus velut inobservatum præterit, moxque ab adeunte contemptum se avertit. Capuit id frigus, nec male ratiocinatus, prudens filius in argumen- tum haud dubium paternæ in se iræ. Unde postquam æstuasset aliquandiu et severe secum inquirens causam offensivam frustra in sua conscientia quæ- siisset, privatim patrem convenit sane sollicitus nec et tu vacuus. Quem ille statim iis intuens oculis

νον οἶον τὴν τῆς ἀμπεχόνης ἀκαιρίαν ὠνείδιζε, καὶ « Τί καλὸν συνειδῶς ἐκωτῶ δράσας Ῥωμαίους, » ἔφη, « τὰ ἐκείνων ἐκχέεις ἐν διατριβαῖς μηδὲν τὸ ἀναγ- καῖον ἐχούσας; » Ἡ γὰρ οὐκ οἶδας, » φησὶν, « αἵματα εἶναι Ῥωμαίων τὰ χρυσόσημα ταῦτα καὶ Σηρικὰ, οἷς ὑπὲρ ἐκείνων ἔδει χρῆσθαι ἐκείνων γε οὔσι; Ζητεῖς δὲ μαθεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκείνων πότε; » Ὅτε δηλαδὴ ἐπι- στασι πρέσβεισιν ἐξ ἀλλοδαπῆς τὸν ἐκείνων πλοῦτον λαμπρεῖμονοῦντες δηλοῦν ἔγοιμεν. Ὁ γὰρ βασιλέων πλοῦτος πλοῦτος τῶν ὑπηκόων λογίζεται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ εἰς δουλείαν καθυπεκείναι ἐτέροις σφί- σιν ὑπτῶς ἔχουσι καὶ λίαν ἀπίωμοτον. Οἷς σὺ διακε- νῆς χρώμενος οὐ λογίζῃ τὸ πλημμελὲς ὀπόσον. » Οὕτω καὶ ἐπὶ τοιούτοις ὁ εἰς βασιλείαν ἀναχθησόμενος ἐπαιδεύετο.

ιε'. Ὅπως ὁ πρωτοβεστιαριος Μουζάλων τοῦ μει- ρακίσκου βασιλέως Ἰωάννου ἐπετρόπευεν.

[P. 22] Τότε δὲ θανόντος ἐκεῖνου, ἐπεὶ καὶ ὁ πρω- τοβεστιαριος Μουζάλων τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἀφῆλικος βασιλέως ἔχειν ἠγγέλλετο παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βα- σιλέως τὸν μοναχὸν ὀπελθόντος, τῷ μὲν μειρακίῳ ἐκείνῳ ἀνακτὶ Ἰωάννη οὐχ οἷψ τ' ὄντι διὰ τὴν ἡλι-

qui quidam indignationem præ se ferrent, ex- probavit illi cultus istius ac vestitus insolentiam tali occasione 39 intempestivi: « Nam quid, » ait, « tibi conscius es perfecisse te in Romanorum com- modum, ut inde tibi licentiam partam putes abuten- di opibus illorum in tuas remissiones ad privatum duntaxat tui animi fructum, non vero ad ullam pertinentes utilitatem publicam? An nescis istas auro insignes et sericas vestes sanguinem esse Ro- manorum; quibus idcirco in eorum tantum commoda utendum est, cum res ipsorum sint? Quæres fortas- se quando et quomodo illæ in ipsorum bonum usur- pentur? Tunc videlicet quando admissa exterarum gentium legatione Romani populi opes ostentari in cultu et ornatu principis publici honoris interest, divitiæ siquidem regum divitiæ subditorum repu- tantur. Extra quam causam publica insignia majes- tatis ad privatas etiam relaxationes adhibere, id vero sit dominum se monstrare non principem, et quasi servitutem indicere civibus, qui cum libe- ros se putent et haberi velint, ista vestium odiosa superbia esse velut in mancipiorum ordinem redigi detestantes indignantesque conquerentur Num jam igitur intelligis, ista levitate traducti ad venatorium usum regii ornatus quantum flagitii consciveris? Ictiusmodi monitis, hac histitutiore tam severa hæres imperii a patre optimo ad moderatam et popu- larem principatus administrationem informabatur.

15. *Ut provestiaris Muzalon pueri principis Joan- nis tutelam susceperit.*

Hoc porro nunc mortuo, palam vulgatum est pro- tovestiarium tutorem pueri principis a patre impe- ratore declaratum eo tempore quo morti proximus monachi habitum induit. Sane succedenti in impe- rium huic puerulo Joanni ea ætate, cui nec ad providendum si ratio, neque ad se tuendum vires

κίαν τὸ ἀσφαλὲς περιποιεῖν ἑαυτῷ προνοίας ἔδει πάν-
 τως τοῦ μὴ τι παθεῖν ἀπροόπτως, πολλῶν ὄντων τῶν
 ἐπιβουλευόντων, κἄν τι μικρὸν κινήθῃ, εὐθὺς δρα-
 σιόντων τὰ μέγιστα. Διὸ καὶ τῷ κατὰ τὸν Ἑρμόν
 τῆς Μαγνησίας φρουρίῳ ἐκείνον φέροντες ἐγκατ-
 ἔστησαν, συχνούς τοὺς ὀπτήρας ἐπὶ βασιλικαῖς ὑπη-
 ρισαῖς τάξαντες. Οἱ δὲ μεγιστᾶνες, οἱ μὲν ἐν ταῖς
 τιμαῖς ἔτι μένοντες, οἱ δὲ καὶ τῶν ὀπτηρῶν γῆς ἀκη-
 δέες ἕμενον ἐξ ὀργῆς γωνιῶν ἐξάλλενοι, τῶν μὲν
 πραγμάτων ἐλευθέρως ἔχον, τῆς δὲ γλώσσης οὕτω
 θαῤῥοῦντες (οἱ γὰρ Μουζάλωνες ἐφειστήκεισαν) ἐβου-
 σοδόμευον τὰς ὀργὰς, καὶ πάντες προσεποιούντο
 πρὸς ἐκείνους τὸ εὐπειθὲς ὡς ὑπὸ βασιλεῖ δῆθεν τε-
 λούντες τῷ μειρακίσκῳ, εἰ καὶ ὁδᾶξ οἱ παθόντες
 παρὰ τοῦ πατρὸς, φαγόντος τοὺς τῆς ὀργῆς ὄμφα-
 κας καὶ κόνδου πικρίας ἐκείνους ποτίσαντος, αἰμωδιᾶν
 ἄρποντο τὸν υἱόν. Πλὴν καὶ οὕτως ἔχοντες δυσμε-
 νείας οἱ μὲν τῷ ἐπιτροπευομένῳ καὶ νέῳ, οἱ δὲ τοῖς
 ἐφεισηκόσι, παθόντες μὲν τι καὶ ἐξ ἐνεῖνων τὸ πρῖν,
 οὐ μὴν δ' ἄλλ' οὐδ' ἡ νέμεις ἡρεμεῖν εἶα οὕτω πρὸς
 τὸ εἶδος τιμηθέντων μὴ δυσμεναίνοντας κακουργεῖν,
 τῷ πρὸς ἐκείνους τῶς φόβῳ συγκατεκλίνοντο. Τότε

suppetere, opus omnino erat idoneo præsidio, ne
 quid improvisum pateretur. Multorum quippe ipsi
 clam insidiantium infesta odia imminebant in oc-
 casionem ei nocendi; quos sane, si quis motus re-
 rum vel levissimus existeret quo aliqua modo
 quidpiam novandi opportunitas daretur, avide illam
 captaturos et vel extrema quæque 40 strenue au-
 suros apparebat. Quare illum in munitissimam
 arcem ad Hermum Magnesiæ submovendum cen-
 suerunt, addito idoneo comitatu et solita regiæ
 familiæ ac palatini ministerii frequentia, studiose
 delecta ex fidis viris et ad invigilandum salutis pu-
 pilli principis gaavis et acribus. Cæterum optimates,
 sive qui in usu honorum et functione magistratum
 perstabant, sive qui varie dispersi, indeque male
 animati erga exsilii auctores hac conversione re-
 rum prosilierant ex angulis, libere jam agere illi
 quidem audebant, continebant tamen linguas, et
 metu invigilantium acriter et quasi e specula su-
 surros omnes aure anxia captantium Muzalonum
 taciti ringebantur, ira odioque penitus conditis et
 simulatione obsequii velatis. Præ se ferebant enim
 parere se ipsis velle ut vicem gerentibus imperato-
 ris parvuli, cui etiam per ministros et vicarios
 imperanti libenter obtemperarent. Hæc in speciem
 ostentabantur, interim dum ii præsertim qui nu-
 pero principatu passi adversa fuerant, mordicus in
 proposito contrario hærebant, ulciscendi videlicet
 in filii caput acceptas a patre injurias, ac vehemen-
 ter optabant efficere ut Joanni filio dentes obstupe-
 scerent ex eo quod Theodorus pater ejus uvam
 acerbam iræ immitis et ipse mandisset et expres-
 sum ex ea succi amari poculum ipsis propinasset.
 Hujus generis infestis sensibus atque affectibus
 arcano passim gliscentibus partim in adolescen-
 tulum principem paterna laborantem invidia, partim
 in potentes rerum, ut quisque ab iis alias se aliud

A δ' ὁ πρῶτος τῶν Μουζαλώνων, ὃς καὶ τῷ τοῦ πρω-
 τοβεστιαρίου τετίμητο ἀξιώματι, ὄρων τὸν φθόνον
 πολλῶν καὶ δεινὸν ὑφέρποντα, καὶ ὡς βασιλείῳ παρὰ
 πολλῶν ὑποπεύοιτο, κἀντεῦθεν τὸν μέγαν κίνδυνον
 ὑφορώμενος, ἔγνω συνετὸς ὢν πείρα τὸ στράτευμα
 δοκιμάσαι, ἅμα δὲ καὶ τοὺς μεγιστᾶνας γνωρίσαι
 ὅπως ἔχοιεν ἐκείνῳ διαθέσεως, πολλὰ πρότερον ὑπο-
 ταγῆς καὶ δουλείας σύμβολα πρὸς τὸν ἀφήλικα δε-
 σπότην σπουδάζων οἷς λέγοι καὶ πράττοι ἐνδείκνυ-
 σθαι. Τότε τοῖνον συγκαλεσάμενος ὅσον ἦν τὸ τῆς
 γερουσίας καὶ ὅσον τοῦ βασιλείου γένους ὅσον τε
 τῶν ἀρχόντων καὶ ὅσον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως,
 παρόντων ἐκεῖσε καὶ τῶν τοῦ προπάππου [P. 23]
 τοῦ βασιλέως Λάσκαρι αὐταδῆλων, ὃς δὲ καὶ οὗτος
 τὸ πάλαι βασιλείας διέπρεπε διαδήματι καὶ τὰ τῆς
 Ῥωμαϊδος πράγματα συγχυθέντα ὡς εἶχεν ἀνεκαλεῖ-
 το, οὐδὲ τυφλῶν ἐκεῖθεν ἀπόντων (ὁ Στρατηγόπουλος
 δ' οὗτοι ἦσαν καὶ ὁ Φιλῆς), καὶ παντὸς ἄλλου μεγα-
 στᾶνος συμπληροῦντος τὸν σύλλογον, ἐφ' ὑψηλοῦ στα-
 ῶς ἂν ἅμα οἱ τε πρῶτοι ἀκούοιεν καὶ οἱ ὕστατοι,
 ἔλεγε τάδε·

quam quod optasset passum meminerat, pronum
 iudicatu est haudquaquam temperaturam a conatu
 lædendi nocendique capitibus exosis multitudinem
 iratam, nisi metus potentis armatæ conscium sibi
 exiguarum virium furorem privatum coerceret. Ne-
 que hic tamsuspectus et minax tumor rerum quor-
 sum tandem erumperet non verebatur Muzalonum
 natu maximus, protovestiarii eminens dignitate.
 Ergo is homo nec hebes nec incautus, perspecta
 non dubiis signis invidia contra se ingenti, cognito-
 que 41 tacitis suspicionibus multorum designari
 se ac reum agi affectati per scelus imperii, indeque
 quantum suo capiti periculum impenderet, pruden-
 ter æstimans, sapienti consilio decrevit experimen-
 tum capere voluntatis studiique militum erga se,
 explorareque que madmodum in se affecti optimates
 essent. Igitur multis prius documentis palam exqui-
 siti affectus fidei ac venerationis erga impuberem
 Augustum editis dicto factoque, ex quibus omnes
 intelligerent se ab omnicoognitione insidiantis capiti
 aut majestati ejus esse quam allenissimum, convo-
 cavit quotquot aderant senatores principesque uni-
 versos regii sanguinis, quantumque magistratum
 quantum ex militari ordine cogi ex propinquo po-
 tuit. Convenerunt quoque in eum cœtum fratres
 proavi imperatoris, Lascaris, qui et ipse olim
 magnam sibi laudem peperit imperii præclare admi-
 nistrati, rem Romanam ex afflictâ et retro lapsa in
 multo meliorem revocans statum. Ne cæci quidem
 abfuerunt Strategopulus et Philes, concurrentibus
 pro se quoque magnatibus similiter cæteris. Quibus
 cunctis consessu specioso ac venerabili conventum
 ornantibus apparuit stans in loco superiori proto-
 vestiarius, unde conspici pariter ob omnibus et a
 primis non minus quam ab ultimis audiri posset,
 statimque in hunc modum loqui cœpit:

ις. Δημηγορία τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος.

« Τὸ μὲν τὰ ἡμέτερα ἀρχῆθεν πρὸς ὑμᾶς ἀρτίως συντάττειν, εὐγενεῖς ἄνδρες καὶ σύντροφοι, περιττὸν, οἶμαι, δοκεῖ καὶ τοῦ παρόντος ἔξω καιροῦ· ἀνάγκη γὰρ ἐπέιγαι ταῦτα παρέντας τοῦ κατὰ πόδας διεξιέναι. Τέως δ' οὐν μόνον οὐ γεννηθέντες ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπὸ πατρὶ ὑπηρετοῦντι κάκιστον τοῖς βασιλευσὶν ἐτράφημεν, καὶ προσληφθέντες ἀνήχθημεν παιδευόμενοι ὑπὸ τοῦ μακαρίτου βασιλέως ἡμῶν ὑψηλομένουοντος τῷ πατρὶ. Καὶ ὡς πιστῶς ὑπηρετοῦμεν προσκείμενοι, ἐφ' οἷς ἂν καὶ προστάσσοι, ἀγάπην φόβῳ μιγνύοντες, πάντες ἂν μαρτυρήσοιτε. Οὐ γὰρ ἦν ἡμᾶς ἄλλο τι τρέπεσθαι ἢ καθυπουργεῖν ἀδόλως τῷ κυριεύοντι, κἄν ἴσως τὸ εὐδοκίμειν οὐκ ἔῃ ἐφ' οἷς προθύμούμεθα· πίστιν δὲ μετὰ προθυμίας, κἄν μὴ ἀνύη τις, καὶ δύνουον νιγῶν εὐδοκίμησιν οἴδαμεν. Τὸ δὲ καὶ τιμὰς λαβεῖν ἡμᾶς καὶ τῶν ἀξιωματικῶν παρ' ὃ προσεδοκῶμεν τὰ μέγιστα βασιλεύσαντος τοῦ δεσπότη, ἐκείνου θέλοντος ἦν. Τί γὰρ ὁμῖν καὶ ἦν εἰς τὸ θαυμαστόν, ὥστε καὶ τιμηθῆναι τοσαῦτα; ὁμῶς ἐδόκει τῷ βασιλεύοντι, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἦμεν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ κακεντρέχως

16. *Concio protovestiarrii Muzalonis.*

« Res nostras a principio apud vos hodierna oratione repetere, viri nobiles æquales etsodales mei, superfluum opinor videretur et alienum ab hoc tempore, quo aliud nobis obijcitur necessarium dicendi argumentum, isti utique prævertendum. Obiter solum inuam nos tantum non in palatio genitos a patre, ministro et ipso imperatorum, in aula **42** educatos esse, et in palatinum pædagogium adscitos sub imperatore, quem modo mortuum lugemus, rudimenta puerilis institutionis prima possuisse. In ejus obsequio sub patre dominantis adoleuimus; et qua ei fide seruiemus incumbentes impetu affectuque toto in ea quæ jubebat, amorem cum metu miscentes, testari potestis universi vos. Nunquam enim vel tantillum defleximus a recta fidelis obsequii via, nec aliud studiuimus quam sine fraude ac fuco sincere obedire domino, etiam in his ubi forte, quod studio summo conabamur, ad finem illi placendi non pertingeret. Sic enim statuebamus, fidem cum officiosa voluntate, licet successu destitutam, præferri debere obsequio quod non studiose nec beneuolentia suscipitur affectu, licet prospere ac cum agentis laude perpetretur. Quod autem honores admisimus et dignitates expectatione nostra majores, atque adeo maximas, imperante domino nostro, voluntati ejus imputandum est. Quid enim nos egimus tam egregium tantum honorari mereremur? Tamen ita imperanti visum. Et nos in dignitatibus sumus, non tamen ut astuta malignitate immineamus occasionibus nocendi, et in cuiusquam damnatum potestate abutamur. Testem in id damus conscientiam nostram. Neque enim aut ejusmodi damnatæ artes viam nobis ad crescendum munierunt, aut conducere putamus ad firmandam

ἀπέργεσθαι τὸν καιρὸν καὶ τὰ ἐς βλάβην τισὶ πραγματεύεσθαι. [P. 24] Οἶδεν εἰς τοῦτο τὸ ἡμέτερον συνειδός. Οὔτε γὰρ τὸ τοιαῦτον ἤρξεν ἡμῖν τῆς τιμῆς, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα κρατύνειν οὕτως αὐτὴν λίαν ἡγούμεθα τῶν ἀσχίστων· ἀνδρὶ γὰρ δυναμένῳ μέγα παρ' ἄρχοντι, εἰ τοὺς ἄλλους πτερνίζοι ὑποβάλλων τὰ μὴ καθήκοντα, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ δικαίως ἂν νεμεσήσειεν. Ἄλλὰ καὶ τὸ μὴ θωπεύειν ἀγενεῖσι καὶ ἀνελευθεροῖς ὑποποιήσεσιν ὑποτρέχειν τὸν ἄρχοντα, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐφέλκεσθαι τὰς θύρας τῆς ἐκείνου εὐμενίας τοῖς ἑτέροις ἐπιζυγοῦντας, εἰδείξαν αἱ πολλαὶ τῶν ἐκείνου πληγῶν ἐπιφοραὶ, ὥστε πολλὰς ἡμᾶς ἐγγίξειν τῷ θανάτῳ μαστιγούμενους. Ὅπως δὲ καὶ πρὸς ὑμῶν ἕκαστον ἀγάπης εἴχομεν, καὶ ὡς τὴν ὑμετέραν παρ' ἐκείνου ἀποδοχὴν τοῦ πατρὸς ἐτιμώμεθα, πολλοὺς οἶμαι γινώσκοντας ἐξεπέειν. Εἰ δὲ ποι καὶ μὴ ἀνούοιμεν ἰκετεύοντες, οὐ πρὸς ἡμᾶς οἶδα τοῦτο. Ἠλὴν τὸ δύσκολον τοῦ καιροῦ περιβάλλειν μεγίσταις ὑποψίαις καὶ τοὺς μηδὲν δικαίως ἂν ἐγκληθσομένους, εἰ ὀρθῶς τις κρίνει, οὐδὲν ἀπεικὸς ἴσως. Ἡ γὰρ τοῦ καιροῦ δυσκαλία ἀψάμενη καὶ τῶν μεγίστων, καὶ οἷς οὐκ ἦν παθεῖν ἐκ δικαίου, ἐκείνοις μὲν συμφορὰν, ἡμῖν δὲ ὑποψίαν (οὐ γὰρ κα-

nobis possessionem honorum turpissimum istud genus astutiæ. Homini quippe apud principem potenti, si conetur supplantare alios, suggerens quod irritare adversus innoxios regnantem possit, nemo est qui non juste succenseat et dira imprecetur. Sed neque nos adulationibus vilibus et libero indignis assentatiunculis circumvenisse facilitatem principis, et ita in ejus irrepsisse gratiam ut fores ejus benevolentia supra nos attraheremus **43** excludendis aliis, satis indicant inflicta nobis ab ipso liberis dictis offensa multa nec leves plagæ, ita ut ad mortis sæpe viciniam flagella nos ejus admoveant. Charos autem nobis vos omnes esse, et ut vestram cujusque introductionem in ejus gratiam commodorum etiam nostrorum ac fortunæ damno procuraverimus, multos puto dicturos, qui præclare norint. Quod si quid ex cuiusquam vero impetrare supplicando nequivimus, non id imputandum nobis, utique consciis sincerissimi in ejusmodi officiis studii, sed tribuendum difficultatibus temporum, suggerentibus menti principis acres suspiciones in quosdam omnino inculpatis, si recte judicaretur, **D** Quis enim moris humani sciens non ita evenire solere novit? Temporum, inquam, certis momentis confusa quædam maligne perplexitas summis etiam viris suspiciones iniquissimas aspergit, importat que calamitates iis qui multari ex merito non poterant; nobis autem familiaribus principis suspicionem verisimilem, non veri tamen criminis imponit, quasi causis et auctoribus malorum quæ prævertere nequivimus. Cæterum hujusmodi omnium iudex si divinus oculus, qui scit malitiam punire; nec ei fraus cuiusquam valet obrepere. Itaque si quæ contigerunt talia, nobis invitis et plane innoxii contigerunt. Et quæ pœnæ innocentibus

κίαν εἴποιμεν) ἐκ τοῦ εἰκότος προσῆψε. Πλὴν ἐκά-
 στου κριτῆς τὸ θεῖον ὄμμα, ὃς οἶδε κακίαν κολάζειν
 μηδὲν ἐχόντων παραλογίζεσθαι. Οὕτως ἡμεῖς ἐλεύ-
 θεροι τῶν τοιούτων, ἂν τισι συνέβη καὶ τὰ ἀνήκεστα.
 Τὸ γὰρ ἐκείνου θέλημα περιτὴν παντὸς ἐμποδῶν ἰστα-
 μένου, ᾧ δὴ προσίστασθαι μὴ καὶ κίνδυνος ἦν ἐξ
 ἀνάγκης, καὶ ἡ ἀκαιρία προσῆν· κρείσσων γὰρ βα-
 σιλεὺς, ὅτι ὀργίζοιτο χεῖροσι. Καὶ ταῦτα μὲν ὥστε
 δεῖξαι μήτε τὰ ἀξιώματα σπουδάσαντας σχεῖν, μήτε
 τῆς ἐπὶ τινος τῶν μεγιστάτων τοῦ βασιλέως ὀργῆς
 δίκαιως ἔχειν ἡμᾶς αἰτιᾶσθαι τινος. Ἄλλ' ἦν μὲν
 ἰσως καὶ πταισμά τι, ἦν δ' ἄλλοις καὶ οὐκ ἐν ἀγα-
 θοῖς ὑποψία, ἦν δὲ καὶ βασιλέως ἐπὶ τισι θέλημα
 θυμῷ συγκροτούμενον. Καὶ ἄλλος ἀγαθὸς ὢν ἀδόκι-
 μος ἔδοξε καὶ παρώραται, ἥμισυ ἄξιος ὢν. Ἦν οὖν
 ἐκείνων καιρὸς, οὕτω δόξαν τῷ κρείττονι. Ἄλλὰ
 νῦν, οἴμαι, ἔστι καὶ τῆς ἀνέσεως, Ἰδοὺ γὰρ ὁ κρα-
 τῶν ἐκποδῶν, καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου ἄξιος ἄρχειν μεῖράξ
 ἔστιν, ὡς ὄρατε, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς μὲν πιστοῖς
 οὐσι τῆς ἐπ' αὐτῷ δεῖ φρονεῖδος, συγχῆς δὲ τῆς ἐπι-
 μελείας, ὡς ἂν καὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς καὶ πρὸς τοὺς
 ἔκτὸς ἀγρυπνεῖν ὀφείλουσι, μὴ πως λαθόν τι τῶν
 ἀνηκέστων γένηται. Ὅπως δὲ καὶ καλῶς ἔχει καὶ
 δίκαιον πιστοτέραν τὴν ὑπηρεσίαν νῦν ἢ τὸ πρότερον
 συντηρεῖν τῷ δεσπόζοντι, οὐδὲν ὑποστειλάμενος λέξω.

deinde irreparabiles si inflictæ sunt, sine con-
 sensu, sine culpa sunt nostra inflictæ, sola et nobis
 ineluctabili regnantis voluntate. Dicet aliquis : Po-
 tuit talibus præsens objicere se medium et injuriæ
 obstare. Potuit, sed patientibus inutiliter, sibi noxie:
 suam enim sic fortunam perderet, alienæ non pro-
 deeret. Vis contra major et invicta necessitas rue-
 bat, obstantia quæque perruptura. Prævalet enim
 rex, cum imbecillo irascitur. Hæc dicta sint, ut
 demonstraretur neque quod dignitates, non studio
 quæsitæ, acceperimus, neque si quæ iratus prin-
 cepts sæve in quosdam optimatum infesteque decre-
 verit, crimini nobis juste a quoquam verti posse.
 Sed vel his causam præbuerit quis 44 lapsu quo-
 dam suo ; alios lanquam non bonos falsa suspicio
 traduxerit ; excesserit denique in aliquos ira con-
 sultrice non fideli usa voluntas principis. Perque
 similes his causas evenerit ut qui bonus erat pro
 suspecto rejiceretur, præteriretur non minus dignus
 assumpto. Sic tum erant tempora. Sic tunc visum
 summam habenti potestatem. At præterito illi jam
 tempore aliud successit plane diversum, tempus re-
 missionis et securitatis. Ecce qui tunc regnabat
 sublatas e medio est : ei successit ex illo genitus
 dignus imperio. Puer est, ut videtis. Propter hoc
 fidorum plurimum eget cura, frequenti etiam et solli-
 cita diligentia. Custodibustam chari capitis inten-
 denda vigilia est, tam in eos qui intus quam in eos
 qui foris sunt, ne quod ei alicunde malum im-
 medicabile clam obrepit. Causas porro, cur fas
 et æquum juri et officio consentaneum sit fidelius
 ministerium obsequiumque constantius pariter et
 alacrius nunc quam antea unquam exhibere nos ac

[P. 25] Πρῶτον μὲν τὸ νέαις τῆς ἡλικίας φροντίσιν
 ἀπέλλειν καὶ μηδὲν ὑπορύττειν τὸν βασιλεύοντα πρὸς
 τὰ παρὰ τῶν ἀρχομένων πραττόμενα ἐφέλκοντός
 ἔστιν ἐφ' ἑαυτὸν εὐνοίαν, μηδὲν ὑπονοούτων πείσε-
 σθαι, καὶ τοῦ φόβου ἀπόντος μὴ δειλιῶντι καὶ περὶ
 ἑαυτῷ ἔτοιμος ἐσεῖται τὰ τῆς ἀγάπης ἐνδείκνυ-
 σθαι. Τὸ γὰρ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ τις ὑπηρετοῖη, ἢ φό-
 βου ἢ μὴν ἀγάπης συνιστῶντων, καὶ ἡμῖν ἀνάγκης
 πάντως οὔσης ὑπηρετεῖν, ἀπόντος τοῦ φόβου τῇ
 ἀγάπῃ τὸ πᾶν περιστήσεται· παρούσης δὲ καθαρᾶς
 τῆς ἀγάπης καὶ ἀβολώτου οὐσ ἔστιν ὅστις καθυφῆ-
 σαι τοῦ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐπιβάλλοντος ὥστε καὶ
 ἀμελεῖν. Καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο, δεύτερον δὲ καὶ
 ὅτι ὑπὸ νέῳ καθισταμένῳ δεσπότη βασιλεύομε-
 νει, ὅτι καὶ μὴ ἀναγκαίαν οὔσαν τὴν εὐεργεσίαν
 τὴν ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ ὑπήκοον ὁ καιρὸς ἀναγκαίαν
 ποιεῖ, οὐχ ὅπως ἐκφύγοιμεν κακῶς παθεῖν μέλλον-
 τες ζητήσαιμεν, ἀλλ' ὅπως εὖ παθεῖν ἡμῖν γένοιτο
 ἐλπίζοιμεν προσδοκῶντες. Ἐτοιμῶς δὲ καὶ ὦν περ
 ἕκαστος θέλει, εἰ μόνον ἄξιος κρίνοιτο, τυχεῖν ἔστι,
 καὶ τὸ θαψιλὲς τῆς εὐεργεσίας προσέεται. Νέος γὰρ
 ὢν ὁ κρατῶν καὶ ὑπὸ κηδεμόσι τελῶν τῇ μὲν σφετέρῃ
 βουλήσει, ὅθεν πολλάκις καὶ τὸ σφάλλασθαι πρὸς τὸ
 πρέπον ἔστιν, ἀρχοντικοῦ τύφου τοὺς λογισμοὺς
 ὑπερβαίνοντος, οὐχ ἔξει χῶραν διδόναι. Τοῖς δὲ κη-

navare communi domino, nihil dissimulans dicam.
 Primum illa simplicitas domini, puerili sinceritate,
 sine arte fuco quidvis agentis, nihil occultando,
 nihil clanculum aut arcane machinando, nihil sus-
 piciose cogitando de iis quæ subditi faciunt,
 quid aliud quam trahit et ineluctabili quadam pel-
 lacia rapit ad sese omnium benevolentiam, studia,
 tenerrimos affectus, utique erga omni jam ex parte
 amabilem principem, a quo nemo quidquam quod
 nolit passurum sese vel cogitando possit fingere? Ex-
 cluso autem metu omni restat pura charitas et libera,
 cujus solius generoso ac laudabili impulsu pronum
 est 45 ut studium quisque ostendat in principem,
 unde quod sibi metuat plane nihil est. Sane obse-
 quia civium in reges harum fere altera causarum
 movet, timor aut charitas. Quare cum nunc consti-
 terit timori nullum locum esse, sequitur id totum
 imputandum charitati. Ubi autem adest vera et sin-
 cera charitas, fieri non potest ut quidquam quisquam
 recusset, quidquam negligat eorum quæ ad illius
 quem vere diligit obsequium pertinent. Altera quæ
 quod proposui suadet ratio, hæc est. Recens insti-
 tuto principi beneficentia in subditos, alio tempore
 libera, tali rerum articulo necessaria fit. Non modo
 igitur metu vacamus, sed in spes optimas vocamur;
 nec tota nostra in securitate a malo felicitas sita
 est, quibus præterea ostentetur expectanda copia
 bonorum. In promptu est quod quivis optat. Velit
 modo, accedat : accipiet, si dignus judicetur ; votis
 quamvis avidis occurret largitas minime avari,
 quippe juvenis, principis, ejusdemque non proprio
 arbitrio res dispensantis. Quod si esset, timeri ma-
 gis posset ne illi sua per se tractanti obreperet

δεμόσιν ἔστι καὶ προσελθεῖν ἐκ τοῦ παραχρημα, καὶ νόξαι λέγοντα συνεχέστερον. Τῶν νῦν ἐλπίζειν ἐν-τεῦθεν βραδίως τυχεῖν ὧν ἔραται τις, πῶς οὐ μετὰ βραδύνης ἀπάσης δουλευτέον τῷ βασιλεῖ; χωρὶς δὲ τούτων, καὶ σιωπῶ τὰ πλείστα, τότε μὲν γὰρ καὶ δέος ἦν μὴ κατορθώσας παρακρουσθῆ τις, ἄλλων τὴν βασιλικὴν ὑποποιουμένων ὁρμὴν τρόποις οἷς ἐκαίη πέφυκε κλέπτεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐτ' ἦν σπουδά-ζεν ἐπὶ τὸ μείζον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους πράττειν παιρᾶσθαι, τοῦ δυνάμενου λέγειν πρὸς βασιλέα καὶ μαρτυρεῖν καθαρῶς οὐκ ἔντος, καὶ μάταιος ἦν ἡ σπουδὴ τῷ σπουδάζοντι παραλογιζομένῃ πολλὰ καὶ ζημιουμένῃ τὴν ἐφ' οἷς ἔπραξεν εὐδοκίμησιν. Νῦν δ' ἄλλ' ἐπὶ τῶν κηδεμόνων τῶν πραγμάτων τελουμένων καλῶς ἂν ἔχοι τὴν ἐκάστου σπουδὴν φα-νερὰν εἶναι καὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀνταμείβεσθαι. Διὸ καὶ σπουδαστέον ἡμῖν, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ τὸν βασιλέα δεδιέναι, τὸ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως φοβεῖσθαι, ὡς ἐντεῦ-θεν ἡ εὐ, εἰ σώζοιτ' ἐκεῖνος, ἢ κακῶς, εἰ μὴ σώ-ζοιτο, ἡμῖν ἐλπίζειν συμβαίνειν. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἔμους συστρατιώτας ὑμᾶς καὶ συντρό-φους [P. 26] πρὸς δὲ τοὺς οἷς ὑπερέχει τὸ γένος καὶ διαπρέπει τὰ ἀξιώματα, ὑπέρχεται μοι μετὰ

consuetus regum fastus ad spernendos subditos minusque curandas necessitates eorum; metueretur etiam ne non adiri posset, ne non illi vacaret at- tendere. Nunc nihil oberit. Habetis expositos ad vestros usus curatores ejus; convenire licet quando et quoties libebit, instare quin etiam, iterare peti- tiones, quam crebro et quam assidue opus fuerit urgere. Annon igitur justa causa est facile ac prompta voluntate obsequenti principi, spes certa et fundata impetrandi et consequendi ab eo quæ quisunque concupierit? Hæc non essent, si res non gubernarentur per fidos et accessu facili cun- ctis expositos ministros. Nam cogitate nupera, et conferte cum præsentibus. Plurimas reticebo diffe- rentias, has tantum indicans. Tunc metus erat ne qui etiam rectissime egisset, offenderet gratiaque excideret, aliis in eum principis iram concitantibus, iis modis 46 eaque arte quam ex observata na- tura ejus atque indole fore intelligebant ad scopum intentum efficacem. Hinc erat inutile contendere studium et conari plura quam alios, cum nemo esset qui posset hoc ipsum imperatori significare ac debitum virtuti testimonium reddere. Vanus, inquam, erat labor impendere se publico et magna in rem principis moliri, cum sæpe contingeret de- lusus et circumventum, qui sic egerat, pro laude ac gratia damna et contumeliam referre. Nunc re- bus ministrorum fidelium curæ commissis, nullum recte factum latebit, cujusque virtus agnosceretur, studium palam erit, labor compensabitur condi- gnis præmiis. Quare augendum studium est, con- tendenda industria in obsequium principis, et a quo nihil timemus, ei cuncta timeamus. Felices erimus si salvus sit, si quid illi acciderit, perierim- us nos quoque. Bona et mala nostra ex fortuna

παρρησίας καὶ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας εἶμαι ὡς ἀληθῆ λέγοντι. Ἐγὼ οὐτ' ἰδίαις καὶ αὐτοβούλοις προαιρέσεσιν οὕτω μὴ σκοπῶ τινι καὶ μελέτῃ ταῖς τοῦ βασιλέως προσανέχειν ἐπιτροπαῖς ἤρημαι, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπιστολαῖς πληρῶν βασιλέως, ἔπειτα δι. 'Ἄλλ' οὐ βούλομαι λέγειν. Πλὴν καὶ ὁμῶν θελόν- των, οὕτω καὶ μόνον προσανέχειν καὶ ἔτι ταῖς ἐπι- τροπαῖς βούλομαι. Εἰ δ' οὖν, ἔλλ' ὁμῆς μὲν τὸν ἐπι- τροπεύσοντα ἐπιστάτε, ἔμοι δ' ἀρκέσει τὸ ἐπ' ἐσχά- τοις τάττεσθαι. Κἂν τις τὴν βασιλικὴν σωτηρίαν προπόντως πολυωροῖη καὶ ἰδιωτεύσας ἀγαπήσῃ, καὶ προσλιπαρήσῃ μὴ ὀργίζεσθαι τὸν δεσπότην, εἰ λυπεῖν τινὰς ὁμῶν δοκοίη, τὸ ἐμὸν ἀξίωμα. Κρείσσον γὰρ ὡς ἓνα τῶν στρατιωτῶν ἐξυπηρετοῦντα ἀσφα- λῶς διαγείν ἢ φόβῳ καὶ ὑπονοοίαις μετ' ἀξιώματος ζῆν. Ἴδοὺ τοίνυν κατ' ἀγαθὴν πάντως πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὑπήκοον εὐπειθεῖ καὶ τὸ στρατιωτικὸν εὐτακτεῖ καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἡρεμεῖ. Καὶ πολλοὶ τι- νες ὁμῆς καὶ μεγάλοι, οἱ μὲν πρὸς αἵματος τῷ κρα- τοῦντι, οἱ δὲ καὶ τοῖς ἀξιώμασι διαπρέποντες καὶ καθ' ὃ τι ἂν τις εἴποι καλὸν καὶ γενναῖον ὑπερι- βῶντες. Καὶ ἀνάγκης οὕσης νεοκομείσθαι τὸν βασι- λέα, ἐκλεγέσθω μὲν ὁ μὴ ἀπέδων, ἔψομαι δὲ κἀγὼ

et prosperitate illius pendent. Hæc hactenus ad commilitones et sodales meos dixi; deinceps ad eos quorum eminent genus, quorum dignitates in republica præfulgent, hæc dicenda judicavi, cum ea libertate ac fiducia quam inspirat loquenti con- scientia veritatis. Ego non propria inclinatione privatisque consiliis ad tutelam principis accessi nec arte aut ambitu incubui ut ab ejus patre tam arduo negotio præficerer, sed primum eo protili supremis mandatis imperatoris obsequens, deinde. — Sed revocame, neque isto genere orationis uti volo. Id solum apud vos profiteor, ita me velle perseverare in hoc munere, si vos jubeatis. Decer- nite igitur quod placet. Præficite isti curæ, si vi- detur, alium: cedam libenter, redigique me patiar in ordinem, loco 47 vel infimo contentus; videns- que a vobis delectum alium idoneum qui pupilli principis salutem, ut par est, invigilet, æquissimo animo privatæ quietis sortem amplectar. Agam quin etiam infimis precibus cum principe, ne moleste ferat recedere me ab ejus cura, quod ea tanta tamque honorifica præfectura ornatum esse me quibusdam vestrum non probetur. Præstabilius enim longe est in militis vel gregarii conditione ac fortuna reipublicæ servire, quam metu et suspi- cionibus anxium in dignitate vivere. En igitur per beneficam providentiam Numinis et subditi dociles ad parendum sunt, et disciplinam milites servant, et quiescunt quiescereque nos sinunt hostes, et iste vester ordo amplissimorum principum abundat numero, quorum quidam imperatoris consanguinei, quidam primis sunt dignitatibus illustres, dotibus- que omnis generis præclaris, quæ quemque com- mendare vel maxime possint, summe conspicui. Ex his eligatur qui, quod res poscit et necesse est,

καὶ τῷ κοινῷ ψηφίσματι θήσομαι. Οὐ γὰρ ἰδίας A [P. 27] συστάσεις, ἀλλὰ τὴν τοῦ βασιλέως προὔργου παντὸς ποιούμεθα. Ἐὰν οὐ θέλοι τις ἄλλων ψηφιομένων, οὐδὲν ἀνόσειεν ἂν μὴ θέλων ἐκεῖνος· ἡ γὰρ ὑμετέρα ὑπερτερήσει βούλησις. Οὕτως ἐγὼ δημοτικῶς ἔχω ὥστε καὶ μηδὲν ἐπὶ μηδενὶ ἀξιούμενος μείζονι ἀγαπῆν, καὶ θελόντων μὲν προφρόνων ὑμῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων μένειν αἰρεῖσθαι, μὴ θελόντων δὲ πάντ' ἔπν καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν ἐθέλειν, κἂν ζημιούμαι τὰ ἔσχατα. Παρακαλῶ τοίνυν μηδὲν ὑποκυπτομένους καὶ ὑμᾶς τάληθες ἔρεῖν. Τίς γὰρ ἡ τῆς δειλίας ἀνάγκη τοῦ μὴ παριστάμενον λέγειν; ὁ γὰρ ἀντιλέγων οὐκ ἔστι, καὶ φόβος οὐδεὶς, ἦν τις τὸ δοκοῦν λέγειν αἰρεῖται. Αὐτόθεν τοιγαροῦν καὶ βουλευέτω τις καὶ πραττέτω σὺν ἄλλοις τὸ χρησίμον, καὶ τὸ τιτι παραστὰν εἰς γνώμην εἰπεῖν ἀσφαλές, ὡς εὐμενῶς ἀκουσομένων κἂν ὅ τι λέξειε. Δεσπότη γὰρ προσκρούειν ἴσως οὐκ ἀσφαλές, ἐξ ἴσου δὲ προσφερομένη τῷ λέγοντι τὰ τῆς παρῶν ἔχει κίρρον, ὡς μείζονος ὂν ἢ κατ' ἐκείνους τὸ κρίνειν. Ἄλλὰ καὶ τούτου νῦν οὐχ ὑπόντος, ὁ λέγων ὅ τι καὶ βούλεται ἐκατέρωθεν ἔχει τὸ εἰς αὐτὸν ἀκινδύνον. »

tutelam pueri principis exerceat. Assentiar, accedam, et communibus calculis meum adjungam: non enim privatas rationes status fortunæque nostræ, sed principis utilitatem ac salutem ante omnia quaerimus et cunctis præferimus. Qui electus a vobis fuerit, si deprecabitur honorem, frustra erit: vincet enim consensus vester ejus modestiam, nec sua eum verocundia judiciis omnium vestrum ad extremum obnoxi patietur. Me quod attinet, ita comparatus sum, ut nec si vos jusseritis pergere in suscepto munere detrectem, etiam nullo addito honore vel auctoramento majori; et si alio nutus vestri propenderit, statim sim acquieturus et tranquillo securoque animo recessurus domum, nihil inquirens de causis quæ vos ad sic de me statuendum impulerint, etiamsi damna fortunarum et status in me 48 inde gravissima redundarent. Oro igitur obsecroque vos ut et ipsi sine ullo fuco quod vere sententis efferatis. Quæ enim est timendi causa? Aut quæ obtendi posset excusatio idonea ignavæ dissimulationis ab eo qui sententiam de republica rogetur in hoc amplissimo et gravissimo concilio? Promatur libere quidquid in animo est. Excipietur æquis auribus, nec erit qui mera contradicendi libidine oppugnet. Nullus denique metus impendet, quo revocari aut retardari quivis possit ab eo qualicumque proferendo, quod aut mentis judicio senserit aut voluntatis arbitrio elegerit. Agedum, statim ex nunc eatur in sententias, consulat quisque, in medium, agatque quod vult, quod putat utile. Securum et tutum est promere quidquid demum in mentem venerit. Attentos, faciles, ad quivis audiendum paratos esse nos omnes. Ubi princeps in senatu est, causa esse potest circumspiciendi quid quis dicat: prona enim est dicenti apud dominum offensio, nec ea si quæ contigerit

A [P. 27] Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἄθρου μὲν τὸ πλῆθος ξυμμιγῆ τὴν φωνὴν ἀφήκαν, καὶ ὑπεραποδεχομένοις ἐπέκεισαν τῷ ὑπ' ἐκείνῳ μετὰ τὸν βασιλέα τετάχθαι, ἐμφανεῖς τε ἦσαν ἐνασμενίζοντες μὲν τῷ κρατοῦντι, παρενείροντες δὲ κάκεινῳ πλείστους καὶ παρὰ τὸ εἶκος ἐπαίνους ὡς ἀξίῳ μετ' ἐκείνον σφῶν ἄρχειν ἐθεράπευον τὸν καιρὸν οὐχ ἤττον, τὴν παρακινδύνουσι δεδιότες, ἢ τὰ κατὰ νοῦν ἔλεγον. Τῶν δὲ γε μεγιστάνων ἄλλος ἄλλο τι πρὸς τὸ παρὸν ὑποφωνοῦντες δῆλοι ἦσαν τῷ καιρῷ χαριζόμενοι, σεμνολογοῦντες οἶον καὶ ἐαυτῶν ἐκείνῳ ὑπεριθέμενοι. Τῶν δὲ συμβάντων τοσοῦτον ἀπειχόν ἐκείνῳ δοκεῖν αἰτιᾶσθαι, ὥστε καὶ τῷ βασιλεῖ μόνῳ τὰς αἰτίας προσῆπτον, καὶ ὠμολόγουν οὐκ ἔξω τοῦ δικαίου παθεῖν, εἰ μὴ δι' ἓν ἄλλο ἢ τὸ ὑπὸ δεσπότην τελοῦντας τὴν σφῶν εἰς χεῖρας ζῶν ἔχοντα, ἐκείνῳ καὶ μόνον δοκοῦν ὑπευθύνους εἶναι καὶ τιμωρεῖσθαι.

B
ιζ'. Ἀπολογία πρὸς τὴν δημηγορίαν τοῦ Παλαιολόγου.

Ὁ δὲ γε Παλαιολόγος Μιχαὴλ καὶ μέγας κονοσταυλὸς τὸ τηνικαῦτα, ἢ καὶ ταῖς ἀληθείαις ὧν θεῖος ἐκ γυναικὸς ἐκείνου καὶ συμμετέχειν ὡσπερ τοῦ γένους

vacans periculo. Quali non est expositus qui loquitur ad sibi pares. Nullus hic principali eminens fastigio astat dicendorum arbiter: similis conditio est omnium et commune judicium. Quare hic liberæ orationi et nihil metu reticenti, quamcumque in partem incubuerit sententia, hic profecto, si usquam, locus est. » Hæc protovestiario locuto conferta quidem multitudo nescio quid mistum confusis acclamavit vocibus, quæ declarare viderentur libenter se illi post imperatorem subjici, apparebat ea dici studio assentandi principi. Congerebant et in protovestiarium liberaliter laudes, etiam invidiosas, dignam videlicet eum qui ipsis imperaret predicantes. Quæ magis servientium tempore et liberæ orationis pericula caventium voces erant, quam quæ veros animum sensus exprimerent. Optimatum vero 49 alius aliud pro re præsentibus ac perfunctorie dixerunt, ita ut gratificari eos potentibus tunc rerum palam esset. Laudabant protovestiarium, et sibi ipsis præferabant: eorum vero quæ gravia quibusdam et publice invisâ contigerant, tantum aberant ab eo criminando, ut causas omnium in imperatorem diserte conferrent, addentes quod quasi eum excusarent, talia sese non plane injuria passos, si non ob aliud, certe quia impositum cervicibus tulerant dominum vitæ ipsorum arbitrium habentem, cui quod tantum ita videretur, reos se fuisse ac juste punitos.

17. Responsio Palæologi ad concionem protovestiarii.

At Michael Palæologus, magnus tunc constaulus vel vere favens illi cujus uxoris avunculum se meminerat, et communionem generis in participationem quoque ipsius gloriæ se venturum putans, vel quod et ipse adulationis haud expers captandam duceret

ἐκείνῳ οὕτω καὶ τῆς δόξης οἰόμενος, ἢ μὴν καὶ θω-
 πευτικῶς πρὸς τὸν καιρὸν ὑπερχόμενος, μετὰ τὴν
 τῶν ἄλλων ἀπολογία καὶ τὴν ἐμφαινομένην ὑπόπτω-
 σιν παρῆρησιαστικώτερον πρὸς τοὺς λόγους ἀπελο-
 γεῖτο· [P. 28] « Καὶ τί ποτε ἄρα τοιαῦτα λέγειν
 παρέστη σοι πρὸς ἡμᾶς ἀρτίως, ὃ ταῖς ἀξίαις ὑπερ-
 ἔχων καὶ τῶν ἄλλων κρῖσει βασιλείῳ ὑπερφερόμενος ;
 τί δέ σοι καὶ περὶ ἡμῶν ἤκουσται ὡς ἐγκοτεῖν δῆθεν
 δοκούντων διοικοῦντι τὰ βασιλέως ; τίς δέ σε καὶ
 αἰτιάσαίτο δικαίως ὢν ὀργισθέντος τοῦ βασιλέως
 ξυνέβη οἱ παθεῖν ; οὐδεὶς εἰς τόσον προελθῆναι
 ἀγνοίας ὥστε καὶ βασιλέως ὀργὴν ἀγνοεῖν καὶ τὴν τοῦ
 καιροῦ μὴ εἰδέναι πικρίαν, ὀπόση ἦν καὶ ὅπως
 ἐφῆσται πᾶσι, καὶ μᾶλλον τοῖς πλησιάζουσι. Κα-
 τίς γάρ, εἰ μὴ πορῶ τῶν ἡμετέρων ἔτυχεν ὢν κακ-
 γένους ἀλλοδαπός ; Πλὴν ἐπεὶ ξυμβαίνει δολοῦσθαι
 ὄρκους καὶ συνθήκας ἐπὶ πίστει συνισχημένους, οὐ-
 δὲν ἀπεικός καὶ πάσχειν ἀνήκεστα δοκοῦν ἐκείνῳ
 καὶ μηδεὶς ἐποτρύνῃ ἐπηρεάζων τῷ πεισομένῳ·
 Ὅπου τοίνυν τῆς αἰτίας καὶ ὁ δράσας ἀφεῖται τοῖς
 τὰ τῆς μοναρχίας ἐπισταμένοις ἴδιαι, σχολῇ γ' ἂν
 ἀλῆεν ἄλλοι συκοφαντεῖν ὑπονοούμενοι καὶ ἐξάπτειν
 τὰ τῆς ὀργῆς. Γέγονε ταῦτα καὶ παρήλαθε, καὶ τὸ
 περὶ τοιούτων ἀρτίως διεξίεναι ὁμοιον ὥσπερ ἂν εἰ
 περὶ νεκρῶν ὅπως ἐντεῦθεν ἀπῆλθον ἐπολυπραγμο-

occasionem insinuandi se in gratiam tunc præpol-
 lentium, post eas quas indicavimus responsiones
 aliorum et significatam submissionem, altius et
 quasi liberius vocem tollens, sic ad concionem re-
 spondit: « Qui tibi tandem, » inquit, « in mentem
 venit hanc quam modo explicuisti ad nos oratio-
 nem habere ? Quasi non meritis et dignitate præ-
 emineas iudicio imperatoris præpositus cunctis.
 Quæ porro nos apud te falsa infamavit delatio,
 tanquam qui videremur ei esse infensi qui vices
 imperatoris gereret ? Quis autem tibi juste culpam
 imputet eorum quæ ab ira forte mortui principis
 ipsei pati contigerit ? Nemo tam ignarus rerum est,
 cui nota non sit natura ejus qui prius inperavit
 iracundior. Quis etiam ignoret quanta fuerit acer-
 bitas temporis illius, quæ in omnes grassata est,
 et magis in propinquiores ? 50 Plane hujus expertus
 fuit fere nemo, nisi forte remotissimus a nobis et
 ortu exterus. Verum ab eo cui fidem sacramento et
 pactis conventis obligatam ut principi habemus,
 etiam intolerabilia ferenda sunt, si ei liberit, D
 ut unquam nemo eum impellat aut malignis dela-
 tionibus irriter in miserum, cui est infensus. Ubi
 ergo ipse qui nocuit injuriæ absolvitur, jure pro-
 prio regni cunctis noto, otiosum sane fuerit inces-
 sere alios suspicionibus calumniosarum suggestio-
 num, quibus iram videlicet quasi non per se satis
 ardentem accenderint. Fuerunt hæc, et transierunt
 et in his modo sermone retractandis immorari si-
 mile fuerit ac si de mortuis cur decesserint anxia
 institueretur inquisitio. Ut enim ibi fatalis neces-
 sitas, sive morbus ingruerit sordidus sive non,
 causam absolvit, ita et hæc nos pati fatum fuit,

νοῦμεν· ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ χρεῶν ἀναγκαῖον καὶ νόσος
 ἐνσκήψῃ καὶ μὴ, οὕτως ἐνταῦθα τὸ παθεῖν ἐγγύς
 τοῦ χρεῶν, καὶ εἴεν οἱ λόγους ὑποβαλλόμενοι καὶ
 μὴ εἴεν. Καὶ τὸ τεταγμένον ὑπ' ἄλλῃ καὶ δούλον
 ὄντα ὅσον εἰς λύπην παθεῖν δικαίως, τοσοῦτον εἰς
 παραμυθίαν τὸ ἀδίκως καὶ τὰ μέγιστα πάσχοι πα-
 θεῖν. Ποῦ τοίνυν καιρὸς τῶν τοιούτων ἡμῖν οὕτως
 ἔχουσι τῶν πραγμάτων μεμνησθαι, καὶ μηδὲν
 προσῆκον ὑμῖν ἐγκλημα περιάπτειν ; τὸ δ' ὑμᾶς
 παρὰ τοῦ βασιλέως τιμᾶσθαι τοῖς μέλλουσι ἀξιωμα-
 σιν οὐ θέλημα μόνον ἦν βασιλέως καὶ σχέσις περὶ
 ὑμᾶς ἄκαιρος καὶ ὀρμή τις ἀλογός τε καὶ περιττή
 (μαίνοιτο ἂν τις εἰ οὕτως ὑπονοοῖτο)· ἀλλὰ τὰ ὑμῖν
 προσόντα πλεονεκτήματα, καὶ τὸ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς
 εἰδέναι καὶ λέγειν καὶ πράττειν, καὶ ἡ πρὸς ἐκείνους
 ἄδολος πίστις καὶ καθαρά, καὶ τὸ τῶν βασιλείων
 πραγμάτων ὑπερπονεῖν, καὶ τᾶλλα οἷς ἂν ὀλίγη
 ἀνὴρ σεμνύνοιτο τοιαύτην ἔχων κατάστασιν, ταῦτα
 τὴν βασιλέως ἐπειθε γνώμην καλῶς ἔχουν ὑμῖν καὶ
 τιμᾶν τοῖς προσήκουσι. Τί δὲ παρὰ τοῦτο καὶ τις
 ἡδίκηται ; ὥσπερ ἂν οὐκ ἄλλως ἦν τοὺς ἄλλους τι-
 μᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν ἐσχάτῃ τάξει ὑμεῖς τάττοιθε. Εἰ
 μὲν γὰρ οὕτως ἦν τὸ τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ
 ὑμᾶς παρορᾶσθαι, καλῶς ἂν εἶχεν ὑμᾶς ἐν αἰτίας
 εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἦν ἅμα καὶ ὑμᾶς τιμᾶσθαι καὶ τοῖς

sive adforent sive deforent maligni suggestores.
 Cæterum homini sub aliena potestate constituto et
 suæ conditione fortunæ mancipato servituti supremi
 domini, quantum dolorem augit inflicti mali culpæ
 conscientia, qua se id juste promeritum agnoscit,
 tantum ad consolationem valet etiam pessime mul-
 tatis innocentia, cujus ipsi teste sibi sunt, et certa
 inde nata persuasio sese injuste pati quæ perferunt.
 Quid ergo utique nobis vacat hoc reipublicæ statu
 ejusmodi transactarum jam rerum et obliteranda-
 rum meminisse, crimenque vobis affingere a quo
 estis alienissimi ? Nam quod ab imperatore digni-
 tatibus estis amplissimis ornati, non id imputandum
 solum gratiæ et benevolæ in vos studio faventis Augu-
 sti, quasi is intempestivo in vos indulgens affectu et
 impetum ratione carentem nimium sequens id fecerit.
 51 Insaniam profecto quis sic sentiat. Sed quæ
 insunt vobis eximiae, quibus supra cæteris excellitis
 dotes, facultas intelligendi, loquendi et agendi melius
 quam plerique, sincera in illum ac luci expertus fi-
 des, labores in administratione reipublicæ assidui et
 magui, cæteraque, quæ summum ejus ordinis virum
 vel maxime commendent, imperatorem in istam vos
 promovendi et ut par erat honorandi sententiam
 traxerunt. Quid autem hoc, quæso, cuiquam nocuit ?
 Quasi vero non aliter potuerint alii honorari, nisi
 vos in sortem ultimam detruderemini. Nam sane,
 si ita res haberet ut aliis speratus optatusve honor
 ex vestri despectu et depressione penderet, posset
 cum aliqua specie imputare vobis neglectum pro-
 prium, qui se præteritos queruntur. Cum vero nihil
 prohibuerit quominus et vos ornaremini, et aliis
 contingerint meritis aut concupitis dignitates, cum

ἄλλοις οὐδὲν ἤττον τὰ τῶν ἀξιωματικῶν ὡς εἰκὸς προσ-
νέμεσθαι, καὶ τοὺς μὲν τὰ οἰκεία ἔχειν, [P. 29] τοὺς
δὲ καὶ λαμβάνειν παρὰ βασιλέως τὰ σφίσι προσ-
ήκοντα, ποῦ δίκαιον, εἰ μὴ ἦν ἄμφω καὶ ἐνεχώρει,
οὕτω δοκοῦν βασιλεῖ, ὅμως ὑμᾶς, δεξιᾶς πειρωμέ-
νους τῆς τύχης, αἰτίους τῆς ἐκείνων δυσπραγίας
κρίνεσθαι; παῦσαι τοίνυν τοιοῦτους λογισμοὺς στρέ-
φω ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξ ὧν συμβαίνει οὐκ ὀλίγα λυπεῖ-
σθαι καὶ τοὺς ἀκούοντας, ὡς ἔγωγε πολλὰ ἂν εἴπειν,
ἔχων περὶ τοιούτων ἐν γὰρ μόνον ἔρω, ὡς εἴπερ ἐπὶ
ἀλλοδαπῆς ἦτε τοιοῦτοι ὄντες, πολλὰ ἂν εὐχαίμην ἂν
ἐν ἀκραιῖ, εἴπερ οἶόν τε, τοῖς ἡμετέροις, οὕτω καὶ
μᾶλλον ἔχουσιν, ἐπιστῆναι, ἢ ἄλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ
χρημασί καὶ τρόποις ἐτέροις ζητεῖν τὴν ὑμετέρα,
πρὸς ἡμᾶς ἀφιξί, καὶ ἀξιοῦν ἐπιστάντας τῶν ἡμετέ-
ρων ἀντιλαμβάνεσθαι. Σὺ δὲ, ὥσπερ ἂν ἀξιώτερος
ἄλλος ἦν εἰς κηδεμονίαν βασιλικήν, τὴν ἡμετέραν
βούλησιν ἀναμένεις, τίς τοίνυν ἰκανὸς ἀναλαβεῖν ψῆ-
φον βασιλείου; τίς δὲ παρὰ σὲ τὸ ἐχέγγυον ἔχων
φνεῖσθαι ἐπὶ μεγίστῃ τοιαύτῃ προσεδρεία καὶ βα-
σιλικῇ πράγμασι; σὺ γὰρ καὶ ταῖς ἀξίαις προέχεις
καὶ συνέσει ὡς οὐδὲν ἐλλείπων ὑπερτερεῖς. Ἄρχε
τοίνυν, καὶ προνόει μὲν βασιλέως, προνόει δὲ καὶ
τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας πραγμάτων. Καὶ ἡμεῖς
εὐπειθοῦντες ἐψόμεθα· οὐ γὰρ πάντες ἄρξομεν, οὐ-

simul fieri potuerit, ut et ii qui jam erant in honori-
bus posse-sa conservarent, et qui digni erant nihilo-
minus apta ipsis ab imperatore acciperent, quomodo
justum sit contraria et se invicem excludentia fingere
quæ simul esse potuerunt? Et quo jure aliqui
repulsas si quas sunt passi, et si quas ipsis dolent
exclusiones ab honoribus, favori imperatoris pro-
penso in vos et vestræ propriæ fortunæ assignandas
ut veræ causæ arbitrarentur? Desine igitur tales suspi-
ciones animo versare, quibus, cum eas verbis ex-
primis, auditores non modice contristas. Atque ego,
cum de his habeam multa quæ possem dicere,
unum modo addam: si vos, cum tales sitis, peregre
in aliqua extera regione degeretis, votis optarem
ardentibus transferri huc vos divinitus **52** momento
temporis et gubernationi rerum nostrarum, quo statu
sunt hodie, præponi, nedum ut moles ferrem vos
ipsos impensis modisque aliis vestrum huc adventum
procurare et dignari curam difficilem reipublicæ hoc
tempore nostræ suscipere. Tu vero jam scilicet,
quasi dignior te alius sit cui rerum administratio
tradatur, nutum, ut ais, ad id nostrum et voluntatis
significationem opperiris. Quis autem nostrum sibi
tantum arroget ut iudicium de te imperatoris irri-
tum faciat? Quem autem præter te inveniemus ad
recte sustinendam istius supremi loci dignitatem
resque imperii, ut dignum est, gerendas idoneis, et
quibus confidi non temere possit, instructum opibus
et dotibus; qui et meritis ac dignitate, idemque
nihilominus prudentia et sapientia præcellis? Perge
igitur et gubernare imperium et consulere atque
invigilare principi Romanæque rei ac negotiis publi-
cis. Nos obedienter obsequemur. Non enim imperare

δὲ πάντες ἐπιτάττειν ἔχομεν· ἄναρχον γὰρ τὸ πο-
λύαρχον. Ἐπεὶ δ' ἓνα προέχειν μετὰ βασιλέα τῶν
ἀναρχαίων ἐστὶ, τίς ἄλλος καὶ προάρχειν ἀξίος εἰ μὴ
ὁ ταῖς ἀξίαις ὑπερφερόμενος; Τὸ γοῦν ἐμὸν ὄσον
ἦν εἴπειν, εἰρηταί· ὅτι δ' ἐτέρως δοκεῖ, καλὸν ἔξει,
πεῖν τέως· οὐ γὰρ θεὸς κωλύσει, καὶ ἀκονσόμεθα,
ἂν ἄλλως τέως ἔχει τις λέγειν. Ἄλλὰ μὴδὲ τις; τῶν
πάντων, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐστὶ μανθάνειν, μᾶλ-
λον δὲ καὶ ἐξ ὧν ἀκούω λεγόντων, ἀμφιγνωμονήσοι
πρὸς τὰ λεγόμενα. » Ταῦτα τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου
διεξεληθόντος, οἱ ἐν τέλει πάντες ὡς ἀπὸ μιᾶς ὥσπερ
ὁρμῆς καὶ προθέσεως, ὡς δῆθεν μὴ πλέον ἔχοντες
λέγειν, ἐμφανεῖς ἦσαν συντιθέμενοι τοῖς ῥηθεῖσι,
μᾶλλον μὲν οὖν ὠχθησάν τε καὶ βαρυνομένους ἐψυκε-
σαν παραχρῆμα, εἰ ἄλλο τι παρὰ τὰ λεχθέντα λέγειν
ὑπονοοῖτο τις ἐκεῖσε παρών. Ὅθεν καὶ προῦλάμβαν-
εν ἄλλος ἄλλου λεξὼν τὰ πρὸς χάριν, καὶ δείξων ὡς
τὸ ὑπ' ἐκείνῳ τάττεσθαι τ. ὁ ἄρχειτ αὐτὸν ἐκεῖνον
περὶ πλείονος ἄγοι. Τὰ δ' ἦσαν σκῆψις καὶ κόμπος
ἄλλως, ὡς εἶδειξε. Τότε γοῦν τοῦ συλλόγου διαλυ-
θεις, τὰ πιστὰ λαβὼν ἐντεῦθεν ὁ πρωτοβεστια-
ριος τοῦ καὶ ἐκόντων δῆθεν τῶν μεγιστάων βασι-
λέως [P. 30] καὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸν καὶ μόνον
ἐκεῖνον εἶναι διαφερόντως τὸν φροντιστὴν, ἀναλαβὼν
τὴν πᾶσαν δύναμιν ἐπὶ Μαγνησίας ἐχώρει. Καὶ δὴ

omnes possumus. Non omnes, inquam, regere ac
præcipere convenit aut fas est: ubi enim omnes
præsunt, nullus præest. Quoniam ergo sub principe
unum imperare necessarium est, quis alius isto loco
dignior quam qui meritis et dignitate præeminet?
C Aperui sensum meum, et effudi quantum in animo
habebam. Dicat, si cui aliud videtur. Nullus obstat
metus, secure licet. Omnes libenter audiemus, quis-
quis erit, cui quod præferendum putet in mentem
veniat. Verum nullus est omnium, prout res ipsæ
monstrant, et quas audio multorum voces, qui non
eadem nobiscum judicet et plane assentiatur [his
jam dicta sunt.] Hæc eum magus conostaulus
perorasset, qui aderant in concilio viri primarii, uno
velut omnes studio ac proposito præ se tulerunt,
53 quasi scilicet nihil haberent quod auditis adde-
rent, sese dictis assentiri. Quin potius significarunt
grave sibi ac molestum fore, si quis illic præsen-
tium suspicaretur diversum ipsos quidquam a modo
propositis sentire aut dicturos fore. Unde et præoc-
cupabant se invicem affectatis ad gratiam sermoni-
bus passim assentabundi, ac pro se quisque certa-
tim ostentantes longe pluris esse ac multo malle
protovestiaro subjici quam ipsos imperare. Hæc
autem nihil aliud quam focus et mendax ostentatio
erant, ut eventus demonstravit. Tunc igitur soluto
conventu plane persuasum protovestiaro quod vole-
bat est, velle nimirum et gratum habere optimates
et res imperii et tutelam principis suæ unius curæ
arbitrioque permitti. Quare securus jam et certa
confirmatus fiducia universis secum copiis assum-
ptis Magnesium proficiscitur; ibique ad custodiam
imperatoris certa fidissimorum sibi militum cohorte

τὰς φυλακὰς τὴν μὲν βασιλέως ἀνδράσι πιστοῖς ἐγχειρίσας, τὴν δὲ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου ἑτέροις ὁμοίως πιστοῖς καὶ ἀξίοις, ἀπὸ πολλῶν τὸ ἐχέγγυον ἔχουσιν, ὧν δὴ ὁ λογοθέτης τότε τῶν ἀγγελῶν ὁ Ἅγιοθεοδώριτος ἐξηγεῖτο αὐτὸς ἐπὶ ταῖς τῶν κοινῶν διοικήσεσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἐσπουδαιοτρίβει. Συνετάττοντο τοῖνυν προστάγματα πανταχοῦ πόλεων τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀποσταλησόμενα, καὶ κατ' ἄλλας μὲν χρείας ἐτέρας, τὸ δὲ πλείστον καὶ μέγιστον κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἅμα δὲ καὶ τῆς τοῦ νέου βασιλέως ἀναρρήσεως, καὶ τοῦ εἰς ἐκεῖνον προστιθεσθαι χάριν συνθήκαις ὄρκων κατὰ τὸ σύνθησι. Καὶ ἐξετίθειτο μὲν τὰ προσταττόμενα παμπληθεῖ, τὰς δὲ δι' ἐρυθρῶν βασιλικῶν ὑποσημάνσεις, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸν νέον βασιλέα χεῖρα κινεῖν καὶ ὑποσημαίνεσθαι, τῷ δηλωθέντι λογοθέτῃ τῶν ἀγγελῶν ποιεῖν ἐνεδίδοσαν. Ὁ μὲν οὖν πρωτοβεστιάριος πρὸς ταῖς περὶ τῶν ἄλλων φροντίσιν ἦν, καὶ ἀσχόλως εἶχεν, ἐλευθέρῳ χρώμενος ὡς μηδὲν ὑπειδόμενος τῷ φρονήματι ἐφ' οἷς ἔπραττεν.

ιη'. Ἐπίθεσις τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Μουζαλώνων.

Ἦν δὲ ἄρα ὁ πρὸς ἐκεῖνον φθόνος οἰδαίνων βαρῦς, καὶ δεινὸς ὑφεῖρπεν ἐκεῖνῳ μὴ τὸ σύνολον ἐπαύοντι. Καὶ ἡ σκῆψις τῶν ἀπορρήτων κατ' ἐκεῖνου τοῖς ὀργιζομένοις ὡς πιθανῆ· ἐδόκουν γὰρ καὶ ὑπὲρ βασι-

præposita, similiter ærarium regium servandum aliis concedidit æque probatis ac multis variisque experimentis compertissimæ sibi fidei viris, quorum dux erat agelarum sive gregum tunc logotheta Hagiotheodorites; quibus ita provisus, ipse cum reliquis cæteræ gubernationi reipublicæ attentæ ac studiose vacabat. Scribebantur ergo edicta in omnes Romanæ ditionis urbes mittenda, cum ad alia quæ præsens posebat usus, tum in primis, quod univærsæ omnes spectans maximi momenti erat, ut significaretur mors imperatoris, et pueri filii ejus in locum ejus successio; mandaretur ut omnes studeant a novo principe gratiam inire, obliganda ei fide consueto tali occasione sacramento. In eam sententiam conficiebantur magno simul labore 54 plurium scribarum diplomata numero quam maximo, quorum rubras subscriptiones, quæ manu imperatoris fieri debebant, quoniam manum adhuc per ætatem puer imperator movere ad id nequibat, modo memorata logothetæ agelarum faciendæ tradebantur. Interim protovestiarius curandis aliis quæ usus posebat præsens scire ac libere vacabat, nullas suspicatus insidias in se comparari negotiis publicis intentum.

18. Seditio exercitus in Muzalones.

Tumescebat autem gravis atque atrox in eum invidia, clamque serpens eadem periculose glisciebat, ipso nihil plane sentiente. Et erat arcana in ipsum iræ causa infensis illi probabilis. Videbantur enim ipsis, se zelo fideli agi erga imperatores patrem ac filium, quorum illum quidem putabant procurato-

λέων ζηλοῦν, τοῦ μὲν ὅτι μαγγανείαις ταῖς παρ' ἐκεῖνων συσκευασθείσαις νοσοίῃ καὶ ὡς κακῶς ἀπαλάξειε πρόωρος, τοῦ δὲ ὅτι βασιλεὺς καὶ ὑπαρκάζει τὴν ἀρχὴν μελετᾷ καὶ μείζον ἢ καθ' αὐτὸν φρονεῖ, περιφρονῶν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν βασιλείαν εὐπροσώπως ὑποποιούμενος. Τοῖς δὲ τῶν ξενικῶν Ἴταλοῖς, οὓς δὲ καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶχεν ὁ μέγας κονοσταύλος, καὶ ἄλλα ἴδι' ἅττα ἦσαν τῆς κατ' ἐκεῖνων ὀργῆς αἰτιάματα, ὡς παρὰ Μουζαλώνων, καὶ μᾶλλον [P. 31] ἐνὸς τοῦ πρώτου, στεροῖντο ζῶντος βασιλέως τῶν εἰς ῥόγας αὐτοῖς ἀποτεταγμένων, ὡς καταφρονοῦντο ἐφ' οἷς ἐδικαίουν ἐαυτοὺς τετιμηθεῖν, ὡς τῆς πρὸς βασιλέα ἀποκλείοντο παρρησίας εἰσηγήσεσι ταῖς ἐκεῖνου, ὡς ἀτιμοῖντο τοῦ πρωτοβεστιάριου προστασσόντος. Τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις τὸ ξανθὸν τε καὶ ἀρειμάνιον γένος ἐπιθεζόμενοι ἔτοιμοι ἦσαν κατασφάττειν ἐκεῖνους, εἰ μόνον τις παρορμηθῆ. Αἰτίαν δὲ ἔσχεν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, ὁ τούτων τῆς φάλαγγος ἐξηγούμενος, ὅς καὶ πάλαι μὲν ὠρμημένους αὐτοὺς τότε δ' ἐξαφθέντας πλέον ἀνεθέντας τοῦ φόβου καὶ ὀρρασιόντας τὰ ἀνηκαστὰ ἐξ ἐτοίμου ἠρέθισε τὸν φόνον ἐπιτολμησάσι καὶ ἐκόντας. Καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὑστερον φέρει τὸ πιθανόν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐτόλμων, εἰ μὴ τινὰς προβιδάσει εἶχόν, ἀλλοθενεῖς ὄντες καὶ τὸ πλέον ἐπιγλυδεῖ. Καὶ εἰ οὕτως εἶχον καὶ μόνος θαρβῆναι, ἀνάγκη παντὸς μᾶλλον τὸν ἄγοντα ὑποπτέεσθαι.

hujus magicis maleficiis morbo consumptum et dira immature morte sublatum, hunc vero miserabantur mox privandum imperio injusta istius vi effrentis se improbe supra privatum modum, et haud dubie regno inhiantis, contemplaque Augusti pueri ætate imperium sibi honestis prætextibus parantis. Auxiliarius porro Italis, peculiari magni constauli subjectis præfecturæ, præter alias quasdam, hæ vehementiores proprie erant odii in eum et meditati impetus causæ, quod se a Muzalonibus, et præsertim ab hoc inter eos natu maximo, privatos meminerant donativis et stipendiis ipsis ab adhuc vivente imperatore decretis, quod contemnerentur in iis quibus juste se honorari debere contendebant, quod aditu et gratia imperatoris suggestionibus hujus excluderentur, 55 quod protovestiarii jussu ignominia et contumeliis afficerentur. His et similibus rufum et bellicosum genus irritati, parati erant ad eos trucidandos, si quis vel paululum impelleret. Jactatum etiam est sermone multorum ducem istius Italicæ phalangis partem istius culpæ conscivisse non parvam, quippe qui suos olim in hanc cædem pronus, tunc autem occasione accensos nova, metu solutos et gestientes dirum facinus patrare, reparata incitaverit ut erumpere quo destinaverant auderent. Qui quidem rumor ex iis quæ consecuta sunt verisimilis sit: neque enim ausi tantum essent, nisi freti auctoribus et instincti persuasionibus idoneis, alienigenæ et plerique advenæ: quo statu homines si vel cogitent vim inferre, prorsus necesse sit suspicari agi utique ad id ipsos impulsore quopiam.

18'. Ὅπως παρὰ τοῦ στρατοῦ ἐτολήθη ὁ φόνος A
τοῖς Μουζάλωσι.

Τέως δ' οὖν ἢ ἐπὶ τῶ ἀποικομένῳ ἐνατη κειμένῳ
παρῆν, καὶ ἔδει τὴν μνήμην ἄγειν ἐκείνῳ κατὰ τὸ
σύνθηθεσ. Ἀνέρχονται τοίνυν εἰς τὴν τῶν Σωσάν-
δρων μονήν, ὅπου καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως
ἐχόμενα τοῦ πατρὸς τεθαπτο, τῶν ἱερωμένων ὅσοι
παρῆσαν ἐκεῖσε. Ἀνέρχονται δὲ καὶ οἱ ἐν τέλει
πάντες, χωρὶς δ' ἐκείνων καὶ τῶν γυναικῶν αἱ
προύχουσαι ματρῶναι, καὶ πᾶν ὅσον ἦν ὀπρητικὸν
τοῖς κρατοῦσι. Τὸ μέντοι γε στρατιωτικὸν ἐκ προ-
νοίας καὶ μᾶλλον κάτω περὶ τὸν βασιλέα ἐγκαταλέ-
λειπτο. Ὡς γοῦν πανοικί καὶ οἱ Μουζάλωνες ἤεσαν,
ἰδίαν περὶ τοὺς ἄλλους στοργὴν πρὸς τὸν θανόντα
ἐπιδεικνύμενοι, τότε τὸ στρατιωτικὸν, διαφερόντως
δὲ τὸ Ἰταλικὸν τε καὶ ξενικὸν, ἀρπάσαντες τὸν
καῖρὸν, οἱ μὲν ἀμόνεσθαι τοὺς λυπήσαντας ὀρεγό-
μενοι, οἱ δ' ἐφηδόμενοι τοῖς, εἰ δυνηθεῖεν ἐκεῖνοι,
τολήθησομένοις (ταῖς γὰρ καινοτομίαις ἀεὶ ποτε
χαίρουσι ἄνθρωποι, καὶ βῆθ' οἱ τὴν ἰδὼν καινὸν
κακὸν τελεσθῆν ἐφησθήθη τοῖς παθοῦσιν ἢ ἀγαθὸν
συνησθῆθαι τοῖς ἀπολαύσασιν), συμμιγεῖς [P 32] τῶ
πλήθει γενόμενοι φωνὰς ἤφίλουν δεινὰς κάτωθεν ἄνω

19. *Ut Muzalones ab exercitu interfecti sint.*

Tunc commodum nonus illuxerat a morte impe-
ratoris dies, quo ejus memoria consuetis honorari
ritibus debebat. Conveniunt igitur in Sosandrorum
monasterium, ubi corpus imperatoris juxta patrem
sepultum fuerat, quantum erat ibi sacrorum homi-
num; conveniunt et magistratus omnes, mulieres
quoque primæ dignitatis ac matronæ, tum quidquid C
in obsequio principum erat. At militares copię de
industria infra, quasi ad custodiam circa principem,
sunt relictæ. Ut autem ipsi quoque Muzalones cum
universis ipsorum familiis eodem ascenderant osten-
tandæ studio quasi præcipuæ cujusdam ipsorum in
defunctum charitatis, tunc exercitus, præsertim vero
Italicæ et auxiliares exteræ copię, captata occa-
sione, partim ultionis ab iis quilibet expetendæ
desiderio instinctæ, partim conniventes audentibus
quadam 56 dulcedine novitatis et curiositate spei
mista mox videndi quis responderet successus an-
cipitibus aliorum cœptis, et an non forte aliquid ipsis
utile privatim e statim perturbandarum confusione
rerum oriretur (inopinatis enim mutationibus fere
semper delectantur homines; et facilius quis videns D
novum quodpiam in aliquos malum ingruere, mali-
gnum de aliena calamitate sentiat gaudium quam
bono fruentibus collætetur), tunc, inquam, militares
utriusque generis copię, partim furentes, partim
faventes furentibus, plebi nihilo mitius animatæ
passim mistæ, insanos attollebant clamores ex imo
et atriis palatii sursum et fenestras versus, ubi im-
peratorem, qui non apparebat, esse putabant, depo-
scentes ad pœnam perfidos, quo nomine Muzalones
innuebant, zelum in Augustum et genus ejus osten-
tantes et egregie simulantes ardentem, ac signifi-
cantes metu se malorum Augusto imminentium

καὶ μὴ φαινομένῳ τῶ βασιλεῖ, καὶ ἐπενεκάλουν κατὰ
τῶν δῆθεν ἀπίστων, τοὺς Μουζάλωνας αἰνιττόμενοι,
ζῆλον ὀπῆρ αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους ἐνδεικνυμένοις
εὐκότες θερμόν. Καὶ ἵνα μὴ φθάσειαν ἐκεῖνοι πρὸ
τοῦ παθεῖν δράσαντες, δεδιότες δῆθεν ἐπέσπενδον
τὴν ἐπ' ἐκείνους τοῦ βασιλέως ἐγγώρησιν, καὶ ἄμ'
ἐδήλουν ὡς εἴπερ ὁ βασιλεύων ἐφήσει· εἰ δ' οὖν,
ἀλλ' ἐκεῖνοι καὶ οὕτως ἐπιδραμοῦνται καὶ καταπρά-
ξονται. Ταῦτα λεγόντων ἅμα καὶ θορυβούτων, οἱ
τὴν βασιλικὴν φυλακὴν ἐπιτετραμμένοι, δηλωθὲν
κἀκεῖνοις τὸ τὸλμημα, ἢ καὶ παρὰ τοῦτο πρότερον,
ἢ μὴν ἅμα τῶ θορυβεῖν ἐκείνους δείσαντες δῆθεν,
ἐξήγουσιν εὐθὺς τὸ παιδίον, κατὰ δυσωπίαν ἐπιτιζο-
μένην ὡς ἐκείνους ἐμφαίνειν ποιοῦντας ἐμφανῆ τὸν
κρατοῦντα. Ὡς δὲ φανέντος τοῦ νέου καὶ μελίζων
ἤφρητο ἢ φωνῆ καὶ ἀτακτότερον ἐθορύβουν, χεῖρ
κατανεύειν οἱ ἄμφ' ἐκεῖνον διδάσκουσι. Τὸ δ' ἦν
ἅμα κροῦον καὶ πρὸς ἀμφοτέρα, ὅτε τε ἀναστελλοῖ
τὸν θόρυβον καὶ ὅτι ἐκχωροῖ τὴν διδούσ. Καὶ τοῖς μὲν
περὶ τὸν νέον ἄρχοντα ἱκανὸν εἰς ἀπολογία ἐς ἕστα-
ρον πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἢ τῆς χειρὸς κατάνευσις
ὑπολέλειπτο, ὡς δῆθεν ἐπισχεῖν οἰκονομοῦσαι τὸν
θόρυβον, τοῖς δὲ καὶ λίαν ὀρκοῦν ἐνομιζέτο πρὸς

impelli, nihilque studere aliud nisi præoccupare
destinata jam ab istis dira in principem facinora,
dareque operam ut nefarii latrones prius juste
patiantur ea quibus digni sunt, quam immaniter
exsequantur quæ in principis et reipublicæ perni-
ciam cogitant. Hac benevola de salute imperatoria
sollicitudine monstranda id agebant, ut assensum C
ejus in vim quam parabant elicerent, quasi cupien-
tes cum bona ejus venia quod decreverant perficere,
simul subindicantes, si princeps remissior in
indulgentia perstaret, se tamen procururos quo
intenderent, et destinata perpetraturos. Talia illis
vociferantibus, simul et tumultuantibus, ii quibus
commissa principis custodia fuerat, sive a quopiam
de re quæ agebatur prius edicti, sive sibi ipsis in
tanto tumultu metuentes, educunt puerum Augu-
stum, præ se ferentes id se agere spe placandæ se-
ditionis aspectu et reverentiæ principis, componendi-
que nutu ejus in modestiam inquietos furores plebis
57 effrænīs. Ut autem objecto publicis conspectibus
adolescentulo major sublatus est clamor et impo-
tentius bacchabantur, suggerunt ei qui circa ipsum
erant ut manu innueret. Erat autem id signum anceps
et in contraria pariter ambiguum, cum et videri
posset comprimere tumultum eo gestu voluisse, et
interpretatione non inverisimili trahi posset idem
in indicium concessæ a principe in parum ipsi fidos
sæviendi facultatis. Neque id ignorasse videbantur
qui principi aderant: sed sibi, si hoc periculo in-
noxie defungerentur qui rebus præerant, receptum
in excusatione parabant tanquam ab ipsis eo tan-
tum animo suasa illa protentione manus, ut seditio
per eam comprimeretur. At tumultuantes satis
clare sibi concessam eo gestu quod vellent agendi
licentiam crediderunt. Statim igitur sublata vox est

ἐκχώρησιν. Εὐθύς οὖν βοή ἤρθη ὡς ἐκχωροῦντος τοῦ βασιλέως, καὶ ἅμα ἔχοντο παμπληθεῖ, καὶ ὡς τιμωρὸς τῆς βασιλικῆς σωτηρίας συνέθεον ἕκαστος ὡς καὶ προσκινδυνεύσοι, εἰ δεοί. Καὶ ἀλλήλους τῷ θορυβῷ παρακρατοῦντες ἐπὶ τῆς μονῆς ἠπείγοντο τῶν Σωσάνδρων, τὰ ἔσχατα κακὰ τοὺς, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον, δύσους τῷ βασιλείῳ κράτει πραξέοντες. Ἐἴσι δ' οἱ καὶ ἕμενον μὴ συναπιόντες, προμηθέστερον ποιοῦντες ἢ τολμηρότερον, καὶ ἅμα εἰ ἐκποδῶν γενομένους τοὺς καθ' ὧν συνέθεον μάθοιεν, αὐθαδέστερον δρασεῖοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς πρὸς τὸ ἐκφορεῖν τὰ κειμήλια· μὴ γὰρ εἶναι τὸν κωλύσοντα οὕτω τῶν κεκτημένω ἀπολωλότων. Ὡς γοῦν οἱ μὲν σύναμα καὶ τισι τῶν ἐν τέλει τῆς ὑμψιδίας τελουμένης ἐντὸς εἰστήκεισαν τοῦ ναοῦ, οἱ δὲ συνέθεον πανδημεὶ θορυβοῦντες παρὰ τὸ σύνθημα καὶ ἤδη τοῖς ἐντὸς ἐμφανεῖς ἦσαν εὐθὺς τῆς μονῆς ἰόντες, τινὲς τῶν ἐκτὸς ὄντων ὑπηρετῶν τὸν ἐκείνων ὑποπάσαντες θόρυβον, μὴ τί που καὶ τῶν ἀπειρημένων δράσαιεν σχεδὸν αὐτόνομοι ὄντες, ἅμα δὲ καὶ τὸν νεωτερισμὸν ὑποπτεύοντες, δηλοῦσι σὺν ὠχρῷ τῷ προσώπῳ τοῖς ἔνδοι. Οἱ δὲ σπουδῆ [P 33] τοῖς κυρίοις τὸ δηλωθὲν ἀπαγγέλλουσι, καὶ ἐπιζυγῶσαι τὰς τῆς μονῆς πύλας τοῖς ἐρχομένοις συμ-

ἄφῃ, μάλα θερμῶς εἰσηγοῦνται. Οἱ δ' ἡμέλων ἀκούοντες, (μηδὲ γὰρ ἔχειν συμβαλεῖν ὀπόθεν ἐπὶ σφετέρῳ κακῷ ἴοιεν οἱ συνέθεοντες), ἔρχεσθαι δὲ κάκείνους εἰς τὰς κοινὰς ἐκεῖνας τελεστὰς ὑπελάμβανον. Ὡς δὲ καὶ αὐθις ἐξεληθόντες ἐλείνοι πλησιασάντων λαὶ μᾶλλον τὸ θορυβῶδες καὶ ἀτακτον ὑπενόουν, ἔτι μᾶλλον κτωβρώδουν καὶ μετὰ σπουδῆς εἰσήγγελλον τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἄλλοι ταχυδρομοῦντες, καὶ αὐθις ἄλλοι· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις τότε βλέπων μὴ ἐπὶ κακῷ μεγίστῳ τὴν ἐκείνων ἄφιξιν ὑπενόει. "Ὅθεν λαὶ πολλοὶ μὲν περὶ ἑαυτοῖς δεδιότες ἐκ τῶν οὐ καλῶν ἐκείνων ὑποψιῶν ἄλλος ἀλλαχοῦ κατεδύοντο. οἷς δ' ἔμελε τῶν Μουζαλωνίων πλέον τῶν ἄλλων, προσίοντες καὶ αὐθις ἀτάκτῳ θῆσι καὶ προσώπῳ τὴν εἰσβολὴν τῶν ἀνδρῶν ὑπεμίμησκον, καὶ ἐφελέον τὸ τάχος ἔλεγον προκαταλαβοῦσι τὴν ἐκείνων ὁρμὴν διὰ τῆς τῶν πυλῶν ἐπιθίσεως, μὴ πως καὶ φθάσωσιν εἰσεληθόντες· μηδὲ γὰρ ἐπὶ καλῷ τινι τὸν τοσοῦτον θόρυβον εἶναι, ἀλλ' εἷς τι λήξιν κακόν. Οἱ δὲ τῶν φόβους λεγόντων οὐκ ἤκουσαν ὄλωσ' ἤγε γὰρ, οἶμαι, τούτους τὸ μόρσιμον, καὶ τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὡς ἀφαιρεῖται τὰς φρένας ὧν ἀπολέσαι μέλλει τὸ θεῖον. Οὐ μὴν δὲ ἄλλ' οὐδὲ τοῖς παροῦσι τῶν μεγιστάνων ἔμελε τὸ δρῶμενον ἀκού-

assentiri Augustum et auctorem fieri. Tum vero pro se quisque procurrere, singulis viritim sese ultores injuriarum et vindices salutis principis opinantibus, et velut in studio rei præclaræ prævertere invicem festinatione mira certantibus, ac periculum præoccupare quasi heroici facinoris perturbatissimo discursu et mutua extrusione ruentium impetu maximo versus monasterium Sosandrorum, ferocibus extremorum malorum minis iis inferendorum, quos invidiosis vocabulis infidorum Augustæ potestati principisque hostium designabant. Non tamen defuere qui subsisterent, continentes sese in illo effuso aliorum cursu, vel quod cautius quam audacius agere consultum ducerent, vel quod simul etiam sperarent, post negotium a currentibus confectum sublatosque potentes rerum, quæstuosiorem sibi relinquendam operam irrumpendi in ædes ipsorum et pretiosissima inde quæque exportandi; quas in opimas prædas utilius expromerent totam vim audacissimæ rapacitatis, nemine tum prohibitu, quippe jam mortuis possessoribus opera eorum quos in id præcurrere sinebant. Cum ergo hymnodia celebraretur, Muzalones cum primoribus optimatum intra templum starent, 58 ruens, ut dictum est, tumultu insolito multitudo adventabat. Et jam qui intus erant intelligere cœperant eam turbam recta in monasterium ferri, cum quidam e ministris Muzalonum foris opperientibus, veriti quo tempestas suspectæ novitatis inumberet, et non sine causa metuentes ne armata et legum secunda seditio in fœdum aliquod desineret facinus, pallido vultu periculum nuntiarunt iis qui ex interiori comitatu Muzalonum intra templum versabantur. Hi rem statim ad dominos detulerunt et stu-

diose suggesterunt revideri templi valvas occludi venientibus; idque ardore maximo urgebant ut statim curaretur. At illi audientes negligebant, nulla idonea conjectura fieri verisimile causati ad ullum ipsorum periculum istum cursum pertinere: nimirum opinabantur agi religione aut studio cohonestandi principis turbam illam, et nihil aliud quam spectare aut frequentiore reddere funebrem Augusti mortui panegyrim cupere. Ut autem qui hæc sunt iaverant rursus egressi propius jam appulsa multitudo furentis fremitur e vicino terribilliore hausere sensibus, eo, plus cohorrescentes iterant indicium crescentis mali, nuntiantes, ut prius, quæ recentius cognorant. Quod mox confirmarunt cursu anhelo festinantes alii super alios. Neque enim jam ulli, qui uteretur modo sensibus, dubium erat quin in tragicum exitum fanaticus iste accursus erumperet. Quare multi sibi privatim metuantes admonitu indiciorum ingruentis mali alii alibi abscondebant sese. Quibus autem major quam cæteris Muzalonum cura erat, denuo trepido cursu vultuque turbato ipsos adibant, impetum armorum irruentium indicantes, et magnopere suadebant, juberent opponi furentibus portarum obices 59 et templum statim claudi jam jam intro irruptoris, si pateret: nam tantum tumultum nihil boni portendere. Narrabantur ea surdis. Perstabant in summo periculo temere securi. Agebat quippe illos fatalis putatio cæcitas in decretum ipsis infortunium. Verum scilicet est quod dici solet, quos perdere vult Deus, iis ante omnia mentem eripere. Sed nec qui aderant proceres, multum curare videbantur quorsum spectarent quæ audiebant fieri, vel quadam prænotione gerendorum, vel ad ipsos haud rati pertinere

ουσιν, εἴτε κατὰ τινὰ πρόγνωσιν τῶν μελλόντων, ἢ εἴτε μὴν καὶ αὐτοῖς οὐ μέλον κἄν ὅτι καὶ δράσειαν συναχθέντες. Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ τὰς εἰσόδους προκαταλαμβάνουσι καὶ κρατοῦσιν οἱ ἐπιόντες, καὶ ἅμ' εἰσχεομένων ἐντὸς κακοὶ θόρυβοι ἦσαν, καὶ οἷς ἔδρων τε καὶ ἠπειλοῦν πρότερον ἢ τὸν ναὸν εἰσελθεῖν δῆλοι ἦσαν φωνῶντες. Πῖν οὖν τῷ πρωτοβεστιαρίῳ γραμματικὸς οἰκειός, Θεοφύλακτος τοῦνομα καὶ ἐμὸς συγγενής, προσόμοιος τῷ κυρίῳ τὰ πάντα. Ἐξελθόντος γοῦν ἐπὶ τῷ μαθεῖν ἐκείνου σφάλλει τοὺς ἐπιόντας ἢ ὁμοίότης, συναειρομένης καὶ τῆς ἀμπεχόνης πενήθιμου οὔσης ἐπ' ἴσης καὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις διὰ τὸν βασιλέως θάνατον, κάκεινον ὑποτοπάζαντες τὸν ζητούμενον εἶναι εὐθὺς ἀναιροῦσι κοπίσι μυρταίς· οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ τεθνηκότι τὸ ἐγγὺς οὐκ ἔβαπτεν ἐπ' ἐκείνῳ. Ὡς δὲ ἐγώ τινος ἦκουσα, ἀπεφρόφουον ἐκ τῆς δεινῆς μανίας τοῦ ἀίματος. Πλὴν ἀλλ' εὐθὺς οὐκ ἠγνόουν σφαλέντες· τὸ γὰρ πέδιλον ὑποφάνεν τοῦ ποδὸς μέλαν ὄν [P 34] τῶν δεδρακόντων φανεράν ἄγνοιαν κατηγορεῖ. Καὶ παρατύχῃ μεθ' ὅτι πλείστης μανίας καὶ ταραχῆς ξιφῆρεις ἐμπίπτουσι τῷ ναῷ, καὶ παραχρῆμα φανέντων τῶν φωνῶντων ἐκείνων ὁ μὲν ἱερὸς ὕμνος κατασιλάζεται, ἄλλων ἀλλαγῶ τῶν ψαλλόντων σκεδαννομένων καὶ παραδουομένων γυναικῶν καὶ τόποις οἷς ἤλιπον σώζεσθαι. Οἱ δὲ Μουζάλωνες, ὁ μὲν τοῖς ἀδύτοις προστρέχει καὶ ὑπὸ

quod acturi erant qui concurrerant. Interim aditus præoccupant et presidio muniunt qui jam pervenerant seditiosi: quorum infundentes sæva undique evi tota passim æde sacra tumultus ingens fuit. Ex his quæ et fecerant et minati erant priusquam templum ingrederentur, palam erat cædem ipsos spirare. Erat protovestiario grammaticus familiaris Theophylactus nomine, meus consanguineus, domino per omnia similis. Hunc prodeuntem ut videret quid rei geretur, conspicati seditiosi protovestiarium esse ipsum credidere, fallente ipsos oris et staturæ similitudine, et errorem confirmante peritum genere vestitus; quod ut in luctu et exsequiis principis, atrati omnes parvi æque ac magni, pulla similis admodum formæ veste utebantur. Ergo hunc ipsum rati quem quærebant, conficiunt innumerabilibus plagis: nemo enim erat qui in jam mortui corpore ferrum non tingeret. Atque ut ego ex quodam ibi præsentium audivi, etiam sanguinem occisi vesana rabie suserunt. Cæterum statim agnoverunt se deceptos: nam cum pedis calceum in mortuo nigrum observassent, per errorem se in illo sævisse intellexerunt. Ac 60 confestim rabie ac strepitu quam maximis, armata strictis gladiis manu, in templum irrumpunt, ubi homicidis apparentibus statim sacer cantus conticuit, cantoribus aliis alio dispersis et varie in angulos, aut ubicunque posse latere speraverant, se abdentibus. At Muzalonum hic quidem in adyta confugit, et sub mysticam se condens mensam ibi putabat se salvum fore: alter insinuans se retro portam templi, eam super se maximo

τὴν μυστικὴν τράπεζαν ὑπελθὼν ἐκεῖθεν ᾤετο σώζεσθαι, ὁ δ' ὀπισθε τῆς τοῦ ναοῦ πύλης ἑαυτὸν συνωθήσας ἐφ' αὐτῷ ἐφείλκε στεβρῶς καὶ ὡς εἶχεν ὡς συνιζάνειν ἐν ἐπιπέδῳ οἱ τὴν θύραν, ὡς καὶ προσκολλᾶσθαι δοκεῖν ἠνεψυγμένην τῷ ἀντιθύρῳ μηδενὸς ἐμποδῶν ὄντος. Ὁ δ' ἐκείνων γαμβρὸς (καὶ οὗτος γὰρ ὡσπερ τῆς εὐπραγίας τοῖς συγγενέσι μετεῖχεν, οὕτω καὶ κοινωνῶς ἐμελλε γενέσθαι τῆς δυσπραγίας) ἀλλαγῶ περὶ που τὸ τῶν βασιλέων ἠρῆσεν ὡς εἶχε παραδουόμενος λαθεῖν ἔσπευδεν. Ὁ μέντοι γε πρωτοβεστιαρίος ἐν τοῖς ἀδύτοις καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τῇ κόγχῃ γενόμενος τῆς προθέσεως, ἐπὶ τι κιονῶδες ἰστάμενον ὑπανερχεται, καὶ τῷ ἐκείσε σκοτῶδει σὺν τοῖς ἀδύτοις θαρρῆει. Ἄλλ' οὐκ ἦν οἰστισινοῦν ἐκείνων διαδρᾶναι τὸν κίνδυνον. Πλείστοι γὰρ ὄντες οἱ ἐφορμῶντες τοὺς μὲν ἄλλους ἐποιοῦν φεύγειν, περὶ τῇ σφετέρῃ ζωῇ θεόντος ἐκάστου, ἀπενενοῦσθαι δὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει συνέβαινε μηδὲν εχοντας πράττειν. Ἐκείνοι δὲ ἐκ πολλοῦ τοῦ πρὸς τὸ θαρρῆειν περιόντος παράβαχθόν τι καὶ μανικὸν ἐφαλλόμενοι ἀκριβῶς ἠρέωνων, μηδὲν τῶν τοῦ ναοῦ καταλιπόντες ἀνεξερεῦνῆτον. Ὅθεν καὶ ἄλλος ἄλλον εὐρών τε καὶ κατασχὼν ἀπηνῶς καὶ ὡς αὐτῷ δοκοῦν διεχρᾶτο. Οὐ μὴν δὲ οἱ ἄλλοι κατεβρῆσθαι μὲν, ἀλλ' ἐφ' ἐνὶ πολλοῖς τινεσι περυστάντες ἔβαλλον, ἐπληττον, ἠκίζοντο καὶ νεκρὸν τὸν ἄθλιον, ὡς καὶ εἰς πολλὰ τὸν ἕνα κατακεκό-

attractis nisi et quam potuit valide adduxit, applicuitque muro adverso tam arcte ut plane cohærentibus sine obice lateri valvis suspicio excluderetnr latebræ illic humani corporis capacis. Illorum vero gener (et hic enim, ut prosperitatis affinitibus particeps fuerat, ita ei consors calamitatis futurus erat) irrepens qua potuit in tenebras angustias circa monumentum Augustorum latere studuit. Cæterum protovestiarius in adyta ingressus templi, cum observasset prope mensam altari collateralē vicinam conchæ intercolumnium obscurum, in id se abstrusit, experturus an ibi posset vel loci religione vel tenebrarum beneficio servari. Sed nihil horum ipsis ad vitandum periculum profuit. Irrumpentibus enim in sacram ædem affluxu continuo plurimis, et inde late vulgato terrore passim aliis studio vitæ tuendæ fugam captantibus, abire a templo magistratus quoque ipsos contigit, nihil esse quod ibi agerent ratos. Porro seditiosi, crescente usu et successu sceleris audacia, furiosum plane in 61 modum bacchabundi cursabant scrutantes attentissime cuncta, nullamque templi partem non inspectam et exploratam curiosissime linquentes. Unde factum ut alii alium repertum et correptum crudeliter quo vellet modo interficerent, aliis interim haud cessantibus: nam nnumquemque comprehensorum multi circumstantes pulsabant, cædebant, excarnificabant, etiam in ipsum sævire pergentes cadaver exanime, ita ut unum in multa dissectum fragmenta late spargeretur corpus. Tanta istos vesania urgebat, eo proventus amentis iræ, ut supra humanum

φθαι· οὕτως ὠπλιζεν αὐτοὺς ἡ κακία, καὶ ὁ θυμὸς A
 μεμνηνότες θήρας ἐδείκνυ. Τὸν μίντοι γε πρωτοβε-
 στιάριον Κάρουλος τις τῶν ἀδύτων κατατολήσας
 καὶ τὰ πολλὰ διερευνησάμενος, ἐπεὶ οὐχ εὕρισκεν,
 ἀπειπὼν ἔμελλεν ὑποστρέφειν. Ἄλλ' ἡ μοῖρα οὐδ'
 ἐκείνων εἶα τοῦ πάθους ἔκτος· τὴν γὰρ πρόθεσιν
 εἰσελθὼν καὶ τῆδε κάκεισε περιδλεψάμενος ἐπὶ
 γόνασι συνιζάνοντα κάτωθεν εἶδε τὸν οἰκτιστον, καὶ
 ἰδὼν ὄρμηθ' καθαιρεῖν ἀπτηνῶς. Καὶ ὡς δυσωπεῖ τὸ
 οἰκτεῖον αἷμα πολλοῦ τινος ἐξωνούμενος. Ὁ δὲ οὔτε
 πρὸς τὸ σχῆμα τῆς ἰκετείας ἀπειδεν οὔτε μὴν ὑπε-
 κλάσθη τοῖς ἐπηγγελεμένοις, ἀλλ' εὐθὺς ατασχῶν
 ἀναιρεῖ ξιφιδίῳ. [P 35] Καὶ δῆλον γεγονὸς τὸ πρα-
 χθὲν οὐκ ἦν ὅστις ἀπτην, ἐκείθεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐπιστάς
 ὡς εἶχεν οὐτάωζων καὶ μεθ' ὕβρεων ἤκισε, καὶ ἐς
 τοσοῦτον μελεῖστί καταδάσαντο ὥστε καὶ τοὺς ἐν-
 ταφιαστάς ὑστερον σάκκῳ τὰ μέλη καταθέντας οὕτως
 ἐκφορῆσαι καὶ τάφῳ δοῦναι. Ἐπει δ' εἰς τέλος τοῖς
 ἀνημέροις ἐκείνοις ἐπράχθη τὸ τόλμημα, σὺς τρό-
 πον θήξαντες τοὺς δόδοντας ὡς μὴδὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει
 κατωπαδῖς ἐκείνων ἔχειν ἴστασθαι καὶ ἐλέγχειν ἢ
 μὴν ἐρωτᾶν τί παθόντες καὶ τίνος ὀρμήσαντος τοιαῦτα
 πράττειν, ἐπὶ τὰς σκηνὰς εὐθὺς ὤρμων τῶν φονευ-
 θέντων, καὶ ᾧ προστετύχει ἕκαστος μεθ' ὅτι γεν-
 ναίου τοῦ παράσθηματος, ὡς οὐδενὸς καινοῦ γεγο-
 νότος, ἐξεφόρου ἐπεγγελῶντες, καὶ τὸ ἐπὶ γλώσσης
 ἔγκλημα συχνάκις λεγόμενον ἦν, « Οἱ ἐχθροὶ καὶ
 modum farina prorsus rabie ruerent. Quærens deni-
 que protovestiarium Carolus quidam penetrare
 ausus in adyta, et ibi multa nequidquam scrutatus,
 desperata inventione recedere parabat. Sed fatum C
 non sivit illum evadere immunem damni: nam resumpta repente Carolus scrutandi cura sacram mensam subiens, et huc illucque versans oculos, depressum subtus in genua miserimum deprebendit, nec distulit in eum trucidaturus irruere, frustra illo deprecante, et quantum vellet sui sanguinis offerente pretium, siquidem latro nec habitu suppliois flexus, nec rigore animi magnitudine promissorum vel tantillum infracto, statim apprehensum pugione confecit. Quod cum mox esset publicatum, nullus fuit qui eo non accurreret ac supra stans cæderet cumque contumelia conscinderet mortuum. Adeoque illum membratim conciderunt, ut qui deinde sepelire voluerunt, necesse habuerunt laceros et ab invicem discissos artus in sacrum colligere quo ad sepulturam efferre possent. Postquam vero immanes sanguinarij voti se compotes perpetrato audacissimo scelere viderunt, tum vero stridere dentibus instar aprorum frendentium, ut nemo etiam optinatum aut magistratum 62 prope ipsis astare sustineret, multo minus reprehendere, aut quid passi quove instigante talia facerent rogare. Subito deinde ædes irruperunt interfectorum, ibique quidquid cuique quod placeret, occurrerat, tam secunda ludibundi ac ridentes efferebant audacia ac si nihil novi contigisset, iu ore habentes ac crebro iterantes mortuorum crimen his expressum verbis: « Hostes et proditores imperatorum, principatum

δύσνοι τοῖς βασιλεῦσιν. οἱ βασιλειῶντες, οἱ παντὶ τρόπῳ, εἰ μὴ κεκώλυντο, οἱοί τ' ἄρξαι, οἱ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀλιτήριοι, οἱ μαγγανεῖαις μὲν τὸν πατέρα μεθ' ὑπουλότητος ὑπελθόντες, φυλακῆς δὲ δόξῃ καὶ ἀσφαλείας τῷ υἱῷ ἐφεδρεύοντες, ὡς δεδωκάσιν ἀξίας καὶ ὡς ἔδει τὰς δίκας, ὡς εἰκότως διαπεπράχεται, καὶ ὡς εὐνοικῶς τοῦ λοιποῦ δουλεύσομεν τῷ δεσπότῃ τῶν ἐκείθεν ἀπαλλαγέντες κακῶν. Ταῦτ' ἔλεγον, καὶ λείαν Μυσῶν τάκεινων ἐποίουν, ἀμφοτέραις ἐξαντλοῦντες τὸν πλοῦτον ἐκ τῶν σκηνῶν. Τούτων οὖν οὕτω τελεσθέντων, μὴθενὸς οἴου τε δοκούντος μαργάνῃτι πλήθει καὶ ἀναρχία ἐμποδῶν ἴστασθαι, τῶν μὲν ταῖς ἀληθείαις δεδιότων, τῶν δὲ καὶ κατὰ προσποίησιν (σημεῖον δὲ· καὶ γὰρ τῆς τοῦ πρωτοβεστιάρου συζύγου ἐκεῖ παρούσης καὶ δεινὰ ποιούσης καὶ λεγούσης ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν, B
 ἐμβριθέστερον ὁ μέγας κονοσταυλὸς καὶ θεῖος αὐτόθεν ἐπέειχεν, ἐπιτάττων σιγᾶν φοβουμένη μὴ καὶ αὐτὴ πάθοι, εἰ μὴ σιγῆ, τὰ ὅμοια), — ὡς γοῦν συνεχύθησαν ἅπαντες, καὶ κύριοι καὶ ὑπέρηται ἐκ' ἴσης εἶχον τῶν φοβερῶν, ἐκάστου ζητοῦντος τὸ σώζεσθαι, ἀπαίρουσιν ἐκείθεν εὐθὺς, ἐφ' ὃ τι καὶ παραγένοιτο μὴ φροντίσαντες, καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες. Τῷ μὲν βασιλεῖ ἀσφαλῆ πλέον ἢ προτερον τὰ τῆς φυλακῆς ἐπιστῶσι, μήτι καὶ νεωτερισθῆ πλέον. Οὕτω συγχυθέντων ἀπάντων, ἕκαστος τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὡς εἶχε, κατησφαλίζετο.

affectantes, et quovis modo, nisi sio prohiberentur ad tyrannidem perventuri, militaris ordinis oppressores detestabiles, magicarum artium clandestino maleficio in patrem Augustum grassati, filio pupillo specie custodiæ et præstandæ securitatis insidiantes, ut pœnas dederunt prout oportuit digna! ut jure ac merito quod decuit factum est! ut fidei ac devoto alacres animo, dira scelestorum liberati tyrannide, Domino deinceps serviemus! » Hæc simul loquebantur, simul impune velut e Mysis prædam congregabant, agentes ferentesque res optimas e plena Muzalonum domo. Hæc in hunc modum sunt acta, nemine sibi tantum auctoritatis aut virium inesse putante, quanto esset opus ad reprimendum furorem effrenatæ multitudinis, obstandique contumaciæ legum et imperii victrici, aliis revera timentibus, aliis simulantibus timorem. Argumento sit quod protovestiarium uxorem illic presentem, et quæ par erat videntem talia deplorantem ac loquentem, magnus conostaulus ejus patris graviter increpitam corripuit et silere jassit, metu ne pateretur viro similia, si verbis irritare furentes pergeret. Ergo cohibitis in directa domo pari timore 63 cunctis æque dominis et famulis, unoquoque in lucro ponente si salvus evaderet, abscedunt inde tandem. nihil pensi habentes quo ferentur, ac quasi fugientes nullo ordine, principi quidem validiorem quam prius custodiam apponunt, ne quid ex eo novæ rei posset exurgere. Sic confusis cunctis, unusquisque securitati ac saluti propriæ quam poterat diligentissime cavebat.

κ'. Ὅπως τῶν μεγιστάνων διὰ ταῦτ' αἱ τινες ὑπὸ Α κα'. Ὅπως ἐφιλονείκουσι οἱ ἄρχοντες περὶ τὴν ἐχώρουν, οἱ δὲ διεφυλάττοντο.

[P 36] Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καρυανίτην πρωτοβεστιαρίτην τότε τυγχάνοντα, ἄνδρα γεραρὸν καὶ πολλοῦ τινοῦ ἄξιον, φυγῆ ἐχρῶντο πρὸς Πέρσας αὐτομολοῦντες: οὐ βασιλεῖ ἐγκοτοῦντες, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῖς δεδοικότες δεῖ τὴν τῶν πραγμάτων σύγχυσιν. Ἔτε γὰρ αὐτοβούλως ὤρμων οἱ ἐπιθέμενοι μὴ τινοῦ παρορμῶντος, ἔχειν καὶ πάλιν οὕτως ὀρμῶν μηδ' ὅτι οὖν κολασθέντας· εἴτε καὶ ἄλλοι σφᾶς ὀρμῶντας παρώτρυναν, ἐκείνους καὶ κατ' αὐτῶν παροτρύνειν ἔχειν, κἀντεῦθεν κινδυνεύειν μὴ προσδοκῶντας πολλοὺς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπ' ἐξουσίας ὄντας, οἷς ὁ φόβος ὑπερῖπε πολὺς καὶ δεινός. Οἱ μὲν οὖν διὰ ταῦτα αὐτονοχεῖ εὐθὺς Περσίδος ἀνά κράτος ἤλαυνον, ἄλλοι δ' ἀλλαχοῦ ἀνεχώρουν, κινδύνους ὑφορῶμενοι τοὺς μεγίστους, ἄλλοι δὲ καὶ ὡς οἱοί τ' ἦσαν διεφυλάττοντο ὁ μὲντοι γε μέγας κονοσταύλος τοὺς ἀδελφοὺς ἐπιστήσας, νέους ὄντας καὶ σύνετους, ὧν ἄτερος μὲν Ἰωάννης, ὁ δὲ δεύτερος μετ' ἐκείνων Κωνσταντῖνος ἐλέγοντο, ὀφθαλμοῖς οὕτω σεμνυνομένους, τάς πρεπούσας ἑαυτῷ φυλακὰς καθίστη. Ἐντεῦθεν μὲν καὶ συνεχέστερον ἐφοίτων πρὸς βασιλέα, καὶ διημέρουον σὺν ἐκείνῳ, οἱ πλείους δὲ καὶ διενουκτέρευον. Τὰ δὲ τῆς πρὸς ἐκείνον εὐνοίας καὶ πίστεως καὶ μᾶλλον φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐνεδεικνύοντο [P 37] ἐμφανῆ καὶ ὡς οὐκ ἄλλως γε μερίζονα.

20. *Ut quidam magnatum propter hæc recesserint, alii aliter sibi caverint*

At Caryanites quidem tunc protovestiarites, vir ætate jam matura venerabilis meritique maximi, cum necessariis et familiaribus ipsa nocte recessit transfugiens ad Persas, non quod imperatori succenseret, sed quod sibi metueret ob perturbationem rerum. Sive enim id per se nemine instigante seditiosi ausi erant, jure timeri paria rursus eosdem attentaturos impune, summo discrimine gerentium magistratus, in quos gravis incumbebat invidia: sive ipsos alii impulerant, etiam iterum concitandam vim militarem ab iisdem in minime opinantes multos jure formidari. Alii similiter alio se receperunt, maxima quæque rati domi manentibus impendere pericula. Porro alii in attempta sui ipsorum custodia perstabant. At magnus conostaulus fratribus (quorum natu major Joannes, minor Constantinus vocabatur) ad communem tutelam adhibitis idoneam cuique subjecit prædiariorum manum. Adolescentes 64 hi prudentes erant, nondum ad officiorum promoti honorem, eoque, utpote alia vacui cura, apud imperatorem magis assidui, ac cum eo soliti non dies solum totos exigere, sed etiam non raro pernoctare, de fide in illum ac charitate certantes inter se, nullamque occasionem prætermittentes declarandi quam maxime poterant sui erga principem studii præstantis.

21. *Contentio inter principes de tutela principis pueri.*

Verum omnes qui remanserant principes acris

ἴσχυρὸν τὸ ἀπὸ πατρὸς οἰκίῳν καὶ ἀδελφικὸν ἐν γράμματι πρὸς τὸν τοῦ νέου πάππον καὶ βασιλέα Ἰωάννην τὸν Δούκαν. Ἐκείθεν οἱ Στρατηγόπουλοι, ὧν τοῦ γένους ἐπίδοξος ὁ Ἀλέξιος, πολλὴν φέρων τὴν αἰδῶ ὡς εὐγερώς ἀπὸ πάντων καὶ πλείστα προσέτι κατωρθωκῶς. Οὐ καὶ ὁ παῖς Κωνσταντῖνος γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφιδῆ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐξ ἀριστείας φανείς ὕστερον στερεῖται τῶν ὀφθαλμῶν, ἄρτι Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι μοναρχήσαντος. Αἰτίαν δ' ἔσχεν ὡς καθυπερηφανεύοιτο τοῦ κρατοῦντος, ὑπεροπτικῶς πρὸς ἐκείνον ἔχων νεωστὶ μετὰ τὸν πατέρα τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένον. Καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ῥαοῦλ εὐγενεῖς ἄλλοι, μετὰ πατέρα τὸν τοῦ ἀξιωματοῦ ἐκπεσόντα, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, ἔτι

habebat æmulatio sollicitos invicemque commissos unoque sibi ambiente nec ulli alii cedere parato curam peculiarem ac tutelam imperatoris adhuc pueri. Erat ea singulorum nobilitas ac dignitas, et ex harum conscientia sui opinio, ut subiecti cuiquam eorum quibus se pares existimabant nemo unus æquo animo passurus videretur. Hinc se offerebant e Lascaridum gente Tzamanturi, qui gravi senectute venerabiles et fama prudentiæ conspicui, efficaciter sibi suffragari confidebant ad impetrandam procuracionem pupilli principis et communionem cum eo intimam sanguinis et auctoritatem quasi paternam a natura ipsis datam in natu minorem suæ familiæ alumnum. E diverso se ostentabant orti e Torniciorum genere, quorum primus magnus erat primicerius. His fiduciam auferendi præ omnibus ambitu cæteris honoris dabat patris ipsorum apud avum imperatoris Joanem Ducam Augustum summa gratia familiaritate intima conjuncta. Occurrebant aliunde Strategopuli, in quibus genere illustris Alexius, cujus omnes in canitie decora magnis rebus gestis virtutem ac famam reverebantur. Hujus filius Constantinus Gregorius, affinis imperatoris Joannis ducta ejus nepte ac claris factis inclytus, postea privatus 65 oculis fuerat Theodoro Lascari regnante, gravi arrogantis pœna qua superciliose de spexisse imperatorem visus erat, cum is post patris mortem rerum habenas in manus sumere cœpisset. Accedebant et filii Raulis, alii patricii, qui post obitum Joannis Augusti dignitatibus exciderant; alteri præterea Palæologi, et cum his

νεάζοντες, καὶ Παλαιολόγοι. Σὺν οἷς καὶ Βατάτζαι καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, ὧν ὁ πατήρ Θεόδωρος τετύφλωτο καὶ αὐτὸς σὺν τῷ Στρατηγοπούλῳ τῆς αὐτῆς ἐκείνῃ χάριν αἰτίας, σὺν Καβαλλάριοις τε οἱ Νοστόγγοι καὶ οἱ Καμύτζαι, σὺν τε καὶ Ἀπρηνοῖς καὶ Ἀγγέλοις οἱ Αἰθαδάριοι, Ταρχανειῶται Φιλανθρωπηνοὶ καὶ οἱ εὐγενεῖς Καντακουζηνοὶ, καὶ ὅσοι ἄλλοι οἷς ἡ μεγαλογενῆς σειρά καὶ χρυσὴ συγκεκρότητο. Ὁ μέντοι γε Νοστόγγος Γεώργιος καὶ προσεφιλοτιμεῖτο· ἐκυδρούτο γὰρ τῶν ἄλλων εἰς κῆδος βασιλικῶν προτιμώμενος. Καὶ γὰρ ἔτι ζῶν ὁ κρατῶν ἀρμόζειν εἰς γάμον αὐτῷ τὴν παῖδα διὰ βουλῆς ἔχων πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐπίστευε τὴν βουλήν, κῆν ἐπλήρου καὶ τὸ συνάλλαγμα, εἰ μὴ γε [P 38] Ὀνάτος τῷ βασιλεῖ ἐπελθὼν ἐμποδῶν ἔστη τῇ πράξει. Τότε δ' αὐθις ἐπιθάρβουοντα τοῖς ἐγνωσμένοις ὡς καὶ πάλιν τυχεῖν ἔσται οἱ τοῦ κήδους μέγα φρονεῖν ἢ ἐλπίς ἐποίει, καὶ κατηλαζονεύετο πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ μᾶλλον τὸν αὐτανέψιον. ὅς ἦν ὁ μέγας κονοσταυλός, διαφιλοτιμούμενος. Ὅθεν κἂν τοῖς βασιλικῶν προαυλοῖς ἀνέδην ἐσκήνει, καὶ καθ' ἡδονὴν διατριβῆς ἱπαζομένοις τοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ κοντῶν συντριβῆ ἢ καὶ κατὰ παίρνιον σύντηθεσ φῆσι τῆς σφαίρας ἐκ μεγάλου τοῦ θάρβουο συνιπτάζετο καὶ συνέπαιζεν, ἐγγύς ἴσταμέναις καὶ ὀρώσαις ταῖς βασιλίαις ἐπιδεικνύμενος.

Batatzæ et Philis filii, quorum parens Theodorus cum Strategopulo eadem ob causam excæcatus est, ut cum Caballariis Nostongi ac Camytzæ, et cum Aprenis atque Angelis Libadarii, Tarchaniotæ, Philanthropeni et nobiles Cantacuzeni; tum si qui alii, quibus illa magnifica series et quasi aurea nobilissimorum procerum corona constabat. Nostongus inter eos Georgius æmulationis communis modum peculiari ambitionis arrogantia superabat, eo maxime in superbiam elatus quod imperator adhuc vivens filiam illi collocare in matrimonio decreverat, et multos istius sui consilii participes fecerat. et omnino mandaturus executioni rem eam fuerat, nisi morte fuisset præoccupatus. Porro tunc adhuc Georgius in ea perstans fiducia perficiendæ hujus affinitatis jam ante destinatæ, ista ipsa spe in tumorem non modicum inflabatur, cum alios superbe despiciens, tum ipsum maxime nepotem ex sorore magnum conostaulum impotentius æmulans. Quare in atriis imperatorii palatii vane ac impudenter sese jaectabat, adeo ut non dubitaret puerilibus Augusti ludis se immiscere, collusorem se principi obtrudens, et cum eo simul equitans in arundine, pariterque, ut solitum illis, pila 66 ludens, et in similes ejus ætatis remissiones sese ingerens familiaritate nimis audaci, sicque sese reginis sororibus imperatoris coram e propinquo spectantibus venditans vano gloriolæ pruritu.

22. Ut prælatus cæteris Palæologus fuerit, demandata ei tutela imperatoris.

Verumenimvero cum diutius non posset parvulus imperator in tam imbecilla ac tenora sætate certi

αβ'. Ὅπως προετιμήθη εἰς τοῦτο τῶν ἄλλων ὁ Παλαιολόγος.

Τέως γε μὴν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνεπιτρόπευτον μένειν τὸν βασιλέα, ἐν ἀφήλιξι γνωριζόμενον καὶ ἀπαλὸν ἤτορ φέροντα, συνελθόντες ἅμω οἱ ἐν τέλει καὶ βουλευσάμενοι ὡς οὐκ ἀσφαλὲς δίχα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ταύτης προεστῶτος (Ἀρσένιος δ' οὗτος ἦν) καθιστῆν τὰ τοιαῦτα, πρὸς μὲν τὸν ἐξ Αὐτωρειανῶν πατριάρχην πέμπουσι τὴν ταχίστην μετακαλούμενοι Νικαίηθεν τοῦτον, αὐτῶν δὲ καθ' ἐξουτοῦς ἐφ' ἡμέραις διασκεπτομένων, ἄλλον ἄλλου εἰς κηδεμονίαν τοῦ βασιλέως προκρίνοντος, τέλος ἐπὶ τῷ ῥηθέντι Παλαιολόγῳ ἡ κοινὴ βουλή καταντῆ ὡς αὐτοῦ γε καὶ μόνου παρὰ τοὺς ἄλλους ἰκνυῖτο πρὸς τοῦτο φανερότος· εἴπερ γὰρ ἄλλον, στρατηγικώτατον εἶναι τὸν ἄνδρα, καὶ οἱ ἐκ παλαιοῦ αὐταρκεῖς εἶναι τὸ εὐγενές, καὶ τρίτον τὸ πρὸς τὴν κρατουῖντα συγγενές ἅμω μὲν αὐτόθεν, ἅμω δὲ καὶ ἐκ τῆς συζύγου (τῆς μὲν γὰρ δευτέρου αὐτανέψιος ἦν, τοῦ δὲ δευτέρου αὐτανέψιου υἱός) πολλὴν ἐμποιεῖν σὺ τῷ τῆν εἰς τὸ κηδεμονικὸν τοῦ βασιλέως παρὰ τοὺς ἄλλους ἐκχώρησιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνου πρὸς τὸ προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων δίκαια ταῦτ' ἦσαν, καὶ ὁ ὑπὲρ ἐκείνου λέγων ταῦτα προὔδάλλετο· παρεχει δὲ καὶ τὸ εἰκὸς ἐννοεῖν ὡς κάκεῖνος τὸ πρᾶγμα

tutoris providentia destitutus relinqui, ad electionem apti ad id munus coeuntes magno numero præcipui quippe magistratus atque aulæ proceres ante omnia decreverunt haudquaquam tutum videri tanta de re statuere sine cleri et Ecclesiæ consensu ejusque consilio ac nutu qui robur ecclesiasticis tunc præerat (is erat Arsenius). Itaque per Exautorianorum patriarcham illum ex urbe Nicæa curriculo accersunt. Ipsi vero interim serio in deliberationem ingressi post multam et attentam disquisitionem disceptationesque varias, alio alium præferente, tandem in eam sententiam majori ex parte conveniunt quæ curam imperatoris ac tutelam sæpius memorato magno conostaulo Palæologo committendam censebat: videri enim illum unum præcunctis reliquis ad eam rem idoneum maxime, utpote virum fortem et rei militaris experientissimum, cuique affatim suppeteret antiquæ nobilitatis. Accedebat tertio loco domestica sanguinis necessitudo cum imperatoribus avo et patre principis regnantis, ex utraque stirpe paterna maternaque. Nam Augustæ quidem pronepos, ex imperatoris vero pronepote natus erat. His vere firmamenti nitentibus Palæologi spes, eaque allegabat potissimum qui ejus electionem suadebat orator. Verisimile tamen est haud plane his argumentis confisum eum, præterea quæ palam agebantur 67 dicebanturque, admo-visse clanculum arcanas artes corrogandis varia industria suffragiis studiisque velificari ejus ambitioni valentium, qualium multos putatur amplis sibi promissionibus adjunxisse, præsertim ex iis qui nuperis aulæ tempestatibus jacturam dignitatum fecerant. Et suberat causa cur occasionem non

ποικίλως μετεχειρίζετο, οὐκ ὀλίγους κλέπτων ταῖς ἀγαθαῖς ὑποσχέσει, καὶ μᾶλλον οἷς ἐκπεσεῖν τῶν ἀξιώματων συνέβη ἐκ τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας τὸ πρότερον. [P 39]. Ὁ δὲ ὑπελθεῖν μὲν τὴν φροντίδα μηδὲν μελλήσας κατένευε, πένησ ὦν καὶ μηδὲν ἔχων κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀξιώματος φιλοτιμότερον διαζῆν· ὡς ἂν δὲ μὴ δοκοίη τῷ ἐξ ἐτοιμοῦ λαμβάνειν χάριν τοῖς παρέχουσιν ἔχειν, μὴδ' ὡς φορτίον ἐπιμιζόμενος πραιτεῖσθαι, ἐζήτει μὲν καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου ὄσον οὕτω ἐπιστησομένου συναίνεσιν, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ἀλλ' ἴν' ἀσφαλέστερον τὸ γινόμενον καθιστῆτο. Πλὴν ἀλλ' ἀντιδοθῆναι οἱ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ βασιλεῖ κηδεμονίας τὰ ὕψηλότερα τῶν ἀξωμάτων προσαπαιτεῖ.

αγ'. Ὅπως Παλαιολόγος ἐτιμήθη εἰς μέγαν δούκα.

Οἱ δὲ τῶν μὲν ἐκείνων βουλευμάτων τὸ κύρος οὐχ ἦττον καὶ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἤθελον εἶναι, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ σφᾶς ἀναγκάζεσθαι ἐφ' οἷς ἐδέδοκτο σφίσι μεταβουλεύεσθαι· τὸ δὲ προβιβάσθῆναι τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον εἰς βαθμὸν τοῦ ἀξιώματος μείζονα εἰκόσ γε εἶναι διωμολόγουν, καὶ πως καὶ ἀμηγέπη διὰ ταῦτα κάπῃ τούτῳ συμφέρουν οἱ πλείστοι. Καὶ εἰς μέγαν δούκα ὁ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων ἐπίτροπος μετατίθεται, βασιλέως δὴθεν

negligeret, sed curam intenderet omni cunctatione omissa in rem sibi unice necessariam in statu presentis fortunæ, exhaustæ atque inopis, egestate siquidem pecuniæ summa laborabat, non habens omnino unde dignitatem tueretur, multo autem minus unde, quod naturaliter amabat, munifice ac splendide viveret. Porro ne hinc quidem visus accipere nimis cupide oblatum honorem, obnoxium se ac gratiæ debitorem deferentibus constitueret, inde vero formidare onus impositi officii quasi conscientia infirmitatis videretur, mediam inter illa extrema viam tenens, primum petiit patriarcham auctorem fieri decretæ sibi dignitatis, ideoque conclusionem deliberationis ultimam in ejus proximum, ut putabatur, adventum differri, non quod hujus assensum omnino necessarium, sed quod eo accedente securius transigendam firmiterque constituendam rem putaret. Deinde rogavit ut sibi boni publici studio difficilis et gravis procurationis subeunti pondus, in pretium operæ ac sollicitudinis regenda imperatoris pueritia exantlandæ, annuere vellent excelsiores aulæ dignitates.

23. Ut Palæologus magni ducis honore auctus fuerit.

Quibus auditis congregati proceres morem illi gerendum in utroque quæsito censuerunt: nam et ad auctoritatem immutabilitatemque rerum a se decretarum conducere putabant ratas eas ab Ecclesia haberi, absque eo tamen ut iterum in dubium ac deliberationem vocarentur; et æquum plerisque consentaneumque visum est tutorem gubernandæ teneræ principis ætati præpositum in sublimiorem, quam in quo hactenus stetisset, dignitatis gradum

Α διδόντος, καὶ τὸ λοιπὸν ὁ Παλαιολόγος μέγας δούξ καὶ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπος φημιζόμενος πρὸς ταῖς φροντίσι τῶν κοινῶν ἦν, καὶ ἐξ ἐπιτάγματος ἀπαραιτήτου συμπραττόντων καὶ τῶν ἐν τέλει διψέκει ταῦτα. Καὶ πως ἀμηγέπη διὰ ταῦτα κατ' ἀναγκαιᾶς χρεῖας τῶν βασιλικῶν ταμειῶν προσήπτετο. Ἦν γὰρ χρημάτων πλῆθος ἐναποτεθησαυρισμένον ἐν Μαγνησίᾳ, οὐ βραδίως ἀριθμητὸν, συλλεγὲν καὶ ἀποτεθὲν παρ' Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ βασιλέως. Τὸ γὰρ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκείνου Θεοδώρου τοῦ Ἀσκαρι συναγόμενον ἰδίως ἄλλο [P 40] τι χρῆμα, εἰς βασιλείας αὐταρκεῖς ὄγκον, ἐν τῷ κατὰ ἄνω Σκαμάνδρου φρουρίῳ τῷ οὕτω πως Ἀστυτζίῳ ὑποκοριζομένῳ ἀσφαλῶς ἐναπέκειτο. Πλὴν οὐκ ἐκλογαὶ ταῦτα ἢ εἰσπραξίς ἄδικος, οὐδ' ἀνθρώπων βίος καὶ πνήτων οὐχ ἦττον ἢ χρυσὸς αἵματα, ἀλλὰ πλοῦτος ἐκ τε τῆς περὶ τὰ ἴδια προμηθείας καὶ ἐκ τῆς τῶν ἀλλοτρίων κατὰ προσένεξιν εἰσφορᾶς συλλεγείς τε καὶ αὐξηθείς· τὸν μὲν γὰρ ἐκ γεωπονίας συνήγον, τὸν δ' ἐξ ἀλλοδαπῆς συνέλεγον. Πλὴν οὐχ ὥστε καὶ ἀποτεθησαυρισθαι τὸν πάντα μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἐξαιρουμένων τῶν ἀναγκαίων εἰς δόσεις καὶ βόγας καὶ δαπανήματα, καὶ μᾶλλον εἰς ἐπιφανῶν μὲν ἀνδρῶν φιλοτιμίας, πνήτων δὲ χορηγίας, ὡς ἐκχεῖσθαι κατ' ἀενάων ποταμῶν πλημ-

attolli. Quare id pluribus suffragiis **CS** jusserunt. Magno igitur procerum consensu curator electus reipublicæ per teneram regnantis ætatem, concedente imperatore, magni ducis appellatione insignitur. Itaque mox Palæologus simul dux magnus, simul tutor principis acclamatus, de publico consilii sententia rem administrare publicam cœpit, eaque occasione regium attigit ærarium. Erat autem vis pecuniæ condita in urbe Magnesia non facile numerabilis, collecta et ibi deposita a Joanne Duca imperatore: nam quæ alia propriæ a Theodoro Lascari ejus filio congregata pecunia fuerat tanta numero, ut ad quasvis imperii expensas posset sufficere, secure custodiebatur in arce ad Scamandrum sita, quæ diminuto vocabulo Astytzium, hoc est urbecula, vocatur. Cæterum non ex corrusionibus et extorsionibus iniquis læ summæ conflatæ fuerant. neque ejus generis erant hi thesauri quos raptim congestas in unum hominum vitas et pauperum sanguinem non immerito quis dixerit, sed ex temperanti parcimonia natæ copiæ, fructus œconomicæ prudentiæ perceptus ex proventibus agrorum aut justa commutatione commercii e terris exteris, innoxio redituum genere, nihil admistum habens odiosæ corrogationis ex alieno censu. Nec porro ibi detinebatur avara custodia necessarios invidente usus egentibus, sed non parce profunde batur, cum erat opus, in donativa, stipendia similesque sumptus, maxime in munificas largitiones, quibus vel insignibus viris magnorum laborum egregiorumque facinorum merces numerabatur, vel inopi turbæ suppeditabatur unde viveret, ut ex his quasi fontibus regiæ misericordiæ in felicitatem publicam peren-

μύρας τὸ βασιλικὸν ἔλεος, τὸ λοιπὸν τῶν χρημάτων τῶν τοῖς ταμείοις ἐντεθησαύριστο. Τὸ γὰρ ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου τὸ πάλαι λεγόμενον ἐπ' ἐκείνοις ἀντικρὺς ἦν, καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης πατὴρ Ῥωμαίων, ὁ δ' αὖ Θεόδωρος δεσπότης ἐπινομάζοντο. Εἰς τὸσον καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰωάννης προμηθευτικῶς τοῖς ἄπασιν εἶχεν, ὥστε καὶ ἰδίαν πρόνοιαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τὰ λεγόμενα ζευγελατεῖα ἠδούμενος παρ' ἑκάστου κάστρον καὶ φρούριον κώμας ἐπὶ τούτοις καθίστη, ἐφ' ᾧπερ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐπικαρίας καὶ εἰσφορᾶς σιταρκοῖτο μὲν καὶ τὸ παρακείμενον φρούριον, ἔχει δὲ γε καὶ ὁ κρατῶν ἐντεῦθεν πολλοῖς ἢ καὶ πᾶσιν ἐξαντλεῖν τὰς τῆς εὐεργεσίας ἀμάρας. Ὁ δὲ γε Θεόδωρος εἰ καὶ δραστηκώτερον ἐχρυσολόγει ἐκ κοινῶν συνδόσεων, ἀλλ' εἰς τὸ πολλαπλάσιον ἐξεκένου γνώμης ἀπλότῃ, ἐξ ὧν ἀμπώτιδές τινες καὶ χαρῶδεις ὡς ἐκεῖ τῆς θαλάσσης ἐνταῦθα τῶν χρημάτων ἐδείκνυτο· τὸ γὰρ ἀφαιρούμενον ἐπληροῦτο πάλιν ἐκ τοῦ ῥάδιως, καὶ ἦν ἡ τοῦ ὄντος ἀφαιρέσις τοῦ προσγινομένου τοῖς ἀφαιρεθείσι πρόσθεσις πλείων, ἑκάστου μείον μὲν συνδιδόντος διὰ τὴν κοινὴν εἰσπραξίν, πλείον δ' ἔχοντος οὐπερ ἀφήρηται ἐκ τοῦ πάντας ἐκ βασιλέως ἔχειν, κἀντεῦθεν καὶ ἐπιχόρηγεῖν ὅτου δέοιτό τις ἐκ τοῦ προχείρου, κἀν τῷ διδόναι μᾶλλον χαίρειν ἢ τῷ λαμβάνειν. Καὶ

τί γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ἄλλο βούλεται ὁ διδόναι πᾶσιν ἐπιτάττων αἰτούσιν ἢ ὥστε πάντας ἔχειν καὶ ἐξαπορεῖσθαι μηδένα, κοινοῦ προκειμένου τοῦ νόμου, ὡς ἄλλου παρέξοντος ἐτοίμου, εἴγε ἄλλος ἀπορήσει διδούς. Τοῖς δὲ γε μικροψύχοις καὶ τὸ κατ' ἐγγύην χρέος εἰς πολλαπλάσιον πρόσεστι, καὶ ἐγγυητῆς θεός, τὸ θαυμάσιον.

κδ'. Ὅπως νοσήσας ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης πολλὰ τοῖς πένησιν ἐχορήγησεν.

[P 41]. Βούλομαι τοῖνον καὶ ἄλλο τι διηγῆσασθαι περὶ τούτων, παραιτοῦμαι δὲ, ὅτι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸ χρήσιμον παραβέβασται. Νόσος ἐνέσκηψε τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ποτὲ ἀφαιρεθέντι τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς βοηθὸν σύζυγον, τὴν οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ φῶ τῶν θαυμασίων ὀνομάτων Εἰρήνην. καὶ ἡ νόσος ὡς χαλεπὴ ἐπιληπτο γὰρ διὰ τὸ γῆρας, οἶμαι. Τῶν γούν ἰατρῶν ἀπορούτων ἐφ' ὅτι καὶ τράποιντο, αὐτὸς ἐπὶ θεὸν καταφεύγει, καὶ τὸ ἐκείνου πρὸς πάντας ἔλεος κατὰ τὸ δυνατόν ἐκμιμεῖται. Ὀριστο τοῖνον, καὶ σακκοῖς ὁ χρυσὸς ἐξαντλεῖται, καὶ ἀνὰ ἕξ καὶ τριάκοντα τῶν ἀκιδότων νομισμάτων ἑκάστῳ τῶν ὀπουδήποτε ἀόρων δίδεται, χωρὶς τῶν εἰς θεοῦ ναοῦ καὶ μονᾶς καὶ θεοφιλεῖς ἀνδρας ἐξαντληθέντων, ἐπιμετρομένου τοῦ ἐλέους πλείστοις ἡμίονον σάγμασιν. Ἄλλ' ἐπιμετρεῖται τῷ ἐλέει τὸ τοῦ θεοῦ

nia flumina redundarent. Quod 69 vero istis supererat sumptibus, sedulo conservabatur. Quod enim de Cyro Darioque dicebatur, hisce quoque omnino conveniebat principibus. Ac Joannes quidem Romanorum pater, Theodorus vero dominus vocabatur. C Tam provida namque cura Joannes quidem cuncta gubernabat, ut nec indignum fastigio duceret ad procurationem humilem descendere instrumenti etiam rustici ac jumentorum ad agriculturæ ministeria, vel aratra vel sarraca trahentium; cujus generis provisos ac præfectos per castra singula constituerat, attributis cuique arcu ejusque præsidio certis pagis, unde sufficientis annonæ copia non solum militibus suppeteret, sed ex abundanti etiam inde princeps haberet quod larga in multos beneficentia profunderet. Theodorus porro etsi efficacior in auro ex communi collatione congregando, tamen idem erat præ simplicitate mentis haud satis cautus in eodem prodige dispergendo profusior, ut quod in maritimis æstibus Euriporum ac Charybdum, hic quoque quadam alterna reciprocatione effluentis refluxentisque pecuniæ cerneretur, exhausti per largitiones ærarii damnis facili mox corrogatione repositis, imo quod expensum erat abundantius redeunte per modicas licet singulis, cæterum propter multitudinem conferentium in summas vel maximas excedentes contributiones subditorum; nec inde exhausta privata quorumcunque facultate, utique quam late ad omnes promanantes et varie in domum ac fortunam quamque perenni quodam cursu profluentes principalis beneficentiæ alerent rivuli. Prompta quippe præsto aderat omnium necessitatibus larga benignitas principis libentius tribuentis

quam acciperet: quin enim 70 aliud Christi lex præscribit, dare cuivis petenti præcipiens? cujus beati fructus est abundare universos, egere neminem, compensante vicissitudine communiter utili mutuos defectus, dum præsto est qui refundat ex publico quantum ex privato quilibet contulit. A quo ne abhorreant commercio animi pusilli, fidei jussorem, quod mirum est, se Deus offert, pollicens se repensurum multiplicato fœnore quod datum fuerit.

24. *Ut ægrotans imperator Joannes multa pauperibus erogaverit.*

Nolo et aliud hujus generis narrare, petoque veniam, si argumenti utilitate tractatus digressionibus indulgeo. Morbo correptus aliquando est imperator Joannes recens viduatus præclara in rebus bonis adjutrice conjuge, illa, inquam, admirabili Irene, cui pro merito laudandæ verba desunt. Erat autem morbus sane santicus et gravis, quippe casus inducebat epilepticis accessionibus similes, etsi forte hi debilitati ætatis jam provectæ justius imputari potuissent. Incertis medicis quo se verterent, æger ad Deum confugit, et ejus largam in omnes misericordiam prout poterat imitatur. Ergo ejus mandato hauritur et thesauris aurum plevis saccois, et ad sex et triginta probæ monetæ nummi egenorum cuilibet ubicunque degentium divisi sunt, præter ea quæ in sacra Dei templa, in monasteria et viros Deo devotos sunt expensa, liberalitate ea per multos onustos mulos quo oportuit missa. Hæc Augusti misericordia divinam in eum attraxit. Ergo is ægritudine primum facta leviori, deinde plane convaluit, gaudio ejus et fructu animi, quan-

Ἐλεος, καὶ ραΐζει τῆς νόσου ὁ ἄσθενων, καὶ ἐπιγάν-
 νυτάι, ὡς εἰκός, τῷ ἐλέει. Καὶ Ῥωμαίοις ἀπολο-
 γεῖσθαι θέλων ὡς ἀμείωτα τὰ κοινὰ τοῦ τοσοῦτου
 προδόντος ἐλέου, αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐλεήσαντα τῶν
 λεγομένων ἔφερε μάρτυρα πρὸς τὸν πατριάρχην
 Μανουὴλ λέγων ὡς οὐδὲν ἐξήντηται τῶν κοινῶν,
 ἀλλ' ἐκ προμηθείας κτήσασαυ ταῦτα καὶ μελέτης
 ἰδίας, ἐξ ὧν γεωπονῶν οὐκ ἀνίει δι' εἰδημόνων ἀν-
 θρώων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δὴ τοῖς κτήμασι
 θρημμάτων διαφόρων ἐπιμελόμενος. Οὕτως ἦν αὐτοῖς
 τὸ θεοφιλέε, καὶ οὕτω τὸ φιλοβρώμαιον ἔγνωστο.

κς'. Ὅπως ἐπιπολαίως ὁ μέγας δοῦξ τῶν βασι-
 λικῶν χρημάτων ἀπτόμενος περιποιεῖ ἑαυτῷ
 τὴν εὐνοίαν.

Τότε δὲ πολλοῦ τινος ἐν Μαγνησίᾳ τεθησαυρισμέ-
 νου χρήματος, οὐκ ἐξὸν ἦν τῷ μεγάλῳ δουκί τε καὶ
 ἐπιτρόπῳ βῆσθαι λαμβάνειν καὶ χρῆσθαι ὅπου ἦν
 βουλομένων οἱ ἐφειστήκει γὰρ τὸ Κελτικὸν καὶ πελε-
 κούφορον, ἐφέξον ἦν τις ἐπιλειροῖη, καὶ φυλακὴ ἦν
 τοῖς ταμείοις [P 42]; ὡς γνωστῶς δίδοσθαι ὅπου τὸ
 ἀνγκαιὸν τῆς χρείας ἀπῆται. Ἐδίδοντο δὲ πολλὰκις
 καὶ τισιν ἐπιτάττοντες προφάσει χρείας οὐκ οὔσης.
 Κάντεῦθεν ἀρχὰς ἑαυτῷ εὐμενείας προκατεβάλλετο,
 οἷς οὐκ ἦν τῆς εὐεργασίας ὑπελεῖσθαι, καὶ δικαίως
 ἐν ἀπολογησόμενος, εἰ μὴ τινα παρεῖχεν αὐτὸς διὰ
 τὴν ἐνοῦσαν πενίαν, ὅμοιος ἀφορμὰς ἐίδου λαμβάνειν

tum fas erat ex tam evidenti experimento divinæ
 misericordiæ capere. Tum purgare se apud Ro-
 manos volens, si forte quererentur effusa in pauperes
 liberalitate publicum 71 ærarium exhaustum,
 illum ipsum cujus gratia sanatus fuerat Deum
 testem allegavit, patriarchæ Manuelli sancte affir-
 mans nihil prorsus ex iis quæ data fuerant, e the-
 sauris reipublicæ depromptum, sed ex privata penu
 et ex partis ac collectis propria industria ac pro-
 videntia, exercenda scilicet per gnavos et expe-
 rientes colonos agrorum cultura, gregibusque atque
 armentis per idoneos homines curandis. Sic illi
 Dei amantes, sic pariter rei Romanæ studiosos se
 monstrabant.

25. *Ut magnus dux levi delibatione regis pecuniæ
 hominum sibi benevolentiam conciliaverit.*

Hoc porro de quo scribimus tempore cum magnus
 apud Magnesiæ publicæ pecuniæ numerus esset
 depositus, non erat facile magno duci et tutori
 principis inde aliquid sumere erogandum in quos
 vellet: obstabat enim Celtarum securigerorum
 enexorabilis ei thesauro imposita custodia, haud
 sinens inde aliter quam cunctis præsentibus et
 ooram intuentibus dispensari quidquam. Jubebat
 tamen non raro quibusdam inde donari haud ne-
 cessariis de causis; quæ benignitas illi quasi fun-
 damentum fuit popularis in eum benevolentis.
 Cæterum si quis eo nomine de ipso quereretur
 quasi non satis severo publicæ pecuniæ custode, ei se
 purgabat negans in proprios se usus quidquam inde
 sumere; in cujus rei fidem suam domesticam osten-
 debat paupertatem. Tamen quæsitis occasionibus
 identidem procurabat ut quidam inde acciperent,

Α τινὰς, οὐ μᾶλλον κατὰ φιλοτιμίαν ἢ κατὰ πρόνοιαν
 τῶν μελλόντων, ὡς εἶδειξε. Τὴν δ' ἐκείνου πενίαν εἰ-
 πόντος ἐκείνου ποτὲ παρῶν καὶ ἀκούσας ὁ γράφων εἰ-
 μαρτυροῖη, ψεύδους ἀλῶναι οὐ δίδοικεν, ἐπεὶ κά-
 κεινῷ εἰς καύχημα δόξη ἦν ἡ πενία τότε λέγοντι.
 Τρισὶ γὰρ μόνοις νομίματι κατὰ τὰς κατ' οἶκον
 χρείας τὸ ποσὸν αὐτῷ, ὅτε βασιλεύοι, ὡς ἔλεγε, πε-
 ρίστατο. Καὶ τὸν Ἄγγελον ἀδελφὸν ὄντα τῆς αὐτοῦ
 πενθερᾶς, ὃν μέγρον πριμικήριον αὐτὸς βασιλεύσας
 ἀπέδειξεν, ἐκάλει παρόντα, ὅπως αὐτὸς λαγχάνοι παρ'
 αὐτοῦ δίκας ὑπὲρ τῆς τῆς ἀδελφίδης προικὸς μαρ-
 τυρήσοντα. Κάκεινος ἐγγὺς παραστάς ἐμαρτύρει,
 καὶ ἡμεῖς ἠκούομεν λέγοντος καὶ ὄρκον προστιθέν-
 τος τοῖς λεγομένοις. Τότε τοιγαροῦν τοὺς πολλοὺς,
 καὶ μᾶλλον οἷς εὐγενὲς τὸ γένος, ὑποποιούμενος παρ-
 εῖχεν ἐξ εὐλόγου δῆθεν προφάσεως τῶν βασιλικῶν
 χρημάτων ἀπόνασθαι, αὐτὸ τέως ὡς εἶχε συντηρῶν
 ἑαυτὸν τῶν λημμάτων ἀνώτερον.

κς'. Ὅπως ἐλθόντος τοῦ πατριάρχου πολλὴν ὁ
 μέγας δοῦξ ἐπεδείξατο τὴν ὑπόπτωσιν.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ ὁ πατριάρχης σὺν τε τοῖς ἐκ-
 κριτοῖς τοῦ κλήρου καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι παρεῖναι
 ἠκούετο· καὶ ὅς αὐτίκα μαθὼν πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸς
 ὄπαντᾷ μακρόθεν, τιμὴν τὴν μεγίστην ἀφοσιούμενος
 τῷ πατριάρχῃ καὶ παντὶ τῷ ἱερῷ πληρώματι, πεζῇ

non magis id agens ambitionis instinctu quam sa-
 pienti prævisione futurorum, prout rei exitus mon-
 stravit. De illius porro modo memorata paupertate,
 si quæ audivit ex ipso quondam præsens hujus
 historis scriptor, hic pro testimonio dixerit, non
 sane veretur ne coarguatur mendax, neve hoc illi
 cedat in dedecus quod Palæologus gloriæ sibi
 fore autumans de se jactabat, ostentans pauper-
 tatem suam sane tantam ut affirmaret etiam jam
 72 imperans domesticæ sibi quot diebus usus
 omnes expensas tribus solis nummis constare. Et
 hoc jurejurando confirmavit, cum in quadam lite
 fratris suæ socrus Angeli, quem ipse imperans
 magnum primicerium creavit, de dote suæ neptis
 judicio certantis, rogatus in testimonium adesse
 gravatus non fuisset, ea quæ diximus proferre Deo
 in testem vocato. Tunc igitur multos, præsertim
 genere nobiles, variis ad id quæsitis prætextibus,
 et plausibiles in speciem præstendens causas dona-
 tivis, e publico curavit honorari, ipse interim in
 egestate familiari permanens superior cupiditate
 purasque omni avaro contactu manus servans.

26. *Ut venientem ad se patriarcham dux magnus
 summa demissione exceperit.*

Interim patriarcha cum electis ex clero et ar-
 chiepiscopis adventare audiebatur; quod simul
 Palæologus cognovit, ante omnes ipse longissime
 processit obviam, nihil ad summam tum erga pa-
 triarcham tum erga sacrum collegium veneratio-
 nem sibi reliqui faciens, quippe qui pedibus ince-
 dens, correptis manu muli quo patriarcha vehe-
 batur habenis, cum usque intro palatium regium

τε βαδίζων καὶ τὰν τῆς ἡμιόμου τοῦ ἱερως χαλινούς A κατέχων, ἕως καὶ αὐτῶν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων προηγούμενος καθιστᾶ. Καὶ δὴ σκηνὴν μὲν βασιλικὴν ἐκείνου χάριν ὑποστῆναι κελεύει, ἅμα μὲν καὶ κατὰ τὴν εἰς ἐκεῖνον τιμὴν, ὑποτρέχων ἐν πᾶσι καὶ θεραπεύων, ἅμα δὲ καὶ ἐς πρόφασιν ἀναγκοῖαν τοῦ ἔχειν ἐκ τοῦ ῥάστου πλησιάζειν τῷ βασιλεῖ τοῦ καιροῦ διδόντος αὐτὸν ἐκεῖνον [P 45] τὸν πατριάρχην μηδεμιᾶς ὥρας τοῦ κρατοῦντος ἀπολιμπάνεσθαι. Συγκεχωρήκει δὲ οἱ ἀσιμένως πάντα ὡς οὐκ ἄλλως ἐπιτροπέουσιν, εἰ μὴ αὐτός γε κελεύοι καὶ ἐπινεύοι ἢ σύνοδος. Ὅθεν καὶ φέρων μὲν τὸν νέον εἰς χεῖρας τῷ πατριάρχῃ ποιεῖται οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις μέσον, τῆς βουλῆς δ' ἐκείνου ἐξαρτᾶ τὰ παρόντα, καὶ πολλὰκις ἄγει καὶ δείκνυσι τὰ κειμήλια, σιωπηλῶς τὴν ἐξουσίαν ἐμφανῶν ἐξημμένην ἐκείνου καὶ μόνου, κἂν B αὐτὸς κελεύοι, ἐκείθεν τοὺς ἄλλους ἔξοντας. Ἦν δὲ ἄρα οἱ τὸ σοφὸν ἐκείνῳ μὲν ἐνδιδόναι τῶν ὄλων ἀρχεῖν, αὐτὸν δ' ὑποποιούμενον τὸν ἐξάρχοντα λαμβάνειν ὅλον τ' εἶναι ὡς ἐπ' ἀναγκαίους παρέξοντα· καὶ ἐπεὶ ἀνάγκη ἦν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην οἰκονομεῖσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀρχιερεῦσι, τὰ ἐπιτήδεια, αὐτὸς λαμβάνων ἐδίδου, καὶ προσεπεφιλοτιμεῖτο τὰ πλεονα, τὸ μὲν πρόδηλον ἐπ' ἀναγκαίαις ταῖς προφάσεσι, τὸ δὲ γε σπουδαζόμενον παρ' ἐκείνου σοφῶν ὀφθαλμοῦς ἐκτυφλώττειν δώροισι καὶ

præiens duxerit, tum ibi Augustalis fastigium in ejus gratiam dimitti jusserit, simul discursu per sese in omnem partem sollicito satagens in omnibus quæ ad honorem faciebant antistitiis præsentis, C simul etiam necessario fungens obsequio turbæ submovendæ, ne quid obstaret quominus facile ad Augustum accederet patriarcha in ipso momento admissionis ac nullo deinde tempore ab eo 73 disjungeretur. Jam præ se ferebat permittere se prorsus arbitrio patriarchæ electionem suam, neque aliter quam ipso jubente et annuente synodo tutoris officium subiturum. Quod ut significaret, productum puerum principem tradit in manus patriarchæ, medium inter ecclesiasticos proceres circumdantes undique, quasi ex ejus et sacri collegii sententia et nutu pendere unice negotium promotionis suæ volens. Quameamdē in speciem sæpe producebat ostentabatque insignia delatæ sibi potestatis, sic tacite indicans agnoscere se provocationem sui in eam dignitatem ex solo patriarchæ nutu judicioque suspensam, ita ut, si juberet, alii D eum haberent. Id vero ille sapienter omnino sic agebat, totum rei arbitrium patriarchæ deferens, nec sibi alias quam obtemperandi patres relinquens, si e re publica censeret præficere se tutelæ principis, et in eum locum conscendere jussis suis cogeret. Et quoniam suppeditari victus e publico debebat patriarchæ ac familiaribus ejus, præsertim archiepiscopis, id manu ipse sua faciebat large ac plane munifico, in speciem quidem rem ex more debitam reddens, arcana vero destinatione animi occasionem eam captans excæcandi sapientum

τῶν ἐκείνων ὑποποιεῖσθαι εὐνοίαν. Ὁ καὶ γινόμενον καθ' ἐκάστην ῥοπὴν εὐμενείας ἐνεποῖει μεγίστην παρ' ἐκείνων ἑαυτῷ διδόντι, καὶ τὰ τῆς πρὸς ἕκαστον ἐκείνων τιμῆς τε καὶ ὑροπιώσεως ἦσαν ὡς ὀλίγον τὸ μεταξὺ διελθεῖν καὶ πάντα ἔχειν ἐκείνους ἐκ τῶν βίων καὶ ἔγειν δύνασθαι ὅπη βούλοιοτο. Οὐδὲ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν ἐκείνων ὅστις οὐ δι' εὐφῆμου μνήμης ἐκείνον μὴ παρόντα ἐπὶ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου ἐποῖε, καὶ ὅς οὐκ ἤξλου ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὸν Παλαιολόγον ἐπὶ τῶ κοινῶν εἶναι κατασταθέντα, πλὴν καὶ ἐπὶ μεγίσταις ἀξίαις καὶ βασιλεωπάτορα φημιζόμενον. Ταῦτα δ' ἦσαν αἱ νυκτεριναὶ πρὸς ἐκείνους πεμφεῖς καὶ σκέψεις καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑπισχέσεις μεγίσταις συγκροτήσεσι.

κζ'. Ὅπως κατεδημαγώγουν τοὺς πλείστους οἱ περὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς λέγοντες, καὶ δεσπότης γέγονε.

Τῷ γὰρ ὑπόλῳ τῆς γνώμης καὶ τῷ τῶν τρόπων θεωρητικῷ ὄντως ἐάλωσαν πάντες, ὡς ἐκκλησίας γενομένης ἐφ' ᾧ τοὺς ἱεράρχας σύναμα τοῖς ἐν τέλει περὶ τῆς ἀρχῆς σκέπτεσθαι [P 44], καὶ ὁ καιρὸς ἐζήτει τὸν τῶν πραγμάτων ἀφηγησόμενον, τοὺς τοῦ ἱεροῦ καταλόγου πάντας ὑπὲρ ἐκείνου λέγειν καὶ μὴ λαλοῦντος, ὡς οὐ χρὴ τὸπ τῆς βασιλείας ἐπίτροπον, καὶ ταῦτα τοιοῦτον ὄντα, κατὰ τοὺς ἄλλους εἶναι, ἀλλ' ἐξηρημένον τῶν πολλῶν μεγίστην

oculos ingestis donis et eorum sibi conciliandi amoris. Iteratum enim quotidie id officium suggerendæ annonæ singulis erogationibus momentum addebat novum benevolentia ipsorum erga tam liberalem præbitorem. Itaque tantum profecit illa diligentia honoris et demissa professione reverentia erga sacras illas personas, ut paucis diebus postquam ita cum illis agere cœperat, omnes illos sibi obnoxios haberet, possetque quasi naso tractos quocunque vellet circumducere. Nec sane jam erat illorum quisquam qui non per sese, nullius admonitum, ipsum absentem in Patrum concessu loquens laudibus in 74 cœlum ferret, et unum omnium dignissimum prædicaret Palæologum qui præesset rebus potestate quam amplissima, cuique præter exquisitissimos quoque cæteros honores etiam appellatio patris principis merito tribueretur. Hic ei constabat fructus nocturnarum ad ipsos missitationum et artificiosarum significationum obsequii, adjunctis amplissimis in posterum promissis.

27. *Ut magnus dux ingenti amicorum ambitu despo-
ta renuntiatu fuerit.*

Nam ista callida utilium ad occultos ambitionis fines blanditiarum arte et pellacissima commoditate morum ita omnes capti sunt, ut cum conventus haberetur quo sacrorum præsides una cum reipublicæ proceribus de imperio deliberarent, universi sacri præsules velut ex composito eum de se silentem certatim extollerent studiosissimis orationibus hujus ferme sententiæ: haud decere imperii tutorem, præsertim iis moribus, ac dotibus

σεμνόνεσθαι καὶ βασιλικῷ ἀξιώματι. Ἐπι τί γὰρ A καὶ φροντίζων ὁσημέραι πονοίη καὶ φόβον ἐν ἑαυτῷ τὸν μέγιστον ἔλκοι, εἰ μὴ τι καὶ καρδαίνειν ἔχοι ὁ τόσον δυχλον ἀναδεξάμενος; καὶ ἄλλως οὕτως αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἐπιταγῆς ἀνυστὸν, εἴπερ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὦν ἐπιτάττει. Καλὸν σεμνόνεσθαι δεσποτεία τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον· οὕτω καὶ γὰρ αὐτὸς τηρήσει τὰ τῆς εὐνοίας ἀθλόωτα, πρὸς τὸν ἐκ γένους βασιλεύοντα ἀξίαν νομίζων ἀμοιβὴν τὸ ἀξίωμα. Τί δὲ καὶ ξένον κεκλησθαι δεσπότη, ᾧ δὴ καὶ ὁ πρὸς μητρὸς πάππος δεσπότης ὦν κατ' Ἴταλῶν κατώρθου τὰ μέγιστα; ἢ γὰρ οὐκ οἶδαμεν τοῦτον ὡς θεοφιλῆ, ὡς ζῆλον ἔχοντα τοῦ καλοῦ, ὡς φιλομόναχον καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκτόπως σέβοντα; μαρτυρεῖ τὸ προσὸν αὐτῷ ταπεινὸν καὶ δημοτικὸν καὶ ἰλαρὸν πρὸς ἅπαντας, τὸ δὲ γε φιλόδωρὸν τε καὶ μεταδοτικὸν τὸ B τῆς περιουσίας πενέστατον παραστήσει, ὥστε καλῶς ἂν ἔχοι καὶ συμπερόντως τοῖς πραγμασι, εἰ πρὸς τῇ βασιλεωπατορίᾳ καὶ ἀξίῳ τιμῷτο ὁ ἐπιτροπεύων τοῦ βασιλεύοντος. Ταῦτά τινων προτεινόντων, πολλοὶ μὲν τῶν ἀρχιερέων ὡς δίκαιοις δοκοῦσι τοῖς λόγοις συνήθουν, καὶ τῶν ἐν τέλει τισὶ συνεδέδοκτο· οἱ ἄλλοι δὲ διεφίλονεῖκον καὶ τὰς γνώμας ἀλλήλοισι οὐ-

præditum, eadem teneri conditione qua vulgus hominum, sed eximium et eminentem supra plerosque maxima et regia venerationi publicæ commendari dignitate. Cur enim tot se quotidie curis attereret, tantum angorem ex metu assiduo periculorum impendentium subiret, si nullum ipsi lucrum rediret ex tam tumultuosa procuratore in publicum suscipere commodum, præsertim meum ista quam ei optamus supra cæteros excellentia efficacitatem reipublicæ utilem adjunctura sit mandatis imperiisque salubribus, absque majori quam quæ nunc est jubentis auctoritate facile impuneque negligendis? Dignum prorsus æquumque est ornari domini appellatione tutorem imperatoris: sic enim ipse sincerum affectum paternæ charitatis erga eum, cui sors nascendi jus imperii contulit, turbetur, eam vicem officii mutuam debere se sentiens ei cujus causa et assensu isto se viderit honore auctum. Quid 75 porro extraordinarium et novum est eum dici despotam, cujus maternus avus eadem ista despota insignis potestate præclaris se facinoribus permultis bello contra Italos inclitum fecerit? an nescimus quanta insit ei charitas in Deum, quam D ardens studium rerum honestarum, quantus amor in monasticum ordinem, res denique omnes et personas ecclesiasticas quam impense veneretur? testis quæ inest ipsi modestissima demissio, popularitas hilaris ad omnes. Benignitatis porro ejus et profusionis in donando indicium idem effectusque est, summa paupertas rerum supra usum redundantium, quam sciens volensque in se ambit ac procurat liberalissima largitione bonorum talium. Quocirca et justum et reipublicæ utile fuerit, si præter appellationem patris principis aliis insuper congruis tali dignitati titulis honoretur tutor impe-

μενοῦν οὐ συνέβαινον. Οἱ μὲν γὰρ, καὶ μᾶλλον οἱ ἐκ τῶν Λασκαρίων Τζαμάντουροι, σὺν οἷς καὶ ὁ Νοστόγγος Γεώργιος, τὸ μὲν βασιλεοπάτορα καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι μόλις μὲν ἀλλ' ὅμως καὶ μὴ θέλοντες ἐνεδίδουν, ἱκανὸν δ' εἶναι τῷ ἐπιτρόπῳ τὸ τῆς δουκικῆς μεγαλείου ἀξίας δισχυρίζοντο. Ὀφφικίῳ δὲ βασιλείας φέροντι ὄνομα σεμνόνεσθαι τοῦτον καὶ τοιαύταις ἀξίαις τιμᾶσθαι κρείττοσιν ἢ κατ' αὐτὸν, μὴ καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις τε καὶ τιμίαις παράδοσις εἴη. Εἶναι γὰρ βασιλίδας ὡραίας γάμων, ἅς ἀνάγκη γαμείσθαι τοῖς προέχειν δοκοῦσιν· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐταῖς ἐξ αὐτῶν μέγα τὸ δίκαιον ἔχειν τοιοῦτοις μετὰ τῶν συζύγων σεμνόνεσθαι ἀξιώμασιν, αὐτοδέλφαις βασιλέως οὔσαις καὶ βασιλίσιν ἐκ τριγωνίας ἢ καὶ τετραγωνίας μᾶλλον βασιλικῆς. Οἱ ἀμφὶ τὸν Στρατηγόπουλον δὲ Ἀλέξιον καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ Τορνίκιοι καὶ οἱ τυφλοὶ μᾶλλον, οἳ δὴ καὶ παθόντες ἀμύνειν ἤθελον, [P 45] σὺν δ' αὐτοῖς καὶ ὅσοι κατὰ συγγένειαν ἢ αὐτῶν ἢ ἐλπίζομένην τοῖς Χαλαιο λόγοις προσέκειντο, ἰσχυρῶς ἀντέσπων, δίκαιον εἶναι λέγοντες καὶ ἄλλως συμφέρον τὸν ἐγγὺς βασιλέως ὄντα καὶ πατρὸς ὄνομα φέροντα τιμᾶσθαι καὶ δεσποτεία. Οὕτω γὰρ εἶναι τὸ συγκεχωρηκὸς αὐτῷ παρὰ

ratoris. Hæc proferentibus quibusdam multi e Patribus ecclesiastici concessus præsidibus sacrorum applaudebant, ut justis et rationi consentaneis, prout ipsis videbatur: nonnulli quin etiam senatores et ex gerentibus primos magistratus consentiebant. Alii contra tendebant, sententiis tamen inter sese discordibus. Nam hi quidem, maxime Lasca-ridæ Tzamanturi, cum quibus et Nostongus Georgius, vocari et esse Palæologum patrem principis ægre licet ac subinviti concedebant; tamen illud tenebant mordicus præfractæque contendebant sufficere debere tutori imperatoris præstantissimam dignitatem ducis magni: officio vero regni et supremi domini nomen habente insignire ipsum et istiusmodi honoribus privatum modum excedentibus efferre, quid minus, aiebant, quam in maximis et summi momenti rebus prævaricari fuerit? esse enim regias virgines, sorores imperatoris, ætate jam nubili, quæ honeste ac consentaneæ natalibus earum collocari 76 non possent nisi viris excellenti dignitate conspicuis, quam dignitatem vel ex se jam habeant vel in talis matrimonii favorem accipiant. Quare hisce servandos titulos istos, quos quidam cumulandos in unum jam abunde ornatum contenderent, ne occupatis cunctis gradibus sublimioris honoris regiæ virgines, non ex patre solum, sed avo etiam, proavo et abavo regnantibus genitæ, deprimi nutius nimis imparibus et misere in ordinem ex augusto fastigio redigi necesse habeant. E contrario Strategopulus Alexius et Philæ filii, cunque his Tornicii, et maxime qui excæcati fuerant, utpoteque injuriam passi, vindictæ cupidi, pariterque cum istis quinque cognatione atque affinitate præsentem aut speratam ad Palæologos propendebant, magno nisu aliorum rem trahebant,

πάντων, καὶ οὕτω τὰ πράγματα διιθύνεσθαι. Παιδί A
 γὰρ μὴ οἶψ τε φρονεῖν τίς ἂν καὶ προσέξει; Εἰ δὲ καὶ
 ὁ ἀντ' ἐκείνου προστάσεων ἰδιώτης εἴη, οὐδὲν τὸ πρὸς
 ἀνάγκην πείθον ἐπειταί. Μιμητέον τοίνυν τοὺς ἐπὶ
 τῶν νεῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ κα' αὐτοὺς τὸ ἐλεύθερον
 ἔχοντες καὶ αὐτόγνωμον, κατὰ πλοῦν ἀναγκαῖον ἐμ-
 βάντες ἐπιτροπον ἐκλεξάμενοι ἐφιστάσι τοῖς σφῶν
 πράγμασιν, ᾧ δὴ καὶ πείθονται δουλωθέντες ἐκόν-
 τες, εἴ τι λέγοι· ὁ δὲ γ' ἀπειθῶν δίδωσι τὰς δίκας
 ἀξίας ὡς εἰς δεσπότην τὰ μέγιστα ἀμαρτῶν. Ἠλὴν
 οὐ καθ' αὐτοὺς καὶ ὡς ἐνὶ πάντων αὐτῶν καθιστάσιν,
 ἀλλὰ πρὸς τὸ σεμνότερον μετασχηματίζουσι, καὶ τῷ
 τῆς καταστάσεως μεγαλειότερῳ τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους
 ἀπ' αὐτοῦ φοβερὸν σχεδιάζουσι. Οὕτω καὶ πόλις καὶ
 ἀρχὴ συσταθήσεται πᾶσα τοῦ ἐφεστῶτος ὑπὲρ τοὺς
 πολλοὺς ὄντος. Οἱ δὲ γε τυφλοὶ καὶ ἡλευθεροστόμου
 καὶ παρρησιαστικώτερον. « Μὴ διὰ βρέφος ἐν. » Ἐλε-
 γον, « ἀρχὴ τοσαύτη καὶ τόσα πράγματα κινδυνεύ-
 σειαν, ἀλλὰ καταστατέον εἰς ἀρχὴν τὰ παρόντα, εἰ
 μέλλο μεν σώζεσθαι. Ἦ οὐκ οἶδαμεν ἐς ὅπουσον δυσ-
 τυχίας ἢ τῶν Ῥωμαίων προήλθεν ἀρχή, ὥστε καὶ
 ἀπελαθῆναι τῆς πατρίδος καὶ τὸ πᾶν ἀπολέσαι μι-
 κροῖς περιγραφομένην ὄρλοισ, βασιλέων ὄντων καὶ

ταῦτα; Ἄλλ' ὅμως τῷ μὴ κατὰ τρόπον ἄρχεσθαι ἐξ
 εὐπλοίας ὅτι θαυμαστῆς ἐναυάγησαν. Εἰ γοῦν τῷ μὴ
 καλῶς ἐς τὸ ἀκριβὲς ἄρχεσθαι τόσα συνέβη τὰ δυσ-
 χερῆ, τὸ μὴ ὅλως ἄρχεσθαι πόσον εἰς κίνδυνον;
 Ἦ μὲν οὖν καλὸν μὲν καὶ τὸ πρὸς τὴν βασιλείαν
 πιστὸν ἦγεται, καλὸν δὲ καὶ τὸ τοῖς ὄρκοις ἐμμένον-
 τας σώζεσθαι· κἂν ἀπὴ τὸ σώζεσθαι. μάταιον τὸ
 πιστόν. Κατὰ τί δὲ καὶ λυμανεῖται τῇ βασιλείῃ, εἰ
 προσέσται τῷ φρονιστῇ τὸ ἀξίωμα; μᾶλλον μὲν οὖν
 καὶ συνοίσει τὰ πλείστα. Ὄνομα γὰρ τίμιον περιθέ-
 μενος ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων κρατνεῖ μᾶλλον
 τὴν ἀρχὴν τῷ κρατοῦντι· ἐκ γὰρ πολλοῦ τοῦ περιόν-
 τος πρέσβει μὲν χρηματίσοι, λαοῖς δ' ὀμιλήσοι, ἐπι-
 τάξοι δὲ στρατιώταις καὶ ἄρχουσι, καὶ οὐδὲν δ' τι μὴ
 ὡς εἰκὸς καταστήσοι, δυσωπουμένων τὸ ἀξίωμα πάν-
 των. Εἰ δὲ τις τοῖς ἐξ ἴσου κἂν ἀρχοὶ προσφέροιο.
 οὐ πείσει ῥαδίως ὅτι προστάσοι, μηδὲν ἐξ ὑπερτί-
 ρας χειρὸς ἐπιτιμῶν τοῖς ἀνθισταμένοις. [P 46]
 Ῥωμαίων δὲ πολιτεῖαν εἰ ἄλλως ἢ κατὰ μοναρχίαν
 διοικεῖν ἐθέλοι τις, θαυμάζομεν ἄν. Ἀμέλει τοι καὶ
 προηγήσῃ μὲν, κἂν ἀτελής ὁ κρατῶν εἴη, τὸ μοναρ-
 χεῖν· μενεῖ γὰρ καὶ οὕτω, κἂν δοκοῖη, τὸ σύνθησε.
 Ἀρισταρχήσεται δὲ κατ' ἀνάγκην τὸ καθ' ἡμᾶς μα-

æquum esse aientes et alioqui utile, virum proxime
 admotum imperatori. et patris erga eum et neces-
 situdinem gerentem et nomen, honorari titulo des-
 potæ. Cedi enim huic ab omnibus convenire, quæ
 omnium præter principem uni subjectio isto des-
 potæ signetur vocabulo. Sic cursum publicæ rei
 prosperum fore. Puero enim ratione adhuc per
 ætatem uti non valenti quis obaudiendum putet? Si C
 vero qui ejus vice imperat privatus sit nemo erit
 qui non putet plane arbitrarium parere, nulla vi
 majoris auctoritatis obsequendi necessitatem im-
 ponente. Imitandos igitur esse vectores in navi: illi
 enim utcunque singillatim liberi et sui quique
 juris, quod omnibus expedire communiter sentiant
 ad finem cunctis æque propositum fortunandi cur-
 sus in cujus aleam se dederunt, gubernatorem
 eligunt sibi que præficiunt, cujus et jussis et nutibus
 obtemperant servitute voluntaria; qui vero contra
 ejus præscripta fecerit, dignas dat pœnas, ut
 qui maxime in dominum peccaverit. Cæterum non
 eum sic instituunt, ut eo provectus similis nihilomi-
 nus deinceps cum cæteris sortis sit sed ad ve-
 nerationem ¶¶ quodam illum habitu induunt in-
 signioris auctoritatis; et ut eum universi vereantur, D
 quodam ipsi velut impresso minaci caractere ma-
 jestatis assequuntur. Sic et urbs, et imperium to-
 tum recte ordinabitur, si qui præest vere supra
 multitudinem emineat. Fortior liberiorque, erat
 cæcorum oratio, » Ne propter puerulum » aientium
 « tantum imperium totque res periclitentur. Sed
 constituendus in veri formam imperii præsens re-
 rum status, si salvi esse volumus. An ignoramus in
 quantam infelicitatem Romanum imperium pro-
 lapsus sit, adeo ut patria ipsa exterminaretur et
 rerum summam perderet augustis finibus circum-

scriptum? Et hæc acciderunt imperatoribus ibi do-
 minantibus. Sed quod ii recte non gubernarent, ex
 summa felicitate navigationis in miserum naufragi-
 um decidimus. Si ergo tanta in nos calamitas
 incubuit ex eo quod non bene regebamur, quid
 non timendum nobis malorum fuerit, si omnino
 non regimur? Honesta sine dubio et laudanda res
 habetur fides in principatum: sed tum demum
 honesta cum salus in jura fide perstantium inde
 consequitur. At si fructus fidei salus abfuerit,
 stulta fides est. Quid autem nocebit principatui, si
 ejus curatori accesserit dignitas? Quin potius inde
 juvabitur plurimum. Nomine quippe venerabili as-
 sumpto ejus administrator magis firmabit imperium
 principi. Sic enim incomparabiliter convenientius
 et efficacius legatos audiet, tractabit cum populis,
 militibus ac ¶¶ magistratibus præscribet quod e
 re fuerit, nihil non denique recte constituet, verentibus
 dignitatem cunctis. Si vero quis simul impe-
 ret, simul in patricum subditis consistat gradu, næ
 is haud assequetur facile ut mandetur executioni
 quod jusserit; quippe cujus manus principali aucto-
 ritate nuda et quodammodo inermis vindicare con-
 tumaciam mandata spernentium nequeat. Miremur
 autem si quis speraverit Romanam rempublicam
 alio quam monarchico gubernationis genere regi
 posse. Igitur ante omnia sua summa conservetur
 auctoritas monarchiæ, etsi qui eam interim admi-
 nistrat homo privatus sit: illo enim dum principali
 fungitur munere, convenienter ornato, manebit
 regni consueta sua species. Populus autem obe-
 dienter parebit, uni obsequi solitus, uno præfecto
 cæteris, qui simul potestate prævaleat, simul præ-
 cellat dignitate. Qui quidem eo quod unus sit mo-
 narchiæ imaginem præfert: quod autem ex private

θὸν μοναρχεῖσθαι, ἄρξει δ' εἰς τῶν λοιπῶν δυνάμει
 προὔχων καὶ ἀξιώματι, ὡς ἂν τῷ μὲν εἰς εἶναι τὸ
 μόναρχον εἰκονίζοιτο, τῷ δὲ σὺν πολλοῖς πράττειν
 ἀδυνατεῖν κινδυνεύων τοῦ μονήρους χάριν νικήσῃ τῷ
 ἀξιώματι. Οὕτως ἐστὶν ἐπάναγκες τὸν ἐκλελεγμένον
 εἰς ἐπιτροπείαν τῷ βασιλεῖ μέγα φέρειν καὶ τὸ
 ἀξίωμα. Ἐάν ὁ ταχθεὶς ἐξ ἡμῶν εἴη, αὐτῷ προσέεται
 καὶ τοῦτο. Εἰ δ' αὖν, ἀλλ' ἄλλος ζητήσῃω, ὅτι μηδ'
 αὐτὸς ἀκλεῶς τὰς ἐπὶ τούτῳ φροντίδας εὐμαρῶς
 ὑπέρχεται. Ἐάν ἐκεῖνος καὶ δίχα σεμνώματος κατα-
 δέχοιτο τὴν ἐπὶ τοῖς πράγμασι προσεδρεῖαν, ἄλλ'
 οὖν ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος οὕτως ἀπαιτεῖ, καθὼς καὶ
 λέλεκται, τὴν ἐπιτροπείαν γίνεσθαι. »

κη'. Ὅπως ὁ πατριάρχης συνήνει τοῖς ὑπὲρ τοῦ
 Παλαιολόγου λέγουσι.

Τούτων βῆθέντων τῶν λόγων, ἐπεὶ καὶ ὁ πρωτο-
 θύτης τὴν πλείστην ῥοπὴν ἐδίδου τοῖς ὑπὲρ τοῦ Πα-
 λαιολόγου λέγουσι, — προκατελήπτω γὰρ καὶ αὐτὸς
 ἐπὶ τούτῳ ὡς καλῶς ἄρξοντι, προσπαθῶν ἐκ πολλοῦ,
 εἶτι δὲ καὶ τὸ μεῖζόν τι πράξει ἐκ πολλῶν συνηρπά-
 ζετο. Καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἀγγελοῦν αὐτῷ ἐν Νικαίᾳ ὡς
 τεθνήκει ὁ βασιλεὺς, οὕτω μαθόντων τῶν ἄλλων,
 ἐπίστευε μὲν τὸν λόγον τινὶ τῶν αὐτοῦ καὶ οἰκείων
 (ὁ Γεμιστὸς δ' οὗτος ἦν, ὃς καὶ μέχρι τοῦ μεγαλο-

Α νομομάτου κατηντήκει κατὰ τὴν πόλιν ἐς ὕστερον),
 [P. 47] ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν πραγμάτων διοι-
 κήσεως ὁ λόγος ἐκεῖνοις ἦν, τὸν Παλαιολόγον ἐκεῖ-
 νος προὔθει πάντων. Ἐπὶ τούτοις οὖν ὁ πατριάρ-
 χης προκατεληγμένος ὢν εὐθὺς συγκάταινος ἦν τοῖς
 ὑπὲρ τοῦ Παλαιολόγου λεγομένοις, καὶ τὴν δεσπο-
 τεῖαν αὐτῷ ἐψηφίζετο. Καὶ δὴ ὁ μὲν Παλαιολόγος
 τὸν μέγαν δοῦκα εἰς τὸν δεσπότης μετεσκευάζετο, ὁ
 δὲ βασιλεὺς παρεῖχε συναιρομένου καὶ τοῦ πατρι-
 ἀρχου τὰ τῆς δεσποτείας καὶ σύμβολα. Ἀμέλει ὡς
 δεσπότης ἐπεβάλλετο μὲν ἀνέδην τοῖς πᾶσιν, ὑπε-
 σποιεῖτο δὲ τοὺς ἐν τέλει φιλοτιμίαις ἀπάσαις καὶ
 τοῖς ἐκ τῶν κοινῶν χαρίσμασι. Βεβαίως δὲ καὶ τὰς
 πρὸς ἐκεῖνους ὑποσχέσεις παρεῖχε δοκεῖν ἐς ὕστερον
 ἐξ ὧν ἐπολεῖ τῷ τότε, καὶ φιλοτιμότερον προσεφέρετο.
 Τοῖς δὲ γε τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ ἐκ φιλοτιμοτέρας
 χειρὸς ἐχορήγει, καὶ κρύφα καὶ φανερῶς, τὸ μὲν ὡς
 ἀνάγκης οὐσης ἐφ' ᾧ διαζῆν ἐκεῖνους, τὸ δὲ κρύβδην
 νυκτὸς πεμπομένων, καὶ τὸ μεῖζον ὑπορύττοντος καὶ
 ζητοῦντος, ὡς οὕτω αὐταρχεῖς ὄν ἐκείνῳ, εἰ συμβα-
 σιλεύει τῷ βασιλεῖ. Προὔβάλλετο γὰρ κινδύνους
 καὶ φόβους ἐπηρητημένους αὐτῷ, καὶ τὰ τῶν Μουζα-
 λῶνων εἰσηγεν ὡς κάκειων οὕτως ἀπολωκότων ἐκ
 φθόνου, καὶ τὸ τῆς ὑποψίας δεινὸν ὑπεδείκνυ ὡς αὐ-

conditione sortis illi deest auctoritatis et efficacita-
 tis ad flectendos in sui obsequium plurimos, sup-
 pleatur accumulanda ei dignitate, cujus vi cuncta
 vincat obstantia. Quæ cum ita sint, prorsus necesse
 est electum in tutelam principis eminere subnixum
 excellentis titulo dignitatis, atque adeo etiam qui
 ad id munus adhibitus fuerit ex nostro sit ordine,
 debet omnino sic ornari ut fiat idoneus officio recte
 gerendo. Dicit aliquis: Ergo alius quaeratur, si re-
 periri forte possit, qui curis et laboribus tutelæ
 principis se paræm existimet etiam sine istius
 adjunctione dignitatis. Ad id respondemus nos in
 hoc non personæ consulere, sed præfecturam ipsam
 armare instrumento navandæ operæ necessario.
 Quare non nos, sed res ipsa et natura negotii exigit
 quod diximus, nempe ut cum tutela principis summa
 dignitas jungatur. »

28. *Ut patriarcha faventium Palæologo studia com-
 probarit.*

70 Cum hæc utrinque dicta essent, iis quæ al-
 legata pro Palæologo fuerant magnum ab auctori-
 tate patriarchæ momentum accessit. Præoccupatus
 is dudum fuerat affectu in ipsum, nato ex opinione
 qua eum iis dotibus et artibus ducebat præditum
 quæ ad bene imperandum sunt necessariæ. Quin
 et ad majus aliquid pro eo tentandum multis causis
 incitabatur. Apparuit id ex sermone quodam ejus
 sæcano, qui nobis innotuit, Perlato ad eum Nicææ
 degentem nuntio de morte imperatoris, priusquam
 res in populum vulgaretur, communicavit eam cui-
 dam e familiaribus suis Gemisto, qui postea usque
 ad magnum œconomatum in urbe pervenit. Cum
 ergo inter eos illa occasione de administratione
 reipublicæ sermo esset exortus, patriarcha non

dubitavit Palæologum omnium ad eam rem aptissi-
 mum dicere. Isto igitur antiquo in Palæologum fa-
 vore præoccupatus patriarcha suffragio statim suo
 comprobavit quæ in ejus gratiam dicta fuerant, et
 despote dignitatem ipsi tribuendam censuit. Quare
 Palæologus ex magno duce factus est despota. Et
 imperator, adjuvante patriarcha, ei dignitatis ejus
 insignia contulit. Despotamque exinde cum palam
 ipse se ferebat, tum vulgo universi agnoscebant.
 Demerebatur autem optimates omni genere indul-
 gentiæ ac largitionibus e publico, simul præsentia
 beneficia promissis in posterum amplissimis cumu-
 lans; sicque arte ambitionis magna studia eorum
 sibi parabat. Eadem quoque liberalitatis prælargæ
 machinam ad ecclesiasticos proceres sibi adjungen-
 dos adhibebat, prodiga in eos manu profundens
 multa, tum palam tum occulte. Nam præter-
 quam quæ dari eis e publico solebant, publice ac
 large conferebat, etiam noctu ad eosdem dona
 missitabat, insusurrans interim ac blande insi-
 nuans nondum satis cautum securitati suæ, neque
 prius in tuto se futurum quam imperii particeps et
 Augusti collega declaratus esset. Hoc ut persuade-
 ret, allegabat metum periculorum impendentium,
 et casum Muzalonum memorabat. Se porro aiebat
 non minori quam cui illi succubuissent invidiæ ob-
 jectum, ideoque anxium in acri sollicitudine vivere
 perniciem in momenta singula, si vel minimum de
 summa custodia remiserit, timentem. Neque porro
 tot distentum suspicionibus satis posse commissa
 sibi cura custodiendi principis defungi, utique cum
 magnam attentionis ac vigiliæ partem in sui neces-
 sariam cautionem derivare necesse habeat. Mise-
 rum nimis esse æstuarie assidue in te diversas offi-

τῆς κινδυνεύουσιν εἰ μὴ προσέχοι. Ὁ δὲ φυλάττειν, ἄλλον ἐπιτραπέις, αὐτὸς πολλοὺς φυλαττόμενος, οὐκ ἔμμονον ἔξει τῷ φυλαττομένῳ τὴν ἀσχολίαν, περὶ ἑαυτοῦ δεδοικώς τὰ πλεῖστα. Παντὶ δ' ἐγγωρεῖν μάλλον ἢ φύλακι δεῖσθαι φύλακος.

κθ'. Ὅπως ὑποποιούμενος ὁ Παλαιολόγος τοὺς πολλοὺς ἀπῆτει δ' αὐτῶν καὶ τὸ μέγιστον.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προτείνων πολὺς ἦν καὶ τὸ μείζον προσαπαιτῶν. Ἀμέλει τοι καὶ ὄθους ὑπόπτως εἶχε καὶ πρὸς τὸ παρὸν δυσχεραίνοντας καὶ πρὸς τὸ μέλλον προστησομένους, ἰσχὺν ἐντεῦθεν λαθῶν καὶ κράτος ἔχων τὸ μέγιστον ἐκποδῶν ἐποίει, τοὺς μὲν ἐκρουσίους ὑποχωροῦντας [P. 48] καὶ καθ' ἑαυτοὺς διάγοντας, τοὺς δὲ καὶ αὐτὸς καθειργνύς, καὶ ἄλλους μὲν ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ Τζαμάντουρον εἰς Προῦσαν ἐξ-αποστείλας καὶ οἱ φυλακὴν ὡς κατακρίτῳ ἐγκαταστήσας. Οἱ δὲ γε προσκείμενοι τούτῳ καὶ λίαν ἐν ἐλπίσιν ἦσαν χρησταῖς καὶ ἀνέδην συνήργουν ἐς ὅτι μάλιστα, θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννην τῷ τοῦ μεγάλου δομestίκου ἀξιωματῆ, τοῦ βασιλέως διδόντος δῆθεν, περιφραμῆ καθιστᾶ καὶ ἐπὶ τῶν παγμάτων μέγα δυνάμενον. Τότε τοίνυν καὶ μείζονσι θερμανθέντες ἐλπίσι, παρὰ τὸν πατριάρχην γενόμενοι καὶ τὴν σύνοδον οὐκ ἀνήσειν ἐφασκου, εἰ μὴ γ' ὁ

δεσπότης καὶ τοῦ μείζονος ἐπιλήψαιτο. Αὐτὸν γὰρ εἶναι καὶ μόνον τὸ μετὰ τὸν ἐκ γένους βασιλέα ἄξιον ἀρχειν καὶ σὺν ἐκείνῳ, καὶ δεῖν οὕτως ἔχουσι βασιλέως ἐντελοῦς ἐς ὅ τι καὶ πράξοι. Τὸ μὲν οὖν ἀναμένειν τὴν τοῦ ἀφῆλικος ἡλικίαν, μὴ καὶ φθάσει τις κηδεμονίας δεόμενος ἐμποδῶν γεγονώς πρὶν ἢ ὁ εὖ πράξων ἐκείνον τελείαν λάβῃ τὴν ἡλικίαν· τὸ δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὄντα τὸν κηδεμόνα μὴ ὡς βασιλέα πράττειν, μὴ καὶ ἀβέβαιος ἢ χάρις καὶ ἄστατος ἦ. Ταῦτ' ἔλεγον οἱ ἐν τέλει, καὶ τὸν πατριάρχην μαλακίζόμενον ἔπειθον· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνος ἡμέλει τῶν καθηκόντων καὶ οἷς ὁ ἱερὸς μαλάσσοιτο σύλλογος. Ὄριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναβρόσεως, ἡ δὲ ἦν ἡ τοῦ Ἐκατομβαιῶνος νομηνία, τῆς τότε τρεχούσης δευτέρως ἐπινεμήσεως.

λ'. Ὅπως ὁ ἐν τῇ δύσει δεσπότης Μιχαὴλ κατεπήρθη τῶν πραγμάτων.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ δύσει δεσπότης Μιχαὴλ, ὁ τοῦ προβεβασιλευκός Θεοδώρου ἀνεψιός, ἀκούσας τὰ κατ' ἀνατολὴν ὡς εἶχον, καὶ ὅτι ἐκποδῶν γεγονότος τοῦ Ἀάσκαρι ἐν μειρακυλλίαις μὲν ὁ ἐξ ἐκείνου Ἰωάννης τελεῖ, εἰς προνομὴν δὲ ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία κεῖται τῷ βουλομένῳ, ἀνάγει τὸν νοῦν πρὸς τὸν θεῖον Θεόδωρον, ὅπως κάκεινος εὐγενῆς

cii publici et privatorum discriminum curas; unde illum qui electus ad hoc sit ut salutem tueatur principis omnium undique telis et innumerabilibus insidiis expositum vel maxime ipsum presidio et excubiis egere. Quare præstabilius videri locum cedere cuilibet volenti quam in eo angore ac tormento vivere.

29. *Ut delinitis Palæologus plerisque principum summum honorem eblanditus sit.*

Hæc et ejus generis multa proferens vehementer incumbabat in petitionem supremi honoris. Porro interim quos suspectos habebat, quibusque intelligebat displicere præsentia, cordi esse nova, in spes futurorum inquietas imminentibus, eos sane summa quam obtinebat potestate strenue utens amovit e medio, partim injecto terrore efficiens ut sponte ad sua se reciperent et domi se tenerent, partim vi publica coercens. Quo in genere cum alios alio amandavit, tum Tzamanturum relegatum Prusam ibi custodia teneri velut reum jussit. Interim alacres in spebus optimis florentesque S1 volitabant qui fortunam sequebantur Palæologi, clientes, amici ac quocumque nomine necessarii, parati semper ad nutum, impigreque curantes qui quid ad communes rationes expedire videretur. In his alterum fratrem Joannem magni domestici amplissima dignitate ornari per imperatorem despota curavit, sic eum et illustri honore et maxima gerendarum rerum potestate instruens. Quo facto jam majoribus incensi spebus Palæologi fautores patriarcham et sacram synodum ambire, ac dicere nullam quietem rebus fore aut securitatem imperio, quoad despota in unum adhuc gradum provehatur altius. Ipsum solum esse omnium qui, post princi-

pem prærogativa nascendi jus adeptum, dignissimum imperio sit: ideoque collegam ei adjungendum. Egere profecto rempublicam maturo jam principe et ad per se agendum quod sit opus apto, nec expectari posse dum puerulus in virum adoleverit, ne Romana res præsentis vigentis imperatoris ope indigens vel maxime, tot cincta periculis, per tantam moram prius pereat corrumpaturque funditus, quam qui eam vindicaturus ab interitu sit, in florentem adoleverit ætatem. Impositum autem curatorem negotiis non ut principem agere, sed precaria quadam et auctoritatis principalis egena functione, et infirmum et instabile reipublicæ solatium esse. Talia cum optimates dicerent, persuaserunt patriarchæ per se, ut diximus, emollito in Palæologum. Sed nec ipse cujus res agebatur cessabat Palæologus: quin satagebat in cunctis ad spei affectum facientibus, in primis ad sibi deliniendos cleri ac sacrorum antistitum animos. Denique his artibus impetratum ut dies diceretur proclamando in collegam imperatoris Palæologo. Ea fuit neomenia Hecatombæonis seu Kalendæ Januariæ, indictione tunc currente secunda.

30. *Ut in Occidente despota Michael elatus in spem majorem nova molitus sit.*

Dum hæc geruntur, despota Occidentis Michael, Theodori, S2 qui ibi imperaverat, fratris filius, audito rerum orientalium statu, sublato videlicet e medio Lascari Joannem ejus filium esse adhuc infantulum, Romanum vero imperium cuius rapere volenti in prædam expositum jacere, mentem in spes amplas extulit, proposito sibi exemplo Theodori patri. Is nobilis atque adeo ex prima nobilitate, a priore illa Romanarum perturbatione rerum sumptis

ὧν καὶ τὰ πρῶτα [P 49] τῶν εὐγενῶν τῆς πρώτης ἐκείνης συκχύσεως συμπεσοῦσης Ῥωμαίοις ἑαυτὸν ἀναλαμβάνει, καὶ πλείστοις ὄσοις τοῖς κατ' Ἰταλῶν πολέμοις ἐνκνδραγοθήσας τῆς βασιλείας ἐπειλήπτο, στεφθεὶς παρὰ τοῦ Ἀχριδῶν Ἰακώβου, καὶ τὰ κατὰ δύσιν τοὺς Ἰταλοὺς ἀφελόμενος προσεκτέσαστο, μέγας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀναφανείς, μέλρι καὶ μοίρα λαϊκῆ προσκρούσας καὶ κατασχεθεὶς τῷ Ἀσᾶν ἀφηρέθη τῶν ὀφθαλμῶν. Ταῦτα τοῖνυν ὁ Μιχαὴλ ἐν νῷ θίμενος, καὶ καταλαζονεθεὶς τῶν πραγμάτων ἀβρώστωις ἐχόντων, ἐπεὶ καὶ τὸ κατὰ πόλιν Ἰταλικὸν ἤσθνει τοῖς καθ' αὐτὸ πράγμασι, βουλήν βουλευέται ὡς λίαν νεανικὴν καὶ τῆς αὐτοῦ εὐγενείας ἀξίαν. Ἡ δὲ βουλή, πλείστας ὄσας συναθροίσας δυνάμεις καὶ τῇ πόλει προσγῶν περικαθίσει καὶ πειραθῆναι κατασχεῖν, καὶ οὕτω βασιλεὺς ἀναγορευθῆναι Ῥωμαίων. μὴ γὰρ εἶναι πρὸς αὐτὸν μηδὲν μήτε Λάσκαριν μήτε ἄλλον ὄντινοῦν ἀντάρκα πρὸς βασιλείαν, εὐγενῆ τε δὲ καὶ τῶν Ἀγγέλων· καὶ δὴ ἐπεὶ γαμβροὺς ἐπὶ θυγατράσιν εἶχε τὸν τε βῆγα Ηουλίας Μαφρῆ, τὸν καὶ τῆς δεσποίνης τῶν Ῥωμαίων Ἄννης αὐτάδελφον, ἢ πρὸς τῷ γήρῳ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἡρμόσατο. Εἶχε μὲν οὖν ἐκεῖνον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἑλένη γαμβρὸν ὁ δεσπότης, εἶχε δὲ ἄλλον ἐπὶ τῇ Ἄννῃ τὸν πρίγκιπα τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμον. Πέμ-

opportune animis, multis præclaris editis facinoribus in plurimis contra italos bellis, imperium arripuit, coronatus ab Achridensi Jacobo, et occiduas provincias Italis ablatas imperio restituit, magnam iis rebus gestis famam adeptus, quoad adversa prolapsus sorte et comprehensus ab Asane privatus est oculis. Talia Michael mente agitans, et in magna suarum virium fiducia contemnens infirmitatem quæ tunc esse videbatur Romanarum rerum, cum ipsos Italos, qui urbem regiam tenebant, idoneis destitutos copiis animadverteret, rem aggreditur valde arduam et ipsius notabilitate dignam. Constituit videlicet contractas quam posset plurimas copias ipsi protinus admovere Constantinopoli, eamque obsidere et occupare conari, tum si negotium succederet, efficere ut ibi Romanorum imperator ipse proclamaretur. Neminem enim esse putabat qui plus ad id haberet vel meriti vel verisimiliis spei, non Lascarin, non alium quemlibet, utique quorum nulli vires sustinendo imperio idoneas adessent. Quippe se et nobilem et ex Angelorum gente, affinitatibus quin etiam potentissimis subnixum. Generos enim habebat ex Helena quædam filia Manfredum Apuliæ regem, fratrem Annæ SS Augustæ, quam Joannes imperator jam senior uxorem duxerat, ex Anna vero altera filia principem Achaiæ Gulielmum. Et a Manfredo quidem per missos ad eum certos homines impetraverat tria millia lectorum ex Germanis militum, virum fortium, quos ipsi caballarios vocant; principem vero cum universis ejus copiis socium expeditionis ad se traxerat. Habebat et nothum filium Joannem cum auxiliis non contemnendis populi cui præerat. Sic ducta Taronæ

ψακ παρὰ μὴν τοῦ Μαφρῆ τρισχιλίους οὓς αὐτοὶ λέγουσι καβαλλαρίους λαμβάνει, ἀνδρείους ἐκ Γερμανῶν, τὸν δὲ γε πρίγκιπα ὄλον εἶχε σὺν τοῖς στρατεύμασιν. Εἶχε δὲ καὶ τὸν ἐκ νοθείας υἱὸν Ἰωάννην μετὰ τοῦ οἰκείου λαοῦ τὰ μέγιστα συναιρόμενον. Ἐκεῖνος καὶ γὰρ ἤδη καθ' αὐτὸν τῇ τοῦ Ταρωνᾶ θυγατρὶ συνῶν, λαὸν ἐξείρετον ἔχων, δυνατὸς ἦν καὶ μόνος στρατηγεῖν καὶ προσκτεῖσθαι· τοὺς γὰρ τὸ παλαιὸν Ἕλληνας, οὓς Ἀχιλλεὺς ἤγε, Μεγαλοβλαχίτας καλῶν ἐπεφέρειτο, ὥστε μηδ' ἔξω προβαίνειν εἰς Βερόβλιας τὸν Παλαιολόγον μέγαν δομέστικον Ἰωάννην, τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον καὶ τρίτον τὸν Ροῦλ Ἰωάννην, συχνὰς δυνάμεις περὶ αὐτοὺς ἔχοντας. Τότε τοῖνυν συναγαγὼν ὁ δεσπότης τοὺς εἰρημένους, ἔχων καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἐς ὅτι πλείστους, προσκρούσαι μὲν τὰ πρῶτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ συρόξιας. ὡς ἔπειτα, προσβλεῖν Θεσσαλονίκη καὶ τὰ κατὰ δύσιν καταδραμεῖν καὶ αὐτῆς δὴ πειραθῆναι Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ νοῦν ἔστρεφεν· εὐκαιρον γὰρ καὶ τοῦτό οἱ ξυνέπιπτεν ἐξ αἰτίας τῆς ὅτι καὶ ὁ Μαφρῆ παρὰ πατρὸς Φερδερύγου ὡς κληρὸν τινα εἶχε τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατεῖν, [P 50] ὥστε μὴ ξένον εἶναι τὸ Γερμανοῦς τοῖς ἐν πόλει Ἰταλοῖς μάχεσθαι. Καὶ γε ὁ πρίγκιψ κατ' ἑαυτὸν ἦν τὰ περὶ τὴν Ἀχαΐαν πᾶσαν καὶ τὸν Μορίαν προσκεκληρωμένος. Ἐπεὶ οὖν

filia dynasta gentis populosæ, egregias sub signis habens copias et militaris artis eximie peritus, vel per se solum idoneus erat cuius rei magnæ bello tentandæ adjungendisque ditioni suæ terris ab alio possessis. Ex ea quippe gente sibi subjecta conflatum exercitum ductabat, quæ Græci olim generis et nominis Achille imperatore militavit: nunc Megaloblaclutæ vocabantur. Et ejus generis copiis succinctus tantum poterat, ut unus sufficeret coercentis, ne ultra Berosam progredereutur, tribus adversariorum ducibus, Joanni Palæologo magno domestico, Strategopulo Alexio et Joanni Rauli, quorum quemque numerosæ stipabant copias. His igitur tunc congregatis in unum omnibus despota, et iisdem adjectis quot ex suis ipse terris potuerat cogere, cogitabat primum quidem acie decernere cum adversariis ducibus, tum iis, ut sperabat, victis aggredi Thessalonicam et occiduas regiones incursionibus vastare, ipsamque adeo tentare Constantinopolim. Cujus rei majorem habebat ex eo facultatem, quod cum Manfredus velut hæreditariam a Friderico patre accepisset contumaciam et rebellionem in Ecclesiam, Germani, quos despota auxiliaris miserat SA bellis prius Italicis exercitatos, nihil sane turbabantur ad propositionem oppugnationis urbis, quippe ab Italis defensæ, cui dudum generi hostium assuevissent. Nec invitus eodem concurrebat princeps, cujus ditioni subjectæ regiones, Achaia nimirum universa et Morea, viciniam Italorum in urbe dominantium formidabant. Ubi ergo unum in locum tot simul copias convenerunt, jamque sese ad prælium parabant (nam et ipsi pro se duces adversi, audito Italicarum tot copiarum

ἔς ταυτὸν αἱ δυνάμεις συνῆσαν καὶ ἤδη πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζοντο (οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ στρατηγοὶ ἡραμεῖν εἶχον, τόσον συνηθροῖσθαι τὸ Ἰταλικὸν πυνθανόμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐτέρωθεν εὐτρεπίζοντο), ὡς γοῦν ὅσον οὐπω ὁμαίχμησαντες οἱ τοῦ δεσπότητος ἔμελλον προσβαλεῖν, ἡ μυθευομένη Ἔρις ἐκείνη ἡ μεταξὺ τῶν τριῶν θεαινῶν τὸ μῆλον βίψασα πρὸς φιλονεικίαν τὴν περὶ κάλλους, ἐκείνη καὶ τούτοις ἐμπίπτει. Καὶ ἡ αἰτία παρὰ μικρὸν ἐμπερήσκει.

λα'. Ὅπως τῆς Ἀχαΐας ὁ πρίγκιψ Ῥωμαίοις ἐλάω.

Λέγεται γὰρ τοὺς περὶ τὸν πρίγκιπα μεγιστᾶνας, οὓς ἐκεῖνοι καθ' ἑαυτοὺς λέγουσι, τούτων τινὰς ἐποφθαλμίζειν κατ' ἔρωτας τῆ τοῦ Δούκα Ἰωάννου συζύγῳ, ἣν καὶ τοῦ Ταρωνᾶ θυγατέρα ὁ λόγος ἐδείκνυ. Τοῦτο δ' ἦν ἄρα τῷ ἐκείνης ἀνδρὶ εἰς προφανῆ τινα ὕβριν καὶ καταφρόνησιν, καὶ δὴ ὕβρι-
πθῶν ἐκεῖνος ἐν τούτοις δεινῶν ἐποίησε καὶ τοῖς ὕβρισσιν ἀνταμύνεσθαι κατηπελάει. Καὶ ἔρις ἦν ἀμφοτέρωθεν ἰσχυρὰ καὶ εἰς πόλεμον ἐκορύσσετο, καὶ οἱ εἰς ὁμαίχμιαν κληθέντες κατ' ἀλλήλων συνίσταντο. Τότε λέγεται καὶ αὐτὸν τὸν πρίγκιπα ὀρῶντα τὴν μάχην ἀγανακτεῖν, καὶ τοῖς μὲν σφετέροις μὴ ἔχειν ἐπιπλήττειν, τῷ δὲ γε Δούκα καὶ λίαν ἐπιμωκησάμενον χλευάσαι, καὶ τὰ εἰς γένος, ὡς νόθος, λίαν λαμπρῶς ὀνειδίσει. Καὶ ὡς οὗτος

ἄει φάναι, τὸν Νικηφόρον δεῖξας, ὁ ἐμὸς ἀδελφός, σὺ δὲ σκότιος, μὴ οὐχ ὅπως ἐλεύθερος ἀλλὰ καὶ δοῦλος αὐτοῦ. Ταῦτα μετ' ἐμβριθείας εἰπόντος τοῦ Πρίγκιπος Ἀχιλλεὺς ἦν ἄλλος ὁ Ἰωάννης μηνίσας. Τότε θέλων δεῖξαι αὐτὸς ὧν τὸ πᾶν τοῦ στρατοῦ, καὶ οἷς ἂν προσκείτο, ἐκείνους νικῶντας, πέμψας δι' ἀποβόητων νυκτὸς τοῖς στρατηγοῖς διαμηνύεται ὡς αὐτὸς μετ' αὐτῶν ἔσται καὶ ὡς ἐπιθήσοιτο τοῖς μετ' αὐτοῦ Ἰταλοῖς, [P. 51] βλαξὶ καὶ τρυφεροῖς οὖσιν, εἰ μόνον ἐκείνον ὀρφῶεν. Πλὴν καθιστῶν πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄρκους, τὰ πιστὰ ἐτήρει τοῖς περὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Νικηφόρον, ὥστε ἀλωθήτους αὐτοὺς διατηρήσαντας, τοῖς λοιποῖς Ἰταλοῖς οὖσι, καὶ διαφερόντως τοῖς, τοῦ Πρίγκιπος, ὁμοσε χωρεῖν. Ταῦτα συνθεμένων ἐκείνων, καὶ ἀνταλλαζάντων εἰς τοὺς ἄρκους τὰ ἱερὰ περιήματα, συμβῆγγυται μάχῃ μεγίστῃ ἔθνη μὲν Ῥωμαίοις σὺν Πέρσαις καὶ Σκυθικῶν πλείεσθ, ἐκείθεν δὲ τοῖς τοῦ Πρίγκιπος Ἰταλοῖς τὸν γὰρ πατέρα καὶ ἀδελφὸν σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους σφισι τὰ δεινὰ ἐπισείσας ἀποναρακῶν πρὸς τὴν μάχην ἐποίησε, καὶ οὐχ ὅπως τὸν πόλεμον ἀναβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πόδα ἀναχωρεῖν, αὐτὸς δὲ κατὰ νότου τοῖς Ἰταλοῖς προσεπιτιθέμενος δεινὰ ἐποίησε. Καὶ τότε ἔγνωσαν Ἰταλοὶ παραδεδομένοι, καὶ ἀπεδίδρασκον. Οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν κίνδυνον ὑπέξφυγον, ἀλλὰ πολλοὶ τῷ Σκυθικῷ στρατεύματι συγκαταλαμβανόμενοι, συχ-

conventu haud cessandum rati, ad pugnam ipsi quoque prociacti e regione stabant), tali inquam, articulo rerum ac temporis, cum tantum non acie instructi despotæ milites signum conflictus expectarent, medium intervenit simile quiddam illi notæ ex fabulis discordiæ, quæ inter deas tres malum præstantis formæ præmium jaciens tragica eas emulacione commisit. Sic enim et nunc fœderati principes rixa, hic quoque non dissimili ex causa nata, distracti ab inviceni sunt discidio funesto.

31. Ut Achaiæ princeps captus a Romanis sit.

Aiunt enim quosdam e comitatu Principis proceres, quos caballarios illi vocant, cupiditatis adjectives oculos in duois Joannis conjugem, quam Tarone fuisse filiam diximus, in manifestam viri ejus contumeliam et præsentis contemptum; cujus ille haud dissimulans dolcrem gravissime questus est, minatus etiam gravem ultionem auctoribus injuriæ, quibus ad ea superbe responsantibus certamen accensum est utrumque vehemens, iræque ignescentes in bellum interneovum inflammabantur, mira brevibus commutatione momenti, ut qui paulo ante socii communem aciem contra hostes ex adverso intructos conflabant, se invicem infesti peterent. Tunc principem hæc cernentem ferunt indignatum graviter suos quidem objurgare non sustinuisse, sed duci autem ut tumultus auctori succentem, eum contumeliose appellasse, exprobrato etiam luculenter ac palam dedecore natalium. Cum enim is Nicephorum ostendens « frater meus » dixisset, — « Apage, »

ait Princeps voce sublata, oculo eum contemptore figens: « Tu enim spurius nec liber tenebrio, vix eo jure aspiras ut servus sis. » His verbis haud mitius quam ille vetus Agamemnonis conviciis novus Achilles Joannes concitatus, in iram non minus memorem et exitu noxiam excaudit. Moxque ut demonstraret præcipuam se partem harum copiarum esse, ac quocumque inolinasset secum victoriam tracturum, missis arcanis noctu litteris ad duces hostium significat se cum ipsis fore, et impetum eum suis facturum in Italiorum multitudinem mollium imbelliumque, si eos illi adorirentur. Cavit tamen, exacto in id ab eis jurejurando, patri suo despotæ ac fratri Nicephoro, ut salvi uterque innoxii que dimitterentur. In reliquos Italos, maximeque in milites Principis, omni vi belli sæviretur. His inter eos conventis, et firmata utrinque jurejurando fide per commutationem sacrorum amuletorum, atrox pugna committitur, hinc quidem Romanis cum Persis et Scytharum manu magna irruentibus, stantibus contra Italos, qui sub Principe merebant. Nam patri et fratri Joannes persuaserat, grave ni facerent periculum intentans, ut non tantum abstinerent pugna, sed pedem etiam referrent atque in tutum se reciperent. Ipse porro a tergo Italos adortus magnam eorum stragem dedit. Tum demum sese Itali proditos senserunt; sparsi que in fugam passim nec sic periculum fugerunt circumventi a Scythiis maxime copiis, quarum creberrimis confixi jaculis cadebant, alii a Persis capiebantur. Ipse ad extremum Princeps

νοῖς τοῖς δίστοις τιτρωσόμενοι ἐπιπτον, ἄλλοι δὲ Α τῶν Πέρσαις ἠλίσκοντο. Καὶ τέλος αὐτὸς ὁ πρίγκιψ θάμνη τινὶ παρεισδύς ἐκείθεν ἐθάβρει λαθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἦνυε τὸ παράπαν· ἐπιστάντες γὰρ καὶ αὐτὸν ἀκλεῶς ἦρουν. Καὶ μέγα τι ἀκονιτὶ ἐν στενῷ κατόρθωμα τότε ἐπράττετο, ἐν ὀλίγῳ πόνῳ κέρδος νεανικόν. Τότε τοῖνον τὰ θαυμαστά καὶ μεγάλα οἱ στρατηγοὶ ἀπενεγκάμενοι λάφυρα, ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τῆς Ἀχαΐας πρίγκιπα, ἐπ' ἀνατολὴν σύναμα καὶ τῷ περὶ αὐτοὺς στρατεύματι ἤλαυνον, κατοχυρώσαντες ὡς οἶόν τε πρότερον καὶ τοὺς κατὰ δύσιν τόπους, ὡς ἐπὶ πλείστον φυλάττοιτο. Ὡς γοῦν ἐπανῆκον μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων, κατελιήφει μὲν καὶ ἔτι ὁ Στρατηγόπουλος ἐν ἀκαταστασία τὰ πράγματα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ αὐτὸς τῷ Παλαιολόγῳ συναίρεται τῆς ὀρέξεως. Τὸν μέντοι γε πρίγκιπα κατὰ τὸ παρεστῶς μὲν τότε τῇ φυλακῇ ἐδίδοσαν· μετέπειτα δὲ ἀλούσης τῆς πόλεως (ὡς ἂν καθ' εἰρμὸν καὶ ταῦτα ῥηθεῖη καὶ μὴ τὸ τῆς διηγήσεως συνεχὲς διακόπτοιο, εἰ καὶ ξυνέπεσεν ὕστερον) τῆς γοῦν πόλεως ἀλούσης, ἔτοῖν παραδραμόντων δυοῖν, ὁ μὲν πρίγκιψ τὸν σοβαρὸν ἀγένα κλίνας τῷ βασιλεῖ καὶ ἄρτι πρῶτον-βλέπειν ἐκείνον ἄνακτα Ῥωμανίας ἔλεγεν ἐπειλημμένον ὡς ἐχρῆν τοῦ θρόνου, καὶ γε αὐτὸν πείθειν καθυποκλίνεσθαι καὶ εἰς πό-

saltum ingressus arbustis densum ibi tulas se inventurum latebras sperabat frustra : ram detectus inglorie captus et ipse est. Magna tunc res brevi momento ac facile peracta, exiguique laboris ingens nec prudentibus aperabile pretium constitit. Sub C hæc Romani duces incredibili spoliolum vi ditati, captivum Achaiæ principem ducentes cum exercitu in Orientem reverterunt, munitis prius quantum fas fuit et necesse visum est, ut quam diutissime secure tenerentur, Occidui limitis locis. Redux autem post illa splendida tropæa Strategopulus cum sociis res haudquaquam adhuc in aula quietas reperit, ac perstudiose Palæologo favens multum ad ejus votorum effectum contulit. At principem custodiæ tum quidem tradiderunt. Postea vero capta civitate (hic enim juvat res principis Achaiæ una simul serie dicere, ne si suis quidque posterius gestum temporibus servetur, incommode abrupta hiet narratio) quando, inquam, urbs a Romanis recepta est, annis post hæc duobus, flexit tandem superbam cervicem ea suorum Latinorum clade fractus animus principis, et tunc primum agnoscere sibi visus in Michaele veram speciem ac majestatem imperatoris, cum Romanæ principem dixit, eundem professus est rite ac legitime thronum occupasse. Denique affirmavit se jam minime dubitaturum procidere ad pedes ejus, eique se subdicere ut justo imperatori, in quo Augusti fastigii tolum instar esset. §7 Præterea si tractari de sua liberatione vellet, pretia libertatis ei soluturum quæ haberet optima. Hæc utcumque Romani, antequam urbem in manibus haberent contemnere forte potuissent, nunc tamen considerare se et illos

PATROL. GR. CXLIII.

δας πίπτειν βασιλεῖ γε ὄντι τελείῳ. Εἰ δὲ βούλοιο, καὶ λύτρα δίδόναι ὑπὲρ αὐτοῦ ὧν ἔχει τὰ κάλλιστα, ἂν εἰ μὴ γε ἀνὰ χεῖρας ἢ πόλις ἔκειτο, οὐκ ἂν ἤξιωντο τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ μηδενός· [P. 52] νῦν δὲ καὶ λαθεῖν ἀσμένως πιστεύειν καὶ ἔχοντας ἱκανῶς μεγαλύνεσθαι. Ὁ μὲν πρίγκιψ ταῦτα, ἀξίων καὶ δοῦλος ἐς αἰεὶ κεκληῖσθαι καὶ τι σημεῖον ἔχειν ἐκ βασιλείας τῆς δουλείας σύμβολον· ὁ δὲ γε βασιλεὺς ἀκούσας μὲν καὶ τὰ λύτρα καὶ διαγνοὺς ἱκανὰ (πόλις γὰρ ἐδίδου καὶ χώρας ἀπόμοιραν ἑαυτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἱκανὰς εἰς δεσποτείας σέμνωμα μέγαν, ἀποβλέψας δὲ καὶ πρὸς τὴν εἰσέπειτα τοῦ Λατίνου δουλείαν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ μεγαλύνεσθαι τοὺς Ῥωμαίους καὶ γε κερδαίνειν, ἔγνω σπαίεσθαι τὸς πρὸς τοῦτον. Ἐπὶ ῥητοῖς γοῦν ἐκβάλλει τοῦτόν τε τῆς φυλακῆς καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι περιῆσαν ἐν φυλακαῖς προσταλαιπωρούμενοι, τιμᾶ δὲ καὶ δεξιούται τοῖς πρέπουσι, καὶ οὕτως ἑαυτῷ οικειοῦται ὥστ καὶ ἀνάδοχον αὐτὸν καταστήσαι παιδὸς ἰδίου ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατὰ τινα πληροφορίαν μεγίστην. Συνέθεντό τε μετὰ ταῦτα τοὺς ἄρκους φρικτοῦς, ὡς λέγουσιν τινες, ὥστε καὶ φρούκτωρα ἀνάψαντας ἅμα τοῖς λεγθεῖσιν εἰς ἄρκους καὶ ἄρας τὰς παλαμναϊοτάτας σβῆναι ποιῆσαι, ὃ δὴ καὶ εἰς ἀσφαλὲς τοῖς Ἴταλοῖς τῶν παρ' ἐκείνοις ἀφορισμῶν

ea libenter accepuros, et cum habuerint, non parum inde crevisse suam magnitudinem sensuros. Addebat non recusare se, quin etiam ultro cupere, subjici imperatori, et clientelæ nexu perpetuæ se suumque principatum ei obligare ; velleque hujus subjectionis signum ac symbolum sumere titulum officii ab eo impositi. His imperator auditis, et probat: pretio rerum in redemptionem libertatis oblatarum a principe (erant hæc urbes et regiones, pars non modica principatus ejus in Peloponneso, quantum qui possideret merito ferre titulum ac sustinere dignitatem despotæ posset), simul etiam considerato quem amplum illi esset tantum interLatinos dynastam clientem in posterum ac subditum habere, unde et decus Romanæ rei et lucrum accresceret, optimum factu judicavit accipere quæ offerebantur, et sædus ostensis conditionibus icere. Pactis igitur secundum dicta initis, educit principem e carcere, et quotquot ex ejus familiaribus susperstites sunt reperti : nam aliquos diurnæ custodiæ miseræ absumpserant. Honoravitque illum et splendide tractavit, ut decebat : tantumque sibi admovit, ut suscipi ab eo ex sacro baptisate proprium Filium vellet in signum et pignus certissimum reconciliatæ fide optima gratiæ. Celebrata deinde conventio est mutuo jurejurando, horribilis etiam, ut aiunt, utrinque sancito ritibus : nam funale accensum præferentes, ubi suum quisque cepit, si a pacto resiliret, diris quam maxime formidolis devovit, illud exstinxerunt ; cujusmodi cæremonia putant Itali exsecrationibus seu excommunicationibus more ipsorum §§ in quospiam intortis efficacitatem et firmitatem adjungi maximam. Porro

17

τελείται. Ἦσαν δὲ σφισιν αἱ συνθεσίαι, ἧ μὴν τὸν μὲν πρίγκιπα Ῥωμαίοις δοῦναι καὶ βασιλεῖ ἐξ αὐτῆς κατασχεῖν εἰς δεσποτείαν ἀναφαίρετον τὰ κατὰ Πελοπόννησον ταῦτα, Μονεμβασίαν, Μαίνην, Ἱεράκιον Μυζηθρᾶν (Ἀνάπλιον δὲ καὶ Ἄργος ἐν ἀμφιπόλοισι ἐτίθει) καὶ ἅμα πᾶν τὸ περὶ τὴν Κινστέρναν θέμα πολὺ γὰρ ἦν τὸ μῆκος καὶ πολλοῖς βρῦον τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ γὰρ αὐτὸν ἐς αἰεὶ δούλον κεκληθῆναι Ῥωμαίων καὶ βασιλέως, καὶ ὄφρικιον ἐντεῦθεν εἰς δουλείας σημεῖον ἀποφερόμενον, τὸν δὲ γὰρ βασιλέα σεμνύναντα τοῦτον τῷ τοῦ μεγάλου ἀξιωματικῶς μετὰ τιμῆς ἀποστεῖλαι σῶμα τοῖς ἀφ' αὐτῶν, ὅσοι καὶ περιόντες ἦσαν, καὶ δὴ ἐπὶ τούτοις γεγονότων σπονδῶν αὐτὸν μὲν ἀπέστειλε σὺν τιμαῖς προπούσαις, τοὺς δὲ γὰρ ληψομένους τὰ λύτρα προσεπέμψεν. Καὶ γὰρ ὁ πρίγκιψ τὰ ἴδια κατελάμβανε, πρίγκιψ Ἀχαΐας καὶ μέγας δομέστικος Ῥωμανίας ἐπιφημιζόμενος, καὶ ἅμα τῷ ἐπιστῆνα μὴδὲν μελλήσας ἀπέδιδου τὰ λύτρα ὡς προὔπεσχετο Κἄν ἐνέμεινε καὶ ἐς τέλος ἐνοσόνδως ἔχων πρὸς Ῥωμαίους τῷ τῆς Ῥωμαίας κλειζόμενος ὄφρικιψ, εἰ μὴ γὰρ ὁ πάππας ἀκούσας, παροξυνθεὶς καὶ ταῦτα πρὸς τοῦ ῥήγος, καὶ αὐτοῦ γὰρ προσδραμόντος καὶ ἱκετεύσαντος (οὐ γὰρ εἰς συνοῖσον ἰδοῦναι οἱ τὸ διὰ τέλους σπένδασθαι πρὸς Ῥωμαίους), τὰς συνθήκας ἐκείνας [P. 53] διέλυε καὶ τοὺς ὄρκους παρ' οὐδὲν ἐτίθει ὡς ἐν φυλακῇ καὶ ἀφύκτοις δεσμοῖς, καὶ μὴ ἔκουσίως, ὡς ἔχρην πράττοντος. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ

conventionum inter eos istarum capita hæc erant, principem cedere Romanis et imperatori, jure quam optimo possidenda et in perpetuum ejus dominium ex nunc transitura, hæc in Peloponneso sita, Monembasiam, Mainam, Hieracium, Myzethram. Anaplum vero et Argos ut controversa et juris dubii relicta in medio sunt, uti et tractus universus circa Cinsternam valde in longum patens et multis scatens bonis. Principem autem ipsum perpetuum fore Romanorum et imperatoris clientem, et in subjectionis signum officium inde sumpturum. Viciissim ab imperatore principem ornatum dignitate magni domestici honorifice dimittendum liberum, cum iis suorum qui tunc superstites reperirentur. In hæc fœdere facto dimisit principem imperator eo quo par erat honore, missis simul cum illo qui pretia libertatis, de quibus convenerat, recipere. Rediit igitur domum princeps, Achaiæ principis et magni domestici Romanis titulos referens, nec quidquam cunctatus post reditum cuncta quæ promiserat. redemptionis pretia exsolvit. Mansissetque perpetuo in fide pactorum, quippe auctoratus Romanis memorato magni domestici officio, nisi papa re audita, cum per se indignatus, tum in id ipsum impulsus precibus regis Apuliæ, quorum neutrius rationibus accommodatum videbatur tantum suarum hactenus partium principem stipendiarium Romanis permanere, pactum illud dissolvisset, juramentaque irrita declarasset quasi extorta ineluctabili vi necessitatis ab homine diris

μετέπειτα συνεχεῖς καὶ μεγάλοι σφισι καὶ ἀποφαιρέτοις ἀνεβρώγασι πόλεμοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε.

λβ'. Ὅπως ὁ Μιχαὴλ δεσπότης νικᾷ Ῥωμαίους καὶ αἰρεῖ Καίσαρα.

Ὁ μὲντοι δεσπότης Μιχαὴλ νῦν μὲν καὶ ἀπὸ τούτων κολουθεῖς τῆς δυνάμεως (πλείστη γὰρ ἔχρατο καὶ παρὰ τοῦ τῆς Ἀχαΐας πρίγκιπος τῆς συμμαχίας), ἐτι δὲ καὶ παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν τότε σεβαστοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον μεθ' ὕστερον τὰ πολλὰ κακωθεὶς, ὡς καὶ ἐν στενῷ καταστῆναι πάμπαν τῶν τε χωρῶν καὶ ταύτης τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, πέμψας πρὸς Μαρφὴ τὸν τῆς Πουλίας ῥῆγα καὶ γ' ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν ἐαυτοῦ, καὶ πλείστην συμμαχίαν λαβὼν, παραδίδωσι τὰς δυνάμεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ Νικηφόρου συμπράττοντι κάκεινψ, ὅς καὶ συμβάλων περὶ τὴν Τρικόρυφον τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μάχην συβράξας δεινὴν, πλείστους τε πεισὶν τῶν Νικαίων παρεσκύασε, πλείστους τε καὶ ἄλλους οὐς μὲν φονεύσας, οὐς δὲ περισχῶν καὶ αὐτὸν αἰρεῖ Καίσαρα. Ὡς δ' αὖθις σπονδῶν γενομένων ἐλύετο, τότε μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν συμπράττει, περὶ ὧν αὐτίκα ῥηθήσεται, ὕστερον δ' αὖθις τοῖς δυτικοῖς καὶ προσβάλλων αἰρεῖται πάλιν καὶ τότε παρὰ τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ, καὶ ἀποπέλλεται πρὸς τὸν ῥῆγα Πουλίας τὸν Μαρφὴ, καὶ γὰρ τῷ παρ' ἐκείνψ δίδεται φυλακῇ, χρόνῳ δ' ὕστερον τῆς δεσποίνης Ἄννης ἀδελφῆς οὐσης Μαρφὴ ἀναμαίβεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐσαῦθις ἐροῦμεν.

vinculis constricto, ac per hoc non sui juris, nec ejus libertatis ac proprii arbitrii **§§** compote, quæ requirebantur ad hoc ut conventio rata validaque esset, unde consecutis inde temporibus continua et magna inter utrosque arserunt bellâ : et ea quidem sic se habuerunt.

32. *Ut Michael despota Romanos vicerit. et Cæsarem acceperit.*

At despota Michael in præsens quidem ob eventa narrata minutus copiis, quæ illi pleræque accesserant societate principis Achaiæ, præterea a sebastocratore Joanne Palæologo plurimus postea damnis affectus, adeo ut multum in arcto ipsi essent cum provinciarum tum exercitus, missis ea de re legatis ad regem Apuliæ Manfredum suum generum, et magnas ab eo auxiliares copias adeptus, eas tradidit suo filio Nicephoro, suas strenue in idem propositum et opes et operam conferenti. Hic cum Cæsare circa Tricoryphum acri prælio congressus maximam stragem Nicænsium dedit, alios plurimos partim occidit, partim cepit, ipsum denique captivum abduxit Cæsarem ; qui pace deinde facta liber dimissus ea quæ mox referemus ad urbem gessit, et rursus cum Occidentalibus pugna inita captus iterum est a Michael despota, et ad regem Apuliæ Manfredum missus ab eo custodia traditus est, insecuto deinde tempore cum domina Anna sorore Manfredi permutatus. Sed hæc suis locis deinde referemus.

B'.

α Ὅπως ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος ἐν φροντίσιν ἦν περὶ Ἀ τῆς ἀρχῆς.

[P. 57] Ἀρσένιῳ δὲ τῷ πατριάρχῃ νέων ἤρξε φροντίδων ἢ τῆς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καταστάσεως τοῦ Μυλαιολόγου ἀνάγκη, μεγάλη τις οὔσα καὶ ἀπαραιτήτος. Πλὴν γὰρ ὀλίγων, καὶ τοῦτο, καιρὸν οὐκ ἔχοντων διὰ τὴν τῶν ἄλλων πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων βούλησιν ἐφ' ᾧ ἐπίσχοιεν, φανερώς οἱ ἄλλοι πάντες μιᾶς βουλῆς ἦσαν καὶ γνώμης, ἀγαπητῶς ἔχοντες εἰ βασιλεύοντο ὑπ' ἐκείνῳ. Ἀρίστην γὰρ βασιλείαν εἶναι οὐ τὴν κληρωτὴν, ἣν ὀλίγωι τύχῃς τινὶ ἔστι λαχρᾶναι καὶ τὸν ἀνάξιον, οὐδέ τι τὴν ἀπὸ γένους, εἰς ἣν παρεισφθαρέντες πολλὰκις λανθάνουσι καὶ οἱ κάκιστοι, οὐς δὴ καὶ ἀποδοκιμάσειεν ἂν ὁ ἀγαθὸς ἄρχων καὶ ἐν ὑπηκόων ἐξετάζεσθαι μοίρα, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρετῆς καὶ δοκιμασίας ἀρίστης ὡν ἄρχειν μέλλει. Αὕτη γὰρ καὶ λυσιτελεῖ τοῖς πλήθεισιν, εἰδότεων τῶν εἰς ἀρχὴν καταστάντων ἐπὶ τίνι καὶ προσεκλήθησαν. Ἰατρὸν γὰρ οὔτε τὸν ἐκ τύχῃς οὔτε τὸν ἐκ γένους εἰς τὸ ποιεῖν ὄγειαν τοῖς νοσοῦσιν ἀξιόχρων εἰποιμεν· καὶ εἰ ἐκ γένους τὸν κυβερνήσοντα ἱγκρινοῦμεν, καταποντιστὴν μᾶλλον ἢ κυβερνήτην

ἐπιστήσομεν τῇ νηί. Κινδυνεύειν δ' αὐτῷ καὶ τὸν μᾶλλον καθάρσεως εἶτ' οὖν παιδεύσεως εἰς τὸ καλῶς βασιλεύειν δεόμενον ἀκάθαρτον εἶναι μάλιστα, ἅμα γεννηθέντα καὶ ἅμα τρυφαίς καὶ σπατάλαις παράληφθέντα βασιλικαῖς, ὑφεδρευούσης μὲν κολακείας, ἐκποδῶν δ' οὔσης ἀληθείας, καὶ τῶν κακίστων ὡς καλλίστων ὑποκοριζομένων, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος ἔχει, ὅτε καὶ τὸ ἐμμελὲς βήττειν ἀκούειν ἦν ἐκ κολάκων τῷ ἅμα μὲν ἄρχοντι ἅμα δὲ πάσχοντι, κὰν τις νοθετῶν ὑπογρύξη, ὡς δύσθους καὶ κάκιστος διεδάλλετο, ὡς τὴν παραίνεσιν πρόσταξιν ἔχοντων. Οἱ δὲ καὶ τὰ γινόμενα δυσχεραίνοντες οὐδὲν ἤττον κολακεύουσιν, ἀποσεμνόνοντες πλέον τοῦ μετρίου τὸν ἄρχοντα, καὶ τὸν τύφον συναύξουσιν. Ἐκείνοι δὲ ὡσπερ ἐπὶ σκηνῆς διάφορα προσωπεῖα περιτιθέμενοι, πρὸς τὸ ἀρίτως βασιλεύειν τὸ γένος ἐχέγγυον οἴονται, ὡσπερ ἐν ταῖς πρώταις τῶν σκευμάτων καταβολαῖς βασιλικῶν τιμῶν δυνάμεων εἰς ἀρίστην ἡγεμονίαν ἐνοουσῶν. Ταῦτα λέγοντες ἐπέκειντο πλέον ἰδεῖν τὸν δεσπότην καὶ στεφηνόρον, καὶ ἤνυσαν προσαναγκάζοντες συνεχῶς. [P. 58] Ἦν γὰρ καὶ ὁ Παλαιολόγος ἐντεῦθεν συγκροτηθεὶς τὰ αὐτὰ λέγων, καὶ

II.

1. *Ut Arsenius patriarcha in sollicitudine fuerit ob res imperii.*

●● At Arsenio patriarcha novarum sollicitudinum initium attulit magna et ineluctabilis necessitas imminens evehendi Paleologum ad imperium. Nam praeter paucos momentum non habentes, quod eorum suffragia multitudine contrariorum obruerentur, concordiam omnes studio in unam sententiam desideriumque conspirabant Paleologo ut imperatori serviendi. Vulgo ut optimam laudabant eam demum principatus formam, quae principis delectum non praerogativa generis addiceret, ac sic permitteret arbitrio sortis, cuius temerario iudicio velut caeco aleae casu non solum indignus interdum praeficeretur, sed in summum saepe locum irreperant pessimi homines, et omnino tales quos si satis exploraret gravis et accurata censura, vix in infimum subditorum gradum admitteret. Tutissimum esse illum igitur eligendi modum, quo vita ejus et mores qui promovendus est, ipsorum quibus est praefuturus subjiuntur examini: ista enim rationem et populis aequae utilem et ipsis principibus, utique per eam intelligentibus cur et ad quid officii vocentur. Sane nunquam dixerimus aptissimum fore illum aegro curando medicum, quem genus aut fortuna commendarent; et si ex genere gubernatorem navigantes adsoverimus, demersorem potius quam utilem rectorem imponemus navi. Periculum porro esse ne qui sunt in regno nati omnium sint ineptissimi ad percipiendam institutionem et disciplinam atque artem recte administrandae reipublicae, quippe quos et deliciae in quarum sinu nutriuntur, et assiduae im-

perantium pestes, adulatorum greges, ita depravant ut nec sensum habere veritatis assentationibus excoluae, nec iudicium recti et aequi, aut formam operae moderati regiminis valeant, utique cum qui eorum et latera obsident et auribus insidiantur individui comites, ad gratiam loqui omnia parati, pessima quaeque, ut vetus verbum habet, pulcherrimarum rerum appellatione cohonestent, usu subactis principum animis ad ista et toleranda et credenda, adeo ut etiam libenter audiant viles istius facis hominum voces, quibus modulata etiam sibi videri aegrotantis principis tussim putidissimae garriunt. Quibus si audeat intervenire quispiam sapiens, et quae vera et iusta sunt hiscere, continuo ut defectionem meditans et homo nequissimus traducitur, his siquidem qui sic imperant omnis admonitionis loco absoluta et liberrima quidvis imperandi licentia est, cum interim ipsi quoque qui ea moleste ferunt, accinere assentantibus cogantur, et ultra omnem modum qualicumque principi enomia vel maxima dicere, quibus scilicet magis magisque tumidus ejus animus inflatur. Atque hoc genus principes, diversas sibi larvas velut in scena imponentes, ad optime imperandum abunde putant sufficere generis regii claritatem, quasi nascentium in purpura primigenia ipsa semina vin quamdam arcenam secum ferrent, dotium ad praecclare imperandum necessarium praebitricam. Haec dicentes exardescerant in impatientem instantiam videndi propositum rebus verum dominum et coronam dignum, seque compotes votorum, utpote subjectos principis ejus formae quam descriperant. Is quoque ipse quem istis vocibus designabant, Paleologus

ὡς εἰ μὴ ἄξιός τῆς ἡγεμονίας κριθεῖη καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ, αὐτὸς ἐντεῦθεν ἐκείνον ἀποψηφίζεται. Πλὴν καὶ πολλὰ τινα κατορθοῦν ὑπισχνεῖτο, τὴν μὲν Ἐκκλησίαν ἀνυψοῦν ὅσον, τοὺς δ' ἱερωμένους καὶ πλέον τοῦ μετροῦ τιμῶν, ἀξίαις τε μεγίσταις καὶ τοὺς ἀξίους τῶν ἐν τέλει προβιβάσειν, καὶ κρίσεις ὑπεραποδέχασθαι δίκαιας, καὶ τοὺς ἀβρεπῶς κρινούντας ἐγκαθίσθῃν, ὧν καὶ μάλιστα καὶ πρῶτιστον τὸν Κακὸν Μιχαήλ καὶ Συναχηρεῖμ ἐπικεκλημένον, εὐ τῶν λόγων καὶ τῶν νόμων ἔχοντα, ἐν τῷ δοῦναι οἱ καὶ πρωτοασκηρητικὴ πάλαι σβεσθὲν ἀξίωμα, καὶ οἱ θέλειν ἀσηκρητικὴ ὑποτάξει, ἐφ' ᾧ ἀδεκάζτως καὶ ἀνεριθεύτως κρίνοιν. Ἔτι τε λόγον τιμῆσαι καὶ τοὺς ἐν λόγῳ περὶ πλείστου τῶν ἄλλων ποιεῖν. Τὸ δὲ γε στρατιωτικὸν ὑπεραγαπῆν, καὶ τὰς ἐκείνων προνοίας, καὶ ἐν πολέμῳ πίπτοιεν καὶ ἀποθνήσκοιεν, γονικὰς ἐγκαθίσθῃν τοῖς παισὶ, καὶ τισὶν αἱ γυναῖκες κατὰ γαστρὸς ἔχοιεν τὸ κυφορούμενον. Εἰσπράξων δ' ἀδίκων μὴ δ' ὄνομα εἶναι, μὴδὲ χῶραν διδόναι διαβολαῖς, ἀργούντος μὲν τοῦ ἐπὶ ταύταις μονομαχίου,

ἀργούντος δὲ καὶ τοῦ σιδήρου, ὡς ἐπηρημένου καὶ κινδύνου μεγίστου, εἴ τις τολμῆ τῶν δυναμένων καὶ ἐν ἀρχαῖς ὑπέχειν τὸν μόδρον καταναγκάζειν. Τὰ δὲ τῆς πολιτείας οὕτως ἀφόδως ἐν εἰρήνῃ διατηρεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς ἀπορούντας καὶ ἱκανῶς τῆς περιουσίας ἔχοντας ἐπιδεικνυμένους τὰ ὑπάρχοντα κυδρῶσθαι καὶ τὸ παράπαν μὴ δεδιέναι. Ἐπὶ πάντων ὑπακοῆσαι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μητέρα ταύτην ὡς εἰκὸς ἡγεῖσθαι, καὶ πᾶν τὸ εἰς κατάστασιν αὐτῆς πραγματοῦσθαι. Ταῦτα δὲ προσετίθει, ὅτι καὶ ἐν ὀπνολαίς ὁ προβασιλεύων ἦν τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐκείνης προνομίων καὶ βασιλικῶς καταπαρῆσαι, ὥστε καὶ ἐπὶ πολλοῖς τὸν πατριάρχῃν λυπεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν ἀποπροσποιεῖσθαι, μὴδὲν καὶ δικαίως ὑπὲρ τινῶν λέγοι εἰσχυρούμενον. Ἦν οὖν τότε τῷ πατριάρχῃ, καὶ οἷς τῶν ἀρχιερέων τὸ εἰς τὸ μέλλον προμηθεὺς ἦν, διττοὶ τινες λογισμοὶ πρὸς ἀμφοτέρα κρούοντες καὶ ἐκπτερωθεν ἰσχυροί. Ὅτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς βασιλείας ἐντέλειαν ἀποβλέψαιεν, καὶ τὸ παρ' ἀμφοῖν βασιλείοι, τοῦ μὲν νοκο-

eadem illa loquebatur, addens etiam se, si forte imperaret et filium haberet non præditum dotibus artibusque ad bene regendum aptis, ultro abdicaturum redacturumque in ordinem. His inserebat promissiones magnificas perficiendarum, si declararetur **¶** imperator, laudatarum et cunctis expotitarum rerum Ecclesiam quidem sese in altissimum fastigium evecturum, sacros vero ministros honoraturum exquisitissime. Præterea magistratus et præfecturas non nisi dignis ex primo ordine tributurum. Judiciorum curam suscepturum, ut juste ac sine calumnia fierent, æquique tenaces et inflexibiles ad gratiam ei reivos præfecturum. Cujus rei jam nunc specimen et quasi pignus dedit in quopam notissimo tunc et omnium primo iudice, perdocto illo quidem et consultissimo juris, sed injustitia infami, unde illum Malum Michaelem et Senacheribum vulgo vocitabant. Quem specie honoris in posterum coercuit: extinciam enim prius dignitatem primi a secretis resuscitans ei tradidit, subiciens sic illi assessores multos probos viros a secretis, hoc est arcanis suffragiis iudicatos, et sic citra personarum acceptionem sine ullius respectu ac verecundia, quod justum esset decreturos. Pollicebatur etiam sese litteratos eximie culturum prælaturumque cunctis. Ad hæc **D** eximiam erga militarem ordinem caritatem promittebat, stipendiis ad diem numerandis donativis representandis, eorum vero qui in bello cecidissent et in obsequio reipublicæ vitam profudissent liberis, si quos reliquissent, debita patri præmia reddendo: in eoque tam diligentem fore, ut si cujus occisi militis uxor prægnans superesset, fetus in ea concepti providentiam gereret eique servari mortui parentis honoraria curaret. Injustarum porro exactionum ne nomen quidem audiri passurum. Nec locum daturum calumniis; unde jam nemo ad earum depulsionem singulari certamine

decertaret, nemo contactu ferri candentis innocentiam probaret satis gnaro unoquoque magistratum magnum mali gravissimi sibi periculum impendere, si vel tantum conniveret, ut quisvis delatus ad experimentum massæ candentis adigeretur. Spondebat quin etiam summam securitatem pacis publicæ, per quam etiam tennes et prius **¶** egentes jam tantum abundarent, ut nec ipsis deforet facultas ostentandarum opum et se familiamque domestica copia honestandi, omni prorsus metu vacuis. Super omnia obedientissimum sese, ut par est, Ecclesiæ præbiturum, et matris illam loco ducturum, nihilque non moliturum quod ad ejus statum pacemque servandam videretur conducibile. In quo ut abundantius religionem ostentaret, incitabatur spe comparationis a populo instituendæ factorum suorum ejus generis cum contrariis exemplis imperatoris nuper defuncti, de quo sciebat invaluisse suspicionem haud magni eum facere Ecclesiæ auctoritatem, effereque se in eam fastu regio. Unde et contigerat eo regnante multas offensiones et dolendi causas patriarchæ offerri adeo ut jam non auderet suscipere patrociniū populi, nec deprecatorum se ingerere in periculis miserorum, quoniam non speraret se auditum iri, quantumvis æqua diceret. Tunc porro patriarcha et ii ex antistitibus qui futuri providentiam habebant, cogitationibus invicem adversis et valide utrinque in contraria incurrentibus distrahebantur. Quando enim bonum imperii statum reputabant, præclarum ipsis et populo salutare videbatur, administrari republicam nomine atque auctoritate simul junctis principum duorum; alterius pupilli et in perfectam ætatem debita cura educandi; alterius per se valentis resque opera consilioque propriis gerentis. Rursus cum extendebant animum in provisionem rerum futurarum, hinc quidem occurrebat quantum expectari boni posset ex imperio

μουμένου τοῦ δ' ἐνιργούντος, ἄρχεσθαι ὡς καλὸν ἄριστον ἀδικεῖν. Ταῦτ' ἐκείνοις λογιζομένοις δῖος ἰσχυροῦ καὶ τῷ ὑπηκόῳ σωτήριον κατενόουν. [P 29] Πρὸς δὲ καὶ τὰ μέλλοντα προσγενέσεσθαι, ἅμα μὲν ἐξ ὧν τὴν ἱκανὴν πληροφορίαν ἐπὶ τάνδρῳ εἶχον ἐκ πλείστου, ἅμα δὲ καὶ ἐξ ὧν τότε ὑπισχνουμένου κατήκουσαν, ὑπεραποδεχομένοις ἐπέκεισαν τὰ κατὰ βουλήν πραχθησόμενα. Ὅτε δ' αὖ πάλιν πρὸς τε τὸ τοῦ ἐνὸς ἀφελονείκητόν τε καὶ ἀνερίθρευτον καὶ τὸ ἐπὶ δυσὶ στασιαστικόν τε καὶ μάχιμον ἐνοήσαιεν, τὰς θ' ἐκατέρωθεν ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ὑποφίας ἐνὸς ἐπὶ θάτερον καὶ τέλος τὸν ἐφ' ἐνὶ κίνδυνον παρὰ τοῦ κρατήσαντος, διεφώνουν καὶ ἀπηγόρευον. Εἶναι γὰρ τὴν βασιλείαν καὶ ἄλλως χρῆμα μὲν ὀρεκτόν καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον, ὑποπτικὸν δ' ἄλλως, ὥστε καὶ μὴ οὖσαν κακίαν εἰδωλοποιήσαι διὰ τὴν ὑποφίαν καὶ οὖσαν, μετέναι παρασκευάζειν τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὕτω μόνος ἀσφαλῶς βασιλεύοντα, ἂν καὶ τὰ μὴ ὄντα μιστήρ. Ὡς δὲ τις πρὸς ταῦτα καὶ ὑποστέλλοιτ' ἂν, τῷ μὴ τισὶν ἀδικος δόξαι τῇ μοναρχίᾳ ἐπιθέμενος, σοφόν τινα λόγον καὶ παλαιὸν ἐκ τραγῳδίας εἶναι τὸν ἐξαιρουῦντα τὸν ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς ἀγικίας μῶμον, λέγοντα, εἴπερ ἀδικεῖν δεοί, ὑπὲρ τυραννίδος κάλ-

ἰσχυροῦ καὶ τῷ ὑπηκόῳ σωτήριον κατενόουν. [P 29] Πρὸς δὲ καὶ τὰ μέλλοντα προσγενέσεσθαι, ἅμα μὲν ἐξ ὧν τὴν ἱκανὴν πληροφορίαν ἐπὶ τάνδρῳ εἶχον ἐκ πλείστου, ἅμα δὲ καὶ ἐξ ὧν τότε ὑπισχνουμένου κατήκουσαν, ὑπεραποδεχομένοις ἐπέκεισαν τὰ κατὰ βουλήν πραχθησόμενα. Ὅτε δ' αὖ πάλιν πρὸς τε τὸ τοῦ ἐνὸς ἀφελονείκητόν τε καὶ ἀνερίθρευτον καὶ τὸ ἐπὶ δυσὶ στασιαστικόν τε καὶ μάχιμον ἐνοήσαιεν, τὰς θ' ἐκατέρωθεν ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ὑποφίας ἐνὸς ἐπὶ θάτερον καὶ τέλος τὸν ἐφ' ἐνὶ κίνδυνον παρὰ τοῦ κρατήσαντος, διεφώνουν καὶ ἀπηγόρευον. Εἶναι γὰρ τὴν βασιλείαν καὶ ἄλλως χρῆμα μὲν ὀρεκτόν καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον, ὑποπτικὸν δ' ἄλλως, ὥστε καὶ μὴ οὖσαν κακίαν εἰδωλοποιήσαι διὰ τὴν ὑποφίαν καὶ οὖσαν, μετέναι παρασκευάζειν τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὕτω μόνος ἀσφαλῶς βασιλεύοντα, ἂν καὶ τὰ μὴ ὄντα μιστήρ. Ὡς δὲ τις πρὸς ταῦτα καὶ ὑποστέλλοιτ' ἂν, τῷ μὴ τισὶν ἀδικος δόξαι τῇ μοναρχίᾳ ἐπιθέμενος, σοφόν τινα λόγον καὶ παλαιὸν ἐκ τραγῳδίας εἶναι τὸν ἐξαιρουῦντα τὸν ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς ἀγικίας μῶμον, λέγοντα, εἴπερ ἀδικεῖν δεοί, ὑπὲρ τυραννίδος κάλ-

β'. Ὅπως ἀνίσταν τὸν Παλαιολόγον ἀρῶν αἰς ὑπέκειτο.

[P. 60] Ἐτοίμως δ' ἀφῆρουν καὶ τὸ δοκοῦν τοῖς πρατομένοις προσίστασθαι ἐφέσει τοῦ ταῦτα γενέσθαι. Ὡς γὰρ αἱ γεγονυῖαι συνθεσίαι τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάππον τοῦ βασιλέως καὶ αἱ δι' ἀφορισμῶν ἐμπεδώσεις, ἧ μὴν μὴ τι κατὰ τοῦ γένους τοῦ βασιλείου βουλευσασθαι, παρὰ τῶν προύτεινοντο, ὡς ἰστὸν ἀρχῆς ὁ τῶν ἀρχιερέων συλλογὸς τὰς συνθήκας ἐκείνας διέλυον. Μὴ γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον κατὰ τοῦ βασιλευδόντος κάκιστον βούλευμα, ὁλλὰ μᾶλλον συνεργίαν τῆς βασιλείας καὶ συντήρησιν ἀδιέδοχον, κατὰ

Palæologi, de cuius et sapientia et bonitate et fortitudine plene sibi persuasi videbantur; eoque momento haud dubie propendebant in eam partem, quæ tali tamque probato et parato imperatori, tam fausta et optabilia tum promittenti tum idoneo præstare, certam et perpetuam collati jam honoris possessionem optabat. Iidem tamen ubi deinde reputabant secum quam tranquilla, concors, a dissidiis et factionibus secura sejunctaque sit singularitas imperantis; e contrario quam infida, instabilis, ad rixarum, seditionum et civilium tumultuum præsens periculum exposita sit duorum in uno imperio societas, quæ utrinque insidiæ, quæ suspiciones, quæ machinationes uniuscujusque in æmulum, ad extremum quæ elades quamque tragicus exitus maneat imbecilliolem, postquam potentiori aut feliciori succubuerit, hæc, inquam, cogitantes revocabant damnabantque vota illa sua et consilia priora, toti videlicet defixi in imagine miseriarum imperii discordis. Existimari quippe vulgo imperium rem in primis expetibilem et quantovis bene pretio parandam, præsertim iis qui ejus gustum experiendo perceperint. Idem porro esse suspiciosissimum negotium; nec quiescere unquam animos collegarum in suprema potestate, quin se inquietissime torqueant curis anxiiis in se vicem intentis imaginante unoquoque de alio infestissima quæque, et æque ambobus tam sæpe sine causa quam semper sine venia sese invicem insidiarum capitalium suspectos imo reos et convictos habentibus, atque adeo in ista inquietissima vigilia suspicionum anxiarum et iniquissimarum spem ac rationem secure rognandi sitam esse ducentibus. Quod si cuius forte a vi scelcrata perfidisque fraudibus in collegam abhorreat animus, et famam crudelitatis injustæ vercatur, occurret statim in

subsidium ambitionis contra humanitatem vetus et tragœdia oraculum, quo edicitur, si jus violandum unquam sit, minime vituperabilem et maxime tempestivam ejus violandi causam esse plenam in solidum acquisitionem supremæ auctoritatis: talia reputantes, et quæ ex istis pronum erat sequi mentuentes, ecclesiastici proceres impelli se sentiebant ad fovendum ambitioni Palæologi: rursus vero incurrentibus ex adverso miseratione pupilli principis ac fide in domum Augustam, segnes ad agendum, muti etiam ad loquendum quæ opus erant reddebantur. Vicit tamen divina prædestinatio quæ imperium Michaeli desponderat: nam ad huc imperium decernendum plerorumque ac ferme omnium sententiæ conspirarunt. Appositum id tamen in mutuam cautelam communi consensu temperamentum est, ut ambo principes juramentis quam maxime horrendis, diris etiam execrabilibus additis, obligarentur ad fidem invicem charitatemque præstandam abstinendumque a vi omni ac fraude, quæ in alterutrius perniciem tenderet.

2. Ut Palæologum antistites solverint juramentis et diris quibus tenebatur.

Sacri porro antistites, hæc fieri valde desiderantes, facile dissolverunt quæ ipsorum executioni obstare videbantur: siquidem ne novum juramentum rite a Palæologo conciperetur, videbatur obstare adhuc vicens religio veteris iurandi, quo ille avo pueri principis dudum sacramento fidem addixerat, non in ipsius tantummodo personam, sed in stirpem ejusdem ac posteros, additis etiam anathematum, si falleret, incurrerentur devotionibus ac diris. Quæ nunc omnia cætus præsulum ut telas aranearum dirupit ac fecit irrita, magno consensu declarans,

καιρὸν συναιρομένου τῆς ἀρχῆς τῶ νέω τῆς βοή-
θειας χρῆζοντι. Τὰς τούνευθεν δὲ τῶν ὄρκων συμ-
βάσεις ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἰσχυρὸν ἔχειν καὶ ἀδιάλυτον
ὥστε καὶ τὰς προτίρας σκεῖναι ταύταις, ὡς καὶ
ἀμφοτέραις τὸν Παλαιολόγον ἐπέχεσθαι, εἴ ποὶ τῶ
νέω ἐπιβουλεύοι. ὁ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀντιστρέ-
φως ἐζήτει τὴν ἀρὰν τίθεσθαι καὶ τοὺς ὄρκους
γίνεσθαι, εἴ ποὶ καὶ ὁ νέος κατ' αὐτοῦ μελετήσας
διακράξοιτο, ὡς ἐξ ἀνάγκης τοῖς αὐτοῖς ἐπέχεσθαι.
Προβαίνει ταῦτα, καὶ γραφαῖς οἱ ὄρκοι κατασφαλι-
ζονται, Καὶ ὁ γράφων ὁ εἰς πρωτασκηρῆτις τεταγ-
μένος Κακὸς ἦν.

γ'. Ὅπως ὤμνουν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις δουλείας
ὄρκον Ῥωμαῖοι, καὶ ἐν ποίοις διορισμοῖς.

[P. 61] Τάττα δὲ καὶ τοὺς ὀπουδήποτε τῆς Ῥω-
μαῖδος ὀμνύειν ἐπ' ἀμφοτέροις ὄρκον δουλείας κατὰ
τὸ σὴνθεσ· πλὴν προσέκειντο τοῖς συνθεθειμένοις
ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ ἀμφοτέρων μείζονι. ἢ μὴν ἔτοιμον
εἶναι τὸ ὀπήκοον ἐπ' ἐκείνον ὀρμῶν φωνώση χειρὶ, δε-
ξὴν ἐπιβουλεύσοι θατέρω. Ἄρκωμότου γὰρ μετὰ τῶν
ἄλλων καὶ τοῦτο, κατὰ φόβον, οἶμαι, ἢ χρεῖαν ἀληθι-

quod fieri Palæologum contigerat participem im-
perii, nequaquam esse nefarium et fidei juratæ
contrarium facinus, sed utilem reipublicæ colla-
tionem operæ in bonum imperii, et conservatio-
nem principatus ei ad quem de jure spectabat.
sine ulla spe potestatis istius precariæ in prolem
successione transmittendæ: quæ salutaris tum rei
Romanæ cooperatio peropportuna et necessaria
judicabatur imbecillæ ac tali auxilio egenti pupilli
pueritiæ. Itaque nihil obstante prioris sacramenti
religione, novum juramentum ratum inviolabilem-
que firmitatem habiturum, quippe cum neutra
conventio quidquam alteri contrarium habeat, quo-
minis ambæ valere simul possunt; unde fore ut
duobus deinceps totidem fœderum sacramento san-
citorum vinculis constrictus Palæologus teneretur,
et si ullas unquam collegæ puero insidias strueret,
duplicis perjurii reus foret. Quæ Palæologus admit-
tens vicissim petiit devinciri mutuo quoque jura-
mento ad securitatem suam adolescentulum impe-
ratorem, imprecando et ipsum sibi diras et ana-
thema statim inevitabiliter incurrendum si quid-
quam unquam adversus Palæologum machinaretur
aut ageret. Hæc uti convenerat processerunt, con-
ceptis utrinque juramentis et 96 re tota in publi-
cas rite tabulas relata ad memoriam firmitatemque
irrevocabilem, scribente ista et authenticis com-
mentariis mandante Malo illo, quem diximus, anti-
quato prius et ejus causa reposito primi a secretis
officio donatum.

3. *Ut fidelitatis juramentum utrique principi de novo
præstiterint; et quibus de novo additis cautioni-
bus.*

Edictum quoque est ut per omnes Romano impe-
rio subjectas regiones omnes utrique pariter prin-
cipi sacramento fidem obsequiumque suum de more

νήν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' οὐδὲν ἂν καταγοίη τις μείζον
τῶν ταῦτα πραττόντων ἢ τὸ ἐμφυλίου πολέμου τῶ
κοινῶ προξενεῖν, εἴ ποτε τοῦτο συμβαίη. Ὅμως
ἐδόκει ταῦτα, καὶ εἰς ἔργον τὰ βραλευόμενα προῦβαι-
νον. Χεῖρα τοιγαροῦν ἐτίθειον, καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων
Εὐαγγελίων ὤμνουν ἢ μὴν καὶ ἀμφοτέροις δουλεύειν
καὶ ταῦτ' ἐκτελεῖν.

δ'. Ὅπως ὤμνουν ὁ Παλαιολόγος ἐπὶ τῶ παιδὶ
καὶ οἱ μεγιστᾶτες.

τίως δ' ἡ κυρία παρῆν, ἦτις ἦν, ὡς ἐβήθη,
Ἐκατομβαῖωνος νοτμηνία. Καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ εἰς
βασίλειαν προδιβαζόμενος ὤμνουν ὅπερ τοῦ παιδὸς
τὰ εἰκότα καὶ Βασιλῆως, πλὴν οὐχ ὡς δουλεύσων
ἀλλ' ὡς συμβουλεύσων ἐκείνῳ καὶ μὴδὲν ἀνηκιστον
μελετήσων κατ' ἐπιβουλήν. Ὀμνουν δὲ καὶ οἱ μεγα-
στᾶνες, καὶ ὡς δουλεύσοντας ἀμφοτέροις, καὶ ὡς
ἀμνούντεν αὐτίκα, ἦν ποὶ τις ἐβουλεύοι, τῶ ἐπι-
βουλεύθοντι. Καὶ οὕτω τελεσθέντων τῶν ὄρκων,
ἀσπίδι βασιλικῇ ἐνιζάνει ὁ εἰς τὴν βασιλείαν ἐτοι-
μαζόμενος, πρῶτον τὸ πόδε τοῖς βασιλικῶς συμβί-
λοις ἐναρμοσθεῖς, καὶ χερσίν ἔνθεν μὲν ἀρχιερέων
ἔνθεν δὲ μεγιστάνων ἀρθεῖς ἀνακτορικοῖς παιζίνος

obligarent. Sed ad majorem utriusque securitatem
consuetæ talium formulæ adjungere tunc visum,
Deo similiter teste firmatam, professionem et pro-
missionem universi populi, bello et inexpiabili odio
persequendi eum e duobus, cujus essent et in col-
legæ vita vel nefaria vis vel insidiæ deprehensæ. Tali
extraordinario additamento populare juramentum
cumulatum metu magis, ut opinior, nimio procli-
vis in regni societate dissensionis, quam ulla satis
magna utilitate remedii ad tantum mali præverten-
dum ancipitis. Nam si recte quis æstimet, istud
profitentes belli jam tum civilis et interneicini si-
gnum tollebant, ex prona et vix evitabili suspicione
facile ac cito exarsuri. Cæterum qualicumque consi-
lio, ista sic tunc decreta et executioni mandata
sunt Romanis ubique viritum universis imposita
sacris Evangeliiis manu, jurantibus se et fidem utri-
que principî concorditer imperanti subjectionemque
præstituros, et si quis ipsorum in alterum insurge-
ret, auctorem injuriæ ulturos.

4. *Ut Palæologus et proceres imperatori puero ju-
rejurando caverint.*

Jamque aderat inaugurationi designati Augusti
dicta dies, quæ fuit, ut dictum est, kalendæ Janua-
riæ, quando is qui ad imperium evehebatur jura-
menta, de quibus convenerat, primus conceptis
verbis protulit, fidem per ea obligans puero prin-
cipi non ut ei subditus futurus, sed ut consulturus
ac suggesturus opportuna, nihilque in ipsum insi-
diose moliturus. Jurarunt post ipsum optimates
utrique subditos futuros, et 97 si quis ipsorum
insidiaretur alteri statim ultionem de insidiatore
sumpturos. Sic consummata juramentorum cære-
monia, designatus princeps scuto regio insedit,
utroque prius pede imperatoris insignibus ornato;
et manibus hinc quidem antistitum inde optimatum

καὶ κρότοις παρὰ πάντων ἐμεγαλύνετό τε καὶ ἐφη-
μίζετο.

ε'. Ὅπως ὁ Παλαιολόγος καταστάς εἰς τὴν βασιλείαν
ἐφιλοτιμείτο τὰ μέγιστα.

[P. 62] Τὸ δ' ἐντεῦθεν οἱ μὲν τῆς γερουσίας προσ-
ήκουσιν ὀφφικίους ἐνεσεμνύοντο, καὶ ἄλλοις μὲν
ἄλλα τὰ μὲν ἐδίδοντο τὰ δ' ἐν ὑποσχέσεσιν ἦσαν· τὸν
δ' αὐτὰδελφον Ἰωάννην, μέγαν δομέστικον ὄντα, τῇ
τοῦ Τορνικίου Κωνσταντίνου θυγατρὶ πρὸς γάμου
κοινωνίαν συνήρμοσε, κἄν ἐν ἀναβολαῖς ἦν τὸ ἀξίω-
μα. Θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντίνον, ἔτι
ἔχοντα ἐν ἰδιώταις, κατὰ καιρὸν τιμῶν αὐτὸς Καί-
σαρα προθυμούμενος, συνήρμοττε δὲ καὶ αὐτῷ πρὸς
γάμον τὴν τοῦ Βρανᾶ παιῖδα εὐγενῆ οὖσαν, σοφὸν τι
ποιῶν καὶ τοὺς ἐν τέλει τοῖς κήδεσι προσποιούμε-
νος. Καὶ τοὺς μὲν τῆς γερουσίας οὕτω μεγαλοπρε-
πῶς ἐθεράπευε, προνοίας τοῦτοις ἐπαύξων καὶ προσ-
τιθεὶς καὶ χαίρειν ἀφίεις τοῖς πᾶσι, τῶν ἀγαθῶν
τὰ μὲν λαμβάνουσι, τὰ δ' ἐλπίζουσι· τὸ δὲ στρατιω-
τικὸν τε καὶ τὴν πληθὺν, τοὺς μὲν καθημερινᾶς φι-
λοτιμίαις ὠφέλλε, καὶ χροσθεοῦλλοις τὰ ὑπεσχημένα
τούτοις ἐπλήρου, καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐθυμοτέρους
καθίστα ὡς ἀθανάτους τὰς τῆς ζωῆς προνοίας καὶ
τὰ διδόμενα σινηρέσει τοῖς παισὶν ἔχοντας, τοὺς δ'
ἐθεράπευεν, ἀνοιγνὸς φυλακᾶς καὶ χρεῶν δημοσίων

sublatus, acclamationibus et plausu, quibus excipi
novi imperatores solent, ab universis salutatus et
Augustus declaratus est.

5. *Ut Palæologus erectus in imperium regia libera-
litate cunctos demeruerit.*

Inde senatores quidem officiis pro cuiusque me-
ritis honorabantur, et aliis alia partim donaban-
tur, partim promittebantur. Fratrem vero Joannem
tum adhuc magnum domesticum sebastocratoris
ornare dignitate æquum censuit, et ei Constantini
Tornicii filiam matrimonio conjunxit, destinatam
dignitatem in tempus aliud differens. Alterum vero
fratrum Constantinum in privata tunc quidem adhuc
reliquit sorte, suo tempore creare ipsum Cæsarem
habens in animo. Dedit autem et huic uxorem
Branæ filiam sane prænobilem, sapienti consilio
affinitatibus patricios sibi devinciens. Et senatores
quidem in hunc modum magnifico demeruit, pen-
siones iis adaugens, et donis superadditis cumu-
lans, cunctisque gaudendi materiam offerens hono-
rum vel collatorum præsentis fructu vel certa
promissorum expectatione. Jam exercitum ac plebem
varie delinivit: nam et plerosque quotidianis do-
nativis juvat et quibus per diplomata bullis aureis
munita promissum aliquid fuerat, cum fide repræsen-
tavit, sic illos in futurum securos et bene animatos
efficiens, ut pote jam certos processura ipsis et liberis
eorum in omne tempus ad victum decreta subsidia
et ⑧ frumenti domensa constituta. Plebem vero
præcipue demulsit aperiendis custodiis, et iis qui
fisco quid deberent nec solvendo essent, liberis
dimittendis, præterea largiendo liberaliter alimenta,
et passos injuriam consolando, vexatoribus eorum

ἀπολῶν τοὺς ὠφληκότες, ἀπορουμένοις τε τὰ πρὸς
ζωὴν διδοὺς ἀφθονώτερα, καὶ γε τοῖς ἡδικημένοις
ἀμύνων καὶ φιλοτιμότερον προχέων τὸ δαψιλές, ὥστ'
εἶναι ἅμα μὲν ἀνενεγκεῖν περὶ τοῦ τινα καὶ ἅμα
προβαίνειν γράμμα βασιλικὸν προστάσον ἐκείνῳ
τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ δυοὶ χρόνοις ὕστερον ἀν-
ελάμβανε τὰ προστεταγμένα. Κἄν πού τις ἐφ' οἷς εἴ-
χεν δαχλούμενος τὸ γράμμα τῆς χάριτος προὔτεινεν,
εὐθὺς φανέν δευτέρας ἰνδικτιῶνος ὄν, τὴν δόσιν ἀπε-
ψηφίζετο, ὡς ἐν καιρῷ μηδὲν ἀκριβείας καὶ προσ-
οχῆς ἔχον τὸ γεγονός. Τότε δὲ καὶ πόλλ' ἄττα τοῦ
κοινοῦ ταμείου ἐξεφόρει, καὶ δημηγορῶν τοῖς συνει-
λεγμένοις πρὸς χάριν ἄπασαν, εἴτ' ἀμφοτέρας ἐκεί-
νοις ἐξήνελε τὰ χρήματα, χύδην ἐκρίπτων κυνηδὸν
συλλέγουσιν·

β'. Ὅπως τὰς ἄκρας ὠχύρου καὶ μήπω στεφθεῖς
ὁ Παλαιολόγος.

[P. 63] Ἦν ταῦτα, κάκεινος μὲν καταχυροῦν τὰς
ἄκρας προὔργου ποιοῦμενος, ἅμα δὲ καὶ δηλοποιού-
μενος αὐτῷ προσώπῳ τὴν τῆς βασιλείας ἀνάβρῃσιν,
ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔγνω χωρεῖν, λιπῶν τὸν νέον ἐν
Μαγνησίᾳ, βασιλικῶς, ὡς ἔδει, θεραπευόμενον.
Συνέπετο δὲ οἱ καὶ ἄπαν τὸ στρατιωτικὸν προσασπί-
ζον τοῦ βασιλέως μεθ' οὗτις πλείστης εὐνοίας καὶ
πρὸς τὸ πονεῖν ὀρμητικῶς ἐτοῖμον, ὅπου γε καὶ καθ' ὧν

condigno supplicio multatis. Et inerat multa popu-
laritas in modo hæc agendi, facilitate et amabilis-
sima benignitate largientis dona per se grata multo
reddente gratiora. Quippe non raro statim ac quis
de sua quapiam necessitate retulerat ad principem,
is sine mora diploma regium ipsi quod postulabat
asserens in manum dabat, unde is lætus abibat, etsi
nonnunquam non nisi post biennium pensio nume-
randa prescriberetur. Quod si quem, ubi scriptum
legerat, læderet moræ referretque diplomæ et gra-
tiam repræsentari posceret, placidus ille ac reni-
dens recognoscebat scriptum, et ubi revera dila-
tatum in secundam indictionem donum videbat, ul-
tro damnabat scripturam quasi a parum attentio
minimeque assecuto mentem suam librario forma-
tam, jubebatque corrigi. His et similibus de cau-
sis profundebat largiter ærario prius regio condit-
tas opes. Et ab concionem passim loquens omnia
ad popularem gratiam composita, utraque mox
manu hauriebat et publico thesauro vim pecuniæ
ingentem, effusissime proficiebat quæ avidissime
celligebantur.

6. *Ut arcas munierit nondum coronatus Palæologus.*

Hæc quidem sic se habebant. Cæterum ille ope-
ræ pretium se facturum ratus, si arcas muniret,
simul et præsentis conspectu exhibiturus populis,
qui ejus acclamationi non interfuerant, specimen
sibi creditæ supremæ potestatis, Philadelphiam de-
crevit proficisci, relicto puero collega Magnesiæ
cum regio, uti par erat, satellitio. Secutus eum
est universus exercitus circumdans principem cum
omnibus et veris indiciis ⑨ benevolentiam summam,

ἴοι, προθύμως πολεμησέοντες. Τὸν μὲντοι γε πα- A
τριάρχην εἰς Νίκαιαν ἀποπέμπει, μετ' ὀλίγον κατα-
λαβεῖν καὶ αὐτὸς ὑπισχνόμενος σῶμα τῷ νέῳ,
ταινωθησόμενοι καὶ ἀμφοτέροι. Ὁ μὲν οὖν πατριάρ-
χης σῶμα τῷ κλήρῳ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, συντα-
ξαμενοὶ τὰ εἰκότα τοῖς βασιλεῦσι, τῆς ἐπὶ Νίκαιαν
ἤπτοντο· ὁ δὲ γε βασιλεὺς τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν
καὶ συντάξας σῶμα καὶ τοῖς ἐν τέλει ἐπὶ Φιλαδέλ-
φειαν ἤλαυσε, καὶ δὴ ἐπιστὰς τῇ πόλει ἐκείθην τὰς
ἄκρας ὠχύρου, τοὺς μὲν πέμπων, ἄλλους δ' ἐκείθην
δεχόμενος κατιόντας καὶ δώροις ὡς οἶόν τε φιλοτι-
μούμενος, προθύμους εἰς φυλακὴν ποιῶν καὶ θαρ-
βραλεωτέρους ἐλπῖσι χρησταῖς καθιστάς. Προβὰς δ'
ἐκείθην μικρὸν καὶ τὰ κύκλῳ περιελθὼν, καὶ τοὺς
μὲν προσλαλιᾶς ἀγαθαῖς, τοὺς δὲ φιλοτιμίας,
τοὺς δὲ καὶ ὑποσχέσειν, ἔστι δ' οὐ καὶ φρόδον B
κιρτὰς ἡμερότητι, τὰ παρεμπύπτοντα βασιλι-
κῶς μετερχόμενος, ὡς οἶόν τε κάκει καθίστα
καὶ ἀσφαλέστερον φρουροῖς κατωχύρου· Ἔβη γὰρ
τὴν ἐπὶ δύοσιν μέριμναν, ὡς ἐτοίμων πρὸς τὸ ἀφην-
ιᾶν ὄντων, εἰ εὐκαιρίας τινὸς ἐπιδράττοντο. Ὅθεν
καὶ πρόσδεξις εἰς Πέρσας ἐξαποστείλας, τοῦτο μὲν
δηλώσοντας εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντα ὄν καὶ ἀκρι-
βῶς ἰδόντες ἤδισαν, τοῦτο δὲ καὶ τῷ σουλτάν περι
τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κοινολογησόμενος, οὐδὲ τού-

alacritatem quoque maximam præferens ad quos-
vis subeundos labores pugnandumque ubicun-
que et adversus quoscunque duceret. Patriar-
cham interim Nicæam præmittit, brevi eodem
secuturum se pollicitus cum puero Augusto, regis
diadematis una cum illo rite assumendi gratia. C
Quare Arsenius cum clero et præsulibus vale
dicto Augustis, Nicæam versus iter tenuit. Impera-
tor vero sumptis secum copiis, salutatis in di-
gressu optimatibus, Philadelphiam profectus inde
muniendis arcibus curam impendit, mittens ad eas
præsidarios, accersitosque qui illic fuerant beni-
gne accipiens, et donativis pro copia præsentis ma-
gnificis liberalissimisque promissis bene animatos
ad perseverandum in fide custodiæ creditæ speque
plenos optima remittens unde venerant. Hinc pau-
lum progressus cuncta per circuitum lustravit, et
hos quidem allocutionibus benignis, alios largitio-
nibus, quosdam promissis demeruit. Fuit ubi
et terrorem clementiæ submisceret. Denique ibi
omnia auctoritate ac sapientia majestatem imperij D
decente constituit, et ad securitatem in posterum
præsidii idoneis firmavit. Imminebat enim in re-
rum Occiduarum curam, cum non ignoraret in-
hiare rebus novis qui plurimum illic poterant, et
ad detrectandum obsequium jugumque palam excu-
tiendum nihil nisi commodam occasionem exspectare.
Indidem etiam legatos ad Persas misit; partim
ut illis significaret suam eversionem in imperium,
quæ grata ipsis fuit ob priorem ejus notitiam et
amicitiam veterem; partim ut sultani quædam in-
terius communicarent de modo et causis mutationis
100 nuper factæ, quem illum averterent a metuendo

τῷ ἀγνοοῦντι τὸν βασιλεύσαντα, ἀλλ' ἐς τὰ μάλιστα
φίλῳ ὄντι, αὐτὸς τὴν ταχίστην ὑποστρέψας καὶ τὸν
παῖδα παραλαβὼν ὑπὸ πολλῇ τρυφῇ τε καὶ δορυφο-
ρίᾳ μεγίστῃ τῆς ἐπὶ τῆς Νικαίας ἤπτετο. Ὡς δ'
ἐπίστησαν μὴ μελλήσαντες (οὐδὲ γὰρ ἦν ἀμελεῖν
περὶ τῶν δυτικῶν σκοποῦμενοις), εὐθὺς εὐτρεπίζοντο
τὰ τῆς ταινωσσεως, ἐλπίζόντων πάντων, ὁ δὲ καὶ
συγκείμενον ἦν, [P. 64] ταινωθηῖναι μὲν τὸν νέον
βασιλικῶς καὶ πρώτως εὐφημηθῆναι στεφανωθέντα
καὶ προκατάγειν τὸν θρίαμβον, ἐκείνον δὲ καὶ τὴν
ἐκείνου σύζυγον ἐν ὑστέρῳ στεφανωθέντας τῷ πρῶ-
τῳ μεθέψεσθαι κατὰ τὴν βασιλικὴν καὶ συνήθη προ-
έλευσιν.

ζ'. Ὅπως παρελογίσαστο τὰς συνθήκας τῆς στεφνορίας
ὁ Χαλαιολόγος.

Τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δόλος καὶ παρα-
σπόνδης, εἰς οἷον ἤξον τέλος, οὐδὲν τὸ παράπαν
ἀγνοῦσθαι τοῖς πολλοῖς. Οἱ μὲν οὖν ἐν τέλει προ-
κατελήφθησαν εὐ παθόντες καὶ εὐ ἔτι τυχεῖν ἐλπί-
ζοντες· ἐπέδησε γὰρ αὐτῶν τὰς γλώσσας, πλὴν ὀλί-
γων τινῶν τὰ φιλοτιμήματα, καὶ εἶχον ἡσύχως καθ'
ὁ τι πραχθεῖη. Τινὲς δὲ τῶν κακῶς παθόντων εἰς
ἄμυναν λογιζόμενοι τὴν τοῦ παιδὸς καταφρόνησιν
καὶ προσέχαιρον. Ὁ μὲντοι γε πατριάρχης ἔτι καὶ
αὐτὸς ἐν ἐλπίσιν ἦν τοῦ μηδὲν τι παραδαθῆναι τῶν

inde quidquam sinisterum hæredi Theodori prioris
imperatoris sibi olim non ignoti, quin etiam amicis-
simi. His peractis celerrime reversus, assumpto
secum Joanne puero, cum splendido apparatu pom-
paque magnifica numerosissimi satellitii Nicæam
iter intendit. Quo ut pervenerunt, nihil cunctati
(non enim tempus terere sinebat sollicitudo rerum
Occiduarum) statim se accingere coperunt ad so-
lemnem coronationem. In qua eventus ostendit
frustra speratum ab universis, ut, quemadmodum
convenerat, prior imperatorio diademate insigni-
retur et Augustus acclamaretur adolescentulus,
præiretque cunctis in pompa triumphali, quæ tali
occasione coronationis imperatorum solet institui,
Paleologus vero et hujus conjux secundo post il-
lum ordine procederet.

7. Ut pacta conventa in coronatione transgressus
sit Paleologus.

Hoc vero fuit impingere in limen et a pri-
mis aberrare carceribus per dolum et fœderis
infractio; ex quo fœdo principio in quem
finem proclivis esset prolapsio, nemo fere pru-
dentium non sentiebat. Verum præoccupati be-
neficiis et suspensi spebus plerique potentiorum
tacuerunt: linguas enim omnium, perpaucis ex-
ceptis, ambitiosæ largitiones devinxerant, ut quid-
vis taciti ferrent. Quidam etiam a parte pueri quæ
non voluerant passi, dulcedinem vindictæ quam-
dam degustabant in depressione filii ejus a quo
se affectos injuria putabant. Quare hoc ipsis ju-
cundum accidebat. Patriarcha totus incumbens ad
sperandum quod optabat, rata videlicet pacta con-
venta in summa rei fore, nihil in his magnopere

συγκαιμένων, καὶ οὐδέν τι προσεξηρέυνα. Ἐκεῖνος δὲ τισι τῶν ἀρχιερέων τὸ σέμμιζ κοινωσάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἔξιον εἶη παιδί ὄντι καὶ τὴν ἡλικίαν ἀτελεῖ τὴν τῆς βασιλείας ταινίωσιν προδεδέχθαι καὶ οἱ προδεδοκῆτος ἤδη καὶ τὸν βίον κατατετριφῶτος ἐν πράγμασι προηγείσθαι ἐν θριάμβοις καὶ εὐφημίαις, ἐθάρρει λαβὼν ὑποσχέσεις, ὡς καὶ αὐτοὺς ἀξιούντας ταῦτα καὶ ὡς δικαίους προσκαιμένους τοῖς λεγομένοις ἔχειν καὶ τὸν πατριάρχην συμπεῖθειν τὰς ἐπὶ τῷ παιδί ἀναρρήσεις πρὸς τὸ πρὸν ἀναβάλλεσθαι ὡς ἐγκαίρως ταινιωθησομένῳ. Ἐπίπετο δὲ πάντως ἐντεῦθεν, εἰ μὴ βασιλικῶς στέφοιτο, κὰν ταῖς εὐφημίαις καὶ πᾶσιν ἑτέροις τοῦ ἤδη ταινιωθέντος καθυστερεῖν. Πλὴν σοφιστέον ἔλεγον τὴν ἐγχείρησιν, καὶ ἅμα τελουμένων κινήτων τὰ περὶ τούτου. ὅπως μὴ καὶ προαισθόμενος τὸ στέφος δώσωσιν τὰς ταινιώσεις ὑπέρθωτο.

ἦ. Ὅπως ἐστέρθη ὁ Παλαιολόγος καὶ τὸ παιδίον παρεωράθη.

[P. 65] Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, καὶ πᾶντ' εὐτρεπῆ ἦσαν, καὶ ἀρχιερεῖς τὰς στολάς ἐνδύοντες τὰς ἱερὰς πρὸς τὸ τὰ τῆς τελετῆς ἐνεργεῖν ἐτοιμῶς εἶχον, καὶ τοὺς βασιλεύοντας περιέμενον. Ἄλλ' εὐθὺς κινεῖται τὸ σέμμιζ, καὶ παραχῆ ἦν, τῶν μὲν ταῦτα, τῶν δ' ἐκεῖνα λεγόντων. Τῶν δὲ

γε τῆς γερουσίας τινὲς καὶ προσηπειλοῦν κακῶς δρῶν τὸ παιδίον καὶ διαχρᾶσθαι, εἰ ἄλλως πράττεις ἢ Ἐκκλησία βούλοιο. Λόγοι γοῦν ἐγένοντο, καὶ διεφιλωνεῖκουσιν. Ὁ δὲ πατριάρχης ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, καὶ οὐκ εἶχεν οἷς προστεθείη, Πατριάρχης ἡ ἡμέρα, καὶ συμφωνεῖν οὐκ εἶχον. Μόλις οὖν καὶ μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλωνεικίαν οἱ ἀρχιερεῖς πάντες πλὴν τινων ὑποκλίνουσιν. Ἦσαν δ' οὗτοι Ἀνδρόνικος ὁ τῶν Σάρδεων καὶ Μανουὴλ ὁ Θεσσαλονίκης ὁ τοῦπικλῆν Ψαρᾶς καὶ Δισύπατος. Ἄλλ' ὁ τῶν Σάρδεων ἅμα τῷ τὸν πατριάρχην πεισθῆναι καὶ αὐτὸς συνεπίθετο, τὰ πολλὰ συμβαλομένου τῆ καταθέσει τοῦ τῆς κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα Ἀδριανουπόλεως Γερμανοῦ, ἔτι δὲ Γρηγορίου τοῦ Ἀγκύρας καὶ τοῦ Μελαγγίω Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ γ' Ἐφέσου Νικηφόρος εὐλαβῆς ὢν ἀνὴρ καὶ τίμιος οὐχ ὑπενόει τὸ ὑπορυττόμενον ὡς ἐν ἀπλότητι ζῶν, καὶ εὐθὺς συνυπήγετο. Τοῦτ' ἔπασχον καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὁ δὲ πατριάρχης ἔγνω μὲν ἄπαρηθεῖς, οὐκ εἶχε δὲ ὅ τι πράττοι πολλῆς τῆς ἀνάγκης περιστάσης. Καὶ δὴ καθυπέγραφον μὲν οὗτοι τὰ ἐγνωσμένα, τῷ δὲ γε Θεσσαλονίκης οὐδ' ἀκουστὰ ταῦτ' ἦσαν, μηδ' ἄκροις ὡςὶ δέξασθαι καταδεχομένῳ τὸν γὰρ τῆς βασιλείας κληρονόμον πρῶτον ἤξιον ἐν πᾶσι γίνεσθαι. Ὡς δὲ τὸ Μάρκου ὑπεμνήσκειτο, καὶ πέμπων ὁ βασιλεύων κατωει-

scrutari voluit; unde nec nisi sero quid pararetur sensit. Palæologus autem totam jam ante machinam cum quibusdam antistitum 101 sibi magis obnoxiiis composuerat, clam ipsos conveniens, et factu indignum absurdumque affirmans puerulum rationis haud compotem augusto diademate, cæremonia religiosissima, celebritate amplissima decorari, plaususque et acclamationum primas ferre, se vero ætatis perfectæ virum, tota vita gerendis negotiis maximis tritum, assecclam larvati ornamento incongruo infantuli traduci regia pompa et plane triumphari. Quibus illi se persuasos fassi, sponderunt daturus operam ut patriarcha coronatione pueri in præsens supersederet, specie illius in tempus magis opportunum differendæ. Porro consequens hinc futurum ut, si puer ea die non ornaretur imperatoria corona, in honore acclamationis et cunctus id genus auspiorum ac jurium prærogativis omnino ei subjungeretur cui soli ea celebritate diadema imperii augustis ritibus esset impositum. Cæterum addebant futendum arte ac gubernandum arcano consilio negotium, nec prius de tali re hiscendum quam jam inchoata communis inaugurationis cæremonia, ne præmature quid strueretur sentiens is qui diadema erat impositurus, totam solemnitatem et ex æquo coronationem utriusque differendam in tempus aliud decerneret.

8. *Ut Palæologus coronatus, puer vero despectus fuerit.*

His in hunc modum constitutis, adfuit dicta coronationi dies, cuncta erant ad cæremoniam parata, sacris induti vestibus præsules in procinctu religionis functionis stabant et Augustos exspectabant,

cum ecce inopinatissime proponitur quid Palæologus æquum censeat. Turbatur statim, et varie murmur gliscit, hæc quorumdam aliorum alia loquentium. Audite inter hæc minæ nonnullorum e senatu, vim puero inferendam et vitam adimendam, si obfirmarent animum præsules in consilio ejus sic 102 immature coronandi. Miscentur sermones, ardescit contentio, æstuat patriarcha incertus animi quam in partem se adjungant. Præteribat dies, nec finis dissensionum erat. Ægre tandem post multam contentionem antistites ad Palæologi desiderium inclinantur omnes, paucis exceptis. Erant hi Andronicus Sardensis, Manuel Thessalonicensis cognomento Psaras, et Disypatus. Verum Sardensis, simul ac patriarchæ sententia plurium persuasa est, et ipse accessit, multum ad hujus assensum eliciendum conferente Germano Adrianopolis ad Orestiadem episcopo, simul etiam Gregorio Ancyrae et Constantino Melangiorum. At Nicephorus Ephesinus, vir pius et honoratus, præ innata simplicitate non pervidit quid clam molirentur qui hæc movebant, ideoque facile tractus in partes est, quod aliis item multis usuvenit. Patriarcham porro fraudem fieri non latuit: sed facere aliud nequivit, urgente undique insuperabili necessitate. Tamen in omnes subscripserunt decreto communi, solo Thessalonicensi ne mentionem quidem rei, quam iniquissimam putabat, vel primis admittente auribus. Nam imperii hæredi prærogativam principatus servandam in omnibus contendebat. At cum esset ei revocatum in mentem vocabulum *Μάρκου*, quod ipse cælo missum audierat, et per missos Palæologus exprobrasset haud consoquenter ipsum agere, qui

διζεν ὡς αὐτὸς εἶη ὁ προαγγέλλων τὴν βασιλείαν ἐν ἰδιώταις ἔτι τελοῦντι ζῶντος τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος καὶ προσωμολόγει, καὶ ἔτοιμον ἑαυτὸν παρῆχε δέχεσθαι τε καὶ στέργειν, εἴπερ ἐν ἅπασιν προηγοῖτο ὁ κατὰ κληρονομίαν βασιλεὺς. Ὡς δ' ἐκεῖνῳ παρίστων καὶ τὸ παιδίον διερμηνεύοντες καταναύειν τὸ ταινωθῆναι μόνον ἐκείνον, καὶ αὐτὸν ἀγαπῆν, καὶ δὴ ταῦτα πρὸς τὸν ἀρχιερέα ψελλίζον ἔλεγεν ὡς καταδέχοιτο, εἰ μόνον αὐτὸ ζῆν μηδὲν παθὸν ἔκ τινος [P. 66] (πολλοὶ γὰρ καὶ ἠπειλοῦν προεξανιστασθαι, εἰ ἀντέχοιτο, καὶ τὸ Κελτικὸν πελεκυφόρον περιεστῶς ἔτοιμον ἦν καὶ κατὰ φυλακὴν καὶ κατ' ἐπίθεσιν πράττειν, εἴγ' ὀρισθείη παρὰ τῶν δυναμένων μάλιστα), ὁ ἀρχιερεὺς ὀλίγα τῶν παρὰ τοῦ παιδὸς λεγόμενων φροντίζων ἐνδὸς ἦν τοῦ ὅπῃ ἐκεῖνός ἀντίχουσθαι. Ἄλλ' ἀντίχουσθαι εἰς τέλος οὐκ εἶχε· πολλοὶ γὰρ καὶ προσωμολόγουν καὶ προδρέποντο νεμεσῶντες, εἰ μόνος αὐτὸς ὁμοσε τοσοῦτοις χωροῖη. Τότε τοιγαροῦν ὑπογράφει κάκεινος πεισθεὶς. Πλὴν εἰς πιθανὴν δοκοῦσαν παραίτησιν τὸ ὁμοιστρόπως προσέθετο· τοῦ ὁμοίου γὰρ ἐπὶ χειρίστοις λαμβανόμενου παρὰ τῷ ποιητῇ, ἐξέφηνεν ἐκεῖνος ἐκ τούτου τὸ ἀναγκαστικὸν καὶ κακότροπον τῆς ὑπογραφῆς, ὡς οὐκ ἐν κελῇ πάντως πίστει καὶ χάριτι τὴν πρᾶξιν

προσόμενος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης καὶ βία τοῦ συνειδότες· Ὁ δὲ τὸ ὁμοῖον ὑπέφηνεν· ὁμοῖος γὰρ πόλεμος καὶ ὁμοῖον γῆρας τῷ ποιητῇ λελέχεται.

Ἐπεὶ γοῦν τὰ τῆς βασιλείου τελετῆς ἤνυσται καὶ ἔδει χωρεῖν τοὺς στεφθέντας πρὸς τὰ ἀνάκτορα, προηγούντο μὲν οἱ τὸ στέφος δεξάμενοι, μεθείητο δὲ τὸ παιδίον οὐκ ἐν στέφει βασιλικῷ, ἀλλ' ἐν μόνῳ κεκρυφάλῳ ἡμιτυμβίῳ, λίθοις καὶ μαργάραις κοσμημένῳ. Ἦν δ' ἐκεῖνῳ μέλον οὐδὲν μὴ νοοῦναι, ἕκαστος δὲ τὸ καθ' ἑαυτὸν σκοπιῶν οὐ προσεῖχεν. Ἐμελε δ' αὐτοὺς πάντως ἡ δίκη εἰς τὸ μετέπειτα μετελθεῖν, ὡς ἐγνώκαμεν.

θ'. Ὅπως στεφθεὶς ὁ Μιχαὴλ ὑπεποιεῖτο τοὺς πολλοὺς καὶ λόγοις καὶ πράξεσιν.

Τότε δὲ ἀτημελήτως τὸ παιδίον διέφην πρὸς παιγνίοις, ἦν παιδικόις, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δημηγορίαις τῆς ἡμέρας συχνάκις. Εἰθ' ὕστερον καὶ προσφιλοτιμούμενος τοὺς πολλοὺς, κατὰ μέσον σπῆν ἐβρίπτει καὶ ἀμποτέρας ἀργύρια. Οἱ δὲ προσυλλέγοντες ἀνύμνου δῆθεν τὸν εὐεργέτην, παιδίον καὶ τὰ κατ' ἐκεῖνο χαίρειν ἐώντες, μὴδ' οἱ κακοῦ εἰδότες γέγονασιν. Ἡ γὰρ κατὰ θατέρου ἐπιβουλὴ [P. 67] τοῦ ἐτέρου ἐντεῦθεν ἤρχετο. Τί γοῦν λοιπόν; ὄγρων ὄντων ἔτι τῶν γεγραμμένων αὐτοὶ κατημέλου μὴ ζι-

cui alias privato, regnante adhuc hujus pueri patre, imperium præfixisset, nunc tam pertinaciter obisteret necessariam tuendam dignitati rem petenti, recordari se ille ac probare, dixit, sed sic demum Palæologi honori assentiri, si primas 103 omnium ferret qui hæreditario Imperaret jure. Tunc qui agentem hac constantia Thessalonicensem circumstantibus, admonuerunt ut mentem adverteret ad inuentem ipsi pro quo tam pugnaciter certabat puerum, et gestu indicantem æqui bonique se consulere et solus Palæologus coronaretur; quo nihil ille motus audivit etiam mox voce balbutiente sibi dicentem Joannem, sufficere sibi tunc quidem si tutus viveret et securus a vi. Multi enim minabantur se ipsum de medio sublaturus, si resisteret; aderatque Coltarum secures gestantium circumstantans cohors, ancipiti obsequio ad nutum potentiorum parata, vel tueri puerum vel tollere, ac facere omnino quidquid juberetur. Sed contemnebat istas quoque ut pueri expressas metu voces perstans intrepidus in cæpta intercessione Thessalonicensis, in uno semper fixus eo quod dixerat. Verum persistere ad extremum non valuit: coortus enim est clamor in eum plurimorum certatim qua monentium qua increpantium, eequid puderet unum tot et talibus viris coram in os obistere adversumque niti? Victus igitur denique subscripsit, sed iis verbis quæ recte intelligentibus exortam manui subscriptionem, non animo sententiam indicarent: adscripsit enim similiter se assentiri, memor apud poetam simile ad pessimi significationem trahi. Quare sic innuebat se coactum extrema necessitate, contra mentem, ut bonum approbare visum, quod malum judicabat, reclamante persuasionem animi ac vim inoluctabilem

excusante conscientia; ideoque id similiter se facere dixisse, hoc est pessime, quo sensu simile bellum et simile senium Homerus dixerit.

Ut ergo coronationis cæremonia peracta est, et procedere in palatium Augustos oportuit, præverunt qui coronati fuerant Palæologus cum 104 conjugē, post ipsos puer sine regia corona, sed simpliciter redimitus vitta fimbriata gemmis et margaritis ornata. Nec ille id scilicet curabat, per ætatem nondum sentiens. Et ne ad istud magnopere præsentem adverterent, ea causa erat, quod veriti passim quorsum hæc vergerent, vertebant pro se quisque curas in sese, ac vel in metu vel in spe rerum propriarum habitabant. Omnes porro machinationis hujus insidiosæ participes divina deinde, ut cognovimus, suo tempore ultio excepit.

9. *Ut coronatus Michael multitudinem delinierit verbis et factis.*

Tunc vero securam vitam puer degens totus in ludicris et illius ætatis remissionibus erat. Imperator sæpius in die ad concionem dicebat, subindeque, ut peroraverat, deliniendam causam multitudinis, argenteos utraque manu in medium conferti populi jactabat. Illi certatim colligentes laudibus videlicet tollebant beneficium largitorem, puerum et res ejus valere jubebant, ignari quidem quo malorum devenissent. Nam initia hæc erant insidiarum alterius Augustorum in alterum. Populus autem oblitus tam cito juratæ in primum insidiarum machinatorem ultionis, adhuc udis ex recenti scriptura tabulis fœderis inter Augustos sacramento firmati, tam longe aberat a stringendo gladio in auctorem injuriæ, ut ipsi effusissime applauderet. In ordine ecclesiastico clerus quidem in pari cum populo

φος κατὰ τὰ ὁμωμοσμένα κινεῖν. Εἰ δὲ τῆς Ἐκκλησίας κἄν ὁ κληρὸς ἡμέλει, ἀλλ' οἱ γε τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα φέροντες, τί μὴ ἔχοντες ἀμύνειν, τὸν λαὸν οὕτω κατενεπέδουν φρικώδεσιν ὄρκοις ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἔν τῶν δύο τούτοις ἐπισυμβαίνειν, ἢ ἐμφυλίοις ἐνδιδόναι πολέμοις καὶ σφάττεσθαι, ἢ μὴν τὰ μέγιστα εἰς θεὸν ἀμαρτάνειν ἐπιορκούντας. Ἄλλ' ὡς ἔοικε, τὸ παρὰ πολλοῖς ὑμνούμενον ἀληθές, ὡς τὸ μέλλον γενέσθαι ἀντιπράττει καὶ τῷ φρονεῖν. Ἐκεῖνος τοίνυν μεθ' αὐτῶν καὶ δημηγορήσεις, κοντοῖς καὶ σφαίραις τοῖς ἔργοις συνιπάζετό τε καὶ συνέπειζε, καὶ τρυφή ἦν τοῖς βλέπουσι τὰ πραττόμενα. Εἰς τόσον δὲ τὸ πλῆθος δημηγορῶν εἰς ἄνεσιν ἔτρεπε καὶ σφιν χρηστὰς τὰς ἐλπίδας ὑπέτεινεν ὡς καλῶς εἰς τοῦτιδον βιώσουσιν, ὥστε καὶ χαρίτων ἀρχαίων πολιτικῶν ὑπεμίμνησκεν ἐλευθερίας φερουσῶν σύμβολον. Ἦσαν δ' ἐκεῖναι προσκλώθειν τὰς γενεάδας πεκόντας καὶ χαίρειν ἀνέδην' καὶ τινες προσέκλωθον δίχα, καὶ σφᾶς ἐώρων ἐγὼ γαννυμένους ὅτι τοῦτο κελεύει ὁ βασιλεὺς, τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων εὐμάρειαν ὑπισχνούμενος. Ἦσαν δὲ τινες οὐκ οἰδ' ἐπόθεν τῶν μελλόντων προφοιδασταί, καὶ κλώθειν προσέταττον χαίρουσι τοῖς ἐλπίζομένοις, ὡς συροῦσι λυπούμενοις τοῖς πραττομένοις, εἰ παινῶν ἐούστερον. Οἱ δ' ὡς εἰκασίως λεγομένοις οὐ προσεῖχον, ἀλλὰ

dissimulatione ac rerum quæ attentabantur negligentia versabatur : episcopi autem non habentes aliud quo puerum defenderent aut ejus violati seculi ulciscerentur, insistebant adigendo populo in nova et diris imprecationibus tremenda juramenta præstandi quod promiserat. Ex quo alterum duorum necessario secuturum erat, nempe ut aut civili bello temere suscepto sese trucidandos armatis objicerent, aut inexpiabili se flagitio perjuri apud Deum obligarent. Sed verum est vulgare dictum, quod 105 omnino futurum est nulla posse prudentia præverti. Cæterum Palæologus post illas conciones contis et pila colludens cum principibus, ludiora equestria magna spectantium voluptate decurrebat. Porro istis concionibus tantum bonæ spei lætitiæque popularibus animis injecerat, ut quasi certi duraturæ felicitatis vitam sibi omni prosperitate cumulatam in posterum augurarentur, et passim familiari gratulatione quædam ex antiqua memoria facetæ urbanitatis, libertatis omen habentia, dicta retractarent frequentarentque sermonibus. Erant autem ea, licere nuno pilos barbæ mulcere, pectere digitisque torquendo crispare fas otiumque esse, utique profuse gaudentibus. Nec secus vulgo factitabant gestiente quadam alacritate, innatos generis pilos nonnulli bifariam discriminante. Et memini me videre sic agentes exultatione ingenti, et addentes sic jubere imperatorem, dum tam beata rebus otia tum præstaret, tum in posterum polliceretur, frustra obstrepente insanis gaudiis morosa tristitia vatum ominosorum, nescio unde hausta divinandæ fiducia mala denuntiantium, quorum hæc inter inauspicatissimas voces : « Vibrare

τῶν ἀγαθῶν ἦσαν ἐλπίδων, κἄν φόβους τις λέγοι. Εἰ γοῦν ἀληθῆ τὰ φοιδάσματα, ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐροῦμεν, μηδὲν προσθέντες εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν. Τότε τοίνυν ἐφ' ἡμέραις τισὶ διατρίψας κατὰ τὴν Νίκαιάν, ἐπεὶ καλινόστειν ἔδει πρὸς Νύμφαιον, τῷ πατριᾶρχῃ συνταξάμενος, καὶ τὸ παιδίον παραλαβὼν ὁ κηδεύειν ὑποσχὼν ἑαυτὸν, ἔξεισιν ἅμα τοῖς ἐν τέλει καὶ τῷ στρατῷ.

ι'. Ὅπως ὑποστραφεῖς εἰς Νύμφαιον μετὰ τοῦ παιδὸς πρέσβεις ἐδέχετο πανταχόθεν.

[P. 68] Καὶ ὁ μὲν καταλαβὼν τὸ Νύμφαιον Περσῶν μὲν ἐδέχετο πρέσβεις καὶ δῶρα, καὶ τῷ σουλτάν καταγιζομένῳ ἐκ παλιβόριας πραγμάτων ὑπισχεῖτο προσχωρήσαντά οἱ ὑπταίαις δέχεσθαι ταῖς χερσὶ καὶ εἰς καιρὸν πέμπειν αὐτῷ μετ' ἀσφαλείας τῶν πραγμάτων ἡσυχασθέντων. Ὁ γὰρ Μελέκ προσεχωρήκει, καὶ δέος ἦν τῷ σουλτάν μήπως ἐκεῖνος ἐπανήξῃ μεθ' ἱκανῆς, καὶ ὄσσην οὐκ ἦν ὑποστῆναι, δυνάμει. Ἐγγύας δ' ἐδίδου τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὴν πάλαι συνήθειαν Ἐπρεσβεύοντο δὲ πρὸς ἐκεῖνον καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Ἴταλοι, καὶ ἀνακωχὴν ἐδίδου τῇ πρὸς ἐκεῖνους μάχῃ, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον κραταιότερον σπεισόμενος σφίσι, εἰ προτενοῦντός τινα ἐκπληροῖεν. Πλὴν καὶ τοὺς πρέσβεις Ῥωμαίους καὶ ἐκ Ῥωμαίων ὄντας ὡς εἶχ' ἐμετεχειρίζετο, καὶ

licet pilos malarum præ gaudio speratæ durationis hujus prosperi rerum status, postea illos vulsuri piæ impatientia sævissimæ, quæ vobis fauces opprimit, famis, illi ludibundi nec attendere dignati tanquam anilia garrientes aspernabantur. Quæ tamen an ex vano factarentur, eventus declaravit; et nos in loco dicemus, nihil adjungentes veritati. Tunc igitur Palæologus aliquot diebus per hunc modum Nicææ transactis, ubi opportunum visum est redire Nymphæum, salutato patriarcha et assumpto puero, ac renovatis promissis ejus paterne curandi, profectus est prima nobilitate et exercitu comitantibus.

10. *Uti Palæologus reversus cum puero Nymphæum undecunque legatos exceperit.*

Simul vero 106 Nymphæum pervenit, Persarum legatos audivit et accepit dona; sultanoque rebus retro lapsis periclitanti promisit se illum, si ad sese veniret, obviiis ulnis excepturum, et ubi detonuisset ejus domestica tempestas, securum ad sua remissurum. Causa timendi sultano fuerat quod audiebat Molecum adventare, verebaturque ne tantas secum ac tales copias duceret, quibus ipse sustinendis haud par esset. Pignus porro fiduciæ erga Palæologum sultano erat amicitia inter eos mutuis officiis contracta cultaque, quo tempore in Perside simul fuerant. Venit eodem ad eundem legatio magna in urbe degentium Italarum, quibus inducias concessit belli quod in eos gerebatur, pollicens firmiter se mox et plenius cum ipsis fœdus initurum, si quædam in antecessum, quæ propositurum se aiebat, exsequerentur. Cæterum ipsos legatos, utpote Romanos et ex Romanis ortos, quam potuit liberalis-

μηδὲν ἔχων ἐν τῇ πόλει ζητούντων· ἐδίδου εἰ ἔξει, καὶ χρυσοβουλλεῖοις λόγοις κατησφαλίζετο τὰ διδόμενα. Κάντευθεν προσεφέρετο ὡς ἰδίαις, καὶ πείραν διδοῦς καὶ λαμβάνων ἀνήρτα τὰ τῶν σπονδῶν, προσδοκῶν τι μείζον ἐξ ὧν ἐμάνθανε τοῖς πρέσβεισι δμιλῶν. Τοῖς δὲ δυτικοῖς προσετέθη. "Ὅθεν καὶ τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν Ἰωάννην, μέγαν ἐτι δομέστικον ὄντα, σύναμα πλείσταις δυνάμεσι πέμπει.

ια'. "Ὅπως ὁ τοῦ βασιλέως ἀυτάδελφος Ἰωάννης τὰ ἀξιώματα ἐλάμβανε.

"Ὅς τοῖς δυτικοῖς ἐπιστὰς φοβερὸν ἔδοξε πνέειν ἐκείνοις, ἅμα μὲν τῷ θερμῷ τῆς νεότητος, ἅμα δὲ καὶ τῷ περὶ ἐκεῖνον στρατεύματι κουφίζομενος, καὶ ἀπτέρῳ τάχει αἰρεῖ μὲν τὸ περὶ τὰ Κάνινα φρούριον, αἰρεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ Βελλάγραδα καὶ Πόλογον καὶ Κολώνειαν, χειροῦται δὲ καὶ Καστορίαν καὶ Πελαγονίαν καὶ Δούρας Τζέρνικόν τε καὶ Διάβολιν καὶ Πρίλαπον Βοδειινά τε καὶ Βόστρον, [P. 69] ἔλλιμονον νῆσον, Πέτραν Πρέσπαν τε καὶ Στερίδολα καὶ Ἀχρίδαν καὶ τὰ Ἰλλυριῶν ὄχυράματα, καὶ ἕως Δυβράχίου φθάνει τὸ δόρυ κινῶν. Προσβάλλει δὲ καὶ Ἡάτρα καὶ Τρίκη, καὶ τὰ κύκλω κατὰ συνθήκας κρατῆσθε, καὶ ἀμαχεῖ τὰ πλείστα, εἰς φόβον μέγαν καθίστησι τὸν δεσπότην καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ. Τότε καὶ ἐγγίονος ἀξίων τύχης αὐτὸν ὁ κρατῶν, πέμψας τὰ σύμβολα, σεβαστοκράτορα καθίστα.

sime tractavit. Et cum adhuc in urbe nihil haberet, tamen quæ in ea sibi ab ipso petierunt jam tum concessit, traditurum se promittens, si unquam urbem recuperaret; idque diplomatibus aurea bulla munitis sanxit. Deincepsque sic cum iis velut cum suis egit, et experimenta mutæ fiduciæ dans vicissim et accipiens suspendit conclusionem fœderis, expectans aliquid majus ex his quæ legatorum sermone didicerat. Occiduarum porro rerum sollicitudo illum penitus urebat; quare illuc proprium fratrem Joannem, magnum tum adhuc domesticum, cum plerisque copiarum destinat.

11. *Ut imperatoris frater Joannes ad dignitates sit promotus.*

Is ad Occiduum delatus limitem magnis ibi spiritibus rem gerens terrorem sui per illos late populos ingentem sparsit. Fiduciam audendi juveni dabat et fervor ætatis, et copiarum 107 quibus erat succinctus optimarum robur et numerus. Cepit ergo mira celeritate arcem ad Canina, arcem alia ad Bellagrada sitas, præterea Pologum et Coloneam; subegit Castoriam, Pelagoniam, Duros, Tzernicum quoque et Diabolin et Prilapum, Bo-deena item et Bostrum insulam in lacu, Petram, Prespam, Steridola, Achridam et Illyriorum munitiones, Dyrhachium usque armata progressus manu. Aggressus etiam Patram et Triccen, et cunctis per circuitum deditione politus, plerisque sine admota vi solo terrore debellatis, maximum incussit metum dominantibus illis despotæ, et in arctas illum angustias contrusit. Quibus Palæologus cognitis, tam strenuum fratrem dignum ratus qui suo ipsius principali fastigio propius admo-

ιβ'. "Ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης στενοχωρηθεὶς πέμπει τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν παρα τὸν βασιλέα.

"Ὁ δὲ γε Μιχαὴλ, μεθ' συγχρησασμένου ταῖς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ Μαφρὲ συμμαχίας τὰ κατὰ τὸν Καίσαρ συνέθη περὶ ὧν μοι προανετάχθη νοῦν λαβὼν ἀλούσης τῆς πόλεως πέμπει πρὸς βασιλέα τὴν τε σύζυγον Θεοδώραν καὶ Ἰωάννην τὸν παῖδα, ἐκείνην μὲν τὰς εἰρηνικὰς πρεσβεύσουσαν, τὸν δ' υἱὸν ἐσόμενον ὁμηρον, πλὴν ἐς διηνεκῆς, ἐφ' ὅσον ζῆση, ἀξιόμενον καὶ τὴν συνοικήσουσαν προσηκόντως, ἦν δὴ καὶ δώσει ὁ βασιλεὺς. Τότε γοῦν ἐκεῖνος διὰ τάχους καταστρεψάμενος τὰκεῖ ἀρεϊκῶς ἡγωνισμένος, μάλλον δὲ καὶ καταστήσας, φρουροὺς ἐμβαλὼν καὶ φυλακὰς ἐπιστήσας ἐπανεζευξε μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τροπαίων, καὶ λείαν οὐκ ὀλίγην περιβαλλόμενος. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκείνον, σὺν ἐκείνῳ δὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους μεγίσταις δωρούμενος ταῖς ἀξίαις.

ιγ'. "Ὅπως τοὺς μεγιστᾶνας ἀξιώμασιν ἐτίμα ὁ κρατῶν.

Τὸν μὲν οὖν Ἰωάννην δεσπότην ἐγκαθηστᾶ, αἱ δὲ γε πράξεις ἐκεῖνου καὶ μέγαν ἐφήμιζον, θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντῖνον σεβαστοκράτορα μετὰ Καίσαρος [P. 70] ἅμα γὰρ τὸν Ἰωάννην σεβαστοκρά-
veretur, illum sebastocratore[m] missis ejus preces dignitatis insignibus creavit.

12. *Ut Michael despota in arcto positus conjugem et filium ad imperatorem miserit.*

Cæterum Michael post ea quæ ipsi uso auxiliariis copiis a Manfredo ejus genero submissis adversus Cæsarem successerant, de quibus antea diximus, ad saniora tandem consilia inclians animum, ubi deinde audivit urbem imperatoris potestati redditam misit ad ipsum conjugem Theodoram et filium Joannem, illam ut de pace viri cum imperatore conveniret, hunc obsidis loco mansurum in omne deinceps tempus in Augusti comitatu, et uxorem ibi ducturum, quamcunque ipsi dare imperator dignaretur. Sed hæc postea. Tunc porro Joannes Augusti frater domita brevissimo tempore tota illa regione, bello magno fortissime felicissimeque ac simul velocissime confecto, qua victoria rempublicam illis partibus labantem egregie restituit, præsidia ubi opus erat collocans, idoneos virtute numero quæsitis conservandis custodes apponens. Post quæ tropæis erectis illustribus, 108 spoliis et præda dives opima domum reversus est. Ample illum, ut erat meritis, honoravit imperator, et multos alios qui cum eo fuerant, maximis ipsos dignitatibus remunerans.

13. *Ut proceres dignitatibus imperator honoraverit.*

Ipsam quippe Joannem constituit despotam, cui titulo ree ejus gestæ magni cognomen adjunxerunt. Alterum verum fratrum Constantinum sebastocratore[m] post Cæsarem creavit: simul enim Joan-

τορα και Καίσαρα ἀπεδείκνυ. Τὸν δὲ γε πενθερὸν τοῦ A δεσπότη τοῦ Τορνίκιον Κωνσταντίνον ἐκ μεγάλου πριμικηρίου σεβαστοκράτορα και αὐτὸν καθίστησι, πλὴν οὐ κατὰ τὸν πρῶτον και ἀδελφόν· ἐκεῖνον γὰρ και βασιλικοῖς ἀετοῖς κατὰ τὸ σὺνήθεος ἐμεγάλυνε, τοῦτον δὲ δίγα ἰῶν συμβόλων ἐκείνων ἐν μόνοις τοῖς κυανοῖς σεβαστοκράτορα ἔγραψεν. Ἐξεδίδου δὲ και τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τὴν μετὰ τὴν προτέραν, ἣν ὁ δεσπότης εἶχε, τῷ τοῦ δεσπότη οὐκ ἐκ δόσεως Ἰωάννη, ὃν και ὡς ἡμιρον πεμφθῆναι τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ λόγος προέγραψεν. Ἀλέξιον δὲ τὸν Στρατηγόπουλον γέροντα προῦδάλετο Καίσαρα. Τὸν δὲ γέροντα Λάσκαριν τὸν τοῦ Τζαμαντούρου ἀδελφόν (αὐτὸς γὰρ ὑπέδου τὸν μοναχόν) μέγαν δοῦκα ἐφήμιζεν. Ἰωάννην τε τὸν Ῥαοῦλ υἱὸν τοῦ πρωτοβεστιάριου Ῥαοῦλ, και τὸν τοῦ πηρωθέντος Φιλῆ υἱὸν Ἀλέξιον, τὸν μὲν τῷ τοῦ πρωτοβεστιάριου Μουζάλωνος, πρὸ μικροῦ χηρωθείση τρόπον ὡς εἴρηται, Θεοδώρῳ, ἀδελφιδῆ αὐτοῦ γε οὔση, Εὐλογίῳ ἐκ Καντακουζηνῶν θυγατρὶ τῆς αὐτοῦ αὐταδέλης, εἰς γάμον συναρμόσας πρωτοβεστιάριον ἀποκαθίστησι, τὸν δὲ εἰς ἐν λέχος τῆ αὐταδέλης ταύτης Μαρίας συναγαγὼν μέγαν δομῆστικον ἀποδείκνυσι. Τὴν δὲ ἐκ θατέρας τῶν αὐταδέλων αὐτοῦ Μάρθας γεννηθεῖσαν Θεοδώραν, ἣν και ὁ Καβαλλάριος Βασίλειος εἶχε, διαζεύξας ἐκεῖνον αὐτῆς τῆς αὐταδέλης δευθεῖσης διὰ τὰ συμβάντα οἱ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, τῷ Βαλα νειδιώτῃ ἐκδιδωσιν, ὃν και μέγαν στρατοπεδάρχην τιμᾶ. Τοὺς δὲ ταύτης αὐταδέλους, Μάρθας τῆς αὐ-

ταδέλης υἱούς, νέους ὄντας ὑπερηγάπα και ἐντὸς τῶν βασιλείων εἶχεν ἐκτρεφομένους (Μιχαὴλ δ' ἦσαν και Ἀνδρόνικος και γε Ἰωάννης αὐτοῖς τὰ ὀνόματα), ὡς και πολλῶ ὑστερον και τὸν ἐκ δόσεως Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον, ὃν και ἐξᾶδελφον ἔγραψε, συναναβάντα τῷ δεσπότη σύναμα και ἄλλοις πολλοῖς δυτικοῖς ἄρχουσι συνοικίσας τῆ τοῦ Ῥαοῦλ θυγατρὶ, κηχηρωμένη οὔση και ταύτη τοῦ Ἀνδρόνικου Μουζάλωνος, ὃν και μέγαν δομῆστικον ἀνεγράφωμεν, πρωτοστράτορα ἀποδείκνυσι. Τότε δ' ἐπὶ τῷ ἀξιώματι τούτῳ τὸν Φιλανθρωπηνὸν Ἀλέξιον ἔγκαθίστα. Τὸν δὲ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ αὐτάδελφον Ἀγγελον μέγαν ποιεῖ πριμικηρίον, πρωτοσεβαστὸν δὲ τὸν Νοστογγον Μιχαὴλ και μυστικὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ, οὓς και αὐτανεψίους ἐλέγομεν εἶναι κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ [P. 71]. Ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἀρχόντων τοῖς ὄφφικιοῖς προσανεβίβαζεν, ὡς και τὸν λογοθέτην τῶν ἀγγελῶν Ἀγιοθεοδωρίτην λογοθέτην τῶν οικειῶν ἐπαναβιβάζων ἐκάλεσε, και Μιχαὴλ τὸν Κακὸν πρωτασηκρητίς ἀναδείξας εὐγενεῖ συνήρμοττε κόρη ἐκ τοῦ τῶν Φιλανθρωπηνῶν γένους, και ἀπλῶς πύλῳς ἦν τοὺς ἄρχοντας δεξιούμενος.

δ'. Ὅπως διὰ σπουδῆς εἶχεν ὁ βασιλεὺς τὸ τὴν πόλιν εἰλεῖν, και ὅπως Σηλυβριαν εἰλεν.

Ἦν οὖν αὐτῷ διὰ σπουδῆς μεγίστης και τὴν πόλιν εἰλεῖν, και προσηνάγκαζε τρόπους ἐφευρισκῶν μάχης πρὸς Ἰταλοὺς, και τὰ κύκλῳ ταύτης προκαταλαβεῖν ἠπειγέτο. Ἐπεὶ δὲ και ἔτι παρ' Ἰταλῶν ἡ

nem sebastocratorem et Cæsarem declaraverat. C Socærum autem despoantæ, Tornicium Constitinum ex magno primicerio sebastocratorem fecit, sed cum aliqua a Cæsare differentia : nam fratrem isto afficiens honore imperatoris quoque de more æquiliis insigniverat, hunc vero sine illis symbolis in solis cæruleis sebastocratorem scripsit. Collocavit autem Tornicii filiam secundogenitam, sororem uxoris despotæ sui fratris, Joanni filio despotæ Occidentis, quem obsidem imperatori a parte missum paulo ante diximus. Senem porro Alexium Strategopulum creavit Cæsarem ; et senem Bascarim Tzamanturi fratrem (hic enim monachi vestem induerat) magnum ducem appellavit. Joannem vero Raulen, protovestiarium Raulis filium, protovestiarium creavit, conjuncta ei matrimonio vidua protovestiarium Muzalonis nuper occisi quo modo narravimus. Hæc autem vidua, nomine Theodora, neptis erat imperatoris Palæologi, ejus sororis Eulogiæ ex Cantacuzeno filio. Cujus Eulogiæ filiam alteram, germanam Theodoræ, Mariam, nuptiis copulavit 1109 Alexio, Philæ qui excæcatus fuerat filio, quem et magnum domesticum declaravit. Aliam præterea Theodoram ex altera sorore sua Martha genitam, quam Basilius Gaballarius duxerat, ab eo adjunctam rogatu germanæ propter ea quæ ipsi Marthæ ejus causa contigerant, uxorem dedit Balanidiotæ, quem magni stratopedarchæ honore decoravit. Hujus Theodoræ fratres quoque, Marthæ sororis suæ

filios, adhuc adolescentulos, caros in primis habuit et apud se regie curavit educari. Nomina horum erant Michael Andronicus et Joannes. Similiter (quamquam hoc multo posterius) Andronicum alium Palæologum ex Occidente, quem et patrualem scripsit, quicum despotæ et aliis multis tractus Occidui principibus ad se ascenderat, collocata ei vidua Andronici Muzalonis, quem magnum domesticum fuisse jam scripsimus, protostratorem creavit, eodem tempore collegam ei simili dignitatis appellatione tribuens Alexium Philanthropenum. Socrus autem ipsius fratrem Angelum, magnum facit primicerium, protosebastum vero Nostongum Michaelem et mysticum Palæologum Michaelem, quos ex genere consobrinos imperatori fuisse diximus. Pari modo multos alios ex principibus ad officia promovit. uti logethetam agelarum Hagiotheodoriten, quem logethetam domesticorum constituit ; et Michaelem cognomento Malum, primum a secretis antea creatum, 1110 nobili virgini conjunxit e Philanthropenorum stirpe. Denique multus erat in demerendis ac sibi conciliandis primaris viriis familiisque.

14. Ut imperator studium adhibuerit ad recuperandam urbem ; et ut Selybriam ceperit.

Item porro incumberebat omni studio in curam recuperandæ urbis. Itaque invento prætextu belli contra Italos, loca Constantinopoli undecunque per circuitum vicina præoccupare contendebat. Et quoniam Selybria tunc adhuc erat in potestate Italo-

Σηλυδρία κατείχετο, πέμψας αἰρεῖ κατὰ κράτος καὶ τῶν Ῥωμαίων ποιεῖται τὴν πόλιν ἀκονιτί. Ἐπι τε προσεχώρου ἐγγύτερον οἱ ἡμέτεροι, καὶ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ἐν χερσὶν εἶχον πλὴν Ἀφαμείας ἰσχυροῦ φρουρίου καταχομένου τοῖς Ἰταλοῖς. Ἦσαν δὲ τινες κατοικοῦντες ἀπὸ Χρυσίας τε καὶ ἐπέκεινα, ἀνέτους τὰς γνώμας ἔχοντες εἴτε πρὸς Ῥωμαίους εἴτε πρὸς Ἰταλοὺς ἐθέλοισιν ἀποκλίνειν, τῶν μὲν Ῥωμαίων προσκειμένων αὐτοῖς οὖσι Ῥωμαίοις, τῶν δ' Ἰταλῶν φυλακὴν ἐκ τούτων πιστευόντων ἔχειν διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς σὺνηθεῖς· οὐ γὰρ ἦν ἐτέροις πιστεύειν. Τὸ δὲ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐκδιώξει, μὴ καὶ κίνδυνος ἐκ τῆς ἐρημίας προσέσται. Ἦσαν γοῦν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκέκληντο καὶ θεληματάριοι, τὴν ἔξω τῆς πόλεως γῆν καρπιζόμενοι, διαζῶντες ἐκεῖθεν καὶ παρ' ἀμφοτέρων εἰς ἀνεσιν μένοντες, χρηζόντων ἐκατέρων τῆς ἐκείνων ἀγάπης, ὡς ἂν γε μὴ βλάπτοιτο. Δῆλοι γὰρ ἦσαν διὰ μίσους τοὺς οὐκ οἰκείους ἔχοντες· ἦν γὰρ καὶ τοὺς Ἰταλοὺς ἐκ τοῦ ἀναχωρεῖν ἐκεῖθεν ἐκείνους βλέπτεσθαι ἐρημωθέντος τοῦ τόπου, καὶ τοὺς Ῥωμαίους, εἰ ἐγχειροῖεν ἐπὶ τι, μὴ ὅπως γε συνεργεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ κράτος εἰργεσθαι παρ' αὐτῶν διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους μῖσος καθαρῶς προσκειμένων τοῖς Ἰταλοῖς. Μετὰ γοῦν τὴν τῆς Σηλυδρίας ἀλωσιν οὐδὲν ἦν μέσον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' εἰ που συντόχοισιν ἀλλήλοισι, φιλικῶς εἶχον αὐτοὶ τε

rum, ut sicut copis primo eam incursu cepit et facile adiecit ditioni Romanorum. Propius etiam admoventes sese urbi nostri suburbana occuparunt, excepta Aphamea, munitione valido Itolorum praesidio defensa. Erant autem terrae illius inquilini quidam a Chrysea et locis ulterioribus profecti liberi homines et sui juris, anticipitque in Romanos atque Italos favore, et ad alterutros prout libuerat inclinare soliti, Romanis in ipsos upote Romanos naturali caritate propendentibus, Italici gentis sibi ad tutelam finium perutilis demereri studia conantibus consuetudine commercii utrinque quatuorcommodique. Non enim alios habebant quibus fiderent; et si hos expellerent unicos suburbanum territorii colonos, desertis ipsis incultisque regionibus victum negarent. Cum ergo inter Romanos et Italos neutrarum essent partium, Thelematarii (quasi dilectos voluntarii) vocabantur, quod, ut dixi, ad quos volebant impune propenderent, campos urbi vicinos colentes indeque viventes, nec Latinis ipsos nec Romanis inestantibus, quod eorum opera et benevolentia pariter utrique indigerent. Nam utrovis ob acceptas injurias odissent, afflicere damno poterant, Italos quidem recedendo inde, et desolatis incultisque relinquendis, unde victus partem maximam habebant, terris, Romanos vero uloiscendo, si irritarentur, et manu armata persequendo; inquam partem erant per sese proniores, usu et instituto vitae palam incumbentes in favorem Itolorum et a Romanis abhorrentes. Hi postquam capta est Selybria, nihil jam habebant inter ipsos et

πρὸς ἐκείνους κάκεινοι πρὸς τούτους, καὶ τρόπον μάχης οὐδέτεροι θατέρους ἐσχύλευον. Ἐδόκει γοῦν τῷ βασιλεῖ δι' Ἑλλησπόντου περαιωθέντα τὴν Σηλυδρίαν ἄρτι ἀλοῦσαν καταλαβεῖν, καὶ τὰ περὶ [P. 72] τοῦ πῶς ἂν ἡ πόλις Ῥωμαίοις ἀλύψῃ ἐκεῖ καθήμενον· πραγματεύεσθαι. Ἀλλὰ τὸ περὶ τὴν Ἑκκλησίαν συμβᾶν οὐκ εἶα τοῦτον διαπερᾶν.

15. Ὅπως ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος τοῦ πατριαρχείου ὑπεξίσταται.

Ὁ γὰρ πατριάρχης Ἀρσένιος εἶτ' ἐπιλογισάμενος τὸ ἐπὶ τῷ βασιλεῖ πραχθὲν, ὡς ἐξηπάτηται μὲν αὐτὸς, ὁ δὲ τῆς βασιλείας ὄρηξ ἀγέραςτος μένει περιφρονούμενος, τῶν πραγμάτων ὄλων ὑπὸ τῷ Παλαιολόγῳ διοικουμένων, εἴτε καὶ ἄλλου νύξαντος ὡς ἐπινοστέξει μέγιστα πράξας καὶ ἀληθῆ, εἴτε τι καὶ ἄλλο τι τὸ λυποῦν ἦν (οὐδὲ γὰρ ἐκείνος δῆλον ἦν ποιῶν ἐφ' ᾧ ἐξεχώρει, αἰτίας δ' ἐπλάττετο ὡς καταφρονεῖτο καὶ ὡς οὐδὲν παρὰ βασιλεῖ ἀνόσι λῆγων ὑπὲρ τῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθηκόντων), ἄμ' εἰπὼν πρὸς τὸν κληρὸν καὶ ἄμ' ὀρμήσας τὴν πόλιν τῆς πόλεως Νικαίας καταλαμβάνει περὶ, καὶ ὡς εἶχε τὸν περὶ αὐτὸν ὄχλον ἀποτιναξάμενος ἀμεταστροφή ἵστα, ὀλίγους ἔχων τοὺς συνεπομένους. Καὶ τινι κερὶ τῷ τελεῖται τῇ τοῦ ἀγάλματος προσκαθίσας κερὶ, νυκτὶ τὴν πορείαν πιστεύει, καὶ φέρων ἑαυτὸν τῇ τοῦ Πασχασίου μονῇ δίδωσι, μονῇ πρὸς ἡσυχίαν ἐθέτων

nostros medium. Tamen necessariss in illa violentia occursibus amice pacateque defungebantur, nec Romanis ipsos nec ipsis Romanos inciviliter tractantibus aut vim ullam injuriamve efferentibus. Tunc visum opportunum imperatori est transmissio Hellesponto in nuper captam Selybriam se conferre, ibique ex propinquo consilia capere rationesque infra urbis potius. Sed revocatus ab ea cogitatione transmissioneque est eo quod praeter opinionem in Ecclesia tunc contigit.

15. *Ut patriarcha Arsenius patriarchatu cessavit.*

Patriarcha siquidem Arsenius, sive reputans sibi illud interversa coronatione pueri Augusti, indigne ferens haere imperii contempto peneque in ordinem redacto ad nutum unius Palaeologorum gubernari, sive indormivisse sibi conscius in maximis et publicis notitiis indelebiter inculptis quis alius urebat occultus dolor (nam apparebat eum non fateri quid esset quo vere moveretur, et fingere quas allegabat causas, quod nimirum animadverteret sese contemni ab imperatore et, cum ei de rebus Ecclesiae loqueretur, nihil proficere), talia clero cum dixisset, repente impetu capto pedes ad portam urbis Nicomae progressus est, ibique persequentem effuse turbam a se repellens irrevocabiliter se in viam dedit paucis comitantibus et cum in quodam vicino monasterio Agalmatis vocato paulum consediasset, nocturno itinere se contulit ad monasterium Paschasii ad tranquil-

ἐνθεν μὲν ἐχούσῃ τῇ θάλασσαν, ἔνθεν δ' ὑπεράνω Ἀ
 κειμένη τοῦ ποταμοῦ Δράκοντος, καὶ ἐφ' ἡσυχίας
 ἐκείσε καθῆστο. Καὶ ὁ μὲν οὕτω τῷ τόπῳ ἐνησυχά-
 ζων οὐδενὸς τῶν καθηκόντων τῇ παριαρχίᾳ ἤπτετο,
 πάντ' ἴσασας, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ προσλαλῶν καὶ Θεῷ.
 Οἱ δὲ τοῦ κλήρου, καὶ ὅσοι τῶν ἀρχιερέων τῇ Νικαίᾳ
 ἐπεδήμουν, δεινὸν τὸ συμβᾶν ἠγοῦντο καὶ προσεπέ-
 σταλλον ἰκετεύοντες, μὴ που καὶ βασιλεὺς ἀκούσας
 ἐν δεινῷ τὸ πραχθὲν ποιήσοι. Καὶ ἄλλως δίκαιον
 εἶναι, εἴ τίς που καὶ λυποίῃ, αὐτοῦ που τοῦ πα-
 τριαρχείου καθῆσθαι καὶ γε ἐλέγχειν τὸν κατ' ἐπι-
 ρεῖαν ἐνοχλοῦντα, προσναφύροντα καὶ τῷ βασιλεῖ,
 εἰ δ' αὐτὸς καὶ μόνος εἴη ἐνοχλῶν, αὐτὸν νοουθετεῖν
 ἐλέγχειν παρακαλεῖν, συλλαμβανόντων καὶ τῶν ἀρ-
 χιερέων καθόσων ἰσχύοιεν. Τὸ δ, ἀναχωρεῖν μὴ προ-
 φανῶς τὰς αἰτίας λέγοντι, μὴ μάταιον νομισθῆ
 τὸ ἐγγεῖρημα. Ἦν δὲ ἄρα καὶ ἀμφοτέροις ἀνήνυτα
 τὰ πραττόμενα, τοῖς τ' ἐπιστέλλουσι [P. 73] καὶ τῷ
 ἡσυχάζοντι, δοκῆσαι τῶν μὲν τοῦ μὴ ἔχειν ἀποσπᾶν
 ἐκείθεν ἐκείνον, κἄν ὅ τι λέγοιεν, τοῦ δὲ τοῦ μὴ ἐπὶ
 βῆτοίς ἰστέῃν τὰ τῆς ἀναχωρήσεως αἰτία, ἐφ' ᾧ πολ-
 λῶς καὶ θεραπεία γένοιτο. Τριβομένου δὲ τοῦ και-
 ροῦ φθάνει καὶ ἐς βασιλεία τὸ δρᾶμα, καὶ βαρῶ αὐ-
 τῶν δοκεῖ ἀκουσθέν. Καὶ ὅς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀρχι-

εῦσι τὸ πραχθὲν τῷ πατριάρχῃ κοινούντι καὶ τὸ
 ποιητέον ζητεῖ. Τοῖς μὲν οὖν προτροπῇ ἦν ἐπὶ τὸ
 διὰ πλείστου τιθέναι τὴν ἀνεχώρησιν τό τε τοῦ
 πράγματος ἤθεος καὶ ἡ τῆς εἰρήνης συνήθεια καὶ
 τὸ μὴ ἐξ ἐτοίμου δόξει ἀποπροσποιεῖσθαι τὸν πρῶ-
 τον καὶ ζητεῖν ἕτερον, πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων ἡ
 τοῦ βασιλέως παράκλησις Μιχαήλ, λιπαρῶς δεδιότος
 μὴ ἐφ' αὐτῷ τὰ τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτο αἰτία· τὸ
 γὰρ συνειδὸς ἀββεῖς κριτήριον ἦν καὶ τὸ λυποῦν
 οὐκ ἠγνόει, κἄν ἐκεῖνος οὐκ ἔλεγε φανερῶς, λυπη-
 νὴν μόνην κωρὴν καὶ καταφρόνησιν προβαλλόμενος.
 Ἐκείσε γοῦν τῶν ὀπουδήποτε συναχθέντων ἱεραρχῶν
 ζήτησις ἦν περὶ τούτων καὶ σκέψις. Καὶ τέλος
 πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Ἰρακλείας Νικήταν (ἔτυχε
 γὰρ τότε καὶ πατριάρχης τῇ μονῇ, τοῦ ἀγίου Διο-
 μήθους προσμέμων) ἀγγελοῦντας μὲν πρὸς αὐτὸν
 καὶ τὰ ἀπὸ τῆς συνόδου μετακαλουμένης αὐτὸν καὶ
 βαρεῖαν δοκούσης ἡγεῖσθαι τὴν ἀναχώρησιν, ἐτοίμου
 τ' οὔσης πρὸς τὸ μαθεῖν εἰπόντος τὰ αἰτία, πλὴν δὲ
 καὶ ὄνειδιούντας ὡς οὐ δέοντως διαπρέξοιτο, ἀλλὰ
 συναρπασθεὶς ἴσως ἐξ ὀδύνης τὸ μὴ κατὰ τὸ εἶκος
 ποιήσειεν, ἦν ἔδει συναλθεῖσι δηλοῦν καὶ διορθοῦν
 ἀξιούν πατριάρχῃν ὄντα καὶ τοὺς τῶν Πατέρων κανό-
 νας διὰ πλείστου τιθέμενον. Ποῦ γὰρ τὸ ἐλέγχειν, ποῦ

lam quietem opportune situm, hinc quidem mari
 prætentum, illinc Dracone flumine, ad cujus ripam
 constructam erat; ibique in altum se otium condi-
 dit, nullam deinceps usurpans ex propriis patriar-
 chæ functionibus, sed cunctis omissis, sibi uni
 Deoque colloquens. At olerus Nicæensis, et quotquot
 episcopi in ea urbe tum regia negotiorum causa
 diversabantur, moti, ut par erat, tam insueto facto,
 scripserunt ad illum supplices litteras, orantes ut
 rediret, et suggerentes fore ut imperator re tali au-
 dita offenderetur: quod si quid ipsi eorum quæ
 fiebant displiceret, æquum fuisse illum insidentem
 throno suo, patriarchali auctoritate perperam actum
 reprehendere, et si cui per se mederi non posset,
 ad imperatorem referre: quin ipso in imperatore
 si esset quod succenseret, moneret ipsum, objurga-
 ret etiam pro potestate divinitus accepta, hortan-
 doque ac rogando revocaret, cooperaturis in id
 ipsum pro virili cæteris episcopis. Secedere vero
 non allegatis idoneis tantæ novitatis causis, videret
 etiam atque etiam ne parum sanum videri consilium
 posset. Hæc et ejus sententiæ alia missa per-
 laticæ sunt, labore juxta scribentibus et ei cui
 consultum ibant prorsus inutili. Nam nec illum
 abstraxerunt a suis latebris, nec saltem spem ipsis
 relinquerebat proficiendi quidquam in posterum taciturnitas
 patriarchæ, obfirmate perstantis in non
 prodendo quas ob causas secessisset; quæ si cognoscerentur,
 113 ut plerumque contingit curari ægritudines
 quarum origo non latet, iniri nonnulla fortasse
 potuisset utilis ratio remedii. Nunc in cæca
 ignoracione arcanorum senis sensuum, quamlibet
 multa dicerent, verba in irritum jactarent, uti qui
 jaculantur scopo non viso. Consumpto in his frustra

dierum aliquot spatio desperatoque regressu, per-
 fertur ad imperatorem rei fama, quæ gravis ei per-
 molestaque sane accidit. Itaque is communicato
 quod audierat episcopis qui forte adfuerunt, quæ-
 rebat ab ipsis quid faciendum tali occasione cense-
 rent. Perplexa eorum oratio fuit, primum exaggerantium
 momentum inusitatissimi facti, secessisse de medio
 repente principem sacrorum nulla nota causa, in plena
 cum Ecclesiæ tum reipublicæ pace, tum addentiam
 haud in promptu esse rationem aut loco movendi
 primum antistitem, aut alium quærendi qui ei
 sufficeretur. Sed præ his omnibus agebat ætium
 eorum qui consulebantur de re tali, ejus qui
 consulebat eminens ex vultu et frustra dissimulata
 perturbatio. Ipse quippe Michael dum rogabat
 quid opus facto, male metuebat ne audiret quod sua
 (cujus est inflexibile in gratiam Judicium) intus ipsi
 exprobrabat conscientia, causam nimirum dedisse
 ipsum secedendi patriarchæ, quantumvis ille id fa-
 teri recusaret, sed mutum dolorem obtentu nescio
 ejus, de quo solo querebatur, sui contemptus
 occultaret. Continuo ergo episcoporum undecun-
 que conquisitio fit. Evocatis deliberatio indicitur de
 præsentî. Convenitur in id tandem ut Nicetas
 episcopus Heracleæ mitteretur ad patriarcham (nam
 is tunc diversari dicebatur in monasterio S. Diomedis)
 perlaturus ad ipsum jussa synodi revocantis ipsum,
 et publice noxiam intempestivamque judicare se
 ipsius secessionem declarantis, seque paratam
 exhibentis ad audiendas ex ipso causas 114 ejus
 inopinatissimi nec probabilis facti; interim autem
 reprehensurus quod perperam egisset ille quidem
 forte in transversum actus ægritudine quadam
 animi: cæterum illam, qualiscunque demum esset,

τὸ παρακαλεῖν, ποῦ τὸ ἐπιτιμῆν, εἰ καὶ τούτου δεήσειε ἄ τίσως δὲ καὶ ὡς θέλοιν πάλιν μαθεῖν τὰς αἰτίας ὡς καὶ θεραπεύειν, εἰ δύναιτο, ἔτοιμοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν πρὸς ἐκείνον· προστέτακτο δὲ τοῖς ἀπαγγελοῦσιν ὡς εἰ μὲν πράυνοιτο καὶ ἐπανήξτιν ὑπόσχοιτο, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' αὐτοὺς ἀναγκάζειν δυοῖν θάτερον ἐκτελεῖν, ἢ ἐπανελεῖν πάλιν καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀναλαβεῖν, ἢ μὴν εἰ μὴ βούλοιο, διδόναι λίβελλον παραιτήσεως· μηδὲ γὰρ καλὸν εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν ἀποιμάντων. Ταύτας οἱ ἀμφὶ Νικήταν δεξάμενοι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ Νικαίας ἐχώρουν, σπουδῆ τὰ προστεταγμένα ἐπιτελέσοντες. Ὡς δ' ἐξεθόντες ἐπέστησαν τῇ ἐν ἧ κατόκει μογῇ, προσελθόντες τῷ πατριάρχῃ καθὼς εἶχον τῆς ἀπὸ τῆς συνόδου κελεύσεως ἔλεγον. Ὁ δὲ τὸν μὲν τῆς αἰτίας καιρὸν αὐτοῖς παρψηχῆναι φήσας, πρέπειν [P. 74] δὲ σιγῇ τῶν πραγμάτων ἐξίστασθαι (μηδὲ γὰρ εἶναι θεραπεύειν τὰ ἀνιάτρευτα) ὄλος ἦν πρὸς τὸ παραιτεῖσθαι. Οἱ δ' ὡς πολλὰκις προβαλόντες, ἐφ' ᾧ τῆς ἐκείνου γνώμης κρατήσιαν, ἐν ἀμυχανίᾳ τοῦ πράττειν τι καὶ ἀνύειν ἐγένοντο, ὅπερ εἶχον δι' ἀποβρήτων πράττειν, ἐπὶ τούτοις ἐξέφαινον. Καὶ ἐξαιτούνητων ἐκείνων παραίτησιν εὐθὺς παρητήτο. Ὡς δ' ἔδει συντάττεσθαι τούτῃ καὶ

συντάττετο τοῦ Ἡράκλειας ὑπαγορεύοντος, τὸ ἀνάξιον προστεθὲν τῆς ἱερωσύνης εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως εὐλογον ἡγρίαιε τε τὸν ἄνδρα, καὶ παραγῆ ἦν. Καὶ « Τί δ' οὐκ ἀρκούμενοι, » ἔλεγε, « τῇ ἐκ λόγων ἢ μὴν καὶ πράξεως παραιτήσει, καὶ αἰτίας οὐκ ἀγαθαῖς συμπλέκειν ἡμᾶς βούλεσθε; Ἐκόντες ἐξιστάμεθα τῶν πραγμάτων, οὐδὲν ἡμῖν μέλον κἄν δ τι γίνηται. » Οὕτω τοῖνον ἀποκρουσθέντες ἐμβριθῶς ἀποπεμπομένου, διὰ ταχέων τὸ μεταξύ διανύσαντες πρὸς τὸν κρατοῦντα καὶ τὴν σύνοδον ἀπαντῶσι, καὶ ἀπαγγέλλουσι μὲν τὰ τῷ πατριάρχῃ λεχθέντα, τέλος δὲ καὶ τὰ τῆς παρενείροντες ἀμετάθετον τὴν ἐκείνου γνώμην διεβεβαίον· ἀπολήψεσθαι δὲ καὶ τὴν πείραν ἀσφαλεστέραν, εἴ τινων σταλέντων τὴν βακτηρίαν καὶ τὸ λαμπαδοῦχον ἀναλαβεῖν αὐτὸς εὐθέως παράσχοι. Ὁ δὲ καὶ γέγονε, καὶ παρεχώρει λαμβάνειν, εἰ βούλοιντο. Ὁ βασιλεὺς δ' ἐπὶ τούτοις οὐκέτι ἀνεκτὸν ἡγούμενος ἀναμένειν, εἰς ἱκανὴν ἀπολογίαν τῷ πατριάρχῃ τῶν ἐπιγενησμένων καὶ τὴν παρ' ἐχυτοῦ λιπαρὰν νομίσας ἀξίωσιν, ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦ Ἐφέσου Νικηφόρου μὴ κατὰ κανόνας προβῆναι τὴν χειροτονίαν ἐκείνου διαβεβαίουτος (σπουδῆ γὰρ ἦν τοῦ τότε κρατοῦντος θεοδώρου

prius oportuisse significari convocatis ad id ipsum Patribus, et perquirendas ipsorum de remedio sententias, ac ex eorum consiliis emendanda quæ a recto declinarent, auctoritate quæ in ipso resideret utpote patriarcha, quem deceret plurimi facere ac religiosissime observare canones Patrum, et juxta scita eorum modo arguere, modo obsecrare, modo increpare, si et hoc opus esset; denique iterato denunciaturus ipsi velle omnino congregatos Patres exponi sibi causas quæ illum ad secedendum impulerint, paratos ad adhibendum quam efficacissimum possent remedium cognitibus malis. Ea mandata synodi ad patriarcham fuerunt. Imperatum autem misso est ut nisi obsequentem se præberet ac reditum polliceretur, omnino ediceret decernere synodum et citra omnem tergiversationem ab eo exigere ut alterum horum faciat quod malit, aut redeat et rursus Ecclesiæ curam sumat, aut si id recuset, det libellum cessionis throno: non enim bonum esse relinqui Ecclesiam sine pastore. His Nicetas mandatis et epistolis acceptis, strenue defuncturus commisso negotio Nicæam advolat, et inde quam celerrime ad monasterium in quo tunc erat patriarcha perveniens exponit ei quæ synodus mandaret. Ad ea ille respondit, quod causam secessionis suæ quærent, nihil jam attinere declarari eam, quippe cujus emendandæ tempus præterisset; nec sibi reliquum aliud esse quam ut tacitus a negotiis abscedat: non enim incurabilibus adhiberi remedium posse. Et apparebat eum inflexibiliter perstiturum in tacendo causam: adeo præfracte illam enuntiare recusavit, et expiscari 115 ex eo aliquid sæpius conatum semper Nicetam constantissime repulit. Tunc is habito consilio cum suis, postquam frustra se contendere nec spem relinqui ullam melioris

successus, si pergerent instare, satis constitit, ad ea quæ in arcanis mandata postremo acceperant circa optionem offerendam devenerunt. Ea re audita patriarcha statim se loco cessurum dixit. Ac quia libellum cessionis indicem conscribere oportebat, opera in id continuo collata est. Sed cum suggereret Heracleensis addere patriarcham debere, ut videretur idonea cessionis causa, indignum se tali sacerdotio fuisse, exasperatus ea mentione Arsenius turbavit cuncta, cæptumque abrumpens, « Nempè, » inquit, « vobis non sufficit et verbo et facto renuntiare me dignitati, sed causis præterea probrosis implicare me quæritis? volentes cedimus administratione rerum, nec curamus quidquid inde secuturum sit. » Sic tractatione indignanter abrupta dimissus inciviliter Nicetas, summaque celeritate remensus viam, ad Augustum et synodum rediit, retulitque primum quid dixisset patriarcha: deinde cessionis negotium quo in nodo stetisset, et quam frustra speraretur flecti eum ad quidquam eorum quæ recusasset posse docuit. Adjunxit restare viam adhuc aliam explorandæ ipsius circa cessionem sententiæ, si missis ad eum certis qui pontificium lituum et candelabrum ab eo recipere, utrumque præberet. Successu consilium non caruit: potentibus enim illa respondit patriarcha, sumerent, si vellent: se quidem haud prohibere. Quidam imperator cognitibus nihil ad sui excusationem apud omnes et apud ipsum patriarcham, si quid ei minus gratum accideret, amplius expectandum ratus, cum præsertim Nicephorus Ephesi episcopus affirmaret minime 116 canonicam patriarchæ Arsenii ordinationem fuisse (festinante quippe ad suæ coronationis cæremoniam Theodoro tunc imperatore, et ipsum perurgentibus Occidui limitibus rebus illo tem

ἴφ' ᾧ ταινιώσασθαι καὶ τεταραγμένοις τοῖς κατὰ Ἀ κλησίας καὶ τῶν αὐτῆς νόμων καταφρονουμένων
 δύσιν ἐπεισπασεῖν πράγμασι· παρ' ἣν αἰτίαν παρ' ἑκαίσεσθαι.
 οὐδεμίαν μεταξὺ σχεδὸν ἡμέραν, ἀλλὰ συνεχῶς ἀπά-
 σαις τοὺς τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς ἐτελεῖτο πάντας,
 καὶ οὕτω πρὸς τὴν πρώτην τῆς ἱεραρχίας τάξιν
 ἀνιθιβάζετο), διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τοῖς ἀρχιερεῦσιν
 ἐφῆκε πράττειν ὅ τι καὶ βούλοιντο. Καὶ δὴ σκεπτο-
 μένων ἐκείνων ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις οὐδὲν πλέον
 ὑπῆρξε τῷ πατριάρχῃ παθεῖν ἀνυπομονησίας καὶ
 καταγνώσεως, ὡς ἐξὸν λέγειν καὶ ζητεῖν διόρθωσιν
 μικροψυχούντι καὶ τοῦ θρόνου ἐτέροις παραχωροῦν-
 τι. Ἐκείνοι μὲν οὕτως ἦν δὲ ἄρα, ὡς εἰδείξεν
 ὕστερον, τὸ ζητούμενον μὴ ὅτι γε δυσχερῆ θεραπείαν
 προσιέμενον, ἀλλὰ καὶ ὄλιγος ἀνιάτων, διὸ καὶ δίκην
 τῆς ἀγνοίας ἀντικρως ἐκουσίαν εἰς ἀπολογίαν τὴν
 πρὸς Θεὸν ἐπιτιθέμεναι ἐβούλετο ἑαυτῷ, μὴ κατ' ἐλπί-
 δας προχωρησάντων [P. 75] αὐτῷ τῶν πραγμάτων. **B**
 Ἐκείνοι δὲ τότε περὶ τοῦ τίς ἂν τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ
 τὸ ἐχέγγυον παραλήψαιτο τὰ πολλὰ ζητήσαντες, καὶ
 μᾶλλον οἱ δοκοῦντες, ὧν καὶ τὸ λοιπὸν τῶν ἀρχιε-
 ρῶν πλεῖστος ἐξήρτηντο, τέλος μᾶς ἐπὶ τῷ Ἐφέσου
 γνώμης γίνονται, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ κατ' ἀρετὴν
 ἐπιδόξου καὶ λόγῳ μετρίως κοσμουμένου, γηρῶντος
 ᾧ δὴ, ᾧ δὴ καὶ ζῆλος ἦν ἱκανὸς ὡς ὑπὲρ τῆς Ἐκ-

κλησίας καὶ τῶν αὐτῆς νόμων καταφρονουμένων
 ἑκαίσεσθαι.
 ὣς. Ὅπως ὁ τῆς Ἐφέσου Νικηφόρος πατριάρχης
 ἀπεκατέστη.

Συμβὰν δὲ καὶ τι, ὃ δὴ καὶ τὸν ὄλον τῆς ἱεραρ-
 χίας χρόνον ἐκείνον ἐπέκνιζεν (ἐψήφιστο γὰρ εἰς
 πατριαρχεῖον παρὰ τῆς συνόδου ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ
 Δούκα πρὸς τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ, καὶ ὁ βασι-
 λεύων τὰς ψήφους συνέχει, τὸν ζῆλον δεδιττόμενος
 τοῦ ἀνδρὸς, φήσας· « Πν οὐ δύναται τις ὑποστῆναι
 ἀρχιδιάκονον ὄντα, πῶς ἂν πατριαρχοῦντα ὑπομεί-
 νει; » διὸ δὴ καὶ τῆς Ἐφέσου προχειρισθεὶς ὁμοῦ
 ἀδικεῖσθαι παρὰ βασιλέως εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν δι-
 ετελεῖτο) τοῦτο δὴ μεσολαβῆσαν ἐπολεῖ τότε τὸν ἀν-
 δρα πειθήνιον προσκαλούμενον, καὶ τὴν ἐκλογὴν
 ἀσμέντως ἐδέχετο· εἶναι γὰρ ἔκτοτε τεταγμένον εἰς
 τοῦτο παρὰ τῆς χάριτος, εἰ καὶ κωλυθέντος παρὰ
 τὴν ῥηθείσαν αἰτίαν, ἱκανῆν [P. 76] γε οὖσαν καὶ
 ταύτην μᾶλλον εἰς σύστασιν ἑαυτοῦ, τὸν αὐτοῦ τό-
 πον ἐξ ἀνάγκης ἀναπληρώσαντες εἰσῆχθησαν ἕτεροι.
 Οὕτως ἐκείνος τὴν ἐκλογὴν θεόθεν κατὰ τὴν δικαίαν
 ἐκείνου κρίσιν ὑπολογισάμενος, οὐδὲν ἀναβαλλόμε-
 νος, ἀναγορεύεται πατριάρχης. Ὅν δὴ καὶ ἐν τιμῇ
 μεγίστῃ ὁ βασιλεὺς πρὸς Νίκαιαν ἀποστείλας, αὐ-

pore turbatis, quo ad spem magni successus, si
 strenue occurreret, vocabatur, præcipitatum ejus
 jussu adeo fuisse inaugurationem patriarchæ, ut
 legitimis interstitiis ordinum non servatis gradus
 omnes sacerdotii quasi uno saltu, vix interposito
 dieculæ unius medio spatio pervolaverit, et sic ad
 throni patriarchalis fastigium transcendit contra
 manifestas regularum Ecclesiæ veterum sanctiones), **C**
 his, inquam, simul cunctis Palæologus motus edixit
 præsulibus congregatis se nihil obstare quominus
 quod ipsis optimum videretur in re præsentī decer-
 nerent agerentque. Tunc Patres aliquot diebus in
 inquirendo ac deliberando consumptis, nihil aliud
 quod vitio verterent patriarchæ reppererunt nisi
 quamdam impatientiam et præmaturam desperatio-
 nem emendationis rerum quas improbare; quarum
 in correctionem prius debuisset incumbere, tum per
 se agendo, tum exquirendo ab aliis et in com-
 mune consulendo, non autem, ut fecit pusillanimitate
 victus, abjicere clavum periclitantis Ecclesiæ
 et ejus gubernationem aliis cedere. Ita illis videba-
 tur. Cæterum posterius apparuit insedisse animo **D**
 patriarchæ altius vulnus, et non solum difficile
 curatu, sed plane insanabile, pœnitentiam videlicet
 seram toleratæ infractionis fœderis prætermittenda
 coronatione hæredis imperil, cujus culpæ tam acer-
 bus illum urebat sensus, nunc maxime videntem
 quam contra spem prius conceptam negotia succe-
 derent, ut quo istius admissæ licet per ignorantiam
 conniventis crimen apud Deum expiaret, volunta-
 rium hoc exauctorationis propriæ supplicium sibi
 ultro consciendum putaverit. Tunc porro Patres
 synodi, vel potius eminentes inter ipsos, ex quorum
 auctoritate ac nutu cæteri pendebant, cum 117

attente circumspexissent diuque quæsisserent quis
 ipsorum videretur idoneus ad regimen Ecclesiæ
 capessendum, denique uno consensu in Ephesium
 convenerunt. Erat is religione ac virtute omni con-
 spiciuus, satis doctus, jam senior, cui zelus inerat
 non mediocris, adeo ut ubi Ecclesiam aut leges
 ejus despici videret, totus exardesceret.

18. *Ut Ephesi episcopus Nicephorus patriarcha sit
 factus.*

Contigerat dudum quiddam, unde is toto episco-
 patu sui tempore doloris et querelarum causam
 habere justum sibi videretur. Vacans olim patriar-
 chalis sedes destinata prius ipsi quam, qui mox
 in eam successit, Manuelli fuerat, haud dubio favore
 synodi: sed qui tunc imperabat Joannes Ducas
 consensui Patrum obstitit, zelum viri præfervidum
 metuens. Cujus enim, aiebat, spiritus adhuc archi-
 diaconi ferre vix possumus, ei quis suprema pa-
 triarchæ armato auctoritate resisteret? Sic ille in
 tanto inferiorem Ephesinæ submotus Ecclesiæ thro-
 num nec patienter unquam nec tacite interverti sibi
 supremi honoris injuriam, ut ipse passim quiritans
 vocabat, et contumeliam tulit. Ea illum animi præ-
 paratio facilem tum reddidit ad annuendum desi-
 deriis synodi frequentis, et electioni libenter as-
 sentiendum suæ, constare siquidem ipsi videbatur
 jam pridem se ad patriarchatum divini gratia Spi-
 ritus electum, etsi haecenus exclusum possessione
 debiti honoris insuperabili obstaculo humanæ po-
 tentiæ. Ergo ille nihil cunctatus, imo prædicans
 apparere manifestum Dei numen in sui restitu-
 tione, seque non delatum nunc primum suffragiis
 eligentium, sed justo dudum judicio Providentiæ
 sibi decretum nata divinitus occasione quæ 118 ad

τὸς ἠπειγέτο πρὸς τὴν Λάμψακον περαιωθησόμενος πρὸς τὴν ἀντιπέραν Καλλιόπολιν· συνεκρότει γὰρ καὶ δυνάμεις οὐκ ὀλίγας κατ' Ἰταλῶν ἐφ' ᾧ προσκαθίσας πειρῶτο κρατῆσειν τὸ καταντικρῶ τῆς Βυζαντίδος φρούριον, τὸ οὕτω πως λεγόμενον Γαλατῶν.

ιζ'. Ὅπως ὁ Σάρδεων καὶ ὁ Θεσσαλονίκης ἐπὶ τούτοις οὐ συνεφώνουν τοῖς ἄλλοις·

Τότε τοίνυν ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ (ὁ γὰρ Καλοφόρος Σμύρνης εἰ καὶ παρητέτο, ἀλλ' οὖν αἰτίας ἑτέρας προὔδάλλετο δοξάσας ἱκανὰς εἰς παραίτησιν)· οἱ δὲ φανερώς ἀντέτεινον, καὶ τῷ δοκεῖν μὲν ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου κακῶς παροφθέντος ἐζήλουν, τῷ δὲ κρυπτομένῳ καὶ ὑπὲρ ὧν ὁ πατριάρχης ζηλῶν ὡς τέως οὐκ ἀνυστῶν ὑπεχώρει. Ὁ μὲντοι γε τότε πατριαρχεῶν Νικηφόρος ὁ ἀπ' Ἐφέσου. συγκροτούμενος μὲν τῇ συνόδῳ, πολλῶν δὲ πλέον καὶ τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει, ἔχων καὶ πολὺν συναχθέντα ἐκ τῆς Ἐφέσου χρυσὸν ἐπίσταται τῇ Νικαίᾳ. Καὶ πρῶτο μὲν ἐπειρᾶτο ποικίλως τῶν σχιζομένων ἀρχιερέων ἐφ' ᾧ συνέλθοιεν τέ οἱ καὶ εἰρηνεύοιεν, καὶ πολὺς ἦν αὐτοὺς μετερχόμενος ἀπειλαῖς· ἀλλ' οὐκ ἔπειθε, πλέον δὲ παρέθηγε τὸν ζῆλον ἐκείνοις, καὶ κατεγέλων τῶν μηνιμάτων. Ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πάντα πράξας, ἀν-

εισάγειν ἄλλους ταῖς ἐκκλησίαις ἐσκέπτετο, ὃ δὴ καὶ γέγονεν ὕστερον. Αὐτὸς δὲ τῶν ἄλλων ἐπειρᾶτο, καὶ ἡ παραχῆ πολλὴ ἦν, καὶ τὸ κατ' ἐκείνου σκάνδαλον ἤρετο· πλὴν γὰρ τῶν εἰς ἄρχοντας τεταγμένων τῆς Ἐκκλησίας οἱ λοιποὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν ἀπέστεργον. Ὅμως οἱ μὲν ἐκόντως οἱ δὲ καὶ ἀκόντως πλὴν ὀλίγων καθυπεκλίνοντο, διασεσισμένοι δ' ὄντες τὰς γνώμας πράξει τοὺς μὴ πειθομένους ὠχύρουν. Τὸ δὲ λαϊκὸν πλῆθος τὸν νέον ποιμένα καὶ λίαν ἀποπροσποιοῦμενοι ἐζήτουν τὸν γῆσον. [P. 77] Οὕτω γοῦν τεταραγμένων τῶν πραγμάτων, ἐπεὶ καὶ τὸν κρατοῦντα ἐμάνθανε μάχην μέλλειν συγκροτεῖν μεγίστην κατὰ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ ὡσθ' αἰρήσειν, κἂν εἴ τι καὶ πάθοι (ἐκεῖθεν γὰρ καὶ τὴν τῆς μεγαλοπόλεως ἤλπιζεν ἄλωσιν), ὀλίγον κατὰ Νίκαιαν διαμείνας, ὀρμήσας αὐτίκα καὶ κατὰ τὴν πύλην γεγωνὸς τὸν κοινορτὸν τῶν βλαυτῶν ἀποτιναξάμενος ὡς εἰς μαρτύριον ὤθηεν ἐξῆι, καὶ διὰ τοῦ κατὰ τὴν Ἐλενόπολιν τῆς θαλάσσης πορθμοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἠπειγέτο, ἅμα μὲν ἐνασμενίζων ἐκεῖθεν τῇ ἐκ βασιλέως παραμυθία, ἅμα δὲ καὶ μεγάλη ἤλπιζε, συγκροτουμένην μάχην βλέπων κατὰ τῆς πόλεως, ὡς ἀλούσης αὐτίκα τῆς Ἐκκλησίας ἐπιθώσόμενος, ἀπαλλαγείς Νικαίας καὶ τῶν ἐκεῖ· Ἐν ὅσῳ δὲ τὴν μετὰρ πορείαν διήνυεν, ἐν τῇ Σηλυβρίᾳ καὶ

id cogeret, locum accipere, patriarcha renuntiatu est; quem cum summo honore imperator Nicæam dimittens, ipse Lampsacum contendit, trajecturus inde in adversam Calliopolim. Collectis enim copiis in Italos non paucis eo condixerat, animo tentandæ occupationis arcis ex adverso Byzantii sitæ, cui Galata nomen.

17. *Ut Sardensis et Thessalonicensis episcopi non consenserint in subrogationem patriarchæ.*

Tunc igitur Sardensis Andronicus et Manuel Thessalonicensis episcopi palam declararunt se non probare quæ facta fuerant, prætextentes zelum, ac præ se ferentes miseratione se moveri exauctorati non juste patriarchæ. Calophoro quoque Smyrneni displicebat factum: cæterum ille alias, ut ipsi videbatur, idoneas istius sui iudicii causas obtendens, suas sibi separatim res agebat. Alii duo concordēs in iis quæ retuli publice allegandis, aliud quiddam clam coquebant: nam ea ipsa quorum desperatione corrigendorum n. Arsenius recesserat, impatienter ferre putabantur. At novus ex Ephesi episcopo patriarcha Nicephorus, iudicio synodi quæ ipsum elegerat, et multo magis imperatoris voluntate fretus, auro etiam abundans cuius vim magnam Epheso extulerat, Nicæam pervenit; ibique multa varie conatus ad revocandos in concordiam dissidentes episcopos, ad extremum incubuit in minas, deterreri eos posse denuntiatione malorum magnopere sperans. Sed frustra in hoc quidem fuit: quippe ira illorum sic magis irritata, obfirmati acrius in proposito, etiam adversus quas iste intentabat pœnas se risu contempnque securos fero-

bant. Itaque cum alia non procederent, de transfrendis eorum ecclesiis in alios cogitare cœpit, quod et postea contigit. Interim alios sibi adjungere tentabat, 119 multaque erat perturbatio, ac magnum de ipso publice scandalum ortum est. Verum alii fere præsules ecclesiarum ejus communionem amplectebantur, sed partim volentes partim inviti, paucis ex animi sententia in ejus partes inclinantibus, Cumque isti arcano dissentientes occulta suastudia non plane dissimularent, palam dissidentes eos quos dixi observata ista fautorum Nicephori titubatio in cœptæ discissionis pertinacia firmabat. At laicum vulgus vehementer abhorrebat a novo pastore, veteremque ut legitimum requirebat. Sic turbatis rebus, Nicephorus audiens imperatorem magno belli apparatu imminere Galatæ, certum quovis periculo ejus præsidii potiri, sperareque se non solum ejus voti compotem futurum, sed ipsum quoque magnam urbem præterea capturum, parum Nicææ moratus discessit inde, et ad portam civitatis excusso solearum pulvere, in testimonium scilicet, exivit. Moxque per fretum Helenopoleos ad ipsum ferebatur, simul recreandum se ibi sperans præsentis consolatione imperatoris ipsi propitii, simul amplum sibi et ad rationes cæteras opportunum ratus adesse illic se præsentem, cum civitas regia, quod brevi futurum augurabatur, oppugnantibus nunc eam imperatori redderetur: sic enim fore ut ipse statim in illam ingressus veram patriarchalis sui throni primus possessionem iniret, Nicæa et infensa illic sibi plebe valere deinceps jussa. Dum autem ille in eo itinere est, Selybriæ ad huc Augustus morabatur, quando et Sardensem ibidem adesse

ἔτι ἦν ὁ κρατῶν, ὅτε συνέβη καὶ Ἀνδρόνικον τὸν Σάρδεων ἐκεῖσε παρῆναι. Διοῖν γὰρ σχιζομένοι, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ, ἐκεῖνος μὲν ἑαυτὸν εἰς ἐξορίαν ἐδίδου καὶ ἐξωρίζετο.

ιη'. Ὅπως ὁ Σάρδεων κατὰ τὴν Σηλυβρίαν μοναχὸς ἀπεκείρατο.

Ὁ δὲ Σάρδεων σοφὸν τι οἰόμενος πράττειν, εἰ μὴ τῷ βασιλεῖ διαμάχοιτο τοῦ πατριαρχεύοντος ἀφιστάμενος, ἔγνω δι' ἄλλης ὁδοῦ ὑπελθεῖν τὸν κρατοῦντα. Καὶ ὁ γὰρ, ἐπεὶ ὁ μὲν Φιλαδελφείας Ἰωαννίκιος κατὰ τὴν μονὴν τοῦ Σωτήρος ἱερούργει τοῦ βασιλέως προτρεψαμένου, ὁ δὲ βασιλεὺς παρῆν καὶ ὁ Σάρδεων συμπαρῆν, προσελθὼν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ ὑπεμίμνησκεν ὡς τὰ τῶν μοναχῶν ἀναληψόμενος ταῖς τοῦ Φιλαδελφείας χερσὶ. Καὶ ὅς (οὐδὲ γὰρ ἠγνοεῖ τὸ τῆς γνώμης τοῦ λέγοντος ὑπουλον, ὡς ἔξοντός ποτε, εἰ αἰροῖτο, πρόφασιν τὴν τοῦ ἀνακτος παρουσίαν, ὡς βία τῇ ἐκεῖθεν λαβόντος τὸ σχῆμα· μηδὲ γὰρ θέλειν ἐκ προαιρέσεως), ἐκεῖνον μὲν καὶ τί παθῶν διηρώτα μετασχηματίζεσθαι βούλοιο, καὶ εἰς τί βλέπων τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον αἰροῖτο. Πλὴν οὐδεὶς, ἔλεγεν, ὁ κωλύσων, εἰ οὕτω βούλεται. Ἐκεῖνος δὲ τὰς αἰτίας συνείρωντος [P. 78] καὶ τὴν τοῦ ὑπονοουμένου σκανδάλου δόξαν διὰ πολλῶν ἀναιροῦντος, ὁ βασιλεὺς διακόψας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς λειτουργίας ἤνυστο, προσέρχεται μὲν τῷ λειτουργήσαντι καὶ σφραγίζεται, λαβὼν εἰς ἀγιασμὸν καὶ τὸν ἱερὸν κλάσμα, ἐκεῖνος

δ' ἀφείς παραυτίκα ἐξέρχεται τοῦ νεῶ, ὡς ὁ τι θείλοισιν ἀπόντος ἐκεῖνου πράξοντας. Ὁ δὲ καὶ οὕτω προσέρχεται καὶ τὸ σχῆμα δέχεται, Ἀθανάσιος ἀντ' Ἀνδρονίκου ὀνομασθεῖς.

ιβ'. Ὅπως πολλοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δι' ὀλίγου θνήσκουσιν.

Θαυμάσεις δ' ἂν τις καὶ τὴν δίκην τότε· οὐδὲ γὰρ ἐξ αὐτομάτου γενέσθαι τὸν τόσων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ὑποτοπάσειε θάνατον· θνήσκουσι γὰρ ἔγγυς τῶν δέκα ἐννέα μηνῶν ἄνδρες πολὺ τὸ σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντες. Ἐφ' οἷς ἔλεγεν ὁ τοῦναρ ἰδῶν πρότερον ἢ θανεῖν ἐκεῖν υς — ὁ Βίκκος δ' ἦν οὗτος Ἰωάννης, ὃς ἐσῦστερον καὶ μετὰ τὸν χαρτοφύλακα πατριαρχεύσας πολλὰ πέπονθε τὰ δεινὰ, ὡς ὁ λόγος κατὰ τὸν καιρὸν ἔρεῖ. — Τὸ γοῦν ὄναρ ἐκεῖνος ἰδῶν ἐξήγγελλεν οὕτως. Ἔδοξε γὰρ ἐπ' ἀρχωμάλου πεδίου διερχομένους ἐφιππούς τοὺς ἀρχοντας, πολλὴν ἐξηυκότας ὁδὸν, κατὰ χεῖλος στήναι μεγίστου καὶ φοβεροῦ ποταμοῦ παραβρέοντος, ἄρξασθαι δ' ἐκεῖνους κατὰ τὴν τάξιν τοῦ σφίσι ἀποθησομένου θανάτου περῶν πρῶτον τόνδε καὶ δεῦτερον τόνδε καὶ ἐφεξῆς τοὺς λοιπούς, οὐδὲ γὰρ σύνδυο καὶ σύντριες ἐπεραιούοντο, ἀλλ' εἰς ἕκαστος καθ' αὐτόν. Ὡς γοῦν ὁ βλέπων ἰστάμενος καὶ θεωρῶν ἐξεπλήττετο, ἔμφροντις ὧν κἀκεῖνος ὅπως περαιωθήσεται, ἀκούει φωνῆς ἔκποθον δικνουμένης· « Τί φροντίζεις; οὐ σὺ νῦν διεδήση τὸν ποταμόν. Ἐνὶ γὰρ καιρὸς καθ' ὃν καὶ αὐτὸς ἐξ ἀνάγκης

contigit. Nam duorum schismatis auctorum Andronici Sardensis et Thessalonicensis Manuelis, hic quidem ultro exsilium sibi consciscens extra 120 C fines recesserat.

18. Ut Sardensis apud Selebriam in monachum sit detonsus.

Sardensis vero sapienter se facturum ratus, si non palam repugnaret imperatori, patriarcham quem ille probaret rejiciens, aliam ineundam sibi rationem duxit insinuandi sese et callida ipsum simulatione fallendi. Itaque cum Joannicius episcopus Philadelphie rogatu imperatoris et ipso presente apud monasterium Salvatoris sacrum faceret, Sardensis, qui et ipse aderat, accedens ad imperatorem indicavit ipsi esse sibi in animo sacrum monachi habitum ibi sumere manibus Philadelphiensis. Ad quæ imperator non ignarus astuta id dici et agi ratione, ut deinde, cum se ipsi daret opportunitas deponendæ larvæ, causari Sardensis posset vi adactum sese minime volentem ab imperatore presente ad vestem monasticam induendam, quæsiuit ex eo quid passus quidve sequens mutatum iret cum habitu vitæ formam ex actuosa in tranquillam otiosamque se transferens. Cæterum, addidit, nemo prohibet quin facias utique quod velis. Hic Sardensis ad hoc se moveri dixit causa tollendi scandali satisfaciendique offensionem multorum falso de se persuasorum, tanquam penes ipsum turbarum quæ tunc erant culpa resideret, tum alias præterea nectebat causas. Eam verbose contextam orationem

abrumpens imperator, ubi missa peracta est, accessit ad celebrantem, et sese cruce signans sacram particulam rite sumpsit, moxque templo excedens ipsos reliquit facturos, se absente quidquid vellent. Processit nihilominus Sardensis ad destinatum, et monachi habitum sumpsit, ex Andronico Athanasius vocatus.

19. Ut multi ecclesiasticorum brevi tempore sint mortui.

121 Miretur autem quispiam tunc ostensum Dei iudicium. Non enim casu contigisse tot simul ecclesiasticorum principum obitus suspicari verisimiliter licet. Mortui quippe sunt spatio fere novemdecim mensium viri auctoritate dignitateque summa conspicui, quorum obitus prædixerat qui de iis præmonitus per somnium fuerat. Erat is Joannes Veccus, qui postea, postquam chartophylax fuerat, patriarcha factus multa in ea dignitate gravia passus est, ut hæc nostra historia suo loco reddet. Somnium porro istud suum ille narrabat in hunc modum, aiens visum sibi videre principes ecclesiastici ordinis in equis incedentes per æquam planitiem lati campi, longo spatio confecto pervenisse tandem ad ripam maximi et aspectu terribilis amnis præterfluentis, quem statim trajicere cœperint eodem ordine quo sunt postea mortui, primum illum, hunc secundum, et sic reliquos: non enim duo aut tres simul, sed singuli seorsim trajiciebant. Ut autem ipse qui videbat astabat stupens, sollicitus quomodo et ipse trajiceret, audisse vocem alicunde

παραιωθήσθαι. Νῦν δ' ἀπελθὼν σώζου ἐν πραγμάτων ἡμέρη διατηρούμενος. » Οὕτως ἔλεγεν ὁ τοῦναρ ἰδὼν μετὰ χρόνους, καὶ ἡμεῖς ἀκούοντες ἐθαυμάζομεν. Ἐκεῖνος δὲ καὶ ἄλλως φιλαλήθης ὢν εἰς πίστιν τῶν λεγομένων προσετίθει καὶ ὄρκον, θαυμάζων ἅμα καὶ τὸ τῆς Προνοίας δραστικόν τε καὶ ἄφικτον.

κ'. Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Γαλατᾶ φρουρίου τοῦ βασιλέως προσβολῆς.

[P. 79] Ὡς γοῦν ὁ κρατῶν τὰς δυνάμεις συναγαγὼν πολλὰς οὐσας καὶ διαφόρους τῶν Γαλατᾶ προσέβαλεν, αὐτὸς μὲν ἐφ' ἱκανὸν μακρόθεν σκηνοποιησάμενος ἐφ' ὑψηλοῦ καθῆστο προσορῶν τὰ δρώμενα, ἅμα δὲ καὶ πειρώμενος εὐσύνοπτος εἶναι τοῖς ἐναντίοις πρὸς ἐκπληξιν, συνέβρεον δὲ πανταχόθεν δίκην βυάκων οἱ πολεμεῖν μέλλοντες, καὶ δὴ ὅσον ἐξωτέρω βέλους εἶναι, καὶ αὐτοὶ σκηνοποιησάμενοι ἔτοιμοι προσβαλεῖν ἦσαν. Εὐθέως δὲ προσβολὰς ἐποιοῦντο μερισθέντες, ἔστι δ' οὐ καὶ τειχομαχικὰ στήσαντες ἐπειρῶντο τοῦ τείχους. Πλήθος δ' ἦν μεῖζον ἢ κατὰ πόλεμον τοιοῦτου φρουρίου· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις πολλοῖς γε οὐσι καὶ ἰσχυροῖς μάχεσθαι καὶ ἄνδρες τοξόται ἐκ τῶν κατὰ Νίκαιαν μερῶν ἐκείσε προστάττοντος τοῦ βασιλέως συνήχθησαν, καὶ εὐσκόπα βάλλοντες οὐδὲ παρακύπτειν τοὺς

ἐντὸς εἶων, ἀλλ' ἀπήντων συχνῶς τοξαζόμενοι κατὰ στόμα. εἴ που φανείεν. Ἴταλοί δὲ ἐκ διαδοχῆς καθ' ἡμέραν νέοι ταῖς ἀλίαισι διαπεραιούμενοι; διὰ τῆς πρὸς θαλάσση πύλης διεκπαιόμενοι, ἑαυτοὺς εἰσώθουν, καὶ ξύλοις μεγάλοις τὸ ἐντὸς εἰς περίπατον κρατυνάμενοι κερτερῶς ἀπημύνοντο τοῦ τείχους, ἐξ ὧν συνέβαινε συχνούς καταπίπτειν τῶν ἐξω ἐξ ἀφρονῶς βαλλομένων· ποσὶ γὰρ ἀσφαλείῃσι ἐστῶτες ἀκμηῆτες ἄνδρες ἐκ διαδοχῆς ἄρτι φανέντες ἐντεινόν τε βραδίως τὰ σφίσι συνήθη γε ἰοδόλα σκευή, καὶ σκεπόμενοι ταῖς ἐπάλξεσι δι' ὁπῶν κατηκόντιζον. Οἱ ἐξω δὲ ταῖς τειχομαχίαις περιῆσαν πετροδόλοις βάλλοντες μηχανήμασι, πρὸς ἃ κληματίδας ξυμφορήσαντες ἐξ ἀμπέλων καὶ τὰ πονούντα τῶν μερῶν πυκάσαντες ταῖς βολαῖς ἀντείχον. Αὐτοὶ δὲ προσκαθαίροντες ταῖς στοαῖς τὸ ἀσφαλὲς μὲν κατὰ κεφαλῆς ἐκ τῶν κληματίδων εἶχεν ἐκείθεν δὲ κατὰ διοπτίαν ταῖς ὀπαῖς χρώμενοι ὡς εἶχον ἡμύνοντο. Καὶ τοὺς μὲν πλήθος καὶ ἰσχύς μετ' ἐμπειρίας παρεκρότει, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐφορῶντος τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, Ἴταλοὺς δὲ τὸ σπονδαῖον καὶ εὐσύνετον, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκ διαδοχῆς εἰς ἡμέραν προκινδυνεύειν, οἴκοθεν ὠρμημένους. Ἐκδρομῆ μὲν οὖν οὐκ ἀσφαλεῖς σφίσι ἦσαν [P. 80] (τῶν γὰρ πλήθει καὶ λιαν ἡττωνῶν τῶν ἐξω), τόλμη δὲ τρεφομένη δέει συγ-

missam: « Quid sollicitus es? Non tu modo trajicies hunc fluvium: erit tempus quo te quoque ipsum transfretare oportebit. Nunc salvus tibi in diem negotiorum reservatus.» Sic referebat longe postea ipse qui somnium viderat, audientibus et mirantibus nobis. Ille autem vir alioqui veritatis amans, ad fidem adjungebat juramentum, admirans Providentiam inevitabilem efficaciam.

20. De oppugnatione arcis Galatæ per imperatorem.

¶ Sed ut ad imperatorem redeamus, cum ille copiis multis variisque collectis in unum Galatam aggressus est, ipse quidem idoneo a muris arcis intervallo fixo Augustali sedebat in loco excelso conspicuus, intuens quæ gerebantur, simul etiam ostendens sese hostibus, et experturus ecquid eos sua species et præsentia terreret. Confluebant undique concitatorum ritu torrentium oppugnaturi arcem milites ducesque; et fixis extra teli jactum tabernaculis procinoti ad irruptionem signum expectabant. Mox in manus divisi multifariam oppugnationem inchoant. Fuit ubi erectis machinis quaterent murum perrum pereque conarentur. Multitudo erat major quam pro unius oppugnatione arcis: nam præter alios sane multos ac valentes sagittarii e partibus circa Nicæam evocati ab imperatore aderant, qui assueti collimare ad scopum neminem ex arce caput e muro impune sinebant ostentare, ubi-
cunque quis apparuisset, statim eum in faciem misso jaculo petentes. At Itali novis ex urbe quotidie per piscatorias naviculas juvenibus, qui per vices alii succederent et conferti porta maritima irrumperent, submissis pomærium intus vallo

e lignis alte per gyrum erecto firmaverant, indeque validissime propugnabant murum. Unde contingebat multos exterius oppugnantium cadere telis ex occulto jactis. Nam pedibus in tuto positis viri robusti fossis recentes assidue suffecti vivido semper, qualis est inchoantium, nisu intendebant quas longo usu tractare didicerant catapultas, et noxia pondera varii generis magna hostium pernicie jaculabantur ipsi tati lorica murorum, per quorum fenestellis hiantium inobservatas rimas tela exitalia jactabant. Oppugnantibus extra succedebat negotium quatiendorum mœnium quæ saxis ingentibus balista intortis haud innoxie pulsabant; atque ad horum labem scalas admovebant materiæ vitæ, protentis scutis partes ictibus obnoxias tegentes. Qui cum sic ad summas mœnium porticus eniterentur, capita quidem ascenduntium in tuto erant, protecta, ut dixi, clypeis sursum obversis: tamen qui intus erant per fenestellas, quibus crebris hiebat murus, collimantes tela vare nocebant, defensabantque arcem pro virili. Nostros sua multitudo, tum virtus conscia peritiæque belli animabat, sed ante omnia imperatoris præsentis aspectus quid quisque præclari faceret coram oculo signantis. Italos suus ardor utique pro aris focisque pugnantium, præsentiaque solertis animi, præsertim vero receptus fessorum facilis, statæque quietis vices successione quotidiana recentium, tum certamen quoddam laudis, verentibus semper qui subibant ne impares dentibus succenturiati viderentur, firmabant, accendebantque in acrem pertinaciam resistendi. Et eruptiones quidem ipsis ipsis haud erant securæ, multitudo siquidem obsidentium obruebant-

κροτούμενοι ὀσημέραι διεκαρτέρουν. Ἄγων δ' ἦν ἀμφοτέροις, τοῖς μὲν τοῦ κρατοῦντος ἔλεῖν ὡς ἅμα τῷ φρουρίῳ τὴν πόλιν ἔξουσι, τοῖς δ' ἀντέχειν ὡς συναπολλυμένης ἐξ ἀνάγκης τῷ φρουρίῳ τῆς πόλεως. Κατήντα δ' ἡ μάχη σφίσι διαχρονίζουσι μαχομένοις τοῖς μὲν περὶ τὸν βασιλέα εἰς αἰδῶ προφανῆ τοῦ μὴ περιγενέσθαι φρουρίου ἐπὶ τοσοῦτον μαχομένους τόσον πλῆθος οὐδὲν σεμνὸν ἔχοντος καὶ τισιν ὀλίγοις διαφυλαττομένου, τοῖς δ' Ἰταλοῖς εἰς φιλοτιμίαν τοῦ τόσους μὴ περιγενέσθαι παρασκευάσαι αὐτοὺς ὀλίγους ὄντας ὡς μὴδὲ τολμᾶν ἐξίέναι, ἅμα δὲ καὶ τοῦ αὐτὸν βασιλέα δόξαι νικᾶν καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπὶ ταυτὸ συνέλθοῦσαν ἅμα. Τότε γοῦν πολλῶν καθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ τείχους βαλλομένων τε καὶ πιπτόντων ἰσθόλοις μεγίστοις μαγγάνοις, ὥστε καὶ οἰκίζοντο κατειρωνεύμενοι, μὴ θέλοντες βάλλιν, ἀλλ' ἀποπέμπειν τὸν ἐντὸς τοῦ βέλους ἰόντα διὰ τὴν ἐγγύτητα, ὡς τῇ γυναικί, ὡς ἔλεγον, δισσώζοιτο, καὶ ἅμα φήμης διαχυθείσης ὡς ἐξ ἀποστολῆς ἐπέστησαν ἄλλοι πλεῖστοι καὶ ἰσχυροὶ, ὑπερπαθήσας οἶον διὰ τε τὸ τοῦ κόπου κενόν, καὶ μετὰ τὴν τῶν πεσόντων ἀποβολὴν εἰ καὶ γέλωτα ὄφλει μὴ καταπράξας, ἔγνω καταλύειν τὸν πόλεμον, πλὴν οὐ κατὰ συνθήκας, ἴν' ἑαυτῷ ἀπο-

tur. Audacia tamen vigeant quotidianis alta successibus oppugnationis hactenus sine noxa toleratæ obnoxia utrimque studia vincendi, spe metuque inflammata contrariis, sperantibus videlicet nostris si arcem expugnarent, urbem statim dedendam, Latinis, quod hoc ipsum timerent, ultimo conatu certantibus ne urbs in arce caperetur. Longissimam vero perseverantiam neutra ex parte remissi prælii in imperatore quidem obstinabat pudor non captæ tanto tempore a tam multis toto impetu oppugnatæ haud famosissimæ ejusdemque a paucis defensæ munitionis, in Italis vero ambitio gloriæque ardor, ingens sibi decus fore cernentibus, se tam paucos ut prodire non auderent, ab ingruente undecunque innumerabili multitudine superari nequiverisse, blandiente præterea, si ad extremum invicti durarent, spe non vane gloriandi præsentem ipsum Augustum cum coactis in unum universis imperii viribus Latinorum parva manu debellatos. Cæterum oppugnantium quotidie plurimis, telis ingentibus catapultarum ex crebris muri fissuris assidue jaculantium, cadentibus, addebatur ludibrium damno, etiam illudentibus ex tuto libratoribus, et quem in tra jactum per fenestellas cernebant, ex propinquo compellatum ironica misericordia timere vetantibus: haud enim sese ipsum utcunque contiguum telo petituros, ne tam bellus vir uxorcule suæ periret. Super hæc sparsa fama est mox affore a sede missas apostolica lectas validasque copias in auxilium obsessis. Tunc demum imperator quasi fractus animo, quod præter irritum laborem et tot strenuorum militum jacturam etiam metueret ne magno suo probro per vim inde re infecta pelleretur, sponte obsidionem solvere et oppugnatione abstinere

λογίαν εὐπρεπῆ καταλείψοι ὡς καὶ πάλιν κατ' ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπιθησόμενος.

κα'. Περὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ βασιλείου Βουλγαροκτόνου.

Τότε δὲ τινες τῶν οἰκείων τῷ βασιλεῖ κατ' ἄνεσιν διατριβῆς ἐξεληθόντες ἐπέστησαν τῇ κατὰ τὸν Ἑβδομον τοῦ θεολόγου μονῇ, ὄνομα μόνον, οὐ σχῆμα σωζούση μονῆς, καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν εἰσελθόντες, ἤρειμμένον καὶ τοῦτον καὶ εἰς θρεμμάτων [P. 81] ἔπαυλιν ὄντα, καὶ τῆδε κάκεισε περιβλεπόμενοι καὶ τό ποτε τοῦ ναοῦ κάλλος ἐκ τῶν λειψάνων θαυμάζοντες [ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἱατρόπουλον Δημήτριον καὶ λογοθέτην τότε τῶν οἰκειακῶν] ὀρώσιν αἴφνης κατὰ γωνίαν ἰστάμενον ἀνδρὸς πάσαι τε θνεῶτος λείψονον ὀλόκληρον καὶ τὸ πᾶν ὀλομελές, γυμνὸν ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. Ἔῤιγε δὲ καὶ ἐπὶ στόματος καλάμην ποιμενικῆς σύριγγος, εἰς χλεύην τινῶν οὕτω ποιησάντων οἷς ἔμελε θρεμμάτων. Ὡς δ' ἰδόντες ἐθαύμαζον μὲν τὴν τοῦ λειψάνου ὀλομείαν, διηπόρουν δὲ οὕτινος ἂν καὶ εἴη ὀ πεπηγῶς ἐκείνος καὶ ἔτι εἰς σῶμα συνιστάμενος χροῦς, ὀρώσιν ἐκ δεξιῶν τὸ κενήριον καὶ ἐπ' αὐοῦ γεγραμμένου στίχους δηλοῦντας τὸν κείμενον. Ἦν οὗτος, ὡς ἐδήλου τὰ γράμματα, ὀ Βουλγαροκτόνος Βασιλεῖος. Ὡς

constituit, sed citra conventionem cum obsessis ullam, id ad qualemounque valiturum excusationem autumans, quasi non tam omitteret inceptum quam in tempus opportunius differret, cum rei prosperius tentandæ se offerret occasio.

D 21. De cadavere imperatoris Basilii Bulgaroctoni.

Tempore istius obsidii quidam ex familia imperatoris circumquaque, ut fit, evagantes animi gratia devenerunt in theologi monasterium, in suburbio cui nomen Hebdomum situm. Supererat nomen solum monasterii, forma ejus omnis ruinis deleta. Illi templum quod ibi fuerat ingressi, destructum et ipsum et in stabulum armentorum mutatum, huc illucque circumferebant oculos, et miserabili specie reliquiarum, quanta fuisset illius cum adhuc staret ædis sacræ pulchritudo, non sine admiratione quadam æstimantes. Erat in his Iatropulus Deme-trius logotheta tunc domesticorum. Ita circum-spectantibus apparet improvise in quodam angulo stans viri olim mortui cadaver, integrum plane ac membris suis omnibus apte cohærentibus constans, nudum a capite ad pedes. Habebat autem ori affixam cannam pastoritiæ fistulæ, ludibrio quorundam greges istic stabulare solitos curantium. Mirabantur qui hæc videbant integritatem corporis ex longo, ut apparebat, exanimi. Ambigebant autem cujus esset illud sic solide compactum et humanam adhuc formam retinens cadaver. Cernunt a dextris sepulcrum et inscriptas ipsi litteras indicantes quis ibi jacuisset. Erat autem hic, prout litteræ significabant, Basilius Bulgaroctonus. Ut vero reversi, quid vidissent, imperatori retulerunt, miseratione irrima tactus ille, continuo missis sericis

δ' ὑποστρέψαντες σφίσι τὸ θιαθὲν τῷ βασιλεῖ προσ-
 ἀνεφέρων, οἰκτιρίζεται αὐτίκα ὁ βασιλεὺς, καὶ πέμψας
 σηρικὰ χρυσόσημα πέπλα, ἔτι δὲ ἐξαποστείλας τοὺς
 ὁμοπόλους σὺν οὐκ ὀλίγοις ἄρχουσιν, ὑπὸ πολλῇ τιμῇ
 καὶ δορυφορίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, ἀνακομίζεται ἐν
 θήκῃ τιμῆς πρὸς τὸν Γαλατῶν τὸ λειψανόν, κάκει
 προστάττει τῷ ἀδελφῷ σεβαστοκράτορι ἐνθῆναι τῇ
 σφετέρᾳ σκηνῇ τὴν θήκην, πέπλοις τε χρυσοῖς ὑπ'
 ἀκοιμητῶν φωτὶ ἐχόμενα τῆς ἐκείνου στρωμνῆς θέντα
 τιμῶν τοῖς προσήκουσιν, ἕως ἐκεῖθεν ἀναχωρούντων
 αὐτῶν εἰς Σηλυβρίαν ἐντίμως καὶ λαμπρῶς μετακο-
 μίσαντες ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος καταθεῖναι μονῆ.
 Ἐκεῖθεν τοίνυν ἐπανακάμπουσι πρὸς τὸ Νύμφαιον
 καθιστῶντο τὰ κατὰ δόξιν, ἄχρι καὶ Ὀρυστιάδος καὶ
 τὸ ἐπίκεινα προφθασάσης τῆς βασιλείας φήμης καὶ
 κατασελλούσης τὸ ἀνορμούον.

κβ'. Ὅπως ὁ πατριάρχων Νικηφόρος σὺν ἅμᾳ
 βασιλεῖ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον.

Καταλαβόντων δὲ σὺν πολλῶν τάχει τὸ Νύμφαιον,
 ὁ πατριάρχων συνὼν τῷ κρατοῦντι, ἐπεὶ ὁ Θεσσα-
 λονίκης καὶ ὁ τῶν Σάρδεων τοῖς δοξάζουσι σφίσι
 ἀμεταθέτως ἐμμένοντες ἐκποδῶν ἦσαν ἐξωρισμένοι,
 ἀντικαθιστῆ τούτων ἑτέρους ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ
 τὸν μὲν Κυδώνην Ἰωαννίκιον τῆς τῶν Σωσάνδρων
 μονῆς [P. 82] ἐξάρχοντα Θεσσαλονίκης, τὸν δὲ γε
 Χαλαζῶν Ἰάκωβον ἐκ δύσεως προσχωρήσαντα τῷ
 κρατοῦντι Σάρδεων ἀποδείκνυσιν. Ἐίχε δὲ καὶ εἰς
 ψῆφον Σμύρνης τὸν Ἰσαὰκ, ἄνδρα καὶ αὐτὸν γερα-

auro intextis velis, cantoribus quoque ac princi-
 pum non paucis eodem se conferre jussis, cum
 multo honore ac satellitio, psalmis et hymnis per-
 sonantibus, in theca pretiosa deferri curavit id
 corpus in castra ad Galatam, et ibi fratri suo se-
 bastocratori mandavit ut thecam qua erat condi-
 tum in tabernaculo suo servaret velis aureis oper-
 tam, et facibus circum noctu diuque lucentibus,
 prope suum ipsius stratam, eo quo par est honore,
 haberet. Sicque illic fuit, quoad motis inde castris
 recedentes illi Selybriam honoratis ac splendidis
 exsequiis portarunt, ubi depositum est in Salva-
 toris monasterio. Hinc flexerunt versus Nymphæum
 iter, utili consilio pacandis tractus Occidui tumul-
 tibus: nam progressa usque Orestiadem et ultra
 propinqui et 126 quasi adventantis imperatoris
 fama nultum valuit ad comprimendos inquietos
 motus illarum gentium.

22. *Ut patriarcha Nicephorus simul cum imperatore
 venerit Nymphæum.*

Cum autem magna celeritate Nymphæum perven-
 nissent, patriarcha qui cum imperatore simul erat,
 videns Thessalonicensem et Sardensem in suis pri-
 vatis obtinatos sententiis amotos e medio exsulare,
 substituit ipsis alios in illarum curam Ecclesia-
 rum, et Cydonem quidem Joannicum, monasterio
 Sosandrorum antea præpositum, Thessalonicensi,
 Jacobum vero Chalazam, qui ex Occidente acces-
 serat imperatorem, Sardensi præficit Ecclesiæ.
 Elegerat etiam in Smyrnensem episcopum Isaacum

ρόν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ξηροποτάμου μονῆς
 ὀρμώμενον. Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ τῆς ἐκείνου χειροτονίας
 φθάνει πεσὼν εἰς νόσον ὁ πατριάρχης, καὶ προτρο-
 παῖς ἰδίαις ἢ μὴν καὶ τοῦ ἐξυπηρετοῦντος αὐτῷ (καὶ
 τοῦτο γὰρ λέγεται· ἐκεῖνος γὰρ ἠναίσθηται τὰ λοι-
 σθητικὰ πνεύμα) ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Νικήτας Δυββάγιου
 χειροτονεῖται. Ἄλλ' ἡ κυρία τότε τοῦ θανάτου ἐπι-
 σταται τῷ πατριάρχωντι, καὶ ὁ ἐκ τῆς τοῦ Πέλοπος
 ἐκ πριγκίπων μοναχὸς Θεοδόσιος, ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ
 ἐπὶ πλείστοις χρόνοις ἀσκήσας, ἔτι δὲ καὶ τὴν συν-
 ουσίαν ἡδύς καὶ χαρίεις καὶ ποικίλος τὴν ὁμιλίαν,
 ὡς μόνον ἐκεῖνον ἰδόντα τινὰ, κἂν τὰ μέγιστα λυ-
 ποῖτο, γαρᾶς ἐμπλεῶν ἀπαλλάττειν, καὶ ὡς εὖ ἔχων
 τοῦ γένους θείου τοῦ κρατοῦντος ὀνομαζόμενος, τὴν
 οἰκονομίαν τοῦ ὄσον οὐπω τεθνηξομένου παρὰ τοῦ
 ἀνακτος ἐπιτρέπεται, ἐπεὶ τοί γε καὶ χρήμασιν ἐπλού-
 τει ἐκ τῆς Ἐφέσου πολλοῖς. Τότε γοῦν νύξαι τὸν
 κείμενον λέγεται τὸν ἐπίτροπον, εἴ πως αἰροῖτο ἐπι-
 δυθῆναι τὰ μοναχῶν· ὁ δὲ οὐχ ὅπως ἐπέισθη, ἀλλὰ
 καὶ βρῆως τὴν ὑπόμνησιν ἤνεγκεν ὡς τεθνηξείων
 ἀρχιερέως. Καὶ δὴ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος ὡς τά-
 χος, ὁ νεκρὸς ἐκείνου διακομίζεται πρὸς τὴν Ἐφε-
 σον, κἂν τῇ μητροπόλει τῷ τάφῳ δίδεται, ἀνὴρ τὸν
 βίον μὲν φοβερός, ἀκατάπληκτος δὲ τοῖς ἀρχουσι,
 τῶν δὲ γε φοβερῶν ὑπερόπτης, κατὰ ἀρετὴν παι-
 διόθεν συνήθης, δόξας δὲ τότε τοῖς πολλοῖς ἐπαχθῆς,
 οὐ διὰ τὴν μετάθεσιν τόσον ὅσον τὸ ζῶντος πατρι-
 ἀρχου γνησίου αὐτὸν μετατίθεσθαι.

virum et ipsum honoratum, qui e monasterio Xe-
 ropotami, sito in partibus Occiduis, prodierat.
 Sed cum esset in procinctu ad hunc ordinandum,
 incidit in morbum patriarcha, cujus consilio ac
 voluntate, vel potius ministri ejus (nam et hoc di-
 citur) cum jam ipse destitutus officio sensuum ageret
 animam, Thessalonicensis Nicetas in Dyrrhachien-
 sem promotus est thronum. Cæterum patriarchæ
 constituta morti dies illuxerat, et Peloponnesius
 monachus ex principum ibi dominantium stirpe
 Theodosius, vir pius, qui que ex longo jam tempore
 vitam religiosam exercuerat consuetudine vero tam
 comi ac faceta varietateque jucundi sermonis grata,
 ut quivis quantumvis mæstus eo viso exhilaratus et
 gaudens abiret præterea nobilissimo genere, ita ut
 patruus imperatoris nominaretur administrandis bo-
 nis 127 moribundi patriarchæ prædivitis, ut dictum
 est, pecunia Epheso portata, præpositus ab Augusto
 est. Hic languentem suæ curæ commissum tentavit
 ecquid vellet monachi vestem induere. At ille adeo
 non est asseusus, ut etiam istam mentionem mole-
 leste tulerit, ostendens se omnino velle patriarcham
 mori. Porro hujus, postquam migravit ex humanis,
 corpus celeriter deportatum Ephesum illic apud
 metropolitanum templum sepulturæ traditur. Vir
 fuit vita severus, intrepidus in obstando principi-
 bus, periculorum minarumque contemptor, virtuti
 a puero assuetus, visus autem tum multis instrusus
 in patriarchalem thronum, non tam quod transla-
 tus ex Ephesina sede, quam quod legitimo adhuc
 vivente patriarcha translatus fuisset.

κγ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν νέον Ἰωάννην ἀπε-
σκευάσατο.

Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς ὅσον εἶχε διὰ γνώμης κατωρ-
θωκῶς, μηδενὸς ἀντιπράττοντος (τὸ γὰρ παιδίον κατ'
ὀλίγον περὶβρίπτο καὶ ἡσθένει πρὸς τὴν ἀρχὴν, ὡς
καὶ αὐτὰ δὴ τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα ἄχθος φέρειν
κενόν ὤριστο γάρ καὶ ταῦτα ἀποβαλεῖν), διὰ τοῦτο
ἐν ἀνακωχαῖς ἦν καὶ ἐτρόφα, τῇ τῶν γυναικῶν αὐ-
ταδέλφων θεραπειᾷ θρυπτόμενος, αἷς καὶ εἰς πάντ'
ἐχρήτο, τῇ μὲν Μάρθα ὡς αὐτῇ φανεῖται κατὰ μη-
τέρα καὶ κατ' οἶκον [P. 83] ἀναγοῦσα, τῇ μεγάλῃ
δομestικῇ εἰς ὀμοζυγον οὔσῃ, πολλοῦ τινος τιμωμέ-
νῃ τῷ βασιλεῖ (ὁ περίπυστος δ' ἦν ἐκεῖνος Ταρχα-
νειώτης), τῇ δ' Εὐλογία ὡς καὶ αὐτῇ καλῶς ἐχούσῃ
τοῦ ἡθους καὶ πλὴν ἢ ἐκείνη τυρβαζομένη πρὸς βα-
σιλέα, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὸ ὑποταίνειν ἐλπίδας χρη-
στὰς ἐπὶ τῇ μεγαλοπόλει τῷ βασιλεῖ ὡς ταύτην αἰ-
ρήσοντι ἐκ μορσίμου. Τὸ δὲ μόρσιμον, μεθ' ἧ μὲν ἡ
πόλις ἐάλω, ἐκείνη τρανῶ διηγείτο στόματι καὶ ἀπε-
θαύμαζε λέγουσα, εἶδει δὲ καὶ τὴν πρὸ τοῦ λέγουσαν
θέλγειν. Τὸ δὲ ἦν, ὡς κατακοιμίζοιτο μὲν ὁ βασιλεὺς
ὑπὸ τίτθης βρέφος ἐν λίκνῃ ποτὲ, πολλάκις δ'
ἠγρίαινε τε καὶ ἐκλαυθμύριζε τὸν ὕπνον ἀποδιο-
πομπούμενον, ἐπεὶ δ' ἐκείνην εἶδει τινὶ μέλει διὰ τὸ
ἀγριαῖνον κατασιγῆν, πολλὰ μὲν ἐκ μελέτης συνεΐρε

23. *Ut imperator puerum Joannem tzauctoraverit*

Succedebant porro imperatori negotium trahenti
ad se in solidum imperii, resque nemine jam quid-
quam contra moliente procedebat. Puer enim pau-
latim removebatur principatu, nec jam nisi ten-
uam et evanidam ejus speciem habebat, insignia
regni gestans ille quidem adhuc, sed tanquam inane
pondus; quæ et ipsa ei auferenda jam decretum erat.
Quare Michael securo jam liberoque animo se in
quietem deliciasque relaxabat, proluxo in his indul-
gentique admittendo ministerio sororum certatim
Augustum fratrem obsequiis favore mollibus mulie-
bri adulterate satagentium. Porro ille germanarum
opera non in cura solum corporis, sed in aliis
æque cunctis utebatur, plurimum utrique illarum
in omni genere fidens tribuensque, Martham qui-
dem studio fiduciaque filiali solitus amplecti, ex
quo ab ea ut matre educatus amantissime fuerat
habente ipsum secum in viri sui domo magni do-
mestici, ab imperatore tum regnante multo in pre-
ticio habitum. Fuerat is inclutus ille Tarchaniota. Altera
erat **128** germana imperatoris Eulogia, suavissimis
et ipsa moribus, frequentiusque solita itare ad prin-
cipem fratrem seseque immiscere negotiis, haud
scio an non ei peculiariter jucunda, quod augurio
ipsi prospero recuperationem magnæ urbis fratri
ominaretur ut fato debitam. Unde autem in eam
spem esset ingressa, sic illa, postquam est deinde
capta civitas, narrare, consueverat, admirans divi-
nam in eo providentiam. Oportebat autem eos qui
hoc audire ex ipsa vellent, delinire ipsam prius et
rogare. Referebat porro in hunc modum: cum im-
perator adhuc infans sub ubere jaceret in cunis,

καὶ ἐμελῶδει, οὐδενὶ δ' ἔθειλε τὸ παράπαν. Ἄλλ'
ὅταν μεμυκῶσι χεῖλεσιν ὑποκοριζομένη τὸ περὶ τὴν
πόλιν διεξῆι (ἦν δὲ τὸ λεγόμενον ὡς εὖγε τῷ βα-
σιλεῖ τῆς πόλεως, καὶ ὡς κατὰ χρυσέαν πύλην εἰσ-
ελθεῖν μέλλοι, καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ ἐκεῖσε μεγαλυνο-
μενος ἐκτελέσειεν), αὐτίκῃ τούτοις ὡσπερ Σειρήσι
τὸ παιδίον θελγόμενον κατσίγα, καὶ πως μαλακῶς
καὶ ἡδέως κατακοιμίζετο. Οὕτως ἦσαν αἱ αὐτάδελφαι
τῷ βασιλεῖ καὶ πάλαι μὲν εἰς προμήθειαν τὴν προσ-
ήκουσαν, καὶ τότε δὲ πολυωροῦσαι τε καὶ κηδεύου-
σαι, ὑπ' αἷς λιπαρούσαι μὲν πολλὰ τισιν εἰς εὐε-
ρσίας ἔπραττε, συμβουλευούσαις δὲ προσεῖχε καὶ
συγκατήνυε. Λέγεται δὲ καὶ ὡς βουλῇ σφῶν, καὶ
μᾶλλον τῆς Εὐλογίας (θατέρα γὰρ περὶ τὰ πλεῖστα
μαλακώτερον εἶχαν), ἰδιωτεύειν τὸν Ἰωάννην αἰ-
ροῖτο.

κδ'. Τὰ κατὰ τὸν Χαλυφᾶν καὶ τοὺς Πέρσας, ὅπως
Τοχάρους ὑπετάγησαν.

Τηνικαῦτα καὶ τῶν Τοχάρων, οὓς ἡ κοινὴ Ἄτα-
ρίους λέγει συνήθεια, δίκην συβρέυσάντων χειμαρ-
ρῶν κατὰ Περσίδος, ὁ μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῖς παρ'
ἐκείνων ψωμιζόμενος ἐτελεύτα, οὐ μᾶλλον κατὰ
χρεῖαν σφαγῆς ἢ κατὰ χλεύην, ὡς ἔξον τὸν χρυσὸν
ἐχέειν καὶ νικῆν τὸν ἐχθρὸν, ὁ δ' ἠγάπα πλείον

fuisse illum sæpe rabiosiuscule querulum et somni
difficilis, se vero sororia caritate soporando frater-
culo dantem operam multas et varias solitam ad
eum demulcendum cantillare nœnias, nulla earum
pacante inquietudinem pueruli, donec semiapertis
labris data opefa balbutiens modulari cœpisset
cantilenam de urbe hujus fere formæ: «Euge impe-
rator urbis, in eam aurea inveheris porta, resque
has et has isthic magnificas plane perficies.» Ad ea
quippe statim verba puerulum velut Sirenum quo-
dam cantu delinitum siluisse, mollique ac suavi
quievisse somno. Tales et sic in ipsum affectæ im-
peratoris sorores erant; quæ et ipsum olim, cum
ejus vel ætas vel fortuna ipsarum auxilio eguit
studio ac caritate providentissima fovissent et nunc
ejusdem imperantis securitati ac conversationi per-
vigili cura prospicerent; quarum commendatione
ac precibus multa in quosdam beneficia contulit,
consilia vero earum et libenter audivit et ple-
rumque secutus est, Dicitur etiam harum sugge-
stione **129** inductus, maxime autem Eulogiæ (in
hanc enim teneriori fere videbatur propendere
affectu), redigere in ordinem et insignibus imperii
exuere Joannem statuisse.

24. *De Chalypa et Persis, ut Tocharis sint sub- jecti.*

129. Tunc Tocharis, quos Atarios vulgus solet
vocare in Persidem torrentis ritu confluentibus,
Chalypas auro liquefacto in os infuso interemptus
ab illis est, non tam quod non alium expeditiorem
haberent ejus tollendi modum, quam in exprobratione
cæcæ ipsius avaritiæ, qui cum facile potuis-
set aurum effundendo hostes vincere, malucrat auro

ἐκεῖνο ἢ ἐαυτὸν, ὡς καὶ χρυσοτραγῆσων ἀντικρυς. **A** [P. 84] Καὶ ὁ μὲν οὕτω κατ' οἰκείαν κρίσιν δῆθεν ἐπνίγεται, τὰ δὲ τῆς Περσίδος ἤδη ἐνόσει καὶ κακῶς εἶχεν, ὡς μηδὲ δίχα φόβου καὶ αὐτὸν τὸν σουλτάν 'Αζατίνην ἐᾶσθαι. Κατωβρώδου γὰρ τὸ ἔθνος οἱ Πέρσαι καὶ κατημέλουν, ζητοῦντες καθ' αὐτὸν ὡς εἶχεν ἕκαστος τοῦ σώζεσθαι. Καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τὰ τῆς Περσίδος ἐκλυδωνίζετο τῶν σατραπῶν ἐπανισταμένων, ὥστε καὶ δύο τῶν μεγιστάνων ἐκεῖθεν προσχωρήσαι τῷ βασιλεῖ, τοῦ σουλτάν, ὡς βλακικῶς διῆγε καὶ κατ' ἰδιώτην ἀκόλαστον, ἐκ τοῦ προχειροῦ ὑπεριδόντας. Οἱ Βασιλικοὶ δ' οὗτοι ἦσαν, ἄνδρες ἐκ 'Ρόδου μὲν ἀνέκαθεν ὄντας, ἐκ θυμελικῆς δ' ἐπιτηδεύσεως τῷ σουλτάν προσφικνωμένοι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὡς εὖ ἔχοντες τοῦ φρονεῖν τὰ πρῶτα φέροντες ἐν ἐκείνῳ, βρῦντες δὲ καὶ χρυσῷ πολλῷ, **B** ὅσος ἦν ἐν ἐκπώμασι καὶ ὅσος κατειργασμένος εἰς Χαλυφικὸν νόμισμα. Τὸ δὲ τῶν βήλων, ἐτι δὲ λίθων καὶ μαργάρων αὐταρκές ἦν τοὺς εἰδύτας θαυμάσι. Παλαιᾶς γοῦν φιλίας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ὑπομνησθέντες, ἱκανοῦ δοκοῦντος σφίσι καὶ τοῦ κρατοῦντος εὖ παρ' ἐκείνων παθόντος πάλαι κατὰ τοῦπιόν ἀπομνημονεύειν τὴν χάριν, βασιλέως καταστάντος καὶ δυναμένου, τὰ πιστὰ λαβόντες διὰ γραμμάτων ἐν

ἀπορρήτοις βασιλικῶν, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς εὖ διαθέμενοι, ὄλω ρυτῆρι πρὸς τὸν βασιλέα χωροῦσιν ἐν αὐτομόλων σχήματι. Ὁ δὲ δέχεται τε ἀσμένως καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι, τὸν μὲν παρακοιμώμενον τοῦ κοιτῶνος καταστησάμενος τὸν Βασίλειον, θάτερον δὲ τὸν Βασιλικὸν μέγαν ἑταιρειάρχην ἀποδείξας. Καὶ ἔχρατο τούτοις δεξιόις ἐς δτι μάλιστα εἰς τὰ πράγματα φαινομένοις, καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς φιλία τοῦ βασιλέως προσῆν. Οἱ δὲ πολλὰ μὲν οἴκοθεν ἔχοντες, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς οἰκονομίαν λαβόντες, πιστῶς μάλα καὶ εὐνοικῶς κατὰ 'Ρωμαίους μετασχηματισθέντες ὑπηρετοῦντο τῷ βασιλεῖ· οὐδὲν γὰρ οὕτω συνίστησι τὰς εἰς τὴν βασιλείαν εὐνοίας ὡς ἡ κατ' ἀξίαν χάρις τοῖς ἀξίως οἰσομένοις ἐξ ἑτοίμου προτεινομένη. Τότε καὶ ὁ σουλτάν ἐτι μᾶλλον τῶν ἀμφ' αὐτὸν κραδαινομένων ἅμα μὲν διὰ τὸ φανὲν τῶν Τοχάρων ἔθνος ἅμα δὲ καὶ ἰδίῳν πραγμάτων ἕνεκα, καὶ μηδὲν ἔχων ὅ τι καὶ ὀράσειε τῶν ἀπάντων διετηγερμένων, ἔγνω ἅμα γυναίξῃ καὶ τέκνοις, πρὸς δὲ καὶ γηραιᾷ μητρὶ, Χριστιανῇ εἰς τὰ μάλιστα οὔση, καὶ ἀδελφῇ, καταφεύγειν εἰς βασιλέα, ὡς ἐκεῖθεν καὶ μόνως ἔξω βοήθειαν καὶ κατὰ καιρὸν ἐπανήξω αὐθις ἐξ ὑπερτέρας χειρὸς καὶ ἰσχύος. [P. 85] Μηδὲ γὰρ

parcere quam vitæ ac saluti propriæ prospicere, jure ab illo quod adeo perditæ deamaverat metallo tragicum exitum nactus. Et hic quidem in hunc modum statuta ipsi propriæ a divino judicio pœna suffocatus est. Res vero Persidis graviter laborabant malis et periculis magnis urgentibus, quæ nec ipsum sultanum Azatinem metu vacuum sinebant. **C** Horrebant enim Persæ vehementer gentem illam, et quasi desperato resistendi successu negligentes in commune consulere privatam sibi, prout quisque poterat, nundinari salutem satis habebant, etiam aliunde imperio Persidis nutante, insurgentibus passim et res aliis alio trahentibus satrapis, adeo ut ex optimatibus duo illinc ad imperatorem accederent, spreto sultano ut homine inertis desidiæ dedito et omissis principatus curis, tanquam si privatus quispiam nepos esset, luxuriose ac moliter vivente. Hi Basillici vocabantur, oriundi ex Rhodo, lyrices olim ac fidium artificio in sultani gratiam insinuat, deinde quod consilio prudentiaque excellent, ab eo in primis familiarium culti, iidem prædivites auro multo vel **130** in scyphos vasaque similia formato, vel cuso in monetam typo Chalyphæ signatam. Velorum vero, gemmarum et margaritarum tantum in recondito habebant, quantum si cui ostenderent jure miraretur. Hi ergo antiquæ recordati amicitia quam cum imperatore, quando is adhuc privatus ad Persas fugit, contraxerant, memores etiam se in eo signa observasse mutua in ipsos benevolentia, non dubitarunt esse illum hominem iis moribus quem non frustra considerent acceptam in privata fortuna gratiam in imperio etiam, postquam ad illud ascendisset, agniturum, et quo plus jam posset, eo liberalius repensurum.

Quare cum ab illo arcanis prius convento nuntiis regias clam perlatis litteras, quibus ipsis plene cavebatur, accepissent, suis illic otiose convasatis et tuto asportatis rebus, summa celeritate se ad imperatorem conferunt specie transfugarum. **C** Eos ille cum libenter ac perbenevole excepit, tum ut digni erant honoravit, alterum quidem eorum Basilicum nomine excubitorum cubiculi faciens, alterum vero Basilicum magnum et heteriarcham ereans. Expertusque mox eos ad omnia ad quæ adhibebantur dextros atque industrios, eorum opera frequenter utebatur, pronamque in ipsos suam gratiam haud dubiis declarabat indicia. Porro illi multa ex se habentes, non pauca ipsis ab imperatore administranda commissa summa fide benevolentiaque tractarunt, gratissime semper utilissimeque servientes. Plane transformati in mores habitumque Romanorum fidelissimum obsequium imperatori præstiterunt: nihil enim ita subditis in principem verum amorem sinceramque fidem inspirat ut gratia meritis prompte reddita et beneficium dignis ac referre scientibus ultro representatum. Tunc et sultanus, magis adhuc magisque vacillantibus qui circa ipsum erant, simul ob sese ostentantem terribili specie Tocharorum gentem, simul ob peculiarem rerum suarum **131** statum nesciens quo se verteret cuive confideret, cunctis arrectis in spes metusve rerum imminuentium nec satis uspiam consistentibus, decrevit cum uxoribus et filiis cumque matre vetula optima Christiana, præterea cum sorore ad imperatorem confugere, a quo solo tali articulo rerum suarum juvari poterat et in posterum auxilium sperare, quo, si unquam resedisset illa tempestas, tentaret redi-

πιστεύειν ἔχειν ἐτέρῳ τὴν σωτηρίαν, ἐπεὶ καὶ ὁ βασιλεὺς κατείχετο, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν ὑπώπτευεν ὁσημέραι μὴ λυθείς ἐπιστῆ μετὰ πλήθους καὶ οὐ καλῶς ἔχειν τὸ εἰς ἀρχῆς κράτος ἐντεῦθεν γένοιτό οἱ. Ἐπίστευε δὲ καὶ ταῖς εἰς βασιλέα παλαιαῖς ἐκείναις φιλοφρονήσεσι, καὶ ἐθάρρει φανείας ἀνοῦσαι τὰ πρὸς θυμοῦ. Συμφορήσας τοιγαροῦν πλῆθος χρυσίων οὐ βράδιως ἀριθμητῶν, καὶ τὸν Περσῶν πλοῦτον περιβαλλόμενος, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, τοῦ Πισιδίας προαγωγῶντος ὡς βασιλέα χωρεῖ. Ὁ δὲ, ὡς εἰκός, ἀσμένως δεξάμενος οὐκ εἶχεν ὅ τι χρῆσαιτο τούτῳ, πλὴν μάλα φιλοφρονησάμενος πρὸς ἐκείνον, καὶ θάρρειν διδοῦς ὡς κατὰ καιρὸν ἐπανήξοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλάβοι αὐτοῦ συνεργῶντος, ἐφῆκε διαγεῖν ὧ, οἱ σὺνθεσ ἦν αὐτῶ οἶκοι τῆς Περσίδος ἄρχοντι. Ὅθεν καὶ σέλμασι βασιλικοῖς τῷ βασιλεῖ παρεδρίαζε, καὶ φοβερούς περὶ αὐτὸν εἶχε σώματος φύλακας, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις ἐχρηῖτο ἐρυθροβαφῆς πέδιλον ὑποδύμενος. Τὰ πιστὰ δὲ καὶ πρὸς τὸ εὐ πράξειν εἶχε διὰ τὴν ἐξ ὑπογυίου χάριν,

ἦν κατὰ καιρὸν διδοῦς ἤλιπε παρὰ τοῦ λαβόντος τὰ κρείττω. Τὸ δὲ ἦν ἄρα οὐ σταθερὰ τις ἐλπίς τοῖς νοοῦσι βαθύτερον. Ἄλλὰ τότε τὸν καιρὸν θεραπεύων ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν περὶ αὐτὸν, καὶ μᾶλλον γυναικας καὶ τέκνα, κατὰ συντήρησιν πρὸς Νίκαιαν πέμπει, τῶ μὲν δοκεῖν τὸ ἀσφαλῆς ἐκείνοις παρέχων ἐφ' ᾧ μὴ βλαβεῖν ἀφύλακτοι ὄντες· οὐδὲ γὰρ καλὸν ἔδοκει συνεστρατεύειν τῷ βασιλεῖ ἀήθεις ὄντας καὶ τῆς γυναικωνίτιδος· τὸ δὲ πάλιν σφᾶς διατρέβειν ἐπ' ἀνατολῆς ἀναχωροῦντος τοῦ βασιλέως, μὴ καὶ εἰς κίνδυνον γένοιτο. Τὸν δὲ γε σουλτάν συμπεριφῶν αὐτῷ σὺν προστηκούσῃ τιμῇ τὴν ἐπὶ τοῖς ἐκείνου συνεσχίαζε πράξειν, ἦν τῷ μὲν δοκεῖν, ὡς εἴρηται, ὑπὲρ ἀσφαλείας ἐκείνων προσέτατε, τῇ δ' ἀληθεῖα δι' ἐκείνων τὸ ἀσφαλῆς ἐχόντων τὸ ἐν ἀσφαλεῖ τὸν σουλτάν εἶναι καὶ μὴ συνισχημένον πραγματευόμενος. Προκατελάμβανε γὰρ τὴν πρὸς τὸν τῶν Τοχάρων ἄρχοντα Χαλαοῦ εἰρήνην, ὡς ἐνευκαιρήσοντος ἐντεῦθεν ἐκείνου τοῖς τῆς Περσίδος, μηδ' ὄνομαζομένου τοῦ σουλτάν ἐν ταύτῃ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡμερῶν ἐφ' ἡμέραις τριβομένων τὰ τῶν Περσῶν ὑπεκλίνοντο

tum in principatum validis Romanæ potentis subnixus copiis. Cuncta enim circumspiciens, neminem tunc reperiebat cui recte committere salutem suam et fidere satis posset, quandoquidem et prius memoratus Melech, cum aliquanto antea ipse quoque transfugisset, ab imperatore detinebatur; a quo scilicet quotidie metuebat ne qua nactus exitum e custodia numerosum in se duceret exercitum, et sic in irritum reciderent spes conatusque, quos intendebat in statuendo sibi firmandoque principatu. Magnopere autem nitebatur vetere imperatoris amicitia, magnis sibi officiis, cum esset olim in Perside, testata; confidebatque, simul ejus coram affandi contigisset copia, se quod cuperet ab eo impetraturum. Congesta igitur in capsas quas secum extulit aureorum multitudinem non facile numerabili, et ditissimis luxu Persico vestibus indutus, cum conjugibus et liberis, Pisidiæ præside duce itineris, ad imperatorem se confert, qui eum humanissime excepit. Et quanquam non habuit tunc in quo ejus opera uteretur, omni tamen significatione benevolentis consolatus est; spemque ipsi fecit auxiliorum a se subministrandorum in tempore, quorum ope tuto rediret in Persidem, et principatu recuperato florentem ibi ut prius et tranquillam domi suæ vitam in consueta dignitate degeret. Itaque in suggestibus regis imperatori **132** assedit, et minaces ipse quoque circa se corporis custodes habuit, et insignibus imperii utebatur, rubros induens calceos. Hæc autem honoris amorisque signa non vane ostentari, sed ex vere proposito in ipsum ac sincere favente, quæque polliceretur præstituro, imperatoris animo proficisci persuasit ipsi conscia memoria suorum in illum meritorum, quo tempore supplicem eum benevole exceperat hospitio, cujus gratiæ vicem mutuam a non immemore, et ab eo cui plus contulerat, id

modicum quo nunc egeret accepturum plane confidebat. Erat autem ea spes non usquequaque certa fundataque, iudicio eorum qui non hærentes in superficialia specie res penitus ipsas introspicere ac profundiore prudentia examinarent. Cæterum tunc quidem imperator in occasionem imminens familiam sultani, præsertim uxores ac liberos, Nicæam misit, prætextu plausibili necessariæ securitatis, ut in tuto ibi servarentur neve cujusquam injuriæ paterent in loco minus munito depositi, aut militantem imperatorem cum sultane assecutantes itinerum insueto labore parvuli mulieresque vexarentur, rursus ne si relinquerentur in urbe Orientali magis admota limiti, cum ab ea contingeret imperatorem expeditionum occasione distare, non satis remoti essent ab omni discrimine quod inde jure timeretur. Porro sultanium ipsum circumducens secum quocumque iret, ac exquisitis ubique semper afficiens honoribus, ista familiaritatis ac reverentiæ specie id consequabatur imperator, ut ille nihil sinistri latere suspicaretur in illa filiorum et uxorum ejus Nicæensi custodia; quasi in solum ipsius commodum et securitatem ejus familiæ decreta. Revera tamen aliud spectabat astutus princeps, cui erat propositum custodiendis certo sibi et tuto loco tam caris sultano capitibus sultanium ipsum tot pignorum caritate quasi constrictum apud se retinere, ne quo subito forte capto fugæ consilio recederet. Quo ille faciendo demerebatur Tocharorum principem Chalaum, quicum certis jam conditionibus de pace transegerat: hic enim sultano procul alibi detento, et ejus ob absentis diurnitatem **133** memoria sensim exolescente apud Persas, tanto facilius feliciusque universæ potiri Persidis poterat, prout reipsa fecit. Imperatore quippe sultanium suspensum spebus inanibus tenente, sicque diem ex die ducendo moras assidue nectente

τοῖς Τοχάρου, ὡς καὶ τινὰς οὐκ ἂν εἴποι τις σκη-
 νίας καὶ τῆ πολιτείας ἀπηχθημένους, μὴ θέλοντας ὑπο-
 τάττεσθαι. [P. 86] καθ' αὐτοὺς εἶναι, ἐπειλημμένους
 τῶν ἡμετέρων ὄχυρωμάτων, πλὴν καὶ τὸν ἐντεῦθεν
 ὑποτοπάζοντα κίνδυνον, εἰ φανερώς ἐπιτιθοῖντο,
 κατὰ μὲν τὸ κοινὸν καὶ καθόλου ἐνσπόνδους εἶναι τῷ
 βασιλεῖ, καθ' ἕνα δὲ νυκτὸς λοχῶντα τοῖς ἐκ τῶν
 ἡμετέρων κλέμμασι χρῆσθαι. Ἄ δὴ καὶ τῶν ἡμε-
 τέρων ἐξ ἴσου πρὸς ἐκείνους ποιοῦντων οὐ πόνος ἦν.
 Ἐκ παντὸς δὲ τρόπου τὸ ἔθνος τῶν Τοχάρων δι' ἐν-
 νοίας ἔχων ὁ βασιλεὺς ὡς ἀνυπόστατον τὴν ὁρμὴν
 κατὰ τὸ εἰκὸς δοκοῦν ἔχειν ἄρτι, κινήσαν, τοὺς μὲν
 κατὰ τὰ ὄχυρώματα Πέρσας καὶ λίαν ὑπεποιεῖτο, ὡς
 θριγγοῖς ἐλπίζων χρῆσθαι εἰ ἐπιβρίσειαν ἐκεῖνοι,
 ἐκεῖνοις δ' εἶχε διὰ μελέτης καὶ ἄλλως σπένδουσαι
 διὰ κήδους. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ φοβερὸν ἰδοῦσαι καὶ
 μόνον πρὸς ἐκείνους πόλεμον ἐννοεῖν, ὥστε καὶ ἕως
 ἐκείνου καὶ τοῦνομα μόνον εἰς φόβον ἡγεῖσθαι
 [P. 87] καὶ δεδιέναι.

ne rediret unde venerat, res Persarum omni alio
 destitutæ præsidio tandem ad Tocharos inclina-
 runt, tam universali consensu, ut quidam ibi jam
 antea segreges, quos jure quis scenitas dixerit,
 semper soliti a communibus abhorrere consiliis
 et res sibi suas habere privatim, cum aliis omni-
 bus sponte subeuntibus imperium Tocharorum
 illi uni subjicere se ipsi recusarent, coacti fuerint
 in arces, de quibus diximus, nostri limitis rece-
 dere. Ubi satis intelligentes se haud sine suo pe-
 riculo tali tempore palam inde incursaturos Ro-
 manas terras, callido consilio universim quidem
 ac communiter fœderatos se imperatori profite-
 bantur, singillatim vero grassationibus nocturnis
 res nostrorum deprædabantur, in quo damnum
 nostrum haud magnum erat; nam illi limitanei
 stronæ par pari referentes clandestinis et ipsi
 rapinis infidos hospites ulciscabantur et facile
 amissa reponabant. Omnia autem ratione sibi con-
 ciliandam statuerat imperator gentem Tocharum
 tunc novo impetu et potentia ineluctabili motam,
 ut cui hostiliter irrupenti nihil posset obsistere,
 eam beneficiis præoccupatam ab infestis consiliis
 averteret. Putavit etiam prudenter utendum illo,
 quem memoravi, adventu segregum Persarum in
 arces Romani limitis. Et hos enim blandissime
 definivit officiis promissisque, scilicet sperans
 istis se, quasi sepe objecta, mediis usurum ad
 arcendam Tocharorum vim, si quando, quod a
 gente bellicosa barbara timeri prudentia jubebat,
 bellum cum Romanis quam pacem mallent. Stude-
 bat autem imperator vehementer quam arctissima
 necessitudine fœderis Tocharos sibi devincire, quo-
 niam armis cum ea gente decernere rem adeo ter-
 ribilem putabat, ut ne cogitatione quidem prima
 tenus belli cum iis suscipiendi mentionem admit-
 tendam duceret. Omninoque adeo id horribile pu-
 tabat, ut vel solo prolato istorum nomine causam
 se habere idoneam duceret metus non ignavi et

Α κα'. Ὅπως εἶχον οἱ πρὶν βασιλεῖς περὶ Τοχάρου
 ἀκουομένους.

Πρώην μὲν γὰρ ὁ Δούκας Ἰωάννης κλέος μόνον
 ἐκείνων ἔχουσε, καὶ κατωχύρου τὰ φρούρια σίψα καὶ
 ἄρμασιν, ὧν τὸν μὲν καὶ εἰς χρόνους προσέταττε
 ἀποτίθεσθαι, βούλλαις μολυβδίναις τὸν ἐνόντα τοῖς
 ἐποίκοις σφραγίζων, φέροντας δ' ἔξωθεν ἐπιτάττων
 σιτίζεσθαι, τὰ δὲ καὶ ἀναγκαῖα ἐτίθει τοῖς κτησο-
 μένοις, ὡς ἐκείνων πᾶν τὸ εἰς περιουσίαν ἂν ὕστε-
 ρεῖν. Προικοδοτεῦντας γὰρ μετὰ τὴν σεβασμίαν
 εἰκόνα τὰ δπλα προσέταττε καταγράφεσθαι· μηδὲ γὰρ
 ἔχειν εἰδέναι τί τὸ ἐξορμησαν τῶν σφῶν φωλεῶν ἔθνος,
 καὶ ὁποίοις τοῖς ἤθεσι χρᾶται, καὶ εἰρηνεύειν θλίω
 καὶ μάχεσθαι. Τόσον ἦν ἄδηλον ἕως τότε τὸ ἔθνος. Παρὰ
 πολλοῖς δ' ἐλέγοντο κυνοκέφαλοι, καὶ γε διαίταις ἀπει-
 ρημέναις ἠκούοντο χρώμενοι, ὥστε καὶ ἀνθρωποφα-
 γεῖν ἐπιστεύοντο. Θεοδώρῳ δὲ τὴν ἀρχὴν βασιλεύσαν-
 τος, ἐπεὶ ἐλέγοντο διὰ Περσίδος πρὸς ἐκείνον πρε-
 δεύεσθαι, καὶ ὁ λόγος ἀληθινός, φόβος δὲ καὶ τάραχος

consternationis non reprehensibilis experiundæ fa-
 tendæque.

134 25. *Ut se habuerint priores imperatores audita
 fama Tocharorum.*

Et antehac quidem Joannes Ducas, audita solum
 illorum fama, munivit arces frumento et armis. Ac
 frumentum quidem ea copia quæ sufficeret in usum
 quam longissimi temporis congeri jussit, obigna-
 rique singula horrea bullis plumbeis indicantibus
 quantum in quoque conditum servaretur. Atque ut
 certius is numerus constaret, præceperat eos qui
 id frumentum comportabant non inde ad proprium
 victum sumere, sed ipsis aliunde subministrari, quo
 interim, dum ei convectioni navabant operam,
 vescerentur. Armorum vero redundantem etiam
 numerum necessarium putabat, tale id esse genus
 rerum statuens, cujus nunquam affatim utentibus
 sit, quippe quorum etiam dum innumerabilis vide-
 batur affluere copia, sæpe in occasione penuria
 sentiatur. Quare illos quibus incumbabat ex officio
 gratis quædam suppeditare militibus jussit adscri-
 bere catalogis suggerendarum e fisco rerum, post
 sacram iconem, arma cujusque generis et usus.
 Istius tam accuratæ provisionis prudenti huic prin-
 cipi causam præbuit rumor procul auditus parantis
 erumpere gentis barbaræ numerosæ vehementis,
 etiam cum nondum intelligeretur quid esset, quan-
 tum posset, cur suis latibulis exiret, quibus uteretur
 moribus, pacemque an bellum præoptatura videretur.
 Tam vulgo enim increbuerat cum horrore ter-
 roreque ad Tocharorum mentionem quasi panico
 istius ejusdem cæca quædam ignoratio populi, ut
 eos plerique caninis deformes capitibus dicerent,
 passimque audiretur de immani eorum genere vic-
 tus, ac crederentur humanis carnibus ingluviem
 explere. Cum vero ad Theodorum in imperio recen-
 tom dicerentur ii ex Perside legatos mittere (nec
 fama mentiebatur), magnum illi ea res metum et
 perturbationem admovit. Decrevit tamen imperator

ἦν. Ἔγνω δ' ἑμῆς ὁ βασιλεὺς τὸ φοβερὸν πλασά-
μενος ἐκείνους κατασοφίσασθαι. Καὶ πρῶτον μὲν
προσπέσειεν ὡς δῆθεν ἀγγελοῦντας ἐπὶ Περσίδος
ὡς ἐπ' αὐτοὺς εὐτρεπίζοιτο, καὶ οἱ ταχυδρομοῦντες
ἐπέμποντο. Μισθὸς δ' ἦν τοῖς ἀγγελοῦσι ταῦτα, εἰ
κινδυνεύοιεν ἐνιστάμενοι καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων
ἀρχὴν ἀνυπόστατον πᾶσιν ὁμολογοῦντες ἔθνεσι, δα-
ψιλῆ τέκνοις σφετέροις καὶ γυναίξῃ σιτηρέσια. Εἶτα
δὲ τοῖς πρέσβεισι προσελαύνουσι πέμψας τοὺς ὑπαν-
τήσοντας ὡς δῆθεν καὶ σφίσι τὰς ὁδοὺς ὁδηγήσει,
δι' οὗτι δυσχώρων ἐξεπίτηδες τόπων ἐκείνους διαβι-
βάξιν προσέταττε, εἴαν τις ἀποκάλων ἐρωτῆσθαι τὴν
δυσχωρίαν, οὕτω πᾶσαν ἔχειν τὴν τῆς Ῥωμαίων
γῆν ἀποκρίνεσθαι, ὡς ἐτοίμως ἔχόντων τῷ μὴ εἰδέ-
ναι πιστεύειν. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πολλὰ
πονέσαντες παραγίνοντος τηνίκα καὶ ἄλλ' ἄλλα
φοβερά ὑπενόει ὡς αὐτίκα καὶ ἐκ τῆς θέας φοβήσων.
Ἐπέταττε γὰρ τὰς δυνάμεις ἐν ταυτῷ συνελθεῖν;
καὶ ὀπλισθέντας κατὰ φρήτρας καὶ φύλα καὶ τάξεις,
ἐν ποσοῖς τισι τῶν ὁδῶν διαστήμασιν ἰσταμένους
καταφράκτους σιδήρη, φόβον κατὰ παιδίας ἐμποιεῖν.

dissimulata formidine ipsos fallere. Ac primum
misit certos homines qui nuntiarent in Persidem
Romanorum imperatorem comparare 135 sed ad
movendum in eos infestis signis. Hi alii super alios
varie mittebantur quam velocissima, cum mandatis
magnopere extollendi Romani imperii potentiam, ut
resistere nulla quamvis fera et numerosa gens pos-
sit, in eaque affirmatione quam efficacissime incul-
canda insistendi, quoad fidem facerent. Cujus rei
periculo ne deterrerentur, provisum erat magnitu-
dine promissæ mercedis. Constituebantur quippe his
qui istam operam reipublicæ navabant ampla de-
mensa et publico et statæ perpetuoque duraturæ in
alimenta pensiones, quibus si quid humanitus, ut
in periculoso ministerio, pati contingeret eos qui
meruerant, uxores ipsorum liberique fruerentur.
Alios etiam destinavit in occursum legatorum qui
monstrarent iter : sed his præcepit ut eos de in-
dustria per loca maxime aspera in viaque ducerent,
excusantes soli naturam et difficultatem situs, inde-
que captata occasione commendantes istud ipsum
ipsis exhibitum officium tanquam videlicet imperator
audito illorum adventu, et conscius asperitatis
itinerum, multa benignitate obvius deductores viæ-
que indices miserit. Admonueratque ut si quis forte
legatorum inter ægre superanda præcipitia rupium
et saltuum perplexa offensus percontaretur, ecquis
vel longo circuitu quæri posset alibi commodior
transitus, constantes concordæque asseverarent nu-
squam quidquam tolerabilius sperandum : ubique
enim similiter præruptam impeditamque terram
Romanam esse, hoc siquidem facile credituros
audacter indigenis affirmantibus peregre appulsos
barbaros ob necessariam ignorationem tam longin-
quæ regionis. Quandoquæ autem post multum
denique laborem ad imperatorem pervenirent, ex-
cogitaverat modum objectandi eis illic scenam

Τὸ δὲ γε τῆς γερούσιας καὶ ὅσον ἦν τῶν ἐν [P. 88]
τέλει καὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς αἵματος, πάντας πρὸς τὸ
μεγαλειότερον ἐσκευασμένους καὶ στολαῖς καὶ γεν-
ναίῳ τῆς ψυχῆς παραστήματι, ὡς αὐτίκα τὸν κατὰ
πόδας λαπάζοντας, πολλαῖς διόντας ἐξ ἀφανῶν ἐς
ταυτὸ ξυμπίπτειν, ὡς τοὺς αὐτοὺς μὲν εἶναι ταῖς
ἀληθείαις, δοκεῖν δ' ἄλλους καὶ ἄλλους καὶ μηδέποτε
τοὺς αὐτοὺς, τρόπον δακτυλιδίου σφενδόνην μὴ
ἔχοντος, ἦν τις βούλοιο ἐπ' ἐκείνου τὸ πρότερον καὶ
τὸ ὕστερον θεωρεῖν, ὡς τὸ αὐτὸ μὲν πολλαῖς λαμ-
βανόμενον εἶναι, δοκεῖν δ' ἕτερον τῇ μεταλλαγῇ
αὐτὸν δὲ βασιλικῶς ἰσταμένον, μηδὲν τῶν φοβερῶν
ἐλλείποντα, ἄνω που καθῆσθαι σπάθην φέροντα ταῖς
χερσὶ, βῆλοισ τε πολυτελέσι περικεκλεισμένον, ἄλ-
λων καὶ αὐτῶν φοβερῶν περισταμένων, ἰκανῶν ὄν-
των καὶ τούτων καταπληξῆσαι τὸν ὄρωντα καθ' ἑαυτοῦς.
οὕτω ποιεῖν χρηματίζειν τοῖς πρέσβεισι, μακρὰν μὲν
ἰσταμένοις, ὅσον εἰκάξειν τὸν βασιλέα καὶ ὄρῃ τὰ
δρώμενα, ἐξαίφνης δ' ἐξ ἀδήλου τῶν παραπεταμά-
των διανοιχθέντων οὕτως ἐγγενέσθαι σφίσι βλεπεῖν
τὸν βασιλέα ἐπὶ τοῦ θρόνου μάλα σοβαροῦμένον,

plane terrificam, quæque ipsos quamlibet feros
primo aspectu percelleret. Præceperat enim exerci-
tum convenire universum, omnesque milites arma-
tos per manipulos, cohortes, legiones, structis et
digestis ordinibus, ad certa viarum intervalla sta-
tionibus descriptis, apparere cataphractos et totos
rigentes ferro, insuper monitos ut artem adderent
negotio, efferendaque daia opera contumacia qua-
dam oris ac superciliorum minis quasi per ludum
formidinem augerent. Senatores quoque cunctos ac
quotquot 136 in præcipua dignitate erant præser-
tim imperatori sanguinis principes, jusserat quam
magnifice ac speciosissime vestitos peculiari cura
majestatem ac fastum affectare, imo trucibus oculis
vultuque irato ferus spiritus præ se ferre velut mox
obtrituros quemcunque occurrentem, sicque ire
redireque sæpius, ostentare se rursusque occultare,
statimque denovo intrare, ut alii alii que viderentur
et numerus in speciem cresceret. Sicut enim annu-
lum pala carentem qui secundo videt facile alterum
credit, quippe non habentem quo discernatur aut
unde judicet spectator eumdem unum secundo
tertiove sumi, quare illi facile persuadet multos
esse plane similes sibi succedentes, ita pronum
erat exteros intrantem in aulam offerentemque se
subinde senatorem aut principem eumdem pro
diversis sumere. Porro ipse imperatoris vestibus
maxime augustis splendidissime ornatus præcelso
residens solio, minaciter supinus, vultu ac fronte
terrorem spirantibus, ense districtum manu vi-
brans latebat intra septum velis undique pretiosis-
simis oppansis clausum, non statim conspicuus ad-
mittendis in aulam, quæ aliis varie cincta terribilis
haud dubia formidine perfusura erat quantumlibet
constantem audacemque spectatorem. Traductos
per istam terrorum pompam in ipso conspectu veli
thronum regium tegentis mora longiuscula deli-

ὀλίγα τε εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι μεταξυλογούντων τινῶν, φοβερὰ δὲ καὶ ταῦτα δοκοῦντα, ὡς μόνον λεγόμενα καταπλήξαι. Καὶ οὕτως ἐπ' ὀλίγον ἀφοσιωσάμενον τὸν χρηματισμὸν, ἀποπέμπει διὰ τῶν αὐτῶν καὶ πάλιν δυσχωριῶν τοῖς ὀδηγοῖς ἐπαναγομένους. Τὰ γοῦν πρότερα ταῦτ' ἦσαν, καὶ οὕτω δεδιότας ξυνέβαιεν ἀντιφοβεῖν ἐκ συνέσεως· τότε δ' ἠμαλῶς καὶ ἠκίως πάλιν ἐπεχείρουν πρεσβεύεσθαι μὲν ἐπ' ἐκείνους, ἐκεῖθεν δὲ πρέσβεις δέχεσθαι, ὡς αὐτίκα καὶ κατὰ κήδη σπένδεσθαι μελετῆν.

κς'. Περὶ τῶν κατὰ δύοσιν· καὶ ὅπως Καῖσαρ προσέβαλεν ἐκ παρόδου τῆ πόλει.

Οὕτω δὲ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν κρατυνομένων καὶ κατ' ἐλπίδας ἀγαθὰς, ὄντων, τὰ κατὰ δύοσιν καὶ αὐθις ἐκούμενον. Ὁ γὰρ δεσπότης Μιχαήλ [P. 89] μὴ χῶρας ἀπεληλαμένος, ἦν ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ πατήρ ὁ Θεόδωρος, ὃς καὶ βασιλικῆς ἀναβήσεως κατὰ δύοσιν ἠξιώθη τοῦ Ἀρχιδῶν ταινώσαντος Ἰακώβου, ἰδρῶσι πλείστοις καὶ σπάθη ἐκσπᾶσας τῶν Ἰταλῶν τοῖς ἰδίοις προσεποιήσατο, τούτων μὴ φέρων ὁ Μιχαήλ στερούμενος ἀνελάμβανέ τε τὰς πρὸς τὸν βασιλεία συνθήκας, καὶ τὰ κατὰ δύοσιν ὑποποιούμενος εὐχερῶς πρὸς ἑαυτὸν διὰ τὸ καὶ ἄλλως τῶν δυτικῶν εὐρίπικτον ἔπειθεν ἀποκλίνειν αὐθις. Διὰ ταῦτα τὸν μὲν δεσπότην ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην, σπουδῆ τὰ φωσ-

σίτα λαβόντα, προσέτατε τὸν πόλεμον πρὸς ἐκεῖνον ἐκφέρειν· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Σικελικῆς ῥηγικῆς ἐξουσίας πολλὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῆς νέας Ἠπείρου προσεφετερίσαντο, πέμπει κάκεισε τοὺς ἀντιτερομένους. Καὶ δὴ τῷ Καίσαρι Ἀλεξίῳ τὸ Σκυθικὸν παραδοῦς σὺν οὐ πολλοῖς ἄλλοις πρῶτον πρὸς Θράκην ἐξώρμα, τὰ κατὰ τὴν Ὀρρεσιάδα καλῶς ὡς εἶχε διαβησόμενον, ἐν δευτέρῳ κάκεινα τιθέμενος. Τὸ γὰρ Βουλγαρικὸν οὐκ ἤθελεν ἡρεμεῖν, καὶ μᾶλλον κατ' ἐχθραν καὶ μῖσος τὸ πρὸς βασιλεία, τῆς πρώτης τῶν θυγατέρων τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου καὶ βασιλέως Εἰρήνης τὸν σύζυγον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ βασιλεὺς Βουλγάρων ὁ λόγος ἐδείκνυ, μάλᾳ θερμῶς ἐστρυνούσης κακοῦν τὴν χῶραν, ἀντίποινα δῆθεν ὧν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ἔπασχε. Τῷ γοῦν Καίσαρι προσεταγμένον ἦν πρὸς βασιλείω ἐπιστάντι τοῖς τῆς Θράκης μέρεσι καὶ τῆ πόλει προσσχεῖν ἐκ παρόδου, καὶ ἐπισεῖσαι μὲν ἀπειλοῦντα τὸ ξίφος τοῖς Ἰταλοῖς, μὴ μὴν δὲ καὶ ὀτιοῦν, πράττειν· οὐ γὰρ ἱκανῶς εἶχε τῶν στρατευμάτων. Ὡς γοῦν τὴν Καλλίου ὁ Καῖσαρ περαιωθεὶς κατέλαθεν, ἔγνω πρότερον ἢ τοῖς κατωτέρω προσσχεῖν, κατὰ Σηλυβρίαν γενέσθαι, καὶ τῆ πόλει ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν [P. 90] προσεγγίσας (μὴδὲ γὰρ εἶναι κωλύμην ἀπάντων τῶν ἐκ τῆ βασιλείᾳ ὑποταγμένων) κατοπεύσαι μὲν καὶ ταύτην ὡς εἶχε τότε καὶ μαθεῖν τὰ τῶν ἐντὸς πῶς

nuit: tum suspensus expectatione sollicita repente aulicis undique reductis angusta illa et verenda, de qua dixi, majestate perculit; jussos dehinc dicere quæ vellent contemptim aliud agens audivit, cui-dam identidem aliquid in aurem insusurranti partem attentionis commodans. Ubi perorarunt, per-pauca eaque minacia respondit. Ita dimissos impe-rat extra limitem per easdem confragosas 137 et præruptas vias duci. In hunc modum tunc ille sus-pectam arrogantiam gentis barbaræ simulata pru-denter superbia retundere satagit, utili tum consi-lilio. Sed aliud secuta post tempora poposcerunt. Quare non minus sapienter qui postea imperarunt, Tocharos et exceperunt venientes humanius et vicis-sim honorificis legationibus convenerunt, omni eos ratione sibi consiliare satagentes et fœdere quam arctissimo conjungere.

26 *De rebus Occiduis; et ut Cæsar obiter urbem tentaverit.*

Sic Orientalium provinciarum statu qua pace in præsens qua spe bona in posterum firmato, res Occiduorum tractuum fluctuare denuo cœpere. Nam Michael despota iniquo animo ferens privatum se arcibus et expulsus regione, quam patruus ejus et pater Theodorus (qui etiam acclamatus in Occidente imperator fuerat, coronante ipsum Jacobo episcopo Achridensi) multo sudore armata manu extortam Italii suæ ditioni adjecerat, his, inquam, se spoliatum Michael non ferens revocavit quæ paulo ante imperatori promiserat, et Occiduas gentes rursus ad se trahere aggressus facile ad defectionem impulit leves ac faciles populos. Ob ea imperator

despotam Joannem jussum statim exercitum edu-cere ad Michaëlem bello urgendum misit. Præterea quoniam missæ copiæ a rege Sicilia multa Illyrici et novæ Epiri loca sibi subjecerant, destinavit etiam illuc qui ipsis obstiterent. Alexium insuper Cæsarem, Scythis et auxiliariis cum aliis non multis copiis traditis, primum in Thraciam immisit, cum mandatis ut invigilaret Orestyadi ejusque securitati quam 138 posset optime prospiceret. In quo tamen aliud præcipue spectabat. Videbat enim Bulgaros in apparatu esse novarum rerum, Irene videlicet Theodori Lascaris, qui nuper impe-raverat, filia Constantino, quem regem Bulgarorum factum superius diximus, nupta, virum instigante in Palæologum nunc imperantem, et ardentem ur-gente ad irrumpendum in terras ditionis ejus, sic-que repetendam ultionem injuriæ quam ab ipso patiebatur Joannes frater ejusdem Irene contra fas et pacta reductus in ordinem. Mandaverat porro imperator Cæsari ut, cum attingisset partes Thraciæ, urbi ex propinquo minaretur, obiter id quidem et tentandi potius terrendique Italos gratia quam expugnandi spe: non enim habebat idoneum tantæ rei apparatus aut exercitum. Ut igitur trajecto Cæsar freto Calliopolim tenuit, decrevit priusquam inferius descenderet, accedere Selybriam et inde a partibus Occiduis prope se admovere Constantino-poli (nihil enim erat quod id vetaret, cunctis ab illa parte imperatori subjectis), et sic e vicino con-templari quo tunc illic statu res essent explorareque Latinos urbem tenentes, quid animi et virium haberent, voluntarios quoque, de quibus diximus,

ἔχοιεν, ἰδεῖν δὲ καὶ τοὺς θεληματαρῆους, οὓς καὶ ὁ λόγος προέγραψε, καὶ ὁμιλῆται τὰ οἱ δοκοῦντα περὶ τῆς πόλεως. Ἐλθόντων οὖν καὶ σκηνίσας ἐν τοῖς περιπολλοῖς προσεκαλεῖτο κρυφῆδόν τοὺς δοκοῦντας ἐκείνων, καὶ γε κατεπίστευε σφίσι τὰ κατὰ νοῦν, ὑποτεινῶν κάκεινοις ἐλπίδας, εἰ συνεργοῖεν, τὰς μείζους. Τῶν δὲ καιρὸν ἔχειν εἰπόντων ὡς ἐγκαίρως ἐπιθησομένων (τὸ γὰρ τῶν Ἰταλῶν πλώϊμον ὅσον ἦν ἐν τῇ πόλει ἐπὶ Δαφνουσίας ὡς ἀλώσων τὴν νῆσον χωρεῖν, καὶ γ' ἐπὶ πλείεσσις ἡμέραις προσταλαίπωρεῖσθαι κηθήμενον, ὅχλον δ' ἄλλως εἶναι τὸ κατὰ πόλιν καὶ πολέμων ἀπείρατον), ταῦτ' εἰπόντων καὶ τὰ πιστὰ διδόντων ὡς συνεργήσουσιν (ὁμονοήσειν γὰρ σφίσι καὶ οὓς λοιποὺς ἐπὶ τοῦτο), ὁ Καῖσαρ αὐτίκα, ὅτε μὲν πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων λόγους ἀπεῖθε καὶ τὴν προθυμίαν ἐώρα ὡς ἐτοίμως ἐχόντων προσδοθεῖν, ἐθάβρει τὴν προσβολήν, ὅτε δὲ πρὸς τὸ τῆς ἐγχειρήσεως δυσχερὲς αὐτὸς ἀπέβλεπε καὶ τὸ κινδυνῶδες τοῦ πράγματος, εἰ οὕτω μετ' ὀλίγων καὶ ἐκ παρέργου πόλιν τοιαύτην, ἣν καὶ πολλὰ δυνάμεις οὐχ ἔλεῖν ἠδυνήθησάν, αὐτὸς ἐν ἀκχεῖ παραστήσεται, κατώκει καὶ ἀνεβάλλετο. Ὅμως καὶ τοὺς λόγους λαμβάνων ἐν κοινῷ τὸ πρακτέον ἐτίθει. Κάν-

videre, agereque cum illis quæ opportuna videbantur ad spem urbis aliquando recuperandæ. Cum igitur accessisset et in ipsis suburbiis tabernacula fixisset, clam vocavit præcipuos eorum, et ipsis confidenter quid in animo haberet aperuit, ostentans eis spes maximi proventuri ipsis commodi, si conferre operam vellent. Quibus admonentibus nunquam opportuniorem quam nunc esset offerri posse occasionem capiendæ urbis, quoniam quantum in ea prius 139 navalium copiarum Itali habuerant totum aberat, procul inde occupatum in oppugnanda insula Daphnusia, quam multis jam diebus multa sua ærumna obsiderent (superesse tantummodo in urbe vulgus imbellis), his ille auditis, et accepta fide cooperaturos pro virili ad expugnationem voluntarios (consentientes enim sibi cæteros habebant qui loquobantur), non mediocriter animatus ad audendum est: faciebat quippe istorum et significata verbis et declarata vultu signisque cæteris alacritas, procinctorumque ad strenue juvandum ardor eminens, ut non usquequaque temerarium id cœptum videretur. Mox tamen cum ad difficultatem negotii mentem adverteret, cumque reputaret secum quanti periculi aleam jaceret, si cum tam paucis, obiter et consilio citra præviam deliberationem in arena capto, urbem tantam aggredieretur, quam paulo ante universæ vires imperii frustra oppugnassent, cunctabatur, et querendum amplius putabat quid tali occasione esset agendum. Cum autem vocatis super ea re in concilium ducibus Alexius ejus patruelis ad persuadendam oppugnationem vehementer incumberet, et quidam ex voluntariis cognomento Cutritzacos fortissime in eam sententiam loquens operis etiam successum in se reciperet (inevitabilis efficacis videlicet sunt decreta

πειθῆ ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος ἐπέκειτο προσβιαζών, καὶ τις τῶν θεληματαρῶν Κουτριζακῆς τοῦ πικλῆν μετὰ θάρρους ὅπως πραχθεῖη λέγων τὸ ἔργον ὑφίστατο (τὸ γὰρ εἰμαρμένον ἀφυκτον ὡς περ ἐμψύχοις οὕτω καὶ πόλεσιν), ἀναθαβρεῖ τε κάκεινος, καὶ πρὸς τὸ κρατῆσαι μετέωρος ἦν. Ὅθεν καὶ τῶν ἄλλων μαθόντων τε καὶ συμφωνησάντων ἐτοίμως συγκαταπραξαί οἱ τὸν λόγον, αὐτὸς μὲν ἄλλοτε μὲν περιφέρει καὶ τὸν τόπον ὡς εἰκὸς κατεσκέπτετο, τότε δὲ τὴν ὑπόψιαν διαφυλαττόμενος ἐκποδῶν ὢν, τοῖς ὑποβαλλομένοις προτέχων, εὖ εἰδὼς τῶν τόπων συνήει, καὶ προσεσκέπτετο ὅπως ἄριστα γένοιτο καὶ μετὰ σπουδῆς τὸ μελετώμενον σφίσι, μὴ πως καὶ ἀντιλλαξάντων τινῶν τὸ ἐν κρυπτῷ φωραθεῖη.

κζ' Ὅπως ἐάλω ἡ πόλις τοῖς Ῥωμαίοις.

[P. 91] Ὡς γοῦν ἔστη τὸ πᾶν τῆς βουλῆς, καὶ ὁ καιρὸς ἐτάττετο νυκτὸς γὰρ τὴν ἐπιβουλήν συνόσειν καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου μὴ προσδοκῶντων ἔγνωσαν. Κάκεινοις μὲν μέλον ἦν ἐπαναβεβηκότας τὸ τεῖχος διὰ κλιμάκων ἀσφοπτῆ τοὺς φυλαττεῖν τε τεταγμένους καταβρίπτειν ἀνωθεν καὶ τὴν τῆς πηγῆς πόλιν ἀνοίγειν σφῆνας ἐμβαλόντας, τὸν ἐκ λίθων μόνων προσαρμόζοντα ταύτῃ τοῖχον κατερηριφότας πρότε-

Providentiæ, non solum in interitu aut alio casu singulorum viventium, sed etiam in mutationibus fortunisque civitatum), tandem et ipse adductus ad audendum est, et nihil jam aliud nisi victoriam cogitans totus in negotium incubuit. Itaque cæteris similiter per exercitum cunctis consilium, simul cognoverunt, impense probantibus, expedientibusque pro se quoque impetum ad omnem sive insidiandi sive irruendi necessariam operam, ipse 140 quidem interdum circuibat lustrans exploransque, ut par erat, cuncta, identidem autem, ne suspicionem Latinis urbem tenentibus moveret, recedens removensque se a conspectu, semper iis quæ suggerebantur attendens: ibat enim una cum ipso idem ille Cutritzacos peritissimus locorum, pariter cuncta circumspiciens. Providebant autem ambo simul ut quam optime quamque celerrime quod meditabantur fieret: periculum enim erat in mora, ne aliquid alicunde sentientes custodes mœnium vociferarentur et quod clam parabatur palam proderent.

27. *Ut urbs capta sit a Romanis.*

Ut igitur de omnibus convenit quæ conducibilia ad successum negotii sunt visa, et constitutum tempus est (noctu enim et ex improvise supervenire minime opinantibus decreverant), suis quique partibus strenue defungendis intenti expectabant signum. Aliis enim cura demandata est conscendendi sine strepitu scalis admotis muro, eoque superato quos ibi custodes reperirent superne extra dejiciendi, ac portam cui a fonte nomen est patefaciendi, cuneis impactis, ubi obductam ostio mœcariam prius diruissent. Cæsari vero reservatum exoitatos per noctem et pransos paratos secum trahere

ρον, τῷ δὲ Καίσαρι τοὺς στρατιώτας διὰ νυκτὸς ἐφελκόμενον ἐτοιμῶς εἰσβάλλειν καὶ κατὰ τὴν ἀνοι-
 λθεῖσαν πύλην εἰσερχεσθαι. Εὐθὺς τῆς ὠρισμένης
 νυκτὸς ἐπιστάσης οἱ μὲν ἦσαν πρὸς τούργῳ, καὶ
 τόπον εὐθετον στοχασάμενοι ἐκείσε προσῆγον τὴν
 κλίμακα, εὐφυλάκτως τὸ σύμπαν ἔχοντες, μὴ πρὸς
 τοῖς φύλαξι φωραθεῖεν καὶ τὴν θύραν ἀνασοδήσασε,
 μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μέγιστος αὐτοῖς κίνδυνος ἐπι-
 στῆ, εἰ ἄλλῳ ἐπιβουλεύοντες. Καίσαρ δὲ τῆς νυκτὸς
 ἐκείνης τὸ Σκυθικὸν καὶ ὅσον ἦν ἄλλο λαβῶν ἠπει-
 γετο πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ἐπεὶ πρότερον ἢ τοῦ
 πράττειν ἐκείνους ἐφθασαν καὶ ἡ νύξ ἀργούσι πα-
 ρώχετο, περιδεῶς εἶχε πρὸς τὴν ἀργίαν καὶ ἀντεπι-
 βουλὴν ὑπώπτευσεν. Ἄλλ' ὁ Κουτριτζάκης ἀνελάμ-
 βανέ τε τῆς δειλίας ἐκείνων καὶ ἐλπίζειν εὐθαρσῶς
 παρεῖχεν ὡς ἐκείνων τι πραττόντων ἐντός. Οὐ μὴν
 δὲ καὶ ὑπόφλας ὁ Καίσαρ ὑφίετο· πού γὰρ καὶ
 ὀπενόησεν ἀργεῖν ἐκείνους ἐφ' ᾧ κατερείπειν τὸν
 ἐπὶ τῇ πύλῃ τῆς πηγῆς ἐκ λίθων ξηρῶν ἐπιταχι-
 σμόν; ὅθεν καὶ ἐμφανεῖς προσεδέχετο τοὺς κινδύ-
 νους, καὶ δῆλος ἦν χλευασθεὶς ἐλύων. Ὁ γὰρ θερα-
 πεύειν ἠλπισμένος ἐπιβουλος ὑπωπτεύετο, καὶ συν-
 δέειν ἐδοκίμαζε τὸν ἀναλαμβάνοντα ὡς συνειδότα

Α τοῖς ἐντός τὴν ἐπιβουλὴν. Ὅθεν καὶ συνέδει διδόντος
 ἐκείνου καὶ ἔτοιμον ἐκτὸν παρεχόμενον παθεῖν ὅ-
 τι βούλοιο, εἰ ἐκείνοι ἐπιβουλεύοιεν. Συγκατῆναι
 δὲ τοῖς λεγομένοις καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐπιθαρρῶντων τὸν
 θεῖον καὶ τὸ δέος ἀποκρουόμενος. Καὶ ὁ μὲν περὶ
 τὴν μονὴν τῆς πογῆς προσεκάθητο, τὸν στρατὸν
 κατέχων σιγῇ καὶ μετέωρος ὢν πρὸς τὸ σύμβολον
 (τὸ δ' ἦν ἡ τῶν βασιλέων εὐφροσύνη ἐπὶ τοῦ τείχους
 ὑψηλοφωνεῖσθαι μέλλουσα) [P. 92] οἱ δὲ ἡσύχως
 καθ' ἓνα ὑπαναβάντες τὰς κλίμακας προσπίπτουσιν
 εὐθὺς τοῖς φρουροῖς κοιμωμένοις, Ἴταλοῖς γε οὖσι,
 καὶ σφιν οἱ ἐπιόντες ὄναρ ἐπέστησαν φοβερόν·
 εὐθὺς γὰρ τοὺς μὲν μηδ' αἰσθημένους ἐκποδῶν κα-
 τασχόντες ἐβρίπτουν, σφάττοντες πρότερον, τοὺς
 δὲ καὶ τῆς παραγῆς ἐπαίοντας καὶ πρὸς φυγὴν
 τρεπομένους φθάνοντες κατεσπάρηζον, ὡς μηδ'
 ἄγγελον τῶν δρωμένων ὑπολειπεῖσθαι, ὅπου γε καὶ
 τὸν ἀπὸ τοῦ κωλύσοντος φόβον ἐνίκων αἱ προθυ-
 μίαι, καὶ δῆλοι ἦσαν, ἦν τις ἀντισταίη, μαχοῦμενοι.
 Ἐλθόντες δὲ πρὸς τὴν τῆς πηγῆς πύλην καὶ ταύ-
 τὴν ἀναπεφραγμένην εὐρόντες λίθοις κατέσπων εὐ-
 θέως, καὶ μέσου ποιοῦντες τοὺς λίθους δίοδον τῇ
 στρατιᾷ ἡτοίμαζον εὐμαρῇ, εἶτα δὲ καὶ σφῆσι χιλ-

milites, quos opportune immitteret et per apertum
 ostium cum ipsis irrumperet. Statim ergo ut condi-
 cta nox adfuit, illi quidem in opere præscripto
 versabantur, clam scalis erectis idoneo ac solerter
 delecto loco, cautionem adhibentes summam, ne
 custodibus indicium sui darent, et quam venatum
 ibant prædam strepitu intempestivo terrenter præ-
 mature moverentque. Ad quam sedulitatem cavendi
 excitabantur magnitudine proprii periculi, utique
 quibus certa perniciēs impendebat, si interciperentur
 in ipsa molitione insidiosi assultus. Cæsar porro
 per eam noctem sumptis secum Scythis et cunctis
 aliis copiis 141 festinabat urbem versus. Et quo-
 niam ad viciniam portæ cum suis prius pervenit
 quam alii perfecissent id quod facturos ipsos con-
 venerat, et nox ipsis cessantibus abibat, male cœpit
 metuere ne eujus magni mali aut causa aut effectus
 esset ista cessatio. Contrarias videlicet insidias et
 ancipitem prodicionem suspectabat. Verum Cutrit-
 zacee revocabat eum ab illo metu quantum poterat,
 et spem optimam ut conciperet orabat, affirmans
 aliquid omnino facere intus eos qui murum conscen-
 derant. Nec tamen illum audiens a suspicione con-
 quiescebat Cæsar: comminisci enim non poterat
 ubi et quamobrem tam diu feriantur, nec quod
 statim facturos sponponderant, adhuc dissipasset
 murum subitarium et lapidibus temere congestis sine
 cœmento retro portam fontis erectum. Quæ maxime
 res inquietissimum illi terrorem admovebat magni
 a mox erupturis hostibus periculi. Itaque vultu haud
 dissimulabat mœrorem quasi seræ pœnitentiæ, quod
 illud sibi ac fucum fieri seque ac exercitum fraude
 in insidias trahi passus esset. Quem illi errorem qui
 demere consolando conabatur, a deo parum proficie-
 bat, ut sese potius ipsum tanquam doli successum

fallaci sermone promoventem ei suspectum redde-
 ret. Quare statuit eum veluti conscium insidiarum
 constringere custodiendumque suis dare, quod et
 fecit volente ipso ac se paratum exhibente ad quid-
 vis supplicii subeundum, si quidquam insidiarum
 ab iis qui jam urbem intraverant strueretur. Com-
 probabat quæ a Cutritzace fidenter ea occasione di-
 cebantur Alexius, confirmans similiter patrum, et
 ut metum deponeret adhortans. Ergo ille circa mo-
 nasterium ad fontem situm quiescebat, continens
 exercitum silentio, et intentus observando signo de
 quo convenerat. Erat autem id acclamatio, qualis
 fieri imperatoribus solet, supra murum edita voce
 sublata et late intelligibili. Illi porro tranquille ma-
 gnaque 142 vitandi strepitus cura, singillatim conscen-
 scensis scalis, offendunt statim custodes dormientes
 (Itali hi erant) et terribile illis somnium portant:
 subito enim eos nec sentientes corripunt ac detur-
 bant deorsum, jugulatos prius. Socios vero quosdam
 ipsorum, qui tumultu exciti fugam expediebant,
 præoccupantes concidunt gladiis, ut nemo superes-
 set qui nuntiaret quæ gerebantur. Nempe jam me-
 tum, quo mœnia timide subeuntes æstuaverant, ne
 qua vi majore ubi incepto prohiberentur, nunc deni-
 que alacritate animorum ac fortitudine successu
 aucta vicerant extinxerantque, planeque præ se
 ferebant se quemvis, qui adversaturus se objiceret,
 armis ultro adoriri non dubitatos. Progressi ad
 portam fontis, et hanc maceria retro obstructam
 reperientes, diruunt eam statim abstractis disjectis-
 que lapidibus raptim congestis ac temere super-
 structis, quibus constabat, ingressum irrupturo mox
 exercitui latum et inoffensum ea opera pandentes.
 Deinde autem cuneis æneis cardines valvarum de-
 molientes revellunt. Florde præsens adfuit hoc illis

κίσις τοὺς θαιροὺς τῶν πυλῶν ἐκκρούσαντες κατασπῶσι. Καὶ εὐθὺς, ἔτυχε γὰρ παρῶν ἐκεῖσε καὶ τῶν ἱερωμένων ὁ Λακερᾶς, ἐκ τῶν θεληματαρίων ὧν καὶ αὐτὸς καὶ συνεργῶν ἀνδρικῶς, ὑπαναβαίνει τὸ τεῖχος σῖναμα Γλαβάτω τινὶ καὶ λοιποῖς ἑτέροις. Οὐδὲ γὰρ ἔτι ἐτόλμα, καὶ ἡ φωνὴ συναπασθῆσθαι τῷ δῖε· ἔγγυς ἐκινδύνευεν, ὅπου γε καὶ τὸ τεῖχος δοκεῖν ὁ φόβος ἐδίδου κραδαίνεσθαι, ὡς καὶ καταπίπτειν τὸν μέγα φωνήσοντα τὴν τῶν κρατούντων εὐφημίαν. Ὅμως παρακρατούμενος τοῖς ἑτέροις τρεμούσῃ φωνῇ τὴν βασιλικὴν ὑπεσήμαινε, καὶ συνήχουν οἱ κάτω τοῖς ἄνω, καὶ ἡ φωνὴ διήρετο καθόσον ἦν ὑψηλότερον. Τότε καὶ οἱ ἄμφι τὸν Καίσαρα τὴν φωνὴν παραδοκοῦντες ἀκούσαντες ἐκητῶσι τοῦ λόχου, καὶ ἅμα τάχει ἀπτήρω ἐπὶ τῆς πόλης ἐχώρουν, καὶ προκαταλαμβάνοντες εἰσέχονται παμπληθεῖ. Ἐτι δ' ἐπ' αὐγαῖς ταῖς πρώταις τῆς ἡμέρας οὔσης ἐξαίφνης τὴν χώραν κατέβηον καὶ ἐπόρθουν τὸ προστυχὸν σκυλεύοντες. Τὸ δὲ γε Σκυθικὸν εὐσυνέτως μὴ σκεδαννόμενον εἶργον τὸ προσγιγόμενον ἐκ τῆς πόλεως πληθὸς, εἴ που συσταῖεν τινες μαθησεῖοντες τὸ γινόμενον πλάσματος γὰρ τὸ πραχθὲν ἐμφεῖ λεγόμενον. Ὁ μόντοι γε Καίσαρ στρατείαις πολλακίς ἐσχο-

Α λανῶς καὶ εἰδῶς τὰ τῶν ἀλώσεων δυσχερῆ, δεδιῶς σχολῇ προσέβαλεν, ἕως τῆς ἡμέρας ὑπαυγασάτης τέλειον μάθοι τὴν ἐντὸς δύναμιν ἀκριβέστερον. Μεταλαμβάνει δὲ τὴν δειλίαν ταύτην ἕτερος θόρυβος, ἱκνῶν Ἴταλῶν φανόντων ἐν ὅπλοις καὶ ἰσχυρῶς φαινομένων ἔχειν ἀμόνειν. Ἐγγυς δ' ἐλθεῖν ἐκινδύνευε διὰ ταῦτα πάλιν τραπέσθαι τε καὶ τὴν πρᾶξιν ἀναβαλέσθαι· οὐδὲ γὰρ εἰς μάχην οἱ εἰσελθόντες ἀξιόχρεφ' ἐνομίζοντο οἱ, μόλις εἰς πείραν καὶ λόχον ἀρκέσοντες. [P. 93] Ἄλλα προστίθενται τούτοις καὶ οἱ θεληματάριοι, καὶ ἄλλως μὲν θαρράλλοι ὄντες, ὅμως δὲ καὶ ὁ περὶ τῶν ὄλων κίνδυνος τότε καὶ παρὰ τὸ εἶδος σφᾶς ἐπολεῖ ἀνδρῆζεσθαι, ὡς μὴ περιεσομένους ἂν κρατοῖεν οἱ Ἴταλοί. Τῷ τοι καὶ συσταθέντες καὶ ἐαυτοὺς ἀρτύναντες ἀντείχον καὶ περιῆσαν, ὀλίγους μὲν ἀποβαλόντες, ἐνίκων δὲ καὶ κατετροποῦντο, καὶ νῦτα διδόντας τῷ εἰς φυγὴν τραπέσθαι ὑποδύναι σκότος ἐποιοῦν, ἔνθα ἂν καὶ σωθεῖεν. Τότε τοιγαροῦν τὸ μὲν Σκυθικὸν ἀνέδην ταῖς σκυλεύσεσιν ἐπεβάλοντος, καὶ ἀποθήκαις τῶν χρεωδῶν προσπαίοντες ἐνεφοροῦντο τῶν ἀναγκαίων. Ὅμως δὲ γε καὶ πάλιν ἄμφι τὸν Καίσαρα συνελέγοντο τῆς ἡμέρας πολλακίς, καὶ περιτειχιζόμενοι τοῦτον ἐφρούρουν τε καὶ ἐφρου-

agentibus sacerdos quidam nomine Laceras, e gente et ipse voluntariorum; qui ubi ad portæ demolitio-nem viriliter cooperatus ipsis esset, murum conscendit cum quodam Glabato nomine et aliis reliquis. Sed terror cum tantus constrinxerat ut vix exire posset vocem; parumque aberat quin ea in faucibus metu extinctæ conditæ acclamationis signum edere nequiret: nam etiam murus, postquam in eum ascendit, tremere ipsi utique turbato videbatur et totus concuti. Quare opportunus ei confirmando fuit comitatus aliorum, qui misere formidantem ne, simul vocem attolleret in constitutam acclamationem Augustorum, de muro statim præceps caderet, sic adhortationibus undique instantes animarunt, sicque amplexando tenendoque a vano periculo ruendi ex alto securum fecerunt ut conari tandem auderet, ac tremente quidem intermortua-que voce, solemnem formulam bene precandi Augustis utcunq̄ pronuntiaret. Responderunt statim qui 143 infra murum erant, et vocem superne acceptam multiplicam robustius frequentarunt, quæ late jam clareque audita ubi Cæsarem cum suis id ipsum expectantes admonuit, exsiliunt ex insidiis D et volucris celeritate ruentes ad portam per eam occupatam densi subeunt. Hora erat dilucescentis primulum diei, quando ingressi urbem milites Cæsaris incursare regionem primum obviam ac diripere cœperunt, spoliantes quotquot occurrerent. At Scythicæ copiæ, prudenti sane consilio, militariter ordinatæ perstiterunt, submoventes affluentem e reliqua urbe multitudinem, sicubi coeuntes quidam consistere cupidi cognoscendi quid gereretur: non enim fidem faciebant qui rem ut erat narrabant. Cæterum Cæsar longo usu rerum bellicarum edoctus, sæpeque ac diu versatus in expeditionum et

oppugnationum periculis, indeque reputans quam sit anceps et erroribus perniciosus obnoxia res exugnatio urbium, sapienti cunctabundus metu non nisi caute ac pedetentim procedebat, exspectans dum adulta jam die plene ac certo cognosceret quantum intus esset copiarum. Quam ejus progrediendi timiditatem alius continuo tumultus excepit. C Italis videlicet sat magno numero apparentibus in armis ea specie ut fortissime viderentur pro urbe liberanda pugnaturi. Hi cum se admovissent propius Cæsari parum abfuit quin ille receptui caneret opusque relinqueret inceptum: non enim ipsi videbantur. quos in urbem induxerat, resistendo pares, quippe quos vix ad tentandum ex insidiis insultum sufficere putabat. Verum iis se adjunxerunt voluntarii fortes alioquin et bello boni, tunc autem audaciores facti certitudine impendentis ipsis extremi periculi, 144 si res eo loci deducta omittetur: neque enim erat dubium quin, si eo periculo incolumes Itali defungerentur, gentem sibi-obnoxiam, quæ ipsos esset perdere conata, pari exigenda tam acris injuriæ vindicta funditus perderent. Coeuntes igitur magno numero instruentesque sese in aciem egregie restiterunt, tandemque superiores, paucis suorum amissis, vicerunt fuderuntque hostes, et tergo vertere compulsos in latibula cuique nota compulerunt, ubi tenebrarum beneficio vitam servarent. Tunc demum secure ac palam Scythicæ congerendis ex hoste prædis spoliisque operam dederunt, et in apothecas rerum ad victum paratarum incurrentes expleverunt se cibo potuque, sic tamen ut rursus circa Cæsarem se subinde congregarent ipsumque vallarent, ac vicissim ab ipso copiisque quas ducebat protegerentur, ac sic omnes, si qui de novo adversariorum apparent, eos alacriter

ροῦντο, ὡς, εἴ τινες φανεῖεν. εἰσβαλοῦντες προθύμως. Ἀ σφετέραις γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατορρωδῆσαντες ·
 Ὁ δὲ γε βασιλεὺς ἐκείνων ὁ Βαλδοῦϊνος, ἐκπλαγεὶς ὅσον ἀκούσας καὶ τῶν φρενῶν ἔξω γενόμενος, οὐδὲν ὄμῳς ἐτάχυναν ἐπιστῆναι καὶ ὡς εἶχον ἀμῦναι ·
 ἀλλ' ἢ πρὸς τῷ φυγεῖν ἦν. Καὶ δὴ καταλιπὼν τὰ τῶν περὶ γὰρ τριάκοντα καὶ πρὸς, λόγος ἔχει, μακρᾶς
 Βλαχερνῶν ἀνάκτορα ὡς οὐ δυνατῆς δοκοῦσῆς ἀμύ- ναυσι μονήρεσι τε καὶ τριήρεσι κατὰ Δαφνουσίαις
 νεῖν τῆς γῆς, δρόμῳ χωρεῖ (ἐπίστευε γὰρ τῇ θα- χρήσασθαι. Ταύταις ἀπάσαις ταχυναυτούσαις ἠπει-
 λάσῃ πλέον) πρὸς τὸ μέγα παλάτιον, καὶ ὡς εἶχεν, γοντο πρὸς τὴν πόλιν, ἅμα θαρρόντες καὶ τῷ ἐκ
 ἀφείδ μὲν καλύπτραν, ἀφείδ δὲ καὶ σπάθην, τὰ τῆς Σικελίας μεγίστῳ πλοίῳ πολλοὺς ἔχοντι τοὺς ἐπιβά-
 αὐτοῦ βασιλείας σύμβολα, νηὶ καταβάς πιστεύει τὴν τάς, ὡς καὶ αὐτοὺς συναμύνειν τῷ γένει καὶ τοῖς
 σωτηρίαν. Τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιούσιν ὁμοσε χωρεῖν. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοιαύταις
 ἐπιστάντες φάλαγγος ἐφ' ᾧπερ εὐρήσειν καὶ καθίξειν ἐλπίσιν ἠπειγοντο, [P. 94] ὁ δὲ Καῖσαρ προαισθηόμενος
 τὸν βασιλεύοντα, τῆς φυγῆς ἐχρῶντο συμβόλοις, καὶ τοῦτων τὴν ἔφοδον τοὺς Ῥωμαῖζοντας προσκλιεῖται,
 ἀπεθαρόρου πλέον ἐντεῦθεν δραπέτου γεγονότος τοῦ οἱ καὶ ὡς Ῥωμαῖοι ἐνόητες ἄκοντές τε συνήρουν τοῖς
 ἐπὶ τῷ φυλάσσειν τεταγμένου, τὴν δὲ γε καλύπτραν ἡμετέροις. Ἦν οὖν τότε οἰκεῖος τῷ Βαλδοῦϊνῳ θερά-
 καὶ τὸ ξίφος ἀναλαβόντες ἀπαρχὴν αὐτάρκη ταῦτα πων ὁ Φύλαξ λεγόμενος Ἰωάννης, ἀνὴρ βαθὺς καὶ
 τῶν κατὰ πόλιν λαφύρων καὶ ἀκροθίνιον ἐποιοῦντο. τοῦ φρονεῖν εὐ ἤκων εἰς τὸ ἀκρότατον, δε καὶ βου-
 Καὶ ἅμα σημείον ἦν τοῖς ἐπ' ἐκείνῳ θαρρόουσιν ὡς λῆν εἰσάγει τότε μάλα καιρίαν καὶ τῷ καιρῷ πρόσ-
 οὐδὲν ἐκείθεν ἀγαπήσαντος φεύγειν ἔχοιεν. Ἐπεὶ δ' φορον, ἦν κἀν ἄλλος εἰσάγειν ἀπόκλισε πρὸς τὸ τοῦ
 ἔκπυστον ἐγένετο τῷπραχθὲν, αὐτῶν γε καὶ ἔτι κατ- πρᾶγματος δόλεθριον ἀποβλέψας. Εἰδὼς γὰρ ἐκείνους
 επτηχότων καὶ μὴ καθαρῶς πιστευόντων ἔχειν τὰ μαχομένους ἐξ ἀνάγκης καὶ ὑπὲρ δύναμιν ὑπὲρ τε γυ-
 ἐν χερσὶ κρατούμενα, ἀφικνεῖται ταχέως καὶ ἐπὶ ναικῶν καὶ γησίων οἰκῶν τε καὶ περιουσίας ἀπέσσης,
 τοὺς περὶ τὴν Δαφνουσίαν φήμη γε εὔσα καὶ θεὸς ἢ καὶ σοὺς τρόπον ἐπιτεθησομένους ὑπὲρ αὐτῶν ὥστε
 φήμη, καὶ ἅμ' ἤκουσαν διαπεφωνήκεσαν, περὶ ταῖς ἢ περιγενέσθαι ἢ μὴν πεσεῖν εὐαλεῶς, εὐδούλως με-
 ρίξει τὴν χρεῖαν, καὶ πῦρ μὲν ἐμβαλεῖν ὀποτιθεταί,

adorirentur. Cæterum imperator Latinorum Baldu-
 nus consternatus audito urbis captæ casu, et men-
 tis impos factus, nihil nisi fugam meditabatur: et
 relieta regia Blachernarum, nihilque ad salutem
 spei amplius in terra constituens, cursu contendit
 ad magnum palatium: mari enim plus fidebat, et ut
 erat, amisso capitis tegmine abjectoque ense, ipsius
 insignibus imperii. navi raptim conscensæ salutem
 credidit. Ea porro die duces Romanæ phalangis, quo
 militum studia incenderent ad investigandum ca-
 piendumque Latinorum imperatorem, palam osten-
 tarunt imperii ejus insignia, quæ quod in hostium
 manus venissent judicio erant fugisse ipsum. Quæ
 res etiam valebat ad augendos 145 Romanis ani-
 mos, utique qui viderent inde non difficile nego-
 tium restare absolvendæ expugnationis urbis quam
 is cui proprie incumbebat ex officio tueri ac propu-
 gnare deseruerat. Tegmen ergo regium capitis et
 ensem imperatoris fugientis tanquam primitias spo-
 liorum urbis captæ et votivum anathema consecra-
 runt palam appendentes. Id quoque consecuturi ut
 isto spectaculo fiducia omnis Byzantinis excutere-
 tur, si quam in Latinorum opibus tanquam idoneis
 ad ipsos defendendos collocassent: qui enim ab
 iis jam tale sperare possent cum eorum principem
 spem suæ ipsius salutis ultro in fuga constituisse
 cernerent? Accidit autem ea res tam mira, cum
 vulgata est, ut ipsi Romani victores inopinatissima
 successus novitate stupefacti vix propriis oculis cre-
 derent, ac se quæ manibus tenebant ægre persuade-
 rentur possidere. Pervolavit autem celerrime ad
 Latinos Daphnusia oppugnantes captæ urbis fama,
 vere fama, hoc est divinum nec humano delatum
 ministerio judicium cum adhuc res fieret divulge-
 tum procul. Illi simul audierunt, simul consternati

fractique animis sunt horrore discriminis extremi,
 in quo versari carissima pignora liberorum conju-
 gumque sentiebant. Quare omnes uno impetu sol-
 vunt, occurrere ad defensionem aut ultionem festi-
 nantes. Aiunt classem Latinorum ad Daphnusia
 fuisse navium longarum circiter triginta uniremiam
 aut triremiam. Quibus cunctis toto impetu ad ur-
 bem ferebantur, fidentes etiam onoraria quæ aderat
 ex Sicilia maxima, plurimis onusta vectoribus, quo-
 rum auxiliari opera pro necessitudine generis usu-
 ros se non dubitabant in prælio, si decernendum
 foret. His illi spebus animati procedebant. At Cæsar
 infestum eorum adventum præsentiens Romanos
 qui sub Italis in urbe constiterant convocavit, et ad-
 monitos originis volentes nolentes adegit ad nostras
 pro virili juvandas partes. 146 Erat tunc familia-
 ris Balduini minister Joannes Phylax sive custos
 dictus, profundi vir ingenii, solertiaque summa
 præditus. Is consilium suggestit opportunum et tali
 rerum articulo utilissimum, ejusmodi tamen quod
 nemo alius propter ejus perniciosam atrocitatem
 sustinuisset proponere. Considerans enim eos qui
 ex Daphnusia desperati serum urbi jam perditæ
 auxilium ferebant, caritate utique liberorum ac la-
 rium, ultimæ adactu necessitatis supra vires, apro-
 rum instar intra casses frustra freudentium, fero-
 cia nihil nisi in cladis cumulum cum exitio gentis
 profectura pugnaturus, quippe irrevocabili ruentes
 proposito aut vincendi, quod fieri non posset, aut
 honorifice cadendi; videns hoc, inquam, et sapienti
 consilio decernens necessariis afflictæ improvisa
 clade reipublicæ usibus illas reliquias servare, sub-
 jiciendum per urbem ignem domibus suasit. Cujus
 miræ propositionis rationes hunc fere in modum
 subducebat: Flamma in ædes injecta consumet so-

ὡς καυσομένων καὶ οἰκῶν καὶ περιττῆς καὶ ἀρχή-
 στου ὕλης, γυναικῶν δὲ καὶ παιδῶν ἐξ ἀνάγκης δια-
 φυλαξομένων τῆ ἐκδραμεῖν, ἔστι δ' οὐ καὶ φυλαξόν-
 των καὶ τινα τῆς καθαρᾶς καὶ εἰς πλοῦτον ὕλης,
 ἐκείνους δ' ἐκ νηῶν ἰδόντας πυρὶ μὲν οἴκους ἀμαθυ-
 νομένους, γυναικᾶς δὲ καὶ παῖδας τὰς χεῖρας ἐκτεί-
 νοντας εἰς ἀντίληψιν, τῶν μὲν ὑπεριδεῖν ὡς μηκέτ'
 ὄντων, ἐκείνους δ' ἐκζητεῖν καὶ σῶζειν, καὶ οὕτω
 χάριν τοῦς διδόντας τιθέναι τοῖς ἐκζητοῦσιν, ἀγαπω-
 σιν εἰ αὐτοὶ καὶ γυναικᾶς καὶ τέκνα σῶζοιντο. Ἐἶναι
 γὰρ ἐξ ἐτοιμοῦ τούτοις καὶ τὰς τριτῆρεις ὑποδεξομέ-
 νας τὸ πλῆθος, κἄν ἄλλοι θέλοιν, καὶ αὐτοῖς ἐπιέ-
 ναι· ἱκανὴ γὰρ ἡ ἐν Σικελίας ναὺς αὐτοῦς ὑποδέχε-
 σθαι. Οὕτω τῆς βουλῆς ῥηθείσης καὶ ἀγαθῆς δοξάσης,
 καὶ μᾶλλον ἀντέχειν μὴ ἔχουσι διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν
 ὀλιγότητα, πῦρ ὑφάπτουσι παρατυκᾶ ὅπου μᾶλλον
 οἴκοι καὶ πράγματα. Ὁ δὲ καὶ νεμόμενον, τοῦς οἴ-
 κους ἐσπόδει. Ἐξέθεον δ' οἱ ἐν οἴκοις τεθοροδημένοι
 μελισσῶν τρόπον καπνίζομένων, κα' τοῦς λόφους
 τῆς πόλεως καταλαμβάνοντες γυμνοὶ ὡς εἶχον, ἅμα
 δὲ καὶ περιδεεῖς περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας, δακρυόεις

Ἀ παρεκάλουν τοὺς ἔξω θεωμένους τὰ δρώμενα. Τότε
 δὲ καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ δράν τι γινόμενοι (εἶτε γὰρ
 ἀνόσιον, οὐ καλῶς ἔχειν αὐτοῦς γυμνωθέντας, καὶ
 ἅμα κινδύνου τοῖς σφετέροις ἐπικειμένους· εἶτε δὲ
 καὶ μὴ νικῶν, τελῶς αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις
 ὀλέσθαι) πρὸς ἰκεσίαν τρέπονται, καὶ τοὺς οἰκέλους
 μάλα θερμῶς ἐξαιτοῦνται, εἰ μὲν βούλονται, σύναμα
 καὶ τοῖς περιοῦσι πράγμασιν, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' αὐταρ-
 κας εἶναι τούτοις τὸ σῶς ἀπολαβεῖν τοὺς γνησίους.
 Τότε τοῖνον δεινά τε καὶ σχέτλια ἐτελοῦντο, μέγιστα
 ὧν ὄφει καὶ ἀκοῆ παρελθῆσαι τις [P. 95]· γυναικᾶς
 γὰρ ἀνδρόριστοι καὶ παρθένοι ὑφ' ἐνὶ χιτῶνι, διεβῆ-
 γότι καὶ τούτω, τοῖς τυχοῦσι περιστελλόμεναι, νηλί-
 ποις ποσὶν ὑπὸ πολλῶν ὄψεσιν ἀτίμως πρὸς τοὺς οἰ-
 κείους ἐξέθεον. Καὶ δίκας ἐτίμνον ἀντικρυς Ἴταλοὶ
 ὧν ἐκεῖνοί ποτε πρὸς Ῥωμαίους ἐποίουν. Ἄμα δὲ
 καὶ τὸ παλαιὸν θέσιον ἐπληροῦτο, « Ἀλέξιος Ἀλε-
 ξόπουλος καὶ ἐπὶ τούτοις Κουτριτζάκης, » Ἐφθασε
 γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα γενέσθαι ὁ συγγραφεύμενος
 ἀκούειν παρὰ πατρὸς ὁμιλοῦντος ἄλλω καὶ τὸν τοῦ-
 τον λόγον λέγοντος. Ὡς γὰρ πολῖται ὄντες ἐκεῖνοι

lum materiam migraturis inutilem, hostibus profu-
 turam, et personas vellet salubri necessitate a noxio
 nunc complexu penatium in quibus natæ sunt, quos
 nisi deserant, præda hostibus erunt. Nec uxores so-
 lum liberique nostrorum sic salvi fient, sed pretio-
 sissima, ut fit, conditarum domi rerum secum as-
 portabunt. Classarii porro nostri huc appulsi ubi
 ex navibus cernent ardentes quidem domus, conju-
 ges vero ac filios manus e littore tendentes obse-
 crantesque ut se in tutum recipiant, tecta quidem
 ut jam perditâ negligent, chara vero capita periculo
 subducere contendunt; et sic ablata in manifestum
 exitium ruendi causa, temerarium deponent propo-
 situm pugnandi sine spe cum hoste potentiori et
 certo victoriæ, satis habentes dulcissimos affectus
 domesticarum necessitudinum a flamma, gladio, et
 servitute hostili ereptos salvos secum ipsis pariter
 incolumibus et tutos in navibus habere. Adfore au-
 tem triremes et capacia quantævis multitudinis ea
 occasione accursuræ navigia, 147 præsertim maxi-
 mum unum e Sicilia, solum satis amplum cunctis
 fere qui terræ pericula mari fugere velent recipien-
 dis. Ea Joannes cum exposuisset, suadere utilia est
 visus, ea maxime ratione cunctos in assensum nec-
 cessarii consilii trahente, quod satis pateret ne ex-
 positis quidem in terram navalibus copiis eum se
 numerum habituros militum quo plane opus esset
 ad urbem in tali discrimine tuendam et victores
 inde pellendos. Igitur qua frequentissimæ confer-
 tissimæque ædes erant ignem statim injiciunt, qui
 momento in materiam grassatus, et obviam quæque
 avide correpta momento redigens in cinerem, quem
 par est credere tumultum ac trepidationem habi-
 tantibus objecit. Prohibant apud instar fumo ex
 alveis pulsarum, in editiora urbis concurrentes loca,
 nudi aut eo habitu in quo eos flammæ terror op-
 presserat, tremantes, anxii de propria salute, quos

procul extra videbant vicissim intentos in ea quæ
 fierent, cum lacrymis orantes ut succurrerent in
 extremo discrimine miserima patientibus et me-
 tuentibus pejora. Tali spectaculo reducibus e Daph-
 nusia Latinis objecto, steterunt hi aliquantulum in-
 certis et deliberabundi quid agerent. An, prout
 decreverant, exscenderent, et hostes invaderent? At
 inconsultum videbatur ipsos nudos, ut erant, appa-
 ratu terrestris belli, pro focis et re familiari, qui-
 bus se jam spoliatos populante cuncta incendio vi-
 debant, cæco impetu decertatum ruere, cum certa
 pernicie non sui solum ipsorum, sed conjugum præ-
 terea et liberorum, nisi vincerent (quod sperari vix
 poterat), cum ipsis haud dubie periturorum. Hæc
 reputantes satius putarunt descendere ad preces,
 supplicesque instanter petierunt ut sibi necessariis
 domesticisque redderentur, si quidem vellent, cum
 ea quæ superesset familiari suspectili, sin minus,
 vel sola restitutione charorum capitum contentos
 abituros cum iis nudis licet, at incolumibus et sal-
 vis. Tunc vero graviora acerbioraque contingere quam
 quisquam unquam visu audituque perceperit. Hone-
 stæ mulieres ac virgines indusiis modo aut tuniculis
 male tectæ singulis, iisque 148 pertusis, quales-
 cunque fugam expedientibus primæ occurrerant,
 nudis pedibus, sub oculis multorum, ad propinquos
 ignominiosissime cursabant. Et pœnas omnino æquas
 Itali dederunt earum injuriarum quibus olim Ro-
 manos affecerant. Simul etiam veteri oraculo sua
 fides constitit. Ejus hæc erant verba: « Alexius, »
 Alexopulus et super hos Cutritzaces. Id ego hujus
 historiæ scriptor, antequam urbs caperetur, memini
 me audire ex patre meo cum alio quodam de his
 agente et vaticinium nondum eventu patrum re-
 citante. Cum enim ambo illi Constantinopolitani
 cives essent et exulare cogentur, patriæ, ut fit,
 desiderio prophetias scrutabantur, si quæ recupe-

τὰ οἴκοι ἐζήτουν καὶ εἴ ποθι ἄλωσις τῆς πατρίδος A
 συμβαίη ἐσκόπουν ὑπὸ φωτὶ νυκτὸς (ἦν δ' ἐγὼ ὁ τὸν
 κηρὸν κατέχων καὶ φαίνων ἐκείνοισ), τοῦτο ξυνέ-
 βαινε λέγεσθαι παρ' ἐκείνων ὡς εἰδότεων ὡς εἰδῶσι
 τάχα ὀπόθεν ἀλήθῃ· ἐπὶ γὰρ γενησομένου τινὸς βασι-
 λέως Ἀλέξιου ὑπενόουν τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν, καὶ
 τινῶν ἄλλων, οὓς ἔλεγεν ὁ χρησμὸς. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ
 Καῖσαρ Ἀλέξιος ἀντικρυς, ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος
 τὰ πολλὰ συμβαλλόμενος, καὶ ὁ δοκῶν τῶν θελημα-
 ταρίων Κουτριτζάκης, ὃς καὶ τὴν βουλήν πρῶτος
 ὑπεσήμαινε τῆς ἀλώσεως.

κῆ'. Περὶ τοῦ Πρωτασηκρητικῆς Συναχρησῆ, τί ἔπραξε
 διὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ τὴν πόλιν ἐπραχθη-
 σαν. Ἐπει δ' ἐχρῆν πανταχοῦ φημιζέσθαι τὰ πρα-
 χθέντα, καὶ μᾶλλον ὅσον τὸ θαυμασιώτερον εἶχον, B
 ὡς ἐκ παρόδου ἀλῶναι τοιαύτην πόλιν τοῖς γε μὴ
 ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν ἀφιγμένοις, τινὲς τῶν ταχυς
 δρομοῦντων ἐπὶ συγχαρείας ἔθεον πανταχοῦ γῆς,
 ὡς ἀλήθῃ ἀγγελοῦντες τὸ μέγα ἄστυ, ἡμέρας ἐπισή-
 μου, ἐφ' ἑορτῇ τῆς Θεομήτορος Ἀννης, μηνὸς
 Ἀνθεστηριῶνος, ἀκονεῖσι σχεδὸν καὶ ὡς οὐκ ἤλπισάν
 ποτε οἱ ἀλόντες. Σημεῖν δ' ἀληθείας τῶν λεγομένων
 ἐκείνοισ ἦν κοκκοβαφῆς σάρισσα δεικνυμένη. [P. 96]
 Ἐπει δὲ καὶ εἰς Νικομηδεῖαν ἔφθασαν, ἐνεστώσης
 τῆς πανηγύρεως τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Ἡαντελεή-

rationem urbis regis promitterent. Versabantur
 autem in ea conquisitione per noctem, me ipso, qui
 hæc scribo, facem ipsis ceream, ad cuius lumen
 lucubrabant, præstendente ac sic e propinquo au-
 diente quæ inter sese loquerentur. Significabant C
 autem, quantum recorder, compertum sibi, ex isto
 videlicet vaticinio, capiendam aliquando Constanti-
 nopolim sed id faciendum opinabantur a quodam
 deinde regnatura imperatore, nomine Alexio, adju-
 vantibus illis aliis post eum in oraculo expressis.
 Cæterum eventus docuit non imperatorem expugna-
 torem urbis, sed Cæsarem Alexium futurum; Alexo-
 puli autem nomine indicatum ibi Alexium juniorem,
 prioris patruelem, qui multum ad hanc rem contu-
 lit, uti et inter voluntarios existimatione et aucto-
 ritate præstans Cutritzaces primus auctor consilii
 de urbis expugnatione tali tempore tentanda.

23. De primo a se creteris Sennacherib, quid is egerit
 audito urbis captæ nuntio.

Ac negotium quidem recuperationis civitatis D
 regis transactum hoc modo est. Quoniam vero
 conveniebat divulgari facti famam eo celerius quo
 mirabilior res erat, obiter et ab aliorum missis
 expugnari tantam 149 urbem, quidam velocissimi
 cursores tantæ gratulationis nuntii discurrerunt per
 omnem late terram, ubique promulgantes captam
 fuisse magnam urbem die insigni, sacra S. Annæ
 Deiparæ Virginis matri, mense Julio, facile ac fere
 sine certamine, quo modo ne ipsi quidem qui ce-
 perant inquam sperassent capi posse. Ostentabant
 autem in signum veritatis nuntiatæ rei sarissam
 cocco tinctam. Horum aliqui Nicomediam cum ve-

μονος, ἔτυχε δ' ἐκεῖσε καὶ ὁ κακὸς Συναχρησῆ ἐν
 πρωτασηκρητικῆς ὀφρικίῳ μεγαλυνόμενον καὶ τὸ
 φημιζόμενον ἤκουσε· πρῶτον μὲν διηπίσται καὶ ὡς
 πλάσμα τὸν λόγον ἀπέπεμπεν, ὡς δ' ἐξελθὼν ἤκουσε
 καὶ ἐπίστευεν, εἰσελθὼν ἅμα καὶ τῶν σφετέρων
 γενεῶν ἀπρὶξ ταῖς χεραῖ δραξάμενος, « Ὡ οἶον, »
 εἶπεν, « ἀκούω. Τοῦτο ταῖς ἡμετέραις ἐταμιεύετο,
 τί γε ἀμαρτοῦσιν ὡς ἐπιζῆν καὶ βλέπειν τοσούτα
 δεινά; τοῦ λοιποῦ καλόν τις μὴ ἐλπίζετω, ἐπεὶ
 Ῥωμαῖοι καὶ αὐθις πατοῦσι τὴν πόλιν. » Ταῦτ'
 ἔλεγεν ἐκεῖνος, καὶ δῆλος ἦν δυσχεραίνων τὰ παρὰ
 πολλοῖς θαυμάζόμενα. Ὅπου δὲ κατήντησαν ταῦτα, ὁ
 λόγος κατὰ τόπον ἔρεῖ.

κῆ'. Ὅπως ἤκουσται τῷ βασιλεῖ ἡ τῆς πόλεως
 ἄλωσις.

[P. 97] Τότε πολλοὶ καὶ πρὸς βασιλέα ἠπείγοντο
 κατὰ τὸ Νύμφαιον διατρίβοντα, καὶ ἀντεφιλονεῖκον
 ἀλλήλοισ, ὅστις ἂν προσθῆσας κηρύξοι τὰ εὐαγγέ-
 λια. Προφθάνει δὲ τις κατὰ σπουδὴν, μὴδὲ παρὰ τοῦ
 Καίσαρος γράμματα κομιζόμενος. Καὶ ἐπεὶ μηδίνα
 ἔδει ἀκούειν τῆς ἀγγελίας πρὸ γε βασιλέως αὐτοῦ,
 ἐκείνος μὴ οἶός τε ὦν τῆς πρὸς τὸ βασιλέα προσδο-
 τυγάνειν, ἀπελθὼν ἀπαγγέλλει τῇ ἀδελφῇ τοῦ βα-
 σιλέως Εὐλογίᾳ ὡς ἀλήθῃ καθαρῶς τὸ Βυζάντιον.
 Ἐκεῖνη δ' εὐθὺς τὸν λόγον δεξαμένη, ἔωθεν καὶ
 παρὰ τὸ σύνθηδες ἔλθοῦσα πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐπι-

nissent quo die ibi celebrabatur panegyris S. Pan-
 teleemonis in martyribus maximi, fuit ibi forte
 malus ille Sennacherib in primis a secretis officio
 magnifice se jactans. Is audito nuntio, primum non
 credit et tanquam figmentum rejecit. Ut autem C
 alio abeunti undique occurrerunt tot veri argu-
 menta quæ plane rem persuaderent, domum
 mæstus ingreditur, pilos genarum utraque manu
 vellens, et, « Quid, inquit, audio? Hoc nostris
 diebus servabatur! quid peccavimus ut vita pro-
 duceremus in hanc horam et tam acerba videre-
 mus? de cætero nihil boni speretur, Romanis
 iterum urbem calcantibus. » Sic est locutus ille,
 non dissimulans se molestissime ferre id ipsum
 quod passim populus admirans gratulansque pre-
 dicabat. Quid ex his deinde secutum sit, historia
 nostra in loco memorabit.

29. Ut audita sit ab imperatore urbis expugnatio.

Muli tunc incitato cursu ad imperatorem fere-
 bantur Nymphæi tunc comorantem, contende-
 bantque omni conatu se mutuo prævertere, gratiam
 primū allati tam optati nuntii pro se quisque
 affectantes. Prævolavit 150 eo ante omnes celeri-
 tate usus summa quidam; qui cum a Cæsare lit-
 teras non ferret, et satis intelligeret neminem
 prius tam fausto nuntio impertiri oportere quam
 imperatorem ipsum, ad quem tamen ut statim ad-
 mitteretur non poterat impetrare, sororem ejus
 adit Eulogiam, eique plane captum Byzantium as-
 severantissime affirmat. Hæc statim ab hoc audito
 summo mane præter solitum regiam ingressa re-

σταται ὑπνοῦντι τῷ βασιλεῖ. Τὸ γοῦν διυπνίζειν ἅμα A καὶ λέγειν τοιαύτην ἀγγελίαν οὐκ ἔδοκίμαζε, μὴ πως καὶ πάθοι τι ἐξαίφνης καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀκούσας ἅμα τῷ τὸν ὕπνον διολισθεῖν, σοφόν τι καὶ οὐ κατὰ γυναίκα ποιούσα. Τοῦ γὰρ ἐμφύτου πνεύματος μετὰ τὴν τροφήν περὶ τὴν πέψιν ἀσχολουμένου καὶ ἐντὸς εἰσδύοντος ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις ἢ ἀργεῖν ὑπνούτων ἢ ἀτονεῖν γρηγορούντων, μὴ σφίσι ἐπιπολάζοντος, εἶτα κἄν τι περὶ τὰ αἰσθητὰ συμβαίη μὴ καταστάντος κατὰ χώραν [ὑπνούτων] καὶ τι καὶ πρὸς ἀντίληψιν προσβιάζωνται, εἰ μὲν ὁμαλὸν καὶ τῶν συνήθων ἐστὶ τὸ ἀντιλαμβάνομενον. αἴφνης ἀκούσαντας κατεβρόχθυμηνώς προσέειπαι, εἰ δ' ἀτηρὸν ἄλλως ἢ τοῦμπαλιν χαρίεν καὶ τῶν ἀσυνήθων, μὴ ἱκανῶς ἔτι πρὸς ἀντίληψιν ἐχούσας θοροβείσθαι καὶ τῇ ψυχῇ εὐθέως τεθοροβημένως προσπαχίους B ἐκπληξιν ἀπεργάζεσθαι. Τότε τοίνυι ἐκείνη τῆς τοῦ βασιλέως ἀσφαλείας οὐχ ἤττον ἢ τοῦ τὰ ἡδέα λέγειν προῦνοει, καὶ κατ' ὀλίγον γρηγοροσιν ἀνελάμβανε. Τῶν γὰρ τοῦ ποδὸς δακτύλων τὸν μέγιστον κατασχούσα μετρίως ἐπίεξε τοῖς δακτύλοις ὡς ὁμαλῶς διυπνίσουσαι, καὶ διύπνιζε παραυτικά. Καὶ ὡς τῇ μοναχῇ ἐνιδὼν ἰσταμένη, ὃ τι παθοῦσα πράττει τοιαῦτα διεπυθάνετο. Ἡ δὲ γέλωτι μὲν καὶ χαροπῶ

τῷ ἤθει ἐμφανῆς ἦν τὰ καθ' ἡδονὴν ἐροῦσα, οὐ μὴν δ' ἐκ τοῦ παραυτικά τὰ κατὰ νοῦν ἐξήγγελλε, μέχρις ἂν κατασταίη κατὰ τὸ εἶκος τὸ φρονοῦν. Ἐπεὶ δὲ καθίστατο καὶ αὐθις ἤρώτα μαθεῖν γλιχόμενος τὴν ἡδονοῦν, ὡς ὑπενόει, τότε προσετίθει τὰ εὐαγγέλια, ὡς ἢ τε πόλις ἀλήψη ὃ τε Καῖσαρ μετὰ τοῦ Σκυθικοῦ ἐντὸς ἀνέδην διάγοι, [P. 98] καὶ ὡς εὐαγγέλια ἐκείθεν ἤκοντος, ἐπὶ τούτοις ἰσχυριζομένου τὰ μάλιστα ὡς ἐκεῖ πραττομένων παρόντος. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰ ἀποσταλείη παρὰ τοῦ Καίσαρος οὗτος ἀνεπυθάνετο, ἢ δὲ οὐκ εἶδέναι μὲν ἔφασκεν, ὁμοῦ αὐτὸν παρόντα αὐτάρκη εἶναι ἀποκρινεῖσθαι. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς ἐννοῶν μὲν καὶ τὸ τοῦ πράγματος ξένον καὶ δὴ καὶ ὡς οὐκ ἀποστέλλοι ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τούτοις, ἐννοῶν δὲ καὶ τὸ τῶν ἐπεπομένων πλῆθος ὡς ἔλαττον ὄν ἢ ταῦτα πράττειν, καὶ ὡς εἰ βουληθείη, οὐκ ἂν ἡδυνήθη, οὐδ' ὄλωσεν τοῖς λεγομένοις, ἑαυτὸν ἐδίδου. Τὰ δὲ χλεῦη καὶ πάλιν εἶναι, μὴ καὶ ἀβέλτερος εἴη ὁ ταῦτα συσκευαζόμενος. Αὐτὸς οὖν ἔγνω καθίσας διερωτῶν τὸν ἤκοντα, οὐ τῷ τοῖς βήθησομένοις ἐξ ἐτοιμοῦ θήσεσθαι, τῷ δὲ νομίζον ἐκείνων εἰς φόβον καταστάντα βασιλικὸν τάληθῃ λέξειν, τάληθες ἐλπίζων πυθέσθαι. Εἰσῆγετο τοίνυι τοῦ βασιλέως προστάξαντος, καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγε, καὶ

perit dormientem imperatorem; et in tanta licet tam expeditæ rei cito indicandæ prurigine muliebrem cupiditatem sapientia majori in potestate habuit, moderata sibi, ne fratri e somno excitato tantam subito lætitiâ objiceret, qua periclitari valetudo ejus posset, extremi gaudii vehementissimum ex inopinato appuleum tali articulo haud innoxie fortassis excepturo semisomni corpore, siquidem naturali spiritu post cibum sumptum in ejus concoctione occupato, et intus ea causa retracto, necesse est sensus aut plane otiosi dormientium, aut recens excitatorum languere, copia videlicet spirituum, quorum affluxu vigent, tunc adhuc alibi detenta. Quare si, quod in momento quo quis expergiscitur movet sensum, læne fuerit et solitum, percipietur sine noxa, mediocri attentione, et qualis est ludibundorum et aliud agentium, ad id sufficiente. Porro ad hanc satis instructa facultas, est utcunque intro adhuc teneatur pars major spirituum. Sin vero inopinatum quiddam et magnum objiciatur, in utrumvis mali aut D boni, doloris aut gaudii extremum excedens, turbat animum vehementius, et eum raptim incitans ad exigendas e sensibus, tunc, ut dicium est spirituum absentia debilitatis, acres operationes, lædit eos et valetudinem corrumpit, 151 corpore interdum in deliquium et symptoma sonticum redacto. Hæc sapienter tunc reputans Eulogia instillare gaudium quam superfundere fratri maluit; nec nuntium felicissimum nisi præparatis idoneæ suspensionis mora expergiscientis auribus commisit Primum vellicato pedis articulo majori sopiti fratris somnum excussit. Cumque is oculis apertis solam eo loco ac tempore sororem vidisset, quæsivit

admiraos, satin'sana et quorsum ibi esset quidvo ageret. Illa hilari arridens vultu satis ipsa oris residentia monstrabat prosperæ se rei adesse indicem. Nondum tamen quid afferret exposuit, otium præbens sensibus excutiendi torporis vigorisque resumendi. Tum ubi satis spatii datum nature judicavit ad restituendam in statum consentaneum intelligendi facultatem, cupide flagitanti Augusto ne diutius taceret quod dulce auditu nuntiatura venisset, tandem exposuit captam teneri urbem et Cæsarem intra eam secure cum Scythiis copiis degere. Id certo sciri ex oculato teste homine inde summa celeritate profecto, constantissimeque affirmante sese interfuisse dum res gereretur et gestam vidisse. Interrogante vero imperatore ecquid ille missus a Cæsare venisset, illa se nescire dixit cæterum adesse hominem et interrogari posse, quippe idoneum reddendæ sui rationi. Prudens imperator reputans quam nova et inopinata narraretur res, de qua nuntius a Cæsare, qui gessisse dicebatur, nullus appareret, memor etiam paucitatis copiarum cum cæsare profectarum talis ut tantam urbem occupasse etiam ultro sine certamine apertam, vel si voluissent maxime, haud potuisse viderentur, sustinuit accensum nec fidem adhibuit nuntio, 152 suspicatus quin etiam illud sibi ab homine fortasse nimium simplici aut plano qui hæc astute aut stulte confinxerit. Decrevit igitu ipse per otium eum interrogare, sperans agniturem ex ejus responsis quid in re esset: nam metu præsentis majestatis simulationem, si quam adhibuisset, ipsi excutiendam, fassurumque ex vero cuncta. Tunc igitur ad imperatorem jussu ipsius introductus cursor est, et ab eo interrogatus

ὡς ἴδοι ἐπιτελεσθεῖσαν τὴν ἄλωσιν ἰεραβαίου. λέγων οὖν καθ' ἕκαστον πολλοῖς μὲν ἐνεργάζετο πίστιν, πᾶσι δὲ κατάπληξιν. Ὁ μὲντοι βασιλεὺς παρὰ τοὺς πολλοὺς δοκεῖν θέλων εἰδέναι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ στρατείας, καὶ ἅμα ψευδῶν μὲν ὄντων τῶν λεγομένων μὴ ξυναρπυγῆς ἔγκλημα φέρειν, ἀληθινῶν δὲ τὸ μετὰ δοκούσης ἀσφαλείας τῶν ὡς αὐτὸν ἀναφερομένων κερδαίνειν, προσέτατε φυλάττεσθαι δεδεμένον. Πλήν ἄσμενοι ἦσαν ἅπαντες, εἰ πιστεύοιτο Ἴταλοὶ οὕτω τῆς πόλεως ἐξωθούμενοι. Ὡς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πλείους οἱ πεμπόμενοι πρὸς Καίσαρος ἦσαν, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ τὴν καλύπτραν καὶ τὴν σπάθην τοῦ Βαλδουίνου ὡς βέβαιον κομίζων τεκμήριον, βασιλεὶ δὲ καὶ τὰ γράμματα ὅπως εἴη ἡ πόλις συνελθιμένη ἐδήλου, οὐκέτι ἀμφίβολος ἦν, ἀλλ' ἐπίστευε. Καὶ ἀντιδίδου μὲν τῶν λόγων τὰ μείζω, τὸν μὲντοι γε πρῶτανιν τούτων καὶ παροχέα ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν· οὐδὲ γὰρ μικρὸν οὕτως ἦτο τῆ ἐκείνου βασιλείᾳ προστεθῆναι τοιοῦτον κατόρθωμα. Καὶ δὴ μεγίστης ἑορτῆς ἄγων ἡμέραν ἐκείνην, μετῆμφιάζετο μὲν πρὸς τὸ μεγαλειότερον, συνεκάλει δὲ τοὺς συνήσομένους, καὶ αὐτοὺς ὡς εἰκὸς ἐστολισμένους ποικίλοις, καὶ σφίσι δημηγορῶν συνήδετο, μηδὲ τοὺς πόρρω κενοὺς ἀφίεις ἠδονῆς, ἀλλά γε καὶ πρὸς

ἐκείνους γράμματα πέμπων συνεκάλει πάντες πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ κρείττονος.

λ'. Δημηγορία βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς πόλεως.

[P. 99] « Ὄψατε, » λέγων πρὸς τοὺς παρόντας, « ἄνδρες βασιλείας ὑπήκοοι τῆς Ῥωμαίων, ὅσοι τε μεγιστᾶνες καὶ ἡμῖν πρὸς αἵματος καὶ ὄσοι τοῦ πληθους, ὅπως πάλαι τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος ἀνέμοις ἐξώστικος ὄλον τοῖς Ἴταλοῖς ἐξώσθησαν τῆς πατρίδος οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ ὡς εἰς στενὸν τὰ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς κατηντήκεσαν. Καὶ παρεῶ τὰ πάλαι, ὅτε ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πρὸς ἔω μὲν Εὐφράτη καὶ Τίγριδι, πρὸς δύσιν δὲ Σικελίᾳ καὶ τοῖς πρόσω Πουλλίας ὠρίζετο, Αἰθίοπας δ' εἶχε πρὸς νότον καὶ πρὸς Βορρᾶν τὰ προσάρκτια. Ἀφίημι ταῦτα. Ἄλλ' οἴδατε πάντως ἀκούοντες ὡς ταύτης δὴ τῆς θαλάσσης ἐντὸς πρὸς ἤπειρον οὐ δυοῖν καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ δέκα καὶ τούτων πλέον τόπου διάστημα παρὰ τῶν ἡμετέρων τότε κατειχέτο, χωρὶς ἀπασῶν νήσων, καὶ τῶν μεγίστων. Ἄλλὰ Θεοῦ θέλοντος, ἢ μᾶλλον παραχωροῦντος κατ' εἰσπραξίν τῶν εἰς ἐκεῖνον πλημμυλημάτων, αὐτῆς ὡσανεὶ τινος καρδίας τῆς πατρίδος παθούσης συνεκρῶθησαν πάντα, καὶ τὰ μὲν Ἴταλοὶ τὰ δὲ Μίρσαι,

constantē asseveravit spectatum a se coram negotium confectum captæ urbis, simul referens minutim prout contigerint singula, multis quidem fidem fecit, cunctis admirationem ac stuporem movit. At imperator, qui affectabat videri plus quam vulgus sapere in cæteris tum in militaribus negotiis maxime, simul cogitans, si forte ad extremum falsum id deprehenderetur iudicium, subiturum se notam levis credulitatis, nec deprehensio mendacio decorum sibi fore impunitam dimisisse impostoris audaciam; sin veritas dicatorum ejus tempore pateret et consensu aliorum inde mox affuturorum firmaretur, nihil illi fraudi fore moram cautæ suspicionis brevem (repræsentanda quippe ipsi cum fide præmia debita velocitati qua prævenisset omnes in afferendo tam læto nuntio), jussit hominem vinctum custodiri. Tamen isto ipso, cujusque modi tandem foret, indicio jam tum omnes lætabantur; præcipiebantque præ sagis animis triumphale gaudium quo perfundendi essent, ubi plane constitisset sic expulsos urbe Italos. Ut autem eodem die multi advenerunt missi a Cæsare, et super hos qui tegmen capitis ensem in certissimum receptæ urbis argumentum imperatori cum laureatis Cæsaris litteris afferret, plane affirmantibus receptam urbem Romano præsidio teneri, non amplius dubitavit **153** imperator, sed omnino jam persuasus plura et majora quam promiserat est primo nuntio largitus. Ac ducem quidem facti auctoremque successus gratiis et laudibus quam potuit amplissimis prosecutus est: non enim existimabat parvum ornamentum imperio suo additum facinore tam illustri. Itaque diem illum festum egit solemnitatem summa: quippe sumptis ipse

magnificentissimis vestibus ad proceres celebrandi causa communis gaudii ad se vocatos, splendido et ipsos varioque insignes ornatu, gratulatoriam orationem habuit. Ac ne absentes quidem ejus voluptatis expertes passus, scriptis et quoquo versum missis ejusdem cum oratione sententiæ litteris cunctos ad agendas Deo gratias publiceque letandum adhortatus est.

30. Concio imperatoris super expugnatione urbis.

« Nostis, » inquit ad præsentē, viri Romano imperio subditi, quique optimates nobisque consanguinitate juncti, cæteraque multitudo huc adestis, nostis, inquam, ut olim Deo irato, ab Italis, velut ventis quibusdam vehementibus, majores nostri expulsi patria fuerint et in arctum contrusa ditio eorum. Ac vetera prætereo illa, quando Romanum imperium ab ortu quidem Euphratem ac Tigridem limites habuit, ab occasu vero Siciliam et hac ulteriorem Apuliam, in meridiem processit usque ad Æthiopas, versus septentrionem usque ad admotas polo regiones. Omitto illa, tantum obiter memorans quæ fando audita cognovistis, intra illud mare versus continentem non solum quantum bidui aut tridui cursu emetri spatium potest, sed quantum decem et eo plus diebus, in nostrum fuisse potestate, præter omnes insulas, in quibus quædam **154** sunt amplissimæ. Cæterum Deo volente, aut potius permittente in ultionem injuriarum ipsi factarum, cum ipsa rerum principe nostra patria, velut corde imperii, clade ultima oppressa, cuncta pariter reipublicæ membra lethali quasi morbo elanguerunt, dum eorum quædam Itali, alia Persæ, Bulgari, Triballi cæteræque omnes

Βούλγαροι τε καὶ Τριβαλλοὶ καὶ πάντες ἄλλοι διεμερίσαντο, ἔστι δ' ἂ καὶ Ῥωμαῖοι τῇ βασιλείᾳ ὑπήκοοι νοσοσιάμενοι καθ' αὐτοὺς ἦσαν δεσπόζοντες. Τὰ δὲ γ' ἡμέτερα Νικαίᾳ καὶ Προύσῃ καὶ τρίτῃ Φιλαδελφείᾳ καὶ τοῖς πέριξ διεγυρρίζοντο. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα πῶς καὶ αὐθις ἀνεζώθησαν, καὶ γε ἀναζωοῦνται κατὰ μικρὸν ἐλευθέρως πάλιν τοῦ Θεοῦ, τί γὰρ καὶ λέγειν : πλὴν ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἦν ἀσφαλῶς ἔχειν λειπούσης τῆς βασιλείδος. Ποῖος γὰρ ἡμῖν οὐ προσκροῶν ὠνείδισεν, εἴ που καὶ διεπρεσβευσάμεθα, ὡς ἀπόλοι καὶ πόρρω τοῦ βασιλείου θρόνου κατ' ἀνάγκην διάγουσιν ; [P. 100] ἄστρασι τοῖνον τὴν πατρίδα διασημαινομένους ζητεῖν τὰ λοιπὰ, καὶ ἀνακαλεῖσθαι παρὰ τῶν κατεχόντων, μηδ' εἶναι τὴν ἀγωγὴν εὐλογον. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλέων πολλὰ πονεσάντων, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἡμῶν πρὸς τὴν πατρίδα παθόντων οὐδὲν ἠνύσθη. Τὸ γὰρ καὶ φυλαττομένης πόλεως εἰς κενὸν ἀγρυπνεῖν, καὶ εἰς χεῖρας κειμένης αὐθις γενέσθαι εἰς μάτην τοὺς πειρωμένους πονεῖν, Θεοῦ ἔστι μάλιστα, Θεοῦ, ὃς οἶδε καὶ τὴν εἰς κίνδυνον νομιζομένην κείσθαι φυλάττειν ἀφόλακτον οὖσαν, καὶ τὴν ἰσχυροῖς ὀπλίταις ὠχυρω-

gentes barbaræ inter sese partirentur. Fuerunt et nonnulla quæ ipsi Romano Imperio, cui erant subditi, rebelles avulsa et seorsim tracta dominorum nomine tenerent. Nostræ vero res Nicæa, Prusa tertisque Philadelphia cum terris adjacentibus desinebantur. Et alia quidem ut rursus revixerint (nam paulatim Deo miserante revaluerunt) quid attinet dicere? verum ne hæc quidem vel servata vel recuperata secunda nobis et certa esse poterant, quandiu principe urbe carebamus. Quotus enim quisque legatos nostros, si quos rerum repetendarum causa mittebamus, non irrisos concipio repellere tanquam ab exsulis missos patria eiecit et procul imperii sede necessario degentibus? Quare illos qui domesticos lares, hostibus insessos, designare ubi tandem essent non nisi geographico radio ex ratione astrorum quibus essent suppositi valerent, incongruum absurdumque esse reliqua tanto minus præcipua imperii membra a detinentibus respicere. Qui maxime nodus, ne ante nos imperantium multæ magnilabores quidquam admodum proficerent obstitit, idem nostros quoque non paucos pro nostræ facultatis modulo his retro diebus tentatos conatus cassos effectu reddidit. Quod porro novissime nunc accidit, multos accrescere custodes amplissimæ opulentissimæque civitatis frustra vigilasse, et hostium reducem exercitum rei tum adhuc gerebatur supervenientem, recipere illam rursus ejiciendo paucos e nostris qui in eam penetrarant nequidquam conatus 155 esse, Dei profecto potissimum opus est, qui novit et periclitari visam, utcunque destitutam præsidio, custodire civitatem, et eandem validissimis armatorum defensam cohortibus, in manus hostium tradere cum libet. Nam quod nuper contigit, ut eandem nos urbem trajecto tot ærumnis et labori-

A μένην ἐγκαταλείπειν εἰς χεῖρας πίπτειν τῶν πολεμίων. Τὸ γὰρ πολλὰ καὶ ἡμεγάλα πραγματευσαμένους περὶ αὐτῆς, καὶ διὰ τοσοῦτων περιαιθθέντας δεινῶν, μηδὲν ἐξανύειν πολλαπλασίους ὄντας τῶν ἐνοικούντων, δεικνύντος Θεοῦ ἦν ὡς ἔργον ἐκείνου καὶ μόνου ἐξ ἐλέους ἔσται τὸ δοῦναι, οὐ δὴ καὶ τὸ λαβεῖν ἐπιστεύετο. Ἐφθασε τοῖνον ἢ τῆς εὐσπλαγχνίας κυρία. καὶ ξένον, ἡμῶν βασιλευόντων τῶν τίς ἂν εἴποι ἀγαθὸν ἐχόντων. Καὶ δὴ εὐχαριστεῖν ἔστι δίκαιον ἀπολαβόντας τὴν πατρίδα, καὶ γε ἐλπίζειν, ὡς περ καταπεσούσης ταύτης συγκατέπιπτον τὰ λοιπὰ, οὕτως ἀνακληθείσης αὐτῆς οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀνακληθῆσθεσθαι ταῦτα. Ἢ γὰρ παλίμπους περιστήσεται δίκη, καὶ πολλῶν πρὶν φρυαττομένων ἀύχενες (σὺν Θεῷ εἰρήσθω) καθυποκληθήσονται πρὸς τὸ ταπεινότερον. Εἴ μὲν οὖν οἱ πατέρες ἡμῶν οὐκ εἶδον τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος, ἀλλ' ἡμῖν ἰδεῖν γέγονεν, υἱοῖς ἐκείνων γε οὖσιν. οὐ γὰρ προσώποις, ἀλλὰ γένεσιν ἐς τὴν μάλιστα καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. Τοῦτ' ἐπράχθη καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι. Καὶ τοῖς πατράσιν ἐπαγγελία μένος τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην τὴν πάλαι προαγγελθείσαν

bus freto validissimis et omnium ejus incolarum ingentem licet multitudinem numero longe superantibus oppugnantes copiis re infecta recedere cogemur, qui aliud fuit quam Dei admonitio declarantis suum id solius opus esse suæ misericordiæ reservatum, dare quando et cui dignabitur tantum istud decus regiæ recuperandæ civitatis? Istud ergo diu suspiratæ misericordiæ momentum ecce nunc beatum et fortunata dies illuxit, nobis, quod mirum est, imperantibus, qui nihil in nobis boni agnoscimus quo tantum beneficium mereremur. Quare totos nos in gratiarum actiones effundere justum est recepta patria; fas etiam sperare, sicut ea quondam cadente cætera pari ruina conciderunt, ita eadem in pristinum modo revocata statum reliqua similiter quæ afflicta fuerant in fortunam restituenda meliorem. Nam divinum nos protegens injuriasque nobis factas ulciscens iudicium, quod a nostris quasi partibus deficiens nos deseruisse videbatur, iterum ex hoc principio vim suam in nostrum patrociniū seque favens ac propitiū nostræ causæ adjungit. Quare plurium istorum nos superbe prius descipientiam illæ arduæ indomitæque cervicis (Dei fretus auxilio sic loquor) frangentur inflectenturque, velint, nolint, in subjectionem demississimam. Hæc felicitas servabatur nobis, ut usu visuque experiremur gratiam miserantis Dei: patribus nostris tanti fructus gaudii negatus est, nobis utique filiis eorum abunde nunc cumulateque representatus. Non enim personis singulis, sed generibus statæ vices alternis commeanitium in vitam hominum beneficiorum et suppliciorum divinæ providentiæ reddi solent. Hoc ita factum 156 cernere licet et in antiquis. Nam promissum patribus felicem terram, dudum prænuntiatam Abrahamo tanquam statim dandum

τῷ Ἀβραάμ, ὡς αὐτίκα τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγῆσαι ἠλθόντες ἐκείνην, ὃ δὲ ἐκείνων μὲν ἐπὶ τῆς ἐρήμου πεσεῖν τὰ ὄσα παρσκευάσατε, τοῖς δ' υἱέσι πληροῖ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ οὐ διέπεσαν ἢ ὑπόσχεσις. Οὕτω δικαίους μέτροις καὶ σταθμοῖς αἱ θεῖαι πράξεις οικονομοῦνται. Καιρὸς γοῦν μετοικεῖν προστάσσοντος τοῦ Θεοῦ, οὐ σκιαδεῖς ἐκ φύλλων ἐν λαμπύραις (ταῦτα γὰρ ἦσαν τὸ πάλας), ἀλλὰ σκεπομένοις χάριτι τοῦ Θεοῦ. Καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς ἅμα πεμπέσθω τις τῶν ἀρχόντων, καὶ λαμβανέτω τοὺς οἴκους οἱ πανοικεῖ κατοικήσει. Εἰ μὲν συμβαίνοι τοὺς πατέρας εἶναι καὶ τοὺς τοῦ γένους περιόντας ἔτι, εὖ ἂν σήσσοι· εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ τις ἐκλεγέσθω τοὺς ἀρμοδίους. Ἐχρῆν γὰρ Θεοῦ διδόντος [P. 101] τὴν χάριν κατὰ νόμους ἐκείνου ποιεῖν καὶ προσφιλιμαῖσθαι τὸ μέρος ἐκάστω. Οὐδὲ γὰρ ἡμῖν μόνους, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν δίκαιον ἡγεῖσθαι τὸ θεῖον χαρίζεσθαι· καὶ ὡς περ τὸ ἀπεβρίθθαι κοινὸν τὸ τῆς ὀργῆς ἅμα πίνουσι κόνδυ, οὕτω καὶ τὸ ἐπανακαλεῖσθαι καθολικὸν τὴν εὐεργεσίαν λαμβάνουσιν. Ἐφθονταὶ δ' ἐφεξῆς ἄλλοι, καὶ οὕτω πάλιν τὸ κενωθῆν ἀναπληρωθῆ-

σεται, πόλιν ἀντὶ πολιχνίων αἰρουμένων, τὴν ὄνομα ἔχουσαν τῶν ἀνωμόμων καὶ εὐταλῶν. Οὐ μὲν δὲ καὶ καταφρονητέον τῶν τῆδε ἀσφάλεια γὰρ τῶν ἐντὸς μεγίστη, εἰ τὰ κύκλω φεύγοι τὸν σάλον. Ταῦτα δὲ τὸν σάλον φευζοῦνται πολυωροῦντων τῶν οἰκητόρων ἅμα τοῖς πεμπομένοις ἄρχουσιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ καιρὸν καὶ λεχθήσονται καὶ πραχθήσονται, θεῶ συναιρομένου δι' ἔλεος· νῦν δ' ἀκαίριος δι' ὧν ἐπεμετρήθη ἡμῖν ἡ χάρις (καὶ γὰρ δίκαιον) γράφοντες τὰ ἐκότα δειξωμεν χάριν σφίσι εἰδότες μετὰ Θεῶν » Τῷ τοι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα κελεύει γραφῆναι τὰ χριστήρια, ἐκλέγεται δὲ καὶ οἷς ἂν πεμφθεῖσι τὴν κληροδοτήσιν ἐπιτρέψοι τῶν μεγιστάνων. Τοῖς γὰρ πολλοῖς γε καὶ ἀνεβάλλετο τὸ δίδοναι, καὶ πρόφασις ἐκείνῳ τὸ διὰ σπάθης ἔλόντος μηδὲνα εἶναι τὸν δικαίως ἂν τῶν ἰδίων. εἴ που παρῆιν, ἐπὶ τῆς πόλεως ἀνθεξόμενον. Περιῆσαν γὰρ ἔτι οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν τυχόντων, ἐν ὅκτῳ μόνους πρὸς τοῖς πενήτην κατὰ ἔκτασι κατεχομένης τῆς πόλεως τοῖς ἔχθροῖς. Ἐν οἷς καὶ πάντα ἂν περιῆσαν, εἴγε εἰρήνην εἶχον πρὸς ἐκείνους οἱ βασιλεῖς· εἰ γὰρ μὴ τῶν

liberatis ex Ægypto ipsius posteris, hi quidem non acceperunt in deserto mortui, sed eorum ossibus peregrerelictis feliciores illorum filii desponsa non singulis quibusvis capitibus, sed universim Israeliticæ genti hæreditate adeunda fidem vaticiniorum liberarunt, splendideque demonstrarunt haud excidisse ac ad extremum cassa eventu remansisse quæ Deus prædixerat. Sic justis mensuris æquisque ponderibus divinæ semper dispensantur operationes. Tempus igitur nunc est jubente Deo, ut non umbraculis foliorum aut ramorum attegiis protecti pompam curialibus taberuaculis festam traducamus (id erat veteris jam antiquati moris), sed ornati Dei gratia celebremus lætitiā quam ipse fecit, atque adeo jam nunc præmittatur in urbem aliquis principum metator domorum avitarum, in quas sumus migraturi. Et siquidem illas ipsas quas patres incoluerunt hæreditario cuique jure debitas idoneas repererit, bene habebit: sin vero, quas-cunque aptas inveniet, paret pro tempore. Decet enim nostiam singulari Dei beneficio affectos legitimos ei in ipsa illa quam liberalissime concessit Ecclesiæ et imperii metropoli gratias agere, ac cum eo, ut divina lex jubet, in sua quemque postliminio reducere. Non enim nobis solis, sed vobis etiam et vestrum viritim et singulis gratificari hoc miro eventu Deum voluisse putandum est. Quin sicut communiter ad omnes imperantes juxta subditosque pertinuit expulsionis e patria calamitas, atque in calice iræ Dei per omnes circumlato partem quisque suam amaræ potionis hausit, ita convenit ut conversæ in melius sortis et exuberantis inde lætitiæ sensu omnes profundantur. Post primos qui illuc remigraverint, sequentur eodem suo deinde ordine reliqui. Et sic iterum exhausta replebuntur, unoquoque, 157 ut par est, præoptaturo in urbe quam in municipiis degere, et

regiæ inclytæque splendorem civitatis obscurorum et sine nomine oppidulorum augustiis et sordibus præferre. Nam tamen hæc ubi nunc sumus spernenda aut penitus relinquenda sunt. Nam ut media tuta sint, circumjecta sunt tuenda; nec potest securitas intus esse, si exteriora in tumultu sint. Providebitur autem ut hæc in pace contineantur, tum colonorum hic relictorum et sua curantium fida custodia, tum adjuvante atque invigilante providentia magistratuum ex urbe mittendorum. Sed hæc suo tempore edicentur agenturque, Deo pro sua misericordia nobis adfuturo; nunc, age, illis quibus ad tantum nobis largiendum bonum divina beneficentia ministris usa est, grates rependamus, quas per et æquum est iis referri quibus secundum Deum debetur a nobis plurimum. Sub hoc confestim præcepit conscribi authentico diplomate decreta victoribus præmia: elegit etiam e proceribus quos ad urbem missos ibi præesse jubet distributioni domuum et terrarum, et si qua residua e bonis cæteris erant, optimatum cuique faciendæ rerum ad ipsos ex paterna avitave successione hæreditario jure pertinentium. Optimatibus autem nunc quidem solis in eo genere providit: plebi pariter consulere distulit, in animo habens id prorsus omittere, nullo se ad id astringi justitiæ officio existimans, quod urbem vi et armis receptam ex hoste jure belli spectare in solidum ad principem et in prædam ac fructum victoriæ cedere æquum esse duceret; quo nomine questum haud modicum fecit. Supererant enim adhuc e bonis privatorum et hominum e vulgo a dominis antiquis agnoscibilia non pauca, ut in civitate octo et quinquaginta solum annis ab hostibus detenta. In qua plura etiam atque adeo cuncta servanda et in primo statu fuisse relinquenda verisimile est, si principes qui post urbem a Latinis captam Ro-

πιτηδαίων ἐκ τῶν συγχῶν μαχῶν ἐν σπάνει ἐγένοντο, οὐκ ἂν καὶ τῶν θαυμαστῶν ναῶν ἤπτοντο. Πλὴν τὰ ξένα κατέχοντες, καὶ αἰὲν ἐν δειλίᾳ ὄντες τοῦ ἐξωσθῆναι τῶν μὴ σφίσι προσηκόντων, ἔσπευδον ἄλλος ἄλλο τι εἰς χεῖρας τὸ ἀλλότριον ἔχων ὑποσπῆν τε καὶ ὑποκλέπτειν, ὡς ἐπὶ πολὺ μὴ ἔξων. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ταῦτ' εἰπὼν τε καὶ πράξας διὰ ταχέων ἀπέστειλε πρὸς τὸν Καίσαρα, οὐθ' ἀπαξ ἓνα οὔτε τοὺς πάντας ἅμα, ἀλλὰ συχοῦς καθ' ἡμέραν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἅμα μὲν πλειστάκις πρὸς ἐκείνου ζητῶν μανθάνειν περὶ ἐκάστων, ἅμα δ' ἐπιτάττων καὶ καθιστάναι τάκαϊ, ὡς μετ' οὐ πολὺ κάκεινος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐπιδημήσων· εὐτρεπίζεσθαι γὰρ καὶ τὰ τῶν παλατίων προσέταττεν. Οἱ δὲ γε μεισιτᾶνες καὶ αὐτοὶ καθ' ἓνα τὸν οἰκίον ἀπέστειλλον ὡς αἰτήσοντάς τε καὶ ληψομένους τὰς κίβδας· μηδὲ γὰρ καὶ αὐθις εἶναι βραδύνειν βασιλέως κινήθεντος. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐπιστάντες, καθὼς ἕναστος εἶχε, τοῖς προσεταγμένοις [P. 102] προσεῖχον. Ὁ Καῖσάρ τε διένεμε τὸς οἴκους τοῖς τε προσώποις καὶ ταῖς ἀξίαις προσηκόντως. Ἄμα δὲ καὶ διὰ σπουδῆς συνεχοῦς εἶχε, μηδ' ἀναπνεῖν ἐώμενος ταῖς φροντίσιν, ἡμέρας μὲν

manæ rei præferunt, pace cum 158 ipsa facta, quietos illos ac securos reliquissent. Nam nisi ex crebris bellis penuria urgeret, continuissent utique a templis sanctissimis rapaces manus. Verum exteri raptores magnæ nec spe secunda possessæ incubantes prædæ, utique assidue circumsonantibus minis insultibusque repetentium et ex urbe ipsos pellere conantium, fecerunt quod solent qui rerum alienarum brevem modo furtivamque nacti usuram iis non ut suis ac propriis parcunt, sed mox sibi extorquendas arbitrati, interim dum licet iis abutuntur veluti mox auferendis et profuturis hosti, quod prævertere subtrahendo ac pro se quisque deripiendo prudens consilium putabant. His dictis et actis imperator misit ad Cæsarem quam celeritate non unum semel aut omnes una, sed multos quotidie alios, super alios, simul ut quam sæpissime, mutuis expeditis ab eo nuntiis, certior fieret de singulis quæ ibi erant aut fiebant; simul ista mandatorum frequentia efficacius urgendum Cæsarem ratus ad præparanda in urbe, quod maxime volebat, cuncta proximæ sæ isthuc migrationi cum familia et comitatu imperatorio. Quamobrem peculiariter præscripserat purgari adornarique palatia in quibus veteres imperatores habitassent. Optimates pariter pro se quisque familiarem aliquem mittebant propria ibi cujusque curaturos, petendo scilicet recipiendoque avitas ipsorum ædes et ad proximam habitationem instruendo, providentes haud sibi fas fore cunctari differreque reditum in urbem, quando imperator, quod mox facturum cernebant, eo iter intendisset. Porro qui publice aut privatim adormandis illic cunctis præfecti erant, strenue atque attente negotium curabant; et Cæsar dividebat domos personis et dignitatibus, prout cuique conveniebat. In quo ur-

καθιστῆν τὸ πλῆθος, Ῥωμαίοις μὲν πιστεύων, Ἰταλοὺς δ' ὑποπτεύων. Ἦν γὰρ ἐνσεσωρευμένον πλῆθος, ξύγκλυδες ἄλλως καὶ ἀπόλεμοι ἄνδρες, ταῖς χειρὸς ἐργασίαις προσέχοντες· ὁμοῦς δὲ καὶ τὴν τούτων ὁρμὴν ὡς ἐπιθησομένων τὸ [γὰρ] τοῦ γένους ἀλλότριον, τὸ τ' ἐξ ὑπογυου γυμνωθῆναι τῶν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ νεωτερίσειν ἐτοιμῶς ἂν ἔχειν ὡς οὐ πολλῶν τῶν ἀντιστησομένων ὄντων, ἅμα δὲ καὶ μὴ ἀτρεμούντων ἔτι, ἐπειθε δεδιέναι. Ταῦτ' ἐν νῷ βαλλόμενος ἡμέρας μὲν διὰ μελέτης εἶχε καταστέλλειν τὸ πλῆθος, φόβον ἐμποιῶν, νυκτὸς δὲ διατάττων τοὺς διατρέχοντας, καὶ νυκτεπάρχου τρόπον ἀγυιὰν ἐκάστην προσερευῶν, μὴ κακὸς ἔξω πλυνῶτο· πανταχοῦ γὰρ ἐκίκλαστο καὶ τὸ τεῖχος, ᾧ δὴ τοιαῦτα πράττειν ἦν βουλομένῳ. Ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπισωρευόμενοι πλείους ἐξέωθεν ξυνδιέφερον μὲν τὰς φροντίδας ἐκείνῳ, ἐν ἀφοβίᾳ δὲ τοὺς ἡμετέρους καθίστων.

λα'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς εἴσῃσιν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων.

[P. 103] Ὁ δὲ βασιλεὺς συνταξάμενος ὅσον ἦν τὸ περὶ αὐτὸν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Αὐγούσταν, ἔτι δὲ καὶ τὸ νεογιλὸν θάλλος τὸν ἐξ ἐκείνου Ἄνδρό-

gendo, uti et cæteris simul ejus loci ac temporis curis, ita occupabatur 159 ut respirandi vix spatium haberet, per dies quidem intentus continendæ multitudini urbanæ; quæ cum e Romanis Italisque constaret, illis fidebat, hos ut suspectos observabat. Erat autem magna vis confertæ plebis collectitii generis, vulgus plerumque imbellis, parando manu victui variis artificibus attendens. Tamen et ab his cavebat, utpote qui si efferati vim pararent (quo traherentur exteri de statu incerti, ne mox spoliarentur metuentes, pronum erat), vel ipso numero formidabiles erant, cum armati non sat multi ad manum essent qui eis opponerentur; quare utcunque acquiescere præsentī sorti videbantur, non tamen de iis securus Cæsar erat, sed eventus incertos reputans, per diem quidem (ut dicere cœpi) sedulam dabat operam compescendis turbis et coitioni disturbandæ plurimorum; quod assequeretur plateas obiens cum idoneo armatorum comitatu, ac circumferenda per urbem terrificam sui specie, metum utilem incutiens: per noctem rursus vigilum cohortes cursare per vicos omnes. fora et angiportus obire cunctos jubens, scrutarique diligenter num quis uspiam domo egressus aut in urbem per hiatus murorum, qui multi undique patebant et facilem dabant aditum, ingressus vagaretur. Cæterum quotidie fugientes conferti. quo quisque posset, ex illa quam dixi collectitia multitudine plurimi parte sollicitudinis Cæsarem levabant, securioresque reddebant nostros.

31. *Ut imperator comitantibus principibus ingressus in urbem sit.*

At imperator satis jam omnibus compositis universum quem secum habebat procerum ac familiarium comitatum ducens, Augustam quoque suam conjugem et regiæ stirpis teneram surculum ex ea

νικον, οὐ δὴ καὶ τῇ προσηγορίᾳ τὸν πατέρα οὐκέτ' ἄ
 ὄντα ἐτίμα, οὗ τὴν μνήμην ὡς φιλοπάτωρ καὶ ἐνόρ-
 κιον ἐφ' ἐκάστῳ ἐτίθει, τὸν μέγαν ἐπὶ γλώττης φέ-
 ρων δομέστικον, καὶ τὴν τῆς Αὐγούστης μητέρα,
 ἣν μεγάλην κυρίαν κατὰ τιμὴν ὠνόμαζον οἱ πολλοί,
 σὺνάμα τῇ γερούσια πάτρη καὶ τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπὶ
 τῆς πόλεως ὠδεύει, καὶ δὴ περαιωσάμενος τὸν Ἑλ-
 λήσπεντον ἐκεῖθεν ἐχώρει πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐλθὼν
 δὲ καὶ τὴν Χρυσέαν πόλιν κατειληφώς, ἐκεῖ καθή-
 μωνος δι' ἡμέρας τὴν εἰς πόλιν εἴσοδον, ὅπως θεο-
 φιλῶς ἅμα καὶ μεγαλοπρεπῶς γένοιτο, ἀνεσκόπει τε
 καὶ συντάττει. Καὶ δὴ πέμψας ἄγει ἐκ τῆς μονῆς
 τοῦ Παντοκράτορος τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἀγνῆς
 Θεομήτορος, ἣν λόγος ἔργον μὲν εἶναι τοῦ θείου
 Λουκᾶ, ἐκεῖσέ που παρούσης κάκεινης καὶ θεωμέ-
 νης, δῶρον δὲ μετὰ ταῦτα γενέσθαι Πουλχερίᾳ τῇ
 βασιλίδι παρὰ τῆς νύμφης αὐτῆς Εὐδοκίας τῆς ἐξ
 Ἀθηναίων καὶ δεσποίνης, καὶ δῶρον ἀξιόχρεων ὄντως
 ἐκ Παλαιστίνης ἀποσταλέν. Ὑπὸ δὴ ταύτῃ ὀδηγῶ
 οὕσῃ, δι' ἧς ἐπεπιστεύκει καὶ ἀπολύψεσθαι, εἰσελα-
 νων τὴν πόλιν ἀποχρώντως ἡγεῖτό οἱ ἔχειν τὴν εἰς
 ἐκείνην ἀπονέμειν χάριν. Ἐτάττει δὲ καὶ τῶν ἐκεῖσε
 ἀρχιερέων ἕνα, τὸν τῆς Κυζίκου Γεώργιον, τὴν στο-
 λὴν ὑπενδύοντα τὰ τῆς εὐχῆς ἔχειν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν
 πρᾶττομένων εὐχαριστίαν ἀποπληροῦν. Ἦνοικτο τοί-
 νον ἡ Χρυσέα πόλη χρονία, καὶ ἀρχιερεὺς τῆς εὐχῆς

ἄξῃρχεν. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς καὶ πᾶν τὸ περὶ
 αὐτὸν σχολαίῳ ποδὶ καὶ ἀνατεταμένη διανοίᾳ μεθ'
 ὅτι πλείστης τῆς πρὸς Θεὸν ἀνομολογήσεως τὴν πό-
 λιν ἐσέρχεται, περὶ βαδίζων καὶ τὸ τῆς βασιλείας
 σοδαρὸν ὡς μὴ τοιαύτη τελετῇ πρόπον συνόλως
 ἀποτιθέμενος. Ἦν δὲ τότε καὶ τὸ τῆς ἡμέρας με-
 σημβρινὸν τοῦ μετρίου πλέον ἐκκαῖον, τοῦ ἡλίου κατὰ
 κορυφὴν Ἰσταμένου, καὶ ἡ τῶν συνειλεγμένων προ-
 θυμία πρὸς τὸ πνίγος διεφιλονεικεῖ, ὡς εἴ τι καὶ
 συμβαλῆ καταληφόμενων σὺνάμα τῷ βασιλεῖ τὸ μέγα
 παλάτιον. [P. 104] Τὸ γὰρ τῶν Βλαχερίων οὐκ εὐ-
 πρεπῶς ἦν ἔχειν πρὸς τὴν τῶν βασιλέων κατοίκη-
 σιν. Ἐγεμε γὰρ καπνοῦ καὶ λιγνύος Ἰταλικῆς, ἣν οἱ
 τοῦ Βαλδουίνου δαιταλευταὶ ἐκ πολλῆς τῆς ιδιωτείας
 ἐκείνου τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοίχοις προσέπαττον,
 ὡς ἔργον εἶναι τὴν ἐκείνων κάθαρσιν. Ἄμα δ' ὅτι
 καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἰκανῶς εἶχε βασιλεῦσι πρώτως
 ἐπιβάσι πόλεως τῶν πραγμάτων τετραραγμένως ἐχού-
 σης. Τὸ μὲν οὖν ἡσυχία χαίρον τοῦ δήμου, ἄρτι πρώ-
 τως βασιλεῖα Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἀνακτόροις θεώμε-
 νον, μεταβαλὼν τὴν ἐκπλῆξιν εἰς χαρὰν ἐν ἑλίσιον ἦν
 τοῦ λοιποῦ εὐπραγεῖν ὑπὸ τούτῳ βασιλευόμενον. Δο-
 κοῦσι δὲ μοι πρὸς ἐκείνην τὴν ὄψιν καὶ οἱ κατὰ τὴν
 πόλιν Ἰταλοὶ μεταβαλέσθαι ἦν καὶ ἀγαπῆν οὕτω
 πραχθέντων (μηδὲ γὰρ ἀδοξεῖν τοιοῦτον δουλεύοντα),
 εἰ μὴ γε ἡ κατὰ γένος κόρυθα εἰς ὀλιγωρίαν ἐτύρου

susceptum Andronicum, cui tali tribuendo nomine
 honorare studuerat patris sui Andronici dudum
 mortui memoriam, per quam etiam quadam ostenta-
 tionem 160 filialis pietatis vulgo jurare consueta-
 voral, cum quid affirmaret, magnum domesticum
 passim in ore habens, et Augustæ matrem quam
 magnam dominam plerique honoris causa nomina-
 bant, denique cum majoribus natu cunctis et
 universo senatu in urbem iter arripuit, ac trajecto
 Hellesponto processit inde versus Byzantium; quo
 perveniens et ad Auream delatus portam ibi per
 aliquot dies substitit, sedulo providens et mandatis
 opportunis curans ut in ea, qua parabat in regiam
 civitatem invehit triumphali pompa, nihil ad religio-
 nis sanctitatem, nihil ad splendorem magnificentiæ
 posset desiderari. Inter cætera jussit afferri ex
 monasterio Pantocratoris sacram imaginem inte-
 meratæ Dei Matris, quam aiunt opus esse divi
 Lucæ, ejus penicillo ac manu e vivente coramque
 spectata Deipara expressum, missum deinde ad
 Pulcheriam Augustam ab hujus fratria domina
 Eudocia Atheniensi ex Palæstina, donum plane
 mittente et accipiente dignum. Hac duce præeunte
 ingrediendo civitatem quam ejus beneficio sibi aper-
 tam traditamque crederet, putabat se testaturum
 satis cui tanti successus gratiam deberet, et sic
 quantum posset officium grati animi patronæ tam
 liberali repensurum. Jussit præterea unum e præ-
 sulibus qui aderant Georgium Cyzicenum, stola
 induta solemnem precationem præire ac conve-
 niente præesenti gaudio gratiarum actione rite de-
 fungi. Tum denique, postquam diu clausa perman-

serat, subito aperta est porta Aurea, et antistes
 orationem inchoavit, quando imperator et univer-
 sus ejus comitatus gravi et tardo incessu, mente
 vero 161 in Deum penitus intenta, demississima
 professione summæ gratiæ a se pro tam insperata
 felicitate Numini debitæ, civitatem ingressus est
 pedibus ambulans, omni regiæ majestatis fastu
 velut tali cæremonia non congruente prius depo-
 sito. Erat tunc hora meridiana et summus diei
 fervor, sole supra verticem altissimo ignitos radios
 vibrante. Tamen devota pompam celebrantium
 alacritas cum æstu incommodo certabat, unoquo-
 que ipsorum, et Augusto præ cæteris, subire liben-
 ter parato si quid detrimenti valetudo pateretur ex
 ardentissimo cœli verticem insidentis meridia solis
 vapore tolerato, dum sic lento gressu ad magnum
 palatium feruntur, nondum apta ad imperatorem
 excipiendum regia Blachenarum propterea quod
 hæc sordebat adhuc fumo plena nidoremque olens
 Italicum, parietibus illic passim fuligine inquinatis
 per Balduini coquos illita (ipso id haud digna prin-
 cipe negligentia fieri sinente), quæ purgari nisi
 longiori tempore et laboriosiori opera nequiret.
 Præterea illa magni palatii visa est securior interim
 sedes futura principibus in urbem nondum plene
 pacatam ex tam diuturna hostili oppressione tunc
 primum ingressis. Plebs porro quiete gaudens, viso
 tum primum in urbano palatio Romano impe-
 ratore, stupore in gaudium verso bene de cætero
 sperabat, proventura ex talis principis præesenti
 regimine læta sibi cuncta confidens. Mibi quoque
 videntur ipsi qui supererant in urbe Itali ad banc

καὶ ἄλλως ἐξ ὀπογούου τὰ δεινὰ παθόντας. Πλὴν τε-
λεισθείσης τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ κρότοις ἐπινικίοις
καὶ θείοις ἄσμασι, τὴν μὲν νύκτα φρουραῖς ἀσφαλῆσι
διείληπτο τὸ παλάτιον.

λβ'. Ὅπως προσηνέγκατο βασιλεὺς ταῖς τῶν Λατίνων
φυλαῖς εἰσελθόν.

Πρῶτας δὲ ὄλος ἦν πρὸς βουλαῖς, ὅπως τε τὰ κατὰ
τὴν πόλιν καταστήσας ὀχυρώται φρουροῖς τὸ ἄστυ,
καὶ ὅπως ἂν τοῖς δοκοῦσι τῶν Ἰταλικῶν γενῶν (οὗτοι
δ' ἦσαν Γεννουῖται τε καὶ Βενετικοὶ καὶ τρίτοι Ηισ-
σαῖοι) σοφῶς προσενεγκάμενος καὶ ὑφ' αὐτῶ ποιή-
σοι· οὕτω γὰρ ἂν αὐτῶν ὑποποιηθέντων, ὅλων τ'
ὄντων τὰ μέγιστα συγκροτεῖν ἐς ὃ τι καὶ βέβαιοιεν,
τοὺς ἄλλους καὶ μὴ θέλοντας ἤρεμειν. Ὅθεν καὶ
τροσκαλούμενος ἡμέρας ὄλης ἐχρημάτιζε τὰ εἰκότα,
καὶ ταῖς τῶν ἐλπίδων ἀμείνοσιν ὑπέσπα τε τῆς πρὸς
τοὺς ὁμογενεῖς οἰκειότητος καὶ κατ' ὀλίγον προσεποι-
εῖτο, καὶ γε τὰς ὀρμάς σφίσι σοφῶς ταῖς χάρισιν ὑπετέ-
μνετο. Αἱ δ' ἦσαν ἐν καλῶ τε τῆς πόλεως κατοικεῖν
ἀνέδην, τόσον τοῦ τόπου λαθόντας, καὶ τὴν σφίσι
συνήθη τάξιν ὑπ' ἄρχοντι πεμπομένῳ [P. 105] παρὰ
τοῦ κοινῶ συνεδρίου τοῦ γένους αὐτῶν, ὃν καὶ ποτε-

speciem multo augustioris majestatis aliquantum
deliniri potuisse, ac non longe futuri fuisse ab
acquiescendo præsenti fortunæ, haud ignominio-
sum sibi ducentes tali principi subesse, nisi rancor
ingenitus in contemptum potestatis homini non
sui generis commissæ traheret, præsertim 162 me-
mores calamitatum recentis cladis, et pejora ex
proclivi metuentes, alioqui superbos animos. Cæ-
terum consumpta tota ea die plausibus triumphali-
bus et festis canticis, per noctem sequentem va-
lido præsidio palatium septum est.

32. *Ut se gesserit imperator cum diversis Latinorum
post ingressum in urbem.*

Mane consecuto totum se imperator impendit
consiliis et deliberationibus de optima ratione con-
stituendæ ac præsidii firmandæ civitatis, deque via
ac modo conciliandi atque in partes suas, quoad
posset fieri, trahendi præcipuos quosque Italici ge-
neris (hi erant Genuenses, Veneti et tertii Pisani):
nam si hos sibi devinxisset, spes erat vel pariter
assensuros et quasi vi quadam, vellent nollent, at-
trahendos reliquos, vel si contumacia invicta in odio
perstarent, exarmatos eorum discessionem minus
deinceps ad nocendum valituros et quieturos neces-
sario cæteros. Quare iis ad se vocatis alloquendis
solidum sumpsit diem, idonea commemorans deli-
niendis ipsis, et spe commodorum cuique privatim
oblatoꝝ abducendis a communi universo Latinoꝝ
generi conspiratione in odium Græcorum. Nec
nihil proficiebat ista opera: sensim enim circura-
bat feros, et sævos iratorum impetus beneficiis emol-
liendo frangebat. Ispis quippe indulgebat ut in bo-
no urbis loco habitare secure possent, tantum loci
occupantes quantum sibi sufficere putarent, sua
ipsorum propria utentes disciplina, sub cura præ-

στάτος ἐξουσιαστὴν εἶποι ἂν ἡ Ἑλλήνων γλῶσσα,
νόμοις ἰδίοις προσέχοντας πολιτεύεσθαι, ἀτέλειαν δ'
ἔχειν καὶ ἐλευθερίαν ἐφ' ἅπασιν ναυσὶ χρωμένους καὶ
μεταχειρίζοντας κατ' ἐμπειρίαν τὰ πράγματα. Καὶ
ταῦτα μὲν Γεννουῖταις τὰ ἐπαγγέλματα, Βενετικοῖς
δὲ καὶ Πισσαίοις τὰ ὅμοια προσεφιλοτιμεῖτο, τοῖς
μὲν ὑπὸ παῖούλῳ, ὃν Ἑλλαν ἂν εἶποι ἐπίτροπον, τοῖς
δὲ Πισσαίοις κονσούλῳ, ἐφόρῳ νόμοις τοῖς αὐτῶν
χρωμένοις, πράττειν τε τὰ αὐτῶν ἀκωλυτως, ἐλευ-
θέρως διαβιῶντας. Πλὴν τοῖς μὲν Γεννουῖταις οὐκ
εἶχε πιστεύειν ἐντὸς περικεκλεισμένοις τοῦ ἄστεος.
πολλοῖς γε οὖσι καὶ οὐ κατ' ἐκείνους ἐμφοτέρους
σύνναμαι, ἐκείνους δ' ἠλαττωμένους τῷ πλῆθει ἐντὸς
κατέχων οὐκ ἤλγει. Τὸ δ' οὖν διαιρεῖν τὰ γένη, καὶ
τοῖς μὲν παροῦσι φιλικῶς ἔχειν, τοῖς δὲ καὶ ἀποῦσι
πρόβῳθεν δῶροις ὑποχαλᾶν τὰς ὀρμάς, δεικνύντος
ἦν ὡς δεδίε: τὴν ὀμαιγμίαν, καὶ μᾶλλον δεῖ Βαλ-
δουῖνος φυγαῖς χρησάμενος καὶ Καρούλῳ συμμαχίας,
ἀνδρὶ σοβαρῶ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον φρονούντι, συνήλ-
λαττε λαμβάνων ἐφ' οὐκ τὴν ἐκείνου θυγατέρα καὶ οἱ
ὡς ἔδνα τὴν πόλιν ἦν οὐκ εἶχε διδοῦς. Ὁ δ' ἐλάμβανε
καὶ μὴ ἔχοντος παρ' ἐκείνου, ἐλπίζων ὡς καταλήψαιτο
στόλον ἐξαοῦσας.

fecti a concilio gentis publico missi, quem Pote-
statem ipsi vocant, nomine significante prætorem
aut magistratum rerum judicandarum et admini-
strandarum, auctoritate præditum, propriis item
obtemperantes legibus; præterea ut essent immu-
nes 163 ac prorsus liberi in omni ratione navi-
gationis ac commercii, negotia solita ipsis industria
gerentes. Hæc Genuensibus promissa, Venetis au-
tem et Pisanis paria similiter ostentata sunt, nempe
ut illi quidem sub bajulo (vocabulo, si in Græ-
cum interpreteris, præpositum sonante), Pisani au-
tæm sub consule, quasi dicas ephoro aut ædile,
legibus ipsorum quisque propriis uterentur suas-
que res agerent prohibente nemine, libere per om-
nia viventes; cæterum Genuensibus satis fidere non
poterat intra urbem degentibus, quod mulieressent
nec cum Pisanis et Venetis communiter viverent,
sed suas sibi separatim res haberent; quos alla-
trari, cum apparerent, et plebis proscindi conviciis
haud moleste ferebat, sic illos (quod sibi utile pu-
tabat) cohiberi ne facile prodirent, et intus detineri
gaudens. Ea porro industria tractandi separatim cum
unaquaque gente, et præsentibus quidem benevo-
lentiam exhibendi, procul vero absentium iras exar-
mandi donis missis et privilegiis indultis, ejus erat
qui ostenderet formidare se rationum harum con-
sensum et conspirationem in communem expedi-
tionem bellicam; quem illi magis admovebat in-
tendebatque metum acceptus de Balduino nuntius
istum referens fuga eelatum ad Carolum, præferocem
et magnorum spirituum virum, affinitatem cum
eo contraxisse jungenda suo Caroli filia, imputata
in patrimonium et maritalem dotem urbe Consttan-
tinopoli, quam licet qui assignabat non haberet, ad-
misit nihilominus Carolus libenter, sperans se illam
recepturum classe, quam ad id armabat, immissa.

λγ'. Ὅπως ἐτάχθησαν τὰ κατὰ τὴν πόλιν παρὰ βασιλέως.

Πρῶτον γούν τῶν ἐκείνου ἔργων ἐντὸς τοῦ πολιματος τοὺς ἐποίκους εἰσάγειν τε καὶ οἰκίζειν, πρὸς τῇ θαλάσῃ κατωκισμένους τὸ πρότερον, δεύτερον κληροδοτεῖν τοῖς ἐν τέλει ἐκτός τε καὶ ἐντὸς πόλεως τόπους εἰς γεωργίαν, ἐξηρημένους τῆς εἰς χάριν γονικευθείσης τοῖς θεληματαρίοις, τῆς ἐκείνων σπουδῆς καὶ εὐνοίας ἕνεκα γῆς ἀγαθῆς εἰς καρπογονίαν καὶ ἀρετῶσης εἰς πᾶν τὸ καταβαλλόμενον. Ἔτι τ' ἀφοσιούν ταῖς μοναῖς ἐτέρας μάλα πιείρας. Ἦν γὰρ αὐτῶ τὸ σπούδασμα καὶ ταύταις προσαρμόττειν τὰς ἔξω, [P. 106] αἱ δὲ ὑπὸ πολλῶ πλούτῳ κατ' ἀνατολήν πικρὰ αὐτάρκως ἔγουςαι τῶν ἐπιτηδείων συνίσταντο· οὕτω γὰρ ἐκείθεν καὶ τὰς συνιστῶν ἐγκώκει. Τρίτον τοῖς συνειλεγμένοις ἐκδιδόναι τόπον ἐφ' ᾧ κτίζοιεν ἐπὶ τέλει. Τὸ δὲ πρὸ τούτων καὶ μετίζον ἀρήγειν ἐπανηκούσας πρὸ τὸ πρῶτον τὸ δοκεῖν μοναῖς εἶναι, ἀνακτίζειν τε καὶ τὸ πόλισμα πᾶν σπουδαίως τοὺς ἀπὸ στρατιωτῶν ἐλαφροὺς εἰσάγοντα. Μηδὲ γὰρ ἡρεμήσειν οὕτως ἐξελαθέντας τοὺς πρὶν κατέχοντας, ἀλλὰ στόλῳ συνεπιθήσεσθαι. Τῷ τοι καὶ στόλον ἐξήρτες καὶ ἐναυπηγεῖτο, καὶ

33. *Ut res urbis ordinatæ sint ab imperatore.*

Primum imperatoris urbem ingressi opus fuit suburbiorum inquilinos in urbem inducere, ad mare prius habitantes: secundum distribuere **104** optimatibus hæreditaria bona intra et extra civitatem, domos et agros ad culturam, segregata tamen ea parte quam in gratiæ loco eximie voluntariis reservaverat, præmium debitum studio et benevolentie ipsorum: erat autem illa portio terræ optimæ et in omni fructuum genere feracis. Exceptit et partes alias monasteriis valde pingues. Erat autem ei in animo monasteria urbana iis quæ multa extra urbem variis per Orientem locis visebantur ditia, et magnæ multitudini alendæ quod sufficeret habentia, conjungere, sic fore autumans ut ex alterorum copia alterorum inopiæ subveniretur; quam optimam putabat monasteriorum urbis recte constituendorum rationem. Statuit quoque ut evocatis ad urbem frequentandam assignarentur loca in quibus ædificarent, certo indicto vectigali quod fisco penderent. Ante hæc et aliud instituit majus memoratuque dignius, decernens videlicet ut ope ac favore regio juvarentur conatus eorum qui antiqua monasteria desolata vel destructa restituere in pristinum splendorem curarent. Incubuit etiam studio ingenti mœnibus urbis instaurandis reficiendisque, qua hiarent aut labem facerent, imponendis quoque turribus ac propugnaculis ad custodiam manu promptis expeditisque militibus. Satis enim intelligebat minime quieturos pulsos inde Italos, sed classe quam primum armata venturos ad recuperationem tentandam sic amissæ urbis. Quare et ipse classi apparandæ ædificandisque navibus operam impendit. Et in navale ministerium e multitudine quæ in urbem, ex quo erat recepta, concurrerat e

Α τοὺς προσελῶντας ἐκ τῶν χωρῶν καὶ εἰς χιλιέδας ἔταττε πλείους. Ἄλλα τε πολλὰ κατέπραττε, τὰ μὲν κατὰ χρείων τὰ δὲ κατὰ ἐκπληξιν, προσναστέλλων τὰς ἐπιθέσεις.

λδ'. Ὅποια ἦσαν αἱ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου τῶν ἀρχιέρων βουλαί.

Ἦν δὲ ἄρα μέλον ἐκείνῳ καὶ τῆς Ἐκκλησίας οὕτω κεχρωμένης ποιμένος. Συνῆγε τοίνυν τοὺς ἱεράρχας καὶ βουλαῖς σὺν αὐτοῖς ἐχρήτο, τὸ ποιητέον θέλων μανθάνειν. Τοῖς μὲν οὖν ἰδοὺ ἀνακαλεῖσθαι ἔτι περισύτα τὸν πατριάρχον Ἀρσένιον· μηδὲ γὰρ κανονικῶς προβῆναι τὰ κατ' ἐκείνον· εἰ γὰρ ἐπιμένειν παρακαλοῦντας, καὶ μὴ ἐπὶ παρευθὺς ἀνέγκλητον ὄντα. Τοῖς δὲ τοῦ μπαλιν αὐτὸν μὲν μένειν ἐφ' οἷς κατέγνωστο· ἰκανὴν γὰρ εἶναι καὶ εἰς παραίτησιν τὴν ἐκχώρησιν, καὶ τὸ ἀξιόμμενον μὴ καταδέχεσθαι, ἀλλ' ἀποπέμπειν τοὺς ἱκετεύοντας ὄντο· ἡν ὡς ἀπολέγοι τὴν προστασίαν. Τούτων οὕτω κινουμένων καὶ λεγομένων, ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμφοτέροις τιθεμένων ἐψέκει προμηθείας τῆς αὐτῶν ἕνεκα. Τό τε γὰρ ἐκείνον μετακαλεῖσθαι καὶ ἐπιστῆν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν εἰς ἔχειν ἰδοὺ, εἰ ὅπ' ἐκείνῳ πατριαρχοῦντι τὰ κατὰ γνώ-

cunctis undique regionibus, ad multa remigum millia centuriavit. Plura quoque ejus generis alia fecit, partim ad usum verum imminentis belli, partim ad speciem, sperans terrore ipso vari apparatus et ostentata inde confidentia se repressurum spes audaces inhiantium urbi Latinorum et novam in eam expeditionem parantium.

34. *Deliberatio antistitum de patriarcha Arsenio.*

105 Curæ quoque imperatori fuit status Ecclesiæ tunc viduatæ pastore. Congregavit ergo episcopos, et sententias eorum exquisivit, quid opus esset facto discere cupiens. Erant in iis quibus Arsenius revocandus ad sedem patriarchalem videretur. Negabant enim canonice factam ejus exauctorationem: quippe siebant oportuisse amplius expectare postquam ille invitatus ad reditum fuerat, nec tam cupide procedere ad ejus nec accusati nec damnati depositionem. Alii contra dicebant satis constituisse de fixo ejus et irrevocabili abdicandæ dignitatis proposito, ne aliam expressiorem recusationem expectari debuissæ quam ipsam secessum, ex quo nullis precibus missorum a sacra synodo retrahi potuerit. Inter hæc ultro citroque mota dictaque alternans imperator, et modo his modo illis assentiri visus, nunquam expediebat in ultra potius contrariarum sententiarum acquiesceret quia nesciebat utrum consilium esset utilius ad finem ipsi propositum confirmandi et in majus promovendi res suas. Nam hinc quidem hominem experte facilitatis, auctoritatis magnæ, rebus iterum ecclesiasticis imponi honestum, amplium et vulgo placiturum ap' parebat: et idem erat imperatori percommo- dum, si quo modo senem potuisset inducere ad ea quæ habebat in animo, quæque agere jam cœperat,

μην προβαίη, ὥστε καὶ ὁ τι αἰροῖτο πράττειν καὶ μὴδὲν μηδέσιν ὑπολελείφθαι εἰς σκανδάλου πρόφασιν. [P. 107] Ἐδεδίει δ' αὖθις μὴ πως ἐκκρουσθεὶς ἀμάρτη τῶν κατὰ γνώμην, καὶ οἱ ἐντεῦθεν βυθὸς πραγμάτων ἀναρράγει. Τὸ δ' ὑπερφρονεῖν καὶ ἀντικαθιστῆν ἕτερον προβαίνειν μὲν ἀκωλύτως ταῖς πράξεσιν οὐκ ἀμήχανον ἐλογίζετο, ταραχὴν δ' ἄλλως εἶναι, δι' ἣν οὐδὲ τὰ γενόμενα προσήσασθαι τινας, δεινὰ, καὶ ἄλλως ὄντα, τῶν εἰκότων ἔγρινε. Μέσος οὖν ἐναπειλημμένος ἀμφοτέρων τῶν λογισμῶν ἐν ἀπορίᾳ καθιστῆται τοῦ τισι τίθεσθαι. Ὅμως ἐκχωρῶν τῷ καιρῷ προϊόντι ὡς κρείττον τι ἐπάξοντι, ἀφείς κατὰ σφᾶς τοὺς ἱεράρχας περὶ τοῦτου βουλευέσθαι ὥστε καὶ ὁμολογεῖν ἀλλήλοισι μὴ διαφωνοῦντας, αὐτὸς ἐπὶ τὰς τῶν κοινῶν ἐτρέπετο διοικήσεις, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ὀφροντίστως ἐκείνων ἔξειν.

λε'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐκ ποδῶν τὸν νέον Ἰωάννην ἐποίησε. Καὶ ὅπως κατοικίζοντο Ἴταλοι.

Τὸ γὰρ κατὰ νοῦν βυσσοδομευόμενον οὐχ ἡσυχάζειν ἐποίει τοὺς λογισμούς. Οὐκ ἀφανῆς γὰρ ἦν ἐξ ὧν τοῖς ὑπονοουμένοις τῷ Ἰωάννῃ προσκεῖσθαι ἐγκλημα

patriarchalis auctoritatis nutu et suffragatione roboranda. Sic enim et quod decreverat perficeret, et simul omnem omnibus offensionis ac querelarum occasionem demeret. Sed rursus verebatur ne spe ista exoidens securim suis rebus magnam infligeret, ac quasi quadam mota Camarina novarum inde tempestatum periculosissimas excitaret nubes; e contrario si persisteret in Arsenio procul habendo aliamque patriarcham eligi curaret, occurrebat fieri quidem tunc posse ac facile sperari ut consilia de amovendo a spe imperii pupillo exitum haberent: cæterum 156 orituras inde turbas providebat, cupidis rerum novarum speciosum adversum sese conjurandi prætextum non neglecturis; quorum utique seditiosi conatus favorem apud vulgus haud dubium inde traherent, quod justitiæ ac religionis in vindicanda sacri capitis injuria, jam plurimum invidiosa, colore honestissimo commendarent. His suspensus curis atque utramvis in partem ambiguus optimum judicavit permittere negotium quasi sortis arbitrio, ipsos qui convenerant episcopos sinendo libere decernere quod velent, autumans, allaturum ut solet, aliquid forte in rem non incommodum tempus ipsum ac moram; quæ ut longior contingeret, antistes inter se commissos admonuit, darent operum mature considerandis cunctis, nec deliberationi finem imponerent quoad omnes ad unum in concordem sententiam convenirent. Ipse alio curas vertit ad instantium administrationem, haud tamen attentione penitus aversa ab iis quæ in synodo a Patribus agerentur. quos quasi furtivus obtulibus, aliud licet agere simulans, perrexit observare.

35. *Ut imperator puerum Joannem amoverit; ut Italii domicilium attributum fuerit.*

Nam quod machinabatur animo, acquiescere ipsum in re tali et nimis fiducia indormire non

δυσνοίας πρὸς αὐτὸν ἐπῆγε καὶ ὑπεβλέπετο, ἔστι δ' οὐ καὶ αἰτίας πλαττόμενος ἀπηνῶς ἐκόλαζε, μὴδὲ μέχρις ὀνόματος κοινωνὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ θέλων ἔχειν τὸν Ἰωάννην καὶ τὸ ἐκποδῶν τῶν δλων καταστήσαι διὰ πλείστου ποιούμενος. Ἦν δὲ τὸ μὲν ἐρεθίζον εἰς ταῦτα τῶν μὲν ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν ἀδελφὴν Εὐλογίαν, τῶν δὲ πραγμάτων τὸ τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον τῇ ἡλικίᾳ προκόπτειν, ὃν μὴ κατὰ βασιλεὺς ἀνάγειν δεινὸν ἐποιεῖτο καὶ οἱ οὐ φορητὸν ἐνομίζετο, τὸ δὲ πλεόν ἢ μεγίστη φιλοτιμία καὶ τὸ ἄκαιρον ὑπερήφανον μένειν ἐπὶ μετρίοις οὐκ ἀρκουμένου. Ἡ δὲ τοῦ δοκεῖν οὐκ ἀλογίστεως ταῦτα βούλεσθαι πρόβασις ἢ τῆς πόλεως ἄλωσις, [P. 108] εἰς θρόνον βασιλείας λογιζομένης αὐτάρκη τῷ κατασχόντι αὐτὸν δ' εἶναι καὶ μόνον τὸν εἰς ταύτην κληθέντα προτείνων, αὐτὸν καὶ μόνον βασιλεύειν συνελογίζετο. Ἐτι δ' ὁμοῦς ὑπουλον ἦν τὸ δεινὸν καὶ τοῖς πολλοῖς οὐκ εὐσύνοπτον, εἰ καὶ πως οἱ βαθύτερον ἐπιβάλλοντες ἐκ τε πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ μὴ συνεισελεῖν τὴν πόλιν ἐκείνῃ τὸν Ἰωάννην οὐ δυσχερῶς εἶχον ὑπιδέσθαι τὸ μελετώμενον, ὃ δὲ τρε-

sinebat. Multorum in imperatorem gliscebant non obscuris excitatæ indicia suspiciones, parum eum benevole in pupillum Joannem affici atque adeo in ejus circumventionem incumbere, unde crimen perfidiæ in se ipsum attrahens obliquis plerorumque indignitatem rei non ferentium oculis designabatur. Constabat eum fictis causis graviter multasse quosdam, quorum culpa non erat alia quam Joannem imperatorem libera voce prædicasse; quem ne nomine quidem tenus sibi adjungi collegam supremæ potestatis ferre poterat. Nec dissimulabat redigere plane se puerum in ordinem et ab omni funditus excludere participatione imperii omni studio cupere, ac in eo verti fortunam salutemque propriam ducere. Eo illum incitabant partim homines, partim ipsæ res. Eulogia videlicet ejus soror nullum faciebat finem ejus iniquitatis suadendæ. Andronicus autem puer, filius imperatoris Palæologi, crescens in die spe indoleque bona, tacito sui aspectu parlem assidue 167 stimulabat, quasi deprecans ne se privatam adolescere permetteret. Quo tantum commovebatur, ut videre charissimum filium expertem summi honoris rem plane intolerandam arbitraretur. Vehementissimum porro machinationis injustissimæ incentivum erat ingens ambitio et intempempestiva superbia moderari sibi atque infra fines, æquæ mediocritatis se tenere dedignantis; cui prætextum coloremque cupiditati fucandæ suggerebat aliquid recuperatio urbis, quæ sedes esset imperii præcipua, quasi ea capienda proprie in imperii thronum ascendisset, ac ut in eam solus, suis utique expugnatam auspiciis, evocatus esset, sic imperare solus in ea et ex ea deberet. Porro id propositum habebat in arcano indeprehensibile primis obtulibus occurrentium. Si qui tamen penitus intro piscerent, cum ex aliis signis, tum ex eo quod secum Joannem in urbem

φόμενον ὑπ' ἀγρίας πλεονεξίας, εἰς Θεὸν πειθοῦσης ἀμαρτάνειν τὰ μέγιστα διὰ τῆς τῶν ὄρκων παραβάσεως, μείζον ἤρετο ἦν ὥστε παρορᾶσθαι τῶ μελετῶντι. Τὸ δ' ἦν ἄρα τὸ τοῖς Ῥωμαίοις μεγάλων ἄρξαν κακῶν καὶ ταραχῆς ἀνυποίστου βέχθεν. Τότε δὲ τὰ τῆς πόλεως ὡς οἶόν τε καθιστὰς πρὸς τὸ ἀσφαλέςτερον, Γεννουίτας μὲν τοὺς τ' ὄντας τοὺς τε προσδοκωμένους προσγενέσθαι πλείστους ἐνιδῶν, καὶ δυσχερεῖς ἢ ὥστε καὶ ὑποκλίνεσθαι βράδιως Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς τυχοῦσαις προφάσεσιν ὑποκινήθησομένους ἂν ὡς ὑπερόφρυς καὶ συβαρούς, ἐντὸς μένειν τῆς πόλεως οὐκ ἐγνώκει συμφέρον, ἰδίᾳ δὲ προσκαθῆσθαι, καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὴν Ἡράκλειαν τῆς Θράκης φέρων κατῴκειν, ὕστερον δὲ κατὰ τὴν περαιᾶς παρὰ μόνον τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον ἀσφαλές ἐδοκίμαζε κατοικίσειν. Βενετικούς δὲ καὶ Πισσαίους, τὸ κατὰ πλῆθος ὄλιγον, μένειν ἐντὸς ἐδικαίου, ἀποκεκριμένους καὶ τούτους τῶν ἄλλων. Ὅθεν καὶ ἐν ἀκινδύνῳ τῶ κατ' αὐτὸν ἐκέλευε μὲν αἰτίκα τό τ' ἐντὸς ἀνοικοδομηθῆν πρὸς τῶ κατὰ θάλασσαν μέρει τῆς ἀγορᾶς φρούριον τό τ' ἐκτὸς τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἀμφοτέρω κατερείψαι, καὶ οὕτω Γεννουίτας μὲν κατὰ τὴν πρὸς δύσιν περαιᾶν πρὸς τῶ Γαλατᾶ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιμήκιστου παρεκτείνοντας κατοικεῖν, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀποτάχθηναί

ἰδίους τόπους πρὸς οἴκησιν. Ἐχειν δ' ἕκαστον γένος τοὺς ἰδίους φόρους ἀκωκῦτως προσέταττε.

λς'. Τὰ κατὰ τοὺς εἰς τὸν πάπαν καὶ τοὺς Ἰταλοὺς πρέσβεις τοῦ βασιλέως.

[P. 109] Διεπρεσβεύετο δὲ καὶ πρὸς τὸν παππᾶν διὰ ταχέων ἐκμειλισσῶν δώροις. Δύο δ' ἦσαν οἱ πρέσβεις, εἰς μὲν ὁ Νικηφορίτζης λεγόμενος, ἄτερος δὲ ὁ Ἀλουθάρδης, ἄνδρες εἰς ὑπογραμματείας τελοῦντες πρὶν τῶ τῶν Ἰταλῶν βασιλεῖ τῶ Βαλδουίνῳ, αἰτίαν δὲ προδοσίας πρὸς Ῥωμαίους σχόντες. Οἷς δὲ καὶ τὴν Ἰταλίαν καταλαβοῦσι κίνδυνος ἐπιπίπτει βαρῦς, ὅν οὐδ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τῶν πρέσβων μὴ παθεῖν τὰ χεῖριστα παρηγεῖτο. Βλλ' εἰ καὶ τὰ τῆς προδοσίας ὄνειδη ταῖς τιμαῖς συνεκάλυπτεν ὁ κρατῶν εἰς αὐτὸν παραπρεσβευόντων ἐκ πόλεως, ἀλλ' ἐκείνοι χαλεποὶ γε ὄντες καὶ ἄλλως, παρακινιζόμενοι δὲ καὶ τῆ στερήσει τῆς πόλεως εἰς μανίαν μείζονα, κατὰ τῶν πεμφθέντων ἐπ' αἰτίαις τῆς προδοσίας, ὡς ἐπιστάντας ἐωρῶντο, τιμωρεῖν ὄρμητο, Ὅθεν καὶ τὸν μὲν Νικηφορίτζην κατασχόντες ἐκ ποδῶν ἐς κεφαλὴν ζῶντα ἀνηλεῶς ἐξέδερον, τιμωροῦντες αἰτιαθέντα, ἅμα δὲ καὶ ἐπ' ἀτιμίᾳ τῶ πῆμφαντος ὁ δ' Ἀλουθάρδης προγυρῶν τὴν ἐπιβουλήν ἀνὰ κράτος φεύγει. Καὶ ταῦτα μὲν τόνδε τὸν τρόπον συνέβη τοῖς παρ' Ἰταλίαν πεμφθεῖσι πρέσβευσιν.

non duxisset, subodorabantur quid pararet. Cogitatum profecto nefarium et ortu primo exstinguendum. Nunc illud sinu gignentis factum et lacte quodam feræ cupiditatis edoctum usque ad audaciam Deum ipsum fœdifrago perjurio violandi, erupit denique magnam in perturbationem perniciemque Romanorum. Sed hæc postea: hoc vero tempore cœpto imperator insistens operi res urbis in statum quam maxime securum componendi, Genuenses quidem, quique jam aderant quique mox venturi exspectabantur, plures et contumaciores cernens quam ut spes esset: subjici bona fide Romanis posse, providensque fore ut levibus quibusque subinde causis aut prætextibus ad arma et rebellionem concitarentur, utpote homines arrogantes et feroces, eos intra ipsam habitare civitatem haud putavit tutum; eponendos **168** igitur duxit in proprie ipsis assignatum locum. Ac principio quidem Heracleam Thraciæ ipsos translulerat. Deinde tamen securius existimavit collocare illos e regione Perææ, et sua intra solam arcem **D** Galatæ habere domicilia jubere. Venetos autem et Pisanos, quorum erat non ita magna multitudo, manere intra urbem permisit, sed separatos ab invicem et ab aliis, Inde ad omne periculum certius, quantum in ipso erat, prævertendum dirui et solo funditus æquari jussit munitiones tum intra urbem arcis exstructæ ad maritimam fori partem, tum extra suburbii Galatæ. In quo sic propugnaculis nudato habitare Genuenses ex adverso oppositæ ipsi ab occasu Perææ, extensa quam maxime in longum domorum serie, præcepit, aliis quoque decer-

nens præscribi locos ad habitandum, et cuique genti suos census et vectigalia, nullo prohibente provenire.

36. De legatis ad papam et Italos ab imperatore missis.

Misit et quamprimum legatos imperator ad papam, donis eum deliniens. Duo autem legati erant, quorum unus Nicephoritzes, alter Alubardes vocabatur. Uterque scriba Balduini fuerat nuper imperatoris Italorum; unde quod ad partes Romanorum transissent, proditionis accusabantur a Latinis. Hos in Italiam appulso grave periculum excepit, in quo ne nomen quidem sacrosanctum legatorum extrema ipsis mala deprecari potuit, quanquam alias imperator proditionis in se reos ex urbe tum a Latinis detenta subdole missos benigne accepisset, crimen honore legationis occultatum se videre dissimulans. Itali enim cum alias irritabiles **169** ac vehementes, tum incommodo recenti amissæ Constantinopoleos efferati adversus hos tali tempore sese ipsi offerentes in rabiem solito majorem, ulcisci supplicio prorsus atroci crimen ipsis impactum proditionis aggressi repente sunt. Captum videlicet Nicephoritzen a pedibus ad caput vivum crudeliter excoriarunt, non magis in poenam sceleris ipsius quam in imperatoris ipsum mittentis ignominiam ac contemptum. At Alubardes, comperto quid sibi pararetur, prævertit infortunium fuga matura. Hic successus missæ in Italiam legationis fuit.

Γ'.

α'. Ὅπως ἐσκόπει ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην ἢ μὴ μετελευσομένου τὸν ἀμαρτήσαντα. Τὰ δ' εἰς μεγάλην εἶναι οἱ τὴν ταραχὴν, ὡς καὶ κίνδυνον ὑπονοεῖσθαι. Ταῦθ' ὁ κρατῶν λογιζόμενος συνάπτειν ἤθελε τὰ ἀσύναπτα, τὴν τε τοῦ πατριάρχου ἀποκατάστασιν καὶ τὴν τοῦ γνησίου βασιλέως ἀπραξίαν· τὰ δ' ἦσαν λίον μὴ λίνῳ συγκλώθοντα πραττεῖν. Ἐγὼ γοῦν πειρᾶσθαι τοῦ πατριάρχου, εἰ οὕτω τῶν κατὰ τὸν Ἰωάννην ἐχόντων ἀπηρτημένως πάντη καὶ ἀνεμμένως αὐτὸς κατανεύει τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον, πρὸς δὲ καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ στέφειν αὐθις ἐκεῖνον βασιλικῶς κατὰ τὸ δεύτερον προαιροῖτο ἐπὶ τῆς πόλεως (εἶναι γὰρ καὶ ἄλλως δίκαιον πρῶτως εἰσαχθέντα καὶ πρῶτον τῶν βασιλέων στέφειν), ὡς εἰ διδοίη ταῦτα καὶ τὰ πῖ τούτοις ἐλπίζειν, ὡς ἐφησυχάσοι πραχθέντων. Τρισὶ δ' ὤτε πείσειν τοιαῦτα λέγοντα, τῷ τε μεμαλακίσθαι τοῦτον τῷ χρόνῳ ἐν ὑπεροραίᾳ διάγοντα, τῷ τε θεδέναι μὴ καὶ αὐθις ἀντικαταστῆ ἄλλος, γεγονὸς καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἤδη, καὶ τρίτῳ τῷ ἀνάγκῃ εἶναι καὶ αὐτὸν ἔρῃ τῆς πατρίδος, ἧς ἀδύνατον ἐπιβῆναι, καὶ ταῦτα μεθ' ὑπερτάτης τιμῆς τε καὶ δόξης [P. 114]

III.

1. *Quid consilii cepit imperator circa patriarcham Arsenium.*

At imperator multis undique cogitationibus occurrentibus tandem intelligens fieri non posse ut res Ecclesiae sine patriarcha componerentur, deliberabat secum quo pacto consequeretur ut et aedi vacanti daretur patriarcha et simul sibi ex sententia destinata procederent. Nam horum alterum si succederet, altero deficiente, claudicaturum necessario statum suum providebat. Quippe si restituto patriarcha ipse prohiberetur exsequi quod decreverat, e maximis se spebus im par lapsurum infortunium exhorrescens cogitabat: sin relicto illo ubi erat, ipse per sese quæ vellet efficeret, 170 ingenem se subiturum invidiam et erupturis inde assultibus vix parem futurum reputabat, siquidem habituros parum sibi æquos plurimos, rebus imminentes novis, speciosum prætextum validæ conflandæ factionis, obtendendo videlicet arcanis odiorum causis, livori et ambitioni, publice plausibili et in speciem religioso zelo vindicandi ab injuria et repnendi in thronum ereptum exsulantis sine causa patriarchæ, ac verisimiliter jactando voluisse imperatorem eo procul habendo amovere a se molestatum arbitrum, quem satis nosset haud unquam D acquieturum ingratis ejus et injustis molitionibus, et quoniam præoptasset illegitimam monarchiam legitimo collegio supremæ potestatis, ecclesiasticum quoque supremum magistratum illegitimum maluisse, quoniam ex eo, cum talis esset, suffragationem in suum ipsi similem sperasset; ac duplici utraque scelestissima injuria consciscenda in patrem sacrorum, quem circumvenisset, in pupillum principem, quem supplantasset, male se de Deo sentire

declararet, quippe quem videretur opinari aut non videre quæ in ipsum peccantur, aut connivere ad scelera, pœnis eorum nunquam repetendis. Quibus ex rebus vel propria probabilitate vel artificiosis adversantium populo persuasis maximam oriturum perturbationem palam erat, tamque atrox excitandum discordiæ civilis incendium, quo periculum esset ne caput ac familia ipsius simul cum ipsa republica conflagraret. Talis reputans formidansque imperator connectere insociabilia voluit, patriarchæ videlicet restitutionem et exauktionem legitimi principis. Hoc autem erat telam texere lino linum non jungendo, sed diversas nec natura coherentes in unum stamen intricare materias. Hoc proposito aggressus ante omnia est tentare patriarchæ animum, ecquid persuaderi seni posset ut relictis in suspenso et in incerto, uti tunc erant, Joannis pupilli rebus, venire ipso in urbem annueret, ac throno patriarchali in sua vera metropoli conscenso emoliri se pateretur ad sese coronandum ibi denuo pompa et cæremonia solemnissima. Nec desperabat rem ipsi probari posse, quidquid 171 alias in coronatione repugnasset, quoniam causa nunc erat idonea, ut qui prior imperatorum in urbem suis unius auspiciis captam intraverat, prior quoque ibi coronaretur. Quæ si ab Arsenio impetrarentur, spes erat in aliis quoque assensurum, ac cum forent perpetrata quæ imperator destinarat, factis acquieturum. Tres autem secum reputans reperiebat causas, quæ ipsi sperandum suaderent fore nunc exorbitantem in his quam antea Arsenium. Prima erat, quod esset verisimile tædere ipsum exilii tam longi, eoque tædio emollitum ad libenter paciscendum de reditu. Altera, quod vix esset dubium quin

μη ταυθ' ὑπισχνούμενον ἐκτελεῖν. Εἰ δέ γε μη παύ-
 θοιτο, αὐταρκες πρὸς ἐλεῖνον εἶναι οἱ τὸ ἀξιώσαι.
 Τοιοῦτοις τοιγαροῦν ὁ βασιλεύων συγκροτηθεὶς, ἔτι
 τῶν ἀρχιερέων διαφωνούντων, προστίθεται καὶ αὐτὸς
 τοῖς ἐκείνων ψηφίζομένοις, καὶ ἀμφιβρέπει τὰ τῆδε
 προστιθέντος τοῦ βασιλέως. Θάτερον δὲ μέρος ὡς
 ἀσθενῆσαν ἐντεῦθεν συγκατακλίνεται, καὶ μᾶλλον
 ὅτε ἐπὶ βῆτοῖς πρὸς βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κα-
 λοῖτο. Ἦν γὰρ καὶ αὐτοῖς ἰδίως προσαπαιτούμενον
 ἀμνημονεῖν μὲν σφισι τῆς εἴτε προπετείας εἴτ' ἀδι-
 κίας χρῆ λῆγειν, καὶ παραυτίκα κοινωνεῖν ἐκείνοις
 τῶν ἱερῶν καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικηφόρου χειροτονη-
 θέντας δέχεσθαι, καὶ μὴ σχίζειν τὴν Ἐκκλησίαν ἕκ-
 τινος μικροψυχίας μηδένα ἐχούσης καιρόν. Ταῦτα
 συνθέντες ἀποστέλλουσι τοὺς ἀπαγγελοῦντας. Ὁ δ'
 ὡς ἤκουσε τῶν διαμνημάτων, πρῶτον μὲν ἐσχετικιά-
 ζεν εἰ καλοῖτο προσαπαιτούμενος καὶ μὴ παρακαλοῖτο
 συγγνώμην τῶν ἡμαρτημένων παρασχεῖν· τὸ μὲν
 γὰρ δίκαιον ἐχόντων ἐφ' οἷς ἐπραξαν εἶναι, τὸ δ'
 ἀμαρτόντων. Ὅμως περκαλούμενος ἐπραύνετο,
 καὶ ἔτοιμος ἦν πρὸς τὸ προσχωρεῖν. Πλὴν περὶ τὴν
 πορείαν ἐκείθεν διηγουκῶς ἐν τοῖς Ῥουφίνου γίνεται,

metueret ne alius in patriarcham iterum se vivo
 eligeretur. prout jam semel erat factum, et id malum
 prævertendi oblata occasione feret gavisurus. Tertia
 erat patriæ charitas, qua eum sollicitari ad deside-
 randum in urbem jam receptam adventum suum
 necesse erat: uti et verisimile, sic affectum minime
 recusaturum oblatam conditionem regrediendi cum
 summo splendore in patriam charissimam, præsertim
 cum intelligeret ea rejecta sibi spem nullam restare
 patriæ urbis unquam revisendæ. Si autem ille sic
 invitatus admittere oblata et petita polliceri non
 induceret in animum, ipsam tamen istam supplicem
 invitationem idoneæ ad populum excusationis loco
 fore ad avertendam ab Augusto culpam omnem
 officii neglecti, et totam invidiam in eum qui com-
 pellatus renuisset exonerandam. In hunc ferme mo-
 dum subducta secum imperator consiliorum summa
 ingressus synodum bifariam scissam contrariis sen-
 tentiis. horum revocantium, illorum excludentium
 Arsenium, ipse ad revocantes se adjungit et sui
 accessione suffragii quasi momento alteri lanci ad-
 dito eatenus ambiguae deliberationis æquilibrium
 depressit, accedentibus mox quoque qui Arsenium
 excluderant, præsertim ubi per synodum, sat agente
 imperatore, ipsorum et securitati et honoris tantum
 est abunde decreta oblivione nuper actorum, et
 sancito ne cuiquam fraudi foret illa, sive injustitia
 sive temeritas dicenda esset, qua fuerat vel exau-
 ctoratus Arsenius vel Nicephorus electus. Communio
 172 quoque subito excommunicatis eo nomine
 reddita. Statutum etiam ut ordinati a Nicephoro
 reciperentur, ne intempestiva morositate Ecclesia
 scinderetur. His constitutis synodi Patres mittunt
 ad Arsenium qui ipsum ad reditum invitent. Quos
 ille ut audivit, primum graviter ferre visus est,
 quod tantum invitaretur, non etiam rogaretur ve-

Α ὡς τοῦτο μὲν προσαναπαυσόμενος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς
 ἀποκρίσεις ἐντελέστερον ἐκ τοῦ παρασχεδὸν δώσων ἐρ-
 οῖς ἀπήτητο.

β'. Ὅπως μετακληθεὶς ὁ πατριάρχης εἰς τὴν πόλιν εἰ-
 σάγεται, καὶ στέφει αὐτὸς τὸν βασιλέα,

[P. 115] Ἐκεῖσε τοιγαροῦν πεμπομένων πρὸς τε τοῦ
 βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, καὶ κινουμένων τῶν ζητη-
 μάτων, ὁ δὲ τὰ μὲν διδοὺς τὰ δὲ καὶ προσποσχομένους
 περαιούται τε τὴν ταχίστην, καὶ τῆς πόλεως ἐπιβὰς
 ψήφῳ κοινῇ καὶ γνώμῃ τὴν Ἐκκλησίαν καταλαμβάνει.
 Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς ἀπολογούμενος ἐκείνῳ
 περὶ τῶν πραγμάτων μεγάλας ἤγαλλε ταῖς τιμαῖς,
 καὶ ταῖς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσόδοις ἐτίμα. Καὶ τὸ
 μὲν ἱερὸν ἅπαν μεταποιεῖ πρὸς τὴν προτίραν κατά-
 στασιν, ἐκτραπὲν ἐπὶ πολλοῖς παρὰ τῶν Ἰταλῶν. Καὶ
 δὴ ἐπιστήσας τὸν μοναχὸν Ῥουχᾶν, ἄνδρα δραστή-
 ριον ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις, τὸ τε βῆμα καὶ ἄμβωνας καὶ
 σωλέαν καὶ ἄλλ' ἄλλα βασιλικαῖς ἐξόδοις ἀνοικοδόμη.
 Εἶτα πέλτοισι καὶ σκεύεσιν ἱεροῖς τὸ θεῖον τέμενος
 καθίστα πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον. Εἶτα καὶ χώρας
 προσετίθει τῇ ἐκκλησίᾳ, φθάσας προσθεῖναι καὶ ἄλ-
 λας εἰς τὴν τῶν ὁμνοπόλων οἰκονομίαν, ὡς μὴ ἐν-

niam dare ob ea quæ in se peccata fuerant, cau-
 sando invitationem meram eorum esse qui se nullius
 peccati conscios profiterentur: nam si agnoscerent
 culpam, utique deprecarentur. Tamen cum hac ejus
 exceptione admoniti legati preces etiam adhibuis-
 sent, mitigatus senex exhibuit se promptum ad eun-
 dum quo vocabatur. Reque ipsa partim terrestri
 partim maritimo itinere ad Rufini prædia se contulit,
 vel paululum illic acquiescendi causa, vel inde claris
 ex propinquo certiusque respondendi, cognitius
 distinctius quæ peterent.

2. Ut revocatus patriarcha invecus in urbem sit, et illic rursus coronaverit imperatorem.

Igitur conventus illic patriarcha legationibus cum
 ab imperatore tum a synodo missis, postque disce-
 ptationem ultro citroque cunctorum accuratam,
 partim largitus partim pollicitus quæ postulaban-
 tur, celeriter transfretavit, et invecus in urbem,
 consentientibus jam omnium votis ac calculis, pa-
 triarchalem rursus insedit thronum. Ibi eum primus
 imperator, postquam diligenter excusasset quæ acta
 fuerant, demisse veneratus exquisitis affectis hono-
 ribus, et in liberaliter a se collatorum Ecclesiæ
 munerum proventuumque possessionem misit. Ac
 sacrorum quidem apparatus et ecclesiasticam sup-
 pellectilem, imminutam multis aversis per Italos,
 reposuit atque in pristinum reformavit statum,
 præposito ei rei curandæ monacho Rucha, viro in-
 dustrio. 173 Ornavit de novo altare; ambonem
 et soleam, tum alia quædam, refecit regiis impensis;
 velis præterea et vasis sacris Dei ædem instravit ad
 convenientem speciem elegantię. Adjunxit etiam
 nova Ecclesiæ prædia præter ea quæ prius attri-
 buerat ad alimenta et stipendia cantorum sacrorum-
 que ministrorum, nec necessariorum patientes pe-
 nuriam officia sua negligenter obirent. Omnia ea

δεῶς τὰ τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντας ἀμελοῖεν. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς καὶ ὡς εἰς τιμὴν μὲν τοῦ θεοῦ ταῦτα γίνε-
μενα συνόλωσ προσπαδέχετο, εἰδέναι δὲ καὶ χάριν
ἰδίως, ὡς χάριν αὐτοῦ γίνοιτο, τῶν εἰκότων ἐνόμι-
ζεν. Ὅθεν καὶ στέφειν ἤθελε τὸν διδόντα, καὶ ἀμνη-
μονεῖν τῶν πραχθέντων τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐβούλετο,
τοῖς δὲ γε παρὰ τοῦ Νικηφόρου χειροθετηθεῖσιν ἐκ-
χωρήσας τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἅπαντα, παρὰ μόνον
τὸ συλλειτουργεῖν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐχρητο· εἶ-
ναι γὰρ νομίζεσθαι δίκαια τὰ εἰς ἐκεῖνον πραχθέν-
τα, καὶ αὐτῷ συνοχεῖν, εἰ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκεῖ-
νων κοινωνίαν καταδέχοιτο. Ἐπεὶ δ' ἴδρι καὶ περὶ
τοῦ ἐκ δευτέρου στέφειν τὸν βασιλέα κοινολογεῖσθαι,
ἐτοίμως καὶ ταῦτ' εἰδίδου. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τῶν
ἡμερῶν κυρία παρῆν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τεμένους
μεγαλοπρεπῶς ἔστειφε. Μνήμη δ' οὐκ ἦν τὸ σύνολον
Ἰωάννου, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τῷ Καίσαρι Ἀλεξίῳ
προσεπεφιλοτιμητο, ὡς δι' αὐτοῦ ἀλούσης τῆς πό-
λεως, τὸ μετὰ τε τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην
ἐν ταῖς συναπταῖς μνημονεύεσθαι.

γ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς διεπρεσβεύετο πρὸς Τοχάρους
κῆδη ποιῶν, καὶ πρὸς Αἰθίοπας.

[P. 116] Τότε δὴ τῷ βασιλεῖ τῶν πραγμάτων καλῶς
καὶ ὡς ἤθελε καταστάντων, ἐξήγοντο καὶ πρὸς τοὺς
μακρὰν πρεσβεῖαι, τοῦτο μὲν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν

patriarcha et ut in Dei honorem facta donataque
religiose ac liberaliter jucundissime admisit, et ut
in sui quoque gratiam studiosius impensa grate
agnoscere imputareque in beneficio proprie accepti
partem ac locum prae se tulit. Eoque maxime in-
ductus est ad coronandum munificum largitorem,
obliscendumque priorum, omni deponendo inju-
riarum nupera depositione sibi factarum sensu. Or-
dinatis quin etiam a Nicephoro omnem functionem
sacerdotii permisit, excepto solum secum una pa-
riter, ubi sacris solemniter operaretur, ministrandi
usu. In caeteris promiscue pari jure ac reliquos
adhibuit. Causam autem exceptionis hujus allegabat
hano, quod videri posset ut justa et rite acta com-
probare quae gesta contra se fuissent, si ordinatos
ab instruso in suum locum in consortium faciendi
secum ad aram sacri communis admitteret. Simul
autem est ei propositum videri convenire ut impe-
rator iterum ritu solemniter coronaretur, libenter ad
id quoque annuit. Quare dies isti caeremoniae dicta
est Dominica proxima, qua patriarcha imperatorem
magnifico apparatu coronavit, nulla prorsus facta
mentionem aut significata memoria Joannis, sed po-
tius eodem tacite rejecto per id quod honorarii
muneris loco concessum ea occasione Alexio Cae-
sari est in praemium captae urbis, ut videlicet statim
post inperantes (hoc est 174 Augustum cum con-
juge) et patriarcham memoraretur in precibus
publicis, quas synaptas vocant.

3. Ut imperator legationem miserit ad Tocharos
affinitatem cum iis contrahens, et ad Aethiopas.

Hac vice rerum imperator succedentibus sibi ad
votum negotiis, et pace domi constituta, tempus

Α Τοχάρων Χαλαοῦ, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὸν τῶν Αἰθίοπων
σουλτάν. Τὸν γὰρ τῶν Περσῶν μεθ' αὐτοῦ εἶχε τὸν
Ἀζατίνην, ἐπὶ τῆς πόλεως βλακικῶς διάγοντα, κώ-
μοις καὶ μέθαις ἀνὰ πᾶσαν διημερεύοντα ἀμφοδον-
κενῆς γὰρ οὐσης ἀνθρώπων ἐτι τῆς πόλεως συνέβαινε
τὰς ἀμφοδους ὡς ἐρημίας εἶναι, ἐφ' αἷς ἐκεῖνος
ἀνέδην καθήμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς καὶ με-
γάλοις οὖσιν ὠργιαζέ τε τῷ Διονύσῳ καὶ ἐμεθύσκετο.
Πρὸς γοῦν ἐκεῖνους εἶχε διαπρεσβεύεσθαι καὶ αὐθις
λαμβάνειν ἐκεῖθεν πρέσβεις. Τῷ μὲν Χαλαοῦ μετὰ
τοῦ μοναχοῦ καὶ ἱερέως Πρίγκιπος ἐξεδίδου τὴν ἐκ
τῆς Διπλοδατατζίνης ἐκ νοθείας παῖδα Μαρῖαν. Καὶ
Πρίγκιψ, ἀρχιμανδρίτης ὢν τότε τῆς τοῦ Παντοκρά-
τορος μονῆς, ὑπὸ μεγάλας φαντασίαις τε καὶ ἀβρό-
τησι σύναμα καὶ πλούτῳ παντοδαπῶ τὴν κόρην ἐκό-
μιζεν, ἐπιφερόμενος καὶ σκηνακτῆν νεῶ ἐκ πέπλων
στιβαρῶν μετέξης, τὰς δὲ γε τῶν ἁγίων μορφὰς
χρυσῷ πεποιημένας ἔγοντα, σταυροῖς καὶ σχοίνοις
ἐρηρσισμένας, καὶ ἅγια σκεῦη πολύτιμα κατὰ χρεῖαν
τῆς ἱερᾶς θυσίας. Καὶ οὕτω μὲν πρὸς τὸ μεγαλεί-
τερον τὸ συνάλλαγμα ἐξηρτύετο, κἂν τοῦ Χαλαοῦ
ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος πρὶν ἐκεῖνους φθάσαι ἡ κόρην
τῷ υἱῷ ἐκεῖνου Ἀπαγᾶ, διαδόχῳ γε τῆς ἀρχῆς
καταλειφθέντι, ἐν ὑστερῷ φθάσασα ἐνηρμόζετο. Τὸν
δὲ γε τῶν Αἰθίοπων σουλτάν ἄλλη τις χρεῖα τῷ βα-

aptum putavit mittendis ad gentes longinquas lega-
tionibus, ad principem videlicet Tocharorum Chalau
et ad Aethiopas. Nam sultanum Persarum secum
habebat Azatinem, in urbe vitam degentem igna-
vissimam ac totos etiam in triviis comessando com-
potandoque consumentem dies, quippe exhausta tum
adhuc et raris incolis pro sui magnitudine habitata
civitate, vacare plateas frequentia civium et quasi
desertas cernens, libera illa solitudine fruebatur, et
sic tanquam rure degeret procul ab arbitris, secu-
rus cum familiaribus et magnis suae gentis ac co-
mitatus viris, mensis in propatulo positus assidens
bacchanalia quotidiana celebrabat, vino sese bar-
bara impudentia palam ingurgitans. Ad eos igitur
quos dixi solos destinandas legationes habuit, et
mutuas inde vicissim accipiendas. Atque ad Chalau
quidem, principem monachum et sacerdotem misit,
qui filiam ipsius notham nomine Mariam, quam ex
Diplobatzina susceperat, desponsam ipsi conju-
gem comitaretur. Et princeps cum tunc esset ar-
chimandrita monasterii Pantocratoris, splendidis-
sima specie mollissimam simul ditissimamque apparatus
ista sponsae deductione functus est, circumferens
inter caetera templum solutile tabernaculi ritu
crassis e serioo velis circum et superne tectum,
sanctorum formas auro elaboratas habens, crucibus
et funibus firmatas, praeterea vasa sancta pretiosis-
sima ad usum divini sacrificii. 175 Tali magni-
ficentia nuptialis ista conventio celebrabatur. Verum
Chalau mortuo antequam ad eum princeps cum
sponsa pervenissent, puella sero licet adveniens re
infecta non rediit: nupsit enim filio et successori
Chalau in principatu, vocato Apaga. Sultanum porro

σιλει σπένδεσθαι κατηνάγκαζει. Ἐκ Κομάνων γάρ ἄνθρωποι ἐκείνος, εἰς τῶν εἰς δουλείαν ἀποδομένων, τὸ γένος ἐξήτει κατ' αἰτίαν συνετήν ὅτι καὶ ἐπαίνων ἐγγύς. Τὰ γὰρ ἀντικρῶ ἀλλήλων κλίματα τῆς γῆς, τὸ τε βόρειον καὶ τὸ νότιον, ἐμώτοις τισὶ δυνάμεσιν ἐπὶ τε σωματικῇ καὶ ψυχικῇ διαθέσει ἀντιπεπόνθασιν, ὡσπερ δῆτα καὶ κράσεσιν, ἐν αἷς οὐ μόνον ζώων ἀλόγων πρὸς ὁμοία ζῶα διαφορὰς εὔροι τις ἐμφανεῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀνθρώπων. Βορείοις γὰρ τὰ ζῶα λελεύκωται, νοτίοις δὲ μεμελαίνωται. [P. 117] Ἀνθρώποι δὲ ἐν μὲν βορείοις ἀσύνητοι ἄλλως καὶ μόλις λογικοὶ καταλαμβάνομενοι, ἐν οἷς οὐ λογικαὶ ἐπιστῆμαι, οὐ μαθήματα φυσικὰ, οὐ γνῶσις, οὐ φρόνησις, οὐ περὶ τὸν βίον οἰκονομίαι καὶ τεχνῶν ἐργασίαι καὶ τὰλλα οἷς τῶν ἀλόγων ἀνθρώποι διαπέλλονται, ὁρμὰς μέντοι παραδόλους καὶ πρὸς μάχην ἐτοιμοὺς ἔχοντες, καὶ ἐτοιμῶς ὁρμησόντες ἦν τις ἐποτρύνῃ, παράβαλόν τι καὶ βακχικὸν ἔχοντες ἐπ' ἀλλήλοισι, καὶ τῷ Ἄρει σπένδοντες· ἐν δὲ νοτίοις τούναντιον ἄπαν. Ἐκεῖνοι γὰρ εὐφρεῖς μὲν ἄλλως καὶ ἄγαν συνετοὶ καὶ ἄριστοι τὰ ἐς πολιτείαν καὶ τέχνας καὶ λογικὰ μαθήματα καὶ βουλάς

ἂν ἐκάστω, νεθροὶ δὲ τὰ ἐς ὁρμὰς καὶ μαλακοὶ πρὸς μάχας καὶ ἀπραγμοσύνη μᾶλλον συζῶντες ὀλίγα ἔχειν ἢ πολλὰ πολοπραγμονοῦντες αἰρούμενοι. Τούτων δὲ τὸν ἥλιον αἰτιάσασθαι ἂν τις φυσικῶς ὁμιλῶν, τῷ μὲν ὁμιλεῖν ὀλίγα καὶ πρὸς ὀλίγον οὐ μετρίως θερμαίνοντα τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν καὶ ἡ εὐφυΐα προσγίνεσθαι πέφυκε, τὸ δὲρμα δὲ συμπίλυντα ἀπεργαζόμενον τοῖς μέλεσι τὴν στερρότητα, ἐπὶ δὲ θάτερα τῶν μερῶν τῷ ἐπὶ πλεόν ὁμιλεῖν θερμαίνοντο μὲν εἰς εὐφυΐαν, ἔκλυτον δ' εἰς ἀνδρίαν ἀπεργαζόμενον τὴν ὀλομέλειαν τῶν σωματίων· συμμετατίθεσθαι γὰρ τοῖς σώμασι τὰς ψυχὰς ὁ φυσικὸς λόγος δίδασκε. Διὰ τοιαῦτα καὶ πρότερον μὲν πολλοῦ εἰμῶν τὸ Σκυθικὸν Αἰθίοπεσ, κατὰ δουλείαν μὲν κτώμενοι, ἄλλως δὲ στρατιώταις ὑπὲρ αὐτῶν χρώμενοι. Τότε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καταστάντος Σκύθου τὸ Σκυθικὸν ἀνεζητεῖτο ὡς στρατεύματος σφίσι ἐκεῖθεν συστήσομένου, ὅπερ οὐκ ἄλλως ἦν αὐτοῖς ὠνούμενοις μετακομίζεσθαι, εἰ μὴ διὰ τοῦ στενοῦ τὴν Εὐξείνῃ προσβάλλοι θαλάσση. Τοῦτο δὲ ποιεῖν μὴ ἀξιοῦντας τὸν βασιλεῖα ἀμύχανον. Δὲ καὶ πολλαῖς ἐδωρεῖτο τοῦτον ἀποστολαῖς, ἐφ' ᾗ τὰς

Æthiopum aliæ utilitates impulerunt ad fœdus cum imperatore faciendum. Erat is genere Comanus, venditus olim in servitutum, qua in regnum mutata satagebat prudenti laudabilique consilio ut commectus esset facilis popularibus suis ad eos quibus imperabat, indigere ipsos sentiens tali auxilio. Sunt enim vero non magis situ quam indole naturalique qualitate inter se adversæ atque e diametro oppositæ arctos austrinæque nationes, commiseis invicem penitusque dissidentibus qua corporum qua etiam animorum affectionibus, pro differentia videlicet temperamenti ac cœli, quæ inter utrumque tractum intercedit; cujus etiam vestigia cernuntur in brutis animantibus, quarum sub Septentrionibus natæ alitæque a generis ejusdem gentis educatæque in regionibus meridianis haud modicis diversitatibus differunt, color siquidem etiam ipsæ corporum discrepat, in Borealibus fere candidus, in Australibus ater. Sed animorum in hominibus majoris momenti discrimen est, stolidorum et vix ratione utentium in septentrionalibus, apud quos frustra requiras logicas physicasve disciplinas, scientiam aut prudentiam, cum ne ratio quidem parandi necessarii victus aut convenientis cultus, non artes, non opificia, non cætera quibus homines a belluis differunt, in iis reperiantur. Vividi e contrario acresque, projecti ad contemptum periculorum cupidique præliorum Boreales sunt, tum irritabiles, et si quis lacessierit, fanatico ruentes impetu in cædes mutuas, 176 martiale prorsus genus et cruenta pugnax. Quorum cuncta in Australibus contraria, solertibus, mansuetis, eximie callidis, politicæ rationis consultis, industrii ad artes, rationalis disciplinæ capacibus, fecundis consiliorum, et in omni occasione quid optimum factu sit momento videntibus, vicissim ad labores pigris, ad pugnas molli-

bus, otio gaudentibus, egere feriendo quam satagendo abundare malentibus. Cujus tantæ discrepantiæ si quis soli causam imputaverit haud a vero, ni fallor, aberrabit. Quia enim ejus radii Arctos et exiguo tempore et raro et oblique illuminant, non eam cerebris humanis vitalis caloris mensuram afflant, quæ ad expediendas operationes mentium, sensusque communis acrimoniam requireretur. Frigus porro illius cœli naturale, solaris teporis admistione liberum, addensat duratque cutem corporum, crassitiemque et soliditatem inducit membris. Sub meridiano contra circulo aut in accedentibus ad illum terris frequentius imminens constantiusque immorans ac superne incoquens subjecta vapor ardentis solis eliquat corpora, et ad omnem motum alacritatem audaciamque certaminum fluxos languidosque artus effloicit. Afficit autem alterarique animos consensu quodam qualitatibus et temperamento corporum, naturalis tradit ratio, experientia sane suffragante. His de causis et olim Æthiopes valde gaudebant affluente ad ipsos copia mancipiorum Scythici generis quippe quorum opera cum ad omne laboriosum ministerium tum ad contentiones impetusque præliorum in usu necessariæ tuendis finibus militiæ percommode uterentur; quos minus mirum imperitatnem jam ipsis hominem ortu et natalibus exterum, cum proprio, tum populi cui præerat genio, suæ gentis consortium consuetudinemque affectasse, militari utique, qua egebat, manu non aliunde ipsi quam ex empta evocataque inde juventute suggerenda. Quia vero Scythas ad se tuto deportare nisi missis ad Euxinum navibus nequibat, cujus maris fauces cum haud dubie forent in 177 potestate imminentis illis Constantinopolitanæ civitatis, facile vibebat prudens barbarus nequaquam sibi, quod optabat, aliter quam gratia

ἐκεῖθεν διαπλοῦζομένας νῆας βῆδιως. Εὐξείνῃ προσβάλλειν, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς πολλὰ δίδοντας μείρακας Σκυθικοὺς ἐξωνεῖσθαι καὶ πρὸς τὰ ἴδια ἐπανήκοντας φέρειν, ὃ δὴ καὶ πολλακίς γεγονὸς ἐγνώμεν, ἐκεῖθεν μὲν τῶν χαρισμάτων πρὸς βασιλεία διαπεμπομένων, ἐντεῦθεν δ' ἀνοιγομένης σφίσι τῆς πρὸς ἐκείνον κελύθου.

δ'. Περὶ καμηλοπαρδάλεως, ὁποῖόν ἐστι.

[P. 118] Ἐν δὲ τοῖς χαρίσμασιν ἦν καὶ καμηλοπαρδάλις, ζῶον θαυμάσιον καὶ ἀσύνθητος, περὶ οὗ ὀλίγα βούλομαι λέγειν, τοῖς μὲν ἰδοῦσιν ὑπόμνησιν, τοῖς δὲ μηδὲ θεασαμένοις διδασκαλίαν. Σῶμα τούτων μέτριον κατ' ὄνουσιν οὐκ ἀνθρώπων ὀνομάζομεν ἄρμα κατὰ παρδάλις, λευκὸν καὶ πυρρῆις φολίσι κατὰστικτον, θέσις σώματος κατὰ τὰς καμήλους ἐξ ὀπίσθιων βουδῶνων ἐς ὤμους ἀνωφερῆς, τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ὑπερκειμένων αὐτάρκως τῶν ὀπίσθεν· Τράχηλος κατὰ γεράνους ἐπὶ μήκιστον ἐκτεινόμενος καὶ ἐς κεφαλὴν ἀναγόμενος, ὡς ἀγέρωχον τὸ ζῶον ἐγκαθιστῆν. Κεφαλὴ δὲ βαιὰ καὶ καμηλοειδῆς τῷ σχήματι. Λευκὸν τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ τραχήλου διὰ βίχως πάσης καὶ ἕως οὐράς μετρίως γραμμῆν ἐπὶ στάθμην μέλαιναν ἰθύντατα περικείμενον. Πόδες λεπτοὶ κατ' ἐλάφους καὶ διχηλοῦντες. Ἡμερον δ'

ἄλλως, ὡς καὶ παισὶ παίζεσθαι ἀγόμενον ἐκ βίνος, καὶ πειθήνιον ἐς ὅπου θέλοις ὀρμῆν, ποηφάγον, καὶ ἄρτων καὶ κριθῆ κατὰ τὸ πρόβατον ψωμιζόμενον. Τὸ δ' ἦθος χειρόθητος, ἢ δ' ἄμυνα τούτων πρὸς τὸ λυποῦν (τῷ μεγιστῷ γὰρ μέρει καὶ τοῦτο φιλοτιμεῖται τοῖς ζώοις ἢ φύσις, ὡς εἴ τις ἐπιτίθειτο προσαμυνεῖσθαι) οὐκ ὀπλῆ κατὰ τοὺς ἵππους, ἢ κέρατι κατὰ βούς (οὐδὲ γὰρ κέρασιν ἔστεπται), οὐκ ὀδόντι κατὰ τοὺς κάπρους, οὐκ ὄνυξι κατὰ τὰς γαλαῖς, μόνοις δὲ τοῖς ὀδοῦσιν, οἶμαι, διὰ δηγμάτων μετρίων, ὅσον καὶ ἀποσοθεῖν τὸ λυποῦν μὴ βλάπτον· οὐδὲ γὰρ τις ἰδὸς τοῖς ὀδοῦσιν ἐντέθραπται κατ' ἐκεῖνα ἢ δὴ τοῖς τοιούτοις ἢ φύσις ὀπλίζει. Τοῦτο ὡς εἴ τι τέρας ἐκεῖθεν πρὸς βασιλεία διακομισθὲν ἐκάστης θέαμα ἦν καὶ τρυφῇ τοῖς ὀρῶσι δι' ἀγορᾶς ἐλκόμενον.

β'. Ὅπως ἀξήθηντες Αἰθίοπες τὰ κατὰ Συρίαν διεπράξαντο. Καὶ τὰ κατὰ τὸν Νόγαν.

[P. 119] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῷ κρατοῦντι πεπραχάται δοκῆσι τοῦ συνοῦσιν τοῖς ἡμετέροις. Καὶ ὅσον μὲν εἰς εἰρήνην ἀνοστὸν ἦν τὸ πραγματευόμενον, ἄλλως δὲ καὶ ἐς μέγιστον ἐλυμήναντο· ταῖς γὰρ συνεχέσι μετακομίσεσι τῶν βορέαθεν μειρακίσκων πλῆθος ἐν καιρῷ συστὰν στρατιωτικὸν ἠῶξήσῃ τε τὴν τῶν Αἰθίοπων ὀρμῆν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἰσκαμμένα ἐπήδων, ὡς πολλακίς τῷ κατὰ σφᾶς ἀσφαλεῖ θαβ-

et beneficio imperantis illio posse contingere. Quare isto ut placato benevoloque uteretur, multis legationibus et missorum cum illis munerum conabatur officium assequi. Nec votis excoedit: augusto quippe annoentelibere commeabant in Euxinum nisi cum auro multo ab Æthiopum principe, qui Scytharum adolescentulorum maximum magna pecunia coemptum numerum ipsi perducerent; quod sæpe factitatum novimus, ex quo blanditiis donorum delinitus imperator eam aperiri et tuto frequentari permisit viam.

4. De camelopardali, quale animal sit.

Cæterum in donis hac de causa missis camelopardalis fuit animal rarum et mirabile, de quo pluscula hic sujicere decrevi, ut qui viderunt recordentur qui non viderunt discant. Moles ei corporis non magna, qualis ferme magnorum asinorum, quos canthones vocamus. Pelle obducitur pardalibus simili, rubris in albo sparsim puncta maculis, magnitudinis æo figuræ squamarum. Forma corporis camelos imitatur, a tergo et femore ad arnos sursum eminens, anterioribus cruribus longitudine non modice superantibus posteriora. Collum ut in gruibus longissime protensum alte in verticem assurgit fastidiose circumquaque despectantem quodam quasi supercilio ferinæ superbiæ. Caput exiguum a camelis figura non discrepans. Venter albus, a capite per dorsi spinam usque ad caudam, quæ modica est, linea nigra velut ad normam rectissime producta signatur. Pedes tenues in similitudinem cervinorum, fissis et ipsi unguis. Ipsum alioqui animal mansuetum ac oicnr, ut etiam ludendum se pueris præbeat

et naso tractum non invitum sequatur quocunque duxeris. Herba vescitur: sed et panem et hordeum non minus quam oves libenter gustat. Indoles tractabilis nec iracunda. Si quid offendant (nam ferme animantibus natura quibus injurias propulsent arma non negavit), si quid, inquam, infestum ingruerit, non id calce ut equi, non ut boves cornu, quo caret, non dente sanguinario et terribili, ut apri, non unguibus ut feles, sed solis, puto, non acutis dentibus ulciscitur per morsus non rabiosos, sed moderatos, ut intelligas nolle ipsum aliis nocere, satis habens ab sese quomodocunque propulsare noxam. Neque vis ulla veneni dentibus subest in pernicio dentis natura pro armis dedit. Talo peregrinæ formæ animal ex Æthiopia ad imperatorem missum spectaculum diu quotidianum et jucundum Byzantinis præbuit, per fora et plateas ductum.

5. Ut aucli viribus Æthiopes in Syria rem gesserint, et de Noga.

Quæ imperator ostentabat eo consilio, ut populus delectatus fructu isto longinqui commercii pacem et societatem initam cum Æthiopo ut nostris rebus utilem probaret. Et erat in ea forte conducibile quidpiam si quis in præsentis usu tranquillitatis acquiesceret: sed qui longe consuleret in posterum, magnam summæ rerum et nomini Christiano parari perniciem ista in barbaros indulgentia sentiret. Experientia certe docuit auctos et corroboratos Æthiopus isto libere concessu commeatu puerorum et borealibus tractibus, qui deinde in celo mitiori affluente victus copia in acres bellatores adolescerent formidabiles evasisse, conscriptis exercitibus invi-

ροῦντας ὑπερορίους ἐκφέρειν πολέμους καὶ κατὰ
Χριστιανῶν ἀνδρίζεσθαι. Τῶν γὰρ Ἰταλῶν τὴν τῆς
Συρίας ἀπάσης παραλίαν κατεχόντων καὶ Φοινίκης
ἀρχόντων καὶ αὐτῆς Ἀντιοχείας τὸ κράτος ἐχόντων,
διαμφισθητούντων δ' ἐξ ὑπερτέρας ἰσχύος καὶ τῶν
τῆς Παλαιστίνης τόπων ὡς ἀγίοτητα δόξαν ἐχόν-
των, καὶ μάλιστα εὐκότως διὰ τὰς ἐκεῖσε τοῦ Σωτήρος
διατριβὰς καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας τεραστικά, αὐτοὶ
γε θαρσήσαντες ταῖς ἐκ τῶν Σκυθῶν συστάσεσι δυ-
νάμειν, ἐξελθόντες πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν Μυσῶν
τὸ λεγόμενον λείαν ἐποίησαν, ἕως οὖν κατ' ὀλίγον
(οὐδὲ γὰρ ἦν τοῖς Ἰταλοῖς πρὸς αὐτοὺς σπένδεσθαι
ἐχθροῦς γε ὄντας καὶ λεγομένους τοῦ τιμίου σταυ-
ροῦ) καὶ αὐτῶν δὴ τῶν μεγίστων πόλεων ἐξώσαντες
αὐτὰς εἰς ἕδος κατήρειψαν. Καὶ νῦν κεῖται μὲν ἡ
περιφανὴς Ἀντιόχεια, κεῖται δὲ ἡ Ἀπάμεια, κατέ-
σκαπται τε Τύρος καὶ Βηρυτὸς, καὶ Σιδῶν τὰ ὅμοια
πάσχει. Ἐτέρωθεν δὲ θρηγεῖ Λαοδίκεια. Τρίπολις τε
καὶ Πτολεμαῖς, τὰ μεγάλα τῶν Ἰταλῶν ἄστυα, ὡς
οὐδ' ἂν ἦσαν λογίζονται. Καὶ δὴ Δαμασκὸς ἡ καλ-
λίστη, τὰ ποτὲ τῆς Ῥωμαϊδος ὄρια καθ' ἑβάν, ἠφά-
νισται παντελῶς, καὶ ὅλως πλὴν τῶν εἰς Ἀρμενίους
τελούντων οὐδὲν ἔτι συνίσταται. Ὁ δὲ παμπληθὴς
ἐκείνω λαὸς πανταχοῦ γῆς δισσάρη ἀνευ τῶν

πεσόντων, τῶν μὲν πολέμου νόμῳ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως
νόμῳ μαρτυρικῶ, μὴ καταδεχομένων τὴν ἄρνησιν.
Καὶ ταῦτα μὲν Λιβυῶν τὸ Χριστιανικὸν ἀπάναντο
ταῖς ἡμετέραις ἀβουλλαῖς ἢ κακονοίαις ἢ αὐτονόμοις
ῤημαῖς καὶ ὀρέξεσι. Τοχάρων δὲ τοῦ θράσους καὶ
ἔτι ἀνέχομεν, οὐ δυνάμειν οὐμενον [P. 120] θαρ-
σαλέαις, ἀλλὰ φιλικαῖς εἴτ' οὖν δουλικαῖς ὑπελεύ-
σεσι, κήδη ποιούντες καὶ δωροφοροῦντες συχναῖς
τὰ κάλλιστα τε καὶ μέγιστα, ὡς καὶ δεύτερον ἄλλο
μετὰ ταῦτα καὶ χρόνοις ὑστέροις συνέστη πρὸς τοὺς
δυτικοὺς Τοχάρους, ἐκ ποθεν ἀφανῶν ἐπιστάντας καὶ
τὰ βόρει κατασχόντας μεθ' ὅτι πλείστου δυνάμειν,
συνάλλαγμα τῶν ἀρχοντι τούτων Νογα, ἐνδόντος τοῦ
βασιλέως ἑτέραν παιδᾶ οἱ ἐκ σκοτιῶν σπερμάτων
γεγεννημένην, Εὐφροσύνην τοῦνομα, ἐξ ἧν συνέβαινε
μετὰ φιλικῶν ἐκείνου ἔχειν ἃ δὴ προσταλαίπωροῦντες
πολέμῳ μόλις ἂν ἐκτῶντο.

ς. Ὅπως αἱ τρεῖς βασιλίδες ἀνδράσιν ἠρμόσθησαν καὶ
ὀποιοῖς.

Τῶν μὲν οὖν βασιλεῖ μετὰ ταῦτα διεγνωστο ἀπα-
λαγγῆναι καὶ τῶν βασιλίδων τῶν καὶ αὐταδέλων τοῦ
παιδὸς Ἰωάννου, δοκουσῶν ἔχειν καὶ τούτων τὸ μέ-
ρος βασιλείας κληρὸν ἀπὸ πατρὸς. Καὶ διὰ τοῦτο
βαθῶ τι σκοπῶν ἐκεῖνος Ῥωμαίους αὐταῖς οὐ συνήρ-

ctis ; nec jam virium conscios suarum sese intra
cancellos 179 olim fixostenuisse aut secura posses-
sione propriorum contentos domi acquievisse, verum
ausos erumpere ac sæpe bella finitimis inferre,
sicque magno rei Christianæ damno famam sibi
parasse bellicæ virtutis. Italis enim oram Syriæ
maritimam universam obtinentibus, imperantibus
etiam Phœnicis et ipsi urbium olim principi Anti-
ochiæ dominantibus, et eductis inde validis co-
piis prospere subinde certare solitis de possessione
locorum Palæstinæ antiquæ sanctitatis fama merito
inclytorum, quod in iis versatus, passus et mira
operatus fuerit Deus factus homo, illi, de quibus
agimus, Æthiopes freti exercitibus ex juventute,
ut diximus, Scythica conflatis, erumpentes e suis
latebris istas regiones universas latrociniorum et
prædatum campum habuerunt, ferentes illic agen-
tesque cuncta, et tanquam de Mysis, quod dici
solet, impune spolia raptantes, donec paulatim
(Italis abhorrentibus a sædere cum ipsis icendo ut-
pote venerandæ crucis notissimis et implacabili-
bus hostibus), quoad, inquam, paulatim post ejectos
Christianos e maximis urbibus ipsas solo æqua-
runt. Et nunc jacet quidem illustris illa Antiochia,
jacet et Apamea. Destructa est Tyrus et Berytus.
Sidon quoque similia patitur. Alia ex parte luget
Laodicea. Tripolis et Ptolemais, magnæ Italarum
urbes, ac si nunquam fuissent, reputantur. Pulcher-
rima etiam Damascus, terminus olim Romanæ ad
Orientalem ditionis, funditus eversa est. Et omnino
præter vectigales Armeniis regiones nihil ibi sub-
sistit. Numerosissima vero provincias illas opimas
incolentium multitudo per omnes dispersa terras
in miserrimo gemit exsilio, præter eos qui aut

bello ceciderunt aut tyrannicis tormentis 180
Christianæ causa fidei, quod eam abnegare jussi
renuerent consumpti sunt. En quid Christiana
respublica profecerit ex auctis Æthiopum viri-
bus imprudentia vel potius malitia nostra, consiliis-
que ambitiosis et privatis utilitates bene quanto
emptas dispendio arbitratis cupiditatibus! Tocha-
rorum vero in clades Christianorum ferociam
adhuc quidem utcumque coercemus non armorum
utique metu aut viribus nostris, quibus quam pa-
rum fidamus ipsi norunt, sed precario emendicata
gratia illorum, sive, ut vero vocabulo rem ut est
exprimamus servilibus obsequiis, affinitatibus illos
honorantes, et ditantes donis creberrime missitatis,
quam in rem optima et pretiosissima nostrorum
impendimus. Huc pertinet quod aliquanto post hæc
tempora fœdus inivit imperator cum Tocharis Oc-
ciduis, ex prius ignotis prodere se ac proferre in
lucem incipientibus, et quæ nostris finibus a Se-
ptentrione obiacent vi maxima occupantibus. Quo-
rum principi Noga dicto imperator aliam suam fi-
liam, et ipsam ex pellice genitam, dedit uxorem,
Euphrosynem nomine. Unde contigit ipsos ultro
a nobis amicitis nomine condonata auferre quæ
incipiti et laborioso bello vix unquam acquirere po-
tuisent.

6. *Ut tres reginæ traditæ viris, et quibus fuerint.*

Post hæc decrevit imperato amovere a se tres
reginas pueri Joannis sorores germanas, quæ videri
poterant partem aliquam juris ad imperium a pa-
tre trahere. Quare cavendum etiam atque etiam
putavit ne iis Romani conjuges darentur, ne quæ
inde cuiquam offerri rerum novarum molliendarum

μοττε. Τὴν μὲν γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ Μορέου εὐγενεῖ Λατίνῳ Μαίῳ Διβελικούρτῳ λεγομένῳ συνῆγεν εἰς λέχος ἐντεῦθεν ἐνδημήσαντι, τὴν δὲ δευτέραν Λατίνῳ μεγιστᾶνι, ὃν ἂν ἐκεῖνοι φαῖεν σεμνύοντες κόντον, ὄνομα Βιντιμίλια, ἀπὸ Γεννοῦας τότε προσελθόντι κατὰ φήμην τῷ βασιλεῖ, εἰς γάμον ἐκδοῦς καὶ δώροις τὰ εἰκότα φιλοφρονησάμενος ἀποπέμπει σύναμ' ἐκεῖνη συζύγῳ, τὴν δὲ τρίτην Βουλγάρῳ τῷ Σφεντισθλάδῳ κατὰ Μυσίαν τῶν κατὰ τὸν Αἴμον ὄρεινῶν ἄρχοντι δίδωσι. Καὶ οὕτως ἐκεῖνων ἀπαλλαγείς καὶ τῶν φροντίδων τῶν ἐπὶ ταύταις βράσις ἐτέραις πράξεσιν ἐπιβάλλεται.

ζ. Τὰ κατὰ τὴν δέσποιναν Ἀλαμάναν Ἄνναν.

[P. 121] Φθάνει μὲν οὖν τῷ πρὸς Ἀλαμάναν Ἄνναν, ἣν συνοικοῦσαν ἐπ' ὀλίγον εἶχεν ὁ τοῦ Λάσκαρι πατῆρ Ἰωάννης ἐν ἐσχάτῳ γήρῳ, Φρεδερίχου τοῦ τῆς Σικελίας ἄρχοντος παῖδα, τοῦ Μαφρὲ δ' ἀδελφῆν, ἣν δὴ καὶ ἐκ πρεσβείας ἐλθοῦσαν ταινιώσας ὁ δηλωθεὶς βασιλεὺς Ἰωάννης Αὐγούσταν δεικνύς σόνικον εἶχε καὶ ἕστεργε, — τῷ γοῦν πρὸς αὐτὴν ἔρωτι ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀλοῦς ἐν ἀσφαλεῖ μὲν εἶχεν ἐφ' ᾧ τάχα μὴ ἀποδρᾶναι πρὸς τοὺς οἰκείους, ὅμως δ' ἐκεῖνη προνοῶν τῶν ἐπιτηδείων βασι-

posset occasio et oriri perturbatio sibi familiæque suræ periculosa. Igitur unam quidem ipsarum nobili Latino Maio de Bellicurto 1181 nuncupato, qui ex Moreo, unde ortus erat, Constantinopolim advenerat, matrimonio conjunxit; alteram Latino item megistani, quem sui perhonorifico apud ipsos vocabulo contum appellabant, nomine Vintimilia, qui tunc famam secutus ex urbe Genua ad imperatoris comitatum accesserat, uxorem dedit, et donis eum magnificis honoratum in patriam cum nova remisit conjuge. Tertiam collocavit Bulgaro Sphentisthlabo, montanæ circa Hæmum regionis in Mysia principi. Sicque his imperatorii generis mulieribus procul amandatis, solutus ea parte curarum, aliis pro arbitrio gerendis jam securiorem applicuit animum.

7. De domina Anna Alamanna.

Ante omnia memorandum est quid de Anna Alamanna tentaverit. Fuerat hæc exiguo tempore conjux Joannis Augusti, patris Theodori Lascaris, ab eo ducta in extremo senio, Friderici Siciliæ regis filia, Manfredi soror, quam a legatis ad eam accersendam missis deductam et solemniter, coronationis ritu Augustam declaratam memoratus imperator Joannes uxorem, eamque percuram, habuerat. Hujus amore captus imperator Michael custodivit eam diligenter ne rediret ad suos, magnifice tamen ipsi ac regie quæ opus ipsi erant ad victum cultumque suppeditans, at nullam non interim admovens machinam ad ejus, si qua ratione posset pudicitiam expugnandam. In quo frustra fuit, artes ejus omnes indiosasque blanditias matrona repellente, quippe quæ sapienter reputaret quam probrosam foret se tali ortam domo, vita in summa dignitate per inoffen-

λικῶς πάντα τροπον ἐπέπρα τῆς σωφροσύνης περιγενέσθαι. Ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πολλὰ πράττων καὶ δεξιούμενος (μηδὲ γὰρ ἂν καλὸν εἶναι ἢ εὐπρεπὲς βασιλέως ἀκούσασαν δάμαρτα · οὕτω μεγίστου καὶ φοβεροῦ ἐν ὑστέρῳ τὸ λέχος αἰσχῦναι καὶ τῷ δούλῳ, εἰ καὶ βασιλεύοι νῦν, παλλακεύεσθαι μεγίστην οὖσαν ἐκ μεγίστων), ἄλλον τινὰ τρόπον ἔγνω θεραπεύειν τὸν τυραννοῦντα μανικὴν ἔρωτα. Καὶ δὴ αὐτῇ μὲν ὑπέσχετο ἑαυτῇ συνοικεῖν εἰς γάμον ἀφέντα τὴν ἑαυτοῦ, πλὴν ἐπὶ δοκούσας εὐλόγοις προφάσεσιν, ἃς καὶ προὔτεινεν ἐπὶ πολλῶν, καλὴν μὲν εἶναι τὴν Θεοδώραν (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο ἡ Αὐγούστα) καὶ γένους ἀξίου τούτου βασιλικοῦ, καὶ μηδὲν ἔχεις ἐπαιτῆσθαι ἢ γένους ἢ σωφροσύνης τρόπων παραβεβασμένων ἢ τοῦ μὴ φίλανδρον εἶναι καὶ οἱ ἀξίαν συμβασιλεύειν. Ἄλλ' ἀναγκαῖον εἶναι πάντως εὐφυλακτότερον καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἔχειν ἐπὶ τῆς πόλεως ὄντας, ἧς πολις μὲν ὁ ζῆλος ἀναγκαῖος δ' ὁ κίνδυνος, οὐκ ὀλίγων ἐπισφραεῖν ἐχόντων, καὶ ταῦτ' Ἰταλῶν τῶν ἐχόντων πρῶτερον, παρακεκνισμένων καὶ ἄλλως εἰς μῆνιν, οἱ ἔχοντες ἀφηρέθησαν. Καὶ νῦν παρακινήθοντας σόλον ἀκούεσθαι φοβερόν ἐξαρτέεσθαι, αὐτοὺς δ' ἀντωπεῖν ὀρμαῖς τοιαύταις μὴ ἔχειν · οὔτε γὰρ

sam hactenus famam transacta, viduam maximi et potentissimi 1182 imperatoris, contaminare lectum ejus et augustale decus cum illustri memoria tanti conjugis fœdissimo pellicatu profligare, subjiciendo sese turpi libidini servi olim ejus ac subditi, licet hodie ad imperium evecti. Cujus honestissimi certa proposita cum tamen prudenter vereretur quorsum amor impotens desperati successus furis incensus in tyrannica licentia posset erumpere, optimum factu putavit hanc deliniendæ flagrantis cupiditalis inire rationem. Dixit imperatori haudquodam se abhorrere ab ejus conjugio, si quis modus reperiretur ejus legitime sancteque committendi. Quare videret eequid eo quo nunc esset implicatus matrimonio sese rite posset exsolvere. Tali nexu libero se, ut honeste, ita non illibenter postea nupturam. Arrexit aures ad eo Michael, et excoitatum oblata spe animum cupide advertit ad comminiscendas et quibus opus erat artificiose insinuandas speciosas causas repudiandæ, quam habebat in contubernio, conjugis. Aiebat haud se hire inficias talem esse Theodoram (id erat Augustæ nomen) in qua nihil ad regii generis claritatem, ad pudicitiam decus, ad morum sanctitatem aut caritatem in virum posset requirere, quominus dignissimam fateretur quæ secum imperaret. Considerandum tamen esse necessitatem gravem, immineti nunc rebus Romanis atroci periculo impositam, sollicitè præcauendi Latinorum iras, erepta nuper Constantinopoli furentium. Opibus ipsos et numero valere, causa quoque irritari communiter plausibili, pulsos ex possessione diuturna et multis spoliatos, quæ propria dudum carissimaque habuerant. Concitatum audiri totum Italarum nomen, et armari conspi-

ναυσι τοσούταις εἶναι πρὸς ἐκείνους ἰντέχειν, ἂν οὔτε μὴν οἴους τ' εἶναι στρατεύμασι πολεμεῖν κατὰ γῆν. Τοὺς δὲ Βουλγάρους καὶ αὐτοὺς ἐτέρωθεν ἀπειλεῖν εἰσβάλλειν διὰ Θράκης, καὶ μᾶλλον τῆς τῷ τῶν Βουλγάρων, ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ συνοικουμένης Βιρηνῆς μὴ ἡρεμεῖν ἐώσης τὸν σύζυγον τῇ πρὸς τὸν βασιλεύοντα ἀπεχθεῖα. Κόκκω [P. 122] γοῦν τῷ ἐχθρῶν παρακινουμένων γρηῖνι φυλάσσεισθαι τὰς ἐπιθέσεις εἰς ὅσον δυνατὸν, ἰδίως δὲ δεδιέναι καὶ τοὺς τῆς βασιλίδος Ἄννης οἰκείους ὡς ἐτοίμως διὰ ταύτην κἀκείνους τοῖς ἄλλοις σύνεργον μῆσοντας. Εἰ δὲ τι προμηθευσάμεθα, κρείττον καιρὸν ἔχοντες, μὴ μόνον ἐχθροὺς ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ φίλους γενέσθαι, αἰδουμένους τὸ κῆδος, καὶ κατ' ἀγχιτείαν, εἰ συνοικίσωμεν ἑαυτοῖς τὴν ἐκείνων, οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας. Ταῦτα τοῦ βασιλέως βουλευομένου καὶ σοφιστικῶς λέγοντος (ἔπειθε γὰρ ὁ ἐκκαίων ἔρωσ, καὶ μᾶλλον παρὰ τῆς δεσποίνης Ἄννης περιφρονούμενος) ἡ βασιλὶς Θεοδώρα πυθομένη χαλεπῶς εἶχεν ἐνέγκαι, εἰ δέσποινα ἐστεμμένη οὔσα καὶ γνησία γυνή, ὑπ' ἀνδρὶ τε τῷ βασιλεὶ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποχόμενον ἄλλον

τὸν Μανουήλ, εἶτα δὲ καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον ὃν βασιλικῶς ὁ πατὴρ τρέφοι, καὶ τρίτον τὸν ἐπὶ τῆς πόλεως γεννηθέντα τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντίνον, τοιαῦτα πάθοι ἀπολειφθεῖσα, στερηθεῖσα μὲν τοῦ ἀνδρός, στερηθεῖσα δὲ καὶ τῆς βασιλείας, καὶ πάσης ἀπεβρίμμένη τιμῆς, τὴν δ' ἀντίζηλον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας ὄρωσα συμβασιλεύουσαν τῷ ἀνδρὶ. Ὅθεν καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην πίμψασα ἱκετεύει τοιαύτην συμφορὰν ἀμῦναι ταύτη, καὶ νόμων θεῶν ὑπερμαχεῖν ἀξιοῖ. Ὅς δὲ μαθὼν καὶ ἀγάμενος, εἰ τοιούτοις ἐπιχειροῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέδην τῶν ἀθίκτων ἄπτεται, ὡς καὶ τοὺς κειμένους νόμους ἐφέλειν καταπατεῖν, αὐτὸς τοιοῦτος μὴ νομιζόμενος πρότερον, δεῖν ἂν ἐποίει καὶ διεμήνη, τὸ μὲν ὀνειδίζων, τὸ δ' ἐπισείων ἐκείνῳ καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ ἀγανάκτησιν. Τὰς δὲ γε προφάσεις ὡς ἰσθὴν ἀρχῆνης διέλυε· τὸ γὰρ φόβον θεῶν παρ' οὐδὲν τίθεσθαι κκῶς κρίνειν εἰδότες εἶναι τὸ φοβερόν, τὸ μὲντοι γε τοὺς θεῶν νόμους φοβεῖσθαι ἀφοδῖαν εἶναι μεγίστην τῷ φοβουμένῳ, κῆν δ' τι προτείνει τις ἐπὶ τῷ φοβεῖν. Ταῦτα τοῦ πατριάρχου καὶ λέγοντος καὶ μηνύοντος, ἔτι δ' ἐτοίμου ὄντος ἀποκόπτει

rantesentia potentiaque ferocissimarum gentium potentissimam classem, cui vix habeat Romanum, quo nunc statu est, imperium quid satis validum opponat. Neque maritimo apparatu haud dubie impares, terrestribus saltem copiis fidere possumus, quibus satis negotii facessent exurgentes e Bulgaria 183 motus, unde Constantinum principem assidue in nos stimulatam ardentissimis instigationibus Irenes conjugis nobis perinfernæ minari audimus irruptionem in terras nostras per Thraciam. In tanta multitudine et rabie coorientium in nos ex omni circum parte ferocissimorum hostium, quis non videt consulturum utique circumventæ undique reipublicæ, qui dederit operam numero eorum minuendo quibusdam aut ad nostram societatem atrahendis aut a communi certe aliorum conspiratione abducendis? jam illud satis constat, in primis Latinorum ditone ac vi bellica imperatricis Annæ cognatos numerari. Porro istos communione nominis ac generis satis per se pronos in partes hostium nostrorum propriæ in nos sævius commovebunt causæ, repetendæ reducendæque domum consanguinæ matronæ quasi detentæ a nobis indigna custodia, nisi mature precavimus et ex ipsa mali causa remedium quærimus, tempestitiva si unquam affinitate contrahenda, qua propinquorum dominæ Annæ non solum exarmentur iræ sublati incentivis odiorum sed etiam amores auxiliaque concilientur, tanquam utique propinquis et necessitudine connubii cum sorore Manfredi filiaque Frederici jam quasi domesticis ipsorum. Talia versare animo ac sophisticis honestare conari rationibus imperatorem (prout adigebat illum exurens intime væsanus amor, irrideri sese a a domina Anna et vana objecta imagine nunquam successuri conjugii deludi non sentientem) audiens Augusta Theo-

dora graviter, ut erat consentaneum, tulit. Quam enim intolerandum contumeliæ genus fore se legitimam conjugem, quæ viro imperatori tres pares peperisset, primum Manuelem fato præreptum, alterum Andronicum superstitem, regie a patre educatum, tertium, ex quo Constantinopolim migraverant, ibi natum in purpura, Constantium, inde Porphyrogenitum, post tanta merita nullius compertam culpæ repudiari, exauctorari, viro, imperio, honore omni privatam abjici, et æmulam in locum suum intrusam 184 cernere. Hoc metu anxia mittit ad patriarcham qui eum suo nomine suppliciter rogarent ut tam atrocem a se injuriam arceret, dignareturque pro sua auctoritate delerere imperatorem, ne tam proterve uxores prohibito commutando divinis legibus illudere auderet. Miratus plurimum hoc audiens patriarcha est cogitari attentarique res tales ab imperatore, palam inconcessis inhiante, nec verente per conculcatas leges in cupiditatum obsequium ruere, quantæ illum nequitie capacem non ante credidisset. Quare haud molliter castigandam ratus erumpentem in tam invrecundos ausus insaniam, gravissime illum qua exprobrando qua objurgando increpuit, minis etiam intentatis iræ divinæ. Simul allegatos in obtentum protervæ lascivie prætextus ut telas aranearum amovisset difflavitque, sapienter monens formidare vim hominum et Dei numen ac vigilem in scelera vindictam audaci licentia spernere non nisi ejus esse qui de vero terribilibus pessime judicet, hinc quidem stulte trepidus, inde præpostere securus. Quæcumque sibi demum terrorum spectra prave formidolosi confingant, divinas vereri leges veram demum securitatem esse. Desineret igitur vana comminisci et trepidationem inanem justo et sancto Dei metu comprimere. Hæc et his consentanea gra-

ἐκείνον, εἰ ἄλλο τι πράττοι, τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀλομε-
 λείας ὡς μέλος σεσηπὸς ἤδη καὶ θεραπείαν μὴ προσ-
 εῖμενον, ἐπεὶ ἔγνω προσκρούσας ὁ βασιλεὺς ἰσχυρο-
 τέρων τῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ὡς πρὸς Κρήτα κρη-
 τίζει δῆθεν τὸν ἤδη μαθόντα τὰς ἐκείνου ὑπχειρή-
 σεις (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ μικρὸν οὐδ' ἐκείνου ἡρεμεῖν εἶ-
 τούς λογισμοὺς ἢ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου ἐπὶ τῇ βασι-
 λείᾳ παρόρασις), πρῶμναν τε κρούεται, τὸ τοῦ λό-
 γου, καὶ ὡς εἶχεν ἐφοδιάσας τὴν δέσποιναν Ἄν-
 ναν ἐπὶ τὰ οἰκεία πέμπειν αἰρεῖται, [P. 123] πλὴν
 ἐπ' ἀνταμοιβῇ τοῦ παρὰ τὰδελφῶν ταύτης Μαφρῆ
 κατεχομένου Καίσαρος· ἐκεῖ γὰρ οἱ ὁ πενθερὸς
 ἐκείνου Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τοῦτον κρατήσας ἐξέπεμ-
 ψεν, ὡς προεῖρηται. Ὅτι δὲ σκῆψις ἦν ἐκείνῳ τὸ
 προβαλλόμενον, καὶ μόνον ἔρωτος θεραπεία καὶ οὐ τοῦ
 κοινου προμήθεια, ὁ τῶν πραγμάτων εἰδὼς ἀκριβῶς
 τὴν μελέτην συνελογίζετο.

η'. Τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν Ἄννης τῆς δεσποίνης
 Μαφρῆ καὶ τὸν Κάρουλον.

Ἡ γὰρ Ἄννα Φρεδερίχου μὲν ἦν θυγάτηρ, Μαφρῆ
 δ' ἀνταδέλφη, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀποστατῶν

vitate tali persona digna monentem patriarcham,
 clareque insuper minantem sese illum, si porro
 cogitata promoveret, e Christi corpore velut mem-
 brum putridum et curationem respiciens abscissum-
 rum, reveritus imperator, aut potius confusus de-
 prehensa turpis voti concientia, eventumque de-
 sperans cœpti facultate (quod sero sentiebat) et
 viribus superioris, insuper metuens ne veteres pa-
 triarchæ in se offensiones ob amotum ab imperii
 collegio Joannem relinqueret, ac clare tandem intel-
 ligens frustra se fucum perspicacibus 185 face-
 re conatum erumpente in notitiam male tecta fraude,
 remigium, ut sic loquar, inhibuit, et quasi a cursu
 temere initio se reprimens incubuit, quod dicitur,
 in porram, retro cessim nitendo, novo videlicet ex
 re capto consilio, dimittendi ad sua copioso in-
 structam viatico dominam Annam, cœterum postu-
 lans cum ea permutari et vicissim liberum dimitti
 Cæsarem apud Manfredum Annæ fratrem detentum
 eo quippe illum a se bello captum ejus socer des-
 pota Michael ducendum curaverat, ut dictum est.
 Porro istam ab imperatore ostentatam sollicitudi-
 nem præcavendi ne cognati Annæ Augustæ cum cœ-
 teris Latinis conspirarent, nihil nisi vanum et in-
 verisimilem prætextum fuisse vafra simulatione ob-
 tentum vitioso amoris quo flagrabat, palam appa-
 ruit statum rerum tunc Italicarum ex vero scienti-
 bus.

8. De fratre dominæ Annæ Manfredo, et de Carolo.

Fridericus enim et Manfredus, quorum illum qui-
 dem Annæ patrem, hunc fratrem fuisse diximus,
 ambo a papa et papæ partibus defecerant, et ut ibi
 loquebantur, excommunicati ab Ecclesia ipsorum
 suas sibi seorsim res habebant. Non enim sicut
 cœteri obtemperare ac se morigeros præbere jussis

A τοῦ πάππα καὶ τῶν τοῦ πάππα, καὶ ὡς αὐτοὶ φαίεν ἂν,
 τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας. Οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντο κατὰ τοὺς
 ἄλλους καὶ αὐτοὶ εὐπειθεῖν τε καὶ ὑποκατακλίνεσθαι
 καθ' ὃ τι λέξοι καὶ πράξοι ὁ τῆς Ἐκκλησίας ἐπει-
 λημμένος, ἀλλ' αὐτονόμοις χαίρειν ὁρμαῖς καὶ οὐ-
 τως ἐπὶ Σικελίας καὶ τῶν ἐκτὸς τὴν ἀρχὴν διοικεῖν.
 Ὑβρισπαθῶν δ' ὁ πάππας πρὸς ταῦτα, εὐρῶν δραστή-
 ριον ἄνδρα, ἀδελφὸν ῥηγὸς τῶν Φραντζίσκων ὄντα
 καὶ εἰς κόντους τεταγμένον τὸν Κάρουλον, τὸν κατ'
 ἐκείνων ὡς δῆθεν ἀποστατῶν ἐγγχειρίζει πόλεμον,
 τάξας ἐκείνον, εἰς τὴν αὐτῶν ῥήγαν, καὶ πόλεμον
 ἐμβαλὼν ἐκείνοις ἐντεῦθεν ἀκήρυκτον [P. 124] Πῶς
 οὖν οἱ τόσον διαφερόμενοι πρὸς τὸν Κάρουλον ὁμαι-
 χεῖν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐμελλον πρόποσε; Ὅμως
 τὸ μελετώμενον ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔμενε
 ἐπὶ τῷ τρόπῳ καὶ τὰ αὐτοῦ ἐπραττε. Τὰ δ' ἦσαν τὸ
 βουλάς ὀφθαίνειν σὺν ἄρχουσιν, ὅπως ἀνακτίζοιτο
 μὲν ἡ πόλις διὰ ταχέων ἐπ' ἀδήλων τῶν τί' Ἰταλοὶ
 φρονοῖεν περὶ αὐτῆς (δέος γὰρ μὴ ἀφανῶς ἐπιθοῖντο),
 ὅπως δὲ φυλαχθεῖη Ῥωμαῖοις ἐπιστάντων ἐκείνων,
 καὶ μὴ φανέντες λαφύξαιεν ὡς ἐξ ἀνάγκης κραταιό-
 τερον ἐπιθέμενοι. Οὐδὲ γὰρ ἡρεμεῖν οὐδὲ μικρὸν

ac placitis moderantis Ecclesiam volebant, sed affe-
 ctabant usurpabantque nemini obnoxiam licentiam
 agendi et statuendi prout liberet, ac sic tam in Sici-
 lia quam extrema, pleno et nullum agnoscente supe-
 riorem dominio, regnare. Quarum intolerabilium
 injuriarum nactus papa idoneum ultorem Carolum
 fratrem regis Francorum, ex contorum sive comitum
 ordine, virum strenuum, bello eum præfecit illis
 C veluti rebellibus et apostatis indicto, regnum ipsis
 ereptum illi tribuens quam optimo jure possiden-
 dum, si eos vi et armis inde pelleret; id quod sum-
 ma ope tunc cum maxime ille ardens nihilque non
 movens conabatur. Quodnam ergo, quæso, pericu-
 lum erat, ne isti 186 cum Carolo communis in nos
 expeditionis societatem inirent, quicum capitalibus
 commissi odiis internecino bello de statu et salute
 dimicabant? In hunc modum illæ de novo conju-
 gio imperatoris cogitationes evanuerunt, ipso in of-
 ficio permanente ac de cætero intento rebus suis. In-
 ter quas quæ tunc urgebant, erant deliberationes cre-
 bro ab illo habitæ cum primis suorum de restauranda
 quamprimum urbe, sicque omni præsidiorum ge-
 nere et intentæ vigiliæ custodia firmanda, ut quæ
 arcano comparari ferebantur ad eam recuperandam
 D insidiosæ molitiones Latinoorum, quandocumque in
 vim erupissent, successu frustrarentur. Timebantur
 enim occultæ artes et proditorum fraudes. Copia-
 rum quoque ac cæterorum apparatus belli curaba-
 tur, ut tantum esset ad manum quantum opus erat
 ad prohibendum, ne statim atque in conspectum
 urbis venisset formidabilis ille, quem fama e erat
 adornari, exercitus Italicorum, eam absorberet, sed ab
 illorum quantumvis vehementibus defenderetur in-
 sultibus et Romano imperio servaretur. Freqüentes
 porro memorabant nuntii haud cessare ulla in parte
 Italos, sed in expeditionis apparatu duplici totos esse

ἠκούοντο, ἀλλὰ στόλον μέγιστον ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης κατὰ τῆς πόλεως ἐξαρτύεσθαι.

θ'. Ὅπως σάνισιν ἀνυψοῦντο τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ τείχη, καὶ διὰ τί. Καὶ περὶ ἐτοιμασίας τοῦ βασιλέως.

Ἐδόκει γοῦν πρὸς τὰ παραστάνα διὰ ταχέων ἀνυψοῦν τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ μᾶλλον τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ, ἃ δὴ καὶ χθαμαλὰ ἦσαν· εἰκότως θαλασσοκρατοῦντος τότε τοῦ πρώτως ἀνεγείραντος Κωνσταντίνου τοῦ οὐχ ἤττον τὸ σίβας ἢ τὰς πράξεις μεγίστου, κατεπίγοντος δὲ τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔχουσι πέτρας σὺν τιτάνῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἐκτελεῖν, μόσσοι, σάνισι πλατείας καὶ ἐπιμήκει σὺν τῷ καὶ στιβαρὰς πρὸς τὸ ταῖς ἐπιφοραῖς ἀντέχειν εἶναι, τοὺς τε πύργους καὶ τὰ τείχη προσανυψοῦν, πρὸς δὲ γε τὸ αὐτάρκως ἔχειν τῶν ἀνθεζόντων ἐντὸς πλῆθος στρατιωτῶν ἐξωθεν εἰσοικίζεῖν, πλὴν ἐλαφρῶν ὡς ἐντὸς μενόντων ἐπὶ τοῦ τῆς μάχης καιροῦ, ἦν δὲ τε οἶοι καὶ ἀπὸ γῆς ἐκφέρειν πόλεμον, εἶναι τοὺς ὑποστησόμενους ἐκ στρατευμάτων μεγάλων βασιλικῶν. Τὰ δὲ γε τῆς τροφῆς αὐτοῖς, εἰ ἐπὶ μήκιστον παραμένοιεν προσκαθήμενοι, ἐτοίμως ἀπὸ τῆς πόλεως ἐτοιμῶσθαι· εἰσαχθέντων γὰρ βοῶν

ἰκανῶν εἰς γεωργίαν τῶν ἀρουρῶν, ὅπου ἂν εἴησαν αὐταὶ καὶ παρ' ὧν κατέχοντο, τῶν ἐντὸς λέγω τῆς πόλεως, αὐτοὺς γεωργεῖν ἔχειν νεοῦντας καὶ σκείροντας καὶ θερρίζοντας, ὡς εἶναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις αὐτάρκη τροφήν, [P. 125] πρὸς τῷ καὶ ταρίχη προεισαχθῆναι τοῦτο μὲν ἐξ ὑέων κρεῶν τοῦτο δὲ γε καὶ ἐκ τοῦ τῶν προβάτων γάλακτος, καὶ χιλὸν τοῖς ἵπποις προσαπομένειν, εἶναι δὲ καὶ γεωργοῦσιν ἐντὸς τὰ ἐς τροφήν ἀνθρωπίνην τῶν ζώων ἐξ ἀνάγκης περιγινόμενα, ὡς τρέφειν ἰκπῶς ἔχουσι. Περιβλήματα δὲ ἐκ βοείων δερμάτων ταῖς σάνισιν ἐπιθεθεῖσθαι, μὴ καὶ πῶρ ἐναύσαντες ἐκκαλοῖεν οἱ πολέμιοι. Τὰ μὲν οὖν τῶν σάνιδων εἰς ἔργον ἐξέδη, καὶ πύργου μὲν ὡς ἐπὶ τρεῖς ἀνυψοῦντο πήχεις, τείχη δὲ ἀναλόγως τοῖς πύργοις τὴν αὔξην ἐλάμβανον· τὰ δὲ λοιπὰ ὑπερετίθεντο ὡς ἐπὶ καιροῦ πράζοντες. Τὸ δ' ἐλαφροῖς τῶν στρατιωτῶν οἰκίζεῖν τὴν πόλιν καὶ λίαν ἐπ' ἀνάγκης εἶχεν, ὅπου γε καὶ Λάκωσι πλείστοις ὕστερον ἐκ τοῦ Μορέου ἀφιγμένοις ἐπιμερίσας τόπους ἐπὶ τῆς πόλεως παρεῖχε κατοικεῖν ὡς αὐτόχθονοι, καὶ βόγαις ἐτησίως δωρούμενος καὶ πλείστοις ἄλλοις φιλοτιμήμασιν ἐπὶ πολλοῖς καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐχρήτο, ὡς ἀξίαν τριβὴν ἐν πολέμοις ἔχουσι.

nam et classem instruebant maximam, quæ mari rem gereret, et terrestrem exercitum prævalidum armabant, quo urbs undecunque oppugnaretur.

9. *Ut mœnia urbis quæ mare spectant suggestu tabularum aucta sint, et quam ob causam. Tum de cætero imperatoris apparatu.*

Visum igitur est necessarium ad occurrendum instantibus ante omnia summa celeritate mœnia urbis attollere, præsertim quæ mare spectabant, quippe quæ humiliora erant, eo qui condidit, quod mari dominaretur, munire illa diligentius ea parte superfluum rato. Is fuit Constantinus, non religione minus quam civilibus et bellicis actis maxime inclytus. Quia vero angustiis temporis urgebantur nec petræ et calx ad manum erant, tabulis latis et prælongis usi trabibus, quas ubi deficiebat summitas depressioris muri, validis nexibus ædificio 187 priori committebant, suggestum coronæ mœnium et surgentibus per intervalla turribus adstruxerunt, quantum sufficeret ad tegendos intus defensores; quorum ne deesset copia, foris accivit et intra urbem collocavit, domiciliis pomærio vicinis, magnum numerum militum levis armaturæ: non enim loriceis cæteroque gravi apparatu opus erat pugnaturis extuto, pinnis murorum protegentibus. Nam ad eruptiones, si quas usus belli posceret, et apertas in campo dimicationes cum obsessoribus, præsto ad futuros cataphractos e castris majoribus imperatores. Providit autem ne præsidiariis hisce urbanis alimenta unquam deforent, quantumcunque duraret obsidio, sed esset semper affatim unde ipsis ex urbe suppeditarentur ad victum necessaria; quam ad rem introduxit in urbem boum numerum, quantum sufficeret culturæ camporum suburbanorum, quorum opera iadustrii agricolæ arando, serendo me

tendoque conficerent frumenti quod esset opus ad annonam in urbe degentium, addita quam pariter intro congeri curabat copia magna duratorum sale ac fumo ad diurnam conservationem ciborum, partim ex suillis carnibus, partim ex ovino lacte. Feni quoque vim ingentem in pabulum equorum reposuit, non defutura ipsis agricolis intra urbem degentibus et ex ea in culturam ruris undique vicini quotidie prodituris etiam obsidionis tempore quadam copia carniū etiam recentium, nonnullo utique numero animalium suburbanis pascuis alendo; unde non solum soboles succresceret apta laboribus aratri ac plaustris, sed quæ in macelli quoque ac mensarum usum urbanum abundaret. Porro corria boum sic in cibos absumptorum imponi agglutinarique jubebat exterius iis tabulis, quas dixi muris additas fuisse, quo illæ protegerentur ab igne hostili, si forte injiceretur. Ac suggestus quidem ille murorum ex materia, uti destinatus fuerat, peractus est, turres attollens supra molem priorem ad tres cubitos, et mœnia similiter, debita proportione ad turres. Cætera ejus, generis ut minus urgentia in præsens 188 suo tempore curanda dilata sunt. Illud quippe jam nunc necessarium mature ac cum sollicitudine curatum, ut expediti leviterque armati milites ad urbis præsidium idoneo numero, admotis circum undique pomærio domiciliis, collocarentur. Quo in genere Laconibus plurimis e Moreo post receptam Constantinopolim profectis assignatis locis ædes attribuit, pensionibus illos, tanquam si essent indigenæ, annuis donans, cæteraque plurima liberalitate sibi devinciens. Unde illos promptos habebat ad quævis obsequia, libentesque libenter adhibebat ad multa intus et extra urbem, quippe usu idoneo præditos rei bellicæ. Gasmulico quin etiam Hybrida-

Τῶν δὲ γε Γασμουλικῶν, οὓς δὴ συμμίκτους ἢ τῶν Ἰταλῶν εἶπαιε γλῶσσα (ἦσαν γὰρ ἐκ τε Ῥωμαίων καὶ Λατίνων γεγεννημένοι), προσανεπαύετο ἐκπέμπων ἐπὶ νηῶν ἦσαν γὰρ τὸ μὲν προμηθεὺς εἰς πολέμους καὶ συνετὸν ἐκ Ῥωμαίων, τὸ δ' ὀρηκτικόν τε καὶ αὐθαδὲς ἐκ Λατίνων ἔχοντες. Καὶ στόλον μέτριον ἐξηρτύετο, καὶ προσεκτάτο τὰ τῶν νηῶν ἐγγύτερα, βόγας μὲν ἀποτάττων αὐτοῖς ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου καὶ φιλοτιμίαις αὐξῶν τὰς προθυμίας, ἀντιλαμβάνων δ' ἐκ τῆς ἐκείνων σπουδῆς καὶ ἐργασίας πλείονα. Ἔῤῥε γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ τὸ εὐεργετικὸν πρὸς ἅπαντας, καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντλει πολλῶν προαποκειμένων, οὐκ οἶδα εἴτε τις τὴν φύσιν τοιοῦτος ὢν, ἢ προσποιούμενος δι' ἄλλα μέγιστα τὸ φιλότιμον, ἀναγκαστικὰς τὰς εὐνοίας ὑποποιούμενος, ὡς ἐβῆθαι οὐκ ἐκδίκως ἄρξας, ἢ τὸ γε τρίτον, πρὸς τὰς τῶν προτέρων βασιλέων εὐεργεσίας ἀντιβαλλόμενος, κἂν μὴ τόσον εὐηργέται μὴδ' οὕτως. Τέως δὲ γε κατὰ βασιλεῖς ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, μὴ καὶ δόξοι σκητικῶς τὸ ἔργον ἐπιτηδεύων. Οὕτε γὰρ ἥλιος ποσειδὸς μὴ τὰς ἀκτίνας παρίσχων τοῦτο μὲν γῆ τοῦτο δ' ἀνθρώποις καὶ ζῴοις ἄπασιν, οὔτε βασιλεὺς τὸ ἀληθι-

νὸν πρὸς ἄρχειν ἔξει μὴ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετῶν. Ὅστις δὲ βασιλεύων γλισχρὸς ἐστὶ πρὸς τὸ διδόναι, ἐκεῖνος σκητικὴν βασιλείαν, οὐ βασιλείαν μεταχειρίζεται. [P. 126] Τεκμήριον δὲ ὁ ἐπὶ σκητικῆς Ἀγαμέμνων καὶ Οἰνόμαος, Οἰδίπους τε καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ καὶ Ἀδραστος βασιλεὺς Ἀργούς καὶ οἱ λοιποὶ, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω τῶν ἐπὶ σκητικῆς βασιλείων. Πότε γὰρ ἐξ ἐκείνων τις εὖ πάθοι, πότε δὲ καὶ εὐεργετηθεῖη, ὑποκρινόμενων τὰ τῶν βασιλέων πρόσωπα; Ἄλλ' ἐκεῖνοις μὲν ἔστι καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ τὴν μέψιν διαφεύγειν τὴν τῶν πολλῶν σχήματα γὰρ προσώπων καὶ οὐ πρόσωπα ὄντας ἀνάγκη καὶ σχήμασι μόνοις εὐεργετεῖν· τούτοις δὲ γε τίς ἀπολογία καὶ ὑπολέλειπται μὴ διδοῦσιν; Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σχηματίζονται καὶ οὗτοι τὸν βασιλέα, βασιλεῖς μὴ ὄντες μὴδ' ὄπωσοῦν. Τοιοῦτοι δ' ὄντες τί ἀξιοῦσι τιμᾶσθαι, μὴ ἀληθινῶς βασιλεύοντες; ἢ γὰρ τιμῆ βασιλεῖ μετὸν καὶ οὐ σκητικῶς βασιλεύοντι. Ταῦθ' ὄρων ἐκεῖνος, καὶ μᾶλλον ἐξ ὑπογούου βλέπων τοὺς παρὰ τῶν ἀπελθόντων βασιλέων εὐεργετουμένους, σινειδὸς ἔχων ἠλέγγετο, καὶ εὐηργέται μὲν, πλὴν οὐχ ὅσον ἐκεῖνοι, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ἐλέγχους δεδιῶς ὡς κατ' ὀφθαλμοὺς ὄντας, τὸ δὲ φύσει χρώ-

rum genere, quos Italarum lingua commisto diceret, confidit, partem tulibus rei publicæ committens, navalem videlicet militiam, inquam eorum plerisque conscripserat, aptos ei functioni utpote prudentiam solertiamque ex Romanis, impetum vero et audaciam ex Latinis haustam simul habentes. Itaque ex his maxime classem instruxit satis magnam, qua vicinas insulas recuperavit et obtinuit, stipendia et donativa ipsis ex ærario communi constituens, ac cum fide repræsentans, aliisque præmiis ultro subinde datis alacritatem ipsorum excitans augensque, vicissimque ab iis utilem operam studiumque in obsequia etiam periculosa promptum recipiens. Habuit enim hic imperator vere liberalitatem in omne hominum genus effusam, utraque hauriens manu ex parata copia conditarum longa parcimonia opum, quæ late spargeret in usus egen-
C tum, haud equidem scio an instinctu indoleque naturæ, an iudicio animi ob præsentem ejus rei utilitatem benefici nomen effectantis, eo scilicet adigente necessitate parandæ sic vulgi benivolentiæ, qua in primis opus 189 erat ei qui sibi esset concius usurpatl fraude nec juste possessi principatus. Potest et tertia excogitari causa, quæ Michaelem Palæologum ad large plurimis benefaciendum potuerit impellere, æmulatio laudis in isto genere præclaræ illarum qui ante ipsum imperaverant; quorum effusum studium bene merendi tribuendique ex priori memoria cum repeteret, nunquam se putaret, quantumvis large passim donando conaretur, decus hoc ipsorum ac famam æquare imitando aut assequi. Mihi quidem sic videtur, illum ex quo imperatoris nomen assumpserat, indixisse sibi ineluctabilem necessitatem imperatorio more agendi, ne non vere imperare sed velut in scena simulare

imperatorem videretur. Ut enim amabilis sol non esset nisi radios spargeret, per quos juvat terras, homines et cunctas animantes, ita ille verum instar principis non habet, qui cumulare beneficiis non studet eos quibus imperat. Mea, inquam, sententia, qui regis habens nomen parvus et tardus ad donandum est, simulacrum et larvam gestat regni, minime autem veram ejus tituli majestatem obtinet. Argumento sint illi tralatitii scenarum reges, Agamemnon, Oenomanus, Oedipus et hujus posterius, Adrastus quoque Argorum rex, et ne singulos numerem, ejus formæ cæteri; a quibus qui unquam spectatorum patientem ipsis operam inhiantem silentio dantium, dum se magnifice ostentant in purpura non sua, mutua quidquam accepit gratiæ? Quem unum juverunt re ulla? Cui commodi quidquam aut doni tribuerunt? Atque hi quidem excusationem habent purgandæ ad populum illiberalitatis suæ plausibilem, quod personati tantummodo sunt principes; quare ipsis ad utcunque defungendum precario isto quodam officio simulatæ ad horam potestatis abunde sit simulata item et vano expressa gestu beneficentia. At istis qui veros se reges putant, quid ad defensionem relinquatur; nisi largiantur, quo minus in larvatorum quoque regum numerum ac gregem compingendi sint? Prorsus vero exturbandi longaque submovendi a cænsu 190 ac concessu verorum principum, quorum qui ergo sibi honorem arrogant, cum tales non sint? Nam honor regis veri propria res est, non mihi diademate larvati. Hæc Michael clare perspicuens, ac beneficia quæ magna in multos exstabant priorum imperatorum, suis comparata præcellere sentiens; simulque, quod ipse convincente intime conscientia tacitus fatebatur, ne alii monstrante

μενος, ἴσως μὴ παρακατέχειν ἀιρούμενος ζωὴν ται-
λαιπύρων ἀνθρώπων, τῶν προὔργου παντὸς ἀναγα-
καίου πορίζειν ἔχοντας τὴν τροφήν ἐπὶ θεραπείαν
ἐκείνων ἰόντων κατὰ τι ἀρχαῖον νόμιμον. Ἄλλὰ
ταῦτα μὲν ἴσως καὶ παρακαίρια, ἐφ' ᾧ μόνον δεῖξαι
φύσει προσὸν τῇ βασιλείᾳ τὸ εὐεργετικόν. Οὐ ἐκεί-
νος αὐτάρκως μετεῖχεν, οὐ τὰ πολλὰ γε μικρολογού-
μενος. Ἀπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιδόξους τῆς
Ἰταλίας, καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, φίλους
ἐκείνου καὶ μακρόθεν κτώμενος.

ι'. Ὅπως τὸν Ἰωάννην ὁ βασιλεὺς ἐκποδῶν ποιῶν
ἐξετύφλου.

[P. 127] Τότε δ' ἐνευκαιρήσας ἐκ τῶν ἄλλων τὸν
τῆς καρδίας ἔμμονον λογισμὸν ἔγνω καταστῆλαι
κακίστοις ἐπιχειρήμασιν. Ὁ μὲν οὖν λογισμὸς τὸ
καὶ εἰσπέπειτ' οἱ συνάρχειν τὸν Ἰωάννην καὶ δυοῖν
κεφαλαιν (τὸ τοῦ λόγου) μίαν ἐπικείσθαι καλύπτραν
καὶ ἴαν ἀπᾶδον εἶχε, χωρὶς καὶ τοῦ μὴ ἐν ἀσφαλεῖ
καθίστασθαι τὸν μὲν γὰρ οὕτως τὸν δ' ἐκείνου
στέρχοι, ἀνὰ μέρος ἀποστέργων τὸν ἕτερον, καὶ οὐ-
τως ἄτακτον τὸ πολύαρχον. Χρῆναι γοῦν σθενύειν
τὸ εἰς ἐκείνων τῶν πολλῶν θάρβος, καὶ δὴ καταρξά-
μενον τελειοῦν. Ἦμισυ γὰρ τοῦ παντὸς τὴν ἀρχὴν

rerum evidentia cernerent et in se invidiose loque-
rentur, metuens, cum hujus præcavendæ ignominie
necessitate, tum indele bonæ naturæ haud susti-
nente vitam miserorum hominum! inteventenda
operariis mercede injustis detinere manibus, quod
antiquissima lex vetat, stimulis ulro additis haud
mollibus innatam ad bene merendum propensionem
incitavit. Sed hæc otiosius et forte interpestive
disputamus. Sufficiat igitur hactenus demonstrasse
natura conjunctum cum suprema potestate benefa-
ciendi studium esse. Quo ille, quantum sat esset,
præditus etiam ad illustres per Italiam vires, præ-
sertim ecclesiastici ordinis, pretii non exigui dona-
misit, longe aucupans sibi utilem gratiam eorum
ad arcanas opportunitates consiliorum votorum-
que, quæ mente versabat.

10. *Ut amotum ab imperii consortio Joannem impe-
rator exccæverit.*

Horum unum erat, et profunde quidem animo
fixum olimque versatum, expunctio pupilli, cujus
cogitationis ex hactenus utcunque dissimulata in
opus apertum aliquando proferendæ commodam
nunc sibi videbatur opportunitatem temporis na-
ctus. Absurdum et perincommodum putabat adhæ-
rere istum sibi puerum imperii collegam, nec magis
tolerabile aut facile quam duo (quod aiunt) capita
uno tegi pileo. Nam præterquam quod sic nutare ac
minime sibi certum existimabat fore principatum
101 suum, votis videlicet hominum divisus, et
quibusdam quidem uni duorum Augustorum, aliis
alteri studentibus, etiam perturbatio reipublicæ toti-
us et quæ sequuntur ex regimine plurium incom-
moda inde jure timebantur. Omnino igitur expedire
semina novitatum in multorum jam animis, pueri
fiducia, periculosos ausus designantium elidere in

Α φασί τινες, ἀρχὴν δ' εἶναι τὸ οἶον κατασιγασθῆναι
τὴν ἐκείνου μνήμην, ὡς μηδὲ συνάρχειν ὑπολαμβά-
νεσθαι· τὸ γὰρ καὶ δεύτερον στεφομένου μὴ κάκει-
νον συντιμᾶσθαι καὶ συνευφημεῖσθαι τοῦ πατριάρχου
στέφοντος ἡρέμα πως ὑποβρεῖν ἀνάγκη, καὶ γ' εὐ-
χερὲς ἂν εἶναι καὶ τὸ πλεον ἐπιτεθῆναι, ὡς μηδ'
ἐλπίδα ὑπολελειφθαι. Τούτοις καταστρατηγηθέντος
τοῖς λογισμοῖς τοῦ βασιλέως (ὕπερκαίε γὰρ αὐτὸν ὁ
τῆς μοναρχίας ἔρωσ, καὶ τὴν παρερχομένην δόξαν
περ' πλείονος ἐτίθει τοῦ θεοῦ φόβου διὰ τὴν τοῦ
πλείονος ὄρεξιν) βουλήν βουλευέται μάλα μὲν αἰσχί-
στην, μάλα δὲ καὶ θεοῦ πόβρω βάλλουσαν, καὶ
πέμψας ἐκτυφλοῦν τὸν παῖδα προσέταττε, παῖδον
ἀπαλὸν καὶ μηδὲν ἔτι σχεδὸν τελῶς ἢ τὸ χάρειν
ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθόν, καὶ κ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον τὸ τ' ἀρ-
χειν καὶ τὸ ἀρχεσθαι, μόνῃ δὲ τῷ πατριάρχει πιστεύον
καὶ τοῖς οὕτω τὰ κατ' αὐτὸν διοικοῦσι, καὶ μηδὲ ὅτι τί
ἔστιν ὄρκος εἰδὸς, ἐξ οὗ καὶ θαβρεῖν εἶχε μὲν οὐκ αὐτός,
ἀλλ' οἱ περὶ ἐκείνου, ἐκείνον σώζεσθαι. Γίνεται γοῦν
ὡς τὴν ἀρχὴν προστάχθη, καὶ τοῦ βρέφους μικρὸν
ὑπερβεβηκὸς παιδίον στερεῖται τοῦ βλέπειν, τοῦτο
μόνον φιλανθρωπευσαμένων τῶν ἐξυπηροουμένων
τῷ μιαιπῷ τολμήματι, τὸ μὴ σιδήροις ἐκφυρωθεῖσι

capite, matureque exstinguere mox erupturam e
scintilla flammam; nec cessare in consummando
quod inchoatum, imo promotum sit; dimidium
enim totius recte dici cœpisse, cœptum autem du-
dum et quidem feliciter, id negotium, abolita pene
pueri memoria ac nemine jam fere imperare illum
opinante, utique Michaelis semel ac bis, sine ulla
ipsius ut imperii collegæ acclamatione aut omnino
mentionem, coronato per solemnem a patriarcha
cœremoniam; unde sensim diffuere ac evanescere
hunc illius honorem necesse sit, ut facile jam sit
quod deest addere, ac fastigium alie jam exstructis
ultimamque velut manum operi proveccto imponere
demenda in posterum omni spe. Ejusmodi in
Michaelis animo, calcata juris et æqui reverentia,
prævalebant impiæ cogitationes, ambitione vesana
et cæco amore principatus posthabere fluxu glorie
Doi metum suadentibus. Itaque his impulsoribus
expeditur impetus in immane quæm atrox Deoque
exosum facinus, mittente imperatore qui suo jussu
excœarent puerum adhuc tenellum, et necdum fere
quid sit gaudium aut dolor scientem per ætatem,
cuique idem aut perinde esset imperare vel subesse,
infantia, quæ vixdum excesserat, talium rerum
ignorante discrimen, acquiescentem autem unico
fidei providentiæque patriarchæ, nescientem vero
quid juramentum sit quæque vis religionis istius,
quam non ipse, sed ii quibus erat curæ profuturam
ei ad tutelam securitatemque frustra speraverant.
102 Ergo privatur oculis parvulus paulum super-
gressus infantiam, hoc solum humane indulgentibus
ministris barbari mandati, ut non ferreis clavis e
fornace candentibus ocellos tenellulos foderent, sed
crepitaculo quodam ignito aciei luminum objecto
videndi facultatem absumerent et sensim areflectam

τούς ὀφθαλμοὺς λυμῆνασθαι, ἀλλ' ἤχειν τινὶ πυρω-
θῆντι ἐπὶ τῶν ὄψεων φερομένῳ ἔξοπτῆσαι τῷ νεα-
νίσκῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπομαρυνθέντας τῇ ἐκπυ-
ρώσει καὶ ἤρέμα σβεσθέντας τὸ ὀπτικόν. Μεθὸ δὲ
ταῦτ' ἐτολήθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ
Σωτῆρος, καθ' ἣν ἄρα καὶ ἐγενήθη [P. 128] χειρὶ
μὲν παρανόμῳ, προστάξει δὲ παρανομητέρῳ, φέ-
ροντες φόρτον ἔλεινόν καὶ οἶον ἄψυχον τῷ πρὸς
θάλασσαν τῶν Νικητιάτων τῆς Δακιβύζης φρουρίῳ
ἐν ἀσφαλεῖ κατακλείουσι, καὶ οἱ φρουροὶ ἐγκαθί-
στανται, ἀποταχθέντος αὐτάρκους σιτηρεσίου τῷ
ἐγκακλισμένῳ. Ὅρκοι δ' ἐκεῖνοι καὶ συνθεσῆαι καὶ
ἐμπειρώσει φρικταὶ ὡς λάχανα κατεδήδοτο βασιλεῖ
δοκοῦντι θεοφίλειαν ἔχειν, δι' ἣν καὶ προὔτιμάτο παρὰ
τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρχὴν. Ἀλλ' ἦν ἄρα τὸ λεγό-
μενον ἀληθές, ὡς Ἀρχὴ δέξει ἄνδρα· ἔδειξε γὰρ ἡ
ἀρχὴ κάκεινον, ὅπως ἔμελλέ οἱ τοῦ δικαίου καὶ τῆς
περὶ τὸν Θεὸν εὐλαβείας. Πλὴν τυφλώτων κάκεινος
τῇ τῆς δόξης ματαιότητι τὴν ψυχὴν ἐκτυφλοῦν ἐκέ-
λευε σωματικῶς τὸν ἀνάτιον.

ια'. Τὰ περὶ τοῦ Ὀλοβώλου Μανουήλ, καὶ τῆς τῶν
λοιπῶν ὑποβλέψεως διὰ τὸν Ἰωάννην.

Τότε δὲ καὶ αἰτίας πλασάμενος τῷ Ὀλοβώλῳ
Μανουήλ, παιδίῳ γε ὄντι καὶ εἰς τοὺς οἰκείους τότε

depascerentur. Id facinus supra omnem modum
crudelle die omnium sanctissima et maxime festiva,
Christi Salvatoris nostri natali, perpetratum est,
manibus scelestissimis, mandato multo etiam detestabili-
iori. Quo statim facto harpyæ immanes eisdem
unguibus, quibus prædam innoxiam exocarnificave-
rant, onus miserabile corpuseculi luce cassi et velut
exanimi tollentes in arcem illud maritimam Nice-
tiatarum, Dacibyæ dictam, importarunt, tuta illic
et impenetrabili custodia tenendum fidissimi præsi-
dii, annona in alimenta inclusi, quantum sat foret,
provisa. Juramenta porro illa et pacta exquisitæque
ad firmandam fidem cautiones, horrendæ quietiam
dirarum imprecationes in fallentem, ut olera deglu-
tita sunt ab imperatore religionem habere viso, et
ut tali eximie ab Ecclesia honorato præque cunctis
ad imperium promoti. Verum nempe est quod dicitur,
Magistratus ostendet virum. Nam hunc qualis
esset, palam ostendit magistratus: quam illi curæ
jus fasque esset, qualis esset in Deum pietate,
demonstravit imperium. Cæterum excæcatus et ille
animo, et caliginosis nebulis gloriæ caducæ veræ
mentium lucis intuitu amisso, nefarie præcepit in-
nocentem visu corporis privari.

14. De Holobolo Manuele, et de suspicionibus odiis-
que in reliquos Joannis causa.

Neque hoc contentus, confictis tunc causis Ma-
nuelem Holobolum, puerum teneræ ætatis et in
domesticorum grammaticorum tunc ordine 108
merentem, quod is graviter ferre visus esset quæ in
Joannem tam crudeliter acta viderat, quam injuste
(testor jus et æquum), quam ultra omnem modum
immaniter, mutilari fœde jussit abscisso cum labris
naso. Ille autem miser ita deformatus centunculo
indutus in monasterium Præcursoris ingressus est.

Α τελοῦντι γραμματικοὺς, ὑπερπαθουσι δ' ὄμως τοῦ
Ἰωάννου τοιαῦτα παθόντος ἀδίκως, ὡ δίκη | καὶ παρὰ
τὸ εἶδος, ἀφαιρεῖται ῥινὸς αὐτῆς μετὰ τῶν χειλέων.
Ἐκεῖνος δὲ παραυτίκα βακενδυτήσας τὴν μονὴν τοῦ
Προδρόμου εἰσέρχεται. Καὶ δὴ ἄλλους πλείστους διὰ
ταῦτα ὑποβλεπόμενος τοὺς μὲν ἐν οὐδεμίᾳ ἔταττε
μοίρᾳ, τοὺς δὲ καὶ ἐκόλαζε. Τοιοῦτον γὰρ τὸ μὴ εὐ-
νόμως ἀρχεῖν ἀλλὰ τυραννικῶς· οἷς γὰρ ἀμαρτά-
νειν συμβαίνει τὸν ἄρχοντα τούτοις ὑπειδόμενον
τοὺς τῶν ἀνθρώπων εὐσυνειδήτους ἄχθεσθαι, ἐπεὶ
οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον μετανοεῖν ἐφ' οἷς ἐπραχθη καὶ
συγγνώμην ζητεῖν παραιτούμενον, ἀνάγκη δικαίως
πιστεύοντα ἀπεχθάνεσθαι μισεῖν ἐντεῦθεν τοὺς ὑπο-
νοουμένους καὶ τιμωρεῖν. Ἦν οὖν τότε κατὰ τὸ
ἀρχεῖον ταραχὴ λογισμῶν φόβῳ σύμμικτος, τῶν μὲν
λογισμῶν [P. 129] μηδὲ τὸν ἀνάλητον φύσει ἡρεμεῖν
ἐόντων, τοῦ δὲ φόβου, ὡς μὴ τις μαθὼν προσαγγεῖλοι
καὶ οὐ φυκτά οἱ τὰ τῆς κολάσεως γένοιτο, παρευθὺς
συστέλλοντος· δεινὴ γὰρ ἐν προσαγγελίαις διαφερόν-
τως ἦν ἡ τοῦ τινα δοκεῖν προσκείσθαι τῷ παιδί Ἰωάν-
νῳ καὶ συμπαθεῖν.

ιβ'. Τὰ κατὰ τοὺς Ζυγηνούς, ὅπως ἀπεστάτησαν
βασιλέως διὰ τὸν Ἰωάννην.

Ἰαρ' ἦν αἰτίαν καὶ ὀλίγον ὕστερον οἱ κατὰ τῆς

Alios item plurimos similem ob causam sibi suspec-
tos invisosque partim ultus contumelioso neglectu
est, nullam eorum in distributione honorum ac
munerum rationem habens, partim quæsitis præter-
tibus male multavit. En fructus imperii non juxta
leges tyrannice parti gestique. Quippe princeps
istiusmodi, quæ large peccaverit; cum a probis et
bonæ conscientie hominibus aut animadverterit aut
suspiciatus fuerit vituperari, exardescat in furias
necesse est; et qui penitentiam profiteri perperam
actorum aut veniam poscere alienum a sua dignitate
ac morte pejus vitandum censeat, toto incumbit
animo ad existimandum præ seque ferendum justa
esse quæ fecit. Unde quid est consequens nisi ut
odisse cogatur et pro viribus ulcisci secus de se
censentes? Erat ergo tunc in aula confusio cogita-
tionum metu perplexa. Nam hinc quidem nemo
quamvis ferus et ad sensum humanitatis gelidus
informare animo poterat tragicam speciem exercitæ
in puerulo ejus loci prorsus innoxio crudelitatis tam
immanis, quin commoveretur intire et ad vindi-
candum incitaretur: inde pariter omnes constringe-
bat metus et sollicitudo cujusque de se ipso, ne si
quod emanaret istorum sensuum indicium, cupide
collectum a paratis delatoribus ad tyranni aures
perveniret, secutura statim inevitabili eaque atroci
pœna, siquidem ex omni genere delationum illæ
impotentissime celerrimeque concitabant in sævis-
simos furores Michaelis animum, quæ de quopiam
forte nuntiarent condolere illum Joanni puero et
casum ejus ægre ferre.

12. De Zygenis sive montanis, ut in imperatorem
rebellarint Joannis causa.

Propter quam causam etiam paulo post agrestes
qui vicinos Nicææ montes incolunt, aratores homi-

Νικαίας τὰ κρὰ χωρῖται, ἀγρόται μὲν ὄντες καὶ γεωργίᾳ προσέχοντες, θαρβῆλαί τε δ' ἄλλως, πίσυνοι τόξοις, ἅμα δὲ καὶ ταῖς κατὰ σφᾶς δυσχωρίαις τὸ πιστὸν ἔχοντες ὡς οὐ βραδίως πεισόμενοι κἄν τι πράττοιεν, εὐσόντες ἤκοντ' ἀποθεν νεανίσκον νόσφ' ἑλεμμάσμενον τοὺς ὀφθαλμούς, φήμης προοδεύουσης ἐκείνου παρὰ τῶν συσκευασαμένων τὸ δρᾶμα ὡς αὐτὸς εἶη τὸ παιδίον δ' Ἰωάννης, ἀπρίξ συναχθέντες ἔχονται τούτου, ἅμα μὲν ὡς δεσπότης ὑπονοουμένου σφίσι, ἐφ' ᾧ περὶ καὶ ὄρκους τοῖς πρὸς τὸν πατέρα πεδοῦμενοι ταῖς ὑπὲρ ἐκείνου προθυμίαις ἐσφάδαζον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἡδικημένῳ προσαμύνοντες. Καὶ ἀποστατεῖν ἤρξαντο, οἷοι ὄντες ἐξ ὧν ἐποιοῦν τοῖς ἐπιθησομένοις πολεμῆσιοντες. Καὶ δὴ περιστειλαντες τοῖς εἰκόσιν ἐκείνου καὶ δουλικῶς προσφερόμενοι προίστων εἰς βασιλέα καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύειν ὤρμων. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς μαθὼν τὰ περὶ τούτου, ἀνέζει τε τῷ θυμῷ καὶ καθεκτὸς οὐκ ἔην, εἰ ἄκραι τοιαῦται παρασπᾶσθαι τῆς ἐντρεχούσης φέμης ἔνεκα κινδυνεύουσιν, ἐξ ὧν εἰκὸς εἶναι καὶ ἄλλους παρακινεῖσθαι πλείστους ἀποστατεῖν. Ὅθεν καὶ πά-

σαι ταῖς κατ' ἐκείνον προθυμίαις ἐνεδίδου, καὶ ἔπειτα τὸ στρατιωτικὸν ἐν ταυτῷ συλλέξας ἀπέστειλε πολέμους πολεμήσοντας ἐμφυλλοῦς. Καὶ γε πολλοὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος κρείττονες ὤρμων δοκῆσι τῆς πρὸς βασιλέα εὐνοίας, καὶ ἔρις ἦν ἦν τις προκινδυνεύσας χαρίσαστο. [P. 130] Οἱ δὲ μαθόντες οὕτω πολλοὺς καθ' αὐτῶν ὀρμῶντας ὡς ἀποστατῶν ἄντικρυς, τὴν μὲν ἀποστασίαν πολλοῦ τινος συγκαλύπτειν ἐδέησαν, ὥστε καὶ ὠμολόγουν καὶ μέγα τι ἐδόκουν πράττειν εἰς δεῖγμα τῆς κατὰ σφᾶς εὐσεβείας, εἰ γε καὶ ὑπὲρ βασιλέως καὶ ἡδικημένου κινδυνεύοιεν, καὶ σύνθημα ἦν ἐκείνοις ἐν, ἡ νικᾶν ἢ πάντας πίπτειν. Ὅθεν περισχόντες τὰ ὀχυρώματα, ἀπ' αὐτῶν τε τὰ διὰ τόξων βέλη ἐνέισαν καθ' ὅστις ἦν καὶ ἐγγὺς πρόσβαλλοι, καὶ προπηδῶντες γυμνῆται προσβάλλον, τόλμη τε προσπίπτοντες μείζονα κατηκόντιζον μὴ καταθαρβήσοντας ἐκείνων τοὺς στρατιώτας. Οἱ δὲ καὶ πονοῦντες ὑφίσταντο καὶ δεινὸν ποιοῦντες, εἰ πλείους ὀλίγων καὶ ἄγροικοὶ ἀστικῶν περιγένοιτο προσεβοήθουν τε ἀλλήλοις, καὶ ἐπέπιπτον κραταίτερον, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφθειρον, οὐ μὴν δὲ ὥστε

nes et **194** agriculturæ attendentes, fortes alioquin et audaces, arcibus freti, simul autem, propter asperitatem inaccessorum saltuum et cacuminum in quibus sedes habent, confisi se non facile damni quidquam passuros quantumvis quid agerent quo imperatorem irritarent, cum invenissent profectum nescio unde adolescentulum morbo excæcatum, de quo fama præiverat opera quorumdam istius fabulæ artificum esse illum puerum Joannem, congregati magno numero irrevocabiliter ei adhæserunt ut suo domino, quem videlicet ipsum esse opinabantur Theodori nuper imperantis filium, cui se obstrictos existimabant religione sacramenti dudum ab ipsis rite concepti in verba Theodori patris et decessoris ejus, studioque ingenti ad quidvis pro hujus salute ac dignitate audendum subeundumque incubuerunt, ultores injuriæ atrocis ipsi factæ se ferentes. Ergo palam ab imperatore defecerunt, si qui ab eo contra venirent, acriter se restituros ac quaecumque discrimen pugnae libentissime adituros demonstrantes. Primum omnium vestitu ornatuque Augustæ majestati congruo indutum circumdatumque comitatu eum ut imperatorem agnoverunt colueruntque, ac se pro illo cujusvis periculi aleam jacere paratos professi sunt. Quibus imperator cognitis incredibiliter exarsit, mistis ira metuque indignationem vehementissimam incenditibus. Extra enim sese ferebatur cum cogitabat illa famæ late vagantis vanitate periclitari sese, ne illi montes et arces tanti momenti a suo imperio avellerentur; simulque reputabat verisimiliter inde securam plurimorum quoque aliorum defectionem. Quocirca totum, quo tunc motu primo ardens flagrabat, impetum iræ continuo admisit ad severe quam primum vindicandam horum rebellionem. Itaque subito immisit in istud civile bellum raptim undique coactas imperii copias, in quibus plerique alacritate ruebant viribus majori,

cupidi pro se quisque ostentandæ præcipuæ cujusdam erga imperatorem benevolentiam, **195** certatim sese mutuo prævertentes studentes periculis ultro deponendis adeundisque. Illi porro quos iste apparatus petebat, cum audissent tantum in se numerum oppugnantium immitti tanquam in vere rebelles et hostes imperii, rebellionis quidem probrum atque invidiam enixe depellebant: quin contra profitebantur et ultro jactabant magno se utique documento monstrare fidem ac pietatem suam, qui pro imperatore a gravissima injuria vindicando capita fortunæ suas ipsorum sub extremum discrimen mitterent. Quare hac animati conscientia piæ belli causæ, hoc quasi pro tessera in ore ac mutuis sermonibus assidue habebant forte atque irrevocabile propositum vincendi aut omnino moriendi. Ergo in sessis magna multitudine arcibus ac editis situ locis, inde ingentem telorum vim ejaculabantur arcibus tuebanturque spatium intra jactum, ne quis eo se impune admoveret: sed et auctis mox animis prosilientes inde, sine loriceis et galeis, irruere audebant manu facta, et ultro aggressores lacessere crebro jaculorum missu. Quibus milites imperatoris, haud ausi descendere in certamen cominus vel æquo se campo credere, tuta procul jaculatione respondebant, magna pernicie ipsorum, cum in confectos nullum telum iret irritum. Illi indignantes tantum inferri sibi damni non ab exercitu acie instructo sed a præsidiariis stationum sparsim positarum, in quarum viciniam irruerent, ingensque rati suum dedecus si plures a paucis et durati frigore montano ac rustico labore ab innutritis otio urbano deliciisque vincerentur, concurrebant majori numero atque impetu, mutuo se hortantes adjuvantesque; unde et plures ipsorum contigit cadere strategemque non parvam edi. Nec tamen id ad minuedam audaciam eorum remittendosque ardentem im-

καὶ ὑποχαλῶν ἦν τὰς ὁρμὰς σφίσι. Μᾶλλον μὲν οὖν κακουμένοις καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐπὶ ἀνδρίζεσθαι, καὶ ἀπτέρῳ τάχει τὰς δυσχωρίας καταλαμβάνοντες ἀπ' αὐτῶν ἠμύοντο βάλλοντες. Τοῖς δὲ οὔτε κατὰ τὰς φάραγγας προσιτὸν ἦν, καὶ τὸ μακρόθεν βάλλειν μάταιον ἐνομιζέτο· ἐπενδυόμενοι γὰρ ἐκεῖνοι τὰ δένδρα βάλλειν μὲν εἶχον καὶ εὐστοχεῖν καθ' οὗ τις τὸ βέλος ἐντείνας τὸ τόξον ἀνίη, βάλλεσθαι δὲ οὐδὲ τὸ παράπαν ἦν. Ἀπορουμένων δὲ πάντοθεν τῶν ἐκτὸς μηδὲν ἐχόντων ἢ προσβάλλοιεν, ἰδόκει πῦρ ἐνίεναι· ταύτη καὶ γὰρ καὶ μόνως ἀποχωρησάντων αὐτοὺς ἔχειν ἐγγίζοντας τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἐπιεπίπτειν. Ἄλλ' ἡ δυσχωρία οὐχ ὑπήκουε τῷ πυρὶ· ἐφ' ἧσον γὰρ τὸ πῦρ ἤπιετο, ἐπὶ τοσοῦτον ὑποχωροῦντες ἐκεῖνοι κατὰ θάτερα παραταττόμενοι ἐπέκουν τοὺς ἐνιέντας καὶ ἀπεκώλυον. Ἐκεῖνοις δ' ἦσαν οὕτω καὶ τὰ κατ' οἶκον ἐν ἀσφαλεῖ, ὡς γυναῖκας μὲν καὶ παιδάρια ταῖς ὁσωτέροις παραδύεσθαι δυσχωρίαι, καὶ σταυροῖς δὲ ἐπιμήκεισι καὶ ἀμάξαις διειλῆσθαι τὸν κύκλω τόπον, ὡς μηδ' εἰσβαλόντας

petus valuit: quin potius inopinatæ sensu cladis velut stimulo ad contendendum enixius virilisque pugnandum incitari visi sunt. Itaque suis reddituribus ac jugis inuis, quo summa celeritate se receperunt, innentam quoquoversum telorum vim assidue **196** spargebant, ut plane jam nulli securus esset aditus subjectarum vallium. Jaculis vero procul impeterejaculantes ex alto vanum experientia deprehensum est: nam qui ad id se accingerent in ipso conatu tendendi arcus præoccupabantur et sternebantur sagittis montanorum, e densis ramis arborum quas inscenderant otiose ac secure in exposita undique collimantium, nemine illos vicissim contingere jaculis valente, quippe non conspicuos sed plane tectos obtentu frondium. In quibus difficultatibus melioris inopes consilii milites imperatoris optimum factu judicarent ignem injicere obviis saltibus: silvis enim flamma populatis sperabant recessuros haud dubie rusticos, et iter apertum iri ad intimas latebras eorum, ubi familias absconderent. Cæterum ne id quidem successum habuit, ipsa eadem obstante difficultate locorum, siquidem cum in unam partem incumbebatur immittenda flamma, inde fugientes rustici alio coibant, unde commodo in incendiario jactu telis eos configebant, prohibebantque ne perficerent quod ceperant. Porro ipsis tuta erant domi omnia: mulieres enim et parvulos in sinus intimos maxime abruptorum submoverant montium, septoque ibi valido decussim innexarum per circuitum trabium vallaverant, ut neque si quis nostrorum militum eoque penetraret, tentare intra id vallum aditum foret ausurus. Ducebatur hoc modo bellum, et telis montanorum multi quotidie Romani, iique ex præstantissimis, cadebant. Tum enim veru ardere ira exercitus et successu inopinatisimo fremere, quasi qui hactenus se idoneos arbitrati vel fortissimis et exercitatissimis pari numero profugandis copiis, nunc experimento deprehenderentur

Α τομῶν εἰσελθεῖν. Ἐπιπτον τοίνυν καθ' ἡμέραν οἱ δοκιμώτατοι τῇ τοῦ θυμοῦ παραθηγόμενοι ζέσει, καὶ οὐκ ἐπ' ὀλίγον ἐκαινοτομοῦντο στρατεύματα οἷά τε δοκοῦντα καὶ μεγάλων δυνάμεων κατευμεγεθεῖν, οὐς ὀλίγοι τινὲς πρὸς ἐκείνους πλείους ὄντας καὶ ἀγρόται ἐπὶ πλείστον τοῦ καιροῦ κακουμένους τῷ πολέμῳ κατηγωνίζοντο. Πρὸς τούτοις τε αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ, κἂν ὅ τι ποιοῖεν οἱ ἐξω μὴ ἐπαίοντες, τῷ τοῖς τόποις κτωχωρῶσθαι, κἂν πλείους ἐτι προσβάλλοιεν· οὐδὲ γὰρ ἦν ἡ αὐτοὺς προσπίπτοντας ἀλλήλοισ [P. 131] τῇ ῥύμη τῶν τόξων μηδ' ἀντιχεῖν ἔχοντας παραπόλλυσθαι. Ἐκεῖνους δὲ, εἴ ποῦ ποτε καὶ μερισθεῖεν κατὰ χρείας ἀνάγκην, ἀπολελειμμένους ὀλίγους ἕκασταχθῦ κινδυνεύειν συνέβαιεν ἐξ αἰτίας τοῦ τοὺς μὲν τὴν χώραν πρὸς αὐτῶν ἔχοντας καὶ μηδὲν εἰς κίνδυνον κατὰ νώτου προσδοκῶντας ἔχοιεν, τετραμμένους πρὸς τοὺς πρόσθεν, ἐπηλυαζομένους καὶ τούτους ἐκ φόβων δένδρεσι, κατολιγωρεῖν, τοὺς δὲ προσδοκῶντας ἐφ' ἅπασι καὶ κύκλω τὸν κίνδυνον ἐκδεχομένους πολυωρεῖν, καὶ οὔτω

ne tanto quidem paucioribus quam ipsi essent, iisdemque ab aratro ac sarculo semiermibus rusticulis debellandis pares, cum quibus utique ne æquo quidem Marte, sed longe pejori sua sorte, plurimis suorum **197** inultis cadentibus, tandiu pugnarent. Inter hæc montanorum optimo loco res erant. In tuto ipsi laresque ac pignora ipsorum, non modo citra teli jactum, sed etiam, quidquid intus agerent, extra notitiam et sensum frustra dudum obsidentium stabant, naturali eitu et asperitate locorum abunde muniti. Contra quam si vel insanire oppugnatoribus liberet palam contra nitendo acie instructa, quid aliud quam ignominiam damno cumularent sua capita pro scopis ostendentes exeroitatissimis arqutis, ex alto et tuto in densam turbam nunquam jactu irriti vibraturis spicula? Quod si non universis simul copiis sed per manipulos segregatos et seorsum immissos tentaretur assultus, id quoque cum frustra tum perniciose factum iri experientia monstrabat. Nam qui hactenus ob locorum multos simul non capientium angustias necessario divisi a cæteris aggredi montanos voluerant, aut in conatu ceciderant, aut male multati coacti fuerant recedere. Cujus rei causa erat, quod nostri conscientiam castrorum late cuncta quæ a tergo erant obsidentium circumveniri non timentes, et in solos ex adverso positos intenti hostes, quorum plerique non aspectabiles latebant inter ramos arborum et latebras familiarium silvarum, falsa securitate provehebantur in loca unde receptus non esset, propterea quod observantes eorum incautum progressum ex occulto rustici eruptionibus illos opportunis a latere aut a tergo, unde minime timebatur, coorti cædebant. Porro ille ipse metus et sollicitudo montanorum, reputantium se paucos a plurimis, loco uno clausos ab universam late circum regionem obtinentibus impeti, acuebat eorum vigiliam in excubiis, ne opprimi a nostris ulla in parte improvise pos-

συγκαῖς ὅπου παρείκοι χρωμένους ταῖς ἐκδρομαῖς ἅπεισπίπτειν καὶ ῥοπάλοις (οὐ γὰρ εἶχον ἅπαντες σπάδας) καταγωνίζεσθαι. Οὕτω γοῦν ἐπὶ πολὺ τοῦ πολέμου συνισταμένου καὶ τῶν πραγμάτων τριβομένων, ἐπὶ οὐκ ἦν σφίσι μαχομένοις περιγίνεσθαι τῶν ἀνθισταμένων, ἔγνωσαν εὐσυνέτως ὑπέρχεσθαι μετ' εἰρήνης, οὐ πάντας ἅμα· ἀδύνατα γὰρ οὕτως ἦν ὑποκλίνεσθαι σπενδομένους· τοῖς γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένοις ἐμμένοντες μεταβάλλειν ἠδούντο τὸν πλησίον ἕκαστος, καὶ τὸ δύσελπι σφίσι προσῆν ὡς ἀπολουμένοις εἰ ἐνδοῖεν. Τῷ τοι καὶ καθ' ἓνα πέμποντες τῶν μὲν συμβάντων ἀμνησίαν ἔχειν καὶ βασιλέα καὶ αὐτοὺς ὑπισχνούντο, ἐκείνοις δὲ μὴ διηνεκῆ τῆν ἐπὶ κακίστοις ὁμνίοναν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχειν ὡς οἶόν τε συνεδούλευον, καὶ σφᾶς, εἰ θέλοισιν, πρὶ ἤγον εἰς τόπους σεσημασμένους ὄντας, πλὴν μεθ' ὁμῶν (οὐ γὰρ ἀπατῶν ὀρέγεσθαι), ἐντυγχάνειν, ἐξ ὧν εἶναι μανθάνειν ὅποσα πρὸς βασιλέως εὐεργετηθήσονται ἐνδόντες μὲν τὰς ἐνστάσεις τῷ σπένδεσθαι, προδόντες δὲ καὶ τὸν εἰς βασιλέα φημιζόμενον πλάνον. Μηδὲ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν Λάσκαριν

Ἰωάννην, μηγ' ἂν πάντες λέγοισιν· αὐτὸν γὰρ ἀποκεκλείσθαι τῷ τῶν Νικητιάτων φρουρίῳ καὶ ἀσφαλῶν ἐγκαθεύρηνυσθαι. Ἦν δὲ τις καὶ βούλεται βλέπειν ἐφ' ὅρκοις λαβῶν τὰ πιστὰ φρικώδεις, προσεῖναι τοῦτον εἶναι καὶ βλέπειν. Τούτοις καὶ πλείοσιν ἐκείνους ὑπεξάγοντες καθ' ἡμέραν, ἅμα δὲ καὶ προσπέμποντες ἱκανὰ, μόλις ἐπειθον καὶ ἐδούλουσαν γνώμας χρυσίῳ μερίζοντες. Καὶ νῦν μὲν τοῦτον, νῦν δὲ ἐκείνον ὑπερχόμενοι τοῖς μηνύμασι, τοῦτο μὲν θεραπεύοντες, τοῦτο δὲ γε καὶ ὑπισχνούμενοι παρείθον τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπιδήλους. Οἱ δὲ ὁσημέραι πλέον μαλακίζόμενοι ὑποψίαν τοῦ προδιδόναι παρείχον τοῖς ἄλλοις. Πλὴν καὶ τῆς μεταβολῆς αἰσθανόμενοι οὐχ εἶχον ὅ τι καὶ πράξειαν· μόνους γὰρ τοὺς σπενδομένους ὑπελάμβανον σῴζεσθαι, [P. 13°] κακείνοις ὁσημέραι πολλοὶ προσετίθεντο δέει τοῦ κινδυνεύειν. Ἦσαν δὲ καὶ τινες οἱ πολὺ κρείττονα τὸν ἐν τῷ πολέμῳ ἡγοῦντο θάνατον τῆς προσδοκωμένης, εἰ καθυφαίντο καὶ προδοθεῖν, κολάσεως, καὶ ἀνέχειν διὰ ταῦτα διὰ τέλους ἤθελον.

sent. Ac quæquam illorum plerique carentes ensibus clavas solum et ramalia nodosa pro armis habebant, tamen adjuvante iniquitate locorum nostros utcunque optime armatos, pernotu ipsis diverticula deprehensos, facile opprimebant vincebantque. Hac conditione tam nobis damnosa belli cum longo jam esset tempore pugnalum nec res exitum haberet, versi ad artes nostri, quod vis non succederet, tentandum sibi putarunt, si paucos saltem hostium ac per vicem 108 singulos, abducere ac conspiratione communi et ad pacis tractationem inclinare possent. Ratio hæc erat consilii prudentis. Haud sperandum videbatur posse admitti ac vel audiri patienter a communi consilio gentis, et ira flagrantis et successu belli elatæ, compositionis mentionem: fixi quippe omnes erant in proposito vindicandi tuendique, quem se habere putabant, legitimi sui principis; ad hæc insidias in conventionem suspectantes, et non sine causa metuentes ne dolose inducti specie pacis irritatissimis hostibus ad pœnas atroces dederentur, cuncta ejus generis statim oblata respuebant. Ergo primum ad unum et alterum, mox sensim succedente negotio ad alium aliumque mittuntur certi nec ingrati privatim homines, qui oblivionem utrinque transactorum proponerent, pollicentes optima fide ab imperatore sancendam, si et ipsi paria spondere de se vellent. Sub hæc insinuabant sese illis, amice suggerendo consulerent rebus suis privatim, nec cæco se multorum impetu in certum exitum abripi præcipites sinerent. Non se postulare ut verbis crederent: capere licere præsens experimentum rerum ipsarum. Venire modo ne gravarentur, obsidibus in tutum reditum acceptis, ad loca designata, ubi distinctius explicandum illis foret quantis essent ab imperatore cumulandi præmiis, se redire cum eo in gratiam vellent impostore illo, pro quo pugnassent, abdicando. Non enim esse illum Joannem Lascarim, quidquid ipsis fuisset

universi persuasum, sed agyrtam et planum, falso se venditantem nomine ipsisque illudentem: et manifestam imposturæ convictionem offerebant, servari verum Joannem affirmantes tutissima custodia in arce Nicetiarum, quo spectatum se conferre sine ullo periculo possent: præsumptuos enim quantascunque vellent juramentorum aut pignorum cautiones, sicque istuc æquo ac securo intraturos animo, cum pleno arbitrio liberi reditus, citra ullam suspicionis umbram. Ejusmodi 109 blandi mentis plausibilium sermonum aliquantulum initio labefactata duritie quorundam e montanis, accedente vero larga missatione munerum vehementius impulsa, vix tandem loco cessit, placida docilitate succedente ac plena promissione veri in imperatoris obsequia studii, auro, ut solet, distrabente concordæ et studia invicem vota que committente prius unanimiter conspirantium. Ea ratione traxerunt in partes multos, et in iis capita ipsa nationis, auctoritate illic et existimatione principes. Quibuscum utcunque isthæc arcana tractabantur, et ipsi sedulo celabant, tamen cum in deliberationibus de bello et in omni occasione similium sermonum ii molliores in dies se præberent, suspicionem aliis moverunt quasi prodicionem meditarentur. Moxque suspicio in opinionem transiit, idoneis exstantibus mutationis signis. Unde non parum conturbati contigit plerosque, videlicet existimantes sibi caveres soli ac salutem duntaxat proprium pacisci eos qui cum imperatore tractarent: cæteros omnes iræ hostium expositos relinqui. Eo valuit hujus periculi metus, ut multi quotidie ad eos qui tractabant se aggregarent. Erant tamen qui mortem in bello minus acerbam ducerent malis suppliciisque, quibus se subiciendos expectabant, si aut ultro cederent aut aliorum dolo procederentur. Quare obfirmabant se in sententia resistendi bellandique, quoad vincerent aut caderent.

γ'. Ἀπολογία τῶν Ζυγηνῶν πρὸς ἀλλήλους ὑνὲρ Α
τοῦ ὄν ὡς Ἰωάννην ὑπεδέξαντο.

[P. 133] Ἐπιλονέκτου δὲ μᾶλλον οἱ καὶ τὰ ὑπὲρ
τοῦ τυρώττητος προβαλλόμενοι. Καὶ, « Τί γάρ, »
ἔλεγον, « δίκαιον ἡμῖν πέπρακται ἐπὶ τῷ ἀλλοδαπῷ
τῷδε, εἰ κάκεινος εἴη, εἰ ἄλλος; ἔσειδῆ δεξάμενοι
ἐτίθειμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ψυχὰς, γυναῖκας καὶ αὐτὰ
τὰ γνήσια προβαλλόμενοι, ἐς ὅς σιωθεῖ ὁ εἰς χεῖρας
ἡμετέρας καταφυγῶν, νῦν μεταβαλόντες καταπροώ-
μαθα; τί δ' ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν πρὸς τοὺς μεμφομέ-
νους ἐπέεται προδοῦσιν; ὅτι παρώτρυνε μὴ θέλοντας;
'Ἄλλ' ἡμῖν γλιχομένοις ὑπὲρ δεσπότητος πάσχειν ἐπέστη.
'Ἄλλ' ὅτι τὰ γὰρ ἡμῶν ἐν ταραχῇ κατέστησεν; ἄλλ'
ἡμῖν γε προθυμουμένοις μᾶλλον ἢ τούτῳ μέμφοιτό
τις. Ἄλλ' ὅτι ὑπεκρίθη τὸν βασιλέα καὶ προσικέ-
τους; καὶ πρῶτον μὲν τίς οἶδεν ἂν ἀληθῆ ταῦτα; Β
ῤῥῶν αὐτοῖς ἄλλον ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐμφανίζει καὶ
ἀπατῶν, εἰ ἐπισταίμεν, ἢ τοῦτον ἄλλον ὄντα ἐκείνον
ὑποκρινεῖσθαι. Ἔβρα ἔστω καὶ τοῦτο. Πλὴν πᾶσι μὲν
ἢ τοῦ πλείονος ἔφεσις, καὶ ἀγαπητὸν μὲν αὐτὸν ἕκα-
στον ὄντα τὸν σπουδαζόμενον τῶν καλῶν τυγχάνειν,
εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦντα μεγαλόνεσθαι μοῖραν
οὐ τὴν τυχοῦσιν φιλοτιμίας ἔχει. Τί οὖν ἑαυτοῖς

ἄφεμένοι μέμφεσθαι, συναρπασθεῖσιν οὗτος καὶ κίν-
δυνων ἐπανηρημένοις, μῶμον ἐκείνῳ προστρίβομεν,
καὶ ἀντὶ τοῦ σώζειν μεγίστῳ κινδύνῳ περιβάλλομεν,
ἄλλως τε, εἰ καὶ οἱ τὰ παγγάλεπα πέπρακται, τὸ
γούν σχῆμα τῆς ἰκετείας ἱκανὸν καὶ τὸν κάκιστον
σώζειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν τί παθεῖν ἐκείνον, ἀλλὰ τί
ποιεῖν ἄξιον ἡμᾶς προσκοπεῖν. » Ταῦτα τινῶν λε-
γόντων ἐδόκει τισὶν ἀδοξεῖν τὰ μεγάλα, εἰ κατα-
προοῖντο τὸν ἰκίτην. Καὶ τὸ μὲν διηγεκῶς πολεμεῖν
(καὶ γὰρ ἂν ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι μὴ περιγενομένου
τῶν πάντων, τοῦτο δ' ἦν ἀδύνατον) ὡς κινδυνῶδες
καὶ ἄλλως ὄν ἀπρεπὲς ἀπέλεγον, τὸ δ' αὖθις κατα-
προεμένους τὸν ξένον σπένδεσθαι ἐπίμωμον ἔκρινον
καὶ ἄδικον πάντη πρὸς τὸν ἡκοντα, εἰ πιστεύσας
ἐκείνοισι σφάζοιτο. Τῷ τοι καὶ τὴν μέσην χωροῦντες,
αὐτὸν μὲν ἀπέπειον μὴ προδιδόναι, αὐτοὺς δὲ σπέν-
δεσθαι οὕτως, εἰ θέλοιν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ διὰ τέλους
μάχεσθαι συνετίθεντο. Ἐν τοσοῦτῳ οὖν τοῦ καιροῦ
τριβομένου καὶ τῶν μὲν μηδὲν ἐχόντων [P. 134]
ποιεῖν, τῶν δὲ μὴ τι ἀποκρινεῖσθαι, ὁ μὲν ξένος
ἀνεῖτο φεύγειν πρὸς Πέρσας, οἷς δ' ἦσαν ὑποσχέσεις
παρὰ τῶν τῆδε καὶ συνθεσῆαι, ἐσπένδοντο τὰ πιστὰ
λαβόντες τοῦ μὴ παθεῖν. Οἱ δὲ ταῖς σπονδαῖς πρὸς

13. *Allegata montanorum inter sese pro eo quem
ut Joannem acceptum apud se habebant.*

Maxima horum pars erat miserantium cæcum
quem apud se habebant, et factu indignum conten-
dentium illum, quicumque esset, prodere. Quo
enim, aiebant, jure alienum hunc, sive Joannes est
Lascaris sive non est hostibus ejus ad cruciatus et
necem acerbam dederemus? Postquam enim pro
illius ad nos confugientis salute capita nostra, uxores
et charissima quæque in discrimen misimus, si
hunc modo mutata repente sententia destituimus,
quid nobis ad defensionem faciemus reliqui, quomi-
nus ab omnibus proditoris perfidiosissimæ damne-
mur? An dicemus nos ab ipso nolentes impulsos
coactosque? A nobis jam antea paratis et 200
gestientibus pro domino injusta passo vindicando
pugnare supervenit. An illud causabimur, ejus gra-
tia perturbatas res nostras esse? Atqui nostræ verius
præcipiti ad novandum audaciæ quam huic culpa
istius tumultus imputabitur. An quod se imperato-
rem esse simulavit, et ut tali sibi succurreremus ora-
vit? Primum quis scit simulasse illum, et non esse
verum qualem se nominat Joannem? Et cui certo
poterit constare illum alium, quem ostendere nobis D
se paratos aiunt, custoditum apud ipsos cæcum
adolescensulum revera Joannem esse Lascarim?
Deinde esto ita, sit: tamen isti culpæ, ne a nobis
tam atrociter vindicanda videatur, magnam partem
detrabit invidiæ innata omnibus et late communis
cupiditas augendi fortunam suam, præsertim inge-
rente se crescendi occasione et studiis hominum
ultra ad majora vocantibus; quo tempore quis non
venia dignam existimet ambitionem ejus qui regnum
a volentibus delatum non recusaverit? Quid igitur
attinet nobis culpa solutis illi crimen impingere?

Quem utique absentem desideratum, occurrentem
evectum, ac si quid in eo deliquit, peccare a nobis
coactum tueri potius et servare debere quam,
quod sine justa vituperatione nequimus facere, gra-
vissimo illum periculo exponere, sitientissimis cruo-
ris ejus ipsum hostibus condonando. Atqui vel atro-
cissimi compertum convictumque flagitii pessimum-
que palam caput habitus supplicis fas ac verecundia
confugientis in fidem atque asylum protectionis
nostræ, præstare intactum immunemque communi
humanitatis officio deberet: neque enim tunc tam
spectare oporteret quid eum pati justum esset,
quam quid nos facere deceret. Talia quidam disse-
rentes persuadebant aliquibus non posse sine summa
sue gentis infamia prodi ab ipsis dedique hostibus
supplicem. Iidem tamen anxii secum inquirebant:
quid igitur agendum? Utrum pugnandum semper?
Id quippe necessario consequi ex proposito perseve-
randi ad extremum 201 in defensione pueri. Nisi,
quod sperari non poterat una ipsi nec magna gens
universum in se conjuratum imperium vinceret,
ac ne si quidem posset succedere, tamen tentari
conveniret. Hic vere cum ad unicam oblatam com-
ponendæ pacis rationem referrebant animum, ad de-
ditionem nempe pueri hospitis, abhorrebant atque
aversabantur, potiusque propendebant in anceps
damnosumque consilium bellandi ad extremum pe-
riculo quocunque. Inter hos multorum æstus, cum
longa perplexarum deliberationum mora certi consi-
lii nihil expediretur, cæcus advena, causa tantorum
motuum, dimissus ad Persas fugit. Qui porro ex
montanis pacisci cum nostris et arcano tractare
dudum cœperant, ii fœdus jam palam icerunt, rece-
ptique in gratiam, cum essent, ut dixi, et multi et
præcipui montanorum, reliquos infirmiores illius

ἐκείνους ἡμερωθέντες τοῖς ἄλλοις κακῶς καὶ ἀπηνῶς προσεφέροντο, καὶ προσετίμων ζημίαις οὐ φορηταῖς καὶ μείζουσιν ἢ ὅσ' ἐνεγκεῖν ἐκείνους. Τὸ δ' ἐλαύνειν ἐκεῖθεν ἐξορίζοντας, ἄσμενοι ἂν εἰς τιμωρίαν μεγίστην πράζοντες, ὅμως ἐκωλύοντο πράττειν, μὴ καὶ τὰς ἄκρας ἐρημοῦν ἀνδρῶν τὰς ὁρμὰς τῶν Περσῶν ἀνέχειν δυναμένων. Ταῦτα ἔρι τοὺς Τρικοκκιώτας καὶ τοὺς τοῦ ζυγοῦ διαπραξάμενοι ἀνεχώρου ἐπ' οἰκῶν.

ιδ'. Ὅπως γιετέθη ὁ πατριάρχης μαθὼν τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως τὸν βασιλέα ἀφώρισεν.

Τὸ μέντοι περὶ τὸν παῖδα Ἰωάννην συμβάν, μέγιστον ἢ ἢ ὅσπερ κρυβῆναι, ἐκπυστον γέγονε καὶ τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δ' ἀκούσας ἐν δεινῷ ἐτίθει τὴν ἀγγελίαν, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ πράξοι, οὐδὲ καθεκτὸς ἦν ἄλλῳ. Ἐἶτα μὴ κρίνας ἀσφαλῶς ἑαυτῷ ἐπὶ τοιαύταις πράξεσι σιωπῆν καὶ μὴ ἐπεξίεσθαι ἐπιτιμῶντα, προσκλασάμενος τοὺς περὶ αὐτοῦ ἱεράρχας, καὶ δεινὰ σχετλιάσας τὸ πρῶτον ὡς χλευασθεῖς, καὶ ὅτι νόμοι καταφρονοῖντο Θεοῦ διὰ τῆς τῶν ὄρκων παραβασίας ὑπεραγανακτήσας, τέλος τί δεῖ ποιεῖν κατασκέπτετο, ὡς μὴ ψευδὸς ἀληθείας κατακαυχῆσθαι

καὶ ὁ ἀδικήσας κερδαίνειν δόξοι ἀνεχομένης τῆς δικῆς. « Τὸ γοῦν ἐξ ἡμῶν, « ἔφη, ἂν ἐκεῖνη πριαργοῖη, δικαίον γίνεσθαι, ὡς ἂν τῷ περὶ τούτων ἀγανακτεῖν μισοπόνηροι δόξωμεν. » Ταῦτα [P 135] τοῦ πατριάρχου λέγοντος ἀπήχθητο μὲν οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐκτόπως καὶ ἀπεστέγουσαν τὰ παπραγμένα, τὸ δὲ πᾶν ἐπ' ἐκείνῳ κείσθαι διωμολόγουσαν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐφομένων, εἴ τι ἂν ἐκείνῳ καὶ δόξοι. Ὁ δὲ ὄρκων ἐκείνων καταστενάξας, καὶ μνησθεῖς ὅπως ἐμπεδοῖντο καὶ ἄλλοι μὴ οἷοι τε πράττειν τὰ ὁμομορμένα, αὐτὸς τὸ εἰς ἐκεῖνον ἦκον ποιεῖν ἀνεδέχτο μόνος. Πλὴν οὐ σωματικῶς σφάττειν ἤρετο (οὐδὲ γὰρ ἕξιον)· ὅσον δ' ἔχε κατὰ ψυχὴν πράττειν, οὐκ ἐβρόθύμει. Τὸ δ' ἦν πάντως ὅπερ διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος γίνεται, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ· ὡς διαίμεν τὸν ἕξιον καὶ τὸν ἀνάξιον, καὶ τὸν μὲν εὐλογεῖν, τὸν δ' ἐκπέμπειν τῆς ὀλομελείας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα στήσας καθ' ἑαυτὸν, τῶν ἄλλων τῷ μὲν δικαίῳ δυσωπουμένων τῷ δὲ φοβερῷ συσταλλομένων, μὴ καὶ ἀνεδέστερον ἀπαργάσαιντο, πέμψας ἐκεῖνος ἅμα τε ἐλέγγχει ἀσεβήσαντα καὶ ἅμ' ἐπιφέρει τὴν τοῦ πνεύματος τομὴν τὸν ἀφορεσμένον. Ἐνταῦθά

gentis iræ ministrorum imperatoris objecerunt; quos acerbe crudeliterque vexarunt, spoliantes intolerabiliter miseros, et multæ nomine summas ab iis pecuniæ majores extorquentes quam quas, ne venditis quidem quæ habebant universis, possent conficere. Nec ulla imperatoris misericordia tenuit ab iis exterminandis et exturbandis sede patria in ultionem rebellionis : sed ab eo consilio illa eos cura revocavit, quod providebant fore ut his inde pulsus nemo jam esset qui juga illa, propugnacula Romani limitis, a Persarum assidue illis partibus insidiantium crebroque irrumpentium incursionibus tuta præstaret. His circa Tricocciotas et montanos gestis Romanæ copiæ domum reverterunt.

14. *Ut affectus fuerit patriarcha audita excommunicatione Joannis, et ut imperatorem excommunicaverit.*

Cæterum quod puero Joanni evenerat, majus utique atque atrocius quam ut taceri posset, ad aures patriarchæ quoque perlatum 202 est. Is porro acerbo consternatus nuntio æstuabat animo, quid ageret incertus; nec teneri poterat quin se in cuncta palam luctuosissimi doloris indicia effunderet. Deinde ratus haud securum esse sibi super tali facinore silere nec justæ id animadversionis ulcisci vindicta, convocatis qui ad manum erant præsulibus, graviter conquerens primum se delusum irrisumque tum scæde contemptas Dei leges nefaria violatione juramentorum, indignitatem horrendi flagitii exaggeravit; ac denique deliberandum proposuit quid tali occasione se facere deceret, ne mendax perfidia de conculcata veritate impune gloriaretur, neve grassator iniquissimus opimo, quod immanissime rapuerit, spolio gauderet, connivente justitia divina; quæ si suis, ut plerumque solet, incompertis humano ingenio consiliis cunctetur, tamen nostris esse officij non negligere quod possu-

mus, sed saltem demonstratione aliqua insigni mundo et posteris testari non sane probantibus aut tolerantibus nobis at vehementer indignantibus et detestantibus, tam atrox scelus fuisse perpetratum. Talia loquente patriarcha exhorruerunt ad mentem fanaticæ crudelitatis qui aderant antistites, nulloque non signo declararunt abominari sese totis animis facinus adeo execrabile. Adjunxerunt, decerneret quod tali occasione fas et æquum poscere putaret : comprobaturus sese ac pro virili seculuros. Ad ea ille gravi ex alto pectore ducto gemitu, recordari se testatus qua religione jurisjurandi sese omnes astrinxerint ad statim vindicandam videt manu perfidiam, in utro Augustorum existeret alteri contra pacta conventa insidiari ac grassari in alterum audente, addidit, quoniam apparet deesse facultatem cæteris jurata exsequendi, se quidem quod esset in se facturum. Non stricturum autem sensibilem gladium in corpus ac jugulum sacrilegi (haud enim id sibi convenire), sed quod suæ potestatis foret, minime cunctaturum exsequi, utendo gladio spiritus, quod est verbum 203 Dei, ad dividendum justum ab impio, et illi quidem bene precandum hunc vero abscindendum a Christi corpore. Hæc se plane facere decrevisse cum ille significasset, aliis ob manifestam rei æquitatem improbare non audentibus, et terrore tamen haud dubio concussis, ne diris omnes suppliciis, satellitibus ab irritato anathematis ignominia imperatore immissis, conciderentur, patriarcha pronuntiato palam et merita severitate objurgato Michaelis Augusti scelere, ipsum, legitima prolata talis judicii formula, spiritali sectione a communione Christo credentium rite resecat. Fuit in modo ac circumstantia quadam hujus facti quod jure quis reprehenderet: sed nec defuit quod ad exousationem

τις καὶ μέμψατο τοῖς γεγονόσιν ὡς οὐ κατὰ τρόπον ἄγερονόσι, καὶ ὑπεραπολογήσαιο τῶν παρξάντων πάλιν ὡς οὐκ ἄλλως ποιεῖν ἐγόντων. Καὶ ἡ μὲν μέμψις, ὅτι θεὸς τὸν δεσμὸν ἐφῆκε τοῖς τοῦ κλήρου ψάλλειν ἐκείνου χάριν, ὥστε οἱ καὶ κοινωνεῖν ἐκείνους διὰ τῶν ἱερῶν τελετῶν, αὐτὸς τε τὰς ἱεράς ἐτέλει μυσταγωγίας, ἐφ' αἷς ἦν ἀριδῆλως τὸν δεσμοῖς πνευματικοῖς κατεχόμενον μνημονεύσθαι. Ἡ δ' ἐπὶ τούτοις ἀπολογία, ὅτι αὐτάρκως εἶχε τοιοῦτον προσώπων τὰ τῆς ἐπιτιμήσεως, ὡς εἰ καὶ προσετίθει πλεον, κινδυνεύειν συγκεχύσθαι τὰ πάντα κατὰ τὸν Ἐμπεδόκλειον σφαῖρον, καὶ τι καὶ παράλογον προβῆναι τοῦ βασιλέως ἀπαυθαδίσαντος. Εἰ γὰρ δυσχερὲς μέγαν ὄκνον μικρὰν δυστυχίαν δέχεσθαι, ὥσπερ καὶ μικρὸν μεγάλην, ἀλλ' οὖν τὸ τὴν μεγάλην δυστυχίαν τῷ μεγίστῳ ὄκῳ ἐπεισεσοῦσαν μὴ κατὰ τὸ εἶδος ἐκμειλιχθεῖσαν καθυφιέναι τῆς ἀπηνείας οὐκ ὀλίγα βλάψειν ἂν. Οἰδίποδες ταῦτα καὶ θοῖναι θυέστου καὶ πλάνοι Ὀδύσσειοι μαρτυρήσουσιν. Οὕτω μὲν οὖν τοῦ πατριάρχου μετελθόντος τὸ τοῦ βασιλέως τὸ λήμμα, ἐκὼν μὴ θέλων δέχεται τὴν ἐπιτιμή-

σιν ὁ κρατῶν, καὶ πόπον διδοὺς τῷ δικαίῳ θυμῷ ἠσύχαζεν, οὔτε μεμψόμενος (οὐ γὰρ οἱ ἀξίον), καὶ τὰ τῆς πράξεως ὡς εἶχεν ἀπελογοῖτο. Ὅμως ἐν ἀφύκτοις οὐκ ἀγνοῶν κατεχόμενος ἡρέμα διέφερε τὴν ὀργὴν, καὶ καιρὸν μετανοίας ἐζήτηε ἐφ' ᾧ τὴν συγχώρησιν δέξασθαι. Ἠλπίζε γὰρ ὡς εἰ μικρὸν ἠσυχάσας, εἴτα μεταγῶναι δόξας τὴν λύσειν ζητοῖη, ἔψεται οἱ παραυτίκα καὶ ἡ συγχώρησις.

ιε. Ὅπως διὰ τῶν τριήρων ἠνδραγάθουν ὁ τοῦ στόλου τῆς Ῥωμαϊδος λαός.

[P 136] Ἀμέλει τοι καὶ μικρὸν ἐπισχῶν τὰ αὐτοῦ ἔπραττεν. Ὁ δ' οὖν σῆς τοῦ συνειδότος ὡς ὀστέον τὴν καρδίαν ἐδόσκειτο, καὶ ταπεινὸς ἐδόκει, κἄν τῷ σοβαρῷ τῆς βασιλείας ἀῖρεσθαι προύνοετο, ἐφ' ᾧ καὶ καταφρονούμενος καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀποτυγχάνοι. Τὸ γοῦν ναυτικὸν ἐπλεε, καὶ αἱ τριήρεις ταῖς νῆσοις προσίσχουσαι οὐκ ὀλίγας ἐκείνων ἦρουν, καὶ παραυτίκα αἱ ἀλοῦσαι φρουροῖς ἠσφαλιζόντο, καὶ Ῥωμαίοις προσεκτῶντο αἱ Λατίνοις δουλεύουσαι. Ἐξ ὧν ἀλίσκομένη μὲν ἔγνωστο Νάξος, αἰρουμένη δὲ Πάρος ἠκούετο, καὶ Κέως καὶ Κάρυστος Ὀρεῦ

contra vicissim allegaretur pro sic agentibus, quod aliter vix possent. Inconsequens videri potuit patriarcham, excommunicato nominatim imperatore permittere, quemadmodum fecit, clericis ut consue-
tas pro eo preces palam in choro pronuntiarent (nam hoc erat ipsos cum eo in sacris communicare qui a communione abscissus fuerat), tum præterea patriarcham ipsum per se operari rei divinæ, in qua sciebat honorifice memorandum eum quem diri anathematis vinculis irretisset. Verum ad hæc dici potest merito visum sufficere debere in tali persona severitatem animadversionis, quæ aliquid e summo rigore remitteret: periculum enim fuisse, ne si vel pauillum plus acerbitatis admisceretur negotio per se odioso, cuncta statim modico momento in perniciem præcipitata confunderentur, quemadmodum in Empedocleo contingebat globo, quem ventis compressis et sopitis factum si quis imprudentius contractaret, ex eo repente procellæ immanes cuncta late conquassantes erumpabant. Nam quo non erat verisimile prodire immanitatis posse efferatum nimis acri contumelia, irritabilem alioqui, ad hæc summæ potestatis sibi conscium imperatoris animum, cui tenendo dum vehementi cupiditate raperetur, infirmos esse verecundiæ cancellos atque officii satis erat experientia compertum. Sane si non fere patientius domus magna parvum infortunium quam domus parva cladem maximam 204 tolerat, quis neget prudenter factum ut de maxima in familiam potentissime regnantem necessario immittenda calamitate, quantum posset, detraheretur et adjungerentur delinimenta quibus amarities temperaretur, ne stimulis justo acutioribus ira concitata efferretur in desperatum impetum universa secum pessum in exitium trahendi? Testes hujus rei Oedipodes, cænæ Thyestis et Ulyssæi errores, extrema omnia consilia, in quæ prisca heroas nimis aeri-

bus præcipitatos injuriis tota queritur antiquitas, responseantibus hodieque tragicis scenis. Itaque patriarchæ nunc quoque istius sæ moderatioris hic fructus constitit, ut imperator sumum facinus anathemate diro vindicatum aut tulerit aut ferre simulaverit patienter, ac volens nolens submissa ferenti cervice, dans locum justæ iræ, quieverit, non murmurans de pœna, sed factum ut poterat excusans: cum enim non ignoraret talis se compertum criminis quod nulla satis posset defensione dilui, si quam intus in animo adversus ulciscentem iram concepit, prodere saltem distulit, in præsens contentus leni responso, spatium ad pœnitentiam poscere, qua promereri veniam posset, sic secum subducta spei ac rationum summa, post brevem obnoxii quietis moram, si velut jam datis satis illustribus pœnitentiæ sæ signis reconciliationem peteret, voti statim se compotem futurum, quippe mox ab exoratis præsidibus sacrorum libenter redintegrandum in statum pristinum.

15. *Ut navales Romanorum copiarum triremibus bene rem gesserint.*

Hoc consilio se ipleum cohibens aliquandiu suas sibi privatim res habuit, lucti indulgens, vero fortasse dolore, quem utique vermis conscientiæ, teredinie instar ossa intime rodentis, cor depascens animo penitus infigeret. Inde habitu tristi demissoque majestatis imperatoriæ deprimebat fastum, cum eo tamen ut simul caveret ne in contemptum perniciosum rebus suis ista humilitate caderet. Quæ igitur opuserant non omittens vel tali tempore curare, jussit prodire navales copias; et 205 triremes ad insulas appulsæ non paucas earum Latinis antea subditas recuperarunt, captasque statim præsidiiis impositis in Romanorum possessione firmarunt. Horum nuntii successum alii super alios advolantes merita gratulatione excipiebantur, dum

κατὰ καιρούς ἰδίου συναλαμβάνοντο, καὶ σὺν ἄλλοις ἄκρα Πελοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασίαν σὺν Σπάρτῃ καὶ Λακεδαίμονι ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο.

ἰς'. Ὅπως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως τὰς τῶν δυτικῶν ἐνεχειρίσθησαν διοικήσεις.

[P. 137] Τότε τοίνυν τοῖς ἀδελφοῖς ἐγχειρίσας τὰ δυτικά, τῷ μὲν δεσπότη Ἰωάννῃ τὰς ἀνατολικὰς παραδοὺς δυνάμεις σύνμα τῷ Σκυθικῷ τὰ κατὰ γῆν προσέταττε μετιέναι, καὶ τὰ τῶν Ἰλλυριῶν μεθέπειν καὶ Τριβαλλῶν, καὶ τὰ τοῦ Πηνειοῦ πέραν, τὴν ἰδίως Ἑλλάδα λεγομένην, κατατρέχειν, τῷ δεσπότη Μιχαὴλ πολεμοῦντα· οὐδὲ γὰρ ἦν αὐτῷ προφασίζεσθαι ὅτι ἔξω που τῆς πατρίδος ὄντος τοῦ βασιλέως δικαιοῦτ' ἂν κάκεινος τὰ μέρη κατέχειν. Τὸν δὲ γε σεβαστοκράτορα Κωνσταντῖνον ναυσὶν ἐμβιβάσας ἐπὶ Μονεμβασίας ἐκπέμπει, παραδοὺς κάκεινῳ ὅσον ἦν ἐκ Μαγεδώνος Ῥωμαίων, καὶ τὸ Περσικὸν ἄπαν· τὸ γὰρ Ἰταλικὸν μὴ ἀρμόζον πρὸς μάχην Ἰταλικὴν ὁ δεσπότης συνεπέφερετο. Συνῆσαν δὲ τῷ μὲν δεσπότη πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν μεγιστάνων καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Μιχαὴλ ὁ καὶ μέγας ἐν ὑστέρῳ κονοσταῦλος, οἱ ἀνεψιοὶ ἐκείνου Ταρχανειῶται, καὶ ἄλλοι συνηοὶ ἐκ τῆς δόσεως τῷ βασιλεῖ προσχωρήσαντες, τῷ δὲ γε σεβαστοκράτορι ἄλλοι τε πλείστοι καὶ ὁ μέγας δομέστικος ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Μακρηνός, ὃν περακοιμώμενον ὁ κρατῶν

εἶχε. Τὸ δὲ γε ναυτικὸν ἐπλεῖ ἐξ ἤρος ἐς Ἀρχτούρον, κὰν πολλοῖς εὐστόχει. Ἦγε δὲ τοῦτο ὁ Φιλανθρωπηνὸς ὁ πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος, ἀνὴρ γεραρὸς καὶ γενναῖος, παρὰ τοσοῦτον εἰργόμενος τῷ μεγαλοδοκᾶτῳ σεμνύνεσθαι ἀξιώματι παρ' ὅσον ἦν ἄλλος ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος, ὁ τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος, ἔξωρος ἤδη καὶ παρηθηκῶς ἐπὶ τῆς Κωνσταντίνου καθήμενος, βουλαῖς καθ' ἡσυχίαν τῷ βασιλεῖ τῆς τῶν κοινῶν φροντίδος ὡς ἐνὸν συναρμόμενος, ὁ μέντοι γε Φιλανθρωπηνὸς ἀγχισεύων τῷ βασιλεῖ· τὸν γὰρ ἀνεψιὸν ἐκείνου τὸν τῆς Μάρθας υἱὸν Μιχαὴλ γαμβρὸν εἶχεν ἐπὶ θυγατρὶ. Ὁ γοῦν τοιοῦτος κατεῖχε τὸ πλῆθμον, καὶ ἤρος ἐξαρτούμενος στόλον ἀπέπλεεν, ὅμως δ' ἐσώτερον θανόντος τοῦ Λάσκαρι τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίαν παρὰ βασιλέως εἰς ἀμοιβὴν τῶν κόπων ἐλάμβανεν, ὡς βῆθησεται. Ἄλλ' οὔτοι μὲν τριχῆ κοσμοῦμενοι ἀνὰ μέρος τὰ κατὰ δύοισιν μεθεῖπον. Καὶ ὁ μὲν δεσπότης τῷ Μιχαὴλ δεσπότη ἐπέειχε, καὶ ἀνεκαλεῖτο [P. 138] τὴν ἐκείνου χώραν ὡς πάλαι τῇ βασιλείᾳ προσήκουσαν. Ὁ δὲ εἶχε μὲν πρότερον προφασίζεσθαι, καὶ ἐπροφασίζετο πιθανολογούμενος, ὡς οὐκ ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὸν τῆς βασιλείας θρόνον (ὃ δ' ἦν ἡ Κωνσταντινούπολις) μὴ κατέχοντος αὐτὸν ἀπειτῆσθαι τὸ λείπον· ἀπαιτητέα γὰρ εἶναι μᾶλλον τὸν θρόνον τοὺς Ἰταλοὺς ἢ ἐκείνον τὰ κατὰ δύοισιν, οὕτως

referrent modo Naxum occupatam, alias expugnatam Paron, Ceon ac Carystum quoque cum Oreo subinde capta; et ut cætera omittam, montana Peloponnesi circa Manembasiam cum Sparta et Lacedæmone Romanis ea expeditione subjecta sunt.

46. *Ut fratribus imperatoris Occiduz provinciaz commissæ fuerint.*

Porro tunc imperator suis fratribus Occiduas provincias commendavit. Ac Joannem quidem despotam copiis Orientalibus et Scytharum auxiliis instructum terra gerere rem jussit per Illyrios et Triballos, atque ultra Peneum regionem proprie Græciam vocatam incursare, bellando adversus Michaelem despotam. Cui jam dempta erat illa exussatio, qua prius, cum provincias illas repeteretur excipere solebat, parum convenire imperatorem, qui urbe sua patria et imperii capite careret, membra illa et partes ejusdem quasi corporis extremas requirere ac longo persequi. Sebastocratores autem Constantium impositum navibus adversus Monembasiam mittit, tradens illi quantum Romanorum prius in Magedonum regione militaverat, et universam præterea militiam Persicam. Nam Italicum exercitum, hauri aptum visum bello adversus Italos gerendo, Joannes despota secum abduxerat. Cum eodem porro despota comites expeditionis iverunt alii quoque multi optimatum, inter quos Cantacuzenus Michael, qui postea magnus conostaulus fuit, illiusque patruelus Tarchaniotæ; insuper alii, qui frequentes ex Occiduis tractibus ad partes imperatoris transierant. Sebastocratores vero seque-

bantur cum alii plurimi 206 tum magnus domesticus Philes Alexius; cum ipso Macrenus et quem imperator cubiculi præfectum habuit Classis navigavit a vere ad Arcturum, et multa cum successu tentavit. Ductabat illam Alexius Philanthropenus protostrator, honoratus vir et strenuus, designatus jam dux magnus, et dignitatis istius titulo atque usu in tantum abstinens, quod vivebat adhuc alius illo magistratu insignitus frater germanus Lascaris senioris Augusti, effectus jam senio et fere decrepitis, in quiete quam ætas extrema poscebat, consiliis imperatori opportunis ad commune regimen cooperans. Affinitate porro Philanthropenus imperatori arcta conjunctus erat, quippe qui Michaelem Marthæ imperatoris sorore natum, collocata ipsi filia, generum haberet. Talis igitur vir navalibus præfectus copiis classe primo vere instructa navigavit, et Lascari paulo post mortuo magnis ducis dignitatem ab imperatore in præmium laborum accepit, ut dicitur. Hunc in modum trifariam instructi fratres et necessarii imperatoris in totidem Occiduarum partium tractus moverunt. Ac despota quidem Michaelem despotam adortus repetebat occupatas ab eo provincias ut olim ad imperium pertinentes. Ex cum antea reposcebantur; solebat ille plausibiliter causari haud tempestivam repetitionem istam esse; nam quid attineret imperatorem sede ipsa imperii urbe Constantinopoli, exclusum de rebus tanto minoris momenti recuperandis esse sollicitum? Reciperet primum ab Italis solium regni, tum sane de regiunculis istis Occiduis 207 ab se reposcendis cogitaret. Nec porro istam rem, quam dixisse

ἀνηρτημένους πάμπαν καὶ μόλις ὀριζομένους Θεσσαλονίκη. Τοιαῦτα γοῦν ἀπελογεῖτο πρότερον. Τότε δὲ ἀλλὰ χώραν ἦν οἱ γονεῖς ἐκείνου πόνοις καὶ ἰδρῶσι καὶ μόνον οὐχ αἵμασι στάζοντες προσεκλήσαντο καὶ κλῆρον κατέλιπον τοῖς παισὶ, πῶς ἂν καὶ δικαίως ἀπαιτούμενος ἀποδώῃ; Ἴταλοὺς γὰρ ἀφαιρουμένους, καὶ μὴ Ῥωμαίους, κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων εἰς διαδοχὴν καταλείπειν ὡς σφέτερον κλῆρον ἐξ ἀρετῆς· εὐ γὰρ καὶ λελέχθαι ὡς οὐδὲν οὐδενὸς πλὴν τοῦ σπουδάζοντος κατὰ πόλεμον. Καὶ οὕτω μὲν διαμφισθητούντων τὰ Ῥωμαίων τῷ δεσπότη στρατεύματα κατετρέβοντο· ὁ δὲ γε σεβαστοκράτωρ τῇ Μονεμβασίᾳ καὶ τοῖς πέριξ προσκαθήμενος καθημερινὸς πολέμους πρὸς τὸν Πρίντζην ἐξῆγε· μηδὲ γὰρ ἀρκεῖσθαι τῷ μέρει τῆς νήσου, πᾶσαν δὲ κρατῆσαι θέλων, ὑπάρχους ἔχων τόν τε μέγαν δομέστικον τὸν Φιλῆν καὶ τὸν παρακοιμώμενον Μακρητὸν, ὡς ἐνὸν ἠγωνίζετο.

ιζ'. Τὰ κατὰ τὸν παρακοιμώμενον Μακρητὸν Ἰωάννην.

Ἦν δ' εὐδοκίμων ὁ παρακοιμώμενος, καὶ παρ' ἐχθροῖς ὄνομα ἔχων ἐπὶ στρατείᾳ καὶ τὸ φοβερὸν ἐνδείκνυμενος, ὥστε καὶ τοῦ σεβαστοκράτορος ἐκεί-

omnino prævvertendam, facilem aut brevi transigendam apparere : Italos enim tam procul esse a reddenda Romanis imperii metropoli, ut etiam spe non prorsus vana majoribus inhient, et adeo non contemnendis sint viribus ut eorum ditio ægre Thessalonica finiatur. Hac, inquam, ejus omni, qua prius se jactaverat, oratione nunc sublata, illud modo pro se allegabat, regionem se obtinere quam patres sui laboribus, sudoribus ac tantum non fuso stillatim proprio sanguine parassent. Hanc hæreditatem ab ipsis ad filios transmissam possidere sese jure quam optimo : quorsum ergo ipse illam inique repetentibus relaxaret? Sane si reddenda esset, iis potius reddi oporteret quibus erepta sit. Non autem Romanis, sed Italis prius jure belli obtinentibus terras illas vi extorsisse majores suos, quorum se posteros ac sobolem frui, quam legitime crevissent, hæreditate ac patrimonio virtutis, quis non fas et æquum esse fateatur? Vere siquidem dictum illud ferri, nihil cujusdam meliori jure proprium censeri quam quod satagens quisque ac periclitans manu sibi ac Marte quæsierit. Inter has utrinque in longum procedentes sua jura hinc atque inde allegantium altercationes copiæ Joannis despotæ ductu militantes tempus rem regendi contriverunt. At Sebastocrator Monembasiam et circumposita obsidens loqua quotidie cum principe pugnat : non enim ea quam Romani jam occupaverant Peloponnesi parte contentus, universam subjugare affectabat, ad id ipsi pro virili cooperantibus quos sub se habebat duces, Phile præsertim magno domestico et Macreno sacri cubiculi præfecto.

17. De Joanne Macreno Augusti cubiculi præfecto.

In his sacri cubiculi præfecti præcipua erat glo-

PATROL. GR. CXLIII.

θεν ἐπαναζεύξαντος ὑστερον αὐτοὺς ἐγκαταλελειφθαι καὶ τοῦ στρατεύματος ἄρχειν, καὶ δὴ μαχομένους πολλάκις μὲν εὐστοχεῖν, μίαν δὲ γε σφαλέντας κρατηθῆναι κατὰ πόλεμον καὶ ἀμφοτέρους. Τότε τοίνυν ἐπ' ὀλίγον κατεχομένων [P. 139] ἐν φυλακαῖς ὁ μὲν μέγας δομέστικος ἀποθνήσκει, ἡ δ' ἐκείνου πενθερὰ Εὐλογία δεινὰ ἐποίει τῷ βασιλεῖ προσαγγέλλουσα ὡς προδότη μὲν ὁ παρακοιμώμενος τὸν ἐκείνης γαμβρὸν, καὶ ὡς ἐπίτηδες κρατηθεῖη καὶ οὗτος εἰς πόλεμον, ὀρύσσων βόθρον τῷ συστρατήγῳ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ τούτοις κατηγορεῖται, λόγους ἔχων καὶ συμφωνίας πρὸς τὸν Πρίντζην λόμβάνειν τὴν τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου τοῦ βασιλέως θυγατέρα (καχῆρωτο γὰρ τοῦ ἀνδρός) ἐκείσε διάγουσαν, καὶ μετ' αὐτὴν εἶναι παραδόντα τὴν χώραν, καὶ ἀντιπράττειν τῷ βασιλεῖ. Ταῦτα λέγουσα καὶ γε προστιθεῖσα ἡ Εὐλογία πρὸς τὸν ἀδελφὸν πιθανὴ ἐδόκει· ἦν γὰρ ἐκ πολλοῦ τοιαῦτα ἀκούσας περὶ ἐκείνου καὶ ὁ βασιλεὺς. Συνίστα δὲ τὰς κατηγορίας καὶ τὰ τοῦ ἀνδρός κατορθώματα, ὡς εἰκὸς εἶναι οὕτως εὐδοκίμουνα ὑπελθεῖν ἐκείνον τὸν Πρίντζην καὶ τοιαῦτα μετ' αὐτοῦ συσκευάζεσθαι. Τὸ δὲ γε πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως κῆδος καὶ λίαν ἱκανὸν οἰόμενος πείθειν ἐκείνον ὡς μέγιστοις ἐπιγαμβρευσόμενον, καὶ λίαν παρ-

ria, jam apud hostes celebris fama peritiæ rerum bellicarum et eo nomine ipsis formidati. Unde Sebastocratore illinc postea recedente, is ibi cum Phile est relictus, ut exercitui præessent. Qua in præfectura cum sæpe prospere pugnassent, 208 semel offenderunt, ita ut prælio infausto ambo capti hostium custodia detinerentur, in qua magnus domesticus est mortuus. Hujus socrus Eulogia cum istum nuntium dolore suo maximo auditum imperatori referret, proditum ab sacri cubiculi præfecto suum generum quæstia est, asserens volentem Macrenum bello victum, fuisse, et ex composito inductum ab ipso in provisas insidias magnum domesticum. Et revera quædam increbuerat non prorsus inverisimilis talis perfidiæ opinio, multis ex suspicione affirmantibus egisse clam et convenisse cum principe Macrenum, promissa huic ab illo Theodori Lascaris imperatoris nuperi filia : hæc enim ibi nupta, ut diximus viro deinde mortuo apud principem vidua perstabat. Pollicitum autem tali mercede Macrenum aiebant traditurum sese principi quæ Romani in Peloponneso ceperant, et imperatori quantum posset obtitutum. Hæc Eulogia fratri dicens verisimilia loqui visa est, eo quod jam dudum talia de Macreno imperator audisset. Addebant autem accusationi fidem fortia viri facta, ex quibus credibile apparebat conatum fuisse principem delinire tam inclytum bello ducem et in suas eum partes attrahere. Quod porro addebatur de conjugè ipsi destinata filia imperatoris Theodori, id et efficacissimum incentivum quidvis audendi Macreno futurum videbat, utique summe expetibiles tales nuptias sibi credituro propter affinitatem quam per eas cum maximis iniret domibus. Et quia idem matrimonium periculosis-

21

ἐκνίζεν εἰς ὄργην διὰ τὴν τοῦ μίσους τῆς γυναικὸς ἡ υποψίαν. Ὅθεν καὶ ὡς ἀληθινὰ τὰ πιθανὰ δεξάμενος, τιμωρεῖν παρατυκὰ ἤθελε καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐν τῇ φυλακῇ συνισχημένον τὸν ἄνδρα. Καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνταλλάττει μεγίστων προσώπων Ἰταλικῶν, καὶ παρασχεδὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἀπαιρεῖται, ἀξίας ἀντιδόσεις διδοὺς τῶν ἀνδραγαθημάτων ὧν ἐκεῖνος εἰργάζετο κατὰ πόλεμον, τοῖς ἐχθροῖς γενναίως καὶ ἀνδρικῶς ἀνθιστάμενος. Ἄλλ' οὕτω μὲν καὶ ταῦτα συνέβη· ὁ δὲ γε πρωτοστράτην Φιλανθρωπηνὸς Ἀλέξιος ταῖς νήσοις προσίσχων τὰς ναῦς (τὸ γὰρ Γασμουλικὸν θαβρόντως εἶχε πρὸς τὰς μάχας, ὡς αὐτοὺς μὲν πρὸς μάχην, τοὺς δὲ γε λεγομένους προσελώντας εἰς ἑλασίαν καὶ μόνην τάττεσθαι), προσέτι δὲ καὶ Λακωνικὸν ἔχων οὐς δὴ ἀπὸ Πελοποννήσου μετῴμιζεν ὁ κρατῶν, τούτους πάντας ἐπὶ νηῶν φέρων ἐκάκου τὰς νήσους καὶ τὸν τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον προσῆγε τῷ βασιλεῖ.

ἠ'. Πρεσβεῖαι πρὸς πάπαν, καὶ ὅπως ὁ βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Αἴμιον διαθεσθεῖται, αὐτὸς ἐπιτάττων τοῖς στρατηγοῖς τῶν δυνάμεων οἴκοι καθήμενος,

[P. 140] Οὐ μὴν ἄλλ' οὐδ' ὁ βασιλεὺς οἴκοι καθήμενος ἠπράττει καὶ τῶν πραγμάτων κατεβρόφθυμι, πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐἴχε γὰρ τοῖς ἀληθείαις

simum rebus suis futurum intelligebat, idcirco quod eam mulierem utpote sororem excæcati a se Joannis sibi esse infensam suspicabatur, concitatus in vehementem iram, et quæ tantum verisimilititer narrabantur, pro veris et omnino certis habens atrociter ulcisci vel primam istius invisī sibi connubii cogitationem in 209 Macreno constituit. Ergo eum ostium adhuc custodia detentum, permutatum cum maximis personis Italici generis ad se jussit adduci, et appulsum confestim excæcavit, hanc ei dignam scilicet mercedem rependens tot heroicorum facinorum ab illo editorum, dum contra hostes Romani nominis toties tam generose ac fortiter pugnaret. Et hæc quidem sic se habuerunt. Cæterum protostrator Alexius Philanthropenus, egressus cum classe, quam habebat egregie instructam militibus Gasmulici generis, quibus maxime in præliis fidebat (iis solum ad bellicas res utens, aliis vero, quos Proselontes vocant, ad remigium duntaxat), præterea Lacones secum habens, quos e Peloponneso imperator transtulerat, cum his omnibus bellum per insulas circumtulit, iisque vastatis opulentam ex hostibus prædam imperatori rediens obtulit.

18 *Legationes ad papam; et ut imperator rem ad hæmum absens et domi residens bene gesserit.*

Haud porro interim otiosus domi desidebat imperator, aut indormiebat rebus, negotiorum occasiones prætermittens. Unde autem posset hoc quisquam de illo autumare, qui a talis suspitione negligentis longissime omnium abfuit? Verissime quippe dici potest fuisse viro huic animum et spiritus plane regio; neque is se sane contemni sustinebat, unde

καὶ βασιλικὸν φρόνημα ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐ κατεδίχετο περιφρονούμενος. Ὅθεν καὶ συχνάκις μὲν πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις ἐξῆγε καὶ δώροις ὑπῆρχετο· αἶεν γὰρ ἐκεῖθεν τὸν κίνδυνον καθυώπτευσεν, ὡς μηδ' ὀπωσοῦν ἠρεμησόντων τῶν Ἰταλῶν. Δι' ὧν καὶ τότε ὡς ἐνὸν κατασφαλιζόμενος ἐπεχειρεῖ τοῖς ἄλλοις θαβρόντως. Συχνάκις γοῦν πρεσβεῖαι καὶ δεξιώσσει μὴ μόνον τὸν πάπαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν καρδηναλίων καὶ τῶν παρ' ἐκείνῳ δυνάμενων ἐξμελλίσσετο. Πρὸς δὲ γε τοὺς Βουλγάρους, οὐδ' ἐκείνους ἠρεμεῖν εἶα, ἀλλ' ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρεκλίει. Ἦν γὰρ καὶ ἄλλως προφανὲς τὸ πρὸς ἐκεῖνον ἔχθος τοῦ Κωνσταντίνου, ἐξοτρυνόμενου παρὰ τῆς γυναικὸς Εἰρήνης τοῦ παιδὸς χάριν Ἰωάννου ἀδελφοῦ γε ὄντος, καὶ ὧν ἐξ ὑπογούου οὐκ ἐνδίκως, ὡ δίκην, πέπνευεν. Ἄνάγκη δ' ἦν ἔχθος ἔχοντα παρ' ἐκείνων τὸν βασιλέα καὶ αὐτὸν ἐχθραίνειν καὶ ἀντιξέειν τὸν ζῦοντα. Μέχρις οὖν Ὀρессиάδος ὀριζομένης τῆς Ῥωμῆδος καὶ μόλις πρότερον, ὡς τῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Βουλγάρους ὄντων, πέμπων αὐτὸς συχνὰς ἀποστολὰς στρατιωμάτων, αὐτὸς ἐντεῦθεν διαταττόμενος, ὁ θαυμασίον (καὶ γὰρ ἂ μὲν ξυνέβη ἰδεῖν, τούτοις γινώσκων τοὺς πεμπομένους ἐπέταττε, καὶ ὅπου προσκαθίσαιντ' ἂν καὶ ὅπως ξυμβολοῖεν καὶ ὅθεν ὀρμήσαιντ' ἂν, ἢ ἐκ λόγων ἢ φανεροί, ἡμέρας ἢ καὶ νυκτὸς, τάττων ἐν-

et crebro ad papam legatos misit, et donis eum delinivit: nam inde assidue periculum suspectabat, nunquam quieturis, ut apparebat, Italis. Verum optimum factu putabat officii et propositionibus pacis, quoad fieri poterat, res ab ea parte firmare, qua posset ipse securiorem jam cæteris mentem advertere. Igitur frequentibus hisce missationibus legatorum et largitionibus magnificis non papam solum, sed multos etiam 210 cardinalium aut alioqui apud ipsum potentium studebat demereri. Quod Bulgaros attinet, neque illos quiescere patiebatur, sed e vicino lacessebat. Erat enim publice notum adversus imperatorem odium Constantini Bulgari, continuo stimulati ad id ab uxore Irene propter puerum Joannem fratrem utique mulieris istius, tam injuste, o jus fasque! immania passum occulta ex insidiis grassatione crudelitatis. Cujus sibi facinoris imperator conscius, cum non posset quin invisus et capitaliter exosus tam propinquis oppresso pupillo personis esset, sequebatur ex more ac vitio malitiæ ut vicissim illos ipse odisset ac mutua collisione detereret obterentes se. Cum igitur Romana ditio finiretur Orestidae, vixque ultra eam antea porrigeretur Bulgaris videlicet ulteriora obtinentibus, crebras eo immisit militarum copiarum manus, præscribens ipsis sigillatim quid vellet fieri. In quo erant solertiæ ipsius et peritiæ bellicæ artis experimenta prorsus mira. Nam si quos eorum locorum ipse antea vidisset, edicebat absens missis litteris quo loco stativa figere, ubi et quomodo pugnare oporteret, unde impetum facere, vel ex insidiis vel luce palam, aut etiam per noctem, ex memori visorum imagine apte cuncta ordinans, velut si coram in-

τεῦθεν τὰ πάντα· εἰ δ' οὐκ εἶδε τὸν τόπον, κελεύων A διαγράφειν τοὺς εἰδόμενους αὐτὸς καθίστα προστάτων, καὶ ἦν ἐπηρημένη κρίσις τῶ παρακούσαντι, αὐτὸς τοῖνον πέμπων τὰς δυνάμεις τῶ τότε συχνὰ τῶν ἐκεῖ ὑπ' αὐτῶ ἐποίει, καὶ ἠλίσκετο μὲν Φιλιππούπολις, ἐκρατεῖτο δὲ Σθενίμαχον φρούριον, καὶ ἅπας ὁ ἔξω τοῦ Ἄϊμου ζυγὸς συγκατείχετο. Ἐάλω δὲ τοῦ Μυλτζῆ διδόντος, ὡς λεχθήσεται, καὶ Μεσέμβρεια μεγάλη πόλις, καὶ Ἀγχιάλος συνηλίσκετο. Καί γε τὰ περὶ ἐκείνων, ἅπαξ γευσάμενα τῆς μεταβολῆς, ἡγάπων ὑπὸ βασιλεῖ διοικούμενα [P 141] Κωνσταντίνῳ δὲ διὰ ταῦτα ἐκπληξίς ἐμπίπτει, καὶ ἀμύνεσθαι μὲν οὐκ εἶχε τὸ τηνικάδε, ὅμως δ' ἐνεκότει τοῖς πεπραγμένοις, καὶ καιρὸν ἐζήτει, ὅν δὴ καὶ τῶν πραγμάτων ψυχὴν λέγουσιν, ἀξίως ἀμυνεῖσθαι.

18. Ὅπως ὑπερχόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην B τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ λύσιν ἐζήτει.

Τῶ μόντοι γε βασιλεῖ καὶ ταῦτα πράττοντι οἱ λογισμοὶ ὁσημέραι διαταράσσοντο. Οὐ γὰρ ἡρεμεῖν ἐκείνον εἶα συνειδός· τὸ γὰρ τοιοῦτοις δεσμοῖς συνδεδέσθαι ἴσα καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ἐτίθει. Τῶ τοι καὶ μήτε τόπον ὀπολογίας ἔχων μήτ' ἐπίνοιαν τοῦ τῆν

tueretur. Quodsi locum in quo bellari continebat nunquam præsens spectasset, descriptionem ejus in tabula figuratam ab illo versatis habens præ oculis, minime omnia mandabat quæcunque geri agique e re foret; et sanciebat disciplinam metus, certo impendente non obtemperantibus periculo judicii, supplicio. mox damnationem secuturo. In hunc modum missis tunc copiis pleraque illorum C tractuum sibi subjecit. Nam capta est Philippopolis, occupatum Stenimachum castellum, jugum universon extra Hæmum Romanæ adjunctum ditioni est. Recepta 211 est Myltza, ut dicitur, dedente Mesembrea, magna civitas, cum qua et Anchialus in potestatem nostrorum venit. Porro quæ circum has urbes oppida pagique erant, gustu semel mutationis accepto malentes imperatori subesse, certatim a Bulgaro deficiebant. Urebant hæc intime Constantinum imparem tunc resistendo et jacturis ac cladibus toties repetitis attonitum. Ringens ergo ac fremens (nam aliud in præsentia non poterat) expectabat, et inhianter cæptabat ultionis opportunitatem, quam animam negotiorum quidam non immerito dixerunt.

19. Ut patriarcha convento et suppliciter rogato imperator excommunicationis absolutionem petierit.

Hæc agentis imperatoris cura ingens agebat ferebatque anxii cogitationibus perturbatum animum. Non enim illum quietis partem ullam capere sinebat morsus intimus conscientiæ; adeoque fructum nullum præsentis felicitatis sentiebat, dum se diri anathematis constrictum vinculis meminerat, ut tali statu esse ac nihil esse paria putaret. Itaque cum nec probabilem ullam criminis depulsionem nec viam aut rationem excutiendæ justæ pœnæ,

δίχτην ἀποθέσθαι, ὑπ' ἀμηχανίας ἐοῖ μεσίτας πνεύματι ζῶντας καὶ συνήθεις τῶ πατριάρχῃ ἐτρέπετο, καὶ κατηντιβόλει θερμῶς τοῦ δεσμοῦ τὸν ἰκέτην ἀνεῖναι, καὶ μετεγνωκότε τὴν θεραπείαν ἐπάγειν, ἦν ἐκεῖνος βούλεται· εἶναι γὰρ ἔτοιμον πράττειν ὅ τι προστάσσοι, τὸ μόντοι γε γεγονὸς ἀπολήτον θεῖναι μὴ δυνατόν ὄλως εἶναι. Οἱ δὲ παρὰ τὸν πατριάρχην ἐρχόμενοι ἀπήγγελλον μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀφ' αὐτῶν δὲ πλεῖστα πρεσβεῖθον τῶ βασιλεῖ χαριζόμενοι. Ὁ δ' ὑπερέωρα τὴν δέησιν καὶ οὐδ' ὄλως προσεῖχε. Περιστερὰν γὰρ βλαβεῖν εἰς τὸν κόλπον ἔφη, κάκείνην μετασχηματισθεῖσαν εἰς ὄφιν δῆξι πρὸς θάνατον· ὑπεδήλου δὲ δι' ἀμφοῖν τῶν ἐναντιωτάτων ζῶων τὸν αὐτὸν βασιλέα καὶ ἕνα, οὐ φύσιν, ἀλλὰ γνώμην σφίσι παρεικαζόμενον. Κπὶ ταῦτα μὲν ὁ πατριάρχης καὶ πλείω τούτων, καὶ ὡς οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τὸν ἀσορισμὸν λύσειε, κἂν προσεπειλῆ τὰ κοκὰ, κἂν αὐτὸν θάνατον. Οἱ δ' ὑπονοστοῦντες καὶ τὰ τοῦ πατριάρχου δηλοῦντες εἰς ἀμηχανίαν πλείστην ἐνέβαλον τὸν κρατοῦντα. Καὶ ὅς, ἐπειδὴ καὶ τὸ αὐτοπρὸσωπον ἀντιφάρμακον λέγουσι (τοῦτο γὰρ εἶναι ταῖς ὑπονοίαις καὶ τὴν Γοργῶ), αὐτὸς ἔγνω προσερχόμενος ἐντυγχάνειν καὶ τῆν

multum licet cogitans, comminisci posset, inops expeditionis consilii vertit sese ad interpretes ac conciliatores pacis pro se ad patriarcham allegandos. Quam ad rem ratus idoneos quosdam vitæ sanctioris professores, assiduos et familiares patriarchæ, per hos preces suas ad illum detulit, vehementer orans ut se supplicem nodo quo stringebatur solveret, ac pœnitenti satisfactionem quam vellet imperaret: se quippe promptum paratum ad exsequendum quodcunque præciperet. Hoc restare unum: nam quod factum sit infectum reddi arte aut conatu ullo non posse. Ea illi patriarcham ad eunte copiose accurateque imperatoris nomine egerunt, multaque adjunxerunt studio proprio, magnopere satagentes persuadendo ac placando patriarcha imperatori gratificari. At patriarcha talia precantes repulit, et ne audire quidem sustinens columbam 212 dixit se in sinum admisisse, illam autem ibi mutatam in serpentem morsum sibi letalem infixisse, unum eundemque hominem, videlicet imperatorem, duabus istis maxime contrariarum animantium designans symbolis, ad indicandum non naturæ in illo, sed morum mutationem factam. Post hæc et alia in eam sententiam multa intulit, eo vultu ac spiritu qui satis declararent nunquam ipsum, quidquid fieret, induendum ad excommunicationis absolutionem indulgentiam, ne si quidem mala quantavis imperator mortemque ipsam minaretur. Quare deprecatores mœsti repulsi, quæ audierant imperatori referentes, in angustias eum æstusque multo majores conjecerunt. Ille autem memor vulgaris dicti quo significantur vim inesse præcipuam præsentis facieri coram affantis medenti offensionibus et gratiæ demerendæ (id enim indicatum fabulosa Gorgone, oris objectu immutante

λύσιν εξομολογούμενος εκζητεῖν, [P 142] Ἐπίστατο τοῖνον πολλάκις, καὶ ὁ μὲν ἐζητεῖ τὴν θεραπείαν τοῦ τραύματος, ὁ γὰρ τὰ τῆς θεραπείας πράττειν προσέταττε, πλὴν οὐλ ἐπὶ ῥητοῖς, ἀλλ' ἀορίστως καὶ ἀφανῶς. Καὶ ὁ μὲν ῥητῶς ἐζητεῖ μαθεῖν ἐπὶ τὸ ποιεῖν προθυμῶς ὅ τι καὶ λέγοι, ὁ δὲ καὶ πάλιν ἀορίσταίων ἔλεγε, « Ποιεῖ τὴν θεραπείαν, καὶ δέξομαι. » Ὡς δὲ πολλάκις ἐκεῖνος μὲν ἐζητεῖ τὰ φάρμακα ὁ δὲ οὐ φανερώς ἔλεγεν, εἰπεῖν τὸν βασιλέα, « Καὶ τις οἶδεν εἴ καὶ πλείω ποιῶντα οὐ προσθήσῃ τοῦ δέξασθαι ; » καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι ὡς μεγάλην ἀμαρτημάτων μεγάλην εἶναι δεῖ καὶ τὴν ἀντίποινον θεραπείαν. Καὶ τὸν βασιλέα πρὸς τὸ βαθότερον βαψάντα, « Τί δαι, » εἰπεῖν, « μὴ τῆς βασιλείας ἐκστῆναι κελύεις ; » καὶ οὕτω λέγοντα τὴν σπάθην ἀποζώνυσθαι καὶ δίδοναι, τῆς ἐκείνου διανηίας ἀποπειρώμενον. Ἐκείνου δὲ τὴν χεῖρα κατα σπουδῆν προτεινάντος ἐσ' ᾧ λαμβάνειν τὸ δῆθεν διδόμενον μὴ πως τελῶς καὶ τῆς ὁσφύος ἀπολυθὲν, πάλιν φθάνειν τὸν βασιλέα, καὶ ὡς ἐπιβούλῃ οἱ τῆς σφετέρας ζωῆς ὀνειδίξεν εἰ οὕτω βούλεται. Πλὴν καὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν ἀποτιθέμενος ἐς πόδας ἐκείνῳ ἑαυτὸν ἐβρίπτει, καὶ πολλῶν βλεπόντων οὐ κατηδέιτο. Ὁ δ' ἀπέπεμπεν ἐμβριθῶς καὶ ὑπερέωρα

ἀπρίξ τῶν γονάτων ἐχομενον. Οὕτως ἡ ἀμαρτία περιδεῖς, οὕτως ἡ ἀρετὴ τίμιον. Ὡς δὲ πολλάκις παρακαλῶν ἠκολούθει καὶ κατηνάγκαζεν, ἐκεῖνος εὐθὺς τὴν κέλλαν ὑποδύμενος, ἀπεζύγου τὰς θύρας αὐτῷ κατὰ πρόσωπον καὶ ἀργὸν ἤφει. Ταῦτα πολλάκις προσίων καὶ δράσας τε καὶ παθῶν καὶ μηδὲν ἀνύων ἐξηγραινέ τε αὐτίκα, καὶ σκληρότητα τοῦ πατριάρχου ἐπὶ πολλῶν κατηγόρει, καὶ ὡς τὰ κοινὰ κελύοι καταπροεῖσθαι διελοιδόρει, καὶ μήτε φόρους ἐκλέγειν μήτε τέλη πράττειν μήτε μεταχειρίζεσθαι πράγματα μήτε μὴν διοικεῖν τὴν ἀρχὴν ὅλως προσταττων, οὕτω θεραπεύειν αἰρεῖται ὁ τῶν ἡμετέρων θεραπευτῆς. Καὶ τέλος ἐπιτίθει πολλάκις ὡς ἐπεὶ καὶ κανόνων ὑπερφρονεῖ ὀριζόντων μετόνοιαν, προπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης πάππῃ καιρὸς καὶ ἀντιδολεῖν σώζεσθαι. Οὕτως ἔχων, ἐγκοτων ἐντεῦθεν καὶ βαρυνόμενος ἐπὶ τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν πάλιν ἐτρέπετο, ἀπειπάμενος μὲν προσπίπτειν καὶ αὐθις (ἦδει γὰρ οὐκ ἀνύσων), ἐγκαίρως γὰρ τὴν ἄμυναν διαθεῖσθαι τῶν δεόντων ἠγεῖτο.

κ'. Ὅπως συνῆλθον ἐν ταυτῷ κατὰ συνθεσίας οἱ δεσπότες Ἰωάννης τε καὶ Μιχαὴλ ὁ τῆς Δύσεως.

[P 143] Τότε τοῖνον καὶ πάλιν ἀπεπειράτο τῶν

homines) decrevit per se adire patriarcham et crimen el proprium confessus veniam coram rogare. Ivit proci ditque ipsi supplex sæpius; et detecto animi vulnere curationem petiit. Ad quæ ille facere ipsum ea quibus curari tantum mali posset iussit. Cæterum quæ ista essent non expressit, indefinuite scilicet atque obscure præcipere contentus. Imperator vero rogabat indicare nominatim ne gravaretur quid fieri a se vellet, se exhibens ad cuncta obsequi paratum quæcunque dixisset, patriarcha nihilominus in illis indefinitis præscriptionibus perstante, ac tantum illud dicente: « Exhibe satisfactionem culpæ respondentem, et accipiam. » Cum autem ille sæpius distincte præscribi sibi remedia petiisset, nec clare patriarcha responderet, dixisse imperatorem aiunt: « Et quis scit an, cum ego plurima fecero, tu satis accepturus sis? » Cui graviter respondisse patriarcham ingentium criminum ingentia esse piacula debere. ¶ 13 Tum imperatorem, ut penitius viri animum tentaret, « Quid porro? » intulisse: « Num me etiam imperio jubes cedere? » Atque hoc dicentem ense balthco solvere cœpisse ipsique porrigere, causa experiundi quid tandem vellet. Patriarcha vero cupide manum protendente quasi ad accipiendum quod dabatur, revocasse Augustum sese, ac nondum a femore expeditum retinuisse gladium, exprobrasseque insuper velut insidianti vitæ suæ, qui se sic exarmatum iret; et tamen tegmine capitis deposito abjicere se ad pedes ejus, multis videntibus, non dubitasse: patriarcham vero ipsum acerbe repulisse, nihilque inflexum despesisse arcto sibi complexu genua stringentem, adeo formidolosa conscientia sceleris est. Adeo virtus venerabilis! Cum autem sæpius idem rogans et

vehementer instans etiam abeuntem sequeretur, quasi expugnandæ vi pia severitatis certus, ferunt patriarcham cellam ingressum fores in os arcte clausas obdidisse assectanti, sicque illum vacuum et precis irritum crude dimisisse. Nec semel talia expertus imperator, sed eadem hæc sæpius et locutus et operatus et passus, nequidquam semper, efferatus ad extremum est, et de duritia patriarchæ apud multos est questus, invidiose exaggerans, velle jubere illum abjici a se curam communium rerum, nec sinere se amplius aut e terris tributa aut e mercimoniis vectigalia exigere; denique tractatione omni publicorum negotiorum interdicere, ac ne ullam deinceps reipublicæ partem administrare aut omnino attingere imperator audeat, vetare. Hunc sui curandi modum excogitasse patriarcham, cui ex officio incumbat quærere optimam rationem adjuvandorum et in statum pristinum reparandorum eorum qui humanitus lapsi sunt. Post hæc declamata ¶ 14 adjungebat, sæpius iterans, quoniam patriarcha palam contemneret sacros canones dari lapsis pœnitentiam jubentes, tempus esse recurrendi ad papam Romæ sedentem, et ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium. Sic indignans exasperatum tam sævis repulsis animum ita deinceps ad reipublicæ administrationem retulit, ut amplius non curaret convenire patriarcham, satis gnarus se nihil profecturum, præterea judicans omnino convenire, ac curandum sibi esse opportuno tempore, ut istius atrocis inclementiæ culpam congruis aliquando pœnis patriarcha lueret.

20 Ut de pace convenerint inter se ambo despote Jaannes et Michael in Occidente dominans. Quod nunc instabat, nulli prævertendam rei

δυτικῶν. Οὐδὲ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν ἐπὶ ταυτοῦ μένειν ἐκείνους, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἦν ἡρεμεῖν καὶ τὸν δεσπότην Ἰωάννην οὐδὲ πρὸς ὀλίγον, ἀμα μὲν καθέδρα, ἀμα δὲ καὶ ὀρηκτῆριον Θεσσαλονίκη χρώμενον. Ἐνθεν τοι καὶ αὖθις, καίτοι τῶν κατ' ἀνατολὴν πονούντων, ἀμα δυνάμει πλείσταις τὸν δεσπότην ἐκπέμπει. Καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐπιβάς ἐκεῖνος Θεσσαλονίκης συνάταττε τε τὰς δυνάμεις καὶ πόλεμον ἐξάγειν κατὰ Μιχαὴλ εὐτρεπίζετο. Καὶ μηδὲ τελῶς ἀκουσθεὶς ἐπιστάς ἄμ' ἤκούετο καὶ ἅμα ταῖς χώραις προσέβαλλε, λείαν τε πλείστην περιβαλόμενος ὑποστρέφει. Καὶ ὁ μὲν τὰς δυνάμεις κατεῖχε διαχειμεριούσας περὶ τὸν Βαρδάριον, ὡς ἅμα ἦρι προσθαλῶν αὖθις· ὁ δὲ Μιχαὴλ φόβῳ ληφθεὶς οὐ μετρίῳ (τὸν γὰρ δεσπότην καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐδεδίττετο τὰ πολλὰ πρὸ τοῦ τῷ Ἰταλικῷ στρατεύματι φρουαττόμενος· διὰ γὰρ τὸ πρὸς τὸν τοῦ Φρειδερίχου παῖδα τὸν Μαρφρὲ κῆδος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἔτοιμον βοηθῆσον εἶχε τὸ ἐκεῖθεν στρατιωτικόν) ἀφείς τὸ ἐπ' ἐκείνοις θαρβεῖν ἐπὶ σπονδὰς καταφεύγει, καὶ πέμψας ἱκετεῖαι τὸν Ἰωάννην μετακλαιόμενός τε τὰς προτέρας παλιμβολίας, καὶ πρὶ τῶν μελλόντων ἐχέγγυον ἀσφαλὲς τοὺς ὄρκους ἐδίδου. Ἐζήτει τε καὶ συνελεῖν ἄμ'

ἐκείνῳ, καὶ πίστιν γενέσθαι βεβαίαν ἐκ τῆς προδ' ἀλλήλους θέας ἐβούλετο. Ὁ γοῦν δεσπότης τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ὡς λαβὼν παρὰ βασιλέως ἐκχώρησιν, ἐκέλευε τοὺς ὄρκους γενέσθαι. Καὶ δὴ συνελθὼν αὐτῷ ἐφ' ὀρισθείσης ἡμέρας, καὶ κατασπασάμενος ἀπλάστω ἦθει, εἰ κἀκεῖνος καὶ πάλιν τὸν δόλον ἐκρυπτε, πρὸς τὰ οἰκεία ἐκπέμπει.

κα'. Ὅπως ὁ δεσπότης Ἰωάννης ἀπαλλαγείας τῶν δυτικῶν τοῖς κατ' Ἀνατολὴν ἐχθροῖς προσβάλλει. Καὶ μερικὸς ἔπαινος τούτου.

[P 144] Τὸν μέντοι γε δεσπότην Ἰωάννην μετακλαισάμενος ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ βασιλεὺς, μικρὸν ὄσον διατριψαντά οἱ, ἅμα ταῖς δυνάμει πρὸς ἀνατολὴν ἐκπέμπει, τοῖς Πέρσαις ὡς ἦν συμμαχίζοντα. Ἦν δὲ κἀκεῖνῳ τρυφῇ τὸ ἐκείνοις ἐφεστάναι, καὶ τι τῆς αὐτοῦ δόξης ἄξιον διαπράξασθαι. Ἦν γὰρ ὁ ἀνήρ ταῖς ἀληθείαις δέξυτατος, ὡς νῦν μὲν ἐνταῦθ' ἀκούεσθαι, νῦν δὲ παρεῖναι ὅπου τις μὴδὲ προσεδόκησεν ἂν πώποτε. Σκευὰς δ' ἐκείνας καὶ ταγματῶν πλήθη καὶ θεραπείας ἀφείας. Ἐσπέρας σκευαζόμενος ἵπποις ἐχρήτη ταχυδρομοῦσι, καὶ τοῖς μὴδ' εἰς νοῦν τὴν ἐκείνου ἔχουσι παρουσίαν ἐφίστατο. Καὶ ἵνα μὴ καταχαλῶτο τὸ σῶμα κινούμενον ἐφ' ἵππων καὶ ἀνα-

putavit expeditionem in Occiduos tractus alteram; non enim, non utique aut sperandum erat, aut omnino fieri poterat ut praesentibus acquiescerent aut secure quiescere nos sinerent inquietissimae gentes. Quare cessandum, ac ne cunctandum quidem vel minimum, ab eis ultro invadendis et malo donandis Joanni despotae non erat, magnam ejus belli habentem facultatem secunda possessione Thessalonicensis urbis, ubi et stationem certam et ad impetus incursionem in omnem circumquaque sitas terras Michaeli subjectas despotae habebat opportunam, cum parato receptu. His de causis eo rursus imperator Joannem despotam misit cum maxima parte copiarum, licet iis laborantes et ipsae Orientales provinciae non parum indigerent. Is porro cito perrectus Thessalonicam exercitum in Michaelem adeo celeriter immisit, ut famam opinionemque praevertens vix prius auditus cerneretur et sentiretur agere ferreque Michaelis ditionem omni clade belli. Praeda dehinc omnis generis onustas in tutum copias recepit, et circa Bardarium amnem hiematuras locis commodis disposuit, ut videlicet ex 215 propinquo, vere primum illucescente, hostiles iterum regiones invaderent. At Michael, dolore damnorum quae jam senserat imminentum metu cumulado, vehementer afflictus ad Joannis vel solam mentionem consternabatur, renissa non parum illa ferocia priori, qua solitus antea erat insolescere, fiducia utique Italicorum auxiliorum a Manfredo genero, Friderici filio, ipsi paratorum. Sed tunc ista spe opeque damnata quasi malis urgentibus reperta impari, ad tractationem pacis confugit; et legatis ad Joannem supplicibus missis, serio jam poenitere sese fraudum et inquietudinum praeteritarum obnoxio ac lamentabiliter professus, fidei constantisque in posterum

immutabilis pignus atque obsidem obtulit jurjurandi religionem, qua praesenti se obstringeret, colloqui copiam ad id postulans, et sperare se aiens mutuo conspectu sinceræ suæ voluntatis in aeternam concordiam fidem, quantumlibet dubitanti se facturum. Haud aspernatus legationem despotae Joannes, qui se plena ad tractandum potestate instructum ab imperatore meminerat, diem locumque juramentorum caeremoniae constituit; eoque ad conditum occurrens, ut erat naturali facilitate et recti conscientia credulus, sincera ipse mente non pari candore jurantem ac dolos tunc quoque verborum fallacia celantem audivit Michaelem, eumque foedere ioto remisit ad propria.

21. *Ut despotae Joannes perfunctus expeditione in Occiduos, cum hostibus in oriente sit congressus; et laudum ejus distinctior praedicatio.*

At imperator despotam Joannem Thessalonica revocatum post modicam apud se moram cum copiis in orientem mittit, adversus Persas illic pugnatum. Delectabatur hic vir isto expeditionum labore, et summæ illi voluptatis loco erat aliquid laude dignum gerere. Vera ejus gloria erat velocissimum ducum omnium in belligerando esse, ita ut cum alicubi versari audiretur, mox illic adesset quo nemo unquam existimasset 216 tam brevi tempore pervolare potuisse. Nempe impedimenta suppelletilis castrensis et illas ambitiosas ducum sarcinas ministeriaque famulorum et longas clitellariorum mulorum mandras, apparatus tarde mobilem, ubicunque oppressisset vesper, omittens, pernicious in equis expeditus vasta noctibus emetiens spatia, ibi repente apparebat quo perlatum tam volucritate fidei omnem ac cogitationem excederet; et ne rapiditate incitatissimi motus corpus in equis effu-

θρασυόμενον συνεχῶς, κειραίς τὸ σῶμα διεληπτὸν τε καὶ συνεσφίγγετο. Διὰ τῶντα καὶ ἤνδραγάθει τὰ μέγιστα, φοβερός ἦπασιν ὢν, ἅμ' ἀκούμενος καὶ ἅμ' ἐπιστάμενος. Τὸ μέντοι γε στρατιωτικὸν καὶ λόγοις ἔθαλπε καὶ δώροις ἐθεράπευε, καὶ τὸ μέγιστον, οὐ δεσποτικῶς ἐκείνοις, ἀλλ' ἀδελφικῶς προσεφέρετο, ἀνὴρ θεοφιλῆς καὶ πρῶος καὶ χρηστὸς, ἀνυπόκριτος. Εἰς δὲ φιλοδωρίαν καὶ πάντας ἐνέκα. Ἐπήνθει δὲ καὶ τὸ σῶφρον ἐκείνῳ, ὡς μηδὲν παρὰ μίαν ἀκουσθῆναι ὑποταγεῖσθαι αὐτῷ πλὴν τὴν σύζυγον εἰς ἡδονῆς νόθου κλωπεῖαν. Ἐκείνη δ' ἐκ νοθείας καὶ μόνῃ τούτῳ θυγάτριον φυσικὸν, ἀλλ' οὐ νόμιμον ἀπεγέννησεν, ὃ καὶ τῷ Μέπε Ἰβηρίας Δαυὶδ εἰς γάμον ἐδίδοτο. Τὰ δ' ἄλλα μέτριος ἦν καὶ καρτερικὸς ἐφ' ἅπασιν, εἰς δ' οἰκειακὴν τάξιν καὶ λίαν φιλότιμος, καὶ τὸ σῶμπα περιφανῆς. Καὶ ἀκριβῆ σημεῖα τῆς μὲν φιλαγαθίας αὐτοῦ καὶ φιλοκαλίας περὶ τοὺς οἰκείους, [145] ἐξ ὧν ἐκείνους παιδεύεσθαι συνέβαινε ἐς τὸ ἀκριβῆς καὶ εἰς ἀληθινούς ὑπέρβειας ἀποβαίνειν, τὸ θανάτος ἐκείνου τοὺς ἐκείνου θεραπευτὰς ἐπ' ἀζιώμασι μεγίστοις ἀξίους λογισθῆναι δουλεύειν τῷ βασιλεῖ. Τῆς

δὲ γ' ἀφιλοχρηματίας ἢ μᾶλλον μισοχρηματίας, εἶπεῖν οἰκειότερον, καὶ τοῦ πάντα στρατιώταις προέσθαι, τὸ ἐξὸν πιθάνως ἔχειν χρημάτων καὶ ὑπερπλουτεῖν ὡς πολλοὺς καὶ μεγάλους διενεγκόντα πολέμους καὶ χώρας πάσας ταῖς στρατιωτικαῖς ἐμπειρίας παραστησάμενον, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐνότων εἰς ἰδίας οἰκονομίας προσκτᾶσθαι πλεῖονα, τὸ μετριώτατον, ὅτι καὶ πολλοῖς δοκεῖ ἀρετῆς ἄκρας σημεῖον τὸ τὰ οἰκεία καρπίζεσθαι μηδὲν ἐξωθεν προσκτωμένους, ὃ δὲ τοιαύτας εἰς τὸ πλουτεῖν ἀφορμὰς προβαλλομένης τῆς τύχης τὸ οὕτω πλουτεῖν ἐκ πλεονεξίας ἐκτόπως ἀπέστυγε καὶ ἐμίσει, μόνῃ τῇ δόξῃ ἐνασμενίζων, ἧς οὐδὲν εἶχε προτιμῶν ἄλλο. Μόνῃ γὰρ τῶν κατὰ βίον πραγμάτων δόξα τοῖς ἀπελτοῦσι παρέπεσθαι πέφυκε. Καὶ ὁ μὲν νόμος τοῦ τῶν Χριστιανῶν νομοθέτου Χριστοῦ, οὐ Σόλωνος οὐδὲ Λυκούργου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πλάστου καὶ ποιητοῦ καὶ Θεοῦ, ἐκ τῶν προσόντων διδόναι καὶ ἀντιλαμβάνειν τὰ μείζω. Ὁ δὲ καὶ πιστευτέον ἐπάναγκες, εἰ πιστεύοι τις τῷ Χριστῷ μὴ μόνον καθότι βαπτίζοιτο. ἀλλὰ καθότι καὶ ἀληθινὸν ἐκείνον ἔχει ἐφ' οἷς ἐπαγγέλλεται. Βαπτισθέντα

sissime currentibus æstuans relaxaretur, devinctum illud semper habebat fasciis, arto undique amplexu stringentibus. Ea præclarorum in bello successuum causa illi magna erat, imperatos plerumque sic deprehendenti hostes haud facile aliter superabiles, simul longe auditus, simul conspectus præsens et vim inferens ineluctabilem; unde terror ejus late in hostes manaverat, cunctis ad ejus mentionem trepidantibus. Militarem multitudinem et verborum benignitate consolabatur et donorum largitate demulcebat; et quod caput est, non domini supercilium, sed affectum fratris cum iis agens demonstrabat. Erat idem religiosissimus Dei cultor et amator, mitis, benignus, simulationis expertus; munificentia vero et ad donandum pronitate omnibus antecelluit. Efflorescebat in eo castimoniam quoque decus, adeo ut ne fando quidem aliquando sit auditum furtivis eum indulsisse amoribus aut aliam unquam voluptatis causa mulierem attigisse quam propriam conjugem. At hæc multum illi dissimilis, filiam ex alio peperit, naturalem sed illegitimam prolem, quæ ei postea Mepe Iberiæ Davidi data in uxorem est. De cætero moderatus erat et fortis in omnibus. Disciplina domesticos exacta continuit. Mirus in familia semper ordo, incompositum nihil; cuncta ad splendorem dignitatemque illustri quadam et digna principe ambitione comparata. Quo in genere insigne deinde argumentum exstitit diligentiam 217 et elegantiam ipsius in familiaribus curandis, quod qui ei ministraverant, sic in omni laude istius officii eruditi et exercitati evaserunt ut eos post ipsius obitum omnes requirerent, utpote qui callere ad unguem omnes artes aulici ministerii, et veram ideam perfectorum famulorum cunctis representare viderentur; quare digni habitus sunt qui promoverentur ad maxima quæque et honoratissima officia domus Augustæ. Verum hic idem vir quam non

amaverit pecuniam, aut potius quantum eam contempserit, memorare convenientius fuerit. Erat ei, si vellet, facillimum doliis, ut aiunt, plenis congerere opes et numerum omnisque generis pretiosarum rerum acervos struere immensos, utique qui bello semper felix quascunque hostiles invasit regiones (invasit autem plurimas easque ditissimas) jure victoriæ diripuerit. Ille vero prædam semper erat solitus, ne minima quidem ejus parte sibi eximie servata, militi condonare universam; ac ne patrimonium quidem aut rem familiarem suam augere consuetis et licitis artibus, et in modum splendidis expensis abunde sibi hæredibusque suffecturum attente colligendo formare magnopere unquam studuit, licet id in parte laudabilis providentiæ boni etiam et moderati numerent plerique. Alia ejus secta fuit planeque diversa ratio, qui totum sibi sinum pendentis fortunæ, ultroque congerendis undique occasionibus lucrândi non injuste ad innocenter ditescendum invitantis, munera magno semper animo rejecerit, avaritiæ speciem in sedula congestione quantumvis legitime partorum quamdam suæ virtutis exosam abominans. Amores ejus omnes in gloriam ferebantur: unam spectabat, una illa delectabatur, nihil unquam admiratus aut complexus quod illi præferret, nihil quod pro illa promerenda parandaque non pacisceretur ac profligaret libentissime, quippe quam inter omnes res humanas sciebat unam esse quæ duraret post hanc vitam et funeri superstes morte hinc migrantes coronatura sequeretur. In elemosynas profusæ, hanc ejus 218 studii rationem disserebat, legem esse non Solonis aut Lycurgi, sed legislatoris Christianorum Christi, creatoris ejusdem conservatorisque rerum omnium Dei, quæ nos jubeat quod possumus ex præsentis copia largiri, spe certa recipiendi majora. Huic promissioni

δὲ καὶ πιστεύσαντα μὴ τοῖς λόγοις πιστεύειν ἐκείνου, ἄσθαι παρασκευάσοι, ὡς ἐντεῦθεν μὴδένα διδόναι τῶν πάντων ἐξ ἀνάγκης ἐχόντων τι, [P. 146] διότι καὶ τοῦ εὐ πάσχειν κατὰ τὸν ἐκείνων νόμον ἀπείργοιτ' ἂν εὐπρεπῶς, καὶ οὕτως ὁ τῆς μεταδόσεως ἀσθενοῖη νόμος, — ὡ πῶς ταῦτά τις καὶ ἐξαγγείλαι, ἰδίου καιροῦ χρῆζοντα; ὁ γοῦν δεσπότης ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς καὶ τὸ φιλομόναχον, ἐκείνους που παρεισφρήσαντας τῇ οἰκίᾳ ὡς ἀρετῆς φίλους δέχεται, κέντεῦθεν σύγχυσις τις ἐπὶ μικρὸν περὶ τὰς τῶν οἰκείων δόσεις ἐκ τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐπηκολούθει. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν δεσπότην οὕτω ἐνέταξε γὰρ ταῖς προθυμίαις, καὶ δῆλος ἦν τὴν τῆς Ῥωμαϊδος σύστασιν περὶ πλείστου ποιούμενος. Τότε τοίνυν τῶν κατὰ τὴν ἔω πραγμάτων κακῶς ἐχόντων σὺν πολλῷ τῷ τάχει τοῖς κατὰ τὸν Μαϊανδρον τόποις ἐπεχωρίαζεν. Ἐτι δὲ καὶ περιφανεῖς κατ' ἐκεῖνο καὶ μεγάλαι μοναὶ ὑπὸ σκοπῷ καὶ φύλακι τῷ δεσπότη συνίσταντο. Καὶ δὴ ἔ μὲν οἱ Πέρσαι προκαταλάβοντες κατέσχον συνεκχωρησάντων τῶν πολλῶν ἐκεῖθεν τοῖς βασιλεῦσι, κακείνου λείποντος, τὰ περὶ τὴν

necessario credendum ab eo utique est qui fidem in Christum profitetur, non solum quatenus baptismum suscepit, sed quatenus etiam palam acquiescit assentiens sacræ doctrinæ passim in ecclesia propositæ. Porro baptizatum quempiam, et assentiri se irrevocabiliter Christianis dogmatibus professum, Christi deinde verbis fructum uberem eleemosynæ pullicentibus non credere argumento est ipsum neque antea vere credidisse, quantumcunque se credere simulaverit et affirmaverit. Nec vulgaris remuneratio est quam lex Christi largitori misericordiam promittit, sed quæ centum pro uno referat. Me vero, et quemvis, ut arbitror, prudentem hominem, etiam humano duntaxat usu sensuque de rebus judicantem, vel si nihil tale jubemur expectare, moveret abunde ad benefaciendum egentibus ipse splendor efflorescentis inde gloriæ, in ævum omne permansuræ; cujus spe invitante non modo avertor ab avare congerendis superfluis opibus, verum etiam facile inducor ad subtrahendum usibus etiam ipsis meis quæ in obvios pauperes effundam, non tamen aut in aliis damnans aut mihi vetans reservare quæ opportuna videbuntur vel jam urgentibus vel in posterum impendentibus necessitatibus vitæ, præsertim ubi occasio præsens largiendi non occurrit. Tales despota Joannes et alte impressos pleneque persuasos versabat animo sensus, et iis consentaneæ operans ad propositum ipsi finem gloriæ tendebat. Istud tamen ejus incensum large donandi studium paululum refrigerarunt sectatores Nili pseudomonachi e Sicilia huc magno malo Romanæ reipublicæ profecti, docentes parcimoniam attendere, suadentesque hominibus magna circumspectione in dando uti 210 ne forte quis clam, alioqui habens quod satis ipsi sit, et callide simulata egestate, pecunia emungens parum tantum misericordem, labem illi allinat multum facillie et sua inconsulte dilapidantis; prætereaque

illum fraudet frustra sperata mercede talis operis, quippe quod non jam ipsi ad præmium imputandum, sed inter vana et otiosa numerandum sit. Ex hujusmodi doctrina credita receptaque necessario sequebatur ut nemo aliquid habentium quidquam alteri donaret, sicque omnis ex eleemosynis proventus, quo spes ratioque victus ac status plerorumque tenuium continetur, hac istorum prava disciplina funditus exterminaretur e consuetudine usuque hominum, illo plausibili prætextu inquirendi anxie ante largitionem, verene an simulate egerent qui petebant, nullum jam erogationi beneficæ locum relinquentem; atque adeo hac arguta cavillatione tota lex eleemosynarum abrogaretur. O quis hujus perniciosi dogmatis satis explicet! ad quod utique proprio ejus argumenti commentario esset opus. Igitur despota, cui laudes inter cæteras inerat amor nullus veneratioque monachorum, quosdam e Nili sectariis eam vitam profitentes et se insinuantes in ejus domum facile in consuetudinem recepit, viros bonos e veste existimans. Unde contigit longe deinceps manare parcius, pravæ istius doctrinæ quodam obice prohibitum, fontem beneficentiæ greges inopum ex illo haurire solitorum antea tam benigne irrigantem. Talis erat despota indoles vitæque ratio, viri utique ad omne decus alacri impetu ruentis, natique, ut apparebat ac divinitus facti ad restituendam in decus pristinum Romanam rem. Tunc ergo rebus Orientalis limitis male habentibus, summa is celeritate in regiones Mæandro circumscitas se contulit, maximam inter cætera bono dudum exstructorum in illis terris magnorum atque illustrium monasteriorum, quæ providentia custodiaque ipsius a clade ruinaque ultima servata sunt Horum quosdam jam Persæ præoccupata detinebant, plerisque oppidis ac pagis in ea vicinia positis 220 in Persarum ditione simul aut vi ractis, aut ne traherentur ultro

Στρόβιλον λέγω καὶ τὴν Σταδιοτραχίαν, ὡς ἀδύνατα ὄντα ἐπανακεκληῖσθαι, οὐδ' ἐπεχειρεῖ κατὰ πείραν κατασχεῖν ὅσον δ' ἦν τὸ κατὰ Μαλανδρον καὶ Τράλλεις καὶ Κάυστρον, τὰ τῆς Ἀσίας βαθύτατα, ἐκράτουνέ τε προπολεμῶν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἀσφαλείας μετέχειν ἐδίδου. Τοὺς δὲ γε Μαγεδωνίτας (ἐκᾶκου γὰρ αὐτοὺς τὸ πολλῶν ἔνθεν εἰς τὰς κατὰ δύσιν δουλείας μεταγόμενων καταβρέειν τῶν λελειμμένων τοὺς Πέρσας) καὶ λίαν συνίστα καὶ ἠσφαλίζετο ἦν γὰρ τὸ ἐκείνων πλῆθος πῖσνον τόξοις καὶ περὶ τὸ ἀντιμαχεῖν δεξιώτατον, καὶ γε τὰς προθυμίας ἐβρώννου χρυσίῳ, καὶ σφᾶς ἐδωρεῖτο φιλοτιμίαις. Οἱ μὲντοι γε Πέρσαι: τὸ τάχος τῆς ἐπιστάσις μαθόντες καταβρέδουν τε, καὶ αὖθις παλινοστοῦντες ταῖς δυσχωρίαις ἐνεδύοντο, ἀπογνόντες δὲ τοῦ θαρβείν αὐτίκα διεπρεσβεύοντο ἀπέλυόν τε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἡγήτων σωζόμενοι. Ὁ δὲ τὸ μὲν ἡσυχίαν σχήσιν ἐκείνους εἰσαῦθις καὶ μάλα θαρβῶν ἐπίστευεν, οὐκ ἐξ ὧν ἐκείνοι διωμολόγουν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς οἶδεν ἐπιθησόμενος καὶ νικήσων, εἴ που καὶ παρακινήσειεν ἢ τὸ δὲ μὴ παθεῖν ὧν ἔδρασαν τοὺς προσ-

Α χῶρους ἀντίποινα οὐκ ἐδικαίου τὸ σύνολον. Πλην ἵκετεύοντας προσεδέχετο, καὶ σφίσι δρους ἐτίθει, ἐκ ὅποσον ἂν καὶ κινήσειεν προσκαταβαίνοντες ταῖς σκηναῖς, ὡς τὰς μεγίστας δώσοντες δίκας, εἰ παρασπονδοῖεν. Καὶ οὕτω μὲν ὁ δεσπότης τὰ κατὰ τὴν ἔω καθιστῶν τῆς προτέρας δυσκληρίας ἀνελάμβανε τοὺς ἐκεῖ, καὶ θαρβείν παρεῖχεν ἀνέδην τὰς αὐτῶν γεωργοῦντας καρπίζεσθαι.

κβ'. Ὅπως ἐνόσει ἀπολλύμενα τὰ κατὰ Μαρτυνηνοὺς, τὰ Βουκελλάριά τε καὶ ἡ Παφλαγονία.

[P. 147] Ἐνόσει δὲ τὰ τῶν Βουκελλαρίων Μαρτυνηνῶν τε καὶ Παφλαγόνων καὶ λίαν οὐκ ἐκρῶς. Τὸ δ' αἴτιον ὅτι τοῦ κρατοῦντος τὰ τεθησαυρισμένα σκορπίσαντος κατὰ τε κήδη καὶ βαρείας φιλοτιμίας τὰ πρὸς τὰ ἔθνη, συχναῖς ἀποστολαῖς χρωμένου. — [P. 148] οὐκ οἶδα δὲ εἴ καὶ σκῆψις ἦν τὸ προβαλλόμενον, τὸ ἐνδεὲς δηλαδὴ πρὸς τὰς χρείας ἢ καὶ μᾶλλον ἦν τὸ ὕπ' ὀδόντα λεγόμενον, ὡς τὸ ὑπήκοον ὑποπεύων διὰ τὰ συμβῶντα τῷ ἀλαφῶ κακοῦν γυμνασίαις συμπεφρον ἔγνω, μὴ καὶ κατεξανασταῖεν ἐντρο-

cedentibus. Unde et alia illa tractus ejus jam imperatoribus parere desierant: ea dico quæ Strobilo et Stadiotrachis adjacent loca, ita validis inaccessa presidii hostium, ut eorum recuperationem desperatam ne tentandam quidem aut tunc cogitandam Joannes putaverit. Quantum autem erat circa Mæandrum, Tralles ac Caystrum et Asiæ intima, confirmavit propugnans, atque ut secure propriis indigenæ fruerentur, proferendo ultra bello effecit. Magedonum quoque gentem Romano asseruit imperio, in extremotunc positam discrimine deficiendi ad Persas aut ipsis succumbendi. Laborabant enim illorum res, plerisque illorum evocatis ab imperatore et militatum missis contra hostes Occidui limitis, ibique præsidio relictis, idcirco quod ejus generis, utpote arcubus peritissime utentis, opera in velitationibus et præliis laudaretur. Inde porro factum ut vicini Persæ, qui alioqui numerosam nationem sagittandi exercitatione formidabilem non temere lacesserent, nunc eam delectibus exhaustam imparem ob paucitatem juventutis suis insultibus rati audacter invaderent, haud dubie subacturi, despondentibus jam animos exiguis illis reliquiis, ni a Joanne despota confirmarentur, auro ipsos et munificis largitionibus delinente, sicque ad fidei erga imperium constantiam et resistendi hostibus alacritatem excitante. Persæ porro incurrentis in ipsos tanta celeritate despote improvisis consernati nuntiis, terrore ac desperatione successus aversi retro sunt, seque statim in suorum, unde prodierant, inaccessa latibula montium recondiderunt. Ac velut ne illic quidem setutos rati, legatis missis captivis redditis, pacem fecerunt, in lucro ponentes quod salvi superessent. Joannes autem quieturos ipsos in posterum certo confidebat, non quoniam promissis ipsorum multum fidei tribueret, sed quia sibi conscius et virium et animi ad eos

si quid amplius moverent, ita male multandos ut præteritarum injuriarum cumulas persoluturi pœnas forent, isto metu continendos illos in officio speravit. Pacem autem dedit iis petentibus, quos se bello superaturum, si conaretur, minime dubitabat, miseratione gentium vicinis ipsis incolementium tractus, ne victi illi malorum ac cladum quas passi bello essent ultionem a debilioribus vexationi opportunis, tempore deinde capto, exigent. Cæterum quo minus causæ haberent a pactis resiliendi, fines iis præscripsit satis laxos, intra quos abunde pascuorum suis armentis et gregibus haberent, serio edicens, si ultra erumperent, violati fœderis piaculum maxima ipsorum calamitate luendum. In hunc modum per Orientis provincias despota, deleta ignominia prius acceptarum illis cladum et rerum statu emendato, fiduciam illis gentibus fecit, otio ac pace ubique restitutis, libere deinceps attendendi culturæ agrorum et secure legendi fructus uberes terrarum in quibus habitarent.

22. Ut pessimo in statu fuerint plane perditæ Maryandenorum Bucellariorumque regiones et Paphlagonia.

Laborabant autem et miserum in modum afflictæ jacebant Bucellariorum et Maryandenorum regiones, itemque Paphlagonia; cujus rei causa hæc erat. Imperator iis quæ superiorum principum parcimonia congesserat consumptis in tot largitiones ac donativa ambitosa prætereaque in pretiosa munera principibus aut exteris gentibus missa, quibus illi ad federa et societates allicerentur, exhaustum ærarium supplere crebro missis per omnes provincias qui pecunias colligerent, curabat. Haud porro scio an vera illa fuerit exinanitio publici thesauri, an non potius, quod quidam introspicentes penitus submurmurabant, imperator eo falso prætextu obtento, vere metuens ne propter invidiam

φῶντες. Ταύτης γοῦν τῆς αἰτίας ἢ οὐσης ἢ καὶ δοκούσης ἐνεκα συχναὶ ἀναγραφαῖς τὰς χώρας ἐκκαμάτο. Ἐνεπίστευε δὲ τὰς τοιαύτας οἰκονομίας καὶ ἐξισώσεις ἀνδράσιν οὐδέσι, μεγάλων ἐπὶ τούτοις τεταγμένων τὸ πρότερον. Καῖσπρ γὰρ Ῥωμανὸς καὶ μέγας δομέστικος ὁ τοῦ βασιλέως πατὴρ ἐξίσωται κατὰ Σκάμανδρον ἦσαν. Πλὴν ἐχρυσολόγουν ἐντεῦθεν καὶ τῷ κοινῷ ταμίῳ προσῆγον τὰ χρήματα. Τοῦτο συμβᾶν καὶ τοῖς Παφλαγόσι καὶ τοῖς προσωτέρω, ἠργυρολογῶντο τῷ χρόνῳ κάμνοντες. Τῶν μὲν χρεῖωδῶν καὶ γε λίαν εἶχον εὐπόρως διδούσης τῆς γῆς, νομισμάτων δὲ πενιχρῶς εἶχον ὡς πάντων γεωργούντων τὰ ἀναγκαῖα. Κεφαλαίουμένων γοῦν τῶν τελῶν ἐπὶ νομίσμασι χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, διδόντες τὸ τεθὲν ἐξ ἀνάγκης ἐξηποροῦντο. Ἦσαν δ' ἄλλως καὶ στρατείας οὐδὲν εἰδότες. Ὅμως ἔθνοος φιλοκερδοῦς πονηρίαν πολλὰ ἂν κάμοι τις διορθοῦν θέλων, εἰ καὶ μὴ πάσχοι. εἰ δὲ πάσχει, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ ἀπρακτεῖν πάσαν ἐπίνοιαν. Ἐκείνοι τοίνυν, καὶ μᾶλλον

excacati Joannis et inde secutam a patriarcha excommunicationem provincie rebellarent, rebus tunc suis utile putaverit spoliare subditos et facultatibus privare, ne ad contra se insurgendum vires haberent. Ut cunque sit, ea tunc vel vera vel ficta causa egestatis ærarii, crebris imperator censibus ac descriptionibus per ministros quoquoersum dimissos avare ac rapaciter exercitis ~~222~~ spicilegia regionum facitabat, utens ad id opera hominum nihili, cum antea hujuscemodi lustris condendis collationibusque exigendis populorum nobilissimi quique præfoci soliti essent : nam Cæsar Romanus et magnus domesticus imperatoris pater censuras istius generis per regiones circa Scamandrum sitas gesserant. Hi porro vilissimi ministri aurum immisericorditer extortum undique in ærarium congregabant. Qui cum obirent Paphlagoniam et ulteriores regiones pecuniis acerbè corradendis, eo magis offendebant illos populos, quod vexationem per se odiosam intempestivitas tunc quædam aggravabat. Agriculturæ gentes illæ plusquam mercimoniis deditæ, rebus ad victum quas terræ gignit abundabant, signatæ pecuniæ parum habebant. Quare ipsis erat perditum difficile aureos argenteosque nummos, qui singula in capita indicebantur, numerare ; et se ad quod non possent damnis ac prehensionibus cogi indignissime scilicet ferebant, præsertim quoniam inde sequebatur toto ipsos deinceps anno necessariis egere, postquam messes et vindemias, ut summas indictas quoquomodo conficerent, alieno tempore vili pretio distrahere totas exactorum inclementia compulsi fuerant. Nullum quidem fere plerique illorum rei bellicæ usum habebant, ut rebellio minus timenda videretur. Tamen gentis lucri cupidæ, etiamsi nulla extorsione irritatæ, per se pronam ad questuosum perjurium indolem cum semper magnus labor sit ab utili visa defectione cohibere, tum

οἱ ταῖς ἄκρας προσκαθήμενοι, τῷ τε πάσχειν ἐνθένδε καὶ τῷ ἐλπίζειν ἐκεῖθεν τὰ λήφονα, εἰ μόνον προσχωροῖεν ἐκόντες, προσχωρεῖν ἔγνωσαν καὶ ὀσημέραι προστεθέντο Ἡέρσαις. Τοῦτο γοῦν ἐπ' οὐκ ὀλίγον γενόμενον, σὺναμ' ἐκείνοις οἱ Πέρσαι ὀδηγοῖς ἅμα καὶ συμμάχοις χρώμενοι καταθάρβειν εἶχον τῶν λελειμμένων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκδρομάς ποιοῦντες κατέθεον τὴν γῆν ἐκείνων, καὶ σκυλεύοντες (οὐδὲ γὰρ ἐθάβρουν μένειν) ὑπεστρεφον· εἶτα τῶν μὲν ὑποκλινομένων, τῶν δὲ καὶ ἀποικιζομένων δέει τῷ περὶ τοῦ ζῆν, εὐχερεῖν ἐκ τοῦ βῆστα τοῖς ἐναντιοῖς ἦν, καὶ κατασχόντες τὴν χώραν κακὸν ἦσαν γειτόνημα τοῖς πλησίον. Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ δόξαν ἀνακλητέον ἐκείθην εἶναι, ὅτε δὴ καὶ θελήσοι, ὡς ἐπὶ θύρας οἶσαν, οὐ μέλον ἦν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς δυτικοῖς πᾶσαν εἶχε τὴν ἀγγολίαν, τὰ ἐν ποσὶ καταπροϊέμενος. Εἴωθε γὰρ αἰεὶ τὸ μὲν ἀνὰ χεῖρας καταφρονεῖσθαι διὰ τὸ σύνθητες, ζητεῖσθαι δὲ γε τὸ μὴ κρατούμενον ὡς βέλζον ἤδη ἐξ ἀσυνήθους προσγεγονός.

certe quando exacerbata damnis acribusque injuriis ad desperationem efferata fuerit, frustra quantavis adhibebitur industria ad illam in fide officioque continendam. Igitur illi, præcipue vero quorum arcibus Persico præsidio insessis viciniore sedes erant, quod a nostris quidem atrocia paterentur, ab hostibus vero commodiora sperarent, pollicentibus videlicet illis et, si ultro se dederent, mite imperium spondentibus, deficere ad Persas decreverunt, siebantque aliorum post alios quotidianæ transitiones ad benigniores, ut putabant, ~~223~~ dominos. Quod primo a singulis tentatum, et ubi successus impune fieri probavit, crebrioribus exemplis frequentatum, irreparabili jacturæ provincie totius occasionem dedit, siquidem Persæ his qui ad partes ipsorum transierant d'rcibus et adjuutoribus usi, paucitatem eorum qui constantes in fide imperatori jurata perstabant contemnentem, terras eorum crebris infestare incursionibus cœperant ; e quibus onusti præda, spoliatis subinde miseris, redibant domum, nondum ibi ausi considerare, quoad multis istorum experientia malorum inclinantibus ad Persas, multis quotidiana vitæ pericula fuga et voluntario exsilio redimentibus, subactu jam faciles Persæ regiones suæ ditioni subjungere, fixisque ibi domiciliis malam finitimis viciniam præstabant, infestantes eos latrociniiis. Hæc audiens imperator eo accurrere neglexit, existimans se istas provincias, quippe in propinquo sitas, recuperaturum quandocunque foret libitum, et tunc in res Occidui tractus spe ac cupiditate totus imminens, in eaque una defixas cura cogitationes habens, more ingenii humani, plerumque, dum inhiat longinquis, amittentis coram posita, et voluptatem ex absentium acquisitione speratam, quod insolita sit potiore arbitrantis fructu propter quamdam assuetudinis nauseam minus jucundo, qui ex præsentium olim possessorum consueto amplexu percipitur.

κγ'. Τὰ περὶ τοῦ φανέντος κομήτου ἐκ βορρᾶ ἐπι-
μησί τοῖς θέρους, καὶ τῆς ἐπὶ δύσιν ἐποτρα-
τείας τοῦ βασιλέως. Καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου
Ἀρσενίου.

[P 149] Οὕτω τοῖνον ἐκείνων κακουμένων, ἀστήρ
κομήτης ἐκ δώσεως κατὰ τὸ ἐωθινὸν ἐξέλαμπεν ἐξ
ἤρος ἐς φθινόπωρον, ἐφόβει δὲ τοὺς ὁρώντας πυρὶ
καπνὸν σύμμικτον ἀποπάλλων, ὡς τι κακὸν προση-
μαίνων. Ἦν γὰρ, οὐκ ἦν, φαινόμενον τοιοῦτων ἐξαι-
σίων κατ' οὐρανὸν οὕτω, μὴ καὶ τινα κατὰ γῆν καὶ
ἔθνη παρὰ τὸ συνηθὲς γίνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ τῶν κο-
μητῶν εἶεν οἱ φοβερῶτατοι, ὡς ἐλαῖνος ἦν τότε τὸ
κακὸν πρόδηλον ἐλευσόμενον. Μαρτύριον δὲ τοῦ λό-
γου καὶ τὸ λεγόμενον, « Οὐδεὶς κομήτης ὄστις οὐ. »
προστίθεισι γὰρ καὶ τὸ λοιπὸν οἱ εὖ εἰδότες τῶν
τοιοῦτων, τὸ εὖ φύσει κακός, ὡς γίνεσθαι τὸ σύμπαν
ἱαμβόν.

Τότε τοῖνον δόξαν τῆ βασιλεῖ τῶν δυτικῶν καὶ
ἀσθῆς κινουμένων, ὡς καὶ παρασπᾶσθαι παρ' ἐκείνων
τὰ τούτων, οὐκ ὀλίγας δυνάμεις συναγαγὼν τῆς ἐπὶ
τῆς Θεσσαλονικῆς ἦπτετο, ὡς ἐκεῖθεν συναρτύσων
τὰ τοῦ πολέμου. Εἰς Ἐάνθειαν οὖν καταντήσας ἐκεῖσε
κατασχεῖν ἔγνω διαχειμεριούσας τὰς συντάξεις. Τοῦ
καιροῦ γοῦν τριβομένου, — συνήθησαν γὰρ ἀμφ'
ἐκείνων καὶ τῶν ἱεραρχῶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ ἦν σκέψις

περὶ τοῦ πατριάρχου. Ἐκτὶ γὰρ καὶ τισιν ἐκινούνο
λόγοι πρὸς ἐκείνον ἀναφερόμενοι, ἔγκλημα ὡς δῆθεν
καθοσιώσεως, καὶ διὰ ταῦτα διεμνηότο καὶ ὁ πα-
τριάρχης κατὰ Ἐάνθειαν ἀπαντᾶν, πεμφθέντων δυοῖν
ἀρχιερέων εἰς τοῦτο. Κάκεινος οὐχ ὑπακούων, ὅμως
τὸν καιρὸν [P 150] θεραπεύων, καὶ ἀπαξ καὶ δις ἐκ
τῶν τοῦ κλήρου ὡς βασιλῆα ἀπέστειλε, τοῦτο μὲν
καὶ εἰρηρικῶς περὶ τῶν βασιλικῶν ὑγειῶν μαθησό-
μενος τοῦτο δὲ καὶ ἀνὰ μέρος ἀπολογούμενος τῆ
προστέλλειν αἰτίαν δολοῦσαν εὐλογον τοῦ μὴ παραγι-
νεσθαι. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκὼν ἄκων τὰς ἐπολο-
γίας ἐδέχετο καὶ προσεποιεῖτο τὰς εἰρηλικὰς, καὶ
πρὸς μὲν τὸν πατριάρχην ἀντιπέμπων τὰ φιλικὰ
ὑπεκρίνετο, καὶ οἱ εὐμενῶς ἔχειν ἐδόκει. Τοῖς μὲν
οὖν ἀρχιερεῦσιν, ὡς ἔννοεῖν ἦν, οὐδὲ γὰρ ἤφειτο τὸ
ἔγκλημα κατὰ τὸ λεληθὸς τὰ περὶ τούτου ζητεῖν·
οὐδὲ γὰρ ἔχρη, δημηγορῶν τις ἔλεγε, τὴν τοῦ παν-
τὸς καρδίαν τὸν βασιλέα μὴ παρὰ τῆς ἐκκλησίας τὴν
θάλασιν ἔχειν, ἀλλ' ἐκεῖθεν ὡς τινα φθοροποιὸν ἀέρα
τὴν δύσνοιαν εἰσδεχόμενον κινδυνεύειν. Καὶ ταῦτα
μὲν ὁ κρατῶν καὶ ἄλλα προὔτεινε πλείεστα, ἀποπρο-
σιούμενος μὲν τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην δοκοῦσαν
δυσμένειαν, ἐκείνοις δὲ προανατιθεὶς ἐρευνᾶν ὡς
ἄξιον ὄν ζητεῖσθαι κατὰ σχολὴν τὰ κινούμενα.

23. *De cometa ex parte boreali apparente mensibus
æstivis, et expeditionis imperatoris in Occidentem;
denique de Arsenio patriarcha.*

Illis in hunc modum male habentibus, cometa ex
occidente in ortum effulsit a vere usque ad autu-
mnum : terrebat autem intuentes, ignem fumo C
mistum evibrans; illa ipsa horribili specie cunctis
suadente aliquid malum isto signo portendi. Vix
enim in memoria omni reperias post talia ostenta
per cælum hoc modo visa non aliquas per terram
ac gentes præter solitum mutationes secutas.
Quodsi apparentes cometæ de genere peculiariter
terrificorum sint, qualis omnino hic fuit, manife-
stum augurium est infortunii aut cladis imminen-
tis, astipulante vulgari 224 dicto. « Nullus co-
meta quin sit, » cui inchoatæ sententiæ nemo pe-
ritus audiens non continuo subiciat illud ad ab-
solvendum Græce senarium iambicum deficiens :
« Natura malus. »

Tunc porro visum imperatori, Occidui tractus
incolis rursus turbantibus ita ut ab illis res nos-
trorum raperentur, Thessalonicam proficisci ductis
secum copiis non paucis, ut illic e propinquo D
commodius bellum adornaret; sed cum Xantheam
eo itinere venisset, ibi detinere decrevit in hiber-
nis exercitum. Quare dum tempus expeditioni ap-
tum expectatur, per illud ibi otium, cum ad eum
episcopi non pauci confluxissent, agi de patriar-
cha ceptum est quibusdam non dubitantibus
reum ipsum pronuntiare irreligiøsæ contumaciæ
in neganda contra sacros canones pœnitentiæ.
Quare ex istorum sententiâ citatus is rite est, ac

jussus ad Xantheam se sistere, duobus ad illum
antistibus ea causa missis. Non paruit ille qui-
dem, tamen aliquantulum de duritie remittens ut
tempori serviret, semel iterumque certos de suo
clero ad imperatorem misit officiose illum a se
salutatos, et percontatos ex usu inter amicos
consuetudinis humanæ ut Augustus cum conjuge
ac liberis valeret, simulque excusatos, velut ne-
cessariam ob causas aliàs dicendas, eo nunc oc-
curendi moram. His officiis quanquam non plene
satisfiebat imperatori, tamen ipse quoque in præ-
sens animi vulnere dissimulato et salutationem et
excusationem placido excepit vultu, vicissimque
per quosdam e comitatu allegatos patriarcham
amice salutavit, placido se in illum esse animo si-
gnificans. Cæterum inter episcopos causa crimen-
que patriarchæ occulta 225 inquisitione tra-
ctabatur. Qua de re auditus ex illis nonnemo dum
hæc concionabundus declamaret, nec consentaneum
neo ferendum videri principem, cor utique
reipublicæ, non ab Ecclesia foveri ut id ex quo sa-
lus unice pendeat publica. Quale igitur fuerit, si
non modo inde non foveatur, sed maligno et pes-
tilenti dissensionis spiritu afflato in discrimen ma-
nifestum inducatur? Ea etsi clam procurante im-
peratore agebantur, tamen is istis quæ retulimus
et aliis plurimis benevolentis significationibus in
illum editis, diligenter simulabat æquum erga pa-
triarcham et offensione omni vacuum animum,
sic libere sinens congregatos Patres per otium
considerare quid tali statu rerum optimum ipsis
factu videri ac decernere par esset.

κδ'. Τὰ περὶ τοῦ Βέκκου καὶ Ξιφιλίνου τῶν τῆς Ἀ
'Εκκλησίας ἀρχόντων.

Συμβαίνει δὲ τι κατὰ τὴν πόλιν ὃ δὴ καὶ τὸν βασι-
λέα εἰς ἄμυναν ἐξηρέθισεν. Ἦπτετο δὲ τὸ δεινὸν καὶ
τοῦ πατριάρχου, κῆν πλαγίως ὡς ἄλλων πασχόντων.
Τοῦ γὰρ Βέκκου τὸ χαρτοφυλακικὸν ἀξίωμα ἔχοντας
(προνόμιον δ' ἔστι τὸ προτροπαίς ἐκείνου τὰς ἱερο-
λογίας γίνεσθαι) τῶν τις ἱερέων ἐκδουλεύων καὶ ἐν
τῷ κατὰ τὸν Φάρον ναῦ τῶν μεγάλων ἀνακτόρων
νυμφίους ἱερολόγει διχα τῆς τοῦ χαρτοφύλακος προ-
τροπῆς. Καὶ εὐθὺς ἀκουσθὲν, ὡς πρόστιμον ἐκείνῳ
ἢ τῆς ἱερωσύνης ἐπίσχεσις ἦν. Τοῦτο γοῦν οὐκ ἔδοξε
τοιοῦτον ἢ τι ἄλλο μέτριον τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν, ἀλλ'
ἀφορισμὸς ἀντικρυς τοῦ βασιλικοῦ κληρικοῦ. Καὶ
εὐθὺς (συνυπενόει γὰρ καὶ τὸν πατριάρχην ὡς δῆθεν
συμπράξαντα) ὕβρισθῶν οὖν οἷον ὡς ὑπεροπτικῶς
ἔχοντας θυμῷ ἦν κάτοχος, [P. 151] καὶ ὀργῇ ἦν κατὰ
τῶν τῆς Ἐκκλησίας κοινῆ, καὶ ὡς Ὁ πατριάρχης,
κεκραγῶς ἐπῆγε, τσέληκε διὰ ταῦτα τὸ τῆς βασι-
λείας κράτος ἐξοθενεῖσθαι καὶ τὰ ἱερὰ ἀνάκτορα
ἀφορίζεσθαι. Ἦν γὰρ καὶ τοῦτο λῆμμα πρὸς τὸ παρ-
ιστάμενον, ὅτι ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἔτυχεν ὃ πρε-
σβύτερος, ὅτε οἱ τοῦ χαρτοφύλακος πέμψαντος δι-
μηνύετο ἢ ἐπίσχεσις. Καὶ δὴ τὸν μὲν πατριάρχην
οὐκ εἶχεν ὅπως ἀμύνοιτο, ἄλλον δὲ τρόπον βεθύτερον
καὶ τὸν καταφρονήσαντα ἀμυνεῖσθαι, εἰ καὶ τὸν πα-

24. *De Vecco et Xiphilino primarias praefecturas
in Ecclesia gerentibus.*

Contigit poro quiddam in urbe quo magis exas-
peraretur imperator et ad ultionem irritaretur, ex
qua quod secutum malum est ipsum patriarcham
oblique perstrinxit, resiliente in ipsum ignominia
quæ aliis irrogabatur. Vecco chartophylacis digni-
tatem obtinente, cui magistratui juxta usum ac leges
id juris competit ut sine illius nutu et assensu
nuptiales benedictiones non administrarentur, sacer-
dos quidam ministrans in templo Magni Palatii ad
Pharum sito sponsis benedixit non requisito charto-
phylacis assensu. Ea re statim audita is in pœnam a
sacerdotii functione suspensus est. Id sibi nuntiatum
imperator atrociter accepit, quasi ea non medioeris
aliqua censura, sed vera et suprema excommunicatio
fuiisset regii clerici; ac statim suspicatus id factum
consocio et cooperante patriarcha, gravissime offen-
sus est, contemni se ratus, ira communiter 226 in
universum ecclesiasticum ordinem exardescens
vehementi; unde in clamores erumpebat vociferans:
« Nempè hoc patriarcha sic voluit consentaneæ ad
prius in nos contumeliosissime gesta, ut nullam
occasionem prætermitteret vilipendendæ et contem-
ptu extremo conculcandæ imperatoria majestatis,
regia etiam imperiali sacris prohibenda interdicto-
que supponenda.» Hoc dicebat, quoniam intra impe-
ratorum palatium forte repertus est sacerdos ille,
quando ei missi a chartophylacesententiam suspen-
sionis intimarunt. Totus poro defixus in cogita-
tione vindictæ, patriarcham tunc quidem ipsum
reota in propria ulcisci persona non valens, modum

τριάρχην πλέον δύναιτο λυπήσειν, ἢ μὴ δόξειν ὡς
ἀμυνεῖσθαι καὶ πλέον δύναιτο προύνοει. Καὶ πέμψας
διὰ ταχέων τῷ σεβαστοκράτορι Τορνικίῳ προσέτα-
τεν (αὐτῷ γὰρ τότε τὰ τῆς πόλεως ἐπετέτραπτο)
καταχαλῶν μὲν τὰς οἰκίας τοῦ τε χαρτοφύλακος καὶ
τοῦ μεγάλου οἰκονόμου (οὗτος δ' ἦν ὁ Ξιφιλίνος Θεό-
δωρος), ἐκριζοῦν δὲ τὰς ἀμπέλους, καὶ αὐτοὺς δε-
σμίους ὡς ἐκείνον ἐκπέμπειν. Ἐβούλετο δὲ τὸ προσ-
ταττόμενον κυνὶ λέοντα ἐκδεδίττεσθαι, καὶ γε τού-
των ἀποκλινάντων πρὸς βασιλέα διὰ τῆς ἐπὶ τῇ
τιμωρίᾳ προσπαθείας μὴδὲν οἶόν τε εἶναι τὸν πα-
τριάρχην καθ' αὐτὸν ὄντα πράττειν, καὶ οὕτω κά-
κεινον ὑποχαλῶν ἀνγκάζεσθαι. Ὁ γοῦν σεβαστο-
κράτωρ ἐπιστάς ἔτοιμος ἦν κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα
πράττειν. Ἄλλ' ἐκείνοι τὴν ἔφοδον πρυσισθόμενοι
ἄμα γυναίξῃ καὶ παισὶ τὸ ἱερὸν προφεύγουσιν, ὡς
ἐκείθεν τὴν ἀσυλίαν ἔξοντες. Ὡς δ' ἐκείνος ἐπιστάς
τῷ ναῦ ἐκσπῆν ἐπειράτο (ἦδει γὰρ βλαθησόμενος μὴ
ἀνύσας), λέων ἦν μετὰ ξίφους. Ὁ δὲ πατριάρχης
αὐτίκα προσυπαντῶν καὶ ἐμβριθῶς ἀπέπειπε τὸν
ἐπίοντα, καὶ, « Τί παθόντες, » ἔλεγεν, « ὀφθαλμοὺς
καὶ χεῖρας καὶ ἀκοὰς ἡμετέρας, τοὺς μὲν ἐκτυφλοῦν,
τὰς δ' ἐκκόπτειν πειρᾶσθε; » ἐπεβοᾶτο δὲ καὶ Θεὸν
καὶ ἀνθρώπους ὡς ἀδικοῖτο πλεονεκτούμενος· μὴδὲ
γὰρ δίκαιον εἶναι Θεῷ καθιερωμένους ἄνδρας εὐθύ-
νεσθαι κόσμικοῖς. Ὡς δ' ἀπεπάγη πρὸς ταῦτα ὃ πρὸ

astute commentus est eam pœnam ab sui contem-
ptore repetendi, quæ simul patriarchæ dolorem
inureret; sic se cumulate injuriam utriusque ultu-
rum ratus, curriculo mittit ad Sebastocratorem
Tornicium tunc præfectum urbi, qui a se juberet
diruere continuo illum ædes chartophylacis et ma-
gni œcomonii (erat hic Xiphilinus Theodorus),
evellere stirpitibus vineas amborum, ipsosque vinctos
ad se mittere. Volebat nimirum ista ratione terrere
(quod aiunt) leonem exemplo male multati canis.
Futurum autem sperabat ut hi supplicii metu ad
obsequendum imperatori quodcumque vellet inclina-
rentur; quod si contigisset, non modo nihil ausu-
rum patriarcham solum et virorum talium in partes
principis traductorum auxilio, destitutum contra se
agere, sed etiam coactum iri cedere et de duritia
remittere in causa excommunicationis. Igitur seba-
stocrator præsto aderat stans in procinctu exsequen-
di mandata. Cæterum de ejus infesto adventu præ-
monitio ambo illi cum uxoribus et liberis ad 227
templum confugiunt, jure illic asyli tuti futuri. Quo
sebastocrator cognito, reputans magnum sibi ab
imperatore malum affore nisi quæ is jubebat effecta
redderet, in templum ense stricto ut leo irruens
extrahere illos inde conabatur. At occurrens patriar-
cha eum graviter increpitum repulit, « Quid vobis, »
inquiens, « volentes oculos et manus et aures no-
stras, illos quidem eruere, istas autem abscondere
postremo has obstruere conamini?» testabaturque
vociferans Deum et homines, vni sibi per sacrile-
gam injuriam fieri; neque enim fas esse Deo sacros
homines a sæcularibus corripi. Obstupuit ad ea

μικροῦ ὑπέροφρος ὡς ἐκσπάσων κἄν εἴ τι γένοιτο, Α μενον συμπαθείας ἀνάγκην ἔχειν, κἄν γοῦν πρὸς τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸ ἱερὸν πατοῦσιν αἱ ὄρμαι ἀνεῖντο μὴ δεδίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὰς οἰκίας τρέπεται. Ἄμπέλοις δ' ἐπιθέσθαι οὐκ ἦν, ὅτι οὐδ' ἦσαν ἐκεῖνοις ἄμπελοι τῆδε. Ἄλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἀποτρέπεται ὡς μὴ σφίσι ἀληθῶς οὐσῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς Ἐκκλησίας λογιζομένων. Ἐκκρουσθεὶς οὖν τοῖς ὄλοις ὁ ἐπιτιμητῆς ἐκεῖνος πέμπει Νικαλαζε, καὶ τὰ προσεταγαμένα ἐπὶ τοῖς σφῶν κτήμασι διαπράττεται. Κωλυθεὶς δὲ ἀποπέμπειν δεσμίους, ὡς ἡ πρόσταξις εἶχε, συνεβούλευε σφίσι αὐτοὺς ἀνέτους ὡς βασιλέα χωρεῖν, [P 152] τοῦ ἀληθῶς φρουρίου ἀποσπασθέντας, ὡς ἦν ὁ ναὸς ἄντικρυς. Ἀπολογία γὰρ ἐκείνων ἔχειν πρὸς βασιλέα τὴν ἀσυλίαν τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου κώλυσιν, καὶ ὡς αὐτοὺς εὐθὺ τοῦ βασιλέως ὀρμῶντας δεσμεύειν οὐκ ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς μενούσης τῆς προσφυγῆς τοῦτο μὲν τῷ ἐκόντας ἀποφοιτῆν, τοῦτο δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἐπιτιμῶντα ἀμφέπειν πανταχοῦ διαῖοντας. Προσέτι δὲ καὶ τὸ τῆς εἰς βασιλέα προσόδου σχῆμα τὸ ἀνέτους σφᾶς διατηρεῖσθαι δίδωσι· πρόσωπον γὰρ βασιλέως θεώ-

ωραν, τοῖς κατακρίτοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἴμοια λέγων ἐπειθεῖ τε τοὺς ἀνδρας ἀποφοιτῆν τε τοῦ ναοῦ καὶ πρὸς βασιλέα χωρεῖν. Καὶ δὴ παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐκχωρηθέντες δόξαν συνοῖσον σφίσι τὸ ἀπελθεῖν (τὰ γὰρ συμβάντα τούτοις πικρὰ, καὶ ὡς εἴ ἐπὶ καθοσιώσει εὐθύνοντο) εὐθὺς ταῖς τοῦ ἱερέως ἐφοδιασθέντες εὐχαῖς τε καὶ εὐλογίαις τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν φερούσης ἄπτονται. Ἄ μὲν οὖν ἐπιμίξασιν ἐκεῖνοις Θεσσαλονικῆ καὶ βασιλεῖ προσελθούσιν συνέθη, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν καρποῦ. Μὴν εἰκάσαιτ' ἂν τις ὡς οὐκ ἂν εὖ ἐκεῖθεν ἔπαθον, εἰ μὴ γε θεραπεύουσι τὸν καιρὸν συνέθη ταῦτα παθεῖν. Τοῦτο δ' ἦν μεμονῶσθαι τὸν πατριάρχην ὑποκλιθέντων, ὡς καὶ τῶν ἄλλων, ἐκεῖνων.

Β κα'. Τὰ περὶ τοῦ σουλτάν Ἀζατίνου, καὶ τὰ περὶ τῶν Τοχάρων.

[P 153] Ἄναληπτέον καὶ τὸ τοῦ σουλτάν Ἀζατίνου, ὅς μοιρὰ τις γέγονε δυστυχῆς Μακεδόνων, εἶπω δὲ καὶ Θραξί, καὶ τὸ τοῦ κομήτου προάγγελμα εἰς

perculsusque a cæpto destitit qui tanto prius fastu extracturum se supplices, quidquid quivis contra moliretur, ostenderat; eoque sese domum recipiente re infecta, Vexcus et Xiphilinus intra septa ædis sacræ tuti securique versabantur; sed nec vineas excindere potuit, cum neuter illorum vineta circa Constantinopolim haberet; ab ædium quoque quibus utebantur demolitione prohibitus est, denunciato ipsi haud esse illas juris ipsorum, sed Ecclesiæ, quæ asum duntaxat habitandi suis illic ministris precarium concederet. Ergo hic tam scer ultor undique rejectus, et cunctis exclusus quæ tentarat, ne nihil ageret, Nicæam certos misit qui in prædiis istorum in illo territorio sitis vastationem ab imperatore præscriptam exercerent. Cum autem nequiret mittere illos vincetos, ut fuerat jussus, suadere ipsis institit ut ultro ad imperatorem proficisci vellent, id communiter tam ipsis quam sibi consilium esse utile disserens, quoniam si volentes ipsi sacro asylo absisterent adeundi principis causa, idonea ipsi apud imperatorem futura esset excusatio omissæ comprehensionis et constrictionis ipsorum sibi ab eo imperatæ. Nam ne illos intra templum caperet, sanctitatem loci et 228 occurrentis ac repellentis patriarchæ auctoritatem prohibuisse, plausibiliter causaturum sese. Porro ipsos sponte abdicantes tutelam sacrorum adytorum ut communi domino se sisterent, fas haud fuisse abs se corripri darique in vincula, facile quemvis videre, nec imperatorem dubitaturum. Plenam igitur ab se quidem fore ipsis securitatem inviolatæ libertatis, si quod suadebat facerent. Nullum autem ab alio quovis metuendum ipsis esse tale periculum demonstrabat, vel quod recta tendentibus ad principem nemo facessere molestiam auderet, vel quia declarato in ipsos patriarchæ palam protegentis patro-

cinio tuti ubique inviolatique futuri essent, tante illius ac tam venerabilis respectu potestatis. Denique postquam eo pervenissent, ipso vultu ac conspectu principis certissimum aciebat accepturos ipsos salutis et securitatis pignus; nam faciem imperatoris coram vel ad momentum oculis objectam gratiæ ac veniæ erga intuentes, etiam prædamnatos reos, necessariam causam existimari. Hæc et hujus sententiæ alia cum allegaret, persuasit quod volebat, siquidem illi conducibile id sibi futurum rati, patriarchæ in id iter assensu impetrato, templi refugium relinquere adque imperatorem se conferre decreverunt, etiam inde allucente successus in tali consilio spe, quod satis intelligerent ea quæ in ipsos tam acerbe acta essent, decreta esse ab imperatore arbitrato utilia illa esse emolliendæ duritiæ patriarchæ et impetrande ab eo suæ ipsius reconciliatonis cum Ecclesiæ. Statim igitur, bene precante ipsis in digressu patriarcha et viam votis prosequente, Thessalonicam versus profectionem susceperunt. Quid porro ipsis, postquam eo pervenerunt et imperatorem adierunt, contigerit, non hujus est temporis referre. Cæterum facilis prudentibus conjectura suggeret haudquaquam illos quidquam gratiæ aut beneficii fuisse ab imperatore accepturos, nisi quantum promereri obsequendo potuerunt servientes temporis; unde contigit (quod in primis avehat imperator tanto magis solum relinqui patriarcham, 229 his quoque, sicuti jam alii fecerant, ad partes imperatoris transeuntibus.

25. De sultane Azatino et de Tocharis.

Resumenda nunc est narratio rerum sultanis Azatini, qui fatum triste atque infaustum quoddam Macedonibus existit aio etiam Thracibus; et quæ læva sævaquo minax cometa portenderat eventu

ἐκβασιν ἔθετο προφανῆ. Ἐκεῖνος γὰρ ἐπὶ πλείστον ἄγωνος τῆ Κωνσταντίνου προσετηκώς, καὶ ἡμέραι προσδοκῶν ἐπανήξειν μεθ' ὅτι πλείστης ἰσχύος, ἐπεὶ τὸ ἐν ἐλπίσιν ἀπέγνωστο (ἦδει γὰρ ἄλλα τὸν βασιλέα πραγματευόμενον, καὶ τὸ κῆδος ἔπειθε τὸ πρὸς τὸν Ἀπαγᾶν ὡς οὐκέθ' ὑποστρέψειεν), εὐρών τῷ τότε καιρὸν ὃν ἡ τοῦ βασιλέως ἀπουσίᾳ δεοντά οἱ παρεῖχεν, διαμηνύεται τῶν τινα συγγενῶν, ἐπιδόξω γε οντι κατὰ τὰ πρὸς ἄρκτον μέρη τοῦ Εὐξείνου πόντου, δυσωπῶν ἐπαμῦναί οἱ ἀσιδήρῳ πεφυλαγμένῳ παρὰ φίλῳ τῷ βασιλεῖ, οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέροντι. Εἶναι γὰρ ἐκείνῳ, εἰ βούλοιο βοηθεῖν, συναλθεῖν Κωνσταντίνῳ καὶ σπεύδοντα παροτρύναι πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἐπίθεσιν. Καὶ αὐτὸν οἰκονομεῖν παρ' ἐκείνον ἵνα, καὶ οὕτως ἐκείνῳ συνόντα ῥᾶον καθ' ὁδὸν ἐκπεσεῖν εἰς χεῖρας ἐκείνοιο. εἰ μόνον Τοχάροις συνεξίτοι ἅμα Κωνσταντίνῳ μετὰ Βουλγάρων. Καὶ εἰ μὲν ἀλῶν καὶ αὐτὸς βασιλεὺς, εὖ εἶναι τοῖς ἐπιθησομένοις· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ λείαν περιβαλομένους πλείστην ὄσσην, ἔτι δὲ καὶ τῶν τοῦ βασιλέως πολλὰ λαβόντας ἐπναζευ-

manifesto, perniciose publica patravit. Hic postquam diu apud Constantinopolim tædiosa contabuisset mora, in dies exspectans reduci se cum magno exercitu in Persidem, ubi spes ejus rei omnis extincta ipsi funditus est, tum longa infinitarum frustrationum experientia, tum maxime quod non ignoreret qui cum suis hostibus clam tractaret imperator, et sœdus ab eo ictum cum Apagane compertum haberet, unde satis intellexit nullam sibi redeundi unquam amplius ad amissum principatum reliquam esse fiduciam debere, nactus accommodatam suis rationibus occasionem, absentiam imperatoris, allegat fidum sibi hominem ad quemdam e cognatis in septentrionali Euxini Ponti tractu præpotentem, orans ut sibi subveniret citra ferrum et vincula custodia detento ab imperatore amico in speciem, revera nihil ab hosfe differente. Posse enim illum facile, si vellet, auxiliari sibi opes cum Constantino conjungendo, et hunc sponte currentem incitando ad irruendum improviso in imperatorem. Sese ipsum jam id agere, ac consequenturum sperare, ut adire imperatorem sibi liceat, eo consilio ut præsens eum dissimulante in paratas per viam insidias præcipitet. Venire tantum et eductos secum Tochoros cum Constantino Bulgarisque in communem expeditionem traheret; ac si quidem, quod pronum speratu videbatur, caperetur imperator, facile apparere quantum inde honorum in ipsos redundaturum esset: sin id non succederet, certe non posse dubitari quin quæstuosissima ipsi foret ista militia, utique reducturo ex ea copias onustas opima præda, cum aliarum omnis generis rerum, tum apparatus ac suppellectilis imperatoris, ex quibus excipere sibi præstantissimum quidque posset, et ipsum consanguineum supplicem indigna custodia ereptum incolumen ac liberum cum pretiosis spoliis domum recipere. Meminisset prioris suæ gloriæ, ex qua

ἀγνοεῖν, τὸ κρείττον τῆς λείας καὶ αὐτὸν διαφερόντως ἀγομένους. Μεμνησθαί τε συγγενείας προτέρας καὶ δόξης. Καὶ εἰ μὴ δι' ἄμφω καὶ ὡς συγγενῆ σπεύδειν καὶ ὡς ἐλπίζοντα μεταλαμβάνειν πάλιν τὰ μείζω θεβρῆν, ἀλλ' οὖν δι' ἕν τούτων ἄξιον συμπράττειν οἶεσθαι, ἢ ὡς συγγενεῖ βοηθοῦντα ἢ ὡς εἰδότα κατελεούντα. Ταῦτα δηλώσας τῷ θείῳ δ' ἀποβρήτων, τὰ πιστὰ λαβὼν ἐκεῖθεν διὰ γραμμάτων προσεποιεῖτο ἐφετῆν εἶναι οἱ τὴν βασιλέως θέαν, καὶ γράμμασιν ἐδήλου τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰκέτευεν ἐφεῖναι παρ' ἐκείνον γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ ἀνεκτά οἱ εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐστερηθῆναι τῆς βασιλικῆς ὄψεως. Εἰ γοῦν προστάσσοι· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸν ἤξει καὶ οὕτως, ἐπεὶ πόθος ἐπέγει καὶ τυραννεῖ. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς, (καὶ ποῦ γὰρ τὸν δόλον εἶχεν ὑπονοεῖν;) διὰ γραμμάτων [P. 154] ἐφίησιν ἀφικέσθαι παρ' ἐκείνου· ἰδεῖν γὰρ καὶ δυτικοὺς τόπους ἐγγενέσθαι οἱ, οὓς οὐκ ἦν ὄρῳν κατ' ἀνατολὰς διάγοντα. Ὁ μὲν οὖν σουλτάν ἐκχωρηθεὶς τὴν ἐξοδὸν ἐπετάχυνε, καὶ πλῆθος χρημάτων ἀφείκε, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας

felicitate in quam miseriam tam arta ipsi cognitionis necessitudine devinctus princeps decidisset, reputans miseretur. Quodsi hæc parum moverent ad audendum quod suadebatur, ac fructum cogitaret inde ipsi proventurum uberem vel successu belli lucroso præmiisque victoriæ, vel a propria gratitudine sui ipsius, postquam sese in statum fortunæ pristinum reposuerit, omnia liberatori debitori. Hæc si viderentur infirma singula, simul tamen conjuncta omnia vim habere maximam apud ejus animum par esse. Ageret igitur, et vel consanguinitatis respectu auxilio veniret, vel suæ infelicitatis, quam ipsi aperiret, notitia indigna ferentem miseraretur. His arcano expositis patruo, litterisque ipsius mutuis assensu ipsius fideque accepta, simulavit desiderare se majorem in modum conspectum imperatoris, in eamque sententiam ad imperatorem scripsit, orans etiam atque etiam ut sibi permitteret ipsum adire. Neque enim sibi tolerabile videri tanto jam tempore usu ac visu privari charissimi atque honoratissimi sibi principis: jubere igitur quamprimum dignaretur se venire; sin gratificari hoc sibi differret, sciret tanta se uri ejus coram intuendi cupiditate, ut vix sibi temperare posset a profecione istuc injussu tentanda; quod si faceret ignosci æquum fore, tyrannicam esse vim desiderii, et erumpere plerumque ultra rationis atque humani arbitrii præscripta frenum eluctatos ejus impetus. His imperator acceptis, nec quidquam de occultis quas diximus machinationibus suspicatus, rescripsit humaniter indulgens sultani quod petebat, ultro quin etiam invitans ad occasionem usurpandam visendi provincias et urbes Occidui tractus, quarum nunquam hæctenus, quippe semper moratus in Oriente, coram et usu præsentis cognoscendarum copia ipsi contigisset. Non distulit sultan concessa uti facultate, sed statim, pecuniæ magna vi opumque cæterarum, uxoribus

καὶ τέκνα καὶ ἀδελφὴν καὶ μητέρα, τὸ μὲν ἐπιλύων τὴν ὑποψίαν, τὸ δὲ καὶ τὰ ἐμποδῶν ὑποτεμῖν ἄριστον γνούς, ἔξεισι σὺν τοῖς οἰκείοις τῆς πόλεως, καὶ καταλαβεῖν τὸν βασιλέα ἠπείγετο. Ὁ δὲ γε βῆθεις θεῖος ἐκείνου παρὰ τὸν βασιλέα Βουλγάρων Κωνσταντῖνον γεγονώς, ἢ μᾶλλον τὴν ἐκείνου σύζυγον, τὰς κατὰ βασιλέως ὑποθήκας προτείνων καὶ πάλαι παρακεκινημένους ἔπειθε. Καὶ δὴ πέμψας μετακαλεῖται πλῆθος Τοχάρων ὡς κερδανούοντας αὐτίκα, εἰ ἐπεξίοιεν ἅμ' αὐτῷ καὶ Βουλγάροις. Οἱ δὲ καὶ ἄλλως πλῆθος ὄντες αὐτόνομον ἔτι (οὕτω γὰρ τελείως τῷ Νογᾷ καθ' ὑπηκόους ὑποτετάχατο· ὁ γὰρ Νογᾶς τότε πρῶτως ἀποστατεῖν τῶν δεσποτῶν ἤρξατο καὶ φίλος ἦν κατ' αὐτούς ἐν Ἰσῶν διαίτων, ὅτι καὶ μετ' αὐτῶν ἀποσταλαίς παρ' ἐκείνων οὐ τῷ Κάνῃ, ὡς αὐτοὶ φαίεν, τὰς χώρας ἐκτάτο, ἀλλ' ἀρετώσας ἰδὼν ἑαυτῷ σὺν ἐκείνοις ἐσπετερ(ζ)ετο) ἅμ' ἀκούοντες τότε ἔσπευδον, δίκην κυνῶν ἀγαθὰς χώρας κατατρωξέοντες. Ἔτι δὲ καὶ τὸ κῆδος τὸ πρὸς Νογᾶν οὕτω ἦν συνεστώς, ὅπερ μετὰ ταῦτα ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Εὐφροσύνῃ ὁ κρατῶν πρὸς ἐκείνον ἔμελλε συνιστᾶν.

A Ταῦτ' ἄρα καὶ ἅμα μὲν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν πόλιν τὰ κατὰ δύσιν περιελθὼν ἐνέτεινε τὰς ὁδοὺς, ἅμα δ' ἐκείνοι ἐξαίφνης καταδραμόντες σὺν Κωνσταντίνῳ τὰς δυσχωρίας τοῦ Αἴμου διεκπαίοντες παμπληθεῖ φανερώς ἐστρατοπεδεύοντο. Οὐκ ἦν δὲ τοῖσι ἡ σύνταξις μία καὶ ἐφ' ἐνὶ τόπῳ κυρούσα, ἀλλ' ἀγελήδων κατ' εὐλαμούςς ἐπικεδάννυντο, καὶ κατὰ λόγους ἅμα τοῖς ἄλλοις προσέβαλλον, καὶ δεινὰ ἐποίουν, σκυλεύοντες, σφάττοντες, ἀπαγόμενοι, οὐδὲν ὁ τι μὴ πράττοντες τῶν κακῶν. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς τὰ κατ' αὐτούς ὡς εἰκὸς ἀκούσας (οὐδὲ γὰρ λάθρα καὶ πεφυλαγμένως τὰς εἰσβολὰς ἐποίουντο, ἀλλὰ δίκην πυρὸς ἀγρίου διὰ ταχέων τὸν χῶρον ἅπαντα διελάμβανον), τὰς φρένας κατασεισθεὶς ἀθρόον ἐπισπεσούσης τῆς φήμης, ἐν ἀμηχανίᾳ παντοία τοῦ ποὶ τράποιτο ἦν. Οὔτε γὰρ ἦν μάχεσθαι συνταξάμενον· αἱ γὰρ δυνάμεις προδιελύθησαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ μετ' ὀλίγων ἐκείνος καὶ τῶν τῆς αὐλαίας αὐτοῦ ἐπανεξέγγυ, καὶ ἄλλως δὲ ἀμάχητα πρὸς Ῥωμαίους τὰ τῶν Τοχάρων. Οὔτε μὲν φεύγειν εὐώδει· κύκλῳ γὰρ [P. 155] διεληφότες καὶ περισχόντες τὰ δαχρῶματα

præterea liberisque cum sorore ac matre Constantinopoli relictis, itineri se dedit. Tantorum pignorum ibi dimittendorum causa illi fuit partim cura celandi quæ coquebat animo, et omnem a se suspicionem amoliendi, partim prudens metus ne non satis expeditus esset ad ea quæ meditabatur, si tantis charorum capitum affectibus et pretiosarum sarcinarum impedimentis implicaretur. Ita ille cum familiari comitatu egressus urbe ad imperatorem festinabat. Interim autem ejus patruus profectus ad Constantinum Bulgarorum regem, cum ei, tum potissimum ejus conjugii consilia sibi suggesta imperatoris invadendi communicavit; et facile, olim videlicet eo propendentes, quo volebat perpulit. Ipse statim certis hominibus submissis magnum ad se Tocharum numerum evocavit. Neo difficile fuit pellicere spe ostentanda ingentis ac parati lucri, si conjuncti Bulgaris prædatum in Romanorum terras exirent. Tocharum numerosa gens tunc adhuc sui juris erat: nondum enim eam sibi plene Noga subjecerat. Hic videlicet Noga rebellare tunc primum et dominorum jugum excutere incipiebat, amici familiaritate cum militibus suis Tocharis et æqualitate civili vivens, socios tunc illos defectionis habere contentus: nam cum ipsis missus, opera illorum subactas bello regiones non Cani (principem illic sic vocant) acquirebat, sed uberes atque optimas illas esse terras animadvertens suo proprio atque illorum obtinebat nomine. Hi tunc audita, quam diximus, invitatione ad prædam accurrerunt quali canes ad saginam ruunt impetu, fertiles et opulentas devoraturi regiones. Nondum fœdus affinitatis vinculo astrictum Noga imperatori conjunxerat, quod ille filia notha Euphrosyne Nogæ in uxorem danda deinde contraxit. Tunc porro eodem prorsus articulo temporis et 232 imperator urbem versus, rebus in Occidente

compositis, iter capessivit; et illi de quibus diximus, junctis cum Constantino copiis, repente per invidias asperasque Hæmi saltuum ac faucium angustias ingenti multitudine populabundierumpentes, palam se hostes declararunt, castris in Romana terra positis. Non erat autem una eorum manus, neque uni pariter omnes imminere loco. sed gregatim per cohortes aut manipulos dispergebantur, et insidiis multis simul locis varie positis uno omnia tempore infestabant, spoliantes, mactantes, abducentes obvios, nullum non passim barbære rapacitatis ac crudelitatis edentes exemplum. Non potuit non statim hæc audire imperator, utique cum isti non dissimulanter aut clanculum has grassationes exercerent, sed libere ac palam more ignis luculenter emicantis et cunctis quæ vi sæva comprehenderit arentis silvæ partibus exsuperantem alte flammam ostentantis procul. Ardentis igitur improviso isto incendio universæ late regionis raptim ad imperatorem evolans fama percussit vehementer ejus animum, et in magnos eum cogitationum æstu angustiasque conjecit. Nesciebat qui consilii caperet quo se verteret. Non erat instructus ad gerendum bellum; copiis enim pace confecta paulo ante sacramento solutis, domum militum quemque demiserat; et cum paucis ipse, domestico duntaxat comitatu, quippe per pacatas, uti crediderat, provincias, in urbem revertebatur. Et nec si haberet exercitum auderet committere cum Tocharis, terribili tunc Romanis gente, nec bello a nostris superabili credita. Restabat fugæ consilium: sed eam intercludebant validæ hostium manus, quorum præsidiis loca edita universa faucesque, denique aditus exitusque omnes tenebantur. Probabantque ubique se adesse unquam non stragibus edendis, et solutissima metu omni quoquoqueversum incursandi licen-

σὺν οὐδενὶ φόβῳ διέθεον πανταχοῦ, οὐς μὲν σφάττον-
 τες παμπληθεὶ, οὐς δὲ ἀπάγοντες ἐλεεινὰ τοῖς βαρ-
 βάροις σκύλα, ὡς μηδὲν εἶναι ὅπου προσδᾶς τις ἤθελε
 σώζεσθαι ἐπεικῶς ἐλευθέρων. Καὶ δὴ κύκλῳ περι-
 στάντες ὅσον οὐπω προσμίξιν τῷ κρατοῦντι. Οὐδὲ
 γὰρ ὅσον καὶ ἡμισείας ἡμέρας ἰππηλατοῦντι διαστημα
 ἦν τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ὅσον παρ' ἐκότερα οἱ πολέμιοι διηγ-
 γέλλοντο τὰ δεινὰ πράττειν, ὡς ἐκείνους ἐσπέρας
 κατασκηνεῖν ὅθεν πρώτας ἐξώρμα ὁ βασιλεὺς, καὶ
 ἄλλους ἐκείθεν ἐξορμᾶν τῆμερον ὅπου χθὲς ἐκείνους
 κατέμεινε. Τόση τις ἦν σύγχυσις τῶν ἐπιόντων ὡς
 μηδ' αὐτοὺς κατὰ φάλαγγας μένειν, ἀλλὰ πανταχοῦ
 ἐκθέειν λημμάτων ἐλπίδι ὑπὲρ δέος τοῦ παθεῖν ἅπαν.
 Ἦν δ' ἀνὰ μέρος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐφ' ἀμέξης
 φερόμενος (τὸ γὰρ σκέλος κατεαγῶς ποτε οὐκ εἶχε
 κατὰ τρόπον τοῖς ποσὶν εἰς ὁδὸν τότε χρῆσθαι οὔτε
 πεζῆ, οὐχ ἤττον δὲ καὶ μεθ' ἵππων), τοὺς Βουλγά-
 ρους ἀμφ' αὐτὸν ἔχων, καὶ αἰὲν ὅπη σκηνοίη ἐπέχων
 ὡς καταληψόμενος μονωθέντα. Οἱ γὰρ περὶ τὸν βα-
 σιλέα πάντες, ὅσον ἦν θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον,
 ἀμφ' αὐτοῖς ἕκαστος δέισαντες, ἄλλος ἄλλοσέ πη
 ὄρμη πᾶσιν φεύγοντες παρεδύοντο, ἀφέντες καὶ βα-

σιλέα περὶ ἑαυτοῦ φροντίζειν ὅπως σωθεῖη. Σπουδῆν
 γὰρ ἕκαστος ἐποιεῖτο τοῦ μόνον σωθῆναι, καὶ ἀμελεῖν
 παρεσκεύαζον τοῦ πλησίον οὐς μὲν οἱ προμηθεὶς φό-
 βοι οὐς δὲ καὶ δειλῆαι ἄκαιροι, τοὺς μὲν ὡς ἐξ ἀνάγ-
 κης, εἰ μὴ σπουδάζαιεν, ἀλώσεσθαι προσδοκῶντας,
 τοὺς δὲ μηδ' εἰδότες οἱ κακοῦ γεγόνασι, τῷ βλέπειν
 ἄλλους εἰς ἔννοιαν ἐρχομένους καὶ διὰ ταῦτ' ἀποχω-
 ροῦντας ὅπη τις ἤλπιδε σωθήσεσθαι. Οὐ γὰρ ἦν
 συνησπικότης κατὰ συντάξεις ἐπιόντας δέχεσθαι
 τοὺς ἐχθρούς· ὁ γὰρ ἄγων ἐκείνους καὶ αὐτὸς συντε-
 τάρακτό τε τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ ὅπη φύγοι ἐσκέπτετο.
 Ὀλίγους γοῦν περὶ αὐτὸν ἔχων, καὶ μάλιστα τοὺς οἰ-
 κειοτάτους καὶ οἷς ἐπίστευε πλέον, σὺν ἐκείνους ἅμα
 μὲν τὰς ὑποχωρήσεις τῶν φοβερῶν ἐποιεῖτο καὶ ἀμ'
 ἑτέροις φοβεροῖς προσέκρουεν, ὡς τοὺς μὲν ἀποδι-
 δράσκειν τοῖς δ' ἐμπίπτειν, καὶ τῶν προτέρων μὴ
 φθάνειν ἀνεῖσθαι φόβον καὶ δευτέρους ἐκδέχεσθαι
 μείζους. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ὄρων ἀναστή-
 ματα φαντασίαν παρεῖχον πολεμίων, ἐπεισεπούσης
 δειλίας ἀφάτου. Ὅμως δὲ καὶ ἄλλως ἠγγέλλετο τὸ
 δεινόν· οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ προσιῶν ἦ καὶ φανείς
 ἐξ ἐτοίμου οὐ φόβον ἠγγέλλε. Κἂν που καὶ παρεσκευ-

lia, cunctis pariter locis partim trucidatorum
 acervatim cumulos struentes, partim raptantes
 233 libera corpora omnis ætatis in cervitutem ad
 barbaros miserabilem, ita ut omnino quocunque
 quis prodire cogitaret, nullam viam a præsentī exi-
 tio non dico plane tutam, sed ne talem quidem cui
 verisimiliter aliquatenus posset fidere et caput sa-
 lutemque suam cum nonnulla vel dubia spe com-
 mittere, ullam usquam reperiret. Cæterum ii om-
 nia per circuitum in hunc, quem dixi, modum
 velut indagine amplexi, ita ex omni parte prope-
 rabant, ut tantum non contigui telis ac mribus
 in momenta singula cominus adorituri timerentur,
 vix tanto ab illis pone instantibus spatio quantum
 itinere dimidiæ diei facile possent emetiri, impe-
 ratore cum familiaribus paucis equitante eodem-
 que assidue turbato accurrentibus ab utroque latere
 trepidis nuntiis direptionum ac cædium, quæ
 nusquam non circumstantium locorum exerceban-
 tur. Admovebatque metum quod fere contingebat,
 unde mane discessisset imperator, ibi hostes ta-
 bernacula vespere figere, et in quo pago aut oppi-
 do ipse heri pernoctasset, ex eo prodire hodie in-
 festas ita licenter ac secure latrocinantium ma-
 nus, ut manipulatim palare dispersi et quocunque
 alliceret præda inordinati accurrere non dubita-
 rent: eo fiducia ac contemptus nostrorum armorum
 impune hæctenus ausorum experientia devenerant.
 Ductabat in propinquo sejunctum a Tocharis suo-
 rum agmen Constantinus curru vehens: fracto enim
 quondam crure ita nunc adhuc utebatur debili, ut
 nec pedes incedere nec equitare potis esset. Te-
 nebat circa se Bulgaros plurimos expeditos in
 equis, evagari eos ut Tocharos non sinens, sed in-
 tenta cura semper inquirens ubinam diversaretur
 imperator, proposito scilicet ac cupiditate eo con-

festim irruendi capiendique ipsum pene jam solum
 relictum. Nam quæ turba illum familiæ ac mini-
 sterii domestici comitari cæperat hoc iter ingre-
 dientem, diffuebat in horas, metu fidem ac reve-
 rentiam vincente, unoquoque pro se sollicito, mo-
 do suam ipsius veloci fuga et penetratis latibulis
 ignotis hosti salutem in tuto possuisset parum
 pensi 234 habente quid sociis, quid ipsi contin-
 geret principi. In quo erat mira et misera varietas
 incondite quoquoersum ruentium, cum alios pru-
 dens timor, alios panica consternatio, alios rumor
 falsus, quosdam, ignaros alioqui quid ageretur,
 ipse tumultus anxie circumspiciantium et cursan-
 tium contagione inquietudinis quadam abriperet
 quo saluum se quisque sperabat fore, hoc jam
 effusius et verecundia minori, quod nec si quid
 cuiquam præsentis ad resistendum esset animi, fa-
 cultas ejus rei adesset ulla, utique ipso ductore no-
 vitate mali subiti percusso, spem palam repugnandi
 damnante omnem, et nihil aliud quam fugam et
 latebras quærente. Hic ergo cum paucis quos habe-
 bat secum reliquos ex maxime intimis ac fidissi-
 mis, prorsum retrorsum, læva dextra, in partem
 omnem se circumagebat vitabundus et incurrens,
 hinc repulsus terrore conspecti mali, pejus illic quæ
 refugerat reperiens, tum a quæsito alibi perfugio
 specie tetrioris inde se ostentantis exitii exclusus,
 anxius semper et æstuans, perturbatus, ut fit, menti
 errore oculorum formidinem addente, ac juga
 montium aliaque obiter apparentia in hostes arma-
 tos irruentesque deformante. Imaginabant subinde
 miseriam desperantis jam principis obviorum un-
 decunque atroces nuntii, vera, dubia, ficta, tristis-
 sima omnia horrendaque referentium. Id sæpe co-
 mites experti submovebant deinde venientes, nec
 affari principem sinebant, unde etiam utilium indi-

ἀζετο συγκατιέναι [P. 156] πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τῷ μαθεῖν ὁπόσοι καὶ ὅπως ἴοιεν, οἱ περὶ ἐκεῖνον διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου κατεῖχον, ὡς ἐπὶ μόνον ὄρῃν τὸ σῶζεσθαι. Μόλις γοῦν νυξὶ καὶ παροδῆλαις βοηθούμενος προσβαίνει τῷ Γάνῳ, ἀπολιπὼν τοὺς λοιποὺς ζητεῖν ὅπη σῶζοιντο. Τῶν γὰρ κατόπιν ἰόντων καὶ μάλ' ἀπεγίνωσκεν ὡς ἀλωτομένων. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ δὴ τὸ βασιλικὸν ταμειεῖον διεκόμεζον, καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν σουλτάν Ἀζατίνην Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὑποδύς τὸ ὄρος, ταχυδρόμους πέμπων, ἔνθεν μὲν ἐσκέπτετο τοὺς ἐχθροὺς ἐπιόντας λανθάνων ἐκφεύγειν, ἔνθεν δὲ καὶ ταχυναυτοῦσαν τριήρη προσχεῖν διὰ ταχέων τοῖς ὄρσει παρεσκευάζε. Καὶ δὴ τοὺς μὲν ἐκ τόπου τόπου ἀμειβῶν συνετώς ἐμφανεῖς ὄντας κατὰ τὸ λεληθὸς διεδίδρασκε· τὴν δὲ μαθῶν εὐτρεπισθεῖσαν παρῆναι, συγκαταβάς τοῖς λοιποῖς τοῦ ὄρους ἐπέβαινέ τε καὶ ἐς Κωνσταντινούπολιν διεσώζετο. Οἱ δ' ἄλλοι διασκεδαννύμενοι πανταχοῦ τῆς Θράκης οἱ μὲν ἠλίσκοντο, οἱ δὲ ἐκ τοῦ παρὰ δόξαν καὶ διεσώζοντο. Οἱ μέντοι γε τῶν οἰκειῶν, οἷς τε τὸ κοινὸν ταμειεῖον ἐπετέτραπτο, σὺν τούτοις δὲ καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν σουλτάν, τὰς τῶν ἐχθρῶν μόλις διαδράντες

Ἀ χεῖρας τὸ τῆς Αἴνου φρούριον ὑπεισδύντες τῶν δεινῶν ἀναπνέουσιν· Οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς πολὺ σφίσι τῆν ἢ τῶν πόνων ἄνεσις, ἀλλ' ἐκεῖνοι μαθόντες τὰ περὶ τὸν σουλτάν, καὶ ὅτι τῇ Αἴνῳ προσμένει, ἀμα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἐκεῖσε πανδημει σύναμα καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ συναθροισθέντες τὴν πόλιν περιεκάθηοντο καὶ δεινὰ ἐποίουν, δῆλοι ὄντες ὡς ἀνάστατον ποιήσοντες. Ἠκροβολίζοντο γοῦν καθ' ἡμέραν περικυκλοῦντες τὸ φρούριον, καὶ ἠπέλλουν τοῖς ἐντὸς, εἰ μὴ προδοῖεν, τὰ χεῖριστα, Οἱ δὲ ὄρωντες μὲν καὶ τὰ δεινὰ ἐν χρῶ σφίσι ὄντα, καὶ ὡς οὐ φυκτὰ τὰ κατὰ σφᾶς, εἰ ἐπιβρίσειαν πλῆθος ὄντες οὐδ' ἐπὶ μικρὸν λογιζόμενοι, ὄρωντες δὲ καὶ τὸ φρούριον ὡς κατεργιμμένον καὶ ἐνδῶσον αὐτίκα εἰ μηχανήμασι προκρουσθῆ, ἐν δεινοῖς ἦσαν. Πλὴν οὐδ' οἱ γε κατεργιμθῶν μὴ καὶ προνοεῖν ἑαυτοῖς τὰ εἰς σωτηρίαν. Ἐν μέρει δὲ καὶ οἱ περὶ τὸ κοινὸν ταμειεῖον ἐν ἐνοιαῖς μείζουσιν ἢ φέρειν ἦσαν, πῶς ἂν διασωθῆ τὸσος σωρὸς χρημάτων, ὅσος ἐν νομισμασι καὶ ὅσος ἐν διαφόροις θεωρούμενης εἴδеси. Καὶ γε καὶ περὶ πλείονος τῆς σφῶν σωτηρίας ποιοῦντες, δεινὸν ἡγούμενοι καὶ πεσόντων ἐκείνων εἰ τῶσων τὸ κοινὸν στε-

ces qui de hostibus quo loco essent et quid agerent, necessaria scitu suggesturi advolarant, inauditos repelli contingebat, imprudentia sine dubio excludentium magna: sed sua eos excœcaverat consternatio, nimio, ut fit 235 exitii metu in exitium ruentes. Tandem ægerrime, faventibus noctium tenebris, juvante ad latendum solitudine callium inviorum, Ganum montem conscendit imperator, relictis comitibus, et sibi prout quisque posset jussis consulere. Nam eos suorum qui pone assectabantur magis magisque desperabat effugere posse manus hostium. Erant autem hi qui penum et pecuniam imperatoriam portabant, et sultan Azatinus cum suis. Porro imperator ubi montem subiit, celeres in diversa mittens, hic quidem adventantes speculabatur, attentione summa satagens latere ipsos et effugere; in aliam vero partem missos curare diligenter jussit ut triremis quam primum occurreret, monti qua mare tangit confestim se admovens; et hostes quidem mox apparentes locum ex loco mutans solerter elusit, nunquam iis etsi acerrime indagantibus conspectus. Triremem autem cum cognovisset instructam præsto esse ad designatum litus, eo cum exiguis comitatus dilapsi reliquiis descendens e monte conscendit in paratam navim, et sic Constantinopolim salvus tenuit. Alii passim dispersi per Thraciam partim capti sunt, partim præter opinionem incolumes evaserunt. At illi domesticorum quibus erat imperatoris suppellectilis et pecuniæ deferendæ cura commissa, quibuscum, ut est dictum, sultan ibat, ægre manibus hostium elapsi Æni arcem subeuntes paululum a gravissimis ærumnis respirarunt. Sed non longa illis contingit remissio laborum. Nam hostes cognita de sultane ubi esset, et eum cum aliis in Æni arce versari, statim congregati cum Constantino universi urbem

obsederunt, oppugnantes quam poterant ferocissime, ac plane præ se ferentes destructuros se oppidum cum arce. Corona igitur cinctam munitionem sagittis undique 236 ac jaculis per diem continue petebant, et atrocissima quæque præsidariis, ni se dederint minabantur. Qui autem intus erant in arce se deprehensos, admota cominus et jam eulem exorsa urere ineluctabilis vi mali, sentientes, astuabant anxii et tantum non despondebant animos haudquaquam sese pares repellendis assultibus hostium, si, quod mox futurum apparebat totis viribus irruerent, quippe qui se tanto ipsis inferiores numero viderent, ad hæc arce inclusos se infirma et semidiruta, cujus quæ restabant integra haud essentiam solidi operis ut possent machinarum mox undique admovendarum sustinere impetum. Tamen in tantis malis memores virtutis nullam diligentis providentiæque partem omittebant, omni ratione satagentes et se ipsos et sibi commissam servare arcem. Peculiaris inter hæc sollicitudo erat custodum imperatoris suppellectilis ac pecuniæ publicæ, quo ferrent et ubi salvum in tuto deponerent tantum acervum rerum pretiosissimarum, quantum in cistis conditum numerum ferebant partim aureæ argenteæque monetæ, partim vasorum ac vestium conspicuæ artis ac pretii. Tandem rei momento et sui ipsorum officii debito perpensio, suarum esse partium statuerunt vitam potius profundere quam tanto thesauro in manus hostium tradendo irreparabili damno rempublicam affigere. Certi ergo conatu omni atque industria contendere in custodiendo tanti pretii deposito primum pretiosissima gemmas et margaritas velis quibus erant intextæ detrahentes, una cum ornamentis imperatoris et eo quod in tota penu erat exquisitioris pretii, abstrusissimis infodientes sub terra commendarunt late-

ροῖτο, πρόνοιαν φυλακῆς ἐποίουν. Καὶ δὴ λίθους μὲν **A** καὶ χυμῶν καὶ μαργάρους τῶν πέπλων ἀπέσπων καὶ ἐν ἀφανεί κατέκρυπτον ἅμα καὶ τοῖς βασιλεῦσι φορέμασι, [P. 157] καὶ πᾶν εἴ τι λαμπρὸν καὶ τίμιον παραβουόντες ἑτέρου, αὐτοὶ εἰς πρὸς τῷ πολεμῆν ἦσαν σὺν τοῖς λοιποῖς, καὶ ἐφ' ὅσον ἔσχυον παρεσκευάζοντο, ἐνδόθεν βάλλοντες τόξοις τε καὶ σφενδόξαις. Ἄλλ' οὐκ ἦνυτον τὸ παράπαν· τῷ γὰρ πληθεῖ οἱ ἐχθροὶ περιῆσαν, καὶ κλίμακας εὐτρεπίσαντες ἐπιθεῖναι τοῖς τείχεσιν ἐπειρώτων· παρώτρυνε γὰρ ἐκείνους πλέον καὶ ἢ τῶν χρημάτων εἰς χεῖρας ὅσον οὐτω γεννησομένων ἐλπίς, καὶ ἐπέδριθον ὡς λαφύροντες. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τὸ πολὺ πληθεῖ, οἷς οὐκ ἦν ἄλλο ἢ τὸ κερδαίνειν προὔργου πεντός· οἱ δὲ γε προσοτώτεας καὶ οἷς ἦν ἡ σκέψις, τὸ μὲν κερδαίνειν τοὺς ἐκείνων καὶ ἔξωθεν ἐκ τῆς χώρας εἶχον ἔτοιμον ὄν καὶ πλέον ἢ τὴν σφῶν ἐμπικλῶν ἐπιθυμίαν, αὐτοὺς δ' εἰ ἀστοχοῖεν τῶν ἐξ ἀρχῆς προκειμένων γέλωτα ὄφελον ἐνόμιζον. Ὅθεν καὶ πέψαντες μετὰ τὴν παράστασιν τῶν δεινῶν καὶ τὸ δεῖξαι ὡς ἱκανοὶ εἴσι περιγενέσθαι καὶ πᾶντ' ἔχειν, ἐφ' ἐνὶ τῷ σουλτᾶν τὸ πᾶν ἐτίθουν, καὶ ἀπῆτουν ἐκείνων ἅμα λαφῶν τε

καὶ χρήμασι, καὶ τούτεῦθεν καθυπισχυνοῦντο σφίσι τὴν ἄδειαν. Τοῖς δ' ἀκούσασιν ἡ βουλή διάνδιχα ἦν· τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει δίδοναι, ὡς κρεῖττον ὄν αὐτὸν ἐκονούως ἐκδόντας τᾶλλα περιποιεῖν ἢ μὴ θέλοντας πρὸς τῷ συναποβαλεῖν αὐτῷ τὰ πάντα καὶ αὐτοὺς κινδυνεύειν, οἱ δὲ τὸν ἐκ τοῦ βασιλείως ἀντετίθουν φόβον, καὶ ὡς ὑπομονητέον ἔλεγον· τάχα γὰρ κάκειθεν προσαποστελεῖ δύναμιν (μηδὲ γὰρ ἀμελήσειν τόσων χρημάτων) καὶ προσδοθήσεται διὰ θαλάσσης καὶ ἡμῖν ἐπαμυνεῖ τὸν κίνδυνον. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τὴν τοῦ σουλτᾶν κεφαλὴν ἀποτεμόντας ἔξω τοῦ τείχους τοῖς ἐχθροῖς ῥίπτειν, ὡς ἢ παραδόκησασιν ἀποχωρεῖν, ἢ ἠρμηθέντων ἀμύνεσθαι ἡμᾶς ἀντίχειν ἕως θανάτου, καὶ ἢ θεοῦ που συνεργίᾳ περιγενέσθαι ἢ πίπτειν ὑπὲρ τῆς εἰς βασιλεία πίστεως. Ταῦτα βουλευομένων ἐκράται μὲν ἡ δευτέρα βουλή, καρτερεῖν καὶ ἔτι ἐκδεγομένους βοήθειαν, καὶ τοῖς μὲν ἔξω ἀναρτᾶν ἐλπιδας ὡς ἐκδωσείοντας, αὐτοὺς δὲ μένοντας εὐ τὰ κατὰ σφᾶς ὡς οἶόν τε τίθεσθαι, ὡς ἀνθεξομένους ἐφ' ὅσον παρῆκει καὶ μὴ βοηθείας φανείσῃς. Εἰ δὲ κινδυνεύοιεν πλεόνων ἐπιβρισάντων τῶν χαλεπῶν κεφαλῆν μὲν τοῦ σουλτᾶν μήτ' ἐκκόπτειν μήτε ῥί-

bris. Ipsi sic expediti acinxerunt se cum caeteris ad quam fortissime pugnandum, jaculantes simul omnes e muris in oppugnatores arcibus et fundis; quanquam in hoc quidem proficiebant parum, obruente multitudine **BB** hostium, qui etiam praeparatis scalis in muros insillire conabantur. Addebat enim ruentibus calcar oder subemanans tantis in propinquo ac quasi sub manum pecuniae jacentis, **C** cujus opimae objectae faucibus ac quasi famem afflato ex vicina nidore proritantis confestim abliguriendae admota praedae spes immane quantum rapacissimae gentis, toto dudum nisu incumbentis ad perrumpendum quidvis obstans, novis cumulis furoris inflammabat impetus. Eae tamen cogitationes erant vulgi duntaxat minoris ac militaris facies, lucrum intuentis unum, eo cuncta referentis, extra id nihil magnopere curantis. Alia sentiebant optimates ac duces, quorum arbitrio deliberationes concluderentur et regimen vertebatur universum. Hos cupiditas inbians et avarae spes in hujus arois oppugnatione non tenebant, facile utique videntes affatim extra prostare per regionem universam spoliis ac praedae, quae raptu congestaque facilius ad exsaturandam quantamvis aviditatem satis **D** esset. Sed eo movebantur quod providebant se, nisi destinata perficerent, risum debituros impuneque fore ludibrio. Quare ad finem propositum rectam hanc esse viam rati, territores, ut par erat credere, apparatu atque insultibus primis Romanos custodes arcis per certos homines tentarunt, admonentes haud esse ipsos resistendo, et satis pro sua prudentia videre posse Constantinum et Tocharos facile perficere quod erant aggressi, et arcem unam istam a fundo diruere. Consulere igitur sibi et cladem ultimam metura nec indecora pactione praeverterent. Has leges compositionis fore: Sulta-

PATROL. GR. CXLIII.

nem cum populo et pecunia dederent, ipsi salvi abirent quo liberet, omnis ab se molestiae securi. His Romani auditis in duas se contrarias sententias sciderunt. Quibusdam videbatur praestabilis dari ultro mature quod mox extorquendum vi erat, et beneficio exitium redimere eum sibi tum iis pariter impendens, quae stulta supra vires obstinatione tueri contenderent. Ab his alii dissentiebant, contra disserentes ista quae ab hostibus exitia metuerentur, justius ab imperatore formidanda; qui utique ipso, si juratam fidem terrore abjecerint, meritis legum supplicio mactaturus **BB** sit. Quare aiebant obsidendum animum in resistendi constantia, et patienter exspectandas copias imperatoris ipsis sine dubio non ita multo post auxilio venturas; non enim neglecturum prudentem principem tantam suam pecuniam servare, missa strenue classe quae patente mari auxilia portaret obsidioni solvendae suffectura: id vel si deforet, censere sese abscessum sultanis caput ad hostes e muro superne jactandum: aut enim quos ibi detinuisset eatenus cupida exspectatio recipiendi sultanis, desperato jam ejus voti effectu recessuri confestim erant, aut ipsis irritatis amici eade et saevius in nos ad ultionem expetendam ruentibus, optabilem nobis occasionem datum iri vel fidei erga imperatorem nostrae obita pro eo pugnando morte obsignandae, vel gloriosae, si Deus adjuverit, victoriam. Talia ubi altercant utrinque aliquandiu jactarunt, media tandem sententia prevaluit, decernens perseverandum adhuc et exspectandum auxilium imperatoris, nec tamen plane praecidendam hosti deditioem spem, quin eam potius alendam industria et simulatione, quo ipsi suspendantur animis, et extrenis temperantes conatibus re in longum tracta otium auxilium nostrorum huc se admovendi praebant: rebus inte-

22

πτειν· παραβόλων γὰρ ἀνδρῶν καὶ θανατῶντων τὸ
τόλμημα εἶναι, τὸ δ' ἐν σπονδαῖς ἀποδιδόναι τοῦ σώ-
ζεσθαι τὰ λοιπὰ εὐβούλου ἐγγὺς προνοίας. Τούτοις
συγκροτηθέντες τοῖς λόγοις πέμπουσι τὴν ταχίστην
καὶ ὀπισθογούνην βουλευσαμένους [P 158] ἐφ' ἱκανὸν
ἐξανύειν ὃ τι ζητοῖεν. Καὶ ἦν μὲν αὐθημερὸν ἡ ἀνα-
κωχή, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς πλεον ἠφίουν, ἀλλ' ἐπολιόρουκον
κυκλοῦντες καὶ μάχην καρτεραν συνίστων, πρὸς ἦν
οἱ ἐντὸς ἀντέχειν κατηναγκάζοντο. Καὶ πολὺς ἦν ἡ
ἐξ ἀμφοτέρων ἔρις. Ὡς δ' οἱ ἐντὸς ἤδη ἡσθῆνουν
καὶ ὁ κίνδυνος ἦν κατὰ κεφαλῆς, πρεσβεύονται παρ'
ἐκείνου ἡ μὴν ἐκδιδόναι, πλὴν ὑφ' ὅρκου τοῖς κατὰ
θεοῦ καὶ θεῶν (καὶ γὰρ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον διε-
μηνύοντο) ἀσφαλῶς γενομένοις. Οὕτω διαπρεσβευ-
σάμενοι, κατανευσάντων κακειῶν, ἐπὶ πᾶσι χροῶν-
ται τῷ ἐκείσε ἀρχιερεῖ, Ὁ δὲ τὴν ἱερατικὴν στολὴν
ἐνδὸς, λαβὼν τὰς θείας εἰκόνας, σὺν παντὶ τε ἔξεισι
κλήρω καὶ παρὰ τὸν Κωνσταντῖνον γίνεται. Καὶ δὴ
τελεσθέντων τῶν ὅρκων ὑπὸ Θεῶ καὶ τῷ ἱεράρχῃ
εἴσεισι μὲν ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκεῖνοι δ' εὐθὺς καὶ σουλτάν
καὶ πάντα τὰ ἐκείνου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκδιδούσι,
καὶ αὐτίκα ἀνεχώρουσιν λαβόντες, μηδὲν ἄλλο, προσ-
ἐπιθῆντες ἦσαν γὰρ τὰ τῶν ὅρκων ἡ μὴν τὸν σουλ-
τάν λαβόντας ἀρκεσθῆναι, μηδὲν πράξοντας πλεόν.
'Ἄλλ' ὡς ἔοικε, τὸ μοιριδίον ἰσχυρὸν, καὶ ὃ τι βου-
λεύσαίτο τις ἀντιπεριστῆν τὸ μόρσιμον. Τῆς γὰρ

Ἀ ἐπιγενομένης ἡμέρας καὶ δευτέρας μετὰ τὴν πρᾶξιν
φαίνονται κατὰ θάλασσαν καὶ αἱ τοῦ βασιλέως τρι-
ήρεις. Καὶ αἱ μὲν ὅσον οὕτω ἐνώρμουσιν πρὸς τοῖς
λιμέσι, τοῖς δὲ μετέμελε τῶν συμβάντων. Ἄλλ' οὐκ
εἶχόν τι πράττειν οὕτω γενομένων. τὸ γὰρ ἐπιμηθῆ
μεταμέλειν ἦν, ἀλλ' οὐκ ἐξανύει τὸ σύνολον. Ὅθεν
καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχον μεταμελόμενοι τὸ γεγονὸς ἀποίη-
τον θεῖναι, ἐπὶ τοῖς χρήμασι τοῦ ἀσφαλοῦς πρού-
νόου, μὴ καὶ ἐπὶ τούτοις σφαλεῖεν. Ἐπιπλήμυρε
γὰρ καὶ ἐπὶ ὁ τόπος ἐχθρῶν διασκεγανυμένου τοῦ
πλήθους. Τῷ τοι καταντικρὺ μὲν τῆς πόλεως τὰς
τριήρεις ἔστησαν φέροντες, στίφος δ' ὀπλιτῶν ὡς
τείχος ἐφ' ἑκάτερα στήσαντες οὕτως ἐξῆγον τὰ τῶν
βασιλείων χρημάτων, καὶ φέροντες ταῖς τριήρεσιν
ἐναπετίθουσι. Τέλος δὲ καὶ αὐτοὶ ἐμβάντες ἀπέ-
πλεον. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν
καὶ τῷ βασιλεῖ ἠγγέλλοντο τὰ πραχθέντα, αὐτίκα
ἐκεῖνος πρὸς τὴν ἀγγελίαν παροξυνθεὶς ἄσχετος ἦν
τῷ θυμῷ καὶ δεινὰ ἐποίησε. Καὶ δὴ τὸν μὲν ἀρχιερεῖα
εἰς τὴν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας κρῖσιν καθίστα, καὶ
ἐκρίνετο, καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεύειν εἰς τὴν
ἰδίαν ἐπιτιμίαν ὡς τοῖς πραχθεῖσι μεσολαβήσας
ἐκεῖνος· τοὺς μέντοι γ' οἰκείους ὁ βασιλεὺς μαστί-
ξας καὶ ὡς ἦν γυναικείαις ἀτιμώσας στολαῖς ἀπὸ
προσώπου [P 159] ἐποίησε. Καὶ πέμψας τὰς μὲν τοῦ
σουλτάν εἰς γυναῖκα καὶ θυγατέρα, ἐτι δὲ καὶ μη-

rim nostris quam fieri poterit optime providendum,
ut quam diutissime resistemus, tardante quantum-
libet auxilio; ac si vis interea major ingruerit,
nunquam eo tamen deveniendum ut aut absconden-
mus aut projiciamus sultanis caput: nam id facinus
esset temere furentium et insana desperatione mor-
tem sibi vituperabilem accersentium. Quæ porro
quoad vires suppetierint defenderis fortiter, ea, vel
potius reliquias eorum semiconsumptorum, defen-
sione ipsa extremos jam discrimine urgente pro
salute ac capite pacisci, sapientis affine providentiæ
censetur. In hæc decreta ubi omnes consensissent,
mittunt statim qui hostibus promittant facturos se
quod 239 juberent, postquam aliquam, cessatione
oppugnandi, liberam ipsis indulgissent ad consultan-
dum moram. Concessæ in unum illum diem indu-
ciæ, quas cum produci postulassent, nihil ultra
impetrare valuerunt: quin potius die statim sequente
omni ex parte vehementissime oppugnati summa vi
resistendo contendere sunt coacti. Certatum utrin-
que totis viribus, quoad jam fatiscentes obsessi,
et futurum clare cernentes ut mox opprimerentur
prævalente multitudi- ne, mittunt tandem qui deditionem
pollicerentur, ea tamen conditione, si prius
in pacta conventa jusjurandum solemne per Deum
et divina rite ab oppugnantibus daretur. Ea legatio
directa ad Constantinum est, quicum securius tra-
ctari posse videbatur; quo assentiente oblatis,
etiam de consillii et ducum exercitus sententia,
adhibitus ad juramenti cæremoniam loci antistes
pontificalem indutus stolam, sacras imagines manu
gestans, cum suo universo clero prodiit ad Constan-

tinum. Nullam die moram fecit promissorum a se
fidem Deo teste sancienti conceptis rite verbis, sub
auctoritate ac nutu episcopi præsentis. Qui cum ad
suos rediisset, statim qui arcem tenebant sultanem
dimiserunt cum suis rebus cunctis universoque
ipsius comitatu. Eo recepto confestim hostes reces-
serunt, nihil amplius facessentes molestiæ: tantum
enim sacramenti formula diserte fuerat ut sultane
ipsis tradito contenti nihil ultra requirerent. Hoc
eventu apparuit ineluctabilis divini decreti potentia,
cui frustra obsistere conetur vis ac prudentia quan-
tavis. Die sequenti, secunda ab ea qua deditus
sultan est, apparent in mari triremes imperatoris;
quarum appulsu vicino tantum non jam subeantium
portum 240 sera festinatæ deditionis pœnitentia
imperatorios invasit. Sed quæ facta erant infecta
fieri nequibant. Cum ergo aliud non possent, ne
supellectilem et pecuniam imperatoris e tantis tam
ægre hactenus periculis servatas in aliquo adhuc
discrimine relinquerent, utique in regione hostibus
iisque rapacissimis redundante, ordinatis utriusque
in binam seriem ab arce in portum militibus arma-
tis regias illas gazas eduxerunt imposueruntque
triremibus; tum super et ipsi conscendentes solve-
runt. Inde ubi appulerunt Constantinopolim, cogni-
tis imperator quæ contigerant immane quantum
excanduit. Ac antistitem quidem ad tribunal eccle-
siasticum reum fecit; parumque absuit quin is
acerbo supplicio lueret functionem recepti jusju-
randi. Domesticos quidem suos ab Anri arce redu-
ces, prius flagellatos, inde muliebribus ad repro-
bationem ignaviæ dehonestatos stolis, a conspectu

τέρα καὶ ἀδελφὴν ταττομένας, καὶ τοὺς ἐκείνου παῖ-
δας σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους ἄσπασιν εἰρκταῖς ἀσφαλίειν
εἰδίδου. Ὅσον δ' ἦν ἐκείνῳ πλῆθος χρημάτων ἐν
ἀργύρῳ τε καὶ χρυσῷ καὶ πέπλοις ἐξάλλοις, ἔτι δὲ
καὶ στολαῖς καὶ ζώναις, ἀλλὰ καὶ μαργάραις καὶ
λίθοις, πᾶμπολυ ὄν, ὡς φασί, καὶ ἱκανὸν εἰς τρυφὴν
Περσικὴν, τῷ κοινῷ ταμίειῳ προσανατίθησι.

κς'. Ὅπως ὑπεδέξατο ὁ πατριάρχης ἐλθόντα τὸν
βσιλέα, καὶ μεθ' ἑσού ἐλέγχου καὶ ζήλου.

[P 160] Τίως δὲ, πρότερον ἢ ταῦτα γεγενηῶσθαι,
ἐπεὶ πολὺς ὁ πατριάρχης κωλύων ἦν τὸν βσιλέα
κατὰ Χριστιανῶν ἐκστρατεύειν ὡς οὐκ εὐοδήσοντα
πάντως ἐμφυλίους κινεῶντα πολέμους, τότε μὴ κατὰ
τρόπον βασιλικὸν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι,
τῷ μεγάλῳ νεῷ ἐπιστάντι ἐφ' ᾧ προσκυνῆσαι καὶ
ἀποδοῦναι τὰ τῆς εὐχαριστίας βύσια, κατελθὼν ὁ
πατριάρχης ὠνείδιζέ τε αὐτοῦς, προσεπιτιθεῖς καὶ
τὰς εἰς Θεὸν τῆς σωτηρίας ἐκείνου εὐχαριστίας,
καί, « Τῷ Θεῷ χάρις, » ἔλεγε, « ὅτι σέσωσαι, καὶ
χερσὶν οὐ παραδέδοσαι τῶν τῆν σὴν ψυχὴν ζητούντων
ἐχθρῶν. Τί δαὶ τὰ παρ' ἐμοῦ σοι τότε λεγόμενα; ἢ
οὐ μέμνησαι ὡς τῆν ἐκστρατείαν ἐκώλυον ὡς οὐ
συνόισουσαν ἄντικρυς; οὐ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους

ἀπέλεγον μὴ ζητεῖν; καὶ τί γε ἄλλο ἢ σὲ καὶ τὰς
σὰς δυνάμεις εἰς μάχην τῷ δεσπότη Μιχαὴλ ἵναί
καὶ τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν; οὐχ ἅμα σὺ μὲν τῷ
Χριστοῦ ἐνεσημάνθης ὀνόματι κάκεινος λάτρης
Χριστοῦ; τίσιν εὐκτέον, ἔλεγον τότε, ποιοῦντας τὰς
εἰς Θεὸν ἱκεσίας, καὶ κατὰ τίνων ὁμιλητέον Θεῷ ὡς
ἐκσπόνδων ἐχθρῶν; αἱ ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαὶ καὶ ὑπὲρ
ἐκείνων πάντως, ἐπειδήπερ καὶ μιᾶς μάνδρας ἐστὲ
τοῦ Χριστοῦ. Νῦν δὲ, ἀλλ' εὐλογητὸς Κύριος ὁ βυ-
σάμενός σε ἐξ ἐχθρῶν ἀνόμων. Ἐπέσειε γὰρ σοι
σφέας ἐφ' ᾧπερ [P 161] ἀνμνησαί ὡς οὐς μὲν ὡς
ἐχθροὺς ἐζήτεις, οὐκ ἐχθραντοὶ πάντως δικαίως.
Ὅρα δὲ τοὺς ἐχθροὺς, εἰ βούλει, οἷς οὐκ ἂν ὁμόσε
χωρήσεις, ἦν μὴ ἐγὼ θελοίμι. Ἐδείξε τοίνυν καὶ τοὺς
ἐχθροὺς, καὶ φοβήσας μόνον μεταβαλὼν ἐβύβαστο.
Ὅτως οἶδε Κύριος κρίματα ποιῶν. » Ταῦτα τοῦ πα-
τριάρχου λέγοντος εὐμενῶς ὁ κρατῶν ἐδέξατο τὰς
ἐλέγξεις καὶ προσεπήνει· ἀντιλέγειν γὰρ ὡς δικαίως
οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἐπῆγεν ὡς δῆθεν ἀπολογούμενος ὡς
καὶ εἰρήνην μᾶλλον τὰ τῆς ὁδοῦ κατηντήκεσαν καὶ
ὡς κῆδος μεσολαβήσαν τὰς εἰσαυθίς σπονδὰς ἐβε-
βαίωσεν. Ὁ μὲν οὖν βσιλεὺς οὕτως εἰπὼν (οὐ γὰρ
ὁ καιρὸς ἐδίδου καὶ πλείονα λέγειν) ἀποπεμφθεὶς

imperator removit suo, palatinis officiis privatos.
Tum missa militum manu sultanis uxorem et filiam,
matrem præterea et sororem filiosque ejusdem cum
domesticis et cuncta familia omnium eorum securæ
custodiæ mandavit. Quantum porro eidem sultani
divitiarum ibi fuit in auro argentoque signato aut
facto velisque insignibus, stolis ac zonis, unionibus
quin etiam et varii generis exquisiti pretii gemmis,
quod ex usu luxuriæ Persicæ plurimum omnino
fuisse aiunt, totum corrasit et in publico ærario
deposuit.

26. *Ut exceperit patriarcha redeuntem imperatorem,
quam acri reprehensione ac zelo.*

241 Cæterum priusquam hæc fierent, oppor-
tune occasionem arripuerat imperatoris objurgandi
patriarcha. Multus is dudum fuerat in debortando
imperatore ab expeditionibus adversus Christianos
suscipiendis, non successuras feliciter eas ipsi den-
untians: neque enim civili contra ejusdem reli-
gionis professores bello Deum adiutorem fore.
Talia frustra sæpe a se monitum videns tunc; non
ut imperatore dignum fuerat, sed indecora fuga
vix saluum sese recipientem Constantinopolim, ubi
primum is a reditu magnum in templum se contulit
Dei adorandi et pro evitato summo discrimine
gratias agendi causa, cominus accedens increpavit
palam verbis haud mollibus, id tantum intermis-
cens delinimenti, ut gratulari se simul ipsi salutem
insperato servatam, reddendis Deo pro ea gratias,
significaret: « Deo gratias, » inquit, « quod
salvus evasisti, et non es traditus manibus ho-
stium quærentium animam tuam. Ecquid autem
eorum meministi quæ sæpe apud te egi, expeditio-
nes istiusmodi dissuadens ut prorsus noxias? Non

dixi et serio denuntiavi tibi ne bella civilia sus-
ciperes? Cur ergo te tuasque copias Michaeli
despotæ exercituique ejus in aciem progressus ob-
jecisti? nonne et tu nomine Christi signatus es et
ille Christum agnoscit. Dominum? Inter tales, aie-
bam, prælio commisso pro quibus orabimus? Utris
victoriam, utris cladem impetrare conabimur a
Deo, dum sacris operamur? Neutros hostium
habere numero possumus, utrisque stricti com-
muni fœdere religionis. Quas pro vobis preces of-
ferimus, eadem pro illis valent, quandoquidem ad
unum æque ambo pertinetis ovile pastoris Christi.
Nunc autem benedictus Dominus, qui liberavit te
ab hostibus a lege Christi alienis, quos immisit in
te ut 242 admoneret non juste a te illos hostili-
ter impeti quos hostes tibi quæsisisti, exhiberet au-
tem et tuis objiceret oculis veros hostes, quasi
diceret: En in quos fas piusque sit, si pugnare
libet, omnem belli vim effundere; quos ipsos tamen
frustra débelle prælio adortus conaberis, nisi
ego volens et propitius adfuero. Ostendit igitur
tibi hostes, et terruisse contentus eorum a te vim
arcuit, e periculis insidiarum in tutum incolumem
transferens. Sic agere novit Dominus judicium faciens.»
Hæc loquentem patriarcham placide audivit impe-
rator, reprehensionique acquievit obnoxie, ultro
comprobans et meruisse confitens: quid enim
contra opponeret veris et palam justis, non habe-
bat. Illud tantum ad quamdam excusationem sub-
jecit: « Atqui ad pacem, » inquit, « cum Chri-
stianis sancendam ista qua sum periclitatus
via properabam: huc enim ferebar ut fœdus
jam ictum cum illis, quos me habere hostes
vetas, etiam affinitatis necessitudine astringerem,
firmitate in posterum certiori. » Tantum impera-

πτειν· παραβόλων γὰρ ἀνδρῶν καὶ θανατῶντων τὸ τὸλμημα εἶναι, τὸ δ' ἐν σπονδαῖς ἀποδιδόναι τοῦ σώζεσθαι τὰ λοιπὰ εὐβούλου ἐγγὺς προνοίας. Τούτοις συγκροτηθέντες τοῖς λόγοις πέμπουσι τὴν ταχίστην καὶ ὑπισχνοῦνται βουλευσαμένους [P 158] ἐφ' ἱκανὸν ἐξανύειν ὅ τι ζητοῖεν. Καὶ ἦν μὲν αὐθημερὸν ἡ ἀναχωρή, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς πλεον ἠφίουν, ἀλλ' ἐπολιόρκουον κυκλοῦντες καὶ μάχην καρτεραν συνίστων, πρὸς ἣν οἱ ἐντὸς ἀντέχειν κατηναγκάζοντο. Καὶ πολλὸς ἦν ἡ ἐξ ἀμφοτέρων ἔρις. Ὡς δ' οἱ ἐντὸς ἤδη ἠσθένουον καὶ ὁ κίνδυνος ἦν κατὰ κεφαλῆς, πρεσβεύονται παρ' ἐκείνουσ ἡ μὴν ἐκδιδόναι, πλὴν ὑφ' ὄρκου τοῖς κατὰ θεοῦ καὶ θείων (καὶ γὰρ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον διεμηνύοντο) ἀσφαλῶς γενομένοις. Οὕτω διαπρεσβευσάμενοι, κατανευσάντων κακείνων, ἐπὶ πᾶσι χρῶνται τῷ ἐκείσε ἀρχιερεῖ, Ὁ δὲ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδὸς λαθὼν τὰς θείας εἰκόνας, σὺν παντὶ τε ἔξεισι κλήρω καὶ παρὰ τὸν Κωνσταντῖνον γίνεται. Καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὄρκων ὑπὸ θεῶ καὶ τῷ ἱεράρχῃ εἴσεισι μὲν ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκείνοι δ' εὐθὺς καὶ σουλτάν καὶ πάντα τὰ ἐκείνουσ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκδιδούσι, καὶ αὐτίκα ἀνεχώρουον λαθόντες, μὴδὲν ἄλλο, προσεπιθέντες ἦσαν γὰρ τὰ τῶν ὄρκων ἡ μὴν τὸν σουλτάν λαθόντας ἀρκεσθῆναι, μὴδὲν πράξοντας πλεον. Ἄλλ' ὡς ἔοικε, τὸ μοιρίδιον ἰσχυρὸν, κἄν ὅ τι βουλευσαίτο τις ἀντιπεριστῆν τὸ μόρσιμον. Τῆς γὰρ

ἐπιγενομένης ἡμέρας καὶ δευτέρας μετὰ τὴν πρᾶξιν φαίνονται κατὰ θάλασσαν καὶ αἱ τοῦ βασιλέως τριήρεις. Καὶ αἱ μὲν ὄσον οὕτω ἐνώρμουον πρὸς τοῖς λιμέσι, τοῖς δὲ μετέμελε τῶν συμβάντων. Ἄλλ' οὐκ εἶχόν τι πράττειν οὕτω γενομένων. τὸ γὰρ ἐπιμηθῆ μεταμέλειν ἦν, ἀλλ' οὐκ ἐξανύοι τὸ σύνολον. Ὅθεν καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχον μεταμελόμενοι τὸ γεγονὸς ἀποιήτον θείναι, ἐπὶ τοῖς χρήμασι τοῦ ἀσφαλῶς προύνοουον, μὴ καὶ ἐπὶ τούτοις σφαλεῖεν. Ἐπεπλήμμυρε γὰρ καὶ ἐπὶ ὁ τόπος ἐχθρῶν διασκεγαννυμένου τοῦ πλήθους. Τῷ τοι καταντικρὺ μὲν τῆς πόλεως τὰς τριήρεις ἔστησαν φέροντες, στίφος δ' ὀπλιτῶν ὡς τεῖχος ἐφ' ἐκάτερα στήσαντες οὕτως ἐξῆγον τὰ τῶν βασιλείων χρημάτων, καὶ φέροντες ταῖς τριήρειν ἐναπετίθουον. Τέλος δὲ καὶ αὐτοὶ ἐμβάντες ἀπέπλεον. Ἐπει δὲ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ βασιλεῖ ἠγγέλλοντο τὰ πραχθέντα, αὐτίκ' ἐκείνος πρὸς τὴν ἀγγελίαν παροξυνθεὶς ἀσχετος ἦν τῷ θυμῷ καὶ δευνὰ ἐποίησι. Καὶ δὴ τὸν μὲν ἀρχιερεῖα εἰς τὴν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας κρίσιν καθίστα, καὶ ἐκρίνετο, καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεύειν εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιτιμίαν ὡς τοῖς πραχθεῖσι μεσολαβήσας ἐκείνουσ τοὺς μέντοι γ' οἰκείουσ ὁ βασιλεὺς μαστίζας καὶ ὡς ἦν γυναικείαισ ἀτιμώσας στολαῖσ ἀπὸ προσώπου [P 159] ἐποίησι. Καὶ πέμψας τὰς μὲν τοῦ σουλτάν εἰς γυναῖκα καὶ θυγατέρα, ἔτι δὲ καὶ μη-

rim nostris quam fieri poterit optime providendum, ut quam diutissime resistemus, tardante quantumlibet auxilio; ac si vis interea major ingruerit, nunquam eo tamen deveniendum ut aut abscindamus aut projiciamus sultanis caput: nam id facinus esset temere furentium et insana desperatione mortem sibi vituperabilem accersentium. Quæ porro quoad vires suppetierint defenderis fortiter, ea, vel potius reliquias eorum semiconsumptorum, defensione ipsa extremos jam discrimine urgente pro salute ac capite pacisci, sapientis affine providentiæ censetur. In hæc decreta ubi omnes consensissent, mittunt statim qui hostibus promittant facturos se quod 239 juberent, postquam aliquam, cessatione oppugnandi, liberam ipsis indulgissent ad consultantum moram. Concessæ in unum illum diem induciæ, quas cum produci postulassent, nihil ultra impetrare valuerunt: quin potius die statim sequente omni ex parte vehementissime oppugnati summa vi resistendo contendere sunt coacti. Certatum utrinque totis viribus, quoad jam fatiscentes obsessi, et futurum clare cernentes ut mox opprimerentur prævalente multitudine, mittunt tandem qui deditionem pollicerentur, ea tamen conditione, si prius in pacta conventa jusjurandum solemne per Deum et divina rite ab oppugnantibus daretur. Ea legatio directa ad Constantinum est, quicum securius tractari posse videbatur; quo assentiente oblatis, etiam de consilli et ducum exercitus sententia, adhibitus ad juramenti cæremoniam loci antistes pontificalem indutus stolam, sacras imagines manu gestans, cum suo universo clero prodiit ad Constan-

tinum. Nullam die moram fecit promissorum a se fidem Deo teste sancienti conceptis rite verbis, sub auctoritate ac nutu episcopi præsentis. Qui cum ad suos rediisset, statim qui arcem tenebant sultanem dimiserunt cum suis rebus cunctis universoque ipsius comitatu. Eo recepto confestim hostes recesserunt, nihil amplius facessentes molestiæ: cautum enim sacramenti formula diserte fuerat ut sultane ipsis tradito contenti nihil ultra requirerent. Hoc eventu apparuit ineluctabilis divini decreti potentia, cui frustra obsistere conetur vis ac prudentia quantavis. Die sequenti, secunda ab ea qua deditur sultan est, apparent in mari triremes imperatoris; quarum appulsu vicino tantum non jam subeuntium portum 240 sera festinatæ deditionis poenitentia imperatorios invasit. Sed quæ facta erant infecta fieri nequibant. Cum ergo aliud non possent, ne suppellectilem et pecuniam imperatoris e tantis tam ægre hactenus periculis servatas in aliquo adhuc discrimine relinquerent, utique in regione hostibus iisque rapacissimis redundante, ordinatis utrinque in binam seriem ab arce in portum militibus armatis regias illas gazas eduxerunt imposueruntque triremibus; tum super et ipsi conscendentes solverunt. Inde ubi appulerunt Constantinopolim, cognitissimus imperator quæ contigerant immane quantum excaudit. Ac antistitem quidem ad tribunal ecclesiasticum reum fecit; parumque abfuit quin is acerbo supplicio lueret functionem recepti jusjurandi. Domesticos quidem suos ab Æni arce reduces, prius flagellatos, inde muliebribus ad exprobrationem ignaviæ debonestatos stolis, a conspectu

τέρα και ἀδελφὴν ταπτομένας, και τοὺς ἐκείνου παῖ-
δας σὺν τοῖς περὶ ἐκείνου ἀπασιν εἰρκταῖς ἀσφαλῆσαι
ἐδίδου. Ὅσον δ' ἦν ἐκείνῳ πλῆθος ἰχρημάτων ἐν
ἀργύρῳ τε και χρυσῷ και πέπλοις ἐξάλλοις, ἔτι δὲ
και στολαῖς και ζώναις, ἀλλὰ και μαργάρους και
λίθοις, πᾶμπολυ ὄν, ὡς φασί, και ἱκανὸν εἰς τρυφὴν
Περσικὴν, τῷ κοινῷ ταμειῷ προσανατίθησι.

κς. Ὅπως ὑπεδέξατο ὁ πατριάρχης ἐλθόντα τὸν
βασιλέα, και μεθ' ὅσου ἐλέγχου και ζήλου.

[P 160] Τῶς δὲ, πρότερον ἢ ταῦτα γεγενῆσθαι,
ἐπεὶ πολὺς ὁ πατριάρχης κωλύων ἦν τὸν βασιλέα
κατὰ Χριστιανῶν ἐκστρατεύειν ὡς οὐκ εὐοδήσοντα
πάντως ἐμφυλίους κινουόντα πολέμους, τότε μὴ κατὰ
τρόπον βασιλικὸν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι,
τῷ μεγάλῳ νεῷ ἐπιστάντι ἐφ' ᾧ προσκυνῆσαι και
ἀποδεῦναι τὰ τῆς εὐχαριστίας βύσια, κατελθὼν ὁ
πατριάρχης ὠνειδίξε τε αὐτὸς, προσεπιτιθεὶς και
τὰς εἰς Θεὸν τῆς σωτηρίας ἐκείνου εὐχαριστίας,
και, « Τῷ Θεῷ χάρις, » ἔλεγε, « ὅτι σέσωσαι, και
χερσὶν οὐ παραδέδοσαι τῶν τῆν σὴν ψυχὴν ζητούντων
ἐχθρῶν. Τί δα! τὰ παρ' ἐμοῦ σοι τότε λεγόμενα; ἢ
οὐ μέμνησαι ὡς τὴν ἐκστρατείαν ἐκώλυον ὡς οὐ
συνόισουσιν ἄντικρυς; οὐ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους

ἀπέλεγον μὴ ζητεῖν; και τί γε ἄλλο ἢ σὲ και τὰς
σὰς δυνάμεις εἰς μάχην τῷ δεσπότῃ Μιχαὴλ ἵεναι
και τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν; οὐχ ἅμα σὺ μὲν τῷ
Χριστοῦ ἐνεσημάνθης ὀνόματι κάκεινος λάτρης
Χριστοῦ; τῖσιν εὐκτέον, ἔλεγον τότε, ποιῶντας τὰς
εἰς Θεὸν ἰκεσίας, και κατὰ τίνων ὀμιλητέον Θεῷ ὡς
ἐκασπόνδων ἐχθρῶν; αἱ ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαὶ και ὑπὲρ
ἐκείνων πάντως, ἐπειδήπερ και μιᾶς μάνδρας ἐστὲ
τοῦ Χριστοῦ. Νῦν δὲ, ἀλλ' εὐλογητὸς Κύριος ὁ βυ-
σάμενός σε ἐξ ἐχθρῶν ἀνόμων. Ἐπέσεισε γάρ σοι
σφέας ἐφ' ᾧπερ [P 161] ἀναμνησαὶ ὡς οὐς μὲν ὡς
ἐχθροὺς ἐζητεῖς, οὐκ ἐχθραντέοι πάντως δικαίως.
Ὅρα δὲ τοὺς ἐχθροὺς, εἰ βούλει, οἷς οὐκ ἂν ὁμῶς
χωρήσεις, ἦν μὴ ἐγὼ θέλωμι. Ἐδειξε τοίνυν και τοὺς
ἐχθροὺς, και φοθήσας μόνον μεταβαλὼν ἐβόρυσσας.
Ὅτως οἶδε Κύριος κρίματα ποιῶν. » Ταῦτα τοῦ πα-
τριάρχου λέγοντος εὐμενῶς ὁ κρατῶν ἐδέχετο τὰς
ἐλέγξεις και προσεπήνει· ἀντιλέγειν γὰρ ὡς δικαίως
οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἐπήγεν ὡς δῆθεν ἀπολογούμενος ὡς
και εἰρήνην μᾶλλον τὰ τῆς ὁδοῦ κατηντήκεσαν και
ὡς κῆδος μεσολαβήσαν τὰς εἰσαῦθις σπονδὰς ἐθε-
βαίωσεν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτως εἰπὼν (οὐ γὰρ
ὁ καιρὸς ἐδίδου και πλείονα λέγειν) ἀποπεμφθεὶς

imperator removit suo, palatinis officiis privatos.
Tum missa militum manu sultanis uxorem et filiam,
matrem praelerea et sororem filiosque ejusdem cum
domestiois et cuncta familia omnium eorum securæ
custodiæ mandavit. Quantum porro eidem sultani
diviliarum ibi fuit in auro argentoque signato aut
facto velisque insignibus, stolis ac zonis, unionibus
quin etiam et varii generis exquisiti pretii gemmis,
quod ex usu luxuriæ Persicæ plurimum omnino
fuisse aiunt, totum corrasit et in publico ærario
deposuit.

26. *Ut exceperit patriarcha redeuntem imperatorem,
quam acri reprehensione ac zelo.*

241 Cæterum priusquam hæc fierent, oppor-
tune occasionem arripuerat imperatoris objurgandi
patriarcha. Multus is dudum fuerat in dehortando
imperatore ab expeditionibus adversus Christianos
suscipiendis, non successuras feliciter eas ipsi den-
untians: neque enim civili contra ejusdem reli-
gionis professores bello Deum adiutorem fore.
Talia frustra sæpe a se monitum videns tunc; non
ut imperatore dignum fuerat, sed indecora fuga
vix salvum sese recipientem Constantinopolim, ubi
primum is a reditu magnum in templum se contu-
lit Dei adorandi et pro evitato summo discrimine
gratias agendi causa, cominus accedens increpavit
palam verbis haud mollibus, id tantum intermis-
cens delinimenti, ut gratulari se simul ipsi salutem
insperato servatam, reddendis Deo pro ea gratiis,
significaret: « Deo gratias, » inquit, « quod
salvus evasisti, et non es traditus manibus hos-
tium quærentium animam tuam. Ecquid autem
eorum meministi quæ sæpe apud te egi, expeditiones
istiusmodi dissuadens ut prorsus noxiæ? Non

dixi et serio denuntiavi tibi ne bella civilia sus-
ciperes? Cur ergo te tuasque copias Michaeli
despotæ exercituique ejus in aciem progressus ob-
jecisti? nonne et tu nomine Christi signatus es et
ille Christum agnoscit. Dominum? Inter tales, aie-
bam, prælio commisso pro quibus orabimus? Utris
victoriam, utris cladem impetrare conabimur a
Deo, dum sacris operamur? Neutros hostium
habere numero possumus, utrisque astricti com-
muni fœdere religionis. Quas pro vobis preces of-
ferimus, eædem pro illis valent, quandoquidem ad
unum æque ambo pertinetis ovile pastoris Christi.
Nunc autem benedictus Dominus, qui liberavit te
ab hostibus a lege Christi alienis, quos immisit in
te ut 242 admoneret non juste a te illos hostili-
ter impeti quos hostes tibi quæsisti, exhiberet au-
tem et tuis objiceret oculis veros hostes, quasi
diceret: En in quos fas piusque sit, si pugnare
libet, omnem belli vim effundere; quos ipsos tamen
frustra debellare prælio adortus conaberis, nisi
ego volens et propitius adfuero. Ostendit igitur
tibi hostes, et terruisse contentus eorum a te vim
arcut, e periculis insidiarum in tutum incolumem
transferens. Sic agere novit Dominus judicium faciens.»
Hæc loquentem patriarcham placide audivit impe-
rator, reprehensionique acquievit obnoxie, ultro
comprobandis et meruisse confitens: quid enim
contra opponeret veris et palam justis, non habe-
bat. Illud tantum ad quamdam excusationem sub-
jecit: « Atqui ad pacem, » inquit, « cum Chri-
stianis sancendam ista qua sum periclitatus
via properabam: huc enim ferebar ut fœdus
jam ictum cum illis, quos me habere hostes
vetas, etiam affinitatis necessitudine astringerem,
firmitate in posterum certiori. » Tantum impera-

ταῖς εὐχαῖς ἐχώρει πρὸς τὸ παλάτιον, τὰ δὲ περὶ τοῦ κήδους οὕτως ἦσαν.

κζ. Κῆδος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τῆς Εὐλογίας Ἄννη καὶ Νικηφόρῳ δεσπότη υἱῷ τοῦ δεσπότη Μιχαήλ.

Ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς δυνάμεις προσθαλῶν ἀπεκρούετο (ἐχρῆτο γὰρ καὶ ὁ Μιχαήλ τῷ Ἰταλικῷ εἰς βοήθειαν, καὶ καρτερώς κρατυνόμενος τὰς δυνάμεις ἀντείχε, καὶ οὐδὲν ὁ ἐπιῶν ἤνυσεν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιούτο ταῖς ἐν κενοῖς ἀσχολλαῖς), μόλις κατὰ τὴν πολλὴν πείραν, ἰκετεύσαντος τοῦ δεσπότη καὶ πρεσβείαις συχναῖς ἐκμειλιζαμένου τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς εἰρήνην καὶ οὗτος ἀπέκλινε. Καὶ ἐπεὶ παῖδες ἦσαν τῷ Μιχαήλ τρεῖς μὲν γνήσιοι, ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης ἀνά χεῖρας ἦν τοῦ κρατοῦντος, πεμφθεὶς μὲν πρὸς πατέρα, δοθεὶς δὲ καὶ παρὰ μητρός ἡκούσης εἰς ἑμπερον, ὃν καὶ γαμβρὸν τοῦ σεβαστοράτορος Τορνικίου ὁ λόγος προὔπεδεικνυ, δύο δὲ παρὰ τῷ πατρὶ, Νικηφόρος τε καὶ Δημήτριος, ἕτερος δ' ἐκ νοθείας ὁ Ἰωάννης, καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ἀντίπαις ἦν ἔτι καὶ ἐν ἀπραγμοσύνῃ ζῶν διετέλει, ὁ δὲ γε Νικηφόρος κ-

tor locutus (non enim tempus id erat plura disserendi) recessit in palatium, bene precante in digressu patriarcha. Affinitas porro cujus modo facta est mentio, sic se habuit.

27. *Affinitas inter imperatorem et despotam Michaelem contracta, Anna Eulogiae filia sororis Augusti Nicephoro despote Michaelis filio in uxorem data.*

Cum sæpe imperator vel aliorum vel proprio ductu immissis in tractum Occiduum copiis, illicque cum hostibus congressus, semper repulsus esset, propterea quod ibi dominans Michael auxiliis Italicis utebatur et horum vi confirmatus resistebat validissime, adeo non proficientibus contra quidquam Romanis ut etiam male multati plerumque redirent, longa experientia militiæ damnosæ tandem persuasus otium ibi et operam in nullius frugis, nullius spei negotio male consumi, induxit in animum non jam aspernari amplius crebras despote preces, nec se, ut hactenus, inexorabilem præbere delinimentis ejusdem et supplicibus officiis, sed ad pacem cum ipso inclinare. Quoniam autem Michaelis erant despote filii tres legitimi, quorum Joannes quidem in manibus ac potestate imperatoris erat, missus quidem a patre, traditus autem in obsidem a matre præsentem, ad conciliandam conventionem ultro Constantinopolim profecta, quem et generum factum Sebastocratoris Tornicii superius docuimus; duo autem debebant apud patrem, Nicephorus et Demetrius, cum tertio ex pellice genito Joanne; ac Demetrius quidem primum tunc pubescens immaturus negotiis nihil nisi puerilibus remissionibus vacabat. Nicephorus

χρήρωτο γυναικὸς (ἡ γὰρ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως [P 162] Λάσκαρι ἐτεθνήκει), τούτῳ ἐγνώκεσαν καὶ ἀμφοτέροις τὴν τρίτην τῶν τῆς Εὐλογίας θυγατέρων Ἄνναν ἐκδοθῆναι πρὸς γάμον, δεσπότη γε ὄντι, ἐκ τοῦ προτέρου κήδους παρὰ τοῦ προδεσπασευκότος Ἰωάννου ἔχοντι τὸ ἀξίωμα. Καὶ δὴ μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἀποστείλας τὴν Ἄνναν τοὺς γάμους ἐτίλει, εἶτα καὶ τὸν Νικηφόρον εἰς ἑαυτὸν συγκαλέσας κατὰ τὴν Κωνσταντίνου κρατοῦντι μὲν τὸ ἀξίωμα, καὶ τιμαῖς μεγαλόνας καὶ δώροις ἀγέλας πρὸς τὰ οἰκίαι ἐκπέμπει. Καὶ οὕτω τὰ κατὰ δόξιν καταστήσας τὰ τῆς ἀνατολῆς πονοῦντα προσανεκτάτο, καὶ ἔλλους μὲν πλείστους προσασπαστέλλων, ἐξαιρέτως δὲ τὸν δεσπότην Ἰωάννην, ᾧ δὲ ἐπεθάρρει αὐτάρκη τὴν τῶν κακουμένων ἐπικουρίαν· ταῖς γὰρ ἀληθείαις ἀσχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς δυτικοῖς ὡς δῆθεν ἀνακαλουμένου τῇ βασιλείᾳ τὸ λειπὸν, ἡσθῆναι τὰ καθ' ἑω διχόθεν, τῷ τε τὰς ἐκεῖ δυνάμεις πρὸς τὴν δόξιν ἐνπέμπεσθαι καὶ τῷ καταμελεῖσθαι μακρόθεν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, τῶν δυτικῶν ἡσυχάζοντων, πέμπων ὁ βασιλεὺς καθ' ὅσον οἶόν τε ἀνεκτάτο καὶ πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆγεν. Οὐ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν τοῦ δεσπότη φανέντος ἐκείσε τοὺς Πέρσας μὴ ἡρμῆν, ἢ μᾶλλον καὶ μὴ σὺν φόβῳ πλείονι ἀναστῆλλεσθαι.

vero viduus erat nuper mortua ipsius conjuge, filia Lascaris Augusti, huic deoeverunt communiter tertiam Eulogiae natarum Annam copulare nuptiis, titulum ac dignitatem despote jam ex priore habenti a socero imperatore Joanne accoptam. Itaque cum multo satellitio splendidoque comitatu Anna missa nuptias imperator istas peregit; tum vocato ad se Constantinopolim Nicephoro, præterquam ei dignitatem confirmavit, honoribus etiam illum auctum majoribus donisque dignitatum domum remisit. Sicque constitutis in Occidente rebus, Orienti jamdudum laboranti recuperando attendebat, cum aliis eo missis plurimis tum præsertim Joanne despote, quo maxime innitebatur, abunde illum idoneum confidens emendandis arciendisque cunctis per illum tractum detrimentis reipublicæ, et illis periclitantibus populis, quanto esset opus ad illos imperio servandos, auxilio juvandis tegendisque. Revera enim intento imperatore Occiduis rebus, et omni cura satagente illa divulsa membra imperii corpori conjungere iterum ac restituere, infirmari ac debilitari contigit provincias ad Orientalem limitem sitas duplici ex causa, primum quod quæ illas prius defendebant copię inde in Occidentem abstraherentur, deinde quod in necessitatibus urgentium et remedio præsentem egentium casuum propter longinquitatem negligerentur. Ceterum ubi, ut dixi, pacatus fuit Occidens, missis ad illas partes imperator copiis quantum potuit maximam iis recuperandis curam impendit, ferèque in statum pristinum reduxit. Nam despote Joannis ea virtus, ea fama erat, ut eo apparente fieri non posset quin Persæ quiescerent, aut potius cum metu et terrore majori reprimerentur.

κη'. Περὶ τοῦ φημισθέντος ψεύδους διὰ Τοχάρων Ἀ
ἐπιδρομῆν κατὰ Νίκαιαν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Κρονίου, τῶν θείων
ἡμερῶν τῆς νηστείας τελευμένης, ἡμέρᾳ τῆς δευτέ-
ρας ἑβδομάδος δευτέρᾳ συνέβη τῇ Νικαίᾳ ἐκ παρα-
δόξου τε καὶ ἐξαίφνης πᾶγμα πραχθῆν μὲν φοβερὸν
καὶ μηδενὶ ἄλλῳ εἰς λόγον ὑπερβολῆς παραχωροῦν
τῶν πρωτείων, γὰρ δ' τι καὶ ὅπως συμβαίη, ὅσον τῇ
προσβολῇ καὶ μονῇ καὶ τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, ὡς
ἦδη μεγίστοις κακοῖς περιβεβλησθαι ἀναγκαῖον εἶναι
τοῖς δεχομένοις καὶ μηδὲν [P. 163] τῶν εἰς σωτηρίαν
ἐλπίζειν, λεγόμενον δὲ μὴ τόσον ἔχον εἰς φόβον
καὶ συστολήν. Ἐβῶθε γὰρ ὁ λόγος τοῖς μετρίοις
μέγεθος ἐπιφέρειν ὡς οἷός τ' ἐκείνων περιεῖναι,
τοῖς δὲ μεγίστοις ἑξατονῶν ὕστερος σφῶν φαίνε-
σθαι. Πλὴν καλὸν ἐν τοῖς τοιοῦτοις μὴ τοῖς λεγο-
μένοις ἐμμένειν τοῖς λόγοις προσέχοντας, ἀλλὰ
καὶ ἐς μάλα τὸν νοῦν ἐπανάγειν καὶ ὡς ἐπ' αὐτῶν
ὄντας τῶν πραγμάτων ἀναπολεῖν τὰ λεγόμενα. Πρώτη
τοίνυν φυλακῇ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὑπεραναβεβηκό-
τος τὸν ὄριζοντα τοῦ ἡλίου ὅσον καὶ ἐπὶ μοῖρας ζω-
δίου τριάκοντα, ἐπ' ἔργοις ὄντων τῶν ἀνθρώπων τῶν
μὲν πνευματικοῖς τῶν δὲ καὶ σωματικοῖς, ἐξαίφνης
φημίζεται λόγος οὐκ ἐν τῷδε μὲν τῷ μέρει τῆς πό-
λεως ἐν τῷδε δ' οὐ, ἀλλὰ κύκλῳ περὶ τῆς πόλιν ἀπα-

σαν, Τοχάρων ἔθνος τῷ πλήθει θαρσῆσαν, τοὺς τῶν
πυλῶν κρεουργῆσαν φύλαξας, εἰσελθεῖν τὴν πόλιν
μεθ' ὅτι πλείστων καὶ δεινῶν ὀρημάτων, ὡστ' ἐν
ἀκαρεῖ τοὺς ἐμπύπτοντας σφίσι ἀπροσδοκῆτως ἀπη-
νῶς κατασφάττειν. Καὶ ὁ λόγος ἅμα μὲν ἐβρόχθη, ἅμα
δὲ καὶ τὴν πόλιν περιελάμβανεν. Ἐκπηδήσαντες
τοιγαροῦν τῶν οἰκιῶν, καθὼς ἕκαστος ἔχων εὐρέθη,
ἐξέθεον ἀσυντάκτως κατὰ τὰς ἀμφόδους, καὶ οἱ μὲν
ἔνθεν, οἱ δ' ἐκεῖθεν φερόμενοι ἀλλήλοισι προσέπιπτον.
Ἦν δὲ καὶ τούτοις κακείνοις εἰς καὶ ὁ αὐτὸς πόνος.
Καὶ ὡσπερ κατὰ νότου καὶ ἀμφοτέρους ἐπείγοντος
τοῦ κακοῦ συγχρούοντες ἀλλήλοισι, ἄτεροι ἐξ ἐτέρων
μανθάνειν ἤθελον τίς ἢ φήμη, καὶ εἰ ἀληθῆ τὰ λεγό-
μενα. Οὕτε δ' οὗτοι οὕτ' ἐκεῖνοι ἀσφαλῶς εἶχον φρά-
ζειν, πλὴν τοῦ ἀληθῆ εἶναι ταῦτα συμφῶνως ἀπάν-
των ἰσχυριζομένων εἰς τοῦτο. Καὶ ἕκαστος περὶ
ἑαυτῷ ἀμφιδόλως ἔχων τὸ σῶζεσθαι, ἀναμφιδόλως
εἶχε περὶ τῆν φήμην. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐκείνοις ἦσαν,
κατόπιν ἄλλοι ἐκτρέχοντες ἐτραγῆδου τὰς συμφο-
ρὰς, καὶ οἰκείοις ἔλεγον ὀφθαλμοῖς τεθεῶσθαι τοὺς
ἐπιόντας τὸν ἐντυγχάνοντα σφίσι μεληδὸν κατασφάτ-
τοντας, ὡς εἶναι τὴν ἐκείνων θάνατον ἅμα καὶ θάνατον
οἰκτιστον, τῶν φόβων, οἶμαι, εἰδωλοποιούντων τὰ
πᾶθη καὶ γρηγοροῦσι καὶ τὰ μὴ ὄντα πλαττόντων
ὀφθαλμοῖς τὸ ὀπτικὸν πλανωμένοις καὶ τῆς ἀληθείας

28. De Vulgata Nicææ falso nuntio invadentium
eam urbem Tocharorum.

Ejusdem autem anni mense Martio, cum sacri
dies jejunii celebrarentur, die secunda hebdomadis
secundæ, contigit Nicææ ex inopinato et subito
quiddam adeo terrificum, ut si cum maxime tur-
bulentis et tumultuosis eventibus, qui maximam
afferre consternationem solent, conferatur, nulli
omnium diritate commotionis ac popularis formi-
dinis insana concitatione concedat. Unde ac quo-
modo acciderit tam vehementer ingruens, tam
longum durans, tam anxia expectatione mali gra-
vissimi crucians terror, tam inevitabiliter in sum-
mæ calamitatis sensum quasi præsentem cum ex-
trema desperatione salutis quos comprehendebat
miseros conjiciens, conandum est dicere, utcunque
sit difficile narratione rem exprimere uti se habuit,
quippe quæ sit necessario minus atrox apparitura
legentibus quam eam experti senserunt. Nam quæ
mediocribus quidem affingere magnitudinem ars
atque amplificatio sermonis potest, eadem infra ma-
ximam per se rerum subsidere fastigium impar
assequendo solet. Quare sapientis lectoris est sub-
levare iudicio in talibus infirmitatem scriptionis
cui cognoscendæ dat operam, et quasi supplere
imaginando quod dictio minus exprimit, evolante
animo in ipsam præsentiam periculi, sensusque
induente quales fuisse consentaneum sit eorum
quibus contigit in 245 re, dum gereretur ipsa
versari. Primo igitur trihorio diei illius, eminente
supra horizontem sole quasi partibus signi triginta,
cum operibus homines vacarent alii spiritualibus,
corporeis alii, confestim fama dissipatur, non in

hac quidem urbis parte, in illa vero non, sed late
per urbem totam uno circum undique tenore,
gentem Tocharorum multitudine fretam trucidentis
portæ custodibus in civitatem irrupisse rapidissimo
et sævissimo simul impetu, ita ut passim ipsis
inopinato ubivis occurrentes momento ab iis imma-
nissime omnes conciderentur. Et rumor hic simul
prolatus, simul universam pariter complevit com-
prehenditque civitatem. Exilientes igitur extra
domos eo quisque habitu quo illo rerum articulo
reperitus est, discurrebant confusissime per vias et
angustias, ruentes ille huc, hic illuc, alter in alte-
rum accidentes mutuo collisu, labore utrinque con-
trario, sed pari; in quem illos trudebat opinio
cuique instantis a tergo mali. Ac sese pulsantes
percontabantur quæ hæc esset fama, et ecquid vera
narrarentur. Porro neque hi neque illi certum
quidquam expedire poterant. Cæterum omnes voce
consona verissima dici affirmabant; nam quam
quisque incertus erat consilii de via modoque
propriæ salutis in tuto collocandæ, tam certum se
ferebat de veritate gliscentis famæ. In his dum isti
erant, ecce a tergo alii currentes miserabiliter de-
plorabant infandam cladem, propriis modo se vi-
disse oculis memorantes, 246 dum hostes quem-
piam sibi obvium membratim concerpserint, dif-
ficili iudici immaniorne illa crudelitas cædis an
tristius et miserabilius spectaculum fuerit. Credide-
rim terrorem, partes invadentem Morphei, somnia
vigilantibus tetra quædam objectasse, atque ut
per noctem imaginationi solet sopor, ita oculis
luce palam illuisse, visa ostentando falsa. Vis
nempe illa est insanæ formidinis, ubi mentem

ἀποτυγχάνουσι. Τὸ γὰρ κατὰ νοῦν φοβερὸν λαμβάνον τὸ ὀπτικόν, ὡς τοῖς ἔξω σκοτασθὲν διὰ τὸ περιὸν τῆς δειλίας, καὶ κατὰ τρόπον βλέπον, προσεῖχεν ὡς ἀληθεῖ εἰδωλοπλαστομένῃ τῇ φαντασίᾳ, καὶ ὁ ὑπενόει μόνον ὡς ὃν ὑπετόπαζε. Τί γὰρ ἐκείνοις [P. 163] ἠβούλετο τὸ τὰ ἀνύπαρκτα ὡς ἐν ὑπὸστάσει ὄντα πιστοῦσθαι, οἱ δ' ἀκούοντες τῶν πρόσθεν μὲν ἐξεκρούοντο, καλινδρομοῦντες δ' ἐς οἴκους οἱ μὲν ταῖς γωνίαις ἐζήτουν παραδύεσθαι κατὰ τὸ σφίσειν αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ἱκανὸν νομιζόμενον, καὶ οἱ μὲν τάφους πάλαι κατατεθνεώτων ἀνοιγνύντες εἰσέδουον, οἱ δ' ἀσφαλεῖσι τόποις ἑαυτοὺς ἐνεπίστευον· ἄλλοι δὲ ἀνδρωδέες τι καὶ θαρσάλειον ἠγούμενοι πράττειν ὅπλα τε περιετιθούον καὶ λόγγαις σὺν ἀσπίσιν ἐχρῶντο καὶ τὸν ἠγῆσόμενον ἐξεζήτουν. Ἦσαν δὲ τότε ὁ μὲν εἰς προστασίαν τῆς πόλεως τεταγμένος οὐκ εὖ εἰδὼς πολέμων, ἀλλὰ ληυμάτων ὁ Μανουηλῆτης Νικόλαος, τιμὴν ἔχων τὸ προκαθῆσθαι τῆς πόλεως, ἄλλοι δὲ πλεῖστοι πολεμικαῖς ἐμπειρίαις ἐντεθραμμένοι, οἷς οὐδεμία τις ἐνῆν τὸ τηνικάδε ἔννοια τοῦ πολλάκις καὶ ψεῦδος εἶναι τὸ φημιζόμενον, ἀλλὰ πᾶσι κοινὸς προσπεπαικίει φόβος. Καὶ μὴ μόνον τὸ κατὰ σφᾶς ἤθελον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ πᾶσιν τὴν πόλιν σώζεσθαι. Ὀπλισθέντες τοιγαροῦν διέθεον πᾶσιν τὴν πόλιν,

consternaverit, furorē inde oculis offundere, ut sibi coram: cernere mœsta tetraque simulacra videantur, quæ nusquam sint alibi quam in errore delirantis animi, unci artificis illorum, persuasione quamvis vana stultaque in certo affirmandi fiduciam abundante. Talia qui a contra venientibus audierant, referēbant retro pedem domos versus; pars angulos scrutabantur, sicubi cavum invenirent quo se compingerent: alii aliud salutis spem offerens latibulum captabant; nec deerant qui sepulcris dudum mortuorum sese insinuantibus ibi musearent; locis quidam munitis et firmi operis caput vitamque commendabant. Ab his diversi nonnulli digno viris, et ut ipsis videbatur, generoso consilio, armis indutis, arrepta lancea scutoque, qui duceret adversus hostem quærebant. Homo erat urbi præpositus prædarum quam præliorum scientior, Manelites Nicolaus. Hic honor obtigerat præsidendi tunc Nicææ. Erant et alii plurimi, militiæ usu nonnullo, multorum annorum stipendiis imbuti. Horum nulli tum venit in mentem cogitare vanos plerumque ferri ejusmodi rumores, ideoque serio 247 disquerire quid in re esset; sed pariter omnes una communi percussi formidine, satagebant non se solos, verum et cives tecta que servare. Armati ergo discurrebant per totam civitatem, velut quidam ultro citroque continue commeabundi celeres nuntii. Ac dum hi hanc, alii aliam in partem impetu feruntur, nihil quidem eorum quæ dicebantur videbant: solum ejulatus undique planctusque audiebant, velut capta civitate lamentantium; erantque voces ac clamores plane quales hominum, quos cum maxime præsens pungit ac penitus vulnerat atrocis ingruentis mali sensus; ni-

οἷά τινες διέφτοντες συνεχεῖς, καὶ οἱ μὲν ἐνθεν, οἱ δὲ ἐκεῖθεν μεθ' ὀρμῆς ἐξαλλόμενοι οὐδὲν ἐώρων τῶν λεγομένων, μόνων δὲ ὀδυσμῶν καὶ στεναγμάτων ἤκουον ὡς ἀλόγτος τοῦ ἄστεος καὶ ὡς τοῦ δεινοῦ σφίσειν ἐν χρῆσιν γεγονότος, καὶ σχῆμα ἦν ἀντικρυς ἀλόγτης πόλεως τὰ πραττόμενα, πλὴν οὐκ ἐκ τῶν δρώντων εἰκονιζομένων τῶν χαλεπῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πασχόντων τὰ τῆς ἀλώσεως. Οὐ γὰρ κενὸς ἐκάλει κενὸν ὡς ληψόμενος τὸν ἀργὸν πρὸς τὸ λήψεσθαι, οὐδὲ πλήρης ὢν ἄλλος παρῶτρυνεν ἕτερον, ἀλλ' οἷον ἐκασκασθέντες τῷ φοβόληπτοι γεγονέναι, καὶ τοῖς οἰκείοις ὡς ἀλλοτρίοις προσπαίοντες, ὑπώπτευσον καὶ τοὺς συνήθεις ὡς πολεμίους, παρὰ τσοῦτον οὐ σφάττοντες παρ' ὅσον καὶ τὸ πρὸς ἐκείνων παθεῖν ἐβουλόττοντο, δύσμοροι τῆς ὀμυγμίας καὶ ἄθλιοι τῆς κατὰ σφᾶς προθυμίας ἕκαστος. Τότε καὶ οἱ ἐν εἰρκταῖς σιδήροις πεδούμενοι (πολλοὶ γὰρ τῶν πολεμίων κρατηθέντες ὡς εἰρκτὴν λήθης τὴν ἐν Νικαίᾳ φυλακὴν κατεκρίνοντο, ὡς οὐ βραδίως ἂν ἀπεδράντες) ἐκείνοι τοίνυν τὴν κοινὴν θεώμενοι ταραχὴν ἐπίστευσον τοὺς ἐχθροὺς εἰσεῖναι καὶ κρατῆσαι τὸ ἄστυ, οὐκ ἐξ ὧν ἐκείνους ἔβλεπον, ἀλλ' ἐξ ὧν τὸν τῶν ἐπὶ κῶν θόρυβον ἐθεώωντο. Καὶ δὴ τῶν πεδῶν ἐκλυθίντες οὐραγοὶ τινες ἦσαν προσκεθεύσεως τῆς φάλαγγος,

hilque deerat ad scenam tragicam extrema calamitatis, qualis in direptione urbis expugnatae cernitur, nisi quod solæ quæ patiebantur personæ partes illic, et quidem perfectissime, agebant suas, vim inferentes comparebant nusquam. Non enim, ut sit in depredationibus captarum civitatum, vacuum vacuum exhortabatur ad secum rapiendum, et in hoc segnem increpabat. Non rursus plenus prædæ alius ostentabat socio spolia exposita, incitans ut strenue auferret. Nihil, inquam, spectabatur tale, sed tantum turba tumultuans avulsorum domibus et temere cursantium metu lymphatorum: qui ubi in domesticos procurso offenderant, cohorescebant tanquam in hostes incidissent, terrore panico, quo erant fascinati, familiares deformante in barbaros, quos ne occidere conarentur sola tuendi se ipsos ab eorum scilicet infesta vi et armis cura retardabat. Infelices dira cæcitate, qui non discernere cives et socios ab hostibus; nec minus miseri fortitudine intempestiva, qua in amicos atque adeo in se ipsos mucroem impetumque unusquisque vertebat. Tunc hi quoque quos custodiæ ferro vinctos tenebant (multi enim bello capti perpetuo carcere. Nicææ delinendi damnati erant, ad id ista delecta civitate, quod inde difficiliter vias fugiendi reperire posse viderentur), isti, inquam, communi animadversa perturbatione, persuasi revera ingressos hostes 248 et in urbe prævalere, non quod ipsos viderent, sed ex trepidatione quam cernebant civium ducta conjectura, soluti vinculis se comites addiderunt iis de quibus dixi armatis, et extremo velut agmine cohortem auxerunt obeuntem, ut est memoratum, vias urbis, et præcurrentes sequebantur,

πλήν οὐ κατ' ἄμυναν, ἀλλὰ κατὰ προθυμίαν του φυλάσσεσθαι. Ἦν δὲ τὸ τῆς ἐκδρομῆς τέλος ἐπὶ τὰς πύλας ἵναί τῆς πόλεως. Καὶ ὁ λαὸς [P. 165] εἶπετο χόδην, καὶ ἐν ἀλογίστῳ τῇ καθ' αὐτὸν ἀσθενείᾳ ὠρρώδου ἐκαστος, ὡς ἢ τεθνηξόμενος τῶν πρώτων πεσόντων, εἰ οἱ πολέμιοι ἔξωθεν διεκπαίοιεν, ἢ τούτων ἀνωθούτων τοὺς εἰσχεομένους καὶ ἀναστελλόντων ἐνδοθεν αὐτοὺς οὐραγῶν συναλευσόμενός τε καὶ ἐκφευξόμενος. Τὸ δὲ ἦν ἄρα ὀνειδος αὐτοῖς. Ἰπροσπεσόντες γὰρ ταῖς πύλαις οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς προθέσεως ἐπήρχοντό τε καὶ ἀνεχώρου, ἀλλ' ἐν ταραχῇ καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ ἐμπίπτοντες μεθ' ἡσυχίας καὶ σὺν καταστάσει τῇ προσηκούσῃ ἀνεξέγγυον. Εὕρισκον γὰρ καθ' ἡσυχίαν καθημένους τοὺς φύλακας καὶ μηδὲν ἐπαύουτας τῶν ἀνά τὴν πόλιν γενομένων. Ὅθεν καὶ μᾶλλον ἤλγουν ὡς τόσον ἡπατημένοι, ἢ ὠρρώδου ἐν ἄλλαις πύλαις ἐλπίζόμενον τὸ κακόν. Ὅ δὲ καὶ πλείω παρῆχεν ἐκείνοις τὴν ταραχῇ, εἰ οὕτω βραδυνάντων τῆς πρὸς τὰς μηδένα φόβον ἐχούσας πύλας ἀπτομένων οἱ ἐχθροὶ καθ' ἑτέρας πύλας μετ' εὐχερείας πάσης εἰσελθῶν. Καὶ δὲ ἐκεῖθεν διασκιδνόμενοι, οἱ μὲν ἔνθεν,

οἱ δ' ἐκεῖθεν φρόντες, ἅμα καθ' ἡμίσεις ταῖς καθ' ἑκάτερον πύλαις ἐφίσταντο. ἀπογνόντες ὡς μὴ πο- νούσης τῆς καθ' ἑω. Ὡς δὲ τὰ ἴσα καὶ ἐν ἐκείναις εὐρον (τὴν γὰρ πρὸς αἰγιαλὸν οὐδεὶς ὡς προδώσουσαν καθυπώπτειεν), εἰς ἕν συναχθέντες καθίσταντό τε τὰς ψυχὰς καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ τί πράττειν ἦσαν· μὴ γὰρ ἂν κατ' ἀέρος πεσεῖν τοὺς ἐχθροὺς πτέρυγας περιθέντας. Ὡς δὲ καὶ τὴν ἐς αἰγιαλὸν φέρουσαν ἐπιστάντες ἐλευθέραν καὶ ταύτην δέους εὐρον παν- τός, τῶν φυλάκων καὶ εἰς χλεύην τιθεμένων σφίσι τὴν ἀπάτην, ἀνέπνευσάν τε εὐθέως τοῦ δέους καὶ τὴν αἰτίαν τῆς φήμης ἠρεύνων· μὴ γὰρ ἂν αὐτόθεν γῆς μυκησαμένης ἐξενεχθῆναι, εἰ μὴ τις πρῶτος τὸν φόβον ἐψευδολόγησεν. Ἐπὶ πολλὰς γοῦν τραπόμενοι τὰς ὁδοὺς, μηδὲ τὸ τυχεῖν παριδόντες, ἦν τις προβάλ- λοιο, οὐδὲν πλέον εἶγον εὐρέσθαι τοῦ ἐξ ἀφανούς ἅμα γε γεννηθῆναι καὶ ἅμα τραφέντα συνδιδειληφέναι τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς. Τὸ δ' ἐκ προχείρου καὶ πιθανὸν εἰς αἰτίαν τὸ τῆς εἰκότος τῆς θεομήτορος καθ' ἰκεσίαν ἐκ- φερομένης πλῆθος ἔπεσθαι γυναικῶν, ἃς δὲ καὶ ἐκφω- νεῖν ἀναγκαῖον τὴν δέησιν κατόπιον ἠκούσας. Τούτων οὖν ὀλοφυρτικῶς κατὰ Μερῶν καὶ Τοχάρων θεοκλυτου-

non illi quidem animo aut impetu pugnandi ultio- nisve ab hoste sumendæ, sed tædio carceris occasio nem, ut sit quomodocunque oblatam usurpandæ li- bertatis liberenter amplexi. Ista porro cunctorum sic euntium procurio ad portas civitatis ferebat- tur. Sequebatur autem multitudo confusa populi, exhorrescente pro se unoquoque, dum reputat quam infirmus per se sit ad propulsandum malum in- gruens, et ita se pluribus applicante, sic fere sub- ducta errantium cogitationum summa, aut se stati- C tim morituros, si hostium ferro per portam paten- tem extrinsecus irruentium primi armatorum, quos sequebantur, cecidissent; aut si hi fortuna usi meli- ori repellere ingredientes barbaros et majore impetu incumbendo reprimerent vim ipsorum, non desperabant singuli eorum, quos diximus cu- stodiis elapsos, invenire in communi trepidatione viam sibi privatim consulendi, erumpendo per aperta ostia simul cum referentibus pedem hosti- bus, et ita effugium alicubi captandi. In fine autem hujus vitæ ludibrium sui risumque repererunt. Cum enim ad portam, quo iter intenderant, pervenis- sent, non eodem æstu et anxietate animi qua ven- rant redierunt, sed tumultuose inordinateque eo progressi tranquilli securique recedebant, custodes D siquidem portæ quiete desidentes sine ullo adhuc rerum quæ per urbem gerebantur sensu inveniunt. Unde una re dolebant, quo illud sibi esset, non tamen omni adhuc sollicitudine vacabant, reputan- tes potuisse fieri ut per alias portas hostes in urbem penetrassent. Imo cum attentius cogitaverant, illa ipsa, quam videbant, 249 nimia securitas custo- dum curam ipsis admovebat augebatque, reputan- tibus pari forte negligentia solutos aliarum porta- rum prædidiarios, facile oppressos subito incursu hostium, aditum Tocharis in urbem præbuisse.

Quare rursus anxii partiuntur sese bifariam; et ad duas quæ restabant (præter Orientalem, quam vacare incommodo videbant, et maritimam, qua nemo suspicabatur venire hostes potuisse) duas, inquam, eodem tempore reliquas portas adierunt; ut autem ne in bis quidem repererunt damni aut suspicionis quidquam, respirarunt videlicet men- tesque a gravi perturbatione receperunt. Tamen adhuc incerti quo se verterent, ubi delitescerent, unde, qua irruissent hostes, omnia circumspectando quærebant, Quid enim? dictitantes: an illos puta- bimus alis per aerem invectos superne intra urbem involasse? Cum autem postremo illam ipsam quæ litus maris spectabat, portam lustrantes similiter liberam omni metu deprehendissent, et custodum ibi quoque errorem ipsis et credulitatem expro- brantium ludibrio irrisi essent, respirarunt ab omni formidine tunc plane, et solutis jam animis investigabant quæ origo falsæ opinionis quisve auctor mendacis indicii fuisset: non enim videli- cet terræ quodam mugitu extitisse vocem quæ ingressos denuntiasset hostes, sed omnino primum aliquem fuisse vani nuntium metus. Postquam vero diu et diligenter in ista sunt inquisitione ver- sati, explorantes circum omnia nihil aliud reperire potuerunt nisi mendacem famam multis eodem momento locis simul natam, simul increbrescentem, simul vulgi complexæ aures, simul animos inani terrore perfudisse. Una tantum quæ aliqua verisi- militudine niteretur publici erroris causa memora- batur, supplicatio tunc forte per urbem ducta, circumdata de more in thensa per solemnem ea die pompam imagine Deiparæ, turba mulierum sequente quod solet in supplicationibus acclamari ab mala deprecantibus carmen pone frequentantium: 250 ac videlicet quæ tunc maxime timebant, distincte

σῶν, εἰκόσ τὰ τῆς φωνῆς διαλεθεῖν, καὶ συμβῆναι τὰς Ἀ μὲν κατ' ἐκείνων μεγαλοφρονούσας ποτνιασθαι, τοὺς δὲ πέριξ καὶ ἔξωθεν τὴν φωνὴν δεχομένους τὰ κατ' ἐκείνων [P. 166] ὡς περὶ ἐκείνων ἐρχομένων ὑποτοπάζειν, καὶ οὕτω διαδοθῆναι σῶμα φόβῳ τὸν λόγον, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀκοὰς πληροῦντα παραθῆξαι τὸν θόρυβον. Ἄλλ' ἐκεῖνοί μὲν οὕτως, ὁ δὲ γε βασιλεὺς μετὰ ταῦτα μαθὼν ὅπως γένοιτο, ὑπερεπάθησέ τε καὶ πέμψας διὰ γραμμάτων τὰ πολλὰ κατεμέμψατο. Μηδὲ γὰρ ἀνδρῶν εἶναι φρονιμῶν καὶ νοῦν

poscenda eorum liberatione nominatim exprimentium, nec sine ejulata ingeminantium : « Defende nos, Deus, a Persis, a Tocharis erue, a barbaris nos, Deus, protege, » talia cum meticulousum genus mullerularum et in iis consternatiores aniculæ quædam vociferarentur acutius, credibile B est voces illas Persarum et Tocharorum percussisse aures quorundam aliud agentium, et novitate ipsa ac tono formidinem ciente, multos, indiscusso statim indicio gliscento, in absurdam ingressorum urbem istorum, quos appellari audierant nominum, opinionem ac fidem fuisse ridicule pertractos. Nam ne cito deprehenderetur primus error, perturbationem ex dira mentione statim natam obstitisse, et persuasionem cum metu late disseminasse ; ita tumultum urbis et illam insanam trepidationem ortam auctamque, sic illi conjectantes disserebant. Cæterum imperator ubi ea post cognovit, cum humaniter compassus errori est.

ἐχόντων πρὸς τὸ παρεμπύπτον τῆς φήμης θορυβουμένους εὐθὺς θορυβεῖν· δεῖν γὰρ ἔννοεῖν τὸ τοῦ πράγματος ἀνυπόστατον, καὶ ὅπως ἐχθροὶ μὴ περικαθήμενοι πόλιν μηδ' ἐν χροῦ τῶν πύργων ἕντες, ἀλλὰ μόλις καὶ ἀκουόμενοι διάγοντες ἐν Περσίδι, αὐτὰ καμπληθὲς ἀπέχοντες πετασθέντες ἐμβαλεῖν δίχα πολέμου καὶ προσβολῆς. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γράψας καὶ ὄνειδίσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἐξῆς καθίστα πρὸς τὸ εὐφυλακτότερον τὸν λαόν.

tum litteris scriptis haud perfunctorie duces præsertim primoresque reprehendit, negans virorum prudentium ac ne sensu quidem communi satis expedite utentium fuisse, statim usque adeo turbari fama temere illata, primum siquidem explorare oportuisse quo fundamento rumor niteretur, præsertim male cohærentia nuntians : quomodo enim hostes intra urbem et in civium jugulis, de quibus auditum nondum esset foris approximasse, circumsidere muros, turribus se admovisse? Quomodo qui paulo ante dicti essent hæerere in Perside, subito alis sumptis volucris exercitus supra starent imminentes desuper cervicibus, tantum intervallum, ubi et arces et præsidia Romana sint, victoriis momento emensos? Hæc et his similia merito exprobrans per epistolam Nicæensibus imperator id agebat ut in posterum cautiore illos redderet in occursu similibus casuum.

Δ'.

α'. Δημηγορία βασιλέως πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς περὶ C τῶν κατ' αὐτόν.

[P. 170] Ἄρχεται δ' ἐθένδε τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον. Ὁ γὰρ βασιλεὺς πᾶς γιγνόμενος πρὸς τὸ πείσαι αὐτῷ τε ἡπίως προσενέγκασθαι καὶ τὸν δεσμὸν λύειν, ἐπεὶ ἀπέγνωσθ' οἱ τὰ τοῦ σκοποῦ, πολλὸς ἦν ὀριγνώμενος ἐκ παντὸς τρόπου ἐκείνους ἀποσκευάσασθαι. Ὅθεν καὶ πολλάκις τοὺς ἀρχιερεῖς συγκαλῶν ἐμαρτύρητο τὴν ἀνάγκην, ὡς « Δέον ὄν ἄγοντα τῶν ἄλλων σχολὴν τὰ τῆς ἀρχῆς πολλὰ ὄντα καὶ δυσεξάνυστα προσκοπεῖν, ὁ δὲ κάκενοις ἐνειλού-

μενος ἐξ ἀνάγκης ἀπαραιτήτου, ὡς μέγα τι καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου δεσμὸν ἐφόλκιον ἐπισύρεται. Ἐχρῆν δ' οὐχ οὕτως. ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῷ πράγματι νεμεσᾶν, εἰ πλημμελήματος μὴ οἶου τ' ὄντος τῆ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν πραγμάτων ἐπανακάμψαι ἐξαληλίφθαι ὁ πρὸς τὸ θεραπεύειν ταπτόμενος δυοῖν θάτερος πράττει, ἢ τὰ πρότερα ὡς εἶχεν ἀνταπειτῶν, ἢ τὴν θεραπείαν ἀναβαλλόμενος. Τὸ μὲν γὰρ ἀδύνατον, τὸ δὲ πάντως ἀνοικονόμητον. Καὶ δέον ὄν παραινεῖν καὶ τὴν τοῦ μεταγνώνα δεικνύειν ὁδὸν καὶ τῷ μηδὲν τοῦ πλημμελήματος αἰσθομένῳ ἢ καὶ καταβρόθυμῳ:

IV.

1. *Oratio imperatoris ad episcopos de rebus suis.* D

251 Hinc incipiunt res adversus [patriarcham Arsenium] gestæ. Cum enim imperator totus hactenus fuisset in deliniendo patriarcha, omnibusque officiis eblandiendo ut mitius agere secum vellet et anathematis injenti vinculum solvere, postquam animadvertit se nihil proficere desperavitque plane meliorem in posterum successum petitionis istius suæ, conversa velificatione vehementer in consilium incubuit ejus omni ratione amovendi. Ei rei præmuniendæ, sæpius convocatis sacrorum præsidibus, contestans exponebat angustias quibus conflictaretur, et inter hinc quidem urgentes ineluctabili

necessitate curas imperii, tales omnino quæ solutum a cæteris animum requirerent, ac vel sic vix a satagente connitenteque prout oportebat expedirentur, inde autem obstantem duritiam patriarchæ impedientis se ac quasi constrictum trahentis diris vinculis anathematis infandi. Considerarent hæc, et viderent an non esset æquius venire ipsos secum in partem sollicitudinis publicæ, improbanda ista intempestiva pertinacia. Patriarcham, cujus essent partes adhibere curationem lapsis, obfirmasse inflexibiliter animum in prosecutione alterius harum duarum rerum, aut ut repugnatur in priorem statum id quod meo peccato mutatum est; aut ni hoc fiat,

ἐκ προαιρέσεως, ὁ δὲ καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ νυττόμενον ἄ βασιλείας καὶ ἰδιωτισμῷ μετιέναι τὸ ἔγκλημα βούλεται. Τῷ δὲ, ὅτι καὶ συνενέγκοι σκοπῶν, οὐδ' ἄλλως εὐρίσκω. Ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς κοινοῖς, αὐτόθεν δῆλον, καὶ οὐδὲν δεῖ ἐρωτῶντας μανθάνειν· τὸ γὰρ μήτ' ἐκείνου οἴου τ' ὄντος τὰ πράγματα διοικεῖν, καὶ μηδὲ συμβάντος ἐκστῆναι, ὡς μέγα τι τὴν ἐρημίαν λογίζεσθαι, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ζητοῦντος οἶμαι κοινὸν ὄλεθρον καὶ Τελχίνος τρόπον ἐνδεικνυμένου. Ὅ δὲ καὶ μᾶλλον διαφερόντως τῶν ἄλλων ἄπτεται τῶν ἐμῶν, μακρὰν ἂν τὴν δημηγορίαν κατέπεινα ἂν, ἢν μήγε καὶ ἀφ' ἐνός μόνου οἴος τ' ἦν παριστῆναι τὴν βλάβην. Τί γάρ μοι καὶ ἐχέγγυον τοῦ δὲ αἵθις ἀπραγμόνως βιώσει καταθεμένῳ τὴν ἐξουσίαν; Τί δὲ γυναικί καὶ παισὶ μᾶλλον; οἷς ἂν παρευθὺς μοῖραν ἐφεδρεύειν ἀνάγκη ἤς ὁ τυχὼν οὐ γηθήσειεν. Ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν ἐκείνῳ τῆς πνευματικῆς ἰδμοσύνης, καὶ ὅτι κελεύοι· τέως δ' ἐν τούτοις πολλοῦ γε δέω προσεπαίνειν. Ἡοῦ γὰρ καὶ τίνι ποτ' ἔθνη τοιοῦτον ἔβλαστε; καὶ εἰς τί παράδειγμα βλέπων ὁ

mihī omnes spes redeundi unquam ad communionem Ecclesie inexorabili severitate præcidatur. Atqui, ut vos pro vestra prudentia videtis, alterum quidem istorum fieri non potest; alterum perquam inhumanum est et ab Ecclesia materna in suos indulgentia 252 maxime abhorrens. Veri pastoris et providi patris munus fuerat hortari ad pœnitentiam, et viam ostendere aberrantem, calcarque addere, ut ad Deum frugemque rediret, etiam suam miseriam non sentienti, negligentique ac respicienti obstinata contumacia remedium. Ille autem me ultro damnantem detestantemque scelus meum, memnia versæ pœnitentiæ signa exhibentem, me etiam atque etiam poscentem pœnas mihī imponi salutaris me patientia obnoxia prostentem sectionis quoque et ustionis austeris subeundis curationibus paratum, rejicit atque aspernatur tamen, et culpæ utcunque a respiciente damnatæ conscientiam æquum censet extrema desperatione constringere. Mihī vero minus malum minusque noxium videtur non agnoscere culpam propriam, quam ejus improbatæ revocatæque veniam desperare. Prius enim illud duritiam solum arguit alias emendabilem impœnitentis in præsens animi: hoc posterius in æternæ utique damnationis exitium inevitabile deducit peccatorem. Expertus omnia hæc queror. Nihil non tentavi. Adivi supplex patriarcham sæpius; toties rejectus sum. Rogavi ut mihī satisfactionis modus præscriberetur: non modo non impetravi, sed acriter increpitus, sed contumeliose objugatus sum, a non aliud extremi responsi loco ad finem adjiciente, nisi necesse esse curari vulnus, quæ autem ei possit fieri medicina, se nescire. Verumenimvero an non irrideri se superbo ludibrio ille jure suspicaretur, cui suadeatur et tanquam necessarium præscribatur efficere aliquid, et tamen quo id modo quave ratione queat suscipi ac perducī ad exitum, ipse qui jubet ignorare se testetur? Nonne hinc justa causa mihī relinquitur timendine,

si ultro aggrediar satisfacere pro crimine, ubi multa impendero, multa tentavero multum sudans nitensque in sceleris expiationem mei peregero, haud ea tamen ille satis accipiat, sicque contentiones me illas ærumnasque perdidisse spretus ad extremum ac repulsus sentiam? Audite autem et pro vestra sapientia æstimate quale sit et ecquid expediat reipublicæ, quod per istas ambages oblique 253 innuit. Videtur velle me depositione principatus et reditu ad vitam privatam expiare scelus quod conscivi. In hoc ille quid spectet, et in quem transferre cogitet principatum mihī ereptum, comminisci equidem nequeo. Quanta porro quamque perniciosa inde foret oritura perturbatio, subjicere sibi quisque circumspiciendo cuncta potest, ut alium consulat neminem. Cum enim ille cui interserum imperium patriarcha jure queritur, nec per ætatem aut experientiam par sit moli ferendæ publicarum rerum, prætereaque in calamitatem incidit cum immedicabilem tum omnino talem, quæ ut abunde cuncta cætera suppeterent, omnem ei prorsus facultatem ac vim adimat principatus unquam quomodocunque fungendi, satis patet quam perniciose consulat reipublicæ, qui me amoto reductoque in ordinem solum istum et destitutum ope collegæ universo rerum omnium regimini præficiat. Hoc enim quid esset aliud quam in exitium certissimum cuncta projicere, ac mali dæmonis invidentis rebus bene constitutis indolem præferre? Idem hoc porro consilium quam meis privatis rationibus status, famæ, salutis capitale atque immaniter infestum sit, distinctius exsequereror longa oratione singula enumerando, nisi totam latissime patentis injuriæ perciciem brevi possem compendio oculis, in uno veluti specimine, subjicere. Quem enim idoneum mihī vadem dabunt tranquille me ac secure deinceps victurum, postquam imperium abdicavero? Quid tunc fiet uxori, quid meis liberis? quos utique principali delapsos fastigio illa exspe-

ἱεράρχης ἀνεμεσήτιως ἀξιοῦν ἔχει τοῦτο καὶ ἐν ἡμῖν ; ἢ οὐκ οἶδε τὸν τοιαύτης γευσάμενον καθάπαξ μεταβολῆς μὴ τρόπον εἶναι μετεγκλιναντα τελευταῖν ; πόσοις γὰρ ἐφεδρεύεται βασιλεία ; ὁπόσοις δὲ καὶ ἡ πίστις ἔψυκται ἐπὶ τοῦ σχήματος, σωζομένου καὶ ἔτι τοῦ βασιλέως, οὐς καὶ καθυφεικτός ὠρμημένους πάλαι θαρβέειν ἀνάγκη. Κἂν αὐτοὶ μὴ δρῶεν ἰάππωντες ἄλλως, ἀλλὰ τῷ γ' ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταστάντι, ὡσπερ ἀντιζηλοῦν εἰκός, οὕτω καὶ δρῶεν τὰ χεῖριστα ῥάδιον. Τί δὲ καὶ ἀνάγειν εἰς τὴν ἀρχὴν ἔδει, ὃν μετ' οὐ πολὺ κατάγειν ἐβούλετο, ὡς γεύσαντα μόνον ἀποστρεφῆναι ; χωρὶς δὲ τούτων καὶ Θεὸν, εἴπερ τινὶ ἄλλῳ μεγίστῳ, καὶ καταστάσει βασιλείας συνιέναι πιστεύομεν. Θεοῦ δὲ βουλὴν διασκεδῶν ἐθέλειν ὡς δ' αὖθις, ὡς δὲ καὶ μέγαν ἔχον τοῖς τολμῶσι τὸν κίνδυνον. Ταῦτα τοίνυν ἐνθυμουμένους δεῖ καὶ ὑμᾶς τῷ δικαίῳ τῆς βασιλείας συμπράττειν, καὶ μὴ οὕτω καταμελεῖν ἡμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπυχομένων τοῖς λογι-

ctat, illa statim excipiet vitæ sors, qua vix homo de vulgo contentus degeret. Quæ ego dum reputo, etsi haud præfracte iverim inficiis inesse fortasse spiritualem patriarchæ prudentiam in aliis plerumque quæ præscribit, tamen adduci unquam nequeam ut credam posse illum mihi juste ac sapienter tantum detrimentorum ac calamitatum, quantum ista perniciosissima fortunæ capitique meo ac meorum exauctoratio continet, pœnæ nomine medicinalis aut pœnitentiæ salutaris specie injungere. Ubi enim locorum, qua in gente. tale quidquam exstitisse fando unquam audivimus ? et cujus tandem. quod veluti 254 exemplar fuerit intuitus, auctoritate probati alias facti tantam istam se putavit excusare posse, aut etiam commendare, novitatem ? An nescit ei qui ex vita privata in imperium evectus principatum semel degustaverit, non aliam quam cum præsentissimo conjunctam mortis periculo conditionem ostendi fortunæ prioris resumendæ ? plurimorum etenim semper insidiis principatus obsidetur : plerorumque vero subditorum fides et amor in principem vana duntaxat superficie ostentati exterius obsequii totus expromitur, intus nihil habens solidi. Quare necesse est eum a quo violando sola reverentia potestatis odia malevolorum coercebat, cum primum nudatus præsidio imperii telis invidiæ fuerit objectus, iis insultibus impeti vel palam oppugnantium vel clam faventium oppugnantibus, quibus salvus haud possit obsistere. Quæ cum æquos et sapientes omnes æstimatores rerum reputare apud sese par fuerat, tum eum maxime qui me suo ipse in primis suffragio ad imperium extulerit, hoc est invidiose et offensionibus exposito implicuerit negotio. Unde ipsius est tueri quod fecit, non autem id agere, mea exauctoratio procuranda et per eam in me armanda invidia æmulorum, ut quem detulit superemus honor, in extremum mihi vertatur exitium. Quid enim attinebat in summum fastigium evehere quem paulo post in perniciem ultimam detrahere inde ac præ-

σμοῖς. Τί δαί, οὐ τῇ Ἐκκλησίᾳ μετάνοια ὤριστα ; οὐ νόμοι ταύτης θεῖοι προβέβληνται ; οὐχ ὑμεῖς κατ' ἐκείνους τοὺς πολλοὺς θεραπεύετε ; ἢ τοῖς βασιλεῦσι διαφερόντως πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τῆς Ἐκκλησίας πρόκεινται νόμοι ; εἰ δ' οὐο, ἀλλ' εἰ μὴ παρ' ὑμῖν μετανόιας θεσμοὶ, ἀλλαχοῦ τῶν ἐκκλησιῶν, εἰσὶ, καὶ προσδραμοῦμαι ταύταις, καὶ παρ' ἐκείνων θεραπευθήσομαι. Ἡμῖν μὲν οὖν τὰ κατὰ γνώμην εἴρηται, ὑμῖν δὲ σκεπτέον τὸ ποιητέον βουλευομένοις σὺναμ' ἐκείνῳ. [P 172] Οὐδὲ γὰρ καὶ εἰσέτι ἀνέξομαι πύσχειν ἀνάτα. Καλὸν γὰρ ἢ παρ' ὑμῖν ἴσθαι, ἢ ζῆτεῖν τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ἐτέρωθεν. » Ταῦτα τοῦ βασιλέως διαλαλήσαντος τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ οἶον πρὸς τὰ τῆς μάχης ἀκροβολισαμένου, ἐκείνο : ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων τοῖς ἀχθομένοις προσπεικότες δῆλοι ἦσαν τὰ πρὸς βασιλέα τοῦ πατριάρχου συνόλωσ οὐκ ἀποδεχόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ αὐτοὶ προτιθέντες καὶ ἅμα συνείροντες θεραπεύειν

cupitem dejicere conaretur, tanto miserius senenturum calamitatem, quanto eam experientio prius degustatæ in suprema potestate felicitatis acerbiorum intolerabilioremque reddiderit ? Præter hæc, si quod humanum majoris momenti negotium Deus peculiari cura dignatur, evectionem alicujus in imperium rem esse, utique cui semper interveniat studiosior aliqua Numinis providentia, vulgo et merito existimamus. Quod igitur divino consilio decretum effectumque sit revocare ac rescindere hominem conari, quis non videt quam temerarium, quam insolenter arrogans, quam denique audentibus periculosum censerī debeat ? Hæc vobiscum 255 reputantes, æquum est, Patres, dare vos operam ut imperialis dignitatis, prout fas piūque est, ratio habeatur, neque negligere nos tanto jam tempore misere suspensos atque æstantes inopii consilii. Quid enimvero ? an non ab Ecclesia pœnitentiam dari poscentibus definitum est ? nonne hoc olim ejus leges divinæ sanxerunt ? non juxta eas quotidie quisque vestrum quoscunque opus est (plurimi autem offeruntur tales) præscribendis satisfactionibus curatis ? an pejori conditione principes sunt ? an illos uos Ecclesia ab universali sua id filios indulgentia exceptos exclusosque vult, nec legum omnibus latorum frui beneficio patitur ? Respondete num ita sit ; declarate, inquam, non esse apud vos pœnitentiæ locum, nec excipi a vobis resispiscentem qui pœnas sibi sceleri purgando injungi salutare petat : tum meæ partes erunt mihi consulere, et alibi quærere rem necessariam. cujus hic copia non suppetit. Aliæ aliis in locis ecclesie sunt : eas adibo, ab iis pœnitentiam petam et consequar. Exposui vobis sensus intimos animi mei : considerandum vobis relinquo, et cum ipso patriarcha consultandum, quid fieri conveniat. Non enim amplius patiar pro deposito me abjici. Jam, inquam, mihi plane decretum est aut accipere curationis modum a vobis aut alibi quærere. » Talia episcopis locuto imperatore, ac per hæc quasi prima

ἔβελον τὸν κρατοῦντα. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθ' ἑ-
 υπισχυοῦντο μόνον καὶ αὐτοῦ βασιλέως προσπέμφαν-
 τος αὐτοὶ τὰ μεγάλα συλλήψεσθαι.

β'. Ὅπως τὸν τοῦ Γαλησίου Ἰωσήφ πρὸς τὸν
 πατριάρχην ἀπέστειλεν ὁ κρατῶν, ζητῶν λύσιν τοῦ
 ἀφορισμοῦ.

[P 175] Ὁ γοῦν βασιλεὺς καὶ ἄλλους μὲν καθ' ἕνα
 πλείστους ἀπέστειλεν ἀξιῶν τὸν ἱεράρχην λῦσαι οἱ
 τὴν ἀθυμίαν, ἐτοίμῳ ὄντι, ὡς ἐκείνος ὑπισχνεῖτο,
 τὸ κελεύόμενον ἐκπληροῦν· τέλος δὲ καὶ τὸν τῆς
 μονῆς τοῦ Γαλησίου προϊστάμενον Ἰωσήφ, ὃς δὲ καὶ
 Γαλησίου φανερώτερον ἐκαλεῖτο, ἄνδρα πνευματικὸν
 καὶ εἰς πατέρα τεταγμένον τῷ βασιλεῖ, ἀποστέλλων
 κατηντιδόλει δέχεσθαι τὴν πρεσβείαν καὶ συγκατα-
 νεύειν τῇ ἀξιώσει. Ἄλλ' ὁ πατριάρχης πολλὰ μὲν
 πρὸ τῶν ἀρχιερέων ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως ἱκετεύμε-
 νος, ὡς οὐκ ἄξιον λεγόντων οὕτως ἐπὶ τοσοῦτον τῷ
 ἐπιτιμίῳ συνίσχεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ πνευ-
 ματικοῦ ἐκείνου καὶ θεοῦ ἀνδρὸς ἀξιούμενος ἐφ' ᾧ
 τὴν παιδείαν ἄλλως οἰκονομοῖ τὸν δεσμόν λύσας καὶ
 προστιμῆ τῷ βασιλεῖ τῶν εἰκότων, ὁ δὲ καὶ μάλλον

velitatione auspiciato praelium, illi ad singula quae
 dicta fuerant dolore significato, declararunt, quae
 severe ac dure patriarcha erga imperatorem ageret,
 sibi minime probari: ac propterea post multa invi-
 cem collata disceptataque paratos se ostenderunt
 ad offerendam Augusto paenitenti reconciliationis
 viam. Non tamen tunc adhuc ulterius processerunt
 quam ut promitterent se intercessuros apud patri-
 archam quam efficacissime possent, suadentes ut
 pro se ipse de novo allegaret ad eum oratores
 supplices, quibus ad impetrandum quod rogarent
 ipsi se pro virili cooperaturos recipiebant.

2. *Ut praepositum Galesii Josephum ad patriarcham
 allegaverit imperator, petens absolutionem ab ex-
 communicatione.*

Igitur imperator cum alios singillatim allegavit
 256 plurimos, suppliciter orans patriarcham ut
 se cura caestitiaque liberare dignaretur, offerens
 se paratum ad quidvis exsequendum quod juberet.
 Tandem et Josephum ad id misit monasterio Gale-
 siii praepositum, caenobii quod regebat nomine quam
 suo ipsius vulgo notioerem, virum spiritualem et qui
 imperatori patris loco esset, quippe audiendis ejus
 confessionibus praefectus. Hunc ergo pro se suppli-
 cem allegans, obsecrare obtestarique patriarcham
 institit ut tandem inflexus induceret in animum non
 amplius aspernari preces suas. Vehementer id ipsum
 ab eodem episcopi contenderunt orantes, argumen-
 tis etiam adhibitis, et indignum videri contestantes
 principem tanto tempore isto quasi ergastulo diri
 anathematis constrictum detineri. Urgebat pro se
 quoque ardentem rem eandem spiritualis Pater
 supplicis, ille, quem dixi, vir reverendus, demis-
 sissimum deprecans suscepti sui nomine ut castiga-
 tionem quam aequam judicasset praescriberet, et ea
 perfunctum miseratus anathematis vinculo solveret.
 Surdo haec canebantur. Obduruit, quin etiam exa-

ἠγρίαινε καὶ ἀμεταθέτως εἶχε τῆς γνώμης, ὡς καὶ
 τοῖς πρεσβεύουσιν ἐπιπλήττειν καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Ἰω-
 σήφ γενναίως ἐπέχειν, τολμῶντι ὡς δῆθεν τὰ τῆς
 βασιλέως ἀναδοχῆς παρὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν. Αἰρεῖ
 δὲ καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς ὡς καὶ ἐπιτιμῆσειεν ἐφ'
 ᾧ μὴδὲ πνευματικὸς ἀναδέχοιτο· ὁ δὲ καὶ γεγονὸς ἢ
 ἐφυλάχθη ἢ καὶ παραβαθὲν ἐλύθη ἢ καὶ ἄλυτον
 ἔμεινε, καὶ μὴ γεγονὸς ἐφημίσθη, ὡς καὶ ὁ Ἰωσήφ
 πατριαρχεύσας ὑστερον ἀπολογούμενος ὑπὲρ τούτου
 διισχυρίζετο, ὅμως πολὺς ἐντεῦθεν ἀνεβξάγη κλύδων
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἰσχυρὸν προτεινόντων τῶν Ἀρ-
 σενιατῶν κατ' ἐκείνου ἔγκλημα πατριαρχεύσαντος
 σχιζομένων.

γ'. Ὅπως λίβελλος κατηγορίας κατὰ τοῦ πατριάρχου
 ἐδόθη τῷ βασιλεῖ.

[P. 174] Τότε τοίνυν Βοηδρομιῶνος ἰσταμένου καὶ
 τῶν συνήθων νηστειῶν τελουμένων, ἑορτῆς ἀγομένης
 τῇ Ἀκάθιστον σύνηθες ὀνομάζειν, τῶν τις τοῦ κλή-
 ρου ἐν νοταρίοις τῷ πατριάρχῃ τελῶν μετὰ τὸν σφῶν
 πριμικήριον, ὃν καὶ Μεσίτην εἰώθασιν οἱ πολλοὶ
 σεμνύνοντες λέγειν, τοῦ πικλῆν Ἐψητόπουλος, λίβελ-

speratus efferatusque magis est audiens ista pa-
 triarcha. Adeoque inflexibiliter haesit in proposito,
 ut etiam ea rogantes objurgaret, et ipsum Josephum
 acriter coerceret, eo scilicet nomine quasi is
 imperatorem absolvere ausus esset contra patriar-
 chae voluntatem. Fama certe increbuit per multos
 vulgata, prohibitum interdicto Josepho a patriar-
 cha fuisse ne deinceps ipse confessiones, ut sole-
 bat, ejus privatas acciperet eumque absolveret:
 Quod interdictum, si vere contigit, an observatum
 sit, an id transgressus Josephus transgressionis
 istius venia impetrata restitutus in integrum fuerit,
 an postremo crimen istud contumaciae contra in-
 terdictum et revera consciverit Josephus et inex-
 platum id manserit, in medio relinquam. Fama
 quippe illi priori contraria sparsa quoque est, as-
 serens nunquam perlatum a patriarcha tale inter-
 dictum. Et hac defensione Josephus ipse, factus
 257 postea patriarcha, utebatur, asseverantis-
 sime affirmans nequaquam id sibi prohibitum un-
 quam a patriarcha, contradicentibus nihilominus
 et in asserto perseverantibus auctoribus oppositi
 rumoris, qui in satis magnam inde celebritatem
 abiit. Adeoque id unum et potissimum erat in
 criminibus, quae Arseniani objectabant Josepho, ab
 eo schismate discissi.

3. *Ut libellus accusationis contra patriarcham datus
 sit imperatori.*

Tunc igitur sub initium Aprilis, solemnibus jeju-
 nii tempore, dum festum ageretur quod Acathistum
 vulgo nominant, quidam ex clero Epsetopolus co-
 gnomento, in ordine notariorum patriarchae inser-
 viens, post ipsorum primicerium, quem Mesiten
 sive mediatorem plerique solent amplo nomine vo-
 care, libellum a se digestum accusationibus plenum
 sponte imperatori tradidit, noctu post finem hym-

λον κατηγορημάτων πλήρη συνθέμενος ἀσμένῳ ἔγχει-
 ρίζει τῷ βασιλεῖ, νυκτὸς τότε οὔσης μετὰ τὴν τῆς
 ὑμνωδίας ἐκπλήρωσιν. Ὁ δὲ τοὺς παρατυχόντας ἐκ
 τῶν τοῦ κλήρου συγκαλέσας ἅμα ἡρώτα εἰ καὶ αὐ-
 τοὶ συνοῖδασιν τῷ Ἐψητοτοούλῳ τὰ οἱ πραχθέντα. Ὡς
 δ' οὐκ ἦν κατανεῦσαι ἀκούοντας πλὴν ἐνδὸς ἧ καὶ
 δευτέρου, περὶ τε τῶν κεφαλαίων διεπονθάνετο, καὶ
 ὁποίας εἴη τῆς ὑπολήψεως ὁ τὸν λιβέλλον ἐγχειρίσας.
 Ὡς δ' ἐμαρτύρουν μὲν τῷ διδόντι τὰ μέτρια, περὶ
 δὲ τῶν κεφαλαίων ἀπελογοῦντο, ἀνάγκην τὸν εἰς
 τοιοῦτους ἀγῶνας ἀποδυσάμενον καὶ τοὺς συνειδόμε-
 ἔχειν ὁ βασιλεὺς εὐθὺς οἰηθεὶς, καὶ εἰς χεῖρας ἔχειν
 τὸν λέοντα, ἀπριξέειχτο τῶν γραμμάτων καὶ καιρὸν
 ἐτίθει τῆς περὶ τούτων σκέψεως. Οἷς δὲ κεφαλαίοις
 ὁ λιβέλλος συγκεκριόητο, τὰ δ' ἦσαν, ὡς εἰπεῖν καθ'
 ἕκαστον· πρῶτον τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀρθρινῆς ὑμνωδίας
 τὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ψαλμὸν ἐγκόψαι, μόνῳ δὲ τῷ
 τρισαγίῳ καὶ τῷ ἐπ' αὐτῷ μνημοσύνῳ κελεῦσαι προ-
 ομιιάζεσθαι· δεύτερον τὸ προσκεῖσθαι τοῖς τοῦ Σουλ-
 τᾶν εὐμενῶς, ὡς καὶ σφιν ἐφείναι τῷ λουτρῷ τῆς
 ἐκκλησίας συγχαίει ἑλλοῦσθαι, τιμῶν χαρακτηήρων
 σταυροῦ ἐκεῖσε τοῖς μαρμάρους ἐγκεχαραγμένων,
 Ἀγαρηνοῖς οὔσι καὶ ἀμυήτοις· τρίτον ὡς καὶ τοῖς
 υἱεῖσιν ἐκείνου τῷ ἰδίῳ μοναχῷ μεταδιδόναι τῶν ἀγια-
 σμάτων κελεύσειεν, ἄδηλον ὅν εἰ τῷ θεῷ λουτρῷ
 ἐτελέσθησαν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις, ὡς ὁ αὐτὸς Σουλτᾶν

nodia. Imperator convocatis qui forte praesentes
 adfuerunt e clero, simul omnes interrogabat ecquid
 consensu et conscientia ipsorum Epsetopolus id
 egisset. Cum autem nemo annueret audientium
 praeter unum aut alterum, de capitulis percontabatur,
 simulque cujus esset existimationis qui libellum obtulerat.
 Ad ea clericis datori quidem libelli mediocre testimonium reddentibus, crimina
 vero excusantibus, opinatus statim fieri non posse
 quin haberet conscios qui tantum se in certamen
 daret cupide scriptum oblatum tenuit, occasionem
 inde sibi nascituram augurans leonis, cujus tantam
 experiretur saevitiam, in potestate habendi. Mox
 diem praescrisit examini. Capitula libello com-
 prehensa haec ferme erant, primum, ex principio ma-
 tutinae 258 hymnodiae psalmum pro imperatore
 recisum a patriarcha, jubente solo Trisagio et super
 eo commemoratione prooemium absolvi. Secundum,
 nimium se propensum et familiarem Sultani
 praebuisse, adeo ut ei et comitibus permiserit saepius
 lavari in lavacro ecclesiae, ubi sunt signa venerandae
 crucis marmoribus insculpta, cum isti essent Agareni
 et Christi mysteriorum expertes. Tertium, quod filiis
 ejus communicari per suum monachum sacras Eucharistiae
 reliquias jussisset, cum non constaret an sacro
 baptismo initiati fuissent. Praetereaque ipse sultan
 cum suis satrapis per matulinum splendidae magnaeque
 Dominicae patriarchae litanias celebranti adfuisset et
 simul Litanias recitasset. Haec et id genus alia libello
 inerant. Porro patriarchae haud usquequaque ignotum
 erat quid gereretur: tamen is totum Deo permit-

σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ κατὰ τὸ ὀρθρινὸν τῆς
 λαμπρᾶς καὶ μεγάλης Κυριακῆς τῷ πατριάρχῃ λιτα-
 νεύοντι συνέλθοι τε καὶ συλλιτανεύσειε. Καὶ ἂ μὲν
 τῷ λιβέλλῳ διειλήφατο, ταῦτά τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα·
 τῷ μέντοι γε πατριάρχῃ τὸ παράπαν ἀγνοεῖν οὐκ
 ἦν, ὅμως δὲ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων ἡσύχαζεν. Ὁ δὲ
 γε βασιλεὺς τῶν γραμμάτων ἀπαξ ἐπειλημμένος τοὺς
 ἐπιδημοῦντας [P. 475] τῇ Κωνσταντίνου τῶν ἀρχιε-
 ρῶν ἐπισυνῆγε, καὶ δὴ προὔτεινε μὲν ἐκεῖνοις εἰς
 γνῶσιν τὰ γράμματα, ἐκκοινοῦτο δὲ σφίσι τὴν σκέψιν
 ὅπως ποιοίη. Οὐ γὰρ ἦν ὑπερθέσθαι πρᾶγμα δοκοῦν
 συμβάλλεσθαι τῷ σκοπῷ, κἄν οὐκ ἔδοκει ἀποχρῶν
 πρὸς τὸ τὸν πατριάρχῃν δεδίξεσθαι. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ
 μὴ πρὸς ἀπολογία ἐτι καλούμενος ἀπελογεῖτο, τὸ
 μὲν τοῦ ψαλμοῦ, ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τάξας τούτο τὸ πρῶ-
 τον, ὡς τοῖς μοναχοῖς σύνιθες ὄν, κἄν τῇ ἐκκλησίᾳ
 τελεῖσθαι, καὶ αὐτὸς ἀθετοίη πάλιν ὡς αὐτάρκους
 δοκοῦντος τοῦ τρισαγίου σὺν τῷ μνημοσύνῳ εἰς εὐ-
 χῆς ἐκπλήρωσιν· καὶ δικαίως ἂν ἀπολογησόμενος εἰ
 καὶ τούτο τελοῖη οὕτω τοῦ βασιλέως ἔχοντος, πῶς
 ἂν δικαίως ἐγκαλοῖτο καθυφεῖς τοῦ παντός; τὸ δὲ
 τοὺς τοῦ Σουλτᾶν ἐπὶ τῷ λουτρῷ λούεσθαι αὐτὸν μὲν
 μῆτ' εἰδέναι μῆτε κελεύειν. « Γέως δικαίως ἂν ἐκ-
 κλείοντο πάντων ἐκεῖνοι τῶν λουτρῶν, οὐχ ἦτον ἧ
 τοῦ τῆς ἐκκλησίας, ὡς τῶν ἄλλων πρὸς τοῖς χαράγ-
 μασι τοῦ σταυροῦ καὶ εἰκόνων εὐμοιριούντων ἄγιαν.

tens quiescebat. At imperator admissa semel delatione
 scriptisque accusatoriis receptis, congregavit episcopos
 altarum urbium qui tunc Constantinopoli sunt reperti,
 eisque ad notificationem scripta sibi tradita protulit,
 et ut communiter secum considerarent quid sibi esset
 faciendum petiit. Non enim erat cur differretur negotium
 quo dudum aspirabat viam pandens, eisi non videbatur
 sufficiens ad terendum patriarcham. Ille quippe, ut
 unquam nondum citatus ad pro se dicendum, respondebat
 obiectis, ad primum quidem de psalmo, aiens se auctorem
 fuisse istius psalmi tali tempore cantandi, et cum antea
 solis a monachis id fieri consuevisset, primum se in
 Ecclesiae usum induxisse. 259 Verum eundem se id postea
 improbasse revocasseque, quod sufficere videretur
 Trisagium cum commemoratione ad orationis expletionem.
 Praeterea ei alia facti hujus defensio deesset, illa se uti
 justa potuisse quam suggereret praesens status imperatoris;
 qui quo jure queri posset exclusum se particula quadam
 ecclesiasticarum precum, postquam patienter et demisse
 acquievisset excommunicationi, qua omnium sacrorum
 participatione arceretur? Ad sultanis comites quod
 attineret, lotos eos ecclesiae balneo nescire se, neque id
 jussisse. Caeterum si allegata ratio valeret, excludendos
 eos esse cunctis pariter urbis balneis, non minus quam
 illo quod ad ecclesiam pertineret, cum aliae quoque
 thermae, praeterquam signis crucis insculptae sint,
 sacris etiam imaginibus orientur. Si autem id non
 obstat quominus iis, quantumvis verae religionis
 expertibus, usus permittatur alio-

Εἰ δὲ τᾶλλα σφίσιν ἀνεῖται καὶ ἀσεβείσιν οὖσιν, εἰς ἅ τί τοῦ τῆς ἐκκλησίας λουτρῶνος ἐκδιωχθήσονται; Τὸ δὲ τῆ Σουλτάν καὶ τοῖς υἱέσιν ὡς Χριστιανοῖς προσφύρεσθαι ἀρχιερέως μὲν μαρτυροῦντος τοῦ Πισιδίας ἀνεύθυνον οἶμαι· εἰ δ' ἄλλως ἐλέγχοιντο ἔχοντες, ἐκείνου καὶ μόνου, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν τὸ πλημμέλημα. Ἔ
"Ἄλλ' οὐχ ἰσανά ταῦτα τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλέα ἐδόκουν τὰς εὐθύνας ἐξελεῖσθαι τῆ πατριάρχῃ, ἀλλὰ σύναδὸν ἤθελε συγκροτεῖν ἐξ ἀπάντων τῶν ἀρχιερέων, παρόντων ἐνταῦθα καὶ πατριαρχῶν δύο, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας Νικολάου καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Εὐθυμίου. Ὅθεν καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς μετεστέλλετο τοὺς ἀρχιερεῖς πανταχόθεν, ὥστε παρψηχηκυίας τῆς ἑορτῆς ἀνυπερθέτως ἀπαντῆν πάντας, μηδεμιᾶς προφάσεως ἀποκρησούσης πρὸς παραίτησιν. Ἄμα γοῦν τελεσίφ ἤρι συνήγοντο, καὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην συναχθεῖσιν ἐπιμελέστερον ἐκινεῖτο.

δ'. Ὅπως καὶ ἔπου ἐζητοῦντο τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον.

Τόπος δὲ τῆς αὐτῶν συνόδου ὁ βασιλικὸς Ἀλεξιακὸς τρίκλινος ἦν, ἵνα καὶ προῦκᾶθητο μὲν ὁ κρατῶν, συγκαθίζοντο δὲ καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ ὅσον ἐν ἀξιώμασιν ἦν, συνεδρίαζον [P. 176] δ' οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ πᾶν τὸ τῆς συγχλήτου παρίσταντο. Συνῆσαν δὲ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν μονῶν οἱ προῦχοντες μονήρεις συνάμα τοῖς σφῶν προσετώσιν. Ἄλλ' οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον ἦν περιφανὲς καὶ δῆλον ἀπῆν. Καὶ ὁ μὲν κατηγορῶν

rum lavaorum, quid est cur repellantur ab ecclesie balneo? Denique cum sultane et ejus filiis tanquam cum Christianis egisse irreprehensibile videri, quoniam id auctore idoneo fecerit, episcopo videlicet Pisidiæ tales illos esse testante. Quod si jam ostendatur nequaquam ipsos fuisse Christianos, illi soli ascribenda, non mihi ejus facti culpa fuerit. Sed hæc defensiones imperatori non videbantur sufficientes ad purgandum patriarcham: verum decrevit congregare synodum omnium antietitum, cui interessent duo patriarchæ, Alexandrinus Nicolaus et Antiochenus Euthymius. Itaque regiis litteris convocavit undique presules ut post festum sine mora convenirent, nullo prætextu ad recusationem 260 sufferturo. Pleno igitur vere convenerunt, et causa patriarchæ ventilari a congregatis est cepta.

4. Quando et ubi quæsitum de patriarcha Arsenio sit.

Locus synodi regium Alexiacum triclinium tuit, ad id delectus ut præsidere posset imperator. Assidebant et aulæ magnates, ac quotquot in dignitatibus erant, simul cum episcopis. Aderat et senatus universus, et ex cunctis monasteriis præcipui monachorum cum suis quique præpositis; nec aberant clariore illustrioresque civium. Et accusator quidem in medium prodians libellum obtulit. Is cunctis audientibus recitatus est. Tunc cum esset visum citari debere patriarcham, mittentes tres episcopos et tres clericos ipsum vocarunt ad

ἑς μέσον παριῶν τὸν λίβελλον προὔτεινε, ὁ δ' ἀνεγινώσκτο ἐπὶ πάντων. Καὶ ἐπεὶ ἐδόκει προκαλεῖσθαι καὶ τὸν πατριάρχην, πέμποντες τρεῖς μὲν τῶν ἀρχιερέων, τρεῖς δὲ τῶν κληρικῶν προσεκάλου ἀπαντήσοντα πρὸς ἀπόλογον. Ὁ δ' ἀνένευε πάμπαν, καὶ γε κρίσιν μὲν μὴ παραιτεῖσθαι, τρόπον δὲ κρίσεως καὶ τόπον καὶ πρόσωπα φεύγειν ἔλεγε, καὶ δικαίως, ὡς οἶεσθαι πατριάρχην μὲν γὰρ κρίνεσθαι παρόντος μὲν βασιλέως, παρόντων δὲ μεγιστάνων καὶ λοσμηκῶν, καὶ ἐν ἀνακτόροις, καὶ ταῦτα καὶ βασιλέως οὕτως ἔχοντος καὶ εἰς ἄμυναν προειλημμένου, οὐκ ἄξιον οὐδὲ τῶν δικαίων εἶναι τὸ σύμπαν. Ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πατριάρχου λέγοντος, γραφῆ ἐδίδοντο τὰ λεγόμενα, ὡς μὴ τι συκοφαντηθεῖη. Οἱ δ' ὀκνοστρέφοντες ἐδήλουν πάντα μετ' ἀσφαλείας τοῖς ἀποστειλάσι, καὶ σύλλογος διελύετο. Τοῦτο δις εἶτα καὶ τρεῖς γεγονὸς ἔκ τινων καιριακῶν διαλειμμάτων (ἔμελε γὰρ καὶ κανόνων ἐκείνοις τοιαῦτα πράττουσιν) οὐκ ἔν ἦν πλεόν ἐκ τούτων ὅτι μὴ τὸν πατριάρχην παραιτεῖσθαι τὸν τρόπον τῆς κρίσεως, τοὺς δ' ἀντεπιστέλλειν ἐκείνῳ, ὡς ἐπιστημονάρχου τοῦ βασιλέως εἶναι δικαιουμένου ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι, μὴ δίκαιον εἶναι μὴδ' εὐλογον τὰ τοιαῦτα μέγιστ' ὄντα δίχα βασιλικῆς ἐπιστασίας κινεῖσθαι.

ε'. Ὅπως ὁ πατριάρχης πρὸς βασιλέα ἀφίκοιτο καὶ ὅπως παρὰ μικρὸν παραλογοισθεῖη.

Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ἐνόησας ὁ πατριάρχ-

causam dicendam. Ille autem omnino venire renuit, cum diceret iudicium quidem haud se recusare, modum autem et locum iudicii personasque fugere, a qua exceptione juris species non aberat. Nam iudicari patriarcham præsentibus imperatore, præsentibus optimatibus et sæcularibus personis, idque in palatio, præsertim imperatore sic constituto et palam occasionem vindictæ captante, indignum videbatur, et tota res inique comparata. Ea porro loquente patriarcha missis a synodo, excepta sunt scripto verba ejus, ne quid calumniæ interveniret. Inde qui missi fuerant redeuntes ad synodum cuncta ex fide retulerunt ad eos qui miserant, et cætus solutus est. Idem iterum et tertio est factum, certis intervallis temporis interpositis: studebant enim qui hæc agebant, nihil omittere eorum quæ canones in eo genere præscribunt. Cæterum nihil aliud ex 261 iis missitationibus et responsis elici potuit nisi displicere patriarchæ iudicii modum, et ob id comparere recusare. At quæ hoc erat Patrum responsum patriarchæ per remissos ad ipsum vocatores redditum, cum sit olim existimatum æquum imperatori tribui principem locum in cognitione rerum ecclesiasticarum, nec justum nec rationi consentaneum esse, quæ ex eo genere negotia nunc agitantur, maximi utique momenti alibi aut aliter quam præsentibus præsentibus principem moveri.

5. Ut patriarcha ad imperatorem accesserit; et ut parum abfuerit quin deciperetur.

Dum autem hæc ita gererentur, intelligens pa-

χτες, ὁ καὶ ἀληθὲς ἦν, ὡς οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο τὸ κινουὺν τοιαῦτα ἢ τὸ τοῦ κρατοῦντος πρὸς αὐτὸν ἀμυντικόν, ὅτε καὶ κινδυνεῦοι κανῶν τὸ κακὸν ἴασθαι, τῆ τοῦ πατριάρχου καταδίκη τὸ πρὸς ἐκείνου ἀπεχθὲς καὶ ὀχλῶδες, ὥστε καὶ ἀπεσκευάσθαι ταῦτα βούλεσθαι, παριδῶν πᾶσαν μικροψυχίαν, ἵππου τε ἐπιβάς, μὴ πρότερον εἰωθὼς ἐξ οὗ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε, καὶ βασιλεῖ πρόσεισιν. Ἡμέρα δ' ἦν καθ' [P. 177] ἦν ταῦτ' ἐπράττετο κυριώνυμος. Ὁ γοῦν βασιλεὺς καιρὸν ἐκείνον οἰηθεὶς ἐπιστῆναι ὄν καὶ ἐξήτει πάλα, τὸν τῆς ἀνέσεως (ἐπειθε γὰρ ἔννοεῖν τοιαῦτ' ἐκείνον τό τ' ἐπιβῆναι ἵππου τὸν πατριάρχην καὶ παρὰ τὸ σὺνηθες πρᾶξαι, τὰ τε κινούμενα ὡς ἐν χρω καταδικῆς καὶ αὐτὸν γεγενῆσθαι), καὶ ὡς ἐκμειλίξασθαι παραγένοιτο, φιλοφρόνως ὑποδέχεται προσιόντα, καὶ πλείστον ὅσον ὁμιλεῖ τὰ χαρίεντα. Ὡς γοῦν καιρὸς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἐπέστη καὶ ἤδη ἦν ὁ κρατῶν πρὸς τὸ τῶν ναῶν ἐπιστῆναι, πέμψας ἐκεῖνός τινα τῶν αὐτοῦ τοὺς ἐπὶ τῆς λειτουργίας κατασφαλίζετο, καὶ ἐκέλευεν ἅμα θεασαμένους αὐτὸν μῆτε περιμένειν τὴν πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας προσέλευσιν αὐτοῦ προσκυνήσοντος μῆτ' ἄλλο τι περιργούντας πράττειν, ἀλλ' εὐθὺς ἐκφωνεῖν μὲν τὸν διάκονον τὸ Εὐλόγησον, εὐλογεῖν δὲ τὸν Θεὸν με-

γαλοφώνως τὸν ἱερέα κατὰ τὸ σὺνηθες, καὶ τῆς λειτουργίας ἀπάρχεσθαι. Τοῦτο δ' ἦν πάντως πρὸς ὁ ταῦτ' ἐκείνος παρεσκευάζετο, τὸ τὸν ἱεράρχην ἅμ' αὐτῷ ἐπ' ἐκκλησίας συναγαγεῖν, κἀντεῦθεν σιωπηλῶς τὴν τοῦ δεσμοῦ λύσιν πραγματευσάμενον ἔχειν. Καὶ δὴ ἡντὲρπιστο μὲν τὰ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὁ κληρὸς δ' ἅπας μετασκευασάμενος τοῖς εἰκόσι καραδοκοῦντες τὸν βασιλέα ὅσον οὕτω ἀφιζόμενον περιέμενον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ ἱεροῦ μανδύου τὸν πατριάρχην κατέχων, κατὰ τινα ποσὰ διαστήματα, ἅμα μὲν ἱστάμενος ὠμίλει, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸν ναὸν προσήγετο. Ὡς δὲ ποτε τοῦ οὐδοῦ ἐπίβη καὶ ὁ διάκονος τὸ Εὐλόγησον ἐξέβόα καὶ εὐθὺς ἡ ἐκ τοῦ ἱερέως εὐλόγησις, ἐκσπάται τῶν παραδόξων ὁ πατριάρχης, καὶ τὸν δόλον συνεις αὐτίκα ἀντίεπα καὶ τῆς κληρῶς τοῦ κρατοῦντος ἐξώλισθε, καὶ, « Τί, λέγων, οὕτω δολερῶς κλέπτεις τὴν εὐλογίαν, καὶ παραλογίζη τὸ θεῖον ἄνθρωπος ὢν, οὐ δέον ὄν οὐδὲ συμφέρον; » Ἐτι δὲ καὶ, « Καλὰ γε ταῦτα, » προσονεδίζων, « καὶ γε βασιλεῖ ἐννόμως ἔρχειν προαιρουμένῳ πρέποντα, καὶ δυσφόρητα τοῖς ἄλλοις ἀκούσαι, ὥστε καὶ ἐπαινεῖν, » εὐθὺς ἀετὸς ἦν λιπῶν ἐκείνον καταδεδεσθὲντα καὶ ἀφιπτάμενος, καὶ διὰ τῆς σιδηρᾶς τοῦ τρικλίνου πύλης ὡς τάχος περὶ διαβῶν, ἢ πο-

triarcha, quod verum erat, non esse aliam horum motuum causam quam iram in se imperatoris ultionem expetentis, in qua prosecutione periculum erat ne is malo aliud malum pro remedio apponeret, suo videlicet in patriarcham odio et rancori patriarchæ ipsius damnatione procuranda mederi aut potius obsequi satagens, speravit uno sui cum iufenso imperatore congressu istud præverti discrimen posse. Quare pusillanimitate posthabita equum incendit, desuetus id facere jam ex quo Constantinopolim advenerat, et imperatorem adit. Dies qua hæc gesta sunt Dominica erat. Igitur imperator ratus optatam diu sibi remissionem anathematis ad se ultro deferri (suadebat hoc enim equitatio illa insolita patriarchæ adventusque inopinatus, et verisimilis conjectura, impulsus illum metu intentati iudicii et periculo damnationis imminentis ad hunc conatum sui deliniendi), perhumaniter occurrit venienti, et eum benevole accedentem atque hilariter excipit, tum blandis per diu sermonibus detinet. Ut ergo sacræ liturgiæ 262 tempus advit, imperator jam in prosinctu adeundi templi misit certum e suis qui præmuniret, prout oportebat, sacrificii ministros, iubens eos, simul imperatorem ingredientem viderent, statim, non exspectato dum ille ad sacras imagines adoraturus accederet, nullaque omnino alia quacunque ex causa mora interposita, protinus inchoare functionem sacram, diacono versiculum *Benedic* pronuntiante, et Deij benedictionem solemnem sacerdote pariter proferente voce contenta. Ac consilium in his imperatoris hoc erat: se una simul cum patriarcha intra templum stante missæ sacram rite peragi, tacita quædam futura ipsi videbatur sui

a dudum injecto anathematis vinculo solutio. Atque ita compendio quodam opportunæ occasionis consecuturum se sperabat quod tanto jam pridem circuitu captatum iverat. Succedebatque illi hæc dolus egregie. Nam clerus universus præmonitus, ut dixi, ad inchoandum missæ sacrificium proxime instructus omni convenienti apparatu et ornato, exspectabat dum appareret adventans imperator. Qui astute ad quod intendebat sacram penulam comitantis secum patriarchæ tenebat manu incedens una, et per intervalla urbane consistens, confabulansque plane familiariter, donec eum intra templum simul ingrediens induxit. Supergresso autem ipso limen, statim diaconus *Benedic* inclamavit; quam vocem secuta continuo est sacerdotis benedictio. Percussus inopinato facto patriarcha, et dolum subito intelligens, proripuit se, ac manui tenentis imperatoris elapsus est: « Cur, inquit, dolose furaris benedictionem, et decipere Deum conaris, homo cum sis? quod nec oportebat nec expediebat a te tentari. » Addidit præterea haud molliter exprobrans: « Pulchrane hæc putas et convenientia imperatori magnifice professo se juxta leges 263 imperare velle? quid homines dicent ubi audierint? an laudare ista, ad saltem vel tolerabilia consere poterunt? » Et his repente dictis avolvit instar aquilæ, pudore confusum imperatorem relinquens; ac per portam triclinii ferream, pedes quanta maxima posuit pernicitate currens, pervenit ad mare, ibique nave conscensa domum se retulit. At imperator plenus licet contumeliæ, ac tam probrosæ repulsæ sensu intimo doloreque æstuans, tamen magnanimitate simulata sacrificio perrexit attendere, quoad missa

δῶν εἶχεν ἐχώρει πρὸς θάλασσαν, καὶ νεῶς ἐπιβάς Α ς'. Ὅπως συναχθέντων τῶν ἀρχιερέων τὸ τέλειον κατελάμβανε τὰ οἰκεία. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ὑβριοπαθῆσας οἶον καὶ αἰδεσθεῖς προσποιεῖται οὐν δμως τὸ μεγαλόψυχον. Καὶ ἐπεὶ τέλος τὴν ἱεραν λειτουργίαν ἐλάμβανεν, ἐξεληθὼν, σταθεὶς ἐν τῷ Ἀλεξικῆ τρικλίνῳ, τοὺς τε τῶν ἱεραρχῶν παρατκχόντας καὶ τοὺς τοῦ κλήρου μεταστειλάμενος, [P. 178] ἐπενεκάλει τῷ πατριάρχῳ σκληρότητα, καὶ, « Ἴδετε, λέγων, ὅπως ἀμαθῶς οὕτω τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀπεδίδρασκε. Καὶ εἰ λυπήσων ἐφάνη, κατὰ τί γε καὶ παρ' ἡμᾶς ἀφίκται; ἀλλ' ὡς ἔοικε, τοὺς ἐλέγχους διαφυγγάνειν πραγματευόμενος, ἔλαθεν ἑαυτὸν συνωθήσας μάλιστα πρὸς τὴν δίκην. Μὴ γοῦν ἐπὶ πλέον φυγοδικῶν κερδαινέτω, Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τρίτον ἐναπολείπεται μήνυμα, συναχθέντων γενέσθω καὶ τοῦτο, καὶ εἰ μὲν ἀπαντήσῃ, κρινέσθω, εἰ δ' οὐν, Ἀλλ' αὐμὴν γε μελήσει πῶς ἂν φυγοδικουῖντα μελεούσεσθε. Τὸ δ' ἐμὸν ἀναθετόν θεῶν ὅπως ἂν ὡς ἐκείνῳ βουλητὸν οἰκονομηθεῖ. » Ταῦτ' εἰπὼν καὶ προσθεὶς κατὰ τινα πρόληψιν κάκεινα εὐμεθέδως, ὅτι καὶ τὸ τοῦτους πολλὰκις ἀναφέροντας περὶ τῶν κατὰ σφᾶς ἐκκλησιῶν μὴ εἰσακούεσθαι αἰτίαν μίαν εἶναι τὴν τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, καὶ ὡς εἰ ἐκποδῶν τὸ σκάνδαλον γενηται, αὐτοὺς τὰ μεγάλα παρ' αὐτῶν δύνασθαι, καταπαύει τὸν λόγον.

peracta regressus stansque in Alexiaco triclinio, apud eos quos ibi forte reperit episcopos, et alios ex clero quos vocaverat, questus est de patriarchæ duritia : « Videte, inquit, quam inurbane nostris se manibus proripuere. Si offensurus prodierat, quid attinebat etiam ad nos accedere? Verum, ut apparet, effugere iudicium moliens induit se magis, intricavitque illis ipsis quos declinare cupit laqueis quæstionis de ipso cœptæ; quam censeo sine mora urgendam, nec committendum ut cavillationum, quibus eludere leges nititur, fructum optatum secure auferat, quæsitam impunitatem. Quoniam igitur tertia tantum citatio superest, ea, velim, congregatis statim vobis decernatur et fiat; et si vadimonium citatus stiterit, continuo iudicetur: sin minus, vestrum erit videre quid de contumaci recusatore iudicii æquum sit statuere. Id equidem in vestro arbitrio relinquens, Deo permitto ut prout illi placuerit gubernetur. » Ea cum dixisset, illud præterea per quamdam utillem intento præoccupationem adjunxit, quod plerumque contingeret ipsos de negotiis 264 suarum ecclesiarum audiri postulantes non admitti, unam causam esse odium in se patriarchæ; tolleretur istud modo scandalum: visuros eos statim quam multum apud se possint preces omnes et significationes voluntatis ipsorum. In ea verba loqui desiit.

6. *Ut congregatis Patribus ultima citatio et post eam damnatio contigerit.*

Postridie congregatus rursus cœtus est. Ibi post multa varie dicta, postque aliquam imperatoris ad specimen modestiæ affectatam recusationem inter-

venienti synodo, si per vincula Ecclesiæ, quibus constringeretur, id minime liceret, tantem is, velut consensu coactus invitantium Patrum, ingressus assedit. Ad ultimam inde, quæ sola supererat, patriarchæ citationem rite peragendam episcopi, ut antea, et ex clero aliqui missi sunt. Cum autem mores solito patriarcha se venturum negasset, addidit: « Me utique absente, quod vobis videbitur, fiat: nunquam enim omnino, quidquid ad id moveatur, adducar ut illic me sistam. » Tunc post multam deliberationem et considerationem attentam Patres, maxime studentes inniti canonibus, reperiebant in primis accomodatum ad rem præsentem canonem apostolorum de recusatione iudicii. Quamquam autem is sufficere ipsis videbatur ad sententiam jure ferendam, tamen quia in oculis universæ, ut sic dicam, civitatis, prout imperator ordinaverat, hæc gerebantur, per quam erat vulgatissima opinio ac notitia simultatis, qua is a patriarcha sibi vicissim infenso dissidebat, ne per eam causam infirmandi iudicii tanquam ex odio ad imperatoris gratiam lati occasio quæpiam et ex ea prætextus schismatis nasceretur iis qui forte rem uti nunc gerebatur narrari postea audirent, statuerunt iterum in medio Epsetopulum; et libellum sigillatim expensis capitulis relectus 265 est, et an testes haberet quibus confirmaret quæ accusabat, interrogatus est delator. Ille vero respondit rerum palam manifestarum hunc aut illum adduci testem non debere, sed simul universos, quod æque omnes conscii factorum a se allegatorum sint. Ut autem selecti quidam ex clero interrogati præsertim de sultane, utrum ille simul lita-

Τῆς δὲ μετ' αὐτὴν ἡμέρας ἅμα συναχθέντων καὶ πάλιν μετὰ πολλὰ τὰ λαληθέντα καὶ τὴν τοῦ βασιλέως οἶον παραίτησιν, ὡς μὴδὲ αὐτὸν θέλειν παρῆναι, εἰ μὴ γε τῆς Ἐκκλησίας δεσμοὶ ἐξεχώρουν καὶ προσκατηνάγκαζον, καὶ τὸ λοιπὸν πέμπεται μήνυμα, ἀρχιερέων κἂν τούτῳ μεσολαβησάντων καὶ κληρικῶν. Ὡς δὲ καὶ αὐθις ὁ πατριάρχης ἀπέειπε τὴν ἀφίξιν, προστιθεὶς ὡς « Τὸ δοκοῦν ὑμῖν ἀπόντος γενέσθω· οὐδὲ γὰρ ἀπαντησαιμι κἂν ὅ τι γένοιτο, » τότε μετὰ τὴν πολλὴν σκέψιν οἱ ἱεράρχαι κανόνισιν οἶον ἐπερίδρασκον βέλοντες εἶχον μὲν καὶ τὸν τῆς φυγοδικίας κανόνα τῶν ἀποστόλων τὰ πολλὰ σφίσι πρὸς τὸ τὰ δοκοῦντα ἀποφαίνεσθαι συμβαλλόμενον, ὁμῶς δὲ γε ἐν ἀσφαλεῖ βουλόμενοι πράττειν, ἐθεὶ καὶ ἐπὶ πάσης ὡς εἰπεῖν τῆς πόλεως ταῦτ' ἐπραττον [P. 179] τοῦ βασιλέως οἰκονομοῦντος διὰ τὴν τῆς ἀπαχθείας ὑποτρέχουσαν ὑποψίαν, καὶ ἵνα μὴ καὶ αὐθις σχίζοιτο μαθόντες τὰ γεγονότα, παρίστων καὶ αὐθις ἐπὶ μέσου τὸν Ἐψητόπουλον. Ὁ λίβελλος καθ' ἐν κεφάλαιον ὑπανεγινώσκατο, καὶ εἰ ἔχοι τοὺς μαρτυρήσοντας ἠρωτάτο. Ὁ δὲ γε, « Πραγμάτων φανερῶν, » εἶπεν, « οὐ τόνδε ἢ τόνδε ἀνάγκη εἶναι τὸν μάρτυρα, ἀλλ' ἅμα σύμπαντας, ὅτι καὶ πάντες συνοῖδασιν γε-

veniendi synodo, si per vincula Ecclesiæ, quibus constringeretur, id minime liceret, tantem is, velut consensu coactus invitantium Patrum, ingressus assedit. Ad ultimam inde, quæ sola supererat, patriarchæ citationem rite peragendam episcopi, ut antea, et ex clero aliqui missi sunt. Cum autem mores solito patriarcha se venturum negasset, addidit: « Me utique absente, quod vobis videbitur, fiat: nunquam enim omnino, quidquid ad id moveatur, adducar ut illic me sistam. » Tunc post multam deliberationem et considerationem attentam Patres, maxime studentes inniti canonibus, reperiebant in primis accomodatum ad rem præsentem canonem apostolorum de recusatione iudicii. Quamquam autem is sufficere ipsis videbatur ad sententiam jure ferendam, tamen quia in oculis universæ, ut sic dicam, civitatis, prout imperator ordinaverat, hæc gerebantur, per quam erat vulgatissima opinio ac notitia simultatis, qua is a patriarcha sibi vicissim infenso dissidebat, ne per eam causam infirmandi iudicii tanquam ex odio ad imperatoris gratiam lati occasio quæpiam et ex ea prætextus schismatis nasceretur iis qui forte rem uti nunc gerebatur narrari postea audirent, statuerunt iterum in medio Epsetopulum; et libellum sigillatim expensis capitulis relectus 265 est, et an testes haberet quibus confirmaret quæ accusabat, interrogatus est delator. Ille vero respondit rerum palam manifestarum hunc aut illum adduci testem non debere, sed simul universos, quod æque omnes conscii factorum a se allegatorum sint. Ut autem selecti quidam ex clero interrogati præsertim de sultane, utrum ille simul lita-

νομένοις. » Ὡς γοῦν ἐκλεγέντες τινὲς ἠρωτήθησαν τῶν A καὶ κρεῶν ὑπέλιπον ὀρέγεσθαι τὴν κατὰ Χριστιανούς τοῦ κλήρου, καὶ μᾶλλον περὶ τοῦ σουλτάν, καὶ εἰ συλλιτανεύσας τῇ πατριάρχῃ συδκαθίσαιεν ἀναγι- νωσκομένου τοῦ θεολογικοῦ λόγου κατὰ τὸ σῶνθηες, εὐθὺς ὠμολόγουν οὕτω γενέσθαι, τὸν δὲ σουλτάν εἰ Χριστιανός ἐστιν εἴτε καὶ μὴ μὴ εἰδέναι ἔφασκον, τέως δ' ἐκείνον τότε Χριστιανὸν νομίζειν ἄντικρυς. Οἱ γοῦν κρίνοντες τοῦτο μόνον λαμβάνειν ἤθελον τὸ συλλιτανεύσαντα καθεσοῦναι, τὸ δ' εἴτε Χριστιανός εἴτε καὶ μὴ, ὡς τοῖς ἔφασκον ζητητέον εἶναι, καὶ ἐπὶ τούτοις πολλοὶ παρήγοντο μαρτυρήσοντες τὸ σέβας ἐκείνῳ μὴ κατὰ Χριστιανούς εἶναι, οὐκ οἶδα δ' εἴτ' ἀληθές, εἴτε μὴν θεραπεύοντες τὸν κρατοῦνα. Τίως δὲ γε, ὡς ὕστερον ἡμᾶς πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων τέλος λαβόντων, ὁ σουλτάν ἀποστείλας πρὸς τὸν κρα- τοῦντα, ἐπεὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν μεμαθήκει τὸν B πατριάρχῃν ἐξελαθέντα, σὺν ἄλλοις οἷς ἐμήνυε, καὶ τοῦτο χαρίεντως ἢ μᾶλλον καὶ βαθέως ἀπτόμενος προσεμήνυεν, ἀξίων στεῖλαι οἱ τῶν ἐκείνου διαφερόν- τως τὰ ἱερὰ περιάμματα, ἃ δὴ καὶ ἐγκόλπια ὁ κοι- νὸς ὀνομάζει λόγος, καὶ εἰ βούλοιο, καὶ χοίρου τα- रिχευθέντα μηρὸν ὡς ὀρεγόμενος φάγοι. Καὶ τοῦτ' ἦν τότε τῇ βασιλεῖ περὶ τοῦ πατριάρχου ἔλεγχος ἄντικρυς, τῇ μὲν εἶναι τῶν θείων ἐκτυπωμάτων κροσκηνητῆν τὸ σέβας αὐτοῦ παριστῶντος, τῇ δὲ

nias recitasset cum patriarcha, et dum legeretur divinus sermo de more, assedisset una, statim responderunt ita factum fuisse, sultan vero Christianus necne sit se nescire; ac tum quidem se putasse illum Christianum. Velle autem se aiebant, iudices hoc solum pro testimonio accipere, simul orasse et assedisse sultanem: qualis autem fuerit, Christianus an paganus, quærendum ex se non esse. Præter hos ergo producti alii multi sunt qui testificarentur non esse illum religionis Christianæ cultorem. Quod utrum illi ex vero affirmarent an obsequentes imperatori fingerent, haud habeo compertum. Cognovimus tamen postea, perlato jum et executioni mandato iudicio, sultanem ubi audisset sua causa depositum patriarcham, misisse ad imperatorem (sive id joco sive serio aut quocunque demum consilio fecerit) qui eum rogarent ad se mittere ne gravaretur quædam ex suis sacris amuletis, quæ vulgaris sermo vocat encolpia, icunculas videlicet gestari de collo pendentes ad sinum religionis causa solitas, et jussisse ut adderent se, si vellet imperator religionis suæ specimen capere, vel porci salitum femur avide comesturum. Quo testimonio plane 266 confirmabatur imperatori culpa in hoc vacare patriarcham, cum revera Christianum sultan se probaret tum exhibendo se sacrarum imaginum veneratorem, tum se gustare libenter carnes suillas declarando. Cæterum tunc cum in illis de patriarcha disquisitionibus quasi pro fundamento poneretur minime illum fuisse Christianis mysteriis initiatum, utique videbatur inte impendere periculum patriarchæ. Erant qui callidius et ad finem intentæ damnationis assequendum efficacius argu-

καὶ κρεῶν ὑπέλιπον ὀρέγεσθαι τὴν κατὰ Χριστιανούς πολιτεῖαν ἐμφαίνοντος. Τότε δὲ ὡς ἀτελέστου περὶ τοῦ σουλτάν βουλευομένων ἐκείνων ἐδόκει κίνδυνος ἐξῆφθαι τῇ πατριάρχῃ. Ἦσαν δ' ἄλλοι οἱ καὶ γλαφυρότερον ἐπτεχείρουν δῆθεν προσεπιτιθέμενοι ταῖς κατηγορίαις, ὡς εἴπερ κάκεινος εἰς Χριστιανούς ἀληθῶς ἐτέλει, τὸ γοῦν περὶ ἐλείνῳν Παρσικῶν καλὸν ἦν ἐκτόπως τὸν πατριάρχῃν φυλάττεσθαι· μηδὲ γὰρ κάκεινους πάντας Χριστιανούς εἶναι ἢ καὶ λογίζεσθαι. Ὡς γοῦν πρὸς τὸ τὰ δοκοῦντα ἀποφαινεσθαι ἦσαν, οἱ μὲν πλείους, ἢ καὶ πάντες παρὰ τινὰς (ὁ Ποντοπρακλείας θεώωρος οὗτος ἦν, ὁ Εὐχαϊτῶν Ἀλέξιος, ὁ Βρύσειος Ἰωάννης, καὶ μετ' αὐτῶν ἄλλοι· ὁ γὰρ [P. 180] Μιτυλήνης Γρηγόριος τὰ πολλὰ τῇ πατριάρχῃ προσέχων, ἐπεὶ τὴν δίκην ἀπρητημένην ἐώρα οἱ, νόσον σκηψάμενος ἀπῆν, φ' δὴ καὶ μετ' ἐμβριθείας ὁ κρατῶν ἐμὲ ὡς νοτάριον ἀποστέλλων ἢ ἀπαντῆν ἢ διδόναι τὴν γνώμην ἐκέλευε, καὶ μόλις τὴν οἰκίαν γνώμην τῇ τε Λαρίσσης Θωμᾷ, ὁ Ναυπακτοῦ Ἰωάννῃ καὶ τῇ Ἀδριανουπόλεως Γερμανῷ προσανέτεστο), οἱ γοῦν παρὰ τοὺς εἰρημένους ἐκ τοῦ παραχρῆμα καθάρσει τοῦ πατριάρχου κατεψηφίζοντο, πλὴν ὡς φυγοδικούντος τὸ πλεόν· τὸ γὰρ σουλτάν εἴτε Χριστιανὸς εἴη εἴτε καὶ μὴ, ἐπ' ἀμφι- βόλοις ἐτίθουν, ὀποχρῶν δὲ πρὸς καταδίκεν τῇ κα-

mentarentur, allegantes parum ad summam criminis referre sultanis ipsius statum quoad religionem. Ut enim ille revera Christianus fuerit, certe a Persis ejus comitibus pariter et prosmicue simul cunctis admittendis cavere debuisse patriarcham, cum satis constaret nequaquam illos universos aut fuisse aut habitos esse Christianos. Ut autem ad dicendas sententias ventum est, plerique aut potius omnes præter quosdam (hi fuerunt Theodorus Heracleæ Ponti, Alexius Euchaitarum, Joannes Brysis, et cum his alii: nam Gregorius Mitylenes, patriarchæ multum deditus, ubi prospexit ei damnationem imminere, simulato morbo abfuit, ad quem impetu ardenti imperator me, pro eo quo tunc fungebatur notarii munere, ire confestim jussit denuntiaturum ut omnino aut veniret aut sententiam suam mihi ad synodum relaturum ederet; ad quæ is ægre tandem responsum expediens, dixit se, quod Thomas Larissæ, Joannes Naupacti, Germanus Adrianopoleos episcopi censerent, Alexius ipsam sentire, ac velle tribus ipsorum suffragiis suum quartum plane consentiens adungi), exceptis, inquam, his quos modo nominavi, reliqui omnes præsentem exauctorationem patriarchæ concordibus calculis decreverunt, sed majori ex parte ob contumaciam 267 non sistendi se iudicio: nam crimen de sultane longam nec necessariam aiebant poscere disquisitionem de religione ejus, qua defungi liceret, in ambiguo relinquendo Christianus necne fuerit, nitendo autem ad damnationem accusati eo quod et certo constaret et secundum leges sufficeret, recusatione videlicet comparandi ante legitimam tribunal, quo rite citatus fuerit.

τηγορευμένῳ τὸ τῆς φυγοδικίας καὶ μόνον ἐνέμιζον ἄ
ἐγκλημα, ὡς ἐπ' ἐγκλήμασι τῷ φυγοδικοῦντι συμ-
βαίνουν. Οἱ δὲ καὶ σπρίσιν ἀντέβαινον ἱκανῶς, ὡς εἰ
μὲν ὡς κοινωνήσας ἀλλοσεβείσιν ὁ πατριάρχης εὐθύ-
νοιτο, πρῶτον μὲν, ἀλλ' ἄδηλον ὅν εἰ ἀσεβεῖς ἐκεῖ-
νοι, τὸ ἐγκλημα συμβαίνειν ἐξασθενεῖν. Εἰ δὲ καὶ
ταῖς ἀληθείαις ἐξω τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ ὁ σουλ-
τάν, τὸν μὲν πατριάρχην καὶ οὕτως ἀνεύθυνον εἶναι,
τοῦ παντὸς ἐπὶ τῷ μαρτυροῦντι κειμένου· ὁ δ' ἦν
ὁ Πισσιδίας Μακάριος. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ συνευθύνεσθαι
καὶ τοὺς ἄλλους τῷ πατριάρχῃ, Χριστιανούς γε ὄν-
τας καὶ προσκεκληρωμένους τῷ θείῳ, καθ' ὄνησιν πο-
οῦν εὐρισκομένους βαθμῶν, οἷς δὴ καὶ ὠφείλετο ἐξ
ἀνάγκης ὑπομιμνήσκων τῷ πατριάρχῃ καὶ ἀναστέλλ-
ειν τῇ ἐκείθεν βεδίλῳσιν. Τὸ δὲ τούτους παρα-
δραμόντας ἐπὶ μόνῳ τῷ πατριάρχῃ δίκην ἱστῆν μὴ
εἶναι δίκαιον τὸ παράπαν μὴ δ' ἐπιεικῶς εὐλογον. Ὁ
δ' οὖν Πισσιδίας πρὸς τὸ ἀποδησόμενον ἀφορῶν (τὸ
γὰρ ἐγκλημα μωρτύριον ἦν τοῦ καὶ τοῦτον τῆ κατα-
δίκη συνοπάγασθαι· οὐ γὰρ ἂν δόξαιεν πάντως τὸν
πατριάρχην δικαίως καταδεκάζειν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸν
εὐθύνειν) ἐφ' ἡσυχίαν καθήμενος ἦν. Τόσον δ' ἐκεί-
νοις ἔμελε τούτου ὥστε οὐδὲ τὸ πρῶτον συνεκαλέ-
σαντο μαθεῖν ἐξ ἐκείνου τὰ περὶ τοῦ σουλτάν. Τέως
δ' ὁμοῦ οὐκ ἦν αὐτὸν δεῖσθαι τοὺς δι' αὐτὸν ἐπε-

His, quatenus in ambiguo relinquebant crimen de
sultane, obsistebant alii satis verisimili ratione,
contententes plane purgatum de eo videri debere
patriarcham. Nam eum quidem quo pacto æquum
sit damnari, quia profanos in rerum sacrarum
communione admiserit, si profanos istos quos
admisit fuisse non constat? Et utcumque se res
habuerit, idoneum eos pro Christianis habendi
patriarcha habuerit auctorem Macarium episcopum
Pisidiæ, penes quem in solidum ejus, si qua est,
acti culpa resideat? præterea non patriarcha so-
lus eo nomine damnandus venerit, sed et alii
multi qui simul tunc cum eo in templo fuere, non
Christiani solum, sed etiam clero ascripti, quorum
singulos pro ratione gradus cujusque stringebat sua
pars officii ad excludendos adytis profanos et non
communicandum in mystica functione cum non
initiatas. Quis enim possit dubitare quin saltem ii
debuerint admonere patriarcham, et cum non fece-
rint, quin ejus, si quod est, piaculi contagionem in
se traxerint, ob quam et ipsi sint pœnæ obnoxii? Præteritis porro tot aliis participibus culpæ, in uno
puniendo severitatem hæreere patriarcha neque
æquum neque tolerabile omnino videri posse. Hæc
videns Pisidiæ antistes, et vim præjudicii ad se
quoque in eandem cum patriarcha damnationem
involvendum pertinentis secum reputans, tacitus
268 sedebat. Nocuit illi nimius favor Patrum.
Nam ut ei parcerent, abstinerant ab eo juridice
interrogando tum cum discuteretur patriarchæ
circa sultanem factum, cujus ipse pars fuerat.
Nunc serum erat illum vocare, manifesto utique
præjudicio damnatum. Nec poterat locum amplius

PATROL. GR. CXLIII.

νεγκόντας τὴν τῆς δίκης ψῆφον τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δὲ
καὶ συνέβη, ἐξορισθέντος ἅμα τῷ καθαιρεθῆναι, ἢ
μᾶλλον καὶ ἐρῆμην ἀλῶναι, κάκειναι. Ὡς δὲ πολλῶν
τότε κατατεινομένων λόγων τέλος καὶ οὗτοι συνῆλ-
θον τοῖς ἄλλοις ἐκόντες ἄκοντες, κυροῦται ἡ ψῆφος
καὶ ὁ πατριάρχης ἐπὶ καθαιρέσει καταδικάζεται.
Λύσαν δ' αἰψηρὰν ἀγορὴν, ποιητικῶς φάναι, τῶν
βασιλέων εὐφημηθέντων κατὰ τὸ σῶνθηες. Ἠλθὲν καὶ
δύο τάττονται παρὰ [P. 181] τῶν ἱεραρχῶν ἱεράρχαι
ἀπελθόντες τὰ παρὰ τῆς συνόδου παραχθέντα σημήναι
τῷ καταδίκῃ.

ζ'. Ὅπως ἀπελθόντες τρεῖς ἀρχιερεῖς ἐξ ἀποστολῆς
τῶν ἄλλων τῷ πατριάρχῃ τὰ τῆς καθαιρέσεως
παρεδήλωσαν.

Ὁψίας γοῦν δεῖλης πρὸς ἐκείνον ἀπνητηκότας,
παρόντος καὶ τοῦ κλήρου παντὸς, ἐδήλουν τε τὴν
ἀπόφασιν καὶ ὡς ἐξελθεῖν ἐτοιμασθεῖτε διεκελεύοντο.
Ὁ δὲ πρῶτον μὲν εὐχαριστήσας Θεῷ ἐτοιμον ἑαυτὸν
παχεῖχεν ἀπέρχεσθαι, ὅπη καὶ βούλοιντο. Ἐπειτα
δὲ καὶ πρὸς τὸν κληρὸν στραφεῖς· « Τὰ μὲν κατ'
ἐμὲ ὅπως συνέβη παραχωροῦντος Θεοῦ, οἴδατε,
τέκνα· δεῖ δ' ὁμοῦ εὐπειθεῖν τῷ θείῳ βελήματι, καὶ
ὅπως οικονομῶ τὰ καθ' ἡμᾶς. Ἡμεῖς μὲν οὖν ποι-
μένους ταχθέντες κρίμασιν οἷς οἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον τὸ καλέσαν, εἰ καὶ ἀναξίους, ἡμᾶς, ὅπως κατὰ

habere qualiscunque ipsius defensio, jam prolati
multorum sententiis in eos qui cum profanis com-
municassent, quæ suffragia nihilo minus Pisidi-
ensem quam ipsum patriarcham affligebant. Itaque
C damnato patriarcha, aut potius indicta causa propter
neglectum vadimonium deposito, Pisidiensis quoque
in exsilium pulsus est. Post multa in ista concerta-
tionis ultro citroque allegata, tandem et hi volentes
cum aliis convenerunt, et concordi jam
synodi judicio depositio patriarchæ sancita est.
Solverunt autem, ut poetice dicam, subitum con-
ventum, et acclamationibus in honorem imperat-
rium editis de more, prætereaque duobus præsul-
ibus electis qui nomine synodi exaurationem
patriarchæ denuntiarent suam, finis impositus ne-
gotio est.

7. Ut missi a synodo ad patriarcham duo episcopi
suam ei damnationem significaverunt.

D Inde sub vesperam conveniunt patriarcham il-
los quos diximus ad id a synodo electos, et clero præ-
sente univere, postquam suam illi depositionem
juridice declararunt, eadem ipsum auctoritate jus-
serunt expedire sese ac comparare ad proximum
discessum. At ille gratis primum Deo actis, promp-
tum paratumque se exhibuit ad eundem quo vellet.
Tum ad clerum conversus, « Res, inquit, uti se
meæ habeant Deo permittente, nostis, filii: oportet
tamen acquiescere divinæ voluntati, et boni consu-
lere quidquid de nobis Providentia decrevit. Nos
cum fuissetis pastores præfecti judiciis notis Spi-
ritui sancto, qui vocavit nos quamvis indignos, 269
tamen prout potuimus gregem pavimus et vos Ec-

23

δυνατὸν ἡμῖν ἐποιμάναμεν καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς διεξ-
 ἴμεν, οὐ κκλῶς μὲν ἴσως, ἱκανῶς δὲ κατὰ τὴν
 ἐτέραν δύναμιν, οἴδατε· τί τὰ δῆλα καὶ λέγω ;
 ὡς πολλοὺς μὲν ἴσως καὶ ἔλυψαμεν, παρὰ πολ-
 ν δὲ καὶ ἔλυπηθημεν, συνδιαφέροντες ἀλλήλοις
 ; παρ' ἀλλήλων ἀπεχθείας. Τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς
 κλησίας σπλάγχνα. ὡς καὶ βαρυνομένων ἡμῶν
 πατέρων ὑμᾶς ὡς τέκνα ἀνέχεσθαι, καὶ ἀπεχθα-
 μένων τινῶν ὑμᾶς αὐθις ἀλογοῦντας τῆς ἀπεχθείας
 μέλη γνήσια περιέπειν τοὺς ἀπεχθανομένους.
 ν οὖν καιρὸς ἀλλήλοις ἀφείναι τὰ ὀφειλήματα,
 ἰ δὴ τὸ μὲν ἀπ' ἑαυτοῦ ἐκπληρῶ, καὶ συγχωρῶ
 σαι, καὶ ὅπη τῷ Θεῷ βουλητὸν προθύμως ἀπέρ-
 μαί. Ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ τὰ τῶν σκευῶν τὰ τῆς Ἐκ-
 κλησίας, καὶ ὅσα ἐν πέπλοις τιμίαις καὶ λειψάνοις
 ἴων καὶ βίβλοις, ἀπελθόντες [P. 182] καὶ καθ' ἐν
 ἴντες καὶ ἀναψηλαφήσαντες παραδέξασθε, μὴ καὶ
 ; ἱεροσουλίας ἡμᾶς γράψηται. Καὶ τὸ λοιπὸν χαί-
 τε ἐν Κυρίῳ, τέκνα, καὶ σώζεσθε. Ἡμῖν δὲ ὁ
 ἐνδύτης καὶ τὸ πυξίον καὶ τρία τῶν νομισμάτων,
 δὴ καὶ τῷ πατριαρχεῖω προσβαίνοντες εἶχομεν
 τὰ κανόνα τῶν μοναχῶν, καὶ ταῦτα ἰδίαις κόποις
 ἰς ἐκ μετεγγραφῆς ψαλτῆρος κτηθέντα πάλιν λα-
 ντες ἐξιμεν. » Ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα πρὸς τὸν
 ἦρον εἴπων, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σχεδὸν ἀπελθεῖν τι-
 ες ἐπὶ τῇ τῶν ἁγίων παραλήψει, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν,

στραφεῖς πρὸς τοὺς πεμφθέντας, « Ἀδελφοί, » εἶπεν,
 « ἰδοὺ ἡτοιμάσθη, καὶ οὐ παραχθήσομαι, κἂν ὁ τι καὶ
 ἐπ' ἐμοὶ βούλοισθε. Τὸ οὖν ὑμέτερον, ὡς φατέ, κατε-
 ἐπράχθη Πραττέτω καὶ τὸ λείπον ὁ Βασιλεὺς, καὶ
 ὅπου ἔτεον ἡμῖν ἐξ αὐτῆς κλειεῖτω, ἢ μᾶλλον πεμ-
 πέτω καὶ τοὺς ἀπάξοντας. Οὐδὲ γὰρ ἐρίσομεν τὸ πα-
 ράπαν, κἂν ξίφος προστοιμάζοι κἂν θάνατον. »
 Ταῦτ' εἰπὼν ἀπέπεμπε μετ' εἰρήνης πάντας, αὐτὸς
 δὲ τοῖς ὄλοις ἐξαμελήσας ἐκάθητο, τὸ ἀπὸ τοῦ κρα-
 τοῦντος ἀναμένων πρῶσταγμα.

ἦ. Ὅπως πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐξάγει τοῦ πα-
 τριαρχεῖου τὸν πατριάρχην, καὶ τὰ τότε συμ-
 σάντα.

Νῦν ἦν, περὶ ποῦ τὰ τελευταῖα Πυαντιῶνος, ὅτε
 καὶ πρὸς τὸ αἰθριώτερον καθίσταται ὁ ἀήρ τῶν ἐπὶ
 τοῦ χειμῶνος ἀπαλλαγίς δυσχερῶν, τὸ πολὺ τῆς
 βοτῆδος ἀποβαλῶν. Καὶ δὴ τὴν πρώτην φυλακὴν τὴν
 νυκτὸς ἐκείνης οἱ τοῦ βασιλέως πέμπονται ἐφ' ἑπι-
 τὸν καταδικασθέντα καταγαγόντες ἀπγαγῆν ὅπου
 καὶ προσετέχθησαν. Ὡς γοῦν αὐτίκα κατήγετο, ἐπι-
 βὰς τοῦ μεγίστου ναοῦ, στάς πρὸς τὰς μεγίσταις
 πύλαις, ἔφωσίου τῷ Δεσπότη Χριστῷ τὰ εὐχαριστή-
 ρια προσκυνῶν τε καὶ συνταττόμενος. Ὡς δ' ἐμελλε
 διὰ τῆς κατ' ἀνατολὰς πύλης ἐξέρχεται ἐφ' ἣ κατα-
 λαβεῖν τὸ ἐν τῇ Βαρβάρᾳ κελλύδριον τοῦ θαυμα-
 τουργοῦ Νικολάου, ὃ δὴ καὶ συνίστατο τότε πρὸς τῇ

esiamque gubernavimus, forsitan non bene, ve-
 imtamen, quantum virium facultatisque nostræ
 nitas tulit, fideliter. Testes vos habemus omnium:
 uid attinet nota proloqui? Inter hæc fieri potest
 nos molestiam multis facessiverimus, uti et vicis-
 C perpassi sumus molestias plurimorum. Ignosca-
 us condonemusque nobis invicem mutuas offen-
 ones in visceribus ecclesiasticæ charitatis. Nam
 fer nos comparatæ necessitudinis poscit officium,
 ; et nos patres libenter feramus quæ gravia per-
 sti a filiis contingit, et vos filii quod a paterna
 ibernatione minus gratum interdum accipit tole-
 tis; itemque quæ forte a fratribus offensiones
 sistunt, non mutuis ulcisci odiis, sed ut membra
 isdem corporis vera illos ipsos graves vobis et
 festos amplectamini. Tempus nunc est dimittendi
 vicem debita. Equidem, quæ in hoc mæs partes
 nt, quam plenissime possum exsequor, indulgens
 ndonansque cunctis cuncta; et quo Deo placi-
 m est, alacris pergo. Vos ite, censum facite ec-
 D nisæ vasorum; et quidquid velorum cæteræque
 etiosæ vestis, quidquid sanctarum reliquiarum
 librorum ecclesiasticæ habent capsæ, recogno-
 te, probate, numerate, accipite, ne quis deinde
 e sacrilegæ rapinæ possit accusare. De cætero
 adete in Domino, filii, et salvete. Nos palliolo,
 gillaribus et tribus nummis, mercede operæ li-
 trisæ describendo psalterio locatæ, quæ omnia
 ta monasticam regulam prius possedimus quam
 riarcales ædes ingrederemur, ut propriis re-
 nptis, eximus. » Hæc et alia ejusmodi quædam
 us ad clerum, et tanquam mox discessurus pro-

perarejussis quibusdam e præsentibus, quorum ego
 unus fui, ad sacram, 270 ut dixerat, supellectilem
 numerato recipendam, conversus ad missos a syno-
 do: « Fratres, inquit, en paratus sum, et non turbabor,
 quidquid de me volueritis. Quod vestrarum, ut dicitis,
 erat partium, fecistis. Faciat et imperator quod
 reliquum est, et quo eundem nobis sit extemplo
 præscribat, aut potius qui eo deducant mittat; non
 enim resistemus, aut quidquam omnino recusabi-
 mus, sive is gladium sive mortem etiam paret. »
 His dictis dimisit in pace omnes. Ipse placide om-
 nium securus assedit, ab imperatore mandatum
 exspectans.

8. Ut mittens imperator eduxerit patriarchali domo patriarcham; et quæ tunc contigerint.

Mox erat circiter extrema Maii mensis, cum in
 serenitatem exhilaratus aer ex hiberno rigore et
 humoris per vernos tepores exuberantis parte
 magna resoluta, liquido liberius cælo ridet, quando
 circa prima vigiliam adfuerunt quos imperator
 miserat ad condemnatum abducendum quo jussi
 erant. Is cum abduceretur, superatis gradibus tem-
 pli maximi stans ad portam majorem gratias egit
 venerabundus Christo Domino, adorans et ut in
 digressu valedicens. Mox cum exiturus esset per
 obversam orienti portam, ut ad cellulam in Bar-
 bara sitam mirifici Nicolai se conferret (ea tunc
 domuncula mari admota, et ad Oxæensis monaste-
 rii jus dominiumque pertinens, ideo parata fuerat
 obiter excipiendo Arsenio, quod ei sædem exsilii
 apud Oxæam, opportunitatem quamdam loci secu-

θαλάσση καὶ ὡς μετόχιον τῆ Ὁρείᾳ ἠρμόζετο (ἐκεῖ γὰρ προχαίρων καταδικάζετο ἀπελθεῖν, καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν οἶμαι Θεοῦ, ὅτι καὶ τὸ ῥάκο ἐκεῖνος ἐν τῇ Ὁρείᾳ πρῶτως ὑπέδω τὸν μοναχὸν μεταμφιεσμένος) — ὡς τὸν πρὸς τῇ ἐξόδῳ τῆς ἐκκλησίας ἦν, [P. 183] αἰθρίας ἐς τότε οὔσης κατ' οὐρανὸν ἐξαίφνης νέφος σκοτόεν ἐπλήρου τὸ πᾶν, καὶ ῥαγδαίως σύναμα χαλάζῃ κατεφέρετο ὑετός, χρῆμά τε ἐξάσιον ἀστραπῶν τὸν ἄερα πυρεκβολοῦν ἐξέκασε, καὶ κτύποι βροντῶν συνεχεῖς τὰ τῶν ἀκουόντων συνετάρασσον ὧτα. Κάκεινος ἐν τόσοις δεινοῖς τοῖς ἀπάγουσιν εἴλατο, ἕως καὶ ἐς τὴν μονὴν κατητήκασαν. Ἐκεῖτε γοῦν διαγαγόντος τὴν ἡμέραν, τῇ ἐπιγενομένῃ νυκτὶ νητὶ ἀλιάδι ἐνθήμενοι περιώριζον ἀνὰ τὴν Προικόννησον, τῇ ἐκεῖσε μονοδρόμῳ τῷ ἄνω τῆς ἐγχωρίως λιγομένης Σούδας κειμένῳ ἐγκατακλείσαντες, τάξαντες καὶ ὀπητήρας ἐκ τῶν βασιλικῶν, ὡς μὴ θεῖοις τοῖς βουλομένοις.

θ'. Ὅπως οἱ τῆς ἀνατολῆς πατριάρχαι, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, περὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ πατριάρχου διετέθησαν.

Ὅτω μὲν οὖν τὰ κατ' ἐκεῖνον διαταξάμενοι, ἐπεὶ καὶ τοὺς πατριάρχας ἐπ' ἐκείνῳ γνωμοδοτεῖν τῶν ἀναγκῶν ἐνόμιζον, ἀξιομένων ἐκείνων ὁ μὲν Ἀντιοχείας Εὐθύμιος ὠρμημένος καὶ πάλαι εἰς τὴν κατ'

ἐκεῖνου ἀπέχθειαν ὡς μὴ παρ' ἐκεῖνου εἰς κοινωνίαν δεχόμενος, αἰτίαν φέρων, εἰ ἀληθῆ ἄδηλον ὄν, ὅμως δὲ φέρων ἐκ φήμης ὡς συγκοινωνοῖη κατὰ τι τοῖς Ἀρμενίοις, τότε διὰ ταῦτα καὶ προσπαδέχετο τὸ ἐκποδῶν ἐκεῖνον γενέσθαι καὶ συνήνει γνωμοδοτῶν. Ὁ δ' Ἀλεξανδρείας Νικόλαος τοσοῦτου συναινεῖν ἐδέησεν ὥστε καὶ καθάπαξ τῶν καταψηφισαμένων ἐσχίζετο, καὶ ἔμεινεν ἕως τέλους ἐν τούτῳ, μηδὲν μεταλλάξας τῶν ἐγνωσμένων.

ι'. Ὅπως ἤθελεν ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς τιμῆς ὧν ἀνακαλεῖσθαι ὡς ἀρχιερεῖα τὸν Σάρδεων.

Τῶν δ' ἀρχιερέων, πλὴν τῶν προτέρων ἐκείνων, Μανουὴλ τε τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Σάρδεων Ἀνδρονίκου, [P, 184] οὐδεὶς ἄλλος ἦν ὁ σχιζόμενος. Τὸν Ἀνδρόνικον, ὡς καὶ κατὰ μοναχοὺς ἀποκαρεῖη, φθάσαντες εἴπομεν. Ὅν καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχίας Ἀρσένιος, εὐ εἰδὼς ὡς δι' ἐκεῖνον τὸ πρῶτον ἐξορισθέντα ὑπέδω τὰ μοναχῶν ἐξεπίτηδες, ἤθελεν ἀνορθοῦν ἀποθήμενον εὐθὺς τὰ ῥάκη. Ἄλλ' οὐκ ἐξεγένετο οἱ εἰς τοῦτο καὶ τοὺς ἱεράρχας συμπεθεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος τότε τῷ πατριάρχει κατ' ἰδίαν κοινολογησάμενος εὔρεν, εἰ μόνον θελήσοι καὶ ἡ σύνοδος, κατανεύοντα, ἐξελεθῶν ἐκεῖθεν ἔγνω πείρα διδόναι τὸ πρᾶγμα. Καὶ δὴ κατὰ μίαν τῶν συνοδικῶν ἡμερῶν, συνεγνωκότος καὶ τοῦ πατριάρχου, μανδύαν τε ἀρχιερατικὸν πε-

tus, imperator decreverat, id quod equidem non sine numine factum arbitror, dum animo reputo sacram monachi vestem ac professionem primum 271 ab Arsenio susceptam apud Oxeam), cum inquam, in eo esset ut templo egrederetur et sudum purumque cælum esset, sœda repente nubes tetra cuncta caligine complevit, vebemensque simul imber mista grandine decidit, fulguribus horrendis late aerem incenditibus. Per has ille ærumnas ab abducentibus trahebatur, quoad in illam, de qua dixi, domunculam pervenerunt; ubi cum diem posteram transegissent, nocte insecuta navi Arsenium piscatoriæ imponentes, deportatum ultra Proconnesum incluserunt mansiunculæ illic sitæ supra locum, quem vulgo incolæ Sudam vocant, appositis custodibus et satellitio imperatorie, ne adiri exsul a quibusvis invisere volentibus posset.

9. *Ut Orientales patriarchæ Alexandrinus et Antiochenus circa patriarchæ depositionem affecti fuerint.*

Horum in hunc modum contra patriarcham Arsenium actorum magni referre, quin imo necessarium esse, qui egerant putabant, ut cæteri patriarchæ auctores fierent concordibus in ea suffragiis dandis. Cum igitur illi ut id annuerent rogarentur, Antiochenus quidem Euthymius facile assensus est: erat enim haud obscure jam olim Arsenio infensus, quod ab ipso in communionem non reciperetur. Causa ferebatur (haud equidem definierim an vera, sed hanc tamen vulgus sermone celebrabat) quod Antiochenus communicasset quadam in re cum Armeniis. Quare idem occasione ultionis cupide arpta exaurationem adversarii libenter amplexus

est, et suæ illam sententiæ auctoritate adjuncta confirmavit. At Alexandrinus Nicolaus tantum abfuit a comprobando facto, ut semel ea causa illos qui Arsenium damnaverant a sua communione abscissos 272 nunquam amplius admiserit, neque eorum quæ tali occasione decreverat mutare quidquam ad finem usque voluerit.

10. *Ut Arsenius in patriarchæ dignitate adhuc constitutus restituere in integrum voluerit episcopum Sardensem.*

Episcopum vero, præter priores illos Manuelem Thessalonicensem et Andronicum Sardensem, nullus alius schisma faciebat. Andronicum detonsum in monachum superius diximus. Hunc Arsenius, postquam restitutus patriarchali throno fuit, sciens sua causa expulsum, ut exsilium lucrifaceret, monasticam vestem induisse, reponere in statum pristinum voluit sed non valuit aliorum in id antistitem elicere consensum. Res in hunc transacta modum est. Egit secreto Andronicus cum Arsenio iterum patriarcha, et ex eo intellexit per ipsum non stare quominus continuo deposito monachico centone episcopales iterum infulas sumeret: addi modo ad suam curaret Patrum quoque ac synodi voluntatem. His Andronicus cognitis experiri negotium decrevit; et quadam die, qua congregati antistites erant cum patriarcha rei conscio, episcopalem humeris mandyam, capiti eidarim imponit, et sic ad fores sedens postulat admitti. Nuntiatum Patribus quis, quo ornato, quid peteret. Displicuit plerisque ausum esse injussu monachum episcopalem resumere ornatum. Ergo hominem consensu rejecerunt; et cum aliquis quamdam ejus epistolam protulisset, cui seipsum

ρεβάλλεται καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἱερὰν ἐπιτίθεται κίδαριν, καὶ καθεσθεὶς ἔξω καιρὸν ἐζήτει συνελθεῖν τῇ συνόδῳ τῆ πατριάρχῃ συνεδρευούσῃ. Ὡς δ' ἤγγελλετο τῇ συνόδῳ τὰ περὶ τούτου περιμένοντος καὶ ἀρχιερατικῶς ἐστολισθαι ἐμάνθανον, δεινὰ ἐποιοῦν καὶ οὐκ ἤθελον δέχεσθαι. Ὡς δὲ τις ἐκείνων καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐνεφάνιζε τὴν ἐκείνου, ἐν ἣ ἐπέγραψεν ἑαυτὸν οἰκειαίς χερσὶν Ἀθανάσον, αὐτίκα τῷ μὲν πατριάρχῃ τὴν τοῦ βοηθεῖν ὄρμην ἡμβλύσθαι καὶ τὸ ὑπὲρ ἐκείνου θερμὸν ἐψύχθαι συνέβαινε, τῷ δ' ἀνακοπέντι καθυφεῖναι τῆς πείρας καὶ ἀπραγμῶνως ἐντεῦθεν διάγειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον τότε δὲ πολλοὶ τῶν τε μοναχῶν καὶ τῆς λαϊκῆς μοίρας ἀποσχισθέντες κατ' αὐτοὺς συνελέγοντο, « Μὴ ἄψα μηδὲ θίγη τὸ παράπαν, » λέγοντες, « ὅς ἂν συναινοῖη τῇ καθαιρέσει τοῦ πατριάρχου ἢ μὴν κοινωνοῖη τοῖς συναινοῦσιν. » Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὴν Ἐκκλησίαν ἀποίμαντον διαμένειν, τοῖς μὲν ἀρχιερεῦσιν ἐφήκε ψηφίζεσθαι τὸν σφίσι δοκοῦντα, αὐτὸς δὲ βαθὺ τι συνορῶν, καὶ ἀναστέλλειν θέλων τὰ σχίσματα, σὺνάξιν τε κοινὴν παραγγέλλει, καὶ πάντων ἐν ταυτῇ συλλεγέντων ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς αὐτοῦ κέλλης, ὃ δὴ καὶ σιδηροῖς τοῦτο μὲν ὄρθοις, τοῦτο δ' ἐγκάρσις περιεδρυφακτοῦτο τοῖς κάμαξι, λόγων ἤπτετο πρὸς αὐτοὺς τοιῶνδε.

ια'. Δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῶν σχισμένων.

[P. 185] « Ἐγὼ νομίζω, ὦ τῆς ἐμῆς βασιλείας

manu propria Athanasium inscripserat, contigit patriarchæ quoque ipsi juvandi ejus hebetari impetum et studii erga eum refrigescere ardorem, ipsum vero perculsum infelici successu ad quietem vitæ, quam frustra excutere 273 tentaverat, constantius deinceps amplectendam domitum repulsa convertere animum. Sed hæc prius evenerant. Tunc autem multi monachi et laici e plebe, abscondentes sese a communione eorum qui damnaverant Arsenium, seorsim convenerunt, et vulgare carmen aversantium usum commerciumque profanorum adhibendum sibi nunc ad excludendos a se reliquos anxerunt: « Ne tractes, « dicentes, » ne tangas, ne omnino ad ullam consuetudinis partem admittas ullum eorum qui vel patriarchæ exactionem probaverint vel probantibus communicaverint. » Cæterum imperator intelligens non posse relinqui Ecclesiam sine pastore, electionem patriarchæ liberis antistitum suffragiis permisit. Ipse altius reputans perniciem schismatum, si ruere qui errare cœperint sinantur, concione omnis generis hominum vocata, e fenestra cubiculi clathrata ferro, rectas transversas decussatim nectentibus virgis invicem que in oratis formam implexis, hunc ferme in modum disserere orsus est.

14. Oratio imperatoris de schismate avulsis.

« Equidem existimo, o meo imperio subjecti, neminem omnium vestrum eo stultitiæ processisse, ut non suo ipsius, sed alterius solum uti possit

ὑπήκοοι, μηδένα τῶν ἀπάντων ὁμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἦκειν φρενοδραβείας ὥστε μὴ ἑαυτῷ δύνασθαι χρῆσθαι συμβούλῃ, ἀλλὰ τῷ πέλας. Εἰ γὰρ καὶ ἡ παρὰ τῶν ἄλλων βουλὴ συλλαμβάνειν τὰ πλείστα πέφυκε τοῖς βουλευομένοις (ταύτη γὰρ καὶ συμβουλὴ λέγεται εἰς ταυτὸ συναγομένων ἀμφοῖν τῶν βουλῶν), ἀλλ' ἀναγκαῖον τοῦτο ἐφ' ὅσοις ἐπ' ἀμφιδόλῃ καίτοι τὸ βουλευόμενον, ὡς ἀμφοτέρωθεν λογισμοὺς ἰσορροπῶν κινεῖσθαι, κἂν ὅποιος τις ἀψήται. Ἐφ' ὅσοις δὲ ἑτεροβρέπη τὰ τῆς δόξης, ὡς ἐντεῦθεν μὲν μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ τὸ πάγιον ἀναφαίνεσθαι, ἐκείθεν δὲ δῆλον εἶναι τὸ βλάπτον, ἐκαίον ὄντως καὶ ἀλυσταλὲς λογισμῶν συντρόφων ὑπερορῶντα ἀλλοτριῶς χρῆσθαι, οἷς ἐνὶ μὲν ἀβουλίᾳ, ἐνὶ δ' ὄρεξις πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ξέρον ἀεὶ ποτ' ἀνάληγτον, ὡς παντὸς τοῦ οἰκείου πεφυκὸς πιέζειν. Δεῖ τοίνυν γε καὶ ὑμᾶς τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν λογισμοῖς προηγουμένως χρῆσθαι, καὶ οὕτω δοκιμάζειν τοὺς ἔξωθεν. Ὅς δὲ τῶν οἰκείων ὑπερορῶν ἑαυτὸν τοῖς ἔξωθεν λογιζομένοις παρίχει ὡς εἴ τι ἂν φέροιεν ἐκείνοι προσέξων, ὁ τοιοῦτος ὁμολογῶν ἴστω ὡς ἄφρων ἐστὶ τὸ καθ' αὐτόν. Ἄφρονος δὲ πάντως τὸ μήτε ἀφ' ἑαυτοῦ συνίναί, καὶ τὸ καὶ τις καὶ τῶν ἔξωθεν λέγοι, μὴ διακρίνει εἰδέναι τὸ κρεῖττόν τε καὶ τὸ χεῖρον· καὶ λοιπὸν οὐδὲ τῆς θυραίας ἐκείνῃ συμβουλῆς ὄφελος. Τὰ οὖν ἔμπροσθέντα οἴδατε πάντως, καὶ οὐδὲν ἐξ ἡμῶν τῶν γενομένων κέκρυπται· ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ὀκνομεῖτο ἢ ἐφ' ἐκάστῳ ὁμῶν ἐνταυθοῖ συνδρομῇ, οὕτω

consilio. Etsi enim aliorum sententiam exquirere ac cum sua conferre deliberantes solent, unde Græcum consilio nomen ortum est, ut συμβουλὴ diceretur quasi sententiarum in unum collatio duarum, tamen id tantum locum habet in rebus quarum in ambiguo pendet iudicium, paribus utrimque argumentis aiendi negandique incertum eligendi arbitrium librantibus. Ubi autem haud dubiis in lancem alteram momentis 274 fas et æquum vergit, adeo ut hinc quidem manifeste honestum et tutum appareat quod proponitur, illinc quod ostenditur evidenter noxium cernatur, tum enim verum vanum inconsultumque sit quempiam innato intimoque naturæ ac menti propriæ sensu abdicatio alienis uti consiliis, quibus inest quidem imprudentia, inest et cupiditas, prætereaque prurigo novitatis et quædam malesuada dulcedo inexperitorum, inquieto conjuncta tædio solitarum et quotidianarum rerum. Faciendum igitur vobis est ut ante omnia vestris ipsorum mentibus ac iudiciis auctoribus utamini, et ad horum examen vocetis. quæ vobis aliunde suggeruntur. Nam qui suis ipsius rationationibus rejectis, aliunde oblati advertit animum et inhæret obnoxie, is sane habendus pro fatente se stultum et iudicii expertem. Stulti quippe ac iudicio destituti omnino est nihil ex se intelligere, sed quidquid aliunde offertur cæca credulitate recipere, melius id sit an pejus nihil discernendo. Tali autem non video quid prosit suggestum ab alio consilium. Quæ nuper contigerunt scitis

τοῦ ἡμετέρου κελύσαντος κράτους. Τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλοτε ξυνέβη. Πλὴν τὸ ἐπὶ ταῖς αἰτίαις διαλλάττον ἀμφισβητεῖν παρέξει τισί. Τότε μὲν οὖν ἐθελήμου παραιτουμένου τοῦ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας ὄντος ἄλλος ἀντικαθίστατο· νῦν δὲ καὶ ἐπὶ κεφαλαίοις καθαιρεθέντος, ὡς οἴδατε, ἄλλον ἐγκαταστήναι τὸ εἰκὸς δίδωσιν. Ὁ γοῦν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἐσφάλη, τοῦτο πρὸς τὸ μέλλον βέλτιστον προοικονομεῖν. Τότε τοίνυν τινὲς τῶν τῆς ὀχλώδους μοίραῃ καὶ ἀπαιδεύτων οἱς ἡ παραχῆ τῆς Ἐκκλησίας ἀσμένεισι, παρεισδύμενοι ταῖς τῶν ἀνθρώπων οἰκίαις πορισμῶν εἶχον ἐντεῦθεν τὸ σχίσμα. [P. 186] Κἂν μετῆμεν ἐκείνους, εἰ μὴ τὸ βραχὺ τοῦ κειροῦ ἐκείνοις τε τῆς ἀταξίας καὶ ἡμῖν τῆς ἐπεξελεύσεως ἐμποδῶν ὠρμημένοις ἔσση. Τοιοῦτόν τι καὶ τὰ τῶν ὑποπτεύεται γίνεσθαι· οὐ γὰρ ἀπόλωλέν ἡ ἀταξία, ὡς τινὰς ἐπειλημμένους αἰτίας πάλιν ἀνασοβεῖν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ σχίζειν πειρᾶσθαι. Τὸ γοῦν ἐκείνους ζητεῖν, φύσιν ἔχοντας ἀντικρυς ἐξ ἔθισμοῦ συνεχοῦς ταῖς γωνίαις ἐπηλυγάζεσθαι καὶ κρυφῆδὸν τὸ αὐτῶν πράττειν ἔργον, ἄλλως δὲ γε καὶ περιτιόν· τοῖς δ' ὑπαγομένοις οὕτως ἀβούλως τοῖς ἐκείνων ὀρισμοῖς προστιμᾶν τῶν χειριστῶν οὐ κατονήσομεν. Εἰς τί

γὰρ καὶ τις σκανδαλισθεῖ; ὅτι μεταλλάττεται τι τῆς δόξης αὐτῶ; Ἄλλ' οὐδὲν τῶν ἡμετέρων παραβέβασται, μὴ δὴ τι καὶ παραβαθεῖ τὸ σύνολον. Ἄλλ' ὅτι τοῦ συνήθους ἐξέστραπται; Ἄλλ' οὐδὲν ἔχει ἂν τις εἰπεῖν, κἂν πολλὰ κάμοι. Ἄλλ' ὅτι ὑπὸ ηιοιμένα τελοῦντες, ἐκείνου παρακινήθέντος αἰτίας ἱκαναῖς, ἄλλου τὸ παράπαν οὐκ εὐμοιρήσετε; Ἄλλὰ μὴν καὶ εὐμοιρήσετε καὶ κρειττόνως ὑπ' ἐκείνῳ διδάξετε ποιμαινόμενοι. Τίνοι γὰρ ἀπ' ἐκείνου τῶν πάντων εὐ ἐξεγένετο πράξειν καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας εὐμενείας ἔξεν, ἣν που ἀβουλήτοις καὶ περιπέσοι; διὰ τί; καὶ πάντως οὐκ νῦν εἰς ταύτην ὁμᾶς συνῆξα σκοπῶν ὅπως ἂν αὐτὸς τοῦ ἡμετέρου κράτους κατηγοροῖν. Ἄλλὰ τὴν αἰτίαν λέγω, καὶ οὐκ ἐπικρύπτομαι, τοῦ μὴ τι τυγχάνειν τῶν προσηκόντων ἐκ βασιλικῆς νεύσεως τὸν ἐλέους χρῆζοντα. Οὔτε γὰρ ἐκείνῳ τὰ πρὸς ἡμᾶς εὔδοα, κωλοῦσης τῆς ἀπεχθείας, οὔθ' ἡμῖν μὴ παρ' ἐκείνου ἀξιουμένοις τὰ τῆς εὐμενείας ἀνυστὰ πρὸς τὸν χρῆζοντα, ὅπου γε καὶ εἰ ἡξίου, οὐκ ἂν ἐτύγγανε τῶν δεόντων, καὶ, τί γὰρ δεῖ ἐπικρύπτειν; οὐχ ἡμῶν πρὸς τὸ εὐ πράττειν ἀποπεφυκότων, Ἄλλ' ἐκείνου μὴ οἰκονομοῦντος τῇ ἀξιώσει τὸ εὐχαρι. Τίχτεσθαι γὰρ χάριν χάριτι μεμαθήκαμεν, καὶ οὐκ ἦν αὐξάνειν τὸν

omnes : nihil eorum quemquam vestrum latet. Idcirco huc concurristis, vocante ac jubente me. Quod factum modo est, contigerat et alias. Verum similibus eventuum duorum diversæ causæ ambiguitatem objicere quibusdam possent. Tunc quidem ei qui voluntarie dignitatem patriarchalem abdicaverat, subrogatus est successor : nunc cum ob crimina depositi, ut scitis, locum alteri tribuere oporteat par et æquum est præcavere, ne quod priore illa simili occasione perperam actum est, iterum hoc tempore attentetur. Tunc 275 quidam et turbulento genere indoctorum hominum, quos delectat Ecclesiæ tumultus, insinuantes se domibus fructum inde ipsis optatum schisma retulerunt. Describerem informaremque plenius quinam illi fuerunt, nisi quam mihi præscripsi brevitatis, illos honore mentionis nostræ, nos labore de iis fuisse dicendi, licet ad id promptos inclinatosque prohiberet. Iteranda nunc fore quæ tunc acta sint, prona prudensque suspicio est : non enim perversitas extincta est funditus. Facile, inquam, est quosdam arripientes occasionem nocendi, conturbare iterum et Dei Ecclesiam scindere conari. Quid hoc genus D hominum spectet, quid venentur et captent isti, ex usu assiduo quasi naturam habentes delitescendi in angulis et suum opus clandestinum actitandi, supervacaneum sit dicere : illud non cunctabore facere, quod puto necessarium, increpare videlicet pro rei perniciæ acriter stoliditatem inconsultam illorum qui abduci se sinunt susurrantibus istorum. Quid est enim cur quis hinc scandalizetur? an quod immutatum ipsi quidquam sit de Christiano quod tenebat dogmate? Verum nec hactenus quidquam e sacræ doctrinæ placitis motum est, ac ne quidquam in posterum moveatur, et vota facimus et operam

pro virili dabimus. Quid igitur? An quis verti aliquid contigit eorum quibus insueveramus? At id quidem ne interdum accidit vitari nulla contentione possit; quare vanum sit hac de re queri. An denique quod pastorem vobis præpositum sortiti, eo deinde justis et necessariis amoto causis, desperatis fieri posse ut alium unquam æque commodum nanciscamini? Atqui ne dubitate : nanciscemini etiam commodiorem, a quo indulgentius curemini, sub quo felicius vivatis. Nam ab isto quidem ejecto cui uni tandem vestrum 276 omnium juvari unquam et beneficio affici contigit? quem etiam dolens indignansque recolo fructum nostræ in vos pronæ ac paratæ in necessitatibus quæ inciderant liberalitatis intervertisse. Pœnitens hoc, inquam, et me reprehendens reputo : quin idcirco vos huc convocavi, ut me ipse accusarem apud vos benignitatis rarius ac parcius exercitæ. Simul tamen clare dicam ejus errati causam, nec dissimulabo amplius impedimento fuisse patriarcham ne qui ex vobis egerent a nostra liberalitate quo opus habebant consequerentur. Etenim cum nec ille ventitaret ad nos, prohibente odio quo a nobis immaniter abhorret, nec nos ad illum accedere possemus, quippe qui sciremus haud admissum iri, nulla restabat nobis via cognoscendi legitimo et consueto Patris communis indicio necessitates pauperum, isque providendi. Quanquam (fatebor enim) neque si maxime indicaret ille rogaretque, idoneus interveniret deprecator nobis a misericordiam flectendis aut quidquam impetraret, non quod natura duri simus et a dando aversi, sed quod in summa illa dignitate ingratissimum erga nos se præbens, indignum se reddiderit, cui gratificari tanti duceremus. Gratia quippe, ut sæpe dici audivimus, gignit gra-

ἔρωτα γεννηθέντα. μὴ ἐπιγεννηθέντος καὶ τοῦ ἀντέ-
ρωτος, Τάχα ἂν μυθολόγον μὲ οἰηθείητε. Ἄλλὰ τὸ
τοῦ μύθου ὡς ἀληθείᾳ προσπαῖον ἐπαινετόν. Ἐφῆσε
γὰρ καὶ τις τῶν ἔξω ἐρημίας γελίτονα τὴν αὐθάδειαν
τῆ γὰρ αὐθάδει οὐδεις προσέξει προσβάλλων, κἀν-
τεῦθεν ἐρημωθέντι τῶν ἄλλων καθ' αὐτὸν αὐτὸν διά-
γειν ξυμβαίνει. Τί γοῦν τὸ εἰσέπειτα; Εἰδῆσατε πάν-
τως καὶ εὐμενείας ὑμῖν προσβαλλούσας ἀκτίνας, τοῦ
ποιμένου κινουόντος τὴν ἡμετέραν γνώμην ὑπερτά-
τοις μεσιτείαις τρόποις. Μόνον μὴ τις ἐνδῶ πρὸς τὸ
χεῖρον, μηδὲ τις τὸ καθ' αὐτὸν σκοπῶν [P. 187] καὶ
μόνον ἐν οὐ παικτοῖς παιζέτω, μηδ' οὐκ ἐπὶ ἀνυ-
στοῖς σπουδαζέτω. Τὰ γὰρ καθ' ἕκαστον ὀλισθήματα
ἐμπιπλάσι πραγμάτων τὰς πόλεις, καὶ ἐνός ἀμαρ-
τάνοντος πολλοὶ τῶν κακῶν ἀπηύρων. Φεύγετε τοί-
νων τὰς κρασυμάχους, καὶ τοῖς σχίσμασιν ἀπεχθά-
νεσθε. Παλλοὶ σακκοφόροι ταῖς οἰκίαις ὑμῶν παρεισ-
δύσσονται, οὐχ ὅπως ὑμῖν εὖ γένηται προθυμούμενοι,
ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτοῖς παρ' ὑμῶν πορισθεῖη τὰ κατὰ
χρείας σκοποῦντες. Εἶτα κατηγορήσουσι μὲν βασι-
λέων, καινὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς μίξαντες μὴ καλῶς
ἔχειν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐποίησιν, καὶ διὰ τοῦτο
καὶ αὐτοὺς τάχα πλανᾶσθαι τὴν διόρθωσιν (οὕτω γὰρ

ἔκεινοι ἴσως ἂν καὶ λίξειαν διαβάλλοντες) ἀποκαρ-
δοκοῦντας. Τί γοῦν ποιητέον ὑμῖν ἐστί; Τὸ μὲν με-
ταδιδόναι καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων οὐ φθόνος
πραττέτω τις ὡς βούλεται τοῦτο. Τὸ δὲ τοῖς λόγοις
αὐτῶν καθυπάγεσθαι καὶ σὺν ἐκείνοις πλανᾶσθαι
οὐ μοι δοκεῖ οὐτ' ἐμοὶ ἀνεκτὸν οὐθ' ὑμῖν ἀσφαλές,
Διὸ προσθάνει τῆς τιμωρίας ἢ ἀπειλῆς, μὴ πως ἐπὶ
τῶν ἔργων γεγονώς τις πτῶν εἴσεται. Ἀνάγκη
γὰρ τοῖς ὀλίγοις συνδιαστρέφεσθαι τοὺς πολλούς
καὶ τοῦντεῦθεν τίς οὕτω νυστάζων ὡς μὴ ζητεῖν
φτῆσαι τὴν βύμην; ἔγω μὲν οὖν διακελεύομαι καὶ
ἀνδρὶ καὶ γυναικί, καὶ πρεσβύτῃ καὶ νέῃ, ἀστικῶ
τε αὐ καὶ ἀγροίκῳ, δοκιμάζειν πρῶτον τοὺς πλη-
σιάζοντας, καὶ οὕτω χρῆσθαι. Τὸ γὰρ νοσοῦν ἐκ
τῶν ὀγκυαίνοντων ἔχει τὰς βοηθείας· εἰ δ' αὐτοὶ τὰς
γνώμας νοσοῖεν, τί ἂν τοῖς ἄλλοις παράσχουν ἀγα-
θόν; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων ὁ καιρὸς ἴσως δείξει·
ὑμῖν δὲ τὴν ἐκείνων κακίαν ἀπομοργυμένους καὶ
τοῦ ὄρθου ἐκκλίνοισιν οὐ συνοῖσι. Κἂν ἐκεῖνοι δια-
διδράσκουσιν, ὑμῖν τὸ ἔγκλημα περιστέλλεται. Μῆγα
μὲν ἔρων οἶδα, ὅμως δὲ καὶ ὑμῖν δοκοῦν, ὅτι τὸ τοῦ
σχίσματος ἔγκλημα ἐν ἴσῳ καὶ ἀπιστίας στήσεται,
καὶ ὁ ἔγκληθεις ἐπὶ τούτῳ κολάσεις ὑφέξει καθοσιώ-

neq̄ potest amor natus adolescere, quin paribus
assurgat incrementis alius post priorem genitus,
mutuus amor, Anteros, vocatus. Hæc ne loquentem
parum aberit quin fabulatorem opinemini. Cæterum
fabula, ut in scopum veritatis recta collineans non
raro utilis et laudabilis habetur. Non male quidam
externorum dixit solitudini finitimam superbiam
esse, idcirco quod superbum nemo curat, nemo
adit, unde necesse sit eum semotam a consuetudine
hominum et solitariam vitam degere. Quid autem
in posterum? Aio et confirmo vobis: mutationem
in melius magnam experiemini. Pervenient ad vos
benigni radii nobis innatæ beneficentiæ, nulla jam
intercepti nube patriarchalis offensionis: 277
quin imo grato nobis in locum retrusi et implaca-
bilis istius successuro pastore, commoditates apud
nos vestras decentibus illam personam efficacibus
intercessionibus procurante, large in vos effundi
sentietis bona quæ desideratis omnis generis. Tan-
tum ne quis vestrum agi se in transversum sinat;
nec sua unius spectans commoda ludat in rebus
quæ ludum non admittunt, aut ea quæ perfici non
possunt serio conetur. Nam singulorum perperam
offendentium civium lapsus universas tricis implent
turbisque civitates, natura rerum ita ferente ut ex
uno peccante pœna in multos propagatur. Fugite
igitur conventicula, aversamini schismata. Multi
saccis induti domos in vestras se insinuant, non
ut vobis prosint, sed ut sibi eblandiantur aut quo-
modo conficiant ex vobis quæ cupiunt, quibus in-
digent. Inde imperatorem quidem accusabunt:
tum nova veteribus miscentes, haud bene habere
res Ecclesiæ subinferent, et propterea videlicet lar-
giter erratum in viis correctionis ineundis, nullo
inter ecclesiasticos idoneo reperio emendandis ma-

lis quibus respublica pessum iret. Sic enim illi for-
sitan garrient, criminautes eos qui sapienter cun-
ctantur circumspicientes omnia, et in occasiones
imminent opportune procurandæ publicæ salutis.
Quid igitur agendum vobis est? Quin e vestra co-
pia largiamini quibus videbitur, nulla invidia est.
Faciatur in eo genere quisque ut volet. Abduci autem
persuasionibus istorum, et cum errantibus vos pa-
riter errare, neo probarim equidem neo patiar;
non enim est tolerabile, ac ne vobis quidem expe-
dit. Propterea præcedit ecce ultionem comminatio,
ne quis sero sapiat, ubi deprehensus quæ meruit
patietur. Cum enim necessario ex tolerata pravi-
tate paucorum multi pervertantur, quis tam dormi-
tans custodiendæ reipublicæ præpositus non ratio-
ne ineat et conatum adhibeat, quo, si posit, sis-
tat impetum ruentis in præceps 278 multitudinis
incantæ? Ego igitur diserte denuntians præcipio
viro cuius et mulieri, seni juxta juvenique, urbano
pariter et rustico, ut exploret prius quales sint qui
ad se accedunt, tum si bonos reperit, utatur.
Nam æger a sanis juvetur: si autem animo, labo-
rantem mente corrupti adierint, quid ex iis ex-
spectare boni queat? sed istorum quidem nequitiam
dies forsitan deteget. Vobis autem eorum mali-
tiam imitantibus et a recto declinantibus, vere ac
clare prædico, non abibit stulta facilitas impune. Ac
illi forte pœnam fuga lucrifacient: vos deprehende-
mini; hærebit in vobis luendum crimen. Magnum
scio esse quod edico comminans, sed tamen tale
quod vobis attente considerantibus æquum con-
fido visum iri, schismatis crimen pari cum apostasia
pœna multandum. Et qui convictus ejus fuerit,
debita sacrilegæ defectioni supplicia perferet. Vos
ergo circumspicite rerum presentium statu, quid

οίως. Ὑμεῖς γοῦν οἰδᾶτε ὅπως ἔξετε πρὸς τὰ παρ-
όντα, ὡς ἢ τῷ ἡσυχάζειν ἐπ' ἀγαθοῖς ἐσόμενοι, ἢ
τῷ τοιαῦτα ζητεῖν μηδὲν ὄλιγος ὑμῖν προσήκοντα τι-
μωρηθῆσόμενοι. »

ιβ'. Ὅπως ψηφίζεται ὁ τῆς Ἀδριανοῦ Γερμανὸς εἰς τὸ
πατριαρχεῖον, καὶ ὁποῖος οὗτος.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτοις τε καὶ ἄλλοις τοιού-
τοις τὰς προαναφωνήσεις δοὺς τῷ λαῷ, ἀπολύει ἐπ'
οἴκων πορεύεσθαι τῶν οἰκείων [P. 188] ἕκαστον ὁ
ἀρχιερεὺς δὲ τὸ ἐνδόσιμον λαβόντες ψηφίζεσθαι τὸν
δοκοῦντα σφίσι ἐπὶ τῇ μεγίστῃ προστασίᾳ τὸν ἐπιτή-
δειον, ἐν ταυτῷ συνίαισι πάντες κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ
μέγα τῶν Βλαχερνῶν τέμενος, καὶ ἄλλον ἄλλου προ-
βαλλομένου τέλος ἐφ' ἐνὶ πάντας συμφωνοῦσι, τῷ
Ἀδριανουπόλειως Γερμανῷ, ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ τὸν τρέ-
πον καὶ ἱεραῖς διεξαγωγαῖς πρέποντι, ἔτι δὲ καὶ τὴν
ἐκ βασιλείως ἐκ παλαιοῦ πλουτοῦντι διάθεσιν. Ὡν
γὰρ ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις φιλόκαλος μὲν καὶ φιλο-
λόγος ἐς ἄκρον, καλὸν δ' ἅπαν εἰδὼς ὃ ἂν καὶ εἰς τὰ
πράγματα χρησιμεύοι, μὴ μόνον εἰς ἀρετὴν, ἐν προ-
τιμῆσει πολλὰκις τῶν ἑπαίων ἐτίθει τὸν μετ' ἐν-
τρεχείας καὶ τὸ ἐς ψυχὴν ἀσφαλὲς ἔχοντα τοῦ ὄλιγος
ἀρετῆς συζῶντος γυμνῆ, εἰ κατὰ βίον καὶ μὴ ἐπ'
ἔρημίας διάγοι. Ὅθεν λόγιος μὲν οὐκ ἦν, λογίος δὲ

vestrum unicuique conducat, decernite. Videte, in-
quam, an non sit melius quiete vivendo bonis frui
quam intrincando se rebus ac vos nihil attinentibus
in pœnas incidere gravissimas. »

12. *Ut suffragiis electus sit in patriarcham Adriano-
poleos episcopus Germanus; et qualis hic fuerit.*

Hæc imperator et ejusmodi alia locutus conticuit,
locum dans acclamationibus populi solitis, concio-
neque soluta remisit domum unumquemque. At
episcopi facultate accepta eligendi liberis suffragiis
quem omnium aptissimum judicarent ad supremam
Ecclesiæ præfecturam coeunt omnes in sacrum ac
magnum templum Blachernarum, et postquam alius
alium proponisset, ad extremum universi conven-
runt in Germano 279 Adrianopoleos episcopo,
viro liberæ indolis et sacris functionibus decore pera-
gendis idoneo, ad hæc gratioso plurimum jam olim
apud imperatorem. Erat enim revera homo elegans et
eruditus ut qui maxime, ac cum in nullo non exer-
citus laudabilium genere artium, tum illas ex iis
quæ non ad solam virtutem sed ad res bene ac cum
successu gerendas essent utiles, præferre plerum-
que judicio ac commendatione cæteris solitus, et ex
hominibus eum qui cum dexteritate agendi versan-
dique in rebus salutis animæ rationes in tuto habe-
ret, illo existimare potiozem in se totum nudæ ac
mere virtuti dederet si ei non in solitudine sed in
societate ac usu hominum vivendum esse. Unde cum
non esset ipse quidem eloquens, disertos tamen
scita et reverenti consuetudine demerebatur, bene-
volus auditor perorantium, amorisque in id homi-
num genus eximii professor; quibus rebus assequo-

μετ' αἰδοῦς καὶ τοῦ πρέποντος προσεφέρετο, καὶ λό-
γου ἀκούων ἡγάπα, καὶ φίλος ἦν ἐς τὰ μάλιστα τῶν
τοιούτων, ὡς καὶ αὐτὸς τοῦ καλοῦ μετέχοι ὡς ἄρι-
στα. Ἀρετῆς δὲ μετῆν τῷ ἀνδρὶ οὐχ ἦν ἂν οἱ παρ-
όντες αἰνοῖεν, ἢ μᾶλλον οἱ παρ' ἑαυτοῖς προὔχειν
δοκοῦντες τῶν ἄλλων, βρώματα καὶ πόσεις φιλοκρί-
νοῦντες καὶ ἡμέρας τούτων ἑκάστῃ πρεπούσας καὶ
παρὰ τὸ εἰκὸς προσνέμοντες, περὶ τε καὶ βάρην αἰ-
ρούμενοι διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς, ἀνιπτόποδες καὶ χα-
μαιεῦναι καὶ μονοχίτωνες, ἐν δευτέρῳ δὲ τούτων τὸν
οἶκτον καὶ τὴν ἀγάπην τιθέμενοι, ἔτι δὲ καὶ τὴν φι-
λανθρωπίαν καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν
τὴν διάκρισιν, σκληροὶ τινες ὄντες καὶ τοῖς ἄλλοις
μωμητικοὶ καὶ μεμψίμοιροι, ὡς ἑαυτοῖς σφίσι καὶ
μόνοις τὴν ἀρετὴν περιποιεῖν αἰρούμενοι, κἂν ὃ τι
ἔκείνοι καὶ πράττειεν, ἀλλ' ἀρετῆς τῆς κατ' ἀνθρω-
ποι ὄντως, καθ' ἣν ἂν καὶ ὁ ἄλθρινος χαρακτηρί-
ζοιτο ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον ὁ ἐπ' ἐξουσίας, ᾧ δὲ καὶ
τὸ μετριοπαθὲς τοῦ ἀπαθοῦς μᾶλλον φεῖλεται. οὗ
δὲ βίου [A. 189] εἰ ἐξαρεῖς τὴν διάκρισιν, τὸ πᾶν
ἀπώλεσας ἐξ ἐνός. Τοιαύτη τοίνυν κοσμοῦμενος
ἀρετῆ, ἦν δὲ καὶ πολιτικὴν τινες λέγουσι καὶ τὸν
κατ' αὐτὴν βίον πολιτικὸν, μέσον ὄντα θεωρητικοῦ
τε καὶ ἀπολαυστικοῦ, ὁ δηλωθεὶς τῆς Ὁρεστιάδος
ἀρχιερεὺς προκρίθεις τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ ἐλέγετο

batur, ut doctrinæ ac sapientiæ, quam in aliis
amabat, vel plurimum in se habere videretur.
Virtus vero quam in vita exprimebat, non erat illa
quidem qualem hodierna laudarent tetrici, aut po-
tius qui arcano conscientiæ fastu præstare se reli-
quis existimant, magnopere sibi placentes in moroso
quodam ciborum ac potionum delectu, suis unicui-
que, voluntaria religione, ultra præscriptum com-
muniter ordinem diebus assignandis, affectantes
itinerata conficere pedibus, quos etiam semper illos
ostentare amant, humi cubantes, una tunica con-
tenti, cæterum misericordiam hisce charitatemque
post habentes prætereaque benignitatem et huma-
num condolendi mœrentibus officium, denique ut
uno verbo cuncta complectar, discretionem, asperi
quidam et superciliosi censores, nullam carpenti ac
vellicandi cuncta obvia modum 280 finemve fa-
cientes, sua mirantes, se unos rectam vitæ sequi
sectam, unos sapere, penes unos vim decusque
laudis ac religionis residere omnis, in cunctis quæ
agunt se opinari præferentes. Non talis, inquam,
hujus viri virtus erat, sed longe diversi generis, ac-
commodata omnino ad humanum captum, quali
eum insigniri fas sit qui verum hominem vera hu-
manitate sese præstet, prout præsertim eum decet
qui consitutus in præfectura sit, a quo non exigitur
ut perturbationum funditus expers sit, sed ut eas
mediocritate quadam temperatas habeat in potestate;
a quo vitæ generis si discretionem tollas, omnia ex
uno perdidisti. Hujusmodi ergo ornatus virtute,
quam civilem quidam vocant, ut et vitæ secundum
eam ductæ civilis appellationem tribuunt, mediæ
cuipiam inter contemplativam et voluptariam, ille

γάν τῷ κατ' ἀνατολήν ὄρει τῷ μέλανι καὶ τῇ κατ' ἄκρην μονῇ ἐγγρονίσας ἀσκῆσαι τὸ πάλαι τὰ μέγιστα) παρὰ τῶν λοιπῶν ἡξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προστασίαν ἀναδέξασθαι. Σὺν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν ψῆφον ἀποδεξάμενος κατηντιβόλει τὸν ἄνδρα, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσιῶν ὄλιγας ὄρματις παρώτρυνε καὶ ἡξίου μὴ ἀποπέμψασθαι τὰ τῆς κλήσεως. ἰγ, Ὅπως ἀνάγεται Γερμανὸς εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ τί διαπράττεται.

Καὶ δὴ παρακληθεὶς εἶξε. Καὶ μὲν ὁ Μαιμακτηριῶνος ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἑορτῇ ὑπὸ τόμῳ κοινῷ γεγονότι πατριάρχης ἐπικηρύσσεται, καὶ σφίσι ἀμα συλλειτουργήσας τῷ ἱερῷ ἐφικτάνει θρόνον καὶ τῶν ἄλλων προίσταται. Ἄμα δὲ τῷ προσβῆναι τῷ θρόνῳ ἔργον ἐκείνῳ ἀσχολίας πάσης ὑπέρτερον τιμῶν τε τοῖς προσήκουσι τοὺς ἀρετῇ δοκοῦντας ἢ καὶ λόγῳ προέχειν τῶν ἄλλων, τοὺς μὲν ἀξιώμασι, τοὺς δὲ φιλοτησίαις ἀπάσαις καὶ δώροις παντοίοις. Ἦν γὰρ καὶ περιφρονητὴς χρυσοῦ τὰ μάλιστα, ὡς μὴδὲ κεκτῆσθαι βαλάντιον, ἀλλὰ τὸ προσαγόμενον ἔκποθεν ἐπὶ τῆς σιβάδος ἐκείνου κελεύειν τιθεσθαι, ὡς ἔτοιμον εἶναι ταῖς χρεῖαις τῆς εὐπορίας ὅπου ἂν ἐκείνος κελεύσειε. Τοιοῦτῳ δ' ὄντι ἐκείνῳ τὸ τῆς

μὲν ἀπλότητος πλεονέκτημα εἰς κατηγορίαν ἀδιανοήτου περιίστατο, τὸ δὲ τῆς εἰς βασιλεία αἰδοῦς τε καὶ κυβερνήσεως εἰς ἔγκλημα κολακείας καὶ ψεύδους πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀντικρυς. Τῷ γὰρ ἀπλῶ τοῦ τρόπου καὶ ἀνυπόληφον καὶ ἐλευθερίῳ πρὸς τὸ τοῖς παροῦσι χρῆσασθαι μὲν καὶ αὐτὸν, ἐφεῖναι δὲ καὶ τοῖς ἰδίοις χρῆσθαι, τὴν τοῦ καταχρῆσθαι προσειλήσει δόξαν. [P. 190] Τῷ δὲ κυβερνῶν τὸν κρατοῦντα, καὶ μᾶλλον ἐφ' ἱκετείας, ὅτε ἐκείνος μὲν προσαναφέρων ἡξίου, ὁ δὲ κρατῶν οὐ βραδίως κατένευε, κἀνευθεν κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκονόμεναι τῷ δεομένῳ τὸν ἐλπισμὸν, ὡς μὴ ἀπογοιῆ ἀποπεμφθεὶς, ἐλπίζων ἴσως ἀνύειν ἐσώστερον, κἀν λέγων πολλὰς οὐκ ἦνυε, τὴν τοῦ ψεύδους ὑποψίαν προσκτώμενος κατασκόριετο. Τὰ δὲ ἐγκλήματα ταῦτα καθάπερ τοῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἐνιζήσαντα ἐξήπτε τὸ ἀπὸ τῶν πολλῶν μῖσος, ὅτι τε ἀντιζήλος εἶη τῷ πατριάρχῃ τὴν ἐκείνου κατασχῶν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι ἀπὸ θρόνου τῆς θυγατρὸς τῷ θρόνῳ τῆς μητρὸς (οὕτω γὰρ τὰς ἐκκλησίας ἐκάλουν) ἀνέδην οὕτω καὶ αὐθαδῶς εἰσπηδήσειεν, ὅθεν καὶ δυσὶν ἐνισχομένου ἐγκλήμασιν οὐκ ἦν ὅστις ἀγαθὸν ἐλάλει περὶ ἐκείνου, τῶν μὲν προσκειμένων τῷ πατριάρχῃ, τῶν δὲ καὶ ἐπομι-

supra memoratus Orestiadis episcopus, prælatus aliis etiam commendatione vitæ quondam asceticæ summa laude diu exercitata in monasterio Nigri Montis ad Orientem siti, a reliquis orabatur ut præfecturam ecclesiasticam Constantinopolitanæ urbis capesseret: cum quibus et imperator electionem comprobans, magnopere incumberebat ad idem ab eo impetrandum, quotidie adiens et omni persuasionum et obsecrationum impetu adurgens, ne respueret vocationem.

13. *Uti evectus Germanus in patriarchalem sedem fuerit; et prima ejus acta.*

His ille precibus moveri se tandem passus, mense Junio in festo sancti Spiritus concordibus suffragiis decreto communi perlato patriarcha declaratus est, et sacro cum illis celebrato, sacræ impositus sedi præsidere cunctis cœpit. Simul autem thronum attingit, opus omni actione superius ratus afficere meritis honorum præmiis virtute aut doctrina præcellentes aliis, qui tales essent partim dignitatibus partim donativis et largitionibus omnis generis liberalissime ornare ac cumulare orsus est. Erat enim auri contemptor ut qui maxime, ne crumenam quidem habere dignatus: sed quidquid undecunque offerretur, supra lectum a portantibus deponi jubens, quo ibi expositum in promptu esset ad usus beneficentiæ, erogandum ejus mandato quocunque rationes egentium poscerent. Tali autem huic viro abundantia simplicitatis solutioris in vita licentiæ accusationem comparavit: pudor vero erga imperatorem, et in agendo cum eo cura vitandæ offensionis adhibita, labem ipsei apud multos adulationis et mendaciæ aspersit. Cum enim is sinceræ ab omni furore indoli obsequens, candida ac secunda su-

spiciozum libertate quoslibet promiscue obvios affari excipereque consuisset, cumque suis domesticis liberiores istiusmodi pariter cum quibusvis conversationem permitteret, usus ille utrorumque securior apud suspiciosum vulgus in abusum oculorum opinionem incurrit. Tractatio autem obsequiosa et verecunda cum principe, ex qua ille fiduciam sumebat suspendenti affectum supplicationum patriarchæ, id agens isto ambizioso artificio differendæ gratiæ, cujus spem non auferebat, ut eum quam diutissime sibi supplicem et sic obnoxium teneret, in causa erat ut cum quæ patriarcha impetraturum se receperat, ad diem non provenirent, qui frustra expectarant, verba sibi ab eo data quererentur; si vero nosset aditum ab eo revera principem, frigide id ac timide nimium ab eo, videlicet assentante, actum rati, auctoritatem et robur dignitati patriarchæ consentaneum in eo desiderarent, ac propterea tali loco minus idoneum ducerent. Hæc sinistra de Germano judicia multorum semel animis infixa subjectis invidiæ facibus exardescabant in offensionem publicam, multis jam illum intuentibus ut intrusum pro vero patriarcha, ereptam injuste innoxio Ecclesiam tenentem, et e throno filiæ in thronum matris (sic enim ecclesias vocabant) impudenter ac temere insilire ausum. Quibus sensim gliscentibus sensibus, evenit tandem adeo illum maculosum apparere duplicis istius labæ criminis, ut non esset qui de eo boni quidquam jam loqui sustineret, conspirantibus in unum odiis ambarum factionum, tam ejus videlicet quæ Arsenio favebat, quam alterius quæ suas privatas secuta rationes a Germano abhorrebat. Nec deerant maleferiati blaterones in maledicentiam faciles, qui per scomma cum Marmutzan nominarent, vocabulum ipsi Per-

νων ἴσως ταῖς γνώμαις ἐκείνων. Ἦσαν δὲ καὶ τῶν A περιττῶν καὶ εἰς κατηγορίας εὐκόλων, οἱ καὶ προσονεϊδίζοντες Μαρμουτζᾶν προσωνόμαζον, προσάπτοντες ὄνομα Περσικὸν ἐξ αἰτίας τῆς δι᾽ ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ σύνεγγυς Λάζος ἦν, τὸ δ' ἀνάκαθεν καὶ Γαβρᾶς. Τέως τὸν τρόπον μεμφόμενοι τὸν ἐκείνου δῆθεν τοῦτο μὲν ὡς ἀπερίσκεπτον καὶ θρασὺν μὴ εἰδότης ἦς οὐ μετὸν ἐπιθαίνει τιμῆς, τοῦτο δὲ καὶ ὡς ἐπὶ κολακείᾳ διαβαλλόμενον τῆς πρὸς βασιλέα, προσεμωκῶντο τὸ γένος ὡς ἐκείθεν ὄν ὁπόθεν καὶ τὸ Περσικὸν εἶναι διωμολογεῖτο. Ὅμως γέρων ὦν καὶ παίδευσιν ἀρχαίαν ἔχων ἐκκλησιαστικὴν Γερμανοῦ τοῦ μακαρίτου, πολλὰ τῶν τῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας καθίστα πρὸς τὸ ἀρχαιότερον παρηρημένα καὶ χροῶν [P. 191] καὶ ἀμελείαις.

ιδ'. Ὅπως τὸν Ὀλοβόλον μεταγαγὼν ὁ πατριάρχων B εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὀφικίῳ βήτορος ἔτιμα καὶ διδάσκαλον καθίστα.

Τὸ δὲ μεῖζον δι᾽ καὶ φιλολόγος ὦν τὰ μάλιστα τῷ Ὀλοβώλῳ εὐφρεῖ γὰρ ὄντι καὶ πλήρει λόγων καὶ προετετήκει, ὥστ' ἀποχρῶν κανὰ τὸ παρεστὸς ἡγούμενος, τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἐκείνου παραμυθίαν παθόντος οἷα πεπόνθει, τοδοτὸ δὲ καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν

sicium aptantes, quod genus suum proximum a La-
xis, remotius a Gabra urbe Persidis duceret, simul
eadem dicti contumelia lacerantes ejus mores, quasi
hominis inconsiderati et barbare audacis, qui caeca
sui proventus ignorantia inconcessum non dubitas-
set sacri honoris fastigium invadere, non sine ad-
mista amara irrisione adulationis ejus erga im-
peratorem infamia late manante dissipatae, velut C
innuentes familiare id illi et domo allatum inesse
vitium, utpote homini qui suos majores ex ea urbe
oriundos fateretur, quam omnes scirent esse Per-
sicam. Tamen is qui ad multam aetatem veteris ec-
clesiasticæ eruditionis plurimum adjunxisset exem-
plo et auctoritate Germani alterius sibi cognominis
patriarchæ, qui Patrum memoria laudabiliter eam-
dem Ecclesiam rexisset, multa ex ejus tempore
in deterius per incuriam prolapsa ad veterem
exactamque revocare disciplinam castigando est
aggressus, eo successu ut non pauca in melius
restitueret.

14. *Ut Holobolus patriarcha Germanus translatus
in Dei ecclesiam officio rhetoris honoraverit et
magistrum constituerit.*

In his palmare fuit quod suo ingenti, de quo dixi,
et cognoscendarum et promovendarum doctrinarum
obsequens studio, complexus est favore ac patro-
cinio Holobolus ingenii præstantis hominem et lit-
terarum 283 plenum; de quo cum judicaret
idoneum ac sufficiens, si præficeretur studiis,
instrumentum eum fore provehendæ ad celebritatem
litteraturæ ac reponendæ in florem pristinum, sua
sane illum opinio non sefellit; quanquam ad hunc
ornandum non sola utilitatis publicæ ratione motus
est, sed misericordia præterea infesti casus, quo
ille infeliciter afflictus fuerat, cura que debita conso-

ἀγωγὴν εἰς παιδείαν λογικὴν, τὸ ἐκεῖνον ἐκ τῆς τοῦ
Προδρόμου μονῆς ἐξελεῖν καὶ προσοκείλαι τῆ ἐκ-
κλησίᾳ, ἔργον πάτης ἀσχολίας ἐπέκειν τίθεται τὸ
ὕπερ τούτου πρεσβεῦσαι τῷ βασιλεῖ καὶ τὸ τῆς πρε-
σβείας ἐπαγωγὸν προβαλέσθαι, ὡς « Ἦδη μὲν ὁ
Ἀκροπολίτης καὶ μέγας λογοθέτης Γεώργιος, ἐφ'
ἱκανὸν ἐκ προστάξεως σῆς, βασιλεῦ, ἐνιδρώσας
παρὰ διδοῦς τὰ μαθήματα, ἤδη καὶ ἀποκεκαμήσει,
καὶ χρεῖα ἐστὶν ἄλλους ἀνάγεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων
οὐχ ἦρτον τοὺς τῆς ἐκκλησίας, παρ' ὅσον καὶ ἀνάγκη
προβαίνειν τούτους τῷ λόγῳ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς
χρεῖαις ὡς μάλιστα χρησιμεύοντας. Κατάνευς τοί-
νων ἡμῖν ἀξιούσιν ὡς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας πρε-
σβεύουσι, καὶ ἐξευμενίζου τῷ Ὀλοβώλῳ, καὶ δέχο-
μαι τοῦτον καὶ κατὰ τὸ εἶκός τιμῆσαι καὶ εἰς διδα-
B σκαλον καταστῆσαι τοῖς προσφοιτῶσι τῆς λογικῆς
παιδείσεως. » Καὶ ταῦτα μὲν τὸν πατριάρχην ἐκεῖ-
νον εἶπεῖν, καὶ ἐπόντος εὐθὺς κατανεῦσαι τὸν βασι-
λέα καὶ τῆ ἀξιώσει καθυποκλίνει. Ἦν γὰρ ταῖς
ἀληθείαις κάκεινος πρὸς τὰ παλαιὰ τῆς Κωνσταντι-
νου παρακνιζόμενος, ὡς καταστῆσαι μὲν κλήρους,
ἕνα μὲν ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν ἀποστόλων ναῦ, θάτε-
ρον δὲ ἐπὶ τῷ τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ὁμοπόλους ἐβ-

landi ejus in tam acerba calamitate. Moliendum ergo
sibi putavit ut cum bona gratia imperatoris, illum e
monasterio. Præcursoris eductum ecclesiæ applica-
ret, ibique scholæ ecclesiasticæ præficeret, erudien-
dos ipsi committens juvenes clericos. Idque nego-
tium cunctis prævertendum ratus, confestim adiit
imperatorem, cum eoque, nihil non adhibens quod
velere ad impetrandum arbitraretur posse, hunc
ferme in modum egit: « Acropolita et magnus
logotheta Georgius tuo dudum, Augusto jussu ver-
satus in tradentis disciplinis, postquam multis jam
annis insudavit ei operæ, fractis domum viribus fa-
tiscit, et ut ei emerito alii succedant opus omnino
est. Id cum universim juventutis gratia me sugge-
rere teque curare dignum est, tum præsertim mihi
convenit ecclesiasticis in eo genere adolescentibus
prospicere, quos ita educare ut quam aptissimi eva-
dant ad omnes functiones ordinis nostri, quarum
pleræque litteris et exquisita doctrina indigent, ad
nostram in primis providentiam pertinet. Annue
igitur orantibus nobis et universæ Ecclesiæ nomine
petentibus veniam gratiamque erga Holobolus tuam
permittens ut transferam illum accipiamque in col-
legium cleri nostri et cum debito honore magistrum
præficiam nostræ juventuti, disciplinis liberalibus
in ludo litterario operam daturæ. » Hæc locuto pa-
triarchæ concessit statim prolixè quod volebat im-
perator; erat enim et ipse proprio genio non parum
inclinatus ad revocandum in omni gloriæ parte an-
tiquum 284 splendorem urbis; quam ad rem duo
cleri corpora constituerat, unum collocans in celebri
apostolorum templo, alterum in templo Blacherna-
rum, cantoresque annuis stipendiis utrique addide-
rat ex sacerdotibus urbis. Præterea apud sacram
ædem magni Pauli in antiquis orphanotrophiis gram-

βόγους τάξει τοῖς κλήροις τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἱερεῖς, **A** συστήσασθαι δὲ καὶ κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Παύλου νεῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὄρφανοτροφείοις γραμματικευομένων σχολῶν, καὶ βόγαις ἐτησίοις ἐπιβρῶν-νύειν τὸν τε διδάσκαλον καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἐφίστάνειν ἐνίοτε τῇ σχολῇ, καὶ ὁποῖος ἕκαστος καὶ ὀπηλόγων προκόπτοι, ἔστι δ' οὐ καὶ τὰ εἰκότα φιλοτιμεῖσθαι, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἄνεσιν τοῖς παισὶ διδόναι τῆς ἀσχολίας κατὰ τι πάτριον σύνηθε. Τότε δ' οὖν ὑποκλιθέντα ταῖς τοῦ ἱεράρχου αἰτήσεσι προσπαθήσαι τε αὐτίκα τῷ καταδίκῳ καὶ ἐξελεῖν κειῦσαι. Ὅν δὲ κάκεινος δεξάμενος πολλοῖς [P. 192] τῶν ἀγάλων τοῖς ἀγαθοῖς, προσεπισφραγίσας καὶ βήτορα, καὶ ὑπ' αὐτῷ διδάσκοντι πᾶσιν ἐξηνοίγνυ τὸ τῶν μαθημάτων διδασκαλεῖον.

ιε' Ὅπως ἐγκληθέντες τινὲς τῶν τοῦ παλατιοῦ **B** καθοσιώσεως, καὶ τὸν πατριάρχην εἰσήγον Ἀρσένιον.

Τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς περὶ τὸν Φραγγόπουλον, οἰκεῖον βασιλεῖ γε ὄντα, κάκεινοις ἀριθμουμένοις εἰς δώδεκα προσετρίβητο, ὧν δὲ καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως μελετησάντων ὡς κτενούτων εἰ εὐδοοῖεν αὐτίκα, Κάρουλος τις, ᾧ δὲ καὶ τὴν πρωτοβεστιάριου Μουζάλωνος σφαγὴν ὁ λόγος ἐξεργασθεῖσαν ἐδείκνυ τὸ πάλαι, εἰς κάκεινος εἰς

maticæ scholam instituerat, et pensionibus annuitum magistri tum puerorum sustentationi provide-
rat, adeoque rem curabat ut non dedignaretur in-
visere per se interdum ludum illum et coram pro-
bando cognoscere quantum auditorum quisque **C**
proficeret, datis etiam, ubi res posceret, præmiis ingenio ac profectui merentium, necnon et more patrio ferias pueris indulgens. Tunc igitur inflexus patriarchæ precibus remisit subito pœnam olim damnato, et ut monasterio educeretur præcepit. Porro hunc patriarcha paterno sinu exceptum quamplurimis potuit amoris significationibus dominisque recreavit, rhetoricamque diplomaterites sigillato declaravit; ac ludum omnibus aperuit, ubi ab hoc præceptore disciplinæ traderentur.

15. *Ut accusati palatinorum quidam læsæ majestatis patriarcham Arsenium in eamdem secum criminationem involverint.*

Illo porro anno crimen læsæ sacræ majestatis impactum est Phrangopullo cuidam, quo imperator intime familiari utebatur, et aliis, ipsi consciis **D** numero duodecim. Conspirasse dicebantur in imperatorem, quem etiam interficere quamprimum decreverant, si quam invenire rationem commodam possent rei conficiendæ. Vocatus a conjuratis in partem et consilii et facti fuerat Carolus quidam, a quo trucidatum protovestiarium Muzalonem superius docuimus; verum is non sustinens malefacere **285** imperatori cooperando cædi ejus, totam perniciem avertit in capita machinatorum tanti sceleris a quibus erat in ejus communionem ascitus. Eos enim detulit in id atque patefecit; unde subito comprehensi omnes sunt. Tum dira quæstione toti ut

κοινωνίαν τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πράξεως προσκλη-
θεῖς, ὁ δὲ μὴ ἀναμείνας γενέσθαι τῷ κρατοῦντι
κακὸς ἐκ πράξεως, ἐκ προσαγγελίας ἐφάνη κακὸς
τοῖς καλέσασσι, καὶ εὐθὺς προσήγγελλε, καὶ ἠλίσκοντο.
Οἱ δὲ καὶ ἐταζόμενοι ταῖς βασάνοις ἐφ' ᾧ περ τοὺς
συνειδόμενος εἰπεῖν, καὶ μᾶλλον εἰ καὶ ὁ πατριάρχης
συνήθει πραξέουσιν, οἱ δὲ ἄλλους μὲν οὐκ εἶχον
ὁμολογεῖν, τὸν δὲ γε πατριάρχην κἄν ἀληθῶς κἄν
ἐκ βίας τῆς ἐκ βασάνων τῇ εἰδήσει ἔλεγον συνασκή-
σθαι αὐτὸν προσαναγγειλάντων. Κάκεινος μὲν
ἀπήντων αἱ δίκαι βαρεῖαι, ποινὰς διαφόρους κατὰ
τὸν τῶν ἀμαρτημάτων λόγον ἐπάγουσαι. Ἄλλ' οὐδ'
ὁ πατριάρχης ἀνεῖτο τοῦ προστριβέντος ἐγκλήμα-
τος, ἀλλ' ἐπέχων καὶ μᾶλλον ἐπεμβαίνων κειμένῳ
οἱ ὁ βασιλεὺς ἐπενεκάλει τὸ ἔγκλημα πρὸς τῆν σύν-
οδον καὶ δεινὰ ἐποίησε, εἰ μὴ ἐκδικεῖτο μὴ ἀνεχόμε-
νος. Αὐτοὺς μὲν γὰρ ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐκκλησιαστικῶς
τὴν δίκην ἐπαγαγεῖν, αὐτὸν δὲ, εἰ μὴ καὶ ἐπὶ
τῷ πρὸς βασιλέα ἐγκλήματι ὑπόσχοι ἐτέραν δίκην
τὴν πρέπουσαν ὁ προδήλως κατηγορούμενος, μὴ
ἀνεκτῶς τὸ σύνολον ἔχειν, κἄν ὅ τι πεπόνθει πρότε-
ρον· μὴδὲ γὰρ εἶναι καλὸν μὴδὲ δίκαιον τὸν ὑπὲρ
τοῦ βασιλέως πολυωρεῖν ὀφείλοντα τοῖς ἔχθροῖς βα-
σιλέως καταπροῖσθαι, [P. 913] ὡς γοῦν σκεπτομέ-
νων τὰ περὶ τούτου ἐδόκει καλὸν ἀποστέλλειν καὶ

conscios proderent et nominatim de patriarcha inter-
rogati alium quidem nominarum neminem, patriar-
cham autem, seu ex vero seu vi tormentorum men-
tiri cogente, participasse ipsis in meditati facinoris
scientia declararunt. Ac illi quidem meritis sub-
jecti suppliciiis sunt, unoquoque ipsorum pro modo
culpæ congrua pœna multato. Sed nec de patriarcha
neglectum indicium est. Quin arripuit crimen impe-
rator vehementi erumpens impetu in prosecutionem
ultionis; causamque ardentem ad synodum de tulit pro
rei atrocitate conquerens, et præ se ferens neutiquam
acquieturum se, quoad tantum scelus, prout parerat
vindicaretur: « Enimvero, aiebat, indigna nimium
et minime ferenda iniquitas esset, episcopos quidem
cum ipsis nos videmur in ecclesiasticum aliquod in-
currisse crimen, statim pœnam imponere, me vero in
horrendo scelere contra vitam ac caput imperatoris
deprehenso, tamen præ modestia iudicium tanti me
doloris ac periculi per me attingere verentem, sed
obnoxie confugientem ad tribunal ecclesiasticum, pati
repulsam aut frustrationibus eludi.» Multa quidem
se hac tenus gravia tulisse: tamen huic injuriæ tole-
randæ imparem ultro fateri suam esse patientiam; et
quidquid antea dissimulaverit, in posterum profecto
neutiquam passurum adeo nihili pendere majestatem
imperatoriam, ut vitam et sanguinem captis repu-
blicæ nefariis perduellibus proderet impune liceat ei
ipsi cui ex officio potissimum incumbere salutis ejus
invigilare. His tam acerbis ex postulationibus impera-
toris coacti Patres negotium **286** capessere, concor-
dibus suffragiis decreverunt mittendos qui reum
interrogarent, et sive fateretur crimen, sive quantum-
vis infitians idoneis tamen indiciis teneri facti con-

ἔρωτῶν, κἄν εἰ ὁμολογήῃ ἢ καὶ μὴ ὁμολογῶν ἀλί-
σκοιτο, ἐπιφέρειν, τὴν δίκην, εἰ δ' οὖν, καὶ ἐσαυθὶς
σκέπτεσθαι, ὁ βασιλεὺς αὐτόθεν ἡξίου σχεδιασθῆναι
τὸν τῆς συνόδου ἀφορισμὸν, καὶ οὕτως ἀπελθόντας
οὓς ἂν καὶ τάξοιεν ἔρεσθαι, καὶ εἰ ὁμολογήῃ, ἐπε-
νηνέχθαι τὸ πρόστιμον δίκαιον ὃν ὑπὲρ βασιλείας τῶν
κατὰ βασιλείας τοῖς ἐπιθησομένοις συμπράττοντι, εἰ
δ' οὖν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντος, τὸν δεσμὸν κεῖσθαι καὶ
ἐπαναρτᾶσθαι οἱ πρὸς δ' τι καὶ σύνοιδα περὶ τούτων,
ὥστε ἐνέχεσθαι μὲν, εἰ τίως ἀλίσκοιτο κακουργῶν,
εἰ δ' οὖν, ἐλεύθερον εἶναι τοῦ βάρους ὡς ἀδίκως δια-
βαλλόμενον. Ταῦτα τοῦ βασιλέως προσαπατηθέντος
καὶ ἡ τῶν ἀρχιερέων πληθὺς συγκατένευον.

ις'. Ὅπως ὁ συγγραφεὺς σὺν ἅμ' ἀρχιερεῦσιν εἰς ἐκεῖ-
νον πέμπεται, καὶ περὶ ὧν αὐτοῖς συνέθη.

Καὶ δὴ σχεδιάζεται μὲν τὸ τῆς δίκης γράμμα,
ἐκλέγονται δὲ τὴν ταχίστην ἐκ μὲν σφῶν αὐτῶν δύο,
ὁ τε Νεοκαισαρείας Μονοκωνσταντίνος, φίλος ὧν καὶ
μᾶλλον ἐκεῖνος, καὶ ὁ Μωκησοῦ, προεδρεύων τότε
τῆς Ἐκκλησίας Ἡροικωννήσου κατὰ λόγον ἐπιδόσεως,
ἐκ δὲ γε τῶν κληρικῶν ὁ δὲ τηρικᾶδε ἐπὶ τῶν ἀσεκρέ-
των Γαληνός, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐγὼ τέταρτος, βίβλ' ἔχων
συνυπαχθεὶς καὶ κελεύσει βασιλικῇ, τίως δ' ὅτι
παρ' ἐκεῖνον ἰκοίμην, καὶ τὸ μέρος προσαποδεχόμε-

scientia convinceretur, continuo afficeretur condignis
pœnis: si vero nec propria confessione nec sufficien-
tibus ad plenam probationem argumentis reus scele-
ris delati peragi posset, deliberaturam iterum de
causa synodum. Hoc satis imperatori non est visum
sed petiit jam nunc absolute excommunicationis
sententiam in Arsenium a synodo rite ferri reo coram
intimandam a mittendis ad ipsum; ac si quidem ille
fateretur scelus, supplicium ei statim inferretur,
quod pati æquum est qui sicariis parricidis cædem
imperatoris machinari ausis assenserit conscius; sin
is negaret, tamen ut ex delatione de ipso a consociis
morituris clare facta plus nimio suspectus excommu-
nicationi subjaceret, quoad aut plene convictus pu-
niretur, aut si forte contingeret sufficienter purgari,
noxa omni liberaretur tanquam injuste calumniam
passus. Eam petitionem imperatoris Patres synodi
plerique arbitrati æquam, ut ita fieret annue-
runt.

16 *Ut auctor hujus historię una cum episcopis ad
Arsenium missus sit, et quid iis contigerit.*

Perscriptum igitur festinato criminationis instru-
mentum est, et electi celeriter qui reum convenirent,
e Patribus quidem duo, prior episcopus Neocæsareæ
Monoconstantinus, multum amicus Arsenio, alter
Mouessenus, tunc ecclesiæ Proconnesi specialis con-
cessionis privilegio præsidens, e clericis vero, cui
tunc secreta commissa erant, Galenus, et cum his
ego quartus, vi quidem in id adactus utique jubente
imperatore, tamen quod illum cui studebam quomo-
docunque revisum irem, ex parte perlibenter. Quinta
et vicesima die Julii mensis navem conscendimus

vos. Πέμπτην μὲν τότε καὶ εἰκοστὴν εἶχεν ὁ Ἄνθε-
στηριῶν, καὶ ἡμεῖς τῆς νηδὸς ἐπιβάντες, δυσὶν ἡμέ-
ραις ὕστερον προσσχόντες τῇ νήστῃ τῷ πατριάρχῃ
ἐμφανίζόμεθα, καὶ περὶ τῶν προκειμένων πρὸς
ἐκεῖνον γίνονται λόγοι. Ὁ δὲ ἡγρταίνε τε παραυτικά
μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνεγκῶν, καὶ « Τί μοι κακὸν πρὸς
τὸν βασιλέα πέπρακται, [P. 194] μετ' ὀδύνης πλεί-
στης καὶ συνοχῆς ἔλεγεν, « εἰ αὐτὸν μὲν ἐγὼ ἰδιώ-
την ὄντα τῆς βασιλείας ἐπέβησα, ἐμὲ δ' ἐκεῖνος
πατριάρχην εὐρῶν οὐ καλαῖς αἰτίαις ἠτίμωσι; καὶ
νῦν γε κἀθημαὶ ἐπ' ἀκρωρείας ταυτησὶν ὡσεὶ τις
ἀτίμητος μετανάστης, τὸν παρὰ τῶν Χριστιανῶν
καθ' ἐκίστην ἐπεκδεχόμενος ἔλεον. Ὅμως καλὰ τὰ
συμβάντα, καλὰ τὰ ῥα, καὶ ὁ πατριάρχης αὐτοῦ εὐ-
λογεῖτω σὺν τῇ Εὐλογίᾳ τάκειναι πραττόμενα. »
Ἐδήλου δ' ὁ λόγος τὴν αὐταδέλφην του βασιλέως, ἢ
δὴ κακῶς εἶχεν ἐκεῖνος ὡς τὰ κατὰ τοῦ παιδὸς
Ἰωάννου συμβουλεύσασθαι τῷ βασιλεῖ. Ὡς δ' ἀνε-
πίσσετο καὶ τὸ γράμμα ὑπαναγνωσθησόμενον,
ἐκεῖνος γνοὺς ἔκποθεν τὸ ἐκεῖ ἐμπερόμενον ποκὺς ἦν
ἀντιβαίνων καὶ ἀνεισπῶν μὴ ἀκούειν ὄλω, καὶ
προσαπεχώρει ταχέως ὑπαναγνωσθησόμενον ὡς μὴ
ἀκούσει. Κἀκεῖνων ἐπικαταλαμβανόντων ἀποδιδρά-
σκοντα παρὰ τὸ καθήκον κινουμένοις καὶ ταχέσι
ποσὶν, ἐπέβυσ τὰ ὡτα τοῖς πικρητημένοις τῆς κα-

solventem: biduo post ad insulam appulsi patriar-
cham adiimus, et 257 quorum causa venerimus
agere cum eo cœpimus. Ad primam rei mentionem
ille vehementer exacerbatus ne audire quidem ulte-
rius sustinuit, sed cum immenso dolore et angustia
in has querimonias prorupit: « Quid imperatori male
feci? ego ipsum ex privato in imperii solium extuli;
ille vero me cum patriarcham reperisset non honestis
ex causis honore privavit. Et nunc desideo in
hoc jugo deserti montis, ubi velut infamis exsul
Christianorum quotidie misericordiam exspecto.
Tamen bene habent quæ contigerunt; pulchra
hæc, inquam, per me sunt: suus ei patriarcha
bene precetur, et cum benedictione comprobet quæ
ab illo sunt. » In his Græco benedictionis vocabulo,
quod ipsum nomen erat Eulogiæ sororis imperatoris
illa ipsa mulier designabatur, cui erat Arsenius
peculiariter infensus, quod ipsam maxime sciret
fuisse fratri auctorem eorum quæ crudeliter et
impie in puerum Joannem attentaverat. Ut autem
explicatæ litteræ sunt velut mox ipsi legendæ, Ar-
senius cum alicunde præsensisset quid in iis esset
scriptum, vehementi nisu sese contorquens ac re-
trahens auditionem aversatus omnino est; et cum
legi nihilominus cœptum esset celerrime recessit,
ne audiret. Sed qui aderant cursu insecuti fugien-
tes, vix tandem comprehensum (currebat enim ve-
locius quam ab illa ætate gravitateque exspectari
potuisset) retraxerunt invitissimum ad auscultanda
quæ ex scripto clara voce proferebantur. At ille
appendicibus galeri ad aures ambas utraque manu
valide appressis sonum lectionis frustra pronuntiatæ
non accepit. Denique gravissimum significans animi

λύπτρας ἐκατέρωθεν τῶν ὄτων ὠτίοις, ὡς μὴ δ' ἄ
 ἴπαταιν ἀναγινωσκόμενου τοῦ γράμματος. Τέλος
 δυσθυμίας οὐρανόν τε καὶ γῆν ἐπεμαρτύρετο μεγί-
 σθη φωνῇ ὧν δὴ καὶ πάτχοι, καὶ μὴ μό-ον οἷς εἶπον
 οἱ κατειπόντες ἡξίου προσέχειν, ἀλλὰ καὶ ἀντήκουον
 ἂν παρ' αὐτοῦ εἴπερ ἀνέφερον ὄλωσ προσήξιου σκω-
 πεῖν, εἴ μὴ ἐπειχόντο ἐμβριθῶς, εἰ μὴ καὶ μεγάλως
 ἡπειλοῦντο κολάζεσθαι πρὸς Θεοῦ, ἐπιχειροῦντες
 ὄλωσ. Καὶ ὡς « Καλῶς ἂν, » ἔλεγεν, « ἡρχιερατεύσα-
 μεν, φόνον τῷ βασιλεῖ συνυφαίνοντος, οἱ δὴ καὶ ἐν
 ἐσχάτῃ ταύτῃ περὶ βίβλιν Θεὸν εἰς καλὸν ἐπει-
 λήθηται τῆς ἐκεῖνου ψυχῆς ἵκετεύομεν, κἂν ἐκεῖνος
 λιμῶ καὶ δίψει ἐπ' ἐρημίας ὡς καταδίκους ἀπόλ-
 λυσι. » Τὰυτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐν ὁδῷ ψυχῆς καὶ
 πικρὰ ἐξενεγκῶν, τὰ μὲν αὐτῷ βασιλεῖ, τὰ δὲ καὶ
 τῷ ἐς τὸν θρόνον καταστάντι προσενείδισας, ἥ καὶ
 ἐποικιστάμενος μᾶλλον, ἀπέπεμπεν. Ἡμεῖς δὲ καὶ
 αὖθις τῆς ἐπελθούσης ἡμέρας προσελθόντες, καὶ
 ὄσον ἦν τὰ προσανακείμενα ἐκτελέσαντες, ἀφωρμῶ-
 μεν τοῦ λιμένου αὐτίκα, καὶ τοῦ βορέου λαμπροῦ
 καταβαίνοντος διὰ τῶν κατὰ δόξιν τῆς νήσου μερῶν
 ἀνεκτότερον ἡγούμεθα πλείον ἐπισκεπτομένους τοῖς
 ὄρεσιν. Ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κλύδων μέγιστος ἐπηγε-
 ρετο, καὶ ὠδίνεν ἡ θάλασσα πλέον, καὶ τῷ Γαληνο-
 λιμένι μόλις προσσχόντες τὴν ναῦν, ὃ δὴ καὶ Γαλη-

νολιμὴν ἰδιωτικῶς οἱ ἐπιχώριοι παραφθείροντες λέ-
 γουσι, μεγάλοις ἐκείσε φοβεροῖς ἐνετύχομεν, κατ'
 εἴσπραξιν οἶμαι τοῦ μὴ [P. 195] μετ' εὐλογίας ἀπο-
 λυθῆναι τοῦ πατριάρχου. Ὁ δὴ καὶ ἤθελε μὲν ἕκα-
 στος ἀνὰ μέρος, ὡς ὕστερον ὠμολόγουν πρὸς ἀλλή-
 λους μεταμαλόμενοι. Ὅμως δὲ τὴν ἐντεῦθεν κατη-
 γορίαν ὑφορώμενοι κατημέλουν. Νυκτὸς γὰρ μέσης
 σεισμὸς ἐπεισπίπτει βαρῶς, καὶ τὸ ὄρος θραυσθὴν
 καὶ πεσὸν εἰς θάλασσαν τὸν ἐκείσε τόπον κατέκλυσε,
 δόκησιν τε καὶ ἡμᾶς κατακλυσθῆναι παράσχε κατ'
 αἰγιαλὸν μένοντας. Ἀλλὰ μόλις πολλὰ τῇ θάλασσῃ
 προσταλαιπωρήσαντες τῆς Κωνσταντινῆς ἐπέβημεν,
 μητὸς ἐξκαιδεκάτῃ Ποσειδεῶνος, καὶ τῷ πατριαρ-
 χοῦντι πρότερον προσελθόντες καὶ τὴ πᾶν ἀναγγεί-
 λαντες θερμῇ ἀξίωσιν οἶον ἡξιούμεθα παρ' ἐκεῖνου,
 πᾶν λυπηρὸν τῆς ἀπαγγελίας ὑπεξέλεσθαι πρὸς βα-
 σιλέα λέγοντας, καὶ εἴ τι λείκεται. Οὕτω δ' ἴκονό-
 μηται τὰ τότε πρὸς βασιλέα, ὥστ' ἀκούσαντα δια-
 γνῶναι μὲν τὴν ἀπολογίαν, ὅτι καὶ εἰκὸς ἀκούσαντα
 ἐπισχεῖν ἐκεῖνους, μὴ θέλοντα δὲ τοὺς καθ' ἡμῶν
 ἐμφανίζειν σιγῆν, δεινὸν δὲ καὶ τὸ κακοπαθεῖν
 ἐκεῖνον ἡγήσασθαι, ὥστ' αὐτίκ' ἐπιτάξει τριακοσίοις
 ἐτῆσιν νομίμασιν ἐκείνόν τε καὶ τοὺς περὶ ἐκείνον
 καθικανούσιν, ὑπεραπολογούμενον καὶ μεθ' ὄρου ὡς
 καὶ πρότερον ἐπιτάξει οὕτως καὶ ὡς παρ' ἐκεῖνον μὴ

angorem, cælum terramque voce maxima testes
 adhibuit eorum 255 quæ paleretur. Et non solum
 ad ea quæ ipsi denuntiabantur non attendit: sed
 neque qui eum alloquebantur audivissent omnino
 ab eo quidquam de negotio proposito, quod ad syn-
 odum referrent, nisi eum expedire se ab ipsis
 summopere conantem vi majori utique tenerent, et
 graves intontarent a Deo minas, si persisteret in
 contumacia. Tandem summis conatibus responsum
 exprimere qualecunque satagentinam visus cedere:
 « En, inquit, ut bene patriarchatum gessimus, ne-
 oem imperatori machinantes! cui videlicet etiam
 projecti e rebus humanis in hoc extremum desertæ
 insulæ Deum propitiare non cessamus, obsecrantes
 ut ejus animæ bene consulens misereatur, utcunque
 ille fame ac siti nos velut marte damnatos in hac
 solitudine interficiat. » Hæc et ejusmodi alia summo
 dolore atque amanitudine animi profatus, multa si-
 mul imperatori, simul in thronum intruso expro-
 brans aut potius imprecans, dimisit ad se missos.
 Nos autem illo iterum postridie convento, et omni
 eo quod sperari potuit effecto, e portu confestim
 solvimus, et valido ingruente Borea in Occiduum
 insulæ oram, satius duximus navigare protegentibus
 montibus. At vehemens coorta procella est, intu-
 mitque commotum amplius mare. Quare navim
 ægre applicuimus ad locum Galenolimena nuncu-
 patum, quasi portum serenum diceres. Accolæ
 lingua vulgari, corrupto vetere vocabulo, Galilolimena
 appellant. Magnis ibi periculis sumus exeroiti, in
 pœnam, opinor, non petitæ et acceptæ a patriarcha
 in digressu benedictionis. Quod facere unusquisque
 sigillatim voluerat, ut postea, in mali sensu sero 256

pœnitentes invicem fatebantur; sed verente pro se
 quoque ne id sibi crimini verteretur, pariter id
 omnes neglexerant facere. Nam nocte media terræ
 motus incidit gravis, et abruptus mons imminens
 ac superne præcipitatus in mare illud coegit in ter-
 ram late vicinam inundare, tanto æstu ac tumultu
 ut qui stabamus in littore nos continuo demergendos
 crederemus. Cæterum ærumnosissimo inde cursu
 transfretantes ægre Constantinopolim tenuimus
 sexta decima die mensis Augusti, et primum adito
 patriarcha, ubi quæ contigerant retulimus, quam
 potuimus ardentissime illum oravimus ut pro ea
 qua valeret apud imperatorem auctoritate gratiaque
 nobis adesset quæ acta erant renuntiantibus, ac
 si quid necessario diceremus quod Augusti animum
 pungeret, deliniret ipse præsens qua valebat arte,
 atque ut cuncta boni consuleret daret operam. Fe-
 cit cumulate quod petiimus; eoque mox successu
 cum imperatore egimus, ut ille placatus Arsenio
 acceptaque defensione ipse ultro significaret cre-
 dere se, si quid de conjuratione in vitam suam
 facta cognovisset Arsenius, conaturum eum fuisse
 conjuratos a nefario cæpto avertere; siluisseque,
 si quid horum novit, ab iis indicandis religione co-
 hibitum quadam, quod suam forte personam decere
 non putaret irritare principem in subditos horum
 in ipsum machinationibus illi manifestandis. Præ-
 terea simul audivit a nobis egestatem miseriamque
 qua ille in exilio conflictabatur, adeo motus in
 misericordiam est ut statim juberet trecentos ei
 nummos annuos ad sui suorūque victum assignari
 affirmaretque in excusationem suam, juramento
 etiam interposito, se prius decreturum ipsi eam

θέλοντα δέχσθαι τὸ μὴ δεδῶσθαι ἦν, τῶς δὲ καὶ αὐθις δεδιότα μὴ ὅπως δέχοιτο, προσανατιθέναι τῇ δεσποίνῃ τὴν χορηγίαν, ἐφ' ᾧ αὐτὸν μὲν ἀποστείλαι καὶ αὐθις φίλους ἐκείνῳ νομιζομένους κατὰ τινὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παραμυθίαν τε καὶ εὐμένειαν, τὴν δὲ δέσποιναν μετ' ἐκείνων πέμπειν ὡς ἀπ' ἐαυτῆς τὰ νομίσματα. Ὁ δὲ καὶ μετ' οὐ πολὺ πέπρακται, καὶ ἀποστέλλονται ὁ τῆς Ἐκκλησίας ὑπομνηματογράφος Γεμιστὸς, ὁ τοῦ βασιλικοῦ κλήρου λαμπαδάριος ὁ Οἰνωιάτης, καὶ τρίτος ὁ τῆς Ἰερᾶς ἱερομόναχος Μάρκος, ἄνδρες ἐκ παλαιοῦ φίλοι ἐκείνῳ τὰ μάλιστα, οἱ δὲ καὶ παρὰ τῆς δεσποίνης τὰ εἰς χρεῖαν συναποστέλλοντο. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ οὐκ ἦν ἐς τοσοῦτον τὰ τῆς σπουδῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεον προσεπιζήτει, μᾶλλον δὲ καὶ οὐ χάριν ταῦτ' ἐπράττετο. Τὸ δ' ἦν ἄρα ὅσον ἐν σπουδῇ ἐκείνου τοῦ ἀνυσθῆναι, τὸσον ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πῶς ἂν ἀνυσθῆναι καὶ παρὰ τίνος.

ιζ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο τὰ περὶ τῆς ἑαυτοῦ λύσεως, καὶ πρὸς τίνος.

Ἡθελε [P. 196] μὲν οὖν τὴν τοῦ δεσμῶ ἴσιν

summam fuisse, si sperasset induci eum posse ad istam a se pensionem acceptandam; sed cum superstitione ipsum quadam abhorrere a communione quacunque secum **290** intelligeret, ingerere quod scrupulosum senem offenderet non ausum. Ac ne nunc quidem velle molestiam facessere infirmæ hominis conscientiæ, ideoque metuentem ne recusaret necessarium subsidium si suo ipsi nomine offerretur, consentire se ut id Augustæ imputetur. Denique velle se mitti ad eum aliquos ex amicis ejus ad quamdam calamitosi senis consolationem et recreationem, et iis deferendos ad ipsum tradi trecentos illos nummos tanquam donatos ab Augusta, cum certa promissione redituræ quotannis ab eadem manu paris summæ. Id quod non multo post ita factum est. Delegati enim ad Arsenium sunt Ecclesiæ Commentariensis Gemistos, cumque hoc regii cleri lampadarius **291** OEnoia et tertia monasterii Hieræ dicti monachus Marcus, viri omnes ipsi olim charissimi; qui et memoratum ipsi ab Augusta subsidium apportarunt. Quæ cum altius reputo, suspicor equidem non hoc tantum in senem parum sibi æquum studium ex solatum miseratione imperatori natum esse, homini utique minime simplici aut unum et cuivis obvium spectare in iis quæ ageret solito; quare puto illum plus in eo vidiisse, atque hoc facto studuisse munire ac complanare sibi viam ad antiquum, quo dudum tendebat, scopum absolutionis impetrandæ; quam rem quanto vehementius cupiebat, tanto solertius cogitabat quam optime ratione et a quo facilius honestiusque consequeretur.

17. *Ut modos quæsierit imperator suæ absolutionis impetrandæ, et a quo.*

Cogitationum porro ejus summa in id conferebatur, ut curandum existimaret solvi sese ab anathematis vinculo per patriarcham et per syno-

γενέσθαι παρὰ τε τοῦ πατριάρχου καὶ πάσης τῆς συνόδου, τὸν δὲ λύσαντα ὑφειρωτὸ μὴ καὶ δόξοι ἄλυτα λύων ἐκ τοῦ πρὸς ἐκείνον τὸν λαὸν ὀλιγώρως εἶναι τοῦτο μὲν διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἐκείνῳ πληροφοβεῖσθαι, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμφανισμένην τοῦ θρόνου μετάθεσιν. Ὁ δ' ἐνόησας τοιαύτας ὑποβάλλων τῷ βασιλεῖ ὁ δὴ λωθεὶς Γαλησίῳ τῷ Ἰωσήφ, ὃς οὐ τόσον ὑπερεπάθει τοῦ Ἀρσενίου ὅσον τῷ Γερμανῷ ἀπηχθάνετο διὰ τὴν ἐκ θρόνου ταπεινοῦ εἰς τὸν ὑπέρτατον ἐπιπήδησιν. Τῷ τοι καὶ ἐσχίζετο μὲν ἐκεῖνος, ὑπέτεινε δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ οὐ καλὰς ἐνόησας περὶ ἐκείνου ὡς οὐ λύσοντος, ἄν γε καὶ λύοι· οὔτε γὰρ ἱκανὸν εἶναι τοῦτο παρὰ θεῷ καὶ αὐτάρκεις, οὔτε ἀκατάγνωστον τῷ βασιλεῖ. Ἄς γοῦν ταῦτ' ἔλεγεν ὡς ἐν ἀνθρώποις εἰς πατέρα τεταγμένος αὐτῷ, καὶ πείθειν ἦν ἐκείνον ἐκ τοῦ προχείρου καὶ δι' ἄλλα μὲν πρὸς τὸ δοκεῖν ἱκανὰ, μάλιστα δὲ καὶ ὅτι ἐπ' ἐκείνῳ πεπληροφόρητο τὰ πολλὰ πατρὶ γε νομιζομένην, ἐν ἐνόησας ὁ κράτων ἦρ, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ σχίσμα πλέον ἐγένετο διὰ τὴν μετάθεσιν, κἄν ἐκεῖνος κατωλιγώρῃ τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως καὶ γε

dum. De patriarcha verebatur ne parum eo exorando proficeret, ipso libenter quidem assensuro; sed quoniam exigua ejus apud populum et gratia erat et auctoritas, timendum videretur ne invidia auctoris actum infirmaret et talem absolutionem pro nulla plerique irritaque haberent, tanquam latam ab homine cujus auctoritati parum fiderent, et de quo an legitime promotus esset, propter vetitum canonibus de throno in thonum translationem abigeretur. Auctor et **291** suggestor hujusmodi sollicitudinum Augusto fuit supra memoratus Joseph Galesii prefectus, non tam ille quidem in hoc miseratione in Arsenium quadam motus quam indulgens minime dissimulato adversus Germanum edio, quem palam culpabat quasi e sede humiliori in supremam saltu ambitioso nec per sacras leges concessio transcendisset. Unde cum se ipse ab ejus communione segregavit, tum istas quas dixi adversas Germano cogitationes atque formidines imperatoris animo subiecit, metuendum denuntians ne non idoneam ille haberet solvendi potestatem, ac quod erat inde consequens, si a tali absolutus fuisset imperator, nec apud Deum nec apud homines vere liber a diro vinculo censeretur. Quæ Augustus audiens ab eo quem patris habebat loco, cui et ut conscientiæ suæ arbitro et ut omnium quæ ad procuracionem spectarent animarum consultissimo passim habito fidei plurimam venerationisque tribuebat, anxietate constrictus est maxima, quam subinde magis magisque intendebat augescens in dies schisma multorum ob invidiam translationis Germani communionem aversantium, ipso secure nimis indormiente injuriæ suæ tantæ, nec purgare aut delinire omnino gliscentem invidiam ulla re conante. Nam tametsi omnes illi nuntiarent quæ contra illum dicebantur et fiebant, nemini succensuit, nullum compescuit, nullum vel minimum,

οὐδὲν οὐδενὶ ἠνώχλει, κἄν πάντες προσήγγελλον. Μεταβαλὼν γοῦν τῆς γνώμης ὁ βασιλεὺς πολὺς τῶν ὀριγνώμενος διὰ ταῦτα ἐκστῆναι τοῦ θρόνου τὸν Γερμανὸν, κἄν μὴ ἐξ ἑαυτοῦ μαθὼν ὑπεκσταίη, ἀλλ' οὖν ἄλλον ἐπιπαρῆσαι συμβουλεύειν ἐκείνῳ τὴν ὑποχώρησιν. Ἔτοιμος δ' ἦν εἰς τοῦτο τὸ παραντίκα ὁ Ἰωσήφ, πλὴν ἀνεμφάτως, καὶ ὡς ἂν οἰηθείη τις ἀγνοοῦντος τοῦ βασιλέως· ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἐς τέλος τὴν ὑπόψιν ταύτην [P. 197] διεφυλάττετο.

ιη'. Ὅπως ὁ Ἰωσήφ τῷ Γερμανῷ συνεβούλευεν ἀποθέσθαι τὴν πατριαρχίαν.

Καὶ δὴ τοῦ βασιλέως ἐνδόξως, ἐν ἀπορρήτοις ὁ Ἰωσήφ τῷ Γερμανῷ προσίων ἐν σχήματι συμβούλου χρηστοῦ τὴν πατριαρχίαν συνεβούλευεν ἀποθέσθαι. Πολὺν γὰρ εἶναι τὸν τάραχον, καὶ οὐχ οἷόν τ' εἶσθαι ἐς μακρὰν ἀντισχεῖν ἐκείνου, κἄν ὅσον παρὰ τοῦ βασιλέως συνέχοιτο· ἀπαυδήσειν γὰρ ποτε καὶ αὐτὸν βασιλέα μαθόντα τὸ σχίσμα. « Ἢ οὐχ ὄρεσ ὀπόσοι τε ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον ὀπόσοι τ' αὔθις ἀμφὶ τὴν Θεοδοσίαν καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτῆς Ἰωάννην τὸν τῆς Μάρθας καὶ τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτῶν

ut oportuit, nascenti et augescenti malo remedium objecit. Mutata igitur sententia imperator multus jam erat in disquirendo secum qua maxima ratione possit consequi ut e throno Germanus amoveretur. Cupiebat consilium ultro inde recedendi per se illum capere. Quod cum ei suggerere pudor suus non sineret, optabat alicunde aliquem exsistere liberum monitorem, qui suadere homini auderet ut quod omnes desiderarent occuparet volens facere ac vim arbitrio præverteret. Commodum adfuit in id officii paratus ipse primus tricarum artifex talium Josephus, monitus tamen, et instintu pronus in idem, periculo velut proprio tentandum id sumere, nec 292 præ se ferre consensum in hoc ullum aut conscientiam Augusti; quam ille cautionem ad finem usque negotii fideliter adhibuit, suspicionem talis molitionis ab imperatore avertens, et videri affectans proprio nomine ac iudicio id agere.

48. Ut Josephus Germano suaserit abdicationem patriarchatus.

Igitur clam concedende imperatore Josephus arcano Germanum adiens, specie ac persona benevoli consiliarii suggestit optime facturum illum si ultro patriarchatu cederet: intumescere quippe vulgarem offensionem in molem invidiæ tam validam, cui mox, ubi paulo plus se corroboraverit, perumpendæ par non sit fururus. Nec fidenti sibi Augusto nimium fideret: et ipsum enim pro sua sapientia, simul invaluisse schisma viderit, niti contra torrentem frustra et pernicie certa desitutum. « An enim, addebat, non vides quam multum cum Hyacintho, quam multirursus cum Theodosia fratreque ipsius Joanne Marthæ filio et sorore horum ex alio parente Nostongonissa conspira-

Α τὴν Νοστογγόνισσαν συνέστησαν; οὐ βλέπεις τοὺς μοναχοὺς ἀποφοιτήσαντας τῶν μονῶν, αἷς ἐνίδρωσαν ἐγγηράσαντες τοῖς ἀσκητικοῖς νόμοις; εἰ δ' ἐπὶ τῇ Εὐλογία θαρρείς, ἀλλ' ἴδε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Μάρθαν, ἴδε τὰς αὐτῆς θυγατέρας, ὅπως τῷ Ἀρσενίῳ προστετήκασι καὶ σοῦ ὀλιγωροῦσιν ὡς μηδενός. Οἱ δὲ κοσμικοὶ, ἀλλ' οὐκ ἔχω σοι λέγειν ὅπως τῷ Ἰακίνθῳ πρόσκεινται καὶ τῇ Νοστογγόνισσῃ μοναχῇ, ἣν ἀδελφὴν οἶδας οὔσαν Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου τῶν εἰρημένων. Τί γοῦν σοι λοιπὸν ἐναπολειφθήσεται, εἴ γε καὶ βασιλεὺς ἀπειπὼν ἀπολείψοι σε; σπεῦσον μετὰ τιμῆς ἐξελεῖθαι, ὡς καιρὸν ἔχεις τοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ πράττειν, μὴ πως ἐπιστάντος σοι τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἀβουλήτως πράττειν ἀναγκασθήσῃ, καὶ γέλωτα ὄψοις, ἀποχωρῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἁκων. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνος ἐν ὑποθήκῃς τρόπῳ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ πατριαρχείου συνεῖρεν· ἀλλ' ἡ ὄρεξις προσίστατο τοῦ ἀκούοντος, καὶ ὁ λέγων οὐκ ἐπειθε. Ποῦ γὰρ καὶ εἰς νοῦν ἐκείνῳ, ὡς καὶ βασιλεὺς ἐπινεύει ταῦτα καὶ τὰ τῆς συμβουλῆς Ἰωσήφ ἐκείθεν προανακέρουσαι; Ἔμεινε γοῦν καὶ ἔτι καὶ ἐπιστοίβασε κληρικούς τε καὶ ἱεράρχας χειροτονῶν, ἀφορῶν πρὸς

verint in exauctorationem tui? Non cernis monachos turmatim ad eadem urgendam erumpentes claustris, quibus insenuerant asceticis insudando laboribus? Contra quæ si Eulogiæ potentia te satis munitum putas, at reputare te oportet opes ferme pares in contrariam non dubie additæ factionem sororis ejus Marthæ. Considera quippe filias hujus ut studeant Arsenio, ut in ejus favorem vehementer incumbant, ut te pro nullo et suppositio palam spernant. Qui sæculares? dicere tibi vereor quam indivulse adhæreant Hyacintho et Nostongonissæ monachæ quam Theodosiæ ac Joannis modo memoratorum sororem nosti. Quid igitur tibi fiet reliqui, si Augustus metu schismatis adigatur ad te deserendum? Præverte, si mihi credis, ignominiam, et festina cum honore inde exire, unde mox cum 293 dedecore extrudendus es. Breve restat tuo spatium arbitrio, brevis est occasio voluntarie ac laudate defungendi. Si negligis, statim tempus adrit quo jam coactus et cum risu æmulorum ecclesia invitus excedere compellaris. » Hæc illo, fidi se consilii benevolam auctorem ferens, patriarchalem dignitatem gerenti suggestit. Sed non reperit editum in audientis animo aviditate in gusta præsentis boni defixa preoccupato qualis ista cunque suggestio: quomodo enim id persuaderi sibi Germanus sineret, ignorans quo inclinaret imperator, ac ne suspicari quidem valens talia sibi nutu ejusdem ac impulsu proponi? Perstitit igitur adhuc in proposito tuendæ possessionis throni seque in ea firmandi, ad hoc affectans tunc cum maxime usum ostentare labantis potestatis, quasi eam sibi multo illius exercitio magis assereret. Frequentes ego clericorum et episcoporum ordinationes celebravit, fretus scilicet ostentato principis favore, qui tamen ludibrium merum et

τὴν τοῦ κρατοῦντος εὐμένειαν. Τὸ δ' ἄρ' ἦν χλεύη **A** καὶ γέλωσ, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον ἐλπίζειν ὅσον καὶ τῷ ἐν μνίοις θαλάσσης, ἐπεὶ τῆς νεῶς ἀποπέσοι, [P. 198] θαβρόυντι σώζεσθαι. Ἄλλ' ὁ κρατῶν τὴν ὑποψίαν ἐκκλίνειν ἐθέλων καὶ συνέχειν προσεποιεῖτο καὶ εὐμενῶς προσεφέρετο, καὶ παρῆχεν ἐκεῖνῳ πλείστα, ἐφ' ᾧ διδοίη καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἐξωνοῖτο γνώμας, ὥστε καὶ τῆς τῶν βασιῶν ἐορτῆς ἐπιστάσης, ὅτε καὶ ἡ συνήθης ἐξ ὄρθρου λιτανεὶα τελεῖται, αὐτὸς πύμφας πλείστα ἐξ ἀργύρου καὶ χιλκοῦ νομίματα πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἐλάμβανε, καὶ ἀρπεδόσιν ἐνδείσθαι παρασκευάσας τὰ συνήθως λέγόμενα ἐπικόμπια καὶ αὐτὸς, μέχρι καὶ τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων τὴν λιτὴν κατατείνων, ῥίπτειν ἐκέλευε τῷ λαῷ. Καὶ τοιαῦτ' ἦσαν τὰ πρὸς ἐκεῖνον τοῦ βασιλέως ἐπικαλύμματα, ἐφ' ᾧ μὴ γνωσθεῖη μηδ' **B** ἀμηγήπη τὴν ἐκεῖνου θέλων ἐξέλευσιν.

18. Περὶ Ἰακίνθου, ὅστις καὶ ὕθεν, καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

Ὁὗ χεῖρον δὲ λέγειν καὶ τὰ περὶ Ἰακίνθου καὶ αὐτῆς δὴ Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροθαλοῦς τῆς Νοστογγονίσσης. Ὁ μὲν οὖν Ἰά-

irrisio erat; cui vanæ simulationi benevolentiae niti eum magnopere simile nimirum fuit quiddam ac si quis navigans spumosa superficie undantis maris, crusta quadam fluxa innatantium sordium, muscosi cespitis aut ingestæ arenis algæ soliditatem mentientis, sustineri se speraret posse, atque ad extremum a demersione servari, ubi e navi excidisset. Cæterum imperator suas quasdam **C** secutus rationes, ob quas vitandam putabat suspicionem averasæ a Germano voluntatis, egregie perstitit in simulatione fovendi protegendique ipsum, non solum vultu sermoneque in congressibus, cunctis veræ benevolentiae indicia monstrandis, verum etiam pecuniis large donandis, quibus ille videlicet adversas sibi reconciliaret voluntates, Quo in genere contigit instante Palmarum festo, quo solemniter duci per urbem supplicatio precibus decantandis consuevit; ut cum missis ad imperatorem suis patriarcha ei confidenter indicasset indigere se lineis hamo esca induto instructis, quibus ad se homines traheret, intelligens ille petere ipsum nummos, quibus imminente pompu spargendis in plebem studia parum sibi faventium emerentur, continuo **294** misit magnam copiam aereæ argenteæque monetæ qua ille quæ vulgo vocant epicompia concinnari curans ea jactari jussit in populum toto spatio quo pompa supplicantium processit, ad sanctorum quadraginta martyrum templum usque producta. Tali callidus imperator astutæ dissimulationis artificio fucum faciebat nimium credulo antistiti, ne subolere ipsi quidquam posset arcane voluntatis, qua cupiebat amoveri eum a sede patriarchali.

19. De Hyacintho, quis et unde esset; ac de ipsi adhærentibus.

Non intempestivum, opinor, fuerit quæd hic

κινθος μοναχὸς ἦν ἐκ δύσεως, καὶ γε Νικαλαβί γεγὼνὸς ἐν τινὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου ναυῷ, ἐγγὺς τοῦ ἐκεῖσε πατριαρχείου προσκοθίσας ξένος τε καὶ ἀγνὸς τὰ πλείστα, παῖδάς τε ἐπισυνάγει, καὶ τούτους ἀνάγων τὰ εἰς προπαιδείαν ἐπορίζετο τὰς τροφάς. Ἄλλὰ τῷ πατριάρχῃ προσαγγέλλεται ὡς δῆθεν ἀτακτῶν μοναχῶς παῖδας ἐκδιδάσκων· καὶ ὁ προσεκαλεῖτο καὶ ἀνηρώτα, καὶ ἐπεὶ δεξιὸν ἑώρα τὸν ἄνδρα καὶ ἄλλως ἀδεῆ τε καὶ ἐς κάρρησιαν ἔτοιμον, ἦν δ' ὡς ἔλεγε καὶ τῶν ἱερωμένων, προσλαμβάνει τε τούτον καὶ ὡς οἰκείῳ ἔχρητο. Εἶτα συμβάντων τῶν κατὰ πατριάρχην, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δόκιμος ἐφάνη ὑπὲρ τῶν ἐκεῖνου ζηλῶν, ἔτι μᾶλλον τὰ εἰς φιλίαν ἐκεῖνῳ συνήπτετο. Καὶ ἐπεί [P. 199] ἐν τῇ Κωνσταντινου πάλιν ὁ πατριάρχης ἀνήγετο, συνῆν ἐκεῖνῳ πιστότατος τῶν οἰκείων, συνάμα καὶ Ἰγνατίῳ Ῥοδίῳ, ἄνδρὶ καὶ αὐτῷ εὐλαβείας πλήρει καὶ μοναχικῆς καταστάσεως. Συνήτην οὖν ἄμφω τῷ πατριάρχῃ κοινωνοὶ καὶ τῶν θλίψεων καὶ τῶν βουλευμάτων, καὶ μᾶλλον ἐδεικνύετην ζηλοῦντε ὑπὲρ ὧν καὶ ὁ πατριάρχης ζηλῶν ἠγωνίζετο. Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐξεβέβλητο τῆς πατριαρχίας, κάκαῖνοι ὡς εἶχον παρεισδύντες γω-

dicere de Hyacintho deque ipsa Theodosia et Joanne sororeque horum ex patre Nostongonissa. Hyacinthus monachus fuit ex Occidente, qui Nicæam profectus, in quodam sancti cælestis militiæ principis templo, vicino palatio patriarchali quod in ea urbe est, degens, homo peregrinus et plerisque ignotus pueros in contubernium congregavit, quibus non tantum litterarum elementa et liberales artes per se traderet, sed etiam alimenta suppeditaret. Id dum agit delatus ad patriarcham, quasi contra ordinem disciplinæ quam profiteretur monachus pueros doceret, ideoque citatus ab eo et præsens interrogatus, gnævus industriusque vir est visus, prætereaque intrepidus, et ad quod opus esset libere agendum et loquendum expeditus. Quare cum is præterea se sacerdotio initiatum diceret, assumpsit ad se illum et in familiarium numero habuit. Deinde cum incidissent ea patriarchæ tempora de quibus diximus, cum in iis Hyacinthus fidem constantem et studium patrono ardens probasset, arctiori ei amicitiae necessitudine junctus est. Ac ubi Constantinopoli rursus patriarcha repositus in thronum est, adfuit illi familiarium intimus, et cui plurimum fideret, **295** una cum Ignatio Rhodio, viro et ipso pietatis et monachum decentis gravitatis pleno. His maxime duobus in illis augustiis rerum suarum participibus malorum et consiliorum auctoribus usus; est; quorum exstabant amborum studia sensibus affectibusque patriarchæ consentientia per omnia. Illo demum ejectione e patriarchali sede abdiderunt hi sese amoveruntque a conspectu: non enim est iis permissum exsulatum eunti se comites addere, clademque illam ac calamitatem rati propriam, in luctu ac dolore malum ineluctabile ferebant, Non diu post hæc Ignatius vitam cum morte commutavit: Hyac-

νιῶν ἀφανεία (οὐ γὰρ εἰῶντο τῷ πατριάρχῃ συνο-
παδεῖν) τὰ τῆς ἀνάγκης ἀλγεινῶς μὲν, ἀλλ' ἀναγκαίως
δεῖφρον. Καὶ ὁ μὲν φθάνει τὸν βίον ἐκ τοῦ πλησίον
ὑπεξελθὼν, Ἰακίνθος δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' ἐκείνον τὸν
βασιλικὸν ὑφ' ὑπάρχοντος φόβον, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν
ἐκείνου Μάρθαν ἑώρα τῷ πατριάρχῃ προσκειμένην
τὰ μάλιστα, ἐκείνη δὲ προσφοιτᾷ, καὶ που παραιο-
δὺς τὰ ἐς τροφὴν ἐκείθεν εἶχε, μηδὲν τοῦ βασιλέως
εἰδότες. Ἦν οὖν τῇ μοναχῇ Μάρθᾳ καὶ ὁ Ἰωάννης
υἱός. Τριῶν γὰρ αὐτῆ τῶν ἀββόνων ὄντων, ὁ μὲν
Μιχαὴλ τε καὶ Ἀνδρόνικος συνῆσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ
μετ' οὐ πολὺ τούτων ὁ μὲν τὸ τοῦ μεγάλου πριμικη-
ρίου ἀξίωμα ὁ Μιχαὴλ, ὕστερον δὲ ὢν τοῦ Ἀνδρονί-
κου, παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐλάμβανεν, ἄτερος δὲ ὁ
Ἀνδρόνικος μέγας κονοσταύλος προεχειρίζετο· παρ'
ἦν αἰτίαν καὶ ἐπὶ ταῖς τιμαῖς ζηλοῦντος τοῦ πρώ-
του πλεῖστα ζυμβεθῆκει, ὡς κατὰ τόπον ἱκανῶς
ἔροῦμεν. Καὶ οἱ μὲν δύο οὕτω συνήτην τῷ βασιλεῖ,
μηδὲν πολυπραγμονοῦντες· ὁ δ' Ἰωάννης ὕστερος
ὢν τῶς μὲν πρὸς τοῦ θεοῦ καὶ δεσπότη τοῦ Ἰωάννου
ἐκείνου καθυπηρετούμενος ἐπαιδεύετο, τὴν δὲ μητέρα
προσκειμένην βλέπων τῷ πατριάρχῃ καὶ αὐτὸς ἐκ-
τόπως ἐζήλου, « Μὴ ἄψη, μὴ θίγης » μέχρι καὶ τῶν
εὐτελεστάτων ὑποφωνῶν καὶ διατρήσιμος. Σὺν
ἐκείνῃ ἦν καὶ ἡ ἀδελφὴ Θεοδοσία τοῖς αὐτοῖς προσ-
έχουσα, ἥδη κεχωρημένη τοῦ ἀνδρὸς Βαλανειδιώτου

cinthus autem cum suis et defuncti superstitibus
amicis iram imperatoris metuens, præsidium
adversus eam sibi quærendum apud Martham
putavit ejus sororem, quam compmdum perspexerat
favere plurimum et condolere expulso patriarchæ.
Ergo ad eam ventitans adeo se insinuavit in
ejus gratiam, ut etiam victum inde haberet, horum
ignaro funditus principe. Erat porro Marthæ mo-
nachæ Joannes filius. Tres enim illa cum mares
genuisset, eorum Michael et Andronicus apud im-
peratorem erant, quos etiam ille non multo post
hæc honoribus ornavit: nam Michael minor An-
dronico magni primicerii dignitatem ab Augusto
accepit, Andronicus magnus conostaulus declara-
tus est; perquam ambitionem honorum, æmbulante
primo alterum, multa inter fratres contigerunt a
nobis memoranda quantum erit opus suo loco. In
hunc modum hi quidem duo in imperatoris comi-
tatu versabantur, nihil his se immiscentes. At
Joannes ambobus minor natus hactenus in familia
et obsequio aulico 296 avunculi despotæ Joannis
educabatur. Hic matrem observans benevole affec-
tam patriarchæ in hanc se partem, vehementer
etiam incumbens æmulansque supra modum, addi-
derat, adeo ut nemo eo frequentius, nemo pugna-
cius tritam illam formulam aversantium commu-
nionem adversæ tanquam profanæ factionis verbis
factisque usurparet, ad omnem occursum partes
tuentium Germani: « Cave contingas, » inclamans,
superstitione usque ad minimi quoque ac levissimi
usus fastidiosissimam declinationem abundante.
Cum eo in his erat Theodosia soror iisdem prædita

καὶ πρὸς τὸ μοναχικὸν ἀποκλίνουσα. Συντῆν δὲ τοῖς
τοῖς τὰ αὐτὰ φρονούσα ἡ Νηστογγόνισσα μοναχῇ,
ἦν ἑτεροθαλῆ ὁ λόγος εἰδείκνυ, ὅτι ἐκ πρῆτιρας γυ-
ναϊκὸς τῷ Ταρχανειώτῃ γεγέννητο. Ἦσαν οὖν οὗτοι
πάντες τῷ Ἰακίνθῳ συνόντες, καὶ ζηλοῦντες ἐκ-
τόπως ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου κακῶς, ὡ νόμοι θεῖοι
καὶ δίκη, ἐξορισθέντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς το-
σοῦτον.

κ'. Ὅπως καὶ διὰ τοῦ Σάρδεων Χαλαζᾶ ἐπιχειρεῖ
ὁ βασιλεὺς τῷ πατριάρχῳ Γερμανῷ.

[P. 200] Ὁ δὲ γε βασιλεὺς καὶ ἄλλην πείραν τῷ
πατριάρχῳ ἀρτύει. Τοῦ γὰρ Χαλαζᾶ Σάρδεων ἐφ'
ἱκανὸν τῇ Κωνσταντίνου προσδιατρίψαντος, ἐπεὶ ἴδεν
πρὸς τὴν λαχοῦσαν ἐκείνον ἀποδημεῖν, εἰς τοῦτο
παρασκευαζομένου, ὑποθήκας ἐμπιστεύει οἱ δι'
ἀποββήτων ὁ βασιλεὺς ἐφ' ᾧ ἡ αὐτοπροσώπως ἐν-
χεῖν τῷ πατριάρχῃ καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Ἰωσήφ εἰπεῖν
πρὸς ἐκείνον, ἢ καὶ γράψαι καὶ ἐπιστεῖλαι μᾶλλον
ἐκ Χαλκηδόνος ἐξορμῶντα πρὸς τὴν ἀνατολήν. Καὶ
τὸ σκῆμμα ὡς βαθύ τε καὶ εὐπρεπές. Τό τε γὰρ
ὑψίθρονον παρὰ τοὺς ἄλλους λέγειον πρὸς ἐκείνον τὰ
αὐτὰ εἰδίον, καὶ τὸ χειροτονίας ὄντα τὸν Σάρδεων ἦν
ὁ Ἀρσένιος οὐκ ἐδέχετο, τοιαῦτα τῷ πατριάρχῃ παρ-
αινεῖν, δεόν παρ' αὐτοῦ δεχθεὶς ἀγαπᾶν, δεικνύντος
ἂν εἴη ὡς ἄλλο τι βαθύτερον ὑπορύσσων τοιαῦτα λέ-

studiis, quæ vidua relicta morte Balanidiotæ con-
jugis ad monasticam se vitam receperat. His
adhærebat concordia sententia Nostongonissa etiam
monacha, quam horum ex patre sororem supra
memoravi, quoniam ex priori conjugis a Tarcha-
niota genita fuerat. Horum erat omnium arcta con-
suetudinis et consilliorum cum Hyacintho necessi-
tudo, ardenti pariter affectu condolentibus cunctis
misero Arsenio, injuste (o jus fasque! o divines
leges!) e sede patriarchali in exsilium ejecto. Sed
hæc hactenus.

20. *Ut per Sardensem Chalaxam iterum imperator
Germanum patriarcham tentaverit.*

At imperator patriarchæ novam alteram tentatio-
nem adornavit. Cum enim Sardinum episcopus Cha-
laza sat diu Constantinopoli moratus differre non
posset suum in propriam ecclesiam reditum, atque
adeo in procinctu ejus professionis esset, egit etiam
cum eo imperator ut aut verbo coram, antequam
abiret, aut scriptis Chalcedone in digressu versus
Orientem litteris eadem patriarchæ suggereret quæ
frustra Josephus suaserat. Callide id excogitatum,
utpote ad spem successus non parum accommoda-
tum, consilium fuit; nam et auctoritatis habitura
plurimum suasio 297 videbatur ab eminentis
throni antistite profecta, et maxime purgata ab
omni suspitione partium futuram eandem erat
consentaneum, idcirco quod cum Arsenio Sarden-
sis ordinationem admittere pro legitime renuisset,
palam hic ab Arseniana factione alienissimus pu-
tabatur. Quin hæc ipsa ex causa insinuabatur

γοι τε καὶ συμβουλεύοι οἱ ἀφεῖναι τὸν θρόνον. Εἰ μὴ ἄλλο γὰρ, ἀλλ' οὖν τὸ τῆς μεταθέσεως ἂν καὶ παρ' ἄλλοις ὡς ἔγκλημα τῷ μετατιθεμένῳ ἰσχυρὸν ἐδόκει, ὥστε καὶ ἐκχωρεῖν ἀναγκάζεσθαι· ἀλλ' οὖν ἐκείνῳ παρὰ τοιοῦτου τοῦ ἀπ' Ἐφέσου Νικηφόρου τὴν ἀρχιερωσύνην λαβόντι προσίστατο ἂν τὰ μεγάλα, ὡς οὐ μᾶλλον ἐκείνον καταδικάζειν ἢ ἑαυτὸν, τοιαῦτα λέγοντι. Ἄ δὴ καὶ τὸν πατριάρχοντα τότε λαβόντα τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα, ἐπειδὴ τὸν θρακικὸν ἐκεῖνος περαιωθεὶς Βόσπορον ἄμ' ἐπέβαινε τῆς νεῶς καὶ ἅμα τοιαῦτ' ἅττα κινητικὰ πρὸς παραίτησιν ἔγραφεν, εἰς οὐκ ἀγαθὰς ὑπονοίας ἐνήγε, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐκεῖνος τολμῶν τοιαῦτα γράφειν καὶ τὸν πρῶτον καθυβρίζειν, εἰ μὴ γ' ἄλλοθεν εἶχε τὸ ἐγχωροῦν. Τέως δὲ κείρα τὸ πρᾶγμα διδοῦς παραυτὰ πρὸς τὸν βασιλέα πέμπειν ὡς εἶχεν ἔγνω τὸ γράμμα, μαρτύριον τὸν ἐκεῖθεν ἐκδησόμενον τῶν παρόντων θέμενος ἀψευδίστατον, ὡς εἰ μὲν ἐπαγγήσει τοῖς γραφεῖσιν ὁ βασιλεὺς κἀν δεινῷ θῆσει τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ ἀποπέλλειν καὶ ὑποστρέφειν [P. 201] καταναγκάζειν

τὸν γράψαντα ἐφ' ᾧ περ κριθεῖη τοιαῦτα πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθέμενος, δῆλον εἶναι ὡς οὐκ εἰδότης τοῦ βασιλέως προέβη ταῦτα, καὶ ἀσφαλῶς ἔχειν ἐντεῦθεν εἶναι τῆς καταστάσεως· εἰ δὲ μαθὼν παρ' οὐδὲν θῆσει τὰ γεγραμμένα, ἀλλὰ προφάσειν ἐπιλύει καὶ ἀναρτᾷ ὡς κατὰ καιρὸν ἴσως ζητήσεων, ἢ καὶ ἄλλως πῶς ἐπιστείλειεν ὡς δῆθεν καταπαύων καὶ ἡμερῶν, τούντεῦθεν μὴ εἶναι πλέον εἰς τὸ μαθεῖν ὡς ὁ βασιλεὺς περὶ αὐτὸν ἠψικόρησε καὶ βουλήν τούτου τὰ τοιαῦτα γέγραπται. Ταῦτ' ἐν νῆι θέμενος, προσθεὶς ἐκ μηνυμάτων καὶ ἀλγεινὰ ὡς λυποῖτο τὰ πλεῖστα, ἐκπέμπει τὸν τὸ γράμμα διακομίσοντα. Ὁ δὲ λαβὼν τε καὶ ἀναγνοὺς οὐχ ὅπως τοῖς γεγραμμένοις ἐπήγγησεν, ἀλλ' οἷον ἑαυτὸν ἐπαλαστήσας εἰ οὕτω ταῖς τῶν κοινῶν σειραῖς συσφιγγόμενος καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου φροντίζειν ἐπαναγκάζετο, αὐτίκα μὴδὲν μελλήσας μηνύει ὡς « Ἐν χερσὶν αὐτὸς ἔχεις τὸν ἄνδρα, οὕτω τῶν κανόνων διδόντων, καὶ οἱ περὶ σὲ πολλοὶ τῶν τοιοῦτων κριταί, καὶ σοὶ τὰ περὶ τούτων ζητεῖν ἐφειμένον ποιεῖ ὡς βούλει· βασιλεῖ γὰρ σὺ

commendabaturque Germano velut sincerum et ex vero studio profectum consilium talis auctoris, cui privatim utile appareret perstare in patriarchatu Germanum, a quo utique pro vero episcopo agnosceretur. Quare ut is tamen ipse contra proprias utilitates secessum inde consuleret, prona erat conjectura oocultioribus eum quibusdam et diversis ab iis quæ vulgo allegarentur rationibus moveri. Nam quod ab aliis excipi solet contra Germanum de translatione sedis, apud Sardensem momentum habere nullum manifestum erat, cum hunc constaret ab eo patriarcha suam ipsius, quam pro legitima tuebatur, ordinationem accepisse, quem omnes scirent ab Ephesina sede in Constantinopolitanam fuisse translatum. Quomodo enim is ex ista translatione ex Adrianopolitano throno causa Germani promotionem posset irritam ducere videri, qui Nicephori transitum ex Ephesina in patriarchalem urbis sedem non solum pro canonico agnoverat, sed etiam a tali accepta sua ipsius inauguratione in Sardensem sedem, cujus se verum iustumque profiteretur possessorem, rejicere nequiret quin se ipse damnaret. Quare aliud quidpiam idemque magnum par erat existimari vidisse Sardensem, quo ad tam inopinatam suggestionem impelleretur. Talis ergo epistolam sententiæ quæ abdicationem patriarchatus consuleret, scriptam ad se trajecto Bosporo a navem ad discessum conscendente Sardensi, Germanus accipiens, in perplexam ingressus suspicionem est, merito reputans nunquam fuisse futurum ut ille auderet ista scribere ac primum se auctorem ferre consilii contumeliosi patriarchæ, quem palam probaret imperator, nisi huic haud ingratum id esse perspexisset. Ergo experimentum dubiæ rei capere certum volens, epistolam eam statim ad imperatorem mittit, 298 testimonium ex eventu veracissimum omnium quæ tunc haberi possent elicitorum sese ratus, quo

clare intelligeret quid arcanae his de rebus sententiæ imperatoris animo subesset. Si enim visis litteris dolorem significaret et displicere sibi factum ostenderet, mitteretque post epistolæ auctorem qui eum ex itinere retractum Constantinopoli siterent, repetendum utique rationem in iudicio legitimo irreverenti ausi, quo ad principem sacrorum tale scriptum suo nomine non dubitasset dare tunc sane fore manifestum ignaro imperatore contigisse ista, et securum sibi statum ea ex parte esse. Si autem re cognita totum illud scriptarum temere litterarum crimen videretur nihili ducere, sed prætextus ei excusando quæreret aut iudicium suspenderet tanquam videlicet in tempore de facto inquisiturus, vel si etiam non ignoto ipsi artificii resciberet humaniter quasi mitigandi officio, tum sane non fore sibi expectandum indicium certius ad plane intelligendum imperatoris satietate jam sui capti consilio et voluntate talia fuisse scripta. Hoc animo consilioque Germanus acceptam a Sardensi, adjuncta alia a se scripta, qua significaret vehementer ea se re offensum in suo gravissimo dolore ad notum expertumque imperatoris gratiæ præsidium confugere, per fidum hominem ad imperatorem mittit. Ille autem acceptis lectisque litteris adeo non indoluit amici causa, ut sua potius ægre ferens quæreretur inique secum agi, cui curis reipublicæ gravissimis oppresso etiam alienarum de patriarcha sollicitudinum nulla misericordia onus injiceretur. Hisque indignanter dictis statim conversus ad nuntium responsum ei quod referret patriarchæ in hanc sententiam reddidit, habere ipsum hominem in manu, potestati utique juxta præscriptum sacrorum canonum subjectum suæ. 299 Adesse ipsi antistites multos, legitimos talium iudices. Iret, quæstionem iastitueret, ageret quod vellet: imperatorem enim in ejusmodi negotia non se ingerere,

ματὸν τούτων, ἀλλὰ πραγμάτων καὶ θορύβων τῶν κατ' αὐτὸν, πολλῶν ὄντων καὶ ταῦτα καὶ ἀναγκαίων. » Ταῦτ' ἀντιμαθῶν ἀκούσας ὁ πατριάρχης ἔγνω τὴν σκῆψιν, καὶ ἀντιλέγειν ὄλωσ' οὐκ ἔχων (μηδὲ γὰρ ἔριστὰ τὰ πρὸς βασιλέα εἶναι ἐκείνῳ) ἐξίστασθαι τοῦ πατριαρχείου παρεσκευάζετο.

κα'. Ὅπως ἐξῆλθε τοῦ πατριαρχείου ὁ Γερμανός.

[P. 202] Μὴν μὲν ἐφειστήκει τότε Γαμηλιῶν, ἦγγο δὲ ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἑορτή, ἦν καὶ Ὑψωσιν ὀνομάζομεν. Ἐν ταύτῃ γοῦν τὰ ὕστατα στολισάμενος, καὶ τελέσας ἅμα μὲν τῶν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ, ἅμα δὲ καὶ τὴν θείαν ἱερουργίαν, τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὄψιας δειλῆς ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς τὰ ἐν ταῖς Μαγγάνοις αὐτοῦ κελλία τὰ πρὸς θάλασσαν ἑκκοδομημένα ἐλθὼν ἡσύχως διάγειν ἐκεῖ τοῦ βίου ἤρειτο. Ἄλλ' ἅμα ἔφ' φωσκούρη καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκούσας εὐθὺς ἐφίσταται ἅμα μὲν συγλήτῳ, ἅμα δ' ἀρχιερεῦσι καὶ παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας πληρώματι, καὶ τὸν λυπούμενον προσποιεῖται, καὶ ἀξιοί, καὶ ἀπειλεῖ

προσδιάζεσθαι, εἰ μὴ γε ἀκούοι, καὶ οὐδὲν ἔλλειπει προθυμίας τε καὶ θελήσεως τοῦ μὴ ἀνάγειν καὶ πάλιν αὐτόν. Πρὸς Κρήτα δ' ἐκρήτιζε πάντως. Ταῦτ' ἄρα κάκεινος τὸν μὲν ἀγνοοῦντα προσποιεῖτο, καὶ χάριν τῆς εὐμενείας λέγειν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰδήσειν οὐκ ὤκνει, αὐτὸν δ' εἶναι γῆρα κατειργασμένον καὶ ἀσθενεῖα, καὶ πρὸς τὸ δίδόναι καὶ παραίτησιν τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου καὶ λίαν ἁσμένως ἔχοντα, ἦν καὶ δέχεσθαι ἀντηξίου καὶ βασιλεία καὶ τοὺς παρόντας ἀρχιερεῖς, ἅμ' ἐκβαλὼν καὶ δεικνὺς τὸ γράμμα· μηδὲ γὰρ ἂν τοῦ λοιποῦ, κἂν εἴ τι συμβαίη, τὴν προστασίαν λαμβάνειν, κἂν αὐτὸς ἀναγκᾶζοι ὁ βασιλεὺς. Τότε τοιγαροῦν ὁ κρατῶν ἔχων ἐν χερσὶ φανερώς ὁ ἐν ἀδήλῳ ἐβούλετο, τοῦ μὲν αὐτὸν καὶ πάλιν προσαναγκάζειν ἀνῆκε, σχῆμα δεικνὺς ἀπειπόντος, τὸ δ' ἀγάλλειν ἄλλως καὶ τιμᾶν ἤρειτο. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν τὰ δοκοῦντά οἱ περὶ πατριάρχου ἐκείνου ἡρώτα, τῷ σύμβουλῳ ἀξιοῦσθαι ἐπ' ἄλλῃ προσησομένην ἡμερῶν τὰ τῆς αὐτοῦ παραίτησεως· εἶτα καὶ τὸ πατέρα ἔχειν αὐτόν καὶ γράσειν προσφιλοσιμεῖτο, ὃν ἐκεῖνος, ὡς λέγεται, πρῶτος

satis habentem alibi quod curet, plurimisque tam tumultuosius quam necessariis publicæ administrationis officiis districtum. His renuntiatis patriarcha agnovit tandem quid princeps, quantumlibet dissimulans, cuperet. Ac certus non reluctari (vanam enim et stultam contra intellectam imperatoris voluntatem contentionem fore) ad cedendum patriarchatu se accinxit.

21. Ut Germanus patriarchatu cesserit.

Mensis inierat September, et agebatur venerandæ crucis festum, quod Exaltationem appellamus. In ea sacris ultimis vestibus indutus, sicque celebrata crucis exaltatione, sacraque diei ejus liturgia rite functus, vespere sub crepusculum recedit, et in suas, quas sibi ad mare in Manganis extruxerat, cellulas sese recipiens quiete illic deinceps vivere constituit. At diluculo posteræ diei audita re imperator statim adfuit, una cum senatu et episcopis universoque cleri corpore, ac dolere se simulans orat ut revertatur, et coacturum se minatur, nisi precibus annuat; denique nihil ad omnem veri studii voluntatisque significationem sibi facit reliqui, quominus ex animo cupere procurareque velle putaretur reditum ejus ad thronum. Ad ea Germanus, cum Cre-

omnino, aut quidquid contingeret, remissurum de proposito, aut iterum admissurum patriarchalis ecclesiæ regimen, vel si Augustus sese ad id agere conaretur. Tunc imperator habens jam in manibus quod votis tacitis optarat, partes tamen semel susceptas agere perseveravit, contendens, citra tamen imperium ac vim, ne in recusandi consilio perstaret, cunctisque gestibus ac modis personam ægre ferentis exprimens, ac cum diu nihil proficeret, quasi victus, ad propositum certe profitendum verissimum descendens semper ejus eximie impenseque honorandi. Quod exsequi cœpit ante omnia benevolentissime roganda Germani sententia circa electionem successoris ejus, plane præ se ferendo (et eo videlicet ipso delinere satagendo, si qua ei superesset in ipsum offensio penetrata forsitan Augusti arcanavoluntate, cujus esset respectu ad abdicationem coactus) plane, inquam, declarando se omnino velle plenum ei arbitrium servari circa delectum novi patriarchæ. Addidit quin etiam se patris deinceps loco ipsum habere decrevisse, celebravitque istum honorem scriptis ei ambiciose litteris tali titulo, quem splendidiorem faciebat attributum, ut ferebatur, a Germano primo omnium imperatori gloriosum cognomen novi Constantini: quid enim majus videri poterat quam in patris affectum et auctoritatem a novo Constantino suscipi? Nec omittam qualicumque occasione de ista nomenclatione explicare aliquid distinctius. Ejus inventor quidem et primus artifex Germanus fuit, sua quadam in id excogitandum proeductus innata indole obsequiosissime gratificandi regnantibus. Excepit autem imperator non ut elogium temere delatum, sed ut id in quo perspicere gauderet quam sibi non vanum omen fuisset domestici veteris cujusdam augurii, quo se, ut aiebat, recordabatur Constantinum a parentibus vocitari puerulum solitum. Sunt tamen qui non

τῶν ἄλλων νέον Κωνσταντῖνον προσεπαυρήμει. Τί δὲ μείζον εἶναι τοῦ εἰς πατέρα τετάχθαι τῷ νέῳ Κωνσταντῖνῳ καὶ βασιλεῖ; Τὰ γὰρ περὶ τοῦτου πλατυκῶς εἰπεῖν, ἔταξε μὲν Γερμανὸς πρῶτος τῷ βασιλεῖ χαριζόμενος, οἷος ἐκεῖνος τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας θεραπείαν, ὑπεραπεδέξατο δὲ καὶ βασιλεὺς ὡς [P. 203] οὐχ ἄπλως συμβάντος, ἀλλ' ὅτι ποτὲ νηπιόθεν Κωνσταντῖνος παρὰ πατέρων, ὡς ἔλεγεν, ἤκουε. Οἱ δὲ Μανουὴλ λέγουσιν· ὁ καὶ ἀληθικώτερον εἶμαι διὰ τὸ παρ' αὐτὸ προφορίθασμα ἰσαριθμῆσον τὰ μέτρα τὰ τοῦ βίου, τῆς κλήσεώς τε φημι καὶ τοῦ πωνύμου. Ὁ δὲ καὶ τινὰς ἔσφαλλεν ἰστώντας τοὺς γρόνους, ἐς δεκαεπτὰ. Τῆ γὰρ Ἡαλιαολόγος Μιχαὴλ στοιχεῖα ζ' φέρει. Προσείμηνον δὲ τὸ Μανουὴλ τὸν εικοσιτέταρτον τῆς βασιλείας γρόνον ἐδήλωσεν ἀντικρυς. Τότε γοῦν καὶ περὶ τῆς κατ' ἐκεῖνον προσκοποῦντος προνοίας καὶ γε οὐκ ὀλίγα προσεπαγγελλομένου, « Ὁφεται Θεὸς τὸν εἰς τὸ ποιμαίνειν αὐτάρκη, πρὸς δὲ καὶ συνεπιλήψεται οἱ τῶν ἱερῶν μεριμνῶν. Τὸ δ' εἰς πατέρα τετάχθαι τῷ βασιλεῖ μέγα μὲν καὶ ἄλλως σεμνόν· πλὴν ὅν καὶ Θεὸς εἰς υἰοθεσίαν προσεπελάβετο, τίς ἱκανὸς εἰς πατέρα κεκληθῆσθαι τούτῳ, εἰ μὴ ὅν ἐκεῖνος μὲν μόνος ἄξιον εἰς τὴν ἐπιτροπείαν κρινεῖ; τὸ μὲντοι γε τῶν ἀναγκαίων προμηθεύεσθαι τι καὶ

Constantinum, sed Manuelem appellatum In infantia Michaelem Palæologum prodiderint. Id quod equidem puto verius, quod sic eventu perpetratum appareat auspiciū e numero litterarum ejus nominis duotum ad prædestinatum ipsius imperio temporis spatium indicandum. Nam is numerus tunc tantum cum numero annorum quibus imperavit convenit, cum non sola veri ejus nominis, sed præterea cognominis istius elementa in unam conflata summam fuerint. Nam inde deceptos quosdam novimus, qui regnaturum hunc principem annis duntaxat septemdecim autumaverant, eo quod nomen hoc Michael Palæologus totidem constet litteris, non animadvertentes ad jungendum huic fuisse cognomentum Manuelis, cujus elementis ad priora septemdecim additis numerus absolvetur quatuor et viginti, quot annis fuisse illum imperaturum evenia demonstrarunt. Tunc igitur cum præterea imperator effunderetur in omnem significationem liberalis benevolentiae, ultro pollicendo census annuos, proventusque copiosos, ad ea simul omnia Germanus respondit in hunc modum: Quod primum defers ut successorum meum nomen, minime id opus, est; providebit Ecclesiae suae Deus idoneum pastorem et ei propitius adjutor auctorque aderit in sacris ejus ardua functionis curis. Eligi deinde assumique me in Patrem imperatoris magnam equidem rem et summam dignationis honorem esse judico: verum ejus quem Deus adoptare in filium est dignatus, quis homo se talem ferat ut recte vocari pater possit, nisi quem ipse Deus, et quidem solus nec humani præventus prærogativa suffragii, dignum judicaverit cui gubernandam committat Ecclesiam? Quod jam attinet ad oblatam mihi necessariam pro-

προνοεῖν περιττὸν ἄλλως καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τοῖς καὶ τὸν τοὺς νεοσσούς τῶν κοράκιων τρέφοντα ἔχουσι. Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμὴ ἐκκλησία » (ἐδήλου δὲ τὴν Ἀδριανούπολιν) « τὸν ἐμὸν ἀρχιερέα πλουτοῦσα, ἔχει τρέφειν καὶ ἄμφω, σύναμα καὶ Θεῷ. χορηγοῦντι. » Ταῦτα μὲν οὖν τότε ὁ Γερμανὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς προβληθεῖσι παραιτούμενος ἔλεγεν. Ἦν δ' ὅν ἔλεγεν ἑαυτοῦ τῇ Ἀδριανουπόλει ἐπικηρυχθέντα μετ' αὐτὸν παρ' αὐτοῦ ὁ ἀνεψιὸς ἐκεῖνου Βαρλαάμ εἶτ' οὖν Βασίλειος, ὃς πρὸς μὲν τὰ εἰς πνευματικὴν πολιτείαν καὶ λαν ἀμελῶς εἶχεν.

κβ'. Περὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως Βασιλείου εἶτ' οὖν Βαρλαάμ.

[A. 204] Ἄλλως δὲ φιλόκοσμος ὢν ἵπποις ἐχρήτο, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὄπλοις, καὶ προσεφιλοτιμεῖτο ὁμοσε τοῖς πολεμίοις χωρῶν. Ταῦτ' ἄρα καὶ ζῶντος μὲν τοῦ θεοῦ ἐν καταγνώσει ταῦτα πράττων συνεγινώσκετο. Ὑστερον δὲ καὶ ἄλλων προστριβέντων αὐτῷ κατηγορημάτων, τοῦ γέροντος μεταλλάξαντος, ἐπεὶ εἰς χριστιανισμὸν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις τὸν ἐπίληπτον ὑπακρίνετο ὡς προσποιεῖσθαι μηδὲν τῶν καθ' αὐτὸν εἰδέναι, τέλος ὑφίστατο τὴν ἀπὸ τῆς συνόδου καθαίρειν. Καὶ εὐθὺς μεθ' ἡμέρας ὁ ἕκστὰς δῆθεν ἐμφρων,

visionem victus, minus eam duco necessariam, eum utique nutritium habentibus qui pascit pullos corvorum. Cæterum et mea ecclesia (Adrianopolitanam designabat) illi quem ei domestica mihi necessitudine obnoxium antistitem præfeci, eas copias suppeditat quæ ad nos æque ambos alendos abunde sint. Talis tunc Germani fuit oratio, quæ ipsi obtulerat imperator generose recusantis. Fuit autem is quem dixit a se sui loco præpositum Ecclesie Adrianopolitanæ, ipsius ex fratre vel sorore Barlaam, alio nomine Basilus dictus, eorum quæ ad religionem et sacram disciplinam pertinebant admodum negligens.

22. De episcopo Adrianopoleos Basilio sive Barlaam.

Cæterum decori cultus studiosus equis utebatur interdum et armis, in quo etiam ambitiosæ generositatem ostentare amabat, cominus congregiens cum hostibus. Et hæc quidem jam tum patre vivo, parvipendens ejus utcumque contrarium vel iudicium vel exemplum, palam actitare cum cernitur, impune tulit, veniam juvenili levitati gravis et gratiosi senis conciliante verecundia. Postea tamen, cum aliorum quoque impactorum ipsi criminum invidiosis accusationibus premeretur, eone jam defuncto citatus ad dicendam causam, multis diebus simulata insania et per eam secunda ignorantia molitionum quæ in ipsum struebantur, iudicium eludere conatus nequidquam est, synodo nihilominus depositionem ejus rite decernente; quæ res illi simulationem excusit. Nam ille prius scilicet impos mentis. nec aut sciens quid in se pararetur aut quid ageret quidve pateretur, ut videri volebat, pensi habens, cœpit repente sapere, et imperatorem adiens oravit, sineret se obsequi naturæ propria

καὶ ὁ μὴ δὲ περὶ ἑαυτοῦ εἰδὼς ὁ τι ποιῶν καὶ ὁ τι πύχοι, περὶ ὧν ἐκείνῳ λόγος οὐδεὶς διετείνεται, καὶ τὸν βασιλέα λιπαρῶς ἡξίου ἐφείναι οἱ χρῆσθαι τῇ ἔξει καὶ στρατηγεῖν ὡς οἴω τ' ὄντι ὁμύσει τοῖς ἐχθροῖς ἵεναι καὶ συχνὰ τὰ ἐκείνων ἰσθῆν τρόποσια. Τὸ δ' ἄρ' ἦν τοῦ βασιλέως ἀκούσαντος εἰς ὑποψίαν ἐκείνῃ κακίστην, εἶτα καὶ κίνδυνον. Συννοήσας γὰρ ὁ κρατῶν ὡς ὁ ταῦτα λέγων δυνατὸς ἐσεῖται καὶ πρᾶξει (ἢ τε γὰρ ἡλικία καὶ τὸ τοῦ σώματος ἰσχυρὸν καὶ τρίτον ἢ περὶ ταῦτα πείρα πιστὴν ἡγεῖσθαι τὴν ὑποψίαν ἐδῆλου) καὶ γ' ἐπειλημμένος ἀνέσεως οὐχ ὑπὲρ ἡμῶν μάλλον κατ' ἐκείνων, ἀλλὰ καθ' ἡμῶν μετ' ἐκείνων τῷ ἀποδρᾶναι καὶ μελετήσει ἕως καὶ διαπράξεται, ἐν φυλακαῖς δέσμιον κατασχῶν ἐτήρει, μὴ δὲ φθάσας, φησὶ, καθ' ἡμῶν ἐκτελέσας ἃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπηγγείλατο. Εἶτα τῆς περὶ ἐκείνον φροντιδος ἀνεῖσθαι θέλων, προστάσσει τῷ Τζουκανδύλῃ, ὀτρηνῶ γε ὄντι πρὸς ταῦτα, ἀπαγαγόντι πρὸς Νίκαιαν αὐτόν τε καὶ σὺν αὐτῷ Βούλγαρον καὶ αὐτὸν εἰς τὸ κάστρον εἰσαγαγεῖν ἄμφω στερεῖσαι τῶν ὀφθαλμῶν, ὃ δὴ καὶ γέγονε μετὰ ταῦτα.

κγ'. Ὅπως εἰς πατριάρχῃν ψηφίζεται παρὰ τῶν ἀρχιερέων Ἰωσήφ.

[P. 205] Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὸν Γερμανὸν ἀπο-

ipsum indole in rem bellicam trahenti ; auctoraret ergo sese aliqua militari præfectura, qua ipsi prædito, ut dudum optaverat, liceret lacessere manu hostes et de iis fuis cæsisque crebra statuere tropæa. Id quod imperatori audienti gravem et ad extremum supplicanti exitiosam suspensionem movit. Nam reputans Augustus hæc loquentem facile quæ minabatur acturum, utique cui nec flos ætatis nec robur lacertorum nec, quod caput erat, usus jam aliquis ausorum istiusmodi deesset, in eam ex suspicione fixam opinionem transiit, timendum omnino ne, si ei quod vellet agendi liberum ostium daretur, aut transfugiens ad hostes aut in factionem aliquam reipublicæ infensam sese addens istum inquietum animum et gladiatorias vires ad patriæ perniciem conferret, machinareturque et attentaret periculose multa contra quietem publicam. Constringendum igitur præcipitis ingenii hominem putavit, et illo carceri mandando prævertendum, ut aiebat, ne nostro damno perficeret quod in hostium exitium esse dixisset meditari. Postea vero defungi semel cupiens ancipiti cura in tuto detinendi reum difficilis custodiæ, Tzycandylæ cuidam, impigro et talibus obsequiis is idoneo ministro, mandavit ut hunc simul cum Tzuila Bulgaro, et ipso transfugii suspecto, Nicæam abductum, ambos priusquam illic in castrum conderet, oculis privaret : id quod postea est factum.

23. *Ut suffragiis episcoporum in patriarcham electus fuerit Iosephus.*

Hoc porro tempore imperator, amoto e sede Germano, idoneum qui patriarchali throno impone-

A σκευασάμενος περὶ πατριάρχου συνεσκόπει τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς μὴ δὲν εἰδὼς ὄθῃεν, οὐδ' ἔτοιμον ἔχων ὄν καὶ ἐν καρδίᾳ προῦκατεβάλετο. Οἱς γοῦν οὐκ ἐν ἐπιστάσει τὰ τούτων, τούτοις ἐπιπολαίως λογιζομένοις ἔνθεν μὲν τούτων, ἔνθεν δ' ἐκείνων οἱ τῆς καρδίας ὑπέγραφον λογισμοί. Ὅσοι δὲ καὶ εἰς νοῦν ἔβαπτον τοῦ κρατοῦντος καὶ κατηστόχου τῶν ἐννοιῶν, ἐκείνοις εἰς καὶ μόνος ἐδόκει ὁ εἰς τὴν προστασίαν ἐπιτήδειος ὁ καὶ θυμῆρης τῷ βασιλεῖ. Κοινῶς γοῦν συνδιασκεψάμενοι τὸν Γαλησίου Ἰωσήφ ἐψηφίζοντο ἀνδρα πνευματικὸν τε καὶ ἀγαθὸν, ἀπλοῖκόν καὶ εὐήθη τοὺς τρόπους, φέροντα δὲ τινα καὶ ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἐπεὶ γυναικί συζῶν τῷ τῆς μακαριότηδος δεσποίνης Εὐρύνῃς συνετάττετο κλήρω καὶ κατ' ἀναγνώστας ἐξυπηρέτει, καὶ ἐλευθερίας ἱκανὰ δειγμάτα.

B Ἡγάπα δὲ καὶ τὸ τῶν εἰς χεῖρας πεισόντων μεταδόναι τοῖς ἄλλοις, ὅσα καὶ ἀσφαλῶς ἀποφύγεσθαι, ὡς ἄλλοι δὴ οἱ καθ' ἡμᾶς τὸ γλισχευέσθαι. Τὸ δὲ ἔβον ὅτι καὶ τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ ἐννομενίζων ἐν φιλμυθδαίαις, ἐν ἀγρουπνίαις, ἐν νηστειαῖς, ἐν ὕδροποσίαις, ὄτ' ἔδει, ἐν πρῶτῃ καὶ δικαιοσύνη καὶ ἤθει χρηστῷ καὶ ἀπλότῃ καὶ συνόλω ἀκαταγνώστῳ διαγωγῇ, οὐδὲ τῆς κατ' ἀνθρωπον ἀρετῆς ἡμέλει, τοῦ καὶ προεντυχεῖν τινα καὶ προσπύξασθαι καὶ τὰ φιλικὰ συλλαλῆσαι καὶ μειδιᾶσαι καὶ διαχουθῆναι πρὸς γέλωτα, εἴ που ἐλέχθη παρὰ τινος κατ' ἄνεσιν ἢ καὶ

retur iuquirebat una cum episcopis, egregie dissimulans quid in votis haberet, nec ullasignificatione prodens paratum sibi designatumque unum menti obversari, quem prælatum omnibus impense cuperet. Quotquot ergo antistitum simplicioribus arcaneus erat sensus principis ignotus, ab iis sane, utpote rem æstimantibus e superficie, et quam relinqueret ipsis integram evēbendi quem mallent libertatem vere se habere arbitrantibus, alius aliusque pro eujusque animo tacitis cogitationibus ad eum honorem designabatur. At perspicacioribus aliis quos non laterent imperatoris intimi affectus, unus et solus ad istam præfecturam aptus scilicet videbatur, quem prærogativa gratiæ principis tacitorumque in id votorum commendaret. Consilio igitur inter se habito concordibus calculis Josephum Galesii præfectum elegerunt, virum spiritualem et bonum, simplicem natura facilemque moribus, non nihil in usu vitæ e palatina elegantia trahentem. Nam uxorem habens in familia principis femine vixerat, ascriptus olim clero domestico domine Irenæ piæ memoriæ, ibi ministrans in ordine lectorum ; unde liberalis fiducia, qualis esse in aulis educatorum solet, multa in ejus sermone ac conservandi forma vestigia exstabant. Communicare quin etiam largiendo aliis ex in ejus manus incidentibus, quæcunque secure ostenderentur, sic amabat, ut fere aliis quod novimus, talia recondunt et sibi avaro servant. His ejus moribus inopinatum admiscebatur quiddam, quod videlicet homo ex animo amplecti præ se ferens sanctimoniam monasticam in psalmodiis, in vigiliis, in jejuniis frequenter, in potu abste-

ἐπράχθη εὐχαρι, καὶ ὑπελθεῖν ἄρχουσι δυναμένοις, καὶ ζητεῖν ὑπερ ἄλλων, καὶ ἄβραϊς τραπέζαις σὺν διαφόροις οἴνοις τε καὶ τραγήμασι τοὺς πολλοὺς ἐστιῶν, καὶ μᾶλλον ὅσοις ὁ βίος ἄπορος καὶ ἀπαλαμνος καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἀναδοχῆς ἔχρηζον. Τοῦ γοῦν τοιοῦτου καταδεξαμένου τὴν ψῆφον, ὁ βασιλεὺς εἰς πατριάρχην τοῦτον προβάλλεται, μηνὸς Σκιροφοριῶνος εἰκοστῇ ὀγδόῃ τῆς δεκάτης ἐπινεμήσεως τοῦ 'ρσφω' ἔτους, Ἐκατομβαιῶνος δὲ νομηνίᾳ χειροτονηθεὶς εἰς ἀρχιερέας τελέσται. Ἡεὶ δὲ γε τὴν χειροτονίαν καὶ τοιοῦτόν τι γίνεται.

κδ'. Ὅπως παραδοκιμηθέντος τοῦ Ἡρακλείας Πιναχᾶ, ὄντος τῆς χειροτονίας τοῦ Γερμανοῦ, ὁ Μιτυλήνης Γρηγόριος χειροτονεῖ τὸν Ἰωσήφ.

[P. 206] Ὁ γὰρ Πιναχᾶς μοναχὸς παρὰ Γερμανοῦ τὴν χειροτονίαν δεξάμενος Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θράκην ἦν ἀρχιεπίσκοπος, ᾧ δὲ καὶ προνόμιόν ἐστιν ἐκ παλαιοῦ δικαιομένῳ ἐκ Βυζαντίου, ὡς ἀνέκαθεν τελοῦντος ὑπὸ τὴν Ἡρακλείαν, τὸν πατριάρχην χειροτονεῖν. Ἀπεπροσκοιέτο γοῦν τὴν ἀπ' ἐκείνου χειροτονίαν ὁ Ἰωσήφ. Καὶ ὁ κρατῶν σοφόν τι ποιῶν ἐκείνον τότε προσκαλεῖται πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ἐν τῷ κατ' ἐκεῖνα ναῷ λειτουργήσοντα. Καὶ δὴν ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ πολλῷ μισθῷ τὴν λειτουργίαν ἐπλήρου, ὁ

χειροτονίαν χειροτονεῖ τὸν πατριάρχην ἐκλέγεται. Ὁλοῦ γοῦν τοῦ μηνὸς ἐκείνου ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκείνῳ τῆς τοῦ ἀφορισμοῦ λύσεως προόργιατερον, ἐδίδου τῷ πατριάρχῃ καιρὸν σὺν τοῖς ἀρχιερεῦσι σκέπτεσθαι πῶς ἂν καὶ κατὰ τρόπον γένηται, προλαμβάνων αὐτὸς ἐκάστης διὰ τοῦ πάντ' ἐκκληροῦν βῆδιως, περὶ ὧν ὁ πατριάρχης ἐκείνον ἤξιου, εὐδοκίᾳ ποιεῖν τὰ τῆς λύσεως. Ἐς τοσοῦτον γὰρ ἡδέως αὐτοῦ λέγοντος ἔκρουεν, ὥστε καὶ δὴ ὀρισμῶν περὶ ἐκείνων ἐκασταχοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατίας προσέταττεν αὐτὰς δὴ τὰς τοῦ πατριάρχου γραφὰς ἀντὶ προσταγμάτων ἰδίων δέχεσθαι τοὺς ἐπ' ἐξουσίας, προσπειλουμένων καὶ κολάσεων τοῖς μὴ κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα, ὑπερ ὅτου ἂν καὶ γράψοι, τελέσουσιν. Ἦνοιξε μὲντοι καὶ φυλακὰς καὶ πολλοὺς τῶν ἐγκεκλεισμένων ἐξείλετο τῶν δεσμῶν, καταδίκους συμπαθείας ἤξιωσεν, ἐξωρισμένους ἀνεκατέσαστο, καὶ οἷς ἀπεχθῶς εἶχε κἀκείνοις ἐξίλειοῦτο, τοῦ πατριάρχου μισοῦντος,

κε'. Ὅπως ἐλύθη τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Ἰωσήφ,

[P. 207] Ἐπέστη γοῦν ἡ μηνὸς Ἀπριλίου δευ-

mio, quando erat opus, in mansuetudine, in iustitia, in benigno animo et simplicitate, uno verbo in irreprehensibili conversatione, non tamen negligebat humanitatem consuetudinis urbanæ, frontem lætam exhibens occursibus, obvios complectens, blando sermone detinens, non renidens modo, sed et in risu esse effundens, si quid faceret a quoquam forte diceretur aut lepide fieret ad gratiam. Idem non ignorare artem insinuandi se ad principes, ab his pro aliis petendi, non refugere ad delicatas mensas, cum vinis varii generis et bellariis, multos etiam vulgaris sortis adhibere, præsertim quibus ratio victus in arto esset, nec per se hobantibus nec parare aliunde gnaris, ideoque indigentibus hospitali benignitate amicorum. Hunc talem justo suffragiorum comprobatum numero ad patriarchatum imperator evehit, mensis Decembris die octava supra vigesimam, Indictionis decimæ, anni 6775. Mox kalendis Januariis ordinationem idem episcopalem rite accepit; critica quam cæremoniam tale quiddam contigit.

24. Ut posthabito Heracleota Pinacha, quod is ordinatus fuisset a Germano, Mitylenensis Gregorius Josephum ordinaverit.

Pinachas monachus, qui ordinationem a Germano acceperat, Heracleæ Thraciæ archiepiscopus erat, et ei ut tali competeat ex antiquo iure consecrandi Constantinopolitani patriarchæ, inde ducta ratione privilegii, quod urbs Byzantina primis Ecclesiæ temporibus sedi Heracleensi fuisset subdita. Nolebat autem Josephus impositionem manuum ab isto accipere. Hujus expediendi nodi rationem opportunam excogitavit imperator. Pinacham videlicet in ædes imperatorias accitum palatinis sacris præficit, missæ illic sacrificium solemniter peracturum;

quem ille honorem quæstu ingenti conjunctum propter ditissima stipendia ejusmodi fungenti officio decreta dum libenter accipiens ibi celebrat, Mitylenensis Gregorius, adversus cujus ordinationem utpote antiquam nulla erat exceptio, eligitur ad ordinandum patriarcham. Totum porro reliquum Januarium mensem imperator, cui nihil erat magis optatum quam solutionem anathematis, cui subjacebat, rite ac modo nulli calumniæ obnoxio consequi, concessit novo patriarchæ ut per otium cum cæteris episcopis consideraret quam illa posset ratione optima confici, interim, quod ad se attineret, nulla die omittens studiosissime cunctis exsequi, quæ vel necessaria vel opportuna præparando negotio suggereret patriarchæ, cujus preces omnes ac signa voluntatis promptissima quidvis largiendi facilitate statim explebat, adeo libenter illum, quidquid ad se referret, audiens continuoque indulgens, ut etiam missis quoquo versus edictis per omnes imperii terras sanxerit, ut litteræ patriarchæ prescriptæque voluntates quocumque missæ a cunctis locorum magistratibus sic exciperentur et executioni mandarentur, tanquam si quæ iis indicabantur, qualiacumque forent, ipse imperator jussisset, minis etiam pœnarum gravium ascriptis in eos qui secus fecissent. Aperuit quin etiam custodias publicas, et multos illic detentorum vinculis solvit; damnatis quoque gratiam indulgenti supplicii decreti, exsules revocavit, et quibus erat iratus condonavit offensas, intercedente patriarcha

25. Ut solutus anathemate imperator fuerit a Josepho.

Adfuit tandem decreta imperatoris absolutioni

τέρα. καθ' ἣν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀγει τὴν τῆς Ὑπαπαν-
 τῆς ἑορτὴν. Καὶ ὁ πατριάρχης σύναμα πᾶσιν ἀρ-
 χιερεῦσιν ὑπὸ πολλῶ τῶ τῶν λαμπάδων φωτὶ καὶ
 ὕμνοις τῆ ἑορτῆ πρέπουσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπὲρ
 βασιλείως πρὸς Θεὸν ἱκεταίαις, ὡς ἔδει καὶ περιφα-
 νῶς παννυχεύσας, τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐπιτελεῖ.
 Καὶ ἤδη ὡς ἦνυστο πᾶσα, τοῦ βασιλέως ἐν βασιλι-
 καῖς ἱσταμένου δορυφορίαις σύναμα συγκλήτην πάση
 καὶ πολιτείᾳ, τοῖς ἀγίοις προσεγγίζει θυρίοις, τῶν
 ἀρχιερέων ἔνδον τοῦ βήματος ἱσταμένων. Ἀποθέ-
 μενος οὖν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν, ἀκαλύφω
 τῆ κεφαλῇ προσπίπτει θεῷ καὶ ποσὶ προηγουμένης
 τοῦ πατριάρχου, καὶ μεθ' ὅτι θερμῆς τῆς προθέσεως
 τὴν συγχώρησιν ἐξαιτεῖ, ὁμολογῶν μεγαλοφύων τὸ
 τόλμημα. Καὶ δὴ ἐπ' ἐδάσους κειμένου τοῦ βασι-
 λέως, ὁ πατριάρχης χάρτην ἀνὰ χεῖρας ἔχων ὕπερ
 ἡ συγχώρησις ἐνεγέγραπτο, διεξιὼν καὶ ῥητῶς τὸ
 πλημῆλημα λέγων τὸ ἐπὶ τῶ τοῦ βασιλέως παιδί
 δηλαδὴ Ἰωάννη. συνεχῶρει τρανῶ τῶ στόματι, καὶ
 ἐπ' αὐτὸν ἄλλος καὶ μετ' ἐκείνου ἕτερος καὶ καθέξῃς
 οἱ πάντες, ᾧ ἐφ' ἐκάστῳ προσπίπτοντος καὶ τὴν
 συγχώρησιν αἰτούμενου, ἐκείνοι καθ' ἓνα τὸν χάρτην
 ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας, τὸν αὐτὸν τῶ πατριάρχη συν-
 εχώρου τρόπον, πῶλλῶν χειμένων διακρύων, καὶ
 μᾶλλον τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου, πρὸς ἐξιλέωσιν. Καὶ
 τέλος ἀναστὰς καὶ τρόφου ἱεροῦ μετασχῶν, καὶ ὡς

dies, secunda mensis Februarii, qua Ecclesia cele-
 brat festum Hypapantes; et patriarcha cum omnibus
 episcopis ad multam lampadum lucem hymnis de-
 cantandis solemnitati consentaneis, imperatore quo-
 que suas Deo preces suppliciter offerente, splen-
 dide, ut ritus et mos legitimus poscebat, nocte
 pervigilata, sacram liturgiam celebravit; quæ ut
 peracta tota est, imperator, qui eatenus seorsum
 steterat, stipante regio satellitio, una cum universo
 senatu et civium corpore, procedens admovit se
 sacris valvis, episcopis intra septem altaris stanti-
 bus. Ibi ille abjecto capitis tegmine, nudo vertice,
 coram **307** Deo procidens, ad pedes ante omnia se
 ab jicit patriarchæ et quam ardentissima supplica-
 tione veniam poscit, confitens magna voce scelus
 suum. Tunc patriarcha, humi sic prostrat. impera-
 tore, chartam quam in manibus habebat et in ea
 scriptam formulam absolutionis legens, et distincte
 pronuntians facinus iniquum in filium imperatoris,
 videlicet Joannem, attentatum, illud imperatori
 clara voce condonavit. Post hunc eandem pariter
 formulam recitavit alius episcopus, inde alius, et
 sic ordine universi legentes e scripto, coram uno-
 quoque ipsorum vicissim se prosternente Augusto
 et veniam enixe postulante, cunctis, sicut patriar-
 cha fecerat, coadonantibus: nullis inter hæc lacry-
 mantibus, præsertim e senatu, ac Dei pacem
 exorantibus. Tandem surgens princeps sacro im-
 pertitus epulo est, sub quod debita rite adoratione
 perfunctus, salutato denique cœtu, in palatium
 recessit. Decrevit autem incluso apud Nicæatas in
 arce Dacibyzae Joanni pensiones in victum vesti-

Α εἰλὰς προσκυνήσας καὶ συνταξάμενος, ἐχώρει πρὸς
 τὰ ἀνάκτορα. Ἐπέταξε δὲ καὶ τῶ ἐγκεκλεισμένῳ
 κατὰ τὸ τῶν Νικηταίων τῆς Δακιδύζης φρούριον
 Ἰωάννη εἰς τροφῆς οἰκονομίαν καὶ ἐνδομᾶτων τὰ
 ἱκανὰ, πολυωρῶν ἐκείνων συχνάκις καὶ τοῖς ἀναγ-
 καλοῖς καθ' ἑκάστην σχεδὸν φιλοφρονούμενος. Ἐν-
 τεῦθεν καὶ πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σπου-
 δαιότερον τρέπεται.

πς'. Περὶ τοῦ κήδους τοῦ τε Ταρχανειώτου Ἀν-
 δρονίκου νιοῦ τῆς τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς
 Μάρθας, καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ δυτικοῦ Ἰωάν-
 νου.

[P. 208] Καὶ ἐπεὶ πάλιν ἀνοιδαινεῖν ὄρμων τὰ
 δυτικά, τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ ἐξ ἀνθρώπων γερονό-
 τος, καὶ τὸν μὲν Νικηφόρον ἐπὶ τῆ ἰδίᾳ ἀρχῇ κατα-
 λείψαντος, τῶ δὲ γε νόθῳ Ἰωάννῃ χῶραν οὐκ ἄλιγην
 διανενημηκότος ἴδιαν, καὶ ὁ μὲν Νικηφόρος ἡγάπα
 κατέχων τὰ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ ὑπὲρ τὰ
 ἔσκαμμένα πηδᾶν ὠρέγετο καὶ τῶν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπο-
 σχόμενος τῶν ἡμετέρων προσήπτετο, σκυλεύων τὸ
 προστυχόν, πολέμῳ μὲν ἐκείνου ὁ βασιλεὺς μετέβαι
 οὐκ ἐδοκίμαζε θερμουργὸν ὄντα καὶ νέον ἀρχῆς ἀφά-
 μενον, δι' εἰρήνης δ' ὑπέλθειν καὶ κατὰ κῆδος σπέν-
 δεσθαι πολλῶ κρεῖττον ἤγειτο τοῦ πολεμεῖν. Ὅθεν
 καὶ πρεσβείαις μὲν τὸ σκληρὸν ἐκείνου μαλάσσει καὶ
 αὔθαδες, ἐπεὶ δ' ἐκείνος καὶ ὠραίαν γάμου ἔτρεπε

tumque copiosas, sollicite deinceps eum curans,
 multis subinde, qui eum necessariis large suppe-
 ditandis consolarentur, et sibi carum esse verbis
 rebusque quam officiosissime testarentur, missita-
 tis. Hinc jam solutiorem animum ad reipublicæ
 procuracionem studiosius vertit.

26. De nuptiali fœdere inter Tarchaniotam Androni-
 cum filium Marthæ sororis imperatoris, et filiam
 Joannis in Occidente dominantis.

Tumere deinde rursus et tumultum minari Occi-
 dui tractus res cœperunt, despota Michael mortuo.
 Is principatum quidem suum legitimo transmisit
 successori Nicephoro filio, fratri autem ejus notho
 Joanni non parvam regionem propriam excepit,
 qua is sibi peculiari frueretur; **308** ac Nicephorus
 quidem contentus sua sorte quiete agebat, Joannes
 vero inquieti vir ingenii, æstuans intra limites
 angustos et erumpere gestiens, fratris tamen di-
 tione abstinebat, nostras sibi finitimas incursabat
 terras, agens ferensque quidquid occurreret. Ea
 injuria imperator cognita bello tamen adoriendum
 non putavit juvenem præfervidum et novitate
 principatus projectum ad audendum quidvis, tutius
 arbitratus insinuare se ipsi pacatis artibus, et affi-
 nitatis cum necessitudine conciliare sibi. Quare
 ferocem ejus animum legatione blande supplicii
 delinens, hominem ad pacem invitavit nuptiali
 fœdere firmandam, filia, quam is habebat nubilem,
 cuidam ex imperatoris consanguineis jungenda.
 Erat hic Joannes indole strenuus, manu promptus,
 ingenio præceps, et quocumque incumberet, vehe-
 niens, ad hæc usu præditus rei militaris tanto, ut

θυγατέρα, ἐβούλετο διὰ κήδους βεβαιώσασθαι τὴν εἰρήνην. Ἦν γὰρ καὶ ἄλλως ὁ Ἰωάννης δραστήριος, ὡς καὶ τῆ τῶν ἐπιτηδευμάτων ταχύτητι σὺν τῇ περὶ τὰς μάχας συνέσει καὶ λίαν ἀριστουργεῖν, καὶ εἰς δόξος τὸν δεσπότην πολλάκις ἐτίθει, μὴ πικρὰ καὶ αὐτὸν ἐπιτηδεύμενος παρακρούσασθαι καὶ τῇ τῆς νίκης ἀδοξία περιβαλεῖν δυνηθείη. Διὰ ταῦτα καὶ σπεύσας ὁ βασιλεὺς λίαν σφῶς τε καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἐκείνου προκατελάμβανεν εὐνοίαν, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ καὶ υἱῷ τῷ τῆς Μάρθας Ἀνδρονίκῳ, πέμψας καὶ σὺν οὐκ ὀλίγῃ τιμῇ ἀγαγῶν, εἰς γάμον ἐδίδου, ὀνομάζων ἐξ ἀξιωματῶν τὸν γαμβρὸν μέγαν κονοσταύλον, τὸν δὲ πενθερὸν Ἰωάννην σεβαστοκράτορα. Καὶ τῷ μὲν Ἰωάννῃ ἐσπένδεται διὰ ταῦτα, καὶ ὅσον τὸ μέρος ἐκείνου, ἀνακωχᾶς οὐ τὰς μικρὰς εἶχον τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα. Οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἀποπεφροντικαί, ἀλλὰ πολὺς ἦν ἔνθεν μὲν ἐκ θαλάσσης τῷ ναυτικῷ χρώμενος, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ γῆν Τριβαλλοῖς τε καὶ Ἰλλυριοῖς προσεπέχων. Καὶ τὸ ναυτικὸν ἦγεν ἀνήρ γενναῖος ὁ Φιλανθρωπηνός, πρωτοστράτωρ μὲν ἐξ ἀξίας, τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς Λάσκαρι ἐξώρου ὄντος ἤδη καὶ μὴ οἴου τε πολέμοις ἐνασχολεῖσθαι καὶ μάχαις τὸ γῆρας ἀνέχων [P. 209] καὶ τὴν ἐκείνου τάξιν ἀναπληρῶν. Καὶ ὁ μὲν Φιλανθρωπηνός ἐπέφερετο τὰ πρωτεῖα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιστά-

ται, οἱ δ' ὅπ' ἐκείνῳ πολλοὶ τε ὄντες καὶ μέγιστοι εἰς λοχαγοὺς καὶ ταγματάρχας καὶ κόμητας καὶ ναυάρχους ἐτάττοντο. Ὁ γὰρ στόλος πολὺς καὶ πολλαῖς ναυσὶν ἐξηρτώετο, τὰς μέντοι γε ναῦς ἄνδρες ἐπλήρουν νεανικοί, τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς προθυμίας λαφυγκτικοί, οἱ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμοῦλοι (οὓς ἂν ὁ Ῥωμαῖος διγενεῖς εἴποι) ἐκ Ῥωμαίων γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἰταλοῖς, ἄλλοι τε πλείστοι ἐκ τῶν Λακωνῶν, οὓς καὶ Τζάκωνας παραφθείροντες ἔλεγον, οὓς ἔκ τε Μορέου καὶ τῶν δυτικῶν μερῶν, ἅμα μὲν πολλοὺς, ἅμα δὲ καὶ μαχίμους, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς Κωνσταντινούπολιν μετῴκιζεν ὁ κρατῶν. Ἦσαν δ' αὐτοῖς καὶ εἰς ὑπηρετῶν τάξιν οἱ πανταχόθεν προσελθόντες, ὡς εἴ τις εἴποι νηῶν εἰς τὸ πρόσθεν ἐλάται, οὓς πανταχοῦ τῶν κατ' αἰγιαλοὺς χωρῶν καλοῦς τε καὶ πλείστους ἀπέταξεν ὁ κρατῶν· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλῶς κατέχειν τὴν πόλιν τοὺς Ῥωμαίους, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, μὴ τὸ πᾶν θαλασσοκρατοῦντας.

κζ. Ὅπως καὶ ὀπόσις δυνάμει στρατηγούτος τοῦ δεσπότη, καὶ ἐπὶ τοῖς δυτικοῖς συχνάκις ἐπιχωριάζοντος, τὰ ἀνατολικά ἀπόλωντο.

Τῶν γὰρ κατὰ γῆν δεσπότης Ἰωάννης ἐξηγούμενος πολλοὺς καὶ μεγάλους εἶχεν ὅπ' αὐτῷ στρατηγούς, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἐν ἀλλαγίαις, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν οἱ ἐπὶ τῶν ταγμάτων κοινολογοῦμενοι, πλείστοις συνίσταντο. Ἦν γὰρ τὸ Παφλαγονικὸν

ne fratrem quidem suum tot successibus bellicis clarum despotam Joannem tuto cum eo committi posse imperator duceret, metuens Martem communem anticipitesque præliorum casus, nec satis fidens, si bellarent invicem, nunquam eventurum ut aut vi aperta superatus aut fraude circumventus despota præteritarum decora palmarum pudenda clade corrumpere. Hæc pro sua prudentia imperator reputans, provido securoque consilio præoccupare ac devincire sibi periculosum adversarium decrevit, et consecutus quod optaret videbatur, filia Joannis istius, de qua dixi, splendido a se misso comitatu e paterna domo Constantinopolim deducta, collocanda Tarchaniotæ Andronico Augusti nepoti e sorore Martha, quando generum pariter socerumque novis amplissimis imperatoris aulæ dignitatibus honestavit, nepotem quidem suum magnum conostaulum, Joannem autem Sebastocratorem creans. In hunc modum pax cum Joanne constituta, et quies ab hac quidem parte securitasque non exigua firmata Romanis est exercitibus. Sed me reliqua curare imperator negligebat, hinc quidem in mari strenue classe rem gerens, inde in continente non segnus terrestribus copiis Triballos Illyriosque observans et admoto mali metu in officio continens. Classi præerat Philantropenus, vir fortis, dignitate interim protostrator, cæterum magni ducis Lascaris, ævo jam effecti nec per ætatem fere decrepitam amplius apti curis laboribusque bellicis, in illo maximi honoris titulo successionem exspectans, intereaque locum ejus ac vices obiens. Ad Philantropenus quidem suprema erat pote-

state cunctis navalibus copiis præfectus, sub se autem habebat multos et maximos titulis præfecturarum inferioribus insignes, tribunos, ordinum ductores, comites, navarchos. Classis quippe magna erat, ingenti constans numero navium plenarum flore pugnacis et avidæ prædarum juventutis. Pars hujus ex urbe Gasmuli, quos Romanus digenes, hoc est duplici mistos genere diceret, e Romanis mulieribus et viris Italis natos, alii plerique ex Laconibus (hos vulgus corrupte Tzaconas vocat), quos uti ex Moreo, sic alios ex Occiduis partibus, multos bellicososque cum uxoribus et liberis Constantinopolim ad urbem frequentandam imperator transtulerat. Aderant his abunde qui servirent ministeriis nauticis undecunque coacti, quos Proselontas vulgo vocant, quasi dicere navium in anteriora propulsores, valentissimi remiges, quos e cuncta circum ora maritima robustissimos et plurimos congregari curaverat Augustus, intelligens, quod et dicere solebat, nunquam in urbe securos Romanos fore, nisi toto late mari classe invicta dominarentur.

27. Ut Romanis maximis copiis, duce despota Joanne, crebro in Occiduos tractus aversis, Orientales perierint.

Nam terra in tuto res videbantur, Joanne ibi despota multis maximisque suo se ducibus numerosas et bonas copias regente. Conflabatur hic exercitus ex differentibus corporibus et velut collegis militum, quæ Allagio solent appellare qui militarium vocabula ordinum lingua efferunt vulgari. Unum erat Paphlagonicum, numerosum et maximum, aliud cum et ipsum multitudine tum vi

πολύ τε καὶ μέγιστον, ἦν δ' ἐξ Ἀλιζώνων πλείστον καὶ τὰ εἰς πόλεμον ἀγαθὸν, οὓς καὶ Μεσοθινίτας ὁ κοινὸς εἴποι λόγος. Ἦσαν ἔθνη μὲν Θράκες, ἐκεῖθεν δὲ Φρύγες, ἔθνη μὲν Μακεδόνες, ἐκεῖθεν δὲ Μυσοὶ, καὶ Κᾶρες ἄλλοι καὶ πολλοί. Τὸ ἐκ Μαγεδῶνος καὶ γε τὸ Σκυθικὸν προσῆν, καὶ τὸ ξενικὸν Ἰταλικὸν, πλείστον ἄλλο. Καὶ ἀπλῶς φάναι τὸ ὅλον ἐν ἀνυποστάτῳ δυνάμει συνεκροτεῖτο, οὓς κινῶν ὁ δεσπότης φοβερὸς ἦν ὀπηπερ ἐπισταίη, καὶ μᾶλλον τοῖς δυτικοῖς. [P. 210] Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς ἐξησθένουν, τῶν Περσῶν ἐπιθαβρόντων καὶ εἰσβαλλόντων ταῖς χώραις παρὰ πᾶσαν τοῦ κωλύσοντος ἔρημیان. Ὄθεν καὶ Μαλιάνδρος μὲν ἐξῆκετο, οὐκ ἀνδρῶν μόνον τῶν ἐν πλείσταις τε καὶ μεγίσταις χώραις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μοναχῶν. Ἄλλη γὰρ Παλαιστίνη ὁ χώρος ὁ περὶ Μαλιάνδρον ἦν, οὐ βοσκημάτων καὶ μόνον ἀξέησαι ἀγέλας καὶ ποίμνια, οὐδ' ἀνδρῶν φορὰν ἐνεγκεῖν ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ μοναχῶν οὐρανοπολιτῶν ἐπιγεῖων συστήσαι πληθῆρας ἄριστος, παρὰ τοσοῦτον ἐπ' ἄλλοις τὰ πρωτεῖα φέρων πρὸς Παλαιστίνην παρ' ὅσον ἐνὶ καὶ μεγίστῳ ἡττάτο, τῷ τὰς διατριβὰς ἐκεῖσε γενέσθαι τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. Καὶ οὕτω μὲν κατ' ὀλίγον Μαλιάνδρος ἡρημοῦτο, εἰσχωρούντων ἐνδοτέρω τῶν ἐκεῖσε διὰ

τῶν ἐθνῶν ἐπίθεσιν, ἅπας δὲ ζυγὸς ἐκείνος τῶν Νεοκάστρων, Ἀβαλά τε καὶ Καύστρου χώραι καὶ Μαγεδῶν καὶ ἡ περίπυτος Καρία πᾶσα τοῖς ἐχθροῖς κατετρέχοντο. Ἐὼ λέγειν Τραχειάν καὶ Στάδια Στρόβιλόν τε καὶ τὰ ἀντιπέραν Ῥόδου, ἃ χθὲς καὶ πρώην ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦντα ἐχθρῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐγένοντο ὀρημητήρια. Τὰ δὲ πρὸς θατέρῃ θάλασση φύλα, ἵνα μὴ τὰ μέσα λέγω, ὅσα τε ἐν Μαρουανδηνοῖς τε καὶ Μόσυσιν καὶ ὅσα ἐν τοῖς μεγαθύμοις Ἐνετοῖς ὄντα τῇ Ῥωμαίων ὑπήκουον, σὺν οἷς καὶ ἔτι τὰ ἔνδον μέχρι Σαγγάρεως, ἐπὶ τοσοῦτον ἠφάνιστο ὥστε καὶ Μαρουανδηνοῦ θρηνητῆρος χρῆζειν ἀξίως τάκει θρηνησοντος. Τῶν γὰρ δυνάμεων, πολλῶν τε καὶ θαυμαστῶν οὐσῶν, συγκατατριβομένων τοῖς δυτικοῖς καὶ κατ' ὀλίγον δαπανωμένων, τοῖς κατ' ἀνατολὴν τοσοῦτος ὁ κίνδυνος περιέστη, ὥστε μὴδ' εἰς αὐτὴν Ἡράκλειαν τὴν τοῦ Πόντου βαδίζειν εἶναι περὶ τοὺς ὀρμημένους ἐκ πόλεως, τῶν ἐκείσε ὀρίων τῷ Σαγγάρει περικλεισθέντων, καὶ τῶν πύραν πάντων λείαν γεγονότων οὐ Μυσῶν, ἀλλὰ γε Περσῶν Μόνα δὲ τὰ πρὸς θάλασσαν φρούρια κατελείφθησαν, τὰ περὶ τε Κρῶμναν καὶ Ἀμαστριν καὶ Τίον καὶ Ἡράκλειαν, τόπων ὀνόματα μόνον ὠζοντα. ἃ δὲ εἰ μὴ τῇ θάλασση προσεχωρῶντο, καὶ

et arte præstans bellica ex Halizonibus, quos Mesothinitas vulgare dicat idioma. Erant item hinc quidam Thracæ, inde autem Phrygæ, illinc Macedones, isthinc Mysi, aliunde Cares, et hi numerosi. Tum qui ex Magedone venerant. Super his Scythicæ copiæ et exteræ Italicæ, plurimæque aliæ, ex quibus membris unum, vere dicam, valentissimum et ineluctabilis potentia coalescebat corpus; cujus quasi animus despotæ, dum illud movet et quocunque circumfert, terribilis ubique apparebat præsertim in Occiduis tractibus, ubi frequentius militabat; quæ causa fuit cur limes Orientalis debilitaretur. Persis absentia præsidiorum ejus vexandi fiduciam sumentibus, incursantibus a latrocinio vastantibus miseræ illas regiones, nullo plane prohibente. Itaque Mæander domo, ut sic dicam, cedere coactus plane desolatus est, non aliis solum incolis plurimarum illarum amplissimarumque regionum, sed ipsis etiam inde passim migrantibus monachis, alia siquidem Palæstina terra illa undecunque Meandro amni prætentâ videri ac dici potuit, quippe non solum læta pascuis et gregum armentorumque opima genitrix alitrixque, non solum hominum quoque multorum et egregiorum ferax, sed præterea 311 monachorum, hoc est cœli civium in terris peregrinantium, condendis et concursu lectissimorum conventuque frequentandis aptissima coloniis, tanto in cæteris Palæstina superior, quanto in uno ei, eodemque maximo, sine controversia cedit, quod hæc nimirum vita et conversatione Domini mei et Dei Christi honorata præ cunctis fuerit. Talem ob causam Mæander, ut dixi, paulatim desertus et in solitudine redactus est, recedentibus in interiore qui prius illic habi-

taverant propter incursiones barbararum gentium. Universum autem jugum illud arcibus nuper conditis antea insessum. Abuta quoque et assistæ Caystro regiones et Magedon et incluta Caria, impune hostium grassationibus conculcabantur. Mitto dicere Tracheam et Stadia, Strobittum et sitas e regione Rhodi terras, quæ loca paulo antea Romanorum subiecta ditioni exiguo tempore latronum receptacula barbarorumque stativa facta sunt. Obversæ autem ex parte altera mari nationes, ut nihil de mediis dicam, ac quantum in Maryandenis, in Mossynibus, in magnanimis Enetis gentium locorumque censebatur, cuncta Romano subiecta imperio, simulque his interiora usque ad amnem Sangarim, ita universa vastata destructaque sunt, ut Maryandenum lugubris cantus artificem adhibere debeat qui hæc volet pro dignitate deplorare. Nam copiis Romanis, quæ multæ mirificæque erant, morantibus in Occiduo tractu, et iis paucis quæ relictae Orientalium præsidio fuerant sensim absumptis, in tantum infestantis itinera latrocinii periculum increvit, ut ne Heracleam quidem usque Ponticam via terrestri liceret ex urbe proficisci, finibus illinc imperii Sangari 312 circumscriptis, ulterioribusque plane cunctis in prædam non Myserum, sed Persarum eondonatis. Maritimæ tantum arces retentæ utcunque sunt circa Cromnam et Amastrin et Tium et Heracleam, sola locorum nomina servantes; quæ nisi prompto maris ad auxilium opportune accipienda commercio uterentur, dudum utique fortunam eandem urbium ac locorum quibus adjacent experirentur, cumque istis ditioni Persicæ adjectis Romano imperio periissent. Quod autem in exitum harum provinciarum cooperatum

ταῦτα, τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις. πάλαι ἄν ταῖς χώραις καὶ αὐτὰ συναπώλωντο. Ἐν δὲ τὸ συντελέσαν τῇ τούτων ἀπωλείᾳ καὶ τῶν ἄλλων μέγιστον, ὡς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἔλεγεν, ὅτε μικρὸν πρὸ θανάτου πατῶν τὸν τόπον ἑώρα σὺν οὐκ ὀλίγῳ καὶ ταῦτα στρατῶ, καὶ τὰ πλείστα κατῆκτιζετο, ἢ τῶν πεμπομένων ἐκεῖσε παζιάρχων γλισχρότης τε καὶ φειδωλία [P. 211] καὶ ἡ ἐπὶ τῶ λαμβάνειν σπουδῇ πὸ περιοριζομένη μέτρῳ καὶ κόρῳ, καὶ ἡ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν κρατοῦντα ψευδολογία μηδὲν ἔκστρατεύοντα, ὡς ὀλίγιστόν τι ἀπώλετο, ὡς ἐπὶ μικροῖς ἢ ζημία, ὡς τὸ πᾶν ἐπὶ κεφαλαίοις ἴσταται καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν σπουδῆς ὀλίγης ἀνακαλεῖσθαι, καὶ τᾶλλα οἷς συνεχῆσι ποτίμος μὲν τῶ φαινομένῳ, ἀλμυροῖς δὲ τῇ ἀληθείᾳ τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς περιήντλουν καὶ γράφοντές το καὶ διαμηνυόμενοι. Τὸ δὲ τῆς στρατείας ἀτίον, ὡς ταὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὠμολόγει, τὸ συρράγην σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀνυποτάκτων βασιλευδῶν τε καὶ σακκοφόρων πλῆθος, καὶ ὁ πολὺς ἐκείνων φορυτὸς τῶν εἰς αὐτὸν κατηγορημάτων, καὶ ἡ πρὸς ταῦτα τοῦ βασιλέως δειλία τὴν ἀποστασίαν ὑποπεύοντος. Οὐ

vel maxime est, hoc fuit, prout ipse sero agnoscens confessus imperator est, quando paulo ante mortem ea loca cum exercitu non modico perambulans oculis omnia fidelibus subjecit et clare perspecta miseratus plurimum est praefectorum qui illum mittebantur tenacitas et avara parcimonia cum ardenti immensa inexplebili undique capiendi ac congerendi aviditate conjuncta. Quibus accedebat indidem nata circumventio principis mandacissimis decepti relationibus vaferrimorum hominum, qui privatis suis rationibus pernicie publica non dubitantes consulere imperatorem ab expeditione in eas partes, ut erat necesse, suscipienda, deprehendi, si res coram paterent, et multari metuentes, avertabant, elevando fallacissime jacturas factas, et ut quæque arces aut urbes captæ a Persis erant, minimum id quiddam et momenti nullius esse dicendo: capita enim ipsa rerum et quasi claves limitis adhuc teneri, minuta ista nunc ablata quoties volemus exiguo conatu recuperanda. Ejusmodi vanissimis commentis tum scripto procul missis, tum voce coram inculcatis, lactatum imperantis animum indormire malis facile initio curabilibus cogebant, nihil pensi habentes, dum res agerent suas, insidiari credulis principum auribus, et eis infundere quasi plenis poculis exitialia quidem venena, sed arte assentandi sic diluta conditaque ut virus eorum non sentiretur. Porro istam, de qua dixi, seram perditis rebus in ista loca expeditionem imperatoris ipse fatebatur a se metu erumpentis jam in apertam perniciem Ecclesiae schismatis susceptam. Cum enim timeret in tanta colluvies claustris egressarum excusso jugo disciplinæ vagantiumque quoquo versus pannosorum quorundam et saccis cilicinis horrentium, insipientium se obviis, domuum intima penetrantium, cuncta implentium murmurationibus in

ἄ γὰρ ἦν ἡσυχάζειν αὐτοὺς, ἀλλ' εἰσδυομένοις τὰς τῶν ἀνθρώπων οἰκίας σφίσις ἦν ἐκ προχείρου συνείρειν τὰ πολλὰ κατὰ βασιλέως, ὡς τὸν κληρονόμον ἀδικήσειεν, ὡς ἐξελάσειε τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην. Ἄλλ' οἱ ἄρκοι, ἀλλ' αἱ συνθήκαι, ἀλλὰ τὸ καὶ τὸ, οἷς ἐκεῖνοι μὲν πορίζεσθαι εἶχον, πλείστα τῶν ἀκούοντων ἀπολαμβάνοντες, ἐμὲ δὲ, φησί, οἱ φόβοι καὶ αἱ δειλῖαι περιστάντο, μὴ καὶ τι τῶν ἀβουλήτων νεωτερισθεῖη. Ἐξ ὧν συνέβαινον ὑποψίαι, ἅς ἀνάγκη φυλαττόμενον ἀποκεκλείσθαι καὶ ἡρεμεῖν, τὸ καθ' αὐτὸν πολυωροῦντα καὶ τὰ τῶν πραγμάτων τοῖς τυχοῦσιν ἐπιτρέποντα. Ταῦτ' ἔλεγε μὲν ὕστερον ὁ κρατῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρεῖς Ἀθανάσιον, ὡς αὐτὸς ἡμῖν ἀπήγγειλεν, ὅτε συνὼν κάκεινος ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας κατὰ παραμυθίαν τῶ βασιλεῖ ἑώρα μὲν τὰς τῶν χωρῶν οὐραν τοῦ Σαγγάρεως ἐρημώσεις, κατήκουε δὲ τῶν τοιοῦτων ἐποικιζομένου τοῦ κρατοῦντος ταῖς ἐρημώσεσιν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐροῦμεν πλατύτερον.

καὶ. Περὶ τοῦ κατ' Ἐκκλησίαν σχίσματος, καὶ περὶ τῶν Παντεποπτηνῶν μοναχῶν.

[P. 212] Τότε δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις τὸ σχίσμα principem, passimque invidiosissime criminantium ab illo tutore circumscriptionem oppressumque nefarie pupillum, ab eodem avitam patriamque hereditatem imperii legitimo successori et possessori Augusti filio intersersam iniquissime, his additam ejectionem in exsiliū deturbati de throno patriarchæ, cunctaque ista perjurio perfidiaeque cumulata ab eo qui nullo jurisjurandi quo se obstrinxisset, fœderum quæ sanxisset respectu hæc et illa (plurima sigillatim exaggerabant) attentasset, atque his vulgo plausibilibus populariter buccinandis emungentium pecunia credulam plebem et largas corradentium prædas, quo minus illos abstinturos tam utili privatim cœpto erat verisimile, -- cum, inquam, hæc intelligens Augustus formidaret ne tam vehementibus seditionum flabris apertæ rebellionis et belli civilis incendium, ægerrime postea restinguendum, inflammaretur, ad necessariam præcautionem mali tanti, atque ad explorandam inspectione præsentis eorum fidem quibus non satis sibi perspectis arces et provincias commiserat, istam se protectionem suscepisse deinde declaravit ipsemet familiari sermone Athanasio Alexandrino patriarchæ, illius tum ipsi viæ comiti, confidenter viro tali suas animi ægritudines et non vanos metus suspicionesque aperiens, quæ ille audiens non omittebat qua poterat consolatione delinire. Porro ex isto ipso nos hæc eadem Athanasio, audita tum sibi postea referente, cognovimus. Addebatque ista occasione se oculis usurpasse miserimum plane ac meritissimo præsentis imperatori deploratum statum regionum ultra Sangarim, extrema vastitate desolataram. Verum ista nos quoque fusius exsequemur suo loco.

28. De Ecclesie schismate, et Pantepoplenis monachis.

Hoc porro tempore in quo enarrando versamur,

τῆς Ἐκκλησίας ἠδξάνετο, ὡς λαὶ κατ' οἴκλιαν τοὺς ἄντρος διηρῆσθαι. καὶ ἄλλως μὲν πατέρα διάγειν, ἄλλως δ' υἱόν, καὶ μητέρα καὶ θυγατέρα, καὶ νόμφην καὶ πενθεράν. Ἦσαν δὲ πλείους καὶ οἱ περὶ τὸν Ἰάκινθον μοναχοὶ, ἄστατοὶ τινες καὶ εἰς τόπους ἐκ τόπων πλανώμενοι, ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου ζηλοῦντες ἐξορισθέντος. Ἄλλοι δὲ γε καὶ εἰς ἀρετὴν διαβεδοημένοι ἔκ τε τοῦ Γαλιθίου καὶ ἐτέρων μονῶν, ὡς οἱ τότε τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ προσκαθήμενοι, ἀποβραγέστες τῆς ποίμνης ἕκαστος τῆς ἰδίας καθ' ἑαυτοὺς διέζων μὴδ' ὀπωσιοῦν τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινωσίαν δεχόμενοι, τοῦτο μὲν ὡς καὶ αὐτοῦ ἐπιβάντος δῆθεν τοῦ θρόνου ἐπὶ τῷ περνίσει τὸν Γερμανόν, τοῦτο δὲ καὶ ὡς αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου ζηλοῦντος καὶ τὴν τοῦ Γερμανοῦ κοινωσίαν ἀποτρεπομένου καὶ τοῖς ἄλλοις προτρέποντος, Ἐγκλημα δ' εἶχε καὶ οὗτος ἴδιον μεῖζον τοῦ προλαβόντος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ τῇ μεταθέσει προσέκρουεν, ὁ δ' Ἰωσήφ

minime jam dubiis iisdemque magnis incrementis schisma Ecclesiæ augescens quotidie gliscebatur, utique jam in domuum intima receptum funestis conjunctissimorum dissidiis. Fervere ibi jurgiis cuncta, patre cum filio, filia cum matre, nuru cum socru commissis, declaratis in partes contrarias pertinacique contentione propugnatis judiciis et studiis. Valentissima erat Hyacinthi factio, ingenti promoti numero vagorum quorundam et hinc inde, rursus illinc huc, inquietissime cursantium monachorum. His intoleranda declamabatur Arsenii patriarchæ injusta in exsilium ejectio, omnibusque modis ejusdem procuranda restitutio pro unico videbatur C proposito scopo. Exsurgebant aliunde prodibantque, alia quædam vociferantes emendanda fama virtutis inelyti sodales Galesii cœnobii necnon quorundam aliorum, uti qui in ea tempestate in monasterio Pantepoptæ dicto morabantur, a suo singuli avulsi grege et viritim consulentes, dux auctorque sibi quisque. Commune his cunctis Josephi recentis patriarchæ plane communionem aversari, nec eum rite promotum agnoscere, tum quod et ipse invasisset scilicet alienum thronum, supplantato indeque detruso Germano; tum ob inconstantiam, qua miserari antea solitus Arsenii fortunam et eum restituendum patriarchatui dicere, ex eoque aversari communionem cum Germano et aliis aversandam suadere, adeo jam contraria prioribus illis dictis actisque facta ostenderat, in partem se inserens agnitæ sibi quoque damnatæque palam injuriæ, et locum insidens unde inique depulsum questus esset viventem adhuc patriarcham legitimum. Verum hoc cum esset illi commune cum alio crimen, alia erat peculiaris quæ illum vehementer gravabat invidia. Ut enim Germanus supra injuriam exclusi Arsenii propria laborabat infamia mutata contra canones sedis et Constantinopolitani ex Adrianopolitano transcensu throni, sic et offendebat in 315 Josepho probrum illi uni conveniens idemque late defamatum, quod illum aiebant in excommunicationem incurrisse, sub cujus interminatione

τῷ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφορισμῷ, ὃν ἀφωρίσθαι ἐπὶ τῷ μὴ τὸν βασιλέα εἰς πνευματικὴν υἰότητα δεχέσθαι. Οἱ δ' ἐπὶ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μονῆς μοναχοὶ καὶ ἀπεθάρζουσαν καὶ παβρῆσιαστικώτερον ἔβαλλον, ἅμα μὲν ὡς ἐπιβήτορι, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀφωρισμένῳ τῷ πατριάρχου ἐπέχοντες. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μέγα τι συνελογίζοντο, τὸ καὶ λύειν ἅλυστα, καὶ μάλλον εἰς κρῖμα καὶ εἰς ἐπίτασιν, οὐχ ὅπως ἀμετόχως, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐνεχόμενον τὸν λύοντα. Πολλὴν δὲ καὶ τὴν ἐκ λόγων ἐπιφέρειν πιθανότητα ἅμα μὲν τῷ τῶν προσώπων σφῶν σθεασμῷ, ἅμα δὲ καὶ τῷ συζηλοῦν ἐκείνοις ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου τὸν Ἰωσήφ, ὃν καὶ ὡς ὀστράκου μεταπεσόντος ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἤκουσαν ἐφειζάνοντα. Τοῦτους περὶ πλείστον ποιούμενος ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἐκποδῶν (ὀξείαι γὰρ ἀκίδες κοτὰ ψυχὴν εὐσυνειδητοῦσαν οἱ ἔλεγχτοι) εὐπροσώπως χρῆται τῷ βασιλεῖ, [P. 213] καὶ ἐπειδὴ τὸ πείθειν οὐκ ἦν (ποῦ γὰρ;) ἀνδρα

vetitum ei olim a patriarcha fuisset habere deinceps imperatorem loco spiritualis filii et illius confessiones, ut antea consueverat, in posterum accipere, quod facere tamen perexisset. Atque hoc utroque nomine tum invasoris in veri antistitis viventis locum, contra fas intrusi, tum excommunicati propter conscitam culpam cujus prohibitioni fuerat anathematis ipso facto incurrendi denuntiatio annexa. Pantepopteni præsertim monachi liberrime audacissimeque omnium Josephum exagitabant, alteram in primis criminationem vehementer exaggerantes, ejusque indignitatem argumentis e jure ac disciplina ecclesiastica speciose collectis demonstrantes, quod non tantum absolvi absolute incipacem, privatus ipse nominatim jurisdictionis potestate, attentasset; sed præterquam expers auctoritatis solvendi alterius, etiam ligatus ipse quoque et contracti conscitique anathematis vinculo constrictus, istud ipsum præsumpsisset: in quo non oratione tantum, loco utique vecti plausible, ad persuadendum valebant, verum etiam auctoritate propter speciem sanctimonie personæque ac oris commendabilem reverentiamque vulgo gravitatem, persuadere semper quidvis idoneam, tum autem efficacia ineluctabili trahentem, quando, ut tunc usu veniebat, eodem impellebant quo studia sponte plerorumque incurrebant, jam per se incredibiliter infensorum Josepho ut subessori Arsenii, proque illo solo vero legitimoque, cujus oppressam innocentiam vindicare optabant, patriarcha momentanea conversione, velut temerario tegulæ lapsu, repente supposito subintrusoque pseudoantistiti. Quæ Josephus initia tumultus animadvertens, et minime contemnenda recte censens, talem eorum sopiendorum rationem inivit, quæ multo vehementiorem in ipsum invidiæ flammam accenderet. Cum enim adhibito in consilium doctore contumeliæ propriæ, cujus acerrimi sunt stimuli erga sibi recte conscias mentes, omnino sibi faciendum statuisset ut auctores injuriæ qua conflictabatur, aut de sententia deduceret aut de medio tolleretur

ἀμειλίκτους τὴν ἔνστασιν, κολάζειν ἤροῦντο. Ἀνατίθεται τῶν τῶν περὶ τούτων τῶν Ἀκροπολίτη Γεωργίῳ καὶ εἰς λογοθέτας μεγάλῳ καὶ σοφῶ τὰ μάλιστα, πλὴν κατημελημένως τῶν εἰς συνειδήσιν ἔχοντι, καὶ δὴ ἐπὶ οἰκίας ἐπαγαγῶν χαλεπῶς ἠκίζετο, δαίρων, κρεμάνων, μαστίζων, τοὺς δὲ γε κρείττους ἐκείνων καὶ ἀτιμῶν τῶν δι' ἀγορᾶς θριαμβεύειν ἀτίμως ἐπ' αἰτίαις κακίσταις καὶ πεπλασμέναις, ἄνδρας πολὺ τὸ ἀξιοκρεπὲς ἔχοντας ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς σφῶν καταστάσεως, οὓς καὶ μετὰ τὸ πικρῶς ὡς οἶόν τε μεταλθεῖν ἐξορίαις ἐδίδου, τοὺς καθάπαξ τῆς γῆς καὶ τῶν γῆινων ἐξωρισμένους. Καὶ τότε πρώτως πολλοὺς ἐπέκλασε τὰς συνειδήσεις ὁ Ἰωσήφ, καὶ τῆς τούτων πρᾶθεσι ὁ προλαθῶν τὸ κρείττον ἐφέρετο ὡς μηδὲν μηδενὶ ἐνοχλήσας καθότι καὶ λέγοιεν. Ὁ δὲ καὶ ὁ κρατῶν καὶ αὐθις ἐχρῆτο, καὶ πατέρα ὠνόμαζε, καὶ εἰς βουλήν εἶχε, καὶ εἰς πολλὰ ἐχρῆτο συλλήπτορι, καὶ ἡδέως ἤκουε μεσιτεύοντος. Ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ τῶν κόσμῳ σύντροφος, καὶ δεινὸς ὑπελθεῖν ἄρχουσι, καὶ πείσαι ὅτε καιρὸς, καὶ θυμὸν μαλάξαι καὶ ἀγρίῳναι. Εἶχε δὲ σὺν τῇ γυνάμῃ καὶ

primo non succedente (quomodo enim homines capiti communiter impetu §16 irrevocabiliter ruentes blande ac tranquille dedocendo placaret ac sisteret?) potentia imperatoris, pro gratia qua apud illum præcipua valebat, ad alterum efficiendum vi sæva incubuit. Demandavit autem negotium Georgio Acropolitæ inter logothetas magno, et in primis erudito callidoque, sed conscientiæ parum temeræ, minimumque pensi habere in rebus gerendis credito quid fas et officium moneret. Ille igitur domos obiens patriarchæ obrectatores prehensos abducebat, vexans, cædens, proscindens, suspendens, flagellans, qui vero inter illos eminent dignitate, probris debonestans ac per fora ignominiose traducens, prætentis veræ, quam celabat, causæ odiosissimis iisque conflictis criminibus, intolerabili utique tyrannide viris ante conspicuis et inoffenso cursu honoris eatenus in vita usis; quos etiam postquam tali acerbitate deformasset, exilio multabat, nihil sanctam reveritus professionem religiosorum, qui semel abdicato mundo exsules se terræ ad coelestem ultro conversationem transtulissent. Fructum consilii talis hunc Josephus tulit, ut multorum qui ei hactenus studuerant hac violentia conscientias offenderet abs seque alienaret voluntates. Apparuitque inde quanto saniori consilio decessor ejus Germanus in incommodo simili fuisset usus, contumeliam disseminans, et nemini molestiam eo nomine facessens quod in se quidvis aliter quam vellet comperisset dictum. Ergo hic etiam post casum; et redactus in ordinem, existimatione gratiaque floruit, gratus ipsi principi. Pater ab eo vocatus, in consilium adhibitus, procuratione demandata negotio: um honoratus, et libenter ac effectu impetrationis sequente auditus cum pro amicis intercederet. Erat enim homo innutritus mundo, multo usu vitæ civilis, insinuere se principibus sciens, persuadereque quæ

Α τοῦ σώματος ἰσχυρῶς, ὡς πολλάκις τοῦ μηνὸς ἦ καὶ τῆς ἐβδομάδος ἐνίοτε πρόσσodon ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα, τοῦτο μὲν καὶ ἀφ' ἐαυτοῦ, τοῦτο δὲ καὶ καλοῦμενος.

κβ'. Ὅπως ἀποστέλλεται εἰς Παιονίαν μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Λάσκαρι ὁ προπατριαρχεύσας Γερμανός, κάκειθεν ἤγαγε νύμφην τῆ τοῦ βασιλέως υἱῶ, καὶ προσεστέφθησαν.

[P. 214] Ἐπει δὲ καὶ ὁ υἱὸς τῶν βασιλεῖ ἡνδρωτο Ἀνδρόνικος, ὃν καὶ εἰς βασιλείαν διάδοχον ὡς καὶ τῶν ἄλλων πρότερον προητοίμαζε, καὶ ἔδει συναρμόττειν αὐτὸν τῇ περπούσῃ συζύγῃ, τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς προσθεύεσθαι εὐδῶς οὐκ εἶχε, τοῦ Κρούλου μεταξὺ κειμένου κατὰ τὴν Πουλίαν, ὃν καὶ ἐχθρὸν ἀκήρυκτον ἑαυτοῦ καὶ Ῥωμαίων ἐγίνωσκε διὰ τὴν πόλιν καὶ τὸ μετὰ τοῦ Βαλδουίνου ἐπὶ τοῖς παισὶν αὐτῶν κῆδος· ἤδη γὰρ τὸν Μαφρὲ καταλύσας ἐμεγαλύνετο ῥῆξ ὁ πρότερον κόντος, ὡς τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας ἀυτάδελφος· τοῦτο γὰρ οἱ καὶ συμπεφρανημένος μισθὸς ἦν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπὶ τῶν Μαφρὲ ἀποστατοῦντι ὀρμῆς, ἂν εἰς τέλος νικῆη.

opus esset; tum eosdem placare concitareque prout res poscerent. Accedebat his animi bonis et corporis robur palatinæ militiæ laboribus par: nec enim §17 huic, ut multis aliis, obstabat valetudo quominus sæpius in mense, interdum plus semel in hebdomade, adiret imperatorem, partim ultro partim accersitus.

29. *Ut missus in Pannoniam cum magno duce Lascari expatriarcha Germanus inde sponsam imperatoris filio duxerit, utque novi sponsi coronati sunt.*

Quoniam vero jam in virum adoleverat filius imperatoris Andronicus, quem is ut primogenitum sibi principatus successorem destinabat, eique propterea idoneam jam nunc conjugem expediebat jungere, circumspiciebat Augustus ubi ad id aptam inveniret. Ac ne talem in Italia quæreret prohibebat præsens ibi status rerum. Regnabat in Apulia, hoc est in parte Italiæ Orientali obversa imperio, Carolus, palam et irrevocabiliter Constantinopolitanis infensus ob ereptam Latinis urbem ejectionemque inde Balduinum, quicum ipsi affinitatis arcta necessitudo intercedebat, liberis amborum connubio fœderatis. Quare manifestum erat legatis Romanis, si forte in ulteriorem mitterentur Italiam filiæ cujusdam ille imperitantium Augusto filio poscendæ, per irreconciliabiter infestis Romano nomini terrarum mariumque tractus iter, ut necessarium, ita minime tutum fore. Jam enim Manfredo æmulo perculso abjectoque victor Carolus, frater regis Franciæ, ex conto sive comite, qualis prius vocabatur, regium magnifice nomen assumpserat, ampla ea mercede ab ecclesia remuneratus ob navatam ei fidelem et felicem operam in Manfredi defectione ulciscenda ipsoque rebelli profligando. Hæc reputans imperator animum et spes vertit in Pannoniam, eoque legatos decrevit mittere. Rex ibi dominabatur partem Ro-

Ἐπει ταῦτα, ἔγνω πρὸς Παύλους τὴν πρεσβείαν στείλαι· ὁ γὰρ ῥῆξ ἐκείνων υἱὸς ἦν Ῥωμογενῆς ἐκ μητρὸς τῆ ῥηγί γεννηθεὶς τῆς τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι θυγατρὸς. Τρεῖς γὰρ ἐκείνῳ βασιλεύοντι τηλικάδε θυγατέρες ἦσαν, αὕτη μία, καὶ θαυμαστὴ Εἰρήνη δευτέρα, ἦν ὁ Ἰωάννης σχῶν ἐβασίλευσε τὸν πενθερὸν διαδεξάμενος, καὶ τρίτη ἡ τῆ μεγάλῳ κυρίῳ κατὰ τὴν πόλιν ἐκδοθεῖσα Εὐδοκία. Ἐξ ἐκείνης γοῦν τῆς προτέρας ὁ τῆς Παιονίας ῥῆξ τῆ ῥηγί καὶ πατρὶ γεννηθεὶς γυναῖκα πάνυ ὠραίαν ἐκ Κομάνων καὶ αἰχμάλωτον, ὡς λέγουσιν, ἑαυτῷ διὰ τὸ κάλλος ἀρμυσάμενος θυγατέρα γεννῶ. Ταύτην ὡς εὐγενῆ καὶ ἐκ τῶν Λασκαρίων καταγομένην συναρμόττειν ὁ βασιλεὺς ἐβούλετο τῷ υἱῷ. Καὶ δὴ εἰς πρεσβείαν ἐκλέγεται περὶ τούτων τὸν ἀπὸ πατριαρχῶν τούτων Γερμανὸν καὶ τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Λάσκαριν, ἔξωρον ἤδη ὄντα, διὰ τὸ πρὸς ἐκεῖνον αὐτοῦ συγγενεῖ· τοῦ γὰρ πάππου τὸν τόπον τῆ ῥηγί ἐπλήρου ὄσα καὶ ἀδελφὸς τοῦ Λάσκαρι βασιλέως. Οἱ δὴ καὶ ἀπελθόντες περὶ τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρουν, καὶ τὴν τοῦ ῥηγὸς θυγατέρα τῷ υἱῷ τοῦ [P. 215] βασιλέως καὶ βασιλεῖ νόμφην φέρουσιν, ἥ δὴ καὶ Ἄνναν ὄνομα τίσθησιν ὁ κρατῶν, καὶ περιφανεῖς τοὺς γάμους τελεῖ αὐτῇ τε καὶ τῷ υἱῷ ἐπὶ τοῦ θείου καὶ μεγάλου

τεμένους τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σοφίας, τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ εὐλογήσαντος. Καὶ αὐθις τοῦ ἐπιόντος ἔτους μηνὸς Μουουχιῶνος ὀγδόῃ βασιλικῶς αὐτοὺς σὺν τῷ πατριαρχοῦντι ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ταινιοί, καὶ οἱ ὡς βασιλεῖ τὰ τῆς θεραπείας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἀποτάττει. Τάττει δὲ τούτῳ καὶ τρία τῶν ὀφικίων ἰδίως ὡς ἀναγκαῖα, καὶ τὸν μὲν Λιθαδάριον πιγκέρην ἀποκαθίστησι, τὸν δὲ γε Βρυένιον ἐπὶ τῆς τραπέζης τιμᾶ, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Χριστοῦ πόλεως Τζαμπλάκωνα τατᾶν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐγκαθίστησιν. Εὐτρέπιστο μέντοι τούτῳ καὶ βακτηρία βασιλικὴ χρυσῇ ὑπόζυλος, ἐς δὲ κρατεῖν ταύτην ἐπὶ τῶν θείων ἕμων, ὡς ἔθος, σὺν τῷ πατρὶ. Καὶ ἐπράχθη, καὶ τότε, ἀπαξ ἡ καὶ δευτέρον ἡ καὶ πλὴν ἡμῶν ἰδόντων κρατοῦντα. Ἐπειτα δόξαν τῆ βασιλεί (μὴν γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν, βακτηρία δὲ τῆς ἀρχῆς σύμβολον, χρῆναι γὰρ καὶ ταύτην μίαν εἶναι) διὰ ταῦτα ἡθέτητα τοῦτο. Ἐδόθη δὲ καὶ προστασσειν καὶ ὑπογράψειν βασιλικῶς, πλὴν οὐ μνηολογεῖν, ὡς ἔθος, τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλὰ γράψειν δ' ἐρυσθῶν οικεῖα χεῖρι, « Ἀνδρόνικος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. » Οἱ δὲ πρὸς τὸν πατέρα οἱ ὄρκοι καὶ βασιλεῖα μετὰ τὴν εἰς Θεὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐγγράφως ἀσφάλειαν, ὡς μὴ ἐπιβουλεύοι, ἀλλ' ὑποτάττειτο, καὶ λίαν ἀσφα-

mani generis ex matre trahens senioris Lascaris filia. Huic enim apud nos imperantis tres tantummodo filiae fuerunt, quarum una regi nuptia Pannoniae ipsius filii nunc regnantis genitrix exstitit. Altera Joanni viro imperium a socero transmissum secum attulit; tertia denique Eudocia magno apud urbem domino elocata est. **§ 18** Ex prima ortus qui nunc regnabat in Pannonia, filius et haeres regis patris, uxorem e Comanis captivam olim, sed insignis, ut aiunt, formae merito e servitute in regnum evectam habuit; ex eaque genuit filiam, quam ut Romano Lascaricae gentis praenobilem sanguine dignam imperator duxit quam filio et designato successori desponderet suo. Legatos igitur ad illam postulandam illuc destinans, idoneos ad tale negotium putavit expatriarcham Germanum simulque magnum duces Lascaris, emeritae jam licet ac parum aptae gerendis rebus aetatis virum: sed illum eximie ad hanc quidem tractationem commendavit nomen et consanguinitas, quae in regem virginis poscendae patrem auctoritatem ei quasi avi tribuebat, utpote germano Augusti Lascaris genitoris ejus matris. Hi terrestri itinere quo destinabantur perlato, negotio e sententia confecto, brevi reduces filiam memorati regis sponsam adducunt filio imperatoris, jam ipsi imperii participi. Virgini Augustus senior Annae nomen imposuit. Tum illustri pompa et magnificentia praecipua nuptias ejus cum suo filio celebravit apud magnum templum Sanctae divini Verbi Sapientiae, bene precante novis sponsis Josepho patriarcha. Anno inde secuto, die octava mensis Novembris, regie ambos ipse pater, praesente ac sacris operante patriarcha coronavit, deincepsque Andronico ut jam imperatori familiam et ministerium auxit in

mo dum supremae dignitati convenientem, tres praeficiens palatinis Augustae majestati necessariis officiiis. Nam Libadarium imperatoris novi pincernam constituit, Bryennium autem honoravit **§ 19** praefecturae mensae regiae; tertium denique ex Christopoli Tzamploconem Tatam aulae ipsius declaravit. Paratus Augusto juniore quoque est baculus regius auro exterius obductus, intus ligneus, quem teneret de more cum patre, quoties divinis hymnis interesset. Idque factum est semel, iterum aut etiam saepius, nobis videntibus. Aliud postea visum Augusto seniori. Nam cum reputaret unum esse principatum, ut cunq̄ue communicatum principibus duobus, sceptrum imperii symbolum unum tantum ostendi deinceps oportere censuit. Concessa etiam Andronico est facultas edicta condendi, subscribendique chartis regiae ut imperatores solent, excepta tamen appositione mensis, quam sibi reservatam uni voluit senior Augustus, ita ut filio in imperio collegae liceret solum extensae ac citra compendium scribere rubrica manu propria in hunc modum. Andronicus Christi gratia imperator Romanorum. Juramenta deinde a novo Augusto, post cautionem scripto datam de sua in Deum et Ecclesiam fide obsequioque, exacta sunt talia, quae clare pietatem et obedientiam ejus erga patrem Augustum plenam inviolatamque praestarent, distincte ipso, Deo teste pollicente se non insidiaturum, se in subjectione obnoxia perstiturum. Sub haec a populo et ecclesiasticis juratum in verba novi Augusti. Decretum quoque pontifices rite pertulere, quo excommunicationi subiciebant eum quisquis foret, qui in novum imperatorem insurgeret. Id actum est curante seniore, fratrum priorum ambitionem suspectante

λεῖς προέβαινον. Ἐφ' οἷς οἱ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸν ὄρκοι καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐγίνοντο. Ἐτομογράφου δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ὅπ' ἀφορισμὸν ποιοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἐπαναστατῆ τῆ βασιλείᾳ. Ἔχει γὰρ εἰς ὑποψίαν τοὺς ἀδελφοὺς ἔτι, καὶ μᾶλλον τὸν δεσπότην Ἰωάννην. πολὺ τὸ θερμὸν παρ' ἐκείνῳ βλέπων εἰς μάχας, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνον παρὰ ἀπάντων διὰ τὸ εὐεργετικὸν καὶ πρὸς τὰς δόσεις πρόχειρον τοῖς αἰτούσιν ἀγαθοθέλειαν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω δουλοὶ τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἡ μετὰ χάριτος εὐποιία. Ἐὰν ἀφέλοιτο τὸ εὐεργετικὸν τῶν ἀρχόντων, εὐρήσεις ἐκείνου ἀλαλάζοντα τύμπανα, ἃ κτύπον ἔχουσιν ἐν τῇ μᾶλλον εἶναι κενά. Οὕτω καὶ λόγος παρ' ἀρχουσιν ἄπρακτος, κρεῖττον ὂν τὸν δυνάμενον εὖ ποιεῖν πρᾶξιν ἔχειν τὸν λόγον ἢ λέγοντα μόνον τὸν ἀρχοντα ψεύδεσθαι. Καὶ μαρτύριον ἀψευδῆς αἱ ὠφελούσαι βοτάναι καὶ τῇ βίῃ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμοι, αἳ δὲ σιγηλῶς τὸ ὠφελῶν [P. 216] προτίσχονται. Εἰ δὲ τινες μικρολόγως ἢ τῶν χρημάτων ἀπουσία λυπεῖ, δεξιάτωσαν ἐκείνοι τὴν παρουσίαν, τί πρὸς ἡδονὴν συμβάλλεται. Καὶ εἰ ἡδονὴν ζητοῖεν, πολλῶν κάλλιον τὴν ἐνεστῶσαν ἔχειν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐλπίζειν. ἀπάν-

των μὲν εὐφημούντων τὸν εὐεργέτην, θεοῦ δ' ὀπισχνουμένου τὸ μέλλον. Ἰστῶσαν δ' ὅτι Πτολεμαίου μὲν καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ τὴν βασιλείαν τῇ εὐεργεσίᾳ ὀρίζοντος (οὐ γὰρ ἔχω λέγειν τοῦνομα, οἶμαι δὲ, Τίτος ἦν) ταῦτα τὰ χρήματα, δι' ὧν ἑαυτοῖς προσποιήσαντες τὴν ἀθάνατον εὐκλειαν ἡμῖν καὶ αὐθις ἀφήκαν μηδὲν δαπανήσαντες. Καὶ οὗτός ἐστιν ἀδαπάνητος πλοῦτος, ἡ εὐποιία, ἣν ἐκεῖνος ἔχων πρὸς πάντας καὶ ὑπὲρ βασιλεῖς ἐκλείζετο. Ταῦτ' ἄρα καὶ ὑποπτευόμενος πολλὰ παρητεῖτο τῶν ὄντων. Τὴν γὰρ ἀρχὴν ἐνεχωρεῖτο τούτῳ μὴ ὅτι βαρδαραιώτας καὶ κορτιναρίους μόνον καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτύνου ἔχειν, καὶ γε τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς, οὓς δὲ καὶ ἑταιρειάρχους λέγουσιν, ἀλλὰ τι καὶ πλεον τῶν τῆς βασιλικῆς θεραπείας συνεπιφέρεσθαι. Ἄλλ' εἰς τὸ πρόσθεν ἰὼν ἐξησθῆναι, τὰ μὲν ἐκῶν, τὰ δ' ἄκων προσσφαιρούμενος· καὶ γὰρ καὶ τὸ πολλὸ τῆς οἰκονομίας ἀφήρητο. Νῆσοι γὰρ πᾶσαι τὸ πρότερον, Μιτυλήνη λέγω καὶ Ῥόδος, καὶ κατὰ γῆν πλεῖστα τε καὶ μέγιστα οἱ εἰς αὐτάρκη πρόνοιαν ἦσαν. Τότε δὲ καὶ τὴν δουλείαν ἐμφαίνων πρὸς τὸν νεωστὶ βασιλεύοντα, εἴ ποῦ τι καὶ εἰς φιλοτιμίας λόγον χλαμύδα

maximeque despotæ Joannis, quem ad quidvis sperandum magnis videbat præsiidiis instructum, fortitudinis bellicæ tot præliorum successibus spectatæ, studii que erga eum præcipui omnium propter ejus benevolentissimam 320 in donando et quidquid a quovis rogaretur prolixè gratificando largitatem. Nam nihil sic animos mortalium hominibus subjicit ut beneficentiæ græte ac liberaliter exercita; quam C si principibus abstuleris, invenias illos aliud nihil nisi tympana resonantia, quæ eo plus strepunt quo magis sunt vacua. Horum enim inani sono similia sunt promissa principum effectu sequente destituta, eum melius longe sit, eum qui potest reipsa dare, nihil dicendo, sed vice verborum opera exhibendo, quam pollicentem quæ minime deinde præstet, principem mentiri. Hujus rei manifestum exemplum videre est in herbis utilibus vitæ humanæ, quæ juvant et non loquuntur succosque salubres tacitæ ministrant suos, eo gratiores quo simplicius et ab ambitione disjunctius prosunt. Quodsi quibus avare sordidis dolet abjungere a se donando pecuniam, cujus a conspectu remotæ desiderium scilicet non ferunt. si quæso, dicant quam veram et non D imaginariam voluptatem nummorum ipsis sub oculis et in manu positorum afferat præsentia. Si gaudere quærent, quod gaudium eo majus, quod vel præsens largiendo percipitur vel certo inde seouturum speratur? Homines jam nunc beneficiis affecti benefactores acclamationibus faustis laudibusque dulcissimis cumulant: Deus autem etiam in futuram ingentia se repensurum beneficiis præmia confirmat. Sciant autem ejusmodi angusti animi principes unum istum ipsis proprium et semper mansurum divitiarum constitutum fructum, gloriam quæ ex distributione ipsarum in eorum nomen redundat. Nam alioqui Ptolemæus Alexander et ille

alius (nomen nunc non occurrit), qui utilitatem principatus sola definiebat facultate bene merendi de hominibus (Titus opinor, is fuit), eas ipsas pecunias, quibus largiendis immortale consecuti sunt decus, inconsumptas poteris moriendo transmiserunt, unum ex ipsis lucrati bonum inamissibile, beneficiorum famam æternam. Qua Joannes despota late clarus 321 apud omnes, plus etiam quam imperatores ipsi, prædicabatur. Hinc videlicet in suspiciones incurrebat regnantium; quibus illi solliciti acri cura incumbabant ad detrahendum de opibus ejus cætera que gloria, quantum citra declarati odii publicam professionem possent. Cum ergo principio concessum ei fuisset non Bardareotas et cortinarios solum ac præfectos cubiculi habere in ministerio domestico, sed et admissionales, quos hetæriarchas dicunt, et si quid his amplius in regio fere satellitio censetur, quocumque iret circumducere libere permissum, deinceps iata contrahi sensim ac restringi cæpta sunt, modo hoc modo alio ex illis privatum excedentis modum honoris insignibus ablati, nunc ipso, quod ita expedire sentiret invidiæ placandæ, sponte abdicante, nunc dominis vel ab invito auferentibus. Quin etiam splendorem ejus obscurare domesticum non contenti, plerasque attributæ olim potestatis partes paulatim carpendo resumebant, simul dignitatem, simul ejus sustinendæ fundamenta, proventus pecuniæ annuos, malignitatis jam male dissimulatæ minime obscura grassatione minuentes. Datæ illi prius insulæ fuerant pleræque nec parum uberes, Mitylene, inquam, et Rhodus aliæque, tum in continenti plurima maximaque territoria, unde illi mercedes ad victum sumptumque cæterum amplissimæ redirent. Cunctis hisce demptis, non modo in ordinem, sed et in tam miserum servitutis re-

παρὰ βασιλέως ἐλάμβανε, μέγας ὢν μικροῖς ἰμα-
τίοις καὶ εἰς γόνυ μόλις περιστέλλετο, καὶ ὁ ἕρως
ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων πολὺ πλεόν τις παιδι-
καῖς ἀμπεχόναις ἐνηγλαίετο ἢ τοῖς ἰδίοις καὶ κατὰ
τρόπον τοῦ σώματος ἔχουσιν. Οὕτως ἐκεῖνος ἐκ τῶν
ἔξω καὶ οἷς ἐποίει, τὴν ἔνδον διάθεσιν καὶ ἃ ἐλογίζετο
παρενέφαινε, ὅπου καὶ αὐτὴν δὴ τὴν διὰ μαργάρων
καλύπτραν καὶ τὰ δξύλευκα παράσημα ἀπεβάλετο,
κατὰ τρόπον ὅς καὶ μετ' οὐ πολὺ βῆθησεται, τὸ
ταπεινὸν ἑαυτῷ προνοῶν διὰ τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλὲς καὶ
πάσης καχυποψίας ἀνώτερον.

λ'. Τοῦ μεγάλου κονοσταύλου τοῦ Ταρχανειώτου
πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰωάννην αὐτομό-
λησις.

[P. 217] Ἄλλὰ πρότερον ἢ τοῦτο βῆθηαι, τὸ κατὰ
τὸν μέγαν κονοσταύλον τὸν Ταρχανειώτην Ἀνδρόνι-
κον καὶ ἀνεψιὸν τοῦ κρατοῦντος λεγέσθω. Ἐφθασε
μὲν ὁ λόγος καὶ γαμβρὸν ἀπέδειξε τοῦτον τοῦ Δούκα
Ἰωάννου καὶ ἐξ ἀξιομάτων σεβαστοκράτορος. Τούτῳ
τοῖνον τὰ κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα τε καὶ τὰ ἑυδότερα
τοῦ Αἴμου ἐπιτετέρατο, καὶ ἦν αὐτῷ σύναμα τῆ
γυναικὶ κάθισμα ἢ Ἀδριανούπολις. Ὡς γοῦν ἐκεῖσε

ἄντι χρόνος ἐπίβητο πλείστος, οὐκ οἶδ' ὅ τι παθὼν,
ὡς δ' ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, τῷ ἀδελφῷ Μιχαήλ
ὕστερον γε ὄντι αὐτοῦ εἰς μέγαν δομέστικον κατα-
στάντι ἐγκοτῶν ἐκτόπως, δι' αὐτὸν δὲ καὶ τῷ τιμή-
σαντι, βουλὴν βουλευέται λίαν αἰσχροὺς καὶ τοῦ γένους
ἀναξίαν. Εἰς νοῦν γὰρ βαλλόμενος αὐτομολεῖν πρὸς
τὸν πενθερὸν, ἐπεὶ ἐν καταστάσει τῶν ἐκεῖ πραγμά-
τῶν ὄντων οὐκ ἀνυστά οἱ τὰ τῆς αὐτομολίας διέγνω
γίνεσθαι, τὴν ἐπὶ τῆς πέτρας σηπὴν μιμεῖται.
Ἐκείνη γὰρ (καὶ σιωπῶ τὸν φυσικὸν λόγον οὐχ ὡς
ἔξορασμα τὸ μέλαν δοχόμενον, ἀλλ' ἀκούσιον διαχῶ-
ρτημα βυθὸν ἐξαίφνης τῷ φόβῳ συστελλομένης καθ-
εκτικῆς δυνάμεως, ἧ δὴ καὶ συμβεβηκός τοῦ ζῶον
εἰς βοήθειαν χρῆται καὶ ἀποφυγὴν τῶν δεινῶν), ἐκείνη
τοῖνον θέλουσα φεύγειν τοὺς θηρατὰς ἐξεμεῖ ἰδὲ μέ-
λαν καὶ τὸν πόντων συγγχει, καὶ οὕτω βράβη τῆ
[P. 218] φυγαδεῖα χρῆται. Κεῖνος συγγχει θέλω
τὰ πράγματα ὡς βοηθησόμενος πρὸς τὴν φυγὴν τῆ
συγγύσει. Τοχάρων ἐξελεθεῖν γένος παρασκευάζει, οἱ
καὶ φανέντες τὴν γῆν πᾶσαν ἐκείνην ἐπέθεον ὡς ἐπὶ
κάρδει συγκληθέντες. Ἄ τοῖνον ἐκεῖνοι τὸ τηλικαῖδε
τοὺς ἀνθρώπους ἔδρασαν, ἰδίαν ἀπαιτεῖ σχολὴν πρὸς

dactus est gradum, ut palam jam cerneretur am-
bire aulica sedulitate Augustum juniorem, ac si
quando is ipsi, velut in præmium obsequii, ali-
quam e suis chlamydem donaret, reverenter acci-
peret indueretque, etsi ea, quippe ad formam
nondum plene adulti adæquata corporis, viro, qualis
erat ipse, perfectæ ætatis staturæque altioris
parum conveniret. Ergo videres heros illum tan-
tum per regiam fratris aulam curtis et paulum
modo excedentibus puerilium mensuram tunicarum
ægreque ad genua promissis sese multo
majus ac libentius ostentare vestibus quam pro-
priis e suo domestico depromptis, suoque vide-
licet ipsius adaptatis modo corporis. Sic ille,
qua ~~et~~ penitus esset in animo affectus, modestam
fastuque superiorem omni demissionem habitu
factisque gaudebat exterius proferre. Quo in
genere tegmen quoque capitis margaritis distinctum
et ex roseo candentia deposuit insignia ultro
ac volens, ut paulo post diceretur, obsequiosæ
modestæ instinctu, humilem in se speciem affectans
propter speratam ex ea securitatem et malarum
de se suspicionum abolitionem plenam.

30. Magni conostauli Tarchaniotæ ad Joannem
ipsius socerum transfugium.

Sed ista priusquam referimus, de magno cono-
staulo Andronico Tarchaniota sororis Augusti filio
dicatur. Hunc paulo superius narravimus generum
fuisse factum ducis Joannis, dignitate sebastocra-
toris : porro eidem post istas nuptias credita fue-
rat gubernatio provinciæ, quæ præter Orestiadem
et adjacentes huic terras atiam interiora Hæmi
complectitur ; qua cura ut commodius ex propin-
quo fungeretur, domicilii sedem Adrianopoli fixe-
rat, ubi cum uxore morabatur. Ibi longo jam

tempore versatus, repente nescio quid passus, ut
vero plerique aiunt, audita promotione Michaelis
fratris sui minoris in dignitatem magni domestici,
incredibiliter offensus tam ipsi quam ei a quo is
fuerat in istum evectus gradum, ad cogitationem
valde vituperabilem et genere indignam suo appli-
cat animum, consilium iniens transfugiendi ad
socerum. Quia vero tranquillo, ut tunc erant, re-
rum statu tuto atque impune id se facere posse
desperabat, quo ei ex sententia negotium succe-
deret, sepiam hærentem petræ sibi putavit imitan-
dam. De hujus aquaticæ animantis natura breviter
dicere non omitto, quod qui observarunt diligen-
tius, tradunt non esse illi atramentum in potestate,
quasi id sponte cum vult evomat, sed atrum istum
liquorem piscis hujus visceribus conceptum excre-
mentum ipsi ~~esse~~ esse, quod ex contractis metu
infirmi et formidolosi animalculi membris neces-
sario effundatur. Astutiæ porro quasi ovidam ejus
tribuitur, quod ipsam necessitatem velut vertens
in consilium, ista suffusione liquoris atri salutem
plerumque sibi conficit, manus sic effugiens pre-
santium. Cum enim piscatorem imminere sibi
captantem sentit, evomit atramentum, et aquam
in qua est, prius pellucidam, turbat obfuscatque :
atque in illis tenebris effugii viam invenit. Sic
Andronicus Tarchaniota, ut secure ac sine impe-
dimento deliberatum exsequeretur transfugium,
turbare prius ac miscere omnia constituit, accitis
in Romanas terras Tocharis, qui statim ad osten-
sam accurrentes prædam, magno numero intra
fines imperii sunt visi. Quantum autem illi tunc
cladis, et omnis generis injuriarum miseris illorum
tractuum hominibus intulerint, proprii nec parvi
operis argumentum esset, pro magnitudine atro-
cium malorum non litteris, sed lacrymis scribendi.

τὴν τῶν δεινῶν εξαγγελίαν, οὐ γράμμασιν, ἀλλὰ δάκρυσι γνωριούμενα. πλὴν ὡς ἂν θοφαλῶς εἴποι τις, οὐχ ἦττω ταῦτα τῶν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου προτέμων σφαγῶν. Αὐτὸς δὲ τῇ τούτου συγχύσει προσδοθούμενος ἅμα γυναικὶ αὐτομολεῖ πρὸς τὸν πενθερὸν· Ὅποίας γοῦν τῆς ἀναδογῆς ἐκαίθειν εὐμοίρησε, περιττὸν ἴσως καὶ λέγειν, ὅμως δὲ ὕλην ἐδίδου τὴν μάχην ἀνάπτεσθαι. Καὶ γὰρ τέως ὁ Δούκας τίς ἰδίως ἀρκούμενος ἡσύχαζεν ἀναμένων, ἔστι δ' οὐ καὶ τὸν ἴδιον τρόπον κατασκευάζων ἐπὶ τὰ τοῦ βασιλέως ἐπιτεῖχίσματα καὶ τὰ περὶ τὰ Ἰωάννινα παρασπῶν. Ἡρεμεῖν δ' οὐκ ἦν ὄλωσ ἐκείνῳ ἀνδρὶ μάχαις χαίροντι καὶ πολέμοις, ἐξ ὧν κερδαίνειν αἰεὶ ποτ' ἤλπιζεν. Ἡ γὰρ τοῦ εὐεργοῦ σχολή καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀργοῦ ἀσχολίαν τὰ μέγιστα κατεργάζεται· ὡς γὰρ ἀργῆς ψυχῆς καὶ κατεβέβημεμένης τὸ ἐνεκαίρειν ἐν κενοῖς, οὕτως θερμῆς καὶ σπουδαίας τὸ χωρεῖν ὁμοσε τοῖς πράγμασιν. Οὕτως ἦν ἐκεῖνος τῷ τότε τῆς αὐτῆς πείρας καὶ στρατηγίας ὕλη τοῖς παραπέμπουσι χρώμενος, οὐ πολεμῶν δευ δόξοι τοῖς ἐναντίοις, ἀλλὰ μάλλον τῷ ἐνεργεῖν διεγείρων καὶ τὸν ἀπ᾽ ἄλλων.

Ceterum id dici sine mentiendi periculo breviter potest : calamitatem vastitatemque ista occasione huic importatam regioni nihilo mitiorem, minusve acerbam crudelitate cœdium, avaritiaque rapinarum ea fuisse, quæ aliquanto ante iisdem populis irruptione Constantini Bulgari Tocharos secum ducentis fuerat illata. Per hanc ille sibi ad finem destinatum utilem confusionem rerum, ad socerum una cum confuge profugit. Ut autem exceptus ab eo fuerit, et quis ipsi novi fractus hospitii constiterit, superfluum opinor nobis sit exsequi : illud constat, quod ad nostram rem facit, subministratum inde prætextum Joanni duci belli in nos movendi. Eatenus enim ille suis contentus utcumque quiescebat occasionem exspectans : et quamquam erumpebat nonnunquam impatiens fœderum animus, tentandis, cum aderat opportunitas, munitionibus imperatoris : quo in genere quæ circa Joannina sunt ad se attraxerat : tamen larvam adhuc haud plane abjecerat ; non ille quidem natura talis ut in illa diu 324 simulatione teneri posse speraretur. Quippe vasti pugnacisque vir animi, nihil nisi vim et bella spirans, ex quibus aucturum sese fortunas, et lucris ingentibus ditandum [confidebat. Porro viri strenui vel ipsum otium, negotio remissi ac languidi, rebus peragentis maximis efficacius est. Nam ut animæ desidis ac negligentis est in vanis sibi placere, ac felicem se putare complexu exsilium honorum : sic acris e contrario atque arrectæ ardentemque majoribus usque inhiabundæ proprium est, prorumpere in opus quavis occasione, ac nullam frustra offerri movendarum rerum ansam sinere. Talis tunc erat dux Joannes ; ipsis illis quas furtim primum attentaret grassatiunculis et successibus modicis pro fundamento ulteriorum utens : nec exspectans

Α λ'. Ἐκστρατεία τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰωάννου σύναμα χιλιάσι στροῦ πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὰ τῆς ἀνδραγαθίας τοῦ Ἰωάννου.

[P. 219] Ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεὺς δεινοπαθῶν ἐπὶ τούτοις δυνάμεις παρασκευάζεται πλείους, πλῆθος ὡσεὶ τεσσαράκοντα σὸν τῷ ναυτικῷ χιλιάδων, ὡς λέγεται, καὶ παραδούς τῷ δεσπότη πέμπει διὰ ταχέων ἐπὶ τὸν Ἰωάννην. Συνεκπέμπει δ' ἐκείνῳ καὶ ἄλλους πλείους τῶν λοχαγῶν καὶ ἐκ μεγιστάνων, ὧν εἷς ἦν καὶ ὃν εἶχε δομέστικον τῆς τραπέζης. Ὁ δ' ἦν ὁ Καβαλ. ἀριος Ἀλέξιος. ἀνὴρ γεννάδας καὶ ἀνδρικός, δε καὶ παραπήλασεν ὕστερον τοῦ πολέμου τοξευθεὶς ἐν τῇ μάχῃ παρά του, κάκεινῳ μὲν κλέος, ἐαυτῷ δὲ πεσεῖν εὐκλεῶς παρέσχεν οὐ κάλλιστον τοῖς νέοις πιπτειν πεσῶν Ὡς γοῦν τὰς δυνάμεις παραλαβῶν ὁ δεσπότης πρὸς δύσιν ἤλαυνε βαβρῶν ταῖς παρασκευαῖς ὡς καὶ αὐτὸ κινήσων τὸ ἔδαφος, ὁ βασιλεὺς καὶ λαὸν διὰ θαλάσσης ὀπλίζει, καὶ στόλον ἐξαρτυσάμενος ἰκανὸν ἐκ πόλεως καὶ τῶν ὀπουδηποτε χωρῶν τε καὶ νεωρίων, ὡς εἶναι τὰς πάσας ναῦς μικρὰς τε ἅμα καὶ ταχυναυτούσας τροῖς πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα, παραδούς ταύτας τῷ πρωτοστρά-

tuno bellare cum hosti videretur ; sed ex sua spe ac commodo articulos occasionum captans ; et non minis admonens, sed agendo expergefaciens adversarium indormientem rebus.

31. *Expediit Joannis despotæ cum multorum millium exercitu adversus Joannem ducem ; et de hujus facinore insigni.*

Hæc ita erant : quibus cognitis indignatus imperator, exercitum comparat ingentem ; numero, ut fertur, quasi quadraginta millium, navalibus in eam summam comprehensis copiis. Et hoc tanto apparatu tradito Joanni despotæ, vadere illum confestim infestis signis in Joannem jubet. Misit etiam cum eo plures alios tribunorum et magnatum, quorum unus erat, quem domesticum menses habuit, Caballarius Alexius, vir generosus et fortis. Hunc Mars hoc bello pignoratus est, sagitta in prælio sublatum a quopiam ignoto, qui sibi gloriam, hosti honestum funus peperit. Sic enim decus illi contigit gloriosæ mortis ibi oppetitæ, ubi cadere juvenibus est honestissimum. Eum igitur succinctus magnis hisce terrestribus copiis despotæ Joannes tantis animis in Occidentem movit, ut 325 terram haud dubie se concussurum confidere videretur, destinavit imperator eodem quoque classem oneratamque superbissimo delectu, cum ex urbe tum ex cunctis provinciis ac navalibus diligentissime habito, ita ut numerus navium partim longarum partim celerum ad tres et septuaginta ascenderet ; quas commendans protostratori Philanthropeno, jussit eum cum ea classe oras legere Latinicarum regionum, infestasque habere, ac sicubi res ferret exscendere incursionibusque urere, sic arbitratus certius faciliusque processuras ad spem plenæ victoriæ belli universi rationes, si proprio impliciti periculo Latini cogitare de mittendis Joanni auxi-

τορι Φιλανθρωπηῶ καὶ αὐτὸν ἐκπέμπει, ταῖς Λατι-
 τικαῖς χώραις προστασῶν, εἴ ποί παρείκοι, προσ-
 βάλλειν· οὕτω γὰρ μᾶλλον εὐοδεῖν τὸν κατὰ γῆν
 πόλεμον ᾤετο, εἰ ἔχοντες καθ' αὐτοὺς οἱ Λατίνοι τὸν
 περὶ σφίσι φόβον τῆς πρὸς τὸν Ἰωάννην βοήθειας
 ἀπόσχοιντο. Καὶ δὴ τὴν ταχίστην τῶ τόπῳ τῶν νέων
 Πατρῶν ἐπιστάντος τοῦ δεσπότη ἐκπληξίς κατεῖχε
 πάντας καὶ ταραχῆ. ὡς προσχωρεῖ, μὲν ἐντεῦθεν
 ἐκείνῳ τὰς χώρας, γνωσιμαχεῖν δὲ τὰ φρούρια ὡς
 μικρὸν ἀντισχόντα, ὅσον ἀφοσιώσασθαι τὴν πίστιν
 τῶ Ἰωάννη, προδοῦναι μὴ ἐνεγκόντα τὴν ἔφοδον
 ποῦ γὰρ ἂν τις καὶ ἤλπισεν ἐξ ἄλλου τινὸς τρόπου
 καὶ μηχανῆς σώζεσθαι; ὁ μὲντοι γε Ἰωάννης τοὺς
 περὶ αὐτὸν καὶ μόνους ἔχων, τῶ πλήθει κατὰ πολὺ
 λειπόμενος, ταῖς ἐπινοίαις ἐπεχείρει σώζεσθαι. Ὅθεν
 καὶ νῦν μὲν ἔνεθα, νῦν δ' ἐκείσε προβαίνων, ὡς οἶόν
 τε ἦν, κατησφαλίζετο τὰ αὐτοῦ· τὸ γὰρ χωρεῖν εἰς
 μάχην ἐν τι τῶν ἀδυνάτων ἐδόκει. Ἄλλ' οἱ τοῦ δε-
 σπότη ἰχνηλατοῦντες οἷον ἐκείνον ἐπέτρεχον συνε-
 χέστερον, προκαταλαμβάνοντες [P. 220] τόπους οἷς
 αὐτὸν ᾤοντο σώζεσθαι, ὅθεν καὶ τῶ ἀποχωρεῖν μὲν
 προσῆγεν ἐκείνους, τῶ δὲ γε δειλίαν ἐμφαίνειν θαρ-
 βραλεωτέρους ἐποίησε προσβάλλειν· τῶ γὰρ πλήθει
 περιῆσαν, καὶ κατημέλουν διώκοντες. Ὡς δὲ κόρον

ἄκείνος ἐλάμβανε τῆς ἀποφυγῆς καὶ τὰ ἔξω προ-
 υπώπτειεν ἤδη τῶν ἀπάντων καταληφθέντων, ἔγνω
 φρουρίῳ ἑαυτὸν πιστεῦσαι, καὶ φέρων ἑαυτὸν ταῖς Πα-
 τραις ὀχυρᾶ πόλει καὶ ἐκ νέου συστάσῃ δίδωσι καὶ
 πιστεύει φυλαχθησόμενος. Καὶ ὁ μὲν καταφυγὴν ὀχυ-
 ρὰν εὔρε τὰς Πάτρας, οἱ δ' ἀμφὶ τὸν δεσπότην μα-
 θόντες τὴν πόλιν κύκλῳ περικαθίζουσιν. Καὶ συχναί
 πρὸς τοὺς ἐντὸς διαμνησείας ἐδένοντο τοῦ δεσπότη, ἑ-
 αυτοῖς μὲν προνοεῖν τῶν βελτίστων, ἐκείνων δὲ πα-
 ραδόντας σώζεσθαι· μὴ γὰρ ἀποχωρεῖν ἐκείθεν, μὴ
 ἄλλοθι ποῦ τραπέσθαι, μὴ φροντίσαι τὰ περίξ καί-
 οντα καὶ ἀγροὺς κατασκάπτοντα καὶ ἀμπελώνας
 τέμνοντα, καὶ τέλος καὶ αὐτοῖς ὡς πολεμίοις χρώ-
 μενον τέλος ἀφανίζεω, καὶ ὅπη καὶ ὁ χρόνος προ-
 βαίη. Ταῦτα τοῦ δεσπότη διαμνησόντος ἐκείνοι, ἢ
 ταῖς ἀληθείαις ἢ παρ' ἐκείνου προβιβαζόμενοι ἐνδόν
 ὄντος, ἠπιως, τε ἀπελογοῦντο καὶ προσελίπαρουν
 σφᾶς τῶν ὁρμῶν ἀνεῖναι, μετ' οὐ πολὺ προδοῦναι
 καὶ τὸν Ἰωάννην καθυπισχοῦμενοι. Ὡς γοῦν μεταξὺ
 χρόνος ἐτρέβετο, καὶ οἱ μὲν ἀναβολαῖς ἐναιώρουν τὴν
 προδοσίαν, οἱ δὲ ὅσον οὐκ ἄνυσαι τὸ πᾶν ἤλπιζον,
 ἐπιχειρεῖν τι τῶν συνήθων ἔγνω ὁ Ἰωάννης. Καὶ
 σκοπητέον ὡς ἀριστα. Νυκτὸς γὰρ ἑαυτὸν σχολίους
 διὰ τοῦ τεύχους καταχαλάσας, ὡς μὴ φωραβηθῆ διὰ

his prohiberentur. Cum ergo velocissime despota
 Joannes in locum esset pervectus novarum Patra-
 rum, ingens ibi cunctos terror et consternatio tur-
 bavit, adeo ut ei passim pagi et oppida se dede-
 rent, arcium vero praesidia inter ancipites senten-
 tias fluctarent. Exigua nec longum, ut apparebat, C
 valitura fidei Joanni datae reverentia cohibente ab
 ipso ad primam statim irruptionem prodendo;
 nam ad extremum vitare se posse deditiois ne-
 cessitatem desperaverant, utique cum circumspici-
 entibus cuncta, salutis alia via expediendae ratio
 humanitus appareret nulla. Inter haec Joannes
 ipse passim desertus a plerisque, nec alio jam fere
 quam familiarium domesticorum septus comi-
 tatu, arte atque ingenio supplere defectum opum
 et capiti ac summæ rerum suarum quam possset
 optime consulere nitentur, loca ex locis mutans,
 nusquam diu consistens, nunc hic, mox illic im-
 proviso apparendo, conatus insequentium, quoad
 poterat, frustra. Nam manum conserere, et
 aleam jacere praesidii, destitutum copiis, ultra omnem D
 ut facultatem, ita cogitationem erat. Porro duces
 ac milites despote late per regionem sparsi duces
 hostium ubi lateret omnibus vestigiis indagabant,
 scrutantes assidue loca cuncta quibus 326 eum
 abscondi vel exigua suspicio esse possset. Unde
 cum ille latebras subinde mutuans continue fu-
 geret, trahebat post se hostes, ulterius sic semper
 in ejus ditionis sese promoventes intima: quos
 ille ipse manifestis deprehensus indicibus ducis fu-
 gientis timor audaciores scilicet in eo invehendo
 faciebat, fretos utique qua clare praevalabant mul-
 titudine, nec magnopere formidandum quidquam
 arbitrantur ab eo qui viribus palam diffidens, spes

salutis omnes in fuga reponeret. Ut autem satis
 denique illum desultorii erroris et fugae infinitae
 taedium cepit, simulque cunctantium ab exteris
 auxiliorum suspicatus conjectura causam, ab uni-
 versis jam se sociis derelictum intellexit, arci cui-
 piam munitae caput salutemque confidere decrevit.
 Ergo se Patras conferens (praevalida haec erat et
 propugnaculis recens structis munitissima civitas)
 eo se inclusit, idoneum id praesidium ratus cui
 summam rerum et reliquias fortunae in extremo
 discrimine custodiendas recte crederet. At despota
 Joannes qui tanquam indagine clausam feram ve-
 nator undique vestigans nullum finem quaerendi
 Joannis ducis inque suam potestatem redigere co-
 nandi faciebat, ubi cito cognovit Patris eum inclu-
 sum, eo festim exercitum rapiens corona urbem
 circumdedit, prono ad id usus studio ducum ac
 militum, quos et ipsos belli uno in capite patrandi
 percupidos alacritate pelliciebat ad contendendum
 mira ipsa non dubia vicinia praedae, cui dudum
 inhiaverant, quam suis utique jam manibus elabi
 negabant posse. Crebris ante omnia colloquiis et
 promissionibus tentati obsessorum ab obsidentibus
 animi sunt. Proponebatur ipsis per subinde missos
 pellax et quaestiosa conditio, paciscendi sibi praeter
 incolumitatem securam, amplissima certissimaque
 praemia, quae promereri statim possent facili de-
 ditione unius hominis, causae tot malorum vel in
 praesens urgentium vel in futurum imminentium.
 Sic enim certo haberent, nunquam inde abscessu-
 ros, aut alio quovis respectu avertendos Romanos
 nisi confecta re; nec interim parcituros, aut ulla
 misericordia revocandos ab urendis tota regione
 frugibus ac tectis, agris ac satis conculcanda cor-

στρατοπέδου βαδίζων, εὐθὺς τε μετασχηματίζεται ἅλιπαρὲ βοθηεῖν, εἰς πίστιν δὲ τῶν σπονδῶν ἑαυτοῖς καὶ κῆδος ἐτίθει γενέσθαι, ὡς λαβεῖν ἐκείνον γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ. Ὁ δὲ μέγας κύριος Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν μὲν παρητεῖτο, ὡς μηδ' εἶναι οἱ δυνατὸν ἐπὶ συζυγίᾳ καταληφθῆναι ἀσθενεῖ γέγονε· τότε δὲ τριακισίους καθαλαρίους δούε αὐτῶ, ἦ καὶ πλείους, ὡς λέγεται, ἐξ αὐτῆς ἀποπέμψει, ἀνδρας ἀρεϊκούς καὶ πολλῶν τιμῶν καθυπερτερουῦντας. Οὕς λαβὼν καὶ τοῖς αὐτοῦ προσμίξας διὰ ταχέων, ὡς μηδενὶ φωραθείη, καιρὸν ἐπιτηρήσας ἐμπίπτει τῶν πραχθέντων μὴ αἰσθημένοις μηδὲ τι προσδοκῶσιν, ἀλλ' ἐν ἀνέσει παντοῖα διάγουσι λογισμῶν ὡς ἔνδον ἐγκλεισμένου. Τέως δὲ ὡς εἰσο-

στρατοπέδου βαδίζων, εὐθὺς τε μετασχηματίζεται ἅλιπαρὲ βοθηεῖν, εἰς πίστιν δὲ τῶν σπονδῶν ἑαυτοῖς καὶ κῆδος ἐτίθει γενέσθαι, ὡς λαβεῖν ἐκείνον γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ. Ὁ δὲ μέγας κύριος Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν μὲν παρητεῖτο, ὡς μηδ' εἶναι οἱ δυνατὸν ἐπὶ συζυγίᾳ καταληφθῆναι ἀσθενεῖ γέγονε· τότε δὲ τριακισίους καθαλαρίους δούε αὐτῶ, ἦ καὶ πλείους, ὡς λέγεται, ἐξ αὐτῆς ἀποπέμψει, ἀνδρας ἀρεϊκούς καὶ πολλῶν τιμῶν καθυπερτερουῦντας. Οὕς λαβὼν καὶ τοῖς αὐτοῦ προσμίξας διὰ ταχέων, ὡς μηδενὶ φωραθείη, καιρὸν ἐπιτηρήσας ἐμπίπτει τῶν πραχθέντων μὴ αἰσθημένοις μηδὲ τι προσδοκῶσιν, ἀλλ' ἐν ἀνέσει παντοῖα διάγουσι λογισμῶν ὡς ἔνδον ἐγκλεισμένου. Τέως δὲ ὡς εἰσο-

rumpendis, excidendis vineis, denique ipsis, si accipere oblata recusarent, tanquam hostibus inexorabiliter infensis, omni belli clade perdendis, quantacunque **327** ad id perficiendum patientia opus esset. Nam sibi abundare otium, et unice vacare soluto curis aliis, quantumlibet spatium in ea obsidione consumere. Talia denuntianti despotes Patrenses sive vere sinceraque mentis propriæ sententia, sive ita faciendum suggerente, quem intus secum habebant, Joanne duce, mansuete modesteque respondebant; excusantes, maturam in præsentem rem non esse; suppliciter orantes remitti tantisper oppugnationis impetus; magnum brevis moræ pretium fore; nam se interim confirmatis viribus, ubi præsidio, quod impositum cervicibus perferrent, eluctando satis possent, omnia quæ poscerentur effecturos et Joannem in suam redactum potestatem tradituros. Auditæ preces sunt. Vis suspenditur; fides exspectatur promissorum. Longum in his tempus abit, hinc Patrensibus in artificio quod prodesse cõperat, gnæviter perstantibus, inde Romanis spes sibi vana victoriæ proximæ blandientibus. Hoc articulo rerum tentandum aliquid magnum dux Joannes constituit, adhibita in consilium, præter ipsi familiarem innatamque audaciam, extrema necessitate rerum suarum ultimo jam in discrimine pendendum: noctu per fidos paucos, juratos arcano factum habituros, demitti se curavit funibus per murum, veste antea mutata, ne posset agnosci. Tum ut erat sago nigro in famuli speciem larvatus, equi habenas manu tenens, nocte concubia dormientibus cunctis, per media transit castra, identidem inquirens supplici clamore, si qui sciret quo abiisset sibi elapsus equus domini, monstrare ne gravaretur: magnam indicii mercedem fore. Sic euntem si qui vigiles videbant, procedere sinebant, nihil suspicati: alii abditi tabernaculis quos somnus ab audiendo non arceret, negligenter reddita intus voce respondebant negantes equum sibi visum. In hunc modum

impune trajectis quam late patebant castris Romanis universis, sub auroram per vias occultas contendit Thebas versus, quo paucis diebus inexpectatissimus pervenit. Qui enim ibi quidquam præmoneri de **328** ejus adventu potuisset, quem ne Patrenses quidem Patris excessisse adhuc noverant, paucis illis domesticorum factum, cujus soli erant conscii, silentii quod sancte promiserant fide summa celantibus. et prout convenerat Joannis absentiam tegentibus artificio facile avertente curiosas suspiciones sollicitæ præsertim et alio attentæ tali statu civitatis. At Joannes magnum Thebis dominum invenit sibi cognominem: Syrioannes quippe lingua illic usitata vocabatur. Hunc 'adiens infimis precibus orat ut sibi auxilietur, oblata in pignus fœderis propria filia ipsi nuptura. Ad ea magnus dominus Joannes negabat se aptum nuptiis, quippe cum malis desperati remedii aliis, tum incurabili præsertim conflictatum podagra. Sed fratrem sibi esse adolescentem Gulielmum, quem in istam affinitatem sibi valde probatam et utrimque judicatam utilem offerret. « Verum hæc, » inquit, « jam nunc inter nos conventa suo videlicet curabuntur tempore, » prout est revera factum, istis deinde rite celebratis nuptiis: « nunc ut quod instat prævertamus, accipe a me auxilia quæ postulas. » Datisque illi caballariis trecentis, aut, ut quidam asserunt, pluribus, eum continuo dimisit. Erant hi bellatores lectissimi omnes, plurimumque instar singuli. Hos suis admistos summa celeritate parique silentio, ne ullo sensu rei quæ parabatur hostes admonerentur, castris ad Patras positis admoveans, in ea opportuno captato tempore totis viribus irrumpit. Omnium horum prorsus ignari Romani erant nihil tum minus quam tale quidpiam exspectantes. Quin, ut in supina securitate fieri amat, in omnis se generis remissiones relaxaverant, curas solvente cunctas opinione, cui ut certissimæ acquiescentes persuasissimum habebant Joannem utique ducem a quo uno metueret

βάλλει ποτὲ στρατὸς ἀκούσαντες σχεδὸν ἐταράχθησαν, ἀγνοοῦντες τὸ δρᾶμα. Τότε τοίνυν συμμιζαντες ἔνθεν μὲν οἱ περὶ τὸν Ῥιμψᾶν Ἡέρσαι, πολὺ δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν καὶ οἱ περὶ τὸν δεσπότην κράτιστοι, ἐκεῖθεν δὲ οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην Ἴταλοὶ καὶ οἱ αὐτοῦ πολλοὶ γε ὄντες καὶ μάχιμοι συνεβήγγυντο. Καὶ συμπεσόντες ὀλίγοι πλείους ἐνίκων. Οἱ μὲν γὰρ τῇ κατ' αὐτοὺς συντάξει θαρβρόντες ἀκμήτες ὄντες καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτοιμοι πρὸς βαλεῖν κατὰ τρόπον ἐνέπιπτον· οἱ δὲ τοῦτο μὲν τῷ ἀπροσδοκῆται καταπλαγέντες, τοῦτο δὲ καὶ πλῆθος σύμμικτον ὄντες, ἐν οἷς ἀνάγκη καὶ τινὰ καὶ παρὰ τὸ χρεῶν ὀβρώδειν, ἀτάκτως καὶ ὡς οὐ σφίσι θαρβρόντες ἐμάχοντο. Καὶ τέλος τῆς πρώτης φάλαγγος ἐκλυθείσης αἱ κατόπιον ἐν οὐ προσηκούσαις δειλίαις ἦσαν, καὶ συνεταράσσοντο καθ' αὐτοὺς βορβορούμενοι, καὶ μικρὸν ὀπισθοποδοῦντες τέλος εἰς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ τὸν πρότερον ὁ ἐπιὼν κατηπόσει, κάκειναι ἄλλος προσέπαιε, καὶ οὕτω συγχεθέντες ἀπεδύοντο μὲν τὰ ὄπλα, ἀπέλυον δὲ τοὺς ἵππους, καὶ μόνους ποσὶν ἐθάβρουν τὸ σώζεσθαι, πολλὰ τοῦ δεσπότη τοῦ μὲν συνισῶντος εἰς θάρρος, τὸ δ' ἀπειλοῦντος, ἔστι δ' οὗ γε καὶ παροτρύνοντος.

aliquid poterant, conclusum teneri arce, quam arctissima 320 ipsi undique obsidione circumcingerent. Ad primam igitur impressionem re videlicet inopinatissima percussi turbatique nostri omnes sunt: steterunt tamen in armis Persæ sub Rimpseane, magna pars Romani exercitus, in primis vero Joannes despota cum fortissimis suorum. In hos invectus dux Joannes cum suis Italis, plurimis et ipsis manuque promptissimis, prælium commisit acre ac cruentum, quo Romani ab Italis plures a paucioribus plane victi sunt. Nam hi confirmatis animis, ordine servato, fortes ipsi exercitatie congressibus bellicis, parati re provisa, disciplinæ industriæque vim admiscentes ineluctabilem ruebant in adversos. Illi primum casus novitate attoniti, deinde ut vulgus e vario mistum genere male coherentes, nec ita lecti omnes ut non inter fortes ignavi quidam horrore periculi tremantes in composita pugnant et diffisi præsentibus tutiora circumspicerent, succubuerunt ad extremum. Porro ista phalange priore dissipata fractaque, qui retro in subsidiis stabant, pudendo correpti metu, confusam et tumultu abundam utcumque objicientes aciem, statim pedes retulerunt, initio cum quadam ordinis cura, mox effuso temere quoquo versum impetu trudentes invicem incurrentesque in sese mutuo, dum prævertere præcedentem posterior studet. Denique jam confusione prævalente pro se quisque arma exuere, equos dimittere, pedibus salutem quærere, despota quidem revocante ad officium, hortante, increpante, minas ubi cætera non profuerant addente, postremo corripiente manu quosdam et in hostem vertente. Frustra omnia: inclinata semel, ut poetice quis dixerit, pugna, metu videlicet lymphati ne sentire quidem voces despotæ, nedum curare videbantur, ad sibi privatim 330 consulendum sollici-

Ἐκλίθη δ' ἡ μάχη, εἶπεν ἂν τις ποιητικῶς, καὶ τῶν τοῦ δεσπότη φωνῶν ἠλόγουν, περὶ ἑαυτοῦ τετραμαίνων ἕκαστος, ὦνοντο γὰρ μὴ τριακοσίους ἢ καὶ τούτων διπλασίους ἢ καὶ πλείονας εἶναι· ἀλλὰ τῷ κατὰ σφᾶς πλῆθει τὸ πλῆθος τῶν ἀντιπάλων [P. 222] ὠρίζον, ὡς οὐκ ἂν θαρβήσαντων, εἰ μὴ γε καὶ αὐτοὶ πλείους ὄντες τοῖς τόσοις ἐπήσαν. Τότε καὶ ὁ δεσπότης ἀποκαραδοκήσας τρέπει τε χαλινούς καὶ τὸν ἵππον ἀνείεις κατὰ κράτος φεύγει. Κάντεῦθεν ἦν βλέπειν ἄλλους μὲν πίπτοντας, ἄλλους δὲ φεύγοντας, τοὺς δὲ θάμνοις κρυπτομένους καὶ πρὸς τὸ σώζεσθαι ἱκετεύειν ἑτοιμούς ὄντας, ἄλλους δ' ἀποβρωγὰς καὶ πέτρας καταλαμβάνοντας, ἄλλους δ' αὐθις ἀπαγομένους, ὀπίσσω ἢ λίχνη χειρ' ἐκείνων καὶ πρὸς τὸ σφάττειν ἀπότομος τῷ μεταβόλῃ τῆς τύχης μαλασομένη παρὰ τὸ δόξαν σφίσι ἐφείδετο. Ἡᾶσι δ' ἡ μοῖρα ἦν ὀλεθρος, σώμασι, χρήμασι, δολοῖς, ἵπποις, αὐτοῖς ἐνδύμασι· τὸ γὰρ ὁμογενὲς μὴ διόλου ἐπαιθε σφάττειν, τὸ δὲ γυμνοῦν τὸν ἀλόνητα ὡς ἐνδυμάτων πᾶσιν ἐπ' ἴσης ἦν. Τέλος φευγόντων ταῖς φορηταῖς οἰκίαις ἐπιθέμενοι τῶν μεγιστάνων καὶ αὐτοῦ γε τοῦ δεσπότη πολλὸν ἐξέφθον τὸν πλοῦ-

tudine unice omnium versa. Putabant enim non trecentos aut duplo triplove plures, sed plane pari saltem, forte superiore ipsis numero hostes instare victores: quomodo enim nisi multitudinis sibi consocii majoristalem exercitum invaderent? Eatenus sustinuerat despota belli sortem exspectans: tunc tandem desperatis haud dubie rebus, versis equi habentis in fugam se quam effusissimam avertit. Hinc jam miserabilis facies campi. Videres ibi alios cadentes, alios fugientes, quosdam se abdentis inter ramos arbustorum, paratos tendere supplices manus; tutiores alios latebras in præruptis petrarum fissuris quærere; non paucos in servitutem trahi, quibus videlicet præter spem parcerent crudeles licet illæ ac in cædes promptæ manus, satietate sæviendi, aut emolliente quodam miserationis humanæ sensu in tam subita conversione fortunæ. Fatale autem ingruebat exitium cunctis pariter rebus, corporibus, pecuniis, armis, equis, vestibus ipsis miserorum, quibus si forte commendatis communionem generis condonaret vitam misericors humanitas victoris, a spoliandis tamen iisdem nihil avaritiam tempus suum nactam avertebat. Itaque passim congestarum avida spoliatione vestium magni et invicem fere pares unicuique Italorum acer vi constabant. His in campo gestis, rapacitas in stativa desolata fuga exercitus incubuit. Tabernacula portatilesque domos illic proceræ Romani militantes, despotaque in primis, pro copia cujusque magnifice instructas habuerant. In has prædatores versi multum inde divitiarum exportarunt. Pecula enim illa, qualibus principes utuntur, exquisitam suppellectilem, arma, equos, alia instrumenta usus familiaris, totumque illum speciose delicatum apparatus superbæ regiæque luxuriæ convertebant exhaustæ, avara usque ad pulvisculum diligentia,

τον ἐκπώματα γὰρ ἐκεῖνα καὶ ἐπιπλα καὶ ὄπλα καὶ ἵππους καὶ θεραπείαν ἄλλην χλιδῶσαν τρυφῆς ἐξέκινουν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιπόδων μυώπων, πλείστα παρακερδαίνοντες· καὶ τηνικάδε οἱ τότε εἶδειξαν προφανῶς τὸ τοῦ Ἀντισθέuous ἀληθινόν· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος πάντ' εὐχεσθαι τὰ καλὰ τοῖς ἐχθροῖς πλὴν συνέσεως, ὡς πάνθ' οἶά τε παρὰ τούτοις γενέσθαι, ἦν σύνεσιν ἔχοιεν. Ἐδηλωσαν δὲ καὶ τὸ τῆς εὐβουλίας χρῆμα τοῖς ἀντιξοοῦσι καὶ μᾶλλον χρήσιμον· χλιιδάτ γὰρ τόσας ὡς καὶ εἰς μυριάδας ποσοῦσθαι ἔν παρεστήσατο βούλευμα, καὶ οἱ χθὲς πλουτοῦντες καὶ τρυφῶντες τοῖς πλήθεσι σήμερον ταπεινοὶ τε καὶ πενιχροὶ, ἀνταγωνισαμένης τῆς ἀβουλίας. Ἄρχοντα γὰρ χρῆ πειρᾶσθαι καὶ κινδυνεύοντα ὡς ἢ νικῆσοντα ἢ εὐκλεῶς πεσοῦμενον. Κατὰ τί γὰρ καὶ ἄρχοι, εἰ μὴ γε προμηθοῖτο τῶν ἄλλων, ὧν ἄρχειν ἐτάχθη; Καὶ σκοπὸς μὲν οὐκ ἀνεύθυνος, εἰ μὴ προεῖποι καὶ προυλάξεται, ἄρχων δ' ἀνεύθυνον πάντως, εἰ μὴ προκινδυνεύοι ὧν ἐτάχθη σκοπός; Οὐ μνοῦν, οὐ· πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

Ὅττω μὴν οὐ παραλόγου τῆς τύχης συμβάσης καὶ τῶν ὀπολεειμμένων καταπτηχότων, ἀνεῖσα τὸ περὶ ἢ φήμη θεὸς οὔσα, ὡς λέγεται, περιαιγγέλλει τὸ δυ-

siquidem ipsos quoque aculeos calcarium sedulo colligentes apponebant lucro, tali successu demonstrante manifeste quam prudens votum fuerit Antisthenis omnia hostibus optantis bona præter mentem: nam cui consilium defuerit, ejus thesauri quantivis in prædam sapientiori cedent. In millia bellatorum toties multiplicata ut myriadem non unam conflarent, ita evertit affixitque momento consilium hominis unius, et tot illi ac tanti ex heri opulentis et copia rerum usque ad luxum et delicias circumfluentibus hodie humiles, egentes, vagi palmas porrigerent, non mendicitate magis quam professione dedecoris proprii, quos sua ipsorum socordia debellasset. Nimirum ducem exercitus fortem quidem et vitam quoque ac sanguinem pro gloria victoriæ pacisci certum, sed præterea vigilem ac futuri providum esse oportet, semperque acri solertia intentum, ne quis inopinatus ingruat casus. Id enim officii omnis præfectura, maxime autem militaris, sustinet. Ad hoc, inquam, tales in summo collocantur, ut longe prospiciant. An enim speculator in culpa est qui non prævidet, non præindiacverit perniciem ingruentem cujus observando appulei constitutus in specula fuerit: dux habebitur innocens, qui non præscierit, non præcaverit insidias, furtivosque impetus sagacitate præoccupans, mature obvians averterit, quod potissimum ut faciat in id evectus fastigium est? Non profecto. Minime id, inquam; nec de hoc quisquam qui sapiat dubitaverit.

Cæterum ut hunc inopinatisimum casum strenue, ut solet, in omnes late partes fama vulgavit, varios in variis repens nuntius excitavit animorum motus. Multos gravi dolore affecit; non paucos usque ad stuporem percussit; quibusdam lætus accidit, et

σχερὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπροσδόκητον σύμβαμα, πολλοῖς μὲν εἰς λύπην ἄλλοις δὲ καὶ εἰς ἐκπληξιν, τοῖς δ' εἰς κατάγελων, οὓς δὴ καναφρονεῖν ἔπειθε τῶν μηκέτ' ὄντων καὶ τοῖς λειπομένοις προσεπιτίθεσθαι. Ἀκούσαντες γὰρ τὸ περὶ τὸν Εὐριπον ναυτικόν, οἷς δὴ καὶ εἰς τριάκοντα [225] ναῦς ὁ στόλος ὀλίγου δέοντος ἐξηρτύετο, κατεθάρβρουν τῶν ἐπὶ δις καὶ τρις πλείστων. Καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς γε ναυστηλησάμενοι κατὰ τοῦ βασιλείου στόλου ἐξώρμων ναυλοχοῦντος περὶ πούτην Δημητριάδα, ὡς αὐτίκα φανέντες αἰρήσοντες. Καὶ ἄμ' ὀρμήσαντες ἔφθασαν, τῇ παραυτίκα τόλμη καὶ μόνῃ ἀραρότως ἐλπίζοντες καταπλήξει τοῖς πρὸ τοῦ καταπτηχότας σφάλμασιν. Ἐφῆπται δ' ἄρα καὶ τούτοις παρὰ μικρὸν οὐ μικρὸς κίνδυνος. Τοῦτ' ἀγγελοῦν τῷ δεσπότη διαγόντι κατὰ τὴν Δριμάνιν, ἢ καὶ μᾶλλον τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ ἀλύοντι τοσοῦτου συμβάντος πράγματος, ἀνέξεσέ τε τὰς τῆς ψυχῆς ὀρμὰς καὶ ὑπερεπάθησε δέισας περὶ τῷ στόλῳ, εἰ τοσοῦτου γεγονότος μὴ ἐμπλησθῆ τὸ μοιρίδιον, ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν γεγονότων προέλθοι. Καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς δυοῖν ἡμερῶν διάστημα ὄλης καὶ μόνης μιᾶς ποιῆται νυκτὸς, καὶ τὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ συναθροίσας ἐγκαταλείμματα, παραλαβὼν σὺν αὐτῷ, τῇ Δημη-

risum nostro ludibrio movit. Denique non defuerat qui ex metu, quo prius tenebantur Romanæ potentie, in contemptum transiret, et præcipuum copiarum imperii robur excisum dilapsamque gratulantes, delendarum quoque reliquiarum impetum caperent. Nam Latina classis quæ ad Euripum stabat, navium paulo minus triginta, sic animis aucta est audita nostri terrestris exercitus clade, ut non dubitaret triplo numerosiore imperatoris navalem exercitum, stationem tunc circa Demetriadem habentem, incursu repentino aggredi. Inspirabat alacritatem in audax consilium certa fiducia pari fortuna utendi maritimo quoque prælio. Persuaserantque sibi, si percussis incommodo terrestri et recenti clade territis infesti supervenerent, specie ipsa sui præsentique occursum debellaturos, potiturosque mox navibus, portu præsertim inclusis et per angustias explicare sese in navalem aciem non valentibus. Et parum abfuit quin spei compotes fierent, momentoque ingens periculum summæ illic rerum fuit. Cujus cum esset raptim indicium perlatus ad Joannem despotam in locum cui nomen Drimianis fuga receptum, in quanquam plenus cladis et pudore mæroreque confusus, excitavit sese tamen, haud molles admovente stimulos justo metu, ne si novus iste quoque succederet ad votum hostium conatus, non solum accepto jam incommodo fatalis cumulus adderetur, sed ulterius quoque usque in irreparabilem imperii ruinam damni perniciis excederet. Quid enim timeri mitius poterat, si classis, sola tunc pars virium Romanis salva, deleteretur? Hac sollicitudine instinctus ex effugio illo ac latebris erupit suis; et quod Drimianim ac Demetriadem intererat iter bidui una nocte pervolans, raptis secum, quas

τριάδι ἐπίσταται, καὶ τὸν στόλον ἐν χοῦ κινδύνου καταλαμβάνει. Ἦδη γὰρ καὶ αἱ τῶν ἔχθρῶν νῆες ἐμφανεῖς ἦσαν προσβαλοῦσαι τὸ τηνικάδε. Ὡς γοῦν κατὰ στιχὰς ἔστησαν, κακεῖναι μὲν ἅμα προσέβαλον, αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων στιχηδὸν κατὰ δεκάδας ἐπήσαν, αἱ μὲν τῆς πρώτης δεκάδος τὴν πρώτην ἐδέχοντο μάχην, καὶ τῆς δεκάδος ἡ πρώτη προώρμα, ὅπου καὶ ὁ Φιλανθρωπηνὸς πρωτοστράτωρ ἦν καὶ τὸ βασιλικὸν ἀνεγήγερτο σκῆπτρον, ὡς σύνηθεσ, καὶ δὴ συμπεσοῦσαι μάχην ἤγειραν κρατερὰν. Ἄλλ' οὐκ ἦν μίαν ἐπεισφρησάντων πολλῶν ἐνεγκεῖν· ὅθεν καὶ περιῆσαν ἐπιθέμενοι μαχομένοις, σφάττοντες ἀντεχομένους, καταβάλλοντες ἀνθισταμένους. Τότο μὲν πολλοὶ καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγένοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὀλισθαίνοντες ἐναπέθνησκον, ἄλλοι δ' αὖ τραυμακίαι γεγονότες εἰς τέλος ἀντίχον. Τὸν δὲ γε πρωτοστράτορα καὶ πολλὰς ἔβαλλον ταῖς ἀκίσαι, κνὶ ἐπαὶ καθικέσθαι οὐκ ἦν ὠπλισμένου πεσόντος, τὰς μαχαίρας ἐμβάλλοντες τῶν ὀπλων ἐν τὸς ἤκλινοντο. Τοῦτο ταῖς λοιπαῖς ναυσὶ δίχα καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς κινδύνου εἰς δεξιὰν ἀνήκαστον περιίστατο. Ὁ δὲ γε δεσπότης τοῖς αἰγιαλοῖς ἐπιστάμενος ὤρεγε χεῖρας, καὶ κατηνεθόλει τὰ μέγιστα

φωνῶν τε καὶ ποτηνιόμενος, καὶ ὡς αὐτὸς ὁ δεσπότης εἶη καὶ προσβοηθεῖν ἔχοι, καὶ ὁ καιρὸς ἀνακλιθῆναι σφίσι σφάλμα, εἰ μόνον προσέχοιεν. Ὄρεγέ τε χεῖρας ἔξωθεν τοῖς ἐντὸς, καὶ προθυμίας παρεῖχε σύμβολα, [P. 224] ὡς ἐντεῦθεν πέμψων βοήθειαν. Οἱ δὲ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἤνδριζοντο, καὶ δίκην ἀγρίων συῶν κατεσφάττοντο. Ὁ δὲ ταῖς παρατυχοῦσιν ἐλιέσιν ἀμμήτα λαὸν προσέπεμπε καὶ προσεπεδοῖθαι, καὶ φωναῖς καὶ σχήμασι πρὸς ἄμυναν παρεκάλει, ἐφ' ᾧ μὴ σφαλεῖη καὶ τὰ ἐκεῖ. Ὡς δ' ἐπὶ ζυροῦ ἐκεῖνοις ὁ κίνδυνος ἴστατο, ἕλλως ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμῶς ἰκατεύειν αὐτῶν δὴ τῶν ταπεινῶν σχήματι ἐκ γὰρ τῆς δεινῆς ἐκατέρωθεν ἀντιστάσεως πολλοὶ τῶν πιπτόντων [P. 225] ἦσαν, καὶ θάλασσα βίην αἵματι.

βλβ. Ὅπως κατὰ θάλασσαν ὁ πρωτοστράτωρ Φιλανθρωπηνὸς νικᾷ τοὺς Ἰταλοὺς κατὰ κράτος· συνεργούντος ἔξωθεν καὶ τοῦ δεσπότης Ἰωάννου.

[P. 225] Ἦδη δὲ καὶ ἡ πρωτοτακτοῦσα καταδικάζεται ναὺς καὶ ἡδη τοῖς ἔχθροῖς ἀπήγετο, ἐν ἧ καὶ ὁ τῶν νηῶν ἑξαρχὸς ἦν καὶ αἱ βασιλικάι σημαῖαι καὶ οἱ τῶν μαχίμων ἀνδρῶν πρόκριτοι. Καὶ τότε

colligere potuerat, reliquis exercitus terrestres, extremo jam discrimine periclitantem Romanam ibi reperit classem. Apparebant ab alto expeditæ ad invadendum prælium hostiles naves ordinatæ seriatim. Stabant ex adverso Romanæ productis in decadas **333** versibus, acie per multiplices ordines profunda; cujus quæ frons erat decas prima committere jam cœperat, excipiens primum impetum irruentium vi summa Latinorum. In his decem nostris princeps erat ipsa prætoria, qua vehebatur Philanthropenus protostrator, unde erectum prominebat de more alte conspicuum sceptrum imperii. Ea expedito ante omnes procurso miscuerat se hostibus strenueque dimicabat, imitantibus pro virili novem cæteris. Verum cum in unam illam extra ordinem evectam undique Latini coorientes conatibus pro se quisque vehementissimis irrumperent, non sustinuit vim atrocem ad extremum, admisitque victores, qui eluctati constantiam resistentium fortissime nostrorum, trucidantes adversos, dejicientes obvios, miserabilem ediderunt stragem. Tunc multos absumpsit confossos gladius, multos hausit in aquam delapsos mare. Alii tamen adhuc, licet semineces vulneribus, ad finem usque resistebant. Protostratorem ipsum multis petierunt telis, quæ quoniam perferre ictum in corpus nequibant valida ubique protectum armatura, gladiis per rimas et commissuras armorum insinuatæ sæve illum excarnificabant per intima fudientes. Id vero animadversum ab aliarum militibus navium, acerrimis et ipsarum insultibus laborantium, fregit denique pertinacem in id loci constantiam, tristi et immedicabili injecta ex desperatione formidine, quando apparuit e littore despota manus tendens, ac supplici clamore vociferans, sta-

rent adhuc animis : en adesse sese despotam auxilia ferentem ; occasionem adesse reponendæ hostibus cladis nuperæ, si paulum modo conniterentur. Hoc loquens vultu, oculis, manuum protensione commonebat, e terra intuens in navibus pugnantem, nutu, gestu, omni præterea significatione indicans adducere se auxilium prævalidum mox moxque adfuturum. Id enimvero plurimum valuit. Nostri milites a nota **334** facie ac voce novis receptis animis, instar aprorum, qui circumventi venabulis in ipsa morte dirum frendent, haud impune trucidabantur. Interim iis subsidio despota, piscatoriis forte naviculis repertis, lectos bellatorum manipulos submittere ; vocibus pariter et signis procul, ut cœperat, animare ; concitare in ultionem, admonere ultimum id tempus fore servandæ Romanæ rei, haud dubie perituræ, si offensionis terrestri cladis maritima superveniat. Hæc ardentissime agens licet, parum proficiebat : intendebatur enim periculum, et parum a conclamata pernicie res aberat. Ille conspicatus magis magisque Romanos cadere, congeminari cædes, coacervari cadavera suorum, decoloratum cruore pontum, ineluctabili vi ruere victores, aliunde jam ratus auxilium quærendum, Dei opem veniamque ardentem invocavit quam demississimo habitu supplex, non frustra, ut mox videbitur.

32. *Ut mari protostrator Philanthropenus Italos vicerit, adjuvante a terra despota Joanne.*

Jam prætoria nostra expugnata vi hostium ab ipsis abducebatur, et in ea universæ classis præfectus, imperatoria insignia, ipsumque adeo robur nostræ militiæ navalis, lectissimi fortissimique bellatores, quando, ut dictum est, novam addendi

τὰς προθυμίας ἐκείνων ἐπαύξων βίπτει κατὰ γῆς ἅ τὴν καλύπτει τῆς κεφαλῆς, καὶ κόνιν πάττεται, καὶ δάκρυσιν ἰκτετεύει λίαν ἐλευσίνως μὴ καταπροέσθαι τῶν συμβόλων ἀπαγομένων. Οὕτω τὰ πολλὰ καταλιτανεύων καὶ λόγοις καὶ σχήμασι καὶ τῷ τοῦ τρόπου ταπεινῷ, πολλοὺς τε προσεπιβάλλων τοῖς ἐξωθεν ὡς ἀναπληροῦσθαι τοὺς λείποντας, ἀνήγειρέ τε τοὺς μαχομένους καὶ παρεθάρβυνε, καὶ ἀναισθήτουν πίπτοντες, καρτερικοὶ τινες καὶ παρὰ τὸ δέον φαινόμενοι. Καὶ τέλος περιγίνονται τῶν ἔχρων σὺν πόνῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ· καὶ δὴ δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἀποδρασασῶν αἱ λοιπαὶ κατὰ κράτος ἀλίσκονται· καὶ οἱ μὲν σφαγίντες πεσόντες εἰς θάλασσαν ἀπεπνύγοντο, ἰχθύσι μᾶλλον ἢ ἀλόχοις καὶ τέκνοις ἦσαν φίλτατοι· οἱ δ' ἄλλοι συγκλεισθέντες γαστέρι νηὸς ἰδίας ἕκαστοι πρὸς τὴν πόλιν ἀνήγοντο δέλαιοι, μικρὰν δὴν παραμυθίαν ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι δεινοῖς τοῖς σφαλεῖσι θέμενοι. Ὁ δὲ δεσπότης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ γυμνοὶ τῶν ἀπάντων ὄντες, προσβαλόντες τῷ

victis animi rationem ineundam ratus despota tegmen capitis in terram abjicit, pulvere se aspergit; et quo habitu numinis opem imploraverat, in eodem perseverans vehementissime cum miserabilibus lacrymis milites orabat, ultimum prohiberent ab imperio dedecus, Augusta signa ne impune abduci, ne triumphari ab hostibus sinerent. Talia diu lamentabiliter ingeminans, demissioneque ac supplicii gestu obtutuque vocem adjuvans, nec segnius continuo submittens recentes laborantibus, quæ opportune subvenirent, fortium virorum manus, unde cæsorum damna supplerentur, robor audaciamque pugnantibus immisit excitavitque animos, ut jam supra vires conniterentur, projicerentque se in tela hostilia cæco quidam impetu. Ardor erat in mortem ruentium, quem amentum ac rationis impotem diceres. Nec minori opus erat tali articulo desperatarum rerum. Sic pene 335 victores a jam percussis superati tandem sunt, sudore quidem multo cruoreque: sed tanti decus fuit conversæ e discrimine ultimo publicæ fortunæ in successum tantum, ut duabus tribusve tantummodo elapsis reliquæ omnes expugnatae Latinorum naves a Romanis caperentur, plerisque vectorum lapsis aut projectis in mare, ubi gaudium epulo saginaque sui maximum piscibus dederunt, quantum scilicet allaturos sese conjugibus et liberis triumphali domum reditu speraverant. Alii Latini

Ἀχριδῶν Κεραμέα, θέα ὄντως ἐλευσινή καὶ δακρύων ἀξία, περιστέλλονταί τε ὡς εἰκὸς παρ' ἐκείνου τοῖς ὑδρεθείσι, καὶ ὡς οἶόν τε θεραπεύονται. Τότε δ' ὑπερπαθήσας καὶ ὁ δεσπότης καὶ περιαλλαγῆσας τῇ συμφορᾷ, δεσπόσουνον τρόπον φεύγων ὅσον ἐκ τῶν συμβόλων ὁ δουλείας ἐντὸς παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας ἐλθεῖν ἢ καὶ ἐλθῶν τό γε μέρος τῶν ἄλλων καὶ τῆς συνόλης δυνάμεως, σύμβολά τε τῆς δεσποτείας ἐκείνα, [P. 226] ὅσα ἐν καλύπτρῳ καὶ ὑποδήμασι καὶ γε ἐν ἔφεστρίσιν ἵππων καὶ χαλινοῖς καὶ τῇ ἐκ πορφύρας ὑπογραφῇ, ἀποτίθεται, οὕτω δικαιώσας ὀφθῆναι τῷ βασιλεῖ, οὐκ οἶδα κατὰ λύπην σφετέραν ἢ καὶ τὴν ἐκείνου ἐκμελιεῖν· ἄλλοις δὲ κοινοῖς καὶ καλύπτρα ἐξ ἐρίων καταστολισθεῖς, οὕτως ἦεν εἰς τὸ πρόσω τῷ βασιλεῖ ἐμφανισθησόμενος. Καὶ γ' ἐμφανισθεῖς τὸ πολὺ τῆς ὀργῆς καταπαύει τῇ τῶν συμβόλων ἀπαμφιάσει, κάκ μόνης τῆς θέας δόξας ἐλευσίνως τῷ πρὸ τοῦ ὀργισμένῳ τὰ μέγιστα.

superstites intra naves quique suas diligenti custodia servati deductique in urbem sua miseria gratum inferens spectaculum fuerunt, qualicumque solatio præcedentis cladis. At despota cum suis spoliati omnibus quæ habuerant, ad Achridensem Cerameam pervenerunt, miserabili prorsus et digna lacrymis specie. Ille nudos et omnium egenos vestivit recreavitque, quantum pro præsentī copia humanissime potuit. Hinc jam sensu pudoreque offensionis tantæ ac tam insolito ictu adversæ fortunæ fractus animo despota insignia istius tituli abjicit indignum iis sese reputans, qui modo in tam propinquo servitutis periculo fuisset, a qua non suæ illum opes aut virtus, sed casus et fuga liberassent. Quare, iis quæ usurpare prius erat solitus in capitis tegmine, in calceis, in phaleris et frenis equestribus, in rubra subscriptione, symbola despoticæ potestatis, deinceps abstinens, sic imperatori se sistit, haud scio an magis testando proprio dolori, an iræ illius deliniendæ. Et hoc quidem ipsi ex voto contigit. Videns enim eum Augustus in communi vestitu, privatoque ex lana pileo, multum de indignatione, quam audita exercitus cladis in ejus 336 animo excitaverat maximam, remisit; commovente vicissim ista humili specie misericordiam in fratre, viri tanti, subita conversione sortis et tanta gloria dejecti.

E'

α'. Ὅπως μεταξὺ λύπης καὶ ἡδονῆς ἐγένετο ὁ κρατῶν διὰ τὰ συμβάντα ἐν τῇ δύσει.

[P. 230] Οὕτω μὲν οὖν τῶν κατὰ δύσιν ξυμπεσόν-

των, καὶ τοῦ κατὰ γῆν σφάλματος ἀντιστηκωθέντος τῷ κατὰ θάλασσαν εὐτυχίματι, λύπης ὁ βασιλεὺς μεταξὺ καὶ ἡδονῆς ἦν. Ὅμως δὲ τοῖς λογισμοῖς ἐπι-

V.

1. *Ut medius inter mærorem et gaudium imperator fuerit ob ea quæ in Occidente venerant,*

Rebus in hunc modum in Occidente gestis, et offensione terrestri successu navali compensata,

cum medius aliquandiu inter luctum et lætitiā quasi pendisset imperator, tandem cætera liberis hominum judiciis utriusque facti æstimatione permessa, magis ipse incumbens in auspiciorem par-

τρέπων τὰ πράγματα, τὸ μὲν δυστύχημα κλαπέειν ἔτιθαι, τὸ δ' εὐτύχημα περιφανῶς ἀριστεύσασι, καὶ τὸ μὲν χλεύην οἶον ἠγεῖτο τοῦ ἀποστάτου ἐργολαβοῦντος τὰ παρὰ δύναμιν, τὸ δὲ πολέμου κατόρθωμα καὶ τρόπαιον ἄντικρυς. Ὅθεν καὶ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐνίκαι, νῆας ἐκείνας ἐννοοῦντος τῶν πολεμίων καὶ ἄνδρας ἐν αὐταῖς πλειστους, τὰς μὲν καταχθείσας τῷ νεωρίῳ, τοὺς δὲ ταῖς εἰρκταῖς ἐκδοθέντας σιδηροδέτους καὶ μόνῃ θεῶ τὸ κατ' αὐτῶν δεικνύοντας τρόπαιον. Ἐλύπει δὲ γε τὸν βασιλέα καὶ ὁ ταῖς κοπίσι κατακόπος στρατηγός. ὡς ἔγγυς δοκεῖν εἶναι διὰ τὰς πληγὰς τοῦ θανάτου· πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις καὶ μίαν τὴν κατὰ νεφρῶν εἶχε καιρίαν ἀπειλοῦσαν θάνατον. Ὅθεν καὶ ἱατροῖς ἐπιμεληθεὶς καὶ μόλις πρὸς τὸ ὑγιεινότερον κλίνας τὸ περὶ αὐτοῦ δεδοικέναι τοὺς πολλοὺς ἀφῆρεῖτο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀγάλλειν ἔδει τοῦτον τὸν βασιλέα ἀντίποινα τῶν δεινῶν ὧν ἐκαρτέρει, τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς τιμᾷ ἀξιόματι. Ὁ μέντοι γε ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦντος ὁ Ἰωάννης τὴν αἰτίαν ἀπαιτηθεὶς παρ' ἣν καὶ τὰ τῆς δεσποτείας ἀπέβαλε σύμβολα, καὶ γ' ἀποκριθεὶς τὰ ἐς χάριν, ὡς υἱῶν ἐκείνου ἀνδρωθέντων ἤδη μὴ ἂν δίκαιον

εἶναι δεσποτείας ὄνομα φέρειν τοὺς ἔξωθεν, καὶ προσεπέδεχθη. Ὅθεν καὶ κοινήν ἄλλως ἐκ χρυσοσύρματος καλύπτραν ἐνθήμενος, μελαμβαρῖσι δὲ πεδίλοις καὶ τοῖς καθ' ἵππον στολισμοῖς χρώμενος, μόνον τὸ δεσπότης κεκλιῆσθαι ἀναφαίρετον εἶχε.

β'. Ὅπως σχιζομένων τῶν κατ' ἀνατολὴν ὁ πατριάρχης διὰ ταῦτα τοῖς ἐκεῖ ἐπιδημεί.

[P. 231] Τὰ μέντοι τῆς Ἐκκλησίας ἐνόσει περιφανῶς, καὶ τὸ σχίσμα εἰς μέγα ἦρετο, τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπὶ πλέον προστιθεμένων, ὡς μὴ μόνους ἐκείνους οἱ δὲ τῷ πατριάρχῃ Ἀρσενίῳ ἐντυχόντες εἶδον σχιζοῦσθαι τε καὶ ζηλοῦν ὑπὲρ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴδ' ὄλως ἰδόντας καθυπαγομένους τοῖς ἄλλοις. Ποτὲ δὲ καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἰωσήφ φημιζόμενον, ὡς ἀφωρισμένος εἶη, αἰρόμενον τὰς τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐκτόπως ἐκόμεναι, κἂν ἐκεῖνος συχνὰ λαμβάνων παρὰ βασιλέως χρήματα τὸ φιλόδορον τοῖς προσκειμένοις ἐπηύξανε. Οὐ γὰρ ἦν ὁ ζητήσας οὐ παρευθὺς ἐλάμβανε, ὡς λέγειν πολλαῖς τὸν βασιλέα, τοῦ ἱερατικοῦ μανδύου τὸν πατριάρχην κτείνοντα, ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τὰς τῆς Ἐδὲμ πόλεως αὐτῷ

tem, infortunium furtivæ grassationi hostium, victoriam generositati heroicæ suorum, cunctas sortis iniquitates fortitudine splendide prævalente palam vi aperta perrumpentium, æquum censebat imputari. Atque illud quidem contemni debere contendebat velut quoddam jocularè ludibrium fœdifragi nebulonis ausi majora suis viribus, hoc magni fieri ut arduum et gloriæ solidæ plenum experimentum veræ bellicæ virtutis, cui honos tropæi jure quam optimo deberetur. Facile igitur vincebat in ejus animo gaudium mœrorem, recurrente præsertim memoria tot hostilium navium navalibus additarum suis, tot hostium in iis captorum indeque detrusorum in custodias, ubi ferro vincti tacito sui spectaculo tropæum quasi quoddam exetarent Romanæ felicitatis. Hic tamen ne plane purus Augusto esset fructus animi, periculum Philanthropeni temperabat, 337 ita decumbentis ex vulneribus navali prælio acceptis ut ejus vitæ timeretur. Horum erat vulnere unum præsertim in renibus gravius, ex quo secuturam mortem plerique ominabantur. Evanuit tamen triste augurium, medicis enixe ad curandum ægrum nec sine successu contententibus, ita ut brevi post tempore non dubiis redituræ valetudinis indicibus exstantibus, qui ejus causa solliciti fuerant, cura solverentur, quando imperator suarum esse partium ratus consolari passum et periclitatum sua causa talem virum, pretium ei ærumnarum ac plagarum rependit amplum, magni ducis dignitate ipsum honorando. Frater autem imperantis Joannes, cum esset ex eo quæsitum cur despote insignia deposuisset, obnoxie ad gratiam respondit, postquam jam filii ex Augusto nati in viros adolevisent, haud æquum esse despoticæ potestatis nomen in extraneis hæere. Accepta responsio est, libenterque uti deinceps sua

ista modestia Joannem imperantes permiserunt. Ergo is pro aureo simbriato, quem prius gestaverat, vulgarem promiscui usus capiti pileum imposuit; nigris quoque induit pedes calceis, nigris equos proprios ephippiis instravit. Vocitari tamen in posterum quoque despota, ut ante, non desiit, populo ex consuetudine deferente, nec Augustis invidentibus, merum et re significatæ vacuum nomen.

2. *Ut schismate per Orientem invalescente, eo se patriarcha contulerit pacis conciliandæ gratia.*

2. Interim ecclesiasticæ res manifestius jam quam ut posset dissimulari laborabant, et schisma incrementis ingentibus augebatur, plurimis se in dies ad Arsenaitarum factionem addentibus. Neque enim ii solum qui Arsenium patriarcham viderant eique studuerant, abscindere se jam a communione advereeriorum ejus et pro ipsius restitutione certare palam cernebantur, sed et alii passim nulla illius peculiari notitia, nullo in eum proprio affectu præoccupati unquam antea, tamen in eas partis ambitu et studio sectariorum ejus attrahebantur. Vulgo in primis illud omnium 338 ore celebratum de Josepho, esse illum sibi conscium excommunicationis contractæ, vehementer perturbabat plerorumque animos. Et quantum vis iste acceptis ad id a principe pecuniis large profundendis extinguere invidiam, quæsito per beneficentiam favore, conaretur, in eamque indulgentiam tam pronas incumberet, ut nemo ab eo quidvis posceret quin statim assequeretur, tamen nec sic efficiebat quin magna et tristis circa eum solitudo cerneretur. Quo facete alludens imperator, manu sæpe prehenso patriarchæ præsentis pallio, dicere solitus erat aperuisse illum sibi paradisi januas, quo ipse

ἀνοιγνύς, ὡς ἄμ' ἐκείνῳ καὶ αὐτὸν εἰσλθεῖν πι-
στεύειν κατόπιν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Τοὺς μὲν
οὖν ἄλλους, οἳ κατὰ πόλιν διατριβόντες ἠνώχλου
ἀνίδην ἐκτρεπόμενοι τοῦτον, οὐδὲν ἔχων δρῆν ἄλλο
ἢ τὸ μηδὲν φροντίζειν ἐκείνων εἰς τιμῆς λόγον καὶ
προστασίας, οὐχ ὅπως ἤξει, ἀλλὰ καὶ ἠλόγει λε-
γόντων τὰ μάλιστα. Ἄνδρας δὲ πνευματικούς εἰδὼς
κατ' Ἀνατολὴν ἐνιδροῦντας καὶ θεῶν μόνῳ ζῶντας,
ἀκούων καὶ περὶ ἐκείνων ὡς σκανδαλίζοιτο, ἔσπευδε
κἀκείνων τὰς γνώμας προκατασχέειν, αὐτοῖς ὁμοίως
θεαθαῖς τοῖς ἐκείνων. Καὶ δὴ περὶ τούτων τῷ βασι-
λεῖ κοινολογησάμενος, ὑπὸ πολλῇ αἰσπατάλῃ ἐν-
σκευασθεὶς ἐπ' Ἀνατολῆς ἤλαυνε, καὶ τοῖς ἀνδράσιν
ἐπιστάς, ὧν δὴ καὶ εἰς τὰ μάλιστα ὁ θαυμαστός ἄμ'
ἀρετὴν καὶ λόγον Βλεμίδης ἦν, πολλὸς ἦν τοὺς ἄν-
δρας ὁποιοῦμενος. Καὶ προσέειπε λέγων προσ-
κείσθαι μὲν καὶ αὐτὸς Ἀρσένῳ καὶ πατριάρχῃ
ἡγεῖσθαι, τῶν κατ' ἐκείνου συσκευασθέντων δικα-
νῆς μηδὲ τὸ βραχὺ φροντίζων· ὁμοίως δ' ἀνάγκης
οὕσης τὴν Ἐκκλησίαν ποιμαίνεσθαι, ἀνάγκην εἶναι
τινὰ τὸν ἐκείνου τόπον ἀποπληροῦν, ἐκείνου μὴ ὄν-

Α τος. Αὐτὸς δ' εἶναι παρὰ τοὺς ἄλλους δοκιμάσαι τὸν
χρησιμεύοντα· αὐτῷ γὰρ προσκείσθαι καὶ βασιλέα
πληροφορούμενον, ὥστε μὴ ὅπως ξυμβαίνειν τισὶ
χαλεπὰ καὶ ἀνήκεστα προσκειμένοις ἐκείνῳ, ἀλλὰ
καὶ πολλοῖς ἄλλοις [P. 232] εὖ γίνεσθαι διὰ τὴν
πρὸς αὐτὸν βασιλέως ἀγαθοθέλειαν. Τοῦτο καὶ πρὸς
ἄλλους τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν ἔλεγε, τοῦτο καὶ
πρὸς αὐτὸν Βλεμίδην, καὶ παρεσύλα τὰς ἀπ' ἐκεί-
νων εὐνοίας φιλοφρονούμενος. Τῷ δὲ γε Βλεμίδῃ
καὶ ἄλλο κατὰ σκοπὸν ἦν τὸ κείθον ἐκείνον δεχέσθαι.
Ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνος φιλόσοφον διαζῶν βίον ὄλος
τῶν ὡδε ἐξήρητο καὶ ἀπαθῶς εἶχε πρὸς τὰ γινόμενα,
οὔτε τινὶ προσπαθῶν οὔτε μὴν ἐμπαθῶν, ἀλλ' ἦν ὁ
νοῦς ἐκείνῳ ὡς εἰ μὴ σώματι ὄλως κατείχετο, ἐν
ἐλογίζετο καὶ Ἀρσένιον εἶναι καὶ Ἰωσήφ, οὐ γυμνοῖς
αὐτοῖς προσέχων τοῖς γιγνομένοις, ὡς τὸν μὲν κρι-
νειν ἀδικηθέντα, τὸν δ' ἐπιβήτορα· ταῦτα γὰρ χα-
μερποῦς τινος διανοίας καὶ μηδὲν ἐχρόσης τῶν πα-
ρόντων πλεον εἰς θεωρίαν ἡγεῖτο, ἀλλ' εἰδὼς Θεοῦ
μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀκίνητον, ἀνθρώπων δὲ τὸ μη-
δὲν ἐν μηδενὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κἂν βραχὺ μένειν (εὖ

post eum, nullo turbæ obstantis impedimento,
facile ingressurus videretur. Ac eos quidem qui
palam in urbe adversus Josephum declamantes popu-
lum ab eo avertēbant, cum is jam omnia frus-
tra expertus nihil haberet aliud quod ageret, con-
temnere optimum putavit negligereque, nulla eor-
um in distributione præfecturarum et honorum
ratione habenda, rejiciendisque petitionibus talium,
ac si qua forte urgente necessitate studiosius cum
eo quidpiam cogerentur agere, auribus superbe
avertendis, duritia quam facile sentirent in contu-
maciæ ipsorum ultionem affectari. Cæterum idem
audiens viros spirituales per Orientem insudantes
virtutibus. Deo viventes soli, etiam ipsos in sese
scandalizari, prævertendum inde ingruens malum
omni studio putavit, dignamque rem eam statuit
cui præsens procurandæ nulli parcens operæ vacaret,
spe videlicet invitante fore ut apud eos au-
ditarum in se absentem criminationum calumniam
conspicere ultro oblatus blandusque coram sermo
refelleret. Consilio igitur imperatori communicato
probatoque, comitatu multo splendidoque usque
ad luxum apparatu, in Orientem profectus est;
ibique cum aliis viros celebres repertos, tum illum
in primis admirandum religione ac doctrina Blem-
midam, ut suis partibus adjungeret, 339 enixe
nec plane frustra laboravit. Persuasit enim eis fere
quod volebat, cum diceret studuisse se quoque
ipsum Arsenio, et pro vero illum habere patriar-
cha, existimareque vanas inique structas contra
eum hactenus et artificiosè compositas machina-
tiones omnes, actaque ista cuncta ducere pro ir-
ritis nec nauci facere. Sed cum iis obsistere nequi-
ret, videret autem destitutam Ecclesiam gravissimis
esse periculis expositam, ad eam sublevandam
et certissimo exitio subtrahendam accessisse, sup-
plendo utonque laoco pastoris veri, aliena nec a

se revocabili injuria ejecti. Secutum autem in hoc
judicia multorum, aptum se ad id necessarium Ec-
clesiæ in necessitate tanta exhibendum officium
censentium, ob eum maxime vel auctoritatis vel
gratiæ locum quem apud imperatorem obtineret, a
quo audiretur, qui suis consiliis deferret, suis pre-
cibus annueret, prout esset utilitate probatum pu-
blica. Non modo enim opera fuisse sus mitigatam
imperatoris iram in Arsenii fautores, effectumque
ne iis ulciscendis maleque multandis summa prin-
ceps potentia uteretur, sed procuratum etiam cum
successu, multis ut aliis bene esset, propensa in
se privatim imperatoris benevolentia in cunctorum,
quoad potuisset, egentium commune beneficium
derivanda. Talia cum religiosis illis ascetis, cum
ipsi Blemmidæ, sigillatim quemque conveniens,
omni ea adhibita, quam habebat plurimam, concili-
andorum quibuscum ageret suavi efficacia, me-
morasset, vertit nimirum in sese studia eorum
affectusque rapuit, cooperante in id ipsum non pa-
rum liberali largitione, quo cunctos opportune de-
linivit, non illibenter admittentes; quanquam hæc
quidem res parum ad emolliendum ipsi Blemmi-
dam valuit. Longe aliæ viro illi, pro genio pecu-
liari ac secta disciplinæ cujusdam propriæ, Jose-
phum rationes commendarunt. Inerat Blemmidæ
animus alta quadam et aspernatrice vulgo specta-
tarum rerum philosophia subnixus, abstracta mens
quædam a concretione corporis, et procul abjuncta
contagione humillium curarum. Nil magnopere mi-
rari; ne tangi quidem tenerrimis affectibus naturæ,
non indolere tristibus, non exsultare lætis, non ef-
ferri speciosis, omnia unum esse ac perinde haberi om-
nium securo; nullo discrimine odii gratiæve de 340
personis, nullo respectu privatarum rationum de
quibuscunque judicanti. Ergo huic tali Arsenius aut
Josephus nomina erant mera, quibus auditis nihil ille

γὰρ καὶ Ἡρακλείτῳ εἰρῆσθαι τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δις βιάπειν, καὶ Κρατύλῳ μᾶλλον ὡς μηδὲ ἀπαξ, τῶν πραγμάτων δίκην ἀείβου βέυματος παρatreχόντων), μὴ καινὸν εἶναι μηδ' ἄλλως ξένον, εἰ καὶ Ἀρσένιος ἀδικοῖτο. Τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἐν εἶναι καὶ μόνον τὸ εὐσεβές, τούτου δὲ τηρουμένου τᾶλλ ἀπεβίβηθαι ἀνάγκη τοῖς αἰρουμένοις ζῆν κατὰ τρόπον. Ταῦτ' ἄρα καὶ Ἰωσήφ ἐδέχετο, καίτοι πρὸς ἐκεῖνον οὕτως ἔχων ὡς μηδὲ τῆς κέλλης ἐξελοῦν προῦπαντῆσαι, ἀλλὰ μηδὲ προσιόντι προεξαναστῆναι μακρόθεν, μηδ' ἄλλο τι τῶν εἰς θωπέλαν καὶ σμικροπρέπειαν εἰς χάριν αὐτῷ διαπράξασθαι. Τὸ γὰρ πρὸς φιλοσοφίαν ἐπικλινές καὶ τὸ πρὸς τὰ εἶδη καὶ μόνον τῶν πραγμάτων ἐπιβλητικὸν ἀμείλικτον ἐκεῖνον ἐτίθει τὰ πρὸς ὕλην, καὶ τὸ ἐφετόν κατὰ νοῦν ἔχων παρεώρα τὸ ἐφιέμενον. Ὅθεν οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ πράγμασιν ἐπιβάλλων, ἐκείνοις μὲν ἐτῆρει τὸ θαῦμα καὶ ὑπερεπεπλήττετο καὶ ἄλλως τιμῶν ἤρειτο

ἢ τὴν κατ' ἀνθρώπους τιμῶν, ἢ δὲ δεξιώσεις ἔχει καὶ προῦπαντῆσεις καὶ δουλοπρεπείς καταστάσεις καὶ ἄλλ' ἄττα, οἷς δὴ χαίρομεν ἄνθρωποι. Καὶ ταῖς μὲν ἔξοισιν ἐκείναις οὕτω δὴ τιμητικῶς εἶχε καὶ ὑπερεθαύμαζε, δῶρα Θεοῦ ταύτας ἡγούμενος τοῖς δ' ἔχουσι, καθὼς ἂν καὶ κατελάμβανεν, εἶχεν, ὡς οὐ παντὸς γινομένου τοῦ γινομένου κατὰ Θεὸν καὶ ἀξίως, ἀλλ' ἐνόστο καὶ κατ' ἄνθρωπον, παραχωρῶντος Θεοῦ. Τὴν γοῦν τοιαύτην δεισιδαιμονίαν ἀεὶ ποτ' ἀποτρεπόμενος ἔδειξε καὶ τῷ Ἰωσήφ τότε τὴν ξενίαν, οὐ προθέμενος αὐτὸν ἀτιμοῦν, ἀλλ' ἐπ' Ἰσων πᾶσιν ἔχειν τὴν κρίσιν αἰρούμενος. [P. 233] Οὕτω γὰρ καὶ τὸ φιλόσοφον φιλοσόφως ἐπλήρου τῷ μὴ λαμβάνειν πρόσωπα εἰς τὴν τοιαύτην κρίσιν, ἦν καὶ καθ' αὐτὸν κέκρικε. Μὴν κακείνος εἰδὼς ἄνθρωπος ὢν καὶ τὸ χρεῶν λειτουργήσων, ἐπεὶ τὰ καθ' αὐτὸν διαθέμενος χάρταις ἐδίδου τὸ βούλημα, — τὸ δ' ἦν καθ' αὐτὴν τὴν μονὴν ἀεὶ ποτε διαμένειν, μηδὲν κατὰ μηδένα

sane ad favorem invidiamve moveretur. Unum interesse putabat sua justum amplecti, nocentem aversari. Tum de causis protinus ipsis sine præjudicio a personis ducto statuenti Arsenius quidem injuste dejectus, Josephus illegitime intrusus videbatur. Trahi enim in censendo iudicium a studio, et pendens arbitrium liberæ mentis inclinari momentis aut obsequii obnoxii aut quæstuosarum rationum, vitio imputabat animæ humi reptantis, nec attollere se aptæ supra massam hanc vilem crassæ concretionis in contemplationem sibi congenerum et se dignarum idearum superioris sphaeræ. Cæterum ut in rivo profuente tam momentaneus est transitus succedentium invicem irrequieto cursu partium æquæ, ut nemo bis in eandem, quod recte dicebat Heraclitus, digitum immersum possit tingere, imo ne semel quidem, si Cratylus creditur, existimanti unicam quoque functionem pluribus vicissim respondere particulis semper labentis undæ, nihil novum aut inopinatum videri debere, si rebus humanis instabili sese vertigine volventibus, nullaque vel ad breve spatium inmotam permanente, Arsenius quoque vice sua passus esset injuriam. Porro necessarium in vita unum esse, tenere officium religiosæ Deoque subjectæ mentis; in quo qui perstare volet et ex præscripto virtutis vivere, abjicere hunc oporteat curas mortalium eventuum, et anxiiis studiis sapienti casuum occurrentium neglectu semel defungi. Hæc cum peculiariter familiaria sibi dogmata tum Blemmidas Josepho coram ipsi disseverisset, comprobavit ille laudavitque; nec mutam ab illo tamen assentationis ullius expressit vicem. Adeo enim ab huic adulando abfuit Blemmidas, ut neque ad se invisentem patriarcham obviam e cella prodire dignaretur, ac ne ingresso quidem et ad sedentem ipsum pergenti ex intervallo assurgeret aut ullam omnino tralatitiæ istius urbanitatis venerationem curaret adhibere, pusilli esse atque ad servitutem abjecti animi reputans ad hujusmodi sese aucupia gratiæ demittere. Mens

nimirum ejus exaggeratæ cujusdam et modum supergressæ vulgarem philosophiæ theorematis irretorto defixa suspectu, adeoque ex altissimis dumtaxat assueta rationibus æstimare res humanas, rigidum sustinebat illum et inflexibiliter erectum ab ista humilitate officiorum aulicorum omninoque a quovis respectu materiæ, quippe qui abstracte intuens quod optandum erat, quod passim optabatur negligeret. Unde non hominibus sed rebus intentus, his quidem servabat admirationem, his attentissime considerantis instupecebat, alia eas veneratione prosequendas statuens quam ista superstitiose sedula commercii humani, quæ constat exceptionibus ad blanditiam compositis, affectata renidentia vultuum, occurribus officiosis ceteraque servilis obsequii professione simulata, quales nos illusiunculas invicem commutat in consuetudine vitæ urbanæ homines gaudemus. Ille autem habitus quidem istos a concretionem materiæ æjunctos (nam hos sic nude spectabat) et veneratione prosequeretur magna et supra modum admirabatur, dona Dei illos reputans. Eos porro in quibus cernerentur, pro modo quo eos ab ipsis arbitrabatur participari tractabat, sic apud se statuens, non æque omnes, quibus inessent, illos secundum Deum digne possidere, sed quosdam interdum secundum hominem, Deo permittente. Usus porro istum suum et morem libere omitendi superstitionem istam quamdam personarum anxia sedulitate venerandarum etiam tunc in Josepho tenuit, non eum præcipue contemnens, sed exceptionem a suo universali iudicio et modo sibi præfixo cum omnibus agendi in hujus unius gratiam sibi non faciendam censens. Ita enim se philosophice obsequi putabat præscripto illi suæ philosophiæ jubenti non admittere ullum respectum singularium personarum in iudicio de rebus, nude ac mere ut sunt ab eo, ut dictum est, spectari æstimarique solitis. Cæterum vir hic talis reputans se hominem, et commune naturæ debitum

τρόπον ὀπιοισοῦσαν ἑτέρα, καὶ ἄπερ εἶχεν ἐκ βασι-
λέων φιλοφρονήματα, ὡς συμποσοῦσθαι τὸ πᾶν τῶν
νομισμάτων εἰς ἑκατὸν λιτρῶν ἀριθμὸν, καὶ αὐτὰ
τῇ μονῇ τοῦ ὄντος θεοῦ (τῷ γὰρ ὄντι κυρίως καὶ
προσανέκειτο) ἀναφαίρετα διατηρηθέντα εἰς περι-
ποίησιν τε καὶ τὴν τῶν ἐλλειμμάτων ἀποπλήρωσιν
εἶναι. Τὸν δὲ τοιοῦτον τῶν ἀποτεταγμένων χάρτην
καὶ αὐτὸν ἡξίου τὸν πατριάρχην ὑποσημαίνεσθαι,
καὶ γε βασιλέα ἐπικυροῦν λιπαρῶς ἀξιῶσαι πρὸς τὴν
πόλιν ἐπανελθόντα. Καὶ γέγονεν οὕτω, κἂν ἀποθα-
νόντος ἐκεῖνου, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἀνε-
λάμβανόν τε τὰς ἐπικυρώσεις καὶ τὰ διατεταγμένα
διέλυον, ὡς τὰ μὲν νομίματα τῇ Μεγάλῃ ταυτηῖ
ἐκκλησίᾳ προσανατεθῆναι εἰς περιποίησιν, τὴν δὲ
μονὴν ἐκεῖνην τῇ τοῦ Γαλησίου μονῇ ὑποτεθῆναι εἰς
μετόχιον. Ὁ γοῦν ἱεράρχης Ἰωσήφ τῇ ἀνατολῇ ἐφ'
ἰκανὸν διατρίψας ὑπέστρεφεν εἰς Βυζάντιον.

γ'. Ὅπως τῷ Βουλγάρων βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἡ τῆς
Εὐλογίας θυγάτηρ εἰς γάμον ἐξεδόθη.

[P. 234] Καὶ μετὰ μικρὸν τῆς τοῦ βασιλέως Βουλ-
γάρων Κωνσταντίνου συζύγου Εἰρήνης μεταλλαξά-
σης, εἰς σπονδὰς ὁ κρατῶν ἐκεῖνον θέλων συνάξει ἐς
ὁ τοῖς κατὰ τὸν Αἶμον καὶ αὐτῇ γε Μακεδονίᾳ καὶ

Ἀ θράκη ἀνακωχὴν γενέσθαι, ἐπὶ πολὺ δαπανωμένων
τῶν στρατευμάτων τοῖς συνεχέσι πολέμοις, πέμψας
διαπρεσβεύεται, ὑπισχνόμενος εἰς κῆδος ἐκεῖνω
δοῦναι καὶ τὴν ἀδελφιδὴν ἑαυτοῦ Μαρίαν τὴν τῶν
θυγατέρων τῆς Εὐλογίας δευτέραν, ἥ δὴ συνῆκει τὸ
πρότερον ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος καὶ μέγας δομέστικος.
Καὶ δὴ τῶν ὄρκων προδάντων ὡς συλλαμβάνεσθαι
τούτοις καὶ Μεσέμβρειαν καὶ Ἀγχιάλον (ἐκεῖνου
γὰρ οὕσας κατασχεῖν βασιλέα, καὶ αὐθις ἄξιον εἶναι
τὸν πρὶν ἔχοντα λαμβάνειν αὐτὰς ἐπὶ τῷ γενησο-
μένῳ ὡς προῖκα κήδει) ὁ μὲν βασιλεὺς τὰ μὲν τοῦ
κήδους ἐπλήρου ὡς λίαν φιλοτίμως καὶ βασιλικῶς.
Συνεξήει γὰρ τῇ νυμφευθησομένῃ αὐτὸς βασιλεὺς
καὶ ὁ πατριάρχης, κἂν Σηλυβρίᾳ γενόμενοι, ἐκεῖσε
δεσποινικῶς μετασκευασάμενοι τὴν εἰς γάμον πεμ-
πομένην τῷ Κωνσταντίνῳ, ἐκεῖνην μὲν ὑπὸ πλείστη
δορυφορίᾳ πρὸς ἐκεῖνον ἀπέλυον, αὐτοὶ δ' ὑπέστρε-
φον. Καὶ τὰ μὲν τοῦ κήδους οὕτως ὁ βασιλεὺς ἐξε-
πλήρου, τὰ δὲ περὶ τὰς πόλεις ἀνεβάλλετο, ταῖς μὲν
ἀληθείαις εἰδὼς ἐντεῦθεν παραιρηθησομένην τὴν
Ῥωμαῖδα τὰ κράτιστα, τῷ δὲ Κωνσταντίνῳ προφά-
σεις ἐπλάττετο πιθανὰς, ἄλλας τε καὶ τὸ μὴ ἔχειν
ἐνθῶς δοῦναι, μὴ τῶν ἐποικῶν καταδεχομένων τῶν
πόλεων. Ῥωμανίας γὰρ εἶναι μέρος ἐκεῖνας καὶ

se soluturum sciens, testamento condito de suis
rebus statuit in hunc modum. Monasterium, 342
in quo degebat et perseverare semper decreverat,
sic ut tunc erat, manere semper liberum, nulli
unquam subjiciendum alteri, jubebat. Quod au-
tem pecuniæ possidebat largitione imperatorum,
centum librarum summam conficiens, hoc totum
monasterio eidem Deo qui est sacro (nam hæc
erat peculiaris ejus domus nuncupatio) proprium
servari perpetuumque attribui mandabat in fun-
dationis augmentum aut supplementum amissorum
vel quovis modo casuve deficientium. Iis porro
tabulis supremæ suæ testibus voluntatis, quibus
ista commendarat, subscribere patriarcham voluit;
impetravitque ab eodem ut cum reversus in urbem
esset, curaret easdem ratas haberi ab imperatore,
et ipsius auctoritate ad quantam possent maximam
firmitatem roborari. Quod et factum est, exiguo
quidem operæ pretio. Nam Blemmida deinde mor-
tuo, cunctis illis promissis et spebus, velut tegulæ,
quod aiunt, inter'apsu, in irritum evanescentibus, D
rescissum id revocata confirmatione et cassum
effectu testamentum fuit. Ac pecunia quidem mag-
næ huic ecclesiæ in dotis auctarium attributa
est, monasterium vero, cui tam sollicitè Blemmi-
das caverat, Galesii monasterii dominio suppositum,
ex eo pendere eique inservire jussum est. Cæterum
Josephus per hunc modum, aliquanto tempore
moratus in Oriente, Constantinopolim revertit.

3. Ut regi Bulgarorum Constantino filia Eulogiæ
Maria in uxorem data sit.

Non multo post regis Bulgarorum Constantini
conjugæ Irene mortuæ, studens istum regem impe-

rator devincire sibi firmiori aliquo vinculo, et sic
regionibus Hæmo subjectis, uti etiam Macedoniæ
ac Thraciæ, pacem ac quietem asserere, quod eo
tunc magis factu necēssarium putabat, quia tot
continuis expeditionibus ac bellis magna jam pars
C Romanæ militiæ absumpta fuerat, missis eum le-
galis ad fœdus invitavit, pollicens 343 in sponsam
se illi daturum propriam neptem, Eulogiæ suæ so-
roris filiam secundo genitam Mariam, quam
prius in matrimonio habuerat Philes Alexius ma-
gnus domesticus. Processit, Constantino annuente
tractatus usque ad conventionem fœderis sanciti
juramentis, quæ distincte comprehenderent Mesem-
bream et Anchialum, ad Constantini utique ditionem
pertinentes urbes, sed hactenus occupatas ab im-
peratore, quas utrisque tum visum est æquum
esse bona fide reddi antiquo possessori et impu-
tari in partem dotis novæ sponsæ. His hinc pro-
missis, illinc stipulatis, imperator deductionem
sponsæ ambitiose ac regia plane pompa celebravit,
ipse proficiscentem mulierem cum patriarcha co-
mitatus Selybriam usque, indeque illam ad Con-
stantinum frequenti ac superbo satellitio perducen-
dam curans, ac sic Constantinopolim reversus
eatenus fidem pactorum imperator præstitit. Nam
quod promissarum altinebat restitutionem urbium,
in ea non festinandum ratus varios ejus differendæ
prætextus quæsit revera periculum diræ vastationis
ex ea imminens terris imperio subjectis præcaven-
dum censens. Cæterum interim Constantinum lacta-
batspeciosis obtentibus multis colorem aliquem ha-
bentibus, quorum hic verisimilitudine inductus non-
nulla videbatur. Aiebat videlicet istarum incolas ur-
bium recusare Bulgari subjici, cum ipsi Romani

Ῥωμαίους αὐτοὺς, μὴ εἶναι δ' εὐλογον Ῥω-
μαίους [P. 235] ὑπὸ Βουλγάρῳ τελεῖν. Οὐ μὴν δ' ἐς
τέλος ἀπέλεγε τὴν δόξιν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ προσ-
νήρηται καιρὸν τὸν τῆς τεκνογονίας δῆθεν, ὡς ἂν
καὶ κληρονόμου τούτῳ φανέντος ἐκ γένους Ῥωμαϊκοῦ
εὐπροσωποῖτο καὶ ἡ ἀπόδοσις. Τὰ δ' ἦσαν γέλωσ
ἄντικρυς καὶ συνειρόμενον ψεύδος τῷ χρόνῳ συγ-
κρύπτοντος. Ὅμως δὲ γε καὶ ἄκων ὁ Κωνσταντῖνος
ὑπέμενε καὶ ἐσπένδετο, εἰ καὶ ἡ δοθεῖσά οἱ οὐ το-
σοῦτον βοηθὸς ἐκείνῳ ἔσον τῇ Ῥωμαϊδί ἐπέμπετο.
Ἐπεὶ δ' ἐξ ἐκείνου παιδίον ἑώρα τὸν Μιχαὴλ ἑαυτῆ,
δεινὰ ἐποίησε, καὶ τὸν σύζυγον κατηνάγκαζε τὰς
σπονδὰς γε λύειν καὶ πολεμεῖν τὰς πόλεις προσ-
απαιτοῦντα. Κάντευθεν καὶ δεινὰ οὐκ ὀλίγα ξονέ-
βαινε, καὶ ξυμβεδήκει ἂν πλείστα, εἰ μὴ γε ὁ βασι-
λεὺς κῆδος πρὸς τὸν Νογᾶν ἐπὶ νόθῳ τῇ Εὐφροσύνῃ
φθᾶσας ποιῆσαι ἀνεῖχε τὰς ὁρμὰς ἐκείνου τῇ πρὸς τὸν
Νογᾶν δεξιώσει καὶ διέλυε τὰ βουλευμάτα, ὡς αὐτίκα
κατόπιν ἐπιδραμουμένων τῶν Τοχάρων, ἦν αὐτὸς ἐπὶ
τοῖς βασιλέως.

δ'. Τὰ περὶ τοῦ Νογᾶ καὶ Τοχάρων, ὅπως εἶχον τὸ
πρῖν. Καὶ περὶ τοῦ πρώτου βασιλέως καὶ νομοθέτου
αὐτῶν.

Ὁ δὲ Νογᾶς αὐτὸς κράτιστος ἦν ἀνὴρ τῶν Τοχά-

ρων, εἰς στρατηγίαν τε ξυνετὸς καὶ τρίβων τοῖς
πράγμασιν, ὅς ἅμα πλείστασι δυνάμεσιν ἐξ ὁμογε-
νῶν Τοχάρων, οὓς αὐτοὶ Μουγουλίους λέγουσιν, ἐξ-
αποσταλεῖς ἐκ τῶν κατὰ τὰς Κασπίας ἀρχόντων τοῦ
γένους, οὓς Κάνιδας ὀνομάζουσι, εἰσβάλλει τοῖς
ἀνὰ τὸν Εὐξεινον βορείοις ἔθνεσιν, ἃ δὴ τὸ πάλαι
τοῖς Ῥωμαίοις ὑπήκουε, τῆς πόλεως δ' ἀλούσας
καὶ τῶν πραγμάτων εἰς στενὸν καταστάντων Ῥω-
μαίοις, τῶν κυρίων ἀπολειφθέντα, αὐτόνομα ἦν.
Ταῦτ' ἄρα καὶ ἀκονιτὶ φανείς προσελάμβανε καὶ
κατεδουλοῦτο. Ἰδὼν δὲ χώρας ἀρτιώσας καὶ ἔρη
εἰς ἀρχὴν κατὰ σφᾶς αὐτάρκη, ἀφηνιάζει μὲν τῶν
πεμφάντων καὶ ἑαυτῷ τὰ ἔθνη προσκτάται. Ὡς δὲ
χρόνου τριβομένου, ἐπιμυγνύντες σφῆσιν οἱ περὶ τὴν
μεσόγειον κατὰ κημένιοι, Ἄλανοὶ λέγω, [P. 238]
Ζίχοι καὶ Γότθοι, Ῥῶσοι καὶ τὰ προσοικούντα
τούτοις διάφορα γένη, ἔθνη τε τὰ ἐκείνων μαθηθῆναι
καὶ γλώσσαν τῷ ἔθει μεταλαμβάνουσι καὶ πολλήν,
καὶ εἰς συμμαχοὺς αὐτοῖς γίνονται. Καὶ μετ' οὐ
πολὺ εἰς πλῆθος ἀριθμοῦ κρείττον ὁ ἐπελθὼν τῶν
Τοχάρων λαὸς ἀνδίδωσι, καὶ ἀνυπόστατοι ὅπου ἴσιν
γίνονται ταῖς δυνάμεσιν, ὡς καὶ τινὰς τῶν ἔνω κυ-
ρίων πολέμου νόμῳ ἐπ' αὐτοὺς ἀποστάτας ἴστας
οὐχ ὅπως περιγενέσθαι, ἀλλὰ καὶ σφαλῆναι τὰ πλεί-

essent, nec se adhuc, quantumvis conaretur, potuisse
huic eorum aversioni mederi. Ut res fiat suaviter,
expectandum videri, dum natus Constantino filius
foret ex nova conjuge: tunc enim fore omnia pro-
noria, rege tum scilicet 344 Bulgarorum hæredem
habente Romani sanguinis, cui sacramento dicere
Romanos non dedeceret. Hæc allegabantur, quæ,
ut vere loquamur, mera erant elusio et mendacium
promissione tempus obducente inumbratum, nec
plane fallens Constantinum, quanquam is volens
nolens dissimulare cogebatur, et tacite dolere
fucum sibi factum obtrudenda conjuge, quæ non
tam ipsi adiutrix quam terræ Romanæ data esset. Ma-
ria vero postquam Constantino pepererat Michaelem
filium omnijam excusatione cunctationi dempta ipsa
quoque transire palam in viri sensus et utriusque
factam injuriam accusare indignanter cœpit, mari-
tum assidue sollicitans ad repetendas bello injuste
negatas urbes. Unde multa mala orta sunt; et plura
gravioraque prodiissent, nisi Augustus mature sibi
præoccupasset novo fœdere Nogam, data in uxorem
ei filia sua notha Euphrosyne. Qua necessitudine
devinctus imperatori Nogas palam ostendit
irrupturum se cum Tocharis, quibus præerat, in
Bulgarorum fines, statim atque Constantinus regio-
nes incursum Romanas cœpiisset. Suspendit hic
metus consilia Bulgari, et malorum inducias Ro-
manis fecit.

4. De Noga et Tocharis, originibusque gentis, deque
primo eorum rege ac legumlatore.

Hic porro Nogas potentissimus Tocharorum
erat, bellicæ artis longis experimentis multam
peritiam adeptus, usu rerum in tractatione nego-

tiorum tritus. Is cum magnis copiis e genere,
cujus erat et ipse, Tocharorum, qui se ipsi Muga-
lios nominant, missus a principibus ejus gentis
(Canidas appellant) circa portas Caspias degentibus,
irruerat in boreales Euxino gentes Romanis quon-
dam subditas, sed quæ post captam a Latinis urbem,
et res imperii redactas in artum, necessario neglectæ
345 a dominis sui tunc juris erant. Hæc facile ac
sine magno certamine prima statim ostensione sui
cepit sibi que subiecit. Et animadvertens uberes
terras ac populos ad constituendum per se regnum
idoneos, frenum excussit imperii eorum a quibus
erat missus, et res agere suas instituit, proprio
principatu constituto. Processu deinde temporis
miscentes se ipsis qui mediterranea illic incolunt,
Alani videlicet, Zicchi, Gotthi et Rhossi, quique
finitimas hisce habitant terras diversorum generum
populi, mores paulatim ipsorum didicerunt, et
cum vitæ usu linguam etiam ac vestitum eorum
usurpantes, in militiæ quoque consortium assumpti,
non ita multo post exercitus confecerunt innume-
rabiles, quarum conscientia usuque virium in po-
tentiam immane quantam Tocharorum gens profe-
cit, adeo ut quocumque se verterent, ineluctabiliter
cuncta prosternerent, et cum e superioribus domi-
nis quidam ad ipsorum defectionem ulciscendam
eosque sub jugum revocandos bellicas in eos ex-
peditiones suscepissent, non modo ipsos non
vincerent, sed magnis acceptis cladibus in lucro
ponerent quod plerisque suorum bello cadentibus
pauci salvum reditum haberent. Gaudet hæc gens
vita simplici; hærent invicem mutuo nexu civilis
charitatis; tolerantes sunt laborum, in bella prom-
tissimi; paucis ad victum cultumque indigent,

στα παρόντας. Ἔστι τὸ ἔθνος ἀπλότῃ μὲν χαίρον καὶ φιλαλληλίᾳ, καὶ ὀξύ τε πρὸς πολέμους καὶ πονηρὸν, καὶ τὴν ζωὴν αὐταρκίς, καὶ γὰρ τὰ κατὰ βίον ἀνεπιτόνῳ τε καὶ ἀπρομήθευτον. Ἐχρήσαντο γὰρ ἀνεκὰθεν νομοθέτη οὐ Σόλωνι ἢ Λυκούργῳ ἢ Δράκοντι (οὗτοι γὰρ Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τισὶν ἄλλοις οἱ νομοθέται σοφοὶ σοφῶς καὶ συνετοῖς τὰ ἐς λόγον λόγοι), ἀλλ' ἀνδρὶ ἀγνώτῳ καὶ τὸ πᾶν πονηρῷ, χαλκῆ μὲν τὸ πρῶτον. εἶτα δὲ καὶ εἰς Κάνιν (ἄρχοντά τις εἶποι) καταστάντι, ὃς καὶ ἐκ Κασπίων πολύωνων ἀνιστῶν τὸ ἔθνος ἐξελεῖν θαρρήσαν, καὶ σφίσι ἀεὶ τὸ νικᾶν ὑπετίθει, εἰ τοῖς ἰδίῳ νόμοις προσέχοιεν. Οἱ δ' ἦσαν τοῖς ἀθροῖς ἀπέχουσαι, τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, τὸ φιλάλληλον ἔχειν, τὸ αὐτόνομον ἀποστρέφουσαι, τὸ κοινωτικὸν ἀσπάξουσαι, τὸ μηδὲν περὶ βίου σπεύδειν, τὸ πάσαις χρῆσθαι τροφαῖς, μηδὲ τῶν βεβήλων ἔχοντας, τὸ γυναιξὶ συνοικεῖν πλείστα, καὶ ταύταις προσανατιθέσθαι τὸν τῶν ἀναγκαίων πορισμὸν, ὡς ἅμα μὲν τὸ γένος πληθύνουσαι ἅμα δ' ἔχειν καὶ ὧν δέονται, τὸ μηδὲν τῶν καθ' ὑπόστασιν προσκτεῖσθαι κτημάτων, μηδ' ἐμμένειν κδίσμασιν οἴκων, ἀλλὰ μεταβαίνειν καὶ μεταφοιτᾶν πρὸς τὸ χρῆσιμον, κἂν χρεῖα τροφῆς εἴη τῶν, οἷσιν χρωμένους θηρῶν ἢ καὶ

τὸν ἵππον ἐκκεντοῦντας ἐκροφᾶν αἵματος εἰ δὲ τῶν καὶ στεγανωτέρας προσδέοι τροφῆς, ἐγκάτω οἶδος τὸ αἷμα συγκλείοντας ὑπὸ τὴν ἐφαστρίδα τιθέναι, ὡς ἐντεῦθεν μικρὸν συσταθὲν ἐκ τῆς ἐκείθεν θερμότητος δεῖπνον τίθεσθαι, κἂν τί που βῆκος ἐντυχῶν τις εὖροι, ἐπιβῆσθαι τῇ ἀμπεχόνῃ, κἂν οἶον ἐκείνο καὶ ἦ, λὰν ἡ ἀμπεχόνῃ μὴ δέοιτο (ὃ γὰρ σκοπὸς, ὡς ἂν καὶ ἄνευ χρεῖας τοῦτο ποιοῦντες, ἐπὶ τῆς χρεῖας ποιεῖν ἀναγκαζόμενοι μὴ ἀισχύνοιντο, τοῖς παλαιοῖς τὰ νέα προσεπεμβάλλοντες), καὶ οὕτως αὐτοὺς μὲν ἐν ἀνέσει παντοῖα ζῆν, σάριτταν καὶ ἐφαστρίδα καὶ ἔνδυμα καὶ αὐτὴν ζωὴν παρά τῶν τῆς γυναικωνίτιδος ἔχοντας, αὐτοὺς δὲ πολεμοῦντας τὰ τῶν ἄλλων ἔχειν, μηδὲν πολυπραγμονοῦντας. [P. 237] Ταῦτα τοῦ νομοθέτου Τζιγκίσκανι (νῦν γὰρ ἀνεμνήσθη τούτομα Τζιγκίς γὰρ τὸ ὄνομα, ὃ δὲ Κανίς βασιλεὺς) τὰ παραγγέλματα ἐν ἀσφαλεῖ ἔχοντας ἀλήθειάν τε ἐν λόγοις ἀσχοῦσι καὶ δικαιοσύνην ἐν πράξεσι, τὸ μὲν ἐλευθερίᾳ προσήκον ψυχῆς, τὸ δ' εὐθύτητι γνώμης, ὡς ἀνεξαπάτητον μὲν εἶναι οἷς ἂν ἀκούοι τις ἑτέρου λέγοντος, ἀνεπιβούλευτον δὲ οἷς πράττει ἂν πρὸς ἐκείνον ἕτερος. Ἀλλὰ Νογᾶν μὲν κηδεύσας ὁ βασιλεὺς τηλικάδε, τὸν ἐκείνων ἄρχοντα, πέμπων οὐκ ἀνίει πλείστα, ὅσα τε πρὸς ἐνδυμάτων χρῆσιν καὶ

nec sollicitè congerunt aut consulunt in futurum avara providentia. Ad hanc sollicitè formavit eos disciplinam priscus ipsorum legislator quidam, non sane Solon aut Lycurgus aut Dracon (hi enim Atheniensibus, Lacedæmonis, et quibusdam aliis sapientes sapientibus, eruditi doctis, ad rationem exactas condiderunt leges), sed idiotia ignobilis, vilis opificii labore tritus, prius faber 346 ferrarius, ex officinæ ac fornacis fuligine in imperium productus et Canis declaratus: sic illi principem appellat. Hic gentem excitavit istam ut e Caspiis portis prodire non dubitaret, polliceri ausus, quocumque bellum inferrent, nunquam victoria fraudandos, si legibus a se propositis accurate observandis attentam diligentiam impenderent. Summa legum hæc erat: Delicias aversantur. Obvii contenti sunt. Mutuæ societatis charitatem servant. Privatim sibi pro arbitrio consulere vitant. Nihil in vita victuque exquisitum affectant. Cibis quibuscumque sine mundi immundive discrimine utuntur. Uxores simul plurimas habent; et his curam parandarum rerum ad victum vestitumque utilium mandant: inde multiplicationem gentis, indidem necessariorum abundantiam nacturos. Prædiorum ac soli possessiones aspernantur. Fabricandis domibus non immorantur: vitam desultoriam hinc illuc, quocumque utilitas vocaverit, assidue migrabundam adamant. Ubi oibus defuerit, aut sagitta et venatu parant, aut secta equi vena sanguinem sugunt. Si solidiori opus alimento sit, intestinum ovis sanguine oppletum sub ephippium ponunt. Sic mora concretum et illo calore coctum sanguinem, cum vescendi desiderium fuerit, vorant. Ubicumque cuius panni aut pollis

laceræ segmentum forte abjectum occurrerit, sublatur statim vesti, qua tegitur, assuito, etiamsi bona sit nec sarto egeat. Nimirum hoc citra necessitatem fieri iubens id agebat, ut, cum opus foret, neminem puderet indumentum manu sua proprium sarcire et consarcinatis per veteramenta novis assuta pannis vestiri centonibus. Porro his præscriptionibus sperabat assecuturum se ut sui summa vitæ securitate fruerentur, expeditosque ad nutum 347 haberet semper omnes, nulla usquam sollicitudine affixos, quippe quibus sarissa, ephippium, vestis et alimenta, quibus unis egebant, muliebri ministerio cuncta e gynæceo suppeditarentur, ipsi rei bellicæ uni vacarent spoliandisque alienis, nihil præterea negotii habentes, aut curiose inquirentes quid futurum esset. Taliū auctor legum Tzinciscanis fuit. Nam cum proprio nomine Tzincis hic vir vocaretur, Canis vocabulum, quod regem sonat, ejus privatæ adjunctum appellationi Tzinciscanis nomen efficit, nunc memoriæ commodum occurrens: nam cum agere de hoc cœpi, nondum venerat in mentem. Cæterum his ejus præscriptis acquiescentes contingebat istos populos veracitatem in loquendo, æquitatem in agendo tenere, quorum illud libertati animi convenit, hoc rectitudini morum illud rursus tutum præstat audientem a circumventionem fraudulentam mentientis socii: hoc a cunctis quemque insidiose grassantium dolis liberat. Hujus gentis principem tunc Vogam sibi fudere conciliatum imperator cum missis affatim luxuriæ nostratis instrumentis ad delicias Romani usus invitaret, minimum profecit, quod ad mollietatem quidem vestium ei suadendam spectat. Nam cum oiborum ei exquisiti gustus offerri curasset variam

ἄσα πρὸς τροφῶν ποικιλίαν, πρὸς δὲ καὶ ἀνθοσμίων ὄρων ἄσας πιθάκνας φιλοτιμούμενος. Ὁ δὲ τὰ μὲν εἰς βρώσιν καὶ πάσιν μαθῶν ἡγάπα λαμβάνων, καὶ χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ἐν ἐκπώμασι προσεδέχετο· τὰ δὲ ποικίλα ἢ πρὸς καλύπτρας ἢ πρὸς ἐνδύματα (ἐφιλοτιμεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα προσασπετέλλων ὁ βασιλεὺς) ἀφώμενος ταῖς χερσὶν ἀνηρώτα τὸν διακομισάμενον, εἰ χρησιμεῖσι πρὸς κεφαλὴν ἐπὶ τῷ ἄπονον εἶναι καὶ ἀνάγκητον ἢ καλύπτρα, εἰ δὲ ἐπανεσπαρμένον μάρμαρον ἀμύνειν ἔχοι ταύτη τὰς ἀστραπὰς εἰ εἰς βροντῶν κτύπους, ὥστε μὴ ἐμβρόντητον γίνεσθαι τὸν φοροῦντα, ὁ λίθος συναίροιο, εἰ τὰ πολυτελεῖς αὐθις ἐνδύματα εἰς ἀπονίαν μελῶν συλλαμβάνοι. Εἰ μὲν οὐκ ἔλεγον, παρεβρίπτει, εἰ καὶ ἐνδοθεὶς ἐπ' ὄλιγον ὅσον τὰς φιλίας ἀφοσιώσασθαι, ἀπεκδυόμενος παραυτίκα μετελάμβανε κυνῆν ἢ προβατῆν τὴν συνήθη, καὶ φορῶν ἐκυδροῦτο πλέον ἢ ὅσον ταῖς πολυτελεῖσι στολαῖς. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ταῖς καλύπτραις ἐποίει, τὴν πρὸς χρῆσιν ἀναγκαίαν τῶν περιττῶν, κἄν ἦν τῶν πολυτελεῶν, ἀνθαιρούμενος. Εἰ δ' ἐκεῖνος πλαττόμενος ὄνησιν φέρειν ἔλεγε τῷ φοροῦντι τὸ κτέρας τὴν οἰανοῦν τε καὶ ὀπουδήποτε, εὐθὺς πιστεύων ἔφορει, οὐ λίθοις οὐδὲ μαργάραις, ἀλλ' ὡφε-

λεῖα προσέχων. Τοῦτον τοιγαροῦν ἔχων ὁ βασιλεὺς ἔτοιμον τοῦ Κωνσταντίνου καταγραμῆσθαι καὶ τὴν ἐκεῖνου σκυλεύειν χώραν, εἰ τοῖς τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἐπίοι, οὐ Μεσεμβρείας μόνον στεφῶς ἀντίειγετο καὶ τῆς Ἀγχιάλου, ἀλλὰ καὶ Σωζόπολιν καὶ Ἀγαθιούπολιν καὶ Κανστρίτζιν καὶ ἄλλ' ἄττα φρούρια, ἅπερ οἱ τοῦ βασιλέως ἐπισκευασάμενοι προσεκτῶντο τῷ βασιλεῖ, καὶ λίαν ἐν χερσὶν εἶχε, μηδὲ φρουρίου σκίαν προϊέμενος. Μεσεμβρείαν γὰρ καὶ ἐκ δικαίου πάλαι ποτ' εἶχε, λαθὼν παρὰ τοῦ Μυτζῆ.

ε'. Τὰ περὶ τοῦ τοῦ Σέρβους κήδους τοῦ βασιλέως καὶ διὰ ταῦτα τῆς τοῦ πατριάρχου ἐπιδημίας ἐκείσε.

Ὁ δὲ Μυτζῆς οὗτος, [P. 238] ἴν' ἐπαναλαθὼν εὐμαθέστερον διηγήσωμαι, γαμβρὸς μὲν ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τῷ Ἀσάν, σύγγαμβρος δὲ Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι. Ἀσάν δ' οὗτος ἦν ὁν λόγος καὶ Ἰωάννη συνελθεῖν τῷ Δούκα καὶ βασιλεῖ, καὶ γε σὺν ἐκείνῳ τὰ κατὰ δύσιν ἐπιδραμεῖν, φιλοκαλίας πάσης ἔχοντα δειγμάτα. Ὡς γοῦν ἐκεῖνος ἐτελεύτα καὶ οὗτος τὴν ἀρχὴν ἐδέχετο τῶν βουλγάρων βούλγαρος ὢν, συνέβαινεν οἱ μὲν προσκρούειν καὶ βασιλεῖ, ὡς καὶ πολλὰκις δι' ἔχθρας καὶ πολέμων τοῖς τῶν Ῥωμαίων

copiam vinique odorati tota dolia, his quidem non illibenter est usus. Aurum item et argentum in vasis poculisque dono datis probans admisit. At versicoloria varii generis tum capitis tegmina tum membrorum indumenta cæterorum, quarum item rerum vim magnam regia eidem munificentia imperator miserat, hæc, inquam, aspernabundus **348** in manus sumens percontabatur ab offereute an id certo præstaret bellus iste pileus capiti quod tegeret, ut nullo deinceps mali appulsu læderetur, nullum dolorem sentiret; an inspersi huic uniones cæteræque insertæ gemmæ vim haberent arcanam quampiam fulgura fulminaque avertendi a gestante; vestes item illæ speciosæ ac molles num membra quæ ambirent lassitudine in labore prohiberent. Tum illo scilicet negante, Nogas quidquid horum interrogans attigerat fastidiose rejectabat. Ac quanquam amicitie mutue contestandæ causa unam e missis ab Augusto vestibus sibi circumdare sustinuit, brevisimo eam tulit spatio, familiare statim e canina vel ovina pelle vestimentum resumens, eo se magnifice ostentans, nec minus, ut apparebat, in illo sibi quam quovis regio paludamento placens. Sic et in operimentis capitis fecit, opportuna et sibi assueta præ speciosis pretiosisque eligens. Quod si qui hæc ipsi attulerat forte fingens respondisset inesse iis quam requirebat vim doloris ac fatigationis malive omnis arcendi, tunc sane ille statim credens cuncta induisset perseveranterque gestasset, non gemmas aut margaritas videlicet, verum promissam utilitatem curans. Istum igitur tam potentem principem habens paratum imperator ad irrumpendum in Bulgariam, quoties inde se commovisset Constantinus ad deprædandas aut quoquo-

modo infestandas regiones imperio subjectas, non Mesembream solum et Anchialum securus pactorum mordicus tenebat, sed præterea Sozopolim, Agathipolim, Canstritzim et alias quasdam arcas, a ducibus ejus oblata usis occasione captas; quæ ille omnia sic arripuerat, ut certus videretur non amittere de manibus, ac ne umbram quidem ullius ex his nuper acquisitis vel minutæ munitiunculæ unquam **349** reddere. Nam Mesembream olim possessam jure jam suo se putabat obtinere, quippe sibi donatam a legitimo tunc ejus domino Mytze.

5. De Mytze, et ut is imperatori Mesembream dederit.

Hic porro Mytzes, ut altius repetens distinctius rem exponam, gener erat Asanis ducta ejus filia, cujus sororem in matrimonio habuit Theodorus Lascaris, pari Asani affinitatis gradu admotus. Asan autem hic est, quem historia docet Joanni Ducæ imperatori socium fuisse, junctisque cum eo copiis incursasse communi expeditione Occiduas regiones, magna omnis elegantie indicia præbentem. Ut autem Joanne jam mortuo Asan regnum Bulgarorum Bulgarus ortu accepit, contigit eum apud imperatorem offendere, simultatibus in bellum quoque apertum prorumpentibus, Asane non semel suas copias Romanis opponente. Sed et item contigit parum gratum suis ipsum evadere Bulgaris, multis et præcipuis ipsorum ei graviter offensis infensisque. Unde is in perturbationes haud parvas incidit, proceribus, quos ab eo alienaverat invidia, inclinantibus ad Constantinum, dimidium generis trahentem ex Serbis; cui nulla cum Asane cognatione juncto quantum ad suffragium principatus decrat

ιέναι στρατεύμασι, συνέβαινε δὲ προσκρούειν καὶ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγιστάσι τῶν Βουλγάρων καὶ τραχαῖς οὐ προσηκούσαις ἐμπίπτειν. Ταῦτ' ἄρα καὶ τούτῳ διαφθονούμενοι πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἐκ Σέρβων ἐξ ἡμισείας τὸ γένος ἔχοντα ἀποκλίνουσι. Ὅσιν οὖν ἐνέλιπέν οἱ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ σφετέρου γένους, μηδὲν τῷ Ἀσάν προσήκων, τὴν ἐκείνου ἐκγόνην λαβὼν εἰς γυναῖκα τοῦ Ἰωάννου πέμψαντος, ἐπ' ἴσων εἶχε τὸ πρὸς τὴν τοῦ Ἀσάν βασιλείαν δίκαιον Μυτζῆ· κάκεινος μὲν τὴν Τέργονον εἶχε, καὶ τὰ τῆς βασιλείας κλήθ' ἐπεφέρετο μεγαλοπρεπῶς· ὁ δὲ Μυτζῆς τὰ κύκλω περικρατῶν ποτὲ μὲν ἤρκειτο τούτοις καὶ καθησύχαζε, ποτὲ δ' αὖθις καὶ ἀντεφιλονεῖκει πρὸς Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ ποτε διώκων ἀπέκλεισεν εἰς Σθενίμαχον ἡμέτερον ὄν. Καὶ εἰ μὴ ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνάμειν ἐχρήσατο πρὸς βοήθειαν, τάχ' ἂν καὶ ἀλόος ἀπόλωτο. Ἄλλ' ἡ τύχη ῥέπει τὰς πλάστιγγας, καὶ δυναμωθεὶς αὖθις ὁ Κωνσταντῖνος τὸν Μυτζῆν διώκει θαρράλειότερον. Ὁ δὲ ἅμα τέκνοις καταλαβὼν τὴν Μεσέμβρειαν, ἐκείθεν ἰκετεύει [P. 239] τὸν βασιλέα δέχεσθαι τοῦτον καὶ λύτρα λαμβάνειν τὴν πόλιν. Στέλλει γοῦν ὁ βασιλεὺς ἐξ αὐτῆς τὸν Γλαβᾶν κουροπαλάτην καὶ μέγαν παπῖαν ἐσύστηρον, καὶ ὅς ἄλλοις σύνμα μετὰ καὶ αὐτάρκους στρατοῦ, καταλαβὼν τὴν Μεσέμβρειαν, ἐκείνην μὲν

ex genere, supplevit affinitas, quæ illum ducta in uxorem Irene filia Theodori et Asanis neple, a patre Theodori Joanne Augusto in Bulgariam ad has nuptias missa, in pari jam juris ad Asanis successione gradu cum Mytze constituit. Et Constantinus quidem urbem Bulgarie regiam Tenobum tenens, cæteris etiam cunctis ejus principatus ornatus insignibus, pro haud dubio Bulgarorum rege sese palam magnifice ferebat. At Mytzes circumscitis regionibus imperitans interdum quidem his contentus acquiescebat, interdum **350** contendebat cum Constantino, ac fuit cum eum bello persequens includere sese cogeret in arcem quamdam nostram cui Sthenimachum nomen est, ubi quominus caperetur et periret, opportune allatum a Romanis copiis auxilium prohibuit. Sed fortuna deinde vices alternante successuum, auctus rursus animi et viribus Constantinus tanto tamque valido impetu incubuit in Mytzen, ut his impar resistendo Mesembream cum liberis confugiens, inde legatis ad imperatorem supplicibus missis pactus cum eo deditionem sit cum sui tum ejus civitatis, qua in sui servati pretium offerret. Nec recusavit imperator, sed statim Glabam curopalatam, qui postea magnus papias fuit, cum aliis et idonea manu militum misit. Is ingressus Mesembream ejus rite possessionem iniiit imperii Romani nomine; tum Mytzen per Hæmum itinere terrestri perduxit ad imperatorem, qui ei perhumaniter excepto omnique amoris significatione recreato uberes fundos apud Scamandrum assignavit, quorum annui proventus ad victum ei cultumque splendidum abunde sufficerent. Ubi et ipse deinceps cum filiis diversatus est, pacto prius

περιποιεῖ τοῖς Ῥωμαίοις, τὸν δὲ γε Μυτζῆν διὰ τοῦ Αἵμου πεζῆ ἄγει πρὸς βασιλέα. Τὸν δὲ καὶ δέχεται πρόφρων καὶ παρηγορεῖ εὐμενῶς, καὶ πρὸς τῷ Σκαμάνδρῳ ἀποχρώντως προμηθευσάμενος ἐκεῖσέ που σὺν τοῖς τέκνοις κατασκηνοῖ, συνθήκας πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος ὥστε καὶ τὸν πρῶτιστον υἱὸν Ἰωάννην συναρμόσαι τῇ θυγατρὶ.

ζ. Τὰ περὶ τὸ Δυβόρχιον, καὶ τοῦ σεισμοῦ τοῦ ἐκεῖ ἐνσκήψαντος.

Ἄλλὰ τῇ μὲν πρωτίστῃ τῶν θυγατέρων Εἰρήνῃ οὕτω προὔνοι τῶν γάμων, τὴν δὲ γε δευτέραν Ἄνναν ἤρειτο πέμπειν τῷ υἱῷ Μηλωτίνῳ (ὁ γὰρ ὁμωνυμῶν τῷ πατρὶ καὶ πρῶτος τῷ ῥηγὶ Παιονίας εἰς θυγατέρα γεγάμθρευτο) εἰς γάμον συνάπτειν. Καὶ δὴ τῶν πρὸς ἀλλήλους συνθεσιῶν στέλλει μὲν εἰς πρεσβείαν τὸν ἱεράρχην, συνεκπέμπει δὲ καὶ τὴν κόρην ὑπὸ θεραπείᾳ μεγίστῃ βασιλικῇ. Καὶ γε καταλαβοῦσι τὴν Βάβροϊαν σφίσι τὰ τῆς βουλῆς ἔσθη πεμφθῆναι πρὸς τὸν Οὕρσειν Στέφανον τὸν χαρτοφύλακα Βέκκον, ἅμα δὲ σὺν ἐκείνῳ καὶ τὸν Τραιανουπόλεως Κουδουμηνήν. Ἦν δὲ καὶ πρὸς τῆς δεσποίνης ἐντεταγμένον τῷ χαρτοφύλακι αὐτὸν προαπλθεῖν καὶ γνωρίσαι τὰ κατὰ τοὺς Σέρβους τρανότερον, ὅπως μὲν σφίσι ἐστὶν ἡ διαίτα, ὅπως δὲ ἡ τάξις τῆς ἐκείνων ἀρχῆς διυθύνεται· ἐκείνη γὰρ καὶ μεγίστην τὴν

cum imperatore inito, quo inter ipsos mutuo convenit ut Mytze primogenito Joanni primogenita item imperatoris filia desponderetur.

6. *De fœdere imperatoris cum Serbis, deque profec-tione patriarchæ in Serbiam ea de causa.*

Sic Irenæ maxime natarum Augusti provisum conjugium est. Ab hac vero secoundam Annam decrevit pater mittere ad cralem Serbiæ Stephanum Uresim, secundo ejus filio Melotino nupturam: nam primogenitus patri cognonomis jam uxorem habebat regis Pannoniæ filiam. **351** Cum igitur de omnibus ante conventum esset, ad executionem factorum mittit imperator legatum patriarcham et cum eo sponsam virginem regio magnifice stipatam comitatu. His simul cunctis ubi Berhæam pervenerunt, expedire communiter visus est præmittendos ad Stephanum Uresim chartophylacem Veccum et cum eo Traianapoleos episcopum Cudumenen. Fuerat autem ab Augusta peculiariter commendatum chartophylaci ut præcederet sponsam, priorque in Serbiam adveniens exploraret ad liquidum quodnam id esset hominum genus, quæ ibi forma vitæ cultusque, quæ ratio consuetudinis civilis, quis ordo publicæ rei, ac jus ususque principatus. Nam cum illa proficiscenti filię apparatus et pompam quam potuerat maxime regiam, et cum specie ac pretio ad magnificentiam, tum usu, et copia ad mollitiem deliciasque comparatam, ambitiose attribuisset, muliebri scilicet curiositate nosse avebat ecquid paria illis, aut qua istis proportionem responderentia, repertura esset sua filia. Ea de causa jusserat priorem eo proficisci Veccum, et sibi per nuntios significare quæ com-

θεραπειαν τῆ θυγατρὶ προητοίμαζεν ἐπὶ γλιδῆ παντοία βασιλικῆ. Ἐκείνω τοίνυν προαπειθόντι γνωρίσειν καὶ σημαίνειν προσετάσσετο, πρὶν ἂν ἐπιβῆ Σερβίας ὁ πατριάρχης. Οἱ δ' ἐπιστάντες οὐ μόνον οὐδὲν τῶν εἰς θεραπείαν εἶδον ἐκείσε καὶ ἀρχῆς τῆς τυχοῦσης ἄξιον, ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπευτικὸν τὸ ἐν [P. 240] ἐκείνοις βλέπων ὁ Οὔρεσις καὶ οἰκίδιον, καὶ μᾶλλον τὸ τῶν ἡμιανδρίων, τί ἂν καὶ εἴησαν οὗτοι διεκτυφάνετο. Ὡς δ' ἤκουε παρ' ἐκείνων ὅτι τάξις ἐστὶν αὕτη βασιλείος, καὶ ὡς τῆ βασιλίδι εἰς θεραπείαν ἀκολουθήσαιεν, ἐκείνος ἀταλαστήσας φησὶν, « Δὲ αἶ, τί ταῦτα; καὶ ἡμῖν οὐ συνήθης αὕτη ἡ δίαίτη. » Καὶ τὸν φάναί τε καὶ ἅμα τὴν νύμφην δεῖκνύειν πενιχρὰ φοροῦσαν καὶ ταλασίᾳ προσέχουσαν, καὶ, « Οὕτω, » λέγειν χειρὶ δεκνόντα, « ταῖς νύμφαις ἡμεῖς προσφερόμεθα. » Ἦσαν δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς τὸ παράπαν λιτὰ τε καὶ εὐτελεῆ, ὡς ἀποζῆν θήραις καὶ κλέπτοντας. Ὡς γοῦν ὑπέστρεφον οἱ πεμφθέντες καὶ ἀκριβῶς ἐδήλουν τῷ πατριάρχῃ ἃ τε εἶδον καὶ ἃ ἤκουσαν, ἐπέκλασάν τε τοῖς περὶ ἐκείνων τὴν προθυμίαν, καὶ περὶ ἑαυτοῖς ὠρρώδουν,

perisset, priusquam patriarcha cum nova sponsa Serbiam Ingredaretur. At Veccus et Gudumenes ubi pervenere, adeo nihil ibi ad ministerium commodum, ad pompam exquisite ornamentum, aut omnino vel mediocri dignum magistratu repereunt, ut ipsam illorum instrumentum ac comitatum Stephanus Uresis admiraretur, viso tabernaculo, praesertim autem familia obsequioque eunuchorum, quasi obstupescens inopinatissima re, quaereret quid haec tandem essent et quem usum haberent, cum vero audisset partem esse illam praemissam satellitii ac supellectilis reginae adventantis, indolenti similis exclamaret: « Heu, heu, quae et quorsum ista? Nos harum deliciarum usum non habemus; » et 352 haec loquens simul nurum ostenderet paupertino sordidam vestitu ac lanificio intentam, unaque manu eam indicans subjiceret: « En tali nos cultu nurus consuevimus habere. » Porro in caetero circa cralem apparatu nihil nisi vulgare, obsoletum ac plane plebeium apparebat. Nulla victus mundities: e venatu illauro, ac tumultu sane venatorio, nulla specie aut ordine ministerii, nulla mensarum elegantia raptim cibi vorabantur. Ut ergo haec sibi explorata qui missi fuerant reversi ad patriarcham retulerunt, utque distinctius narrarunt quae audierant, conturbarunt ea non parum comitatum universum, infregeruntque cunctis animos, sollicitudine injecta ne insidiis excepti spoliarentur: quid enim exspectarent mitius a Barbaris adeo incultis, quos nullus mos aut pudor, nullus respectus humanitatis aut officii verecundia revocatura viderentur ab audendo quod liberet cunque? Tristes igitur hisce curis segnesque procedebant, anxia constricti formidine periculorum in monumenta, ut putabant, singula impendentium. In his suspicionibus cum Achridam devenissent, regiam ibi reliquerunt virginem cum

μη καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνέδραις χαλεπαῖς περιπέσειεν· οὐ γὰρ εἶχον πιστεύειν ἀνδράσι μὴ ἐπιστρεφομένοις αἰσχύνῃς καὶ μέμφεως. Τῶς ἦσαν εἰς τὸ πρόσω νωθεῖς τινες τὴν κορείαν καὶ τοῖς ὄλοις ὑπόπτως ἔχοντες. Ὡς δὲ κατέλαλον τὴν Ἀχρίδα, τὴν μὲν βασιλίδι καὶ τὸ περὶ αὐτὴν οἰκετικὸν καὶ ὅσον εἰς θεραπείαν αὐτοῦ που διαναπαύουσι, ἐκείνοι δὲ προαγγέλους πρὸς Οὔρεσιν πέμποντες καὶ αὐτοὶ σχολαίως τοῖς πρόσω προσέβαινον. Τῇ Πολόγῳ δὲ παραγγειλάντων, ἦν δὲ ἄσος θεοῦ ἐκείνοι κατὰ γλώσσαν εἶποιεν, καὶ ἦδη καὶ πρὸς Λικαίνιον ἴοντων, πέμπεται μὲν πρέσβυς ἐκείθεν ὁ καὶ μεσάζων ἐκείνων, Γεώργιος τοῦνομα, ᾧ δὴ καὶ λόγος ἀνδρῶν ἐνεδρεύσας προσεζημίου. Τὰς δ' ἐνέδρας καὶ πρῶτον οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀκούοντες ἰδύλιων. Τότε δὲ καὶ ἀκριβῶς ἐς φόβον μέγαν καθίστατο, μὴ καὶ νεωτερισθῆ τι σφίσι τῶν ἀνηκίστων· τοὺς γὰρ οὕτω καὶ τοῖς ἰδίους καὶ μᾶλλον τοῖς ἐνόμοις καὶ ἄρχουσιν ἐνεδρεύοντας σχολῆ γοῦν ἀποσχίσθαι τῶν ἄλλοτριῶν. Ἦκουον δὲ καὶ παρὰ Γεωργίου τὰ μὲν εἰς πρεσβείαν πάντη τῷ σκοπῷ τῶν βασιλῶν

familiari ministerio: ipsi cepto itinere lente pergentes, praemittunt nuntios ad Uresim, qui docerent praestolatos se mandata ejus et occursus ab eo missorum apud Pologum. Est id loci nomen patriae Serborum lingua sonans, ut aiunt, nomen Dei. Ea spe Lipanium progredientibus occurrit a crale legatio, cujus erat caput Georgius quidam, magistratu illic simili praeditus ejus qui mesazon apud nos dicitur. Huic ex insidiis latrocinio illatum damnum et ante nostri audierant et ipso referente cognorunt certius. Atque ut primo rei auditu cohorrerant, 353 ita facti accepta confirmatione maestissimi senserunt quo locorum malorumque devenissent: quid enim non jure metuerent in tanta barbaria licentia? aut quomodo sperarent parcituros exteris ac temperaturos avidas manus a gaza peregrina eos qui ne a popularibus quidem suis, iisdemque illustri magistratu conspicuis, abtinerent injurias extremas? Caeterum de negotio ipso ac foedere principum duorum tam inconsequenter atque ambigue Georgius iste locutus est, ut spem successus omnem prudentibus excuteret. Primum omnium deprehensum est errorem imperatori oblatum in re ipsa ac substantia negotii, dum is filiam despondere se suam credidit minori quidem filio cralis, verum propter morbum incurabilem majoris heredi haud dubio et successori designato regni Serbie. Nunc autem intelligebatur ex Georgii sermonibus vana illa fuisse, quae jactata fuerant de fracto crure ac desperata valetudine primogeniti, qui filiam regis Pannoniae in matrimonio habebat. De caeteris ad rem quae agebatur spectantibus, idem legatus non minus inopinata et ambigua ferebat, alia quaedam, quorum nulla erat unquam audita prius mentio, proponens, circuitusque vafre captans, eaque de quibus certo convenerat astato involvens silentio. Quae omnia mirantibus nostris simul occurrerant

ἀπὸ δὲ τε καὶ ἄλλως σαθρά· ἐκείνοι γὰρ καὶ ὡς ἄρξοντα μετὰ τὸν πατέρα εἰς κῆδος προσίεντο τὸν υἱὸν, τοῦ προτέρου τῶν παίδων Στεφάνου τὸ σκέλος κατεαγῆτος καὶ βίον ζῶντος ἀπράγμονα· ὁ δὲ ἄλλ' ἅττα κύκλῳ περιβαλλόμενος τὰ ὠμολογημένα ἐπηλυγάζετο. Τὰ δ' εἰς τὴν ὁδὸν δυσχερῆ τε ἄλλως, καὶ ὡς αὐτὸς εἰδείκνυ ζημιωθεῖς. Ἦσαν δ' ἀνὰ μέρος καὶ οἱ περὶ τὸν χαρτοφύλακα (αἱ γὰρ τῆς δεσποίνης παραγγέλαι καὶ ἀξιώσεις δειναὶ εἰς τὸ ποιεῖν ἐκείνων φροντίζεω, οὕτως ἰδόντα) ἐπικλώντες τὰς προθυμίας τῆς πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἄρχουσιν, [P. 241] ἐφ' ᾧ μὴ πλέον προδοῖναι· μηδὲ γὰρ ἀνυστὰ καὶ ἐπικλίνουσα. Οὕτως ἐχόντων γίνεται τι καὶ ἄλλο δεινὸν, ὃ δὲ καὶ εἰς ὑποψίαν ἐμβάλλει σφᾶς τοῦ καὶ πρόσθεν ἰόντας παθεῖν τὰ χεῖριστα. Οἱ γὰρ τὴν χώραν ἐπικημένοι κατὰ στίχας ἰόντες ἐφίσταντο καθημένους πολλὰκις, καὶ ἐώρων ὡς ἄλλοθεν που ἤκοντας. σφῖσι δ' ἦν σκοπὸς παρατηρεῖν τὰ ἐκείνων· ἐφ' ᾧ περ καὶ νυκτὸς ἐπαλθόντες συλήσειαν. Ὁ δὲ καὶ μετ' ὀλίγον λαμβάνει τέλος· νυκτὸς γὰρ ἐπιόντες ἀψόφῳ ποδὶ τοὺς ἐκείνων ἵππους συλῶσι, καὶ ἦ ποδῶν εἶχον, ἀφανίζουσιν ἑαυτοὺς· οἱ δ' ἄμ' ἕρ καὶ ὄπ' αὐ-

γὰρ γνωρίζουσι μὲν τὸ πραχθὲν, ζητοῦσι δὲ τοὺς δεδρακότας. Ἀλλὰ ζητοῦσι μάταιος ἦν ἡ σπουδή· οὔτε γὰρ εἶχον μαθεῖν παρ' ἐκείνων τοὺς σφετέρους ἐπειλούντων, καὶ τὸ δραστηκῶς ἐξετάζειν καὶ ἀπαιτεῖν οὐ συνήνεγκε, μὴ καὶ πλέον ἐπισυμβαίη, ἀνθρώποις μὲν τὴν ἰδέαν, θηρίοις δὲ τὸν τρόπον παρεμπεσόντων. Ὅμως τοῖς ἐκείνων ἄρχουσι χρησάμενοι εἰς βοήθειαν (μηδὲ γὰρ ἔχειν ὄπως καὶ κινήσειν), τῶν κρειττόνων ἵππων ἀπολωλότων ἀντισηκουμενοὶ τοῖς τῆς χώρας οὐκ ἐπ' ἴσων, ἀλλ' οὐδ' ἐγγύς, μεταναστεύειν εἰς τοῦπισθεν ἐβουλεύοντο. Καὶ δὴ δεξιάς τῆς βουλῆς ἀγαθῆς καὶ συνοισούσης πλέον ἢ μὴν βλαψούσης, πρύμναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ τοῖς ὀπισθεν ἐπεκτεινόμενοι ἕως Ἀχρίδας ἦσαν. Ἐκεῖθεν δὲ σῶμα τῆ βασιλίδι Θεσσαλονίκης ἐπιβάντες, κῆδος ἐκείνο καὶ συνθήκας καὶ συναλλάγματα παρ' οὐδὲν θέμενοι, πρὸς βασιλέα ὑπέστρεφον.

ἦ. Τὰ κατὰ τὸν ῥῆγα Κάρουλον, καὶ ὅπως στόλον ἐξηρτύετο.

[P. 242] Τότε τοῖνον μετὰ καιρὸν καὶ τὰ περὶ τὸ Δυρράχιον ξυνέβη ἔλεεινὰ καὶ πλήρη δακρῶν. Κρο-

pericula infestæ latrociniiis viæ, quæ quam non sine causa timerentur, ipse legatus sua ejus generis recens accepta damna commemorans plenam faciebat fidem. Partem etiam momenti, nec eam levem, ad novum inclinantibus consilium addebant, quæ chartophylax coram perspecta retulerat de sordibus et miseria domestica regis Serbiæ, quæque idem sibi enixe commendata dicebat ab Augusta de prospiciendo dignitati ac commodis filii, quam, uti se res habebant, manifestum erat, si perduceretur quo intenderant, non in regnum aut regni spem, sed in servitutem transcribi tristissimam. Hæc patriarchæ ac reliquis in eo comitatu præcipua dignitate conspicuis omnem infringebant impetum ulterius pergendi, utique reputantibus nullum cœptorum commodum aut saltem tolerabilem exitum, nullum longæ ac laboriosæ viæ fructum sperandum apparere. Ne pactis quidem videri constituram fidem, si futura e præsentibus æstimarentur. Quid igitur attineret in ambiguum et obliquis anfractibus confusum negotium velut in cœcum perplexumque labyrinthum sese altius et irrevocabilius immergere, et non potius deprehensa vel sera fraude pedem statim referre, tandemque imperii honori, imperatoris virginis dignitati salutique consulere? Talia illis deliberantibus et adhuc sententiæ incertis supervenit quidpiam, quo suspiciones in metum et expectationem verterentur certam grave quiddam et exitiale patiendi, si porro pergerent, siquidem incolæ regionis per turmas accedentes recedentesque, ubi cominus aspexerant minime familiari vultu, ac sic speciem præbentes euntium præoccupatum insidiis locum, unde noctu erumpentes impetum facerent in peregrinos, quorum iter explorassent et quam multum prædæ traherent præsentem conspectu observassent, formidinem nostris admove-

runt, quæ cito in dolorem transiit. Nam non ita multo post nocturni grassatores clam appulsi, pede suspensio summa cura strepitus vitandi, equos nostrorum abduxerunt et cum iis quam longissime fugerunt. Romani sub auroram furto agnito quærunct auctores facti, de obviis percontantes ecquid horum nossent. Sed vanum scilicet studium erat indicii testimoniique corrogandi a conscis furum in suos ipsorum populares sociosque, quorum rapacitatem haud paulo imitaturi libentius quam accusaturi viderentur. Itaque prudens consilium fuit rem istam non nimium urgere, ne ista ipsa instantia irritata gens barbara, belluinam feritatem humana celans specie, pejus aliquid funestiusque designaret. Tamen ne quid intentatum relinquerent, magistratus locorum adierunt, rogantes ut equos sibi restitui curarent, sine quibus institutum ad regem ipsorum iter perficere nequirent. Verum ab his nihi aliud impetrari potuit nisi ut equos ipsis regionis ejus, nulla parte cum amissis comparabiles, offerrent. Quæ videntes nostri ad consilium tandem in proram, 355 quod aiunt, incumbendi reflectendique retro itineris compulsi sunt. Referentes ergo pedem quam maxima velocitate in tantis difficultatibus licuit, Achridam se receperunt, ibique resumptam regiam virginem Thessalonicam deducetes, inde ommissa jam omni cogitatione indignæ ac perniciosæ affinitatis ad imperatorem redierunt.

7. De Dyrrhachio, et de terræmotu quo est illa civitas eversa.

Circa hoc tempus aut paulo post contigit miserabilis et omnium digna lacrymis Dyrrachiensis clades, hunc ferme in modum. Mense ineunte Martio sonori e terra fragores increbuerunt in strepitum fere

νίου γὰρ ἐνστάντος μηνὸς ἀσυνήθεις ψόφοι τὴν γῆν ἐτάρασσον συνεχῶς, οὐς δὲ βοασμοὺς κοινολογῶν εἴποι τις, καὶ δῖλοι ἦσαν σημαίνοντες ἐπὶ δὲ ἐγγύθεν κακόν. Μιᾶς γοῦν ἡμέρας καὶ συνεχέστερον ἐπήχουν οἱ κρότοι καὶ μεῖζον ἢ πρότερον. Τοῖς μὲν οὖν ἐμπεσοῦσα δειλία ἔξω που κατοικεῖν τοῦ ἄπτος ἐπειθεν, ὡς εἰ πλέον γένηται ἀλυξείουσιν. Ἀλλὰ νῦξ ἦν ἐπιγινομένη τοῖς ἡμερινοῖς ἐκείνοις θορύβοις, καὶ σεισμὸς ἐμπίπτει βαρὺς καὶ τῶν μνημονευομένων μελίων. Ἦν δ' ἐκεῖνος οὐ τρόμος, ὡς ἂν τις εἴποι, γῆς κατὰ τὸ λέχριον κινουμένης, ἀλλὰ κατὰ σφυγμοὺς ἀνατιναγμὸς, ὡς ἐν ἀκαρεῖ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκ θεμελίων ἀνατραπήναι καὶ πεσεῖν εἰς τοῦδαφος. Οἴκοι δ' ἐκεῖνοι καὶ ἀναστάσεις κτισμάτων μηδὲ τὸ βραχὺ ἀντισχόντες ἐνεδίδοσαν καὶ κατέπιπτον, ἀναπολαμβανομένων ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔχοντος ὅπῃ φύγοι. Τὸ γὰρ τῶν οἰκοδομημάτων συνεχὲς τῇ ἐκείνων φυγῇ προσίστατο, καὶ πολλῶν ἦν βῆρον ἐντὸς οἰκίων ἢ ἐξιόντας σώζεσθαι, πλὴν κάκεινων σωθειῶν ἐκ μέρους· οὐδὲ γὰρ ἦν ἦτις καὶ κατὰ τὸ ἀκέραιον διεγένετο. Ἀλλή γὰρ ἐπ' ἄλλη συνέπιπτε, καὶ ὁ ταύτης πεσοῦσης τὸν κίνδυνον ἀποδράς

κατὰ τινα τύχην ἐπιπεσοῦσης ἄλλης συνελαμβάνετο. Καὶ ἦν ἀθρόον μὲν τὸ δεινόν, δυσχερὲς δὲ ἢ ὡς τινα φύγοντα σώζεσθαι. Πολλοῖς δὲ καὶ ὄναρ ἐπέστη, οἱ καὶ πρὶν μαθεῖν τὸ συμβάν οὐκ ἔσθον ἀπολλύμενοι. Παιδάρια δὲ καὶ βρέφη μὴδ' ἔχοντ' εἶδναι τὴν χαλεπὸν τοῖς ἐρειπίοις συγκαταπνίγοντο. Τοσοῦτος δ' ἦν ὁ ἐξαίφνης κτύπος καὶ θόρυβος, ὡς καὶ τῆς θαλάσσης ἀναθρασυμένης ἔξωθεν τοὺς περιγεγονότας ὑπονοεῖν, οὐχ ὅπως ἀρχὴν ὠδίνων [P. 243] ἐκίνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ κόσμου ἐπιστῆναι συντέλειαν· τῷ γὰρ παραθαλασσίαν μὲν τὴν πόλιν ἐκείνην εἶναι, δεινὸν δὲ καὶ τιναγμὸν ἐμπεσεῖν ἐξαίφνης, τόσου μὲν θορύβου γεγονότος ἀνθρώπων, τόσου δὲ κτύπου ἐκ καταπιπτόντων ἀλλήλοις τῶν οἰκημάτων, οἱ ἔξωθεν ἐρρεθέντες μειζόνως κατασεισθέντες τὰς ἀκοὰς οὐδὲν εἶχον ὑπονοεῖν ἕτερον ἢ τοῦ κόσμου πάντες ἐκφάνεισιν. Ἐπ' οὐκ ὀλίγον οὖν τοῦ σειμοῦ κρατήσαντος, ὡς μηδὲν ἐστὼς ἐγκαταλειφθῆναι, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐντὸς καταπεσεῖν καὶ τοὺς ἀνθρώπους συγκαταχῶσαι, παρὰ μόνην αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν (ἐκείνη γὰρ καὶ ἀντίοχε καὶ οὐχ ὀπήκουε τῷ σεισμῷ), ἡμέρας δὲ φανερίσης συντρέχουσιν οἱ περὶ οἴκοι ἅμα μακέλλαις

continuum; quales boasmos sive boatus cum vulgo loquens quis dixerit. Hi nimirum clare denuntiabant immixtus malum. Cum sicaliquandiu inferne tonuisset, repente die quadam acutius et continentiussinsonuere cœpta tonitrua, quo eorum augmento moti quidam in formidinem acriorem tectis excesserunt, diversorio extra urbem quæsito, ut si quid inde funestius ingrueret, salutem in tuto haberent. Nocte porro superveniente diurnis hujusmodi tumultibus terræmotus incidit gravis et omnibus de quibus est fando auditum vehementior. Non enim erat tremor quasi quis dixerit terræ in obliquum nutantis, sed reciprocos validissimus impulsus, nunc velut contrahentis sese, nunc impetu contrario se dilatantis et ejicientis soli. Quo ex alterno succussu contigit universam illam momento a fundamentis everti: concidereque civitatem. Domus enim, quæ, illam confabant, et illa quantavis exstructa firmitudine exaggerataque ædificia, haud paria resistendo prostrata sunt, deprehensis intus hominibus misere oppressis, nemine quo aut qua effugeret habente. Nam erumpentibus e proprio domicilio domuum undique aliarum ruinæ occurrebant, ut sperabilior **356** salus sub lecto manentibus quam prodeuntibus videretur. Sed et si qua pars domuum terræ assultibus obsisteret (nulla autem fuit domus quæ non saltem ex parte iis dejiceretur), si cujus, inquam, ædificii membrum firmitus non labefactaretur concussu terræ, superne tamen obterebatur altiorum in vicinia murorum casu. Alia quippe super aliam cadendo cumulabatur domus, ita ut si quem in prima succussione fortuna servasset quædam, non longum id beneficium esset: alia enim mox superincidens domus exitium frustra servato repræsentabat. Quam ergo subitum ac vehemens, tam ineluctabile ulla vi, ulla fuga vitabile malum erat, ut comino-

dissima sors plerorumque videri potnerit, quos dormientes, velut triste somnium, mors invasit: lucifererunt enim angustias præcessuri, si vigilarent, fatum extremum metus et desperationis ævissimos horrores, qui calamitate improvisa citra sensum hausti sese perire nescierunt. Quæ præcipua felicitas lactentium aut nondum per ætatem rationis compotum puerulorum fuit. Tales enim obriti suffocative unam experiebantur miseriam corporum, nullo prævio exacerbata angore animorum. Inter hæc cum ad sonitum ruentium tectorum, ad clamores et gemitus pereuntium hominum accederet horribilis fremitus insolito quoque simul æstu effervescentis maris, qui adhuc supererant hæc tam atrocium initia dolorum non uni quantovis usitato infortunio rerum humanarum, sed ultimæ consummationi naturæ ac mundi universi præcludere putabant. Cum enim ad mare tumultuosius tum quam antea unquam intumescens sita Dyrrachien-sis urbs esset, cumque ex urbis universæ variæ ruina, ex collisione caducarum molium, ex ejulibus consternatorum aut morientium concentus horrifice mistus immanium sonorum fragorumque aerem compleret, qui extra Dyrrachium illa nocte fuerunt, accipientes attonitis auribus tumultuosissimam istam confusionem vocum et strepituum horribilissimorum, nihil sane suspicari mitius poterant quam advenisse finem **357** extremum rerum humanarum et fatalem cœli ac terræ destructioni diem. Hac violentia per spatium temporis non exiguum grassatus in urbe terræmotus nihil ibi jam in quod pergere sævire reliquum fecerat; præter arcem, quæ una illæsa stetit, omnia ædificia collapsa omnes in iis repertos homines communi sepulcro tumulaverant. Eam tragicam ubi late ostendit oculis speciem ortus diei, quæ tam diramæxi-

τε καὶ δικέλλαις καὶ παντι τῷ προστυχόντι ὄργανῳ A
πρὸς ὄρυγὴν χρώμενοι, καὶ προσπεσόντες ὠρυττον,
ἴνα γοῦν καὶ τισὶ ταλαιπώροις ἔτι ζῶσιν ἀπαμύναεν
τοῦ κινδύνου, τὸ δὲ πλεόν ὡς ἂν καὶ πλοῦτον παντο-
δαπὸν ἐκφορήσαντες τοῖς ἐρειπίοις κατασπασθέντα
λαβόντες ἔχοιεν· τότε γὰρ τοῖς πράγμασι τῶν πε-
σόντων καὶ οἱ κληρονόμοι συγκατεδύοντο, καὶ ὁ λαγ-
χάνειν τὰς ἐξούλης δίκας ἐκείνοις οὐκ ἦν. Ἐφ' ἡμέ-
ραις οὖν ἅπαν τὸ γεγονός εἰς ἔδαφος κατασκάψαντες
καὶ χρυσοῦν ἀμήσαντες θέρους Ἄλβανοί τε καὶ οἱ
περλοῖκοι, ὡς ἄμαίς χρώμενοι ταῖς δικέλλαις, τέλος
ἐρημον ἀφίαισι τὴν ποτε πόλιν ἐκείνην, γνωρίζομένην
σημεῖοις τισὶν ἀμυδροῖς, ἐν οὓσι καταλεγομένην οὐ
τῷ εἶναι, ἀλλὰ μόνῳ τῷ ὀνομάζεσθαι. Ὁ δ' ἐκείνης
ἀρχιερεὺς Νικήτας εὐρεθεὶς κακείνος τῷ τότε, καὶ
φυλαχθεὶς μὲν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τῶν μελῶν τὰ σύμ-
βολα τοῦ κινδύνου φέρων, πικρὰν ἰδὼν συμφορὰν B
καὶ ἦν ἦκιστ' ἂν τις καὶ προσεδόκησε πώποτε, κατά-
φθορος φεύγει, ἀφείς ἐρημον οὐχ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῶν ταύτης ἐποίκων καὶ κάλλους κτισμάτων καὶ
πραγμάτων αὐτῶν τὴν μητρόπολιν.

η'. Τὰ κατὰ τὸν ῥῆγα Κάρουλον, καὶ ὅπως στό-
λον ἐξηρτύετο.

[P. 244] Τότε τοίνυν καὶ ὁ ῥῆξ Πουλίας Κάρου-

cepit noctem, concurrerunt ex agris undique quam
maximo numero, sumptis in manibus ligonibus et
marris omnique terræ movendæ apto instrumento,
quod cuique in manum quærenti venerat. Cum his
acervum illum immanem ruinarum, qui pridie urbs
fuerat, undique aggressi fodere cæperunt, sive ur-
gente charitate, si quem forte miserum adhuc spi-
rantem inter ruta et cæsa dirutarum ædium vindicare
ab interitu possent, sive, quæ maxima pars erat,
instinctu avaræ cupiditatis, ut tot divitias ibi cum
possessoribus sepultas nec alium jam habentes legi-
timum hæredem, dominis cum sobole et cogna-
tione universa pariter occumbentibus, in suos ipsi
usus auferrent, securi forensium tricarum nec me-
tuentes interdictum unde vi. Hic aliquot dierum la-
bor fuit, quo illa versando scrutandoque evoluta
congeries et in unam utcunque æquatam complanata
superficiem est. Ex eo multi campo messuere se-
getem auream, ligonibus usi vice falcium, Albanitæ
cæterique circum habitantes, domumque cum præda
recedentes plane desertam reliquerunt illam olim
urbem, ubi fuerit signis nunc tantum exilibus mon-
strantem, in urbibus numeratam dicis tantum causa,
et nomine lenus, cum modo urbs non sit. At ejus
antistes Nicetas unus repertorum inter ruinas, et
servatus superstes ille quidem, cæterum in multis
cicatricibus reliquis ex plagis quas illapsu saxorum
tignorumque acceperat, luculenta vestigia mirabiliter
vitali periculi circumferens, memoria ipsa cladis,
quam viderat et senserat atrociorē 358 opinione
omni, percussus adeo est ut locum fugerit nec susti-
nuerit insistere sepulcro suæ metropolis, quam or-
batam civibus, corona mœnium et ædificiorum ele-
gantium omni ornatu, opibus quoque spoliata,

PATROL. GR. CXLIII.

λος, ἔκπαλαι τὸν Μαφρὲ καταγωνισάμενος, ἐν ἀκμῇ
ἦν τῶν καθ' αὐτὸν πραγμάτων, καὶ νεῶν παρα-
σκευαῖς πλείστων ἐμεγαλύνετο, ἔκσπονδος ὢν βασι-
λεὶ τὰ πλείστα ἐπ' αἰτίαις τῶν Βαλδουίνου συναλ-
λαγμάτων, ὡς ἐντεῦθεν ἐπὶ τῇ πόλει οὔσθαι δικαιοῦ-
σθαι. Παρεσκευάζε μὲν καὶ τὸ ναυτικὸν πλείστον
δσον, καὶ σώμασι καὶ ὅπλοις καὶ χρήμασι συνεκρό-
ται· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν πάππαν προσελιπάρει
καὶ θερμῶς ἐδέετο ἐφεῖναι οἱ τὴν κατὰ τῆς πόλεως
ἐκστρατεῖαν, ὡς καὶ ἄλλως δίκαιον ὄν ζητεῖν τὰ τῶν
παιδῶν αὐτοῦ, ἐφ' οἷς σφίσι συμφωνοῦσι καὶ ἡ Ἐκ-
κλησία συνῆνει καὶ συνεργεῖν τὰ μέγιστα ὑπισχεῖ-
το. Καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, ἐκ πολλοῦ παρασκευα-
ζόμενος· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνέριστα τὰ πρὸς ἐκεῖνον
διαγινώσκων καὶ τὸ πᾶν ἀδύριτα, ὅτι καὶ πλεί-
σταις μὲν ταῖς ναυσὶν ἐξηρτύετο, πολλῶν δὲ καὶ
τῶν κατὰ γῆν περικῆθ' διὰ Βραντησίου περαιω-
θισμένος εἰς τὸ τοῦ Δυβράχου ἐπίγειον, ἐρήμου
ἔντος ἡ καὶ μᾶλλον παρ' ἐκείνου κατεχομένου, εἰς τὸ
ἀνακτισθῆναι χρησόμενος, ὡς ἐλέγετο, δυνατὸς ἦν,
ἀντεῦθεν διττὸν ὕκονόμεναι τὸ στράτευμα, ἄλλως
ἔγνω τὴν πρὸς ἐκεῖνον μάχην μεταχειρίσασθαι. Καὶ
δὴ πολλάκις μὲν οὐκ ἰδίους πέμπων παρὰ τὸν πάπ-
παν (οὐ γὰρ ἐδύνατο ἐκεῖνου κατὰ θύρας ἀπαντῶν-

hæc ad extremum sui pastoris accessio reliquit plane
desolatam.

8. De rege Carolo, ut is classem armaverit.

Hac tempestate fortuna regis Apuliæ Caroli, qui
jam pridem Manfredum debellaverat, in flore atque
apice felicitatis erat. In primis apparatu ingenti
navali potens et formidandus habetur. Palam au-
tem se ferebat infensum imperatori ob societatem affi-
nitate firmatam quæ ipsi cum Balduino intercedebat.
Cui velut jus vindicaturus pristinum, expeditionem
in urbem Constantinopolim adornabat, navesque ad
id et prævalidas et plurimas et tum corporibus tum
armis tum cæteris utilibus ad scopum rebus copio-
sissime instructas compararat et congregaverat.
Neque his contentus a Papa etiam petebat et arden-
tibus instabat precibus, ut Constantinopolitanæ hu-
jusmodi expeditionis auctor ipse fieret seque isti
negotio præficeret: dignum enim esse id bellum,
quo videlicet repetenda filiorum ejus esset hæredi-
tas, quod Patris communis nomine auspiciisque
generetur. In quæ illis consentientibus, Ecclesia
quoque consilium probavit, et cooperaturam se ad
effectum votorum quam posset maxime promisit.
His tunc agitandis consiliis intentus Carolus
erat. Imperator vero prorsus imparē se sentiens
isti sustinendo bello, nec quidquam dubitans quin
succumberet Romana res, si contra eam Carolus
duceret tum illam, de qua dixi, instructissimam
classem, tum simul fortissimum, quem item para-
verat, terrestrem exercitum, Brundisio in Dyrrha-
chii navale jam vacuum et occupanti expositum
mox, prout destinaverat, 359 deportandum. Bi-
fariam enim isto modo partiri copias Carolus de

26

τος), ἄλλως δὲ γραμματοφόρους κρυφῆδόν, καὶ δὲ καὶ Ἰταλῶν ἐπιδόξους ὄσους φίδει φιλοῦντας καὶ τῆς ἐκείνων συμμορίας γινωσκομένους, ἔστι δ' ἐνίοτε καὶ οὓς φρερίους αὐτοὶ λέγουσιν, ἰδελφοὺς δῆθεν, ὑπερχόμενος καὶ θωπεύων, πολλὸς ἦν δυσωπῶν τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα καὶ καταποτινῶμενος μὴ ἐφείναι Καρούλῳ τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, μηδὲ συγχωρεῖν Χριστιανοῖς ἐπὶ Χριστιανούς στρατεύεσθαι· εἶναι γὰρ καὶ Ῥωμαίους, οὓς αὐτοὶ Γραικοὺς ὀνομάζουσι, τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας τοῖς Ἰταλοῖς, ἔχειν δὲ καὶ αὐτὸν τοῦτον πατέρα πνευματικὸν καὶ λογιζέσθαι ἀρχιερέων ὄντα τὸν πρῶτιστον. Ἦδη δὲ καὶ ὑπισχνεῖτό οἱ τὰ χρηστότερα· [P. 245] τὰ δ' ἦν τὸ μίαν μάνδραν γενέσθαι τὴν Ἐκκλησίαν Θεοῦ, καὶ ἀρθῆναι τὸ μέσον σκάνδαλον, ἀνόνητα ἐπεισφρῆσαν ἐκ παλαιότερου ταῖς Ἐκκλησίαις· μηδὲ γὰρ εἶναι λο:πὸν ἐμποδῶν τοῦ ταῦτα γίνεσθαι ἀποκαταστάσεως τοῖς ἐξορίστοις τῆς πόλεως. Ταῦτά τε συχνάκις διεμήνυε, καὶ χρυσὸν πέμπων Καθδηνολοῖς (στροφίγξιν ὃ Ἕλληνας εἴποι, ὡς Θύρας οὔσης τοῦ πάππα κατὰ τὴν Χριστοῦ μίμησιν) καὶ οἱς ἄλ-

λοῖς ἐπίστευε φίλοις, εὐδοκᾶ τὰ τῆς πρὸς τὸν πάππα ἱκετείας καθίστα, καὶ ὁ Κάρολος ἐκωλύετο. Αὐτὸς δὲ καὶ πλέον ὁ βασιλεὺς τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνην ἐπισυνδέων, τοὺς μὲν ἐκεῖθεν ἐρχομένους, καὶ μᾶλλον εἰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκαίνης εἶεν, φιλοφρόνως προσέτετο, ὡς καὶ ποτε τὸν Κροτόνης ἐπίσκοπον, ἄνδρα λόγιον ὄντα καὶ διγλωσσούοντα κατ' ἐπιστήμην τὴν θεῖαν, ὃν καὶ τῷ πατριάρχῳ πέμπων καὶ κυβερνῶν μετὰ καιρὸν μετημφίαζε πρὸς τὸ Ἑλληνικώτερον, καὶ ἐκκλησίαν διδόναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπιδόσεως, ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης, ἤθελέ τε καὶ φκονόμεναι· κἂν ἐγένετο, εἰ μὴ γε φωραθεὶς ἐκεῖνος εἰς δύσνοιαν καὶ τῶν ἡμετέρων βλάβῃν τὸ μὲν καθ' Ἑλληνας ἐστολίσθαι καὶ πάλιν εἶχε, τὴν δὲ βασιλικὴν εὐμένειαν ἀπολωλεκῶς περὶ που τὴν Ποντογράκειαν ἐξωρίζετο. Τέως δ' οὖν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἦν ἐμποδῶν κατὰ πᾶν ἐκείνῳ συγχρῆσθαι οὕτως ἔχοντι. Ἄλλους δὲ πολλοὺς πλείστους φρερίους ἐδέχετο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐπαμπεν ἀρχιερεῦσι καὶ πατριάρχῳ, ἐκ τῆς προσφορᾶς αὐτῶν κοινωνίας ἐν ψαλμοῖς, ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν ἀδύτων εἰσαγωγαῖς τε καὶ

creverat; et jam misisse Dyrrhachium dicebatur qui solum præoccuparent ubi steterat illa civitas, quam etiam, ut ferebatur, reflexere cogitabat. Cum, inquam, hæc secum reputaret imperator, alia omnino ratione quam vi aperta instantibus occurrendum malis censuit. Missitabat igitur frequenter preces et litteras supplices ad papam, non per legatos aut homines agnitos pro suis (frustra enim tales mittere conaretur, tenente citeriores Roma provincias et quasi portas ipsas aulæ pontificiæ Carolo, haud dubie prohibitu ne transirent), sed per alios fidos et non suspectos ob dissimulatum habitum tabellarios, et per quosdam Italos illustres, quorum sibi amicitiam paraverat quosque a Caroli partibus alienos norat. Utebatur et ad id interdum ejus generis hominum ministerio, quos Latini Frerios vocant, quasi diceret fratres, quos ad id sibi officii præstandum artificio blanditiarum attraxerat. Horum interventu omnium multus erat in obsecrando obtestandoque Pontifice Romano, ne sineret Carolum exsequi quæ destinaverat, neve permitteret Christianos Christianis bellum inferre: esse enim nos quoque Romanos, quos Latini Græcos appellarent, uni eidemque subjectos Christo, unum unius Ecclesiæ corpus cum Italis conflantes; se quoque papam habere atque agnoscere spiritualem Patrem, episcoporum omnium principem. Huic professioni promissiones in posterum plausibiliores addebat, daturum se ei videlicet efficacem operam quo in unum ovile redigeretur Ecclesia Dei, nationum discrimine sublato, et scandalo damnosi discidii, quo dudum perniciose communis concordia dirimebatur, de medio amoto: nihil enim jam obstiturum quominus id fieret, restitutis in patriam antiquam suam Constantinopolim illis qui ex ea 360 dudum pulsati per Latinos fuerant. Talia simul subiande inculcabat, simul aurum trans-

mittebat ad cardinales, quæ vox Latina Græcæ respondet significanti cardines, studens hac arte papam, qui et ipse, quod de Christo dicitur, quasi ostium est, his quasi cardinibus ei affixis in quam ipsi esset utile partem invertere, quod non frustra tentavit, impetrato tum a papa quod petebat, et Carolo ne sibi bellum inferret prohibito. Ipse autem interim imperator magis magisque attendebat paci Ecclesiæ procurandæ arctiusque stringendæ, homines Italicæ ditionis, maxime si ecclesiastici essent et Latini ritus, forte Constantinopoli peregrinantes aut degentes benevolentissime admittens adhibensque. Id quod observare licuit in episcopo quondam Crotonæ, viro litteris divinis pererudito et lingua juxta utraque disertio, quem in patriarchæ comitatu collocatum eique commendatum post aliquod tempus sacris Græci ritus vestibus induit, volens procuransque ut ecclesia hic ei gubernanda per delegationem, ut solet dici, traderetur; cujus delegationis capax erat, quippe qui ejus, quam primum fuerat sortitus, cura et gubernatione liber esset. Quod effectum haud dubie fuisset, nisi sub hæc ille deprehensus moliri nescio quid inimico animo in nostrum damnum, in vestitu quidem Græco perseverare permissus etiam postea fuisset, tamen amissa deinde imperatoris gratia exsulatum circa Heracleam Ponti missus esset ob nescio quam civilem causam. In qua ipsa eam adhibuit moderationem, ut declararet non obstare se quominus eo, licet exsulante suo jussu, Ecclesia ad quodcunque utilem putaret uteretur. Alios vero Latinos plures et in iis sæpiissime Frerios, humaniter excepit et in ecclesiam misit, ut ibi ab episcopis et patriarcha in omnem libere sacrorum communionem admitterentur, oblationis, psalmodiæ, ingressus adytorum, stationum, participationis 361 divini panis, quem antidorum vocant, cunctis hisce com-

στάσειν, ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου, ὃν ἀντίδω-
ρον λέγουσιν, ἐκ πάντων ἄλλων πλὴν μεταλήψεως
(οὐ γὰρ ἔχρηζον) τὴν εἰς ἐγγύας κειμένην τῶν Ἐκ-
κλησιῶν εἰρήνην κατεμπεδῶν τε καὶ προσφαλιζό-
μενος,

θ'. Ὅπως πρέσβεις ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ῥῆγα
Φραγγίας ἀπέστειλεν.

[P. 246] Ἐπεμπε δὲ καὶ ἄνδρας ἐκκλησιαστικούς
πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἐκ τε τρόπου καὶ ὀφικίων ἔχον-
τας πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας, ἀτάδελφον μὲν τοῦ
Καρούλου τὸ γένος ὄντα, τοὺς τρόπους δὲ ἥιστα
ἀδελφίζοντα. Οἱ δ' ἦσαν ὁ τε τῆς Ἐκκλησίας χαρτο-
φύλαξ ὁ Βεσκος καὶ ὁ τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιδιάκονος
κλήρου Μελιτηνιώτης. Οἷς δὴ καὶ οὐκ ἐκχωροῦν εἰς
βρεντησίον διαπραυιοῦσθαι καὶ γῆ χρωμένους βαδί-
ζειν, τὴν μὲν μέχρι καὶ Αὐλώνος ὁδὸν ἵπποις χρω-
μένους ὁδεύειν παρεῖχεν, ἐκεῖθεν δὲ νηὸς ἐπιβάντας
καὶ θάλασσαν τέμνοντας τὴν εἰς τὸν ῥῆγα, ὅπου ποτ'
ἂν εὐρεθείη διάγων, ποιεῖσθαι διαπραυιωσιν. Ἦν δὲ
οἱ ὁ τῆς πρεσβείας σκοπὸς κάκεινον δώροισι καὶ λό-
γοις ὡς δυνατὸν ἐκμειλίσεσθαι, καὶ παρασκευάζειν
εἰρηνικὸν ὄντα ταῖς φήμαις γράφειν μὲν καὶ πρὸς
τὸν ἀδελφὸν τὰ εἰκότα καὶ τὸ θράσος ἐκμαλάττειν
καὶ τὰς ὁμάδας ἐκείνου ἀνέχειν. Ῥῶον γὰρ, ὡς καὶ
τινα οἰεσθαι, πρῶτον ὄντα καὶ ῥῆγα τετιμημένον ἀρ-

χῆθεν καὶ ἐπὶ μεγαλειότητι ἐξουσίας τιμώμενον,
πρὸς δὲ καὶ τοὺς τρόπους εὐθὺν, τὸν δεῦτερον καὶ
χθὲς εἰς ῥῆγα τετιμημένον, πρὸς δὲ καὶ τῆ ἐξουσίᾳ
λειπόμενον καὶ δε σκολιὸν πείθειν· μηδὲ γὰρ ἀπευ-
θύνεσθαι ποτε τὸ ὀρθὸν πρὸς τὸ σκολιόν, εἰ δ' οὖν,
μηδ' ἀποσκολιοῦσθαι, ἀλλὰ τὸ σκολιὸν πρὸς τὸ εὐθὺ,
παρ' ὃ καὶ ἡ προσηγορία τῆς ποιότητος εἰληπται.
Εἴ μὲν οὖν πείθοι, ἀλλ' οὖν ἐντυγχάνειν τῷ πάππᾳ
ὑπὲρ Γραικῶν, ἀδελφῶν καὶ αὐτῶν ἄντων καὶ τοῦ
αὐτοῦ ἡζιωμένων ὀνόματος, καὶ οὕτως ἐκκόπτειν
πειράσθαι τὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων τοῦ ἀδελφοῦ μη-
χανήματα. Ταῦτα τῷ βασιλεῶς ὀναθεμένου τοῖς
πρεσβέουσιν, ὑπὸ μεγάλη θραπέια λαοῦ τε καὶ βα-
σιλικῶν εἰκόνων καὶ ἐκπωμάτων καὶ βαρείας ἐξόδου.
ὡς καὶ φανέντας μόνον ἐκκλήξατ, ἐξήσαν. Ὡς δ'
Αὐλώνα φθάσαντες καὶ νηὸς ἐπιβάντες Παχύνῳ ἄκρα
Σικελίας προσέσχον, μανθάνουσι πέραν πρὸς Καρχη-
δόνα, ἣν Τούνησιν λέγουσιν, ἀπελθόντα τὸν ῥῆγα
τοῖς κατὰ Λιδύην Αἰθίοφι πολεμεῖν. Καὶ δὴ ἐφ'
ἡμέρας ἐκεῖσε ναυλοχῆσάμενοι ἀπαυτόθεν εὐθὺς
Πούνησιν ἤλαυνον, τὸ Σικελικὸν καταμετρούμενοι
πίλαγος, [P. 247] ἐφ' οὖν δὴ καὶ ναυαγίῳ χρησάμε-
νοι παρ' ὀλίγον ἤλθον τοῦ βυθισθῆναι. Ὡς δὲ μόλις
πολλὰ παθόντες ὀπέβαινον, τῷ μὲν ῥῆδι ἐν ἀρῶστίᾳ
ὄντι χαλεπῇ προσελθόντες τὰ βασιλικὰ ἐνεχειρίζον
γράμματα. Ὁ δὲ ῥῆξ μὴ ἔνων ὁ τι καὶ ἐρῶη, τοῦτο

municationibus (excepta interim sola perceptione
sacri calicis : non enim hanc illi quærebant), quam
serio procuraturum sponderat et perpetraturum
reecerat, Ecclesiarum pacem jam nunc auspicans
et sensim usurpando obstaculaque amolindo præ-
muniens.

9. Ut legatos imperator ad regem Franciæ miserit.

Misit autem et viros ecclesiasticos multæ digni-
tatis, tum merito virtutum tum officiorum auctori-
tate quæ gerebant, ad regem Franciæ, Caroli genere
fratrem, quanquam utriusque mores minimum
inter se germanitatis præferabant. Hi autem fuere
chatophylax ecclesiæ Veccus et regii archidiaconus
cleri Meliteniotes. His cum non licet recta Brun-
dusium trajicere propter ibi dominantis Caroli
metum, prescriptum ut via terrestri Aulonem
equitando se transferrent, indeque nave conscensa
per altum in Franciam tenderent, illic regem con-
venturi ubicunque versari eum contigisset. Scopus
legationis erat regem donis et verbis quantum fieri
posset delinire, conarique adducere ipsum, quem
fama ferebat pacis esse studiosum, ad suadendum
fratri scriptis litteris ne bello inquietaret Orientem
Erat autem verisimile magnum pondus habituram
auctoritatem majoris natu germani, qui rex a
principio fuisset tantumque ipsi potentia præstaret,
ad hæc qui vita rectus et moribus inculpatus
haberetur, ad emolliendum animum et feroces
impetus frenandos Caroli minoris natu fratris, qui
nuper tantum vocari rex cœpisset, angustiusque
ac opibus ~~332~~ fraterno inferius regnum haberet,

denique obliquorum et a recto inflexorum morum
homo, quibus dirigendis aptissima esset amussis
domestici exempli et late celebrata rectitudo sancti
ejus regis tam arto illi sanguinis vinculo conjuncti:
non enim rectum ad obliqui normam exigendum
est (enimvero depravatio hæc quidem, non correctio
esset), verum obliquitas detorti exæquanda ad rec-
tum, ut sic sua constet regulæ ratio ac vis origine
indicata vocis a regendo et dirigendo ductæ. Quod
si persuadere fratri non posset, certe ageret apud
papam pro Græcis, fratribus et ipsis et eodem
Christianorum nomine dignatis, sicque conaretur
infringere fratris machinationes in Romanos. His
ab imperatore mandatis acceptis, dant se in viam
legati comitatu ac satellitio stipati numero propariter
et ornato, regio ipsi cultu instructaque suppellectilis
splendidæ, imperatoriarum imaginum ac vasorum,
ut longo ista portantium tractu cæteraque magnifi-
centia illustris pompæ mirificam egredientes urbe
attonitis visu populis speciem fecerint. Aulonem
pervecti, ubi nave illic conscensa Pachynum Si-
ciliæ tenuerunt, audiunt transgressum regem in
adversum littus prope Carthaginem, quam nunc
vocat Tuniesim, cum Æthiopiibus Africam tenen-
tibus bellare. Ergo ibi morati paucis diebus, sol-
ventes ad Siculum emetiendum fretum Tunissim
versus, navem illo cursu fregerunt, et parum abfuit
quin mergerentur. Ut autem vix tandem multa
perpessi exscenderunt, regi ex gravi morbo decum-
benti litteras imperatoris reddiderunt. Rex incertus
quid ageret, hinc quidem morbo urgente, inde
belli districtus curis, supersedebat expeditione ne-

μὲν ἀβήρωστων, τούτο δὲ καὶ πολέμοις ἐνασχολούμενος, ἀνήρτα τε τούτοις τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὸ νοσοκομείσθαι ἦν. Οἱ δὲ καθ' ἡμέραν θέαμα ἐώρων ἐλεινὸν Ἀγαρηῶν μεταξὺ καὶ Λατίνων. Ἐξω γὰρ θαλάσσης ἐπιταφρευσάμενοι Ἴταλοι ὄχυρώματι ἐχρῶντο τῇ τάφρῳ, τὸ μεταξὺ κατέχοντες. Αἰθίο ες δὲ Καρχηδόνι φρουρίῳ τε καὶ ὀρμητηρίῳ χρώμενοι εἶχον μὲν ἐν ἀσφαλεῖ καθῆσθαι, εἶχον δὲ καὶ ὕπη παρείκοι θαρβρόντως ὀρμῶν. Καὶ συνεχῶς καθ' ἡμέραν διεπολέμουσαν πρὸς ἀλλήλους, ὡς πλείστους ἀμφοτέρωθεν πίπτειν. Ἐπέκειτο δὲ λοιμὸς ἰσχυρὸς, ἔθνησκον δὲ ἐπασσύτεροι, καὶ ὁ θάπτων οὐκ ἦν, πυρρὴ δὲ νεκῶν οὐ καίοντο κατατεθνηῶτων. Ἡ τάφρος δ' ἐκείνη εὐρεῖα τε καὶ βραθεῖα οὖσα οὖς ζῶντας ἐτήρει, τούτους καὶ θανόντας ἐδέχετο, καὶ οὕτω πλείστους ὥστε καὶ ἀναχωματοῦσθαι κατὰ μέρη κινδυνεύειν ἀγχωμαλοῦσαν. οὕτω συχνοὶ ἔνθεν μὲν τῷ πολέμῳ, ἐκεῖθεν δὲ τῷ λοιμῷ ἐπιπτον. Ὀρμῆ δ' ἐκείνοιο ἀνέξει ὡς ὑπὲρ σταυροῦ κινδυνεύουσι. Τότε καὶ ὁ βῆξ, ἐπεὶ χεῖρον εἶχε καὶ οἱ τὰ τῆς σωτηρίας ἀπέγνωστο, ὅσων ἦν χρηματίσας ἐκείνοιο, καὶ δεῖξας βροπὴν πρὸς εἰρήνην ἔχων καὶ γ' εἰ περιέσται καὶ συγκροτήσων εἰς δύναιμι, ἐκέλευεν ἀναμένοντας ἡσυχάζειν. Ἐπεὶ δ' τῆς ἐπιούσης ἐπέστη οἱ τὸ χρεῶν καὶ ἡδὴ ὁ βῆξ ἐτελεύτα, οἱ μὲν ἀμφ' ἐκείνων

Α εὐθὺς ἐνσκευασάμενοι τὸν νεκρὸν ἐκείνου ὡς ἐν πληροφορίᾳ ψκειωμένου Θεῷ, μύροις ἀλείφοντες καὶ βράσμασι λεβήτων ἐνέψοντες, τιμίους χηλοῖς ἐναπέτιθον τὰ λείψανα ὡς τῇ πατρίδι ἀνακομίσοντες, οἱ δὲ γε πρέσβεις κεναῖς, ὃ λέγεται, τῶν ὑπεσχημένων ὀπέστρεφόν ταῖς χερσίν. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔφει προσηχανᾶσθαι ἀμαρτῶν τῶν ἐκ τοῦ βῆγος, ἀλλὰ πολλοῖς ἐτέροις μεσολαβοῦσι πρὸς πάπαν (ἡ γὰρ τοῦ Καρούλου ἐπίθεσις ἔπειθε) τὰ τοῦ σκοποῦ διανύειν ἐξ ἄπαντος ἐπειρᾶτο.

Γ. Ὅπως ἀκουμένου τοῦ στόλου τὰ κατὰ πόλιν ὁ βασιλεὺς παρεσκευάζετο.

Β Οὐ μὲν δὲ καὶ τῶν εἰς παρασκευὰς κατεβῆβημενῶς εἶχε καὶ ἀμελλῶς, ὡς ἐκεῖθεν μόνον προσδοκῶν ἀποχωρῶντως γενήσεσθαι, [P. 248] ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε παρεσκευάζετο. Εἰσαγαγὼν γοῦν ἐξωθεν σῖτον ὥστε πύργους πληρῶσαι τῷ πλήθει, τὸν λοιπὸν τοῖς πολίταις παρεῖχεν εἰς φυλακὴν ὡς κατὰ καιρὸν αὐθις ἀντιπαρέξουσι, καὶ χοίρων βλας ἀγέλας, καὶ αὐτοὺς ἐπεμέριζε τοῖς πολίταις ἀνὰ δέκα καὶ πλεον ἢ καὶ ἑλλείπον ἐκάστω διδοῦς ὥστε σφάττειν καὶ αὐτοὺς ἀποκερδαίνοντας τὰ ἐντόσθια τὰ ταρίχη τῷ κοινῷ φυλάττειν, ὅπλα τε μυρία καὶ ὀστοῦς καὶ ὄργανα πετροβόλα, ὀπλοτέχναις καὶ μη-

gotiorum, intentus valetudini 363 curandæ. Per has moras feriebantur oculi quotidie nostrorum spectaculo luctuoso atrocium et cruentorum Latinos inter Agarenosque certaminum. Aliquantum a littore fossam Itali longam duxerant, et quod eam inter ac mare patebat spatii tenebant. Æthiopes Carthagine pro arce usi ad receptaculum tuta, ejus fiducia erumpebant audacius in hostes. Hinc quotidianæ velitationes et pugnæ conserebantur, plurimis utrinque cadentibus. Grassabatur interim perniciose pestis, densabanturque mortes, adeo ut funeribus Libitina deesset, superstitionibus ad cada-verum sepulturam non sufficientibus. Unum scilicet illud ad tragicam Iliacorum malorum faciem deerat, quod pyræ mortuorum non arderent, sed fossa eadem illa profunda et lata, quæ vivos tuebatur, defunctos hauriret, tanto jam numero, ut brevi complenda videretur et ad æqualitatem attollenda campi; tam in eam multi quotidie partim hostili cæsi ferro, partim lue pestifera extincti devolvebantur. Vigebant tamen animis reliqui; et sibi conscii pro crucis gloria periclitari sese, ardorem audaciamque a causa belli trahentes, fortissime adversus quantamvis fortunæ iniquitatem nitebantur. Rex interim morbo invalescente in eum reductus statum ut de vita ejus desperaretur, allocutus tamen legatos est, magnam ostendens propensionem ad pacem inter imperatorem fratremque procurandam. Eamque conciliationem pro viribus se promoturum, si vita suppeteret, promisit, expectare interea ipsos et quiescere jubens. Ab his dictis postera ei dies suprema illuxit. Rege mortuo, qui ei astabant, defuncti cadaver, pro

merito animæ, quam Deo esse charissimam persuasissimum habebant, unguentis delibatum et alienis ferventibus incoctum pretiosis condiderunt 364 oculis, venerandas illas secum in patriam reliquias relaturi. Legati vero nihil nisi vacuas, quod dicitur, manus ex tantis promissis reportarunt domum. Cæterum imperator per regis mortem spe frustratus sua, non tamen destitit alia ad destinatum via grassari, sed multis aliis apud papam intercessoribus adhibitis (nam ingens a Carolo metus omnia experiri suadebat) impetrare ab eo ut Caroli expeditionem impediret conabatur.

10. *Ut ad famam venturæ infestæ classis in urbe imperator præparaverit quæ necessaria putabatur ei tuendæ.*

D Nec porro idem his conatibus arte Martem avertendi adeo confidendum putavit tanquam heud dubie successum optatum habiturus, ut apparatus negligere, bellicos: simul enim providendie in omnem eventum quæ ad vim arcendam opus essent, diligentem impendit operam. Primum omnium frumentum invexit in urbem tanta copia, ut quod ab horreis publicis et turribus expletis multum adhuc supererat, deponeret apud cives signato numero, representandum ab ipsis pari mensura, quando repeterentur. Induxit et numerosissimos suum greges, quos item civibus distribuit, decem cuique plus minusve porcis assignatis. Hos qui accipiebant, occidere confestim jubebantur, et in festina quidem sibi habere, membra solida salita publico servare. Immensam ad hæc comportari curavit armorum omnis formæ copiam, jaculorum præsertim, sagittarum ac telorum cujusvis generis.

χανικοῖς τὸ ἱκανὸν παρέχων, ἤτοίμαζε. Καὶ τὸ ναυ-
τικὸν ἐξήρτηεν ἄπαν. Οἰκοδόμους τ' ἐπιστήσας πλείο-
νας καὶ ἐπιστάτας ἐδιδύμου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως
τὸ πρὸς θάλασσαν· τὸ γὰρ πρὸς τὴν τῆν δεδίπλωτο
πάντως. Καὶ λαὸν πλείστον καὶ μάχιμον, ὅσον ἀπο-
χρῶντα τοιαύτη παρασκευῇ πολέμου ἦστο, ἐξ αὐτῆς
διέταττεν, ὡς εἰς καιρὸν εἰσαχθησομένους ἅμ' ὅπλοις
καὶ δαπανήμασι. Πέμπων τε τοὺς μὲν τῶν κατ' αἰ-
γιαλοὺς καταχύρου καὶ νήσους, τοὺς δ' ἀνίσταλλε.
Καὶ τὸ ἐν Βλαχέρναις νεώριον οὐκ ἀποδεχόμενος ὡς
κατὰ πρόσωπον παρέχον ταῖς ναυσὶ πρὸς τὰς τῶν
ἐχθρῶν τὴν μάχην, τὸ δὲ κατὰ πρόσωπον δυσχερὲς
εἶναι ὡς ἀντιστατούσας ἰσχυρῶς μάχεσθαι, τὸν
δμοιον τρόπον καὶ τῷ παλαιῷ νεωρίῳ προσήχθετο
(λέγω δὲ παλαιὸν οὐχ ᾗ χθὲς καὶ πρῶην Λατῖνοι
ἐχρῶντο, τῷ πρὸς τῇ μονῇ τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ. Β
ἀλλὰ τὸ πρὸς τῇ πύλῃ τοῦ νεωρίου ἐκείθεν ὠνο-
μασμένη) ὡς πάντως τοῦ κατὰ θάλασσαν κέρατος
λιμένος ὄντος καὶ ταυτὸν τοῖς Ῥωμαίων ναυσὶ ὅσον
καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν διδόντος. Ἄλλ' εἰδὼς τὸ κατὰ
νώτου γινομένης μάχεσθαι ὅσον θαββαλιώτερον μὲν

ἀνδράσιν, ἀσφαλίστερον δὲ πράγμασι; τὸ πρὸς τὸν
Βλάγκα Κοντοσελίον ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν, ὥστε γυ-
ρῶσαι μὲν μεγίσταις πέτραις τὸν κύκλῳ τόπον,
ἐμβαθῦναι δὲ τὴν ἐντὸς θάλασσαν, ἄργυρον ὑγρὸν χυ-
τὸν ἐμβαλόντα, ἐποικοδομησαί τε καὶ στήγη ταῖς
ναυσὶ ἀποχρῶντα, πύλας δ' ἐπιθεῖναι ἀραρυίας
[P. 249] ἐκ σιδήρου τῇ ἐν ταῖς πέτραις εἰσθήμῃ ἐξω-
θεν, ὥσθ' ἅμα μὲν ἀσφαλῶς ἔχειν τὸν στόλον, ἅμα
δὲ καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἀναγομέναις (μὴ γὰρ εἶναι
διὰ τὸ βροῦδες τῆς θαλάσσης ἴστασθαι) κατόπιν ἐμπί-
πτειν τὰς ἡμετέρας. Ἐσφαλίζετο δὲ καὶ τοὺς ἐπι-
τῆς περὶ τὰς Γεννοῦίτας, ὡς μὴ συνεπιτιθῶνται στέβ-
γοντες τὰς σπονδὰς, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἄλλως φυ-
λάττοιτο τὴν πρὸς τοὺς ἐπλευσομένους κοινωσίαν,
κἂν ἀπόσχοιντο τοῦ πρὸς ἐκείνους πολέμου διὰ τὸ γέ-
νος, ἄλλως δὲ καὶ παρέσπα καὶ ἰδίους ἐποιεῖ (λυζίους
εἶπεν ἂν τις ἐκείνων) ταῖς εὐμενείαις. Καὶ ταῦτα
πράττων καὶ κατασκευαζόμενος πρεσβείας αὐθις
συχνὰς ἀποστέλλειν οὐκ ἀπώκνει παρὰ τὸν πάππαν
διὰ θαλάσσης, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ συνεχῶς οἱ πάππαι
ἀπηλλάττοντο, τῷ θανάτῳ. Καὶ τὸ τῶν πρεσβειῶν

Ballistas præterea et machinas ejaculandis saxis
fieri plurimas jussit, fabris earum artificibus justa
mercede numerata. Classẽm in primis expeditam
suam, cunctisque necessariis instruxit. Architectis
item et structoribus uno tempore adhibitis pluribus,
murum urbis qua mare spectat geminavit alio a-
structo : nam qui partibus civitatis ad terram versis
præstendebatur duplicatus ubique dudum fuerat. 365
Multitudinem quoque quam maximam fortium et
exercitatorum bellis hominum, quam abunde
suffecturam rebatur cunctis simul locis vastæ urbis
defensandis, jam nunc congregatam certis extra ur-
bem stationibus disposuit, introducendam in tem-
pore cum armis et comœatu, quæ foris habuisset.
Misit etiam per littora et insulas qui maritimos ad-
itus munitionibus præoccuparent; in quo delectum
et judicium adhibuit, non portuum ex æquo cuncto-
rum, suspiciendam defensionem censens, navale
siquidem Blachernarum non probabat, quod naves,
si quæ ibi relinquerentur, hostili contra appulsuræ
classi adversas objiceret; id quod ad pugnæ succes-
sum plurimum vi summa ex alto invehentium contra
pauciores terræ admotas, periculosum existimabat.
Vetus pariter navale ipsi non placebat. Vetus navale
voco non illud, quo nuper Latini urbem tementes ute-
bantur, quod est prope monasterium Christi benefac-
toris, sed aliud portæ vicinum, quæ ab illo portæ nava-
lis nomen accepit. Causa cur hoc displiceret erat, quia
totum illud cornu mari præsentum late portuosum
est, et parem commoditatem ibi standi hostilibus juxta
Romanisque præbebat navibus. Sed intelligens fore
utile Romanis navibus posse Latinas a tergo adori-
ri (sic enim et audacius pugnaturus viros, et rebus
securius consultum iri), Contosekellum quod Blancæ
adjacet reedificare voluit. Itaque locum ambivit
muro lapidibus maximè exstructo, et comprehensum
eo gyro mare profundius effecit, deprimi jubens

fundum immisso argento vivo. Moli quoque illi
muri circularis inædificavit loricam idoneæ altitu-
dinis ad naves intus positas legendas; tum ostio
claustris ejus catenam ferream imposuit exterius
arte commissam foramini ad eam inserendam in
saxis vi cavato. Hæc consecuturum se putabat isto
munimento, ut tutas a vi omni ea statione haberet
naves, et ut illæ inde 366 opportune in hostiles
aversas possent erumpere : providebat enim fore
ut invehentes sese ad ostium ejus portus Latinæ
naves, adituque prohibita obice catenæ, ibi diu
propter maris fluxum consistere nequirent, sicque
in eas, simul proras vertissent, nostræ a puppi
facile ac tuto possent impetum facere. Præoccupavit
quoque renovato fœdere ac præmunivit Genu-
enses habitantes in Peræa, ne Latinis se adjunge-
rent ad urbem simul oppugnandam, sed volentes in
fide pactorum perstarent quiescerentque. Quin
etiam ad quantum posset prævertendum ne libido
eos caperet cum popularibus ipsorum Italie, ubi
armati advenissent, aliquam saltem communicatio-
nem usurpandi, quo utique impulsura erateos neces-
situdine cognitionis et generis ac patriæ communis,
et peculiariter invitatura hostium ab ipsis verisimiliter
vim balli temperaturorum moderatio, pel-
lexit blanditiis beneficiisque præcipuos eorum ut
clientes sibi et (quod eorum vocabulum est) ligii
flerent, hoc singulari professæ subjectionis officio
ad fidem inconcussam devincti. Inter hæc varie
providenda parandaque non cessabat variis sub-
inde missitatis via maritima instare apud Papam,
urgendo quod cœperat; et quia contingebat fre-
quenti pontificum morte alios ex aliis papas fieri,
ut quemque de novo creatum noverat, statim deli-
niendam per suos sibi que ut poterat conciliandum
curabat. In capite harum omnium cum papa tractatio-
num ponebatur speciosa illi ei optata res, concii-

κεφάλαιον ἢ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις καὶ τοῦ παλαιοῦ **A** σκανδάλου ἀναίρεσις. Συγκρίνων γὰρ τὸ ἐπὶ τοῦ Δούκα Ἰωάννου συνοδικῶς γεγονὸς παρ' αἰτίαν τοῦ ἀποστέλλειν ἐκεῖθεν καὶ συμμαχεῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει ἀποσχέσθαι, ὡς ἐτοιμῶν τῶν ἡμετέρων ὄντων λειτουργεῖν ἐκεῖσε καὶ μνημονεῦειν τοῦ πάππα ταῦτα ὑποσχομένου (καὶ ἀπεστέλλοντο δὲ τε Σάρδεων Ἀνδρονικός καὶ ὁ Κυζίκου Γεώργιος, καὶ τάχ' ἂν ἐγγένοι, οἱ ἐκεῖνοι κατεδέχοντο) — συγκρίνων οὖν ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο, καὶ ἀναγκαστικώτερον εὐρίσκων τὸ νῦν ἢ τὸ πρότερον, ὅσῳ τότε μὲν προσλαθεῖν ἠπειγόντο τὸ μὴ παρ' αὐτοῖς ὄν, νῦν δ' ἀποβαλεῖν τὰ ἐν χερσὶ κινδυνεύουσι, τὰ αὐτὰ προὔτεινε καὶ οὕτω τοῖς πάπαι. Μηδὲ γὰρ ἄλλως ἔχειν πείθειν τὸν πάππαν ὑπερμαχεῖν τῶν Γραικῶν, εἰ μὴ ταῦτα λέγοι καὶ πράττοι· προσίστατο γὰρ τὸ σκάνδαλον, καὶ τὸ λευκοῦς Ἀγαρηνοῦς εἶναι Γραικοῦς παρ' ἐκείνοις μετίζον ἦρετο. Ταῦτ' ἄρα καὶ φρονόμει διὰ μὲν τῶν

τοιούτων εἰρηνικῶν σπονδῶν τὸ σκάνδαλον λύσθαι, διὰ δὲ τῆς τοῦ σκανδάλου λύσεως ἐπισχεθῆναι τῷ Καρούλφ τὸν στήλον, διὰ δὲ τοῦ πάλιν ἀσφαλῶς τοὺς Ῥωμαίους ἔχειν καὶ μὴ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης μόγις ἰδόντας τὴν πατρίδα καὶ δυσχερῶς ἐπανασθῆντας πάλιν ἀφέντας ἐπανακάμπτειν, πρὸς τῷ καὶ ἄλλως ἐξῆρθαι τοῖς πλείτοις κίνδυνον. Ταῦτα διανοούμενος πολὺς ἦν καὶ πατριάρχην κείθων καὶ σύνοδον. Οἱ δ' ἀφωσιωμένως οὕτω καὶ ἐπιπολαίως ἀκούοντες περῆ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὤτα κνωμένοις ἐψέκων. Οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιστῆναι τὸ πρῶτον καὶ ἀπολέγειν τέλος, ἀλλὰ μένειν καὶ αὖθις ἐν τῇ κυρίᾳ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγούμενοι. [P. 250] καθὼς καὶ ἀρχῆθεν εἶχε, καὶ μὴ παρὰ κατῆλων κινδυνεύειν κρίνεσθαι καὶ βαναύσων, πρῶτον μὲν οὐκ εἶχον εἰς τοὺν οὐτῶς ἐν ἀκαρεῖ τελεσθῆναι τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως κινούμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πολλάκις κινήσαντων βασιλέων ἄλλων τὰ περὶ τούτων ἀνακυπτουσῶν αἰτιῶν

liatio Ecclesiarum et antiqui scandali amotio. Ad hoc ille sic agendum movebatur exemplo e Joannis Ducæ principatu repetito. Memoria quippe non ita vetus exstabat, Joanne Duca imperante synodi consensu decretam missamque legationem ad papam, qua nostri profitebantur separatos obsequi pontifici Romano ejusque in sacra liturgia mentionem rite facere, si is societatem abrumperet cum Latinis urbem Constantinopolim tenentibus, et se illis auxilia non missurum polliceretur. Ea legatione functi sunt episcopi duo, **367** Sardensis Andronicus et Cyzicenus Georgius. Fecissentque nostri quod offerebant, si illi propositam conditionem acceptare voluissent. In hac recordatione celebris facti comparans imperator ambo tempora, reperiebat magis nunc necessarium id consilium videri, siquidem tunc, ista majores nostri paciscabantur ad recuperandum quod non tenebant: modo autem agi de non amittendo quod in manu esset. Solet autem majus putari malum perdere quod possideas, quam non acquirere quod tibi debitum existimes. Si ergo recte ac prudenter tunc nostri pro spe recuperandi urbem talia promittere potuerunt, quidni nos easdem sine justa vituperatione paciscamur in præsentī metu ejusdem urbis amittendæ; cujus nempe jacturam vitare aliter non possumus? Manifestum autem esse non posse ulla ratione agi cum papa spe inducendi eum ad favendum Græcis, nisi prima in fronte tractationis talium rerum promissio certa collocetur: quandiu enim conciliatio Ecclesiarum non ostenditur, perstat scandalum vetus, et conventionis omnis viam obstruit lapis quidam antiquæ offensionis, inveterataque Latinis consuetudo Græcos existimandi vocandique Sarracenos alios; qui sensus quoad in ipsorum viguerit animis, frustra speretur ullam unquam processuram cujusvis cum iis concordiæ ineundæ rationem. Quare suo serviens tempori omnino constituit hoc æternorum dissidiorum semen et necessariæ conciliationis unicum obicem tollere, pace

conditionibus memoratis paciscenda: scandalo porro amoto, pronum deinde speratu erat non ægre impetrandum ut expeditio maritima Caroli, quæ præsertim timebatur, inde impediretur. Qua ex re Romanis præsens idemque quantivis pretii fructus exsisteret, nempe ut firmarentur in secura possessione nuper tanto vix labore recuperatæ patriæ, neu cogentur, quod miserrimum idemque non vitabile aliter esset, quam ab heri aut nudius fere tertius revisere cœpissent ex tam diuturam tamque dira servitute summa vi receptam dulcissimam patriam, relinquere iterum et in longinqua exsilia redire. Talia imperator assidue secum reputans, et apud familiares disserens cum continua inculcatione periculi extremi æque **368** cunctis impendentis, cujus hæc una prævertendi offerretur via, multus item erat in suadendo ista tum patriarchè tum synodo. Illi autem etsi obiter hæc potius ac perfunctorie quam libenter audiebant, per se tamen tunc tulerunt gratam eam sibi jucundamque inferri mentionem, velut ea ipsorum demulceretur aures; quod falso simulabatur, longe ab arcanis discrepans sensibus. Verum illis ut non placebat negotium, ita nec suppetebat præsens animus ad obstandum coram in os principi contra nitenti, cujus gratia et verecundia obnoxie constricti acquiescentium speciem præbebant. Utcunque illis certum erat perstare deinceps quoque in semel adita possessione auctoritatis independentis, qua Ecclesiam, ut prius, ab omni absolutam alieni primatus subjectione se fixum habebant tuturos, ne cauponum illiberalis sortis homuncionum subjici unquam ipso (quod abominabantur) iudicio contingeret. Dissimulare autem in istis initiis tuto se putarunt posse, primum quia nunquam ipsis in mentem venit uno sic momento consummandam rem, quam movere incipiebat imperator, verum eventurum nunc quoque confidebant quod sæpe aliis alias imperatoribus idem aggressis usu venerat, nempe ut disturbaretur per sese negotium, sponte nulla, ut

ἐκωλύετο, οὕτω γενέσθαι καὶ τότε, δευτερον δὲ ὡς εἰ καὶ μὴ γένοιτο, μὴ ἂν οὕτως ἀρθῆναι μέγα τὸ καθ' ἡμᾶς σκάνδαλον. Ἐν τούτοις μὲν οὖν τὰ ἐκείνων. Καὶ φρεῖοις μὲν καὶ λοιποῖς Ἰταλοῖς ἀγαπητικῶς προσεφέροντο, καὶ ὅσον ἦν τὸ κατὰ Χριστιανούς οὐ δίσταντο, ἐπὶ δὲ τῶν πλείονι οὐδ' ἐγνωσιμάχουν, μαμάκουθοὶ τινες ὄντες (ἢ τί ἂν εἴποιμι;) ἀναισθητικῶς τῶν πραττομένων ἔχοντες. Ἔδει γὰρ ἀρχῆθεν ἐπέχειν καὶ ἀντιστῆν μὴ καταδεχομένου, καὶ ὅ τι γένοιτο, εἴπερ τῶν ἀπηγορευμένων ἐνόμιζον τὸ τελούμενον. Ἄλλ' ἐκεῖνοι τὴν Ἐκκλησίαν ἔχειν ἐν ἀσφαλεῖ οἴόμενοι, ὡς προεῖρηται, καθ' ὅ τι καὶ πράξει νομισθὲν συμφέρον, ἡσύχαζον, καὶ κινουμένων παρὰ βασιλείας τῶν τοιούτων (ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐτρέβετο τὸ κινούμενον) κατημέλουν καὶ ὡς οὐδὲν ἐνόμιζον.

ια. Ὅπως σταθέντος πάππα τοῦ Γρηγορίου, ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν μετ' ἐκείνου εἰρήνην φκονομεῖτο.

[P. 251] Τέλος τοῦ κατὰ Συρίαν Γρηγορίου, ἀνδρὸς

fit, in ipso tractationis decursu offensionibus collisionum sese volorum studiorumque inter partes longe diversis utrinque preoccupatas affectibus et sensibus; unde in plenum effectum sinceræ concordie perducī tractatio nunquam posset. Deinde quia vel si forte conventio partium assensu coalesceret in pacta utrinque stipulata, [haud secuturam tamen unquam opinabantur ex parte Græcorum executionem propter alte impressam animis nationis illius universæ aversionem a ritibus moribusque, ac præsertim imperio spirituali auctoritateque in rebus ecclesiasticis superiori agnoscenda Latinorum; ex qua iras odiaque in tantum exarsisse dissidiorum æternorum incendium videbant, cui bona fide restinguendo nullam suffecturam appareret qualiscunque conciliationis inter capita partium, quantavis sancitæ religione, reverentiam. Ei fiducia Ecclesie tunc nostræ principes indormientes, præterquam, ut dixi, placide admiserunt primam illatam ab imperatore mentionem subjectionis papæ profitendæ, ultro etiam, quasi auspicientes concordiam, Frerios et reliquos Italos, qui tunc Constantinopoli versabantur, benevolentia non vulgari amplecti deinceps affectarunt communionem sine discrimine admittentes eorum in omnibus quæ Christianam religionem attinebant; et si **369** quid plus exigeretur, haud se præfacte repugnatos præ se ferebant, nimium simplices quidam ac stulti (quid enim dicam lenius?) qui non sentirent quid ageretur, et quem in exitum ab his principiis pronus lapsus esset, præ mentis bebetudine non prospexerint. Oportuerat enim a primis jam initiis obstūtisse acriter ac clare reclamasse, denunciando neutiquam se accepturos aut ratam unquam habituros conventionem ullam, qua dudum apud ipsos sancita de prærogativa suæ sedis deque aliis dogmatibus ac ritibus, ab usu sensuque Latinorum ab horrentibus, rescindi vel infirmari quoquomodo

A διαβεβοημένου εἰς ἀρετὴν καὶ ζηλωτοῦ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εἰς τὸ παππικὸν προσκληθέντος ἀξίωμα καὶ ἤδη τὴν ἐπὶ Ῥώμης ἐκ Συρίας ἀνύοντος, γίνεται! οἱ ἐνθύμιον (ἤκουστο γὰρ ἐκείνῳ κάκ τῶν τοῦ βασιλείως μηνυμάτων πρὸς πάπαν ὡς τὴν εἰρήνην τῶν Ἐκκλησιῶν αἰροῖτο) πέμψαι πρὸς βασιλέα, καὶ φιλικῶς μὲν τὰ πρῶτα ἐκεῖνον ἀσπᾶσασθαι, ἀμα δὲ καὶ δηλώσαι τὴν κλησιν, καὶ ὡς τῆς εἰρήνης ἐκτόπως τῶν Ἐκκλησιῶν ὀρέγοιτο καὶ βούλοιο τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ γενέσθαι κάλλιον ἢ αὐτοῦ γε τὴν παππικὴν ἀξίαν κατέχοντος. Ταῦτα τοῦ Γρηγορίου διὰ φρεῖων διαμνησασμένου, δῆλον ἦν ὡς ὁ μὲν κρατῶν κατὰ δειλῶν τὴν πρὸς τὸν Κάρολλον τὴν εἰρήνην ἐζήτει, ὡς αὐτῆς γε μὴ οὔσης μὴδ' εἰς νοῦν φέρειν ἐκεῖνην πώποτε, οἱ δὲ περὶ τὸν Γρηγόριον δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς εἰρήνης καλὸν καὶ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσιν. Μηδὲ γὰρ δίκαιον μὴδ' ὄλωσ' εὐλογον εἶθνη τοιαῦτα ἐπὶ μικροῖς τισι διαφέρεσθαι, ἀλλ' ἢ ἀποδοῦμενον τὰς αἰτίας τὸν αἰτιώμενον εἰρηνεύειν παρέχειν τοῖς

viderentur. Illi autem in tuto mansuram salvis suis privilegiis ac juribus Ecclesiam, quidquid imperatoris molitionibus utilitatis intuitu præsentis efficeret, arbitrari, ut dictum est, quieverunt, vel ipsos illo quodam tacito silentii suffragio comprobare visi quæ imperator movere de talibus inceptabat. Nec processu ipsos negotii per lentas tracti moras excitati sunt, stolidè securi per opinionem falsam, qua cœpta ejusmodi nunquam ad finem provehenda persuasum habebant.

C **11. Ut constituto papa Gregorio imperator cum eo tractari pacem procuraverit.**

Dum hæc agitantur, Gregorio qui erat in Syria, virolate celebrato fama virtutis et insigniter studioso antiquæ Ecclesiarum pacis atque concordie, tandem in papalem dignitatem vocato et e Syria Romam jam ad hoc proficiscenti, venit in mentem mittere ad imperatorem certos homines cum litteris, qui eum primum a se benevolentissime salutarent, indicarentque sui vocationem ad papatum, denique declararent ingenti se ardere desiderio procurandæ pacis Ecclesiarum et firmæ inter eas conciliandæ concordie. Quocirca significarent, si pari studio teneretur imperator (audierat enim Gregorius quid ab ipso moveri cœptum de hoc genere fuisset, quidque jam super ea re decessori suo papæ Clementi nuntiandum a se curasset), nunquam ei fore commodius tempus ejus negotii **370** tractandi quam se papalem obtinente dignitatem. Talia cum Gregorius imperatori per Frerios denunciasset, manifestum fuit imperatorem quidem per pusillanimitatem solum, metu consternatum apparatus Caroli, ad istud procurandæ pacis Ecclesiarum consilium appulisse animum, nullam unquam absque hoc foret rei talis cogitationem suscepturum: Gregorium vero in idem studium incumbere sola captum ejus rei honestate, quod videret quantum

ἀδελφοῖς, ἢ μὴν ἐν τοῖς ἰδίοις ὁφικίοις εἶτ' οὖν προ-
νομοίοις ὄνθ' ἑκάτερον [P. 252] μὴ οὕτω διαφόρως
ἔχειν καὶ ἀκηρύκτως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι· ἀρ-
κεῖν γὰρ ἀμφοτέροις τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ, ὧν
τὸ τέλος ἀπώλεια, καὶ ἀγαπητὸν ἀποχρῶντως φέρον-
τας ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐκείνους μάχεσθαι,
θεοῦ καὶ τὸ νικᾶν ἐπαινετὸν καὶ τὸ ἀποτυγχάνειν
σωτήριον, ἔργῳ τὴν προθυμίαν δείξασιν. Οὕτω μὲν
οὖν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες βασιλεὺς καὶ Γρηγόριος,
ὁ μὲν ἦεν εἰς τὸ πρόσω τὴν χειροτονίαν δεξιόμονος,
βασιλεὺς δὲ πολλὸς ἦν ἐντεῦθεν τῇ συνόδῳ ἐπέχων
καὶ τὸν πατριάρχην θώπευτικῶς ὑπερχόμενος ὑπο-
κλίνειν καὶ ἀνύειν τὸ σπουδαζόμενον· εἶναι γὰρ καὶ
ἄνδρα τῆς εἰρήνης τὸν πάππαν καὶ ἐπιθυμίαν τῆς
κρείττονος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καταστάντος τοῦ Γρη-
γορίου πρέσβεις ἐκεῖθεν καταλαμβάνουσι τὸ Βυζάν-
τιον, καὶ οἱ πρέσβεις φρέριοι, ὧν εἰς τὴν Ἰωάννης
Παράστρων ὀνομαζόμενος, πολίτης ἀρχῆθεν καὶ ξυ-
νετὸς τὰ ἐς γλώσσαν Ἑλλήνα, ᾧ δὴ καὶ ζήλος ἦν
ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑκκλησιῶν ἐνώσεως, ὡς ἐκεῖνος λέ-
γων παρίστα, ὥστε καὶ πολλὰς κατεύχεσθαι ἐαυ-
τοῦ αὐτίκα θάνατον, ἦν μόνον προβαίη τὰ τῆς εἰ-

ρήνης, ὃ δὴ καὶ γίνεται ὑστερον. Ταῦτ' ἔλεγε, καὶ
ταῖς ἀληθείαις σπουδαστῆς ἦν τῆς εἰρήνης θερμό-
τατος, ὥστε πολλὰς καὶ παραβάλλων πατριάρχη
τε καὶ τῇ συνόδῳ κατελιπάρει· καὶ ταύτην ἐπίπευ-
δε, τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἐκθειάζων, ὥστ' ἐνόησε καὶ
ὅτε ὁ πατριάρχης λειτουργοίη, αὐτὸν ἀποτιθέμενον
τὴν καλύπτραν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ
συλλαμβάνοντα, εἰσέρχεσθαι τὰ ἄδυτα, καὶ παρὰ τὸν
τυχόντα ἀρχιερέα ἰστάμενον τὰς μυστικὰς συνα-
γινώσκειν εὐχὰς μετὰ πάσης ἐνθουσιότητος. Τοῖς μὲν
οὖν ἡμετέροις οὕτω κοσμίως καὶ εὐλαβῶς προσέ-
ρετο, πρὸς δ' Ἰταλοὺς ἀφορῶν καλὸν εἶναι καὶ ἀπα-
λὲς ἔλεγεν ἀφεμένους τῆς προσθήκης εἰς σκάνδαλον
προσιμένης τοῖς ἀδελφοῖς οὕτως εἰρηνεύειν. Εἰ δ'
οὖν, καὶ αὐτοὺς ἀπολογουμένους ἐπὶ τῇ προσθήκῃ
δικαίον δέχεσθαι, ὥστε καὶ τοὺς μὲν λέγοντας ἐκ
Ἡατρὸς Υἱοῦ τε, ὑμᾶς ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, παραπληκτικῶς καὶ ἄμφω
εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακλύποντας. Ἐκείνος μὲν
ταῦτ' ἔλεγε καὶ συσκιάζων τὸ ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ τό-
μημα, πρέσβεις ὧν καὶ προὔργου μᾶλλον παντὸς τὸ
πρεσβεύμενον θέλων ἀνύτειν· οἱ δὲ τῆς Ἑκκλησίας

boni ex ea conciliatione redundaturum in publicam
felicitatem foret, reputaretque nec justum nec
conueniens esse tales ac tantas gentes exiguis
causis in æternas implicari simultates, quantoque
conducibilius futurum esset, quæcunque ipsarum
in culpa deprehenderetur, eam bona fide emendare
ac purgare crimen suum, sublataque offensione
præbere fratribus pacem, vicissimque acceptam
sincera mente colere; aut certe si post disquisiti-
onem constaret nihil in ultravis esse quod jure cul-
paretur, perseverare tranquille ambas in propriis
unamquamque officis ac ritibus usu legitimo
statutis, nihil alteri succensentem, nec internecionis,
ut hæcenus, inuicem odiis contentionibusque com-
missas implacabilium et exitiosarum utriusque discor-
diarum funem ducere; sufficere quippe utriusque
hostes crucis, quorum finis interitus. Abunde, in-
quam, ac multo plus quam sit satis suppeteret gen-
tium infensarum, in quibus oppugnandæ qui Chri-
sti nomine censentur virtutem suam bellicam ex-
perirentur, quibus bellis et vincere gloriosum et
vinci salutare est propter ingentem mercedem illis
qui suum studium, opera etiam successu cassa,
ostenderint a Deo fidelissime representandam. Sic
inuicem affecti animis imperator et Gregorius, hic
quidem cœpta via progrediebatur, ordinationem
percepturus suam; ille autem multus erat in am-
bienda synodo oblandiendoque patriarchæ consensu
in ea quæ cogitabat, passim commemorans et cun-
ctis subinde inculcans, esse Gregorium perstudium
371 hominem pacis, et vero instinctum
desiderio boni publici ac splendoris rei Christianæ
universæ. Paulo post a jam inaugurato et in sede
apostolica rite constituto Gregorio eodem adfuerunt
Constantinopoli legati Freril, quorum unus erat
Joannes Parastron nominatus, origine civis noster,

prudensque ac disertus Græca lingua. Hic et ver-
bo affirmabat et factis præ se ferebat ingenti se
studio flagrare conciliandæ inter discordes Ecclē-
sias pacis, adeo ut sæpe audiretur optare atque im-
precari sibi mortem tanquam nihil consenti sibi
restare amplius quod in vita cuperet, si modo
contigisset procedere feliciter ad desideratum finem
negotium quod tractaretur pacis; cujus et compos
voti deinde factus est. Hæc ille loquebatur, et re-
vera promotor erat ardentissimus ecclesiasticæ
concordiæ, adeo ut sæpe de negotio tractans cum
patriarcha et synodo Patres illos vehementissime
oraret, ut quæ suarum essent cujusque partium
in rem studio communi conferre ne gravarentur,
res interim nostras magni faciens, usus, inquam,
cæremoniasque nostri ritus dilaudans et venera-
tione palam prosequens summa, ita ut interdum
sacrum faciente patriarcha, nudato ipse capite
cæteraque adhibita significatione infimæ reveren-
tiæ suis secum comitibus assumptis ingrederetur
adyta, et coram quocunque illic reperto astans
præsule mysticas simul cum eo legeret preces cum
omni fervore religionis. Et ille quidem orga homi-
nes nostri ritus ita pie decoreque se gerebat:
Italos autem præsentis intuens, æquum et tutum
aiebat esse dimisso eos amotoque additionis ad
symbolum scandalo cum fratribus, quos viderent
coram, Græcis conciliari; vera ita demum coalitura
pace. Simul tamen admonebat nostros, par esse
ipsos quoque quas Latini allegarent additamenti
symbolo inserti excusationes non aspernari, sed
potius ut idoneas accipere. Qui autem omni 372
rejecta compositione, inuicta utrinque pertinacia,
in contentione perstare vellent, vociferantes hinc
quidem ex Patre Filioque, illinc autem ex Patre per
Filium procedere Spiritum sanotum, nullo jurgiorum

καλὸν μὲν ἔλεγον τὴν εἰρήνην εἶναι, καὶ πῶς γὰρ οὐ; καὶ μᾶλλον Ἐκκλησίαις τοιαύταις, κεφαλῆς λόγον ἔχουσαι τοῖς [P. 253] ὁπουδήποτε τοῦ εἰρηναρχοῦ Χριστοῦ μαθηταῖς, κλῆν μετ' ἀσφαλείας καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν· εἶναι γὰρ τὸν κίνδυνον μέγαν τοῖς τοῦ ὀρθοῦ ὀκωσοῦν ἀμαρτάνουσι. « Καὶ τοῦτο οὐχ ἡμῖν ἄρτι ξυνέβη πεπραῆσθαι, ὡς καὶ αἰτίαν ἔχειν τοῦ τε καινοτομεῖν ἃ οὐδεὶς πρότερον, καὶ τοῦ μὴ θέλειν μεταβάλλειν πάλιν εἰς ὃ καὶ πρὶν ἤμεν· ἀλλ' ἄνδρες μεγάλοι τὴν ἀρετῇ καὶ σοφοὶ τὴν γνώσιν περὶ τούτων λαλήσαντες διηρέθησαν, καὶ δόξαν ἐκείνοις διέστησαν. Τὸ δὲ καὶ εἰς πλέον τὴν ἔριν ἐκτείνεσθαι τοῦ μετρίου οὐτ' ἐκείνοις ἦν θελητὸν, καὶ τοῖς πλεονάζουσιν ἀμαθῆς ἄλλως καὶ τολμηρὸν ὁ πλεονασμός. Ἰλὴν τὸ καὶ ἡμᾶς τὴν προσθήκην προφέρειν ἡμῖν τότ' ἂν χώραν εἶχε καὶ δικαίως ὀνειδιζόμεθα, εἰ δυσσεβείας ἡμᾶς ἢ ἀσεβείας, τὸ χεῖριστον, διὰ τὴν πρόσθεσιν ἐγραφόμεθα, ὡς ὁμοίως καὶ ἡμῶν ἀσεβοῦντων διὰ τὴν προσθήκην τὰ ὅμοια. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ προσθήκην ἀποτρε-

πέμεθα, ὡς μὴ καλὸν ἄλλως ἂν μὴδ' ἀσφαλὲς τὸ σύνολον κατασφαλισμένοις ἐπεχειρεῖν, κἂν ἐντὸς λέγοιεν τοῦ ὀρθοῦ, ποῦ δίκαιον ἡμῖν προτείνειν τὰ ὅμοια; Τίς γὰρ ἡμῶν ἐτόλμησε πώποτε οὕτως ὡς λέγεις μετὰ προσθήκης ὁμολογεῖν: Καλὸν οὖν καὶ συμφέρον τὴν εἰρήνην σε σπεύδοντα τῶν Ἐκκλησιῶν οὕτω πειρᾶσθαι συνιστᾶν ταύτην, σοφῶς οἰκονομοῦντα παρ' Ἱταλοῖς; τὴν τοῦ σκανδάλου ἀφαίρεσιν, κἂν ἡμεῖς ὦμεν οἱ αἰτιώμενοι τοῦ σκανδάλου, δικαίως ἡμῖν ἐπιπλήττοντα ὡς ἐτοίμοις οὖσι δέχεσθαι τὴν ἐπίπληξιν. Εἰ δὲ παρ' ἐκείνοις τὸ σκάνδαλον ἐβλαστεν, ἀνάγκη πνευματικῶν ὄντα καὶ πρεσβυτέρῃ τῆς εἰρήνης ἐκείνοις ὠθεῖν πειρᾶσθαι τὸ ἐπὶ τῇ καινοτομίᾳ τοῦ Συμβόλου ἀμάρτημα. » Οὕτως ἔλεγον οἱ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως εἶχον ὡς οὐδὲν ἀκουσμένοι βασιλέως, εἰ προστάσσοι ἐν τούτοις, καὶ εἴ γε τὰ μέγιστα ἀπειλεῖ.

ἱβ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς τοῦς τῆς Ἐκκλησίας καταγάχαζε διὰ τὴν εἰρήνην.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἄπαξ τοῦ τοιοῦδε σκοποῦ γενόμε-

fine, eos, quicumque essent, insanire pariter aiebat, et inverecundos scrutatores mysteriorum Dei, ultra quam fas esset humanæ infirmitati, curiosos in profunda Divinitatis immittere oculos. Hac ille ancipiti ambas in partes oratione, minuere obumbrando tegereque conabatur invidiam temere attentatæ additionis ad Symbolum, pro suo videlicet legati, hoc est sequestri mediatorisque inter invicem adversos, officio ac munere; in quo sane fungendo fide optima diligentiaque summa versabatur, nihil non experiens, nihil tanti dicens, quo pro spe assequendi legationis suæ scopi libenter pacisci recusaret. Ad ea porro Ecclesiæ nostræ procures in hunc modum respondebant: « Honestam sane ac expetibilem pacem esse, quis hoc quidem neget? præsertim inter Ecclesias adeo conspicuas, quæque haud dubie capitum instar haberent æstimatione universorum, qui ubi vis terrarum degunt, discipulorum Christi principis pacis. Verum pacem istam secure ac tuto, non autem quomodocunque conciliandam. Magnum enim impendere periculum a recto in utramvis partem aberrantibus. Quod ad hanc conventionem mutari a nobis vultis, non recens aut nunc primum institui contigit a nobis, quibus ideo jure impingatur crimen aut usurpatæ audaci novitate rei quam nemo prius attentaverit, aut obstinate recusationis eo redeundi ubi antea eramus: sed viri magni virtute, doctrina sapientes, ista multum inter se tractata constituerunt in hunc modum, et dogmatis summa constantia tenendi eis auctoritatem indiderunt. Quod autem inde secutum est, ut contentio in rixas immodicas erumperet, nec ipsi voverunt, et culpa ejus omnis imperitis et audacibus ultra las hac 373 in parte excedentibus imputanda est. Cæterum quod querimini culpari vos a nobis ob additamentum symboli, tunc querela hæc locum haberet, et justo id nobis exprobareretur, si alienæ aut, quod pessimum, fal-

sæ impiæque doctrinæ vos propter istam additionem accusaremus. Tunc enim jure causaremini nos dogmate per additionem indicato rejiciendo istud, quod vobis falso impingeremus, impietatis crimen vere consciscere. Cum autem non dogma in additione reprehendamus, sed contendamus tantum universim nec probabilis nec securi exempli rem esse, immutari prælicenter aliquid aut adjungi scriptis prius editis et cum summa consideratione tum æterna firmitate stabilitis, quantumcunque quod mutatur aut additur intra recti fines sistat, eoque duntaxat nomine vestram istam additionem reprobemus, quo jure in hoc quidem causari potestis paria nos in hoc genere peccare, cum a nemine, quod sciatur, nostrum fando unquam sit auditum professionem fidei cum ulla tali adjectione recitatam. Bonum igitur conveniensque fuerit te conciliare pacem Ecclesiarum sincero, quemadmodum præ te fers, studio conantem eam potissimum eo perveniendi viam insistere quæ rectissima ad scopum istum est, nempe ut Italos pro tua et sapientia et auctoritate gratiaque apud ipsos satagas adducere ad scandalum amovendum, positum utique ab ipsis, utcunque id factum a nobis falso criminetur. Nam si penes nos scandali objecti vere culpa resideret, merito nos objurgares et patienter reprehensionem exciperemus, quod sumus parati facere quoties erimus nobis consili meruisse reprehendi. Si vero scandalum ab illis ortum est oportet te, cum spiritualis sis et tractator pacis, amovere ab illis conari crimen temere præsumptæ novitatis in immutatione Symboli. » Sic loquebantur Ecclesiæ procures; et sic comparati erant, ut imperatorem audituri non essent, quidquid circa hæc juberet, etiamsi gravissima quæque minaretur.

12. Ut imperator ecclesiasticos urserit ad pacem.

374 Perstabat ille tamen fixus irrevocabiliter in

ἡκείσθε καὶ τὰ πιστὰ φέρων τῶν χαρτοφύλακι ὡς αὐ-
 τῶν ἐλέγξονται ἐκ τῆς ἀπ' ἐκείνου βίας καὶ ἀκουσίως
 ἀφορισμὸν ἐπιτίθῃσιν ἰσταμένω, ἔφ' ἧ κατ' ἀνάγκην
 εἴποι τὰ εἰς κρίσιν ἰδίαν περὶ τῶν Ἱταλῶν. Ὁ δ'
 ἐνσχεθεὶς ἀυφοτέρωθεν, ἐνθεν μὲν τῶν τοῦ βασιλέως
 φόβου, ἐκεῖθεν δὲ τῆ τοῦ ἀφορισμοῦ εὐλαθείᾳ, μέσος
 ἐναπολείπεται, καὶ γε ὡμολόγει τὸ πάθος, ὡς δυοῖν
 κρήμνεται ἀυφοτέρων φόβου καὶ εὐλαθείας, καὶ ὅτι
 τὰ τοῦ πνεύματος προτιμητέα ἢ τὰ τοῦ σώματος.
 Τότε διαίρων ἔλεγεν ὡς, « Οἱ μὲν ἐπὶ τινι καὶ εἰσὶ
 καὶ λέγονται, οἱ δὲ οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται, οἱ δὲ
 λέγονται μὲν, οὐκ εἰσὶ δὲ, οἱ δ' ἀνάπαλιν εἰσὶ μὲν, οὐ
 λέγονται δὲ· ἐν τούτοις τακτέον καὶ Ἱταλοῦς, μὴ
 λεγομένους μὲν, ἀλλ' ὄντας ἐνόχουσα ἱρέσει. » Τοῦτο
 τὸν μὲν πατριάρχην ἐθάύρυνε πλέον, βασιλεῖ δὲ δε-
 νὸν ἔδοξε καὶ βαρῦ. Λῦσε δὲ λαιψηρὴν ἀγορὴν αὐτί-
 κα, μὴ οἷός θ' ὑπενεγκεῖν τοὺς λόγους· ἀνασεσῶθηται
 γὰρ ἐντεῦθεν ἢ θῆρα τῶν βασιλεῖ, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι
 καὶ λέξει, ὡς ὑπ' ἀνάγκης ἀληθεύειν δοκοῦντος. Ἄλλ'
 οἱ ἀμφὶ τὸν ἀρχιδιάκονόν τε καὶ τὸν πρωταποστο-
 λάριον δίκην σφικῶν ὀρμήσαντες ἐνοδίων ἐπιείχον
 στεβρῶς τῶν Βέκκων ὡς κακῶς κρίνοντι, λογίφ καὶ
 ταῦτ' αὖ ἐντι καὶ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς δοκοῦντι φρο-
 νεῖν.

stringi, tandem invitus licet in necessarium con-
 silium trahitur imperandi ei sub anathematis, si
 recuset, incurrendi pœna, ut quid judicaret de
 Italis proferret. Hoc imperio perturbatus Veccus
 est, inter hinc quidem haud molliter urgentem
 præsentis Augusti metum, inde autem contra stim-
 ulantem consciscendi anathematis scrupulum
 medius in arcto deprehensus. Itaque hujus ipsius
 confessione angustiae orationem ingressus, ei exor-
 dio subjecit sese, cum hinc a sæculari potestate,
 cujus vis in corpus est, inde a spiritali, quæ in
 animam valet, in diversa propellatur, potius ani-
 mæ consulere velle quam corpori. Tum usus par-
 titione sic dixit: « Quidam et sunt et dicuntur
 hæretici; nonnulli neque sunt neque dicuntur;
 alii dicuntur quidem, sed non sunt; postremo ali-
 qui vice versa sunt, licet non dicantur, tales. In
 hanc ultimam classem redigendos puto Italos,
 quippe qui cum hæreseos non dicantur rei, revera
 tamen eo crimine tenentur. » Ea libera vox ma-
 gnam adjecit patriarchæ confidentiam, percussitque
 eadem imperatorem, qui non leviter indignans sic
 obductum consilii suis ostium, conventum subito
 abruptit, cum non haberet in promptu quid repo-
 neret inopinato dicto, cui necessitas ipsa illa, qua
 fuerat expressum, veracitatis auctoritatem adjun-
 geret. Verum archidiaconus et protapostolarius
 instar irritatorum in trivio crabonum coorti acriter
 in Veccum in os illi vehementer obsistebant
 ut male iniqueque judicanti, quamvis cætera sa-
 piens esset et præstare multis doctrina videretur.

Α ἰγ' Ὅπως ὁ Χοῦμνος Ἰωάννης κυτηγόρει τοῦ
 χαρτοφύλακος Βέκκων.

[P. 256] Ἡμέρα παρῆλθεν ἐκείνη, καὶ ὁ χαρτο-
 φύλαξ τῶν βασιλεῖ ἀπηχάνετο, αἰτίας ἐργολαβοῦντι
 τοῦ βλάψαι. Καὶ ἰ' ὑπερβολὴν ὀργῆς τὸν χοῦμνον
 προστησάμενος Ἰωάννην ὡς παραπρεσβευτὴν ἐκεί-
 νου διώκοντος ἔκριεν. Εἰσάγει τε τὴν κατηγορίαν ὁ
 Χοῦμνος ἐπὶ συνόδου, καὶ ὁ κατηγορούμενος τὴν ὑπό-
 θεσιν παρεγράφεται καὶ τὴν κατηγορίαν ὡς ὑπερήμε-
 ρον παρεκρούεται, κατηγορίαν λέγων ταύτην καὶ μόνου
 τοῦ βασιλέως, αὐτὸν δ' οὐχ οἷόν τε εἶναι μετὰ
 δεσπότητος κρίνεσθαι. Ταῦτ' ἔλεγεν ἐπὶ συνόδου στα-
 θεὶς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου οὐ τὸ πρότερον ἐκαθέζετο,
 τοῦ Χεύμνου μέσον ἰσταμένου καὶ κατηγοροῦντος,
 τῶν δὲ συγκλητικῶν ἀρχόντων, τοῦ μεγάλου λογοθέ-
 του τοῦ Ἀκροπολίτου, τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκισκῶν
 του Ἰατροπούλου καὶ ἄλλων, συνεδριαζόντων τῆ
 συνόδου καὶ θελόντων κρίνειν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ
 βασιλέως πεμφθέντων. Τότε τοίνυν οἱ μὲν ἀρχιερεῖς
 παρητοῦντο τὴν κρίσιν, μὴ ἔχειν κρίνειν λέγοντες
 κληρικὸν πατριάρχου, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπιτρέψειεν. Ὁ
 δὲ πατριάρχης οὐδ' ὄλωσ ἐδίδου, ἀλλ' ἀπαξ εὐρῶν
 συναργὸν ὑπερμαχεῖς ἤθελεν. Ἀπραξία δ' ἐντεῦθεν
 κατηκολούθει καὶ συνόδου καὶ ἀρχουσιν, ὡς εἴπειν

13. Ut Joannes Chumnus accusaverit chartophylacem Veccum.

In hunc modum transacta eo die res infixum
 imperatoris animo reliquit gravis in Veccum indi-
 gnationis aculeum, quo ille stimulante causas ꝑꝑꝑ
 nocendi quærens eo iræ vehementia elatus est, ut
 apposito ei accusatore Joanne Chumno dicam
 male obitæ legationis impegerit. Detulit autem
 Chumnus ad synodum id crimen. Contra quod
 Veccus præscribens exceptione falsi etiam delatio-
 nom ipsam ut seram et intempestivam rejiciendam
 contendebat, addens satie apparere non Chumni
 accusationem istam, sed imperatoris esse: sibi
 autem haud tantum suppetere virium opumve, ut
 litigare cum domino auderet. Hæc apud synodum
 locutus est, persistens in ipso loco ubi prius
 sederat, Chumno, qui accusabat, in medio stante.
 Intererant synodo ab imperatore missi senatorii
 magistratus, Acropolita magnus logotheta et Iatro-
 polus logotheta domesticorum, aliique nonnulli
 considentes una cum Patribus. Hi porro impera-
 toris causa magnopere nitebantur, ut delatio acci-
 peretur et iudicium fieret. Verum id episcopi re-
 cusabant, nefas esse dicentes clericum patriarchæ
 judicari nisi ipso permittente. Patriarcha vero id
 sese permissurum palam negabat: nactus enim
 semel ad quod optabat adiutorem, eum omni sibi
 ope ac contentione tueri decreverat. Hic nodus ne-
 gotio injectus cum Patres synodi, tum quos dixi
 magistratus, ignaros quid agerent tenebat. Ut tan-
 dem exsurgens synodoque excedens magnus logo-
 theta diceret: « Chartophylax synodum sibi ob-
 noxiam naso quo vult trahit; unde cum hic nobis
 non satis constet quid facere oporteat, id quæsituri,

τὸν μέγαν λογοθέτην τότε καταφερόμενον τῆς συνόδου, ὡς ἀπὸ ρίνος ἔλκει ὁ χαρτοσύλαξ τὴν σύνοδον, καὶ τί ποιητέον οὐκ οἶδ' αὖ. Οὕτως ἀποκρουσθέντες ὑπέστρεψόν τε πρὸς βασιλέα, καὶ ἅ συμβεβήκει ἀπήγγελλον. Ἐπεὶ μὲντοι τοῦ καθ' αὐτὸν ὁ χαρτοφύλαξ ὑποσετλούμενος, ὡς μὴ δοκοίη προσκρούειν τῷ βασιλεῖ, ἀπελθὼν ἠντιβόλει μὴ ἀκαταϊτάτω μηνύειν. Αὐτὸς γὰρ ἔτοιμος εἶναι καὶ ὄφρ' ἵκον ἀποθέσθαι καὶ πᾶσαν ἀφείναι τὴν πρὸς αὐτὸν πρόσοδον, κοινωνικὸς δὲ εἶναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, κἂν ὅ τι πράξῃ, μὴ παραιτεῖσθαι τὴν βασιλέως χάριν καὶ τοῦτο, ὡς μὴ σχίζῃ τὴν Ἐκκλησίαν δοκοίη. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι, εἰ θελητὸν [P. 257] τῷ κρατούντι, καὶ τοῦτ' εἶναι πρόθυμος. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς τὴν τῆς ὀργῆς ἀδοξίαν τῷ δῆθεν πρὸς αὐτὸν φιλανθρώπων συγκρούπτω, ἀπέπεμπε πρὸς τὰ οἴκοι μηδὲν ἐπίων. Ὁ δὲ καὶ εἰς ἐξορίαν κροητοιμάζετο, καὶ τὰ αὐτοῦ τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς ἐκκλησίας ἀνατιθεὶς ἱματίων πενιχρῶν ἑαυτῷ προδύει, καὶ γε τοὺς ἰδίους φέρων καὶ ἑαυτὸν τῷ μεγάλῳ ναῷ κατεπίστευεν. Ὡς γοῦν οὐκ ἄνυστὰ ἐδόκει τὰ πρὸς ἐκεῖνον τῷ βασιλεῖ τῷ ναῷ προσφυγόντα, πέμψας βασιλικὰς συλλαβὰς ἐν-σεσημασμένας τῷ ἐρυθρῷ μεθ' ἀπάσης ἐκεῖνον μετακαλεῖτο τιμῆς. Καὶ ὅς καθυπήκουσεν, καὶ ἐξελθὼν

αὐτίκα εὐθὺς ἀπεισι τοῦ καλοῦντος, καὶ πρὶν ἱμηνισθῆναι κατέχεται, καὶ εἰς φυλακὴν τὴν τοῦ Ἀνεμῆ πύργου τοῖς Κελτοῖς σωματοφύλαξι δίδεται. Ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ιδ'. Τὰ περὶ τοῦ τόμου ἐν ἀπίστευε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς περὶ αὐτὸν λογίοις χρησάμενος, ὧν πρῶτοι καὶ κράτιστοι ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ πρωταποστολάρχος ἦσαν, συντεθῆσι τόμων καὶ ἐπὶ διαφόρων ἱστοριῶν τε καὶ χρήσεων ἀκαταϊτάτα τὰ κατὰ τοὺς Ἱταλοὺς παριστᾶ, καὶ πέμψας πρὸς τὸν πατριάρχην τὸν Ἀκαπνίου Ἀρσένιον, ἄνδρα γαρρὸν μὲν καὶ τίμιον, τὰ δὲ γε κατ' ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἐπ' ἀμφοτέραις χωλεύοντα ταῖς ἰγνώαις, δέξασθαι μηνύει τόνδε τὸν τόμον καὶ κοινὸν πρὸς ταῦτα τὸν ἀπόλογον σχεδιάσαι, πλην ἐξ ἱστοριῶν καὶ γραφικῶν χρήσεων. « Τὸ γὰρ ἀπὸ κοιλάς φωνεῖν ἀσθενὲς μὲν ἄλλως καὶ μάταιον · πλην δ' ἄλλ' οὐδ' αὐτὸς δέξομαι. » Ἐκεῖνος μὲν οὕτω ταῦτα, θαρβῶν ὡς οὐκ ἀποδύσεται τις πρὸς τὰ γραφέντα · τὸν γὰρ χαρτοφύλακα ἐν ἀφυλάκτοις εἶχεν, ἐν ᾧ σαλεύειν εἶχε τὰ πάντα, νικήσειν ἐκ λόγων ᾤετο. Ἄλλ' ὁ πατριάρχης σὺν τῇ συνόδῳ περὶ τοῦ τόμου διασσεψάμενοι, πῆ-

alibi recedimus.» Ita repulsi redierunt ad imperatorem, et quæ contigerant narrarunt. At chartophylax apud se considerans quo statu res essent suæ, contrahi animo cœpit; et ne temere lacesivisse imperatorem atque in ejus offensionem ultro incurrere videretur, eum adiens rogat ne sibi innocenti irascatur. Nam se paratum esse vel ad officium abdicandum, renuntiandumque emolumentis et proventibus quæ inde perciperet. Se quidem esse de cleri corpore: tamen quocumque statu sit, non recusare imperatoris gratiam, quin magni facere ac sibi ambire ipsius Ecclesiæ causa, ne scindere ipsam videri posset. Quodsi gratia se indignum imperator sua judicans amandare in exsilium vellet, etiam ad tantum mali subeundum se promptum exhibere. Hæc imperator audiens iram penitus animo conceptam sibi dedecori futuram, si proderetur, ratus, fucata benevolentiam in Veccum specie occultans, remisit hominem domum nullo verbo addito. At ille in exsilium se comparabat. Et sua familiari supellectile, excepto quem inde sibi ad præsentem providit usum paupertino vestitu, in apothecis ecclesiæ deposita, ipse obsoleta veste cum suis asylo magni templi se commisit. Quo imperator comperto, haud se jam videns perficere posse quæ cogitabat propter religionem loci sacri quo Veccus confugerat, missis regis litteris rubrica insignibus, omni eum honoris significatione ad se vocavit. Nec ille recusavit, sed statim exiens ad vocantem recta pergebat. Verum priusquam admitteretur, comprehensus est et in carcerem turris Anemæ conclusus, Celtis satellitibus custodiendus traditur. Et hic quidem in his erat.

14. De scripto quod misit ad Ecclesiam imperator.

At imperator eruditione usus doctorum hominum, quos circa se auctores adjuutoresque hujus negotii habebat, quorum primi valentissimique erant prius memorati archidiaconus et protopostolarius, scriptum composuit ex variis contextum historiis et testimoniis, quibus demonstrare conabatur nullam inesse Latinis hæreseos labem. Hoc deferri a se curavit ad patriarcham manu Arsenii filii Acapnii, viri gravis et honorati, sed circa istas controversias in utramque, quod aiunt, tibiam claudicantis. Hic patriarchæ volumen reddens addidit mandare imperatorem ut illud legat, et si quid deinde haberet quod his opponeret ad suæ sententiæ defensionem, contrario id apologetico scripto complecteretur. Cæterum videret ut in eo nihil allegaret nisi ex probatis et fidei non dubiis historiis sententiisque idoneorum auctorum: nam auctoritate propria et quasi Pythonissæ instar ex ventre loqui infirmum ad fidem et vanum fore; et diserte jam nunc profiteri Augustum se, si quid tale offeratur, haud accepturum. Hæc ita mandabat imperator magnopere fretus invicta, ut putabat, soliditate scripti; nec putans fore unquam ut aliquid plausibiliter excipi contra illud posset, maximè cum securus jam esset a chartophylace, in quo utique partis contrariæ spes universa penderet, et a quo videlicet uno jure timeri aliquid in hoc genere potuisse videbatur. Itaque eibi certo persuaserat se rationibus et auctoritatibus illo scripto allegatis plane causam evicturum. Patriarcha vero consilio habito cum synodo de eo quod circa id scriptum agi oporteret, congregandos putavit eos quos suarum esse partium credebat. Erant hi

φαντες συνῆγον τοὺς μετ' αὐτὸν εἶναι δοκοῦντας. Ἦσαν οὖν καὶ ὅσον τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔκκριτοι. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Τερνικικόπουλον Ἰωαννίκιον, σχιζόμενοι μὲν τοῦ πατριάρχου περιφανῶς, ὁμοῦ δὲ τῆς χρείας καλοῦσης [P. 258] τὰ τῆς μικροψυχίας ἐκείνης χώραν οὐκ εἶχον. Σὺν τούτοις δεῖπαρῆν καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἀταδέλφη Εὐλογία, καὶ πᾶν ὅσον ἦν μετ' αὐτοῖς ἐν μοναχοῖς καὶ λογίοις ἐξεταζόμενον. Οἷς σκοπὸν εἰς ἦν πρὸς τὸν τόμον ἀπολογεῖσθαι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἀνεγινώσκατο μὲν ὁ τόμος, ἄλλος δ' ἄλλο τι πρὸς τὸ παρεστὸς τοῖς προκειμένοις ἀντέλεγεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ χρεία ἦν συμφρασθῆναι τοὺς λόγους καὶ εἰς ἓνα συντεθῆσθαι τόμον, καὶ ἐζητεῖτο ὁ συνθησόμενος, ἀνεδέχετο μὲν τὸ ἔργον ὁ Ἰασίτης Ἰώβ, εἶχε δὲ καὶ ἄλλους καὶ μᾶλλον τὸν συγγραφεὰ τῶν τοιούτων ἐμὰ τῶν ἐννοιῶν συλλήπτορας. Καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ τόμος ἐξείργαστο, ὃν δὴ καὶ κοινῶς ἀναγνώσθεντα πάλιν τοῖς ὄλοις, καὶ ὅσον ἦν πρὸς τὸ εὐσχημότερον μεταπλασθέντα, ὡς μὴ λυποῖται σκληρῶς ἐν τισὶν ἔχων τὸν ἄνακτα, μετ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἀρσενίου πέμπουσιν. Ὁ μέντοι γε βασι-

λεὺς δεξάμενος τὸν ἀπόλογον καὶ ἀκριβῶς διελεθὼν ἐπεὶ ἔγνω πολλῶν λελειμμένων τοῖς λόγοις, καὶ εἰπὲρ ἐμφανισθεῖη, αἷτιος ἀισχύνης ἐαυτῷ γενησόμενος, τῷ δοκεῖν ὑπὸ περιφρονήσεως καὶ οὐ κατὰ δειλίαν. ὡς ἦν ἀληθὲς, ἐπεριορᾶν, ὑπερηφάνει, καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ἀνάγνωσιν.

ιε'. Ὅπως ὁ Βέκκος εἰς φυλακὴν εἰργμένος, ὁμοῦ βιαζόμενος κατετίθετο.

Οὕτως οὖν ἐκκρουσθέντες οἱ περὶ τὸν βασιλεῖα τῆς ἐγχειρήσεως ἄλλως ἔγνωσαν ὑπελθεῖν τὸν Βέκκον ἐν φυλακαῖς. Τεμάχια γὰρ ἐκ βιβλίων συλλέγοντες ἱερῶν, ἐπεὶ καὶ λογίῳ ἀντικαθίσταντο καὶ λόγοις ἦν ἀνάγκη πείθειν, λόγους γοῦν ἀγίων, ὅσοι καὶ ὑπὲρ Ἰταλῶν ἐδόκουν εἶναι, προὔτεινον ἐκείνῳ κατὰ φυλακὴν καθημένῳ. Ὁ δὲ λαμβάνων καὶ διερχόμενος [P. 259] ἡμέρα πως εἰς εἰρήνην συγκατεκλίετο. Καὶ γ' ἀπλοῦς ὢν καὶ φιλαλήθης εἰς ἅπαν τῷ μὲν ἀπλῶ ταῖς γραφαῖς καθυπῆγετο, ταυτὸ γε πᾶσων τοῖς ἀποροῦσιν, εἰ μετρίως ἀποροῖεν, ἀπροσδοκῆτως τὸ πᾶν οἰομένοις

lectissimi quique ac flos delibatus Ecclesiæ. Nec abfuit ab eo numero Ternicicopolus Joannicius cum suis, utcunque illi palam se a patriarcha separaverant. Tamen nunc communi utilitate vocante minutas illas offensiones animorum, causas ejus simultatis, seponendas tantisper putaverunt. Cum his adfuit et soror imperatoris Eulogia, simulque quidquid in monachis et aliorum ordinum doctis laudatisque hominibus eximium et spectatæ claritatis fuit. **350** Horum unus erat animus, et conspirans in id ardor incumbabat, ut scriptum concinnaretur volumini ab imperatore misso contrarium. Ad eam rem visum opportunum recitare conculis audientibus imperatoriam scripturam; et ut quodcumque ex illa caput auditum esset, continuo quemque proferre quæ forte occurrerent utiliter in contrarium alleganda. Negotium deinde colligendi cuncta et in unum diversa digerendi suscepit ad id delectus Iasites Job; qui et alios habuit adjutores ejusque participes laboris, in primis hujus historiæ auctorem. Omnes hi collata diligentia in ordinandis collocandisque variorum sensibus, brevi tempore volumen confecerunt, idque conscriptum in communi cœtu cunctis audientibus legerunt, unoquoque admonente si quid mutandum aut temperandum censeret, in id maxime universis intentis, ne quidquam in eo relinqueretur aculeatum aut durum, quo imperator offenderetur. Denique opus elimatum quantum satis est visum, per eundem Arsenium ad imperatorem mittunt. Is eo accepto et attente lecto multum se opinione illa falsum agnovit, qua negotium scriptione sua illa mittenda statim conficiendum existimaverat. Tamen hunc ipsum præsentem sensum animi dissimulavit, erubescendi, si is enotesceret, necessitatem sic prævertendam putans. Publicam vero scripti oblatis lectionem differebat contemptu

quodam, ut videri volebat: sed vera causa erat ejus moræ convictionis metus, superciliosi obtentu fastidii velatus.

15. *Ut Veccus carcere detentus, et ibi nihilominus sollicitatus, attractus in partes fuerit.*

Tali consiliorum successu repulsus ab optatis imperator et qui cum eo sentiebant, alia sibi grassandum via statuerunt, Vecco ipso intra carcerem contendo. Animadvertentes enim hominem, qualis erat Veccus, sapientem ac doctum non alia certius expugnandum videri machina quam argumentis et testimoniis ex ecclesiastica eruditione petitis, **351** ei custodia detento considerandas obtulerunt excerptas ab ipsis sacrorum librorum sententias quæ Latinorum causæ faverent. Eas ille in manus sumptas attente perlegens sensim ad pacem inclinabatur, duabus ad id ei suffragantibus dotibus, candore quodam animi fuci expertis et innato amore veritatis. Quarum a priori assebat ut, cum simpliciter ac citra præjudicium suspicionemve fraudis ad cognoscenda quæ proponebantur accederet, facile induceretur similitudine veri, passus idem quod mediocriter dubitantes solent, qui levi momento in partem inclinantur alteram, et ubi vel paululum imminutas conspicantur ambigendi rationes, quibus antea in suspensio tenebantur, continuo causas se nactus idoneas rati dubitationis deponendæ, tenere se rem ipsam et liquere jam sibi negotium prius obscurum existimant. At altero illo sincero studio profitendæ veritatis prohibitus affirmare quod non erat, cum nondum omnem sibi abstersam caliginem sentiret, haud sane simulare sustinuit sibi plane esse perspectum id quod apparere ipsi duntaxat et prima blandiri specie cœperat: verum nullo tardatus malo pudore ingenue fatebatur se non adhuc clarissime videre quid penitus in re

ἔχειν. Τῷ αὖ φιλαλήθει οὐκ ἠδόξει διολογεῖν μὴ εἶδέναι μήτε μὴν ἐντυχεῖν. Καὶ ἡ ἀτρία τὸ ἐφ' Ἑλληνικαῖς σχολάζοντι μὴ θελαῖς γραφαῖς ἐγγενέσθαι οἱ ἐμμελετήσαι. Θέλειν μέντοι καὶ ἰδεῖν τὰς βίβλους καὶ ἀναγνῶναι ἐπιμελέστερον, ἐφ' ᾧ τῷ νῦν τῶν γραφῶν προσέξειν, καὶ οὕτως ἢ πεισθέντα ἀνάγειν ἔχειν ἐπ' ἐκαίνας τὸ θάρρος καὶ παγίως ἴστασθαι ἐς ὃ τι καὶ κλίνοι, ἢ μὴ πεισθέντα τὰς αἰτίας ἐμφανεῖς παριστᾶν δι' ἧς μὴ πείθοιτο. Ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ὁ βασιλεὺς κατένευεν, ἐξαγγών τε τῆς φυλακῆς τὰς βίβλους εἰς ἀνάγνωσιν παρεῖχεν ἐπὶ σχολῆς. Τῷ μέντοι γε πατριάρχῃ μέλον ἦν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πρὸς βασιλέα ἀποκρίσεων, μαιζόνως ἥδη ἐπιτιθέμενον καὶ γ' ἡρεμεῖν μὴ ἐώντα.

ις'. Ὅπως ὁ πατριάρχης γνωματευσων ἐγγράφως ὤμνος μὴ καταδέχεσθαι τὴν εἰρήνην.

Ταῦθ' ὄρων ὁ μοναχὸς Ἰὼβ Ἰασίτης, καὶ περὶ τὴν γνώμην ὀβριώδησας τοῦ πατριάρχου, μὴ καθυφεῖη τῆς ἐνστάσεως ἀπειπῶν, μηχανᾶται τι τοιοῦτον ἐπὶ τῷ τῆν γνώμην τοῦ πατριάρχου στηρίξει. Ἰποκίθεται γὰρ γνώμην γράφειν καὶ πέμπειν τοῖς ὀπουδήποτε εὐλαδέσιν ἀνδράσιν εἰς πληροφορίαν δῆθεν, προσιθύντα καὶ ὄρκον ἐφ' ᾧ μὴ κλονοῖντο, ἀλλ' ἀρα-

esset, negabatque satis convictam sibi mentem ad ultimum expediendum de controversia tanta iudicium. Et causam ejus cunctationis ex eo repetebat, quod hactenus sæcularibus plurimum intentus litteris minus otii studiique tribuisset sacræ scriptorum divina tractantium eruditioni meditandæ. Quare cupere sese attentius ieta cognoscere, librosque ipsos perlegere diligentius, quo ipsa jam penitus introspecta sententia oraculorum aut certo eo stitueret nihil exceptionis idoneæ superesse, quo minus plane confideret irrevocabili amplectendum assensu ad ipsum in quod inclinari jam cœperat, aut si non persuaderetur, causas explicaret ob quas hæreret. Eam viri orationem probavit imperator, et ei continuo e custodia educto libros per otium expendendos præbuit. Patriarcha interim in acri erat meditatione defixus, disquirens apud sese quid probabilis responsi opponeret argumentis imperatoris, quem pro suscepta palam causa nunc jam vehementer instantem ulique nec in posterum **SS** quieturum satis apparebat.

16. *Ut patriarcha sua palam scripto edita sententia juraverit se in pacem non consensurum.*

In ea conflictantem meditatione patriarcham conspicatus monachus Jobus Iasita, et non sine causa veritus ut par ad extremam foret eluctandæ contrariarum rationum et molitionum instantiæ, tale quiddam machinatus est ad firmandum in resistendi constantia patriarchæ animum. Suggestit illi consilium scribendæ mittendæque pastoralis ad universos curæ suæ subditos fideles epistolæ, qua et illos admoneret quid tenendum in his esset, et quo efficacius iis persuaderet in com-

Α ῥότως ἔχειν, ὡς οὐ καθυφεῖη πιστευόντας, καὶ οὕτως ἔλθειν ἐκείνους πρὸς τὸ εὐμενέστερον, ὥστε καὶ σχιζομένους τὸ πρῶτον δέχεσθαι. [P. 260] Τούτοις τοῖς λόγοις ὁ ἱεράρχης πεισθεὶς ἐγγωρεῖ οἱ ἐκτιθεῖν τὴν γνώμην, καὶ ἐξετίθετο τὴν ταχίστην. Πρὶν δὲ πεμφθῆναι, ἔδοξε τῶν ἀρχιερέων ἀποπειρᾶσθαι, ὡς μάθοι εἰ εἰς τέλος ἀντίσχοιεν. Συναχθέντων τοίνυν ὑπανώσκοντο μὲν ἡ γνώμη τοῦ πατριάρχου, ἠρωτῶντο δὲ εἴ γε καὶ αὐτοὶ ἐμμένειν ἔχοιεν κατὰ ταύτην. Καὶ ὠμολόγουν αὐτίκα, καὶ τὴν γνώμην ἕκαστος ἰδίῳ ὑπογραφῇ, πλὴν τῶν προνοεστέρων, ἐδεδίαιτο τε καὶ κατησφαλίζετο. Ὡς γοῦν ἐπέμφθη μὲν ἡ γνώμη, ἐν ἀφύκτοις δ' ἦν ὁ πατριάρχης τοῦ μηδ' εἴ τι καὶ γένοιτο μεταβάλλειν (τοῖς γὰρ ὄρκους συνελήκτο), δῆλος ἦν καὶ πρὸς βασιλέα λέγων ὡς οὐ ποιήσων οὐδὲ καταπραξάμενος τὴν ἐγγείρησιν. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἀπογοῦς οἶον ἐντεῦθεν τῆς ἐκείνου κατανύσεως (δεινοὶ γὰρ οἱ ὄρκοι κωλύειν) ἐν δεινῷ μὲν τὸ συμβᾶν ἠγεῖται (ἐπ' ἴσης γὰρ ἦν αὐτῷ βουλευτὸν τὸ προβῆναι τὴν πράξιν εἰς τέλος τῷ μετὰ τοῦ πατριάρχου προβῆναι), ὁμῶς δ' ἀποκρουσθεὶς ἐκείνου τοὺς ἀρχιερεῖς προσήρχετο ἐμβριθέστερον. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ Βέκκος ἐνσχολήσας ταῖς βίβλοις, καὶ συνορῶν πολλὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τῇ πράξει βοήθειαν, ὡς μηδὲν

mendatis constantiam, juramento palam interposito sponderet nunquam se defluxurum a rigore semel fixæ sententiæ, aut eo descendurum, quantumvis a quovis traheretur, ut a quibus jure se suosque abscisos hactenus putasset, eos in communionem acciperet. His Jobi suggestionibus acquiescens patriarcha ei commisit ipsi negotium formandæ in eam sententiam circularis epistolæ. Qua statim composita, priusquam emitteretur visum patriarchæ est experimentum capiendum iudicii de his rebus episcoporum, ut inde perspicere^t ecquid sic animati apparerent, ut recte confidipotest eos usque ad finem inflexibiliter in recusandi constantia mansuros. Congregatis ergo ipsis lecta est prescripta, ut dixi, a Jobo monacho patriarchæ sententia. Moxque interrogati singuli sunt an idem et ipsi sentirent, et num certo decrevisset in eo perseverare. Omnes statim assenserunt, et cunctorum præter providentiores paucos propriis firmata subscriptionibus epistola missa quoquoversum est. Eavulgata, constrictoque patriarcha insolubili nexu, ne in ullam circa hæc mutationem sese posset relaxare, quippe cui jam non esset integrum a sententia tam publica professione declarata resilire, jurisjurandi utique, religione devincto, is sane præ se ferebat se negaturum imperatori **SSS** quod petebat, et nunquam consensurum in concordiam Ecclesiarum quæ tractabatur. Quare desperato imperator assensu patriarchæ propter juramenti obstaculum ineluctabile, æstuabat animo, difficilem inde fore negotii exitum providens. Nam utrumque ex æquo imperator optabat, et iniri concordiam et in eam consentire patriarcham. Tamen inde repulsus ad urgendos episcopos vehementius incubuit. Inter

πλέον τοιμησάντων τῶν Ἰταλῶν ἕως ἢ τὸ ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ προσθεῖναι, καὶ τὴν τοῦ θαυμαστοῦ Κυρίλλου λέξιν παρήγεν, ἡμᾶς τε κάκεις κατα τὸ ἐγχερωσὺν συμβιδιάζουσαν, τὴν « Τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τουτέστιν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, » ὡς ἐκείνων μὲν ἔχόντων τὴν ἐκ, ἡμῶν δὲ τὴν διὰ, καὶ ἀμφοῖν τούτων ἐκείνον συμβιδιαστὴν γίνεσθαι. Ταῦτα καὶ πολλὰ τῶν τοιούτων ἰδῶν, καὶ πρὸς τούτοις τὸν μέγαν Μάξιμον εὐρών μαρτυροῦντα, ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Ῥουφίνον μετὰ πολλὰ οὕτω λέγοντα « Ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν σφᾶς τὸν Μονογενῆ τοῦ Πνεύματος ἀπέδειξαν λέγειν, ἄλλ' ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προῖεναι δηλώσωσι καὶ ταύτη τὸ συναφὲς καὶ ἀπαρ-ἀλλакτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν. » ἀδύνατον δ' εἶναι καὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου κατέχουεν, ἐν τῇ τῆς Τριάδος τάξει τὸ Πνεῦμα γινώσκεισθαι μὴ προοδικῶς δ' ἐκ Θεοῦ δι' Υἱοῦ, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὡς λέγουσι. Τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις συγκροτηθεῖς οἶον ὁ Βέκκος ἐφ' ᾧ τὴν ἰδίαν θεραπεύσαι συνείδησιν, ὑπεκλίνετο πρὸς εἰρήνην. Καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὴν ἐντεῦθεν ἐλάμβανε τὴν βροπὴν, πολέμου δὲ τοὺς ἐφεστῶτας καὶ αἵματα ἐκχυθησόμενα προβαλλόμενος, ὁμῶς δὲ ἐν ἀσφαλεῖ μένειν πράξαντα παρὰ τῶν

ἀμφ' αὐτὸν λογίων λαμβάνων. Ὅθεν καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι [P. 261] πολὺς τὴν ἐμπύπτων καὶ καταναγκάζων τὴν πράξιν, ἐγγχευίζόντων καὶ μᾶλλον τῶν πρέσβων.

ιζ. Περὶ τῶν ἀποκρισιῶν τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου ἀποχωρήσεως.

Ὡς γοῦν καὶ ἔτι ἀνήρτητο τὰ τοῦ πράγματος, καὶ τὴν ἀνάγκη πρέσβεις πέμπεσθαι ἐφ' ᾧ παρ' ἐκείνων τὸ ἀσφαλὲς γενέσθαι, ὡς ἐντεῦθεν μὴ ὑποπιεῦειν τὸν κίνδυνον ὑποταγέντας τῇ τῶν Ἐκκλησιῶν πρωτίστη καὶ ἤδη γησίους ἐκείνης νομιζομένους, ἐξελέγοντο μὲν οἱ πρέσβεις, οἱ δ' ἦσαν ὁ προπατρι-αρχεῦσας Γερμανὸς καὶ ὁ Νικαίας Θεοφάνης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ὁ μέγας λογοθέτης Ἀκροπολίτης, ὁ προκαθημένος τοῦ βεστιαρίου Πανάρτετος, καὶ ὁ μέγας διερμηνευτὴς Βερόροπιώτης. Οἱ δὲ καὶ ἀνὰ μίαν τριήρη, ἐντεῦθεν λέν οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκείθεν δὲ πλὴν τοῦ μεγάλου λογοθέτου οἱ ἐκ τοῦ βασιλέως, λαβόντες ἀνήγοντο, ἐπιφερόμενοι καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν δώρων, στολὰς λέγω καὶ κατάχρυσα εἰκονίσματα καὶ σύνθετα πολύτιμα θυμιάματα, πρὸς δὲ καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐνδοτὴν ἐκ χρυσοπλάστου

hæc Veccus lectis libris, cum in iis observasset multa quæ conventionem Ecclesiarum multo quam putarat expeditiorem ostenderent, quippe cum inde constaret summam demum peccati Latinorum in additamento verbi unius ad Symbolum consistere, et quod dogma ipsum attinebat, exstaret sancti Cyrilli testimonium, quod nos et illos in hoc quidem capite conciliabat, illud nimirum quo sanctus ille doctor ait Spiritum sanctum substantialiter ex duobus exsistere, hoc est ex Patre per Filium: ut jam tota controversia in præpositiunculam redigeretur, nempe amobus æque agnoscentibus Filium cum Patre in spiratione consortium, cum hoc solo discrimine quod Latini ex Filio, Græci per Filium procedere Spiritum dicerent; quæ parva erat et nullius momenti differentia, nihil prohibens quominus in summa dogmatis consentire Ecclesiæ viderentur. His, inquam, et multis ejusmodi consideratis Veccus insuper invenit aliud ad eam rem palmare testimonium sancti Maximi in epistola ad Rufinum, ubi post multa sic scribit: « Ex quibus non principium se Unigenitum Spiritus ostenderunt dicere, sed ut per ipsum procedere significarent, et e ratione cohesionem inseparabilis substantiæ constituerent. » Suadebat idem auctoritas magni Athanasii disertè affirmantis fieri non posse ut in Trinitatis ordine Spiritus agnosceretur, 384 quia ex Deo per Filium non progressive, sed efficienter, ut loquuntur, exsisteret. His tandem et horum similibus attente perpensis Veccus omni jam exempto conscientiæ scrupulo, totus ad pacem propendebat. Quæ res magno incitamento imperatori fuit ad inceptum urgendum. Ergo eo jam fidentius illas sibi solitas formidines allegabat, bellorum videlicet, ni concordia iniretur, impendentium cruorisque funden-

di, addens nullam esse causam tam necessariæ præcautionis omittendæ, cum quod ad prævertenda tanta mala petebatur, securum innoxiumque quidam esset iudicio præstantium theologorum, et ab omni erroris aut culpæ periculo remotum. Quare multus erat in instando episcopis, iisque omni conatu perurgendis ad negotium conficiendum, expectantibus ad ipsum qui aderant a Romano pontifice legatis, et reditum differentium spe tandem obtinendi quod petebant.

17. De legatis imperatoris et secessu patriarchæ.

Hic erat tunc status negotii pendens. Quo articulo rerum jam maturum atque adeo necessarium visum est legatos ad Papam mutuos mittere, quo videlicet tanto securius formidata Latinorum expeditio suspenderetur, prætextu jam dempto Carolo Græcos oppugnandi ut schismaticos, quorum esset in Italia legatio Romanam Ecclesiam principem ecclesiarum agnoscentium, et obsequium profitentium, ac ut suam rite venerantium dominam et matrem. Electi ergo in legatos hi sunt, Germanus qui patriarcha fuerat, et episcopus Nicææ Theophanes, præterea ex senatoriis magnus logotheta Acropolita, præses vesliarii Panaretus, et magnus interpres Berrhæota. His triremes ab imperatore datæ sunt duæ: unam qui ex Ecclesia erant simul conscenderunt, altera regii vehebantur excepto magno logotheta. Extulerunt autem secum multa et pretiosa 385 suppellectilis sacræ dona, stolas, inquam, et aureas effigies, tum composita ex variis speciebus aromatum ingentis pretii thymiamata. Ad hæc et majoris ecclesiæ endyten sive tapetem altaris, rosei coloris, auro illusum, unionibus insertis. Hunc imperator, quando est anathemate solutus, divino templo sacraerat, donum revera tali persona et tuli

δξείας διὰ μαργάρων, ἦν ὁ βασιλεὺς προσενηγῶν τῷ θεῷ τεμένει δῶρον ὄντως ἐπάξιον, συγχωρούμενος, ἐπὶ οὐκ ἐφθασεν ἑτέραν εὐτρεπισθῆναι τῷ μεγάλῳ τῶν Κορυφαίων καὶ, ἀνταλλαγῆναι τοῦ γινόμενου πρὸς τὸ ὄν οἷον ποιούμενος, λαβῶν ἀπέστειλε καὶ αὐτὴν. Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀναχθέντες ἀπέπλεον ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεὶ οὐκ εἶχε βῆρον ἀποσχέσθαι τοῦ πατριάρχου (αὐτείχετο γὰρ ὡς λεπὰς πέτρας ἐκείνου διὰ τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον πληροφορίαν. ὡς ὅπ' αὐτῷ σωτησόμενος), συνθήκας ποιεῖται μετὰ τοῦ πανριάρχου [P. 262] (οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς καὶ μόγις καθυπεκλίθησαν) οὕτως ἐχούσας, αὐτὸν μὲν ἐξελθόντα τοῦ πατριαρχείου ἐν τῇ τῆς Περιδύπτου καθῆσθαι μονῇ, σωζομένων τῶν προνομίων αὐτῷ καὶ γε μνημονευόμενος κατὰ τὰ τὸ σύνθετες, ἀπελθόντων δὲ τῶν πρέσβειων εἰ μὲν ἢ πράξις ὅπως δὴποτε διακωλυθείη, αὐτὸν καὶ πάλιν εἶναι τὸν πατριάρχην εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνελθόντα, καὶ γε μετὰ τῶν ἀρχιερέων ἐρηνεύειν, μηδὲν τῶν συμβάντων ὑπολογιζόμενον· εἰ δὲ προβαίη καὶ εὐοδοῖτο εἰς τέλος τὸ προτεθέν, αὐτὸν μὲν ἐντεῦθεν ἀργῆσαι πάμπαν, ἄλλον δὲ ἄντ' αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς μὴ χωροῦν ἐκεῖνον εἶναι, τοῖς ὄρκοις προκατεληγμένον. Ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συνθεμένων ὁ μὲν πατριάρχης κατελθὼν εἰς τὴν τῆς Περιδύπτου μονὴν προσκαθίξει, ἑνδεκάτῃ μηνὸς Ἐκατομβαιῶνος, δευ-

τέρας ἐκινεμησεως τοῦ, ςψπβ' ἔτους, κατέχων καὶ τὰ αὐτοῦ προνόμια ἀναφαίρετα. Τὰ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἔτι ἐν γαλήνῃ ἦσαν κλήν τῶν τῆς Ἐκκλησίας τεταγμένων εἰς ἄρχοντας.

ιη'. Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς κληρικούς ἀνάγκης.

Ἐκεῖνοις γὰρ καὶ λίαν ὑπόπτως ὁ κρατῶν εἶχεν ὡς οὐ συνθησομένοις ἐβδίδω, καὶ μᾶλλον πολλὰ αὐτοῖς τοῦ Βέκκου διαλεγόμενον καὶ προβαλλόμενον τὰ τῶν ἁγίων βήτῃ μὴ πειθομένοις κάμπαν, ἀλλὰ δῆλοις οὖσι μὴ καταδεχομένοις, εἰ προβαίη, τὴν πρῶξιν Ὅθεν καὶ αἰτίας σφίσι δὲ κρατῶν ἐπλάττετο ὡς πρὸς αὐτὸν τὴν πρὸς δουλείαν ἀφηνιάζουσι καὶ ὡς ὀνειδίζουσι μὲν ἀρχιερεῦσιν ὑποκλιθεῖσι, καταρωμένοις δὲ βασιλεῖ τριπύτ' ἀναγκάζοντι γίνεσθαι. Ἀμέλει τοι καὶ πρῶτον σφᾶς θωπείαις ὑπελθεῖν ἐγνώ, καὶ προσεκαλεῖτο, καὶ τιμητικῶς προσεφέρετο κίλη καθίσας καὶ τὰ συνθήκη προβαλλόμενος. Μηδὲ γὰρ χάριν ἄλλου πραγματεύεσθαι τὴν εἰρήνην ἢ τοῦ διηνούς πολέμους ἀνακοπῆναι καὶ Ῥωμαίων αἵματα περιποιηθῆναι ἐκχυθῆσθαι κινδυνεύοντα. Μένει δὲ καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον, μηδὲ τοῦ τυχόντος [P. 263] παροφθησομένου. Τρισὶ δὲ κεφαλαίοις καὶ μόνοις τὸ πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίαν πραττόμενον περιστήσι-

caeremonia dignum. Receperat autem illum apud se, animo curandi ut similis formæ alius fieret, a se magno principum apostolorum templo dicandus. Occasione porro invitatus hac proficiscentium Romam legatorum eum ipsis tradidit, compensaturum se abunde recipiens quicquid ecclesiæ, subtracto isto ei dudum parto donario, deperire videretur. Et illi quidem in hunc modum solverunt Italiam versus. At imperator avelli se a patriarcha haud facile ferrebat: ei enim hærebat ut lepas petræ, vel sensu beneficii, quod ab eo se meminisset anathemate solutum, vel antiquo usu et ex eo nata fiducia salutis per eum assequendæ. Quare illum quoquomodo segregare a causa schismatis studens (alios enim episcopos in suam tandem sententiam pertraxerat) convenit in hæc cum illo, ut patriarchali palatio egressus diversaretur in Periblepti monasterio, salvis ei proventibus et honore consueto commemorationis in sacro. Quod si quæ res obstaret ne profecti Romam legati negotium conficerent, rediret ille in patriarchales ædes et sæ ut prius dignitatis usurparet munia, tumque in communionem reciperet episcopos, nihil illis succensens quod in pacem cum Latinis consensissent. Sin cœpta ex voto peragerentur, fixo ipso manente in rejecticne pacis, quippe cui acquiescere fas sibi non putaret ob juramentum, tum sane absisteret honore, locumque alteri Ecclesiæ vice **386** ipsius præficiendo concederet. His inter ipsos conventis patriarcha in Periblepti monasterium migravit die 14 Januarii secundæ indictionis anni 6782, fruens ibi redivitibus suis annuis sine diminutione. Sic Ecce-

siæ quidem corpus in quadam tranquillitate erat, non item qui ei præerant.

18. *Ut imperator quam potuit vehementissime clericos urserit.*

Hos enim valde suspectos habebat imperator, haud facile assensuros autumans, utique cum disserenti plerumque apud eos Vecco, et testimonia sanctorum Patrum, quibus fuerat ipse convictus, proponenti, non acquieverant, sed in sententia perstabant, præ se ferentes non accepturos omnino concordiam, si convenum de illa foret. Hinc irritatus princeps comminiscabatur quæ ipsis impingeret crimina; quasi subjectionem ipsi debitam detrectarent, exprobrarentque episcopis pacem probantibus, imperatorique maledicerent, quod eos in suam sententiam traxisset. Prius tamen quam hæc persequeretur infestius, blandis eos experiundos suasionibus putavit, si posset delinitos adducere. Convocatis igitur iis et exceptis perhonorifice medius considens solita illa sibi et sæpius ante allegata memoravit, non alia se moveri causa ad tractandam pacem proficiens quam necessaria precautionem imminentium inevitabiliter, nisi de illa conveniret, bellorum atrocium, et pia parcimonia Romani sanguinis, quem aliter immanissime fundendum periculum præsens esset. Ne porro dubitarent quin post istam quoque pacem mansura in statu pristino, citra ullam momenti majoris immutationem, foret Ecclesia. Cordi hoc sibi fore; nec quidquam in ea cura neglecturum sese certo confidereat. Tribus demum solis capitulis totum hoc concor-

σθαι, πρωτείῳ ἐκκλησίῳ καὶ μνημοσίῳ, ὧν ἕκαστον εἴ τις ἀκριβῶς σκοποίῃ, κενὸν εἶναι ἀνάγκη. « Πότε γὰρ καὶ παρουσιάσας ὁ πάππας προκαθήσει τῶν ἄλλων; Πότε δὲ τισὶ καὶ ἐπέλθοι δίκην ἔχουσι θάλασσαν τοσαύτην ταμέσθαι καὶ τόσον ἀναμετρήσαι πύλαγος, ἐφ' ᾧ τῶν νομιζομένων πρωτείων τυχεῖν; τὸ δ' ἐπὶ τῇ ἡμετέρῃ καὶ μόνῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ δευτέρῃ τῇ καθ' ὑμᾶς καὶ μεγάλῃ, τὸν πάππαν μνημονεύεσθαι τοῦ πατριάρχου λειτουργοῦντος, τί ἂν τῷ ὀρθῷ προσταίῃ; πόσαις οἰκονομίαις οἱ Πατέρες πρὸς ὃ τι γενέσθαι συμφέρον ἐχορήσαντο; καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τὸν Θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον καὶ σταυρὸν ὑπομεῖναι καὶ θάνατον καταδέξασθαι, ἄλλως ὄντα Θεῷ ἀπρεπῆ, εἰ μὴν καὶ Θεῷ συνειλημμένην σώματι, ἀλλ' οὖν κατ' οἰκονομίαν τὴν ἀνωτάτω γέγονε, καὶ τῶν μὴ πρεπόντων Θεῷ σαρκόφορον γενομένων πᾶτα ἡ οἰκουμένη σέσωσται. Οὕτω χρῆμα θαυμαστόν ἔστι οἰκονομία. Καὶ γ' ἡμεῖς εἴπερ οἰκονομικῶς τὸν ἐπηρητημένον κίνδυνον φύγοιμεν, οὐχ ὅπως εἰς ἀμάρτιαν λογισθήσεται, ἀλλὰ καὶ προσαποδέξονται οἱ γνώσεως ἀρίστης ἐπήβολοι. Ὑμεῖς δὲ, ἀλλ' ὡς ἀκούω, καὶ ἀρχιερεῖς εἰς τοῦτο συγκατανεύσαντας ἀποστρέψετε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν πειρᾶσθε σχίζειν, καὶ ἡμῖν, ὡς ἤκουσται, καταρᾶσθε. Τὰ μὲν οὖν

περὶ τούτων ἔστι καιρὸς εὐθετεῖν καὶ πληροφορεῖν καὶ ἀνα μέρος πληροφορεῖσθαι· οὔτε γὰρ ἡμῖν εὐπρεπὲς τοιαῦτ' ἀκούειν, οὔθ' ὑμῖν ἀσφαλὲς τοιαῦτα λέγειν καὶ φόβον ἐμβάλλειν πολλοῖς ὡς οὐ στησόμεθα ἡμεῖς ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ προσβιασόμεθα ἐφ' ᾧ καὶ ἤθη ἀλλάττειν καὶ ὁμολογεῖν ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι. Ταῦτα πληροφορεῖν ἔστι καιρὸς, καὶ πληροφορησόμεν. Τὸ δὲ νῦν καὶ βουλήσ τῆς ἐξ ὑμῶν χρῆζομεν, καὶ λεγέτω ἕκαστος ὁ οἱ δοκῶν· μόνον μὴ τῷ οἰκείῳ στοιχείῳ θελήματι αὐταρσεκῶν ἀντικρυς, ἀλλ' ἐκκλησιαστικῶς ὡν ἐκκλησιαστικῶς καὶ λεγέτω. Τὸ γὰρ κατεπεῖγον ἔν ἐστι, τὸ φυγεῖν κίνδυνον ἀναγκαῖον εἰ ταῦτα πράττοιμεν. Ὅπόσον δὲ τοῦτο, καθ' αὐτὸν ἕκαστος ἐννοῶν οὕτω προφερέτω τὴν γνώμην, ὡς ἄνευ ἐκείνου οὔθ' ἡμῖν κινήτεια ταῦτα καὶ ὑμῖν τὸ περὶ τούτων ὅλως σκοπεῖν ἀνόνητον. » Τούτοις καὶ τοιοῦτοις ἑτέροις τοῦ βασιλέως καταδημαγωγούντος τοὺς τῆς Ἐκκλησίας προέχοντας, ἐκεῖνοι καὶ ἀπρεπὲς σφισι καταρᾶσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ ἄλλως κινδυνώδες ἡγοῦντο, καὶ πάμπαν ἐξ αὐτῆς ἀπηνούντο, [P. 264] καὶ γε σφᾶς πρὸς τιμωρίας ἐτοίμως ἐδίδοσαν, εἰ ἀληθῶς ἐλέγχοντο. Τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς διαφέρεισθαι μὴ εἶναι τῶν ἀπεικώτων ἔλεγον· διισταμένους γὰρ ταῖς πράξεσι τοὺς λόγους κναντῶν ποιεῖσθαι τῶν

diæ cum Ecclesia Romana negotium 337 contineri, primatu, appellatione, commemoratione. Quorum unumquodque, si quis recte consideret, in vanum abiturum appareat. Quando enim venturus Constantinopolim papa primatus istius sui ac præsidentiae præsens sit possessionem aditurus? Quem autem putarent causam hic dicentem provocaturum Romam, et tanto intervallo vasti maris, lite illud sequenda jus ex provocatione cognoscendi assensurum Romano Pontifici? Mumorari autem Papam in nostro primario et patriarchali templo, in altero item illo vestro magno, sacris operante patriarcha, quid utique a recto exorbitans videri sapienter æstimantibus queat? An latet prudentes rerum quam obsequiosis accommodationibus consueverint Patres libenter redimere publicas utilitates? Exemplum utique ipsius Dei, non indignum majestate sua rati accommodare sese nobis usque ad susceptionem humanæ naturæ, et in eo ipso nostrorum simili assumpto corpore perpassionem crucis et mortis. Qua benignissima supremæ Divinitatis carne indutæ ad nostras miserias demissione orbi universo parata salus est. Nobis igitur adeo non imputabitur ad culpam, si periculum impendens simili accommodatione declinaverimus, ut potius eo nomine peritis rerum et perspicacibus commendandi simus. Vos vero etiam episcopos, qui tam justis adducti causis nobiscum sentiunt, aversamini, ut audio, et Ecclesiam conamini scindere: imo nobis, ut fertur, male peccamini. His providendi nunc tempus est, et ante omnia explorandi ad liquidum quid vere in re sit, ut et vobis quid nos velimus, et nobis quid vos aut cogitetis aut egeritis, mutuo perspectum plenaque sigillatim ex-

plicatum notitia constet. Neque enim talia vel nobis audire decorum est 338 vel vobis securum loqui, et falsum incutere populo metum, quasi nos ulterius quam præferimus, simus in hoc pacis negotio processuri, et in animo habeamus mores etiam et ritus nostros commutare cum Latinis ac per omnia idem cum illis profiteri. Hæc ac liquidum, uti dixi, explorandi nunc tempus est; dabimusque operam ut de iis plane constet. In præsens consilio vestro egemus; quare dicat unusquisque quod ei videbitur. Tantum ne nimis indulgeat proprio affectui, sibi unice placens, sed cum sit ecclesiasticus, ecclesiastice loquatur; quod enim nos urget, unum est, effugere periculum, inevitabile ni hæc facimus. Quantum autem id periculum sit, quique apud se cogitans æstimet prudenter prius, et sic quid opus facto judicet dicat. Certe nos, absque isto periculo foret, ista non moveremus. Inutile autem fuerit vestrum quempiam tota ista de re deliberandi, quasi jam integra, iudicium sumere. His aut hujus sententiæ verbis cum delinire salegisset imperator præcellentes in Ecclesia, illi ante omnia crimen diluere curarunt quo erant insimulati maledixisse principi: id enim valde ipsis indecorum, nec minus aliunde periculosum arbitrabantur. Quare id confestim infitiati sunt, et se ad quævis subeunda paratos supplicia obtulerunt, si vere de hoc convincerentur. Dissidere autem sese ab episcopis, qui contrariam amplexi sententiam essent, ultro sunt fassi: sed id non esse inconveniens dixerunt, cum valde esset consequens contrarios eorum esse sensus et sermones, quorum essent facta contraria. Cæterum in hoc dissidio versatos citra maledicentiam in adversarios, quid-

λίαν ἀκολούθων εἶναι. Πλὴν οὐ κακολογοῦντας, ὡς ἂν αὐτοὶ φασί, καὶ τὴν κατάνευσιν ὀνειδίζοντας σφίσι. Γνώμης γὰρ ἰδίᾳς ἕκαστον εἶναι κύριον, καὶ ὁ σήμερον οὐ δοκεῖ τινι, αὔριον ἴσως στέρεξιν, καὶ ἀγαπήσειν οὐ παλίμβολόν τινα ὄντα καὶ γὰρ τὰ τυχὸν ἐκτρεπόμενον, ἀλλὰ λογισμοῖς δουλεύοντα, ἐκείνων μετακλινομένων ἐς ὃ τι καὶ δόξοι συμφέρον καὶ αὐτοὺς πράττειν. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μὴ παρὰ συνείδησιν, ὡς πιστεύομεν. Τὸ δὲ περὶ τῶν προκειμένων ἡμᾶς ἐρωτᾶσθαι, πρῶτον μὲν ὡς οὐ μετὸν ἡμῖν τῆς περὶ τούτων σκέψεως ἐκ κανόνων, ὑπ' ἀρχιερεῖ τελοῦσι καὶ ὀφείλουσιν ἔπεισθαι, τί χρὴ καὶ λέγειν; πλὴν ἀλλ' ἕκαστος ἰδίᾳ καθ' αὐτὸν ἐρωτᾶσθω, καὶ ἴσως φόβος οὐδεὶς τῆς σῆς βασιλείας εἰς βουλήν προτιθείσης τὸ προκειμένου, λέγειν τὸ παριστάμενον. Τότε τοίνυν ἐρωτωμένων ὁ μὲν ἀπέλεγε καὶ τὰ τρία· μηδὲ γὰρ τούτων καταλαθεῖν ὄλωσ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνὶ χρησαμένην καὶ μόνω, χρῆναι δὲ διατηρεῖν καὶ τοῖς ὀψὲ γεννησομένοις ὃ δὴ σφεῖς ἐκ τῶν προτέρων παρέλαβον. Εἰ δ' ἐπισιεται κίνδυνος, αὐτοὺς μὲν μὴ χρεῶν φροντίζειν πλὴν μὴν τοῦ εὐχέσθαι, τὸν δὲ γε κρατοῦντα μὴ ἀνιέναι μηδὲν τῶν εἰς μέριμναν ἔχόντων. Ἐφ' ᾧ

quid ipsi falso quererentur, et citra exprobationem ullam mutatæ sententiæ. Iudicii enim proprii quemque arbitrum esse; et **380** quod quis hodie non probaverit, cras forte præferet atque amplectetur, non inconstantia vel fortuita levitate esse versans, sed momenta rationum sequens. Credere sese illos antistites, qui sententiam mutassent, aliquid vidisse quo moverentur ad propendendum in partem alteram, fecisseque in eo ipsos quod sibi expedire iudicassent; neque censere ista in re ab ipsis contra conscientiam peccatum. Quod vero imperator ipsorum de his sententiam rogaret, ad id sic responderunt, primum sibi per sacros canones non licere deliberare de talibus, qui patriarchæ subessent, ejusque sequi iudicium et præceptis obtemperare deberent. Quare non habere se quod in commune dicerent. Posse autem quemque privatim interrogari. Sic enim metus scilicet nullus tardabit sigillatim interrogatus a majestate sua, ne, quid ipsis in mentem venerit, proferant super iis quæ proponuntur. Fecit hoc statim imperator; et eorum quos privatim audivit, alius tria ex æquo cuncta capitula rejecit, nullum eorum accipi ab Ecclesia posse contendens, quæ uni supremo capiti patriarchæ suo parere didicisset; oportere autem tenere et transmittere ad posteros, quod a Patribus accepissent. Pericula porro quæ impendere dicerentur, sui privati muneris non esse alio modo prævertere quam orationibus pro eorum amolitione Deo fundendis. Principis vero id solum postulare officium, ut is nihil politicæ bellicæque sollicitudinis omittat, quæ præcavendis malis et reipublicæ ab iis incolumi servandæ profutura videatur. Erant nonnulli qui duo priora capita, primatum et provocationem, sine magno damno relaxari posse dicerent, quippe quorum neutrum ultra nomen et speciem ad factum

ἀκινδύνως τὸν κίνδυνον ἄλλως ἐκφύγοιμεν. Ἦσαν δ' οἱ καὶ πρωτεῖον μόνον ἐδίδουν καὶ ἐκκλητον, ὡς αὐτῶν γε καὶ μόνων οἶων τ' ὄντων ὑποκριθῆσεσθαι καὶ σχῆμα' ἔξειν κτλ ὄνομα πλὴν τοῦ πράττεσθαι· μνημόσυνον δὲ μετεῖναι τῷ πάππᾳ δοκοῦντι διαφῆρεσθαι, ἐπὶ Συμβόλῳ καὶ ταῦτα πίστει, μὴ καὶ τῶν λίαν ἀπειρημένων ἤ. Ὁ δὲ Ξιφιλίνος μέγας οἰκονόμος ὢν τῷ τότε, τῷ γήρα τε καὶ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα συνηθείᾳ πιστεύων, καὶ προσελιπάρει σταθεῖς καὶ γε τῶν γονάτων τοῦ βασιλέως ἀπτόμενος, μὴ ζητῶν ἀναχαιτίζειν ἀλλότριον πόλεμον, ἴδιον καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς προσεπινοεῖν· μηδὲ γὰρ εἰρηνεύσειν πάντας, κἂν ἡμεῖς, φησὶν, εἰρηνεύσαιμεν.

19. Ὅπως εἰς δύσνοιαν διαβαλλόμενοι οἱ κληρικοὶ ἠνοχλοῦντο.

[P. 265] Ἐν τούτοις τῆς ἡμέρας τελεσθείσης ἐκείνης, ἐπισχῶν ἐφ' ἡμέραις ὁ βασιλεὺς, καὶ μαθὼν ὡς ἐν κλύδωνι τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσι καὶ εἰς τὸν ἕνα οὐ παραδέχεται ὁ δῆθεν ἀνένδοτος τὸν ὑποκλιθέντα, πρῶτον μὲν σχεδιάσας τόμον σκοπὸν τὴν πρὸς βασιλέα εὖνοιαν ἔχοντα ἐκέλευεν ὑπογράψαι, οὐκ

procederet, sed sub obtentu vano subjectionis ostentatæ, non exhibitæ reipsa, integram nec ullo interruptam usu Græcis servaret juris hactenus usurpatis possessionem. Longe ab his diversum videri **390** abire tertium de commemoratione Pape in sacro. Per id enim induci jus in usum, et verba facto sanciri: tum enimvero id concedi quod tam obnoxia hactenus studiis recusatum a nostris semper est, ut scilicet palam in nostram communionem admittantur ii quos constat in scripturam publicam, et eam quidem ipsam qua fidei regula traditur, nempe in Symbolum, ausu intolerabili peccasse. At Xiphilinus magni tunc œconomi officium exercens, ea fiducia quam ei auctoritate connectutis et multa cum imperatore familiaritas dabat, eum orare stans aggressus, mox etiam procidit coram ad pedes, et genua principis amplexus his eum obtestabatur: « Vide etiam atque etiam, domine, ne satagens nimis anxie avertere a nobis externum bellum intestino difficiliore nos implices, cum eoque pæcem pariter utramque, ecclesiasticam et civilem, perdas. Neque enim vel si nos in hanc pacem convenerimus, in pace illi scilicet cuncti perstabunt. »

19. Ut calumniam passi clerici quasi parum fideles imperatori essent, vexati eo nomine fuerint.

In his illa consumpta die, per aliquot inde consecutas nihil novi Augustus movit. Tandem videns tumultum in Ecclesia increbrescere factionibus commissis, dum unus alium in communionem non recipit, et qui fixus in antiquo sensu perstat, eum qui novis propositionibus assensit ut profanum aversatur, gliscenti obviam ire malo decrevit in hunc modum. Ante omnia scriptum concinnavit quo solum id agere videbatur ut fidem et obsequium imperatori a subditis debitum sibi firmaret. Sub-

οἷδ' ἐπὶ πόλιν χρεῖαν πλὴν τοῦ δόξει σχεῖν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑποσημάνσεις, κἄν αἱ ὑποθέσεις τὸ διάφορον εἶχον. Κάκεινοι προθύμως ἐπέγραφον τὸ πρὸς τὸν Ἀβραάμ τοῦ Θεοῦ, « Οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλογημένοι, καὶ οἱ καταρώμενοι σε κεκατήρανται. » Ἐπειτα πέμψας τοὺς ἰδίους οἰκίαν ἐκάστου κατεψηλάφα, δε τ' αἴτιος δε τε καὶ οὐχί. Καὶ ἡ πρόφασις, ὡς αὐτὸν μὲν εἶναι τὸν κατασχόντα τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ καὶ μόνου καὶ τὰς οἰκίας εἶναι, ἀποχαρίζεσθαι δὲ ταύτας τοῖς εὐνοοῦσι, τοῖς δὲ κατὰ τι ἀφηνιάζουσι καὶ τὴν χάριν ἀνατρέπειν, δίκαιον δ' εἶναι καὶ τὰ τῶν ὀπισθεν χρόνων ἀναζητεῖν τοὺς ἐνοικούντας ἐπίοικια. Ἄνεκφαλαιοῦντο παρατυπία κόσμιά τε παντοῖα καὶ ἐπιπλα καὶ πᾶν ὃ τι τις εἶχε, καὶ τὸ μεῖζον ἐκρίνοντο καὶ εἰς καθοσίωσιν. Ἦτοιμάζοντο δὲ καὶ φορτίδας τοῦ ἐξορίζεσθαι τοὺς ἥδη κατακρίτους δοκοῦντας. Οὐ μὴν δὲ καὶ μέχρις ἐλπίσμων τὰ δεινὰ ἦσαν, ἀλλὰ καὶ πείρα τινὲς τῶν δεινῶν μετέχον, ὡς τοὺς μὲν εἰς Λήμνον, τοὺς δ' ἐς Σκυρον, ἄλλους δ' ἐς Κίω καὶ ἄλλους ἐς Νικαίας πόλιν περιορίζεσθαι, ἄλλοις δ' αὐθις τῆς πόλεως τοὺς μὲν ἀκουσίως, τοὺς δ' ἐκόντας ἐξορίζεσθαι, [P. 266] ἄλλους

δὲ μέχρι Σηλυβρίας καὶ Ῥαιδεστοῦ, τινὰς δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ κατὰ τὸν Φάρον λιμένος γνωσιμαχῆσαντας ὑποκλίναί τε καὶ ὑποστρέψαι.

κ'. Τὸ κατὰ τὸν Ῥήτορα τῆς ἐκκλησίας διήγημα, καὶ τοῦ συγγραφῆως σχετλάσις.

Τούτοις προσκείσθω καὶ τὸ κατὰ τὸν Ῥήτορα διήγημα, φοβερὸν ὅν ἰδεῖν, φοβερὸν δὲ καὶ παθεῖν, πλὴν οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ καιροῦ γεγονὸς, ἀλλὰ πρότερον. Συνάπτομεν δὲ τοῖς δεινοῖς τὰ δεινὰ εἰς τὴν τῆς τότε βίας παράστασιν. Αἱ αἱ ὅτι καὶ τσαῦτα παθόντες τοῖς ὕστερον ἐλθοῦσι μὴδὲ φανεῖσι, μὴ λέξασι, μὴ παθοῦσι, μόνον δ' ἀφανεία κρυβεῖσι καὶ τοῦ μηδεμιάς ἀξιοῦσθαι φροντίδος χάριν, ἀπηνῶς ἐκρινόμεθα, εἴπω δὲ καὶ κρινόμεθα. Ἰμεῖς, ὦ οὔτοι, τοὺς τῆς Ἐκκλησίας· ποῦ στάντες ἢ ποῦ βάντες ἢ τί καὶ χρῆσιμιον ἐνδειξάμενοι; ἀλλ' οὐχ ὁμῖν, τοῖς δὲ δεξιμένοις ἢ μέμψις, καὶ μᾶλλον ὅτι κάκεινοις ἐπιτιθεμένοις ἐχρώμεθα. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων ἄλις. ἡμῖν δὲ κκιρὸς τὸ καινὸν διηγῆσθαι διήγημα. Ἡμέρα ἦν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακτόροις συνάξεως, καὶ ἡ σύναξις ἱερᾶ, καὶ ὅσον ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἄλλως ἱερωμένοις

scribere illi jussit unumquemque, haud scio quem ad usum, nisi forte ut subscriptiones ecclesiasticorum expressisset tandem ipsum fama vulgante, multi putarent ipsos ad omnia assensus, qui scilicet ignorarent nihil ecclesiasticum eo scripto contineri. Promptos se passim ad isti subscribendum formulæ ecclesiastici præbebant, prolixè imperatori bene precantes, verbis illis Dei ad Abrahamum: « Qui benedixerint tibi, sint ipsi benedicti: 301 qui maledixerint tibi, maledictioni subjaceant. » Post hæc immisit satellitium suum passim in domos scrutatum et contrectatum odiose intima, sine discrimine innocentis aut culpæ. Allegabat, ex quo ipse urbem ex hoste ceperit, in suum proprium jus transisse domos ejus universas. Harum porro usum citra pretium indulgere se sdis sibi: suspectis autem et quadam in re sibi parere abnuentibus istam nolle gratiam facere, sed et ex his jure se utentem suo pretium locationis respondens concessæ habitationi tot retro annorum repetere. In summam ergo conferebatur pecunia debita pro usu ædium ab annis jam ante multis; et ejus præsens solutio exigebatur, idque peracerbe pignoribus statim captis et eo nomine ablata familiari suppellectile. Ita corradebatur quidquid ornamenti aut pretiosæ rei cives in ædibus habebant. Naves etiam parabantur, quæ illos, qui jam satis ejus criminis comperti damnatique viderentur, in varia exsilia deportarent. Nec jam in minis aut sola expectatione mala hærebant, sed in præsens illorum experimentum miseri trahebantur; quorum aliqui in Lemnum, alii in Scyrum, nonnulli in Ceum, quidam denique in urbem Nicæam relegabantur. Alii passim exterminabantur urbe, vel jussi excedere nominatim vel sponte necessitatem prævertentes, quibusdam, quoad adhuc deliberarent, usque ad Selybriam et

Rhædestum exsilio præsnito, nonnullis citra portum qui ad Pharum est; quorum multi malo ad assensum tracti, professique se paci acquiescere, postliminio revocati redibant domum.

20. Narratio supplicii atrocis irrogati rhetori, et de eo lamentatio historici.

His addatur narratio de rhetore, atrox quædam et terribilis etiam spectantibus, multo magis patienti. Quanquam hæc quidem res non hoc tempore contigit, sed paulo ante. Referemus autem hoc loco, 302 conjungentes similia similibus, gravia gravibus, in specimen exercitæ tunc violentiæ. Heu! heu miseros nos! quod tanta passi ab his qui posterius venerunt, quorum in hoc toto negotio nec facies visa nec audita vox est; qui quod nihil passi sunt, obscuritati sævæ vilitatique debuerunt, utique non tanti habiti, ut curare de ipsis aut omnino cogitare dignarentur qui hæc movebant. Ab his, inquam, non judicabamur; et quid dico judicabamur? nunc quoque judicamur. Vos alloquor, o ecclesiastici, ubi stantes, aut quo progressi, aut quid omnino in communem utilitatem operati? sed vestra hæc culpa non est. Illi sunt reprehendendi qui ista acceperunt; quanquam est aliud majus quod iis succenseamus. Non enim tolerasse vel approbasse contenti quod alii agebant, in partem ipsi injuriæ venerunt; ipsi in nos infesti ruerunt, ipsorum auxiliarem operam nostris oppressoribus navantium experti vim sumus. Sed querelarum satis. Id potius quod suscepimus agamus: nam rei novæ inopinæque referendæ hoc tempus elegimus. Dies erat ecclesiastici conventus in sacro palatio. In sacrum eum cœtum collectum fuerat quantum erat tum in urbe sacerdotum et monachorum. Aderat et patriarcha cum universa synodo. Deliberationis argu-

καὶ μοναχοῖς πάνδημος. Παρῆν δὲ καὶ πατριάρχης καὶ ἅπαντα σύνοδος. Ἦ δὲ σκέψεις περὶ τῆς κινουμένης εἰρη-
νης ἐκείνης. Τότε γοῦν καθισθέντων, τιμηθέντων δ'
ἐπὶ καθέδρα καὶ ἀμφοῖν τοῦτοι ὡς συναγωνιζόμενοι
τῷ βασιλεῖ, τοῦ τε ἀρχιεπισκόπου Μελιτηνίου καὶ
τοῦ πρωταποστολαρίου Κυπρίου, ὁ ῥήτωρ Ὀλόβω-
λος Ἰστατο, προσδοκῶν τὴν ἀπὸ βασιλέως ἐκχώρησιν.
Ὡς δ' οὐχ ὠρίετο ἐπὶ καθέδρα καὶ αὐτὸν ἔζεσθαι,
ἐξελθὼν καθῆστο. Ἐπεὶ δὲ λόγων κινουμένων καὶ ὁ
ῥήτωρ ἐζητεῖτο καὶ χρῆσιμος ἐδόκει [P. 267] ἡ παρ-
ουσία ἐκείνου, ἀνεζητεῖτό καὶ παρίστατο, οὐ μὴν
δὲ ὥστε δοκεῖν εὐμενῆς τὰ πρὸς βασιλέα διὰ τὸ ὡς
δῆθεν τῆς ἀτιμίας ἐκείνης ὑπόγυον. Ὅθεν καὶ ἐρω-
τώμενος οὐκ ἀπεκρίνετο, καὶ ἐλπίζόμενος τὰ πρὸς
χάριν λέγειν, ἐκείνος παλινοιδίαν οἶον πρὸς τὰ πρό-
τερον ποιησάμενος, τὴν ἐναντίαν τῷ βασιλεῖ δηλοῦ-
σιν βαδίζων ὡς μὴ συνοίσοντος οὐδαμοῦ τοῦ εἰς ζή-
τησιν προκειμένου. Καὶ εὐθύς αἴρεται μὲν τῷ βασι-
λεῖ ὁ θυμὸς, καὶ βοῆ ἦν, καὶ ὡς δύσνους αἶε καὶ τῷ
φρονήματι ἀλλοπρόσαλλος, καὶ ὅτι οὐ παρ' ἄλλῃ, ἢ αἰ-
τίαν ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ αἶε δυσνοεῖν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ριγῆς
πέπονθεν, ἀνιτιτομένης τῆς ποινῆς ἐντεῦθεν. Ὁ δὲ
ἀκράτῃ πάθει φιλοτιμίας καὶ δόξῃ καταφρονήσεως
θυμὸν ἄκαιρον μίξας τὴν τῆς ποινῆς αἰτίαν ἐπαρ-

ῥησίαζεν· ἡ δ' ἦν, ὡς ἐκείνον λέγειν, ἡ πρὸς τὸν
παῖδα Ἰωάννην καὶ βασιλέα εὖνοια. Καὶ ὁ μὲν εἶ-
πεν, οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα ὡς δῆθεν εὐνοοῦντες εἰς
χάριν ἄλλος ἄλλοθεν πόθεν ἐκπηδήσαντες διασπῶν
ἄρμων. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ὡς δῆθεν φιλανθρωπεύομε-
νος διεκώλυε, καιρὸν εἰς ἐκδίκησιν θεῖς, ὡς εἶδειν
ὑστερον. Ὁ μὲν οὖν ῥήτωρ τὴν τοῦ κρατοῦντος ὀργὴν
ὑποπεύων τῇ ἐκκλησίᾳ προστρέχει, καὶ παρ' αὐτῆς
ἤλπιζε σώζεσθαι. Ὁ δὲ λαβὼν ἐκείθεν περιορίζει
εἰς Νίκαιαν, ὡς ἐπ' εὐμενείᾳ δῆθεν εἰς τὴν τοῦ
Ἰακίνθου ἀποστέλλων μὴν. Οὕτω χρόνος τετέ-
λεισται, καὶ κινουμένων τότε τῶν ἡμετέρων, ἐπεὶ
κακείνον ἤκουε τῶν δεδογμένων ἀποστατεῖν, δεξι-
μενος καὶ κατηγορίας μὴ προσηκούσας ἐκείνῃ μὲν
ὄπωσθαι, ἄλλοθεν καιρὸν νομίσας κακείνον μὲν τι-
μωρῆσαι, ἡμᾶς δὲ δεδιξασθαι ἐκείνον εἶναι τὸν πρί-
ποντα, πέμπων ὑπὸ δεσμοῖς ἄγει, καὶ πρῶτον μὲν
ἀπηνῶς προστάσει καὶ ἀπανθρώπως αἰκίζεσθαι,
ἐπειτα δὲ τὸν καιρὸν ἐκείνον θρίαμβον ἀπαργάζεται.
Γχοίνῃ γὰρ μακροῦ τῶν τραχηλῶν κελύεσας ἐκδύσει
ἐκείνον τε πρῶτον καὶ τὸν Ἰασίτην Μελλίαν δεύτερον
καὶ ἐξῆς ἄλλον, ἕως καὶ ἐς δέκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
ἀνδρῶν ποσωθέντος, Ἰστατον δὲ καὶ τὴν ἐκείνου
ἀνεψιᾶν εἰς τὴν τῶν μαγειῶν δῆθεν ἐνδείξιν, τοὺς

mentum erat propositum, pax Ecclesiarum illa de
qua instituta tractatio fuerat. Considentibus jam
cunctis, et dignatis honore cathedræ a præsentī
Augusto duobus illis, quibus ad id negotium adju-
toribus fidis utebatur, archidiacono Meliteniōta et
protoapostolarīo Cypriō, rhetor Holobolus stabat
expectans ut imperator ipsum quoque juberet assi-
dere; sed cum id diu frustra exspectasset, exiens is
in proximo consedit. Disputatione mox inchoata
requisitus est rhetor, cujus opera præsentis profu-
tura **393** videbatur. Ille accitus adstitit, sed im-
placito in principem animo, a quo se spretum
omissa delatione sessionis penitus indignabatur.
Ergo interrogatus primo præter opinionem siluit.
Urgente vero imperatore, qui eum confidebat, in
suam, ut antea, sententiam locuturum, ille non dis-
simulans pœnitere se prius actorum, et contrarias
imperatorī partes deinceps secuturum præ se ferens,
libere affirmavit negotium quod proponebatur haud-
quaquam fore utile videri. Percussus inopinatis-
simo dicto imperator excanduit, increpavitque homi-
nem magnis clamoribus: nempe illum vociferans
exprobrabat non nunc primum sibi infensum, am-
biguum jamdudum et in contraria versatilem, non
alia magis causa per opposita circumagi quam ma-
levola libidine sibi obstandi, quem pessime odia-
set. Ferre illum ietius suæ malignitatis stigmata in
naso, illi videlicet olim abscisso in pœnam aversi
animi a principe. Ea rhetor audiens elatus inconsulta
ira, quam ambitio impotens opinione contemptus
irritata ultra fas propulit, veram istius quæ
sibi nunc exprobraretur pœnæ causam est liberrime
professus, clare dicens se naso multatum, quod
Joanni puero, legitimo imperatori, fidem et bene-

volentiam debitam præstaret. Hæc eum locutum,
qui circa imperatorem erant, alii aliunde erumpen-
tes, quod sic ei gratificari se putarent, quasi dis-
cerpturi petierunt. Verum eos imperator affectata
moderationis specie prohibuit, pœnam non condo-
nans, sed in aliud tempus differens, ut postea appa-
ruit. Rhetor autem iram imperatoris veritus ad
ecclesiam confugit, sacro se asylo ad salutem usu-
rum sperans. At imperator blandis inde illum sua-
sionibus extractum perpulit ut quasi animi gratia
in monasterium Hyacinthi se conferret, commodum
videlicet **394** diversorium; quo facto hominem hu-
mane consulendi specie relegavit Nicæam, ubi erat
id monasterium situm. Nondum annus effluxerat,
cum inter hæc nostras de concordia Ecclesia-
rum motas ardentius controversias, certis com-
perto nuntiis imperator Holobolus e priori quod
alias ostenderat iudicio pacis istius consilium pro-
bante palam jam resiliisse, perindigne id ferens
aures facile præbuit calumniatoribus indigna quæ-
dam et a tali viro aliena de Holobolo deferentibus.
Quare occasionem eam commodam ratus simul in-
visi capitis ulciscendi, simul deducendi nos ab opi-
nionē, quam de ejus ut viri præstantis auctoritate
doctrinaque præclaram habebamus, adduci eum
vincium in urbem jubet. Hic primum illum crudeli-
ter inmaniterque concidi flagris imperat, deinde
novi hujus spectaculi per civium ora pompam tra-
ducit. Longum de collo trahentes funem primum
Holobolus, secundo loco Jasites Melias, tum alii
continua serie virorum decadem explentes, adjun-
cta undecima muliere, Holoboli ejusdem nepte,
ostentui tracta velut viaga, per universam urbem
et peculiariter circa ecclesiam sædo triumpho ducti

μὲν δύο τοὺς πρώτους ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει μὴ κατανεύοντας καὶ ἐγκλίτοις προβάτων ἐπιφορτίζει σὺν αὐτοῖς τοῖς ἐκείνων διαχωρήμασι, τὸν ῥήτορα δὲ διαφερόντως καὶ ἤπασι προβάτων κατὰ στόμα κελεύει τύπτεσθαι συνεχέστερον, καὶ οὕτως ἀνὰ τὴν πόλιν ἄπασαν θριαμβευομένους κύκλῳ τῆς ἐκκλησίας περιαγαγεῖν, ἀτιμῶντας ἐκαῖσε πλέον εἰς φόβου καὶ ἀπειλῆς τοῖς κληρικοῖς ἐνδείξειν, [P. 268] Ἐπρόττετο μὲν οὖν ταῦτα Ἐλαφροβλιῶνος ἕκτη μηνὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους, τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον ἢ ταῦτα γίνεσθαι ἡμερῶν ἕξ κοτὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντος, εἴτ' οὖν τριακοστῇ Γαμηλιῶνος μηνός. Οἱ δὲ τοῦ κλήρου τὸν κίνδυνον σφίσι ἀνωροῦμενον βλέποντες καθικέτευον τὸν κρατοῦντα ἀνεῖναι αὐτοῦς τῆς ὀργῆς ἐφ' ᾧ ἠσύχως καθῆσθαι, μέχρι ἂν οἱ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης ἐπαναζεύξωσιν ἄλλ' οὐκ ἔπειθον πολλὰ λιπαροῦντες, ἀλλ' ἀντικρως ἐκρίνοντο τῆς πρὸς βασιλέα καθουσίσεως, ἣν μὴ γὰρ τὰ τῆς ὑπογραφῆς τελοῖεν. Ὡς δὲ τινες εἰς φόβον κατέφυγον τοῦ μὴ τι καὶ πλέον προσβιασθῆναι, ὁ βασιλεὺς αὐτίκα προστάσει, καὶ λόγος ἐκτίθεται χρυσοβούλειος, πλήρης μὲν φρικωδεστάτων ἄρων, πλήρης δὲ καὶ ὄρων παλαμαιοτάτων, ἣ μὴν μὴ ἐκδιᾶσθαι πλέον, μὴ διαπράξασθαι, μὴ παρεχειρῆσαι μηδ'

sunt. Et duo quidem priores, quasi videlicet objecta sibi et satis probata crimina pertinaciter negarent, intestinis ovium ipso adhuc fimo refertis impliciti onustique procedebant, addito in singularem Holoboli dehonestationem, ut per totam viam jecinoribus earumdem ovium e ventre recens extractis in facie continenter caderetur. Quæ sic acta sunt non magis ad ignominiam infelicis illius quam ad deterrendos perstantes adhuc in pacis rejectione clericos, quibus hoc exemplo luculenter ostentabatur quantum ipsis in tali proposito perstantibus impenderet mali. Hæc gesta sunt incunte anno die sexta Octobris, patriarcha Arsenio 395 sex prius diebus quam ea fierent in insula mortuo: suprema enim illi dies fuit tricesima mensis septembris. Porro clerici tali edito specimine iræ imperatoris, proprii haud vana imagine periculi territi, rogarunt imperatorem breves inducias, et ne in ipsos aut decerneret aliquid gravius aut omnino urgeret, quoad qui Romam missi fuerant inde legati redissent. Sed nihil impetrarunt, quantumvis ardentem orarent. Quin eis severe denuntiatur est inexorabiliter damnandum læsæ majestatis, quicumque ipsorum non statim subscriberet capitulis concordie quæ tractabatur. Quarum terror minarum cum quosdam in fugam egisset, veritos ne vi majori cogerentur facere quod aversabantur, jussu imperatoris vulgatum statim ejus diploma est, aurea munitum bulla, quo sub imprecationibus dirissimis et juramentis horrificis contestabatur haud in animo sibi esse, ac ne prima quidem cogitatione tenuis venisse in mentem, adigere ulterius quemquam aut urgere inducereve ad admittendam vel unius iota minutissimæ apicis adjunctionem ad symbolum. Contentum se omnino fore

εἰς νοῦν βαλεῖν μέχοι καὶ ἐς κεφαίαν μίαν καὶ ἰῶτα τοῦ συμβόλου παραγαγεῖν, μὴ πλέον τῶν τριῶν κεφαλαίων, πρωτείου καὶ ἐκκλητοῦ καὶ μνημοσύνου, καὶ τούτων ἐπὶ ψιλοῖς ὀνόμασι κατ' οἰκονομίαν, ζητῆσαι, εἰ δ' οὖν, ἐξώλη τε καὶ προώλη γενέσθαι καὶ τὰ φοβερώτερα ὑποσχεῖν. Ταῦτα γράψας καὶ ὑπογράφας, προσέτι δὲ καὶ βούλλη χρυσῇ κατασφαισάμενος, πέμπει τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ πρωτασηκρήτις Νεοκαισαρειώτου Μιχαήλ. Ὡ δὲ καὶ βεβαιωθέντες ὑπογράφουσιν, ἄνευ καὶ τότε τινῶν, οἱ δὲ καὶ ἐξορισθέντες, μετὰ καιρὸν συγκαταθέμενοι, καταγονται καὶ ἐνοῦνται τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδενὸς τῶν τοῦ κλήρου ἐλλείψαντος.

κα'. Ἦπως οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως κατὰ θαλάσσαν ἐκινδύνευσαν.

[P. 269] Ἄλλὰ ῥητέον καὶ τὰ τῶν πρέσβεων. Ἐκεῖνοι γὰρ παρὰ καιρὸν πλεύσαντες (Κρονίου γὰρ ἀρχομένου μηνὸς ταῖς ναυσὶν ἐμβάντες ἀπέπλεον) πρὸς αὐτῷ τῷ Μαλέῳ, ὃν καὶ ξυλοφάγον καλεῖν εἰώθασιν, λήγοντος τοῦ μηνὸς γίνονται, καὶ τῇ ἐνισταμένῃ τότε μεγάλῃ πέμπτη ἑσπέρας ναυγίῳ χρωῦνται δεινῷ. Αὐτίκα γὰρ ὠδινε μὲν ἡ θάλασσα, καὶ κατέβαινε Ἐλλησποντία λαμπρὸς, σὺν δὲ νεφέσσι γαῖαν

assensu cunctorum in tria duntaxat capitula primatus, provocationis et commemorationis, quæ et ipsa nomine solum tenuis, necessaria quieti ac securitati publicæ accommodatione, concedi cuperet. In hæc ni obtemperarent, perniciosissima sibi quæque ac prorsus exitialia mox a se ipsis eventura certum haberent. Quas minas quam exaggeratissime atque asseveratissime inculcans intentabat in illo diplomate, quod scriptum et subscriptum, et aurea præterea munitum bulla, mittit Ecclesiæ per primum a secretis Neocæsariensem Michaelem. Eo plerique persuasi securique effecti subscribere, quibusdam tamen adhuc tunc quoque id facere recusantibus; qui propterea in exilium missi, post aliquod tempus resipiscentes, 396 assensu dato revocati sunt et Ecclesiæ conjuncti, nemine jam ex clero residuo, qui non consentiret in pacem Ecclesiarum ad votum imperatoris.

21. *Ut legati imperatoris in mari periclitati fuerint.*

Sed dicendum de legatis. Illi enim alieno navigare orsi tempore, sub initium videlicet Martii nave concensa, ad Maleam, quem vulgo Itgnivorum ob crebras illic navium submersiones vocant, extrema mensis ejus decade pervenerunt. Ibi quinta die majoris hebdomadæ sub vesperam naufragium miserabile fecere. Subito enim æquor intumuit, et validus ab Hellesponto ventus ingruens terram pariter et pontum aterrimis obduxit nubibus. Nondum quidem prorsus dondito in occasum sole commissa nox erat: verum opacabat late cuncta nox alia quædam nihilo tetra minus quam illa naturalis, ex umbra terre globi solita induci, eo etiam tristior, quod nullus eam lunæ astrorumve temperabate

δοῦ καὶ πόντον κάλυψε. Καὶ νύξ μὲν οὐκ οὐρανὸν ἀρώρει, ἀλλ' ἦν ταῖς ἀληθείαις νύξ ἢ σκιά γῆς καὶ συνήθης, πλὴν ἀσέληνός τε καὶ ἀλαμπῆς ἐξ ἀστέρων. Ἡ δὲ τοῦ ἀέρος ἀκαστασία καὶ σύγχυσις τὸ δεινὸν ἐπέβηκε τῆς θαλάσσης, καὶ δεινὸς ἐφῆπται τοῖς πλείουσι κίνδυνος. Πρῶτον μὲν οὖν διέσχεν ὁ κλύδων τὰς ναῦς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οἱ ἐν αὐταῖς οὐκ εἶχον εἰδέναι ποῦ προΐασιν ἅμα ἑκάτεροι· ἐνέδοσαν γὰρ τῷ κύματι σφοδρῶς πλημμυροῦντι ὅπου προσαράσων ἀγρίως καὶ φέροι. Ὅθεν καὶ οἱ περὶ τὸν Γερμανὸν καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην ἀνώθουον τε πρὸς πέλαγος τὴν τριήρη καὶ ἐξουρίαζον, τῷ πελάγει πιστεύσαντες σφώτερον ἢ κατὰ τοὺς λοιπούς. Ἐκεῖνοι γὰρ μικροψυχῆσαντες διὰ τὸν κίνδυνον, καὶ τῇ ξηρᾷ ἐγγὺς οὖση ἐλπίζοντες σωθῆσθαι εἰ λιμὲν ἐντύχοιεν, τὴν γῆν μὲν ὀφυλάσσοντο τὸν ἀπὸ ταύτης δεδιότες κίνδυνον, πλὴν δ' ἀλλ' οὐδὲ πάλιν τῷ πελάγει ἐπίστευον. Ὅθεν καὶ κατὰ μικρὸν τῆς φορᾶς τῶν κυμάτων ἡττωμένου τοῦ κυβερνήτου ἀφανῶς ταῖς ἀκταῖς προσπαίονσι, καὶ οὕτως αὐτόν τε καταδύονται, δῶρα ἐκεῖνα βασιλικά καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας πολυτίμον ἐνδυτὴν αὐτοῖς ἀνδράσι συγκαταδύσαντες, ἐνὸς καὶ μόνου διασωθέντος, ὃς δὴ καὶ ἀγγελος ἐγενόνη τῆς συμφορᾶς. Καὶ οὕτω μὲν οἱ ἀμφὶ τοὺς ἀρχοντας ἐξαπολωότες ἠγγέλλοντο· οἱ δὲ περὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην τὴν

caelo splendor. Violentissimi vero motus procellosi aeris conflictusque collidentium sese ventorum horribili fragore tumultum vehementer magis augebant, gravissimo inde imminente navigantibus periculo. Ac primum vis tempestatis distrahit ab invicem, tamque longe abduxit triremes duas, ut neutrius harum vectores scirent quid sociis actum, quove aliam navem vis cæli salique propelleret, hoc tantum æque utrisque sentientibus, cedere se necessario ineluctabili vi æstuanlis vehementissime pelagi, nec quo impetu tanto impingerentur exploratum habentibus. In hoc incerto tamen rectores triremis qua Germanus cum collegis et magno logotheta ferebantur, sapientius consuluerunt, trudentes in altum navim et totis accipientes velis abigentem a terra ventum, quod tali tempore plus a littore quam a lato æquore metuendum recte decerent. In quo alios ratio sefellit 397 stulta pusillanimitate pelagus vitantes, terræ viciniam affectantes, quasi spes inde salutis ostenderetur, portu, si legere oram pergerent, facile inveniundo, quo tutus receptus foret. At quanquam interim illi quidem satis, ut sibi videbantur, ab impingendo in procurrentia littora cavebant, nave sustinenda ne propius æquo terræ admoveretur, ad extremum tamen arte ipsorum omni conatuque victis, validissimo impulsu ruentium in littus fluctuum impacti ripæ navem frugerunt, demersique cum illa perierunt omnes uno excepto, qui nuntius calamitatis natavit, e quo casus ille tristis ut eveniret est postea cognitum. Eo naufragio præter homines mare absorpsit regia illa, de quibus diximus, dona, et in his insignem

νόκτα πᾶσαν πρὸς τε κύμα πρὸς τε θάλασσαν διανυμαχοῦντες, καὶ πολλάκις ἐγγὺς ἐλθόντες τοῦ καταδύναι, μόλις καὶ σὺν πολλῇ βίᾳ ὑπαυαζούσας ἡμέρας πρὸς Μεθώνην γίνονται, μόλις ἀποδράντες παρ' ἐλπίδα πᾶσαν τὸν ἐφεστώτα κίνδυνον. Ἐκεῖσε δ' ἀνέσαντες ἡμέρας πλείους ἐφ' ᾧ μαθεῖν τὰ τῆς ἄλλης τριήρεως [P. 270] εἴ ποῦ τοῦ κλύδωνος διαγένοιτο, ἐν εἰδήσει γίνονται τῆς πικρᾶς ἀγγελίας μετ' οὐ πολὺ. Οἱ δὲ καὶ μόνοι λειφθέντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὑποστρέφειν, τοῖς πρόσω ἐπιβαλλόμενοι πρὸς τὴν Ῥωμὴν ἀπέπλεον. Καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαβόντες τὸν πάππαν τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρου, ἀσμένως ὑποδεξαμένου τοῦ πάππα τοὺς πρέσβεις, ὥστε καὶ τιμῆσαι σφᾶς τιάραις τε καὶ μίτρας καὶ δακτυλίοις, ὡς ἡ ἐκείνων ἔχει ἐπ' ἀρχιερεῦσι συνήθεια. Ἐὰρ οὖν καὶ θέρους ἐκεῖσε διαγαγόντες, καὶ τὰ εἰκότα φιλφρονηθέντες παρὰ τοῦ πάππα, τὰ τῆς πρεσβείας διευθετοῦσι. Καὶ φθινοπώρου λήγοντος σύναμα πρέσβει τὴν πόλιν κατακαμβίνουσιν.

κβ'. Ὅπως ὁ πάππας ἐμνημονεύετο ἀργήσαντος τοῦ πατριάρχου.

Ἦν οὖν ἀπεντεῦθεν ἀργῆσαι μὲν τὸν πατριάρχην κατὰ τὰ συγκείμενα τέλεον, μνημονεύεσθαι δὲ τὸν πάππαν, καὶ εἶθ' οὕτως καὶ τὸν εἰς πατριάρχην ἀνάγεσθαι μέλλοντα ψηφίζεσθαι τε καὶ καθιστῆν.

illam ac pretiosissimam endyten sive pallium altaris ecclesiæ Majoris. At episcopi cum magno logotheta noctem totam cum fluctu marique omni nautarum industria luctati, ac sæpe in extremum demersionis admoti discrimen, ægre summa vi sub auroram Methonem tenuerunt, elapsi præter omnem spem periculo præsentissimo. Ibi quieverunt diebus aliquot, expectantes indicium de eo quod comitibus evenisset, si quo forte tempestas similiter salvam appulisset sociam triremim. Verum non multo post tristis eos ejus naufragii nuntius perculit. Unde intellecto sibi jam solis haud amplius collegas expectandos, nec causam esse cur re infecta revertentur, versus Romam solverunt, et paucis diebus pervenientes ad Papam legatione functi sua sunt, perhumaniter 398 illos excipiente Papa, adeo ut eos honoraverit tiaris, mitris et annulis, quibus insignibus episcopos ornari mos illic obtinet. Vere igitur et insequenti æstate ibi exactis, omnibus culti a Papa benevolentiam indicium, transegerunt quæ in mandatis habebant. Tum extremo autumno mutuos ipsis adjunctos a Papa legatos Constantinopolim perduxerunt.

22. Ut Papæ commemoratio facta in sacro sibi, exauctorato patriarcha.

Ex hoc legatorum adventu pacem factam referentium duo consecuta sunt, vi prius conventorum, exauctoratio patriarchæ, et papæ in sacro commemoratio publica; quin etiam ad electionem successuri in patriarchatum palam vocati quibus in idus est suffragii. Ac quod primum quidem horum ali-

Τὸ μὲν οὖν τὸν πατριάρχην παρακινεῖσθαι ἐργῶδες ἦν, ἐπεὶ οὐκ αὐτόθεν ἐκεῖνος παρητεῖτο τὴν προστασίαν. Ὡς γοῦν οὐκ ἦν παραιτεῖσθαι, μάρτυρας τῶν πρὸς βασιλέα λόγων ἐκείνου ὡς ἦν παραστήσαντες (οἱ δ' ἦσαν οἱ περὶ τὸν δικαιοφύλακα Σκουταριώτην) ὡς ὑπισχνουμένου δῆθεν τοῦ πατριάρχου τὴν ἐκουσίαν ἐκχώρησιν εἰ εὐοδοῖτο τὸ ἔργον, ταύτην τὴν φωνὴν ὡς παραίτησιν τελείαν, προσέτι δὲ καὶ τὸν ὄρκον ἔκρινον οἱ ἀρχιερεῖς, τὴν μὲν ὡς ὑπόσχεσιν, τὸν δὲ ὡς κωλύμην ἀντικρυς. Τὸ γὰρ ἔβηεν μὲν μὴ καταδέχεσθαι τὴν πρᾶξιν ὀμνύοντα, ἐκεῖθεν δὲ γεγονουίας ἐκχωρεῖν ὑπισχνούμενον, δηλοῦντος ἦν πάντως προχωρούσης τῆς πράξεως τὴν ἰδίαν παραίτησιν· ἐπὶ τί γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων εἶναι τῆς πράξεως ἀποβάσης, ἧς χάριν καὶ ὄρκους ἐτίθει τοῦ μὴ δεῖσθαι καὶ ὑποσχέσεις τοῦ ἐκχωρεῖν αὐτίκα προβάσης; Διὰ τοιαῦτα καὶ ἀργίαν ἐκείνου καταψηφίζονται, καὶ γε μὴνδὸς Ἐλατομβαϊῶνος ἐννάτη πάύεται τὸ τούτου μνημόσυνον, [P. 271] καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ἀνάπλου Λαύραν ἐκ τῆς περιθλέπτου μεταφοιτᾷ. Τοῦ δ' αὐτοῦ μὴνδὸς ἕκτη καὶ δεκάτη, τοῦ Καλκηδόνος Νικολάου ἱερουργοῦντος κατὰ τὰ ἀνάκτορα, ἀναγινώσκειται μὲν διττῶς, τῶν πρέσβειων σύναμα τῶν

βασιλεῖ ἐκεῖσε παρόντων, ὁ ἀπόστολος εἶτ' οὖν ἡ περικοπὴ τῆς τῶν Ἠράξεων βίβλου (Πέτρου γὰρ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων ἤγεται ἑορτῇ, ἣν ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῇ Καταθέσει τῶν θείων ἀλύσεων), ἀναγινώσκειται δὲ ὡσαύτως καὶ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον Γραικικῶς τε ὁμοῦ καὶ Ῥωμαϊκῶς, καὶ οὕτω κατὰ τόπον οἰκίον καὶ ὁ πάππας παρὰ τοῦ διακόνου ἐμνημονεύετο. Ὁ δ' ἦν ὁ Γρηγόριος ἄκρος ἀρχιερεὺς τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ οἰκουμηνικός πάππας μνημονεύμενος.

κγ'. Περὶ τοῦ σχίσματος καθόλου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐντεῦθεν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐνόσει, καὶ διεστέλλοντο ἀπ' ἀλλήλων ἄνθρωποι, καὶ ὁ μὲν ἐκοινώνει τῷδε τῶν θείων συνάξεων, οἱ δὲ « Μὴ ἄψη, μὴ θίγης » μέγρι καὶ ἐκπωμάτων αὐτῶν καὶ προσφωνημάτων ἀπακριβοῦμενοι. Ἐρετο δὲ μεῖζον τὸ σχίσμα, καὶ ὁ χθὲς ἐπὶ τῷδε πληροφορούμενος σήμερον ἀπεστρέφεν. Καὶ ὡσπερ εἴ τις κακοσπλάγγως ἔχων ἐπισυμβάντος καὶ ἄλλου νοσήματος διπλοῦν ἔχει τὸ ἄλγος, καὶ τὸ πρότερον αὖξεται τῇ τοῦ ἐπιγενομένου προσκρούσει, ἐκεῖνα δ' αὖθις πρὸς ἄλληλα διαφέρτον ὡστε τὸ εἰς θεραπείαν τούτου καὶ συστολὴν εἰς αὐξὴν θατέρου γίνεσθαι καὶ ἀπαγορεύειν τὸν κα-

net, nonnullius negotii res fuit deponi e sede patriarcham, ipso dignitatem eam ultro non abdicante, nec sperari sinente abdicatum. Interrogare autem eum an paratus esset sponte cedere, et rem aleæ committere non explorati responsi, haud tutum est visum. Expeditius judicatum est interpretari voluntariam ejus abdicationem vult jam factam ex iis quæ pactus cum imperatore fuerat. Auditi ergo testes sunt idonei, princepsque in iis Dicæo phylax Scutariores; qui confirmarent promissis Josephum, si legati Romæ negotium concordiæ transigerent, patriarchatu se cessurum; eundemque juratum asseverasse se consensurum nunquam in istam pacem. His compertis congregati super hoc episcopi concordibus votis statuerunt videri hoc ipso patriarchum a Josepho jam nunc ultro depositum, utique conditione, ex qua ille suam liberam abdicationem suspenderat, jam clare impleta, ipsoque manifeste deinceps inhabili, propter jusjurandum quo se obstrinxerat, ad eam gerendam dignitatem. Nec istam longe quæsitam interpretationem censeri posse, sed veram expressionem certæ voluntatis, quæ ex conditionata in absolutam eventu ipso rei per conditionem expressæ transierit, præsertim cum qui fidem ad id suam etiam religione irrevocabili juramenti 333 obligaverit, omnem sibi ad inde resiliendum occluserit exitum, nec integrum sibi amplius reliquerit, conclusa jam Ecclesiarum concordia, in ea sede perstare, in qua se non perstiturum, si de ista pace convincerentur, Deo palam teste pollicitus sit. His de causis concordie suffragio Patrum vacare sedes Constantinopolitana judicata est. Itaque mensis Januarii undecima die primum sacra fieri cœpta sunt sine con-

sueta Josephi ut patriarchæ mentione; et ipse ad Lauram prope Anapium sitam ex Periblepti monasterio migravit. Ejusdem porro mensis die sexta decima, Nicolao Chalcedonensi sacris operante in palatii sacra æde, duplici lingua pronuntiata est, quam vocant, epistola; fuit ea sectio ex libro Actorum: Petri enim principis apostolorum festum ea die agebatur illud, quod consuevit Ecclesia celebrare titulo Depositionis sacrorum vinculorum. Sacrum quoque Evangelium simili differentia linguarum Græce pariter et Latine recitatum est. Et sic loco proprio Papæ etiam per diaconum solemniter mentio est facta, et Gregorius summus pontifex apostolicæ Ecclesiæ ac œcumenicus papa proclamatus.

23. De schismate universam Ecclesiam turbante.

Hinc res Ecclesiæ laborabant, et disjungebantur ab invicem homines, dum alterius alter communionem admittit, alii odiosas illas divortii formulas usurpant: « Cave adire, cave tangere, » superstitionem istam contaminationis ex promiscuo usu formidinem usque ad vitandum poculorum etiam contactum, usque ad compellationes allocutionesque omittendas 400 extendentes: augescebatque in dies schisma, ita ut qui heri non dubitasset consuetudine uti cujuscumque, eundem hodie aversaretur. Ac veluti si cui jam male interius affecto novus aliunde insuper morbus accesserit, duplicatur misero dolor, et prius malum a superveniente languore gravitatis ac molestiæ augmentum accipit, quin etiam ipsi ambo morbi pugnant inter sese in perniciem ægroti, cujus ad incommodum miseriamque redundat quod quæ remedia levando forte lan-

μνοντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τότε τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκ-
κλησίᾳ συνέβαινε. Προόντος γὰρ ἀποχρώντως τοῦ
κατὰ τὸν Ἀρσένιον σχίσματος, ἐπισυμπέπτει καὶ
δεύτερον τόδε, ὥστ' εἶναι μὲν καὶ ἀμφω τὰ μέγιστα
ἀφρώστηματα καὶ τὸ μέγα τῆς Ἐκκλησίας σῶμα
καὶ ἀστασίαστον οἶά τε διαλυμαίνεσθαι, καθ' αὐτὰ
δὲ καὶ λίαν ἀξίωμα, αὐτοὺς δ' αὖθις τοὺς ἐκατέρως
μεριδῶς πρὸς ἀλλήλους διαφωνεῖν, καὶ τοὺς μὲν
[P. 272] οὕτως, τοὺς δ' ἄλλως καὶ τοὺς μὲν ἀπλῶς,
τοὺς δ' ἀκριβέστερον διακείσθαι ἐπὶ τῷ σχίσματι.
Τίς ἂν τὰ τότε ἀξίως θρηνησοί, ὅπου γε καὶ πᾶν
καὶ τῶν ἀπειρημένων πλημμέλημα οὐδὲν ἐδόκει καὶ
εἰς συγκρίσεως λόγον τοῦ κοινωνεῖν ἀνεκτότερον;
οὐδὲ γὰρ ὅσον καὶ πέπρακτο ἐπὶ τοῖς ἔξω διεφεμί-
ζετο, ἀλλὰ προσετίθου πλειῶν καὶ χειρίσται. Ἐπιδα-
ψιλευόμενοι τοῖς κακίστοις, ὡς ἂν ὑπαγάγοιεν καὶ
τὸν ποσῶς ἡσυχάζοντα. Τό γε γὰρ τῶν λεγόντων κα-
κοῦργον καὶ τῶν ἀκούοντων ἰδιωτικόν τε καὶ ἀγροῖ-
κον ἐπῆγε πίστιν τοῖς λεγομένοις. Σῶφρον μὲν οὖν
τὸν ἀγροῖκον μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἀπραγμόνως
ἔασθαι σώζεσθαι. Ἦν δὲ τις κινόη καὶ διεγείροι
πρὸς τὸ δῆθεν ἀσφαλίζεσθαι τὰ εἰς πίστιν, φεῦ τῆς

gnorum alteri utilia admoventur, eadem simul alteri
vires accumulunt, sic Dei Ecclesiae tunc contigit,
cui cum jam antea abunde malorum esset ex Arse-
niano schismate, alterum hoc supervenit, grave
utrumque per sese vulnus, sed quodvis eorum ex
mutua societate importunius ac tetrius, magno Ec-
clesiae corpore utcunque tum ab hæresium seditio-
nibus libero per hos quosdam infestos invicem
assultus compugnantium intra ejus viscera pestium
duarum varie discerpto misereque lacerato. In quo
illud etiam inopinatum cernebatur, ut qui unam in
partem conscensisse videbantur, rursus inter se
contenderent, ea de quibus convenerant, quibusdam
hoc, nonnullis alio modo interpretantibus, his caput
controversiæ simpliciter accipere contentis, illis
subtilius enucleantibus velut arcanos ejus sensus;
et dum obnixè in sua quique placita incumbunt,
scissuram propagantibus. Quis hæc pro dignitate
deploraverit? ubi totum demum scelus assentiri re-
nuentium, si quis ex vero censeret, nihil esse de-
prehenderetur, ac certe comparatum cum incommo-
dis ex promiscua cum prius abscessis communione
orientibus tolerabilius reperiretur. Neque enim
quantum intus in eo est actum, fideli famæ indicio
foris enotuit. Addebant scilicet palam ostensis abs-
trusa plura, eademque pessima, liberales isti ex-
trusores mercium pestilentissimarum, quibus scilicet
addictius sibi adjungerent, quos natura vel usu
401 remissiores non satis habebant utcunque
acquiescere videri, quando hinc fraus artificiosa
dicentium, inde audientium incaute simplex rustice-
que indocta simplicitas, conspirabant in conci-
lianda dictis fide. Atqui sobriæ moderationis officium
fuerat temperare ab inquietando curiosis allegatio-
nibus crasso captu idiotarum; et si quid quisquam
ipsorum dubii moveret, ac prætextu scilicet firm-
mandi se in fide recta quæstionis interponeret, non

A κορύζης ὁπόση! Ὅτι δ' ἂν τις ἐκείνον καὶ πείσει
λέγων, μετριάξειν πρὸς ταῦτα ὡς μηδὲν πλέον εἶδ' ἔκα
μακέλλης τε καὶ σακπάνης καὶ βιοτῆς ἀπράγμονος.
Τοιούτους πολλοὶ τοὺς πολλοὺς εὐρόντες (οὐδὲ γὰρ
πάντων ὁ λόγος ἀπτεται) οἷς δὴ καὶ λόγος τῆς δια-
φορᾶς προειστήκει καὶ ἱστορίας μέλημα ἦν καὶ γρα-
φαῖς προσεῖχον καὶ τὸ τῆς αἰτίας αἰτίας ὅπως ἦν ἐγι-
νωσκον, καὶ οὐχ ἤττον μετρίως ἢ ἀσφαλῶς ἐχρῶντο
τοῖς πράγμασι, μεῖζον ἐποιοῦν ἢ ὅσον ἔδει τὸ σχίσμα.
Ἐχρῆν γὰρ ἴσως ὅπως ἦν χθὲς τὸ πρὸς τοὺς Ἴτα-
λοὺς ἐκείνοις διάφορον, τοσοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους
ἔχειν, ὅπου γέ τινες καὶ αὐτοῖς δὴ τότε κατὰ χρεῖαν
κοινωνοῦντες καθ' ὅ τι τις εἴποιε, τῶν ἰδίων ἀδελ-
φῶν ὡς ἐναγεστάτων δίσταντο. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκεί-
νων οὕτω, καὶ ὁ λόγος παρενήνεκται τοῦ εἰκότος, τοῦ
κᾶθους κινήσαντος. Οὐδὲ γὰρ ἐγκαλεῖν ἀλλ' ἱστο-
ρεῖν προεθέμεθα. Ὅθεν καὶ ὁ μὲν λόγος φιλά τὰ
πραχθέντα τίθησιν, ἐξέσται δὲ κρίνειν τῷ βουλο-
μένῳ.

κδ'. Ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χαρτοφύλακος Βίκκου
εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

[P. 273] Τότε τείνουν τοῦ μὲν Ἰωσήφ ἀργύσαν-

uti isti, hen quam putide! faciebant, effundendæ
eruditionis intempestivæ occasionem sumere ob-
ruendis oblimandisque non intelligendorum iage-
stione rudium mentibus, sed monere ipsos ut in
mediocritate isti statui accommodata se tenerent,
neu ultra marram et ligonem vitamque tranquillam
affectarent de his sapere. Verum haud sic agebant
qui multi multos tales repererunt. Non enim omnes
hæc mea reprehendit oratio, sed solos eos qui
perspectum et propositum oculis habentes discrimi-
nibus articulum et controversiæ tunc agitæ verum
statum, quippe qui nec in historia peregrini essent,
et Scripturis attenderent, et quantum in se invicem
dissidentes Ecclesie culpæ plane cognoscerent,
eo tamen quod eam in hoc negotio haud adhibere
moderationem, quæ a pacem publicam securita-
temque optanda fuerat, majus longe quam oport-
uerat schisma fecerunt. Satis enim et plusquam
satis, opinor, fuerat non abhorretere nos fastidiosius
a nostris qui modo conciliati Latinis sint, quam
Græci Latini que prius a se invicem abhorruissent:
nunc quosdam Græcos vidimus, qui cum antea ne
ipsos quidem ita essent Latinos aversati ut non
aliqua saltē eos humani usus ac civilis commercii
communione dignarentur, quos postea intelligerent
pacem Ecclesiarum amplexos, fratres licet suos
abominarentur ut detestabiles. Sed de his hactenus:
jam enim sentio exire me fluxu sermonis ultra
officii cancellos, dum efferor affectu, immemor non
accusandi, sed narrandi suscepisse me provinciam.
Quare in 402 orbem jam nunc redeat oratio, res
nude ut gestæ sint proponens judicataris pro arbi-
trio lectoribus.

24. De electione chartophylacis Vecchi in patriarcha-
lem dignitatem.

Tunc igitur, vacante, ut dictum est, per deposi-
tionem Josephi patriarchali sede, et ei qui succe-

τον, ὡς προλέλεκται, τῆς δ' Ἐκκλησίας ζητούσης ἄνθρωπος ἐδέδεκτο ἀξιώτερος τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι λόγιος ὁ ἀνὴρ καὶ καταστέλλειν ἔχει τὸ σχίσμα τῆ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας πολυχρονίῳ πείρᾳ καὶ λογιότητι. Ὅθεν καὶ συναχθentes οἱ ἀρχιερεῖς ἐν ταυτῷ ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ μεγάλου τεμένους ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ πρῶτον καὶ δευτέρον ψηφίζονται τε καὶ τρίτον. Καὶ ὁ Βέκκος εἰκοστῆ μὲν καὶ ἕκτη Πυανεψῶνος μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ πατριάρχης προβέβληται, δευτέρᾳ δὲ Ματμακτριῶνος, τῆ ἐπιούσῃ Κυριακῇ, ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ Πνεύματος, τὰ τοῦ Πνεύματος δέχεται καὶ τελειοῦται ἀρχιερεὺς. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐπ' ἐκείνῳ μικρὸν σχολάσας τὸν νοῦν, ὡς ἂν γε κατασταλῆ πρὸς τὴν [P. 274] πνευματικὴν ἐκείνην ἀρχὴν, τὸ λοιπὸν κοσμικαῖς ἐδίδου φροντίσιν, εἰδὼς ἱκανὸν ἐκεῖνον ὄντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἰθύνειν μετ' αὐτάρκους πείρας καὶ τῆς περὶ ταῦτα παμπόλλης συνέσεως. Παρεῖχε δὲ οἱ ἔτοιμον ἑαυτὸν συλλήψεσθαι ἐς ὃ τι καὶ δέειτο, ἐπιζῶν παρ' ἐκείνου καὶ αὐτὸς τὰ ὁμοία πάσχειν. Ἐδίδου δὲ οἱ καὶ παρ' ἑσθίας χώραν ἐντυγχάνειν ὑπὲρ ἀνθρώπων τὰ πρόποντα, καὶ γε ἀνύτειν, ὡς οὐ παρὰ τὸ δέον ἐντευξόμενον. Διένεμε λάρ ἑαυτὸν δίχα τοῖς τε δεομένοις ἐξ ἑλέους εὖ πάσχειν τοῖς τε φερομένοις καὶ τι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐγκλημάτων δικαίωμα. Καὶ τοῖς μὲν τὰς ἐφ' ἑαυτοῦ προσωποποιῶν λι-

deret in sui curam Ecclesia poscente, multi quidem idonei ad hoc visi designabantur, qua ex monachis, qua ex alterius instituti sacerdotibus. Plurimum tamen in Principem suffragia propendebant. Erat is genere nobilissimus, e veteri prosapia Principum Peloponneso imperitantium; unde juvenis profectus vitæ perfectioris profitendæ gratia in quodam Orientalis tractus monasterium Montis nigri, ubi et expatriarcham Germanum monasticam exercuisse vitam diximus, eo sese inclusit. Inde multo post tempore ad imperatorem accedens, commisso sibi Pantocratoris monasterio archimandritæ potestate præfuit. Deinde legatione functus ad orientales Tocharos, et Maria imperatoris filia notha in sponsam eo ducta conjunctaque Apagæ, reversus in quadam cellula monasterii Hodegorum tranquillæ vitæ ac contemplationi se reddidit. Insecutis temporibus vacanti pastore Antiochenæ Ecclesiæ patriarcha est præpositus. Hunc tum apud se agentem tranquilleque religioni operantem plurimum, ut dixi, calculi ad Constantinopolitanæ sedis regimen vocabant. Pervicissentque quod volebant, nisi non parvo antistitum numero potior ad eam rem Veccus fuisset visus, qui et in officiis momenti maximi, chartopuylacis supremique custodis suppellectilis sacræ, fidem atque industriam nunc cum maxime probaret, et summa in existimatione 403 apud omnes esset. Ea suffragiorum differentia cum delata ad Augustum esset et ejus voluntat compromisso permissa, ille haud cunctatus Veccum prætulit cum aliis præstantioribus tum maxime doctrina, postremo quod is vir tam longo usu ecclesiasticarum rerum, tanta fama sapientiæ auc-

toritateque præditus unus utique omnium aptissimus videretur ad comprimendum schisma, negotiumque concordiæ eatenus promotum sine optato coronandum. Ergo rite congregati apud templum majus episcopi, prærogativam imperatoris sequentes, magno consensu studioque primis, secundis tertisque suffragiis Veccum eundem unum patriarcham declararunt. Veccus igitur sexta et vicesima mensis Maii, festo sanctorum Nicæensium Patrum, patriarcha creatus est: secunda vero Junii, dominica proxime secuta, illustri de Spiritus sancti Spiritus ejusdem per sacram ordinationem participes factus, rite inauguratus in patriarcham est. Imperator sub hæc initia per tempus non longum studio sollicitudine immoratus in stabilendo tali homini isto spirituali principatu, securam deinde mentem imperii negotiis advertit, solutus omni metu de Ecclesia, utique cujus regimen et commendatum sciret, qui et experientiæ satis et prudentiæ plurimum habens nullo deficeret eorum quæ ad res ecclesiasticas recte salubriterque regendas possent desiderari. Exhibuit autem se novo patriarchæ paratum ad eum adjuvandum quacunque in re opus haberet, sperans vicissim ab illo in occasione similia. Dedit eidem et fiduciæ locum, quo auderet suscipere agereque secum causas hominum egentium gratia principis, non frustra se id facturum: sperans: confidebat enim nihil eum nisi quod fas esset concedi petiturum. Porro Veccus has interveniendi pro miseris partes toto animo capessens, partitos habebat in duo genera quos isto misericordiæ officio juvaret: prius erat carentium 404 necessariis, quorum esset egestati

τὰς τε ρυσσὰς τε παραβλῶπας τ' ὀφθαλμῶν, ἐθήρα A
τὸν ἐκ τοῦ βασιλείως ἔλεον, ὁμολογῶν μὲν αὐτὸς
ὕπερ ἐκείνου τὸ πταῖσμα, δεόμενος δὲ ἀφεθῆναι τοῦ
προστιμωμένου τῷ πταίσματι· τῶν δὲ καὶ θαρσά-
λεώτερον ὑπερμαχῶν τῷ κρατοῦντι ὡς ἀδικουμένων
ἐζήτει τὴν λύσιν. Οὐ γὰρ ἐρμηνεύς ἔχρηζεν ἐς ὅτι
μάθοι τὰ τοῦ δεομένου πῶς ἂν ἔχοιεν, ἀλλ' αὐτὸς
ἀκούων, μόνον ἀξιῶν ἀληθεύειν τὸν λέγοντα ὡς ἀνυ-
σθησομένων τῶν λόγων, τῷ βασιλεῖ αὐτὸς διακρίων
τὰς ἀναδοχὰς ἐποιεῖτο κατὰ τὰς κρίσεις. Ἐἶποντο δὲ
καὶ οἱ πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγοι κατὰ τὰς ἀναδοχὰς.
Προφικονόμεναι γὰρ πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ τὰς περὶ
ἐκάστου ἀναφορὰς, ὡς τὴν μὲν προτάττεσθαι, τὴν δ'
ὑποτάττεσθαι, καὶ τὴν μὲν πρωτολογησομένην, τὴν δ'
ὑστερήσασαν, ὥστε καὶ πολλάκις μετεγγράφασθαι
τὸ τῆς ἀναφορᾶς γραμμᾶτιον συμβεβήκει, ὡς δευ-
τέρου ἢ καὶ τρίτου ἢ καὶ ὑστάτου τεθησομένου τοῦ
παραξυσμῶν ἐκ τῶν εἰκότων κινήσαι βασιλείως ὑφο-
ρωμένου, πρῶτον δὲ γε τοῦ ἢ ῥαδίως ἀνυσθησομένου
ἢ καὶ εἰς χαριεντισμὸν τινα δόξοντος. Ἐπ' αὐτῷ
γὰρ καὶ τῶν πολλῶν ἐθάρσουν αἱ τόλμαι ὡς μέχρι

βασιλείως ἀναχθῆσόμεναι, καὶ ἐνδοξος ἦν ὁ τολμῶν
αὐτίκα περὶ τῶν σφετέρων δικαίων λέγειν, ὡς ἀλη-
θῆ δόξαν λέγειν δι' ἐκείνου πρὸς τὸν κρατοῦντα. Οὕ-
τως ἦν πρὸς τὰς ἀναδοχὰς τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀνὴρ-
δοκιμώτατος, ὥστε καὶ προλαβεῖν οὐ χειρόν τινα τῶν
αὐτοῦ εἰς δεῖγμα' ἀκριβοῦς παρῆρησιας καὶ τῆς περὶ
τὸ δίκαιον ἀντιλήψεως. Θέρους ἦν ἀκμῆ, καὶ ὁ κρα-
τῶν περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας σταθερώτατον, μετὰ
τὸν μετ' ἄριστον ὕπνον, κατὰ τὰ ὠπτοῦ μέσα καθή-
μενος ἐναίθριαζε. Συνεδριάζων δ' ἦν ἐκείνῳ καὶ
πατριάρχης ἐγγύθεν ἐκ τῆς χώρας ἔχων, τῆνίκα
καὶ βασιλεὺς ἐξ ὕπνου ἀνέγροτο, ἐκ τοῦ ῥάστου
παραγίνεσθαι. Ἐνετύγχανε τοίνυν, καὶ ἡ ἐντυγία
[P. 275] ἀξίως ὑπερ ἀνθρώπου ἦν ὅν ἠδικῆσθαι
μὲν ὁ ἱερεὺς διεγίνωσκεν, οὐ καλῶς δ' ἔχων ὁ βασι-
λεὺς περὶ ἐκείνον οὐ κατένευε σώζεσθαι. Καὶ ἡ ἐν-
στασις ἀμφοτέρωθεν ἱκανῆ ἦν θορυβησάει καὶ τὸν
ἀκούοντα. Τοῖς δ' οὐκ ἔληγεν ἔτι, ἀλλὰ τῷ μὲν ὡς
ὑπὲρ δικαίου λέγοντι ὁ ζῆλος ἀνέξει καὶ παρῆρησια-
στικώτερον ἐπληττε, βασιλεῖ δὲ τὸ ἐπὶ τῷ διαπρε-
σθευομένῳ ἔχθος πρὸς τὴν κατὰ τοῦ πρεσβεύοντος

largitione consulendum, alterum delatis criminibus
periclitantium, quibus vel ad depulsionem objec-
torum falso patroni efficacis opera vel ad delicti con-
victi veniam impetrandam auctoritas deprecatoris op-
taretur. Ac horum quidem eo studio causas amplec-
tebatur ut officiosas illas hominum generi noxæ
medicatrices Litas, quas Homerus claudas, rugosas,
distortis oculis inducit, ipso corporis habitu agens
representaret, tali captans specie miserationem
principis susceptis suis necessariam, constans
quidem ipse eorum nomine peccatum, remitti
autem pœnitentibus pœnam rogans. Pro alio
miserorum genere culpa vacantium interveniebat
confidentius, obnixè contendens et principem
urgens, ut penuria laborantibus opem jure quodam
ipsorum debitam ne indulgere cunctaretur, velocis-
simus ad intelligendas necessitates indigentium,
ut eis exponendi eas fusius seu laborem seu vere-
cundiam lucrificiens, perspicacitate benigni animi
auditu statim primo cuncta comprehendens, sine
mora operave diligentioris interpretis. Abundabat-
que patroni charitas ad omnem falsi suspicionem
abolendam plenamque conciliandam clientulis fi-
dem, dum suas angustias narrabant. Occurrebat
quin etiam diffidentis supplicum, et impetrabilia
petere ipsos asserens ultro addebat timide agen-
tibus animos audendi, suggerebatque ad persua-
dendum aptas, pro genere ac statu causæ, postulati
evincendi rationes; easdemque digerebat accom-
modato ad finem optatum ordine, perite dijudicans
quæ illarum proponi prior, quæ subjici alteri, quæ
postremo subjungi loco deberet. Unde contingebat
sæpe refingi rescribique libellum supplicem, etiam
jam oblatum principi, usque interdum ad principis
ejusdem 405 offensionem cui et stomachum et
suspicionem nonnunquam movebat, quod iterum et
tertio interpolatus una de re ipsi libellus inculca-

retur, ut jam qui primam propositionem acceperat
placidus vultuque benigno spem fecerat, ad toties
relicatas instantias corrugaret frontem, metuenans
jam suæ facilitati illuderetur, præsertim increbren-
cente confidentia multorum, qui freti conciliatore
admissionis et eodem supplicationis suffragatore
patriarcha, audientiis sine fine captandis produ-
cendisque aures imperatoris obtundebant et vide-
licet irritabilis natura fortunaque hominis fatiga-
bant patientiam, eo ipso gratiam ad populum
patriarchæ cumulante, quod eum, ut consuleret
miseris, videret ne favoris quidem apud principem
proprii cavere dispendium. Tam effusum efficaxque
in novo patriarcha eminebat sublevandorum inopum
studium. Cujus hic singulare aliquod exemplum
haud inutile fuerit referre, unde specimen prudens
lector capiat liberæ fiduciæ viri istius fortisque
in justitia propugnanda constantiæ. Ætas erat
summa, et imperator altissimo stante sub medium
diem sole recens a pomeridiano somno in medio
cœnaculo frigus captabat. Obsidebat autem fores
audientiam expectans patriarcha e vicino ad hoc
profectus et ibi considens, ut ad primam ab exper-
recto imperatore paratus admissionem staret.
Admissus tandem causam agere cœpit hominis, ut
ei compertum erat, injuste damnati. Cæterum odio
quodam in hunc hominem præoccupatus imperator,
salutem miseri quam petebat patriarcha non an-
nuit. Hinc præsule ad instantius deprecandum
incumbente, principe vero in negandi proposito
perstante, certamen ortum est utrinque sic ac-
censum ut audientes conturbarentur, cum finem
patriarcha urgendi, Augustus renuendi non faceret.
Ad extremum consocius patriarcha se pro justitia
pugnare, in zelum exarsit, et liberioribus imperato-
rem pupugit verbis. Ille odium quo flagrabat in reum,
in nimis vehementem, 406 ut putabat, ejus pa-

βρῦτητα τρέψαντα συνέβαινε παροξύνεσθαι. Καὶ ὁ μὲν ἐδέετο, ὁ δ' ἀνένευεν. Ὁ μὲν καὶ δραστηριώτερον ἠντιβόλει, ὁ δ' ἠγρίαινε. Τέλος ἄλλ' ἀδικεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἔλεγεν, ὁ δ' οὐκ ἐφρόντιζεν. Ὡς δὲ καὶ δῆλος ἦν πράξων παραβολιώτερον, ἦν μὴ γ' ἀκούει, ὁ δ' ἄλλ' οὐκ ἐδίδου τὸ παράπαν τὴν λύσιν, κἄν ὅ τι καὶ πράξει. Καὶ εὐθύς ζῆλος εἰσέδω τὸν ἱερέα, καὶ, « Τί δὲ, » φησί, « καὶ ἀπὸ τίνων ἀρχιερεῖς εἶναι ἄξιον ἢ μαγεύρους καὶ στρατῶρας, οὓς ὑποκλίνευ ἀνάγκη κἄν ὅ τι θέλοιτε; » Τρυτά τε εἰπεῖν καὶ ἀθρόον τὸ τῆς πατριαρχίας σύμβολον ῥίψαι τὴν βακτηρίαν, τὴν δ' ἐπιβροίξῃσαι πρὸ ποδῶν τῆ βασιλεῖ πεσοῦσαν, τὸν δ' ἄμ' ἀναστάντα, ἢ ποδῶν εἶχεν, ἐξω χωρεῖν. Καὶ τὸν μὲν βασιλέα ἐν αἰτχύνῃ ποιοῦντα τὸ πρᾶγμα ἐνεὸν ἀνίστασθαι, ἐκείτον δὲ, πολλῶν ἐπεχόντων καὶ γε τῶν ἐκ βασιλείως συγχῶν πεμπομένων καὶ ὑποστρέψαι παρακαλούντων ὡς εἰς λύπην τῆ βασιλεῖ γενησομένης τῆς ἐκχωρήσεως, τὸν δὲ μὴδ' ὄλωσ ἀκούσαι, ἀλλὰ περὶ διελεθῆναι καὶ τὴν μονὴν τῆς χώρας καταλαβεῖν, ἔργῳ δειξαντα τὴν τοῦ ζήλου φύσιν ὁποία, καὶ ὡς οὐ λαμβάνει πρόσωπον ἄν κατὰ Θεὸν γίνηται. Ἄλλοτε δὲ πάλιν (προτρέχει γὰρ καὶ τοῦτο ῥηθῆναι) ὑπὲρ ἀνθρώπου δέησις ἦν

δοκῶντος ἔχειν τὸ δίκαιον ἐφ' οἷς καὶ βασιλέως δέεται. Ἀλλὰ πολλάκις εἰπὼν οὐκ ἠκούσθη, καὶ ὑπερήμερος ἐφαίτετο ἢ βοήθεια. Δράττεται τοῖνον ὁ πρεσβύων καιροῦ, καὶ ὁ καιρὸς ἑορτῆ ἦν τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου καὶ σύναξις ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων ἀνὰ τὴν τῶν Μαγγάνων μονήν. Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς τὴν ἀναίμακτον ἐτέλει θυσίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἰσταμένος ἐτελεῖτο. Ἐπεὶ δ' ἐτελεύτα ἡ τῶν δώρων ἀναφορὰ καὶ ἔδει τὸν βασιλέα νιψάμενον προεισελεθεῖν ἐφ' ᾧ τε μετασχεῖν ἀντιδώρου καὶ εὐλογίαν παρὰ τοῦ λειτουργήσαντος δέξασθαι, ἀνοίγνυνται τὰ πρόσθεν τῶν ἀδύτων θύρια, ἐμφανίζεται ὁ τὴν εὐχὴν τελέσων τῆ βασιλεῖ, πρόσσει βασιλεὺς ἐκτείνει τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ ἄρτου ληψόμενος, ἐπέχει τὴν δεξιὰν ὁ ἱερεὺς τὸ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου κλάσμα κατέχουσιν. [P. 276] Καὶ οὕτω τῶν μὲν χειρῶν ἐκτεταμένων τῆ βασιλεῖ, τῆς δὲ δεξιᾶς τῆ ἱερεῖ ἀτρεμούσης, ἡ γλῶσσα θέρει τὴν ἱεσίαν καὶ τῆ λυπούμενῃ ζητεῖ τὴν λύσιν. Εἶδες ἂν τότε γενναῖον παράστημα ψυχῆς, τοῦ μὲν ἱκετεύοντος δοῦναι τὴν λύσιν, καὶ τοῦ μὲν εἰς καιρὸν ἀναρτῶντος ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου καιροῦ λύσεως, τοῦ δὲ καὶ μᾶλλον ὡς ὄντος ἐξανακράζοντος ἅμα μὲν ἀγιασμοῦ ἐκ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ συμπαθείας

tronum vertens, asperius et ipse responsavit. Processerat pene in jurgium lis, poscente hoc, abnuente illo, efficacius hoc deprecante, contra illo excaescente. Tandem contestante præsule injuriam homini fieri, principe nihil id se curare ostendente, præsule se adhuc fortius acturum, ni audiretur, præs se forente, principe contra ostendente, C quidquid faceret aut dicere, nihil impetraturum, ne tum quidem patriarcha victus abscessit aut susceptum suum deserere sustinuit, sed æstu elatus effervescentis intus zeli: « Quid igitur? inquit; an censes æquum episcopos apud vos nihilo pluris esse quam coquos aut stratores, quibus omnia vobis obsequi et ad nutum servire necesse est? » Simul hæc dicens pastoralem baculum, patriarchalis insigne dignitatis, ante imperatoris pedes abjicit: ipse impetu exurgens velocissimo passu se foras ejecit. Id videns imperator et ad ignominiam pertinere suam reputans, sollicitus assurgit, multis digredientem tenere patriarcham conantibus, et aliis super alios ab imperatore missis ejus nomine rogantibus ut rediret ad vocantem D Augustum et discessum hunc ejus molestissime ferentem. Ille ad omnia surdus cursum tenuit, quoad in vicinum, ubi diversabatur, monasterium pedes pervenit, reipsa ostendens quæ indoles zeli sit, quamque ille, cum Deum habet auctorem, reverentia quantævis etiam præsentis personæ non retardaretur. Alias rursus (nam et huc impetu semel digrediendi capto pronò lapsu procurrat oratio) alias, inquam rursus orabat patriarcha pro homine, cui justum censebat ab imperatore id indulgeri quo egebat, sed replicata sæpius nihil proficiebat oratio; et 407 jam longa adeoque inflata videbatur sæpe frustra rogati auxilii mora.

Arripit agitur occasionem intercessor, quam a religione fore putavit efficacem. Festum agebatur perillustre inter martyres Georgii, et conventus erat non modicæ multitudinis apud ædem sacram monasterii Manganorum, incruentum ibi sacrificium offerente patriarcha. Imperator sacris astabat. Ubi vero perfecta oblatione donorum tempus adfuit quo ex more lotus imperator accedere debebat ad perceptionem panis benedicti, quem antidorum vocant, et eulogiam a celebrante accipere, recluduntur anteriores adytorum fores, et prodit qui bene precaturus imperatori juxta morem erat. Præsto est Augustus: et manus porrigit sacrum sumpturus panem. Cohibet dexteram sacerdos, qua fragmentum sacri panis tenebat. Et sic extensis imperatoris palmis, manu vero patriarchæ rigide suspensa, lingua ejus toties antea rejectam supplicationem iteravit, et homini ægre habenti, ut ab imperatore quod optabat, contingeret precatum est. Videres hic utrinque obnixam in proposito constantiam duorum invicti rigoris animorum. Nihil enim de sententia dimotus imperator fragmentum petebat, patriarcha vicissim veniam orabat pauperi. Atque imperatori excusanti non esse id aptum veniæ isti concedendæ tempus, et differri negotium poscenti, patriarcha contra reponebat optime conjungi cum perceptione gratiæ ex Deo indulgentiam in hominem veniæ; tum asseverabat nunquam se tributurum sacrum panem, nisi quo petebatur largiretur imperator. Finem certamen non habebat, quoad tandem intentiori supplicatione institit Augustus ut sibi panis daretur, non tam ad usum fructumve, ut aiebat, proprium quam ad offensionem spectantis populi vitandam, apud quem existimationis jacturam subiret, si vacuus et sacri

πρὸς ἄνθρωπον. Τέλος ἀντιβολεῖ βασιλεὺς τὸ κλάσμα λαμβάνειν, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ὡς ἔδειξεν, ἢ εἴγε κενὸς ἀποστρέψει τὸν λαὸν ἀσχυρόμενος. Ὡς δ' οὐκ ἐδίδου, εἰς κρίμα λέγων λαμβάνειν, εἰ μὴ λύει τῷ διακενῆς λυπούμενῳ τὴν λύπην, μεταβαλεῖν τε τὸν βασιλέα τὸ ἴλαρὸν εἰς ὄργην, καὶ μηδὲν προσθέντα τοῦ, « Ἀνέορτα, » εἰπεῖν, « ἐυορτάσαμεν, » χωρῆσαι πρὸς τὸ παλάτιον.

καὶ Ὅπως μὴ φέρων ὁ βασιλεὺς τὴν παρά τοῦ πατριάρχου ἐνόχλησιν τὴν τρίτην ἑτάτευ.

[P. 277] Ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς αἰδεσθεῖς τὸν ἄνδρα, ὡρέγετο μὲν ἐκποθεῖν αἰτίαν σχεδιασθῆναι τοῦ ὅπως ταπεινωθεῖ τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀκατάπληκτον, τῷ δὲ γε τέως τοῖς περὶ αὐτὸν ἀπολογούμενος ὅπως πολλὰς ἀντιβαίνει καὶ οὐ πείθεται μεσιτεύοντος, τὴν συνεχῆ προσεδρίαν ἡγιάτο τῆς ἀπειθείας, καὶ ὡς συνεχῶς ἐνοχλούμενος ταυτὸν τι πάσχει τοῖς ἀψύχοις πολλῶν παρατιθεμένων βρωμάτων· ὀργίζεσθαι γὰρ ἐκείνους, ἦν μὴ τις ἀποσκευάζεται τὰ τεθέντα, καὶ αὐτὸν πολλῶν καθ' ἑκάστην ἐπαντλούμενων τῶν ὑποθέσεων, καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μηνυμάτων, ἀλλ' αὐτοπροσώπως, ὅποτε καὶ ἡ ἀντιλογία κείρον ἔχει

πρὸς ἕκαστον, διὰ τὸ ἀξίωμα ἀγανακτεῖν καὶ δυσκολεῖν πρὸς τὴν κατάνευσιν, πολλῶν ἐπισηρόντων ἄλλοθεν ἄλλων καὶ μεθελκόντων ἑκάστου πρὸς ἑαυτὸ τὸν νοῦν τὸν βασιλείου. Καὶ τὸν μαθεῖν καὶ ζητῆσαι καιρὸν ἐντυχίας ἴδιον, μιᾶς ἡμέρας εἰς τοῦτο τῶν ἑπτὰ ἐκλεγείσης. Καὶ ἐκλεγῆναι τὴν τρίτην, ὡς εἶναι μόνην ταύτην τῆς ἑβδομάδος ἀπάσης καιρὸν ἐντυχίας ὑπὲρ ἀνθρώπων τοῦ πατριάρχου πρὸς βασιλέα, ταχθῆναι τε καὶ γραμμτικὸν ἴδιον τὸν Ξιφιλίνου Μιχαήλ, ἐφ' ᾧ τὰς λύσεις τῶν ἀναφορῶν ἀναδεχόμενον γράφειν. Οὕτως ἦν ἡ τρίτη ἀφωρισμένη Θεῷ ἐλέους καὶ παρακλήσεως. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἀφαιροῖτο ἡ ἡμέρα τοῦ προνομίου, ἀσχοληθέντος ἐπ' ἄλλοις κατ' ἀνάγκην τοῦ ἀνακτος, τόπος ἀναπαύσεως τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην ἡ τῆς χώρας ἐτάχθη μόνῃ, εἰς ἣν καὶ ὑποστρέφων ἐνίστε, ἦν τί πρωτῶθεν μὴ ἀνύσειεν ἐξ ἀναγκαίας ἀσχολίας ἐκπεισούσης τῷ βασιλεῖ, ἡ δειλὴ ὄψια μέχρι καὶ ἐς ὄψιν τῶν νεκτῶν ἀνεπλήρου τὸ ἐλλειφθέν. Καὶ πολλῶν καλῶν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα τοῦ πατριάρχου σπουδῆς ἀπώναντο ἄνθρωποι. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἃ δὴ καὶ καθ' εἰρμὸν προσλαβὼν ὁ λόγος ὑπέμνησεν.

408 *expers ferculi ab ara revertetur. Verum ex adverso patriarcha magis timendum cavendamque studiosius indicans Dei offensionem : Acciperes in judicium, Auguste, inquit, hunc sacrum cibum, quoad certum fixumque tibi erit homini iniuste vexato solatium negare.* » Tunc vero caperata fronte imperator, et priori placiditate vultus in manifesta iræ indicia mutata, cum surgens dixisset : « Ergo festum infestum egimus, » nullo præter ea verba addito in palatium recessit.

25. *Ut non ferens imperator molestiam quam ei nimis crebræ patriarchæ pro egentibus supplicationes facerent, tertiam ipsi feriam ad admissionem assignavit.*

His experimentis veritus imperator tam acrem in urgendo virum, cupiebat alicunde aliquam expediri rationem commodam intrepidæ ejus et inflexibilis retundendæ vehementiæ. De qua cum apud suos familiares sese purgans ageret, accusare contumacis pertinaciæ solebat irrevocabilem illam patriarchæ perseverantiam in usque et usque instando ad impetrandum id quod iterum, et sæpius petitum, idoneis causis negatum fuisset. Addebat fatigatum se molestis hisce obtrusionibus petitionum frequenter rejectarum, idem pati quod nauseantes solent ingestis cibis magna copia, quibus iram commovet importunitas reponere non desistentium fastiditam cramben. Multa quod sibi negotia ejus generis ingeri assiduitate inestisabili. neque id per litteras aut nuntios, sed coram ab ipso astante per seque agente patriarcha; unde fieret ut quoties quod concedi non expediret peteretur, grave sibi et permolestum esset renuere propter verecundiam viri tantæ auctoritatis præ-

sentia incussam. Id per se incommodum intolerabilius reddi concursu et gravitate principum curarum et occupationum, undecunque ingruentium principis in diversa trahentium. His ut modum adhiberet, constituit certam præscribendam patriarchæ congressibus **409** diem, unam e septem orbem heddmodarium conflantibus, extra quam ab audiendo patriarcha, patrocinio reorum aut egentium fungente, vacatio principi certa constaret. Idonea ad id visa feria tertia patriarchæ admissioni tales causas acturi assignata propria est; ordinatusque notarius in id officii proprius Xiphilinus Michael, qui et causas tali audientia relatas et responsa imperatoris ad singulas in commentarium referret. Sic Deo et solatiis afflictorum consecrata dies hebdomadis tertia est. Ne vero interverti talis in id temporis usuram, superveniente forte principi alio necessario negotio, unquam contingeret, diversorium in eam diem patriarchæ provisum est in monasterio viciniæ; in quod is subinde recedens, si qua inevitabili avocatione imperatoris averteretur attentio, immineret e propinquo in occasionem resumendæ opportune tractationis, ita ut quod mane perfici non potuisset absolveretur vesperi, excurrente nonnunquam in aliquot commissæ jam noctis horas et antistitis diligentia et patientia imperatoris. Non facile dixerim quam multa commoda ex hoc tam assiduo benevoleque patriarchæ studio in homines solatio egentes redundare contigerit. Sed de his hactenus, quæ variis transacta temporibus unam in seriem, ordinis et memorie compendio, oratio nostra complexa est.

κς. Ὅπως καὶ αὐθις πρὸς τὸν πάππαν πρέσβεις A κς. Ὅπως Ἰκάριος προσχωρήσας τῷ βασιλεὶ καθίσταται ἐπὶ τοῦ στόλου

[P. 278] Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς πρέσβεις εὐτρεπίας ἀποστέλλει πρὸς πάππαν, ἅμα μὲν δηλώσοντας τὸν τῆς πράξεως ἐπιτελεσμὸν, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Κάρουλον μαθησιόντας, εἰ καθυφῆκε τῆς ὀρμῆς ἐκαίνης καὶ πρὸς τὸ ταπεινότερον ὑπεκλίθη. Οἱ δὲ παραγενόμενοι τὰ μὲν τῆς εἰρήνης δηλώσαντες ἀπεδέχθησαν, καταλαμβάνουσι δ' ἐκείσε τὸν Κάρουλον θυμοῦ πνέοντα καὶ λιπαρῶς τῷ πάππῳ προσκείμενον καὶ προσλιπαροῦντα ἐφείναι τούτῳ τὴν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπέλευσιν. Ἐώρων οὖν ἐκείνον ὀσημέραι τῶν ποδῶν τοῦ πάππα προωλινδούμενον, καὶ ἐς τοσοῦτον ταῖς μανίαις συνισχημένον ὥστε καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας σκηπτρον, ὃ σύνθηες κρατεῖν τοῖς τῶν Ἰταλῶν μεγιστᾶσιν, ὀδοῦσιν ἐκ μανίας καταφαγεῖν, ἐπειδὴ λιτανεύων καὶ τὴν πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔξοδον προβαλλόμενος καὶ προτείνων τὰ αὐτοῦ δίκαια οὐδ' ὄλωσ τὸν πάππαν ἐπειθεν ἀπολύειν, ἀλλ' ἦν παρὰ κωφῶ λέγων. Ἀντεπῆγε γὰρ καὶ ὁ πάππας τὰ ὑπὲρ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἐκείνων οὔσα ἡ μεγαλόπολις ἐκείνοις πάλιν καὶ προσεγένετο, καὶ ὅτι νόμος ἀνθρώποις ταῦτα, καὶ δῶρα πολέμου καὶ πόλεις καὶ χρήματα, τὸ δὲ μείζον τῆς Ἐκκλησίας υἱοὶ καὶ Χριστιανοί. Χριστιανοῖς δὲ κατὰ Χριστιανῶν ἐφείναι, μὴ καὶ εἰς παροργισμὸν τοῦ Θεοῦ πράττοιμεν.

26. *Ut iterum ad Papam legati sint missi.*

Cæterum imperator expeditos instructosque legatos mittit ad Papam, simul significaturos perpetratum jam negotium et executioni conventa mandata, simul clam sciscitatuos quid rerum moliretur Carolus, et ecquid adhuc demississet animum, fero illo quo in Græcos antea incitabatur **¶** impetu remisso. Legati appulsi nuntiarunt consummatam pacem, et excepti perbenevole sunt. Invenerunt autem ibi Carolum minas spirantem, et omni contentione precum incumbentem ad exorandum Papam ut sibi permitteret expeditionem in urbem Constantinopolim. Videbant igitur quotidie advolventem se Papæ pedibus, et eo subinde furoris inquietissimi prorumpentem, ut quod manibus more Italicorum principum gestabat sceptrum, commorderet rabiose admolis dentibus, indignans sibi negari, quam instantissime petebat, facultatem exsequendi quod constituerat, paratum scilicet exercitum adversus imperatorem educendi: juribus ad id frustra commemoratis suis, haud persuaso ut id bellum approbaret et surdo ad preces omnes tales persistente Papa. Qui vicissim allegabat Carolo Græcorum jura, placide admonens possessam ab illis dudum Constantinopolim, iterum ad antiquos dominos fortuna revolutam. Eas esse rerum humanarum vices, et urbes et opes demum cæteras præmia esse belli, eique legi acquiscendum, præsertim cum Græci quoque Ecclesis filii Christianique essent: « Neque, aiebat, possumus Christianos cum Christianis committere, ne iram in nos Dei provocemus. »

Ὅτως ἀναγκαιζομένου τοῦ Καρούλου, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐξ ἐκείνου φροντίδων ἀπολυθεὶς ἐπεδάλλετο τοῖς ἐγγύς κραταιότερον. Καὶ Ἰκάριον προσχωρήσαντα δέχεται, ἄνδρα πολλὴν μὲν τὴν ἐς μάχης πύραν ἔχοντα, κατάρχοντα δὲ καὶ νήσου μεγίστης, [P. 279] ἦν Ἀνεμοπόλιας ἔθος τοῖς ἐκεῖ λέγειν, συμβάματι δὲ τύχης ἐκείθεν φυγόντα. Τὴν γοῦν νῆσον προσκυροῖ βασιλεὶ, καὶ αὐτὸς τοῖς τοῦ βασιλέως οἰκείοις ἐγγράφεται. Βασιλεὺς δ' ἀποβαλὼν μὲν πρὸ ὀλίγου σεβαστοκράτορα, ἀποβαλὼν δὲ καὶ δεσπότην, τοὺς αὐταδέλφους, ἔτι δὲ πρὸ τούτων καὶ ἄλλων σεβαστοκράτορα καὶ Καίσαρα καὶ πρωτοβεστιάριον καὶ μέγαν δούκα καὶ ἀπλῶς τοὺς ἐν τοῖς μεγίστοις ἀξιωμασιν, ἄλλους ἀνάγκην εἶχεν ἰστέναι. Καὶ δὴ τοῦτον μὲν τὸν Ἰκάριον καὶ ἔτι ἐν ἰδιώταις εἶχε, καὶ ἅμα δυνάμει περικαλῆς ἐμβιβάσας ναυσὶν ἐκείνων ἐπ' Εὐρύπου πέμπει τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ συμμίζοντα. Καὶ δὴ ἐπεὶ στρατὸς τῶν νεῶν ἀπέβαινε περὶ ποῦ τοῦς Σωρεοῦς, ὁ Ἰωάννης πυθόμενος τὴν ἐκείνων ἀπόβασιν, καὶ γ' ὡς εἶχε ποδαλγὸς ὢν τῆς πρὸς ἐκείνους οὐκ ἀπέσχετο μάχης, ἀλλ' αὐτόθεν συνταξάμενος καὶ τὸ Λατινικὸν εὐτρεπίας εὐθὺ τῶν ἀκουσθέντων ἦγε. Καὶ μάχην κρατερὰν συμμίζας ἀκοντισθεὶς πίπτει· τὸ γὰρ τῶν ποδῶν ἄλγημα οὐ

27. *Ut Icarus ad imperatorem transfugiens classi præpositus fuerit.*

Sic represso impetu Caroli, imperator ista cura levatus eo animosius incubuit in res suas quam optime constituendas ex præsentī usu, quando ad se confugientem benigne Icarium excipit, virum multa præliorum experientia militarem scientiam adeptum. Princeps is fuerat insulæ maximæ, quam qui illic degunt Anemopylas, hoc est ventorum portas, **¶** vocare consueverunt. Inde autem casu ut conversione quadam sortis ad imperatorem fugere compulsus jus in eam insulam suam ei cessit, ipse in domesticorum Augusti censum ascriptus. Imperator autem amisso paulo ante sebastocratore, amisso item despota fratribus suis, et ante hos morte pariter sublatis alio sebastocratore, præterea Cæsare, tum protovestiario ac magno duce, et ut verbo complectar uno, plerisque illorum qui dignitatum maximarum titulos gerebant, cum deberet sufficere alios in eorum loca, hunc quidem Icarium adhuc in privatorum ordine tenuit: cæterum eundem cum pedestribus copiis impositum navibus in Euripum mittit, cum magno domino Joanne dimicaturum. Expositis hisce in terram copiis et usque circa Soreos progressis, audito earum excensu Joannes, et si æger podagra, prælium non detrectavit, sed subito instructam Latīnorum aciem eo recta ducens ubi versari hostes audierat, acri commissa pugna telo ictus concidit. Pedum enim dolor haud passus eum librare se firmiter in equo et scalis equestribus utrinque pendentibus robuste insistere, vim ademittit susti-

παρεῖχε στερέως ἀντιβαίνειν τοῖς ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἑφεστρίδος κλίμαξιν, ἀλλ' ἅμ' ἤκοντιζέτο καὶ παρσούος ἐπιπτε καὶ ἤλασκετο. Καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τε πολλοὶ συμποδίζονται, καὶ δὴ καὶ ὁ τοῦ Ἰκαρίου αὐτάδελφος. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ στρατὸς ἀπὸ ξηρᾶς εἰσβάλλει, οὗς ἤγεν ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδηγὸς Ἰωάννης καὶ ὁ μέγας κονοσταύλος ὁ Καβαλλάριος Μιχαήλ. Καὶ δὴ ὀρμήσαντες ἐπὶ Φάρσαλα φρούριον, ὃ Φθίαν ὁ παλαιὸς ἔχει λόγος, ἐφ' ᾧ σιταροκοίεν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, προσπίπτουσι τῷ ἐκ νοθείας Ἰωάννῃ, ὃς δὴ καὶ σφίσι συβόζαξας πόλεμον γενναῖον καὶ ἀνδρικὸν αἰρεῖ μὲν καὶ τὸν Συναδηγὸν καὶ μέγαν στρατοπεδάρχην, τὸν μέντοι γε μέγαν κονοσταύλον ὁ ὑπ' ἐκείνῳ λαὸς Ἰταλὸς διώκων καταλαθεῖν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλ' ὅλας ἠνίαις ἐκεῖνος ἐνδοὺς εἰς φυγὴν ἤλαυνε, καὶ τοὺς μὲν διώοντας πολὺ προθεῖον ἐξήλυξε, τὸ δὲ γε μοιριδίον ἀλύξαι οὐκ ἦν ἐκείνῳ, κἄν πάντ' ἔπραττεν. Ἀτακτότερον γὰρ ἐλαύνων τὸν ἵππον, τοὺς ὀπισθεν οἰόμενος φθάνειν καὶ πρὸς ἐκεῖνοις μόνους ἔχων τὸν νοῦν ὅπως ἐκφύγοι, προσπαταεὶ δένδρῳ μεθ' ὅλης τῆς τοῦ ἵππου φορᾶς, καὶ κατὰ στήθος συνθλάται. Μόλις δὲ τινες τὸν ἵππον πτήσαντες (οὐ γὰρ ἦν ἐκείνῳ μέλον τοῦ ἵππου, ἀλλὰ γε τῆς πληγῆς τε καὶ τοῦ θανάτου) ἡμιθνήτα καταβιβάζουσι, καὶ ὡς εἶχον πρὸς Θεσσαλονίκην ἀπαγαγόντες ἐκεῖ θάπτουσι τελευτήσαντα. [P. 280] Τοῖς

δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην ἀνέδην ἦν κτείνειν τὸν προστυχόντα καὶ πολέμου γέρα σκυλεύειν. Ἐγνώσαν δὲ καὶ τότε Ῥωμαῖοι λειψθέντες μάχῃ τοῦ Ἰωάννου· οὐ γὰρ ἐξ ἐμφανοῦς ὄρμα παραταξάμενος, ἀλλ' ἐκ λόχου προσβαλὼν, οἷος ἐκεῖνος τὰ τοιαῦτα, κατέπληξε θεαθεῖς, καὶ λαὸν ἐκκριτον καὶ ἐπιεικῶς μαχῶν ἐμπειρον τῷ παρ' ἐλπίδα πταίσματι ἀνδρικῶς καταγωνισάμενος δόξαν εὐκλείας ἀποφέρειται τῆς μεγίστης. Τὸ δὲ γε ναυτικὸν καὶ ὅσον ἐν αὐταῖς ναυσὶν ἦν ἀζήμιοι διατηρηθέντες, ἦ μάλλον καὶ γέρα μάχης ἐπενεγκάμενοι τοὺς περὶ τὸν μέγαν κίριον Ἰωάννην, εὐθύμῳ καρδίᾳ πρὸς τὸν κρατοῦντα γίνονται. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν μέγαν κίριον ὑπὸ δεσμοῖς φρουρᾶ δίδονται, τιμᾶται δὲ ὁ Ἰκάριος ἀντιποινα τῶν ἀγώνων τῷ τοῦ μεγάλου κονοσταύλου ἀξίωματι. Ὁ μέντοι γε τῶν Θηβῶν λαὸς τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου Γουλιέλμον μέγαν κίριον ἀντικαθίστασιν. Ἐκεῖνον δ' ἀγῆλας ὁ βασιλεὺς καὶ δοκιμάσας λαμβάνειν γαμβρὸν ὑφ' ὄρκοις ἀσφαλίσειν ἀπέλυε. Μετέωροι δ' ἦσαν οἱ γάμοι καθ' ὑποσχέσεις καὶ μόνας. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἅμ' ἐπιστὰς τῆς πατρίδος, νόσφ περιπεσῶν τελευτᾷ. Λιαδέχεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Γουλιέλμος, ὃν καὶ γαμβρὸν Ἰωάννου ὁ λόγος παρίστα, ὀλοτελῶς τῆν τοῦ τεθνηκότος κυριότητα. Καὶ ἦν πρὸς Ῥωμαίους ἀντιφερόμενος, εἰ καὶ κατ' ἔτος ὁ στόλος ἐκεῖσε προσβάλλων ἐκᾶκου τάκεῖνου

nendi se post ictum, effecitque ut primo statim teli qua percussus est impulsu sella excussus corruerit captusque subito fuerit, et cum eo alii multi casu eodem implicati, quippe necessaria subveniendi duci laboranti cura a fuga maturanda prohibiti, comprehensi pariter in custodiam sint dati. In his fuit ipsius Icarii frater. Interim et exercitus a terra irrupit, quem ductabat magnus stratopedarcha Synadenus Joannes et magnus conostaulus Caballarius Michael. Hi cum **412** Pharsala tenderent (arx ea est, cui nomen antiquum Phthia fuit) animo cōmmeantum importandi praesidio, incidunt in Joannem nothum, qui statim eos acri praelio adortus non minus fortiter quam feliciter rem gessit captis cum aliis plurimis, tum ipso Synadeno magno stratopedarcha. Magnum conostaulum Itali milites Joannis diu persecuti assequi nequiverunt. Ille quippe totis habenis effusus in fugam longum insequentibus praecerat spatium, ut jam periculo defunctus videretur. Sed fatalem horam ne ista quidem contentione conatuque summo frustrari aut differre infelix potuit: dum enim incautius equum impellit securus anteriorum, a tergo solum ingruere periculum existimans eoque sollicito respectans, in obviam arborem toto equi currentis impetu impactus dirupto pectore concidit, equo libero abeunte: neque enim equiti, diro casu et letali vulnere afflicto, vacabat de eque cogitare. Hunc tamen aegre aliqui morati, seminecem ei caballarum impositum Thessalonicam cum deportassent, mox ibi mortuum sepelierunt. Joannes interim cum suis multa impune facta nostrorum

caede, spolia plurima pretiosamque praedam victoriae praemium tulerunt. Hoc altero jam eventu Romanos tristis experientia docuit quis et quantus bello esset Joannes hic nothus, vir omnium callidissimus ad insidias struendas, tum ubi ex iis in plures cum paucis erumperet, imperterriti dux animi roborisque perrupturi quidvis oppositum. Ergo is nunc quoque non palam occurrens ex adverso, sed ex latibus improvise irruens, inopinatissimat illa specie copias alioqui bonas et satis exercitatus **413** primo perculit, mox impressione vehementi disjecit stravitque, gloriam suo nomini maximam tali facinore adeptus. At navalis exercitus universus incolumis, quippe incruenta victoria politus, insuper spoliis dives, Joannem cum suis bello captum ducens, gaudio et gratulatione ingenti ad imperatorem rediit. At Joannes quidem cum sociis victi custodiae traduntur: Icario vero merces operae bello feliciter navatae representata est magni conostauli attributa dignitate. Sub haec populus Thebarum fratrem Joannis Gulielmum magnum dominum pro eo constituit. Verum Joannem ipsum imperator honorifice tractatum, propria ei filia in conjugem promissa, post firmatum jurejurando foedus liberum dimisit, nutante adhuc conjugii spe, quippe non ultra pacta et sponsalia progressi. Ceterum destinatus sponsus simul patriam attigit, morbo correptus obiit, successorem principatus in solidum universi relinquens Gulielmum fratrem quem superius diximus Joannis notbi filiam duxisse, quique ideo socii partibus addictus infensus Romanis mansit: quare classis in ejus

καὶ οὐδὲν εἶα ἀνύειν, περιζωσαμένου τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίαν τοῦ Ἰκαρίου καὶ τὸν στόλον ἄγοντος.

κη'. Ἐτι τὰ κατὰ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωσήφ καὶ τὸν Βέκκον.

Τοῦ Ἰωσήφ δὲ καθημένου ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλου μονῇ, νόσος ἐπεισπίπτει τῷ Ἰωάννῃ πατριαρχοῦντι δεινῇ· ἦν δ' αὐτὸς ὁ Βέκκος ὁ καὶ πρότερον χερτοφύλαξ. Καὶ δὴ πολλὰ παθὼν καὶ βράσας, τοῖς ἰατροῖς δόξαν ἐν σχολῆς τόπῳ μετατεθέντα τὸν ἀρρώστοῦντα κατ' ἰδίαν θεραπεύεσθαι, μὴ καὶ ἡ ἀσχυλία τριβὴν ἐμποιῇ τῇ νόσῳ, ἐπεὶ καὶ βράσας πρὸς τῷ καὶ πόμα [P. 281] καθαρτικὸν προσφέρεσθαι ἦν, ὁ τῆς Λαύρας πρὸς ταῦτα τόπος ἐκρίνετο χρήσιμος. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς διὰ ταῦτα μεταθεῖναι τὸν Ἰωσήφ ἐδούλετο, ὡς οὐκ εὐπρεπὲς ἄλλως ὄν ἐν μιᾷ μονῇ διατρίβειν τὸν τε ἄργον ἐκ πατριαρχίας καὶ τὸν ἕδῃ πατριαρχεύοντα. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης ἅμα μὲν εἰδὼς τὸ τοῦ Ἰωσήφ ἰλαρὸν, καὶ ὡς αὐτοῦ σχεδὸν ψηφισμένου ἐκεῖνος τὰ πηδάλια τῆς Ἐκκλησίας ἐλάμβανε (καὶ γὰρ τὴν ἀπ' ἐκείνου βουλὴν θέλων ὁ κρατῶν λαμβάνειν περὶ προσώπου διεπυθάνετο, καὶ κείνους τοῦτον παρὰ τοὺς πολλοὺς ἐξελέγετο ὡς

ἄλλως λόγιον καὶ ἐπὶ τοῖς πράγμασι τριβῶνα,) ἅμα μὲν οὖν διὰ ταῦτα, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῆς σφετέρας γνώμης πιστεύων εἰρηνικῶ, διεκώλυσε μὲν τὸν Ἰωσήφ μετατίθεσθαι, οὕτω δ' ὄντος ἐκεῖσε καὶ αὐτὸς τῇ μονῇ ἐνδημεῖ, καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ προσαποστέλλων πρὸς Ἰωσήφ, καὶ τὰς ἀπ' ἐκείνου ἀποκρίσεις φιλοφρόνως καὶ μετὰ προσηνείας πάσης δεχόμενος. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἰρηνικός τε καὶ ἰλαρός, καὶ τοσοῦτον τῇ τῆς Ἐκκλησίας πράξει ἀπήχθετο ὥστε μὴδ' αἰσχύνεσθαι πολλαῖς ὁμολογεῖν τὸν ὄρκον γενέσθαι κωλύμην τοῦ καὶ αὐτὸν ἐν τούτοις εἶναι, ἐπεὶ πλέον οὐκ ἦν γενέσθαι τῶν πραχθέντων, ὡς ὑπελάμβανε. Ἐν τούτοις διάγωγος ὁ Ἰωάννης πολλὰ μὲν γραμμᾶτια εἰς χεῖρας εἶχε λαμβάνων, ἃ δὴ καὶ οἱ σχιζόμενοι ἐξετίθουν, δεικνύντες τὴν πρᾶξιν ὡς σφαλερὰν καὶ Θεοῦ πόρρω βάλλουσαν, ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἰταλοὺς ἐνόχους αἰρέσειν οὐ συνεσκιαισμέναις ἕλλως καὶ ἀμφιβόλοις, ἀλλ' ἐμφανέσι καὶ λαμπραῖς. Ἐἶχον δὲ καὶ ἀπὸ Γραφῶν ὡς δῆθεν τὰς ὑποδείξεις, ἃς καὶ κατεστρώωνυσον συνεγέστερον, καὶ πρὸς τι καὶ ἀγίοις ἐβρόχθη θεληματικόν, εἴποι τις, καὶ τὸ κατὰ σφᾶς παριστᾶν ἰδίως, ὡς περὶ εἰρήνης οἶον ὡς εἰρηνευτέον μὲν ὅπου μὴ Θεὸν ζημιούμεθα, καὶ πολεμητέον αὐθις ὅπου ζημιούσθαι Θεὸν κινδύ-

terram quotannis invecta eam vastabat, damnis afficiens ingentibus; nec Gullielmo spatium prospere quidquam agendi ac ne respirandi quidem dabat hostis ei oppositus impiger Icarius, magni jam ducis potestate classem ductans.

28. Rursus de expatriarcha Josepho et de Vecco.

Diversante porro, ut dictum est, Josepho in monasterio ad Anaplum sito, morbo corripitur gravi Joannes patriarcha, Veccus nimirum, idem qui chartophylax prius fuerat. Per eum languorem cum multa vel 414 a malo ipso vel a remediis passus meliuscule jam habere videretur, medicis visum transferri ægrum oportere in seductum a turba negotiorum locum, ubi curari per otium posset, nulla interpellante molestia quotidianarum occupationum. Deceverant autem in ista ei quiete propinare purgantia quædam pharmaca, morbi videlicet reliquias et noxios humores ejus causas funditus exhaustura. Secensus porro ad eam rem aptissimus Laura putabatur eadem illa ubi degebat qui patriarcha fuerat Josephus, quem ideo imperator alibi collocare statuerat, haud consentaneum existimans eodem hospitari domicilio decessorem successoremque patriarchatus. Verum Joannes simul comperitam habens comem hilaremque Josephi indolem, simul conscius ipso tantum non clare palamque suffragante sese nuper ad Ecclesiæ fuisse gubernacula promotum (etenim Josephi sententiam de successore volens imperator explorare, consuluerat eum de persona quam ei muneri aptam judicaret; et Josephus Veccum præ multis ad id elegerat ut et alioqui disertum ac doctum, præterea negotiorum administratione tritum, denique præter cætera,

quod ejus tranquillo et studioso pacis ingenio consideret), hæc, inquam, Joannes reputans obstitit quominus inde Josephus amoveretur. Illo igitur ibidem permanente, eodem et ipse divertit, missitans subinde officiosas ad eum salutationes, et mutuas ab ipso comitatis humanissimæ significationes recipiens. Erat enim Josephus adeo pacificæ placidæque naturæ, ut eo quod hactenus Ecclesia egerat ad pacem oblatam disturbandam offenderetur, nec veritus fuisset fateri sæpius se, nisi præoccupatus juramenti a se palam editi religione fuisset, ad omnia fuisse assensurum: nec enim 415 jam suspicabatur quod antea timuerat, rem ulterius processuram quam quo esset hactenus promotus. Eo igitur hospitio Joannes utens, multos in manus sumpsit legitque libellos ab iis compositos qui perseverabant in schismate; quorum erat scopus ostendere suspectum hoc totum pacis negotium esse, longeque a Deo ac vera religione nos abducens; præterea Italos hæreseon teneri reos, earumque non occultarum aut ullo modo dubiarum, sed evidentium et meridiana claritate compertarum. Taliū assertorum documenta se habere scilicet aiebant manifesta planeque convincentia testimonia scriptorum authenticorum, quæ et ambitiose contextentes proferebant. Ac si quod sanctorum assertum in contrarium opponeretur, primum excipiebant arbitrarium, ut quis dixerit, id esse, hoc est pro sola voluntate paci studentium ad concordiæ oblatæ comprobationem accommodari. Deinde concedebant faciendam sane pacem, sed tunc tantum, quando non exigeretur consensus in id quo Deum offendi constaret: neque enim Dei jactura bene tranquillitatem emi; satiusque multo esse

νεύομεν, ταῦτ' ἐκεῖνοι πρὸς τὸ καθολικώτερον μετα-
φέροντες, καὶ ἄλλα πλείστα τοιαῦτα παρενείροντες
ταῖς σφῶν σφγγραφαῖς, παρίστων τὴν πρᾶξιν ὡς
σφαλεράν. Ἦν δὲ τὸ ἐπόμενον ἐξ ἀνάγκης γράφειν
κάκεινον καὶ ἀπολογεῖσθαι ἐφ' ἐκάστῃ τῶν λεγομέ-
νων. Ἄλλ' εἰδὼς αἰρόμενα σκάνδαλα ὡς λόγων λόγοις
μαχρμένων, ἐξ ὧν οὐκ ἔστι διαδιδράσκειν ἢ οὐσαν ἢ
δοκοῦσαν κατηγορίαν ἐπὶ παραβάσει τῶν μειζόνων τὸν
γράφοντα, ἔμενεν ἡρεμῶν. Καὶ γε τῷ Ξεφιλίνῳ, ἀνδρὶ
γεραρῷ καὶ μεγάλῳ οἰκονόμῳ τῆς Ἐκκλησίας ὄντι, [P.
282] καθυπισχεῖτο μὴ ἂν καὶ γράψαι ποτὲ εἰς ἀντίβ-
ρῆσιν δεῖθαι, « Μὴ δόξωμεν, φησί, τοῖς κειμένιοις
παρεγγειροῦντες κἄν ὃ τι λέγομεν. Ἐκεῖνοις μὲν
δοκοῦσι νεωτερισμῷ τινι ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς
ὁμύσει χωρεῖν καὶ ἀνέχειν πειρᾶσθαι, κἄν εἴ τι φαίεν,
κἄν φανερωῶς καὶ τοῖς κειμένιοις προσχροῦοιεν δόγ-
μασιν, αὐτάρκης ἀποφυγῆ, τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
δεῖθαι ἵστασθαι, καὶ τὴν τῆς ἐργολαβίας πείραν βῆρον
ἐκκλίνουεν ἂν. ἡμῖν δὲ, κἄν τὰ φανότατα λέγομεν,
ἀγκλητὸν εἴ μὴ προσελοίμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπι-
περὶ τροπῆς τῶν κειμένων φεύγομεν. » Ταῦτ' ἔλε-

γεν ἐκεῖνος τότε, τὰς τῶν σχιζομένων λαμβάνων
ἀνὰ χεῖρας γραφὰς, αἷς πολὺ τὸ καθρὸν ἔχουσαις
ἐπὶ πολὺ οἷς ἔλεγον ἐβούλετο μὲν ἀντιλέγειν, ἐπι-
χετο δὲ, κἄν τέλος τὴν πείραν οὐ διέδρα, ὅθεν δὴ
καὶ πολλοῖς περιπεπιτώκει τοῖς χαλεποῖς. Τότε δ'
ἐφ' ἡμέραις τῇ Λαύρᾳ προσκαρτερήσας καὶ καθαρῶς
ὕγιάνας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανέστρεψε, τῷ
Ἰωσήφ μεθ' ἰλαρότητος συνταξάμενος.

κθ'. Ἐτι τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ.

Οὐκ ἦν δὲ τινὰς ἡρεμεῖν ἐντεῦθεν, ὥστε καὶ τὸν Ἰω-
σήφ ἐκεῖσε καθήμενον ἀναπαύεσθαι, ἀλλ' ὅσημέραι
προσφοιτῶντες ἠνώχλουν τὸν ἄνδρα καὶ συχναῖς πα-
ριέβαλλον ἀσχολίαις, τὸν αὐτοῦ ζῆλον (καὶ γὰρ κατ'
ὀλίγον κατέψυκτο τῇ τῶν τροπῶν ἀπλότητι) ἀναζωπυ-
ροῦντες οἷον καὶ πρὸς [P. 283] τὸν θερμότερον ὀϊε-
γίζοντες. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τοσοῦτον ἰλαρὸς καὶ
μέτριος, ὥστε καὶ εἴπερ χρεία γεγόνει τινὰς τῶν
τῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνοῦντων προσφοιτῶν ἐκεῖνον, οἱ
δ' ἔθελον εὐλογεῖσθαι, μένον ἦν ἐκεῖνους προσπι-
πτειν καὶ τὴν εὐλογίαν ἐπιζητεῖν, καὶ αὐτὸν εὐθίως

decertare, ubi ne a Deo veraque religione excida-
mus præsens periculum sit. Talia illi in maxime
catholicam conformantes speciem scribebant dis-
serebantque, multa in eam sententiam accuratis lu-
cubrationibus plausibiliter congerentes, quibus
appareret anceps istud totum ac periculi plenum
videri debere negotium. Ea ille legens, necessitati-
tem subire videbatur manifestam scriptis ista con-
trariis refellendi respondendique sigillatim ad singula.
Sed idem providens ex isto aientium et negantium
conflictu scriptorum eruptura scandala, raris lectoribus
ea luce animi vigentibus, ut blandientem utrinque in
commissis invicem argumentis altercantium verisimilitudinis
speciem sano iudicio discernent, nec facile scriptori quamvis
cauto fore eam in tali tractando argumento moderationem
tenere, ut satis sese subtraheret plerorumque reprehensionibus,
¶ 116 verum ei aut apparens prævaricationis in rebus
maximis crimen impacturis, sustinebat se a scribendo
quietusque perstabat. Quin et Xiphilino viro gravi,
magno tunc œconomō ecclesiæ, confirmavit se haud
quaquam commentariis ejus generis elucubrandis operam
unquam daturum: Ne videamur, inquiebat, semel constituta
rursus in dubium vocare, quasi quæ semel fixa tenere
decrevimus, eo ipso in concertationis aleam de novo
jaciamus, quod cum iis qui contraria palam sentiunt
quosque pro novatoribus in rebus ecclesiasticis habemus,
ultra descendamus in certamen audire cognoscereque
sustinentes quid illi pro se allegent. Cum enim
manifestum sit eos semel statuta rataque habita conari
convellere dogmata, unum nobis idemque sufficiens
adversus instantias eorum omnes, in contrario palamque
pro nobis stante Ecclesiæ consensu, patet effugium,
quo abunde securis, nullo fine miscendarum litium
ac jurgiorum, licet nobis compendium facere dis-

ceptatione declinanda, qua utcunque pro nostra
parte clarissima argumenta proferamus, vix sperare
possumus assecuturos nos ut quæ allegaverimus
attente cognoscantur; multo autem verisimilius
timere possumus ne nobis imputetur reflectio revo-
catioque in dubium semel omni firmitate constitu-
torum dogmatum; quod odiosius et nobis fugien-
dum vel maxime crimen est. Ea tunc ille dicebat,
quoties in manus sumeret hærentium adhuc schi-
smati commentarios auctorum; quos tamen cum
deinde legeret, animadvertens multam eorum labem
fraudemque, impetum interdum capiebat refutandi
splendide quæ mendaciter affirmabantur, et fucatis
ratiocinationibus detrahendi larvam. Sed tenebatur,
ne id faceret, ea quam dixi ratione; qua tamen
excussus ad extremum est, venire coactus ad ex-
perimentum scripto disputandi adversus contra
sentientes; unde in multas et graves contigit eum
angustias incidere. Tunc autem sat multis diebus
diversatus apud Lauram, et jam plene restitutus
valetudini, Constantinopolim revertit, salutato in
digressu humanissime Josepho.

¶ 117. Adhuc de Josepho quondam patriarcha.

De reliquo haud poterant quidam vel ipsi
quiescere vel quiescere sinere fruentem isto secessu
Josephum, sed quotidianis hominem turbabant con-
gressibus, multum ei negotii facessentes, dum ejus
languescentem, ut querebantur, nimis morum sim-
plicitate zelum excitare ac quasi subjectis facibus
accendere tentabant. Erat autem is tam remissæ ac
comis naturæ vir, ut si cui eorum qui cum Eccle-
sia communicabant causa incidisset adeundi ejus,
et qui accedebat, vellet benedictionis ipsius parti-
ceps fieri, non opus alio haberet quam prociudere et
benedictionem petere: statim enim quemcumque
ad communionem admissum prolixè impertiebat

κοινωνεῖν ἐκείνοις τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· ὁ καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον καὶ λοιποῖς ἄλλοις οὐκ οἰστὸν ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁσημέραι προσφοιτῶντες ἀνεθάρ-
 ζυνον πλέον πρὸς τὸ τελῶς σχίζεσθαι. Τοῦτ' ἀκου-
 σθὲν τῷ κρατοῦντι, ὁ δὲ πληροφορίαν τὴν εἰς ἐκεῖ-
 νον ἐκείνην ἀφείκε, καὶ τὸ ἐπὶ πολλοῖς συγκεχωρηκὸς
 ἐκ προθέσεως οὐ πᾶν μετρία, ὡς οὐ δίκαια πά-
 σχων κατεμέμφετο, εἰ αὐτὸς μὲν συνήδεταί οἱ ταῖς
 ἀναποῦσταιν ὡς εἰκὸς προσποδεχόμενος, ἐκεῖνος δ'
 ἀνδράσι προσφέρεται εὐμενῶς καὶ οἰκείως πᾶν
 πολὺ τὸ πρὸς αὐτὸν διεστηκὸς ἔχουσιν, ὥστε καὶ τὸ
 σῶμα κατατέμνειν τῆς Ἐκκλησίας. Χρῆνα δ' ἐκεῖ-
 νους αὐτῷ, καὶ μὴ αὐτὸν σφίσιν ἔπεισθαι, ἐχθροῖς
 ἀριδῆλως οὖσι καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις διαφερομένοις.
 Προὔπεμπε τοίνυν τοὺς ἀπεροῦντας μὴ δέχεσθαι
 σφᾶς, ἦν μέλοι οἱ τοῦ καθ' ἡσυχίαν καθῆσθαι. Ἰω-
 σήφ δ' ἀπεκρίνατο, ἦν αὐτὸν τε περιορίζειν θέλοι
 καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, οὕτω καὶ ἀναγκαίως τοὺς
 προσιόντας μὴ δέχεσθαι, πρότερον δ' οὐ καλῶς ἔχειν
 κατηγορεῖσθαι, ἦν τινὰς προσιόντας καὶ δέχοιτο·
 ἀνάγκη γὰρ εἶναι προσφοιτῆν σφίσι καὶ τῶν ἀγνώ-

των, μὴ ὅτι γε τῶν γνωρίμων συχνὸς εἰς παράλλη-
 σιν. Ἦ γοῦν περιορίζειν, εἰ θέλοι, ἢ ἄνετον ἀφέντα
 ἀκαταίτατον μὴ μέμφεσθαι. Ταῦτα μὲν Ἰωσήφ
 ἀπεκρίνατο, οὐ τῷ πλέον εἰς κακουχίαν τῶν παρόν-
 των ἐθέλειν, ἀλλὰ πιστεύων τῇ διαθέσει, ἅμα κερ-
 νὰς τοῖς λόγοις καὶ τῆς βαρύτητος οὐκ ὀλίγον, εἰ τῆς
 τιμῆς ἐξοστρακίσας ποιεῖν ἐθέλει καὶ τῆς ἀπὸ τῶν
 ἀνθρώπων παρακλήσεως ἔρημον. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 οἶον ἐκ τῶν λόγων λαβὼν τό οἱ συνοῖσον, καὶ ὅτι
 κατῆρξεν ὁ πεισόμενος λέγων οὐ αὐτὸς βουλόμενος
 ἴσως ποιεῖν κατὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον δυσωπίαν ἀπέ-
 σχητο, εὐπροσωπον οἶον ἐντεῦθεν τὸν περιορισμὸν
 ἐκείνου θέμενος ὡς ἐκείνου πρώτως μνησθέντος, πέμ-
 ψας ἐξάγει τε τῆς Λαύρας, κὰν τῇ Χηλῇ (φρούριον δ'
 αὕτη ἐπινησίδιον πρὸς τοῖς ἄκροις τῆς Εὐξείνου θαλάσ-
 σης) περιορίζει, εὐχερεῖ μὲν ἐνεαρίζειν, δυσχερεῖ δὲ
 πάμπαν διαχειμάζειν, ὡς κατὰ στόμ' ἀπαντῶντος
 τῇ νήσῳ βορέου καὶ τὴν πικρίαν ἐκπνέοντος τῆς
 ψυχρότητος. Τινὰς δὲ καὶ τῶν μοναχῶν, οἳ δὴ κά-
 κείνῳ προσέκειντο, [P. 284] ἄλλον μὲν ἀλλαχού ἐξ-
 ορίζει καὶ νήσοις τοῖς κατ' Αἰγαῖον περιορίζει, τὸν

gratia sancti Spiritus; quod et iis qui circa ipsum
 erant et reliquis aliis videbatur intolerabile. Quare
 ipsum quotidie adeuntes etiam atque etiam urgebant,
 ut plane se ac palam absunderet ab omni consue-
 tudine partem contrariam sectantium. Id vero sibi
 nuntiatum imperator gravius accepit quam pro
 cætera sua in eum hactenus demonstrata benevo-
 lentia et fide, culpans in eo quod nimis se facilem
 præberet studiis factiosorum; in quo ejus cum pru-
 dentiam constantiamque requirebat, tum præterea
 querebatur injuste ab eo secum agi, qui ei tam libe-
 ram tranquillamque, quod ea ipsum gaudere arbi-
 traretur, quietem ac securitatem daret; ipse autem
 non dubitaret nec cessaret in intimam etiam fami-
 liaritatem admittere homines, a quibus longe alia
 sentientibus et in contrariam toto nisu factionem
 incumbentibus corpus Ecclesiæ laceraretur, cum
 potius oportuisset ipsum pro auctoritate sua dare
 operam ut illi sese ipsi accommodarent acquies-
 cendo publice decretis et tranquille vivendo, non
 autem committere ut exemplo eorum turbulentisque
 consiliis abripi ipsum et partes **218** palam sequi ho-
 stium manifestorum, in rebus maximis ab Ecclesia
 reque publica irrevocabiler dissidentium, appare-
 ret. Misit ergo ad Josephum imperator certos ho-
 mines, qui suo nomine veterant ne talium deinceps
 hominum convictum congressumque admitteret, si
 quietis, qua gauderet, certam sibi vellet constare
 possessionem. Respondit Josephus unam rei quam
 juberet exsequendæ rationem esse, si se ac eos qui
 secum essent in exsilium amandaret imperator: re-
 legatis enim facultatem defore istos quorum fami-
 liaritate interdiceretur alloquendi. Quandiu vero eo
 loco degeret, haud se jure culpari quod adeuntes
 ad se aliquos non excluderet: nam nisi humano
 solatio carere omni in isto secessu vellet, necesse
 sibi esse officia non aspernari ultro ad se venti-

tantium etiam ignotorum, multo autem magis ad-
 mittere notissimos sibi olim et familiares plurimos.
 Aut igitur exsilio me multet imperator, aut libere
 me frui sinat hoc quod indulget otio; nec colloquiis,
 sine quibus vita hic quidem vitalis non sit, crimi-
 nis quo carent notam appingat. Hæc fuit ad missos
 ab imperatore oratio Josephi non illius quidem
 ejici volentis, aut a suburbani secessus, quo liben-
 ter utebatur, quiete divelli, sed magnopere fidentis
 olim in se prospecto affectu imperatoris; quem
 nunquam eo venturum sperans ut tam charum sibi
 caput amandare sustineret, de industria in ea quam
 fecit exsilii mentione verbis est usus acerbitatis
 non parum sono ipso præferentibus, cum sic exag-
 gerans diceret: Exterminet sane nos, postquam ho-
 nore dejecit; et si omni humano privatos solatio
 vult, in feram aliquam ejiciat solitudinem, tali sci-
 licet commemoratione confidens commoturum se
 aliquam in animo principis sibi devinctissimi aut
 misericordiam au verecundiam sui. At longe opi-
 nione falsus est sua; quippe imperator, cujus in
 animo tener ille vetus ac filialis in Josephum amor
 refrixerat non parum, hoc illius responso plausibi-
 lem nec sibi negligendam offerri excusationem apud
 vulgu credidit sententiæ durioris, magnam invidiæ
 partem detractum iri recte ratus decreto in Jose-
 phum exsilio, si, quod egit, studiose divulgaret id
 ultro sibi conscivisse poposcisque ipsum; se in
 eo tantum voluntati ejus apertis verbis indicatæ
219 annuisse. Ergo illum educit Laura, et deportari
 curat Chelam. Arx ea est insularis in extremo Euxino
 mari, habitatio jucunda verno tempore, hieme
 aspera nec fere tolerabilis, quippe illam Septentrioni
 obversam insulam sævo totis faucibus Borea per-
 flante et frigus inhalante rigidissimum. Quosdam
 vero monachorum, qui ei adhærebant, alium alio
 exsulatum misit, varie in Ægæi relegans insulæ

ὅτι γε μοναχὸν Ἰασίτην Ἰωβ ἐν Καβρία (φρούριον δ' αὐτὴ πρὸς τῷ Σαγγάρει κείμενον ποταμῷ) ὑπ' ἀσφαλείαις πεμφθας περιορίζει.

λ'. Ὅπως τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Γενουίτας ἐταπεινῶν ὁ βασιλεὺς.

Τότε μὲν οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκστρατεύειν ἐπ' Ὀρεστιάδος παρασκευαζόμενος, τοὺς Γενουίτας παρακινουμένους ἐξ ἀναιδείας ταπεινοῦν ἐβούλετο. Πρότερον μὲν γὰρ πολλῶν προεῖχον σφῶν Βενετικοὶ καὶ τὸ κατὰ σφᾶς συνέδριον πλοῦτι τε καὶ ἄρμασι καὶ παρασκευαῖς ἀπάσαις, ἅτε καὶ τῇ θαλάσῃ προσχρωμένους πλέον ἐκείνων, καὶ μακρᾶς ναυσὶ τὰ πέλᾳγη διαπεραιουμένους, καὶ προσκτεῖσθαι πλείονα κέρδη συνέβαιεν ὧν οἱ Γενουίται προσεκτιῶντο πραγματικῶν μετακομίσει καὶ κινήσειν. Ἐξ ὅτου δὲ τοῦ Εὐξείνου πελάγους ἐγκρατεῖς ἐγένοντο Γενουίται βασιλῶς διδόντος καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ πάση καὶ ἀτελείᾳ, καὶ κατετόλμων αὐτοῦ καὶ μέσου χειμῶνος ἐν συστελλομέναις κατὰ μῆκος ναυσίν, ἃς ἐκεῖνοι ταρίτας λέγουσι, πλέοντες, μὴ μόνον Ῥωμαίοις ἀπέκλεισαν τὰς κατὰ θάλασσαν κελεύθους καὶ

πραγματείας, ἀλλὰ καὶ τῶν Βενετικῶν πλοῦτι τε καὶ παρασκευαῖς ὑπερῆχον. Διὰ τοῦτο ξυνέβαιεν σφίσι καὶ καταλιζονεῦσθαι μὴ μόνον τῶν τοῦ γένους ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν. Προσφιλοτίμηται μὲν οὖν βασιλεὺς ἰδίως καὶ τινι εὐγενεῖ Γενουίτῃ, Μανουῆλ λεγομένῳ τοῦ Ζαχαρίου, τῆς τῆς κατ' ἀντιοχίαν Φωκαίας [P. 285] ὄρεινᾶ, μέταλλον στόφως ἔχοντα, ἐφ' ὧν δὴ κατοικήσας πύναμα τῷ ἰδίῳ λαῷ εἰργάζετο. Καὶ πολλὰ τῆς ἐργασίας ἀπονήμενος καὶ πλέον ἔθελεν ἔχειν ἐκ τῆς τοῦ κρατοῦτος πρὸς ἐκεῖνον εὐμενείας καὶ διαθέσεως. Ἥξιον γοῦν μὴ ἀνεῖσθαι Γενουίταις ἐκ τῶν ἔνω μερῶν διὰ θαλάσσης Εὐξείνου κατὰ τὴν στυπτηρίας μέταλλον, ἐπεὶ πολλῶν τινι χρώνται τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα μαινοντες χρώμασι διαφόροις, ὡς ὄρν ἐξέστι. Καὶ ὁ βασιλεὺς κατανεύων ἐπέταττεν. Οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει Γενουίται ἅμα μὲν αἰδοῦμενοι τὴν βασιλικὴν πρόσταξιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς τὴν πόλιν τὴν ἐσχάτην ἀπόδοσιν ἔχοντες, ἔμμενον ἐπὶ τρόπου τοῦ τὰ ἐπισταλμένα πληροῦν. Ἄλλοι δὲ τινες ἐκ Γενούας παρ' οὐδὲν τὴν πρόσταξιν θέμενοι, ναυπηγησάμενοι μεζῶ φορτίδα στρογγύλην τῶν βαρυφορτηγούσων ἐξέκλειον

At monachum Jasiten Jobum Chabæam, quæ arxest ad Sangarem amnem sita, fida ibi custodia tenendum misit.

30. *Ut Genuensium in propria ipsorum urbe degentium fastum depresserit imperator.*

Circa hoc tempus imperator expeditionem in Orestiadem adornans, Genuensium sese insolenter afferentium fastum deprimere constituit. His antea quidem Veneti haud dubie præcelluerant opibus cæteroque splendore, ita ut horum proceres, unde concilium publicum et gentis senatus constat, divitiis, armis et reliquo apparatu omnis generis Genuensibus longe copiosiores apparerent. Causa erat differentiæ, quod Veneti plus mari uterentur, et navibus longis assidue ultro citroque commeantes quæstuosissimis commerciis vim pecuniæ congregarent, haud paulo majorem quam quantam lucrari contingeret Genuensibus intra fines angustiores et quasi timidius negotiantibus. Ex quo autem Euxini potentes maris, concedente imperatore, fuere Genuenses cum plena libertate atque immunitate portuorum et vectigalium quorumvis, tanta et attentione et assiduitate in rem incubuere, ut ne media quidem hieme 420 dubitare Pontum transfretare, ulentes ad id non penitus rotundis, sed contractæ longitudinis navibus, quas ipsi Taritas vocant. Hac illi strenuitate ac diligentia non modo Romanis maritimæ negotiationis vias omnes interclusere, fructumque ac lucrum ad se traxere navalis universi commercii: verum etiam id consecuti sunt, ut numero pecuniæ, et quod inde plerumque consequitur, cultu ac luxu ornatus varii pompæque domestica speciosæ pretiosæque suppellectilis Venetos jam ipsos post se relinquerent. Hinc more ingenij humani contigit ipsis efferre sese arrogantius et

insollescere, non aliis modo Latinis præ se spernentis, sed Romanis etiam in Oriente dominantibus. Attribuerat autem liberali privilegio imperator cuidam Genuensi nobili, cui Manueli nomen erat, Zachariæ filio, Phocææ monata quæ Orientem spectant, quibus insunt aluminis fodinæ. Ibi ille habitans cum sibi subjecta operarum multitudine indefesse laborabat eruenda distrahendaque ista merce; ac cum inde plurimum congesisset lucri, gustu, ut fit, quæstus in amplius ditescendi sitim accensus voti se hujus fore compotem speravit, si benignitate imperatoris, quem sibi faventem erat expertus, ulterius uti pergeret. Cum igitur exposuisset prono ad illi gratificandum Augusto accommodatis simum ad sui compendii rationes fore, si negaret deinceps aliis Genuensibus facultatem importandi alumen a superioribus per Pontum Euxinum partibus, inde siquidem vim inferre magnam illi consueverant istius mercis vendibilis in primis, quoniam plurimus, prout hodieque cernitur, ejus usus est in pannis et lana texta colore vario fucandis, impetravit quod voluit; et edicto Augusti rite signato interdictum ea negotiatione Genuensibus est. Isti decreto, ubi enotuit, ea quidem Genuensium pars, quæ domicilium Constantinopoli habebat et sede fortunarum jam illic constituta non alium alibi usquam receptum se habere sentiebat, refragari auctoritati principis, in cujus dictione viveret, non ausa, talis deinceps invectione mercimonij 421 abstinuit obnoxie, mandatis imperatoris obtemperans. Verum alii quidam ex ea gente domicilia Genuæ habentes, præscripto imperatoris nihilo habito, fabricati navem ingentem rotundæ formæ onerariam, e proprio solventes portu et in Thracium evecti Bosporum per Ponti fauces in Euxinum penetrarunt, nulla cura aut ratione habita vel imperatoris

τῆς σφετέρας, καὶ δὴ τῷ θρακικῷ προσοκείλαντες Ἀ
 Βοσπόρῳ διέπλεον τὰ στενὰ τοῦ Ἠόντου, ἀφροντίστως
 ἔχοντες καὶ βασιλέως καὶ τοῦ κατὰ σφᾶς συνήθους·
 μηδὲ γὰρ εἶναι τὸν προσίσχοντα τοῖς ἐνταυθοῖ ἐκ
 Γενοῦσας, πρὶν ἂν πρὸς ταῖς Βλαχέρναις γενόμενον
 βασιλέα τε εὐφημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προσκυνεῖν, ἐτέ-
 ρωθι τρέπεσθαι. Τότε τοίνυν ἐκεῖνοι καὶ αὐτῶν συν-
 θεσιῶν τῶν κατὰ σφᾶς ἀμελήσαντες, οὐρίῳ χρησά-
 μενοι τῷ ἐκ νότου πνεύματι ἀνήγοντο ἀφροντίστως,
 καὶ τὸ στόμα διεκθάντες τοῦ Πόντου πρὸς τοῖς βα-
 ρεῖοις τῆς θαλάσσης λιμέσιν ἐνώρμων. Κάκεινοι μὲν
 τὰ πολλὰ ἐπὶ χρόνον πειρατεύοντες διετέλουν. Ὑστε-
 ρον καὶ φορταγωγούσαν ληϊσάμενοι ναῦν, οὐκ ὀλί-
 γον μέρος τοῦ φόρτου καὶ στυπτηρίαν ἔχουσαν, ἐν
 ταύτῃ τὰ πάντα νηυσάμενοι κατ' ἀσφάλειαν θαρ-
 βῶντες κατέκλειον. Βασιλεὺς δὲ πυθόμενος τὴν διά-
 βασιν ἐν δεξιῷ τὴν καταφρόνησιν ἐποιεῖτο, καὶ ἐπὶ
 λογισμῶν ἔστρεψε πῶς ἂν ἐγγένοιτο ἐν Χερσὶ
 τοὺς καταφρονήσαντας περισχεῖν. Ἄλλ' οὐδ' ἐκεῖνοις
 ἠγνόητο τὸ παράπαν ἢ τοῦ βασιλέως θέλησις. Ἀμέ-
 λει τοι καὶ διὰ φροντίδος ἐποιοῦντο τῆς οὐ τυχεύσης
 τὸν πλοῦν εὐδοῆσαι σφίσι καὶ αὐτοὺς διαδρᾶναι τὸν
 κίνδυνον, ὃν ἐπυνθάνοντο ἐπηρτεῖσθαι τούτοις παρὰ
 βασιλέως. Ὡς γοῦν ἐκεῖθεν πλέουσι τὰ τῆς ἀνατο-

λῆς κατεφαίνοντο ὄρη, καὶ ἦν μὲν αὐτοῖς ποτὲ ἐξ
 οὐρίων πλέειν, ποτὲ δὲ καὶ λεγρίους πρὸς τὸν ἐμπί-
 πτοντα ἄνεμον, ὅπως ἂν σφίσι ῥέποι τὸ πνεῦμα, ἐν
 ἄλλοις μὲν αὐταρκεῖς ἦν τὸ τοιοῦτον καὶ σφίσι ἀπο-
 χρώντως εἶχε πρὸς εὐπλοίαν, τῇ Φάρῳ δὲ προσί-
 σχουσιν ἐν καὶ μόνον ἐδοκιμάζετο πνεῦμα χρησιμεῦ-
 σον τὸ τοῦ βορρᾶ, [P. 286] πλὴν οὐκ ἀνειμένον καὶ
 καταβράθυμην μὲν ἄον ὡς καὶ εἰς νηγεμίαν ἀμφι-
 βάλλεσθαι τὸ τοῦ ἀέρος κατάστημα ἐκ τοῦ τὰ λαίφη
 καὶ μόνον ψαίρειν, ἀλλ' ὃν ἔρα καὶ Ταναίτην ὀνομά-
 σετέ τις τῶν ναυτικῶν· τούτῳ γὰρ καὶ μόνῳ εἶχον
 ἰσχυρίζεσθαι, ἀπηλικότες τῶν ἄλλων, πρὸς τὸν ἀπὸ
 τοῦ βασιλέως λόχον ταῖς πορεῖαις αὐτῶν ἐφίχοντα.
 Καὶ γ' ἐφ' ἡμέραις προσδοκῶσιν ἀσμένιοις σφίσι
 ἐπέστη καὶ λαμπρὸς ἔπνει, καὶ ἐξ οὐρίων τὸ πνεῦμα
 ἴστατο τῇ νηϊ. Ὡς δὴ θαρβήσαντες τὰς τόλμας ἐθάβ-
 ρυον τὰς ἰδίας, καὶ τοὺς φώσσωνας αὐτίκῃ διαπα-
 τάσαντες ὄλουσιν κατὰ ῥοῦν ἐφέροντο, πῖσυνον μὲν καὶ
 τῇ τοῦ πνεύματος σφοδότητι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ
 τὰ πλευρὰ τῆς νηὸς βόαις αὐαῖς ἐξήρτυον καὶ ὄπλοις
 κατεκοσμοῦντο, ὡς ἀποχρώντως ἀνθεξούσης μὲν
 πρὸς πῦρ καὶ πᾶν τὸ βαλλόμενον τῆς νεῶς, πολεμη-
 σόντων δὲ καὶ αὐτῶν, εἴ τινες ἐκ βασιλέως ἐπίθοντο.
 Τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς πυθόμενος ἀπο-

vel antiquæ consuetudinis ipsorum, qua soliti eate-
 nus fuerant, ubi primum comparebant in his parti-
 bus, adire recta palatium Blachernarum, nec quid-
 quam antea rerum gerere aut quoquam divertere,
 quam ibi suum obsequium imperatori professei so-
 lemni acclamatione ac veneratione fuissent. Tunc
 igitur iis omnibus contemptis, ac cunctis officii
 modestiæque rationibus susque deque habitis, au-
 stro infante vela valido secure trajecerunt per an-
 gustias Bospori, et in Septentrionales Ponti portus
 invecti non sua solum illis per otium negotia tra-
 ctarunt, sed prædis agendis et piratica toto illo
 mari facienda non parum temporis triverunt. Tandem
 in onerariam incurrentes magnam et pretiosis
 gravem mercibus, quarum pars erat non exigua
 pondus ingens aluminis, ea expugnata prædaque
 universa in suam navem condita retro proram in
 patriam verterunt, transituri denuo securissime
 præter urbem ac portum Constantinopolis, sine ullo
 cujusquam metu, per summum Romanæ potentie
 contemptum. Ejus audaciæ superbiæque certior fa-
 tus imperator indignissime, ut par erat, injuriam
 tulit; decrevitque non committere ut se impune
 tantum ausos gloriari Genuensibus liceret. Disqui-
 rebat autem modum quo isto sub manum ac potes-
 tatem suam redigere contemptores posset. At neque
 his ignotum erat votum studiumque imperatoris. Ita-
 que curam ac diligentiam non vulgarem adhibebant
 in expediendo cursu explicandoque sese ab insidiis
 Romanarum navium, quarum rectoribus scie-
 bant ab imperatore mandatum ut observare ipsos
 in transitu ac omni ratione comprehendere cona-
 rentur. Ut igitur ipsis e Ponto patriam versus cur-
 sum tenentibus montes Orientis apparuerunt, fa-

cile usi sunt, ope artis nauticæ, vento, qualiscunque
 tunc spirabat, non plane adversus, illum nunc re-
 cta oppansis velis, nunc obliquatis capientes, prout
 opus erat ad fleotenda promontoria: ad quod suffi-
 ciebat aura modica. Ergo sic progressi continenter
 sunt ad Pharum usque, ubi subductis rationibus
 instituti cursus et periculum impendentium, sta-
 tuerunt deinceps non quemcunque sibi a Septen-
 trione ventum satis fore; qui enim tunc flabat lenis
 erat, molliter solum stringens, non pleno impetu
 impellens vela, ut malaciæ proprior cæli status vi-
 deretur. Egere se autem ad eluctandos quos provi-
 debant occursuros obices vehementi Borea; qualis
 est ille quem Tanaitem nautæ vocant. Huic, inquam,
 confidere uni se statuerunt posse; qui nisi contin-
 geret, plane desperabant insidias se Romanarum
 posse navium effugere. Ecce autem postquam ali-
 quot ibi dies substitere, commodum ille ipse opta-
 tus ventus spirare ab arcto vehemens cœpit; nec
 cunctati videlicet illi sunt totos illi libentissime
 pendere linteorum sinus, audacterque invecti spe
 optima ferebantur, evoluturos sese rati vi auræ tam
 prosperæ trans quamlibet infestos insidiantium co-
 natu. Navis latera quin etiam siccois boum coriis
 munierunt, ut ab igne forte injecto aut alia quavis
 ab hostibus ejaculata peste tuta forent. Arma ipsi
 expedierunt, vim repellere parati quæcunque ab
 imperatoris inferretur. His imperator compertis
 imperavit Genuensibus Perææ degentibus mit-
 tere qui sisterent hos populares suos, et iis suaderent
 non sic insalutato imperatore præterire. Fecerunt
 id illi studiose; sed nihil profecerunt, perstantibus
 aliis in proposito et monita convicio repellentibus.
 Quare illi, ne sibi fraudi esset aliena contumaciæ,

στέλλων προσέτατε τοῖς κατὰ περὶ αἶαν Γενουταῖς πῆμκειν τοὺς κωλύοντας, οἳ καὶ συχνοὺς πῆμποντες τοὺς ἀπεροῦντας μὴ πλεῖν προσωτέρω οὐκ εἶχον πείθειν. Οἱ δ' ἀπεισῦγον μὲν πρὸς τὴν ἔνστασιν, ὅμως τὸ ἐφ' ἑαυτῶν προορώμενοι μόνον εἴς τε τὸ πρὸς βασιλέως εὖνουν καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸ γένος ἐπιστροφὴν, ἤφλουν τὸ πᾶν ἐπ' ἑκείνῳ. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐσχάτην περιφρόνησιν ἠγησάμενος, καὶ γ' εἰς ἀτιμίας μείζονος λόγον, εἰ καθυφεικότος ἐκπλευσίαν, ἐπαγείρει μὲν τὰς κατὰ τὴν πόλιν εὐρεθείσας ὀλκάδας, περισυνάγει δὲ καὶ καθὼς τις ἐπακτῆρ κύνας τὸ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμουλικὸν, ἐπιστᾶ δὲ τοῦτοις τὸν βεστιάριον Ἀλέξιον τὸν Ἀλυάτην. Κακείνος ἅμα τοῖς περὶ αὐτὸν τὸν Βόσπορον ὡς εἶχε διαπαιρωθεὶς δεινὰ ἐποίει προστάσεων· καὶ εἰ μὴ τοῦτους καταλωνίσονται, ἴσον ἐτίθει καὶ τῷ τῆς ἀρχῆς στέρεσθαι. Συνταξάμενοι τοιγαροῦν οἱ ἐπὶ τῶν νηῶν, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ παραταξάμενοι, τὴν φορτηγὸν κατιούσαν ἐδέχοντο. Καὶ οἱ μὲν προσπίπτοντες καὶ γε κύκλω περιπτυσσόμενοι μαχητῶν ἔργον ἐπλήρου, ἀλλ' οὐκ ἦνουν τὸ παράπαν· ἦ τε γὰρ ἐξ οὐρίας ὄρμη καὶ τὸ ὑπερανεστηκὸς τῆς νηδὸς ἐκείνοις ἐς ὅτι μάλιστα ἐβόηθει, καὶ μάταιος τοῖς ἀντισταμένοις ἦν ἡ σπουδὴ. Καὶ οἱ μὲν ἐπιείχον ὀρμῶντες ἐφέξειν, οἱ δ' ἐπὶ τῶν νηδὸς κατημέλουν ὡς μηδὲν ἀνυσοντων· συχῶν γὰρ δίστευόντων τοὺς

Ἀφώσωνας καὶ πολυσοῦς ποιούντων τὸ υπεβῆν ἐνίκα τοῦ πνεύματος, καὶ προσεχώρει μείζον ἢ ὡς ἐπισηγεθῆναι τοῖς [P. 287] κάτωθεν ἐμποδίζουσι, καὶ κατ' ὀλίγον διολισθαίνουσα διεφύγγανε τοὺς ἐπιτιθεμένους κύκλω, πολλοὺς πρὸς ὀλίγους ὄντας. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξω που καθήμενος ἔσφυζε τὰς ὀρμὰς ἐνορῶν τὰς ἀποφυγὰς, καὶ συχνοὺς ἐπεμπεν, ἄλλους ἐπεθάβῦνεν, ἄλλους κελεύων καὶ προσαπειλούμενος. Αἱ σπουδαὶ δ' ἦσαν ἀνόνητοι, καὶ τῶν σπυδόντων τὰς χεῖρας τῷ οὐρίῳ τοῦ πνεύματος ἡ ναὺς ἀπεδίδρασκεν. Ὡς γοῦν ἐκείνοι μὲν ἐν ἀπόροις ἦσαν, ὁ βασιλεὺς δ' ἐν ἀθυμίᾳ δεινῇ, χλεύην τὸ πρῶτον οἰόμενος καὶ ἀντικρυς γέλωτα, εἰσάγει τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν βουλήν δοκοῦσαν συνοίσειν. Ἡ δ' ἦν χρησάμενος παρὰ Καταλάνων τῇ σφῶν νητῇ, μεγίστη τῶν ἄλλων οὕση, ἐπιβῆναι τοὺς αὐτάρκεις πολεμάρχους, καὶ οὕτως ἐπεμβαλόντας τοὺς ἐκείνης φώσωνας τῷ προσαράσσοντι πνεύματι ὡς πρῶτως μετέχοντας τοὺς τέως ὄργυιωμένους ἐπιτείχισαι, ὡστε καὶ ἀπνοεῖν, καὶ οὕτω τῆς ὀρμῆς καθυφείσαν ἐπ' ἐκείνην ὄρμη τούτους ἐπὶ θατέρως ὄντας. Τοῦτο γοῦν βουλευθὲν ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἠνύετο, καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐμβάντες ἐκ πρύμνης γίνονται τῆς κπταγομένης· ἔτυχε γὰρ καὶ ἡ ναὺς ἐγγύς, καὶ εὐχερῆς ἦν μετενεχθῆναι πρὸς τὰ προηγούμενα. Κακείνης πεσοῦσης πρόσθεν αἱ τῆς δευτέρας πνοαὶ

retulerant imperatori se quod suarum erat partium sedulo egisse, dolere autem quod hi sui cives sibi morigeri non fuerint: coerceret eos ipse pro sua potentia, nec peccantium culpam imputaret insonitibus, aut gentis universæ proprium esse duceret paucorum crimen. His imperator auditis summæ sibi fore ignominie reputans tam proterve se contemni sibi que illudi sinere, immittit in eos repente quantum expeditarum in navalibus et portibus reperitum est navium. Hæ omnes universis e Gasmulica navali militia, qui tum Constantinopoli fuerunt, plenæ, canum instar irritatorum coortæ in transeuntes Genuenses sunt undique, vehementissime instantes. Impositus ad hoc dux ipsis fuerat vestiararius Alexius Alyattes, qui cum suis confestim trajecto Bosporo nihil sibi reliquit ad omnem contentionem faciebat, mandans atque instigans, sicque in animum inducens, si non expugnaret tali loco temerarios piratas, nihilo sibi minus id fore dedecus quam si præfectura ignominiose privaretur. Ordinati ergo hinc quidem in foris navium, hinc et terra in littore milites, pro se quisque ejaculando impetebant onerariam. Sed cum nihil minus quam quantum ab optimis expectari militibus poterat tali tempore facerent, frustra erant tamen, utique adversus onerariam exstantibus alte, iisque munitis, lateribus protectam, et valido a pupi impulsam vento, sicque prorsum irrevocabili ruentem cursu, strepitus 424 vani circum tumultuantium egregie securam. Ridebant igitur ejus vectores conatus hostium inanes et cum distenta vento carbasa crebris undecunque sagittis perforarentur, iis utcumque pertusis pedem

nihilo secius facere pergebant, abundante viarum propitiæ; qua longius ante a tergo sequentes efferebantur, quam ut esset periculum ne a quoquam eorum prope adiri, nedum capi aut teneri possent. Quæ vero naves a lateribus incurrerent, eas utpote humiliores et minores ludibunde repellebat ingens mole et plenis velis oneraria pervolans. Cernebat hæc imperator ex edito longe intuens, alios missitans super alios, adhortans, jubens, minans. Sed et ipsius jubentis et parentium cunctorum æque inania effectuque cassa studia erant, evolante inter manus navi beneficio venti prosperi. Cum ergo milites quidem quo se verterent ignari, imperator autem sui contemptu ludibrioque tanto in iram irratum maximam, varie, sed inutiliter æstuerent, fuit qui Augusto consilium e re nata non improbabile suggereret. Id erat ut in quamdam, quæ magna et prævalida forte illic stabat, Catelanorum navem commodato a dominis acceptam, inductis repente quot ea posset capere militibus, juberet illam continuo expansis eidem vento totis velis in puppim fugientis invehî, et sic infracta viarum viarum Boreæ obstructa, velocitatem imminuere ruentis cursu inque retardare. Dictum in opus confertur. Memento se admovet a 425 tergo in umbrans et ventum intercipientis oneraria, latitudine vaste patentium alarum obicem opponens vento propellenti Genuensem navem; quæ sic destituta constitit, otiumque admotis hostibus dedit in insiliendi. Adjuvabat id agentes e Catelano paris altitudinis navigio varius et vehemens undique conatus humiliorum undique navium omni ex parte adorantium. Nec obsisti

εμπαίουςι τῇ προτέρῃ, καὶ τὸ πολὺ φύσημα τῶν φωσσῶνων τῆς πολεμίας εἰς ὀλίγον περιστὰν αὐτίκα ὀκίνητον τὴν ναῦν ἐνεργάζετο. Ἐμπιπτουσῶν τοιγαροῦν ἀμφοῖν ἐκ θατέρας ἐκθοροῦντες εἰς ἐκείνην, καὶ τῶν κάτωθεν προσβοηθουσῶν, μεγίσταις προθυμίαις ἔβαλον. Καὶ οὕτως ἐπ' αὐτοῖς ἄλλοι καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἕτεροι ἐπεμβαίνοντες, τοῦ βασιλέως παραθάρβυνοντος ἔξωθεν, κρατερῶς μάχῃ ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης προσελθοῦσαν αἰρούσι τὴν ναῦν. Καὶ ταύτην μὲν πρὸς τῷ βασιλικῷ νεωρίῳ ἰστᾶσι κατάξαντες, αὐτοὺς δὲ ταῖς ὀξείαις δίκαις ὀποβαλόντες ἐτιμώρουσιν. Πολλοῖς δ' ἐκείνων καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρτυτον τοῖς προστυχοῦσι πασσάλοις, ἀντίποινα τῆς πρὸς τὸν βασιλέα καταφρονήσεως. Ἡρεοικὸς τούτῳ ξυμπίπτει καὶ ἄλλο τι, καὶ τοῖς Γενουταῖς προστρέβεται ἔγκλημα. Τινὸς γὰρ ἐκείνων ὀπερφηναυευσαμένου προσελῶντι, καὶ ἐπόντος ὅς « Ἡ πόλις καὶ πάλιν ἔσται τοῖς ἡμετέροις, » ζηλώσας ἐκείνος βάλλει κατὰ κόβρης καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀχρειοῖ τῷ Λατίνῳ, καὶ εὐθὺς τῷ πλήξαντι ὁ διὰ μαχαίρας ἐσχεδιάζετο θάνατος. Τοῦτο μαθὼν βασιλεὺς δεινὰ ἔποισι, καὶ τὸν ἴδιον προσερέτην οὐκ ἀνίει ζητῶν. [P. 288] Ὡς δ' οὐκ ἐδίδουν (ὁδὲ γὰρ ἦν,) εὐθὺς θυ-

μὸς αἴρεται κατ' ἐκείνων, καὶ τῷ Μουζάλωνι Μανουῆλ αὐτίκα προστάσσει τὸ γένος ἐξαναστατοῦν ἅπαν μὴδὲν μελλήσαντα. Συνῆκτο τοίνυν ἐν ἀκαρεῖ τὸ στρατιωτικόν, ὅσον ἦν ἐν τῇ πόλει καὶ ὅσον ἔξωθεν προσεγένετο. Καὶ ἅμα φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, φοβρωτέρου δ' ἐπιθέσθαι τὰς ἀπάντων οἰκίας κυκλοῦσι, καὶ πρὸς τῷ ἐγχειρεῖν ἤσαν, τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀναμένοντες κέλευσιν. Οἱ δὲ τῷ φοβερῷ ἐκπλαγέντες, καὶ καθ' ὅσον οἶόν τε συστειλάντες τὸ ξυμφυτον τοῦ θυμοῦ, ἀπηνεοῦντο πρὸς τὰ πραττόμενα, καὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος ἀμείνους τῇ ὀποκλίσει καὶ τῷ ταπεινῷ σχήματι κατεφάνθησαν, καὶ δὴ πρὸς ἰκεσίας ἐτρέποντο, καὶ προσελιπέδουσαν τῶν ἰδίων τραχήλων ἐκδήσαντες ἑαυτοὺς ἐς ὅ τι καὶ βούλεται ὁ κρατῶν χρῆσασθαι, ὀμολογοῦντες ἤττους εἶναι τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ὅ τι προστάσσει εὐπειθεῖν ὀπισχυόμενοι, μὴδ' ἀναφυγὴν εἶναι σφίσι πλὴν τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως συμπαθειαν. Οὕτω ταπεινωθέντες τῷ φόβῳ πλῆθος ἄθρου πρὸς τὸ κελευόμενον ἐνεδίδουν, καὶ πολλῷ χροσίῳ προστιμηθέντες τὴν βασιλικὴν ὀργὴν μόλις καταμαλάττουσι, πολλῷ τῆς σφῶν κορύβης ἐκείνην ἀνυσιμωτέραν γνωρίσαντες. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

diutius potuit. Alii super alios irrumpentes perruperunt tandem aditum; et post longam atrocemque pugnam, adhartante suos e loco conspicuo praesente imperatore, capta tandem oneraria in urbis navale deducta est, vectores autem ejus meritis subjecti poenis. Multis enim eorum effossi sunt oculi sudibus forte repertis sub miserorum palpebras infixis, debito, ut exprobrabant, supplicio, despectui habere non veritis Augustam majestatem. Contigit et quiddam alias huic non absimile, unde gravis in eosdem Genuenses et invidia publica et indignatio principis exarsit. Cum enim quidam ipsorum jactabunde Proselonti dixisset: « Iterum a nostris urbs obtinebitur, » indignans ille infregit colaphum tam valide Latino ut oculi ei usum ademerit, non impune: nam statim percussor gladio confossus interiit. Quadam ejus rei fama sparsa commotus imperator hanc certo factum explorandi rationem in it. Suum reddi sibi remigem a Genuensibus poscit, graviter id urgens, et ni faciant minans. Ut autem illi non reddebant (nec sane poterant eum repraesentare qui nusquam jam esset), pro convictis hoc ipso patratæ caedis eos habens, nec ferendum id facinus ratus, Manueli Muzaloni subito imperat, 426 exterminet sine mora genus universum Genuensium. Ille momento, quantum erat in urbe, quantum in suburbana vicinia militum, cogit. Adstabat acies visu ipso terribilis, minis et procinctu saeviendi formidolosior multo, iis utique quibus praesens perniciis intentabatur. Circumeunt extemplo ounctorum domos, ferventes impetu proximo diri adoriendi negotii, ad quod nutum modo imperatoris expecta-

bant. Fregit hæc species quantumvis audaces alias animos, et tumentes licet istus innatæ, offensione nova irritatæ ferociæ compressit spiritus. Cum enim sedatiori mente reputarent quam in præcipiti res eorum salusque penderet, facile viderunt non esse id tempus experiendarum virium, quas male comparato certamine succubituræ, si cum imperatoris potentia committerentur, haud esset dubium. Ira ergo propria in potestate habita, ad alienam, unde metuerent, exarmandam efficacissimum delinimentum adhibuere supplicis demissionis, siquidem humili provoluti habitu ad pedes principis, et funibus in suas ipsi cervices injectis apparentes, misericordiam implorabant, obnoxios se ferentes, paratosque ad quidvis subeundum quod decerneret Augustus, cujus potestate se inferiores agnoscerent et majestati obsecuturos ad nutum sancte pollicerentur. Unum sibi tutum in clementia ejus a clade imminente videre perfugium: in id se confugere, ac ne illo excludantur etiam atque etiam orare. Sic metu in modestiam subacta conferta illa plebs pertinaciam remisit prius ostensam prompte quod mandabatur exsequens. Indictum enim multæ nomine magnum auri pondus exsolverunt, lucro non parvo imputantes vel sic placare atque a propriis capitibus quantovis fortunarum damno avertere potuisse imperatoris iram, eam jam tandem agnoscentes efficacioram ad vindicandum scelus quam esset ipsorum ad audendum perpetrandumque projecta temeritas. Et hæc quidem sic se habuere.

Ω'.

α'. Ὅπως καὶ ἐκ ποίων τῶν αἰτιῶν τὰ κατὰ τὸν Αἴμον καὶ αὐθις παρεκινουῦντο.

[P. 292] Βασιλεῖ δὲ καὶ αὐθις φροντίδων ἤρξε τὰ κατὰ τὸν Αἴμον κινούμενα. Αἱ γὰρ συνθεαῖαι τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τῷ κήδει σπονδαὶ συνεχέοντο ἤδη, τῆς Μαρίας κινούσης τὸν ἄνδρα πρὸς ἔχθραν ἐφ' οἷς καὶ παιδοποιησαμένων τὸν Μιχαήλ ἐν ἀναβολαῖς τὰ περὶ τὴν Μεσεμβρείαν ἦσαν, καὶ δῆλος ἦν βασιλεὺς ἐκείνοις πλαττόμενος ἀφορμὰς τοῦ μὴ δίδοναι ἅ καὶ καθάπαξ δίδοναι οὐκ ἦν βουλομένην ἐκείνην. Ἀνεβρίπιζε δὲ τὸ μῖσος καὶ ἡ πρὸς βασιλέως τῆς μητρὸς ἐκείνης Εὐλογίας παρόρασις. Τὸ δ' αἷτιον ἡ περὶ τῶν γεγονότων τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφορά, ὡς εἰς ἔχθρὰν λογίζεσθαι τῷ κρατοῦντι μὴ ὅπως αὐτὴν σχιζομένην τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν σχιζομένων περιποιούσαν καὶ περιθάλλουσαν. Ταῦθ' ἡ Μαρία πυνθανομένη τῶν ὁσημέραι παρ' αὐτὴν φοιτῶντων (ἦσαν γὰρ καὶ τῶν μοναχῶν οὐκ ὀλίγοι τὴν εἰς ἐκείνην στέρξαντες ἱκεσίαν) δευνὰ ἐμελέτα κατὰ τοῦ θεοῦ, στυγοῦσα μὲν καὶ τὴν πρᾶξιν, ὡς πρὸς τοὺς ἱκετεύ-

οντας ἔλεγεν, ἐν δεινῷ δὲ ποιουμένη καὶ τὴν τῆς μητρὸς πρὸς βασιλέως ἀπέχθειαν. Ὅθεν καὶ πρὸς ἴσα δεικνύσα τὸ ἔχθος πειράται πράττειν καὶ μείζον ἢ κατὰ γυναῖκα· τὸν γὰρ Ἰωσήφ σὺν ἄλλοις, ὃν δὴ καὶ Καθαρόν ὠνόμαζον, πέμπει πρὸς Παλαιστίνην ἅμα μὲν τῷ τῆς Αἰλίας πατριάρχῃ τὰ πραγθέντα διασαφίσοντα, ἅμα δὲ καὶ τὸν σουλτάν κατὰ βασιλέως ὡς ἐνὸν ἐκείνῳ παρακινήσοντα, ὥσθ' ἅμα ἐκείνον μὲν ἔνθεν, Βουλγάρους δ' ἐντεῦθεν συνελθόντας τὴν χώραν τοῦ βασιλέως κακοῦν· εἶναι γὰρ καὶ τῷ Θεῷ ἀπηχθημένον τὸν βασιλέα ὡς παραβάντα τὴν πρὸς ἐκείνον θρησκείαν, οὐδὲν δ' ἄλλο εἶναι τὸ κινουῦν Θεὸν ἐπ' ἀνθρώπους ἢ τὸ παραδῆναι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκείνον νομιζομένην δόξαν ἀρχῆθεν, τῷ μὲν οὖν πατριάρχῃ οἱ παρὰ τῆς Μαρίας πεμφθέντες πιστὰ λέγειν ἐδόκουν, καὶ παρ' ἄλλων μαθόντι τὰ γεγονότα· ὅθεν καὶ παρὰ μόνον τὸ μεγεθύνειν προστιθέντας τὸ πρᾶγμα ἀληθινούς πρέσβεις εἶχε, καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει τὸν πέμψαντα. Ἐπίστανται οὖν τοὺς περὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον καὶ γε τὸν Ἀντιοχείας Εὐθύμιον ἐκείνο πράττειν ὃ καὶ μό-

VI.

1. *Ut et quibus de causis ad montem Hæmum turbari pax cœperit.*

427 Cæterum imperatori novarum initium curarum attulerunt res apud Hæmum iterum turbatae. Nam conventiones Constantini et illa fœdera, nuptiali utcumque necessitudine firmata, jam confundebantur, Maria virum in hostile adversus Romanos odium movente eo efficacius, quo pluris ea esse apud ipsum cœperat edito ei filio, qui Michael est dictus, cessante interim imperialium promissorum fide. Nam cum pactis sponsalibus recepisset imperator Mesembream Constantino se cessurum, nondum eam tradiderat; et satis apparebat deliberatum esse ipsi nullo unquam sine comminisci prætextus non dandi quod amitteret invitissimus. Subjecit jam per se ardenti offensionem flammam nova injuria neglectæ spretæque ab imperatore Eulogiæ, quæ mater erat uxoris Constantini. Causa inter eos dissidii fuit Eulogiæ declarata propensio in eas quæ minus imperatori probabantur factionum ecclesiasticarum partes, quam ille odio sororis in se cuidam imputabat. Sane matronæ hujus in ea re ita eminebat studium, ut non contenta se ipsam a communione consentientium fratri Augusto segregare, plerosque etiam auctores participesque schismatis conciliare demerendo sibi fovereque patrocinio palam affectaret. Hæc Maria quotidianis audiens nuntiis (cursitabant enim inter matrem filiamque nundinandis in causam schismatis mulieribus suffragiis intenti monachi non pauci) gravia in avueculum machinari orsa est, invita ipsa quidem et abhorrens ab impio in speciem facto, ut dicere solebat implorantibus ejus opem quos dixi monachis, tamen excusans,

sinere inultam se non posse 428 aversionem a matre sua quam præ se ferebat imperator; cui proinde parem odii mensuram rependere aggressa, plas nocere conata est quam verisimiliter potuerat a muliere timeri, siquidem Josephum quemdam cognomento Catharum cum aliis in Palæstinam misit, partim ut Eliæ patriarchæ manifestarent quæ acta fuerant, partim ut hujus opera, collaborantes eodem et ipsi pro virili, sultanem illo dominantem in imperatorem concitarent; quo illo inde, Bulgaris ex parte alia irrupentibus, imperatori subjectæ provinciæ ancipiti utrinque malo vexarentur. Nam exosum esse utique Deo imperatorem ob ea quæ contra ritus patrios in religione immutasset: una re autem maxime moveri et concitari Deum adversus homines, si eos videat olim sancita ecclesiasticæ doctrinæ dogmata legitimumque usum sacrorum corrumpere intrusa novitate non vereri. Ac patriarchæ quidem miasa a Maria facile persuaserunt quæ narrarunt, utpote ipsi jam ab aliis audita; itaque cum hi novi cognitarum antea rerum nuntii nihil nisi exaggerarent indignitatem fama jam celebrium aclorum, pro veris eos et sincere agentibus legatis habuit, nihil curiose indagans circa mentem ejus a quo mittebantur, aut inquirendum suspiciose ducens de toto istius legationis consilio, ecquid arcani quidpiam artificii et politicarum privatarumve rationum specioso zeli pro religione obtentu celaret. Itaque tanto studio in negotium incubuit, ut vel si contingeret Alexandrinum Athanasium et Antiochenum Euthymium imperatori assentiri, profiteretur solum se non dubitaturum obsistere. Sultanem quod atinet, inexpectatissima hæc ei accidit legatio, quippe

νος ἤξειυτο [P. 293] ποιεῖν. Τῷ δὲ γε σουλτὰν παρ' Ἀ
 ἑλισμένους ἐπιστὰς ἔκρινε δεῖν ἡσυχάζειν, τοῦ μὲν
 ἑλισμένους ἦν πάντα ἢ ἐκείνων πρεσβεία ὡς μηδὲ
 ποτ' ἄλλοτε γενομένη τοῖς πρὸ αὐτοῦ τῆς Αἰγύπτου
 ἄρχουσι· προσέτι δὲ καὶ τὸ ἔθνος τῶν Βουλγάρων
 μὴ περιφανὲς ὄν ὥστε καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνάγεσθαι, ἐν
 ὑπονοίαις τὴν πρεσβείαν ἐποίει, καὶ σιγηλῶς ἀπέ-
 πεμπε. Τὸ μέντοι γε δοκοῦν τῷ τῆς Αἰτίας πατρι-
 αρχεύοντι. Γρηγορίῳ καὶ λίαν ἀληθινὸν ἦν. Ὁ γὰρ
 Ἀντιοχείας καὶ προεπεδήμησε τῇ Κωνσταντινου,
 ῥυσθεὶς τῶν τοῦ ῥηγὸς Ἀρμενίας χειρῶν. Ἐκεῖνος
 γὰρ ἔχθος τῷ πατριάρχῃ τηρῶν καὶ θέλων ἐκποδῶν
 ποιῆσαι, ἐπεὶ ἀνὰ χειρὰς εἶχε τὸν ἄνδρα, ἐκδίδωσι
 τοῖς ἀπάξουσιν ἢ δὴ καὶ ἀπολλύναι ἐκ τοῦ παραχρη-
 μα ζυμβαίη. Καὶ οἱ λαβόντες ἀμφιάλω κατεπίστευον
 πέτρα, ἐρήμῳ οὐσῇ καὶ ἀπανθρώπῳ τὰ εἰς παρά-
 κλησιν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ῥυσθεὶς, ὡς ἔλεγε, ταῖς τοῦ
 θαυματουργοῦ Νικολάου ἐπιστᾶσαι, βασιλεῖ προ-
 τρέχει καταχθεὶς εἰς πόλιν. Ὁ δὲ γε Ἀλεξανδρείας
 καὶ αὐτὸς ὕστερος τῶν πραχθέντων γεγονῶς, ἀνα-
 λβεῖν μὲν οὐκ εἶχε τὸ γεγονὸς, ὅμως δ' εἰρήνευον,
 ἐμποδῶν ἔχων τὴν ξενίτιαν τοῦ ταῦτα ζητεῖν. Οὐ
 γὰρ προσκέκλητο ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' αὐτὸς κατὰ παρα-
 μυθίαν ὧν ἔπασχεν λυπηρῶν ἐν τοῖς ἀθέοις διάγων
 ὡς ἐπὶ λιμένα τὸν βασιλεῖα κατέφευγε, καὶ ἐπιτετε-

λεσμένοις ἐπιστὰς ἔκρινε δεῖν ἡσυχάζειν, τοῦ μὲν
 συμπράξαι παντελῶς ἀπέχων, τὸ δ' ἀνακινεῖν καθ-
 εστῶτα ἡγούμενος ἄκαιρον.

β'. Ὅπως ἡ Μαρία κατεσοφίσαστο τὸν Σφεντίσ-
 θλαβον.

[P. 294] Ἡ μέντοι γε Μαρία Μιχαὴλ τὸν παῖδα
 καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν στέψασα βασιλικῶς ἔτρεφε
 καὶ ἀνῆγε, τὴν εὐφημίαν μετὰ πατέρας τῷ παιδὶ
 παρέχουσα. Ὑπόπτως δὲ τῷ Σφεντίσθλαβῳ καὶ λίαν
 ἔχουσα, δεσπότη γε ὄντι, ὑποποιεῖται δὲ δολίως ἐκεῖ-
 νον· τὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἀσθενῶς ἔχοντος γὰρ
 ἐποίει τοιαῦτα κατασκευάζειν περὶ τῷ παιδὶ δειλιῶ-
 σαν. Πέμψασα γοῦν, ὄρκους μὴ ἐπιβουλεύσαι οἱ,
 πείθει παραγενέσθαι τὸν Σφεντίσθλαβον παρ' αὐτήν.
 Ὁ δὲ τοῖς ὄρκους θαρρῆσας εἰς Τέρνοδον ἦκε, καὶ
 ἤδη παρηγηκότα υἱοποιεῖσθαι ἤξιον. Καὶ δὴ ἐπ' ἐκ-
 κλησίας περιφανῶς τῇ Μαρίᾳ ἐκεῖνος υἱοπεποίητο·
 μετὰ γὰρ τὰς τοῦ ἱερέως ἐντεύξεις καὶ τὰ ἐπ' αὐ-
 ταῖς φῶτα, διασχούσα τὸν ἐπενδύτην ἄμφω Μιχαὴλ
 καὶ Σφεντίσθλαβον παρ' ἐκότερα τῶν αὐτῆς ἀγκα-
 λῶν ἐτίθει, καὶ συνθεσιῶν γενομένων ἀπελύετο ἐπ'
 οἴκῳ υἱὸς κεκλημένος τῆς τῶν Βουλγάρων δεσποί-
 νης μετὰ Μιχαὴλ ὁ Σφεντίσθλαβος. Οὕτω πολὺς

qualem nullam unquam fando esset auditum deces-
 sores suos Ægypti principes accepisse. Offendebat
 etiam obscuritas Bulgaricæ gentis parum hactenus
 celebris 429 nec multum posse judicatæ; quare
 ab ipso tota res pro suspecta contempta est, lega-
 tique silentio dimissi. Cæterum Eliæ patriarcham
 sua minime fellit opinio Gregorium, in iis quæ
 de aliis duobus patriarchis autumaverat. Nam
 Antiochenus quidem jam tum Constantinopolim
 advenerat, liberatus e manibus regis Armeniæ.
 Hic enim rex ei patriarchæ infensus, et amovere
 de medio ipsum cupiens, forte incidentem in suas
 manus tradiderat certis hominibus abducendum eo
 ubi perire illum brevi necesse esset. Et illi ac-
 ceptum rupi desertæ mari circumflusæ commise-
 rant ad certum exitum, omni quippe humani
 subsidii commerciique destitutæ facultate. Verum
 ille liberatus inde, ut aiebat, cœlesti auxilio thau-
 maturgi Nicolai, ad imperatorem confugit, Con-
 stantinopolim se conferens. Alexandrinus autem,
 post ita quæ de religione nuper sancita quidam
 improbabant eVectus in thronum, retexere prius
 acta non curavit; quare quietus permanebat, eo
 securius quod propter locorum ubi debebat longin-
 quitatem a Constantinopoli minime aspergendum
 sese confideret qualicumque invidia rerum illic
 transactarum, præsertim ad quarum ipse consilia
 vocatus non fuisset. Accedebat quod multis, ubi
 erat inter Barbaros veræ religionis hostes vivens,
 adversis conflictatus, obstruere sibi quem unum
 habeat ad confugium paratum portum gratiæ im-
 peratoris e re sua non putabat. Itaque obnoxium se
 illi a quo solatium exspectaret præbuit, nihil suc-
 censens ab eo constitutis, sed quietem amplectens,

abstinens tamen diserta comprobatione jam acto-
 rum, verum iis quomodocumque semel statutis
 intempestivum nunc quidem existimans a se con-
 troversiam moveri.

2. Ut Maria Sphentisthlabum deceperit.

Interim Maria Michaellem filium ætate immatura
 coronari curavit, regique inde alebat educabatque,
 in acclamationibus publicis locum 430 ei post
 parentes tribuens. Sed his illam intentam contur-
 babat a Sphentisthlabo molesta suspicio, jus utique
 non inverisimile ad Bulgaricæ principatum habenti,
 nec contemnenda ad id tuendum potentia subnixo,
 quippe qui despota jam esset; quare optimum pu-
 tavit dolis illum aggredi, prætextu fraudis indidem
 sumpto unde causa ipsi pro puero timendi major
 erat, e morbo videlicet regis et viri sui Constantini
 sine spe decumbentis. Mittit ergo certos homines
 ad Sphentisthlabum, qui postquam juramentis ei
 quam religiosissimis sinceræ in ipsum Mariæ bene-
 volentiæ fidem plenissimam fecissent, quam blan-
 dissime rogarent venire ad ipsam ne gravaretur.
 Persuasus ille ac fretus religione jurisjurandi,
 Ternobum se confert. Nec ibi aspernatus senex
 annosus est ridiculam a tanto juniori femina obla-
 tam adoptionem, quæ fratrem illum, et quidem
 minorem, faceret pueruli lactentis. Res palam in
 ecclesia celebrata sic est. Post adhibitos a sacer-
 dote solemnnes in talibus occursus benedictiones et
 ritus cæteros, magno allucente funalium numero,
 Maria regium diducens pallium ambos hinc atque
 inde ulnis admovit, Michaellem pusionem ac senem
 Sphentisthlabum; e quibus hic in hunc modum
 fœdere sancito, domum retulit novum titulum filii

χρόνος τὴν υλοποιίαν παρεμέτρει, καὶ δολιευσαμένη κτείνει ἢ δῆθεν μήτηρ τὸν υλοποιεῖσθαι πιστεύσαντα. Ἄλλ' ἢ Δίκη οὐχ ὡσπερ ἔθος αὐτῆ τὰ πολλὰ κατημέλει, ἀλλ' ἀνιστᾷ τὸν ἐκζητήσοντα τὸ αἷμα τοῦ ἀδίκως πεφονευμένου. Καὶ ὁ λόγος ἄνωθει βούλεται μεθελθεῖν τὰ τῆς διηγήσεως.

γ'. Τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν ἀρχῆθεν, καὶ ὅπως τὸν Κωνσταντῖνον πεφόνευκεν.

Ἦν ἀγρότης ἐκεῖσε μισθοῦ βόσκων χοίρους, Κορδοκούβας κακλήμενος· τὸ δ' ὄνομα ἢ Ἑλλήνων γλώσσα εἰς λάχανον ἐκλαμβάνει, καὶ Λαχανᾶς ἐντεῦθεν φημίκεται. Οὗτος τῶν χοίρων ἐπιμελῶς ἔχων ἑαυτοῦ κατημέλει, οὐτ' ἐπὶ τροφαῖς οὐτ' ἐπ' ἐνδύμασιν ἀσχολούμενος, [P. 285] μόνω δ' ἄρτω ἀποζῶν καὶ ἀγρίοις λαχάνοις ἀπερίττως εἶχε καὶ ἀφελῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ αἰτούς κατ' ἐκείνον ὄντας οἷς διεξήει πολλάκις, δῆλος ἦν μεγάλη περὶ ἑαυτοῦ φανταζόμενος. Οἱ δὲ οὐχ ἤττον κατεγελῶν ἢ μὴν ἐπίστευον. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνος τοιαύταις οὐκ οἶδ' ὀπόθεν ἐλπίσι μετεωρίσας τὸν νοῦν ἑαυτῷ προσεῖχε, καὶ εὐχὰς ἀπεδίδου Θεῷ ὡς ἔχων ἔτυχε· πού γάρ ἐκείνῳ μετὸν καὶ θεῶν λογίων κἄν ἐπὶ νοῦν, ἐν τοῖς ἀγροῖς ἴσα καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ βοσκομένοις

χοίροις τὸ παράπαν ἐκδεδητημένῳ καὶ ἀφελῶς ἔχοντι; Σύννοους οὖν τὰ πολλὰ διάγων, καὶ οὐδὲν προὔργου τιθέμενος τῆς πρὸς ἀρχὴν τινα καταστάσεως, πολλάκις τὰ αὐτὰ διεξήει τοῖς ἀγρόταις ἐκείνο· καὶ συφορβοῖς, ἀγίων τινὰς ἐντυχίας λέγων καὶ παρακινήσεις τὰς παρ' ἐκείνων εἰς ὃ κινήθηναί καὶ ἔθνοους ἄρξει. Ταῦτα πολλάκις διεξίων ἐπίστευτο. Καὶ ἤδη ἄλλως προσεῖχον αὐτῷ ἢ ὡς ἐδόκει· τὴν γὰρ προθεσμίαν ἐγγὺς ἐδήλου τοῦ κινήθηναί. Μίᾳ οὖν τὸ τῆς ὁρμῆς σύνθημα λέγων λαθεῖν, αὐτίκ' ἐκείνους ἐφέλεται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν, κἀκείνῳ ἔπονται ὡς μέγα τι ἐλπίζοντες πράξειν. Ἀπέρχονται γοῦν εἰς χώραν, καὶ τὸ τοῦ συφορβοῦ κηρύττουσιν ὄνομα, ὡς θεῶθεν ἔχε οἱ τοῦ ἄρξει σύνθημα. Καὶ ἅμα λέγοντες ἐπειθον, καὶ προσεπειθίοντο πλείους ἐκάστης. Κἀκεῖνος πρὸς τὸ εὐσταθέστερον μετεβάλλετο, ἀμπεχόνῃν τ' ἐνεδιδύσκετο καὶ σπίνθη περιεζώννυτο ἵππου τ' ἐπέβαινε, καὶ ἐθάβει πρὸς ἔργα μιλζῶ ἢ κατ' αὐτόν. Τοῦ γοῦν Κωνσταντῖνου ἀσθενῶς τοῦ σώματος ἔχοντος (τὸ γὰρ σέλιος κατεαγὸς ἔχων ἀκίνητος ἦν, κἄν που καὶ ἀπληθὺς ἔδει, ἐφ' ἀμάξης ἐφέρετο φόρτος κενός) πολλοὶ καταλιγώρουν, καὶ μᾶλλον οἱ πρόσοικοι Τόχαρι, ἐκδρομὰς ἐκάστης ποιῶντες καὶ Μουσῶν ὄντως λείαν τὰ

dominæ Bulgarorum a Michaele puero secundi. Non multum ab hac adoptione tempus processerat, cum circumventum insidiis, eo facilius quod a sibi cavendo fiducia eum novæ contractæ necessitudinis averterat, egregia mater adoptatum occidit. At divina justitia non qua solet in plerisque patientia sceleris hujus pœnam distulit. Statim excitavit qui sanguinem impie cæsi requireret. Cujus eventus narratio paulo altius repetenda est.

3. Initia Lachanæ, et ut is Constantinum interfecerit.

Erat in iis partibus rusticus quidam mercede porcos pascens, Cordocubas appellatus, cui voci cum quædam inesset usu popularis illic ἄσπινγος linguæ oleris notio, Græci qui olus lachanum vocant, istum, ubi cœpit innotescere, hominem Lachanæ vocabulo celebraverunt. Hic ita sollicitè suis sibi commendatis attendat ut sese negligeret, non curans quid vestiret aut quo vesceretur, naturali simplicissime defungens victu, solo pane et herbis agrestibus contentus. Familiaribus utebatur indolis et educationis similis homunculis; quibus plerumque magna de se quædam olim futura quasi vaticinans jactabat, sæpe illis irridentibus, nonnunquam etiam non plane detrectantibus credere. His ille nescio unde spebus inflatus, gravitatem affectare cœpit insolitam, componereque se in speciem sanctorum, colligens subinde animum, et Deum invocans quibus uti poterat precibus homo funditus omnis institutionis rudis, quippe in agris semper vereatus pascendis intentus porcis. Apparebat igitur fere cogitabundus, verbis sæpe significans volvere se animo nescio quam machinationem novi consti-

tuendi principatus, quem quasi ad scopum acta et meditamenta cuncta sua dirigeret. Habebatque de talibus ad suos illos sodales rusticos et subulcos serios sæpe sermones, memrans mira etiam visa et quasdam apparitiones sanctorum, a quibus impelli se aiebat ad jugum excutiendum et sibi usurpandum gentis imperium. Ejusmodi tam sæpe disseruit, ut quantumvis incredibilium fidem faceret. Jamque alio ei plerique studio quam prius attendebant, maxime cum ediceret fatale tempus decretæ sibi divinitus potentis imminere, moxque se erupturum in ejus arripiendæ conatum, quem prospero successu fortunandum sciret. Ad hæc arrectis aliquandiu subito diem pronuntiavit, qua die proditurus esset e latebris et maturo jam præclaro cœpto felix auctore Deo auspiciis daturus. Nemo dubitavit aut renuit. Conclamarunt omnes duceret quo vellet; se alacriter in cunctis obsecutores. Nec facta dictis abfuere. Addunt addicuntque ipsi se frequentes, magnis elati spebus. Cursant per regionem proclamantes subulcum a Deo missum, et ad manum jam conflam ingentem certatim undique accurrentium aggregant numerum. Crescebat in dies multitudo, et novus dux ad consentaneum assumptæ dignitati se fingens habitum, abjectis centonibus honestiorem induit vestem; enseque succinctus, equo inscens, ad opera majora ejus hactenus fortuna caperet palam se accinctum ostentare ausus est. Valetudine tum, ut dictum est, Constantinus infirma utebatur: nam crure dudum fracto facultatem inaccessus amiserat, et si quopiam esset necesse proficisci, curru ponderosius trahebatur. Ea res contemptum illi conciliavit plurimorum. In his Tochari finitimi, fera gens et

Μασῶν τιθέντες. Φάλαγγι γοῦν Τοχάρων προσκρού- A
σας ὁ Λαχανᾶς ἐμπίπτει σφίσι μεθ' ὧν ἐπεφέρετο,
καὶ κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ αὐθις ἄλλη, καὶ οὕτω
πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐπ' οὐ πολλαῖς ἡμέραις
καθίστατο. Χωραὶ τοίνυν προσετίθεντό οἱ, καὶ ἐπ'
αὐτῷ πολλὸν τὸν τοῦ εὐ πράξειν ἐλπισμὸν ἀραρότως
εἶχον. Καὶ ὁ Λαχανᾶς πολὺς ἦν φημιζόμενος παν-
ταχοῦ· οὐδὲ γὰρ ἡμέρα ἐφίστατο καθ' ἣν οὐ πλείους
τῶν προτέρων εἶχε καὶ ἠνδραγάθει προσβάλλων.
Τοῦτο ἐθορύβησε μὲν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον τὰ
πλείεστα, ἀγγελοῦν δὲ παρὰ δόξαν καὶ αὐτὸν βοροβεῖ
βασιλεῖα· τὸ γὰρ οὕτως ἐπελθὼν παρ' ἀξίαν οὐκ ἂν
ἐπιλαθεῖν εἰ μὴ ἐπὶ μεγίστοις τισὶν ὄντο. [P. 296] Ὁ
μὲν οὖν Κωνσταντῖνος μόνον ταραξας τὰ κατὰ τὸν
ζυγὸν μετήνεγκε τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἀπροσδοκῆτως
φανέν καὶ ὡς οὐκ ἂν μὴ ὅτι γ' οὕτος, ἀλλ' οὐδ' ἄλ- B
λος τις φήθη ποτέ· Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο μὲν καὶ
τάκει καταστῆσαι θέλων, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ
ἀκουσθέντα διατάραχθεις, προλαθεῖν ἠπειγέτο καὶ
τὰς ἄκρας κατοχυροῦν. Καὶ δὴ ἐξελθὼν τῆς Κων-
σταντίνου ἐπ' Ὀρσειάδος ἤλαυνεν ὄλῳ ρύτῃρι,
Χειμῶνος δ' ἐξελθὼν καὶ πύργοις ἐπιῶν πάσχει τι
καὶ τῶν ἀνηκέστων· συμποδίζεται γὰρ ὁ ἵππος ἐπὶ

assueta rapto vivere, nihil a claudo principe timen-
tes liberrimis in Mysiam excursionibus agebant fere-
bantque passim cuncta, et veteri celebratas prover-
bio prædas Mysorum impune frequentabant. In
horum unam manum incurrens cum suis Lachanas
eam internecione delet. Alia die deprehensam simi-
liter cohortem istorum alteram ut priorem inter-
ficit. Hinc paucis diebus celebre fit ejus nomen, et
videlicet non parvis et populi et regionum accessio-
nibus opes ejus augescunt, cunctis pro se quoque
spem in eo summam emendandi publica incom-
moda collocantibus. Famæ interim ambitioso præ-
conio Lachanas ubique buccinabatur. Nec dies
præteribat qua non et ejus numero cresceret exer-
citus, et qua non ipse aliqua se insigni de hoste
victoria commendaret. Conturbant hæc non pa-
rum subindenontia Constantinum. Ipsum quoque,
ubi fides tandem non 433 creditis primo indicis
famæ constantia facta est ipsum, inquam, quoque
inopinatissima novitas vehementer commovit impe-
ratorem. Hunc sua suspectare prudentia cogebat,
ne subesset his quidpiam incompti mali: quo-
modo enim homo tam vilis tam secure prodiret,
nisi productus fiducia opum non apparentium, et
multo majorum quam quæ cernerentur, sibi con-
scius virum? Cæterum in communi admiratione
amborum Constantinus solus, quem periculi vis
propinquior ureret, trepidis raptim habitis toto jugo
delectibus, admovendam strenue putavit manum
remedio mali longe ultra quam quisquam imaginari
potuisset inopinatissime nascentis crescentisque.
Porro imperptor nondum ille quidem expedit
consilium bellandi: tamen eibi profliciscendum ver-
sus istum limitem constituit, partim ut ex propin-
quo cognosceret certius et, si quid ibi labaret, con-

πάγων βαίνων τῷ βασιλεῖ, καὶ συμπεσὼν ἐκείνῳ δ
ἐποχοόμενος πτώμα δεινὸν χειράς τε καὶ πρόσωπον
δρῦπτεται, οὕτω χαλεπῶς ὡς μὴδ' ἀρκέσαι τὸν τῆς
ἐκστρατείας ὄλον χρόνον ἀπαλεῖψαι τὰ τραύμα-
τα, ἀλλ' ἔτι λείψανα τῶν πληγῶν ἐμμένειν ἐπανελ-
θόντι τῷ βασιλεῖ. Ἄμα γοῦν ἐπέβη ὁ κρατῶν
τῆς Ἀδριανου, καὶ ἅμα ἡ σφαγὴ τοῦ Κωνσταντίνου
ἀγγέλλεται. Ὡς γὰρ ηὔξανετο καθ' ἡμέραν ὁ Λαχα-
νᾶς καὶ πολλοὶ προσεχώρουν ἐκείνῳ κατολιγωροῦντες
τοῦ σφῶν βασιλέως, ἐκποδῶν δ' ἦν ἤδη καὶ ὁ Σφεν-
τίσθαβος τῶν δόλων ἀπονάμενος τῆς Μαρίας, οἱ δὲ
γε προσφκειωμένοι τῷ Κωνσταντίνῳ ἐξ ἀνθρώπων
ἦσαν ταῖς τῆς Μαρίας κακιοτρεχείας κατειργασμέ-
νοι, ὅσοι δὲ καὶ περιῆσαν, οἱ μὲν παρ' ἐκείνου ἐπὶ
δυσνοίαις ὀπωπτεύοντο, οἱ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις
ἐδυσνόουν, μόνος ἤ μετ' ὀλίγων ἐγκαταλειφθεὶς Κων-
σταντῖνος ὀρμᾷ μετελθεῖν τὸν ἤδη καὶ αὐτοῦ κατολι-
γωροῦντα. Καὶ δὴ συνταξάμενος τὰς δυνάμεις ἐφέ-
ρετο μὲν ἐφ' ἀμάξης. Οἱ δὲ οἷς ἐκεῖνος ἐπίστατος τὰς
ὑπὲρ ἐκείνου ὀρμᾶς κατεκλῶντο. Ὁ δὲ Λαχανᾶς
ὀμόσε χωρήσας ἐκείνῳ, ἅμα φανείς ἐπεισπίπτει καὶ
κατὰ κράτος αἰρεῖ, κάκεινον μὴδὲν κατὰ πόλεμον
πράξαντα βασιλείας ἄξιον δίκην ἱερείου κατασφάτ-

firmaret; partim ut qui ab illa parte patebant in
Romanam ditionem aditus, per quos ne Lachanas
irrueret audita de illo timere cogebant, præsiidiis
et munitionibus idoneis præoccuparet. Hoc animo
dum citatis equis versus Orestiadem contendit per
concretos rigida hieme gelu campos properans,
contigit et pati eum et periclitari gravissime. Nam
C equus quo vehebatur lapsus in glacie, eum sesso-
rem efludit, tum supra ipsum tota mola concidens
tantum non oppressit, vulneratum in manibus et
vultu adeo non leviter, ut vix totius ejus diuturnæ
expeditionis spatio persanari plagæ potuerint, aut
effici quin luculentæ cicatrices reducem ipsum in
urbem adhuc deformarent. Cæterum tunc illi eo
itinere Adrianopolim adveniendi occurrit certus de
cæde Constantini nuntius. Cum enim adolesceret in
dies potentia Lachanæ, et Bulgari passim a rege
suo ipsis spreto ad subulcum deficerent, nec qui
potuisset obsistere Sphentisthlabus 434 superes-
set, insidiosus Mariæ delinimentis miser lucratus
exitium, procerum vero gentis qui maxime Con-
stantino studuerant, partim sceleratis Mariæ molitionibus
interfecti fuissent, qui vero adhuc vive-
bant partim falso suspectarentur quasi rebellibus
faverent, partim revera regnantibus offensi pende-
rent in prævalescentem factionem, Constantinus
ferme solus in medio relictus acri necessitate com-
pulsus est tentare cum paucis opum antiquarum
reliquiis aleam belli et se Lachanæ jam ipsum con-
temnenti objicere. Instructam ergo contra inferens
aciem ipse in curru vectus, et fidi ei pauci repri-
mere impetus impune hactenus grassantium sunt
adorti. At Lachanas contra se venientibus occur-
rens, simul vidit, simul admovit, simul vāsano
irruens impetu cædit exercitum et plene vincit; ac

τει. Τινὰς δὲ τῶν ἐκείνου καταγωνισάμενος τοῖς λοιποῖς ὡς σφετέροις ἐχρῆτο. Καὶ ἤδη βεβαίως ἐπισχῶν τὴν χώραν καὶ πόλεων ἤπτετο, καὶ γ' αὐτὰς αἰρῶν οὐκ ἀνίει ὡς ἄρχων καὶ βασιλεὺς φημιζόμενος. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οὕτω, καὶ οὕτως ὁσημέραι πλέον ἐμεγαλύνετο καὶ εὐδοούμενος ἐπεδίδου.

δ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς τῆ θυγατρὶ Εἰρήνῃ τὴν Ἀσάν εἰς γάμον ἤρμοσεν.

[P. 297] Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ μὲν παρὰ δόξαν συμβάντι ὡς εἰκὸς ἐπαλγῆσας, τὰ δὲ καθ' αὐτὸν ὡς ἐντὴν κατασφαλιζόμενος, ὅσον ἀσφαλῶς εἶχεν ἐκ Κωνσταντινίου πεσόντος, ἐπαύζειν ἤθελε ταῖς πρὸς τὸν Λαχανῶν ἀγχιστεταίαις. Καὶ πέμψας μὲν ἐπεπειράτο τοῦ βραδάρου, ἐφ' ᾧ καὶ γυνῶναι εἰ ἱκανῶς ἔχοι καὶ πρὸς τὸ πρόσω χωρεῖν, οὕτως ἀρξάμενος μὲν ἀπεριττως. τὰ μέγιστα δ' εὐτυχικῶς ἐκ τοῦ βῆστα. Καὶ γε καὶ γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ διεννοεῖτο ποιεῖν, εἰ σφίσι δόξειεν ἐνικνωμένος καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν. Ὅμως δ' ἐνορῶν καὶ τὸ τῆς τύχης ἄστατον, ὡς ἅμα μὲν χαρίζεσθαι καὶ τὰ μέγιστα,

regem ipsum, qui nihil eo prælio fama dignum ac tanti nominis fastigio egisset, miseræ instar victimæ victor obtruncat, reliquos suis adjungit. Et jam apertæ plene regionis potens, ad urbes sibi subjiciendas convertit animum, solito successu : nunc enim hanc, nunc illam capiebat : nec quieturus videbatur, quoad rex totius haud dubie Bulgariæ ubique acclamaretur. Sic se res Lachanæ habebant, quotidianis proficientes successibus, et ad summam brevi, ut apparebat, potentiam perventuræ

4. Ut imperator filiz Irenæ Asanem conjugem dederit.

Imperator vero indoluit quidem, ut par erat⁷ inopinato casui : cæterum securitati rerum suarum quam fieri optime poterat studens consulere, conandum existimavit id quod ex Bulgari ditione olim usurpaverat, cujus possessionem firmatam sibi videbat Constantini morte, sibi certius asserere, quin etiam augere, conciliando ac jungendo sibi per affinitatem Lachana. Misit igitur qui tentarent animum Barbari, et eadem 435 opera dissimulante explorarent vires opesque ejus, eoquid tantæ, ac cætera ejus omnia tali loco essent, ut expectari jure posset eum qui tam tenuia initia protentossæ felicitatis multiplicatis hactenus successibus cumlaverat, pari deinceps quoque profectuum tenore ad culmen fortunæ summum perventurum. Quod si horum relatu cognovisset non esse illum in idoneum regno Bulgariæ, nec imparē ejus nominis sustinendæ utcunque majestati, haudquaquam abhorrebat a cogitatione generum sibi illum asciscendi propria ipsi collocanda filia. Tamen reputans attentius cum inconstantiam fortunæ simul maxima indulgentis, simul subita inclinatione lancis etiam antiqua eripientis, tum virtutis tanto præstabilio-

ἅμα δὲ καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαφαιρεῖσθαι κλίνοσαν τὰ ζυγὰ, ἀρετῇ δὲ καὶ τὸ προσγεγόμενον οἰκίον καὶ τὸ ἀπογεγόμενον οὐκ ἀνέλπιστον, ὁπάπτει τὰ πολλὰ τὴν τύχην, μὴ δοῦσα μεγάλα ἐξαφνης τὸ πᾶν ταχέως ἀφέληται, καὶ ἀρετῆς μὴ οὐσης μηδὲ βραχὺ καὶ τὸ παρ' ἐκείνης διδόμενον ἀμαυρῆτο, ὡς μὴ φθάνειν ἐπιτυγχάνοντα θαυμάζεσθαι καὶ ἐλπίσθαι ἀποτυγχάνοντα. Διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα στρέφον ἐπὶ λογισμῶν, βουλὴν συνέλεγε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν συγκαλῶν. Ἔβλεπε γὰρ τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν τοῦ προστατήσοντος χρήζουσαν ἐξ ἀνάγκης, παρτίθει δὲ καὶ τῷ Λαχανῶ τὸν ἐκ τοῦ Μυτζῆ Ἰωάννην, καὶ τῷ μὲν τύχην καὶ θράσος καὶ τὸ ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἶναι εἰς πρόσβαιν τῆς ἀρχῆς συντελέσοντα ἐγίνωσκε, Ἰωάννην δὲ τὸ γένος καὶ τὴν ἀφ' αὐτοῦ σύναρσιν κατοχυροῦν εἰς ἀρχὴν οἷά τ' ὄντα καὶ μᾶλλον δέεικνε. Καὶ πολλοῖς γε ἤρεσκεν ἡ βουλὴ, τὸν τοῦ Μυτζῆ υἱὸν εἰς γαμβρὸν γενέσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ οὕτως ἐπὶ τῇ πρόσθεν βασιλείᾳ καταστάντα συνεγερεθῆναι καὶ ἐπ' αὐτοῦ [P. 298] βασιλείᾳ, ἅμα μὲν διὰ τὸ πρὸς τῷ Μυτζῆ δίκαιον καὶ τὸ ἀπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ πρὸς σφᾶς ἰλαρὸν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως πρὸς

rem conditionem ac naturam, cui et quæ insunt bona vere propria inamissibiliter possidentur, et quæ desunt verisimiliter sperantur, vereri magnopere cœpit ne cuncta hæc sortis beneficia cita ejusdem, mature pœnitere donorum solitæ, mutatione auferrentur; et vel si perseverarent, tamen quod virtutis ne modicum quidem subesset, eadem brevi mora obscurata obsolescerent, seroque intelligeretur non fuisse properandum in nimium mirando consecutum ista, aut eo qui talibus careret misero putando. Quare perpensis istis alio vertens animum, convocavit viros pudentes quos habebat secum, iisque exponens videre se necessario providendum principem Bulgariæ, duos proposuit qui ei præfisci posse viderentur, Lachanam et Mytze filium Joannem; et illi quidem fortunam suffragari, inesse animum audendi, magnisque nec improspere cœptis munitum abunde ipsi videri posse iter ad summam isthic potentiam. Joanni tamen ut non desperandum videatur posse od optatum succedere conatum istuc aspriandi. facere genus ipsius et cætera in ipso sita bona præsidiaque, quibus haud dubie attolleretur ad spem non imprudentem in eo prævalendi, si tentaret. Addidit in hunc magis esse propendere, meliusque collocandam in hoc promovendo arbitrari operam. Idem plerisque placuit, magnoque assensu probatum imperatoris consilium est asciscendi 436 Joannem in generum, et jus ei genere ac hæreditaria ratione competens ad istum principatum imperii viribus fulciendi. Nec videri dubitandum quin eo magis inclinarent Bulgari, ac facile præferrent barbaro subulco juvenem nobilissimum, tum patris ejus Mytze respectu cui regnum Bulgariæ debitum fuisse meminissent, tum memoria mitis in ipsos lætisque imperii majorum ejus cæterorum, tum denique metu palam ei fæde-

αὐτὸν κηδεμονίαν, ὅσα καὶ πενθεροῦ πρὸς γαμβρόν. **A** τολῆς ἐπισκόπων παρῆσαν, οἱ μὲν ἐκείθεν ἴδντες, οἱ δὲ καὶ ἐνταῦθα ταῖς ἐκείνου προτροπαῖς γενόμενοι ἤρεσκε γὰρ ἐπὶ τούτοις καὶ ἡ τοῦ Ἀναζάρβου Θεοδωρήτου βουλή, εἰς νόσον ἤδη κλιθέντος τοῦ πατριάρχου, τοὺς ἱκανοὺς ἐκ προτροπῆς ἐκείνου γίνεσθαι, ἐφ' ᾧ τὸν μετ' ἐκείνον προσκληθησόμενον ἀνεπιλήπτως ὡς ἱκανῶς ψηφίζοιντο. Ὡς γοῦν ἐζητεῖτο ὁ χορησιμεύσων, [P. 299] καὶ οὐδεὶς τοῦ Πρίγκιπος ἀπεγίνωσκεν, ἦν οὖν εὐθὺς καὶ ψηφίζεσθαι καὶ προσκαλεῖσθαι τὸν ἄνδρα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς σοφὸν τι συνορῶν ἐπὶ τούτοις ὀπίπτευε τὴν χλεύην, καὶ τὸν κρεμιάμενον ἐκ τῆς ὑποψίας κατάγγελων μήπως ὀφλήσῃ προύνοει. Τὸ γὰρ Ἡρίγκιπα μὴ δι' ὄλου τῆ Ἐκκλησίᾳ ἐνούμενον διὰ τὰ συμβάντα οὐδ' ὄλωσ ἡγνόει, τὸ δὲ συνοπικλίνεσθαι κατὰ τιμὴν ὑπερτάτην προτεινομένην ᾤετο μὲν, οὐκ εἶχε δ' ἀραρότως πιστεύειν. **B** Εἰ γοῦν ψηφισθεὶς ἀπερεῖ, εἶναι μὲν ἐκείνῃ τὴν ὅτι καὶ ἀξιούμενος οὐχ ὀπήκουσεν αὐτάρκη τιμῆν, τοὺς δὲ γε καλέσαντας ἐξ ἀνάγκης ἀποφέρεσθαι τὸ ἦτον, ὅτι καὶ ἀξιούντες οὐ προσεδέχθησαν. Γράφει γοῦν καὶ ταῦτα ἐν ἀποβόρητοις τῷ πατριάρχῃ, περιρᾶν

ε'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῃ πέμψας ἐζήτει βουλήν καὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου.

Ταῦτ' ὁ βασιλεὺς βουλευσάμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου βουλήν πέμψας ἐν ἀποβόρητοις ἐζήτει. Καὶ ὅς τὰ πολλὰ πρὸς τὸν Μυτζῆν ἔβρεπε, καὶ γράφων τὴν ἐπὶ τῇ βουλῇ βροπὴν ἐδίδου. Τοῦτο καὶ Ἡρίγκιψ ὁ ἱερομόναχος Θεοδόσιος, ἀξιώθεις καὶ οὗτος πρὸς **B** συμβουλήν τὴν παρὶ τούτων, ἔγραψεν, ἤδη εἰς ψῆφον ὧν πατριαρχείου· ὁ γὰρ Βυθύμιος ἐταθνήκει τῆς Θεουπόλειως. Τὸ δ' ὅπως οὐ χεῖρον εἶπεῖν. Κεχῆρωτο μὲν οὖν τὸ πατριαρχεῖον, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς ἀνα-

rati tamque arto et insolubili pietatis domesticæ vinculo irrevocabiliter adstricti imperatoris, quanta inter socerum et generum intercedit necessitudo; ex quo certi essent totis eum imperii viribus adjuvandum; quod videntem Lachanam erat verisimile remissurum statim multum de audacia, et compresso tumore quo aspirantis fortunæ aura levem hactenus hominem inflasset, fuere tam licenter desitutum, atque ubi Romanas acies in suo sibi **C** solo videret oppositas, aut servitutem relapsurum pristinam, aut fuga matura, damnatis prævalendi spebus, latebras alicubi captaturum. Mariam porro filiamque ejus facile prodendos a Ternobitis, in quorum essent uterque potestate, verisimile ex eo esse, quod tantæ ac tam recentes exstarent mulieris ejus in ipsos injuriæ, ut earum ipsos jam plane oblitos credibile non esset.

5. *Ut imperator de affinitate cogitata consilium a patriarcha per missos quaereret.*

Hæc cum a concilio dicta essent, imperator patriarchæ super ea re sententiam exquirendam putavit, arcanis per viros idoneos missis litteris. Ille in Mytzam sponte dudum sua propensus, celeri rescripto id consilium prolixè commendavit, **D** et videlicet prærogativa tantæ auctoritatis ultimum in eam partem pendenti deliberationi momentum addidit. Eodem concors accessit iudicium hieromonachi Theodosii cognomento Principis: nam ad hunc quoque imperator consilium postulans scripserat, utpote 437 justo suffragiorum numero designatum patriarcham in locum Theopolitani Euthymii jam mortui. Quo de toto negotio non abs re fuerit distinctius hic aliquid ponere. Viduata pastore patriarchali Antiochiæ sede aderant multi Orientalium antistitem, quidam ea causa e suis ecclesiis Constantinopolim profecti, nonnulli jam

antea a degente illic Euthymio vocati, huic enim ex morbo quo decessit decumbenti persuaserat ei assistens Theodoritus episcopus Anazarbi, e sui patriarchatus præsulibus idoneum ad sese jam nunc evocare numerum, qui videlicet, si quid ei deinde contigisset humanitus, ejus successorem justis possent suffragiis eligere. Inter hos Euthymio jam mortuo de substituendo ei viro loco isto digno disceptantes satis constabat cunctorum **C** iudicio concordiam neminem Principi videri præferendum. Nec ulla per quemquam ipsorum mora erat quin protinus perferretur decretum evocationis ejus in dignitatem istam, isque in eam rite vocatus inauguraretur, nisi paulisper supersederi deliberationemque suspendi jussisset imperator. Verebatur is, pro ea qua solebat intimum rerum occurrentium profunde perspicere prudentia, ne sibi obrepi illudique in hoc negotio sineret, meritoque sapientibus risum deberet, si hominem circa eam quæ tunc flagrare in Ecclesia controversiam a se diversa sentientem, contra se acquam putaret meliorem causam, tanta repente armari auctoritate permetteret. Cæterum quia eundem illum Principem ita videbat non dissimulasse inclinationem propriam in factionem schismate avulsam, ut tamen non tam in eo fixus irrevocabilisque videretur quin sperari posset transitio ejus in partes eorum qui supremi ejus honoris voluntaria delatione nihil non ab eo meruissent, necessarium esse credidit hujus spei pignus antecapere nec rem tantam nimis periculose aleæ committere. Quid si enim aliter ille jam proclamatus et inauguratus patriarcha quam speratum erat saperet; et dignitatis summæ, quam a stulte confidentibus accepisset, toto pondere incumberet in depressionem ipsorum eorumdem qui sic ipsum inexplorato 438 promovissent? His de causis

πρότερον, εἴθ' οὕτω καὶ ἐπιέναι ψηφίζεσθαι. Ἡ δὲ πείρα ἦν διὰ τοῦ συγγράφοντος τάδε· οὗτος γὰρ συνήθειαν ἔχων εἰς ἐκεῖνον τὴν μεγίστην καὶ ἐπὶ τῇ πείρᾳ τάττη τῶν ἄλλων προῦκρίνετο. Τότε γοῦν κατὰ τὰ ἐν ἀποβόρῃσι ἐπεσταλμένα μὲν πρὸς βασιλέα τῷ πατριάρχῃ, ἐπεσταλμένα δὲ παρὰ πατριάρχου τῷ συγγραφεῖ, φοιτῶν ἐκεῖνῃ συχνάκις καὶ τὰ περὶ τοῦ πατριαρχείου προτεινόμενος, εἰδὼς μὴ εἰδότες τὸν νοῦν ἐθρῶμην καὶ τὴν γνώμην ἐνεχύραζον, καὶ γ' ἐπληροφύρουσιν πληροφορούμενος ὡς κληθεὶς ὑπακούσειε καὶ τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον κλησὶν προσήσεται. Γέγονε ταῦτα, καὶ ὡς ὑποψήφιῳ ἐντεῦθεν προσφερόμενος ὁ κρατῶν τὰ φιλικὰ τε ἐπέστελλε καὶ γε τῶν ἀναγκαίων κατὰ βουλήν κοινῶν ἐποίει, τότε τοίνυν τὰς αὐτῶν δεξάμενος συμβουλὰς, καὶ πρὸ γε τούτων τὴν τῆς δεσποίνης, ἔργῳ τὰ τῆς βουλῆς ἐπλήρου, καὶ πέμψας ἄγει τε εἰς ἑαυτὸν τὸν Ἰωάννην ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον Τρωϊκῶν (ἐκεῖ γὰρ καὶ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, αὐτάρκως τῶν εἰς πρόνοιαν ἔχων) καὶ μετασχηματίσας γαμβρὸν ἐκάλεσε καὶ βασιλέα Βουλγάρων. Μετετίθει δὲ καὶ τοῦτον εἰς τὸ τοῦ πάππου Ἀσάν ἀνὰ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν

πλήθον θριαμβεύων τοῦνομα, καὶ δίκας προστιθεὶς τὰς ἀξίας τοῖς γε μὴ οὕτως λέγουσι κατὰ τινα μνημένους χρεῖαν. Καὶ τῶν Βουλγάρων τοὺς μὲν προσχωρεῖν ἐτοίμως ἐκάλεσε ὡς αὐτίκα εὐεργετήσων, τοὺς δὲ τι καὶ προνοοῦντας τοῦ ἀσφαλούς πίμπων δώροις μὲν ἤγαλλεν, ἀνεβρῶννε δὲ ταῖς ἐλπίσιν ὡς εὖ πράξοντες εἰ τὸν Ἰωάννην δέξοιντο βασιλέα ἀποστάντες Μαρίας. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ὕκονόμευ, [P. 300], καὶ τινὰς αὐτίκα πρὸς μόνην τὴν φήμην προσχωροῦντας εὖ ἔδρα, καὶ κατεδημαγῶγε Βουλγάρους ταῖς ὑποσχέσεσιν.

ς'. Ὅπως καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐκ δύσεως ἐπελθόντα γαμβρὸν ἐποίησαν.

Ἐπανελθόντι δ' ἐς πόλιν ἠγγέλλετο καὶ ἡ τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν δυτικῶν ὅσον οὐκ ἤδη ἄφιξις. Ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ Μιχαὴλ δεσπότης υἱὸς ὕστατος, Δημήτριος μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς λεγόμενος, θανόντος δὲ τοῦ πατρὸς τοῦνομα κατὰ μνήμην ἐκείνου ἀνταλλαξάμενος. Ὁ δὲ καὶ μοῖρα τῶν τοῦ πατρὸς χωρῶν προσκεκληρωμένη οὐκ ἀποχρῶσα τῷ μεγέθει τῆς κατ' αὐτὸν ἀξίας, ἥς παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐτύχχανεν ἤδη γαμβρὸς

scripsit imperator arcano patriarchæ videri e re fore, si priusquam destinatæ electionis monachi Principis in patriarcham indicium emanaret, experimentum caperet ejus animi, et sic tantum perferri faventia ipsi suffragia permetteret, si qualia vellent et ad Ecclesiæ pacem expediret, facturum eum certo constitisset. Hoc porro experimentum per scriptorem hujus historiæ captum est: is enim ex longo familiarissimus Principi ad ista exploratione fideliter feliciterque fungendum idoneus præ cunctis est judicatus. Huic ergo patriarcha juxta sententiam arcanæ imperatoris epistolæ arcana scripto ipse quoque mandata cum misisset, ille amicitia sæpius adiens Principem monachum, ei subinde, quasi ficta sermonis causa conditione, mentionem patriarchatus, ignaro quid de se cogitaretur, sciens ipse ita intulit, ut certo expiscaretur penitissimum ejus sensum animi; qui cum talis esset qualem imperator et patriarcha Constantinopolitanus optabant, et utrique persuasus prius ego persuasissem illum, si patriarcha declararetur, secuturum non invitum quo ab Augusto et urbis patriarcha consentientibus vocaretur, itum a Patribus nullo jam obstante in suffragia est, et conspirantibus legitimo numero calculis rite est electio perlata. His ita gestis imperator Theodosio uti jam electo et designato patriarchæ honorem habens, et amice scribere et communicare deliberationem de rebus magni ad rem publicam momenti, in qua versabatur, ejusque super iis consilium exquirere bonum factu censuit. Horum tunc porro responsis per omnia congruentibus acceptis, et ipsis in primis, quam item consuluerat, Augustus, consilium in rem contulit. Accersitum enim e Scamandro et Troicis regionibus Joannem, ubi ille prius morabatur, abundante ipsi esuis ibi

prædiis ad victum cultum que splendidum provento, mutato habitu 439 generum simul suum, simul regem Bulgarorum appellavit; cognomentum quoque ipsi addidit ab avo Asane, et universo suo comitatu, novo isto illum celebrans nomine, magnifice ostentavit, pœnis etiam decretis in eos qui, quocumque incidente usu mentionem ejus deinceps faciendi, aliter quam Asanem et regem Bulgarie vocarent. Bulgaros quoque quotquot in præsens parati ad accedendum sunt reperti, spe beneficiorum statim a se percipiendorum evocavit: ad alios qui adhuc deliberarent, idoneos qui allicerent misit donis eos jam nunc delinens, in posterum autem spebus corroborans quasi consecuturos cuncta que cuperent ad vitæ florentem statum, si deficientes a Maria Joannem regem acceperant. Hæc ex Adrianopoli providit; et quosdam ad primam talium famam statim concurrentes beneficiis affect, cæterosque Bulgaros magnis pollicitationibus trahere in partes populariter satagit.

6. Ut Michaelē etiam ex Occidente ad se profectum imperator generum fecerit.

Reverso post hæc in urbem imperatori nuntiatum est appulsus mox futurus adventantis Constantinopolim ex Occiduo tractu Michaelis. Erat hic Michaelis despotæ filius natu minimus, Demetrius a principio vocatus, sed patris postea mortui nomen ad ejus memoriam omisso proprio usurpaverat; cui cum quæ jure contigerat hæreditario paternæ ditionis pars sufficere non videretur magnitudini sustinendæ novæ quam tum primum inibat dignitatis generi imperatoris (sic enim esse et appellari jam cœperat, Augusti filia ipsi a patre desponsa), ea relicta se ad imperatorem transtulit, confusus litteris ejus jurajurando firmatis. Erant

ὑποσημῆνός γενέσθαι, οὐδαμῶς ἐδόκει. Τῷ τοι κα-
κείνην ἀφείς βασιλεῖ προσιχώρει, πιστεύων γράμ-
μασιν ὄρκους κατασημασμένοις. Ἦσαν μὲν οὖν τῷ
βασιλεῖ ἐκατέρων τῶν θυγατέρων Εἰρήνης ἅμα καὶ
Ἄννης (ἡ γὰρ Εὐδοκία μικρὰ ἦν καὶ ἔτι) αἱ πρὸς
τοὺς νυμφίους συναρμόσεις ἐμπρόθεσμοι· ἀλλ' οἱ
τῆς Εἰρήνης γάμοι τῷ ἤδη βασιλεῖ ψηφισομένῳ
Βουλγάρων Ἄσαν ἐτελοῦντο περιφανέστερον. Συμ-
βόλοις γὰρ ἐχρῆτο βασιλικοῖς, ἐξ ἐρίων μὲν κατ'
ἐφεστρίδας, τοῖς δ' ἄλλοις τοῖς αὐτοῖς βασιλεῖ· καὶ
συνθεσία· ἦσαν, εἰ μὲν εὐοδοῖντο ἐπιθαίνειν Τερνό-
βου σῶμα καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως δυνάμεις. [P. 301]
εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ, καὶ αὐθις εἰς δεσπότης τῆς Ῥωμαϊδος
σεμνύονται. Τοῖς μὲν οὖν τετελεσμένοι ἦσαν οἱ
γάμοι, καὶ βουλαὶ προὔτερον συνεχεῖς ὅπως ἄν-
καὶ τὰ πρόσω κατ' εὐμάριαν προχωροῖεν. Τοῖς δὲ
τοῦ Μιχαῆλ γάμοις καὶ τῆς δευτέρας τῶν βασιλέως
θυγατέρων Ἄννης προϊστάτο τι τῶν τῆς Ἐκκλησίας
κανόνων, οὓς δὲ Σισίνιος πάλαι θεῖς ἀφορισμοῖς
ἐκράτουν ἀσφαλῆσιν. Ἦ μὲν οὖν τοῦ δεσπότης Νι-
κηφόρου Ἄννα τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς Ἄννης
αὐτανεψία ἦν, Νικηφόρος δὲ καὶ Μιχαῆλ αὐτάδελφοι
πάντων. Περισταμένου γοῦν τοῦ κατ' αὐτοὺς συνοι-
κεσίου εἰς ἕκτον βαθμὸν τὸν ενθεν μὲν ἐκ τεσσάρων,
ἐκείθεν δ' ἐκ δύο συγκείμενον, ἔδει συνόδου περὶ

igitur Augusto ambarum filiarum Irenes et Annæ
(nam Eudocia parvula 440 adhuc erat) decretæ
jam et in proinctu expedito nuptiæ. Cæterum Ire-
nes cum declarato jam palam rege Bulgarorum
Asane illustriori celebritate matrimonium perage-
batur, rex siquidem gener insignibus utebatur, re-
giis, quod colorem quidem solum in phaleris et
stratis equestribus, quæ ex lana tantum erant,
in cæteris autem iisdem plane cum ipso Augusto.
Conventionum nuptialium hæc erant capita, ex-
peditione in Ternobum communi junctis Asani
copiis imperatoris, conari civitatem illam et cum
ea Bulgariæ regnum novo Augusti genero acqui-
rere: si fortuna cæpto non responderet, eidem
in aula imperatoria despotæ honorem auctorita-
temque conferri. In hæc pacta peractis nuptiis,
continuæ jam consultationes erant qua optima
et facillima ratione possent destinata circa regnum
Bulgariæ ad votum confici. Michaelis cum altera
filiarum imperatoris Anna connubio nonnihil ob-
stabat ecclesiastici impedimenti ex canonibus
quondam a Sisinius perlatis et excommunicationis
ad firmitatem omnem comminatione munitis.
Etenim Nicephori despotæ uxor Anna filis impe-
ratoris Annæ consobrina erat, quippe nata ex so-
rore imperatoris ejusdem: Nicephorus autem et
Michael germani omnino fratres. Intercedebant
ergo inter ambos designatos conjuges sex gradus
affinitatis, ex una quidem parte quatuor, duo ex
altera; et opus erat synodo ad rite de isto im-
pedimento cognoscendum illudque relaxandum,
si expedire judicaretur. Sed ubi Patribus consul-
tantibus visum, propter bonum pacis quæ inde

Α τούτων σκεψομένης καὶ τῆς παρ' αὐτῆς λόσεως.
'Ἐπεὶ δ' ἐσκέπτοντο, καὶ τὰ τῶν βασιλέων συναλ-
λάγματα ὡς εἰς εἰρήνην γινόμενα ἐδόκουν πλεῖω τὴν
ἄνεσιν ἔχειν ἢ δὴ τὰ τῶν ἄλλων, ἀντισηκοῦσθαι τὸ
ὡς δῆθεν παρὰ κανόνας γινόμενον τῷ πρὸς τοὺς δεο-
μένους ἐλέει κοινῶς ἐδόκει. Καὶ τόνδε τὸν τρόπον
τοῦ προσισταμένου λυθέντος ἐτάττετο μὲν εἰς δεσπό-
τας ὁ Μιχαῆλ, τῇ Ἄννῃ δὲ βασιλίδι οὕση γε συνεζεύ-
γνυτο. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν ὁ μὲν Μιχαῆλ βασιλεῦσι
δοῦλος ἐν ὄρκους, ὁ δ' Ἰωάννης ἐνσπονδος δι' ὄλου,
εἰ βασιλεύσοι Βουλγάρων, Ῥωμαῖοις ἐν ὄρκους, εἰ δι'
οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὄρκους πιστῶς δουλεύσαν τοῖς
βασιλεῦσιν, ὑπὸ τούτοις δεσπότης ταττόμενος.

γ. Τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν, καὶ ὅπως τῷ Λαχανᾷ
συνῆκσε.

Β Ἐβούλετο δὲ βασιλεὺς προλαμβάνειν Μαρίαν, μὴ
καὶ φθάσῃ τὰ καθ' αὐτὴν εὐ θεμένη ἀλιώσῃ τε τὴν
βασιλέως βουλὴν, καὶ κατέσπευδε συχνούς ἐπ' ἐκεί-
νην πέμπων, οὐ τόσον τάκεῖ καταστρέφοντας ὅσον
ἡμέρωι μεταχειριζομένους ἐφ' ᾧ παραδοῖεν Μαρίαν
καὶ τοὺς τοῦ βασιλέως δέχοιντο παῖδας. Ἦ μὲντοι
γε Μαρία ἐν ἀφύκτοις ἔγνω γενομένη καὶ δυοῖν μέ-
σον ἐναπειλημμένη κακοῖν· [P. 320] ἔνθεν μὲν γὰρ
τὸ φανὲν ἐκ νέου κακὸν ὁ Λαχανᾶς προσκείμενος

firmanda speraretur, causam esse justam faciendæ
regiis sponsis gratiæ obstaculi canonici, quo eo-
rum conjunctio velabatur, magno consensu itum
est in sententiam permittendarum nuptiarum, ex
quibus quod nasciturum apparebat publicæ quie-
tis commodum, abunde præponderaret indecentiæ,
si qua inesset ex canonicis præscriptis in conu-
bio 441 personarum tali prius invicem neces-
situdine innexarum. Quare suffragiis cunctorum in-
dultum principibus quod petebant est, et titulo
despotæ Michael honoratus Annæ reginæ, quippe
imperatoris filis, rite matrimonio junctus est.
Inde Michael idem sacramento Augusti in clien-
telam obligavit fidem. Joannes autem Asan juratus
promisit se fœdus cum Romanis societatis serva-
turum, si Bulgari sibi regni secunda possessio
contingeret. Sin id non succederet, clientelari
nexu subditum permansurum Augustis, gradu sub
ipsis inferiori despotæ, cujus titulo dignitatis, si
regni Bulgariici spes non succederent, insigniendus
esset.

7. De Maria, ut Lachanz nupserit.

Studebat autem imperator ante omnia capere
Mariam, ne illa spatium liberum sibi consulendi
nacta res suas bene constitueret obicemque impe-
netrabilem opponeret consiliis et spebus imperato-
ris. Ergo is festinabat alios subinde atque alios
contra ipsam mittere, non tam hostiliter illic gras-
satos aut vastatos regionem, quam blande
pellecturos Bulgaros ut Mariam dederent et gene-
rum filiamque imperatoris in regnum loco ejus
acciperent. Hæc Maria intelligens redactas in ar-

ἡρήμου τὴν χώραν καὶ προσεκτᾶτο τὰ περίξ προσβάλλων μόνον, ἐκείθεν δ' αἱ δυνάμεις τοῦ βασιλέως ἐπιούσαι πλείους δῆλαι ἦσαν τὸ μὲν ταπεινὸν καὶ ἕσσον ἐκτὸς ζημιούντες, τὸ δὲ ἐντὸς καὶ περιφανὲς ἐκ παντὸς τρόπου ὑποποιούμενοι. Ὅθεν καὶ περὶ ἑαυτῆς τε καὶ τῶ παιδὶ τετραμναιούση δειναὶ φροντίδες ἐτάραττον τὴν ψυχὴν, καὶ πρὸς ἀμφοτέρω μέρη μὴ σθένουσα ἴστασθαι θάτερον ἐξημεροῦν ἔγνω, πλὴν ἕσσον καὶ ταύτην ἀπόνασθαι τῶν καθ' ἡμέρωσιν πραχθέντων τὰ μείζω. Τὸ μὲν οὖν πρὸς βασιλέα κλίνειν τῶν εἰκδῶν μὲν ἔκρινε, καὶ ἄλλως εὐπρεπὲς ἑαυτῆς σωζούση μὲν τὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀποιχόμενον δίκαια (δίκαια δὲ πάντως μὴ συνοικεῖν τῶ σφαγεῖ,) ζητούση δὲ παρ' ἐκείνου σώζεσθαι παρ' οὐδὲ καὶ τὴν τιμὴν ἐκτῆσσο. Διὰ ταῦτα γοῦν τὸ πρὸς βασιλέα πέμπειν καὶ ἔκετεύειν τῶν δικαίων ἔκρινε. Ὅσον δὲ τὸ καθ' αὐτὴν συνοῖσον καθ' ὃ ἦν βουλομένη, καὶ λίαν ἀπᾶλλον ἐγίνωσκεν· αὐτῆς μὲν γὰρ τὴν τιμὴν κτήχουρον αὐτῆς τε καὶ παιδὶ Μιχαὴλ διὰ σπουδῆς εἶναι, βασιλέα δὲ μὴδ' ἂν ἐν ὕπνοις θελῆσαι ἀφέντα τοὺς παῖδας, οὓς δὲ καὶ ἤρξατο καθιστῆν, ἐκείνοις περιποιεῖν τὴν ἀρχήν. Οὕτω μὲν

tum res suas sentiebat, duobus in se unam hinc atque inde ingruentibus malis. Hinc enim nuper exorta pestis Lachanas victricibus instans copiis regionem desolabat, quocumque intenderat cuncta statim adventu primo capiens, et sic plerorumque circa Ternobum locorum jam dominus effectus. Ex altera vero parte copiarum ab imperatore plures supervenientes incresecebant, quarum ducibus id apparebat esse propositum, ut extra urbem quidquid infirmum et expositum injuriarum jacebat deprædarentur agentes ferentesque, intra ipsam porro civitatem præcipuos quosque procerum promissis ad defectionem delinirent. Quare illi pro se ac filio sollicitæ trepidæ curæ acres animum turbabant. Ac cum ambobus simul hostibus obsistere nequiret, placare si posseet alterum decrevit. In quo festinandum judicabat, ne sibi, dum hæc parat, ab altero interim duorum vehementer utrinque instantium irreparabiliter oppressæ serum deinde talia molendi consilium et conatus irritus evaderet. In hac illi deliberatione dubium non erat quin ipsam officium et pudor ad imperatorem potius traheret. Quo enim decentius, quo honestius quam ad avunculum neptis, ad amicum viri defuncti vidua confugeret? Potius utique (cum alterum vitari non posset) quam interfectori mariti se dederet, et cum summa injuria defuncti conjugiorum ejus prostitueret subsessori a recenti adhuc illius cæde cruore mananti. Prius igitur, ut par fuit, eo propendit, ut ab illo salutem quæreret a quo dignitatem acceperat, et ad imperatorem, per quem se meminerat in regnum Bulgarie provectam, legatos supplices mittere rectum et conveniens putavit. Sed æquitati honestatique acris adversaria in contrarium incumbens obluetabatur utilitas, alio avertens deditam spes avaris et

οὖν τῶν ἀπὸ βασιλέως καὶ μᾶλλον ἱκανῶς ἀπεγίνωσκε, τὸ δὲ πρὸς τὸν βάρβαρον πέμπειν καὶ ἀξιούσιν σπενδομένην καθ' αὐτὴν διατελεῖν τοῦ ἔθνους ἀργουσαν, οὐτ' ἔχειν λόγον τὴν ἀξίωσιν ἔκρινε· τὸν γὰρ ἀρχῆς ταύτης ἀντιποιούμενον σπένδεσθαι πρὸς τὴν κατέχουσαν ταύτην ἀδύνατον. Καὶ τὰ ἀπὸ βασιλέως συννοοῦσαν φροντίζειν ἐποίει· μὴδὲ γὰρ ἡρεμεῖν βασιλέα ἄπαξ ὑπὲρ παίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀρξάμενον διαφέρεσθαι. Ἐγὼ τοίνυν περιδεῖν μὲν τὰ τοῦ ἀποιχομένου δίκαια, περιδεῖν δὲ καὶ ἀνθρώπων νέμισιν, εἰ τριαύτη τις οὔσα τοιοῦτη ἑαυτὴν ἐκδοίη, πρὸς μόνον δὲ τὸ δοκοῦν συνοῖσον αὐτῆς τε καὶ παιδὶ συνοῖδεῖν. Τὸ δ' ἦν, ὡς ἐδόκει, ὄλην ἑαυτὴν ἐπιβρίψαι τῶ σφοδρῶ, καὶ ὑπανοῖξαι θύρας αὐτῶ βασιλείας καὶ πόλεως, αὐτῶς τε συνεῖναι καὶ συνοικεῖν ὡς βασιλεῖ δέσποινᾳ. Ταῦτα διανοησαμένη αὐτίκα πέμπει (οὐδὲ γὰρ ἡρεμεῖν εἶων αἱ τοῦ βασιλέως ἀποστολαὶ) τοὺς διασαφήσοντας τῶ βαρβάρῳ τὰ τῆς βουλῆς τε καὶ ἀξιώσεως. Καὶ ὅς ἀκούσας πρῶτον μὲν καθυπερφηφανεύετο δῆθεν καὶ τοῖς ἀπεσταλμένοις ἀπεσιμύετο, διαθρυπτόμενος οἶον, εἰ ἀρχὴν ἕσσον οὕτω κτησομένην αὐτῶ σπάθη καὶ δυνάμει [P. 303] κρείττονι ἐκείνη φθά-

questuosis rationibus defixam mentem mulieris mordicus sua tenentis, et nihil non agere ac pacisci certæ pro statu ac regno sibi filioque ascendendis. Ab hoc autem proposito perquam abhorrens consilium erat confugiendi ad imperatorem, cujus menti nullam, ne per somnium quidem, observaturam unquam cogitationem apparebat regni Bulgarici Mariæ Michaelique puero servandi, quippe quod regnum jam spe avara propriis pressare addicereque filiis cœperat, in id irrevocabiliter incumbens; ut genero illud filiarumque subjiceret. Quare id quidem miseræ per fugium præclusit desperatio inde impetrandi quod emptum quovis pretio volebat. Inde autem repulsa quo se verteret? nam a Lachana per legatos poscere ut secum tanquam Bulgarie regina iis conditionibus pacisci vellet, quæ integram illi et Michaeli puero certamque relinquerent possessionem principatus, petitio erat tam a spe omni consecutionis procul remota, ut nec proponi dignam Maria ipsa judicaret: quando enim aut quibus in id illectus pactis fretus numero, ferox successibus barbarus, regnum quod palam affectaret, cujus partem jam teneret, proprium in solidum iis cederet quibus id summa contentione tum cum maxime extorquere conabatur? Unum ergo restabat, turpe quidem et probrosum, sed nihil non pro regno pacisci paratæ necessarium, vale honori ac famæ dicto, prætis juribus regie viduitatis, maculata nobilitate imperatorii sanguinis, prostituere se subulco, vilique ac cruento latrone simul in civitatem simul in torum admittendo pudoris et existimationis quantovis damno ambitioni litare. Tanti ergo arbitrata, ut regina ipsa, ut mater designati Bulgarorum regis dici pergeret, Lachanæ uxor esse vocarique, cupide ac raptim (nam ab imperatore

νοι χαρίζεσθαι. Ὅμως καὶ τὰ τοῦ λέχους προσέτετο, πονηρῶς ἄγαν καὶ βαθέως, οὐχ ὡς τις ἂν εἴποι φιλογόνης καὶ τῆς γυναικωνίτιδος ἐραστής· τὸ γὰρ μαλάττειν τὰ ἕβη τῶν δεξομένων καὶ λίαν ὡς καταφρονησόντων αὐτίκα διεφυλάττετο, ἄλλως δὲ κατ' εἰρήνην καὶ τοῦ μὴ χέσθαι ἐμφυλοῖς πολέμοις αἵματα κατεδέχετο, ὡς χάριν διδοῦς, οὐ λαμβάνων. Ὅρκων οὖν γενομένων καὶ συνθηκῶν ἐξ ἑκατέρων ὑπανοίγησσί τε αὐτῶν τὰς πύλας, καὶ ἐντὸς δεξαμένη τελεῖ ἐκυτῆ σὺν ἐκείνῃ τοὺς γάμους, καὶ τὰς ταινιώσεις τῆς βασιλείας καὶ αὐθις σύναμα δέχονται, καὶ γε παρασκευάζει τῷ βασιλεῖ ἀντίπαλον, ὡς ἔφετο, ἱκανόν. Τοῦτο συμβᾶν τε καὶ ἀκουσθὲν τὸν βασιλέα αὐτάρκως καὶ ὡς ἐνῆν διετάραξεν, ὑπεκρίνετό τε κάκεινος μὴ ἀθυμεῖν σφαλλόμενος τῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ στυγεῖν τῷ παρ' ἀξίαν ἐκείνης πταισμάτι, ὥστε καὶ τὸ γένος καταισχυῖναι καὶ τὴν ἀρχὴν προσπολλύειν τῷ μηδενὸς ἀξίῳ κανερχεῖσασαν· μηδὲ γὰρ ἀνθέξειν

metus cunctari non sinebat) mittit ad Barbarum qui suas illi nuptias cum dotali offerrent regno. Ad ea ille primum aspernabundo similis talis interpretis foederis superciliose repellebat, cavillans ridicule foederi quod majori ex parte jam teneret, gratiæque imputari reginæ quæsitum jam sibi armis victoriisque principatum. Tamen ne durus nimis ferusque videratur, nuptias talis foeminæ admisit, astute id ipsum tamen, quasi alienæ indulgendo voluntati, non propriæ obsequendo libidini, annuens, in quo erat profundior ejus quædam quam ab homine sic nato sperares prudentia. Vitandam enim recte putavit contemptum ipsi parituram apud suos opinionem uxorii et in voluptates ex bellica ferocia emolliri facilis viri. Quin et humanitatis famam aucupans moveri præ se tulit miseratione fundendi civilis, si qua cœperat tenderet, sanguinis. Ad extremum ea verborum voltusque gravitate qua non accipere ipsum quidquam gratiæ sed beneficii loco tribuere se significaret, quæ offerebantur accepit. Scribuntur mox conventiones, ~~444~~ pacta jurejurando utrinque dato muniuntur. Nec Maria moram fecit aperiendarum Lachanæ portarum Ternobi, seque ipsi nuptiis jungendi. Coronationis inde novorum conjugum cæremonia splendide celebratur, acclamata denuo regina Bulgariæ Maria novo titulo uxoris Lachanæ regis. Sic illa se comparasse gravem adversarium imperatori avunculo putabat. Quo non parvam ei revera nec parum molestam adjecit curam. Quamquam ille quidem audita repente rei fama, dissimulatione se solita involvens, diligenter cavit ne causam coloris, quo intime urebatur, veriore præcipuamque proderet, quod nimirum excidisse se volis et interservas sibi spes proxime jam ad exitum perductas cerneret. Ostentavit autem plausibiliores alias de facto isto dolendi rationes, infamiam videlicet quam illa infelix istis esset flagitiis promerita maximam, generi ac familiæ probrum foedissimum inurens. Simul autem cum honore

ἄλλως καὶ ὑποσχέειν ἐκείνον ἐπιβρίσασαν ἐκ Τοχάρων δύμαμιν ἦν εἰκὸς ἐπεισπίπτειν, ἅμα μὲν ὡς ἐχθρόν προφανῆ, ἅμα δὲ καὶ παρὰ τῶν οἰκείων καταφρονούμενον. Ταῦτα λέγων οὐκ ἀνίει καὶ αὐθις πέμπων τε δυνάμεις ἀγωνιουμένας καὶ τὰ πρὸς καταβολὴν Μαρίας κατασκευαζόμενος. Ὁ τοίνυν Λαχανᾶς πρὸς τὰς τῆς γυναικὸς θρύψεις καὶ ἀπηχθετο καὶ βαρβαρικῶς ἤθελε διαζῆν, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν καὶ λίαν ὑποποιούμενος· ἔγνω γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἐξαρτυρούμενος πολέμους καὶ τὰς βλακειὰς μηδὲν ὄλας τε οὐσας κατευάζειν τοὺς ἐκ τῶν πολέμων κινδύνους, ὥστε καὶ πολλακίς πρὸς ἐκείνην διαφιλονεικούντα ἐντείνειν πλιγᾶς. Αὐτὸς δὲ κρείττω πάσης ἀσχολίας τὰ κύκλῳ συνανιστάμενα κρίνων ὑπεποιεῖτό τε τοὺς ἀρχοντας τῶν Βουλγάρων, καὶ πρὸς πολέμους ἡτοιμάζετο τοὺς κατ' ἄμφω, Οὐδὲ γὰρ ἦν οὔτε Τοχάροις διὰ τὰ πραχθέντα σπένδεσθαι οὔτε τοὺς τοῦ βασιλέως ὄπωσοῦν ἀναρτᾶν. Διὰ τοῦτο καθ' ὅσον ἴσχυεν ἀντι-

dignitatem ac nomen regium perditum ivisset; quo ipso mox privanda, censura esset inutiliter se peccasse, dum id scelus spe tuto regnandi consciverit. Nam regnum quod homini nulla re nisi mala digno turpissime tradidisset, ipsi mox extorquendum a Tocharis, quorum potentia irruptionem in Bulgariam parantium nihil posset Lachanas opponere quod par resistendo foret. Tocharos autem, ut movere quamprimum in Lachanam non omitterent, duæ causæ incitabant: etenim quod eos prior ille lacesivisset eorum copias cædens, C ulciscendi hostem apertum necessitate ad eam expeditionem impellebantur; et rei ad id audendum facilitate incitabantur, quod Lachanam esse scirent hominem nihili, exosum et spretum etiam suis Bulgariis. Talia passim apud familiares imperator disserens, non cessabat interim alias super alias in Bulgariam copias mittere, omnemque ad movere machinam ad dejiciendam eo regno Mariam. At Lachanas cito pertæsus regii luxus et deliciarum uxoris, iis cum stomacho rejectis, immundam illautam victus barbarici ritus, cui dudum insueverat, vitæ ferinæ ~~445~~ rationem usurpabat, hoc ipsum videlicet æstimans utile demerendis sibi familiarium suorum affectibus et studiis, quorum alendæ augendæque in sese benevolentia cuncta quæ ad id conferre viderentur sedulo adhibebat. Satis enim intelligebat quantam indigeret eorum opera, utique cum sibi duplici ex parte diversa et magna imminere bella cerneret. Qua ipsa ex causa muliebrem victus cultusque mollitiem exercitam oblatamque ab uxore contumaciter adeo reprobabat, noxiam criminans et enervandæ tunc maxime necessariæ bellicæ virtuti accomodatam, ut eo nomine Mariam non solum plerumque increparet verbis, sed verberibus etiam ac plagis miseram contunderet, intentus interea sane, prout res poscebat, sollicitè cunctis per circuitum parandis ad excipiendos ingruentium utrinque impetus hostium. Quam ad rem arte qua poterat maxima delinire ac conciliare sibi satagebat

παρετάττετο τὸ μὲν ἑκὼν, τὸ δ' ἄκων. Ἀρχὴν γὰρ λαβὼν ἦν οὐκ ἤλπιδεν, ἐσπευδε μὴ μόνον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ συνιστῆν. Ἐπιτιθεμένων δ' ἄλλως καὶ τῶν ἔξωθεν ὁσημέραι καὶ ἄκων κατηναγκάζετο μάχεσθαι· ἤδει γὰρ καὶ βάρβαρος ὢν πολεμήσοντα ἐξ ἀνάγκης τὸν μὴ θέλοντα πολεμεῖν. Διὰ ταῦτα γοῦν τὰ κατ' ἐκείνου εὐώδει παραβολώτερον συμπλεκόμενα. Οὕτε γὰρ οἱ ἀνθιστάμενοι ἰσχυοῦν [P. 304] ὄρμαϊς ἀτακτούσαις ἀντισχεῖν, καὶ τὸ διευτονοῦν κατωβῶδει τὴν ἀπέντευξιν ὡς μὴ καλῶς χρησιμοποιήσας τοῦ περιγεγονότος. Τὸ γὰρ εἰς χεῖρας γενέσθαι τῷ Δαχανῶ ἴσα καὶ θάνατος ἦν ἀπηνείας ἕνεκα τῆς ἐσχάτης· βάρβαρος γὰρ ἦθη τὰ ἐκ τύχης ἔλκειν ἀμαλάσσειν οὐκ οἶδεν. Ὅθεν καὶ πολλάκις ταῖς τόλμαις περιγενομένοι παραυτίκα τῷ τῶν δεινῶν ἐλπισμῷ, εἰ ἄλφεν, συστελλόμενοι ἀπνητεύκτου. Πολλάκις μὲν οὖν ταῖς ἀμφὶ τὸν Ἀσάν δυνάμει περιστοιχίζετο· πλὴν οἱ ἐκείθεν ἐνίοτε καὶ ἄκοντες ἀλίσκόμενοι ἐν καλοῖς ἦσαν διὰ τὸ προσπίπτειν αὐτίκα, ὡς δῆθεν τυράννου μὲν ἀπαλλαγέν-

Α τες, βασιλεῖ δὲ προσγινόμενοι. Τοῖς δ' ἐντεῦθεν ἀπαγομένοις ἐκεῖ οὐκ ἦν ὀπινοῦσθαι τὸ σῶζον, ἀλλ' ὡς ἔχθροί ἐκολάζοντο.

η'. Ὅπως Μαρία μὲν παρεδόθη βασιλεῖ, Ἀσάν.

[P. 305] Ἐπρίβοντο μὲν οὖν ἐντεῦθεν τὰ πράγματα, ἄλλην δ' ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν οὐκ ἦν ἐλπιδεσθαι εἰ μὴ τοῦ βαρβάρου ἀπαλλαγῆν. Ἦς καὶ ταχέως ἐξελθόντος ἐπιστάσης (τὸ γὰρ παλιμβολον τῆς τύχης ὅσον οὐπω οὐκ ἦν ἐκφυγεῖν ἐκείνον, καὶ μάλλον φουσηθέντα τὸ πᾶν ἐκ τύχης, ὅθεν καὶ Τοχάρων ἠττημένος ἠγγέλλετο) ταῖς ἐκεῖθεν φήμαις ἐμπίπτει Τερνοβίταις καιρὸς ὠρμημένοις πάλοι κατὰ Μαρίας, καὶ ἅμα παιδί προδιδόναι ταύτην ἔγνωσαν τοῖς τοῦ βασιλέως, τὸν Ἀσάν δὲ δεσπότην ἐδέχοντο καὶ οἱ καὶ ἐκ παλαιῶν προσῆκε οἱ τὰ Βουλγάρων πράγματα. Ἡ μὲν οὖν Μαρία ἔμφορος οὔσα τῷ ἀπὸ τοῦ βαρβάρου κυήματι, ἅμα παιδί Μιχαῆλ πρὸς βασιλίαν (ἐπεδήμει γὰρ τῇ Ἀδριανοῦ τὸ δεύτερον) ἦγετο,

primores principes Bulgarorum, ut eorum ad bellum, quod utrinque atrox expectabat, fida strenuaque uti opera posset. Non enim ei supererat spes salutis aliunde ulla quam ex vi aperta, cum esset manifestum neque cum Tocharis, quos implacabiliter irritatos magnis a se accepit cladibus sciret, neque cum imperatore, quem domesticæ rationes ad irrevocabiliter urgendam generi filiaque in Bulgaria regnum eversionem compellebant, tractationem iniri ullam aut vel tentari conventiones fœderis posse. Quocirca quantum valebat maxime ad fortiter resistendum se parabat, vellet nollet eo illum adigente necessitate tuendi regni; quod cum capessere ausus esset, non modo tenere, illud sed etiam sibi firmare atque asserere contendebat. Cum autem assidue modo hac modo illac hostes irrumperent, Lachanas raptim ad omnia occurrens præliari ferme quotidie cogebatur. Id ipsumque alacriter agebat, quippe quantumvis homo barbarus, satis iudicii habebat ad intelligendum quod est verissimum, pugnaturum eum cum non vollet qui non pugnat cum potest. Ac propter istam impigram audaciam ad quævis ultro pericula occurrendi favebat ei plerumque fortuna belli, vehementibus, licet inordinatis, ruenti incursibus; quos sæpe, ineluctabiles experti milites nostri, parum jam fidebant disciplinæ atque ordini quem observare in acie didicerant, ac passim horrebant cum eo congregari, præsertim quod exempla crudelitatis quæ homo ferus et immanis in bello captis edere solebat, late vulgata refrigerarent impetus missorum contra eum militum nostrorum, 446 inde morte pejus horrentium manus cum tali hoste conserere, quem nulla calamitatum humanarum misericordia molliret ad sublevandam indulgentia vel minima eorum sortem, quos in ejus potestatem Mars varius infelici casu redegisset. Huic certe causæ imputabatur, quod majori sæpe commissi potentia Lachanam non vincerent, quia nimirum

totis suis viribus non uterentur, et horrore captivitatis nimio constricti retardarentur a connitendo quantum possent. In hoc tum nodo hæerebat bellum, cito alioqui finiendum. Nam et plurimæ et florentissimæ undecunque conclusum Lachanam Asanis copiæ tenebant; nec tamen debellabatur, metu percussis Romanis militibus ob nimium diversam conditionem utrinque captivorum. Nempe qui a nostris bello capiebantur, felices dupliciter erant tum quod sævitæ diri tyranni, cui servierant, subtracti essent, tum quod in lenem atque humanam transissent potestatem clementis principis: e contrario qui a Lachanæ militibus abducebantur, certum habebant nullam superesse salutis spem; quippe statim, ut hostes, inexorabili feritate trucidabantur.

8. Ut Maria quidem tradita imperatori, Asan autem intra Ternobum admissus fuerit.

Extracti per has inoras in longius æquo tempore belli Bulgaridi non aliunde a prudentioribus exitus exspectabatur quam a clade Lachanæ; qualem fuit brevi æsperventuram aliquam verisimilis spes esset, quod is frequentissime periculosissimeque dimicaret, nec semper superaturum appareret propter solitam inconstantiam sortis, præsertim cum inflatus successibus multa temere inconsulteque susciperet. Id non falso provisum haud multo post constitit, fama vera vulgata victi a Tocharis prælio Lachanæ. Quo nuntio excoiti Ternobitæ ad captandam dudum optatam occasionem excutiendæ, cervicibus fœdæ tyrannis Mariæque ulciscendæ, in quam antiquis odiis flagrabant, dedere ipsam decreverunt una 447 cum filio ducibus exercitus imperatoris, Asanemque in dominum recipere, cui jus vetus competebat ex genere ad successionem in regnum Bulgarorum. Maria igitur uterum gerens ex barbaro Lachana, simul cum Michaelis puero, deducta ad imperatorem Adrianopolim est (in eam enim urbem imperator secundo advenerat), ubi

καὶ φυλακαῖς ταῖς προσηκούσαις ἐδίδοτο. Ἀσάν δὲ A
καὶ σὺν Εἰρήνῃ, οὐχ ἅμα, ἀλλὰ μετὰ τὸν Ἀσάν
ἐκείνη, βασιλέως πρὸς πόλιν ἐλθόντος ἀνέδην ἐπέ-
βαινον Τερνόβου καὶ βασιλεῖς ἐφημίζοντο. Ἦν δ' ἐν
τοῖς μάλιστα τῶν προύχόντων καὶ Τερτερῆς, ᾧ δὴ
καὶ μεγάλως τὸ Βουλγαρικὸν προσεῖχε καὶ παρ' ἐκεί-
νοις ἐμεγαλίζετο. Τοῦτον ἐβούλετο μὲν βασιλεὺς τῷ
Ἀσάν κατὰ γένος συνείρειν καὶ τιμῆν ἀξιώμασι· τὸ
γὰρ ὑπέρπον ἀπ' ἐκείνου πρὸς βασιλείαν πολὺ ἦν,
ἐπεὶ καὶ στρατηγῶν δῆλος ἦν τοῦ μέζονος ἐφιέμε-
νος. Ἐμποδῶν δ' ἦν τοῖς βουλευομένοις ἡ σύζυγος·
τὸ γὰρ ταύτην ἔχοντα τιμᾶσθαι μηδὲν τῷ Ἀσάν
κατὰ γένος συνάπτοντα λαμβάνοντος μᾶλλον ἦν πρὸς
τὴν τῶν ὑπονοουμένων ἀναψιν πλείστον ὅσον ἐμπύ-
ρευμα. Διὰ τοῦτο καὶ Δεσπότην προτείνει ποιεῖν, εἰ
τῆς γυναικὸς ἀποστάς τῇ τοῦ Ἀσάν ἀταδέλφη εἰς B
γάμον συνάπτοιτο. Γέγονε ταῦτα, καὶ ἡ μὲν τοῦ Τερ-
τερῆ σύζυγος ἀχθεῖσα πρὸς βασιλέα τῇ κατὰ Νίκαιαν
ἐδίδοτο φυλακῇ σὺν υἱῷ Ὀσφεντισθλάβῳ, ἡ δὲ τοῦ
Ἀσάν ἀταδέλφη τῷ Τερτερῆ συνηρμόζετο καὶ τῷ τῆς
δεσποτείας ἀξιώματι ἐσμενύοντο.

custodiæ convenienti commissæ est. Asan vero non
tunc simul cum Irene (illa enim post Asanem eo
venit, imperatore jam Constantinopolim reverso)
magna celebritate inveci sunt Ternobum et reges
acclamati. Erat porro inter proceres dignitate in
Bulgaria præstante quidam Terteres, maximæ
apud eam gentem existimationis et gratiæ vir,
summisque ab iis efferri et honoribus et laudibus
solitus. Hunc imperator voluit Asani affinitatis
necessitudine jungere et dignitatibus honorare, C
præversurum se ratus hoc pacto periculum insi-
diarum imminens novo regi ab homine quem po-
tens facto suorum clam ad regnum promovebat,
et ipsum bellicæ peritiæ fama inclytum, qui que ita
militares gessisset præfecturas, ut plus quidpiam
privato fastigio spectare a penitus intuentibus es-
set amimadversus. Cæterum huic imperatoris stu-
dio incommode obstabat uxor quam tum habebat
Terteres; cui si in eo primo conjugio perstanti
honores et beneficia imperator congereret, nihil
Asanem juvaret, sed potius ejus periculum augeret
potentia ejusæmulum novis opum accessionibus cor-
roboranda, et quasi accumulando novo fomite,
quo facilius exardesceret incensum formidatum.
Igitur proponendum Terteri curavit imperator se D
despotam eum creaturum, si repudiata, quam ha-
beret, conjuge vellet in novam sponsam accipere
sororem Asanis. Facta hæc sunt, cito assentiente
Tertere, cujus conjux prior cum filio, Osphentis-
thlabo, dicto, ad imperatorem 448 ducta hujus
jussu custodiæ mandata apud Nicæam est. Asanis
vero germana Terteri, nupsit, et novi sponsi titulo
despotarum cohonestati sunt.

9. *Ut Asan Ternobo recesserit.*

Hæc Terteri affinitas magnam Asani facultatem
obtinendi secure quod capessere cœperat regni at-

PATROL. GR. CXLII.

θ'. Ὅπως Ἀσάν ἐκ Τερνόβου ἀπεχώρησεν.

[P. 306] Ἐΐχεν οὖν ἐντεῦθεν τῷ δοκεῖν τὰ μεγάλα
πρὸς συνεργίαν ὁ Ἀσάν, καὶ χρόνος ὀλίγος αὐτῷ
παρεμέτρει τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν. Ἐπεὶ δὲ
ταχέως παρακεκίνητο (πρὸς γὰρ ἀπιστίαν τὸ Βουλ-
γαρικὸν ἔτοιμον, καὶ αὔραις ἔστι πιστεύειν ἀνέμων
μᾶλλον ἢ σφῶν εὐνοίαις), καὶ τὰ τῆς ἀποστασίας
δῆλον ἦσαν ἐκ πολλῶν ὠδίνοντες, ἀνεζωπύρει δὲ τού-
τοις τὰς γνώμας καὶ Τερτερῆς κρυφθὼν βασιλείων
ἤδη, καὶ τὰλλα φανερός ὢν εἰς τὴν ὑπόψιν μόνῃ τῷ
πρὸς τὸν Ἀσάν κήδει συνεκαλύπτετο, ὡς μὴ προδώ-
σων δῆθεν ᾧ κατὰ γένος συνήπτετο, συνιδῶν τὴν παρα-
κίνησιν ὁ Ἀσάν, καὶ δείσας μὴ προλαβόντες ἐκρή-
ξοιεν τὸ δεινὸν καὶ οὐ φευκτὰ ἔσοιτό οἱ τὰ τοῦ κινδύ-
νου, τὴν φυγὴν εὐσχημόνως ποιῆσθαι προὔνοιε καὶ
μετὰ κέρδους. Ὁ δὲ καὶ ἐνεχώρει κερδαίνειν· τὰ
γὰρ τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων πράγματα, ἃ δὴ
καὶ κάλλιστ' εἶχον ἐκ Ῥωμαίων λαβόντες ἠττημέναν
τὸ πάλαι στρατηγούντος τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ
γ' ἐνέκειντο τεθησαυρισμένα κατ' αὔχημα μᾶλλον ἢ
κατὰ χρεῖαν, ταῦτα δὴ καὶ ὅσον ἦν ἄλλο φόρτος

tulisse videbatur; sed videbatur tantum. Nam
eventu mox ipso apparuit non diuturnam eum ejus
principatus Bulgarorum possessionem adiiisse. Nu-
tare illa cito cœpit nobilissimæ levitate gentis:
Bulgari enim adeo ad perfidiam faciles habentur.
ut auræ atque incertissimis flatibus ventorum
quam horum benevolentiam confidere sit tutius. Ad
defectionem quidem ab Asane machinari eos ex
multis apparebat: excitabat autem ipsorum in id
studia Terteres arcanis molitionibus regnum affe-
ctans. Exstabant quidem indicia non vana quæ ta-
lis hunc ambitionis suspectum merito faceret:
sed ea ne animadvertenter inumbrabat affinitas
ejus cum Asane. Quis enim facile crederet suo
ipsum insidiari generi, et prodere ac eventere velle
hominem cujus haberet in matrimonio sororem?
Tandem tamen erupit res in notitiam minime jam
dubiam Asanis. Quare ille veritus ne opprimeretur
improvisi quodam assultu nec salvus periculum
evaderet, præoccupare fugam statuit, honestum
prætextum obtendens consilio, ut rebatur, neces-
sario; quod etiam quæstuosum facere studuit
prædo adjecta. Occasionem enim ejus rei commo-
dam sibi nactus videbatur habens in potestate the-
saurum regum Bulgaricæ, in quo sapelleu specio-
sissima et pretiosissima servabatur ex Romanis
olim parta, quando ducente Issacio Augusto male
ii cum Bulgaris pugnauerunt, amissis impedimen-
tis, in quibus fuerunt ipsa insignia imperii: quæ
ex illo tempore condita Ternobi custodiebantur ad
ostentationem potius quam ad usum alium. Hæc
et alia quæcunque elatu facilia reperta tum sunt in
regiis apothecis Bulgarorum, clam compilata sac-
cisque 449 indita exportari noctu Asan ex urbe
Ternobo curavit: ipseque mox cum uxore ac com-
mitatu quasi animi gratia ruris amœnitate fruitu-
rus, egressus indidem summa celeritate Constan-

εὐκόμιστος, ἐν ἀφανεῖ περισχόντες σάκκοις καὶ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες νυκτὸς, αὐτοὶ τοὺς εἰς ἀνεσι καὶ τρυφῇ τῶν ἔξω που τῆς πόλεως ἐξιδόντας σχηματισάμενοι ἀνὰ κράτος εὐθὺς τῆς μεγαλοπόλεως ἔφρουγον. Καὶ πρῶτον εἰς Μεσέμβρειαν ὑπὸ βασιλικῆς κόμπης καὶ τρυφῆ φθάσαντες, ὡς μὴ φωραθεῖεν φεύγοντες, οὕτω θαλάσσης χρωῖνται καὶ πλῆθὸς πρὸς τὴν πόλιν. Καὶ δὴ καταχθέντας τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλου τοῦ ἀρχιστρατήγου μονῆ ἔφ' ἡμέραις ὁ κρατῶν οὐκ ἐδέχετο, ἐν ὄργῃ παντοία τὴν ἀποφυγὴν ποιούμενος, καὶ τὸ πᾶν δειλίαν καὶ κικανδρίαν ἐκείνων κρίνων, πολλῶν πόνων καὶ ἐξόδων ἀπώλειαν ἐν βραχεῖ. Ὡς δ' οὐκ ἦν τὸ γεγονός ἀναλύεσθαι, ἐκείνοις μὲν ἐκχωρεῖται τὴν πόλιν εἰσελθόντας τῷ βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι, [P. 307] ὁ δὲ γὰρ Τερτερῆς ἐρήμης βασιλείας, θελόντων καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐπιλαμβάνεται. Καὶ ἐν ὀλίγῳ ἅμ' ἤκουστο βασιλείας ἐπιβαίνων, καὶ ἅμα ταινιούμενος κατὰ βασιλείας ἐγκρατῆς τῶν Βουλγάρων ἦν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, τὰ δ' ἐντεῦθεν ἐσαυθὶς ἐροῦμεν.

ι'. Ὅπως κατηγορίαι κατεσκευάσθησαν κατὰ τοῦ πατριάρχου Βέκκου.

Ἦδη δὲ χρόνων παρφηχότων τεττάρων Ἰωάννη

tinopolim versus iter arripuit. Ac Mesembream quidem usque regia pompa luxuque speciem securitatis ostentantur: quæ simulatio necessaria erat ne fuga deprehensa sisterentur. Cæterum ibi nave conscensa mari Byzantium feruntur. Exceptos illic primo excensu sancti Archangeli Michaelis monasterio prope portum sito imperator aliquot diebus admissioe exclusit, iratus ipsis vehementer ob fugam quam iudicabat intempestivam; totumque id consilium vanæ ignavæque formidini ascribebat, quæ fractus laborum expeditionumque multarum una momento inconsultæ levitatis jacturam irreparabilem querèbatur factam. Denique tamen, cum quod factum quomodocumque fuerat infectum fieri nequiret, permisit iis ingressis civitatem sibi se assistere. Interim Terteres vacuum Asanis fuga regni thronum, magna Bulgarorum voluntate, palam occupavit, unoque nuntio auditus est et occupasse regnum et solemnî ritu coronatus sicque in plena et certa constitutus possessione Bulgari principatus. Hæc tunc in hunc modum se habuerunt. Quæ secuta sunt, in tempore reddemus.

1011. Ut accusationes adornatæ sint contra patriarcham Veccum.

Jam autem evolutis annis quatuor ex quo Joannes patriarchatus honor; præcallebat, mense Februario septimæ indictionis, graves in eum accusationes a quibusdam a clero conflantur, mendaces illæ quidem ac plane inanes, non tamen ejusmodi quas ægre imperator admitteret. Studebat enim ille vel maxime nanqisci modum hebetandi aciem nimii, 450 que dæmon offendebatur, zeli patriarchæ. Pupugerant autem eum et exasperaverant non parum illa quæ nuper ausus in ipsum agere ac coram loqui libere atque

τῆς πατριαρχίας διαφέροντι, κατὰ μῆνα Ληναίων τῆς ἐβδόμης Ἰνδικτιῶνος δεινὰ κατηγορίαι τούτω παρά τινων τοῦ κλήρου συβράπτονται, ψευδεῖς μὲν καὶ διακενῆς τὸ παράπαν, οὐ μὴν δὲ καὶ δυσχερεῖς τῷ κρατοῦντι δέχεσθαι. Ἦν γὰρ ἐκεῖνω διὰ σπουδῆς πλείστης ὑποχαλᾶν τὸν τόνον τοῦ ζήλου τῷ πατριάρχῃ, καὶ μᾶλλον τὰ οἱ πραχθέντα ἐξ ὑπογίου ἔχοντα, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐβρέθη. Ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλ' ἅττα πλείστα ἐπισυμβαίνοντα ἀνῆλθε μὲν τῇ βασιλείᾳ ὄργην, οὐ μὴν δ' εἶχεν ὅπως τῆς ὁμῆς ἐπίσχο τὸν ἄνδρα καὶ ἄλλως ὀρμηθῆναι ὄντα καὶ θερμουργόν, πλὴν οὐ τὰ καθ' αὐτὸν (τούτων γὰρ καὶ ἀπεριμερίμνω εἶχεν), ἀλλὰ τὰ καθ' ἑτέρους συνοίσοντα. Ζητοῦντι γοῦν τρόπον καθ' ὃν ὑποκλήθη τὸν λέοντα, χρήσιμ' ἦσαν τὰ κατηγορημένα, ἄλλως οὐκ ἀληθῆ δοκοῦντα οὐδ' εὐπαράδεκτα. Ῥοπή γὰρ εἰς πορνείαν ἂν Πηλεὺς ὄφλεν ἂν ἢ ἐκεῖνος, ἱεροσολίας δὲ ἔγκλημ' ἂν ἀπηνέγκατο καὶ ὁ ἐπ' ἀνθρώποις ἀδωρότατος Ἀριστείδης μᾶλλον ἢ ἐκεῖνω δικαίως προσήπτετο. Τὸ δὲ εἰς βασιλέα ὡς καταρῆτο, αὐτόθεν τὴν συκοφαντίαν προΐσχετο ἀκούομενος. Ἐκεῖνος γὰρ πάλαι πρεσβέων εἰς βασιλέα ὑπὲρ τινος τῶν χρηζόντων ἐλέους πολλάκις μὲν κατὰ πείραν προΐτεινε τὰ οἱ δοκοῦντα συνοίσειν, τοσαυτάκις δὲ προ-

ardenter patriarcha fuerat, prout superius memoravimus. Ea, inquam, et alia, plurima ejus generis quæ subinde occurrerant, bilem haud dubie moverant non patientissimo principi; cui tamen ad manum non erat frenum aliud ullum quo impetum ejus cohiberet, viri natura vehementis, et cum ad aggrediendum ardua facilis, tum in urgendo cœpta irrevocabilis ardoris. Verum hæc in quorum promotionem sic studio prodibat, haud erant cum privatis ejus rationibus aut quæstu proprio implicita. Tali enim supra vulgarem modum negligens erat. Exardescebat autem in iis accurandis quæ ad aliorum utilitates spectarent. Quærenti ergo Augusto modum hujus quasi cujusdam leonis exarmandi, utiles hæc sese crimitationes offerebant, quamlibet alioqui destitutæ veri specie, nec dignæ quarum haberetur ratio. Nam impudicitia verisimilius insimularetur Peleus quam ille: direptarum vero sacrarum rerum plausibilis crimen appingeretur Aristici, cujus erat in ultro etiam oblati repudiandis donis abstinentia vulgo notissima. Male denique precatum Augusto Veccum qui dicebat, statim calumniæ convincebatur ipsa simplici narratione facti, unde occasionem criminandi delator sumpserat. Id talestuit. Aliquando pro more suo Veccus adierat imperatorem cum supplice cui erat imploraturus misericordiam Augusti. Sæpe in conspectum producto illius, frustra semper ei propitiare principem studuit, toties ab eo cum stomacho rejectis quæ pro suscepto allegabat. Tres igitur longo tempore suas quisque parte strenue agere perseverarunt, reus demisse supplicandi, patriarcha patrocinandi ardentè urgendo, denique imperator, procrastinandi ac differendæ sine hinc gra-

βάλλων οὐκ ἤνυτε τὸ παράπαν. Τριῶν οὖν ὁ μὲν A
[P. 308] ἐδέετο συνεχέστερον, ὁ δὲ προσέκειτο καρ-
τερώτερον, βασιλεὺς δὲ τρίτος ὑπερετίθετό τε καὶ ἀνε-
βάλλετο. Καὶ ὁ μὲν ἐδέετο προσαναφέρειν καὶ πά-
λιν, ὁ δὲ πείρα γνοὺς οὐκ ἀνύσων (ἤδει γὰρ καὶ
παροργίσων, εἰ αὐθις λέγοι), τὸ καθ' ἑαυτὸν οἶον
πρὸς τὸν ἰκέτην ἀπολογοῦμενος ὡς οὐ καταβράθυ-
μήσας τῷ βασιλεῖ προτείνειν τὰ τούτου δίκαια, θεὸν
παισιῶγε τῆς σπουδῆς μάρτυρα καὶ, « θεὸς ὄρα τὰ
περὶ ὧν προβάλλῃ, » ἔλεγεν. Ὁ δ' ἐκείσε παρῶν συ-
κοφαντήσας τὸν λόγον συμπλάττει τὸ ψεῦδος, ὡς
θεὸν δῆθεν κατὰ βασιλέως ἐκλαλουμένου τοῦ ἱερέως
εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκδίκησιν. Τούτοις ὡσπερ-
εἰ τιμὴν ἰσχυροῖς κατασεύσασθαι ὑποχάλασεν τὸν πύρ-
ρον τῆς ἐκείνου ψυχῆς φοντο. Ἦν δ' ὁ τὰς ὁρμὰς
σφίσει ὑπανάπτων ὁ τῆς Ἰφίσεως Ἰσαάκ, εἰς πα-
τέρτα τεταγμένος τῷ βασιλεῖ, οὐδεμίαν δ' ἔχων αἰτίαν B
ἀπεχθείας τῷ πατριάρχῃ παρόσον τὸ τὰ δοκοῦντα
ξυμπράττειν αἰρεῖσθαι τῷ βασιλεῖ, ἢ γοῦν τοῦτο μόνον
ἢ καὶ δεύτερον τὸ τὰ κατ' ἀνατολὴν πατριαρχικὰ
ὑφ' αὐτῷ θέλειν ποιεῖσθαι, μηδὲν ἀξίων πλέον ἔχειν
τὸν πατριάρχην εἰς ἐνορίαν ἢ κατὰ μόνην Κωνσταν-
τινούπολιν περιοριζόμενα, τὰ δ' ἔξω ταύτης ὑπὸ

tiæ. Quadam vice instabat vehementius apud
Veccum cliens, ut pro se iterum imperatorem
451 rogaret. Ille autem experientia jam gnarus
negationi dilationem obtendi, necnon intelligens,
si denuo de hoc compellaret imperatorem, in iram
se illum concitaturum, ut saltem clienti se purgar-
ret forte suspectaturum ex eventu remissius egisse C
patronum, Deum testem adhibuit sinceri sui ea in
causa studii, alta voce contestans Deum utique,
quem nil lateat, videre qua fide, quoque effectu eo
patrocinio fungeretur. Ex hac Dei mentione calum-
niæ ansam qui præsens forte tunc adfuit delator
sumens, multo deinde posterius in malignam istam
accusationem processit, criminans scilicet patriarcham,
dum supplicis causam ageret, diras Augusto imprecatum
in ultionem negatæ supplicii gratiæ. His quasi quibusdam
machinis aut validissimis arietibus concussuros et dejecturos
sese turrim illam invicti animi calumniatores nequissimi puta-
bant. Incitabat autem eos accedens ad rem urgentem
Ephesi antistes Isaac, quo spirituali Patre atque
arbitro conscientiæ tunc Augustus utebatur, non quod ullam
ipse quidem proprie haberet odii causam adversus
patriarcham, sed ut gratificaretur imperatori in eam
quam ille hac arte procuratum ibat retusionem
confidentiam Vecci, ne deinceps tam libere agere
secum auderet, efficacem pro virili conferret operam.
Quamquam non aliena solum causa, sed proprii etiam
respectu quæstus in hoc motum suspicabantur quidam,
opinati studuisse per hoc ipsum rapta opportune
occasione ex periculo Vecci, suo juri subjungere
loca jurisdictioni patriarchæ reservata in cunctis
per Orientem diocesisibus, ita ut ea tantum sacra
loca quæ intra unam urbem Constantinopolim sita
essent, ordi-

τὸς ἐπισκόπους γίνεσθαι, ὧν δῆπου καὶ αἱ ἐνορίαι
εἰσί. Ταῦτ' ἔσπευδε καὶ κατώρθου οὐκ ἄλλῃ τῷ
μηχανήματι ἢ τῷ δι:στῶν βασιλέως τὸν ἱερέα. ὁ
δὲ καὶ ἐποίησε τοὺς κατηγοροῦντας δεχόμενος καὶ
γε κατὰ τὸ δυνατόν ὑποβάλλων.

ια'. Ὅπως βασιλικὴ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς
σταυροπηγίοις.

[P. 309] Προβαίνει γὰρ νεαρὰ βασιλείος ἄλλ' ἄττα
πλείστα διοριζομένη καὶ τάττουσα, καὶ τὸ τὰ ὀπου-
δητοῦν πατριαρχικὰ, ὅσα ἐν χώραις καὶ μοναῖς,
ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνορίαι τελεῖν. Ἐγκλημα
γὰρ ἐφαίνετο καὶ παρὰ κανόνας τὸ ἐκ παλαιῦ γινόμε-
νον, ὑπερόριον κεκτῆσθαι τὸν Κωνσταντινουπό-
λεως δίκαιον, μηδὲ τοῦτ' εἰδότες τοῦ λέγοντος, ὡς
κολοῦει τῷ πατριάρχῃ τὸ οἰκουμηνικὸν, ἐντὸς αὐτὸν
περιορίζων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μηδ' ἐνορίαν
ὅσα καὶ τοῦ τυχόντος ἐπισκόπου προσνέμων. Ἄλλ' ὁ Ἰσαάκ
τότε τὸν καιρὸν τῆς ἀπεχθείας ἀρκάσας ὡς ἔρμαιον,
μεριεποῖε τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ, ταυτὸν δὲ καὶ
ἑαυτῷ λέγειν, τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίκαια,
τὸν μέντοι γε πατριάρχην οὐκ ἀνίει παρ' ὄλους δῖο
μῆνας ὁ βασιλεὺς ποτε μὲν εἰς κρίσεις ἐγκαθιστῶν,

nariæ potestati patriarchæ subjecta remanent :
quæ extra urbem essent, eorum auctoritate subjacerent
præsulum qui dioceses ubi erant illa posita
episcopali auctoritate gubernarent. Id ille olim me-
ditatus tunc perfecit, non alia efficaciori adhibita
machina quam imperatoris a patriarcha vel proou-
rando vel provendo dissidio. Quod fecit hujus ac-
cusatores adjuvans, 452 et tota sua fovens potentia,
11. *Ut per lata promulgataque fuerit imperialia
novella de stauropogitiis sive locis sacris proprie
patriarchæ subjectis.*

Prodiit enim imperialia Novella, qua cum alia
decernebantur quædam, tum illud in primis, ut
quæ ubicunque vel cujusquomodocumque loca vel, mon-
asteria patriarchæ uni subjecta eatenus censebantur,
ea deinceps episcopis, quorum illæ propriæ dioceses
essent, jure ordinario subjacerent. Addebatur
decreti ratio, per abusum videri et contra sacrorum
canonum auctoritatem attentum id quod ex longo
hactenus tempore factitatum fuerat, ut nempe
patriarchæ Constantinopolitano ultra fines diocesis
propriæ jus competere. Quod qui dicebat, non in-
telligebat eripere se patriarchæ titulum œcumenici,
quippe quem circumcluderet urbe Constantinopoli,
nec saltem ei concederet diocesium quanta et qualis
cuivis etiam vulgari tribuitur episcopo. Verum id
tunc quidem nihil pensi habens Isaac, et in lucri
parte numerans oblatam occasionem gratificandi
quomodo cunque amicis suis episcopis, quos multos
quærebant istæ in propriis diocesisibus exceptiones
locorum subtractorum ordinariæ ipsorum potestati
ac patriarchæ auctoritati subjectorum ; et passim
contendebant non plus juris Constantinopolitani in
alienas dioceses quam cuique ipsorum in Constanti-
nopolitanam esse. Cæterum patriarcham imperator

ποτὲ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ἰστάμενος καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύων ὡς συκοφαντούντων τῶν κατηγορῶν ἀντικρυς. Ἦν δὲ διττὰ στρέφων, τοῖς μὲν κατηγοροῖς κατὰ πρόσωπον ἐγκαλεῖν ἐφίεις καὶ δῆθεν ἐλέγχειν, ἐκείνον δ' αὖθις τὸ μέρος καταψῶν τε καὶ περιποιούμενος τῷ γ' ἐπικρίνει ὡς πικρῶς συκοφαντοῖεν οἱ λέγοντες, καὶ εἰ ἤθελεν οὗτος λέγειν, οὐκ ἂν συκοφαντίας ἠνοίγοντο στόματα. Ἦν δ' ἐμφανῆς ἐντεῦθεν προσονειδίζων τῷ πατριάρχῃ τὸ πρὸς ἐκείνον φίλερι· ἔριν γὰρ τὸν ζῆλον, καὶ τὸ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων λέγειν ἐνοχλεῖν ἔκρινεν.

ιβ'. Τὰ συμβάντα τῷ πατριάρχῃ διὰ τὴν τῶν Κολύβων ἀποστολὴν.

[P. 310] Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ τῶν κατηγορημάτων συμβάν, ὡς χάριεν, ἰσθόρησαι, καὶ δεῖξαι ὅποσα πονηρία προσλαβοῦσα καιρὸν ἀνύει. Σύντηθες μὲν οὖν ἦν περιφανῶς τελείσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν τῆς Ἰσπανίας ἑορτήν, ἅτε κατ' ἐκείνην τυχόντος παρ' Ἰωσήφ τοῦ κρατούντος τῆς συγχωρήσεως. ἦν δὲ καὶ ἐφθῶσι τῷ σύναμα καρποῖς ὑπερῶν ποικιλομένας τὰς τῶν ἐκπωμάτων πλατείας εἰς εὐλογίαν προτίθεσθαι, ὧν ὡς ἀπαρχὴ τις ἡ κρείτ-

ex suo voto his calumniis egregie exercitum per duos tolos menses habuit, nunc sententiis eum iudicium permittens, nunc ei visus suffragari criminibusque ipsum solvere, mentiri accusatores et nihil nisi meras alferre calumnias asserens. Sustinebat autem in hac quasi scena personam duplicem, hinc quidem palam accusatoribus permittens criminari patriarcham et ei dicam in os coram impingere, inde rursus eundem seorsum conventum deliniens, condolere illi simulans quasi per calumniam injustissime vexato. In quo quam male cohærent dictis facta palam erat. Si enim tam erat illi perspecta, quam videri volebat, innocentia delati, cur delatores tam licenter obstrepere tanto tempore sinebat, quos latebat neminem ne hiscere quidem ausuros, si eis vel semel declarasset imperator sibi displicere quod illi agerent? Sed hoc **453** omnes videbant ab austuto principe ita fieri, ut per se patriarcha, intellexeret luere se pœnam contentiosæ pertinaciæ qua iurgari cum principe non esset veritus. Jurgium enim ille ac contentiosam pugnacitatem appellabat religiosum zelum patrocinandis circumventis calumnia vel alia quavis injuria oppressis.

12. Quid contigerit patriarchæ ex missione Colyborum.

Non abs re fuerit et quod initia hujus accusationis accidit jocularè ac dictu lepidum referre, ut ex hoc specimine lector æstimet quantum sibi licere malignitas velit et quid non occasione arrepta perficiat. Ad consuetum ubique ac semper celebrem apparatus ritumque augustum anniversario cultu honorandæ solemnitate Hypapantes aliquid hoc tempore cæremoniæ exquisitioris adhiberi erat solitum in gratiam atque honorem imperatoris, quod

των τῷ βασιλεῖ προσήγετο ἐπιδορκίος. Ἐπι δ' εἰκὸς τὰς χαλκᾶς ἐκείνας πλατείας ὑποδοκᾶς πλείστας οὖσας ἐξωθεν ἐρανίζεσθαι, σὺν ταῖς ἄλλαις ἦν μία δοκοῦσα καὶ πρωτεύειν τῷ κάλλει καὶ ἀξία τῷ βασιλεῖ προσάγεσθαι, ἣ δὴ καὶ γράμμασιν Αἰγυπτίους ὡς ποικίλμασί τισιν ἐνεσκεύαστο. εἰθιστᾶι γάρ, ὡς ἐλέγετο, Αἰγυπτίους ἀντ' ἄλλων τινῶν ποικιλμάτων ἔν τε πέπλοις καὶ φωταγωγοῖς καὶ σκεύεσι παντοίοις τοῖς γράμμασι χρῆσθαι. Ἐτυχον δὲ τὰ γράμματα τοῦ καταράτου Μαχούμετ, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ Μωάμεθ, ὄνομα φέρειν εἰς ἔπαινον, Τοῦτο κύκλῳ τῇ πλατείᾳ ἐγγεγραμμένον τοὺς κατηγοροῦντας οὐκ ἔλαθε, Καὶ δὴ ἐξω κειμένης ἐτι πρὶν ἂν εἰσαχθεῖη τῷ βασιλεῖ, οὗτοι πέμψαντες ἀναγγέλλουσιν ὡς οὐκ εἰσιτά γε τὰ τῆς πλατείας εἰς βασιλεῖα φεροῦσες τὸ ἐξάγιστον ὄνομα, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης ἐώτιττες ἐνσκενάσαιο ἐκείνην πεμφθῆναι τῷ βασιλεῖ, ἥπερ μὴ μόνον οὐκ εὐλογίας μετὸν διὰ τὸ τῆς γραφῆς μεταρρὸν, ἀλλὰ καὶ μύσους τὰ μέγιστα προεστρέβετο. Ταῦτα πυθόμενος ὁ βασιλεὺς, πείρα θέλων γνωρίσαι τὰ ἀγγελθέντα, ἐξ αὐτῆς πέμπει τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον τὸν βασιλικὸν Βασίλειον ζυνοτὸν ὄντα γραμμάτων Ἀγαρηνῶν, καὶ ὃς ἀνεγίνωκε τε

is, ut dictum est, tali die communioni Ecclesie restitutus et anathemate solutus a Josepho fuisse. In his autem quæ ex abundantia addebantur ad passim usitatos ejus religionis ritus, illud erat ut in lancibus encaustico opere variegatis, pictura fructus fere autumnales exprimente, frumentum tostum patriarchæ ad aram facientis benedictione sanctificandum offerretur, tum harum lancium eximia una, primitiarum ritu quodam, epulanti Augusto mensis secundis inferretur. Quoziam vero ænearum insimmodi lancium ad hos usus corrogari ab externis plurimos necesse erat, inter illas quæ hoc anno commodatæ a variis fuerant, una forte speciosior visa cæteris, et eo digna præ cunctis quæ imperatori sisteretur, seposita ad hoc ipsum est. Huic porro, præter cæteram inducti eleganter tectorii speciem, Ægyptii quoque inscripti characteres inerant. Consuetum quippe, ut aiunt, Ægyptis est in velis candelabris vasisque reliquis insigniendis istam et litteris ipsorum speciose illitis ornamentationem affectare. Forte autem evenit, ut quæ hanc imperatori destinatam lancem elementa Ægyptia pingebant, exsecrabilis **454** Machumetis, seu, quod idem est, Mahometis, honorifice nomen exprimerent. Non latuit accusatores circum orbem hujus patinæ abominaudum id vocabulum inscriptum. Cum ea igitur adhuc in templo seposita, quemadmodum est dictum, ut ad imperatorem deferretur, staret, misso hi certo homine ei nuntiant lancem ipsi offerendam studiose delectam a patriarcha, quæ detestabilis esset nominis ascriptione profanata, ut videlicet pro separata Augusta ex ejus sacri apophoreti participatione gratia macula ipsi infandi piaculi contagione velut quadam exsecratæ superstitionis allineretur. Hæc audiens imperator,

καὶ τὸ ἀληθὲς προσεμαρτύρει τοῖς ἀπαγγεῖλαισιν. Ἡ μὲν οὖν πλατεία οὐκ εἰσῆγето διὰ τὴν συνείδησιν, τὴν ἀποστολικὴν παραίνεσιν τοῦ βασιλέως τηρήσαντος· τὸ δὲ τῇ ἐξῆς ὡς ἐγκλημα καὶ τοῦτο προὔτιθετο μέγιστον.

ιγ'. Ὅπως παρητήσατο τὸν θρόνον ὁ πατριαρχεύων Ἰωάννης.

[P. 311] Ὡς τοῖνυν τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην ἐπιμησι δυοῖν ἐτίθετο καὶ οὐδὲν ἡνύετο, μόνον δ' ὕθλος καὶ λοιδορία καὶ πᾶν ὅ τι κάκιστον ἦν, (καὶ τί γὰρ, ὅπου καὶ κλίμακα κατὰ φιάλης ἐσκευασθεῖσαν τῷ πατριάρχῃ κατὰ τινα ἄνεσιν δένδρων ἐκεῖσε καταφυτευθέντων παντοίων, ὕλην εἶχον καὶ ταύτην τῆς κατ' ἐκείνου συκοφαντίας, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μόνον ἀκούσας κατὰ πᾶν ἐκέλευε καὶ γ' ἀφανίζειν τέλος;) ὡς γοῦν οὐδὲν ἄλλο ἢ λοιδορία ἡνύετο, σκοπὸς δ' ἦν ἐκείνον ἀπειρηκότα πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν ὕβρεων ησυχασθῆναι τὸν θρόνον, μὴνὸς Κρονίου, μεσοῦσης νηστείας, λῆβελον γράφειν τῷ συγγραφεῖ παραίτησεως ἐπιτάττει, καὶ γ' ἐπιδοῦς βασιλεῖ προσποιουμένη μὴ δέχεσθαι ἀπηλλάττετο, καὶ φέρων τῇ τῆς Παναχράντου μονῇ ἑαυτὸν δίδωσιν. Ἦν οὖν ἡ Ἐκ-

κλησία ποιμένος κεχηρωμένη, μήτ' ἐκείνου παρόντος, καὶ ἄλλον ἀντεισάγεσθαι οὐκ ἦν ὄλως τῷ βασιλεῖ θελητόν· ἐν τῷ μεταξὺ γὰρ πέμπτων καὶ αὐτὸν δὴ τὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον ἐπειράτο μαλάττειν·

ιδ'. Τὰ κατὰ τοὺς πρέσβεις τοῦ πάππα καὶ τὸν πατριάρχην Ἰωάννην.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης παρά τοῦ πάππα ἐφίστανται ἐξω που πόλεως τῆς Ἀδριανοῦ ἐπανήκοντι βασιλεῖ. Καὶ ὅς θέλων συσκιάζειν σφίσι τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην, ἐκείνοις μὲν αἰτίας πλατόμενος ὡς ἀπειρηκῶς ἔλεγε πρὸς τοὺς πόνους ὁ πατριάρχης, καὶ ἀνεθῆναι θέλων ἐπὶ πολὺ, ἐκχωρεῖ πρὸς καιρὸν τοῦ πατριαρχείου. [P. 312] καὶ γὰρ μέλλειν ἐντυχεῖν σφᾶς ἐκεῖνω παρά τισι τῶν κατὰ τὴν πόλιν μονῶν· ἐκείνων δὲ πέμψας ἡξίου ἀποθέσθαι μὲν τὰ τῆς μικροψυχίας ὡς ὄντος καιροῦ μᾶλλον ἢ βουλήσεως, ἀπελθεῖν δὲ πρὸς τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων, κακεῖ τοῖς πρέσβεσιν ἐντυχεῖν παραγεγονόσι, μηδὲν τῶν προτέρων σημήναντα. Οὕτως ἔλεγε, καὶ ἄμ ἐκείνοις τὴν πόλιν εἰσῆγето. Πρὶν δ' ἐντυχεῖν ἐκείνους συνόδῳ καὶ πατριάρχῃ, ὁ βασιλεὺς γνοὺς τὸ

quo ab liquidum exploraret an ita haberent, curiculo mittit Augusti cubiculi præfectum Basilium, peritum Sarracenicarum litterarum, qui ubi legisset, rem vere fuisse nuntiatam imperatori retulit. Prædenti ergo mox Augusto cum esset de more lanx allata, non admissa ab eo est, quasi religioso metu conscendæ noxæ, et cura obsequendi Apostolico mandato jubenti eum qui cognoverit cibum ipsi appositum oblatum prius idolo fuisse, abstinere illius esu propter conscientiam. Postridie porro ad crimina patriarchæ afficta novum istud tanquam omnium maximum invidiosissime adjunctum est.

13. Ut patriarcha Joannes throno renuntiaverit.

Cum igitur duobus, ut dixi, mensibus agitata hæc patriarchæ accusatio fuisset, nec quidquam proficeretur, sed ludibrium, contumelia, et quidquid dici pessimum potest, in re tota versaretur, (quid enim pro bono et æquo facturos speres, qui etiam scalæ formam peregrinis litteris, ludo quodam pictoris inter anaglypha implexarum arborum amœnæ varietatis 455 per phialam conscribillatæ, in atrocem calumniam traxerint quasi piaculi nefandi, cujus ad solam mentionem conclamandum extremum esset ultimum ei quicumque insimularetur tam horrendi videlicet sacrilegii?) cum, inquam, iudicium id nihil nisi petulans convicium et ignominiosa traductio patriarchæ nominis et existimationis esset, facileque appareret innum illud spectare auctores fautoresve tumultuosæ hujus criminationis, ut qui ea licentissime incommittabatur, ferendæ impar istiusmodi vexationi atque infamix sedem honoremque detrectaret, id Joannes intelligens, mense Martio circa medium quadra-

genarii jejunii, me hujus historiæ scriptorem jussit libellum abdicationis suæ conscribere; quem cum imperatori obtulisset, illo simulante se non accipere, continuo recedens in Panachrantæ monasterium se abdidit. Erat ergo Ecclesia pastore viduata, hoc quidem non comparente, et alium in ejus locum subrogare nolente omnino imperatore. Nam inter alios quos ad patriarcham ex isto recessu revocandum et ut publico ac suo munere se redderet orandum per id tempus allegavit, ipsum etiam filium proprium et imperii collegam Andronicum conferre se ad illum et conari exorare jussit.

14. De legatis papæ et patriarcha Joanne.

Dum hæc geruntur, legati Roma a Papa missi occurrunt imperatori revertenti Adrianopolim et illam civitatem nondum ingresso. His ille in primis studuit quæ circa patriarcham nuper evenerant in speciem quam minimum invidiosam fucare, ac quod dissimulari nequibat factum, inumbare commiscendis causis, cum diceret prægravatum patriarcham laboribus functionis istius, quo ab iis respiraret otiosius seque reficeret, e patriarchali ad tempus excessisse palatio, futurum tamen ipsis præsto cum eo congressuris apud quædam urbis monasteria. Ipsum autem Vecum per certos a se missos rogavit, deponeret pusillanimitatem omnem; 456 quæ acta essent imputaret tempori potius quam voluntati suæ; conferre se ne gravaretur in monasterium Manganorum congressurus cum legatis illuc occurrentibus, quibus orabat ne significaret quidquam eorum quæ nuper contigissent. Sic præmunto patriarcha ingressus urbem est cum legatis imperator; et quorsum ea legatio spectaret intelligens, dedit operam ne illi cum synodo cumque

τῆς πρεσβείας κεφάλαιον, τὸ δ' ἦν μὴ λόγοις εἶναι τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνην καὶ μόνοις, ἀλλ' ἔργῳ δεικνύντων τῷ καὶ σφᾶς κατ' ἐκείνους τὴν πίστιν ὁμολογεῖν, καὶ οὕτω πληροφορεῖν τὴν ἔνωσιν. Ἡρω- τρύνοντο γὰρ κἄν τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων, ὡς ἔλεγον, σχιζομένων, οἳ δὴ καὶ πολλοῖς τῶν ἐν ἐκείνοις φρερίων μιγνύτες χλεύην ἔλεγον τὴν εἰρή- νην εἶναι, καὶ δεῖν δοκιμάζειν εἰ καὶ αὐτοὶ τὸ Τύμβο- λον οὕτω λέγοιεν, οἰομένων ἐντεῦθεν εἰς μερίμνας ἀγειν τὸν βασιλέα, ὡς δυσὶν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι θῆτερον, ἢ μὴ καθυποκλιθέντος τὴν εἰρήνην συγγέ- σθαι, ἢ καὶ τι τῶν κειμένων παραβάντα μειζρόνως ἀμαρτεῖν, καὶ σφᾶς ἰσχυρίζεσθαι φεύγειν ἔτι δι- καιῶς τὴν ἔνωσιν ὡς ἀντικρούς παραβάντων. Ἰνούς ταῦτα τοῖνον ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰδὼς ἐξαπιναιῶς ἀκού- σαντος θορυβηθησομένους καὶ τοὺς τέως εἰρήνην ἄγοντας, πέμψας πετακαλεῖται καὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸν ἅπαντα, καὶ σφᾶς κατ' ἰδίαν λαβῶν (κοσμι- κοῖς γὰρ ἀπεῖρητο μὴ παρεῖναι).

ιε'. Πληροφορία βασιλέως πρὸς τοὺς τῆς Ἐκκλη- σίας διὰ τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις τῶν πρέσβεων.

[P. 313] « Τὰ μὲν τῶν παρόντων, εἶπεν, ὅπως καὶ

κατεπράχθη καὶ μεθ' ὅσης τῆς δυσχερείας ἠνύσθη, οἴδατε πάντως. ἐπεὶ οὐδ' ἐμοὶ τόσον ἀναλήτως ἔχοντι τὰδ' ἐφήπται. Οἶδα γὰρ καὶ πατριάρχην ἐν- τεῦθεν παριδῶν, τὸν Ἰωσήφ, λέγω, ὃν δὴ ἴσα καὶ τὸν γεννησάμενον ἔστεργον, μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πλέον, ἐπεὶ ἐκεῖνος μὲν τῆς εἰς σφᾶς προόδου, οὗτος δὲ τῆς εἰς τὸ κρεῖττον ἐπανελεύσεως αἴτιος γέγονεν. Οἶδα καὶ πολλοὺς βιασάμενος καὶ τοὺς φίλους σκανδαλι- σας, πρὸς, δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους λυπησας. Καὶ μαρτυρήσουσιν οἳ ἐν φυλακαῖς, προσγενεῖς, οἳς παρ' οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ πρὸς Ἰταλοὺς πραγματοῦθεν καὶ μόνον ἢ τε πρὸς ἡμᾶς ὀλιγωρία ξυνέβη καὶ τ' ἀφ' ἡμῶν αὐθις ὀργὴ σφίσι. Ἐἴχον μὲν οὖν ἐπὶ λογισ- μῶν ἀνύσαι τὸ πᾶν ἐντεῦθεν, ὡς μηδὲν πλέον ζητη- σόντων τῶν Ἰταλῶν· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιούμην τὰς συνθεσίας, καὶ ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χρυσοβούλλειος λόγος τοῖς λόγοις που μαρτυρήσει. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἡμετέρων τινές, ὡς πέψυσμαι, καὶ μᾶλλον οἳς ἀνδάνει τὸ σχιζέσθαι, οὐκ οἶδ' ὅ τι παθόν- τες, εἰ μὴ τις πεῖρᾶν θ' ἡμῶν ταῦτ' εἴποι καὶ μερι- μνῶν ἐπανάστασιν, φρερίοις ἐντυχόντες κατὰ που τὴν περὶ αὐτῶν χλεύην τὴν εἰρήνην εἶπον καὶ ἀπάτην εἶναι, καὶ προὔβιδασαν ζητεῖν σφᾶς τὸ πλέον κατὰ

patriarcha prius agerent, quam ipse quæ ad rem putabat opportuna prævertisset. Quod præcipuum in mandatis legati habebant hoc erat, serio denun- tiare Græcis pacem Ecclesiarum non meris verbis contineri, sed factis. Probare ipsos et præstare rebus ipsis oportere quæ dictis ostentassent, se nimirum in unius ejusdemque confessione fidei convenire cum Latinis. Sic eos demum persuasuros pacem inter Ecclesias concordiamque vere coalitam. Atque in hoc, ut continuo fieret vehementer insistere jussi erant argumento necessitatis ducto a schismate quod aiebant inter nostros esse, aliis alios aversantibus, prout scilicet admitterent aut rejicerent pacem de qua conventum videbatur. Et revera quidam etiam nostrorum, Freriis sese multis iis admiscētibz assensi, paria cum his et ipsi loquebantur, affirmantes pacem quæ velut firmata jactaretur, nihil hætenus nisi ludibrium videri. Unde tanto jam speciosius legati contenderent veniendum ad explorationem, et certum experimen- tum capiendum fidei ac sententiæ Græcorum. Ejus porro pignus idoneum fore, si et ipsi Symbolum sicut Latini pronuntiarent. His illi postulandis in arctum se coacturos imperatorem arbitrabantur. utique necessario ex his secuturo duorum altero, aut ut eo non annuente quod petebant pax rescinderetur, aut ut eodem transgressionis conventorum palam convicto, ac per hoc criminis majoris manifeste reo, plausibilior jam ipsi causa suppetet constanter abnuendi communionem cum eo velut adhærente transgressoribus pactorum manifestis. Talia versare animo legatos cum præsensisset imperator, et inde intelligeret Græcos, qui eatenus actis utcunque jam acquiescebant, ejusmodi audita oratione legatorum statim tumultuatos,

missis quoquoersum certis hominibus ad se convocavit episcopos et clerum universum, illisque seorsum adhibitis (nam sæculares adesse vetuit) in hæc verba locutus est :

15. *Oratio qua imperator certo persuasa ecclesiasticis sua in proposito constantia, præmunivi eos ne turbarentur ad inconvenientes petitiones legatorum.*

« Quæ in statu præsentis Ecclesiæ cernuntur, quemadmodum acta sint et quanta cum difficultate perfecta, scitis omnino; neque mihi adeo hebes ad molesta sensus est, ut tam cito memoria evolverint ea quorum eventus acri meo dolore redemptus est. Recolo enim me ne tenerrimis quidem affectibus, ut ea conficerem, pepercissem. Unum, ut scitis, habui cui nihil minus pietatis et amoris, quam genitori tribuerem: imo aliquanto plus ei me debere rebar, quoniam cum pater in hanc me lucem eduxerit, hic mihi exorto sacramentorum religionis usuram et communionem Ecclesiæ restituit, quod beneficium arbitror majus. Josephum tamen charissimum mihi caput hac causa despicere sustinui. Multis præterea vim feci, securus offensio- nis amicorum. Et vestro quoque corpore non paucos haud leviter vexavi. Testes sint qui e nostris quoque propinquis in custodiis squallent; quibus ista cum Italis conventio causa fuit unica et ob- sistendi nostræ voluntati et iræ vicissim nostræ subeundæ. Sic autem cum illa gererem putabam, constiturum intra hos terminos negotium, nec plus ad ejus perfectionem Italos quæsituros. Ita enim promisi dudum vobis, et exstat in Ecclesia nostræ hujus persuasionis illustre documentum, diploma in hanc sententiam disertum cum appositione bullæ aureæ. Quoniam vero nostrorum quidam, quibus

τινα δοκιμὴν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τῆς ἐπιστάσης πρεσβείας κεφάλαιον, βούλομαι προλαβὼν μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ πληροφορησαί, ὡς ἂν μὴ ἐξαπινάϊως ἀκούσαντες ταραχθεῖητε, μηδὲ τι πάλιν ἡμῶν τὸ πρὸς σφᾶς κυβερνητικὸν ἰδόντες ὑποψίαις ταῖς οὐ καλαῖς περὶ ἡμῶν βληθεῖητε. Ἐγὼ γὰρ, κἂν συνίστωρ εἴη Θεός, ὑπὲρ τοῦ μὴ τι παραλυθῆναι τῶν ἡμετέρων μέχρι καὶ αὐτῆς κεραίας ἢ μὴν ἴωτα, αὐτὸς ἐγὼ καθυπισχνούμαι αὐτὸ τὸ θεῖον Σύμβολον τῶν Ἡατέρων ἐνθεῖναι σημάδα, καὶ πολεμῆσαι μὴ ὅτι γε Ἰταλοῖς, ἀλλὰ καὶ παντὶ ἔθνει ὑπὲρ τούτων ἀμφοσθητοῦντι. Καὶ αὕτη μὲν ἐστὶν ἡ πληροφορία, ἣν δίδωμι πρὸς ὑμᾶς ἄλλως δὲ κυβερνῆσαι καὶ μετ' εἰρήνης ἀποπέμψαι [P. 314] τοὺς πρέσβεις οὗτ' ἐμοὶ ἐνέμισαι πάντως οὐθ' ὑμῖν ἀδικία τὸ σύνολον. Ἄξιῶ οὖν καὶ προσπιτύσσεσθαι σφᾶς φιλικῶς καὶ ἀσπάζεσθαι εὐμενῶς, μήπως καὶ τὴν θήραν, ἧ δὴ φαίν, ἀνασοθήσωμεν, καὶ μᾶλλον πάππα γεγονότος νέου, καὶ οὐ κατὰ τὸν Γρηγόριον ὄντος εὐμενοῦς οὕτω τοῖς ἡμετέροις πράγμασι. Τὸ δ' ἐντεῦθεν ἐμοὶ μελήσει, μηδὲ διωρίαν λαβόντι βουλῆς, τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεως. » Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος ὁ μὲν πατριάρχης ἐπίσταται τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ, καὶ

οὕτω τὰ καθ' αὐτὸν διασκευάζεται ὡς μηδὲ τῶν εἰς αὐτὸν πραχθέντων γνώσιν τινα παρασχεῖν σφίσι τῶν δ' ἀρχιερέων τε καὶ τῶν ἐκκρίτων τοῦ κλήρου ἀμφ' αὐτὸν συναχθέντων ποραγίνονται καὶ οἱ πρέσβεις. Καὶ τὰ τῆς πρεσβείας κινούντες, δῆλον ἦσαν ἐκεῖνα προτείνοντες ἃ δὴ φθάσας ὁ βασιλεὺς προεδήλου παρ' ἦν αἰτίαν καὶ προενηχηθέντες εὐμενῶς ἤκουον, ἃ δὴ μὴ προμαθόντες καὶ λίαν δυσχερῶς ἂν ἠνωτίζοντο.

ἰς. Ὅπως ἀπεστάλησαν οἱ πρέσβεις ἰδεῖν τοὺς ἀποκλειστούς ἐν φυλακῇ.

Ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεὺς ὡς οὐ χλεῦθν εἶναι τὴν εἰρήνην πληροφορῶν, τὸν Ἐφέσου Ἰσαὰκ σὺν πρέσβειν ἀποστελάς καθειργμένους εἰδεινυ προσγενοῖς ἐν ταῖς φυλακαῖς. Οἱ δ' ἦσαν ὁ πρωτοστράτωρ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὁ πιγκέρνης Ῥαοὺλ Μανουήλ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰσαάκιος, καὶ τέταρτος ὁ τοῦ πρωτοστράτορος ἀτανέψιος Παλαιολόγος Ἰωάννης· οἱ δὲ καὶ τέτραχα κοσμηθέντες, εἴποι τις ποιητῆς, βαρελαῖς ἀλῶσαι φυλακῆς τετραγώνου γωνίαν ἐπεῖχεν ἕκαστος. Τότε καὶ ὁ πιγκέρνης Ῥαοὺλ ἰδὼν τὸν Ἐφέσου, καὶ οἶον ὑπερπαθήσας εἰ αὐτὸς μὲν ἐν ἀνάσει

nimirum discidium cordi est, nescio qua moti causa (nisi quis dixerit ad probationem hæc nostram et angorum cumulum 458 contingere) cum Freris apud Peræam congressi dixerunt nihil nisi ludibrium et fraudem hanc pacem esse, et hoc imprudenti dicto Latinis occasionem præbuerunt exquirendi plus aliquid, ut experimento satis certo constet serio ac vere rem peractam, unde hæc, quam audituri mox sumus, legatio nata est, cujus scopum præcipuum esse comperi hoc quod modo dixi a nobis exigere, volo paucis præoccupare ac præmunire vos, ne ubi quæ illi loquentur audietis, subito conturbemini, neve in vestros animos suspicioni de nobis sinistra ulli pateat aditus, utique postquam clare perspexeritis quam sincera quamque constanti ratione in tota hujus cum Latinis gubernatione negotii versemur. Ego enim sancte polliceor, et ut conscium habeo Deum, ita testem invoco eumdem irrevocabilis propositi: profiteor, inquam, et verissime promitto rigorem inflexibilem usque ad exclusionem vel iotæ vel apicis unius. Confirmoque me neutiquam passurum addi Symbolo Patrum vel minimam notulam; et si opus sit, ea causa bellum suscepturum, non solum cum Italis, sed cum quavis omnino gente ad id nos adigere volente. De hoc certi estote, in quod do vobis fidem plenissimam. Cum eo tamen deprecor ne placide rem administrare ac pacifice dimittere legatos vel mihi ad reprehensionem imputetur, aut ad damnum ullum vestrum injuriamve pertinere omnino censeatur. Volo igitur et amplecti eos amice et salutare benevole, ne forte, quod dicitur, feris intempestive terrendis venationis fructum perdamus. Quæ magis nunc necessaria est cautio, cum papa novus sit, isque haud pari ac Gregorius

favore in res nostras instinctus. Mæe de cætero curæ fuerit ita illis respondendo satisfacere, ut a fixa in statuto jam consilio 459 constantia ne minimum quidem deflectamus. » Talia locuto imperatore, patriarcha quidem in Manganorum monasterium se contulit, et ita se gessit ut nulla eorum quæ in eum acta fuerant notitia per eum ad legatos emanaret. Congregatis porro ibi ad eum episcopis ac primoribus clerici adfuerunt et legati, et videlicet palam et libere illa ipsa protulerunt quæ postulatos ipsos jam imperator præmonuerat. In quo ejus providentiæ fructus is constitit, ut tantæ offensionis verba placide ac sine tumultu audierint, irritabiles alioqui homines, quos, nisi prudenti fuissent admonitione præparati, certo certius est in acre jurgium prima illa mentione prorupturos.

16. *Ut deducti sint legati ad custodias publicas, visuri eos qui illic clausi tenebantur.*

Excogitavit et aliud imperator perefficax futurum ad persuadendum legatis non esse ludibrium pacem factam. Misit videlicet Ephesi episcopum Isaacum cum legatis in custodias publicas, jubens ipsis illis ostendi cognatos ipsos ac necessarios suos ibi detentos, quod paci non consensissent. Ili erant protostrator Palæologus Andronicus, pincerna Raul Manuel, frater hujus Isaacius, et quartus protostratoris ex fratre nepos Palæologus Joannes; qui sane in aspero ornatu, ut poeta quispiam diceret, quadrati unius carceris singulos singuli angulos tenebant, gravibus vinciti catenis. Tunc pincerna Raul Ephesinum videns, et scilicet indignans eum quidem libere in remissione ac deliciis vivere, se autem cum sociis conflictari tetri carceris ærumnis ecclesiasticam ob causam, pro qua ipsum nimirum,

ζῆ, ἐκεῖνοι δὲ προσταλαίπυρῶνται τῇ φυλακῇ, ὑπὲρ ἧν ἐκεῖνον μᾶλλον ἢ αὐτοὺς ἔδει μάχεσθαι, συνάγει τε λεληθότως τὴν ἄλυσιν ἣν ἐφόρει, προάγων ὅσον ἦν ἐγγυτέρω, καὶ σφάκελλον ποιήσας τὸ πτύγμα κατ' ἐκείνου βίπτει ὡς πλήξων, κἀν ἀπετύγχανεν εἰς ἑαυτὸν τοῦ τραχήλου τὴν ἄλυσιν ἔλκοντος.

ιζ'. Ὅπως ἀνήχθη ὁ Ἰωάννης ἐς τὸ πατριαρχεῖον τὸ δεύτερον.

[P. 315] Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἐς πίστιν ἐντεῦθεν τοῦ ἀληθοῦς πράττειν τοῖς πρέσβεισιν ἀφοσιωσάμενος, προύργου παντὸς τίθεται τὸ καὶ αὐθις τὸν πατριάρχην ἀναγαγεῖν. Οὔτε γὰρ ἐν παραδοχῇ τὰ τῆς παραιτήσεως τοῖς ἀρχιερεῦσι, κἀν ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο ταύτην· ἀλλ' οὖν οὐ πρόσχετο ὅλως αὐτῇ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον, μόνον δὲ θόρυβον παρά τῶν καὶ παραχῆν ἄλογον, καὶ ὅτι πληχθέντων ἐπὶ τοῦτοις τὰς συνειδήσεις τινῶν οὐκ ἔκρινε δεῖν προσμένειν, μὴ πως, φησὶ, τισὶ παρά συνειδήσιν ἢ τὸ προσέρχεσθαι. Τοῦτο δὲ τί ἂν παραιτήσεως ἔχοι; εἰ μὴ

καὶ μᾶλλον ἐλέγχου τοῖς τὴν κακίαν οἷος τ' οὖσι κωλύειν. Ὅθεν καὶ κοινῇ σκέψει ἀξιοῦσιν ἀρχῆθεν τὸν ἄνδρα τὴν προστασίαν δέχεσθαι. Ὁ δ' οὐχ ὑπέκουε, ζητῶν τὴν ἐπὶ τοῖς συκοφάνταις ἐκδίκησιν. Τὸ δ' ἦν καὶ ἐν τῶν ἀδυνάτων τῷ βασιλεῖ, προϊσχομένῳ συνήθειαν ἄλογον τῶν κρατούντων, καθ' ἣν τὴν μὲν συκοφαντίαν ἴασθαι καὶ τὸν συκοφαντούμενον βύσσει τοῦ κινδύνου, συκοφάντην δὲ μὴδ' ὅπως οὖν τιμωρεῖσθαι, κἀν συκοφαντοῖη τὰ ἔσχατα, τέτακται· μηδὲ γὰρ εἶναι τὸ ἀληθὲς τῷ βασιλεῖ μαθάνειν, ὅπου τῷ μὴ ἀποδείξοντι κίνδυνον ἐφῆφθαι ξυμβαίνει. Ταῦτ' ἄρα καὶ μὴ ἀνύων, καὶ μᾶλλον ἀφιέναι τὸ πταίσμα παρακαλούμενος, μίμησιν φέροντα τοῦ Χριστοῦ, τὴν πρόκλησιν δέχεται, καὶ ἕκτη Ποσειδεῶνος ὑπὸ λαμπρῆ τῇ δορυφορίᾳ συγκλητικῶν τε ἅμα καὶ ἐκκλησιαστικῶν, τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος, ἀνάγειται. Τότε συμπλασάμενοι γράμμα τῆς πρὸς τὸν πάππαν ἀπολογίας (Οὐρβανὸς δὲ τότε ἦν) πολλαῖς μὲν ὑπογραφαῖς μὴτ' ὄντων ἐπισκόπων μὴτ' ἐπισκοπῶν οὐσῶν, μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ χειρὶ τοῦ γραφίως, ὡς δῆθεν

utpote antistitem, certare ac dura subire fuerat æquius, collegit clam in manum e pendentium, quibus ligabatur, tractu 460 catenarum volumen grave, et observato tempore quo episcopus tam prope ad ipsum accesserat ut contiguus intra jactum videretur, ferream in eum intorsit fascem, ferire studens; etsi aberravit ille quidem, catenis, ipso collum retrahente unde pendebant, ad ipsum intacto antistite redeuntibus.

17. *Ut Joannes in patriarchales ædes inductus denuo sit.*

Cæterum imperator hoc quasi primo officio defunctus demonstrandi legatis serio rem a se actam, qui non dubitasset tantæ dignitatis viros ea de causa tetro carceri addicere, operæ pretium se præterea facturum existimavit, si patriarcham liberæ suæ potestatis functioni restitueret. Rem eam sui arbitrii putabat esse, quippe non alia corrogatione suffragiorum aut repetitione electionis egentem. Haud enim vere vacasse unquam Constantinopolitanam sedem Vecci abdicatione, quam utcumque imperatori significatam et oblatam episcopi nec admisissent nec probassent. Sed neque is ipse libellus recusationis sedis, quem imperatori a Joanne datum diximus, iis erat formatus verbis, quæ veras canonicasque legitimæ dositionis causas exprimerent. Etenim haud in eo quidquam allegabatur quo appareret Joannem ut indignum eo loco et administrationi Ecclesiæ ineptum aut imparem inde submoveri. Causabatur ibi tantum ipse Veccus tumultuari contra se quosdam, a quibus etsi pateretur injustam vexationem ipse innoxius, tamen vereri sese offensionem infirmorum, qui forte vulgatis in se calumniis moti ad dubitandum ecquid citra noxam et piaculi contagionem possent tam diffamati hominis uti consuetudine, oblati deinde occasionibus cum eo agendi æsturent

animo, et forte contra officii præscriptum ex errore natum operarentur. Ea de causa ducere satius renuntiare dignitati, et eo loco cedere ubi se non nisi cum aliquo scandalo aut saltem periculo teneras pusillorum conscientias lædendi hæresse non posse judicaret. In his autem quæ vola quodque vestigium abdicationis appareret? Ubi potius tacita querela sugillarentur illi qui cum potuissent improborum malitiæ obsistere, auxiliari circumventæ innocentie omisissent. His cum ab imperatore tum a synodo consideratis, communi omnibus consensu visum est restituendum Joannem in intermissum exercitium nunquam abrogatæ ablatæ potestatis. 461 Ad quod cum idem consequenter vocaretur, renuebat obsequi, postulans prius affici pœnis meritis, qui se calumniose criminando traduxissent. Verum id posse impetrari ab imperatore sperandum non erat: causabatur enim ille se id facere nequire. Tenebat videlicet mordicus inveteratum in aulis morem delationes cujusquemodi inter principatus instrumenta censendi, et sic calumnie medendi, cum regnantibus expedit aut libet, ut eximatur quidem periculo male culpatus insons, impune autem omnino ferat iniquus accusator quantumvis falsæ atque impudentis criminationis scelus. Cui flagitioso abusu hanc solent causam obtendere, quod omnis spes ac facultas principi eriperetur cognoscendi quidquam de machinationibus occultis, quæ contra ipsum aut rempublicam iniri contingeret, si gravi periculo detererentur ab audenda denuntiatione qualescunque delatores. Ergo imperator certus convictos licet calumniatores non ulcisci, egit ipse cum Vecco, rogans etiam atque etiam, condonaret iis noxam exemplo Christi. Nec ille ad extremum abruit; et assensus jam studiis cunctorum die sexta reensis Augusti ejusdem indictionis, splendido deductus comitatu senatorum et Ecclesiæ procerum, in pal-

πολλῶν ἱερῶν ἀνδρῶν καὶ μεγάλων κατησφαλίζοντο, εἰ μὲν καὶ πατριάρχῃ δοκοῦν, οὐκ οἶδα, τέως δὲ γε καὶ λίαν τῷ βασιλεῖ, φέρειν πίστεϊς προνοούμενῃ ἐπὶ τῇ τῶν Ἐκκλησιῶν συμβάσει παρὰ δοκούντων πολλῶν καὶ κατ' ἐκείνους ἐπισκόπων. Καὶ γὰρ σφίσι οὕτω τὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπεπύκνωτο [P. 316] ὡς καὶ εἰς ἑκατοστύας ἐριθμεῖσθαι πλείστας τὴν παρ' ἐκείνοις σύνοδον. Ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ ἡμέτερα ἐξισάζειν θέλων ἐκείνοις ταῦτ' ἔπραττε. Πολλαῖς δ' ἑτέραις γραφαῖς τῶν ἡμετέρων Πατέρων, ταῖς ἐκ τοῦ Ἰησοῦ δηλαδὴ προχεῖσθαι, χορηγεῖσθαι, δίδοσθαι, ἐκλάμπειν, ἐκφαίνεσθαι, καὶ ταῖς ὁμοίαις, τὴν τοῦ ἐκπορεύεσθαι λέξιν ἐπέλυον, δηλοῦντες καὶ τοῦτο, ὡς « Καὶ τοὺς μὴ πειθομένους εἰρηνεύειν ταῖς ἀξίαις δίκαις καθυποβάλλομεν. » Τὸ δ' ἄρ' ἦν ὄνειρος, καὶ ἐπὶ ψεύδεσιν ἐγκληθέντες ἀπολογούμενοι οὐ διαλύειν, ἀλλὰ συνιστᾶν τὸ ἔγκλημα τοῖς εἰδόσι διεγινώσκοντο. Ἐμελλε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ταλαιπώροις τῆς Ἐκκλησίας ἐσύστερον πρόσκομμ' εἶναι, ἐγκλωμένους ὡς

tium patriarchæ iterum solemnī ritu invecus est. Hinc jam data est opera concinnando scripto quo papæ (is tunc erat Urbanus) super mandatis per legatos renuntiatis satisfaceret. Hunc libellum studuerunt ambitiosa subscriptionum pompa commendare; in quo multos pro episcopis obtrusere qui nec ordinati unquam fuerant in istum gradum, nec a quibus denominabantur loca, episcopatus titulum aliunde habuerant quam a librarii, qui scriptum hoc formavit, manu; quæ etiam varia periticia chirographos effingendi de suo addidit nomina plerorumque illic subscriptorum tanquam ab ipsis videlicet percipita, eum quoque in numerum congerens multos e sacris hominibus fama illustres, ut tanto certius persuaderetur quod optabant. Hæc an conscio patriarcha sic acta sint, haud equidem habeo compertum. Imperatoris æmulationem in hoc quamdam video, ambitiose conati exæquare cum Latinis res Ecclesiæ Græcorum. Cum enim in instrumentis 462 allatis Roma sancitæ illic cum Græcis concordiæ densissima subscribentium iis episcoporum nomina vidisset (crebri enim adeo in illis partibus episcopatus sunt, ut eorum [synodi plurimis sæpe centuriis episcoporum constant], imperator vel ad fidem tanto pleniorē faciendam, vel, ut dixi, ad ostentationem quasi cuiusdam in hoc quoque æqualitatis Orientalis Ecclesiæ cum Occidua, istam tum adhibuit multiplicationem speciosam nostratium præsulum. Illud etiam in eodem scripto curatum est, ut in expressione dogmatis de Spiritu sancti processione numero ingenti congererentur variæ undecunque corrasæ Patrum nostrorum locutiones, aientium sanctum Spiritum ex Filio profundū, præberi, dari, explendescere, micare aut ostendi, similesque, quibus accumulandis id clam agebant, ut quasi obruerent procedendi usitatum Latinis verbum, et cum id aliorum istorum obtentu teneretur, tacite abrogarent, ejus assertoribus ista prolatorum a nostris in speciem æquipollentium specie

ἔξεκρήρυχθησαν οἱ ὀρθόδοξοι, καὶ αἱ πρὸς τὸν πάππαν γραφαί, φασί, μάρτυροι σοφώτατοι. Τὸ δ', ὡς ἐμὲ γοῦν εἰδέναι, ἄλλως εἶχεν, εἴ καὶ πρὸς τὸν πάππαν κατὰ τινα θωπεῖαν ζούτως ἐγράφετο.

ἡ'. Τὰ κατὰ τὸν Ἰγνάτιον καὶ Μελέτιον, ὅπως εἰς τὸν κάππαν ἀπεστάλησαν.

Ὅτι δὲ κακείνοις μάταια ἦσαν τὰ τῆς θωπείας, Μελετίος τε καὶ Ἰγνατίος ἔδειξαν, [P. 317] σχιζόμενοι μὲν τῆς Ἐκκλησίας περιφανῶς, δίκην δὲ πρὸς βασιλέως ὑποσχόντες ἀπαχθῆναι πρὸς πάππαν ὡς τὰ καὶ τὰ πεισόμενοι. Καὶ παρεδίδοντο πρέσβει καὶ ἀπήγοντο. Τῷ δὲ τοσοῦτον κολάζειν ἐμέλησεν, ὥστε καὶ ἐποικτιζέσθαι εἰ Ἐκκλησιῶν μεγάλων εἰρήνην ἐμποδῶν ἴστανται. Καὶ μεθ' ἰλαρότητος πάσης τῷ βασιλεῖ ἀντεπέμποντο, ἀξιούντος τοῦ πάππα καὶ βασιλέα ἀνθρώποις δοκοῦσι τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντέχεσθαι κατ' εὐλαβίαν ἰλαρῶς καὶ αὐτὸν προσφέρεσθαι. Ἦν οὖν ὁμοίως καὶ τὰ τῶν γραμμάτων ἐκείνων θωπευ-

aversis a requirendo quidquam ulterius a nobis. Addebatur in scripto ad extremum: « Si quis huic pacis conventioni non obtemperabunt, eos dignis pœnis afficiendos decernimus. » Quæ vana erant cuncta, nec ultra inanem quasi somnii speciem solida, eo quidem affectata, ut abjectum mendacii ac transacti non bona fide hujus negotii crimen diluerent, sed revera, si quis introspiceret penitus et rem ad liquidum pernosceret, talia quæ istius ejusdem criminis reos peragerent eos ipsos qui illud tanta cura depellebant. Cæterum hæc in futurum quondam criminationum argumentum et vexationis occasionem miseris ecclesiasticis cossura erant, olim accusandis quasi orthodoxis anathema dixissent; cujus rei velut testes certissimi hæc tunc ad papam scriptæ litteræ allegandæ erant. Quanquam illæ meo quidem iudicio non eo revera scriptæ sensu sunt, quem vel in speciem præferabant vel persuasum tunc Latini habuerunt, fucatæ siquidem per assentationem ad papam fuerant in speciem illic placituram.

18. De Ignatio et Meletio, ut ii ad papam missi fuerint.

Nec vicissim non ipsi Latini assentati nobis in hoc negotio quædam sunt, prout in Meletii et Ignatii causa apparuit. Hi quod 463 plane ac palam se abscissos ab Ecclesia ferebant, damnati ab imperatore ac dediti Papæ sunt, gravibus ab eo videlicet multandi pœnis; ad idque revertentibus Romam traditi legati, eo demum perducti. Verum tantum abfuit ut eis pontifex ullum supplicium decerneret, ut ultro miseratus ipsos sit, quod invidiosa suspicione gravarentur, quasi obstare vellent ne inter magnas Ecclesias pax stabiliretur. Itaque cum omni significatione benevolentiæ remissi ad imperatorem, etiam commendatitias a papa reddiderunt, quibus ille rogabatur ut homines sine causa suspectos, et qui viderentur rectam et secu-

τικὰ, ἄλλως προβάσης ὡς πολλοὺς εἰδέναι τῆς ἐκκη-
 ρύξεως. Ἐπειδὴ γὰρ τινες τῶν περιττῶν καὶ εὐκό-
 λων, οἷς οὐδ' ἦν τὸ παράπαν εἰδέναι τὰ τῆς Ἐκκλη-
 σίας τῶν Ἰταλῶν, οὔτε μὴν καὶ ἀξιούσι ξυνιέναι,
 ὡς πάλαι ποτὲ ἦσαν ἐν πρώτοις ἠνωμένοι τῶν ἄλλων
 πλέον, κἀν τι συμπεσὼν παρέλυσεν τὸν δεσμόν, ὅμως
 δὲ πάλιν ἀπαράθραυστα μένουσιν ἡμῖν τε κάκεινοις
 τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μυστήρια, ὡς μηδὲν παρεγγει-
 ρεῖν τολμῶν τινος ἔοι τε τελεσμῶν βαπτισματος καὶ
 ἱερωσύνης καὶ γάμου καὶ μοναχικῆ καταστάσεως καὶ
 τοῖς λοιποῖς οἷς ἄρα καὶ ἡ καθολικὴ καὶ μία Ἐκκλη-
 σία τοὺς αὐτῆς ἐπιτελεῖ τροφίμους, ἀλλ' ὡς περ ἂ
 ἐκ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρης ἀρχῆθεν ἦσαν, μηδὲν τῶν
 τοῖς Χριστιανοῖς ἀνηκόντων εἰδότες καὶ διὰ ταῦτα
 ἐκείνοις ἐκτόπως ἀποστρεφόμενοι, καὶ τὰ παρὰ
 τοῖς ἡμετέροις ἐβδελύσσοντο ἅγια καὶ κρημνοῖς καὶ
 ποταμοῖς καὶ ὄρεσιν ἐδίδουν ὡς μηδὲν ὄντα τίμια,
 κἀντεῦθεν ἐκώλυον τὰ τῆς πίστεως, ἀναλαμβάνει
 ζῆλον ὁ βασιλεὺς, καὶ πάντας ἐπισκόπους προσκα-
 λεῖται καὶ μοναχοὺς, ἔστι δ' οὗ καὶ τινος τῶν σχι-

ζομένων, πλὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ περιφανείς, ὧν εἷς ἦν
 καὶ ὁ ἐν Φρυγανοῖς Ἀκάκιος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
 Γερμανὸς καὶ λοιποὶ πλεῖστοι, καὶ μέσον αὐτῶν
 ἴσταται, καὶ καθικετεύει ἐκ τῶν Ἰχνηλάτου Παρα-
 βολικῶν, τοῦ μὴ προλαβεῖν τοὺς ἐπιτιθεμένους ἀρ-
 γούντων, ὡς καὶ πολλοὺς μνημονεύειν, κατὰ τὸ
 πρόσφορον προοιμισσάμενος, μὴ παριδεῖν κινδύ-
 νεύουσαν τὴν θρησκείαν, μηδὲ σχήματι εὐσεβείας
 προδιδόμενα τὰ τίμια παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, ἀλλ' ἀμύ-
 νειν παντὶ τρόπῳ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας [P. 318]
 θεσμοῖς. Εἶναι γὰρ μεγάλην ἀνίαν, ἣν διὰ τι παρ-
 εισφρῆσαν κατ' οἰκονομίαν τῶν μὴ συνήθων, ἀνάγκ-
 ης παραπεσούσης, αὐτοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστα-
 τοῦτες οὐχ ὅπως τὸ μὴ δοκοῦν φυλάττειντο σφίσι
 καθ' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ νόμους Ἐκκλησίας παρα-
 λυεῖν τολμῶν, ὧν τοῖς τολμήμασιν ἐν μόνον κακὸν
 λείπει, τὸ μὴ χριστιανίζειν ὁμολογεῖν. Ὅστε παρόν-
 τος τούτου ἰσχύον τοὺς ἀναχαιτίσοντας ἔχειν τῷ ἀπὸ
 τῆς Ἐκκλησίας δεσμῶ, ἐφ' ᾧ ἢ καὶ αὐτοὶ δεῖσι ληφθέν-
 τες ἀπόσχονται τοῦ κατὰ τῶν ἰδίων σπλάγγων τὸ

ram religionis viam insistere, blande ipse quo-
 que ac humaniter exciperet apud seque haberet.
 Ut hæc porro assentatorie agebantur et scribebantur
 ex parte Latinorum, sic erant et illæ, quas dixi,
 a nostris ad papam datæ litteræ non expertes adu-
 latorii fuci, profitentes videlicet nec ullum jam
 agnosci qui Latinos aut iis adhærentes pro excom-
 municatis haberet, et si quis in posterum id
 audere detegeretur, haud impune laturum, cum
 tamen multis notum esset non deesse qui ita sen-
 tirent et palam anathema dicerent amplectentibus
 pacem. Erant hi supervacaneæ morosi quidam et
 delicatis superstitiosi fastidiis, qui cum et funditus
 ignorarent et discere non curarent res Ecclesiæ
 Latinorum, ut videlicet cum iis olim in dogmatibus
 mysteriisque præcipuis vel omnium intime conjun-
 cti Græcis fuissent, etsi nescio quid deinde inci-
 dens illud antiquæ concordiæ vinculum paulisper
 relaxasse visum esset, tamen etiam postea inviolata
 permanserit utrinque consensus in fide ac usu
 capitalium Christianismi sacramentorum, ita ut
 nentribi quidquam temere attentatum publico con-
 silio fuerit circa ritum baptismatis, sacerdotium,
 matrimonium, monasticum statum, et reliqua my-
 steria quibus una et catholica Ecclesia suos alu-
 mnos initiare consuevit. Cum, inquam, hi non
 magis horum quidquam quæ in Christianorum jam
 olim **464** republica versabantur notum haberent
 quam si quereii stipites aut lapideæ moles essent,
 ea ipsa ignorantia in superciliosum elati contem-
 ptum cum Latinos ipsos impotentissime aversa-
 bantur, tum nostra ipsorum sacra post sanoitam
 pacem, quasi admissione consortioque Latinorum
 profanata pollutaque, non verebantur exsecrari,
 devovere diris, et (quæ erant blasphemæ ipsorum
 voces) præcipitiis ac fluviis præruptorumquetesquis
 inviis montium abjicienda abolendaque, tanquam
 nullum jam priacæ religionis decus servantia, di-

cere. Hæc cum in gravem ac perniciosam Chri-
 stianæ fidei grassari perturbationem imperator
 cerneret, zelo pro indignitate rei assumpto, omnes
 ad se cum episcopos tum monachos convocat, et
 in his quosdam in parte schismaticorum illustres,
 data ipsis ad hoc securitate. Horum unus erat
 Acacius Phryganorum, alter ejus discipulus Ger-
 manus, cumque his alii quoque plurimi. Istorum
 in consessu cunctorum medius imperator oravit ex
 Ichnelatæ Parabolicis, cujus libri et loci ad hoc
 tempus opportuni plerosque ipsorum recordari con-
 fidebat, ne potius mallent ruere imitatione præ-
 stinantium impatienter in negotiis, quam adhibere
 cunctatricem cessationem dantium spatium perco-
 quendæ maturitati cœptorum lente proficientium in
 successus æros. Sic sermonem ingressus, obse-
 cravit cunctos qui aderant, ne religionem despicerent
 periclitantem, neve otiosi absque auxiliandi cura
 videre sustinerent, dum specie pietatis sanctissima
 quæque proderentur. Cui enim recte erga Eccle-
 siam affecto non gravem mœrorem afferat certo-
 rum hominum temeraria protervia, qui non feren-
 tes induci quidpiam in usum præter solitum,
 quanquam ea et summæ rei nihil nocens, necessa-
 riis incidentibus causis per prudentem accommo-
 dationem facta innovatio fuerit, erumpunt in feros
 motus, rebellantes in Ecclesiam; et neque istum
 furorem ferre saltem tacitum ac conceptum animo
 citra hominum conscientiam tegere volentes, pa-
 lam Ecclesiæ leges effringere non dubitant, quorum
 audaciæ unum **465** modo illud deest, ut se Chri-
 stianos non esse fateantur. Quod cum negare nec
 audeant nec possint, isto ipso vinculo ecclesiasticæ
 conjunctionis, quo se teneri adhuc agnoscunt, in-
 telligere debemus vim nobis atque auctoritatem
 conferri plenam eos pro potestate coerendi, ut
 vel ipsi metu repressi desinant in propriæ matris
 Ecclesiæ viscera enssem velut quemdam factiosum

ξίφος ὄθειν, ἢ μὴν ἀποναρκῆν εἶη οὐς μέλλουσι πείθειν πράττειν ἀνόσια. Ταῦτ' ἦν τότε τὰ τῶ βασιλεῖ προβαλλόμενα, μὴ ἀνθρώπους ἐκκηρύττειν ἀσφαλιζομένους, οὕμενον, ἀλλὰ κακίαν ἀναστέλλειν παρὰ τὸ εἶδος προβαίνουσαν, ἐπεὶ πολλοὶ γε τῶν τὴν εἰρήνην ἐκείνην δυσχεραίνόντων παρήσαν ἐκεῖ καὶ συγκαταψηφίζοντο τὴν κατάραν τοῖς τὰ τίμια καθυβρίζουσι. Μαρτύριον τῶν λεγομένων τὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων καὶ συμπληρούντων ἐκεῖ σύλλογον μηδένα διστάσαι, μὴ ἀνταιπεῖν, μὴ ἀποσκιρτῆσαι, μήτε μὴν ἐνδείξασθαι τινα ῥοπὴν ὑπολογισμοῦ. Ἐχρῆν δὲ πάντως, εἰ οὕτως ἀνέδην Χριστιανοὶ ἐκκηρύττειντο. Ἄλλ' ἦν ταῖς ἀληθείαις πρόβλημα εὐλαβείας τὸ πραχθὲν ἐκεῖνο τοῦ μὴ πάντα τολμᾶσθαι ἐκ τοῦ πρώτως παραστάντος τισίν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατάραν εἰς ὑπολογισμὸν εἶναι πάντως τοῖς εὐλαβῶς μετιοῦσι τὰ τίμια. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

ἰθ'. Ἡάλιν τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν, καὶ ὅπως παρὰ τοῦ Νογᾶ πεφόνευται.

[P. 319] Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸν Λα-

scissionis adigere; aut si fuerit ipsorum immediabilis furor, saltem alli retardentur a pravis horum suasionibus sequendis et imitanda temeritate ausorum impiorum. Talis quædam tunc fuit imperatoris oratio, fucans inumbransque artificioso obtentu verum statum controversiæ, nec de ipso dogmate præscribens quidquam, sed in genere damnari homines aut pro excommunicatis a quocumque privatim haberi vetans; quo non excluderetur tacita exceptio subintellectæ conditionis, si nempe illi orthodoxe sentirent; unde ista generalis præscriptio reprimidæ in ausa nefaria prorumpentis licentiæ caput ipsum mali veramque causam tumultuum non tangebatur. Argumentum hujus rei manifestum est, quod cum in eo cætu multi essent qui ægre ferrent sancitam pacem eamque improbarent, nemo tamen eorum recusavit suffragio comprobare proprio istam universalem definitionem, qua diris in genere devoverentur qui sancta violare contumeliose attentaret, non exprimendo distinctius quinam illi tandem forent. Nullus, inquam, palam infensorum paci, quales et plurimi et magnæ auctoritatis ac potentiæ viri præsentibus isto in conventu cernebantur, ad ejus damnationis propositionem resiluit restititve; ne dubitavit quidem vel minimum, aut ullum reclamandi vel quidpiam in contrarium excipiendi vel primum impetum significavit. Obstitissent autem sine dubio acriter vehementerque reclamassent, si istam universim editam Christianos quoscunque damnandi et tanquam pravi dogmatis aversandi prohibitionem in se quisque ipsos intelligerent latam. Ergo revera obtentus hic merus fuit et superficialis provisio, pro tempore, quantum opus erat ad speciem, retardatura fervidiores quosque, ne quidvis licentius auderent et ad primum prolatam improbatæ ipsis rei mentionem asserati vociferarentur

Λαχανᾶν ἡρεμεῖς ἀφαιρεθέντα καὶ Τερνόβου καὶ συνοικουσίας, λαὸν συναθροίσας τὸν ἱκανὸν τοῖς Τερνοβίταις περιεκάθητο. Καὶ ἔτι μὲν τοῦ Ἀσᾶν ἐντὸς ὄντος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Τζασίμπαξιν πρωτοστράτορα, ὃν καὶ βασιλεὺς ἐτίμα τῶ αὐτῶ ὀφφικίφ Ἀσᾶν εὐνοοῦντα τὸ πρότερον, τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις ἔδρα τὰ χεῖριστα. Καὶ γὰρ πρῶτον μὲν περὶ δέκα χιλιάδας οὐσας καὶ συμμαχοῦσας ἔξωθεν τοῖς ἐντὸς, ἃς ὁ πρωτοβεστιαρίτης Μουρίνος ἤγειν ἐπὶ τῶ Διαβαινᾶ στρατοπεδευσάμενος, Λαχανᾶς πολλοῖς μὲν μετ' ὀλίγων προσβάλλει, καὶ ἑπτακαίδεκάτῃ μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος συρράξας πόλεμον σφίσι κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ πολλὸν φόνον ἐργάζεται, οὐς μὲν κατὰ πόλεμον, οὐς δὲ καὶ αὐτὸς κατασχών, ἀπηνῶς ὑστερον κατασφάζας. Αὐθις δὲ μετ' ὀλίγων Ηοσειδεῶνος πεντεκαίδεκάτῃ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀπρηνὸν πρωτοβεστιαρίτην ἐπεισπεσῶν κατὰ τὸν ἔξω ζυγόν, ὡσεὶ πέντε χιλιάδας μαχίμων ἄγοντα, τοὺς μὲν εἰς τέλος κατηγωνίσαστο, τὸν δ' ἔργον δεικνύει μαχαίρας. Καὶ πολλὰ τότε λυσομαχῶν κατεργάζετο. Ὑστερον δὲ ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἀσᾶν, τοῦ Τερτερῆ δὲ τὴν βα-

et jurgia miscerent. Hos autem in silentio ac patientia continuit illa videlicet secreta fiducia, qua est eorum sibi quisque tacite blanditus, diris ista sanctione generatim intortis nullum devoveri 466 qui recte sentiret et sancta religiose tractaret, quales cum se putarent esse, nihil hic decerni quod ipsis privatim obsesset pro certo statuentes, secure acquiescebant. Sed de his hactenus.

C 49. Rursus de Lachana, et ut is a Nogu interfectus fuerit.

Eodem porro anno Lachanas, quem sperandum non erat erepta ipsi urbe regia Ternobo et uxore regina quieturum, contracto satis magno exercitu Ternobitas circumseedit, cum iis adhuc intra eam urbem hærente Asane, ipse habens secum Tzassimpaxim protostratoris officio sibi servientem, quem prius imperator, tunc Asani benevolam, titulo simili honoraverat. Per eam obsidionem magis a Lachana cladibus attriti Romani sunt. Primum enim circiter decem milia nostrorum militum in obsessorum auxilium venientia duce protovestiarite Murino, cum loco Diabæna dicto se admovissent, ubi castra Lachanas habebat hoc cum paucis erumpente die septima decima mensis Julii fusi victique sunt, cum strage ingenti partim prælio cæsurum, partim captorum a Lachana et ab eodem crudeliter postea interfectorum. Rursus paulo post, die quintadecima mensis Augusti, idem Lachanas circa jugum exterius in Aprenum protovestiariten irruens, quinque circiter bellatorum fortium millia ducentem, hos quidem plane debellavit, illum gladio confecit. Similia idem exempla multa tunc edidit rabiosi ardoris in pugnando. Aliquanto post hæc, egresso jam Asane Ternobo et Tertere illic regnante, decrevit Lachanas confugere ad Nogam et ejus opem implorare. Aliunde

σιλείαν λαβόντος, ἔγνω Νογᾶ προσχωρεῖν, καὶ οἱ ἄμύνειν καθικτεύει. Οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλεὺς ἐτέρωθεν κατημέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πρὸς Νογᾶν τὸν Ἀσᾶν πέμπει σύναμα καὶ δώροις πλείστοις, ἀξίων μὴ παριδεῖν τὸν ἐκ γένους Βουλγάρων ἄρχοντα, ἀλλὰ προσεπαμύνειν ἀδελφῶν ὄντι καὶ τῶν καθ' αὐτὸν δικαίων χρῆζοντι. Ὁ μόντοι γε Νογᾶς δέχεται μὲν καὶ Λαχανᾶν ἐλθόντα πρότερον, δέχεται δὲ καὶ Ἀσᾶν εὐμενῶς. Πλὴν δῶρα μὲν δέκτο καὶ ἀμφοτέρων, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλε. Κατέχων γὰρ ἐκείνους ἐπὶ πολὺ, καὶ γε περιφέρων μεθ' ἑαυτοῦ (ἡ γὰρ πρεσβεία μία ἦν ἀμφοτέροις κατὰ τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἡμφισβήτησαν πρὸς ἀλλήλους [P. 320] τῆς βασιλείας καὶ πλείστον ὅσον διενηνεγμένοι ἦσαν) οὐδὲν ἐκείνους ἐποίει, ἀλλ' ἔτριβε χρόνον, ποτὲ μὲν τούτῳ, ποτὲ δὲ θιτέρῳ προσυπισχνούμενος, Ἐδοῦλευον δ' ἐκείνοι καὶ ἄκοντες ταῖς βροπαῖς. Τέλος καθίζει συμπόσιον, καὶ ὁ πότος ἐς πολὺ προέβαινε πίνουσιν. Ὡς δὲ μέθυος ἦσαν πλήρεις καὶ ὁ λογισμὸς ἐκείνοις παρήγετο, εὐτὸς ὁ Νογᾶς οἶον ἐξ ὕπνου θορῶν καὶ τῶν ἀμφισβήτησεων ἐκείνων ὡς ἦν τότε μνησάμενος (καὶ γὰρ τὸν μὲν Ἀσᾶν παρ' ἑαυτῶν εἶχε καθήμενον, Λαχανᾶν δὲ καὶ τὸν αὐτοῦ πρωτοστράτορα Τζασίμπαξιν κατωτέρω, πλὴν ἐφ' ἐκάτερα) προστάσσει τοῖς αὐτοῦ ἀπεριμερίμνως οὕτως, ὥσπερ

imperator haud negligens res Bulgaricas. Asanem ad Nogam eumdem mittit cum **467** donis plurimis majorem in modum rogans ne auxilio destitutum sineret legitimum et jure generis hæreditario nitentem Bulgarorum regem, ipsi Nogæ quasi fraterna necessitudine devinctum, quod uxores Asanis et Nogæ sorores essent; quare hominem tam intima sibi affinitate junctum ope ipsius egentem juvare ne graveretur in recuperando injuste ablato principatu. Nogas jam antea venientem Lachanam humaniter exceperat; Asanem quoque posterius appulsum benigne admisit. Cæterum ille accepit quidem utriusque munera, ærumna vero æque ambos immensa cumulavit, detinens simul utrumque per diu et secum quocumque circumducens. Unus utriusque legationis scopus erat impetrare auxilia contra Tertterem communem hostem amborum, a se invicem non levius quam ab ipso Terttere dissidentium. Cum ergo illi pro se quisque assidue contententes juris ad regnum Bulgaricum sui firmamenta proferrent, disceptantes et quasi sub iudice causam perorantes propriam, ille sic audiebat ut sententiam expediret nunquam, infinita eos mora suspenderet, utrique se tamen per vices venditans, et modo huic modo alteri promittens, miseris quantum libet in vitis adulantibus, eoque magis se obnoxios præbentibus ad nutus ejus omnes, quo ille alterna ostentatione favoris aut tædii sperandi timendique miscebat causas artificioso intextu, et communiun votorum accendebat cupidis pretium. Hunc tandem exitum res habuit post suspensionem diuturnam. Sedebat ad mensam aliquando cum hospite utroque Nogas. Celebratur hilaritate maga

μὴδὲν πράττειν μέλλων, κατασχεῖν τὸν Λαχανᾶν ὡς εἶχεν ἐκεῖνος καθήμενος. Καὶ τὸν μὲν εἰπεῖν, « Ὁς-τος ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ πατρὸς μου βασιλέως, καὶ ζῆν ὄλωσ οὐκ ἄξιος, ἀλλὰ τέμνεσθαι, » ἐκείνους δ' ἐξαπιναίως κατασχόντας τὰς χεῖρας ἐκατέρωθεν μάλα-ραν ἐμβαλεῖν τῷ φάρυγγι καὶ φονεύειν ἐκείσε πε-σόντα. Εἰτ' αὖθις καὶ τὸν Τζασίμπαξιν θεασάμενον προστάζει μὲν κατ' ἐκείνου τὰ χεῖριστα, καὶ δὴ κα-κείνον εὐθὺς κτείνειν τὸν ὑπηρέτην, ἐμβαλόντα τῷ αὐχένι κοπίδα. Τότε καὶ ὁ Ἀσᾶν βλέπων πρὸς τὴν θείαν ὄλωσ ἀποπίπηκτο, καὶ περὶ ἑαυτῷ φόβον εἶχε τὸν μέγιστον, κἂν τὰ ὅμοια κακείνος τότε πεπόνθει, εἰ μὴ γε ἡ Εὐφροσνη περιποιησαμένη ἀπέπεμπε μετ' ὀλίγον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

κ'. Ὅπως ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰς Ἀνατολήν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ πάλιν τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν νοσοῦντα μαθὼν, ἐξ ὄτου περὶ ὁ δεσπότης Ἰωάννης ἐξ ἀνθρώπων γεγονὼς ἐκεχειρίαν παρεῖχεν ἐς τοσοῦτον Ἡέρσις ὥστε καὶ ἰσχύειν Ῥωμαίοις ἐπιτίθεσθαι καὶ κακοῦν (τὰ γὰρ κατὰ Μαλιάνδρον καὶ Καρίαν καὶ Ἀντιόχειαν ἤδη καὶ τετελευτήκει, τὰ δὲ τούτων καὶ [P. 321] ἔτι ἐνδοτέρω δεινῶς ἐξησθένει καὶ τοῦ λατρεύσοντος ἔχρηζον, καὶ ἡλίσκοιτο μὲν τὰ

convivium. Pocula eousque frequentatur ut ebrui jam uncui vix mente constarent. Tunc subito quasi e somno expergiscens Nogas, et accipites illas frustrationes, quibus se usum hactenus meminerat, decidere aliquando volens in favorem Assanis forte tunc sibi ad latus assidentis (inferius autem, sed invicem adversi hinc Lachanas, inde protostrator hujus Tzasimpaxis consederant) imperat **468** suis tranquille ac quasi nihil acturus, corripiant secure recumbentem, ut erat, Lachanam; idque dum illi agunt, dicit: « Hic hostis est imperatoris patris mei, et plane indignus qui vivere sinatur; » quæ illi audientes correptis infelicis utrinque manibus cultrum in jugulum demittunt, et mox ibidem cadentem enecant. Iteratur mox ferum imperium in Tzasimpaxim et adverso spectantem, qui impacta in ejus cervicem manu satellitis securi trucidatur. Tragico spectaculo percussus Asan sibi vehementissime timuit, non sine causa: nam paria et ipse passus esset, ni tunc Euphrosynes interventu ac studio servatus, paulo post incolumis dimissus esset. Atque hæc quidem se in hunc modum habuere.

20 *Expeditio imperatoris Andronici in Orientem.*

At imperator, comperto laborare res Orientales, ex quo sublato ex humanis Joanne despota fiduciam tantam Persæ sumpserant, ut non modo non dubitarent ultro Romanos invadere, sed passim fines eorum incursando vastarent. Regiones circa Mæandrum et Cariam et Antiochiam jam plane perierant: sed et his adhuc interiora graviter debilitata jacebant medici sospitatoris ope vehementer egentia. Diripiabantur vicina Caystro et Priensæ loca

κατὰ Κάστρον καὶ Πριήνην, ἠλίσκοντο δ' ἤδη καὶ τὸ Ἀ κατὰ Μίλητον, καὶ Μαγεδών καὶ τὰ πρόσχωρα κατὰ πολλήν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν ἐξηφανίζοντο), δεῖν ἔγνω τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ βασιλέα Ἀνδρόνικον σύναμα καὶ ταῖς κατ' ἀνατολήν δυνάμεις πέμπειν. Καὶ δὴ παραγεγώνως ἅμα δεσποίνῃ τάκεϊ καθίστα, ἔχων ἅμφ' αὐτὸν σὺν πολλοῖς ἄλλοις μεγιστᾶσι τὸν τε μέγαν δομέστικον Μιχαήλ τὸν Ταρχανειώτην, ὃν δὴ καὶ Παλαιολόγον ἔγραφον μητρωνυμικῶς καὶ ἐς πρωτοβεστιαρίου ἀνῆγον τιμὴν ἐσύτερον, καὶ τὸν παρακοιμώμενον τῆς μεγάλης σφενδόνης Νοστόγγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅτι πλείστοις τὰ τῶν δουλειῶν διευθύνοντα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὸ παρὰ Μαϊάνδρον διερχόμενος εἶδε καὶ πόλιν μεγίστην τὰς Τράλλεις, καὶ δὴ ἐάλω τε ταῖς τοῦ τόπου χάρισι, καὶ οἱ λογισμὸς ἐπήει ἀνεγείρειν πεσοῦσαν καὶ τοὺς ἐξωκλήσας ἐκείθεν σὺν ἄλλοις πλείστοις οἰκίζειν, καὶ καταστάσῃ παρεχέειν τὸ ἐξ αὐτοῦ ὄνομα, ὡς μὴ Τράλλεις ἐντεῦθεν, ἀλλ' Ἀνδρονικόπολιν εἴτ' οὖν Παλαιολογόπολιν ὀνομάζεσθαι. Σπουδὴν γοῦν τὴν μεγίστην περὶ ἐκείνην εἰσήγε, καὶ τὸν μέγαν δομέστικον ἐπιστήσας ἀνοικοδομεῖν ἐκέλευε τὴν ταχίστην. Ὡς γοῦν ἔργου

ἤπτοντο καὶ προῦκοπτον ἀνοικοδομοῦντες, τὴν εἰς τὴ πονεῖν προθυμίαν καὶ μᾶλλον ἐπηύξει χρησμὸς εὐρεθείς ἐκεῖσε ἐγγεγραμμένος μαρμάρῳ ὡς δῆθεν ἀναστήσοντός τινος ταύτην πεσοῦσαν καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ πρότερον ἐπανάξοντος. Ὅς δὴ καὶ παρεμπερῆς ἐφκει πρὸς τε τὰ πραττόμενα καὶ τὸν ἀναστήσοντα κατὰ πάντα, ὥστ' αὐτὸν λογίζεσθαι βασιλέα καθ' ὃν εὖ πράξειν ἐχορηγοῦντο τὴν πόλιν. Καὶ διὰ ταῦτα πολὺς ἦν Ἀνδρόνικος βασιλεὺς ἐπισπεύδων τὴν τῆς πόλεως ἐξανάστασιν· εἰμαρμένους καὶ γὰρ χρόνους ἐδίδου τῷ ἀναστήσοντι ὁ χρησμός. Καὶ ἀνφοδόμου μὴδὲν μέλλοντες. Χλεύη δ' ἄρ' ἦσαν καὶ ὄνειρος τὰ γραφόμενα· εἴμαρτο γὰρ κἀντεῦθεν καὶ μυριοστύας ὄλας ὄλεσθαι τῶν ἐκεῖ κατοικησόντων, ὡς ὁ λόγος ἤδη δηλώσει. Ὡς γὰρ ἀνίσταντο μὲν τὰ τείχη καὶ πόλις τῶν μεγίστων τὸ ἐρείπιον ἦν παρὰ γαλήνῃ βέοντα Μαϊάνδρον, ἔδει δὲ καὶ τοὺς κατοικήσαντας πανταχόθεν συλλέγεσθαι, ὡς ἂν μὴ μόνον τείχεσιν, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ἐν περιφανείαι τῶν πόλεων ἀριθμῶτο, ὡς ὑπὲρ τριακόντα μὲν καὶ ἕξ χιλιάδας τὸν τῶν ἐποικίων ἀριθμείσθαι λαὸν, μέγала δ' ἐλπίζειν σφᾶς σχήσειν τῷ οἰκισμῷ

ferebantur et agebantur quotidianis incur-
santium prædis Milesius ager et Magedon, quæque
his affinia, in summa destitutione præsidii omnis
injuriis hostium exposita. Cum hæc, inquam, Au-
gustus reputaret, faciendum sibi statuit ut filium
suum et in imperio collegam Andronicum eo mitte-
ret cum copiis quantæ per Orientales 469 pro-
vincias erant. Is igitur eo cum Augusta profectus
lapsas ibi res constituit, habens circa se cum multis
aliis procerem magnum domesticum Michaelem
Tarchaniotam, quem in Palæologam transcriptum
gentem a matre denominabant et in protovestiarium
dignitatem postea evehunt. Aderat præterea cus-
tos magni sigilli Nostongus, et cum ipsis quam-
plurimam aulæ ministeriis fungentes. Porro imperator
Andronicus regiones ad Mæandrum lustrans vidit
civitatem olim maximam, tunc eversam Tralles, et
loci opportunitate grataque amœnitate captus cogi-
tationem suscepit ejus restaurandæ frequentandæ-
que reducendis postliminio qui reperiri uspiam pos-
sent dudum exterminatis hujus civibus, et aliis un-
decunque ad justum urbis magnæ complendum
numerum addendis. Decrevit autem sic restitutæ
civitati nomen a se novum indere, ut non Tralles
dienceps, sed Andronicopolis aut Palæologopolis
vocaretur. Studio igitur quam maximo in id incu-
buit, præposito isti operi magno domestico, qui
impigre fabricam adorsus moliri tecta ac muros
cœpit. Commodum autem, mole jam ædificii cre-
scente, alacritatem perducendi ad colophonem cœpti
miram injecit forte inventum inter rudera oracu-
lum, insculptum marmori, litteris quibus significa-
batur exstiturum quemdam qui urbem eam pro-
stratam iterum attolleret et in meliorem quam prius
fortunæ ac felicitatis statum excitaret. Iis autem
signis adumbrabatur iste novus instaurator Tral-

lium eversarum, quæ commode in Andronicum
cadere viderentur, ut non putaretur dubium quin
hæc ipsa quæ tunc gerebantur verus eventus istius
essent vaticinii, adeoque qui aderat princeps, ille
plane ipse foret cujus 470 melioribus auspiciis
reponendam in florentiorem quam unquam antea
fortunam propheticæ istæ litteræ spondebant. Hinc
scilicet animatus Andronicus multus erat in opere
urgendo, illectus maxime spe longissimi vitæ ac
regni spatii, quod Trallium instauratori post eas
restitutas divinitus ibi promitti videbatur. Summa
ergo festinatione accuratum opus est, et tantæ urbis
ædificatio brevi perfecta. At ludibrium et somnium
ea fuit inscriptio: id enim vere demum in factis erat,
prout eventa demonstrarunt, multa mortalium
millia, qui recens isthæc domicilia fixissent, male
peritura, prout contigisse mox docebimus. Ut enim
erecta per circuitum mœnia fuerunt, e parietinis
rediviva urbs exstitit maxima, ripæ iasistens præ-
terfluentis placide Mæandri. Eam porro ne structuris
conspicua solis in claritatem novo conditoris desti-
natam non effloresceret, frequentari nimirum oportuit
convocatis magno numero colonis. Summo id
studio curatum, eo successu ut brevi recens indu-
ctorum illuc civium sex et triginta millibus capitum
multitudo censeretur. Hi omnes optimis alacres
spebus, quippe auspiciis faustissima spondentibus,
novæ habitationis encœnia celebrabant, ignari se re
maxime necessaria carere. Non enim cisternas pa-
raverant, aut manu effossa circumque structo et
solide inducto tectorio munita conceptacula aquarum
vel excipiendarum e cœlo, cum plueret, vel e
fluvio comportandarum in usus domesticos et tem-
porum annonam dubiorum. Hujus rei prævertendæ
causa erat, si advertissent, necessaria, natura soli
illius venarum expers subitus manantis aquæ, ita ut

Ἡγρόουν [P. 322] δὲ ἄρα μὴ ἔχοντες τὸ ἀναγκαῖο-
 ταν. Οὔτε γὰρ ὑδάτων εἶχον ὑποδοχὰς. ὡς κατὰ
 καιρὸν ὄδρουσόμενοι καταφερομένων ὄμβρων, εἴτε
 καὶ τοῦ ποταμοῦ ἀνιμωμένου· τὸ τε κατορῶξαντας
 εὔρειν ὕδωρ ὑπόγειον τῶν ἀδυνάτων ἐφαίνετο. Αἴ-
 τιον δ' οἶμαι τὸ μὴ στεγανὸν τοῦ πεδίου διὰ τὴν γει-
 τονοῦσαν ἰκμάδα τοῦ ποταμοῦ, ἣν οἶαν τε μὴ οὔσαν
 ἐμμένειν ὁ προσβάλλων ἥλιος θερμὸς ὧν ἀνιμᾶσθαι
 πεφύκοι πρὸς τὸ ἐπιπολάζον ἀνασυρομένην τῆς γῆς,
 καὶ τὸ ξηρὰν ἤδη καθάπαξ γίνεσθαι τῷ συγγῶς ἀνι-
 μᾶσθαι τῷ ἡλίῳ τὴν ἰκμάδα διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος
 ἐκλυτοῦ τῆς συχνῆς ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ αἰθις εἰς τὰ
 κενὰ προσρῦσεως μὴ ἐώσης, τὸ δ' εἰς βάθος προσβαί-
 νειν τὰς λιθάδας, ὡς καὶ εἰς διώρυχας εὔπετεῖς εἴ-
 ναι καὶ ἀνοίξεις φρεάτων, τοῦ ἐπιπολαίου τῆς γῆς
 κωλύοντος, οἶμαι, ἅμα δεχομένου τὴν ἐπεισρούσαν
 νοτιάδα καὶ ἄμ' ἐξεμοῦντος. Πέφυκε γὰρ καὶ ὕδωρ
 καὶ πνεῦμα τῇ ἀρχῇ συγκινεῖσθαι τὸ πᾶν ἐφεξῆς,
 ὡς ὅπη ποτὲ ῥύη τι τούτων λαβὼν ἀρχὴν, ἐκεῖσε καὶ
 τὸ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης συνεχῶς φέρεσθαι. Ἡρ' ἦν αἴ-
 τιαν καὶ τῷ συνεχῶς μὲν τὸ ὄν ἀπογίνεσθαι, συνεχῶς
 δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν προσγίνεσθαι, τῆς ἰκμάδος μὴ ἐπι-

puteus Trallibus viva scaturigine perennis ex iis
 esset rebus quæ sperari non possent, quasque qui
 conaretur operam perderet. Causa, opinor, est paulo
 profundius subsidentis soli ariditas exsucca, nec
 par soliditas liquori continendo præ solubilitate
 oinereæ simili, cum tamen superficiem versus ad
 aliquam altitudinem exudet passim humus madore
 lutoso. Id oritur ex prope stagnantis humore flu-
 minis, quem vis 471 solis ibi potentior sustinet
 jugi attractu, nec sublabisinit, extenuans in vapores
 terræ superne raræ meabilem levitatem imbuentes
 indeque sursum exhalantes, sic in his absumpta
 humiditate tota suffusi laticis, ut ne stilla quidem
 reconditiores influat telluris intimesquallentissinus
 natura siquidem hæc quædam et conditio communis
 aquæ et auræ est, ut in principia refundantur sua,
 eodemque resolvantur desinentes unde nascentes
 prodire, decursu nativis usque effluxibus consen-
 taneo, nec exorbitante fere a limite quem originis
 impetus signavit. Nec aliunde repetendam causam
 duxerim celebratæ felicitatis soli Trallensis in gi-
 gnendis maturandisque omne genus fructibus. Præsto
 nimirum est abundans iis alendis uber quoddam
 soli contigui stirpibus, superficiali exu-
 dantis succo, nec quidquam derivantis suæ copiæ
 in demissiores partes ariditate maceratas intima,
 sed vitalem illum totum effundentis humorem in
 pinguedinem pomorum et baccarum mitissima
 saliva celebrium. Inde (ut ad rem me referam) in-
 telliges excavaturis isthio puteos duo invicem con-
 traria obstitisse. Prius erat paludosa mollities vic-
 inæ superficiali terræ, in grave fodientium impedi-
 mentum redundans; quam si quis difficultatem
 patienter egerendo vinceret luto, occurrebat alterum
 impedimentum, soli depressioris strigosa siccitas,
 præter siccitatem arenæ etiam ob friabilitatem

λειπούσης, τοὺς μὲν καρποὺς τρέφεσθαι ξυμβαῖνοι
 ἐς ὅτι μάλιστα, ὑφίστασθαι δ' ὕδωρ εἰς βάθος μὴ πε-
 φυκέναι. Τοῦτο τὰ πλείστα τοὺς κατοικήσαντας
 ἔσφηλε. Τέως γὰρ τοῦ ποταμοῦ πίνοντες καὶ τὸ μέλ-
 λον μὴ προορώμενοι ἀφροντίστως εἶχον. Ἡγρόουν δὲ
 ἄρα ὅτι Ἱερομηθεὺς πολλῶν κρεῖττον Ἐπιμηθέως, καὶ
 τὸ κατ' ἀνάγκην ξυμβαῖνον διωρίαν οὐκ ἔχει βου-
 λῆς.

κα'. Ὅπως αἱ Τράλλεις ἀνακτισθεῖσαι ὑπὸ τῶν
 Περσῶν ἐάλωσαν.

[P. 323] Οὕτω τοίνυν ἔχουσι, καὶ οὕτω χρησταῖς
 ἀπρωρημένος ταῖς ἐλπίσιν ὡς πολίταις διαφερόν-
 τως τοῦ βασιλέως διέξουσιν, ἐφίσταται σφισι πλῆθος
 Περσῶν πρὸς γὰρ τὸ ἐλπίζόμενον ἀντιπράττειν καὶ
 ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἵστασθαι ἢ σπουδῇ τῶν ἀνθισταμέ-
 νων ἔρπει. Καὶ Σάλπακις μὲν, ὅν ἂν ἡ ἐκείνων
 γλῶσσα ἀνδρεῖον εἴποι, Μανταχίας τοῦνομα, πολλῶν
 τινι γαυριῶν τῷ πλήθει τῇ πόλει προσβάλλει καὶ
 περιχάθεται, ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ μέγας χαρτουλάριος
 Λιθαδάριος ἐν ἀμηχανίαις παντοίαις ἦν, οἱ δ' ἐντὸς
 ἐλίμωτον καὶ πλεον προσεταλαιπύρου τῇ λειψυ-
 fluxi pulveris fundum negans capacem latici te-
 nendo, nisi et pavementum substerneret et latera
 circumædificaret opere solido perduceret ad
 summum, unde manu repositam vel cælo illapsam
 deinde aquam ad usum promeret. Id tum facere
 novi Trallenses neglexerunt, gravi et graviter ipsis
 luendo postmodum errore. In præsens videlicet
 abunda ipsis ad potum suppetebat latex limpidus
 ex amne profuente, quo se interclusum iri vi hostili
 haud tum sane providebant, infelices qui nescirent,
 quanto Prometheus præstantior sit Epimetheo,
 quanto, inquam, 472 salubrius prævertantur
 impudentia malasagacis præcautione providentiæ,
 quam nil profuturis ad extremum lamentis seræ
 pœnitentiæ deplorentur: verum quod fatali neces-
 sitate ingruit, nec averti nec differri consilio potest.

21. Ut T. alles restauratæ a Persis captæ sint.

Novis enim Trallensibus in illa felicium auspi-
 ciorum gratulatione sæcula sibi aurea spondentibus
 (nam quid non spe præsumerent Junioris Augusti,
 longum, ut erat verisimile, ac florens imperium
 inchoantis, peculiare clientes ac cives, inde præci-
 puo semper apud eum in loco gratiæ futuri?) su-
 pervenit ecce inopinatissimus exercitus Persarum,
 quos eadem videlicet ad obstandum initiis hujus
 coloniæ impellebant causa, quæ Andronicum ad
 condendam eam moverant: ut enim hic frenum
 licentiæ prædandi ac receptaculum copiarum in
 clades Persidis imminentium constitutum in ista
 vicinia voluerat, ita illi ea ipsa metuentes omni
 mature incumbendum constat censebant ad excu-
 tiendum hoc jugum velut impositum cervicibus, et
 certam perniciem a suo limite removendam. Ergo
 Mantachias quidam cognomento Salpaciis, quæ vox
 lingua Persica fortem sonat, innumeris quas ducta-

δρίφ, ὡς, ἐκείθεν μὲν καὶ τῶν ἀπηγορευμένων ἄπτε-
σθαι, ἐντεῦθεν δὲ ὕδατι πονοῦντας ὕγρου τινος μη-
χανὴν ἐκζητεῖν, καὶ συνεχῶς φλέβας τῶν ἴππων
τέμνοντας τοῦ αἵματος ἐκροφᾶν. Ἄλλ' οὐκ ἦν ἐν-
τεῦθεν τὸ πᾶν τῆς δίψης ἰᾶσθαι. καὶ ἔβησκον ἐπασ-
σύτεροι. Πρὸς γὰρ τὸν λιμὸν καὶ μᾶλλον ἀντεῖχον·
ἐπῆρουν δ' ἀρ σφίσι καὶ τὰ τῶν θνησκόντων ἀλόγων
σώματα. καὶ γε αὐτῶν θνησκόντων πολλὰκις, οὕτως
ἐνδεῶς εἶχον τῶν ἀναγκαίων ὡς καὶ αὐτῶν ἄπτεσθαι.
Τῇ δὲ γε δίψῃ καὶ μᾶλλον οὕση βιαιοτέρῃ οὐκ ἦν
ἐπινοῆσαι θεραπείαν, καὶ ταῦτα τὸ μεσημβρινὸν τοῦ
ἡλίου φλέγοντος. Ὅθεν καὶ προσεχώρουν ἐκόντες
τοῖς πολεμοῖς. ἀνκετότερον ἡγούμενοι θανάτου τρό-
πον ἅπαντα τοῦ διὰ λιμοῦ τε καὶ δίψης, καὶ καγ-
κίνοις προσλιπαροῦντες τοῖς χεῖλεσιν, ὡς ἐντεῦθεν
ἐλέους τύχοιεν, ἐκεντοῦντο καὶ ἐπιπτον ἀκηδεῖς,
μηδὲ ταφῆς ἀξιούμενοι. Πέρσαι δὲ καὶ ἔτι τοῖς ἐντὸς
ἀντίστοιχοισιν (ἡλιπίζον γὰρ ἀφιζέσθαι ποθεν συμμα-
χίαν ἢ μὴ ἐπικουρίαν τῆς συμφορᾶς) ἐπενόουν τὰ
χαλεπώτατα, καὶ πέλσαις συχοῖ τῶν θυρεαφῶρων
ἐφιζάνοντες ἐκολλῶντο τοῖς τείχεσιν. Οἱ δὲ καὶ
ὀψόθεν πέτραις βυλλόμενοι τῶν βολῶν ἠλόγουν·
πατάγῃ γὰρ καὶ μόνῃ περιῆν ἐκείνοις τὸ φοβερόν,
κάτωθεν ὑπορούσσοισι μοχλοῖς τε καὶ κατασείσταις.
Τοῦτο πολλαχοῦ γεγονός τοῦ τείχους ὑπεσπῶντο μὲν

bat succinctus copiis urbi Trallium se admovet,
eamque undique obsidione amplectitur. Statim, ut
in improvisa re, magnis conflictatus angustiis est
summus novæ civitatis magistratus, magnus char-
tularius Libadarius. Nam cives famis subito ac sitis
incommoda tam gravia senserunt, ut et cibis im-
mundis infandisque ora polluere, et cum arentes
fauces humor omnis deficeret, sectis equorum venis
eductum sanguinem avidè haurire cogerentur. Ac
cibi quidem desiderium tolerabilius initio fallebant
substitutis in locum meliorum carnibus morientium
sponte jumentorum et omnis generis animantium
brutorum; quarum non sufficientem copiam multi
non raro supplebant vorandis 473 hominum quo-
que fato absumptorum cadaveribus. Sitis levandæ
difficilior erat ratio, quod illa quam dixi, cruoris
equini potio nec satis ardorem restingueret, et ta-
bem ingenerans mortes frequentaret. Itaque destitu-
ti liquore omni, meridie præsertim scle flagrante,
ultra ad hostes accedebant, quamvis diram necem
minus horribilem rati lento sitis ac famis viscera
depasscentium vivicomburio. At miseri siccis labris
aquam suppliciter petentes adeo non flectebant ad
misericordiam barbaros, ut hastilium mucronibus
confossi repellerentur; et qui plerique istis vulne-
ribus occumbebant, sæde inhumati jacerent, nec
pulveris injectione dignati. In his tamen spe auxi-
lii a Cæsare venturi constantiam circumsessi obsti-
nabant, qua Persæ indignati oppugnare hactenus
tantum obsessos omni opè decreverunt. Mœnibus
igitur se densi admovent, illicque perstant scutis
capita protecti, et sub tuta testudine casus omnes
devolutarum ex alto molium excipientes innoxie.

θεμέλιον, τὸ δὲ γ' ἐπικείμενον τῶν κτισμάτων ξόλοις
ἐτοιμοῖς εἰς ἀναψιν ὑπηρεῖδατο, καὶ μόνον ἦν
πῦρ ἐμβαλεῖν ὡς μηδὲ πρὸς ὀλίγον ἀνθέξουσι.
Καὶ δὴ πολλάκις ὁμολογίαις τὴν πόλιν παραστή-
σασθαι βουληθέντες, [P. 324] ὡς καὶ πέμπον-
τες ἤξιουν, καὶ σώζειν τοὺς περιόντας, οἱ δ'
ἀποκρουσθέντες τῶν σφίσε βεβουλευμένων μάχαις
αἰρούσι καὶ κατασκάπτουσι, καὶ τὴν πρὶν ἐν χρη-
σμοῖς κειμένην περιφανέσι καὶ δ' ἐλπίσιν ἀπηρωρ-
μένην χρησταῖς εἰς χροῦν καταβάλλουσι, καὶ πληθὸς
ἐκεῖνο πᾶν οὐ βράδιως ἀριθμητὸν ἔργον μαχαίρας
ποιοῦνται. Τοῦτο ξυμβάν κατόρθωμα δεύτερον Πέρ-
σαι μετὰ τὸ πρῶτον τὸ κατὰ Νύσσαν, ἧ δὲ ὁ πα-
ρακκοιμώμενος Νοστόγγος ἐλλειψιμῶς μεγίστοις
ἀναροῖς τοὺς ἀμφ' αὐτὸν περιέβαλεν, ὥστε μετὰ
τὴν σφῶν ἂν μὲν σφαγῆν, ἂν δ' ἄλωσιν καὶ αὐτὸν
ἀλῶναι, μεγάλως πρὸς θάβρος ἐπῆρε, καὶ τὰ τῆς
ἀνατολῆς κατέθεον κραταιότερον. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος
πύλλιζτο τέως κατὰ τὸ Νύμφαιον, ἐμπρόθεσμος ὧν
ἀπαντῶν πρὸς τὸν πατέρα κατὰ μικρὸν.

κβ'. Ὅπως ὁ πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος
εἰς τὰ πατῆ Δύσιν ἀποστέλλεται.

Βασιλεὺς δὲ καὶ τὸν μετὰ τὸν βασιλέα πορφυρο-
γέννητον Κωνσταντῖνον γυμνάζειν οἶν θέλων πρὸς

Tum securi experta soliditate tegminis, omne aliud
præterquam strepitus et inanis soni dejectorum
superne ac citra damnum resilientium telorum in-
commodum arcentis, suffossioni muri per otium
vacabant, terebris ferramentisque id genus emolien-
tes locis subinde varii, et egerentes saxa, quoad
fundamenta ipsa subvellerent molemque superiorem
tibiocinibus e ligno subditis suspenderent. certa mox
secutura murorum strage, ubi subjicendus in tem-
pore ignis tigna consumpserit. Inter hæc crebris
lacessebant invitationibus obsessos ad salutem de-
ditione paciscendam; quas cum illi repellerent, sub-
ruti undique muri ruinam fecerunt, aditus ape-
rientes vastos irruentibus Persis. Sic destructa mox
ab ortu suo est infelix civitas, mendacibus ominibus
vaticiniorum 474 illustrium in spes vanissimas
inflata; et ille non facile numerabilis populus gla-
dii barbarici miserabilis victima concidit. Alter hic
successus fuit armorum Persicorum a priori ad
Nyssam relata victoria, qua præfectus sigilli No-
stongus cum suis circumventus et in maximis sine
auxilio derelictus angustiis, cunctis quos habebat
secum aut morte affectis aut servituti addictis, ipse
quoque captus multum et fiduciæ et facultatis vi-
ctoribus addidit universum deinceps Orientalem
limitem impune incursionibus vastandi. Dum hæc
agebantur, junior Augustus ad Nymphæum diver-
sabatur, constitutam propinquo ad patrem occur-
sui opperiens.

22. Ut Porphyrogenitus Constantinus in tractus
Occiduos missus sit.

Imperator autem junioris Augusti fratrem natu
minorem Porphyrogenitum Constantinum imbure

Μάχας ἀρεϊκάς, ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν Τριβαλλῶν κεινημένων, ὡς καὶ τινι Κοτανίτζῃ ἀποστατήσαντι βασιλέως τὰ ἐκείνων στρατεύματα ἐγχειρίζεσθαι καὶ μέχρι Σερρών δι' αὐτῶν κακοῦσθαι τὴν χώραν, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἄρχοντας παραδοὺς πρὸς δύσιν ἐκπέμπει· αὐτὸς δὲ τῶν καθ' ἑω κακῶς ἔχειν ἀγγελλομένων, ὅσον περὶ Σάγγαριν ἦν ἕκ γε στομίου καὶ μέχρι Προύτης, ἐξ αὐτῆς, ὡς εἶχεν ἐνσκευασθεὶς διαπερᾶ τὸν Βόσπορον, καὶ πρὸς τοῖς πρόποσι τοῦ ἁγίου Δύξεντίου βουνοῦ ἐκεῖσέ που κατασκηνοῖ, ἀναμένων στρατεύμα δυτικὸν ἐπὶ βήτοϊς συλλεγόμενον ὥστε παρ' ἐκείνων ἵνα συνεκστρατεύσονται. Καὶ δὴ εἶπε καὶ παρὰ τοῦ Ἰωσήφ, ὅς δὴ εἰς Χηλὴν ἐξώριστο, ἤξειοτο ἐφ' ὧν μετοικίξασθαι (εἶναι γὰρ τὸν τόπον δυσχερῆ χειμεριοῦσιν, [P. 325] ὡς καὶ πείρα γνοὺς ἐμάνθανεν ἐκεῖσε τὸν χειμῶνα διενεγκῶν, καὶ εἰ τὸν ἐπιόντα διαγαγεῖν ἀναγκάζοιτο, μὴ ἂν ἀντισχόντα περιεῖναι), πέμψας μετακαλεῖται, καὶ γε παρ' αὐτῶν κατεῖχεν ἐν ταῖς σκηναῖς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, κάκεινον ἔχων παρ' αὐτῶν καὶ πολλὰκις τῆς ἡμέρας βλέπων ὑποποιούμενος περιέβαλεν, ἠδέως ἀκούων καὶ πολλοὺς ἀνώω δι' ἐκείνου μεσιτεύοντος τὰ αἰτηματα. Ἀπένεμε δὲ οἱ καὶ πρὸς τὴν ἐσαυθὶς κατοι-

rudimentie militaris artis et experientia jam tum formare ad fortitudinem bellicam cupiens, ejus in expeditionem mittendi occasionem sumpsit ex quodam motu Triballorum, eoque progresso ut ii adscito in ducem exercituum suorum quodam Cotanitzza, qui ab imperatore defecerat, regiones imperio subjectas incursare usque ad Serras vexando vastandoque nuntiarentur. Movit ergo Constantinus in Occidentem jussu patris, qui viros ei primariæ dignitatis multos et magnos militiæ comites istius et ministros potestatis assignavit: Ipse autem Augustus denuo comperto certis nuntiis periclitari vexarique Orientalem quam late patet circa Sangarim- tractum, ab hujus ostio retro usque ad Prusam, confestim instructus quam optime licuit ex copia præsentis, transfretat Bosporum, et ad radices collis Sancti Auxentii fixis tabernaculis moratur expectans Occidui limitis exercitum, qui locis interim conductis congregabatur, quo deinde simul junctus imperatori se 475 adjungeret eumque in expeditione sequeretur. Illic diversanti perlatæ preces a Josepho sunt, exulante, ut dictum est, apud insulam Chelem; unde transferri petebat, causatus inclementiam illius cœli per hiemem, cujus rigorem hibernis jam unis expertus affirmabat constare sibi certo haud se posse aliam illic hiemem vita salva traducere; quare cogi manere illic nihil mitius esse quam occidi. His annuens Augustus statim accersitum senem apud se in tabernaculis habuit, Junio qui tunc currebat mense, gratumque hospitem rursus veteri benevolentia dignatus humanissime fovebat, sæpius in die visens, libenterque quæ rogabat audiens; unde multis tunc contigit ejus interventu impetrare ab imperatore quod optabant.

κίαν τὴν τοῦ Κοσμιδίου μονήν. Καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ γέρων ἠπίως καὶ προσηνῶς προσεφέρετό οἱ, ὥστε καὶ τὸν μὲν βασιλέα χαριεντιζόμενον ἐκείνον εἰς τὸ πατριαρχεῖον καλεῖν, κάκεινον λέγειν ἔτοιμον εἶναι, εἰ μόνον ἀναλυθεῖη τὰ γεγονότα. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα τότε λύεσθαι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐθὶς νέου γεγονότος πάππα τοῦ Νικολάου ὁ μὲν κρατῶν καὶ πάλιν τοὺς παρ' ἐκείνον ἐλευσομένους ἔπεμπεν. Ἀπέστειλε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν τῆς Ἐκκλησίας δομestικὸν Μανδᾶν ἢ καὶ Μερκούριον εἰς τὰ περὶ Ἀκουλίαν, ἔννοϊαν δώσων ἐκείνοις τὸν πάππαν, εἰ μὴ ποιοῖεν τὰ ἐπεσταλμένα· εἰς τοῦτο καὶ γὰρ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χρῆσθαι πρόσθεσιν. Ὅς καὶ περιπεσὼν τοῖς τοῦ βῆγος Καρούλου ἀλίσκεται· καὶ αὐθὶς ἀγγελοῦν ὡς πρωτοκῆρυξ τῆς Ἐκκλησίας ὁ συσχεθεὶς, καὶ προσταχθὲν αὐτίκα παρὰ τοῦ πάππα, φυλακῆς ἀπολύεται. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ κρατῶν ἐποίησε, πολὺς δὲ τῆς φαινομένης ἐνείνης εἰρήνης διανιστῆν. Ὅθεν καὶ χώραν οὐκ εἶχον οἱ τοῦ Ἰωσήφ πρὸς ἐκείνον λόγοι, πλὴν τοῦ φιλικῶς ἔχειν καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνῃ προσνέμειν.

κγ. Ὅπως ὁ Βέκκος γράφων δι' ἦν αἰτίαν καὶ περὶ τῶν δογμάτων ἐκίνει.

Τῷ δὲ πατριαρχεύοντι Ἰωάννη οὐκ ἦν τὰς ὁμολο-

Assignavit autem ei in habitationem commodiorem, qua deinceps uteretur, monasterium Cosmidii. His delinitus senior placide amiceque, oblitteratis offensionibus, cum Augusto agebat pari familiaritate respondente, adeo ut quodam inier eos ejus generis colloquio quasi jocans imperator seni diceret velle se illum patriarchali sedi restituere; cui pariter renidens reposuit Josephus paratum ad id se esse, modo jam acta revocarentur. At illa in eam jam firmitatem coaluerant, ut rescindi tunc quidem nequirent. Quin potius nova tunc nuntiata creatione papæ Nicolai, astringendis fortius pactis imperator intentus legatos ad eum alios destinavit. Misit et deinde domesticum Ecclesiæ Mandam sive Mercurium in partes Apuliæ, coactus inviolatum fore ob perspectam imperatoris apud pontificem gratiam. Et quia intelligebat pontificio favore protegendum efficacius ecclesiasticum, tali potius ad res etiam reipublicæ tractandas quam sæculari utebatur. Nec spes in hoc eum plane sua fefellit: nam cum Mandam rex 476 Carolus comprehensum custodiæ dedisset, papa cortior factus eum qui mancipatus carceri fuerat Ecclesiæ præcentorem esse, solvi eum confestim et dimitti liberum curavit. In hunc modum multus erat imperator in ista, fucata licet nec ex vero coalita, pace cogmentanda. Quare locum apud eum non invenerunt illati contra eam sermones a Josepho, qui gratiam apud principem antiquam nova reconciliatione resarcitam eatenus tenuit, ut ipsi tunc restituto in familiaritatem pristinam etiam de commodiori diversorio ad votum provideretur.

23. Ut Veccus scribere aggressus, ea occasione de dogmate controversiam moverit.

Cæterum patriarcha Veccus tenere se non po-

γίας φυλάττειν, ἅς πρὸς τὸν γεραρὸν ἐκείνον ἄνδρα τὸν μέγαν οἰκονόμον [P. 326] τῆς Ἐκκλησίας τὸν Ξιφιλῖνον ἐποίησε Θεόδωρον, ὡς οὐ γράφοι, ὡς οὐκ ἀντίποι· περὶ δογμάτων κἄν ὁ τι λέγοιεν ἄλλοι· ἀλλ' ὀσημέραι δεχόμενον τὰ τῶν ἄλλων, οἳ δὴ καὶ ἐς μέγα ἠῶξαν τὴν παραθασίαν ἐξ ὧν ἀπὸ Γραφῶν δεικνύειν ᾤοντο οἷς πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνευσαν, καὶ τῷ κατὰ σφᾶς ἀσφαλεῖ τὴν τῶν ἄλλων ὀργὴν ἐξέκατον, εἰ τοιοῦτοις συνισχημένοι τοῖς χαλεποῖς ἀγνοοῦσι. Διὰ ταῦτα παρήγον κἀκείνον γράφειν, καὶ ἀπὸ Γραφῶν συνιστᾶν ὡσαύτως ὡς οὐκ ἐσφαλταί· σφίσει ἐπὶ τοσοῦτον τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν καταπραξαιμένοι εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ εἰς συμφέρον προβῆναι, αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἀσφαλῶς ἔχειν ἐκείνοις πράξασαι, συγκροτουμένην καὶ ἀπὸ Γραφῶν ἄλλοθεν. Πίπτει γοῦν εἰς χεῖρας ἐκείνῳ τὰ τῷ σοφιστᾷ Βλεμμίδῃ γραφέντα πρὸς τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον, ἀρχὴν ἔχοντα τὸ, « Ὁ ζητῶν ἐν τῷ καιρῷ καὶ λαμβάνων ἐν καιρῷ, » καὶ τὰ πρὸς τὸν Βουλγαρίας Ἰακωβον, τὸ, « Ἔστι μοι πάθος ὅπερ ἐξαγγελῶ πρὸς ἀκέρτορα γὰρ ἱερὸν » προοίμιον φέροντα. Ἐμπίπτει καὶ βίβλος ἄλλη τοῦ Μαρωνείας Νικήτα, ὃν ἡ μὲν

Μεγάλη ἐκκλησία, ἐν τιμίῳ καὶ εἶχε χαρτοφύλακα. Ὑστερον δὲ ἡ μεγαλόπολις Θεσσαλονίκη ἀρχιερέα ἐπλοῦτησεν ἐν δλοῖς πέντε λόγοις τὰ τῶν θείων Γραφῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνελέττουσα. Καὶ ταύταις οἶονεὶ θεμελίους χρησάμενος συνεῖρε τὰ πλεῖστα, κατὰ σκοπὸν μὲν τῶν ἐκείνοις γεγραμμένων βάλλειν ἐθέλων, ὁμῶς δὲ καὶ λίχναις ταῖς γραφαῖς ὁρμῶν ἐπιμελέστερον ἀνηρεύνα, καὶ πάντ' ἴθυε πρὸς τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐκείνον, ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ πεπραγμάτευται. Πλὴν οὐκ ἐπ' ὀλίγοις ἴστα τοῖς ἀριθῆλοις τοῦς λόγους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ ἀρμόττουσι λιχνευόμενος, οἷς καὶ ἀντιλογία εὐλογος ἐφήπτο, ταυτὸν τ' ἐπασχε τοῖς κακοσίτοις, οἳ χρησίμην τροφήν καὶ τῷ στομάχῳ φράδιαν κατασχεῖν προσφερόμενος, ὕστερον καὶ τοῖς μὴ χρησίμοις ἐπιχῆναντες, ἐξέμεσαν σὺναμ' ἐκείνοις καὶ τὴν συνείσουςαν. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Μάχη τις ἐπ' οὐ καιρίοις καὶ φιλονεικία συνίσταται. Τὸ δὲ τῆς μάχης κεφάλαιον ὅτι κινοῦνται δόγματα. Μέλειοι, εἴτα ὅμῃν μὲν ἐφέιτο ἐς ὅτι χρήσασθε δόγμασι, καὶ εἰσιτὰ ἐς οἶκον Κυρίου, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ δογμάτων, κἄν ὁ τι λέγοιτε· ἄλλοις δ' οὐκ ἦν μεμνησθαι δογμάτων ἀπολογουμέ-

tuit intra fines pactorum quibus ultro se obstrinxerat viro illi præstanti magno œconomο Ecclesiæ Theodoro Xiphilino, pollicens se non scripturum aut contradicturum circa dogmata, quidquid alii dicerent. Cum enim quotidie acciperet nova adversantium scripta, quibus invidiose exaggerabantur imen admissorum in communionem Latinorum, quod nihil minus quam nefariam apostasiam esse contendebant, id demonstrare se putantes certis quæ allegabant Scripturarum testimoniis, adjungebantque ipsos falsa ista et perversa securitate, qua impio facto velut recto et laudabili per errorem delusæ conscientiæ acquiescebant, accendere in se iras odiaque aliorum propter cæcitatē animi, qua non cognitis quibus impliciti hærent malis in iis sibi placerent, — cum hujus, inquam, sententiæ libellos prodire spargique in vulgus plurimos cerneret, pertractat tandem ad scribendum est, contraque demonstrandum testimoniis pariter scriptorum authenticorum, nihil a se aut a suas partes sequentibus erratum in omnibus quæ hactenus egissent pro pace concilianda Ecclesiarum, sed vel si nulla ratio haberetur utilitatum ingentium quæ ex hac reconciliatione in rem publicam universam redundarent, ipsam per se concordiam honestissimam fuisse remotamque ab omni periculo conscientiæ lædendæ, quippe cujus æquitas et sanctitas auctoritatibus veterum Patrum gravissimisque 477 omnis generis sacræ antiquitatis suffragiis egregie commendata probaretur. Procincto autem Vecco ad hoc tractandum argumentum inciderunt forte in manus quæ sapientissimus Blemmidas ad imperatorem Theodorum scripserat hoc initio : « Qui querit non in tempore et accipit in tempore ; » et aliud ad Jacobum Bulgaricæ ejusdem

viri scriptum, cujus est hoc exordium : « Laboro morbo quem aperiam : cum sacro enim medico sermo mihi est. » Præterea opus aliud Maronensis Nicetæ viri venerabilis, qui ex magnæ ecclesiæ chartophylace magnæ Thessalonicensis Ecclesiæ archiepiscopus fuerat, quo opere libris quinque explicabantur e divinis Scripturis quæ ad pacem ecclesiarum constituendam pertinerent. Hæc igitur Veccus accurate sibi lecta scriptionis quam meditabatur quasi fundamenta habuit ; quibus aliunde colligens astruxit plurima, pro scopo intuens illud ipsum quod istorum commentariorum auctores sibi proposuerant. Contendens autem ad istum finem cupido quodam impetu scribendi, indeque perscrutatus singula diligentius, cuncta direxit ad primum illum scopum demonstrandi recte ac secure in hac concordie tractatione acta esse omnia. Verum capto semel impetu scribendi non in paucis illis constitit quæ demonstrantur evidenter : at prolapsus aviditate quadam alia his attexuit non convenientia, quibusque non sine ratione contradictum est, simile quid passus iis qui crudi, et stomacho infirmo, ubi cibum utilem et facilis concoctionis perceperunt, alia super ingerunt non salubria, gulæ inhiantis aviditate tracti, unde contracta nausea profuturum, si solum fuisset, alimentum, una cum noxia pariter evomunt. Quid autem 478 inde consecutum est ? Conflatum nempe certamen intempestivum commissumque jurgium, acriter repugnantibus Vecco plurimis ; quorum in ipsum querelarum hoc caput erat quod per eum moverentur dogmata, quod tam ipse quam ei adherentes rixas inanes sererent. Addebant : « Liceat sane privatim istas inter vos de dogmate agitare controversias, sed abetinetē ab

νοῖς περὶ δογμάτων, καὶ μεμνῶνται ἀναγκαζόμενοι, **A** δεινόν. Αἰδοῦς δ' αἰὲν ὑπεκαύματα μάχης οὐκ ἀσφαλῆσι πέμπαν ἀντιλογίαις ἐκείνοις μὲν παρῆχε λαβῆς, ἐαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωγοῦσι τὴν ἑαυτοῦ βλάβην προὔξειν. Τότε δὲ τὴν Ἰωσήφ πυθόμενος ἄφιξιν, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἐφέσου τῷ βασιλεῖ προσεδριαν ἐν οὐ καλαῖς ὑποψίαις ποιούμενος, ἐπιστέλλει τῷ Ἐφέσῳ, προστιθείς τὸ πᾶν τῷ ἱερωτάτῳ κατὰ θωπρίαν, τῷ γράφειν πανιερώτατον. Βασιλεῖ ἐντυγχάνειν ἡξίου, τὴν εἰς ἐκείνον τοῦ πατριάρχου ἄφιξιν εὐμενῶς καταγεύειν, εἰ δὲ καὶ ῥητῶς προστάσσοι, πρὸς τοῦτο εἰσεῖσθαι χέριον οὐ μετρίαν τῷ συνεργήσαντι. Ἐκείνος μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου δεξιόμενος γράμματα, θέλων ὑποκρίνεσθαι τὸν φιλοῦντα (ἦν γὰρ οἱ καὶ ἔτι τῶν χθιζᾶ κινηθέντων χάριν παρασπαίρουσα ἡ ἀπέχθεια), βασιλεῖ προσγγέλλει καὶ οἱ ἀνύει τὴν πρὸς ἐκείνον ἄφιξιν. Τὰ δὲ τῆς ἀπέχθειας αἰτία (ἀναγκαῖον γὰρ καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν) ἦσαν μὲν τινὰ καὶ ἄλλα, ὧν οὐ πολλὸς λόγος,

his rixis introducendis in domum Domini, » quasi dicerent: «Sentire vos et loqui privatim de dogmatibus ut vultis, fuerit tolerabile. Illud deprecamur: temperate ab his disceptationibus vulgandis et turbanda simplicitate rudis populi bona fide traditis asquiescentis. » Hæ multorum voces audiebantur occasione scriptorum Væcci, in quibus et illud quidam reprehendebant, quod in iis iniqua conditione certamen cum adversariis capesseret, disceptans ipse de dogmate, qua de re sciebat alii silentium indictum. In quo si eos lacessere pergeret, et ii pro necessaria propugnatione receptæ doctrinæ mentionem in respondendo faceræ cogerebantur dogmatum, an contra interdictum agerent et jure mulctarentur? equidem. hæud crediderim. Illud scio, perlatas usque ad aures principis accusationes eo nomine adversus Veccum a nonnullis, pollicentibus acquieturos sese porro jam statutis et in pace tranquille perstituros, modo diserte vetaret imperator ne quisquam in iis quæ deinceps ederentur scriptis dogma ipsum attingeret, pacem tueri ac recte justequè initam quibuscunque alijs vellet ac posset argumentis defendere contentus. His auditis imperator, qui et istos se quomodocunque continere in usu et amplexu pacis magnopere optaret, nec tamen probaret quod petebant, ingratam petitionem elusit vulgando ambiguo edicto, quo cum videretur securus eos quantum opus erat reddere super eo quod proposuerant, callide se tamen subducebat invidiæ querelisque partis contrariæ; qui ei etiam se commendabat arcana submista suggillatione horum ipsorum quos placare tunc velle videbatur. Hæc enim erat edicti sententia: Dei utique mentionem pari cum respiratione frequentia iterari jus fasque esse. Quare dogmatis, quod Dei memoria contineretur, professionem adeo non a se **479** vetari, ultro etiam commendaretur. At pervertere Scripturas aut declinare a vero eorum sensu permitti nulla ratione posse. Itaque se id

quidem omnino prohibere. Sic ille. Nec per hoc tamen plane culpa solvatur patriarcha, qui rem induratam inveterata possessione longissimi temporis repente mollire aggredere; aggravabantque invidiam pænæ atrocæ ab imperatore repugnantiibus inflictæ. Sapientius igitur facturus erat, si taceret accusarique sese moderate ac mansuete sustineret: minus enim id malum erat. Nunc ad omnes contradictiones exardescens, et fomenta semper nova flagranti plus satis per se rixæ subjectione, contentiones accendit in aliquid ipsi ad extremum perniciosum erupturas: non enim tam caute multa disputare poterat, quin daret ansas adversariis, quas illi quandoque arripientes ipsi et ejus sequacibus hæud levia deinde intulerunt damna. Tunc porro audito Josephi ad imperatorem accessu, tum præterea cognito Ephesinum cum eodem imperatore assidue versari, suspicionem ingressus non inanem, facile fieri posse ut hi quidpiam adversum se moverent; ejus periculum prævertendi: hanc rationem iniiit. Scribit ad Ephesinum; eumque ut ipsa inscriptione demereretur, non simpliciter ἱερωτάτων sanctissimum, qui solet titulus episcopis tribui, sed πανιερώτατον plane sanctissimum in fronte litterarum nuncupat. In ipsa deinde epistola etiam atque etiam orat ne gravetur impetrare sibi ab Augusto facultatem ejus conveniendi, cumlaturus beneficium, si daret operam ut ad hoc ultro ab ipso principe invitaretur. Certe ageret efficaciter ut se ad ipsum proficisci saltem placide annueret. Ingentis se gratiæ in omne tempus ei debitorem fore, si hoc sibi votum ex sententiâ conficiat. His Ephesinus litteris acceptis gnaviter persistendum statuit in simulatione amicitiae. Etsi ergo multum, nec prorsus familiaribus obscurum, in ejus penitus animo flagrabat arcana in Veccum offensionis ob nuper gesta, imperatorem tamen adiit, et exposito patriarchæ desiderio, ut ei quod cupiebat indulgeret persuasit. Aversationis porro Ephesini a **480** Vecco

τὸ δὲ χεῖριστον ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἐφέσου καὶ πολλοὶ A
 τινες τῶν ἀρχιερέων, πολλὰ παθόντες πρὸς τὸ κατα-
 δέξασθαι τὴν εἰρήνην, οὕτω μόλις καθυπεκλίθησαν
 καὶ τῷ δοκεῖν εἰρήνευον, θεραπεύοντες τὴν συνείδη-
 σιν οὐκ ἀπὸ γραφῶν μᾶλλον (οὐ γὰρ ἦν ἐκ τούτων
 καιρὸς), ἀλλ' ἐκ τοῦ πόλλὰ τοιαῦτα πολλακίς οἰκονο-
 μηθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ χάριν μειζόνων καλῶν, ἀντι-
 στατικῶς εἶποι ἂν τις τῶν βῆτορευόντων, ὅταν, τι
 τῶν οὐ καλῶν γίνηται καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πεπραγμέ-
 νου μειζον ἀπαντήσῃ καλόν. Οὕτω γὰρ καὶ Παῦλον
 ξυρῆσασθαι καὶ ἀγνεῦσαι καὶ περιτεμεῖν Τιμόθεον·
 οὕτω τὸν Μοψουεστίας μὴ ἐκκηρυχθῆναι παρὰ τῆς
 τρίτης συνόδου Θεόδωρον· οὕτω πρὸς τούτου τὸν μέ-
 γαν Βασίλειον [P. 328] τὰ τοῦ Οὐάλεντος δῶρα τῇ
 Ἐκκλησίᾳ προσαγόμενα δέχεσθαι· οὕτω τὰ καὶ τὰ,
 ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγοι τις, δοκιμασάντων τῶν B
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων τότε πεπραχθαι. Οὕτω τοίνυν
 καὶ οὗτοι τὴν εἰρήνην ἐδέχοντα, ὥστε καὶ προσομο-
 λογεῖν ἡμερτησθαι σφίσι, ἣν τις σκοποῖη πρὸς
 τὰσφαλές, καὶ τοῖς ἀποστατοῦσιν ὁσίως προσφέρε-
 σθαι ὡς ἐπηκριθωμένοις μᾶλα πρὸς τὸ ὀρθόν. Τῷ

δ' οὐκ ἦν ἀρεστὸν νῦτω, ἀλλ' εἰ σὴ δεικνύοι καὶ
 σφάλοντας τοὺς προτέρους δῆθεν ἐκ τῶν γραφῶν,
 οἳ δὴ καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους εἰρήνην οὐ κατεδέχοντο,
 οὐδὲ βιωτὸν εἶχε τὸν βίον. Ὅθεν καὶ συχνὰς συνόδους
 καίσιτα, καὶ προσεκαλεῖτο πολλοὺς καὶ τῶν ἔξω, καὶ
 βίβλους ἀνελίπτεν, καὶ ἄλλας ἐξετίθετο πλείστας,
 δεικνύων, ὡς εἶχε, τὴν εἰρήνην τὸ ἀσφαλές ἔχουσαν,
 καὶ τὰ πλείστα προσελιχνεύετο. Δέον γὰρ Λαμασκη-
 νόν τε καὶ τὸν θεῖον Μάξιμον καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν
 θεῖον Ταράσιον, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ τὴν ἐβδόμην
 σύνοδον πᾶσαν, ὅτι καὶ πάντες τὴν ἐκείνου ὁμολο-
 γίαν τὴν πρὸς τοὺς ἀνατολικούς πεμφθεῖσαν ὑπεση-
 μήναντο καὶ διὰ τῆς ἐκείσε προσθήκης ἐπὶ τῇ τοιαύ-
 τη ὁμολογίᾳ, ἐκ Πατρὸς γὰρ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύε-
 σθαι διδασκόμεθα παρ' ἐκείνων λέγειν, δέον οὖν ταύ-
 τας προῖσχύμενον καὶ αὐτὸν ὅσον ἐπὶ τῇ προσθήκῃ
 καὶ θεραπεύεσθαι καὶ θεραπεύειν, καὶ μηδὲν παρεγ-
 χεῖρῖν ἐξηγήσεσιν, ὃ δὲ πολλὰς τῶν Γραφῶν συν-
 εφέρει. Καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον εὐρῶν τὴν ἐπὶ
 τοῦ Υἱοῦ ἐκ τὴν διὰ μεθαρμόζοντα ὡς ὑπαλλατ-
 τόμενων τῶν προθέσεων, ὡς τὸ, « Ἐκτεσάμην ἀν-

causas exponere hic distinctius operæ pretium ju-
 dico, Erant quidem et alia præceptiva hujus odii
 non multis nota; cæterum capitale in iis et imme-
 dicabile maxime unum eminebat, quod tam Ephe-
 sius ipse quam alii plurimi paria sentientes epi-
 scopi, magnis adacti malis ad amplexandam pa-
 cem, ea tantum tenus in eam consenserant, ut se-
 posita ratione dogmatis et nulla re in scriptis ac
 decretis immutata, quorum in dubium vocandorum
 aut de novo discutiendorum tempus negabant
 esse exterius duntaxat concordiam cum Latinis te-
 nerent, salvo se fidei ac religionis officio consen-
 tire in id posse rati accomodationis necessaria
 temporibus ratione, cujus exempla multa in Eccle-
 siæ veteris historiis habebant. Censebant, inquam,
 sic duntaxat tuta conscientia Latinorum communio-
 nem admitti, ut rem non per se probabilem aut
 usquequaque ad fidei regulas exactam, verum ut
 quæ tolerari prudenter posset metu incommodo-
 rum graviorum; quodque non absolute, sed com-
 parative, ut magistri artis rhetorices loquuntur,
 commendaretur et bonum putaretur, non prout in
 se spectabatur, sed quatenus conferebatur cum
 majoribus, quæ ex hoc nascebantur bonis. Sic
 nempe Paulum caput sibi totondisse aliosque usur-
 passe purificationum Judaicarum ritus; sic ab eo-
 dem Timotheum circumcisum; sic abstinuisse ter-
 tiam synodum ab excommunicando Theodoro Mo-
 psuestiæ; sic antea magnum Basillum Valentis dona
 Ecclesiæ illata suscepisse; sic alia et alia in pri-
 scis rerum gestarum monumentis ejus generis no-
 tata reperimus, ne sigillatim persequamur singula.
 Hoc igitur hi modo pacem nuper sanctam acci-
 piebant, ut faterentur in eo peccatum a se videri
 posse ei qui de re ipsa per se censeret, et de of-
 ficio religionis, quo jubemur abberantium a fide

communione rejicere, severe et rem ad vivum
 resecando statueret. Vecco autem ista exceptio
 non placebat, sed nisi demonstrare evince-
 retque ex certis, ut putabat, scriptorum authenti-
 corum testimoniis errasse priores in repudianda
 communione Latinorum. Vitam sibi vitalem non
 putabat. Unde et crebras coegit synodos, et convo-
 cavit multos externorum quoque, et libros evoluit
 veteres, ediditque multos novos, omnem lapidem
 movens ad astruendum posse ac debere cunctos,
 cum omni securitate conscientiæ, huic paci ut
 per se probæ justæque adhærere; nec quidquam
 in hoc sibi ad summam contentionem faciebat
 reliqui, studio intemperanter indulgens. Cum
 enim illum oportuisset eo esse contentum quod
 tradiderat Damascenus et divus Maximus ac su-
 per hos divus quoque Tarasius aut, quod idem est
 dicere, septima synodus universa, cujus Patres
 omnes prærogativam ejusdem Tarasii secuti con-
 fessione de hoc articulo, quæ Orientales missa
 fuerat, subscripserunt, siquidem ab his, dum
 occasione additionis tali professioni insertæ do-
 gma ipsum explicant, dicere docemur Spiritum
 sanctum ex Patre per Filium procedere, — cum,
 inquam, oportuisset Veccum eas in hoc expli-
 cando mysterio adhibentem voces quas nostri
 Patres usurparunt, additamento Latinorum ad
 eas quoad posset, accommodando, ejus et suam
 ipsius invidiam purgare aut minuere excusando,
 contra ille extra terminos susceptæ tractationis
 declarationum argutiis evagans multa congestis
 scriptorum veterum loca; inter quæ cum repe-
 risset magnum Basillum illud *ex*, quod de Filio
 dicitur, in *per* commutantem, tanquam essent hæ
 præpositiones invicem æquivalenter mutabiles,
 prout probatur his Scripturæ auctoritatibus,

θρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ, » τούτέστιν, ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ, « Γεννώμενον ἐκ γυναικός, » τούτέστι διὰ γυναικός, ἵνα μὴ τὴν ὡς διὰ σωλῆνος αἵρεσιν, φησί, παρεμφήνη ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁσημέραι συνερωνιζόμενος πολλά καὶ τὴν ἐκ εἰς τὴν διὰ παρεξήγε, κἀντεῦθεν δῆθεν τὴν ἐκ ἐθεράπευε. Τὴν δὲ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ βῆσιν εὐρῶν τὴν διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος λέγουσαν, καὶ τὸ πποβολεὺς εἰς τὸ αἴτιος μεταλαμβάνων, αἴτιον μὲν οὐκ ἔλεγε τὸν Υἱὸν Ηνεύματος, αἴτιον δὲ διὰ τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα τοῦ Ηνεύματος ὠμολόγει, ἐπεὶ καὶ διὰ λόγου προβολεὺς εἴτ' οὖν αἴτιος λέγεται τοῦ Ηνεύματος ὁ Πατήρ. Ταύτην τὴν βῆσιν τινὲς μὲν ὡς νόθον γέννημα τοῦ Ηατρὸς Δαμασκηνοῦ οὐκ ἐδέχοντο· τινὲς δὲ καὶ δεχόμενοι μετήμειβον τὸ προβολεὺς εἰς τὸ παροχεὺς, καὶ τὴν ἐκφαντορίαν οὐκ εἰς [P. 329] τὴν ὕπαρξιν ἐξελαμβάνοντο, ἀλλ' εἰς τὴν ἐς αἴδιον ἐκφανσιν. Μέντοι γε καὶ σκανδάλων μεγάλων ἀφορμὰς τὰ τοιαῦτα παρέσχον τοῖς ὕστερον, ὡσπερ δῆτα καὶ τὸ τοῦ Νύσσης Γρηγορίου Ηατρὸς ῥητὸν τὸ κατὰ διαίρεσιν προαγόμενον καὶ οὕτω πως λέγον, ὡς τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν τὸ δὲ ἐκ τῆς αἰτίας, τοῦ

δὲ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλήν διαφορὰν ἐνωοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τῆς τοῦ Υἱοῦ μεστίας καὶ ἐαυτῷ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς σχέσεως μὴ ἀπειροῦσης. Ταῦτα μὲν ὁ πατριαρχεῶν εἰσήγε, δεικνύς τὴν μεστίαν τοῦ Υἱοῦ ἐξ ἀτάγκης εἰσάγουσαν τὴν διὰ, καὶ διὰ ταύτης τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν προσιέμενος ὡς ἀντιπαρχωρουσῶν τῶν προθέσεων. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον καὶ ἄλλοι πλείστοι ἐκκανδαλίζοντο, μείζονος κκοῦ τοῦ δοκεῖν παρακινεῖν δόγματα ἔλαττον κακὸν τὸ ἡμαρτηθεῖσαι σοφίᾳ ποιησαμένοις εἰ ῥήνην μετὰ σφαλλόντων ἐν θείοις δόγμασιν ἀνθαιρούμενοι. Ἄλλ' ὁ μὲν Μελέτιος καὶ λίαν ἐπαβῆσιάζετο, καὶ ὡς μιᾶς πολλὰ ἐν συνόδῳ λαλῆσαι, καὶ τέγος τὸν ἐπενδύτην κελεῦσαι τῷ ὀπαδῷ ἀράμενον ἐπεσθαι ὡς καὶ εἰς ἐξορίαν ἔτοιμον, ὡς ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνιζόμενος. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου προνοητικῶς μὲν εἶχον διὰ βασιλεῖα, μὴ θέλοντες δοκεῖν εἰσάγειν ἐν καθεστῶσι σκάνδαλα· ὁμῶς δὲ καὶ βαρέως ἔφερον καὶ ἐκποδῶν ποιεῖν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐκείνῳ, ὡς ἐβούλοντο.

« Possedi hominem per Deum ¹, » id est, ex Deo, et, « Factum ex muliere ², » hoc est per mulierem, ne **482** illam hæresim insinuasse divinus Apostolus putetur qua Christus quasi per canalem transisse per virginem fingitur : hæc, inquam, similiaque undique conferens quotidie plurima, *ex* in *per* immittebat, eas particulas conflando in notionem unam; sicque videlicet diluebat crimen additamenti in Symbolum intrusi, quo sanctus spiritus, ut ex Patre, ita ex filio procedere affirmatur. Præterea idem inventa divi Damasceni sententia qua Pater per Verbum προβολεὺς emissor enuntiatorii Spiritus dicitur, et vocem προβολεὺς emissor sive prolator tanquam idem significantem quod αἴτιος causa sive principium usurpans, ubi observasset non dicere quidem Damascenum simpliciter Filium esse causam sive principium Spiritus sancti, fateri tamen Patrem esse causam Spiritus sancti per Filium, quandoquidem ab eo Pater per Verbum Spiritus sancti προβολεὺς, quod idem sonat ac αἴτιος, esse affirmetur. Hanc sententiam aliqui ut subdititiam et falso attributam Patri Damasceno rejiciunt. Quidam autem eam admittentes, loco vocabuli προβολεὺς substituunt in illa παροχεὺς præbitor, et quæ illis mentio adjungitur ἐκφαντορίας enuntiatoriæ prolationis, non ad ὕπαρξιν exstantiam referunt, sed ad αἴδιον ἐκφανσιν æternam exhibitionem. Enimvero scandalorum magnorum occasiones talia præbuerunt posteris, ut videlicet et hoc Nysseni Gregorii Patris dictum, in quo divisim de personis divinis agitur his verbis : « Ut illam quidem causam credamus, hanc autem ex causa rursus aliam diffe-

rentiam intelligimus : hæc enim continue ex prima, ista per mediationem Filii qui continue ex prima est, qua mediatione Filius idem et sibi Unigeniti proprietatem servat et Spiritum a relatione Patris non arcet. » Hac allegabat patriarcha, ostendens **483** mediationem Filii necessario inferre præpositionem *per*, et propter hanc præpositionem *ex*, quam Latini usurparent, admittendam contendens, quoniam promiscue permutabiles inter sese has particulas esse appareret. Verum Ephesinus usaque Atheniensis Melesius et alii plurimi scandalizabantur, existimantes movere ac de novo in disceptationem vocare olim constituta dogmata majus esse malum quam ut consciscere id ipsi possent, quamvis gravium malorum prævertendorum causa consentias suas accommodassent ad levius illud peccatum admittendum, quo se obligassent pace cum illis facienda qui in divinis dogmatibus errarent. Ac Meletius præsertim magna de his libertate disse- rebat, adeo ut die quadam, postquam multa super hoc argumento in synodo declamasset, pedisequum jusserit sublato pallio procinctum ad iter sibi adesse tanquam in exsilium tali de causa mox parato proficisci. Moderatius se gerebat Ephesinus imperatoris respectu, apud quem se providebat offensurum, si videretur officinula et turbarum causas iis objicere qui bona fide conventis acquiescebant. Ringebatur tamen et ipse penitus, ægerrime cum suis ferens quæ a Vecco agebantur; apparebatque non dubituros ipsos conari, si possent, clandestinis artibus illum a sede patriarchali amovere.

¹ Gen. iv, 1. ² Galat. iv, 4.

κδ'. Ὅπως εἰς τὸ ἕρος τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου ἀπ-
ῆλθεν ὁ πατριάρχης. Καὶ περὶ τῶν τοῦ βασι-
λέως ἐκεῖ.

[P. 330] Τότε τοίνυν δωδεκάτῃ Ἀνθεστηριῶνος
μηνὸς τὸν Βόσπορον διαπεραιωσάμενοι εὐθὺ βασι-
λέως ἠλαύνομεν, καὶ τῇ τῆς λυχίας μονῇ ξαναγη-
θέντες ἐκεῖθεν καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ συνεισγο-
μεν. Τὰ δ' ἐκεῖναι τότε πραττόμενα δακρύοις μᾶλλον
ἢ μέλανι γράφειν ἦν ἄξιον. Λογισμοῖς γὰρ ἀγρίοις
διεκδοκῶν οὐκ οἶδα καθ' ὅ τι, τέως δὲ γε τοῖς φαινομένοις
καὶ τῷ δοκεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ δῆ-
θεν θρησκείας πονῶν, εἰ ὀρθοδοξῶν ἐς τὰ μά-
λιστα τὰ πρὸς παρατροπὴν πίστεως διαβάλλοιτο,
δεινὰ ἐποίει. Ὅθεν καὶ πέμψας ἐξάγει τῆς φυλακῆς
τοὺς εὐγενεῖς ἄνδρας ἐκεῖνους ὧν καὶ πρώην ἐμνή-
σθημεν, τοὺς ἐκ Ῥαοῦλ ἀταδέλφους, τὸν Μανουήλ
τε καὶ τὸν Ἰσαάκιον, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Καντακουζή-
νων Ἰωάννην (ὁ γὰρ πρωτοστράτωρ Ἀνδρόνικος
φθάσας ἐν τῇ φυλακῇ προτετελευτήκει), καὶ σφᾶς
πρὸς ἑαυτὸν κατακρίτους φέρει. Οὓς δὲ καὶ ἐφ' ἡμέ-
ραις ἐτάζων λόγοις καὶ ὕβρει πλείσταις τε καὶ
δειναῖς, τέλος ἐπει οὐκ ἦν σφᾶς ὑποκλίνεσθαι τῷ τοῦ
κρατοῦντος θελήματι, [P. 331] τὸν μὲν Μανουήλ

Α πρῶτον, ἐπ' ἐκεῖναι δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον στερεῖ τῶν
ὀμμάτων κελεύσας ἄμφω καὶ μόνους· ὁ γὰρ Καν-
τακουζηνὸς ἀπαγόμενος δειλιάσας ὑπέκλινεν. Ἐπ'
ἐκεῖνοις γὰρ μόνους τὸ παθεῖν καὶ μὴ ἦν, καὶ διὰ
τοῦτο ἐκεῖναι μὲν ἦν ὑποκλιθέντι σώζεσθαι, οἱ δὲ
τὴν τοῦ διαπράξασθαι ἢ μηδεὶς ἄλλος ἐτόλμα δόξαν
ὑπὲρ πατρίων ἐθῶν ἀπηνέγκαντο, πολλὰ πρότερον
καὶ αὐτὸν πατριάρχην ἐπὶ βασιλείᾳ ἐλέγξαντες, ὡς
ἐκεῖνα πείθονται τούτῳ ἢ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ ὧν ὠμολόγει
καὶ ἐπιτιμίαις πεδούμενος, καὶ οὐχ ἢ τέως μετ'
ἐξιώματος. Καὶ εἶδε μίαν ἡμέραν ἐστερημένους ὀμμά-
των οὓς μίαν γαστήρ ὠδινε, καὶ οὓς ἡ τε σχέσις συνῆγε
καὶ τὸ ὑπὲρ ἐνὸς παθεῖν, τούτους ἀπ' ἀλλήλων διηρη-
μένους, ὡς τὸν μὲν ἀλλαχοῦ ποῦ, τὸν δὲ Μανουήλ ἐν
ταῖς κατὰ Σκάμανδρον Κεγχεραῖς ἀπανθρώπων τινὶ
φρουρίᾳ ἐγκατακλεισθῆναι φρουρούμενον. Ἐπ' ἐκεῖ-
νοῖς καὶ τὸν τοῦ δεσπότη Μιχαήλ υἱὸν Ἰωάννην,
ὃν ὡς ὀμηρον ἢ μήτηρ τῶν συνθηκῶν ἀναγαγούσα
ἐκ δύσεως τῷ βασιλεῖ ἐνεχείριζε καὶ γαμβρὸν ὁ
κρατῶν ἐτίθει τοῦ Τσρνικίου σεβαστοκράτορος, κἄν
ἐκεῖνος τὴν σύζυγον ἀποστέρων καθ' ἑαυτὸν ἐμο-
νούτο, πέμψας ἄγει δέσμιον ἐκ Νικαίας· ἐκείσε γὰρ
στρατηγῶν κατῶρθου τροπαίους Περσῶν ἐναγκαλιζό-
μενος, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποψίαν ἔσγε βασιλειῶντος, οὐκ

24. *Ut ad montem Sancti Auzentii iverit patriarcha ;
et de actis imperatoris illic.*

Tunc igitur duodecima Julii mensis Bosporum
transgressi ad imperatorem recta contendimus; et
obiter hospitio excepti apud monasterium Lych-
niæ, qua inde discessimus die imperatori astiti-
mus. Eo tempore quæ ab illo gesta sunt lacrymis
potius quam atramento dignum erat scribere. Fe-
ris enim quibusdam sensibus per acerbas intem-
peries ægri animi debacchatus princeps est, omnes
suspectos habens, nescio quamobrem, 484 nisi
quod, ut apparebat aut videri volebat, de se sua-
que videlicet religione sollicitus iniquissime se-
cum agi querebatur, qui etsi nihil studii ac con-
tentionis ommitteret in quærenda tenendaque recta
divini cultus ac sanæ doctrinæ via, fidem tamen
pervertere per summam calumniam accusaretur.
Inde missis satellitibus educit e custodia nobiles
illos patricii generis viros, uorum nuper memi-
nimus, fratres scilicet duos Raulis filios, Manue-
lem et Isaacium, tertiumque Joannem ex Cantacu-
zena familia (nam protostrator Andronicus prius
in carcere obierat), sistique eos sibi non ut judi-
candos sed ut jam damnatos jubet. Hinc cum eos
per dies aliquot verbis asperimis contumeliisque
plurimis ac gravissimis vexasset, ad extremum
inflexibiliter recusantes obtemperare voluntati
principis, Manuelem quidem pridem, deinde
vero Isaacium quoque oculis privari mandat. In
solos hos duos atroci hac sævitum pœna, quo-
niam Cantacuzenus seorsum ab his conventus et
minis territus manus dedit, idem haud dubie
quod duo illi passurus, nisi salutem et lucis usu-
ram obedientia redemisset. Illi ergo ambo soli

gloriam tulerunt constantiæ invictæ in agendo pa-
tiendoque pro patriis moribus quæ nemo alius aus-
sus esset facere ac subire. Prius autem quam
excœarentur, voce liberrima coram ipso impera-
tore patriarchæ exprobrarunt credere se et ad
extremum credituros quæ ab ipso didicissent, tunc
quando ex sensu loquebatur proprio, quando sup-
plicia et vincula pro illa fide tolerabat: nolle au-
tem credere quæ jam doceret corruptus ambitione,
pretium mutatæ sententiæ patriarchatum nactus.
Sub hæc una dies vidit luminibus orbatos 485
ques unus venter pepererat; eosdemque quos ne-
cessitudo germanitatis et patiendi causa junge-
bant, longe invicem abductos, Manuele videlicet
relegato Cenchreas ad Scamandrum, ibique in
telri cujusdam et humano destituti cultu castelli
custodiam incluso, altero alio uspiam abducto.
Aliud post hoc, et ipsum acerbum visu, spectacu-
lum datum est. Joannem Michaelis despote filium,
quem sua quondam mater ab Occiduis Constanti-
nopolim profecta partibus obsidem icit tunc fœde-
ris imperatori adducens dederat, quemque postea
ille Tornicii sebastocratoris generum fecerat, quan-
quam ipse conjugem uersatus seorsum ab illa res
sibi habebat suas, curavit imperator vinctum ad se
Niccæa duci. Ibi enim ille copiarum dux, multis
præliis secundis erectisque ob devictos Persas
tropæis plurimis late factus inclutus, suspicionem
incurrerat imperii affectati, non aliis id argumen-
tis suadentibus quam ejus in bello felicitate et cla-
ritate apud populum invidiosis efferre ipsum lau-
dibus solitum. Incendebat istam imperatori suspi-
cionem, quod audierat Theodorum Cotyn monachum
crebros et longos semotis arbitris interdiu et de no-

ἄλλω τῷ μαρτυρίῳ ἢ τῷ κατορθοῦν καὶ ὑπὸ τοῦ Α λαοῦ δοξάζεσθαι. Ἦν δὲ καὶ τὸ τὴν ὑποψίαν ἐκκαῖον ὁ Κότυς Θεόδωρος μοναχὸς μόνος μόνῳ κατὰ σχολὴν ἡμέρας πολλάκις καὶ νυκτὸς συγγινόμενος. Οὗτος δὲ ὁ Κότυς ἦν ὅς δὴ πάλαι μὲν τελῶν ἐν τοῖς κοσμικοῖς, τὴν κατὰ τούτου δὲ τοῦ τότε μεγάλου κοινοσταύλου πεῖραν πυθόμενος, ὡς βασιλεὺς ἐκτυφλοῦν ἐκείνον ἐβόλευτο, ἐλθὼν προσαγγέλλει κατὰ φιλίαν καὶ σὺν ἐκείνῳ ἐπὶ Περσίδος αὐτομολεῖ. Τῷ γοῦν κάκεινῳ τότε βασιλειῶντι τοιαῦτα, ὡς οἶμαι, λέγειν, καὶ οἱ λόγοι προῦβαινον, τοῦτ' ἦν τὸ καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ὑποψίαν βεβαιοῦν, ὡς εἰδότες ἐκείνου καὶ ἔτι πλείον. Πέμψας γοῦν ἀγεί κάκεινον. Τὸ γοῦν κινούμενον προφανῶς ἐγγλῆμα ἦν ὡς κακηγορήσει τὸν πορφυρογέννητον, καὶ ὡς ἐπειδὴ βασιλεὺς προστάσων ἐκείνον ἐπὶ Πέρσας ἐφώρμα, ὁ δὲ κατειρωνευόμενος τῶν ἐπισταλμένων λέξειεν, ὡς Ἐλθέτω πορφυρογέννητος ἀποσταλεῖς ἐφ' ᾧ κατορθώσει τὸ προσταττόμενον. Τὸ γοῦν προῦπτον τοῦτ' ἦν, ὁ δὲ νυκτὸς ἐξήτει, ἐκείνο, τῇ ὑποψίᾳ συνταραττόμενος. Κάπειδὴ οὐκ ἦν δεικνυσθαι, τὸν Κότυν, εἰ μὴ ὁμολογήσῃ, [P. 332] δεῖνὰ ἠπέλει ποιεῖν, καὶ τὴν συχνὴν προσεδρίαν ἐς ὅτι μάλιστα ἀνακρίνων. Ὁ δὲ τοῦ μὲν

συχνῶς προσεδρεύειν συνήθειαν ἤτιᾶτο καὶ τὸ ἐπὶ ῥήτοισι συμφωνεῖν τὴν τοῦ σφετέρου κτήματος πρᾶσιν (τὸ δ' ἦν ἡ Βρούσις τῆς Γραίας, ἐκ πατέρων ἐκείνῳ προσκληρωθὲν), τὸ δὲ περὶ διαδοχῆς βασιλείας εἰδέναι ἴσον ἐτίθει καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων διιχυρίζεσθαι. Τὰ δὲ λέγων οὐκ ἐπειθεν. Ἐβούλετο δ' ἐρένῃν καὶ τὰ κατὰ τὸν ἱατρὸν Περδικκῶν, ἐφ' ᾧ τι μαθεῖν παρ' ἐκείνου τῶν καθ' ὑποψίαν κατ' Ἰωάννου, ὡς παρ' ἐκείνον σχολάζοντος. Τῷ τοι καὶ αὐτὸν μὲν φυλακαῖς ἐδίδου, τὸν δὲ Κότυν τοῖς Κελτοῖς παραδοὺς κρεμαννύειν καὶ ἐτάζειν ἐκέλευεν. Ὁ δ' οὐκ ἔφθη δεθεῖς, καὶ τῷ φόβῳ διαπεφώνησε, καὶ φόρτος ἐλεεινὸς ἀρθεῖς πολλῶν βλεπόντων τῇ γῆ παρεθίβοτο. Ἰωάννην δὲ καὶ οὕτως ἀφαιρῶν ἠτίμωσεν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν μέγιστᾶσιν οὖσαν ἀξίαν, καθ' ἣν ἐτίμα τὸ πρότερον. Εἶτα δὲ γε καὶ τῷ παρακοιμωμένῳ βασιλεῖα ἔγχερίσσε, προνοίᾳ τοῦ λαθεῖν ἐκείνον πάντοτε, εἰς Λαματρία ἐξεληλακότα ἐκτυφλοῦν κελεύει, πολλὰ πρότερον τοῦ Μιχαήλ δεσπότου καὶ αὐταδέλφου λιτανεύοντος μὲν δίσκοιαν, λιτανεύοντος δὲ πατριάρχας τε καὶ οἷς ὁ κρατῶν ἐπληροφραεῖτο πνευματικοῖς ἀνδράσιν, ἐφ' ᾧ τὴν ποινήν ἀργῆσαι. Ἄλλ' οὐκ ἐπειθεν λιτανεύοντις. Ὡς

ote cum Joanne sermones habuisset. Hic Cotys ante monasticam professionem, sæcularis adhuc, olim huic ipsi nunc Imperanti, tunc magno consistorio, consilium Imperatoris excæcare ipsum parentis amice indicaverat, auctorque fuerat ut fugeret in Persidem, quo et ipsum erat comitatus. Quia vero sibi tunc Imperium optanti forte recordabatur prædictam ab eo, nec falso, ut eventa monstrant, felicitatem istam, tale ipsum quoque quidpiam tractasse cum Joanne et hoc arcanarum inter eos argumentum fuisse collocutionum opinabatur. Ergo et Cotyn comprehendi sistique sibi mandat. In Joannem porro quod publice jactabatur crimen erat male illum 436 de Porphyrogenito locutum. Ferebant enim, cum ab imperatore mandatum fuisset Joanni perlatum bellum inferendi Persis, dixisse illum non sine ironico aculeo: « Veniat patris missu Porphyrogenitus, prospere scilicet exsecuturus quidquid injungetur. » Ac de hoc quidem luce palam Joannes interrogabatur. Alia instituebatur de eodem nocturna quæstio, qua curiosissime indagabatur ecquid extundi conjecturæ posset, quæ suspicionem maxime tunc inquietantem principis animum ambitu a Joanne imperii roboraret. Quia vero convinci haud aliter ejus criminis Joannes quam Cotys testimonio poterat, hunc imperator gravibus urgebat minis ad fatendum quod res erat, subjecturum se, ni faceret, acerrimis eum tormentis denuntians, et nullum finem faciens instantissime quærendi quid tandem longis illis assidueque cum Joanne sermonibus egisset. Ad ea Cotys, quod assiduus apud Joannem fuisset quodque ipsum frequenter allocutus, causam fuisset dicebat coalitam inter ipsos ex amicitia familiaritatem. Intervenisse quinetiam

negotium: tractatam enim inter ambos fuisse venditionem agræ, quæ Cotyi hæreditate a parentibus obvenerat et Fons vetulæ vocabatur. De successione autem in imperium, asseveratissime affirmabat huic magis meminisse aut scire se quidquam tunc vel prima mentione motum, quam de rebus Antipodum. His imperator haud persuasus explorare præterea voluit medicum Perdiccam, expecturus ecquid ab eo, quem et ipsum constaret qui apud Joannem commoratum, posset expiscari quo adstrueretur concepta suspicio. Igitur et hunc tradi custodiæ præcepit. Cotyn autem Celtis tradidit suspendendum et diris adigendum cruciatibus ad prodenda quæ celaret. At ille cum ligaretur ad suspendium, exanimatus metu concidit; et pondus miserabile sublatus 437 multis cernentibus terræ mandatus est. Nec tamen Joanni profuit desperata inde convictio. Jam tunc enim, ad quoddam præjudicium, debonestatus is est ablato capitis tegmine, quod insignis præcipuæ dignitatis viris summatibus concedi solitum ipsi prius tribuerat imperator. Qui et statim inde præfecto Augusti cubiculi Joannem eumdem tradidit abducendum Damatrya ibique excæcandum, commendato prius ut quod illic facturus esset, quam cautissime toto itinere dissimularet. Id antequam executioni mandaretur, Michael despota instantissime oravit ut fratri tam diri supplicii gratia fieret. Ambivit ad hoc precibus infimis Augustam, ambivit patriarchas veterem et novum, ac quoscunque intelligere potuit apud principem aliquid in persuadendo valere, sanctitatis opinione commendatos viros. Nec illi aut detrectarunt officium, aut eo segniter functi sunt. Cæterum quancunque agerent studio, nihil plane impetrarunt. Cum

δ' ἡ γῆ μεσημβρίας ἐσείετο μεθ' ἡμέραν, ὁ Περδίκ-
 κας, ὅτι μόνον οὐ τὸ τῆν γῆν σείεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὴ
 καταπίπτειν ἐκείνοις τὸ ἕρος τοιαῦτα πράττουσιν
 ἔλεγε τεθρηπέναι, ποινήν ὑπέσχε τὴν ἐκτομὴν τῆς
 βινός. Καὶ ἄλλος ὅτι μόνον οἰκεῖον ἐκείνῳ παῖδα ἐκ
 παλαιᾶς συνηθείας ἰδῶν τὰ φιλικὰ προσεπτύσαστο,
 σχισμὰς τῶν βρωθῶνων τῶν παιδικῶν ἀπώνατο. Τῷ
 δὲ τοῦ Παχωμίου Γεωργίῳ γραμματιστῇ γε ὄντι καὶ
 ἄλλογίμῳ, ἐπειδὴ τῷ Στρατηγιστοῦ Μιχαὴλ συνῶν
 κατὰ τὴν Πόντου Ἡράκλειαν ὠμίλει διὰ τὴν ἡμερι-
 νὴν πρὸς τὰ λ' ἀσχολίαν νυκτὸς τὰ πλείστα, καὶ
 προσηγέλλοντο, ἐκείνῳ μὲν τῆς στρατηγίας παρα-
 λούσας ἀγαθῶν ἔκρινεν ὡς βασιλειῶντα, τῷ δὲ τὴν
 τοῦ λέγειν περὶ τούτων ἐκ βίβλων δῆθεν εἰδῶτα βασι-
 λειῶν δεινὴν ὑπόψιν ἀνῆπτε. Κάπειδὴ προθέμενος
 ἐκτυφλοῦν ἐκείνον ταῖς τῆς δεσποίνης δυσωπίας (ἦν
 γὰρ αὐτανεψία ἐκείνου) καὶ παρὰ γνώμην ἀνεχαίρι-
 ζετο ἐκείνῳ μὲν καὶ ἔτι τὴν ποινήν ἀνῆρτα, Πα-
 χωμίῳ δὲ τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς προσῆπτε. Τὸ γὰρ ὄνομα
 φρικτὸν ὄν ἀκούειν [P, 333] καὶ μόνον ἐκ τινῶν φρι-
 κασμάτων ἐκποδῶν ποιεῖν τὸν ἔχοντο παρεσκεύαζεν,
 ὡς τί οἱ κακὸν κατὰ μοῖραν περιέχον. Ἐξέκρουσε δ'

Ἄρα ἡ ὁμωνυμία τὸ μάντευμα ἐκείνος μὲν γὰρ τὸ
 μόριμον φεύγων ἐξετόφλου τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ γε
 κατὰ Μακεδονίαν τοῦ Παχωμίου χωρίον ὅσον ἤδη
 ἐκείνον ἀναμένον τὰς ἐπὶ τῷ θανάτῳ εὐπρέπειζον οἰ-
 μαγὰς. Κθκεῖνος μὲν τυφλὸς ἄλατο, πάντων ἀνθρώ-
 πων οὐκ ἀλείνιον, ἀλλὰ πληρῶν θαυμασμοῦ, εἰ μέ-
 χρι καὶ ἐς τοιοῦτους ἄνδρας χώραν ἔσχον αἰ περὶ
 αἴης βασιλείας ὑποψίαι· ὁ δὲ, τὰς τυφλὰς ἐλπίδας,
 ᾤετο μὲν θραπετεύειν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀλη-
 θὲς ἐδραπέτευεν. Ἐντεῦθεν ὀργὴ κατὰ μοναχῶν οὐχ
 ὅτι τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦσιν, ἀλλ' ὅτι ἡμέρας
 ἀριθμοῦσιν αὐτοῦ καὶ χρόνους περιορίζουσιν, ὡς
 ἀνασειόντες τῶν κακῶν ἐντεῦθεν. Καὶ δεινὰ μὲν
 ἦσαν αἰ κατ' ἐκείνων ἀπειλαὶ ἐξ ὀργῆς ἀνημέμναι,
 ὅμως δ' ἀνηρτῶντο προνοίᾳ τοῦ μὴ δοκεῖν κολάζειν
 ἀλόγως, εἰ καὶ μικρὸν ὅσον καὶ Γαλακτίωνα μὲν τῶν
 ὀμμάτων στρεῖ, Μελέτιον δὲ ἀφαιρεῖται τῆς γλώσ-
 σης. Αἱ δ' ἐξορίαι καὶ μᾶλλον τοῖς ἀνθρώποις ἐμετρι-
 ζοντο, ἐκκλίνουσι τὰς ποινὰς. Αἰζαρον μὲν ὄν τὸν
 Γοριανίτην, ἄνδρα σεβάσιμον, ἀποστειλάς τοῦ ἐκ-
 τυφλώσαντος ταῖς ποιναῖς ὑπέγγε. Πρὸς δὲ καὶ Μα-
 κάριον, τὸν καὶ Περιστέρην παρονομασθέντα τοῦ

autem inter hæc contigisset a meridiana parte per
 diem moverit terram, Perdiccas dixisse delatus non
 se mirari terram concuti, sed non ruere vicinum
 montem supra talia agentes, pœnam dioti tulit
 truncationem nasi. At alius qui propinquum hu-
 jus adolescentem, vetæ familiaritate charum, tunc
 forte obvium amanter amplexus fuerat, narium
 abscissionem ea in puerum amoris significatione
 lucratu est. Dicendum et quod Georgio Pachomii
 contigit, litteratori in paucis ejus generis præ-
 stanti cœteraque honesto. Is nuper apud Hera-
 cleam Ponti suæ professionis operam navans præ-
 fecto illic Strategopulo Michaeli, cum hujus publi-
 cis occupationibus prohiberetur munus istud suum
 de die obire, plerumque noctu scholas suas ha-
 buerat. Hoc auditum imperator interpretatus atro-
 citer, repente Michaeli quidem abrogato magi-
 stratu redactum in ordinem 433 citat ad sese
 dicturum causam affectati regni. Neo morata mi-
 seri damnatio est, pœna excœcationis et ipsi de-
 creta, continuoque inferenda, nisi precibus infi-
 mis contentioneque annisa summa, quæ reo erat
 neptis, Augusta ægre tandem supplicii dilationem
 impetrasset. In Pachomium ira effusa omnis sine
 obice pervenit. Ex hujus fama doctrinæ eam no-
 cturnis istis, de quibus erat nuntiatum, comparata
 congressibus in eam suspiciosissimus princeps
 opinionem incubuerat, esse illum unum aliquem
 ex istis aucupibus prænotionum de futuro, qui
 libros scrutari reconditos soliti fata imperiorum
 et successorum in hæc seriem, audacibus explo-
 rata conjecturis, quæstuose curiosis venditant.
 Suberat et alius haud ita multis notus odii fomes,
 horror ex omine vocabuli. Quippe imperator, et
 ipse avidus captator præsigiorum, nescio quid
 submurmuratum inaudierat, quo Pachomii nomen

cum sua ipsius pernicie fatalis hexu necessitatis
 implicaretur. Id ille, quod optimus vaticiniorum
 interpretes postmodum eventus explicuit, non clare
 intelligens quo pertineret, et quo vergeret impo-
 tenter exhorrescens, in eam persuasionem rapuit
 ut sibi successurum in imperio hunc Pachomium
 portendi crederet. Id vero ratione omni præver-
 tandum ratus, istum infelicem reddere imperio
 ineptum immani oculorum effossione occupat.
 Neo sic, infelicior ipse cæcis spibus in crudele
 tractus facinus, instantem vitavit, si non potius
 arcessivit, calamitatem, quæ ipsum apud Maædo-
 niam in agro dioto Pachomii, in hujus et aliorum
 ultionem scelerum, haud longo post tempore ma-
 nebat. Interim miserimus Pachomius instrumentis
 litterariæ suæ professionis luminibus orbatus,
 adeo non jam providere amplius arcanorum indicio
 librorum futura poterat, ut ne præsentia quidem
 cerneret et vitare ambulando incursum obviorum
 nisi alieno nequiret admonitu, admirantibus, qui
 hæc videbant cunctis etiam usque ad ludimagi-
 stros, alienissimæ homines a regno sortis, ambi-
 tionis atrociter æmulantis armatas furore suspi-
 ciones non dedignatas esse descendere. Eadem
 hac afflatum atra rabie imperatoris mox in mona-
 chos odium erupit, non ea illis infensi causa
 quod Ecclesiæ rebelles schisma facerent, sed
 quod dies ipsius numerarent et definirent tempora,
 morte scilicet ejus se defuncturos malis 434 quæ
 patiebantur arbitrati. Hos ille acerbis et ira fla-
 grantibus parcellebat minis, quæ ne statim in rem
 conferret, quædam sustinebat famæ cura, et me-
 tus ne videretur sine causa idonea sævire. Tamen
 et hunc paulo post respectum eluctatus, Galactioni
 quidem eruit oculos, Meletio vero linguam absci-
 dit. Exsilia decernebat mera, cum remittere se in

ἀπλοῦ καὶ ἀκάκου χάριν, ὑπαγαγὼν δίκη καθοσιώ-
σως ὡς τοὺς δυτικούς ἄρχοντας κατὰ βασιλείως διε-
γείραντα, ἔξω που τῶν ἡμετέρων ὄρων καθήμενον,
ἐπαγγείλας τῷ Ἰκαρίῳ τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς
περιζωσμένῳ τιμὴν, εἰς χεῖρας ποιεῖται, καὶ προ-
τείνων τὴν κοθοσίωσιν τοῦ ἐγκλήματος ἀνίη, εἰ τὴν
εἰρήνην δέχοιτο, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τῇ δίκῃ καθυπά-
γειν. Ὁ δὲ τῇ ἐνοστάσει διακατεργῶν τὴν τιμωρίαν
ὑπέχει· Κόκκους δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκείνων
ἔω. Ἐς τόσον γὰρ παρωξυσμένος ἦν ὥστε προβάλλ-
ειν ἦν μόνον τινὰ κινήθοντα, καὶ τὴν προδοτὴν ἢ
ποινὴν διεδέχετο, ὥστε καὶ πιστὸς ἦν ὁ λέγων μόνον
εἰπῶν, ταῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους ὑπονοήσας ὡς ἱκα-
ναίς μαρτυρίαις ἰσχυρίζομενος. Καὶ πρὸς τὸ τῆς ὀρ-
γῆς ἀπαραίτητον ἀνδράσιν οἷς ἦν παρῶσιάζεσθαι
πρὸς ἐκεῖνον ἀπολογούμενος βασιλικούς προέτεινε
νόμους, ὡς μὴ καλὸν ὄν οὐδὲ δίκαιον κατὰ μοναστὰς
τοὺς Ῥωμαίους πολιτεύεσθαι, ὡς μετανοήσας ἐξῆσθαι
τὰ πταίσματα. Ἐχειν δὲ καὶ τῷ προσαγγέλλοντι
δυσμενῶς, ὅτι λέγοι ἢ ἀκούσας ἢ καὶ πλαττόμενος ἐκ

τῆς περὶ τὸν πλησίον ἀπεχθείας· αὐτὸν δ' ἀκού-
σαντα ἀνάγκην εἶναι μετεῖναι [P. 334] τὸ ἐγκλημα.
Ταῦτα πολλάκις ἀπελογοῖτο, καὶ ὅτι φίλος μοναχῶν
ἀκούων βρεφῶθεν εἰς ἀνάγκην ἦλθε μισεῖν μοναχοὺς
διὰ τὴν σφῶν δύσνοιαν. Δύσνοιαν δὲ τὴν ἀποφυγὴν
τῶν πραττομένων ἐκάλει. Ἰαρ' ἦν αἰτίαν ἴσως καὶ
χρόνους ἡρεόνων ὁπότε μὴ βασιλείως (ἀβασιλεύτοις
γὰρ οὐδὲ ξυνήγχε ζῆν, ὡς σώματι μὲ καρδίαν
ἔχοντι), ἀλλὰ τῶν κατὰ σφᾶς κακῶν ἀπαλλάξουσιν.
Ὅποτε γὰρ τὸ τῆς γνώμης δηλοῦται ἀνθρώποις οὖσι,
πλασθεῖσιν αὐτεξουσίαις, ἐνὶ θελήματι κἄν ὅποι βέ-
ψοι ἀναγκαζόμενοις ἄγεσθαι, εἰ μὲν εἰς σῶμα τὸ
κινδυνῶδες ὄρα, καὶ τότε παγγαλεπον (ταυτὸν γὰρ
τὸ εἶναι τῷ τ' ἄρχοντι τοῖς τ' ἀρχομένοις, καὶ ἄλλως
οὐκ ἔστι σφίσι σώζεσθαι, εἰ μὴ γε ἐκουσίως καὶ
συμφωνοῖεν), εἰ δὲ καὶ ἐς ψυχὴν, ὡς τὸ τ' ὄντο τι-
νες, σωτήριον ἢ ἀπαλλαγὴ πάντως. Ὁ κάκεινοις
ἴσως ζητοῦσι δεινὰ παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐφῆπται.
Καὶ δεόν τὸ σαμβδὸν πρὸς τὸ ὄρθον ἀπευθύνεσθαι,
ὡς ἰσάζουσιν, ὁ δὲ τὸ ὄρθον πρὸς τὸ σαμβδὸν ἀπευθύν-

olementiam volebat. Itaque Lazarum Gorianitem,
virum venerabilem, ista moderatio servavit : cum
enim misisset qui eum excæcarent, revocatis iis
exterminare satis habuit. At Macarium nec sua
innocentissima simplicitas, quæ cognomen illi ool-
umbæ pepererat, nec locorum ubi degebat dissi-
torum a nostris finibus longinquitas, imperatoris
ævitiæ subtraxit. Hic enim illum postulatum ma-
jestatis, quasi conatum in se concitare Occiduo-
rum dynastas tractuum, comprehendi curavit per
learium, titulo et honore magni ducis clæsi præ-
fectum ; captoque conditione lata, ut vel debitas
reo perduellionis pœnas lueret, vel eas redimeret
approbata Ecclesiarum concordia, cui eatenus
acquiescere renuerat in eum se obfirmantem in
rejectione pacis lege actum est. Coccus vero mo-
nachos prætereo, et eos qui apud illum erant. Ita
enim irritabilis erat in hoc genere, ut quicumque
proferret modo aliquid de controversiis quæ tunc
agitabantur in contrariam ipsi sententiam, statim
prolationem exciperet præsens pœna. Nec vero
discrimen aut delectum adhibebat in admittendis
de re tali delationibus : sed quisvis quemcumque
accusaret, dicto primo faciebat fidem. Quin etiam
suspicionibus meris in subditos velut testimoniis
innitebatur ; et cum a viris gravibus, quibus lice-
bat libere cum illo agere, nimis in hoc
severitatis argueretur, allegabat ille contra in de-
fensionem sui regias leges usitatumque principibus
agendi modum, addens haudquaquam rectum esse
Romanos ab imperatore gubernari sicut monachos
a suis præpositis, qui delicta suorum cœnobarum
ponitentiis expiare satis habeant. Facilitatem
autem credendi delatoribus quadam efficaçiter
occurrendi nascentibus malis necessitate purga-
bat, cum diceret, quæcumque indicaretur principi
crimen, sive auditum vere a deferente sive fictum
malevole, e bono communi esse accusationem

admitti. Hæc ille sui defensione sæpius utebatur,
adjungens in parte infelicitatis numerare se, quod
qui a puero audisset amicus monachorum, nunc
istud genus hominum odisse cogeretur propter
ipsorum malevolum animum ; malevolentia videli-
cet ascribebat, quod illi refugerent approbare
quæ fiebant. Ex hoc porro declarato imperatoris
in monachos odio fiebat ut illi curiose indagarent
tempora, præsentiscere divinationibus conantes,
quando non quidem imperatore (nam sine principe
vivere se haud posse, uti nec corpus sine corde,
satis norant), sed malis urgentibus liberarentur.
Enimvero quoties hominibus arbitra sui potestate
Dei conditoris beneficio præditis, ex decarata
voluntate jus habentis ipsis imperandi, necessitas
faciendi quidpiam incutitur, intentata, ni fecerint,
comminatione gravis multæ, si non aliud in obse-
quendo periculum appareat quam incommodi cor-
poris, subeundum illud est, et quantumcumque
malum ejus generis exhauriendum libenter mem-
bris, quo capiti cohæreant, hoc est principi, cujus
indivulsa connexion cum subditis salus universi
reipublicæ corporis continetur, Sin ne obediatur
revocet perniciæ animæ, quod istis tunc quibus-
dam videbatur, tunc sane salutaris et propterea
tacitis saltem votis expetibilis omnino est
mutatio talia jubentis principis ; cui tamen hi ni-
mium forte indulgentes sensui, nec satis caventes
ne in apertum arcana desideria prodirent, dum
præsagiorum mortis Augusti auguria captant im-
prudenter, ejus iram in se ipsos acuentes ingentium
sibi fuerunt malorum causæ. Agebat ille in
hoc quidem non recte ; qui, cum oportuisset obli-
quum ad recti normam corrigere sicque ambo
exquare, contra cogebat detorquere quod per sese
rectum fuerat, conformareque ad pravitatem obli-
qui, non emendans id quod erat vitiosum, seu
crimini vertens, si non depravaretur quod bene

νειν ἠνάγκαζεν, οὐκ εὐθύνων τὸ μὴ καλῶς ἔχον, ἀλλ' ἐγκαλῶν, εἰ μὴ στρεβλοῖτο, τῷ καλῶς ἔχοντι. Ὅτι δὲ καὶ τισιν ἐκείνων παρεξήγετο τὰ τοῦ ζήλου καὶ τοῦ μέσου παρολισθαῖνον τοῖς ἐναντίοις προσέκειεν, ἔξεστι τῷ διακρινούντι σκοπεῖν. πλὴν τὰ τῆς τιμωρίας σθεννύειν εἶχε καὶ τὸ ἀμηγέπη ἐπὶ τοῖς πραττομένοις εὐλογῶν.

Ἐκκεκομμένης τοίνυν τῆς παβήσιας τοῖς ἐλευθέροις ὑπὸ σκότον φάμουσα ἐβρίπτοῦντο, τὴν τῆς ἀρχῆς παραβασίαν ἐλέγχοντα. Οἱ δὲ τὸν γράφοντα μὴ ἔχοντες τιμωρεῖν (οὐ γὰρ ἦν ἐμφανίζεσθαι) τοῖς εὐρίσκουσι βαρέως ἐπέειχον ὡς αὐτοῖς ὑβρίζουσιν ὑβριν γὰρ ἐκάλουν τὸν ἐλεγχον. Ἐγγράφως τοιγαροῦν ἐκυροῦτο ἡ τιμωρία τῷ μόνον εὐρήσοντι, εἰ αὐτὸς ἀναγνοῖη, εἰ ἄλλω ἐξείποι, εἰ μὴ κάοι παραυτίκα. Πρὸς δὲ καὶ τῷ βασιλογραφείου ἐγκαλουμένω,

καὶ. Περὶ τοῦ Καλοειδᾶ καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα.

[P. 335] Τεκμηριοῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὸν Καλοειδᾶν

habebat. Neque diffiteor tamen peccatum a monachis, quibusdam eorum inconsulti zeli offervescencia prorumpentibus quo minime conveniret. Verum ne ipsum quidem imperatorem, dum his obsistit, medium laudatæ moderationis tenuisse, sed excedendo impegisse in contrarium extremum, confido judicaturos sapientes, ubi quæ fieri tunc contigit attente perspexerint. Cæterum cum utrinque acta sua quædam coloraret rationis species, valere illa debuit ad extinguendos vel certe temperandos utrorumque insanos ardores, ut nec monachi tam contumaciter Augusto repugnant, pacem Ecclesiarum reipublicæ utilissimam accommodatione multis probata procuranti, et vicissim imperator mitius eos coerceret, quorum æstantium metu peccandi, licet vano, infirmis æquum erat conscientis ignosci. Ut ut porro quisque de his statuatur, inde factum est ut oppressa publice sævis suppliciorum exemplis contradicendi libertas in furtivam maledicendi licentiam erumperet, famosique libelli clam noctibus spargerentur, quibus imperatori exprobrabantur vetera scelera invasi perjurio imperii circumscripto pupillo excæcatoque vero hærede.

His imperator cum suis supra modum irritati, quam in auctores libellorum suis latebris tutos effundere iram nequibant, in eos qui sustulissent inventos apud seque tenerent, pœnarum crudelitate satiabant. Nam et objici talia, utcunque vera, summam contumeliam putabant: et hujus contumeliæ veros auctores eos arbitrantur, qui nefaria et visu primo abolenda scripta cum ipsi legerent, tum legenda cæteris servarent. Fixa igitur in publico lex est hujus sententiæ: « Qui famosum invenerit, si logerit ipse, si alii dixerit, si non statim combusserit, si apud se habere deprehensus fuerit, capitis damnator.» Quæstiones inde acres diraque 492 ju-

γεγονός, ἄνδρα εὐλαβείας μὲν εἰς ἄκρον μεταποιούμενον, παρθενία συζῶντα, καὶ ἐλεημοσύνην καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἀσύγκριτον. ἐξυπηρετούμενον δὲ τῇ δεσποίνῃ τῶν ταμιείων, ὃν, ἐπεὶ μόνον ἔχων τοιοῦτον ἐάλω, οὔτε τὸ εὐλαβὲς ἔσωζεν οὔτε μὴν ἡ ὑπὲρ ἐκείνου τῆς δεσποίνης σπουδῇ περιποιήσατο, ἀλλὰ τῶν ὀμμάτων στερεῖν κελεύων μόλις τὰ τῆς χολάσεως εἰς τὸ ἀνεκτότερον περίστα διατὴν τῆς δεσποίνης συγχὴν ἵκετείαν. Προστίσσει γὰρ, [P. 336] καὶ ἀγεται ὁ κατάκριτος παρὰ τὸν τοῦ φόρου κίονα ἐν Κωνσταντιαναῖς. Καὶ τοῖς κληρικοῖς ἀπαντῶν ἐπιστέλλει τὴν ταχίστην μηδὲν εἰδῶσι, καὶ τῷ τόπῳ ἐπίστασθαι. Κληρικός δὲ πάντως ἐκάλει, ὑπόπτως ἀεὶ πρὸς αὐτοὺς ἔχων, ὡς ταῖς εἰς ἐκεῖνον τιμωρίαις δεδιξόμενος. Ὅσοις οὖν οὐκ ἐν εἰδήσει ἦν τὰ πραττόμενα, ἀφικνοῦντο· οἱ δ' εἰδότες ἐπραγματεύσαντο τὴν ἀποφυγὴν, ὡς εἶχεν ἕκαστος. Ἰστώσι τοίνυν τὸν ἄνδρα, καὶ πρῶτα μὲν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὐκ ἐν χρῆμ καίραντες, ὡς συνεργοῖεν καινοῖν τῷ πυρὶ, ἐμβάλλουσι πῦρ τοῖς χάρταις βεβράναις οὔσι καὶ τῇ κεφαλῇ ἐντιθεῖσιν ὡς ἅμα ταύτῃ

dicia frequentata de hoc crimine, quod basilographium nuncupabatur. Hujus ut reus quis perageretur, satis erat reperiri penes cum aliquem ejus generis libellum. Convicto mors intentabatur.

25. De Caloïda et de Joannē Duca.

Quam autem non vana quamque irrevocabilis ea supplicii extremi comminatio fuerit, abunde demonstravit, quod Caloïdæ contigit, viro eximie religionis summæque sanctitatis, in virginitate viventi exercitque se assidue in eleemosynis ac cæteris id genus erga proximos, sine differentia delective personarum, misericordis charitatis operibus. Erat autem idem de familia imperatricis, penus ejus curam gerens. Hunc tantummodo habere librum talem deprehensum non sua pietas servavit, non patronæ Augustæ quantum posset pro fido et caro cliente ac ministro satagentis suffragatio studiosissima protexit. Illud enim duntaxat ardentissimis et creberrime ingeminatis conjugis suæ pro Caloïda precibus vix tandem Augustus relaxavit, ut pœna mortis in excæcationem mutaretur. Jussu ergo ejus damnatus ad fori columnam in Constantianis sistitur. Advocantur eodem et clerici, repentino eoque acri ac minis in cunctantes sancito accitu, ignari quam ob causam. Adesse autem eos idcirco princeps voluit, ut genus id hominum sibi dudum contumaciæ suspectum exemplo diri supplicii terreretur. Quicumque igitur ex iis quid spectaturi vocarentur ignorarunt, quo jubebantur sunt profecti; qui rem præsensserant, fugam expedierunt qua quisque potuit tutissime. Perduco ad lucum Caloïdæ coma detonsa est, non ad cutem, sed pilis a radice ad aliquam adhuc altitudinem relictis exstantibus, ut pabulum igni essent per hos intime pellem ipsam ac calvam ambusti verticis pervasuro. Applicatæ dehinc arctoque appressæ miseri capiti

καυσομένοις, εἶτα καὶ τὴν βίνα τεμόντες μαχαίρα
 ἡμιθανῆ εἶτ' οὖν ἡμιδαῆ ἀφίαισιν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν
 μικρὸν ὕστερον, ὅτε τῆ πόλει ἐπιδηδήμηκε. Τότε δὲ,
 Ποσειδεῶνος ἐκκαίδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου
 ἑορτῆν, ἐξεληλάκει μὲν βασιλεὺς, ἐξεληλάκει δὲ πα-
 τριάρχης, τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἰωσήφ πεμφθέντος
 εἰς τὸ Κοσμίδιον. Ἄλλ' ὁ μὲν πέμψας, καὶ τὸν Σφαν-
 τζῆν ἀγαγὼν Γαβριήλ, ὃν αὐτὸν ἐπίον ὄντα τοῦ ἤδη
 τυφλωθέντος Ἰωάννου εἶχε μὲν πρότερον ἐν τῇ τοῦ
 παρακοιμωμένου τῆς μεγάλης σφενδόνης τιμῇ,
 ὕστερον δ' ἐπ' αἰτιαῖς ἐξετόφλου, συνδυάζει συγγενεῖ
 γε ὄντι τῷ Ἰωάννῃ, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαγόμενος τὴν
 πρὸς τὴν Νικομήδους καὶ τὰ περὶ ἐκείνην ἤλαυσε.
 Πατριάρχης δὲ τὸν κατὰ τὴν κιδωτὸν τῆς θαλάσσης
 τράχηλον διαπεραιωσάμενος εὐθὺς Νικαίας ἔρμα.
 Καὶ δὲ ὁ μὲν βασιλεὺς τοὺς τυφλοὺς ἄγων, ὅπῃ καὶ
 περιορίσειε διεσκόπει· ὁ δὲ Ἰωάννης τὴν ποιήν μὴ
 φέρων καὶ ἀναξιοπαθῶν ὄλωσ οὐ τροφὴν προσέτετο.
 οὐ πόσει προσεῖχεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰς ἐπιμέλειαν
 τῶν ὀφθαλμῶν εἶα γίνεσθαι, μόνον δὲ κενὸς φόρτος
 ἀγόμενος, ὅπῃ τετυχῆται γῆς ἢ καὶ πέτρας, τὴν κε-
 φαλήν προσαράττων ὡς τεθνηξόμενος ἦν. Καὶ τάχ'
 ἂν ἐκ τούτων ἐκ πλείστου οἱ ξυνέβαινε τὸ θανεῖν, εἰ
 μὴ καὶ παρὰ τῶν φυλαττόντων ἐπαίχτετο. Πλὴν τὸ

κατ' ὀλίγον καὶ συχνάκις γινόμενον εἰς ὅσον πλείστον
 συγκεφαλαιωθὲν τὸ θανεῖν ἐπήγε, κἀνταῦθεν ἀπῆλ-
 λακτο μὲν ἐκεῖνος ζωῆς ἐπωδύνου, ἀπῆλλακτο δὲ
 καὶ βασιλεὺς τῆς ἐπ' ἐκείνῃ φροντίδος. Αὐτὸς δὲ τὰ
 κατὰ τὸν Σάγγαριν περιηγησάμενος, καὶ τὰ ἐνείσει
 φρούρια ἐν ἀσφαλεῖ τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ θέμενος,
 Γαμηλιῶνος μηνὸς ὑποστρέφει πρὸς πόλιν. Πατριάρ-
 χης δὲ πλησίον ἐλθὼν Νικαίας, καὶ Ἐννάτῃ ἐναυλι-
 σάμενος, εἰσελθεῖν [P. 337] τὴν πόλιν οὐκ ἔκρινε τὸ
 γ' ἐκεῖνο δεῖν· θέλει γὰρ ἔχειν διδόναι καὶ γε γω-
 ρίμοις καὶ προσγενέσιν εὐεργετεῖν, μὴδὲν δὲ τὸ κατ'
 ἐκεῖνο καιροῦ εὐπορεῖν. Τὸ δ' εἰσελθόντα πάλιν μὴ
 εὐεργετεῖν ὡς ἄξιον ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ τῶν μὴ
 προπόντων τοῖς ἐκείνου πράγμασιν ᾤετο. Ὄθεν καὶ
 πρόμναν, τὸ τοῦ λόγου, κρουσάμενος Πολυπύθιον
 τε ἐπέβαινε καὶ τὴν ταχίστην ὑποστρέφειν ἔγνω ἢ
 γὰρ τῆς ὑψόσεως ἑορτῆ ἀπέργε τοῦ μὴ βραδύνειν.
 Τῷ τοι καὶ αὐτὸς κατὰ πόδας, τρισκαίδεκάτῃ Γαμη-
 λιῶνος, ἀπήγχετο πρὸς πόλιν. Περὶ δὲ τοῦ καθ' αὐτὸν
 ὑποστελλόμενος ὡς μὴ διὰ τὰ συμβαίνοντα ὀλιγώρως
 ἔχειν δοκοίη. ἅμα νῦν τῆς νεῶς ἀποβῆναι πρὸς βασι-
 λία ἦε, διημέρευε τε πρὸς χάριν, καὶ πρὸς τὴν
 ἑορτῆν κεκλημένος πρὸς βασιλέως ἔτοιμος ἦν ἐλθῶν
 ἐκτελεῖν· παντὶ γὰρ ὑπέστελλεν ἑαυτὸν τρόπῳ ἢ

chartæ membranæ pice illitæ inflammantur, vim-
 que ardentem ab oscipiti ad synoiput et frontem
 usque ad oculos ea corrupendos 493 spargunt
 presseque admovent. Naso ad extremum cultri acie
 truncato, semiustulatum semique mortuum infe-
 licem dimittunt. Verum hæc paulo post sunt acta,
 reverso jam in urbem imperatore. Tunc autem
 mensis Augusti sextadecima, postridie festi Dei-
 paræ, discessit inde imperator, discessit et patriar-
 cha, Josepho expatriarcha prius misso ad Cosmidium.
 Curavit autem imperator adducendum ad se
 Gabrielem Sphantzen, nepotem ex sorore Joannis
 nuper excæcati. Huic Sphantzi, quem antea hono-
 raverat præfectura majoris sigilli, postea quasdam
 ob culpas veras aut affictas eruerat oculos. Hoc
 porro tempore consociatum eundem cum suo
 avunculo Joanne, quem item accersiverat, ducere
 secum voluit hoc itinere, quo Nicomediam versus
 et ei adjacentes urbi regiones tendebat. Patriarcha
 vero trans maris fauces ad Cibotum evehctus recta
 contendit Nicæam. At imperator duos cæcos cir-
 cumducens, ubi eos sub tuta custodia concluderet
 quærebat. Cæterum Joannes incredibili mœstitia
 calamitatem ferens, quam se haud meritum puta-
 bat, nec cibum mittebat nec potum, nec cruda
 etiamnum vulnera recens effossorum oculorum
 cura foveri necessaria sinebat. Portabatur tantum
 iners pondus; et ubicunque deponeretur, ad pet-
 ram aut ad solum prout occurrerat, allidebat caput,
 mortem omnino velocem quærens; quam
 longe prius invenisset, nisi studiosè a custodibus
 teneretur ne noceret ipse sibi. Nec tamen cura
 quantavis illorum prohibere ad extremum 494 po-
 tuit quin ex intervallis iterata sæpius in sese sævi-

tia voti miseri compos brevi fieret, in illa despe-
 ratione vitam finiens et imperatorem sollicitudine
 de se liberans. Is autem obiter inspectis, et quo opus
 habebant præsidio firmatis, arcibus circa Sangarim
 Septembri mense in urbem revertitur. Patriarcha
 vero progressus usque ad viciniam Nicææ, et ad
 Ennatum sive Nonum hospitatus, ingredi urbem
 noluit. Causa sic statuendi fuit, quod nihil haberet
 tunc ad manum unde cognatos suos ac necessarios,
 qui multi degebant illic, muneraretur. Indecens au-
 tem ingratumque videbatur, nec aut cætera sua
 dignum elegantia aut rebusejus conducibile, primo
 post adeptum summum honorem sui conspectu ni-
 hil suis largiri. Quare in proram, quod dicitur, in-
 oumbens retroque inde cedens, Polypithia superavit
 et confestim reverti constituit: num et exaltationis
 crucis imminens festum increpabat moras. Festi-
 nans igitur die tertiadecima Septembris urbem te-
 nuit. Ac sollicitus de sua apud principem gratia,
 quam ne refrigerari contingeret non immerito for-
 tasse verebatur ob ea quæ in causa schismatis in
 dies eveniebant, plerisque reluctantium paci cul-
 pam omnem Vecco imputantibus, querentibusque
 ipsum scriptis suis terminos Patrum et fixa dogmata
 convellere atque ultra modum omnem efferri. Ob
 hæc, inquam, sibi timens statim ac navi exscendit, ad
 palatium recta perrexit imperatorique diem tolum
 officiosissime astitit, eidemque ad festum vocanti
 paratum se ad eundem et celebrandum exhibuit.
 Mirabiliter enim ex illo mutatus qui tam libere
 antea obsistere principi audebat, nunc ad nutum
 ejus se fingebat in omnibus, malis nimirum iis do-
 mitus, quæ passum eum ex offensione Augusti ni-
 mia ipsius libertate irritati superius retulimus. Et

δου περ' τοῖς ὀχληροῖς προσέκυρα, καὶ μεγίστη μῆτρα τῶν εἰς τὸ μετρίως διάγειν ἐλπίδων ἢ πρὸς τὸν βασιλέα ὑποποιήσις κατεφάνετο. Τῆς μὲν οὖν τιμῆς ἐκείνῳ ἐλάττων φροντίς ἦν. τὸ δὲ πατριαρχεύοντα διακενῆς ἐνοχλεῖσθαι ἴσα καὶ τῷ θανάτῳ ἐτίθει. Ὁ δὲ καὶ ἐκ τοῦ προστυχόντος ὑπονοοούμενον ἦν τεθυμωμένου τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαν. Τὸ γὰρ καὶ τοὺς οἰκέλους διασεῖσθαι, καὶ οἷς ἂν ἐκεῖνος ἐθάβρει μᾶλλον ὡς παρ' ἐκείνῳ τεθραμμένοις καὶ δόξης τυχοῦσιν, ἀθετεῖν μὲν τὰ συγκείμενα οὐδ' ὄλωσ ἐποίησε, τὸ δὲ πρὸς τὸν πατριαρχεύοντα τὰς αἰτίας ἄγειν (ἢ γὰρ ἀναφορὰ τοῦ σκανδάλου σφίσι πρὸς ἐκεῖνον ἦν, ὡς ἔλεγον, ἀσφαλεῖς τὸ κατ' αὐτὸν Λατίνους, παρὰ μόνην τὴν ἐν τῷ συδῶλῳ πρόσθεσιν, κρίνοντα) ἔτοιμον ἦν ἐκ τοῦ βῆστα καὶ προφανῶς, καὶ ἀμφοτέρωθεν, ἐκ τε βασιλέως καὶ τῶν πασχόντων, ὁ ὄχλος αὐτῷ περιίστατο, ἐκεῖνου μὲν ὡς τὴν τῶν οἰκείων ἀπολωλότος εὐνοίαν, τῶν δὲ καὶ δι' αὐτὸν πασχόντων μὴ ἐῶντα τὰ πεπραγμένα τῷ χρόνῳ μᾶλλον ὑποχαλᾶσθαι.

κς'. Τὰ κατὰ τὸν λογοθέτην τοῦ γενικοῦ Μουζάλωνα.

Τοῦτο ξυνέβη καὶ ἄλλοις πλείστοις, ξυμβεβήκαί

δὲ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Ἀκροπολίτῃ καὶ τῷ Θεοδώρῳ Μουζάλωνι, ὧν τὸν μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου [P. 338] λογοθέτου λαβὼν ἀνήγε παιδεύων καὶ οἰκείον ἀποκαθίστα ἐς ὅτι μάλιστα, τὸν δὲ ἐκ στρατιωτικῆς μοίρας ἀναλαβὼν καὶ τοῖς μαθήμασιν ἐνδοῦς ἐνοχολάσαι λογοθέτην τῶν γενικῶν ἐτίμα, συζεύξας εἰς γυναῖκά οἱ καὶ τὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ θυγατέρα, καὶ μεσίτη τῶν κοινῶν ἐχρήτο. Τὸν μὲν οὖν Ἀκροπολίτην καὶ ἀποπροσεποιεῖτο καὶ κρείττω τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν θυμὸν ἤγε, τῷ δὲ Μουζάλωνι καὶ λίαν χολούμενος ἦν. Τῷ τοι καὶ ἐνστάτος καιροῦ πρεσβείας πρὸς Ῥώμην, ἀφειμένος τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς κατὰ πείραν, οἶμαι, πλέον ἐπέιχε τοῦτῃ τὰ τῆς πρεσβείας ἀναδέξασθαι. Ὡς δὲ προστατάσων οὐδὲν ἦνυε πλέον τοῦ δοκεῖν κωφῷ προλέγεσθαι καὶ γε τυφλῷ τῷ τοῦτῃ διανέειν, καὶ ἡ αἰτία τῆς παραιτήσεως οὐκ ἠγνόητο, αὐτίκα θυμοῦ πρὶν ἐγκρατῆς ὧν ἤττιτε τότε, καὶ τῷ ἀδελφῷ προσταξάς, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν εἶχεν, ἐκεῖνου μεσιτεῦσαντος τὴν ὀτρυσίαν πολλὰς καὶ βαρεῖας ἐντείλει, ὡς μὴδὲ τὴν ἐν χερσὶ βακτηρίαν συνεχῶς πλήττουσαν τῷ κατ' ἐκεῖνου βασιλείῳ θυμῷ ἀρκέσαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπειπούσης τῇ θραύσει ἄλλην παραληφθῆναι, τὸ ἐκείνης ἔργον ἀναπληρώσουσαν. Ἄλλ' οὐκ ἦν

fructus hujus 495 obsequii non parvus illi constitit. Nam utcumque non probabat imperator controversiam de dogmate moveri, et in pacis negotio ulterius rem provehi quam pactorum conventorium cum Latinis præcise tuendorum necessitas posceret, summa perstitit constantia in protegendo Vecco, quem, ut dixi, publicæ passim querelæ traducebant quasi fontem atque auctorem perturbationum præsentium, idcirco quod haud contentus utcumque tolerari usurparique concordiam, contenderet insuper demonstrare recte sentire Latinos in dogmate de processione sancti Spiritus, ac vix culpam eorum levem agnosceret dumtaxat in additione ad symbolum attendanda. Hac incredibiliter efferabant plerorumque animos. Opinioque multorum non inverisimilis fuit, si ab his Veccus temperasset, futurum fuisse ut sensim fervor schismaticis consenesceret et cuncta tempore ad tranquillitatem componerentur. Cum igitur ex his fieret ut quotidie fervidiores quidam zelo inconsulto propromperent ad negandam imperatori obedientiam in iis quæ ad observandam pacem juxta pacta præscribebat, iidemque patriarcham transfugii ad partes Latinorum criminarentur, imperator contemni se inobedientia subditorum patientius tolerans, ita exardescibat pro patriarcha ut istas in eum jactatas accusationes morte pejus aversari videretur. Cum autem hoc nomine vehementer irasceretur cunctis ex quocumque ordine ac genere, qui talia murmurarent, tum impotentissime indignabatur quoties id illos agere videbat, quos charitate præcipua complexus educasset a pueris, extulisset honoribus, ideoque ad quidvis sibi obsequendum ingentibus sibi auctoratos beneficiis crederet.

26. De logotheta generali Muzalone.

Ex his, præter alios plurimos stomachatos in Veccum non impune, duo præ cæteris fuerunt, Constantinus Acropolita et Theodorus Muzalo, quorum, præsertim Muzalonis, casus hic memorari non abs re opinor fuerit. Horum illum quidem a patre magno logotheta acceptum educarat apud se informarique optimis artibus curarat imperator, sibi que jam intime adnotum 496 in familiarissimis habebat. Hunc vero ascitum ex militari ordine, et litteris ac disciplinis suo sumptu jussum imbui, logothetæ generalis dignitate honoraverat; eodemque aucto insuper in potentiam affinitate splendida (nam illi filiam Cantacuzeni dedit conjugem) principali ministro in publicarum rerum gubernatione utebatur, atque in Acropolita quidem ulciscendo iram in potestate suam habuit, non ulterius sæviens quam eum privando loco gratiæ quem prius tribuerat et a sua familiaritate removendo: in Muzalonem totas habenas iracundiæ laxavit. Cum enim eum occasione forte instante mittendi legatos Romam, explorandi, ut opinor, ejus animi gratia præ cæteris invitasset ad istam legationem suscipiendam, et ille propter videlicet omnibus notam ejus a Latinis et a concordia cum ipsis aversionem admittere præfracte recusasset, ac ne iteratis quidem apud ipsum de hoc instantiis plus profecisset imperator quam si surdo caneret aut innueret cæco, ad extremum omni excussa priori moderatione excandescens, fratrem ejus, quem sibi admissionalem ipsius commendatione fecerat, accitum corripere fustem jubet suumque germanum validissime pulsare. Fecit id ille non perfunctorie, spectantē

ἐκείνῳ τὰ τῆς τιμωρίας ἐς τόδε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ προσώπου ἵποιοι καὶ τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας παρακινεῖν οὐκ ἀπώκνει. Καὶ παρωραμένοις διετέλει μέχρι οὗ οἰκιοχειροὶ ἀσφαλείαις μὴ μόνον ποροσηκτο τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ πλέον ἦν ἔτοιμος, εἰ κελεύοι, πράττειν. Ὁ δὲ τοῖς μὲν παροῦσιν ἀρκούμενος, ἐπὶ δὲ τὸ πλέον ἐκείνου μὲν καταγνοὺς δῆθεν ὡς καταψυχθέντος τὸν ζῆλον, ἑαυτὸν δὲ μὴδ' ἀνεχόμενον παριστῶν δῶς παραβαίνειν πλέον τῶν συγκειμένων, δεξάμενος αὖθις τοῖς πραχθεῖσι μόνους ἐμμένειν ἐπήγγειλε.

κζ. Ὅπως ἐκ δύσεως ὑπέστρεφεν ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ τὰ κατὰ τὸν Κοτανίτζην.

[P. 339] Ἐοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους ὑποστρέφει μὲν ἐξ ἀνατολῆς ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, τὴν δέσποιναν ἐκείσε καταλιπὼν, ἀνήγετο δὲ πρὸς τοῦτου καὶ ἐκ δύσεως ὁ Πορφυρογέννητος, οὐδὲν εἰς τρόπαιον φέρων ἢ τὸν Κοτανίτζην ὑπὸ χεῖρα ποιησάμενος ὁμολογίας ἐνόρκους τοῦ μηδὲν τι παθεῖν ἐκ βασιλείως ἀνήκεστον. Καὶ ὁ μὲν ἐμμένων τοῖς ὄρκους ἐς τέλος εὐορκεῖν

ἤθελε, βασιλεὺς δὲ οὐ τὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μόνον προορώμενος εἰς τε τὴν ἀπ' ἐκείνου δουλείαν καὶ τὸ ἐξῆς πρὸς εὐνοίαν ἀδολεῦτον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄψις τῶν καιρῶν σκοπούμενος ἐντυφλοῦν ἐβούλετο· μηδὲ γὰρ αὐτὸν ὁμνύειν, ὡς ἐπιορκίας ἀλῶναι, ἀλλὰ τὸν υἱὸν ὑπὲρ αὐτοῦ μηδὲ συναινοῦντος δῶς. Τὸν δὲ κινὸν προεώρα κακὸν, οὐ θεσμῶν μαντείας, ἀλλὰ φυσικῆ γνώσει προορῶν τὸ μέλλον· τὸν γὰρ τοῦ λησιεῖν εἰς πεῖραν ἦκοντα μὴδὲν ὄρματις ἐτέρου δουλεύοντα ἀγαπήσαι. Ὡς γοῦν ἀμεταθέτως εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ, καὶ τὸν υἱὸν τοὺς ὄρκους προτείνοντα δῶς ἐπιορκίας ἀπήλλαττε λόγοις (αὐτὸν καὶ γὰρ φυλάττειν τοὺς ὄρκους ὡς μὴδὲ προδιδόντα ἢ συνακούοντα τὸ σύμπαν, ἐκείνῳ δ' ὄντι τῶν ὄρκων ἰλευθέρῳ ἀκινδύνως πράττειν ἐξείναι), ἀπεικὼν πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἰκέτου ἰκεσίαν ἀθενοῦσαν ὕρῳν ὁ δεξάμενος βουλὴν εἰσάγει τῷ κινδυνεύοντι καταφυγεῖν πρὸς τὸ Μέλαν καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἀμφίεσασθαι, εἴ πως ἐντεῦθεν σωθῆι· τῷ γὰρ ἄπαξ τὰ τοῦ κόσμου ὁμολογίας ἀποθιμῆν φρικταῖς μὴ ἂν τινα δυνατὸν εἶναι ὑπόπτως ἔχειν ὡς

instanteque tam inexplebiliter Augusto, ut cum baculus in tudentis manu vehementia ictuum fractus dissiliisset in frusta, nondum ira satiata sumi alterum jusserit plagasque accumulari. Neque hic infelicio malorum finis. Eundem et a suo conspectu et ab administratione rerum amovet. In eoque ejus despectu perseveravit, quoad ille victus malis et prioris fortunæ desiderium non ferens ad preces infimas descendit, declarataque perperam actorum pœnitentia, et idoneis quasi vadibus ac pignoribus de se datis, exhibitione contrariorum operum et sensuum, fidem promissi fecit quo se obstringebat non solum ad deinceps acquiescendum pœni, sed et si quid ulterius eo in genere Augusto cordi esset, citra ullam exceptionem 497 aut moram obtemperandum cunctis quæ juberet, in hoc quoque nimius, ut imperator ipse judicavit, qui quod efferebatur eatenus duntaxat accipiens ut Muzalonem perstare deinceps in statutis circa pacem Ecclesiarum gauderet, improbavit apud se graviter præparationem animi quam ostendebat ad ulterius, si juberetur, progrediendum, in quo animadvertēbat, non sine tacito contemptu, refrixisse zelum ejus usque ad relaxationem necessariæ constantiæ, quam in rebus religionis invictam exhibere Christiani est officii. Ipse porro imperator et tunc et semper alias oræ se iulit abhorrere omnino se a plus concedendo Latinis quam quantum erant conventionibus stipulati. Muzalonem igitur in locum pristinum recipiens, jussit ea solum inconcussa tenere in quæ utrinque a concordiam tractantibus convenerat.

27. *Ut ex Occidente redierit Porphyrogenitus; et de Cotanitzæ.*

Eodem anno rediit ex Oriente imperator Andronicus, domina ibi relicta. Redierat ante hunc ex

Occidente Porphyrogenitus, nihil ad tropæum ferens. Non enim bello vicerat, sed ultro subjectum potestati ejus Cotanitzam secum ducens, postquam ei jurejurando caverat nihil illum grave ab imperatore passurum. Ac Porphyrogenitus quidem quantum in ipso erat, præstare juratam fidem ad extremum volebat. Imperator autem turbulentum Cotanitzæ ingenium satis perspectum habens et quanquam in præsentis nihil ab eo timendum videret, in posterum providenter metuens ne captato aliquando tempore negotium hæredi faceretur, depositaque obsequii larva, quam ei desperatio rerum suarum utiliter modo induisset, ad fraudes perfidiamque solitas revolveretur, prævertere formidatam perniciem suspecti capitis excœcatione cupiebat. Nec enim quo minus id ageret, religione sacramenti se teneri disserebat, utique cum non ipse jurasset, sed absque jussu consensuque suo filius; cui 498 sufficeret ad exsolvendam fidem abstinere ipsum a supplice multando, non ad se præterea pertinere arbitrantem, si quid aliud suo quodam consilio pater decerneret. Mali porro prævique hominem animi et esse et fore Cotanitzam pro certo habebat imperator, non edoctus oraculo aut vaticinandi monstrante vi, sed naturali prudentia quod erat eventurum præsciens, nec persuaderi sibi sinens ferocem juvenem gustata semel latrocinii dulcedine, bona fide sub alieno imperio victurum, temperaturumve in occasione novandarum rerum a jugo excutiendo. Ab hoc autem, cui inflexibiliter hærebat, proposito frustra Porphyrogenitus Augustum dimovere conabatur, datum a se jusjurandum obtinens: respondebat enim pater ipsi ad conscientiam securitatem satis esse, quod nec prodente nec suadente nec assentiente se quidquam in dedititium aliter ac sperasset statueretur: se autem sineret, quale-

στραφήσεται πρὸς τὰ πρότερα· σεβασθῆναι δὲ καὶ Ἀ
τὸ σχῆμα τῆ βασιλεί, ὥστε ἀποδέχεσθαι τὸν ἐνδεδου-
κότα μὴ τιμωρεῖν. Ταῦτα λέγων πρὸς ἐκείνον ὁ Πορ-
φυρογέννητος, καὶ βουλὴν εἰσάγων τὴν δοκοῦσαν
συνοίσειν, δῆλος ἦν ἀπολύων [P. 340] ἐγκλήματος
ἐαυτὸν τὸ μέρος, εἰ μὴ ποιῶν κινδυνεύοι· τὸ γὰρ ἐξ
αὐτοῦ ὅσον ἦν βοηθεῖν δυνατόν, πεπερχθαι. Κοτα-
νίτῃ μὲν οὖν καὶ τῆ γαμβρῶ Τορνικίου ἐπηρητημέ-
νον τὸν κίνδυνον βλέποντι ἀγαθὸν ἐδόκει τὸ βούλευ-
μα, καὶ τῆ βουλευσάντι χρῆται μεσίτη πρὸς βασιλέα
ἐφ' ᾧ τὸν μοναχὸν ὀπενδύσαι, κόσμον καὶ τὰ κόσμου
χαίρειν ἔδασα. Ὡς δ' ἀπήτητο καὶ αὐτὸ τὸ τέλειον
σχῆμα λαμβάνειν καὶ κατένευεν αὐτίκα, ἀπολυθεὶς
τελεῖται τὰ μοναχῶν, καὶ ὁ χθὲς ληστεύων σὺφρων
ἑωρᾶτο καὶ ἀκακος, πλὴν οὐ τῆ τῆς ψυχῆς προθέσει,
ἀλλὰ μόνῃ τῆ φαινομένῃ· ὁ γὰρ μεμεριμνημένος
σκοπὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ λίαν ἀπῆν, ἀνάγκης δὲ ἄρ-
ῦπουσης τὸ γινόμενον ἀσθενές. Ἐς ὁπόσον δὲ κατὰ
τούτων προέβη, ἔσαυθις ἐροῦμεν. Ὁ γοῦν Πορφυρο-
γέννητος ἐπὶ τούτοις κατ' ἀνατολὰς γίνεται, καὶ τοῦ

βασιλέως ἐκείθεν ἀπάραντος αὐτὸς ἦν ἀντ' ἐκείνου
μεταχειρίζων τάκει.

κη'. Θάνατος τῆς δεσποίνης Ἄννης, καὶ τὰ τότε
συμβάντα.

Ἄλλ' ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἡ δεσποινα μὲν Ἄννα
ἐκεῖ τελευτᾷ τὸν βίον. ἀγγέλλεται δὲ μετ' ὀλίγον τῆ
βασιλεί. καὶ ὅς προνοία τοῦ μὴ μαθεῖν τὸν υἱὸν τε
καὶ βασιλέα, ὡς ἐπ' ἀπορρήτῳ, στέλλει τὸν αὐτοῦ
μὲν ἀρχιδιάκονον, τῆς Ἐκκλησίας δὲ χαρτοφύλακα,
τὸν Μελιτηνιώτην Κωνσταντῖνον, ἐφ' ᾧ μετακομί-
ζειν τὸν νεκρὸν, ὡς ἐχρῆν, εἰς Νίκαιαν. Ἄμα δὲ
καιρὸν λαθῶν εὐπρεπῆ τοῦ τὸν Πορφυρογέννητον,
ἀποβαλόντα διὰ τὸ πένθος τὰ ἐρυθρὰ, μὴ φορεῖν
ἄλλοτε παρασκευάσαι, εὐτρεπίσας ἀλλόχροα τὰ σὺν
λευκῇ πορφύρᾳ χρυσῇ ποικιλτὰ, καὶ διὰ μαργάρων
τὸ βασιλικὸν [P. 341] σημεῖον τοὺς ἀετοὺς περιθεῖς,
καὶ πέμψας ἐκ τούτων πέδιλά τε καὶ χαλινὰ, σφίσι
ὡς παρασήμοις τὸν υἱὸν προσέταττεν ἐμπομπεῖν,
μόνῃ τῶν ἐρυθρῶν ἐκστάντα τῆ βασιλεί. Σοφὸν δὲ
ἄρα καὶ τὸ τοῦ καιροῦ ἦν, ὡς μὴ δόξαι τὰ ἐπισημα

nus citra perjurii periculum posset, quieti publicæ
consulere. Hæc scrupulum non eximebant Porphyro-
genito: qui cum ob obfirmato in id quod semel
deceverat patris animo impetraturum se quidquam
desperaret quantislibet pro suscepto suo precibus,
ei ipsi patefacta re suasit ut, quæ una restabat
vitandi exitii ratio, confugeret ad montem Nigrum,
illicque monastico induto habitu vitam religiosam
profiteretur. Ita videri fore ut securus de eo jam
Augustus voluntatem ejus oculis privandi deponeret,
quippe et venerari eum id instituti genus, et a semel
adjuncto a rebus humanis facile inducendum vi-
deri ne rebellionem et civiles turbas metueret.
Hæc parum quidem ad genium Cotanitzæ faciebant:
tamen homo solertior quam religiosior ingressus
intime in curam rerum suarum sic reputare secum
instiuit, istud sibi amice suggestum a Porphyroge-
nito consilium fore illi apud omnes excusationis
idoneæ loco, ne perfidiæ culparetur ob execrationem
dediti, cui scilicet avertendæ nihil omisisset
in potestate situm sua; sibi autem uni, si parere
salutaria monenti renueret, calamitatem imputan-
dam suam. Quare 499 cum summæ rei rationi-
bus subductis non alia certior appareret via decli-
nandæ pestis ejus geminæ quæ Joannem Tornicii
generum nuper oppresserat, mentem ad necessa-
rium consilium appelens, ipso Porphyrogenito
interprete veniam ab Augusto abstulit sequendi
quod ostendebatur. Cumque petitum ab ipso esset
ut ipsum habitum professionis vitæ perfectæ in-
dicem sumeret, statim annuit, et mundo vale di-
cens in sacram se transcripsit militiam, mutatione
mira ex hesternio latrone hodiernus monachus,
innocentiæ ac temperantiæ modo studens, longe
aliter vivere nuper assuetus. Sed verum intus
propositum ad ratam religionem necessarium si-
mulatori deerat animo. Nimirum quem intueri so-
lent qui sponte fiunt monachi, divini cultus et

propriæ æternæ salutis scopum. Cotanitzæ sane
non spectabat, amoliri periculum instans hoc quasi
mimo pœnitentiæ contentus: ex quo quid conse-
cutum denique sit, suo referemus loco. Sub hæc
porro Porphyrogenitus in Orientem est profectus,
patris, qui paulo ante inde recesserat, vices obi-
turus, sustentandis prout posset, illic in ruinam
pronis rebus imperii.

28. Mors dominæ Annæ: et quæ tunc contigerunt.

Non longo post hæc intervallo domina Anna vi-
tæ finem invenit illic ubi eam hæsisse diximus,
viro ex Oriente reverso in urbem. Perlatus brevi
ad imperatorem est ejus acerbi casus nuntius, quem
is magnopere haberi studuit arcanum, ne citius
quam opus esset perveniret ad notitiam Junioris
Augusti, tali morte charissima uxore viduati. Misit
ergo confestim in Orientem, celata diligenter mit-
tendi, causa, Meliteniotes Constantinum suum qui-
dem, hoc est palatini cleri, archidiaconum, eccle-
siæ vero chartophylacem, ut cadaver defunctæ por-
tari de more Nicæam curaret. Simul etiam occa-
sionem se commodum offerentem prudenter 500
arripuit redigendi ad convenientem deinceps orna-
tum Porphyrogeniti Constantini minoris sui filii;
cui quod haecenus indulserat, ut rubris vestibus
etiamque calceis similiter atque ipse uteretur, tem-
pestivum amplius non erat, adulto et ad imperato-
riam evecto dignitatem primogenito ejus Andronico:
poterant enim æmulationes et ambitiosæ spes inde
natae fratres committere, cum perturbatione pu-
blicæ tranquillitatis. Ut igitur, quod necessario
faciendum erat, quam minime moleste captato
apte opportuno tempore fieret, hunc rerum articu-
lum accommodatissimum ad id ratus, quo ipse
ultra Constantinum propter luctum Augustæ mortuæ
rubra deposuisset, jussit imperator Meliteniotes
illi a se offerre quales gestare illum deinceps oport-

μεταλλάττειν καὶ ἐμ' ἀποβαλόντα τὰ ἐρυθρὰ μετα- λαμβάνειν τὰ ποικιλτὰ, ἀλλὰ χρόνου βύεντος διὰ τὸ πένθος ἐπὶ μόνοις μέλασι ἀνεκτὴν τὴν μεταβολὴν δεδύχθαι, ὡς ἐξ ἀρχῆς κοσμηθέντος τοῦ φορέσαντος τοῖς μετὰ βασιλεῖα λαμπροῖα, ὡς ἐπὶ ῥητοῖς γέρας βασιλείας τούπισημον ἔχοντος. Καὶ δὴ ἤπειγέ τε τὸν ἀρχιδιάκονον ὁ κρατῶν, καὶ παραυτὰ μηδὲν μελαή- σας ἀπέστειλεν, ἐφ' ᾧ μὴ γνώη ὁ βασιλεὺς. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν καὶ τὸν δοθέντα κειρὸν συντεμῶν ἤλαυ- νεν ἐφ' ἐψάε, βασιλεὺς δὲ πειράσας διαλαθεῖν ὄμως τὸ κατὰ βουλὴν οὐκ ἤνυσεν, ἄλλ' εὐφώρατον γέγονε τὸ ἀπόβητον, καὶ τὴν συμφορὰν ὁ παθὼν ὡς εἶχε διέφερεν. Ὁ μὲντοι γε πεμφθεὶς ἐπιστὰς βαρὺς ἔδο- ξεν, ἔδωρα δῶρα φέρων τῷ υἱῷ παρὸ βασιλέως. Ὀλίγον δὲ προλιπὼν ὅσον ἐπισκευάσαι τὸν νεκρὸν ἐδάψωγον καθ' ὁδὸν, σπεύσας εἰς Νίκαιαν φέρεϊ. Καὶ παραυτὰ μὲν στέλλεται τὴν ἐπὶ Νικαίας ὁ πα- τριάρχης, στέλλονταί δὲ καὶ ἱεράρχαι ἕσοι δὴ κατὰ πόλιν ἦσαν, καὶ τὸ τοῦ κλήρου ἔκκριτον ζύμπαν. Τὰ δὲ γε τῆ ὁσίᾳ προσήκοντα καὶ λίαν περιφανῆ ὁ κρα- τῶν ἠτύρεπιζε. Τότε τοίνυν τὰ νενομισμένα τῆ κειμένην πελέσας ὁ πατριάρχης, καὶ πολλοὺς τῶν γνωρίμων χρυσταῖς ἱκνωτοῖς δωρησάμενος, ἐκ τῆς

teret vestes, versicolores albo mistas et purpura, intextu auri variegatas, superadditis pro Cæsareo insigni aquillis opere phrygionico formatis contes- satione margaritarum. Ejus generis et formæ tum indumentis crurum pedumque tum ephippiis ac frenis, declaravit imperator per Melitenioten, velle sese atque æquum censere in posterum uti C Constantinum, solius unicoloris et impermistæ pur- puræ usu concedentem fratri majori jam Augusto. Strenue curavit quidquid demandatum fuerat archidiaconus, et celerrime clam Andronico parvectus in Orientem ante omnia Constantino Porphyroge- nito et mandata et dona, parum licet grata, parentis Augusti reddidit. Cæterum haud sic arsano haberi mors Augustæ diu potuit, ut amentem falleret vi- rum ejus Augustum juniorem; qui cito cognitum sibi luctuosissimum casum tulit ut potuit. Corpus porro dominæ mortuæ simul compositum et cu- ratum ex regio 501 more est, idoneo in id spatium impenso ut jam efferri et in pompa ostendi salvo Augusta majestatis decore posset, splendidis ex- sequiis eum a Porphyrogenito tum a Meliteniote deportari curatum, magnoque deductum comitatu Nicæam est; quo etiam missu imperatoris patriar- cha occurrit cum episcopis, quotquot tunc Con- stantinopoli fuere, ac flore insuper ipso urbani cleri universi. Magnifice jam ibi ac plane regie pa- rentatum defunctæ est, nihil ad splendorem appa- ratus pompæque quam augustissimam speciem omittente imperatore curæ ac sumptus. Sub hæc perfunctus cæremonia funebri patriarcha sibi olim familiares ac necessarios multos aureis, quos illo funere lucratus plurimos fuerat, liberaliter elar- giendis demeruit, tanta id propensi ad dandum animi declarata vultu ipso ac gestu alacritate fa-

ἄσας τὰ πολλὰ κερδάνας, εἰ καὶ τὴν χεῖρα ἢ γνώμη μέμφεσθαι εἶχε τῷ φιλοδώρῳ τῆς προαιρέσεως, τὴν πρὸς τὴν πόλιν καὶ αὐθις ἤλαυνε. Πυθόμενος δὲ τὸν βασιλεῖα Ἀνδρόνικον πάλιν ἀπτόμενον τῶν καθ' ἑα διαπαραιωθῆναι τὸν Βόσπαρον, αὐτίκα παρεγλίνας ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Αὐξεντίου βουνῷ κατὰ που τοὺς πρόποδας σκηνοουμένῳ συγγίνεται. Καπειδὴ Μαιμα- κτηριῶνας λήγοντος ἢ τῶν ἀγίων ἀποστόλων προσή- λαυνεν ἑορτῇ, ἐκεῖσε μικρὸν ἐπιμείνας τῷ βασιλεῖ ὁμιλῶν τὰ εἰκότα (εἰπεί γὰρ καὶ συνδοξασθαι ταῖς πρὸς αὐτὸν ἀγάπαις ὁ βασιλεὺς), τέλος τὴν θείαν ἐκτελέσας μυσταγωγίαν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀρχιστρατή- γου κατὰ τὴν ἑορτὴν, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπευξάμενος ἐπαλλάττεται.

Β θ'. Ἐκστρατεία Μιχαὴλ βασιλέως πρὸς Σάγγαριν, καὶ τὰ γεγονότα ἐκεῖ.

[P. 342] Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις ἀγγελοῦν ἐκίνη ὡς τὰ πέραν τοῦ Σαγγάρεως φθθινεῖ, Πίρται τε συχναῖς ἐπιτιθέμενοι πεύραις κατὰ πολλὴν ἄδειαν διαπαραιούμενοι κακῶς ποιούσι καὶ τὰ ἐνδοτέρω τοῦ ποταμοῦ, δυνάμεις συναθροίσας ὄσας ὁ καιρὸς εἰ- δοῦ καὶ ἐγεχώρει τότε κατ' αὐτὸν πραγματὰ, ἀπτερόν

ciens, ut satis appareret non respondere facultatem voluntati, et plus longe profundere paratam men- tem beneficam quem quantum manus pro dantis voto exilliter instructa suggereret. His actis Veccus se in urbem referens, obitær audito Andronicum Augustum trajecto Bosporo versus Orientem iter capessere, de via declinans eum convenit ad pedes monti Sancti Auxentii posito Augustali diversan- tem. Erat tunc tempus desinentis Junii, festumque imminabat sanctorum Apostolorum, quod Andro- nicus illic celebrare constituerat. Ea causa patriar- chæ ibi paulo diutius detento copiam præbuit libe- riorum longiorum colloquiorum cum Augusto, et ut apparebat, bene affecto ac per hoc ipsius consuetudine gaudente. Tandem solampi sacrificio die sanctorum Petri et Pauli rita apud Sancti Michaelis archangeli monasterium a patriarcha celebrato valedicens is imperatori, ipsique in digressu de more bene precatus, cæpto urbem versus itinere se reddidit.

D 29. *Expeditio Michaelis imperatoris versus Sangarim: et ibi gesta.*

502 At imperator rursus non dubiis nuntiis certior factus ultiores Sangari regiones laborare, Persæ siquidem opum ibi Romanorum infirmitate crebris incursionum experimentis abunde comperta tantum fiduciæ jam sumpserant ut amne securis- sime trajecto etiam citeriores Sangari tractus agere ferreque rapinis et vastationibus non dubitarent, contractis copiis quantas pro tempore proque præ- senti copia potuit cogere, summa celeritate illucce contulit, Sangari transmissis. Tunc cernens illic Scythicam quamdam (ut vulgo dicunt) solitudinem tam acri doloris urebatur sensu, parum ut abesset

τάχει τάχει καταλαμβάνει διαπεραιωθείς τὸν Σάγ-
γαριν. Τότε τοίνυν βλέπων τὴν Σκυθῶν, εἶποι τις,
ἔρημιαν ἐκεῖ μονοῦ τρίχας ἔτιλλε. Κατωκτιζέτω
μὲν γὰρ ἐκτόπως τὸν τόπον, καὶ τὴν χλεῦην κατω-
δύμετο τῶν ἰδίων. Πρὸς δὲ γε τὸν Ἀλεξανδρείας πα-
τριάρχην, ἐκείσε κατὰ παραμυθίαν τῷ βασιλεῖ συν-
διάγοντα, τὴν τοῦ ταῦτ' ἤρημῶσθαι αἰτίαν καρδίας
στεναγμοῖς ἰσχυρίζετο, τοῦ τόπου μὲν μεμνημένος
ὡς εἶχε τὸ πρότερον, ὅτε κατ' ἐπιτροπίαν αὐτὸς
ἔστρατήγει, ἐς ὅσον δὲ συμφορᾶς κατηντήγει τῷ
τότε βλέπων, ὡς μηδὲ βατῶν ἀνθρώποις εἶναι, δέν-
δρεσιν ὕψικῶμοις κατειλημμένον. Τὸ δ' αἴτιον, φη-
σιν, ἡ τῶν ζηλωτῶν ἐπίθεσις, καὶ τὸ ἐκπολεμοῦν
βασιλεῖ πὸ ὑπήκοον σπευδειν, ὡς τὰ καὶ τὰ ἐπείρα-
κται λέγοντας, καὶ ὡς παρανομοῖ ὁ βασιλεὺς, καὶ
τᾶλλα οἷς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀλλοτριοῦντες
τοῦ βασιλεὺς ἐπὶ οἴουσι καὶ βασιλεῖα περὶ ἑαυτῶν
ῥεδοικέναι, καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν ὀρθώδιαν πάντως
καρδίας οὔσης τὰ μέλη συγκατασπᾶσθαι ζυνέβαιναι.
Αὐτίκα γὰρ μέλλησις ἠκολούθει, καὶ τὸ ἐπιτροπαι-
στρατηγῶν καὶ μόναις διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τόπους,

οἱ δὲ γλισχρότητος μὲν ἠττημένοι λημμάτων, δέει
δὲ τοῦ μή τι παρὰ βασιλέως παθεῖν ὡς παρὰ τὸ εἰ-
κὸς ἐλλελειμμένους, τὰ πταίσματα συγκαλύπτοντες,
τῷ κατὰ σφᾶς ἀδεεῖ ψευδῆ γράφοντες, ἡρήμιον τὴν
χώραν καὶ τέλος ἔρημον τὴν οἰκουμένην ἀπέφθναν.
Ταῦτα λέγων, τρυφᾶς βασιλικᾶς ἀφεικῶς καὶ θερα-
πειᾶν ἄπασαν, ὡς σιτεῖσθαι καὶ τοῖς τυχοῦσι, τῶν
πρόσθεν ὡς εἶχεν ἐπέβαινε. Πέρσας δὲ, ἄτον ἐκείνος
προσεχώρει, ὑπὸ πόδα [P. 343] χωρεῖν ἐκεῖ τοῦ βα-
σιλέως διημερεύοντος, ὡς καὶ ἐτι θερμᾶς τὰς ἐστίας
ἐκείνων καταλαμβάνοντος, ὅπου δὲ βασιλεὺς ἐφειστή-
κει, ἐκείθεν πρὸ μιᾶς φθανόντων ἐκείνων ἡ καὶ
δευτέρως μετασκηνοῦν, Πλήθος δ' ἦν ὀπωρῶν ἐκκα-
χυμένων κάτω τῶν δένδρων, ὡς ἐκείθεν τὸ πλεόν
τοῦ στρατιωτικοῦ σιτίζεσθαι. τὸ γὰρ εἰσαχθῆναι
τῶν ἐδωδήμων ἐκεῖ καὶ λίαν διὰ τὸ ὄρος ἀπώ-
μοτον ἦν, Ὅθεν καὶ πολλὰκις πέμπων ὁ βασιλεὺς
τὰ τῆς τραπέζης τρύφη, τὸν σκληρὸν πιτυρίαν καὶ
μέλγνα, γυναικί τε ἅμα καὶ πενθερᾷ καὶ γε πα-
τριάρχῃ καὶ τοῖς γνωρίμοις παρίστα τὸ δυσπαθὲς,
γράφων μηδ' αὐτοῦ πηγυμαίου ὕδατος εὐπορεῖν, τὸ

quin pilos ipse sibi capitis velleret. Miserabatur
enim incredibiliter calamitatem locorum illorum;
et tam impune ibi suos ludibrio esse barbaris ad
propriam ipsius pertinere ignominiam reputabat
mærens. Aderat ei hujus expeditionis ad solatium
comes Alexandrinus patriarcha. Apud hunc exone-
rans animam, non sine altis e corde suspiriis,
affirmabat compertam sero sibi veram causam ob-
versantis oculis desolationis, quæ quanta quamque
miserabilis esset ipse optime omnium nosset, ad-
jutus ad id memoria florantis quondam ac beati
regionum harum status, qualem se spectasse re-
cordabatur, cum antequam in imperium evehe-
retur, Romanis copiis ibi præeset. Comparans ergo
animo quam uberes, quam frequentes olim felici-
bus incolis terræ, in quantam nunc, quæ cerneret-
tur, calamitatem devenissent, ut non exhaustæ civi-
bus colonisque solum, sed ne perviæ quidem jam
hominibus essent, nullo passim vestigio viarum,
stirpibus atque arbustis densis atque altis enatis
ubique temere. Causa, inquiebat, mali tanti hæc
demum est, eruptio inconsulti zeli subditos efferens
in conatus rebelles impugnandi principem; ubi
prodire aliter in rem non possunt, maledicas inci-
tantes linguas ad seditiose murmurandum adversus
imperantem, hæc et illa ejus acta percensentes,
quæ prava esse contendunt, et reum illum violata-
rum legum et reipublicæ pessime administratæ
licentissime peragunt; 503 per hæc ab eo alie-
nantes animos hominum, et metuere ipsum sibi
cogentes; naturale quippe cuique est ad objectum
grave vitæ ac status proprii periculum horrere.
Hinc capite reipublicæ de se sollicito, et ea neces-
saria sui cura a consulendo efficaciter subditis
averso, membra imperii discerni contigit. Hinc
torpor, addebat, obrepsit nobis; hinc tardi ac se-
gnes fuimus in occurrendo per nos provinciarum

malis; hinc defungi cogebamur perfuactoris pro-
visionibus, mittendis hæc in loca præfectis, quo
venire ipsos nos orportuerat. Et venissemus, nisi
falsis isti nuntiis necessitatem nostri adventus ab-
sconderent. Erant hi homines avari, rapinis intenti:
prædarum earum et concussionum hic exercita-
rum testes habere Augusti præsentis oculos time-
bant. Ideo litteris fallacibus occultabant offensiones
belli ruinasque locorum, ne remedium iis, si notæ
fuisent, adhibendum a nobis rationibus ipsorum
privatis incommodaret. Ergo ut impune ipsis esset,
ut violentarum extorsionum pœnas non luerent,
mendacibus nos lactantes scriptis regionem hanc
vastarunt, et in frequenti olim ac passim habitata
terra solitudinem, quam gementes cernimus, fece-
runt. Hæc deplorans, omissis deliciis regiis, cultu
ac fastu principali neglectis, curandi quia etiam
corporis adeo immemor ut obviis quibusque sine
delectu aut apparatu vesceretur, ultra quoad potuit
tendebat. Coegitque tum Persas, quantum est ipse
progressus, retrocedere. Erat autem itineris ea
tunc ratio, ut ubi præcedenti vespere Persæ fue-
rant, posterum ibi diem imperator exigeret, in ho-
spitia, quibus illi erant usi, focus adhuc ipsorum
fumantia succedens. Itaque dieculæ vix unius aut
summum bidui intervallo locus idem et Persas di-
miserat pedem sua versus referentes et instantem
vestigis ipsorum excipiebat Augustum. Apparebant
autem tota passim regione strata suis quæque sub
arboribus poma decidua fructusque omnis generis
maturi, tanta copia ut majori exercitus parti oibus
inde sufficeret. Nam alia ratione præberi forum et
inferri castris illis commeatum, interdicto dudum
vi ac metu hostill per 504 omnem hunc late tractum
commercio, sperandum haud erat. Itaque sæpe
in specimen miserl quo tunc utebatur victus misit
imperator ad Augustam et soorum, ad patriarcham

δέ γε ποταμοῦ τρυγίῃσι διηθούμενον καὶ ἐξαιθριαζόμενον μόλις προσιτόν εἶναι οἱ ποτόν. Μὴ γοῦν ἱκανῶς ἔχων τότε διώκειν ἐν δυσχωρίαις τὸ Περσικόν, ἄλλως τε καὶ ἐνδείας ἐπιχειμένης τῶν ἀναγκαίων, τὸ τέως ἔγνω τὸν τόπον κατοχυροῦν, καὶ δὴ φρουρίοις μὲν συχνοῖς τὰ παρ' ἐκάτερα τοῦ ποταμοῦ διελάμβανε, τὰ μὲν πεπονηκότα τῶν χρόνων ἐπισειάζων καὶ συνιστῶν, ἄλλα δὲ αὐτὸς ἀνιστῶν ὅπου τοῦ ποταμοῦ λειψυδροῦντος πόρον ἔδει γίνεσθαι, ὡς ἂν ἅμα μὲν τῇ τῶν φρουρίων πυκνότητι, ἅμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἀναγκαίων τόπων προκατοχαῖς ἐν ἀμυγχανοῖς τὰ τῶν Περσῶν γίνωνται, συστεῖλαι δὲ θέλων καὶ τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιόντων ὡς μὴ ἀνέδην ὀπόθεν βούλοιντο διεκπαλεῖν καὶ ἐπαισπίπτειν ἀδήλως, ἀξινήφορους ἐς πολὺ πλῆθος συναθροισθῆναι κελεύει, καὶ μῆκος μὲν παραμετρήσας τοῦ ποταμοῦ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον κατοχυροῦσθαι, πλάτος δὲ τὸ ἱκανὸν λογισάμενος, σπουδῇ τὰ δένδρα κόπτοντας ἐπιτάττει ἐπικαταβάλλειν ἐν ἐφ' ἐνι, καὶ οὕτω καταποκνῶσαι τοῖς κλωσὶ τῶν δένδρων τὸν τόπον ὡς μὴ δ' ὄφιν οἶόν τ' εἶναι σχεδὸν διέρχεσθαι. Ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν ἐπιτέξας τε καὶ κατασκευάσας τῶν ἐπιμαίνωνται ταλαιπωρούμενος, τέλος σιταρκήσας τοῖς ἐν τοῖς φρουρίοις τὸ ἱκανόν, παρὰ τὸν ποταμὸν μέχρι καὶ

A τῶν τῆς Προύσης μερῶν ἀνάγεται, τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισκέψεως, ὥστε καὶ τῶν ἐχθρῶν τελείως ἐκδιωχθῆναι εἰς καιρὸν εὐθετον ἀναθέμενος.

λ' Τὰ κατὰ τοὺς πρὸς τὸν πάπαν Μαρτίνον ἀποκρισιαροῦς.

[P. 344] Εὐνέβη δὲ τότε ἂνὰ Ηρώσαν διάγοντι καὶ τὰ κατὰ τὸν πάππαν μαθεῖν, δὲ δὴ καὶ Μαρτίνου μετὰ Νικόλαον ἦν. Πρὸς γὰρ αὐτὸν ἔφθασε πέμψαι τὸν τε Ἡρακλείας Ἀτόντα καὶ τὸν Νικηλας Θεοφάνην. Οἱ δὴ καὶ ἐπιστάντες οὐ κατ' ἐλπίδας, ἄς εἶχον ἀποστελλόμενοι, παρ' ἐκείνων ἐδέχοντο, ἀλλὰ τούναντιον ἄπαν. Τὰ γὰρ καθ' ἡμᾶς ὡς εἶχον μαθόντες, καὶ ὅπερ ἦν ὑποποτάσσαντες, χλεύην τὸ γεγονός καὶ οὐκ ἀλήθειαν ἀντικρυς (παρὰ μόνον γὰρ βασιλέα καὶ πατριάρχην καὶ τινὰς τῶν περὶ αὐτοὺς πάντες ἐδυσμῆναντιν τῇ εἰρήνῃ, καὶ μᾶλλον οὐ καὶ ποιναις ἀλλοκότοις ἤθελεν ἀσφαλίζεσθαι ταύτην ὁ βασιλεὺς) ἐκείνους μὲν ἐν ἀτίμοις εἶχον, καὶ τὴν εἰς τὸν πάππαν πρόσδοτον ὅψι καὶ μόλις παρῆγον, τέλος δὲ βασιλέα μὲν καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὡς χλευακτὰς ἐπιτιμίαις καὶ μὴ ἀληθείαις στοιχοῦντας ἀπορισμοῖς καθυπέβαλον, τοὺς δὲ πρέσβεις μηδὲν ἀξιώσαντες τῶν εἰκότων ἀπέπεμπον. Ταῦτα γούς

etiam et alios familiares, furfurosum panem durum et atrum, has esse scribens lautitias suæ mensæ; et adjugebat iisdem litteris ne fontanæ quidem sibi aquæ copiam ad potum suppetere, sed et turbido haustum flumine, coli transmissione obiter purgatum refrigeratumque sub dio, quem sitibundæ fauces ægre admitterent, liquorem propinari. Cum autem hostes sic instando contrusisset in asperos jam nec facile pervios limitis ipsorum saltus, haud se idoneis instructum copiis sentiens ad eos ulterius persequendos, et aliunde rerum necessariorum penuria urgente, cogitare de reditu coactus prius tamen, quoad res sinebat, munire limitem studuit arcibus ad utramque fluminis ripam excitatis et præsidio insessis plurimis. Quarum aliquas vetustate ac temporum injuriis semirutas refecit instructisque, novas ipse aliquas adjungens, ibi præsertim ubi parior aquæ amnis vado trajici potest, ut sic et crebritate præsidiorum et præoccupationis locorum necessariorum, inopes consilii Persæ redderentur. Quorum etiam incursiones coercere obice opposito studens, ne ut antea prælicenter citra metum illum quo lubebat irrumperent, inobservati ex improvise irruentes, securigeros magno numero congregari præcipit, et longitudinem fluvii dimensus quantam expediebat opere muniri, huicque idonea latitudine juxta congruam proportionem accommodata, festinato cæssas arbores invicem coacervari una uni superposita jussit, colligarique mutuo implicatis ipsarum 505 ramis, densitate tanta ut ne angui quidem fere quædam hæc velut sepes præberet transitum. His in præsens ordinatis et provisio. cum ulteriorem istis moram incommoda gravescentia non permitterent, tandem an-

nona in arces quanta opus erat illata, legens fluminis ripam Prusæ partibus se admovet, diligentiori inspectione locorum eorumdem, uti et plena expeditione inde hostium, in tempus opportunum dilatis.

C 30. De apocrisiariis ad papam Martinum missis.

Contigit autem tunc apud Prusam imperatori commoranti afferri nuntium de statu rerum suarum apud papam. Martinus hic erat, qui Nicolao successerat. Ad hunc maturaverat mittere Heraclæsem episcopum Leonem et Nicænum Theophanem. Verum hi appulsi quo mittebantur, haud secundum expectationem ipsorum istis sunt excepti, quin omnia potius speratis experti contraria. Nimirum edocti ad verum Romani de rebus nostris, et quod reserat suspicati, istam, quæ magnopere jactabatur, pacem nihil demum aliud nisi fucum et ludibrium esse (præter quippe imperatorem solum et patriarcham quosdamque cum his assiduos, cæteros plane omnes tædere concordiæ), insuper etiam illas ab imperatore ad fidem pacis sincere initæ faciendam affectatas pœnarum ab Ecclesiâ mansuetudine alienarum atrocitates improbant, frigide legatos ac contemptim habuere, nec eos nisi sero vix tandem et ægre ad papam introduxerunt, eo demum successu legationis, ut imperator cum suis tanquam illusores, et ostentationibus suppliciorum ad simulandam, quam vere non inierant, concordiam abusi, anathemati subjicerentur. Quo facto legatos nulla dignatos benevolentie aut honoris significatione dimiserunt. 506 Hæc ubi renuntiata imperatori per Nicænum sunt (nam Heraclæota eo itinere obierat) indignissime tulit, adeo ut cum inter sacra de

βασιλεὺς παρὰ τοῦ Νικαίας ἐπανιόντος (ὁ γὰρ Ἡρα- A κλείας ἐτεθνήκει) ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, ὥστε καὶ τοῦ διακόνου μέλλοντος μνημονεύειν τοῦ πάππα κατὰ τὸ σύνθηρος βασιλέως παρόντος ὁ κρατῶν διεκώλυε, καλὰ λέγων τῆς ἀγάπης ἐκείνων ἀπόνασθαι, ὥστ' αὐτὸν μὲν ἐκολεμῶσαι δι' ἐκείνους ἑαυτῶ τοὺς οἰκέλους, ἐκείνους δὲ μὴ ὄπως χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ προσαφορίζειν. Τότε δὲ καὶ διαλύειν ἤθελε τὰς σπονδὰς. Κἄν διελύοντο, εἰ μὴ τι προσίστατο τῇ βουλῇ. Αὐτὸν μὲν γὰρ πολλὰ παθεῖν διὰ ταῦτα καὶ μόλις ἀνύσαι, κἄν ἐξαπινίως λύοι παλινοδῶν, ἐπιστάτης καὶ αὐθις καιροῦ τοῦ ταῦτα ζήτησοντος μὴ [P. 345] ἂν ἀνυστα γενέσθαι τὸ σύνολον. Χωρεῖν δὲ ἄλλως καὶ εἰς μεταβολῆν τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα τοῦ Ἰωσήφ ἐπι- καταστάντος. Αὐτὸν μὲν οὖν καὶ εἰρηνικὸν εἰς ἅπαν εἶναι, καὶ μηδὲν ἐξ αὐτοῦ πιστεύειν τῶν ἀνηκέστων γίνεσθαι, οὐ μὴν ἄλλ' ἀνάγκην εἶναι καὶ τοὺς B κινήσοντας. Καὶ ταῦτ' οὐχ ἀπλῶς ὑποπευθὼν ἔλεγε, ἀλλὰ γε τὸ πρὸ τούτων συμβῶν ἀνὰ τὸν Σάγγαριν διατρίβοντος δειλίῳ ἐποίει περὶ τῶν ὄλων τὸν βασιλέα, εἴ πως ὡς ἐπισημῶς τὰ συγκείμενα διαλύσειεν.

more, imperatore præsentē, diaconus consuetam papæ commemorationem pronuntiaturus esset, princeps ne faceret prohibuerit. Palam autem ad familiares conquerens, aebat præclarum enimvero sibi fructum constare charitatis in Latinos suæ : se nempe causa eorum necessariis etiam suis certamine suscepto, ne pœnis quidem acerbis dubitas se ipsos comprimere, illos autem pro gratis suæ tantæ in fide ipsorum constantiæ debitis diras et execrationes referre. Tunc igitur revocare omnia prius sancita et tutum concordie tractatum rescindere voluit. Fecissetque continuo, ni ab hoc eum consilio quædam revocassent. R. apudabat videlicet, si quod tam longa et laboriosa molitione vix tandem summis suis ærumnis perfecisset, momento disjiceret, mutationemque ac revocationem tam certo ac palam contestatæ prioris sententiæ ultro profiteretur, inde armanda fortè contra ipsum odia malevolorum, et futurum non inversimiliter tempus quo non esset ipsi utile priora hæc ejus acta suo ipsius videri suffragio damnata. Veritus ergo ne si hanc palinodiam præcipitaret palamque divulgaret, id ageret quod aliquando infectum vellet, satius duxit supersedere, videns præsertim D Ecclesiæ res in notabilem mutationem pronis. Quonquam enim, si Josephus, quod futurum apparebat, denuo in sede patriarchali reponeretur, ab ipso quidem, cujus mite ac pacificum ingenium perspexerat, nihil adversum se sinistrum aut infestum tentatum iri confidebat, tamen quod idem esset facilis ad sequendos impulsus aliorum, nec defuturi viderentur qui eum ad exempla edenda in pacis invisæ auctores instigarent, temperandum judicavit a se ipso ultro prædamnando. Quam autem non vane tale quid metueret ab asseclis et consiliaris Josephi, demonstrabat recens factum,

PATROL. GR. CXLIII.

λα'. Περὶ τῶν διαθηκῶν τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ. Ὁ μὲν γὰρ Ἰωσήφ προσδοκῆσιμος ὢν ἐπὶ τῷ θανεῖν τὰς διαθήκας ἐξήνυεν, ἦν δὲ χρεῖα μεμνησθαι καὶ βασιλέως καὶ τῆς ὑπὲρ ἐκείνου εὐχῆς. Καὶ ἐμέμνητό γε καὶ τῦχετο, οὐ μὴν δὲ προσετίθει τὸ ἅγιος, ὁ σύνθηρος ἔχειν ὡς χρυσθέντας μύρω τοὺς βασιλεῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὕτω πεμφθεισῆς ἐκείνην ἰδὼν ἔχουσαν ἐδυσχέραινε, καὶ γράφει μὲν πατριάρχῃ, γράφει δὲ καὶ τῷ τὴν πόλιν ἐπιτετραμμένῳ, μανθάνει ἐρωτῶντας πῶς τοῦτο πέπρακται! οἱ καὶ ἐφ' ὅτι τῆς βασιλείας κολούει τὸ ἅγιος Μή πως ὡς ἀνάξιον, φησί, με κρίνουν τῆς ἀγιστείας οὕτω γράφει; Γέγραπται δ' ὑπὲρ τούτων καὶ τῷ Ἀντιοχείας πατριάρχῃ τῷ Πρίγκιπι. Οἱ καὶ πέμφαντες ἐπυθάνοντο τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτω γράφειν, ὡς θέλοντος γινῶναι καὶ βασιλέως. Καὶ ὅς μετετίθει τὴν τούτων αἰτίαν εἰς τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μοναχοὺς, καὶ εἰς πιστὴν ἄλλην προῆγεν οὕτως ἔχουσαν ἐπὶ πᾶσι πλὴν προσκειμένης τῆς ἀγιότητος. Ταύτην γοῦν ἐμφανίζων ἔλεγε γράφειν τὸ πρότερον· ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκανδαλίζοντο, μετεγγράφειν ἀσαῦθις τὴν ἐς χεῖρας ταύτην γεγυῖαν τῷ βασιλεῖ. Οὕτως ἦν ἐκείνος εἰρηνικὸς ἐφ'

quod eo apud Sangarim nuper agente contigerat:

31. De testamento patriarchæ Josephi.

Cum enim per id tempus, brevi moriturus, ut tum putabatur, Josephus testes ultimæ voluntatis tabulas rite 507 conficiendas censuisset, in iis ex more mentionem imperatoris, ipsi bene precando faciens, nomini ejus vocabulum ἅγιος, hoc est, sanctus aut sacer, non adjunxit, quo tamen passim imperatores honorari consueverunt, ex quo sacri unctione olei sunt inaugurati. Eas tabulas ad se delatas imperator, legens, miratus in iis omissionem novam, scripsit ad patriarcham ea de re conquerens: scripsit etiam ad præfectum urbis, jubens serio inquirere quo id errore quoque consilio factum ita esset: Vide, inquit, quorsum Josephus me in ordinem redegerit et imperii nostri majestatem imminuerit negato titulo sacri: an quod me peculiariter illo indignum putet? Scripsit etiam in sententiam eamdem Principi Anticheno patriarchæ; qui cum ambo misissent ad Josephum, quærentes cur hoc fecisset, cupere enim imperatorem id scire, ille utrique respondit, culpam ejus erroris penes monachos ipsi ministrantes residere. Et in fidem dicti sui protulit archetypum exemplar testamenti cætera omnia simile perlato ad Augustum exemplo nisi quod titulus ἅγιος, qui desiderabatur in apographo, clare in autographo legebatur. Se igitur prius ita scripsisse: quoniam vero qui circa ipsum erant scandalizarentur, postea relinxisse in eam formam quæ imperatori esset oblata. Ea ingenua confessione Josephus et suam pacificam indolem et suorum ministerium in Augustum invidiam declaravit; causamque huic justam præbuit timendi, ne tam male animati in ipsum homines occasionem aliquam arriperent ejus accusandi quasi Ecclesiæ

31

ἄπασιν. [P. 346] Ἄλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ὑποπτεῦν
ὁ βασιλεὺς, ἅμα δὲ καὶ τοῦ μὴ δόξαι συνιστῆν τὴν
καθ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὡς κατὰ χλεύην καὶ οὐ πρὸς
ἀλήθειαν ποιησάμενος, τὰ περὶ τούτων τοῖς ἐφεξῆς
καιροῖς τῷ τέως ἀνήρτα.

λβ'. Ὅπως συνέβη τὰ κατὰ Βελλάγραδα.

Ἐν τούτοις δ' ὄντος τοῦ βασιλέως καὶ τὰ κατὰ
Βελλάγραδα διηγέλλοντο. Ἄλλ' ἀναληπτέον μικρὸν
ἄνωθεν. Ἰλλυριοὶ μὲν οὖν βασιλέως ἀποστατήσαντες
κατ' αὐτοὺς ἦσαν. Περισχόντες δ' ἐρήμην πόλιν τὴν
Δυρράχλου ἐκ τοῦ προγεγονότος σεισμοῦ ἀνακτιζουσί
τε καὶ τινὰς συναποστάτας σφίσι ἐκεῖ κατοικίζουσι.
Τῷ βῆγῳ δὲ Καρούλφ ἐξ ἐγγίονος γειτονήματος τοῦ
ἀπὸ τῶν Κανίνων φιλίως εἶχον καὶ κατὰ συνθήκας
εἰρήνευον. Τὰ μέντοι γε Κάνινα πάλαι μὲν ἦσαν τοῦ
Χιλίππου Ἀμνηραλῆ, ἀνδρὸς δυναμένου πλείστα, ὃν
καὶ Μεγαλὸν δεδιὼς ὁ δεσπότης, καὶ μᾶλλον ἰσχύσαν-
τος κατὰ τοῦ Μαφρὲ τοῦ Καρούλου ὡς καὶ ἀποκτεῖ-
ναι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνου λαβεῖν συμμαχίᾳ πλείστη
τῆς Ἐκκλησίας, κήδει ἐποιεῖτο, καὶ τὴν πάλαι αὐ-
τοῦ γυναικὸς, κεχηρωμένην ἐκείνου πέμψας συναρ-
μύξει οἱ, ἐκχωρήσας αὐτῷ καὶ Κανίνων καὶ Κορυ-

ἄνωθεν. Ὡς δὲ δόλω κακῶς ἀπεκτόνει, πέμψας τοὺς
ἐξ ἀδήλων κατοϊστεύσοντας, καὶ τὸ δρᾶμα γινέτο,
καὶ ὁ Ἀμνηραλῆς ἐτεθνήκει, ἐβούλετο μὲν κατασχῶν
Κάνινα ἔχειν, ἐμποδῶν δ' ἦσαν οἱ ἐν ἐκείνοις εὐρι-
σκόμενοι Ἴταλοὶ, οἳ καὶ τὸν τῆς ἤττης συνδιαγαγόν-
τες καιρὸν αὐθις ἀπέγλιναν πρὸς τὸν Κάρολον. Κά-
ρολος δὲ πέμψας κατωχύρου τε τὸ φρούριον, καὶ
ὡς ἰδίῳ χρώμενος ἐκεῖθεν ἐξουμῆν τοὺς αὐτοῦ κατὰ
τῆς Ῥωμαίων ἐβούλετο. Τότε τοίνυν ἐθάβρουν μὲν
ἐκεῖνον καὶ ἡ τῶν Ἰλλυριῶν ἀποστασία, ἔχον δὲ καὶ
τὸν κότον ἀρχῆθεν ὡς ἐκκρουσθεὶς ταῖς τοῦ βασιλέως
μηχαναῖς τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκπλοίας, λαὸν ἱκνῶν
ἐκ Βρεντησίου ἅμα μὲν ἱππότην, ἅμα δὲ καὶ πεζόν,
[P. 347] ὡς εἰς τρεῖς χιλιάδας ποσούμενον, διαπε-
ραιοῖ τὸν Ἴόνιον. Οἳ δὲ καὶ καταλαβόντες τὰ Κάνινα,
καὶ ὡς εἶχον ἐσκευασάμενοι, οὕτως ἐκεῖθεν ἐξώρ-
μων ὡς τῇ κατὰ σφῆς τόλμῃ οὔσθαί τινὰς μέγρι
καὶ πόλεως Θεσσαλονίκης, ἔτι δὲ καὶ πόλεως αὐτῆς
πεζῇ συμβαλεῖν. Ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐθάβρουν τῇ κατ'
αὐτοὺς δυνάμει ὥστε καὶ κατ' ἐλπίσμον τὸν κρείττω
διαμερίζειν καὶ χώρας καὶ πόλεις ἑαυτῷ ἕκαστον
τῶν προύχόντων. Ἐξῆρχε δὲ τούτων ἀπάντων ὁ καὶ
τῷ φρονήματι τοὺς πάντας ὑπερφερόμενος. Πρὸς
Σολυμᾶς, μέγιστος μὲν ἡλικία, σοβαρὸς δὲ ταῖς τῆς

illusisset simulanda pace falsa. Quod crimen quia
confirmare potuissent quadam velut confessione
ipsius rei, si revocasset imperator ultro quod fece-
rat, ideo se ille tunc ab eo faciendo continuit,
508 integra ut erant omnia relinquens suspen-
densque in futurum rerum, ut se habebant, præ-
sentem statum.

32. Ut res ad Bellagrada gesta contigerit.

In his imperatori versanti nuntiata sunt quæ
ad Bellagrada contigerant. Ea explicaturis hic
nobis paulo altius repetendum exordium est. Illyrii
quidam dudum excusso imperatoris iugo, sic quasi
sui juris essent, res sibi suas habebant. Hi nacti
eversam terræ motu Dyrrhachiensem civitatem,
eam a se restauratam colonia frequentant e sibi
fidis et pariter imperatori rebellibus, fœdere icto
cum rege Carolo vicinum his præsidium apud
Canina obtinente; qui locus quo casu in ejus
potestatem venerit, dicam. Canina olim sub ditio-
ne fuerant Philippi Ameralæ viri potentissimi, dotali
ei conditione attributa a Michaelē despota. Hic
enim a Philippo sibi metuens, præsertim postquam
Carolus adversus Manfredum prævaluit et hujus
toccisi regnum obtinuit, auxiliis Ecclesiæ maximis
ad eam victoriam adjunctus, præoccupare gratia
quem formidabat sibi que adjungere affinitate sta-
tuit. Obtulit ergo ei in uxorem conjugis propriæ
germanam, quæ Sphantzæ nupsit, et tunc eo
mortuo vidua Philippo isti nuptiali fœdere sociata
est, conciliante ac mittente despota, qui etiam
hac occasione Caninis et Corypho novo affini
cessit. Postquam autem idem Michael circumven-
tum insidiis Philippum telis ex occulto jactis per

subornatos ad hoc jaculatores interfecit, conatus
ille quidem est sceleris sui fructum carpere Can-
inis domino jam carentibus recipiendis. Sed ne
id posset, obstiterunt reperti tunc illic Itali, qui
cum Philippo fuerant, quando est occisus. Hi per-
fidiam insidiatoris detestati 509 rursus ad Caro-
lum inclinarunt. Ille autem missis impigre copiis
arcem illam opere et præsidio munitam ut prop-
riam deinceps habuit, stationem istam opportu-
nam judicans ad effectum veterum suarum machi-
nationum: inde enim commode se sperabat eruptu-
rum in subditas imperatori regiones, quas dudum
invadere optabat. Occasionem porro ejus rei
prosperè tentandæ offerri sibi maturam ratus a
rebellionē Illyriorum, eoque animosius obsequens
iræ, qua pridem in imperatorem ardebat, quod
ille artificiosus suis cum papa tractatibus expedi-
tionem ab eo paratam in urbem Constantinopolim
effectu cassam reddidisset, multitudinem sat mag-
nam partim equitum partim peditum, tria simul
millia militum explentem Brundisio per Ionium
trajecit. Hi perlati Canina, cum ibi se quam
potuerunt optime comparassent, eruperunt auda-
cissime vastis inflati spebus, quasi non solum
obvia cuncta usque Thessalonicam subacturi,
sed ad urbem quin etiam ipsam inoffenso expedi-
tionis terrestri cursu perventuri. Tantum autem
confidebant suis opibus ac viribus, ut velut non
dubia spe læti successus jam nuno præcipui duces
ipsorum inter se partirentur regiones urbesque,
quas quisque post victoriam proprias haberet.
Præerat autem universis illis omnium longe ferocis-
simus Rhos Solymas, vir altissimæ staturæ,
animi superbissimi, superciliosissimi in congress-

ψυχῆς καταστάσειν, ὑπέροφρος δὲ ταῖς ἐντυχίαις, ἄ ξπνθὸς τὴν τρίχα, καὶ ὑπεραύχην ἐκ ψυχικοῦ τινος ἐκθέριμου κινήματος. Οἶμαι δὲ κἀντεῦθεν τὴν ὀνομασίαν σχεῖν, παρὰ τὴν πρὸς Ῥώσ ὁμοιότητα. Προαχθέντες τοίνυν ταῖς τόλμασι οἱ Ἴταλοὶ ἐπὶ τὰ Βελλάγραδα πρῶτον ὤρμων ὡς ἐξ αὐτῆς αἰρήσοντες. Τὸ δὲ γε φρούριον ἔνθεν μὲν τὸν οὕτω πως λεγόμενον ἐπιχωρίως Ἄσουνην ποταμὸν προϊσχύμενον ἐπικείται οἱ κατὰ πλευρὰν, πλὴν οὐκ ἐπ' ἀγχωμάλου, ἀλλ' ἐκκρεμὲς πλημμυροῦντι κάτω γεωλοφούμενον· οὗ δὴ καὶ ἐξῶθεν ἐμβόλην τινὴ σκευαστῶ, ὡς μὴ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἐμποδῶν ἱσταμένοις κωλύοιντο, ὕδρευονται ὅσπ, μέραι τοῦ ποταμοῦ πίνοντες. Τόσον δὲ τῶ φρουρίῳ ὁ ποταμὸς παράκειται ὥστ' ἀπὸ ἐγγίονος θέας τοὺς ἐντὸς σαρίτταις ἀπείργειν τοὺς ἐμποδίζοντας, καὶ γ' ὡς πέλταις τῶ σκεπάσματι τοὺς ἐφ' ὕδωρ ἰόντας χρῆσθαι. Ἐπὶ θάτερα δὲ τούτου λόφος ἕτερος ὑπερανέχει τῆς πεδιάδος, καταντικρὺ κείμενος, οὗ δὴ καὶ ποταμὸς Βοώσης λεγόμενος ἄλλος πλημμυρῶν κατὰ μέσην ἀπείργει τὰ Κάνινα. Παμπληθεὶ γοῦν ἐκείνον περαιωσάμενοι, κατασχόντες τὸν λόφον μετεώρους ὄντας ἐπὶ τῶ μέλλοντι φόβῳ τοὺς

τοῦ φρουρίου περικαθίζουσι, καὶ δὴ ἐπιστήσαντε μηχανήματα πετροβόλα ἐκείθεν βολαῖς ἰσχυραῖς ἐκάκουν τὸ τεῖχος. Ἡ τούτων γοῦν φήμη ἀπτέρῳ τάχει μέχρι καὶ βασιλικῶν ἀκοῶν φθάνει, καὶ τοὺς λογισμοὺς ταράσσει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ τῶν ὄλων τετρεμαίνειν ποιεῖται. Θυμῷ γὰρ συγκράτους τόλμας πῦρ ἐλαίῳ μιγνόμενον ἦν τις λέγοι, οὐκ ἂν τῆς εἰνόνοσ ἀμάρτοι. Οὐδὲ γὰρ ἄλλο τις εἶχε τοπάζειν ἐκεῖνο ἢ τὰς ἐπισχεθείσας δυνάμεις ἐκ μηχανῶν τόσων διὰ θαλάσσης μηδὲν ἰέναι, ταύτας ἤδη διὰ ξηρᾶς εὐοδοεῖν, πλείον ἐχούσας ἐκείνου τὸ δύνασθαι τῷ ἀπ' αὐτῆς βαλβίδος τῆς μάχης κερδαίνοντας ἀποζῆν. [P. 348] Τῷ τοι καὶ καταφεύγειν μὲν ἐπὶ θεὸν ἔγνω, ἐτοιμάζειν δὲ καὶ δυνάμεις τὰς ἀποχρώντως ἀνθεξούσας πλῆθος, ὡς ἅμα τῷ φανῆναι στήναι σφαλέντας κακὰ τῆς πρώτης πείρας τὸ πρόσω μαθόντας ἄδατον. Τὰ μὲν οὖν πρὸς θεὸν οὕτως ἐξητοιμάζετο· παρῆγγελο γὰρ πατριάρχῃ τε καὶ ἀρχιερεῦσι σύναμα παντὶ τῷ κλήρῳ πρῶτον μὲν πάννουχον ἱκετεῖαν πρὸς θεὸν κατ' ἐκείνων ποιήσασθαι, εἶτα δὲ ἅμ' ἔφ πατριάρχῃν τε καὶ σὺν αὐτῶ ἐξ ἄλλου τῶν προύχόντων ἀρχιερέων, τὰς ἱερὰς στολὰς

sibus despectus, flavus crines, cervice insolenter elata incitatis circumagenda motibus naturalem quemdam ardorem præferens: unde crediderim eum Rhos vocatum ex similitudine capitis ejustum comætum vultus colore rubescentis, cum nota specie phalangii Rhox dicta. Ista igitur confidentia Itali ruentes, admovent se primum Bellagradis: arcis id nomen, quam 510 primo se speraverant impetu capturos. Hujus autem talis quidem est situs. Habet hinc quidem prætentum amnem propria indigenarum lingua vocatum Asunem. Adjacet autem anni arx a latere, non plano æqua campo, sed suggestu quodam eminens nativi collis, cujus imum solum fluvius alluit. Ex quo ne haurire ad quotidianum usum hostili vi præsidarii prohiberentur, protensum a radicibus clivi ad flumen aggestæ molis brachium tegebat, opus olim ad dubiorum discrimina temporum paratum. Tanta porro amnis ad arcem vicinia est, ut qui ex eo aquari externi obsidentes volunt, si id ubi proximus est conspectus tentent, sarissis intus degentium contigui sint. Quare nonnisi protecti peltis id tuto aggrediantur. Ex adverso autem hujus quem arx insidet collis, alius eminet supra æquor camporum tumulus, ad quem alter fluvius, Booses appellatus, profluens et planitiem secans mediam fines Caninorum dirimit. Boosem ergo amnem universæ Latinorum copię transgressæ tumulum quem dixi occupant, et sane sollicitos quo apparatus iste desineret Bellagradenses circumcident; moxque ballistis admotis grandium incussu lapidum labefactare murum aggrediuntur. Perlata, velocitate summa, hujus oppugnationis fama ad aures imperatoris, subito ille haud parum conturbatus est: etiam usque ad anxiam de summa rerum formidinem nuntio tali perculsus.

Reputabat videlicet incitari Latinos in hanc irruptionem vi duplici utraque vehementi, ira et audacia, quarum simul mistarum ex mutuo crescit consortio perniciēs, velut cum igni oleum additur. Ergo 511 expertus quanta difficultate tot artificii tractatum, tot objectis apparatus classium ægre hactenus vixque obstitisset, ne mari Latine copię in nostram continentem importarentur; videns jam eas potiri campo, et expeditum deinceps planumque terrestri progressu in ipsa viscera imperii iter insistere, ultimo sibi conatu contendendum statuebat, quo istum primum retunderet impetum; nam eo si non solum impune defungerentur, sed ex hoc etiam cum fructu operæque pretio redirent, in tantum augendos apparebat feroces ipsorum animos, ut his obsisti amplius nequiret. Igitur ut in tam ancipiti discrimine summæ rerum faciendum omnino sibi putavit, ut ad Deum ante omnia recurreret: simul tamen deinde tam numerosas tamque validas eo destinaret copias, ut eorum objectu solo repressi retroque trusi re infecta hostes primo experimento discerent, quam non facile perviæ ipsorum armis ulteriores, imperii regiones forent, quarum utique limen ipsum ac limitem viderent ineluctabili potentia vallatum. Porro quæ ad Dei propitiationem attinebant, in hunc modum præparata sunt. Denuntiatum patriarchæ, episcopis, universo clero est, primum quidem ut noctem simul totam implorando contra hostes Dei auxilio pervigilem ducerent, sub auro-ram vero diei insequentis patriarcha, sex aliis e præcipuis episcoporum secum assumptis et sacris omnes stolis induti, cunctis interim aliis Deum invocantibus, benedictionem sacri olei solemnem rite peragerent; tum paratos ad id fasciculos segmentorum papyri consecrato tingerent oleo.

ἐνδοθέντας, τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε θεοκλυτοῦντων, ἐπιτελεῖν εὐχέλαιον, φακέλλους δὲ παπύρων ποιήσαντος τῷ καθαγιασθέντι ἑλακρ βάπτειν, καὶ οὕτω διδόναι τοῖς ταῦτ' ἀπάξουσι πρὸς τὸ στρατεύμα, ὥστ' ἀποχρῶντ' εἶναι τῷ τῶν στρατιωτῶν πλήθει, ἐφ' ᾧ ἔν καὶ ἕκαστον τῶν παπύρων ἓνα κρατοῦντα ὁμόσε χωρεῖν τοῖς ἔχθοις. Ταῦτ' ἐπετέκτατο καὶ τὴν ταχίστην ἐπέπρακτο, καὶ οἱ θεῖοι φακέλλοι τῶν παπύρων σκεύεσιν ὑελίνοις ἐμβεβλημένοι ἅμα μὲν μετ' εὐχῆς, ἅμα δὲ καὶ μετ' ἀσφαλείας ἐπέμποντο. Βασιλεὺς δὲ τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν Μιχαὴλ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Ταρχανειώτην καὶ αὐτὸν Μιχαὴλ, ἔτι δὲ τὸν μέγαν στρατοπεδάρχην Συναδηγὸν Ἰωάννην, καὶ τέταρτον σὺν τούτοις τὸν ἐκτομίαν Ἀνδρόνικον, τατᾶν μὲν τῆς αὐλῆς ὄντα τῷ τότε. Ἦνοπολίτην δ' ἐπικεκλημένον, ἐγχειρίσας δυνάμεις ἱκανὰς πρὸς τοῦργον ἐκπέμπει, ὀρθωδῖαν μὲν πᾶσαν ἐξ αὐτῶν ἐκβάλλων, θάβρος δ' ἐντιθεὶς πλείστον ταῖς ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν ἱερῶν συνάρσεσιν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀπελθόντες ἀπωτάτω ὅσον ἦν ἐγχωροῦν ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ προσβαλεῖν μὲν ἐξαπιναιῶς οὐκέτ' ἐτόλμων (ἀλογίστην γὰρ ἀντισχεῖν θράσει ἐδόκουν, καὶ μᾶλλον οἱ περὶ τὸν μέγαν δομέστικον, ᾧ δὴ καὶ τὸ πᾶν ἐπετέτραπτο, ἀεὶ προμηθείας θρόνον τιμῶντα), σιταρκεῖν δὲ ἤδη λιμῷ λελοιοπύτας

Α τοὺς τοῦ φρουρίου τοὺς πειράσσοντας ἔγνωσαν ἀποστέλλειν. Ἐφίκει γὰρ καὶ ὁ παραβρέων τὸ φρούριον ποταμὸς τὰ πολλὰ ξυλλαμβάνειν σφίσι, ἅμα μὲν δι' αὐτοῦ φορτηγούτων νυκτὸς, ἅμα δὲ καὶ τῷ κατὰ χρεῖαν ὑδρεύσεως ἐμβόλῳ πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ φρούριον ἀναγωγὴν τῶν φορτίων ἢν ἀσφαλεῖ χρησομένων τῶν ἐπὶ τῷ σιταρκεῖν τεταγμένων. Ταῦτα διανοηθέντες, τοὺς φορτηγούς εὐτρεπίσαντες καὶ ἱκανὰ νηυσάμνοιο τῷ ποταμῷ πιστεύοντες ἐπεμπον, καὶ τοὺς παρὶ [P. 349] τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ αὐτάρχεις πρὸς μάχην τῶν ἐπιθησομένων τάξαντες. Τοῦτο γινόμενον μὴ λαθὼν ἐκμαίνει τοὺς Ἰταλοὺς, καὶ ἐπισχεῖν ὡς ἂν οἱοί τ' ἦσαν ἐξέθορον. Οἱ μὲν οὖν παρὰ θάτερα τοῦ ποταμοῦ Ἀσοῦνη σταθέντες ἔτοιμοι ἦσαν ἐπιόντας ἀμύνεσθαι τε καὶ κωλύειν τὴν σιταρκεῖαν, λιμῷ μᾶλλον τὸ φρούριον ἐλπίζοντες παραστήσασθαι· ὁ δὲ γε Ῥῶς Σολυμάς, σύνναμα τοῖς περὶ ἐκείνων πλείστοις καὶ ἰσχυροῖς οὔσι, διέγνω τὸν ποταμὸν διαπραϊωσάμενος τοὺς παρὰ τὸ χεῖλος ἐπὶ φυλακὴν ἵσταναι καταγωνίζεσθαι. Καὶ δὴ τῷ ρεύματι μετ' ὀρμῆς ἐμβάλλοντες πλείστος Ἰσιώσι τε τὴν τοῦ ὕδατος ῥομὴν καὶ κατὰ θάτερα τὴν ταχίστην γίνονται, φριμαγμοῖς καὶ μόνοις τῶν κατὰ σφᾶς ἀγερῶων ἵππων καταπλήξειν τὸ ἀνθιστάμενον ἅπαν οἰόμενοι. Ὡς γοῦν τῷ θάβρῳ προπηδῶντες εἰκαίως ἐπὶ τοὺς κειμένους

mox darent expeditis cursoribus, qui hos ad exercitum portaturi in procinctu stabant. Erat autem numerus chartularum oleo tinctarum quantus sufficeret, ut unicuique militi contra hostem ituro sua tribueretur, quam secum in praelio gestaret. Hæc ut imperata, sic executioni mandata confestim sunt. Et sacri fasciculi chartarum in vasa vitrea injecti, simul religione congrua, simul velocitate **ΣΣΣ** summa mittuntur in castra. Præmiserat enim imperator eo copias quantas ad quod optabat suffecturas putarat, sub ducibus Michaelē despotā suo genero, magno domestico Tarchaniota, et ipso prænominato Michaelē, magno stratopedarcha Joanne Synadeno, et quarto cum his eunucho Andronico tunc aulæ tata, cui Eonopolitæ cognomen erat. Hos mittens omnem abjicere timorem jussit; et certa victoriæ spe niti, magnopere confisos auxilio divino, quod ab exorato precibus sacerdotum numine haud dubitantes expectarent. Sic illi profecti admoverunt se castris hostilibus quam proxime licuit. Et irruere quidem in hostes primo statim adventu noluerunt. Inconsultæ quippe id fore temeritatis arbitrabantur: quæ fuit præcipue sententia magni domestici, cui cura universa negotii totius et suprema in universum exercitum auctoritas commissa fuerat, ita ut ex ejus providentia ac judicio cuncta ibi penderent. Decreverunt autem mittendos e suis qui commeatum obsessis jam fame laborantibus importarent. Ad hoc videbatur profuturus ipsis fluvius, arcem, ut divi, prælabens: nam et impositis illi noctu navibus facile versus arcem promoturi videbantur necessariam annonam; et si hostes id prohibere

conarentur, beneficio valli ab arce ad fluvium producti aquationis tuto faciendæ causa, suos quoque vectores rei cibariæ commode ad inoffensum transitum tegendos verisimiliter autumabant. Hoc consilio bajulis expeditis, oneratiæque commeatu ratibus, eas secundo immittunt amne, dispositis in ripa idoneo numero militibus ad impetum obstare **ΣΣΣ** conantium arcendos. Non latuit hostes quid pararetur. Erumpunt statim furioso contra impetu Itali. Pars horum in adversa fluvii Asunæ instructi ripa stabant, procincti ad repellendos eos qui alimenta obsessis inferre moliebantur: hos enim se fame compulsuros ad deditionem speraverant. At Rhos Solymas cum magna suarum manu, virorum utique fortium et roboris præcipui, trajiciendum sibi ultro fluvium statuit ad eos debellandos qui ex adversa ripa secundo amne fluentium transitum defensabant. Ergo equitatu denso eluctati torrentem impetum fluminis, ulteriorem oram brevi tenuere, fastu tanto, ut solo fremitu et hinnitibus ferocious equorum quibus insidebant perculsuros se aversurosque statim in fugam adversarios omnes confidere viderentur. Cum igitur exsistentes e flumine quasi perfunctorie et contemptim prænimia certi successus fiducia in nostros ibi stantes inveherentur, hi partim prudenti cautione periculi, partim arte quadam stratagematis, ad eliciendos hostes in locum iniquiorem, paululum retro cesserunt. Nacti vero locum aptum, fixis in eo vestigiis insequentes equites armatura impeditos gravi jacutis petere cœperunt. Ac in ipsorum quidem corpora galeis ac loriciis protecta perferre se ictus sagittarum

τας ἐξώρμων, οἱ μὲν πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἐμβολὴν τοῦτο μὲν φυλαττόμενοι, τοῦτο δὲ καὶ τεχνιτεύοντες ἐπεικῶς εἶξαν, ἐπιτήδειον δ' εὐρόντες τόπον μετὰ βάρους ὄπλων ἰόντας κατοίστευον. Κάκεινων μὲν ἐφικέσθαι τῶν ἀδυνάτων φόντο, ἐπαίρων δὲ βάλλοντες τοὺς ἵππους, εἴ πως κατευστοχήσαντες τοὺς ἐπὶ τῶν ἵππων γαννυμένους πεζοὺς ἀποδείξαιεν. Ἐτρώθησαν γοῦν καὶ ἄλλοι τῶν ἵππων, τιτρώσεται δὲ καὶ ἡ τοῦ Ῥῶς Σολυμᾶ, πλὴν οὐ καιρίως ὥστε καὶ ἐξακινάως καταπεσεῖν. Ὅμως (τὸ γὰρ βέλος ἤπειγε) καὶ τοῦ πολλοῦ θράσους καθυεῖτο καὶ τὸν ἐπιθάτην εἰκασίως ἔφερον, ὥστε καὶ σιτοδοχείῳ κατὰ γῆς προσπαῖσαι ἀνεψιγῶτι, συμποδισθῆναι τε καὶ τὸν ἐπιθάτην καταβαλεῖν. Οἱ δὲ μὴ δυνάμενον κινηθῆναι τὸν σοβαρὸν περιστάντες χερσὶν ἀλίσκουσι. Φημιζεται γοῦν παραυτὰ ἐνθεν μὲν τοῖς τοῦ βασιλέως, ἐκείθεν δὲ τοῖς κατὰ τὸ φρούριον ἢ ἐκείνου ἄλωσις. Καὶ οἱ μὲν ἐν χερσὶν εἶχον τὸν τέως μέγα σοβαρευόμενον, οἱ δὲ τοῦ φρουρίου καὶ πρὸ τοῦ τοὺς ἀγγελοῦντας παραγενέσθαι ἐφηδόμενοι τοῖς ἐκτὸς τὴν ἄλωσιν ἤγγελλον. Ἄμα γοῦν ἔφ' οἱ ἐντεῦθεν συνησπικιώτες, κρατοῦντες ἕκαστος καὶ τὸν θεῖον ἐξ ἑλαίου πάπυρον, περαιοθέντες τὸν ποταμὸν τετραραγμένοις ἐμπύπτουσι καὶ ἄμα πρὸς φυγὴν τρέπονται. Οἱ μὲν οὖν

κατὰ στόμα παιόμενοι διεφθείροντο (οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἀντισχεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μαθεῖν μόνον τί τὸ γινόμενον ἐτρέποντο κατὰ πρόσωπον), οἱ δὲ κατὰ πώτου πληττόμενοι διωλίσθαιόν τε τῶν ἵππων καὶ πίπτοντες ἔθνησκον, ἔστι δ' οὗ καὶ ζῶντες συναλαμβάνοντο. Σπουδὴ γὰρ ἦν τοῖς μὲν τὸν ποταμὸν Βούσσην φθάσαι καὶ περαιοθεῖσι σωθῆσεσθαι, τοῖς δὲ τοῦ [P. 350] βασιλέως τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν αὐτῶν ὀρμὰς διακλείειν προφθάνουσι. Μὲν δέει τοῦ μὴ κωλυθῆναι παντάπασιν, αὐταῖς σκευῖς καὶ γυναιξὶν ἐνειλούμενοι, καὶ ὁ ἐπιὼν τὸν προύοντα καταπατῶν τε καὶ κατασποδῶν, αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα ἐσφάλλοντο, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπετέμοντο οἱ ἱππεῖς πρὶν φθάσαι τὸν ποταμὸν, καὶ ἔργον εὐζῶνου πεζοῦ ἱππεὺς ἐγένετο σοβαρὸς, ὡς ἀλίσκεσθαι μὲν πλείστους, ἄμα δ' ἐαλωκότας ἀπάγεσθαι πρὸς τὸ φρούριον, καὶ πάλιν ἄλλους καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τοὺς ἕν φονεύεσθαι, τοὺς ὀνομαστοὺς δὲ συλλαμβάνεσθαι, μέχρις οὗ καὶ τὸν ποταμὸν Βούσσην φθάσαντες οἱ μὲν ἔκοντι ἑαυτοὺς ἐβρίπτουν κατὰ τοῦ βέους, τὸ ἐξαπολωλέναι προτιμώντες τοῦ μετ' ἀσχύνης πεσεῖν εἰς χεῖρας Ῥωμαίων, οἱ δὲ βίβ' τὸν ποταμὸν διεκπαίοντες ἐκ πολλῶν ὀλίγοι πρὸς τὸ τῶν Κανίνων φρούριον διεσώζοντο φεύγον-

posse desperantes, in equos collimabant, partem se ferociae dempturos superbe se ex equis ostentantibus rati, si pedites ex equitibus facerent et sic eos percussos casu, mole armorum gravatos, facilius obnoxios haberent. Igitur cum alii vulnerati equi sunt, tum equa generosa et præferox, qua Rhos Solymas insultans minaxque **§ 14** ferebatur, percussa telo est; non lethali quidem ictu, quo statim, concideret: tamen sensu qualiscunque salis alte penetrantis vulneris turbata non parum, multum de priori remisit audacia, sessoremque jam segnius et titubanter sustinebat, quoad impingens forte in excavatam illic foveam frumento, ut sit, condendo, implicatam cavo pedem expedire non valens concidit, equitem superciliosum prius illum ferumque dejiciens; quem ob pondus armorum immobilem hærentem nostri undique accurrentes comprehensum adducunt. Divulgata momento est totis imperatoris castris et intra ipsam obsessam arcem ducis hostium comprehensio. Et in castris quidem certa fides erat oculorum, præsentem, quæ manibus teneretur, prædam cernentium ac scilicet illudentium in eam servitutis humilitatem jam redacto tam tumide paulo ante gloriatori. Obsessi vero etiam antequam ad eos pervenissent qui hoc nuntiatu missi erant, nescio quomodo casus ejus facti certiores, signa lætitiæ ediderunt, ex quibus nostri procul intelligerent jam soire ipsos quid contigisset. Ergo sub auroram nostri omnes armis sumptis, correptaque quisque in manum tincta oleo sacro chartula, trajecto amne in turbatos clade ducis hostes ruunt. Hi statim funduntur fuganturque, paucis qui os obverterant spectandi potius curiositate quam

resistendi animo, subito dejectis. Fugientium autem jam pariter omnium terga insequentes nostri valide incussis missilibus cædebant. Unde prosternebantur equites, vulnere aut offendiculo equis lapsantibus evoluti. Horum plerique occumbant: vivi nonnulli capiebantur, interclusi eo quod summo studio captabant. Id autem erat pervenire ad Boossem fluvium et eo transito salutem in tuto ponere. At imperatorii **§ 15** cursum istum retardare tum a tergo lacessendo, tum præcurrendo viamque obstruendo, varie certabant. Inter quæ Itali confusi, qua metu ne prohiberentur in tutum evadere, qua mistione inordinatissima sarcinarum et mulierum quas una secum trahebant quibusque impliciti conflictabantur, trudebant dejiciebantque sese mutuo, temere invicem incurrentes ac conculcantes, ita ut eorum multocurrentium ad flumen equorum unguis contererentur; et afflicti lapsu superbe cataphracti, equites præda facili erant peditum expeditorum. Horum plurimi simul capiebantur, simul ad arcem custodiendi trahebantur, redeuntibus mox qui deduxerant, et aliis alios aliosque similiter, statim ubi corripuerant, in tuta custodia locantibus, eo in his discrimine servato, ut vulgus quidem et gregarii necarentur, insignioribus et primariis reservatis. Per hunc tumultum qui tandem e Latinis ad Boosis ripas pervenire potuerunt, se volentes in flumen præcipitabant, mortem præoptantes ignominiosæ sub Romanis captivitati. Fuere tamen quibus conatus transnandi succederet. Hi perpauci e plurimis in Caninarum tandem arcem tutum ex effusa fuga receptum habuerunt, nudi, inermes, qui paulo ante fastuosi ac pinaces universum Ori

τες, γυμνοί τε καὶ ἄοπλοι καὶ κειροὶ οἱ πρό μικροῦ ἅσπεροντες καὶ ὡς νοσητῶν τὴν Ῥωμαίδα καταλαθεῖν κατ' ἐλπίσμον ἔχοντες.

λγ'. Θρίαμβος τῶν ἐλωκτόων κατὰ τὰ Βελλάγραδα.

[P. 351] Ἄξιον δὲ μηδὲ ἐκείνων τὸν θρίαμβον τὸν ἐν τῇ πόλει γεγονότα παραδραμεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ κράτος ἐνίκων οἱ βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκονιστὴ τὰ θαυμαστά κατὰ τῶν ἀλαζόνων κατάρθουν, τοὺς μὲν πεσόντας ἐσκυλευον, πλοῦτον συλλέγοντες ἔπλων τε καὶ ἐνδυμάτων καὶ ἵππων καὶ σκευῶν παντοίων ἐξησκιμένων, τοὺς δὲ γε ζῶντας αὐτοὺς τε καὶ ἵππους αὐτῶν ἐπισυναθροίσαντες, καὶ τοὺς μὲν πίδαεις ἀφύκτοις δεσμύσαντες, τοὺς δ' ἀνέντες εἰς ὑποζύγια, σφίσι τὴν στρατιὴν ἀναλαβόντες (οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐντεῦθεν δεδιέναι πανστρατιῶν ἐλωκτόων) ἐς βασιλέα μετὰ γε τροπαίων λαμπρῶν ἀνεξεύγυσαν, θέα ὄντως φιλορωμαίοις παθαύμαστος. Ὁ γοῦν βασιλεὺς δεξάμενος μὲν τοὺς ἰδίους, μαθὼν δ' ἐς τὰ κριδὲς τὰ πραχθέντα, ἐτι δὲ καὶ ἰδὼν ἕκαστον αὐτοῖς ἵπποις τε καὶ σκευαῖς, τοῖς μὲν κατεσκληρόκοι καὶ μόνοις ὀστέοις καὶ δέρμασι τὴν πάλαι δεικνύουσιν εὐκληρίαν, ταῖς δὲ διεβρωγυλαῖς οὐκ αὐταῖς ἴσως αἷς καὶ πρῶν ἔχρῶντο, ἀλλὰ ταῖς τυχοῦσαις καὶ αἷς ἂν ἐκείνους ἐπολυώρου οἱ ἔλεοντες, καὶ γε

στοιχηδὸν διεληλακότας νηπινοήσας σώματα στρηγὰ μὲν τῷ τότε καὶ οἷα μηδὲ σώματ' ἂν τις εἶπεν, ἀλλὰ σκίαι τῶν πάλαι γιγάντων, ψοκίαι δὲ τῷ μὲν κατὰ σφᾶς παθεῖ καὶ λίαν καμυτομέναι, τῇ δὲ τῶν προσώπων τάπει καὶ τῷ τοῦ φρονήματος ἐμφορθεῖ τὴν πάλαι δηλοῦσας ἐλευθερίαν, ἐπεκάρμθη, μὲν τοῖς κατ' ἀνθρώπων συναντήμασι, χεῖρας δ' αἶρει πρὸς τὸν θεὸν καὶ ὁμολογεῖ τὴν χάριν τραπῆ τῷ στόματι, καὶ γε θέλων ἀνάγκρακτα θεῖναι προστάσει γράψασθαι τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοιχίσμασι, κλήν οὐκ αὐτὰ καὶ μόνα, ἀλλ' ἄδῃ, καὶ ἀρχῆθεν θεοῦ γέγονεν ἔλεοντος, κᾶν ἐκεῖνα μὲν καὶ κᾶθις ἐν προστάσις γεγράφτο, τὰ δ' οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι ἐπεκλήθοντος τῷ βασιλεῖ τοῦ θανάτου. Ἐκείνους δὲ, τὴν τοῦ θεοῦ χάριν δεικνύναι θέλων ἐπὶ πάντων, οὐκ αὐτοὺς μεγαλίζόμενος τοῖς πρώτοις τελεσθεῖσιν οἷα τις ἀπειροκαλὸς καὶ μικρόψυχος, ἀλλὰ μᾶλλον θεὸν μὲν εἰδὼς αἴτιον θεὸν δὲ καὶ μεγαλύνειν προθέμενος, θρίαμβον προτάσει καταγαγεῖν. Ὁ δ' ἦν, ἴστατο [P. 352] μὲν ἄνωθεν ἐξ ἀπόπτου ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βλαχερνῶν, πρὸς κατὰ θάλασσαν δυτικὸν ἀφῶν, ἐφ' ᾧ ἅμα μὲν θεῖτο, ἅμα δ' εὐσύνοπτος εἶη τοῖς θεωμένοις. Ἦγοντο στοιχηδὸν ἐκείνοι καθ' ἕνα, ὡς εἶχεν ἕκαστος ἐφ' ἵππον, κατὰ θάτερα τῶν πλευρῶν καθήμενος. Ἐδίδοτο δ' ἐκάστῳ κρατεῖν καὶ κοντὸν ἐ

se tanquam avicularum nidum implurium impune rapturos, ablaturus ludibunde, speraverant.

33. Triumphus captorum ad Bellagrada.

Dignum porro fuerit neo illum triumphum præterire, qui hujus gratulatione successus celebratus in urbe est. Postquam enim plenissimam 516 Cæsaree victoriam reportarunt, aut potius facile ac sine pulvere tam mira in arrogantissimos jactatores gesserunt, mortuos quidem spoliarunt, unde divitias congesserunt plurimas ex armis, vestibus, equis, vasis elaboratis omnis generis; superstitibus autem et equos ipsorum congregantes: illos compedibus vinctos validis, hos solutos et abactos inter jumenta, copias secum universas quas duxerant resumpserunt (neque enim erat cur ibi ad præsidium limitis pars earum ulla relinqueretur, ubique hostibus plane deletis) et redire ad imperatorem instituerunt, splendidis illic prius tropæis positis. Spectaculum sic euntes passim præbebant mirifice jucundum bene affectis erga 517 res Romanas. Imperator ubi qua par erat gratiæ significatione suos excepit, ubi rem ut gesta erat e sigillatim et exacte narrantibus audivit, ubi etiam otiose inspexit unumquemque captivorum cum equis et vestitu, equis strigosis et exsuccis, tamen in illa macie nihil præter pellem obductam ossibus trahentium signa non obscura monstrantibus pristini vigoris, vestitu obsoleto et lacero, non eo videlicet quo prius domo allato usi fuerant, sed ex forte obviis centunculis ad necessarium tegmen spoliatorum corporum precario ascito aut spectantium misericordia concessa, hos, inquam, in lon-

gam digestos seriem intuens Augustus attente singulos, corpora observabat squallida illa tunc quidem luridaque, sed quæ non tam corpora quis diceret quam umbras veterum gigantum; quorum animæ tamen, casu licet ac malis fractæ, quadam exporrectione facierum et eminente in fronte ac supercilliis audacia veterem libertatem præ se adhuc ferrent, motus intima est miseratione 517 humanorum casuum, manus autem ad Deum sustulit, clara voce gratias ei referens; et quasi votivis volens tabulis gratitudinem hanc suam extare in posterum testatam, præcepit pingi super parietes palatii totam hujus victoriæ ac pompæ triumphalis seriem, non hoc autem solum, sed et alios præterea prosperos successus, quibus antea quoque suum Deus imperium dignatus erat fortunare. Continuoque inchoatum id opus est in vestibulo porticum regis: sed perduci ad finem, et hujus ultimæ adjunctione victoriæ compleri monumentum id non potuit ante mortem hujus imperatoris Michaelis, quæ paulo post contigit. Porro istos tunc captivos ostentare per urbem triumpho traductos voluit, non ille quidem jactationis suæ causa, quasi sibi laudem glorianter ascribens victoriæ istius nuper partæ, id quod insolenter vani pusillique animi nota non careret, sed eo studio ut et Deo ipse grates debitas profiteretur, et ounctos invitaret ad divinum Numen ob præclarum nobis indultum beneficium laudandum. Pompa igitur ipsa in hunc modum processit. Stabat imperator excelso in loco palatii Blachernarum juxta mare in occasum obverso, ut simul spectaculo frueretur, simul esset ipse late conspicuus multi-

παύρου ἢ τινος ἄλλου εἰκαίου, ὡς τρόπαιον πάντως ἁ καὶ ἀλαπαδνός ἐπ' εὐσωματοῦντι, καὶ καταπεπτικῶς ὡς κατὰ σφᾶς πταίσματος, Ὅχλος δὲ παρ' ἐκάτερα πλεῖστος ἴστατο, οἱ μὲν τὰ τῆς τύχης ἐποικτιζόμενοι καὶ γε ἐλεοῦντες εἰκαίως ἀγομένους τοὺς μεγιστάνους, οἱ δὲ καὶ ἐπιμωκώμενοι, δεικνύντες οἶον ἐς ὀπίσσω φέρε: μετανοίας ἢ ἀπόνοια, ἢ μικρὰ μὲν σαίνει, μεγάλη δὲ τὰ κακὰ φέρει. Ἄλλοι δὲ καὶ συρίττοντες, οἷα τοῦ πλῆθους, ἐχλεύαζον. Τρυφή δ' ἦν αὐτοῖς ἢ τῶν ἀλωμένων πομπῇ, οὐ τόπον ἐκ τόπου μεταλαμβάνουσιν ὡς δῆθεν μεταφερομένων καὶ κενὸν σφῶν ἀφιένων τοῦπισθεν· ἀλλ' ὁ μὲν ἤγετο, ὁ δ' ἐπῆγετο, καὶ τρυφήν ἱκανὴν ὁ πρῶτος τοῖς φιλοθεάμοσι παρασχὼν τῷ μόνῳ φανῆναι ἀπὼν οὐκ ἐλύπει, ἑτέρου διαχορμένου τὸν τόπον καὶ τὴν τάξιν τοῦ τέρψαντος. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ αἰεὶ νέον ἐπιόντες τῷ ἄλλοι καὶ ἄλλοι φαίνεσθαι κατὰ τὴν ἐν τῷ κύκλῳ κατατομὴν ἑτέρων τῷ καινῷ πλεον τοὺς θεωμένους. Ἦν δ' ἄρα μὴ μόνον αἰοιδῆ νεωτάτῃ ἐπίηρος τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλὰ γε καὶ νέα θέα ποικίλη τοῖς ὄρωσι τρυφή. Ἀντίποις γὰρ ἐπὶ νέῳ, καὶ νέος ἐὼι παρηδηκότη, καὶ γε γυμνός ἐπ' ἐνδεδυμένῳ, καὶ ἀκαλυφῆς ἐπὶ καλύπτρῳ φέροντι, καὶ κατηφιῶν ἐπ' ἀγερῶχῳ,

καὶ ἀλαπαδνός ἐπ' εὐσωματοῦντι, καὶ καταπεπτικῶς τῷ πάθει ἐπὶ τῷ λογισμοῦς ὀρθοῦς φέροντι ἐποικτιλὸν τὰς τῆς θέας, καὶ ὀφθαλμοῦς εἰστίων τῶν συμμιγῶν ὕψεων. Οὐδὲ γὰρ ἐς ὀλίγον ἢ σχοινοτενῆς ἐκείνη σειρὰ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐς ὅτι πλεῖστοο συχναῖς ἐκατοστύσι διείληπτο. Ἐκαστος δ' ἴόντων ἐπὶ τὸ παρ' ἐκάτερα τοῦ βασιλείως γινόμενος καὶ ἄκων ἐδίδου, κύπτων ἐξ ἐφεστρίδος, τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν, μορφάζων τὸ ταπεινὸν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς οὐδαῖνον μετασχηματίζων εἰς ἰλαρότητα. Οὕτω μὲν οὖν εἰσελθόντες τὴν πόλιν, καὶ διὰ μέσης ταύτης ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρας τοῖς κατὰ σφᾶς ἀνιαιροῖς ἐμπομπεῦοντες, τῇ τῆς Ζευξίππου δίδονται φυλακῇ (*), τοῖς τυχοῦσι μὲν χλεύη, ἔλσεινοὶ δὲ τοῖς ἐπιεικεστέροις γινόμενοι. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθησαν τῆδε.

λδ'. Τὰ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν Λάζων Ἰωαννην, καὶ ὅπως αὐτὸν ὁ κρατῶν ἐπεγάμβρευσεν.

[P. 353] Βασιλεῖ δὲ οὐ μόνον τῶν αὐτοῦ μετῆν εἰς κόσμον σφᾶς ἄγειν τὰ πρέποντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας κατὰ τινα δεσποτεῖαν ὑπερηρμένους τὰ μέτρα συστέλλειν διὰ σπουδῆς ἦν. Καὶ τοὺς μὲν

tudini spectantium. Ducebantur continua serie captivi sigillatim, idoneo intervallo invicem discreti. Equo quisque proprio vehebat, non libratus in dorso cruribus hinc inde pendentibus, sed sedens pedes compede vinctos in alterum equi latus demittebat. Inditus erat manui cujusque contus ex papyro aut vili alia materia, insigne videlicet offensionis belli qua erant in istam redacti sortem. Turba constipabatur utrinque densa, quorumdam miserantium fortunæ casus infestos, præsertim ubi in principes ac primarios viros tali traductos ignomina incurrebant oculi 518 aliorum contra irridentium insultantiumque ultro increpando, meritum eos ferre vesaniæ suæ fructum, seram pœnitentiam, quæ proles esse solet inconsultæ amentię, modicum quidem initio quos abripit mulcentis, ad extremum gravissime multantis. Erant e facie præsertim plebis qui etiam miseros exsibilarent. Durabat autem dulcis spectaculi voluptas uno licet in loco hærentibus, nec opus habebant alio migrare, ut viso, quod placuerat, prætereunte fruerentur. Succedebat enim assidue præeunti sequens pari suo dedecore ludibrium exhibens, et oculos abunde pascens, ne præterlapsus sequi aut requirere curarent. Quin potius crescebat dulcedo spectandi, prævertente satietatem continuæ quadam velut mutatione scenæ, sannis præsertim gregariæ multitudinis et petulantis ætatis materiam præbente ridicula tonsura fæde rasorum orbe toto caput, novitatis apud vulgus specie jucunda. Qua sicut gaudebant oculi, sic et aures demulcebantur confusis improperis in hostes jactis digna patientes; quæ instar habebant novæ cantilenæ, placere plurimum (ut vetus habet verbum) populo solitæ.

Distinguebatur autem pompa multa varietate, et ipsa delectante, dum adolescentulo succedebat juvenis, intermisciebantur juvenes viris; semper inexpectatum aliquid vices variæ multiformis spectaculi offerebant, dum nudus post vestitum trahebatur, succedebat pileatus intecto verticem, dejectus vultum ferociter contumaci, macer pingui, fortunam abjecte ferens excelsum animum oris constantia monstranti; quæ velut erant fercula varia, et hoc ipso gratissima, exquisiti oculorum epuli, tanto producti spatio temporis per quantum loci 519 protendebatur longissima catena, vinctas innectens intervallis inter singulos justis, plurimas hominum centurias. Porro singuli ut ad locum venerant, unde superne despectabat imperator, venerari eum vel inviti profunda ex equis capitis demissione cogebantur, id tamen se plerisque libenter facere quadam modestiæ affectatione simulantibus, quin etiam quo penitus contabescabant animi mœrorem reidentis oris ascititia hilaritate fucantibus. Sic ingressi civitatem, et si per eam quantum patet universam probrosa sui dedecoris traducti pompa, in carcerem Zeuxippi coniecti sunt, vulgarium, ut dixi, hominum intemperanti ludibrio irrisi, elegantius institutis et per hoc humanioribus infelicitati condolentibus ipsorum. Atque hæc quidem acta in hunc modum sunt.

34. De Lazorum principe Joanne, ut eum imperator sibi generum fecerit.

Cæterum imperatori non solum curæ erat, ut qui cum eo et sub eo vivebant, intra fines sese continerent decentis moderationis; sed et istam extendebat providentiam ad alienos quadam interdum intumescens fiducia potentię, quorum effc-

(*) Cf. Glossarium v Zeuxίππου φυλακῆ.

ἄλλους δόρυ κινῶν ἠνάγκαζε τοῖς μετρίοις χρῆσθαι, τὸ μὲν αὐτόνομον ἐκ τύχης ἔχοντας σφᾶς καὶ συμβῆ-
ματος, τὸ δ' ἄλλως ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν καὶ
βασίλειας δικαίους κατωφρυῶσθαι κινδυνῶδες ἐχυ-
τοῖς μαθόντας· τῷ δὲ γε τῆς τῶν Λαζῶν ἀρχοντι
Ἰωάννη παρασήμοις βασιλικοῖς ἐμπομπέουσι, οὐ
μυτὸν ὄλωσ βασιλείας ἐκείνῳ, πέμπων πολλάκις
ἐπήγγελλε τῆς μὲν καθ' αὐτὸν ἐξουσίας ἀνέδην ἔχειν
ὡς βούλεται, ὀνομάτων δὲ καὶ παρασήμων βασιλικῶν
φειδεσθαι· μηδὲ γὰρ ἄξιον, αὐτοῦ βασιλέως ὄντος,
ἐπ' αὐτοῦ βασιλείου θώκου καὶ πόλεως, καὶ τινὰς
ἄλλους ἐπὶ τοῦ μείζονός τε καὶ ὑπεροτάτου φημιζέ-
σθαι ἀξιώματος, ἀλλὰ μέρος ὄντα κἀνεῖν ἐπισυνά-
πτειν τῷ ὄλῳ, μηδ' οὕτω βασιλικῇ τάξει τὴν σύγχυ-
σιν ἐπιφέρειν. Τοῦτο γοῦν πολλάκις ποιῶν οὐδὲν
πλέον ἤνυτεν ἢ τὸ δοκεῖν μηδὲν ἔχων ἀνύτειν· Ἰπερ-
ηφάνει γὰρ βάρβαρος ὢν καὶ ὑπερέωρα τὴν πρόσ-
ταξιν, καὶ τινὰς προφάσεις τοῦ μὴ αὐτὸς κατάρξει
τῆς ἐπὶ τούτοις παραβασίας, ἀλλ' ἀπὸ πατέρων ἔχειν
ἐπλάττετο· προσέτι δὲ μηδὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἔην
ἔλεγε κολοῦειν οὕτως ἀξίωμα πατρικὸν ἐκ πλείστου
καὶ ἐς αὐτὸν κατιὸν, μηδ' ἀκλειεῖς καὶ αὐτοὺς εἶναι
τὸ μέρος εὐκλείας στερηθέντος ἐκείνου βασιλικῆς.

rentem sese supra modum arrogantiam temperare
ac comprimere studebat. Quo in genere alios qui-
dem quos fortuna casusve aliquis sui juris et omni
subjectione liberos fecisset, manu armata fastum
demittere coegit, belli offensionibus edoctos quam
periculosum ipsis esset transilire cancellos, et su-
pra quam sors et opes ipsorum ferrent, usque ad
usurpationem jurium regionum assurgere. Lazorum
520 vero principi Joanni, qui regni insignibus
temere ac præter fas assumptis se ostendebat, sæ-
pius denunciavit nihil se quidem obstare quominus
dominio sui principatus prohibito uteretur: illud ma-
gnopere monere, abstinere nomine regio, nec eum
vestitum aut ornatum adhiberet, qui characterem
præferret Cæsareæ potestatis. Meminissetque non
decere ipsum, qui pars esset imperii Romani,
ejus sibi cultum et notas majestatis arrogare, qui
legitime constitutus in throno Augusto imperatri-
cis urbis loci ejus ipsius et summæ dignitatis offi-
cio cogeretur dare operam, ne membrum exæqua-
ret se capiti et discrimina graduum honoris ambi-
tione turbulenta confunderet. Verum ex hisce,
licet sæpius iteratis monitis, non alium Augustus
fructum retulit quam desperationem quidquam
deinceps hac via proficiendi. Superciliosus quippe
barbarus tumore se inflabat suo admonitionesque
spernebat, prætextus obtendens vanos, fingensque
se non primum inchoare ista, quorum scilicet
usum a patrum exemplis duceret; ac quando re-
digere se ultro in ordinem vellet, haud passuros id
suos, ad dedecus propriæ reipublicæ pertinere ratos,
si transmissum avita successione principatus decus
dynasta ipsorum degeneri vilitate abjiceret. Haud
enim se tam contemptibilem imperii late clarissimi
partem esse, ut indigni videri deberent qui splen-

Μείω γὰρ φθόνον πεδίλων εἶναι κοκκοβαφῶν καὶ βα-
σιλείας ὀνόματος τῷ [P. 354] τὰ μείζω ἔχοντι· τὰ
δ' ἦν, ὡς ἔλεγεν, ὑπόπτως τε καὶ δουλικῇ ἐντυχίᾳ
καὶ εἰρηνικῇ σπονδαὶ καὶ πρὸς τὸ συγκεχωρητὸς
ἐφ' ἅπασιν. Ἐγὼ γοῦν ὁ κρατῶν διὰ ταῦτα μετελ-
θεῖν ἄλλως τὸν Ἰωάννην, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ νέον
ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθίστατο. Κήδει γοῦν θέμνος εἰσ-
ποιήσασθαι καὶ τὸ δι' ὑποψίας εἶναι τοῦ κολοῦειν
ἄλλως θέλγειν τὴν ἐξουσίαν καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τῆς
βασίλειας δίκαιον ἐπαγγέλλειν τὴν μεταμφίαν ἀνι-
ρεῖν (παισὶ γὰρ οἰκέοις μὴ ἂν ἔχειν χώρων βούλεσθαι
τῶν δικαίων σφίσι καθυφεικός), πρῶτον μὲν ἐκ
πλείστου μεγαίσαι καὶ σοφοῖς τὰς πρὸς ἐκεῖνον
προσεβείας ἐκπληροῦν ἔγνω, ὡς ἂν ἅμα μὲν τῷ τῶν
προσώπων ἀξιωματικῷ ἱκανὸς τὰ ἐς πίστιν ἔχη τοὺς
λόγους δεικνύειν ὄντας, ἅμα δὲ καὶ τῇ κατ' αὐτοὺς
ἐπιστήμῃ τῶν λόγων πείθειν οἷς λέγει καὶ πᾶσιν χει-
ρίστην ἐκκρούειν ὑπόνοιαν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ μέγας
λογοθέτης ὁ Ἀκροπολίτης ἔτι ζῶν ἀπεστέλλετο, καὶ
ὁ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας μέγας οἰκονόμος ὁ Σιφι-
λῖνος, μεσολαβήσοντες μὲν καὶ τὰ τοῦ κήδους (ἦν
γὰρ καὶ τρίτη θυγάτηρ τῆς βασιλεῖς Εὐδοκίας, ἦν δὲ
συναρμόζειν εἰς γάμους τῷ Ἰωάννῃ ἐβούλετο), πεί-

orisillius antiqui res iduis adhuc quibusdam quasi
radiis fulgerent. Nec esse cur invidetur bonos
rubrorum calceorum et regni nomen majora utique
habenti. Sic ille, per illa majora, quibus frui se
gloriabatur, innuens prostrationes ipsi a subditis
in occursu venerantibus fieri solitas, et tractatio-
nes pacis ac fœdera æquo jure cum maximis re-
gibus inita. His turgentem magnificis 521 de se
sensibus Joannem, flore præterea viridis ætatis et
principatus novitate ferociorem, facile intellexit
imperator non alia ratione adducendum ad subje-
ctionem erga se aliquam si eum affinitate præ-
occupatum adoptionis modo quodam in familiam
insereret suam. Sic enim se illi suspicionem, qua
abalienabatur abs se, dempturum, modestiam istam
cultus et titulorum non alio ipsi animo ab impe-
ratore præscribi quam ut exauctoraret ipsum et
jure ditionis patriæ privaret. Ubi enim is sensisset
vocari se ad honorem imperatorii conjugii, haud
amplius formidaturus videbatur talia imperatorem
machinari, cum natura non ferat soceros deterere
dignitatem minuereque opes generorum velle; quos
contra patria charitate complectantur, et auctos
fortunis ac titulis etiam supra hæreditaria bona
cumulatis cupiant. Hoc animo imperator ac spē,
viris summatibus iisdemque prudentissimis lega-
tiones ad Joannem demandavit, ut et dignitas ipso-
rum conciliaret promissis fidem, et eloquentia
dexteritasque tractandi cunctas eluctata suspicio-
nes quæ obstarent, persuadere quod optabatur tan-
dem posset. Itaque cum Acropolita magnus logo-
theta, dum viveret, tum Xiphilinus Magnæ eccle-
siæ œconomus ad Lazos missi, ut offerrent Joanni
nuptias tertie imperatoris filie Eudociæ, nihil
omiserunt industrie atque artis, quo vel ipsum

σοντες δὲ αὐτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐκείνους μὲν ἐφείναι τῷ νέῳ τὴν πρὸς βασιλέα ἄφιξιν, αὐτὸν δὲ πιστὰς ἔχοντα τὰς ἐλπίδας ὡς ἐπὶ καλοῖς προσκαλούμενον ἀπαντῆν μετὰ θάρρους. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ταῦτα, τοὺς δὲ μήτ' ἐκείνους ἐφείναι τὸ παράπαν μήτ' αὐτὸν προθυμεῖν ἔκειν· πολλοῖς γὰρ πρότερον χρόνοις τοὺς ἐκ γειτόνων πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἐκχαμίζεσθαι καὶ καθ' αὐτοὺς εἶναι, τὰ βασιλείως ἐν ἄστροις μανθάνοντας, καὶ γε πρὸ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μεγίστων τὰ κατὰ σφᾶς αἰρουμένους μέτρια. Ὡς γοῦν ποικίλαις συμβουλαῖς οἱ πρέσβεις οὐκ ἐπειθον λέγοντες πάντα δεύτερα τιθεμένους τῆς σφῶν θελήσεως, πρὸς βασιλέα ὑπεστρεφον μηδὲν τὸ παράπαν ἀνύσαντες. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς τέλος πειρῶν διαφῆκεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ προσασποστέλλων συχνάκις τὸ μὲν ἠπειλεῖ, τὸ δὲ καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ γενησομένοις ἐκείνοις καλοῖς ἐδελέαζεν ἂν μόνον πεισθέντες ἤκοιεν. Ἐτέλος στέλλει τὸν λυγοθέτην τῶν οἰκειακῶν Ἱατρόπουλον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας πρεσβύτερον, τὸν μὲν κατὰ τιμὴν τοῦ προσκαλουμένου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καλῶν ἀγ-

α γελίαν, τὸν δὲ κατὰ τινα πληροφορίαν καὶ πίστιν τῶν λεγομένων, ὡς ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς Ἐκκλησίας πρεσβευούσης, μηδὲν εἰδυίας κατὰ τὸ εἶκος, ὡς ἐκεῖνος ἐπειθε λέγων, ἐφ' οἷς ἂν καὶ [P. 355] συνομολογήη ψεύδεσθαι, ὥστε παρέντας τὰς ὑποψίας αὐτοῖς τοῖς πραγμασι κρίνειν εἰ καὶ αἶμα ποιεῖν ἐκείνον καὶ κακὸν βούλοιο. Ταῦτα λέγοντες ἐπειθον, καὶ ὄρκους ταμόντες ἤ μὴν καὶ γαμβρὸν γενέσθαι τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάννην καὶ μετὰ πλείστων τῶν ἀγαθῶν ἐπανήξειν, καλῶς καὶ τῶν περὶ ἐκ εἶνον δεχθησομένων, μακρᾶς νηὸς ἐπιβάντες ἐς πόλιν κατήγοντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς μὲν ἔτυχεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπῶν, διατρίβων ἐν Λοπαδίῳ (ἐκεῖ γὰρ τὰ κατὰ Σάγγαριν διελθὼν καὶ γ' ὡς ἦν κατασφαλισάμενος ἔστησε τὴν πορείαν, ὡς ἐκεῖθεν κατοχυρώσων καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀχυράους ἄκρας), ἐκεῖνος δὲ τῶν ὄρων τῆς Ῥωμίων ἐπιβαίνων, βουλὴν καὶ οἱ πρέσβεις εἰσάγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην ἀποθέσθαι τοῦτον τὰ ἐρυθρὰ καὶ πεδίλοις μέλασιν ὑποδήσασθαι, ὡς δὴ παντὸς εὐθὺς παρὰ βασιλέως γενησομένου τοῦ κατ' αὐτὸν ἐξιώματος. Ἦν γὰρ συγκείμενον σφίσι

juvenem Joannem vel ejus familiares ac consiliarios pellicerent, illum quidem ad proficiscendum metu omni deposito Constantinopolim, summis illic honoribus dignandum, hos autem ad id ipsum suadendum suo principi. Successu tamen is conatus tum quidem caruit. Nam nec Lazicæ aulæ proceres auctores fieri Joanni voluerunt itineris talis, nec ipse per se princeps **522** in id propendit, cum concordibus omnes sensibus dicerent exemplis se domesticis doceri non evagari affinitatibus extra dititionis limites patriæ, sed sponsas in gentis ejusdem optimatum domibus quærere: imperatorium vero genus ac stirpem, velut res volis acceptu propriis superiores, sic intueri ut stellas homines ac cæli sidera mirari solent, quæ scilicet ita suspiciunt ut ad contactum eorum a natura negatum non aspirent. Viderent igitur quam non fuisset opus commendari ab imperatore modestiam iis qui nunc oblatores ultro ipsis honorum maximorum splendorum non dubitarent recusare tanquam mediocritatis ipsorum, qua contenti essent, excedentem modum. Ergo legati omnia frustra experti, redire tandem ad imperatorem re infecta sunt coacti. Nec tamen ille adhuc despondit animum, sed aliis eo atque aliis legationibus crebro missitandis, hinc terrere illo minis, inde allicere promissis, et cum universos tum singulos privatim accomodatius ad cujusque spes ac captum tentare sermonibus non destitit, terribilia intentans ni facerent, montes aureos pollicens, si audirent, quoad tandem misso illo logotheta domesticorum latropulo, cui comitem Ecclesiæ presbyterum adjunxit, sic secum reputans, logothelæ dignitatem valituram ad faciendam fidem sinceri imperatoris animi in promittendis bonis ingentibus quæ tali interprete offerret, cumulum vero persuasionis addituram ecclesiasticam gravitatem elucentem in

ejus socio, nec dubitatos ipsis credere pollicitationibus quarum Ecclesia quæ fallere nesciret, se vadem quodammodo exhiberet, compos effectus votorum Augustus est. Cum enim ambo illi pro se quisque constestarentur optima fide ac voluntate imperatorem vocare Joannem in necessitudinem **523** filii, paterno deinde affectu illum omni honorum genere aucturum, discussis denique suspicionum umbris Lazi plane assenerunt; ac jurejurando a legatis accepto, quo nomine imperatoris et sua ipsorum fide sancte spondebant omnino fore ut Joannes Constantinopolim proficiscens ibi filiam imperatoris duceret uxorem, ac mox bonis honoribusque cumulatus remitteretur domum, comites quoque suos liberalitate Augusti ditatos reducens secum, nave simul omnes longa conscensa versus urbem solverunt. Quoniam vero forte tunc contigit abesse ab urbe imperatorem comorantem ad Lapadium, ibique intentum vel prævertendis damnis vel ruinis reparandis regionum circa Sangarim (hoc enim ut ageret itinere versus illas partes suscepto, Lopadii consistendum sibi putaverat, inde videlicet vicinia sui cæteraque providentia firmaturus adversus vim Persicam arces illius limitis sitas ad Acheraumî, legati Romam) Joannem Lazum deducentes, ea imperatoris absentia otiter cognita, ubi primum fines Romanos attigerunt, occasionem inde opportune sumpserunt suggerendi Joanni eleganter facturum illum, si rubris calceamentis paulisper exutis nigra indueret usque ad imperatoris brevi adfuturi reditum. Et si enim in discessu conventum inter ipsos fuerat profecturum Joannem cum sibi solitis insignibus despoticæ potestatis, tamen causam esse idoneam disserebant cur in eo tum quidpiam remitteret cum fœnore gloriæ mox recepturus honorifico Augusti judicio id quod volens ad tempus brevissi-

καὶ τὰ τῆς δεσποτείας ἐκεῖνον ἀμφιβαλλόμενος ἤρεμεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐθις σπονδὰς ἐκείνας συγγέας σύμβολα, ἅμα τῶν παῖδα γενέσθαι, περιφανῶς ἐσαυθις κλεῖζεσθαι. Τὸ δ' ἐπ' ἐρυθροῖς μεταλαμβάνειν τὰ ἐκ πορφύρας δίχροα μὴ καὶ ὄλωσ ἀπρεπὲς ἦ, πρὸς τῶν καὶ ἄλλως δυσχερὲς φανῆναι τῶ βασιλεῖ. Ταῦτα λέξαντές τε καὶ πράξαντες τῇ πόλει προσέσχουσι, καὶ κατὰ τὸν λιμένα τὸ Κέρας ἀποδάντες νηὸς ξαναγοῦνται πολυτελῶς ἐν τισι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν οἰκήμασι. Καὶ γ' ἐφ' ἡμέραις τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀποσκευασάμενοι θόρυβον, ἐντολὰς δεξάμενοι βασιλέως, πρὸς τὸ Λοπάδιον γίνονται. Καὶ δὴ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες, ἅμ' αὐτῶν βασιλεῖ πλῶν χρησάμενοι, τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι. Ἦπειρον γὰρ αὐτὸν τοῦτο μὲν οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ δύσεως Τόχαροι ἀγγεθέντες ἐξέρχονται, οὐς αὐτὸς βασιλεὺς, Νογᾶν ἀξίωσας κατὰ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου, ἐκεῖνου πέμψαντος ἐξεδέχετο. τῶν τῶν γαμῶν μηνὸς Γαμηλιῶνος λήγοντος ἐπιστὰς τοὺς γάμους ἐτέλει τῇ θυγατρὶ. Ὅλον δ' Ἐλαφηβολιῶνα διαγαγὼν ἐξήρτους δυνάμεις καὶ πρὸς ἐξοδὸν ἠτοιμάζετο.

λε'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς μετέκαλεσάτο Τοχάρους κατὰ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου,

[P. 356] Τῶν γὰρ σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ οὐκ ἦν

mum deposuisset. Imperatori quippe decretum esse Joannem, statim atque id necessitudinem filii admotus is sibi foret desponsa ipsi propria filia, magnifice ornare iis symbolis supremæ dignitatis, quæ despotis in aula imperatoris tribui solebant. Doliturum autem ipsi, si Joannem videret ea per se occupasse, quæ habere illum suo beneficio, et sibi suæque erga illum benevolentiam imputari cuperet. Quin et alioqui parum convenire jam purpura utentem bicolores ex roseo et candido, quæ propriæ despotarum essent, vestes assumere. Itaque ne gravaretur primum occursum imperatori exhibere in eo cultu, qui facultatem ei non præriperet ipsum, quod auebat, insolitis honoris insignibus decorandi. Hæc dicentes 524 persuserunt quod volebant, cumque Lazorum principe eo quem optaverant modo vestito ad urbem appulerunt, excendentibusque e navi ad portum Ceras dictum splendide sunt hospitio excepti in suburbanis domiciliis, ubi per aliquot dies refecti e jactatione navis et maris nausea, mandato ad se veniendi ab imperatore accepto Lopadium profecti, quibus decuit benevolentiam significationibus admissi tractatique ab eo sunt, moxque cum ipsos navi vecti rursus urbem tenuerunt. Festinabat enim imperator tum quod filiam nuptias conficere quamprimum e re duceret, tum quod nuntiarentur ex Occiduis partibus adventare Tochari, quos a Noga impetraverat adversus Joannem Sebastocratore auxilio sibi mitti. Tunc igitur Septembri mense desinente regressus in urbem nuptias filiam celebrat. Octobrem inde totum consumpsit copiis instruendis expeditioneque apparanda.

ἠρεμεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐθις σπονδὰς ἐκείνας συγγέας ἐπεχειρεῖ τοῖς μὴ προσήκουσιν. Ἄλλως δ' ἐπισχεῖν αὐτὸν τῶν βουλευμάτων βασιλεὺς οὐκ ἔχων (τὸ γὰρ θερμουργὸν ἐκεῖνου καὶ αὐθαδὲς μέχρι καὶ ἐς ἀποκήρυξιν ἐκεῖνον ὡς ἀποστάτην ἐτίθει), εἰ μὴ γε Τοχάρους ἐπαγαγὼν πᾶσαν μὲν τὴν ἐκεῖνου λίσσεται αὐτὸν δ' ἐν στενῶν καταστήσει πραγμάτων τε καὶ ἐλπίδων, εἰ τῶς διαδράσει τὸν κίνδυνον ταῦτ' ἐκνοῦν στρέφων Τοχάρους ἐπῆγεν. Εὐκαιρὸν δ' εἶχεν καὶ τὸν ἐφεστῶτα χειμῶνα· χειμῶνος γὰρ καὶ σύνηθες ἐκείνοις στρατεύειν· ὅν καὶ προκαταλαβεῖν ἠπεύγετο, ὡς ἐξω πόλεως συμβαλεῖν Τοχάρους. Ἦν δὲ ἄρα τὸ μελετώμενον μέλημα μὲν ἄλλως στρατιώτη πρέπον ἐπιεικῶς, Χριστιανῶν δὲ καὶ λίαν ἀπᾶδον· ἀσεβεῖς γὰρ ἐπὶ Χριστιανούς ἐξορμῶν καὶ γ' ἀθέους ἐφ' ἱερὰ, μὴ καὶ τῶν σφόδρα θεοῦ φόβου ἀνεπιστρόφων τὸ τόλμημα ἦ. Ἄλλ' ἐκείνους μὲν ἐξῆγεν ἢ ἀπὸ βασιλείως ἀξίωσις πρὸς Νογᾶν, καὶ τὸ θέλειν πάντως ἐκεῖνον ἐξαφανίσαι καὶ χώρας ἐκείνας καὶ τὸν ἐχθρόν· οὐκ ἦν δὲ ἄρα καταβράθυμειν τὴν δίκην, ἀλλὰ παλίμπους οὕσα τότε μᾶλλον καὶ προηγεῖτο, ὡς μετὰ μικρὸν ὁ λόγος ἐρεῖ. Τηνίκα δὲ Μουνουχιῶνος μηνὸς ἐνστάτος ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὴν ἐξοδὸν ἠτοιμάζετο, οὐ τόσον τῶν κατ' αὐτὸν πλήθει καὶ ταῖς δυνά-

35. *Ut imperator Tocharos accersiverit contra Joannem Sebastocratorem.*

Causa hujus expeditionis fuit, quod Joannes, quem suus inquietus animus tranquille vivere non sinebat, rursus fœdere nuper inito violato conabatur invadere non sua. Ea res Augustum movit, feros ejus audacesque impetus compescere aliter non valentem, ad eum proscribendum ut rebellem, Tocharosque in eum immittendos, qui vastitate terris ipsi subjectis inferenda spes resque ipsius in artum cogerent. Talia versantem animo urgebat hiems imminens, ineptum rei a suis gerendæ tempus, 525 quamvis opportunum Tocharis, qui libentius ea tempestate prodire ad bellum solent. Tamen sua et suorum causa prævertere oportebat, mature occurrendo extra urbem Tocharis, ut illos bene animatos dimitteret ad diripiendas ferroque ac flamma deformandas ditioni Joannis subditas gentes. Cogitatio hæc erat bellatori quidem forte non incongruens, at Christianum dedecens vel maxime. Impios enim in Christianos armare, et atheos sacrilegosque raptores in sacra et templa immittere, facinus fuit immane quantum alienum a timente Deum et Christi cultore principe. Tamen exercitus barbaræ illius gentis a Noga precibus imperatoris flexo missus, jam e finibus egressus suis ad natum paratus stabat, ut in ditionem Joannis hostiliter irrumperet. Nec hujus sceleris vindicta, quanquam alias cunctari solita, tarde nunc occurrit: verum, ut mox dicetur, quam celerrime representata est, Tunc ergo sub medium Novembrem procinctus imperator in expeditionem imminabat cum paratis copiis, haud tantum harum multitudine confusus quantum robore feritateque Tocharorum. Augusta

μεσιν [P. 357] ὄσον Τοχάρους θάρρων· ἡ δ' Αὐγούστα A τῆ παρὰ τῆς Αὐγούστης οχλήσει καὶ παραχῆ, ὡς τοῦτο μὲν ἀφορώσα καὶ πρὸς τὸ τῆς ἐκστρατείας παρὰλογόν τε καὶ παρακαίριον, τοῦτο δὲ καὶ ἀβρω- στίαν ἐπικειμένην κατανοοῦσα τῷ βασιλεῖ ἐκ τῆς κατὰ τὸ θέρος δυσπραγίας ἐπισυμβᾶσαν, καὶ τι τῶν ἀβουλήτων ὑπονοοῦσα, ἐπιτέχῃ τε σθεναρώτερον καὶ ἐξίεναι οὐκ εἶα, οὐκ ἀφωσιωμένως, ὡς ἂν τις εἴποι, καὶ ἐκ πλαγίου, ἀλλ' ἐνστατικῶς ἄγαν καὶ φανερώς, ὡς μέγα τι κακὸν ἐξ ἀνάγκης προξενούσης τῆς ἐκστρατείας. Καί, « Τί παθῶν, ἔλεγεν, ἀφειδεῖς μὲν σώματος, ἀφειδεῖς δὲ καὶ αὐτῆς ζωῆς; ὄν εἰ μή τί γ' ἄλλο εἰς ὑποψίας ἂν ἐνήγην οὐκ ἀγαθὰς καὶ δει- ματα καίρια, ἀλλ' οὖν ἡ νόσος αὐτῆ καὶ τὸ μὴ εὐ- ρώστως ἔχειν ἱκανὸν κωλύειν ἂν ἐνομιζέτο. » Τῷ δὲ ταῖς ἀληθείαις κατὰ νοῦν ἦν, περὶ ἑαυτῷ δειλιῶντι κἀκείνῳ, τὴν Θρακίαν καταλαβόντα συμμίξει μὲν τοῖς Τοχάρους καὶ γε λόγους καὶ δεξιώσσει διεγείρει, οὐ μὴν δὲ καὶ συνεχεστρατεῦσαι, ἀλλ' ὄσον ἐγγυρωῦν προϊόντα σὺν σφίσι ἐκείνους μὲν τοῖς οἰκείοις παραδοῦναι καὶ τάξει τὸ ποιητέον, αὐτὸν δ' ὑποστρέ- ψαι. Ἐτεκμηρίου δὲ ταῦτα καὶ τὸ συνεξελθεῖν υἱέσι τε καὶ γαμβροῖς, ἅμα καὶ αὐτῷ δὴ τῷ πρότεριτα γαμβρευσαμένῳ τῷ Ἰωάννῃ. Ἄλλ' ὄμως ὑπὸ πολλῆ

μηδὲ τοῖς ἐκτός ἀγνοεῖσθα τὰ δρώμενα διοβρωδού- σης τὸ μέλλον, ἢ μᾶλλον προφοιθαζούσης τῆς ψυχῆς ἐκείνης τὸ συμβησόμενον, ἐπιτεταραγμένως οἶον καὶ ἀνειμένως » βασιλεὺς, τὴν τῆς δεσποίνης ὀβρωδῖαν οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν κρίνων, τοῖς γνωρίμοις συνταξά- μενος ἔξεισι. Καὶ δὴ μέχρι Σηλυβρίας αὐτός τε καὶ παῖδες ἵπποις χρώμενοι ἦσαν· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς νό- σου ἐπεδίδου καὶ οὐκ ἦν βαδίζειν ἐκείνον πεζῆ, ἐκείθεν θαλάσση καὶ νητὶ διεγνώκει μέχρι Ῥαιδεστοῦ χρῆσθαι. Καὶ ἅμ' ἐμβάντων (ἠγγέλλοντο γὰρ ἐγγὺς ὄντες καὶ Τόχαροι, καὶ οὐκ ἦν ἀναβάλλεσθαι ἢ μὴν ἀμελεῖν καὶ διὰ τὴν νόσον ὑπερτίθεσθαι· ἐκακο- σπλάχγνει γὰρ καὶ τῶν ἐγκάτων ἀβρώστως εἶχεν), ἅμα τοῖσιν ἐμβάντων αὐτοῦ τε καὶ παίδων στοχαστής τις ἂν τότε, καὶ πρὸς τὴν τῶν μελλόντων γνώσιν ἐξ ἀγγιολας οἰκείως ἔχων, εὐσκόπως ἅμ' ἐξ αὐτῆς τὸ μέλλον ἂν κατετόπασεν.

λς. Ὅπως κινδυνεύων κατὰ θάλασσαν ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἐξελθὼν ἐτελεύτησεν.

[P. 358] Αἴφνης γὰρ εὐδίας οὐσης πρὸς τὸ χειμε- ριώτερον μετέβαλλεν ὁ καιρὸς, θάλασσά τε ἡ τέως

vero reputans quam alieno tempore profectionem talem adornaret imperator, quæ vel benevalenti periculosa foret : quanto ergo magis infirmo certam allatura perniciem videretur (nam contractus ærumnis præteritæ ætatis ab imperatore morbus etsi alios ipso celante latebat, perspectus Augustæ tamen erat), omni ope remove virum ab hoc itinere suscipiendo conabatur. In quo non artificioso circuitu aut per obliquos anfractus grassabatur, sed palam damnabat consilium eundi, clareque denuntiabat gravissimam nec aliter quam domi permanendo evitabilem 526 perniciem ista ipsi expeditione cudi. Ejusque ad virum hæ sæpius iteratæ voces erant : Quæ te, malum, præcipitat inquietudo inconsultissima ? quin parcis ægro corpori ? cur dubiam valetudinem in certum exitium projicis ? quæ tanti demum tibi res aut spes est quam vitæ manifesta jactura recte putes emendam ? Hæc ita pulsabant imperatoris aures, ut animum quoque commoverent intime, perterrere et sinistro etiam omine et auguratione infauta tristissimi successus. Sed et ipse morbi sensus per vitalia grassantis facile conscio monstrabat D haud vires nunc suppetere militiæ præsertim hibernæ laboribus ferendis. Igitur utcumque simulabat aliud, revera non ultra Thraciam decreverat progredi ; destinabatque, visis ibi Tocharis, et ad rem strenue gerendam animatis cum allocutione tum donis, non quidem in hostem eos una secum ducere, sed postquam eos esset comitatus aliquanto ejus viæ spatio, commendatos suis, qui porro cum iis, pergerent et vice sui quid fieri vellet præciperent, ipse dimittere ac sic reverti domum. Ujus arcani consilii signum fuit, quod una secum et illos et generos, etiam ipsum Joannem postridie

fere nuptiarum e filiæ thalamo abreptum, secum prodiens duxit; quod nunquam faceret, si hiemare in expeditione cogitasset. Ergo inter illas quas dixi ominosæ reclamaciones Augustæ, quæ non ita tegebantur penenentralibus regiæ quin ad notitiam externorum erumperent, turbatus augurio et secreta præsigitione mentis exhorrescens, obfirmatus tamen in proposito, vale necessariis dicto, egreditur urbe; ac Selybriam 527 usque ipse cum filiis equis vectus, cum invalescere morbum sentiret nec itineri terrestri jam esset par, mari et nave decrevit usque ad Rhædestum uti. Conscendentibus supervenit nunlius indicans in proximo esse Tocharos, ut cunctandi jam amplius facultas nulla restaret, sed quantumvis retardaret morbus ingravescens, occasio urgens necessario traheret, Causa languoris, quo in horas magis magicque debilitabatur, in visceribus male affectis erat, eumque intime acri admonens sui sensu turbabat. ne bene sperare posset. Nec illum consternabat solum minax mæror auspicii funesti; nenio in illam cum eo conscendit navem, qui mala solvere illam alite et cursum exitiosum inchoare ominaretur. Quorum facies illo pallore attonitas qui cerneret, non sane oraculis egeret ad præsentendum quod instaret. Suus cuique sagax animus vates erat certus occursuri mox ipsis infortunii, vaticinii fidem statim explere incipientibus eventis.

36. *Ut in mari periclitatus imperator, deinde postquam exscendit, sit mortuus.*

Nam subito ex sereno in turbidum mutatur tempus, et mare prius tranquillum efferatur, valido incumbente, borea. Nec placidum tenere cursum poterat navis imperatores vehens, sed feris con-

ἡμερος ἐξηγγρίαινε λαμπροῦ πεσότος τοῦ ἀπαρκτίου, **A** και οὐκ ἦν τῆν τοὺς βασιλεῖς ἄγρουν ναῦν εὐσταθεῖν, ἀλλ' ὡσπερ ὑπὸ κυμάτων ἀγρίων ἐνοχλουμένην, τῆδε κάκεισε φερομένην ἀνάγωγον, μηδὲν ὑπείκουσαν τοῖς καλεῖσθαι, αὐτανδρον ὡς εἶχε καταποντίζεσθαι, ὥστε και πολλὰκις μὲν καταδύεσθαι οὐκ ἐστυθις ἀναδουμένην, τσαυτάκις δὲ ἀπελπιζομένην ἀναδύεσθαι πάλιν, και νουτῶν ἀπορόντων και κυβερνήτου δπως χρῆσονται τῇ θαλάσῃ. Τότε και τὸν βασιλέα προφανῆ τὸν κίνδυνον βλέποντα, και περὶ ἐαυτῶ τε και πᾶσι τοῖς καισὶν ὀβριωδοῦντα, εἶπειε πρὸς τὸν κυβερνήτην ὡς ἀγωνιστία και ὑπὲρ δύναμιν· εἰ γὰρ μη κόσμον πάντα, ἀλλ' οὖν Ῥωμαῖδα πᾶσαν ἐπὶ ξύλου ἄγειν ὀλίγου, τοὺς βασιλέας ἔχοντα. Και τὸν ἀπειπεῖν μὲν ὀκνεῖν, μη και κίνδυνος ἀντικρυς ἐξαγγέλλοι, προτρέπειν δὲ τὸν ἐξ ἐαυτοῦ λόγον τοῖς **B** πράγμασιν, ὡς ἀνγκαῖον ὄν, εἰ μη θεὸς ἀρήγοι, χανεῖν πρὸς θάλασσαν πάντας· οὕτω και τέχνη ναυτική πᾶσα τῶν κινδύνων ἤττατο σφίσι ἐκ χρω κειμένων. Μόλις γοῦν διαμαχόμενοι πρὸς τε κύμα και θάλασσαν ἀγριαίνουσαν, και πολλὰκις ἐγγὺς ἐλθόντες τοῦ καταδύναι, τῇ Ῥαιδεστῶ ἡμιθνήτες ἐκ φόβου προσίσχουσιν Ἐκεῖσε γοῦν ἐφ' ἡμέραις τῆς παραχτῆς ἀνίσταντες και τοῖς ἵπποις αὐθις χρῆσάμενοι ἐξεληλακότες μέχρι και τῆς Ἀλλαγῆς χώρας κατήνησαν. Ἄλλαγή δ' ἦν ἐκεῖνη καθ' ἣν και τὸ ζῆν μεταλλάττειν εἴμαρτο τῶ κρατοῦντι· και ὁ μὲν Παχώμιος

cussa fluctibus huc subinde atque illuc impingens, planeque an nautarum imperia contumax, nihil certius spondebat quam proximam demersionem sui vectorumque. Nam et sæpe ita deprimebatur ut nunquam speraretur emersura, tam nautis quam ipso gubernatore ignorantibus qua jam vi aut arte maris furorem eluctari possent. Tunc imperatorem ferunt intuentem periculum præsens, et quo loco suæ filiorumque spes salutis essent cum horrore reputantem, navarcho dixisse contendendum ei utique supra vires esse; si minus enim mundum **528** universum. universam certe Romanam rem exiguo illo ligno contineri quo ambo imperatores veherentur. Porro hunc, haud se quidem vel cessasse hactenus vel omisurum quidquam in posterum conatus industriæque profitentem, addidisse, verbis quæ satis appareret nolenti expressa irritis experimentis conatum summorum, **D** vitari nulla vi posse, nisi Deus adjuvaret, quin pariter omnes hiantem mari absorberentur; adeo palam vincî omnem artem nauticam vehementia ingruentis mali. Tandem extrema diu contentione obluctati fluctibus ac ventis, et sæpe ad ultimum demersionis admoti discrimen, Rhædestum metu semineces appellunt Ibi diebus paucis e jactatione recreati, equis rursus inscensis pervecti Allagen sunt.

Hæc nimirum Allago locus erat, ubi vitæ finem imperatori occursum irrevocabili olim Deus decreto statuerat. Atque ille quidem excæcatus antea Pachomius ostenderat quam vanis suspitionibus

φθάσας τεύρωλωτο, ὡς μη ἐντελεῖς τὰς ὑποφίας ποιοῖτο, τὸ δὲ γε τοῦ Παχώμιου χωρίον τὸ μύρισμα ἐξεπλήρου. Ὡς γὰρ ἐκεῖσὶ που κατεσκήνου ἅμα βασιλεῖς και στρατὸς, και ἡ νόσος ἐπέκειτο πλέον ἐφθασαν δὲ και οἱ Τόχαροι σπεύσαντες συμβαλεῖν βασιλεῖ, βασιλεῖ μὲν οὐκ ἦν οὐθ' ἵπκαζομένη [P. 359] ὄρασθαι οὔτε μὴν ὀμιλεῖν εἰς νόσον καιμένην, δε και τὸν Νοέμβριον ὀπογράφοντι συμβᾶν τὰς τοῦ Νοκερίας συμμῆξαι, ἐπελθεῖν εἶπειν λέγεται ὡς ἰδοῦ συνέκλεισαν ὁ Νοέμβριος. Τὸ δ' ἦν ὑπονοηθῆν ὡς συνέκλεισαν αἱ πράξεις τῶ βασιλεῖ, τῆς ψυχῆς τὸ μέλλον ὑποδηλοῦσης. Ἦν οὖν τῇ τοῦ ζαῖσαι τῆς νόσου προσδοκία εἰς ἀναβολὰς τιθεῖς τὸ ἐντυχεῖν ἐπιστάσι τοῖς Τοχάροις· ἐπει δὲ ἡ νόσος ἐκραταιοῦτο και τῶ ἀπὸ τρύτης ὀνει και ἡ ἀπὸ τοῦ ἔθνους ὀβριωδία συνῆπται (οὐ γὰρ ἦν ἄλλως ἐλπίζειν ἡ κινηθέντας ἀφηνίξειν τὸ πρὸς ποσὶν, εἰσθῶς ἄλλως ληστεῖαις ἀποζῆν, τοῦ βασιλέως μεταλλάξαντος), ἀνγκασθεῖς δὲ διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς και ἀπ' αὐτοῦ σκίμπος τῆς ὀδύνης ὀμιλεῖν σφίσι ἐγνω, και τοῖς μὲν πλήθεισιν ἄλλως ἐς χάριν ποιεῖν, τοὺς δὲ γ' ἄρχοντας σφῶν εἰσαγαγεῖν τε και τὰ προσήκοντα εἶπειν τε και ἀκοῦσαι. Τότε τῶν και παρασκευασάμενος ὡς εἰκὸς, και γε τοὺς οἰκίους ἐφ' ἐκάτερα παραστήσας, αὐτὸς και βίβ καθήμενος ἐπὶ σκίμπος, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου και τὰ κατ' αὐτὸν πράγματα ἐνεχώρου, ὀλίγοις τισὶ λόγοις τῆν ἐκεῖνων ἀφωσιούτο

formidata fuisset successio ejus in imperium. Ager porro cui Pachomii nomen a domino adhæserat, vulgati oraculi, cujus ambiguitas suspectum reddiderat Pachomium, fatali eventu fidem explevit. Cum enim ibi fixis tentoribus hærent imperatores pariter et exercitus, ingravatus seniori Augusto morbus est. Eodem porro brevi accurrerunt festinatis acciti nuntiis Tochari: sed iis frui non licuit optato utrinque conspectu, imperatore decumbere ob morbum coacto, ac ne in equo quidem valente se sociis ostendere, coramque illos, ut cuperet, affari, quando et ei contigit ut nescio cui libello subscriptionem in lecto apponens regiam, in expressione temporis **529** solita, menseem qui tum in cursu erat, Novembrem, litera N designaret, apicibus quibusdam adjunctis qui reliquorum ejus vocabuli elementorum vicem explerent, ac chartam ita signatam reddens diceret: « Ecce conclusus November est. » Quibus altiori quam quo ipse loquens penetraret, significato indicabatur acta imperatori cuncta conclusa, præsignante id ipsius anima, et istud ipsum augurium iis verbis efferente. Interim exspectatione melioris redituræ valetudinis differebatur congressus affatusque Tocharorum. Verum imminuta ejus rei spe propter ingravescentem in dies morbum, et metu majori accedente, ne gens effera, desperata salute principis, regiones, in quos erant ejus accitu ingressi, solita ipsis rapacitate deprædarentur, coactus imperator est admittere ad audientiam duces ac primores Tocharorum, eosque e lectulo alloqui. Ergo vulgus quidem militum, nationis ejus

θεραπείαν, χάριν μὲν ἔχειν ἐκφαίνων καὶ τῷ Νογᾶ A
τὰ κατ' ἀξίωσιν ἐκτελέσαντι, χάσιν δ' ἔχειν κάκει-
νοις ὡς προθύμως ἐπὶ βοήθειαν ἀπαντήσασι, δυσχε-
ραίνειν δ' ἐπὶ τῇ νόσῳ ὅτι μὴ καθαρῶς ἔῃ τὴν πρὸς
αὐτοὺς ἐντυχίαν γίνεσθαι, ἐν ἐλπίσι δ' ἔχειν βραΐσαι
τῆς νόσου καὶ τὰ πρὸς θυμῷ ἐκτελέσται, εὖ ἐκείνου
ποιοῦντα ὡς ἄξιον. Τὰυτ' εἰπόντος ἐκείνου τοὺς Το-
χάρους σχῆμα μὲν ἀλγούντων ἐνδείξασθαι, σχῆμα
δὲ καὶ ἐλπίζόντων αὐθις ἐμφαίνειν ὡς βραΐσαι τε τὸ
πάθος μετ' οὐ πολὺ καὶ γε σφίσις ἔσται τὰ ἀπὸ τοῦ
βασιλέως καλὰ ὑγιαίνοντος. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα, ἡ
νόσος δὲ ἐπεδίδου καὶ τὰ ἐαυτῆς πληροῦν ἔμελλεν.
Ὡς γοῦν ἡ κυρία ἐνέστη καὶ ἤδη τὰ τοῦ θανάτου,
καὶ μᾶλλον τοῖς ἰατροῖς, προσδόκιμα ἦν, τῷ μὲν
ἀκτουαρίῳ Καβασιλάῳ οὐκ ἀσφαλὲς τὸ ὑπομιμνήσκειν
τὰ τοῦ κινδύνου ἐδόκει (νομίζεται γὰρ τοῖς νοσοῦσι B
καὶ τοῦτο μοῖρα θανάτου, ὡς περ ἂν εἰ αἴτιον ἦν ἐπὶ
τούτοις τὸ λέγειν τοῦ γίνεσθαι), ἀφείνα: δὲ πάλιν
ἀπελθεῖν ἀνέτοιμον οὐ τῶν καλῶν ἐδοκίμαζε. Τῷ τοι
προσελθὼν τῷ ἐξ ἐκείνου βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ ἐθάρ-
ρει τὸν λόγον τῆς ἀποφάσεως ὡς οὐ βιώσαντος ἔτι
τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅς οὐδ' αὐτὸς ὑπομιμνήσκειν τὸ
ἀψυκταῖον ἐθάρρει, ὅμως δὲ τὴν ἐτοιμασίαν σφί-

ζεται. Εὐθὺς γὰρ τὰ τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου σύμ-
βολα εὐτρεπίζεται, ἃ λαβὼν [P. 360] ὁ ἱερεὺς τῶν
τοῦ κλήρου καὶ εὐλαβῶν, στολισθεὶς ὡς ἔδει, παρ-
ίσταται οἱ ἀνωίστως πάμπαν μηδὲν εἰδότε. Ἐτυχε
δὲ πρὸς τὸν τοῖχον ὄρων βασιλεὺς, καὶ τὰ καθ' αὐτὸν
(ἦν γὰρ καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐβρωμένος) ὡς εἶχε
διανοοῦμενος. Ἰστατο γοῦν ὁ πρεσβύτερος παρὰ
θάτερα, τὰ ἅγια δῶρα κρατῶν ἐν χερσὶ, καὶ τὴν
ἀπ' ἐκείνου καὶ μόνου ἐπιστροφὴν πρὸς αὐτὸν παρα-
δοκῶν ἐφ' ἱκανὸν σιωπῶν ἴστατο. Ὁ δὲ εἶτε τι τοιοῦ-
τον ὑπονοήσας, εἶλε καὶ ἄλλως ἐπελθὼν αὐτῷ,
ἐπεγκλίνει πρὸς τὸν πρεσβύτερον, καὶ ἅμ' εἶδε καὶ
ἅμα συνῆκε, Τὸ δράμα, καὶ, Τί, φησὶ, τοῦτο; Τοῦ
γοῦν ἱερέως ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐξάμενοι φέρουσιν εἰς
βοήθειαν καὶ τὰ δῶρα τὰ εἰς ὑγίαν συνοίσοντα λέ-
γοντος, αὐτὸς διακόψας ἀναθάρρει, καὶ τῆς κλίνης
ἀνέγρεται, καὶ ζητεῖ ζώνην, καὶ τὸ ἅγιον διέξεισι
σύμβολον, καὶ τὸ, « Κύριε, βῦσαι με ἐκ τῆς ὥρας
ταύτης, » εἰπὼν, καὶ τὰ εἰκότα ποτνιασάμενος πρὸς
τὸν Ἰψιστον, τὴν ἀμίαν μετάληψιν δέχεται, καὶ πε-
σῶν αὐθις καὶ καιρὸν ἐπισχῶν τὴν ψυχὴν ἀφήσιν.
Καὶ δὴ τελευτήσας οὐχ ἤττον τοῖς τῶν Τοχάρων ἢ
τῶν οἰκείων τετιμηται δάκρυσιν. Οὐ τὸν νεκρὸν τὸ

donativis curavit deliniri: proceres autem in cubi-
culum, ubi æger decumbebat, accitos audire coram
affarique constituit. Id quam decentissimo, pro
statu præsentis rerum, apparatu sic actum est. Cir-
cumstabant utrinque necessarii ac familiares imper-
atoris. Ipse connisu, quantum debilitas corporis
ferebat, erectus et lectulo insidens, obsequium be-
nevolorum suorum ad amicam invitationem stu-
dioso occurrentium impense commendavit, gratum
id sibi et memori animo condendum officium pro-
fitens. In primis se Nogæ gratias ægere habereque
plurimas contestatus est, quod is tam prompte, tam
prolixè petenti sibi quod optarat annuisset; quo
nomine, ut ipsis quos spectabat præsens, qui tam
strenue auxilio venissent, sic illi qui benigne mi-
sisset, æternum se obstructum fore. Per incommo-
dum tali articulo sibi morbum hunc intervenisse,
plus ideo molestum quod quibus destinaverat offi-
ciis indicibusque 530 veri amoris excipere genero-
sos socios sua causa tam longe profectos interim
prohiberetur. Cæterum sperare brevi remittendum;
sibique valetudine recuperata optatam mox facul-
tatem affore gratiam suam erga ipsos voluntatem
consentaneis et merito ipsorum et suo studio be-
neficiis expromendi. Hæc eo paucis et ægre locuto,
Tocharii præ se tulerunt dolere se incommodo
principis amici, cupereque ac sperare brevi eum
restituendum in salubritatem pristinam; tuncque
se sinceriori percepturos gaudio promissa ab ipso
bona. Ita illi. Cæterum morbus inde augescens vi
qua grassabatur ævea, haud obscure Augustum in
interitum urgebat, adfuitque non multo post mini-
me dubiis agnoscenda indicibus suprema ægroto
dies, quando medicis nihil mitius quam maturum
decumbentis obitum palam ominantibus, actuario

Cabasillæ haud animus tamen adfuit, prævalente
metu offensionis, indicandi Augusto periculum
suum. Nam et hoc fatalis hora ingruens afferre so-
let in primis noxium mortalibus, ut indices quan-
tumvis benevolos imminentis obitus, tanquam si
ejus causa essent, exosos fere habeant. Idem porro
Cabasillas religioni merito ducebat sic imparatum
ex vita excedere Augustum sinere. Quare defun-
cturum isto se erga illum offeso putavit, si filio
successorique ejus Andronico discrimen denuntiaret
patris extremum, quod et statim fecit. Verum
ne Andronicus quidem ausus est tam tristem pa-
renti afferre nuntium. Tamen aliquid excogitavit
quo suum utcumque silentium suppleret. Jussu
scilicet ejus subito promuntur Dominicæ mortis
symbola, quæ sacerdos cleri palatini venerabundus,
quo par erat ornato accipiens, improviso prorsus
ad 531 nihil minus cogitantem Augustum accessit.
Erat æger tunc forte vultu ad parietem averso,
curis ut apparebat familiaribus intentus: vigeabat
enim animo nec de judicandi ejus aut ratiocinandi
solerti acrimonia quidquam morbus imminuerat.
Stabat igitur in contraria parte presbyter sacra
dona manu sustinens, et dum ille se sponte con-
verteret, sat longo tempore silentio exspectans.
Tandem imperator, sive quo excitatus signo sive
instinctu propriæ mentis admonitus, ubi faciem
aliorum retorsisset, viso presbytero statim intel-
lexit quorsum is venisset. Interrogavit tamen quid
sibi eo ornato, eo statu vellet. Illoque respondente
sese post preces pro ejus salute suas etiam utilia
ei juvando offerenda sacra dona putavisse, quorum
perceptio ad morbi quoque valitura exulsionem
foret, non exspectato dum id totum pronuntiasset,
æger statim excitans se ipsum supra lectum ex-

τάχος οἱ εἰς τοῦτο ταχθέντες συστειλαντες νυκτὸς παρὰ τὴν νέαν μονήν, ἐγγύς που τῶν ἐκεῖ κειμένων, μετακομίζουσι. Καὶ οὕτως ἀπέργεται βασιλεὺς ζήσις μὲν τὰ σύμπαντα ἔτη, πενήκοντα καὶ ὀκτώ, βασιλείας δὲ ἡμερῶν δεουσῶν εἴκοσι τὰ εἴκοσι τέσσαρα. Ὑποδεῖται μὲν γὰρ τὰ τῆς βασιλείας ἐρυθρὰ Ἐκατομβαιῶνος πρώτη, ὡς λέλεκται, θνήσκει δὲ Σκιροφοριῶνος ἑνδεκάτη, ἡμέρῃ Παρασκευῇ. Καὶ οὕτω καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ σημεῖον ἐτελειοῦτο. Ἦν γὰρ

surgit, zonam postulat, sanctum symbolum pronuntiat, addens et illud : « Libera me, Domine, ab hora hac, » tum quibus par erat demissionis signis Altissimum præsentem veneratus sacram communionem accipit, et in lectulum relapsus exiguo superstes intervallo, paulo post animam emittit. Cujus mox cognita mors non minus Tocharorum quam ipsi subditorum honorata lacrymis est. Ejus cadaver festinato compositum, quibus id negotii datum fuerat, noctu ad novum monasterium in illa vicinia situm deportant. Sic hinc migravit imperator, postquam vixisset omnino annos octo et quinquaginta, imperasset autem quatuor et viginti,

ἐκ πῖ στοιχείου τριγράμμπτου τὸν ἐπ' ἐκείνῃ σύμβολον. Διήλωσις δ' οἶμαι ταῦτα τοῦ τε κατ' ἐπίληγον αὐτῷ λεγομένου (Παλαιολόγος γὰρ), τοῦ τόπου καθ' ὃν ἔμελλε τελευτῆν (τοῦ Παχυμίου γὰρ τὸ χωρίον ἐλέγετο) καὶ τῆς ἐπιτελευτίου ἐπὶ τούτοις ἡμέρας ἡμέρα γὰρ ἦν Παρασκευὴ καθ' ἣν ταῦτ' ἐπράτετο ἑνδεκάτη, ὡς εἴρηται, Σκιροφοριῶνος τοῦ ἑβδόμου.

demptis diebus viginti. Nam imperii insigne purpuram induit prima die Januarii, ut dictum 533 est : obiit autem undecima Decembris, die Parasceve. Et sic impletum eventu est quod significasse videri potuit sigillum, quod adhibere ob signando consueverat. Exprimebat autem id characterem formatum ex tribus figuris elementi Græci πῖ, indicantem, quantum interpretor, primo cognomen familiæ ipsius, quod erat Palæologus ; deinde locum ubi erat moriturus, qui Pachomii ager dicebatur ; denique diem obitus quæ Parasceve fuit, undecima, ut dictum est, Decembris anni 6791.

PETRI POSSINI S. J. OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

AD

HISTORIAM RERUM MICHAELIS PALÆOLOGI

LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS. — GLOSSARIUM : quo declarantur obscuriora verba usurpata in historia rerum Michaelis Palæologi.

LIBER SECUNDUS. — NOTÆ : quibus loca perplexa aut quomodocunque declarationis vel emendationis egentia qua illustrantur, qua opportunis cautionibus muniuntur.

LIBER TERTIUS. — CHRONOLOGICUS : ubi characteres temporum in hac historia notati considerantur, ordo gestarum rerum exquiritur, extricantur confusa : denique in expansa tabula annorum fere triginta epochæ præcipuorum eventuum a Pachymere memoratorum suis annis affiguntur.

(Revocatur Lector non ad columnas nostras, sed ad numeros typis grandioribus in textu expressos.)

LIBER PRIMUS.

GLOSSARIUM.

533-535 [P. 363] Ἁγίσματα p. 258. Esse C tiati in corpus et sanguinem Christi Domini, demonstrare suffecerit ex uno et altero loco liturgiæ S. Basillii, ubi inter orationes quæ post consecra-

tionem ante communionem a sacrificante pronuntiantur, una est in qua dicitur : Σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα, καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ διδάξον ἀγιωσύνην ἐπιτελεῖν ἐν φόβῳ σου, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑποδεχόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, ἐνωθῶμεν, etc. Hic μέρις ἁγιασμάτων vocatur manifeste particula quam quisque communicantium percipit ex pane ac vino consecratis. Paulo inferius in eadem oratione sacerdos rogans ut detur participaturis Eucharistiam perseverantia in gratia usque ad extremum spiritum, quo ista sacra symbola sint illi pro viatico in vitam æternam, sic loquitur ? Δὸς ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ἀξίως ὑποδέχεσθαι τὴν ἐλπίδα τῶν ἁγιασμάτων σου εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, etc. Cum autem ἁγιάσματα Eucharistiæ reliquias hic verti, nihil diversum ab ipsa Eucharistia significare volui ; quippe qui profitear cum catholicis omnibus sub qualibet sacrarum specierum particula totum christi corpus esse, [P. 364] et ut Ecclesia canit inter sacra, *tantum esse sub fragmento quantum toto legitur*. Unde quælibet mica τῶν ἁγιασμάτων utique ἁγίασμα et vera Eucharistia est. Usus autem sum illa forma loquendi ut morem innuerem antiquum, in quem historicus hoc loco digitum intendit, significans tunc solitum in Constantinopolitana Ecclesia fuisse reliquias 536 particularum eucharisticarum pueris baptizatis consumendas dare. hoc idem et Nicephorus Callistus. *Hist. Eccl.* xvii, c. 25, testatur his verbis : Ἔθος κεκράτηθεν ἐκ πολλῶν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ὡς ἐπειδὴν πολὺ τι τῶν μερίδων τοῦ ἀχράντου καὶ θελοῦ σώματος τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναπολειφθεῖη, μεταστῆλθαι τοὺς ἱερέας παῖδας ἀφθόρους ἐκ τῶν ἐκ χαμιζιδισκάλου φοιτῶντων, καὶ ταύτας νήστεις ἐσθῆναι. ὃ δὴ καὶ ἐμοὶ πολλάκις νεωτέρῳ κομιδῇ γε ὄντι ἐπισυνέβη γενεσθαι, etc. ; *Consuetudo a multo tempore imperanti urbi fuit, ut cum plusculum de partibus immaculati divinique corporis Domini et Dei et Servatoris nostri Jesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos ex iis qui ad præceptorem inferioris ludi eum accerserent, qui jejunii reliquias eas ederent. Quod quidem mihi quoque sæpenumero, cum puer admodum essem, contigit*. Hic Callistus ; qui cum historiam inscripserit Andronico Palæologo, hujus nostri Michaelis filio et successori, manifestum est quo tempore hæc quæ nunc narrat Pachymeres contigerunt, hunc adhuc morem viguisse. Qui quidem a Dionysio Areopag., Clemente Alexand. et aliis antiquissimis Patribus testimonium habet. Unde ejus honorifice meminit concilium Tridentinum, sess. 21, cap. 4. Cum enim definivisset parvulos ante rationis usum non obligari ad perceptionem Eucharistiæ, hæc addit : *Negue ideo lamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem*

causam pro illius temporis ratione habuerunt. ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est. Sic sacra synodus.

Ἄδιαφορότης p. 281. Dudum est cum ecclesiastici, præsertim ascetici, scriptures aliquid innovarunt in notione vocis ἀδιαφορία, pro qua Noster ἀδιαφοροῦντα hoc loco posuit. Cum enim philosophi veteres Græci de moribus agentes inter bonum et malum medium quiddam ἀδιάφορον vocarent, uti culpæ ita et laudis expers, Christiani, docti forte evangelica Christi sententia, verbum etiam otiosum reddendæ rationi obnoxium esse denuntiant, τὸ ἀδιάφορον vitio accensuerunt. Quod præsertim in S. Basilio et aliis qui ἀσκητικὰ scripserunt cernere est ; prout alias memini annotare me ad epist. S. Nili 335. Ex hoc usu Pachymeres hoc solutiorem nec irreprehensibilem agendi libertatem ἀδιαφοροῦντα vocavit.

Ἄτιος p. 482. Quod theologi Latini frequentius *principium* appellant in divinis productionibus ad intra, Græcis passim ἀτίον et ἀτίαν dicunt. Neo vocabulum *causa* usquequaque ab eo usu abhorret. S. Hilarius *De Trinit.* lib. xi. Patrem vocat *causam Nativitatis Filii*. lib. xii, agens de generatione Filii, *Et ex causa*, inquit, *perfecta atque indemutabili nascens necesse est ex causa in causæ ipsius proprietate nascatur*. S. Augustinus 537 lib. *Quæst.* lxxxiii, quæst. 16 : *Quod autem rerum omnium causa est, etiam sapientiæ suæ causa est. Nec unquam Deus sine sapientia, Igitur sempiternæ suæ sapientiæ causa est sempiterna*. Victorinus Afer, *adversum Arium* lib. i : *Æqualis Patri, sed major Pater, quod ipse dedit ipsi omnia, et causa est ipsi Filio ut sit, ut isto modo sit*. Utitur et S. Anselmus et Richardus Victorinus hoc modo loquendi. Quamvis S. Thomas Opusc. contra Græcos cap. 1, et in Summa 1 p. quæst 33, art. 1, et Eugenius IV, in concil. Florent. (P. 365) in lit. Un. et idem concilium sess. 15, doceant, quod Græci *causam* in Trinitate appellant, a Latinis securius et melius *principium* dici.

Αἰψηρὴ ἀγορὴ p. 268. Sumptum ex Homero *Iliad.* τ, v. 276 : ὦ ἄρ' ἐφώνησεν, λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρὴν, qui versus idem repetitur *Odys.* β, priori loco explicat scholiastes vetus αἰψηρὴν τὴν ταχέως ἀθροισθεῖσαν. Ab hoc dissentit Eustathius, dum ad geminum locum *Odys.* β. pag. 1444 ed. Rom. sic adnotat : Αἰψηρὴν δὲ εἶπεν οὐκ ἐπιθετικῶς, οὐ γὰρ αἰψηρὴ ἐστὶν ἀγορὰ πᾶσα, ἐπιβρηματικῶς δὲ μᾶλλον ἀντὶ τοῦ ταχύ· καὶ ἐστὶν ὁμοιον τῷ, τότε μοι χάνη εὐρεῖα χθών. Vides hic sentire Eustathium solutam concionem *subitam* dici, eadem sententia quasi scriberetur *solutam subito*, epitheto adverbii munere fungente, ut in illo alio versu, *tunc tellus mihi lata dehiscat, lata* ponitua pro *late*. Quod et imitatur Virgilius, dum de lupo ait, *gregibus nocturnus abambulat* ; et de Ænea : *Se matutinus agebat*. Crediderim equidem Pachymerem magis adhæsisse priori sententiæ quæ αἰψηρὴν verum ἀγορᾶς sive

συνόδου adjunctum agnoscit. Is enim toto hac narratione satis indicat se favere patriarchæ Arsenio, et injuste damnatum putasse. Unde σύνοδον a qua damnatus est αἰψηρὴν vocando, visus est indicare voluisse iudicium istud ejus præfestinatum et cupide perlatum fuisse, in gratiam imperatoris incumbentis in ultionem duritiei patriarchæ, potius quam ex culpæ merito. Adhibet et alibi hanc quasi proverbialem formulam Pachymeres, ut lib. v, cap. 42, sub finem; ubi cum ambo codd. B et A haberent λῦσαι δὲ λαίψηρὴν ἀγορὴν, manifesto mendo, manu remedium attulimus rescribentes, ut oportuit, λῦσαι δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν, ea verba, ut plerumque solet, in occurso abhorrentium a vulgari usu, secure omittente Vaticano codice.

Ἀκάθιστος p. 257. Celebrabatur hoc festum ἀκάθιστον dictum τῷ Σαββάτῳ τῆς πέμπτης ἐοδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, ait Rituale Græcorum: hoc est *Sabbato quintæ hebdomatis Quadragesimæ*. Unde apparet quo pertineat illa mentio τῶν συνήθων ηἰσκειῶν τελουμένων. Origines porro institutionis istius festi fuse disseruntur in eodem Rituali. Hæc summa est. Profecto in Persidem adversus Chosroen Heraclio imperatore, Chaganus Mysorum et Scytharum dux, rupto cum Romanis fœdere, 536 ab Occiduis partibus cum numerosissimo exercitu infestus Constantinopolim se admovet, obvia quæque fœde vastans et multa blaspheme in Deum minans. Eodem tempore Sarbarus missus a Chosroe cum copiis validissimis Orientales provincias late populatus et ipse altera ex parte Constantinopolim aggreditur, ferro flammaque passim sæviens. Inde ex composito Barbari ambo terra marique urbem simul oppugnavit. Sed cum patriarcha Sergius populum ad fidendum in Deiparæ patrocinio ipsamque invocandam non frustra esset hortatus, tam manifesta ira Dei in utrumque hostilem exercitum incubuit, ut et terrestres copiæ inter necione delerentur, et classis universa exortu procellæ subitæ, ex sinu Ceratis dicto ab substructione templi Deiparæ in littore ad Blachernas siti, allisa frangeretur. In gratiarum actionem pro tanta victoria populus Constantinopolitæ noctem pervigilavit in laudibus Deiparæ, et anniversaria deinceps religione idem repetens initium dedit huic festo, quod deinde in prennem firmitate restitutum duplici alio Deiparæ beneficio. Nam cum post annum tricesimum sextum imperii Constantini Pogonati Saracenum innumerabiles copiæ Constantinopolim toto septennio circumsedissent, evidenti ope imploratæ a Constantinopolitanis in auxilium Deiparæ primum hiemantes Cyzici multos suorum amisere, mox metu in fugam classe acta ad Syllæum [P. 366] ingruente sævissima tempestate submersi cuncti sunt. Postremo sub Leone Isauro hisdem Saraceni victoriis tumidi, quod Persarum regnum evertissent. Ægyptum, Africam, Æthiopiam, ipsam etiam Hispaniam incursionibus vastassent, cum mille octingentis navibus Constantinopolim

D oppugnantes, jam jamque ut sperabant capturi. Deiparæ suam urbem tuentis ope contriti sunt, primum plus quam viginti millibus ipsorum a Bulgariis cæsis, deinde fœdissimo ad Sostheaium uavragio classe maxima ex parte deleta: denique sæva fame ipsorum reliquiis usque ad esum humanorum cadaverum, quin et stercorum, adactis dum tot mala pauci superstites fungientes cum residuis navigiis per Ægæum currunt, immissa divinitus grandine ardenti, cujus fervor picem quæ tabulæ navium agglutinabantur liquefecit, cum sua ibi omnes classe perierunt, tribus tantum navibus ad eladis indicium domum reversis: Διὰ ταῦτα (subjicit idem auctor) τὰ ὑπερφυῖ θυμαῖα τῆς πανάγνου καὶ Θεομήτορος τὴν παρούσαν ἑορτὴν ἐορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἶρηται, διότι ἀρθοστῆν τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νόκτα ἐκείνην τὸν ἕμιον τῆ τοῦ Λόγου μητρὶ ἐμελψαν, καὶ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἕθους ἔχοντες, ἐν τοῖς παρούσι τῆς Θεομήτορος ὄρθοι πάντες ἀκροώμεθα hoc est: *Propter hæc omnino tam admiranda a castissima Dei Genitrice opera patral præsentem diem festum celebramus. Acatistos vero, quasi carens sessione, dictus est, quod populus tota nocte stando hymnum Deiparæ concinat, quodque eum 539 in aliis ædibus ex more sedere liceat, in istis divinæ Matris erecti omnes stantes auscullamus.*

Ἀκτουάριος p. 530. Quare hic Cabasilas præ cæteris intellexerit imminere mortem agrotanti Augusto, non aliam comminisci verisimiliorem causam queo, quam quod huic ex officio incubuerit peculiaris cura τοῦ νοσηλεύειν καὶ νοσοκομεῖν imperatorem morbo laborantem, intima, inquam, et quæ tale tempus postulat, febrienti corpori ministeria exhibendi. Cur porro talem ministrum ἀκτουάριον Pachymeres vocet, non facile occurret præoccupatis opinione communi, quam secutus Casaubonus, notis in Trebellium Pollionem, reprehendit Præonium Græcum interpretem Eutropii, quod quam in lib. ix Brevarii Eutropiani, ubi de Victorino agit, Latine scriptam repererat *actuarii* vocem, ipse Græca ὑπομνηματογράφου non reddiderit, sed propriam eam viri nomen putaverit, in quo secundo sine dubio Pæonius peccavit. Est enim ille ex auctoris mente *actuarus*, ut ex Aurelio Victore et Trebellio Pollione, quos Eutropius exscribit, clarissime patet non proprium personæ, sed appellativum vocabulum, vitæ genus et conditionem exprimens. De cætero erraturum contendo fuisse Pæonium, si ὑπομνηματογράφου pro actuario posuisset, errorem eorum qui speciem pro genere usurpant. Quantum enim ex multis colligens autumo, actuarii universim dicuntur, qui ministeria humiliora usus quotidiani opus his habentibus adhibent, quales servi plerumque veteribus erant, unde non usque adeo imperite idem Pæonius δούλου vocem ἀκτουάριον a-1-junxit. Sub hac universalitate familiarium administratorum putocomprehendendos commentarienses, ὑπομνηματογράφους, sed et

νοσοκόμους infirmorum curatores et chirurgos et horum in quavis vitæ necessitate aut commoditate subadjuvas. Qualium cum plurimam esse oporteret copiam in obsequio castrorum Romanorum, ex iis fuisse non parva ex parte conflatum arbitror actuariorum corpus, quod Aurelius Victor illam ipsam Victorini tyranni per Attititanum quemdam actuarium, cujus ille uxorem stupraverat, procuratam cædem memorans, describit his verbis: *Tantum actuariorum, quorum loco Attititanus habebatur, in exercitu factiones vigent, ut arduum petentibus malitia patreretur. Genus hominum, præsertim hac tempestate, nequam, venale, callidum, seditiosum, habendi cupidum atque ad patrandas fraudes velandasque quasi a natura factum, annonæ dominans, eoque utilia curantibus et fortunis arotorum infestum, prudens in tempore* [P 367] *his largiendi quorum vœcordia damnoque opes contraxerit.* Hæc Aurelius Victor; quæ cuncta ὑπομνηματογράφους, amanuensibus aut exceptoribus eorum quæ dictantur, convenire qui dixerit, næ is milites Romanos fecerit nimis literatos: tum præterea laboravi in expedienda ratione, cur id genus *annonæ dominaretur?* quam verisimillimam reddat, qui panifices, pistores, opsonatores, caupones, coquos, propolas, pincernas, castrorum frumenti menstrii dimensores, et cæteros id genus ad inserviendum militantibus auctoratos, in istum numerum compegerit. Ego vero non parvam talium ministrorum partem fuisse arbitror ægrorum aut morbo aut vulnere corporum curatores, chirurgos, pharmacopœos, valetudinarios; qualium asectari solitam exercitus Romanos numerosissimam multitudinem ex officio et publicis impensis extra omnem dubitationis aleam est. Atque adeo ex hac observatione puto lucem affundi ad intelligendum locum quemdam in Novella Justiniani cxvii, ubi præscribeas imperator qua certitudine debeat mulieri mors viri ejus militatum profecti constare, ut rite possit ad alteras nuptias transire, decernit, *siquidem in scholariorum classe vir ille meruerit, a primis scholæ in quam scriptus fuerat, et insuper ab actuario, hoc est, ut opinor, a chirurgo vel valetudinario ministro, qui videlicet ei morienti astiterit, testimonium jurejurando firmatum reddi de ejus morte.* Verba legis hæc sunt: *Εἰ δὲ σχολάριος εἴη ἐκείνος οὗ περὶ τελευταῖης ἡ ἀμφισβήτησις ἐστὶ, παρὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς καὶ ἀκτουαρίου etc.* Hosce generatim actuarios militarium nomine designatos a Trebellio Pollione crediderim equidem, dum in libro *De triginta tyrannis* de Victorino, cujus supra memini, sic scribit: *Solus Victorinus in imperio remansit, qui et ipse, quod matrimonii militum et militarium corrumpendis operam daret, a quodam actuario, cujus uxorem stupraverat, composita factione Agrippinæ percussus, etc.* In his Trebellii verbis alterutram istarum vocum *militum et militarium* superfluum esse putavit Casaubonus, jure in hoc a Salmasio repre-

PATROL. GR. CXLIII.

hensus. Qui ipse Salmasius dum subjicit *militares* dici eos qui missionem a militia acceperant, ut consulares dicuntur qui consules fuerant, mihi quidem non persuadet rem ita semper habuisse, etsi non negem aliquando id usu venisse. Non credo, inquam, quoties apud quemlibet scriptorem *militaris* aliquis dicitur, toties intelligi militem emeritum. Nam sæpe militaria ea vocantur quæ ad milites pertinent, ut arma et vestimenta et equi, et calorum, lixarum, institorum, qui castra frequentant ut militibus inserviant, *militaris* turba dicitur. Quidni ergo qui militibus quocunque nomine ministrant, quales erant actuarii, ut ostendimus, *militares* dici potuerint? Sane ita vocem illam usurpatam a Pollione, attentius verba ejus perpendenti patet. Quia enim dicturus erat necis causam Victorino fuisse uxorem actuarii stupratam, præmittere illum oportuit non militum solum sed *militarium* etiam, hominum quovis officio militiam sequentium, ex quo genere *actuarii* erant, matrimonii corrumpendis eum operam dedisse. Quare *militarium* vox ad paulo post inductam *actuariorum* mentionem digitum intendit. Næ mihi fuere suspicandi causæ, Cabasilam 541 cujus hic meminit Pachymeres, *νοσοκόμον* et valetudinarium curatorem Michaeli Palæologo moribundo adhesisse; cui cum intima ejus temporis admoveret ministeria, facile signa mortis instantis observare potuerit. Tales enim imperatoribus Constantinopolitanis per hæc tempora ministrare consuevisse, qui actuarii nomine in Palatinæ dignitatis honorem evecto in aula versarentur curandæ Augustorum valetudini, docet nos locus Georgii Acropolitæ in *Hist.*, p. 34, ed. Reg.: *Ἀντιλέγει δὲ τοῖς λεγομένοις ὁ ἱατρὸς Νικόλαος, ἀνὴρ ἤκιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχὼν, ἄκρος δὲ τὴν οἰκίαν τέχνην, καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην. Πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπάτο τῆ βασιλίδι, ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμὴν.* En Nicolaus medicus in arte sua excellens, et præsertim ejus praxi atque usu dexter, in obsequio erat Irenes Augustæ actuarii dignitate: quidni parem operam, pari auctoramento tituli, Michaeli Augusto memoratus hoc loco Cabasilas navaverit?

Ἀλλὰ γὰρ p. 340. [P 368] Hic vocem ἀλλαγίους Vaticanus interpolator, ut solet quando non intelligit, omitit. Ne quæramus originem hujus vocabuli in Græca lingua, deterret auctor ipse, qui non obscure indicat peregrinum id esse et usu illico vulgari militum plerumque exterorum tritum. Ego donec verisimilius aliquid afferat quispiam, suspicor Gallicum esse aut deformatum ex Gallico. Nam Galli sive Franci, ut notissimum est, permulti ab annis ferme ducentis occasione sacrarum expeditionum in illis partibus militaverant. Hi porro cum soleant sedes ad hibernandum attributas militibus in pagis aut oppidis *allogiamenta* sive *allogia* vocare (hodie dicunt *les logemens de gens de guerre*), ea Pachymeres unius litteræ mutatione *allagia* vocaverit. Res autem satis suadet ipsa, ista corpora

32

diversi generis militum contuberniis et hospitibus A fuisse divisa, ita ut Paphlagonum verbi gratia uno in oppido stationem haberent, Thracum in alio, Phryges, Macedones, Mysi, Cares et reliqui similiter, atque adeo tot essent corpora quot allogia sive hospitia aut loca hibernis attributa, unde invaluerit ut ipsæ illæ legiones *allogia* sive *allagia* dicerentur. Hæc si minus cuiquam arriserint, remittam equidem ejus causa non gravate de origine ac notatione: de notione quidem vocis vereor ut possim, cum ejus auctorem habeam idoneum. Georgius Acrop. c. 59. *Hist.*, p. 66 ed Reg., de quodam Constantino Margarite, primum dicit fuisse illum ἄρχοντα ἀλλογίου αὐτοῦ. nimirum imp. Theodori; tum pag. sequente id ipsum explicans ait; 'Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ἄρχοντα τῆς αὐτοῦ κατωνόμακε τάξεως. Constantinum Margaritem quem ante dixerat ἀλλογίου βασιλέως ἄρχοντα, nunc vocat ἄρχοντα τῆς τάξεως βασιλικῆς. Igitur idem τάξις et ἀλλάγιον. Τάξεις autem et τάγματα legiones aut cohortes Græcis dictas quis nescit (1)?

542 Ἀλβανίται p. 257, Agit de vicinis Dyrrhachio populis, aut potius suburbanis rusticis. Albanorum regionem in Macedonio Ptolemæus agnoscit. Porro antiqua Macedonia postremis hisce Orientalia imperii senescentis temporibus in quatuor divisa partes priscum nomen in sola mediterranea retinuerat. Pars vero ejus confinis Dalmatiæ et Illyrico Albania jam tunc, uti et hodie, appellabatur; ubi erat Dyrrhachiensis civitas, cujus casus terræ motu eversæ hic memoratur. Ex Albania porro recte gentile nomen formatur Albanitæ.

Ἀμνηραλῆς p. 508. Videtur usurpare ἀμνηραλῆ ut proprium viri nomen, quanquam et videri possit appellativum vocabulum dignitatis, præfectum maris indicans; cujus et notionis et vocis usum satis celebrem apud hos scriptores Neogræcos quivis in iis versatus novit, et docet Meursius verbo Ἀμνηράλιος et Ἀμνηράς. Ego sine præjudicio rem integram in medio relinquo, exprimens in versione Latinis litteris eam ipsam vocem, quam lector pro suo arbitrio vel proprie vel appellative sumere poterit.

Ἀναδέχασθαι καὶ ἀναδοχή p. 256. Hoc loco duas [P 369] illas voces ἀναδοχῆς et ἀναδέχοιτο peculiari quadam usurpari ecclesiastica notione, facile attentius omnia circumspicienti patet. Videtur autem prius vocabulum ἀναδοχῆς in eo hic significatu poni, ut indicet absolutionem sacramentalem in tribunali confessionis arcanæ impertiri pœnitentibus solitam a sacerdote jurisdictionem ad id ordinariam vel delegatam habente. Similiter verbum ἀναδέχασθαι exprimit actionem ipsam sacerdotis absolventis. Continet autem posterior pars hujus sententiæ rationem prioris: ideo enim scribit auctor increpitum Josephum quasi absolvisset in foro conscientie Augustum contra voluntatem patriarchæ; quod postquam excommunicaverat Augustum patriarcha

vetuisset nominatim ne etiam ejus confessarius Josephus ipsum arcano confitentem deinceps audiret aut absolveret. Id tamen sibi fuisse prohibitum negabat Josephus. Sane scimus dissimulando permisisse patriarcham ut Augustus, licet a se interdictus sacris, aliqua tamen participatione sacrorum uteretur; ut distincte Pachymeres refert, inconsequentiam ejus facti excusans, l. III, c. 14. Quare fieri potuit ut et in relinquendo illi usu libero confessionis arcanæ conniveret, non interdicendo Josepho ejus confessario ne ipsi pœnitentiæ sacramentum privatim ministraret. Vide quæ adnotamus verbo πνευματικός.

Ἀναφορά p. 375, Ἀναφορά hic sonat *prolationem*, ut alibi προφορά. Notum enim προφορικὸν λόγον ὀρπονι ἐνδιαθέτω apud Græcos, ut apud Latinos opponitur sermo voce prolatus mente concepto. Videri etiam potest adhibita vox quæ propter compositionem ex præpositione ἀνά, repetitionem aut resumptionem significante, innueret istam pronuntiationem inter 543 sacra publicam nominis papæ non nunc primum institutam, sed cum olim ante schisma fuisse usitata, nunc restitutam.

Ἀνέμα πύργος p. 378. De Joanne Vecco agit. Turris hæc Anemæ, quæ, ubi et unde sic dicta sit, docet Anna Comnena, l. XII *Alexiadis*, p. 364, uni postquam deprehensam Michaelis Anemæ in imperatorem Alexium conjurationem retulit, et se ipsam curasse decretæ ipsi in pœnam excæcationis gratiam damnato fieri, subdit ductum eum fuisse in turrim prope palatium ædificatam, et ibi habitum in custodia. Ascribit deinde hæc verba, quæ indicant isti deinceps loco *turris Anemæ* appellationem adhasisse. Οὕτω δ' ὄστος τῆς εἰρηκτῆς ἡλευθεροῦτο, καὶ τὸν Γρηγόριον αὐθις ἡ τοῦ Ἀνέμα εἶχεν εἰρηκτῆ. Πύργος δ' ἦν τις τῶν ἀγγουῶ τῶν ἐν Βλαχέρναις διακτιμένων τειχῶν τῆς πόλεως, ὃ τὸ Ἀνεμᾶ καλούμενος, ὡσπερ τι λάχος τὴν ἐπανομίαν ταυτηνὴ κληρωσάμενος διὰ τὸ πρῶτως τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολλὸν ἐν αὐτῷ χρόνῳ τῆσαντα χρόνον. Hæc ibi Anna; quæ sic olim vertimus: *Nondum is eo carcere liberatus fuerat, cum alium hospitem Gregorium hæc quæ prius Anemæ fuerat unius custodia excepit. Turris autem erat una quædam ex iis quæ per mœnium civitatis partem Blachernarum regiæ proxime spectantem certis intervallis dispositæ sunt. Ea insignem ex eo quem narramus eventu appellationem in omne tempus propriam nacta est: turris jam passim Anemæ vocata, propterea quod Anemam ferro vinculum primum accepit diuque tenuerit.*

Ἀνεμοπόλαι p. 410. De Icario ait fuisse illum κατάρχοντα νήσου μεγίστης ἢ ἀνεμοπόλας ἔθος τοῖς ἐκεῖ καλεῖν. Non esse hoc nomen illius insulæ vulgare ubique, docet ipse auctor, dum ab incolis id proprie usurpari solitum admonet. An verum et omnibus notum hujus insulæ nomen Lipara fuerit,

(1) Cf. Possin. Glossar. alterum (Andronic.) v. Ἀλλάγη extr.

quæ septem aut, ut alii, decem Æoliarum insularum maxima et unica inter omnes habitata fertur, [P. 370] viderint peritiores. Ego ἐπέχω, quoad indicium occurrerit certius. Si hoc sit, apparet causam hanc insulam Pachymeres μεγίστην *maximam* dixerit, licet nec Cretæ nec Siciliæ comparabilem respectu videlicet ad sex aut novem Æolias minores.

Ἀντίδωρον p. 561. Rursus de eodem p. 407. Erathic merus, non consecratus aut in Christi corpus conversus panis, qui cunctis promiscue inter sacra in ecclesia distribuebatur apud Græcos, uti et apud Latinos, ritu hodieque vigente, dictus ἀντίδωρον, quod vice sacri doni Euchæristiæ, dispositione, quam exquisitissimam Christi corpus requirit, non præparatis, ministraretur. De hoc fuse et erudite Jacobus Coar Grd. Præd., Notis ad Eucholog., p. 154, quem vide.

Ἀντικωνία p. 561. Hanc vocem a Pachymere P. 373 usurpatam ad significandum illegitimum, irregularem et sacris 544 canonibus contrarium usum, conjectura divinavi, cum codices omnes ibi manifestissime corrupti aliter nec intelligibiliter eum locum exhiberent. Advertam æquum animum prudens lector et iudicet. Isto quod indicavi capite libri v disserens imperator apud patriarcham et synodum de concilianda inter Ecclesias Latinam et Græcam pace, enumerat capita de quibus conveniendum esset, ut pax illa coalesceret; et contendit demonstrare nullum eorum tale esse a quo admitendo abhorreere quisquam debeat metu culpæ consciscendæ. Primum enim λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν, quibus verbis, prout ea suis locis in hoc Glossario enarramus, significavit, priori quidem admittere Latinos in communionem sacræ Liturgiæ, hoc est eam ipsis præsentibus et communiter orantibus non aversari celebrare, altera vero mentionem papæ facere publicam in liturgicis precibus: ea, inquam, ambo esse licita evicisse sibi visus est auctoritate Manuelis patriarchæ cum sua synodo et Joannis duce imperatoris, quos missa legatione illa ultro promississæ papæ, si abstineret a juvandis Latinis qui Constantinopoli tunc potiebantur, ostendit ex codice Ecclesiæ ad fidem ejus rei gestæ faciendam prolato. Demonstrat deinde eorumdem auctoritate Latinos propter additionem in Symbolo non esse habendos hæreticos, cum illi nihil tunc aliud a Latinis exegerint, nisi ut additamentum istud a Symbolo tollerent, nihil prohibentes quominus in cæteris scripturis id retinerent et legerent; quod ostendit doctrinam ipsam ac dogma nequaquam ipsis displicuisse, ac consequenter crimen hinc hæresis, iudicio eorum, non fuisse. Hanc puto esse sententiam illorum verborum, alioquin huius scriptoris more ac peculiari genio sane perplexorum: Πῶς μὴ κατηγοροῦντες ἄλλως ἀσεβείας (huius vocis Vaticanus substituit ἀρεσίν, non male) τοὺς Ἰταλοὺς, ἡξίουον παραιροῦντας τὴν προσθήκην τοῦ συμβόλου, ἐν ταῖς λοιπαῖς ἀνάγραπτον ἔχοντας, συν-

διδέσθαι τοῖς πεφρασμένοις (ita clare ambo codices optimi B et A, cum fragmentum a Petavio editum πεφραγμένοις legat) ἀναγινώσκοντας. Hæc sic ad verbum sonat: *Ut omnino non accusantes impietatis sive hærescos Italos, petierint, sublato modo additamento e symbolo, in reliquis scripturis id conscriptum habentes, simul efferre cum aliis quæ ex iis chartis pronuntiando legerent.* Hanc plane sententiam, Paulo claribus duntaxat verbis, interpretatio ejus capituli nostra exprimit. Transit denique ad demonstrandum nihil esse illiciti in admittenda commemoratione nominis papæ in liturgicis preceationibus Græcorum. Et de hoc capite sic loquitur in codice Barberino: Τινὰ δ' ἔχειν τὴν κοινωνίαν ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπου γὰρ καὶ μὴ κάππας ὄντας τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τοῖς ἐκκλησιαστικῶσι συνισταμένοις λειτουργούντος τοῦ ἱερέως, καὶ τὴν Ἱριάδος χάριν παραδιδόντος κοινῶς. Allatianus in hoc tantum discrepat 548 quod articulum præpositivum τὴν ante vocem κοινωνίαν non habet; uti neque editio Petaviana. [P. 371] Porro cubare in mendo verba illa ἔχειν κοινωνίαν vel τὴν κοινωνίαν inde manifestum est, quod infinitivus ἔχειν non potest cohæreere, salva syntaxi, cum nominativo ἀναφορὰ, qui sequitur. Unde sine dubio Pachymeres scripserit ἔχει in præsentis indicativi tertia persona. Quid ergo istud v redundans in omnibus exemplaribus, in Barberino vero omnium optimo præterea articulis τὴν; quid hæc, inquam, aliud dixerim quam vestigia in apographis adhuc exstantia archetypæ scripturæ? Auctor videlicet sic initio scripserit, τινὰ δ' ἔχει ἀντικωνίαν: pro quibus exscriptores perperam posuerunt τινὰ δ' ἔχειν κοινωνίαν, securi σολοικισμοῦ et perturbationis inextricabilis in quam tota sententia per istud ipsorum παρόραμα implicata remanet; ut nihil dicam de tædiosa repetitione ejusdem nominis κοινωνία altero statim post versu, et quidem sensu insulsissimo. Quid enim magis ἀσολογιστον fingi potest quam hoc modo argumentari: *Quam enim habet communionem prolatio nominis, cum alios qui papæ non sunt necesse sit participare communioni?* etc. Non me fallit videri alicui posse vocem κοινωνίαν priori loco positam usurpari in ea notione qua κοινὸν in terdum *immundum* sonat, ut significet *labem ac maculam*, sententia jam utonque tolerabili, sed quæ non tollit verisimilitudinem longe majorem emendationis nostræ, ad quam ideo non dubitavi conformare editionem. Si quis quærat quomodo Vaticanus codex hunc locum expresserit, sciat totum omisse: sic plerumque, cum quid ambigui occurrit, defungi solitus.

Ἀντιλλάξας p. 140. Agit de militibus Cæsaris insidiantibus urbi Constantinopolitanæ, quam improvisio intercipere parabant, summo propterea silentio agentes, ne responsantibus e muro quibusdam proderentur. Codd. B et A cum simplici λ scribunt, Vatic. alterum λ addit. Audio in vulgari Græcis hodie usitata lingua ἀντιλλάξας dioi pro ἀντιλλάξας

ab ἀναλλάττω. noto jam vocabulo; quod fortasse noster expresserit more populari. Si minus hoc placet, reponi posset ἀντικλαζάντων ab ἀντικλάζω quasi ἀντικλάγγω.

Ἀντιστατικῶς. p. 480. Habebat, ut apparet, in animo hæc scribens Pachymeres locum Hermogenis περὶ στάσεων, ubi explicans quod sit ἀντίστασις scribit: Γίνεται ἀντίστασις ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηθῆναι τι ὡς ἀδίκημα ἀνθιστᾶ ἕτερόν τι εὐεργέτημα μείζον δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένον. Hoc est: *Fit ἀντιστατικῶς sive comparatio, quando reus confitens se fecisse aliquid quod maleficium vocetur, opponit ex adverso majus aliquod beneficium cujus auctor fuerit maleficium illud committendo.* Veluti cum peregrinus accusatos quod contra leges murum urbis conscenderit, fatetur id a se factum, sed addit se hoc agendo servasse civitatem, repulsis hostibus, qui tunc 546 nullo civium sentiente murum infesti scalis admotis superaverant. Hinc patet qui velit hoc loco noster, dum ait pacem ab Ephesino et aliis ἀντιστατικῶς duntaxat admissam, confitendo nimirum eam malam esse, sed majorum malorum vitandorum causa recte toleratam arbitrari. In quo detegitur ultimus receptus schismaticæ contumaciæ, et declaratur quam parum sincera fide plerique tunc Græcorum istam cum Latina Ecclesia concordiam sint amplexi.

Ἀποστολή p. 424. Inter causas quæ imperatorem Palæologum moverunt ad absistendum cepta oppugnatione Galatæ obsidionemque solvendam, enumerat sparsam famam auxiliorum a sede apostolica jam submissorum obsessis validorum et jam [P. 372] adventantium; ἀποστολή igitur hoc loco nihil aliud quam sedem apostolicam Romanam sonat.

Ἀπόφασις p. 268. Denuntiarunt patriarchæ damnationem ipsius et depositionem iudicio synodi decretam. Unde intelligitur in titulo cap. sexti, qui sic habet: Ὅπως συναχθέντων τῶν ἀρχιερέων τὸ τέλειον μῆνυμα καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀπόφασις γέγονε, vocem ἀπόφασις damnationem sonare. Scio non esse hanc vulgarem hujus vocabuli notionem. Tamen aliquid simile significare interdum, ostendunt loca classicorum auctorum, vulgaribus etiam lexicis relata. Mihi sufficit Hesychius, apud quem lego: Ἀπόφασις, κρῖσις, ψῆφος, δίκη. Et vetus lexicon anonymi editum a Vulcanio: Ἀπόφασις, sententia.

Ἀπροσκοιούμαι p. 496. Verbum istud alibi non reperi. Et Vaticanus, ut solet in obscuris, et hoc et comma cum eo totum omisit. Cæterum hujus notio ut contraria τῷ προσκοιούμαι debet, opinor, accipi. Notum autem non quid προσκοιεύθαι sit, assumere, adjungere, admovere sibi; ut solent principes eos que sua gratia dignos putant. Ergo ἀπροσκοιεύθαι crit excludere ac rejicere. Quod huc belle quadrat, ut Acropolis favore ac familiaritate imperatoris significetur excidisse.

Ἄρματα In notione vocis ἄρμα qua currum designari sciunt omnes, innovasse recentiores Græ-

cos aliquid, et allini sibi Latinorum usu passos esse ut armaturam et instrumenta inferendiant propulsandi vim ea significarent, docet Thomas Magister id reprehendens his verbis: Ἄρμα ἐν ᾧ οἱ ἵπποι ζεύγνυνται. Οἱ δὲ ἐπὶ ὀπλων λαμβάνοντες οὐ καλῶς χρῶνται. Percrebuit id tamen satis, ut adversus ejusmodi censuram tueri se quispiam exemplis queat. Omitto quæ testimonia ejus notionis refert Meursius, quæque apud scriptores etiam non usquequaque barbaros facile occurrunt. Admoneo tantum Pachymerem, utcunque alias antiquarium, hujus εωτερισμοῦ teneri manifeste. Duo ejus annotavi loca in quibus vocem ἄρματα si quis currus interpretaretur, ab ejus mente aberraret. P. 434, sic scribit de Joanne duca imperatore: Κατωχόρου τὴ φρούριχ σίτη καὶ ἄρμασιν. 547 Specie ipsa prima apparet complecti eum duo maxime necessaria presidariis arcium, alimenta et arma. Si quis tamen contentiosior currus etiam in apparatu tuendarum arcium non inutiles interdum aut etiam ad convectionem comæatuum necessarios hic memoratos velit, næ huic extorquebit pertinaciam quod ibidem mox περὶ ἄρμάτων dicitur, ea esse ex eo genere rerum cujus nunquam affatim utentibus sit: unde mox additur, id reputantem illum imperatorem jussisse addi catalogis gratis suppediandraum e fisco militi rerum arma omnis generis et usus; ubi in Græco ex vox δπλα manifeste ut synonyma τοῦ ἄρματος prius memorati posita. Clarissime etiam eadem vox ἄρματα pro δπλα usurpata reperitur. P. 419, ubi Pachymeres ait Nenetos aliquando ditiores splendidiioresque Genuensibus fuisse, a quibus, vice rerum humanorum, postea divitiis et cultus magnificentia superati sint. Ergo priorem illam Venetorum magnificentia memorans, ait eorum συνέδριον hoc est proceres, patricos, ex quibus in ea urbe senatus constant, πλοῦτόν καὶ ἄρμασι καὶ παρασκευῇ ἀπάσαις Genuensibus olim præstitisse. Hic ne ἄρματα currus interpretemur, prohibet, si nihil aliud, certe situs urbis Venetæ ad maris æstuaris sic positæ ut cymbis per eam, non rhedis commectur. Quare ridiculum faceret Pachymerem, qui eum dicere juberit senatores olim Venetos in sua urbe specie rhedarum et magnificentia curruum copias ostentasse. Ut omittam ex aliis hujus historiæ locis, [P. 375] quod alibi observo, apparere, ne in urbis quidem in plano et sicco ædificatis, iisque regiis, frequentem ea tempestate curruum, rhedarum aut essedorum, splendide præsertim ornatorum, usum fuisse. Ergo sino dubio πλοῦτόν καὶ ἄρμασιν divitis et armis vertendum fuit. Nimirum armis pretiose ornatis instructi gaudebant apparere, more a Satyrico laudato, dum adducit ex heroicis temporibus exemplum cujusdam gemmis non ad ornanda pocola, ut Virro quidam faciebat, ut soliti, sed eas in vaginæ fronte ponere, hoc est in capitulo, conspicuo videlicet loco, ostendere: alludit enim illud Virgilli stellatum jaspide fulva ensem Ænea tribuentis. Sed hæc ἐν κρήρυον μέρει. Summa sit, ἄρματα in his

duobus Pachymeris locis pro δπλοῖς positum, et arma Latina notione designare, nec ad currus nisi absurde referi posse (1).

Ἄρπεδών p. 293. Αὐτὸς πέμψας καὶ ἀρπεδοῖν ἐνδείσθαι παρασκευάσας. Hæc licet in contextu disjuncta sic aptanda sunt. Significat Germanum patriarcham valida ad ipsum throno dejiciendum conflata factione, persuasum supina credulitate studere sibi imperatorem quam maxime, confidenter indicasse ipsi opus sibi esse donativis, quibus spargendis adversantium reconciliaret animos. Quam ad rem, in dissimulatione persistens 548 Michael Augustus, nummos ei æreos argenteosque misit, quos dum solemnibus litaniarum pompa in festo Palmarum procederet, patriarcha jactaret in confertam plebem. Hæc dona vocat noster ἀρπεδόνας, quæ vox proprie significat lineas aut funes hamo præfixos, quibus pisces escæ inhiastes infixæ avide voratis capti trahuntur in piscantis manum. Atque haud scio an non propterea lineam divitem hujusmodi gratuitas rapinas in plebem ambitiose sparsas alicubi vocaverit Martialis, quod his velut lineis piscatoriis, sed aureis et amabilioribus, hominum studia et voluntates capiantur. Quamquam nec ignoro nec improbo quæ alia eruditi interpretes in eum locum commentantur.

Ἄρχή p. 17. Sententia loci exigit ἀρχήν hic vocari aulam sive comitatum imperatoris, aut urbem imperii sedem.

Ἄτηρόν p. 150. Pro ἀτηρόν hoc loco Vaticanus codex scribit λυπηρόν: notius id enim. Noster videlicet veterum scriptorum abstrusiora vocabula libentius usurpat. Hesy chius ἀτηρόν exponit βλαβερόν. Inde fit ἀτατηρός per epenthesein, vox Homero Hesiodoque frequentata. Eustathius ad Iliad. α originem vocis ἀτηρόν ducit a nomine ἀτη noxa, calamitas, damnium. Cave obtemperes Constantino in Lexico jubenti pro ἀτηρός rescribere ἀτειρής. Quæ mihi causa fuit hæc hoc loco admonendi, alioqui tacituro de voce ἀτηρός, ut ex vulgari veteris Hellenismi notitia satis perspecta.

Ἀτάλλειν p. 44. Agit ibi loquens Muzalo de puero Joanne Augusto; quem eo subditis amabiliorem videri debere ait, quod per statem adhuc simplicem, sine fuco, puerili securitate operetur. Est ἀτάλλειν, inquit Eustathius ad Iliad. δ, ἐκ τοῦ ἔττειν καὶ ἄλλεσθαι. Quod idem repetit ad Iliad. ε, addens ob euphoniā dempto uno τ scribi ἀτάλλειν, quod tamen Noster hic non est secutus. Sonat autem id verbum movere ac profere se libere in omnem partem, naturæ indulgendo, citra metum aut respectum; quod et bestiarum est et puerorum, quos nondum ratio compescit. Vocabulum plane Pachymeriani genii, priscum populariter loquentibus musitatum, e scho-liasticis postarum in historiam intextum: qualibus hic auctor delectatur.

(4) Cf. Glossar. alterum v. Ἄρματοφυλάκιον.

[P. 374] Αἰθεντοπουλεύειν. Puer princeps aut regnantis filius parvus, cum procedente in primam pueritiam infantia comitatum natalibus congruum accipit et ministerio ac satellitio circumdatur, αἰθεντοπουλεύειν dicitur Græciæ recentī, cujus usu vox πούλος ὑποκοριστικὴ est. Ut ergo αἰθένης dominum, ita αἰθεντόπουλος parvum dominum sonat. Hinc intelligitur quod scribit Noster, p. 24, de Muzalonibus tribus fratribus Theodoro imperatori charis, quod ei, cum primum puer familiam principalem habere cœpit, in ephebos honorarios datis fuissent. Ἄνδρας οὐκ εὐγενείας μὲν μετέχοντας τὸ παράπαν, εἰς παιδοπούλους δὲ αἰθεντοπουλευόμενῳ τεταγμένους αὐτῷ.

Ἄτοπρὸσωπον ἀντιφάρμακον p. 212. Proverbium indicans efficaciam præsentis in tractandis negotiis, præsertim reconciliationum, quæ longe citius et facilius a coram affante et os ac vultum notum exhibente transiguntur quam ab absente per litteras aut internuntios. Hoc adagium in vulgatis collectionibus nondum reperi.

Ἄψικωρέω p. 298. Verbum hoc ab alio usurpatum videre non memini. Tamen ex vulgata notione vocabulorum ἀψικωρος et ἀψικωρία Platonī, Plutarcho et Luciano tritorum, facile intelligo recta analogia formatum verbum ἀψικωρεῖν, quod sonet in satietatem cito venire rei aut personæ alicujus. Perapte ad sententiam loci, quo significatur cito pertæsum imperatori Germani patriarchæ, quem paulo ante tanto studio promovemat.

Βαρβάρα p. 270. Res indicat regionem quamdam aut partem Constantinopolitanæ urbis aut suburbiorum ejus Barbaram dictam, forte a vicino templo S. barbaræ martyri dicato. Sane Constantinopoli fuisse templum celebre S. Barbaræ nomine, docet Petrus Gillius, l. II, c. 2 Topographiæ Constantinopol., quod videtur collocare in prima regione. Quia vero hoc καλλόδριον, de quo hic agitur, dicitur fuisse mirifici Nicolai, hoc est ei dicatum et ex eo nuncupatum, suspicari licet proxime illud adhæsisse templo in honorem ejusdem S. Nicolai a Justiniano olim extracto, ut refert Procopius, l. I, De ædificiis, c. 6.

Βαρδαρειῶται p. 321. Corrigenda forte sit hujus vocis scriptura, mutato εἰ in ι, ex Codino, c. 5, ubi postquam Bardariotarum vestitum et ministerium explicuit, de iis hæc subjungit: Τοῦτους κάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὁ βασιλεὺς μετοικίσας ἐκείθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδαριῶται καλοῦνται. Hos genere Persas imperator inde translalos constituit prope Bardarium omnem, ex quo Badariotæ vocantur. Bardarum hunc amnem appellat Anna Comnena, l. I, p. 18, ubi eum describit et in Thessalia collocat, uti et noster eum memorans l. I, c. 10. Eum Nicetas initio l. III videtur Ἄξιον Axem vocare. Verisimile est Pachymerem, cum Βαρδαρειῶτας scripsit.

id gentile nomen non ex Bardario Codini, sed ex Bardaro Annæ formasse; unde recta analogia Βαρδαρεύς et Βαρδάρειος fluere possunt. Ut sit de vocabulo, de re ipsa constat, gentem hanc origine Persicam, domicilio Tessalam, ab imperatoribus Bizantinis aut etiam proceribus horum consanguineis adhiberi solitam ad certum genus satellitii propriis insignibus distincti, eo ferme modo quo principes Europæi hodie Helvetiis utuntur.

[P. 275] Βασιλογραφεῖον p. 492. Ita codd. omnes, etiam Vaticanus. Unde intelligendum crimen libelli contra imperatorem scripti, lecti, habiti peculiari vocabulo βασιλογραφεῖον fuisse vocatum, et ei mortis pœnam constitutam.

550 Βεβράναις p. 492. Ita concorditer tres codd. nisi quod Vat. ad βεβράναις addit συμπύση, omiſsa voce οὔσι. Voluit, opinor, ponere σύν πύση, ut significaret picem additam membranæ urendis supra caput Caloidæ; qui sic capillis flamma applicata correptis excæcatus miser est. Βεβράναις puto dictum pro μεβράναις ex voce Latina membranæ: quid enim aliud suspicer? quin nisi me deterreret consensus codicum, crederem errore librariorum scriptorum βεβράναις pro μεβράναις, eo deceptorum, quod in primis exemplaribus unde exscripsere, τὸ β ea figura pingeretur quæ parum distat a μ. Hoc fieri plerumque solitum esse, norunt qui in codicum Græcorum manu exaratorum fectione versati sunt, Locum porro hunc, ut in cod. duobus B et A legebatur, mendandum ex Vaticano putavi, restituto in locum verbi οὔσι τῶν σύν πύση, quod ille suggerit satis ad rem faciendam.

Βέκλας p. 28. Τὸ συμβάν ἐπὶ τῶν πάλα. Βέκλας. Notissima est impostura Photii. quæ sui revocationem ab exilio eblanditus est a decepto Basilio imperatore fabulosa ejus genealogia supposita, in qua ipsum Basilium propheticæ designatum comminiscetur vocabulo Βεκλας, formato e primis litteris nominum Basilii ipsius, tum hujus conjugis Eudociæ, filiorum præterea ipsius quatuor. Constantini, Leonis, Alexandri, Stephani. Ea fuscè narrantur a Niceta in Vita S. Ignatii patriarchæ CP. et a Constantino Manasse.

Βλάγκαρ. 365. Τὸ δὲ πρὸς τὸν Βλάγκαρ. Ita cod. Allatianus. Barberinus vero τὸ πρὸς νῦν Βλάγκαρ κοντοσελίον. Vaticanus sine mentione κοντοσελίου sic habet: Τὸ δὲ πρὸς τὸν Βλάγκαν, id referens ad vocem νεώριον, navale, superius positam. Quid fuerit hic Blanca vel Blancas, in monumentis aut descriptionibus Constantinopolitanæ urbis reperire nondum potui.

Βοασμούς p. 355. Sic optimus codex Barberinus, cujus auctoritate corrigendum putamus Allatianum qui βοασκούς clare legit. Nam Vaticanus, licet in hoc vocabulo halbutiens, magis ad Barberinum inclinat, dum sic exhibet hunc locum: Οὗς δὲ βοασμούς οἱ κοινοὶ λέγουσιν. Apparet boatus Græca lingua vulgari βοασμούς dictos, et prompta est

A originatio ἀπὸ τοῦ βοῶν et βοάειν, unde rectior analogia potius βοασμόν formaverit quam βοασκόν.

Γαβρᾶς p. 282. Invenio Γάβρα nomen civitatis Persiæ apud Ptolemæum; ex qua majores Germani patriarchæ, de quo hic agitur, ortos oportuit. Cæterum ratio ἀντιθέσεως exigeret ut a Graba gentile nomen formaretur, quod responderet τῷ Δάζος; (P 376) nisi noster Γαβρᾶς in recto pro Γαβρεύς aut Γαβραῖος posuerit, norma quadam sua propria, ut amat cum paucis loqui.

Γασμουῖλοι et Γασμουλικόν p. 309. Vulgus Byzantium Hybridæ ex Latinis patribus, matribus Græcis natos 551 γασμούλους vocare consueverat, ut docet nos hoc loco Noster. Origo talis appellationis incerta est. Suspiciari tamen licet allusum in ea ad vocem Latinam mulus Græcis etiam usitatam. Lego enim in Basilic. Eclog, 19: Καὶ ὁ μουλιῶν, ἐὰν δ' ἀπειριαν καὶ ἀσθένειαν οὐκ ἐκράτησε τῶν μουλῶν: *Et mulio, si ob imperitiam vel infirmitatem mulos aut mulas tenere nequiverit.* Quia ergo mulus διγενὲς est animal, ex commistione duarum specierum natum, ex ejus vocabulo Græci formaverint nomen quo exprimerent istud genus Hybridarum Constantinopoli ortum ex conjugio Græcarum cum Latinis. Universa porro talium natio Γασμουλικόν dicebatur. Pachymer., p. 188: Τῶ δὲ γε Γασμουλικῶ οὗς δὲ συμμίκτους ἢ τῶν Ἰταλῶν εἴπει γλῶσσα. Non dissimulabo Vaticanum codicem in hoc secundo loco (nam prior p. 309, in eo non comparet) vocabulum istud per secundam litteram inchoare: scriptum enim exhibet τῶ βοασμουλικῶ. Reperio etiam Nicetam Choniatem lib. in in Manuelæ Comneno, describentem idem genus hominum, βοασμουλούς non γασμούλους vocare. Pachymeres tamen in utroque meliori codice constans est in hoc nomine per tertiam litteram auspicando. Utrius prævalere debeat auctoritas, arbitrio relinquo prudentis lectoris.

Γονικουθείσης p. 164. Ita cod. uterque, B et A. Vaticanus autem: τρίτον διαρ ἦν ἐξηρημένον τῆς γῆς τοῖς θεληματαροῖς. Apparet verbum hoc esse agrimensorum arva dividendum et sua cuique assignantium jugera. Nusquam alibi hoc vocabulum meminisse me legere. Suspicio autem formatum a γόνος significante μέτρον, hoc est filum sive funiculum, quo in designatione prædiorum, quæ cuique in partitione terrarum attribuuntur, uti coloniarum deductores solent. Unde sunt illi in Scripturis tam sæpe usurpati funiculi hæreditatis I Paral. xvi, 18; Josue, xvii, 5 et 14; xii, 9 et 29; Psal. lxxvii, 54; civ, 41 et alibi. Fundos mihi conjecturæ Hesychius est apud quem λέγο γόνον μέτρον. Posset etiam forte cuiquam videri deductum verbum γονικουθεῖν a voce γονία focum significante, ut Meursius tradit, quod in ejusmodi assignationibus agrorum singulis focis, hoc est familliis, sua terræ arabilis portio tribuatur.

Δαιταλευτά, p. 161 Pro δαιταλευτά, quod in duobus codd. B et A legitur, Vaticanus habet μαι-

γαιοι, quod secutus sum in interpretatione vocabuli a me quidem alibi non visi. Reperitur quidem δαιταλεύς *conviva, sodalis*; sed fuliginis et carbonum, quibus parietes deturpatos ab istis δαιταλευταίς noster queritur, mentio aptius in coquos quadrat.

Διαβαινᾶς p. 466. Addit Vaticanus ἐπὶ τῷ Διαβαινῆ τόπῳ, quod indicat locum quemdam fuisse circa Ternobum, ita vocatum.

(P 377) Διαφωνεῖν. Duplicem habemus hujus verbi usum aequid Pachymerem, inusitatem aut rarum utrumque ac propterea enarratione 552 indigentem. Prior exstat, p. 145. Non usurpari hoc loco verbum διαφωνεῖν in vulgari discrepandi aut dissentiendi notione, satis attendenti patet. Agit auctor de Latinorum Constantinopolim obtinentium exercitu Daphnusiā oppugnante, tum cum capta est Constantinopolis ab Alexio Cæsare. Cujus rei, dum adhuc fieret, fama quasi divinitus ad Latinos Daphnusiæ oppugnatores momento perlata consternavit illos horrore periculi in quo versari apparebat uxores et liberos ipsorum Constantinopoli relictos. Unde statim solverunt, suppelias, si pervenirent in tempore, laturi. Nullum hic indicium dissensionis inter ipsos. Quare verbum διαφωνήσασαν male hoc loco interpretaretur, qui discordibus tumultuatos sententiis ad talem nuntium Latinos diceret. Nec dubito quin auctor, studiosus affectator eruditionis antiquæ, et captare gaudens notiones abstrusas, τὸ διαφωνήσασαν usurpaverit eo sensu quo a LXX positum id verbum est Ezechielis c. xxxvii, 11: Ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν, quod vulgatus ex Originibus vertit: *Periit spes nostra et abscissi sumus*. Est enim in Hebræo נִצַּרְנוּ *nizarenu* a נָצַר *gazar*, quod est abscindere; et additur נָצַרְנוּ *lanu nobis*, quod nisi abundat, ut alibi non raro, videri potest eo pertinere ut significetur divisio animi quasi a se ipso, sive, ut alibi Scriptura loquitur, contractio cordis, qualis contingit subita et magna calamitate comprehensis, cujus depellendæ nulla aut tenuis spes est. Vatablus vertit: *Succisi sumus nobis*. Puto Hesychio hunc ipsum LXX interpretum locum obversatum animo, cum διαπεφωνήκαμεν interpretatur ἀπωλόμαθα *periimus*, quæ est vox desperantium, et in occurso ineluctabilis mali angorem animi, qui verbo διαφωνεῖν significatur, exprimentium. Græci tamen posteriores, ex illo fortasse aut LXX Seniorum aut Hesychii loco, verbo διαφωνεῖν exanimandi aut exspirandi notionem subjecerunt. Auctor anonymus Actorum fuisse scriptorum B. Andreæ cognomento Sali, quæ exstant Græce in cod. Vaticano 1574, p. 5, referens quamdam luctam per somnium ostensam, qua idem B. Andreas commissum secum Æthiopem postravit occiditque eliso ejus ad petram capite, sic scribit: Ἐτυχεν αὐτοῦ (Æthiopsis) τὸ κρανίον εἰς πέτραν, καὶ κατενεχθεὶς παραπρὸς διεφώνησε, hoc est: *Forte ruens incidit capite in petram, ad*

A *quam valido illius impetu interit*. Sane mortem illius nigri pugilis ex illo casu secutam indicari verbo διεφώνησε ostendit plausus ibi statim memoratus favorum Andreæ, qui candidati ea visione apparebant, et gratulatio tanquam plena victoria nece adversarii patrata: Κρότος δὲ μέγας inquit, τῶν λευχειμόνων καὶ χαρὰ γλυκυτάτη τότε ἐγένετο. Pæc non commemorassem, nisi necessaria essent ad alium Pachymeris nostri locum declarandum, p. 486. Agit de Cotye quodam, qui jussu imperatoris correptus a tortoribus, cum vinciretur diris suppliciis exercuciendus, eorum 553 ipso metu exanimatus conciderit mortuus. Unde statim eundem addit pondus miserabile sublatum et humo mandatum fuisse multis cernentibus. Ut non sit necesse ad intelligendum mortem hujus verbo διαφωνεῖν a Pachymere significari, recurrere ad Vaticanum paraphrastem hunc locum sic exprimentem: Ὁ δὲ πρὶν δεθεῖς κρεμασθῆναι τῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν ἀποστρίθησιν. Hoc est: *Is vero priusquam vincitus suspenderetur, metu animam efflavit*.

Διδυμῶ p. 364. Διδυμοῦν pro *geminare* vix apud veteres reperias. Sed origo apparet, et recte constat analogia.

(P 378) δοκῶν p. 148. Ita codd. B et A. Vaticanus autem more suo libere mutans quæ obscuriora putat, ὁ πρώτος pro ὁ δοκῶν ponit, non male sententiam interpretans. Sunt enim Græcis etiam veteribus οἱ δοκοῦντες, qui auctoritate, existimatione, dignitate in aliqua gente ac cætu eminent, antiqua et proba, sed ratori et ideo hic non frustra declarata notione. Talis autem erat inter hos thelematarios seu voluntarios Cutritzaces, quem superius Noster, p. 138, ubi narravit Cæsarem τοὺς δοκοῦντας θεληματαρίων convocasse, in iis fuisse præcipuum demonstrat, dum illum vice ac nomine omnium locutum refert.

Δόξα p. 275. Vox δόξα hic peculiari notione sumitur pro dogmate sive doctrina sacra, quam inconcussam tenere, pro qua pacisci vitam et sanguinem Christiani cujusvis officium est. Vaticanus sic παραφράζει locum hunc: Εἰς τί γὰρ τις σκανδαλισθεῖ. ὅτι μεταλλαγὴ τις γέγονε τῆς παραδεδομένης ἡμῖν δόξης; ἀλλ' οὐδὲν, χορηγοῦντος Θεοῦ, παραβέβασται, etc. infra lib. vi, c. 1 usurpatur hæc eadem vox eadem notione in his verbis: Τὸ παραβῆναι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκεῖνον (Θεόν) νομιζομένην δόξαν ἀρχῆθεν.

Ἐγκόλπια p. 265. Intelligimus hinc sacras icunculas, quales habemus cereas effigies agni Dei, aut id genus sacra amuleta gestare de collo suspensa Græcos Christianos solitos, et hoc specimen atque indicium fuisse Christianæ religionis, Nam eo nomine sibi talia mitti Sultan postulat, ut sic probaret se Christianum esse, de quo videbat dubitari. Patet unde ejusmodi religiosa gestamina ἐγκόλπια vocentur, quod nimirum e collo apta in sinum penderent. Fuisse autem, quod dixi,

formas aut effigies quasdam sacras iis impressas, manifeste docet Noster paulo post, dum ait Sultanem petendo res tales se demonstrasse τῶν θεῶν ἐκτυπώματων . προσκυνητὴν *divinarum formarum veneratorem*. Ergo illa illa quæ appellavit ἱερὰ περιάμματα et ἐγκόλπια, erant eadem θεῖα ἐκτυπώματα, expressæ rerum sacrarum formæ, Christi nimirum aut sanctorum. Unde per hæc jurare solitos Christianos Orientales ad sancendam pactorum fidem, docet Cantacuzeni locus, l. III, c. 17, p. 403 ed. Reg., Συμβάσεις, inquit, δὲ θέμενοι περὶ τοῦ γάμου, καὶ κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος δ' ἐγκόλπιον ἐμπεδώσαντες τὴν πράξιν. Video 554 hunc locum parum efficacem visum iri ad confirmandum id quod dixi, de juramento firmandis pactis per ἐγκόλπια dari solito, si lector de isto Cantacuzeni testimonio judicet ex versione eruditissimi Jacobi Pontani nostri. Is enim nihil ibi agnoscit sacrum, ad civilem mereque humanam observationem cuncta detorquens, dum sic verba modo descripta Latine reddit: *Paciscentes nuptias, et more Romano pronubis monilibus de collo gestandis acta confirmantes* Cum ab omni reprehendendi quemquam supercilio abhorreo natura, tum hujus viri præcipua me dum veneratio valde alienum facit ab ejus cogitatione sugillandi. Tamen quia veritas cunctis affectibus antistat, non possum abstinere quin hic meum ab ejus sententia diversum judicium proponam, præsertim cum illum videam quæ in interpretatione posuit, etiam in Notis affirmare astruereque diligentius; ea porro sint ejusmodi ut nisi coarguantur, locum tenere suum ac probari nequeant quæ noster Pachymeres hic affirmat. Accenset ibi nimirum Pontanus ἐγκόλπια nuptiali supellectili, arrhas et pronuba munuscula, ea interpretans, qualibus *vir*, inquit, *sponsam seu uxorem sibi futuram oppignerare quodammodo consuevit*. Et mirum statim in [P. 379] talium rerum numero nominari annulum, manus utique ac digitorum gestamen, non sinus ac pectoris, prout erat necesse, ut ad ἐγκόλπια, rerum e collo in sinum pendentium, classem referretur. Contra ea nos dicimus cum nostro Pachymere vulgaris usus ac promiscui ἐγκόλπια fuisse, plurimumque, a vero aberrare, talia solum a procis in conjugii pignus data, a solis accepta gestataque nupturientibus fuisse feminis. Præterea contendimus religionis ista insignia, non muliebris tantum aut civilis ornatus monilia fuisse; quippe quæ θεῖα ἐκτυπώματα, *divinas formas* impressas aut insculptas præferrent, et merito idcirco vocarentur ἱερὰ περιάμματα *sacra amuleta*, Putamus autem illum, cujus Cantacuzenus meminit, *Romanorum morem* Ῥωμαίων ἔθος non ad pacta nuptialia proprie restrictum, sed ad omne late pertinuisse conventionum genus, ita ut ex consuetudine Constantinopolitanorum, quicumque quidvis invicem promitterent ac stipularentur, manu ad pectus admota et reverenti tactu pendentium illic sacrorum amuletorum polliciti fidem facerent;

A quod Cantacuzeno dicitur ἐμπεδῶν τὴν πράξιν aut τὰς [συμβάσεις] δι' ἐγκόλπια. Et quis sciat an non inde apud Occidentales quoque Christianos invaluerit, quod hodie in usu videmus esse, ut manu pectori admota fides verbi aut pacti confirmetur? Tam universalem porro fuisse consuetudinem Orientalium Christianorum gestandi hujusmodi religionis signa, ut necessitatem induceret, apparere potest ex eo quod Noster innuit, l. II, c. 25, distribui gratis solitas militibus σεβασμίας εἰκόνας *sacras icones*; quas videlicet e collo suspensus in fidei ac religionis tesseram portaret. Dicit forte adversus hactenus statuta argutor quispiam, 555 istam ἐμπεδῶσιν συμβάσεων γάμου δι' ἐγκόλπια, cujus Cantacuzenus meminit, referri ad jusjurandum non posse, quoniam statim post idem auctor juramentorum his adjunctorum distincte meminerit his verbis τοῦ παρακοιμημένου δὲ καὶ ὄρκους προσθέντος φρικώδεις ἐπὶ τούτῳ. Primum respondeo vocem προσθέντος ad ὄρκους φρικώδεις relatam potius confirmare quod nos diximus: significat enim Apocaucho, qui isthic loquitur, cum vehementi studio incumberet ad persuadendum patriarchæ quod volebat, ad prius illud jusjurandum lenius, gestu tantum et tactu ἐγκόλπια exercitum, alia horribilia φρικώδη adjunxisse, dira sibi nimirum imprecando si falleret, quo certius faceret fidem dictorum. Deinde aio istas horrendas execrationes et capitis devotiones sui, ab Apocaucho tunc factas, non ad pacta nuptialis pertinuisse, sed ad cætera que persuadere patriarchæ cupiebat, nempe vera esse que de consiliis magni domestici patriarchæ deiecit throno meditantis falso et calumniose ad ipsum patriarcham detulerat; ejusque calumniæ ut fidem faceret, ac se illi intime jugendo fraudis omnis atque insidiarum suspitiones amoliretur, affinitatem obtulerat per nuptias suæ filiæ cum filio patriarchæ; in quam, ut est dictum, jam ambo consenserant, et consensum firmaverant δι' ἐγκόλπια per tactum sacre iconis, quam uterque ipsorum de more ante pectus pendulam gestaret. Quare recte hæc ultima verba Pontanus in nostram sententiam sic vertit: *Apocaucho insuper caput suum horrendis execrationibus dovovente, ni sincerus sit*. En quo spectarent hi ὄρκοι φρικώδεις adjuncti ἐμπεδῶσι δι' ἐγκόλπια, non jam ad sponsalia firmanda, sed ad delationis sinceram veritatem persuadendam. Deditque observet prudens lector evidentem et irrefragabilem horum, quæ dixi, confirmationem ex ipso loci conspectu palam exstantem. Refertur in illo citate historia Cantacuzeni capite colloquium arcanum Apocauchi cum patriarcha: inter id ille huic filiæ propriæ cum ejus filio nuptias obtulit: patriarcha admittente, pactum ab utroque mutuum δι' ἐγκόλπια firmatum est ad duobus patribus de liberorum conjugio in horum absentia transigentibus jure paterno. Quem hic ergo locum habere post arrharum nuptialium aut pronubi annuli

traditio, quam hic interpres cogitavit? Sed de his plus satis.

[P 380] Εἰρηκτῆ γήθης p. 247. Non dubito quin hæc scribens habuerit in animo Pachymeres Procopii locum l. i *De belle Persico* c. 5, ubi de Persis deliberantibus quid de rege Cabade redacto in ordinem decernerent, auctor ait: Οἱ δὲ κτεῖναι ἄνδρα βασιλείου ἀίματος οὐδ' ἔγνωσαν, ἀλλ' ἐν φρουρῶν καθείρξαι, ὅπερ τῆς λήθης καλεῖν νενομίκασιν· ἦν γὰρ τις ἐνταῦθα ἐμβληθεὶς τόχην οὐκ ἔτι νόμος σφίσι γνήμην αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ θάνατος τῷ ὀνομακότη ἢ ζήμια. Διὸ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην πρὸς Περσῶν ἔλαχεν. Hoc est ex novissima optima versione: *Abhorruere. 556 tamen eorum animi ab effundendo regio sanguine, satisque habuerunt asservare Cabadem in castello oblivionis, ita dicto ex lege, quæ de eo qui fuerit illuc coniectus mentionem unquam fieri vetat, pœna etiam capitali iis proposita qui ipsius nomen pertulerint. Quæ causa fuit appellationis ejusmodi.* Vides in his, ut rem, sic appellationem εἰρηκτῆς λήθη ex Perside venisse. Et fuisse ibi videtur certa custodia, in quam qui darentur, de iis mentionem deinde inferre ullam capitale foret. Pari exemplo imperator Michal Palæologus, qui, dum esset privatus, in Perside fuerat, ut Noster docet l. i, videtur imitatione usus quem ibi visum probaverat, instituisse ut quos Nicæensi cuidam carceri mancipasset, in perpetuum ibi tenerentur, nec quisquam orare pro iis aut omnino satagere vel mentione tenus auderet. Hanc imitationem innuit particula similitudinis ὡς, indicans Nicæensem custodiam Palæologo fuisse pro arce aut castello, quam Persæ vocabant nomine æquivalente his Græcis vocibus φρούριον λήθης. Nam non est audiendus Christophorus Persona, dum ibi φρούριον λήθης Latine reddit *custodiam quæ lethe vocabatur*, quasi λήθη *lethe* Persicum, non Græcum vocabulum sit. Haud paulo prudentius ultimus tempore, non merito, interpres Procopii Claudius Maltretus noster φρούριον λήθης *castellum oblivionis* Latine reddidit. In quo videri possit si casu quodam prævisse Pachymeres, dum l. iv, de isto eodem agens ergastulo, in quod ea conditione subibatur ut nefas esset illuc semel introductorum memisse, illud κάστρον *castrum* sive *castellum* ἀντονομαστικῶς; appellat. Cum enim de Barlaamo quodam, inquieti ac suspecti ingenii homine, retulisset decrevisse imperatorem eximere sibi semel omnem in posterum de illo metum sollicitudinem, quo id assequeretur, ait præcepisse cuidam e sibi fidissimis eum Nicæam abducere, ac ibi πρὸ τοῦ εἰς κάστρον εἰσαγαγεῖν στερεῆσαι, τῶν ὀφθαλμῶν, *priusquam in castellum introduceret, oculis privare.*

Εἰσιτά p. 478. Multa toto hac commate ἀνάρτητα et invicem inconnexa ponuntur. Exprimuntur enim carptim, solis initiis sententiarum delibatis, quæ Græci, pacem cum Latinis haud ex animo probantes, in scriptis Vecci reprehendebant. Quid autem hic sonet aut quid si vox εἰσιτά, haud in

A expedito est Forte εἰσιτά dictum ut προσετόν a recto προσετόν *accessibile*, ut εἰσιτόν significet *introducibile*, ut sic dicam, vel *introduci dignum*, quasi dicere vellent, quæstiones quæ a Vecco moverentur, non esse dignas quæ introducerentur in domum Dei, hoc est ecclesiam. An potius existimabimus εἰσιτά, positum pro εἰσιτία, eo sensu ut negare velint introducenda hæc fuisse in Ecclesiam, quippe quæ ejus quietem turbarent.

Ἐκκλητον p. 375. Hic manifeste τὸ ἔκκλητον sonat *jus provocationis*. Alioquin inanis esset quæ affertur ratio ad 557 leniendum [P 381] concessionis hujus incommodum. Nempe quod tale jus, licet a Græcis concessum, haudquaquam tamen redigendum in praxim videretur; nemine verisimiliter curaturo conferre se Constantinopoli Romam laborioso et periculoso tot marium trajectu, ad litem suam provocatione illuc translata ibi persequendam. Est ergo sine dubio τὸ ἔκκλητον, *jus provocationis* a judicio patriarchæ Constantinopolitani et aliorum Orientalium ad pontificem Romanum; cujus juris agnitio professioque unum erat et tribus præcipuis capitibus quæ ad ecclesiarum consilia-tionem a Græcis exigebantur. Ea capita his tribus verbis designabantur τὸ πρωτεύον, τὸ μνημόσυνον, τὸ ἔκκλητον. Primatus papæ, ejusdem inter sacra publica commemoratio, postremo *jus appellationis* ad eundem a sententiis synodorum aut patriarcharum.

Ἐλλησποντίας p. 396. Venti nomen, ut ἀπάρκτιας. Ventus vehemens flans ab Hellesponto.

Ἐναίθριάζειν p. 405. Non est hic ἐναίθριάζειν *sub dio esse*: summa enim ætate, ut tunc erat, meridiano sole fervente, haud esset illa comoda statio. Intelligentum ergo imperatorem ad auram e septentrionali forte patente fenestra flantem frigus captasse. Aut si frigore aeris cameræ vi a cœli ardore defensi clausis fenestris utebatur, ἐναίθριάζειν pro refrigerari positum fuerit; ex eo quod plerumque fiat, ut quæ sub cœlo aperto jacent refrigerentur, translato eo verbo etiam ad refrigerationem quæ aliter evenit. L. vi, c. 29, mentio fit ὕδατος ἐξαιθριαζομένου *aquæ sub dio refrigeratæ*; quod, et si tunc quoque æstas erat, facilius intelligitur per noctem factum. At hoc loco diserta fit dici mentio, cum designatione horæ pomeridianæ.

Ἐνδυτή, p. 385. Recte Meursius docet ἐνδυτήν esse supremum sacræ mensæ instratum. Primum enim insternebatur aræ quod dicitur ἀντιμύνησιον, sacra mappa, tunc tantum necessario imponenda altari, quando non constabat an illud fuisset consecratum. Supra illud, aut supra nudam aram certo sacratam, extendebatur in præparatione sacrificii linteum, quod appellabant κατάσαρκα, supra quod videlicet ἀμύτως corpus sive caro Domini in eucharistia post consecrationem præsens reelinabatur. Id velum *corporale* Latini vocamus. Nec plus erat in ipsa functione sacrificii.

At post ipsam ara operiebatur tapete sive ἐνδύτῃ, textus plerumque magnifici; unde in illos usu pretiosa stragula offerebantur, qualis hæc fuit ἐνδύτῃ ab imperatore Michaele Palæologo primum magno templo S. Sophiæ donata, deinde etiam ad pontificem Romanum missa. Credibile est ex isto tapete super aram explicato speciose pendisse in frontem altaris simbras, tuborum aut nolarum vel etiam malorum formis distinctas; unde Hesychius ἐνδύταν, si forte idem cum ἐνδύτῃ sit, ἀλώτων dixerit, quomodo ἀλώτους φιμύς Pollux memorat lib. x, ubi de ornamentis equorum. Ἐκαλοῦντο δὲ τινες, inquit 558 ἀλώτοι φιμύδι διὰ τὸ κώδινας ἔχειν ἐκρητημένους, οἷς ἐγγχεμετρίζοντες ἵπποι ἤχον ἐποιοῦν προσόμοιον αὐλῷ. Ita ille, ad sonum referens, quod non inverisimiliter ad speciem quoque pertinuit. Nam alioqui κώδινων, utcumque hinnitibus responsantium sonus non multum ad tibiæ cantum accedit. Forma vero tubi aut nolæ in appendicibus ephippiorum, uti et militarium chlamydam, elegantiam ad aspectum habet. Has appendices calliculas sive galliculas vocabant, quas glossæ veteres τροχάδας Græce interpretantur, ea voce rotundum aliquid et volubile designantes; qualia erant tintinnabula et malogranata ex ora vestis Aaronicæ dependentia, (P 382) Exod. xxix, 23. Passio S. Perpetuæ describens vestitum Pomponii diaconi in visione apparentis: *Erat vestitus distinctam candidam, habens multiplices calliculas.* Hæc candida videri potest fuisse ἐνδύτας ἀλώτος Hesychii. Ad cuius formam ἐνδύτῃ, operimentum aræ, et ipsa ἀλώτός facile fuerit, multiplici appendice callicularum eleganter ornata, insertis etiam speciose unionibus ut hic Noster memorat. Diversa a superius dictis περὶ ἐνδύτῃς καὶ τοῦ κατασάρκα docet Jacobus Goar ad Euchologium p. 627, Meursium corrigi jubens: sed non persuadet, quoniam quem laudat fundum suæ sententiæ Symeonem Thessalonicensem, postquam consului, haud faventem ipsi reperi. Ait in eo errare Meursium quod κατασάρκα non ἀμέσως aræ nudæ, sed supra ἀντιμύσιον sterni solitum asserat. Atqui non hoc simpliciter aut universaliter Meursius asserit, sed tantum quando non constabat de consecratione altaris; cuius asserti testem producit Manuelem patriarcham in hæc verba: Τὰ ἀντιμύσια οὐκ εἰς πύσας ἀνάγκη κείσθαι τὰς ἁγίας τραπέζας, ἀλλ' εἰς ἃς οὐ γνώριμόν ἐστιν εἶτε καθιερωμένα εἶσθαι εἴτε οὐ. *Antimensia non omnibus imponi sacris mensis necesse est, sed in eas de quibus non est notum, consecratæ sint necne.* Addit statim rationem: Τὰ γὰρ καθιερωμένων ἁγίων τραπέζων τόπον ἐπέχουσι. *Antimensia enim consecratarum sacrarum mensarum locum obtinent.* Unde concludit: Καὶ εἴθε εἴσι γνώριμοι καθιερωμένοι, οὐ χρεια ἀντιμύσιων ἐκεῖ. *Et ubi perspectum est aras esse consecratas, opus antimensium non est ibi.* Addit et aliud testimonium Nicephori Homologetæ sive

A confessoris, qui agens de ἀντιμύσιος, Κορῶως δὲ, inquit, ἐκ ἐκείναις τῶν τραπέζων τίθενται, ἃς καθιέρωσις οὐχ ἔχουσιν. *Proprie vero super eas sacras mensas ponuntur, quas consecratio non sanctificavit.* Non igitur absolute dicit Meursius τὸ κατασάρκα supra ἀντιμύσιον sterni. Vidi autem et accurate perpendi indicatum a Goare contra Meursium Symeonis Thessalonicensis locum, qui sic habet, aræ ad sacrificium instructæ apparatus memorans: *Κατασάρκα δὲ τὸ λεγόμενον εὐδός, καὶ μετ' αὐτὸ τραπεζοφόρον κέκτηται. Quod vocatur catasarca, statim; post illud trapezophorum habet.* Agit de ara utique consecrata. Quæ si talis non esset aut esse non sciretur, non negaret superimpositionem 578 necessariam ἀντιμύσιου. Hunc locum Symeonis Thessalonicensis Goar sic vertit: *Interulam vero vestem, quæ ad carnem dicitur, et superne mantile adepta est.* Tria non probo, quod τὸ κατασάρκα interulam, quod τραπεζοφόρον mantile, quod κέκτηται reddat adepta est: nam κέκτηται hoc loco est possidet aut habet. *Κατασάρκα* nomen proprium veli sacri in quo ἀμέσως reclinator eucharistia sive corpus et caro Domini, ecclesiastico vocabulo debuerat exprimi. Denique τραπεζοφόρον velum potius est quo superne sancta conteguntur, quale quod nostro more supra calicem aut sacram pyxidem Christi corpus aut sanguinem continentem supra aram extenditur. Declarat hoc mox Thessalonicensis ibidem Ὅτι, inquit, τὰφος ἐστὶ καὶ θρόνος Ἰησοῦ. Significat: sacra eucharistia super aram isto quem describit apparatu oculis fidelium proposito duos indicari Christi status, juentis in sepulcro et resurrectionis gloria conspicui tanquam in throno. Pergit idem declarans, Καὶ τὸ μὲν (κατασάρκα) ἐστὶν ὡς σινδῶν ἧ περιεληθὴν νεκρός. *Ac catasarca quidem, sive corporale sindaam repræsentat qua mortuus Christus involutus est.* Τὸ δὲ ὡς δόξης περιβολή, ὡς καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ τίθεσθαι ἐμφαίνει ψαλμὸς. Κύριος ἔβασίλευσε, λέγων, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο *Illud vero (hoc est τραπεζοφόρον) ut gloriæ amictus (partim hic addit de suo interprete nescio quare), uti et qui dum superponitur (sanctis velum) cani solet Psalmus demonstrat, dicens: Dominus regnavit, decorem induit.* Hactenus Thessalonicensis; ex quibus ejus verbis apparet nihil Meursio Thessalonicensem adversari, sed potius refellere ipsum interpretem Euchologii, in eo quod ad ordinem lotionis sacre mensæ, p. 627 τραπεζοφόρον mantile fuisse dicit, illud præterea confundens cum ἐνδύτῃ, quod illi neutiquam concesserim, nisi testem laudet.

[P 383] Ἐνοπία p. 452. Quas nos hodie vulgo diœceses vocamus, ἐνοπίας Græci dicunt, regiones episcopi cujusque ditioni ac potestati ordinariæ proprie subjectas; nam diœcesis vocabulum latinis olim patebat.

Ἐξ αυτρωρειανολ p. 66 Ἦρὸς μὲν τῶν Ἐβαυτρωρειανῶν πατριάρχην. Hoc est Arsenium patriarcham. Sic duo codd., Vaticano omittente, ut so-

let in obscuris. Manifeste hic memoratur patriarcha quidem Exautorianorum distinctus a patriarcha simpliciter et κατ' ἐξοχὴν sic dicto. Exautoriani qui dicerentur, suspicari licet ex his quæ tradit Meursius verbo ἐξαιτωρία, ubi docet ex Suida ἐξαιτωρίαν dici ἐλευθερίαν ἀπὸ στρατίας *missionem a militia*. Quod et innuit Leo in Tactis Const. 20, militares dividens in duo genera. Ὅσοι τοῦ στρατοῦ εἰσι, αἱ καὶ ὅσοι τῆς λεγομένης ἐξαιτωρίας. Hinc videlicet ἐξαιτωριανοὶ vocabantur qui emeriti aut aliis idoneis causis legitime missi a militia militum privilegiis gaudebant. Inter quæ suspicari licet et hoc fuisse, ut ubi agerent, non a loci episcopo, sed a patriarcha in 560 spiritalibus penderent. Quare præsto habebant vicarium patriarchæ, ad quem illo absente recurrebant. Quia vero ubi erat imperator, ut tunc Magnesiæ, magnus erat exautorianorum numerus, et cum illis propatriarcha proprius ipsorum, ad hunc eongregati proceres mittunt ut patriarcham, cujus erat vicarius, accerseret Nicæa, quod ejus opera et auctoritate præsentis res de qua tractabatur egeret. Hæc opinabatur in loco perplexo, donec quid certius occurrit, non nesciens tamen post captam a Latinis Constantinopolim et mortem Joannis Camateri, sub quo patriarcha Græci ex ea urbe pulsus per Latinos sunt, electum ab iisdem Græcis imperii sedem Nicææ habentibus patriarcham titulo nihilominus Constantinopolitanum, qui sacris præsideret, Michaelem Auctorianum, quem alii Saurianum vocant; quin etiam Arsenium hoc capite memoratum, qui a Michaelo Auctoriano septimum eandem patriarchalem Nicææ sedem tenuit reperio Auctorianum quoque dictum. Sed quid hæc ad πατριάρχην Ἐξαιτωριανῶν, de quo hic mentio? quærendum igitur amplius, nisi quis conjecturæ a me prius propositæ acquiescendum putet (a).

Ἐπαλαστήω p. 298. Ὅσον αὐτὸν ἐπαλαστήσας. Repetii et l. v, c. 6. Non posui hoc verbum in hoc catalogo ut lectorem decerem quid valeret, (confido enim id ipsum ex Homeri lectione didicisse, apud quem Ὀδυσσ., α, v. 252 legerit. Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσήδα Παλλὰς Ἀθήνη. Ubi Didymus exponit, ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς ἀλαστοῖς καὶ δεινοῖς οὖσι, δεινοπαθήσασα), sed ut admoneam de genio Pachymeris, quem delectat verba vel semel postarum cuiquam veterum usurpata in oratione sua ponere; quæ una ex causis est ejus obscuritatis. Sed et hoc præter Homeri auctoritatem novat, ut verbum apud illum neutrum ipse activum faciat, Non enim ἐκπτὴν ἐπαλαστήσασα Homerus posuit ut Noster. Et si qui id refert, simplex quoque hujus, ἀλαστήσας, idem princeps poetarum absolute sine regimine casus posuit *Iliad.* μ, v. 165, ubi ἄσιος Ὑρακίδης. . . ἀλαστήσας ἔπος ἠΰδα, non autem αὐτὸν ἀλαστήσας ut hic Michael Palæologus a Pachymere inducitur.

Ἐπίχειν p. 256. Videtur hoc loco ἐπίχειν nove positum pro *coercere et castigare verbis aspire aliquem*. Vide voces ἀναδέχεσθαι et πνευματικός, nam ex ibi dictis patebit ratio interpretationis meæ.

[P 384] Ἐπευκτεῖν p. 288. Lego hic ἐπευκτησάμενος a verbo ἐπευκτεῖν satis inusitato illi quidem, non tamen abhorrente a stylo hujus scriptoris antiquarii, si quis alius, et fastidire obvia, sectari avia palmarium putantis. Forte in legerat apud LXX Jerem. xx, ἐπευκτη ἡμέρα, hoc est, ut Hesychius interpretatur, ἐπιθυμητή, ut Suidas, εὐχῆς ἀξία. Satis hoc illi fundamenti fuerit ad verbum ἐπευκτεῖν fabricandum, ut alia passim multa Nam quid hic aliud, quod ad rem faciat, comminiscemur? Codex 561 Barberinus habet ἐπαικτησάμενος, Allatianus ἐπικτησάμενος, Vaticanus, ut in similibus solet, pro eo quod non intellexit, alia omnia nec sententiæ consentanea subjecit. Manifestum autem est neutram illarum vocum huc quadrare, Nec aliud occurrit quod ad mentem auctoris tolerabiliter se accommodet, quam ἐπευκτησάμενος.

Ἐπίδοσις, p. 286. Κατὰ λόγον ἐπίδοσις. Significat non ordinarium et proprium fuisse hunc Proconnesiæ ecclesiæ pastorem, sed hoc in ea pro tempore officium exercuisse ex commissione aut delegatione, ut loquuntur, precario et concessionem, quæ hic ἐπίδοσις vocatur; uti et p. 360, ubi de quodam Latino episcopo quondam Crotonæ scribitur, voluisse imperatorem καὶ ἐκκλησίαν δίδοναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπίδοσις ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης *commendare ipsi ecclesiam administrandam ex delegatione, non ordinaria potestate, cum is ecclesiæ quam dudum fuerat sortitus, cura jam vacaret.*

Ἐπικόμπια p. 294. Ita cod. Allat., ex quo putavi corrigendum Barber., qui ἐπιγκόμπια exhibet. Vatic., clare Allatiano econsentit. Sunt autem ἐπικόμπια ea quæ ab aliis ἐπικόμβρια vocantur a Meursio laudatis eo verbo, nempe sudariola aut linea segmenta, quæ ligatis intus certo numero nummulis materiæ diversæ in plebem confertam jaciebantur solemnitatibus certis. Jo. Cantacuzenus, l. 1, c. 41, p. 125 ed. Reg. Τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς χρισθεὶς ἔξεισι τοῦ ναοῦ, παρά τινος τῶν συγκλητικῶν, ὃν ἂν βασιλεὺς ἐθέλοι, εἰς τὸν δῆμον βίπτονται ἃ λέγουσιν ἐπικόμβρια· δύνανται δὲ τοῦτο ἀποδέσμιους τινὰς ἐν θρονίῳ τμήμασι δεδεμένους, ἔνδον ἔχοντας νομισματα χρυσᾶ τῶν βασιλικῶν τρία καὶ ἐξ ἀργύρου τοσαῦτα ἢ καὶ πλείω, καὶ ὀβολοὺς ἀπὸ χαλκοῦ τοσοῦτους. Hoc est ex versione Pontani nostri: *Die quo imperator unctus a templo exit, ab aliquo ejus optimatum, quæ ad hoc elegerit, in populum jaciuntur quæ vocant epicombia. Sunt autem fasciculi segmentis linteis illigata habentes numismata aurea imperatoria tria, totidem argentea aut plura. et obolos æreos*

(a) Hic locus citra causam nimis turbavit hominem doctum; nam si ἐξαιτωριανοὶ dividas, scribasque ἐξ Αὐτωριανῶν, qui ex Auctorianorum familia erant, omnis evanescet difficultas cotinuat in not ad Testamentum Arsenii

totidem. Hæc ille. Ex quibus obiter collige cur auri non fiat in nostro Pachymeriano loco mentio, sed argenteorum duntaxat æreorumque nummulorum. Aurei scilicet nummi largitionibus imperatorum causa et nomine factis reservabantur: hæc autem patriarchica erat, non imperatoris episcopiurum sparsio.

Ἐπιλυγάζειν p. 353. Τὰ ὁμολογημένα ἐπιλυγάζετο. Duo ultima verba Vatic de more παραφράζων his aliis commutat: τὰ συμπεφωμένα ἐπισκεπάζετο. Significat auctor hunc legatum cralis Serbiæ dissimulasse in tractando prius conventa et stipulata inter imperatorem et eralem, astuto illa silentio legendo, ne mentione facta illorum ea rata habere videretur. Ἀύγη interpretibus Homeri est ἐν ἴσῳ τῷ ἡλύγῃ, ὅ ἐστι σκέπη, B σκιά. Unde est 562 λυγαῖον [P 385] φῶς maligna lux. Hinc ἐπιλυγάζειν valebit *obsecurare, caligine offundere*, artificii silentio involvere.

Ἐπιστημονάρχης p. 261. Ἐπιστημονορχης vox est composita ex ἐπιστήμων et ἀρχή. ad significandum principem cognitorem, hoc est, eum cui in primis cognoscendi de re aliqua jus competit. Aptum vocabulum ad explicandam principum aut magistratum sæcularium interventionem in synodis aut cætibus ecclesiasticis. Non enim iis præsidet ut iudices cum jure suffragii decisivi, sed intersunt ut testes, solo cognitionis approbaticis arbitrio decretis auctoritatem conferentes, et ad executionem robur sæculares potestatis adjungentes. Ubi notandum primatum C istum cognitionis, qui competere principibus, non ecclesiasticis hic dicitur, esse respectu cæterorum sui ordinis, hoc est laicorum, inter quos primis ipsis convenit talia nosse. Alludunt igitur hæc nostri auctoris verba ad veterem memoriam historiæ ecclesiasticæ, quæ Constantinos. Theodosios, Marcianos aut ab his missos legitime præsedisse conciliis fidem facit, isto nimirum quem exposui modo. Quare vox βασιλέως hic universim et indefinite sumenda, quatenus non hanc determinatam personam, sed quemcunque ad imperiale fastigium evectum indicat. Participium autem ei adjunctum, δικαιουμένου, designat jus talis cognitionis et præsentis arbitrii in ecclesiasticis cætibus, usu antiquo et patrum Ecclesiæ veterum consensu, principibus competens. Reperio usum hoc vocabulo in eadem notione Demetrium Chomatenum archiepiscopum Bulgaricæ in responsionibus ad Constantinum Cabasilam archiepiscopum Dyrrhachiensem, relatis a Leunclavio l. v Juris Græco Romani, p. 316 et sq. ed. Francofurtensis an. 1640; ibi enim hæc leguntur: Ὁ βασιλεὺς γὰρ οἷα κοινὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος καὶ συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστάται καὶ τὸ κύριος ταύταις χαρίζεται ἐκκλησιαστικὰς τάξεις βυθμίζει, καὶ νομοθετεῖ βίῳ καὶ πολιτείᾳ τοῦ βήματος, καὶ μὴν καὶ δικαίως ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ πρός γε χηρευουσῶν ψήφοις ἐκκλησιῶν. Ἐνά-

γὰρ δὲ καὶ ἀπὸ ἐλάττονος τιμῆς εἰς μάλζονα, δηλαδὴ ἀπὸ ἐπισκοπῶν εἰς μητροπόλιν, ἢ ἀνδρὸς ἀρετῆν ἢ πόλιν τιμῶν, Hæc ibi aliaque, in quibus si cui forte is auctor videatur potestatem hoc verbo indicatam extendere latius quam ut possit contineri intra terminos sacris canonibus et exemplis orthodoxorum principum dudum fixos, præsto est idonea in contrarium exceptio: nempe hominis schismatici, qualem se Demetrius hic eodem isto scripto palam declarat, auctoritatem nihil legitime præscribere contra doctrinam catholicam.

Ἐπίσχεσις p. 225. Agit de sacerdote qui attentaverat benedicere nuptiis sine facultate chartophylacis, cui ideo in pœnam suspensio a functione sacerdotii irrogata sit. Est ergo ἐπίσχεσις ecclesiastica notione, quod juris canonici consulti *suspensionem* 563 vocant, speciem ecclesiasticæ censuræ excommunicatione minorem. Quod etiam indicant verba mox sequentia: Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔδοξε τοιοῦτον ἢ τι ἄλλο μέτριον τῷ βασιλεῖ ἀγγελεῖν, ἀλλ' ἀφορισμὸς ἀντικρυς. Quibus significatur imperatorem re sibi nuntiata ita exarsisse, quasi non suspensio illud, sed excommunicatio major fuisset, confundendo species gradusque censurarum canonicarum. Vaticanus solita libertate hunc locum παραφράζει, pro illis verbis ὡς πρόστιμον. . . ἐπίσχεσις ἦν, sic scribens: Ἐσχόλαστο τῆς ἱερωσύνης παρὰ τοῦ πατριάρχου πρὸς καιρόν. De suo addit mentionem patriarchæ.

[H 386] Ἐταιριάρχης p. 321. Τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς οὗς ἑταιριάρχους λέγουσιν. Hinc, præter ea quæ de hac voce notat Meursius, intelligimus introductores sive admissionales imperatorum *hæteriarchos* dictos, quod nempe tribuni prætorianorum, quibus proprie id nomen convenit, pleurumque isto admittenti ad principem officio fungerentur.

Ἐτεροθαλής p. 292. Τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτῶν, nempe Joannis et Theodosiæ liberorum Marthæ sororis imperatoris. Cap. sequenti de eadem Nostongonissa loquens Noster habet iterum, καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροθαλοῦς τῆς Νοστογγονίσσης. Quid sit hoc loco ἑτεροθαλής, clare docet Eustathius ad *Iliad.* χ, p. 1283 ed. Rom. Παῖδες πατρὸς μὴ ὁμομήτριοι ἑτεροθαλεῖς λέγονται. *Filii patris ejusdem, sed matris diversæ.* Res porro in præsentis sic se habuit, ut diserte tradit Pachymeres sub finem c. 19. Tarchaniota, vir Marthæ et ex ea pater Joannis et Theodosiæ, ex priore uxore genuerat antea Nostongonisam, cui videtur ad distinctionem maternum familiæ nomen adhæsisse. Hæc eo notavimus quia in vulgaribus lexicis haud satis disertim exprimitur hæc istius notio vocabuli.

Ἐβλογία p. 407. Etsi videri potest agere auctor de benedictione a patriarcha post perceptionem *antidori*, hoc est, ut sue loco demonstravimus, *panis benedicti*, accipienda, tamen verisimilius est ἐβλογία vocabulo panem ipsum benedictum his significari, ut ἐν διὰ δύοτῶν historicis expresserit,

dum et ἀντιδώρου et εὐλογίας distincte meminit quo ejusdem unius rei vocabula continuans. Retinui porro Latine nomen *eulogiæ*, quippe in hac notione Latinis ecclesiastice scribentibus tritum. Unum affero exemplum e plurimis passim occurris, ex decreto Pii papæ ejus nominis primi, quo putatur hunc usum sanxisse benedicti panis in ecclesia distribuendi his qui ad Eucharistiæ perceptionem parati non essent. Id sic habet *Conciliorum* tomo I, p. 234 ed. Reg. *De oblationibus quæ offeruntur a populo, et consecrationibus quæ superant, vel de panibus quos deferunt fideles ad ecclesiam, vcl certe de suis, presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido et convenienti, ut post missarum solemnias, qui communicare non fuerint parati, eulogias SGA omni die Dominico et in diebus festis exinde accipiant, quæ cum benedictionis prius faciat.* Hæc Pius papa et martyr, Ex quibus vides cur exolusus participatione eulogiæ in festo S. Georgii Michael Augustus dixerit, ἀνέορτα ἑωρτάσαμεν, festum infestum celebravimus. Hoc est: non id ferimus quod fieri festo die ad ejus legitimam celebrationem fas est et usus ecclesiasticus poscebat.

Εὐφυής. p. 32. Sic Pachymeres, causam morbi quo gravi et longo laboravit imperator Joannes Lascaris indicans, scripsit: Τὸ δ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἑγκαρδίου. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ εὐφυὲς ἐκείνῳ καὶ ὑπὲρ τὸ προσήκον ἦν. Hæc ego in hunc modum verteram: *Origo ejus versimiliter imputabatur naturali effervescentiæ cordis; quam et causam ei fuisse reor ruboris in vultu flagrantis.* Super his, edita jam priori parte illa Pachymerianæ historiæ, convenit me vir et dignitate illustrissimus et ingenio ac eruditione præstans, idemque humanissimus ac mei longe supra meritum amans: et mirari se dixit quod τὸ εὐφυὲς, quo vulgo ingenium industria, bona indoles; in classicis auctoribus signatur, ego ad vultus ruborem contulerim. Huic ego gratiis prolixè habitis, et ex vero significatu docilitate mea ad obtemperandum recta momentibus, ostendi quid secutus a nota vocis ejus notione deflexissem. Et ille me audito, innuere non est gravatus sibi satisfactum. Quia vero eruditus quoque aliis lectoribus simile quidpiam occurru ejus loci venturum in mentem est credibile, quæ illi respondit, palam hic exponere operæ pretium putavit. Non me laet εὐφυὲς adaptatum homini plerumque sonare τὸ δέξιόντοῦ νοῦ καὶ εὐπεφυκὸς πρὸς τὸ μαθεῖν, industriam et facilitatem quamdam acris ingenii. Sed et scio Hesychium εὐφυῆ explicare per ὠραῖον formosum. Formæ autem partem in vultu quis negat ruborem ense? et quid aliud ad formam pertinens ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἑγκαρδίου, ex naturali fervore cordis, quam ruborem hic dici existere verisimiliter comminisci potui? Recte Eusthatius ad *Iliad.* ἦ, p. 172 ed. Rom. Πηγεῖον ὡς διττὴ ἡ φυῆ, ἡ μὲν κατὰ τὰ ἑκτός... δεξιότης οὕσα σωματικὴ καὶ εἰς ταυτὸν ἤκουσα τῷ κάλλει... ἀφ' ἧς καὶ πρόσωπον εὐφυὲς.... καὶ αὐτὴ μὲν ἡ

κατὰ σῶμα φυῆ... ἑτέρα δὲ κατὰ νοῦν, εἶναι καὶ εὐφυῆς ὁ εὖ ἔχων εἰς τὸ εἶδέναι. Vides hic clare distingui duplicem vim verbi εὐφυῆς, quarum ad mentis acrimoniam una, ad corporis ac vultus speciem pertineat altera. Juxta priorem nequaquam hic Pachymerem locutum suadet, quod si inconsequens promptitudinem ingenit nimis ac morbosæ cordis effervescentiæ tanquam proprium effectum assignare, præsertim cum mox addat rem plane contrariam, nemp̄e *fuliginis ex isto cordis incendio cursum in cerebrum perlatis rationis in Joanne Augusto usum perturbasse.* Hæc enim est sententia verborum illorum: Οὐστέγοντος τοῦ μορίου τὸ πάθος κἀντεῦθεν ἐκτρεπομένου τοῦ εἰκότος, ὡς μηδὲ χρησίμους πολλάκις ἀναπέμπειν τῷ εγκεφάλῳ τὰς ἀναπνεύσεις, Quin et dum reputo Pachymerem lectione antiquitatis plenum potius in scribendo respicere quid apud auctores viderit quam curare quid minus ipso tritum in veteri eruditione lector intellecturus statim sit, in animo, cum hæc chartæ illineret, habuisse simul illos Homeri versus *Iliad.* δ, Τοῖοι τοι Μενέλαο μιάνην ἀίματι μηροὶ εὐφυεῖς, simul Plutarchi ex libro. Πῶς ἂν τις ἀσθοίτο ταυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῆ, locum hunc de juvene progressio jam in studio virtutis: Ἄλλὰ καὶ προσαγορευθεὶς ὑφ' ἑτέρου ταύτη τῇ προσηγορίᾳ (φιλοσόφου) φράσειεν ἂν εὐφυῆς νέος, ὥστ' εἰπεῖν μειδιάσας καὶ ὑποπληθεὶς ἐρυθρήματος, Ὅς τίς τοι θεός εἰμι, cum in primo cruentam rubedinem, in altero verecundum ruborem faciei, conjuncta cum vocabulo εὐφυῆς videret, illud in sua scriptione posuisse animo indicandi conspicuum ardorem vultus flagrantis, qualem in Joanne Lascari ex cordis inflammatione, ut credebat, ortum observaverat.

Εὐχέλαιον p. 514. Ad vocem εὐχέλαιον hæc annotat Meursius: Sic dicebatur ἡ ἀκολουθία quæ in consecratione olei psallebatur a septem sacerdotibus. Eruditus interpres Euchologii notis ad εὐχέλαιον p. 451 sic scribit: *Passim autem rursus εὐχέλαιον vocatur quasi dicas (non olei consecrationem, ut barbare Meursius in Glossario) oleum cum oratione, compositis ad invicem εὐχῆς et ἐλαίου vocibus.* Hæc ille; qui vereor ut tam facile præstet æquitatem suæ censuræ quam Meursius ab interpretatione sua barbarici notam eluat. Nam revera tota cæremonia ac ritus multis orationibus ac benedictionibus constans quo consecrabatur oleum, εὐχέλαιον vocatur. Videtur autem auctor notarum ad Euchologium idem hoc loco passus, quod humanitus [P 387] contigisse refert Gellius l. vii *Noctium Atticarum*, c. 17, grammatico cuidam celebri a se interrogato de notione vocis *obnoxtius*. quo sic ibi Gellius scribit: *Qua vero ille grammaticus finitione usus est, ea videtur in verbo tam multiplici unam tantummodo usurpationem ejus notasse.* Sic enim et P. Goar, cum plures εὐχέλαιου species fuerint, omnia ad unam trahit, eam qua oleum ad unctionem infirmorum parabatur; a qua tamen ipse alibi diversam memorat p. 441, cujus ἀκο-

λουθίαν sive officium ac consecrationis ritum editum se vidisse ait, etsi suæ collectioni non curaverit inserere propter suspicionem cujusdam in eo θελοθησκείας et superstitionis. Certe hoc quoque ejus hic Pachymeres meminit εὐχέλαιον, tum ab illo non immerito Goari, suspecto euehelæo pro mortuis, quam Græci vocant τελετήν ἐλαίου ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων, tum a consecratione olei pro infirmis, manifeste diversum est. Quin docuit me eruditissimis Allatius usu obtinuisse apud Græcos ut quidam ritus εὐχέλαια vocentur, in quibus nullus olei usus intervenit, uti exempli gratia aliquando, inquit, florem aut ramulum sancti ejus precibus reliquis aut imagini præcipuæ [venerationis] admotum ad ægrum deferunt, qui confidens sancti ejus precibus juvari, eo flosculo, ramo aut etiam linteo dolentia sibi membra contingit. Hoc, ut qui vidit fide dignissimus testatur, εὐχέλαιον appellant. Neque hic ἐλαίου mentionem κυρίως ac proprie, sed μυστικῶς et figurate usurpari putant, quatenus olei symbolo Dei, quæ his ritibus imploratur, misericordia designaretur et ἐλαίον ἐντὶ ἐλέου sumitur.

Zeuxippiου φυλακῆ p. 519. Agit de Latinis captis ad Belidagrama, quos Constantinopolim duetos et illic ostentatos plebi, deinde ait historicus in hunc quem vocant τῆς Zeuxippiου Zeuxippi carcerem fuisse conclusos. Nullum vidi idoneum auctorem qui fuisse Constantinopoli carcerem sic dictum doceat. Procopius, l. 1 *Pe bell. Pers.* p. 70 ed. Reg. et l. item 1 *De ædif.* p. 23 βαλανείου *balnei publici* meminit quod ὁ Zeuxippiος vocaretur. Nicephorus item Callisti. l. ix, c. 9, p. 697 ed. Paris. δημόσιον λουτρὸν περιφανές τε καὶ μέγιστον, *publicum lavacrum conspicuum et maximum*, τὸν Zeuxippiον fuisse nominatum tradit. Thermas a Severo conditas has ferunt in templo Διὸς Zeuxippiου Jovis equos jugentis seu curru subjunctis equis tracto vehentis, quod Zeuxippiου vox indicat, fortasse sic dicto qui tali specie Jupiter olim in eo templo effictus videretur. Ex veteri porro illo fano vocabulum recentiori Thermarum ædificio ei adjuncto adhæsisse apparet. Estque id verisimilius quam quod alii suspicantur, a Zeuxis pictoris tabulis, quales illic prostarent, locum nominatum. Statuis enim et signis fuisse videtur insignior quam tabulis: vide quæ ne loci ejus ornatu exquisitissimo collegit e veteribus Petrus Gyllius l. 11 *De pogo. Constan t.*, c. 7, ubi prolivum exhibet catalogum statuarum illic electarum. Frequentari solitum concursu curiosorum indicat Nazianzenus orat. 25, ubi Zeuxippum propterea vocat novam Jerusalem, quod templo a S. Helena in Calvario condita ei nova Jerusalem vocato splendore ac magnificentia non cederet. Quare solus Pachymeres articulo fem. generis τῆς Zeuxippiου φυλακῆν dixerit, non plane comperi. Suspiciabar posterioribus temporibus, collapsa ævo parte antiquarum balnearum (nam ante hos centum annos

A nulla restare vestigia Zeuxippi testatur Gyllius), rudera in στοάδν *porticum* efformata, juxta quam spatii vacuis septo circumdati multitudo hæc captorum bello Latinorum, quam urbis ordinarii carceres minus caperent, conclusa tunc fuerit et hæc a nostro τῆς Zeuxippiου (subaudi στοάς) φυλακῆν vocata. Sic hodie apud Algerium, ex veteri *ludæaria* deformatum nomen, a piratis capli custodiuntur in balneo, *nel bagno*, prout ab expertis didicimus.

Ζυγῆνοι in titulo captis 42, l. 11, (p. 6) τὰ κατὰ τοὺς ζυγῆνους, et similiter in titulo c. 13, ἀπολογία τῶν ζυγῆνων. Esse hoc nomen non proprium gentis, sed appellativum, ut ἀγρόται 505 et χωρῖται, quibus istos alias vocabulis indigitat Noster, manifeste parte ex sine capitis 13, ubi sic legitur in Allatiano Ταῦτα περὶ τοὺς τοῦ ζυγοῦ διαπραξάμενοι. Ea quos ζυγῆνους dixerat, jam τοὺς τοῦ ζόγου vocat, hoc est, jugum incolentes. Barberinus tamen et Vaticanus vocem ζυγῆνους hic quoque retinent.

Ἡμιάνδριοι p. 351. Quid aliud ἡμιάνδριοις interpretemur in comitatu virginis regis quam seniviros eunuchos, ministrare in Oriente principibus feminis solitos?

Θεραπεία p. 214. Orat imperator excommunicatus patriarcham τοῦ δεσμοῦ ὄντι ἐκείτην ἀνεῖναι καὶ μετεγνωκότι τὴν θεραπείαν ἐπάγειν ἦν ἐκεῖνος βούλεται. Hic *θεραπεία* peculiarem et ecclesiasticam habet notionem, significans opera quæ vocantur *satisfactio*, puta jejunia, humiliationes et similia rei magni et publici criminis ad expiationem canonicam injungi solita veteri Ecclesie disciplina. Quare *θεραπεία* hic id ipsum est quod Latini ecclesiastici scriptores *pœnitentiam* vocant; ut *pœnitentes*, qui culpas expiant, suppliciiis, *θεραπεύεται* Philoni, S. Basilio et aliis Græcis dicuntur. Talem apud Pachymerem esse significatum hujus vocis, demonstrat quod infra eodem capite patriarcha imperatori *θεραπείαν* πράττειν προσέταται. Et paulo post hæc patriarchæ ad imperatorem verba recitantur: *Θεραπείαν ποιεῖ καὶ δέξομαι*: ad verbum *fac pœnitentiam et accipiam*. Unde mox vocatur ἀντίποινος *θεραπεία*, et additur eam quadam æqualitate respondere gravitati criminis debere.

[P. 388] Ἱερολογία p. 225. Quid sit hoc loco Ἱερολογία et Ἱερολογεῖν merito quæritur. Vir eruditus, editor et illustrator Euchologii sive Ritualis Græcorum, Ἱερολογίας *sacra registra* interpretatur et Ἱερολογεῖν *in registra recensere*. Describens enim in Euchologio p. 268 et sequentibus opusculum cui titulus est Τάξις τῆς ἁγίας Μεγάλης ἐκκλησίας. hæc ex eo verba de chartophylace, ἔχων δὲ τὰς Ἱερολογίας τῶμνηστειῶν, Ἱερολογῶν αὐτάδε sic Latine reddit: *Sacra insuper registra matrimoniorum penes se habet, quæ postquam in registra recensuerit*. Huic expositioni meus me vetat auctor acquiescere, dum hic scribit προνόμιον fuisse chartophylacis et nutu arbitratoque duntaxat ipsius istæ quæcunquæ

demum sint *Hierologizæ* fierent. Hesychius πρόνοια esse docet τὰ ὀφειλόμενα τῷ ἀξιώματι, decora aut privilegia quæ eximie debentur alicui dignitati. Splendidus in primis ac præcellens chartophylacis magistratus est: cui propterea vix est ut credi possit attributum vice προνομίου et honorariæ prærogativæ pensum ac laborem non solum penes se habendi *registra matrimoniorum*, sed etiam manu propria conficiendi, nomina nubentium *in registra recensendo*, ut idem interpres loquitur, reddens vocabulum ἱερολογῶν, quo propriam chartophylacis functionem Græcus scriptor declaravit. Atqui hæc quidem munera 566 nihil honorificum aut tanto fastigio dignum habentia actuarios potius ac vulgares scribas vel ad summum tabularii custodes deceant. Longe aliter Thessalonicensis Symeon quid auctoritatis circa matrimonia chartophylax exercuerit indicat his verbis: Καὶ τὰ τῶν γάμων νομίμως φροντίζει γίνεσθαι. *Ut legitime celebrentur matrimonia curat.* Porro institutione Christi, qui matrimonium ex civili contractu in sacramentum evexit, ut id rite perpetretur opus est sacra aliqua ecclesiastici ministri functione, qua, ut Evaristus antiquissimæ pontifex epist. ad episcop. Africanos loquitur, nubentes *suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicantur.* Hujus benedictionis effectus qui sit, docet Siricius item pontifex, epistola ad Himerium Tarraconensem, c. 4, ubi interrogatus *si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere*, respondet: *Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit apud fideles, sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.* Hanc benedictionem præsentibus in ecclesia sponsis a sacerdote conferri antiquissimi per omnes ecclesias moris est. Concil. Carthag. iv, can. xiii: *Sponsus et sponsa cum benedicendi sint a sacerdote, u parentibus suis vel paranympis offerantur.* Quia vero episcopi est designare sacerdotem, quem potissimum velit ista sacra circa conjuges cæremonia defungi, patriarchæ Constantinopolitani hanc proprie curam chartophylaci sive cancellario sua demandaverant, ut vel ipse per sese sponsis hoc modo benediceret, vel sacerdotem eligeret qui id faceret, adeo ut citra ejus assensum ac jussum nullus presbyter id rite ac legitime posset agere. Hoc est quod docet hic Noster, dum ait πρόνομιον esse chartophylacis τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γίνεσθαι, *non sine facultate ac mandato ejus adhereri sponsis a sacerdote ullo nuptiales benedictiones.* Quare ille τὰς τῶν ἱερέων δε δέχα τῆς τοῦ χαρτοφύλακος προτροπῆς νομίμως ἱερολόγει, *sacerdos quidam qui citra mandatam ac nulum chartophylacis sponsis benedixerat*, suspensionis ob id pœna est multatus, ut mox Pachymeres subjungit. Est igitur ἱερολογία sacra functio sacerdotis circa sponso, quando in

A ecclesia rite matrimonio junguntur; id quod dudum ante me docuerat Nicephorus Bryennius Cæsar sub finem libri in Commentariorum a me nuper editorum, ubi narrans illegitimas nuptias contra omne fas attentatas a Botaniate invasore imperii cum Maria Augusta conjugæ Michaelis Ducæ solio deturbati adhuc viventis, refert, cum jam sponsi ambo in ecclesiam venissent, sacerdotem qui ad eam unionem peragendam paratus fuerat (ὁ μέλλων τὴν μνηστειαν τελέσαι) collegisse se et quantum piaculi conscisceret et reputantem, si bigamum, cujus etiam secunda uxor adhuc viveret, cum muliere cujus item maritus adhuc superstes esset, ecclesiastica benedictione conjungeret, [P 389] cunctatum esse prodire ex altari; tunc autem conciliatorem 567 sacrilegarum nuptiarum Isaacium Cæsarem alium istius loco sacerdotem submisisse, δε καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐτέλειεν, *qui nuptialis ritus cæremoniam peregit.* Hæc Bryennius Cæsar, qui paulo ante functionem eamdem verba εὐλογεῖν designaverat, de æstu ac scrupulo prioris sacerdotis sic scribens: Συναγαγὼν ἐκ τῶν καὶ γνοὺς ὅτι κακοῦ φέρεται μοιχείαν ἅμα καὶ τριγαμίαν εὐλογῶν, ubi εὐλογεῖν idem est quod ἱερολογεῖν: utrumque autem significat sacrum illum ritum quo sacerdos illos sponso in matrimonium conjungit; quem benedictionem ab antiquis ecclesiasticis scriptoribus Latine vocatum vidimus, in quo tamen est præterea observandum esse et aliam benedictionem nuptialem, quæ conjungibus per verba, ut loqui solent, de præsentis rato jam matrimonio a sacerdote copulatis solet adhiberi; de qua intelligitur illa quæstio quam theologi movent, *An sit peccatum consummare matrimonium ante Ecclesiæ benedictionem*, etc. Vide Sanchez. l. iii, disp. 12. Cæterum prior illa de qua diximus benedictio est quæ hic ἱερολογία et ἱερολογεῖν vocabulis exprimitur. Huc facit Georgii Acropolitæ locus, *Hist.* n. 33: Πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν. τοῦ πατρ:άρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος. Agit de nuptiis Theodori Junioris Lascaris cum Helena filia Asanis Bulgaricæ regis. Adde et titulum can. 6 Neocæsariensis recitati a Matthæo Blastare verbo γάμος, qui sic habet: Περὶ τοῦ μὴ συνεστῆσθαι τῷ διαγαμοῦντι τὸν ἱερολογήσαντα.

Ἰγνηλάτης(1) p. 464. Καθικταύει ἐκ τῶν ἰγνηλάτου παραβολικῶν, etc. Ait imperatorem, cum videret quosdam inconsulto zelo improbare concordiam cum Latinis initam, congregari jussisse episcopos omnes et monachos; tum ipsum in illo consessu medium orationem inchoasse, rogando ex Ichnelatæ Parabolis, cujus loci ad hoc tempus opportuni plerosque ipsorum recordari confidebat, ne potius mallent imitari avide præfestinantes quam prudenti patientia maturitatem occasionum et rerum expectare cessando solitos. Multos dies, ne dicam hebdomadas, in hujus sum loci medita-

(1) Cf. Glossar. alter. v. Ἰγνηλάτης.

tione versatus. Cujus cum intelligendi una spes et ratio sita esset in notitia scriptoris in eo laudati, totum me dedi investigationi istorum παραβολικῶν Ἰχνηλάτου hic memoratorum, ignotissimi tum mihi operis, quoad eruditissimus juxta humanissimusque Leo Allatius ὁ πᾶνυ primo indicium, deinde etiam copiam perrari ejus et Latinis prorsus hactenus incogniti commentarii fecit. Totum avide perlegi: quin etiam, quod sic expedire visum est, raptim Latinitate donatum in harum Observationum appendicem conjeci. Ibi videbit, si tanti judicet, studiosus lector quem ejus hic indigitat imperator locum, dissertatione parabolica sexta, qua fabellis ad id aptis sultitia tradacitur eorum quos ipsis statim exordiis longorum negotiorum impatiens ὁ ἄβριπ aviditas ad fines successusque prævondandos. Hic agendum mihi puto de nomine Ἰχνηλάτης, quod cum tanquam proprium istius vel auctoris vel operis ponatur, neutri tamen ex origine convenit; quæ mihi fuit causa illud ab ejus titulo in Latina interpretatione removendi. Primus vocabulum Ἰχνηλάτης ac hunc librum appellandum adhibuit Græcus illius interpretes Symeon Seth, imitatus, ut ipse ait, sed ex parte duntaxat, Arabem innominatum, qui ex Persica dialecto, in quam has parabolicas dissertationes Perzoes ex Indicis originibus transtulerat, Arabice illas reddens, operi titulum imposuit compositum ex nominibus duarum personarum, quarum dialogus majorem implet partem dissertationis primæ ut ad secundam etiam extenditur. Earum Indica vocabula quæ fuerint, nescimus; quorum tamen ut priorum retineri sonus et aliarum litteris exprimi debuerat linguarum. Ac ne illa quidem memorantur quæ in sua interpretatione Persica posuit medicus Perzoes. Primus Arabs, qui secundus interpretes [P. 390] fuisse dicitur; non solum duos istos interlocutores Arabicis ex origine vocibus indigitavit hisce *Cylile* et *Dimne*, verum etiam operi quindecim dissertationum universo eadem pro titulo præposuit. Id constat ex admonitiuncula Allatiano codici πρῶστα, quam hic describendam duxi: Βιβλίον φυσιολογικὸν μετακομισθὲν ἐκ τῆς Ἰνδίας καὶ δοθὲν τῷ βασιλεῖ Χοσρόη ἐν Περσίδι παρὰ τινος Περζῶ ἐ σοφοῦ καὶ ἱατροῦ τῆν τέχνην, καὶ μετενεχθὲν εἰς τὴν Ἀράβων γλῶσσαν, παρὰ δὲ Συμεῶν μαγίστρον καὶ φιλοσόφου τοῦ Σηθ εἰς τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταβληθὲν, καλούμενον Ἀραβιστὶ μὲν Κυλίλε καὶ Διμνὲ, Ἑλληνιστὶ δὲ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης. Ἐχει δὲ μύθους παμπόλλους καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὠφελίμους. Hæc ibi; quæ sic Latine sonant: *Liber physiologicus delatus ex India et datus regi Chosroi in Perside a quodam Perzoe, sapiente et medico, translatus etiam in Arabum linguam, a Symeone vero magistro et philosopho cognominato Seth in Græcorum dialectum conversus, vocatus Arabice quidem Cylile et Dimne, Græce vero Stephanites et Ichnelates Habet autem fabulas permultas et omnibus hominibus utiles.* Video ex his verbis restare dubium lectori, an

Persica et Arabica, quas fuisse diversas ponimus, non una revera et eadem fuerit versio. Dicitur enim hic tantum librum hunc ex India in Persidem delatum a Perzoe, ita ut quod additur de translatione in linguam Arabicam, tribui eidem Perzoe queat et intelligi versum ab eo Arabice Chosroi oblatum et vulgatum in Perside fuisse, ubi forte lingua Arabica non incognita vulgo fuerit. Verum omnem ambiguitatem tollit quod ad calcem operis subjungitur ab ipso Græco interprete Symeone Seth, post quintam decimam Dissertationem ascriptum his plane verbis: Ταῦτα τὰ εἴ τμήματα ὁ σοφὸς ἱατρὸς Περζῶ ἐ μετέβαλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίδα διάλεκτον, μετακομίσας ἐκ τῆς Ἰνδίας τῷ βασιλεῖ Χοσρόη. Ἐκ δὲ τῆς Περσικῆς εἰς τὴν 569 τῶν Ἀράβων μετεβλήθησαν γλῶσσαν, ἐκ δὲ τῆς Ἀράβων παρ' ἡμῶν εἰς τὴν Ἑλληνίδα, καὶ εἰσι παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς σήμερον εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀναγιγνωσκόντων. Hoc est ad verbum: *Has 15 sectiones sapiens medicus Perzoes transtulit ex Indica in Persicam dialectum a se deportatas ex India regi Chosroi. Ex Persica vero in Arabicam versæ linguam sunt, ex Arabica demum a nobis in Græcam. Et sunt apud nos usque in hodiernum diem ad utilitatem legendum.* Ita ibi. Unde manifestum est Persicam quæ dicitur Arabicamque versionem fuisse plane diversas. Cum autem, ut ex prius descripto ejusdem Symeonis prologo constat, titulus *Cylile Dimne* Arabicæ versionis proprius fuerit, uti et ipsa illa vocabula Arabica ex origine putantur, dicendum est et Indica archetypa et Persicam a Perzoe concinnatam interpretationem vel caruisse titulo vel aliter inscripta apparuisse. Unde quivis æquus concesserit nobis, qui non interpretationes Græcam aut Arabicam, sed opus ipsum ortu primo Indicam Latine reddimus, necesse non fuisse Arabicæ aut Græcæ nomenclationis habere rationem, præsertim cum ea parti tantum operis, hoc est duabus duntaxat dissertationibus, conveniat, quibus Coronati et Vestigatoris colloquia recitantur. Quæsi ex magistris Arabicæ linguæ an *Cylile* et *Dimne* Græce στεφανίτην καὶ ἰχνηλάτην, hoc est Latine *coronatum* et *vestigatorem* significarent. Responderunt in *Cylile* quidem agnoscere se aliquid quod *coronæ* notionem redolet, in *Dimne* nihil reperire quod ad vestigii significatum vergat. Ex quo fortasse suspicari liceat mendam exscriptoris in ista peregrina voce reddenda, sicut omnino inesse videtur in particula καὶ, prout illa cum Arabicis conjungitur vocibus, cum Græca sit, Credibile est enim Sethum scribentem Græcis characteribus Arabicum titulum Κυλίλε ου Διμνὲ posuisse: illud autem ου, quæ copula est Arabibus. Græcus librarius in καὶ converterit. Refert doctissimus Altatius diatriba de Symeonum scriptis p. 184 prodiisse Ferraria an. 1584 quamdam hujus operis interpretationem Italicam multis locis mutilam, in cujus prologo legatur hunc librum ex Indica id Agarenam linguam a Lelo Deruno Saraceno versum fuisse;

ridiculo errore, ex eo nato quod liber idem ab Arabe interprete *Cylite u Dimne* inscriptus fuerit. Id valere potest ad comprobandum meum consilium alienæ ab originibus nomenclationis removendæ, ne semiliter errandi culpam simpliciori daretur occasio [P. 391] existimatur fortasse *ichnelaten* nomen esse auctoris, qui primus hoc opusculum condidit cum id sine certo scriptoris nomine editum in India Symeon Seth innuat, dum scribit initio præfationis suæ: Ἡ παροῦσα βιβλος ἐγράφη μὲν παρὰ σοφῶν ἀπὸ τε μύθων καὶ παραλαβῶν, *hunc librum compositum fuisse a sapientibus ex fabulis et parabolis*; quod indicat nullum ei fuisse inscriptum singularis auctoris nomen, jureque ideo me illud *specimen sapientiæ Indorum veterum* nuncupare 570 potuisse. Sed de hic jam plus satis: alia enim vocant.

Καβαλλάριοι p. 328. Retinui *caballarii* vocabulum in versione, idcirco quod existimavi haud sine causa Pachymerem ista voce hic usum potius quam ipsis notissima et obvia ἱππέων. Nempe *caballarius* consuetudine jam tum illius temporis non quemlibet equitem, sed insignem et primarium sonabat eratque (id quod hodieque in Italica lingua inde ductum perseverat) in eo verbo nobilitatis quædam emphasis, minime conveniens equiti gregario. Itaque cum Noster ejusdem hujus initio capitis hunc in modum scribit, Ὁ καβαλλάριος Ἀλέξιος ἀνὴρ γεννάδας καὶ ἀνδρικός, intelligendus est ejus viri nobilitatem claritatemque isto nomine signasse. Nec mihi est incredibile trecentos istos ex eo equitum genere fuisse, qui usu hodie militiæ Gallicæ *maistres* magistri dici solent; quorum videlicet unusquisque alios equites sub se merentes ducit.

Καδδηνάλιοι n. 209. Ita constanter scribitur hoc vocabulum in tribus codd. in hoc et aliis hujus historiæ locis, unde non videtur dubitandum quin vocem nobis usitatam *cardinalis* sic tunc Græci suis litteris exprimerent. Nec id imputandum ignotioni ejus originis ex vocabulo *cardo*. Nam hanc haud ignotam declarat Pachymeres, l. v, c. 8. ubi de imperatore scribit, Καὶ χρυσὸν πέμπων καδδηνάλιοις, στρόφιγγιν δὲ Ἑλλήνι εἶποι ὡς θήρας οὐσῆς τοῦ πάππα. Ubi vides vocem *cardinis* exprimi Græco vocabulo στρόφιγγος.

Καθοσιώσι p. 284. Καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς περὶ τὸν Φραγγόπουλον. Hi accusati sunt, ut clare docet auctor in consequentibus, conjurationis in imperatorem, quem interficere decreverant, ut ipsi facti sunt. Hinc intelligitur ἔγκλημα καθοσιώσεως dici crimen læsæ majestatis, et quidem in primo capite, ut solent loqui. Ad hoc indicandum ideo accommodatur καθοσιώσεως vocabulum, quia vitæ personæque principum res sacre sunt, quas violare sacrilegium immane sit. Unde passim majestati imperatorum copulatur adjunctum sacre; et eorum

A litteræ *sacræ* sine addito appellantur, vocabulo etiam Græcis usitato. Usurpat et alibi Noster καθοσιώσιν hac notione, l. v, c. 19: Καὶ τὸ μείζον ἐκρίνοντο καὶ εἰς καθοσιώσιν; et c. 20: Ἀλλ' οὐκ ἔπειθον πολλὰ λιπαροῦντες, ἀλλ' ἀντικρυς ἐκρίνοντο τῆς πρὸς βασιλέα καθοσιώσεως. Denique ut alia omittam loca, l. vi, c. 24: Ὑπαγαγῶν (Μακάριον) δίκη καθοσιώσεως ὡς τοὺς δυτικούς ἄρχοντας κατὰ βασιλέως διεγείραντα.

Κάνης (1) p. 241. Non dubium quin hoc loco Κάνης nomen sit principis, a quo Nogas cum Tocharis missus fuerat et a cujus dominio, ut paulo ante dixit historicus, deficere incipiebat, 571 suas res agens et sibi proprio vindicans quæ bello acquirerebat. [P 392] Agitur ergo hic de Tartarorum principe, qui magnus Canes hodieque appellatur; lib. v, c. 5, scribitur hoc vocabulum per ι et inflectitur Κάνις Κάνιδος ι

Κάστρον p. 303. De Barbam et Tzuila Tzycandæ ab imperatore mandatum refert, ambos πρὸς Νικαίαν ἀπαγαγῶν, πρὸ τοῦ εἰς κάστρον εἰσπαγεῖν, στερεῖσαι τῶν ὀφθαλμῶν. Video hic κάστρον pro ipsa urbe Nicæa posse accipi: nam Justinianus Novella 128, vocem κάστρον synonymam voci πόλις videtur indicare, dum scribit ἐν ταῖς πόλεσιν ἔτιοι κάστροις. Quod si recipitur, sensus loci sit jussisse imperatorem excæcari Barlaamum et Tzuilam in itinere priusquam Nicæam intrarent. Et sunt exempla similium excæcationum obiter factarum, ut Basilacii ad locum Clempinam dictum prope fontem ab hoc casu deinde nominatum βρόσις Βασιλακίου, ut fert Anna Comnena, l. i. His tamen apud me obstat primum quod in illo Justiniani loco particula ἔτιοι non expositive, sed disjunctive videri potest usurpata, et sic contrarium potius ostendet: nempe πόλεις et κάστρα diversas res esse. Deinde quod, utcunque forte minores et mediocres urbes castrorum vocabulo designatæ in tærdum fuerint, id tamen non videtur fieri potuisse in Nicæa urbe maxima, et quæ, dum a Latinis Constantinopolis tenebatur, sedes Orientalis Græcorum imperii fuerit. Denique quod cum præcedens participium ἀπαγαγῶν, indicativum præteriti temporis, significet prius abductos Nicæam duos illos quam excæcarentur, id tantum factum debere videatur intelligi puisquam in arcem sive κάστρον perpetuæ custodiæ ipsorum destinatum includerentur. Docet autem Noster, alibi Nicææ fuisse in hunc usum castellum contra vim munitum, quod qui subissent, eorum de liberatione vel verbum dicere capitale foret, unde εἰρηκτὴ λήθης *carcer oblivionis* vocabatur, ad quem vocem quæ annotavimus vide, si tanti est (2).

Κέλλα p. 215. Ἐκεῖνος (ὁ πατριάρχης) Ἀρσένιος εὐθὺς τὴν κέλλαν ὑποδύμενος. Cella ergo cubiculum dicitur non monachorum solum, sed et alie

(1) Cf. Glossar. alter. v. Κάνις.

(2) Cf. Glossar. alter. v. Κάστρον

rum : nam patriarcha tunc non videtur in monasterio fuisse.

Κελλόδριον p. 270. *Cellulam* verti. Est κελλόδριον ὑποκοριστικόν in tertio diminutionis gradu. Puto autem significari sacellum cui adjuncta esset domuncula. Id suadet mentio S. Nicolai, cui dicata videlicet esset *ædicula*. Nota est ex vetustissimis scriptoribus *cellæ* usurpatio pro loco religioso cuiuspiam cultui dicato.

Κελτοί p. 486. Unde essent hi qui *Celti* vocabantur Constantinopoli, docet Vaticanus paraphrastes hunc locum sic exprimens : 572 Τὸν δὲ Κόττον τοῖς Ἀλαμάνοις δοὺς κρεμαννύειν, οἷο. Ergo Celti Pachymeri dicuntur Alamanni.

Κέρας p. 524. Κατὰ τὸν λιμένα τὸ Κέρας ἀποβάντες νηός. Agit de Joanne Lazorum principe Constantinopolim appellente ad portum *Ceras* dictum. Κόλπον sinum appellat Procopus, l. 1 *De ædificiis*, c. 5, originem etiam nominis indicans ; Ἄμισι τὸν κόλπον, αἰε, ἕπερ Κέρας οἱ ἐπιχώριοι Κερούση τῇ Βύζαντος μητρὶ τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ ἐπωνύμως καλοῦς. Hoc est ex nova versione Claudii Maltreti : *Circa sinum ab indigenis dictum Ceras, de nomine Ceroessæ matris Byzantis qui urbem condidit.*

(P. 393) Κλέπτειν p. 352. Inter sordes oralis Serbiæ numerat illantam et tumultuarium cibatum, nulla munditie mensarum, nullo ordine ministerii, cunctis pro se quoque aviditate venatoria, quidquid quasi furtim arripuerant, vorantibus. Talem quamdam subesse intelliget notionem verbo κλέπτειν hoc loco posito, si quis mentem sententiæ perspexerit.

Κλίμακας p. 411. Non dubitavi Latine vertere *scalas equestres*, hoc est, ex equorum ephippiis utrinque pendulas, recentiori equilandi disciplina. Nam heroicis temporibus Græciæ Latique instrumentum istud quo pedes equitantium sustententur, usu ignotum, nomen non habuit. Postera ætas et rem et vocabulum invenit. Græcis quidem ceterioris ævi id ἀναβολεύς dictum est, Latinis scala. Utriusque testis Suidas, Ἀναβολεύς δὲ, inquit, ἡ παρὰ Ῥωμαίοις λόγομένη σκάλα. Ex quo vocabulo suas hic κλίμακας Pachymeres traxit. Res enim olamat ipsa agere illum de stapedibus sive stapedis aut stapiis, quas subices pedaneos Budæus dixit. Ego *scalæ* nomen, testimonio Suidæ ante multa jam sæcula in hac notione Latinis usitatum, κλίμαξιν Pachymerianis rependere debui. Est autem ratio in promptu cur stapia scala dicta sit, quod videlicet inscendenti equum homini *scalæ* vicem præstet.

Κνώμενοι p. 368. Πτερῶ τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὄτα κνωμένοις ἐφέσαν. Erant, inquit, patriarcha et ei assistentes episcopi, ad mentionem ipsis reconi-
liationis cum Latina Ecclesia factam, similes iis quibus auricula pennæ affricu leni stringitur, et si revera id obiter et perfunctorie, non aufem, ut videri volebant, gratificantes imperatori, libenter et

A jucunde audirent. Ad blanditias titillationem et γαργαλισμὸν referri proverbialiter a veteribus stricturam auricularum affricu pinnulæ, demonstrare accuratius debeo propter causam quam mox referam. Lucianus libro Περὶ ὀρχήσεως non longe a principio Cratinum inducit successentem Lycino quod sederet in Theatro spectans saltantes et cum voluptate audiens tiliarum cantus et mollium ac lascivorum carminum sonos : Κάθησαι καταλούμενος θηλυδρίαν ἄνθρωπον ὄρων ἐσθῆσι μαλακαῖς καὶ ἄσμασιν ἀκολάστοις ἐναθρονόμενον, καὶ μιμούμενον ἔρωτικὰ 573 γυνάικα τῶν πάλαι, τὰς μαχλοτάτας Φαίδρας καὶ Παρθενόπας καὶ Ῥοδόπας τινὰς, καὶ ταῦτα πάντα ὑπὸ κρούσμασι καὶ τερετίσμασι καὶ ποδῶν κτύπῳ, etc. Tum paulo post : Κάθησαι τὰ δμοια πεπονθῶς τοῖς τὰ ὄτα πτερῶ κνωμένοις. Ex quibus manifeste patet : audire cum voluptate cantilenas et numerosum strepitum saltantium, cæterisque aurium deliciis affici, a Luciano dici pati rem similem iis quibus auriculæ penna striguntur. Confirmatur id ipsum evidentius ex alio ejusdem Luciani loco, in libro Περὶ διαβολῆς *De calumnia*, ubi ait : Οἷδα γοῦν τινὰς οὕτως ἡδέως γαργαλιζομένους τὰ ὄτα ὑπὸ τῶν διαβολῶν ὥσπερ τοὺς πτεροῖς κνωμένους. Scio igitur quosdam tam suaviter deliniri solitos auditu calumniarum, ut ii quibus auriculæ penna stringuntur. Hæc afferenda testimonia fuerunt. ut interpretationem hujus Pachymeriani loci nostram tueremur adversus contrariam ei sententiam paraphrastæ Vaticani, qui pro his quæ apud nostrum auctorem in duobus optimis codicibus B et A leguntur de patriarcha et Patribus synodi, Πτερῶ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὄτα κνωμένοις ἐφέσαν, sic reddit : Οἱ ὅτε οὐδ' ἄκροισ ὡσεὶ ἀκούσα ἠνεύχοντο. Illi autem ne summis quidem auribus audire sustinebant. Perperam omnino, ut sæpe alias, et contra auctoris mentem locique sententiam, quæ plane exigit hic intelligi patriarcham et episcopos, (P. 394) ut imperatori gratificarentur, cui obistere non poterant, simulasse libenter audire quod is proponebat de ineunda cum Latinis pace, cum revera intus in animo id aversarentur et non nisi perfunctorie audirent, intimum et verum animi sensum exprimere non audentes, nec adeo id necessarium putantes, quod confiderent rem ad extremum successu carituram. His ex occasione ad Jungam locum II ad Tim. iv, 3, ubi fit mentio hominum κνηθόμενων τὴν ἀκοήν, hoc est, ut vulgatus eleganter vertit, *prurientium auribus*, ἰσοδυναμεῖν huic enarrato hoc loco formulæ ex mente Hesychii. Nam is ubi exposuisset κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, per hæc verba : Ζητοῦντες τι ἀκούσαι καθ' ἡδονήν, *querentes aliquid audire ad voluptatem* postea κνώμενοι interpretatur æquivalenti vocabulo κνηθόμενοι.

Κόκκοι p. 489. Quos dicat hic Pachymeres *Coccos* monachos, Vaticanus ipse videtur ignorasse paraphrastes : nam hoc verbum omisit : ut cætera fere quæ non intelligit transilire consuevit. Ne

proprium id nomen putem, obstat numerus : nam quæ ratio patitur ut multi nomine uno velut proprio sint usi? an peculiaris quædam monachorum soladilas hoc vocabulo designata est, sic forte appellatorum a colore vestis coccineum præferente quippiam? Id quidem suspicabar; et fulciebat conjecturam quod statim subjungitur, fortassis expositive καὶ τοὺς κατ' ἐκείνον, quod licet interpretari *et eos qui circa illum*, nempe imperatorem, erant. Non paucis hujus historiæ locis, præsertim capitibus 2 et 18 libri vi, video indicari Josephum ante patriarchatum adhuc monachum assiduum fuisse apud imperatorem, adeoque 574 quod hinc sequitur, in palatio diversatum, utique non solum: nam et illi adhæsisse sui instituti comites pronum est creditu, et fratribus aut filiis imperatoris alios monachos similem operam navasse non est inverisimile. Quid si opinemur hos quasi palatinos monachos, etiam ut cæteros domus regis ministros, vestitus aliquando genere aut colore a cæteris discretos, κόκκους μοναχούς vocatos, forsitan quod coccineum aliquid gestarent? Ego tamen ἐπέχω, plus lucis in hac caligine alicunde, si forte affulgeat, opperiens (1).

Κόλυβα. L. vi titulus c. 42 sic habet, Ἐὰν σὺ μὲν πάντα πατριάρχῃ διὰ τῆν τῶν κολύβων ἀποστολήν. Vaticanus κολύμβων legit; quid quidem hoc loco non describens auctorem, sed more suo liberrime παραφράζων, sic scribit: Ἐν τοῖς ἐκπώμασιν, οἷον τῶν χαλκῶν πινακῶν, αἱ τὸν ἐφθὸν σῖτον φέρουσιν, ὡς (legendum puto ὅν) ἡ συνήθης γλῶττα κόλυβα λέγει. Hinc habemus ἐφθὸν σῖτον lingua Græca vulgari κόλυβα dictum. Sed multis experimentis comperta mihi hujus paraphrastæ indiligentia, non satis illi fidere possum, ut auctoris ipsius nostri duobus exemplaribus optimis B et A probatam lectionem hujus vocabuli non proferam, præsertim cum ei palam suffragetur Suidas. Lego igitur κολύβων, non κολύμβων, et voce κόλυβα intelligo, sic docente Suida. σῖτον ἐφθόν, *frumentum coctum*. Pachymeres in hoc c. σῖτον ἐφθόν vocat, idem, ni fallor, quod antiqui molam vocabant, faris nempe moliti farinam inspergi hostiis solitam. Significat ergo hic locus solitum tunc Constantinopoli fuisse in festo Hypapantes offerri patriarchæ sacris operanti patinas plenas isto farre tosto, quibus cum bene precatus solemnī benedictione fuisset anti-

stes, eæ ut sacra apophoreta distribuēbantur presentibus, et una earum mittebatur ad Augustum, quam mos erat ei prandenti offerri sub secundam mensam inter bellaria. Hoc sonant hæc nostri verba: Ὅν (patinarum nimirum earum quas ἐκπωμάτων πλατείας vocat) ὡς ἀπαρχή τις ἡ κρείττων τῆ βασιλεῖ προσήγετο ἐπιδόρπιος. Vide quæ dicimus verbo πλατεία ἐκπωμάτων.

[P. 395] Ἀπὸ κοιτίας φωνεῖν p. 379. Vocat propria auctoritate sine idoneo testimonio in causa

sua loqui ἀπὸ κοιτίας φωνεῖν, proverbiali, opinor, formula ex iis ducta sacre Scripturæ locis quæ Pythonissarum mulierum ventiloquarum meminerunt Act. xvi, 16, et I Reg. xxviii, ubi pro eo quod vulgatus habet, v. 3: *Saul abstulit magos et ariolos de terra*, LXX legunt Ἡερειῖλο τοὺς ἑγγαστριμύθους, *sustulit ventriloquos*, Et ib. v. 7. *Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem Pythonem*. LXX, Ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἑγγαστριμύθον. Spiritus malus qui Phytō vocabatur nomine ducto a Græco verbo πύθεσθαι ex πυνθάνεσθαι, quod responsa cederet, Hebræis loco illo, c. xviii libri I Samuelis 575 vocatur *hebræ Ob*; quæ vox libri Job c. xxxii 20, utrem significat quia scilicet dæmon iste insidebat ventrem fanaticarum istarum, ex eoque in modum utris inflato voces emittebat, quas stulti consulentes pro oraculis habebant. Hinc quæ quis proprio sensu sine majorum auctoritate affirmaret. ἀπὸ κοιτίας φωνεῖν Pachymeri dicitur.

Κοινόν p. 280. Ὑπὸ τόμφ κοινῶ γεγονόσι. Cave putes κοινῶ adjunctum hic esse nominis τόμφ. Est enim κοινόν noutrum substantivum, cælum communem et corpus universum Constantinopolitani celeri in unum congregatum significans, notione antiquis etiam usitata. Quid sit autem hunc conventum haberi τόμφ sub τομο, dicitur verbo τόμος. Vide etiam verbum ὑποψήφιος.

Κοινωνικός p. 378 Κοινωνικός δὲ εἶναι τῆ Ἐκκλησίᾳ. Sic loquens Veccus non ea communione se junctum Ecclesiæ dicit, qua quilibet Christianus, etiam laicus, ei adhæret, sed alia peculiari, ascriptorum clero propria, et proventibus ecclesiasticis eo nomine participantium. Quo pertinent superiora his contigua ejusdem Vecci verba: Αὐτὸς γὰρ ἔτομος εἶναι καὶ ὀφφικιον ἀποθέσθαι καὶ πᾶσαν ἀφεῖναι τὴν πρὸς αὐτὸν πρόσδοτον. Videtur aliquid hodie simile in usu curiæ Romanæ, ubi notarii quidam apostolici *participantes* dicuntur, quæ vox κοινωνικός respondet, ad differentiam aliorum.

Κονοσταῦλος. Sic scribit passim hoc vocabulum Pachymeres, pronuntiationem, ut apparet. Francorum, a quibus id nomen Græci sumpsere, proprius asseclatus. Illi enim *conestable* hanc dignitatem vocant. Et sic, ut es credibile, tunc quoque per Orientem, ubi multi versabantur, proferebant. Hoc admonendum visum, quoniam alii longe aliter id nomen efferunt, et ne quis me in versione conostaulum reddere miretur.

Κόντος p. 181. Vocem comitis, ut dignitatem notat, scriptoribus citimæ vetustatis tritam, Pachymeres hic exprimit, prout vulgo pronuntiarī ab Italis solebat, *contio*, aut ut effertur hodie *contis*; quod Græce κόντων reddit et non *contum* expressimus. Rem autem ipsam quod attinet, etsi Pachymeres passim iniquior Latinis *coulum* hunc, de quo

(1) Cf. Glossar. alter. v Κόκκοι.

agit, ambitiose vocatum a suis dicat, quasi ampliori vocabulo quam motus ejus domesticæ dignitatis ferret, tamen cum hunc Genuensem nominatum dicat *Vintimilia*, andivi ex iis qui antiquitates Genuensium perspectas habent, revera comitis nomen isti familiæ ex vetustissimo tempore tribui consuevisse. [P. 396] Verum fortasse nostrum movit, ut istam nimis splendidam civis Genuensis appellationem putaret, quod maximi tunc principes ea honorari satis haberent. Quo pertinet, quod ejusdem libri c. 8, scribit, de Carolo agens rege Sicilia: ἀδελφὸν ῥηγὸς τῶν Φραντζισκῶν ὄντα καὶ εἰς κόντους τεταγμένον τὸν Κάρολον. Carolus nimirum, frater S. Ludovici regis Francorum, 576 quando vocatus est ad regnum Neapolitanum et Siculum, comes erat Provinciæ, unde *conte* ab Italis tunc vocatus est ad regnum Neapolitanum et Siculum, comes erat Provinciæ, unde *conte* ab Italis tunc vocabatur. Quo etiam contentus titulo tunc erat, princeps licet in paucis opulentus et præpotens, dynasia Sabaudia. Cantacuzenus, l. 1, c. 40, p. 120 ed. Reg: Ἐπιθόοντο ὡς τοῦ τῆς Σαβωδίας ἀρχόντος, ὃν κόντον ἡ Λατίνων γλῶσσα καλεῖ, etc.

Κοντοσκέλιον p. 365. Reperio apud Petrum Gyllium in *Topog. urb. Constant.* l. 1, c. 20, mentionem portæ Condescalæ, quæ Græce Κοντόσκαλος dici potuit. Forte illi viciniam et ex ea nomen ducens navale olim istad fuit Contoscelium dictum, quod tunc dirutum reedificare voluisse Michael Augustus hic dicitur.

Κορδοκούβας p. 450. Pronum suspicatu est lingua Mysorum cordocubæ vocabulum aliquid ex oleris notione duxisse, propagatum forte ex quadam corruptione Græcæ vocis κόρχορος notissimam designantis oleris speciem, et vulgari olim adagio celebrata: Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις.

Κορτινάριοι p. 321. Quatuor genera palatinorum ministrorum gradatim dignitate crescentia memorat, Bardariotas ostii custodes instar Helvetiorum, cortinarios, cubicularios et admissionales. Cortinarii fuisse in aulico satellitio ii videntur, quorum erat munus ad cortinam, extra velum intimum, *la Potiera* cubiculi regii, præstolari subitus nutus et fortuita imperia principis, et admissionibus ministrare.

Κορυφά p. 508. Est hic Κορυφά recentius nomen insulæ Corcyræ, hodie et ex aliquot retro sæculis vulgo *Corfa* dictæ, quod ideo retinere in interpretatione debui, quandoquidem id auctor sciens insurpat, veteri sibi non ignoto præferens, uti etiam in Μορέτῳ vel Μορέτῳ, pro Peloponneso, et in similibus fecit.

Κράλις l. v, c. 6. Sæpe nominat Pachymeres Κράλιν Σερβίας; quam vocem etsi non ignoro a quibusdam pro appellativa accipi æquivalente vocabulo βασιλεύς, tamen cum et Noster et Cantacuzenus et alii eam retineant, nec verbo βασιλεύς commutent, non est quod nos dubitemus idem

(1) Cf. Glossar. alterum.

A facere: alioqui nec sultanem Persidis nec Canim aut Canem Tocharorum nec Mepe Iberiæ dicere deberemus, sed regis nomen pro istis vocibus poneret, quod nemo probaverit.

Λαμπίνας p. 156. Ἐν λαμπίνας. Ita uterque cod. B et A: nam Vat. hæc comittit. Λαμπίνας quid sit, non reperio. Nimirum [P. 397] ex usu fortasse linguæ vulgaris Pachymeri obrepserit, ut pro η in hoc vocabulo poneret: nam λαμπήνη nota jam vox est. Hesychius: Λαμπήνη εἶδος ἀμάξης ἐφ' ἧς ὄχοῦνται ἔνιοι, ἀπήνη, ἢ ἄρμα σκεπαστόν. Hæc ille, congerens multa quæ simul integram vocis quam explicat absolvunt notionem. Et sane omnia quadrare videntur in hunc locum et in mente scriptoris 577 fuisse. Illa porro verba: Ταῦτα γὰρ ἦσαν τὸ πάλαι, videntur respicere festum Scenopegia aut Tabernaculorum a Judæis olim celebrari solitum in memoriam vitæ a patribus in tabernaculis transactæ per annos quadraginta in deserto. Etsi autem Scriptura ubi hoc festum præscribit, meminerit tantum diserte tabernaculorum erectorum extra domos, satis tamen pronum creditu est adhibita ad hunc usum plaustra ramis virentibus superne tecla, et cætero splendore varii ornatus agrestis festivitatis lætitiæ celebrandæ accomodata, quæ hic Noster λαμπίνας vocat.

Λειτουργγεῖν p. 374. Hoc loco res ipsa exigit ut τὸ λειτουργεῖν non simpliciter sonet missam sive sacram liturgiam celebrare, sed id facere simul cum Latinis, iis una communicando; in quo erat sita schismaticis amotio: nam schismatici Græci Latinos ut ex communicatos et hæreticos in consortium sacrorum admittere recusabant.

Λέπας p. 385. Ὡς λέπας πέτρας. Vetus proverbium ex Aristophane in *Pluto*, ubi Chremylum sic loquentem facit sub finem:

Ὡς εὐτόνωσ, ὦ Ζεῦ βσιλεῦ, τὸ γρηθιον
Ὡσπερ λέπας τῷ μείρακιῳ προσίχεται.

ad quem locum sic adnotat vetus scholiastes: Λέπας κογγύλιον ἐφιζάνον ταῖς πέτρας, δὲ αὐταῖς προσίχονται, δυσπροσπάτως ἔχον, ἐπειδὴν τις αὐτοῦ βουληθεῖη λαβεῖν. Similia idem docet ad versum hunc alium ejusdem Aristophanis in *Vespis*, non longe a principio.

Προκαθεύδει πρὸ πάνυ
Ὡσπερ λέπας πρᾶσεχόμενος τῷ κλονι.

Idem alii scriptores tradunt. *Lepadem* hanc cocham Plautus Latine vocat non semel. Plinius tamen videtur *buccinum* appellare. Ubi enim l. xix, c. 36, *buccinum* dixit esse *minorem cocham ad similitudinem ejus buccini quo sonus editu, unde est causa nomini*, paulo post addit: *buccinum non nisi petris adhæret, circaque scopulos legitur* (1).

Μαχαρίτης p. 282. v. Ἐκ Γερμάνου τοῦ μαχαρίτον. Aliquando oredidit designari hoc loco S. Germanum P. C. scriptis clarum, qui Christi anno 714,

imperante Anastasio Augusto, ex Cysicena sedo in Constantinopolitanam est translatus. Impellebat ad sic opinandum mentio antiquitatis bis hoc loco repetita, quasi indicans Germanum hunc patriarcham novum ex ultima vetustate exempla et præcepta emendandæ Ecclesiæ inde usque ab actis et scriptis sancti Germani accersere studuisse. Verum re attentius considerata probabilius existimavi agi hoc loco de Germano longe recentioris memoriæ patriarcha, cujus mortem et elogium habes 578 apud Acropolitam in imperio Joannis Ducæ Batalzæ sub quo floruit: Ἐτυχε μὲν πρὸ καιροῦ τὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὰ τῆδε καταλιπόντα πρὸς τὰς θείας ἀπᾶραι σκηνάς, καλῶς καὶ ὁσίως βιώσαντα καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμάναντα πολίμνην. Sic Acrop. p. 39 *Hist.* Ut hunc potius indicari hic putem, suadet vox μακαρίτης civilem magis quasi quendam, ex usu Græcorum, quam religiosum, qualis sanctis ab Ecclesia declaratis debetur, honorem designans, [P 398] præterea recentiore quamdā defunctorum memoriam indicans. Non enim qui ante multa sæcula sunt mortui, cum nominantur, μακαρίται dici solent, sed οἱ προσφάτως τελευτήσαντες, quos qui viderint adhuc vivant. Sic hujus libri c. 23, Irenem Augustam Joannis Ducæ uxorem, quæ commodum eodem eum hoc Germano vixerat tempore et ante virum decesserat, μακαρίτιδα vocat. Nullo agitur modo agit hoc loco Pachymeres de sancto Germano patriarcha illo vetustissimo, quem si nominaret, non μακαρίτην, sed μακάριον diceret, verum de isto altero qui viginti circiter annis prius decesserat, memoriam sui laudabilem relinquens.

Μαμάκουθος (1) p. 369. Vituperat hic Pachymeres patriarcham et antistites, qui ei aderant, quod non acriter obstiterint primæ propositioni reconciliationis Ecclesiæ Græcæ cum Latina, sic suum animum ostendens schismati addictum et aversum a pace, utcunque aliud aliquando simulaverit. Μαμάκούθους autem Græcos illos præules vocat, stultitiæ illos insimulans, ut ostendit, quod mox adjungit quasi declarandi gratia, ἀναισθήτως τῶν πραττομένων ἔχοντες. Id porro vocabuli mutuatus videtur a suo Hesychio, quem librum ipsi fuisse familiarem ex aliis locis intelligimus. In Hesychii vero lexico hodie legitur Μαμάκουθος, μωρός. Verum ego non dubito quin in suo meliori exemplari Pachymeres legerit μαμάκουθος: unde hic posuit μαμάκουθοι. Id colligo ex Eustathio, qui (ad v. 562 et 563 Od. κ, Ἐλπήνωρ δὲ τις ἔσκε νεώτατος, οὔτε τι λίην ἄλκιμος ἐν πολέμῳ οὔτε φρεσὶν ἦσιν ἀρηρώς) multos enumerans stultitiæ infamia celebres, post Sannam, Coræbum, Margiten quorum notissima dementia in proverbium et scomma simili vitio laborantium transierit, hæc adjungit: Ὅμοίως δὲ καὶ τὸν Μαμάκουθον καὶ τὸν Μελιτιδὴν καὶ τὸν Ἀμφιετίδην, οἱ διαβόητοι ἐπὶ μωρίᾳ

ἦσαν: Similiter autem et Mummachutum et Melitidem, necnon Amphictidem, qui celebres insaniam fuisse. Ubi significat ista propria fuisse nomina insanorum quorundam, quæ deinde in similibus ipsis appellationem translata fuerint, prout de Sanna nominatim observaverat, sic antea scribens: τὸν μωρὸν οἴδαμεν Σάνναν καλεῖσθαι ὡς ἀπὸ τινος κυρίου ὀνόματος. Stultum scimus Sannam vocari tanquam a quodam proprio nomine. Cujus rei testem facit 579 Cratinum comicum, ita continue subjungens: Καὶ παράγεται Κρατῖνος κωμῶδων τοιοῦτον τὸν Θεοδοσίδην Σάνναν. Quia vero Eustathius constanter hanc vocem cum duplici μ scribit, forte sic ea apud Pachymerem, et si ambo codd. optimi B et A concorditer cum unico μ scribant, emendanda fuerit. Vaticanus soliti sibi licentiæ in hoc præ cæteris capite indulgens, cum alia passim in eo scripta verbis quibus libuit effert, tum in hac voce quidam καινοτομεῖ. Sic enim habet: Μάκουθοί τινες ὄντες. Videtur autem ex alia origine hanc vocem accersere, nec viri singularis olim fuisse nomen proprium agnoscere, sed propagatam putare ex verbo μακοῦν, quod Hesychius exponit παραφρονεῖν, προσποιεῖσθαι μὴ ἀκούειν, *desipere, simulare se non audire*. Et hanc potissimum secundam dissimulati auditus notionem huic sic a se decurtato vocabulo imputandi occasionem fortasse sumpserit ex eo, quod paulo superius legerat apud auctorem, patriarcham cum synodo ab imperatore provocatos ad serio cogitandum de iniqua cum Latina Ecclesia concordia ἐπιπολαίως ἀτήκοται *perfunctorie audisse*, et cum rem aversarentur, non tamen obstitisse, sed quasi dissimulantes se percepisse quod dictum fuerat, astuto silentio lucrifeci se invidiam aut periculum palam resistendi: Οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιστῆναι, *non enim iis inerat resistendi vis*. Eos tamen non se continuisse intra fines meræ dissimulationis aut silentii, sed præterea etiam, ut imperatori gratificarentur, significasse placere sibi mentionem illatam ab eo pacis, manifeste affirmat Noster, ut ostendimus superius verbo κνώμενοι. Quare non illos μαμάκούθους aut μακούθους idcirco vocavit, [P 399] quod simulaverint se non audire, sed quod declaraverint sibi probari quod proponebatur, haud satis providentes quid inde consecuturum esset, in quo ponit stultitiam eorum hoc verbo reprehensam.

Μανδύας p. 262. Hesych. Μανδύας εἶδος ἱματίου Περσῶν πολεμικόν. Forte πολεμικοῦ. Eustathius ad Od. τ, sub principium; Ἄλιος Διονύσιος λέγει ὅτι Περσικὸν ὄνομα καὶ ὁ μανδύας. Ἔοικε δὲ, φησὶ, φαινόλη. Αἰὶ Ἄλιος Dionysius Persicum esse nomen mandyam. Similis autem est penulæ. Veteres glossæ verborum juris, μανδύας ἱμάτιον, τὸ λουρίκιον. Sed hæc ut tiara et alia cum res tum nomina ad usum sacrorum sunt translata. Docet eruditissimus Pater Goar O. P. (notis ad Missam S. Joannis Chrysostomi

(1) Cf. Glossar. alterum sub verbo.

p. sui Euchologii 113), fuisse mandyam inter pontificales vestes id quod cappam sive pluviale Latini Christianorum rituum expositores vocant. A qua neo forma nec notione multum abest penula; quam ad sacrorum usum jam tum ab apostolicis accommodatam temporibus non immerito viri doctissimi suspiciantur ex Pauli loco II ad Tim. iv, 13. Fuit præterea mandyas propria monachorum vestis ex humeris ad pedes usque defluens et totum ambiens corpus, a parte sola anteriori aperta; qualem etiam in Ecclesia Græca retinere in pontificatu 580 ii solebant qui erant ex monachis promoti. Ex quo genere cum esset Arsenius ex Apolloniensi monasterio ad thronum patriarchalem olim assumptus, ut tradit Gregoras I. III, non mirum si mandyam etiam extra sacras gestaret functiones. Nam civili et ordinario vestitu fuisse tunc indutum illum, cum privatim et familiariter imperatorem domi suæ inviseret, res ipsa exigit. Nondum meminit *μανδύας* sacram penulam hoc loco vertisse; et qui perpenderit quæ de penulæ forma et usu a veteribus traduntur, et ea cum traditis de mandya contulerint, haud multum, ut spero repugnabunt. Vide et Codinum sæpius vocem *μανδύας* usurpantem.

Μαρμούτζας p. 283. *Μαρμούτζαν προσωνόμαζον. προσάπτοντες ὄνομα Περσικόν.* Erat igitur *Μαρμούτζας* nomen Persis familiare; quod in ea gente multi proprium haberent. Id autem idcirco a maledicis Germano imponebatur, quod is, ut paulo post dicitur, remotiorem originem generis a Gabra urbe Persidis, propinquiorem a Lazis duceret. Codex Allat. *Μαρκουτζᾶν* legit, anonymus vero ms. quem Allatius describit in Exercit. contra Creyhtonum, p. 605, *Μαλχουτζᾶν*. Et fortasse *μαρκουτζᾶς* in Barberino legendum fuit, fallente in ms. similitudine characterum *μ* et *κ* (1).

Μάρκου p. 28 et 102. Dyrrhachiensi episcopo pro Michael Palæologo adhuc privato et tum periclitante ac sollicito Deum oranti audita vox refertur incognita, nullam ad linguam pertinens, *Μαρρου*, quam sibi recitatam Manuel Diapatus episcopus Thessalonicensis sic est interpretatus, ut portendi per eam imperium Michaeli diceret: indicari enim isto vocabulo, ex primis sex vocabulorum litteris ἀκροστίχως conflato, hanc sententiam divinitus ostensam: *Michael Augustus Romanorum Palæologus ocīus vocabitur.* Sic Latine expressimus servata elementorum veritate illa Græca: *Μιχαήλ ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος ὀξίως ὀμνηθήσεται.*

[P. 400] *Ματρώνα* p. 33. Matronæ nomen inveteri usu Romanorum sonat mulierem patriciam et gente nobilem. Clemens in Actis Petri: Ὡς καὶ τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τῆς περιφανείας, καὶ ἅς ὁ λόγος ματρῶνας οἷδε καλεῖν. Ait ergo Coster solitum Theodorum Augustam viris domo minime nobilibus, cæterum apud segraticosis, conciliare matrimonia

virginum patriciarum, quibus illi deinceps matronis ampli ac beati forent.

Μεγαλοβλαχίται p. 83. In his apponenda post *καλῶν* distinctiunculæ, notula fuit, quæ mss. deerat; ne dici videretur Achillem jam tum suo tempore Phthiotas suos *Megaloblachitas* appellasse. Sed et cum participium *καλῶν* Joanni adjungitur, id ita intelligendum, ut non solus ita eos vocaret: communiter 581 enim ea tempestate invaluerat ut Thessaliæ montana Magna *Blachia* vocarentur. Nicetas in Balduino Frandro, p. 313 ed. Basil. an. 1557: Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ θειοτάλας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη βλαχία κικλήσκειται, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεί. Hujus, qui tempore Balduini *Megaloblachitis* imperitaverat, unus e successoribus fuit hic Joannes Michaelis despotæ nothus, de quo hic *Pachymeres*. Meminit etiam *μεγάλης Βλαχίας* Georgius Acropol. *Hist. sect. 15*, p. 23 ed. Reg. et sect. 38, p. 33.

Μέλειοι p. 478. Τὸ δὲ τῆς μάχης — μὲν ἔφετο. Hæc valde perplexa sunt, more ac indole auctoris, non raro quædam dimidiata congerentis. Videtur autem hic summam et fastagia carpens indicare quæ essent tunc hominum querelæ de scriptis *Vecci*. Porro vox *μέλειοι* sic ibi abrupta pendet, punctis clausa in utroque ms B et A: nam Vaticanus hunc locum, ut fere cæteros difficiles, securus transilit. *Μέλειον*, ut notum est, significat *incassum*; unde et nomen *μέλειος* est, vanum et supervacaneum sonans. Si emendatione curandus hic locus esset, posset rescribi *μέλειον*, ut intelligeretur dogmata moveri frustra, *incassum*, *intempestive*. Sed melius citra uliam in contextu mutationem intelligemus commemorari summarie et per inchoas tantum setias, quæ tunc ore vulgi contra *Veccum* et ei adgærentes jactabantur, hæc nimirum, *moveri ab adipsis intempestive dogmata. Vanos esse homines et inania miscentes jurgia*, etc. Experiemus incompleta oratio posset repetendo τὸ εἶτι superius positum, in hunc modum, εἶτι κινουῦνται δόγματι, εἶτι μέλειοι εἶσι, etc. Mox recitat verba ipsa reprehendentium *Veccum* et sequaces ejus: Ἔτα ὁμὴν ἔφετο, etc.

Μεσάζων p. 352. Chronicon Constantinopol. *μεσάζοντα* nomen dignitatis agnoscit, quam cum magni ducis, magni domestici et protostratoris et protovestiaris dignitatibus amplissimis comparat, et eam tunc tributam memorat cuidam *Cantacuzeno*, quæ erat familia ex primariis. Unde intelligimus magistratus id nomen fuisse in Constantinopolitana aulo in primis splendidi, cui proportionem similem apud suos Serbos hic memoratus Georgius gereret. Sequester Latine dicere poteram: sed cum sit, ut dixi et Meursius observat, dignitatis propriæ Græcorum nomen, usitatum ipsis vocabulum retinere satius est visum (2).

[P 401] *Μεσοθινία* καὶ *Μεσοθινίται* p. 310. *Alise-*

(1) Cf. Glossar. alter. v. *Μεσιτεύοντες*.

(2) Cf. Glossarium alterum.

nas, sive ut Eustathius scribendum præcipit plerisque non obtemperantibus, Halizonos, memoratos Homero, Herodoto, Straboni, Stephano et aliis, quamquam cum aliqua scripturæ varietate, Scythiæ Europææ populos, communi Græciæ Byzantinæ recentioris dialecto *Mesothinitas* dictos credendum scilicet Pasohymeri est. Ad intelligendam autem ejus appellationis rationem affulgere § 32 forte lux nobis a Plinio poterit, qui l. v, c. 30 Halisernem (nisi error in scriptura est) eorum civitatem in ea ora collocat quam idem deinde c 32 a Thynis universam docet habitatam, unda quod in media Thynia essent facile Mesothyni a Græcis dici potuerint. A qua etymologia si quis abhorreat ob discrepantem scripturam vocis, Thynia per *y* scripta, a Thinia Pachymeri memorata, quam ille ubique per *f* scribit, accipiat aliud veriloquium in Strabonis testimonio fundatum. Is enim, l. xiii, in Troadis descriptione Allazonium oppidum Halizonum istorum, quos alii, ut indicavi, Allazonas vocant, collocat ad lævam Æsepi amnis: quia enim θῆν littus Græcis sonat, Halizones inter littora hinc fluminis Æsepi hinc Propontidis sitam regionem incolentes merito μεσοθύνια dicti fuerint. Nec omittenda ex occasione declaratio loci nostri auctoris, c. 9, l. 1, cui quæ hic diximus facem præferunt. Scribitur ibi sic: Τότε δὴ καὶ τοῦ Παλαολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένου Μεσοθύνιας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων ἐκεῖνου προστάξαντος, καὶ τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος, etc. Narratur illic Michaellem Palæologum tum cum maxime ac strenue exerceret præfecturam sibi creditam Romanarum copiarum contra Italos pugnantium, monitum a Coty quodam de consilio imperatoris excæcare ipsum parantis fugisse cum monitore in Persidem. Sed quid sibi vult quod Palæologus εἰς κεφαλὴν τεταγμένος dicitur μεσοθύνιας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων? Traditam illi fuisse regendam Mesothiniam provinciam nulla usquam alibi est mentio. Et provinciam hic sive regionem Μεσοθύνιας vocabulo indicari, vix ferat continue adjuncta mentio *optimatum*, et quidem cum pronomine *ipsorum*, καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων. Quid hic dicemus? Aliud sane, postquam multa disquisivi, non occurrit nisi μεσοθύνια hic poni pro legione quadam aut parte Romanarum copiarum ex iis conflata militibus qui Mesothinitæ vulgari lingua dicebantur. Hoc videtur nos docere noster auctor, dum illo c. 27, l. iv sic loquitur ex versione nostra, de Romanis agens copiis validissimis Joannis despotæ ductui permittis: *Constabatur hic exercitus ex differentibus corporibus et velut collegii militum . . . unum erat Paphagonicum . . . aliud cum et ipsum multitudine tum vi et arte præstans bellica. ex Halizonibus quos Mesothinitas vulgare dicat idioma.* En quid Mesothina hæc fuerit cui tunc præpositus Michael Palæologus ab imperatore fuerat: non regio, sed legio μεσοθύνια Pachymeri

A dicta, compendio militariter loquentibus tum forte usitato; quale adhiberi hodieque videre me memini in narrationibus præliorum aut oppugnationum in nostra Gallia, ubi legiones, Navarica exempli causa, vel Nortmannica, Navarra et Nortmannia dici non raro leguntur. Jam satis cohæret quod additur, καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων, in quo modus ipse loquendi gradationem indicat, ut aliquid amplius licet in eodem genere optimates isti fuisse intelligantur. Nempe non solum imperator Michaellem § 33 Palæologum legioni Halizonum Mesothiniæ vulgo nuncupatæ εἰς κεφαλὴν ἔταξεν *meit en teste*, ut Galli hodie loquuntur, hoc est, ducem præposuit: sed etiam, quod honorificentius fuit, subesse eidem voluit cohortem ὀπτιμάτων dictam, de qua voce videsis, lector, quæ paulo inferius adnotabimus. Non omittam admonere apud Acropolitam c. 64 *Hist.*. Μεσοθύνια, de qua hic actum. cum *v* scribi. Codices Pachym. cum *Μεσοθύνια* constanter scribunt. [P 402] Hos nos expressimus, Sic et in Tocharorum et aliis quibusdam vocabulis Acropolita a Nostro differt, nec nostri iudicii est definire uter erraverit. Quare rem integram relinquimus: quod reperimus damus.

Μέπε p. 216 Ait Mepe Iberiæ Davidi datam in uxorem filiam spuriam conjugis despotæ Joannis. Ubi quid suspicemur aliud quam supremam in Iberia potestatem vocabulo isto designari, ut sicut cralis in Serbia, sultan in Perside tunc dicebatur, qui rebus illic præerat, sic Iberorum Asiasticorum rector *Mepe* vocaretur. De quo tamen amplius pronuntio, quoad certius ejus rei testimonium suppetat (1).

Μετάληψις p. 361. Ait admissos ad omnem communionem sacrorum Latinos a Græcis jussu imperatoris, reconciliationem Ecclesiarum procurantis, excepta *μετάληψι*, quam non quærebant. Et tamen antea dixerat eos communicasse etiam ἐν *μετάληψι* τοῦ θεοῦ ἄρτου, ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν, *in perceptione sacri panis quem antidorum dicunt.* Qui panis cum repræsentaret Eucharistiam, videtur etiam Latini non recusaturi eam cum Græcis percipere. Nimirum *μετάληψις* ex usu Græcorum proprie significat sumptionem vini consecrati, sive specierum sanguinis Christi, quam ideo in communionem laica Latini *non quærebant*, οὐκ ἔχρηζον, quod ea sibi sciebat interdictum ritu Occidentalis Ecclesiæ. Docuit me hanc proprietatem vocis *μετάληψις* vir pereruditus et in primis sciens Græcorum ritum Jacobus Goar O. P. qui uotis ad Liturgiam S. Joannis Chrysost. p. 150 *Eucholog.* refert Græcos in ipsa altaris concha depingere imaginem Christi Domini pontificiis vestibus ornati, decussatis manibus panem consecratum dextra, calicem vero sinistra proferentis in scripto ad dexteram et sacrum Christi corpus vocabulo *μετάδοσις*, ad lævam vero et calicem nostra hæc voce *μετάληψις*. Hinc habemus *μετάληψις* vocabulum aliquando proprie ac-

(1) Cf. Glossarium alterum.

commodari ad perceptionem sacri calicis. Dixi **A** *aliquando*, quia præter id quod superius, ut modo admonebam, μετάληψις adjungitur τῷ θείῳ ἄρτι, etiam infra, c. 36, l. vi, imperator moribundus dicitur τὴν ἁγίαν μετάληψιν δέχεσθαι. Videtur autem indicare illic historicus voluisse, sumpsisse tunc illum Eucharistiam quo modo solebant sumere morituri apud Græcos, hoc est sub utraque specie Nam 584 æque, opinor, ad utramque speciem pertinent memorata paulo prius σύμβολα τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου. Nisi forte qui suspicetur extremo languore conflictantibus dari solitam alteram tantum speciem, nempe liquidam, quam commodius transmitterent per fauces catarrha onsessas, et ideo μεταλήψεως solius, hoc est vini consecrati conversive in Christi sanguinem, factam hic mentionem, **B** quod id solum tum Augustus perceperit. Nam solitos jam olim Græcos fuisse ægrotis in eum vi morbi statum redactis ut ægre panis species glutirent, ne sine viatico abirent speciem vini ministrare solam, docet petrus Arcudius. l. iii *De concordia Ecclesiæ Oriental, et Occidental.* etc., p. 335.

Μετόχιον, d. 270. Agit de domuncula cum sacello divi Nicolai ad mare sita, quam dicit fuisse μετόχιον τῆς Ὀξείας *metochium* Oxæ insulæ Propontidis, ad quam deportari jussus expatriarcha Arsenius. In ea ædicula, quippe imminente in rectissimum illuc trajectum, aut forte etiam ad monasterii Oxæensis, cui addicebatur eo relegatus Arsenius, jus dominiumque pertinente, obiter is depositus est. L. v, c. 2, nomen idem iterum **C** Nostro [P 403] adhibetur in his verbis; Τὴν δὲ μονὴν ἐκείνην (loquitur de monasterio quod fuerat Blemmidæ) τῆ τοῦ Γαλησίου μονῆ ὑποτεθῆναι εἰς μετόχιον. Indicat monasterium quod fuerat Blemmidæ, contributum et subjectum monasterio Gallesii. Aliquæ religiosæ familiæ habet extraordinarias domos, quædam quæ vocant *hisplitia*, ubi diversentur illarum ministri aut religiosi, qui negotii causa in locis illis peregrinantur. Videtur qui simile voce μετόχιον hic designari.

Μηνολογεῖν p. 319. Hoc loco μηνολογεῖν significat mensem apponere diplomatibus aut chartis regiis; quod sibi uni Michael Augustus reservatum voluit, nominatim excipiens ne id Andronicus filius, quem in imperii consortium admittebat, **D** facere se vivo posset. Unde idem Noster in Andronico (quod aliud opus. Deo dante, mox edemus) l. i, c. 1, narrat eum post patris Michaelis mortem primum in scripto jussu regio mensem apposuisse ἄρτι πρώτως μηνολογησάμενος πρόσταγμα. Quo eodem scripto ad patriarcham perlato ait illum, cum mors Michaelis celaretur, Hachymeri sibi ipsi forte astanti regiam illam chartam dedisse, Ἐρωτῶν εἰ αὐτὸς ἔχοι γνῶναι διαστοχασάμενος οὐ τις ἂν εἴη τὸ μηνολόγημα, *Quærens num qua ipse conjectura certo posset dignoscere cujus manu expressus mensis esset.* Si enim Andronici esse constaret, certum foret argumentum obiisse Michaelem. Ne

autem id facile discerneret in causa erat, quod manus et formalitterarum Andronici sic congruebat cum paterna, ut non nisi ægre etiam a perito distingueretur: Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ καὶ παρέϊκτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ βῆδῶς διαγνῶναι ἔχειν καὶ τὸν εἰδήμονα. Gregoras (l. iv, p. 52 ed. Basil. an. 1562) referens ornatum insignibus imperii a patre Andronicum addit: Ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ ὁ πατήρ 585 καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμῶν προστάγματα, οὐ μέντοι μῆνα καὶ ἰδρικτον, ἀλλὰ Ἀνδρόνικος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. *Permisit vero ipsi pater edictis subscribere rubris litteris. cæterum sine mense et indictione; sed, Andronicus Christi gratia imperator Romanorum.* Hæc Gregoras; ex quibus intelleges quid sit quod Pachymeres scripsit ὑπογράφειν βασιλικῶς, *subscribere regie*: est enim id ὑπογράφειν δι' ἐρυθρῶν, *subscribere rubris litteris.*

Μνημονεύειν καὶ μνημόσυνον p. 374. Hæc offerebantur a Græcis papæ, si vellet abstinere a juvandis Latinis Constantinopolim tunc occupantibus Verbo μνημονεύειν significatur distincta mentio papæ in sacris Græcorum litturgiis publice ac nominatim faciendâ. Ipsa porro talis commemoratio τὸ μνημόσυνον absolute autonomasia compendiarie dicitur in hac historia, ut superius diximus verbo ἐκκλησιον. Ab hac Romani pontificis inter sacra commemoratione cur tantopere Græci adhorrerent, causam non esse sapienter ostendit imperator, his illos urgens verbis: Τίνα δ' ἔχει ἀντικανονίαν ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰ τῷ ὀνόματι (subaudi papæ), δίκου γε καὶ μὴ πάππας ὄντας τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τοιαύτῃ τῆς κοινωνίας, τοῖς ἐκκλησιάζουσιν συνιτάμενους τοῦ ἱερέως. Quasi diceret: Quid tantum refugitis a nominando inter sacrum papa, cum ibi multos alios, minoris utique dignitatis, nominatim exprimi usu olim legitimo invaluerit? Verissima hæc sunt. Nam in Liturgia sancti Joannis Chrysostomo hæc legimus, p. 78 Euchologii: Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ὧν θέλει ζώντων καὶ τεθνεώτων. Ὑπὲρ ζώντων λέγει. Ὑπὲρ σωτηρίας, ἐπισκέψεως, ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ δεῖνος. *Hic sacerdos meminit quorum vult vivorum et mortuorum, Pro vivis dicit. Pro salute, protectione et remissione peccatorum servi Dei N.* En ut nominatim mentio sit in sacro quorumvis ad arbitrium sacerdotis. P. deinde 79: Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ: Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου ἡμῶν τοῦ δεῖνος. *Sacerdos vero exclamat: [P. 404] In primis memento, Domine, sacratissimi metropolitæ nostri N.* Quilibet igitur episcopus a sacerdote in diœcesi ejus celebrante nomine expresso memoratur. Quin etiam, ut mox additur, idem honos habetur simplici sacerdoti et imperatoribus. Sic enim ascribitur: Καὶ ὁ διάκονος πρὸς τῆ θύρᾳ στάς λέγει: Τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ὅστις ἂν ᾖ, καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα εὐλαβειτάστου ἱερέως τοῦ δεῖνος ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν καὶ

πάντων καὶ πασῶν. Ὁ χορός· καὶ πάντων καὶ πασῶν. *Et diaconus ad januam stans dicit:... Et pro offerente sacra munera hæc devotissimo sacerdote. N, pro salute piissimorum et a Deo custoditorum imperatorem nostrorum, et cunctorum et cunclarum. Chorus prepetit: Et cunctorum et cunclarum.* Quia enim imperatorum 586 vocabulo Augustus et Augusta cum liberis eorum significabantur, addebatur ista utriusque sexus expressio.

Μνία p. 293. Non solum alga et muscus, sed quidquid innatans aquis soliditatem aspectu mentitur quamdam, μνίων vocabulo designatur, quantum ex collatis Hesychii, Suidæ, Oppiani, Nicandri et aliorum locis datur intelligi.

Μόρεον p. 180. Quæ olim Peloponnesus dicebatur, eam hodie Græci vulgo *Moream* vocant. Videtur autem Pachymeris ætate τὸ Μόρεον dicta; unde et hanc vocem supplevimus in lacuna capituli 9 ejusdem lib. III. Ad quem locum vide notas. Alicubi tamen Pachymeres Μορέαν scribit: sed constantius in neutro id vocabulum usurpat.

Μόσυνες p. 311. Scio alios scriptores Mosynos, non Mosynas hos populos vocare: tamen cum Μόσσυσι non possit esse a recto Μόσσυνοι, sed a Μόσυνες, plus sapere quam mens auctor nolui.

Μουγούλιοι p. 344. Videtur dicere eos quos Byzantini Tocharos vocarent, ipsorum Tocharorum usu et lingua Mugulios dici consuevisse.

Μυριοστύς p. 470. Hoc vocabulum μυριοστύας sic scribitur in duobus mss., Vaticano omittente. Flectitur videlicet a recto μυριοστύς. Quo non dubito, etsi alibi exemplum non reperi, quin Pachymeres μυριάδα significet, sicut c. 38, l. vi, εκατοστύα centuriam appellat, sic scribens: Ἐς δὲ πλείστον συχναῖς εκατοστύαι διεληγτο. Et ejus æqualis scriptor Georgius Acropolis χιλιοστύα chiliadem nominat in his verbis p. 4 ed. Reg.: Οἱ δὲ αὐτομόλοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύες πολλά. Ubi recte doctissimus interpres Leo Allatius χιλιοστύας πολλάς reddit; *multa millia.*

Νοσιά p. 515. Vocabulum νοσιάν sic clare scribitur in codd. Barber. et Vatic. Allatianus autem videtur legere νοσιάς: sed ex cæteris quoque vestigiis titubantis illic calami satis apparet errorem esse ac omnino rescribendum ubique νοσιάν. Videtur autem νοσιὰ positum a Pachymere συγκοπικῶς pro νοσιία., quæ (P. 405) vox significat *nidum cum pulvis implumibus*. Perstringitur enim proverbiali similitudine confidentia Latinorum, qui Romaniam, hoc est imperatoris Constantinopolitani ditionem universam, tam facile se comprehensuros sperarent quam ludibunde a forte incurrente tollitur avicularum recens ovis exclusarum tota cum ipso nido familia.

Οἰκειόχειρος p. 497. de Muzalone malis inflexo ad obsequendum imperatori. Quæ sint istæ οἰκειόχειροι ἀσφάλεια divinandum: nam illud οἰκειόχειρον alibi non reperi. Licet opinari voluisse significare auctorem, non solum spopondisse Muza-

tonem obedientiam in posterum, sed ea prompti obsequii documenta in præsens exhibuisse, quæ si dem abunde facerent 587 sponsioni et imperatori metum omnem adimerent, ne promissis ille postmodum non staret. Sint ergo οἰκειόχειροι ἀσφάλεια, cautiones et securitates quasi dato pignore ex propriis in antecessum representatis spondentis officiis acceptæ.

Ὄξεια p. 385. Duo hic sunt adjectiva feminina sine suis substantivis, supplendis videlicet a lectore, ut sit cum frigida simpliciter ponitur pro aqua frigida. Voci χρυσόπαστος videretur ex auctoris mente subjungenda ἰσοθής aut ξυστικός ex Eubulo comico, cujus Pollux initio libri sexti hæc refert verba: Ταῖς ξυστικαῖς ταῖς χρυσόπαστοις στρώννυνται. Verbum στρώννυνται ἐνδύτη convenit, quæ stragulum aut instratum supremum erat armæ maximæ, ut suo loco declaramus. Vocabulo ὄξεια equidem βαφήν adaptaverim ex Eustathii loco mox describendo verbo δξύλευκος: ex quo intelligitur ὄξειαν βαφήν roseam esse tincturam.

Ὄξύλευκα p. 322. Verli e *roseo candentia insignia*, doctus ab Eustathio ad Od. η, ubi cum ex Chæremone retulisset ὅτι κοινῶς μὲν τὰ ἀνθη ἔαρως τέκνα ἐκάλεισεν, ἰδίως δὲ τὰ ῥόδα δξυφεγγῆ καὶ ἔαρως τιθηνήματα, sic continuo admonet: Ἐνθα ὄρα τὸ δξοφεγγῆ χρήσιμον ὄν εἰς τὸ νοῆσαι τοῦνομα τῆς δξείας βαφῆς. *Ubi observa vocem δξυφεγγῆ utilem ad intelligendum quænam vere sit tinctura quam ὄξειαν nominant.* Quibus verbis satis indicat ὄξειαν βήφήν trahere aliquid e colore vigentis rosæ, aut potium eundem ipsum esse. Itaque jure, opinor, meo δξύλευκον sum interpretatus e *roseo candens*. Neque tale fuisse imperii gradu inferiori a despota participati insigne novum est, cum et rubens et candidus, ex quibus δξύλευκος mistus est, ambo regiæ potestatis characterem usu antiquo præferant utique cum purpura in veste regia, candor in diademate commendaretur. Sed et habemus Pachymeris ipsius testimonium hoc confirmans, l. vi, c. 34, ubi cum retulisset decrevisse imperatorem ornare Joannem principem Sazorum, postquam ei filiam Eudociam despondisset, insignibus quæ tribuerentur despotis usu aulæ Constantinopolitanæ, mox illa ipsa insignia despotæ vocat τὰ ἐκ πορφύρας δίχροα, *bicoloria ex purpura*, hoc est, ut hic loquitur, δξύλευκα, *ex candido et roseo mista.*

Ὀπτιμάτοι p. 24. Docuit nos pridem eruditissimus Rigaltius in Glossario, quod ipse didicerat ab auctoribus idoneis ibi laudatis, ὀπτιμάτους vocem esse castrensem, certum genus aut ordinem militum signantem. Unde tanto magis confirmantur quæ de vocabulo μεσθυβία legionem aut cohortem sic nominatam indicante supra suo loco diximus. (P. 406) Omnino illo Pachymeris loco Michaelis Palæologi militaris Italico navata bello indicatur opera. Unde illa verba τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πρᾶττοντος de industria sic verti, ut de bellicis ejus quo de agitur facinoribus sermonem

hic esse lector intelligat. Quænam vero et ex quo **A** videtur Pontanus assecutus initio sui Cantacuzeni, **588** genere hominum cohors hæc legiove optimatum dicta in Romano tunc esset excitu, difficile divinatu sit in scriptorem ejus temporis ea de re silentio. Fieri potuit ut nobiles voluntarii et suo sumptu militantes sic appellarentur, qui optimatum vocabulum domo afferrent indicium natalium patriciorum aut census domestici. Forte etiam qui militarem fortitudinem experimentis illustribus probassent, in certam honoris gratia segregati legionem hoc designabantur nomine; quomodo auctor est Olympiodorus in Excerptis Photianis τῶν Ῥοδογαίου Γότθων τοὺς κεφαλῶτας, capita ipsa et præstantissimos quoque Gothici exercitus quem ductabat Rodogaisus, optimatos sive optimates fuisse vocatos. Habemus etiam ex Mauritio, l. II *Strateg.*, c. 3, unumquemque optimatum militem sibi obsequentem secum duxisse, qui ἀρμάτος *armatus* dicebatur. Quod ipsum argumentum est excellentioris supra vulgus militum dignitatis ὀπτιμάτων, ad quam respicit vox αὐτῶν hic a Pachymere posita, indicans superiorem honoris et dignationis gradum in præfectura optimatum supra præfecturam Mesothiniæ fuisse.

Οὐδέσι p. 222. Videtur hic nove usurpatum adjective vocabulum οὐδέσι in dat. plurali ob οὐδεῖς ad significandum viles homunculos de sæce plebis ac nihili. Nam τοῖς οὐδέσι statim opponit μεγάλους, sic subjungens: μεγάλων ἐπὶ τοῦτοις τετραγμένων τὸ πρότερον. L. III, c. 18, Josephus Gallesii Germanum patriarcham alloquens ait: Καὶ σου ὀλιγοροῦσιν ὡς μηδεός. Hic quoque positive, ut sic loquar, usurpatur τὸ μηδεῖς: nempe non verus, sed intrusus et suppositivus patriarcha Germanus habebatur. Hoc exprimit noster verbo nullus μηδεῖς.

Παπίας p. 350. De magno papia sic Codinus, c. 5, n. 34: Ὁ μέγας παπίας (sic enim scribit, cum Noster π simplex ponat) εἶχε μὲν πάλαι ὄπτηρεσίαν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν. *Magnus pappias habuit olim ministerium incognitum, nunc autem nullum.* Tamen Pontanus noster ad Cantacuzenum docet ex Zonara magnum pappiam dictum judicem illum summum ad quem commentarienses de personis reorum et numero, de qualitate delictorum de clausorum ordinibus referre debebant.

Παρακοιμώμενος p. 206. Ὁν παρακοιμώμενος ὁ κρατῶν εἶχε, et paulo post καὶ τὸν παρακοιμώμενον Μακρηρόν. Apparet ex his officii aulici id vocabulum esse; unde et mox eo sine proprio nomine vir idem designatur, dum additur ἦν δ' εὐδοκιμῶν ὁ παρακοιμώμενος. Erat nempe hic, ut loquitur Codinus, cubiculariorum et epeborum imperatoris caput. Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκειται κεφαλῇ τῶν ἐν τῷ κοιτῶτι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρῶν. Quod circa equidem præfectum nubiculi Latice dixi, licet viderem Wolfium in excerptis Gregoræ subjunctis cubicularium interpretari. Sed veram ejus vocis notionem magis

589 ex cujus sententia interpretor, ut dixi, παρακοιμώμενον hoc loco cubiculi præfectum, nempe imperatorii, sive ut interdum dicitur, sacri cubiculi. Quia vero hujus erat officium excubare noctu imperatori aut excubiis præesse, παρακοιμώμενος vocatur plus significante vocabulo quam sonet, haud ad interpretationem suffecturo excubitoris nomine, (P 407) quod æque cuivis cohortis vigilum gregario conveniret. Bachymeres, l. VI, c. 12: Ἐξ αὐτῆς πέμπει τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον τὸν βασιλικὸν Βασίλειον. En ut singulari nomine effertur hoc nomen personam indicans præstantem; majorisque dignitatis quam quantam capiat excubitoris simplex mentio. Videtur officium simile ejus quod in aula Romana hodie vocant *maestro di camera*, et in Gallica *premier gentilhomme de la chambre*. Sed et παρακοιμώμενον generale interdum vocabulum esse, omnes indicans qui ex officio in cubiculo imperatorio stationem ordinariam habebant, intelligitur ex iis quæ adnotamus ad vocem σφενδύνη.

Παρακλητικὸν p. 372. Ex abunde perspecta notione vocabulorum παρακληξ et παράκλητος, licuit significatum divinare verbi παρακλητικῆν lexicographis vulgaribus indicti et tamen a sancto Gregorio Nazianzeno usurpati, cujus locum Joannes Parastron, qui hic loquens inducitur, tacto auctoris nomine recitat. Sanctus enim ille doctor Oratione de Spiritu sancto ante medium, cum hanc proposuisset interrogationem hæretici Pneumatomachi, τίς οὖν ἡ ἐκπόρευσις; *quæ igitur est processio?* respondet: Εἰπέ σὺ τὴν ἀγεννησίαν τοῦ Πατρὸς, καὶ γὰρ τὴν γέννησιν τοῦ Υἱοῦ φυσιολογίῳ καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Πνεύματος. *Edissere tu mihi ingenerabilitatem Patris, et ego generationem Filii enarrabo et processionem Spiritus.* Tum subdit: Καὶ παρακληνίσωμεν ἄμφω εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακώπτοντες. *Et insaniemus ambo in Dei mysteria immitentes oculos.* Ita scribitur hic locus in editione mere Græca Basileensi anni 1550, p. 221, v. 4, longe melius quam in Parisensi Græco-Latina, ubi παρακλητικῆσιν legitur quasi ex παρακλητικῆ, quod rectum non est.

Παροχές, p. 155. Τὸν μέντοι γε πρότανιν τούτων καὶ παροχέα ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν. Ita codd. B et A. Vaticamus pro his habet καὶ τὸν γραμματοκομιστήν ἐμεγάλυνε. Præterquam error est in scriptura θ intruso in locum τ in voce γραμματοκομιστήν, etiam videtur, ut non raro solet hic interpolator potius quam descriptor Pachymeris, aberasse a mente auctoris: qui cum dicit πρότανιν τούτων καὶ παροχέα μεγαλυθῆναι, auctorem et præbitorem horum magnificentum fuisse ab imperatore, non vult significare ipsum præmio affectis tabellarios, qui lætum nuntium attulerant (de mercede quippe istis liberaliter persolata dixerat antea: Καὶ ἀντιδίδου μὲν τῶν λόγων ἐὰ μάλω), sed vel agit de Cæsare, qui rem tantam

feliciter fortiterque peregerat, cui propterea se debere profiteretur imperator successum 500 istum, et ejus virtutum ac meritorum eo nomine celebraret: vel per voces πρότανιν καὶ παροχέα Deum indicavit bonorum omnium fontem, cui peculiariter acceptam referens tam insignem felicitatem eum magnificaverit. Hoc confirmari potest ex iis quæ mox subdit: Συνεκάλετ πάντας εἰς εὐχαριστίαν τοῦ Κρείττονος. *Provocabat cunctos ad gratias Numini agendas.* Et hujus gratulationis occasione habita concio, quæ capite sequenti recitatur, multa habet in hanc sententiam. Quod hic peculiariter notandum venit, est vox παροχέας posita, ut videtur, pro πάροχος πρόβιτος, largitor. Cujus formæ exemplum haud passim reperias. Legitur tamen et inferius l. vi c. 23, ubi recitato D. Damasceni loco Patrem æternum προβολέα τοῦ ἐκτορικοῦ Πνεύματος *prolatorem* sive *emissorem enuntiatori Spiritus* vocantis ait quosdam ut falso afflictum Damasceno hoc dictum rejicisse, quosdam autem id legitimum ejus sancti doctoris testimonium agnoscens in eo vocabulum προβολέας in παροχέας mutasse.

(P 408) Ηηλεός (1) p. 450. Peleum hic memorari patrem Achillis et in exemplum castimonie proponi apparet, ut statim post Aristidem in specimen abstinentie a furto alienissimæ. Non tamen occurrit adhuc mihi testimonium antiqui scriptoris istam eximiam pudicitie laudem Peleo asserentis, cujusmodi quodpiam observatum animo scribentis hæc Pachymeris suspicor. Neque enim videlicet omnia quæ ille legit in nostras venire manus; ac fortasse ne nunc quidem supersunt. Quam multa enim vetustatis Græcæ monumenta quingentis his fere annis, quot a Pachymeris ætate ad hanc nostram intercedunt, perire funditus contigit. aut certe hactenus ἀνέκδοτα servari. Sed nec cuncta edita vidimus. Adnimadverto tamen Homerum crebra quam infert mentione Pelei frugalitatis ei virtutisque laudem fere tribuere videri; quarum videlicet merito ab Actore Phthiæ regnante, ad quem ex Ægina confugerat, propriis filiis prælatus generique ac regni successor electus fuerit, ut Eustathius refert ad *Iliad.* β p. 321 ed Rom., ad quam forte historiam alluserint fabulæ quæ prælatum diis ipsis iudicio principis deorum in felicitate nuptiarum, concessa ipsi in sponsam Thetide quam Jupiter ipse pro se ambire potuisset, celebrant Peleum: cujus generis illa sunt Catulli:

*Teges adeo, eximie lædis felicibus aucte,
Thessaliæ columem, Peleu, cui Jupiter ipse,
Ipse suos divum genitor concessit amores,*

Nec forte a genio Pachymeris multum aberraret qui suspicaretur ita meminisse illum Pelei herois inculpati, ut alluserit ad etymon nominis ejus ἐκ τοῦ πηλοῦ, quod *lutum* significat, formati, velut inveniens non magis affinem fuisse Veccum, spectatæ

A sanctimonie hominem, suspicionibus impudicitie quam si solum ex 501 creta et luto corpus, non autem ex carne concretum habuisset. Invenio allusionis non usquequaque absimilis exemplum apud Eustathium (ad *Iliad.* i p. 772 ed. Rom.) explicantem dictum facetum in cauponem qui venale vinum turbare sæcium admistione solitus audit a quodam: Μὴ ποίει τὸν Οἰνέα Ηηλεία, *Ne facias Æneum Peleum.* Quod ut εὐτραπέως *salse* dictum bi auctor laudat, sic enarrans: Μὴ τρυγίαν κυκίων καὶ ᾧ τειρητῆρι παραμιγνός, μετάβαλλε τὸν οἶνον ὡς εἰς πηλὸν, ᾧ δοκαὶ παρωνομάσθαι παιγνημόνας ὁ Ηηλεός. *Ne fæces diluens et crateri admiscens multa vinum velut in lutum: ludicra enim paronomasia videtur verbo Peleus lutum indicasse.* Pæo qui non probarit, condoleat infeliciter conantibus, et meliora, si habet, suggerat grate accepturis.

B Ηλατεῖαι ἐκπωμάτων p. 453. Quærebam hic quid essent ἐκπωμάτων πλατεῖαι, quas ex æro fuisse mox indicat noster de iisdem iterum agens his verbis: Χαλκᾶς ἐκείνας πλατεῖας ὀποδοχᾶς. Solus Vaticanus χαλκᾶς πίνακας appellat, sed huic fides apud me quidem dudum est ex quo decoxit, Certe πίναξ nimis generale vocabulum est: neque in tabulis aut laminis æreis commode id *frumentum coctum*, sive jam molitum, mola videlicet farris tosti, ut antiqui loquebantur, sive granis integris naturali forma, commode gestari potuit, Ne multis: mihi attente consideranti hunc locum veniebat in mentem ἐκπωμάτων πλατεῖας πηχτεῖας ὀποδοχᾶς dici hic a Pachymere vasa mensaria quæ *sottocoppe* Italis hodie dicuntur; quorum est usus in scyphis porrigendis. Habent ea superne latitudinem capacem scyphorum simul multorum (unde πλατεῖαι ἐκπωμάτων recte vocentur), labro per circuitum ad aliquam latitudinem recuperato coronatam, innitentem pedi supposito rotundo, qui et manubrii usum præstat ministranti pinceræ. Ejus formæ lances, aut si dicere liceat, capedines, argenteæ [P 409] fere hodie visuntur in procerum convivii: tenuiores sticilibus utuntur. Ætate Pachymeris nondum Peruanis ditata metallis æræ increbuerant: sed materie vilis encausto picture varis fructus autumnales assimilantis tegebatur, ut docet hoc loco noster. Negari non potest quin percommoda fuerit istiusmodi vasis forma ad istas *eulogias frumentii cocti* tum decore admovendas aris, tum inde post sacerdotis benedictionem deportandas in domos tuto, latitudine, ex qua πλατεῖαι dicuntur, paulisper concava, et coupacis rotunditatis, facile admittente materiam talem, et a lapsu prohibente beneficio editi circum marginis, illius nempe de qua dixi, modice reductæ et alte per circuitum exstantis loriculæ. Voces quoque tum ἐκπωμάτων tum ὀποδοχῆ aptissime in nostram sententiam accidunt. Indicant enim usum istius vasis eo facti ut pocula, ἐκπώματα, imposita exciperet, sic

(1) Cf. Glossarium alterum.

offerenda convivis manu pocillatoris. Porro πλα-
τεῖαι videntur substantive dici, 592 nisi quis ma-
lit, cum sola hæc vox ponitur, subaudiendam et
tacite supplendam illam alteram ὑποδοχαί.

Πνευματικός καὶ πνευματίζων p. 256. Jose-
phum monasterio Galesii præpositum vocat Pa-
chymeres ἄνδρα πνευματικόν, καὶ εἰς πατέρα τε-
ταγμένον τῷ βασιλεῖ. Primo aspectu vox πνευμα-
τικός hoc loco videtur idem sonare cum eo quod,
l. III, c. 19, memoratur πνευματίζων spiritu vi-
vens, quod ibi dicitur de monachis sænetimonιᾶς
opinione venerandis, sumpta ex Paulo apostolo
formula loquendi, quales imperator pro se adhi-
buit μεσίτας πνεύματι ζῶντας καὶ συνήθεις τῷ
πατριάρχη. Tamen si quis introspiciat, aliud in ea
latere deprehendet haud negligendæ notionis. Ar-
gumento sit quod paulo post eodem capite scribitur,
famam emanasse. interdictum Josepho huic ab
Arsenio patriarcha fuisse ne fungeretur officio πνευ-
ματικού est Græcis sic habent : ὡς καὶ ἐπιτιμήσειεν ἐφ'
ᾧ μηδὲ πνευματικὸς ἀναδέχοιτο. Nimirum πνευμα-
τικός est Græcis Christianis idem quod Latinis
ecclesiasticis confessarius, ut etiam recte dudum
Meursius observavit. Itaque suspicor τὸ καὶ ἀβun-
dare, ut sæpe alibi apud nostrum, sic in loco de-
scripto ; et cum πνευματικός καὶ εἰς πατέρα τεταγ-
μένος τῷ βασιλεῖ Josephus dicitur, nihil aliud
indicari nisi eum patrem spiritualem, hoc est con-
fessarium imperatori fuisse. Ex qua observatione
lux affulget posterioribus a me descriptis Pachy-
meris verbis. Horum enim hinc patet esse senten-
tiam, iratum imperatori patriarcham vetuisse ne
Josephus deinceps etiam privatus ejus confessiones
exciperet (ἀναδέχοιτο,) de quo verbo quæ suo loco
notamus, huc confer) aut ipsum in foro, ut loquun-
tur conscientię absolvet, hæcenus siquidem post
anathema imperatori publice dictum in quibus-
dam quæ antiquus usus vetabat excommunicatis
permetti, connivendum putaverat patriarcha, ut
Pachymeres superius admonuit. De hoc genere
videtur et hoc fuisse, nimirum tolerare ut privatim
confiteretur et in foro conscientię absolveretur. Id
quod nunc tandem offensus instantia Josephi pro-
hibuerit ; et videlicet jurisdictionem abstulerit ne-
cessariam ad absolutionem valide impertiendam.
Unde cum nihilo secius postea Josephus perrexisset
dare, ut prius operam confitenti Augusto, et
illum videlicet de more absolvisset, ansam Josephi
criminandi Arseniani ab eo jam patriarcha schi-
smate disoissi sumpserunt, quasi attentasset rem
nefarium ferendo sententiam absolutionis sacra-
mentalibus sine potestate jurisdictionis, quo modo
lata talis sententia sine dubio irrita est, unde id
attentasse in sacramento nihil minus sit quam sa-
cilegium. Est autem id extra dubium, emanare
ab episcopis ordine hierarchico jurisdictionem
istam. Quare si eam rite patriarcha revocasset,
certum erat non potuisse deinde imperatorem a
Josepho audiri aut absolvi sacramentaliter. Ad id

A porro quid Josephus responderet, commemorat
Pachymeres, quamvis subobscurè in cod., Bet A.
Sed in 593 Vaticano clarius, negatum [P 410]
nempe ab ipso factum : pertendisse, inquam, haud
eo devenisse Arsenium patriarcham ut ubi juris-
dictionem adimeret et omnino interdiceret abso-
lutione imperatoris. Verba hæc sunt historici sub
finem ejus capituli : Καὶ μὴ γερονδὸς ἐφημίση, ὡς
καὶ ὁ Ἰωσήφ πατριαρχεύσας ὑστερον, ἀπολογού-
μενος ὑπὲρ τοῦτο, δισχυρίζετο. Sic in codd. duo-
bus. At Vaticanus sic habet : Ὅμως ὁ Ἰωσήφ
πατριαρχεύσας ὑστερον δισχυρίζετο ψεῦδος εἶναι
τὸν λόγον Joseph postmodum patriarchatum gerens per-
tendebat falsum esse quod a multis jactabatur
Nempe ut paulo superius dixerat, ὡς χωρὶς τῆς τοῦ
πατριάρχου βουλῆς ἀντιποιήσοιτο (Josephus) τῆς
βασιλέως ἀναδοχῆς, sine nutu et assensu patriar-
chæ Josephus ingesserit se ad audiendam sacra-
mentaliter confessionem imperatoris. Φέρεται δὲ,
subjungit statim, καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς ὡς καὶ
ἐπιτιμήσειεν ὁ πατριάρχης ἐκεῖνον (Josephum)
ὥστε μὴ εἶναι τοῦ βασιλέως ἐμπνευματικόν. Fertur
scilicet sermone multorum patriarcham interdixisse
Josepho ne esset confessarius imperatoris. Ita cla-
rius, ut dixi, Vaticanus paraphrastes ; a quo ger-
manam auctoris sententiam hic expressam confir-
mat Pachymeres ipse, prout ejus contextus ab
optimis codicibus exhibetur, infra, l. IV, c. 28 sic
de Josepho dicens : Ὅν ἀφωρίσθαι ἔλεγον ἐπὶ τῷ
μὴ τὸν βασιλέα εἰς πνευματικὴν υἰότητα διχ-
σθαι. Quæ ibi sic vertit : Quod illum aiebant in
excommunicationem incurrisse, sub cujus intermina-
tione vetitum ei olim a patriarcha fuisset habere
deinceps imperatorem loco spiritualis filii, et illis
confessiones, ut antea consueverat, in posterum ac-
cipere. Non poterit autem me quisquam, opinor,
reprehendere, quod πνευματικόν confessarium in-
terpreter, quin prius arguat vulgatum Florentinæ
œcumenicæ synodi interpretem, qui pagina 17
fomi XXXII, ed. Conc. Rtg., illa verba τιμιώτατος
πνευματικός κύρις Γρηγόριος sic Latine reddidit :
Honorabilis a confessionibus domus Gregorius. Erat
scilicet confessarius imperatoris Græcorum, qui
concilio [Florentino] interfuit. Ut omitam alia
ejusdem notionis verbo πνευματικός subjectæ tes-
timonia a Meursio, ut dixi, recitata, quæ si quis
omnia consideraverit, næ is haud poterit judicare
addidisse me quidquam sensis auctoris mei, dum
ab eo memoratam πνευματικὴν υἰότητα ad mini-
strationem privatam sacramenti pœnitentiæ et
exceptionis secretarum confessionum retulit.

Ποιότης p. 362. Παρ' ὅ καὶ ἡ προσηγορία τῆς
ποιότητος εἰληπται. Hoc est si ad verbum reddas :
Juxta quod et appellatio qualitatis sumpta est. Quid
autem istud est relativo quod indicatum ? Nempe ut
apparet ex præcedentibus, obliquum adaptari et exe-
quari debere ad rectum, non e converso rectum ad
obliquum. Confido vel ex hoc loco, cui multi alii

simili ἀσυστάτῃ et insuspiciabili cohæsione tenebrosi per hanc historiam occurrunt, assensurum mihi lectorem prudentem si dixerō 594 Oedipum, non Davum esse oportere interpretem Pachymeris, scriptoris, si quisquam ullus, antiquarii, cuique meliori jure quam illi in quem Latinus epigrammarius hoc versu lusit, exprobraveris :

Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris.

Sed παρεργῶν ἢ προοιμίων ἄλις. Opus vonat ipsum; et attentus consessus dici a me causam exspectat cur in ποιότητος vocabulo non, ut vulgo consuevit, *qualitatem sed regulam* intellexerim. Vereor enim ut apud plerosque satis sit aliegare, quod verissime possum, manifestum ex inspectione præcedentium verborum, loci sententiam id flagitasse. Non enim deerant qui exigant etiam aberrationes et deliria scriptorum ab interpretibus exprimi; atque adeo in isto genere quam superstitiosissime ineptire fidem vocent. Aio igitur opinatum esse me vidisse aliquid uspiam Pachymerem quo motus ad existimandum sit, ποιότητα regulam interdum significare, istamque ut solet, quamvis raram, notionem oblata qualicunque occasione usurpare affectasse. Non est inverisimile homini obsoletorum verborum aucupi talium collectorem et enarratorem diligentum familiarem Hesychium fuisse: cujus vocabularii haud paulo correctiora Constantinopoli ante hos quadringentos [P 414] annos, hoc est ætate Pachymeris, exemplaria fuisse quam illud ex quo Aldus Manutius editionem expressit suam, nemo prudens dubitaverit. Suspicio itaque Pachymerem in verbo ποιότης apud Hesychium longe aliud legisse quam hoc ibi hodie apparens nullius pretii: Ποιότης χρώμα ἡδονῆ νότος. Quid quæso νότος, quid ἡδονῆ ad ποιότητα? Quid illum ipsum χρώμα? quam inopinatum et, ut libere dicam, ἀπροσδιόυσον? ac pro illis quidem ἡδονῆ νότος reponendum putarim, ex iis quæ ad verbum γονικεύειν adnotavi, ἢ γόνος, μέτος. Quod nunc attinet, γρώμα pro χρώμα in Hesychio Pachymeriano suspicor scriptum apparuisse. *Groma* vox est ex qua qui agrorum metiendorum rationem tradidero, in unum collecti corpus, gramatici scriptores, nomen invenerunt. Est enim id instrumenti vocabulum ista in arte præcipui, quo ad dirigendas limitum lineas in terrarum partione aut dimensione utebantur. *Groma* sive *gruma*, ut vulgo explicant, *mensura quædam est qua flexæ viæ ad lineam diriguntur*, aut, ut Nonius habet, *loca media in quæ directæ quatuor congregantur viæ*, quod nimirum in illo centro campi dimittendi agrimensores grumas suas intenderent, et iis adjuti vel lineas ipsi primis rectas designarent vel curvitate prius descriptarum deprehensam corrigerent. Istorum hanc actionem expressit Ennius cum *grumam dirigere*, scripsit. In Glossariis veteribus ab Henrico Stephano et Bonaventura Vulcanio editis legitur *gruma* γρώμων. Unde verbum *grumat*, quod ibi explicatur per illa Græca μετραῖ, ἐξισοῖ. Paulo post ibi ponitur *grumari* καταστρέψαι Δορῶται, pro

A quo Vulcanius legi jubet *grumare* 595 διορθῶσ, uti pro eo quod ibidem mox cernitur *gruma* βασιλικῆ γνώμη reponendum contendit *gruma* διόπτρα τεκτονική. Videtur vocabulum istud antiquum *gruma* a priscis Latinis ex Græco γράμμα formatum. Est autem γράμμα, ut aliæ glossæ Græco-Latinæ veteres docent, ὁ σταθμός *scripulum*. *Scrupulum* autem sive *scripulum*, ut ex Varrone et Columella libris de re rustica viri docti colligunt, *mensura est adhiberi solita metiendis agris, nempe gruma* sive *groma*, quæ erat instrumentum cujus ope dirigebatur oculus ad lineas ducendas exacte rectas, promiscui usus architectis et agrimensuribus, unde διόπτρα τεκτονική dicta, ut vidimus. Ex his liquet *groma* sive *gruma* idem esse quod γώμων, σταθμός, διόπτρα τεκτονική, scriptulum sive *scripulum*, quæ omnia vocabulis Latinis *amussis, normæ regulæ* respondent, et instrumenta significant, quibus visus humanus ad dijudicationem recti a curvo aut ad exæquationem obliqui ad exacte directum utitur; ad quod cum esset usus opportunus funicolorum, etiam γόνος, μέτος hoc instrumentum dici potuit; quæ verba Hesychio funem sonant agrimensorium. Porro cum Hesychius, qui tam multa nobis ignota monumenta vetera viderat, alicubi forte reperisset hoc instrumentum, γρώμαν sive γράμμαν dictum; ποιότην aut ποιότητα vocari, et hoc inter notiones abstrusas vocabulorum, quales innumeras opere illo suo complectitur, exprimendum putasset, fieri facile potuit ut ex eo Pachymeres, captator cupidus verborum inusitati significatus, ποιότητος vocabulum hoc loco pro regula posuerit. Hactenus scripta cum ostenderem illustrissimo D. abbati Octavio Falconerio, ipsius ea limatissimo iudicio subjiciens, suggestit ille videri posset antiquum Etruscum vocabulum *piota* e Græco ποιότης expositæ hic notionis ortum, promiscuo tunc usu gentium ambarum, et Latinis sive Italis per multis Constantinopoli et in multis aliis Orientalis imperii insulis et locis peregrinantibus aut degentibus, et vicissim non paucis Græcis Pisas atque Etruriam visentibus, varie commerciorum vice. Constat sane apud Dantem Aligherium, antiquum et maximi nominis poetam Thuscum, vocem *piota* pro pede usurpari. Vide ejus *Infernum* sub finem cantus xix. Vocabuli autem *pes* et æquivalentinum in cunctis linguis usu est frequentissimæ ad significandam mensuram sive instrumentum metiendi. Unde ille tritus Horatii versus:

Metiri se quemque suo module ac pede verum est.
Ejusdem generis et nominis erant instrumenta plures simul pedes demetientia, [P 412] quæ pro ratione numeri, retento pedis nomine, distinguebantur. Ex his erat decempeda dimetiendis usitata porticibus ex Horatio eodem:

*Nulla decempedis
Metatu privatis opacam
Porticus excipiebat Areton.*

596 Nam, ut supra vidimus, architectis et agrimensuris communia erant hujusmodi instrumenta mensurarum. Quia porro plerumque fit ut mensuræ nomen rei mensuratæ tribuatur, et dicatur exempli gratia *pes terræ, palmus* sive *ulna panni*, etc., ita videmus Italicum vocabulum *plota* terræ interdum tribui, forte ex dimensione agrimensoria cujus iumentum *piota* vocaretur. *Piota*, aiunt auctores accuratissimi Lexici Etrusci, *diciamo la zolla di terra che abia seco l'erba*. Ad quod citant *Pietro Veteri Trattato vi*, in hæc verba: *Non vengono a star molto fuor della terra per cavarsi del semenzario con essa, cioè in una piota* etc. *Piota* ergo talice idem quod *pes*, unde et instrumentum agrimensuris dictum sic fuerit, et vox ποιότης Græci ævi sequioris eadem notione usurpata, istum usum Hesychio notante et Pachymere exscribente, prout hactenus diximus, non affirmantes, sed quærentes et quasi micantes in tenebris.

Πράγματα p. 448. Hoc loco vox *πράγματα* similem notionem habet. ejus de qua adnotasse aliquid memini scholiis ad Catenam Græcorum Patrum in Evangelium S. Marci. brevi, nisi litteræ amicorum fallunt, Parasiis edendam. Similem, inquam, non enim pecuniam signatam, sed signa, vasa, gemmas et ejus generis pretiosam et speciosam supellectilem hic eo verbo designari loci sententiam exigit. De re ipsa hic indicata, hoc est de clade Isaacii Augusti, cujus occasione ista venerint in potestatem Bulgarorum, dicimus in notis ad eum locum. Pro voce *κάλιστα* in cod. Barberino legatur *μάλιστα*, sed et in ejusdem ora codicis *κάλιστα* tanquam verior lectio agnoscebatur; et cum eam solam optimus et ipse codex Allatianus in contextum reciperet, non dubitavi quin præferenda esset. Vaticanus solita securitate utramque omittit. Convenit autem adjunctum *κάλιστα* satis apte ad significandam speciem insignem coronæ, sceptri, vasorum aureorum, torquium, monilium, gemmarum vestiumque imperatoriarum, quæ hoc loco designantur verbo *πραγμάτων*. Galli hodie usu simili vocant *effets* res pretio æstimatas, prout distinguuntur a pretio ipso et nummis.

[P. 413] *Πρίγκιψ καὶ Πρίντζης*, p. 402. Ait plurium suffragiis destinatum patriarchatui Constantinopolitano fuisse monachum nomine Principem ex familia Principum Peloponnesi. Agit de eodem l. III, c. 3, Noster, dum hunc ab imperatore missum ait ad Chalia Tachorum Orientalium dynastam deduxisse filiam rotham imperatoris ipsi Chalau desponsam; quæ tamen cum eo pervenisset, reperto mortuo Chalau, ejus filio et successori Apagæ vel Apagani nupsit. Verba Pachymoris sunt: *Τῷ μὲν Χαλαοῦ μετὰ τοῦ μοναχοῦ καὶ ἱερέως Πρίγκιπος ἐξεδίδου τὴν ἐκ τῆς διπλοβιτατζίνης καὶ νοθείας παῖδα Μαρίαν καὶ ὁ Πρίγκιψ ἀρχιμανδρίτης ὢν τότε τῆς τοῦ παντοκράτορος μονῆς, etc.* Is postea creatus Antiochenus patriarcha ibidem dicitur, et res narratur **597** l. VI, c. 5, ubi hic

A vir Theodosius vocatur, uti et c. 22, l. II. Ex his habemus ita fuisse peculiare *Principis* nomen dynastis Peloponnesi, ut pro vocabulo familiæ adhereret singulis ex ea domo prognatis, usu videlicet Græcorum, verum et gentile nomen illius stirpis origine Francicæ vulgo nosse minus curantium, quantum illud doctiores non nescirent. Nam Georgius Acropolita, *Historiæ* suæ c. 48, Archaicæ et Peloponnesi principem Βιλαρδοῦν *Villarduinem* nominatum docet. Gregoras vero l. VII, p. 109, titulum Principis Peloponneso imperitantibus tributum ait jam a tempore Constantini Magni, uti et Athenarum dynastæ nomen magni ducis et Thebarum Bœotiarum domino appellationem magni primicerii *μεγάλου πριμικηρου*, quæ postea usu vulgi in *μεγάλου κυρίου* nuncupationem degeneraverit; obtinenti denique Siciliam regis nomen. Ridicule, quasi jam tum ætate Constantini Magni Sicilia, Thebæ, Athenæ, Peloponnesus avulsa a corpore Romani imperii dynastis propriis subessent, non modo id tolerante novæ Romæ conditore, sed etiam, si superis placeat, istos regulos amplius honorare appellationibus curante. Porro l. III, c. 16, hanc vocem aliter Pachymeres scribit in his verbis: *Καθημερινῶς πολέμους πρὸς τὸν Πρίντζην ἐξῆγε*. Loquitur de sebastocratore frater imperatoris circa Monembasiam quotidianis velitationibus adversus Peloponnesi Principem decernente, quem Πρίντζην Prinizem vocat, vocabulo proprius accedente ad vocem Franciscam *Prince*, quam Francici tunc incolæ Peloponnesi proprium dominum indigitabant.

Προβολεύς p. 482. Merito hic Veccus τὸ *προβολεύς* εἰς τὸ *αἴτιος* μεταλαμβάνει, hoc est, inesse vocabulo *προβολεύς* vim notionemque principii activi ad causæ contendebat. Sic enim plane eandem vocem intellexit et usurpavit Gregorius Nazianzenus, Oratione de Filio, in his verbis: *Καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡμῖν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ μὲν (nimirum Pater) γεννήτωρ καὶ προβολεύς (λέγω δὲ ἀπαθῶς καὶ ἀσυνμίτως), τῶν δὲ (et Filii et Spiritus sancti) τὸ μὲν γέννημα, τὸ δὲ πρόβλημα*. Ubi clare Pater γεννήτωρ Filii æterni, *προβολεύς* autem sancti Spiritus dicitur, vicissim autem Filius Patris γέννημα, Spiritus autem sanctus ejusdem πρόβλημα. Ex quibus patet verbum *προβάλλειν* non quatenus emissionem Latine significare, sed eam quæ sit cum influxu activo conjuncta; qualis est emissio ramorum ex vivente trunco. Qualium emissionum est mentio Cant. IV, 45: *Emissiones tuæ paradisus malorum Punicorum*. Quare mihi videtur satis bene respondere Græco huic verbo *προβάλλειν* Latinum *producere*, quod et ipsum causæ notionem habet, adeo ut *προβολεύς* recte explicetur vocabulo *productor*, sicque in testimonio Damascenus Pater æternus productor sancti Spiritus per Filium dicitur. Multa de vocabuli *προβολεύς* et *προβόλη* eruditissime disputat Petavius noster c. 8, l. V, *De Trinitate* **598** et alibi in eo opere, quæ videri

apud eum possunt. Hoc enim quod diximus, nobis A pro instituto, et loci quem tractamus intelligentia, sufficit in præsens.

[P. 413.] Προσελῶντες p. 209. Remiges hos fuisse, qui προσελῶντες quasi proprio artis aut ordinis vocabulo dicebantur, et ipsa origo suadet vocis ἀπό τοῦ προσελαύνειν sive προσελῶν *prorsum impellere*, et diserte Noster tradi, tum hic tum c. 30, l. v, ubi quem semel προσελῶντα dixerat, postea συνωνύμως vocat προσερέτην. Wolsius in excerptis Pachymerianis Gregoræ subjectis vitiosam hujus vocabuli scripturam exprimit, ex mendoso videlicet codice, dum hanc recitat ex hoc haud dubie loco sententiam : *Gasmulicum ad bella erat animosum, Pyxylontes vero agendis remis strenui*,

Προσπατω p. 276. Vix alibi reperies προσπατεῖν, B etel πατεῖν, uti alia ex eo composita, frequens sit. Quid aliud putemus quam metaphoram hic esse a sagitta in scopum intenta [P 413] et illum feriente ductam ? sic enim ait fabulam incurrere in verum ac illud percutere, ut sagittam scopum. Simile quiddam sacrarum Litterarum interpretes adnotant ad illud S. Pauli ad Rom. x, 4 : *Finis legis Christus*. Lex ibi vocatur tota historia vetus sacris libris commendata, quibus et res a patribus gestæ et sacrorum apparatus ac cæremoniæ traduntur, omnia Christum venturum præfigurantia. In quo alluisse Apostolus putatur ad originem vocis Hebraicæ *legem* significante, תורה *thora* enim a radice *iarah* est cujus prima notio est *fecit, projecit*. Unde ejus est usus proprius in ejaculatione. I Regum xx, 36, de Jonathane sagittam ejaculante scribitur וצע הנה ירה - מן ידו *vehu iarah hachetsi : et ipse fecit sagittam*. Quo pertinere putatur multorum Psalmorum inscriptio : *In finem*, hoc est in Christum. In quem procul indicandum et quasi indigtandum pleraque ibi scripta dirigebantur. Nec frustra ; veritate quippe prophetis exacte respondente, figure in rem incurrerunt. Fabule morale præceptum adumbratis par ratio est. Ut enim figura prophetica, cum res figurata exhibetur, προσπατεῖν ἀληθεία, *in veritatem incidere* dicitur, sic et apologus, cum eo significatum officii monitum declaratur et quasi ad rem ipsam applicatur.

Πρωτος p. 298. Πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθήμενος. Hic πρῶτος absolute et substantive usurpatur pro supremo illic præside sacrorum nempe patriarcha. D

Πρωτοκλήρυξ p, 476, Quem antea vocaverat δομῆστικον ἐκκλησίας, nunc appellat πρωτοκλήρυκα, synonymam, opinior, ursurpens eam vocem pro πρωτοψάλτης. Nam ut Cordinus habet c. 17, n. 40, Οὗ πρωτοψάλτην ἔχει ἐκκλησία, ἀλλὰ δομῆστικον. Quibus significat præcentorem, hoc est, eum cujus officium est cantum inchoare in choro, non πρωτοψάλτην solere dici, ut res exigeret, sed *domesticum Ecclesie*. Hæc mihi causa fuit 599 opponendi in versione πρωτοκλήρυκος vocabulo Latinnm *prætoris* nomen.

Πύλαι καὶ πύλα p. 365. Hic vocem ἀραρυίας emendavimus indicio syntaxis, cum ἀραρυίας, quod in codd. B et A, Vaticano omitente, legebatur, quadrare ad vocem πύλας non potest. Proba in hunc locum est παράφρασις Vaticani codicis his verbis : Καὶ πύλας ἐν ταῖς πέτραι, ἤγουν ἄλιον (lego ἄλιον) σιδηρᾶν καὶ ἰσχυρὰν κατεσκευάζε. Non ergo portæ aut valvæ ex ferro solidæ intelligendæ hic fuere : neque enim id sinit rei subjectæ natura. Non, inquam, portui, ut domui aut conolavi obduci solidum ostium potest. Qui enim aut quibus molendi machinis tantæ latitudinis postes essent, quanta explere atque obturare, quam vaste hiat, valeret totum os portus, quo magnæ ac longæ naves prælongos hinc inde protendentes remos, eæque non singulares sed plures interdum simul, aditum exitumque habere commodum debeant ? Ergo hic Noster cum πύλας dixit, intellecturum putavit prudentem tectorem tale ostium quod portui claudendo apponi posset, catenam nimirum ferream. Addam hic satis rarum notionem vocabuli πύλη aut πύλα, cujus usum reperi in Græca versione Speciminis Sapientiæ Indorum, quem librum Latinitate a me donatum huic historiæ imperii Michaelis Palaeologi Augusti, a quo id opus in quadam concione allegatur, hortatu amicorum tanquam παρεμπύρευμα adjunxi. Ibi in prima præventionem quæ historiam inventionis et deportationis ejus libri ex India in Persidem recitat, pagina codicis quo utebar Græci nona, sic legitur : Πλὴν διὰ τὸ σοι ἀρεστὸν λήψομαι μίαν πύλαν ἐκ τῶν ὑφασμάτων τῆς κώμης Φουίσταν, ἵνα ἐν αὐτῇ δοξασθῆσμαι καὶ γὰρ δοῦλός σου ἐν πάσῃ τῇ συγγενείᾳ μου. Λαβὼν δὲ ὁ Περζῶ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱματίων etc. [P. 414] In his verbis primum occurrit quærendum quid sit πύλα ἐκ τῶν ὑφασμάτων. Nam *portæ* notio, quæ naturalis est πύλη, quam hic sit intempestiva nemo non videt. Omnino agnoscendum est πύλα hic pro πύλα positum a πύσσω *plico involvo*, ut volumen aut scapus panni cujuspiam hoc vobabulo nunc significetur. Fundum habeo conjecturæ Eustatium, qui ad illum versum 411 *Iliadis*, θ, πρώτῃσι δὲ πύλησι πολυπτύχου οὐλόμποιο, sic annotat p. 721 ed. Rom. Παρηχητικῶς δὲ πως ἢ ἐτυμολογικῶς παράκειται ἡ πύλαι καὶ ὁ πολύπτυχος· παρὰ τὸ πύσσειν γὰρ καὶ ἄμφω, ἵνα ἢ πολύπτυχος ὁ πολύτυλος. Hæc ille ; in quibus vides πύλην a πύσσειν deduci, extrito subjuncto τ. Addam ex occasione de panno hic memorato pagi *Phuistan*, quod in illo videlicet pago texeretur : forte inde natum vulgare nomen hodie in Gallia panni cujusdam ex gossypio texti, quod *fustaine, fustanium* appellatur. Ex consequentibus porro verbis intelligitur genus hoc panni regis aut regis familiæ usibus fuisse reservatum, ita ut vestiri eo nemo posset sine concessu peculiari regis. Unde characterem haberet 600 eximii honoris et apud principem gratiæ indumentum tale. Propterea enim addit Perzoës accipere se istam

vestem ob prærogativam honoris ei annexi communi æstimatione: Ἰνα, inquit ἐν αὐτῇ δοξασθήσομαι καὶ γὰρ δοῦλός σου ἐν πάσῃ συγγενεῖ μού. In quo etiam significat non sua se solius causa istum admittere honorem, sed familiæ ac cognationis inde conspicuæ futuræ, sic ambitionis invidiam pietatis et charitatis in consanguineos laudabilis ostentatione redimens aut saltem minuens. Confirmant autem quod diximus de reservatione hujusmodi panni ad usus regios, illa extrema verba: Ἀζῶν δὲ ὁ Ἡερζῶν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱρατίων. Cur enim, quæ prius nominaverat ὑφάσματα τῆς κόμης Φουϊστάν, nunc ἱμάτι βασιλικά vocaret, nisi quod iis uti regi soli et familiæ ipsius liceret, et si quibus privilegium idem a rege eximii honoris gratia tribueretur?

Ῥῶς p. 509. Ait ducem Latinorum, quem descripsit ferum, ardentem et capite rufum, hominem vastæ staturæ, cui erat nomen Rhos Solymas, videri natum apellationem ex similitudine cum eo quod vocat Ῥῶς Rhos. Quid autem est hoc? an scripserit Pachymeres Ῥῶς pro Ῥῶξ? Ῥῶς sane constanter scribunt duo codd. optimi B. et A. Vaticano hoc comma omittente. Atqui Ῥῶς nihil, quod sciam, huc faciens significat. Ῥῶξ autem ex Eustathio Ἡερξβολαῖς ad Od. i p. 1633 ed. Rom. est φαλαγγίου εἶδος, species animalis noxii dicti phalangii. De hoc Plinius, l. xxix, c. 4: *Phalangium... est plurimum generum, unum simile formicæ, sed multo majus, rufo capite*. Huic comparatum hunc ducem a Pachymere crediderim. Dixerat enim antea et rufa eum coma fuisse et vultu rubente, quippe accenso naturali ardore. Unde credibile sit vel ξ in c scienter mutatum ab antiquario scriptore exemplum ejus mutationis alicubi forte scriptorum veterum nacto, vel errore hic librarii Ῥῶς pro Ῥῶξ positum.

Σάλπακας p. 472. Ait *Salpacin*, quod erat cognomen Mantachæ cujusdam ducis exercitus Persarum, Persica lingua significasse fortem.

Σταυροπήγια. L. vi, titulus est capitis 41: Ὅπως βασιλικὴ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοι. Apud Mathæum Blastarem titulus est: Ὅτι μόνῃ τῇ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως δίδεται σταυροπήγια παντοῦ πέμπειν. *Soli patriarchæ Constantinopoleos concessum esse stauropagia quocumque mittere*. Tum rem ipsam sic explicat: Μόνῃ τῇ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνθηλας [P. 415] ἐφέται μακρὰς σταυροπήγια τε δίδονται καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐν οἷς κέκτηται ἰδίους χωροῖς ὅπου δὴποτε κειμένοις καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τούτῳ μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτῶν ἐνορλαῖς, ἐνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν νεῶν ἀνεγείροντος δηλαδὴ προσκληθῆλη. *Soli patriarchæ Constantinopolis ex longa consuetudine permittitur stauropagia, sive crucium fixationes, concedere et relationem ac memoriam nominis ibi habere, non solum in prædiis aut terris quæ peculiari jure possidet, ubicunque sila sint, et in*

immobilibus possessionibus subjectorum ipsi monasteriorum, sed etiam in dicecesibus metropoleon ipsarum, ubi videlect ab aliquo templum ædificante advocatis fuerit. Ex his licebit intelligere σταυροπηγίων nomine hic significari, jus supremum patriarchæ in ecclesias patriarchatus, sui, quo posset eximere quæ loca quæve personas vellet a potestate episcopi cujusvis, et intra fines dicecesion suum licet antistitem habentium certa sibi monasteria vel ecclesias valeret, exipere, citra nutum aut assensum proprii locorum illorum metropolitæ. Hanc autem potestatem videtur exercuisse patriarcha frequentius in prædiis et agris sibi vectigalibus et in templis de nevo erectis, quorum fundatores, ad operis amplitudinem et commendationem id sati pertinere, affectabant ut uni ἀμείως patriarchæ illa subjicerentur, a jurisdictione propriorum loci præsulum exempta. Qui vero, cum locum aliquem in aliena dicecesi situm, eximere ab aucto- ritate ordinarii et sibi reservare patriarcha vellet, id declarare solebat fixa ibi cruce cum certa inscriptione, cujus formulam videre licet apud Meursium, ideo ipsa exemptio et jus illud σταυροπηγίων verbo indicabatur. Id clare patet ex hoc in quo versamur loco nostri historici. Is enim cum in titulo capitis mentionem potuisset Novellæ imperatoris circa σταυροπήγια, ejus Novellæ sententiam in ipso capite sic refert: Ἐροβαίνει νεαρὰ βασιλεια ἀλλ' ἄλλα πλεῖστα διορισμένη καὶ τάττουσα καὶ τὸ τὰ ὀπουδηποτοῦν πατριαρχικά, ὅσα ἐν χωροῖς καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοῦς ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνορλαὶ, τελεῖν, *Prodiit imperatoria Novella qua cum alia decernebantur quædam, tum illud in primis, ut quæ ubicunque cujusque modi prædia vel monasteria patriarcho juri reservata censerentur, ea deinceps episcopis, quorum in propriis dicecessibus illa essent sita subjicerentur*. Ita ille; quibus verbis vides declarari quid in titulo voce σταυροπηγίων intellexerit. Plura de his non dico, quod et Meursius verbo σταυροπήγιον et post illum vir pereruditus Jacobus Goar O. P. pag. 612, et 615 sui Euchologii copiose ac diligenter hoc vocabulum edisserant, plane in sententiam nostri Pachymeris.

Στύψις καὶ στυπηρία, p. 420. Non dubium quin utroque hoc vocabulo alumen designetur, merx expetita ob usum celebrem in tingendis pannis laneis, ut ait hic Pachymeres noster, ἐπὶ πολλῇ τινὶ χρῶνται ταῦτη τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα. Quod distinctius Plinius exsequens, docet l. xxiv, c. 15, cum sint aluminis species duæ, candidi et nigri, inficiendis claro colore laneis candidum liquidumque utilissimum esse, contraque fusco aut obscuro fuco iisdem imbuendis nigrum accommodatum. Mox ibidem Plinius 602 loca percensens ubi alumen provenit, Pontum memorat, unde hic Noster refert solidos illud per Euxinum exportare Genuenses. Phocææ tamen non meminit, ubi fodinas aluminis ponit Pachymeres, serius videlicet detectas nec Plinii jam tum ætate celebres.

Στύψις καὶ στυπηρία, p. 420. Non dubium quin utroque hoc vocabulo alumen designetur, merx expetita ob usum celebrem in tingendis pannis laneis, ut ait hic Pachymeres noster, ἐπὶ πολλῇ τινὶ χρῶνται ταῦτη τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα. Quod distinctius Plinius exsequens, docet l. xxiv, c. 15, cum sint aluminis species duæ, candidi et nigri, inficiendis claro colore laneis candidum liquidumque utilissimum esse, contraque fusco aut obscuro fuco iisdem imbuendis nigrum accommodatum. Mox ibidem Plinius 602 loca percensens ubi alumen provenit, Pontum memorat, unde hic Noster refert solidos illud per Euxinum exportare Genuenses. Phocææ tamen non meminit, ubi fodinas aluminis ponit Pachymeres, serius videlicet detectas nec Plinii jam tum ætate celebres.

Σύμβολα δεσποτικοῦ θανάτου, p. 350. Manifeste in his sacra Eucharistia designatur illis verbis. Σύμβολα δεσποτικοῦ θανάτου *dominicæ mortis symbola*, quæ statim post ἄγια δῶρα nuncupat. Cujus appellationis rationem nemo requiret, [P 416] qui meminerit illud Apostoli ad I Corinth., xi, 26 : *Quotiescunque manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*. Unum addo de voce Σύμβολον, cum simpliciter dicitur summam Christianorum dogmatum indicare apud hunc nostrum quoque, ut cum is mox addit meribundum imperatorem in procinctu sacri facciendi viatici τὸ ἅγιον διεξιέναι Σύμβολον, Symbolum videlicet apostolicum fidei suæ profitendæ recitasse. Alibi sæpe in hac historia, Symbolum Nicænum absolute Symbolum nominat. Intelligebatur enim de quo diceret, ex subjecta materia, cum tractaretur controversia de additione *Filioque* Symbolo Nicæno, vel si exactius loquimur, Constantinopolitano, a Latinis inserta. Vide quæ annotamus ad l. v, 11.

Συγχωρῶ καὶ συγχώρησις, p. 385. Aut oblatum ab imperatore sacro templo pretiosissimum altaris velum, cum absolveretur ab excommunicatione, dignum se ac tali gratulatione donum. Ut hic, sic et alibi verbum συγχωρεῖν in ista notione sumitur. Uti et συγχώρησις pro ipsa absolutione hoc ipso capite : ἀντειχτο ὡς λεπὰς ἐκείνου (Josephi patriarchæ novī, qui eum ab excommunicatione solverat) διὰ τε τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν, propter absolutionem, quam eum frustra, ab Arsenio petiisset, a Germano accipiendam non potuisset, denique a Josepho tertio ab Arsenio patriarcha impetraverat.

Συναπτή, p. 174. Synaptæ nomen Latine retinui, quia non reperio unum aliud in nostra lingua verbum quo res voci συναπτή subjecta satis exprimat. Multa de ea utiliter docet Meursius. Videtur aliquid simile illi parti litaniarum nostrarum, qua Deo, continua serie multo commendantur, ecclesie pontifex etc., adjuncta cuique acclamatione populi : *Te rogamus, audi nos*, pro quo Græcis est, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν *Dominum rogamus*.

Συνών, p. 87. Pachomius litterator dicitur τῷ Στρατηγόπουλῳ Μιχαήλ συνών. Hic τοῦ συνεῖνα verbo non quælibet indicatur præsentia, sed intimus convictus domesticumque in re litteraria ministerium, quale divites olim exhibebant ab iis quos apud se habebant, ut eorum eruditione, cum esset opus aut vacaret, juvarentur. Hi haud fere aliter quam συνόντες vocabantur, ut intelligitur ex longo et perelegant Luciani de his libro, cujus ipse titulus (inscribitur enim Ἐπεὶ ὧν ἐπὶ μισθῷ **603** συνόντων) hanc quam asserimus hujus vocabuli notionem demonstrat.

Συριωάννης, p. 328. Agit de Joanne duce profecto Thebas, et illic reperiente magnum dominum, quem lingua popularium ibi Syriocannem vocitatum ait, et tamen cognominem ipse fuisse

A Joanni duci. Unde intelligitur additionem illam primæ syllabæ ad nomen istud non pertinere, sed adjunctam ei consuetudine illarum gentium originis Francicæ, vel ex longa cum Francis consuetudine, nomen *Syre*. quod ex Græco κύριος factum putatur, suo principi accommodantium. Suspicio idem nomen, licet paulum diverse scriptum, fuisse Συριωάννης, quod cuidam nobili Comano in baptismo inditum refert Cantacuzenus, l. 1, c. 41.

Σφαῖρος Ἐμπεδοκλείου, p. 203. Primo mihi loci hujus occursu venit in mentem laudari hie sententiam philosophi veteris e discipulis aut sectariis Empedoclis. cui nomen Sphæro esset. Quidni enim talis appellationis quispiam dedisse operam Empedocli [P 417] potuisset, cum Sphærus alius e Cleanthis schola, notus auctor multorum operum, Diogeni Laertio memoratus sit ? Animadverti postea obortam opinionem eandem Hieronymo Wolfio hunc locum in sua Excerpta conferenti. Sed consideranti rem attentius brevi patuit σφαῖρος hic pro σφαῖρα positum plane significare follem, orbicularem, quales videmus pilas majores spiritu confertas, quas Itali *balloni*, Galli *ballons* nominant. Excipiat aliquis contra non reperiri nomen istud hac forma, sed femininæ ubique terminationis et generis apud scriptores classicos legi-Concedo. Quid tum postea ? an est adeo alienum a Pachymeris more quiddam in talibus καινοτομεῖν ? Præterea suspicari licet visum ipsi aliquem librum idonei auctoris ex iis multis qui ad nos non pervenerunt, ubi σφαῖρος pro σφαῖρος poneretur. Sed verbi controversiam profligaverimus, re semel ipsa constituta. Demonstrato, inquam, loci quem tractamus sententiam exigere ut σφαῖρος follem rotundæ formæ significet, simul evicerimus istam hujus vocabuli hoc loco notionem esse minime dubiam. Ergo ad id nos accingamus. Ait hic Pachymeres patriarcham Arsenium, postquam Michaeli Palæologo imperatori ob excæcatum pupillura et collegam suum in imperio Joannem puerum sacris interdixerat, dissimulasse tamen, dum quedam fieri videret minime cohærentis eum anathemate rite intorto. Nam cum eum qui tali, ut paulo ante loquitur, *gladio spiritus* a communione fidelium plane abscissus fuisset nefas esset juxta sacros canones admittere ad ullam participationem sacrorum, tamen ex eo tempore non destiterunt Constantinopolitani sacerdotes et clerici nominatim memorare in sacro choro atque inter ipsa liturgiæ mysteria imperatorem licet excommunicatum, conivente ad hoc coram se usurpatum patriarcha metu majoris mali. Verebatur **604** enim ne, si et hoc vetuisset, excussa qua utcumque continebatur imperator verecundia quadam sacræ potestatis, omnia in extremam perturbationem impelleret, eveniretque tale aliquid quale in Ulyssis nave, dormiente, ipso, feliciter ad portum aspirante, temeraria cupiditate comitum ejus accidit, qui Ἄσκων μὲν λῦσεν, ἀνεμοὶ δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν

Τοὺς δ' αἰψ' ἀρπάσσασα φέρον πόντονδε θύελλα
Κλαίοντας γαίης ἀπὸ πατρίδος,

ut ipse Ulysses lugens Alcinoο narrat Od. x sub
initium :

*Urem quidem solverunt: venti autem omnes erupere:
Ipsos vero subito rapiens tulit in Pontum procella
Fientes a terra patria.*

Ejusmodi quempiam *frctum tempestatibus utrem*, ut
alicubi loquitur Horatius, hic σφαῖρου vocabulo
designavit Pachymeres, ejus figura imperatoris irri-
tabilem animum adumbrans, quem jam aestuantem
ira gravi ob anathema inflicto, si rursus patri-
archa lacesseret, periculum erat ne is totas habe-
nas furori laxarat. Audio, dicet forte quidam eru-
ditus lector: sed tunc oportuerat hunc σφαῖρον
Ὀδύσσειον, non Ἐμπεδόκλειον dictum a Pachy-
mere. Nam quid utribus Æoliis cum Empedocle?
Ad hæc occursurus rogo æquum arbitrum rerum
informare secum ne gravetur ideam ingenii Pa-
chymeris supra modum antiquarii, se eruditionis
abstrusæ, quod multis ex locis patet, ostentatoris
pene putidi. Ergo is non satis habens indicasse
notam sibi ventorum in utres coactorum ab Æolo
et Ulyssi traditorum fabulam, etiam innuere cura-
vit haud se ignorare quodnam esset ejus funda-
mentum fabulæ. [P 418] Non enim de nihilo illa
Homerus finxit, sed allusit in eo ad magicam vim
utrium quorundam, quibus ad ventos sopiendos
præstigiatores jam olim uterentur, e quorum post-
ea numero fuit Empedocles. Hic enim inter alia
magicæ artis experimenta, qualium edendorum
modum ac viam se traditurum jactabat, sedando-
rum et excitandorum ventorum arbitrariam pote-
statem numerat, sic in quodam poemate, discipulo
alloquens :

Πάσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἷτ' ἐπὶ γαῖαν
Ὀρνόμενοι πνοαῖσι καταφθίνουσιν ἄρουραν,
Καὶ παλιν ἦν κ' ἐθέλησθα, παλίνετα πνεύματ' ἐπά-
[ξεις etc.

*Sedabis indefessorum ventorum, furorem, qua supra
[terram
Ruentes flatibus devastant sata:
Et rursus, si libuerit, revocata reduces eorum stabra*

Quomodo autem hæc præstaret, tradit Timæus Hist.
l. 18, sic recitatus a Diogene: Ἐτρίσιων ποτὲ σφο-
δρῶς πνευσάντων, ὡς τοὺς καρποὺς λυμῆναι, κελεύ-
σας (Ἐμπεδοκλῆς) ὄνους ἐκδαρῆναι καὶ ἀσκούς ποιῆ-
σαι, πρὸς τοὺς λόφους καὶ τὰς ἀκρωτείας διέτεινε
πρὸς τὸ συλλαβεῖν τὸ πνεῦμα. *Etesis aliquando
vehementer flantibus, sic ut fructus corrumpentur,
jussis excorriari asinis, utres ex earum pellibus fa-
ctos expandit hiantes auram versus in jugis 605
collium et montium, quasi ad spiritum comprehen-
dendum.* Innuit autem historicus hinc consecutam
tranquillitatem, velut ventis in carcerem compac-
tis. Quod populus admiratus Empedocli κωλοσα-
νέμου ventorem inhibitoris cognomen indiderit.
Eustathius quoque Παρεμβολαῖς ad Ὀδ. x meminit
Empedoclis tanquam arte præditi ventorum com-

A pingendorum in utres eorum similes quos Æolus
Ulyssi donavit. Ejus hæc verba sunt: Ἄνεμοκοῖ-
ται γένος ἐν Κορίνθῳ ἀνέμους κοιμίζοντες. εἰς δὲ περ
δεξιῶς λέγεται διακεῖσθαι καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὗ καὶ
εἰς αὐτὸ τέχνη ἰσότηρηται. *Anemoclastæ sectæ homi-
num nomen est Corinthi ventos sapientium; qua va-
luisse in primis peritia dicitur Empedocles, cujus
in hoc genere ars ab historicis celebrata est.* Ita ille,
locos alludens non solum modo memoratos Timæi
et Lasertii, sed aliorum etiam, historicorum, puta
Porphrii, cujus in Vita Pithagoræ, editionis Hol-
stenianæ, typis Vaticanis, hæc leguntur p. 19 :
Ὅν μεταλαβόντας Ἐμπεδοκλεία τε καὶ Ἐπιμενίδην
καὶ Ἄδαριν πολλάκις ἐπιτέτελεκεναι τοιαῦτα ὄγλα
δ' αὐτῶν τὰ ποιήματα ὑπάρχειν. Ἄλλως τε καὶ
ἀλεξάμενος μὲν ἦν τὸ ἐπώνυμον Ἐμπεδοκλέου,
Quæ postrema verba eruditissimus Holstenius sic
vertit; *Quin et Empedocli cognomen erat Alexa-
nemii sive averrunci ventorum.* Hanc ex veterum
lectione de Empedocle famam observantem animo
Pachymeres habens, dum periculum exitiosissimæ
procellæ prudenti conniventia vitatum ab Arsenio
patriarcha, utrium Æoli Ulyssi traditarum et ab
ejus comitibus ingenti pernicie ipsorum temere
contrectatarum exemplo illustraret, non se tenuit
quin fabulam cum historia commistam oggereret
lectorī, Homericos ventorum folles cum asininis a
Timæo memoratis Empedoclis utribus una mentio-
ne conjungens σφαῖρου Ἐμπεδοκλείου. Sic quidem
conjectabar. Recte an secus, æqui lectoris esto
judicium.

μεγάλης p. 469, Καὶ τὸν παρακοιμώμενον τῆς
μεγάλτης σφενδόνης. Meminit hujus officii Codimus
c. 4, ubi tradit τὰ τοῦ παρακοιμωμένου σφενδόνης
φορέματα, quibus is vestibus et insignibus pote-
statis uteretur. Gretserus noster ibi vertit: *Præje-
cti sigilli seu annuli signatorii gestamina*, melius
quam Junius, qui παρακοιμώμενον σφενδόνης *oc-
cubitorum fundæ* interpretatur, aut etiam quam
interpres Juris Græce-Romani cui παρακοιμώμε-
νος τῆς μεγάλης σφενδόνης *accubitor magnæ palæ*
dicitur Σφενδόνη proprie *funda saxis jaculandis*,
usitatissima translatione a formæ quadam simi-
litudine ducta, palam annuli significat, ut notis-
simum est; nec minus perspectum obsignari litte-
ras olim solitas annuli pala certis insculpta cha-
racteribus aut formis, ceræ chartis appositæ im-
pressa. Hinc σφενδόνη *pala annuli*, sigillum dicitur:
quod [P 419] cum duplex aut multiplex imperan-
tibus esset, maximi omnium custos παρακοιμώ-
μενος μεγάλης σφενδόνης hoc loco appellatur.
Quare autem παρακοιμώμεον? 606 Opinor quia
ex iis erat qui ex officio assidue apparere circum
imperatorem aut in proximo ad subitas evocatio-
nes semper esse debebant, cubiculum principis
diu fere noctuque frequentantes. Vide quæ dixi-
mus verbo παρακοιμώμενος.

Σχολή, p. 50 et 353. Peculiarem, ni fallor, vim
habet vox σχολή hoc loco, emphasim ferens cujus-

dam interrogationis ironia submistæ. Agitur de Serbis populis, quos propria civium et popularium suorum rapere solitos, verisimile non esset ab externis per eorum fines peregrinibus temperatos, hac ferme sententia: Qui suos diripere non dubitant, ab alienis scilicet abstinebunt? Iterum in simili notione usurpatum hoc vocabulum habetur, l. v, c. 12, in his verbis: Εἰ δὲ διδοῖμεν καὶ ἐκκλητον, σχολῆ τινὰ τόσην τέμνοντα θάλασσαν τῶν δικαίων ἀμφισβητεῖν. *Si vero et jus provocationis concesserimus, periculum fuerit scilicet ne quis tam vasto mari jus suum persecuturus Romam se conferat?* Alium habeo hujus idiotismi testem Symeonem Seth in Græca ex Arabico interpretatione libri quem ipse Ἰχνηλάτην vocat. Hunc nos Latine redditum ad calcem harum Observationum mantissæ loco damus. Ejus in secunda dissertatione sic Græce legitur: Εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογησεται τις, σχολῆ γ' ἂν ἐτέρου ὑπερασπιζοίτο. *Qui enim ne se quidem ipsum in periculo defenderit, ab eo scilicet expectetur ut fortiter pro alterius capite decertet?* In septima quoque sic regina maritum alloquitur, conquerens non communicari sibi ab eo scitu necessarium arcanum: Εἰ γὰρ ἔμοιγ' ἂν ἀποκρύψης, σχολῆ γ' ἂν ἐτέροις πιστεύσης. *Si enim de hoc me celas tuam conjugem, aliis id scilicet fateberis?* Ita etiam loquitur Georgius Acropolita in Proœmio Historiæ p. 2 ed. Ceg.

Σωλέας, p. 172. Quid sit σωλέας, magna et perplexa quæstio est. Legi accurate, diu meditatus sum, quæ de hoc argumento viri doctissimi Joannes Meursius, Leo Allatius, Jacobus Goar ord. Præd., Jacobus Gretserus et Ludovicus Collotius societatis nostræ scripsere. In rei deinde inquisitionem ipse attentione longa et acri incubui. Exponam hic, si potero, breviter et clare quid discussis cunctis verisimillimum compererim, luce præsertim nihil affusa ex eruditissima diatriba illustriss. Leonis Allatii ad Fabium Chisium, hodie Alexandrum VII, de hoc proprie argumento novissime et accuratissime scripserat. Incipio a consideratione nominis. Σωλέας sive, ut Simeon Thessalonicensis dialogo de sacramentis emendatius scribit, σολέας, vel etiam ut apud Euchologium in ordinatione diaconi legitur, σολέα, non est vocabulum Græcæ originis, ut omnes facile consentiunt; nec fere vidi qui dubitent quin Latinum sit, in Hellenismum, ut alia plurima, usu intrusum. Si ergo disquisierimus, quid Latinis valeat *solea*, forte non tuerit id inutile ad iudicium statuendum de re ipsa voce hac indicata, quænam tandem sit. Sextus 607 Pompeius Festus, optimus enarrator antiquarum notionum verbis Latinis subjectarum, non sua solius sed Marci præterea Verrii Flacci, antiquioris nec minus accurati grammatici, auctoritate significatum vocabuli *solea* nobis edisserit his verbis: *Solea, ut ait Verrius non est solum ea quæ solo pedis subjicitur, sed etiam pro materia robustea (vel ut habet alia lectio, robusta), super quam paries cratilius exstruitur.* Paulus hunc

locum exscribens particulam *pro* negligit. Sic enim habet: *Solea vel ea dicitur quæ solo pedis subjicitur... vel materia robustea, super quam paries cratilius exstruitur.* In margine editionum optimarum, Venetæ anni 1560 ex bibliotheca Antonii Augustini, et Parisiensis Scaligerianæ anni 1584, ἀντὶ τοῦ *pro* suggeritur alia lectio *per*, [P. 420] ex qua conjectura forte non vana ducatur, scriptum olim in archetypo fuisse *pes e materia robustea*, etc. Nam *pes* dicitur quod aliud sustinet, ut *pes mensæ* Plinio, l. xii, c. 1: *Eodem ebore numinum ora spectarentur et mensarum pedes*; quo sensu stereobaton *pes* est stylobsti. Vitruvius, l. iii, c. 3: *Supra terram parietes exstruantur sub columnis dimidio crassiores quam columnæ sunt futuræ, uti firmiora sint inferiora superioribus, quæ stereobata appellantur: nam excipiunt onera.* Paulo post: *Exstructis autem fundamentis ad libramentum stylobatæ, sunt collocandæ, supra stylobatas columnæ disponendæ, etc.* Materis porro mentione robustæ non proprie intelligendum hic quercuum lignum, sed metonymice corpus quodvis duritiei quantæ opus est moli gravissimæ portandæ. Alluditur enim in similibus origo architecturæ, quæ primum ævo rudiori lignis ædificabat, ex quibus quercuum fundando aptum iudicabatur ob dotes quas memorat Vitruvius, l. ii, c. 9, his verbis: *Quercus terrenis principiorum satietatibus abundans, parumque habens humoris et aeris et ignis, cum in terrenis operibus obruitur, infinitam habet æternitatem, ex eo quod cum tangitur humore, non habens foraminum cavitates propter spissitatem non potest in corpore recipere liquorem, sed fugiens ab humore resistit.* Retinebantur autem, etiam post substitutos in structuris ligno lapides, vocabula priora. Ut Paulus ex Festo verbo *Rubum* tradit *Robum* dictum in carcere locum quo præcipitatur maleficorum genus (puta fastigium propugnaculi in præceps imminens, unde malefici convicti dejiciebantur, ut Manlius ex rupe Tarpeia). Causam appellationis statim tradit, *quod ante arces robusteis includebantur*, hoc est, quoniam apud veteres mos erat arcium claustra ad summum usque mœnium lignis roboreis exstruere, inde postea quoque quam e saxi tolli propugnacula consuevere, mansit priscum vocabulum materis, ut *rob* etiam tum fastigia aggerum ad pinnæ murorum dicerentur. Quamquam ipsum roboris aut robustei nomen materis quercæ proprium non est, sed coloris: unde *bos rob* sive *rubus* priscis erat. Paulus ex 608 Festo: *Robum rubro colore, et quæ rufo significari, ut bovem quoque rustici appellant, manifestum est. Unde et materia quæ plurimas habet venas ejus coloris, dicta est robur. Hinc et homines volentes et boni coloris robusti.* Hæc Festus, quæ demonstrant nihil referre ad rem ipsam quæ *solea* in ædificiis vocatur, ligneane sit au saxeæ, marmorea vel ærea structura. Hactenus informatam ex originibus Latini sermonis ideam rei quæ *solea* dicitur, con-

feramus ad usum disquisitionis præsentis, et indagemus in templis Græcorum eequid fuerit quod in hanc formam incideret; unde statuere possimus ipsum id αὐτόχρημα fuisse, quod vocabulo σωλέας indicatur et a nostro hic Pachymere et a Græcis recentioribus passim plurimis. Adyta in Christiania apud Græcos templis inde usque ab originibus religionis septa repagulis fuere, quæ et gressus ab iis profanorum et oculos arcerent. Ac principiis quidem exiguo defungebantur, necessarium secretum majestati sacrorum contenti quomodocunque obduxisse. Aræ gradibus inferne, supra solum obtendebantur e materia cancelli: hi gressus excludebant non initiatorum a sacro septo. Super hos vela tendebantur: hæc conspectum mysteriorum concioni adimebant. Eusebius, l. x, c. 4, de Constantino templa Christiana Græcis exstruente scribit: Τὸ θυσιαστήριον, ὡς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἀβατον, τοῖς ἀπὸ ξύλου περιέφραττε δικτύοις, *Altare, ut esset inaccessum populo, ligneis sepsit clathris.* Sic ille de cancellis memoratis, quos alii κίγκλιδας vocant, ut Symeon Thessalonicensis. Gregorius vero Nazianzenus singulari numero totum cancellorum septum κίγκλιδα vocavit illo versu:

Κίγκλις διεργουο' οὐ βίους, ἀλλ' ὄφρους.

Quia enim intra septum locus erat sacerdotibus, plerisque tunc ejusmodi ut fastu solum ac superbia, non exercitatione virtutum supra vulgus eminent, eleganter ait cancellos, qui dirimebant sacerdote a populo, non vitas, sed supercilia discrete. Similiter loquitur Constantinus Porphyrogenitus infra referendus. Erant hi cancelli pervii portulis, per quas aditus exitusque presbyteris patebat: [P. 424] *Ἡὲ καγκλοθυρίδες* Codino dictæ. Sed tam hæ quam intercolumnia, aut spatia oculis pervia cancellorum, velis oppansis protegabantur a populi aspectu. Βηλόθυρα his nomens, quo non tantum Codinus est usus, sed etiam Anastasius Bibliothecarius in Stephano, his verbis: *Fecit et in eadem basilica egregii doctoris gentium velothyra quatuor, ex quibus unum auro textum.* Paulo post velothyrorum usum qualem dicimus distinctius indicans, ait data a pontifice eodem *velothyra serica tria in circuitu altaris*, hoc est, ut apparet, intendenda tegendo ab oculis populi presbyterio, quod et in Latino ritu erat circum altare. Illustrat hæc omnia S. Germani locus in Mystagogia, quem ideo describant: Κιόνια ἦτοι τὰ στήθεα διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ λοιποῦ ναοῦ, καὶ κάγκελλά εἰσι τῆς προσευχῆς τόπον ●●● δηλοῦντα, ἐν οἷς σημαίνει τὴν μὲν ἐξωθεν τοῦ λαοῦ εἴσοδον, τὴν δὲ ἐσωθεν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὑπάρχουσαν καὶ μόνοις τοῖς ἱερέσιν οὖσαν ἐπιβυτόν. *Columellæ sive thoraces separantes altare a reliquo templo, et cancelli locum orationis manifestant et signant quousque extertus ingredi populus possit, ac quod interius est, Sancta sanctorum esse, locum solis servitium sacerdotibus.* In his verbis notari velim voces illas κίονα καὶ

στήθεα, quibus designantur altæ exstantia ligna τοῦ δρυφάκτου ἢ δικτύου *cancellati septi reticulato opere hiantis*, rimis tamen aut intervallis velorum oppansu tectis, ut diximus. Atque hæc prius fuere. Postea invenit imperatorum magnificentia rationem ista ornandi et salvo usu religioni ac necessitate ritus in augustiorem conformandi speciem. Pro cancellato e materia septo pretiosiore e marmore aut ære, argento quin etiam et auro, illuminantibus opus gemmis quoque inserti, scenam obtenderunt sacro altari, omni architectonica elegantia visendam, columnis, signis, vasis, floribus, figuris visu pulcherrimis. Constantinus Porphyrogenitus de vita et rebus gestis Basilii Augusti, postquam reculisset eum munificentia plane regia templi, quod exstruxit, parietes dextra lævaque tectorio ex argente aureis interstincto floribus et gemmis obduxisse (Οἱ δὲ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξωνύμων τοῖς ἀργυροῦ ἀφθονοῦ καὶ αὐτοὶ ἐπικείμενοι ἔχουσι, διηθισμένον χρυσῷ καὶ τιμίοις πεποικιλμένον λίθοις καὶ μαργάρων λαμπρότητι), statim addit de sacro septo sive solea: Ἡ δὲ διεργουσα τὰ ἄδυτα τοῦ θεοῦ οἴκου τούτου καγκλις, Ἡράκλεις, ὅσον ὄλον ἐν ἐκστῆ περιελήφεν, ἧς οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν ἐξ ἀργύρου διόλου τὴν σύστασιν ἔχουσι, ἡ δὲ ταῖς κεφαλῆσι τούτων ἐπικειμένη δοκίς ἐκ καθαρῷ χρυσοῦ πᾶσα συνέστηκε, τὸν πλοῦτον πάντα τὸν ἐξ Ἰνδῶν περιεχυμένον πάντοθεν ἔχουσα, ἐν ἧ κατὰ πολλὰ μέρη καὶ ἡ θεανδρική τοῦ Κυρίου μορφή μετὰ χυμῶσ εὖς ἐκτετόπεται. *Qui vero adyta hujusce divini templi separant cancelli, Deus donec quantas in se divitias continent? quorum columnæ portæque imæ omnes ex argento constatæ sunt, et capitellis earum superincumbens trabs tota ex puro auro constat, universas Indorum divitias omni ex parte circumfusas habens; in qua nullis locis et theandrica Domi forma opere chymico expressa est.* Hæc Constantinus; qui et alibi similia de magnificentissima decoratione templi alterius per eundem Basilium Augustum facta referens, postquam dixit templi parietes et ipsa præsertim interiora adytorum argento, auro, gemmis et unionibus splendidissime incrustata, proprie addit de exteriori facie septi altare abscondentis: Καὶ ἐκ τῶν ἐκτὸς διεργουσαι τὰ θυσιαστήρια κίγκλιδες καὶ τὰ ἐν αὐταῖς περιστυλα, καὶ τὰ ἄνωθεν ὄλον ὑπὲρ τὰ χρηματίζοντα, ὅτε ἐντὸς θᾶκοι, καὶ αἱ πρὸ τούτων βαθμίδες, καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι, ἐξ ἀργύρου πάντα περιεχυμένον ἔχουσι τὸν χρυσόν. *Et qui ab exteriori templi parte sanctuarium seculum cancelli, et in ipsis columnæ, quæ super eas sunt hyperbhyra, et intus sellæ, ipsæque sacræ membræ, omnia ex argento circumfusum habent aurum.* Ita ille; quibus similia Codinus de templo S. Sophiæ memorat. Res porro ipsa loquitur, et architecture ratio exigit, isti moli columnarum et cæteri ornatus substerni basim debuisse e solo exstantem; quam et Constantinus indicavit illis prioris testimonii verbis οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν, α-

lumnæ partesque imæ omnes quibus exprimit eam substructionem isti scenæ sustinendæ quam ex Vitruvio superius vocavimus stereobata, super quæ stylobata ponuntur columnarum sedes proxima. Hoc autem veteri Latino verbo propriissime *solea* est. [P 422] Id quod ipsi Græci intellexerunt, superpositos isti quasi crepidini ornatus σολίους appellantes, vocabulo a solea cui innituntur ducto. Theodori Studitæ verba hæc recitat Georgius Hamartolus in Leone Armeno : Οἱ τε θεῖοι κλονες καὶ οἱ σόλιοι καλούμενοι, ἃ τὸ σεβάσμιον τοῦ ἱεροῦ διατερίζουσι θυσιαστήριον. *Necnon sacræ columnæ, et qui solii vocantur quæ venerandum a templo intersepunt altare.* Parem κυριολογίαν videtur Cedrenus affectasse, dum τοὺς σωλείας verbo plurali vocat multa illa et varia vestibulum et quasi proscenium aræ sacræ componentia ornamenta. Verba ejus hæc sunt : Ἡ τρούλλα τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας φουρνική οὖσα ἔπασσε, τὸν τε ἄμβωνα καὶ τοὺς σωλείας ἐξ ὀναχίτου λίθου ὄντας συνέτριψε καὶ εἰς χοῦν ἀπετέλεσε. *Trulla sancta Dei Magnæ ecclesiæ comerata in fornicem concidit, et ambonem ac soleas. qui erant ex onyehite lapide, contrivit ei in pulverem conminit.* Hæc Cedrenus. Tam erat, opinor, in ea ecclesia unus σωλείας quam unus ἄμβων. Cur igitur historicus ἄμβωνος in singulari σωλείων in plurali meminit? Quid verisimilius dicamus quam idcirco id factum, quia σωλείαν a σωλείαις aut σωλείοις (nam forte σωλείους scripsit) studuit distinguere, verisimilitudine etiam narrationis consulens. Nam contritum illa ruina in minutum usque pulverem soleam, hoc est stereobata solide structa ex materia prædura marmorum aut etiam metalli, credibile minus erat: de columnis, sigillis, liliis, pomis et aliis figuris ex onyehite gemma supra soleam erectis, quæ cuncta σωλείων vocabulo intelligit, res erat a fide non abhorrens, quod ista et subtilioris formæ et mollioris materiæ, insuper etiam primo impetus ruentium ex fornice lapidum exceperant. Non infitias iverim tamen alios passim auctores, uti et nostrum hic Pachymerem, dum *soleam* simpliciter nominant, æque stereobata cum superpositis stylobatis, basibus columnis, capitellis, trabe, cymatio, epistyliis, sigillis, vasis ac reliquo ex arte coronamento, una verbi notione comprehendere. Quin etiam pro certo, habeo, idque magnopere animadvertendum puto, non solam hanc substructionem cum suis ornamentis τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ ναοῦ, altare ac presbyterium a templo reliquo dirimentem, 611 nuucupatam fuisse *soleam*, sed id nomen præterea extensum ad significandum aliquantum spatii soli ac pavimenti ecclesiæ inter soleam et locum ubi stabat populus interjacens. Quemadmodum etiam βῆμα, quod proprie gradum sonat et altare gradibus videlicet sublaturum synecdochice indicat, significabat præterea spatium soli satis latum, quod ab infimo altaris gradu usque ad cancellos aut soleam patebat, intra

A quod spatium statio antistitum et sacerdotum erat, id quod extra omne dubium est, ex sexcentis passim obviis scriptorum optimorum locis manifestum: ita dicendum quoque necessario est soleæ appellationem propagatam ad designandum similiter spatium aliquod soli, quod statim a solea versus populi ac concionis locum tendebatur, quo in spatio subdiaconi, lectores aliique inferiores ecclesiæ ministri stabant, quibus jus non esset in sacro septa in ipso bemate aut presbyterio stare. Docet hoc nos clare Symeon Thessalonicensis libro de Sacr. his verbis: Ὑποδιακόνου καὶ ἀναγνώστου καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλείαν, ὅς δὲ καὶ βῆμα καλεῖται ἀναγνώστῶν. *Subdiaconos et lectores sedere oportet extra bema, circa soleam, qui et bema lectorum nuncupatur.* Bema hic dici locum intra sacra septa ab altari ad cancellos pertinens nullus dubitat, quale vulgo presbyterium Latini nuncupamus. Hinc ait Thessalonicensis exclusos subdiaconos lectoresque legitimam stationem habuisse περὶ σωλείαν *circa soleam*; quem propterea soleam nuncupatum ait βῆμα ἀνάγνων, quasi dicas *altare lectorum*, idcirco quod, ut, βῆμα ἱερῶν, nempe sacrum altare, locus erat intimus ad quem progredi sacerdotes possent sacris in eo peragendis, ita soleas meta erat ultima ministri subdiaconorum et lectorum, quos penetrare in sacra septa nefas erat. Rursus ut spatium circa aram, intra quod usque ad cancellos aut soleam sacerdotas consistebant, βήματος appellatione comprehendebatur, sic etiam spatium ante soleam, in quo erat subdiaconorum et lectorum statio, [P 423] soleæ quoque vocabulo designabatur, ita ut in hisce duobus soleas fungeretur ipsis vice βήματος et ideo βῆμα ἀναγνων *bema lectorum* vocaretur. Hæc sententia est verborum Symeonis, manifeste docentium illam intime adnotam soleæ templi partem impertiri solitam nuncupatione soleæ, per extensionem scilicet popularem et minus rigida proprietate. Atque hoc valet ad intelligendum in quod alibi scribit idem Thessalonicensis, libro nimirum contra Hæreses Γίνεται δὲ εἴσοδος εἰς τὸν σωλείαν ἐκ τοῦ βήματος διακόνου καὶ ἱερέως διὰ φωτῶν. *Fit introitus in soleam e bemate diaconi et sacerdotis sine luminibus.* Describit sacram quamdam functionem, qua mos erat prodire ex presbyterio in templi partem ei prætentam sacerdotem cum diacono. Illam porro templi partem una *solea*, sive cancellis a presbyterio diremptam, *soleam* appellat. Pari notione accipienda necessario vox *solea* est apud Joannem Cantacuzenum, 612 *Hist.* lib. 1, cap. 41, ubi describit cæremoniam coronationis Andronici Junioris Augusti in magno templo Sanctæ Sophiæ peractam. Ait enim cætera multa supplicationem circa templum ductam a patriarcha, clero, imperatoribus et omni populo. Tum in reditu versus altare, ubi ventum ad soleam esset, alios quidem

omnes foris mansisse, solum imperatorem, qui A coronabatur, ingressum reperisse patriarcham stantem supra sacris cancellis, hoc est in ipso limine portæ soleæ, qua ex presbyterio in reliquum templum prodibatur. Verba Cantacuzeni hæc sunt: Τὸν δὲ ναὸν περιελθόντες κατὰ τὸ ἔθος ἐπειδὴν γένοιτο ἐν τῷ σωλέῳ, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐστᾶσιν ἐκτὸς, αὐτὸς δὲ (βασιλεὺς) μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλεῖαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν ἐστηκότα εὐρίσκει. Hæc ille; quæ clare indicant spatium aliquod templi sacros cancellos una ex parte contingens soleam vocatum, in quod unus imperator introierit, cæteris abstinentibus ingressu. Locum autem fuisse distinctum a presbyterio manifeste patet ex eo quod progressus per illud spatium imperator patriarcham invenerit ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν στηκότα stantem super sacris cancellis, in ipso videlicet sacri septi sive presbyterii aditu. Vides hic eximie concessum imperatorii soli locum intra soleam, hoc est in spatio vicino sacris septis, subdiaconis et lectoribus reservato, unde populus excludebatur. Eo videtur alludere quod Nicetas Paphlago scribit in Vita sancti Ignatii, referens præsegi somnium Bardæ imperatoris, quo præmonitus fuerat de vi quæ ipsi deinde per Basilium illata est: visus enim fuerat sibi videre ad se stantem in templo venientes albatos quosdam, ὧν ὁ μὲν δέσμιον τὸν βασιλέα ἀναλαβὼν καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασφύρων ἐξωθεῖτο τῆς σωλεῖας, quorum unus vinculum imperatorem arripiens et ad dextrum latus C trahens extrudebat solea, proprio videlicet imperatoris intra templum loco, unde pelli omen ferebat expulsionis ab imperio. In ritualibus Græcorum libris distincta quoque reperitur cujusdam spatii ante sacros cancellos solea vocati mentio. In ordinatione diaconi hæc leges: Ἐξεληθόντες δύο διάκονοι ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος λαμβάνουσι τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι διάκονον, ἐστῶτα ἐν τῇ σωλέῳ. Exeuntes duo diaconi ex sacro bemale accipiunt eum qui ordinandus est diaconus, stantem in solea. In ordinatione vero sacerdotis: Μετὰ δὲ τὸ πληρωθῆναι τὸν χειροδικὸν ὕμνον ἴσταται ἐν σωλέῳ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι πρεσβύτερος. Postquam completus fuerit Cherubicus hymnus, stat in solea qui ordinandus est sacerdos.

Summa dictorum et sententiæ de solea meæ hæc est, fuisse soleam Latino antiquo verbo proprie dictam substructionem stylobatis, columnis, epistyllis cæteroque architectonicis elegantis specioso apparatu coronatam, quæ in templis Græcorum magnificentius ornatis, vice ligneorum cancellorum ac velorum, 613 aram maximam et presbyterium ab ingressu inspectuque populi tegebat; extensam quoque appellationem soleæ ad spatium quoddam isti substructioni contiguum designandum. Addam hic humanitatis officio instinctus non intempestivam viadicationem boni scriptoris, dum de solea non in-

scite nec temere disputat, ab alio magis erudito quam humano incomitati parum civiliter. Conjecturam de solea suam verecunde atque abnoxie (P 434) proponit Ludovicus Cellotius noster, l. vi De hierarcha, c. 6, p. 45, in hunc modum scribens: *Quid si divinet aliquis in ea planitie chori ampla et æquabili eductum aut in medio aut ad alterum latus nobilius aliquad solum omni elegantin adornatum, etc. sicque soleam a solo dictum et pavimento, vel si mavis ab expensa æquabiliter et fusc exporrecta forma, qualis solæ est.* Hæc Cellotius; quæ confido æquips omnes assensuros haud adeo esse absurda, ut a scriptore religioso tam atrociter et invidiose traducerentur. Gravius, inquit, *hullucinatur Cellotius, qui ab expansa et exporrecta ejus forma, qualis est solæ, sic dictum putat, quasi profanis soleis et non solutis calceamentis terra sancta calcanda fore.* Hic vero merus est succus loliginis. Quid, amabo soleæ forma ad sacri loci contaminationem pertinet? An omnes soleæ profanæ? etiam illæ quibus pontifices sacris operantes rite utuntur ecclesiastica benedictione sacratis? Videat autem qui piaculum putat ad explicandam figuram loci sacri uti similitudine soleæ, quid enim statuere sit consequens de Innocentio III, pont. max., qui l. i *Mysteriorum missæ*, c. 35, per calceamentum pedum significari docet sacrosanctum incarnationis Verbum mysterium, per quod ait *Deum in Judæa notum, et cujus in Israet magnum nomen, in Idumæam extendisse calceamentum suum.* At etiam ex modestia Cellotii censor idem, quem honoris causa modo non nomine, ex modestia, inquam, laudabi Cellotii occasionem, arripit ei acerbissime insultandi, dum sic scribit: *Quid igitur solea? interrogat seipsum Cellotius.* Hæret mihi aqua, *respondet: turbida est certe, cæno et solo et sordidis ejus soleis profanata.* Hæc catholicus atque religiosus sacerdos de catholico et religioso sacerdote scribit; quæ si adversus hæreticum aut Mahumetanum scriberentur, vix excusari ab inhumanitate possent. Cæterum præter vetum tam stomachoso censori contigit ut que Jesuitæ libenter infligebat haud parcens verbera, in eum quem minime vellet resilirent, amississimum sibi, nobis et cunctis merito suo caput, illustrissimum Allatium, qui doctissima dissertatione de solea, ex una plurimum profecisse me initio sum professus ejus originem nominis quærens. *Non male*, inquit, *etiam a solea non ut crepidam sonat, quanquam ab ea quoque non inconcinne dici quispiam autumaret.* Hæc ille: quibus omnia illa quæ in Cellotium pariter loqui ausum intorta vidimus fulmina, in suum caput attraxisse videri poterat, nisi 614 laureum haculum gestaret, per quem est a procellis istiusmodi tutissimus.

Τανατρης, pag. 422. Venti Τανατροῦ dicti meminit Procopius, lib. iv secundæ tetradis cap. 4, p. 573 ed. Reg his verbis: Τάναν δὲ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι καὶ τὴν ἐκβολὴν ταύτην ἐκ λίμνης ἀρξάμενην τῆς Μαιώτιδος ἄχρι ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον...

ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνεμον, ὃς ἐνθὲνδε πνεῖ Ταναίτην προσαγορεύουσιν. Ex quibus intelligimus hujus venti nomen non a vero amne Tanai sumpium, sed ab alveo quodam aut prono fluxu paludis Mæotidis in Pontum Euxinum, qui alveus etiam Tanais nominari consueverit; ab eo autem spirantem ventum, qui, ait noster, inter Boreales solet esse vehementissimus, Tanaitem dici.

Ταρτίτες, prg. 419. Hinc habemus naves quasdam contractæ longitudinis, hoc est minus longas quam triremes, Taritas a Genuensibus iis olim utentibus fuisse vocatas. Verisimile est easdem has esse cum iis quas ταρτίδας Nicetas appellat; qua voce δρόμωνας [P. 425] cum significasse Meursius censet. Unde forte vel hic rescribendum ταρτίδες fuerit, vel apud Nicetam ταρτίτες emendandum. Videndum etiam an non hinc emanaverit *Tartanarum*, quæ hodie appellantur, nomen. Cæterum si δρόμωνες sint ταρτίτες, iis conveniet descriptio dromonum quæ apud Procopium, lib. 1 *De bello Vandalico*, cap. 44, legitur his verbis: Ἡλοῖα μακρὰ ὡς εἰς ναυμαχίαν παρεσκευασμένα, μονήρη μέντοι καὶ ὄροφας ὑπερθεὶν ἔχοντα, ὅπως οἱ ταῦτα ἐρέσσοντες πρὸς τῶν πολεμίων ὡς ἤκιστα βάλλοιντο. Δρόμωνας καλοῦσι τὰ πλοῖα ταῦτα οἱ νῦν ἄνθρωποι· πλεῖν γὰρ κατὰ τάχος δύνανται μάλιστ᾽. *Longæ naves ad martimum prælium instructæ, sed unico actæ remorum ordine, testis desuper munitæ, quo eorum remiges quam minime telis hostilibus paterent. Hoc navium genus hodie dromonas vocant, voce a cursu ducta quo illæ in primis veloci valent.* Hæc Procopius.

Τατάς, pag. 512. Hujus dignitatis cui nomen est *tatas aulæ* sæpe meminit Codinus, in lib. *De effc aul.* cap. 2, ubi hoc officium sextum et tricesimum dignitatis ordine esse ait inter Palatina; cap. 4, ejus habitum explicat, cap. item 5, ubi observat huic officio nullum incumbere ministerium οὐδὲ ἔν ὑπηρετήμα κέκτηται. Nusquam autem tradit rationem nominis, aut quem ad finem instituta hæc præfectura sit. *Tata* Latinis jam olim puerile nomen est, quo primum ex infantia in balbutiem prodeuntes parvuli, quos vident viros, *tatas*, quas mulieres, *mammas* appellant, ut docent interpretes Martialis ad illum versum epigrammatis ejus 404. lib. 1:

*Mammas atque tatas habet Afra: sed ipsa tatarum D
Dici et mammarum maxima mamma potest.*

Susplicari ex hoc forte possumus *talam aulæ* quem hic eunuchum videmus, fuisse præpositum educationi ac curæ liberorum 615 imperatoris adhuc parvulorum; et propterea hujus ὑπηρετήμα nullum exstitisse erga imperatorem, ac ne functionem quidem immediatam ullam erga ipsos parvulos, quod munus ejus esset imperare nutricibus et gerulis, qui eis addicti curandis erant. Nec vana forsitam conjectura fuerit hunc Andronicum eunuchum, quod Andronico nunc Augusto ante patris imperium nato, educando servilibus

A ministeriis navasset operam, ab eo jam adulto manumissum patroni nomen more libertorum accepisse, et ejusdem gratia promotum in istam honorificam præfecturam.

Τεθὲν, p. 222. Ait, cum regio illa Maryandenorum et Paphlagoniæ rebus ad victum utilibus abundaret, signatæ monetæ parum haberet, quod vectigalia in nummis exigerentur, coactos earum terrarum incolas fuisse, ad exacte conficiendam tributum summam, vendere scilicet vili universa quæ collegerant messe ac vindemia, et sic deinde toto anno necessariis ad victum eguisse. Videtur ergo hic τὸ τεθὲν peculiari notione usurpatum, ad significandum quidquid reponebatur in annonam et victum famitiæ per annum. Quanquam non diffiteor posse referri ad summam impositam per censum, cui semel exsolvendæ universa annona alieno tempore vili distracta profliganda erat culonis miseris, in reliquum annum victu carituris, cui notioni magis accedit quod legitur, l. 1, c. 5, Τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους.

[P. 426] Τελχίη, p. 255 Eustathius in *Iliad.* v p. 941 ed. Rom. Τελχίνας, ait, πλάττουσιν οἱ μῦθοι δαίμονας τινὰς κακοποιούς. *Telchinas fingunt fabulæ dæmonas quosdam maleficos.* Similia et idem alibi. Hesychius: Τελχίνας βάσκανοι γόητες, φθονεροί. Etymologicus: Λέγονται δὲ Τελχίνας οἱ φθονεροὶ καὶ πονηροὶ καὶ βασκανοὶ δαίμονες. *Dicuntur autem Telchines invidi, mali et immanes dæmones.* His auctoritatibus fretus *malum et invidum dæmones* interpretatus sum hoc loco Τελχίνα.

Τόμος καὶ τομογραφεῖν, p. 280. Agit de Germano, quem sub finem præcedentis capituli dixerat electum fuisse in patriarcham concordibus plerorumque antistitum suffragiis, quibus et imperatoris calculus accessit comprobantis judicium synodi: Παρὰ τῶν λοιπῶν ἡξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προστασίαν ἀναδέξασθαι, σὺν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν ψῆφον ἀποδέξαμενος Τὸν videtur electionis Germani decretum rite perlatum, quod τόμος hic dicitur usitatissima ejus vocis notione in scriptis Græcorum citimæ vetustatis. præsertim de rebus ecclesiasticis agentium. Cæterum difficilem ad assentiendum electioni sui se præbente Germano res pendebat, quoad exoratur is tandem ab imperatore et reliquis amicis annuit. Et tunc ad promulgandum decretum prius factum congregatus est cœtus qui voce κοινὸν hoc loco significatur, ut superius ostendimus. Distulimusque huc statuendum quid hic dicatur οἰνὺν ὑπὸ τόμῳ γεγόνος, 616 *cœtus sub tomo factus.* Videtur significari cœtum hunc vi prius jam perlati de electione Germani decreti coactum, non ut de ea deliberaret, sed ut rem statutam exsequeretur et novum patriarcham quasi in possessionem sedis mitteret. Susplicabar etiam ex facto quadamtenus simili, quod mox referam, Patres qui in tunc cœtum convenerunt exemplum scriptum

decreti a se prius editi manu quemque tenuisse. A Sic enim actum videtur in alio ecclesiastico conventu, cujus est mentio in Vita Leonis papæ I, recitata tom. VII *Concil.* ed Reg. p. 50. Verba hæc sunt: *Congregati sunt 256 sacerdotess et alii 406 episcopi, quorum chirographus cucurrit. Qui congregati sunt una cum tomo, hoc est fide apostolicæ Ecclesiæ.* Vides hic decretum antea de fide apostolicæ Ecclesiæ, hoc est dogmate catholico, perlatum tomum vocari, et hunc tomum quemque congregatorum secum habuisse; unde et hoc κοινὸν ὑπὸ τῶμψ γερονός dici potuerit. Ac quod hanc τῶμου notionem attinet, actio ipsa decretum oondendi alibi a nostro verba τομωγραφεῖν exprimitur. Nempel. iv, c. 29, ubi agitur de coronatione Andronici, ἔτομογράφουν δὲ, inquit, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπ' ἀφορισμὸν ποιοῦντες. etc. Decreto videlicet synodali rite condito, antistites sub anathematis interminatione sanxerunt ratam a cunctis agnoscendam habendamque evectionem Andronici in imperium, procurante id scilicet Augusto ejus patres, quippe studiosissime agente ut quam maxime firma et irrevocabilis ista ejus filii esset promotio.

Τρικοκκίωται, p. 202 Ταῦτα περὶ τοὺς Τρικοκκίωτας. Sic concorditer tres codices. Videtur populi nomen a loco ductum, qui τρίκοκκον vel τρικόκκιον diceretur. Reperi apud geographos Strabonem, Ptolemæum, alios, τρικόριον et τρικόριον: sed nusquam alibi τρίκοκκον aut τρικόκκιον. Verum ne quidquam immuetur, consensus codicum prohibet.

Ἰποψήφιος, p. 438. Hoc loco ὑποψήφιος vocatur, qui justa ad dignitatem aliquam electivam suffragia electorum tulit, nondum tamen decretum electionis rite perlatum est. Unde iste Theodosius, (P. 427) in quem præponendum throno patriarchali Theopoleos sive Antiochiæ pleræque Patrum sententiæ conspiraverant, erat electus tantum et quasi designatus patriarcha, nondum tamen in possessionem missus et ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ κοινῶ τῶμψ, ut l. iv, c. 43, de Germano in Constantinopolitanum patriarcham prius electo scribitur, hoc est palam declaratus patriarcha, perlato et legitimis formulis rite sancito communi totius concilii de ista electione decreto, quod τῶμου vocabulo significatur.

Φάκελλοι, p. 512 Quid φακέλλους hic putemus aliud quam Latiman vocem diminutivam ex *fascis* quasi *fascellos* dicas, quod frequentius scribitur *fasciculos*? Synesius, Epist. 133: Ἄπασι γέγραφα φακέλλον ἱεπιστολῶν Διογένει δούς Hoc 617 est: *Omnibus scripsi, fasciculum litterarum Diogeni commendans.*

Φατριάρχης, p. 287. Verba sunt Arsenii ejecti patriarchatu et in insulam deportati. In his vocabulo πατριάρχης scommatice designat Germanum

in suum locum intrusum; cujus nomen videtur alludere, dum φατριάρχης quasi φατριάρχην vocat. Notum enim Constantinopoli erat quid Latina vox *frater* germano synonyma sonaret, cum essent in ea urbe Latini tam multi, præsertim cum simul, ut mox admonet historicus, germanam imperatoris Eulogiam oblique prestringeret. Forte etiam φατριάρχης infense dictum pro πατριάρχης, ut ad Philipp. ii, 3 κατατομή pro περιομή, φ et χ nescio quid δύσφημον trabentibus ex quadam quasi contagione φαύλου et κακοῦ.

Φήμη, p. 145, Ἄφικνεῖται . . . φήμη γε οὐσα καὶ θεὸς ἡ φήμη. Ita noster recondite suo more in codd. B et A, quæ V suo item more omisit. Puto Pachymerem hic in mente habuisse abstrusorem quamdam notionem vocabuli φήμη. (1), quæ cum vulgo significet indicium rei gestæ humano testimonio in notitiam absentium sparsam, aliquando proprie designat nuntium non humanus allatum rei magnæ longinquis in locis actæ, et statim ibi cognitæ quo nulla celeritas cursorum tam exiguo spatio pervenire potuerit. Exempla veteres historici multa referunt. Vide Livium initio l. xlv, et Plutarchum in Emilio Paulo, ubi præter eventum mirabilem vulgati Romæ prælii quo in Macedonia quatruido ante debellatum fuerat cum Perseo rege, quatuor alia exempla commemorat: similitum casuum, et in his unum, cujus ipse Plutarchus testis fuit, ætate sua, ut ait, omnibus perspecti, de perlata Romam eadem die qua in Germania contigit, cæde Antonii, et ejus exercitus clade qui contra Domitianum rebellarat. Similli autem ratione videtur indicare noster pervenisse ad Latinos Daphnusiæ oppugnantes famam captæ a Græcis Constantinopolis, quam propterea *famam divinum* vocat, καὶ θεὸς φήμη. Significat etiam eam esse veram et propriam nominis φήμη notionem, Homerum, opinor, secutus apud quem, ut Fustathius admonet, φήμη est μαντικὴ κληδὼν, τουτέστιν ὁ μέλλοντός τινος δηλωτικὸς λόγος, ἐξ αὐτοματου λεγόμενος: *Propheticum amen, hoc est rei futuræ ejusmodi inde verbum sponte prolatum.* Quia vero ad prophetiam etiam pertinet notitia rerum absentium longinquis ex locis non humana opera delata, jure suo noster etiam ad hoc Homericam vocabuli *fama* notionem transfert.

Φορητὴ οἰκία, p. 330. Non usquequaque, ni fallor, obvia hic usurpatur notio vocis φορητὴ pro eo quod, 718 analogia e solutili, (P. 420) classicis usitata voce, ducta, fortasse Latine dicere possumus *portatilis*. Hac porro circumlocutione vel οχηνάς *labernacula castrensia* exprimere Pachymeres voluit, vel, quod verius puto, indicare domos e materia solutiles proceribus Romanis, urbanum luxum in militia quoad possent usurpare studentibus, paratas eo artificio ut partes earum

(1) Habuit Hesiocum illud θεός νό τις ἐστι καὶ ἀότης.

solvi se jungique commissuris et alio delatae alibi rursus compingi possent. Ejus generis videtur fuisse οκίδιον, cujus est mentio infra, l. v, c. 6, quo viso refertur obstupuisse cralis Serbiæ Stephanus Uresis : Ἄλλα καὶ τὸ θεραπευτικὸν τὸ ἐν κείνοις βλέπων Οὐρέσις καὶ οκίδιον . . . ἐπαστήσας φησὶν, Αἱ αἱ, τί ταῦτα ; καὶ ἡμῖν οὐ συνήθης αὕτη ἡ δίαιτα, etc. Quæ indicant eum ista specie quasi nimii luxus offensum. Aliquid etiam simile fuerit σκηνική νεὼς ἐκ πέπλων σιβαρῶν μετέξης, quam monachus nomine princeps, deducens ad Chalaū Tocharorum principem sponsam filiam imperatoris ὑπὸ μεγάλας φαντασίας καὶ ἀβρότησι σύναμα καὶ πλούτῳ παντοδαπῆ, circumtulit ad ostentationem magnificentiæ, ut l. iii, c. 3 narratur.

Φρέριοι, p. 360. Οὓς φρέριος αὐτοὶ λέγουσιν, ἀδελφούς. Religiosos videlicet quos *fratres* vocare jam tum apud Italos invaluerat. Galli sivo Franci, ex qua gente plurimi Constantinopoli et passim per Orientem degebant, fratres *frères*, ut hodie, dicebant ; unde Græci vocem φρερίου formarunt. Usurpat porro noster hoc vocabulum et alibi sæpius. Erant hi plerique e sacris familiis SS. Francisci et Dominici : quanquam et Melitenses equites apud Cantacuzenum frerios videmus dictos.

Φυλακή ημέρας, p. 245. Ut nox, ita et dies in custodias quatuor dividebatur, trium quamlibet horarum. Hoc secutus φυλακήν hoc loco verti *trihorium*, quam vocem meminī me legere apud auctorem satis antiquum nec indiligentem Latinitatis Ausonium in Mosella. Vaticanus post verba quæ descripsi glossema suum quoddam infertit non valde accuratum, sic exprimens hunc locum : (ἀναραβεδηκότος ἐγγὺς εἶναι τέσσαρας ὥρας τῆ πρώτης ἡμέρας τοῖνον φυλακῆ τῆς ἡμέρας). Quid ita vero ? nonne potuit auctor indicare voluisse initium custodiæ sive trihorii, non autem ultimam ejus partem contiguam horæ diei quartæ ? Imo vero clare significat de principia, non de fine primi diei trihorii, se loqui, dum mox post recitata verba subjungit ὑπεραναβεδηκότος τὸν ὄριζοντα in V non compareant, non videtur tamen dubium quin sint γνήσια. Indicant autem, id quod ibi narratur, contigisse paulo post exortum solis, hoc est hora palma diei L. iv, c. 8, nomen hoc idem φυλακή nocturno tempore, cui magis convenit, patatur in his verbis : Καὶ δὴ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐκείνης. Ubi nemo non videt, qui quidem totum locum attente inspexerit, κατὰ 115 pro καὶ fuisse reponendum, ut fecimus ; et si in eo mendo tres codd. convenirent.

Φώσσωνας. L. v, c. ultimo ter usurpatur hoc vocabulum, et tertio loco apponitur adjunctum ὠργυιωμένοι, ut non sit dubium quia Pachymeris hæc scribentis observaretur animo locus ille Lycophonis in Alexandra.

Ἄφιλαστα καὶ φώσσωνας ὠργυιωμένους.

Isaacius Tzetzes, scholiastes ejus obscurissimi poematis, sic ibi enarrat hanc vocem : Φώσσωνας τὰ λαίφη, τὰ ἄρμενα, παρὰ τὸ φῶ τὸ λαμπρῶν λευκὰ γάρ. Ἡ παρὰ τὸ φυσσᾶσθαι ὑπ' ἀνέμου φυσσῶνας. Ubi vides φυσσῶνας vela navium esse, sic dicta vel quod candeat naturali colore lineæ telæ, a verbo φῶ, quod candere significet, vel quod inflante vento tumeant, (P. 429 a verbo φυσσᾶω, quod est inflare. Eodem revident quæ in eam vocem annotant Eustathius et Hesychius. Nos Græco poetico vocabulo Latinum item poeticum opposuimus, cum alicubi φώσσωνας *carbasa* vertimus.

Χρόνος, p. 35. Hic manifeste sumitur χρόνος pro ἔτος. Item l. vi, c. 24 : Τὸν εἰκοσιτέταρτον τῆς βασιλείας χρόνον ἐδήλωσεν ἔντικρος. Ubi agit denumero litterarum nominis Michaelis Palæologi, cui adjungantur litteræ cognominis ejus minus doti Manuelis, sicut elementa viginti quatuor totidem ei annos imperii ominantia, ut eventus ostendit. Nam hic imperator, c. ultimo l. vi, 24 annis inperasse traditur his verbis ; Βασιλεύσας δὲ ἡμερῶν δεουσῶν εἴκοσι τὰ εἴκοσι τέσσαρα, νεντρο ἔτη, quod nomen prius posuerat. Quare debet resolvi diphthongus ου in nomine Μανουήλ, et pro duobus distinctis elementis computari, ut numerus ex mente auctoris constet. Non omnitan autem monere totum hoc comma de cognomine Manuelis et præssagio ex eo ducto annorum imperii Palæologi ad Allatiano et Vaticano codicibus abfuisse, in solo comnarere Barberino, Sæpe alibi Pachymeres χρόνον ponit ἀντὶ ἐνιαυτοῦ αὐτ ἔτους, præsertim hoc loco, c. l. 20, l. v : Οὕτω χρόνος τετέλεσται. et l. v., c. 10 : Ἦδη δὲ χρόνων παραψηχότων τεττάρων.

Χρυσόσυρμα, p. 337. De Joanne despota deponente pileum, insigno despoticæ potestatis, et alium ejus loco vulgarem imponente capiti. Codinus Curopalata, *De officiis*, c. 3, p. 12 ed. Paris. anni 1625 : Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως δεσποτῶν ὄντων χρυσοκόκκινα ουρματέιναι ἔχοντα σταυροὺς μαργαριταρεῖνους καὶ γόρους. *Pilei generorum imperatoris, si sint despotæ, aurei et coccini coloris sunt et fimbriati, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos.* En pileus despota aureus et fimbriatus. Hunc idem poster uno vocabulo χρυσόσυρμα nuncupat hoc loco, dam illum vulgari et privato mutatum ait a Joanne despota. 330 Igitur τὸ ἐκ non materiam hic indicat pilei communis, sed terminum unde transierit ad vulgarem pileum is qui antea uti solitus esset aureo fimbriato. Sic Virg. iii, *Æn.*

Quos hominum ex facie dea sæva potentibus herbis Induerat Circe in vultus et terga ferarum.

Χωλαί p. 404. Χωλὰς τε ῥυσσὰς τε παραβλῶπάς τ' ὀφθαλμῶ. Sic enim ex Homero correximus, cum in mss. ὀφθαλμῶν legeretur. Non intelliget hæc

scripta de Vecco pro reis sollicito agente, qui locum Homeri obversatum animo Pachymeris scribentis oculis et ipse lector non subjecerit aut memoria revocaverit. Iliadis decima Phoenix inter alia multa quæ allegat Achilli flectendo, proponit deorum exemplum, exorabilem in veniam culpam, dum precibus conveniantur.

Οὐδέ τί σε χρὴ
 Νηλεὺς ἦτορ ἔχειν. Στραπτοὶ δὲ τε καὶ θεοὶ αὐ-
 [τοί. . . .

Καὶ μὲν τοὺς θυέσσει καὶ εὐχολῆς ἀγανῆσι
 Λοιβῆ τε κνίσσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
 Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβῆῃ καὶ ἀμάρτη.

Tum et de Litis filibus Jovis addit :

Καὶ γὰρ τε Λιταὶ εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
 Χωλαὶ τε ῥύσσαί τε παραδωλῶπές τ' ὄφθαλμῶ.

Tales deæ ingeniose finguntur ad vim beneficam misericordiæ exprimendam. (P. 430) eximere pœnæ satagentis convictos criminum, et horum angores in se suscipientis : de quibus multa erudite Eustathius disputat ad eum locum. Homerum noster suo genio indulgens hic exscripsit, nihil sollicitus de lectore parum forte versato in Homeri lectione, sic nempe solitus passim intexere orationi suæ crudos ignotasque innominatorum auctorum χρήσεις, quasi præscripsisset in vestibulo sui operis simile aliquid ejus quod in foribus scholæ Platonis legebatur Οὐδεις πάντων ποιημάτων τε καὶ συγγραμμάτων ἀρχαίων ἀμύητος εἰσέτω. Porro sicut Λιτάς, quasi dicas *supplicationes*, Homerus προσωποποιεῖ εἰς σχῆμα ταλαιπωρίας, sic et in speciem obsequii obnoxii abjecteque per adulationem demissii subornat blanditias Martialis, dum scribit epist. 72, lib. x :

*Frustra, blanditiæ, venit ad me
 Attritis miserabiles labellis. . . .
 Jam non est locus hac in urbs vobis.
 Ad Parthos procul ite pileatos,
 Et stentes humilesque supplicesque.
 Pictorum sola basiate regum, etc.*

Ψωμίζεσθαι χρυσοῖς, p. 129. Nimirum invadentes Persidem Tochari Calypham illio dominantem, avarum et divitem, auro liquefacto in os ejus infuso necaverunt ; quod nocter obscure 621 dicit ψωμίζεσθαι ρυσοῖς, quasi diceret

Affis aureis in os ingestis pasci. Sed rem uti se habuit, declarat Vaticanus Paraphrastes hunc locum sic exhibens : 'Ο μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῦ ἔοντος κατὰ λάρυγγος ἐκείνου χυθίντος ἐτελεύτησε *Chalypha quidem auro fervente in guttur ejus infuso mortuus est.* Quod ita gestum astipulatur Marinus Sanutus, l. III, partis 13, c. 7 sic scribens : *Capti Calyphæ gutturi liquatum aurum jusit (Haolonus) infundi, avaritiam exprobrans, quia cum immensis afflueret thesauris, cupiditate detentus pro salute sua eos expendere renuit* Hæc Sanutus.

Ὡάτον, p. 405. Non alibi repereram ὠάτον pro ὀπερῶον, cœnaculo aut aula superiori camerata ovali forma. Quid enim hic aliud intelligamus ?

B Ὠργιωμένοι, p. 424. Ait immisam a tergo navi Genuensi plenis velis elabenti onerariam Catalanam, quæ ventum ei a puppi suorum velorum oppansu interciperet ac sic sufflamaret impetum ruentis. Ὠργιωμένους Textzes ad Lycophronem interpretatur ἐκτεταμένους, ἠπλωμένους *extensa et explicata vela.* Subditque continuo ἐτυμολογίας in hunc modum : 'Ἡ ἀπὸ τῆς ὄργιας, ἤτοι τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν. 'Ἡ καὶ ἀπὸ τοῦ ὄργω τὸ ὄρμω. Ὀργῶν δὲ τὸ ἐκ τῆς συντόμως ὀρούειν τι τῶν φυτῶ ἢ τῶν βοτανῶν. Ita ille, qui statim addit scribi debere Ὠργιωμένους adjuncto : ad ὀ secundæ syllabæ ; unde nos codicem nostrum, qui Ὠργιωμένους scribebat, correximus. Ὠργιωμένους, ait Tzetzes. μετὰ προσγραφῆς τοῦ δεῖ γράφειν. Vides hinc obiter familiarem Pachymeri fuisse Lycophronem, genio videlicet conciliante σκοτεινὸν σκοτεινῶ. Et illum quidem nostrum, qui omnium scriptorum tenebras in suum opus congere studeret, non temperaturum arbitror, si qua occasio daretur. etiam πεαρεγοχρῶτας καὶ φαλακράτος κόρας ἀπαρκτίας περισητήρος ἀθωνος πνοῶς, quæ Lycophron habet ibidem unde Ὠργιωμένους exscriptum est, in scripture hac sua ponere, quam tum demum elegantem et eruditam visum iri credidit, si omnium inligi metuentium scriptorum griphos et noctes avide conquisitas ostentaret, parum pensi habens quæ oruces lectoribus aut interpretibus suis figeret.

PETRI POSSINI

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER II

COMPLECTENS NOTAS.

In titulo operis.

⦿ [P. 433], PACHYMERIS. Cum varii varie Græcorum nomen Παχυμερης Latine efferant et inflectant, alii Pachymeram, alii Pachymerium, alii aliter vocantes, mihi commodius et expeditius visum est inflexione uti Latina nominum classis tertie. Quin id sit simplicius et ad usum facilius, nemo negaverit. Jure autem fieri, exemplis astruitur. Nam Ulysses, Socrates, Demosthenes similia plurima mere Latine ab omnibus flectantur, nullo respectu ad inflexiones Græcas istorum nominum. Quis enim unquam adumbrare curavit Latino sono genitivum Δημοσθένους aut accusativum Δημοσθένη, balbutiundo *Demosthenus* aut *Demosthene*, Romana Minerva invitissima? Hoc etsi parvum dictu, necesse visum hic profiteri.

MICHAELIS. Quotus hic inter imperatores Constantinopolitanos Michael fuerit, non erit inutile semel statuere. Primus ad imperium hoc nomen pertulit Michael Curopalata, cognomento Rhanganus, laudatissimus princeps, anno Christi 811. Secundus homo scelestissimus Michael Balbus, e carcere ubi ad vivicomburium servabatur, vi ad solium erupit anno Christi 820. Tertius Michael Porphyrogenitus Theophili imperatoris filius cum matre Theodora imperium tenuit, magno republicæ et Ecclesiæ malo: fuit enim, ubi adolevit, impissimus. Crepit dominari anno Christi 842. male periit 867. Anno inde Christi 1034 Michael Phapblago a patria dictus, adulter Zoes Augustæ, Romano ejus viro strangulato imperium arripuit, et tenui annis fere octo. Moriens successorem habuit Michaelem cognomento Calephatem, ejus nominis quintum, qui post annum a Zoe, quæ illum promoverat, imperio et oculis privatus locum cessit Constantino Monacho anno Christi 1032. Quatuordecim post annis Michael cognomento Stratonicus, sextus ejus nominis, coronatur Augustus: ⦿ sed mox anno 1057 Isaacio Comneno ultro concedens abdicavit principatum. Anno Christ 1071 Michael cognomento Parapinacens, filius Constantini Ducæ imperatoris, mortuo Romano Diogeni successit, septimus inter Augustos Byzantinos Michael; quem inter et hunc

A nostrum cum nemo sic appellatus imperaverit, Palæologus, cujus hic historiam damus, numerandus erit Michael VIII.

[Pag. 434.] PALÆOLOGI. Natus hic anno Christi 1224 ex Andronicos Palæologo magno domestico, matre Palæologa, Irenes et Alexii Palæologi despote filia. Hæc Irene, Michaelis avia materna, filia fuit Angeli Commeni, quo imperante Constantinopolis capta est a Latinis. Dedit is eam conjugem Alexio Palæologo (ut Phrantzes habet: Acropolita Andronicum appellat), quem et despotam creavit et imperii successorem designavit. Sed is brevi est mortuus, unica ex conjugis filia suscepta quæ Andronici Palæologi magni domestici uxor, Michaelis Palæologi mater fuit. Quare is a patre juxta matremque Palæologie appellationem tulit, Διπολαολόγος propterea vocatus, ut Phrantzes habet, c. 1; idem tradit Grægoras, l. III, p. 32, sed et Comnenus a matris avo angelo Comneno imperatore dictus, ut Phrantzes ibidem docet; ac passim ita vocatur ab Acropolita scriptore ipsi faventissimo. Unde crediderim affectasse Michaelem ante imperium dici Comnenum, quod eam rem velificari ambitioni suæ crederet. Sed et hujus posteros ob nobilitatem inclytæ tot Augustis familiæ Comnorum appellatione gloriosos ostendunt inscriptiones Michaelis et Andronici Juniorum a Pontano descriptæ Notis ad Phrantzen. Hunc porro nostrum Michaelem, postquam ad imperium pervenit, haud magnopere curasse Comnenum dici licet intelligere ex Pachymere, qui ei familiaris, et sub ejus filio Andronico Seniore, non sine cura demerendæ regnatricis domus gratiæ, scribens, nunquam eum alio gentili quam Palæologi nomine designat.

HISTORIA RERUM. Duas historias separatim voluminibus et titulis Pachymeres reliquit, ut in codicibus optimis Barberino et Allatiano distinctissime leguntur. Licet Vaticanus paraphrastes, qui multa contraxit, quædam abdidit, pleraque mutavit, ambas in opus unum conflaverit; cui forte similis fuerit Augustanus ille codex, unde sua excerpta Wolfius sumpsit nam et is unam ex duabus Pachymeris historiam videtur agnoscere. Nos priorem Michealis VIII Palæologi acta exsequentem modo damus, alias, Deo volente, Andronicum ejus

dem scriptoris, sive de gestis Androniei Senioris A libros VII, in lucem emissuri.

Pag. 11. *Constantinopolitanus genere, ortus et educatus Nicææ.* Pachymeres hujus *Histor.* p. 148 testatur patrem suum Constantinopolitanum civem fuisse, exulare a patria coactum ob Latinos ibi dominante Sane cum idem Pachymeres hic doceat se annum ætatis undevicesimum agente pulsos Constantinopoli 924 Latinos, et libros harum *Observ.* III demonstraturi simus receptam et Latinis urbem recuperasse Græcos et quinquaginta annis postquam amiserant, facile potuit nasci Nicææ Pachymeres patri quinquagenario, qui usque ad annum ætatis undecimum in paterna domo Constantinopoli educatus ob exosam Latinorum ibi dominationem Nicæam migraverit. Tradit enim Acropolis *Historiæ* suæ c. 6. Latinos urbe capta liberam Græcis dedisse facultatem vel ibi manendi vel alio migrandi: Τῆς πόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἴταλοι ἄδειαν δεδώκασιν τοῖς ταύτης οἰκήτορσι, τοὺς θέλοντας μένειν τε καὶ ὑπὸ χεῖρας εἶναι αὐτῶν τοὺς δὲ ἀκωλύτως ἀπέργεσθαι ἔπη ἂν βούλοιντο. Mox addit plerosque illustriorum clam aut palam abiisse, quorum e numero fuisse Pachymeris patrem verisimile est.

Ibid. *Clero ascriptus.* In Græco legitur apud optimos codd. B et A θείῳ σωθεὶς κλήρῳ, prout expressius. Nemque σώζεσθαι aliquando est appellere aut perdenire. Codinus, c. 22, de sponsa imperatoris: Κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν. Quo die perventura in urbem est. Vaticanus jam hinc incipiens obscuriora clarioribus mutare θείῳ κλήρῳ δοθεὶς posuit.

Pag. 12. *Ut doctus quidam asseruit.* Apparet ex illis verba διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι etc. (P. 435) doctum hunc Sophoclem esse, cujus in Ajace μαστιγοφόρῳ illa exstat celebris de tempore sententia:

Ἄπανθ' ὁ μακρὸς κἀναριθμητὸς χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται.

Pag. 14. *Istud argumentum præoccupatum ab aliis* Videri potest innuere Nicetam Choniatem, qui et urbis expugnationem a Latinis et res aliquot post eam, annorum, prout geri videbat, scripsit Georgium quidem Acropolitam logothetam et Nicepherum Gregoram ne innui hoc loco a Pachymere putem facit, quod Gregoras post Pachymerem scripsit: Acropolis vero, licet aliquando senior Pachymere, junior tamen fuit quam ut res Theodori Lascaris prioris spectare præsens potuerit, quas ex fama et monumentis in historiam digessit. Hoc ex ejus historia clare discimus. Scribit enim ille ibi c. 29, q. 25, ed. Reg.: Τότε καὶ αὐτὸς πρὸς τῶν γονέων ἐκ τῆς Κωνσταντινου ἀπεστάλην τῷ βασιλεῖ ἐκκαίδεκάτης (videtur legendum ἐκκαίδεκάτης ὧν) *Tunc et ipse a parentibus ex urbe Constantinopoli missus sum ad imperatorem sexdecim annos natus.* Apparet doctissimum interpretem legisse ἐνδεκάτη pro ἐκκαίδεκάτης vertit enim *undecim annos natus.* Sed quod addit statim auctor ἐγκυκλίου ἀπηλλαγ-

μένον παιδεύσεως, perfunctum jam tum studiis fuisse humaniorum litterarum, magis, ni fallor, congruit cum ætate annorum sexdecim. Parum enim est verisimile undecennem puerum grammaticam, rhetoricam, ipsam philosophiam, cum artibus quatuor huic subjectis, 625 arithmetica, musica, geometria et astromania, satis perceptas habere potuisse. Παιδεύσεις siquidem ἐγκύκλιος tot illa complectebatur, ut ex Joanne Tzetze intelligitur, sic de his scribente *Chilliad.* xi, sect. 367:

Ἐγκύκλια μαθήματα καλοῦνται
Ὁ κύκλος τὸ συμπέρασμα πάντων τῶν μαθημάτων,
Γραμματικῆς, ῥητορικῆς, αὐτῆς φιλοσοφίας,
Καὶ τῶν τεσσάρων δὲ τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν κειμένων,
B Τῆς ἀριθμοῦσης μουσικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας
Καὶ τῆς οὐρανοβάμενος αὐτῆς ἀστρονομίας.

Fateor interdum solam grammaticam ἐγκυκλίου παιδεύσεως mentione designari κατὰ κατάχρησιν οὐ λόγῳ δὲ κυρίῳ, ut idem Tetztes ibidem loquitur; nec eo inficiis videri posse locutum eo sensu Acropolitam, dum de illa quam percepisse jam tum se ait encyclica doctrina, statim subdit ἣν γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοὶ, *quam plerique grammaticam nominant*, præsertim cum paulo post, c. nimirum 32, idem adjungat se hortatu imperatoris Joannis, ad quem missus fuerat, ὀφηλοτέρῳ τῶν λόγων παιδεύσει καὶ λογικοῖς παιδεύμασιν operam dedisse, magistro Theodoro Exapterygo. Verum hæc non obstant jam positis, cum sit vero similis grammaticæ vocabulum non καταχρηστικῶς, sed κυρίως ibi Acropolitam usurpasse, ac non alterius generis disciplinas, sed majorem in jam degustatis progressum in schola Exapterygi quæsisse, quippe a quo, ut ipse mox addit, septem annis nihili τῶν ποιημάτων σαφῆναι καὶ τῆς τῶν λόγων τέχνης διδασκαλίαν περὶεπερὶ, quorum neutrum encyclicæ limites excedit. Denique sexdecim natum annos se in Joannis aulam admissum satis manifeste demonstrat Acropolis, dum c. 32 primam rem omnium quæ ipsi in comitatu Joannis Augusti contigerunt, memorat sui traditionem in disciplinam Theodori Exapterygi, quem se audire cæpisse ait ἐκκαίδεκάτον ἔτος ἔγοντα, *decimum septimum ætatis annum*: quodsi jam undecimo ætatis ad Joannem venisset, oportuisset eum ibi sex totis annis sine alla occupatione desedisse. Pro certo igitur habendum sexto decimo ætatis anno cæpisse Acropolitam Joanni Augusto adhærere. Quo autem id ejusdem Joannis imperii atque adeo Christi anno contigerit, explorandum nunc est, (P. 436) Adventum in aulam Joannis suum in id tempus incidisse narrat Acropolis, quo tempore Roberto Latinorum imperatore mortuo Joannes olim Hierosolymorum rex Constantinopolim est evocatus ad res illie moderandas, quoad Balduinus puer in ætatem imperio idoneam adolevisset, Robertus autem anno Christi 1228 aut sequenti est mortuus; inde Joannis Breunensis ex Italia, ubi Gregorio Nono

militabat, Constantinopolim appulsus ad Chr. 1229 aut 1230 pertinet, quando Joannes Rataza, qui anno Christi 1222 Theodoro Lascari suo socero successerat. 629 Nec res igitur Theodori Lascaris, nec primi decennii Joannis Batatzæ acta, scribi ex oculata notitia ab Acropolita potuere. Quare alios nobis incognitos taliam eventuum αὐτόπτας historicos hic innuere Pachymerem agnoscendum est.

Pag. 14. *Commissis invicem Mercurio et Latona* Alludit ad pugnam deorum ab Homero celebratam *Iliad.* v, ubi eum alii alii dii diis adversi comparantur, tum par infestorum invicem numinum Mercurius et Latona, ille Græcis, hæc Trojanis militans producitur.

Ἀητοῖ δ' ἀντίστη σῶκος ἐριούσιος Ἑρμῆς.

Etsi autem, quomodo scribitur Græce, Ἀητοῦς sive Latonæ nomen nihil commune cum Ἀθήνη oblivione habere videatur, certum tamen atque adeo vulgare Græcæ litteraturæ non rudibus est Latonam ad noctis et oblivionis significationem allegorice trahi. Ὡς ἡ Ἀητώ (ait Eustathius ad *Iliad.* ξ p. 989 ed. Rom.) οὐ μόνον εἰς λήθην ἀλληγορεῖται, ἀλλὰ καὶ εἰς νόκτα τῆν τῷ ἄερι Διὶ προσήκουσαν ὅτε μὴ φῶτι καταλάμπεται, οὐκ ἂν εἴη τις τῶν περὶ λόγους ἀγνοῶν. *Latonam symbolice designare non solum oblivionem, sed et noctem aeri Jovi convenientem quando luce non illustratur, nemo eruditorum ignoraverit.* Inde ad versum superius descriptum et *Iliad.* v idem enarrator doctissimus hoc observat (ed. Rom. p. 1197) : Ἀητοῖ δὲ, φησὶν, ἀντίστη σῶκος ἐριούσιος Ἑρμῆς· οἷπερ αὐθις ἡθικῶς ἐκλαμβάνονται, ἡ μὲν εἰς λήθην, ὁ δ' εἰς λόγον μεταγόμενοι. Hæc ille, quæ indicant ingeniose adumbratam ab Homero, isto infesto invicem incursu Mercurii et Latonæ, certamen quoddam orationis et litterarum per Mercurium designatarum, adversus ignorantiam transactarum rerum oblivione mortalibus induci solitam, dum *historia*, ut eleganter scribit Anna Comnena in Præfatione ad *Alexandrium*, *Ad Lethæum quemdam torrentem objicetur velut invictæ soliditatis moles, præcipitem quodummodo inhibitura lapsus temporis, certe prohibitura ne quæ in eo gesta sunt omnia irreparabiliter oblitereatur*, etc. ; Ἄλλ' ὁ γε λόγος τῆς ιστορίας ἔρουμα καρτερώτατον γίνεται τῷ τοῦ χρόνου βέύματι, καὶ ἴσθησι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τοῦτου βόην, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα ὁπόσα συμπεριέληψε συνέχει καὶ περιτφίγγει καὶ οὐκ ἐξ διολισθαίνειν εἰς λήθης βυθοῦς. Hæc ibi Anna : quæ emendatiora quam in editis, ope optimi codicis a me post editionem visi, libenter hic descripsi.

Cap. 3. Quæ hic Pachymeres tradit de angustiis in quibus fuerunt qui præerant reliquiis Græciæ post captam a Latinis urbem, Theodorum potissime Lascarium Joannis Batatzæ decessorum et hujus ipsius Joannis prima principatus respiciunt tempora. Vide de his Acropolitam capite præsertim

lum historiæ suæ tum Chronici compendiarii optimo.

Cap. 5. Quod innuit hoc cap. Pachymeres de Chadeno ab imperante jam Michaeli Palæologo misso ad censum agendum præsidiariorum montes Persis objectus tuentium, non reperio distinctius 627 alibi explicatum a nostro. Tantum de causis gratiæ Chadeni apud Michaeli, quas se alibi dicturum hic significat, invenio c. 11 hujus libri Chadenum hunc dum jussu Theodori Augusti suspectum illi Palæologum [P. 437] Thessalonica vinctum adduceret, humane ac clementer, quoad potuit, dirum imperium exercuisse. Unde pronum creditur est, utcunque id noster diserte nusquam alibi expressit, Michaeli, ubi est ad imperium evectus, eo nomine se gratum Chadeno præbuisse, adhibendo cum familiariter, et ejus opera primis administrationis rei publicæ functionibus utendo. Cum autem referat noster, p. 98, Palæologum statim atque declaratus imperator est, antequam coronaretur, Philadelphiam cum copiis progressum, inde accersivisse præsidarios confinium Persidi montium ei res illius limitis ordinasse, credibile est ex iis quæ hic scribuntur, usum cum in toto illo negotio et consilio et ministerio Chadeni. Quamquam huic conjecturæ videtur intercedere, quod noster hoc loco indicat istam vexationem custodientium montes Persidi oppositos, a Chadeno persuasam Micheli Palæologo jam imperanti, ad posteriora recuperatæ Constantinopolis pertinere tempora. Quare nisi proleptis hic quædam agnoscat, quærendum alibi est quando contigerit quod nunc refertur. Frustra autem tota hac Michaelis historia quæretur, Pachymere fortassis oblito promissum exsolvere, aut se deunctum satis rato qualicunque indicatione rei ejus alieno loco præmissa.

Cap. 6. Rem dictu parvam, sed admonitu forte non prosus inutilem brevissime transigam. Pronum est docto Græce lectori, dum in hoc capite μαχομένων his leget, suberiri auspicionem editi mendose loci, cum auctor, prout cæteri solent fortasse μαχομένων scripserit. Atqui constantissime ac clarissime in codicibus antiquissimis, præsertim Barberino cui potissimum adhæsimus. μαχομένων scribebatur. Nempe Pachymere hic quoque loqui cum vulgo piguit, recordantem apud Homerum Od. γ, v. 402, se legisse μαχεούμενον, Od. ω, v. 414, μαχεούμενοι, *Iliad.* α, 355, μαχέονται, et alibi similia.

Pag. 24. *Qui filiam nepotis ejus* (hoc est Joannis patris Theodori) *ex fratre matrimonio sibi junxerat Michael Palæologus.* Hæc distinctius narrantem audire operæ prætium est Georgium Acropolitam oculatum gestorum testem. Ergo in *Historiæ* eus c. 34, pag. 55 ed. Reg. sic scribit : Καὶ ὁ βασιλεὺς (nempe Joannes Augustus Theodori pater) τὸν Κομνηνὸν ἐνεδέξατο Μιχαήλ, καὶ ζεύγυσιν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος

Ἰσαακίου τοῦ Δούκα ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ αὐτῆς καταλειπὼς ὁ τοῦ σεβαστοκράτορος υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἐν μαίραξιν ὧν τὸ χρεῶν ἐξεμέτρησε. Ita ille. Ex his habemus Joannem Ducam sive Batatzem Augustum purgato satis a criminibus impactis et recepto in gratiam Michaeli Palæologo, quem 628 acropolita Comnenum vocat, dedisse uxorem fratris sui sebastocratoris Isaacii Ducæ neptim Theodoram, cujus pater Joannes Isaacii filius in adolescentia præreptus acerba morte unicam eam prolem reliquerat uxoris Eudociæ Joannis Angeli filiæ, quæ Eudocia florente licet ætate viro amisso, laudabili religionis exemplo in viduitate Deo serviens permansit; unde haud vane opinatur Acropolita partem præmii divinitus tributi virtuti ejus videri potuisse tam felix conjugium filiæ per id ad imperium mox evehendæ.

Ibid. *Magni conostauli dignitate.* Videtur hæc dignitas Michaeli Palæologo collata occasione nuptiarum modo memoratarum, ab ipso earum conciliatore Joanne Augusto. Nam Theodorus hujus successor iniquiore fuisse visus in Michaelē semper est animo quam ut in eum ornandum tam profusus esset, alioqui solitus, ut c. seq. Pachymeres observat, dignitates ejusmodi tribuere novis potius hominibus quam principibus regii sanguinis, quorum erat deprimendo supercilio intentus.

[P. 438] *Vola ejus generis mente clam intima subdementia,* etc. His exprimere conatus sum illud subobscurum ἐξ ὧν ὑποκαθημένων εἶχε, sententia, ut spero, ab auctoris sensu non abhorrente. Sed deinceps circa similis perplexitatis loca, qualia passim occurrunt in hoc scriptore, nihil morabor lectorem in his notis; quibus tantum necessaria, idque brevissime, iudicare propositam est. Quod rem ipsam attinet, qua de hic agitur, certum est Michaelē Palæologum jam a puero titillatum imaginationibus imperii, conscientia natalium Augustorum et præsaga indicatione auguriorum excitatis. Non semel illi narraverat soror Eulogia lactentem adhuc ipsum non ad aliam facilius obdormiscere nēniam solitum, quam ad eam quæ Augustum quondam illum invecum iri Constantino-polim per portam Auream carneret. Refert id noster, p. 128. Vocem ΜΑΡΡΟV de cælo missam contextam e sex litteris quæ Michaelum Augustum Romanorum ocuis vocandum significarent, a Thessalonicensi antistite lætus audierat, ut narratur hoc p. 28. Denique tacitus, sed gratulans gaudensque iutime omen captaverat ex cantu fortuito Chadeni proximum ei vaticiniorum regnum spondentium eventum augurente, prout ibidem, p. 30, legitur. Juveni denique solerti, forti, generoso altos afflabat spiritus Irenes aviæ maternæ primogenitæ Alexii imperatoris jus ad imperium paterna designatione in virum ejus prolemque propagandum. Nam huic, ut refert Gregoras, l. III, p. 32. Augustus genitor rubrarum crepidarum usum deereve-

rat, quod prole carens mascula virum ejus ac sobolem cernere principatus hæreditatem omnino vellet. Nec erat qui non videret talis indolis. tantæ nobilitatis adolescentem tali rerum statu haud absurde in magnas assurgere spes posse. Quare Joannem Batatzen, præclaris alioqui Michaelis faventem dolibus 629 abstinuisse ab eo evehendo, metu ne is successibus insolesceret usque ad ambitum supremæ potestatis, narrat Acropolita c. *Hist.* 50. significans Irenem Theodori Junioris Lascaris primogenitam Michaeli fuisse destinatum ab avo conjugem, sed ei timentis, quod dixi, tutius deinde visum non admovere sibi tam intime suspectæ ambitionis virum. Denique ista suspicio fons omnium quas est imperante Theodoro plurimas passus, miseriarum Palæologo Michaeli fuit, hoc ideo loco, unde ejus incipit historia, merito a Pachymere indicatus, cum ex eo plerarumque mox referendarum rerum argumentum processerit.

Pag. 22. *Singularis certaminis experimento.* Hinc habemus apud Græcos quoque imperatores invuluisse usum purgandi dubias delationes permissio aut etiam præscripto inter accusatorem et delatum certamine ꝑcoram arbitris. Verisimile est istum certamen in Orientem invecum a Francis, qui occasione sacrarum Expeditionum eo profecti longo illic tempore perstiterunt. In antiquiori enim memoria Græcorum aut Romanorum haud facile quidquam talē repereris. Inter Francos autem usitatisimum id olim fuit, ut passim apparet ex veteribus historiis res eorum tractantibus. Hic ritus, de quo fuse disserit noster Detrio, *Disquisit. Magic.* tom. II, merito deinde abrogatus est ut injustus et immanis, confixus ideo gravissimis decretis Julii II summi pontificis, cujus Bulla extat ea de re edita mense Aprili ann. 1508, consilii Tridentini sess. 25 *De reform.*, c. 19, Gregorii XIII constitutione quæ incipit: *Ad tollendum,* etc., edita 9 Dec. an. 1582. Quibus dudum antea præverat Nicolaus I, cujus de hoc statua inserta corpori juris leguntur 2, q. 4 et 15, q. 6, c. 2.

Ibid. *Cumque diu nullus esset qui pro tam suspecto,* etc. Hæc brevius perstringit noster, quod ad imperium Joannis pertinerent, cum ipse in fine præcedentis capituli et hujus initio significaverit se ab imperio Theodori suæ historiæ principium ducere. Longe autem fusius distinctiusque istam totam Michaelis accusationem ac periculum exponit ex oculata notitia Georgius Acropolita *Hist.* c. 50 et 51. Quem consule.

[P. 439] Pag. 24. *Prothieracarium.* Fuisse hunc locum præcipuæ dignitatis, præterquam hinc patet, cum imperator hominem impense sibi charum in eum promoverit, etiam intelligi potest ex numero ingenti ministrorum ei subjectorum, cujus indicium habemus ex eo quod refert Acropolita, *Hist.* c. 61, his ver: Αὐτίκα γὰρ τοὺς ἐξοπηρατοῦντας τοῖς βασιλεῦσιν ἐν θήραις ταῖς τῶν θηρῶν ἄγραις ἐλάφων τε καὶ χοίρων, καὶ τοὺς δ' ἱεράων θηρεύοντας

πάντας ἀπαξῆπλως στρατικοῖς συντάχῃ τάγμασι, καὶ ἦν τὸ συνηγμένον πλήθος πολὺ. Hæc ille, ex quibus prudens quivis potest cognoscere ingentem fuisse multitudinem servientium imperatori in venationibus cervorum aprorumque, præsertim autem in aucupio per accipitres, quando ex iis ad militiam translatis magnus exercitus momento conflatus exstitit.

630 Cap. 9. De fuga Michaelis Palæologi in Persidem hoc capite narrata plura refert Georgius Acropolita tunc apud imperatorem Theodorum agens, quando is est ad ipsum nuntius allatus. Operæ pretium lectori fuerit videre et cum his nostri conferre quæ ille narrat c. *Hist.* suæ 64, ubi etiam obiter observare poterit, quæ in Glossario verbo *Μεσοθύνια* notavimus de legione aut cohorte isto nomine appellata, non solum Acropolitæ ipsius, sed et doctissimi ejus interpretis auctoritate confirmata. Nam illa Historici Græca verba, πρὸς τῶν στραταρχούντων ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Μεσοθύνιᾳ, sic reddit illustrissimus Allatius: *A cohortium Bithynicarum et Mesothyniæ præfectis.*

Pag. 25. *Cum hostibus sultanis congressus fortissime se gerit.* Longe hæc fusius ac diligentius Acropolita pertracat toto c. 65, qua occasione, quos ducens, quanta prudentia ac fortitudine. quo denique successu adversus Tacharios (sic enim appellat Acropolita quos noster Tocharos) pro sultane rem gesserit Michael Palæologus, exponens.

Pag. 26. *Reversum benigne excipit.* Reditum Michaelis Comneni ad imperatorem Theodorum breviter memorit Acropolita c. 69, uti et Gregoras l. III, neuter interpositorum in eam rem Itoniensis episcopi officiorum mentionem faciens, fortasse quod illa, ut alia multa rerum Michaelis, nostro melius perspectarum, ignoraverint.

Ibid. *Michaelis despotæ nothus et obscurus filius.* Hæc copiosius distinctiusque referuntur a Georgio Acropolita ex oculata pene notitia; nam is hujus in Occidentem expeditionis Michaeli Palæologo comes fuit, etsi non eodem loco pugnavit, in alia divisarum copiarum parte rem gerens. Quia vero ille quædam aliter ac Pachymeres narrat, equidem Acropolitæ potius hic quidem credendum puto, quippe qui ejus, uti dixi, negotii pars fuerit, quam nostro qui res tunc actas ex fama, nec ea satis explicata, videtur accepisse. Prima discrepantia in nomine ducis hostium est, quem noster Manuelem vocat. Contra Georgius Acropolita, *Hist.* c. 71 Theodorum appellat. Sic enim ibi scribit: Ἦν δὲ ὁ ῥηθείς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος. *Erat autem is quem dixi defectoris Michaelis nothus filius Theodorus.* Dixerat vero antea ducem copiarum Michaelis despotæ, rebellis occurrentem Michaeli Palæologo hasta percussum ab eo et equi sella excussum: Ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ (nam ut supra monui, Michaeliem Palæologum Acropolita semper Comnenum

vocat) τῷ πρώτῳ ἐρχομένῳ ξυναντήσας βάλλει τῷ δόρατι καὶ ῥίπτει τῆς ἐφεστρίδος. Sed leve id discrimen vocabuli videri potest, præut in re ipsa dissentit ab Acropolita Pachymeres, siquidem hic non Theodorum a Palæologo impulsum hasta et loco motum, sed vice versa Palæologum a Theodoro, ut patet ex his verbis: Ὅτε καὶ ὁ τοῦ δεσποῦ Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς Μονουήλ 631 τυχὼν ἐκείσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, [P. 440] καὶ συμπλακεῖς τῷ πολέμῳ, τὰ πρῶτα μὲν ὁμόσε χωρήσας τῷ ἡγεμόνι τῷ κοντῷ συνωθεῖ καὶ ῥίπτει, etc. Addit a restituto in sellam, unde fuerat dejectus, Palæologo nothum Michaelis despotæ filium lethali percussum ictu nequivisse parem reponere; quæ significant manu et ferro Palæologi occidisse Theodorum sive Manuelem istum nothum. Id vero pernegabit qui mecum existimaverit Acropolitæ potius credendum, tantum non his præsentī, quippe hujus socio militiæ. Is enim disertè affirmat excussum sella Theodorum moxque e lapsu sublevatum accurrisse ad Comnenum et suppliciter deprecatum necem. Comnenum autem ignorantem quis hic esset, tradidisse ipsum Turco cuiusdam, qui eum interfecit: Τοῦ πτώματος γοῦν ἀναστὰς οὗτος (Theodorus nothus) προσέδραμε τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ, καὶ ἐδυσώπει μὴ φονεῦσθαι. Ἦγνόει δὲ τοῦτον ὁ Κομνηνός, καὶ ἄστις ἦν οὐκ ἠπίστατο. Παραδίδωσι γοῦν αὐτὸν Τούρκῳ τινὶ, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. Porro quod σκότιον obscurum hunc Michaelis despotæ filium noster dicit, ad illegitimum natalium ignominiam pertinet, quam idem et alibi, ut infra, p. 83, solet ista tenebrarum mentione designare, alludens, opinor, Homeri locum *Hiad.* ζ de Bucolione Laomedontis filio notho:

Βουκόλιον δ' ἦν υἱὸς ἀγανοῦ Λαομέδοντος
Πρεσβύτατος γενεῆ· σκότιον δὲ ἐγένετο μὴ-
[τηρ.]

ad quem locum vetus scholiastes: Σκότιον ἐκ λαθραίας μίξεως τὸν λάθρα γεγεννημένον καὶ οὐκ ἐκ τῆς κατὰ νόμον γαμηθείσης, τὸν ἐξ ἀδελφουχῆτων γάμων. Ubi eleganter causam innuens cur obscuri dicantur illegitimi, id indicat ex eo factum quod non ex conjugio solemni facum genialium prælatione illustrato, sed furtivo captatis tenebris concubitu nati sint. Istius originationis verbi σκότιος illegitimis aptati, quod ἐξ ἀδελφουχῆτων γάμων orti sint, auctorem Eustathius p. 622 ed. Rom. allegat Apionem veterem magni nominis grammaticum.

Cap. 11. Quæ hoc capite narrantur de capto vinctoque per Chadenum Palæologo, deque præsaigiis imperi ea occasione illi oblati, eorum nec vola nec vestigium cernitur apud Acropolitam; opinor ideo quod ille per id tempus in expugnatione Prilapi castrī captus et longo tempore custodia detentus ab hostibus, ut ipse docet, *Hist.* c. 62, ista non viderit. Gregoras quoque de histacet, multo leviori, ut ex cæteris apparet, tinotus noti-

tia rerum Michaelis Palæologi, quas qui plenius A hoc nostro tradiderit, frustra quæretur.

Cap. 12. De morbo et morte Theodori pauca pene perfunctorie scribit absens tunc ab aula Georgius Acropolita, in his immorari potissimum solitus quæ spectavit præsens. Brevisse item id transigit Gregoras.

Pag. 33. In innoxia pertractatione ferri candentis. Id ferrum in Græco vocat Pachymeres μύδρον ἐκ πυρός ἤδη ζέοντα. 632 Potuit sufficere vox μύδρος, quam vetus scholiastes Sophoclis interpretatur πεπορωμένως σίδηρος, et Hesychius σίδηρος πεπορωμένος: sic enim rescribendum pro πεπορωμένως. Fuit hæc prava sine dubio innocentie probandæ ratio, merito in jure canonico prescripta cap. *Consulisti*, cap. *Mennam* 2, q. 5; et cap. *Delicti*, extrav. *De purgatione vulgari*, cap. *sententiam* extrav., nec eam noster probavit, sed tantum retulit quid fieret, etiam alibi, nempe l. 11, c. 1, gratulans tanquam emendato rei publicæ statu quod ista desiissent fieri. Michael quippe Palæologus ante imperium adhuc despota, cepit abolere usum adigendi homines ad istud periculosum experimentum, quod jam privatus prædamnaverat. Refert enim Acropolita, *Hist.* c. 50. p. 53 ed: Reg., cum Phocas Philadelphiensis metropolita jussu imperatoris Joannis Batatzæ [P 441] Michaeli Palæologo perduellionis suspecto purgationem per ferrum candens præscripsisset, sic cum alloquens: Δεῖ σε τῷ μύδρῳ τὴν ἀλήθειαν παραστήσασθαι, respondisse Michaeli: Ἐγὼ μὲν ἀμαρτωλὸς εἰμι ἄνθρωπος καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. Εἰ δὲ μοι συμβουλεύῃ μητροπολίτης ὢν καὶ θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτ' ἐπιτρέψασθαι, ἐνδύσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱεράν σου πᾶσαν στολήν, καθὼς εἴωθας ἐν τῷ θείῳ εἰσερχοῦσθαι βήματι καὶ ἐντυγχάνειν θεῷ, εἴτα δὴ ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, αἷς τοῦ θείου ἐφάπτη θύματος... καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἱεραῖς σου χερσὶν ἐπίθεσ τῇ χειρὶ μου τὸν σίδηρον, etc. Petebat nimirum ut antistes prius ipse ignitum ferrum nuda manu otiose tractatum in suam deponeret. Quod metropolita recusans hunc morem esse negat Romani aut ecclesiastici usus, sed barbaricum, excusans ineluctabili se imperatoris auctoritate ad istam illi purgationem indicendam adigi; quam tamen Michael recusavit constantissime. Videri potest ex reliquiis hoc superfuisse ethnicæ, et quidem perantiquæ, superstitionis. Nam Sophocles heroicis jam temporibus Œdipodarum Thebis regnantium exerceri solitum indicat, dum in Antigona facit unum custodum quos rex Creon apposuerat cadaveri Polynicis ut sepeliri prohiberent, postquam id ab Antigona opertum humo fuerat, factum regi referentem, et magnopere excusantem id citra suam et sociorum conscientiam actum, hæc dicere.

Ἡμεῖς δ' ἔτοιμοι καὶ μύδρους ἀφρὶν χερσῶν, καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοῦς ὀρκωμοτεῖν,

Τὸ μήτε δρᾶσαι μήτε τῷ ξυνειδίναι
Τὸ πρᾶγμα βουλευσάντι μήτ' εἰργασμένῳ.

Offert se et socios ad contrectandum ferrum candens in probationem innocentie: scio ex ventustissimis ejus loci scholiastis unum hoc ad quamdam juriajurandi cæremoniam referre. Sic enim ibi adnotat: Εἴωθας γὰρ οἱ ὀμνύοντες ταῦτα ποιεῖν. Μύδρους γὰρ ἀφροντες ἐπαρῶνται μένειν τὰ ὄρκια ἕως αὐτοὶ φανῶσι, καὶ βίπκουσιν αὐτοὺς εἰς θάλασσαν. *Solent enim (inquit) jurantes sublata 633 ferri massa et in mare jactata protestari mansuram ipsis Juratorum fidem, quod id pondus e mari emergerit*, quod nunquam scilicet futurum sit. Ita ille; quod ferri posset si μύδρος non significaret, ut ipse docet, πεπορωμένον σίδηρον. Nam quid ardor hic faceret, ubi pondus solum in massa ferri requirebatur? Quare verior est altera, quam mox subjicit, sententia. Εἴωθας: δὲ ὀμνύοντες καὶ πίστεις διδόντες μύδρους βρατάζειν καὶ πῦρ ὑπερβαίνειν: τοὺς γὰρ μὴ ἐνόχους τῷ ἀμαρτήματι φοντο καὶ ἐν τούτοις μὴ ἀλγεῖν. *Soliti sunt jurantes et fidem dictorum facere studentes ferri massas ignitas portare et super prunas ambulare, existimantes citra sensum doloris id facturos eos qui nullius sibi conscii fraudis sint.*

Pag. 33. Quod sanctum vocabant. Etiam Acropolita loco laudato, p. 53, ferrum candens quo ad ejusmodi purgationes utebantur ἄγιον *sanctum* vocari solitum indicat. In Gallia tamen *judicium* appellabatur, ut intelligimus ex formula quadam purgationis istiusmodi illic usitatæ, quam profert Petrus Loyerius ex S. Mauritii Andegavensis tabulario, et ex eo recitat Defrio tomo II *Disq. Mag.* l. iv. c. 4, q. 4, sect. 3, ubi legitur: *Sponte sua judicium portaturum manu sua obtulit, et infra: Post judicium portatum Telbaldus ille, Deo propitiante, illæsus et sanus omnino apparuit. Viderunt autem judicium portari vel manum tertia die de more reguardari fere universi homines, etc.*

Ibid. *Iriduo prius custoditus et manu involuta*, etc. Hoc ipsum est quod modo innuebat Andegavensis, illis verbis *manum tertia die de more reguardari*.

Ibid. *Ignitum globum*. Sic μύδρον hic verti, quod non solum materiam ignitam, sed figuram orbicularem aut sphericam ea voce indicari quidam veterum significent, ut Anaxagoras apud Laertium, l. 11, dum solem vocabat μύδρον διάπυρον. Unde crediderim massas istas ubi μύδροι vocabantur, nempe in Græcia, globosæ formæ fuisse, non necius alibi, ut in Germania, massas candentes alterius figuræ ad ejusmodi probationem adhibitas, nimirum vomeres: qualium sex candentium [P. 442] arreptu portatuque innoxio S. Chunegundem, uxorem S. Henrici imperatoris, virginitatem probasse memorant *Annales Botorum*, l. ix.

Ibid. *Nuda manu*. Supina scilicet. Quod significans Pachymeres superius posuit χερὶ κύφατες.

Ibid. *in ætatem jam tum puberem adultus*. Pachymeres ubi Constantinopolim venit, statim ab ea e Latinis recuperata, undeviginti annos erat natus, ut ipse ait l. II, c. 1; contigit id anno 4261, ut l. III dicemus. Quatuor aut quinque ante hoc annis imperante Theodoro hæ probationes per ferrum candens Nicææ frequentabantur, ubi eas ille 14 aut 15 jam annorum adolescens spectare potuit.

634 Ibid. *Quosdam citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu*. Hoc fiebat, si tamen magicæ artes aberant, Deo miserante infelicem innocentem necessitatem, non autem approbante perversum usum talia jubentium. Vide, si libet, apud Cantacuzenum, l. III, c. 27, p. 439 ed. Reg., mirum exemplum mulieris adulterii reæ sed pœnitentis, quæ sic se innocentem viro probavit. Et alia quadamtenus similia apud Cæsarium. l. III *Miraculorum*, quæ inde recitat Delrio loco] jam indicato, p. 321 ed. Lugd.

Cap. 13. Ubi legitur in nostris editis οἷς ὁ λόγος σκούδασμα, cod. Barb. aliam suggerebat lectionem non improbabilem τὸ σκουδαζόμενον.

Cap. 14. Quod duo codd. optimi Barber. et Allat. habent, καὶ ἀλαστήσας πρὸς ἐκεῖνον οἶον, Vario. reddit καὶ οἶον θυμούμενος. Nempe ἀλαστέω minus usitata vox visa paraphraste aut interpolatore potius quam ex scriptore in tritiorem usu notiorumque mutata est, prout passim deinceps idem solet. Quæ sigillatim notare nimis longum foret.

Cap. 16. Hujus concionis a Muzalone protovestiariorio habitæ sententiam breviter comprehendisse visus est Nicephorus Gregoras, l. III, p. 30, dum sic scribit: Ταῦτα δὲ οὐκ ἐλελήθη: Μουζάλωνα· δεινὸς μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ πρότερον ἦν ἐς τὸ συνίεναι τοιαῦτα· τότε δὲ καὶ τῶν πραγμάτων ζεόντων καὶ ἀγωνίαν μεγίστην τῇ τούτων ψυχῇ προξενούτων, συνετώτερος αὐτὸς ἐδόκει πολλῶν ἑαυτοῦ. Καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐς βουλευτήριον ἅπαντας μεγιστᾶνας συνηθροικῶς δεξιὰν τε ἐδίδου τοῖς ἔλοις, καὶ ἀπὸ τοῦ ἤττονος προῦφερι τὴν ὀμιλίαν, καὶ δῆλος ἦν παρὰ χωρήσων ἀσμένως τῶν βουλομένων τὴν ἐπιτροπὴν τῶν τε κοινῶν πραγμάτων καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ παιδὸς τοῦ βασιλέως. Hæc ibi. Ex quibus patet Georgium Muzalonem protovestiarium bene intelligentem quanta in eum flagraret invidia, ad principes in senatum convocatos eum submisit atque obnoxie locutus, tum serio deprecatus nimios honores quibus esset homo novus nobilissimis prælatus, ultro abdicationem administrationis reipublicæ et tutelæ pueri Augusti obtulisse. Unde apparet vel hanc esse ipsam ἀυτόχρομα Muzalonis orationem, cujus exemplum Pachymeres nactus huic loco inseruerit, vel si ab ipso conscripta est Pachymere, apte ab eo ad verum efformatam, Acropolita de his silet, ac solitam diligentiam remittere videtur in istis initiis imperii Michaelis, vitans, ut opinor, tanquam scopulum nefariam oppressionem pupilli Joannis, ne imperatorem Michaellem, cujus nunquam sine elogio meminit, vituperare cogere-

PATROL. GR. CXLIII.

tur. Quæ ratio fortasse illum impulit ad metæ historiæ suæ figendam in recuperatione urbis, quæ Joannis excæcationem haud longo spatio præcessit ut libro III harum Observationum demonstrabimus. Nec abest æverisimilisensisse Acropolitam, [P 443] quippe hominem politicum in paucis, quam esset 635 merito suspectus Michael Palæologus procuratæ clam eversionis oc cædis Muzalonum, cujus ideo catastrophes apparatus ac causas disquirere curiosius omiserit in opere ad gratiam, ut apparet Palæologæ familiæ tunc regnantis edito. Suspicionis ejus (præter Cassianam conjecturam ex successu petitam, quæ si eum onerabat cujus fructu ac bono maximo amoti e medio Muzalones fuerint, neminem magis infamabat quam Michaellem, cui aditus ad imperium hoc facto patuerit) etiam fundamentum aliud Pachymeres suggerit, p. 55 in hunc modum scribens: Ἀτίαν δὲ ἔσχεν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, ὁ τούτων τῆς φάλαγγος ἐξηγούμενος, ὅς καὶ πάλαι μὲν ὠρμημένους αὐτοὺς, τότε δ' ἐξαφθέντας [πλέον ἀνεθέντας τοῦ φόβου, καὶ δρασεῖοντας τὰ ἀνήκεστα, ἐξ ἐτοίμου ἠρέθισε τὸν φρόνον ἐπιτολμῆσαι καιρὸν ἔχοντας. Καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὕστερον φέρει τὸ πιθανόν· οὐδὲ γὰρ ἐτόλμων, τί μὴ τινὰς προβιδάσεις εἶχον, ἀλλοεθνεῖς ὄντες καὶ τὸ πλέον ἐπήλυδες, etc. Quæ significant jactatum jam tum arcanis susurris plerorumque, cædem Muzalonum ab Italica maxime militia patratam haud sine conscientia et tacito impulsu ducis hujus generis militum videri attentatam. Non ait hic quidem nominatim quis iste dux fuerit; sed superior p. 24 jam dixerat Italicæ omnes copias Michaeli Palæologo, ut magno conostaulo, fuisse subjectas. Unde constat hoc loco designatum Michaellem, tacito tamen ejus nomine, ad vitandam scilicet offensionem imperantis domus.

Pag. 49. *Cujus uxoris avunculum se meminerat*. Conjugem protovestiariorii Muzalonis Gregoras, l. III, pag. 29, solum ait ex imperatorio genere fuisse: gentem non exprimit. Diligentius noster jam superior, p. 24, scripserat fuisse illam Cantacuzenam ex patre Michaelis Palæologi sorore genitam, nomine Theodoram. Vere ergo scribit noster et hic et sub finem p. 62, Michaellem Palæologum θείον, hoc est avunculum fuisse uxoris Muzalonis. Quamquam mihi posteriorem locum interpretanti patrui vocabulum pro avunculo excidit; quod precor lectorem ne corrigere gravetur.

Pag. 50. *Ibi fatalis necessitas causam absolvit*. Mentio hic fatalis necessitatis ad mortis inevitabilem certitudinem pertinet, non autem, opinor, ad astruendum impium dogma libertatem arbitrii. quam doctrina catholica tueri jubet, exterminans perperam asserta causarum æternarum obvia quæque ineluctabiliter rapiendum invicta quadam vi. Si tamen hic aut alibi noster historicus aut ipse affirmat quidpiam aut alios aientes refert, in quo ejus proscripti ab Ecclesia erroris vestigium aliquod deprehendatur, meminerit lector catholi-

35

cus nihil præjudicare contra orthodoxam veritatem quaslibet schismaticorum opinioniones. Nam ut in præfatione præmonuimus, hic scriptor schismaticus est.

636 Cap. 19. Quæ urbs scenam dederit huic tragœdiæ, nec noster nec Acropolita nec Gregoras clare, dum eam narrant, exprimunt. Fuisse autem Magnesium ex duobus argumentis colligimus. Prius est quod c. 15 refert Pachymeres, mortuo Theodoro Augusto ejus filium ab ejus tutore Muzalone deductum in munitissimam arcem ad Herimum Magnesiæ. Quare cum manifestum sit ex ipsa relatione rei nono die a Theodori obitu gestæ, non longe abfuisse Joannem pupillum a loco ubi Muzalones interfecti sunt, oportet id factum non procul ab urbe Magnesia. Aliud argumentum sumimus ex templo Sosandrorum, ubi piaculum illud patratum est. De quo sic scribit Gregoras, l. II, pag. 21, de Joanne Duca sive Batatze et ejus conjugæ Augusta rene: Ἐδείμαντο δὲ καὶ ναοὺς ἀμφοτέροις λίαν περικλλεῖς, πλείστοις ἀναλώμασιν μεγίστας καὶ ποικίλας τὰς τοῦτων οἰκοδομὰς [P. 414] κατεσκευασότες, ὃ μὲν βασιλεὺς τὸν τε περὶ τὴν Μαγνησίαν εἰς ὄνομα τῆς Θεομήτορος Σώσανδρα καλούμενον, καὶ τὸν ἐν τῷ τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. En templum Sosandrorum dictum edificatum magnificentissime a Joanne Batatze Augusto περὶ Μαγνησίαν circa Magnesium, hoc est, ut opinor, in suburbano ejus civitatis extra ejus muros. Nam hoc exigit antithesis cum alio in honorem S. Antonii Magni, ἐν τῷ τῆς Νικαίας intra urbem Nicæam ab eodem structo.

Pag. 6,2 *Impune velut e Mysis prædam congebant*, etc., sic expressimus Græca illa καὶ λείαν Μυσῶν τάκλειων ἐποιοῦν. Notum Græcorum adagium est Μυσῶν λεία; in cujus enarratione assentior potius Zenobio et Suidæ passive id de Mysis prædæ sine vindice expositis interpretantibus, quam Diogeniano Mysos prædatores vicinorum sine auctore idoneo inducenti.

Pag. 59. *Calceum in mortuo nigrum*. Existimant hunc Theophylactum grammaticum esse protovestiarium Muzalonem, ideoque illum occiderant. Sed cum mortui calceos nigros animadvertissent, errasse se agnoverunt. Nimirum, ut docet Codinus, *De offic.*, c. 4, p. 16 ed. 1 Paris., τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ (πρωτοβεστιαρίου) πράσινα. Hinc intelligitur in cæteris indumentis nihil tum eximium protovestiarium fuisse, quo a privato discernetur. In quo postea mutatum quidpiam. Ut enim observat idem Codinus c. 2, p. 8, Michael primus e Palæolegis imperator prasina indumenta, quæ insigne prius fuerant protosebasti, ad protovestiarium transtulit: Σημεῖωσαι ὅτι βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων πρῶτος, ἀπὸ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσινα ἀφελὼν, ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, τιμήσας πρωτοβεστιαρίου. Ita ille.

Pag. 81. *Theodori*. De hoc Theodoro videndus Acropolita, multa de illo his quæ hic indicantur

consentanea variis historiæ et chronici sui locis referens. Agit et de illo Gregoras, l. II, p. 11 et 12, ubi, etiam ascivisse ipsum sibi nomen imperatoris tradit his verbis, καὶ βασιλείας ἐαυτῷ περιτίθεισιν ὄνομα; 637 quorum sententiam non satis expressit interpres, dum vertit *sibi regium nomen asciscit*: satis enim ex consequentibus apparet se illum pro imperatore gessisse, et talem consuetis ritibus inaugurari se curasse a Bulgariæ episcopo, ut mox docet idem Gregoras: cui noster consentiens paulo inferius, hoc capite, id factum ab Achridensi episcopo, cui Jacobus nomen erat tradit. Nempe Achris Bulgariæ metropolis erat.

Cap. 31. Victoria hoc capite narrata, qua princeps Achaïæ a Romanis ducibus captus est, proditione Joannis nothi, confuse ab Acropolita c. 82, et a Gregora l. III, p. 35 memoratur. Clarissime omnium eam noster exponit, indicatis ejus causis, quarum præcipua fuit contumelia Joanni notho illata, quam ille proditione ultus suis fœderatis magnam improvise cladem intulerit. Illud tantum a nostro prætermisum hoc loco, sed positum postea, c. 13, l. II, opportune suggerit Acropolita, tres Romanorum duces, quibus hic successus contigit. Joannem Michaelis Augusti fratrem, Constantinum Tornicium et Alexium Strategopulum in præmium victoriæ fuisse ab imperatore auctos honoribus: Joannem enim prius sebastocratorem despotam creatum, Tornicio vero antea magno primicerio sebastocratoris titulum collatum. Denique τὸν Σρατηγῆπουλον Ἀλέξιον (verba sunt Acropolitæ) μέγαν δομέστικον ὃ αὐνοκράτωρ τετιμηκώς, δι' ἀποστολῆς τετιμηκε Καίσαρα Strategopulum Alexium prius a se [P. 445] honoratum magni domestici officio, Cæsarem absentem dixit, et istius ipsi dignitatis misit insignia. Hic Cæsar paulo post captus ab hostibus, ut cap. sequenti noster tradit, sed pace facta liber dimissus, urbem Constantinopolim postea recepit e Latinis. Post quod iterum captus, et in Italia detentus custodia, inde permutatione cum domina Anna restitutus est patriæ.

Pag. 91 *Modulatam tussim*, Græce ἐμμελὲς βήτειν. Consuetæ adulatorum voces. Juven. *Sat.* III: *Laudare paratus si bene ructavit*, etc.

Pag. 91. *Nemo contactu ferri candentis*, etc. Sustulit adhuc despota, sed inhians imperio Michael iniquum usum adigendi accusatos dubiorum criminum ad innocentiam probandam ancipitibus experimentis monomachiæ aut contactus massæ candentis; de quibus nos supra ad pag. 33.

Pag. 94, *Vicii tamen divina prædestinatio*, etc. In evectationibus hominum ad regna peculiarem semper intervenire Dei providentiam, quæ nullum eo perduci patiatur non ante sibi designatum, pro certo et vulgo noto proponit ipse Michael infra, p. 154, his verbis: Καὶ Θεὸν, εἴπερ τινὲ ἄλλῃ μεγίστῃ, καὶ καταστάσει βασιλείας συνίναί πιστεύομεν, etc.

Pag. 93. Quod hic dicitur, solutum a synodio antiqui religionis jurisjurandi Michaelem, quibus exprimitur verbis, non videtur aliud sonare quam declarasse ipsos quid in re esset, et 638 consultos et doctores respondisse non videri vinculum prioris illius sacramenti ad hoc tempus ac rerum articulum extendi. Quanquam si Græci isti et tunc ab Ecclesiæ Romanæ communionem discissi antistites aliquam sibi jurisdictionem et potestatem ultra fas et canonum præscriptum attribuerent, minime id mirum esset, cum talia jamdudum impune peccare soliti essent. Ergo et hac, ut alia quæ non pauca in hæc historia occurrent schismatici auctoris vitium redolentia, citra præjudicium et cum cautione debita legantur.

Cap. 8. Loca quæ hic citat Pachymeres ex Homero leguntur in *Iliad*. I, v. 440: Νήπιον, οὐπω εἰδὸθ' ὁμοίου πολέμοιο, et *Iliad*, δ, v. 320: Ἄλλὰ σε γῆρας τελεῖ ὁμοίον. Ad quem postremum locum vetus scholiastes, quem Didymum quidam putant, sic adnotat: Ἰστέον δ' ὅτι ὁ ποιητῆς πανταχοῦ τὸ ὁμοίον ἐπὶ τοῦ φαύλου λαμβάνει. *Sciendum pœtam ubique simile pro malo sumere*. Idem tradit et Eustathius ad eum locum p. 476 ed. Rom., addens et hæc: Ἀπίων γοῦν καὶ Ἡρωδιανός φασιν ὅτι οἱ γλωσσογράφοι ὁμοίον κατὰ διαίρεσιν φασὶ τὸ κακόν etc. ibi videnda.

Pag. 104. *Quod omnino futurum est nulla posse prudentia præverti*. Semel superius monui, si hæc ad astruendam pravam de fato humanam libertatem perimente doctrinam cuiquam pertinere videantur, (P 446) erroribus auctoris accensenda, ut nihil contra veri certique dogmatis præscribere auctoritatem queant.

Pag. 113. *Nicetas episcopus Heracleæ mitteretur*. Græca: Πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλείας Νικήταν. Hæc sunt ex cod. Allatiano et ei consentiente Vaticano. Nam Barberinus habebat, Πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Νικομηδείας Ἰωάννην. Tamen idem codex lectionem Allatiani annotabat in margine, uti et Allatianus vicesim lectionem Barberi. Quare cum illi duo ambigui essent, suffragio Vaticani eis dirempta est; et omnium jam consensu probatam cunctis restitui lectionem, ex ipsius forte auctoris correctione ortam, qui quod prius posuerat, emendans mutaverit. Certo pronuntiarem de re, si constaret utra in civitate, Heracleæ an Nicomedia, esset monasterium. S. Diomedis, cujus hic mentio.

Pag. 115. Quod candelabrum repetitur ab Arsenio in signum abdicati honoris patriarchalis, inde videtur factum, quod apud Græcos insigne potestatis episcopalis candelabrum haberetur. Nam et in Apocalypsi septem episcopi Asiæ septem candelabrorum symbolo designantur; et ubi ex his uni Ephesino comminatio intentatur eripiendi honoris, ea exprimitur his verbis: *Movebo candelabrum*

tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris (Apoc. xi, 5). Ne vero quis ad hodiernam nostratum consuetudinem hæc exigens forte arbitretur candelabrum hic intelligi quale præferri a ministro celebrantibus episcopis solet, argenteo manubrio cereum ardentem portans, quod vulgo in Italia *bugiam* vocant et inter episcopalem suppellectilem censetur: ne, inquam, id habere locum 639 possit, obstat, quod candelabrum cujus hic et in locis Apocalypseos laudatis est mentio, non cereum funale prætulit, sed vas olei, sive lampadem intra quam oleo innatans ellychnium flammam conceptam pinguis liquoris succo aleret. Tale quippe fuit candelabrum tabernaculi veteris, Exod. xxv, 31, et quæ ad hujus exemplum candelabra decem aurea fecit Salomon et posuit in templo, II Paral. iv, 7. Itaque et in Apocalypsi candelabra hæc λυχνίαι vocantur, quod cerigeris instrumentis, opinor, non convenit, uti nec quæ hic Græce legitur vox λαμπάδοῦχον. Argentæum vero illud cerei gestatorium a Græcis recentioribus videtur μανουάλιον potius dictum. Nicetas in Isaacio et Alexio Τά τε μανουάλια καὶ κανδήλας. Anna Commena l. xv μανουηλήμ appellat candelabrum ante imperatorem præferri solitum, cum funali scilicet et cerea candelo. Quod si candelabrum quoque pontificibus prælatum, usu similibus rerum vocabula vulgante, reperiatur μανουάλιον et ipsum dictum a Philotheo in Diaconico, tamen non illi cereus, sed lampas imponebatur, ut idem ibi observat, καὶ ὁ διάκονος (inquiens) ἴσταται δεξιόθεν αὐτοῦ κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμένης. Proprium ergo videtur ecclesiastici et episcopalis candelabri lampadem cum oleo gestare. Unde forte apud Zachariam prophetam, c. 4, olivarum cum candelabro mentio jungitur. Huo crediderim alluisse Synesium, dum episcopatum ἐλαίου et ἐλαίας, olei et ολίνας symbolis adumbravit. Scribens enim ad amicum qui sui rationem absentis haberi comitiis episcopalibus cupiverat, nec compos optati erat factus, serumque nec spei affine jam id votum erat, quod omnibus vacuis sedibus impositi præsidēs episcopi fuissent, id ipsum indicat ænigmatice his verbis: Ὁ γὰρ ἔλαιον σύ τε ἀξιόεις, etc. et paulo post: Οὐδ' ἐλαία τις ἐστὶν ἐνοφθαλμισμάτων ἐστερημένη. . . . ἐφ' ἧπερ ἂν ὁ ἡδὺς φίλος ἐγκεντρισθεῖη. At melius fuerit totam istam Synesiani vere characteris epistolam, quæ inter editas non comparet (a), ex optimo Vaticano codice hic describere, adjuncta nostra interpretatione Latina. Sic igitur habet: Συναείλου [P. 447] ἐπιστολή ρκγ', πρὸς τινὰ τῶν ἐταίρων ἐπισκοπῆν ἐκ μακρόθεν αἰτήσαντα μετὰ τῆν τῶν ἐπισκόπων ἀποκατάστασιν. Τὰ σοφώτατον γράμμα, etc.

640-641 Cap. 19. (P. 448) Valde videtur notandum somnium hoc propheticum oblatum Joanni-
Vecco et testimonium quod illius fidei ac veracitati

(a) Exstat in nostra editione Operum Synesii. Vide tom. LXVI, col. 1559.

Pachymeres, illi alias, ubi de conciliationis Ecclesiarum negotio agitur, parum æquus, reddit, dum eum φιλαληθῆ εἰς πίστιν τῶν λεγομένων fuisse dicit, hoc est veritatis amentem, et cui tuto quod affirmabat crederetur. Unde intelligimus quæ ille deinde multa magna pro Latinis contra Græcos scripsit et dixit, quam ob omni exceptione fraudis et fuci aliena debeant haberi.

Pag. 124. *In suburbio*. Forte aptius scripsissem *in suburbano*. Nam suburbium videtur locus urbi admotior quam hic indicatus, quippe ad septimum situs lapidem. Nondum tamen me ipse condemno, qui sciam in maximis et regis urbibus suburbia interdum ad decem et ultra miliaria extendi continua fere serie villarum. Romæ sane longiuscule procurrisse ab urbe suburbia jam tunc ævo Ciceronis, indicio est quod legimus Philipp. XII: *Hæc ego me viis committam, qui terminalibus ruper in suburbium, ut eodem die recerterer, ire non ausus sim?* Ut ut de hoc sit, illud quidem certum est, Hebdomon. de quo noster hoc loco, nomen fuisse suburbani Constantinopoli disjuncti miliaribus septem, prout erudite demonstrat Nicolaus Alamanus Notis ad. c. 15 Historiæ arcanae Procopii, ex Socrate, Sozomeno et Idatio.

Cap. 24. Postquam res Persica, quod hic narratur succuluit Tocharis, videtur contigisse quod noster p. 18 retulit, ut pugnaces quidam Persæ parere Tocharis dedignati, arces Romani limitis vexare ceperint quas et tandem expugnarunt.

Pag. 134. *Non inde ad proprium victum sumere*. Græcis illis respondentia: Φέροντας δ' ἔξωθεν ἐπιτάττων σιτίζεσθαι. Hæc videntur a paraphraste Vaticano non intellecta: ut non raro alias aberrat. Pro his enim sic ponit: Φέροντας δ' ἔξωθεν τὸ μὲν ἀρκούν τοῦ σίτου χρῆσθαι, τὸ δὲ πλεον πάλιν ἀποτιθεσθαι. Atqui τὸ ἔξωθεν ex mente auctoris ad σιτίζεσθαι refertur: ut voluerit 642 Juannes imperator bajulos frumenti reponendi in arcibus nihil inde obiter minuere ad proprium victum, sed iis aliunde assignari unde in tali via ac ministerio vescerentur.

Pag. 140. *Idem ille Cutritzaces*. Mentio Cutritzaces in Græcis editis non comparet: illa enim expressa sunt ex cod. Barber, et Allat. (P. 449) quorum in neutro legitur. Supplevit autem recte Vaticanus: est enim ad sententiam explicandam necessaria. Ille sic habet: Ὅμως αὐτὸς οὗτος ὁ Κουτριτζάκης τὸν τόπον καλῶς ἐπιστάμενος. Ex quos nos totum locum sic restimendum putabamus: Τοῖς ὑποβαλλομένοις προσέλω, ὁμοῦ γὰρ αὐτὸς οὗτος ὁ Κουτριτζάκης εὖ εἰδὼς τῶν τόπων συνήει. Quæ inserere contextui ausi, tamen interpretando expressimus: manifeste quippe manca est codicum aliorum lectio, nec sensum per se commodum efficit.

Pag. 139. Jam quod hic noster *inevitabilis efficacis* esse ait *decreta providentiæ*, si cui videantur ad damnatam fatalis necessitatis doctrinam spectare,

A repudientur et corrigantur a prudente lectore juxta placita orthodoxi dogmatis.

Pag 141. *Monasterium ad Fontem situm*. Hunc fontem et locum describit Procopius l. 1 Περὶ κτισμάτων, c. 3, dum templi in honore Deipare ibi a Justiniano conditi meminit his verbis: Ἐτερον δὲ ἱερὸν αὐτῆ (τῆ θεάτοκω) ἐν χώρῃ κολουμένη Πηγῆ ἀνέθηκον. Ἐνταῦθά ἐστι δάσος κυπαρίσσω, λιμῶν ἐν ἀπαλαῖς ταῖς ἀρούραις τεθληῶς ἀνθεσι, παράδεισος εὐφορῶν τὰ ὄρατα, πηγὴ ἀφορητὴ βλύζουσα γαληνὸν τὸ ὕδωρ καὶ πότιμον. Hæc ille: quæ sic Latinis sonant ex eleganti interpretatione Claudii Maltreti nostri: *Eidem (Deiparæ) templum aliud condidit (Justinianus) apud Fontem: sic locum appellant; in quo opacissimum est cupressetum; floribus molli solo surgentibus pratium vernat; domis exuberat viridarium; fons lacina scaturigine lenem et dulcem aquam effundit*. Templum, ut alia pleraque, custodiendum est traditum monachis, quibus domicilium astructum hic monasterium Fontis dicitur. Erat autem id situm, ut idem Procopius paulo post docet, prope portam Auream, ἄγχι τὰ πύλων Χρυσῶν καλουμένων πυλών. Hæc est porta Fontis, cujus paulo inferius Pachymeres meminit. Idem alibi, nempe p. 168, Χρυσῶν πύλην Auream portam appellat. Auctor *Pandectæ Hist. Turc.* c. 200 Selybrizæ portam dictam quoque ait: *Inde (inquil) pervenitur ad decimam sextam, videlicet Silybrizæ vel Selybrizæ portam, quæ a priscis Χρυσῆ πόρτα vel Aurea porta nominabatur. Nam extra portam hæc est hodieque Fons, qui χρυσοπηγὴ vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quæ sæpenumero palatii πηγῆς sive fontis mentionem faciunt, et templi Deiparæ virginis ad πηγην sive fontem*. Ita ille.

Pag. 150. In his Græcis verbis καταστάντος: κατὰ χώραν ὑπνούτων, etsi ex codd. optimis Barber. et Allat, cum fide expressa 643 sunt, mendum inest non dubium. Quid enim illuc facit vox ὑπνούτων locum occupans vocabuli, quod respondeat participio καταστάντος? Recte igitur et ex meliori opinor, exemplari pro ὑπνούτων Vaticanus ponit πνεύματος, sensu jam plano, quem et nos in interpretatione tenuimus. Quæ sequuntur in eisdem codd. B et A, desperatam perplexitatem habent auctore, ut solet, tam in delectu quam in collocatione verborum obviam facilitatem sedulo fugiente. Vaticanus ea compendio et clarius de suo exprimens sic habet: Ἐἴτ' ἐάν τι περὶ τὰ αἰσθητὰ συμβαίη, μὴ καταστάντος κατὰ χώραν τοῦ πνεύματος εἰ μὲν ὁμαλὸν ἐστὶ καὶ τῶν συνήθων τὸ ἐπιλαμβανόμενον αἴφνης ἀκουσθῆν, οὐ τοσοῦτον γίνεται τὸ βλάβος περὶ τὸ λογιστικόν. Εἰ δὲ λυπηρὸν ἢ χάρην τὸ ἀντιλαμβανόμενον εὐθὺς ἀκουσθῆν περὶ πᾶσαν προσδοκίαν, τεθορυθημένων τῶν αἰσθητῶν ἐκπληξιν ἀπεργάζεται. Ita ille mutans et contrahens pro arbitrio. Nos auctorem ipsam exhibemus, et quam fidelissime ac clarissime conamur reddere.

[P. 450] Pag. 160. *Postquam diu clausat permanserat aperta est porta Aurea.* Sic reddidimus quod in Græco legitur, "Ἦνοικτο ἡ Χρυσία πύλη χρυσία. Ita clare exprimentur optimi codd. B. et A. Vaticanus autem pro χρυσία ponit μόλις. Unde intelleximus velle auctorem significare post longam denique exspectationem patuisse illas diu obseratas fores. More videlicet pomparum solemniorum, quibus, ut Tertullianus de mysteriis scribit initio libri adversus Valentinianos, *cruciantur aditus*; quod referri potest ad moras in vestibulo hærentium. Paulo post idem memorat *suspiria portarum*, juxta lectionem cujusdam codicis non usquequaque fortassis improbabilem, etsi merito viri docti prætulere *suspiria epoptarum* nam videri potuit velle auctor exprimere suspensam inquietudinem exspectantium ad portas et ad optatam earum patefactionem suspirantium. Admonet autem, opportunet ad quod dicimus, noster imperatorem peculiari studio curasse ut quam maxime augusta sanctaque hæc cæremonia sui solemnitas in urbem regiam ingressus evaderet. Quam in rem inter cætera diuturnam istam adhibuit moram portæ Aureæ aperiendæ, ante quam clausam persistentem aliquot dies cum comitatu substitit; et ipso triumphalis introitus non ante meridiem pandi voluit, ut paulo post dicitur. Nec est incredibile tantam a Michaele solemnitatem in suo isto per portam Auream ingressu affectatam, quod eam sibi adhuc lactenti prædictam audisset, narrante ipsi Eulogia sorore. Vide rem descriptam supra, p. 128.

Pag. 163. *Quos allatrari cum apparerent.* Sic expressimus quod Græce ἐκείνους δ' ὀλακτομένους τῷ πλῆθει. Quanquam non dissimulo, ex quo jam hæc sic erant edita, observasse me in conice antiquo ἡλακτομένους pro ὀλακτομένους. Est quidem sine dubio mendosum illud vocabulum, ut ibi scriptum vidi cum o parvo in tertia syllaba, cum ab ἡλακτώ ἡλακτομένους flecti 644 oportuerit. Cæterum si cui magis hæc placet lectio, referendum pronomen ἐκείνους ad Venetos et Pisanos erit, quos, quia minori numero essent quam ut ab iis timeri seditio posset, haud gravate pateretur imperator intra urbis mœnia degere, cum a Genuensibus multitudine metuendis turbas aliquas timens minime tutum existimaret iis domicilia in urbe tribuere. Quare, ut deinde c. 35 scribitur, ipsos primum Heracleam Thraciæ submoverat, sed postea mutata sententia eos in suburbium Galatam transtulit. Non pœnitet quidem me prioris jam editæ lectionis, quæ sententiam haud inverisimilem exprimit: tamen si quis erit cui plus arrideat altera, is ad eam conformare interpretationem Latinam in hunc modum poterit: *Cæterum Genuensibus satis fidere non poterat intra urbem degentibus, quod multi essent nec cum aliis communiter viverent (a) Pisanos*

A *et Venetos multo inferiores numero intra mœnium ambitum domos habere haud ægre sinebat.*

Pag. 173. Χειροτονηθεῖσιν. Hanc vocem sic emendavimus, necessaria ut putabamus ratione, cum in archetypis clare legeretur χειροθετηθεῖσιν.

Cap. 8. Quos hoc capite noster Æthiopus appellat, hi erant Saraceni Ægypto per id tempus imperitantes, cum quibus et sancto Ludovico Francorum (P. 451) regi et aliis principibus Christianis Hierosolymam et alia Palæstinæ loca occupantibus graves dimicationes fuerunt. Aperit autem hic clare Pachymeres originem famosæ militiæ Mamaluchorum, conflatæ ex mancipiis majori ex parte Scythicis, quæ puerili ætate ex Euxino in Ægyptum deportata ibi educarentur et adolescerent in milites fortissimos, magno Christianorum damno, nec minori culpa Christianorum Constantinopoli dominantium, quibus erat facilimum istud exitiosum Hierosolymitano regno commercium intercipere, nisi avaritia, ambitio, avita æmulatio Latinorum plus apud eos quam religionis rationes valuissent; quare merito Pachymeres capitibus 4 et 5 sequentibus hoc factum improbat.

Pag. 180. *Tres reginæ.* Hoc est tres regiæ virgines: nam ex regibus natas reginas nuncupari usus jam olim invaluit, cujus exempla passim occurrunt.

Ibid. Maio de Belicurto. Indicat forma nominis Francum hunc fuisse, suadetque idem, quod Peloponneso sive Moreæ, unde hic ortus dicitur, Franci tum imperitabant,

C Pag. 181. *Vintimilia.* Nota hæc eat appellatio antiquæ ac prænobilis familiæ Genuensis, hodieque, ut opinor, superstitis.

Pag. 183. *In purpura.* Vides hinc non satis fuisse, ut quis Porphyrogenitus diceretur, natum fuisse ex patre jam imperii 645 compote, ut plerique hætenus sunt opinati, purpuræ nomine intelligentes pannum purpureum quo exciperentur partus Augustarum. Requiritur enim præterea nasci intra domum quæ πορφύρα *purpura* vocabatur. Hæc pars erat imperialium ædium Constantinopoli; unde Constantinopolim migrasse prius oportuerat parentes Constantini, ut is Porphyrogenitus nasci posset. Itaque Andronicus, etsi natus esset, ut Pachymeres videtur voluisse, imperii patris anno primo, quod discutiamus l. III, c. 8, non tamen esse vere Porphyrogenitus potuit, quod extra Constantinopolim sit natus, uti nec Theodorum juniorem Lascarim, etsi principio imperii patris Joannis Batatzæ natum, Porphyrogenitum usquam dictum legimus, Nimirum hæc nomenclatio ducebatur ex loco partus, domo cui purpura erat nomen, sita Constantinopoli, in quam partui vicinæ Augustæ immigrare erant solitæ. Anna Comnena, l. VI, p. 166, vocat οἶκημα ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων et addit, πορφύραν

(a) *Nec — viverent. Imo et illis utrisque etiam conjunctis numero superiorss.*

δὲ τοῦτο οἱ ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν A πορφυρογενήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμεν. Describit eam domum alibi Anna, l. videlicet VII, p. 190, et ei nomen factum ait a colore marmoris ex quo erat structa, quod dicit fuisse Roma portatum ab imperatoribus, quando sedem imperii Byzantium transtulerunt. Hæc verba Constantinum Magnum indignitant. Et memini legere aliquid apud Ælium Lampridium in Magabalo, quod trahi ad istam translationem adstruendam possit. Verba Lampridii hæc sunt: *Stravit et saxis Lacedæmoniiis ac Porphyreticis plateas in palatio quas Antoninianas vocavit, quæ saxa usque ad nostram memoriam menserunt* (scribit hæc auctor sub Constantino, cui hunc ipsum librum dicat), *sed nuper eruta et exacta sunt*. Ita ille. Quidni vero nos suspicemur eruta et Byzantium translata jussu Constantini eo migratis, aut potius credamus Annæ id affirmanti?

Pag. 188. *Quo in genere Laconibus plurimis* Græca hic in codice optimo B, quem, ut sæpe dixi, fundum editionis habuimus, mutila erant. Hunc enim in modum ibi legitur: "Ὁπου γε καὶ Λάκωσι πλείστοις ὑστερον ἐκ τοῦ.... ἀφιγμένοις. ubi codex A habet ὑστερον ἐκ τῆς πόλεως ἀφιγμένοις, [P 452] ubi merito quæras ex qua urbe advenisse hi Lacones dicantur. Sane urbis nomine, cum sine addito ponitur apud hos scriptores, Constantinopolim intelligi res ipsa loquitur. Ex urbe autem Constantinopoli quis persuadere sibi possit dici venisse istos, qui potius hic in eam transmigrasse memorent? Itaque recte Vaticanus paraphrastes sic hunc locum effert: "Ἐντεῦθεν καὶ Λάκωσι πλείστοις ὑστερον εἰς πόλιν ἀφιγμένοις. Unde fortasse corrigendus sit Allat. codex, reposito εἰς τὴν πόλιν vice ἐκ τῆς πόλεως. Sed hæc non sufficiunt sanando vulnere exemplaris archetypi. Nam in articulus masculinus aut neuter τοῦ indicat, id quod statim deest 646 feminini generis non esse. Ipse igitur se suppleat B codex qui cum p. 180, consentiente sibi Allatiano, scribat ἀπὸ τοῦ Μορέου, suggerit nobis quid post hæc sua verba ἐκ τοῦ.... exscriptor omiserit spatium relicto. Vaticanus loco illo tertium se ad stipulatorem addit, nisi quod Μοραίου scribit pro Μορέου. Profecto ex Moreo sive Morea, hoc est Peloponneso, venisse Laconas oportuit, cum ibi sit Laconica. Translati autem inde tunc videntur, quando, ut infra p. 205 noster scribit. "Ἄκρα Πελοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασίαν σὺν Σπάρτη καὶ Λακεδαίμονι ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο.

Pag. 192 *Dacibyza dictam*. Videtur Pachymeres et hic et inferius, p. 198, prætereaque p. 307, Nicoeliatarum castrum cum Dacibya confundere, quæ tamen Acropolita distinguit, sic scribens c. 37 *Hist.*, p. 32: Καὶ παραμείψας τὸν χάρακα ἐπόρθησε τὴν Δακιβύζαν πρὸ καιροῦ καὶ κατέσχε ταύτην, προσέτι καὶ τοῦ Νικητιάτου φρούριον. Forte utriusque aroi commune Νικητιάτου nomen fuerit, alteri autem earum proprium Δακιβύζης, unde Νικητιάτων, plurali numero, noster posuerit.

Pag. 214. Προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης πάτρι. Verba sunt imperatoris, quibus offensus duritia Arsenii patriarchæ, sibi confitenti crimen et offerenti se paratum ad satisfactionem et pœnam canonicam, pœnitentiam et spem reconciliationis contra canones negantis, ait tempus esse recurrendi ad Romanum pontificem, ad quem videlicet agnoscebat antiquum jus esse provocandi ab iniquis iudiciis summorum etiam patriarcharum. Et modus loquendi significat viguisse adhuc illam, etiam in Græcia schismate a Latinis divisa, opinionem atque sententiam, quippe fundatissimam in sacro dogmate et in omni memoria ecclesiasticæ antiquitatis.

Pag. 216. Ἐκείνη δ' ἐκ νοθείας. Res hic narratur tam incredibilis ut mendum codicis primum legens suspicarer, nec inducere possem in animum uxorem despotæ Joannis, fratrem imperatoris, matronam ejus loci, non solum ex adulterio peperisse, sed palam viro tolerante educasse filiam spuriam, quæ postea, Joannæ scilicet ipso despotæ et fratre ipsius Augusto conciliantibus, Iberiæ principi collocata sit. Tantumne tam impune mulieribus ibi licuit? Verum confersens alios codices rem ubique constanter in eundem modum expressam reperi. Disertius etiam in Vaticano qui ubi de Joannæ despotæ castimonia dixisset: Ἐπήνθει δὲ καὶ τὸ σῶφρον ἐκείνη, ὡς οὐδέποτε ἀκουσθῆναι αὐτὸν κίτρι γυναικὶ χρήσασθαι ἢ τῇ ἰδίᾳ καὶ μίνη, subjungit: Ἄλλ' ἐκείνη οὐκ ἦν ὡς ἐκεῖνος (vides unde ducta sint illa interpretationis verba, *multum illi dissimilis*), ἀλλὰ καὶ θυγάτριον ἀπεγέννησε νόθον ἐκείνου στρατείας προσέχοντος. [P. 453] *At illa non erat sicut ille, sed et filiolam genuit notham illo bellis gerendis attendente*. Cæterum quod attinet ad hujus ex adulterio natæ puellæ nuptias 647 ab imperatore conciliatas cum Mepe Iberiæ principe, agnoscere in hoc licet artem politicam adhiberi solitam a Constantinopolitanis imperatoribus, delinendi barbaros, quibus expugnandis se impares sentiebant, nuptialibus pactis. Audiamus ea de re Cantacuzenum, l. I, c. 39, ubi agit de Mæsis affinitate conciliatis Andronico juniori: Μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐξημέρου καὶ φιλίως διετίθει πρὸς Ῥωμαίους τὸ ἐκ τῶν βασιλικῶν οἴκων γυναῖκας ἀγοῶσα ἑαυτοῖς. Περιμάχητον γὰρ αὐτοῖς τὸ τοιοῦτο. Et paulo post: Ὁ δὲ καὶ οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς εἰδοῦσι παρθένους τὴν ὄψιν διακρηπεῖς, οὐκ εὖ γυνοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀσήμεων γενῶν, ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκτρέφοντες, ὡς θυγατέρας ἑαυτῶν, ὅπως δίοι, τοῖς Σκυθῶν σατράπαις κατηγγύων. *Maxime vero ipsos deliniebat et conciliabat Romanis, quod ex imperatoria familia uxores nanciscerentur. Hoc enim ipsis in primis expetibile videtur et contentione quantavis emi dignum*. Post aliqua: *Id quod Romanorum imperatores cum intelligerent, virgines formæ præstantes, non modo legitime ex nobilibus natas, sed et ex parentibus plebei generis genitas, in palatio alebant, quas, ubi res posceret, filiarum appellatione*

honestatas Scythorum satrapis desponderent. Hæc ibi. Cujus moris exempla in hac nostra historia plura exstant. Sic enim supra p. 174 ad Chalauprincipem Tocharorum; Michael Palæologus imperator filiam suam notham Mariam mittit conjugem, quæ Chalau mortuo ejus filio et successori Apagæ nupsit. Et mox p. 180, Nogæ Tocharorum Occiduorum regulo alia ejusdem imperatoris filia notha Euphrosyne vocata collocatur. Sic denique hic dynastæ Iberorum puella adulterio uxoris despote Joannis nata conjungitur. Ut alia præteream multa similia.

Pag. 223. Cometa, cujus hic meminit Pachymeres, toto terrarum orbe spectatissimus et scriptorum illius ævi monumentis celebratissimus fuit. De illo enim agunt Theodor. in Vita Urbani IV; Supplementum Parisiense Rigordi c. 475; Villanius, l. vi, c. 7; S. Antonin. tit. 19 in fin.; Bernadus Guido in *Chronic.*; *Magnum Chronicon Belgicum*, in Urbano IV; Palmerius in *Chronic.*, etc. Relatorum ab his summam sic colligit Henricus Spondanus in *Contin. Annalium*, anno 1264 (nam eo annos hic cometa est visus), n. 8: *Cometes visus est, qui ab Oriente surgens usque ad medium hemisphæri versus Occidentem comam protrahabat, et Julio, Augusto ac Septembri mense fere a solstitio æstivali usque ad æquinoctium autumnale) insigni magnitudine fulgens, ac speciem ingentem edens, omnes mortales in sui admirationem adduxit, in Græcia et Syria præsertim, ubi etiam cum horrore mortali visus dicitur.* Hactenus Spondanus ex prisicis auctoribus, quibus contrarium noster Pachymeres affirmat, dum hic scribit *ex occidente in ortum effulsisse a vere usque ad autumnum.* Græca sic habent: Ἀστὴρ κομήτης ἐκ δύσεως 648 κατὰ τὸ ἑσθρινὸν ἐξέλαμπεν ἐξ ἧρος εἰς φθινόπωρον. In duobus a reliquorum quos nominavimus indicio recedit. Prius est, quod ab Occidente versus Orientem motum cometem dicat, alterum a vere usque ad autumnum, cum illi contra testentur ab Oriente in Occasum processisse, et circa solstitium æstivum cœpisse apparere. In hac controversia ut facile astipulemur pluribus contra unum, facit quod etiam aliunde comperimus Pachymerem παχυμέτερον in hujus cometæ observatione versatum. Id enim testificatur quidam eruditus, ut apparet, ejus lector, qui codicem hunc ipsum, quem fundam editionis habuimus, oculis subjectum habens tenere se non potui quin e regione hujus loci ad marginem adscriberet rubrica hæc, ipsa verba: Ὁ δὲ τοῦτο παριστορεῖ. Ὁ γὰρ κομήτης ὡς ἡμεῖς αὐτωπτέυσσαμεν, ἐξ ἀνατολῆς τὴν κίνησιν ἐποίητο, περὶ ποῦ τὰς Ἰάδας φαινόμενος. Ἦν δὲ καπνώδης, δίχα διαιρούμενος· οὐδὲ τοῦτο παριστορεῖ. Ἴσως δὲ βορείωτερον ὁ γὰρ βοῦς τῶν βορείων ἄστρων, εἶπου καὶ αἱ Ἰάδες Hæc sine Latine sonant: *Aliter hoc ac revera se habuit refert historicus. Nam cometa quo de agitur, prout nos propriis oculis [P. 454] observavimus, ab Oriente movebatur*

A circa Hyadas apparens. Erat autem fumosus, divisus bifartam. In illo quidem haud aberrare a vero dixerim, quod in boreali parte indicat apparuisse: Taurus enim, in quo sunt Hyades, boreale signum est. Hactenus censura marginalis; quæ quod ait indicasse Pachymerem in boreali parte cometem apparuisse, e titulo capitis sumptum est, ubi in Græco legitur περὶ τοῦ φανέντος κομήτου ἡ βορρᾶ quibus congrue c. 25 initio scribit noster, Macedonibus et Thracibus ad Septentrionem Constantinopoli obversis visum esse cometem infausta minari. quas minas postea sultan Azatinus, qui provinciarum illarum vestationi causam dedit, in rem denuxerit; quæ significant in septentrionali cæli parte cometem visum. Porro hac nota obitex colligo codicem hunc quem Barberimum a postetiori possessore dieimus, e Græcia delatum in bibliothecam Urbani VIII τοῦ μαχαρίτου, videri ex primis fuisse qui per urbem Constantinopolim vulgati sunt ab ipso auctore suam historiam edente, viventibus adhuc multis qui rerum hac historia narratarum αὐτόπται fuerant; quorum unus lapsus historici in relatione hujus phænomeni ex suo aculato testimonio redarguere potuerit. Qui idem quod verbum in titulo capitis positum nomine auctoris ipsius citat, ut vidimus, argumentum nobis suggerit opinandi titulos capitum ab ipso Pachymeres inditos et conscriptos, ut in Barb. codice et inde in hac editione nostra Græca comparent, fuisse, contra quam suspicari forte aliquis posset ex eo quod in Allatiano codice alioqui optimo et perantiquo non legantur. Suadet hæc mentio nobilis cometæ, et tempus quo hæc scribebam mense Aprili anni 1665, similibus phænomenis suspensum, ut hic aliquid de cometis dicam ab his quinque 649 retro mensibus magna passim hominum admiratione et exsoectatione spectatis. Prior mense Novembris superioris anni 1664 cœpisse apparere dicitur; sed a paucis tunc notatus, mense Decembri celebritatem est adeptus, tota tunc Europa, prout e scriptis undecunque vulgatis intelligitur, observatissimus. Vidimus et nos illum Romæ sæpe otioseque cum his ter ulnarum coma, orbe stellas primæ magnitudinis ad oculi judicium æquante, fulgore subpallido micantem, cursu errantem desultorio, mutatis in dies locis. Scripsere de illo plurimi hujus ævi præstantes astronomi, qui mea nomenclatiæ non indigent, fama sua clari. Duos tamen memorabo instinctu grati animi, quod ii suos mihi ejus argumenti commentarios donarunt, D. Joannem Dominicum Cassinum et R. P. Jacobum Grandamy soc. nostræ, quorum illo Romæ, hic parisiis suas de isto cometa lucubrations ediderunt. Addam universam ejus observationis historiam pauci comprehensam a nostris mathematicis Ingolstadiensibus, qui ad me miserunt: Anno 1654 cometa exeunte Novembri, ut aliunde nuntiatur, jam exortus. Ingolstadii 18 Decembris 6 mat. primo nobis visus est, infra tropicum Capri-

corni sub rostro Corvi, barba directe a sole versus occasum hiemalem protensa et late qua terminabatur diffusa. 19 nubes. 20 Dec. intra Craterem et Corvum. 21, 22, 23, 24 nubes. 25 Dec 4 mat. infra ventrem Hydri, qua ei Crater insistit, sub eod. trop. comparuit. Caput hae die apparenti diametro fere par Veneri, barbam albicanti luce splendidam ad 30 gradus evibare visum, 26, 27, 29 nubes. 30 Dec. 9 vesp. in Lepore velut crinitus apparuit : nam ob lunæ viciniam cauda videri non potuit. Porro eundem hunc cum priore cometa esse, confirmant observationes Trident. quæ 38 Dec. eum prope Canem majorem, ceteriori quam initio motu progressum ex matutino vespertinum, ex barbato caudatum evasisse testantur. 31 Decemb. inter Lepprem et Eridanum, jam multum supra Tropicum evectus conspiciebatur. Anno 1665 1 Januarii, 12 noctis, ad australem, et eadem die 9 vespertina ad borealem Eridani ripam constili. 2 Januarii prope os Celi. 3 Jan. Ceti mandibulam attigit, syrma Orienti obversum trahens. 4 Jan æquatorem superavit. 5 Jan. 6 vesp. in caudæ medio prope nucleum cometæ lucida Ceti, Menkar dicta, clare resplenduit. Quid etiam Leodii, Olumucii, Viennæ, Mantuæ, Pragæ, Lucernæ, Tridenti sub idem tempus observatum est, Unde gollici potest cometam hunc carere parallaxi sensibili adeoque luna inferiorem non esse. (P. 455) Quantum vero supra lunam elevatus sit, ob parallaxium inconvuludincm evidenter demonstrari nequit. 6, 7, 8, 9, 10 Januarii per caput Ceti tarde progressus, 11 prope anteriores Arieis pedes comparuit, cauda brevior versus oculum Tauri exporrecta. 12 Jan in genu Arietis. 13 et deinceps usque ad 4 Februarii tentius in dies inter pectus Arietis et Linum

650 Piscium progressus, corpore multum imminente ac syrmate breviori effulsi. 4 Februarii postremo caudatum licuit instrumentis observare. Visus tamen porro nobis est intar stellæ nebulosæ 5, 7, 40 et 11 Februarii inter cornua Arietis et Linum Piscium. Deinceps vero etiam ab acutissime videntibae deprehendi amplius non potuit. Hinc constat cometam hunc maximam zonæ torridæ partem perlustrasse, adeoque majori Africæ et magnæ Asiæ ac Armeniæ parti, nunquam, tamen Europæ verticalem incessisse. Hactenus astronomi nostri Ingolstadienses de priori cometa. Posterior circa Kal. Aprilis ostentandi sui fecit initium contrario priori exortu et motu, cauda longiori densiorique, de quo videnda quæ cum alii alibi viri doctissimi, tum iidem prius memorati Cassinus Romæ, Grandamy noster Parisiis in lucem ediderunt. Desiit apparere a sole absorptus circiter diem 19 Aprilis, quo die eum S. D. N. Alexander VII hic Romæ in Basilica S. Petri solemnissima cæremonia B. Franciscum de Sales e piscopum Genevensen rite sanctorum albo ascripsisset, visa mihi est hæc συγκοπία novi indigeti superum choris inserti et evanescentis cometæ argumentum non illepidum epigrammatis, et remissime libenter e tristitia morosæ occupationis in non

A intempativum [Iusum, his exemplo versiculis pangendis :

Cum superum, Franciscæ, tibi tribuuntur honores,
Abscondit letricum sponte cometa jubar.
Erigor augurio ; nec jam portenta minasque
Tot crinitarum duco timenda facum.
Averruncus adest noxarum, et sancta sacerdos
Qui novus ingreditur monstra luenda piat.
Sume animos, cæti spatris exterrita tellus :
Stat tibi certa salus, dum tenet astra Sales.

P. 229 *Fatum iriste*. Græce μοῖρά τις δυστυχῆς. Fati mentio, si cui hoc loco et aliis hujus operis similibus videatur ullam affinitatem habere cum pravo et hæretico dogmate libertatem humanam sui compotem negante, rejiciendum esset cum cæteris erroribus hujus scriptoris. Vide quæ monimus ad p. 104 et p. 159.

P. 251. Oratio imperatoris hoc capite relata obscurissima in Græco est. Vaticamus paraphrastes pro ea quod voluit supponit. Ego conjectura mentem auctoris, ut spero, assecutus partim versione, partim, ubi aliter non potui, paraphrasi eam exposui quam potui clarissime.

P. 257. *Noctu post finem hymnodicæ*. Nam, ut in Glossario verbo ἀκάθιστος ianvimus, tota nox patriarchæ, clero, imperatori et populo stantibus illo festo pervigilabatur, continua decantatione psalmodum et hymnorum, quæ ut tandem sub diluculum desiit, hunc loco et tempore captato accusator Arsenii libellum delationis obtulit Augusto.

651 P. 259. Vox ἐκκλείοντο emendata a me est ex conjectura, cum eod. B haberet ἐγκλείοντο, A vero ἐκκλίνοντο, Vaticamus porro libertate solita pro eo verbo poneret ἀποστήσονται. Sententia vero loci manifeste postulat ἐκκλείοντο.

P. 261. *Imperatori tribui principem locum in cognitione rerum ecclesiasticarum*. Jam monui in Glossario verbo ἐπιστημονάρχης cognitionem istam meri fere testimonii, non jurisdictionis aut decisivæ potestatis esse. Sic enim Constantinus Magnus Nicænæ, Marcianus Chalcedomensi, alii aliis imperatores synodis intervenerunt, missis etiam, cum interesse ipsi non poterant, delegatis a se ; quod in recentioribus quoque conciliis, puta Tridentino, servatum soimus, ut in eo legatis imperatoris, regum ac cæterorum principum sæcularium, locus tribueretur non cum jure ferendi ad dicionem dogmatum suffragii, sed ut testes essent actorum primique cognoscerent vulganda postmodum in populos, interimque auctoritate ac potestate principali libertatem, securitatem, otium decernentibus Patribus facerent. Sic in collatione Carthaginensi, ubi causa Donatistarum tractabatur, cum *episcopis ingressus est* (verba sunt epitomæ Baroinanæ Spondani ann. 411 n. 4) *etiam Marcellinus in locum ad collationem paratum, qui quidem non solum tribunus militaris erat, sed et notarius, hoc est a secretis imperialis, ut constat ex titulo epistolæ catholicorum ad ipsum ante collationem scriptæ. Nec tamen in illa*

collatione iudicis simpliciter sed cognitoris nomen præ se tulit. Ita enim nominare consuevit antiquitas iudices sæculares, quorum arbitrio cuncta disponentur, sed ita ut integrum indicium episcopis relinquerent, nec aliquid ipsi sibi usurparent nisi quod ad pacem ac quietum congressum pertineret, utque in omnibus pacta conuenta conservarentur, in quibus rite ordinandis eidem interloquendi facultas esset; atque demum cujus alterutrius partis potiora jura essent, ex æquo pronuntiare deberent. Ut de his omnibus constat cum ex ipsis actis præsentis collationis, tum ex aliis diversarum synodorum, ac præsertim œcumenicarum gestis. Ita Baronius apud suum epitomatores. Ex quibus cuius esse planum poterit qualenus se extendat hæc ἐπιστημοναρχία, princeps cognitio rerum ecclesiasticarum laicis principibus concessa per canones et antiquum usum, de qua hic mentio.

P. 272. *Cui se ipsum manu propria Athanasium inscripserat.* Athanasius nomen erat quod Andronicus iste Sardensis episcopus assumpserat, cum abdicato episcopatu monasticum habitum induerat, prout superius narratum est c. 18 l. 11 Porro is speraverat fieri posse ut, suæ istius monasticæ professionis abolita memoria, in cœtum, ut prius, episcopatum admitteretur: nec enim erat facile rem sub paucis actam testibus probare. Verum prolata epistola quam ipsius esse nota manus proderet, cujus 652 in titulo more antiquo suum præscribens nomen Athanasium se ipse pro Andronico vocaverat, argumentum id irrefragabile visum monachus Andronici, cui nec ipse qui ei favebat patriarcha resistere ausus, conatum remisit iuvandi ejus, qui sua se ipsa scriptura convinceret.

P. 281. *Sinistra de Germano iudicia.* Hoc loco Pachymeres inter enumerandas odii popularis in Germanum causas unam ex præcipuis omittit, quod paci Ecclesiarum studeret, unde postmodum ab imperatore Romam legatus negotium concordia ibi confecit, prout Noster narrat p. 384. Quare ad hoc totum conciliationis Ecclesiæ Græcæ cum Latina negotium vel plurimum ipse contulit. [P. 457] Nam et in concilio Lugdunensi comparuit, ut in ejus sacræ œcumenicæ synodi Actis notatur sess Porro antequam ad hæc adhiberetur, observerat videlicet imperator propensionem ejus ad Latinos, observaverant et alii, qui addicti schismati ob id ipsum cum pessime oderant et eidem postea imputarunt quidquid in hoc genere contra eorum votum contigit. Anonymus ineditus, cujus exemplum exstat apud ill. Allatum in opere *De translationibus episcoporum*, spiritu schismatico æstuans, hæc scribit: Ὁ Ἀδριανουπόλιως Γερμανός, ὁ ἐπικληθεὶς Μαλχουτζᾶς, ὃς καὶ λατινῶρων γέγονε καὶ κατὰ τῶν εὐσεβῶν διωγμῶν ἐκίνησε μέγαν. *Adrianopoleos Germanus, cognomento Malchutzas, qui et cum Latinis sensit et contra pios (immo impios schismaticos) persecutionem movit magnam.*

P. 282 *Germani allerius.* Fuit hic retro quintus

A in serie patriarcharum Græcorum. Eam Germanus Adrianopolitanus successit Arsenio, Arsenius Manueli, Manuel Methodio, Methodius Germano Nauplio. Hunc potius ut hic innui putem quam alium longe antiquiorem, sanctum Germanum scriptis editis motum, qui anno Christi 714 Kal. Augusti Joanni Constantinopolitano patriarchæ successit, suadet adjunctum μακαρίτης, quod de mortuis non vetustissimæ memoriæ a Græcis usurpatur.

P. 296. Μη ἔφη, μη θύγη. Verba sunt ex S. Paulo ad Coloss. c. 11, v. 21, quæ Græci usurpabant in occasionibus aversandæ communionis eorum quos heterodoxos aut schismaticos putabant. Sæpius usurpantur in hac historia; de quo semel admonuisse satis visum est.

B P. 304. Illa Græca verba ὅσα καὶ ἀσφαλῶς ἀποφύνασθαι, quæ secure ostenderentur, utcunque Latina reddens expressi: erant enim in utroque optimo codice, licet ea Vaticanus, ut pleraque non intellecta sibi, transiit. Cæterum fateor me haud satis percipere quid velint. Nisi forte significant Germanum liberaliter largiri solitum egentibus ex iis quæ in manus et potestatem ejus veniebant, nisi talia essent quæ peculiaribus ex causis donasse invidiosum esset. Puta si cum ipse episcopus aut patriarcha fuit, ex oblationibus ad se delatis ea daret consumenda 653 pauperibus, quæ qui offerrent appendi tholis sacris aut in thesauro ecclesiastico servari voluissent, moleste laturo si ea teri manibus et consumi usu egentium viderent.

C P. 311. Μαρυανθηνοῦ θρηνητήρος. Alludunt hæc adagium vetus, cujus mentio fit versu 686 Stromatei proverbiorum antiquorum apud Andream Schotium nostrum in collectione Græcorum Parœmiastarum. Versus illic sic sonat:

Μαρυανθηνῶν μέμνησο θρηνητηρίων.

Origo forte adagii fuit quod apud illam Maryanthenorum gentem funera ambiciosius celebrarentur, mœstissimo cantu, tibiis et id genus organis adhibitis. Unde in proverbium abierint Μαρυανθηνοῦ θρηνητήρ et Μαρυανθηνὰ θρηνητήρια.

P. 313. *Athanasio Audita.* Dixerat paulo ante hunc fuisse Alexandrinum patriarcham. Hic videtur successione Nicolao, cujus mentio est libri hujus c. 9. Ex hujus capituli verbis habemus Pachymeri σύγχρονον et familiarem fuisse quemdam Athanasium patriarcham Alexandrinum, qui sine dubio is fuerit cujus hortatu se Pachymeres ipse profitetur, in titulo paraphrasis suæ ad epistolas Dionysii Arcopagitæ. [P. 458], opus illud agressum. Hoc ideo monui, quia video nostrum Antonium Possevinum putasse ibi nominari magnum Athanasium; de quo si ageretur, recte juberet Possevinus deleri illam inscriptionem ut mendacem.

P. 314. Si hoc capite et alibi hoc libro noster historicus parum reverenter loquitur de monachis Græcis, offendere catholicum lectorem non debet, cum li plerique schismatici fuerint et Romanæ Eo-

olesiæ Latinoque nomini infensissimi, quos potius a Græco et schismatico scriptore ut turbulentos et contumaces traduci, pro testimonio causæ orthodoxæ favente accipiendum est.

P. 316. *Georgio Acropolitæ*. Habemus hujus eruditissimi viri historiam et chronicon; scimus ex aliis multa de ejus vita et rebus gestis, nec tamen uspiam invenimus idoneum fundamentum illum insimulandis laxioris conscientiæ. Quare suspicor ex odio in eum schismaticorum hanc calumniam natam. Cum enim ille homo pereruditus et recti ac liberi judicii ex lectione Patrum veterum, uti et Veccus, agnovisset causam Latinorum, quos sine causa sui Græci aversarentur, justiore esse, uti et fidem circa dogma de sancti Spiritus ex Patre Filioque processione orthodoxum, totus ex animo incubruit in negotium conficiendæ pacis Ecclesiarum, fidelem in eo ac non parum utilem operam imperatori navans. Qui et in solemnibus legationibus ad Gregorium X papam eum inter sæculares principem misit, ut Pachymeres docet, p. 384, et eundem cum ex patriarcha Germano comparere vice sui in Lugdunensi concilio voluit, ut ex Actis ejus concilii sess. 4 constat. Hinc videlicet exosus hic schismaticis non modo contumelias ab iis, sed vexationes etiam gravissimas est passus, post Michaelis 654 Palæologi mortem prævalentibus apud Andronicum infensus paci. Qui postquam eam ab illo abruptam abrumpendamque curarunt, etiam ei suaserunt ut Acropolitam, unum ex columinibus catholicæ partis, in carcerem conderet. Istam ille injuriam quam forti animo, quam invicta constantia tulerit, docet epistola Demetrii Raulis Cabacis ad filium Manuelem Græce, sed stylo semibarbaro scripta, ex qua nuper edita ab ill. Allatio, (in doctissimo opere *Exercitationum in Creyghtonum*, p. 616 et seq.) auctoris verbis, ut ab eodem viro magno Latine redduntur, referam plane heroicum hujus viri factum, quo abunde purgabitur calumnia hic et impacta laxioris conscientiæ. Sic igitur ait: *Post multos elapsos annos, cum adhuc senior (Georgius Acropolita hic noster) in exilio et carcere perduraret causa legationis propter unionem cum catholica Ecclesia, alloquitur imperator D. Andronicus filium illius cæterosque senatus principes, ante eum in consilio assidentes. « Principes, videturne vobis bonum ut magnum logothetam huc adductum pertentemus, an nobiscum conveniat? post tot carceris et exilii annos forte nobis obtemperabit, et conjunctis sententiis nobiscum concinet in hoc Ecclesiarum discidio. et vitabit rerum asperitatem et quod ter tanto melius est, libertate perfruetur, et addecentiori cura illius valetudini indulgebatur. » Omnes uno ore responderunt, « Bonum est, domine, et executioni mandetur. Imo jussa tua nulli noxia sunt. » Sic itaque cum respondissent, imperator mandavit ut adduceretur; eoque præsentem, ut mitius negotium disponderetur, sic exorsus est orationem imperator: « Agnoscisne principem illum, quisnam ille sit? » Et digito monstravit filium*

A ejus. Respondit ille imperatori, « Non agnosco. Si quid vero argumentari et conjectura persequi datur ex loco in quo considet, princeps est tui sancti imperii honoribus decoratus. At quisnam ille sit nondum capio. » Respondit imperator, « Filius tuus est, dominus Theodorus magnus legota. » Abjecta omni cunctatione filius assurgens nudato capite patrem aggreditur, et salutem ultro citroque pater et filius sibi dederunt. Tum rursus imperator orationem ad eum direxit: « Magne logotheta, res ita ceciderunt coegerunt que ut tibi hæc tristia in magnum malum evaderent. Quare [P. 459] modo visum est mihi et hisce rerum gubernatoribus, ut te huc adductum alloqueremur de ea re quæ nobis bona atque honesta videtur, si tamen tua voluntas non abnuat nos audire, ut una mente atque sententia nobiscum convenias circa Ecclesiæ dissidia. Hoc enim mihi et filio tuo magno logethæ bonum reputatur et decens, ut nobis obtemperes omnia et vulnera ac tristia, quæ necessitate temporis in te illa suat, sanabimus. » Hic porro ad imperatorem ita effatur: « Sancte domine, quæcumque ad me enuntiasti percepi. Verum nunc respondeo et refero quod mihi in animo fixum est. Justius est et æquius ut sancta 655 regia tua majestas mei domini imperatoris patris tui sententiam subsequatur, et filius meus dominus Theodorus meam, quam nos vestram. » Et nihil ultra retulit. Sed nec qui imperatoris nutus secundabant principes, nec ipse imperator verbum expressit, justitia, ratione, generositate et magnificentia in ruborem suffusi, omnia sequidem, dummodo justum ac decens salvum esset, nihil reputabat. Hæc ibi: *C* quæ videat et judicet æquus lector an sint hominis κατημελημένως τῶν εἰς συνέδριον ἔχοντος, minimum pensi habentis in rebus gerendis quid fas et officium moneret quod falso videlicet ei Noster imponit hoc loco. Sed ne culpam videamur suspiciosus ageris cum Pachymerc, qui quod alias fuerat notare patuerit, cum mutabiles sint mores hominum, dicamus sane, si negligentior rationum officii vixit unquam Georgius Acropolita, tum necesse est id fuisse quando addictus adhuc schismati adhærebat erroribus Græcorum: postea quidem quam Ecclesiæ Latine reconciliatus est, tantum profecisse illum apparet ut culmen ipsum apostolicæ perfectionis attingisse videatur.

P. 317. *Eudocia magno apud urbem domino elocata est* Quis iste magnus dominus in urbe? Inferius, p. 328, scribitur de Joanne duce, cum obsessum in urbe cui nomen Patræ, cum noctu fugisset venisse Thebas, et ibi reperiisse magnum dominum, τὸν μέγαν κύριον. Sic vocatum apparet Thebarum principem Latini generis. Dicit ergo potest Eudociam tertiam filiam Lascaris Augusti magno domino principi Thebarum, hujus forte quem Joannes dux ibi reperit patri aut patruo, fuisse collocatam, matrimoniumque id celebratum in urbe Constantinopoli, ubi tum is princeps fuerit in camitatu imperatoris Latini rerum illico potentis, ita ut τὸ κατὰ τὴν πόλιν ad locum nuptiæ-

rum sit referendum, non ad magni domini potestatem, quasi is eam in urbe Constantinopoli exerceret ei dominando, sed quod ibi degens titulo sui peculiaris domini alibi siti, nempe Thebis, insigniretur. Pari exemplo ipse hic imperator Michael unam e filiabus Theodori Augusti Maio Belicurtio principi Peloponnesio conjunxit, alteram comiti Vintimiliæ Genuensi, ut vidimus l. III, c. 6. Istis porro principatibus per Orientem ex ruinis imperii Romani subnascentibus suæ quædam propriæ appellationes erant, quas ab imperatoribus se accepisse gloriabantur. In quo affectabant antiquissimos quosque allegare privilegiorum et honorum istiusmodi largitores, more hominum sua semper facere augustiora satagentium. Itaque ad Constantinum usque Magnum quidam retro nitentes in etsi jactatione pertingebant, auctorem illum suis majoribus talium fuisse nominum ferentes; quod etsi ridiculum dictu, cum Constantini Magni ævo nec longe postea istæ adhuc minutæ dynastiæ constitutæ fuissent, haud tamen aspernatus est Gregoras, apud quem hæc legimus l. VII, p. 109: 656

Ὁ δὲ Ῥωσσικὸς τῆν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκληρωταὶ Κωνσταντινοῦ. Ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ Πρίγκιπος, ὃ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ Ἀθηνῶν ἀρχηγὸς τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὃ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὃ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ βῆγος, καὶ ἄλλοι ἄλλα. *Rossicus statum et dignitatem præfecti mensæ a magno sortitus est Constantino, Peloponnesiacus vero principis titulum, Atticæ autem et Athenarum dynasta nomen magni ducis* (P. 460). *At qui Bœotix et Thebis præest, magni primicerii titulum obtinuit, uti et regis, qui magnam insulam Scilizæ habet in potestate, et alii alia.* Ita ibi Gregoras, qui paulo post addit de Thebano dynasta quæ singulariter ad rem nostram faciunt: Τὸν γὰρ τοὶ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου, μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβὴν. Videtur velle usu et vulgi corruptione tunc invaluisse ut dux Thebarum, qui olim magnus primicerius esset dictus πριμικηρίος, sensim compendio κήριον *cerium* pro primicerio vocitatum, ac denique in voce κήριος secundam litteram mutatam, ut κύριος pro κήριος diceretur, et adjuncta quam semper habuit appellatione magni. μέγας κύριος, *magnus dominus*.

P. 324. Videri potest hæc scribens Pachymeres in animo habuisse illos versus Euripidis:

Φιλεῖ τι πόλεμος οὐ πάντ' εὐτυχεῖν,
Ἐσθλῶν δὲ χαίρει πτώμασιν νεκρῶν,
Κακοῦς δὲ μισεῖ. Τῆ πόλει μὲν οὖν νόσος
Τόδ' ἔστι, τοῖσι δὲ κατθανοῦσιν εὐκλείς.

P. 334. Ἄλλως ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμῶς λιτεῦσιν. Fateor hic clare non dici Deum invocatum a despota, quod tamen in interpretatione posui. Conjecturam tamen non vana est id quoque verbis illis παρακαλεῖν et λιτεῦσιν significare

A voluisse μυστηριώδη hunc quemdam et lucifugam scriptorem, sensa sua in suæ mentis penetralibus introspecti potius quam signis expressa intelligibilibus exstare in suis paginis gaudentem, præsertim cum alias Joannem despotam impense a religione commendaverit, et mutatio quæ contigit, divini auxilii non frustra implorati fidem fecerit.

P. 340. Εὖ γὰρ Ἰρακλείτῳ εἰρησθαί. Ad intellegendam hanc Heracliti sententiam, quam Noster suos indulgens σκοτεινῶ γενίῳ, Heraclitea prorsus obscuritate hic involvit, fateri debeo lucem mihi opportune prælatam a paraphraste Vaticano, qui hunc locum sic exprimit: Καθὼς γὰρ Ἡρακλείτης ἔλεγε, τὰ πράγματα ἐν ῥοῇ καὶ ἀπορόρῳ. Ὅσπερ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοῦ παρέρροντος βέβηματος δις βᾶσαι τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνδὸς ὕδατος, οὐδὲ στάσιν εὐρεῖν ἔνεστι τῶν πραγμάτων δίκην ἀεὶβῆρου βέβηματος παρατρεχόντων. Hæc ille; quorum auxilio confido me 657 verum auctoris sensum interpretando expressisse. Mitto quærere unde istas Diogeni Laertio (quod quidem repererim) ignotas Heracliti et Cratyli gnomas hauserit Pachymeres; qui utique vidisse multa potuit monumenta Græcorum, quæ nos latent: et tuisse diligentem antiquitatis investigatorum satis apparet.

P. 342. *Monasterio Deo, qui est, sacro (nam hæc erat peculiaris domus ejus nuncupatio)*. Græce: Τῆ μονῆ τοῦ ὄντος Θεοῦ (τῷ γὰρ ὄντι κυρίως προσανέκειτο). His, ni fallor, significatur, istud in quo Blemmidas debebat, monasterium peculiariter nuncupatum fuisse Θεῷ τῷ ὄντι. Alluditur ad illud Exodi, III, 14, juxta LXX, Dei ad Moysen Ἐγὼ εἰμι ὃ ὄν. (P. 461) Unde est et Apoc. I, 4: Χάρις ὁμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὄντος, etc. Proprius nimirum character naturæ Dei, quatenus comparatur cum creatis, est semper et necessario existere. Huic ergo principi quasi Dei attributo singulariter dictum voluerat Blemmidas suum monasterium.

(P. 483). P. 342. Εἰς περιποίησιν τε. Agit de centum libris auri (nam Vaticanus diserte habet ἑκατὸν λίτρας χρυσοῦ) quas Blemmidas testamento legabat monasterio, in quo degebat, εἰς περιποίησιν, quæ tamen summa post ejus mortem, nulla ratione testamenti habita, προσανετίθη τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰς περιποίησιν, ut paulo inferius dicitur hoc eodem capite. Qua notione usurparet Pachymeres in [his duobus locis vocem περιποίησις, quærenti mihi occurrit Hesychius qui σμὸν πλεονασμὸν eam interpretatur. Nam in ejus lexico sic legimus hodie: Ἡερισποίησις, πλεονασμὸς, κτήσις. Forte alias legebatur πλεονασμὸς κτήσεως, abundantia possessionis, novum bonum accedens ad prius parta, et augmentum superveniens possessioni antiquæ, velut adventitium peculium veteri patrimonio superadditum. Id erudite vulgatus interpretæ Ephes. I, 4 expressit vocabulo *acquisitionis*. Quod ibi κυρίως, in stricta proprietate, sumendum, ut sonet quidpiam superadjunctum antea quæsitis. Quare frustra argutatur novator interpretæ

et qui eum laudat Henricus Stephanus in The-
sauro Græcæ lingnæ, dum instincti uterque libi-
dine calumniandi veterem usu Ecclesiæ probatam
Novi testamenti versionem, contendunt περιπολη-
σιν illo Apostoli loco sonare *assertionem* sive *vindi-*
cationem, quod quam sit ineptum patebit ex consi-
deratione verborum sancti Pauli. Sunt autem hæc:
"Ὁς ἐστὶν ἀρβάνων τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπο-
λότρωσιν τῆς περιποιήσεως. Quæ sic vulgatus
vertit: *Qui (nimirum Spiritus sanctus) est pignus*
hæreditatis nostræ in redemptionem acquisitionis.
Nempe, ut enarrat Chrysostomus hunc locum, his
qui fidem et charitatem habent, jam nunc datur
jus ad hæreditatem, cujus representatur pignus
et arrha: quin et ejus quasi substantia confertur
infusione gratiæ habitualis, qua constituimur filii
Dei. Desunt tamen nobis adhuc multa ut perveniamus
ad perfectionem speratæ felicitatis. Gratia
igitur **658** habitualis κληρονομίας, *hæreditatis* vo-
cabulo signatur: dona autem nondum habita
necessaria perducendis nobis ad finem ultimum con-
summatæ beatitudinis, περιποιήσεως, *acquisitionis*
indicantur verbo. Ista dona velut in aliena manu
posita redimenda nobis sunt, hoc est emerenda et
impetranda bonis operibus et precibus. Ne autem
desperemus ea impetrare ac promereri nos posse,
datur nobis (P. 484) eorum præsens pignus san-
ctus Spiritus, idemque efficacissimus adjutor ad
operandum quod a nobis exigitur, ut plenam sa-
lutem assequamur. Juxta hunc sensum quam re-
cte cohærent verba Apostoli videt profecto pru-
dens lector; simulque intelligit quam nullam com-
modam sententiam efficiat Genevensis expositio.
Quæ est enim *redemptio assertionis aut vindictio-*
nis? At *acquisitionis*, hoc est, rei nondum posse-
sæe adjungendæ ad id quod jam habemus, facile
quivis perspicit fieri *redemptionem* posse, hoc est,
parari eam et quasi enim persoluto pretio idoneo.
Certe Latinis scriptoribus primæ classis *acquirendi*
verbum hanc ipsam quam exposuimus notionem
habet augmenti et additionis super prius possessa
cumulatæ. Cic. epist. 7, l. III: *Postea vero quam*
ita accepi, ita gessi imperia maxima, ut mihi nihil
neque ad honorem neque ad gloriam acquirendum
putarem. Idem in Catilin. *Nam mihi quidem ipsi*
quid est quod jam ad vitæ fructum possit acquiri.
Ut similia omitam multa passim obvia. Hæc satis
sunt ad evincendum contra cavillationes novato-
rum, veterem interpretem vulgatum non potuisse
melius exprimere vim Græcæ vocis περιπολησις
quam ei, ut fecit, opponendo vocabulum *acquistio*;
nec nos quod noster hoc loco historicus sic περι-
πολησιν attributum dicit, male declarasse verbis
illis in *augmentum foundationis*, etc.

(P. 461) p. 348. *Ne umbram quidem ullius mu-*
nitiunculæ. In Græco μηδὲ φρουρῶν σκιά. Hæc
alludunt ad vocem *μνηστῆρας* mox positam. Quæ
nomen quidem erat notæ urbis, de qua hic agitur.
Sed quod tam prope accederet ad vocem *μνηστῆ-*

ρα ut idem esse videretur. Sonat autem *μνηστῆ-*
ρα meridiem. Ibi latet antithesis ad σκιά *um-*
bram. Id etsi dictu parvum, admonuisse oportuit,
ne lectorem hic offenderet intempestiva et
ἀπροσδιόστος visa umbræ mentio.

P. 349. Ο δὲ Μόρτζης. Ut quæ hoc capite refe-
runtur intelligantur, repetendum ex superius apar-
sim narratis a Pachymere et ex Gregora est,
Joannem imperatorem, quem Pachymeres hic Du-
cam vocat, Cantacouzenus, in Præfatione *Historiæ*
Catazæ, cui Theodorus Lascaris prior dotale
imperium transmiserat, data ei in uxorem Irene
filia, filium et successorem imperii habuisse Theo-
dorum, Lascarim a matre dictum, nepotem Theo-
dori Lascaris primi. Huic desponsam Helenam
Asanis Bulgarorum regis filiam narrat Gregoras. l. II,
p. 13, cujus soror Mytzæ conjux fuit, ut nos docet
Pachymeres hoc loco, Mytzæ **659** et Theodorum
Lascarim συγγάμβρους vocans. Ex hoc Theodori
Lascaris secundi matrimonio natam Irenem idem
Joannes Ducas Theodori pater adhuc vivens Con-
stantino collocavit huic, de quo hic noster, qui
partem generis ex Serbia trahebat. Recte autem
vocat Constantini conjugem Irenem *ἐγγόνην* Asa-
nis, hoc est neptem, quippe ex Helena genitam,
Asanis filia.

P. 360. *Cardinales quæ vox*, etc. Pius II, oratione
ad cardinales, quæ exstat comment. l. IV, sic eos
compellat: *Vos veri mundi cardines, supra quibus*
militantis ostium Ecclesiæ volendum ac regendum est.
Ostium autem papa vocatur ut Christi vicarius, qui
de se ipso dicit Joannis, x, 9: *Ego sum ostium.*
Quod de aurohio scribitur ad cardinales misso ut
papam quo volebat imperator flecterent, accipe ut
scriptum a schismatico res Latinorum et negotia-
tionem quæ nunc inchoabatur conciliationis Eccle-
siarum infamare conante suspicionibus calumnio-
sis. Quare is auctoritatem in hoc quidem non ha-
bet, cui tuto inniti credendo prudens possit. Nec
opus orat imperatorem, haud alioqui prodigium,
pecunia emere consensum pontificis aut cardina-
lium in reconciliationem Ecclesiarum, quam illi
semper, ut etiam noster alibi non dissimulat, sum-
mis votis optaverant, ultro parati pro ea quidvis
pacisci. Ad impetrandum vero a pontifice ut Car-
oli regis adversum se expeditionem prohiberet,
quod facile crediderim præ omnibus voluisse Mi-
chaelem, satis ipse intelligebat fore verum suum
in pacem Ecclesiarum procurandam declarasse stu-
dium. Denique hic tantum qualicumque fide Pa-
chymeres affirmat oblatum ab imperatore cardina-
libus aurum, acceptum ab iis non asserit. Et
fuisse scimus aliunde illo ævo cardinales aliquos
tam sanctos, qui abstinentiam Fabricii, Samnitum
aurum aspernantis, in se desiderari non sinerent.

(P. 462) P. 361. *Regii archidiaconus cleri.* Sæ-
pius in hac historia Pachymeres indicat fuisse do-
mesticos colores principum. Sic superius, c. 22,
l. IV, scribit Josephum, antequam monachus fie-

ret, lectoris officium exercuisse in clero domestico dominæ Irenæ. Hæc fuit prior uxor Imperatoris Joannis Ducæ sæpius memorati in Historia Georgii Acropolitæ. Sic de Pinaca Heraclæota, capite mox 24, ibi narrat, quando ei ereptus honor est, ipsi alioqui debitus, consecrandi patriarchæ Josephi, datum in solatium ut in palatio sacris aperaretur; quæ res, ut ibidem patetur magnis auctoramentis quæstiosa erat. Sic et in aulis Christianorum Occidentalis Ecclesiæ imperatorum ac regum videmus templa ipsorum domestica suos item cleros et omnis ordinis ministros jam olim habere. Ut de aliis sileam, id prolixè docet Historia Sanctæ Cappellæ domus regis Franciæ dudum edita magno volumine.

P. 363. *Defuncti cadaver pro merito animæ, etc.* Satis hæc consentanea iis quæ Franci scriptores tradunt de morte 660 et funere sancti regis Ludovici, ex quibus compendio refert Spondanus anno 1270, num. 4: *Sacra ejus ossa carne denudata lotionè mundissima, pannis sericis eum aromatibus involuta, in loculo reservata fuisse, deferenda ad ecclesiam S. Dionysii, etc., Carnem vero et intestina, a suo nepote Philippo rege impetrata, a Carolo ejus fratre honorifice in Siciliam delata, et reposita in ecclesia Montis Regalis, monasterii ordinis S. Benedicti prope Panormum.* Huc respicit mentio a nostro facta *loculorum pretiosorum* in plurali numero: duo enim fuerunt, quorum altero S. Ludovici ossa in Galliam portata sunt, altero intestina et carnes in Siciliam translata.

P. 365. Verti argentum vivum ἄργυρον ὑγρόν χρυσόν imitatus Aristotelis interpretes, l. 1 *De anima*, qui sic Latine reddunt ἄργυρον χρυσόν. Quod et ὑγρόν recte a nostro dicitur: est enim humor liquidus, et liquor æternus, ut Plinius loquitur, *Nat. Hist.* l. xxxi. 1, c. 6 et 8, *guttis dividi facilis et lubrico humore confluentis.* Hydrargyri, quod vulgare hujus rei nomen scio, vocabulo abstini propterea quod cum hujus liquoris duplex genus sit ex Plinio ibidem, alterum naturale, alterum factitium, hydrargyri appellatio potius, ut ibidem tradit c. 8, factitio tribuitur. De priori vero hic agere Pachymerem, suadet ex effectu deprimendi fundi maris, quem ei tribuit consentaneæ iis quæ de eodem tradit Plinius loco jam laudato, c. 6, l. xxxiii, ubi sic scribitur: *Est et lapis in his venis (argenti), cujus vomica liquoris æterni argumentum vivum appellatur, venenum rerum omnium. Excit ac per-rumpit universa permeans tabe dira.* Ita ille; unde facile potest intelligi cur aptum judicatum sit exedendo perrumpendoque et sic altius excavando fundo portus, de quo hic historicus, qui gratiam inlisset a lectoribus, si distinctius modum enarrasset, quo hæc depressio fundi portus per argentum vivum facta est. Credibile quippe est peculiarem quamdam ad id artem et certas forte machinas adhibitas, quæ ignotæ hodie sint, usui futuræ si scirentur.

A P. 366. *Quia contungebat frequenti pontificum morte alios ex aliis papas fieri.* Vere hoc dictum. Nam per hæc tempora βραχυδιώτεροι, ut sic loquar, quam fere alias Romani pontifices fuere, siquidem Alexander IV sex tantum annos vixit, Urbanus vero IV tres, nec multo plus Clemens IV, Gregorius X tres cum dimidio, Innocentius V quatuor mensibus, Hadrianus V ses qui mense non toto, Joannes XXI novem mensibus. Nicolaus III non totis tribus annis. Sed et in hoc erat aliquid quo Græci agnoscere possent meliorem Ecclesiæ conditionem ac statum apud Latinos quam apud ipsos. Etenim cum minus fere crebras patriarcharum mutationes Constantinopoli contingeret fieri quam paparum Romæ, discrimen erat tamen, quod papæ mortis necessitate mutabantur, patriarchæ Constantinopolitani arbitrio imperatoris amovebantur et subrogabantur. Itaque paucis hujus principatus annis Arsenias mox hoc relegato Germanus, hoc detruso Josephus, post istum depositum Veccus fuerunt patriarchæ. Ut fere non minus Michaeli Palæologo conveniat, quod Ephræmius in catalogo patriarcharum Constantinopolarum de Isaacio Angelo scripsit:

Ἐκκλησίας ἔθιμα κινουργῶν, φύρων,
Ὅν μὲν καθίστας πατριαρχῶν ἐς θρόνον,
Ὅν δ' ἐξάγων αὐ, καὶ μόνη πραιρίσει.

C P. 368. *Verum illis ut non placebat — principi.* Hæc et quæ mox subjicit superbam, ingravam, contumacem Græcorum antistitum in schismate pertinaciam declarant; quos et se cum illis patria sentiens hic historicus traducit, dum obnoxios principi vili assentatione, contra mentem et sensum intimum, significasse ait sibi vel maxime (P 463) placere id ipsum a quo impotenter abhorrebant; quod immane quantum ab evangelica sinceritate ac generositate alienum est.

Ibid. *In semel adita possessione auctoritatis independentis, etc.* Per gradus ad istam usurpationem auctoritatis independentis Græci Constantinopolitani processerunt. Primum pertæsi Byzantins humilitatis, qua olim in ecclesiarum ordine infimo metropolitam Heraciæ Thraciæ superiorem agnoverant, ut ipse 661 ultra Pachymeres fatetur, p. 305, facile impetrarunt flagranti apud Constantini Magni gratia, ut in censum majorum ecclesiarum, quæ postea frequetius patriarchales vocatæ sunt, referrentur. Quem nemo ipsis honorem invidit, quoad sibi præscriptos in ejus usu limites perrumpere aut transilire sunt conati. Cum enim sacra Nicæna synodus locum ipsis quartum inter quinque majores assignasset, ipsi æquum consentes novam Romam est imperii sedem alteram etiam in ecclesiastica dignitate ἀμέσως, admoveri Romæ veteri nihil non moverunt quo assequerentur ut Alexandrino et

Antiocheno patriarchis, quorum ille secundus hic tertius a Romano patriarcha ab omni retro antiquitate numerati fuerunt, præponerentur, et secundum proinus a papa auctoritatis ecclesiasticæ gradum insisterent. Atque hoc ipsum palam primo petere non ausi, tantum expugnarunt, suum nacti tempus quo erat. Constantinopolim anno Christi 381 synodus coacta, ut ab ea decernerentur sedi Constantinopolitanæ τὰ πρεσβεία τῆς τιμῆς. Id universim et ambigue dictum cum longo tempore nemo putasset pertinere ad abrogationem Nicæni canonis, quo erat, ut diximus, secundus et tertius a Romana sede dignitatis locus Alexandrino et Antiocheno thronis rite sancitus, tandem in Calcedonensi magna synodo Anatolius Constantinopolitanus patriarcha magno ambitu obtinuit, frustra reclamantibus sedis apostolicæ legatis, ut statueretur Constantinopolitanæ sedi primum post Romanam locum esse tribuendum. Qua de re factus certior sanctus Leo tunc pontifex Romanus intempestivam ambitionem haud perfunctorie retudit, scriptis ad Anatolium litteris, quibus sic illum increpat: *Post illa itaque ordinationis tuæ non inculpato principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibi met contra canonicam regulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones sacrarum infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit et Antiochena Ecclesia proprietatem tertie dignitatis amisit, ut his locis juri suo subditis omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et unquam ante tentatis ita præveniris excessibus, ut sanctam synodum, ad extinguendam solum hæresim et ad confirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis congregatum, in occasionem ambitus trahas, et ut conniventiam suam tibi det impellas, tanquam rasulari nequeat quod illicite voluerit multitudo, et illa Nicænorum canonum per Spiritum vere sanctum ordinata conditio in aliqua unquam sit parte solubilis, etc.* Pergit enim ibi fuse S. pontifex pari gravitate prave attentatam castigere novitatem. Ac quoniam Anatolius sibi faventem Constantinopolitani supra memorati canonis interpretationem ambitio in 662 suæ prætendebat, hunc prætextum sic paulo post submovet: *Persuasioni enim suæ in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta subscriptio nunquamque a prædecessoribus tuis ad apostolicæ sedis transmissa notitiam qui ab initio suæ caducæ dumque collapsæ sera nunc et inutilia subijcere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet.* Post quæ quasi sententiam pronuntians ultimam et litem decretorie finiens, hæc addit: *Non convellantur provincialium jura prima-*

tum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitani fraudentur antistites. Nihil Alexandrinæ sedi, quam per sanctam Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis, nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruebat, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. (P. 484) *Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum prædicante beato apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paternæ constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior.* Neo contentus sanctus Leo ipsum Anatolium redarguere, scripsit ad Marcianum Augustum instantem orans ut auctoritatem operamque suam interponeret ad coercendum Anatolium ne sic in illicita prosilliret. Ex ista epistola, quas in ad Com. 57 numeratur, quæque in synodi Romana sub Bonifacio II ab Holstenio edita pag. 107 et seq. legitur, hæc sunt: *Apud Christianum et vere religiosum vereque orthodoxum principem loquor. Multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio. Atiam tamen ratio est rerum sæcularium, alia divinarum, nec præter illam Petram, quam Dominus in fundamentum posuit, stabilis erit nulla constructio propria. Perdit qui indebita concupiscit. Satis est quod prædicto vestræ pietatis auxilio, et mei favoris assensu, episcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicum non potest facere sedem: nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicænæ synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo odere, auxiliante Christo, fideliter exsequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, et ad me tendit reatum, si paternerum regulæ sanctionum, quæ in synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen spiritu Dei instruite sunt conditæ, me, quod absit, connivente violentur, et major si apud me unius fratris voluntas quam universæ domus Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticæ studere 663 concordie, et his quæ pacificæ congruunt unitati piissimum præstare consensum, precor et sedula suggestionem vos obsecro, ut ausus improbos, unitati Christianæ pacique contrarios, ab omni pietatis vestræ adicetis assensu, et fratris mei Anatolii nocturam ipsi, si perstiterit, cupiditatem salubriter, comprimatis. Annuisse porro sancti Leonis postulata Marcianum Augustum ipse sanctus Leo significat, alia post ad eundem epistola scripta, quæ inter editas, opinior, 60 est, et refertur in Collectione Romana Holstenii a p. 427. Incipit: *Litterarum clementiæ vestræ multiplex gratia debita a me veneratione suscepta est,**

et gratulanter agnovi quam piam curam Christianæ religionis, ut consuestis, habeatis, cum inter Domini sacerdotes eam vultis firmare concordiam, quæ et universali Ecclesiæ et divino apla sit cultui. Paulo post: Nam et vestra mansuetudo insinuationem meam tam libenter accepit, ut et semper scribere dignaretur, et hæc ageret, ut quæ nunc correctæ sunt vestræ gloriæ debeantur. Correctum esse jam testatur, cooperato in id Augusto, et revocatum quod temere Anatolius attentaverat perturbando ordinem sedium et Constantinopolitanam secundam a Romana numerando. Ex his apparet sententiam rescripti Marciani, quod non exstat, eam fuisse qualem, qui viderat, expressit Gelasius: *Probari sibi observantiam sancti Leonis de custodia canonum paternorum, et sibi placere ut et fides Nicæna suam obtineat firmitatem et privilegia Ecclesiarum illibata permanerent.* Qua re deterritus Anatolius humiliter et obnoxiæ sancto Leoni scripsit significans se desistere a proposito. Exstat hæc epistola in Collect. Rom. a p. 132, ex qua hic exscribam quæ ad demonstrandum quod dixi pertinent. Primum ibi profitetur universim se, quæcunque imperata ei forent Romani pontificis litteris, paratum esse obedienter exsequi; in quo inest tacita declaratio revocati prioris sui consilii circa desiderium gradus secundi post Romanam sedem, quod id clare improbatur in sancti Leonis scriptis ad se litteris viderat. Ejus hæc verba sunt: *Nam penitus absit ut ego eis, quæcunque mihi fuissent mandata per litteras, adversarer.* Deinde distinctius circa factum, de quo agebatur, excusat in hunc modum: *De his autem quæ Constantinopolitanæ gratia sedis sancita sunt in Chalcedonensi nuper universali synodo, pro certo beatitudo vestra hæc habeat, nullam esse culpam in me, homine qui semper otium et quietem, in humilitate me continens, ab ineunte mea ætate dilexerim: sed Constantinopolitanæ [P 465] Ecclesiæ reverentissimus clericus est, qui hoc habuit studium, et istarum partium religiosissimi sacerdotes, qui in hoc fuere concordæ et sibi pariter adjuvatores.* Mox autem quodcunque tentatum in hoc genere fuerat irritum agnoscit ex quo illud Romanus pontifex improbasset. Sic enim continuo subjungit: *Cum et sic gestorum vis omnis et confirmatio auctoritati vestræ beatitudinis fuerit **664** reservata.* Ita ille satis judicans nihil consecutam novi juris aut loci Constantinopolitanam sedem per Chalcedonensem canonem, qui, ut vim haberet, confirmari debuerit a Romano pontifice, cum eum tamen ille reprobaverit. Ubi est ergo illa possessio independentis auctoritatis, aut quo jure ac quando inita, quam se tueri certos hic Græci schismatici affirmant? Sane illi fundum unicum aut præcipuum ἀπονομιὰς istius, et liberæ ab omni Romanæ sedis jurisdictione potestatis, Chalcedonensem istum canonem prædicant. Audiatur pro

omnibus Anna Comnena, l. I *Alexiadis*, p. 21 ed. Reg.: Καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος εἰς περὶ τὴν μεγίστην καὶ πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναβιβασαμένη, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διοικήσεις ὑπὸ τοῦτον ἐποίησε. Sic Anna ex codice pleniori, cujus mihi post editionem copia contigit. Itaque in tota ista presentatione summi honoris caput ipsum spei ac summae fiduciæ Constantinopolitanis in canone Chalcedonensi repositum fuit. Desperatissima igitur causa ipsorum est et prorsus insana petitio, cum ante omnia de primatu in universum orbem ne per somnium quidem Chalcedonensis canon cogitet; tum id ipsum quod agere voluit, ut sedem Constantinopolitanam ex quarto in secundum promoveret, gradum, reclamante Romano pontifice irritum et effectum cassum manserit. Ac licet temporibus Justiniani seri successores Anatolii, quo jure quæve injuria, Alexandrino Antiochenoque patriarchis præpositi legantur in Novellis illius imperatoris, tamen id citra præjudicium primatus Romanæ sedi competentis factum manifeste declarat ipse Justinianus in suo codice L. *Cognoscere*, ubi de Romano pontifice loquitur his verbis: *Nec enim patimur ut quidquam eorum quæ ad ecclesiasticum pertinent statum, non etiam ad ejusdem referatur beatitudinem, cum ea sit caput omnium sanctissimorum Dei sacerdotum.* Hæc ille; ad quæ sic adnotat, alioqui expertus Romanæ communionis, Hugo Grotius, in *Sparsione Florum*, p. 314: *Hæc perpetua fuit piorum principum sententia ad tuendam Ecclesiæ unitatem perquam necessaria. Idem dicunt Valentianus et placidia in Actis ante concilium Chalcedonense, iudices a Martino dati, et ipsa synodus Chalcedonensis iv, act. 16. Adde Novellam 134.* Quare aliam suæ auctoritatis independentis Constantinopolitani confirmationem quærant. Nam hæc quidem qua se uniti fatentur, et canone Chalcedonensi, παλὴν ὀφείλουσιν, ne ipsis quidem (tanta vis veritatis est), etiam postquam Photiano schismate frontem perfriuerunt, dissimulare interdum valentibus. Quid enim aliud indicat id quod superius hoc ipso est capite narratum, congregatam sub Joanne Duca imperatore Græcorum synodum decessisse legationem ad papam, qua functi re ipsa sint episcopi duo, Sardensis Andronicus, et Cyzicenus Georgius, per quam profiterentur se paratos obsequi pontifici Romana ejusque in sacra **665** liturgia mentionem rite facere, si is societatem abrumperet cum Latinis urbem Constantinopolim tenentibus, etc. Neque enim, dum hoc pollicebantur, novum jus se conferre Romano antistiti putabant, sed vetus et ab ultima firmatum antiquitate agnoscere. Quid aliud demonstrat quod, p. 214, Michael Palæologus Augustus ad synodum Græcorum antistitum perorans, ubi esset questus de duritie canonibus damnata patriarchæ Arsenii negantis sibi penitentem reconciliationem, tanquam ex doctrinâ

quæ in confesso apud omnes esset, ait *tempus esse proci-
dendi ad pedes papæ Romæ sedentis, et ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium*, nisi certum et nemini dubitabile jus esse, si quando Constantinopolitanus patriarcha a regula disciplinæ veteris deflexerit, provocandi ad pontificem Romanum et ab eo rite petendi sumendique quæ injuste a Constantinopolitano sint negata. Non igitur legitima possessio hæc fuit, sed iniquissima usurpatio *auctoritatis independentis*, [P. 466] quam se temere ad extremum velle hic schismatici testantur. Sed qui ex ipsis aut eorum posteris postea resipuerunt, eam abdicarunt, ut professi deinde sunt in concilio Florentino, sess. 25, p. 516 ed. Reg. his verbis: *Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάππα ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἄκρον ἀρχιερεῖα καὶ ἐπίτροπον καὶ τοποτηρητὴν καὶ βικάριον τοῦ Χριστοῦ, ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον πάντων Χριστιανῶν, ἰθύνειν τε καὶ κυβερνᾶν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. De primatu papæ confitemur ipsum summum pontificem et dispensatorem, et locum tenentem ac vicarium Christi, pastoremque et doctorem omnium Christianorum, regereque ac gubernare Ecclesiam Dei. Cum quo ipsis permissum est, dissimulante propter bonum pacis Ecclesia, ut suum Constantinopolitanum patriarcham Alexandrino præponerent, prout ibidem statim addunt: *Σωζο μένων τῶν προνομίων καὶ τῶν δικαίων τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὸν Κωνσταντινουπόλεως δεύτερον, εἶναι μετὰ τὸν πάππαν, εἶτα τὸν Ἀλεξανδρείας, etc. Salvis privilegiis et iuribus patriarcharum Orientis, ut Constantinopolitanus secundus sit a papa, deinde Alexandrinus, etc.**

Pag. 368. *Cauponum et illiberalis sortis homuncionum.* Idiotas Latinos et præ se viles superficilliosissimi et fastu inani turgidi schismatici habebant, ideoque illis quamvis manifesto jure debitam subjectionem negant, immane quantum: a Christiana humilitate abhorrentes, quæ piscatores ab initio philosophis prætulit. Sed istam superbiam justa ultio excepit, ut qui subijci apostolicis Christi vicariis contumaciter spreverint, tyrannis barbaris miserime nunc serviant.

§§§ P. 372. *Attentatæ additionis ad symbolum.* Magnopere se ostentant in hac passim historia schismatici Græci ex hoc loco, quasi quidquid de dogmate processionis Spiritu sancti ex Patre pariter ac Filio statuatur, fugere Latini nequeant quin saltem temeritatis manifestæ teneantur, quod Symbolo Constantinopolitano vocem *Filioque* non dubitaverint adungere. Quare necessarium existimo demonstrare, quod olare me facturum spero, nullam in hoc temeritatem fuisse. Id, ni fallor, assequar duobus captibus tractandis, quorum prius *historiam* et *factum*, alterum *jus facti*, rationes scilicet ob quas Latini id citra ullam justam reprehensionem agere potuerunt, dilucide ac breviter exponet.

[P. 467] Historia ejus additionis sic se habet. Cùm exortis post Ariana tempora novis hære-

sibus Eunomii, Macedonii et aliorum sœneti Spiritus divinitatem oppugnantium, quasi ex eo quod de Filio solo diserte fuisset in magna synodo Nicæna definitum consubstantialem eum Patri esse, de Spiritu sancto sequeretur, minime illum a Patre procedere, celebratum est Constantinopoli concilium generale secundum indictum a Pamaso papa, convocatum [a Theodosio seniore Augusto, in quod convenerunt centum quinquaginta episcopi anno Christi 381. Ibi damnata Pneumatomachorum blasphemia, visum est Patribus apponendum aliquid Nicæno symbolo, quod istam deinceps hæresim periret. Hæc igitur verba ei adjuncta tunc sunt: *Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas.* Satis hoc visum ad præsentem usum. Sed cum insanire nihilominus Eunomiani pergerent, sequi ex statuto dogmate filium Filii Spiritum sanctum esse cavillantes; quod autem satis constaret unicum esse consubstantialem Patri Filium, Spiritum sanctum, qui Filii filius esset, a divinitatis participatione removendum et ad creaturarum classem submovendum omnino esse: quidam ut isti argumentationi occurrerent, negare cœperunt Spiritum a Filio procedere, sic ut ipsis videbatur, plausibilis rejecturi Eunomianum sophisma, recitatum a sancto Basilio in opere contra Eunomium his verbis: *Ἀλλὰ λέγεις. Ἐὶ Θεοῦ μὲν εἰκὼν ὁ Υἱὸς, Υἱὸς δὲ τὸ Πνεῦμα, καὶ εἰ Θεοῦ μὲν Λόγος ὁ Υἱὸς, ῥῆμα δὲ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, διὰ τί μὴ υἱὸς Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα εἴρηταις τούτῳ γὰρ ἰσχυροτάτῳ πρὸς ἀσέβειαν ἐχρήσω. Ἡ γὰρ υἱὸν ἢ κτίσμα καλεῖσθαι νοεῖν, καὶ ὅτι μὴ υἱὸς ὠνόμασται, διὰ τοῦτο κτίσμα εἶναι βλασφημίαις. Verum adversus hanc imperitissimam responsionem reclamaverunt, præservati in Occidente, Catholici, utrumque juxta orthodoxum canonem ex æquo profitendum affirmantes, et procedere sanctum Spiritum ex Patre simul et Filio, et tamen eum nec Patris nec Filii filium esse. Ac perseverantibus Græcis quibusdam in negando sanctum Spiritum a Filio procedere, et in sui erroris confirmationem symbolum Constantinopolitanum rapientibus, in quo solum diceretur Spiritum ex Patre procedere, theologi passim orthodoxi, præsertim Romæ ac per provincias Latini ritus, contestabantur ita dici in Constantinopolitano Symbolo Spiritum a Patre procedere, ut non excludatur consortium Filii, cui Patre omnia sua communicet præter esse Patrem, ac consequenter spirationem quoque activam conferat, qua ille fiat secum unum Spiritus sancti principium; quare cum sanctus Spiritus a Patre non quomodocunque, sed per Filium, ut Patres quidam Græci loquerentur, procedat, vere et ad auctorum sensum explicari Constantinopolitanum Symbolum, quo loco ait Spiritum sanctum a Patre procedere adjuvando eum a Filio quoque pro-*

duci. Feruentibus hisce dissidiis per hunc modum, addi cœpit Symbolo a Latinis verbum *Filioque*, voce tantum tenus, in disputationibus de isto dogmate. Eoque pertinere arbitror, quod Josephus episcopus Methonensis in libro *contra Marcum Ephesium* testatur, auctorem laudans Aristinum historicum, mox a secunda generali synodo, jam tum tempore Damasi papæ, additamentum vocis *Filioque* non modo a Latinis factum, sed a Græcis quoque orthodoxis fuisse comprobatum; quippe consensu eam veram fuisse Constantinopolitanorum Patrum Symboli auctorem sententiam.

Res in eo statu mansisse videtur per annos fere 400 usque ad tempora secundæ Nicænæ synodi, quæ fuit generalis septima, anno Christi 787 celebrata. Tunc enim primum ex verbis in scripta promota est additio, siquidem ejus œcumenicæ sacræ synodi actione 7 recitatum exstat Constantinopolitanum Symbolum his plaus verbis: *Credo in Spiritum sanctum . . . qui ex Patre et ex Filio procedit*. Græcè ἐν τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον. 668 Scio Græcos in Florentino concilio sess. 6 contra hoc excepisse, codices eorum antiquos continentes acta Nicænæ 2 synodi Symbolum sine additione illorum verborum καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ et ex Filio exhibere. Sed iis, ut ibidem refertur, tunc Latini responderunt habere se antiquum Græcorum codicem (P 468) in quo additio manifeste compararet, sicut et in interpretationibus Latinis jam olim editis ejus sacræ synodi Verba ipsorum Græcorum hoc quod dico testantium hæc sunt sess. 6 concit. Florent. tom. XXXII ad Reg. p. 84. Τοῦτου τοῦ ὄρου ἑβδόμης συνόδου παρ' ἡμῶν ἀναγιγνωσκομένου, προεκομίσθη παρὰ Λατίνων βιβλίον ἕτερον παλαιὸν γεγραμμένον, τὸν αὐτὸν ὄρον τῆς συνόδου ταύτης περιέχον, ἐν ᾧ εὐρέθη προσκειμένον ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Et addit Græcos illum suæ linguæ codicem cum admiratione spectasse, et probum specie manusque perantiquæ reperisse. Eademque de re p. 86 deinde referuntur Juliani cardinalis verba hæc ad imperatorem Græcorum; Γαληνότερα βρασιλεῦ, τὸ προκομισθὲν παρ' ἡμῶν σύμβολον ἐν τῇ ἑβδόμῃ συνόδῳ ἔστιν ἐν βιβλίῳ παλαιοτάτῳ, καὶ ἀδύνατον ὑπονοῆσαι γενέσθαι τινὰ ἐναλλαγὴν ἐν αὐτῷ. Ἐχομεν δὲ ἱστορικὸν ἄνδρα παλαιὸν καὶ σοφόν, γεγραφέα περὶ πολλῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦτου διεληφότες ὅτι τὸ σύμβολον οὕτως ἔξετέθη καὶ ἀνεγνώσθη παρὰ τῆς ἑβδόμης συνόδου. *Serenissime imperator prolatum a nobis Symbolum in septima synodo est in libro antiquissimo, nec cogitari aut excipi cum fundamento potest alteratum aut corruptum id exemplar fuisse. Habemus autem historicum, priscum hominem et sapientem, qui cum de aliis plurimis scripsit, tum de hoc proprie de quo nunc agitur, affirmavit Symbolum sic expositum et lectum apud septimam fuisse synodum.* Ex his habemus satis certo constare Nicænæ

PATROL. GR. CXLIII.

A secundum synodum generalem septimam revera disertam professionem processionis sancti Spiritus ex Filio Constantinopolitano symbolo addidisse, utcumque Græci quidam codicibus corrumpebant ejus rei famam obruere sint conati. Quare Latini deinceps synodi œcumenicæ auctoritate freti, non solum ut antea voce tenus, sed scripto jam quoque vocabulum *Filioque* Symbolo inserere potuerunt. Nondum tamen audebant symbolum cum ista additione inter sacra canere; qui restabat tum adhuc in istius additionis progressu gradus tertius. Romani pontifices cum et constare de dogmate processionis sancti Spiritus ex Filio viderent, et Symbolum ipsum haberent diserta ejus rei professione auctum, palam propositum a generali synodo, minus necessarium putabant id addi cantato in ecclesia Symbolo, quod satis aliunde in eo intelligi confidebant. Exstat istius eorum tali de re iudicii monumentum illustre in primis, quod hic recitari e re puto. Anno Christi 809 celebrata est Aquisgrani præsentis imperatore Carolo Magno frequens synodus Gallicanorum 669 Patrum; qui accurate disputata contra Græcos controversia de processione Spiritus sancti, cum de re ipsa ut oportuit definierunt, certissime tenendum produci Spiritum sanctum a Filio quoque, tum ut contrarium errorem pertinacia Græcorum late grassantem eliderent, petendum a pontifice censuerunt ut Symbolum cum additione vocis *Filioque* cantari in ecclesia juberet. Pervenerunt ad Leonem tertium legati hoc postulantes a synodo et imperatore missi. Quibus Leo respondit, quod ad dogma quidem attineret: *Ita sentio, ita teneo, ita cum his auctoribus et sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire et tenere voluerit, defendo; et nisi conversus fuerit et secundum hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abjicio.* Quod autem de jubendo cantari ecclesia Symbolo cum additione *Filioque* rogabatur, negavit sibi videri concedendum. Et instantibus legatis per hæc ipsa verba: *Si sciret paternitas tua quantis sunt hodie millia id scentium quia cantatur, qui nunquam scituri essent nisi cantaretur, fortasse nobiscum teneres, et id tuo etiam consensu ut cantaretur acquiesceres*: respondit Leo: *Interim assentio. Verum tamen, quæso, responde mihi: num universa hujusmodi fidei mystica sacramenta, quæ Symbolo non continentur, sine quibus quisque, qui ad hoc pertinere potest, catholicus esse non potest, symbolis inserenda, et propter compendium minas intelligentium, ut cuique libuerit, addenda sunt?* Aliquanto post legati sic aiunt: *Ergo ut video, illud a vestra paternitate decernitur, ut primo illud de quo quæstio agitur, de sæpe falo Symbolo (quod nempe legitur in ecclesia) tolletur, [P. 469] et tunc demum a quolibet licite et libere, sive cantando sive tradendo discatur et doceatur (extra cantum videlicet eclesiasticum, qui inter sacra fit). Ad quæ pa-*

36

pa reposuit : *Ita procul dubio a nostra parte decernitur ; ita quoque ut a vestra assentiat, a nobis omnimodis suadetur.* Hæc ex actis illius Aquisgranensis concilii, a Sirmondo, tom. II Conciliorum Galliæ editis, descripsimus : In quibus observari operæ pretium sit, usurpari quidem jam tum in Gallia cœptum ut Symbolum cum additione vocabuli *Filioque* in ecclesiis inter sacra caneretur. Id enim innuunt illa verba legatorum : *Si sciret paternitas tua quanta sunt hodie milia id scientium quia cantatur.* Sed hunc morem a Romano pontifice nondum tunc fuisse approbatum ipsi qui usurpabant norant, dum ejus approbationem petunt. Et quidem hic pontifex Leo III adeo fuit in hoc proposito fixus, ut, quod Petrus Lombardus I. *Sententiarum*, dist. 14 testatur, transcriptum Symboli sine additione *Filioque*, quæ nimirum in missa cantari omnino volebat, reliquerit in tabula argentea post altare beati Pauli.

Perventum tamen aliquando ad istum tertium progressus in additionis negotio gradum fuisse manifestum est, ut nimirum, 670 etiam approbante pontifice Romano, Symbolum cum additamento *Filioque* inter sacra caneretur. A quo autem id primum pontifice fuerit admissum, incertum est. Nicolaum et Adrianum quidam nominant. Sed Andreas Rhodius causam Latinorum agens in consilio Florentino de utroque negat, quoniam neutrum eo nomine Photius accusaverit, neutiquam de tali re, si esset vera, taciturus. Addit idem Andreas, conc. Flor. sess. 7, p. 122 ed. Reg. : Ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἠναγκάσθη βλέπουσα τὸν ἐπικείμενον μέγαν κίνδυνον ἐψάλλετο γὰρ ἤδη ἐν ταῖς Γαλλαῖαις καὶ Ἰσπαναῖαις. Ὅστε ἤρεσαν ἐκεῖνη τῶν ἀκρῶν ἀρχιερεῖ, μετὰ συνεδρίου πολλῶν Πατέρων δυτικῶν τῶν γεγονότων οὐ μικροῦ ἀξιώματος ἢ ὀλίγου ἀριθμοῦ, ἀναπτύξαι ἐκεῖνο ὃ λέγομεν, καὶ ὡς ἐν τῇ Συμβόλῳ ψάλλομεν. *Coacta est Ecclesia Romana* (admittere ut caneretur Symbolum cum additione *Filioque*) *cum magnum videret impendere periculum : jam enim canebatur in Gallis et Hispaniis. Quare placuit summo illi pontifici, cum nullorum Occidentalium Patrum concessu, qui nec dignitate tenues nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus, et sicut in Symbolo canimus.* Hoc est, discernere ut deinceps vox *Filioque* Symbolo in ecclesia cantato adderetur. Quis fuerit iste summus pontifex non indicatus hic nominatim, adhuc investigandum superest. Baronius ad annum Christi 863 (p. 596 ed. Rom. anni 1602) refert in sua bibliotheca Vallicellana asservari volumen antiquum Græci auctoris anonymi, qui distincte affirmat additionem vocis *Filioque* ad Symbolum quod canitur in ecclesia, primum admissam et decretam a Christophoro papa.

Hic Christophorus, ut idem Baronius alibi docet, Romanam sedem invasit anno Christi 907,

dejecto ex ea et detruso in carcerem Leone V, samque per sex menses tenuit. Post quos expulso et in vincula coniecto Christophoro Sergio III iterum apostolicum thronum inedit, in eoque perstitit usque ad mortem suam, quæ contigit triennio post, anno Christi 910. Mihi non videtur inverisimile Andream Rhodium Græcum hominem, ejusdem istius Græci commentarii, cujus exemplar habuit Baronius, notitiam habuisse ; adeoque memorem quid ibi legisset, ea quæ descripsimus in consilio dixisse, abstinuisse autem a mentione distinctiori papæ Christophori, vel quod putaret scriptorem illum Græcum in eo errasse, confundendo eum cum suo successore aut petius expulsore Sergio ; vel quod utriusque istorum tam maculosa vita, tam fœda, memoria esset, ut in concessu tam gravi, cui præsertim, interessent multi parum æqui Romanæ Ecclesiæ, illa infelicitissimorum ejus temporum probra refricare memorando non duceret opportunum. Recitat idem Baronius ad annum Christi nongentesimum nonum, qui fuit secundus Sergii III, concilium celebratum in pago sive provincia Suessionensi, in loco Trosleio dicto, præside Herveo archiepiscopo Rhemensi, 671 anno, ut ibi in fronte scribitur, *Dominicæ incarnationis nongentesimo nono indictione duodecima, (P. 470) sexto Kalendas mensii Julii.* In quo præsidens synodo archiepiscopus post multa quæ proponit alia ibi tractanda, hoc quoque de controversia processionis Spiritus sancti memorat, his verbis : *Sane quia innotuit nobis sancta sedes apostolica adhuc errores et blasphemias cujusdam vigere Photii in partibus Orientis, in Spiritum sanctum, quod non a Filio, nisi tantum ex Patre procedat, blasphemantis, hortamur vestram fraternitatem ut una mecum, secundum admonitionem domini Romanæ sedis præsidis, singuli nostrum perspectis Patrum catholicorum sententiis, de divinæ Scripturæ phœnitis aculas proferamus sagittas, potentes ad conficiendam belluam monstri renascentis et ad lerebrandum caput nequissimi serpentis.* Hæc ibi ; quæ Baronius descripsit ex codice Antonii Augustini, accepto ex bibliotheca S. Remigii Rhemensis. Ex his licet suspicari, increbrescentibus per Hispanias et Gallias disputationibus de dogmate processionis Spiritus sancti ex Patre simul et Filio, consultationem de more sedem apostolicam mandasse inquisitionem in synodis provincialibus de ista questione fieri ; ac perlatis postea, ut est verisimile, Patrum votis damnatum hæresim Græcorum, et ad eam extirpandam, prout Patres etiam Aquisgranenses judicaverant, utile judicantium addi Symbolo in ecclesiis cantato vocem *Filioque*, annuisse denique Romanum pontificem, *cum magnum videret impendere periculum*, ut loquitur Andreas, et multi magnæ auctoritatis Occidentales Patres id necessarium judicarent. Et ita deinceps communi decreto per totum Occidentem Symbolum cum ad-

ditione *Filioque* in missa cantatum, aut potius A cum id antea per Galliam et Hispaniam voluntaria ecclesiarum et episcoporum devotione usurparetur, assensu denique Romani pontificis et firmatum.

Dedimus hactenus historiam additionis vocis *Filioque* ad Constantinopolitanum Symbolum, articulis temporum et progressionis gradibus distinctam; ex cuius vel simplicis expositione confido apparere innocentiam et æquitatem ejus facti, ut pene potuerim lucrifacere operam secundi ex proposito capituli tractandi, quo sum pollicitus demonstraturam me justis et idoneis de causis istam esse a Latinis additionem factam. Nam primum quidem additionis modum et gradum, quo magistri et theologi catholici allegatum in præsidium erroris a negantibus sanctum Spiritum a Filio procedere testimonium Constantinopolitanum Symboli, Patris solius in productione sancti Spiritus disertam mentionem facientis, sic explicabant ut Filium cum Patre conspirantem intelligi oportere contenderent, ac sic vocem tenus vocem *Filioque* Symbolo adderent, quis jure possit reprehendere, cum ea non tam additio quam expositio fuerit, rem proferens illic absconditam, non intrudens aliunde importatam? Andreæ episcopi Rhodiensis hac ipsa de re in concilio Florentino, sess. 6, disputantis probatusejus sacre synodi assensu syllogismus huc facit: Οὐδέμῃ ἐκθεσί, ἀνάγκησιν ἢ σαφήνεια τινος ἐπιστήμης ἢ μαθηματικῆς βεβαιότητι ἐν προσθήκῃ. Ἄλλὰ τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ λεγόμενον ἐν τῷ συμβόλῳ ἐμπεριέχεται τῇ καὶ τοῦ Πατρὸς φωνῇ, ἐξήγησις δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνάγκησιν. Οὐκ ἔστι προσθήκη. Nulla expositio, explicatio aut declaratio doctrinæ cujuspiam aut dogmatis recte vocetur additio. Atqui vox « *Filioque* » verbo tenus adjuncta Symbolo jam prius in eo continebatur, latens et subintellecto in ipsa mentione Patris; cujus abstrusis sensu hæc tantum enarratio et explicatio est. Non est igitur additio. Solo Græcos schismaticos contra excipere, vetitum esse nominatim apponere quidquam Symbolo etiam expositionis causa. Sed eos submovet idem Andreas Rhodius diserte negans id unquam fuisse prohibitum. Verba ejus hæc sunt concil. Florent. sess. 7, p. 107 tomi XXXII Conciliorum ed. Reg.: 'Αφ' οὗ ἔπειτα οὐκ ἔστιν ἔτι συμβολὴν, καὶ κωλύεται τὸ προσθεῖναι, νοεῖται δὲ οὐκ ἐν τῷ νοῦν καὶ πρὸς ἑτέραν διάνοιαν· ὅσον δὲ πρὸς διασάφην, οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία τοῦτο κενώθηκε. Unde sequitur prohibitionem addendi, quæ consummato jam Symbolo est apposta, intelligendam esse de additione novi sensus diversæque sententiæ; nam additionem quæ ad meram declarationem pertinet, nunquam prohibet Ecclesia.

Secundus additionis gradus, auctoritate synodi Nicænæ secundæ, generalis septimæ, factus, apologia non indiget. Quotus enim quisque non sentit [P. 471] nihil minus juris œcumenico concilio Nicæno secundo fuisse declarandi aliquid in Sym-

bolo Constantinopolitano œcumenici secundi, quam ipsi Constantinopolitano secundo fuerat apponendi verba quædam Symbolo prius edito a Nicæna prima generali magna synodo? Apposita vero jam symbolo per generalem synodum voce *Filioque*, qui illam cantare quoque inter sacra continuo potuerit citra reprehensionem ullam Ecclesia Romana, dubitare nemo poterit qui reputet nullam fingi probabilem rationem posse, cum Symbolum a Constantinopolitana secunda generali editum synodo recte in cantum ecclesiasticum sit receptum: idem Symbolum auctiori et explicatiori editione vulgatum a Nicæna secunda generali septima synodo, nefas fuerit ecclesiasticis aptari modulis, et in choro, dum sacra peraguntur, audiri. Dicent fortasse genus mendacii fuisse Symbolum quasi a Constantinopolitanis secundæ synodi Patribus editum cantare, cum additamento tanto posterius illi a septima generali synodo inserto, ex quo non jam amplius id secundæ synodi Symbolum esset, sed aliud septimæ. Respondeo: si multa verba a secunda generali synodo Symbolo Nicænæ primæ generalis addita non obstiterunt quominus id Symbolum Nicænum vocari perseveraret, cur unius quadrisyllabæ voculæ additio impediet ne vere idem Symbolum Constantinopolitanum ut antea possit dici? Nicæno Symbolo Constantino-politani centum quinquaginta Patres adjunxerunt, post illa verba: *Credo in Spiritum sanctum hæc Dominum et vivificantem, qui ex patre procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per propheta.* Et tamen Symbolum sic auctum Nicænum nihilominus deinceps catholici dixerunt. Durandus in Rationali divin. offic. l. iv, c. 25, postquam apostolicum et Athanasianum Symbola memorasset, subjungit: *Tertium est Nicænum, quod Damasus papa ex constitutione universalis synodi apud Constantinopolim celebratæ instituit.* Similiter Magister Sententiarum, l. i, dist 11 et Alexander Alensis part. iii, quæst. 69, membro 5, Symbolum quod in missa cantatur Nicænum ac Nicænorum Patrum vocant. Hujus ratio est quod additio Constantinopolitanorum Patrum nihil novum intulit Nicæno Symbolo, sed quædam quæ in eo latebant explicatius protulit. Hoc affirmat sanctus Gregorius Nazianzenus, unus e 150 Constantinopolitanis Patribus, scribens ad Cledonium: *Ἡμεῖς, inquit, τῆς κατὰ Νικαίαν πίστεως τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανικῆς αἵρέσεως οὐδὲν οὔτε προετιμῆσαμέν ποτε οὔτε προτιμῆσθαι δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἰσόμιστα.* Tantum addit se cum suis in illa sacra Synodo collegis articulatus exposuisse, quæ minus sufficienter, habita ratione deinde subortarum hæresum, de sancto Spiritu declarata a Nicænis fuerant, Προσδιορθοῦντες τὸ ἑλλειπῶς εἰρημένον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. In quæ Nazianzeni verba scholiastes ejus Elias sic recte commentatur: Τῷ μὲν σώματι

τῶν λέξεων παρελείπειτο, τῇ δὲ ψυχῇ (λέγω δὲ τὰ A τῶν νοημάτων) οὐδαμῶς. Διὸ καὶ ὁ ἅγιος οὐ τὸ παραλείπειμνον, ἀλλὰ τὸ ἑλληνικῶς εἰρημένον τοῦ σώματος λέγει διαρθροῦν ἔτοι ἐξακριβοῦν καὶ διαμορφοῦν. Hæc ille; quibus significat non sensibus aut quasi animæ symboli Nicæni defuisse aliquid, dicere Gregorium Theologum, sed sono verborum ac veluti corpori, etc. Unde sequitur additionem identitati non obstare. Idem nunc pari jure dicimus. Quam voculam Nicæna secunda synodus, generalis septima, Symbolo a Constantinopolitana generali secunda edito addidit, ea cum extranea non fuerit, sed ex visceribus ipsius Symboli doctrinæ ac Constantinopolitanorum Patrum sententiæ eruta, non facit ut post hujus epenthese[m] Symbolam aliud diversum id debeat censeri. Nullum ergo fuerit mendacium, id Constantinopolitanum ut antea vocare. Quod vero Ecclesiæ Galliæ et Hispaniæ cantare Symbolum in sacro cum additione *Filioque* per se instituerunt, id nimirum sibi licere credidera, postquam ista additio per generalem septimam synodum comprobata et usurpata fuerat. Unde, ut superius vidimus, Leo tertius pontifex id factum non ut nefarium damnavit, sed tantum ut ab eo desisterent suasit propter causam quam ibi commemorat. (P. 472) Sed illa Romani pontificis moderatio, ut tunc fuit laudabilis, sic postea per Græcorum 674 schisma hæresi cumulantium perviciaciam evasit intempestiva. Etenim illi abstinere a cantu Symboli cum additione *Filioque* pro signo profitentium suam de processione Spiritus sancti ex patre solo hæresim habebant. Sic Photius Leonem tertium tanquam sibi consentientem in ista blasphemia laudat, quod nimirum ille noluisse cantari Symbolum cum additamento *Filioque*. Coacti ergo vere sunt, ut loquitur Andreas Rhodius superius relatus, Romani pontifices cantari jubere Symbolum tali additione auctum, justo metu gravis scandali, tum apud Latinos, quorum Ecclesiæ pleraque jam ultro cantum illum usurparant, tum apud Græcos, qui ejus rei emissionem in erroris sui patrocinium trahebant, et tamen vel sic coacti temperarunt Græcos ipsos adigere ad id Sybolum cum pari additione in ecclesia cantandum. Licet non deessent fervidiores, qui id Græcis injungi suaderent. Contra quos videtur Joannes Parastron, missus Constantinopolim a Gregorio X, illa verba a Pachymere hoc capite recitata protulisse; per quæ suadere studet Italis ut dimisso amotoque additionis ad Symbolum (a Græcis videlicet exigendæ) scandalo, cum fratribus, quos viderent palam Græcis conciliari, vera ita demum coalitura pace, vellent. Uti et vicissim Græcos mox ipsos hortatur ad admittendas et satis accipiendas excusationes quas Latini allegarent pro additamento ad Symbolum, hoc est pro eo quod Symbolum voce *Filioque* actum in suis ecclesiis cantarent, prout justis et necessariis de causis majores ipsorum id instituissent. Præstitissent mihi videor

quod promiseram, et satis evicisse nullam in facto additionis vocis *Filioque* ad Constantinopolitanum Symbolum temeritatem Latinorum posse notari, sed summam potius et Romani pontificis et ecclesiarum Occidentis apparere cum fundatissima ratione moderationem ac sapientiam, in necessitate obsistendi grassanti hæresi, temperantium tamen id a Græcis exigere, quo illos exasperandos et quadam exprobatione præteriti erroris confundendos intelligebant et ista benigna accommodatione studentium eos ad unanimitatem ecclesiarum allicere concordiam.

P. 390. Τὸ πρὸς τὸν Ἀβραάμ τοῦ Θεοῦ. Aliquid quodammodo simile dictum Abraamo a Deo reperitur Genes. xi, 2: *Benedicam benedictibus tibi*, etc. Cæterum verba, ut hic jacent, potius sumpta videntur ex Genes. xxvii, 29: *Qui benedixerit tibi, sit ipse benedictus; qui maledixerit tibi, maledictionibus repleatur*. Sed hæc non dicuntur a Deo Abraamo, sed ab Isaaco Jacobo, ut forte hoc sit *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeris.

Cap. 20. Quando contigerit hoc capite narrata incomitatio rhetoris ecclesiæ Holoboli, ostendemus infra in Chronologicis I. ut harum observationum, c. 5, n. 6; nunc occasionem non omittam demonstrandi Vaticanum paraphrastem nequaquam ipsum 675 fuisse Pachymerem, qui aliam quasi editionem sui operis commutans plurima vulgaverit, id quod virum doctissimum suspicatum video. Si enim is ipse esset, non ita manifeste a se ipso dissensisset, ut hic facit. Cum enim in nostris optimis B et A codd. Pachymeres hoc loco habeat *πλὴν οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ καιροῦ γεγονὸς, ἀλλὰ πρότερον*, paraphrastes sic hunc locum effert *πρότερον μὲν συμβῶν μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι πατριάρχην Ἀρμένιον*. Ita ille, et mox ut sibi cohæreat, ubi conventus est mentio habiti congregatis episcopis cum patriarcha, imperatore præsentem, [P. 473] Vaticanus patriarcham tunc fuisse Germanum diserte tradit contra manifestam Pachymeris sententiam, qui nihil omnino de conciliationis Ecclesiarum negotio tractatum, quandiu patriarchatum tenuit Germanus, tradit. Nec potest esse dubium quin patriarcha illic tacito indicatus nomine Josephus fuerit; sub quo demum tractatio concordiæ Ecclesiarum moveri cœpta est. Et quidem Josepho patriarchatum gerere incipiente nondum fuisse deformatum infami supplicio Holobolum, manifeste patet ex cap. hujus libri 12, quo narratur imperatorem ursisse patriarcham (Josephum videlicet) et quosdam ex olero ad assentiendum paci quam tractabat cum ecclesia Romana, suffragantibus in hoc ipsi archidiacono Meleteniota, Georgio Cyprio protopostolario, et hoc ipso Holobolo, quem inde patet nondum male multatum ab imperatore, quia etiam in gratia tunc apud eum fuisse, donec eam illo ipso conventu imprudentia sua perdidit. Alibi etiam observari scriptorem hunc a Pachymeris, quem interpolat, mente aberrare. Sed hoc in specimen talium abunde sit hic memorasse.

P. 393. *Pœnitere se prius actorum.* Quid viderat Helobolus de novo ut mutaret sententiam, et ex probante consilium reconciliandarum Ecclesiarum repente in ejus pacis adversarium mutaretur? Nihil sane nisi se minus honorifice quam vellet tractatum ab Augusto; quam ille, ut putabat, contumeliam perseverantia in schismate et pervicacia ulcisci studuit. En quo spiritu Græci schismatici ferrentur. Non eos ratio, non auctoritas, non veritatis cura, sed ambitio et superbia privatæque rationes præcipitabant, ipso ils addicto historico fatente. Non ita Joannis Vecchi ex adversario in fautorem Latinorum mutatio contigit superius o. 25 narrata; ille siquidem quoad putavit causam Græcorum veritate niti, modeste restitit imperatori usque ad perpressionem carceris; ubi vero per otium lectis Patrum libris clare vidit potius jus esse Latinorum statim agnitam veritatem est professus et constantissime defendit.

P. 394. *Intestinis ovium ipso adhuc fimo refertis impliciti onustisque.* Etsi hanc fœdam traductionem damnatorum per urbem κινὸν θραμβον Pachymeres vocat, præcesserant tamen ejus exempla Constantinopoli. Vide Annam Comnenam, quid 676 ipsa simile viderit, referentem. I. xii *Alexiadis*, p. 363 ed. Reg., ubi peculiariter in rem nostram notat eos qui hoc modo circumducebantur habuisse capita intestinis boum oviumque quasi ad ridiculum ornatum cincta: Τὰς δὲ κεφαλὰς, inquit, ἐν τοσθεῖσι βῶν καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες. In optimo ms. Pugetiano, cum quo editam jam *Alexiadem* contuli et plus quam mille locis emendavi, legitur κατακοσμήσαντες.

P. 397. Πρὸς Μεθώνην γίνονται. Sic contextus trium simul codicum: sed in Barberino supra Μεθώνην ascriptum in glossæ modum Κορώνην legitimus. Hoc ab erudito lectore additum putamus ad prævertendam ambiguitatem, quæ posset objici minus cautis a vocabulo Μεθώνης. Isto enim nomine est urbs Thraciæ apud Suidam et Stephanum item alia Macedoniæ in Magnesia, cujus meminere Thucydides, Strabo, Stephanus, Plinius, etc. Methonen etiam in Thessalis memorat Hesychius, illam forte de qua Seneca choro actus 4 *Troadum* his versibus:

*An frequens ruscis levibus Methone,
Quæ sub Cœtæis latebrosa silvis, etc*

Nulla porro harum in hunc locum quadrat: non enim provectos a Malea Laconiæ promontorio Hellespontias ventus plenis velis per totam noctem impellent, quod hic dicitur, appellere retro potuit in Macedoniam aut Thraciam. Est ergo hæc Μεθώνη quam Pausanias Μεθώνην scribit, Messeniæ urbs maritima in modico promontorio, cui adversum aliud angusto sinu diremptum Corone insidet, alia urbs, [P. 474] cujus propterea mentionem oportune suggerit glossema non inutile ad determinandum de qua Methone hic agatur: nam in hanc non inverisimilis cursus a Malea fuit vento qui ab

Hellesponto vehemens spiraret. Hodie hæc civitates nomen fere antiquum in mappis recentioribus obtinent, signatæ vocabulis *Modon* et *Coron*. Porro qui sinum Modonem inter et Coronem situm intrat, is ut Methonem sic et Coronem tenuisse dici potest, ut nihil glossator auctori contrarium alleverit.

P. 420. *Cui Manueli nomen erat Zachariæ filio* Puta hæc Manuelis et Zachariæ vocabula prænomina fuisse hominum quibus commune fore *Catanæ* gentis nomen. Hoc enim dicendum necessario videtur, ut Pachymeres cum Gregora cumque Duca Michaelis nepote, cujus historiam vir doctissimus Ismael Bulialdus ante hos annos quindecim primus edidit, conveniât, siquidem illi ambo docent Michaelem Palæologum hunc nostrum concessisse Phocæam Cotaneis. Ac Gregoras quidem sub initium libri xi, p. 239, agens de Catane Phocææ principe, et eum Mitylenem tunc occupasse referens in eamque immigrasse, præsidio tamen valido Phocææ relicto, statim subdit: Κληρος δ' αὐτῷ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ Φώκαια πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπῆς ἕνεκα καὶ χρημάτων 677 τινὸς πορισμοῦ. Διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτοῦς οἱ ταύτης ἐφορείαν διαδεχόμενοι γράμματι βασιλικῶς ἀνασούντες ἀεὶ διατίλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, etc. Quorum summa est, Catanem, qui sub Andronico juniore princeps Phocææ erat, eum principatum obtinuisse hæreditario jure transmissum a suis majoribus, quibus illum imperator proavus Andronici Junioris (fuit is Michael Palæologus prior) certis legibus in feudum, ut loquuntur concessisset. Quare quoties in eo principatu filii patribus succederent, diploma imperatoris impetrare illos oportebat, quo in istius dynastiæ legiūmam possessionem mitterentur. Ita ibi Gregoras. Ducas autem c. 20 *Hist.*, p. 89 ed. Reg. sic habet: Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἤλθον τινες Ἴταλοι αἰτούντες τὸ ἔρος (agit de monte Phocidis) δοθῆναι αὐτοῖς. καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. *Imperans Michael Palæologo, eo qui primus in domum Palæologam imperium intulit, venerunt quidam Itali petentes montem Phocææ sibi dari sub pensatione annui tributi.* Hæc Ducas, qui quantum hic non nominat istos Italos, paulo inferius tamen indicat eos e gente Catanea fuisse, dum scribit: Ἦσαν δὲ οἱ βῆθέντες τῆς πόλεως (νέας Φωκαίας) κτήτορες ἐκ τῶν Κατανίων Γενουῖται, Ἀνδρίας καὶ Ἰάκωβος, etc. Erant autem memorati urbis novæ Phocææ domini e *Cataneis Genuenses Andreas et Jacobus*, posteri videlicet illorum aut illius qui cum Michaele Palæologo priori de montis Phocææ dominio transegerat. Unde intelligitur hunc cujus meminit hoc loco Pachymeres, qui primus montem Phocidis beneficio imperatoris obtinuit, Manuelem Cataneam fuisse vocatam, filium Zachariæ Cataneæ sive Catanei. Reperimus et Ca-

telusios vocatos: nam qui multi in historiis ceterioris ætatis Catelsiorum appellatione memorantur, ex eadem cum Cataneis esse familia certo colligitur ex collatione variorum locorum Villanii, Laonici et aliorum historicorum qui res quingentorum retro annorum scripto complexi sunt. Ne nova res est mutari aliquid in nominibus magnarum domuum, cum olim sciamus Cloantos in Cluentios, Lamos in Lamias, Clausos in Claudios et Clodios, Hortensios etiam in Hortalos transisse, nullo id in argumentum trahente familiæ diversæ; ut omittam similia plurima passim observata in memoria recentiorum adeoque hodie vigentium stirpium. Non enim his immorari locus aut præscriptæ brevitatis sinit modus, quem quidem jam excessisse me paululum sentio, scilicet officio elatum grati animi erga familiam nobilissima, cujus vetera illustrissimaque exstant erga meam patriam Galliam fidei benevolentiaque non vulgaris monumenta. Rufus quippe, aliis Ruffinus, Cataneus, cognomento [P. 475] de Volta, Philippi Augusti Galliarum regis archithalassus fuit, et eum post expugnatam Acconem deportavit in Apuliam, ut Rigordus docet in libro *De gestis Philippi Augusti*, p. 442. Salvator etiam Vitalis in *Chronico Corsicæ* tradit, in expeditione S. Ludovici qua cepit Pelusium, unum ex eadem stirpe Cataneorum de Volta inter duces exercitus fuisse. Anno item Christi 1396, cum Genuensis res publica in gravi suo periculo necessarium censisset subijcere se imperio Caroli VI regis Galliarum, missus ad illum communi consilio Damianus Cataneus summa prudentia parique felicitate negotium confecit, relato domum ex regia gratia titulo atque honore marschalli Franciæ. Perseveravitque affectus in posteris non sine mutæ regnum benevolentia signis illustribus; quale fuit quod Ludovicus XII, solemnî pompa Genuam invectus, villam Laurentii Catanei ejus invitatu humanissima visit, delectatum se hospitio gratissime præferens. Quare in occasione legationum ad reges Franciæ Catanei a Genuensibus plerumque, ut ibi gratiosi, legebantur. Sic anno 1499 Christophorus, anno 1511 Thomas Catanei, anno 1513 alius item Cataneus, legati Genua in Galliam venisse reperiuntur.

Pag. 420, *Aluminis fodiens*. Quis hic labor esset et quantum ex eo lucrum, discimus ex Duca, qui domicilium se habuisse in ista nova Phocæa profertens, quæ refert spectasse oculis creditur: 'Εν τῇ Φωκίδι τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν ὄρας ἦν ἐν φ̄ μέταλλον στυπηρίας ὑπάρχει· καὶ ὁ λίθος ἀπὸς τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι, ὡς ψάμμος γίνεται. Τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντες οὐ τέσον, ἢ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται· καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιώδες αὐτῆς ἐν τῷ ζυμῷ μένον ὡς γάλα τυρώδες, τὸ ξηρὸν καὶ γασώδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἀχρηστον· τὸν δὲ ζυμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδρομὴν, εὐρίσκεται ἐν

Α τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδόχων ἀγγείων παπαρομένως ὁ ζυμὸς καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως χρυσάλλω, etc. Hoc est ex versione Bulialdi: *In Phocide, quæ Ionizæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax; cuicunque lapidas, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuantur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cocabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquesit. Quod densum est ejus, offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur: quod durum et terrestre, ut inutile abicitur. Offa vero illa in vasa diffusa per quatuor dies in eis subsedit; posteaque circa oras summæ vaurum concreta splendensque ad instar crystalli reperitur, etc.* Satis enim hæc sunt ad indicandum istius hic memorati laboris modum. Quæstiones porro distractionis hujus mercis causam Ducas mox memorat, quod alumen tinctoribus necessarium sit: 'Ἐστὶ δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα θεωροποιεῖς. Quæ confirmant id quod noster paulo inferius scribit: *Inde siquidem vim inferre magnam illi (Genuenses) consueverant istius mercis (aluminis) vendibilis in primis, quoniam plurimus prout hodieque œeritur; ejus usus est in pannis e lana teata coloris vario* 370 *fucandis* His omnibus addo Cataneorum imperitantium Phocææ mentionem etiam exstare apud Cantacuzenum, l. ii, c. 29, p. 290 ed. Reg., ubi eandem, ut apparet, rem narraus quam superius retulimus e Gregora, Mitylenæ videlicet occupationem per Cataneos Phocææ regulos factam, in eo videtur a Gregora discrepare, quod factum id Dominicus Catanis Adrææ filio tribuit, non autem ipsi Adrææ et Jacobo ejus fratri. Verba Cantacuzeni hæc sunt: 'Ἐγγύλλετο ὡς Δομνίκος ὁ Ἀνδρέου τοῦ Κατανία, ὅς τῆς νέας Φωκίας ἱερῆ βασιλείῳ παραδόντος κατὰ χάριν, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀποθανόντος κληρονόμος τῆς οὐσίας καταστάς, κλοῦσιος δὲ ἦν, τοῖς χρήμασι φουστῆσις λίθου διακοθείη Ῥωμαίων ἀφελόμενος ἰδίαν αὐτοῦ περιουτήσασθαι ἡγεμονίαν, et cætera quæ ibi pergit narrare, quibus egregie confirmantur quæ de Phocææ dominis beneficio imperatorum Palæologorum Cataneis diximus, necessario ad supplendam in hoc loco nostræ historiæ [P. 476] ἀποσιώπησιν Pachymeris, familiæ nomen omittentis in memorando Manuele Zachariæ filio, primo Phocææ possessore ex concessione Michaelis Palæologorum primi Augusti.

P. 421. Vocem ἐσκευασμένοι ex margine in contextum intuli, expuncto νηστῆται, verbo nihil.

P. 429. Quæ hoc cap. narrantur de Maria regina Bulgaricæ in avunculum imperatorem, odio pacis Ecclesiarum ab eo procuratæ, concitare eulianem Syriæ sonante, faciles ostendunt pravum schismaticorum animum: uti et quæ capite sequenti et deinceps narrantur, quam crudelis, impia, fœdiorosa hæc mulier fuerit demonstrant;

quare illa protectrice schismatici rebelles glorientur licet, digno patella operculo.

P. 436. Quare hic narrat Pachymeres, se adhibitum ab imperatore ad clam explorandum ecquid Theodosius monachus, si Antiochenus patriarcha fieret, obstiturus esset negotio conciliationis Ecclesiarum, rem illam ex Augusti sententia gessisse, ostendunt hunc nostrum, etsi tacito iudicio animi schismati faveret, ut multa demonstrant hujus historię loca, tamen imperatoris consilii ejus generis haud palam adversatum. Imo suspicari forte non immerito possemus eum vivente Michaelē vere et ex animi sui sententia fuisse paci, sed eumdem historiam deinde hanc scribentem sub Andronico, qui se iterum a Romana Ecclesia abscedit rescissis paternis actis, servasse tempore revolutum in familiares errores.

P. 440. *Ex canonibus quondam a Sisino perlatis*, Non est hic Sisinius ille antiquus Constantinopolitanus patriarcha, qui anno Christi 426 Attico successit ut narrat Socrates, l. vii, c. 26, sed alius, ut apparet, longe posterior, qui anno christi 995 Nicolao Chrysobergi suffectus est. Nam hunc Joannes Curopolates 680 in Hist. ad ann. mundi 6503 testatur canones de matrimoniis sanxisse.

Ibid. *Gradus affinitatis*. Anna filia Michaelis Augusti, sponsa destinata Michaeli despote, quarto consanguinitatis gradu contingebat Annam alteram, filiam sororis patris sui, nuptam Nicephoro despote, Michaelis despote germano; et quia Nicephorus et Anna conjuncti matrimonio pro uno censebantur, etiam Nicephoro et consequenter Michaeli ejus fratri totidem affinitatis gradibus admovebatur. Porro Michael Annæ uxori sui fratris affinitatis gradu secundo jungebantur, quia suo germano ejus viro secundo consanguinitatis gradu junctus erat. Affinitatis quippe gradus, ut theologi et juris canonici consulti hæc tractantes docent, pari passu sequuntur gradus consanguinitatis. Ut ergo consanguinitatis primus gradus est qui parentes inter et liberos intercedit, secundus fratrum ad fratres, tertius fratris sororisve filiorum ad patruos, avunculos, amitas et materteras, quartus consobrinorum ad consobrinos, ita et affinitatis numerantur totidem; quales revera in hac filia Michaelis Augusti respectu sponsi ei destinati Michaelis despote numerabantur. Unde ex hac parte, ut ait historicus, quatuor erant συνοικισμοί sive affinitatis gradus, ex parte vero sponsi ipsius Michaelis despote respectu fratris ejus Nicephori et ejus conjugis Annæ natæ ex sorore Michaelis Augusti, duo; quia ut (P 477) consanguinitatis gradu secundo connectebatur frater fratri, ita secundo pariter affinitatis gradu conjungebantur levir et fratria. Hæc mens bujus loci est; circa quem notanda venit duplex Græcorum illius temporis a Latinis hodiernis discrepantia. Prior est quod, ut hinc apparet, apud Græcos tunc affinitas affinitatem pariebat, cum in usu jam Ecclesiæ La-

tinæ nihil prohibeat quominus aliquis ducat uxorem sororem uxoris fratris sui: altera quod in numerandis cognationis et affinitatis gradibus parentes nunc non imputentur, sed primus gradus constituantur in fratribus, cum, ut numerat hoc loco noster, necesse sit primum gradum respectu patris ac matris poni, secundum respectu fratrum ac sororum. Sic enim tantum Nicephorus despota, qui filiam sororis imperatoris in matrimonio habebat, ab ipsius imperatoris filia quarto affinitatis gradu distare poterat, prout hic dicitur.

P. 448. *Quando ducente Isaacio Augusto*, etc. Rem hic indicatam fuse narrans Georgius Acropolita (*Historiæ suæ* c. 11, p. 10, ed. Reg.) in summa docet Isaacium Augustum in Bulgaros, qui auctore rebellionis Asane a se defecerant, expeditione suscepta, Asanem cum præsidiis arta obsidione cinxisse intra oppidulum Strinobum dictum, ἐν τὸς τοῦ πολυχύλου οὐ δὴ τὸ ὄνομα Στρίνοβοσ. Videtur amplificata deinde ab Asane victore hæc civitas, quippe quam noster Ternobum vocans, regiam Bulgariæ urbem fuisse non semel indicat. Pergit Acropolita dicere, cum 680 in extremo discrimine res Asanis et Bulgarorum essent, quos ne in Isaacii Augusti potestatem mox venirent nulla res prohibere humanitus poterat, exiisse ab urbe obressa quemdam specie transfugam, qui trepide imperatori nuntiarat mox irrupturos in ejus castra maximo numero Seythas: quo ille indicio percussus nocte repente obsidionem solvens fugit ab oppido postridie dedendo, et ejusdem proditoris etiam in fugæ via consilium fraudulentum sequens se suosque conjecit in angustias, ubi mox plurimi a paucis misere oppressi sunt Bulgari, qui ex composito in circumventos irruentes Romanos plerosque cædunt, imperatore cum non multis ægre se in tutum recipiente, omni apparatu et imperatoria suppellectili hostibus relicta. Οἱ δὲ, αἰτ Acropolita, διασωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοὶ τε ἦσαν καὶ ὀλίγοι πάνυ. Ἐντεῦθεν ἐφουσώθη τὸ τῶν Βουλγάρων φύλον λείαν πολλὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων κερδῆσαν ἄλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τὰ τιμιώτερα. τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας ἀνελάβοντο καὶ φιάλας τῶν ἐπισήμων καὶ χρῆμα εἰς πλῆθος καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρὸν, etc. Hæc sunt quæ noster hic vocat *insignia imperii*. In quibus quod τὰς τοῦ βασιλέως πυραμίδας *imperatoris pyramids* Acropolita numerat, lumen accipit ex alio ejus loco, *Hist.* c. 40, p. 36, ubi de Theodoro Angelo imperii insignia deponente sic scribit: Τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμαργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα. Hoc est ex versione doctissimi interpretis: *Namque rubri calcei dimissi, et unionibus interstincta pyramis, super quam lapis rubens emicabat, quæ imperatorum insignia sunt.*

Capp. 10 et 11. Quæ hic narrantur de Vecco libere causam pauperum injuste oppressorum

agente cum Augusto, a quo ea occasione pessime tractabatur, palam ostendunt quam ille vir alienus ab omni adulatione fuerit, et quam certum sit, ea quæ pro ecclesia contra Græcos schismaticos egit, dixit, scripsit, purgata videri debere a suspitione fuci ac fraudis. De stauropegiis fuse agimus in Glossario, ubi et vide de Colybis capitis 42.

[P. 478] P. 458. *Ne neutiquam passurum addi Symbolo*, etc. Nunquam exegerunt Latini a Græcis ut particulam et ipsi *Filioque* Symbolo Nicæno adderent, modo fidem ipsam processionis sancti Spiritus ex patre et Filio tenerent, et Romanam Ecclesiam faterentur non peccasse cum ad declarandum expressius dogma verbum illud *Filioque* Symbolo addidit. Hæc duo si præsent, qui e schismate Græcorum redeunt, nihil aliud ab iis requirendum sanxit etiam Clemens VII, cujus ea de re decretum memini me legere apud Possevinum in Apparatu. Vide quæ superius adnotavimus ad c. 11, l. v. Nihil ergo mirum si Michael imperator gnarus quid vere Latini peterent, et videns spargi a schismaticis in populum vanos metus, quasi jussurus statim papa foret ut in 682 omnibus Græcis ecclesiis Symbolum deinceps cum additione vocum vocabulo *Filioque* æquivalentium cantaretur, præmunit animos, profstens se neutiquam id passurum. Consentaneæ his et Græci loquuntur in concilio Florentino sess. 25, p. 508 ed. Reg: Τὸ τῆς προσθήκης, ἡμεῖς οὐ δεξιόμεθα πώποτε ταύτην, ἀλλ' ἐκχωροῦμεν ὅμιν εἶχειν ταύτην ἐν ταῖς ὁμῶν ἐκκλησίαις, οὐ μὴν ἐν ταῖς τῆς ἀνατολῆς. Καὶ λέγομεν ὅτι ἀνάγκης κατεπειγούσης ἀνεπιτόξατε τὸ Σύμβολόν· καὶ οὐ λέγομεν τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ φωνὴν ἢ ἑτέραν πίστιν ἢ προσθήκην τινὰ, ἀλλ' εὐσεβῆ, καὶ σαφῆνειαν τοῦ ἡμετέρου συμβόλου. Καὶ εἰσὶ τὰ Σύμβολα ἀμφοτέρω εὐσεβῆ, καὶ ὁμοσημένα λέγεσθαι ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ, καθὼς ὁμεῖς λέγετε, καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ, καθὼς αὐτοὶ ἡμεῖς λέγομεν. Καὶ οὕτω γενέσθω ἡ ἔνωσις. *De additione: nos illam nunquam admittamus, sed eam vobis in vestris ecclesiis habere permittimus, non aulem in Orientalibus; dicimusque Symbolum a vobis explicatum necessitate cogente; et vocem illam « ex Filio » non esse aliam fidem aut aliquod additamentum, sed piam et nostri Symboli explanationem; et esse utrumque Symbolum pium et ejusdem sententiæ, ut in Ecclesia Romana recitetur sicut vos dicitis, et Orientali ut nos ipsi dicimus, atque ita faciendum unionem.*

P. 467. Οὐ πρόσχετο δλωσ αὐτῆ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον. Hinc apparet existimasse Græcos in formula abdicationis aut depositionis alicujus ex episcopali dignitate necessario, ut valida conseretur, exprimi debere, eum qui deponitur indignum eo loco et ineptum officio esse. Quæ causa fuit Nicetæ episcopo Heraacleensi misso a synodo ad Arsenium patriarcham, postquam is ab ecclesia fugiens in monasterium recesserat, ut ab eo cessionem patriarchatus exigeret, causa, inquam, hæc ei instandi ut in formula abdicatio-

nis, quam Arsenius libenter dabat, exprimeretur indignum eum sacerdotio fuisse, ἀνάξιον τῆς ἱερουσύνης, idque εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως εὐλογον, ut videretur idonea cessionis causa, prout narratur a nostro, p. 415.

P. 461. *Is erat tunc Urbanus*. Demonstrabimus inferius, l. III, c. 10 in Chronico, ad annum 1279, non Urbanum tunc fuisse papam, sed Nicolaum III, ut memoriæ aut calami lapsus hic agnoscendus sit, errore tamen in omnia exemplaria diffuso.

P. 467. Δῶρσα μετ δίκνο. Sumpta hæc est ex Homero *Iliad.* β', v. 420: 'Ἄλλ' ὄγε δίκτομιν ἱρὰ πόντον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν. Unde et correximus quod in ms. vitiose legebatur ὄφελλεν.

[P. 479] P. 469. *Oraculum insculptum marmori*, etc. Hoc oraculum Gregoras describit l. v, p. 67. Nos hic illud ex margine codicis Barberini representamus cum nomine auctoris a Gregora taciti, etiam paulo auctius. Nam hæc verba καὶ τὸ παρ' Ἡρακλείου πολίχνιον apud Gregoram non comparent.

682 Οὗτος ὁ χρησμὸς Πausανίου προέδρου. Τῆς δὲ πόλεως Τράλλων τὸ κάλλος χρόνοις ἐπιτετασθενόμενον. Τὸ δὲ πολλοστὸν ταύτης καταλειφθὲν ἐν ὑστάτοις ἐμφοβηθήσεται (Gregoras legit ἐδοκίμησεται εἶθαι ἀνάρχω, ἀλωθήσεται) (Gregoras ἀλώσεται) δὲ οὐδαμῶς. Ἐἴτα ἀνακαινισθήσεται παρὶ δυνατοῦ Νικωνόμου, ὃς ὀκταπλῆν ἀγλαῶς ἐνέει (Gregoras ἐννάδα et in margine ἐννεάδα) βιώσει δίσκων, καὶ τρις ἐπτὰ κύκλων πόλιν Ἀττάλος λαμπρυνεῖ, καὶ τὸ παρ' Ἡρακλείου πολίχνιον ᾧ καὶ πόλεις ἐσπέριαι ὑποκύψουσι, καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικῶς.

Hoc est oraculum Pausaniæ præsidis.

Urbis vero Trallium decus temporibus erit exsintum. Tenues tamen ejus reliquæ in ultimis exterruntur a gente sine principatu: at nequaquam capiuntur. Renovabitur autem a potente cui a victoris nomen. Qui octuplex splendide novenarium vivet dîcorum, et ter septem orbium civitatem Attali illustrabit, et quod ab Heraclio oppidulum; cui et urbes Occiduz subjacebunt, et feroces subjicientur pueriliter.

Vertit, ut in oraculis fieri debet, κατὰ πόδα, ad verbum singulos exprimens apices. Judicium de ipso vaticinio, verumne sit an fictum, quod suspicatus et Pachymerem et Gregoram video, tam si verum, quo ejus ἀπόδασις pertineat, lectori relinquo integrum.

P. 470. *In fati erat*. Vide quæ notavimus ad p. 104 et 139, item ad p. 229; quibus hereticam doctrinam fatalia necessitatis liberum arbitrium perimentis rejecimus, si forte hic illam scriptor schismaticus indicatam vellet.

P. 478. *Edicti sententia*. Videtur hoc edictum imperator inchoasse ab illis S. Gregorii Nazianzeni verbis quæ sic in oratione contra Eunomianos leguntur p. 495 et 106 ed. Græc. Basileens: Μνημο-

νευτέον γὰρ Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπισυτέον. Quod A
deinceps hic historicus culpat orthodoxum patriar-
cham Veccum, quia is scriptis refellere schisma-
ticos sit aggressus, schismaticæ loliginis succus
est, nullo satis specioso tectorio lividam mali-
gnitatem velans. Itaque oblitus quam magnificè
antea prædicaverit nobilem et liberam Vecci indo-
lem ab omni adulandi servitute disjunctissimam,
nunc, si superis placet eum exhibet Persa quovis
abjectiorem in assentendo, prodigum titularum,
et nihil sibi facientem reliqui in extollendo hono-
ribus indebitis Ephesinum, cujus opera egeret,
antistitem, quo ita sibi eum devinciret. *Scribit*,
inquit p. 479, *ad Ephesinum, eumque, ut ipsa in-*
scriptione demereretur, non simpliciter ἐρωτάτον,
quia solet titulus episcopis tribui, sed πανιερωτάτον
in fronte litterarum nuncupat. Ita Pachymeres; qui
videtur hæc scribens nunquam legisse librum in
Græcia notissimum, Liturgiam Chrysostomi. In qua
sacerdos celebrans voce sublata dicit *μνήσθητι,*
Κύρια, πανιερωτάτου μητροπολίτου 684 ἡμῶν, τοῦ
δαίνοσ: Memento, Domine, πανιερωτάτου metropoli-
tæ nostri N. Et iterum mox τοῦ δαίνοσ *πανιερω-*
τάτου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου 685 ἂν ἦ, N.
πανhierotati metropolitæ aut episcopi, quicumque sit.
Quod si sacerdotem facientem ad aram, et in sacro
ornatu Christi personam representantem, non de-
deat *πανιερωτάτου* deferre titulum cuilibet epi-
scopo, quis patriarchæ privatas litteras ad Epe-
sinæ antiquissimæ et honoratissimæ sedis antisti-
tam danti patet vitio vertendum si tali eum titulo
[P. 480] compellaverit? Ergo alia quidem schisma-
tici objiciant Vecco, si habent: *αὕτη γὰρ ἡ μή-*
ρινθος οὐδὲν ἔσπασε.

P. 482. *Enimvero scandalorum, etc.* Satis au-
dacter, ne dicam impudenter et impie schismaticus
hic ecriptor sanctos Ecclesiæ Patres *scandalorum*
magnorum causas dedisse ait, dum sacrum dogma
de processione Spiritus sancti ex Patre per Filium,
hoc est simul etiam ex Filio, recte et orthodoxe
explicant. Quanto sapientius faceret, si eum Vecco,
quem hic immerito culpat, exserentem se verita-
tem, quam prius ignoraverat, admitteret, et eum
Latinis profiteretur rem a suis ipsis Græcis Patri-
bus, ut fatetur ipse quoque, manifeste traditam.

P. 484. *Illi ergo ambo soli gloriam, etc.* Quod
hic vides laudari pertinaces in schismate usque ad
perpetiendam effossionem oculorum, imputa vitio
historici palam, ut dictum est, schismati addicti.
Et pertinere huc puta sapiens effatum sancti Cy-
priani, hæreticos, qui pro sui erroris defensione
dira mortemve paterentur, non gloriam martyrii
mereri, sed pœnam luere perfidiæ.

P. 495. Constantinum Acropolitam *a patre ma-*
gno logotheta acceptum. Videri poterit cuiquam
Georgium Acropolitam magnum logothetam hoc
tempore jam fuisse mortuum. Id enim ex duobus

hic positis potest astrui. Prius est Constantinum
hunc aversum se a pace Ecclesiarum palam tulisse
quod non est verisimile facturum eum, si pater
ejus, pacis ejus quasi auctor et studiosissimus,
viveret. Alterum, imperatorem Constantino suc-
censentem eo nomine rem ad patrem juvenis non
detulisse et ei filium castigandum non commisisse.
Sed ad primum dicimus mirum non esse Constan-
tinum a patre dissensisse, cum superius Pachy-
meres docuerit in singulis ferme tunc familiis paria
contigisse. Certe in ipsa imperatoria videmus Eu-
logiam Michaelis Augusti germanam charissimam
palam in ipsum ob pacem factam insurrexisse, et
alios consanguineos etiam usque ad carceres, excæ-
cationes et necem ipsam pertinaces in schismate
fuisse. Ad secundum respondeo forte abfuisse
tunc ab aula Georgium magnum logothetam, lega-
tionem aliqua vel provinciali præfectura alibi us-
piam detentum. Supervixisse porro illum Michaeli,
et ab Andronico propter legationem ad papam et
ad concilium Lugdunense 685 pro causa pacis
obitam in carcerem conjectum, disertissime tradit
idoneus auctor Demetrius Raules Cabaces ex Ple-
thone Gemisto, qui videre potuit quæ dicit, cum
Constantinopoli sub Michaeli et post hunc sub
Andronico viverit, etiam a Pachymere memoratus.
Vide quæ notavimus ad p. 314.

P. 496. *In Acropolita quidem ulciscendo iram in*
potestate habuit. Scio visum iri cuiquam Græca illa,
καὶ κρείττων τῶν κατ' ἐκείνον τὸν θυμὸν ἦγε, non
id quod sonat versio, sed quasi contrarium so-
nare. Verum adversativa quæ mox sequitur τῶ δὲ
Μουζάλωνι καὶ λίαν χολούμενος, hoc intelligi quod
expressimus in prioribus verbis indicat, quantum-
vis illa, huc invita pertrahantur, plane siquidem
significare vult auctor diverso ac fere contrario modo
se gessisse Augustum cum duobus hisce, Con-
stantino Acropolita et Theodoro Muzalone; quare
diserte affirmans effusam in hunc ab eo totam
acerbitatem iræ, hoc ipso necessitate nobis im-
ponit intelligendi mitius egisse cum altero, et in
eo multando iracundiæ frænum attraxisse, utcun-
que id non clare archetypa expriment. Quanquam
si quis penitius introspeciat, confido deprehensu-
rum etiam ad expressam a nobis sententiam
Græca satis posse accommodari (1).

[P. 481] P. 408. *Ad Montem Nigrum.* Supplevi
ad illa Græca πρὸς τὸ μέλαν vocabulum ὄρος *mon-*
tem. Erant in Monte nigro monachi plurimi, et ad
capessendam monasticam professionem accommo-
datus ille locus. Itaque illic monachus olim
vixerat Germanus postea patriarcha, ut noster
docet, p. 280; Theodosius item princeps, deinde
patriarcha Antiochenus, ut habetur l. v, c. 24.
Poterat et ad τὸ μέλαν subintelligi σχῆμα, quod ve-
stis monachorum per Orientem nigra esset: sed ver-
bum καταφυγεῖν commodius refertur ad locum

(1) Cf. Obs. ad Andronic. l. II, c. 1.

agente cum Augusto, a quo ea occasione pessime tractabatur, palam ostendunt quam ille vir alienus ab omni adulatione fuerit, et quam certum sit, ea quæ pro ecclesia contra Græcos schismaticos egit, dixit, scripsit, purgata videri debere a suspitione fisci ac fraudis. De stauropegiis fuse agimus in Glossario, ubi et vide de Colybis capitis 12.

[P. 478] P. 458. *Me neutiquam passurum addi Symbolo*, etc. Nunquam exegerunt Latini a Græcis ut particulam et ipsi *Filioque* Symbolo Nicæno adderent, modo fidem ipsam processionis sancti Spiritus ex patre et Filio tenerent, et Romanam Ecclesiam faterentur non peccasse cum ad declarandum expressius dogma verbum illud *Filioque* Symbolo addidit. Hæc duo si præsent, qui e schismate Græcorum redeunt, nihil aliud ab iis requirendum sanxit etiam Clemens VII^{us}, cujus ea de re decretum memini me legere apud Possevinum in Apparatu. Vide quæ superius adnotavimus ad c. 11, l. v. Nihil ergo mirum si Michael imperator gnarus quid vere Latini peterent, et videns spargi a schismaticis in populum vanos metus, quasi jussurus statim papa foret ut in **SSS** omnibus Græcis ecclesiis Symbolum deinceps cum additione vocum vocabulo *Filioque* æquivalentium cantaretur, præmunit animos, profitens se neutiquam id passurum. Consentaneæ his et Græci loquuntur in concilio Florentino sess. 25, p. 508 ed. Reg: Τὸ τῆς προσθήκης, ἡμεῖς οὐ δεξιόμεθα πώποτε ταύτην, ἀλλ' ἐκχωροῦμεν ὑμῖν ἐχειν ταύτην ἐν ταῖς ὑμῶν ἐκκλησίαις, οὐ μὴν ἐν ταῖς τῆς ἀνατολῆς. Καὶ λέγομεν ὅτι ἀνάγκης κατεπειγουσῆς ἀνεπιτόξατε τὸ Σύμβολόν· καὶ οὐ λέγομεν τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ φωνὴν ἢ ἑτέραν πιστὴν ἢ προσθήκην τινὰ, ἀλλ' εὐσεβῆ, καὶ σαφῆς ἐστὶν τοῦ ἡμετέρου συμβόλου. Καὶ εἰσι τὰ Σύμβολα ἀμφοτέρω εὐσεβῆ, καὶ ὁμοσημένα λέγεσθαι ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ, καθὼς ὑμεῖς λέγετε, καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ, καθὼς αὐτοὶ ἡμεῖς λέγομεν. Καὶ οὕτω γενέσθω ἡ ἔνωσις. *De additione: nos illam nunquam admittamus, sed eam vobis in vestris ecclesiis habere permittimus, non autem in Orientalibus; dicimusque Symbolum a vobis explicatum necessitate congente; et vocem illam « ex Filio » non esse aliam fidem aut aliquod additamentum, sed piam et nostri Symboli explanationem; et esse utrumque Symbolum pium et ejusdem sententiæ, ut in Ecclesia Romana recitetur sicut vos dicitis, et Orientali ut nos ipsi dicimus, atque ita faciendum unionem.*

P. 467. Οὗ προσηγορεῖτο δὲως αὐτῆ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον. Hinc apparet existimasse Græcos in formula abdicationis aut depositionis alicujus ex episcopali dignitate necessario, ut valida conseretur, exprimi debere, eum qui deponitur indignum eo loco et ineptum officio esse. Quæ causa fuit Nicetæ episcopo Heraclensi misso a synodo ad Arsenium patriarcham, postquam is ab ecclesia fugiens in monasterium recesserat, ut ab eo cessionem patriarchatus exigeret, causa, inquam, hæc si instandi ut in formula abdicationis,

quam Arsenius libenter dabat, exprimeretur indignum eum sacerdotio fuisse, ἀνάξιον τῆς ἱεροσύνης, idque εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως εὐλογον, ut videretur idonea cessionis causa, prout narratur a nostro, p. 415.

P. 461. *Is erat tunc Urbanus*. Demonstrabimus inferius, l. III, c. 10 in Chronico, ad annum 1279, non Urbanum tunc fuisse papam, sed Nicolaum III, ut memoriæ aut calami lapsus hic agnoscendus sit, errore tamen in omnia exemplaria diffuso.

P. 467. Δῶρα μὲν δέκνο. Sumpta hæc est ex Homero *Iliad.* β', v. 420: 'Ἄλλ' ὄγε δέκτομην ἰζὶ πόντον δ' ἀμέγατον ὄφαλλον. Unde et correximus quod in ms. vitiose legebatur ὄφαλλον.

[P. 479] P. 469. *Oraculum insculptum marmore*, etc. Hoc oraculum Gregoras describit l. v, p. 67. Nos hic illud ex margine codicis Barberini representamus cum nomine auctoris a Gregora taciti, etiam paulo auctius. Nam hæc verba καὶ τὸ παρ' Ἡρακλείου πολίτην apud Gregoram non comparent.

SSS Οὗτος ὁ χρησμὸς Πausanίου προέδρου. Τῆς δὲ πόλεως Τράλλεων τὸ κάλλος χρόνοις ἐπέτα: σθεννόμενον. Τὸ δὲ πολλοστὸν ταύτης καταλειφθὲν ἐν ὑστάτοις ἐμφοθηθήσεται (Gregoras legit ἐκδοθήσεται εἶθαι ἀνάρχω, ἀλωθήσεται: (Gregoras ἀλώσεται) δὲ οὐδαμῶς. Ἐἴτα ἀνακαινισθήσεται παρὰ δυνατοῦ Νικωνόμου, ὃς ὀκταπλῆν ἀγλαῶς ἐνάδα (Gregoras ἐνάδα et in margine ἐνεάδα) βιώσει δίσκων, καὶ τρις ἐπὶ κύκλων πόλιν Ἀττάλου λαμπρυνεῖ, καὶ τὸ παρ' Ἡρακλείου πολίτην ἢ καὶ πόλις ἐσπέρια ὑποκύψουσι, καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικῶς.

Hoc est oraculum Pausaniæ præsidis.

Urbis vero Trallium decus temporibus erit extinctum. Tenues tamen ejus reliquæ in ultimis extinguentur a gente sine principatu: at nequaquam capientur. Renovabitur autem a potente cui a victoris nomen. Qui octuplex splendide novenarium vivet discorum, et ter septem orbium civitatem Attali illustrabit, et quod ab Heraclio oppidulum; cui et urbes Occidæ subjacebunt, et feroces subjicientur pueriliter.

Vertit, ut in oraculis fieri debet, κατὰ πόδα, ad verbum singulos exprimens apices. Judicium de ipso vaticinio, verumne sit an fictum, quod suspicatus et Pachymerem et Gregoram video, tam si verum, quo ejus ἀπόδοσις pertineat, lectori relinquo integrum.

P. 470. *In satis erat*. Vide quæ notavimus ad p. 104 et 439, item ad p. 229; quibus hereticam doctrinam fatalia necessitatis liberum arbitrium perimentis rejecimus, si forte hic illam scriptor schismaticus indicatam vellet.

P. 478. *Edicti sententia*. Videtur hoc edictum imperator inchoasse ab illis S. Gregorii Nazianzeni verbis quæ sic in oratione contra Eunomianos leguntur p. 195 et 106 ed. Græc. Basileens: Μνημο-

νευτόν γὰρ Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστόν. Quod A hic positus potest astrui. Prius est Constantinum hunc aversum se a pace Ecclesiarum palam tulisse quod non est verisimile facturum eum, si pater ejus, pacis ejus quasi auctor et studiosissimus, viveret. Alterum, imperatorem Constantino succensentem eo nomine rem ad patrem juvenis non detulisse et ei filium castigandum non commisisse. Sed ad primum dicimus mirum non esse Constantinum a patre dissensisse, cum superius Pachymeres docuerit in singulis ferme tunc familiis paria contigisse. Certe in ipsa imperatoria videmus Eulogiam Michaelis Augusti germanam charissimam palam in ipsum ob pacem factam insurrexisse, et alios consanguineos etiam usque ad carceres, excæcationes et necem ipsam pertinaces in schismate fuisse. Ad secundum respondeo forte abfuisse tunc ab aula Georgium magnum logothetam, legatione aliqua vel provinciali præfectura alibi uspiam detentum. Supervixisse porro illum Michaeli, et ab Andronico propter legationem ad papam et ad concilium Lugdunense 685 pro causa pacis obitam in carcerem conjectum, disertissime tradit idoneus auctor Demetrius Raules Cabaces ex Plethone Gemisto, qui videre potuit quæ dicit, cum Constantinopoli sub Michaeli et post hunc sub Andronico viverit, etiam a Pachymere memoratus. Vide quæ notavimus ad p. 314.

Κύρια, πανιερωτάτου μητροπολίτου 684 ἡμῶν, τοῦ δεῖνος: *Memento, Domine, πανιερωτάτου metropolitæ nostri N.* Et iterum μοχ τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου δετις ἂν ἦ, *N. panhierolati metropolitæ aut episcopi, quicumque sit.* Quod si sacerdotem facientem ad aram, et in sacro ornata Christi personam representantem, non dedecet πανιερωτάτου deferre titulum cuilibet episcopo, quis patriarchæ privatas litteras ad Ephesinæ antiquissimæ et honoratissimæ sedis antistitem danti putet vitio vertendum si tali eum titulo [P. 480] compellaverit? Ergo alia quidem schismatici objiciant Vecco, si habent: αὕτη γὰρ ἡ μήριθος οὐδὲν ἔσπασε.

P. 482. *Enimvero scandalorum, etc.* Satis audacter, ne dicam impudenter et impie schismaticus hic ecriptor sanctos Ecclesiæ Patres *scandalorum magnorum* causas dedisse ait, dum sacrum dogma de processione Spiritus sancti ex Patre per Filium, hoc est simul etiam ex Filio, recte et orthodoxe explicant. Quanto sapientius faceret, si eum Vecco, quem hic immerito culpat, exserentem se veritatem, quam prius ignoraverat, admitteret, et cum Latinis profiteretur rem a suis ipsis Græcis Patribus, ut fatetur ipse quoque, manifeste traditam.

P. 484. *Illi ergo ambo soli gloriam, etc.* Quod hic vides laudari pertinaces in schismate usque ad perpetiendam effossionem oculorum, imputa vitio historici palam, ut dictum est, schismati addicti. Et pertinere huc puta sapiens effatum sancti Cypriani, hæreticos, qui pro sui erroris defensione dira mortemve paterentur, non gloriam martyrii mereri, sed pœnam luere perfidiæ.

P. 495. Constantinum Acropolitam a patre magno logotheta acceptum. Videri poterit cuipiam Georgium Acropolitam magnum logothetam hoc tempore jam fuisse mortuum. Id enim ex duobus

P. 496. *In Acropolita quidem ulciscendo iram in potestate habuit.* Scio visum iri cuiquam Græca illa, καὶ κρείττων τῶν κατ' ἐκείνον τὸν θυμὸν ἦγε, non id quod sonat versio, sed quasi contrarium sonare. Verum adversativa quæ mox sequitur τῷ δὲ Μουζάλωνι καὶ λίαν χολούμενος, hoc intelligi quod expressimus in prioribus verbis indicat, quantumvis illa, huc invita pertrahantur, plane siquidem significare vult auctor diverso ac fere contrario modo se gessisse Augustum cum duobus hiis, Constantino Acropolita et Theodoro Muzalone; quare diserte affirmans effusam in hunc ab eo totam acerbiter iræ, hoc ipso necessitate nobis imponit intelligendi mitius egisse cum altero, et in eo multando iracundiæ frænum attraxisse, utcumque id non clare archetypa expriment. Quanquam si quis penitus introspeciat, confido deprehensurum etiam ad expresse a nobis sententiam Græca satis posse accommodari (1).

[P. 481] P. 408. *Ad Montem Nigrum.* Supplevi ad illa Græca πρὸς τὸ μέλαν vocabulum ἕρος *montem*. Erant in Monte nigro monachi plurimi, et ad capessendam monasticam professionem accommodatus ille locus. Itaque illic monachus olim vixerat Germanus postea patriarcha, ut noster docet, p. 280; Theodosius item princeps, deinde patriarcha Antiochenus, ut habetur l. v, c. 24. Poterat et ad τὸ μέλαν subintelligi σχῆμα, quod vestis monachorum per Orientem nigra esset: sed verbum καταφυγῆν commodius refertur ad locum

(1) Cf. Obs. ad Andronic. l. II, c. 1.

quam ad vestem. Nec obstat conjecturæ quod hic dicitur, exactum a Cotanitza (haud dubie ab Augusto) ut statim vestem sacram indueret. Nam hinc potius apparet petitam nomine Cotanitæ ab imperatore facultatem eundi ad Montem Nigrum: sed hunc veritum ne is sic dimissus alio abiret, exegisse ut statim se alligaret monastica professione, sacro habitu induto. Quod ille nil recusans fecit.

P. 505. *Ut imperator cum suis.... anathemati subjicerentur.* Recitatur ab Odorico Raynaldo hæc excommunicationis in Michaelē Palæologum sententia ad annum 1281. Ubi quanquam culpatur Palæologus quod pacta ex fide circa concordiam Ecclesiarum non explesset, haud tamen facile adducor ut credam, quod illic vir ille doctissimus videtur opinari, culpam imperatoris in eo sitam, quod, sicut promiserat, non effecisset **SSC** ut Græci particulam *Filioque* Symbolo adderent. Non enim reperimus id ab eo exactum aut ipsum recepisse; adnotavimusque superius ad c. 15 hujus libri, Ecclesiam Latinam satis habuisse, si Græci dogma ipsum processionis Spiritus sancti etiam ex Filio profiterentur, et Latinos agnoscerent justa ex causa declarationis expressioris verbum illud Symbolo Nicæno addidisse, non præcipiendo ut ipsi pariter illud adderent. Fuere autem alia quibus merito suspectus aut etiam convictus fictionis videri potuit Palæologus: puta vexationes Vecci orthodoxi patriarchæ, quæ illum ad ultro abdicandam dignitatem coegerunt, narrate a Pachymere hoc libro a c. 10 ad 14, et quod aut nescivit aut dissimulavit noster, conjunctio imperatoris Michaelis cum Siculis et Petro rege Aragonum contra Carolum Apuliæ et Siciliæ regem a sede apostolica probatum, cujus Gregoras meminit et alii temporum illorum scriptores relati in Annalibus ecclesiasticis ab Spondano et Raynaldo ad annum 1280 et sequentem. Quo pertinet quod istam in Michaelē excommunicationis sententiam perlatam instante Carolo rege historici rerum illarum memorant, ut ibi licet videre, Cogitasse autem Palæologum hoc supæ damnationis nuntio percussum cuncta quæ pro concordia Ecclesiarum hactenus egerat rescindere, quod hic noster affirmat, non est prorsus inverisimile in homine quem apparet politicis maxime rationibus et metu infensæ sibi potentiæ Caroli regis ad istam tractationem adductum. Tamen id eum non fecisse testatur hic noster. et ipsi Græci schismatici persuasum habuerunt ipsum usque ad mortem in fide concordie perstitisse; quæ causa ipsis fuit eum honore sepulture fraudandi.

P. 521. *Acropolita magnus logotheta dum viveret.* Hæc indicant scripisse ista Pachymere sub Andronico, et quidem multis annis post mortem Michaelis Augusti. Nam Georgius Acropolita mortuus est in carcere, in quem conjectus fuerat ab Andronico sub initium ejus imperii, quod schismaticis assentiri nollit, in eoque constans perseve-

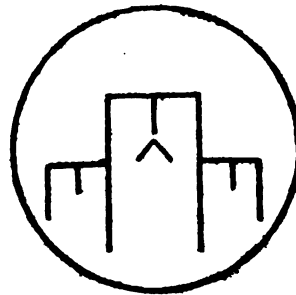
avit per plures annos, repudiata libertate et restitutione in integrum oblata ei ab imperatore si deficere (P. 482) a communionē Romana vellet, in qua denique diem obiit confectus ærumnis Dei causa toleratis. Vide quæ superius notavimus ad c. 28, l. iv.

P. 531. Τὴν ψυχὴν ἀπέησιν. Post hæc Vatio. cod. hæc subjungit: 'Ο μηδὲν τὸ παράπαν κώποτα τερνίξομαι προσδοκῶντας, διὰ καὶ ἔρμους τοῦ ὄνομα θεοῦ φέροντας εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο, καὶ ἀδικίαν καὶ φόνους καὶ πικρὰς ὡς κύνωπος πρᾶξιν ἤγειτο· ὁμοίως ἔκτετο νεαρὸς, καὶ δάκρυσι τῶν οὐκ αἰσίων ἰδρύχθη. *Qui nunquam se moriturum crediderat, ideoque juramenta Dei nomen serentia nihil duxerat, injurias vero, caedes et supplicia ææva, quasi non iis homines sed culices læderentur, exorcerat* **SSZ** *La lamen jacebat mortuus et lacrymis demestioarum rigabatur.* Hæc cum id neutro codicum optimorum reperiantur, non putamus esse Pachymere, sed interpolatoris et paraphrastæ, quem seimus et alla prætor auctoris mentem inæruisse. Moderatior est enim noster historicus quam ut sic atrociter insultasse putandus sit mortuo principi, cuius bona malaque libere, sed citra malignitatem in hæc historia expressit. Magna et vera laus est Michaelis Palæologi inter multa, quæ nec dissimulari nec probari possunt, perperam facta, pacem et concordiam Ecclesiarum indefesso ad extremam studio ursisse. Et merito eum hæc præcipue te Joanni Batatzæ præcelluisse Georgius Metochita affirmat oratione prima historica. Ait ibi eum magna spe generosæ indolis, cum cura peculiari ad summa quæque educatum sub Joanne Batatza, non parvo etiam ipsius principis favore, πῶν ἐν ἀριστοβουλαις καὶ ἀριστοπραξίαις κατορθωμένον αὐτῷ, *cuncta ejus rectissime consultata optimaque adæ imitando expressisse, καὶ ἐκμαγεῖον γεγονέναι τῶν τοῦτου κλεονεκτημάτων, et ad vivum expressam imaginem evasisse decorum illius.* Mox addit eundem Joannem longe a Michaelē superatum, præsertim eo quod, quam ille solum cogitaverat et mentione duntaxat prima informaverat Ecclesiarum pacem, hic consilio, conatu, perseverantia denique peregit, et factam, quoad in vita perstitit, tenuit. Quare totis habenis albes idem Metochita eloquentiæ quadrigas in ejus laudes velut in campum rhetorum Marathonium admittit. Οὗτος, inquiens ὁ κλεινὸς ἐν ἀποκράτορι Μιχαήλ, τὸ μέγα τῆς ἑβας καὶ ἐσπερου λήξεως ὄνομα, μᾶλλον δὲ τῆς οὐκουμηνικῆς τετραμερείας, τὸ φοβερὸν καὶ ἀγκυλῆς περιθρόλλημα, ὁ τὴν εὐσέβειαν ἀρβυγῆς, ὁ θερμὸς τὴν πρὸς θεὸν πιστοθῆσιν καὶ ἀδιστακτὸς, ὁ παρ' ἑλόν αὐτοῦ τὸ βιώσιμον πρόβλημα τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ποιεῦμενος καὶ ὅσα τῆς ἀμωμότητος πίστεως σύμβολα πρὸ παντὸς ἔργου, πρὸ παντὸς διανοήματος καὶ βουλεύματος ἐν παντὶ ἐρόπη τε καὶ καιρῷ, ἐν ταυτῷ τῷ κρησθῆναι καὶ ἀναστῆναι καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ τυχόντος κινήματος ἢ βαδίσματος, ἢ ἀκᾶματος φρῆν, ὁ μεγαλόνοος ἄνθρωπος καὶ οὐράνιος, ὁ μεγαλοφ-

γός και μεγαλειόβολος, ὁ Κομνηνοφύης Παλαιολόγων βλαστός, και σύμπαν αξιοθαύμαστος. *Inclytus in imperatoribus Michael, magnum Orientalium et Occidentum tractuum nomen, aut potius quatuor mundi cardinum terror et gloria, pietate constantissima, fiducia in Deum ardente pariter et immutabili; qui per totam vitam saepe illustri sibi proposito fidei sinceræ, cuncta quæ ad hanc conducerent, quæ illam quomodocumque referrent, præ omni opere, cogitatione, consilio, omni modo et tempore, sedendo, surgendo in omni motu ac passu spectavit amplexusque est. Indefessa mens, magnorum homo sensuum, celestis, magna operatus, ingentia conatus; Comenema mistus stirpe Palæologorum surculus, plane admiratione dignus. Hæc ibi Georgius Metoebita; quæ nos encomia \$\$\$ laudati auctoris, orthodoxi quippe confessoris, qui tetrum a schismaticis carcerem pro fide apostolica Romana multis annis neque ad mortem invicta constantia sustinuit, mortuo imperatori nostro pro funebri laudatione impendimus, sic prout possumus ἀντιστοιχώντας compensantes conviciorum plaustra, quæ passim in eum effundunt Græci schismatici et Latini hæretici, perfectam ab eo Ecclesiarum Orientalium Occidentium conciliationem livore Satânico indignantes.*

[P. 483] P. 532. *Sigillum quod adhibere obsi-*

gnando consueverat. Codex Barbarinus formam effingit hujus characteris in hunc modum.

Præter eam porro quam affert hic Pachymeres hujus ΠΙ triplicati rationem, ex divina prænotione exitus Michaelis Palæologi petitam, fuisse aliam oportuit in mente ipsi Michaeli, utique ignaro diei ac loci suæ mortis, cum eam ultro ac libens assumpsit. Putarim equidem eum per istud tertio repetitum ΠΙ voluisse indicare id quod initio hujus libri monuimus, esse se Palæologum non ex patre solum, sed etiam ex matre, ac propterea majori littera ΠΙ in medio posita se ipsum representasse, aliis duabus a dextra et sinistra parentem utrumque significantibus. Nam Palæologum significare ista ΠΙ, indicat littera Α in ventre medii posita.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER TERTIUS,

CHRONOLOGICUS.

§§ [P. 485] CAPUT I.

De nominibus mensium a Pachymere usurpatis.

Quæ noster historicus, præter morem usumque cæterorum, in mensibus appellandis novat, ea etsi videri poterant ad grammaticam pertinere rationem, hic tamen exponenda potius quam in Glossario putavi, quia errorem in chronologia obtrudere lectori poterant nisi de iis præmoneretur. Cum enim quis exempli gratia legeret inauguratum imperatorem Michaellem neomenia Hecatombæonis, vix posset, veris ac vulgatis præoccupatus notionibus, aliud animo subdicere quam Junii aut Julii mensis id Kalendis factum: Atqui erraret ita credens toto cælo, et brumam in solstitium æstivum, Januarium in Quintilem temere transferret. Edis-

seratur hic igitur in limine Pachymeriana nomenclatio mensium, ne qua cuiquam in hoc genere hallucinatio obrepat.

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ, p. 96, Ἐκατομβαίωνος νοσηνία. In margine utriusque codicis B et A notatur Ἰανουαρίου, quod solum in contextu Vaticanus exprimit. Idemque constanter observatur ubicunque alias Ἐκατομβαίωνος nomen ponitur. Ἐκατομβαίων vocabulum antiquum est primi mensis in anno Attico, ab hecatombis sive sacrificiis centum boum, quæ auspicandis anni novi Kalendis solemniter fiebant, deductum. Verus in cæli ratione situs hujus mensis, ut fuse demonstrat doctissimus Petavius tota descriptione anni Attici, præsertim c. 14, l. 2. *De doctrina temporum*, fuit circa τροπὰς θερινὰς, solstitium æstivum. Unde Græci exploras classici,

qui res Romanas tractarunt, Hecatombæonem cum mense Juliano anni Junio fere comparant, Januario autem Juliano potius Gamellionem opponunt. Recentiores autem ☉☉ expeditius Romana nomina Græcis litteris exprimunt, 'Ιανουάριον, Φεβρουάριον, Μάρτιον, et sic de cæteris scribentes: nam alioqui Græci menses lunares exacte responderent Julianis minime lunaribus nequeunt. Nostro tamen Pachymeri visum est nulli tritam veterum aut juniorum viam insistere. Ac cum fere cæteri 'Εκατομβαιῶνος voce Junium aut Julium designent, ipsi libuit id nomen Januario tribuere. In quo satis apparet quam rationem sit secutus. Quia enim primum anni Attici mensem 'Εκατομβαιῶνα sciebat [P 486] dictum, isto quoque vocabulo fas sibi putavit primum item Romani anni mensem appellare, parum curato discrimine tempestatum. Ac similem in aliorum etiam nomenclatura mensium licentiam usurpans implicuerat lectores suos ambiguitate perincommoda, nisi ejus librarii succurrissent notando fere ubique in ora marginis vero nomine mensis indicati.

ΑΘΝΑΙΩΝ, p. 306. 'Η μηνὸς Ἀθηναίων δευτέρα. In margine amborum optimorum codd. B et A et in contextu V Φεβρουαρίου scribitur. Ac res ipsa loquitur Februarium hic signari, cujus die secunda festum Ἰκκαπαντῆς, quod Purificationem beate Deiparæ Latini dicimus, celebrari manifestum est. De hoc autem festo hic noster agit nominatim. Unde autem in mentem ipsi venerit Februarium Ἀθηναίων vocare, difficilis conjectura est: neque enim ullus Atticorum vulgo memoratorum ac ne Macedonicorum quidem, Bithynicorum, Pythicorum aut omnino ullius Græce locutæ gentis mensium hoc nomen, quod sciam, fuit. Scribit quidem Petavius, I. 1 *De Doct. temp.*, c. 34, Βουκάτιον Βεωτορῶν primum mensem Ἀθηναίων vocari ab Ηεσυχίο. Verum, quod viri summi pace dixerim, id apud Ηεσυχium non lego, loco quem ipse citavit, verbo scilicet Ἀθηναίων, ubi contra sic scriptum exstat: Ἀθηναίων μῆν. Οὐδένα τῶν μηνῶν Βεωτοῖ οὕτω καλοῦσιν. Εἰκάξει δὲ ὁ Ηλόταρχος Βουκάτιον· καὶ γὰρ ψυχρὸς ἐστίν. Ἐνιοὶ δὲ τὸν Ἑρμαῖον, ὃς μετὰ Βουκάτιον ἐστίν· καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν Ἀθηναίων ἑορτὴν ἐν αὐτῷ ἄγουσιν. Hoc est: *Lenæon mensis. Nullum mensium Bæoti sic appellant. Indicat autem Plutarchus Bucatium: nam et frigidus est.* Alii vero *Hermæum, qui post Bucatium est: etenim Athenienses Lenæorum festum in ipso agunt.* Hunc locum Ηεσυχίου descripsi, quia ex illo suspicor oblatam occasionem Pachymeri Lenæona Februarium vocandi. Nimirum cum inde noster didicisset secundum Thebæorum mensem qui Bucatium anni Thebani caput statim sequitur et Ἑρμαῖος *Hermæus* nomen habet, aliquibus videri Lenæonis quoque verbo designatum, ideo quod circa tempus secundi mensis Βεωτορῶν Athenienses Lenæorum

A festum agerent, putavit erudite se facturum si ansam ex eo arriperet secundi Romanorum mensis eodem Lenæonis vocabulo signandi. Hæc scripseram cum incidit in locum Harpocratonis, ubi in Diagrammate mensium Atticorum Romanorumque Ἀθηναίων ὁ καὶ Ποσειδεῶν ☉☉ e regione opponitur Φεβρουαρίῳ. Id secutum hoc loco nostrum credibilis est (*).

ΚΡΟΝΙΟΣ. Constante nomine Pachymeres Martium mensem indigitat. Nam p. 244, ubi sic scriptum est: Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους μηνὸς Κρονίου, τῶν θείων ἡμερῶν τῆς νηστείας τελομένων, uterque codex B et A e regione vocis Κρονίου in margine annotat Μαρτίου; et jejunii quadragenarii mentio in eum mensem incurrentis plane Martii characterem habet. Præterea p. 355, ad ea verba Κρονίου μηνὸς ἐστάντος, uterque codex ad oram libri Μάρτιον clare nominat. Vatic. quoque de more Μαρτίου pro Κρονίου in contextu collocat. Quod item facit p. 396, ubi hæc aliorum codicum verba Κρονίου ἀρχομένου μηνός, ipse reddit Μαρτίου ἀρχομένου μηνός. Ut dubitandi locus non supersit quin Martius mensis in hac historia dicatur Κρόνιος. Sed quam manifestum factum, tam obscura facti causa est. Quid enim verisimile commiscamur cur primus et unus Pachymeres vocem Κρόνιος in ignotissima priscis juxta recentibusque notione usurpaverit? Dum aliud opportunus sagax lector expedit ego suspicabar nostrum, cum forte vidisset in Harpocratonis Diagrammate mensium superius laudato Hecatombæoni pro synonymo Cronium apponi, et aliunde sciret Martium olim fuisse primum anni Romani mensem (juxta illud tritissimum Tibulli:

[P 487] *Martis Romani festæ veneræ Kalendæ: Exoriens nostris hic fuit annus avis),*

sed postea additis decimestri anno duobus mensibus honorem ducendi annum Januario tributum, Pachymerem, inquam, hoc se nosse gestientem ostentare, duobus mensibus quasi de primatu certantibus in Romano anno, vocabula duo divisisse quæ Attici anni primo mensi convenirent. Diagramma illud semel hic describere tanti visum est.

Ὄνόματα μηνῶν κατὰ Ἀθηναίους.

'Εκατομβαιῶν ὁ καὶ Κρόνιος	ὁ Σεπτέμβριος
Μεταγειτνείῳ	ὁ Ὀκτώβριος
Πυαναψιδῶν	ὁ Δεκέμβριος
Μαιμακτηριῶν	ὁ Ἰανουάριος
Ἀθηναίων ὁ καὶ Ποσειδεῶν	ὁ Φεβρουάριος
Γαμηλιῶν	ὁ Μάρτιος
Ἀνθιστηριῶν	ὁ Ἀπρίλλιος
'Ελαφηβολιδῶν	ὁ Μάιος
Μουνυχιῶν	ὁ Ἰούνιος
Θαργηλιῶν	ὁ Ἰούλιος
Σκιρόφοριῶν	ὁ Αὐγούστους

☉☉ ΒΟΗΡΟΜΙΩΝ, p. 257 Βοηδρομιῶνος ἱεραμένου. Uterque cod. B et A in ora libri Ἀπρι-

(*) Cf. Glossar. alterum v. Ἀθηναίων.

λίου, Vatic. τότε τοίνυν Ἀπριλλίου ἀρχομένου. Boe- A
dromionem tertium fuisse mensem in anno Attico
demonstrat Petavius, I, 1 *De Doct. temp.* c. 11, te-
stimniis Aristotelis, Theophrasti et Plinii. Sed cum
tertium locum jam occupasset Pachymeris iudicio
Cronius, quartum illi assignavit, aut aliud est
secutus quod non latet. De re ipsa constat, hic
Juliani anni Aprilis intelligi, cum describatur fes-
tum ἀκρίθιστον dictum, jejuniis verno celebrari
solutum, Sabbato videlicet quintæ hebdomædæ
Quadragesimæ, ut ostendimus in Glossario verbo
ἀκρίθιστος. Quo die Pascha illo anno fuerit, et con-
sequenter in quem Aprilis res hic narrata incidit,
dicemus infra, ubi de characteribus chronolo-
gicis hujus historię agetur.

ΠΥΑΝΕΨΙΩΝ, p. 403, εἰκοστῇ μὲν καὶ ἕκτη B
Πυανεψιῶνος. E regione vocis Πυανεψιῶνος codd.
B et A habent Μαίου, quod V de more in con-
textum recipit. Nec dubium relinquitur ex cha-
ractere mox expresso festi instantis Pentecostes,
ut inferius demonstrabimus, quin Metus hic mens-
is indicitur. Unde corrigendum videtur quod p.
270 scribitur κωντιῶνος; est enim ibi in margine
vox Μαίου, antiqua manu, cui glossema recentio-
ris manus subjungitur μεταγειταιῶνος Res porro
ipsa et loci sententia, ut l. 3 *Observationum* c. 5,
clare demonstramus, omnino Maium exigit.

ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΩΝ, p. 430. Δευτέρῃ δὲ Μαίμα-
κτηριῶνος. In margine duo codd. Ἰούλιον. Tertius
ut solet id nomen contextui inserit nec festum
Pentecostes in secundum illo anno Junii incidens, C
ut suo loco ducebimus, dubium relinquit quin Ju-
nius Pachymori Μαίμακτηριῶν. sit. Τὸ δὲ tenemus:
τὸ δίδει, ut in cæteris, querendum. Davi enim su-
mus, non Œdipi (·).

[P. 488] ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΩΝ, (p. 286, δ' Ἀνθεστηριῶν.
E regione in margine Ἰούλιος. V id solum in
contextu habet. Antea, p. 149, Εορτῇ τῆς θεομή-
τορος Ἀννης μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Rursus p. 483
Τότε τοίνυν δωδεκάτῃ Ἀνθεστηριῶνος μηνός. Utro-
bique codd. de more Ἰουλίου. adnotant. Augusti
mensis Pachymerianum nomen in hac historia,
quod meminimus, non exstat (·).

ΓΑΜΗΛΙΩΝ, p. 395, Γαμηλιῶνος. μηνός. Codd.
B et A e regione adscribunt Σεπτεμβρίου, silente D
præter morem V, qui hoc comma transiit. Antea
p. 299. μὲν δὲ ἐπειστήκει τότε Γαμηλιῶς v, ἤγετο
δὲ ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἑορτῇ, festum exalta-
tionis S. Crucis 14 Septembris etiam a Græcis
celebratum. Consuetudo et ibi codd. admonent, sed
satis ex festi mentione intelligitur September.

ΕΛΑΦΗΒΟΛΙΩΝ, pag. 394. Ἐλαφηβολιῶ-
νος ἕκτη μηνός. Suggestant, ut solent, codd. B et
A in margine Latinum mensis nomen Ὀκτώβριον,
Octobrem, quem et ipse locus per se indicat, cum
in eo affirmetur præcedentem ἀμίσως mensem

(·) Cf. Glossar. alter. v. Μαίμακτηριῶν.

(·) Cf. Glossar. alterum v. Ηοσειδαίων.

fuisse Gamelionem, quem certo vidimus Septem-
brem esse.

ΜΟΥΝΥΧΙΩΝ, pag. 318 Μηνὸς Μουνυχιῶνος.
Codd. B et A Μουνυχιῶνος glossema solitum ascri-
bunt, Romanum mensis ejus vocabulum exprimi-
ens, Νοεμβρίου *Novembris*. Quod vero initium
id fuisse anni verba illa ἐπιόντος ἔτους indicant
referendum ad indictionem, quæ peculiare anni
principium ducebat a Septembri, cum alioqui
civilis anni caput in Kal. Januariis fixum esset.

ΞΙΠΠΟΦΟΡΙΩΝ. Nomen hoc apud Pachymerem
ultimi mensis est Decembris, ut intelligitur ex
verbis pag. 305: Ὁ βασιλεὺς τοῦτον προβάλλεται
μηνὸς Σκιρροφοριῶνος εἰκοστῇ ὀγδόῃ. Ad margi-
nem e regione in cod. B scribitur Δεκεμβρίου, uti
et pag. 532, ubi de imperatore scribitur θνήσκει
δὲ Σκιρροφοριῶνος ἐνδεκάτῃ, in margine Δεκεμ-
βρίου. Quod utrobique V in contextum recipit.

CAPUT II

*Initium imperii Theodori Lascaris Junioris, unde
hæc historia procedit, rationibus chronologicis et
caelesti characteribus demonstratur.*

I. Non possumus ex opportuniori epocha hujus
historię caput ducere quam ex initio principatus
Theodori Lascaris eo nomine secundi, filii et suc-
cessoris in imperio Joannis Duce, Batatzæ cogno-
minati. Insigniora enim quæque de Michaelis Pal-
æologo adhuc privato hic narrata hoc Theodoro
imperante contigerunt, ejus præmaturum obitum
statim fere Michaelis ejusdem in imperium vectio
exceptit. Scio sub Joanne quoque nonnihil ejus
generis, cap. 6, lib. 1 memorari: verum et id obi-
ter insinuatam duntaxat quasi prætextitur operi:
et illud ipsum jure imputari Theodoro potuit tan-
tum non imperanti et apud parentem seniore e
gratiæ ac potentiæ gradu nitenti, qualem per erat
unigenito virilis adeptæ plenitudinem ætatis, (P. 489)
haud dubio successoris declarato et iam nunc fere
collegæ tribui. Recte igitur noster initio modo
laudati capitis 7, velut historiam inde suam au-
spiciens scribit, imperante Theodoro Lascari post
patrem, Michaelis Palæologum semper obnoxium
affectati regni suspicionibus fuisse, quo ex fonte
malorum omnium, quæ tunc est passus, causæ
fluxerint. Ut ergo limen quasi præstruamus histo-
riæ quam illustratum imus, ante omnia elaboran-
dum nobis est in constituendo præcisæ tempore,
quo cæpit Theodorus Lascaris Junior habenas im-
perii tractare. Negligentibus in hoc definiendo et
quasi de suo nomine παραχυμαρπίστειον 694 vide-
tur noster historicus defunctus. Sed habemus quos
adhibeamus subsidio locupletes auctores duos,
Georgium Acropolitam et Nicephorum Gregoram:
quorum prior accuratissimus et præsens inspector,
quas narrat, rerum c. 52 *Hist.* prioris pag. 56 ed.
Reg. sic scribit: Ἐπεθνήκει βασιλεὺς Ἰωάννης

τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεόδωρῳ τὴν βασιλείαν καταλειπὼς τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διανύοντι. Τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὅπως τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναβῆσει καὶ ἡ γέννησις ἐκείνου ξυνέδραμεν. Hoc est: *Obierat Joannes Augustus, filio suo Theodoro imperium relinquens annum agenti tertium et tricesimum ætatis. Vitæ enim ejus tempora principatus paterni spatium æquabant, quod ferme cum patris acclamationis ortus ipsius concurrisset.* Hæc ille, quæ totidem verbis repetit in secundo opere, cui *Chronicon compendiarum* titulus est, numero item 52 p. 137 ed. Reg. Nicephorus Gregoras, lib. III, p. 24, ed. Basil. de Joannis morte et Theodori successione sic habet: Ἦνυσ δὲ ἔτος, ὅποτε ἐτελεύτα, ἐξηκοστὸν, ὅποτε δ' αὐτὸς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐνεκχειριστο σκήπτρα, ἑβδομον ἤδη καὶ εἰκοστὸν, ὡς μόνον τὰ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ γίνεσθαι ἔτη τρία καὶ τριάκοντα, ὅποσα δὴ καὶ υἱὸς αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος ἦνυε Θεόδωρος· ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς ἐξ ὠδίνων εἰς φῶς προήγετο μητριαῖον, καὶ ὁμοῦ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας σκήπτρα ὁ πατὴρ ἄρτι εἰδίδεκετο. *Agebat autem annum, quando est mortuus (Joannes) sexagesimum ætatis, quando vero sceptrum imperii in manus sumpsit, septimum jam et vicesimum, ut soli ejus imperii numerentur anni tres et triginta, quot tunc vitæ filias ejus et successor in principatu explebat Theodorus: simul enim hic materno partu in lucem productus est, simul pater ipsius imperii recens accepti moderari sceptrum cæperat.* Ita Gregoras; qui mox adjungit Theodorus haud assumptum in consortium imperii a patre adhuc vivente ob causas quas ibi memorat, concensu procerum et exercitus imperatorem fuisse salutatum.

II. Neuter horum præcise annum expressit in særa Græcis vulgari, quo more Joannis et Theodori successio contigit. Verum Georgius Acropolita cum initio suæ historiæ expugnationem Constantinopoleos a Latinis insignierit anno mundi 6711 et tempora inde diligenter numeraverit, facultatem offert certo investigandi annum quem querimus, obitu Joannis, inauguratione Theodori notabilem. Scribit is. c. 4 suæ *Hist.* p. 4 ed. Reg. in hunc modum: Ἐάλω παρὰ τούτων (Λατίνων) ἡ Κωνσταντινού, ἔτους μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως κόσμου ςψια'ιβ' Ἀπριλίου ἄγοντος. Τῷ γὰρ ι' ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσώρμησαν ἑν ἑνδεκά δὲ μηνὶ συνίδη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. *Capta ab eis (Latinis) Constantinopolis est anno ab orbe condito 6711, die 12 Aprilis Anno quippe 10 mense Maio admoverunt se civitati, undecim vero post mensibus direptionem ferit contigit.* Anni særa Græcorum, ut inter 695 peritos convenit, reducuntur ad annos særa Christianæ subtractione annorum 5508: tot enim præcessisse mundi annos expletos Græci putant ante Kalendas Januarias proxime secutas Christi Domini natiæ diem. Ex hac methodo conficitur expugnatam a Latinis Constantinopolim

A anno Christi 1203, duodecima Aprilis. Duo inde fere annos ἀναρχία et rerum confusio miserrima inter Græcos fuit. Quibus exactis acclamatur imperator Theodorus Lascarios gener Isaacii Angeli, et a Michaelē Auctoriano patriarcha rite coronatur. Georgius Acropolita, c. 6: Δύο γὰρ παραδραμῶντων ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς δεσπότης παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκάρου, ἐπὶ συνδρομῇ γίγονε κατὰ Νίκαιαν ἀπὸ περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς Ἐκκλησίας, ἐκέφθη τούτων ἐγένετο, ὡς βασιλεὺς φημισθεῖη [P. 490] ὁ δεσπότης Θεόδωρος. Paulo post: Ψηφίζε-αι ὄν πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωριανός... ὅς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐταινίωσεν. Hæc ibi. Contigisse oportet electionem et evectiōnem Theodori anno Christi 1205, circa mensem Aprilem. Inde incunt ejus imperii anni, quos idem Acropolita octodecim numerat p. 17 sic scribens: Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λασκαρις, ὅποτε τὸ τέλος ἔσχη τῷ βίῳ, τῶν μὲν τεσσαράκοντα πέντε ἔτην ὑπεβίβηκεν ἐλάττων δὲ τῶν πενήτηκοντα, βασιλεύσας ἐν τούτων ἔτη ιη'. Hoc est: *Erat autem imperator Theodorus Lascaris, quando vivendi finem fecit, ætatis quidem annorum supra quadraginta quinque, minor tamen quinquagenario. Ex his annos octodecim imperando cægerat.* Ita ibi. Nam si mille ducentis quinque særa Christianæ annis alios octodecim adjungimus, efficiemus annum Christi 1223, quo currente contigerit mors Theodori Lascaris et generi ejus Joannis Ducis Bataviae successio in ejus locum, ita ut idem annus utriusque communis fuerit.

C III. De Joannis porro Ducis principatus et vitæ spatium sic refert idem diligentissimus scriptor Acropolita, *Hist.* p. 56: Καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον, καὶ ἐν μὲν τοῖς βασιλικῶς οὐκ ἀπῆλθεν οὐκίμασιν, ἐν δὲ τοῖς ἐγγύς που τῆς χώρας βασιλείῳ κήποις τὰς ἀνακτορικὰς σκηναὶς ἐνιδρύσαστο. Ἐνθα καὶ τὸ χρεῶν ἐλειτοδργησε τρίτῃ Καλάνδιον Νοεμβρίου, ἐξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐπιβίβαστον εἰδότες ἔφασκον, ἔτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρία βεβασιλευκε. Hoc est: *Pervenit Nymphæam, nec ibi tamen in ædes imperatoris divertit, sed in suburbaniis regis hortibus Augustulo festul. Ubi et naturæ debilitum excoluit, tertio Kalendas Novembris, cum vixisset annos, ut peritiores rerum ejus tradunt, sexaginta duos, ex quibus tres et triginta in imperio transiit.* Sic ibi. Addantur ergo anno Christi 1223; illo ipso annumerato 33 imperii Joannis: conficitur annus Christi 1256, ejus sub finem Octobris idem Joannes diem obierit. De successione porro Theodori materis nomine dicti Lascaris in patris Joannis Ducis Bataviae imperium, ex Gregora itemque Acropolita 696 habemus, acclamatum eum quidem a proceribus et exercitu imperatorem statim post patris obitum, inauguratum tamen in ecclesia solemnī ritu series fuisse, propterea quod patriarcha qui cæremōniam perageret nullus tūm erat. Hæc ibi, ut Acro-

polita scribit, p. 57: Πέθανεν ὁ πατριάρχης Μα- A
νοῦλ μικρόν τι τοῦ βασιλέως Ἰωάννου προτελευ-
τῆσαι. *Manuel patriarcha paulo ante Joannis Au-*
gusti mortem decesserat. Accesserunt deliberationis
in quærendo digno moræ, et post designationem
Nicephori Blemmidæ hujus recusatio, sub hanc
consultatio nova: et post multos sigillatim expen-
sos, qui variis de causis non placuerunt novo
principi, electio monachi Arsenii evocatioque ex
monasterio sito ad Apolloniadis lacum, inde hujus
sacrorum ordinum expertis initiatio per gradus a
diaconatu ad patriarchatum una hebdomade de-
properata. Hæc facile totum Novembrem partem-
que decembris tenuerunt, ita ut coronatio solemn-
is novi Augusti per novum patriarcham rite per-
petrari vix potuerit ante festa Natalitia, et cre-
dibile est ipso Christi Natali, quo die auspicior B
reperiri alius nequiret, sacram istam cærimoniam
peractam.

IV. His ita positis, quæ partim certissima di-
serta testificatione Acropolitæ tunc viventis et
præsentis ac Gregoræ compertissima ex recenti
memoria scribentis, partim, quod attinet ad cir-
cumstantiam diei Christi Natalis ad Theodori
coronationem electi, in silentio scriptorum ex
serie naturali rerum verisimillima sunt, offert
nobis quidam alioqui perintricatus et obscurus
Pachymeris nostri locus occasionem minime sper-
nendam insigniendi luculento cælesti caractere
frontem hanc ipsam et quasi capitalem epocham
hujus quam edimus historia. Ponit auctor noster, C
l. 1, c. 13, hæc ipsa plane verba de quodam eclipsi
solis quæ Theodori præmaturum obitum præsa-
gierit: Ὁ δὲ καὶ προσήμανέ τι σημεῖον· ἥλιος
γὰρ ἐκλείπει ἐφ' ὧραν τρίτην τῆς ἑκτῆς ἡμέρας,
καὶ βαθὺ σκότος τὸ πᾶν κατελήφει, ὥστε καὶ ἄστρα
φανῆναι κατ' οὐρανόν. Καὶ δὲ ἀρπάσσεται καὶ πρὸ
ὧρας ἀνὴρ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τρα-
φείας, etc. Hæc ad verbum scrupulosissima fide sic
Latine sonant: (P. 491) *Quod et præsignificavit*
signum quoddam. Sol enim defecerat ad horam
tertiam sextæ diei, et densæ tenebræ cuncta com-
prehenderent, adeo ut apparerent stellæ per cælum.
Itaque præripitur acerba morte utræque regis quidem et
natus et educatus, etc. Hæc in excerpta sua Pachy-
meriana congerens Wolfus sic effert: *Sub obitum*
Theodori Lascaris sextæ die sol per horam obscuratus D
est, tenebræque operuerunt omnia, adeo ut stellæ in
cælo apparerent Henricus Spondanus in continua-
tione *Annalium* Baronii ad ann. 1259, num. 15,
scribit sub obitum Theodori Lascaris Junioris *so-*
lem per horam obscuratum esse, ita ut stellæ ap-
parerent. Sumpsit id nimirum ex Wilfo. Odoricus
Rainaldus num. 54 ann. 1259, mortem Theodori
referens, ejusdem meminit eclipsis, quam sexto
ab ejus obitu die contigisse 697 ait, auctorem
laudans Pachymerem. At hic, licet dici sextæ me-
minerit, haud tamen eam numerandam dixit ab
obitu Theodori, sed potius indicavit contrarium,

eo ipso quod præsignificatam illa eclipsi Theodori
mortem asserit; ad quod necesse fuit eclipsim
morte fuisse priorem. Errandi occasionem viris
hisce magnis Pachymeres præbuit perfunctorie ac
perplexæ deliquitum istud solis memorans, sine
certa anni, mensis, dici, ut in his assolot, indica-
tione, quin etiam alieno id loco referens, et ju-
stam objiciens legenti causam opinandi illud pau-
cis diebus antequam Theodorus moreretur visum,
cum aliunde compertum sit nullam toto illo anno
1259, quo certo constat obiisse Theodorum, solis
eclipsim Nicææ aut locis finitimis videri potuisse.
Quare non immerito Sethus Calvisius in Chrono-
logia Wolfiana anno Christi 1255 Pachymeris ex-
cerpta falsi arguit, quæ reprehensio etsi, ut modo
fatebar ipsum amplectitur Pachymerem, tamen ne
injusti simus, partem ejus ipsi quoque suam de-
bemus Wolfio aspergere, qui *sub obitum Theodori*
defecisse solem de suo adjecit, eum id Pachyme-
res non scripserit. Nam quod ex occasione obitus
Theodori meminerit istiusmodi eclipsis, qui non
videt quam infirmum argumentum sit opinandi
eam tunc visam?

V. Ego vero dum cæteram indolem lucifugæ cu-
jusdam, ambagiosæ ac σκοτοδασυπικρότητος, ut
Gelliano et Aristophaneo verbis utar. Pachymeria-
næ dictionis cogito, dumque præterea mente am-
plexus simul cuncta quæ hic referuntur sigillatim
expensa colligo, mihi videor animadvertare indi-
ois haud vanis voluisse nostrum historicum sal-
tem obscure innuere, et minus clare prædicare,
deliquitum solare, quod hoc loco memorat, longe
ante hoc tempus, in quo narrando versatur, pa-
tratum et spectatum fuisse. Argumentum sic senti-
endi primum sumo ex plusquamperfecto tempore
quod in verbo his affectat, non scribens ἐκλείπειν
ἥλιος; sed ἐκλείπει, et statim post, σκότος τὸ πᾶν
κατελήφει, sed κατελήφει. *Defecerat, inquit, sol,*
non autem *tunc defecit*; et tenebræ universa *obdu-*
xerant, multo scilicet prius, non autem *tunc ob-*
duxerunt. Quod si quis quærat quanti temporis in-
tervallum hæc verbo indicata præcessio postulet,
reputet quænam eventa præsignata fuisse isto por-
tento auctor censeat. Satis fuse ac distincte per-
secutus mala quæ Theodori principatum infesta-
runt morbum prope continuum, suspiciones acres
et miseras, aversionem principum ab ipso, brevi-
tatem spatii educendo in robustam ætatem hæredi
locum negantem, præter cæteros tumultuosos mo-
tus rebellionum et bellorum toto illo nec pleno
quadriennio semper undique coorientium, totum
id infortuniorum textum relativo ὀ indignitavit Pa-
chymeres, dum scribit ὁ δὲ καὶ προσήμανε, quod et
præsignificavit. Cum vero sit manifestum præsigni-
ficationem necessario anteriorem esse re præsigni-
ficata, quis non intelligit oportuisse signum istud
circa ipsa imperi Theodori 698 principia conspec-
tum? Quid illa sextæ dici mentio? Nonne eviden-
ter exigit insignem aliquam unde numeretur epo-

cham? Ea poro cum Theodori mors esse non possit, quippe quæ præsignificari signo posterius edito nequiverit, restat ut ejusdem solemnem inaugurationem intelligenda sit, Natali, ut diximus, Christi, 25 Decembris die anni 1253 celebrata. Et commodum ad ista ipsa die quæ sexta illuxit, tricesima Decembris illo eodem anno 1254 et feria fuit quinta, cum illo eodem anno periodi Julianæ 5968 cyclos solis 4, (P. 492) littera Dominicalis C. fuerit, die, inquam, 30 Decembris, 6 a coronatione Theodori manu Arsenii patriarchæ in ecclesia facta, anno 1255, eclipsi solis visa Nicææ ingens est, eadem hora quam notavit Pachymeres post meridiem tertia, cum tenebris densissimis toto aere, et apparitione stellarum in cælo, ut patet ex eorum deliquii exactissimis calculis, quos sequenti mox capite dabimus. Totam hanc conjecturam ac rationationem eo pluris facio quod mei ingenii non est. Cum enim diffusis facultati meæ virces duos mihi amicissimos et astronomiæ peritissimos de hac eclipsi consuluissem, Joannem Baptistam Ricciolum et Jacobum Grantami, ambo convenerunt in affirmando nullam anno Christi 1259, quo est Theodorus Junior Lascaris mortuus, solis eclipsim, qualem pachymeres describit, spectari Nicææ potuisse. Alter vero illorum, Jacobus Grantami, benignissimo mihi gratificandi studio totam intricatissimi hujus loci perplexitatem insigni, mea causa elucubrato, commentario explicuit, id ipsum quod hic compendio proposui uberius et accuratius astruens. Id præclarum viri longe doctissimi, et de me supra quam prædicare possim optime meriti, opus quale accepi erudita ipsius exaratum manu deinceps hic adscribam.

CAPUT III.

Jacobi Grantami e societate Jesu dissertatio de eclipsi solis a Pachymere notata. Ad Petrum Possinum ejusdem societatis.

I. Eclipsi solis supra ex Pachymere descripta non minores in historia temporum et astronomicis legibus tenebras parit, quam dicitur in aere obscuritatem fudisse et lumen plane totum solis extinxisse; aer enim tecto a luna sole aliqua saltem stellarum luce fulgebat, et quæ in terra gerebantur non omnino invisibilia et intractabilia flebant: descriptio autem illa obscurare videtur historiam, ut nullam ei penitus fidei lucem aut aspectum veritatis relinquat. Mors imperatoris ponitur anno in autumnum vergente: Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος μεταλλάττει τὸ βιούων ὁ κρατῶν. Prænuntia affigitur solis defectio tanta ut profundæ tenebræ omnia tegerent et stellæ in cælo lucentes apparerent: Ὁ δὲ καὶ προσήμνητέ τι σημεῖον. Ἡλιος γάρ, etc, ut 699 supra. Tempus quod assignatur sub horam tertiam diei sextæ, ἐφ' ὧραν τρίτην τῆς ἑκτῆς ἡμέρας, tenebras magis quam lucem offundit, et dum terminos neque initiorum neque finium præscribit narratio, tam li-

berum errandi locum facit quam docendæ veritati viam occludit.

II. Quamobrem, ut in his tenebris lux aliqua veritatis, si quæ insit, agnoscatur, ante omnia constituendum quo anno et quo anni tempore vivendi finem fecerit imperator is de quo Pachymeres hic agit. Facem præfert huic historia obscuritati Georgius Acropolita c. 52, auctor accuratus et nobilis, qui summa diligentia res sui temporis certis notis quasi veris coloribus pari elegantia ac fide depinxit-

Is ergo mortem duorum imperatorum Joannis Ducæ et Theodori Lascaris filii ejus ita describit, ut annum et anni mensem clare exprimat. Ait enim de Joanne, obiisse illum diem extremum in Kal. Octobris annos natum duos et sextaginta, ex quibus triginta tres regnaverat. Ἐνθα, inquit, id est ad Nymphæum ubi Joannes vitam finivit, καὶ τὸ χροῶν ἐλειτούργησε τρίτη Καλανδῶν Νοεμβρίου, ἐξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες ἔφασκον, ἕτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρία βεβασίλευκε. Idemque paulo post repetit de anno regni 33, cum ait ἐτεθνήκει μὲν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλαλοῦντος τριάκοντα καὶ τρία ἕτη διανύοντι. [P. 493] Τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὀπίσθος καὶ πατρικῆς βασιλείας ἐτόγγανε.

III. Hic porro 54 imperii et mortis Joannis annus erat Christi 1255, ante receptam a Græcis anno 1261 Constantinopolim sextus, ante mortem Theodori Joannis filii quartus, ut constat ex Duce Michaelis nepote, *Hist.* c. 2, et ex mox dicendis magis adhuc patebit.

De Theodoro vero idem Acropolita hæc habet ib. c. 74: Ἐκείνος μὲν οὕτω βιώσας καὶ μήπω ἄλλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνί τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. Ubi manifeste et quartus annus imperii nondum finitus, et initium regni mensis Novembris, et finis vitæ Augusti exprimentur; eaque totidem verbis idem auctor in Chronico compendiaro repetit; quibus Nicephorus Gregoras, l. II in fine, omnino consentit in annis triginta tribus tum imperii patris, tum vitæ filii cum imperium a patre suscepit, tum etiam in quatuor annis imperii Theodori non integris, cum asserit eum l. III, cum tricesimum sextum vitæ annum ageret, defunctum: Ἐκτον καὶ τριακοστὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον ἀμείβοντι νόσος ἐνοσχῆπτε τῷ βασιλεῖ χαλεπὴ καὶ βαρεῖα, καὶ δπλα φάναί θανάτου φοροῦσα.

IV. Est ergo mortuus Joannes Ducas anno Christi 1255, in fine Octobris, et Theodorus Lascaris ejus filius anno 1259, mense Augusto. Quæ nota temporis recte convenit eum ea quam exprimit 700 Pachymeres scribens Theodorum imperatorem vitam cum morte commutasse anno ad autumnum inclinante.

Sed de eclipsi solis, et tanta quanta a Pachy-

mere describitur vel eo anno vel in morte Theodori vel in autumno facta, auctor alius nullus meminit, et fieri ullam potuisse leges astronomicæ non permittunt. Novilunia enim anni 1259 aut egyptica nulla fuere, aut non Constantinopoli ac locis vicinis, et auctores chronologi et annalium scriptores, qui solis eclipsim pene totalem referunt ad annum Christi 1259 in morte Theodori, non tabulas astronomicas, sed auctorem Pachymerem sequuntur. Ita enim Odoricus Raynaldus ad annum Christi 1259, narrata Theodori morte in mense Augusto, ait paragrapho 54: *Sexta ab ejus obitu die tradit Pachymeres insignem solis defectionem fuisse, adeo ut unius horæ spatio densissimæ horrent tenebræ stellæque in cælo apparent.* Ita Henricus Spondanus ad eundem annum; ita alii, qui hujus defectionis meminere, Pachymeris auctoritate se tectos putant sine alio examine, et errant, et alios in errorem inducunt.

Acutior aliis Sethus Clovisius in Chron. an 1255 Pachymeris fragmenta erroris arguit, quod eam solis eclipsim in obitu Theodori indicaverint, quo anno et sequentibus nulla talis inveniatur, et eam putat accidisse in morte Joannis Ducæ, post ejus obitum die 6, 30 Decembris.

Sic Calvisius, ex parte quidem vere, ut ab auctore in rebus astronomicis bene versato, sed ex parte contra historiæ veritatem manifeste pugnantia. Certum enim est jam paulo ante prolatum Pachymerem loqui de obitu Theodori in mense Augusto, anno, ut ipse ait, ad autumnum inclinante; quo non quadrat mors Joannis, quæ in 30 Octobris incurrit, ut etiam paulo superius docuimus. Deinde quid spectaret ad mortem Theodori, quam describit aperte Pachymeres, narratio tam accurata eclipsim solis factæ in morte patris quatuor fere ante annos, nulla alia patris mentione habita aut id exigente causa rationabili? Quomodo denique eclipsim, quæ contigit 30 die Decembris, dici potest accidisse sexto die post mortem Joannis, qui vitæ diem extremum habuit 30 Octobris?

Hæc igitur Calvisii animadversio non tollit aut minuit quæstionis difficultatem, sed auget potius et ita implicat ut insolubilem facere videatur.

Sic igitur Pachymerem intelligendum arbitror, ut revera mortem Theodori describat, factamque vere asserat inclinante ad autumnum anno, sed eclipsim solis designet non quæ in obitu ejusdem Theodori [P. 494] facta sit (id enim textus non dicit; et inepta ea esset ad præsignificationem, de qua in eo mentio est), sed quæ initio imperii ejusdem Theodori, quasi prænuntia brevis et infelicitis ejus regni, quod non multo plus triennio stetit, et in continuis 701 belli motibus et morbi molestissimis sæpe repetitis gravissimis tentationibus actum cum vita finitum est anno ætatis 36 nondum completo.

Quæ tamen cum non satis distinguat Pachymeres, et statim post descriptam mortem Theodori de illa

PATROL. GR. CXLIII.

A eclipsi sermonem inferat, nihil de initio imperii significans, justam certe non aliud attendentibus erroris causam dedit. At si quis rem attente consideraverit et cum historia illius temporis contulerit, in iis tenebris lucem inveniet. Sic autem eam explico.

Theodorus vivendi finem fecit anno Christi 1259, mense Augusto. Historiæ totius hæc fides est, de qua dubitare non licet. Pachymeres id asserit, cum ait factum vergente in autumnum anno, nempe intersolstitium æstivum et æquinoctium autumnale. Theodorus initium regnandi fecit anno Christi 1255, patre mortuo sub finem Octobris, non declarato filio successore, qui ideo tardius electus, elevatus in clypeo, unctus et coronatus est, tum propter diversa populi studia, tum ob Manuelis patriarchæ paulo ante mortui desiderium. Nicephori in ejus locum electi modestiam in recusanda dignitate, ac Arsenii tandem vocati ad ungendum et coronandum imperatorem longiorem moram, quæ omnia fuse describunt Nicephorus Gregoras initio l. II, et Georgius Acropolita c. 53. Theodorus statim initio regni infestis bellis contra Bulgaros et Thessalos usque ad vitæ exitum infeliciter occupatus est: difficillimis negotiis, implicatus, suspicionibus et humore melancholico ad quædam sua majestate indigna etiam adversus aulicos dignitate et fide erga cum præstantes perpetranda adductus, vixit miserabiliter. Theodorus longa tandem macie confectus, toto corpore exsanguis, frustra tentatis omnibus humanis remediis, extra regiam, in gravi luctu pœnitentiæ et habitu religioso, dolens quod Christum deseruisset, regno simul et vita privatur in ætatis flore, anno tantum sexto supra tricesimum, imperii quarto. Theodorus, vehementer anxius de fide et amicitia Michaelis Palæologi, filiolo ad imperii gubernacula inepto, sub hominis obscuri et sub patriarchæ tutela, ad invidiam dignitatis, qua brevi dejectus est, relicto, testamentum condidit in gratiam tutoris illius Muzalonis, quem Romanorum rerum dominum constituebat, quoad filius ad perfectam venisset ætatem, cum gravissima procerum offensione, quam secuta est imperii perturbatio et in Michaelis familiam transito crudelissima. Fuit hic miserrimus Theodori regni et vitæ status eluctuosa mortis conditio, quam brevius Nicephorus, fusius Acropolita describit, qui cum imperii logotheta existeret, frequens imperatori ratione officii aderat, et quæ præsens fieri videbat magna fide et diligentia narrat.

VI. Hæc igitur voluit insinuare Pachymeres, cum scripserit infelicitis regni et luctuosi obitus Theodori prænuntiam exstitisse defectionem solis horribilem, quæ sub initium regni ejus facta est, 702 hora tertia post meridiem, sexto die, videlicet post ejus coronationem et unctionem solemnem.

Etenim, si conjecturæ non improbabili locus datur, videtur facta coronatio Theodori ipsa solemnitate Nativitatis Christi Domini, sive ut ex

luce diei celeberrimæ aditus ad imperium clarior exsisteret, sive ut inde felicitatis augurium sumeret imperator, quod regnandi principium duceret ab eo tempore quo Christus initium vivendi fecisset; quo sane modo et ratione gentes et Ecclesiæ nobilissimæ anni exordium a Christi Natalibus aspiciantur.

Ut sit de ipsa mente imperatoris, certe ejus consilia non mediocriter turbare visa est defectio solis tam insolens, tam cito post ejus coronationem facta. Visa est enim juxta tabulas astronomicas die 30 Decembris. Visa sereno cælo, prout innuitur ex notata ab historico apparitione stellarum. Visa hora post meridiem tertia, [P. 495] ante solis occasum fere integra luce deficiente, stellis in cælo velut in profunda nocte toto crepusculi tempore in densis terræ tenebris apparentibus. Visa insuper est sexta die post imperatoris coronationem, quo præcique tempore de eo consilia et omina futuri eventus, non sine multo in omnem partem sermone, agitantur.

VII. Et hinc patet quamobrem Pachymeres eam eclipsim ut funestum imperii portentum in ipso aditu, id est sexta die post Theodori coronationem, considerandam dederit, ut quasi ex funerea facie præeunte non diuturni imperii male ominosa significatio caperetur; qualis augurationis et exemplum in vetustioribus historicis Pachymeres non unum habuit, et recentiores quoque idem videmus imitatione celebrasse, saltem dum ex officio referunt judicia vulgi hominum in tales fere præsigationes proni, quoties istius generis cælestia portenta sub principatum auspicia incurunt.

Ex hoc sunt genere quæ apud Julium Capitolium in Gordiano tertio leguntur. Ubi enim hunc cœpisse imperare retulit historicus, statim adjungit: *Sed indicium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, quod eclipsis solis facta est, ut mox crederetur, neque sine luminibus accensis quidquam agi posset.* Ita ille, solis defectionem innuens quæ anno Christi 237, 12 Aprilis, Romæ viso hodieque ex tabulis deprehenditur. Sextus item Aurelius Victor anno U. C. 1062, cum narrasset pacem inter Augustos Constantinum et Licinium factam, ascitis in consortium imperii Cæsarum nomine utriusque liberis Crispo et Constantino, filiis Constantini, et Liciniano filio Licinii, adjungit: *Quod equidem vix diuturnum neque his qui assumebantur felix fore, defectu solis fœdato tisdem mensibus die patefactum.* Contigit ea eclipsis anno veteri Christi 317, 20 Decembris. Ita etiam non ita veteri patrum nostrorum memoria observant historicæ Gallicæ scriptores anno Christi 1544, quo natus est Franciscus Secundus Valesius, quarto 703 post ejus nativitate die horribilem solis eclipsim contigisse, eodemque anno tres lunæ insignes defectiones visas, eaque prodigia magnum dedisse astrologis judicandi et scribendi argumentum. Unde natum ejusdem principis emblemata, tribus lili floribus e terra emergentibus, solc de super et luna oppo-

sitis, cum hac inscriptione: *Inter eclipses exorior.*

Sed jam tempus est demonstrandi positis ex arte astronomica calculis quam apte ad id quod indicavimus tempus accidat istud indicatum a Pachymere deliquium solare.

VIII. *Epilogismus defectioni solis quæ contigit anno Christi 1255, 20 Decembris, juxta tabulas Rudolphinas subsidiarias Kepleri ad meridianum Nicænum in Bithynia revocalas.*

Novilunium medium.

	D.	H.		
Decembris	29	15	18	45
Tempus proximæ apogæitatis solis.				
Junii	13	14	58	26
intervallum a novilunio medio	165	23	97	41
	S.	G.		
motus intervallo respondens	5	13	0	32
tollendus a loco apogæi solis	2	29	50	17
primus locus solis	9	16	49	45
[P. 496] prima distantia luminarium sole longius progresso	0	5	32	20
Tempus proximæ apogæitatis lunæ.				
	D.	H.		
a prima die Januarii, etc.	385	18	20	4
intervallum a novilunio medio	4	4	34	52
motus intervallo respondens	S.	G.		
addendus	4	21	15	39
locus apogæi lunæ	7	26	1	46
primus locus lunæ	9	11	17	25
tempus prosthaphæreticum addendum novilunio medio,				
horæ 11. 41. 55.				

Novilunium verum.

	D.	H.		
Decembris	30	3	0	40
Correctio.				
	S.	G.		
secundus locus solis	9	16	52	43
secunda distantia luminarium			31	18
luna longius progressa				
704 tertius locus solis	9	16	49	55
secundus locus lunæ	9	17	24	1
secundum tempus prosthaphæreticum tollendum		H.		
		1	3	50
tertius locus lunæ	9	16	49	55
correctio tollit a novilunio vero			1	3
æquatio vero temporis			7	52

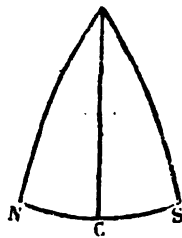
Novilunium verum correctum, et perfecte æquatum.

	D.	H.		
Decembris	40	1	48	58
Tempus veræ synodi in meridiano tabularum.				
	D.	H.		
Decembris die	30	1	48	58 post merid.
ad meridianum Nicænum				
magis Orientalem	1	54	0	
adde				
vera synodus Nicææ	30	3	22	58
Decembris die				

Locus veræ synodi.

	S.	G.		
	9	16	39	55
		Grad.		
ejus ascensio recta		228	16	0
		H.		
Nicææ post meridiem		3	22	58
		G.		
quibus respondet in æquatione		50	43	0
etque [P. 497] additis ad ascensionem rectam modo positam pro loco veræ synodi, fit ascensio recta puncti culminantis eclipticæ seu meridiæ Nicææ hujus ascensionis punctum culminans sive meridiem in ecliptica	S.	G.		
	11	7	15	54
hujus puncti declinatio australis addita elevationi poli Nicææ dat distantiam puncti culminantis eclipticæ a vertice		8	53	0
angulus eclipticæ et merid. distantia puncti culminantis eclipticæ a vera synodo	S.	G.		
	1	26	7	0
		50	19	0
		68	7	0
	S.			
	1	26	25	41

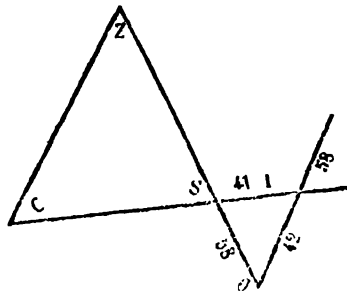
puncto culminante magis Orientali et in semicirculo ascendente. Ideoque nonagesimus gradus eclipticæ, respectu puncti culminantis, ponitur in Oriente: et synodus in Occidentali quadrante eclipticæ 705 fieri dicitur. Ex quibus fiunt et solvuntur trianguli ZNC et ZNS. In quibus

G.			
ang. N	90	0	0
ang. C	68	7	0
latus CZ	50	19	0
CS	50	25	41
NZ	45	34	0
NC	24	11	0
NS	74	37	0
SZ	79	18	0
distantia lunæ a vertice			
ang. S 46 37 0 angulus parallacticus.			

unde nascuntur tres priores parallaxes in synodo vera Nicææ.

altitudinis	58	0
latitudinis	42	58
longitudinis	41	1

E.			
primum tempus parallacticum adde ad veram synodum	30	3	22 58
quia fit synodus in quadrante Occidentali eclipticæ			
fit visa synodus minus accurata Nicææ	D.	H.	
	30	4	47 58 P. M.

IX. Huc usque ducta eclipsis in horizonte Nicæno caduca invenitur deficiente calculo ea de causa, quod sol et luna tempore visæ synodi minus accuratæ, id est paulo ante quintam pomeridianam, sub horizontem jam descenderant, depressa etiam profundius luna quam debuerat propter parallaxim altitudinis, quæ in quadrante Occidentali eclipticæ sidus deficit, [P. 498] et tardius in Occidentem toto tempore parallactico apprensus reddit. Hæc igitur de causa ultra veram synodum eclipsis observari non potuit 706 Nicææ in Bithynia, ubi Pachymeres sola ejus initia descripsit. Quamobrem ut integra habeatur, et perfectus ejus epilogismus certis suis limitibus tam in quantitate quam in duratione definiatur, mutandus est secundum leges artis loci meridianus et assumendus occidentalior, in quo tota eclipsis eadem observari potuerit eodemque fluxu temporis quo Nicææ ejus initia supra horizontem videbantur. Sic enim fiet ut qualis etiam Nicææ partim visa partim latens reipsa exstiterit, ex observatione alibi facta, ubi tota visa fuerit, tam certo quam facile intelligatur.

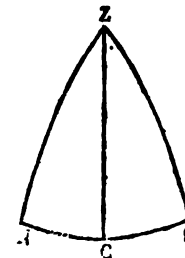
Sumo igitur meridianam triginta gradibus, hoc est duabus horis, Nicæno occidentaliorum, in eodem tamen parallelo seu pari elevatione poli, ad eumque accommodo quæ jam supra de Nicæno

A dixi, additis propriis quæ ad ipsum singulariter pertinebunt.

locus veræ synodi			
ejus ascensio recta			
tempus veræ synodi Nicææ in dato meridiano			
respondent in æquatione Grad. quibus additis ad ascensionem rectam synodo veræ convenientem			
fit ascensio recta puncti culminantis eclipticæ in dato meridiano			
et punctum culminans			
ejus puncti declinatio Australis			
addita elevationi poli Nicææ			
dat distantiam puncti C a ver.			
angulus eclipticæ et meridiani			
distantia puncti culminantis eclipticæ a vera synodo			
puncto culminante magis orientali quam synodo. Ideoque ut supra, synodo in occidentali parte eclipticæ, et in semicirculo ascendente puncto culminante positio. Unde trianguli ZNC et ZNS. In quibus			

S.	G.		
9	16	49	55
		288	16 0
D.	H.		
30	3	22	58
30	1	22	58
		20	44 30
		288	16 0
		G.	
		309	0 30
S.	G.		
10	6	36	8
		18	42 0
		41	26 0
		60	8 0
		75	27 0

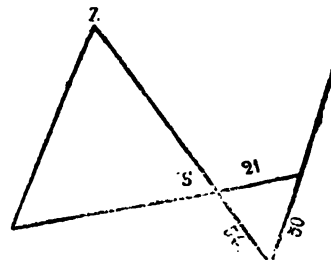
B

G.			
ang. N	90	0	0
ang. C	75	27	0
latus CZ	60	8	0
CS	19	46	13
SZ	66	44	0
distantia lunæ a vertice.			
NZ	57	40	0
CN	23	37	0
ang. S 66 1 0 parallacticus.			

C Unde nascuntur tres priores parallaxes in synodo vera in dato meridiano

altitudinis	54	0
latitudinis	50	0
longitudinis	21	0

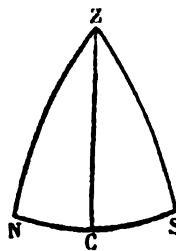
[P. 499] primum tempus parallacticum minus accuratum			
adde ad veram synodum mens. Decembris			
fit synodus visa minus accurata in dato meridiano Decembris			
locus lunæ in synodo visa minus accurata in dato meridiano fit ex parallaxi longit.			
et motu solis			
respondente primo tempori parallactico			
additis ad locum veræ synodi			
locus veræ synodi			
motus lunæ primo tempore parallactico			
locus lunæ in synodo visa minus accurata			
primum tempus parallacticum			
habet in æquatione respondentes gradus			

D.	H.		
30	1	22	58 P. M.
30	2	8	
		21	0
		1	49
		45	35
S.	G.		
9	16	49	55
		22	49
9	17	12	44
		45	35
		44	23

quibus additis ad ascensionem rectam puncti culminantis eclipticæ in synodo vera
fit ascensio recta ejusdem puncti culminantis eclipticæ in synodo visa minus accurata

punctum culminans eclipticæ
declinatio australis
adde elevationem poli Nicææ
distantia puncti culminantis a vertice
angulus meridiani et eclipticæ
distantia puncti culminantis a luna

unde trianguli in semicirculo ascendente et quadrante occidentali eclipticæ in synodo visa minus accurata.

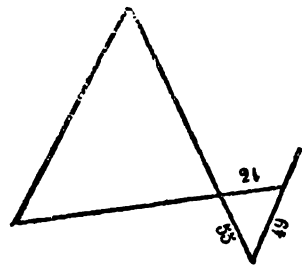

G.	
ang. N	90 0 0
ang. C	73 44 0
latus CZ	58 40 0
CS	24 51 0
NZ	55 4 0
CN	23 42 0
SZ	68 11 0
ang. S	62 2 0

distantia lunæ a vertice parallaxica.

ex quibus tres posteriores parallaxes in synodo visa minus accurata in merid. dato.

altitudinis	55 0
latitudinis	49 0
longitudinis	24 0

comparandæ parallaxes longitudinis.
prima in synodo vera
secunda in synodo visa minus accurata
differentia motu creescente
ideo tollenda est hæc differentia a prima parallaxi
qui est motus lunæ visus respondens primo tempori parallactico
[P. 500] per quem invenitur tempus synodi visæ accuratæ per hanc analogiam.
ut motus lunæ visus
ad primum tempus parallacticum
ita prima parallaxis longitudinis
ad secundum tempus parallacticum
adde ergo pro conditione quadrantis occidentalis, in quo fit synodus, hoc tempus prosthaphæreticum

ad veram synodum
fit visa synodus accurata Dec. in meridiano dato post meridiem.
Locus lunæ in synodo vera in dabo meridiano
adde pro conditione quadrantis occidentalis eclipticæ verum motum lunæ respondentem secundo tempori parallactico
fit locus lunæ in synodo visa accurata ex hoc tolle locum nodi Ω corr. restat verus motus latitudinis
si demptus a sex signis dat distantiam a proximo Υ latitudo borealis sive

A arcus inter centra comparandæ parallaxes latitudines in meridiano dato
prima in synodo vera
secunda in synodo visa minus accurata
differentia
motu decreascente
tertia parallaxis latitudinis habetur per hanc analogiam ut primum tempus parallacticum
ad hanc differentiam
ita secundum tempus parallacticum

primæ et tertiæ parallaxis latitudinis
hanc differentiam 1 10, quia motus fit decresc. tolle a prima parallaxi latitudinis
restat tertia parallaxis latitudinis ab hac tertia parallaxi latitudinis tolle veram latitudinem, minorem videlicet a majore
restat visa latitudo
ex boreali facta australis propter excessum tertis parallaxis latitudinis supra visam latitudinem.

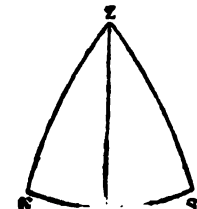
Quantitas eclipsis.
ex summa semidiametrorum
tolle visam latitudinem
restat quantitas eclipsis in scrupulis
quæ multiplica per habes
quæ [P. 501] divisa per semidiam. solis
dant digitos 9, et ex residuo sunt
quantitas ergo est digiti 9, 36.

Duratio eclipsis.
Petitur ex scrupulis mediæ durationis cum motu horario lunæ in incidentia et emersione composita.
summa semidiametrorum
arcus inter centra

summa	2227	3347720
differentia	1469	31670218
summa		65147430

media pars summa
scrupula mediæ durationis
ad incidentiam
locus lunæ una hora ante visam synodum accuratam.
ad emersionem
locus lunæ una hora post visam synodum accuratam.
ascensio recta puncti culminantis eclipt.
(punctum culminans eclipticæ.)
declinatio australis.
distantia puncti culminantis a vertice
angulus meridiani et eclipticæ
distantia puncti culm. a luna
puncto culminante magis orientali quam synodo in semicirculo ascendente, et synodo in quadrante occidentali eclipticæ.

Unde trianguli.

G.	
ang. C	76 14 0
latus CZ	60 42 0
CS	17 50 0
NZ	57 53 0
NC	22 59 0
NS	48 29 0

distantia lunæ a vertice	SZ	66	9	0	A
angulus S. parall.		67	50	0	
parallax. longitud.			21	0	
[P. 502] (tertia parallax. longitud.					
(posterior tempore motu			24	19	
(decescente in quadrante					
(occidentali eclipticæ			3	19	
differentia					
(tollenda ab horario			28	57	
(lunæ vero			24	38	
restat horarius lunæ apparens					

Unde trianguli.

	G.			
aug. C	68	30	0	
latu CZ	51	15	0	
CS	46	56	0	
NZ	46	31	0	
NC	16	23	0	
NS	63	19	0	B

distantia lunæ a vertice	SZ	71	60	0
angulus S. parall.		49	44	0
parallax. longitud.			36	0
(tertia parall. longitud.				
(prior tempore, motu			24	19
(crescente in quadrante				
(occidentali eclipticæ,			11	41
differentia				
(tollenda ab horario			27	57
(lunæ vero			17	16
restat horarius lunæ apparens				

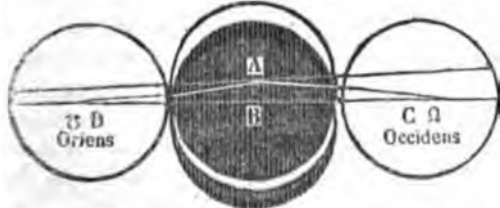
713 analogia ut 24, 58. ad 3600
ita scrupula mediæ durationis 30. 9
ad 4451 1 14 11. tempus incidentiæ

analogia ut 17. 16. ad 3600
ita scrupula mediæ durationis 30. 9
ad 6286 1 44 46 tempus emerstonis

Tota duratio eclipsis
H. 2. 58. 57.

in meridiano dato	in meridiano Nicæno		
duabus horis ante Nicænum	duabus horis redditis		
visa synodus accurata sive eclipsis visæ	medium die 30, hora	16	8
medium.			
Decembris die 30, hora	initium	hora	3 1 57
2 16 8			
tolle pro incidentia	finis	hora	6 0 54
1 14 11			
initium die 30, hora	post meridiem.		
1 1 57			
adde pro emersione			
1 44 46			
finis die 30, hora			
4 0 54			
post meridiem.			

[P 503] Typus eclipsæ Septentrio

Meridies

emersio BD	H	1 44 46	incidentia BC	H	1 4 11
Probatio per quadrata.					

AC summa semidd.	30	48	1848	3415104
AB arcus inter centra	6	19	349	143641
tolle minus quadratum a majori restat			1809	3271463
			cujus radix est 30. 9	

idem supra probatum per logarithmos in duratione.

713 X. Ex epilogismo hujus eclipsis tam accurate et per singula quasi momenta examinatæ, manifestum est eam ipsam esse quam Pachymeres designavit, et jam patere omnes illas circumstantias, quæ in ejus descriptione obscuræ adeo et incomprehensibiles videbantur.

In primis enim certum est eam factam anno Christi 1255, mensis Decembris die 30, proindeque non pertinere ad Theodori Lascaris obitum, qui mense Augusto circa autumnum anno Christi 1259 contigit, sed ad ejus solemnem inaugurationem aut coronationem, quæ facta est sub finem anni 1255.

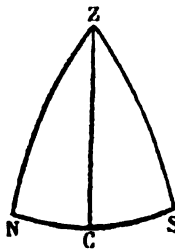
Facta est Nicææ in Bithynia circa horam a meridie tertiam, et apparens ejus initium non duabus integris minutis horam tertiam prætergressum est. Facta est sub finem diei sextæ post coronationem Theodori. Ex conjectura enim probabili supra a nobis exposita Theodorus est coronatus imperator ipso die natali Christi Domini, ut ex gemina celebritate dies magis solemniter ageretur; et post dies sex mensis Decembris 30 facta eclipsis idcirco dicitur ab historico de sexta contigisse: neque enim alius apparet dies, qui sextus haberi possit vel mensis vel hebdomadæ, quandoquidem facta est eclipsis die quinto hebdomadæ, eo anno cyclo solis 4, littera Dominicali C. Adde quod Pachymeres diem Veneris non ἕκτην ἡμέραν, sed παρσκευὴν. appellare solitus est.

C Tenebras autem ita profundas ut sua obscuritate omnia tegerent et stellas in cælo conspicuas redderent, fecit non tam magnitudo eclipsis, quæ digitos decem non attingit, quam tempus serum quo facta est, nempe circa solis occasum: accedente enim ad diurnæ lucis imminutionem sole ad horizontem appropinquante, defectu luminis solaris et lunæ interpositione, circa solis occasum, et toto tempore consueti crepusculi, visa est etiam profunda nox [P. 504] advenisse et obscuritas omnia tegere cum clara stellarum manifestatione, quod ipsum Pachymerius innuit cum ait solem circa horam tertiam diei sextæ per horam obscuratum.

Unde vulgo existimatum est eclipsim per horam duntaxat durasse, quia non nisi per horam Nicææ visa est, inchoata circa tertiam, et sole occidente paulo ante quartam in horizonte Nicæno, ubi minimus arcus diurnus non multum excedit horas octo circa solstitium brumale, poli altitudine supra horizontem graduum quadraginta unius cum dimidio, eadem prope cum Romana.

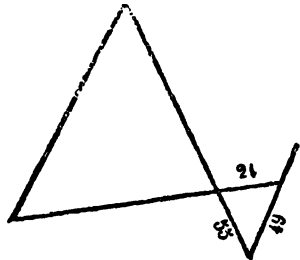
Et quamvis alio meridiano quam Nicæno usus sim ad magis integram et exactam eclipsis investigationem, calculus tamen eodem prope redit; nec descrimen illum notabile invehit levis aliqua mutatio latitudinis lunæ, ut neque parallaxis aut refractionis in distantia ab horizonte. Quare satis convenit reductio, quam adhibui dati meridiani

quibus additis ad ascensionem rectam puncti culminantis eclipticæ in synodo vera
 fit ascensio recta ejusdem puncti culminantis eclipticæ in synodo visa minus accurata
 punctum culminans eclipticæ
 declinatio australis
 adde elevationem poli Nicææ
 distantia puncti culminantis a vertice
 angulus meridiani et eclipticæ
 distantia puncti culminantis a luna
 unde trianguli in semicirculo ascendente et quadrante occidentali eclipticæ in synodo visa minus accurata.

G.	
ang. N	90 0 0
ang. C	73 44 0
latus CZ	58 40 0
CS	24 51 0
NZ	55 4 0
CN	23 42 0
SZ	68 11 0 distantia lunæ a vertice
ang. S	62 2 0 parallaxicus.

ex quibus tres posteriores parallaxes in synodo visa minus accurata in merid. dato.
 altitudinis 55 0
 latitudinis 49 0
 longitudinis 24 0

comparandæ parallaxes longitudinis.
 prima in synodo vera 24 0
 secunda in synodo visa minus accurata 24 0
 differentia motu creescente 3 0
 ideo tollenda est hæc differentia a prima parallaxi 21 0
 restant 18 0
 qui est motus lunæ visus respondens primo tempori parallaxico 45 35
 710 [P. 500] per quem invenitur tempus synodi visæ accuratæ per hanc analogiam.
 ut motus lunæ visus 18 0
 ad primum tempus parallaxicum 45 35
 ita prima parallaxis longitudinis 21 0
 ad secundum tempus parallaxicum 53 10
 adde ergo pro conditione quadrantis occidentalis, in quo fit synodus, hoc tempus prosthaphæreticum 53 10
 D. H.
 ad veram synodum 30 1 22 58
 fit visa synodus accurata Dec. in meridiano dato post meridiem. 30 2 16 8
 Latitudo lunæ.
 Locus lunæ in synodo vera in dase meridiano S. G. 9 16 49 55
 adde pro conditione quadrantis occidentalis eclipticæ verum motum lunæ respondentem secundo tempori parallaxico 26 27
 fit locus lunæ in synodo visa accurata 9 17 16 22
 ex hoc tolle locum nodi G corr. 3 25 0 2
 restat verus motus latitudinis 5 22 16 20
 si demptus a sex signis dat distantiam a proximo G 7 43 3
 vera latitudo borealis sive

A arcus inter centra comparandæ parallaxes latitudines in meridiano dato 42 31
 prima in synodo vera 50 0
 secunda in synodo visa minus accurata 49 0
 differentia motu decrescente 1 0
 tertia parallaxis latitudinis habetur per hanc analogiam ut primum tempus parallaxicum 45 35
 ad hanc differentiam 1 0 sive 60
 ita secundum tempus parallaxicum 53 10 ad differentiam
 primæ et tertiæ parallaxis latitudinis 1 10
 hanc differentiam 1 10, quia motus fit decresc. tolle a prima parallaxi latitudinis 50 0
 restat tertia parallaxis latitudinis 48 50
 ab hac tertia parallaxi latitudinis 48 50
 tolle veram latitudinem, minorem videlicet a majore 42 31
 restat visa latitudo 6 19
 ex boreali facta australis propter excessum tertiæ parallaxis latitudinis supra visam latitudinem.

711 Quantitas eclipsis.

ex summa semidiametrorum 30 48
 tolle visam latitudinem 6 19
 restat quantitas eclipsis in scrupulis 1469
 quæ multiplicata per 6 habes 58814 (9)
 quæ [P. 501] divisa per semidiam. solis 931
 dant digitos 9, et ex residuo sunt 36
 quantitas ergo est digiti 9, 36.

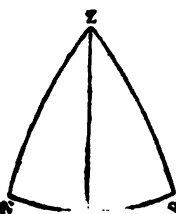
Duratio eclipsis.

Petitur ex scrupulis mediæ durationis cum motu horario lunæ in incidentia et emersione compositis.
 summa semidiametrorum 30 48 1848
 arcus inter centra 6 19 379

C	
summa	2227 33177202
differentia	1469 31670218
summa	65147420
media pars summa	32573710

scrupula mediæ durationis 30 9 1809
 ad incidentiam ad emersionem
 locus lunæ una hora ante locum lunæ una hora post visam synodum accuratam. synodum accuratam.
 S. G. S. G.
 9 16 44 52 9 17 47 52
 ascensio recta puncti culminantis eclipt. 306 36 15 336 36 15
 (punctum culminans 10 4 15 0 11 4 44 0
 eclipticæ.
 declinatio australis. 19 16 0 9 49 0
 B distantia puncti culminantis a vertice 60 42 0 51 15 0
 angulus meridiani et eclipticæ 76 14 0 68 30 0
 distantia puncti culm. a luna 8 17 30 8 1 16 56 0
 puncto culminante magis orientali quam synodo in semicirculo ascendente, et synodo in quadrante occidentali eclipticæ.

712 Unde trianguli.

G.	
ang. C	76 14 0
latus CZ	60 42 0
CS	17 50 0
NZ	57 53 0
NC	22 59 0
NS	48 29 0

distantia lunæ a vertice angulus S. parall. parallax. longitud. [P. 502] (tertia parallax. longitud. (posterior tempore motu (decescente in quadrante (occidentali eclipticæ differentia (tollenda ab horario (lunæ vero restat horarius lunæ apprens	SZ 66 9 67 50 21 21 24 19 3 19 28 57 24 38	0 A 713 X. Ex epilogismo hujus eclipsis tam accu- rate et per singula quasi momenta examinatæ, manifestum est eam ipsam esse quam Pachymeres designavit, et jam patere omnes illas circumstan- tias, quæ in ejus descriptione obscuræ adeo et incomprehensibiles videbantur.
--	--	---

Unde trianguli.

aug. C	G.		
latus CZ	68	30	0
CS	51	15	0
NZ	46	56	0
NC	46	31	0
NS	16	23	0
	63	19	0

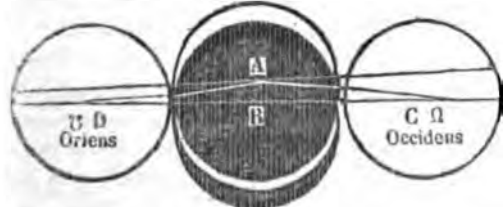
distantia lunæ a vertice angulus S parall. parallax. longitud. (tertia parall. longitud. (prior tempore, motu (crescente in quadrante (occidentali eclipticæ, differentia (tollenda ab horario (lunæ vero restat horarius lunæ apprens	SZ 71 60 49 44 36 36 24 19 11 41 27 57 17 16	0 0 0 0 0 0 0
--	--	---------------------------------

analogia ut 24, 58. ad 3600 ita scrupula mediæ dura- tionis 30. 9 H ad 4451 1 14 11. tempus incidentiæ	analogia ut 17. 16. ad 3600 ita scrupula mediæ dura- tionis 30. 9 H ad 6286 1 44 46 tempus emerisionis
--	--

Tota duratio eclipsis
H. 2. 58. 57.

in meridiano dato duabus horis ante Nicæ- num visa synodus accu- rata sive eclipsis visæ medium. Decembris die 30, hora 2 16 8 tolle pro inciden- tia 1 14 11 initium die 30, hora 1 1 57 adde pro emer- sione 1 44 46 finis die 30, hora 4 0 54 post meridiem.	in meridiano Nicæno duabus horis redditis medium die 30, hora 16 8 initium hora 3 1 57 finis hora 6 0 54 post meridiem.
--	---

[P 503] Typus eclipseos
Septentrio

Meridies

H	H
emersio BD 1 44 46	incidentia BC 1 4 11

Probatio per quadrata.

AC summa semidd.	30	48	1848	3415104
AB arcus inter centra	6	19	349	143641
tolle minus quadratum a majori restat			1809	3271463
			cujus radix est 30. 9	

idem supra probatum per logarithmos in doratione.

In primis enim certum est eam factam anno Christi 1255, mensis Decembris die 30, proindeque non pertinere ad Theodori Lascaris obitum, qui mense Augusto circa autumnum anno Christi 1259 contigit, sed ad ejus solemnem inaugurationem aut coronationem, quæ facta est sub finem anni 1255.

Facta est Nicææ in Bithynia circa horam a meridie tertiam, et apprens ejus initium non duabus integris minutis horam tertiam prætergressum est. Facta est sub finem diei sextæ post coronationem Theodori. Ex conjectura enim probabili supra a nobis exposita Theodorus est coronatus imperator ipso die natali Christi Domini, ut ex gemina celebritate dies magis solemniter ageretur; et post dies sex mensis Decembris 30 facta eclipsis idcirco dicitur ab historico de sexta contigisse: neque enim alius apparet dies, qui sextus haberi possit vel mensis vel hebdomadæ, quandoquidem facta est eclipsis die quinto hebdomadæ, eo anno cyclo solis 4, littera Dominicali C. Adde quod Pachymeres diem Veneris non ἕκτην ἡμέραν, sed παρσικεῖν. appellare solitus est.

Tenebras autem ita profundas ut sua obscuritate omnia tegerent et stellas in cælo conspicuas redderent, fecit non tam magnitudo eclipsis, quæ digitos decem non attigit, quam tempus serum quo facta est, nempe circa solis occasum: accedente enim ad diurnæ lucis imminutionem sole ad horizontem appropinquante, defectu luminis solaris et lunæ interpositione, circa solis occasum, et toto tempore consueti crepusculi, visa est etiam profunda nox [P. 504] advenisse et obscuritas omnia tegere cum clara stellarum manifestatione, quod ipsum Pachymerius innuit cum ait solem circa horam tertiam diei sextæ per horam obscuratum.

Unde vulgo existimatum est eclipsim per horam duntaxat durasse, quia non nisi per horam Nicææ visa est, inchoata circa tertiam, et sole occidente paulo ante quartam in horizonte Nicæno, ubi minimus arcus diurnus non multum excedit horas octo circa solstitium brumale, poli altitudine supra horizontem graduum quadraginta unius cum dimidio, eadem prope cum Romana.

Et quamvis alio meridiano quam Nicæno usus sim ad magis integram et exactam eclipsis investigationem, calculus tamen eodem prope redit; nec discrimen illum notabile invenit levis aliqua mutatio latitudinis lunæ, ut neque parallaxis aut refractionis in distantia ab horizonte. Quare satis convenit reductio, quam adhibui dati meridiani

ad Nicænum, ut intelligatur qualis tota Nicææ A

minime fortunatum portendisse, cum dixit, ὃ δὲ προσήμηνέ τι σημεῖον. Ἥλιος γάρ, etc.

714 XI. Cæterum ut nihil merito desideretur ad perfectam eorum quæ ad hanc eclipsim pertinent intelligentiam, restat demonstrandum nullum alium solis defectum circa obitum Theodori contigisse, cui Pachymeris descriptio convenire possit. Et hoc quidem sic demonstratur.

Certum est ex legibus astronomicis anno Christi 1259, quo Theodorus diem clausit, extremum mense Augusto novilunium tam medium quam verum contigisse nocte media inter decimum nonum et vicesimum diem ejusdem mensis; et quamvis interdum exstitisset, eclipticum tamen non fuisset, quia medius motus latitudinis lunæ sign. 3 G. 11, 36, 51, longissime terminos eclipticos prætergreditur.

Constat quoque juxta easdem leges aliud novilunium eclipticum eodem anno ante mensem Augustum et Theodori mortem nullum exstitisse præterquam in mense Aprili die 23, medio motu latitudinis lunæ S. O. G. 15, 4, 22, intra terminos possibiles. Quod etiam quia Nicææ paulo ante mediam noctem celebratum est, solis defectum visibilem non exhibuit. Quamobrem nullus eo anno solis defectus aptus fuit ad significandam aut nuntiandam Theodori mortem: multo minus, si quis contigerit annis superioribus, nisi is duntaxat qui in aditu ejus imperii a Pachymere assumptus et tam horrendus designatus est, qui et a nobis hic suis certis characteribus insignitus et ad finem anni post Christum 1255 positus.

Ad ejus chronologiæ confirmationem tuto referri possunt aliæ dæ apud Nicephorum Gregoram l. ix *Hist.* c. ultimo observatæ eclipses circa mortem Andronici senioris, altera lunæ eo ipso die quo eum mori contigit, 12 Februarii anno Christi 1332, altera solis, quæ tot diebus mortem imperatoris præcessit, quot ipse annis in vivis fuerat. Ἐπισκόπησις, inquit, ἡλιακὴ τοσαύτας ἡμέρας προεληφύτα τὴν αὐτοῦ τελευταίην, ὅσα καὶ αὐτὸς ἦν ἔτη τὰ πάντα βεβιωκώς Dies agnoscendi sunt 74: totidem enim Andronicus annos vixit, qui 50 fere rognavit. Septuaginta autem et quatuor dies inter illas eclipses intercesserunt: nam solis quidam facta est 30 die Novembris anno Christi 1331 in novilunio, quod tunc exstitit, lunæ vero in plenilunio, quod contigit anno sequente 12 Februarii. Et ita eas tabulæ nostræ representant. Et Calvisius in Chronologia anno Christi 1331 et 1332 priorem observat 30 Novembris die festo S. Andreae, et post dies 74 secutam ait Andronici mortem die 12 Februarii, nulla mentione eclipsis lunæ habita, cum tamen Nicephorum auctorem laudet, qui utriusque diserte meminit et utramque ponit inter signa mortem imperatoris divinitus prænuntiantia, cum ait, προσήμειαι πολλά προεμήυσαν quo similiter modo Pachymeres voluit defectum solis a se descriptum, et a nobis affixum in aditu imperii Theodori, 715 breve illud et

XII. Ex qua duorum auctorum, quorum eclipses exposui, de earum significatione sententia, [P. 505] ad calcem dissertationis. in qua hactenus historicum et astrorum agere me oportuit, quæso ut mihi liceat tantisper agere theologum, et circa significationes defectionum utriusque luminaris definire breviter, at solide, quid Christianus homo debeat aut possit vel sentire legitime vel in usum adhibere sine vitio timiditatis aut sine noxa superstitiois, quorum alterum humanæ sortitudini, alterum Christianæ religioni repugnat.

Unum igitur hoc pronuntio, eclipses solis ei lunæ esse defectus naturales, vel luminis in ipsa luna in umbram terræ incurrente, vel radiorum solis in terra, luna se inter utrumque injiciente. Tam naturales autem et ordinatæ sunt conjunctiones et oppositiones eclipticæ, quam sunt ipsi motus luminarium et syzygiæ non eclipticæ, quam sunt dies et noctes, quam solstitia et æquinoclia, quam menses et anni: pendent enim hæc omnia simili modo a prima lege et ordinatione conditoris, quam cælis et sideribus præscripsit ab initio molitor Deus, quam legem constantem et inviolatam res creatæ conservant; quæ causa est cur eclipses prædicantur infaillibiliter a peritis cum circumstantiis magnitudinis et durationis, habita exactissima ratione temporum et locorum, in quibus illæ contingunt. Accedit quod numerus eclipsium magnus sit et occursum frequens: quatuor, interdum et plures per singulos annos fiunt, et jam a mundi exordio plus quam vicesies mille numerari possunt.

Eadem porro Providentia, quæ fecit in mundo duo hæc luminaria magna, *luminare majus, ut præseset diei, et luminare minus, ut præseset nocti, ut lucerent super terram et dividerent lucem a tenebris* (Gen. 1), eadem pariter sua bonitate et sapientia motus eorum et conversiones ordinavit ad felicem mundi gubernationem, ad electorum salutem et suam gloriam; nec dubium quin ipsas conjunctiones et oppositiones, solis et lunæ defectus et illuminationes, constituerit in numero, ponderare et mensura, quam sciebat et volebat humano generi ad salutem et felicitatem profuturam.

XIII. Ex hoc uno pronuntio tollitur admirabilitas et vulgi quidam stupor, qui eclipses consequitur: oritur enim ex ignorantia cum quadam novitate et raritate apud eos qui nec earum causas intelligunt nec eas sæpius observarunt, cum contra sapientes et docti eas suis temporibus securi expectent, et occasione in commodum conversæ effectum bene utantur, et perniciem, si qua creditur imminere, totam in hostes derivent.

Ita olim Sulpitius Gallus, ut referunt Livius, l. XLIV. et Plut. in *Paulo Emilio*, de insigni defectione lunæ, quam præviderat 746 in exercitu Romano, in quo tribunus sub imperatore Emilio

Paulo militabat, concione habita suos ad pugnam instruxit docuitque causas eclipsium et certos eventus suis temporibus necessarios, tam felici eventu ut ab eis abstulerit vanum illum timorem qui ex rei novitate et insolentia oriri solet ignorantibus, et eum pugnandi ardorem edoctis et vincendi cupidus iniecit, ex quo plena victoria Romanis evenit, cum contra in castris Macedonum novitas et ignorantia fecerit res ut ea prodigii instar haberetur, et eclipsis visa existimata sit prænuntia fugæ et defectionis Persei, quam Macedoniæ cladis est consecuta.

Ita nuper Christophorus Columbus anno Christi 1493, cum alimentorum inopia laboraret, nec posset a Jamaicensibus, apud quos classis Hispana, cui præerat, appulerat, vi et precibus auxilium impetrare, usus est scientia proximæ eclipsis, et barbaris ejus ignavis pestem impendentem, nisi opem ferrent, minatus diem et horam defectionis lunæ edixit, quo illi prodigio percussi et gravius aliquid metuentes ad Columbum quasi sua inhumanitate offensum copioso instructi comœatu supplices venerunt, et veniam facilius quam sperabant sua liberalitate impetrarunt.

[P. 506.] Ita Claudius imperator, ut habet Dio, l. vi, cum vereretur ne solis defectio futura die suo natali anno imperii quinto tumultum Romæ pareret ex ignorantia et novitate juncta vano timori et opinioni vulgi, quod ea signa essent principibus infausta, publico edicto notum voluit ante aliquot dies deliquium illud futurum, insuper et causas ejus, quantitatem et durationem exposuit tam distincte et intelligibiliter, ut eo viso nemo timeret aut minaretur, omnes imperatoris sapientiam venerarentur.

XIV. Tollitur præterea inanis illa opinio, quod eclipses orbi noceant, quod clades, pestes et bella regnis importent, quod vastitatem et subversiones imperiorum ac religionis vel efficiant vel prænuntiant. Damnum enim quodcumque creat eclipsis in modica jactura lucis et benefici influxus non admotum diuturna consistit. Plus sæpe unica nox aut dies pluvius mundo lucis amicæ et benignarum influentiarum eripit quam eclipses decem, et sapienter visus est agere Pericles, referente Plutarcho in ejus vita, qui navis imperatoriæ gubernatorem eclipsi solis territum, in medio victoriæ cursu moras trahentem, chlamyde involvit, et interrogavit an quid ex eo velamine sentiret incommodi, eoque negante ullum se sensisse, docuit nullum majus a sole per lunam interpositam velato timendum esse, et paulo quidem majus esse cælum ei diuturniores fore tenebras, sed solem non multo post suo splendori sine alio incommodo redditam iri; quod cum factum esset, cursum classis felicem nacta est.

Non ita Nicias aut doctus aut felix, qui vel imperitia vel superstitione ab eclipsi lunæ territus, veritus classem portu educere, 717 sibi suisque

A perniciosam creavit, ut Plutarchus narrat in ejus Vita et Thuc. l. vii.

Felicius Agathocles et acutius, dum classem in Africam trajiceret et horrenda solis defectio intercederet, suis metu dejectis, nil timendum a prodigio professus est iis qui jam in cursu essent: si deliquium antequam portu solviissent contigisset, timendum forte videri, sed euntibus et præterea minus fortunatis Siculis nihil adversi metuendum; iis autem ad quos ibatur, et florentibus Carthaginiensibus fortunæ mutationem, si qua ex talibus signis portendebatur, esse pertimescendam.

Non nocent eclipses, nisi quod noceant opinantibus; nihil ex se mali fundunt sol et luna magis in oppositionibus et synodis quam extra illas. Conditæ sunt hæc sidera a bono Domino et parente universi clementissimo; gubernantur manu sapientissima ad filiorum commoda et salutem. Defectiones quando contingunt, naturales sunt et innoxie. Non pestes generant, non bella cient, non mortes principum annuntiant, non temporum calamitates aut regnorum conversiones minantur.

Ab ipso mundi exordio eclipses, ut modo sunt, eademque lege et ordine et numero fiebant; et si Keplero creditur, sol ipse fons lucis et bonorum omnium, mundi oculus beneficus, conditus est in eclipsi subjecta luna in primo gradu Cancræ, in æstivo solstitio multis Africæ regionibus solis aspectum impediens: quis ita sentiens credat eclipses noxias, et solem ipsum in tanta sui et mundi infelicitate ab optimo parente Deo creatum?

XV. Certe ante bella et pestes fiebant eclipses, ante reges natos, ante provinciarum et regnorum divisionem in illa antediluvianorum longævitate, pace et sanitate tam diuturna eclipses fiebant, et tunc erant innocentes. Unde et quando noxiæ esse cœperunt? unde malignos influxus, quos postea tam frequentes affluerunt, acceperunt?

Prima omnium, quæ in Græca historia describitur eclipsis solis, narrata ab Herodot. l. I, Medos et Lydos pugnantes invenit et conciliavit. Alexandro faustissima fuit eclipsis lunæ, quæ ante postremam ejus de Dario victoriam contigit. Profuit Cæsari solis illa quæ in transitu Rubiconis, alca de imperio retinendo jacta, facta est, [P 507] de qua Dio l. iv, Profuit et illa quæ Pharsalicam pugnam præcessit; quæ si Pompeio funesta dicitur, cur non æque Cæsari fortunata dicenda est?

Non occidit Augustum eclipsis lunæ, quæ quadraginta post ejus mortem diebus visa est; imo ejus occasione Drusus rebellantes in Pannonia Romanas legiones ad fidem et obsequium revocavit. Et si quis advertere velit, plures forte cum eventibus fortunatis quam cum sinistris eclipses conjunctas numerabit.

In fati Romuli prosperis et Urbis felicitate positæ sunt eclipses duæ solares, in conceptu illius una, in hujus fundamentis 718 altera vel invec-

tæ vel afflictæ. Ita videlicet innocentes eclipses et indifferentes habitatæ sunt, ut aliis faustæ, aliis noxiæ et malorum prænuntiæ viderentur; ita eas quisque ad sua vota convertit.

Multæ luminarium defectiones annotatæ sunt mortibus imperatorum, plures post mortem et in exordiis notari potuerunt; multæ præcesserunt clades regnorum, vastitates populorum, bellorum et morborum perniciem, plures consecutæ sunt: atque ut consequentes causæ non dicantur bonorum quæ finibus malorum annexa sunt, ita nec præcedentes haberi debent fontes malorum vel indices, si quæ cum illis concurrant. Medii sunt hi luminarium defectus inter bona et mala rerum humanarum; nullos in eas influxus habent; connectuntur quidem cum illis, sed casu, non efficientia, mera contingentia, non necessitate.

Necessariæ sunt omnes eclipses solis et lunæ, et necessariis intervallis distinctæ, ordinatæ inter se, et ita quodammodo concatenatæ ut sint infallibiles et inevitabiles; humani autem casus, pestes, bella, mortes principum plane contingentis et solutæ coherent accidentibus et circumstantiis, quæ ut ex hominum libera voluntate et fortuito causarum concursu pendent ita mutationi sunt obnoxia, et anteverti vel impediri possunt. Quam ergo incongruum et irrationale facere res necessarias et immutabiles causas effectuum contingentium et mutabilium?

XVI. Tam facile dici posset ortum solis aut occasum lunæ causam esse jurgiorum et contentionum, quæ vel interdiu vel noctu contingunt, quam eclipses morborum et calamitatum, quæ post illas fiunt. Certe æquinoctiis et solstitiis, quæ quater in anno lege certa fiunt ei temporum vices sua diversitate formant et distinguunt, causa posset ascribi cur pestes et bella, cur clades regnorum et seditiones populorum eveniant. Tam innocentes habendæ sunt conjunctiones solis et lunæ defectionibus obnoxia, quam quæ sunt ab eis immunes. Omnia quidem plenilunia et novilunia magnas invehunt in orbem mutationes, sed necessarias et ad felicem mundi statum sapienter a Deo ordinata. Ver, æstas, autumnus, hiems ex solis et lunæ diversis conversionibus oriuntur, et iis necessariis ad temporum commoditatem et hominum felicitatem, quæ semper eadem lege, quam initio rerum conditor constituit, cursum tenuerunt et tenebunt. Quis sapiens iis ascribat sæculorum calamitates? quis eorum malignitatem in adversa regnorum fortuna accusat? quis proditiõnis, quis læsæ majestatis condemnat?

Excusentur igitur synodi luminariarum eclipticæ, quæ non minus necessariæ neque minus ad bonum universi a Deo ordinatæ. Absolvantur ab opinione maleficientiæ, qua non plus malignitatis habent, quæ non plus virium ad mutationem aeris et humorum sortitæ sunt.

710 Ex dictis intelligitur quæ fides habenda sit astrologorum genti circa eclipsium diritatem et effectuum ex iis consequentium malignitatem. Sunt qui maleficas earum vires provinciis et urbibus specialiter ascribunt, et duodecim zodiaci signis in quatuor quadrantes distributis nocere volunt eclipses iis præcipue mundi partibus, quæ subjectæ sunt signo cujus in regione eclipsis fiat, et effectuum vitia pro eclipsis magnitudine ad plures menses atque etiam annos extendunt.

Sunt qui in eclipsibus rationem planetarum præcipuam haberi volunt, et iis maxime hominibus labem timendam affirmant, quorum in horoscopo [P. 508] iidem qui eclipsibus dominantur planetæ, præsertim si malignioris naturæ sunt, ut Mars et Saturnus, et a Jove, Venere et Mercurio vis eorum maleficia non refringatur.

Sunt qui pro variis domibus cœlestibus, in quibus eclipses fiunt, distinguunt malorum varia genera personarum, quibus ea mala impendent. In nona domo significationem seditionum et mutationes religionum fieri asserunt: in quinta agrorum sterilitates, fames et pestes portendi, alicuius fortunæ ludibria, prægnantibus feminis partus infelicitatem nuntiari; in quarta domo Saturno et Marte cum eclipsi convenientibus vastitates urbium et dominorum mutationem significari. Et hæc quidem, aliaque non meliora, tanta confidentia quidam pronuntiant, quasi certo futura essent, et tam certæ eorum causæ iis creduntur, ut personas etiam singulares sexu, professione et dignitate aliisque propriis conditionibus designent, et ipsis nominibus appellare, si tuto possent, præteantur.

XVII. In hoc genere præfidentia peccat in primis Cyprianus Leovitius in descriptione et pictura eclipseon quæ ab anno 1554 usque ad 1605 contigerunt, ubi earum significationem plane secundum regulas astrologiæ judiciariæ describit. Quod et præstant post Ptolemæum Cardanus, Janotinus, Origanus, et alii ephemeridum scriptores, ut artis judiciariæ professores plerique omnes. Contra quos nihil ego modo. Sufficiat quod de eclipsibus hic pronuntiavi, eas ex necessario et a Deo ordinato solis et lunæ occursum vel oppositione innocenti prodire; quarum auctorem accusant ii impii qui eas tot malorum causas haberi volunt, et se ipsos impietate artis infamis et humanis divinisque legibus interdictæ contaminant.

Liceat infidelibus, aut quid sit eclipsis ignorantibus, lunæ, ut putant, laboribus opitulari. Liceat tintinnabulis et æris sono quam possunt vehementissimo terrere draconem, qui cum luna congregitur. Liceat mulierculis sagis et maleficiis, quæ lunæ amores ambiunt aut vendunt favores, eam e tenebris emergentem vel salutare redeuntem vel proclamare victricem. Christianis et Deum timentibus et eruditis nefas accusare Deum in operibus tam prælaris et beneficiis solis et

lunæ, existimando temere 720 synodos eorum A etiam eclipticas vel efficere vel nuntiare calamitates orbis terrarum, vel omnes vel maxime perniciosas.

Sed negari non potest quin multi defectus solis et lunæ cum calamitatibus publicis et morte principum sæpe concurrant. Sed confitendum quoque longe plures et eclipses sine iis casibus et infelices rerum eventus sine eclipsibus contigisse. Concursus admittitur in aliquibus, in nullis causa probatur, in omnibus contingentia et merus casus agnoscendus est.

XVIII. At quid prohibet Deum ad incutiendum nominibus suæ majestatis salutarem reverentiam eclipses adhibere, easque velut fæces funereas ostentare, si non causas, saltem prænuntias cladum generalium, et tubas bellorum, quibus mundum affligere et corrigere constituit? Nil quidem id fieri prohibet, sed et nihil persuadet; et si quando id Deus fecerit, quis audeat ubi, quando et quoties Deus id efficiat profiteri? Cui Deus suum ea de re consilium aperuit? Res plane mira, nec divino consilio vacat, quod in tōta sacra Scriptura nullius omnino eclipsis mentio sit, cum tamen in populo Dei nec mortes principum nec bella nec calamitates deessent. Non deerat sensus miseriarum, non deerant oculi ad eclipses videntas cum publicis cladibus conjunctas. Deerat forte Providentia, suæ gentis salutis negligens non admonerat attendere ad signa tam visibilia, quæ tam patenter quam certo suæ iracundiæ et hominum castigationi præmittēbat? Profuisset id quidem Judæorum genti, et Christianis non obsesset. Sed consilium Dei absconditum a sæculis, et ipsis prophetis non revelatum, ars judiciaria penetravit scilicet, et in cælo scriptum docet, sed duntaxat intellectum legere scientibus? Nugæ meræ! In hoc ergo pietas et sapientia Christiana conquiescit, quod eclipses sint defectus naturales solis et lunæ, quæ nullam habeant [P. 509] non modo certam, sed ne quidem probabilem efficientiæ, vel significationis cum publicis calamitatibus aut morte principum connexionem, multoque minus cum fortuna et eventibus liberis privatorum.

Hoc autem magnum commodum eclipses solis et lunæ in historiam temporum important, quod ex earum tenebris sua ipsa obscuritate manifestis lux magna sæpe rebus gestis accedant. Vix enim melioribus indiciis initia regnorum, nativitates principum, victoriæ illustres, aliaque scitu et commendatione posteritatis digna probantur, quam eclipsibus. Chronologia regum Persarum, Cyri et Alexandri monarchia, et connexio profanæ historiæ cum sacra maxime illustratur per eclipseon certos eventus. Tota series historiæ Græcorum, et fundatio Romanæ reipublicæ, ut et gestas Julii Cæsaris, Augusti et aliorum imperatorum nihil habent certius quam quod defectionibus solis aut lunæ constituitur.

721 Atque de ipsis eclipsibus, quas gemina dissertatione epilogismis definiivi, hoc possum merito profiteri, eas fundare solidissime rationem temporum circa quæ contigerunt, quæ sine illis obscura admodum est et magnis difficultatibus implicata. Unde hoc ipso nomine gratia Patri luminum et immortales habendas reor, quod de tenebris lucem proferat, et ex solis ac lunæ defectionibus historicæ veritatis lumen educat. Ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Hactenus P. Grantami.*

CAPUT IV.

Statuitur tempus mortis Theodori, coronationis Palæologi, receptæ e Latinis Constantinopolis, et execrationis pupilli Joannis.

I. Erit hoc de quo hactenus tam multis actum est, solare deliquium, insigniens illustri caractere articulum ipsum temporis, unde nostra hæc proficiscitur historia, erit, inquam, nobis instar alte collucentis phari portum unde solvimus monstrantis, quem inter eundem respicientes metiri subinde progressuum spatia queamus et cursus universi numeros exsequi, non contemnendo vel ad solatium fructumque animi vel ad erroris præcautionem usu. Experimentum capere primum libet in Theodori morte et regni spatio, de quibus accuratissimus Acropolita sic scriptum reliquit in *Hist.* p. 85 ed. Reg.: Ἐκείνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας, καὶ μήπω ὄλους τέτταρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἔρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. Vides ibi testimonio viri gravissimi, referentis quæ præsens spectaverat, Theodorum solos quatuor nec plenos annos imperasse. Acclamatum enim Novembri mense, vivendi pariter et imperandi finem Augusto mense fecisse. Igitur cum certo sit certius anno eum Christi 1258 mortuo tertio Kal. Novembres Joanni patri subrogatum, procerum et militum acclamatione subvectioneque in clypeo, deinde sub finem Decembris solemnī ritu a novo patriarcha Arsenio coronatum, manifestum est anno eum Christi 1259 vivere simul et regnare desiisse. Hic enim annus a 1255 quartus est.

II. Quo anni tempore decesserit, satis exprimit Pachymeres, dum id evenisse ait τοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος, *inclinante in autumnum anno*, hoc est, per æstatem quidem, sed jam senescentem et adventanti autumnō concedentem sensim. Quadrat ea nota temporis apte in Augustum mensem; quo re ipsa extinctum Theodorum Acropolita, ut diximus, affirmat. Id duobus exceptione majoribus et concordibus firmatum testibus pro fixo et indubitato debet haberi. Seditio secuta exercitus 722 et Muzalonum cædes Magnessis in templo Sosandrorum, dum [P. 510] justa Theodoro eidem funebria persolvuntur, perpetrata, nona post mortem Theodori die contigit. Clare hoc Gregoras et Pachymeres asserunt. Prior

l. III, p. 30 ed. Basil. sic loquitur de ista cæde: **A** Ἐννάτη μὲν γὰρ ἡμέρα παρῆν μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ βασιλέως. Cui consonans noster initio c. 19, l. 1: Τέως δ' οὖν, inquit, ἡ περὶ τῶ ἀποχομένῳ ἐννάτη καιμένῳ παρῆν, etc. Et hoc ergo pro constanti tenendum, licet Acropolita de die taceat, nono post mortem Theodori die Muzalones furore militum oppressos in templo et obruncatos perisse. Deliberatio inde de tutela pueri principis, electio ad id Michaelis Palæologi, hujus per gradus ad imperium adreptio, dum primum magni ducis titulo insignitur, deinde tanquam ad demandatum munus rite gerendum necessaria potestate despote ornatur. Denique pupillo principi collega in imperio decernitur. Hæc, inquam, et variæ interitum a Palæologo et hujus studiosis exercitæ ambitionis artes istis honoribus a clero et patriarcha, a senatu et populo eblandiendis, facile trium et quod excurrit mensium spatium exigunt, quo sub finem Decembris impetrari omnium ordinum consensu potuerit ut in proximas Kalendas Januarias indiceretur novi imperatoris Michaelis Palæologi acclamatio solemnis. Hoc sic noster exprimit sub finem capituli 29, l. II: Ὁριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναβήσεως ἑκατομβυζιῶνος νομηνία τῆς τότε τρεχούσης δευτέρας ἐπινομήσεως. *Præfixita est dies acclamationis Kalendæ Januariæ currentis tunc secundæ indictionis.* Fuit hic dies primus anni Christi 1260, qui cum sit periodi Julianæ 5973, indictionis numerum habuit tertium, sed a Septembri duntaxat inchoandum. Unde recte convenit quod scripsit noster historicus, indictionem tunc adhuc secundam cucurrisse.

III. Post coronatum Palæologum, qui maxime illustris eventus contigit, fuit recuperatio regni urbis dudum occupatæ insessæque a Latinis. Quare digna est res cujus patratae tempus paulo diligentius exploretur. Narrat illam noster l. II, c. 26—38, præ cunctis aliis in isto argumento versatis copiose ac diligenter. De tempore hæc solum tradit sub finem c. 27, captam urbem a Cesare Alexio Strategopulo die sanctæ Annæ matris Deiparæ sacra quinta et vicesima mensis Julii; nam eo die Græci S. Annæ memoriam, pridie quam Latini soleant, colunt. Annum exprimit Georgius Acropolita, cujus in hoc eventu finem historiæ suæ defigentis verba hæc leguntur p. 100 ed. Reg.: Καὶ ἡ Κωνσταντίνου προνοία Θεοῦ αὐθις ὑπὸ χεῖρα τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο κατὰ λόγον δίκαιον τε καὶ προσήκοντα Ἰουλλίου εἰκοστὴν καὶ πέμπτην ἄγοντος, οὔσης ἐπινομήσεως τετάρτης, καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος, 5973, ὑπὸ τῶν ἑθρῶν κρατούμενη χρόνος πενήκοντα καὶ ὀκτώ. *Et Constantinopolis providentia Dei rursus sub manu imperatoris Romanorum fuit, prout 723 justum et conveniens erat, Julii mensis die quinto et vicesimo, indictione quarta, anno ab orbe condito 6769, postquam in potestate hostium fuisset, annis quinquaginta octo.* Sic Acropolita, accurato

et ad nostras exacte rationes quadrante calculo. Ut annus mundi æræ vulgaris Græcorum ad Christi annum redigatur, perpetua methodo tollendi ex summa sunt 5508. Igitur annus ad Acropolita indicatus mundi 6769 idem fuit cum anno æræ nostræ Christianæ 1261. Est hic periodi Julianæ 5974, quæ summa divisa per quindecim dat numerum indictionis quartum. Spatium quoque detentæ a Latinis urbis adamussim recte chronologiæ exactum ab Acropolita proditur. Superius quippe c. 2 vidimus captam a Latinis Constantinopolim anno Christi 1203; cum autem nunc definiamus receptam a Græcis eandem fuisse urbem anno Christi 1261, qui ex 613 subtraxerit, exacte reperiet 58 annos dominii Latinorum in regia Græcorum civitate.

IV. Restat ultimum ex propositis caput epochæ certæ illigandum excæcatio pueri Joannis. Eam noster pro facinoris atrocitate tragice deplorans lib. III, c. 10, unicam temporis circumstantiam notat, dum tam immanem carnificinam in pupillo innocente, pro imperatore Romanorum jam agnito, exercitam horrendo ausu memorat die omnium sanctissima, anniversaria videlicet Natalis Christi. Annum investigare nos oportet. [P 511] Ut quam proxime post initium a Michaeli Palæologo imperium id opinemur factum, subigit ipse Pachymeres, qui cum modo laudato c. 10, l. III, scripserit Joannem Theodori imperatoris hæredem, quando excæcatus est, fuisse παιδίον ἀπαλὸν καὶ μηδὲν ἔτι σχεδὸν τελῶς ἢ τὸ χαλεπὸν ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθὼν, καὶ γ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον τὸ τ' ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, et paulo inferius τοῦ βρέφους μικρὸν ὑπερβέβηκε παιδίον. Jam tamen l. I, c. 13, affirmaverat eundem, cum est ejus pater Theodorus mortuus, fuisse novennem. Huic enim ætati si tres quatuorve anni accederent, jam si prope pubertatem attigisset, quando est excæcatus, nec sane dicit posset puerulus paulum modo infantiam excedens: et imperandi, ac parendi, gaudendi dolendique discrimen ignorans. Imo si recte rationes ponimus, quantumcumque festinemus in representando crudelli regii pueri supplicio, vix poterimus assequi ut verisimile reddamus quod de tam immatura temeritudine pueruli, quando est excæcatus, affirmatur a nostro. Fingamus enim vel primo ipso sui principatus anno sævitum tam atrociter a Michaeli Palæologo in pupillum insontem. Cum is annus, ut diximus, fuerit Christi 1260, si jam tum, quando Theodorus Joannis pupilli pater Augusto mense anni 1259 vivere desit, ipse jam novennis fuerat, ut Pachymeres asserit, utique 25 Decembris die anni 1260, sexto decimo videlicet post mense, undecennis fuisse debuerat, cujus ætatis pueri, præsertim educati regie, haud solent 724 gaudendi dolendique ignorare discrimen. Hæc mihi causa opinandi est parum exacte proditam a Pachymere Joannis pueri ætatem in patris morte. Potiusque assentior Georgio Acropo-

Itæ, qui c. 75 suæ *Historiæ*,relata morte Theodori de hoc ejus filio scribit; Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ὁ Ἰωάννης πάντο ἀφῆλιξ ἐτύγγα- γεν ὦν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας τοῦ βασιλείως καὶ πατρός· οὕτω γὰρ τελείων ἐνιαυτῶν ὑπῆρχεν ὀκτώ· *Ac filius quidem imperatoris Theodori Joannes valde immaturæ fuit ætatis, quando imperator ejus pater est mortuus : annum quippe nondum octavum impleverat.* Ita ille.Hoc omnino teneudum. Certum porro est ante receptam Constantinopolim et solemnem Michaelis Palæologi Augusti in eam ingressum, qui die 15 mensis Augusti anno 1261 peractus est, non fuisse puerum Joannem excæcatum. Multa enim quæ Pachymeres a c. 33,lib.ii, ad 9, lib. iii, memorat,omnino post captam urbem et ante Joannem excæcatum contigisse oportuit. Quia vero nec numero nec genere illa talia sunt ut majus quadrimestri spatium exigere videantur, plane censeo hujus ejusdem anni 1261 die octavo Kal. Januarias, Christi nempe,ut Pachymeres tradit, natali,jussu barbaro tutoris et collegæ Michaelis Palæologi Joannem Augustum puerum paulo majorem novenni fuisse luminibus orbatum et in æternam custodiam arcis Dacybitzæ conditum, sexto anno vertente ab inauguratione patris ejus Theodori, tali, ut vidimus, die sacris in templo cæremoniis peracta.

CAPUT V.

Chronologia patriarcharum, Arsenii, Nicephori, et iterum Arsenii, qui sub Michaelis Palæologo sedem Constantinopolitanam tenuerunt.

I. Multa sunt in tempore ingressus, exitus, in spatiis vitæ ac sedis horum patriarcharum ita confusa, ut viris etiam magnis non occasionem modo, sed necessitatem errandi objecerint. Atqui non ut illi, horum quæ primum modo produntur destituti luce monumentorum, citra culpam et reprehensionis justæ meritum in his litubasse potuerunt, nobis item, si quid offenderimus, similis veniæ conditio ac spes ostenditur. Quare, nisi debere volumus [P. 512] multam negligentiae nomine, annitendum est nobis et pro virili contendendum in isto semel sic purgando loco, ut eum deinceps vel mediocris attentio legentis inoffenso queat vestigio decurrere. Hoc deinceps conabimur. Sedem Constantinopolitanam imperante Michaelis Palæologo quinque omnino patriarchæ tenuerunt; quorum unus etiam Arsenius illi Ecclesiæ bis præfuit. Priorem hujus patriarchatum ab anno Christi 1255 procedere tam certum est, quam illo ipso anno Theodorum Lascarum Juniores imperare cœpisse; quod capitibus libri hujus tertio 725 et quarto demonstravimus. Etenim,ut diserte oculatus testis et auctor cujusvis rei locuples Acropolis Georgius tradit, acclamatus imperator Theodorus post patris Joannis mortem,quæ illo Christi anno 1125 tertio Kal. Novembres contigit, curam omnium primam posuit in providendo Ecclesiæ pastore, quam patriarcha Manuel paulo ante Joan-

nem ejus patrem moriens reliquerat viduam. Ac si spatia rebus ea occasione actis congrua dime- timur, certo intelligemus non potuisse Arsenii evectionem ad patriarchatum ante mensem ejus anni ultimum fieri. Nam penultimo Novembri persolutis decessori parenti funeribus justis, delib- ratio de patriarcha inita est a Theodoro. Primum que multis circumspectis in Nicephoro Blemmida, quo philosophiæ magistro novus imperator usus fuerat, designatio consedit. Verum illo, postquam longe absens invitatus est per nuntios, honorem detrectante, nova inquisitio digni tali loco viri desiit in Arsenio; qui oblatam dignitatem libenter admittens ex monasterio ad lacum Apolloniadis sito, ubi vitam religiosam exercebat, Nicæam pro- fectus, ibi spatio hebdomadis unius (non unius diei, ut perperam ponitur apud Spondanum), unius, inquam, hebdomadis spatio diaconus, sa- cerdos et patriarcha ordinatus est. Idemque mox ritibus in ecclesia consuetis Theodorum eundem imperatorem coronavit.

II. Nemo non videt in his facile consumi de- luisse intervallum sesquimenstruum, ut vix tan- dem sub medium Decembrem possessionem adire patriarchatus Arsenius potuerit. Quia porro, ut notat Acropolis, Theodorus imperator evocatus Adrianopolim instantibus causis, expedire se Ni- cææ festinabat necessaria cæremonia inaugura- tionis suæ, quæ prima ei apta se obtulit dies (fuit ea Christi natalis), in ea sacris primum operante patriarcha solemnem in templo coronationem ac cepit die 25 Decembris, a qua die, quæ sexta est numerata, Decembris 30 horrenda solis eclipsi fuit insignis.Habemus ex his initium sedis Arsenii omni firmitate constitutum in mense Decembri anni 1255 a Christo nato. Perseveravit inde ille in tranquilla fonotione patriarchatus usque ad mortem Theodori imperatoris,quæ mense Augusto anni Christi 1259 evenit, necnon usque ad evectionem in imperium Michaelis Palæologi, quem et coro- navit,et quidem solum,contra quam statutum fue- rat; quod fuit initium deiciendi ab spe imperii re- digendique in ordinem infelicis pueri Joannis jam Augusti. Coronationem istam Palæologi probabi- liter conferimus in Februarium anni Christi 1260 Non longo post eam tempore Arsenius sera du- ctus pœnitentia facilitatis suæ, qua permiserat omitti coronationem pupilli principis ejus potis- simum fidei a patre moriente commendati, Ni- cæa fugiens in monasterium dictum Pasobasii se- cessit, ibique privatam agere vitam instituit. Hoc videtur factum mense Martio dicti anni 1260.Nam ejus rei nuntius perlatus ad imperatorem Michae- lem dicitur, quo tempore is 726 trajicere Helles- pontum parabat ad visendam Selybriam a suis captam paulo ante. Ita Pachymeres, l. ii, c. 15. Recte hoc quadrat in principium Aprilis, vernam nimirum tempestatem, qua reges solent ad bella procedere, ut Scriptura loquitur. Nam, ut locet

idem historicus, Constantinopoleos oppugnationem **A** Mihael animo versabat, quam re ipsa est aggressus insequenti ætate. Tunc autem is itinere cogitato supersedens, dedit operam rebus Ecclesiæ, ibidem ubi tunc erat Nymphæi persistens, congreganda synodo quæ de Arsenii secessu statueret. Synodus Nicetam quemdam [P. 513] ad Arsenium mittit. Is ab Arsenio renuntiat cedere illum patriarchatu. Hic finis fuit prioris Arsenii sedis. Quæ cum desierit Aprili anni 1260 et cæperit Decembri anni 1255, quatuor annorum et præterea totidem fere mensium fuerit oportet.

III. In ejus locum substitutus statim est Nicephorus tunc Ephesi metropolita. Cur statim id factum credam causa est, quia festinabat in proximo ad expeditionem urgentem Imperator; et ipse Nicephorus cupidissime assentiens nullam moram interposuit electioni suæ. Narrantur hæc c. 45 et 46. l. II, ubi et dicitur eodem tempore decessisse Nymphæo imperatorem quidem Callipolim versus cum exercitu ad Constantinopolim oppugnandam, novum vero patriarcham Nicephorum Nicæam, quæ cum esset tunc urbs regia, Latinis Constantinopolim tenentibus, in ea solitus erat Græcus Constantinopolitanus patriarcha diversari. Initium patriarchatus Nicephori verisimiliter confertur in finem Aprilis aut initium Maii anni supra memorati 1260. Narrat inde Pachymeres, l. II, c. 20, diurnam et irritam oppugnationem Galatæ, in qua imperator consumpsit ætatem. Eoque ad eum Nicephorus patriarcha, pertæsus Nicæensium, quorum Arsenio addictorum odia in se iraque nulla delinere arte potuerat, se contulit, spe ingrediendi cum ipso Augusto urbem mox, ut credebatur, capiendam. Sed cum obsidionem solvere coactus imperator Nymphæum se recepisset, secutus eum illuc Nicephorus ibi est mortuus sub autummum, ut apparet, aut hiemis initium ejusdem anni 1268. Quare illius patriarchatus haud fere longior septimestri aut octimestri fuit. Hinc vacavit sedes annum circiter, anxie deliberante imperatore quem ad rationes meditata expunctionis pupilli accommodatum ei præficeret, quoad tandem in Arsenii revocationem consensit, cujus in præteritione coronationis Joannis pueri patientiam expertus speravit etiam eo facili usorum in exauctoratioue quam parabat ejusdem. Contigit interim capi urbem, et imperatorem in eam invehit solemnibus pompis, ibique fixo jam domicilio. Arsenium denuo electum a synodo missis legatis invitasse ad resumendam melioribus auspiciis addicatam olim potestatem. Quibus ille assentiens in urbem venit et sedis patriarchalis possessionem rursus adiit l. III, c. 2.

727 IV. Arsenii restitutionem non multo post captam urbem contigisse inde argumentum duci potest, quod in secunda coronatione Michaelis ab Arsenio delinito donis et honoribus libenter celebrata, proxima Dominica post resumptum pa-

triarchatum, Alexio Strategopulo Cæsari, qui urbem ceperat, eximius et plane extraordinarius honos est habitus, ut statim post Augustos qui coronabantur, hoc est Michaellem Palæologum et Theodoram ejus conjugem, nominaretur in synaptis, hoc est in litanis et precibus publicis. Refertur hoc a Pachymeres, l. III, c. 2 sub finem, ubi recte observat historicus fuisse hanc quamdam exauctorationem pupilli Joannis, astutissimi imperatoris blanditiis et artibus impetratam a simplici nimium patriarcha, non providente tum videlicet quo hæc pertinerent. In quo ut fucus fieret seni, ut ex cæteris apparet, suspicaci, et cui salus dignitasque pupilli Joannis, ejus peculiari curæ commisi, erat, ut oportuit et res deinde monstrant, longe charissima, quis non videt fuisse necesse ut gratia flagrans Alexii Cæsaris, in recentissima videlicet memoria heroici facinoris quo rem Romanam imperii metropoli recuperanda incomparabili beneficiis sibi devinxisset, rationes pupilli principis, cui præferebatur, et multas alias tam inusitatum homicidis non imperantis honorem dissuadentes considerationes eluctaretur? Igitur cum urbem ab Alexio captam statuerimus die 25, Julii anni 1261 ingressum vero eam solemnibus pompis Michaellem Augustum 18 Kal Septemb. ejusdem anni, die sacro Deiparæ assumptæ doceat Acropolita c. 88, dicere valde verisimiliter possumus resumptum ab Arsenio regimen patriarchalis sedis sub finem Augusti mensis et Michaelis coronationem sub initium Septembris celebratum. In quo si quis vitiligare velit, tamen idem id in longum differre non poterit. Cum enim certo definiemus superius, c. 4, n. 4, Joannem (P. 514) Augustum puerum excæcatum fuisse, die Christi Natali hujus anni 1261, et manifestum sit inter coronationem Michaelis et excæcationem Joannis idoneum quodpiam temporis spatium, intercessisse, haud utique multo ultra fixam a nobis initi secundum ab Arsenio patriarchatus epocham licebit quantumvis arguto conjecturis evagari.

V. Habemus initium secundi patriarchatus Arsenii. Restat finis ejusdem indagandus. Narrat Pachymeres, l. III, c. 14, Arsenium patriarcham audita Joannis excæcatione anathema in ejus auctorem Michaellem Augustum intorsisse. Id factum oportuit circa initium anni Christi 1263, cum primum nempe vulgata fama est facti atrocis. Cap. deinde 19 dicitur Michaellem, postquam videlicet aliquandiu ignominiam meritiisimæ pœnæ tacitus tulerat, petiisse supplicem ab Arsenio solutionem anathematis, nec tamen, licet diu et vehementer inestitisset, impetrare potuisse. Multa dehinc narrantur novem reliquis capitibus libri tertii, quæ illo intervallo frustra petita absolutionis ab excommunicatione 728 contigerunt. Hæc prout in synopsi chronologica digessimus, facile trium annorum spatium explent. Quando jam desperans Michael quidquam sua causa facturum Arsenium ad

episcopos de statu rerum suarum eam orationem habuit, quæ c. 1, l. iv recitatur. In ea quasi fundamenta facta sunt depositionis Arsenii Ad quam ut processum fuerit docere historicus incipit l. iv, c. 3 ubi accusatio in patriarcham cupide ab imperatore accepta memoratur. Damnatio Arsenii et exauctoratio iudicio synodi decreta refertur c. 6; executio porro sententiæ et ejectio Arsenii e sede et urbe perscribitur c. 8; oratio, de qua diximus, imperatoris habita videtur sub initium anni 1263, cum jam per annos tres excommunicationis, qua fuisset illigatus statim post executionem Joannis pueri, solutionem nequidquam flagitasset. Post orationem illam, quæ velut clarigatio quædam fuit terrendo, si fieri posset, patriarchæ præmissa, secutæ sunt deliberationes episcoporum et officia multorum ex ipsis ad patriarcham pro Augusto supplice, tum ultima hujus Josephi sui confessarii ad Arsenium allegatio. Quæ cum nihil proficerent, tandem sub initium Aprilis Arsenio lis est intentata, oblato contra illum libello. De hac re verba Pachymeris notanda sunt c. illo 3, l. iv, sic scribentis : Τότε τοίνυν βοηδρομιῶνος ἱσταμένου καὶ συνήθων νηστειῶν τελοῦμένων ἑορτῆς ἀγομένης ἦν ἀκάθιστον σὺνηθες ὀνομάζειν. Tunc igitur sub. initium Aprilis solemnem jejunii tempore, dum festum ageretur quod Acahistum vulgo nominant. Datum contra patriarcham libellum accusatorium consequenter narat. Diximus in Glossario verbo Ἀκάθιστος, festum illud solitum fuisse celebrari Sabbatho quintæ hebdomadæ verni jejunii dierum quadraginta, sexdecim diebus ante Pascha. Cum autem, ut manifestum, non quolibet anno Sabbathum quintæ hebdomadis quadragesimæ in Aprilis initium incideret, apparet his verbis contineri characterem anni quem quærimus. Ordo rerum gestarum in synopsis expansus ducit nos ad annum Christi 1266; nam hic annus fuit periodi Julianæ 5979, cycli solis 15, cycli lunæ 11. Horum cyclosum certissimo indicio habemus Pascha illo anno fuisse Aprilis 18; unde retrocedendo ad Sabbathum quintæ hebdomadæ Quadragesimæ ac festum Acahistum, reperimus id incidisse in tertium Aprilis, qui dies aptissime congruit in illam mentionem ἱσταμένου βοηδρομιῶνος, incipientis Aprilis.

VI. Mora iudicii totius a prima delatione ad executionem sententiæ et deportationem damnati ad insulam duorum fuit fere mensium siquidem docet Pachymeres, l. iv, c. 8, extrusum per ministros imperatoris patriarchali palatio Arsenium nocte circiter extrema mensis Maii. Νὸξ ἦν περὶ τοῦ τὰ τελευταία πρῶτου. Sic scribit hoc loco noster istud nomen, cum alibi constanter πρῶτου Maium vocet. Sed utcumque variet scriptura vocabuli, res est quidem ipsa minime dubia Maium hic indicari. 729 Quare certo ex his licet definire spatium secundi patriarchatus Arsenii, qui a mense Septembri anni Christi 1261 ad finem Maii 1268 per annos quatuor et menses præterea circiter no-

vem duravit. Ut semel absolvamus de Arsenio. [P. 515] mortis ejus diem historicus noster expressit, l. v, c. 20, his verbis : Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα ἐλαφρολιῶνος ἕκτη μηνὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους, τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον ἢ ταῦτα γενέσθαι ἡμερῶν ἕξ κατὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντο εἶτ' οὖν τριακοστῇ γαμηλιῶνος μηνός. Hæc gesta sunt (nempe ignominiosa traductio Holoboli) ineunte anno (ob initium videlicet indictionis a Septembri) die sexta Octobris patriarcha Arsenio sex prius diebus quam hæc fleret in insula mortuo. In his nullus apparet character certi anni. Quare ad illius indignationem alia grassandum est via. Narra- verat ibi Pachymeres causam primam iræ imperatoris in Holobolum exstitisse ex hujus præcipiti quadam eruptione indignationis in imperatorem, cui cum inservire cœpisset in negotio conciliationis ecclesiarum, suggerendis ex historia aut lectione Patrum argumentis ad eam suadendam apertis, repente institutum et sententiam mutaverit. offensus quod in quodam cœtu, uti aliis sessionis honorem imperator tribuisset, ipsum solum reliquisset stantem. Unde ille interrogatus de re quæ tractabatur, præterquam speratis et prius ostensis contraria omnia respondit, etiam Augusto exprobravit executionem pueri Joannis. Unde imperatore vehementissimo commoto, Holobolus sibi metuens in asyllum ecclesiæ confugerit, sed in blandis imperatoris suasionibus extractus, relegatus Nicæam fuerit in monasterium Hyacinthi. Scribit autem ibidem Pachymeres, ab ista relegatione nondum anno expleto, vocatum Nicæa Constantinopolim Holobolum ab imperatore ad durum supplicium fuisse. Igitur si potuerimus definire tempus illius conventus, quo suam gravem in perniciem ruit Holobolus intemperantia iræ et linguæ, statuere licebit de vero tempore cum supplicii de Holobolo sumpti tum mortis Arsenii. Atqui speramus istius quidem voti nos fore compotes. Nam conventus iste videtur ille idem fuisse quem descripsit Pachymeres, c. 12 libri ejusdem v, ubi tradit intentum imperatorem adducendis in suam de pace incunda cum Latina Ecclesia sententiam, avertis ab eo consilio præsulibus Græcis, congregato apud se patriarcha cum episcopis et præcipuis ex clero, instituisse ut in eam conciliationem assensum darent, allegandis rationibus quas ei suggererant docti homines, archidiaconus Meliteniota, Georgius Cyprius protapostolarius et rhetor ecclesiæ Holobolus, qui omnes aderant, pro se quisque negotium juvantes, quamquam, ut ibi submonet historicus, Holobolus quidem non ex animi sui sententia, sed in speciem duntaxat nec studio sincero. Esse hunc cælum eundem suadet personarum identitas et rei tractatæ in utroque : nam Meliteniota, Cyprius et Holobolus utrobique memorantur 730 adhibiti adjuvandum imperatorem in convincendis fautoribus schismatis. Nec obstat quod illo c. 20 posterioris temporis memoriam exsequitur : nam diserte

ibidem admonet, quod ibi narrat, actum superius, sed ibi memorari ob similitudinem rerum. Conventus porro illic c. 12 narratus significatur ibidem habitus, posquam legati Gregorii X pontificis Romani Constantinopolim advenerant. Non potuerunt autem illi eo pervenisse prius quam sub finem anni 1272, siquidem litteræ quas eis perferendas ad Michaëlem imperatorem is pontifex dedit, reicitæ a Raynaldo illo anno n. 25, scriptæ sunt 9 Kal. Novemb. ejus quem dixi anni apud urbem veterem, ubi Gregorius tunc erat. Sub initium igitur anni 1273 fuerit habitus is cætus, quo gratiam apud imperatorem suam Holobolus perdidit. Ex quo tempore nondum anno evoluto, retractus Constantinopolim tam diras ibi (quæ c. 20 describuntur) contumaciæ suæ pœnas dederit sexta die Octobris anni 1273, mortuo ante sex dies in insula Oxea, ubi dudum exulabat. Arsenio, quem inde intelligimus post suam e secundo patriarchatu ejectionem vixisse annis septem, et quator insuper mensibus.

CAPUT VI.

Chronologia patriarcharum Germani, Josephi, et Joannis Vecci, qui post Arsenium, imperante Michaelis Palæologo, sedem Constantinopolitanam tenuerunt. Tempus missæ legationis ad papam.

[P. 516] I. Post amotum Arsenium Germanus ex Adrianopolitana sede in Constantinopolitanam translatus et patriarcha declaratus est mense Junio die festo sancti Spiritus, ut loquitur Pachymeres, l. iv, c. 13: Μηνὸς μαξιμακτηριῶνος ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ. Libenter hoc differrem in annum sequentem. Nam inter exaurationem Arsenii et promotionem Germani multa commemorat Paschymeres capitibus 9, 10 et 14, l. iv, quæ in angustias paucissimorum dierum inter extremum Maium et Junium inaeuntem intercedentium ægerrime videntur posse compingi. Fuit, ut diximus, hoc anno, quo est exauctoratus Arsenius, Pascha 18 Aprilis, et consequenter Pentecoste, quam hic vocat noster ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. 6 Junii. Sententia depositionis perlata in Arsenium et executioni mandata est περὶ τοῦ τὰ τελευταῖα τοῦ πρῶτου, circiter extrema mensis Maii, ut clare tradit noster c. 8, l. iv. Germanus porro inauguratus patriarcha, ex eodem auctore, est die Pentecostes, hoc est, sexto Junii. Medium spatium non plus octo aut decem dierum fuisse oportuit. Et tamen docet indicatis locis Pachymeres primum electionem successuri Arsenio liberis suffragiis synodi relictam ab imperatore, unde sit 731 consequens moram congregatos Patres maturæ inquisitioni idoneam sumpsisse. Deinde ubi suffragia in Germanum convenissent, recusasse ipsum admittere honorem, nec nisi urgentibus et sæpius iteratis imperatoris eum ad hoc quotidie adeuntis instantiis denique inclinatum assensisse. Præterea meminit ibi auctor factionis valinæ conflatæ Arsenio faventium, quæ tam vehementer invaluerit cum

A manifesto periculo publicæ quietis, ut necesse habuerit imperator longa eam et accurata concione compescere conari. Denique narrat datam esse operam ut reliqui Orientales patriarchæ, Alexandrinus et Antiochenus, ejectionem Arsenii probarent; quam ad rem verisimile sit missum ad eos rei factæ nuntium, et expectatum videlicet eorum responsum re adhuc integra ante subrogationem novi patriarchæ in locum expulsi. His de causis propenderem equidem ad differendam Germani electionem in annum sequentem; quod per characterem hoc loco memoratum licet. Nam æque illo anno Christi 1267, cum cyclus solis fuerit 16 et lunæ 11, qui dant Pascha 17 Aprilis, Pentecoste pertingit in mensem Junium, quintum ejus diem occupans. Quia tamen, quod statim ostendimus, certo constat Germanum eundem patriarchatu cessisse die 14 Septembris hujus ejusdem anni 1267, unde esset consequens non plus eum tribus mensibus cum dimidio in sede perstitisse, si quem tanta patriarchatus Germani offendet, poterit is per me credere Patres synodi, quo tempore Arsenii causam cognoverunt, disquisivisse simul de successore, si forte, quod primum factu apparebat, ille amoveretur; quare statim ac sententiam in Arsenium tulerunt, suffragia in Germani electionem dare potuerint. De conflato Arsenianorum schismate quod narratur, inchoatum id pendente judicio Arsenii, cæterum factionis corroborationem usque ad periculum publicum, licet post Germani ejectionem extiterit, ex occasione per prolepsin antea a Pachymere relatam. Postremo missos quidem statim nuntios indicatos depositionem Arsenii ad Alexandrinum et Antiochenum patriarchas, sed eorum reditum minime expectatum. Non enim illi patriarchæ habere putabantur in tali negotio jus suffragii: alioqui ne damnatio quidem ante nutum eorum præcipitari debuisset, quod factum tamen constat. Summa sit in medio reliqui a me cæperitne [P. 517] Germani patriarchatus anno 1266 an sequenti; propendere tamen magis in quam maximam sedis ejus brevitate, utique in qua facilius rationem invenio cur ab eo volente et parato imperator anathemate solvi se non curaverit.

II. Finem patriarchatus Germani ejusdem ponit Pachymeres, l. iv, c. 21, die festo exaltationis sanctæ Crucis mense Septembri; quo die ait illum celebratis, ut solemnitas posebat, divinis in templo officiis, sub vesperam patriarchæ cedentem, ad suas quas 732 habebat in Manganis cellulas se recepisse, nec postea ullis se adduci precibus sivilisse ad ullum usum abdicatæ dignitatis. Unde ad successoris inquisitionem conversæ cum imperatoris tum antistitum curæ sunt: quo anno id contigerit ex successoris electione brevi post secuta intelligendum est; quæ cum, ut mox demonstrabitur, parata fuerit die 28 Decembris anni desinentis a Christo nato 1267, pro constanti est habendum perstitisse Germanum

in patriaroham vel a sexto Junii anni 1266 ad quartum decimum Septembris anni 1267 per annum unum et menses præterea quatuor cum dimidio, vel a quinto Junii anni 1267 ad 14 Septembrem ejusdem anni per menses tres et dies novem. Postque ipsius spontaneam abdicationem sedem vacasse tribus mensibus et diebus præterea quatuordecim, usque ad designationem successoris; septemdecim vero usque ad ejusdem inaugurationem, quæ Kalendis Januariis anni 1258 celebrata rite est, prout deinceps ostendemus. Scribit noster, c. 23, l. iv, Josephum monasterii Galesii præfectum confessarium imperatoris legitimo suffragiorum numero electum probante ac studente maxime imperatore, designantem fuisse patriarcham μηνός σιβροφωριώνος είκοστή όγδοή τής δεκάτης έπινεμήσεως του ςψος έτους, *mensis Decembris vicesima octava, decimæ indictionis, anni 6775*; moxque addit fuisse ordinatum Kal. Januariis anni sequentis, εκατομβαιώνος δε νομηνια χειροτονηθείς εις άρχιερας τετέλεισται. Annus æræ mundi Græcorum reducitur ad vulgarem æræ nostræ Christi detractioe 5508. Fuit ergo is annus Christi 1267, periodi vero Julianæ 5980: qui numerus divisus in quindecim indicat indictionem ejus anni characteristicam, decimam, prout Pachymeres notavit. Unde dubium esse non potest quin patriarchatus Josephi Galesii a Cal. Januarii anni Christi 1268 procedat.

III. Ubi desierit, modo definiam. Refert Pachymeres, l. c. v, 17, Josephum, qui se promulgatis palam litteris jurejurando obstrinxisset ad nunquam assentiendum conciliationi cum Latinis, ab imperatore ægre id ferente persuasum migrare patriarchalibus ædibus, secessisse in monasterium Periblepti, pollicitum se renuntiatum patriarchatui, si de concordia Ecclesiarum Romæ conveniretur a legatis eo ad hoc missis; interim quasi privatum victurum. Postea cum legati pace composita redissent, judicatum esse videri sedem vacare, cessione conditionata Josephi jam in absolutam transeunte, positione conditionis unde pendebat. Quocirca itum in suffragia novæ electionis. Iste secessus patriarchæ Josephi contigit, ut noster ibi distincte tradit, die 11 Januarii, secundæ indictionis, anni 6782, ένδεκάτη μηνός εκατομβαιώνος δευτέρα έπινεμήσεως του ςψπβ' έτους. Fuit hic annus Christi 1264, per. Jul. 5987, qui revera numeravit indictionem 733 secundam, qualem nullus ex quatuordecim præcedentibus et totidem secutis habere potuit, ut periculum nullum sit ne annus tam ipsi propria insignitus nota cum alio quopiam confundatur aut mutetur. In ista porro suspensione res fuerunt ferme per annum, quoad legatis pacem a Romano pontifice conventam stipulatamque referentibus, comitia sunt indicta novo creando patriarchæ Quod non contigit ante sequentem annum, ut docet nos historici nostri locus modo considerandus.

IV. De Joannis Vecci Josepho subrogati electione quam et statim inchoatam post legatorum Roma reditum et celeriter transactam apparet, sic scribit Pachymeres, c. 24, l. v: 'Ο Βέκκος είκοστή μόν και έκτη Πυανεφιώνος μηνός [P. 548] κατά την έορτήν των άγιων Πατέρων των έν Νικαιά πατριάρχης προβέβληται. Δευτέρα δε Μαιμακτηριώνος τή έπιούση κυριακή, έν έπισήμη ήμέρα του Πνεύματος, τά του Πνεύματος δέχεται και τελειούται άρχιερός: *Veccus sexta et vicesima Maii mensis, in festo sanctorum Patrum Nicaensium patriarcha electus est. Secunda vero Junii Dominica hebdomadis vertentit, insigni die sancti Spiritus gratiam Spiritus percepit, ordinatus rite patriarcha.* Hi characteres unice designant annum Christi 1275, periodi Julianæ 4988, quo cyclos solis numeratus est 24, lit. Dominicalis fuit F, cyclos lunæ currebat 3, quæ notæ festum Paschæ conferunt in 14 Aprilis, Dominicam vero Pentecostes in 2 Junii. Unde patet a prima successione Josephi ad initum a Vecco patriarchatum intercessisse menses solidos sexdecim cum diebus octodecim. Anno præcedenti Christi 1274 si quis suspicari vellet Vecci creationem factam, frustra esset ob characteres diversissimos: nam cyclos is annus habuit solis 23, lunæ 2, qui dant Pascha 1 Aprilis et Pentecosten 20 Maii, et littera Dominicalis ejusdem anni G diem secundum Junii facit Sabbatum, cum Dominicam fuisse oportuerit quo anno est Veccus in patriarchalem Constantinopoleos evector sedem. Hujus finis, quoniam Michaelis Palæologi funere posterior extra hujus historiæ limitem exit, nostræ considerationis nunc quidem non est.

V. Restat ultimum quod proposuimus hic tractandum. Tempus quo missa Romam est a Michaeli Augusto insignis legatio ad absolvendum negotium conciliationis Ecclesiarum, qua Germanus expatriarcha et Georgius Acropolita feliciter functi sunt, caractere non dubio insignitum legitur c. 21, l. v. Ait illic historicus solvisse duabus triremibus legatos paci conficiendæ destinatos, paratis jam ad eam ex parte Græcorum omnibus. Hi fuerunt, ut c. 17 superius dixerat, partim ecclesiastici, partim senatorii. Priores Germanus nuper patriarcha et episcopus Nicææ Theophanes, alii magnus logotheta Acropolita, præses vestiarii Panaretus et magnus interpret Berrhæota. Triremium 734 alteram conscenderunt Panaretus et Berrhæota cum donis imperatoris ad pontificem, in altera duo episcopi cum Acropolita fuerunt, Altum petierunt, ait loco laudato noster c. 21, l. v, Κρονίου άρχομένου μηνός. Est haud dubie Pachymeri Κρόνιος Martius, prout est hujus l. c. 1 demonstratum. Pergit dicere conflictatos eos parum prospera tempestate pervenisse in sinum Læconicum, ubi est promontorium Maleæ, λήγοντος του μηνός, hoc est eodem mense desinente, ultima ejus decade: notum est enim Græcos partiri menses in tres decadas. Primam vocant άρχομένου

sive ἰσαμήνοο, secundum μεσοῦντος, tertiam φθίνοντος sive, ut hic noster, λήγοντος μηνός. Ad-
dit ibi vehementi jactatas procella triremes ambas
primum dissociatas vi venti fuisse, deinde alteram
illarum, qua Panaretus et Berrhæota vehebant,
misere fractam et submersam, aliam salvam appu-
lisse ad Methonæ portum; idque contigisse πέμπτη
μεγάλη, hoc est feria quinta hebdomadæ majoris,
qua cœna Domini celebratur ab Ecclesia. Ex his
oportuit illo anno feriam quintam in cœna Domini
mense Martio fuisse, et quidem aliquo die decadis
ultimæ mensis istius. Non potuit ille annus esse
alius ab anno Christi juxta vulgarem æram 1273.
Manifestum hoc est ex serie narratarum hæc histo-
ria rerum; nam superiori Christi 1272 cœpit se-
dere Gregorius X, qui primus mentionem concor-
diæ intulerat, postquam in Syria electum se absen-
tem a cardinalibus cognovit. Deinde jam corona-
tus legatos Constantinopolim ad id negotium ur-
gendum miserat. Hi strenue rem egerunt, pro-
virili Augusto cooperante; quæ referuntur hoc
libro a c. 11 ad 17. Hæc annum facile Gregorii I,
Christi 1272, expleverunt. Dispositis utcumque
omnibus ex parte Græcorum missi sunt legati, de
quibus agimus, circa initium anni, Gregorii ponti-
ficatus secundi, Christi 1273; nec tardius potue-
runt: alioqui Gregorium non reperissent Romæ, qui
hoc anno inde discessit versus Galliam, ut ibi conci-
lium œcumenicum Lugduni celebraret. [P. 519] Ha-
bitum id concilium est anno sequenti Christi 1274,
præsentem illic pontifice, et legatis Græcorum jam
cum Ecclesia Romana conciliatorum ibidem con-
parentibus. Quæ conciliatio cum per hanc legatio-
nem perpetrata fuerit, evidens est eam prius obi-
tam et renuntiatam Constantinopoli fuisse quam
sacra synodus Lugduni inchoaretur. Quadrat au-
tem unice ad hoc ipsum character hoc loco indi-
catus ferie quintæ majoris hebdomadæ incidentis
in postremos dies Martii, siquidem hic annus
Christi 1273 fuit periodi Julianæ 5986, cyclum
solis habens 22, cyclum vero lunæ sive aureum nu-
merum 2, litteram Dominicalem A: quæ notæ Pa-
scha illius anni defigunt in 26 Martii. Fuit ergo fe-
ria quinta in Cœna Domini die 23 Martii ejusdem.
Quare verax et exacta deprehenditur historici narra-
tio, et chronologia nostra confirmatur.

735 CAPUT VII.

*De eclipsi solis a Gregora memorata, qua stabilita
hactenus chronologia firmatur.*

I. Hactenus chronologiam nostram indicatis a
Pachymere characteribus, quantum licuit, munivi-
mus. Non est autem negligenda opportunitas quam
nobis benignam offert insignis Nicephori Gregoræ
locus ejusdem cœlesti quoque solaris maximi de-
liquii suffragio roborandæ. Scribit is auctor Histo-
riæ suæ l. iv, p. 51 ed. Basil., postquam narravit
abdicationem Germani, Josephi subragationem in
ejus locum, et ab hoc indultam imperatori Michaeli

A Palæologo solutionem anathematis quo dudum
fuerat ab Arsenio devinctus ob excæcatum Joan-
nem pupillum, scribit, inquam, in hunc modum:
Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεσκότησεν ἡ σελήνη τὸν
ἥλιον ἄρτι τὴν τῶν Διδύμων τετάρτην παραλλάττον-
τα, περὶ ὥραν πρὸ μεσημβρίας τρίτην τῆς εικοστῆς
πέμπτης ἡμέρας τοῦ μαΐου, τοῦ ρ' εἴτους. Ἦν
μὲν οὖν ἡ πᾶσα ἔκλειψις δακτύλων ἑγγίστα δυοκαί-
δεκα, τοσοῦτον δὲ κατὰ τὸν μέσον τῆς ἔκλειψως
χρόνον ἐγεγόνει τὸ σκότος περὶ τὴν γῆν ὡς καὶ πολ-
λοὺς τῶν ἀστέρων φανῆναι. *Sub hoc tempus obscu-
rant luna solem quartum Geminorum transmitten-
tem gradum, circa horam ante meridiem tertiam
quintæ et vicesimæ diei Maii, anni 6785. Fuit porro
tota eclipsis digitorum proxime duodecim. Tantæ
autem sub medium deliquit tempus tedebz circa
terram exstiterunt, ut et multæ stellarum appare-
rent.* Ita Gregoras describit insignem prorsus et
horrendam solis defectionem Constantinopoli vi-
sam paulo antequam exauctoraretur Germanus, et
Josephus in ejus locum substituendus eligeretur.
Quod utrumque illo anno a Gregora indicato æræ
Græcorum 6785, hoc est nostræ 1257, evenisse
nos quoque ostendimus superius, n. 2, c. 6. Quare
si demonstrare potuerimus fide tabularum et ra-
tionicis astronomicis tolis deliquium tam notabile
in urbe tam frequenti circa meridiem spectatum,
cum omnibus memoratis circumstantiis, illo re-
vera fuisse commissum anno, nemo non videt ma-
gnum inde firmamentum accessurum et ratiociniis
nostris et fidei historicorum quorum auctoritate
nitimur. Hæc me spes impulit ad rogandum per
litteras R. P. Jacobum Grantami societatis nostræ,
Lutetiæ Parisiorum degentem, ut dignaretur istius
eclipsis calculos ponere. Fecit ille pro sua et eru-
ditione et humanitate præstantibus diligentissime,
prout ex ejus ad me missa, quam hic ascribam,
exercitatione astronomica patebit.

II. Jacobi Grantami e societate Jesu epilogismus
novilunii ecliptici anno Christi 1267, 25 Maii, juxta
tabulas subsidiarias Rudolfinas, ad meridianum
Constantinopolitanum revocatas. Annus is est com-
munis, non bisextilis.

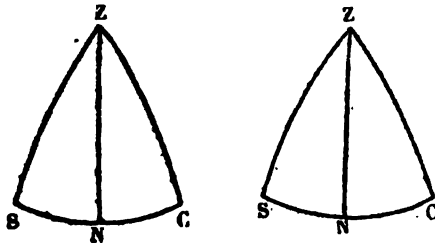
736 [P. 520] *Novilunium medium.*

Maii	D.	H.	50	13
	D.	H.		
tempus apog. sol. Jun.	14	11	32	7
intervallum a novilunio	21	0	41	54
motus intervallo respondens tol- lendus	S.	G.	20	38
locus apogæi solis	0	20	15	38
primus locus solis	3	0	1	38
prima distantia luminarium sole	2	9	45	38
longius progresso	0	5	27	43
tempus apogæi lunæ	D.	H.		
proximum novilonio	165	7	31	27
intervallum	7	6	21	22
motus intervallo respondens	S.	G.		
addendus	3	0	43	42
locus apogæi lunæ	11	3	34	33
primus locus lunæ	2	4	18	15
tempus prosthaphæreticum		H.		
addendum	1	41	40	

Novilunium verum.

Maii	D.	H.	31	23
Pro correctione.	S.	G.		
ad primum locum solis adde	0	0	25	28
fit secundus locus solis	2	10	11	26
secunda distantia luminarium, luna longius progressa	0	0	3	1
Pro correctione.	S.	G.		
ad primum locum lunæ adden- dum	0	5	56	12
fit secundus locus lunæ ad se- cundum solis locum revocandus	2	10	14	27
tempus correctioni respondens tollendum			5	51
pro æquatione perfecta tempo- ris, addenda				32
<i>Novilunium perfecte correctum et æquatam.</i>				
in meridiano tabularum, Maii	24	21	26	4
post meridiem.		H.		
in meridiano Constantinopoli- tano additis		1	28	0
post m ediam noctem fit dies Maii	25	10	54	4

737 [P. 521] hoc tempore et loco Zodiaci facta est vera synodus: quo autem sit visa, tam minus accurata quam accurata, per triangulos et parallaxes ostenditur in sequentibus.

Tres priores parallaxes.				Tres posteriores parallax.			
altitudinis	25	10		altitudinis	28	30	
latitudinis	23	40		latitudinis	23	52	
longitudinis	8	33		longitudinis	15	35	
in synodo vera.				in synodo visa minus accurata.			
In triangulo ZCN rectangulo in N. Gr. 90 eclipticæ.							
ang. C	G.	75	28	ang. C	74	45	
latus CZ	21	14		latus CZ	24	29	
NZ	23	24		NZ	23	33	
NC	6	26		NC	6	50	
In triangulo ZSN rectangulo in N.							
latus NS	G.	9	18	latus NS	G.	10	58
SZ	25	5		SZ	29	13	
ang. S	31	99		ang. S	54	58	
	D.	H.			D.	H.	
primo tempore parallactico	0	9	16	0			
sublato a vera synodo	25	10	54	4			
restat visa synodus minus accurata		H.					
Maii die	25	10	44	48			
secundo tempore parallactico	0	0	52	14			
sublato a vera synodo	25	10	54	4			
restat visa synodo accurata Maii	25	10	1	50			
locus lunæ, qui est solis, in syno- do vera	S.	G.	2	10	11	26	
738 tolle motum respondentem tempori parallactico accurato	29	7					
restat locus lunæ in synodo visa accurata	S.	G.	2	9	42	19	
ex hoc tolle locum nodi Ω	8	14	26	33			
restat versus motus latitudinis unde [P. 522] vera latitudo bo- realis sive arcus inter contra	27	10					
e tertia parallaxi latitudinis	24	48					
tollenda: et restat visa latitudo seu arcus inter centra	2	22					
<i>Quantitas eclipsis.</i>							
Ex summa semidiametrorum	31	41					
tolle visam latitudinem sive ar- cum inter centra	2	22					
restat quantitas eclipsis	29	19					

PATROL. GR. CXLIII

A in scrupulis, 1759
quæ multiplicata per 6
faciunt 10554
quæ divisa per semidiametrum
solis 900
dant digitos 11
restant 654
quæ faciunt digiti unius partes 40
quantitas ergo eclipsis est digiti undecim cum quadra-
ginta partibus duodecimi.

Duratio eclipsis.

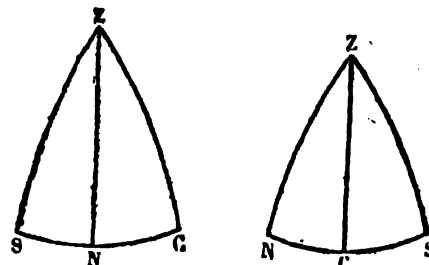
Duratio hujus eclipsis exacte definitur ex scrupulis
mediæ durationis 31 35 per horarium lunæ motum
in incidentia et emersione compositis, ut consequitur.

In incidentia.

locus lunæ una hora ante visam	S.	G.		
synodum accuratam	2	9	8	4
	D.	H.		
tempus Maii	25	9	1	50

In emersione.

locus lunæ una hora post visam	S.	G.		
synodum accuratam	2	10	16	34
	D.	H.		
tempus Maii	25	11	1	50

739 Tres parallaxes.

altitudinis	25	30	altitudinis	25	30		
latitudinis	24	0	latitudinis	20	30		
longitudinis	8	37	longitudinis	15	10		
ang. C	92	75	33	16	[P. 523] ang. C 92 86 32 11		
latus CZ	24	9	41	latus CZ	19	39	2
NZ	23	21		NZ	19	36	0
NC	6	24		NC	1	14	0
NS	7	49		NS	13	56	42
SZ	24	33		SZ	23	55	
ang. S	72	32		SC	12	44	
SC	14	13		ang. S	55	52	

Tres parallaxes.

tertia parallaxis longitudinis 48 11, quæ visa syno-
do accuratæ respondet, comparanda cum parallaxi lon-
gitudinis inventa.

In incidentia.

Tertia parallaxis longitudinis	48	11
parallaxis longitudinis in inci- dentis prior tempore	8	37
differentia motu crescenti ad- modum celeriter	39	34
hanc differentiam adde horario vero lunæ a sole	29	28
fit motus horarius apparens ve- locissimus	69	

Analogia.

Ut hic motus apparens 69. 2. 4142 ad unam ho-
ram 3600, ita scrupula mediæ durationis 31. 35. 1895
ad tempus incidentiæ 1647. 27. 27.

740 In emersione.

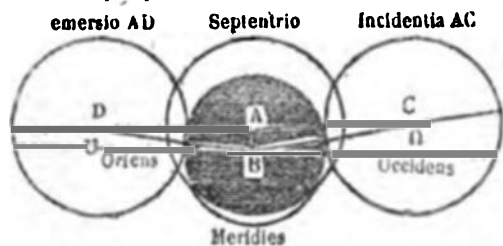
Tertia parallaxis longitudinis	48	11
parallaxis longit. in emersione posteriori tempore	15	10
differentia motu valde decre- scente	33	1
hanc differentiam adde horario vero lunæ a sole	29	28
fit motus horarius apparens ve- locissimus	62	29

Analogia.

Ut hic motus apparens 62 29 ad 3600, ita scrupula
mediæ durationis 31 35 ad tempus emersionis
30 20.

38

	Integra duratio		57	39
	D.	H.		
Initium	25	9	54	23
Medium eclipsis Maii	25	10	1	50
Finis	25	10	52	10
Constantinopoli post mediam noctem.				

Typus eclipsæ

	in triangulo ABC rectangulo in A.		
Ex summa semidiametrorum	31	41	BC
tolle arcum inter centra	2	22	AB
habes arcupulos mediarum durationis.	29	35	AC

III. Ex hoc epilogismo clarissimum est in eclipsi descripta reperiri characteres a Nicephoro Gregora designatos, annum a mundo condito 6775, id est Christi 1267, Maii diem 25, horam ante meridiem 3, et digitos prope 12, unde tanta obscuritas in terra ut stellæ in cælo apparent. At deficit una illustris, nota loci solis in Zodiaco : ponit enim Nicephorus gradum 4 Geminorum, noster autem calculus 10. Sed in eo Nicephorus manifeste hallucinatur, secutus non astronomicos leges, sed popularem putandi rationem et communem errorem iungentium æquinoctium vernum, seu primum gradum Arietis, cum 21 Martii : quem admodum jam a concilio Nicæno in usu id erat, non observato, saltem non correcto, vitio antecessione æquinoctii versus initium Januarii unius diei per centum triginta circiter annos. Qui error postea correctus est anno Christi 1582, sublati 10 diebus, quibus initium Arietis Martii vicesimum primum præcesserat. Et revera a concilio Nicæno habito anno Christi 325 usque ad tempus hujus eclipsis anno Christi 1267 anni fluxerunt 942, pro quibus Nicephorus sex gradus antecessione Geminorum usurpavit, cum merito septem integros numerare potuisset. Sethus Calvisius in Chronolog. anno Christi 1267 hanc eclipsim notavit, eodem anno et die quo Nicephorus; eumque circa 4 gradum Geminorum jure corrigit : sed contigisse ait hora 11, 9. 24, post mediam noctem, tardius multo quam velit Nicephorus qui 3 ante meridiem scribit; cum quo belle calculus noster convenit. Numerat autem Calvisius digitos obscurationis 11, 52, fere ut nos et Nicephorus proxime ad totalem; feriam quoque quartam rite designat, et probat cyclus solis 16, littera B. Keplerus in tabulis Rudolphi p. 98 ejusdem eclipseos mentionem facit, et ostendit recte a Calvisio Nicephorum reprehendi, et cum eo ponit grad. 10, 59 Geminorum, paulo liberalior in minutis. Porro de duratione hujus eclipsis neque Nicephorus neque Calvisius aut Keplerus quidquam affirmant.

A Et vero quanta ea fuerit, ad fidem historiarum aut temporis rationem nihil refert, probatis aliis certissimis notis. Verum ne ea ad integrum exactumque epilogismum desideretur, magna diligentia eam consignavi. Et ne quis brevitatem non integræ horæ in eclipsi prope totali nimiam reprehendat, velocissimum lunæ motum apparentem circa 3 parallaxem longitudinis, tam in incidentia crescendo valde in quadrante Orientali eclipticæ, quam in emersione multum decrescendo in quadrante Occidentali, quæso ut mecum attendat. [P. 525] et desinet mirari. Hæc in gratiam R. P. Possini; qui viri amici laborem gratum, si placet, habebit, et eum Deo in suis orationibus et sanctissimis sacrificiis commendatum habebit.

B IV. Hactenus R. P. Jacobus Grantami. Cui adjungam quod consultus a me de eclipsi eadem R. P. Joannes Baptista Ricciolus, statim humanissime respondit hisce plane verbis.

Æra Constantinopolitana supponit completos fuisse mundi annos 5508 ante usitatam Christi æram. Quare annus 6775 æræ Constantinopolitanæ est æræ Christianæ; 1267.

742 Anno Christi 1267 cyclus lunæ seu aureus numerus fuit 14, epacta 3, novilunium civile inter 25 et 26 Maii. Cyclus solis fuit 16, littera dominicalis B, et dies 25 Maii incidit in feriam quartam.

Anno eodem 1267, die 25 Maii, novilunium verum Constantinopoli fuit sesquihora ante meridiem; sed ob parallaxim longitudinis fuit hora 3, minutis 5, ante meridiem sole et luna versantibus in gradu 12 Geminorum. Latitudo lunæ borealis die vera fuit minorum 19, 8; sed apparet ob parallaxim latitudinis fuit australis et minorum 3, 8; summa autem semidiametrorum solis et lunæ fuit minorum 30, 40; et solis diameter integra minorum 31, 38; ideoque digitus ecliptici 11, 25. Sed eo quod radii solis oblique in terram incidentes aliorum procul a vertice Constantinopolis reflecterentur, nec multum aerem supra positum illustrarent, visa est eclipsis pene totalis, et stellæ horis propiores aliæque conspici poterunt.

Ex mea Geographia reformata suppono altitudinem poli Constantinopolis esse grad. 42, 56, et longitudinem a Palma insula Fortunatarum grad. 54, 36.

Quid sibi velit Gregoras, aut quibus ex ephemeridibus hauserit solem fuisse tunc in quarto gradu seu parte Geminorum, penitus ignoro. Licet enim tabulæ astronomicæ insignium mathematicorum paucis aliquot minutis dissidere possint a meis, multis tamen gradibus nullæ. Certe enim anno illo 1267 sol ingrediebatur in signa Zodiaci diebus 9 aut 10 cilius quam nunc post correctionem Gregorianam Calendarii. Nunc autem ingreditur Geminos die 22 aut 23 Maii. Ego tunc die 13 aut 14 circiter. Atque adeo die 25 Maii erat jam in 11 vel 12 gradu Geminorum.

Hæc ille, Habes, lector, eruditissimorum hominum A et præstantium astronomorum circa eclipsim a Nicephoro Gregora memoratam judicia et ratiocinia, quæ tantam ejus notitiam suppeditant quanta optari fere potest, certe quæ abunde sufficia ad usum nostrum insigniendi anni quo Germano abdicante Josephus patriarcha est creatus, tam luculento charactere, ut in eo a cæteris discernendo labi deinceps aut vel titubare quisquam nequeat.

CAPUT VIII.

Andronici, qui Michaeli Augusto primogenitus, in imperio collegæ et post ejus obitum successor fuit, ætas conjugii et evectio in imperium tempus, cæterorumque ejus actorum chronologia.

I. Michaeli Palæologo qui successit in imperio Andronicus, senior ab historicis posterioribus dictus ex comparatione cum ipsius nepote Andronico juniore, avi in imperio collegæ, quicum 743 graves et rei Romanæ perniciosissimas inimicitias exercuit, in Cantazeni præsertim historia narratas, [P. 526] Andronicus, inquam, senior Michaelis Palæologi prioris primogenitus, imperii collegæ et post patris mortem successor, quando natus sit, quæ ætate uxorem duxerit quo anno particeps factus fuerit Augustæ potestatis, incertum faciunt variæ ac male inter sese cohærentes cum Pachymeris tum Gregoræ et aliorum qui de illis rebus scripserunt affirmationes. Quare operæ pretium me fatutum statui, si evolvendæ ex ambagibus et certo, quoad licebit, digerendæ ordine rerum ipsius hæc historia memoratarum chronologiæ capitis hujus operam impenderem. Prima omnium statuenda est epocha natalis Andronici hujus, perplexis Pachymeris et Grægoræ assertionibus nutans. Scribit Pachymeres, l. III, c. 7, Theodoram Michaelis Palæologi uxorem, cum comperisset virum suum cogitare de se repudianda asciscendaque loco ejus in conjugem Anna Alamana Joannis Batatzæ olim Augusti vidua, graviter, ut par erat, id ferentem expostulasse quod se coronatam jam Augustam sine ulla causa imperator vellet dimittere, postquam et jam Augusto peperisset filios, primum quidem Manuelem, qui cito perierat, deinde vero Andronicum adhuc superstitem, quem pater regiæ nutrebat, denique tertium postquam in urbem Constantinopolim e Latinis receptam imperator migraverat, illic in purpura natum Constantinum nomine, cognomento Porphyrogenitam : Η βασιλις Θεοδώρα χαλεπώς εἶχεν ἐνέγκαι, εἰ δίσποινα ἐστεμμένη οὔσα καὶ γνησία γυνή, ὅπ' ἀνδρὶ τε τῷ βασιλεῖ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποιχόμενον ἄλλον, τὸν Μαθουήλ, εἶτα δὲ καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον, ὃν βασιλικῶς ὁ πατὴρ τρέφοι. Ex his videtur posse colligi sensisse Pachymerem Andronicum, imo et præterea Manuelem prius mortuum, post initum a Michaelo Palæologo imperium natos ut sic illos mater eorum Theodora viro jam imperanti, ἀνδρὶ τῷ βασιλεῖ, pepererit.

II. Atqui hoc quidem repugnat ipsi primum Pachymeri affirmanti Andronicum annos natum

quatuor et viginti patri morienti successisse. Si enim is patre jam imperante, et quidem secundus post Manuelem in infantia mortuum, natus est, cum Michael, ut est demonstratum, imperare cœperit Kal. Januar. anni Christi 1260, venire in lucem non potuit ante annum Christi 1261, imperii Palæologi secundum ; et consequenter, quando idem Palæologus Michael anno, ut cap. sequenti demonstrabitur, Christi 1284 mortuus est, Andronicus non nisi annorum unius et viginti esse potuisset. Pugnât id etiam cum eo quod Gregoras scribit l. IV, p. 40, Michaellem, cum solemnî pompa Constantinopolim a suis recuperatam ingressus est, Andronicum filium jam tum bimulum duxisse : Ἰέναι πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἄμα τῆ συζύγῃ δεσποίνῃ καὶ τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ βασιλεῖ δεύτερον ἔτος ἄγοντι τῆς ηλικίας. Certissimo enim statuimus superius ingressum 744 Michaellem Palæologum urbem paulo prius a suis captam die 15 Augusti anni Christi 1261, quo tempore ut duorum annorum puer Andronicus fuerit, oportuit cum natum saltem initio anni Christi 1260. Quod dici nequit, cum ante illum patri jam imperanti natus fuerit primogenitus ejus, Manuel in cunis mortuus. Necessariè igitur agnoscenda πρόληψις est in illis verbis ὅπ' ἀνδρὶ τῷ βασιλεῖ, ut nequaquam Theodora significare voluerit se viro suo jam imperanti Manuelem et Andronicum peperisse ; sed appellationem imperatoris, quæ suo marito tunc cum illa hæc dicebat conveniret, tribuisse, licet illa non pertineret ad id tempus quo illa Manuelem et Andronicum enixi fuerat.

III. Sed aliquid certius de anno natali Andronici senioris statuere licebit ex tempore ipsius obitus. sicubi satis certo id definitum reperire poterimus. Legimus apud Joannem Cantacuzenum (l. II, c. 20, p. 228 ed Reg.) hunc Andronicum, qui abdicato imperio tactus monachus Antonii nomen assumpserat, in monasterio mortuum esse *mensæ Februario, indictione 15, anno quadragesimo supra sexies millesimum et octingentissimum, natum annos septuaginta duos*. Si ex numero 6840 annorum 72 domas annos, supererit annus æræ Græcorum 6768 quo fuisse natum oportuit eum qui annis duobus major septuagenario anno 6848 diem obierit. (P. 527) Est hic annus 6768 mundi juxta Græcos idem quem nos in æræ Christiania numeramus 1260 ; qui fuit, ut vidimus, primus imperii Michaelis. Ejus anni principio si editus in lucem Andronicus est, habere locum utounque potest quod ex Gregora retulimus, eo bimulo, sive secundum ætatis annum agente, δεύτερον ἔτος ἄγοντι τῆς ηλικίας, contigisse ingressum triumphalem Michaelis ejus patris in urbem regiam paulo ante de Latinis receptam. Sed non potest cum hoc quadrare quod scribit Pachymeres in *Historia imperii Andronici* l. I, c. 1, cum quando patri successit, annos ætatis numerasse quatuor supra viginti. Verba sunt de illo Pachymeris hæc ipsa : Τῷ τῷ καὶ νέος ὢν ὁ

ὀπολειφθεὶς βασιλεὺς, ἔτη γεγονῶς τεσσαρακτὸς οἷς εἴκοσι τηρικήδε. Nam cum ab anno Christi 1260 ad 1282, quorum priori cœpisse imperare posteriori obiisse Michaelē Palæologum certo demonstravimus manifestum sit intercedere annos duntaxat duos et viginti, patet promovendum ulterius toto biennio natalam Andronici necessario esse, si vera de ipsius, quando capessivit imperii habenas solus, ætate Pachymeres scripserit. Nam quod idem c. ult. l. vi, hujus quam nunc edimus Historiæ Michaelē Palæologum tradit imperasse annis viginti quatuor, accomodari forte ad veritatem id posset vel ea ratione quam disseremus, c. sq. n. 3, vel intelligendo numeratum illic ejus imperium ab ejus celebri prædictione quam Thesalonicae biennio ante acceperat, voce *Μαρπὸν* de cœlo missa, ut narratur l. i, c. 11; sed hoc ad ætatem Andronici trahi non potest, nec excusari aliter ab errore Pachymeres, 745 si vere natum cum putavit quo anno cœpit imperare pater ejus

IV. Existimo tamen vera illic Pachymerem et ex certa publica que notitia scripsisse, errasse vero Cantacuzenum in subducendis annis Andronici senioris, qui ætatis non 72, ut ille affirmat, sed 74 vitæ finem invenerit. Hujus ascertainmentis habemus auctorem eidem Andronico familiarissimum extremis vitæ temporibus Nicephorum Gregoram, apud quem cum legamus c. ult. l. ix, p. 209 ed. Bas. confabulari se quotidie cum Andronico tunc monacho otiosissime solitum atque adeo ipsa nocte qua est mortuus multas horas suavissimi colloquii cum ea duxisse, facile credere possumus rescivisse ex eo ipsum quæ de illius annorum numero notavit in monodia de Andronici obitu, initio l. x, p. 214, his plane verbis *Τέταρτον μὲν ἤδη καὶ ἑβδομηκοστὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτοῦ τελευταίοντι ἠνύετο. Quartus et septuagesimus annus a natiuitate ipsi morienti absolutebatur.* Quæ verba non tantum vixisse illum annis 74, sed etiam illos explivisse significant. Cum autem sit mortuus die 12 Februarii, ut idem Gregoras affirmat sub finem l. ix, vel xiv. ut anonymus adnotavit ad marginem loci Cantacuzeni, quem paulo ante retulimus, cogimur dicere natum fuisse Andronicum sub initium anni Christi 1258. Ac ne quis suspicetur irrepsisse errorem in notas numerales apud Gregoram, qui tamen extense ac sine notarum compendiis annum septuagesimum quartum ætatis Andronici exprimit, etiam aliunde manifestum est ex animi sui certa sententia id affirmasse illum auctorem. Ait is nimirum initio c. ult. l. ix, inter alia signa quæ portenderunt obitum Andronici senioris, visam solis eclipsin, quæ totidem diebus quot ipse anni vixerat ejus mortem præcesserit Commissum spectatumque est id novilunium eclipticum ultimo Novembris anni Christi 1331. Ex quo si numeres unum et triginta Decembris, totidem Januarii, duodecim Februarii dies, exacte conficies summam dierum septuaginta quatuor, parem numero anno-

rum vitæ ipsius, ut scripsit Gregoras, tacite hic revocans quod alas dixerat, Andronicum, quando cum Patre primum ingressus est Constantinopolim, secundum ætatis annum egisse; cum ex hoc quod nunc ex certiori testimonio affirmat, manifestum sit ipsi tunc quartum ætatis ab aliquot jam mensibus currere cœpisse, quippe in lucem edito circa initium anni Christi 1258. Id quod non parum præterea confirmatur ex tempore nuptiarum Theodoræ matris Andronici cum ejus patre Michaelē, ab Acropolita notato. Hic enim historiæ suæ c. 51 refert Joannem Ducam (P. 528) imperatorem collocasse Michaeli Palæologo, in gratiam recepto interventu Manuelis patriarchæ, Theodoram fratris sui olim defuncti Isaacii Ducæ sebastocratoris filiam. Necessè est dicere factum id fuisse sub finem anni Christi 1254 vel sequentis initium, quo post multorum mensium languorem Joannes Augustus Octobri mense diem 746 obiit. Est autem incredibile secundam alioqui mulierem viri ævi pleni, quippe annorum duodetriginta cum duxit uxorem juveni, sex totis primis conjugii annis nullam prolem edidisse. Quocirca existimo Manuelem primogenitum, qui deinde infans obiit, ipsis natum anno Christi 1256, Andronicum vero biennio post, primis mensibus, ut dixi, anni Christi 1258. Quo posito prona deinde facilitate apta cæterorum Andronici actorum in serie hujus Historiæ disposito succedit. Nam quod ante mentionem electi in papam Gregorii X refert c. 28, l. iv, Pachymeres, Andronico jam in virum adulto, hoc est in puberem et conjugio maturam educto ætatem, patrem ejus uxorem quærere cœpisse, bene quadrat in annum Christi 1271, sedis vacantis post mortem Clementis quarti tertium, quo nimirum Andronicus quintum decimum agebat ætatis annum. Nuptias ipsas Andronici cum Anna regis Pannoniæ filia, capite eodem memoratas, ad annum sequentem Christi 1272 referimus. Unde assumptio Andronici ejusdem in consortium imperii a patre Augusto facta, et solemnis coronatio Andronici et Annæ novorum Augustarum, quam Pachymeres altero a nuptiis anno celebratam ibidem tradit, ad annum Christi 1273 Andronici duodevicesimum pertinet.

CAPUT IX

Statuitur tempus obitus Michaelis Palæologi et numerus annorum ejus imperii Appendix de anno captæ a Persis Heracleæ Ponti.

1. Utrumque caput ad discussionem hic propositum molesta opinionum varietate perplexum est. Ut enim omittam vulgaria chronica, quorum in quibusdam vidi principium imperii Andronici senioris, quod statim a morte Michaelis ejus patris incepit, consignatum anno Christi 1294, et ipsi Michaeli sex et triginta imperii annos attributos, Spondanus obiisse Michaelē anno Christi 1283 ponit, et principatum tenuisse anni viginti quatuor refert ex Gregora, ut ait; apud quem tamen

loco ab eo laudato id non reperio, sed tantum A mortuum Michaelē anno mundi juxta computum Græcorum 6791, ætatis suæ 58. Ὁ μὲν δὲ βασιλεὺς (verba sunt Gregoræ de Michaelē Palæologo scribentis) περὶ οὗς εἰρήκειμεν τόπους παρ' ἐπιδα τῆς οἰκείας ἔτυχε τελευτῆς κατὰ τὸ ἐξακισχιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον ἔτος, ὀκτὼ καὶ πενήκοντα ἑτῶν τυγχάνων. Hoc est: *Imperator circa illa quæ diximus loca præter spem vitæ suæ finem invenit, anno sexies millesimo septingentesimo nonagesimo primo, agens ætatis annum quinquagesimum octavum.* Ita Gregoras.

II. At noster Pachymeres, l. vi, c. 36 hujus operis, sic scribit de die obitus Michaelis: Ἡμέρα ἦν παρασκευὴ ἑνδεκάτῃ σκιόροφοριῶνος 747 τοῦ Ἑψητάτου. *Feria erat sexta undecima Decembris anni 6791.* Ac in anno quidem magno consensu Gregoras, ut vidimus, prætereaque Phrantzes cum Pachymere conveniunt, ut dubitari de hoc non debeat, cum sit tamen vehemens causa dubitandi ex circumstantia diei Parasceves sive feriæ sextæ illo anno incurrentis in undecimam Decembris diem. Est annus æræ mundi Græcorum 6791 Christi 1283, hoc est per. Jul. 5096, quo fuit cyclus solis 4, numerus aureus 11, indictio pariter 11, Cyclus porro solis 4 litteram indicat Dominicam C, quæ cum insigniat diem duodecimum Decembris, undecimus necessarius fuerit Sabbatum, non autem Parasceve sive sexta feria, (P. 529) qualem eum tamen illo anno fuisse tradit pro certissimo et vulgo notissimo Pachymeres. Igitur anno Christi 1283 mori Michaelē Palæologum oportuit, quo cyclus solis 3 litteram Dominicæ indicem dedit D: hæc enim littera diem Decembris tertium decimum afficiens, tertium retro undecimum fuisse sextam feriam demonstrat. Quid ergo? dicemus errasse Græcos historicos in anno mortis Michaelis, et pro 6790 sequentem 6791 indicasse? Ne cogamur hoc dicere, duplex hujus explicandæ perplexitatis suppetit ratio. At enim labentis jam anni 6790 et paucos duntaxat extremi Decembris dies reliquos trahentis rationem non habendam populus et historici censentes, obitum ejus ex anno mox sequenti, 6791, quo is videlicet innotuit, insigniendum putaverunt, neglecto discrimine nullius momenti ad civilem æstimationem, quæ fere minutam ἀκριβείαν respuit. Aut, quod verisimilius reor, annorum mundi et æræ suæ principium, item, ut indictionis, a Septembri Græci repetebat. Unde jam tum annus mundi juxta ipsos 5791 cœperat a mense fere tertio, cum anni Christi 1282 mensis ultimus Decembrisolvebatur. Ut vere dixerint Pachymeres, Gregoras et Phrantzes obiisse Michaelē anno 6791, nec vere tamen scripserint Spondanus et Rainaldus eumdem anno Christi 1283 fato functum, cum illo anno dies Decembris undecima, qua efflavit animam, Sabbatum, non sexta feria fuerit.

III. Hoc igitur existimamus pro indubitato tenen-

dum, anno Christi 1282, die 11 Decembris Michaelē Palæologum vivendi et imperandi finem fecisse. Quandiu imperaverit disquirendum restat. Diserte Pachymeres *Hist.* c. ultimo imperasse Michaelē assertit annis viginti quatuor; idque ipsum, ut palam notum, antea posuerat c. 21, l. iv. Atqui hoc quidem ægre conciliatur cum iis quæ jam omni firmitate constituimus, nimirum coronatum eum ritu solemnī Augustum primum fuisse Kalendis Januarii anni Christi 1260, vivere autem desisse 11 Decembris anni Christi 1282; nam ex his apparet manifestum imperasse illum a die inaugurationis suæ annos omnino viginti tres, minus viginti diebus. Dici tamen potest non usquequaque aberrasse a vero Pachymere quem 748 verisimile est id retulisse quod vulgo ferebatur. Solet autem populus in numerandis annis accuratam et minutam aspernari diligentiam; nec fere dubitat decem, exempli gratia, ei principi annos tribuere, quem constet nonum excessisse. Minime item putat necessarium ab inaugurationis die primum initium regi ducere, ubi supremam potestatem antea illum exercuisse palam est. Itaque imperium Michaelis Palæologi jam ex eo tempore numerari potuit quo is tutor Joannis est declaratus; quod contigit paulo post Muzalonum cædem, qui nono die ab obitu Theodori Augusti sunt interfecti. Mors Theodori ex Acropolita in Augustum mensem incidit, opinor desinentem, cum Pachymeres eam conferat in confinia ætatis et autumnī. A Septembri ergo anni Christi 1259 imperii habenas Michael sumpsit, quas tenuit ducis magni, deinde despotæ titulo, donec sub finem Decembris ad imperii cum pupillo collegium eveheretur. Revera igitur imperavit super annos viginti tres expletos duobus fere mensibus, ut si de annis inchoatis sermo sit, negari nequeat 24 ejus imperii annos numerari potuisse. In hunc modum Pachymere quidem ab errore vindicamus: Phrantzem, qui mortem Michaelis conjungit cum indictione 14, ἀλογιστίας absolvere non possumus. Certissimum enim est anno Christi 1282, quo Michaelē constat mortuum, indictionem 10 fuisse numeratam.

IV. Hactenus versati chronologica methodo sumus in epochis hujus historiæ figendis, quæ certo aliquo insigniri caractere potuerunt: cæteras quarum statuendarum in prudenti conjectura tota spes sita est, hic sigillatim exsequi nec otium est nec operæ fuerit pretium. Satis sit eas, uti et acta hoc opere memorata præcipua, verisimili ratione in ordinem digestas, certis in abaco chronologico annis assignare. Quod antequam aggredimur, describendam hic [P. 530] duxi adnotatiunculam lectoris, ut apparet, accurati ascriptam in Barberino optimo codice ad oram exteriorē, e regione verborum illorum c. 27, l. iv: Τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις, παλαιὰ ἢ ταῖς χώραις καὶ αὐτὰ συνάπλωντο. Ad hæc, signo indice apposito, sic ex adverso scriptum manu antiquissima et scripturæ

codicis, quantum judicari aspectu potest, æquali A soribitur.

ὡς ἀληθῶς εἶρηκας
πότα μου ἄγιστε
γὰρ τῶν Περσῶν ἐπι . . .
καὶ τῇ ἀμελείᾳ τῶν . . .
τούτων συνελ
τοῖς Πέρσαις, καὶ ἡ κατὰ
τὸν Πόντον Ἡράκλεια ἐάλω
ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ δ. Ν . . .
τοῦ ρωξή' ἔτους.

749 Quæ desunt, resecta fuerant cuitro librario. Ea nos in hunc modum restitui posse putabamus

ὡς ἀληθῶς εἶρηκας δέ-
σποτά μου ἄγιστε. Καὶ τῇ
γὰρ τῶν Περσῶν ἐπιθέσει,
καὶ τῇ ἀμελείᾳ τῶν κρα-
τούτων συνελθούση
τοῖς Πέρσαις, καὶ ἡ κατὰ
τὸν Πόντον Ἡράκλεια ἐάλω
ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ δ. Ν ιγ'
τοῦ ρωξή' ἔτους.

Hæc sic Latine sonant; *Ut vere dixisti, domine mi sancte. Etenim incursione Persarum, et negligentia imperantium cooperante Persis, etiam Heraclea ad Pontum sita capta est mense Julio. die 4, indictione 13, anni 6868.*

Est hic annus Christi 1360, per Julianæ 6073, quo numerata est indictio 13. Indictionem ἐκινέ-
μησιν Græci vocant, et nomen istud ἐκινεμήσεως
hinc notat illa N compendiose indicatur, resecto mox
numero ιγ', hoc est 13, qualem exigit ille annus.
Nondum reperit alibi notatam hanc expugnationem
Heracleæ; cujus ideo fortasse non erit inutile
qualemcunque istam hinc notitiam sumpsisse
Alloquitur porro, ne hoc lectorem moretur, qui-
cunque is fuit, auctor adnotatiuncule historicum
B ipsum Georgium Pachymerem, quem ἄγιον δεσπό-
την sanctum dominum vocat utpote sacerdotem et
in ecclesiastica constitutum dignitate.

CAPUT X.

Synopsis chronologica præcipuarum rerum hac historia memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum.	Imperato- rum Ori- entis.	
1255	Alexandri IV. 1	Joannis Batatzæ 33	Moritur imperator Joannes Ducas Batatza prope Nymphæum III Kal. Novemb. Georg. Acropol. <i>Hist.</i> c. 52. Vide I. III Observationum nostrarum, c. 2. Filius ejus Theodorus, Lascaris a matre dictus, proclamatur imperator consensu procerum et populi. Acrop. Recusante patriarchatum Nicephoro Blemmida, Arsenius e monasterio ad lacum Apolloniadis accersitus fit patriarcha. Idem Acrop. Is coronat Theodorum die Christi Natali. Observ. Pach. I. III, c. 2, n. 3. Sexto post die, 30 decembris, eclipsis solis horrenda Nicææ cernitur hora 3 post meridiem Pachym. I. I, c. 13. Vide superius c. 2, n. 4, et totum c. 3.
1256	2	Theodori. 1	750 Expeditio Theodori Lascaris in Occidentem contra Constantinum regem Bulgariæ et Michaelem despotam, quem utrumque sui terrore ad pacem adigit. Acropol. <i>Hist.</i> n. 56 et sq. Gregoras, I. III, p. 26. Sub autumnum hujus anni Michael Palæologus magnus conostaulus Nicææ relictus ut rebus per imperatoris absentiam sibi præesset, cum comperisset Cotys cujusdam indicio excæcationem sibi parari, cum ipso indice fugit in Persidem. Pachym. I. I, c. 9, p. 12. Ibi a sultane Romanis quibusdam copiis præfectus contra Scythas strenue rem gerit. Gregoras, I. III, p. 27; Pachym. p. 13.
1257	3	2	Michael Palæologus agente Iconiensi præsule ad imperatorem revocatus e Perside benigne ab ipso excipitur, et magni conostauli dignitatem recipit. Gregoras I. III, p. 28; Pachym. I. I, c. 9, p. 13.
1258	4	3	Michael Palæologus mittitur in Occidentem cum exercitu, et bene ac feliciter pugnat. Pachymer. I, 10; fuscus Acropolita, <i>Hist.</i> n. 70. Theodorus imperator atra bile laborans Martham Michaelis Palæologi sororem diro supplicio excruciat, et metuens ne ideo frater ejus rebelaret, per Chadenum in Occidentem missum deduci Palæologum ad se vincit curat. Pachym. I, 11 a p. 15 ad 19. Auguria imperii Michaeli Palæologo, dum caperetur et vincit duceretur, oblata. Pachym. p. 15 et 16. [P. 552] Michael Palæologus educitur e carcere et recipitur in gratiam ab imperatore. Pachymer. p. 17 et 19.
1259	5	4	Imperator Theodorus moritur mense Augusto, anno ad autumnum vergente; Acropol. n. 74, p. 85; Gregoras, I. III, p. 29; Pach. p. 19 et 20; Phrantzes, I, 3, p. 41; 751 relictis impuberi filio tutoribus Arsenio patriarcha et Georgio Muzalone protovestiario. Nono die ab imperatoris obitu, dum ei justa funebria in templo Sosandrorum Magnesiæ redduntur, Georgius Muzalo tutor Joannis principis cum fratre Theodoro trucidatur ab exercitu in seditionem consitato. Gregoras, p. 30 et 31; Phrantzes, I, 3, p. 42; Pachym. fuisissime a p. 31 ad 36. Michael Palæologus declaratur tutor pueri principis, et fit dux magnus. Pachym. a p. 38. Idem largitione sibi conciliat studia hominum. Ibid. p. 40 et sq. Creatur despota, a p. 43 ad 47. Impetrat denique summum imperii honorem, p. 48.

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Alex. IV.	Imp. Or. Michaelis Palæol.	
			Extremo autumnus hujus annis princeps Achaiae suppetias profectus ad Michaellem Occidentis despotam rebellantem capitur a ducibus Romanis, prælio victus proditione Joannis Nothi. Pachym. a p. 50. Gregoras p. 35.
1260	6	1	<p>Kalendis Januarii Michael Palæologus rite acclamatur imperator, collega principis pupilli cujus erat tutor. Pachym. p. 61. Gregoras initio l. iv, p. 36; Acropolita <i>Hist.</i> n. 77, p. 89; Phrantzes, i, 4, p. 43.</p> <p>Michael Occidentis despota, auxilii a Manfredo genero rege Siciliae acceptis, Romanos ad Tricoryphum acie vincit et Cæsarem Alexium Strategopolum capit. Pachym. i, 32.</p> <p>Alexius Cæsar brevi liber dimissus ad Palæologum imperatorem redit. Pachym. i, 32.</p> <p>Palæologus nondum coronatus limitem Orientalem visit et arces præsidii firmat, usus ad hoc consilio et opera Chadeni apud ipsum gratiosi, sed in eo quidem negotio parum providi: ex iis enim quæ tunc egit secuta deinde est arcium illius 752 limitus jactura. Pachym. partim ii 6, p. 63; partim i, 5, p. 8.</p> <p>Decreta coronatione solemnibus duorum Augustorum inter sacra per patriarcham celebranda, pervicit contra pacta Palæologus arte magna et vehementi ambitu ut ipse solus coronaretur, præterito puero. Pachym. ii, 7 et 8, p. 64 et sq.</p> <p>[P. 533] Arsenius patriarcha Nicæa fugiens patriarchatu cedit. Subrogatus in ejus locum Nicephorus Ephesi episcopus. Pachym. ii, 15 et 16.</p> <p>Capta Selybria imp. Michael Palæologus Galatam oppugnat longo tempore frustra. ii, 20.</p> <p>Soluta obsidione redit Nymphæum, ubi Nicephorus patriarcha moritur, ii, 22. Obs. iii, 5, 3.</p>
1261	7 Urb. IV. ann. 1.	2	<p>Alexander IV pontifex max. moritur Viterbii octavo Kal. Junii, postquam sedisset annos 6, menses 5, dies 5. Sedes vacavit post ejus obitum tribus mens. et trib. dieb.</p> <p>Quarto Kal. Septembris creatus est pontifex Jacobus Pantaleo Gallus, et pridie nonas coronatus assumpsit nomen Urbani, ejus appellationis IV. Chalypas Persidis victus a Tocharis auro in os infuso necatur. Pachym. ii, 24.</p> <p>Sultane ob socordiam contempto duo ex ejus optimatibus, Basilici nomine, ad Michaellem Aug. transfugiunt, <i>ibid.</i></p> <p>Ipse postremo sultan cum liberis ad imperatorem supplex confugit, <i>ibid.</i></p> <p>Alexius Strategopolus Cæsar in Occiduum tractum despota illic rursus rebellare moliente cum exercitu missus, et urbem obiter tentare jussus, eam cepit ope Thelematariorum, Latinis in Duphnsiæ oppugnatione occupatis. Pachym. ii, 26 sqq.</p> <p>Recuperant Constantinopolim Græci die 25 Julii sacra apud ipsos S. Annæ matri Deiparæ, <i>ibid.</i></p> <p>753 Imperator Michael Palæologus ingreditur urbem Constantinopolim die 15 Augusti assumptæ Deiparæ sacra, ipse pedes sequens triumphalem currum quo imago ejusdem Deiparæ a S. Luca depicta portabatur. Pachym. ii, 31; Acrop. c. 88.</p> <p>Arsenius restituitur in patriarchatum et exceptus Constantinopoli Palæologum iterum solemniter coronat. Pachym. iii, 2.</p> <p>Imperator legatos Romanos mittit. ii, 36.</p> <p>Cum Tocharis et Æthiopicis fœdera icit. iii, 3.</p> <p>Pupillum Joannem collegam suum novennem excæcat die Christi Natali, et in arcem Dacibytzampetuo custodiendum includit, iii, 10.</p> <p>Holobolus improbare ausum excæcationem Joannis dire mutilat, iii, 14.</p>
1262	2	3	<p>Arsenius patriarcha imperatorem excommunicat ob excæcatum Joannem, iii, 14.</p> <p>Zygeni sive Montani contra Michaellem imperatorem rebellantes in gratiam cujusdam pueri cæci, quem Joannem Theodori filium esse credebant, ægre tandem domantur. Pachym. iii, 12 et 13.</p>
1263	3	4	<p>[P. 554] Triremes imperatoris insulas eripiunt Latinis, c. 15.</p> <p>Imperator legatos ad papam mittit, c. 18.</p>
1264	4	5	<p>Expeditio Joannis despote fratris imperatoris in Occidentem, qua Michael despota coactus est pacem facere. Pachym. iii, 20.</p> <p>Cometa apparet mensibus æstivis. Pachym. iii, 23.</p> <p>Urbanus papa moritur Perusii 6 Nonas Octobris. Spondan. hoc anno n. 9, ex antiquis auctoribus quos laudat. Absolvit annum tertium sedis, et inchoavit quartum per dies triginta quatuor.</p>
1265	Clem. IV. 1	6	<p>754 Cardinales Perusii congregati post quadrimestrem contentionem tandem convenerunt in electionem ad pontificatum Guidonis Grossi Galli cardinalis absentis. Qui postmodum Perusium adveniens, indeque cum cardinalibus Viterbium profectus, ibi consecratus est pontifex octavo Kal. Martii, die cathedræ S. Petri, et Clemens ejus nominis quartus nuncupatus. Spond. ex antiquioribus monumentis, hoc anno n. 1.</p> <p>Sultan Azatinus, qui ex Perside profectus ad Michaellem Augustum ab</p>

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Clem. IV.	Imp. Or. Michaelis Palæol.	
1265	1	6	<p>eo parum officiose tractabatur, elapsus et conjungens se Tocharis, tantum non oppressit imperatorem imperatum. Pachym. III, 25.</p> <p>Patriarcha imperatorem objurgat, quod bella cum Christianis gereret, pacem cum infidelibus coleret, <i>ibid.</i>, c. 26.</p> <p>Fœdus inter imperatorem et Michaelē despotam affinitate sancitur, <i>ibid.</i>, c. 28.</p>
1266	2	7	<p>Imperator cum frustra per triennium petiisset absolutionem excommunicationis a patriarcha Arsenio, de ejus duritie queritur oratione ad episcopos habita. Pachym. IV, 1.</p> <p>Ultimæ ea de re imperatoris preces ad Arsenium per Josephum Augusti confessarium delatæ et rejectæ, <i>ibid.</i>, c. 2.</p> <p>Libellus accusationis in Arsenium datus imperatori et cupide acceptus, <i>ibid.</i>, c. 3.</p> <p>Damnatio et deposito Arsenii, c. 4, 6 et 7.</p> <p>Ejectio ejus et deportatio in insulam, c. 8.</p> <p>Successeritne statim Germanus in locum Arsenii, an post annum verentem, in ambiguo reliqui superius c. 6, n. 1, magis inclinans in dilationem propter causas illic indicatas, distinctius mox exponendas sq. ad.</p> <p>Arsenianorum factio conflatur et invalescit. Colligitur ex Pachym. IV, 11 et 19, et locis aliis.</p>
1267	3	8	<p>755 Conjunctio deprehensa in Augustum, cujus suspicione etiam Arsenius exsul aspergitur: sed ille innocentiam suam probat, <i>ibid.</i>, c. 15.</p> <p>Imperator Arsenianorum schisma reprimere conatur. Ejus ea de re ad populum oratio. Pachym. IV, 11.</p> <p>Hoc anno translalum Germanum e sede Adrianopolitana in Constantinopolitanam verisimilius puto.</p> <p>Nam id ne factum existimem anno superiori, fecit primum, quod cum Arsenii iudicium absolutum fuerit sub finem Maii, ut diserte tradit Pachymeres, spatium quod inde ad diem Pentecostes, quo idem inauguratum Germanum affirmat, cum non potuerit esse plus quam octo dierum, angustius est quam ut capere possit inquisitionem et deliberationem synodi, tum suffragiis in electionem Germani perlatis, longam ejus nec nisi per multos dies iteratis imperatoris precibus victam denique recusationem. Credibile etiam est cunctabundum alioqui et circumspicere cuncta solum imperatorem haud statim ausum substituere alium Arsenio, priusquam mora et experientia comperisset id se tuto et citra publicam offensionem facturum. At cum perlato nuntio de assensu Antiocheni patriarchæ, a quo ut viciniore timeri plus poterat quam ab Alexandrino toto mari diviso, animatus ad audendum fuisset, retardatum tamen metu factionis Arsenianorum, numero et viribus augescentis, quam ad compescendam variis artibus incubuit. Existimans autem invalescere illam anarchia et longa vacatione sedis, populo pastorem amotum ideo fortasse requirente quod præsentem qualemcunque non videret, decreverit Germanum promovere, fidem sibi et vulgo, ut apparebat, gratiosum hominem. Quo in patriarchalem evecto thronum, cum nihilo segnibus Arsenianorum studia flagrare pergerent, absolutionem ab eo dare licet parato noluerit 756 accipere, clandestinisque egerit artibus ut Germano post tres menses abdicanti Josephus subrogaretur, adversus cujus electionem nihil tale quale Germano objiciebatur excipi posse confideret. Quare ab illo denique reconciliari Ecclesiæ voluerit. Quod minime distulisset a Germano impetrare, si jam is a Pentecoste superioris anni patriarcha inauguratus sesquiannum fere integrum in ea dignitate perstitisset.</p> <p>Quinta igitur die Junii, quæ hoc anno 1267 cyoli sol. 16, lun. 14 Pentecoste fuit, patriarcha creatus est Germanus; et transactis in eo honore quatuor fere mensibus cum dimidio, die demum 14 Septemb. abdicavit, prout narrat noster IV, 21. Initium patriarchatus Germani funestatum quodammodo est tristi augurio deliquii solaris, quod horribile Constantinopoli apparuit 25 Maii, duodecim diebus ante inaugurationem ipsius, ut videri potuerit breviter et infelicitatem hujus patriarchatus præsignificatam ostento ejus simili quo breviter pariter et infelicitatem imperii Theodori Lascaris eo nomine secundi præsignatam fuisse creditum est. Memoratur [P. 536] ista eclipsis a Niceph. Gregora I. IV, p. 51 ed. Bas. Vide supra c. 7 hujus libri, ubi epilogismum istius novilunii ecliptici a R. P. Jacobo Grantami astronomica methodo expansum damus.</p> <p>Sub finem hujus anni, die 28 Decembris, Josephus Galesii monasterio præpositus, confessarius imperatoris, justa synodi suffragia ad patriarchatum tulit. Pachym. IV, 23.</p>
1268	4	9	<p>Kal. Januariis Josephus quarto Kalendas rite electus, consecratus patriarcha est. Pachym. IV, 24.</p> <p>Die 2 Februarii festo Hypapantes solvitur anathemate a novo patriarcha Michael imperator, <i>ibid.</i> c. 25.</p> <p>757 Tarchaniota filius Marthæ sororis imperatoris conjugem ducit filiam Joannis fratris despotæ Occidentis, <i>ibid.</i>, c. 26.</p> <p>Die 29 Novembris Clemens IV papa moritur Viterbii. Spond. ex antiq. Monum hoc anno, n. 12.</p>

Anni Chr.	Romano-rum Pont. Sed. Vac.	Imp. Or. Michaelis Palæol.	
1269	1	10	<p>Orientalis provinciæ imperii Persarum incursionibus desolantur. Pachym. iv, 27.</p> <p>Arsenianorum schisma magis magisque invalescit, <i>ibid.</i>, c. 28.</p> <p>Carolus frater S. Ludovici regis Franciæ, acie victo anno superiori Conradino ad lacum Fucinum, pacificam jam possessionem inchoat regni Neapolitani et Siculi, ac Balduini filio Constantinopoli profugi in generum ascito auxilia promittens Michaeli Palæologo curam injicit. Indicat hæc Pachym. variis locis, iii, 8 et 36, iv, 29, et alibi.</p> <p>Hyacinthi factio et Pantepoptenorum monachorum pro Arsenio pugnantium Ecclesiam turbat, iv, 19 et 28.</p> <p>Carolus rex Siciliæ classem armat ad Constantinopolim recuperandam. v, 8. Varii contra istum metum imperatoris apparatus, <i>ibid.</i> et mox, c. 10.</p>
1270	2	11	<p>Per hos annos enituit virtus bellica Joannis despote fratris imperatoris, variis successibus expeditionum prosperarum in Orientales et Occiduos tractus probata, iii, 21 et alibi.</p> <p>Tarchaniota magnus Conostaulus, imperatoris ex Martha sorore nepos, contra avunculum rebellat, ad Joannem socerum despote Occidentis fratrem transfugiens, Tocharis prius in regiones imperio subditas evocatis, qui cædibus et rapinis eas vastarunt, iv, 30.</p> <p>Imperator legatos ad S. Ludovicum Francorum regem mittit, qui eum in Africa Tunetum obsidentem inveniunt et ejus morti intersunt.</p>
1271	3	12	<p>758 Joannis Ducæ in arce Patrarum obsessi stratagema insigne, quo Joannis despote fratris imperatoris victorem exercitum profligat, ipso ignominiose fugere compulso, iv, 31.</p> <p>Philanthropenus adjuvante Joanne despote classem Latinam vincit, c. 32.</p> <p>Legatio a Michaele imperatore in Pannoniam missa ad petendam regis Pannoniæ filiam in sponsam Andronico suo primogenito, c. 29.</p> <p>Cardinales Viterbii congregati tandem conveniunt in electionem Thealdi archidiaconi Leodiensis in Romanum pontificem.</p>
1272	Greg. X. 1	13	<p>Nuptiæ Andronici filii Michaelis imp. cum Anna filia regis Pannoniæ in templo S. Sophiæ a Josepho patriarcha celebrantur, iv, 29.</p> <p>Joannes despote frater imperatoris sensim in ordinem redactus insignia despoticæ dignitatis ultro deponit, <i>ibid.</i></p> <p>Patriarchæ Josephi profectio in Orientis provincias ad schisma ibi coerendum frustra suscepta. Ejus ibi cum Nicephoro Blemmida congressus, v, 2.</p> <p>Thealdus in Syria commorans audito nuntio suæ electionis in Romanum pontificem, Michaelem imperatorem ad pacem Ecclesiarum conciliandam invitat. Quod is libenter audit, urgente a Carolo metu, v, 11.</p> <p>Regi Bulgarorum Constantino Maria Eulogiæ filia sororis imp. nubio, v, 3.</p>
1273	2	14	<p>Thealdus Romam appulsus sibi consecratur pontifex vi Kal. April. et nomen assumit Gregori X.</p> <p>Legati a Gregorio X Constantinopolim missi ad negotium conciliandæ pacis inter Ecclesiam Latinam et Græcam magno illic conatu rem promovent, v, 11.</p> <p>Imperator ecclesiasticos Græcos urget ad pacem, c. 12. Holobolum graviter multat, c. 20.</p> <p>759 Joannem Veccum præcæteris reluctantem condit in carcerem, c. 13.</p> <p>Pertinaces in schismate recusantis suæ causas in libellum conjiciunt, quem imperatori offerunt, c. 14.</p> <p>Arsenius in exilio maritur 30 Septemb., c. 20.</p> <p>Dyrrhachium subito et vehementi terræ motu nocte una destruitur habitatoribus oppressis, v, 7.</p> <p>Affinitas imperatoris designata cum principe Serbiæ disturbatur, v, 6.</p> <p>Andronicus asciscitur a patre in collegam imperii, et cum Anna uxore coronatur, iv, 19.</p> <p>Imperator affinitatem et fœdus contrahit cum Noga Tocharorum principe, data ipsi in uxorem Euphrosyne sua filia notha, v, 4.</p> <p>Pontifex exoratus a Græcis Carolum Siciliæ regem impedit ab inferendo Constantinopol. bello, v, 26.</p>
1274	3	15	<p>[P. 538]) Joannes Veccus lectis diligenter Patrum scriptis et ecclesiasticis monumentis schismaticam sententiam ultro deponit, et in procuranda Ecclesiarum concordia strenue imperatori cooperatur, v, 15.</p> <p>Schismatici Josepho patriarchæ persuadent ut scripto publico declaret, jurejurando interposito, se nunquam in pacem Ecclesiarum consensurum, v, 16.</p> <p>Imperator magna ecclesiasticorum parte in suam sententiam attracta, legatos mittit Romam ad pacem Ecclesiarum componendam, cum patriarcha ita interim transigens, ut ipse patriarchali palatio excederet,</p>

Anni Chr.	Romano-rum Pont. Greg. X.	Imp. Or. Michaelis Palæol.	
1274	3	15	<p>politicus etiam se throno cessurum, si de pace cum papa conveniretur, v, 17 et 21.</p> <p>Eulogia soror imperatoris enixe favens schismaticis a fratre avertitur, quod in pacem Ecclesiarum promoveret; ac per filiam Mariam Constantinum Bulgarorum regem in eum concitat, v, 3, et vi, 1.</p> <p>Legati imperatoris mutuos a Gregorio pontifice legatos adducentes autumnno Constantinopolim 760 perveniunt, ubi pax Ecclesiarum concluditur, Gregorio inter sacra proclamato summo pontifice apostolicæ sedis et œcumenico papa, v, 22.</p> <p>Germanus olim patriarcha cum Theophane Nicæno et Georgio Acropolita legati imperatoris ad concilium Lugdunense missi eo perveniunt die 24 Junii. Acta concil. Lugdun.</p>
1275	4	16	<p>Acres inter Græcos dissensiones circa pacem cum Latinis, v, 23.</p> <p>Joannes Veccus patriarcha eligitur in locum Josephi, c. 24.</p> <p>Imperator acerbis suppliciis sævit in obstinatos schismaticos, c. 19 et 20.</p> <p>Icarius ad imperatorem transfugiens et ab eo classi præpositus bene rem gerit, c. 27.</p> <p>Joannes Veccus scribere contra schismaticos cogitur, c. 28.</p> <p>Josephus expatriarcha Chelam in exilium deportatur, c. 29.</p> <p>Genuenses invito imperatore transire Hellespontum ausi capiuntur et male multantur, c. 30.</p>
1276	Innoc. V. Adrian. V. Joan. XXI.	17	<p>Gregorius X Papa moritur Arretii die 10 Januarii. Spond. ex <i>Antiquis Monum.</i></p> <p>Eligitur in ejus locum Petrus de Tarantasia ord. Prædicatorum. Romæ consecratur pontifex die 22 Febr. nomine assumpto Innocentii ejus appellationis V.</p> <p>Moritur quarto post mense die 22 Junii.</p> <p>[P. 539] Post 19 dies creatur in ejus locum pontifex Othobonus Fliscus, dictus Adrianus V, sed is electus 13 Julii, obiit die 18 Augusti.</p> <p>Suffectus huic Viterbii est die 13 Septemb. Joannes Petrus Lusitanus, cardinalis antea Tusculanus dictus. Is nomen assumpsit Joannis, quem Onuphrius XX, Platina XXII, Spond. et alii quos sequimur XXI numerant.</p> <p>Hic legatos ad Michaelem Palæologum ab Innocentio quinto destinatos, episcopos 761 Ferentinum et Taurinensem cum duobus fratribus ord. Prædicatorum proficisci Constantinopolim jussit, ibique confirmationem et observationem eorum quæ legati Michaelis imper. in concilio Lugdunensi promiserant exigere. Spondanus ex <i>Antiq.</i> n. 8 hujus anni.</p> <p>Constantinus rex Bulgarie, instigante uxore, bellum in Romanos movet, vi, 1.</p> <p>Eulogia soror imperatoris schismaticorum princeps et malæ causæ vehementissima patrona, <i>ibid.</i></p> <p>Maria Bulgarie regina, Eulogiae filia, matris exemplo et hortatu patriarchas Orientis et sultanem Egypti concitare in imperatorem conatur, quod is pacem Ecclesiarum procurasset et tueretur, <i>ibid.</i></p>
1277	Nicol. III. 1	18	<p>Joannes XXI pont. max. Viterbii moritur ex vulneribus acceptis ruina cameræ, quæ illum noctu dormientem oppresserat, die 15, aut ut alii tradunt, 20 Maii.</p> <p>Post sex menses sedis vacantis electus est in pontificem Romanum Joannes Cajetanus patria Romanus, gente Ursinus, die 25 Novembris, vocatus in pontificatu Nicolaus ejus nominis tertius. Spond. et Odor. ex <i>Antiq.</i></p> <p>Maria Bulgarie regina Sphenthisthabum Mysie principem adoptionis simulatione deceptum proditorie interfecit, vi, 2.</p> <p>Lachanas subulcus armata rusticorum manu Tocharos Bulgariam incursantes reprimit, Constantinum Bulgariæ regem acie vincit et occidit, vi, 3.</p> <p>Mense Aprili cujus anni Michael imper. et Andronicus ejus filius et imperii collega solemnem formula fidem et obedientiam Rom. pontifici jurant. Regest. Nicolai 3.</p>
1278	2	19	<p>Michael imperator Asanem in generum ascitum regem Bulgarie fieri curat, vi, 4.</p> <p>Michaeli Occidentis despote aliam filiam collocat, c. 5.</p> <p>Maria Constantini Bulgarie regis vidua Lachanæ olim subulco nubit, c. 7.</p> <p>762 Nicolaus pont. legatos episcopum Grossetanum cum tribus religiosi ordinis Minorum ad Michaelem et Andronicum ad consummandum negotium pacis Ecclesiarum mittit. Regest. Nicol. III n. 143 usque ad 153.</p>
1279	3	20	<p>[P. 540] Legati a Michaele imperatore ad pontificem pervenerunt gratulantes ei pontificatum et obedientiam profitantes. Attulerunt fidem litteras a Joanne Vecco patriarcha, quibus Nicolaum se agnoscere declarabat <i>pastorem pastorem omniumque præsulum supereminentem præla-</i></p>

Anni Chr.	Romano-rum Pont. Nicol. III.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.
1279	3	20
1280	Mart. IV. 1	21

torum. Addebant legati imperatorem quidem pro viribus conatum omnes Græcos ad pacem Ecclesiarum amplectendam adigere, verum multos e suis propinquis aliisque potentibus acriter obstare, adeo ut in apertam rebellionem schisma erupisset; et congregata pseudosynodo centum monachorum cum aliquot abbatibus et octo episcopis anathema intortum in patriarcham et se. Nec sibi vires ad manum esse quibus tam potentem factionem opprimeret. Quare boni consuleret pontifex, arte se ac moderatione in hoc negotio uti potius quam vi aperta: sic enim videri accessu metu majoris mali. Regest. Nic. III, n. 156 et sq.

His ita præmunitis apud pontificem imperator Joannem Veccum patriarcham, cui sciebat infensissimos esse schismaticos, ut eos sic deliniret, vexare aggreditur accusationibus in eum admittendis. Hunc enim annum designant illa Pachymeris verba vi, 10: *Jam autem evolutis annis quatuor ex quo Joannes patriarchatus honore præcallebat, mense Februario septimæ indictionis, graves in eum accusationes a quibusdam e cleo conflantur, mendaces illæ quidem et plane inanes, non tamen ejusmodi quos ægre imperator admitteret.* Numeravit hic annus indictionem septimam; et cum superius, c. 6, n. 4 demonstratum sit Joannem Veccum patriarchatus possessionem adiiisse die 2 Junii anno 1275, utique is hoc anno 1269 ejus 763 dignitatis quartum explebat. Crediderim Michaellem pro suo more circumspicentissime agendi, jam ab hujus anni principio aut fine præcedentis, cum decrevisset Vecco, cujus libertate offendebatur, negotium facessere, ne id Romanus pontifex sequiorum in partem interpretaretur, hac eum de qua diximus legatione præoccupare studuisse. Sicque jam securum ab ea parte, quæ suis rationibus congruere putabat in patriarcham egisse, narrata a Pachymere VI, 10 et tribus sequentibus. Cæterum videtur, simul accusari coeptus est Veccus et aversus ab eo imperatoris animus palam se prodere (quod noster ait factum mense Februario 7 indictionis, hoc est hujus anni 1279), expeditus Romam celer nuntius, qui ad pontificem pervenerit paulo post quam audita fuerat superior legatio imperatoris. Eo vero accepto nuntio motum pontificem statim ad imperatores legatos expeditisse, jussos festinare quantum possent et subvenire quam primum Vecco laboranti. Hos legatos Pachymeres occurrisse imperatori scribit vi, 14, revertenti Adrianopolim; iisque ut satisfaceret, Veccum, qui pertæsus vexationum patriarchatu cessisse videbatur [P. 541] in eo rursus stabilire decrevisse. Moxque Constantinopolim cum legatis profectum, iis gestis quæ a c. 14 ad 17 narrantur, accommodata ad ita satisfaciendum legatis, ut schismatici tamen non exasperarentur; denique, ut c. 17 dicitur, *dis sexta mensis Augusti* ejusdem indictionis (nempe prius memoratæ septimæ, quæ hujus anni 1279 character est) Veccum in palatium patriarchale solemnem pompa reduxisse.

Unum in his reperio perplexitatis inextricabilis, quod statim Pachymeres adjungit *datam fuisse operum concinnando scripto quo papa (is tunc erat Urbanus) super mandatis per legatos renuntiatis satisfaceret.* Itane vero anno 1279 sedebat Romæ Urbanus papa? an non est manifestissimum Nicolaum tertium jam a 25 764 Novembris anni 1277 creatum fuisse pontificem, sedisseque inde annos integros duos ac menses præterea novem, hoc est usque ad mensem Augustum anni sequentis 1280, quo est mortuus. Suspitari non licet mendum librarii; nam in mss. codicibus optimis clarissime legitur Οὐρόβανος δὲ τὸν ἦν. Existimo ergo errorem esse Pachymeris ipsius, ex eo forte ortum, quod cum Nicolaum tertium pontificem Οὐρσίβον frequentius nomine familiæ clarissimæ ex qua erat ortus appellari audiret, et recordaretur Urbani IV, qui quo tempore ipse in urbem Constantinopolim recens e Latinis recuperatam anni 1261 rediit, Romanæ Ecclesiæ præesse diceretur, Οὐρσίβον cum Οὐρόβανω confunderit et Nicolaum appellari putaverit Urbanum.

Idem Nicolaus pontifex hoc anno moritur. Vide Spondanum, Odoricum et alios.

Hoc eodem anno Lachanas acie victus a Tocharis est, Maria vero ejus uxor imperatori tradita. Asan autem gener imperatoris admissus Ternobum regni Bulgaricæ possessionem adiit. Pachym. vi, 8.

Videtur ad hunc annum pertinere quod narrat Pachym. vi, 18 de duobus episcopis Græcis accusatis de pertinacia in schismate et ad papam ab imperatore missis ut punirentur; qui ab eo (videlicet Nicolao tertio) remissi cum honore fuerint in suas ecclesias.

Simon de Bria card. creatus pontifex assumit nomen Martini vulgo quarti numerati, cum revera secundus ejus nominis fuerit, quod duo post primum interjecti Marini, non Martini appellati fuerint. Spond. ex *Antiquioribus.*

Andronicus alter Augustus, expeditione jam anno superiori in Orientales imperii tractus suscepta, hoc anno urbem Tralles antea dirutum instauravit frequentavitque colonia, novo nomine Andronicopoleos. Sed a Persis novam munitionem suo limiti 765 vicinam suspectam habentibus inopinato [P. 542] obsessa siti ad deditionem compulsa est. Pachym. vi, 20 et 21.

Imperator Michael alterum filium Constantinum Porphyrogenitum

Anni Chr.	Romanorum Pont. Mart. IV.	Imp. Or. Michaelis Palæol.	
1280	1	21	<p>cum copiis in Occidentem mittens, ipse cum exercitu Prusam se confert, c. 22.</p> <p>Audita Prusæ creatione Martini IV imperator legatos ad eum mittit, c. 30.</p> <p>Bulgari concitante quodam Tertere ab Asane nove rege aversi, dum ab eo defectionem machinantur, ipse rebus suis diffidens Ternobo au- fugit, vituperatus eo nomine ab Augusto socero. Terteres vacuum regni solium occupat, c. 9.</p> <p>Lachanas, qui Asane Ternobi dominante magnas Bulgaris et Romanis clades intulerat, faventibus illi parum benevolis Bulgarorum in Asanem studiis, ubi Tertere jam regnante difficiliorem experitur recuperationem ejus regni, ad Nogam Tocharorum principem supplex confugit, auxilia postulans. Venit eodem Asan simili de causa, barbaro utrumque suspen- dente spebus incertis : sed ad extremum Lachanas a Noga inter epulas trucidatus est, c. 9 et 19.</p> <p>Imperator suppliciis atrocibus in schismaticos sævit, c. 24 ad 27.</p> <p>Alio præterea sine causa suspectos male multat. In his Pachomium grammaticum, quem excæcari jubet ob quoddam vaticinium de ejus nomine vulgatum, c. 24.</p>
1281	2	22	<p>Redeunt ad imperatorem missi ab eo prius ad Martinum pontificem le- gati, referentes se pessime exceptas a pontifice offenso in Michaellem, quod negotium pacis Ecclesiarum non bona fide promoveret, verba dare con- tentus. Fuit et alia causa non memorata Pachymeri, quod Michael, concili- ante Joanne Procida, fœdus inivisset cum rege Aragonum contra Caro- lum. Quam ob causam anathemata pontifex in 766 Michaellem intorsit constitutione promulgata. Urbe veteri xiv Kalend. Decembris anni sui pontificatus primi, hoc est hujus 1281. Quæ exstat apud Odoricum, et in Lect. Antiqu. Canisii, et in Bullario tom. I in Martino IV; Pachym. vi, 30.</p> <p>Carolus rex Siciliæ detectis pontifici artificii Græcorum, facultatem impetrat bellum inferendi Michaeli, idque aggreditur infelicitè, copiis ejus apud Bellagrada profligatis, vi, 32.</p> <p>Anna uxor Andronici Augusti moritur, vi, 28. Imperator Michael in- dignatus ob ea quæ audierat in se dicta factaque a Martino papa, ejus in- ter sacra commemorationem prohibet. Tamen re melius considerata persistere in iis quæ decreverat pro pace Ecclesiarum statuit, vi, 30.</p>
1282	3	23	<p>[P. 543] Lazorum princeps Joannes studiose invitatus ab imperatore Michaelle, et tandem adductus ad affinitatem cum eo admittendam, fi- liam Michaelis imperatoris ducit uxorem Constantinopoli mense Sep- tembris, vi, 34.</p> <p>Joannes sebastocrator in imperatorem rebellans terras ejus incursio- nibus vexat, vi, 35.</p> <p>Contra eum imperator Tocharos evocat, <i>ibid.</i></p> <p>Mense Novembri movet imperator cum exercitu occursurus Tocharis quos evocaverat, et versus Thraciam progreditur, Augusta frustra re- clamante, c. 35.</p> <p>Consensa nave periclitatus in mari Michael imperator cum Andronico filio ægre tandem Rhædestum appellit. Inde Allagen terra proventus positus ibi castris languore correptus est, ex quo die 11 Decembris feria sexta decessit, in agro Pachomii dicto, ut fides pateret oraculi, cujus eventum avertere tentaverat Pachomio excæcando, ut superius c. 24 Pachymeres narraverat.</p>

APPENDIX

AD

OBSERVATIONES PACHYMERIANAS

SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM ETERUM

LIBER OLIM EX LINGUA INDICA IN PERSICAM A PERZOE MEDICO,
EX PERSICA IN ARABICAM
AB ANONYMO, EX ARABICA IN GRÆCAM A SYMEONE SETH, A PETRO POSSINO
SOCIET. JESU E GRÆCA IN LATINAM TRANSLATUS.

Mantissam Historiæ, fabulam non nugacem, et occupationis seriæ non prorsus otiosam remissionem, boni, consulas, rogo te, humane lector. Coactus necessitate declarandi loci quo noster Pachymeres Ichnelatæ Parabolica laudarat, dedi me in perquisitionem ignotissimi operis. Voti me cito compotem illustrissimus Leo Allatius e suo pretiosorum id genus κειμηλιῶν ditissimo museo fecit. Evolvi cupide, curiose indagavi, aliud, ut fit, [quærens, aliud reperi. Visus est liber proba morum informatione, antiquitate peregrina, forma dicendi rara nec illepidi, crebris argutisque sententiis, non indignus luce publica. Paucis diebus verti, partim rure, quo viribus reficiendis concesseram. Græcum interpretem, etsi ejus facundiam laudo, et beneficium prædico, non necesse duxi sequi, quoties haud contemnendis indiciiis deprehendebam ab archetypo eum exemplari deflectere: veluti eum philosophos apud Indos memorat, quales ab auctoribus optimis habemus illis consuevisse nominari vocabulo tali, cui Græcum gymnosophista respondeat: quod Latini quoque veteres usurparunt, ubi de Indis sapientiam profitentibus incidit mentio; cum e libris canonicis testimonia, et versus Homeri aut Græcorum vatum aliorum citari, et recitari verbatim facit ab auctore nullum Christianismi, aut notitiæ Græcarum litterarum characterem præferente: cum præterea dimidiate quædam exprimit et ita obscure ut Apolline Lector indigeat: cum Parabolæ membra vim significandi præcipuam continentia luceat aut supprimit, quæ omnia nos ex scapo scriptoris toto contextu in sententiam intelligibilem, et proposito congruam supplendo, aut mutando pauca, formavimus. Raro tamen id factum, et tantum ubi summa necessitas compulit. Pleraque ex Græco ut jacent, expressimus. Suspiciabamur etiam magnam partem istorum incommodorum, non ipsi Symeoni Seth, sed exscriptoribus interpretationis ejus imputandam: qui licentiam sibi sumpserint mutilandi, interpolandi inferciendique sua: qualis ausi non rara exstant in aliis quoque libris exempla. Itaque cum animadvertissem auctorem ipsum in morum censura valde serium: Perzoem vero primum ejus interpretem in ejus Præfatione observassem rigidum castitatis fuisse cultorem: a qua severitate nec ipse Græcæ interpretationis auctor in sua Præfatione se abhorere demonstrasset, vix me tenebam quin suspicarer, tres obscenissimas et peccare docentes fabulas mala cujusdam nugatoris intrusas manu: præsertim cum duæ illarum in diss. 4. ad propositum nihil facerent. Quare illas inde sustuli, uti et tertiam similiter ἀπροσδιόριστον et ineptissimam, in Dissertatione vero 12, partem parabolæ, alioqui severæ, subturpiculam, et nonnisi eum offensione ac rubore verecundi Lectoris apparituram, levi mutatione ad frugem transtuli, pari usu significationis et præcepti parabolici retento. Titulum Ichnelatæ in fronte cur omiserim causam dixi in Glossario verbo ἰχνηλάτης. Colloquia Gymnosophistæ cum rege Abessalomo Symeon τμηματα, hoc est sectiones vocabat: ego Dissertationes parabolicas dicenda sensui, ad quod me partim movit auctoritas Pachymeris, qui Parabolica hoc opus vocat. Alia sunt quæ præmonere nec inutiliter potueram: sed cum priores hujus Operis interpretes tam proluxe sint præfati; si ego quoque in Prologo verbis indulgeam, periculum sit ne tot tam longis præcæmiis, velut quodam acervo Mercurii, miser auctor abruatur. Itaque orationem hic incidam ad vivum resecaus. Vale, Lector, et fave.

AD
SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM
PROLEGOMENA

INTERPRETE PETRO POSSINO, SOCIETATIS JESU.

PROLEGOMENON I.

Historia deportationis ex India in Persidem libri cui titulus est : « Specimen sapientiae Indorum veterum.

I. Chosroes, Persarum rex, qui et Anasranus A nominatus est, Davidis filius, cum audisset de quodam libro conscripto in regione Indiæ ab eruditibus et sapientibus illarum gentium, continente fabulas valde utiles omni hominum generi, parvis et magnis, principibus et subditis, qui absconditus servaretur in regio illie tabulario : de hoc, inquam, certior factus, et plane persuasus salubrem sibi ac enis istorum apologorum mores informantium cognitionem fore, jussit inquiri virum aliquem doctum, scientem linguæ Indiæ, cui recte demandari negotium posset ejus operis in regnum et sermonem Persicum transferendi. Haud ita multo post ii quibus hanc curam dederat, adduxerunt ipsi virum prudentem, atque omni genere doctrinarum eruditum, arte ac professione medicum, nomine Perzoem. Hic cum in conspectum venisset regis, demississima prostratione corporis cum veneratus, ubi assurrexisset, sic est eum affatus Chosroes : Delatum ad me est de tua prudentia, eruditione ac virtute. Venit porro in meam notitiam fama libri cujusdam in India servati, præcepta morum præclara, gratis intexta narrationunculis, utilissimè tradentis. Hujus ego videndi communicandique Persis meis ingenti teneor desiderio. Hic cum Perzoem ad omnem operam atque obsequium sese promptum obtulisset, præcepit rex ei numerari tantum pecuniæ quantum in viaticum et commorationem in India necessariam ad rem quæ injungebatur abunde suffecturum videretur. Tum ipsi dixit : Ubi hæc expenderis, aut quomodocunque sumptu alio egeris, fac nos continuo per fidum nuntium certiores. Submittemus statim quidquid posces : nulli enim impendio certum nobis est, quo tam utilis commentarii participes sumus, parcere.

II. Dat se in viam sub hæc Perzoem, et in Indiam appulsus, ibi frequentare aulam regiam institit, quotidieque apparere in palatinis exhedris, confabulando cum ministris, regni proceribus ac sena-

toribus, viris magnis, prudentiæ ac sapientiæ, facundiæ quoque et eruditionis omnigenæ laude conspicuis. Quin etiam præcipuorum ex ipsis maximeque illustrium limina terebat, domi quemque conveniens ac salutans suæ, et ut ipsorum promiscuo sermone proficiebat, sic et illis vicissim haud ingratum comitatus et studii specimen exhibens, non parva sua laude. Porro in his congressibus diligentissime cavebat, ne quid ageret aut diceret, unde subolere cuiquam posset venisse ipsam exscribendi causa libri, quem Indos sciebat nolle communicari gentibus exteris : tantum præ se ferebat ingens desiderium discendi, simulans etiam se ignarum ; et tanta docilitate audiens interdum sibi nota, dum ab exoratis, ut se non gravarentur discipulum peregrinum erudire, gymnosophistis traderentur, ut ipsos magisterium delectaret suum tam acri discentis attentione commendatum. Per hæc sibi consilians amorem et existimationem multorum, curis omnibus, irrequieta instantia, sed clam, ut opus erat, et citra suspicionem voti proprii, mandatum sibi negotium urgebat, modos exquirens in latebras penetrandi conscias desideratissimi thesauri. Quia vero id cernebat externo sibi contingere aliter haud posse quam beneficio cujuscumque ex illic potentibus, multorum sibi ex ipsis parare amicitiam omnis generis officiis curabat : nec plerumque frustra : nam ut sunt fere animi hominum ad gratiam teneri, a plurimis quos demereri obsequio studuerat, qua privatis, qua etiam magistratibus, haud vulgari existimationis et benevolentiae significatione colebatur. Ipse autem ut nullius aspernabatur studium, ita hoc potissimum agebat, ut litterati, et suppellectili egregie instructi libraria cujuscumque, familiaritati se intima insereret, quod apud talem demum se optati scripti copiam nancisci posse consideret.

III. Diu erat in talis viri acquisitione versatus, cum multis tandem experimentis edoctus, persuadere sibi cepit, unum quempiam inter proceres

Indorum humanitate, prudentia, eruditione tanta A etiam alleganda quandoque idonea istius silentii propemodum esse præditum, quanta opus esset, ut ex eo sperari optati officii fructus posset. Hunc ergo institit quotidie visere, cunctis ambire obsequiis, singulari quadam honoris significatione demulcere, postremo epulis excipere; munerari quin etiam, et quæ ipsi grata putaret fore, quantovis emptæ pretio donare; quas in res non modicam pecuniæ allatæ Perside partem impendit. His respondebat ille quidem comitate tanta quantum a liberalissimo gratiosissimoque homine sperare Perzoës potuisset: cæterum idem præterea demiratus aliquandiu tam inusitatam ingeniosi et curiosissimi advenæ assiduitatem et diligentiam in se colendo, denique divinavit quod res erat; et deesse non posse judicavit, quin, se adjuvatore ac sequestro, particeps arcanorum, Indicæ sapientiæ B monumentorum fieri Perzoës cupiens, in istam demerendæ suæ gratiæ sedulitatem incumberet. Per hunc modum proficiente inter ipsos familiaritate, fiduciaque, ut sit, mutui amoris, frequentatis utrinque benevolentiæ indicibus, crescente, ausus aliquando Perzoës amico in arcanum seducto conclave aliquid de suo desiderio fateri, cum his ferme verbis affatus est: Eam video charitatem in me, frater, tuam cui male atque ingratis me respondere arbitrarer, si te celarem quidquam intimorum animi mei sensuum. Quare fatebor tibi equidem, id quod ex quo huc veni magna cura omnibus abscondi, quod in te æquitatis ac sapientiæ tantum existere documentis perspexi, quantum in eo desiderari potest, quem arcanorum vel C maximi momenti prudens recte quivis adhibeat arbitrum.

IV. Ita exordientem Perzoem interpellans Indus sapiens: Dudum mirabar, inquit, tandiu differre te, quod sero nunc tandem inchoas; atque adeo, si me sinis loqui libere, tibi pene succensebam, quod in aliis cunctis amicitiae officiis diligentissimus, in hoc omnium præcipuo aperiendorum secretorum, illiberali pene quadam cunctatione cessares. Quanquam ne vicissim ego tibi contra leges veri amoris dissimulem quidpiam, frustra eras in hoc studio clam me habendi votum illud, quod ego dudum pellucens in tua intima conscientia perlegi. Diu, inquam, est quod me non fallit, venisse te in Indiam eo consilio, ut nostræ sapientiæ D thesauros expilares, arcanorumque inde librorum copiam nactus, ex iis crueres unde patriam redux ditares tuam. In quo etsi, ut dixi, suboffendebat me tua illa non satis familiaris de re tali taciturnitas, necessitudini inter nos coalescenti convicium visa facere, temperavi tamen ab ex postulando de ea tecum, contentus observare te interim, et quasi dissimulatione mutua ulcisci; dum tu cæteris virtutibus, et, quæ usu se magis magisque quotidiano exercebant, dotibus tuis præclaris eruditionis et ingenii, labem illam in æstimatione mea qualemcunque compensares, aut

causa, dilueres. Nunc quonia in ingressus ultro tu ipse in eum sermonem es, qui viam panderet animo meo gestienti effundere se coram te totum, non putavi negligendam occasionem ostentandi tibi sagacitatem meam, quam tantis artificibus arcere nequivisti, quominus in ultimo recessu abditissimorum mentis tuæ penetralium deprehenderet: scopum peregrinationis ad nos tuæ non alium tibi fuisse propositum, quam ut specimen sapientiæ nostratium doctorum areanis apud nos conditum litteris, exscriberes inde, vestraque lingua expositum regi tuo rediens offeres.

V. Ac ne te habeat sollicitum, quod me suboffensum taciturnitate tua dixi, velim ne sis nescius, non solum ignovisse me tibi facile; sed præterea etiam suspexisse moderationem in hoc tuam, in qua magnum sapientiæ instar agnoscebam; gnarus quam pauci resistent prurigini prodendi familiaribus quidquid mente versant, quantaque cautione opus sit, præsertim degentibus peregre sub rege legibusque diversissimis, in recte deligendo, quem consilii ancipitis et offensionibus illis obnoxii, non damnose quis arbitrum faciat. Ergo, ut quod res est fatear, eo te nomine magis amavi, ac multo pluris feci. Sic enim dudum mihi persuasi, octo esse in quibus experimentum indolis magnæ, ingenique laudis eximiæ capacis, sumi certum possit: primum est mitem esse et comem ad omnes; alterum recta intueri destinatum suum, illique indefesse, sed patienter, urgendo insistere; tertium, subesse obsequique regibus; quartum, arcana probatis duntaxat amicis credere; quintum, in comitibus principum sic apparere sapientem, ut odiosa tristitia philosophiæ non popularis et superciliosæ declinetur; sextum, ita mansuete ac placide cum vitiosis etiam et improbis agere, ut ad eos ne suspicio quidem celari requirentium consiliorum ulla sinatur emanare; septimum, exercere dominium in linguam, frenareque illam in occasionebus ingenii dicacitate commendandi, ab omni dicerio, quod vel oblique perstringat quempiam. Octavum denique, in conventu virorum gravium non temere prodire, ac æstu eruditionis consociæ provehi sermonibus ultra quam poscat propositi ad dicendum aut deliberandum argumenti formula. His octo qui præditus dotibus sit, næ is et tutus erit a periculo damnorum in quæ haud raro incurrunt inconsiderate conversantes; et composere fiet votorum quorumcunque, cunctis ad tali favendum naturali quadam inclinatione propendentibus. Itaque quod has in te omnes virtutes vidi, promptus ecce pronusque sum ad gratificandum tibi, quantum erit in me situm, quodcunque optaveris. Moneo tamen difficile te negotium tractare; ac quo magis sentio haud posse me in eo quantum vellem, eo precor Deum intentius, ut fortunet cœptum, amolendis sese contra objectantibus obstaculis non parvis; quæ equidem dum reputo,

cohorresco interdum totus; quippe observante menti meæ sæva imagine malorum quæ hac forte deprehensa molitione in tuum mihi longe charissimum redundarent caput. Sed avertet sinistra, ut spero, cuncta propitium innocentiae tuæ nostroque amori Numen; cujus tecti patrocínio (confidendum est enim) adversa infestaque innoxie quælibet eluctabimur.

VI. Varie affectit inopinata hæc oratio audientem Perzoem. Miratus primum est solertiam Indi utque eo perspicacem, ut latebras cordis pervaderet. Ejusdem postea humanitatem suspexit, quod in nonnulla expositulandi secum causa, omni verborum asperitate temperasset. Postremo gratulatus sibi est, et probatam irrefragabili jam experimento amici quem hactenus exploraverat, fidem usquequaque sinceram: et certa tum demum firmavit animum fiducia consequendi quod optabat, auxilio utique parato tam fidi ac efficaciae cooperatoris. His intento cogitationibus, et vultu quidem fatenti sic se rem habere ut amicus divinaverat, neodum tamen expediendi mutuam sermonem, sic Indus, omni ei timori demendo iterum est orsus: Miraris in isto silentio fortasse qui fieri potuerit ut votum tuum, etsi a te studiose tectum, penetrarim tamen; sic habe, artem callere me insidiandi amicis innocenter, hoc est perducendi eos non modo citra damnum; sed etiam cum comodo ipsorum quo minime volebant. Ut enim aucupes observato gustu avium quas venantur, obijciunt eis escas quas illæ appetunt, et hac illecebra delinitas pertrahunt in laqueos juxta expansos, sic ego intellecto tuo studio, ingentique amore litterarum, de industria mentionem inferebam nostratium monumentorum de moribus scriptorum accurate, qua commemoratione cum salivam tibi moveri tam exquisiti cibi, nulla satis tua dissimulatio celaret, deveni tandem, adhibitis eodem plurimis hinc inde aliis indiciis, in notitiam desiderii quod te huc duxit. Scio temere in talibus judicare multos. Sed si argumentorum opinandi delectus qui debet habeatur, raro erraverit divinatio. Ac sicut ædificium firmis innitens fundamentis stat inconcussum adversus ventos imbresque; sicut navis, carina subtus solida, lateribus validis ex arte affabre compacta resistit iratis fluctibus; sic opinio ex prudenti comparatione maturaque estimatione signorum in unum ex diverso conspirantium plurium, recte ratiocinantis animo innata, coargui non timet; quin verissima plerumque ipsa onsciorum confessione comprobatur; nec te porro poeniteat habere me arbitrum ancipitis arcani; tantum abservum a deserendo te, ut particeps hujus tui quodcumque est criminis ultro fieri festinem. Sic, inquam, decrevi, omnem conferre operam, ne vitæ quidem ac capiti parcendo, quo tibi contingat id quod optas. Verum ad hoc necesse prorsus ante omnia est, ut intendamus uterque diligentiam latendi, sollicitissimeque caveamus ne

A tertius nostræ conscientiae amborum adhibeatur, aut quomodocumque interveniat arbiter. Inter duos potest utcumque consistere securitas secreti; quod tres sciunt teneri quin emanet ad plures, nequit. Si autem enotuerit, cooperari me tibi in exscriptione et deportatione ad externos commentariorum nostratium, actum de me sit; tum nulla opes, nulla suffragatio caput meum servarent. Regem habemus sævire atrociter ob res nibili solutum, nec revocabilis, ubi præcipitem ira extulerit, in mitiora voluntatis.

B VII. Hic Perzoes gratias egit tam generoso amico, prout par erat, magnas, ex cunctis sigillatim circumstantiis beneficii ejus meritum æstimans, quod ultro priusquam rogaretur, quod in re sibi periculosa, quod homini extero, tam prolixè, tam gratuito faveret. De secreto, quod monuerat, securum omni ex parte jussit esse. De mea fide, inquiens, non minus potes ac debes quam de tua ipsius in hoc quod tegi utriusque interest, tacendo constantia et moderatione confidere; quare, quod ad me attinet, tam tibi certa incolumitas tua est, quam quod in vita potest esse certissimum. Condam me paucis diebus, et celeritate summa quod cupio exscribam, interim cum alio præter te unum congregiens nemine. Perfecto negotio evolabo statim, ut ne si vellem quidem, possem hisce cuiquam in partibus ullum inter nos transactorum indicium effundere. Me hinc profecto tu supereris unus qui rem scias. Quam tuta tibi ac fida est tua propria conscientia, tam remotum ab omni etiam umbra periculi, hujus quidem facti gratia, te manifestum est fore. Hæc est in eam sententiam alia locuto Perzoi aperuit Indus sapiens arcanum museum suum; ibi ille cum has dissertationes quindecim gymnosophistæ veteris ad regem Abessalomum, tum alia strenue quæ voluit exscripsit istorum Indicæ sapientiæ monumentorum. Interim autem pecunia quam attulerat e Perside ferme jam expensa, remisit eo fidum hominem, qui regi Anasurano nuntiaret, magnis tandem laboribus se peregrisse quod jusserat: releturum ipsi statim quæ optabat, ubi viaticum ad reditum suppeditari sibi mandasset. Lætus nuntio rex non solum quod petebatur liberalissime submitis, sed redditis humanissimis litteris quam sibi gratum ac jucundum accideret Perzoi obsequium prolixè declaravit; tum Deo gratias agens, et sibi gratulans, hortabatur ut quoad suo commodo liceret, maturaret reditum in patriam, ubi eum fidelis operæ præmia manerent.

C VIII. Hac Perzoes lecta epistola, confestim se dat in viam, ac eam feliciter emensus, incolumem se sistit Choeroi; qui quantis ipsum benevolentiae significationibus exceperit, haud facile sit dicendo exsequi. Amplexus charitate sincerissima redicem, commentarios manu tenens quos attulerat, Beasti nos, inquit, et voti compotes antiquissimi faciens, æternum tibi devinxisti, macte ista industria, fidelitate, diligentia; dabimus de cæ.

tero, quod nos decet, operam, ne minori tuo fructu, quam nostra voluptate, tantum laborum et periculorum exhauseris. Sub hæc diem condicit posterum; cujus diei notata hora eruditi, quos in comitatu habebat plurimos, omnigenæque sapientiæ consultissimi viri convenirent ad se omnes, audituri peregre advectos libros, dum lingua primum Persica ex Perzois interpretatione recitarentur. Congregato cœtu amplissimo, medius in throno rex, sumptis in manus et explicatis Perzois codicibus, jussit ex eis a vocalissimo anagnoste pronuntiari per horas plurimas dissertationes potissimum quindecim gymnosopistæ cum Abessalomo rege; inhiantibus avide cunctis, et veritatem tam aptis expressam fabulis, effataque summæ humanæ sapientiæ bestiarum amœnissime profusa linguis, pulcherrimo intextu peregrini artificii, B concordi celebrantibus applausu. In digressu gravissimi quique senatorum manus in cœlum tollebant, gratulantes Numini, quod ista regi mente, isto Perzoi studio successuque cœpti difficilis donando, diem demum illucere felicissimam concessisset Persidi, tantis exteræ sapientiæ thesauris jure deinceps gloriaturæ. Hinc conversi ad Perzoem, nullum faciabant finem ingenii ejus facundiaque, ac in tantis periculis contemnendis, ferendis laboribus, fortitudinis constantiaque prædicandæ; quo aiebant nomine patriam ipsi suam im mortalis beneficii semper debitricem fore. Rex ipse, haud sese jam capiens, pandi apothecas regiarum opum jussit, ductoque secum intro Perzoi jurejurando confirmavit condonare se ipsi ac jure C jam nunc quam optimo proprium tradere quidquid ac quantum inde vellet; eligeret, caperet, nulla verecundia, nulla parcimonia domum auferret, e clarissimis illis gemmis, e pretiosissimis pannis auro textis et blaita, reliquisque regiarum gazæ immensa illic copia congestæ divitiis.

IX. Tunc procidens coram rege demississime Perzoes: Accipio, ait, domine, istum animum, istud de me judicium, eo gratiori animi sensu, eo dejectiori veneratione, quo magis sum conscius nihil egisse, aut potuisse me quo tantis a sacra tua majestate cumulari favoribus mererer. Laus ea mera est humanissimæ dignationis tuæ, quam quia remunerari aliter quam votis nequeo, supremum cœli terræque Dominum impense precor ut te maximum regem et in hac vita pergat omni prosperitate fortunare, et in futuro sæculo sempiterna coronet gloria. Quod ad ista pertinet quæ largissime offers indigno et inutili tuo servo, liceat, quæso, per te mihi, rex illustrissime, libere fateri me iis non indigere. Abunde quippe atque instar omnium tuam esse mihi gratiam et splendorem redundantem in me summum ex tam honorifico majestatis de me tuæ testimonio ac sensu. Ne tamen videar regiam istam tuam liberalitatem spernere, aut recusare in ære tuo esse, unum ex suis magnificentissimis admitto donis, volumen

PATROL. GR. CXLIII

A pannorum Pagi Phuistan, amplum eum vestitum non mihi solum indicatione favoris tui, sed universæ quoque cognationi meæ ratus fore. Inde cum quam dixi accepisset Perzoes vestem regiam, gratiasque iterum exquisitissimis egisset verbis, cuncta ei prospera faustaque a Deo comprecans, demississime significavit, aliud quidpiam desiderare se a majestate ejus, non difficile, nec magnum: quod, si per eum liceret, continuo proponeret. Dicere jussus, subjecit: Cuperem, domine, ut imperare dignareris scriptori tuo regio Pertzetzemchari, filio Paschetices, ut eum librum a me delatum ex India Persiceque versum, mox, prout jam jussisti, edet in lucem publicam, commemoret in fronte operis nominatim qui sim, unde ortus, cujus sectæ ac studii, postremo quantum contentionis in hoc tuo mandato defungendo exhauserim. Eo cognito Perzois voto rex et proceres generosam ejus sapientiam suspexere, qui opibus ac pecunia contemptis, æternum decus immortalis gloriæ unum inlueretur. Quare statim ei rex: Dabitur, ne dubita, quod petis: jussuque confestim acciri Pertzetzemchari, Vides, ait, hunc Perzoem, nosti eruditionem, modestiam cæterasque laudes ejus, nec te fugit quantum in nobis gratificando periculorum ærumnarumque animo invicto subierit; præterea ut recusarit amplissima præmia quæ ipsi merentissimo decreveramus. Is quoniam vice omnium unum optat, ut libro quem est interpretatus specimen Indorum sapientiæ præbenti, nomen ipsius cum mentione operæ circa eum navatæ, tum cæteræ ejus disciplinæ ac vitæ instituti præfigeretur, volumus illum æquissimi hujus voti per te prolixè compotem fieri. Itaque quantum arte facundiaque vales, fac in eo argumento, talique viro prout est dignus exornando, totum expromas; id consecuturus. ut laudem etiam ipse propriam ex alieno reportes encomio, et tantæ virtutis digne commendatæ splendor in tuam quoque redundet claritatem. Vade age, incumbere in opus sine mora: et simul istum panegyricum elucubraveris, certiores nos fac; placeat enim nobis hoc ipso in cœtu, quod scripseris ante editionem recitari, ut eosdem qui Perzois industriam ingeniumque dilaudarunt, gratæ nostræ in eum voluntatis, tuæque ipsius in nobis obsequendo diligentia eloquentiaque testes habeamus.

X. Adorato Pertzetzemchar humillima veneratione rege, facturum se quod præceperat, recepit; ac Perzoe denuo prolapsus ad pedes Chosrois, gratis iterandis, exindeque venerato senatores ac viros principes cæteros omnes qui aderant, solutus conventus est. At Pertzetzemchar eximio suo ingenio ac facultate scribendi præclara complexus præscriptum argumentum, orationem elucubravit disertissimam, qua Perzois, ab ipsis exorsus primis originibus ac crepundiis, genus, ortum, prima studia, mores, artes, sensa, professionem res gestas, usque ad peregrinationem ipsi manda-

39

tam, et felicem reditum ex India, plenissima ornatissimeque celebravit. Non est apud nos ejus operis copia. Neque enim illum Arabs interpretem quem Græce expressimus in versione sua posuit. Possumus tamen ejus desiderium æquiori fære animo, quod materiam ac ferè sententiam ejus commentarii partim in hæc quæ ex monumentis hausimus Persiciæ historia deportationis ex India dissertationum harum parabolicarum, partim in præfatione Perzoi ipsius, quam Arabicam nati Græce mox reddemus, reperiat studiosus Lector, iisque videlicet contentus, haud magno opere, epinor, quidquam ultra requiret. Convocatis deinde rursus a rege præceptoribus, ipso quoque accito Perzoe, lectus coram omnibus est Pertzetsemcharis prologus encomiasticus, in quo cum esset eunetis visum laudatoris eloquentiam laudati virtutibus ac meritis æquæ proportionè respondere, plausibus uterque celebratus miris, magnum tulerunt industriae suæ fructum. Præ omnibus gavisus et gra-

A tulana sibi rex successu quædam optaverat mandarum a se rerum, pandi thesauros regio iterum jussit, aductisque inde magna vi auri ac gemmarum immensi pretii, tum vestis attalicæ speciosissimæ numero ingenti, Pertzetsemcharem pro navata fideliter opera muneratus est Perzoes regis in sese beneficia amici sua etiam prædicandi, nedum rependendi facultate longe superiora gratisime professus, votis ab omnipotente rerum Domino institit religiosissimis pascere, ut vias in eo suas supplens, non universis selum vitæ mortalis ornamentis ac commodis, sed gloria etiam æterna tantam ejus benignitatem largitatemque coronaret. Pertzetsemchari deinde amplissima tam benevoli officii preceus item a Deo præmia, concessum denique totum illum amplissimum obsequiosissime veneratus, eunetis ei vicissim, dum assurgitur, gratulantibus, domum sese suam triumphans gaudio, et cumulat gloria recepit.

PROLEGOMENON II.

Præfatio Symeonis Seth Græci interpretis, qua tradit rationem hujus libri utiliter legendi.

CAP. I. — *Argumentum, forma et scopus descriptionis hujus.*

Compositus hic liber est a sapientibus artificioso contextu fabularum ac parabolicarum, et excogitarum et ordinarum prudenter ad directionem vitæ. Locuti autem hic sunt auctores hujus operis per ora bestiarum et volucrum, ut lectores cordatos in sententiam arcanam penetrantes, erudirent instituerentque ad recte sibi consulendum, stultis autem puerisque risum moverent, ludique ipsis ac remissionis gratia placerent. Oportet autem cupidos doctrinæ omnes, præsertim juvenes, hæc et memoriter ediscere, et crebro efferre recitando, ut postea quam in ætatem consilii capacem adoleverint, possint latentium sub his præceptorum ductu gubernare vitam propriam. Et erit hæc quædam ipsi provisiva moralis scientiæ copia, velut auri argenti que repertus domi cumulus, quem parentes ipsis recondiderint, inveniendum quo tempore opus eo fuerit; quem abscondisse profuit ne diriperetur ab extraneis; nec tamen tam alte defodisse, ut non facile detegeretur in occasione utendi, utique latentem sub involuero non nimis denso, sed pellucido, nec ægre amovibili, signorum, ex operibus et verbis indicantibus quidpiam satis pervium intelligentiæ naturali mentis humanæ. Ea enim arta multiformis hæc scriptio symbolis figurisque omnia generis variegata est a viris sapientissimis ejus auctoribus, ut via radixque officii consilii que recti in omni vitæ articulo tenendi amœnis ambagibus adumbraretur.

CAP. II. — *Ad lectionem libri adhibendum consilium doctoris, ostenditur parabola inveniæntis peregræ thesaurum, nec perferentis domum.*

Oportet autem legentem hunc librum intelligere non tantum vim intimam verborum, sed etiam causas cur quidque positum ibi sit: percipereque significationem symbolorum, in singulis meditandis satis hærendo, adhibendoque, ubi opus sit, magistræ operam; alloqui enim non modo non erit utilis lectio, sed etiam damnosa laborem infructuosum subeunti: qui sane simile aliquid patietur homini stulto, qui cum peregræ conscendisset in quemdam montem, et invenisset ibi arcam maximam plenam auro et gemmis pretiosis, dixit apud se: Abiens interrogabo quemdam prudentem virum et perquiram ex ipso rationem tuto deportandi hujus thesauri in domum meam: quod cum agere cœpisset, mox cœpti pœnitens, O me, inquit, stultum! qui aliquem consulam: nam quem hujus arcani participem fecero, is volet thesauri quoque fieri particeps, et pars ejus erit illi concedenda: nonne melius est ut ego mihi totum servam? Ab hoc consilio stultus ille inexplebili cupiditate illusus vocavit bajulos mercenarios e foro, dixitque illis: Adest huc, et locate mihi justa mercede operam ad portandum hæc que volo. Responderunt illi: Faciemus et ibimus ut jubes. Ipse delectis decem ex ipsis duxit eos ad locum ubi erat thesaurus quem invenerat: et aperiens arcam dixit: Adeste amici, et implentes saccos vestros ite in domum meam, et deponite ipsos in vestibulo, ut ibi ser-

ventur donec veniam. Ea cum ab insano isto bajuli audissent, dixerunt ipsi : Bene habet, libenter exsequemur quod imperas : et cum implevissent saccos, rursus ipsi dixerunt : Audi si lubet consilium nostrum, ne thesaurum quem invenisti perdas. Quin ejus, inquit ille, gratia vocavi vos, ne quid mihi periret ex ipso. Illi dixerunt : Non convenit nos simul ire una omnes, ne quis magistratum tantam onustorum turbam videns, exquirat quid rei sit, et cognito tantas opes in demum privatam ferri, avertat illas, et in fiscum redigat, auferens a nobis : melius ergo est ut singuli separatim proficiscamur, nec tu nobiscum sis, sed hic exspectes donec revertamur ; ibimus enim celerime ; et statim huc redibimus. Probavit stultus consilium bajulorum ; at illi tollentes saccos plenos abierunt unusquisque quo libuit, et in domum insani nemo profectus est. Sub vesperem ille (quantum suboffensus quod non redissent, tamen causam moræ incidisse alliam, nec sibi damnosam ratus) plenus gaudio domum se referens uxori dicebat : Ostenda mihi ubi thesaurus est quem tulerunt bajuli, ut videam ne quid forte subtraxerint : illa admirans, Quid ais, mi vir, inquit, quid loqueris ? et ille, Hæc loquor quæ audisti : illa vero respondit, Equidem audivi, sed nihil horum quæ dieis vidi oculis, aut manibus attigi. Hic ille stupefactus, Nenne, inquit, nisi tibi hodie per bajulos circumforaneos plusquam mille talenta auri et lapides pretiosos ? Respondit uxor. Nequaquam, domine mi : nullus quidquam attulit. Perculsus casu, et sero sapiens male sanus ille, cognovit tandem se deceptum ; habuitque ut prius vacuum domum, hoc solum ex thesauri tanti inventione luoratus, ut inutiliter eo die se vexasset. Sic eviniet legenti hunc librum, nisi et attentionem propriam, et alienum consilium adhibeat ad penitus pervideandum quid eo doceatur.

CAP. III. — *Necessitas percipiendi sensum parabolarum declaratur similitudine nucum, et sententiarum ignota lingua scriptarum.*

Enimvero quid proderit videre superficie tenus signa scripturamque, non penetrando in intimum eorum sensum ? Non plus sane quam famelico nucis habenti, nec frangenti corticem : hic enim ex ipsis non satiabitur. Idem porro similis erit studioso homine curiose cupienti nosse sententias quas laudari audierit, et eo desiderio pergenti cum charta in manu ad eruditum aliquem, rogantique ipsum ut in ea charta sibi scribat aliquid ex hisce effatis peregrinæ sapientiæ : cui ille obsequens scribat in charta prudens aliquod dictum, Arabica quidem lingua ignota roganti, litteris tamen quas ipse scit legere. Cum hac charta homo abiens ubi domum venit, cupide legit descriptam sententiam, et apud amicos pronuntiat, non intelligens quid dicat, ideoque, quod factum pronum est, in pronuntiando errans. Erant inter amicos, quibus se venditabat, quidam Arabice docti, qui dixerunt

ipsi : Erras, amice, in pronuntiando. Quibus ille respondit. Non erro ego, sed errat charta ista quam habeo. Tantum interest legentem non ignorare, sed plane ac penitus percipere quod legit, ut eruditus lectione proficiat in sapientiam ; duobus enim hisce instructum esse oportet lectorem non inutiliter lecturum, perspicacitate in pervidendo quid in sensu scripti lateat, et providentia in statuendo quo pacto conferre in usum intellecta, occurris per sequentem vitam occasionibus, debeat ac possit.

CAP. IV. — *Scientiam sine operatione non prodesse variis similitudinibus ostenditur.*

Verum effatum sapientium est, egere homines in hac vita duabus rebus, intelligentia ac disciplina, hoc est morum rectitudine in bona operatione sita : his enim simul duabus purgatur mens ; et sicut in lampade oleum et ellychnium conjuncta opera flammam efficiunt alte surgentem lateque illuminantem, sic operatio et scientia in vita hominis laudem ejus decusque perficiunt : iisque niti debet, ut et salvus sit et fulgeat, si alterutro careat damnum aut dedecus passurus. Hoc declaratur exemplo hominis cujus in domum nocte intempesta subrepsit fur ipso sentiente ; evigilaverat enim ad strepitum et ingressum esse furem intellexerat : tamen se callide acturum ratus, dissimulavit se sensisse, ita secum reputans : Sinam istum corradere et convasare quæ auferre vult, et cum collectis omnibus in procinctu ad exeundum erit, irruam in eum et male mulctabo. Eo consilio perstans in cubili, paulo post iterum obdormit, interimque fur congestis una omnibus aufugit. Experrectus deinde homo, reque cognita, juste seipsum damnavit quod sua notitia non esset usus, ut debuerat. Nimirum cognitio est instar arboris cujus operatio fructus est. Itaque ut arbor propter fructum seritur et colitur : ita propter operationem scientiam quærit qui vere studiosus est, frustra videlicet studendi laborem toleraturus, si ejus ipse fructu esse frustretur. Sane si viatori ad iter expedito indicent amici periculis infestam viam esse quam cogitet, obsessam latronibus et insidiis hostium, nonne is irridebitur ab omnibus si nihilominus ire pergens, spoliatur et male vapulet ? Dicent enim omnes. Quæ meruit patitur, hoc voluit, sciens prudensque in damnum incurrit, stultitiæ suæ imputet. Similiter homo corpore infirmo, cui cum clare notum sit quinam ipsi cibi prosint, quique noceant, tamen gula prævalente noxiis se ingurgitat, nonne si deinde morbus ingravescat, culpabunt eum omnes, et meritas intemperantiæ luere pœnas dicent ? Talis omnino est vir eruditus bonum a malo discernens, et tamen, postposito bono, malum præeligens ; et huic enim imputanda omnino erunt quæ deinde sequentur damna ; nec miseratione, sed reprehensione dignus erit. Si enim duo quidam simul incidant in foveam, quorum alter cæcus antea fuerit, alter oculo utro-

que clare videns, utrum, quæso, eorum miserabuntur, utrum culpabunt homines? Omnino infelicitati cæci compatiuntur, videntis stultitiam irridebunt.

CAP. V. — *Propriam utilitatem et non alienam solum ex scientia captandam, docetur. Maxime autem vitandum ne scientia nostra in damnum aliorum abutamur.*

Qui scientiam acquisivit in utilitatem duntaxat aliorum, nihil ex ea proprii fructus ipse percipiens, similis est terræ quæ damno proprio servit hominibus et bestiis, nec quidquam ex iis quæ confert in alios juvatur. Par est igitur studiosum doctrinæ primum quidem seipsum admonere dirigereque ad omnem operationem honestam, deinde autem conferre operam ad alios docendos. Ac in universum consideranti vitæ humanæ statum, tria mihi videntur inesse oportere homini eleganti et honesto, videlicet scientiam, divitias et morum exactam disciplinam. Qui enim quærit pecunias nesciens rectum earum usum, frustra laborat et præcepta quæ in eo traduntur non perceperit atque in usum observando redegerit per socordiam desidiæque, cæcus hic jure vocabitur. Est et illud magnopere vitandum ne sic utatur doctus in suam utilitatem scientia, ut alteri damnum creet in proprium quæstum; alioqui circumvenire amicum isto modo studens, patietur quod sesami venditori contigit. Aiunt enim sesami venditores fuisse duos una uti solitos apotheca, cujus in diversis angulis sui separatim cujusque ipsorum acervi stabant ejus pretiosæ frugis. Erat autem duorum alter homo vafer et subdolos, qui, adjecto cupiditatis oculo in partem socii, decrevit ex ea furari, adornavitque fraudem in hunc modum: venit per diem, quando sine suspitione poterat, in commune horreum, et super acervum sui socii linteam expandit. Id ea causa faciebat, ut isto signo superjectæ telæ, per tenebras internoscere posset alienum cumulum a proprio. Sub hæc re tota cuidam amico communicata, cujus adjunctrice opera in furto faciendo uti volebat, procinctus ad scelus cum eo stabat, horam aptam expectans. Interim autem socius ipsius, homo innocens et justus, forte ingressus apothecam, ubi observavit suum acervum sindone coopertum, quam collegæ sui sciebat esse, En, inquit, quam bonum et beneficium socium habeo! contextit meas fruges proprio linteo, ne quid detrimenti acciperent, proprias expositas fortuitis casibus reliquit. Atqui haud equidem committam, ut me ille benignitate superaverit; consulam et ego indemnitati rerum ejus, ultro adito periculo mearum. Hæc dicens e suo sesamo abstractam sesamo sui socii imposuit sindonem, atque ita recessit. Irrepsit deinde fur per noctem in horreum una cum eo, quem sibi paraverat, adjutore; ac manu palpans in tenebris ubi contrectavit sindonem, indicio ejus signi credens

A sesamum sindoni suppositum pertinere ad suum socium, ex eo haud parce sumpsit; onustusque domum se recipit cum suo subadjuva, cui mercedem collatæ operæ dimidium ablati sesami donavit, nesciens de suo se furatum. Postridie dissimulans egregie nocturnam fraudem cum nihil male suspicante socio ingreditur horreum, visoque ibi linteo expanso supra proprium acervum, intellectaque ex officiose referente collega mutationis causa, ingenti percussus dolore est, sero videlicet sentiens, se dum improbe quæstum studet facere, damnum subiisse: quod enim adjutori furti dederat, sibi periisse videbat irreparabiliter; siquidem ne ab eo repeteret obstabat metus totius maleficii vulgandi indeque in pœnas incurrendi præscriptas legibus. Oportet igitur eum qui aliquid aggreditur, providere finem illius cœpti; qui vero negotium incipit cujus finem non prospexit, multum laborabit et nihil lucrabitur: nemo enim ditescere potest sine magno labore.

CAP. VI. — *De reliquis duobus quæ requiri dicuntur ad ornandum hominem, divitiis et disciplina. Ostenditur item non esse desperandum in angustiis, exemplo inopis quando minime opinabatur id quo agebat nacti.*

Rursus neque oportet desperare de negotiis et successu rerum, cum magna in iis casum varietas versetur, et quod non est inopinato possit representari. Ante omnia vero curare oportet æterna, non autem in transitoriis sollicitudinem consumere. Redeo jam ad duo illa ex tribus quæ memoravi homini absolvendo necessaria, opes videlicet et morum disciplinam. Et talia sunt, ut utrumque ipsis desit, existere vitæ felicis absolutio non possit; sic enim se habent invicem, ut ignis et ligna, non valente durare et lucere flamma sine materia. Hæc qui observaverit, et ad hanc doctrinam vitam exegerit, multum percipiet utilitatis. Ideo autem dixi non esse desperandum in angustiis inopiæ, quia divitias multi nanciscuntur improviso. Exemplo sit casus qui narratur cujusdam pauperis eo egestatis redacti, ut ne vestem quidem haberet qua nuditatem tegeret. Ivit ille ad amicos et subsidium quæsivit extremæ ibi suæ necessitati; sed frustra id fecit, nemo illi aut voluit aut potuit succurrere. Revertitur ergo nudus, ut venerat, domum, et ægro animo in suo lectulo decubuit. Habebat autem sub lectulo dolium, cui frumentum inerat, quo ad victum utebatur. Nocte porro illa ingressus fur in ejus domum, cum nihil invenisset quod raperet aliud, et vacuus redire nollet, dolium extraxit quod erat sub lecto dormientis pauperis, ac saccum non habens, vestem exiit, in eamque frumenti quantum capere potuit evoluit; tunc dedit se in fugam frumentum auferens. At pauper evigilans in tempore, exsilit e lecto nudus persequiturque furem; brevique assecutus male mulctatum abjecta veste cum frumento fugere compulit. Ita pauper vestem nactus est qua agebat, et

frumentum in dolio reposuit in quo erat prius; A didicitque minime desperandum in angustiis, expertus quæ non acceperat ab amicis, se a fure et hoste assecutum : cujus etiam ex casu intellexit, non esse aggrediendum negotium cujus exploratus non sit exitus.

CAP. VII. — *Ostenditur non esse desistendum a labore; et prudentiæ magis innitendum quam fortunæ.*

Hæc tamen non eo pertinent ut fiducia casuum hujusmodi fortuitorum remittere industriam omittereque conatum debeamus; hærendum est enim in eo quod plerumque fit; solet autem invenire qui quærit. Quodcirca etsi aliquando videris aliquem invenisse licet non quæreret, ne tali casui tanquam tibi quoque eventuro confidas, neve recedas a communi usu regnaque, demonstrante sic fere fieri solere ut ii demum inveniant qui quærent. Naturam ergo rerum et negotiorum perscrutari oportet, explorareque diligenter, comparatis differentiis eventuum; ex eaque comparatione ratiocinando inferre qua via grassari ad quodque assequendum oporteat; ut et ex bonis quæ contingunt industriæ prudenter operanti, intelligamus quid et qua via persequendum sit, et ex malis in quæ delabuntur temerarii aggressores, agnoscamus quid vitari conveniat, ne in similia damna incurramus. Nisi enim ita fecerimus similes erimus columbæ, quæ, licet viderit pullos suos occidi coram se, non deserit locum ubi nidificaverat, sed rursus in eodem ova ponit, iisque incubat, donec et ipsa capta mactetur. Decet igitur hominem intuentem scopum viam ad eum rectam eligere, sibi que terminos præfigere, ultra quos non evagetur, cura que vigili in usu ac tractatu negotiorum excubare, prætereaque scire omnem hominem qui labore atque industria contendens in futurum consultit, comode victurum; qui vero præsentem tantum et labilem utilitatem laboribus suis captat, in miseriam lapsurum; porro qui in utroque contenderit, sic præsentem fructum captans ut futuram quoque utilitatem procurare non desinat, eum et vitæ commpdis non cariturum, et laudem gloriamque adepturum.

CAP. VIII. — *Quædam alia monita utilia: et conclusio Præfationis hujus.*

Effatum et hoc sapientum est, tria tenenda homini esse: primum ut fidem suam custodiat,

deinde ut sibi perquirat necessarium alimentum, denique ut recte cum hominibus conversetur. Dixerunt etiam eidem, hominem desidem et supine securum, temere credentem rationibus male coherentibus, quarum connexionem mens ejus ipsa non capiat, similem esse homini voluntate propria duce in rebus quæ agit vice intellectus utenti, persuadentique sibi quæ ipsi placent, etsi a vero aliena ea sint. Minime autem decet prudentem virum obsequi suæ voluntati, præsertim cum offensione aliorum; neque leviter credere sermonibus hominum utcumque veraces ipsi videantur, nisi ratio in dictis eluceat. Quare si qui loquuntur ignavi ac negligentes appareant, diligenter cavendum, ne in æstimatione negotiorum occurrentium, atque in rerum gerendarum notitia informanda, testimoniis talium innitatur. Præter ista sapiens monitum est: Quid studiose satagit in conatu rei quæ fieri non potest, et inconsulto ruit impetu in metam non contiguam humanæ facultati, similis est currenti extra viam, tanto largius aberraturo, quanto velocius contenderit: comparari etiam potest homini cui cum forte festuca intra oculum inciderit, pergit eum confricare quoad exæcetetur. Illud quoque habere alte infixum menti convenit hominem cordatum, volvi certa lege vices mutas, et verissime passurum eadem unumquemque quæ fecerit; itaque attendere sibi ipsi debere qui lædere alium parat, statuereque omnino futurum ut par ipsi referatur. Unde manifestum est, eum qui amicum contristare non dubitat ingrato facto, sibi nocere ipsi, et in caput proprium pestem accersere. Extremum hujus præfationis præceptum esto: qui accedit ad hujus libri lectionem, non cursim prætervehitor, sed lente ac meditabunde perpendito singula: nam considerando et profunde penetrando, latens sub symbolis eruatur, et in fructum prodibit, utilitas. Hæc habuimus in antecessum suggerenda, quibus velut initiarem jam a vestibulo ingressuros in cognitionem hujus operis, quod cum viderimus tanti habitum a Persis ad illud ex Indico idiomate in suum Persicum transferrent, nos quoque elaborandum putavimus ut nostra opera Græci nostrates illud cognoscerent, hæcque illi velut quædam præludia præteximus, quibus ad facilius percipiendam ex eo utilitatem præparentur lectores.

PROLEGOMENON III.

Præfatio Perzois medici, qui hunc librum ex lingua Indica in Persicam convertit.

CAP. I. — *Pe zois genus, ortus, educatio, studia: ut ille medicinæ professionem præ cæteris elegerit quoque pacto sit in illa versatus.*

Dixit Perzoes princeps medicorum apud Persas, qui et hunc librum ex Indico idiomate in Persarum linguam transtulit: dixit autem de se ipso quæ sibi a puero contigerint, quibus disciplinis informatus

fuerit, quidve boni fecerit in vita, exercens medicam artem post suum ex Indis ad Persas reditum; et ut oratus fuerit a rege Chosroe. Dixit autem sic: Fuit pater meus ex illustribus militibus; mater vero mea ex filiabus magnorum et præstantium satraparum: et gratia Dei nostri fui ab ipsis amatus et honoratus supra omnes fratres meos.

Traditus autem magistris sum ut discerem artem A grammaticam, cujus partes omnes peccurri comprehendique septem annis; et jam existimans percepisse me satis elementa illa prima, dixi ad me ipsum: Quatuor, ut video, res sunt quæ omnes homines sequuntur studentes adipisci; eas singillatim considerare me oportet perpendereque ac discernere unamquamque, sicque constituere quæ sit optima, ut illam persequar. Sunt ergo illæ quatuor res: prima opulentia, altera voluptas, tertia potestas, postrema merces sive præmium operæ. Et quidem quod ad mercedem attinet, hujus amplæ et copiosæ magnam spem ostentabat professio artis medicæ; nam illam jam elegeram cæteris præferens, eo quod laudari illam a prudentibus omnibus viderem, et apud cunctos æque omnis sectæ ac religionis homines in honore esse. Reperiebam autem in libris medicinæ scientiam tradentibus, laudabilem in primis esse qui medendi facultatem comparare sibi studeat, propterea quod eam affectet artem cui quotidiana proveniat merces.

Eo persuasus, et hac spe illectus, istam professionem cunctis aliis prætulî, non utique propter temporariam mercedem, sed propter æternam; ne forte similis sim mercatori damnoso, qui habens hyacinthum ingentis pretii, quo uno potuerat dives fieri, permutavit illum grano mali puniceo ad nihil utilitatis. Comperi rursus quærenti per istam professionem mercedem æternam, non defuturum quidquam neque in hoc sæculo neque in futuro; sed eventurum ipsi idem quod agricolæ purganti diligenter agrum suum et strenue colenti, cui cum fenum et triticum inde proveniat, non tamen ille propter fenum laboravit, sed propter triticum. Cœpi ergo statim curare infirmos propter mercedem æternam, et medicabar quosdam quidem chirurgica opera propriis manibus; aliis verbo præscribere, præberi jubens medicamenta convenientia, nec querebam mercedem ullam a quoquam nisi laudem a similibus mei, aut etiam clarioribus, et magis honoratis, magisque opulentis, nihil expectans aut captans aliud, nisi ut ab ipsis vir bonus verbo et opere haberer.

CAP. II. — *Perzoiis admonitio ad animam suam transitoria concupiscentem.*

Concupiscebat autem anima mea res labiles ac fluxas; ego autem in contrarium nitens admonebam ipsam: Non intelligis, inquiens, o anima, futura ea esse quæ vere prosunt, non ista præsentia. Quousque non fugis humiles hæcæ reculas quæ gaudium verum suis possessoribus non afferunt, sed iis potius graves incutiunt dolores, molestiasque ac tribulationes creant, non evitabili subductione sui, ad extremum autem supplicis eos subijciunt æternis? Cur, o anima mea, non recordaris æternorum? Non te pudet communicare cum stultis, in amore vitæ hujus corruptibilis? Nam qui ex hoc vano mundo aliquid habet apud se, tantumdem est ac si habebat omnino

nihil; hæc enim vilia et nihili stulti (qualis ego sum) persequuntur et amant. Quousque non fugies momentanea? non quæres sempiterna? non parveris contenta in necessario alimentis? non imperabis tibi in strenua exhibitione honorum operam, contendendo in his quantum poteris? Memento porro compositionis tui corporis, et quibus illud casibus sit obnoxium. Recordare luteum istud vas conflatum esse ex quatuor humoribus inter sese pugnantibus, quorum illud ipsum certamen vita humana est; quæ quidem vita cito præterit, quippe similis statuæ compactillæ ex multis partibus inter sese commissis per clavos infixos, quibus avulsis solvitur statua; sic se habet humanum corpus temperie coagmentatum quædam, quæ simul defluxit, ipsum retinet inortuum. Noli errare nec imponi tibi sinas, o anima mea quasi magnum vitæ bonum, et pro quo certare ad extremum dignum sit, repositum videri debeat in consuetudine tutelaque gravium et potentium amicorum, in jucundo contubernio, et confabulatione elegantium adolescentum; nam horum omnium frequentia modicum gaudii, multum doloris creat; imo plerumque in odium et bellum desinit. Quod ita esse, ubi te ansam experiri eventus docuerit, profecto iota damno improspere successus, succensibilis isti experientia; similiterque facies ut qui usi cochleari ad sapes probandos jusculorum aut sobbitionum oblatarum, si cujuspiam eorum amarities linguam momorderit, eversabundi et offensi corrugato naso, etiam instrumentum quo liquor exosus illatus ori est, itacunde contractum in ignem abijciunt. Cave crucies ac perdas te ipsam sollicita et periculosa corrasione pecuniarum in gratiam cogiatorum ac fratrum tuorum quos ditare damnis et ærumnis tuis studeas; idem passa quod thus aut thymiana, quæ ut alios odore juvent in igne sese consumunt, in fumos evanescentia. Anima mea, ne te decipiat falsus splendor divitiarum et gloriæ: harum enim vanitatem nemo intelligit nisi eum fuerit ab iis separatus. Similes quippe sunt capillis, qui quandiu hærent capiti cum eo honorantur; si avulsi aut resecti fuerint, ut sordes abijciuntur ac conculcantur. Attende anima mea cum sedulitate medicandis infirmis: nec dicas, functionem eam esse magni laboris gravisque dispendii, cuique non respondeat a gratitudine servatorum merces idonea, eo quod plerique hominum vim ut usum artis medicæ non intelligant, casuque aut naturæ imputent ejus effectus. Tu vero imitata heroas qui pretium servati nominis aliud non curant quam gloriam quæ isti facto inest, sic debes statuere, abunde te remuneratam eo ipso quod calamitate miseros levaveris, quod ægros mortis faucibus ereptos incolumitati ac felicitati reddideris. Nam horum quos dixi fortitudinis heroicæ fama celebrium virorum ea opinio est: bene quantavis contentione ac ærumna, cruore quin etiam large per vulnera effuso, emi

civis vel unius vitam ab extremo discrimine recepti restituitque patriæ : quanto majus erit decus professionis et functionis hujus tuæ proprium quam non unum aut alterum, sed innumerales homines exitio grassantium morborum quotidiano ministerio subtractos, vitæ ac reipublicæ, uxori liberisque repræsentas incolumes. Cui merito cum desse non possit famæ ac laudis æternæ præconium, nimium avara sis, si mercedem ejus aliam quærendam putes. Anima mea, ne adhæreas fugacibus, ne insistas nutantibus, ne præferas parva magnis, ne modico æstimes pretiosissima, similis mercatori qui plenam habens apothecam serici Damasceni, suggerentem sibi desidiam audivit : Ille quantus labor erit tantam istam panni molem minutatim per libras ulnasque distrahere ! moxque citra pondus ac mensuram licitatori massam totam vilissimo addixit pretio ; stultus inde judicatus. Hæc mihi disserenti apud animam meam, non habens illa quod verisimiliter opponeret, cessit tandem, persuasaque transiit in sententiam momentis, absistens a cupiditatibus et vanis spebus : cœpique tranquillus exinde agere meum negotium juvandi languentes, solo intuitu gloriæ æternæ.

CAP. III. — *Æterna quærenti etiam temporaria occurrunt. Medicæ artis defectus deprehensus a Perzoe, ejusdem æstus in delectu religionis.*

Cæterum sic agens, et æterna quærens sola, non tamen temporariis carui ; quin horum quoque benigna mihi sese sponte copia ingessit. Opum, inquam, existimationis, dignitatis et gratia regum tantum nactus sum, quantum ne optare quidem unquam, multo minus sperare, in mentem venerat : ultroque fateor, quæ ejus generis ampla magnificentæ, vel ante meam in Indiam peregrinationem, vel post reditum inde sum adeptus, non votorum solum meorum, sed etiam meritorum modum excedere. Cum autem totum adjecissem animum ad comprehendendam pernoscendamque penitus medicam artem, illud me in ea offendebat, quod in universa ejus vi nullum reperiebam modum plenæ ac perfectæ sanitatis homini tribuendæ. Cum tota ejus in eo demum facultas expromatur, ut ingruentem depellat morbum ; polliceri autem ac præstare non queat, ut propria perpetuaque curato sit recepta valetudo, ne eam unquam languoris, aut redeuntis postquam abierat, aut de novo suborientis incursus labefactet. In quo mihi diffidens frustra exploravi, æqui alii professores ejus artis me feliciores essent : sed neminem usquam inveni qui plus quam dixi, posset. Id quod, ne dissimulem verum animi sensum, multum refrigeravit incensum meum studium in istam scientiam, adeo insufficientem deprehensam. Intelligens porro inde, veram hominis salutem ac felicitatem in æternarum potius et semper manentium, quam harum caducarum quæ nobis inter manus effluunt, adeptione rerum sitam esse, tanto impensius incubui in abdicationem fluxorum bonorum.

A Quam exercere diligentius aggressum conturbavit occurrens inquisitio veræ religionis, de qua nihil in medicorum libris legeram. Videbam autem esse istam curam cunctis prævertendam : utique cum ad felicitatem in alia quadam ab hac labili assequendam vita, frustra contendat, nisi cui vera una religio talis sese viæ duce præbuerit. Intento porro in hanc cogitationem mihi multæ se objiciebant quæ humanum genus in partes innumeras distrahunt sectæ opinionum de Numinis cultu diversarum ; quas adortus considerare singillatim, sic reperiebam : trahi ac teneri plerosque hominum in religione quam sectantur, partim auctoritate tradentium parentum, et inolita consuetudine longo educationis usu ; partim utilitate ac quæstu, provenientibus ex ritu prævalente illectos commodis ; partim vano splendore terrenæ claritatis, metuque incurrendæ infamiæ, si præjudicatas assensu vulgi rejicere aut in dubium vocare sententias audeant. Inde omnes pro se quemque obniti, magnopereque insistere in astruenda quam ipse veram habet, improbanda quam alii præferunt, religionis secta, in eoque certamine passim ardescunt, mendacii atque imposturæ se invicem accusantes, infinitasque acerbis jurgiis miscentes quæstiones de Creatore ac creatura, de principio rerum ac fine ultimo, similibusque argumentis dogmatum gravissimorum. Hæc ergo videns studui consulere privatim magistros sectarum, ac placitorum firmamenta cognoscere, proponendo ipsis dubitationes, ac cum responsis eorum, præjudiciis sepositis, comparando ; eo animo ut ubique veritatem deprehendissem, eam et amplecterer et sincera intrepidaque constantia tenerem, rejecta qualicumque falsitate. Sic enim mihi faciendum duxi, ne, ut multi, crederem quod ighorabam : sed potius lumine notitiæ ac rationis præeunte in via tanti momenti duce rateret. Ecce autem in hoc mihi se sedulo versanti, interroganti, inquam, audientique antistites ipsos ac capita factionum circa divina dissidentium, non aliud investigare certius licuit, quam inflexibilem pertinaciam propriam quorumque laudantium cum alienorum superbissimo contemptu et irrevocabili odio conjunctam. Offendit ea me res, causamque præbuit universæ ex æquo reprobandi. Insedit ergo menti meæ, omnes quotquot adissem audissemque libidini propriæ obsequi, a vero aberrare, sapere prout volunt, nec regulam adhibere rationem voluntatis, sed intellectum affectui subjungere, falso judicare, mendaciter loqui.

CAP. IV. — *Periculum temere credendi in rebus religionis parabola declaratum.*

Itaque sic apud meum animum firmissime constitui, quærendos mihi alios magis æquos idoneosque dogmatum auctores ; ac quoad tales reperissem, nulli horum quos videram acquiescere, nullum sequi, ne mihi contingeret quod cuidam aiunt gravi sua pernicie decepto. Non longa est fabula

quam hic, ut vulgo fertur, recito. Fur noctu non incomitatus irrepsit in domum civis opulenti. Is lecto decumbens dormiensque tum forte, expectatus ad strepitum, facile intellexit fures adesse: cubitoque uxorem impellens et ipsam excitavit, insusurravitque excitatæ in auriculam: Quantum intelligo, chara conjux, circumventi latrocinio sumus, nec procul a calamitate, nisi malum prævertimus astutia. Tu vero fac quod jubeo. Inclama ea vocis contentione quam videaris putare necessariam ad excutiendum mihi soporem altiozem, et dic: Rogo te, mi vir, unde aut quomodo parasti divitias hasce tam multas quibus circumfluimus? Ac mihi quasi nondum sentienti, ingemina iterum eadem, ac tertio, voce semper contentius sublata. Fecit extemplo mulier quod vir imperaverat: mussaruntque statim fures, et ne indicium sui jam vigilantibus præberent, immobiles hæserunt, curiositate præterea cognoscendi quid vir responsurus esset, ad silendum auscultandumque invitante. Tum velut ægre tandem solutus somno vir, auditus est dicere: Nacti sumus, o uxor, divino beneficio copias opesque omnis generis plurimas: frueri his vescendo bibendoque, ac lætam vitam agendo, nec curiose percontare unde ista pararam; quod indicare tibi nequeo, metu ne aliquis exaudiat (aiunt enim et muros auritus esse): arcanum autem hoc tanti momenti est, ut ex ejus divulgatione ultima capiti fortunisque nostris perniciem impendeat. Apage, mi vir (mulier reposuit), intempestivam hanc formidinem: nox concubia est, clausa domus, nos hic soli: quem adesse posse tibi fingis qui quod loqueris audiat? Respondit vir: Quandoquidem me cogis, aperiam rem totam; sed vide pro eo quantum salus tibi tua meaque cordi est, ne unquam cuiquam prodas, non cognatis, non fratribus. Nam dico tibi edicoque iterum, si a quoquam resciaur, omnes omnia perdemus, superque ipsi continuo peribimus. Hæc videlicet (fatebor enim hic tibi) furto lucratus universa sum, nihil non mihi congestum ex rapina. Perculsa dicto mulier: Mira, inquit, mi vir, narras; nam et tam multa in possessione nostra sunt, quæ difficillimum sit creditu corradi congregarique furando potuisse; et tua ipsius hanc opinionem refutat fama: vir enim bonus vulgo existimaris. Nempe, ait maritus, carmen magicum adhibui efficacis mirificæ, cujus vi arcana ita juvabar in furando, ut quæcunque concupieram quantovis numero, quantivis pretii ac molis essent, attraherem congereremque unde ac quo volebam: idemque tamen, suspicione procul omni, existimationis apud omnes quam optimæ possessionem inconcussam tuerer. Papæ! (exclamat hic mulier) stupenda memoras, ut scire gestio quo id actum modo sit! Et ille: Pax, inquit, sit rebus: si quiescis, totum audies. Prodigam plenilunio per noctem; erant una mecum comites, ascendebamus in fenestras ædium quas deprædari

A constitueram. Ibi pronuntiabam incantamentum meum, in ipsam fenestram insusurrans magicum hoc vocabulum: *Semel, semel*; repetebam præterea quinquies. Statim a replicato septies verbo, miravis carminis! præbebant ecce sese nobis equitabiles radii superne fulgentis orbe pleno lunæ. His invecti ferebamur intra ædes, nemini prorsus intus degentium conspicui aut observabiles signo sensuve ullo. Tum iterum ego immurmorabam carmen meum; quo dicto quidquid pretiosum in illa erat domo e latebris erumpens suis confluebat sponte ad me. Eligebam quæ placebant, portandaque dabam sociis. Mox rursus incantatione repetita inscendebamus radios lunæ, famulantibusque illis per easdem fenestras evolabamus, nos prædamque in tutum recipientes. Hæc fures audientes in sinu gaudebant, aiebantque gratulantes mutuo, Bonis avibus huc venimus; nullis unquam furibus tam propitiam Laverna se præbuit. En ubi minime putabamus artem didicimus montes aureos parandi, securitate ab omni metu summa. Quin jam hinc indicato compendio utimur, et armis hunc suis petimus? Omnes assenserunt: expectatoque dum vir mulierque iterum obdormiscerent, ubi scopitos putarunt, progressus furum princeps ad fenestram per quam lunæ radius subibat, septies protulit auditum incantamentum: *Semel, semel*, etc., tum impetu insiliens quasi ad inequitandum lunari radio, in caput concidit, sonitu magno; ad quem erumpens fuste correpto paterfamilias, afflictum valide pulsavit, ingeminans ad ictus singulos: Tu quis es? At ille: Cessa, inquit, et dicam: Stulte credulus mihi nomen est. Idem ego ne mihi contingeret verebar, si somnia narrantibus sua multiformium superstitionum præconibus citra pignus idoneum fidem addicerem.

CAP. V. — *Perxoes religionem a parentibus traditam reprobat. Beneficentis vacandum statuit. Perturbationes vehementium affectuum quam sint noxiæ parabola demonstrat.*

Interim in hac mea varia et anxia inquisitione de sectis, illud tenebam, ne in scelera incurrerem meque purum ab omni offensione servarem, quæ perniciem posset afferre. Pergens autem interrogare illos, qui consulti peritique putabantur de dogmatibus quæ pro indubitatis venditabant, satagebam proponendis argumentis in contrarium meis, responsisque ipsorum eliciendis, satisfacere animo meo, deprehendereque si qua possem veritatem, certus ei semel inventæ mordicus hæerere. Sed cum ea quæ superciliosi illi magistri reponerent argumentationibus, veri characterem non præferrent, nec omnino quidquam ostenderent satis solidum, ut ei secure possem inniti, æstuabam ut prius et incertus sententiæ pendebam. Quare velut fessa peregrinationum anima mea eo inclinabat, ut acquiescendum sibi putaret domi: tenendum, inquam, in negotio religionis duceret, quidquid demum parentes, et exemplo prævissent, et verbo docerent.

Sed retorsi ego eam ab isto proposito; monuique longe esse melius in priori quærendi consilio perstare. Infirmam enim excusationem erranti fore, domesticam doctrinam ubi forte ipsius ductum secutus in exitium corrueat. Nam quis compertus magicarum artium, impune iudicium evasit allegando fuisse sibi eas a patre mago traditas? Non sane magis quam ebrietate ac crapula quotidiana valetudinem corrumpens aut censori vitium oburganti satisfaciet, aut curabitur a morbis intemperantia contractis, simul ac, etsi vere, dixerit, ea se disciplina educatum in paterna domo, talia genitorum exempla recordari. Istæ me c. usæ perpulerunt ad reprobendam parentum meorum de religione sententiam; unde hinc repulsus quasi novo principio in examen explorationemque sedulam sectarum animum admisi: quo dum diu versor in negotio, animadverti magnam me jam vitæ partem emensum, senio et morti propinquare. Hac pulsata cogitatione mens in finis qui omnes manet et migrationis ex hoc mundo considerationem incubuit per attentam atque acrem eo effectu ut quidquid apparet seque ostentat speciose in hac quadam mundi scena nihil nisi umbram videretur. Statui autem insistendum mihi exercitationi beneficentiæ sperans ea consecuturum me, ut bonis viris et præclara per vitam operatis annuorarer. Decrevi etiam cavendum, ne nimius in illud ipsum quo febebar indagandi veri studium affectus, avocaret me a functione curandorum ægrorum; sicque iners negligendis occasionibus bene merendi, tempus otio contererem; quoad me suprema dies occuparet destitutum suppellectili meritorum, quam parare in opportunitatibus neglexissem: nam magna inest vis perturbationibus animum tenentibus, ad averteendam attentionem necessariam gerendis ex præsentibus, prout declaratur brevi fabula quam tanti est narrare. Quidam contraxerat necessitudinem illiciti amoris cum muliere nupta; quæ mœcho gratificata posticum paraverat per quod ipse, ingruente subito periculo, fugeret. Quadam die cum una essent, pulsavit improviso vir ad januam, pandique fores ingressuro poscebat sibi. Turbata mulier jubet adulterum proripere se ad ostium prope puteum, cujus clavem e vicino clavo pendentem ipsi antea monstrasse se aiebat. Currit quo mittebatur hinc metu, illinc amore ac desiderio turbatus mœchus, et ut contingit acri cura suspensis, nec locum, quanquam præostensum recognoscere ac nec clavem januamve ipsam reperire valuit. In his aliquandiu tumultuatus, redit ad adulteram, jam magnis proximo viri impulsu sollicitam, proculque acclamat: Ostium de quo dixisti avanuit; clavis non comparet: animus meus apud te est, vacare his quærendis nequit. Cui mulier: Effugium parare potui reo, mentem dare stulto non possum; tu vero, ut lubet, addidit; aderit brevi qui tibi quo dignus es, præbeat. Illi æstuanti cursantique maritus adulteræ superveniens plagas imponit luculentas: tum

corruptum miserum convicio trahit ad iudicem, ex lege utique acturum. Ergo equidem in animum induxi non committere, ut perturbatione mentis ineptus actioni stam, sed sereno semper tranquilloque sim animo, expeditus alacritate præsentis ad naxandan ægris operam; juvandosque quosvis ope quomodocunque indigentes mea; nam in commendanda beneficentia, omnes, in aliis licet dissidentes, summa concordia seclæ conveniunt.

CAP. VI. — *Perzoes, pendente adhuc deliberatione de religione innocentie ac benignitati studere decernit; ejus qui secus fecerit stultitia per parabolam ostenditur.*

Constitui præterea non solum homicidium cavere, sed a pulsando quodquam, ac vi quavis inferenda ulli omnino temperare; decrevi quoque abstinere verbis maledicis ac turpibus, non furari, non irasci, nulli fraudem moliri. Abdicavi consuetudinem mulierum venereasque voluptates; adamavi et colui temperantiam, custodivi linguam meam a mendacio, ab omni verbo otioso et noxio; studui mitem ac humanum præbere me omnibus ubique. Atque hæc statui licet nondum plane persuasus essem de futura resurrectione, deque præmiis bonorum pœnisque malorum post illam repræsentandis. Longe me abjungi a convictu et familiaritate hominum improborum, affectavi consuetudinem cum honestis et justis. Præ omnibus fixum animo tenui, nihil esse præstantius, honestius, amabilius beneficentia; eam et amicis potiore, et conjugè chariorem mihi esse debere; hanc Deo volente facile parari; huic porro nihil comparabile, plus enim illam gloriæ afferre possidenti se quam parentum claritatem aut opes amicorum. Docet hæc bene mereri de omnibus, benefacta ubique spargere. Eadem, large licet tribuens, dispendia non sentit; sed quo plus donat, plus abundat. Non corrumpitur, non veterascit, non circumvenitur a potentia, non horret ignem, non timet fures, non formidat bestias, non ullo tristi eventu conturbatur: magis quin etiam in calamitate nitet, et ubique perstat intrepida. Reperiebam autem, apud me reputans, eos qui sectam vitæ huic contrariam amplexi, ommissa benefaciendi aliis cura, sibi unis omni voluptate saginandis unice intenti essent, sibi pessime consulere, et amaritiei plurimum inter luxus ac deliciarum falsas dulcedines gustare; similesque istos esse homini parum sano, qui levem dieculæ unius jucunditatem magna pecuniæ jactura gravique rerum suarum detrimento emerit. Fuit nimirum institor gemmis peregrinis dives, qui artificem unionibus forandis diurna centum nummorum mercede conduxit. Præsto ex condito adfuit operarius in locantis domo, ex instrumentis artis Hic dum expedit se operi, videt forte suspensam e clavo citharam. et eam scire se pulsare significat. Præcens margaritarum dominus, eo animadverso. Tu vero, inquit, sume sis lyram, libenter operam canenti dederò. Ille arreptum or-

ganum non inscite tangere aggressus, mire placuit voluptuario patrono, adeo ut is sua seria ludo post habens, totum diem in hianter audierit vibrantem fides tenebratorum unionem. Ad vesperam centum nummos citharædo petenti commotus institor, Atqui, mi homo, inquit, non plectri movendi, sed terebri tractandi mercedem istam pronuntiarum. Sane ita est, artifex ait, cæterum mihi parato ad locatam operam, quis alius quam tu ipse ne defungerer obstitit? Mei iudicii non erat quanti æstimares avocamenta tua, mihi fraudi esse non debet tibi obtemperasse: quare ne te oblectaveris mercenarii damno, promissum diurnæ operæ pretium redde. Æquum dicebat, et vel invitus mercator centum nummos persolvit, inelaboratis ipsi manentibus unionibus. Ad hoc exemplum ego veritus ne ludicris seria perderem, remissionibus posui modum, attentusque officii negotio me impendi totum nugis abjectis.

CAP. VII. — *Persones meditatione ac recessu in resurrectionis notitiam venit. Ejus doctrinæ utilitas. Deliberatio circa professionem vitæ asceticæ.*

Pertæsus inter hæc voluptatnm vitæ, quod, harum instabilitatem et inanitatem noram, collegi me in considerationem attentioem, et ut huic aptum otium nanciscerem, in solitudinem me abdidit. Ibi altius ingressus in contemplationem rerum, permagnum ejus operæ fructum retuli. Intellexi enim, naturæ humanæ statum et universi gubernationem mecum reputans, deesse non posse quin sit aliquando futura mortuorum resurrectio, ad quam omnes tendant suis quique viis, moribus videlicet actisque, magno discrimine sub finem deprehendendo bonorum malorumque, nunc permistim agentium. Hæc asceticæ disciplinæ in recessu exercitæ doctrina est, quam illa velut bona mater suis cultoribus, uti morigeris filiis, tradit. Quantivis istud pretii momentique omnium maximi dogma est, unde vitæ recte dirigendæ spes et ratio pendet universa. Turris hæc quædam munitissima est, in quam quise receperit, non modo tutus permanebit ab incurso malorum omni, sed et per eam pandi sibi aditum in paradysum æternæ voluptatis, quo, si velit, securus penetret gratulans experietur. Comperi plane nihil melius attenta ista tranquillaque meditatione rerum ad salutem animæ spectantium: comperi autem id non usu solum meo, sed et exemplis experientiaque aliorum ei se dedentium. Hos enim animadverti, apparere pacatos et lætos semper, gratos erga omnes, suo contentos, securos, subnixos generoso contemptu cunctarum mundi vanitatum, supra omnem noxæ aleam in alta quadam arce mentis exstantes. Horum igitur felicitatem æmulatus, livore atque invidentia repudiatis, charitati me dedidi; spretisque fluxis ac caducis, perfectionem affectavi sapientiæ, qua monstrante providens futura, imperterritus ibam, certus nihil se objecturum quod viam intercludere ad scopum, quem intuebar, veræ beatitudinis, meque averteret aut turbaret. Per hunc modum experimento capto

A vitæ ascetarum, gustu illectus tam sancti ac salubris instituti, magnopere affici me sensi ad istam professionem capessendam, meque cum his aggregandum. Retrahebar autem ab hac voluntate eo metu ne non par essem ferendis illius disciplinæ laboribus, propter contrarios longo usu educationis diversissimæ contractos habitus, moresque assuetudine coalitos in naturam; itaque verebar ne supra vires connisus, non modo non assequeretur optata, sed et damnum acciperem jacturamque paterer jam adeptorum. Illud etiam talia cogitantem conturbabat me, quod videbam, si mundo valedicens migrarem in solitudinem, ibique amplecterer institutum ascetarum, eripendam mihi facultatem bene merendi de hominibus, juvandique beneficiis inopes, cujus tamen in exercitationem virtutis magnam mihi spem constitutam arbitrarer perennium honorum acquirendorum. Quare metuebam ne similis fierem canis frustum carnis ore portanti, qui ejus umbram in flumine vicino majorem videns, omisso quod tenet, insillit ad captandum quod apparet, ac sic utrumque perdens, vacuus impastusque stultitiam serosam damnat. Sic subductis mecum rationibus spei metusque, statui sustinere me ab incepto non satis exploratæ utilitatis, permanereque interim in ordine ac statu vitæ priori.

CAP. VIII. — *Æstus Personis in deliberatione de vita ascetica, et distinctior notitia vanitatis mundi.*

In hoc tamen sic constituto ne conquiescerem, abripiebat me novus æstus comparantem inter vitam ac statum, hinc ascetæ, illinc amatoris mundi, et ea collatione reperientem, hæud fere plus voluptatis ac suavitatis contingere mundanis quam solitariis, utcunque hi videantur omni vitæ mortalis fructu destitui, contra illi deliciis abundare. Quæ enim tandem istæ deliciae sunt, quas penitus introspeciens reperiebam plus ad extremum conciliare damni mœstitiæque quam in initio attulerint voluptatis? Est enim mundus instar aquæ salis, unde quanto plus biberis, tanto plus sitias; instar ossis aridi, carnis odore quodam allicientis canem, qui miser eo redendo nihil nisi dentes atterit et fauces convulnerat; instar frustuli carnis raptæ a vulture, in quem convolantes undique aliæ rapaces aves, abjicere prædam cogunt, necessaria sui tuendi cura, plagisque contuso ac pugna fessæ non alium rapinæ suæ fructum relinquunt quam famem et mœstam memoriam inanum laborum; instar vasis mellea superficie venenum suppositum tegentis, ex quo qui dulcedine illectus mellis, gustaverit, mox cum cruciatu exanimatur; instar lætum somnium videntis, qui, mox evigilans in familiares miseras revolvitur; instar fulguris momento illuminantis nocturnum viatorem, suis statim tenebris reddendum; instar bombycis, assidue nendo nihil lucrantis, nisi sterilem continuationem infiniti laboris. Talia reputans rursus resorbebar in desiderium vitæ solitariæ sectandæ, rursusque netrahebar in propositum non abdicandi vitæ com-

moda, dum ea comparatis cum ærumnis, angustis, laboribus vitæ inopis in solitudine degendæ, haudquaquam mihi faciendum putabam, ut hæc ultro abjicerem, quæ sotte postmodum frustra requirerem. Inter hos quasi fluctus ansipites sensuum ac votorum alternis prævalentium ambigue jactatus; similis eram imperito judici, leviter mutanti calculos, et modo damnanti quem absolvèrat, mox quem damnaverat rursus absolventi.

CAP. IX. — *Perxoes æterna spectare constituit: vitæ humanæ miseriam describit.*

Aliquid tamen certi fructus ex his altercantis secum mei animi contrariis aëstibus collegi. Considerans enim tantam illam in victu cultuque duri-
 tiem ascetarum, tolerabilem ipsis, imo suavem videri, idcirco quod brevis sit, nec ultra vitæ mortalis spatium exeat; vicissim autem excipiatur gaudiis æternis: decrevi ego quoque, parvi ducere bona præsentia, spe ac comparatione futurorum. Hinc quasi consolans animam meam, et comprobans inexplebilis illa desideria quibus inhiaverat professioni vitæ cum virtute conjunctæ, dicebam: O quantum in hoc vitæ genere aspero destitutoque laborum arumnarumque sentitur! sed rursus quam brevis et fluxa est voluptas indulgentium genio! quam fallax suavitas momentaneo gustu evanescens! Quis porro tam lævæ mentis, non abunde compensari, non bene condiri putet experientiam brevem parvæ amaritudinis expectatione certa dulcedinis sempiternæ? Quis homo est, cui si conditio feratur subeundæ per tempus non longum arcti carceris angustiae, ut mox in æternæ amœnitatis beata spatia laxetur, qui recuset aut dubitet admittere? An non est hæc vita plena doloribus, acerba cladibus, anxia periculis; imo quid hominis in terra conversatio aliud est quam jugis afflictio, textum necessariæ miseris, continuum tormentum uno sævitis tenore a principio ad finem pertinens? Enimvero ipsa hominis prima origo quam vilis? Mucus nempe quidam (ut aiunt medici) delapsus in uterum mulieris, ibique cum ipsius sanguine commistus, inde concrevens disperlitur in membra, moramque ducit longam in illis tenebris et angustiis sine cibo et potu, tum maturo partus tempore, cum nixibus et summis doloribus ejicitur. Natus puer multiplici ministerio gerulorum et nutricum, per fletus fere assiduos ad creberrium sensum famiss, itis, aliorum similiumque malorum, quibus subjacet imbecilla infantia, perducitur ad molestissimam ipsi ablactationem. Inde magistris edocendus, hoc est excrucians, traditur, subigendusque terrore ac plagis ad litteras, aut artes cæteramque disciplinam improbo labore arripiendas. Mitto febres variosque languores, et pejora malis remedia amarissimarum potionum. Sic in robustiorum educto ætatem, alius non facillorum certaminum campus aperitur, latissime patens in curas contentionesque sollicitas diversi generis: in divitiis parandis partisque tuendis, quæ-

renda et curanda conjuge, liberis educandis, promovendis; amblendis honoribus, commerciis miscendis, amicitias contrahendis, invidiæ petitionibus declinandis, periculis judiciorum, fraudum insidiis anxia providentia cavendis. Senescit inter hæc circumfertens in suis ipse visceribus ac venis hostes nunquam quiescentes quatuor, sanguinem, phlegma, chylum et billem; obsessus exterius infestis semper periculis toxicorum, viperarum, serpentum genere omni, tum leonum ferarumque rabidarum. Præterea vaporem noxium solis ardentis, frigora hiemum ac nivium, pestilens cælum, luesque auræ tractu atque halitu vulgabiles, inundantiam imbrium, telæ nubium et fulminum horrores. Per has minas nusquam non intentas, si quis varie vitabundus pertingat ad decrepitam ætatem, ibi reperit curandum vixisse pœniteat. Super omnia mors ingruit incerta sui expectatione longum vexatis, tristissimamque a mundo, a patria domoque, a complexu charorum, a liberis, consanguineis, amicis, fratribus, a spebus vitæ cunctis migrationem inexorabiliter edicens: multo interim magis crucians, conscia suspicione pœnarum, animæ mox corpore solutæ, luendarum, ob non expiata vitæ scelera. Eritne quisquam sanæ mentis, his perpensis, quem hujus ærumnosæ ac corruptibilis vitæ non tædeat? qui libenter hic sit, qui voluptatum et turpium et fugacium gustu capiatur? qui fluxis et caducis inædificare spes ambitiosas et securè insistere non dubitet? Sit ille licet rex, sit, Dei singulari beneficio, cunctis naturæ dotibus, fortunæ favoribus ornatus; vigeat valetudine, gaudeat opibus, floreat existimatione ac fama; exstet alte conspicuus in arce quadam humanæ felicitatis a cunctis vulgariis incommodorum protectus insultibus: feret tamen secum quocumque ascendet rodentem intus tineam lente grassantis exitii, et insidiantium undique calamitatum unum reperiet exitum in clade ultima, animam ipsi ac spiritum extremis angoribus extortura.

CAP. X. — *Infelicitas mortalium luculento symbolo declaratur.*

Post hæc ingressus ego rursus in altiore considerationem rerum quæ visuntur in hoc orbe, animadverti creaturarum omnium facile præstantissimum esse hominem, verum eundem negligentem sui, ac proprie salutis incuriosum, illam posthabere voluptatibus sensuum. Tum sic apud me dixi: Similis est homo viro cuiquam fugienti a facie feri monocerotis, et cursusu illo delato in præcipitium imminens lacui, ubi reperta ingenti arbore, conscendit in ramos ejus inferiores, iisque suspensus hæsit. Nidulabantur sub cavo cortice ejus arboris angues quatuor, terebrantes ipsam, et per foramina, quæ rodendo fecerant, capita ostentantes. Despiciens inde ad radices arboris, vidit accubantem draconem immanem, vasto diductarum faucium hiantem spatio, ad se, ubi decidisset, absorbendum. Vidit et mures duos, album unum,

nigrum alterum, rodere assidue illos ipsos quibus A insistebat ramos, admordentes eos sine intermissione qua parte committebantur trunco; profecerantque arrosione continua tantum, ut plus media crassitie accisa, tenui tantum segmine ac velut filo nutanti, ramalia illa quæ ipsum sustentabant, plantæ stipiti hæerent. In his miser angustiis, prout par erat, æstuabat animo, sollicitus quonam pacto ex tot undique ingruentibus periculis salvus evaderet. Tali cura suspiciens forte observavit, ex cacumine arboris, ubi apes favos fecerant, mel defluens stillare, quod, usus opportunitate, gustare cœpit, tantumque illa dulcedine oblectatus est, ut oblitus circumstantium monstrorum, feri monocerotis, horribilis draconis, hydrorum quatuor, duorum murium, ramos, quibus sustinebatur ne in gulam B draconis caderet, stirpitis succidentium, suaviter acquiesceret, avide ac secure captans superne destillantem liquorem melleum. Id dum agit, abruptis tandem ramis, decidens infelix, esca factus draconis inhiantis, interiit. In hac imagine ferus rhinoceros designat mortem pertinacissime instantem homini, et quocunque se contulerit eum persequentem, nullis usquam ei tutis ab ea latebris. Lacus est vita hæc misera, monstris scatens, infesta naufragiis, infamis cladibus, regio infausta lacrymarum. Rami duo suppositi pedibus, arrosi a muribus, temporariæ spes et fluxæ commoditates,

quibus ægra mortalitas innititur. Quatuor angues sinu ipso clausi arboris, humores quatuor figurant, quorum temperie, mutuis invicem cunctorum librata certaminibus, corpus vivit; perforant ii truncum caputque exserunt, quoties unus supra omnes prævalens, morbos creat, interitum minans, nisi vis ejus medicaminibus retusa ad temperamentum concentumque redigatur. Draco inferne accubans Orcus est, quo inevitabiliter cuncti trudemur. Duorum murium candidus diem, ater noctem significat: hæc fulcra vitæ subruunt, indesinenti detractioe spatium vivendi minuentes. Fallaces noxiæque voluptates mellis superne affluentis insidiosa stillatione adumbrantur: hæc enim perniciose mortales oblectat, avocans mentes eorum a salutis cura, affixosque ipsos fluxis gaudiis, ne sempiterna sibi provideant, detinens. His ego perpensis attente omnibus, decrevi perstare contentus professione mea, magnopereque incubui ad benemerendum de indigentibus, et quoquo modo, quæve opera possem, inopes juvandos: sic reputans, hanc esse debere, si ulla sit, salutis viam, speransque felicitatem, cujus innatum homini desiderium est, tali potissimum assectandam conatu. Ita composita e prius memoratis fluctuationibus mente missus sum a rege Chosroe in Indiam: indeque in patriam redux edidi multos libros, e quibus hic unus est nuncupatus, *Specimen Sapientiæ Indorum*.

SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM

EXHIBITUM

DISSERTATIONIBUS PARABOLICIS QUINDECIM CUJUSDAM
GYMNOSOPHISTÆ AD ABESSALOMUM REGEM.

DISSERTATIO PARABOLICA I.

Repræsentat in Vestigatore artes ambitionis improbæ, conciliantis et dirimentis inter alios gratiam ad quæstum proprium eoque per omnia scelera gressantis. Obiter multa inseruntur alia varias vitæ ac moralis doctrinæ partes informantia.

Abessalomus, Indorum rex, consuluit quemdam C e suis familiaribus gymnosophistam, dicens: Volo a te mihi declarari per exempla, quo modo fraudulentus et malignus vir, insinuans sese inter amicos duos, dirimat et in odium commutat contractam prius inter ipsos amicitiam.

I. Ad ea in hunc modum respondit gymnosophista:

Fertur mercator quidam copiosus ac dives, filios habens pigros et per desidiam aversos ab addiscenda factitandaque arte quapiam ex utilibus ad

vitam, hos admonuisse verbis hujusmodi: O mei filii, qui in hac vita conversatur, tribus indiget rebus: opum copia sufficiente ad victum et cultum, bona fama et existimatione apud homines, denique felici assecutione repositorum in vita futura justis honorum. Hæc porro tria non aliter ulli contingunt quam per ista quatuor, quorum primum est: possidere divitias juste partas; alterum, eas administrare ac dispensare sapienter; tertium, ex iis erogare indigentibus, præsertim dum postulant: hoc enim opus et in hac vita utile est et in futura:

quartum denique, in occasionibus ad peccandum A invitantibus sustinere se a lapsu connitique in hoc vi summa. Horum quatuor si quis vel unum prætermiserit, nihil perficiet; nisi enim erit idonea opum copia instructus, nec vivere ipse honeste, nec bene aliis poterit facere. Quod si divitiarum quidem aliquis affatim habeat, male autem eas administret vitamque gubernet suam, cito egenis annumerabitur: necesse quippe est, si quantum expendit, utcumque id sit modicum, non curet continue reficere, accessione damnum reparante, ut ejus sensim res familiaris atteratur ac tandem evanescat, velut stibium, quod paulatim imminutum in pulverem, consumitur. Porro si et divitiarum in supplementum expensarum acquirantur, et in harum dispensatione ratio constet, inde tamen nihil B tribuitur indigentibus, talium possessor divitiarum pauper reputabitur, et sua illum copia dirumpet, ut contingit in canalibus aut fistulis fontium, quæ, quando non patet exitus aquæ jugiter influenti, crepant.

II. His pueri auditis, persuasi patris auctoritate, obtemperare recta monenti decreverunt. Et primus eorum peregrinatione suscepta mercaturæ gratia, dedit se in viam ducens plaustrum, quod tauri duo trahebant. Eo itinere devenit in paludosum locum, ubi taurorum alter limo haustus probubuit. Puer cum suis eum magno labore ac conatu luto extraxit; cæterum ea contentione, dum trahit et vicissim trahitur a bestia, tantum fatigatus est, ut subsistere cogeret, pergere ulterius C non valens. Ipse taurus pro semimortuo relictus, sensim recepto spiritu progrediens, pervenit in campum herbosum beneque irriguum, ubi mansit attendens pastui. Nec multum in medio tempus, cum impinguatus incrassatusque cepit terram fodere cornibus et mugitus edere acutos. Diversabatur autem non longe hinc leo rex belluarum, numerosum circa se habens satellitium bestiarum omnis generis. Aderant enim ei leones et ursi, lupi et lepores, pardi et vulpes, thoes et lycopantheres, cæteræque brutarum animantium species. Porro leo iste ex servili conditione, fortuna quadam evectus ad regnum, haud dignus erat illo loco; stigmatias et perforatus nares; plane degener quidam expersque consilii. Hic auditis tauri mugitibus, soni minacis vehementia percussus misere cepit D æstuarum frangique animo; dissimulare tamen curavit formidinem pudendam, ne venerationem apud suos detecta ignavia perderet. Stetit igitur uno in loco immobilis.

III. Apparebant autem ei familiari accensorum ministerio thoes duo, quorum alteri Coronato, alteri Vestigatori nomen erat: versuti ambo et solertes; sed Vestigatori aliquando astutior pravique animi, naturali flagrans desiderio res omnes usque ad intimum scrutandi. Is tunc Coronato dixit. Quid dicamus, o sodalis, esse causæ cur hic leo noster dominus immobiliter defixus præter morem obtor-

uisse videatur? Huic Coronatus sic respondit: Quid tibi cum hisce inconsultis interrogationibus? Enimvero nihil ulli nostrum improprii contigit, quo dolere debeamus. Sed ad fores nostri regis ex officio apparentes dimensum cum fide quotidianum accipimus; in regum autem arcana curiosos adjicere oculos, et abscondita improbe rimari, præterquam captu ac facultate nostra majus quiddam est, etiam periculo non vacat. Absiste igitur a talibus; nam qui vel agere vel loqui suæ sorti non convenientia audebit, omnino patietur quod simio evenit. Simius enim, ut aiunt, observans aliquando lignatorem dantem operam trunco findendo successiva adactione duorum cuneorum, quorum semper alterum ex ea parte ubi laxabatur diductus rima, in angustiore et tenuius hiantem ligni fissuram intrudebat; sicque trunco insidens ab uno ejus capite ad alterum sensim procedebat: id, inquam, admirans simius, explorare quid ageretur voluit. Ergo ligno et ipse post fabrum inequitans inspectabat attentissime, quando ecce discedentibus latius segmentis, fragmen quoddam acutissimum curiosuli se genitalibus infixit. Ille exanimatus acri punctu doloris ejulatum dedit maximum. Respectans ad sonum faber, molestum interpellatorem operis plagis egregie contusum, calce procul abiecit. Nihil mitius impendet tibi si curiosus esse pergis.

IV. Ad ea reposuit Vestigator: Jam noveram quæ mones; sed et illud scias velim, esse tamen præclarum attollere aliquando animum ab humilitate status sui, audereque aspirare ad gloriam, cujus qui fiunt compotes, et amicis gaudium et invidis mœrorem de se creant: quod quid præstabilius ac majus? Pusillorum porro atque humi repentium animorum est, tenere se angustis finibus, contentum esse modico quod adest, nihil ultra ambire. Nam et canis ossi aridissimo forte occurrenti rodendo secure accubat; verum excelsioris vir spiritus, acquiescere minimis infimisque dedignatus, generosum in se digna persequenda impetum expedit, velut leo sequens leporem, si obiter camelus occurrerit, huic instat, pusilla præda contempta. An nescis canem quidem caudæ adulatoricis motu servili, panem cibarium eblandiri, seque putare beatum si nactus forte sit; magnum contra elephantem fastidiose admittere bonos etiam ultro oblatos cibos, nec nisi supplici vix tandem assentatione exoratum ad vescendum adduci? Apago sordidas angustias constrictæ in arcum mentis, nihil ultra necessarium affectantis usum: me juvet adipisci, supra sortem crescendo, unde cum satur domi fuero in alios effundam, aura mulcendus populari. Hoc viri est magnanimi, sublimia tentantis, liberalis: quem etsi casus ante tempus præclara conantem fatalis afflixerit, perdiu tamen vulgo vixisse censeatur, tantum adjuncte fama spatio vivendi quantum calamitas detraxerit. Isti autem quos narras minutuli, circumspecti trepide obnoxii,

ad omnem motum folii paventes, sibi hani unis, vivunt inglorii et cunctis ignorabiles; vel si annum numerum a læva promoverint ad dexteram, in decrepita licet senio, mori pueruli videatur.

V. Occurrit his contra Coronatus. Et ista, inquiens, quæ declamasti, nos quoque, o bone, novemur; cæterum sic habe, suam esse unicuique constitutam mensuram claritatis atque fortunæ: quare qui inter honoratos et ipse honore dignatus fulget, recte sibi ac suæ quieti consuluerit, si pruriginem ambitiosam assurgendi altius compescens, in suo sedebat gradu tranquillus. Quid ergo nos aliud quæramus, qui ambo gratiosi apud principem in amplo ministerio versamur? Cui hoc non est satis, nihil sufficet. Atqui, ait Vestigator, omnes aulæ ac regni, vitæque adeo ac mundi dignitates in commune proponuntur præmia merentium, fructus audentium. Itaque tanquam ad palmam in medio positam jus arbitriumque cuique est currendi et experundi quid possit. Ex discrimine porro generosi et ignavi patebit utrius alteri præoptanda conditio sit: generosus semper ascendit, ignavus continue se deprimit. Cum autem, ut palam est, arduum laboriosumque sit in sublime niti, facillimum vero ac proavum deorsum tendere, nemo non videt quando præstantius laudabiliusque sit emergere in altum, ac surgere conari, quam desiderare patienter in infimo. Igitur quis dubitet sequi quemque debere quod esse constat excellentius, nosque adeo vilis inertis dammandos, si modicis indormiamus, ad magnâ invitati. Equidem arripere constitui occasionem crescendi quam benignam offert ista formido domini leonis, et tam ipsius quam cohortis ac comitatus universi æstus atque incertitudo consilii. Adire illum juvat et percontando elicere quid cogitet. Quis scit enim an non inde mihi nasci opportunitas possit novæ cujuscumque dignitatis impetrandæ.

VI. Unde autem, reposuit Coronatus, dic, amabo, tibi constat, æstuarè, ut ais, et formidare nostrum regem? Nempe, inquit Vestigator, ejus animi sensus intimus mihi pellucet ex habitu et vultu. Solertis quippe ac ratione non frustra prædicitæ mentis est arcana ex apparentibus intelligere, ultraque superficiem conjecturæ ductu ad introspicendum niti. Ad ea Coronatus. Tu vero, inquit, quo fundamento speras adepturum te gratiam leonis, nihil ei unquam præcipuo studio gratificatus, neque artem callens illam multiplicem ac spissam delinendi sermone regum animos, amoremque illorum in te vertendi: quippe qui nec iis a puero sis imbutus disciplinis quas cum principes liberali educatione perceperint, in iis etiam requirunt quorum familiari consuetudine se ambiri patiantur, Mitte ista quærere. Vestigator ait, dextri enim et præsentis ingenii vir facile in talibus defectum educationis supplet, perite disserendo naturali judicio de his quæ non didicit in scholis: qui autem talis non est, is etiam argumenta tractans sui ca-

ptus ac sortis, friget apud audientes et speratur. Sit ita sane, respondit Coronatus, vinces omnes ingenio dum disputabis seram regem: an tu putas solere principes amplecti summo favore præstantissimum quemque? Atqui viti illi suæ similes, quæ pampinis suis cingit ac stringit non optimas arborum, sed proximas. Favores regis illis servantur, qui iatimo ipsi diuturnoque convietu commendati, præferuntur cunctis, præjudicio quedam antiquæ familiaritatis: a qua tu cum longe hactenus abfueris, novus scilicet istis, etiam pro ignoto negligendus apparebis. Ad ea Vestigator. Nec inaudita mihi, nec falsa, inquit, disseris; cæterum, et illud novi istos, quos narras regi esse intimos, primum aliquando ad cum accessum habuisse, nunquam antea visos, et ex humili ad illam dignationem evectos: quidni et ego inchoem spem istam, et unus ex iis evadere contendam, quidneinceps familiaritate principis honorandisunt? Novi autem et ego methodum regibus placendi præceptis hisce vulgo celebribus contentam: Fastum abjice, iram doma, contumeliam sustine, cunctis cede. Hæc observans insinuahe me cito in gratiam principis. Age sane, Coronatus regem cepit, finge nunc primum te admitti ad congressum quotidianum domini leonis, quemodo te geres ut ajus tibi concilies amorem? Dicam, inquit Vestigator: principio pernoscam indolem ajus ac naturam, que inclinât, unde abhorreat; tum animadvertens propendere ipsum ad aggrediendum aliquid utile, edam stimulos currenti, magnopere auctor siam id agendi quod vult, enumerans rei commoda, que ubi voti compos perceperit, me laudabit, qui providum, mihi que assuescet fidere; quando autem cognovero ipsum aliquid exitu periculum tentare, dehortabor, periculum denuntians, sed blande illud dextreque faciam, ut offensionem vitem. Sic assueturva videor, ut me leo amet, aliisque præferat. Quemadmodum enim passim homines pictura delectantur, naturam arte adumbrante, resque uti se habente exhibente oculis, ita principes pulo gaudere colloquiis eorum, qui momenta negotiorum ancipitesque ceptorum exitus, ipsis qualia sunt sermone representare, ac quasi figurare, providendo præmonendoque gratæ norunt.

VII. Tum Coronatus, Quandoquidem istius, ait, consilii certus es, unum te admonebo: magna tibi opus vigilia cautionis, utique inchoanti negotium ambiguum multæque obnoxium invidia. Audivi scriptam esse in libris sapientum effata referentibus, tria quædam esse quæ nemo prudens libenter aggrediatur, nemo aggressus innoxie obierit: tractare intime cum principe, bibere venenum, arcum credere mulieri. Similis enim princeps est verticis amœno illi quidem uberique montis prærupti protectique undique invile rupibus, cujus apex supremus lætus graminibus, abundans pomis, sed et feris omnis generis lustra illo habentibus, infestus, aditus habet per præcipitia difficiles, com-

morationem periculosissimam. Vera mores, ait Vestigator, sed qui non periclitatur atque audet, votorum compos nunquam fit. Magnanimorum est discrimen pro spe pacisci; circumspectantes autem omnia, nec certaminis ullius jacera aleam audentes, certa manet aeternae miseriae possessio. Et hoc enim ego e dictatis sapientum audivi, tria esse quae nemo pusillanimitis aggreditur: conversari cum principibus, nave maria trajicere, pugna cominus lacessere armatum inimicum. Duas video stationes viri magnanimo propositas, aulas regnantium, aut solitudines ascetarum; sicut elephantas partim in silvis degunt, partim in palatiis aluntur. Haec, quae multa commemoras, ait sermonem abrumpens Corruptus, me quidem de sententia non dimoveant; tu abi, et fac ut vis tuo periculo.

VIII. Digressus sub haec Vestigator, leonem adiens, profundissime primum adoravit. Qui leo: Heus tu, inquit, ubi latuisti tandiu? Respondit Vestigator: Assidue adstiti ad regias tuas fores, intentus in occasionem navandae operae in quopiam obsequio majestatis tuae. Scio enim vos magnos reges interdum quibusdam egere ministeriis vilium personarum, nec raro quosdam e faece vulgi utilissime cooperari negotiis maximis; eoque non aspernari summos imperatores humilium quoque clientulorum prompta in servitium ipsorum studia sicut cui prurit auricula, stipulam nonnunquam humo tollens, ea uti non dedignatur in aure scalpenda purgandaque. Pape! exclamat haec audiens ad familiares leo, quam probum prudentemque virum haecenus ignoravimus! Credo equidem, multi tales in occulto marcent qui optime publico in famam extrahantur: nimirum, ut prunis onere obrutis ventus, aut casus aliquis opus est, per quem, diffusa sub qua jacebant favilla, lucem explicent suam, aereque potiantur: ita hunc quendam demum fortuna congressus nostri in notitiam protulit, indignum profecto qui lateret. Ex his ut sensit Vestigator haud se displicere principi, tanto audentius subintulit: Vellem equidem, domine, quod e re tua et publica futurum arbitror, aulicos tuos omnes proferre apud te candide sensus intimos suorum animorum, et praesertim in occasionibus rerum gerendarum, quid convenire, quid expedire judicent edere: nam hinc fiet ut et ab exacta iudicii tui censura unaquaeque sententia notam suo merito congruentem accipiat, et de personis, ipsis, quid valeant ex hisce speciminibus solertiae ac sapientiae ejusque, notitia cum principi tum senatui pareatur, utrisque utilis ad plurima. Enimvero quoad semina varia terrae commissa in sinu arvi delitescunt, nulle adhuc germine foras misso, nec de qualitate ipsorum nec de soli ubertate iudicium ferri certum potest: idem plane usu venit in ingeniis, quae qualia sint ignoretur necesse est, donec arconos cogitationum foetus in lucem evantiando produxerint. Hinc vitabitur

error imperantium publice perniciosus, dispensandi praepostera praemia, officiaque mandandi, perversaque multo ridicula magis ac noxia quam si tiaras pedibus, calceas capitibus aptarent. Probs enim perspecto cujusque captu facile tuerit ornamenta dotibus cum proportione accommodare, vitate stultitia inacidissimi gemmarum, quem ferunt hyacinthum longe apaciosissimum et pretii maximi palae annuli plumbae vilissimae inacidissimae, eoque facto contumelia quidam indignissima violasse nobilissimam gemmam, plustamen ipsi sibi de eorum conscivissae. Tanti refert potos penitus principi subditos, imperatori milites esse: quippe successus negotiorum et bellorum plerumque pendunt e certo et prudenti dalectu idoneorum adhibitorum ad eas res gerendas, quae si cuius forte occurrenti et ignoto tamere commendentur, corrumpi faedoque exitu damnari necesse sit. Univerisim autem promiscua et inexplorata multitudo praecularis inepta facinoribus est. Palmae illustres operumque immortalium mensura in aevum decora paucorum fere ac praevia notitia in experimenta productorum virtuti atque industriae debentur. Sic gemmae parvulae vastas saxorum aut similis cujusvis materiae moles usu ac pretio longe superant. Quae reputantem decet principem, nullius sibi subiectorum quantavis humilitatem sortisque tenuitatem ita despiciere, ut cognoscere quid intus habeat non curet. Parvum enim cum ad magna conferunt, parva, ut vulgo dicitur, esse desinunt: unde par est reipublicae praepositum non eos solum sua familiaritate dignari, qui genere aut opibus praefulgent, sed et eos admittere quos animi ac naturae dotes instrumenta publicorum commodorum apta efficiunt; ac neque attendere ad eos tantum quos circa se habet, verum explorare longe notosque ac numeratos habere solertes gnavos, ubiounque demum vivant, eisdemque in tempore accersere. Sicut enim, licet nobis propius nihil intimeque admotius quam corpus et membra nostra sit, tamen cum haec turbati morbo contigerit, medicamenta e longinquo requirimus, per quae suum iis temperamentum et prior habitudo reponatur: sic pigere dominantem non debet, peregre interdum quaerere qui reipublicae consulant quod saepe domestici minus possunt. Mures in palatiis et nascuntur et vivunt adeoque ex eadem plerumque penu cum principibus vescuntur: neminem tamen vidi principum qui contubernales sorices quam procul in silvis ac montibus et ortos et educatos accipitres pluri aestimet. Imo istae, licet in penetralibus genitae altaeque, sordidae ac furaces bestiole spernuntur; peregrinus ille ex suis agris ac montibus propter utilitatem falco expetitur; perdus regie pascitur, principisque saepe ipsius brachio gestatur.

IX. Haec locuto Vestigatore, vehementer admirans leo, conversus ad familiares dixit: Plane jam persuasus sum, debere principem non contemnere

viros industrios et dotibus præditos præclaris, etiam si infima sorte ac fæce vulgi sint; sed tales et negotiis adhibere et honoribus afflicere, prout digni sunt, utcunque cæteri omnes id moleste ferant. Ea verba novum Vestigatori et fortius quam priora argumentum fuerunt ad intelligendum bene affectum erga sese leonem esse, ac non parum propensum ad favendum ipsi; quare tempus id aptum ratus cum illo libere agendi, seorsum ac sine arbitris conventum his verbis alloquitur: Quid est, o domine, quod longo jam tempore immotus manes, nec ex loco isto in alterum transis? Deceverat hæc audiens leo dissimulare, respondendo, formidinem suam: sed cum forte accidisset eo ipso momento ingeminari mugitus tauri, tegere metum non potuit, quo est intime concussus usque ad pallorem tremoremque manifestum. Quare, omisso tamquam inutili conatu celandi id quod sponte se prodebat, Vereor nimirum, ait, ne corpus bestię cuius isti mugitus sunt, magnitudini terrificę huius vocis proportionem respondeat; adeoque tam vastum et validum sit, ut nobis imparibus ad ferum istud animal debellandum, necessitas incumbat ex hoc loco fugiendi. Subiecit Vestigator: Ne consterneret te, domine, hoc tonitru, inania enim plerumque terricula ejusmodi deprehenduntur explorantibus ad liquidum. Quam in rem accipe quid vulpi contigerit: Hęc famelica prædam quærens, largam ex voto reperit in quadam silva; sed ne secure vesceretur obstabat terribilis strepitus ex alto ingruens; nempe tympanum quispiam de ramo vicinæ arboris suspenderat; et motæ aura frondes ad illud alię fragorem edebant alte resonantem et formidolose minacem. Eo turbata misera vulpes saginam ante oculos paratam pinguis et copiosę ferinę, pressa licet acri desiderio edendi, attingere non audebat, timide circumspiciens, sese contrahens, et ad omnes impulsus tympani (crebri autem hi erant aspirante vento) totis artubus contremiscens. Durante longius ea miseria, consilio e re capto vulpecula cum observasset erumpere sonum istum horrificum ex arca quadam orbicularis formę alte suspensa, dedit operam, omnem, quod aiunt, funem movens ut eam inde dejiceret: non frustra, concidit enim tandem tympanum et lapsu fractum est. Contingere id tum vulpes ausa propiusque intueri, deprehendit cavum inane pelle tenui contactum, irridensque: Papæ, inquit, quam mendax species falsumque indicium tumoris est! ut turgida hæc vocalissimaque corpora inaniis intus exhausta vanissimis, ridicule minantur et risum debent! Simile nos quidpiam, domine, hodie patimur, fremitu quam minaci, tam irriti animalis huius territi. Quia si jubes ad illud accedam, et explorato quid demum sit, ad te curriculo referam.

X. Annuat leo, misitque ipsum. Cæterum statim eo profecto mœstissima ejus facti pœnitentia im-

becillem instabilemque turbavit animum. Quid egi, aiebat secum tacitus leo, quod versuto isti nunc primum noto me totum effudi? Atqui artium imperandi una nec postrema est, non fidere iis quos diu superbe contempseris, non ambiciosos non cupidis, non fraudatis mercede laborum, non opibus aut dignitate spoliatis. Hic Vestigator, ingenii, ut apparet, astutissimi, diutissime neglectus a me ad meas fores inglorius jacuit; et ego tali irritatum contumelia primo repente congressu arcanorum imprudens meorum omnium festinavi conscium facere. Quid autem attinuit præterea eundem ad taurum videndum mittere, cum manifesto periculo, ne is ubi meum adversarium majorem ac valentiosem observaverit, contemneret deinceps me, quem eatenus tantum honoraverat, quatenus nondum comparaverat cum potentiori. Hęc apud se reputanti anxie leoni supervenit Vestigator a tauro convento redux, quem leo solum conspicatut, sumpto animo dissimulataque tristitia, compellavit in hunc modum: Expectatus advenis; age, refer quid egisti? Vidi, ait Vestigator, ut jussisti, vocalissimum illud animal. Taurus hic est. Accessi ad eum cominus, allocutusque sum, nec quidquam ex eo damni aut molestię accepi. Quid tum postea? leo inquit; indene colligis imbecillum ad nocendum taurum esse? An nescis violentissimos turbines parcere interdum humilibus arbustis, eosdemque procerissimas quercus imis extirpatas radicibus frangere? Ad ea Vestigator fidenter arridens, Cave credas, inquit, domine, huiusmodi animal robustissimum esse: quin, si velis, sistam huc illud tibi, obnoxiumque ac sub manu tua statuam. Delectatus promisso leo, Age sane quod polliceris, ait, nihil mihi possis gratius facere. Continuoque Vestigator regressus ad taurum, dicit illi præfidenter: Heus tu, hic adsum ad te missus a leone, qui magnopere mandat ut continuo venias ad se, denuntians, si obtemperaveris, gratiam tibi se facturum neglecti hactenus officii, nec pœnas repetiturum eo meritis quod tandiu in tanta vicinia omiseris debitam majestati ejus venerationem reddere. Ais an negas? expedi responsum; nam si dubitas, refero statim ad ipsum quidquid de te comperi: moras enim trahere non vacat. Equis autem, respondit taurus, leo hic est horum, auctor mandatorum, et ubinam habitat? Ad ea Vestigator, Rex est, inquit, magnus bestiarum, et hic in propinquo castra metatus sua est, ubi stat in angustali, numeroso circumstante ferarum exercitu, quibus imperat. Territus his taurus secutus, dicentem est, leonique a Vestigatore oblatus, ei se humillime subiecit. Hunc humaniter leo excipiens etiam percontatus benigne est de fortunę ac rerum suarum statu. Retulit ex fide taurus cuncta, gratięque non vulgaris apud leonem locum invenit, adeo ut hic ei bona omnia promitteret, eodemque jam nunc ministro summarum rerum utetur. Ac brevi taurus eo pervenit, ut au-

toritate ac potentia longe omnibus leoni subjectis antecelleret.

XI. Hæc cernens Vestigator acri livore ringebatur. Ac eum diu secum reputans volutasset plurima, veterem tandem sodalem Coronatum adiens, erupit in sinu amici stomachum, et apud fidas aures ægritudinem animi arcanaque consilia fateri ausus, Et miraris, et miseraris profecto, inquit, me, quæi tam infeliciter operam locavi in conciliando leoni tauro, ut ipsi miser mihi exitium confecerim ingratisimis benefaciens. Scis unam dextre ac perite discussi suspiciones, quæ taurum et leonem invicem commissuræ videbantur, gravi utriusque periculo. Inde autem quid evenit? Nempe ut illi per me conciliati felices imperent, rerumque, me excluso, potiantur: rege, cui curam exemi molestissimam, tam sibi utilis mei ministerii oblito, et ipsum illum prius formidatum adversarium, postquam mea industria sibi subjectum habuit, in mei longe submoti locum ad dignitatem promovente. Video, inquit Coronatus, et sentire jam incipio non prorsus vana monuisse me, cum illa quæ dudum audisti, aggredi ad hoc negotium tibi paranti, disserueram. Quid autem circa ea quæ nunc instant consilii capis, quidve paras agere? Volo, inquit Vestigator, in pristinam reponi gratiam, recuperareque dignitatem intersersam; et spero viam ad id aliquam inventurum me, tria faciendo quæ virum prudentem agere convenit. Hujus enim officium est, primum considerare quæ ipsi evenerunt bona malaque, ac causis utrorumque deprehensis, illa quidem fugere unde certa sibi mala compererit, ea contra sequi ac procurare summo studio quibus se senserit adjutum. Inspicere deinde idem attentoque debet perpendere quæ ipsum præsentia circumstant commoda incommodaque, totoque nisu conari illa quidem tenere sibi que asserere, hæc autem quam longissime avertere ac propulsare. Postremo in futurum ipsi consulendum est. In his ego dum animum verso non segniter, sic reperio tandem, subducta consiliorum summa, plane mihi occidendum dolo quodam taurum esse: sic enim et iter aperiens ad recuperationem potentie prioris optime mihi consulam, et leonem ipsum novo beneficio devinciam. Hoc postremum quod ais non intelligo, inquit Coronatus; nam ut beneficium leoni esset cædes tauri, oporteret hunc incommodare illi, quod contra est; nam ex quo taurus leoni servit, satis bono, ut videtur, loco res hujus sunt. Falleris, respondit Vestigator, contemptibilem quippe se leo, et per hoc insidiis opportunum apud suos omnes reddidit, isto nimio in taurum studio, quem inconsulte cunctis prætulit. Sex autem errata regum sunt, quibus auctoritatem perdunt et gladios rebellium in se acuunt. Primum est ibi resolvi in lenitatem flaccidam, ubi austera severitate opus fuerat; secundum, in contrarium extremum peccans, ibi se ferocem et implacidum

PATROL. GR. CXLIII.

præbere, ubi mansuetudinem et speciem clementiæ affectari res poscebat; tertium, non dare ipsos operam, ut eruditorum, prudentorum, fidorum semper apud se consiliariorum copiam habeant; quartum, permittere digladiari inter se subditos ac in factiones scindi; quintum, non moderari affectibus, sed cupiditate, libidine ac præsertim ira efferri se sinere; sextum denique, non invigilare jugiter intentos eos in contingere plerumque solitas mutationes temporum, et adversum casus omnes, quotquot existere quavis conversione possint, non ex longo providisse idonea præsidia, parataque ad manum tenere.

XII. Quomodo vero poteris, ait Coronatus, taurum circumvenire multo potentiorum te, amicorumque ac clientum validis opibus subnixum? Respondit Vestigator: Ne contempnas, heus tu, nimium tenuitatem et imbecillitatem meam. Victoria, si nescis, non est alligata lacertis ac robori, sæpeque vidimus valentiores ab infirmioribus prostratos. Ad ea Coronatus, Vera loqueris, ait, sed vide, ne ubi perpetraveris quod paras, in perniciem laborasse te propriam sero intelligas; multis enim paria machinatis id contigit, et tanti est quædam hic ejus generis exempla memorasse. Ascetæ cuidam solitudinis suæ pertæso accedere libuit ad regiam, et, ut ibi est solitum, opes assentatione nundinari. Nec voto excidit: delinitus enim ejus obsequiis rex magno eum numero donavit conchyliatorum stromatum et vestis attalicæ summi pretii. Rediit onustus opima præda solitarius avarus in suum rusculum, et magno fructu se peccasse contra professionem suam in sinu gratulabatur. Breve gaudium id fuit. Latrunculus, re cognita, senem adit: narrat fessum se mundi tumultuum, appluisse animum ad desiderium vitæ tranquillæ; atque adeo ipso, si dignaretur, magistro cupere ponere tirocinium sanctioris disciplinæ: sic enim, consideratis comparatisque multis, statuisse, haud se posse alibi reperire perfectius exemplar virtutum egregiarum, cuique intuenso exprimendoque imitatione utilius attenderet. Quid multa? admittitur; simulat studium, fidem facit sinceræ voluntatis, ac paucis diebus facultatem nactus quam volebat, convasata senis suppellectile strenue aufugit. Ictus damno solitarii dat se in viam ut furem quæreret. Apparet eunti primum omen, commissa in agro pugna arietum duorum, magna ira, lateque resonante collinarum sonitu frontium incurantium invicem. Tulpecula, sono excita, utriusque insidians accurrit, et dum eventum exspectat, sibi, ut sperabat futurum utilem, tanti certaminis, interim sanguis large fluens e vulneribus pugnantium illi salivam movit; quare accedens cœpit lingere, auspicarique quasi promulsidem uberioris mox affluxuræ cœnæ. Verum illi caro constitit sua cupiditas: nam acti furis iræ recrudescens ambo æmuli, dum infesti se mutuo impetunt, vul-

40

pem forte incurrentem mediam vehementissimo A caput allisu contriverunt.

XIII. Pergens asceta cœpto itinere, vespere incidit in coriarium satis humanum, qui reveritus hospitem, deduxit domum uxoriq̄ue commendavit, excusans se condixisse amico ad cœnam. Habebat amatorem conjux coriarii, et sequestra flagitiosi commercii vicina utebantur, uxore artificis umbellarum; cui tunc in aurem, secura hospitis. Curre, ait, amico nuntia tempus esse veniendi cum vir abest. Fluxit inde sat multum spatii, morante, nescio quam ob causam, adultero: qui ubi tandem ad fores astitit, ecce jam redix coriarius domum intrabat. Multum is vini cœna illa exhauserat, nec constabat plane sensibus; tamen tali loco et tempore compti juvenis occursus haud B temere suspicionem movit. Temperavit nihilominus facto dictove graviore, et illum modo torve intuitus, ædes subit, portans intus acre jurgium ad uxorem; quam, ut primum apparuit, plagis contusam ad lecti fulcrum alligat; ac repente, quod dudum posebat gravatum mero caput, sommo se tradit. Stertente jam viro, vocat susurro mulier prope latentem lenam; et, Amabo, inquit, solve tantisper me, teque vicariam ad breve sp̄tium his commoda vinculis. Admonebo e fenestra paucis verbis amasium, extra ut tute indicasti prætolantem, nos hic ejus causa vexari, quamprimum abeat et suspensiones vitet, moxque huc me ligandam iterum reddam. Necesse autem est hic mei loco perstare te, ne ille, forte evigilans, et fugisse me sentiens, erumpat in furias. Dictum, factum. At ecce dum moratur adultera, coriarius expergiscitur, uxorem vocat. Lena ne voce deprehendatur, silet; iterum, tertio, contentiori semper sono nomen inclamat. Surdo canitur. Ad extremum vociferatur excandescens: Quæ hæc, malum! contumacia? simulque arrepto per tenebras cultello, negantis, ut putabat, contumeliose responsum uxoris nasum abscindit; rursusque prægravante crapula soporem repetit. Redit uxor, adultero dimisso, ejulatumque magno conatu prementis lenæ locum et vincula resumit, ipsa domum cum naso in manu remissa. Ea digressa incipit vafra mulier clara voce invocare deos omnes, testes innocentie scilicet suæ, ac de industria sono tanto qui posset sopitum excitare, vetularum superstitionibus tristas formulas sine fine replicat. Excusoso hisce clamoribus somno indignatus vir: Non cessabis, inquit, obstrepere vel malo domita trivenefica? Si pergis, post nasum linguam excindam. Non prius quidem, inquit illa, quam ex hac audieris, virtutem meam cœlesti esse testimonio probatam; nam exorati justis meis precibus dei, nasum mihi a te impie truncatum reddiderunt. Percussus dicto vir raptim exurgens lychnum accendit, et nasum uxoris, cujus exsecti cruore manus adhuc habebat infectas, sine cicatricis vestigio sanum videns, sanctam ipsam et diis suo merito charam, se reum et

vita indignum profitetur obnoxie. Tundit ad hæc pectus, in genua procidit, veniam rogat, æternum amorem venerationemque pollicetur.

XIV. Lena interim misera dormientem, nocte utique concubia, domi virum nacta, assidebat gemens jacentis lecto, sollicita quam causam allegaret deprehendendi mox vulneris. Dum multa deliberat, et nihil expedit, signo admonitus familiari secundi gallicinii umbellarius, strato se proripit, ac inter sumendas vestes de more uxorem excitans, Cedo, inquit, da in manus quamprimum in officinam ad opus profecturo instrumenta laboris nostri. Utuntur umbraculorum e pellibus sutores, præter acus et forfices similiaque, brevi præsertim sed lato cultro, semilunaris formæ, cum manubrio a tergo, rotundo nec longo, quo arrepto pelles super tabulam extensas incumbendo, et semiorbicularem cultri ambitum gyrando, secant; novaculam coriariam dixeris. Hanc unam ex omnibus, poscenti artis organa marito, perrexit in tenebris uxor obtrudere, excipiente contra illo, Da cuncta simul in unam collecta cistam, non hoc instrumentum solum peto. Cum autem illa nihilo secius tertio quartoque cultrum semirotundum oggereret, ille impetu præceps iræ furentis: Dii te perdant perducantve in malam rem cum tua isthac novacula, quam in caput tibi, ut digna es, remitto, quando istum placet ejus, tanquam pilæ, ad me usque misitandæ, ludum ridiculum ludere. Hic arrepto ad votum tempore mulier acutissime vociferatur: Heu nasus! heu nasus! Excita sonitu accurrit vicina cum facibus, vident nasum mulieris a facie recisum: tollunt jacentem cultrum auctorem, ut putabant, vulneris. Accersitus ædilis cum lictoribus, virum frustra causantem tenebras et errorem, tanquam immanis carnificinæ compertum abripit, lege ulique plectendum. Crebescit tumultus toto vico; inquietatur vel maxime coriarii domus; hujus uxore quo suum magis dedecus tegetet, admirari se maxime indignarique simulante. At secum solitarie. Itane, inquit, in singulis hospitibus tragedias inveniam! Præstat domum reverti, desperareque recuperationem ablatarum furto vestium. Sed prius obiter convenire regem placet, ut eum meæ pœnitentiæ testem adhibeam. Ad aulam pervenit, admittitur, affatur principem his verbis: Peccavi, domine, eum eremum urbe regia mutavi; cum eblanditus a te munera, libens gratulansque domum retuli, non talia pollicitus, quando in hanc sectam nomen dabam. Sed peccatum lui circumventus furto domestico ab eminenti ascensim, sicut ego vitam aulicam contra institutum affectaveram. Spoliato et requirenti rapta, biduo plurima contigerunt quæ me docerent, invigilare mundo providentiam, id sedulo agentem, ut in perniciem auctorum prave acta recidant. Hic regi narravit quæ hactenus dicta sunt, sicque continuo colligens intulit: Avida vulpes ingluvie sua periit; temulentum et ira præcipitem coriarium suis error ultus est; lena proprii nasi jacturam nudinans-

dæ alienæ pudicitiaæ pretium tulit; denique umbrarum artifex justum sub falso crimine supplicium passus est ob non prohibitam lenocinio uxorem. Vere ita est: male consulta in caput male consulentium recidunt; quisque damno suo peccat; quæ facimus, patimur. Refero me in meum angulum, satis edoctus his successibus: qui cupiat vivere ut vult, ei cavendum serio esse ne agat quod non decet.

XV. His expositis, concludens sermonem Coronatus, familiariter conversus ad Vestigatorem, ait: Vide post hæc exempla quid de te statuas. Ego quidem male metuo, ne quæ in taurum te machinari significas, tibi potissimum ipsi noceant. Illi statim Vestigator reposuit: Non iverim inficias, vera esse quæ dixisti; tamen et ego verum illud commemorasse me autumo, quod iterum affirmo, sæpe potentiores ab infirmioribus vinci. Argumento serpens et cygnus sint; non longa est nec incelebris fabula. Corvus, inquilinus vetustæ arboris in monte, luculentam quotannis injuriam patiebatur a serpente in cavo ejusdem arboris trunco nidulante. Cum enim more avium corvus suos verna tempestate pullos excluserat, eos clam adrepens draco devorabat, captato astute tempore, quo necessarii alio digressus causis, a nido corvus aberat. Hoc iterum et tertio sæpiusque factum corvus, ut par erat, ægerrime ferens, consilii causa thoem quemdam senem, multæ prudentiæ fama Inclytum, adiit. Si cum exposuisset quæ passus erat, proponebat quæ cogitaret: Ego, inquiens, quo simul damna ulciscar præterita, et futura prævertam, decrevi, nisi tu secus sentis, observare quando inimicus draco dormiat, tuncque sine strepitu accedens, oculos illi rostro effodere. Ad ea thos vetulus: Non hoc tentabis, inquit, si me audies; magno enim malo tuo tentares. Et vigilantissimus, et facillime, si quando conniveat, excitabilis draco est, habetque semper in promptu arma nimis expedita in cominus accedere ausos, dentes et venenum. Cumulares graviori tua clade facturas priores, si aggredieris quæ dicitis. Quare aliam censeo adhibeas machinam, qua hostem queas, citra tuam ipsius perniciem, perdere, ne patiaris quod cyono contigit. Ferunt enim cygnum quemdam stationem habuisse percommo- dam prope stagnum plenum piscibus, quorum præda quotidiana vixit ad senectutem usque lautissime; sed tunc debilitate gravis ætatis, non amplius piscationis labori sufficiens, ascendit famelicus in montem, ubi forte obvius cancer: Cur te, inquit, cygne, sollicitum præter morem mæstoque similem video? Quidni, ait ille, sollicitus sim et mæstus, qui cum hactenus fruerer opibus piscosi, cui assidebam, lacus victum suggerentis copiosissimum, audivi hodie piscatores consulentes inter se saginasque comparantes, quibus totum everriculo stagnum exhauriant, nullum ne ad sobolem quidem pisciculum reliquum facturi. Hæc cancer audita piscibus retulit, indicans pro amicitia periculum. Illi sane conturbati cygnum adeuntes affati sunt in hunc modum:

A Etsi te nobis adversarium scimus, tamen quia prudentia præstantem eundem te novimus, non dubitamus ex te querere consilium, quod tunc etiam ab hoste non stulte petitur, quando in re utilitateque communi consulentium pariter et consulti deliberatio versatur. Age, quid censes optimum factu quo istam nobis communiter exitiosam omnibus piscatorum conspiracyonem eludamus? Equidem, cygnus inquit postquam ad omnia me verti nihil opportunius reperio quam fugere infestum locum, et migrare vos omnes ex hoc lacu in aliam ignotam inviamque hisce prædonibus paludem, ubi cum satis aquæ subsit, ne illi supernantent piscatoriæ cymbæ, exstantes prohibent arundines. Novi locum, et eo qui volent vestrum, non gravate transferam. Oramus te, acclamant voce una pisces omnes, exhibe quod offers, nosque hinc amove. Et ille: Vereor quidem ut non serum auxilium sit, ita festinare piscatores video: tamen pro virili contendam. Illis dietis piscium aliquos majorum certatim se præbentes arripuit, tanquam deportaturus in promissum stagnum; eos autem, simul a conspectu abscessit, in loco seducto devoravit. Tum quasi gestatione perfunctus alios aliosque similiter sumebat, similiter absumebat, subinde rediens. Tunc cancer, multis jam, ut putabat, in tutum subductis, cui quoque, qui causa cæteris beneficium fuisset, rationem haberi, cygnum rogans, petiit. Nec ille abnuit; deportavit autem et illum in macellum suum, ubi piscium perfide ab illo comestorum tristes reliquiæ jacebant, ac dissimulatione dimissa, se ad eum quoque vorandum accinxit. Territus cancer et spectaculo et periculo inopinatisimis, tamen constituit non deesse sibi, nec in miserrima licet circumventionem inultum se opprimi sinere. Juvitque sors audentem; nihilque aliud nisi mortem non ingloriam isto repugnandi conatu captanti, vitam etiam victoria inolytam concessit: siquidem cancer chelis suis arte complexus robusteque comprimens cygni collum, ipsum frustra reluctantem strangulavit. Hæc eo pertinent ut intelligas, corve, aliis insidiantem non raro incidere ipsum in foveam quam facit. Quocirca magnopere auctor tibi sum ne propius te admoveas astutissimæ ac nocentissimæ bestiæ; docebo te autem rationem ei certo, et graviter et sine tuo periculo nocendi. Rape qua vales arte, e domibus ac scriniis hominum aliquid ipsis pretiosum, illudque ita in cavum invisum anguis conjice, ut lacinia similiave indicia exterius prodeant. Fiet inde, ut rei amissæ domini, signis hisce admonitum quærunt anxie, latibulum id pervadant, maleque multent deprehensum in eo subessorem tuum. Fecit corvus quod suadebatur magno suo luro; nam sic occiso manu et armis hominum dracone, hospitium deinceps suum nullis infestum injuriis insidiave habuit.

XVI. Hæc fusius apud te, subjungit perorans Coronatus Vestigator, amice, disserui, ut ostenderem pluris esse prudentiam quam robur. At Coronatus

Recte ista, inquit, diceret, si robur taurus solertia A destitutum obtineret; atqui idem præterea prudentissimus est. Vere, ait Vestigator, et hoc loqueris. Cæterum et nos aliquid valemus in hac parte quo non immerito speremus prævalitura quantælibet sagacitati ejus artificia nostra, passurumque illum tale quidpiam a nobis quale olim leo quidam a lepore, dejectus ab eo tanto infirmiore ac percussus, ut mox audies. Incubabat regioni lætæ pascuis, et per hoc omnium animantium genere refertæ, ferus quidam leo, quotidianis atrociniis agens ferensque miseræ bestias, adeo ut anxio constrictæ metu, frui copia nequirent quam soli ubertas suggerebat. Ergo illæ, consilio habito, legationem ad eum decernunt hujus sententiæ: Omnes te dominum agnoscimus, et ut tali studentes, rationem B exquirimus qua et tu laborem venationis lucrifaceres, et nos, quod tua etiam interest, pæci citra consternationem, atque ita pinguescere possemus: non recusamus enim, quando hæc tua et nostra fortuna est, quin carnibus, ut soles, nostris epuleris. Conditionem ecce igitur tibi ferimus utrinque commodam: ut tibi unum e nostris corpus in cibum mittatur, tu autem eo diurno contentus, fatigare te ac terrere nos desinas. Placuit propositio leoni: deincepsque quotidiana sortitione designatum animal unum, a delecto ad id publico ministro deducebatur ad leonem. Post multos dies sorte damnatus lepus sic in concilio bestiarum est locutus: Si me non fallit animus, et Deus cogitata fortunet, liberabo vos gravi onere tyrannici tributi modo quod peto, facillimum concessu, impetrem. C Jusserunt omnes dicere quæ vellet. Et ille; Postulo, inquit, duo ab eo qui me de more ducturus ad leonem est: primum ne me urgeat in via, sed me arbitratu meo moderari gressum sinat: alterum ut cum prope accesserimus ad leonis specum, delitescat ipse; nam me apparere oportet solum ut quæ destinavi successum habeant. Utrumque haud gravate datum, et quod bene verteret imperatum ministro publico repræsentatori tributi est, ut lepori quæ vellet obsequeretur. Postridie proficiscuntur, moras de industria nectente lepore quo quam tardissime se sisteret. Leo interim, hora dudum præterita consueti pastus, fame iraque stimulantibus impatientissime furebat, cum offert ecce illi se sub vesperam solus præter morem lepus, Cui ille, Quæ isthæc malum perfidia est? D inquit: docebo ego vos pactis stare. Plura dicturum et irruentem, interpellat demississime supplex lepus. Si me audis, domine, quod tua scire magnopere interest, dicturum, non solum ignosces nobis, sed et laudabis fidem nostram. Obvium se venientibus huc nobis tulit leo alius, qui ductorem meum me majorem arripuit; ac contestantibus enixe nobis, commeatu nos tuos ac jussu debitum tibi vectigal pensuros proficisci, nihilo ille secius peregit quod cœperat contumeliis etiam ac maledictis, quæ in caput ejus vertant, incomitari te

ipsum ausus. Fubi ego; quid enim poteram aliud? et magno circuitu, laboriosisque latebris, huc tandem ne promissum tibi demensum vel semel deforet, quam primum licuit accurri. Turbatus ira in æmulum vehementissima superbissimus leo, Potes, inquit, me ad istum latronem ducere? Possum, inquit lepus, nec longe abest. Statimque præiens sistit leonem ad os putei, quem in vicino situm observaverat; conversusque, Ibi, inquit, habitat, inde ad nos erupit; inspicere sis, statim videbis, Despectant ambo simul, et aquæ superficie imaginem intuenti leoni propriam reddente, Non vides, inquit opportune lepus, contumacem et ferum? is ipse est contemptor tui, vectigalis interversor, devorator ministri publici. Non tenuit impetum iracundiæ ultricis ea cernens audiensque leo, sed fremitu statim immani velut in hostem irruens, aquis putei haustus et suffocatus interiit; lepore cum accito e latebris ductore, salvus ad suos redeuntibus, ac magnis ipsorum gratulationibus exceptis. Ad hoc exemplum confido me quoque persuasurum tauro, quæ illum stulte credulum in exitium præcipitent.

XVII. Tu vero, ait Coronatus, siquidem quod dicois potes, providere tamen, priusquam id aggrediaris, debes ne quam machinarius tauro pestem, ea cum leonis regis nostri perniciose aut incommoda conjuncta sit; denuntio enim tibi me cæterasque animantes quæ sacramento leoni diximus, non permissuros (nec enim salva fide possumus) domino nostro quocumque prætextu te nocere. Quare cum, quo loco res modo sunt, tam necessarius leoni regnanti administer publici regiminis tolli de medio non possit sine gravi imperantis damno, revocandum licet rebelles propositum, teque in subjectionis officio contine. His Vestigator auditis, quievit adhuc dies aliquot. Post quos leonem adiens affectata mœstitia cogitabundus, ab eo rem mirante audivit: Quæ te causa: tristem facit? An tibi quod nolles aliquid accidit? Et ille: Accidit omnino infandum et funestum tibi juxta mihi quidpiam, atque illud ejusmodi quod quia tibi fore auditu molestum scio, ab eo indicando deterrebar equidem, metu offendendi aures tuas indicio ingrato: tamen ubi meum flagrantissimum salutis ac prosperitatis tuæ studium consulo, potius habendam capitis tuæ imminens vitæ periculum avertere, vel obtrudendo, cum ita opus sit, fastidio inauspicatæ mentionis. Quare tua, domine, sapientia rem dignam feceris, si me patienter audies ea referentem quibus clarissime perpicias, et meam in te sinceram fidem, et eorum perfidias molitiones, qui summis tuis beneficiis malefacta rependere nefaria cogitant. Atque ego in procinctu delationis necessariæ, non ignarus artificiorum simulationis, facile video in quantum me discriminem projiciam, periturus nisi persuasero quod dicam. Erumpit tamen juratæ tibi fidelitatis officium trans minas formidinesque

omnes, subigitque aleam jacere in fortunii quantivis, dum tibi, domine cujus ore venerabili spiritus hic meus trahitur, vel meo exitio consulam, ac quocunque successu aperire audeam, quæ nisi prænoveris, ultimam a te cladem (dii omen averruncant!) frustra conaberis depellere. Frit solatio conscientia tali causa pereunti: nec generositas imprudentiæ culpabitur, utique auctoritatem secuta sapientum, quorum vulgo celebre probatur dictum: Nec a subdito benevolentiam principi, nec ab ægro morbum medico, nec a paupere inopiam diviti a vicino abscondi unquam oportere. Accepi ego a quodam fide digno, taurum proceribus sibi obnoxiiis clam convocatis dixisse: Experimentum cœpi sat longo jam usu fortitudinis et prudentiæ leonis, comperique utramque mediocrem, ne modicam ac nullam verius dicam. Ex hoc ejus exordio divinavi statim quid sceleris ac monstri reliqua parturiret oratio. Minime videlicet obscurum est hanc ejus impudentiam eo prorumpere, ut te, qui eum extulisti in ferme parem tibi honorem, nefarie deturbare de solio contendat, tibi que extortum imperium arripere. Oportet autem reges subito ac senserint machinari aliquos regnum ipsorum invadere, præoccupare strenue nefaria consilia, dejicereque mature perfidos, nec committere intempestiva lenitate ut scelestissimæ molitiones ignava nutricatæ patientia valentium principiis obstare, adolescant in vim deinde majorem, quam ut ei apertum in conatum erumpenti queat obsisti. Cujus laudate atque ad probrum in infortunio vitandum prorsus necessariae cautionis duos quosdam gradus video, provisionis celeritate differentes. Prior multo ante odorata periculum, huic adhuc longe posito securum effugium prævertit; altera cautio, segnius satagens ad indicium insidiarum primum, admoveri se sinit discrimini; cæterum in arctum coacta summo tandem conatu salutem expedit. Ab his tertia est ingloria classis inertiae contemptissimæ, opprimi se per somnolentiam patientium, immiserabili apud omnes conditione, quippe quorum exitium, dedecore eorum cumulatam, nemo est qui non ipsis merito evenisse fateatur. Imaginem in exemplo proponam triplicis istius ordinis. Lacuna erat brevis, amni vicino commissa, in qua tres habitabant dissimilis inter se qualitatis pisces. Primus erat prudentissimus, alter non prorsus hebes, tertius stolidissimæ compertus inscitiae. Piscatores ad lacunæ oram auditi ab omnibus sunt cum palam condicerent horam certam qua everriculo piscinam totam scrutarentur. Admonitus illa voce primus piscis, periculosa subito excedens statione, in fluvium se transtulit. Secundus moras adhuc in loco traxit, quamdam voluptatem sequens, quoad jam expeditis retibus adorti negotium piscatores agere ferreque lacunam cœperant. Tunc ille, vel sero sapiens, intercluso jam exitu in flumen, mortuum simulans, resupinus fluitavit, successu stratagematis non infausto; nam exstinctum eum unus piscato-

rum putans, manu prehensum projecit in fluvium, ubi confestim ille sociis gratulans narravit mortis se simulatione vitam redemisse. Tertius implicitis reti temere cespitans, ac sursum deorsum cæcis motibus impingens, stultitiæ pœnas suæ captus dedit. Similia patietur quisquis denunciato indormiens periculo, neglexerit vel tempestive prævertere, vel solerter eludere insidias fido indicio præcognitas.

XVIII. Percipio quod dicis, leo ait; sed non puto taurum nihil a me passum mali, dolos contra me moliri. Contra Vestigator: Hoc ipsum, inquit, nihil a te mali passum esse taurum, ipsum impulit ad insidiandum tibi: nam illum supra omnes effrens, id egisti, ut te solum intueretur, quippe quem unum haberet supra se, depositis infra cunctis reliquis. Est autem natura improbarum mentium, præsertim ambitione corruptarum, quidquid oculis obicitur splendidum omni vi prensare, ac toto conatu insequi ut arripiant. Ex hoc genere taurus; etsi per tuam summam indulgentiam solum jam ferme tuum attigit, supremæ tuæ auctoritatis participes in libera rerum administratione factus, non tamen id illi sufficit, sed et te collegam indignatur, solusque imperio potiri studens vias ad id obliquas parat, male sibi consociorum more nunquam recta tendentium, per anfractus semper ac circuitus grassantium. Eo tendunt assentationum artes et affectata simulatio obsequii, nec speres inexplebilia desideria talium dando satiare: quo plura congesteris plus appetunt. Ut ignis sit voratior accumulatione materiæ; nec recta hujus flammæ via est, in omnem partem fumosa sese vibrat ac replicat: sic istos pravos astutosque assidue circumagunt caliginosæ ambages malitiæ versutæ: ut caudam canis natura inflexam, si quis filo ligatam in directum extenderit, haud duraturam ei rectitudinem tribuerit; illa enim statim ac se relaxaverit contentio trahentis, obliquitati se reddet innatæ. Sentio quod initio prævideram, haud tibi placere quæ memoro. Cæterum nec pharmaca ægroto placent: tamen nisi ea deglutierit, vita exoidet; eatenusque illi benevolus est medicus, quatenus ingrata præcipit, qualia languenti salubria sola sunt. Ac sic habe optimum esse subditum, qui non ad gratiam servit; amicum qui utilia, non blanda consulit; negotium quod felici exitu clauditur; laudemque a bonis datur; principem præsentia non turgidum; divitem non nimis attentum rei; eodalem non contentiosum. Dicitur et hoc vulgo ac vere, optabilius esse supra prunas cinera operas, aut super viperas incedere, quam habere in contubernio insidiantem vitæ suæ.

XIX. Hæc magno ardore disserentem Vestigatorem intuens placide leo Benevolentissime tu quidem, ait, verum cruda quædam et auditu dura ista memoras. Sed demus ita esse de tauro, ut refert tamen herbivora bestia quid nocere mihi carnivoro poterit? Natura illum meæ gulæ vectigalem fecit: ego, nisi lactura fiam aut malva, dentes illius ti-

mere non debeo. Hic Vestigator: Ne erras, inquit, domine, haud solidam habet basim ista fiducia. Ultra fateor taurum per se haud idoneum ad te deturbandum esse verum quod per se non potest, per alios faciet; aut de industria concitans in te populum, aut occasionem rebellionem præbens, odiosum te reddendo. Sicut aliquando pulex acris pungens sopitum hominem causa pereundi pediculo fuit juxta ipsum modestius ex eodem ubere sugenti. Experfecti enim manus eo accurrens quo sensus doloris traxit, pulicem quidem celeri saltu avolantem corripere non potuit, alium illum tardio- rem, nec morsus somnum excipientis auctorem, aliam injuriæ piaculo maectavit. In summa sic colligo: peregrinanti per ignotam regionem certissimis pignoribus debere constare de fide ac sincera benevolentia ejus cui se duotandum tradit. Persuasus his sermonibus leo: Quid igitur, inquit, agendum est? Cui Vestigator: Dens putrefactus non aliter curari quam evulsionem potest, et cibus corruptus gravans stomachum, nisi vomitu ejicitur, occidit. Dicam igitur tauro, leo inquit, ut recedat quo libitum fuerit. Apage, ait Vestigator (meluens ne congressu tauri cum leone sua malitia detegeretur), cave feceris. Ille quippe tali tuo sermone sentiens suboluisse tibi quidpiam de arcanis ejus in te molitionibus, properabit exsequi quod sensim machinabatur: quæ causa prudentissimis regum est, publice quidem puniendi palam convictos scelerum, compertos autem coitionum occultarum clam de medio tollendi. Atqui, respondit leo, princeps qui ex suspitione supplicium representat, si postea enotuerit sine causa suspectum fuisse quem male mutaverit, magnam injuriæ subibit invidiam. Ne timueris hoc quidem, reponit Vestigator; tam certis enim indicio tauri malitiam perspicies, ut periculum nullum sit ne is circumventus per calumniam videri cuiquam possit. Voca modo illum et observa nutus ejus obtutusque: deprehendes vultu pallidum, trementem totis artibus, incerto læva dextraque circumspectu, motu intantumque cornuum tantum non clare prodentem quid sceleris animo parturiat. Si hæc quæ dicis, ait leo, signa videam, plenam fidem tribuam verbis tuis. Volebat his auditis Vestigator adire taurum ad disponendum eum prout opus erat, injectis suspitionibus et odii seminibus in leonem; sed hoc facere sine conscientia consensuque leonis non audebat, ne forte aliunde innotescens illi clandestinum delatoris cum delato colloquium, fraudis ac collusionis inter ipsos suspitionem moveret, aut aliam aliquam viam panderet technis artificii maligni delegendis. Ait igitur nimis credulo leoni: Quin, domine, si jubes, conveniam ego ipse machinatorum fraudum, observaboque, et eliciam forte aliquod indicium abstrusorum ejus sensuum. Age sane, inquit leo, explorataque ad nos refer quæ deprehenderis.

XX. Sub hæc adiit Vestigator taurum, affectatam

A præferens mœstitudinem vultus et indicia ægritudinis ingentis. Exceptit illum pro veteri amicitia, sane familiariter, nihil sinistri suspiciens taurus: Heus! tu, inquiens, o bone, ubi tantum est moratus? sæculum est ex quo invicem non vidimus; sed ego me consolor quod questuosam tibi fuisse moræ causam spero. Dic agesia, quid ab ultimo congressu nostro lucratus boni es? Ad ea Vestigator, nullo arrisu tristitiam temperans: Nam quid, ait, potest boni contingere arbitrium sui non habenti, sed ex domini arrogantis et infidi nutu instabili suspensas vitæ ac status misere trahenti rationes? Bona verba, taurus inquit; an passus es aliquid quod nolles? ede quid novæ rei est. Hic Vestigator: Quis vitare queat fatall necessitate ingruens malum, aut cui aulicæ servitutis in obsequi principum trahenti jugum, non eventit denique, vice præmii laborum, ingens calamitas? Nam isti superbi domini, suis unice intenti commodis, alios aliosque subditorum experiuntur; eosque ubi ex eis perceperint quod juvat, miseros obliviscuntur abjectosque spernunt, nihil pensi habentes, male an bene agatur cum ministris veteribus, dum novisuppentant qui suas efficiant voluptates; similes meretricum inexplætæ libidinis, quæ alios atque alios, fatiditis semper prioribus, amatores appetunt; aut magistrorum operam docendi mercede vendentium, quorum unum votum est plenum videre ludum affluxu prætextatorum minerval ferentium, securissimis ipsis, proficiant neque pueri, aut omnino quid his fiat, ubi recesserint mercedula numerata. Hæc ita confidenter tecum fabulari fretus veteri amicitia, et si dicere me sinis, consentia benevoli officii, quo te in leonis gratiam insinuavi, causaque tibi fui hujus qua emines potentiæ, quam utinam tibi certam propriamque dii servent; nescis enim quanto in periculo verseris, cujus ego conscius celare te non possum salva necessitudinis fide. Sic igitur habet, compertum mihi ex teste aurito, excidisse leoni apud familiares hanc vocem: Cerno hunc nostrum taurum præpinguem jam esse, nunquam tempestivior ad epulas fuerit: volo eum quamprimum devorare. Horrui auditu, miserans amici sortem occurri ad te, ut communiter videamus equid expediri consilii possit utilis ad cladem prævertendam. Conturbatus, ut par erat, tali sermone taurus: Quid feci aut quid dixi miser, inquit, quod talia de me cogitandi ansam aut prætextum leoni præbuerit? nempe hæc sunt artes improborum qui me falsis apud eum criminibus infamaverint. Suspiciabar jam dudum invidiam malignorum quos mea felleitas urebat, nec obscura horum livoris indicia notavi. Nunquamne ab insidiis sceleratorum tota erit innocentia? Tum Vestigator: Erras, inquit, dum alios accusas. Tota in leone culpa est. Scires, si eum nossees, ut nos qui diutius apud hunc fuimus. Crede fides et expertis, nihil illo instabilius, perfidiosius, crudelius est. Initio ille quidem placiditate quadam allicit, accedentium sanguinem

statim sitit paremque rependit dulcedini admissio-
nis primæ ultimæ catastrophæ amaritiam acerbissi-
mam. Vera, inquit taurus, memoras; et ego infelix
degustata illa priori suavitate, nunc eo deveni ut
amarissimi exitii feces haurire modo debeam. O me
imprudentem qui tam diu hic hæserim! nec repu-
tarim, quod ratio monebat, haud tutam esse com-
morationem longam herbivoræ animantis apud car-
nivoram. Modum oportebat me statuerè consuetudini
suspectæ, matureque a macello recedere. Fraudi
est incautis aviditas sua, dum ægre avelluntur a
placenticibus, pasei quod apiculas imprudentes per-
dit, quæ dum mordicus inhærent dulcibus floscu-
lis, voluerum rapacium præda fiunt, aut superlappo
forte pondere, in complexu intemperant anata
voluptatis opprimuntur. Decuerat paucis conten-
tum, quæ prima modica bona perceperam procul
tuto fruenda deportare, nec periclitari ex inex-
pleta gulositate, muscarum similem, quibus quasi
non sufficiat pabulum quod affatim in frondibus,
in fructibus, in omni rerum superficie jacet ipsis
expositum, etiam sordes leoninarum aurium cap-
tant, easque scalpentes importune, irritabilis bel-
læ unguibus pereunt.

XXI. Mitte ista non hujus temporis, Interpellat
Vestigator; nunc enim quærendum potius est qua
ratione mortem effugias. Atqui, ait taurus, evellere
illud mihi, dum quæ vidi cuncta reputo, animo ne-
queo, innoxium propria indole leonem esse, to-
tamque labem e pravis ejus familiaribus descen-
dere, qui bonum ipsum esse non sinant, proritent-
que voracitatem nihil per se tale cogitaturi in excar-
nificationem insontium, quale passam alias came-
lum memini fraude conspirantium bestiarum trium
lupi, corvi et thois. Regnabat leo quidam in silva
viæ publicæ finitima, familiares habens subditos
tres quos memoravi, lupum, corvum et thoen, ap-
prime inter se concordēs. Pertransiit qua dixi via
comitatus mercatorum, mandram agens ingentem,
ex qua camelus una inobservata se subtrahens,
in nemus se abdidit; et jam ab homine domino se-
cura, præoptavit imperium congeneris sibi bellæ,
leonemque ibi dominantem conveniens, illi per-
libenter admittenti sacramento addixit obsequium.
Quid quæris? Videbatur sibi beata: nemo erat qui
onus imponeret, viam injungeret, plagas fessæ ad-
deret, et leo quoties occurreret aridens, bono
esse animo jubebat, nihil aliud curantem quam
jucunde pasci. Verum die quadam egressus vena-
tum leo malis avibus, incurrit in elephantem, quem
laccessere ausus, male a fortiori mulctatus, vulne-
ribus debilis ægre se recepit in specum suam.
Ibi lenta et parum proficiente curatione decumbere
coactus, fame cœpit conflictari, nec viribus, quippe
defectis magna copia sanguinis amissa, nec præda-
rum instrumentis artubus, hinc luxatis, inde con-
fractis, amplius jam valens quotidianam, ut antea
erat solitus, saginam sibi parare. Ergo conversus

A ad ipsi officiose apparentes quos dixi aulicos: vos
quidem, inquit, me honoratis, at ego tabesco fame,
Quo ista mihi sterilia obsequia? ite potius et afferte
unde vescar. Ad ea illi: Dudum fecissemus sponte
quod jubes, et noster in te amor admonitionem
prævertisset tuam, nisi vires deficerent ad conanda
quæ vellemus, quibusque nunc indiges. Tenuis
nos sumus, et pugnae impares conserendæ cum
pinguibus et torosis feris, quales palato tuo sa-
piunt: quin nobis ipsis vix sufficimus exiliter pas-
cendis hancque ipsam suram studio imputamus
tui non alia de causa cupientes vivere, nisi ne
desint qui tuæ majestati famulentur. En nos para-
tos habes ad quidvis tua causa periculi damnique
subeundum; verum optimæ, ut diximus, volun-
tati facultas haud par respondet. De vestra equi-
dem, reponit leo, benevolentia non dubito, exque
vos oro confidens, ut eantes in consilium, exqui-
ratis viam aliquam succurrendi lapsis rebus. Agite:
non deerit fortuna; afferte alicunde cibi quidpiam:
brevis est occasio charæ vobis animæ servandæ:
si moramini, morior. Sub hæc illi non procul re-
cedentes, capita conferunt. Cuncti jam antea mal-
lignis oculis camelum intuebantur. Tum vero,
tempus nacti, Quid nobis, inquit, et ignavæ
huic bestię? quousque ferimus vietu, indole, mo-
ribus dissimilem animantem, civili nobis societate
misceri. Eo ergo conspirabant sententiæ ut decer-
neretur, suadendam leoni cameli necem, cujus va-
stum corpus non unas in epulas suffecturum vi-
deretur. Thos tamen ea disserentes admonebat,
haud se sperare assensurum ei consilio leonem,
utique memorem fidei datæ, nec antea solitum
supplices in clientelam admissos prodere. Nego-
tium sibi tamen corvus sumpsit rei tentandæ, con-
tinuoque leonem adiens, interrogatus ab eo est,
ecquid auxilii expedivissent, et an saltem spei ra-
dium affulgeret alicunde. Cui corvus: Spei radium
memoras, domine, qualis vel si benignos alluce-
ret, videre tamen nequiremus nos quidem, quibus
longa inedia sensuum afflicta turbavit. ac visum
præsertim eripuit: suppetit tamen ad manum unde
spiritus recipere, aciemque defectis jam ferme ocu-
lis restituere pristinam possimus. Versatur inter
nos pinguis et inere non nostri generis bestia,
paratus vel in triduum cibus, si jugulari jubes.
D Exhorrescens ad mentionem sceleris leo, Apage,
inquit, remedium malo pejus. Egone jus hospitii
et jurati fœderis religionem polluam, eo interfi-
ciendo qui sub mei patrocinii tutelam ultro con-
fugit, fide securitatis accepta? Ad hæc malitiose
corvus: Generose atque ut te dignum est loqueris;
tamen, domine, etiam inter religiosissimos quosque
in confesso esse audio fas esse unius capitis ja-
ctura redimi salutem domus integræ, rursus recte
domum unam pro incolumitate urbis totius de-
strui, civitatem quoque unam servandæ provinciæ
juste impendi; denique ubi regni imperiive uni-
versi sic rationes poscunt, sine crimine provin-

ciam aliquam prædis hostilibus expeni. Ita nempe A est : in summorum discriminum articulis connivent interdum leges ; aut potius, silentibus cæteris, una cunctis prævalens imperat suprema lex invictæ necessitatis ; qualis hæc est quæ nos hodie faucibus arcte constrictis trahit, utique mortuos, si a parato famis extremæ solatio superstitionis respectibus arcemur. His dictis revolavit ad socios corvus, et quid respondisset leo retulit. Tunc hi tres hanc communiter fraudem adornarunt, qua camelum nimium simplicem perderent. Deceverunt adire simul cum ea leonem, offerreque se illi singillatim in cibum. Verum ita inter eos convenerat, ut telem propositionem uniuscujusque trium, una omnes quæsitis prætextibus refutarent, in unius cameli oblationem sine exceptione consensuri. Sistunt ecce igitur sese omnes B ægro et tabescenti fame leoni. Ac corvus prior. Dum domine, et quo loco sis video, et quantum tibi debeam reputo, sic statuo, nihil esse justius quam ut sponte mortemea vitam sustentem tuam : en igitur, macta me sis et comede. Hic omnes ex composito reclamant, Mitte istas nugas, tu minutum es animal, vix in buccellam unam suffecturum. Inde thos assurgens : Me potius, domine, devores C censeo ; nam in unius saltem diei pastum satis mihi habere carniū videor. Ibi corvus vicem redens, conclamaute idem lupo : Desine, inquit, et tu delirare ; carnes habes fetentes, nec aptas ad cibum. Me potius, ait lupo conversus ad leonem, domine, comede ; haud paulo plus quam hi idoneus ad id sum, nec minus quam quisquam paratus, qui tuam semper incolumitatem et dignitatem ante omnia posuerim. Hic coorientes simul thos et corvus, Qui, aiunt, strangulari comedendo vult, lupum manducet ; rapax est bellua, cujus etiam sectæ in frustra carnes et guttur glutientis et viscera discerperent. Absit hoc a domine leone ! non patimur ipsi apponi veneno pejorem escam. Omnium tunc oculi convolarunt in camelum, quæ misera ne officio una deesse videretur, confidens tamen et ipsa repugnaturus propositioni cæteros. En me, inquit, domine leo, comede sis, nam carnibus, et iis ni fellor suavibus, abundo. Conclamarunt statim omnes : Optime dicis, D camele, ac vix exspectato leonis nutu, jugulatam deartuarunt. Vereor et ego ne si agam molliter, similia patiar. Non ergo me committam insidiis istorum, aut subdolis parasitantium leoni artificiiis locum tribuam, ignava obnoxiaque patientia. Lentæ fraudes aliquando robur magnum elidunt, prout aiunt, pati petram a stillis jugiter illabentibus. Expediam quarum mihi sum conscius, vires, et me ad palam reluctandum armabo. Nullum laudabilius opus est quam servare semetipsum ; plusque mercedis dii proposuerunt caput proprium ab extremo discrimine tuenti, quam aut dies noctesque orationibus vacanti, aut misericordie largi hilariterque donanti, aut asceticam ultro suscipienti constanterque toleranti disciplinam.

XXII. Ad ea sic contra ingressus vaferissime Vestigator est, implicare miserum taurum suis artificiiis pergens, et sic eum in exitium trudere : Cavendum equidem censuerim viro prudenti, ne temere se projiciat in aleam ancipitis et exitu periculosi negotii ; adeoque sapientissimi consentiunt tentandas omnes compositionis vias, priusquam ad vim bellumque veniatur, etiam cum adversario infirmo (nam varius Mars ambiguitque successus), quanto magis si prævalidus is fuerit, et cum opibus vallatus præpotentium multorum, tum ipse per sese acer ac solers. Quare si me dignum ducis cujus consiliis deferas quidpiam, propter satis spectatam fidem in te meam, sinceramque charitatem, audi, obsecro, me, ne si amici suggestiones utiles rejeceris, idem experiaris quod alcyon, cui non obtemperanti sanis monitis, Nereis furata pullos est, etsi eos eadem postea, intentatam ab eo vim verita, restituerit. Habebat in quodam littore avis nomine alcyon, cum conjuge, quæ jam partui vicina, viro dixit : Quære sis locum seductum ac munitum ubi pullos excludamus ; metuo enim ne, intumescente statis æstibus mari, veniat hic Nereis et pullos nostros abripiat. Respondit ei vir : Abi, formidolosa, umbram times ; periculi hic quidem nihil est, exclude pullos securo. Herbosam et irriguam habemus stationem : ubi comodius, ubi jucundius diversabimus ? Cui uxor : Denuntio iterum tibi, obnoxius Nereidis furtis hic locus est ; fugiamus ante damnum : sero icti sapiemus. Reposuit alcyon : Tace, inquam, non audebit Nereis irritare me, vires meas novit, sibi metuet. O te, inquit uxor, temerarium, qui minari deæ audeas. Metire te tuo modulo, et agnosce, mortalis cum immortalis male comparatum esse certamen. Fac igitur quod suasi, domicilium alio transfer : nam si obfirmas pertinaciam in non obsequendo momenti recta, eveniet idem tibi quod testudini. Ferunt quippe in quodam fonte habitasse duos anates eum una testitudine. Exarscente autem per æstatem fonte, consilium anates ceperunt alibi diversorium quærendi. Ut ergo jam collectas efferre sarcinas cæperant, stabantque in migrationis procinctu, dixit illis testudo : Vobis quidem vivere sine aqua valentibus, isto alarum remigio fretis, parum affert sollicitudinis fontis exsiccatio ; mihi miseræ non consulitis, cui et vitæ ratio ac spes omnis in aqua est, et tarde mobilis onerata mole eum, ne alio quo res poscit queam me transferre. Quæso, tollite me vobiscum, et illic simul deportate quo migratis. Cui anates. Nisi juras, inquit, nobis, te nihil per viam locuturam, non te tollimus. Admisit conditionem et juravit. Moxque anates, oblongo tigillo congruæ latitudinis parato, impositam ei medio testudinem, dorso ambo utrinque sublatis tigni capitibus extulerunt volantes. Viatores, elatis forte oculis, ubi mirum id spectaculum viderunt, Prodigium ! exclamant, videte testudinem inter duos anates volantem. Collecta turba curiosorum est auditeque rem am-

bitiose celebrantium voces; quibus delectata inflataque testudo, etiam vectores despiceret suos cepit; ac titiliante gloriola non tenens linguam: En, inquit, etiam vos, o anates, supervolo. Illi hoc audito excutientes pondus, perjuram præcipitarunt, quæ contrita lapsu interiit. Talis ruina manet non morigerum recta monentibus.

XXIII. Respondit alcyon: Auditis quæ dixisti, persto tamen in sententia. Fac quod jubeo: pone ova, exclude pullos, nec timeas Nereidem. Natos porro pullos, adveniens Nereis cum ipso nido secum abstulit; quo facto uxor alcyonis ad virum conversa: Ego quidem, ait, hoc ita ut evenit futurum et prævideram et prædixeram. Sed surdo cecini, te ad non credendum obfirmato; quæ causa nobis tanti hujus damni fuit. Cui alcyon: Et prædixeras et audiveram; sed videris oblita quid tum responderim: nonne dixi tibi, si quid injuriæ nobis Nereis faceret, daturum me operam ut non ferret impune? Hoc quod tunc promisi effectum dabo; mox videbis. Ea locutus cognatos amicosque suos adiens singillatim, quæ passus esset a Nereide narravit; tum ait: Obsecro obtestorque vos ne me deseratis, sed frequentes auxiliamini pugnaturo contra injustam prædatricem, reputantes vestra interesse ut ejus generis ausis cita ultio non desit; nam ad unumquemque vestrum facile perveniet calamitas, si hæc exempla invitante impunitate frequententur. Responderunt omnes: Præsto sumus, en imus, duc quo vis. Sed parum possumus contra Nereidem suo mari tutam: nec nos alcyones tantum ala, rostro aut unguibus valemus, ut persequi eam in suum penitus regnum ibique ulcisci possimus. Mergis, cycnis, aut etiam vulturum, aquilarum et milvorum cæterarumque volucrum auxiliaribus, iisdemque numerosis, opus ad hoc esset copiis. Ergo, inquit alcyon, venite mecum omnes, et simul aves rogemus ne graventur adesse nobis, chara pignora inique rapta repetentibus. Una fuit avium omnium responsio: Faciemus quod petitis libenter, modo in id rex noster annuat; nam absque hujus nutu nihil tale nobis licet suscipere. Quid multa? defertur res ad regem volucrum. Is negotium probat, bellum toto cælo in Nereidam indicit ac expeditionem parat. Audiens ista Nereis, et late fervere apparatus ruituri mox in ipsam exercitus videns, diffidere cepit suis viribus, consilioque secum habito, decrevit periculum pœnitentia prævertere. Rediit ergo ad alcyonem, et suos illi pullos incolumes reddidit. Hæc dixi ut intelligas, taure, quid te statuere conveniat in hoc temerario procinctu belli captessendi adversus leonem, cui totis suis et regni opibus bellanti haud magis te resistendo parem quam Nereidem regi avium, tute, ut arbitror fateberis. Cedes ergo, si me audias, et pacatioribus intendes animum consiliis. Non acquiesco, inquit ferociter taurus: pacata ista ista consilia lentum in exitium me pertraherent. Præstat, et certum est, semel periclitari, et vel nobilis victoria, vel mortis

A non ignavæ aleam jacere. Hoc ipsum vaferimus Vestigator agebat, quamvis contrarium simulans, ut taurum insidiosissimis sermonibus in ferocia isthæc ausa propelleret. Ergo cœptum ex voto sibi videns succedere, ut scelerato machinamento committendorum æmulorum manum ultimam inponeret, deciaranda putavit tauro signa quæ in leone, dum ad sæviendum sæ acciugit, notari consueverunt, sicut vicissim antea leoni exposuerat indicia ferociæ in vim exsertæ tauri toto mox conatu pugnaturi; ut cum in mutuum mox conspectum ambo adversarii venissent ex mutua ista observatione signorum prædictorum, ad prælium ac cædem irritarentur. Intuens igitur taurum ficta benevolentia specie. Quando inquit, in vi dissuadenda frusta sum, et experiri vires tuas in leonem irrevocabiliter certus es, quod ultimum tali tempore fidelis amicitia officium: ex me tibi esse potest, admoneo te, quibus ex signis certo queas prænoscere ignoscentes in te leonis furias, mox in immanissimos insultus erupturas. Ubi ergo leonis effertos et sanguine suffusos oculos videris, ubi eodem tempore notaveris impatientem tremorem ægre se continentium a ruedo artuum, simul cum crebro et vehementi caudæ terga flagellantis motu, cave tum tibi, et contra expedi quantum habes vim: certo enim certius statim experieris sævissimos impetus hostis immanissimi, totis in te viribus usuri.

XXIV. In hunc modum instigatis in se invicem scelerato Vestigatoris artificio leone atque tauro, hic ad illum ingreditur. Ambobus autem se mutuo intuentibus, ac leone quidem notante in tauro signa effervescentis in vim iræ quæ Vestigator præmonuerat: tauro vicissim paria indicia prurientis in pugnam ferociæ, quæ idem prædixerat, in leone cernente, prior taurus sic loqui orsus est: Præstat assidere speluncæ quantumvis diri draconis, quam aulæ regis tui similis, o leo, hoc est injusti ac sanguinari; et post hanc quasi clarigationem, impetum ad vim expedit. Sed occupat leo, ac violentissime insiliens miserum discerpit et excarnificat. Sic occubuit taurus in oculis Vestigatoris et Coronati (nam et hic forte præsens adfuit), qui sciens quis compositor hujus tragœdiæ fuisset, conversus ad artificem sceleris Vestigatorem, iis illum intuitus est oculis qui satis ostenderent et quam graviter improbare factum, et quantum inde malorum in auctoris caput redundaturum esset prædicere taciti viderentur. Tum eum privatim, quamprimum licuit, ac sine arbitris conveniens, his est affatus verba: Scis quid egeris; et in sinu gratularis, nactus esse quem optaras successum tuas scelestissimas insidias. Atqui te providere ac præmetuere funestissimum ipsi tibi tui sceleris exitum oportuerat. Maculasti leonis famam, invidioeissimo suadendo facinore; taurum innocentem perdidisti, commisisti prius concordem regni proceres in perniciosissimam discordiam et commilitones in se invicem, jactis seditionum seminibus, armasti. An impune et laturum speras crimina tam atrocia?

Falleris mea sententia plurimum, si id credis. Latet forte licet regem malitia tua, at eam penitus pervident sapientes supra vulgarem captum consilii regii præsides, qui conflata a te factionem intelligentes, dabunt strenuam et efficacem operam ad prævertendos conatus impios et infestas quieti publicæ molitiones in ipsa nefariæ conscientiæ adhuc innoxia designatione opprimendas: nec dubium quin perficiant quod volunt. Etsi enim multorum tibi studia et auxilia parasti, prævalere tamen solet tranquilla paucorum capitum prudentia quamlibet multarum tumultuosæ violentiæ manuum. Hæc ego providens tuam prorumpentis in tales ausus reprimere confidentiam conabar, præter tuam ipsius salutem, etiam regis ac regni incolumitatem in hoc spectans. Nihil enim exitiosius principes principatusque pervertit, quam auditio admissioque suggestionum talium, quales tu tuique similes soletis incutere incautis regnantium auribus. Mihi semper ita visum est: dotes virtutesque, quibus vitæ felicitas absolvitur, has esse: doctrinam, eloquentiam, justitiam, liberalitatem hilarem, legitime partas opes, misericordiam beneficam in egenos, longævitatem, sanitatem, comitatem. His qui nititur, et profecturum eorum ope, et quo promotus merito fuerit, ibi stabiliter permausurum puto; fraudes et doli mali caduca fundamenta sunt beatitudinis mortalium. Ex his dotibus aliquas in te agnosco, solertiam et scientiam, sed eas corruptis pravo usu. Fructus autem non corruptæ sapientiæ, moderatio est, et quædam sobrietas agendi, quam qui non tenent, sua ipsa scientia ebrii non vident quæ sunt ante oculos, et invidia nocturnarum ipsis naturam induente, caligant ad multam lucem, virtutum alienarum splendorem non ferentes. Qualis generis asseolis qui circumdatus rex est, similem cum dixerim fluvio, limpido illi quidem et uberi prespionitate invitanti viatores estuantes ad usum sui, sed eidem referto crocodilis, quorum terror longe arcet ab accessu crudelis ripæ præmonitos periculi hospites, longe satius ducentes quantumlibet urentem sitim pati quam se vorandos præbere immanissimis belluis. Tu vero neminem voluisti præter te peculiari leonis regis gratia florere; in quo pessime de ipso meruisti. Sicut majestatem maris omnem ac speciem tolleret, qui ad unicum id fluctum vellet redigere, cum ex multitudine innumerabili trudentium illic sese ac stipantium fluctuum atque undarum, maris dignatus, et quæ ex hac oritur, navigantium quædam veneratio, nascatur. Insanum vero prorsus est amicitiam foris præferre simulacrum, foventem intus nihil aliud nisi quæstuosas cupiditates, privatis unice rationibus intentas, sordido avidissime inhiabundans lucro, nihilque pensi habentes, propriam sibi quomodocunque utili tatem conficere, vel dispendio exitioque quorumvis quamlibet insontium.

XXV. Hæc ego satis intelligo, pridem expertus, et surdo me cecinisse hactenus, et porro canere,

A adeoque facere me in hoc, meo damno, contra præscriptum cujusdam sapientis, qui recte præcipit: Noli arguere stultum, ne te odio habeat, et si potest, perdat; quemadmodum simii corvum perdiderunt reprehendentem ipsos. Aiant enim simios in quadam silva montana per hiemem frigidissimam degentes, trementes in summo algore, vidisse forte lapidem carbunculo similem, cujus fulgore prunarum speciem habente, in falsam inducti opinionem, arida circa illum aggerentes folia, certatim congregati circum omnes, in lapidem sufflabant, flammam, ut putabant, elicituri. Hunc stultum eorum laborem despectans ex alto corvus, Ne, inquit, erretis, o boni, petra hæc gelida est, nihil igni habens præter colorem. Hæc cum illi dicentem irridebant, intentissime de cætero quod cæperant agentes. Arbitratus corvus non pervenisse ad ipsos vocem, descendit in viciniorem ipsis ramum, et eadem admonuit, pari successu; quando eum præteriens quidam viator et frustra satagentem miserans. Desine, corve, inquit, paria et tu cum iis quos jure vituperas peccare, nihilo quam ii minus inutiliter laborans. Tam enim nequidquam sudat, qui naturaliter bardis et mente cassis inspirare sapientiam studet, ac qui rem natura obliquam dirigere in lineam contendit; quin periculum est, si pergis, ne præterquam quod nihil proficies, etiam damnum tibi accersas, quale illic contigit qui acutissimum eximii temperamenti ensem in cote aggressus durissima probare, illum primo ictu, ceu vitrum futile, diffregit. Non pervasit monitum sapiens in animum stulte seduli corvi, qui prurigine quadam ostentandæ sapientiæ, quasi ex propinquo persuasurus, quod distans nequidquam suadebat, ad simios descendens, ipsisque familiariter immixtus: Apage, clamabat, absistite ridiculo conatu; an speratis spiritu e petra flammam extundere? Talia illum concionantem coorientes concordi rabie in monitorem intempestivum simii discerpserunt. Par exitus ne me maneat, equidem vereor. Non cessabo tamen adhuc, charitate provectus vera tui, et hoc denuntiare, si forte tandem vel hoc postremo ex me audiendo exemplo moveri ad salubrem resipiscentiam possis.

XXVI. Aio, te, si consiliis benevolorum spretis, astutia et cæco tui amore ruere perges, similia passurum versuto nebuloni suis ipsis ad extremum circumvesto technis. Scholasticus quidam, vir simplex et fuci expertus, viæ aliquando societatem inivit cum ardellione callidissimo. Bonis avibus iter ingressi, peregre in thesaurum iaciunt maximum, mille auri talentorum. Post gratulationem tam fausti casus, scholasticus, conversus ad socium, Mihi videtur, inquit, factu optimum partiri ex æquo inter nos hoc fortunæ donum, et dare deinceps quemque nostrum operam comportando in tutum locum quod ipsi obtigerit: nisi si quid tu secus sentis. Huic improbus socius, qui parte prædæ optimæ non contentus,

totam avara cupiditate devoraverat : Periculosum A inquit, consilium suggeris ; nam dum numeramus, dum offerimus aurum, intervenient molesti et rapaces arbitri. Age potius infodiamus quamprimum sub illa quercu quod reperimus, inde sumpturi subinde quod usus poscet ; sic enim præterquam quod securi erimus a calumniis litium, a fiscalium concussionibus, ab insidiis furum, etiam hoc novo indivisæ possessionis vinculo astringemus fortius initam inter nos amicitia societatem, cujus initia, qui tanti successus augurio fortunarunt superi, declarare videntur voluisse nihil non felicitatis ex ejus nos sperare perseverantia debere. Quid multa ? Persuasit latro perfidus ignaro fraudum quod volebat : amboque communi opera, sub qua dictum est annosa quercu, in loco avio sita, thesaurum inventum condiderunt, ablata in usum præsentem modica parte ; sicque recesserunt domum quisque suam, omisso consilio peregrinationis, cujus institutæ lucri honesti studii, certa jam tantæ pecuniæ adeptio causus abstulerat. Paucos post dies consumptis scholasticus, quos ex thesauro delibaverat, nummis, socium convenit, et, Si tibi videtur, inquit, eamus ad thesaurum ; expendi enim quod extuleram. Sane, ait ille, hoc ipsum cupiebam, vaferime dissimulans noctu se profectum ad quercum eum cistis et bajulis, cuncta convasata præripuisse. Eunt, effodiunt, nihil inveniunt. Mirari scholasticus ; at fur sceleratissimus bacchari tragicis intemperitiis, capillos sibi vellere, caput tundere, insane vociferari, deum hominumque obtestari fidem, circumventum sese a scholastico dejerare. Tu, aiebat, ista falsæ probitatis specie tantam perfidiam legebas. Tibi soli notus locus erat ; tu me circumscripsisti, rapacissimis istis manibus, noctu, mecum tibi communem, pecuniam unus auferens. Hic miser scholasticus, ubi per omnes juratus deos suæ fidem innocentia non fecit, ad judicem a sodali nequissimo tractus est. Prætor, non ignarus officii, severum delatori vultum obvertens : Accusas, inquit, negantem, neutri vestrum credimus. Cæterum tibi actori onus incumbit convincendi certis indicibus rei. Age igitur, quo teste probas furatum hunc pecuniam sub quercu defossam ? Quo teste, inquit, quæris ? quasi arbitros illic adhibuerit maleficio nocturno ; tamen ut dii scelera latere non sinunt, testem dato ipsam arborem consciam furti. Cras ne graveris eo nobiscum (nec longa via est) tendere ; audies rem miram, loquentem arborem et facinus improbissimum prodentem. Jam dudum subolebat prudenti judici ex ipsa ejus inquietissima jactatione, et scholastici simplicitate eminente ex ore atque oculis, nebulonis fraus ; ergo suspicans, quod res erat, dolum ab eo quemdam adornatum ; sed prudenter suspicionem dissimulans, conditionem admisit ; edictoque ut postridie hora tertia tam accusator quam reus ad quercum adessent, eodem ipse lictoribus cæteraque forensi familia condixit.

XXVII. Digressus fraudator nefarius, patrem, quem domi habebat vetulum, convenit, et, Quod docuisti me semper, inquit, omni arte ac conatu rem parare, in eo navandæ operæ benigna se nobis præbet occasio, sed quæ tuum exposcit auxilium in re non gravi. Scis quot auri talenta, Laverna favente, domum nuper intulerim : ea cumulare addicendo nobis patrimonio scholastici istius simplicissimi hominis, et animus et spes est, modo non graveris cooperari pro virili cœpto nostræ familiæ quæstuosissimo. Exponit inde quid judici promiserit, quid is constutuerit in crastinum. Tum infert : Exploravi diligenter quercum illam, quam affirmavi testimonium pro me dicturam ; cavum intus truncum habet, et in istam specum superne patet aditus facilis nec observabilis intuentibus ex plano. Age, ante lucem occupemus eo ambo nos conferre. Scalis ad ramos evectum te ego percommode demittam in penetrata cavæ arboris ; ibi tuto delitescens, ubi statuta hora, præsentem jam prætores, interrogabitur quercus quis thesaurum abstulerit, memento ex imo respondere, scholasticum præripuisse. Respondit ad ea senex : Faciam equidem, fili, quod vis ; sed te etiam atque etiam considerare cuncta prius ac præcavere cuperem, ne forte tuis ipse implicitus laqueis, patiaris quod cyeno contigit, insidiis ad extremum oppresso, quas ille inimico comparaverat. Audi fabulam, non longa narratu est. Ferunt nidificare solitum cyenum non longe a cavo familiari feræ serpentis, quæ malefico indulgens genio, pullos cyeni simul exclusi fuerant, jam sæpius devoraverat. Irritatus injuria tam vehementi cyenus, consilia tamen neglexit amicorum, locum infestum, utcumque illi ad cætera commodum, alio tutiori commutare suadentium. Sed totus intentus in ultionem injusti grassatoris, exquirebat secum modos reponendi ei damni. Talia meditantem adivit cancer, et, Cur, ait, cyene, cagitabundus et tristis es ? Justa mihi, cyenus inquit, et sollicitudinis et mæroris causa est vicinia voracissimæ serpentis, meæ sobolis cruore saginari solitæ. Ille cancer, Vides, inquit, hoc cavum ? (ostendebat os patulum carvernulæ oppositum e regione hospitis serpentis) ibi habitat nymphe, nostri cancerorum generis animal vorax et valide armatum, ad hæc inimicissimum serpentibus. Affer e piscibus quibus vescaris, et per intervallum foraminum duorum sparge, ita ut partes ultimus ostio cavernæ serpentis admoveas proxime. Egressa, ut solet, nymphe ad odorem prædæ, ubi saginam sequens, ad specum serpentis pervenerit, isthuc quoque penetrans ipsam occidet. Fecit quod admonebatur cyenus, et factum successit, ultra quidem ipsius votum, ad perniciem ejus ; nam occisa serpente, nymphe, cyenum præterea prope dormientem nacta, confecit, pullis quibus incubabat pariter absumptis. Simili exemplo, fili, vereor ne nos quoque insidiantes alteri, contracta in nos quamstruimus machina opprimamur, Filius ad ea : Bono animo esto, pater, inquit, terricula

isthæc vana sunt; navigamus in portu. Talenta modo et prædam opimam cogita fructum paratissimum non laboriosæ fraudis. Quid multa? Persuasus senex cavam arborem subit. Judex ad conditum adest. Interrogata magna voce quercu, quis furatus thesaurum esset? senis responsum auditur, a scholastico effossam ablatamque pecuniam affirmans. Mirantibus cunctis, sagax prætor intellexit quod res erat, dolo malo conditum intra cavam quercum hominem auditæ vocis auctorem; et sublato in severum supercilio: Mentiris, inquit, arbor improba, innocentia scholastici perspecta mihi est. Tu vero falsi testimonii justam poenam me judice non effugies. Mox ad apparitores, Afferte, clamat, ignem ocius, huc stipulam et faces; conflagret statim mendax truncus, nec diutius mundo fallacibus oraculis illudat. Paretur illico: jam cortex fumat, jam flammæ vis intus penetrat, jam sensu excitatus mali et imagine consternatus periculi senex, exclamat: Vivus ardeo, educite me. Extractus semiustulato trunco pater et suum et filii scelus impudentissimum prodit. In ambos lege actum: et thesaurus in solidum adjudicatus scholastico est. Ejusmodi successus solent esse insidiarum malitiose structarum.

XXVIII. Quare (pergit Vestigatori Coronatus dicere) infaustus tibi, et utinam falsus vates, exitium denuntio; deesse siquidem non potest quin male ac mature pereas scelere linguæ istius obtretratrici et rixarum satricis tuæ, quam ut serpentinam horreo, nihilo enim quam hæc minus et illa venenum spargit. Nec magis te vetus nostra mihi necessitudo conciliat, quam morum ac voluntatis irrevocabilis malignitas exosum facit. Novi enim et probo sapientis effatum, sceleratos, utcunque intimi, quantumvis cognatione aut quovis alio vel arctissimo affinitatis vinculo juncti proxime sint, cane pejus et angue fugiendos. Sed tantisper juvat remittere me ex acerbitate tanta, tibi que imminentem detegendarum mox fraudum ignominiam mitiori exemplo proponere. Mercator aliquando navem solvens in profectionem longinquam, laminos ferri probati centum apud amicum deposuit. Redit salvus post menses aliquot, et amicum invisens, ab eo, si videatur, depositum repetit. Ille perfidus, qui ferrum dudum venditum in rem suam verterat, Ignosce, inquit, et condole humanis casibus. Ego tuum depositum apothecæ tutissimæ commiseram, portas et seras validissimas obducens adversus externos fures, ignarus nequiores apud me nasci ac domi nundinari latrunculos mures, qui quam bene dentati sint laborabis, opinor, in credendo; nam ne mihi quidem persuaderi potuisset, nisi vidissem. Narro autem quæ oculis præsens subjeci: Circoiter post mensem quam laminas tuas in tuto reposueram, in intimum illud ingressus penetrabile, reperio ecce, miram rem! comesi a soricibus ferri exiguas duntaxat reliquias, et vilia nulli rei utilia ramenta. Verum non ea tanti tota demum jactura est, ut

tni reditus incolumis interpellare gratulationem debeat; obliviscamur ista, et soteria tua celebremus hilares, una simus hodie ad cœnam. Dic, sodes, spernis sodalem, an exspectamus te? Hæc mercator audiens, etsi penitus indignabatur, inficiatoris impudentiam admirans, iram tamen in potestate habuit, et suis furem artibus aggredi certus, occasionem exsequendi meditata, in cœna ista ad quam invitabatur, offerendam sibi ratus, vocanti comiter promisit. Tum paulo ante constitutum adveniens, ludentem in ostio perfidi amici filiolum nactus, familiariter in ulnas sublato in suam domum aufert, et suis ibi diligenter asservandam mandat pueris. Reversus vultu renidenti, paratum se ad discumbendum offert. At pater infantis, ejus absentia sollicitus, statim viso mercatore: Heus! quo inquit, pusionem deportasti? nam te abstulisse geruli narrarunt. Tum mercator, Heu casum infelicem! exclamavit: statim sedatius subjungens: Referendum enim et ego habeo inopinatissimum et tibi vix credibilem eventum. Tenebam amplexu suavians parvulum, cum accipiter impetu devolans ereptum e gremio altum rapuit, avolavitque nescio quo, disparuit quippe ex oculis citissime. Apage, vocator ait, nugas istas, redde sis infantem: accipitres pueros rapiant, scilicet. Quidni rapiant? reponit mercator, ironico arrisu; equidem ex quo, ut memoras, rodere mures ferrum cœperunt, eadem astrorum vis arcana quæ dentes soricum adamantinos reddidit, ungues quoque falconum ære tam rigido armavit, ut jam vel elephantes in altum tollant. Sic igitur habe, pari ambobus nobis casu periisse mihi ferrum, tibi filium. Deprehensus dicto nebulo, non nisi abnegati depositi persoluto rite pretio natum denique recepit.

XXIX. Talem et te confusionem exspectare jubeo, tuis tandem fraudibus mendacisque deprehensis. Sed lavo laterem hæc admonens, aquamque pariter atque operam in detergenda Æthiopsis nigredine, quæ penitus concreta nullo nitro delebilis inolevit, perdo. Sic homo malus, postquam omnia tentaveris, nihil demum aliud quam homo malus est: ut pomum acerbum, utcunque ipsum melle sæpius oblinas, acerbum tamen manet: non enim mutare naturam applicita exterius potest unctio: aut mel in superficie affricatum, amaritiam emendare succi maligni, substantiam intimam inficientis. Quare satius est, desperata curatione improborum, recedere ab eorum consuetudine; versarique cum bonis et innocentibus. Periculum enim est ne morbus contagione propagetur, et sani supervacaneæ seduli in juvenis ægris istiusmodi, nec prosint illis, et sibi noceant; ac si minus languores ipsorum contrahant; certe afflati malo ex iis halante odore, feteant; non enim bene olere possunt qui latrinis aut cloacis assident, ut e contrario nunquam abest quin suaviter spirent qui seplasiis aromatariorum immorantur. Nec me fugit quam

nulla spes affulgeat huic vano et mihi noxio labori A meo, gratiæ saltem ineundæ a te, quem scio graviter offendi monitis hisce meis, ac ne ferre quidem libenter conspectum meum. Sic enim comparatum natura est, ut ingrati mutuo sint contrariorum occursum: et stulti sapientium, indocti eruditorum, parci largorum, irritabiles patientum, congressus aversentur, et exhorreant visu ipso quasi avium infausti augurii. Hæc locutus Coronatus recessit domum. Cæterum interfecto tauro, statim leonem facti pœnituit, exstantaque in ejus vultu non obscura indicia mœroris; quæ cum observasset scelestissimus Vestigator, et sibi male conscius metueret ne retractanda tauri causa aliquid detegeretur, quod sua maxime interesset occultum permanere, confidentissime leonem adiens: Quid te, inquit, domine, tristem video cum injuria fortunæ, cui si gratus, ut debes, esse vis, agnoscere et prædicare te oportet summum et recentissimum ejus beneficium, quo a proditione insidiisque tauri servatus es. At tu contra mihi videris, fatuæ cuidam indulgens cordis teneritudini, fallaces insidiatoris vaferrimi blanditias recordari, adeoque pene desiderare justo supplicio peremptum, quo incolumi ne vivere quidem secu-

rus, nedum regnare felix poteras. Quare refer animum ad constantiam te dignam, et, excussa muliebri mollitie, gratulare tibi et nobis communem felicitatem, pro certo habens, id quod actum est necessarium remedium mali gravissimi fuisse. Ut enim membrum quod vipera momordit, nisi scarificetur, aut etiam præcidatur, venenum propagat in corpus reliquum, quoad in ipso corde vitam exstinguat, sic taurus iste negotiis a te præpositus, et e membris nostræ reipublicæ præcipuum, indulgentia tua factus, postquam viperino quodam ingratiſsimæ invidiæ livore usque ad odium tui et nefarium insidiandi vitæ tuæ consilium extabuit, abscindi mature debuit, ne totum regnum. et te maxime, cor ac caput hujus corporis, male perderet. Ea perfidi veteratoris dicta leoni tunc scrupulum exemerunt, ita ut æquum jam animum, ut ante, negotiis adverteret, persuasus meruisse taurum quæ passus fuerat. His gymnosophista peroratis disputationem concludens regi dixit: In hunc modum, domine, quod quæsieras, homo sceleratus et invidus duos antea inter se concordēs calumniosis artificiis invicem committit, ex aliena et sæpe publica calamitate privatam astutissime quæstum captans.

DISSERTATIO PARABOLICA II.

Exprimit ingenium rei audacis et callidi in eludendo judicio, et demonstrat inutile ad extremum esse totum istud artificium.

Dixit autem rex gymnosophistæ: Cuperem audire quid Vestigatori evenerit post necem tauri.

I. Respondit gymnosophista: Occiso tauro, nocte quadam egressus leopardus, qui olim fuerat magister leonis, et tunc inter ejus consiliarios intimos fide atque auctoritate præcipuus habebatur, applicuit aurem forte transiens ad ostium Vestigatoris, eo commodum tempore quo ea Coronatus ei succedens, loquebatur, quæ retuli paulo superius. Audivit igitur exprobrantem Vestigatori Coronatum malignas artes quibus, invidiæ atque odio indulgens propriis, taurum innocentem circumvenerat, leonem fido et utili ministro privaverat: comminantem etiam iram deorum, et augurantem ei a leone ipso quem deceperat, dignum suo scelere supplicium. Hæc leopardus inopinato cognita statim arcano detulit ad leonis matrem. Interim autem leo quid egisset reputans, revolvebatur in desiderium tauri: nec ultimæ illæ Vestigatoris voces jam tantum apud ejus animum valebant, ut non ipse Vestigator fraudis atque insidiarum suspitione laboraret. Cum ista mentis conflictantem ægritudine convenit materna familiaritate regem leonem ejus parens; et mœstum illum ea quam dixi causa, conspicata, Vultum habes, inquit, filii, solliciti ac male sibi consci: quod equidem et miror et ægre fero, satis gnara, nihil magis valetudini adversum quam curam acrem, et præsertim pœnitentiam inutilem, quæ dum animum moleste

C pungit, corpus ipsum exedit et macerat. Præterea quod perniciosum vel maxime regnanti est, caliginem obducit menti, quam ille semper vigilem et tranquille attentam adhibere negotiis debuerat. Sed, quæso te, fatere mihi quid te angat; aut si dicere cunctaris, sine, divinem; non enim temere affirmatura videor, cruciari te sera pœnitentia necis tauri, quasi ejus accusator nimis facile credideris: cum æstimare te potius de ejus in te animo ex tuo in eum affectu par fuisset; fere siquidem ista sibi mutuo respondent: rarumque est non redamari sincere qui vere diligit, adeo ista commercia cordium fucum excludunt. Age igitur, dic mihi quomodo tu affectus erga taurum eras? Ad ea leo: Equidem, mater, inquit, charum eum habebam sivebamque illi maxime; et cum mente repeto quam prompta semper ejus et benevola in me officia exstarent, facere vix possum quin suspicer scelus aliquod artificis Vestigatoris qui eum falsis apud me criminationibus infamaverit, et eo denique me adegerit ut facerem quod meminissem horret animus, et quantovis pretio redemptum vellem non egisse. Tu vero, parens optima, ne quæso, cœlaveris si quid ejus forte rei didicisti; fere enim emanant in notitiam quantalibet arte dissimulata scelera, nec cavere dolis omnibus potest, qui saltem timidissusurris prodiones abstrusissimæ prodantur. Ea porro fame licet incertæ ac vulgarium rumororum qualiscunque testimonia, sæpe interio-

isthæc vana sunt; navigamus in portu. Talenta modo et prædam opimam cogita fructum paratissimum non laboriosæ fraudis. Quid multa? Persuasus senex cavam arborem subit. Judex ad conditum adest. Interrogata magna voce quercu, quis furatus thesaurum esset? senis responsum auditur, a scholastico effossam ablatamque pecuniam affirmans. Mirantibus cunctis, sagax prætor intellexit quod res erat, dolo malo conditum intra cavam quercum hominem auditæ vocis auctorem; et sublato in severum supercilio: Mentiris, inquit, arbor improba, innocentia scholastici perspecta mihi est. Tu vero falsi testimonii justam pœnam me iudice non effugies. Mox ad apparitores, Afferte, clamat, ignem ocus, huc stipulam et faces; conflagret statim mendax truncus, nec diutius mundo fallacibus oraculis illudat. Paretur illico: jam cortex fumat, jam flammæ vis intus penetrat, jam sensu excitatus mali et imagine consternatus periculi senex, exclamat: Vivus ardeo, educite me. Extractus semiustulato trunco pater et suum et filii scelus impudentissimum prodit. In ambos lege actum: et thesaurus in solidum adjudicatus scholastico est. Ejusmodi successus solent esse insidiarum malitiose structarum.

XXVIII. Quare (pergit Vestigatori Coronatus dicere) infaustus tibi, et utinam falsus vates, exitum denuntio; deesse siquidem non potest quin male ac mature pereas scelere linguæ istius obtretractricis et rixarum satricis tuæ, quam ut serpentinam horreo, nibilo enim quam hæc minus et illa venenum spargit. Nec magis te vetus nostra mihi necessitudo conciliat, quam morum ac voluntatis irrevocabilis malignitas exosum facit. Novi enim et probo sapientis effatum, sceleratos, ut cunque intimi, quantumvis cognatione aut quovis alio vel arctissimo affinitatis vinculo juncti proxime sint, cane pejus et angue fugiendos. Sed tantisper juvat remittere me ex acerbitate tanta, tibi que imminentem detegendarum mox fraudum ignominiam mitiori exemplo proponere. Mercator aliquando navem solvens in profectionem longinquam, laminos ferri probati centum apud amicum deposuit. Redit salvus post menses aliquot, et amicum invisens, ab eo, si videatur, depositum repetit. Ille perfidus, qui ferrum dudum venditum in rem suam verterat, Ignosce, inquit, et condole humanis casibus. Ego tuum depositum apothecæ tutissimæ commiseram, portas et seras validissimas obducens adversus externos fures, ignarus nequiores apud me nasci ac domi nundinari latrunculos mures, qui quam bene dentati sint laborabis, opinor, in credendo; nam ne mihi quidem persuaderi potuisset, nisi vidissem. Narro autem quæ oculis præsens subjeci: Circiter post mensem quam laminas tuas in tuto reposueram, in intimum illud ingressus penetrare, reperio ecce, miram rem! comesi a soricibus ferri exignas dumtaxat reliquias, et vilia nulli rei utilia ramenta. Verum non ea tanti tota demum jactura est, ut

tni reditus incolumis interpellare gratulationem debeat; obliviscamur ista, et soteria tua celebremus hilares, una simus hodie ad cœnam. Dic, sodes, spernis sodalem, an exspectamus te? Hæc mercator audiens, etsi penitus indignabatur, inficiatoris impudentiam admirans, iram tamen in potestate habuit, et suis furem artibus aggredi certus, occasionem exsequendi meditata, in cœna ista ad quam invitabatur, offerendam sibi ratus, vocanti comiter promisit. Tum paulo ante constitutum adveniens, ludentem in ostio perfidi amici filiolum nactus, familiariter in ulnas sublato in suam domum aufert, et suis ibi diligenter asservandam commendat pueris. Reversus vultu renidenti, paratum se ad discumbendum offert. At pater infantis, ejus absentia sollicitus, statim viso mercatore: Heus! quo inquit, pusionem deporstasti? nam te abstulisse geruli narrarunt. Tum mercator, Heu casum infelicem! exclamavit: statim sedatius subjungens: Referendum enim et ego habeo inopinatissimum et tibi vix credibilem eventum. Tenebam amplexu suavians parvulum, cum accipiter impetude volans ereptum e gremio altum rapuit, avolavitque nescio quo, disparuit quippe ex oculis citissime. Apage, vocator ait, nugas istas, redde sis infantem: accipitres pueros rapiant, scilicet. Quidni rapiant? reponit mercator, ironico arrisu; equidem ex quo, ut memoras, rodere mures ferrum cœperunt, eadem astrorum vis arcana quæ dentes soricum adamantinos reddidit, ungues quoque falconum ære tam rigido armavit, ut jam vel elephantes in altum tollant. Sic igitur habe, pari ambobus nobis casu periisse mihi ferrum, tibi filium. Deprehensus dicto nebulo, non nisi abnegati depositi persoluto rite pretio natum denique recepit.

XXIX. Talem et te confusionem exspectare jubeo, tuis tandem fraudibus mendaciisque deprehensis. Sed lavo laterem hæc admonens, aquamque pariter atque operam in detergenda Æthiopsis nigredine, quæ penitus concreta nullo nitro delebilis inolevit, perdo. Sic homo malus, postquam omnia tentaveris, nihil demum aliud quam homo malus est: ut pomum acerbum, ut cunque ipsum melle sæpius oblinas, acerbum tamen manet: non enim mutare naturam applicita exterius potest unctio: aut mel in superficie affricatum, amaritiam emendare succi maligni, substantiam intimam inficientis. Quare satius est, desperata curatione improborum, recedere ab eorum consuetudine; versarique cum bonis et innocentibus. Periculum enim est ne morbus contagione propagetur, et sani supervacaneæ seduli in juvandis ægris istiusmodi, nec prosint illis, et sibi noceant; ac si minus languores ipsorum contrahant; certe afflati malo ex iis halante odore, feteant; non enim bene olere possunt qui latrinis aut cloacis assident, ut e contrario nunquam abest quin suaviter spirent qui seplasiis aromatariorum immorantur. Nec me fugit quam

nulla spes affulgeat huic vano et mihi noxio labori A meo, gratiæ saltem ineundæ a te, quem scio graviter offendi monitis hisce meis, ac ne ferre quidem libenter conspectum meum. Sic enim comparatum natura est, ut ingrati mutuo sint contrariorum occursus: et stulti sapientium, indocti cruditorum, parci largorum, irritabiles patientum, congressus aversentur, et exhorreant visu ipso quasi avium infausti augurii. Hæc locutus Coronatus recessit domum. Cæterum interfecto tauro, statim leonem facti pœnituit, exstabantque in ejus vultu non obscura indicia mœroris; quæ cum observasset scelestissimus Vestigator, et sibi male conscius metueret ne retractanda tauri causa aliquid detegeretur, quod sua maxime interesset occultum permanere, confidentissime leonem adiens: Quid te, inquit, domine, tristem video cum injuria fortunæ, cui si gratus, ut debes, esse vis, agnoscere et prædicare te oportet summum et recentissimum ejus beneficium, quo a proditione insidiisque tauri servatus es. At tu contra mihi videris, fatuæ cuidam indulgens cordis teneritudini, fallaces insidiatoris vaferrimi blanditias recordari, adeoque pene desiderare justo supplicio peremptum, quo incolumi ne vivere quidem seou-

rus, nedum regnare felix poteras. Quare refer animum ad constantiam te dignam, et, excussa muliebri mollitie, gratulare tibi et nobis communem felicitatem, pro certo habens, id quod actum est necessarium remedium mali gravissimi fuisse. Ut enim membrum quod vipera momordit, nisi scarificetur, aut etiam præcidatur, venenum propagat in corpus reliquum, quoad in ipso corde vitam exstinguat, sic taurus iste negotiis a te præpositus, et e membris nostræ reipublicæ præcipuum, indulgentia tua factus, postquam viperino quodam ingratiſsimæ invidiæ livore usque ad odium tui et nefarium insidiandi vitæ tuæ consilium extabuit, abscindi mature debuit, ne totum regnum. et te maxime, cor ac caput hujus corporis, male perderet. Ea perfidi veteratoris dicta leoni tunc scrupulum exemerunt, ita ut æquum jam animum, ut ante, negotiis adverteret, persuasus meruisse taurum quæ passus fuerat. His gymnosophista peroratis disputationem concludens regi dixit: In hunc modum, domine, quod quæsieras, homo sceleratus et invidus duos antea inter se concordēs calumniosis artificiis invicem committit, ex aliena et sæpe publica calamitate privatam astutissime quæstum captans.

DISSERTATIO PARABOLICA II.

Exprimit ingenium rei audacis et callidi in eludendo judicio, et demonstrat inutile ad extremum esse totum istud artificium.

Dixit autem rex gymnosophistæ: Cuperem audire quid Vestigatori evenerit post necem tauri.

I. Respondit gymnosophista: Occiso tauro, nocte quadam egressus leopardus, qui olim fuerat magister leonis, et tunc inter ejus consiliarios intimos fide atque auctoritate præcipuus habebatur, applicuit aurem forte transiens ad ostium Vestigatoris, eo commodum tempore quo ea Coronatus ei succesens, loquebatur, quæ retuli paulo superius. Audivit igitur exprobrantem Vestigatori Coronatum malignas artes quibus, invidiæ atque odio indulgens propriis, taurum innocentem circumvenerat, leonem fido et utili ministro privaverat: comminantem etiam iram deorum, et augurantem ei a leone ipso quem deceperat, dignum suo scelere supplicium. Hæc leopardus inopinato cognita statim arcano detulit ad leonis matrem. Interim autem leo quid egisset reputans, revolvebatur in desiderium tauri: nec ultimæ illæ Vestigatoris voces jam tantum apud ejus animum valebant, ut non ipse Vestigator fraudis atque insidiarum suspitione laboraret. Cum ista mentis conflictantem ægritudine convenit materna familiaritate regem leonem ejus parens; et mœstum illum ea quam dixi causa, conspicata, Vultum habes, inquit, filii, solliciti ac male sibi consci: quod equidem et miror et ægre fero, satis gnara, nihil magis valetudini adversum quam curam acrem, et præsertim pœnitentiam inutilem, quæ dum animum moleste

C pungit, corpus ipsum exedit et macerat. Præterea quod perniciosum vel maxime regnanti est, caliginem obducit menti, quam ille semper vigilem et tranquille attentam adhibere negotiis debuerat. Sed, quæso te, fatere mihi quid te angat; aut si dicere cunctaris, sine, divinem; non enim temere affirmatura videor, cruciari te sera pœnitentia necis tauri, quasi ejus accusator nimis facile credideris: cum æstimare te potius de ejus in te animo ex tuo in eum affectu par fuisset; fere siquidem ista sibi mutuo respondent: rarumque est non redamari sincere qui vere diligit, adeo ista commercia cordium fucum excludunt. Age igitur, dic mihi quomodo tu affectus erga taurumeras? Ad ea leo: Equidem, mater, inquit, charum eum habebam fidebamque illi maxime; et cum mente repeto quam prompta semper ejus et benevola in me officia exstarent, facere vix possum quin suspicer scelus aliquod artificis Vestigatoris qui eum falsis apud me criminationibus infamaverit, et eo denique me adegerit ut facerem quod meminisse horret animus, et quantovis pretio redemptum vellem non egisse. Tu vero, parens optima, ne quæso, cælaveris si quid ejus forte rei didicisti; fere enim emanant in notitiam quantalibet arte dissimulata scelera, nec cavari dolis omnibus potest, qui saltim timidissusurris proditioes abstrusissimæ prodantur. Ea porro fame licet incertæ ac vulgarium rumorum qualiacunque testimonia, sæpe interio-

ribus iudiciis adjuncta multum conferunt ad convictionem scelestorum. Reposuit ad hæc mater: *Audivi a quodam fide dignissimo Vestigatore invidiæ instinctus mentitum tibi esse cuncta illa quæ de tauro detulit, alioqui alienissime a vero, et sola ejus fraude conficta. Amabo te, mater, leo inquit, ede, si non grave est, quis iste sit ex quo talia audisti? Ne quære, filii, ait mater, actorem dicti, qui nominatim se prodi vetuit, cum rem sibi compertissimam mihi arcano committeret, indicandam, si expedire censerem, tibi. Etsi autem is talis, ut dixi, est, cui tuto quidvis credi possit, non peto tamen ut aut meæ, aut illius auctoritati acquiescas, ac nostro testimonio præcipites sententiam in reum inauditam, ne quid simile patiaris post Vestigatoris pœnam et quod post tauri supplicium es passus, ac tunc quoque fidei temere habitæ acri morsu conscientiæ pœnas luas. Recte mones, mater, inquit leo. Ergo quamvis tibi tribuo, uti debeo, plurimum fidei, tamen explorare per me negotium decrevi, nec committere iterum ut festinasse me sero pœniteat.*

II. His leo et a matre auditis et ad matrem dictis, suos omnes convocavit, et cum iis Vestigatorem. Qui pro sua solita confidentia leonem videns cogitabundum et mæsto similem, ultro ad astantes conversus: *Quid causæ, inquit, est cur leonem sollicitum ac tristem cerno? Cui mater leonis, et ipsa præsens, respondit in hunc modum: Tu causa tristitiæ leonis es: hunc enim dolet quod te hæc tenus vivere ac libere agere sit passus, te, inquam, qui sibi fraudibus ac mendaciis decepto, ut taurum innocentem injuste perimeret, persuaseris. Ad ea minime turbatus Vestigator, Nempe, inquit, hic mos aularum est ut ingratas recte actorum vices, supplicia pro beneficiis expectare verisimilius quam præmia, qui principibus inserviunt, debeant. Quæ justissima est ascetis in solitudines e palatiis atque urbibus secedendi causa, ne non virtutem exercere possint, ubi ei certam intelligunt pœnam esse constitutam. Ista ego lege periclitor hodie, qui quod fidei officio instinctus, benevole indicavi regi paratas a tauro insidias, et conjurationem mox, ni præcaveret, in ipsius ac regni perniciem erupturam, nunc miser in suspicionem calumniarum vocor: in quo cum multa sunt misera, tum illud enimvero jure meo deprecor, ne temere de me talia credantur. Exploretur prius res, inquiretur diligenter de impacto mihi crimine; nunquam tam alte latet scelus animo conceptum quin legitimis indagacionibus eliciatur tandem ac protrahatur in lucem: nam et penitissime abstrusus in venis silicium perito attritu ignis exsculpitur, et quam nemo suspicaretur inesse putridis lignis artifex affricus excitat flammam. Omnino si quid conscientia turpe abscondit, odore se sui prodet, certa methodo in ejus exploratione versantibus: haud aliter ac graveolentes natura sua feces, dum perstat immotus cui subsunt liquor, narium etiam*

A emunctarum sagacitatem fallunt; quando moventur agitanturque, mephitim exhalant, et manifesto fetoris indicio dprehenduntur. Itaque viderint quam consequenter accusatores mei eundem me, quem nimis calliditatis insimulant, tam stultum putent, ut mihi male conscius, ultro examini me subjiciam. Nunquam profecto inevitabile convictionis periculum deposcerem, alea judicii subeunda, nisi mea me tutum innocentia præstaret; sin ita esset, non me hic utique videretis; jam enim alicubi terrarum securum perfugium captare occupasem, cujus rei facultatem magnam civis præbet latissime patens orbis universi vastitas. Ab hoc ingressu vaferimus Vestigator, repente conversus ad leonem, Oro igitur, ait, obsecroque, domine, regiam majestatem tuam, ut inquiri continuo quam accuratissime de me jubeas, per judicem quamlibet severum, dummodo justus idem integerque sit, nec veritatem sinat obrui præjudiciis invidiæ, quam mihi magram intelligo conflam, non ullo meo maleficio, sed magnis tuis erga me beneficiis quæ livorem concitarunt iniquorum. Tua, inquam, tua, domine, præcipua in me gratia meum crimen est: quo te est æquius dare operam, ne pernicio-sa tua munera putentur, et quem amore dignatus fueris amplecti, voluisse perdere videaris. Nam si hæc conditionem ferri virtuti sinis, quæ tutam forte benevolentiam promeruerit, ut vitare nequeat quin dedatur odiis improborum, quodnam aut tibi terrarum asylum deinde reliquum sit afflictæ ac laboranti innocentis? Unum restat tanta fortunæ ævitia exercitis, testem invocare Dei cuncta intime pervidentem oculum. Equidem hujus, puritatem meæ conscientiæ cernentis, fretus incorrupto testimonio, mortem ipsam inimicorum mihi fraudibus paratam audeo contemnere; nec jam recuso quin quod aliquando necessitati nature debeo, livori prævalentium sceleratorum exsolvere occupem, extremum fatum, quippe qui vitam impendere tuæ gloriæ atque obsequio jam tum ex quo tibi, domine, fidem addixi meam, omnibus momentis paratus fui.

III. Talia magna fiducia Vestigatorem perorantem, interpellans e militibus astantibus quidam: *Ne singe, Vestigator, inquit; non te ad istam defendendi contentionem studium quod simulas in principem, eed cura tegendi tui sceleris et pœnæ quam es meritis a tuo capite arcendæ incitat. Salus, inquam, tua propria, non zelus obsequii, aut reverentia majestatis, te disertum in hac causa facit. Hunc audacissimo figens obtutu Vestigator, Non te pudet, inquit, stultissime viventium, eo mortalem criminari, quod natura omnibus lucis usuram participantibus lege antiquissima præscripsit? Itane tuo judicio sceleratus sum, quia salutem, quo possum præsidio, tutari meam conor, quod si quæ animantium in multo minori discrimine non faciat, omnibus orba sensibus, et vita indigna censeatur? Atqui sic habe, mensuram*

fortitudinis in amicorum et dominorum periculis ab aliquo sperandæ, ex ejusdem pro suo ipsius capite certamine sumi debere; nec regum quemquam expectare, si quidem sapiat, militem quemvis suum in acie, sua causa vel publica, pugnacius dimicaturum quam idem soleat in occasionibus salutis propriæ a casibus infestis expediendæ repugnare. Tacuisses ergo consultus quam ista insana professione tuæ contemptissimæ inertia, palam quod fecisti, declarasses, te nec fidelem subditum, nec firmum amicum, nec fortem esse militem, nihilque demum aliud quam vilissimum mancipium injustissimi atque ignavissimi livoris. quo efferris te levissime sis passus in hanc probrosissimam tuæ ipsius confessionem ignominia: post quam spoliari continuo merueras istis armis, istis insignibus muneris publici, et ab ostii regii custodia, ubi locum melioris indignus occupas, ut infidum atque imbellem pecus abigi. Ictus inopinata reprehensione miles, cunctorum jam oculis ipsum figentibus, plenus dedecore recessit erubescens. Quando exsultantis suæ impudentiæ successu Vestigatoris retundere confidentiam regis mater volens, Miror tuam inquit, o Vestigator, effrontem audaciam, qua totus conflatus ex scelere, non dubitas huic sapientissimo consessui, te pro insonti vanditando, fucum impudentissime facere conari. Ne hoc quidem tam acrae tantæ personæ dictum conturbavit argutum nebulonem, ut non statim intrepide reponeret: Altero nimirum, o domina, me etiamnum intreris oculo, qui calumniosa præjudicia grassantis in nostrum exitium invidia, caliginem offuderunt. Tu vero vide, an non dignum potius fuerit ista ætatis et nobilitatis auctoritate. periclitantium causis totam et liberam æquæ mentis aciem advertere, circumspicereque omnem in partem cuncta, ac nullum vestigium negligere indagandæ veritatis: rei, heu! hodie omnium exosissimæ, quam ut impune, sic passim, omnes aversantur, omnes libere oppugnant; rege, qui unus posset obsistere, connivente, dum præ nimia facilitate ac benignitatis ostentandæ studio, nullum in malum primum comminando deterrere, neminem compertum neglecti officii castigare objurgando sustinet. Hac Vestigatoris libertate irritata majorem in modum regis mater. Videte, inquit, hoc nequissimum et sceleratissimum caput, ut omnium flagitorum deformatum maculis et gravissimorum tantum non convictus criminum, tamen audet istam mendaciorum artificem linguam exserere, nec dubitat argumentorum inanum, aut potius sophismatum vanissimorum, captiosissimis laqueis implicare conari veritatem, eo usque, ut cum injuria intolerabili tot sapientum hic præsentium, se his præstigiis speret os sublinere omnibus posse. Non inultus hanc tam amaram increpationem ardelio improbissimus audivit. Per ambages enim quasdam oblique perstringens reginam, generalibus sententiis declamandis, audientia illis in hunc ferme

modum: Paris flagitii viderentur rei qui mysteria non initiatis vulgat, muliebres mores vir affectans, mulier virum simulans, hospes se pro domino ejus in qua precario diversatur, domus ferens: denique qui regi de his respondet de quibus non interrogatur. Talia garrientem rursus interpellans regis mater: Age, inquit, his tratitiis nihil ad rem facientibus omissis, dic ecquid sentias, quantis te sceleribus inquinaveris? Ad ea Vestigator: Qui se istis quæ ais sceleribus inquinat, nemini benevolus est nullam operationis nefariæ, ad quam quævis libido impulerit, labem aversatur. Me rex ipse fatetur sibi benevolum fuisse: innocentia autem meæ cæteræ tot testes habeantur quot sunt qui nihil me agere improbum viderunt. Nondum hæc absolvent, cum regina, Ne speres, ait, scelestissime, te hac impudentia mendacissimæ defensionis veri judicii severitatem elusurum. Ad hoc solita linguæ promptitudine reposuit Vestigator, Qui falsa comminiscuntur, qui scientes ab æquo et iure declinant, quibus ad purgandum innocentem impacto per calumniam crimine nec verba nec opera sufficiunt, pariter omnes injustitiæ tenentur, Inter hæc prudens regina silere leonem videns, et merito veritate per frictæ frontis præsentis animi et multæ astutiæ nebulo fucum illi faceret, accedens filio in aurem materna auctoritate suggessit, fieri posse ut qui tam constanter coram rege ac senatu pro se dicere auderet, revera innocens, esset quare videri sumendum spatium examinandis testimoniis. Eo rex audito palam pronuntiavit, jubere se in præsentia Vestigatore custodiæ tradi, donec accurate tota causa cognoscatur. Conjecto mox reo in carcerem, adiit leonem mater, et ei confessa est se quæ de Vestigatore detulerat, ex leopardo teste aurito cognovisse; hujus probitas quam illi esset perspecta scire sese, posse illum interrogari, cuncta distinctius indicaturum. Ad ea leo, Securam sis, mater, ait; cito videbis iudice me non abire impunita scelera.

IV. Nocte insecuta convenit Vestigatore Coronatus, et vinctum eum cernens, non sine lacrymis, Evenerunt nempe inquit, quæ tibi prædixeram. Tu autem, cæco tui amore ac præfidentia elatus, contemnebas sana monita, et denuntiationes, quæ quam veræ fuerint sero denique nunc sentis. Respondit Vestigator: Vera exprobras, nihil tibi relictum, o amice, est: admonuisti utilia interminatus es vera. Ego autem non obtemperavi tibi, inexplebilis cupiditatis insaniam miser dementatus. Passus enim suum idem quod intemperantes ægri, qui licet experti, gravi suo damno, vim maleficam insalubris cibi tamen ejus malesuada victi dulcedine, non se continent ab eo regustando. Me vero nunc in has angustias redactum non mea solum, quam culpa mihi accersivi propria, calamitas angit, sed metus præterea conturbat de te ne innocens involvaris meo crimine. Pronum enim factu est, propter

notam inter nos amicitiam, ut qui me perditum cupiunt, ex te rerum omnium conscio meorum, testimonium conentur extorquere, ac tua fide cupiditati eorum non obsequente, tam diris ex te quæstionibus quod me gravet eliciant, ut tu cruciatibus tormentorum enectus, ego indiciis expressis quæstione convictus, pariter ambo pereamus. Respondit Coronatus : Hoc ipsum et ego providi futurum, et metuo non magis mihi quam tibi. Si enim alieno testimonio convictus, contumax et impœnitens morte afficiaris, scis te ad dirius aliud trahi tribunal, a quo inexpiatus deprehensus, sempiternis addiceris suppliciis; quæ cum commutare brevibus hujus temporis, pœnis ultro subeuntis adhuc possis, suggero tibi hoc ultimum et pro statu rerum tuarum unice utile consilium, ut sponte confitearis quæ peccasti; ac si, quod sperare licet e regis benignitate, gratiam supplicii nanciscaris, vitam condonatum lucro imputes; sin lege in te agetur, piaculo voluntarie suscepto pœnæ temporariæ purgatus, æternorum apud manes cruciatuum periculo defungaris. Hæc Vestigator audiens, et solita se obfirmans adversus sana monita duritie, respondit : Nondum ita desperata mea causa est, ut ad istud extremum descendendum mihi consilium judicem. Experiar prius quædam alia, morasque quibus potero artibus obducam, si forte insperatis, ut fit interdum, momentis ac casibus fortuna iudicii prosperiorem in exitum queat vergere. His Coronatus auditis, desperata curatione obstinati animi, recessit acerbissime dolens, et certo amici exitio, et suo ipsius gravissimo periculo : quippe qui perspectissimum haberet, vitari non posse quin perseverante in criminis inficiatione Vestigatore, ipse quem omnes ei familiarissimum scirent, aut quæstioni subjiceretur, aut velut conscius et particeps sceleris ejusdem, pari cum illo damnationi succumberet. Hæc ergo mœstissimus reputans, et pertæsus vitæ, hausto ultro veneno efflavit animam.

V. Postridie jussu regis pro tribunali prætor sedit, assidentibus iudicibus delectis. Eodem et leopardus venit. Concussum densa corona circumstabat universæ palatinæ militiæ. Adductus in medium e carcere Vestigator est, causam in vinculis dicturus. Primus, congregatis cunctis, verba fecit leopardus in hunc modum : Rex noster, o commilitones, participem me fecit cujusdam gravis curæ suæ quam etiam communicari vobis voluit. Acris eum pœnitentia incessit interfecti tauri, idcirco quod non contemnendis indiciis sero cœpit intelligere, innocentem illum, se dolis malis et delationibus falsis in ejus necem instigato, periisse. Jam hoc ejus, per alia quoque experimenta cunctis notæ bonitatis et justitiæ eo laudabilius argumentum est, quo fert ægrius illud sibi cum tanta insontis capitis injuria. Si quid enim mihi creditis intimorum ejus sensuum conscio, incredibiliter

A ex cruciatur ejus animus, nec quietis capere partem ullam valet, quoad calumniatiorem scelestissimum, cujus artibus nefariis in eam fraudem implicatus est, pœnis meritis subjecerit. Quare agite, conferte in hoc operam et reipublicæ et regi, ut rite reus peragi legitimo iudicio, veterator nequissimus iste Vestigator possit. Pernegat enim factum non minori pervicacia quam quanta ejus fuit in eo perpetrando perfidia. Sed impudentia nebulonis perditus, testimoniis convicta consciorum, illudere diutius fidei publicæ prohibebitur. Promat modo libere unusquisque vestrum quod de illo novit, respondebit pro se reus præsens quod videbitur. Quæsitores, cunctis utrinque auditis, arbitrabuntur; sic iudicium rite atque ordine, quod rex nominatim jussit, B exercebitur. Leopardi orationem excepit arbiter quæstionis prætor in hæc verba : Convenientissime juri ac mori majorum et leo præcepit, et leopardus peroravit. Quod superest, vestrum, quotquot adstis, unusquisque se accingat ad proferendum summa fide parique libertate quod de hac causa deque Vestigatore compertum habet. Cooperabimini hoc agendo vel maxime communi utilitati; publice quippe interest non impune abire sceleratos, ne securi severitatis legum quidlibet improbi audeant. Sub hæc dicta silentium aliquandiu cunctorum fuit, quod primus abrumpens Vestigator, Heus! vos, inquit, post tam acria dicendi jussa cur tacetis? Agite, me quoque invitante, proferte quidquid de me nostis; non recuso, quin etiam flagito. Audire cupio quid mihi opponatur, paratus continuo vere objecta fateri, falso imposita refellere. Sic ergo dicturus quisque se comparet, ut contra meam defensionem tneri testimonium suum queat; qui secus fecerit in caput suum peccabit. Quæ enim nostris legibus æquissimæ constitutæ pœnæ sunt in falsarios linguæ ac fidei venalis, eas se subitutorum me agente, ac prætore, prout lex jubet et res exiget, decernente, sciat. Atque adeo videat, si qui lingua in obrectationem prurit, ne similia patiat imperito medico qui parum habens quod ageret in patria, ubi cognitus negligebatur, peregre simplices quæsivit quibus tuto imponeret. Profectus ergo in civitatem, cujus princeps filiam habebat ex morbo gravi decumbentem, in partem ejus curationis adhibitus periculo suo est, hac quadam ex causa : erat in ea urbe medicus perquam eruditus, sed ætatis vitio, aut calamitatis casu, penitus orbatus luce oculorum. Vocatus ille ad ægram, ex tactu pulsus cæterisque quæ audivit, intellecta morbi causa remedium ei indubitati successus opposuit, præscribenda potione ex succo herbæ cui capillus Veneris nomen est. Verum quod oculis ipse captus discernere herbam non valeret, proficisens in apothecam herbariam, comitem optavit peregre appulsum medicum. Hic nihil nimis quam quod profitebatur callens tam imperite in delectu versatus est, ut cicutam vice capilli Veneris pharmaco admisceret, quo hausio

filia principis repente est mortua. Cunctis mirantibus, et cæco medico notæ peritiæ ac fidei, perseverante, non potuisse mulierem exstingui potione, nisi erratum esset in compositione pharmaci, herba noxia pro utili supposita. Dynasta pater mortuæ, expressum ex eadem herba quæ filiam occiderat succum ebibere coram se medicum exterum coegit, qui miser continuo extabuit, imperitiæ audaciæque suæ pœnas exsolvens meritiſsimas. Sic eveniet, jam hinc denuntio, testimonium contra me falsum aut inconveniens dicenti; strangulabitur, quem male nexuerit, laqueo et gladio inscite stricto sese confodiet.

VI. Nihil hac comminatione territus, et irritatus confidentia loquacis rei, assurrexit sub ea dicta primus coquorum regis. Et, Audite me, inquit, qui adestis in consilio: afferam enim quod nosse ad causam prosit, ex quadam longo mihi usu parta peritiâ mores ex facie noscendi. Certos vultibus ac frontibus arcanorum animi sensuum characteres natura indidit, ex qualibus apparet, Vestigatorem nequam ac subdolum nulliusque fidei nebulonem esse, quippe qui oculos oblique distortos, et horum lævum dextro breviorum, eundemque inquietissime mobilem habeat; ad hæc, caput inter incedendum temere inclinet: quæ signa certissima vafri calumniatoris ac proditoris perfidiosisſimi, magno consensu physiognomici dudum tradidere. Contra hæc, innuente iudice, dicturus Vestigator, orsus est a laudatione ironica principis coquorum, En, inquit, omnium qui sub cælo sumus longe sapientissimus, cui nemo quantumvis eminens comparari doctrina et iudicii gravitate queat. Miseros vos conditores legum, qui talem non adhibueritis in consilium, lucrificissetis operam inanem statuendi pœnas sceleri ac præmia virtuti. Si enim ineluctabili necessitate trahitur animus ad ea faciendâ quæ oris lineamenta sine nostro nobis arbitrio a natura tributa significent, quid attinet mulctare suppliciiis qui male agunt, characterum ingenitorum errare, ut hic docet, non valentium, necessario fidem sancientes? Alioquin puniatur ignis quia urit, aquæ tormenta decernantur quia vel excussa e nube viatorem mandefacit vel exundans e torrente sata lædit. Quid tibi videtur, archimagire, de ista tua mirabili physiologia? Utrum mavis, qui præditus istis, quas indicasti, notis in lucem venerit, cavere a malo posse, an inevitabiliter esse improbum? Si prius dicis, inanis est tua collectio: forsitan enim ego quem accusas, aut similiter insignitus quivis, indolis innatæ propensionem conatu virtutis inflexerimus in rectum; si alterum fateris, nonne quam inconsequenter loquaris vides, qui pœnam apponas ubi culpa non est. Quod si recipitur, quid de te fiet? nam quot eris suppliciiis mactandus, si omnium quæ per vitam necessario vel fecisti vel passus es, causæ nunc tibi dicenda, invidia sustinenda, luenda expiendæque cruciatibus conscientia sit? Ecquid, stulte, jam

A sentis te præpostere perspicacem, vidisse festucam in oculo alterius, qui trabem in tuo non attenderes. Similis malesana mulieri e fabula vulgata. Fertur enim, duas aliquando sorores propriendi sese nudas e custodia, qua dura tenebantur, occasionem nactas, dum una cum patre iisdem clapso vinculis fugiunt, harum alteram forte invento contone vix pudenda contegentem, increpare germanam cœpisse quod nuda incederet. Cui pater, Sannane, inquit, es, quæ sorori exprobres, sine sua culpa patienti, quod et tu pari necessitate passa es et pateris? Hæc audiens princeps coquorum quod reponeret non habuit, universis responsum Vestigatoris haud dubie probantibus. Ipseque leo, ubi rem cognovit, stulte locutum principem coquorum loco movit, ne in culina quidem sua tam nullius iudicii ministros sibi ferendos pulans. His eo consessu actis, et per actuarium in commentarium relatis, riteque signatis, hora jam provecta, solutus cœtus est, reo nondum convicto reducto in carcerem.

VII. Redditum custodiæ Vestigatorem convenit alius quidam ex ejus familiaribus, Coronati communis amici mortem mœstissimus nuntians. Consternatus acerbo casu Vestigator lacrymas non tenuit, inter quas hæ voces ejus audiebantur: Me miserum qui vero, experimentis probato, et omnium temporum amico privatus hodie sim! Quid me vivere attinet te mihi, Coronate fidiſsime, subtracto? Recte aiunt vulgo, catena connexas quadam per orbem commearum calamitates, nec unquam uni singulares occurrere. En mihi capitali iudicio periclitanti, ac diris vinculis constricto, funestum supervenit auctarium irreparabilis jacturæ capitis charissimi, etiam, quod dolorem incendit, causa mea exstincti. Hæc ita deplorantem invenerunt, qui postridie jussu prætoris denovo citarunt stiteruntque Vestigatorem ad tribunal. Ibi iudex alte considens: Quid tibi, o Vestigator, ait, consilii nox attulit? num tandem induxisti in animum fateri quod agnoscis? Cunctis jam patent tua scelera, nemoque non miratur confidentiam tuam, perseverantis inficiari manifesta. Nulla tibi jam reliqua excusatio est; ac nisi summa et infinita quædam misericordia regis esset, tu fœdissimorum constrictus conscientia facinorum, omniumque jam præjudiciis damnatus, adhuc utique non viveres. Ad ea Vestigator audacissime, Quantaecunque sit, ait, ista quam memoras summa et infinita misericordia regis, tamen eam longe superat inenarrabilis importunitas immanitatis tuæ. Video enim te sanguinarium mancipium in expletæ crudelitatis, sitire cruorem meum, eoque fera voluntate præoccupare sanæ mentis officium, mea nec convicti nec damnati morte, contra fas omne, decernenda. Nec miror te talem, qui olim pessimum noverim, et ita natura comparatum sciam, ut semper optimos nequissimi pessime oderint. Has contumelias æquus ac moderatus iudex, ut

mediocri mites ægrorum delirantium intemperias, sapienter ferens, Bona verba, inquit, et frustra et non in tempore, Vestigator, irascere; quæ audisti minus tibi grata, ex officio nostri muneris dicta libere sunt: nam dissimulare nos haud convenit quos ad coercendam improborum audaciam auctoritate ac potestate publica princeps ac populus armavit. Cæterum, si quis apud te consiliis benevolis locus est, auctor magnopere tibi sum, ut necessitate in usum versa, brevibus, quas fugere non potes, hujus temporis pœnis sapienter utaris ad redimenda supplicia æterna quæ gravium conecios scelerum inxpiatos ex hac vita transeuntes manent.

VIII. His contra sic occurrit obfirmatissimus in contumacia nebulo: Novi et ego, quando et quatenus opus est, præhabere sempiterna transitoriis. Verum quid hæc ad præsentem causam, ubi non quid agere debeam rite damnatus, sed an damnari jure possim quæritur? Aio ego et persevero, uti debeo, constantissime, innocentem me accusari falso ac circumveniri per calumnias. Tu vero æquum censes, cooperari me iniquitati opprimentium me. Quid enim aliud fuerit mendaci, quod tu hortaris, confessione imponere conscientiæ meæ, et fingere me fecisse quæ non feci? Scelus hoc enimvero foret, istis quæ intentasti futuræ vitæ immensis suppliciis luendum, quo avertat Deus ne me contaminem. An enim levius arbitraris peccare, famæ ac salutis voluntarium proditorem suæ, quam insidiantes alieno capiti ac sanguini? Æquius ergo vos mea vice moneam, ut etiam atque etiam videatis ne fœde ruatis isto cursu: idque, meam insontis damnationem præcipitando, consciscatis quod sera deinde pœnitentia nequidquam optabilis infectum, tale experientes quidpiam quale olim contigit testanti quæ non viderat. Vir fuit in primis totius Indiæ copiosus et nobilis, qui accipitrum custode utebatur nequam ac libidinoso juvene, natione Persa. Hic oculis cupiditatis adjectis ad uxorem sui domini, matronam formæ pudicitiaeque præstantis, eo temeritatis ruit ut furorem ei suam fateri non vereretur, ac rejectus, ut par erat, ab honestissima muliere, totus incubuit in propositum atrociter ulciscendæ repulsæ. Ergo cum familiari exercendo aucupio duam forte venatus picas esset, domum ambas vivas pertulit, mentitus ex Perside advectas, disertas aves illius ubi essent natæ regionis lingua. Inde illas assidue ac laboriosissime institit edocere carmen ad rationes accommodatum destinati sceleris. Alteri namque sæpius quotidie inculcabat hanc sententiam idiomate Persico: *Vidi dominam cum fantore concumbentem*, alteri hæc verba eadem lingua: *Ego vero licet idem viderim, nihil dico*. Insidiosissimi artificii hæc erat ratio. Sciebat accipitrarius Persas quosdam primarios viros, visendum ac discendi causa peregrinantes per Indiam, non ita multo post venturos in urbem regiam, et

A sui domini, cum quo ipsis intercedebat amicitia, hospitio usuros. Interim autem picæ dictata quotidie recitantes oblectationi domesticis erant, peregrinum humano similem e rostris emissum voluerum admirantibus sonum, nemine tamen intelligente quid verba significarent: quippe cum non esset ibi ullus qui sciret Persice, præter unum ipsum fraudis artificem. Jamque in viciniam fama emanaverat, et domus frequentabatur concursu curiosorum, audire gestientium humano sermone ulentes alites, ac videlicet invidentium Persidi felicitatem raram; ipsa quoque interdum gaudente matrefamilias, quanti sui periculi miraculum hoc esset, tum adhuc ignara et ideo secunda. Ha vice rerum adveniunt expectati Persæ proceres, et cum toto comitatu excipiuntur hospitali tecto, pro domini copia et humanitate, splendidissime. Prima nocte, triclinio magnifice ornato, lautissimis epulis gratulatio admentus amicorum geniali lætitia celebrabatur: quando rite libatis sub secundas mensas Jovi xenio poculis, renidens ad hospites festa hilaritate cœnæ pater: Assuetam, inquit, hospitibus vestratium inistis domum; non enim vos e Perside primos accipimus. Bonis avibus auspiciati commercium faustum, facundas e vestra patria dudum accersitas hic habemus volucres. Tum innuens accipitrario ut inferret picas Recognosces, perrexit dicere, cum quadam, ut spero, voluptate linguam vestram. Magna omnium expectatione introductæ duæ cavæ, picarum totidem diversoria, loco eminenti collocantur. Fit silentium, illis edentibus et sæpius replicantibus cantilenam solitam. Hic enimvero Persæ proceres mirari, innuere invicem, mox etiam erubescere, asseclis ipsorum et ministris ex eadem gente qui astabant, aliis furtim ardentibus, quibusdam ægre cohibentibus cachinnum erumpentem. Obstupuit hæc observans cœnæ præbitor, et Num quid vos, ait, hospites, in cantu familiarium vobis, nobis peregrinarum offendit avium? An aliquid in sententia hic ignota vobis percipientibus quid sonet, forte molestum accidit? Interpretamini, nisi grave est, quid tandem id sit. Ad ea senior ex ipsis: Non est, inquit, domine, pudoris nostri notionem verborum quæ audimus, lingua tibi familiari, quam et nos hic peregrinando didicimus exprimere; quia tamen res est ejusmodi, quam tua plurimum interest nosse, explicet ea in aërem tibi, quæm circumducimus, interpretes. Tunc Jusep Persarum accedens interpretes ad matrefamilias, Indice reddidit, voce submissa quod picæ Persice loquebantur. Astabat intentus ad ea quæ fiebant sceleratissimus curator accipitrum, qui ferrum dum fervebat tundendum ratas, impudentissime clamavit Iadico sermone, intæns dominam: Arguunt me inofficiosi silentii bestie, dum probrum tuæ domus evulgare occupant, quod ego, non minus quam ipsis mihi perspectum superstitiosa verrecundia hæctenus tacui. Ut igitur quod omittere

salva, quam tibi debeo, fide non possum, vel sero exaequar, aio asseveroque idem quod piacere referunt, vidisse nimirum me quoque hisce oculis non semel et iterum, sed sæpius, adulterari ab ostiario tuam conjugem volentem et poscentem. Efferatus tanto suo dedecore paterfamilias, simul furioso defixit obtutu eidem, et ipsam mensæ accumbentem uxorem, simul manus et arma expediebat ei statim in oculis convivarum trucidandæ. Obstitērunt consurgentes hospites, non gratiam supplicii, sed moram ad cognitionem se petere aientes. Interim miserrima matrona, sumpto ex conscientia animo, virum his verbis confidenter est affata: Ne præcipites damnationem inaudite reæ, adeo non recusantis sævissimam necem, si crimen quod obicitur verum est, ut occupatura ultro fuerit. Cave putes vocales aves quod viderint referre; reddunt quæ audierunt, quæ artifex sceleris docuit, recitant, ignaræ ipsæ quid loquantur. Jube, si dubitas, interrogari ne aliis eas lingua qua hæc dicunt, si verbum præterea, vel unicum sermonis Persici, aut intelligere videbuntur, aut reponere poterunt rogantibus, cunctis me tormentis excrucia. Fons piaculi totius hujus accipitrarii nequissimi effrenatissima libido est. Ille ausus tentare pudicitiam meam, ubi rejectus audiit quæ meruit, has adornavit technas mihi perdendæ; succedente, ut fere fit, in locum flagitiosi amoris optato frustrati, sanguinaria immanitate tragicæ odii. Plura dicturam interpellavit os ferreum audacissimi calumniatoris, perseverans improbissime verum se testari, falsas excusationes obtendere astutam adulteram. Tali articulo adfuit, tanquam Deus e machina, mirabile ostentum. Ruptis repente loris expeditus e pertica falconum maximus, quos iste nebulo curabat, infestis et rostro et unguibus involans, ei oculos eruit; consternavitque adeo, tam manifesto numinis indicio convictum, ut flagitium jam suum, totumque insidiarum ordinem ultro confitens panderet. Ita oculos, quibus se mentiebatur vidisse quæ fingebat, justissima vice impostor amisit, et matrona innocens subornato avium mendacio infamata, avis ultricis non implorata defensione purgata est. Tam caro procaci juveni conestitit, aliena non merentis pernicie mentiri voluisse: quod vos, si qui me insontem falso

A gravare testimonio paratis, pro ea quæ cuique antiquissima est propriæ incolumitatis cura, repulantes, metuere par est intentam in calumniarum ultionem vigiliam Providentiæ, statuereque vobiscum, non minori vos vestro quam meo periculo in hoc judicio mentituros.

IX. Hæc a Vestigatore audita silentium excepit astantium, nemine non eorum qui dicturi aliquid venerant, sua causa formidante, tam argutum et loquacem reum temere lacescendo in sese irritare. Quæstionem igitur ampliari coactus judex, conventum solvit, diem inde septimam instaurando judicio condicens. Verum eo spatio prudentissima regis mater filium adiens, Quousque, inquit, sustines versutum hunc vitiligatorem tibi et legibus illudere? Excute, quæso te, proculque abige superstitiosum metum errandi, subdendo pœnis manifeste meritis improbissimum caput, cujus ex ore ipso domi suæ sine timore arbitri vera fatentis, leopardus, quantævis auctor fidei, audivit disertissimam confessionem circumventi prodicione nefaria insontis tauri. Quid aliis præterea testibus opus est, aut quorsum inquisitio producit, ubi crimen tenetur? Non vides hoc supervacaneo legitime quæstionis apparatu scenam adornari artificiis callidissimi rabulæ, unde se jactent usque ad plausum imperitorum, et triumphata judiciorum auctoritas, strophis cavillatoris impudentissimi, ludibrio jam vulgi traducatur. In summa sic habe: si hoc ille diutius ferat impune, futurum omnino ut major deinceps securitate scelera frequententur persuasis istius experientia successus nequissimis quibusque, satis tutum improbitati præsidium in formulis leguleiorum, ac forensibus argutiis adversus vim legum esse constitutum. Hæc reginæ oratio causam absolvit. Victus enim evidenti veritate sapientis moniti leo rex, misit spiculatores in carcerem jussos ibi Vestigatorem interficere. Post quæ narrata colligens disputationis suæ summam gymnosophista, hæc regi Abessalomo dixit: In hunc modum, domine, ubique ac semper serius ocuis eveniet ut qui male agit male patiat, et insidiator, si non statim cadat in foveam quam alteri foderit, brevi saltem similibus laqueis circumventus, calamitate opprimatur ejus pari quam procuraverit insonti.

DISSERTATIO PARABOLICA III.

Officia, pacem et fructus veræ amicitie declarat.

His auditis dixit rex gymnosophista: Satis ista D ab urbane juventute, prædas illic quotidianas facere solita. Arborem illic annosam late opacam ramis frondentibus, stato dudum domicilio corvus insederat; cujus e cacumine cum staret in specula prodire vidit venatorem, manu dextera venabulum rete sinistra portantem. Facile intellexit hæc cernens corvus, suo istum et sui similibus periculo venire, mussansque ac sibi cavens, constituit tamen observare curiose quo iste avium generi jure

I. Ad ea gymnosophista respondit: Amicitie domine, veræ, qua nihil expetibilius, nihil pretiosius in vita est, imaginem informabo luculentam in his quæ mox referam de columba, corvo, mure, testudine et caprea. Erat prope quamdam civitatem locus aptus aucupio, frequentatus propterea

suspectus apparatus erumperet. Ecce autem statim post, rete auceps aliquanto supra campum spatio figillis suspensum explicuit, granis frumenti sub-
 tus sparsis; quibus procul visis columba senior alius aliquot juniores secum ducens, advolavit ad viciniam retis et ipsam seminibus inspersam, quæ obiter columba cum sodalibus legens, sensim ipsa prior subivit rete aliasque eodem traxit. Hæc non longe delitescens in insidiis speculabatur auceps, qui ubi prædam in casses indutam vidit, attractu furtivo funiculi statuminibus subductis, rete devolvit in ei subjectas volucres. Consternatæ illæ subito lapsu sunt, sese captas sentientes: tamen illa senior, cæterarum ductrix, bono esse animo socias jussit, nec tam cito desperare, quin ratio iniri aliqua posset expediendæ ex eo periculo salutis. Moxque circumspectis omnibus in fiducia firmata: Heus vos, inquit ad comites, agite connitimini pro se quæque mecum: multæ sumus, et rete modicum est, evolemus simul in aera, rete sursum evehentes. Factum dictum. Abeunt sublimes auferentes reticulum, quo etiam implicatæ tenebantur. Suspiciebat admirans venator, nec despondens tamen animum; providebat enim tanto labore atque impedimento implexarum cassium haud procul avolaturas. Sequebatur ergo currens in quamcunque illas partem niti alarum remigio cernebat.

II. Variis ea corvus intuens miscbatur affectibus ac sensibus formidinis, miserationis et curiositatis. Vicit hæc ultima ut attenderet, et non solum oculo, sed et cauto volatu sequeretur columbas fugientes, haud sine causa verens ne longa illis et felix ad extremum fuga contingeret. Audivit autem primariam columbarum sic admonentem socias: Videtis hunc aucupem cursu assectantem volatum nostrum; id ille faciet quandiu supra campestris et plana loca volabimus. Flectamus igitur censeo versus montem istum scopulis præruptis invium: simul eo nos tendere viderit, desperabit sequi posse ac securas relinquet. Est aliud præterea quo illuc trahor: habitat ibi quidam amicus meus qui nos expediet his laqueis. Assenserunt columbæ. Volatus communiter omnium super montis fastigium intenditur; venator, spe operæ pretii perdita recedit. Corvus, nova curiositate instinctus videndi amici quam columba memoraverat, et quo is pacto liberaturus eam esset, alis et ipse supra montem nititur. Cavum ibi erat muris vetuli: prope descendentes acquieverunt columbæ simul omnes, Prodiens cavo mus columbam principem sibi olim familiarem magno excipiens affectu, Quis te, inquit, charissima, his implicuit vinculis? At illa, Nescis, ait, bona et mala fatali mortalibus necessitate provenire? Fatum me impulit ad grana insidiosè sparsa appetenda; quod dum ago cum hisce meis sororibus implicatæ hoc reti sumus. quia id aviditale obcæcatæ non prius vidimus, quam illo constrictas nos sensimus, nec mirus aut mihi novus hic casus est: e gravioribus evasi.

A Quis autem non adversis exercetur definito tempore, cum et sol lunæ interposita deficiat, luna umbræ terræ imerso obscuretur, piscis ex profundo pelagi hamo evellatur, aves sagittis ictæ dejiciantur ex aere, atque in terram delapsæ capiantur, quando sic lex fatalis statuit. Adeo quid quisque vitet, nulli satis cautum est, cum sint successus conatum ita incerti, ut eadem sæpe vel simili opera qua stultus optato potitur, sapiens, quantumvis sollicitus et strenue satagens, scopo excidat.

III. Hæc loquentis columbæ mus officiosissimus, per se intelligens quid opus facto esset cepit arrodere dentibus vincula ut eam horum nexu exsolveret. At illa, magis sollicita pro sociis, Incipe, amice, inquit, gratissimum officium a vinculis quæ sodales constringunt meas mihi me ipsa chariores. Audivit mus, nec destitit agere, quod cøperat, omni ratione cupiens ante omnes amicam liberare. Sicque surdus ad monitum incumbere operi, quoad columba major intentius vociferans. Atqui si mihi placere studeas, inquit, audi et fac quod precor. Vilis mihi mea est salus, prout hisce cognatis junioribus consultum mature velim, con-testor et denuntio nihil agere te quod gratiæ impetum, si me primam liberaveris; antiquior mihi longe cura istarum est meæ fidei commissarum. Si venator superveniat, malim me adhuc irretitam quam illas opprimi. Dum salva eas liberæque videam, casum quemvis ferre possum æquo animo. Quare, si me amas, sororibus ante omnia meis exsolvendis vaca. Ubi omnes illas expedieris, me quoque simili dignabere beneficio: non enim te quantumvis lassum cessare tunc a me liberanda sinet compertissima mihi tua in me charitas: quali cum has non amplectare, nondum notas tibi, vererere ne, liberata me, in harum aliqua extricanda segnis esses, et illa misera præda fieret huc forte vel sero adrepentis aucupis. Quod si accidere nostrum cuipiam fato decretum est, occupare istud infortunium in meum caput longe malo quam ullam dulcissimarum mihi comitum prodere. Talia mus audiens: Quam sancte, ait amicitia leges colas, tua hæc demonstrat oratio. Porro ista bonitas et amorem in te veterem fortius intendit meum, et sodalium tibi tuarum majorem, ut spero, conciliabit charitatem. Ea loquens sedulo incubuit in rodenda fila quibus columbæ minores ligabantur quoad iis plane ruptis illæ omnes in securum avolarunt. Has ultima omnium, soluta et ipsa, post multas actas servatori gratias, major columba est secuta.

D IV. His corvus animadversis continuo se contulit ad os cavernæ muris, in eam, statim atque columbæ avolarunt, denuo conditi, illumque nominatim evocavit. Respondit mus ex tuto minime prodiens: Quis enim tu es qui me vocas? Resposuit is: Ego sum corvus, qui observata fide tua et charitate in amicos, majorem in modum cupio inire tecum amicitiam, et ea gratia huc accessi.

Apoge, mus inquit, intra cavum perstans, quæ mihi tecum intercedere necessitudo fœderis potest? Desine quæ fieri nequeunt velle conari: non enim sapientius id tentaveris, quam arator qui contendat stiva per fluctus adacta, dorso squarum acie vomeris sulcum infundere, aut nauta qui serio sagat navem propellere per æquora camporum. Enimvero quæ spes omnino sit, fidere me unquam ut amico tibi posse, quem scio corpora nostri generis, ubicunque se commode offerunt, solere comedere? Ad hoc corvus: Te decet, ait, ea quæ vales perspicacia discernere rationes timendi ac sperandi a me. Porro quam hæc in hac causa potiores sint, intelliges cum reputaveris, securitatem tuam cum mea præstanti utilitate esse conjunctam. Licet adhuc tibi non experto probitatem meam, vereri ne in occasione te vorandi mihi non temperem. Sed si me non stultum putas, debes confidere, me contra rationes proprias, cum magno meo damno non facturum. Facile mihi est alibi reperire quod suavius etiam comedam quam te, amicum ita fidelem, ita industrium, qui si quando in laqueos incidam, et possit et velit eos frangere, nusquam inveniam, te perdito. Sentis profecto quam securus esse debeas periculi cuiusvis impendentis a me, cui haud fere minus quam ipsi tibi expediat salvum te ac felicem quam diutissime vivere. Mitte igitur suspiciones istas, et mihi bona fide fac copiam amicitiae tuæ, cujus me dudum cupiditas incessit. Nolo enim existimare te hodierno isto experimento officii a te columbis exhibiti, primam mihi virtutis tuæ notitiam oblatam: jam pridem de tua humanitate cognoveram, odore quodam ejus late se fundente sui que indicium spargente. Similis enim charitas moscho est, aromati suavissime fragranti, cujus sinu licet conditi, aura quædam illecebrosa exspirans, cunctos et afficit et allicit. Adversus hæc mus, nondum plane persuasus, excipere perrexit in hunc modum: Magna vis est naturalis odii, cujus duplicem video speciem: alteram; quæ infensos æmulos in certamina committit, qualis elephantum et leonem inimicitia est; alteram quæ prævalentes cum infirmis, timidos cum audacibus comparans, impetum ac vim sævam fortioribus inspirat, imbecillis nihil suggerens aliud nisi formidinem ac fugam trepidam. Talis nostri murium generis cum felibus simultas est, a qua non multum differt vestra quoque carnivorarum et rapacium volucrum in nos violentia, quæ cum naturam habeat auctorem, vix ulla unquam rationis moderatione mitigatur; ejusdem quippe conditionis est cum dissidiis elementorum prorsus implacabilibus et desperatissimæ pacificationis; quando enim expectetur ut aquæ bona fide cum igne conveniat? Calefit quidem gelidus liquor flammæ vi admotæ, ebullitque ac fumat, sed præterquam sibi relictus, nativum cito frigus recipit, tum etiam cum fervet maxime, ignem in quem incidit exstinguit. Quocirca vereor equi-

dem ut firma et utrinque innoxia ac tuta coalescere inter nos charitas queat. Contra ea corvus: Erras, inquit, per nimiam prudentiam, et vano terroris metu. Spondeo et præsto tibi, non modo fidam ac sinceram, sed constantem ac perennem meam in te benevolentiam; cui si respondere non graveris, nihil amicitiae nostræ deerit, quo minus cum verissimis possit æquari. Novi ego quoque differentias familiaritatum et quasdam vasorum fictilium scio similes, quæ cum cito ac facile franguntur, tum reparari ac refingi ope ac mora queunt nulla; verum alias pretiosiores quasdam lancibus aut poculis aureis amicitias merito comparo, quæ videlicet non temere, aut prona rotæ vertigine, statim nata, sed cauta fornacum exploratione malleorumque artificii tunsione liquata formataque materia elaborata, tum constantius durant; tum si quid detrimenti lapsu aut incursu acceperint, non difficulter restaurantur reponunturque in statum pristinum. Talis erit, ne dubites, amor noster, non fortuito, sed ex certa et matura meritorum atque utilitatum mutuarum æstimatione ortus, qualem nulla unquam longinquitas temporis, nullus casus aut error labefactaverit.

V. Emollitus tam instanti oratione mus, Accipio, inquit, quam offers amicitiam, nec te primum ex omnibus qui me aliquid rogarunt, optati expertem dimittam. Non tamen pœnitet allegasse quæ audisti, pertinentia magis ad excusationem meam quam ad præmunitionem tuam. Volui tam fusa declaratione meorum sensuum præripere tibi omnem ansam insultandi unquam simplicitati meæ, si quando, quod absit! contingeret resilire te a pactis. Non enim tunc gratulari tecum posses, fucum te fecisse tuis fraudibus crasso cuidam et improvido, eumque vana ostentatione promissorum stulte credulum induxisse ad fœdus, ejus olim pernicie sancendum. Testor jam nunc te ipsum an præviderim? an non præmonuerim? Duritiei me posses accusare si non annuerem, fatuæ credulitatis et imprudentiæ damnare ne tu quidem ipse posses, quando (quod non arbitror fore, nec Deus siverit) abnti olim velles amicitiae fiducia ad me incautum opprimendum. His dictis, ad os cavi sui mus accessit, et caput duntaxat foras protulit. Tum corvus, Injuriam mihi facis, ait, qui nondum videre metum mei deponere. Quin tu totus ad me prodis? aut quid times post tam sinceræ expressiones meæ tibi addictæ voluntatis? Ad ea mus hæc reposuit: Amicitiae duplex genus in vita est; nam alii affectu intimo animi se invicem amplexi vere amant, non alium sequentes amoris fructum quam ipsam dignos amandi honestatem; aliorum quæstuosis implicata rationibus et minime gratuita dilectio est, spectantium non personas dotesve amabiles dilectorum, sed opes vicesque mutuas speratorum ex ipsis officiorum ad vitæ opportunitates utilium. Hos ego comparare vestris hostibus ancupibus soleo, dum grana spargunt, escam

expetitam avibus, larga manu circum laqueos, non ulla liberalitate aut benefaciendi studio, sed sordida instincti cupiditate prædandi seque ipsos saginandi carnibus deceptorum illecebrosis insidiis volucrum. Procul hæc a meo usu et genio amicitie forma est, quam ne tibi quidem probari confido. Equidem mihi sum conscius, meam in te uno dilectionem acquiescere, nec ulli præterea ex te captando inhiare compendio aut commodo. Quod autem nondum totus prodeco, non ullus a te metus in causa est: satis confido verbis tuis ut me tibi credere non dubitem: verum alii circumvolitant tui similes, a quorum vi nulla mihi adhuc pactione cautum est. Horum unguis et rostra non sine ratione metuenti ignoscere te mihi æquum est; non enim iidem omnium mores ac sensus sunt, quos nature similis jungit communio. Neque hoc formides, ait corvus, nam fœdus ineuntes amicitie pro se suisque paciscuntur; primaque veræ amicitie lex est amicos amare amicorum eorundemque hostes odio prosequi. Dabitur efficax a me opera, ne dubites, non modo ut ne quid tibi noceant fratres necessarii mei, verum etiam ut te non minus quam ego ex animo diligant ac pro virili juvent. His denique auditis ausus egredi mus, solemne amicitie sacramentum corvo dixit, vicissimque accepit æternæ benevolentie firmatum ab eo, Deo teste, fidem.

VI. Inde in familiaritate fraternæ necessitudinis cum viverent, quadam die corvus muri dixit: Video cavum hoc tuum viæ militari proximum, et vereor ne frequentem meum huc appulsum conspicati viatores, advertant animum ad explorandum quorsum hunc in locum tam crebro ventitem, sicque cum damno tuo in notitiam veniant platearum tuarum. Novi autem stationem longe a tali periculo remotam, ubi pisces multi sunt, et rerum aliarum ad victum opportunarum copia benigna; habeo præterea ibidem testitudinem amicam; quare illuc migrare ibique diversari de cætero decrevi, nisi quid tu secus sentis. Ait mus: Ibo et ego perlibenter tecum, soleo enim non uni receptaculo confidere. Sed me semper juvat duas saltem habere mansiones, quarum in alteram confugiam si altera excludar. His corvus auditis muris caudam rostro tenens evolavit ad oram fontis in quo testudo degebat. Hæc procul intuita venientem corvum cum onere insolito muris e rostro pendens, visu territa inopinato, demersit se in aquam ibique delitescebat, quoad filiam, mure molliter in fontis margine deposito, nominatim compellavit corvus, cujus statim amicam vocem testudo agnoscens, excussa formidine ad ipsum prodiit: salutatoque charo capite, et rogato ut valeret, et satini' salvæ res, ad extremum percontata humaniter est ubi taudiu hæsisset, unde tam serus ad se reverteretur? Corvus pari comitate quid sibi, ex quo invicem non viderant, varie contigisset enarravit, haud reticens observatum a se

A officium moris in columbas, et contractam cum tam firmo et fido amico necessitudinem. Apparbat delectari sermone testudinem, quæ etiam iis oculis tum laudabilium auctorem facinorum murem intuebatur, qui facile demonstrarent illum ab ipsa quoque jam nunc diligi. Tum corvus familiariter conversus ad murem: Age, inquit, fidem, si videtur, exsolve promissorum, quibus te narraturum, ubi vocaret, recepisti quædam eorum quæ longa tibi ætate experiri ac videre contigit; nam, ni fallor, et idoneum longæ confabulationi locum hic habemus, et tempus a majori cura vacuum.

B VII. Tunc mus ad ambos inhianter attentos sic dicere orsus est: Primum ego fixam stationem posui in cella cujusdam solitarii, ubi victu fruebar lauto, clam prævorans quæ ille sibi paraverat, et ex his quæ abundabant satietati meæ magnum sodalium meorum numerum pascens, qui eo mihi beneficio obstricti, obsequio, ut fit, et honore largitorem celebrabant. Interim solitarius, damnis quotidianis irritus, nihil non tentabat quo meas a se injurias depelleret. Sed frustra erant artes ejus omnes, me solerter ac feliciter contra semper machinante. Itaque, cum inter alia commentus esset suspensionem ex paxillo parati jam prandii, quoad hora juxta disciplinam ascetarum stata legitimum vescendi tempus reduxisset, ego nihilominus arrepsens et sursum nitens eo pertingebam, dans sedulam operam ut ex meis duntaxat reliquiis vivere solitarius assuesceret. Et vice rerum divertit ad eum hospes: exceptus, ut fieri ab istis solet, sane benevole ac comiter. Post primas salutationes, inter officiosa colloquia, solitarius strepitu forte audito, me moliri aliquid pro more ratus, exterrendo mihi complosit manus. Idque causa eadem cum iterum et tertio frequentasset, hospes cur id faceret, quæsit. Cui solitarius. Infesta dudum, inquit, hæc domuncula est intestino latrocinio astutissimi muris, a cujus dente ac gula nihil prorsus eorum quæ mihi aut hospitibus paro arte adhuc ulla servare potuit, quominus libata cuncta ac fœde deformata quotidie reperiam. Tum hospes, Estne, ait, mus hic solus, an comites habet? Et ille, Habet, inquit, minutos, quos cursare non raro video, socios non paucos, sed exiguæ industriæ, nec multum ideo formidatos mihi; facile quippe illos abigo. Verum adversus primarium illum fraudem artificem nullum mihi consilium, nulla opera procedit, adeo vafer, idemque intrepidus callidissimusque opportunitatis captator hic latro est. Consequenter narravit aliqua e meis facinoribus, me tacite ridente, nam omnia ex altero meo cavo audiebam musans.

D VIII. Tum sic exorsus hospes est: Aliquando ego et mecum amicorum quidam usi sumus peregre diversorio cujusdam civis in urbe non ignobili haud valde locupletis. Hunc ego (nam paries tenuis cubiculum ejus a nostro dirimebat) nocte concubia

oum uxore fabulantem audiebam in hunc modum : Volo istos quos tecto excepimus, honestos, ut apparet, viros convivio etiam adhibere cras; sic enim urbanitas et officium hospitii præscribit. Recte cogitas, mi vir, uxor ait, modo sit unde mensam instruamus, nos enim in diem, ut scis, vivimus; et quæ tua, ne quidquam tam sæpe improbata mihi, diesolutissima vitæ ratio est, cuncta ita consumimus quovis vespere ut nihil in crastinum sit reliqui. Cui vir, Tace, inquit, cum tuis istis angustiis animi; crastina dies providebit ipsi sibi nec ab hodierna degener, suggeret ipsa quoque hujus exemplo quod edamus et amicis apponamus. Porro isti quorum in numerum frustra me invitas, avari respositores affluentium, qui famem hodiernam pro crastina pacisci copia solent, male peribunt et venatoris et lupi exemplo quibus quam male sua providentia successerit breviter accipe. Progressus ad venandum vir cum arcu, occurrentem capream sagitta stravit eamque in humeros impositam domum pertulit; nec epulari e tanta præda sustinuit, sed inhians majori, jejunos iterum exit. Ecce non minus favente fortuna procul aprum conspicatur, et figit explosa nervo tragula; at ferum præpropere mortuum ratus, dum cupide vult tollere spirans ille adhuc et dolore vulneris irritior, sævo dente hominem lacerat: tum ambo, vi cruoris amissa maxima, eodem in loco moriuntur. Supervenit non ita multo post, prædam quærens lupo. Qui visis corporibus duobus, et arcu venatoris non procul jacente, corpora, inquit secum, hæc duo cras et diebus sequentibus comedam: hodiernam famem placare satis erit nervo arcus quem ibi abjectum cerno. His dictis ad arcum accedit, et vorare chordam aggreditur. Erat autem intentum in ea et jaculationi paratum telum. quo ad primum lupi contactum exploso, miser corde transverberato statim lupo interiit. Similis avaros pœna manet, ac videlicet te quoque, nisi desinis de crastino esse sollicita. Talibus vel persuasa, vel persuasam se mulier simulans, Bene, inquit, habet: scio ubi sit oryza et sesamum: ea cras tempestive coquam et condiam; voca licet quos voles, Postridie mane vidi matremfamilias certam sesami mensuram, quanta convivis a viro vocandis sufficeret, aqua lavare, moxque purgatam expandere ad solem, tum ad alia se ministerii domestici opera vertere. Occupaverat autem pridie demensum sesami viro et sibi suffecturum in sequentem diem purgare, et lautum siccatumque reposuerat, cui quantum absumpturi erant hospites nunc superaddere parabat. Sed casus intervenit sane incommodus: nam canis præteriens expansum ad solem sesanum comminxit. Quo animo adverso femina, pollutum urina cibum abominans, abiecit. Excludi autem se tempore sentiens, ne aliud sesanum ablueret quod quantitate necessaria pridie parato adjungeret, et cista depromptam mensuram ejus priori parem, immundam, ut erat,

A frugem, antea mundatæ admiscuit, hæc secum muscitans, En quam expediat, quidquid vir meus contra disputet, repositum servare aliquid in crastinum: nempe nisi clam illo, ut soleo, providissem partem aliquam sesami purgati, nihil haberem quod venturis ad conditum convivis hodie apponerem nunc cum saltem pars ad manum aliqua sit sesami mundati, minore incommodo ei adjungi pars alia non purgata poterit; modus est videlicet in rebus, et nimia et nulla providentia pariter in vitio sunt. Quæ illa dum et ageret et diceret sapienter et morate, vix tamen vitavit temerarium judicium cujusdam, qui eam videns facere quod dixi, Quam, inquit, causam habet ista mulier fruges mundas impuris admiscendi?

B IX. His dictis solitarium hospes intuens, Ista, inquit, exempla, si dicere me sinis, in te pariter et subsessorem tuum murem sensuram intentant; nam neque tu quotidianis hujus vexareri injuriis, nisi supervacanea providentia cibaria tibi multo ante quam verearis præparans spatium illius machinationibus præberes. Iste porro ipse fur domesticus haud grassaretur tam licenter, nisi congestæ incubans rei, provisarum sibi opum et in tuto positarum conscientia insolesceret. Age, perfodiamus ejus cavum, aut valde fallor, aut inveniemus cubilia ipsa rapinarum caput ac causam confidentiæ. Ab his statim se accingunt operi, cavernam meam præcipuam, cujus os exstabat, unde me sæpe prodire solitarius notaverat, aggressi cum marris et terrebris pertundere scrutarique usque ad intimum. Tremebam ego totis artibus cuncta hæc audiens e secundo meo seductiori foramine, ubi tunc forte, ut dixi, delitescobam, anxio æstu animi misserrime metuens, ne bis mille aureos, quos in imo antri speu sensim furtis variis aggestos condideram, deprehenderent et tollerent: id quod non multo post evenit. Ablato thesauro meo hospes ille meo damno sapiens, Exarmavimus, inquit, latronem: nil audebit, nil poterit in posterum. Nimum, hoc dicens, verax fuit, Ex illo momento mea omnis confidentia dejecta est, vis enervata, industria evanuit. Mures minores, qui me antea venerabantur, tunc aspernantes irridebant. Conatus ipsi mei successu solito carebant. Cum enim postridie, quod prius sæpe feceram, cistam edulium suspensam (insilire tentassem, medio impetu decidi: magisque ac magis in horas debilitabar, et qui me prius olim obnoxii clientes contemnere coperant, nunc ultro etiam oderant et pulsare minabantur. Mirabar vehementer quanta vis auri sit: per illud amicitia jura, necessitudo consanguinitatis, fides clientelæ constant; ipsa mens, ratio, ingenium, industria, artes dotesque obsolescunt sine illo nec voti ullius sui compos fieri spoliatus eo potest. Ergo illa verissima patrum ad pueros sunt monita: Pecunia opus est sine illa nihil recte fit, Velis, remis, navibus atque quadrigis fugienda paupertas, et vel per scatentem belluis pontum ac

sævissimas procellas ad divitias currendum. Inopes æquæ rivuli tenuis illud liquoris filum non perforant ad mare; flumen plenum sit oportet ut ad oceanum pertingat. Ita pauper, nec hujus vitæ commoda nec futuræ felicitatem potis est assequi: sed spretus, afflictus, exosus, etiam sanæ mentis et bonæ famæ dispendium patitur necessitate adactus ad peccandum: nam suæ illi angustiae ærumnæque mature cogitandi ac per hoc sapienter consulendi, spatium et facultatem demunt; exclusus sano consilio, imprudenter operatur, utilia factu omittit, jam quæ in divitibus laudantur eadem offendunt et vituperantur in egeno. Sit pauper bello fortis, audiet temerarius et præceps; sit beneficus, prodigus dicetur; sit mansuetus et comis, vilis adulator reputabitur: doctus pro rancido antiquario, eloquens pro nugivendolo rabula, maturus ac tardus in loquendo, pro hebetæ ac stulto traducitur; ut satius sit vitum abrumpere, accersenda morte, quam, ut ille ait, sole uti dedecoris sui teste, præsertim quando eo deventum miseræ est, ut mendicare a superbissimo nobilium opulenterum genere sit necesse.

X. Ea dum mecum mæstus reputo, progressus in locum unde inobservatus videre poteram quæ fiebant, animadverti hospitem auctorem consilii mihi funesti partitum cum solitario meam pecuniam, partem suam in crumenam condidisse, quam cervicali decumbens supposuit. Expectavi dum obdormivisse videretur. Tunc clam accessi sine strepitu, et trahere ad me mordicus apprehensum conatus sacculum, non fefelli attentum rei senem qui paratum in istos usus baculum in caput impedit misero mihi, unde vix salvus me recepi. Post horas aliquot iterum tentavi bursæ ligulas attrahere. At ille, dracone vigilantior, iterato et fortius incusso fustis ictu, tam graviter mihi sinciput condidit, ut magna vi sanguinis excussa naribus deliquium paterer, ægreque tacitus me cavo reconderem, ubi per horas aliquot pene animam agebam. Recepi tandem me paululum, auro maledicta ingeminans tot miseriarum causæ; tantumque in sceleratum id metallum odii concepi, ut deinceps ad mentionem ejus exhorrescerem, nec nominari mihi sustinens omnium vitæ malorum, ut mihi tum fero videbatur, pestiferum fontem. Erumpebam quoque stomachum in avaram cupiditatem, certam mortaliū perniciem, dirisque devovebam primos auctores congerendarum opum atque, ut tunc eram, mihi videbar, nihil non potius præsentissimi periculi terra marique aditurus, quam vel utro se offerentem auri copiam contingere auderem. Tunc illa quæ olim audita contempseram sapientum effata resipiscenti recurrebant animo certoque jam credebam, optimum mortali, paucis contentum esse: vitam avaritiæ expertem, vigere fortitudine, constare patientia, omni genere laudis honestari, e casibus perplexissimis expedire felicem exitum. Enimvero princeps, ut aiunt, virtutum largiendi pro-

A pensio est, e diametro videlicet opposita capitalissimo vitiorum ac scelerum, congerendi siti, et raptis incubanti parcimoniam. Initium est sapientiæ intendere futuris, negligere præsentia; magnanimitatis apex summus, aggredi quemque se digna quæ possit consequi, conatum ne perdere in arduis ultra spem. Plenus hisce cogitationibus appuli animum ad consilium vitæ serio mutandæ. Vitare hominum contubernia decrevi; migravi ex urbe in solitudinem, e magnis ædibus in agreste cavum ruris avii. Illic paravi mihi columbam amicam, cum qua mihi vetustior quam cum hoc corvo, ut ex ipso audire potuisti, necessitudo coaluerat. Plene sumrum vitæ bonum, voluptas maxima, in moderandis immensis desideriis est sita. Felix erit qui pauca mere necessaria querere satis habuerit: obvia enim hæc occurrunt volenti cuivis; quippe beatus naturæ auctor ubique locorum hæc exposuit, cibum videlicet et aquam. Finge aliquem totius mundi dominum: num se tamen cunctis quæ uspiam sunt escis ingurgitabit? num flumina et dolia omnia immensa ingluvie exhauriet? Paucis et illi necessario aluntur, qui plurima possident. Quid igitur juvat in immensa se extendere, modicorum capacem? Crevi sub hæc veris opibus, numero amicorum; nam et post columbam contraxi cum corvo societatem, quo ferente huc veni, et tecum, charissima testudo, hic familiaritatem contraho, cumulo non exiguo bonorum.

XI. His audistis testudo muri dixi: Cognovi libenter quæ narrasti sui varietate speciosa, tuæque virtutis et prudentiæ indicatione tibi ampla ac perhonorifica. Gavisa etiam sum animadvertens, ex adversis profecisse te, et perceptas ex horum experientia notitias memori animo mandasse, tenereque adeo præsentis intelligentiæ nunc quoque. Unum quod restare ad decus perfectum video, non omittam admonere te. Fac bene cogitatis, executionem, sigillum apponas; parum enim proderit recte providisse vitanda sequendaque nec prosequenti, nec fugienti quæ ipse expedit declinare vel amplecti: nam quid juvat ægrotum morbi sui cognitio, abigere illum per eam non valentem? Ne te igitur auri olim perditum desiderium sollicitet, nam vir exaggeratæ virtutis sine auro venerabilis et clarus est, ut dormiens leo timetur: vitiosus autem dives, ut canis, auro illusa incinctus vitta vulgi ludibrio traducitur. Nec te peregrinari pœniteat: nullus sapiens usquam peregrinatur; ubique urbem invenit cujus civis sit. Nolim etiam nimis recordari te priorum, aut anxie revolvere animo divitias quas habueris, quas perdideris. Hæc adeo contemnenda sunt, ut meminisse ne dignemur quidem. Æstus fervet in mundo reciprocos mortalium cunctorum: fluunt, effluunt, oriuntur, occidunt. Orbis hæc universitas dicitur et est, orbis ritu cito subsillit, momento volvitur, inquietissima vertigine rotatur. Rerum omnium incertissimæ dicuntur, animus adolescentis, offi-

ciosæ fabulationes improborum, amor mulierum, A
falsa laus, divitiæ sine virtute. His neque affluen-
tibus prudens gaudet, nec subtractis aut maligne
provenientibus queritur. Talia disserente testu-
dine, delectatus majorem in modum corvus exclamavit: Ohe, ut nihil dulcius in vita est jucunda
confabulatione et mutua commonitione amicorum!
nam bonos non alii quam boni juvant aut in am-
biguo dirigunt, sicut elephantem lapsus nullus nisi
elephas valet erigere.

XII. Hæc et his similia loquente corvo, apparuit
procul, cursu ad fontem citissimo festinans caprea,
cujus strepitu et novitate inopinati adventus tre-
pidi cuncti varie abeunt. Testudo se aquis im-
mersit, mus cavum ibi repertum subiit, corvus
evolavit in summum arboris, unde diligentius rem
speculans, explorabat num quæ fera damam a
tergo insequens, in istum cursum urgeret. Cum
nihil tale attente circumspectans notasset, delap-
sus testudinem et murem vocavit, et, Confidite,
inquit, pax rebus est; a dama quod timeatur
nihil esse scitis, porro eam nec fera nec vis ula
alia, quam formidare debeamus, insequitur. Ca-
preæ quoque jam appulsæ nuntiavit nihil circum-
stare periculi, cuncta se late ex alto lustrasse.
Hic amersa testudo et fonti innatans, cunctantem
verecundia quadam capream silim extinguere,
benigne invitavit ad bibendum, Refice te segura,
inquiens, ad amicos venisti, nec quidam cir-
cumstat infestum. Tum, nisi grave est, consola-
beris nos rarrando quorsum venias unde. Dama, C
potu recreata, In venatores, ait, hodie incidi
plures, et non uno insidiantes loco, quos ul fuge-
rem longa contentione opus fuit. Nam incidit
non semel ut locum ubi refugium quærebam,
præoccupatum nacta, inde renovato impetu re-
flectere cursum alio cogerer, quoad huc propitia
me quædam fortuna perduxit. Cui testudo: Ser-
vavit te sors tua cum huc impulit: avius est
locus, nullum hic dudum venatorem vidimus:
quare sollicitudine omissa, læta nobiscum vive.
Copiam habes graminis viridis, et aquæ in propin-
quo frigidæ ac limpidæ, tum, si non aspernaris,
sodales jucundos et fidos. Quis talia recuset, dama
inquit, et libenter assentiens consedit, vitam ibi
degere deinceps certa. Convivium inde hospitale D
celebratur sub densa ilice, singulis casus suos re-
ferentibus; fiebantque inde quotidiani congressus
consuetudine humanissima, aliis alios officiose
visentibus. Hinc die quadam cum condixissent tes-
tudo, mus et corvus ad cubile propinquum ami-
cæ dorcadis, repererunt heu! illam laqueo mala,
manu posito implexam. Primus rem corvus depre-
hendit antevolans, et curriculo lentius euntibus
sociis occurrens, captam damam nuntiavit; abesse
tamen venatorem, tantum miseram hæere funiculo
constrictam. Consternati ambo acerbissimo casu,
gradum quam possunt maxime celerant. Mus prior
perveniens, Quis te, infelix, inquit, his induit la-

queis? Prudentiæ tuæ fuerat non nisi explorato
incedere. Scis enim, sæpius experta, insidias
inhiantium nostro sanguini. Cui caprea, Quam pru-
dentiam, inquit, memoras? inutilis ea est et effe-
ctu cassa, quoties fati lege in exitium inevitabile
trahimur. Hac vice sermonum testudo supervenit,
mure strenue laborante acatis dentibus in fune la-
queorum incidendo. Dama, eam conspicata, Malum
factum, ait, quod huc venisti, charissima testudo;
nam quantum conjicio ex recenti tensione hujus
laquei, venator ejus artifex non abest procul. Is
cum statim advenerit, corvus volatu, mus libera-
tor meus et ego mox expedita, cursu facile effu-
gium captabimus; tu sola tarditatis innatæ vitio
præda illi certa remanebis. Quid agerem, respon-
dit testudo: carere tui conspectu non poteram, et
quovis emptum bene periculo puto fructum animi
qui percipitur congressu amicorum. Hæc ea lo-
quente strepitus incedentis per silvam hominis au-
ditur primum, ac statim venatore apparente, cor-
vus avolavit, mus cavo illic fortuito se condidit.
dama ruptis vinculis exviliens aufugit, testudo de-
prehensa capitur, et ab aliis intento venatore, fune
deligatur ad truncum arboris.

XIII. Paulo post aversa in spes prædarum alia-
rum venatoris ideo varie per silvam errantis, cura,
silentium per inducias illic quasdam fuit. Quo usi
tempore mus, caprea et corvus non longe a loco
ubi testudo stabat vincta conveniunt. Comploratio
hic omnium ex casu acerbo miserabilis fuit. Ac
corvus prior, Ex quam jucunda, inquit, pace in
quantum infortunium subita conversione devenimus
Quam vere quidam dixit, vitæ conditionem deplo-
rans, mortales felicem unum, si forte contingat,
successum, centum offensionibus et infestis casibus
luere. I nunc et fide felicitati. Non sufficit hosti
meæ fortunæ patria me privasse, orbasse paren-
tibus et consanguineis, nisi etiam me nuno dulcis-
sima testudini amicæ, et leges amicitiae tum cal-
lentis apprime, tum tenentis, consuetudine mul-
taret. O spes inanes! vota irrita! Jam pereat
hoc corpus, et sub omne periculum mittatur vita
hæc tot obnoxia miseris, ut maxime floreat, ca-
duca ex brevi vigore cito marcescens, astris similis
irrequieta vertigine ab ortu ad occasum, hinc
rursus in partem contrariam gyrantis. Refricat
hoc noxum vulnus cicatrices jam tempore obdu-
ctas veterum dolorum, et quasi redivivas secum
adducens clades omnes præteritas, conspirante si-
mul acerbitate universarum crudelissime me cruciat
Talia conquerentem corvum interpellans caprea,
Tu quidem, inquit, tragice rhetoricarum, quasi so-
phista de schola, interim dum communis amica
testudo in dira servitute, imminentis exitii ex-
pectatione misera æstuat: quin potius, intempe-
stivi declamator, ei liberandæ dum tempus est,
consilii quidpiam celer expedis? Hoc, inquam,
age istis omissis, ut viam, si qua est, amici capitis
neci eripiendi ineamus: sed raptim ac citra mo-

ram; nam officii occasio brevis est. Militis in acie proinnotu fortitudo probatur, æquitas negotiatoris in accepta juste reddendo perspicitur, fides amicitie unum tempus habet sui prodendæ, calamitatem amicorum. Cunctante ad hæc corvo, cui nihil succurreret ad scopum utile, occupans mus. Mihi videtur; inquit, optimum factu, si se propriat hinc dama, et in campo ex hoc loco conspicuo humi jacens se mortuam simulet, fidem viso corvus astruat superinvolans et insidens, ut cadaveribus solet: hoc venator intuens, omisso arcu et pharetra, velox eo contendet; quomodo enim ne-

gligat paratam prædam? Cum prope accesserit, tu, dama, surges, et non tota velocitate utens tua, sensim elicies ad sequendum spe injecta tui quasi vulneratæ potiundi. Sic eum abducas quam longissime, ego interim dentibus vincula testudinis conscindam. Probatur res cunctis. Incipiunt pro se quisque, quod bene verteret, et negotium ut destinaverant successit, liberatioque testudinis communi est gratulatione celebrata. Hactenus idea informata est amicorum et amicitie, dotes illorum, hujus officia velut in speculo proponens.

DISSERTATIO PARABOLICA IV.

Varia demonstrat. Primum: odii profundi et inveterati vim malignam; deinde consiliorum delectum in periculis Reip.; postea necessitatem arcani ad eorum successum; præterea fidem veram ac charitatem civis se pro patria devotentis: denique quanta pernicie credatur transfugis.

Sic locuto gymnosophistæ rex Abessalomus hæc verba reddidit: Abunde docuisti me quæ jura quæve munia sint amicitie sinceræ, nunc ex te, nisi gravaris, audire cuperem quæ optima sit ratio insidias inimicorum præcavendi amicitiam simulantium. Ad hoc regis mandatum novo principio gymnosophista exorsus disserere cœpit in hunc modum:

I. Qui facile inimico credit reconciliatum se ferenti, patietur quod noctuis accidit, proditione ficti transfugæ ultima interneone deletis. Res narratur in hunc modum: Arbor erat in monte avio annosa densorum ramalium, vetus cubile rapacium avium, ubi fixis dudum sedibus corvus senior mille admodum sui generis capitibus imperitabat. Degebat in caverna rupis proximæ generosa noctuarum, uni et ipsa regi serviens infensissimo generi corvino. Quare ut inter vicinos acerbis commissos odiis, invicem nocendi consilia tuebant. Quadam nocte universus exercitus noctuarum, inopinato castris erumpens, sopitos et nihil tale metuentes corvos invasit. Primi custodes cæsi: perrumpunt deinde in arboris intima, multum sanguinis fusum; tandem interfectis plurimis, vulneratis non paucis, nonnullis captis, spoliis divites et ovantes victoria noctuæ sole jam oriente suas sedes repetunt. Archicorax (nomen hoc erat principis corvorum), simul ex trepidatione se recepit prælii nocturni, senatum cogit procerum gentis; quos inter medius hæc ait: Quanta clades uno impetu improvise noctuarum nostris rebus illata sit, docendi mea oratione non estis. In oculis recentissima pernicies est. Multa in vita sum adversa expertus, nunquam tam prope interitum venisse me memini. Vos ipsos adhuc video horrore periculi palientes. Obtruncati vigiles, pervasa castra, robur in his deletum legionum, arx intima et regni avitum solum opportuno vix tandem allucentis dici auxilio retenta.

VIDETIS omnem undique civitatis hujus nostræ frondentis circuitum quot nostrorum cadavera consternant, quanta vis cruoris maculet, quanta plumarum late congeries tegat: vestigia probrosa nostri dedecoris, et tropæa jactantia hostium nostrorum, qui quo viliores sunt, et plus vulgo exosi, eo nostra est intolerabilior ignominia. Agite, consulite in medium quid emendando incommodo, præcavendis in posterum damnis similibus, opportunum factu judicetis, promitte. Erant capita consilii quinque præ cæteris illustres gestarum fama rerum, et parta ætate ac longo usu prudentiæ opinione clari. Horum qui primus forte consederat, regis orationem sic excepit: Docuit hæc nos incurio quam parum tutis utamur sedibus; nulla unquam est securitas in tam infensa vicinia speranda. Florentibus rebus nostris, incolumi exercitu, integris opibus, vix pares fuimus insultui nondum spernentium dos, necdum expertorum debilitatem nostram. Si nocte insequente, successu feroces, aucti animis, majori numero ingruerint, quid futurum sit, horret animus informare cogitando. Utamur censeo beneficio diei quæ sola cladem extremam nostri generis intercept; reliquias tenues tantum non deletæ gentis in locum munitiorem, remotum ab hoste, ac, si fieri potest, ignotum ipsis, transferamus: fracta virtute, una spes salutis in fuga matura est. Dixi quid sentiam.

II. Hoc ita locuto surgit illi proximus, et vultu sedatior, Extremæ, inquit, desperationis intempestivum audivimus consilium; nondum, quæ gratia divum est, eo sunt loci res nostræ redactæ. Furtone uno impressionis nocturnæ et improvise assultu debellatum sit? vili vendimus et patriam et famam pro quibus fortes omnes cruorem et quævis extrema paciscuntur. State animis, cives: non acie sumus victi, sed velitatione parum nobis prospera tentati. Multas offensiones, etiam gra-

viores, belli, succedens fortuna melior correxit. Instruamus exercitum, prodeamus acie quadrata, provocemus noctuas in prælium. Ibi vera virtute cernetur cui parti victoriam superi annuant, ultra præstet via bellica. Si vincimus, restituemus rempublicam, maculam eluemus dedecoris inusti; si quid secus asciderit, tamen laudi erit apud bonos fortitudo infelix; et quod multis fama inclytis contigit, honore integro marti adverso succumbemus. Mea ergo hæc est sententia; hærendum in loco, obtinenda vestigia majorum, ignominiam exsilii haud consciscendam ultro, summa vi quanto citius conandum cladem hosti reponere. Tertii post hos contraria utrique fuit oratio in hæc verba: Ego nec fugam turpem, nec præceps prælium suaserim; prius horum certum habet probrum, ingens incommodum, fructum incertum; alterum temeritati affine sit. Media placet via tentandæ pacis. Mittendos continuo ad hostem cum caduceatore, tractandi peritos judico. Ferant hi secum munera, quibus et regem et gentis proceres deliniant. Exarmanantur iræ plerumque submissis verbis, auro vero expugnari ferociam quantavis exempla in promptu sunt. Quin si pactio annua tributum ad conventionem requiratur, cedendum putarem temporibus; multas etiam bellicosas gentes scimus dubiis suis rebus precariam tranquillitatem vectigalis pensatione redemisse; dandum redeundi spatium est fortunæ melliori, summæ interim rerum quoquo modo consulatur. Quartus in hunc modum disseruit: Ego vero a legatione de qua proxime dictum est, decernenda non abhorreo, censeo tamen adhibendum modum et precibus et donis, ut illæ non nimium humiles, hæc modica sint: in quo utroque dexteritas legati requiritur. Gravis ejus sit oratio et fortis, metum dissimulans, confidentiam ostentans: abjectæ supplices alta supercilia conculcant, a magna ultro deferentibus majora flagitantur. Pecunia ingenti non tam pax redimitur quam ad oppressionis audaciam hostes instruuntur; exigua sic victores delinit, ut victos non exhauriat. Plus facit interdum dimidium quam totum: ut virgæ ad solemstantis modica inflexio umbram auget, immodica consumit. Summa hæc et mea sententiæ: nec recusandam tributum conditionem, nec belli apparatus omittendum, librandis prudentia inter utramque necessitatem momentis publicæ fortunæ.

III. Quintus sic exorsus est: Non possumus bellum gerere cum noctuis, opibus hæc siquidem et potentia longe nobis præstant; qui vero, haud recte subducta propriarum ratione virum, temere fortiores laessit, seipsum jugulat, ne lædens quidem adversarios. Magna pars est prudentiæ non contemnere hostem; nec nullam forte partem habet in causa cladis nocte præterita acceptæ, quod noctuas parum posse credebamus. Timeo equidem et semper timui qualemcunque adversarium, præsertim si prope sit; nec ignavus hic metus; sed generosæ securitatis promus condus

est. Cavet, vigilat, proininctus stat ad vim qui metuit; indormiens supinæ fiduciæ, opprimitur impune. Cæterum princeps sapiens ad bellum tunc tantum appellit animum, quando alia non suppetit ratio reipublicæ tuendæ. Luxu cibi aut vestes consumuntur, ludo aleæ profligantur nummi, Martis damnosissimus mercatus est; impendio animarum ibi omnia emuntur. Tacebat senator post hæc dicta, quasi perorasset, quando illum intuens rex. Si bellum, inquit, geri vetas, quid fieri suades? Et ille, Suadeo tibi, optime rex ait, consilia exquirere sapientissimorum. Omnis publicæ rei, maxime vero militaris, spes et ratio consiliorum sanitate continetur; mentis quam manus efficacior opera in bellis est, plusque ad victoriæ successum consulta prudentium quam numerus militum, vigor corporum, robora legionum conferunt. Consilium ergo, rem summe necessariam hoc articulo negotii perplexi, cum postules, negari a me nefas sit. Quod autem eo nomine suggerendum in mentem occurrit, non est totum ejusmodi, ut proferri coram multis debeat. Quare utar partitione, atque hoc quidem palam aio: quem admodum ultro assentior ei qui primus dixit non esse nobis conducibile bellare, ita probare neque id quod qui tertio et quarto loco dixere suadent, subeundam conditionem tributum annui, saltem moderati, pendendi noctuis. Genus est servitutis tributaria pactio, ad quam ideo gens libera, et ejus princeps, eo dignus fastigio, nunquam nisi necessitate adactus ultima descendat. Beneficio deum nondum eo loco res nostræ sunt, ut excusare apud famæ judicium possimus abjectionem inflectendæ cervicis sub jugum adeo probrosum. Atque in his duobus, domine, stare te fixum et irrevocabilem cuperem; nam qui fluctuat nihil expedit, contrariarum sententiarum, inter quas incertus conflictaur, damna incurrit nec percipit commoda. Cætera, quæ post hæc habeo proponenda, secessum et secretum exigunt. Eflatum est sapientum veterum reges effeci votorum compotes administratione optima: administrationem optimam ex multiplici exsistere consilio; consilium, ut unguentum, eate nus probum esse, quoad tectum teneatur in arcano: si exspiraverit evanescit. Arcana consilia sex rimis emanare in notitiam possunt: aut ejus enuntiatione qui sententiam rogavit, aut eorum confessione qui responderunt, aut ministrorum executioni præfectorum loquacitate, aut legatorum quibus mens principis necessario creditur, garrula prurigine, aut sagacium conjecturis qui e vestigiis palam actorum clam consulta odorantur, aut denique temerariis judiciis otiosorum incomperta divinare conantium, dum casu (quod fit interdum) in verum incurrunt. Porro princeps qui suæ mentis arcanum inviolabili secreti religione munitum obtinet; duplicem ex eo utilitatem colligit: nam et non patitur obstacula opponenda per consclos, victorque inde propositi, successu desti-

natorum in sinu gaudet; et si quis casus interverterit effectum, præterquam ne tum quidem debeat ludibrium vulgo, irridere tentata non parantes solito, lucrifaciet etiam edia eorum in quos machinas intenderat, qui si nossent quid in ipsos parasset, iras usque in furorem irritarent. Non debet autem pigere principem dare aurem suggerere quidpiam arcano volentibus; nam quaecunque id demum sit, cognoscere quid nocet, quod rejiciat pro arbitrio si bonum non est? Acuitur præterea mens ejus ista dijudicatione variorum sensuum, et auctoritas atque existimatio firmantur isto commercio secretorum apud vulgus, quidquid non intelligit admirans, et quod admiratur facile venerans; quin idem ipsum terribilem hostibus facit. Quatuor enim sunt quæ reges subditis augustos, formidatos exteris reddunt: impenetrabilis arcanorum fides, multa cum sapientissimis colloquia, ministrorum solertium ad negotia delectus, et post navatam operam remuneratio, denique inexorabilis severitas in perfidia proditorum punienda. Hactenus dicere palam potui. Quæ supersunt momenti ad rem quæ urget aliquanto majoris, congressum exigunt privatum, cui duæ linguæ, aures quatuor, nec plus intersint; ubicunque hic numerus exceditur, explorator subauscultans locum invenit.

IV. His rex auditis dimisit cætum, et senatorem qui ultimus dixerat assumptum in intimum secum cubiculum abduxit. Ibi duo ex eo percontatus est: prius, quam causam habuissent noctuæ belli contra corvos indenuntiati tam sæva irruptione inchoandi, alterum quæ ratio ipsi videretur optima earum aut ulciscendarum aut compescendarum. Ad prius senator respondit in hunc modum: Antiquæ, domine, memoriæ res est quam priorem quæris, mihi nota beneficio ætatis, qua sum, ut scis, quam tu provecior. Qui tunc regnat apud noctuas, veterator vaferrimus, olim in comitiis avium, te nondum nato celebratis candidatus regni, tam callido ambitu, coitionibus, qua valet arte, nocturnis, tribus totas emeruerat, ut justis suffragiis declarandus imperator volucrum certo crederetur. Disjecit perniciosam molitionem patruus tuus, qui obiit te puero, quem tunc habebamus in nostro genere prudentia præstantem. Postulata enim concione sic disseruit: Video, nec enim obscurum est, quo plerique propendeatis. Sed quoniam tanti, quantum profecto intelligitis, momenti negotium agitur, mearum esse partium pntavi hoc, quod ante rem actam breve interjacet, spatium admonere vos ut etiam atque etiam cogitetis quam duram acerbamque servitutem vobis et universo ubique locorum volucrum generi paretis injungere. Mitto prænuntiare bella civilia, quæ imminent. An enim existimatis aquilam, vulturem, milvum, gruem, alias generosas aves et pugnaces, spretas se vestris judiciis æquo animo laturas, aut unquam bona fide servituras tristi huic ac sordido

A quem eorum cervicibus imponere mediamini, domino? Mitto, inquam, hæc, vestræ per se animadvertenda providentiæ permittens: illud quæro, cujus vos sensus indicio tam bene affici erga noctuam potueritis, ut ei cæli ac terrarum dominium optaretis? An ejus forma vobis ac facies digna imperio visa placuit? Id suspicarer si pavoni, si cycno, si columbæ faveretis? Cantu aut sermone ves delinitos arbitrarer, si lusciniæ, si psittaco studere vos cernerem? Monstrum hoc aspectu horribile, ululatu abominandum, fetore teterrimum, cujus, dicite amabo vos, commendatione dotis ostentandum in solio diademate coronandum putavistis? An corporis turpitudinem laudes in eo animi compensant? Quænam vero? Num scientia? stipite ac saxo stupidior noctua est. An benignitas? dracones ac vyperas, tum si quid dirius, malignitate vincit. Utrum denique affabilitas? omnibus exosa omnes odit, tota ex fraude, livore, immanitate ficta conflataque. Cui unquam reipublicæ bene fuit, cujus principem nemo adire subditorum, nemo intueri sustinet? Quid si præterea contemnatur, si ludibrio vel minimis sit? quomodo is ferre pro dignitate majestatem regni, res administrare, publicis prospicere commodis poterit? Elephantem tam forte, ingens, nobile, cordatum inter quadrupedes animal excidisse auctoritate, atque a regni spe submotum ferunt, bestiis offensis quadam ejus superstitiosa verescundia lunæ noctu fulgentis, ob quam fama vulgatam etiam lepusculo debuisse ludibrium dicitur, C Eabulam non longam, quia videtur ad rem facere, breviter referam.

V. Exclusi aliquando elephantem solitis pascuis, quod forte per æstatem lacus unde aquabantur exaruerat, et sedes alibi quærere coacti, devenerunt in vallem sane pinguem et herbosam, fonte in declivitate collis emergente, eodemque ubere, irriguam. Non ultra perhendum visum, probata omnibus habitatione uti deinceps decreverunt. Sed insederant id solum antea densus populus cuculorum, qui dolentes suorum plerimos, dum cavernis passim suis ad pastum aut potum prodeunt, a novis hospitibus mole corporum gravissimis elidi conculcatos, in consilium coeunt, in quo plerorumque ad fugam et migrationem sententiæ propendebant, quando assurgens unus, D Audite me, inquit, observavi vastas hasce belluas, quæ nobis negotium facessunt, impotenter vereri nocturnam lunam; vidi enim ejus aspectu consulari, et aqua, velut ei propitiandæ, se lustrare. Hinc mihi lux oboritur aliqua, et spes eorum hinc abigendorum. Tentabo, si vobis videtur, nocte sequenti quod cogito, cras quid successerit scietis, et pro re nata decernetis quod apparebit utilius: moræ brevis non leve pretium ostenditur. Omnes assensere. Lepus auctor concilii nocte concubia e regione lunæ alte jam sublata, innubi tum forte cælo, in scopolum evadit imminentem memorato

supra fonti. Inde ductorem elephantum magna A compellans voce, Adsum, inquit, ad te missus a domina Luna, cujus in ditione fons quem cernis est, Dianæ dictus ab altero Lunæ nomine. In eo illa consuovit arcano lavari, cui rei vestra frequentia impedimento est, præterquam nitor ipse ac perspicuitas ipsi sacri liquoris vestris vestigiis turbatur. Edicit ergo, Abeatis alio. suum illi vacuum liberumque relinquatis locum; si renueritis aut etiam cunctemini, pestem vobis ac certam perniciem per me denuntiat. Ipsa quin etiam descendit jam in fontem; ibi eam, si dictis meis minus credis, accede sis, licebit cernere. Turbatus inopinatus et minaci mandato elephantum dux, admovet se ad oram vicini fontis, vidensque Lunæ alte fulgentis imaginem ex aquæ superficie percussam, deam illic, quod cuniculus dixerat, præsentem credidit, ac vano consternatus metu, suis edixit vasa colligerent, diluculoque migravit cum armento universo, lætos ac gratulantes tam facili amolitione mali maximi lepusculos in regno patrio relinquens. Hic jam comparate mihi elephantem cum noctua, illius panicam a luna formidinem cum hujus horrore diurnæ lucis. Annon manifestum est infirmam, deformem, fetentem, luridam bestiam, multo magis vel minimis luce gaudentibus et mane canoris aviculis contemptui futuram, ubi eam abhorrere a solis radiis, stupere ad meridianam lucem, tenebras et retrusa per lotos dies gurgustia captare deprehenderint? Videre jam videor, ut illam exhibebunt, ut visam subito explodent, ut omnibus impune lucifugam tenebrosam contumeliis afficiant. Et hunc regem imponere incolis cæli cogitatis avibus, quem vix sordidissima reptilium servum habere dignarentur? Eat, condat se cæcis antris, vespertilionibus illic, nycticoracibus ac talpis, si vel id potest, domineatur: lucis filiarum, amicarum solis, imperium avium ne affectet, ne ambiat; de quo noctuam cogitasse, vel per somnium insania sit, sperasse autem furor, et vestræ prudentiæ contumeliosissima desperatio. Perorabo ubi unum modo subjuxero capitalis in hoc negotio momenti. Regum primum officium jurisdictio, dijudicatio litium, arbitrium causarum est, ut constat inter omnes. In eo munere recte fungendo puppim ac proram æquitas facit, sine qua nota et pignoribus experimentorum certa, nulli patientium injuriam querelæ ad tribunal deferendæ fiducia fuerit. Putatis, si quando accipiter columbam vexaverit, si res hirundo rapuerit passeris, si quotidianarum istiusmodi offensuscularum, quibus vita nunquam vacat, inciderit aliquid, quemquam inducturum animum ire ad noctuam juris repetendi sui gratia? Tum putate id futurum, si damnum multo gravius accepto ab ea non timuerit. Flagrat illa in omnes odio semper ardenti, eminent ex vultu, ex oculo furor, acerbitas, immanitas. Quanta injuria vexari agnum oporteret, ut ad lupum expostulatum

ire non recusaret, a quo se devorandum simul apparuerit intelligit? Fingite ita stulias volucrum aliquas ut forum noctuæ nocte refugiant, magno luent amentiam, et remedium expertæ malo pejus, e fumo se in flammam incidisse sero sentient, idem passæ quod sciurum et leporem ferunt, inter quos orta controversia consensu amborum ad felis arbitrium, annosi solitarii specie ac cultu asceticen simulantis, dirimenda delata est. Improbissimus judex prædælatus objecta, cum litigantes ex intervallo ad quid venissent indicarent, Accedit igitur, inquit, ut vos audiam; nam ætatis vitio semisurdus sum, Ambos deinde incaute obtemperantes, unguibus aggressus, ac dentibus egregius arbiter discersit, ac voravit.

VI. Ita concionantem corvum non passa perorare plebs avium acclamavit densò undique fremitu. Apage hubonem regem! abeat in rem malam monstrum lucifugum, invisum, execrabile! Ergo designatus paulo ante rex avium plenus cladis ac dedecoris vix salvus e comitio aufugit, proximis etiam quibusque irascentibus ultra sibilos, rostroque miserum tudentibus ac plumas vellentibus. Nocte inde secuta convenit noctuarum regulus, e tanta se spe dejectum fremens, ignominie suæ præconem nostrum; et, Quid tibi, inquit, ego privatim aut publicæ vestro corvorum generi unquam incommodavi, ut contra me, alienissimo meo tempore, tam sæva rabie venires? Cæterum sic habe, recisum ferro ramum vivæ arboris iterum renasci, coire medicamentis, et mora vulnus inflictum animantis corpori, atque in cicatricem coalescere: linguæ morsum esse prorsus incurabilem, ac cum aqua exstinguat ignem, vis hausti veneni antidoto retundatur, amor satietate fruitionis elangnescat, memoriam tamen injuriæ sine merito acceptæ vivere æternam ac vigere. Quare ista contumelia scias te semen jecisse, unde arbor exurgat nunquam eradicanda sempiterni corvos inter ac noctuas discidii. Sic locutus, rabie plenus abscessit. Inde cum in specum istam cum suis recessisset, longo tempore vindictæ pariter cupiditatem operque ac sobolem auxerunt; tum ubi se confirmatos satis sensere, quam supina ipsis nostra et nimis incauta securitas pretiosam offerebat nocendi nobis occasionem arripere, nocturne isto tempestive ad votum ipsorum tumultu admovendo. Vides ex his, domine, causas odii tales, qua ulla posse pacificatione mitigari, nedum obliterari, sperandum haudquaquam sit. Pravum, inflexibile, memor injuriarum et præ cunctis odiorum tenax genus frustra conciliare curaveris; excindendum est; una nobis salus, unica pacis spes in debellando est sita; non, inquam, vivemus nisi vincamus. Quomodo autem possimus vincere jam quæris. Hæc enim tua secunda interrogatio est, ad quam sic respondeo: a vi aperta, ut res nostræ nunc habent, exspectandum nihil: vincemur sine dubio si configamus; et quod vere

admonuit, qui suadebat fugam, pares nequaquam sumus sustinendæ sequenti nocte redditorum ad arcem nostram oppugnandam irruptioni hostium. Non tamen desperandum est, quin prælio impares, stratagemate possimus superiores evadere. Artes et machinæ multa efficiunt quæ robur lacertorum contentioque enixe conantium frustra tentaverit. Rem vidi nuper ad hoc ipsum astruendum non ineptam, quam etiam ludicram, vel ad aliquod avocamentum acris quæ te urit curæ, memorare non pigebit. Solitarius in urbis mercatu hædo empto redibat illum portans in cellam suburbanam. Fures, qui luce palam sub oculis magistratum latrocinium attentare non audebant, hæc hædi extorquendi ascetæ simplici rationem inierunt. Tres quatuorve spargunt se in compita, qua iter erat necessarium redeunti domum solitario; et primus. En, inquit, hic asceta canem, immundum animal, tangit. Assentiebantur ad id ipsum simulandum rogati circumstantes. Contemnens vanum rumorem pergit asceta. Iterum, tertio idem a diversis ex composito ingeminatur. Subvereri cœpit ne vera dicerent. Ad extremum cum extra portam circulus juvenum, serio perseverans canem esse quam portaret bestiam solitariam, et religionem in hoc ejus frustra vestitu indicatam requirens, etiam hominem increparet, quod non vereretur civium oculos personam illam dedecente exemplo offendere, persuasus homo minime malus hædum abiecit, in fonte publico manus eluit ac vestes; excusat fuco sibi facto canem obtrusum pro hædo; ita recedit nebulonibus sublegentibus hædum, unde convivium deinde celebrarunt salsis in eremita fatuitatem diciois conditissimum.

VII. Hinc obiter vides rerum difficillimarum expediri astutia facultatem. Ad quod autem nunc instat, machinam exogitavi, successum, nisi plurimum fallor, qualem optamus habituram. Castra censeo hæc vespera ex hac arbore in aliam illam non longe a dextris sitam transferas. Me sub discessum, coram omnibus, quasi proditorem et cladis acceptæ causam conviciis proscindas, plagis multæ, cuentatum, plumis alarum plerisque vulsis, cauda tota abscissa, pro semimortuo ad solum sub arbore allidas. Ibi me relictum invenient noctuæ iterato venturæ citra ullum dubium hæc ipsa quam mox inibimus nocte. Me interrogabunt, auditum secum avehent: insuescam inter ipsas, arcana emungam, brevi me exspecta cum certa indicatione modi vincendi. Tantum memento pupilla oculi ac corde ipso diligentius tutari a cuiusvis conscientia, imo et suspitione, arcana nostrum: cætera fortunæ ac mihi permittite. Fecit rex ut monebatur. Deprehendunt irruentes noctu vi majore quam pridie noctuæ vacuum corvis arborem, istum unum seminecæ ac lacerum humi afflictum. Perfunctantur, quo alii concesserint. Tunc ille, Putatis, inquit, quem tam male mulctaverint, arcana consocium suorum facere curasse.

A Abierint utinam in malam rem! Invicem collocti, qui hæc audierant, corvum deducendum judicaverunt ad regem noctuarum, sperantes elibitum ex eo quidpiam, nam constabat fuisse hunc ex primoribus unum corvini senatus. Archibubo igitur coram se adductam corvum supplicem ac timidum, postquam in speciem miseratus confidere jussisset, rogavit fateri ne gravaretur quam a suis ob causam fuisset tam scæde laceratus. Hic ille, imprudens, ait, libertas mea et incauta simplicitas hæc me miseris implicavit. Hodie mane trepidi nocturno vestro incursa corvi gentis consilium coegerant; ibi cum alii alia inepta et intempestiva temere garrirent, ego quod res erat vere dixi, fortiores corvis esse noctuas, ne obfirmarent animos in vana resistendi constantia, nec cladem secundam exspectarent; herbam matrem porrigerent; victores vos venerarentur; muneribus ac pactione tributum quantum præscribere dignaremini, placare satagerent. Hæc me, prout mihi meus dictabat animus, loquentem coorti omnes, rexque in primis, proditorem implumque proclamantes, rostris et unguibus in hæc me deformatum speciem, pro mortuo aut statim morituro relinquentes avolarunt.

VIII. Tunc Archibubo, advocatis suæ gentis senioribus, quærebat quid hoc corvo agerent. Primus, omnium prudentissimus, Occidatur, inquit, statim: suspectæ sunt artes hostium, præ sagit mihi animus grandem ab hoc non vero supplicis perniciem. Scio in primis et plurimæ apud suos fidei numeratum; aut valde fallor, aut ipsidie istæ sunt machinantis infestis quidpiam in genus nostrum. In summa quid perdimus eo trucidando, aut quam ad rem egemus hujus opera seminecæ? at gravi suspitione periculoque intestinæ fraudis ab exploratore versipelli clam instruendæ illo tollendo defungimur. Sæpe qui hosti pepercit infirmo deprehenso, ab eodem mora indulta revalescente, triumphatus, særo gemuit; trucidatus etiam, ignominia mortem cumulavit, famæ pariter ac vitæ jactatam patiens, quippe judicatus culpa sua stultitiaque perisse. Mitiores alii tres quatuorve sententias dixerunt, et fuscæ disseruere pro se quisque: quibus tandem emollitus rex, vivere illum inter suos jussit liberum. Recipientibus ergo se in speluncam suam noctuis immistus corvus, aliquot ibi dies transigit; per quos multis ærumnis devoratis, periculisque ægre vitatis a primi senatoris, occidendum corvum censentis, quotidie iteratis apud Archibubonem instantis; tandem, explorata diligenter forma cavernæ noctuarum, certus jam consilii viam expeditissimam ad debellandum pendentis, ad suos, receptis ferme viribus plagisque illo spatio curatis, revertitur. Adit privatim regem; edocet constipatas habitare noctuas in antro oris angusti, nullum usquam a tergo aut a latere exitum habente. Quid opus sit facto distinctius explicat. Probat omnia rex, et postridie mane, ignaris suis omnibus, juxta conventa, cum flecto transfuga, edi-

cit: Ramum quisque arboris rostro ferat, sic ad iter expediti omnes adsint. Momento paretur. Accinctis omnibus, rex præiens, consilii auctore comitante, recta ad ostium antri noctuarum tendit, illud oppleri materia præcipit, tum exterius aridis foliis aggestis, ignem accendi; quem eventilantes universi, et ad ramos virides intra speluncæ os congestos vi spiritus pellentes, fumum intra cavernam densissimum fecerunt, quo pleræque sunt noctuarum enecatæ. Paucæ reliquæ horribilo per flammastulatu in lucem evadentes, partim flammis obiter absumebantur, partim semiustulatæ concidentes facile conficiebantur a corvis. In hunc modum omnes ad unam sunt noctus extinctæ. Victor corvorum rex, tropæo posito, cum suis evantibus, in antiquas sedes, arborem videlicet ex qua post cladem recesserant, rediit. Magna inde, merito suo, et existimatio et gratia corvi stratagematis inventoris fuit: qui subinde interrogatus, num quid in noctuarum republica boni ac laudabilis fuisset, dicere solitus erat, nullum ibi

se observasse qui saperet, præter illum senatorem, qui auctor, ut diximus, Archibuboni fuerat suspecti transfugæ perimendi. Ab eodem cum aliquando quæsieret rex quomodo inter tam invidas et irritabiles bestias duraret tot diebus potulisset, Patientia, inquebat, et obsequiis quamlibet infensi saltem ad brevem usum delinuntur. Quid raris exosius hydro ipsarum prædonæ? tamen hydram olim vidi decrepitem senio, qui postquam in palude tota vita piraticam fecerat, raris se ingurgitans, quod jam venari defectis viribus et amissis dentibus nequireret, vectoriam operam raris fisdem per lacum comitantibus, unde victitaret, villi mercede locabat, intuebarque admirans inequitantes illi tanquam jumento securas ranas dum eas per stagnum quocunque juberent obnoxie portaret. Post hæc exposita, disputationis gymnosophista summam colligens. Qui hosti, ait, reconcillato cito ac leviter crediderit, hunc par manet infortunium ejus quo sunt a corvis, ut est hæcenus narratum, noctum mactatæ.

DISSERTATIO PARABOLICA V.

Traducit stultitiam eorum qui assecuti quod optant, id elabi sibi e manibus sinunt: et, qui elapsi gravissimis periculis, denuo se iis offerunt.

Satisfactum sibi rex his auditis significavit conductoque in diem posterum novo colloquio, ab reverso tempestive gymnosophista petit, exponere sibi ne grevaretur, quomodo contingeret voti compotes factos, sinere sibi elabi e complexu rem cupitam, et eam frustra deinde requirere.

I. Ad tale quæsitum sic exorsus gymnosophista novum sermonem est: Simius, regno pulsus ab ingratis subditis, ingravescentem jam ejus contemnentibus ætatem, ingloriam exsul obtinebat stationem in vicina cuidam lacui ficulnea, cujus et fructu victitabat. Erat e regione intra stagnum herbosa, sed brevis, insula, nec humanæ habitationis capax, ex qua fretis per angusto enatans subinde in continentem testudo ventitabat, sub ipsam simio insessam ficulneam transiens. Contigit sub momentum ejus transitus ficum maturam sponte in subjectam viam cadere. Eam testudo gustatam obiter, cum suavem probasset, non sobum totam comedit, sed et caput attollens inhiabat pendentibus cæteris. Risit hæc cernens simius, et unam illi atque alteram dejiciens ficum, longo illam sermone sæpe detinebat, lætus se reperisse, quicum tedium solitudinis qualicunque confabulatione solaretur. Dominabatur in ea quam dixi lacus insula conjux testudinis, qui non semel miratus tardius jam solito ad se uxorem reverti, percontatus ex ea ubi tantum moraretur, quæ modo retuli de ficu et simio audivit ab illa, cuncta simplicissime fatente. Ille, seu rem interpretatus sequiorem in partem, seu suspectam viciniam metuens astuti veteratoris, decrevit, si qua posset, simium perdere, istiusque voti sibi conficiendi hanc inivit rationem. Paulo

post hæc audita simulavit morbum, et multa per noctem questus quasi graviter doleret, postridie uxori dixit, alias se pari langnore laborantem, gustato, suasu medici corde simii ex eo convaluisse; iret igitur si se amaret, ac quantum posset oraret simium quæsitis aliis prætextibus, transfretare in insuam, se dorso eum trajectura ne gravaretur. Annuat illa, et statim sub ficum rediens simium invitavit ad hospitium sui conjugis, copiosum in insula domicilium habentis. Simius, tristitiam, ut dixi, solitudinis dudum ferens moleste, non illibenter est assensus; moxque secutus testudinem ad littus, ibi ejus natantis testæ insedit. Vix medium fretum trajecterant, cum fluctu commotiori tantum non excussum simius, timere lapsum et demersionem cœpit, testudinemque orabat ut se continenti redderet. Ad quod illa, simplicitate sibi solita, Minime faciam, inquit; nam te vir meus expectat tuo vesci corde cupiens: nempe id morbi, quo laborat, certum fore remedium existimat. Simius, his auditis, aliud jam malum gravius submersione timens ac, quod alunt, naufragium in portu, tanto ardentius regredi optabat. Itaque testudini reposuit: Si hoc quidem est ut dicis, reflectendus necessario cursus est nam cor meum hic non habeo, solitus illud domi relinquere cum aliquo profisciscor animi gratia. Quare, si tibi videtur, refer me continuo ad littus unde solvimus, et ibi me expecta; curriculo enim ad ficum pergami, et corde mecum sumpto statim adero iterum trajecturus. Probavit consilium doli nescia testudo, remigiumque inhibens ac proram vertens, rîpam unde venerat repetiit, expositumque simium ad-

monuit ut maturaret sumpto secum corde ibidem se sistere, ubi eum opperituram se spondebat.

II. At simius, gravi se defunctum periculo gratulans, sic se suæ cupidissime reddidit: illicque stultitiam suam damnans, dira sibi imprecabatur, si unquam cujusvis precibus inde se avelli, præsertim inexplorato quo iturus esset loco, eineret.

Porro testudo, postquam longo expectasset tempore, moras increpatura perrexit sub arborem. simioque familiariter vocato. O te, ait, tardum! dudum trajecisse in insululam oportuerat. Tum simius irridens, O bona, inquit, cor meum, postquam illud hic reperi, navigare me amplius vetat: quare viro tuo conseo nunties ne se maceret expectatione mei: non enim modo vacat ipsum visere, et alioqui ægrotanti medici quam simii expetibilior adventus est. Suggestam etiam tibi narratiunculam qua ejus tædia languentis demulccas: Ægrotans in silva leo vulpe ministra utobatur. Observabam ego eos, inobservatus ex arbore propinqua, et leonem audivi dicentem vulpi: Memini mihi olim ab optimo medico præscribi, ut si iterum eo morbo laborarem quo tunc quoque tentabar, illo me curante, cor et aurem asini vorarem, melius statim, antidoto tali, valiturus. Cur cessas igitur, nec cito mihi alicunde asinum sistis unde mali quo misere discrucior remedium sumam? Profecta subito ad jussam perquisitionem vulpes, non longe illic pascentem asellum vidit, eumque adiens, Heus, te ipsum, inquit, quærebam. Habes non procul hinc fratrem quemdam tuum, qui te cupit alloqui; ne, quæso, graveris ad eum te conferre, ducam recta nec longum iter est. Annuit credula bestia, seque in viam dat. Cui obiter comitans vulpes, Ne te conturbet, ait, quod frater hic tuus aliquando a te tuisque cognatis diversæ formæ est: pellem pro tempore induit aliam, nec vestitu omnes eodem uti semper possunt, nec tegmen exterius immutat animum. Hæc illis loquentibus apparuit procul leo, et vulpes eum gestu et oculo designans, Hic est, inquit, ipse ad quem pergimus, qui te desiderat.

A Annuens asinus vastis auribus ad omnia. non dubitavit etiam proxime accedere leonem, qui unguis in cum injitire conatus, arripere quod captabat, morbo gravante, non potuit. Unde asinus impetu illo territus aufugiens, multo cucurrit externatus, ubi etiam hausit auribus feri prædam sibi eripi dolentis iracundum rugitum. Sub hæc leo iterum ad vulpem, Excidimus, inquit, nostra spe, abiitque in irritum primus hic conatus. Sed mille tibi artes evadendi sunt, nec despero quin si velis queas hebetem istam pecudem iterum fallere. Experire, age, nam nisi strenue adjuvas, morior. Provinciam mandas difficilem, reposuit vulpes; tamen ut omnia et volo et debeo tibi obsequi, rem prout potero tentabo. Ab his statim redit vulpes ad asinum, et B Quid tibi vis, inquit, isto metu, ista fuga? Quid times? conatus ille, quo es exterritus, nihil aliud quam fratris erat impetus amplecti temagno amore cupientis. Pluribus opus non fuit ad permovendum stupidum animal, ut continuo ad locum unde modo vix salvus aufugerat, ultro reverteretur. Ivit, admovit sese leoni tam prope, ut ille quamvis infirmus facile illum ungue correptum dente jugularet. Occisum deinde vulpi tradidit, mandans aures sibi ac cor ex cadavere præcidi, seorsumque afferri, ut præscripto medici obtemperaret. Astuta vulpecula mortuo asino extra leonis conspectum, quasi ad exsequendum imperata, tracto, decisas aures et avulsum e pectore cor ipsa prævoravit, eoque facto ad leonem recurrens, Mira res, ait, hæc bestia nec cor nec aures habet: quod quanquam nunc sero C deprehendimus, tamen suspicari jam antea licebat: nunquam enim, si cor et aures habuisset, persuaderetur, eum cujus vim esset expertus, cujus infestum rugitum audisset, fratrem sibi esse benevolum. Ex hac fabella intelliges, o testudo, stultiorem me asino futurum si me tibi ad macellum invitanti credorem. Ita, domine, ait regi gymnosophista sermonem absolvens, qui occasionem rei optatæ conficiendæ semel oblatam elabi sibi patiantur, frustra dein revocanda illa satagunt.

DISSERTATIO PARABOLICA VI.

udibrio exponit præfestinationem otiosam longinqua et incerta præoccupantium præsentibus curis amplecti.

Quam vanum, stultum et interdum noxium sit, D præfestinare votis, et inani destinatione imminere successibus longe adhuc in futurum pendentibus. ac eos spe impatienti præcipere, declaravit aliquando his exemplis gymnosophista regi Abessalome, doceri de hoc ipso postulanti, loquens in hunc modum;

I. Vir quidam puellæ sibi paris ritu legitimo conjugium ambiens, impetrato jam ad id parentum virginis assensu, dum sacra nuptialia parantur, nondum conscriptis matrimonialibus tabulis, cupidus ostentandi futuræ uxori providum exquisite

suum quemdam et vulgari aitiis modo sapientem animum, sponsam adiens sic eam fertur allocutus: Ex nostro conjugio qui primus nascetur filius, jam nuno qui vocari velis ex te scire cupio. Quibus pannis et cujus coloris veste uti eum malis, quæso, indica, quamprimum enim parabo; conducam etiam jam ipsi nutricium: et cum ludi magistro cui committendus est transigam. Huic talia serio nuganti haud paulo cordatior mulier: Mihi videris, sponse inquit, nostri cujusdam famuli, egentissimi hominis, similis ista inani provisione nimis remotarum et incerto eventu pendentium rerum. Is, diurni-

mercedibus mellis ac butyri non magna copia collecta, duobus ista vasis e terra coctili condiderat; mox secum ita ratiocinans nocte quadam dicebat: [Mel] ego istud ac butyrum quindecim minimum vendam denariis; ex his decem capras emam; hæc mihi quinto mense totidem alias parient; quinque annis gregem caprarum facile quadringentarum confecero; has commutare tunc placet cum bobus centum, quibus exarabo vim terræ magnam, et numerum tritici maximum congeram. Ex fructibus hisce quinquennio multiplicatis, pecuniæ scilicet tantus existet modus, ut facile in locupletissimis numerer. Accedet dos uxoris quam istis opibus ditissimam nanciscar. Nascetur mihi filius quem jam nunc decerno nominare Pancalum; hunc educabo liberalissime, ut nobilium nulli concedat; qui si, ubi adoleverit, ut juvenis solet, contumacem se mihi præbeat, haud feret impune; baculo enim hoc illum hoc modo feriam. Arreptum inter hæc dicendum lecto vicino baculum per tenebras jactavit, casuque incurrens in dolia mellis et butyri juxta posita, confregit utrumque, ita ut in ejus etiam os barbamque stillæ liquoris prosilirent, cætera effusa et mista pulveri prorsus corrumperentur, ac fundamentum spei tantæ in-

pem et multa gementem momento destitueret.

II. Post hæc vir ille nuptialia peregit sacra, menseque decimo Lucina favente uxoris partu pater factus est. Die quadam negotio urgente exitura mater ad vicinam, virum rogavit, ut tantisper dum rediret, invigilare ne gravaretur infanti sopito. Ille cura suscepta negligenter functus, dum alia cogitans ante cubiculum inambulat, serpens ad cunas adrepebat, peremptura puerum, nisi nymphe conspicata inscendentem jam lectulum pupuli jacentis sævissimum colubrum irruens occidisset. Audito pater quodam intra cubiculum strepitu, cum fores aperuisset, vidit vitricem nymphe hydri quem necaverat perfusam sanguine, temereque judicans nocuisse illam puero, statim accurrens interfecit. Tum conversus ad cunas, ubi proxime ipsas jacentem mortuum conspexit colubrum, sero intellexit mala se mercede remunerasse beneficium nymphe cui salutem filii debebat: et festinasse se pœnitens, etiam flevit, prævolantem suum, et dum longinquis inhiat, præsentia non cernentem, serio emendandum decernens animum. Hæc locutus gymnosophista, quæsito regis satisfacisse se putavit; illo quoque annuente.

DISSERTATIO PARABOLICA VII.

Pro scopo habet ostendere quantum uxor prudens et fidus ac sapiens consiliarius utiles regi sint ad præcavendas invidias regno ac capiti ejus perniciem struentes.

Vocato deinde die quadam gymnosophista rex Abessalom, Magnam, inquit, a te hodie rem quero, mihi necessariam in primis, quibus artibus assequatur rex ut domus ejus tranquillitate ac pace fruatur inconcussa? plusne ad id conferat patientia, an recti conscia mens, an denique liberalis largitio?

I. Ad hæc gymnosophista sic respondit: Pacandæ et in pace conservandæ domui efficacissima omnium res est prudentia tolerantis conjuncta, deinde sapientium opportuna consilia, postremo optima et consideratissima materfamilias. Hæc omnia velut in speculo clare cernere licebit in eo quod cuidam Indorum regi contigit. Id autem est hujusmodi: Vidit ille rex una nocte octo somnia terrificæ, et conturbatus valde, ubi evigilasset, quotquot erant in urbe tum regia brachmas convocavit, cunctaque ita sigillatim proposuit insomnia, quid portenderent exquirens. Hi, omnibus attente auditis, responderunt, magna et mira significari visis illis, sed quibus et exacte discernendis et certo enarrandis spatio esset opus ac studio; indulgeret ad meditandum moram dierum septem, post hebdomadem redituros se et ipsi exposituros tum quid malorum et quantum hæc ostenta minarentur, tum quid iis averruncandis necessarium factu judicarent. Assentiente in hæc rege, dimissi brachmanes convenere in arcanum cœlum, ubi, ut omnes erant

improbi, facile coierunt in sententiam sceleratissimam. Hæc enim fuit eorum oratio: Rex hic innumeros nostræ sectæ ac nominis paucis retro annis interfecit, ulciscendi ejus en Deus occasionem nobis offert, qua sperare commodiorem nunquam possumus: arripienda ea est, nihilque parcendum quominus ea utamur ad quam maximam in ejus caput accersendam perniciem. Hoc igitur respondebimus concordi judicio: Postquam scrutati scilicet libros arcanos sumus, consideratis accuratissime omnibus, clare providere nos, immensam quamdam cladium ac calamitatum vim ira mox deum in regem devolvendam, nisi exiguo quod superest tempore piaculis idoneis prævertat imminentem pestem, eluatque, quibus male perire meruerit, scelera; horrenda quidem dictu esse quæ ab eo dii exigant, sed nunquam nimis magnum vitæ ac salutis videri pretium debere: hac sola conditione incolumem illum regnare deinceps posse, si propriam uxorem, si filium ex ea natum, si privignum, mulieris ejusdem ex prior! viro filium, si cum iis principem regii senatus et protonotarium interfecerit, si præterea sacrificaverit elephantem album quo vehi consuevisset, cumque illo duos alios ex toto regionum numero maximos, simul etiam equum et camelum. Horum omnium tam hominum quam pecudum jugulatorum cruorem phialis inclusum daro in manus regem sibi brach-

manibus debere, illas se phylas introducturos in adyta sanctissima, ibique ritibus sacris ac carminibus, quæ ad expiationes efficacia ipsi nossent soli, daturis sedulam operam exarmandæ deum iræ, confidereque effecturos, ut litasse istis victimis, et minus portentorum a se depulisse experientia rex prospera sentiret, inoffenso deinceps, uti antea, tenendo privatæ ac publicæ felicitatis cursu. Hæc brachmanes uti composuerant inter sese, sic postea regi, tanquam ex tripode oraculum, ediderunt.

II. In quo insidiosissimæ fraudis hanc rationem sequebantur: principem quem pessime oderant nudare potentissimo præsidio duorum ipsi fidissimorum capitum studebant, sic eum obnoxium cunctis fortunæ atque invidiæ turbinibus rati fore. Habebat rex conjugem, matronam facile omnium quæ tum viverent lectissimam, pudicitiam, sapientiam, charitatis in virum quantas maximas optima indoles et educatio præstinissima inserere muliebri animo potest. Cum hac ad regni regisque comoda et utilitates procurandas arcano conspirabat ille, quem memoravi, senatus princeps regii, primarius consiliariorum regis, summi vir ingenii, excellentissimæ doctrinæ, fidei vero, industriæ, dexteritatis in rebus administrandis, prudentiæ; innocentiam, tantarum, ut qui de illo incorruptissime censebant, parem illi uspiam terrarum in omni genere laudis desperarent posse reperiri. In hæc igitur duo columina prosperitatis regis invidentes ipsi nefarii proditores machinam præcipue istam intendebant; nam quod alios pariter occidi iussos his miscuerant, artificium scelestis et ultionis cumulus erat, siquidem et adigendo regem ad eadem reglorum ipsi charissimorum juvenum, ad immolationem elephantum aliorumque jumentorum, quibus eum sciebant delectari plurimum, tenerimos ejus affectus convulnere sese atrociter videbant, et famam præterea exosi principis incendio longe flagrantissimo popularis invidiæ objicere. Tum verò ista inopinata conjunctione tot tam diversorum capitum aversuros se sperabant suspensiones cum regis tum cæterorum, ab animadversione præcipui sui odii in reginam ac principem senatus, quod odium si enotesceret, magnam conatibus et clandestinis molitionibus eorum securim infligendam providebant. Cum igitur, die septimo elapso, admissi magno ambitu ad regem, metu et expectatione anxium, vaferrimi seductores auctoritate religiosa edictum illud suum pronuntiassent, percussus ultra quam credi posset horrore denuntiationis infandæ rex, Egone, exclamavit, optimam uxorem, ego dulcissimum filium occidam! Et talia diljubent? Male me potius ipsum perdunt; quid enim mihi sævius possunt? Solatio vel tum mihi fuerit tam charis superstitibus relictis emori, quorum vitam longe libentius mea morte redemerim, quam damno ac clade ipsorum servari sustineam. His auditis scelerati brachmanes affectata gravitate

A regem monebant, componeret animum ad parendum deo: cogitaret nihil cuiquam pretiosius salute esse propria debere; id cum commune ad omnes naturæ dictatum sit, regum tamen, quorum capite status regni publica fortuna contineretur, peculiarem esse rationem, ob quam bene quidvis impendatur eorum intoluntati consiciendæ, nemine nisi scelerate recusaturo impendentem ipsis pestem ad se attrahere ac vertere. Ita dimissi brachmanes recesserunt.

III. Rex vero, ægritudine animi omnium quas in vita sensisset afflictus gravissima, decubuit, inedia vigiliaque contabescens, totasque continue dies pariter ac noctes mente perturbatissima retractans, cum terrificas visorum imagines, tum multo tetriora quæ iis erant procurandis piacula injuncta. Percrescente late fama regis morbi, etsi erat vera ejus causa insuspicabilis humanitas, quoniam nec somniorum, nec congressus cum brachmanibus ullum omnino suorum rex adhibere arbitrum voluerat, non fefellit tamen Palarii solertiam (id erat nomen principi senatus) animo magis quam corpore laborare regem. Et primæ certis partæ conjecturis innixus notitiæ, institit deinde inquirere, circumspicere, odorari atque indagare cuncta, suo acerrimæ sagacitatis ingenio, quoad plane in hoc judicio consedit, deesse, ut res apparebant, non posse quin omnium rex suum aliquod ad celebres talium conjectores brachmanas detulisset, et illi, occasione avidè arreptâ ulciscendi gregalium suorum jussas ab illo cædes, unguis in ulcere fuissent, interpretatione visi nocturni ad ipsorum odii, potius quam ad artis aut disciplinæ, si qua est istius generis, rationes accommodanda. Mox ab hoc statuto clam Paladem convenit (Palas regina vocabatur) et ei, Aut valde fallor, inquit, aut rex fraude brachmanum gravissime periclitatur. Prima ei subveniendi ratio est, resciscere ex ipso quid cum istis egerit: hoc vel tu, vel nemo ex eo poterit exprimere; nisi autem expresseris, actum de rege scito fore; nam, ut se dant indicia, capitalem ipsi machinam scelestissimi nebulones architectati sunt. Age igitur qua vi, qua arte vales, ultimum hoc tempus putâ esse tuæ in virum charitatis ac fidei probandæ; cave quidquam ad omnem quam efficacissimam industriam hujus expiscandi ab eo arcani tibi reliqui feceris. His Palas auditis sane sollicita regis cubiculum ingreditur, assidensque lecto ad languentis caput, sic est virum affata: Cumulat mihi dolorem, quem ex morbo tuo maximum capio, molesta ægritudo ex tuo quodam mei contemptu, quod rem, ut apparet, magnam, quippe tanto actam ambitu cum brachmanibus, nec præter solitum diligentissime celasti; quare, oro te per deos omnes, istam quæcunque est ne mihi notitiam inideas. Scis tacere me posse, ac pectus habere arcani capax, nec rima ulla pervium. Ne diutius meæ fidei tuo amori facias injuriam. Quid quod tua causa, opinor, interest non ignota mihi

quæ brachmanes tecum egere; nam inde languoris hujus tui causam existere magna indicia suadent. Hæc Paladem loquentem interpellans [rex, Ne tu quocumque, quæso, inquit, dolorem meum novo dolore cumules, id quærens ex me quod omnium minime tibi expedit nosse. Tum illa, Esto, mihi sit noxium, ait, hoc nosse, tamen quia tibi salutare arbitror futurum, non desinam urgere ut fatearis mihi quodecumque id demum est. Curæ, ut sois animi amicorum participatione minuantur; neque hæc quæ te tam periculose angit ægritudine levare poteris, nisi cassam ejus, istud haud dubie brachmanum colloquium, alicui communices. Cui autem communicabis, si neges uxori? aut quis tibi me, amicior? Tum rex, graviter suspirans. Quid me, inquit, conjux optima, de tuo exitio deque omnium mihi charissimorum interitu interrogas? Abi, sine me, ut cœpi, dolore meo consumi, ac mortem præsumere, ne videam quæ cogitare horret animus. Confide, mi vir, respondit Palas, imagine quam subostas mei exitii non terreor; nec ego nec liberorum nostrorum quisquam (bene omnes novi) pro te meri recusabimus. Age, pande audacter quæ sese via det salutis tuæ morte nostra redimendæ. Hoc modo a te petam pretium mortis libenter tua causa obita, ne post hæc ulli brachmanum necesse tibi conjunctissimorum suadenti credas, egoque sim ultima quam istorum insidiæ perverterint. Periculosum nimis est inimicis fidere: dubitare autem non debes quin tibi sint infensissimi brachmanes ex memoria non ita veteri gregalium ipsorum a te meritis affectorum pœnis. Quare causa est justissima, cur ei quid a tam perturbatis animis consilii, præsertim accipitis suggeritur, ad prudentum et notæ moderationis hominum (qualium tibi, deum beneficio, non deest copia) examen censuramque referatur.

IV. Hæc reginæ Paladis verba tandem excusserunt regis animo pertinaciam obstinatissimam secreti. Exposuit ipsi primum octo sibi per soporem oblata somnia, tum quid de minis ipsorum et modo ea avertendi brachmanes respondissent. Quibus Palas cognitis. Laudabilis, ait, tua fuit religio cupientis doceri quid dii portenderent aut a te poscerent visis talibus, sed errasti delectu imprudenti consultorum. Minime omnium idonei juvando in hoc tibi brachmanes fuere, primum scelerati atque invisi diis homines, quos ideo haud sit verisimile divinorum arcanorum participatione dignari, deinde ferali tui odio instincti utiscendique ipsis charissimorum cædem furere immanissimo flagitantes. Quanto ad id accommodatior asceta noster est, quem miror tanta quærenti non primum omnium menti tuæ occurrisse. Meministi quoties is responsa nobis divinorum adytorum certa, et eventis deinde probata, pertulerit; exploratum habes etiam quam casti sint ejus mores, quam incomparata vilæ ratio, quam pacatus et ferarum expere perturbationum animus. Hunc censeo vel sero de

tuis somniis consulas. Rectæ admones, rex inquit, ita statim faciam. Mox equum expediri continuo jussu inscendens, cum familiarissimis paucis ad cellam venerabilis ascetæ aliquot ab urbe remotam passuum millibus, se confert festinatione summa. Auditus senex somniis, placide regi respondit: Est quod tibi gratuler, domine; nihil triste, quin prospera potius pleraque nocturna hæc tibi visa portendunt. Num duo quos primum vidisti pisces per montana gradientes, significant venturum tibi a quodam dynasta legatum oblatum elephantas duos mirificæ magnitudinis et formæ. Dux vero quæ tibi volantes apparuere anates, duos equos generosissimos designant, quos qui sunt dudum in itinere Persæ proceres a rege mox suo tibi munus amicorum reddent. Qui porro anguis versus te serpebat, ensis fuit præsegius, brevi tibi donandi, mirabilis, et parem, materis præstantia vel artis, terrarum auspiciam habentis. Jam quod anguem illum cruore indici videbas, designabatur tibi ab eodem legato, qui ense istum offerret, oblatum iri præterea talarem tunicam purpuream rarissimæ tincturæ, quippe cujus ostrum fulgeat et videri per se possit in tenebris. Quinto somnio videbaris tibi ablui aqua pura mundarique toto corpore: signum id erat dono te accepturum magnam copiam speciosarum vestium, quibus laute ac splendide ornatus, nitide possis apparere in publico. Sextum somnium, quo tibi montis nive conspersi culmini superstare videbaris, nihil portendebat aliud nisi te, quod sæpe soles, albo tuo elephante in pompa vehendum. Septimum erat visum flamma circum caput tuum volitans, illudque ambiens: hæc coronam designabat quam tibi maximus quidam rex pulcherrimam dono destinavit; et est itinere ad te. Octavum duntaxat somnium portendit aliquid adversi quod enarrare disertius necesse non habeo; eventus satis ipse declarabit, et Deus viam expediet qua innoxie ad extremum defungi valeas; dicam tantum breviter per iotum illum superne tibi devolantis in caput volucris et tuum rostro tundentis verticem, significari offensionem tibi molestam, et inde secuturam aversionem a te charissimæ personæ. Ultimum hoc est quod moneo non in longum hæc prædici. Omnia evenient intra septem hos dies; die, inquam, ab hodierno vertente octavo, veracem me rebus patris, quas futuras edixi, plane senties.

V. Rediit ab hoc colloquio rex multo sedatiori animo domum. Ac cum postridie prima ex prænuntiatis advenisset legato, cæteræque omnes continua intra hebdomadem serie apparuissent cum donis indicatis, admirans fidem oraculi rex subinde audiebatur exclamare: Vere insanus est qui consilia de rebus suis non a solis sibi fidissimis quærit et accipit. Die porro ipso septimo cum ultimum donorum prædictorum ipsi esset oblatum, corona videlicet pretiosissima, dimisso rex honorifice le-

gato qui detulerat, lætus et gratulans ad circumstantes suos sibi familiarissimos dixit: Nihil horum volo mihi servare, sed in vos mihi benevolentissimos spargere, dulcissimam præsertim conjugem Palada (æa tunc aberat, de more gynæceo clausa) nostrosque liberos, teque Palari, mihi charissime; nam vos omnes sic in me affectos novi, ut capita vitasque vestras non sitis dubitaturi mea causa sub quantumvis discrimen mittere. Ad ea Palarius respondit: Conjugi quidem tuæ ac liberis, domine, recte ista diviseris, nos vero subditos non decet in rerum talium communionem admisceri. Cui rex, Imo te, inquit, in primis volo bonorum omnium meorum esse participem, quorum partem maximam curis pro me tuis et fidelissimæ benevolentiae acceptam fero. His dictis ad partitionem munerum aggressus rex, sibi quidem reservavit elephantem candidum, quo etiam invecus eodem die per urbem regiam se videndum præbuit; filio suo unum equorum dedit, privigno alterum: Palario eximium illum ense donavit; pannos attalicos vestesque peregrinas ingentis pretii ad solitarium somniorum interpretem misit, togam purpuream et coronam Palario commisit in gynæceum deferendas, quo et ipse mox inopinato ire voluit. Ingressis ambobus in cubiculum Paladis reginæ, eodem advocari rex jussit et pellicem, quam deperibat, dissimulante injuriæ tantæ sensum Palade, pro sua cætera moderatione ac sapientia, qua fretus rex minime curabat de hac sua illam intemperantia celare. Adductis ergo in regis conspectum uxore simul et pellice, rex conversus ad reginam. Elige quod mavis, inquit, ex hac toga purpurea et corona; quæ tu reliqueris, hæc tollet. Cunctante in deliberando Palade, Palarius astans, et compertum habens, multo pretiosorem corona vestem esse, nictu oculi furtivo reginæ innuit, ut togam eligeret. Observavit illum nutum rex, et hoc ipsum cum Palarius tum Palas animadvertentes, pari ambo cura æstuarunt. Ita illi ad procuranda regis ac regni commoda ex multo jam tempore conspirabant, ut diligentissime caverent, ne ullam inter eos esse consiliorum communionem suspicari quisquam posset; quare in nutu illo tunc deprehensi, tacite pro se quisque decreverunt dare sedulam operam ne posset rex isto ex signo intelligere quod ignorare illum maxime volebant. Eam ad rem deinceps Palarius affectavit similem oculi nictum frequentissime sine causa edere, quo rex vitium id oculi non artem existimaret; in eoque tam constans fuit, ut quadraginta totis annis, quot deinde permansit apud regem assiduus, nictari subinde oculo similiter, ut tunc fecerat, non destiterit. Regina vero, ne istum nutum vel intellexisse vel secutam se esse suspicari rex posset, de industria contra quam ille monstrabat fecit, coronam eligens præ palla illa purpurea, licet hanc non ignoraret pretiosorem esse.

VI. Eodem die cum rex hilariter pro cætera tam faustæ lucis lætitia cœnaret Palas regina, ut tanto magis formidatam sibi regis ex nutu suspicionem discuteret, prætereaque ostenderet quanti facere coronam dono sibi datam, gynæceo prodiens, cum corona in capite, et cætero quam speciosissimo ornatu, discum aureum, oryza plenum exquisitissime condita, manu ferens, accessit ad mensam discumbentis regis: eodem tempore, incertum sponte an evocata, pellex de qua diximus, cubiculo item egressa suo, gestans pallam coccinæam quam a rege acceperat, apparuit in aula; et cum regis tum astantium cunctorum ad se oculos convertit. Movit enim omnes mira res fulgor nativus exquisitissimæ illius et nunquam visæ purpuræ, quæ ex ipso limine vastæ aulæ, quo funalium lux non nisi remissa pertingebat, proprio splendens lumine, aciem spectantium suavissime perstrinxit. Rex, dudum forma captus mulieris illius, cum jam illam tam speciose radiantem mistis oris ac togæ fulguribus videret, gestiit hæud dubie in indicia naturaliter ex oculis exstantia tennerrimi amoris, quæ cor Paladis, triumphum æmulæ cernentis, alte convulsenarunt. Exacerbabat plagam dolor conscius sævæ necessitatis, qua coactam se meminerat errare in electione, tanto adversariæ suæ commodo. Hos animi æstus incendebat morsus acrior arcane zelotypiæ, qua, etsi summo semper dissimulata studio intime tamen dudum muliebri urebatur pectus. Adjecit cumulum tot furoris causis, et quasi oleum flammæ addidit, vox tunc audita compellantis Paladem regis, his admodum verbis: Semper te prudentissimam, mea Palas, adverteram; nunc cogor agnoscere minus hodie sapuisse te cum hanc coronam illi togæ præoptasti; en ut spreto a te munere amica nunc præcellit mea. Hic quasi ultimus arietis impulsus in murum in ruinam pronum, consideratissimæ alias matronæ constantiam evertit. Passa quiddam humanitas, cum etiam insultare ultro sibi regem opinaretur, quam manu gestabat lanceam recta in ejus caput impegit, ita ut ejus cidaris ac totum paludamentum effuso ac fœde sparso jure inquinaretur, moxque avertens abiit. Excaudit rex, proceres exhorruerunt. Pellex in sinu gavisa, et proxime se admotam spei regni tacite gratulans, iis regem oculis aspexit, qui æmulæ interitum quavis efficacius accusatione perorarent. Regis post intentum et varie sollicitum silentium universæ aulæ sententia intonuit: Tollatur e medio quæ tantum ausa est; nefas est vivere tam licenter sprete ream nostræ majestatis. Tum ad Palarium conversus de more astantem: Abi, Palari, rex ait, fide mihi solita et hoc obsequere: cura ut diem crastinum Palas non videat. His dictis perturbatissimus, abrupto convivio, se cubiculo inclusit. Ibi noctem illam plane insomnem et duos tresve insecutos dies miserime anxios duxit, reciprocantibus intemperis agitatisimæ mentis:

sævissime præsertim cruciabantur recurrente per vices, post evaporatas iræ furias, memoria meritorum ingentium, verissimi amoris et perspectissimæ fidei Paladis.

VII. Interim Palarius abductam statim e regia Paladem, quasi ad jussum regis exsequendum, in intimis gynæcei sui domestici latebris abscondit, multum obiter incusatam quod in istum furorem erupisset. Ad quæ illa : Peccatum, inquit, meum subita statim pœnitentia damnavit. Tu fac quod debes, et regi obsequere; non merentem modo me, sed et volentem his vitæ fluctibus eripies. Cui Palarius, Bona verba, inquit, regem perderem, si ei nunc obtemperarem. Sine me uti meis artibus, alias vidi vicique tempestates; hanc quoque spero, diis huic regno propitiis juvantibus, et ipsam tranquillitate commutandam. Confide et tace : latuisse salus fuerit, recipiet rex : serva te meliori tempore. Nec plura effatus, proviso ut illa regie haberetur, sed sub impenetrabilis clave arcani, consuetis suis in regis palatio ministeriis se reddidit. Ibi cum rex diu admitteret neminem, tandem ad eum pro jure familiaritatis intimæ, nec vocatus, Palarius penetrans, Quo domine, ait, hic luctus tam pertinax? cur te ac nos omnes tecum occidis? Sera pœnitentia nec laudem nec usum, ne veniam quidem habet: quin et gravissime vituperatur a sapientibus, insanis ascribere solitis dolorem de casu irrevocabili, quo et animus dejicitur, et corpus maceratur, et malum immedicabile infortunio longe tetrici cumulat. Qui huic indulget affectui homicida sui ipsius est, æmulus stultitiæ columbi qui occisa per imprudentiam compare, mœrore ipse interiit. Fabula non longa sic narratur : Columbus et columba vitæ inita societate, granis humore turgidis satis magna copia congestis in cavum familiare, communi consilio decreverant ex eo cumulo nihil carpere, quoad per æstatem suppeteret pabulum in agris; annonam quippe illam in hiemem providerant. Interim ardor cœli solstitialis late omnia excoquens, in horreum quoque istud columbinum penetravit; hujus vi granis, humido in vapores exhalante, detumescens, singulisque jam in molem dimidio minorem extenuatis, contigit acervum quoque ipsum pari proportionem decrescere. Hoc, rediens die quadam circa æquinoctialem cardinem, columbus in nidum, ubi animadvertisset, temere, ex vana suspitione judicans columbam tum ovis incubantem, contra communiter decreta, vescendo ex horreo hiemalem intempestiva voracitate minuisse comæatum, eam rostro et unguibus iratus appetiit, miseramque tandiu repetitis ictibus contudit quoad mortua concideret. Supervenerunt haud ita multo post imbres autumnales, et humefacius aer grana, insinuato, ut solet, madore distendens, massam congesti tritici ad magnitudinem ei quam verno tempore prætulera, parem inflavit. Observavit id columbus, primum admirans : deinde cum

attentius reputasset, intellexit innocentem a se conjugem falso crimine oppressam, unde illum tantus invasit dolor ut brevi exspiraverit. Subjungam et alium huic apologum : Simius pugillum lenticularum e sacco viatoris sub sua recubantis arbore furatus, dum e rapina sua vesoitur, lentis ipsi granellum forte unum excidit. Hoc ille ut reciperet manum extendens, lenticulas quas ea continebat omnes effudit ac perdidit; nec illam unam ipsam quam avare captabat assecutus. De te narratam hanc, domine, fabulam puta. Mulierem unam perdidisti, quid inconsolabiliter mœres? cur te luctu consumis? En habes pro una innumeras: quam revocare nequis desideras, quas vides affluere fastidis. An constare ratione tibi videtur ista tristitia?

VIII. Hic rex, quem spes hactenus quædam lactaverat dilati a Palario supplicii Paladis, ubi contraria indicantem ipsum verbis modo auditis animadvertit, quo certius aliquid eliceret indicium facti de quo æstuebat, Uno, inquit, excidente mihi per iram flagrantem verbo ingens est piaculum admissum. Ad quod Palarius reposuit : Unum prudentis verbum immutabiliter fixum est. Tunc rex clare jam pœnitentiam profitens, Dolet mihi, Palari, ait, orbato esse fidelissima conjugem; et Palarius, Duos, inquit quosdam dolere oportet : illum qui bene nunquam fecit, et eum qui de sua ultima die cogitat. Tum rex : Si videre iterum Paladem possem, nihil curarem, nihil dolerem amplius. Ad hoc Palarius : Duos homines cura et dolore vacare fas est : eum qui bene multis fecisse sibi conscius est, et illum qui nunquam peccavit. Rex : Urit me desiderium Paladis, quam, heu me! nunquam amplius videbo. Palarius : Duo sunt qui non vident, cæcus et stultus : ut enim cœli lucem cæcus non percipit, nec quæ ante aut circa se sunt cernit, sic stultus non discernit bonum a malo, sequendum a vitando. Rex : Nunquam me satietas Paladis cepit. Palarius Duo sunt qui nunquam satiantur, avarus et luxuriosus. Rex : Revocat mihi tui conspectus memoriam Paladis, quare procul te a me abjungere suadet animus. Palarius : Quatuor hominum genera procul a te abjungi decet : impios, insipientes, non contentes jadicium et retributionem, non dominantes affectibus et cupiditatibus propriis. Rex : Væ mihi! domus mea privata est Palade. Palarius : Quatuor res sunt necessariis privata, fluvius aqua carens, terra non habens regem, mulier destituta viri consortio, homo non discernens bonum a malo. Rex : Injuste, o Palari, perempta Palas est; et tu qui peremisti multis cruciatibus dignus es. Palarius : Tres sunt digni cruciatibus : innocentis accusator, non vocatus convivio irruens, et raptor alienorum. Rex : Debueras non representare tam festine supplicium Paladis, sed in tali causa longanimitatem adhibere. Palarius : Tres adhibere longanimitatem debent : qui maximum

negotium adoritur, qui in montem arduum ascendit, A qui pisces comedit. Rex : Multum me contemnis, Palari, serios questus meos istiusmodi nugis excipiens. Palarius : Qui contemnunt regem hi sunt : qui coram eo garrunt sine iudicio, qui ab eo de quibusdam interrogatus, de aliis respondet, qui apud eundem de iis disserit quæ non intelligit, et libertus locupletatus patronum vexans calumniis atque in jus trahens. Rex : Deliras, Palari, talia garris. Palarius: Delirat qui docet stultum, qui contradicit sapienti, qui credit meretrici, qui arcanum suum in fido communicat. Rex : Non recte fecisti occidens Paladem. Palarius: Non recte agit, qui mentitur; qui non vivit ut loquitur; qui ætate præfervidus iræ obsequitur; qui sinit se implicari amoribus pellicis; qui sua intemperantia volens vincitur; denique rex qui momenti maximi rem aggrediens consilia sapientum non exquirat. Rex : Non vereris regem, tam libere obloquens, homuncio? Quatuor sunt qui non verentur regem : gallinaceus gallus dum in suo resupinatus sterquilinio pedibus intentis occurrit velut ruituro cælo; grus insistens uni pedum, quasi metuat ne si altero pariter innitatur deprimat terram nimio pondere; vermis pulverem parce vorans, quod metuat ne suus eum cibus deficiat, et vespertilio noctu tantum volans, ne si per diem appareret, sua pulchritudine venatorum ad sui rapinam cupiditates accenderet. Rex : Heu! nunquam usquam videbo mulierem Paladi similem. Palarius : Quatuor sunt inemendabilia ; mulier palam assueta prostituere se plurimis ; loquax solitus mentiri ; imprudens C opinione sui tumidus, et calumniator insidiosis machinationibus semper intentus.

IX. Hoc ultimo parum in speciem coherente responso Palarius regi desperanti videre unquam amplius Paladem, per ambages innuebat, haud ita esse ; neque enim ad rerum inemendabilium classem errorem ea neei addicenda admissum pertinere. Deinceps porro rex id non visus intelligere, clarius expressit doloris et desiderii magnitudinem sui, hunc in modum loquens : Æternum exsulabite corde me gaudium, æternum in eo dolor domicilium habebit, o Palari propter Paladem. Ad hæc Palarius reposuit : Justissima dolendi causa est amissio mulieris his præditæ dotibus : pudicitia, prudentia, parcimonia verborum, nobilitate. forma, submissione erga virum D

suam, et summa in eundem charitate. Hic rex Palarium intuens, Immensum, ait, cordi meo inveniisti luctum, immensum item tui odium, Palari, mea dulcissima occidenda Palade. Ad id contra Palarius : Verum et irrevocabile odium inter hos mutuo viget : lupum et oves, felem et murem, accipitrem et perlicem, corvum et noctuam, cancrum et anguem : quibus accensendi sunt, qui, magna et veteri amicitia dirempti, ceperint tandem odisse invicem. Tum rex : Oculi mei, Palari, requirentes semper miseram Paladem, nunquam deinceps somnum videbunt. Octo sunt, reposuit Palarius, quibus cura somnum eripit : multa possidens nec habens fidelem servum ; machinans necem amico aut adversario ; deperiens mulierem ; conscius se falsum erimen impetisse ulcisci valenti ; pauper a quo exigitur quod non habet ; æger morbo decumbens gravi sine ope medici ; maritus adulteræ ; dives pareus inopiam metuens ; quibus addendus est rem desiderans quam consequi non potest. His rex eludi se indignans, iratus dixit : Nunquam amplius tecum colloquar, Palari. At Palarius : Indigni qui ad colloquium admittantur hi sunt : qui fratrem odit ex falsa causa ; homo arrogans ; qui divitias anima propria plus æstimat, qui contradicit servus domino, discipulus magistro. Sub hæc rex, ut erat suspenso animo parum attentus ad audita, inopinante exclamavit : Nemo est in omnibus peccati expertus, et homo perfectus omni ex parte nusquam reperitur. Sic relicto Palarius rege pleno luctus, in miserissima desperatione videndæ unquam dilectissimæ conjugis, paulo post adfuit evocata e latebris, et cum cætero regio cultu tum corona illa pulcherrima ornatam adducens Paladem. Eam quo gaudio rex viderit, quibus amoris signis exseperit, subjicet sibi quisque, uti et quibus laudibus Palarii prudentiam extulerit ; quantum ad priorem in ipsum addiderit benevolentiam, quam quidem pretiosissimis statim donis voluit testatam. Brachmanus porro insidiatores perfidos, et consilii sanguinariæ sceleratissimos auctores, congregatos universos coram se jussit interfici. Hoc exemplo patet, regi ad suam tuendam pacatam atque incolumem domum et rempublicam instrumenta efficacitatis præcipuæ hæc esse : prudentiam, patientiam, sapientes consiliarios, et mulierem cordatam.

DISSERTATIO PARABOLICA VIII.

Cautiones præscribit tenendas in amicitiiis quæstuosis, temporis solum et mutui usus causa contractis.

Alia die poscenti Abessalomo regi audire de amicitiiis temporis causa in communi periculo contractis, disseruit in hunc modum gymnosophista.

I. Non omnes amicitia ævum ferunt, nec vero nefas alia unquam inire quam æterna fœdera. Est

cum etiam probi ac sapientes non recusant conciliationem cum inimico, vicem tantum ac conditionem induciarum habituram. Res hoc exemplo declarabitur. Felis in trunco vetustæ arboris domicilium habebat, nec longe hinc cavo exiguo habitabat mus. Nocte quadam ambivit arborem

retibus venator, et ignara insidiarum ante lucem felis exiens, implicata laqueis est. Vidit eam ita vincitiam erumpens cavo suo musculus et gavisus est, sed brevem ei lætitiā ingruens duplici ex periculo motus anceps fecit. Suspiciens enī in insistentem arbori, et facere in se impetum noctuam parantem, cum refugere in suam cavernam vellet, subeuntem eo nympham animadvertit. Hic enimvero consternatus discrimine, et anxie deliberabundus hærebat. Quid agam? aut quo me vertam? secum aiens. Si cavum meum ingrediar, devorabit me nymp̄ha; si autem hic persistam, aut dextra sinistrave fugere aggrediar, involabit in me noctua; si feli me admoveam, præda illi flammam. Non despondendus tamen est animus: ingenium in angustiis, cernitur, excogitabo aliquam salutis viam. Ea circumspicis cunctis non aliunde quam e fele ostenditur: experiar eam alloquio. Sic accedens quantum tuto potuit ad intricatam reti felim, Satin', inquit, salvæ res sunt tuæ? Et felis, Gaudes scilicet, ait, me deprehensa, ac miseræ insultas. Tum mus: Gauderem, ut dicis, si securus essem, nunc propria mihi pericula calamitatis alienæ fructum excutiunt. Vides nympham pervasisse meum cavum, simulque imminentem in mei rapinam superne noctuam. Nunc age, quod communiter expedit, conciliemur invicem, pacemque faciamus, his legibus, ut ego, quibus vinciris, rumpam laqueos, tu nympham occidas prædatricem meam.

II. Probavit impense muris propositionem felis, et magnæ mercedis propositiones adjecit, si ejus beneficio se solvi contingeret. Ergo fœdus inierunt, et mus citra moram cœpit fila retis arrodendo frangere. Unum ex his tamen reliquit quo adhuc felis teneretur; non enim plane fidebat reconciliatæ gratiæ nisi pignore sibi certiori caveretur.

A Increpabat sic cunctantem felis: Quid dubitas, aiens, tam cito redis ad genium? ita brevis est fides amicitia juratæ? Sinceræ (mus ait) equidem mihi conscius voluntatis sum in fœdere inter nos inito servando, sed quo tu futura sis animo ubi me in potestate habueris vereor; nam naturalis inclinatio non mutatur, aut si qua ei vis affertur, non perstat; propterea, cum nihil urgeat, tutius censeo relinquere te adhuc uno constrictam vinculo, hoc quoque rupturus cum maturum erit. Sic aliquandiu perstitit mussans quoad sole jam exorto, et venatoris adventantis strepitu cœpto audiri, residuum tempestive confregit filum, proculque statim fugit; feli solutæ, vel si deesset fides, venatoris tamen instantis metus insequendi muris consilium excuteret. Ergo nymp̄ha obiter exterrita, et ex antro muris ejecta, saltu conscendit arborem. Mœstus venator fractum rete reconcinnaturus abstulit.

B III. Pauci ex hoc dies fluxerant, cum prodeuntem, pastus causa quærendi, e sua caverna murem procul felis intuens. Quo a me, clamat, semper vitabundus digrederis, oblitus amicitia juratæ? Age, aude, accede ad me, amplecti te ac remunerare pro meritis cupio libertatis et salutis vindicem meæ. Cui mus parumper subsistens, intervallo tamen satis magno medio, Nostra, inquit, amicitia complexus non requirit, nec libenter oscularer labra contigua dentibus mandere mei similes solitis. Amemus e longinquo censeo. Nec aliter fecit unquam mus providus, haud minus quam ante sedulo vitans ne se fell committeret, aut explundæ suo damno perfidia occasionem daret hosti reconciliato secum quæstiosa ratione. Fabula docet fluxas esse ac fidei sublestæ amicitias quas utilitas et necessitas conglutinant, genio et natura reluctante.

DISSERTATIO PARABOLICA IX.

Deterret a fido reconciliationi gratiæ oblatæ a principe quem gravissime quis læserit.

Aliquando vacuo curiæ majoribus Abessalomo regi superveniens, et ipse negotio solutus familiaris gymnosophista, interrogatusque, ut cavere quemque oporteat ab eo qui, magna læsus injuria, reconciliationem offert, respondit in hunc ferme modum.

I. Rex quidam psittacum habuit non minus specie ac plumarum versicolori varietate formosum quam voce disertum, et, quod est potissimum, sensu ac rerum usu prudentem in paucis. Hunc pullum adhuc tenerum alentem versari assidue rex videbat cum principe suo filio paulum supergresso infantiam, oblectandi, ejus gratia. Coaluitque familiaritas, etiam convictu quodam exercita usque ad necessitudinem humanæ prope charitatis; nam ut puer supra modum delectari videbatur psittacis duobus, sic illorum utriusque charissimus erat, adeo ut nunquam senior e felicibus silvis ad

quas quotidie volabat, mitia poma pullo suo portaret quin eorum partem vel optimam pusioni regio seponeret. Per annos hæc aliquot durarunt, jamque pullus psittaci plenum ævum attigerat, et regis filius adoleverat in pubertatem, cum die quadam accidit, passerem, delicias adolescentis regii, rixa cum juniore psittoco contracta, male ab illo mulctari, etque ab ulciscents dilecti passeris plagas juvene harum auctorem interfici. Supervenit facto et cædi proliæ suæ senior psittacus, proculque, dum peregre revolat, intuens jugulari a regio alumno natum suum, eum sensit animo dolorem quem excitare spectaculo tali affectus patrius potest maximum. Ac secum intime ringens frendensque, O mores, inquit, intolerabiles regum, jus, fas, officium, fidem, necessitudinem, amicitiam infra suam fortunam dignitatemque ducentium! O infelicissimam his ministrantium sortem, quorum

illi sudores et ærumnosissima obsequia neglectu A fere contemptuque, non raro etiam exilio remunerantur l deberi sibi ab omnibus rati omnia, debere se quidquam cuiquam nec cogitare dignantur, nec dici sustinent. Libidine cuncta metiuntur, ex usu ac fructu propriis cuncta æstimant: se unos in teuntur, sibi unis placent; sui unice suarumque deliciarum rationem haberi, æquum censent. Expectes ab istis gratiam merito misericordiam infortunio, qui nec veniam errato, nec supplicio moram indulgere unquam norunt; multorum annorum servitus et laboriosissima ministeria uno ipsis momento levis offensiunculæ obliterantur.

II. Hæc obiter conquerens admovebat se loco propius: at ubi jam e vicino distinctius hausit oculis diram speciem cruentati abjectique ac crudeliter ab irato ultore calcati charissimi capitis, in eas furias exarsit, ut in regium involans puerum rostro ei atque unguibus offoderit oculos. Habe, inquiens, quod te dignum est, dure, immisericors, ingrattissime: tanti temporis contubernium, tam familiaris hospitii necessitudinem, tam teneræ amicitiae jura dulcissima non impune infanda immanitate pollueris. Sub hæcaudacis conscius facti in summa regii viridarii arbore consedit, fruens inde spectaculo tumultuantis aulae ad casum acerbissimum pueri principis. Accurrit inter ejulatus nutritiorum et cursationes satagentium frustra satellitum exanimatus rex: et filium amplexus, ablutaque nequidquam patriis lacrymis excæcati pueri proprio fœdata cruore facie, fenestrae se admovens, ex ea conspicuum auctorem cladis simulata ignoscendi promissione ad se ut revolaret institit hortari. Cui psittacus, fugere certus inde quam longissime, ubi ex tuto afflictis hostibus insultans, explesset animum sæva satietate vindictæ. Agnosce, rex, ait, justam vim Nemesis ultricis, cujus exemplum in familiari tibi capite habes domesticum. Nullum illa nefas impunitum sinit, veretur neminem, nullus opes reformidat; ne vestra quidem superbiorum regum superciliosa majestate deterretur supplicia sceleribus adæquet natis etiam in purpura. Serius ocyus suas cuique vices reddit, nec pessima conditio eorum est quos celeriter ulciscitur, e quibus est tuus filius In flagranti perfidia oppressus: dilatione pœnas auget, ac fenore tormentorum toleratæ diu culpæ sortem exaggerat, adeo ut quos inexpliatos vita dimiserit, sempiternis immiserabiliter cruciatibus addicat. Erat unguis in ulcere ardentis dolore regis intempestiva psittaci philosophia, qua ille, ut irrisione sui, quanquam nidignabatur vehementius, pressit tamen indicia ignoscentis æstuosissime furoris: et se componens in moderationem, qua posset hostem fallere, pacato, quantum potuit vultu respondit: Minime ambigua tu quidem et me quoque fatente vera loqueris, quo ipsodesiderium auges tui reditus, ne tam sapienti monitore caream. Quare, oro te, ne nos deserat, emendare,

quoad licerit, præterita paratus. Nec timendum puta, ne qui offensam tui tanta poena luimus, quidquam in te deinceps committere audeamus, quo istius, quam vere prædicat, Nemesis graviozem in nos concitemus iracundiam. Ad ea psittacus, Non faciam, inquit; monent enim prudentes, semper ei qui damnum intulit ab adversario incommodi accepti memore cavendum, eoque magis vitandum ejus accessum quo ille invitaverit instantius. Audi et illud ab idoneis auctoribus, genitores sapienti amicorum loco habendos, fratres pro comitibus itineris, uxorem pro contubernali, filios pro tabellariis memoriam patris ad posteros perlaturis, filias ut adversarias in lite considerandas, cognatos, ut feneratorum acriter repetentes debita, se ipsum, ut solitarium omni affectuum necessitudine solutum. His ego præscriptis obsequens, recedere in solitudinem statui.

III. Adversus ea rex: Si a te profectum esset rixæ ac noxæ initium, jure nobis fidere metueres; nunc rum hujus quod incidit incommodi origo et culpa (quod dolens pœnitensque fateor) nostra sit, quid obstat quominus credas invitantibus nobis? Ad ea psittacus: Memoria damnorum acceptorum alta cordibus infligit vulnera, nec lingua semper veros mentium exprimit sensus: quocirca verba tua fidem apud me non habent. Reposuit his rex: Male de me opinaris, psittace, qui scias sapientem virum omnem adhibere operam ut acceptæ injuriæ memoriam ex animo stirpitus evelat suo. Contra hæc psittacus. Est omnino, est ita, ut dicis, rex, velimque tua causa credere, te, prout sapientis jubet officium, conari damni quod passus es obliterare imaginem ex mente; cæterum an quod conaris sis perfecturus dubito, et non sine causa vereor ut possis: quare sine me isto ambiguo mihi consulere. Multi nimis facili alienæ moderationis fiducia perierunt, dum ex sua conscientia æstimant alios, passi quod elephantibus indomitis frequenter accidit, quos ocyus, sapere eum ipsis paria crediti, in insidias pertrahentes, servituti hominum mancipant. Contra hæc rex, Vir, ait, ingenuus et liberalis indolis non mutat in pejus mores, nec amicitiae jus violat, nec fidem fallit datam: abjectarum hæc vitia naturarum sunt. Respondit psittacus: Memoria damni accepti acres in quorumvis animis motus ciet, longe acerrimos in regum mentibus. Hi enim in gravissimis malorum numerare solent vivere inultum, gloriæ, cujus sunt avidissimi, partem vel maximam in vindicta reponentes. Ignosces igitur si tutum mihi non putem ad vivas quasdam in corde tuo prunas iræ admoveere materiam imprudenti usurpatione prius coaptæ familiaritatis tecum meæ, quando nec preces irritæ nec seræ obtestationes meæ incendium a me quo consumerer arcerent. Optima, si nescis, ad curandam injuriæ memoriam medicina eet absentia injuriæ auctoris. Eam tibi admoveere a te recedendo cupio; nam coire et cicatricem obducere

istiusmodi vulnera in ejus qui fecit conspectu nequeunt. Atque, ut de te sit, mea mihi causa quid agere debeam non est obscurum. Nam vel si tu tam moderatus quam vis persuadere, futuris sis, tamen ego tecum sollicitus viverem, quippe et animum ignorans tuum, et quantumvis esset is qualem optarem, jure, ne mutaretur, metuens. Desine igitur invitare me ad convictum tecum, necessario mihi suspiciose anxium, et per hoc molestissimum futurum; nihil autem omnium tibi juxta mihi que consulere possum utilius, quam fugere longissimeque a vobis abscedere. Ergo salve mihi æternum, et vale.

IV. Sustine adhuc paululum, rex inquit, et cogita nullam imputari posse a me tibi calamitatis meæ partem aut eo nomine culpari. Scio enim fatali cuncta necessitate contingere. Inevitabiliter ad quidvis horum, quæ fieri videmus, qui agunt rapiuntur efficacia decretorum æternorum. Nexui robustissimo adamantinæ catenæ quis tractus mortalis oblectetur? Nullum igitur, aut tuum, aut mei filii crimen est. Ministri fuistis ambo non voluntarii factorum, quod multo ante sanxerant exsequentium. Parcarum nempe in tabulario ære incisæ dudum æterno tuæ prolis mors, excæcatio meæ stabant; ignoscamus nobis mutuo alienum crimen. Veni, nec time, amici ut prius erimus. Adversus hæc psittacus: Horribilem, inquit, disseris, nec mihi credibilem philosophiam; ego magistris laud paulo melioribus assentior: fato superius arbitrium nostrum esse vitæque sortem in sua cujusque manu positam, ut felicitas ac miseria, recte, aut eecus voluntaria motione consultorum reputari fructus debeant. Quod si vel hoc admiserim quod disputas (nam fateor in ea multos sententia hæere), tamen veritus ne in ista quoque factorum serie fixum sit te mihi perjurum fore, non committam, ut in meam perniciem cooperari factis præbendo tibi mei perdendi opportunitatem coner. Velis potius et remis me in quam diversissima propriam, interpretansque in favorem meum providentiam æternam, fatali ejus lege cautum arbitrabor, ut ego in locis a tua ditone remotissimis securam incolumis vitam degam. Quanquam equidem (non enim recedam a doctrina veriori) nihil a factis aut spero aut timeo. Quod me deterret a me tibi committendo, odium mei est quod flagrare in corde tuo maximum suspicor; vel potius intelligo ex certa causa talis odii, memoria, quæ in te viget damni a me illati. Nec remissior fortassis in meo pectore fomes aversionis a te vivit, dum recordor interfecti domi tuæ mei pulli a tuo filio, ex mea conscientia de te judico, planeque censeo nec tibi expedire nec mihi nos deinceps una degere.

V. Respondit ad ea rex: Quod de te fateris opinaris de me, probrosum utrique est. Bonorum enim ac sapientum est in potestate habere cupiditates, nec obsequi affectibus cum ad aliquid impellunt rationi non consentaneum; et ego igitur et tu, quantumvis recurrente memoria cladum, mutuo amare poterimus. Anceps (repositus psittacus) ista experientia fuerit. Magna enim vis est perturbatio, irritante objecti præsentia solitarum exardescere, rationisque frenum in æstu furoris excutientium. Quod si quis vi annitens summa moderari tali tempore iræ aut odio potuerit, molestiam tamen ingentem sentiet, nec pace aut tranquillitate animi, quæ vitæ felicitatem conficit, in conflictu tam vehementi affectuum cum judicio, fruetur. Nam qui vulneratus in pede currit tamen, summo dolore cruciatur, et qui lippus palpebras apertas objecit vento, etsi minime velit et contra satagat, opletis pulvere oculis plane cæcutiet. Sic sensum gerens intus vivum gravis incommodi accepti, quantumvis imperare animo conetur, dum auctorem sui luctus coram videt, oleum in flammam mittit, cujusque excitat incendium quam cui par extinguendo sit. Quare talibus una conditio pie ac feliciter vivendi restat, amovere a conspectu monumenta cladum suarum et salutem in eolitudine quærere. Ad hanc amplectendam toto deinceps feror impetu studii, suffragantibus in hoc consilium monitis philosophorum, quos audisse memini docentes, quinque rebus perveniri ad famam illustrem: innocentia, doctrina, fuga suspicionum adversarum, suavitate morum, ad nihil tamen inhonoratum descendente, denique perpetratione magnorum operum. Quarum laudum cum facultates solitudo subministret, obstacula removeat, nihil ea videri optabilius sapienti debet, ægre id nomen aut parare aut tueri valituro, nisi a se ipso sibi cavens, et perdendæ animæ occasionem vitans, a cognatis, filiis, divitiis, ipsaque procul a patria sese removerit. Patriam siquidem, filios, cognationem, opes commutare cum æquivalentibus poterit, animæ jacturam quod resarciat nunquam inveniet. Adjungam et aliud sapientum effatum: pessimam esse pecuniam quæ non erogatur, pessimam uxorem cui suus vir exosus est, pessimum filium parentibus contumacem, pessimum regem qui simulat innocentiam, pessimum amicum perfidiosum, pessimum civitatem seditionum apparibus tumentem, cujus cives anxie vivere et in horas extrema formidare necesse sit. Sic et ego apud te manens semper essem anxius. Et his dictis evolavit, relicto cunctis exemplo salubri et prudentissimo consilio, nunquam iis fidendi quos læseris.

DISSERTATIO PARABOLICA X.

Versatur in explicandis fraudibus insidiosissimis invidorum quibus innocentes et fidos regibus ministros pervertere conantur, indicatis simul rationibus iis occurrendi, et vi veritatis ac sanctimonie omnes malitiae conatus ad extremum eluciantis.

Sub hæc loqui cessanti gymnosophistæ, rex A-bessalom, Audivi, ait, et probo quæ de nunquam resumenda graviter offensi familiaritate docuisti; cuperem autem discere abs te an non oporteat interdum dari operam, maxime a regibus, ut reconcilientur ipsis, et in priorem gratiæ reponantur locum ii quos errore quodam abalienaverint. Super eo argumento gymnosophista disserere hunc in modum est exorsus :

I. Fuit in quadam silva referta belluis inter alias thos quidam, vitæ proposito valde diversus ab iis quibuscum vitæ ac naturæ communione jungebatur. Mittis enim erat et temperans, præter morem et thom cæterorum, et cum his aliqua ex parte convenientium vulpium, quorum omnium grassationes et helluationes quotidianas innoxii sanguinis detestans intuebatur, cœusque non obnoxius cupiditatibus gulæ, ut ultro abstinere omnino carnibus, et naturali vescendi necessitate herbis ac pomis defungeretur. Hoc vivendi genus in medio tam dissimilium exemplorum, omnium in hunc oculos et multorum invidiam convertit. Irati pariter thoes, vulpes, lupi cæterique plurimi, nunc singillatim conventum, nunc manu facta circumdatum, acerbè increpabant, denuntiantes, haud pati sese posse ipsum unum velle videri sapere plus quam cuncti saperent alii; minantes etiam se illum, si pergeret, congressu prohibitum ipsorum, pro transfuga ritus patrii ac degeneri proditore proscripturos; omittet igitur peregrinos mores, et vale dicto intempestivæ philosophiæ, eorum instituta sequeretur ex quibus natus esset, cum quibus viveret. Ad ea thos placide respondebat, molestum ipsis esse non debere conspectum sui qui neminem verbo aut facto læderet. Porro istam quam minarentur amandationem sui procul, adeo non ab ipso formidari, ut præoccupaturus ultro fuerit et sponte exsulatum abiturus, si putasset non alia se conditione posse in iis locis vivere, nisi facta cæterorum imitando : se vero, cum plane decrevisset abstinere a latrociniiis et cædibus, nihil interesse credidisse peregre an in patria innocentiam coleret: nec enim scelera contagione aut vitio locorum, sed nequitia cordium inolescere. Quanquam, addebat, potiori jam mei partes a vobis abssum, animo scilicet et affectibus a vestro usu et instituto longissime disjunctus. Si corpus hoc etiam exterminare vultis, non multum repugnabo, fortassis etiam gaudebo. Talia eum loquentem vel inviti verebantur, fama que de eo late increbræscerat ejusmodi, ut admirantibus etiam qui oderant, toto eo tractu multa esset in veneratione nomen ejus.

II. Pervenit igitur ad leonem, ejus silvæ regem, clara, multorum prædicatione, notitia tam sapientis

A thois. Quare illi ad se vocato dixit : Vastam, ut vides, et cum subditorum, tum negotiorum generibus varium regnum hoc meum est, unde ad ejus gubernationem ego fidelis ac prudentis opera ministri : dudum est cum talem quæro, et reperisse in te hodie mihi videor. Cogitavi ergo te præficere summa cum potestate administrationi reipublicæ, eoque me, præter utilitatem, officium impellit quo reges tenemur virtutum honorandarum. Opprobrium est principis cum quis ipsi subjectus laudibus excellens jacet in tenebris ac sordibus : dotes istæ tuæ præclaræ plurimis proponi ad exemplum debent, adeoque, ut sint vulgo conspicuæ, collocandæ in arce quadam ac fastigio excelsæ dignitatis. Ad ea thos respondit : Reges convenit volentibus ministris uti, adigere quippe invitos, ac repugnantes trahere ad functiones capessendas a quibus abhorrent, noxium negotiis ipsis est, quæ sic ab alio attentis negligenter transmittuntur. Meum porro ingenium immane quantum abhorret a tumultu vitæ aulicæ. Cum ergo tibi, rex, non desint, imo abundant, qui non solum libenter suscepturi sint, sed qui vehementer optent et palam ambient speciosa ista munia, tales adhibeas censeo, meque, quod cœpi nec hactenus pœnitet, mihi privatim sinas vivere. Minime, ait leo voce contentiori, quæque auctoritate ut sibi nolle obsisti satis declararet; quin statim amove moras omnes et jussis meis te promptum expedi : plane quippe decretum mihi est auctorare te in officium primarii ministri, et dignitate a me secunda regni administrationi præficere.

III. Nondum thos persuasus, contra exceperit in hunc modum : In isto, domine, quod mihi destinasti ministerio qui tutus durare possit, is, meo judicio, alterum horum sit oportet: percallidus aut insigniter stultus. Prior enim, abundante in fraudes astutia, qua dissimulando, qua largiendo, qua dolis variis fucum faciendo, hoc consequetur, ut invidorum semper infensorum felicibus, minus appetatur insidiis; alter, præ imbecillitate mentis irrideri se non sentiens, et ludibria venerationem interpretans, sui contemptu invidiam lucrifaciet exarmabitque iras miseratione fatuitatis. Ego, qui neutram horum esse velim aut haberi, citra certam perniciem ex hoc ostentari loco nequeo, unde cunctorum undique virtutis inimicorum telis arcubusque contiguus, nec protectus, apparerem. Nam sperare posse aliquem in primo sub rege potestatis gradus stare immunem odii popularis, insanum profecto sit, siquidem talem utique quotquot clam infensi sunt regi (quæ maxima semper turba est), hoc ipso aversabuntur quod exoso sibi principi charum et fidum videant; qui autem regi student, æmulationis

instinctu amoliri omni ope conabuntur eum a quo sibi dolent præripi gratiæ locum quem apud imperantem ipsi ambiunt. Ad ea rex : Nihil metuas a meis subditis ; nam tam ampla ego te potestatis meæ communicatione circummuniam, ut non magis contra te moliri quidquam quam contra me ipsum vel audeant vel possint. Reposuit his thos : Si me amas, ut certe facis, domine, et eo nomine debere me tibi plurimum fateor, quoniam, inquam, mea causa vis, oro obsecroque ut habeas persuasissimum, nullum a te majus mihi posse beneficio contingere quam si me relinquis in hac tranquillitate vitæ innocentis ac privatæ, contentum provictu omni aqua et herba. Nam, quantum possum intelligere, qui vobis regibus inserviunt, plus unico momento curarum illarum et quotidianorum ipsis discriminum angoris miseræque patiuntur, quam sibi privatim vacans toto experietur vel longissimæ vitæ spatio ; quare nimis caro emitur illa claritas, ut non incomparabiliter videri expetibilior debeat pax et securitas obscuri atque inglorii otii.

IV. Ad ea leo pene iratus recusationi tam pertinaci, Plus satis verborum, inquit, est : nihil audio ultra, meum erit providere ut tuto apud me sis. Tu, fac quod jubeo teque ad ministerium accinge quod injungo. Cui thos : Faciam, domine, quando sic imperas. Sed ne me amando perdas, et verum in me reperiat illud adagii vulgaris ; Amicitia intempestiva par odio est, te obtestor per quidquid est tibi venerabile aut charum, dignare jam hinc mihi polliceri, si quando contingat me accusari apud te, non crediturum te delatoribus statim, at interpositurum tempus idoneum discussioni et examini, nec mihi nisi convicto pœnam decreturum. Hoc præterea rogo, ut ista utaris ratione in delectu ministrorum : attende prius quemadmodum illi in re privata se gesserint : ab eo enim qui suæ domui male præfuerit, quomodo sperare liceat rempublicam bene gerendam ? Porro te alloquentium et discernenda conditio, et pro varietate qualitatis agendi forma temperanda. Si te illi usu rerum et sapientia superent, illis obtempera ; si te plus quam ipsos sapere ac in præsentia re videre tibi sis conscius, doce illos et rationibus convince. Sin peritiam in illis ac prudentiam haud tua majorem deprehendes, nec contempnas, nec statim admittas quod asserunt, sed consule in medium ac discute, citra contentionem tamen, nam hæc et majestatem dedecet, et ad veri dijudicationem obstat potius quam confert. Hæc curaturum observaturumque se rege prolixè pollicito, thos administrationem rerum capessivit. Summi se illum facere leo palam declarabat, nihil clam ipsi habens, ejus consilium in omni negotio audiens, omnes infra illum æstimans. Hoc spectaculo novæ thois apud leonem gratiæ aula oculis proposito, mirari omnes sermonibusque celebrare inopinatum casum ; primores autem comitatus tacite ringi utrique intime, dissimulando haud facile livore ac videlicet inhiabundo occasionibus

A nocendi, quales cum innocentia prudentiaque thois moderate omnia et plausibiliter gerentis, nullas admodum daret, incubuere malitia conspirante prævæ mentes ad novum ministrum quomodocunque comminiscendis calumniis evertendum.

V. Ergo cum diu frustra omnem in thoem lapidem movissent, constanti erga eum leonis benevolentia palam exstante, quadam die conspicati leonem cupide jussisse ut quædam esca ipsi gratissima sibi postridie apponeretur, eam ipsi furati per noctem, in absentis forte tunc thois domo absconderunt. Tum hic postera requirenti cibum imperatum regi, et irato quod is non appareret, omnes ex condicto præsentis qui dolum instruxerant, nullam artem vaferrimæ calliditatis omiserunt quem fore utilem tali tempore concitandæ regis iræ in thoem absentem nossent. Primum ficto in regem studio dum ille indignatur et furit, quasi territi et solliciti coeuntes in circulum, ita invicem submitte mussitabant, ut exaudiri tamen possent studenterque, Cur celamus ultra quod scimus ? Fides erga principem nos cogit labem illi enuntiare domesticam, licet contra potentes veniendum sit et caput objiciendum certo discrimini. Prævaleat periculo et formidini privatæ charitas regis, et quo ei consulamus alea sane salutis nostræ jaciatur. His sussurratis ea leonis vicinia ut ab eo sentirentur, illum consensu adeunt, et ei profunde salutato, Novimus, domine, inquit, quis tibi prandium averterit, peccavimusque haecenus quod timore concitandi contra nos ministri præpotentis, siluimus : nam vel nostra certa pernicie fuit tibi consulendum ; quidquid ergo demum inde secuturum sit, officio in nostro fungimur, indicantes tibi, ferinæ partem quam tibi heri seposueras in pastum hodiernum, subtractam a thoe fuisse, hoc ex oculato teste comperimus. Sic locuto nomine omnium primario inter ipsos, alius sermonem excipiens : Elsi hoc qui vidit retulit, et qui vitam thois arcanam a specie dversissimam introspexerunt, haud alienum ab ejus vafri simulatoris occulta voracitati factum intelligant, tamen quia tu, domine, longe alia de thoe opinaris, non petimus ut credas, sed ut inquiri de re jubeas. Addebat alter : Si thos convincatur hujus criminis, intelligemus vera etiam fuisse quæ multa de illo ferebantur, non credituribus multis. Exclamabat alius : Vere ita est ; fraudulentum et clam improbi nunquam ad extremum latent. Ego inter illos fui multos qui thoem innocentissimum putarent, et cum a fide dignis sane atrociter peccasse ipsum audirem, renuebam credere ; nunc ultimo hoc experimento larva illi detracta est. Alius quidam dicebat : Cum primum hunc thoem vidi, suboluit mihi ejus nequitia ; testes mihi sunt hic atque ille (nominabat certos) quibus sæpe dixi, quæ in eo vulgus miraretur, nihil nisi præstigias et fucum esse obductumque tectorium improbitati. Alter quispiam sic erumpebat : Hoc enim vero non furtum solum est, sed sacrilegium,

sed intolerabilis licentia violandæ ausu nefario sacrae majestatis. Audiebatur et alterius hæc vox : Mittat rex qui scrutentur domum thoïs ; eubilia sceleris deprehendentur, et corpus, quod aiunt, ipsum delicti tenebitur. Verum, adjugebat alius, properandum in hoc esset, nam periculum in mora est ; et alius, Male vereor ne thos astutissimus consuetis artificiis fascinet iterum regem, et tam manifesti criminis mendaci defensione notam eluat.

VI. Cum ita omnes insidiosissimo consensu leonem undique urgerent, et ipsum perturbatum dolore prandii subtracti, jussit ille thoem subito vocari, et ex præsentî minaciter percontatus est, ubi ferina esset quam ipsi tradidisset pridie servandam ? Thos, quod res erat, simpliciter respondit se curatori penus reponendam commisisse. Aderat forte is et præoccupatus a calumniatoribus fuerat, quare palam negavit se a thoe quidquam accepisse. Tunc misit rex qui scrutarentur domum thoïs, ipsos commodum qui fraudem adornarent. Hi statim post ferinam quasi apud thoem in latebris repertam leoni detulerunt. Adfuit inter reliquos lupus senior, simulatör vafer, qui famam justitiæ ac sanctitatis ficta modestia collegerat. Is graviter et diligenter vitata omni suspicione iræ aut livoris, suggestit in aurem regi : Si veniam apud te invenit tam atrox et manifestum scelus, nullus erit deinde qui deferre ullum indicium audeat machinationis cujusvis, etiam in caput tuum. Hoc leo audito compingi thoem jussit in carcerem. Dum id fieret, adulatör quidam ex astantibus. Dudum, ait mirabar a scelerato isto fucum fieri perspicacissimæ sagacitati domini nostri. Sub hæc misit leo ad thoem quæsitores ex eadem sycophantarum cohorte qui eum interrogarent in custodia. Confinxerunt illi responsa ejus contumacia et contumeliosa in principem, cui et mox eadem exaggerantes invidiosissime retulerunt, adeo ut iis auditis efferatus leo thoem interficî mandaret.

VII. Pervenit interim ad matrem regis totius notitia calumniæ. Hæc primum omnium, quod facile poterat, propter auctoritatem summam, dilationem interposuit supplicio. Tum leonem privatim aggressa, Quam ob causam, ait, filii, capitalem sententiam in thoem pronuntiasti ? Retulit leo quæ audierat et viderat ; et illa : Festinasti, filii, nimium in re maximi momenti ; et quantum in te fuit, seræ tibi pœnitentiæ in vitam reliquam triste argumentum comparasti. Sustinere oportuerat et cunctari ; nam mulier per virum suum stat, filius per parentes, discipulus per magistrum, exercitus per ducem, populus per regem, rex per legem, lex per prudentiam, prudentia per cunctationem ; et initium sapientiæ regi est, nosse sibi subjectos, ac de quoque ipsorum existimare prout mores ejus sunt. Id si faceres, non mirareris probos oppugnari a nequissimis, nec fidem iis tribueres quibus supplicia debebas. Nonne innumeris experimentis per-

A spexisti fidem et probitatem thoïs ? et illum tamen tam cito propter inverisimillimum crimen subtractæ carunculae, ad delationem æmolorum ejus scelere flagrantium, ex fraude perfidiaque conflatorum, morti addixisti ? Nescis capitale esse regibus, aliis committere quæ gerere per sese ipsi debent ? Non vides qui vinum emunt, quam diligenter prius explorent colorem, odorem, gustum, ne qua ipsis fraus fiat ? quanto magis decet reges curiosissime indagare cuncta in negotio in quo nihil minus quam regni salus agitur ! Minister fidus ac prudens brachium dextrum principis, reipublicæ firmamentum ac columen est. Non igitur oportebat te alii fidere in cognitione talis causæ, præsertim cum, ut dixi, nulla verisimilitudine crimen nitatur. Quomodo enim qui temperantia spontanea (quod omnibus est notissimum) omni sibi interdixit esu cœnium, credi possit ferinam e penu tua subtraxisse ? Finge gula victum ; deerant macella locupleti, deerant munera certatim oblata venatorum, per quæ cupiditati satisfaceret ? At inventa domi ejus ferina tua est ? Nempe ab iis qui ipsi subtraxerant, ipsi eo intulerant, ut thoem perderent. An est obscurum omnes istos invidiæ rabie in eum furere ? Vident occupari ab eo locum quem sibi ambiunt ; opes ejus, honorem, auctoritatem, apud te gratiam, propria detrimenta interpretantur, spectare florentem illum morte pejus ducunt : sic vulturi partem cadaveris ferenti, sic cani osse rapti fugienti, multi circum instant vultures et canes alii prædam extorquere satagentes. C In summa sic habe, bellum esse internecinum et implacabile, natura comparatum atque commissum inter improbos subditos et bonum principem. In eo bello cardo periculi et spes victoriæ in ministrorum qualitate vertitur : vincit princeps si mordicus tenet consiliarios sapientes et fideles ; si pro talibus calumnia extortis artes malignæ invidorum improbos infidosque ministros obruserint, actum de rege est : seditiosi de illo ac rebelles, ingenti reipublicæ clade, triumphabunt. Quare in ea re extremo conatu decertare, sic tanquam pro arie pugnet et focis, princeps sapiens debet, ne idoneis compertos nocuentis probos ac solertes ministros eripi sibi patiat, et ut in horum perniciem intentas machinas improbitatis disjiciat ac frangat. D

VIII. Hæc maxime regina disserente, quidam e conjuratis auctoribus calumniæ, sontis conscientie convicium non ferens, procidit ad pedes regis, Fateor, inquiens, domine, scelus meum : innocens thos est criminis impacti ; ego ferinam quam tibi seposueras, e penu tua furatus, in ejus domum detuli. Ego idem ibi eam ubi absconderam reperi, produxi, ut te, quod contigit, ad eum damnandum impellerem. Feci hoc et malitia propria et suasu instinctuque plerorumque aulicorum qui thoem pessime oderunt, quod tibi charus, et nimium, ut ipsis videtur, felix es ! Miranti ad hæc

regi, et tanto plus prono ad obtemperandum mo-
 nitus matris, illa sermone resumpto, Huic quidem
 ultro proflenti pœnitentiam, potas, inquit, igno-
 scere, cœteros illos quorum est scelerata depre-
 hensa coitio, ad unum interfice. Nec contemnas
 imbecillitatem plerorumque, nam etsi feno nihil
 humilium, nihil infirmius, tamen ex eo manipu-
 latim intorto funes nectuntur qui etiam elephan-
 tes alligent; thoem vero statim censeo in priorem
 restituas honoris gradum, tibi que omni ope concil-
 lies. Tunc leo: Faciam quod jubes, mater, etiam
 mea sponte; nam purgata calumnia, revigescit in
 meo animo charitas in thoem, ejus etiam provi-
 dentiam recordeo, hæc quæ contigerunt prævi-
 dentis, et mihi suggerentis utilia præcavendo er-
 rori, nisi læva mens fuisset. Rogaverat enim, ut si
 quando aliquod ejus crimen deferretur ad me, sus-
 tinerem judicium usque ab inquisitionem plenam,
 quod, heu me! non feci, sed faciam si alias usus
 incidet: serio enim pœnitet tam damnose festi-
 nasse. His dictis confestim sibi sisti jussit thoem
 liberum, et insignibus ornatum dignitatis pristinæ;
 quem amplectens, Erravimus, inquit, sed circum-
 venti dolis malis. Sapienter a te præmonita incon-
 sulte negleximus; verum icti sapiemus, nec de cœ-
 tero ab istiusmodi insidiis periculum tibi est.
 Perge securus ferendis ac partiendis nobiscum cu-
 ris imperii. Cui thos. Ut talem me probes, inquit,
 qualem ista dignatione credere ostendis, hoc est,
 tibi fidum et verissime benevolum, audi meum
 consilium, et sic habe, nihil esse magis salutare
 regibus quam subditorum sincere fidelium admit-
 tere libera monita et eorum suggestionibus deferre.
 Aio, non expedire tibi me amplius intimo mini-
 stero habere, mihi amplius fidere. Reges enim
 oportet sibi cavere ab iis quos vehementibus in-

A juriis læsere, ab iis quos re familiari spoliaverunt,
 ab iis quos sine causa exsilio mulctarunt, ab iis
 quos fraudarunt mercede operæ aut stipendiis,
 præterea ab avaris, ab inexplebilibus, denique ab
 illis qui publicas utilitates propria damna reputan-
 tes, desperant se posse fieri, nisi communi infor-
 tunio, felices. Hos omnes princeps sapiens hostium
 loco habere a seque remove longissime debet.
 Etsi enim culpa vacant priora quatuor genera, ta-
 men magnus dolor ex damno quod sunt passi ve-
 risimiliter illos stimulet ad non omittendam, si
 unquam occurreret, aut etiam ultro quærendam
 captandamque occasionem ultionis. Sine igitur
 recedere me in dudum optatam solitudinem, præ-
 sertim cum opportunior deinceps quam prius cal-
 umniis sim futurus perseverans in ministerio. Si-
 quidem conflata iterum (quod vitari nequit) pari-
 huic in me coitione improborum falsis me testi-
 moniis oppugnantium, accedet tibi nova causa cri-
 minationis admittendæ credendæque, quod existi-
 mare merito poteris memoria me injuriæ acceptæ
 priori damnatione ad tibi nocendum incitatum.
 Hic rex, iterum amplectens thoem, Vera, inquit, in
 aliis ista sint quæ allegas: tua sincerissima, boni-
 tas mihi perspectior est quam ut quocumque no-
 mine suspectus unquam esse possis aut debeas;
 ne porro ista, unde intentas mihi metum, injuriæ
 memoria in te resideat, efficiam beneficiis mul-
 tiplicandis quibus illam aut obliterem aut obruam;
 tu qua fide cœpisti, perge mihi et reipublicæ na-
 vare operam, majori etiam quam hactenus alacri-
 tate. Restitutus inde thos ost in pristinæ fastigium
 dignitatis, ingenti et honoris et gratiæ augmento,
 talique exemplo declaratum, posse interdum recte
 reges inniti securos reconciliatæ prius a se vexato-
 rum benevolentia.

DISERTATIO PARABOLICA XI.

*Quam turpe sit ingrati animi vitium in homine monstrat exemplo bestiarum, et ab eo deterret propo-
 sita ejus pœna.*

Rogavit inde gymnosophistam rex Abessalomus,
 ut indicare sibi ne gravaretur cui potissimum
 generi, et quo maxime merito, et gratificari et fidere
 reges debeant. Super eo argumento, resumpto ser-
 mone, gymnosophista disputavit in hunc modum:

I. Beneficum esse regem convenit in gratos et
 beneficio dignos, neque, ut sæpe fit, effundere sine
 delectu opes publicas in consanguineos et privatim
 sibi charos, utcumque jam hi sint divites, pauperes
 autem contemnere: verum ex his qui observati
 fuerint judicio pollere, præstareque prudentia,
 honorari a principe ditarique muneribus oportet.
 Præ cæteris autem amore ac beneficentia comple-
 ctendi sunt, qui se factis probarint acceptæ gratiæ
 memores et in occasione rependendi meriti fide-
 liter sedulos: a talibus enim tempore suo duplo
 expectare vicem officii poterit (ut enim quidam
 ait sapientum: Homo homini occursum feneratur);

ubi autem ingratum aliquem rex deprehenderit,
 amovebit a se illum omni ratione, si quidem sapient,
 nec ullam unquam tali partem fidei tribuet. Hoc
 naturæ ipsius esse judicium bestia in hoc exemplo
 docuere. Foderant in agro quodam rustici foveam
 leoni loca illa infestanti capiendo. Verum in hanc
 incaute illac euntes inciderunt primum aurifex
 quidam, deinde simius, mox draco, postremo et
 serpens. Conspicatus id forte ex vicina loco cel-
 lula, quo diversorio dudum utebatur, solitarius
 aliquis, vir bonus. En, inquit, ille infelix homo,
 præter calamitatem casus, etiam a dracone atque
 angue devolutis eodem periclitatur; non omittam
 occasionem servandæ animæ et mercedis æternæ
 tali operi propositæ lucrandæ. Ita ille secum ac
 mox strenue progressus ad oram foveæ, funem
 demisit, inclamans homini, ut illum arriperet, ejus
 ope extrahendus. Sed præoccupavit saltu simius et

eductus primus est, secundi jactus beneficium draco præripuit, ut serpens tertii: quæ omnes eductæ bestiæ miro affectu gratias eremitæ referebant, addentes et consilium, cujus ille neglecti pœnas tulit: Ne cures, inquiebant, hominem, qui superest in fovea, tollere; malignam vicem beneficio reddet: nam nos illum ingratisimum novimus. Abjecit pro se simius: Ego diversor in suburbano civitatis Zanzur; si qua te illuc unquam peregrinatum causa tulerit, experiere me non immemorem gratiæ. Paria draco et serpens polliciti (hi domicilium habebant in muris ejusdem civitatis), ad sua quique recesserunt. Novissime omnium extractus e lacu aurifex, et ipse gratias liberatori egit, ac se professus in urbe Zanzur domum et familiam habere oblatoque si casus illum istuc ferret, hospitio et obsequio, vale dixit, et eo abiens iter arripuit.

II. Eremitæ deinde causa incidit civitatis Zanzur adeundæ. Prope illam progressum agnovit ex longo simius, et perofficose occurrens, acquiesceret in umbra paululum rogavit, seque mox rediturum ne gravaretur opperiri. Non multo post adfuit omnis generis poma et nuces afferens, quibus jucunde pastus solitarius, ultra pergebat portis se jam urbis admovens. Vidit illum procul draco et statim obviam procurrens, humanissime salutatum, enixe oravit ut se paulisper præstolaretur, dum e cavo suo quidpiam illi portaret. Mox rediit armillas et torquem dono afferens ingentis pretii, quæ ille filiæ regis a se in horto regio soli repertæ et occisæ erepta in suo cubili servaverat. His acceptis eremita urbem intrat, et aurificis domum inquirat, non dubitans quin tanto humanius excipiendus foret ab homine sibi eo beneficio obstricto quod tam liberaliter rependi a participibus ejusdem videret belluis. Sed spes eum longe decepit sua: nam perfidus aurifex agnito in manu servatoris sui torque filiæ regis, incluso illo domi suæ, denuntiatum ivit regi se interfectorem ejus filiæ deprehendisse, mitteret

A in domum suam qui corripere, reperturos in ejus manibus spolia puellæ, monile ac muranulas quas illa vivens gestaverat.

III. Comprehensus fraude hospitis solitarius regi sistitur, qui viso torque et armillis, audire nihil sustinens torqueri cruciatibus acerbissimis miserum jussit, inter plagas et tormenta hoc solum vociferantem: Non hæc paterer si simio, draconi et serpenti credidissem. Nundinabatur inter hæc serpens per hortum et atria palatii omeium ignarus, quando audita agnitaque voce sui liberatoris sub plagis immanibus gementis, acri sensu grati animi querebat secum, qua vi quave ope aut javare tam bene de se meritum aut utisci tam male multatum posset. In ea illi fixo cura, regis filius occurrit, male suo magno. Nam eum irruens coluber, mormordit in manu alto et immedicabili vulnere. Trepidatur ad ejulatum principis pueri tota regia; rex mostiosissimus, dilata quæstione solitarii, accurrit. Varie satagunt ministri et medici, sed nihil proficiunt, quoad e brevi sepore puer expergiscens, Audivi, ait, per somnium, non alia me ope sanari posse quam precibus eremitæ tuo jassa, pater, injuste torti, innocens enim est. Commotus hoc audito pater, solitarium carcere eductum rogat, ignoscat sibi per errorem lapsus, et orare pro filio periclitante ne gravetur. Annuentem ad agrum secum ducit. Magna circum turba erat familiarum regis ac procerum, coram quibus insolentem se contestatus eremita, graviter accusabat ingratisimam aurificis proditionem, ejus turpitudinem exaggerans ex bestiarum pari ope servatarum in se officiis ingentibus. Sub hæc positus genibus precatus, regium adolescentem momento sanavit; et patri lætissimo incolumem reddidit. Rex, omnibus cognitis, aurificem ingratum, ut falsam delatorem morte affici mandavit; eremitam, præter monilia filiæ, quæ illi donavit, multis insuper muneribus cumulatum honorificentissime dimisit.

DISSERTATIO PARABOLICA XII.

Societatis similitudine fortunæ coalescentis inter homines diversissimæ sortis exemplum proponit. Providentiæ consulenti hominibus curam beneficam declarat, et eam esse demonstrat et certissimum fundamentum fiduciæ humanæ.

Capio et probo quæ dixisti, ait rex Abessalom D hæc locuto gymnosophistæ; vellem nunc audire ex te, si vacat, nec grave est, quomodo contingat aliquem ex paupere divitem fieri qui miser ex felice prius evaserit. Ad hoc gymnosophista:

I. Rem, inquit domine, postulas non tam explicatu difficilem obscuritate, sui quam varia quotidianorum eventuum multiplicitate infinitam dictu. Ut enim multis fortuna gravibus et acerbis casibus vitam infestat humanam, evertens felices opibus, et una revolutione rotæ superbissimos tyrannos e fastigio solii in imum pistrini redigens, ita hanc renans corrigensque Numinis orbem gubernantis

providentia, plurimas in eisdemque inopinatisimas plerumque rationes, egentium ditandorum, et humilium subita orbis vertigine e luto in lucem ac gloriæ culmen evehendorum. Ac quod magis est mirum, eadem illis plerumque contrariorum eventuum causæ sunt, aliæ ut quibus potentia, quibus forma, quibus ars sua atque industria cadendi ex statu offendiculum objecerit, eosdem, ludente ut solet in humanis rebus sapientia divina, sua nobilitas, sua venustas, suus labor peritiaque fortunæ meliori restituant. Hæc sunt adeo vitissitudinum speciem accipe in narratione non longæ satie inexpectatorum successum, quos homines

quatuor haud diuturno sunt spatio experti. Juvenis A regis filius, patre mortuo, a fratre minore invidente virtutibus ejus, et adjuto manu factiosorum, notam ejus æquitatem formidantium, regno ejectus; vagus errare inopsque cogeatur. Huic peregre occurrit formosissimus et prænobilis adolescens, quem suspicacis principis zelotypia, ex levi conjectu oculorum placere illum suæ uxori briminata, extorem fecerat. Non diu processerant, casus invicem renarrantes suos, cum his se adjungit mercator qui nave fracta, qua rem universam suam ingentis pretii vehebat, modo vix salvus enataverat, et seminudus quærebat stipem. Denique torosus et durus filius patrie agricolæ, extrusus domo, abundantium sebole parentum convicio, dum ei exprobrant, inertiam, ni tanto nãtu pressam numero familiarum levaret, eandem terebat viam, quærens ubi operam locaret. Et hic quartus admissus in consortium trium priorum, vicissimque auditus dum suam et ipsæ fortunam recitat. Coaluit inter quatuor diversissimæ licet sortis homines, communione conciliata necessitatis, satis arcta et vera charitate conglutinata societas, ut et mutui libertate sermonis famem ac lassitudinem humanissime invicem consolarentur, et quod quisque juvare posset, haud sibi quisquam privatim, sed amanter in commune consulere. Sic iter agendo devenerunt in viciniam civitatis magnæ, quam priusquam subirent, acquiescentes ad umbram in crepidine viæ publicæ, disquirere familiaritate solita cœperunt, quam quisque sui ac sociorum sublevandorum spem ac facultatem habere se arbitraretur.

II. Mibi, ait regis filius, conscia quædam fiducia blanditur, eandem quæ regno me privavit Providentiam (nihil enim humanorum sine consilio Numinis geritur) insuspiciabilem meæ prudentiæ modum quemdam inventuram extrahendi me his sordibus; et in cõplam unde me ac meos consoler, reponendi. Ego vero, subjecti vice sua formosus nobilis, his quas in me prædicari memini venustate et claritate natalium magnopere confido. Tum mercator naufragus: Etsi, ait, rem meam mare absorpsit, tamen industria quæ rem fecerat, mecum emersa fluctibus spem in sinu fovet mutandæ iterum inopiæ in conditionem talem qua non mihi soli queam consulere. Quartus rusticus, Vos longinqua, inquit, et incerta vaticinamini. Atqui D urget esuries, cujus ego præsens in hisce lacertis præsidium teneo. Ne multa; præstolamini hic mihi, sultis, usque ad vesperum, afferam unde cœnemus. Assentientibus cunctis, scandit silvosum montem: situm in proximo, congestumquo ibi magnum et bene exaggeratum lignorum fascem robustis inponens humeris, ventum intulit foro. citoque nummulis paratis, cibos emptos sociis gratulans attulit, in porta civitatis obiter scribens: Unius hominis labor quatuor egentes pavit. Suaviter illa vespera fuerunt, præsertim cum abundaret ex reliquis unde postridie prandē-

rent. Quod cum esset factum: Me, inquit formosus adolescens, ordo jam meus vocat ad experiendum quid hæc forma, quidve nobilitas possit efflicere. Ibo intro in urbem, et si quid invenerim ante noctem referam. Laudarunt omnes. Ille per celebris civitatis loca diu vagatus, incidit in senatorem otiose spãtiantem in basilica. Is ex adverso gradientis os et staturam diu intuitus. Fieri non potest, secum inquit, quin hæc frontis majestas, hic regius inaccessus indolem nobilem abscondat; explorare juvat hominem. Sic progressus obviam eunti, Unde te habemus, hospes? ait: aude fateri quis sis, senties in ea loca te venisse ubi pretium nobilitati ac merito sit. Ille, patria et gente memorata, breviterque adjecto de fortuna sua, quantum primo sermone profiteri apud ignotos tutum est visum, mirifice patrio placuit. Quare illum cõmiter manu prehensum, Tui similes hospitio non carent, inquit, ubi ego domum habeo; sic in ædes eum inducit suas, apponique mensam de via lasso sane lautam imperat. Sub hanc, ejus sermone decoræque ac morum usu comperta elegantia magis captus, Si tibi urbis, ait, hujus placet commoratio, domum habes in qua, ut apud tuos, diversere quandiu lubebit; sin alio urgeris, instructum viatico dimittam. Hoc postremum juvenis recepit, necessarium iter sibi causatus, et accepto viatici nomine satis magno pecuniæ numero, ad socios sub solis occasum lætus venit, scripto et ipse in foribus civitatis successu spei suæ in hæc verba: Unus juvenis C forma peregrinos quatuor instruxit annona.

III, Dies jam aliquot ex formosi nobilis pecunia jucundissimè sodales quatuor convixerant, cum illa sensim deficiente mercator qui per eos dies parata sibi veste et portu obito aliquid ibi notaverat, unde præsentis lucri offerri sibi occasionem opinaretur, Nempe, inquit ad absolos, me intuemini, et vice meâ promissum industriæ auxilium a me reposcitis. Non interpono moram. Cras mane prodibo, et si Mercurius adjuverit, non vacuum me vesperè recipietis. Nec mendax promissum fuit; sub secum diei posteræ mille nummos ad socios attulit, quos hæc arte paraverat: lustrando circa portus crepidinem advenas naves, unam invenerat recentissimè appulsam, ex cujus rectore percontando quorsum veniret, elicuerat certæ illum mercis satis raræ desiderio teneri, in quam, si proba et idonea copia reperiretur, sex septemve nummorum millia libenter impenderet. Porro ex amicis veteribus (nam horum quosdam in turba forte hactenus erat) didicerat, ejus speciei, quam hic peregrinus institor cuperet, copiam expectari, a nauclero adventante inportandam. Hunc præstolatus præoccupat primus omnium, et de merce quam dixi pretio nummorum sex millium transigit, ac dato ex amicis sponsore solutionis intra diem representandæ, navarchum, quocum egerat, cum merce adit; is eam qualitate

ac numero qualem optabat se cito nactum gavi-
sus, septem millia nummum haud gravato pacisci-
tur et statim tradit. His noster acceptis suam et
sponsoris fidem liberat, sex millibus ex pacto nu-
merandis cui debebat. Moxque ad socios festi-
nans in porta urbis carbone suæ monumentum
operæ signavit, sic scribens: Industria mercatoris
mille nummos una die sibi et sodalibus ex nihilo
confecit.

IV. Unus supererat regis filius; qui non ita
multo post, die capto, non bonis avibus urbem
ingredi visus est atratam luctu; nam ea sui regis
sine liberis defuncti funus mœsta celebrabat. Pro-
ceres qui rempublicam administrabant, tali rerum
articulo solliciti, ne quid turbarum oriretur, cu-
stodias geminaverant portarum, explorarique sub-
euntes jusserant. Ab his animadversus peregrinus
juvenis speciei, heroicæ, cum interrogatus quis,
cujus, unde, cur veniret, responsum haud certum
expedisset, susceptus in vincula datus est, valde
miserantibus, ubi rem cognovere, tam tristem
successum sociis. Triduo post consulentes de regis
electione senatores, audierunt a quæstoribus
quæ ii captivo adolescente resciverant: esse
illum regis noti et potentis primogenitum, factione
fratris mimoris regni hæreditate dejectum; et forte
fama rei tantæ in proximo gestæ eo pervenerat,
celebrans etiam viri laudes. His auditis senatus
princeps, Nempe, inquit, Patres, regem Deus ultro
nobis offert, quo meliorem ne optare quidem
possumus. Exstincta, ut scitis, est cum nostro do-

Amino quem extulimus, regia universa familia; quid
elegantius facere licet quam nobilissimum, opti-
mum, nec rudem regnandi artium juvenem in
vacuum nostri regni evehere solum? Disceptatum
aliquandiu de re, certatumque votis ac studiis;
tandem euntibus plerisque in sententiam primi
senatoris, eductus e custodia rite coronatur ado-
lescens. Subjiciet sibi quisque facile quæ novitas,
quæque admiratio cunctorum fuerit. Trium ma-
xime ojus comitum post anxiam expectationem
ingens gaudium et gratulatio Dei laude conjuncta
exstitit. Neque horum oblitus in fortuna meliori
novus rex, statim eos accersit, ac nobilem quidem
formosum illum palatino maximo auctoratum ma-
gistratu apud se habuit; naufragum mercatorem
æratio præfecit; rustico denique villarum regiarum
B procurationem demandavit. Ac quod illos scripsisse
in porta compererat elogium suæ quemque sortis,
et ipse id imitatus, in fronte propylæi portæ ur-
bis primariæ locari marmor curavit cui litteris
quadrantalibus aureis insculpi jnssetat: Certior
solidiorque basis fiduciæ humanæ quam labor,
forma, industria, divina est providentia, unde
omne bonum provenit. Hæc Genxæ (id ei nomen
erat) semper fuit opinio, felicissimo eventu com-
probata. Sub hæc perorans gymnosophista regi
Abessalomo dixit: Vides ex his, domine, opes
egentibus contingere opera, specie, genere, arte,
at super omnia, providentia et potestate supremi
Numinis cuncta sapientissime æquissimeque mode-
rantis.

DISSERTATIO PARABOLICA XIII.

*Docet vices æquas rerum æterna lege constitutas; unde conveniat non ægre ferre cum quis
quæ fecit, patitur.*

Dixit autem rex: Percepi parabolam istam et
quid per eam præcipiatur intelligo; nunc doce
quo pacto fiat ut facile oblivioni tradat ac parum
curet alienas calamitates, qui nullum ipse dam-
num passus unquam est; ubi autem experiri
mala cœperit, aliorum illi clades, admonitiones
ac documenta sint quibus ad respiscendum addu-
catur.

Ad ea resumto sermone gymnosophista respon-
dit in hunc modum: Qui non dubitat alios læ-
dere ut sibi prosit ipsi, stultus imprudensque est,
quippe qui non cogitet omnium esse actorum jus-
tas vices, immutabilique ordine successuram ali-
quando cuicumque injuriæ parem ultionem, certe
ut longissime differatur, ultima illa die qua æqua
retributio cunctis, prout vixerint, reddetur. Hac
porro mente in calamitates incidet immedicabiles,
ac nisi vitam emendet in tempore, pœnitentiæ deni-
que seræ atquo inutilis acri tormento cruciabi-
tur. Hujusmodi tamen interdum emendantur ex-
perientia malorum propriorum; et si quando sen-
tiant damna ab aliis, illata, intelligere demum in-

Ciipiunt abstinendum sibi esse a vexandis per in-
jurias aliis, prout lænæ contigit. Ferunt enim
lænæ cuiquam catulos duos fuisse, quos ipsa vena-
tum prodians, tuto, ut putabat, loco deposuit in
silva, ubi eos inventos venator quidam interfecit,
et pelle utrique detracta secumque ablata, exco-
riatos et misere laceros reliquit. Redux ad locum
læna, et charissimos fetus extinctos atque ex-
carnificatos cernens, incredibili confixa dolore
est, nullumque sinem flendi ac lamentandi facie-
bat, adeo ut ejulatum ejus ac planctum excita so-
nitu vicina ursa pro necessitudine accurreret ad
amicam consolandam. Ait ergo simul pervenit.
Quis te tantus mœror conficit, age quid quereris?
quid tibi quod nolles contigit? Enimvero, inquit
illa, quomodo non fleam, utulem, non plan-
gam, quæ duos catulos amiserim? Hos re-
liqueram absconditos in arundineto. Venator autem
quidam illic repertos (heu mihi!) occidit, et nu-
datarum carniū pelles auferens abiit. Dixit ei
ursa: Atqui, amica, ferre te hunc casum eo con-
stantius par est, quod eum conscia tibi es merenti

contigisse, nam eadem quæ fecisti passa es. Quocirca modum ponas luctibus censeo, ac reputans tecum quam multas et ipsa matres orbas feceris, orbitatem justa vice tibi repensam boni consule, aut patienter saltem tolera. Usitata pateris et æqua: æterna quippe sancitum lege, ubique ac semper serius oculus sit, ut quæ male quis dixit audiat; quæ fecit, ferat: quæ seminaverit metat, quaque mensura mensus aliis fuerit, eadem ipsi remetiatur; denique qui foveam, qui laqueum, qui dolum quemvis in damnum alterius paraverit, similibus quandoque circumveniatur insidiis. Ad ea læna vero victa, Recte, inquit, mones. Tum ursa, Dic, amabo te, quot numeras vitæ annos? Sane multos, ait læna; et ursa, Hoc quoque, nisi grave est, memora, quo victus genere tanto tempore sis usa, quid tot istis annis comedere consueveris. Nempe nosti, ait illa, vesci me carnibus animantium solere. Sane, ait ursa; rursus illud quæro: Quis tibi carnesistas subministrabat? Venabar, inquit, quotidie in monte, et quas bestias arripere poteram vorabam. Rursus ursa, Quid tibi videtur, inquit: animalia illa tam multa, quæ vorasti, genitores non habuerunt? Habuerunt

A profecto, inquit læna; cui ursa, Quid igitur causæ est, ait, cur nullius patris, nullius matris ex tam multis quos catulis orbasti, ejulatus audiamus? Si ergo illi taciti dolores suos concoquant, utouque plerique non meritis paribus factis clades suas, vide an non æquum sit te patientius paulo ferre quibus digna es, nec nimis indignanter excipere ab exemplis a te datis in tuum semel caput injuriam reflexam? Quin, puto, si verum vis dicere, fateberis, haudquaquam te tam facilem in vexandis aliis futuram, si persuasum habuisses hinc eventurum ut tu quoque aliquando paria paterere. His auditis læna, reputans apud sese, proprii seipsam sui causam infortunii fuisse, seriam vitæ prioris pœnitentiam concepit, certaque emendationis, deinceps esu carniū abstinent, fructibus arborum vitam tolerans. Post quæ subjunxit, compendio dicta colligens gymnosophista: Sic habe, rex maxime, qui dolore pungitur accepti damni, ubi simul cognoverit, istud ideo se pati quia similiter in alios peccaverit, et malum illatum feret levius, et deterrebitur in posterum ab aliis, reditura in auctorem quandoque injuria, violandis.

DISSERTATIO PARABOLICA XIV.

Tradit modum discernendi consilia utilia ab inanibus, qualia maxime sunt id suadentia tentare quod fieri nequit.

Optima et te digna, rex ait, nobisque utiliter recolenda disputasti; nunc de consiliariis quos adhibere reges debent, deque illorum delectu et usu perlibenter aliquid audirem.

I. Tum gymnosophista hanc est fabulam exorsus: Erat rex murium Troglodyta nomine, urbem bene munitam in deserta et avia regione summa tranquillitate obtinens, imperitansque ingenti numero suorum. Tres circa se assiduos habebat senatores gentis, quibus deferebat plurimum; et erant lecti omnes expertique: sed cunctis antistabat intervallo maximo, qui Tyrophagus vocabatur, Creoboro et Linorodo (nomina hæc erant duum aliorum) haud paulo prudentior. Hi omnes quadam die circumstantes regem, ei et invicem gratulabantur pacem et prosperitatem rerum, quam unica duntaxat interpellaret sollicitudo ab incursibus felium, quorum esset dudum ipsorum generi et multitudo formidolosa, et vis ac crudelitas intolerabilis. Quare duo postremi tempus esse aiebant, in hoc flore fortunæ publicæ, dispiciendi num quid expediri consilii posset ad semel defungendum tædio et periculo tam diuturnæ tamque importunæ tyrannidis. Ad ea Troglodytes: Post necessariam, ait, curam, ac tutelam mei capitis, cui etiam non meo causa, sed communis salutis respectu, consulo, equidem nihil habeo antiquius quam subjectorum meo imperio securitati ac rationibus prospicere, adeo quidem, ut filiorum et consanguineorum ipsos tenerimos affectus charitate populi curæ meæ commissi

posteriores habere soleam. Quare agite, libere suggerite si quid occurrit vobis opportunum factu. Faxo ne me tardum in admittendo, neve segnem in exsequendo, quod tale proposueritis queri possitis. Ad ea Creoborus, certatim adjutante Linorodo, generosa ista et dignissima principe inductione animi laudata, incalcescebant in suadendo, ut conscriberetur quam numerosissimus exercitus posset ex tunc abundante juventute gentis; duces inde ipsis præponendos quam experientissimos et fortissimos, tum fortunam tentandam, quæ ut dici solet, audentes juvat: non temere videri magnum ex isto conatu operæ pretium sperandum.

II. Talia istis disserentibus, dormire aut aliud agere Tyrophagus videbatur, admirante rege; qui tandem post longum ejus silentium, Miror te hodie, Tyrophage, in consilio tacere præter morem. An dubitas nunc primum tua huic cœtui sensa committere, quæ tam, sæpe suspeximus, quasi periculum sit aut ne talia sint quæ sperni queant, aut, vel si quid afferres quod non probaretur, ad dedecus damnumve pertinere id tuum ullo modo posset utique cum plenum et liberum senatori constet quidvis quod sentiat expromendi jus, et nostræ deliberationes impenetrabilis arcani religione sepiantur. Ad ea Tyrophagus: Nullus talis de te aut de meis hisce collegis metus, hujus mei, quod reprehendis, domine, silentii causa est, verum, ut fatear ingenue, mera inopia verborum, et quasi quædam infantia super argumento inopinato atque

improviso mihi maxime; de quo, si necesse sit dicere, illud unum mens suggerit, esse istud quod mei collegæ proposuere negotium hujusmodi, de quo nec cogitare amplius nec loqui unquam oporteat. Omnium quippe rerum quæ in deliberatione versantur prima illa uniceque requisita conditio est, ut possint effici; debellare autem ac funditus extinguere gentem feliæ, extra nostram, quamlibet satagamus, facultatem esse, satis, ut res per se taceret ipsa, docere nos posset memoria majorum, quos potentiores et sapientiores nobis, nunquam tamen fando audivimus in talem spem vel

A per somnium ingressos, abfuisse vero multo longius ab ullo in rem istiusmodi apparatu aut conatu meditando. Contra ea cum Creoborus et Linorodus nihil hiscerent rex, tacitus admirans Tyrophagi solidam consilii vim, cœtum dimisit. Habes informatam hoc facto ideam, domine, officii boni regis in discernenda consiliariorum et consiliorum qualitate. Quæ sane discretio eatenus est principi necessaria, quatenus experientia demonstrat, ea adhibita commoditates maximas, neglecta damna ingentia rebus publicæ referri.

DISSERTATIO PARABOLICA XV.

Castigat curiosum desiderium longinquarum et inutilium rerum.

Hic rex Abessalomus gymnosophistæ ait: Percepi fructu animi magno quæ docuisti multa et præclara, tibi que jam, ut est verisimile, dicendo fesso, molestus esse desinam, ubi unum adhuc audiero, quid censeas ac præcipias circa curiosam pruriginem quorundam fastidientium parata, consentanea ipsis et abunde sufficiens, inhiantium vero longinquis, arduis, inutilibus.

I Ultimi super ea re sermonis gymnosophistæ hoc initium fecit: Fuit apud nos asceta religionis et prudentiæ insignis quidam, ad quem hospes haud paræ sapientiæ divertens, sane humaniter exceptus est. Inter cœnam pro præbentis philosophiæ frugallem, cujus totus apparatus pane, dactylis, aqua constabat, hospes gustatis dactylis, Suavem, inquit, ita me Deus amet, cibum lædet me jam patriæ, quæ tales non gignit fructus; licet uvarum, ficuum, nucum ac pomorum omnis generis ferax sit, quibus abunde mensæ instruuntur apud nos, tamen mihi videor non posse jam sine his vivere; quare volo referre domum semen aut surculum arboris dactylos ferentis, ex qua viridarium conseram; aut certe quod expeditius forte fuerit, in hanc terram domicilium transferam. Arridens his asceta, Juvat me, inquit, habere nos aliquid non insuave tibi; tamen, si me sinis dicere, magna pars tranquillitatis vitam beatissimam in finienda concessis ac parabilibus cupiditate sita est: qui appetit longinqua, vel sequendo fatigatur, vel carendo angitur; utramque molestiam lucrifecerit, qui suis contentus non inhiarit alienis.

II. Castigata leniter hospitis levitas acquievisse præcepto sapienti videbatur, quando iterum erupit in appetitionem intempestivam alterius generis. Allegaverat forte asceta, provento in varia sermone, sententiam ex libro Chaldaico, quam interpretatus disseuerat. Placuit hospiti eruditio; et, Amabo te inquit, iterum repete, quod recitasti, testimonium; me delectat iste sonus non intellectarum licet vocum, ac decerno dare operam addiscendæ isti linguæ, petoque ne graveris hujus jam nunc idiomatis elementa mihi tradere. Cui senex, Atqui

B vereor, ait, ne patriæ prius obliviscaris linguam quam istius peregrinæ usum paraveris. Spissa res est, experto crede, nec istius ætatis aut occupationis tuæ: nec contentioni ærumnossissimæ per responderet fructus. Quocirca metuerem equidem ne tibi eveniret quod corvo aiunt. Is, conspicatus aliquando perdicis incessum, captus quasi præclara specie, statuit omittere naturalem suum, seque laboriose diu exercens in librandis passibus, et circumagendo ad singulos corpore, alternandaque propensione in latus utrumque, hunc stulti conatus eventum habuit, ut nec perdicis gressum, quem æmulabatur, assequeretur, nec corvinum teneret amplius, ludibriumque utrique generi esset ac ex omni ejectus cœtu, risu passim cunctorum traderetur. Hæc pœna est inquietæ pruriginis in non sibi congrua prosilibundæ. Meministine patrem tuum aut patruorum aliquem, vel fando in tua familia ferri audivisti de avorum quopiam qui linguam unquam Chaldaicam calluerit? Cum hospes negasset, asceta excipiens, igitur, addidit, magno opere auctor tibi sum non erumpendi extra cancellos familiarium exemplorum, sed coercita inani curiositate, acquiescendi concessis a natura et educationis sorte. Hactenus gymnosophista locutus, et adoratione demississima veneratus regem, Respondi, domine, inquit, ut potui pro mediocritate facultatis meæ, ad tua ista quæsitæ multa et varia: in quo, quæso, si eruditionem minus potes, qua me destitutum idonea ut sentio sic ultro fateor, certe voluntatem parendi, et obsequendi auctoritatem, etiam ultra vires prolixam, amplecti te velim, et me in numero tibi addictissimorum, favoris interdum tui regii beneficis que gratiæ significationibus aspergere.

Has quindecim dissertationes sapiens medicus Perzoës ex Indica in Persicam linguam a se conversas regi Chosroi obtulit; inde eadem ex Persico in Arabicum translata sermonem sunt; ex Arabico vero idiomate illas ego Symeon magister et philosophus cognomento Seth, communis utilitatis spe illectus, Græcæ sum interpretatus.

Laus Deo bonorum omnium Auctori.

ELENCHUS CÆSARUM

SECUNDUM EHPRÆMII CHRONOLOGIAM.

1. *Julius Cæsar.*
2. *Octavianus Augustus.*
3. *Tiberius I (1).*
4. *Caius.*
5. *Claudius I.*
6. *Nero.*
7. *Galba.*
8. *Otho.*
9. *Vitellius.*
10. *Vespasianus.*
11. *Titus.*
12. *Domitianus.*
13. *Nerva.*
14. *Trajanus.*
15. *Hadrianus.*
16. *Antonius Pius.*
17. *Marcus Antoninus.*
18. *Commodus.*
19. *Pertinax.*
20. *Julianus.*
21. *Severus.*
22. *Antoninus Caracalla.*
23. *Macrinus.*
24. *Avitus.*
25. *Alexander I.*
26. *Maximinus.*
27. *Maximus.*
28. *Albinus.*
29. *Pupienus.*
30. *Balbinus.*
31. *Gordianus.*
32. *Gordianus alter.*
33. *Philippus.*
34. *Decius.*
35. *Gallus.*
36. *Emilianus.*
37. *Valerianus.*
38. *Gallienus.*
39. *Claudius II.*
40. *Aurelianus.*
41. *Tacitus.*
42. *Florus.*
43. *Probus.*
44. *Carus.*
45. *Numerianus.*
46. *Carinus.*
47. *Diocletianus.*
48. *Maximianus herculeus.*
49. *Constancius I.*
50. *Galerius Maximinus.*
51. *Maxentius.*

52. *Licinius.*
53. *Constantinus I.*
54. *Constantinus II.*
55. *Constans I.*
56. *Constantinus II.*
57. *Julianus.*
58. *Jovianus.*
59. *Valentinianus I.*
60. *Valens.*
61. *Gratianus.*
62. *Valentinianus II.*
63. *Theodosius I.*
64. *Arcadius.*
65. *Theodosius II.*
66. *Marcianus.*
67. *Leo I.*
68. *Leo II.*
69. *Zeno.*
70. *Anastasius.*
71. *Justinus I.*
72. *— Justinianus I.*
73. *Justinus II.*
74. *Tiberius II.*
75. *Mauricius.*
76. *Phocas.*
77. *Heraclius.*
78. *Constantinus III.*
79. *Constans II.*
80. *Constantinus IV.*
81. *Justinianus II.*
82. *Leontius.*
83. *Apsimarus.*
84. *Justinianus II, iterum*
85. *Philippicus.*
86. *Artemius.*
87. *Theodosius III.*
88. *Leo III.*
89. *Constantinus V.*
90. *Leo IV.*
91. *Irene.*
92. *Constantinus VI.*
93. *Nicephorus I.*
94. *Stauracius.*
95. *Michael I.*
96. *Leo V.*
97. *Michael II.*
98. *Theophilus.*
99. *Michael III.*
100. *Basilius I.*
101. *Leo VI.*
102. *Alexander II.*

103. *Romanus I.*
104. *Constantinus VII.*
105. *Romanus II.*
106. *Nicephorus II.*
107. *Joannes I.*
108. *Basilius II.*
109. *Constantinus VIII.*
110. *Romanus III.*
111. *Michael IV.*
112. *Michael V.*
113. *Zoe.*
114. *Constantinus IX.*
115. *Theodora.*
116. *Michael VI.*
117. *Isaacus I.*
118. *Constantinus X.*
119. *Diogenes.*
120. *Michael VII.*
121. *Nicephorus III.*
122. *Alexius I.*
123. *Joannes II.*
124. *Manuel I.*
125. *Alexius II.*
126. *Andronicus I.*
127. *Isaacus II.*
128. *Alexius III.*
129. *Alexius IV.*
130. *Alexius V.*

CÆSARES LATINI.

131. *Balduinus I.*
132. *Henricus.*
133. *Petrus.*
134. *Robertus.*
135. *Balduinus II.*

CÆSARES GRÆCI.

136. *Theodorus I.*
137. *Joannes III.*
138. *Theodorus II.*
139. *Joannes IV.*
140. *Michael VIII.*
141. *Andronicus II (2).*
142. *Andronicus III.*
143. *Joannes V.*
144. *Joannes VI. Cantacuzenus tyrannus.*
145. *Manuel II.*
146. *Joannes VII.*
147. *Constantinus XI, sub quo Turcæ Constantinopoli potiti sunt.*

ELENCHUS PATRIARCHARUM CONSTANTINOPOLEOS.

Series fabulosa.

1. *Andreas apostolus.*
2. *Stachys.*
3. *Onesimus.*
4. *Polycarpus I.*
5. *Plutarchus.*
6. *Sedecion.*
7. *Diogenes.*
8. *Eleutherius.*

9. *Felix.*
10. *Polycarpus.*
11. *Athenodorus.*
12. *Zoilus.*
13. *Laurentius.*
14. *Alypius.*
15. *Pertinax.*
16. *Olympianus.*

17. *Marcus.*
18. *Cyrillianus.*
19. *Castinus.*
20. *Titus.*
21. *Domitianus.*
22. *Probus.*
23. *Metrophanes.*

Series vera.

1. *Philadelphus.*
2. *Rugenius.*
3. *Rufinus.*
4. *Metrophanes I.*

5. *Alexander.*
6. *Paulus I.*
7. *Eusebius.*
8. *Macedonius I.*

9. *Endoxius.*
10. *Demophilus.*
11. *Evagrius.*
12. *Gregorius Theologus.*

- (1) Tres hi Cæsares desunt apud Ephræmum ob amissum primum codicis folium.
 (2) Septem consequentes Cæsares vixerunt post Ephræmum.

13. Nectarius.
14. Joannes Chrysostomus.
15. Aradius.
16. Atticus I.
17. Sisinnius I.
18. Nestorius.
19. Maximianus.
20. Proclus.
21. Flavianus.
22. Anatolius.
23. Gennadius.
24. Acacius.
25. Flavitas.
26. Euphemius.
27. Macedonius I.
28. Timotheus.
29. Joannes II.
30. Epiphanius.
31. Anthimus.
32. Menas.
33. Eutychius.
34. Joannes III.
35. Joannes IV.
36. Cyriacus.
37. Thomas I.
38. Sergius.
39. Pyrrhus.
40. Paulus II.
41. Petrus.
42. Thomas II.
43. Joannes V.
44. Constantinus I.
45. Theodorus I.
46. Georgius I.
47. Paulus III.
48. Gallinicus.
49. Cyrus.
50. Joannes VI.
51. Germanus I.
52. Anastasius I.
53. Constantinus II.

54. Nicetas.
55. Paulus IV.
56. Tarasius.
57. Nicephorus I.
58. Theodotus.
59. Antonius I.
60. Joannes VII.
61. Methodius I.
62. Ignatius.
63. Photius.
64. Stephanus I.
65. Antonius II.
66. Nicolaus I.
67. Euthymius I.
68. Stephanus II.
69. Tryphon.
70. Theophylactus.
71. Polyenctus.
72. Basilus I.
73. Antonius III.
74. Nicolaus II.
75. Sisinnius II.
76. Sergius II.
77. Eustathius.
78. Alexius.
79. Michael I.
80. Constantinus III.
81. Joannes VIII.
82. Cosmas I.
83. Eustrathius.
84. Nicolaus III.
85. Joannes IX.
86. Leo.
87. Michael II.
88. Cosmas II.
89. Nicolaus IV.
90. Theodotus.
91. Constantinus II.
92. Lucas.
93. Michael III.
94. Chariton.

95. Theodosius.
96. Basilus II.
97. Nicetas II.
98. Leontius.
99. Theodosius II, *sive potius Dositheus*.
100. Georgius II.
101. Joannes X.
102. Michael IV.
103. Theodorus IV.
104. Maximus.
105. Manuel.
106. Germanus II.
107. Methodius II.
108. Manuel II.
109. Arsenius.
110. Nicephorus II.
111. Germanus III.
112. Josephus I.
113. Joannes XI.
114. Gregorius II.
115. Athanasius.
116. Joannes XII.
117. Niphon.
118. Joannes XIII.
119. Gerasimus.
120. Isaias (1).
121. Joannes XIV.
122. Isidorus.
123. Callistus I.
124. Philotheus.
125. Macarius.
126. Nilus.
127. Antonius IV.
128. Callistus II.
129. Matthæus.
130. Euthymius II.
131. Josephus II.
132. Metrophanes II.
133. Gregorius III.

(1) Hactenus Ephræmii catalogus. Reliquos patriarchas usque ad captam a Turcis Constantinopolim subtexere placet.

INDEX

IN

EPHRÆMII CÆSARES.

(Numeri versum significant.)

A

Abari 1225, 1246, 1623, 1461, 2899.
Abasgi 2899.
Acacius 9:6, 9639, 9735, 9744.
Achaia 7671, 9392, 9411.
Achilles 4064, 7922.
Achrides 8030, 8968.
Achris 7:69, 8091, 8603, 9149.
Acropolites 9169, 9368.
Adana 2770, 3905, 4207.
Ader 6691.
Æmilianus 203, 207.
Ænus 8230.
Æschylus 6:41.
Æthribus 1415.
Ætius 1970.
Ætolia 7557, 7636, 8600.
Africa 405, 938, 1342, 1511, 2989, 3027.
Agapetus 9776, 10128.
Agar 1414, 3146, 3154, 4667, 5971, 5976, 6913, et al. l.
Agareui 1069, 1407, 1450, 1587, 2225, 2399, 2961, 2984, 3166.
'Aγρός, cœnobium in agris 2133, 2142.
Aias 4064.
Alamanni 4100, 4226, 5955, 5974, 6401, 6655, 6740.
Alamannia 5940, 6405.
Alamundarus 1070.
Alani 5721.
Albani 7674, 7682.
Albanum 9149.
Albinus 1173.
Al-orion 8092.
Alexander, Mammææ f. 165, al 2677.
Alexander patriarcha 9614, 9619.
Alexandria 762, 766.
Alexius Angelus 6270, 6271, 7867, 7310, 7738.
Alexius Branas 5816, 5819, 5854.
Al. Comnenus 3446, 3450, 3457, 3468, 5177, 5710, 6644.
Al. Contostephanus 6286.
Al. in Cilicia rebellis 6256.
Alexii duo 6041.
Alexius Isaacii filius 6736, 6771, 6776, 6876.
Al. Mannelis f. 4846, 4930, 5014, 5054, 5068, 5226.
Al. Moseles 2380.
Al. Palæologus 6609.
Al. Sjuidites patriarcha 10064, 10081, Strategopulus 8675, 9358, 9440.
Al. Trapzuntius 5722.
Altuchus, Chaldææ princeps 4872.
Alypius 9392.
Ἀμαλθείας κέρως 7900.
Amantius 700.
Amasea 9783.
Amastris 7535.

Ambrosius 636
 Amorion in Phrygia, 2187, 2398.
 Amphipolis 5692.
 Amphitrite 3410.
 Anaplis 5399, 10257.
 Anastasius 1046, 1051, 1332 1625,
 9755, 9910, 9917.
 Anatolius 766, 822, 833 942. An.
 Alexandrinus 9723.
 Ἀναζαρέτων τῆχος 3770, 3906.
 Anchialus 6071, 6156, 6166, 10184.
 Ancyra in Galatia 487.
 Andragathius 594, 615.
 Andreas monachus 1794. Apostolus
 9565.
 Andronicus Angelus 4915, 4925. Co-
 muenus 4188, 4228, 4853, 4870, 4881,
 4895, 4924, 4940, 4948, 4959, 4971,
 4983, 4997, 5012, 5032, 5033, 5844,
 5935, 5109, 5141. Contostephanus
 4280, 4308, 6443. Ducas 5155. An-
 dronicus Georgii Muzalonis frater
 9061. Nestongus 7985, 7994. Pa-
 laeologus 7425, 7840, 8149, 8260.
 Audr. Sardinum episc. 9472.
 Angelus protostrator 9063.
 Angli 5981, 5987.
 Anua Cæsariissa 3730. Alia 6445. La-
 scaris uxor 7832. Theodori filia
 8335. Anna Asanis f. 8390.
 Anthemius 910, 2396.
 Anthimus Trapez, 9773.
 Antiochia 224, 481, 657, 918, 1329,
 2964, 3573, 3585, 3936, 3998, 4005,
 5965, 5969, 7586, 8673.
 Antiochus eunuchus 700.
 Antonius 116. Marcus 129. Caracalla
 156. Cassymatas 9990. Patriarcha
 10026.
 Aphrodite 2681.
 Apollonias 8948, 10279.
 Apollonius Tyanensis 49.
 Apisamarus 1516, 1531.
 Arabes 1479, 1483, 1510, 1667, 1714,
 1737, 3636, 4537.
 Arbitos 160.
 Arcadiopolis 683, 6186, 7380.
 Arcadius 660, 667.
 Archizupanus v. Bacchinnus.
 Ἀρχὴν ἐκπερὶν 1474, 4072.
 Argos 7286.
 Ἀρσιανὸν πᾶν 527, 9627.
 Ariadne 905, 948, 1032, 1045.
 Arios 369, 422, 510, 537, 551, 601,
 9614.
 Armenia 1319, 2061, 2074, 2381, 3900.
 Armenii 7245.
 Armenocilicia 3903.
 Arsacius 681, 725, 9682.
 Arsenius monachus 8947, 9459, 9464,
 10272, 10291.
 Artavasdus 1733, 1739, 1764.
 Arta 7566, 9417.
 Artemius 1600.
 Asan 5769, 5800, 5811, 5902, 6276,
 6381, 6384, 7341, 7829, 8045, 8059,
 8075, 8578.
 Asclepiadæ 3693, 6426, 8880, 9238.
 Aseldecaus 8617, 9454.
 Asiani pagi 5009.
 Asparis 892 896.
 Aspietes 6372.
 Athanasius 434, 10348, 18366.
 Atheus 709.
 Athenodorus 181, 9534.
 Athingani 2195.
 Athos 10374, 10390.
 Athya 6665.
 Attramytium 1619, 1268, 7513.
 Attalia 3992, 7567.
 Attica 7276, 7376.
 Atticus 726, 731, 9698.
 Aurelianus 219.
 Ansones t. 66, 149, 463, 750, 1122,
 1359, 2354, 2510, 3026, 3091, 4526,
 4585, 7189, 7503.
 Auxentium 10210.
 Axius 9021.

Axuch 4039.
 Azan Persiæ princeps 3381.

B

Babylas 192.
 Babylonia 3136.
 Baca 3905.
 Bacchinnus archizupanus 4149.
 Balduinus, Flandriæ Comes 6712,
 7050, 7186, 7216, 7240, 7337, 7376,
 7388, 7409, 7678.
 — Latinarcha 8158, 8266.
 — Petri Latini f. 7705.
 — Siciliæ princeps 5707.
 Bardas 10014.
 Baris 7511.
 Basilaceus 3449, 4750.
 Basilaci 6202.
 Basilacus 957, 971, 985, 988, 1023.
 Basilus Bulgaricida 2875, 2913, 2914.
 Bas. Camaterus, patriarcha 6002,
 10196.
 Bas. Chotias 6052.
 Bas. Chumnus 6051.
 Bas. Istros 3608.
 Bas. Macedo 2510, 2513, 2546, 2555,
 2630, 2747.
 Bas. Scamandrenus, patriarcha 10061.
 Bela, Ungriæ rex 6172.
 Belesabus 8512.
 Belessus 8513, 8710, 9027, 9137.
 Belisarius 1131.
 Bellegradum 4189, 4195, 7687.
 Bera monasterium 6260.
 Berræa 4040, 6084, 6099, 7234, 7770,
 8592, 8976, 9143, 9646, 10373.
 Bidina 2917.
 Bithyni 1626, 3864, 4675, 4906, 5081,
 7510.
 Bithynia 3843, 3950, 8016, 9119, 9123,
 9567.
 Bizya 7378, 8041, 8624, 9091.
 Blachernæ 770, 819, 928, 1175, 3165,
 3395, 6845, 7065, 9881.
 Blachi 5764, 6068, 6072, 6152, 7371.
 Blachia 8093, 8360, 8599.
 Bodeni 8595, 8682, 8724, 9022, 9197.
 Bœotia 7314, 8137.
 Bogomili 3605.
 Boleros 5354, 5690, 6129, 8088.
 Bonifacius, marchio Montis ferrati
 6411, 6942.
 Boradium 10191.
 Borilas 7826, 8051.
 Bostra 187.
 Branas 3701, 6039, 6125.
 Branitzobe 4189, 4196.
 Bryennius 3774.
 Brysis 8042.
 Budelos tyrannus 8679.
 Bulgari 1524, 2011, 2019, 2059, 2450,
 2481, 2489, 7665, 7763, 7767, 8104,
 8290, 8294, 9000, 9226, 9231, 9233.
 Bulgarophygium 9090.
 Byzantium 339, 496, 651, 1137, 1437,
 1529, 1603, 2734, 3315, 90272, etc.

C

Cabasitas 9384.
 Cadmea, victoria 5139.
 Cæciæ (Κακία) 3411.
 Cæsar (Καίσαρ) 3417.
 Caius Caligula 2, 19.
 Calamos pagus 7755.
 Caledoniis 6985.
 Callimachus 8385, 8488, 8756, 9225.
 Callinicus Syrus 1468.
 Callinopolis 7981, 8173, 8196.
 Camaterus Basilus v. Basilus.
 Cambyzes 5221.
 Cammytes 5845, 6477, 6584, 6663,
 8024.
 Campanus 8531.
 Canini 9158.
 Capitolina Ælia 94.
 Cappadocia 1317.
 Caracalla Antonius 156.
 Carinus 242.

Carolus M. 1941, coronatus 1962,
 1964, 1971.
 Carus 238.
 Carpha 3922.
 Caryces 3528.
 Castamon 3865, 3890.
 Castinus 9597.
 Castoria 3500, 3503, 8691, 8729, 9148,
 9378.
 Catacalo 3222.
 Catascepe 4691.
 Caucasus 3128.
 Celbianum 7580, 7760.
 Celtæ 7134.
 Cephelenus 9427.
 Cerberus 1648, 5548.
 Chabaron 9139, 9157, 9368.
 Chæronæa 4429.
 Chalce 2872.
 Chalcedon 829, 960, 1320, 4928, 9727,
 9754.
 Chalcopatra 1005.
 Chalcopyntia 9934.
 Chaldæa 4869.
 Chaleb 3922.
 Charioron 7975.
 Chazara 1826.
 Chele 5491.
 Cherson 1503, 1522, 1535, 1542, 1562.
 Chersonnesus 8195.
 Chliara 2461, 7760.
 Chones 4401, 4633.
 Chosroes 1366, 1387.
 Chrasmus 3856.
 Christopholis 8411.
 Christus 22, 46, 56, 73, 75, 135, 183,
 259, 299, 450, 473, 597, 300, 842,
 1656, 2594, etc.
 Chrysephius 701, 781, 784.
 Chrysopolis 9824.
 Chrysostomus 749, 9706.
 Chrysus Blachus 6452, 6454, 6467,
 6586, 6614.
 Chunnabia 9152.
 Cilices 4009, 7718.
 Cilicia 2867, 3370, 3584, 4200.
 Cissus 8484.
 Clizabis 9153.
 Claudiopolis 4666, 4687.
 Claudius 11, 215.
 Clemens 145.
 Cœlesyria 1319.
 Colonea 3907.
 Comana 680.
 Comani 6068, 6542, 6552, 9680.
 Commodus 143.
 Comneniadæ 5640.
 Constantinopolis 761, 775, 913, 1788,
 1811, 2470, 2536, 2965, 3461, 3497,
 4113, 4938.
 Constans Chlorus 267, 268, 277, 280,
 293.
 — filius Constantini M. 401. Alius
 1427.
 Constantinus IV, 1839, 1853, 1861,
 1885, 1890, 1960.
 — Aspietes 6066.
 — Basilii f. 2927.
 — Chliarenus 10478.
 — Copronymus 1720, 1750, 1768, 1828,
 9919.
 — Ducas 3277, 3285.
 — Leonis fil. 2688, 2705, 2709, 2747.
 — Levites patriarcha 9848, 9969.
 — Magnus 293, 315, 325, 327, 345.
 — Magni f. 401.
 — Michaelis Angeli frater 7638.
 — Monomachus 3096, 3172.
 — Paphlago 2653.
 — Pogonnatus 1441, 8966.
 — Tichi filius 9234, 9239.
 — Torrices 9434, 9439.
 Constantius, C. M. f. 401.
 Contophreus 8427.
 Contostephanus Ducas 4935, 8436,
 8647, 10157.
 Corcyra arx 4120.
 Corinthus 7279, 7285.
 Corradus 4108, 5830, 5848, 5854.

Coamas Attions 10145. Hierosolymites 10106.
Cosmidium 6798, 10169.
Cotyse arx 5005.
Creta 1515, 2235, 2527, 2565.
Crintas 2381.
Critzimus 8968, 8983.
Cros 8710.
Cromna 7535.
Crybi 8967.
Cucusos 9621.
Cunsulatus 8530.
Cyminas mons 7752.
Cyprianus 192.
Cyprus 3525, 5388, 5391, 5981, 5986, 5991.
Cypsella 6240, 6947.
Cyriacus 9808.
Cyrillianus 9597.
Cyrillus 742, 6517. Alexandrinus 9700.
Cyrus 772, 773. Amastridis presbyter 9881.
Cytorium 7535.
Cyzicus 747, 1455, 1604, 3336, 9546, 9708, 10175.

D

Daci 882.
Dacibyzæ 8313.
Dalmatia 283, 3491, 7673.
Damacrania 6664.
Dandolus 6767, 7179, 7223.
Daonium 7814.
Daphnusia 9491, 9512.
David 1176, 2833, 3715, 4154, 4581, 5020, 5263, 5327.
David Comnenes 7521, 7533.
Deabolis 8091, 8698, 8729, 9387.
Debeltum 6871, 6878, 6937.
Debora 1887, 3185, 7896.
Decius 189, 200.
Demetrius Bulgarus 7698.
Dem. martyr 5776, 5784, 7824.
Dem. Theodori f. 8335.
Dem. Tornices 8433, 8477 8513, 8559.
Demophilus 9645.
Dermocaites 7424.
Deure 9153.
Dexiocrates, Gerocoomii præf. 9846.
Dicorus 1112.
Didymotichum 7223, 7361, 7369, 7846, 8086, 9043, 9075, 10236.
Didymus 1144, 9780.
Diocletanus 251, 269.
Diogenes 3932.
Diomedes martyr, 2540.
Dionysus 161.
Dioscorus 1013, 9720, 9729, 9775, 9893.
Dioscurus 764, 823, 835, 977.
Dium 8512.
Doloicus, Pleæ comes 6714.
Domitianus 43.
— patriarcha 9604.
Dorylæum 4379, 4641.
Dragotas 8491, 9000, 9015.
Dyrrhachium 7687, 8601, 9114.

E

Echetos 1557, 5221, 5984.
Edessa 2734, 2994, 3033, 3037.
Eetion 7249.
Ἐλαία, ἡ κατ' Ἐλ. ἐκκλησία 9691.
Eleutherius 9580.
Elias Theobites 2580.
Ἐλληνίων γράμματα 2474.
Eiphanus 9771.
Ephesu 9462, 9699. Τὸ ἐν Ἐφ. λη-
στρικὸν συνέδριον 9721.
Ephori monast. 5595.
Ephraemus 8968.
Epicurus 2.
Epidamnos 1047.
Epirus 7559, 7636, 8600, 9432, 10391.
Ericus Dandolus 6689.
— S. Pauli comes 6713.

Ericus vel Ernes, v. Erres.
Erinnys 251, 965, 1648, 4982, 5057, 5219.
Erres (Ericus) 7241, 7244, 7409, 7429, 7678, 7709, 7734, 8729.
Esaias 1179.
Evagrius 9649.
Euchais, 9062.
Eudocia 9762.
Eubœa 7316.
Eudocia 713, 2512, 7297, 9289.
— Irene soror 8616.
— Annæ f. 7834.
Eudoxia 677, 9684.
Eudoxius 9640.
Evergetæ monast. 7064.
Eugenota Chariton 10187.
Eugenius 619, 623.
Eulogia 9536.
Euphemia 849, martyr 9599.
Euphemius 9717.
Euphrates 2993.
Euphrosyne Ducæna 6283, 6293, 6682, 7105, 7326, 7565.
Euripides 6641.
Eurytheus 1350.
Eusebius Nicomedensis 9625.
Eustathius Epidauri præsul 4748.
— patriarcha 9651, 10077.
— Thessalonices pr. 4790.
Eustratus Garidas 10113.
Eothymius, Sardium episc. 2214, 2216.
— Syncellus patriarcha 16039.
Eutycheus 823, 977, 9730, 9893.
Eutycheus 6518, patriarcha 9782, 9792, 9800.
Eutza 8516.

F

Felix 9580.
Flandria v. Baldwinus.
Flavianus 762, 824, 9717.
Flavitas 9741.
Florus 229.
Franci 1711, 1941, 1946, 1958, 3565, 3570, 6909, 7183, 8299.
Francia 5976.
Francochorium 3856.

G

Gabala 8147.
Gubria Trapezunti tyrannus 3964.
Galatia 1318.
Galba 23.
Galerius v. Maxim.
Galesium 10302, 10312.
Galienus, Valer. f. 212.
Galitza 4231, 8449.
Gallia 523, 593, 8301.
Gallus 201.
Gangra 3895.
Ganus 8196.
Gedeon 7941.
Gennadius 944, 9731.
Genuenses v. Januenses.
Georgius Acropolis 9140.
— Cyprius 1787, 10334.
— martyr 3160, 10260.
— Muzalon 9058, 9300, 9310.
— Kiphilinus 6024, 10225.
Gerasimus 10383.
Germanicia 9642.
Germani 1947, 5976, 5987. Germani
barbari 1712.
Germanus 1602, 1630, 1704, 1787.
— patriarcha 12254.
— Trinobi episc. 7180, 8580.
— Cyzicenus patr. 9896.
Gizerichus 939.
Glabas 8690.
Goleamus 8699.
Goliath 4125.
Gordianus 176.
Græcia 4324.
Gratianus 524, 553, 555, 557, 560, 884.
Gregorius 655, 1709, 1956. Pho-
sphorus Nyssen, 6519.
Γρηγόριος τοῦ βασιλευργου 180, 9655.

H

Hadrianus Aelius 83, 110, 335.
Hadrianus papa. 1935.
Hadrianopolis 5878, 6938, 7209, 7369, 7795, 8085, 8217, 8961, 10279.
Hæmus 5764, 5794, 6072, 7341, 8227.
Halmyrus 7324.
Harmela 6047.
Harmatius 1016, 1019.
Hebdomus 782.
Hebræi 9, 102, 1329, 1373, 1668, 1684.
Hebrus 8233, 8485, 8965, 9040.
Hector 4066.
Helena, mater C. M. 295, 376.
Hellas 8591, 7235, 7367.
Hellaspontus 2128, 8482, 9610.
Heraclea 7534, 7813.
Heraclius 1342, 1346, 1428.
Heraclonas 1422, 1424.
Hercules 1348, 4058.
Herculus 256.
Hermes (Ἑρμοῦ φάος) 10, 229, 437, 4071.
Hermogenes rhetor 140.
Herodes 1557.
Hieracorphites 3801.
Hierapolis 2776.
Hieremias 4621.
Hieroam 2075.
Hierosolyma 1397.
Hispania 574.
Homerus 1015.
Honorius 659.
Hunni, Turcarum gens 3127, 3847, 3862, 4173, 4187.
Hyacinthus monast. 7630.
Hyaleas 8714.

I

Iatropolis 8530.
Ibancus Mæus 6385, 6391, 6474, 6560.
Iberi 8856.
Iberia 2226.
Icasia 2318, 2322, 2332.
Iconium 3984, 4094, 4396, 4405, 5962, 7576, 8456.
Ida 7248.
Ἰδαῖοι v. Angli.
Ignatius patriarcha 10006, 10019.
Ignatius 70.
Ilias 1014, 1334, 6655.
Illyrium 2984.
Incer 2512.
Indi 3137, 5200, 5511.
Irene 1853, 1885, 1899, 1933, 1960, 1966, 3770, 6441, 6923, 7426.
Irene Theodori f. 8335, 9290, Annæ f. 7834, 7892, 8006.
Isacius Angelus 5374, 5389, 5403, 5415, 5429, 5447, 5454, 5471, 5090, 6645.
— Comnenus 3223, 3227.
— Cypri tyr. 5397, 5984, 6365.
— Nestongi fr. Tarchaniotes 7987.
Isaia 10388.
Isauri 908, 961. Isauria 1669, 3995.
Isidigerdes, rex Persarum 706.
Ises 8024.
Ismael 2246.
Ismaelites 6915.
Ister 1228, 3320, 3847, 3854, 4285, 5801, 8226, 8303.
Italia 405, 1949, 1963, 3971, 6402, 6722, 8301.
Itali 1951, 3558.

J

Jadana 6766.
Jael 1857.
Jannes 9993.
Januenses (Genuenses) 8267.
Japhres 8320.
Jalbatines, Persidis princ. 7569, 7612, 8456.
Joannes Aënis frater 3903.
— Axuch 3744, 4850, 3751.
— Beccus 10325.

— Bulgarorum 7393, 7792.
 — Camaterus 6503, 10229.
 — Cappadox. patr. 9768, 10353.
 — Catacuzenus 8634.
 — Chrysostomus 674, 6517.
 — Comnenus 3695, 6557, 6576.
 — Cyprius Spyridonaces 6595, 6608.
 — Damascenus 1789.
 — Ducas 5461. 8714 D. Vatatzes 7852.
 — Gabalas vide Gabalas.
 — Clycis 10378.
 — Hæreticus 1601.
 — Levita 9894.
 — Mæsurum pr. 6388, 6616, 7340.
 — Patriarcha 2415, 2424.
 — Scholasticus 9796.
 — Sionis rex 8138.
 — Theodori f. 8335, 9267.
 — Tzimisches 2818, 2861.
 — Rhodi princ. 8629.
 Joannitza, 6032.
 Jobus 1233.
 Josephus Bringa 2754.
 — Hebræus 9, 2040.
 — patriarcha 10300.
 Jonia 7743.
 Joannus 472.
 Judæus membris fractus sanatus 728.
 Judaica ferocia 36.
 Judas 2205.
 Julianus Didius 150. apost. 438, 506.
 Jupiter 95. Jovis magi 349.
 Justina 601.
 Justinianus 1123, 1469, 1522.
 Justinianus 142. Thrax 108. Junior 1154.
 Juvenalis, episcopus 834.

L

Lacapa 2692.
 Lampetes 8707.
 Lampeacus 8142, 9055, 9072, 9435, 9440.
 Laodicea 3768, 3957.
 Larissa 3500, 7235, 7292, 8363, 8715.
 Lascarius 7417, 7632, 7716, 7739.
 Lascaris 8532.
 Latini 3598, 3974, 4339, 5181, 5573, 5574, 5838, 6783, 6890.
 Laurentius 9592.
 Lazarus pictor 2309. Redivivus 2650.
 Lentiana 7420, 7511, 7974, 8578.
 Leo Armenis 2074, 2153, 9980, 10009.
 — Basilii Filius 2605, 2615, 2632.
 — Isaurus 1644, 1650, 1719, 9907.
 Leo II, 1828. III, 1936, 1961.
 — junior 949, 957.
 — Macelles 876, 951.
 — papa 821, 823.
 — Phocæ frater 2760.
 — Sgurus 7275, 7297.
 — Synesius 5127.
 Leontina 965, 909.
 Leontius philosophus 712, al. 1501, 1509, 1519, 1581. patriarcha 6067, 10209.
 Lesbus 1990, 3522.
 Leucas 9427.
 Levunus 3900.
 Libycus 1827.
 Lichudes Constantinus 10492.
 Licinius 287, 306, 342.
 Lobitzo in Mœsia 3252.
 Lobitzo 5893.
 Lombardi 7183.
 Longobardi 2386, 7561.
 Lopadium 3954, 3959, 5184, 7251, 7258, 7312.
 Loxias 6206.
 Lucas Chrysoberges 10180.
 Luma 4655.
 Lychnidas 8728.
 Lyria 814, 3991.
 Lydia 4081, 5910.

M

Macedones 5198, 7357.
 Macedonia 408, 591, 2514, 3522, 3539, 7672, 8087.
 Macedonicus 644, 649.
 Macedonius 9632, 9759.
 Macrinus 158. Hæteriarcha 7989, 7995, 8649, 9200.
 Macroducas 5155.
 Madyta 8195.
 Mæandrus 3784, 7387.
 Magdalene 2652.
 Magnentius 415, 417.
 Magnesia 7997.
 Mahumetus propheta 4775, 4782, 4820, 4821. Persidis princ. 3135, 3152.
 Maliasenus 8707.
 Mamæa 165.
 Mamalus 5230.
 Mana 2349.
 Manasse 2438.
 Mancaphas 5924.
 Manes 244.
 Mangane 5158.
 Mangani 3157, 10188.
 Maniaces 3030, 3111.
 Manichæi 247, 3650.
 Manuel 2367, 4026, 4033, 4041, 4211, 4315.
 — Contopheus 8317.
 — Lachanas 5128.
 — Lascaris 9050, 9134.
 — Michaelis Angeli fr. 7638.
 — patriarcha 7724, 7854, 8859, 8922, 10261, 10268.
 — Theodori frater 8064.
 — Comnenus 4601, 4668, 5366.
 Marcianus 794, 827, 866, 909.
 Marcus 9596, 2670.
 Margarites 9050, 9087.
 Maria Alamanna 7517. Annæ f. 7834, 8062, 8338. Asanis f. 3890, 8062, 8338. βασιλικ 4850.
 — Isaaci uxor 7230.
 — Petri Latini f. 7706.
 — χριστοφόρος 736, 1883, 2384, 2652.
 — Theodori f. 9291.
 Maritza 8199.
 Maronea 7815.
 Martina 1422.
 Martinus 1433.
 Mates 9152.
 Mauricius 1231, 1292, 1266, 9806.
 Maxentius 279, 289, 306, 308.
 Maximianus 251. patr. 745, 9704.
 Maximinus 170, 269, 282.
 Maximus 173, 1432, 603, 613. patriarcha 7855, 10249.
 Mediolanum 636.
 Melangi 6360.
 Melangia 4077.
 Melenicum 8125, 8494, 8757.
 Meludium 5474.
 Mesembria 10358.
 Meteopicum 9534.
 Methodius 2214, 2218, 2307, 2425, 8583, patr. 10000.
 — Hyacinthi cœn. præf. 10264.
 Metrophanes 9605.
 Michael Archangelus 1084, 4694, 7634, 7653, 7918.
 — Asanis f. 3890, 8338, 8826.
 — Autorianus, patr. Nic. 10240.
 Cæularius 10084.
 Calaphates 3064, 3087.
 — Choniates 7289.
 — Comnenus, Palæol. fr. 8572, 9177.
 — Comneniades 8737, 8801.
 — Ephesi episcopus, 3438.
 — Epiri princeps 7558.
 — Illyrii despotæ 8604, 8653, 9107, 9159, 9219.
 — Ozitani cœnob. præf. 10135.
 — Palæologus 8678, 8868, 9343.
 — parapinaces 3797.
 — patriarcha 7474, 10183.

— Stratiota 3211, 3327.
 — Thesalicensium rhetor 4749.
 Miliun 7129.
 Mitatum 6922.
 Mitylene 9257.
 Mocius 2861.
 Mæsi 1098, 1584, 2057, 2467, 2898, 2905, 2910, 5763, 5823, 7369, 8278.
 Moglenus 3556.
 Montiferratum 6710, 6942.
 Mopsucrene 442.
 Mopsuestia 1145, 2771.
 Morotheodorus, Philadelph. pr. 7520.
 Mosaicæ tabulæ 1891.
 Moselus 1900, 1907.
 Moses 3817.
 Mosynopolis 5694, 7816.
 Murizuphlus Ducas 7005, 7101, 9302.
 Musæ 10335.
 Muzalo Nicolaus Cyprius 10161.
 Myriocephalum 4403, 4423.

N

Nacolia 9988.
 Narses 1131.
 Nathan 2833.
 Nauplia 7280.
 Nautzapolis 9033.
 Navatus 194.
 Neapolis 9749, 9836.
 Nectarius 652, 673, 9664.
 Neocæsarea 3962.
 Neocastrum 7756, 7759, 9052.
 Nero, 19, 54.
 Nestongus v. Andronicus.
 Nestor 4064.
 — vestarcha 3417.
 Nestorius 734, 743, 841, 9695.
 Nicæa 1626, 1631, 1873, 3340, 3566, 4906, 5081, 5091, 7465, 7628, 8874, 9616, 9965, 10239.
 Nicephorus 1902, 1907.
 — Blemmydas 8933.
 — Botoniata 3420, 3426, 3441, 3456, 3464.
 — Byrennius 3418.
 — Michaelis despotæ f. 8655, 9108.
 — Ephesi episc. 9461, 10286.
 — ὁ γανυκός λογοθέτης 1978.
 — patriarcha 2027, 2041, 2125, 9975.
 — Tarchianotes 8227, 8455, 8672.
 Nicetas Muntanus 6003, 10203.
 — patriarcha 9931, 9970.
 Nicetiatæ 8314.
 Nicolaus Carabus 7015, 7025.
 — Chrysoberges 10067.
 — Manlabites 8496, 8735.
 — patriarcha 10034, 10120.
 Nicomedia 3843, 4910, 8314, 9629.
 Niphon 10308.
 Nireus 6333.
 Nistriun 3922.
 Nisus 6158, 6175.
 Numerianus 240.
 Nymphæum 7746, 9065, 8609, 8830, 8914.

O

Ochyræ 7421, 7511, 7751, 7991.
 Odrysum 114.
 Odyssea 1014.
 OEnæum 4859, 4877, 4880.
 Olympianus 9596.
 Onesimus 9578.
 Opsitius 1736.
 Orestias 6487, 7389, 7801, 7958.
 Origenes 153, 167, 177, 193, 1144, 9789.
 Ostrobum 8596, 8687.
 Otho 23.
 Oxia 10136, 10138.

P

Pæones 3857, 4144, 4163, 7836, 8302, 9096.
 Palæatina 92, 178, 926, 1321, 1796, 5944.

Pamphylia 3795.
 Panium 7314.
 Pannonia 502, 585.
 Pantæmus 146.
 Paphlagonia 1318, 1329, 1364, 4882,
 4916, 4986, 7532, 7537, 9214, 9362.
 Pasgusa polus 3954.
 Patmos 48.
 Patra 9421.
 Patroclus 5767.
 Patzinacæ 3123.
 Paulus, apost. 361, 4759, 5600, 5622.
 — patriarcha 9617, 9329, 9837.
 — Samosensis 221.
 Pegæ 6667, 7250, 8012.
 Pelagius 7430, 7455.
 Pelagoula 4130, 4141, 3185, 7669,
 8602, 9165, 9396.
 Peloponnesus 6592, 7236, 7367.
 Pentachira 4656.
 Pergamus 4261, 7759.
 Periclytus 3907.
 Peristitza 8967.
 Perperacium 8967.
 Pernicus 2918.
 Persæ 210, 458, 2407, 3899, 3369,
 3781, 3931, 4262, 4481, 4643, 4665,
 9538, etc.
 Persarmeni 3867, 3890.
 Persia 244, 480, 1221, 1316, 1356, 1377,
 9119, 9122, etc.
 Pertinax 147, pontifex 9592.
 Petebius 4224.
 Petraliphus 8309, 8437, 8698.
 Petrium 6827, 7076, 9600.
 Petronas 226, 266, 272.
 Petrus apost. 16, 361, 5769, 5796, 5800,
 6276, mysarcha 6386.
 — vir fortis 7242. Latinus 7676, 7690.
 — patriarcha 9605, 9833. Cyprius 9939
 Peza 3922.
 Phaeton 4842.
 Phæaces 4127.
 Phalaris 1557, 5222.
 Pharsala 8363.
 Phereb 3922.
 Philadelphia 4636, 5913, 5917, 5956,
 8814, 8915, 10384.
 Philea 7051.
 Philereus 8637.
 Philis Theodorus 9364.
 Philippicus 1281. Bordanes 1564,
 1569, 9888.
 Philippopolis 5880, 5951, 6168, 6182,
 6398, 6495, 7210, 7810.
 Philippus 182, frater regis Alam.
 6406.
 — Petri Latini f. 7705.
 Philomelium 3657, 4088, 5958.
 Philon Hebræus 9.
 Philonidas 154.
 Phocas, episc. Philadelph. 8713.
 Phocas 1278, 1288, 1294, 1304, 1344.
 — Nicephorus 2759, 2765, 2835, 2838.
 Phœnices 1321, 1606, 2960, 3370.
 Photius 10016, 10021.
 Phrix portus 9828.
 Phrygia 2187, 3784, 3991, 4064, 4400,
 5975.
 Pisani 6903, 6910.
 Pitheca 1082.
 Platamon 8363, 8597.
 Plato, monachus 2039.
 Plutarchus 9579.
 Poemanenium 7255, 7240, 7511, 7916,
 7974.
 Polycarpus 142, 9579.
 Polyuctus patriarcha 2832, 10056.
 Pompianus 174.
 Pontus 3961, 9567.
 Prespa 8091, 8603.
 Presthiabi gemini 2916.
 Priamus 4075.
 Priapus 161.
 Prilapus 6589, 7669, 8089, 8602, 9025,
 9134, 9166, 9397.
 Principis insula 1989, 3080.
 Proclus 747, 752, 9707.

Præconnesus 2128, 10296.
 Propontia 4934, 5896, 6268, 6649, 6994.
 Prosacon 6456, 6461, 6471, 8516.
 Prota insula 3392.
 Prusa 6081, 5092, 5132, 7260, 7407,
 7903.
 Publius Balbinus 174.
 Pulcheria 704, 779, 791, 817, 860.
 Pyrrhus patriarcha 9820.
 Python 6225.

R

Raimundus 3577, 3912.
 Raulus 8432.
 Raul Joannes 9416.
 Regina flumen 9079, 9093.
 Rhædestus 6198, 7814.
 Rhapsommutus 3526.
 Rhentine 8412.
 Rhodope 6620, 8030, 8126, 8227, 8963,
 8982.
 Rhodus 1610, 1611, 3522, 8626.
 Ricardus, Siciliae dux 5707.
 Robertus Italus 8490, 3498, 3501, 3508,
 8135.
 — Petri f. 7705, 7720.
 Roma 16, 70, 278, 405, 821, 832, 910,
 1707, 1961, 1935, 1045, 1952, 6739.
 Romaica sceptrum 55.
 Romais 801, 806, 1048, 2093, 2466,
 2487, 2781, 7490.
 Romanus Argypopolus.
 Rom. Constant. f. 2743, 2876.
 — Diogenes 3353.
 — Lacapenus 2692, 2731.
 Rossi 2593.
 Rossicus exercitus 2845, 3120, 6548.
 Rossus 2770.
 Ruselius 3416.
 Rusticius 934.

S

Sabellius, scævna Afer 204.
 Sabus 7519, 7528.
 Saducæi 2196.
 Salamo 96, 2077.
 Samona 2657.
 Samos 3522, 6176.
 Sampson 7518, 9780.
 Samuel, princeps Bulg. 2902.
 Santalorenus 2606.
 Sardanapalus 160, 162, 2928.
 Sardica 2917, 3851, 4178, 4276.
 Satan 2, 2299, 3608.
 Saturnus 95.
 Saul 3020.
 Savus flumen 4166, 4285.
 Sclavi 1472.
 Scopia 2916.
 Scoppii 6172.
 Scuterius Xyllas 9135.
 Scythæ 541, 548, 563, 3248, 3552, 4395,
 5179, 5185, 5817, 7346, 8953.
 Σκυθική ἑρπυρία 542, 2397, 3808, 8339.
 Sebastiani fratres 5224.
 Sedecion 9579.
 Selybria 7813.
 Semei 4562, 4581.
 Senacherimus 7805.
 Sergius patr. 9819, 10075.
 Serræ 5354, 5691, 7234, 7921, 7958,
 8489, 8988, 9035.
 Servia 9114, 9147.
 Seth 5363.
 Severus 151, 1074, 9775.
 Sgurus Corinthi tyr. 7555.
 Sicidites monachus 6507.
 Sicilia 1438, 3031, 6682.
 Sicilica classis 4121, 5689.
 Siculi 5175.
 Silvester 367, 376.
 Simon magus 14.
 Sion 93, 377, 714, 834, 926, 1369,
 1377, 3576, 4001, 4107, 5978, 6016.
 Sisinnius 732, 9690, patr. 10070.
 Sisyphus 4881.
 Smoleni 6602.
 Smyrna 142, 7760.

Smyrnæi 778.
 Solomonteum convivium 5662.
 Sophia 1164, 1212.
 Sophocles 6641.
 Sosandron monast. 7886, 9283, 9305,
 10385.
 Sosius 3395.
 Soterichus Panteugenus 4746.
 Sezopolis 3796, 5004.
 Spartenus 8530.
 Stachys 9573.
 Stagyra 6258, 7816.
 Stanum 9395.
 Staridoli 8595.
 Stauracius 2026.
 Stenimachus 8966, 8983, 6496, 8510.
 Stephanus Triballorum princ. 7300,
 patr. 10023.
 — Amasenus 10042.
 — Ἀγούρι σποροφύτης 5150, 5165, 5361,
 5612. martyr 6. monachus 1794.
 Stihlabus 8031.
 Strategulus 8989, 9416.
 Strumitza 6453, 6614.
 Strymon 5691, 8411.
 Studium 2038, 3089, 3279, 9556.
 Stumpium 6158.
 Styppes Leo 10131.
 Styx 5060.
 Subleum 4380.
 Sultanus 4372.
 Sycæ 9595, 9742.
 Sylæi lupus 1779, 9716, 9991.
 Synadenus 7988.
 Synchitici 1066.
 Syracusæ 1439.
 Syria 1418, 1606, 1797, 3584, 3910,
 3996.
 Syri 2776.
 Syri Cilices 2768.

T

Tacharii 8441, 8459, 9037.
 Tacitus 228.
 Tænarus Ἰβου 4429.
 Tancredius, Siciliae rex 6036.
 Tanisenanium 3590.
 Tarasius patr. 1867, 9962.
 Tarchaniotes v. Isaacius.
 Tarsus 2771, 3904, 4201, 6653.
 Tauroscythæ 5222, 5486, 5493.
 Taurus 1105, 7311.
 Telchin 1264, 1648, 1927, 5220.
 Ternobus 7404.
 Thamor 8388, 8391, 8756.
 Thebæ 7290.
 Thecla, 3264. martyr. 9741.
 Theodora 1147, 2328, 2417, 2496,
 3093, 8194, 9289.
 Theodora Asauis f. 8338.
 8194, 9289.
 Theodorus Angelus 5119, 8027, 8066,
 8454, 8394, 8658.
 — Comnenus 8133.
 — Calampaces 9138.
 — Irenicus 12246.
 — Lascaris Ducas 8907, 9097.
 — Lascaris 6818, 6856, 7462, 7926,
 7945, 8177.
 — Latus, Sionis Patr. 6017.
 — Lydus 6039.
 — Magnus 2850.
 — Manaphas 7365.
 — Michaelis Ang. fr. 7638, 7659.
 — monachus 2039.
 — Mopsuestim episc. 1144, 1791.
 — νότος 9196.
 — patriarcha 9854.
 — Philadelphensis 5909.
 — Philes 8590.
 Theodosius, Sionis 10219.
 Theodosius 574, 590, 606, 622, 690,
 768, patr. 10191.
 Theod. exactor 1920. Cæsar 1627.
 Theod. Atramyttenus 1636.
 Theodotus Casiteras 9984. Melisse-
 nus patr. 10172.

Theophanes 2132, 2140, 2308.
 Theophano 2645, 2745.
 Theophilus 2249, 2311, 2361, 2433,
 2991.
 Theophobus 2367.
 Theophylactus 10050.
 Thermopylæ 7276.
 Thersites 2346.
 Thessalia 4810, 5738, 6590, 7671,
 8033.
 Thessalonice 627, 2040, 4788, 5172,
 5188, 5193, 5352, 5714, 5724, 5785,
 7546, 7819, 8562, 9020.
 Theudas, magus 14.
 Thomaites 1889.
 Thomas 2219. parr. 9813, 9839.
 Thracesium thema 4083.
 Thracia 114, 408, 511, 591, 881, 1246,
 1584, 1879, 2057, 3124, 3322.
 Thucritus 10204.
 Tiberius 1207, 1303.
 Tichus 9290.
 Timon 5236.
 Timotheus 9763.
 Tithonus 10264.
 Titus 9602.
 Tornices Demetr. 8693, 8740.
 Tornicius 3117.
 Torusa 4204.

Trajanopolis 7815.
 Trajanus 65.
 Tralles 4654.
 Triballarcha 6171.
 Triballi 3835, 4131, 4180, 7666.
 Triaditza 5885, 6157.
 Trinobus 8275.
 Tripolis 3917. ad Mæandrum 8465.
 Tripaychus 5232.
 Troas 7255.
 Tryphon 10047.
 Turcæ 3149, 3567, 3656, 3951, 4076,
 4078, 4089, 4530, 5124, 5925, 8442,
 9037.
 Tzachas Turca 3520.
 Tzapæna 8966, 8990, 8610, 8985,
 9045, 9003.
 Tzibrizta 4421.
 Tziritho 8532.
 Tzurulus 7377, 8248, 8307, 8612.

U

Ungri (Pannonii) 3248, 3250, 4282.
 Ungria 5757, 8328.
 Urbicius 1046.
 Uresis 4142.
 Urus Rossus 9096, 9099, 9227.
 Ustra 8966.
 Uzi 3319.

V

Valens 510, 526, 552, 562, 9652.
 Valentinianus 500, 558, 599, 618.
 Valerianus 208.
 Varangi 3452.
 Varna 6156, 6166, 6624.
 Vatatzes Ducas Joannes 7845, 8144,
 8298.
 Venetæ 4321, 4336, 4341, 4346.
 Veneti 6904, 7179, 7183.
 Venetia 6689, 6717.
 Verenicum 7975.
 Verina 903, 971, 972.
 Vespasianus 26.
 Vetrano 117.
 Vitellius 23.

X

Xanthia 6479, 8088.
 Xenolophus 644.
 Xiphilinus 4940, 4947, 10099.

Z

Zeno 906, 948, 961, 990, 996.
 Zeugminon 3850, 3858, 4167, 4254,
 4286.
 Zichni 8486.
 Zoe 3003, 3093, 3094.
 Zoilus 9591.

Index ad Pachymeris duplicem Historiam exstat ad calcem tomi sequentis.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR

EPHREMII CHRONOGRAPHUS.

<i>Aug. Matii Præfatio.</i>	9
<i>Ephremii Cæsares.</i>	11
<i>Patriarcharum C. P. catalogus.</i>	319
THEOLEPTUS PHILADLPHIENSIVM METRO- POLITA.	
<i>Notitia.</i>	379
<i>De abscondita operatione in Christo et profectu in vita monastica ex Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπιῶν.</i>	381
<i>Canticum compunctionis ex meditatione æterni iudicii.</i>	403

GFORGIUS PACHYMERFS.

<i>Notitia ex Leone Allatio de Georgiis.</i>	407
<i>Notitia altera ex Fabric. Harles. tom. VII.</i>	402
<i>Petri Possini Soc. Jesu Dedicatio ad Urbanum VIII summum Pontificem, in persona Georgii Pachymeris.</i>	425
<i>Petrus Possinus Lectori.</i>	437
<i>Georgii Pachymeris Michael Palmæologus, sive historia rerum a Michaelis Palmæologo ante imperium et in im- perio gestarum.</i>	443
<i>Petri Possini S. J. Observationum Pachymerianarum ad historiam rerum Michaelis Palmæologi libri tres.</i>	495
<i>Liber primus. — Glossarium.</i>	995
<i>Liber secundus. — Notæ.</i>	1085
<i>Liber tertius. — Chronologicus.</i>	1149
<i>Appendix ad Observationes Pachymerianas. — Speci- men Sapientie Indorum veterum.</i>	1217
<i>Prolegomenon I. — Historia deportationis ex India in Persidem libri cui titulus est: Specimen Sapientie Indorum veterum.</i>	1219

*Prolegomenon II. — Præfatio Simeonis Seth Græci
interpretis, qua tradit rationem hujus libri utiliter le-
gendæ.* 1227

*Prolegomenon III. — Præfatio Pertzois medici qui
hunc librum e lingua Indica in Persicam convertit.* 1233

*Dissertatio parabolica I. — Representat in Vestigatore
artes ambitionis improbæ, conciliantis et dirimentis
inter alios gratiam ad quæstum proprium eoque per
omnia scelera grassantis. Obiter multa inseruntur alia
varias vitæ ac moralis doctrinæ partes informantia.* 1245

*Dissertatio parabolica II. — Exprimat ingenium rei
audacis et callidi in eludendo iudicio, et demonstrat
inutile ad extremum esse totum istud artificium.* 1284

*Dissertatio parabolica III. — Officia, praxim et fru-
ctus veræ amicitie declarat.* 1293

*Dissertatio parabolica IV. — Varia demonstrat, Pri-
mum: odii profundi et inveterati vim malignam; deinde
consiliorum delectum in periculis Reip.; postea neces-
sitatem arcani ad eorum successum; præterea fidem
veram ac charitatem civis pro patria devotentis;
denique quanta pernicie credatur transfugia.* 1307

*Dissertatio parabolica V. — Traducit stultitiam eo-
rum qui assecuti quod optant, id elabi sibi e manibus
sinunt: et, qui elapsi gravissimis periculis, denuo se
iis offerunt.* 1317

*Dissertatio parabolica VI. — Ludibrio exponit præ-
festinationem otiosam longinqua et incerta, præoccu-
pantium præsentibus curis amplecti.* 1319

*Dissertatio parabolica VII. — Pro scopo habet os-
tendere quantum uxor prudens et fidus ac sapiens
consiliarius utiles regi sicut ad præcavendas insidias
regno ac capiti ejus perniciem struentes.* 1321

*Dissertatio parabolica VIII. — Cautiones præscribit
tenendas in amicitis quæstuosis, temporis solum et
mutui usus causa contractis.* 1331

Dissertatio parabolica IX. — Deterret a fidendo reconciliationi gratiæ oblatæ a principe quem gravissime quis læserit. 1333

Dissertatio parabolica X. — Versatur in explicandis fraudibus insidiosissimis invidorum quibus innocentes et fidos regibus ministros pervertere conantur, indicatis simul rationibus iis occurrendi, et vi veritatis ac sanctimonie omnes malitiæ conatus ad extremum eluctantis. 1339

Dissertatio parabolica XI. — Quam turpe sit ingrati animi vitium in homine monstrat exemplo bestiarum, et ab eo deterret proposita ejus pœna. 1345

Dissertatio parabolica XII. — Societatis similitudine

fortunæ coalescentis inter homines diversissimæ sortis, exemplum proponit. Providentiæ consulenti hominibus curam beneficam declarat, et eam esse demonstrat optimum et certissimum fundamentum fiduciæ humanæ. 1347

Dissertatio parabolica XIII. — Docet vices æquas rerum æterna lege constitutas: unde conveniat non ægre ferre cum quis quæ fecit, patitur. 1351

Dissertatio parabolica XIV. — Tradit modum discernendi consilia utilia ab inanibus, qualia maxime sunt id suadentia tentare quod fieri nequit. 1353

Dissertatio parabolica XV. — Castigat curiosum desiderium longinquarum et inutilium rerum. 1355

FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI TERTII.

6079 005 Sancti Amandi. — Ex Typis DESTENAY

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 585

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>